
37
38 E
10

ANDREÆ

TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS

COMMENTARII DE NOBILITATE ET IVRE PRIMIGENIORVM,

Tertia hac eadémque postrema editione, ab auctore ipso diligentissimè recogniti, & tertia amplius parte locupletati.

CVM INDICE COPIOSISSIMO.

IN VIRTVTE

ET FORTVNA.

LVGDVNI,

APVD GVLIELMVM ROVILLIVM, SVB SCVTO VENETO.

M. D. LXXXIIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

IO. VICTORII IN EFFIGIEM ANDREÆ TIRAQVELLI, REGII IN CVRIA Parisiensi Senatoris, Hexastichon.

Iam nihil est, venerande senex, quòd pulla sororum
Stamina, vel Stygias quòd verearis aquas.
Subtrahet hæc vultus morti pictura: perennem
Ingenio vitam tot tua scripta dabunt.
Ergo vbi fatalem Lachesis tibi neuerit horam,
Magna tamen fugiet pars Acheronta tui.

Extraict du Priuilege du Roy.

Par grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer vne fois ou plusieurs, ce present liure intitulé Andreæ Tiraquelli, Regij Consiliarij, De Nobilitate, & Iure Primigeniorum, reueu, corrigé & augmenté par ledit Tiraqueau: & est faict defense de par ledit Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, de non imprimer, ne faire imprimer, vendre, ne distribuer, en ses pays, terres & seigneuries, ledit liure ainsi reueu, corrigé & augmenté, si ce n'est par le consentement dudit Rouille: & ce iusques au temps & terme de douze ans, à compter du iour & datte que sera paracheué d'imprimer ledit liure, sur peine d'amende arbitraire, & de confiscation des liures qu'ilz auroyent imprimez. Et à fin qu'aucun ne puisse pretendre ignorance du present priuilege, ledit Seigneur veut & entend, que l'extraict d'iceluy estant mis au commencement ou à la fin dudit liure, serue pour toute notification, comme si la signification estoit faicte sur l'original. Car tel est son plaisir, comme plus à plain est contenu & declaré par lesdites lettres de priuilege sur ce données à Moulins le xx. de Feurier, mil cinq cens soixante six.

Par le Roy en son Conseil,

Signé, De VABRES.

Et scellé du grand seau en cire iaune à simple queue.

AD HENRICVM SECVNDVM FRANCIAE REGEM CHRISTIANISSIMVM,

ANDREAS TIRAQVELLVS S.

Q ANTVM in me ſemper de bonis literis, atque earum ſtudioſis promerendi ſtudium voluntáſque fuit, Rex Opt. M. vt ſi quando ſtudia noſtra, labores, vigilias ſtudioſis prodeſſe, aut fructum aliquem adferre poſſe intellexerim, eò protinus omnes animi ingeniíque neruos, poſthabita etiam rei familiaris ac propriæ valetudinis cura, intendere non dubitarim. Quod ſi pluribus tibi exponere aut probare pergam, proſus, iuxta prouerbium, actum agere videbor. Huius enim rei fidem certe ampliſſimam faciunt tria illa iuſtæ equidem magnitudinis, quæ ſuperioribus annis vtinam tanta fœlicitate, quàm magno conſcripta ſtudio, in lucem emiſi volumina. Quorum primùm, quod de legibus Connubialibus & iure Maritali pertractando mihi inſtitutum, lectoribus nuncupatum volui, quò eos magis ac magis ad bonarum artium & diſciplinarum ſtudia cohortarer, atque incenderem. Alterum, in quo tota illa nobiliſſimæ ſimúlque ſapientiſſimæ l ſi vnquam. C. de reuo. dona. copioſiſſima diſputatio eſt à nobis ſuſcepta, Burdegalenſi. Tertiũ denique, in quo omnia quæ ad vtriuſque Retractus & Municipalis & Cõuentionalis cognitionem pertinent, quanta à nobis fieri potuit diligentia, complexi ſumus, Pariſienſi Senatui ampliſ. grauiſ. que deuoui: tum vt vtrique illi ſummo ordini immortales gratias agerem, qui me nihil tale cogitantem, ne ambientem quidem in ſuum ſacroſanctum collegium vltro ſuis ſuffragiis aduocarint & aſciuerint. Tum etiam vt vna eadémq; opera eorum librorum editione, quam de me illi ipſi viri conſultiſsimi opinionẽ conceperant, palàm omnibus probarem. Quibus accedit etiam quartus hic mearũ lucubrationum fœtus, multis laboribus vigiliſque collectus, cui ex materia & argumento de Nobilitate & iure Primigeniorum titulum feci, ſuperbã reuera, magnęq; expectationis inſcriptionem, ac propter quam vadimoniũ deſeri poſſit, vt interim Plinij verbum in eruditiſſima ad ſuam naturalem hiſtoriam præfatione vſurpem. Faxit Deus, vt opus ipſum tanto ac tam magnifico titulo, ſi non in totum, ſaltem aliqua ex parte reſpondeat. Eum autem vt tibi dicarem, ac ſub tuo ſacratiſſimo nomine apparere vellem, multis iiſque grauiſsimis ſum adductus rationibus. Quid enim vel pro rei dignitate aptius, vel pro nobilitatis & primigeniorũ propugnatione firmius facere potui, quàm iſtos ipſos de Nobilitate & iure Primigeniorũ conſcriptos Cõmentarios tibi Regi Principíque meo inuictiſſimo, tibi inquam, omnis nobilitatis authori & principi inſcribere atque conſecrare? A quo quicquid veræ germanæque ac ſolidæ nobilitatis eſt, id totum quaſi ex fonte perenni manat atque proficiſcitur. Tibi denique qui mihi videris primus eſſe præcipuúſque, ac veluti primigenius cæterorum omnium, qui nobilium numero habentur cenſenturque, regum & principum, quos Homerus & Heſiodus Græcorum poetarum facilè primi ab origine & educatione diuina διογενὰς καὶ διοτρεφὰς, id eſt, Iouis filios & alumnos, atque etiam nobiles iiſdem verbis vocant. Mouebat etiam me non mediocriter, quòd opus iſtud eum librorum meorum numerum conficiebat, quem tibi tuo iu

re vendicare asseretéque potes, quaternarium scilicet, qui vt omniũ perfectissimus ac integerrimus habetur, ita tibi eum singulari quodã fato, aut diuina potiùs prouidentia consecratum cùm ex multis certisq; signis & argumentis obseruauimus: tum verò maximè ex eo quòd quã die pulcherrima in lucem editus es, eadẽ ipsa postea quatuor septenatiis, aut, si mauis, septem quaternariis ætatis tuæ annis reuolutis atque exactis rex sis appellatus, atque huius regni amplissimi ac florentissimi gubernacula magna omnium spe atque gratulatione ad te primùm à summo Deo delata sint. In quo natura non solùm quaternario numero te donauit, sed & illum ipsum numerum cum septenario ita coniunxit, vt nihil omnibus ex partibus perfectius absolutiúsque dici aut sperari possit. Quorum certè numerorum tam auspicatus concursus & coniunctio siue copulatio, quaternarij scilicet, & eo etiam perfectioris plenioriśque septenarij, maiora & augustiora de te tuisq; egregiis virtutibus sperare me iubet, quàm liceat hoc tempore propter assentationis suspicionem prædicare. Verùm aliquo huius libri loco, idque obiter ac velut per transennam memini subnotasse, & vt spero, dicam aliquãdo per occasionem copiosiùs. Hanc enim epistolam ad modestiam tuam, eámque qua vti soles breuitatem accõmodare volui, considerans quid aures tuæ pati possent, non quid virtutibus tuis deberetur. Neque etiam me sinit libri huius, quem tuæ maiestati offero, magnitudo, longiorem ad te epistolam dare, aut in virtutum tuarum prædicationem (quas si recensere velim, iusto volumine sit opus) liberiùs excurrere vel exspatiari: sed eã voluimus breuiorem esse, quò sit excusatius, quòd librum ipsum non quidem vltra causæ materiæque amplitudinem, sed supra affectatæ breuitatis modum extendimus. Nunc autem, Rex O. M. & si pro facultatum nostrarum mediocritate, ne tenuitate dicã, & numerosa librorum multitudine, ac tua ista verè regia erga omnes liberalitate & munificentia, ampliorem horum multiplicium laborum mercedem expectare multis videri possem; hoc tamen vnum abs te contendo ad quod naturâ ipsa compositus esse videris, vt iustitiam illam, quæ (ait Aristoteles) κρατίστη τῶν ἀρετῶν δοκεῖ καὶ οὔθ' ἕσπερος, οὔθ' ἑῷος θαυμαστός, cuius beneficio, ac munere principes & diu & fœliciter imperant, summo quod facis studio, colere & amplecti pergas: bonásq; literas vindicare, in tuámque tutelam & fidem suscipere, ac trilingue collegium à Diuo patre tuo, non studiorum tantùm, verũetiam studiosorum amantissimo liberaliter institutum magis ac magis exornare, & in dies noua liberalitate augere cumularéque non cesses: vt de te aliquando dici possit, quod de Alexandro illo, qui à rebus præclarè & fortiter gestis Magni cognomentũ meruit, audimus, οὐ γὰρ πάντων ὥσπερ τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσιν, εἰς ἄκρον μὲν ἡ παιδεία κέκριται, τῆς δ' εὐδαιμονίας ὅρος ἡ τρυφή.

Nullum enim est, nullum magno principe immortalitatémque merituro impendij genus dignius, quàm quod in literas & literatos erogatur. Quod quidem si ad eximias & raras illas virtutes, quas sibi quisque de tua ac verè regia natura pollicetur, adiunxeris, nomen illud Henrici secundi ingenti gloria ac fama, maximáque cum omnium beneuolentia & admiratione tota posteritas in perpetuum celebrabit.

BARP

BARPTOLOMAEI FAII REGII IN PARISIENSI CVRIA SENATORIS, AD MICHAELEM *Hospitalem Regis itidem Senatorem, ac eiusdem Christianissimi Principis in œcumenico concilio Bononiæ Legatum agentem, Epistola huius operis Elenchum continens.*

QVi me quadrupedē veluti calcaribus vrges
Pigritiæ iosimulans, facile id tibi, fluctuat istic
Acta renascēri dum Petri cymba procella,
Regius intereà legatus,& octo abondas,
Iustinianeis promissis tu,nisi planè
Soluendo,quid iam conclodis Opistographorum,
Nuoc absiste queri. Vix dum postrema dicrum
Fastorum lux iusticio cooceßit, & ecce
Intermissa dio studia hæc vel Apolline solo
Te fretus reuoco,te prædem cominus insto.
Qoi præiudiciis haud deturbandos iniquis,
Incussum nobis perfricta fronte pudorem
Soluisti prior: atque tuo deducere ab hortis
Hesperidom ioris gnatum,vigilémque Dacoňem
Protinos exemplo potuisti ad proximo auitos
Distractósque Lareis redhibentis limina libri,
Inque Modestini suaueis diuertere lusus:
Queis candore pari canos authoris,& hoius
Iconas exprimeret,rursum gratatus agenti
Lagiferum,qoa connobij valet arte subactus,
Multiplicem plaosum captasti:te duce quis non
Aodeat in medium procedere?proinde parentem
Clericus,& patruom referens Veriusius,ambo
Ilicet arguto pede,iudiciisque verendis
Testari laodem egregiam scribentis amici.
Conscius interdum,quamuis sacer iste,prophani
Concilij aceitu,nimioque fauore Dearum,
Festiuo versu hinc arcana retexit,& eius
Moneris Andreæ delegandi ordine caussas.
Coius & allusit pictis Gœurotius vndis,
Appositè subdens sorteis Helicone refusos,
Idem iustitiæ certus rigidusqoe satelles.
Quin vetus Octonuir nostris in clasṡibus,acri
Præditus iogenio,longóque exercitus vsu,
Contulit æqoęuo decori Quelainos & aptum
Carmen,& exucti mucorem lactis abhorrens.
Denique qui dudom cultus,meritúsve sub isto
Consimilémque,adeò vestigia preßit,honorem
Nactus erat,verùm pastorali insuper auctus
Ad Niuernenses seceßit Spifama caulas,
Felices equidem tanto custode,quid ille
Auribus his toties,æqui insinoator acutus,
Qua primùm incubuit non eluctetur arena?
Hic inqoam multo vocis splendore solutæ
Protulit elogium Tiraquello,scilicet ordo
Me meus irridere velit,quòd te hósque secutus
Mitto Macrini Lyricos,elegos Coteræi,
Quorum docta minùs refert quàm oostra morari,
Quantumuis opereępretij io commune reponant,
Tempora: moe etism sim suaniter expatiatus
Ipsius in raris virtutibos,ac mihi sommi
Iudicis exciderit tantum graphis, insumenti
His humeris maius quiddam,Xenophontis & iostar
Pædia enimuero tanti huius facta Valenti est
Quę modò membratim,neque dum percussa vagatur,
Calda recenti oculos fœtura oec inficit ære,
Doxerit Hendecasyllabicis huc antè merendum,
Alternis qoàm quò properabat abire Senator.
Magnus in officiis, χίλων & cognomine digous.
Aurea Christophoro meßis qooque spreta Thoano
Hunc numeris dooec decorarit,& ore rotundo,
Quóve aurata ferit laquearia, tendere is vltrà
Suetus,& ima patrum præcordia figere dictis.
Illum Tyrooes subsellia nota prementem,
Haod exultantem temerè, digitísve micantem
Sospiciuor taciti, media stipántque corona.
Forsitan eiusdem grauioris fasciculo quàm
Committi rectè queat,argumenta requiras,
Quam tibi do paucis operam,capita ipsa recensens,
Principio præfatus,eos prouinciæ id olim
Qui sibi sumpserunt, qoæ nobilitatis origo
Sit,trahat vnde suom nomen, quibus illa paretor
Rebus,opes,virtus,an quæ ve scientia,princeps
Nobilitent:coiúsque modi hic,qui, reddere quósve
Protogenum claris potis est natalibus, amplè
Differit,insisteos tacitè idne,quotuplicitérve,
Noo concedendo his insignia:de quibus ilhc
Multa,vel ad summum quemois optando Senatum?
Inqoe sui Procuratoris,Causidicisve
Munus? ad ius item latus admittendo?vocando
Num, sicobi blando huic venit vsu,oobilem eundem?
Indignúmne?ignorantem?miniméque volentem?
Infantem?furiosum? poßit vtrumlibet horum
Nobilitate suæ fines ditioois & extrà?
An quæ feuda vocant potentibus id decus indunt?
Militiæ ve status?clerive nouacula?constans
Consuetodo?statotum?noo & opinio vulgi?
Famâ nobilitas,communi & lance probatur?
Nom dubiis poterit præsumi?ducier astris?
Emendicari patriæ,veterumque decoris?
Deprimit ac ibi se sublatiùs inde fereotes,
Indicitque ausis falsò hanc sibi sumere pœnas.
Mox ea præscribi valeátne fluentibus annis,
Inque alios vni data deriuetor,& in quos
Edocet:ad natósoe,gradus certíve nepotes,
Amentes,quid adoptiui nimnam vsque recurrunt?
Susceptiqoe priusquam stemmata patribus essent,
Legitimique thori?probris pudefacta nothorum
Corda subinde terit,monitis simul erigit in spem.
Nóone sacerdotis cortinâ texit ad aram
Quos dioinus Hymen, reoocauit & in sua iura,
Vllaoe subtraxit vitio indulgentia,ndem
Pellocent patrum fulgoribus?hique vicißim
Natorum?num se transuersam agit in latus abdens
Nobilitas adgnatitium?coniuxne mariti
Læta coruscabit radiis;vxorius hicne
Fiet,ab hac lumen merita fuligine sumens?
Hac istis geniti quoque cuoditione fruentur?
Porrò vetustatem commendat nobilitatis
Hoc pluris faciens, qoò antiquior:at nisi oostris
Egerit aospiciis radices,nam Cicerone hæc
Iodice vel Mario fumos sopereminet omnes.
Dein quæ, quanta suis (eadem sobolescere sanè
Visa polo,tot iis sacrorum commoda fundit)
Prærogat,exequitur,subiunctis laudibus horum
Eximiis, neque enim Francorum pœnitet vsquam.
Sic Cataphractorum cuneis haod fissile robur
Enitet,ingaourum sic spirat Celtica verè
Gens animosa,sequax,acerrima rebus agendis,
Sed ducis imperium modò cunctatoris abhorret,
Impatiénsque moræ clangoribus excita,ad ipsas
Inuitata epolas veluti,festinat ad arma:
Strenua terribilísque foris,in pace clientes
Continet,æquanimésqoe domi studiosa tuetur.
Inclyta nobilitas quantò soblimior,ipsis
Splendida diuitiis,necnon popularibus aoris,
Tantò se gerit hæc submißius,ac genuinom

Non minùs obſeruat media grauitate decorem,
Angenæus eâ Rambollius indole noſter
A teneris fruitur,vegetáque propagine,ab illa
Quam tu ſæpe mihi laudas heroide,multus.
Solùm vecordes,ſibi eâ ſtolidéque placentes
Nulla præterea fultos virtute retundit,
Queis gentilitium eſt inopes deglubere,quóſque
Pulſare imbelles,paſsimque libidine ferri.
Atqui dum diros vertenda ferocia in hoſtes
Aufugere actutum:ſiquidem faba cuditur illic
Durior atque domi,cum luctatore doloſo
Mitiùs hîc agitur.præſtat pugnare ſub vmbra.
Aç vereor vicina lues proſerpat vbique.
Pars quota noſtrorum Solea,Tiberíve talitro
Vile pati colaphum cenſent,niſi porrò pietur?
Nobilius multò fibris haurire cruorem,
Impactúmque ſemel triſti referire ruina.
Quem non iſtorum miſerétque,pigetque reatus?
Hic mutare iuuat veſtem, prætexere culpam,
Quæſo magiſtratus ignoſcite,ſcilicet illi
Parcete qui in minimis,ſaluoque nequiuit bonore.
Siccine degeneres inuertitis omnia?nigris
Candida? nequicquam tamen implorabitis æqua
Numina.iure quidem vineam contenditis,at quo?
Quid modicæ fidei dubitatis?barbaro idipſum
Aſſerat Henrici verò clementia Regis.
Sed vobis ſuſpectus aui hic,patríſque imitator.
Iſte fuit generi huic hominum infenſiſsimus,arteis
Palladis inuexit regno,doctiſsimus harum,
Queis fera barbarie,cæcóque furentia Marte
Corda cicuraret,diſciplinı́ſque ſcatentes
Aemula Romanis,alerent ſua ſecula plures
Langęos:magis huc ſenſus inflecteret omnes,
Exemploque ſuo Rex humaniſsimus.ille
Quamprimùm regale tulit diadema,quibuſdam
Præteritis odiis velut hunc ſtimulantibus ægrum
In proceres aliquot,priuato ſcilicet ipſi
Quondam aduerſarios:iſthæc,ait,Aureliarum
Vlciſcenda Ducis nequaquam iniuria Regi
Francorum fuerit,quæ voa memorabilis,hocque
Principe digna,patrem pleno ſapit ore popelli.
Vera rudimento narretur & altera veſtro
Fabula,quæ pudeat tantæ hîc audaciæ,eodem
Conuicta cenſore leui ratione furendi.
Fortè laceſsitus cùm probris armiger eſſet,
Aulici,adæquarat ventoſæ nobilitati
Séque ſuúmque genus,facinus quod pugio ſolus
Diluat,ergo iubet coram ſe ſiſtier ambos,
Atque adeo rixæ cauſas exponere: iiſdem
Perceptis,cuius te dicam ſeminis?inquit,
Armigerum intuitus: te huic æquiparare quid audes?
Aulicum ei monſtrans.here ſi tamen (excipit ille)
Fas eſt vera loqui,me quenquam nobiliorem
Neminem eò diſcerno loci,te demere tantùm,
Regificoque tibi coniunctos ſanguine par eſt,
Nam vos primigenæ natorum è ſtipite Noæ
Ipſe libens fatear deductos:porrò neceſſe eſt
Inde referre meum propiùs genus,éque duorum
Alterutro ſaltem, quos cum illo totius orbis
Diluuium reliquam ſobolem modò fecerat huius.
Tum rex ſubridens,næ tu veriſsima profers,
Ac conuerſus in hunc, vultum illicò contrahit, & tu,
Subiiciens,conſanguineus mihi qui ſit,eundem
Aequarine tibi permittes?aulica dicto
Hoc inopinato,ſubito,aſt in ſeria verſo
Turba ioco,riſu crepitauerit vſque ſoluto,
Hunc ignobilium Regémque vocauerit,iſti
Præparcus quoniam foret,antiquíſque tributis
Quotidie gentium fraudans plebem ipſe leuaret.
Floruit hîcne minùs,validos mouitque lacertos
Gallica nobilitas:nemo hactenus vndique fuſis
Tot lauros exercitibus tulit,Italia huius
Paſſa iugum,tremuit circumuicináque tellus.
Quicquid terrarum ex æquo hic ambiuerit,vnus
Plurima ad extremum votorum prælia ducens,
Subiecisse mihi viſus,quòd præmia multis
Improuiſa daret,quos obriguiſſe ſub armis
Intellexiſſet,magis autem relligioni,
Inſtitiæque ſuum quòd conſeruaret honorem,
Hanc omni ratione tenens.Vltricibus auſis
Præcipuè verò implacabilis.hinc capitones
Cedite propoſito,nec Regum obſiſtite iuſtis
Imperiis,ſatius fuerit dimittere fratri
Noxiam,& huic contrà benefacta rependere. quid me
Contemptim toruis oculíſque tuemini?eritne
Naturalis & hæc ſatiabilis vlno,quæ vos
Nuſquam ſollicitos reddet,compunget & hoſtes
Synderesis acu,penitus magis hac vice torquens?
Sunt Chriſti paradoxa,ſed hæc ridebitis vltrò.
Nimirum inuehitur ſi vir bonus acriter in vos,
Hicque ſuas paribus dictis exaggerat iras:
Qui veluti veſtrûm pertæſus,inutis ob æquè
Turpiter acta,notam viridis tantummodo cera,
Vix equidem lachrymis expreſſa virentis Oliuæ,
Gummoſis aliàs vbi via cohibenda latronum,
Quam poſito induat faſtu.cauſſas quibus ergo
Nobilitas amittatur,profitetur,eáınne
Conſilium reſipiſcentis retrahat fugientem,
Cœnobij ingreſſu vel paupertate prematur,
Et quibus hæc exercitus,num Iudicis?& quo
Oſtendit plures defunctos munere Reges:
Pæonis?Patronorum?ſimul Agricolarum?
Non quoque priuatis Procuratorum aboleſcat,
Aut Mercatorum ſtudiis?non ſordibus harum
Denique?Mechanicas quas fuſiùs explicat arteis,
Quâq; notans. Trapezita, Telon, Stabularius,Hoſpes,
Nauita,Caupo,Cocus,Lanio,Piſcarius,ac qui
Farris & aliilium Piſtor,qui aut ſaccara miſcet
Pineæ amygdalæque nuci, vel ſalgama condit,
Pharmacopola gulæ magno ſua quique venena
Vendit,Chirurgus,Tonſor,Mytopola,Choragus
Auletes,Tubicen,Cytharœdus,Ludio,Mimus
Scurra,Cybiſteres,Agoræus,Schœnobatéſque,
Pyrrhiacus ſaltim pugnans,Athleta,Laniſta,
Dexter Equiſo Celetis.Agaſo citique Veredi,
Auriga,vſurarum interpres,Mangonıı́ve,
Coiluir & duplici qui veſtimenta taberna
Sartor,calceolos,aut Sutor ephippia farcta
Tomento fingit,fuſis Coriarius hirtas
Qui pelles concinnat aquis,ſpecularia arena
Concocta cineri rutilat Vitriarius,vrnas
Vrceolos Figulúſne rotat proplaſtice adornans,
Qui Textor telas,lanas,periſtromata,funes,
Et tegetes,vlnâ nectit,iuncóve paluſtri,
Infector,Fullo,Phrygio,Lanarius,auri,
Argenti,ferri,ſtanni,ac cuiuſlibet æris
Ductilis hinc,illincque Faber caldarij,& à quo,
Præter bracteolas & friuola,multa ſuppellex,
Inteſtino operi aut craſſo Lignarius,iſtis
Additur & Latomus,cum Materiario,agrorum
Finitor, Menſor, Pictor,Sculptórve,Anaglyptes,
Rhetor,Pædonomus,Phonaſcus,Ludimagiſter,
Scriptor,Bibliopola,Librarius,Amanuenſis,
Scriba,Notarius,Accenſus,Præco,Phylaciſta,
Tortor,& hunc imitans eum Pollinctore,meraci
Veſpillo madidus fletu,pas,id genus omnes
Sortis quique ſuæ,tum quo ſint iure monentur.
Artibus hiſne parens natorum Nobilitati
Iamdudum per auos quæſitę deroget,ipſam
Num tabiémve ſtatus abiectio concomitetur
Sciſcitat,adiiciens his miſcellanea,primam
Queis huiuſce operis finit.pars altera verò

Subſeq

Subsequitur fortasse operosior, vnica cuius
Incudem exierat modò pagina, proinde locorum
Quos ibi, vt in reliquis, contexuit ingeniosus
Ne seriem quæras, sed qualem autographeis in ipso
Carptim sublegi, authoris meminive relatū:
Qua cognata fere hæc prædictis themata tractat.
Qui sint Primigenæ, vocitentur cur ita, queisve
Dotibus existant Naturæ iure beati,
An, quibus accrescant, & quomodo fratribus, vtri
Ius erit aut solidum, commune aut omnibus harum:
Cui cedi, vendi, præscribi id, & à quibus, & qui,
Pòst reuocare gradum possit qui cesserit vltrò,
Num patrij arbitrij sit & optio Primigenatum,
An casus, simul exactâ quòd matris ab aluo
Prodierint duo vel plures, alitérve quis horum
Liquerit vtriculum prior ignoretur (id autem
Momento satis est) dubiis ac rebus abundè
Consulit, anteferendique omnes excutit ansas.
Attamen afflictis nec eò in procliue locatis,
Qua quis præferri specie vi queat, orbiculari
Supprimit inuidiam ratione omniscius author,
Hic quem demirans relegat studiosa iuuentus.
Mystica coccineo exertanius brachia filo,
Huius at insultu subito retracta gemelli
Aemuli, vt inde suo manaret semine Iesus,
Primigena æterni patris almæ & Virginis idem,
Humanis scitè ingens diuina recludit.
Quærit adhæc saltem rescripto principis inde
Pellere Primigenam, loco & exturbare priore
Ingratúmue parens, aliísve obtentibus: illum
Ecquâ naturam præter virtute tueri
Filius, expellive potest ignauia eodem.
Ac ceptum referat geneti hoc ius, ánne parenti:
Legitimatus, adoptiuus, qui postea adepto
Natus & imperio genitori, sint ne capaces
Istius, ac, ini bi nimius propè, plurima confert
De Regum, priuatorum contractibus, atque
Inueterata consuetudine, déque statutis
Primæuæ proli plus gratificantibus æquo:
In quibus obtineant, & quâ fiducia iniri,
Dissoluive queant, interserit adque forensem
Sermones varios, quos denique discutit, vsum.
Tandem, víaque siti restincta progrediendi,
Longum opus optatâ, setáque coronide claudit.
Occupat hic medium, scribendo nec inuidet illum
Cui magis arrident præsentia secula morem,
Sed quem commodiùs versatilis ingenij vir
Sat scio præstaret, quadamtenus ádque vetusti
Consultò vergit speciem, quò barbariei
Fallat inescatæ notulis vestigia sparsis,
Ac sensum deuoluat eò, quò incautiùs acta
Gustatu meliore cibo, iam non voret hamum.
Si non pressa, tamen tersa est oratio, diues,
Læta, fluit facilis, studet inseruire palatis
Omnibus, ac ideo breuitatem sponte remittit,
Prosit vt indoctis, nulla hinc fastidia doctis
Vel generans, magis inque sui trahit hosce stuporem.
Quemlibet vsqueadeo lapidē mouet, húcq; trilinguis
Bibliotheca adfert sacri, quicquid've prophani
Congerit, ac è vepretis decerpere flores
Sustinet, vt pleno hinc exundet copia cornu.
Fructifero visenda libro me iudice verum
Quippiam ei desit, corrugas hiccine frontem
Desidiose? moras sed enim causaris inanes.
Instares precibus reditum timidissime? quid te
Nondum ampullarum isthic tæduit atque stropharū?
Huc demum cursu delatus & ipse secundo
Suppleres, quòd abesse modo ex tot contigit vnū,
Carminibus mirè graphicis. hīc buccina amicum
Laudari, pingive manu delectat Apellis.
Qualiter hinc Flaccum prædoctus acumine vocis,
Illinc inflato pulmone referre Maronem.
His dum animo indulges hinc, illinc tristia narras,
Quæ mihi si superis placet, emendanda, nec antè,
Iussisti luerem, licet huic condicta Draconi.
Illudis? quid nisi sic verbis cuncta geruntur,
Si mihi visa ratis submersa, Philoxenus vnà
Fluctibus Eridani, sabulo, contectus & alga,
Sic mihi contusum nimia formidine pectus.
Huc redeunti igitur properè, data nanque facultas
Ista tibi, nisi me studiosi præsidis, arctæ
Prorsus amicitięque Fabri scriptura fefellit,
Exiguo tantùm huic traiectu credere oportet.
Hinc te mulus, equúsve gradarius ad iuga rectà
Cottia, conualles Graiásque reuexerit, vllus
Ni metus ingruerit mediis Insubribus aruis,
Quod Deus auertat. tum verò hæc linque sinistra,
Rhetica per Venetas vrbésque cacumina finde,
Continuò Rheni transmissis fontibus, oram
Helueticam peragres ad commata fœda Lemani:
Indéque digressum te Regni limina sistent.
Hac maior quanquam est erratio, prætereundum,
Vestigas nequando viæ compendia, vitæ
Feceris. incolumis maturè veneris, ordo is
Conspicuus passis reducem te exceperit vlnis,
Nec tam durus ero tibi creditor, exigat alter
Quas operas decimo detrectet mense diurnas,
Plurima subducam rationibus, ocia queis te
Morigerum externis decuit regionibus esse,
Comparcam morbóque tuo, quo tabui & ipse.
Postremò submœsta tuis ambagibus vxor,
Nulla sed immittens placidæ frigušcula menti,
Nec se delusam toties frustrata queretur.

ADRIANVS DRACVSANVS
Tiraquello Collegæ amicissimo.

Omne vetustate vt vinum non semper acescit,
Omnis sic ætas haud senio afficitur.
Improbus iste labor tuus hæc nos dicere iure
Cogit, & ætatis robora suspicere.
Nil equidem præter canos agnosco senile:
Sed nec canescit dictio, nec ratio.
Illa ferent nunquam letum, nam si pedem haberes
In tumulo, velles scribere vel legere.

IOANNIS DE GVELLIS VA-
lentis, Regij in magno Consilio Senatoris

Clari militiæ domíque quondam,
Illustrésque viri fuere plures,
Quorum, quamlibet elegans fuisset
Virtus, amplior elegantiórque
Et fœlix habita est magis, virorum
Laudes quòd retulit celebriorum:
Hinc gaudet sibi Næuianus Hector
Laudato à patre contigisse laudem.
Fœlicem quoque ter quatérque Achillem
Censebat Macedo Imperator, illi
Præconem quòd habere bellicarum
Rerum, Mæonidem datum poëtam.
Sic à Luceïo suo probari
Scriptis Tullius expetebat, ob res
A se Consule & hinc & inde gestas.
Se ornatum quoque Plinius fatetur
Paucis hendecasyllabis fuisse,
De ipso quos cecinit, suísque chartis
Facundo dedit ore Martialis.
Præstare officium hoc tibi merenti
In magno hoc opere & laborioso
Quàm vellem Tiraquelle paginásque
Commendare tuas satis superque:
Per me accedere plenior valeret
Ad laudem vt cumulus tuam? Quòd ipse

Quando tam tenui aſſequi camœna
Non poſſum, veniam dabis: nec iſtas
Laudes hæc iuuat inuenuſta Clio,
Sed muſa eſt opus eloquentiore,
Quæ tot pro merito ſonare dotes
Poſsit. Longè igitur tacere præſtet
Me, quàm pauca loqui indecenter: & ſic
Non lucem addere, ſed magis tenebras
Contingat titulis tuis amicum.
Nam quis nobilium hactenus virorum
Leges edocuit magis peritè?
Vera aut nobilitas minúſque vera
Quæ cenſenda, quibúſve, quótque iure
Eſt quærenda modis, potéſtve perdi?
Quæ artes nobilitant, gradúque pellunt
Sublimi artificem, infimæque reddunt
Plebi? Denique quis, patris honorum
Primò quæ geniti ſibi arrogare
Pridem iura ſolent, originéſque
Illorum notat aptiùs, per æuum
Dudum præteritum, atque nationes
Multas materies tibi ergo nulla

Maior gloriæ erit petendæ, quàm ſi
Lectorem fueris adeptus æquum, &
Acris iudicij, ac proinde tanti
Quantum eſt, ingenium tuum æſtimantem.

Iacobus Veriuſius Regius in curia Pariſienſi Conſiliarius, de Tiraquello trium iam librorum authore.

Qui ſua coniugibus præſcripſit iura modóſque
Diuite queis maneant integra iura domo,
Nobilium nunc iura docet, priùs & genitorum.
His tribus vna domus ſit bene compoſita:
Tranquilla ex primis & ſtructa, opulenta ſecundis,
His, certa & ſtabilis legibus, efficitur.

AD LECTOREM ROBERTI DE *Pellene olim Abbatis à Sancto Fromondo, nunc Epiſcopi.*

Indoctum cùm te & cæcum natura crearit,
Exorta tibi nunc Pallade lumen adeſt.
Quicquid in immenſis Latiæ Graiæque Mineruæ
Artibus eſt, ſapiens hoc Tiraquellus habet.
Ergo magna homini debetur gratia, Lector,
Qui menti præfert lumina tanta tuæ.

CHRISTOPHORI THOVANI PARISIENSIS IN ILLO AMPLISSIMO ORDINE PRÆSIDIS, *de Andreæ Tiraquelli Senatoris Iuriſperitorum eloquentiſs. & eloquentium Iuriſperitiſs. Scriptis & Commentariis in lucem editis Sylua.*

SCriptorũ genus omne petit nemus, & fugit vrbem:
Et quæ ſcribuntur, ſeceſſum, atque ocia quærunt
Scribentis, qui totus in hoc incumbat, in hoc ſit,
Ocia nulla minùs cui ſint, quàm cùm ocia captet.
Vrbe tamen media, mediis in fluctibus, inter
Litium inhorrentes ſcopulos, ſtrepitúſque forenſes,
Lites ſectantum ſtudia importuna, quietem,
Horáſque has interrumpentia, ſed meliores,
Interpellatorum aditus, reditúſque frequentes,
Et matutinas, veſpertináſque querelas
Hoſtia pulſantum, queis nec mens, nec ratio vlla eſt,
Tempora vti ſaltem legere apta, & idonea poſsint
(Tanta eſt vincendi cura omnibus infra nobis)
Singula quæ totum valeant retinere Quiritem
Nil aliud prorſus meditantem, vel facientem,
Qui patriæ fueras poſitus modò villicus vrbi
Paruæ autem (vt quondã magnũ decus vrbis Vlyſſes)
Nunc in ſupremo, ſuperilluſtríque ſenatu
Parriſianorum Franciſco à rege vocatus,
Syſiphium ſaxum recidiua mole reuoluens,
Dum pertractandis totum exples litibus annum
Illo in perpetuo certamine diuitiarum:
Vis tribus abſoluam de te quod ſentio verbis,
Omnium homo horarum (ſic te Deus adiuuet) vnus
Auſus es æternum facturа volumina nomen
Edere, & in vulgus dimittere, quæ ſtudioſe
Omne forum, ſchola tota legat, legat omne tribunal,
Et relegat miro candore, & honore, & amore,
De fece authorum purum qui colligis aurum,
Dum prodeſſe cupis, dum delectare legentem,
Dum ſimul & iucunda, & idonea ſcribere, dum vis
Languentem ſtomachum vario recreare ſapore:
Dum deſyderio lectis maiora legendi,
Et meliora, repoſta, recondita: dum peregrina,
Abſtruſa in venis ſilicis velut, obuia paucis,
Suſpenſos animo ſemper ſitiente moraris,
Quò plus ſunt poti, ſuauis dulcedine fontis,
Quos non offendit nouies, decies repetita
Lectio, principiis oculo properante relictis,

Et finem optatum, finem expectantibus ipſum.
Porrò prudenti, cognoſcenti, atque ſcienti,
Pauci poſt cineres quod habent, tibi contigit vni
Tanto, & tam magno vt viuens in honore habearis,
Tanto exquiraris ſtudio, relegaris, ameris.
Fortunate ſenex, ergo tua ſcripta manebunt,
Nec tibi magna ſatis, dum animo maiora capaci
Concipis, intento ſtudiis & rebus honeſtis,
Tempúſque omne vacans ſtudio, periiſſe putantis
Deficere, & mauis quàm deſinere. Ergo age perge,
Perfer & obdura, quondam hæc ſcripſiſſe iuuabit.

Eiuſdem ad candidum Lectorem.

Nemo minùs ſolus, quàm quando eſt ſolus: & ipſi
Ocia quàm cùm ſunt, ocia nulla minùs.
Quàm verè à noſtris dictum maioribus hoc ſit,
Nobile & egregium teſtificatur opus
Andreæ Tiraquelli illius, quem bene noſti
Ocia communi diſtribuiſſe bono.
Cúmque ſuam poſſet rem tractare ocio in alto,
Publica priuatæ præpoſuiſſe rei.

ANDREÆ TIRAQVELLO *Conſiliario Regio Clodius Coterius Canonicus Pariſienſis.*

Cùm ſimilem faciem mater natura dediſſet
Omnibus, ac nihilo plus tibi, plúſve mihi:
Lex, ac arbitrium fecit cum tempore, vt iret
In lucem addicto nomine nobilitas.
Quid tu his figmentis vetulus, plenúſque dierum
Naturam impugnans hæc ſimulachra lauas?
Addo etiam, ſi quis vacuus virtutibus extat,
Is genus ac atauos, & monumenta petit.
Quis ſine auis natus? nemo: mutatio cauſa eſt,
Caſus amicorum ne hos numerare queant.
Poſteriùs, prius hic genitus, quidnam iſtud ad æquum,
Atque bonum? dicas, qui prior, is melior?
Naturam, quæ æqua eſt deſcribe, & ſtemmata linquas,
Quæ in fumos abeunt, illa perire nequit.

NOMEN

NOMENCLATVRA ALPHABETICA AVTORVM IN HOC OPERE CITATORVM, PRÆTER

legum & canonum interpretes, quos vix numerare posses.

ABachuc propheta.
Acron Horatij interpres.
Acta Apostolorum.
Actios poeta antiquus.
Adrianus Florentinus Papa theologus.
Ægesippus historicus.
Ægidius Romanus.
Ælianus.
Ælius Lampridius.
Ælius Spartianus.
Æmar astrologus.
Æmilius Probus historicus.
Æneas Platonicus.
Æneas Siluius, Pius Papa dictus.
Æschines.
Æsculapius. Æsopus.
Aëtius medicus.
Affranius poeta antiquus.
Agapetus.
Agathius, aut vt alij appellant, Agathias.
Agathocles.
Aggæus propheta.
Albertus Crantius.
Albertus Magnus.
Alcimus Siculus.
Alcinous Platonicus.
Alciphron Menandrius.
Aleisius Mundella.
Alcmeon.
Alexander Aphrodiseus.
Alexander Halez theologus.
Alexander Trallianus medicus.
Alexander alius qui de philosophorum successionibus scripsit.
Almansor astrologus.
Diuus Ambrosius.
Ammianus Marcellinus.
Ammonius Platonicus.
Amos propheta.
Amphicrates.
Anapandrides Comicus.
Anaximenes.
Andreas Thurinus medicus.
Androcides.
Angelus Clauasius theologus.
Antiphon.
Antonius Beniuenius medicus.
Antonius Codrus Vrseus.
Antonius Constantius Fauensis.
Antonius Florentinus theologus.
Antonius Guarnerius medicus.
Antonius Ludouicus Olysiponensis.
Antonius monachus Græcus theologus.
Antonius Nebrissensis.
Antonius Panormitan.
Aomar astrologus.
Aphthonius declamator.
Apocalypsis.
Apollodorus Atheniensis.
Apollodori interpres.
Apollonius Rhodius.
Apollonij ipsius interpres.
Appianus Alexandrinus.
Apuleius Madaurensis.
Apuleius Celsus medicus.
Archias poeta Græcus.
Archigenes medicus.
Archilochus poeta Græcus.
Ariphron Sicyonius.
Aristides Milesius rerum Italicarum scriptor.
Aristo medicus.
Aristophanes poeta Comicus.
Aristophanes alter, qui librum de Meretricibus scripsit.
Aristophanes. Aristoxenus.
Arius Tharsensis.
Arnaldus Villanouanus medicus.
Arnobius theologus.
Arrianus historicus.
Artabanus.
Artemidorus Daldianus.
Asclepiades medicus.
Asconius Pedianus.
Asinius Pollio.
Astydamas poeta Græcus.
Athalaricus Gothorũ rex ex ipsius epistolis.
Diuus Athanasius.
Athenæus Naucratita.
Athenæus alter medicus.
Auenzoar medicus.
Auerrois.
Auicenna.
Diuus Augustinus.
Augustinus Anconitanus theolog.
Augustinus Eugubinus.
Aulus Gellius.
Aurelius Victor historicus.
Ausonius.
Author Allegoriarũ in Hesiodum.
Author libri Zeror Hammor.
BAleus Sodonolcas.
Baptista Fulgosius.
Baptista Mantuanus.
Bardesanes Syrus.
Barptolomeus Facius.
Barptolomeus Mantuanus.
Baruch propheta.
Basilides.
Basilius Magnus.
Bebelius. Beda.
Bernardus medicus Florentinus.
Beroaldus.
Bertrucius Bononiensis medicus.
Blondus. Boëtius.
Bocatius.
Budæus.
CÆsar.
Caius Titus Probus.
Calcedonius.
Callimachus poeta Græcus.
Callisthenes ex libris rerum Macedonicarum.
Callisthenes idem, aut alius ex libris de Venatione.
Callistratus.
Calphurnius Terentij interpres.
Campanus.
Campegius medicus.
Capito Atteius.
Carolus Valigulus.
Cassiodorus.
Cassius Heminia.
Cassius historicus.
Cassius medicus.
Castalio.
Cataneus interpres Plinij Secundi.
Cato Censorius.
Catullus.
Celius Aurelianus.
Celius Rhodiginus.
Celsus Africanus.
Censorius.
Chameleon.
Cheremon tragicus poeta.
Chilon vnus ex septem Sap.
Christophorus Landinus.
Diuus Chrysostomus.
Cicero.
Claudianus.
Claudius Quadrigarius.
Cleantes.
Clemens Alexandrinus.
Diuus Clemens.
Clysticus poeta.
Collutius Pierus Salutatus.
Collumella.
Concord. Bibliorum scriptor.
Conradus Gesnerus.
Constantinus Africanus medicus.
Constantinus Cæsar.
Constantinus Monachus medicus.
Cornarius medicus.
Cornelius Agrippa.
Cornelius Celsus.
Cornelius Fronto.
Cornelius Nepos.
Cornelius Tacitus.
Cornutus.
Crantor Solensis.
Crates Cynicus poeta epigrammatarius.
Crito medicus.
Cyclicus.
Diuus Cyprianus.
Diuus Cyrillus Alexandreus.
DAmascius Platonicos.
Daniel propheta.
Daniel Vlterderius medicus.
Dantes Florentinus.
Dares Phrygius.
Dauid propheta.
Decimus Brutus.
Demetrius Phaleræus.
Democrates.
Democritus.
Demosthenes.
Derachides.
Deuteronomij liber.
Dictys Cretensis.
Didymus.
Didymus alter Homeri interpres.
Diocles Carystius medicus.
Diodorus Ephesius.

Diodorus

Maximus Tyrius Platonicus.
Menander.
Messala Coruinus.
Mesue.
Michael Ritius.
Michael Sauonarola medicus.
Mimnermus poëta antiquissimus Græcus.
Minutius Felix.
Mnesitheus.
Mironianus.
Moscopolus. vide Emanuel.
Myrsilus Lesbius.
NAnnius Alcmarianus.
Nazarius Panegyrista.
Neantes Cyzicenus.
Neemias Propheta.
Nemesius Philosophus.
Neuius poëta antiquus.
Nicander.
Nicandri Scholiastes.
Nicias.
Nicolaus Leonicenus.
Nicolaus Leonicus.
Nicolaus Lyrensis theologus.
Nicolaus Nicolus medicus.
Nicolaus Oresmius.
Nicolaus Salernitanus medicus.
Nigidius.
Nonius Marcellus.
Numerorum libri.
Nymphodorus.
OCtauianus Horatianus medic.
Olympiodorus.
Omar Beluafargdianus astrologus.
Onosander.
Oribasius Sardianus medicus.
Origenes.
Orpheus.
Ouidius.
PAlephatus.
Palladas poeta epigrammatarius.
Palladius scriptor rei rusticæ.
Pamphilus qui de herbis scripsit.
Pandulphus Collenutius.
Paralypomenôn liber.
Paulinus Nolinus.
Diuus Paulus.
Paulus Aegineta.
Paulus Aemilius.
Paulus Cortesius theologus.
Paulus Dionysius.
Paulus Iouius.
Paulus Orosius.
Paulus Sempronensis.
Pausanias.
Periander vnus ex septem.
Persius.
Petrarcha.
Diuus Petrus.
Petrus Aponensis dictus de Albano medicus.
Petrus Brissotus medicus.
Petrus Charmensis medicus.
Petrus Hispanus medicus.
Petrus Largelata medicus.
Petrus Marsus.
Phalaris.
Phaon medicus.
Pharnutus.
Pherecides Syrus.
Philaeteus.
Philelphus.
Philemon poeta Græcus.
Philippus Beroaldus.
Philistion medicus.
Philistionis ipsius frater.
Philochorus.
Philo Iudæus.
Philolaus Crotoniata.
Philostratus.
Philotas poeta Græcus.
Phrynicus. Phurnutus.
Phylarchus.
Picus Mirandula.
Pindarus. Plato.
Plautus.
Plinius Senior.
Plinius iunior.
Plinius Valerianus medicus.
Plistonicus medicus.
Plotinus Platonicus.
Plutarchus.
Pogius Florentinus.
Poliænus.
Polyantus Cyrenæus.
Polybius historicus.
Polybus medicus.
Polycarpus antiquus medicus.
Polycrates.
Polydorus Virgilius.
Pompelianus.
Pomponius poeta antiquus.
Pomponius Lætus.
Pontus Paulinus.
Porphyrion Horatij interpres.
Porphyrius Platonicus.
Portius Latro.
Posidippus poeta epigrammatarius.
Pratinas.
Praxagoras medicus.
Priscianus.
Probus Æmilius. vide Æmilius.
Proclus Platonicus.
Procopius.
Prodicus. Propertius.
Prouerbiorum libri.
Prudentius.
Ptolemæus Agesarchus.
Pythagoras.
QVintilianus auus.
Quintilianus nepos.
Quintus Curtius.
Quintus Labeo.
Quiricus Thettonensis medicus.
RAbbi Iosephus Hyssopparus, vide Iosephus.
Rabbi Moyses Ægyptius.
Rabbi Moyses medicus.
Rasis medicus.
Raymundus Lulius.
Regum liber.
Renatus Frigilius.
Romuli lex.
Ruellius medicus.
Rufinus Aquileiensis.
Rufus Ephesius medicus.
SAlustius.
Salomon.
Sanchoniato Berutius.
Sapientiæ liber.
Sasserna. Satyrus.
Saxo Grammaticus.
Scipio Africanus Æmilianus.
Sipio Capitius.
Scletas.
Scribonius Largus medicus.
Sebastianus Castalio.
Sebastianus Montuus medicus.
Sebastianus Munsterus.
Sempronius Asellio.
Semus.
Seneca philosophus.
Seneca tragœdiographus.
Senerion.
Septuaginta interpretes.
Serapio medicus.
Serenus Sammonicus poeta, medicus.
Seruius interpres Virgilij.
Seruius Sulpitius.
Sextus Aurelius Victor, vide Aurelius.
Sextus Empiricus.
Sextus Platonicus medicus.
Sextus Pirrhonius medicus empiricus.
Sidonius Apollinaris.
Silenus Calanianus.
Silius Italicus.
Silius Bassus declamator.
Simeon Sethus medicus.
Simonides poeta Græcus.
Simon Carpentarius.
Simon Genuensis medicus.
Sirach.
Sisenna historicus.
Socrates historicus ecclesiasticus.
Solinus.
Solon legislator.
Solon philosophus.
Sophocles poeta Græcus.
Sophocles ipsius interpres.
Soranus Cous.
Soranus Ephesius medicus.
Sosomenus historicus ecclesiasticus.
Staphilus. Statius.
Statius Cecilius poeta comicus.
Stephanus ex libro de vrbibus.
Stesichorus.
Stesimbrotus Thasius.
Stheneus.
Stobæus. Strabo.
Stratis poeta comicus.
Suetonius. Suidas.
Symmachus.
Symphorianus Champerius.
Synesius Cyrenensis.
TAcuinus medicus.
Tarquilius.
Telesarchus.
Tharreus. Terentius.
Tertullianus.
Theagenes. Theocritus.
Theocriti interpres.
Theodectes Phaselites.
Theodontius.
Theodoritus theologus.
Theodotus Priscianus medicus.
Theodosij Codex.
Theognis Megarensis.

Theogn

TABVLA CAPITVM PRIORIS PARTIS HVIVS OPERIS, QVAE DE NOBILITATE EST.

TABVLA

TABVLA CAPITVM ET QVAESTIONVM POSTERIORIS PARTIS, QVÆ EST DE IVRE PRIMIGENIORVM.

Et quid

51 An

tori

FINIS.

DE NOBILITATE, ET IVRE PRIMIGENIORVM.

Qui de Nobilitate scripserunt. CAP. I.

1 DE Nobilitate plurimi & antiquorum,& recentiorum, tam nostratium (ita voco nostros Iuris interpretes)quàm externorũ scripserunt,uonnullique eorũ libris priuatim in id editis.Ex externis quidem Diogenes Babylonius, Metrodorus Atheniẽsis Epicuri discipulus,& Aristoteles Stagirita,quilibet librũ vnum,vt de primo tradit Athenæus,qui illum citat ex libris de Nobilitate,li.4.c.21.de cęteris duobus Diogenes Laërtius,scilicet de Metrodoro in vita Epicuri non semel,de Aristotele in vita ipsius.Quanquam Plutarchus in Aristidis vita videtur subdubitare an liber,qui de Nobilitate inscribitur uomine Aristotelis , sit ipsius. Philo ille Iudæus , de quo vt D.Hierony.scribit in catalogo scriptorum Ecclesiasti.vulgo apud Græcos dicitur , ἢ πλάτων φιλωνίζει, ἢ φίλων πλατωνίζει,libellum vnicũ de Nobilitate scripsit,qui etiã nõ extat. Plutarchus duos libros fecit,alterum pro nobilitate,alterum contra nobilitatem,ex quibus citatur à Strobęo Ser.84.& Ser.86.Ex recentioribus Dantes Florentinus in ea cantilena,cuius initium est,*Le dolce rime d'amor*,cum cõmentariis doctis,Rodoricus Zamorensis,qui in lib.2.eius operis; cui titulum fecit,Speculũ humanæ vitæ,quatuor capita integra de hac re fecit,scilicet 5.6.7.8. Pogius Florẽtinus,Felix Paleolus,libros vterque proprios.Platina,Clitoueus,Bonagardus Pistoriensis,Xystus Betuleius Augustanus,omnes hi de vera nobilitate,Io.Gerson,Fransc.Patricius in lib,dę institutione Reipublicæ 6.cap.1.Et vt nouissimè,ita eloquentissimè omniũ,quorũ libros vidimus,Hieronymus Osorius Lusitanus de nobilitate ciuili libros duos,& de nobilitate Christiana lib.3.

Externi scriptores nobilitatis.

2 ¶ Ex nostratibus, omnium primus(quod ad posteriores venerit)Bar.in l.1.C.de digni.lib.12.multa de ea re in vnũ veluti corpus congessit.Deinde Io.Ray.apud nos non iufimi nominis,cuius liber est hoc tit.de Nobilitate,& Cepola in tract.de Imperatore militum deligendo.& Barb,in repet.extra.volentes.Ant.Corset.in repet.c.grandi.de supplen.negli.prælat.lib. 6. Pet. Artibolus in suo tract.de munerib.circa 20.char.Bonus Curtilius,qui librum etiam de nobilitate inscripsit.Et quisquis est,qui primus,vt opinor,gl.in regulas cancellariæ Inno.8.& Iulij 2.edidit,qui & in id librum peculiarem scripsit, vt ipse refert in 2.parte regulæ ipsius Inno.quẽ tamẽ nondum vidi. Et nescio quis Bonartisius,qui quæstionem de nobilitate disputauit ad principẽ Montisferrati,vt refert D.Bene.in repe.c.Raynutius.in verbo,duas habens filias.nu.132.sed eam mihi videre non licuit.Et nouissimè Barpth.Chasse.in Catalogo gloriæ mundi in 8.parte.Et Ludo. Gomes.qui & libellum de Nobilitate scripsit,in quo decidit sex quæstioues,vt ipse refert in cõment.regularum Cancellariæ in parte 3.regu.Iulij Papæ 2. Horum id præcipuum institutum est,vt doceant , quid sit nobilitas,vnde primùm manarit,quot sint eius species, ad quos progrediatur, quæ sint ipsius priuilegia,quando,& quibus modis amittatur.

Unde,& cur nobiles ita vocantur, & de aliis eorum appellationibus , & quæ inde sequuntur. Cap. II.

3 ILlud autem primùm scire oportet,nobiles à noscendo dici,veluti noscibiles,& nobilitatẽ tanquam noscibilitatem,vt ita loquar,præ cæteris notam,claram,illustrem, apertam,spectabilem, conspicuam,vulgatam,atque hominum sermone celebratam.Nam & ita nobilem,quem per G. Gnobilem scribebant,accipi,& nobilitatem tradunt,multisque antiquorum scriptorum testimoniis probant Festus Pompeius,& Nonius Marcellus.Et inter alios Plautus in Pseudo.

Nobilis & nobilitas unde, & quare dicuntur.
Nobilis pro noto.

— Cum sis mihi
Nec locus nec sermo conuenit,iis nunquàm nobilis fui.

Quibus addere potes illud Ciceronis in Paradoxis,Lapsa est ipsius libido in muliere ignota:do

lor ad pauciores pertinet,quã si petulãs fuisset in aliqua nobili virgine. Vides enim illic opponi ignotã nobili. Et in oratione pro L.Flacco,dubitabitis iudices,quin ab hoc ignotissimo Phryge nobilissimum ciuem vendicetis. Et in secunda in Verrẽ actione,vbi huc alludens ita scribit,Pro ponit inania mihi nobilitatis nomina,qui non tam me impediunt,quòd nobiles sunt,quàm adiuuant,quòd noti sunt.Illud quoque Virgilij lib.7.Aeneid.

Est locus Italiæ in medio sub montibus altis,
Nobilis — Quid enim ea dictione voluit significare declarauit verbis mox sequentibus,vt illic etiam annotat Seruius.
Et fama multis memoratus in oris.

Cui Germanum est illud Ouidij lib.3.Amorum,Elegia 6.

Quid si legitimum flueres?si nobile flumen,
Si tibi per terras maxima fama foret.

Nam & illic cur nobile dixerat,sequenti versu declarat.Et illud Horátij lib.2.Serm.Satyra 3.

— Par nobile fratrum. Quo loco Acron interpretatur nobile,id est,notum,famosum.

Martialis lib.10.Epigr.26.

Vare Parethonias, Latias modò ritè per vrbes
Nobilis,& centum dux memorande viris.

Sed nullus locus ad eam rem apertior,quàm ille Plinij lib.4.c.12.Artemisio aquis calidis nobilis, notior tamẽ marmore.Ex quo & Deu.1.c.vbi in Hebræo dicitur ירדעים irduhim,id est cogniti,interpretes verterunt nobiles, Tuli de tribubus vestris sapientes & nobiles. ita enim intelligit Frãciscus Georgius de Harmonia mũdi,Cantici 1.Tono 4.c.7. quanquã Eugubinus & Castellio non in passiua significatione,sed in actiua accipiãt:pro iis scilicet qui cognoscunt & sciũt,& habẽt rerum peritiam.quod & Septuaginta interpretes intellexerunt, cùm eum locũ ita verterint ἄνδρας σοφοὺς,ἐπιστήμονας συνετούς.Ideo Castellio peritos vertit.Sed vtcunq; sit,ex eo quòd diximus nobilẽ pro noto accipi,fit vt nobilitare pro notũ facere vsurparit Plinius in procœmio li.23.

4 Sicq; etiam è contrario ignobiles pro ignotis antiqui intelligebãt.Plautus in Amphitryone.

Ignobilis pro ignoto.

Nunc quando ego sum,vapulabis nisi hinc abis ignobilis. Et in Pseudolo,
Peregrina facies videtur hominis,atque ignobilis. Virgilius Eglo.9.
Si valeam meminisse,neque est ignobile carmen.

Et lib.7.Aeneid.de Hippolyto,

Solus vbi in syluis Italis ignobilis æuum
Exigeret — Vbi Seruius,ignobilis(inquit)non vilis,sed ignotus.Neque enim,vt id illi adiiciam, pro vili,siue ignobili in vulgari significatione posses illic rectè intelligere,cũ Hippolytus esset admodum nobilis, vtpote qui filius Thesei regis Atheniensium,& qui è genere deorũ erat:Aegeus enim & ipse rex,quẽ Neptuni filium fuisse ferunt.At Isocrates in Helenæ encomio scribit Thesei patrem fuisse Neptunũ. Tullius autem lib.2.Epistolarũ ad Q.fratrem, vocat Commageoum regem ignobilem,quasi diceret,non admodũ cognitum,celebrem,famatum.Vti Horatius lib. 1. Sermo.Satyr.6.paulò post prin.regnum ignobile,de quo scilicet non multus est sermo populis. Apuleius lib.5.Meta.post prin.ignobilem maritum Psyches vocat Cupidinem, quoniam scilicet ei ignotus erat,non quòd aliàs ignobilis esset.Ausonius in epistola ad Symmachũ,Latebat inter nugas meas libellus ignobilis.Cornelius Tacitus lib.12.Ne Romę quidẽ ignobile Caractaci nomẽ erat.Aulus Gellius libro noctium Atticarum 17.c.2.Arboreta ignobilius verbum est, arbusta celebratius.Quibus verbis planè declarat ignobile,& celebratum esse,veluti cõtraria.Et hoc omniũ apertissimè declarauit Epiphanius in traductione Theodoriti historiæ,de Osio loquẽtis in tripertita historia apud Cassiodorum lib.5.c.16.Non enim(inquit)ignobilis sed omnibus noscitur esse notissimus.

5 Húcque ignobilitas pro innotitia(si ita fari liceat)apud Plinium lib.34.c.8.Artifices,qui cõpositis voluminibus condidere hęc,miris laudibus celebrant,& Telephanem Phoceũ,ignotũ aliàs, quoniam in Thessalia vbi habitauerat,latuerint opera eius:alioquin suffragiis ipsorum ęquatur Polycleto,Myroni Pythagoræ.Laudant eius Larissam, & Spinarum Pentathlon, & Apollinẽ.Alij non hanc ignobilitatis fuisse causam,sed quoniam se regum Xerxis atque Darij officiuis dediderit,existimant.Vides ibi,ignotum:deinde ibi,latuerint opera. Postremò,ibi,hanc ignobilitatis causam,&c.

6 E diuerso autem ignotos pro ignobilibus vsurpauit Virg.lib.5.Aeneid.

Ignoti pro ignobilibus.

— Et classe subegit
Amissa,socios ignotæ linquere terræ.

Ignotæ igitur,id est,ignobili,vt interpretatur Seruius. Nam Troianis de quibus loquitur,ignota non erat,ad quam iam bis venerant.Sed & ad id quoque refert illud eiusdem,lib.4.Georg.

— Nam sæpe fauos ignotus adedit
Stellio. Quo etiam in loco idem Seruius interpretatur ignotus,ignobilis, vel ex improuiso veniens.Horatius in eadem illa Saty.6.

Non quia Mecœnas Lydorum quicquid Hetruscos
Incoluit fines,nemo generosior est te.

Nec

Nec quòd auus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint,
Vt plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, vt me libertino patre natum.

Et alibi quoque in eadem Saty. opponit ignotos generosis,

Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
Non minus ignotos generosis. Rursúmque,
Quo patre sit natus, cum ignota matre inhonestus.

Et Valer. Maxim. lib. 9. cap. 7. in prin. Nec oportere clarissimæ familiæ ignotas sordes inseri. Illic etiam clarissimam familiam vocat pro nobilissima, vt dicemus infrà. Igitur nobilissimæ familię
" opponit ignotas, id est, ignobiles sordes. Et Sueton. in Tiberio, cap. 42. Ignotissimum quæsturæ
" candidatum nobilissimis anteposuit, ob epotam in conuiuio, propinante se, vini amphoram.

7 Ex quo & illud, vt cum ignobilem quempiam significare volumus, his verbis vtimur, nescio quis, vel qui, siue quidam simpliciter. Nam Donatus interpretans illud Teren. in Hecy. Nam vitium est oblatum virgini olim ab nescio quo, Mirè (ait) contempsit personam dicendo, Nescio quo, vt ostendat ignobilem. Nam si nomen illi est, habet & dignitatem: vt *Nescio quis et quidam, pro ignobili.*

Et nos aliquod noménque decúsque
Gessimus.— Qui locus, vt illi id addam, est Virgil. lib. 2. Aeneid.

Idem quoque Donatus enarrans etiam illud eiusdem Terentij in Adelphis, Quædam mulieres, &c. Nam quædam (inquit) dicit, vt ignobiles demonstrarentur. Et in Eunuc. illud quoque interpretans, Quod quidam facit. Contemptum (ait) indicat hoc verbum. Quibus adstipulatur illud Ciceronis in Oratione pro Sexto Rosc. Amerino: Iam quos nemo propter ignobilitatem nominat, sexcenti sunt.

8 Et hinc quoque apud Græcos ἀνώνυμος, atque etiam νώνυμος dicitur, qui sine nomine est, & qui ignobilis est & obscurus, quíve à nullis, aut paucis noscitur. Homerus lib. Odys. 1. *ἀνώνυμος & νώνυμος pro ignobili.*

οὐ μέν τοι γενεήν γε θεοὶ νώνυμον ὀπίσσω
Θῆκαν.
Non enim progeniem dei ignobilem in posterum *Posuerunt.*

Et lib. eiusdem operis 12. iterúmque 13. & 14.

Νωνύμος ἐκλάθου ἀπ' ἄργεος ἐνθαδ' ἀχαιός. Et rursum eod. lib. 3.

—οὐδέ τι λίην
Οὕτω νώνυμός ἐστιν ἴσασι δέ μιν μάλα πολλοί. id est, ad verbum,
—Neque enim valde
Sic ignobilis est, norunt autem valde multi.

Quasi dicat, Neque enim adeò obscura terra, quin eam multi norint. Et hinc illud Virgilij libro 9. Eneidos,

—Ac multam in medio sine nomine plebem.

Plebis enim appellatione intelligi vulgus ignobile alibi ostendemus.

9 Sed & hinc quoque fit, vt nobiles claros vocemus, ignobiles contrà obscuros. *Clari dicuntur nobiles.*
Nam de primo Virgil. lib. 1. Aeneidos,

Troianóque à sanguine clarus Acestes.

Et Horatius lib. 4. Carminum, Ode 6. lib. Sermo. 1. Saty. 5.

Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti.
Messi clarum genus Osci. Et Saty. 6. eiusdem libri,
Non ego me claro natum patre. *Et paulò post,*
Non patre præclaro, sed vita, & pectore puro. Itémque ibi,
Quod non ingenuos habeat, clarósque parentes. Ouidius lib. 1. Fastorum,
Hinc fuit Euander, qui quanquam clarus vtroque,
Nobilior sacræ sanguine matris erat.

Et in epistola Helenæ ad Paridem,

Clara domus satis hac nobilitate sua est.

Et rursus Herus ad Leandrum,

Nobilis ille quidem est, & clarus origine. Et Statius lib. Syluarum 3. Sylua 3.
Non tibi clara quidem senior placidissime gentis
Linea, nec proauis demissum stemma.

Valerius Maxi. lib. 5. c. 9. Idem fecit clari generis, magnæq; dignitatis vir Fuluius. Et Plin. Iun. lib. 8. epistolarum ad Rufinũ, epistola incip. falsum est, Mulier (inquit) natalibus clara, moribus proba. Et Liuius li. 9. ab vrb. cond. Clarus genere, & factis. Et apud Senec. in Octauia, actu 1. Sanguine claro genitus. Et, Genere claro tumens dicitur. Hincque Lucretio lib. 1. Clara propago dicitur. Et Virgil. lib. 5. Aeneid. Clara progenies. Et Lucano lib. 10. Clarissima proles. Et clarissima familia Valerio Maximo li. 9. cap. 7. vt diximus suprà nu. 6. Et Plin. lib. 18. cap. 3. ad fi. Clarissima gẽs, in eod. significat u. eod. lib. 7. c. 53. Et clara stirps Sueton. in Augusto c. 4. Et Tacito li. 11. Clari *Clarũ genus. Clarus natalibus. Clarus sãguis. Clara propago. Clara progenies.*

Clari parẽtes. *Clari natales.*

parentes, Claudius Cæsar in numerũ patriciorum adsciuit vetustissimum quenque ex Senatu, aut quibus clari parẽtes fuerant. Et lib.12. Claris maioribus ortus. Et lib.18. Sed procurator aderat Cornelius Fuscius vigens ætate, claris natalibus. Et Iustin. lib.1. Hoc respõso perterritus neq; claro viro, neq; ciui dedit filiam, ne paterna mater, oeque nobilitas nepotis animum extolleret: sed de gente obscura tunc temporis Persarum Cambysi mediocri viro in matrimonium tradidit.

Clarus & nobilis. *Clara nobilitas.*

10 ¶ Ex quo oonnunquam clarus, & nobilis à bonis authoribus copulantur. Tullius io orat. pro Rabirio Posthumo, Clarus & nobilis vir: Et in orat. pro M. Cælio, De cognatorũ sententia nobilissimorum & clarissimorum hominũ manumissi. Et pro C. Ligario, M. Marcellum vocat hominem nobilissimum & clarissimum. Et in Phìlip.2. L. Domitiũ. Et in orat. de Aruspicũ respõsis non semel alios. Et in Paradox. Quæ est ista seruitus tam claro homini, támq; nobili. Et in 3. in Verrem Actione, Oppidum est in Hellesponto Lampsacum, in primis Asiæ prouinciæ clarũ, & nobile Et lib.2. Tusculanarũ quæst. Clari & nobilitati labores. Et clara nobilitas Plauto dicitur in Rudente. Et præclara nobilitas Tullio in 6. in Verr. act. Plinius autem minùs clarum opponit nobili, lib.24.c.15. Nunc subtexemus, ait, herbas mirabiles quidem sed minùs claras, nobilibus in sequentia volumina dilatis. Sed & idem lib.6.cap.17. cùm Hydaspem fluuium clarum nominasset, confestim subdidit Hypasim non ignobiliorem: Et cap.20. eosdem fluuios clarissimos dicit. Et lib.3.c.5. nobilitatem & claritatem veluti confundit, cùm dicit, Nobilitas omnium locorum, quos quis attigerit, tanta rerum singularum populorúmque claritas tenet.

Claritas & claritudo.

11 ¶ Claritas enim, & Claritudo, pro nobilitate accipi solet. Nam claritudo generis dicitur apud Tacitum lib.2. Et quia claritudine mater generis anteibat, auum M. Antonium auunculũ Augustum ferens. Et lib.4. Apronius claritudine generis astrictus, &c. Et rursum eodem lib. L. Antonius multa claritudine generis, sed improspera. Et lib.5. Parthus imperium claritudinem Arsacidarum, contráque ignobilem Hyberum disserebat: hîc enim vides claritudinem opponi ignobilitati. Et lib.12. Nec diu iuquirẽdum quin Agrippina claritudine generis anteiret. Et lib.13. cùm de Sabina Poppea loquitur: Opes, inquit, claritudini generis sufficiebant. Et iterum lib.16. Et familiæ claritudo apud eund. lib.15. Quia super Iuniæ familiæ claritudinẽ diuum Augustũ atauum ferebat. Et lib.20. Bremio claritate natalium insigni, & claritas generis in l.1. C. de dignit. lib.12. & in extrauag. execrabilis. §. nos itaque, tit. de præben. Et apud Valerium Max. lib.6.c.2. ita scribitur, Vidi pari claritate conspicuum Brutum ferro laceratum. Et nascendi claritas apud Quintilian. lib.5.cap.11. Ita hominum, noo qui claritate nascendi, sed qui virtute maximè excellet. Et claritas natalium apud ipsum Tacitum lib.17. de Galba loquẽs, Sed claritas natalium obtinuit, vt quod segnitia erat, prudentia vocaretur.

Claritas & claritudo an differant.

12 ¶ Tametsi Cornel. Fronto in lib. de nominum, verborúmq; differentiis, scribit id interesse inter claritatem & claritudinem, quòd claritas tam luminis est, quàm perspicuitatis, claritudo generis: prior splendoris, posterior nobilitatis. Quod & è nostris tradit Lucas Peri. post Papiam nescio quem in l.3. col.3. in verbo, clarissimis. C. de can. largiti. li.10. & in l.1. col. pen. C. de dig. lib.12. Verũtamen Festus Põpeius & Nonius Marcellus idem putant claritudinẽ & claritatem. Et videmus etiã ex aliis scriptoribus claritudinẽ ad virtutẽ, &c. referri. Sisen. li.3. apud ipsum Marcel. " Quod fortasse an ex voluntate sua summa claritudioe celeriter confecisset. " Sallust. in Iugur. Cùm præsertim tam multæ, variæq; sint artes animi, quibus summa claritudo paratur. Et Cornel. Tacitus lib.4. Mandabat honores, nobilitatem maiorum, claritudinem miliniæ. Et li.12. veniam exilij pro Anneo Seneca, simul præturam impetrat, lætũ in publicum rata, ob claritudinem studiorũ eius. Et li.14. vbi facit Senecã ita loquentẽ, Ego quid aliud magnificentiæ adhibere potui, quàm studia, è quibus claritudo venit? Et idem lib.15. Traderetúrque imperium Senecæ, quasi iosonti claritudine virtutum ad summum fastigium electo. Et li.17. Quos nobilitas, aut opes, aut aliqua insignis claritudo rumoribus obiecerat. Nam & clari appellationẽ, vti etiã nobilis, ad alia quoque referri, quàm ad vulgarem nostram nobilitatem. Sallust. in Iugur. Consulatum nobilitas inter se per manus tradebat. Nouus nemo tam clarus, neq; tam egregiis factis erat, quin is indigous illo honore, & quasi pollutus haberetur. Liuius 1. decad. lib.2. Ambos claros genere, factísque. & li.9. Offilius Calanius clarus geoere, factísque. Et Iuuenal. Saty.2.

—Clarus genere, atque opibus vir.

Beatitas, Beatitudo. Teneritas, Teneritudo. Sanctitas, Sanctitudo.

Cui simile est illud ipsius Liuij 3. decad. li.2. Busa mulier genere clara ac diuitiis. Ideo nihil interesse video inter claritatẽ, & claritudinẽ, nõ magis quidẽ quàm inter beatitatẽ & beatitudinem. Cic. li.1. de nat. deor. At ista siue beatitas siue beatitudo, &c. Teneritatẽ & teneritudinem. Altero enim vsus est idẽ Cic. li.5. de finib. & Plin. li.9.c.42. Altero in eodẽ sensu Var. li.1. de re rust. ca.36. Et Apul. li.5. Met. Sanctitatẽ & sanctitudinẽ, quibus etiã in eadẽ significatione ipse Tullius vsus est. Priore, in orat. pro Cælio, & alibi sæpe. Posteriore lib. 4. de Republica apud Nonũ Marcel. Vt hinc intelligas aberrasse Cataneum, virum sanè doctissimum, dum io commentariis in Plin. lib.1. epist. scribit id verbum sanctitudioem Apuleianum esse. Item seueritas & seueritudo. illud enim vbique obuium est, hoc reperitur apud Plaut. in Epidico, & Apuleiũ ad fin. lib.1. Asini aurei. Sæuitas & sæuitudo, illud enim vsurpauit ipse Apuleius li.4. eius operis. Hilaritas & hilaritudo apud Nonium Marcel. authoritate Plauti in milite glorioso. Vastitas & vastitudo, illud apud Ciceronem lib.1. de diuinatione, & alibi sæpe, hoc apud Catonem de re rustica, ca.141. Necessitas

ſitas & Neceſsitudo, de quibus diximus in noſtris retractibus, titu. 1. §. 1. numero 14. Pulchritas & Pulchritudo: de illo enim eſt illud Cæcilij in Arpaco apud Noniũ Marcellum, Mane dij boni, quod illud eſt pulchritatis. Magnitas & Magnitudo, Actios in Verres apud eũdem Marcellum, Neque ſat fingi, neque dici poteſt pro magnitate. Tarditudinem & Tarditatem apud Nonium Marcellum authoritate Plauti in Penulo. Qui ſit eſus pigri vmeinis cocleas tarditudine. & Actij in multis locis. Teneritudinem & teneritatẽ apud eundem in duobus locis authoritate Pacuuij in Doloreſte, & Ciceronis. Vanitudioẽ pro vanitate apud eundem, authoritate Pacuuij in Doloreſte, & Plauti in Pœnulo. Acritatem & Acritudinem: de primo eſt illud Actij in Neoptolemo apud Gellium lib. 13. cap. 3. & apud Marcellum de mutata declinatione vis veritatis atque acritas. Lenitatem & lenitudinem, illud apud Ciceronem ad Atticum libro 10. & in Partitionibus, & libro 1. Officiorum, hoc apud eundem libro 5. Tuſcul. & in Verrem, act. 6. Laxitatem & laxitudinem apud eundem authoritate eiuſdem Ciceronis Offic. lib. 1. & Salluſtij lib. 4. Hiſtoriarũ. Caſtitudinem & caſtitatem, ibi, ex Actio in Phœniſs. Firmitudinem & firmitatem ibi, authoritate Plauti & Ciceronis. Honeſtitudinem & honeſtatẽ apud eundem authoritate Actij in Oenomaſ. & in Mirmidonibus. Acerbitatem & acerbitudinem ex Gellio d. lib. 13. cap. 3. Orbitudinem & Orbitatem ex Nonio Marcello, ex Plauto, Torpilio, & Pacuuio. Suauitatẽ & Suauitudinem apud eũdem ex Plauto in Bacchidibus & Turpilio in Leuca. Solitudinẽ & Solitatẽ apud eundem ex Actin in Eurytace. Viciſsitudinem & Viciſsitatẽ apud eundem ex Actio in Phœniſsis. Celeritatem Celeritudinem, illud notum eſt, hoc Varronis eſt de re ruſtica li. 3. c. 12. Crebritatem & Crebritudinem apud Nonium Siſennæ authoritate, & alia id genus plurima.

Clara perſona. Claritas perſonæ. Vir clariſsimus. Clariſsimatus dignitas.

13 ¶ Sed vt redeamus, ex his, quæ diximus, Claritas familiæ dicitur Valerio Maxi. lib. 4. c. 3. vbi de Antonia loquitur. Et clariſsima familia, eod. lib. 3. c. 3. vbi de Pompeio, clara perſona dicitur in l. curator. ff. de cura. furi. & claritas perſonæ apud Plinium Iuniorem lib. 2. epiſt ad Arrian. Accipe quod per hos dies actum eſt claritate perſonæ famoſum. Et vir clariſsimus apud Tulliũ lib. 1. de Oratore, & in oratione pro lege Manilia. Quæ quidẽ appellatio his notis V. C. ſignificabatur, nẽpe vir clariſsimus, tandemq; abiit in dignitatẽ: quæ Clariſsimatus dicebatur. De qua in l. 2. C. de dome. & protect. lib. 12. quæ interpretatur Conſularẽ, id eſt, clariſsimatus dignitatẽ. & in l. peculiari. C. de prox. ſacr. ſcrin. eo. lib. 12. & in l. 1. C. de Equeſt. digni. eo. lib. vbi ſcribitur equites Rom. ſecũdũ gradum poſt Clariſsimatus dignitatẽ obtinere, & apud Ammianum Marcellinum lib. 21. & Caſsiodorũ lib. 6. epiſt. variarum. iterúmque lib. 7. vbi adſcribit formulam qua ea dignitas cõferebatur. Et de clariſsimis quoque fit mentio in l. ſi Senator. & in l. clariſsimis. C. de digni. eo. lib. & in l. vlt. C. de prin. agen. in reb. eod. lib. & in l. 1. C. de prep. lab. eod. lib. & in l. 1. §. illud. C. de can. larg. tit. lib. 10. & in l. fœminæ. ff. de Senat. & in l. ſed & ſi ſuſceperit ſi. §. 1. ff. de iud. & in l. tã dementis. C. de epi. audi. & l. ſi furioſi C. de nupt. & in l. j. in prin. ff. de reb. cor. vbi prętor vocatur eo. tit. & in l. 2. §. vlt. C. de his, qui veni. æta. impet. & in rub. C. vbi Sena. vel clariſ. nã & in l. 1. eiuſd. ti. clariſsima dignitas memoratur, & in rub. C. de tut. vel curat. & in l. ſeuerior. C. ex quib. cau. inſa. irro. & in l. 1. C. ſi ex falſis inſtru. quæ duæ poſtremæ leges vocãt procõſules viros clariſsimos. & in l. vlt. C. de execu. tut. & in l. j. C. ne lice. poten. & l. j. C. de ſent. paſ. quæ vocat pręfectos prætorio clariſsimos viros, quę lex eſt Antonini. Quãquã Lãpridius ipſos pręfectos prętorio clariſsimos fuiſſe ſub Alexãdro dicit, qui quidẽ ſucceſsit poſtremo omniũ Antonino. At idẽ in Seuero ſeri pſerat, ipſum Seuerũ eiſdẽ præfectis prætorio Senatoriã dignitatẽ addidiſſe, vt viri clariſsimi eſſent, & dicerẽtur. Quod antea vel rarò fuerat, vel omnino nõ fuerat. De hac autẽ dignitate vide noſtros legũ interpretes in l. j. ff. de offi. eius, cui mand. eſt iuriſ. & Alciat. lib. Diſpunctionũ 3. c. 4.

Obſcuri ignobiles dicuntur.

14 ¶ De altero, vt ſcilicet ignobiles cõtrà obſcuros vocemus, probat illud Tullij lib. 2. officio. Qui magna ſibi proponũt obſcuris orti parẽtibus. Quem locũ in id expendit Nonius Marcellus in diuerſis acceptionibus nominũ & verborũ in litera O. Cui concinens Cornelius Tacitus lib. 17. Ophonius, inquit, Tigillinus obſcuris parẽtibus. Sed vt redeamus ad Ciceronẽ, is in 7. in Verrem actione. Obſcuro loco natus. & Liuius 3. Decad. li. 6. de Seppio Leſio Campano, Obſcuro (inquit) loco natus. Et alibi in eod. lib. Quintus obſcuro genere ortus. Cui concinens Valerius Maxim. lib. 1. c. 7. vbi de Dionyſio: Himeca, inquit, quædam nõ obſcuri generis fœmina. Salluſt. in Catilinario, Sed & in ea cõiuratione fuit Q. Curtius natus haud obſcuro loco. Et apud Macrob. li. 7. c. 3. obſcurè natus dicitur. Et in l. in cõcubinatu. ibi, Obſcuro loco nata. ff. de cõcub. Nã & Quintil. lib. 11. c. j. nobilẽ obſcuro oppoſuit. Nobilis (inquit) obſcurũ, potẽs infirmum. Et Suet. in Vitellio ſtatim in prin. Vitelliorũ originem alij aliam, & quidem diuerſiſsimam tradunt, partim veterẽ & nobilem, partim verò nouam & obſcuram. Et in Veſpaſiano etiã, in princ. Gens Flauia obſcura illa quidem, ac ſine vllis maiorum imaginibus. Et Statius lib. Sylua. 3. Syl. 2.

Non te ſeries inhonora parentum,
Obſcurum proauis, & priſca lucis egentem
Plebeia de ſtirpe tulit.

Et Iuſtinus tradit lib. 1. Aſtyagen Medorũ regem filiam ſuam nuptui dediſſe neque claro viro, neq; ciui, ſed de gẽte obſcura Cãbyſi. Et hinc obſcuri viri pro ignobilibus, in §. ſancimus, in autheo. de teſtib. & in §. 1. auth. de deſeo. ciui. & in §. quiſquis. in authen. quib. mod. nat. effic. legi, Nam & obſcuritas pro ignobilitate à Tullio vſurpatur lib. 2. Officiorũ: Quorum autem prima

ætas propter humilitatem,& obscuritatem in hominum ignoratione versatur. Humilitas enim pro ignobilitate plerũque sumitur,vt posteà dicemus. Idem autem Tullius lib.1.de Orat.obscurum & ignotum copulauit. Ignoti enim, vt suprà diximus, ignobiles quoque dicuntur. Sed & idem claros, & obscuros homines opposuit in oratione pro Anuio Milone, Quum non alio facinore clari homines,alio obscuri necantur.Et huc quoque spectat quod Virgil.lib.5.Aeneid. post multos iuuenes nobiles nuncupatim nominatos subiunxit,

Multi præterea quos fama obscura recondit.

Quo loco Seruius,per contrarium,inquit,illos superiores omnes esse nobiles iudicauit.Cornelius autem Tacitus lib.3.obscurissimam domum P. Quirinij dicit ad igoobilitatem illius respiciens.Et huc quoque pertinet quod ex Iustino citauimus suprà num.9.

15 *Hebræis nobiles & ignobiles quomodo nocentur. Nobilitatis lux.* ¶ Porrò quòd ad hunc locum maximè pertinet apud Hebræos Albor & Candor,qui oomine צבא significatur,proximè ad lucẽ accedit.Vnde ea vox ad claros,illustres,& nobiles viros trãssumitur,vt eò loco Salomoois Eccl.10.Beata terra,cuius rex nobilis est:siue ad verbũ, filius oobilium.sicuti etiã contrà בוט à teoebris accepta metaphora ad obscuros & ignobiles, vt in eo loco Prouerb.eiusdem authoris 22.Corã regibus stabit,nec erit ante ignobiles.Silius autẽ lib.8. hanc nobilitatis lucẽ intelligens,& cootrà ignobilitatis obscuritatẽ,hanc ita graphicè describit,

Ast illi sine luce genus,surdumq; parentum
Nomen —

Surdum nomẽ parentum. Nam & Plinius lib.22.c.2.surdum appellat,quod ignobile est.Interdum(inquit)fortius augetur authoritas,quæ quanta debeatur etiam surdis,hoc est,ignobilibus herbis perhibebãt.Statius autem lib.4.Thebaidos vtrunque cooiunxit,

Aequatus cœlo surdum atque ignobile muros
Firmat opus.—

16 *Lucernæ nobilitatis. Tenebræ ignobilitatis.* ¶ Sed vt redeamus,ab his non longè abest, quod scribit Tullius aduersus Sallustium,Ego meis "
maioribus virtute mea præluxi,vt si prius noti non fuerint,à me accipiant initiũ memoriç suæ. "
Tu tuis,vita,quam turpiter egisti,magnas obfudisti tenebras,vt etiam si fuerint egregij ciues,cer "
tè venerint in obliuiooem.Vides enim primum verbum prælucendi ad nobilitatem pertinere,
Deiode ea verba , noti noo fuerint,ad iguobilitatem spectare. Et ea quoque,magnas obfudisti
tenebras. Et huc quoque spectat illud Liuij in præfatione , Et si in taota scriptorum turba mea "
fama in obscuro sit, nobilitate eorum,qui nomini officiant meo, consolor. Illic enim obscu- "
rum nobilitati opponitur.Et illud Valerij Maximi lib.3.cap.item 3.ad fin.Quo euenit,vti & hu- "
mili loco nati ad summam dignitatem consurgant , & generosissimarum imaginum fœtus in
aliquod reuoluti dedecus acceptam à maioribus lucem in tenebras conuertant.

17 *Illustres nobiles dicuntur.* ¶ His quoq; consequens est,vt cum illustre,idem sit quod clarũ:oam vti clarum opponitur obscuro,vt diximus,ita & illustre & obscurũ inuicẽ sunt contraria, vt videre licet ex Tullio lib.4. Academic.quæst.Ex quo idem lib.2.de Oratore illustrare obscura dicit.Et idem clarũ & illustre copulauit in Somnio Scipionis,& in 7.in Verrem actione,& lib.2.de diuinat. Cúmque obscurum (quod item diximus) ignobile dicatur, ita quoque è diuerso illustre pro nobili.Idem Tullius in oratiooe pro Murena.Et familia veteri & illustri.Et Virg.lib.6.Aeneid.cùm dicit,

Illustres animas.

Vbi Seruius id oomen ooritiæ esse dicit. Nam & nobiles inquit illustres vocari.

Et Propertius lib.2.elegia 14.

Nec si qua illustres fœmina iactat auos.

Et Iustin.lib.15.Lysimachus(inquit)erat illustri Macedoniæ familia natus,sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior.Et illustri loco natus apud Valer.Max.lib.4.c.3.paulò pòst prin. Et illustris sanguis,apud eundem eod.lib.c.6.ad fin.Seneca autem tragœdus in Octauia,actu 4. genere illustres dicit,sicuti & Cornelius Tacitus lib.18.Iulius,inquit,Blæsus geoere illustri.

18 *Illustris prouincia Cicer. Illustris ciuitas. Illustris proles. Illustris familia. Illustrare pro nobilitare.* ¶ Hincq; proniocia illustris Ciceroni 3.in Verr.act.Et ciuitates illustres eidẽ in 4.io ipsum Verr. Et proles illustris,Claudiano in 7.panegyr.Et familia illustris Plin.li.34.c.13.Nam & vtrunq; scilicet illustre & nobile copulat ipse Tullius in eundem Verr.act.7. Tam illustre(inquit)& nobile municipiũ.Et idem quoq; illustre noto coniungit in eadem oratione, Illustre nonimq; omoibus. Hincq; illustrium & superillustriũ dignitatũ nomina, de quibus nostri latè io l.1.§.t.ff.de offic.eius,cui mand.est iurisd.& Alciat.li.3.Dispunctionum,c.4.dicit,& quidem rectè,nullam esse in oostris legibus superillustriũ mẽtionem. Et hinc quoque illustrare,pro nobilitare in l.j.C.de prępo.lab.lib.12.vt eã intelliguut Io.Pla.ibi.Ang.Fran.Aretin.Cornel.& Ias.io l.omoium.C.qui test.fac.poss.Neq; hîc satis intelligo quod scribit Velleius Paterculus,grauis quidẽ author,lib.2. Romaoæ histor.Varus Quintilius,illustri magis,quàm nobili ortus familia. Nisi oobilẽ ad genus,illustrẽ ad gesta referat,vel ecõtrario:aut etiã nisi ea forma dicat,qua Seneca in loco,quem infrà nu.24.citabimus,dicit notos magis, quàm nobiles. Cicero autẽ in Calphurniũ Pisonem. Nullum nõ modò illustre,sed ne notum quidem. vbi vides illustre nescio quid plus esse quàm notum.Sed & is lib.2.epist.famil.epist.12.obscurum & illustre veluti opposita posuit,cùm dicit, Omnis enim peregrinatio obscura est iis,quorum industria Romæ potest esse nobilis.

19 ¶ Similiter & splendidũ,quod eiusdem significationis est,pro nobili plerunq; sumimus. Liuius

1.Dec

1.Decad.li.4.Nobilis superior iudicio matris esse,quæ quàm splendidissimis nuptiis iungi puellam volebat.Cornel.Tacit.in vita Agricolæ,tradit Domitiam Decidianam splẽdidis natalibus ortam.Et Valer.Max.lib.8.c.1.vbi de Cæliis fratribus loquitur,Spleudido(inquit)loco natus. Et Plin.Iun.lib.6.epist.ad Romanum,Accia Variola fœmina spleudidè nata.Et Aurelius Victor in Otho.Saluius,inquit,Otho splendidis ortus maioribus.Hincq; splẽdor natalũ apud eũd.Plin. lib.10.ad Traian.Impensè rogo,vt Actium Suram prætura exornare digneris,cum locus vacet: ad quam spem alioqui quietissimum hortatur & natalium splendor.Et splendor familiæ apud Tullium in orat.pro G.Plantio,& Liuium 1.Decad.lib.4.& Sueton.in Vespa.cap.1. Et splendor generis in l.ingenuæ.C.de murile.lib.11.Nam & Sueton.in Tito,cap.4.scribit,Martiam Flauiam splendidi generis fuisse.Es splendor nobilitatis Valerio Maximo,lib.7.c.5.vbi de Lucio Aemil. Paulo.& iterum lib.9.c.3.vbi de patriciis Romanis.Et splendidior gradus in l.edicimus.eod.tit. Et splendidiores personæ in l.2.ff.de termin.mot.Firmicus autẽ lib.3.Matheseos,cap.14.in quarto loco,splendorem ignobilitati opponit.Ab ignobilitate(inquit)ad splẽdorem perducet.Nam & eodem lib.cap.18.splendidum genus nobilitatis appellat. Et lib.6.c.11.splendorem nobilitatis. Splendorem autem tenebris, quæ ignobilitatis propriæ sunt,vt nuper diximus, esse oppositum docent sacræ literæ Isaiæ 59.Expectauimus splendorem,& in tenebris ambulauimus. *Splendidi nobiles dicũtur.* *Splendor natalium.* *Et familiæ.* *Et nobilitatis.* *Et generis.*

20 ¶ Et cùm quæ alta sunt,& sublimia atque summa,cæteris notiora sint,& cõspicuiora. Et econtrario humilia & infima,siue ima,non adeò oculis perspicua atque patẽtia. Ideo etiam altos & sublimes & summos vocamus nobiles : humiles & infimos,ignobiles.De alto est illud l.3.§. legis.ff.ad leg.Cornel.de sicar.humiliores solent bestiis subiici,altiores verò deportantur in insulam.Et illud Vergil.lib.9.Aeneidos,

—Thebana de matre nothum Sarpedonis alti. id est nobilis,vt exponit Seruius.
Et iterum lib.10.Aeneidos,
Et Clarus & Hamon Lycia comitantur ab alta.
Quo in loco idẽ Seruius interpretatur alta,id est,nobili. Ad quod & referri potest quod idem lib.1.eiusdem operis,altam vocat Romam,
Albaníque patres,atque alta mœnia Romæ.
Et Carthaginem lib.4.
Suspectas habuisse domos Carthaginis altæ.
Et quod scribit lib.5.eiusdem operis,
Dardanidæ magni genus alto à sanguine diuûm. Et lib.6.
Deiphobe armipotens genus alto à sanguine Teucri.
Et illud Horatij lib.2.Ser.Saty.5.
Tempore quo iuuenis Parthis horrendus ab alto.
Demissum genus Aenea &c. Illúdque Iuuenalis Saty.6.
Quædam de numero Lamiarum & nominis alti.
Et alibi in eadem Satyra,
—Hos fouet omnes,
Inuoluítque sinu,domibus tunc porrigit altis. Itémque Saty.8.
Plance,tumes alto Drusorum sanguine,tanquam
Feceris ipse aliquid,propter quod nobilis esses.

Quanquam ibi,alto, pro antiquo & longo accipi potest,verùm & ad nobilitatem quoque pertinet,vt dicemus postea in 19.cap.Firmicus autem Maternus lib. Astronomicon 6. cap.31.altum genus vocat pro nobili. Eritque (inquit) publicis meritoriis prostituta, etiam si ex alto genere videatur esse progenita. Apud Gallos solemus altum , & potentem dominum , *haut & puissant seigneur*, principem,aut qui quapiam dignitate non vulgari præcellit,vocare,velut comitem, baronem,& similes,de quo & nos alibi dicemus. *Altum genus.*

21 ¶ De sublimi autem est illud Statij lib.Sylua.3. *Sublimes nobiles dicuntur.*
Quis sublime genus formámque insignis Hetrusci,
Nesciat?— Et lib.10.Thebaidos,
—Cur maneant castris ignauáque seruent
Otia pars sublime genus.—
Illúdque Claudiani in Panegyr.4.Honorij,
Sufficeret sublime genus,luxúque fluentem
Deside nobilitas posses te sola tueri. Et ante hos Ouidij ad Pisonem, *Sublime genus.*
Vnde prius cœpti surgat mihi carminis ordo,
Quósve canam titulos,dubius feror,hinc tua Piso
Nobilitas veterísque citant sublimia Calpi
Nomina,Romanas inter fulgentia gentes.

22 ¶ De summo est illud Liuij 1.dec.li.1.Tanaquil summo loco nata.Et Cicer.lib.2.epist.fam.epist. 18.Sed tamen tres fratres summo loco natos,promptos,non indisertos,te nolo habere iratos.Et lib.7.epist.9.Octauius summo genere natus.Et lib.2.epist.22.Nutus tuus potest hominẽ summo loco natum incolumem in ciuitate retinere : Nam & de eodem paulò superius,Magno,ait, tibi *Summo loco nati.*

erit ornamento nobilissimum adolescentẽ beneficio tuo esse saluum. Et in oratione pro Cn.
Plancio, in summa familia natus. Quod vt intelligas intelligi de nobilitate, ostẽdunt verba hæc
Summa familia. sequentia præposuisse Q. Catullo sapientissimo & sanctissimo viro, non dico C. Serenum sub- «
tilissimum hominem (fuit enim & animi satis magni, & consilij) sed Cn. Manlium non solùm «
ignobilem, verùm sine virtute, sine ingenio, vita etiam contempta, & sordida. Et lib. 2. Offic. M. «
Bruto summo genere nato. Et illud Valeri. Maximi lib. 6. cap. 2. Vidi cruentum Cn. Domitium
Summo genere. Aenobarbum deflentem, quòd summo genere natus, in ipso iuuentutis flore tuo iussu esset oc
cisus. Nam & mox subiungit, Vidi pari claritate conspicuum Brutum, &c. Claritas enim & ipsa
nobilitas est, vt suprà diximus. Et illud quoque eiusdem Valerij lib. 9. cap. 6. Cn. autem summi
generis & magni animi virum. Id autem nescio quid significat præter vulgarem nobilitatem.
porrò hinc summates pro nobilibus, vt dicemus infrà cap. 37.

23 ¶ De humili probatur in d. l. 3. §. legis. ff. ad leg. Corn. de sica. cuius verba suprà posuimus, & in l.
Humiles ignobiles dicũtur. illicitas. §. ne potẽtiores. ff. de offic. Præsid. & in l. vlt. ff. de incen. rui. naufr. & l. annonã. §. pœna. ff.
de extraor. cri. & l. 3. §. vlt. ff. ad leg. Cor. de sic. & l. in seruorũ. ff. de pœn. Apud Tulliũ in 7. in Ver
rem actione, Pompeius humili & obscuro loco natus. Et lib. 1. de diuinat. Amphiaraus & Tire-
Humilis ortus. sias non humiles, & obscuri. Et in lib. de amicitia, Humilẽ reliquunt, & minimè generosum or-
tum. Et Quintilian. lib. 3. c. 7. aut enim respondisse nobilitati pulchrum erit, aut humilius genus
Humile genus. illustrasse factis. Et Valer. Maxi. lib. 3. c. 4. in tit. eius capit. qui huiuscemodi est, De his, qui humili
loco nati clari euaserunt. Et lib. 4. c. 7. Lucius Petronius admodum humili loco natus ad eque-
Humili loco nati. strem ordinem peruenerat. Plinius, aut quisquis est, in lib. de viris illustrib. quo loco de Mario
loquitur, Caius (inquit) Marius septies consul Arpinas, humili loco natus. Valer. Maxim. loco
à nobis citato suprà nu. 16. Capitolinus in Macrino, Humili natus loco. Sueton. in Vespasiano,
c. 4. Nec metuẽdus vllo modo ob humilitatem generis. Iustin. lib. 15. haud multo ante fi. Humili
genere natus. Et lib. 22. statim in princ. Et humili & sordido genere. Et Pompelianus de Tullio
loquens, Tullius existens nobis ex humili, id est ignobili. Et Ouidius lib. 14. Metamorph.

— Humili de stirpe creatus. Et Iuuenalis Saty. 8.

Vos humiles (inquit) *vulgi pars vltima nostri,*
Quorum nemo queat patriam monstrare parentis.

Humilitas generis. Et Ammianus Marcellinus lib. 31. de Agathyrsis loquens, Humiles (inquit) minutis, atq; raris: no
biles verò latis, fucatis, & densioribus notis. Ex quo humilitas generis apud Tulliũ in orat. ad
equites Rom. antequã in exilium iret. Et apud eundem Philip. 13. At scurræ filiũ appellat, quasi
ignotus nobis fuerit splendidus eques Rom. Trebonij pater. Is autẽ humilitatem despicere au-
det cuiusquam qui ex Fadia sustulerit liberos. Et Liuiũ 1. decad. lib. 9. ad fin. de C. Flauio scriba,
Cæterùm, inquit, cõtumacia aduersus contemnentes humilitatẽ suam nobiles certant. Is enim,
vt antè dixerat, patre libertino humili fortuna ortus erat. Et apud Valeriũ lib. 6. c. 2. In quo cer-
tamine cum Pompeius magnus humilitatem ei exprobrans, &c. Idem autem lib. 3. c. 8. humilita
tem nobilitati opponit, cũ scribit, Nam vt humilitas amplitudinẽ venerari debet, ita nobilitati
fouenda magis, quàm spernenda bonæ indolis nouitas est. Et infima natalium humilitas apud
Plin. lib. 18. c. 6. Vt non omittam illud eiusdem Plinij lib. 8. cap. 35. Humilis in plebe, & ideo igno-
bilis. Et illud Titi Liuij 1. decad. lib. 5. M. Ceditius de plebe nuntiauit Tribunis in noua via vo-
cem noctis silentio audisse clariorem humana, quæ magistratibus dici iubebat Gallos aduen-
tare, id vt fit propter authoris humilitatem spretum.

24 ¶ Sed & de infimo probat illud Tullij Cicer. in orat. pro Flacco, Si quem infimo loco natum
Infimi ignobiles dicuntur. nullo splendore vitæ. Et pro Cornel. Balbo: Sin autem multorum virtus, ingenium, humanitas
ex infimo genere, & Fortunæ gradu, &c. Hincq; infima plebs apud eundem lib. epistolarum ad
Infima plebs. Attic. 4. epist. 70. & apud Liuium lib. 4. secundi belli Punici, & Suetonium in Othone, cap. 7. Ac
super cæteras gratulantium adulantiumq; blanditias ab infima plebe appellatus. Et alij citati à
nobis infrà in 37. c. nu. 29. incip. Proptereaq;. Et infima gens apud Horat. lib. 2. Carminũ, Ode 3.

Diues ne prisco natus ab Inacho
Nil interest an pauper, & infima
De gente sub dio moreris.

De imo quoque est illud Horatij lib. 3. Carminum, Ode 1.

— Aequa lege necessitas
Sortitur insignes & imos.

Imi ignobiles. Nam, vt mox dicemus, insignes nobiles dicuntur. Et illud Iuuenalis Saty. 8.

Tamen ima plebe Quiritem
Facundum inuenies.

25 ¶ Aliis quoq; nominibus idem propè significãtibus nobiles vocamus, scilicet insignes, & incly
tos. Nam insignes dicuntur, qui signo quopiam præcellenti sunt cæteris notiores. Noti enim &
insignes eodem sensu dicũtur Ciceroni, si is est, in lib. 3. ad Herẽnium: Idem fit in imaginibus, vt
quæ nobis diligẽter notæ sunt, hæ parum videãtur insignes aliis. Inclyti, qui veluti fulgore quo-
Insignes nobiles dicuntur. dam famæ resplendent. Insignes igitur nobiles dicuntur. Q. Cicero ad Tullium fratrem, de peti-
tione Consulatus, Nequaquam hi sunt tam genere insignes, &c. Et Lucanus lib. 8.

—Tit

— Titulis insignis auorum.

Cornelius Tacitus lib.2.de Germanico loquens,Insigni,inquit,genere.Et lib.5.de Sinnace, Insigni,ait,familia.Et lib.3.de Iulia Syllana,Insignis,ait,genere.Et lib.15.de C. Pisone, Is Calphurnio genere ortus,ac multas, insignésque familias paterna nobilitate complexus. Nam & insignem & notum copulauit Cicero in 11.Philip. & lib. 2. de Orat. & Donatus enarrans illud Terent.in Eunucho,Insigne aliquid,id est,magnum,& nobile facinus.Et hinc insignia substantiuè dicuntur,quæ vulgò arma vocamus nobilium propriè,de quibus alibi dicemus.Et verbum,Insignire, pro nobilitare,Virgil.lib.11.Aeneidos, *Insignia. Insignire.*

— Passímque trophæis

Insignit agros. Vbit Seruius ita interpretatur.

26 Et inclyti item nobiles vocantur.Seneca Tragœdia j. *Inclyti nobiles.*

Nobiles non sunt mihi aui,

Nec altis inclytum titulis genus.

Et alibi eadem tragœdia,actu 2.

Ducet è genere inclyto

Nouitas colorem nostra.

Et in Troade,actu 3.

Veterisque soboles sanguinis nimiùm inclyti.

Et in Medea,actu 3.

Qui probè fœda misceat prolem inclytam,

Phœbi nepotes Sisyphi nepotibus.

Et in Hercule Oetheo,actu 14.

Compesce voces inclytum Alcide genus.

In quam etiam sententiam Valerius lib.9.cap.1.vbi de Gemello Tribunitio loquitur,Mutiam & Fuluiam tum à patre,tum à viro vtranque inclytam & nobilem.Quod à Græcis profectum videri voluit Seruius lib.6.Aeneid.in eum locum,Inclyta Roma,vt quibus κλυτός nobilis,& clarus gloriosus dicitur,de quo nos dicemus & alibi latius. Quod autem generosi & ipsi nobiles dicuntur,aliò spectat, de quo & nos postea dicemus. Cæterùm Festus Pompeius hanc dictionem interpretatus, Inclytus,inquit,nobilis,clarus.

27 Sed vt reuertamur ad id,vnde incœpimus, Nobiles dicuntur veluti noti: Ignobiles, ignoti. Quanquã Tullius differentiã,nescio quam,fecit inter notos, & nobiles,vt patet ex eo loco supra citato ex 2.actio.in Verr. Qui non tã me impediũt,quòd nobiles sunt,quàm adiuuãt,quòd noti sunt.Et quod scribit in orat.pro M.Cælio,Res est omnis in hac causa nobis,iudices,cum Claudia muliere non solùm nobili,sed etiam nota.Et pro L.Flacco,Cæteri homines apud nos noti,inter suos nobiles.Et Varro lib.Rei rusticæ 3.c.1.Hæc nota & nobilis.Et post eos Seneca li.3.de beneficiis,Qui imagines in atrio exponũt,& nomina familiæ suæ largo ordine,& multis illigata flexuris in parte prima ædiũ collocant,noti magis,quàm nobiles sunt.Et quisquis est,qui elegantissimũ illum panegyricum Constantino dixit,Notiorem te gẽtibus reddidisti,cùm non posses esse nobilior.Et Iulius Firmicus lib.4. Astronomicõn , c.1.in applicatione Lunæ ad Venerem:Erunt (inquit) noti,& nobiles. Et lib.5.c.1.in horoscopo sagittarij:Erit nobilis & notus. Et lib.6.cap.3. in Marte,faciet notos & nobiles.Et rursum in Sole, Notitiam & nobilitatẽ conferunt.Et lib.8.c.21.in 29.parte,Nobiles faciet,& notos.Et lib.8.ca.19.Vicesimanona pars Geminorum si in horoscopo fuerit inuenta,præsente Luna,nobiles faciet,& notos. *Noti & nobiles an differant.*

28 Ex his autem fit,vt nobile,& ignobile,& nobilitas,& nobilitate dicantur non solùm de hac vulgari hominum nobilitate , sed etiam de cæteris rebus maximè cognitis & celebribus : atque etiam ad vituperium nonnunquam trahantur.Nam quod ad primum pertinet hîc.

A

Accusationem nobilem appellat Cic.lib.2.Offic. loquens de accusatione quadam Liuij Crassi.
Actum nobile vocat Plinius lib.14.cap.6.
Actores ludorum nobilissimos,Iustinus lib.6.
Aedificia nobilia Romanus Pontif.in extrauag.execrabilis. §.vnde inter cætera.de præben. vbi Zenzel.declarat quare sic dicantur.
Aetatem Claudianus:

— Iam nobilis ætas

Principe sollicito votis erexerat aulam

Incertis.—

Agentem M.Cælius apud Ciceronem lib.8.epist.famil.epist.incip.Certè inquam.
Amnem,Cicero lib.7.eiusdem operis,epist.21.vide infrà,flumina & fluuios.
Ancillã sacræ literæ,Leuit.19.c.vbi ita scribitur in vulgata editione:Homo si dormierit cum muliere coitu seminis,quæ sit ancilla nobilis,qui locus in id expẽsus est à Bart.in l.1.col.6.vers.secundò igitur.C.de dignit.lib.12.Et ita quoque legit quisquis is est,qui concord.Bibliorũ collegit,in verbo,libertas.& quod magis miror, ante hos Isichius Hierosolymitanus lib.6.Commentariorũ in Leuiticum,illum ipsum locũ enarrans in duobus locis.Quanquam ita nec in Hebræo

Hebrço,nec apud ſeptuaginta interpretes legitur.In Hebræo enim ita ſcribitur אכשו חשם id eſt,quæ ancilla,ſed viro addicta,ſiue deſpōſata.Apud Io.ſic,καὶ αὐτὴ οἰκέτις διαπεφυλαγμένη ἀνθρώπῳ,id eſt,& ipſa famula reſeruata eſt viro.Sic autē Caſtellio hūc locū vertit,quæ ſit ſerua viro deſtinata.Ideóq; putarim in eo loco fuiſſe ſcriptū in vulgari illa editione,nō nobilis, ſed nubilis. Sed quicquid ſit,Plin.lib.7.c.63.nobiliſsimā ancillā vocauit.Et alibi quoq; oſtendemus & ſeruos quoque dici nobiles & generoſos,ſcilicet in c.8. num.4.incip,attēde tamen.

Animalia nobilia vocat Ariſtoteles lib.1.Hiſtoriæ animalium,cap.item 1.

Animum,Valerius Maximus lib.3.cap.8.eodémque vlt,vbi de C.Mæuio loquitur.& iterum li.5. cap.4.vbi de duobus fratribus.

Antidota,Cornelius Celſus lib.5.cap.23.vbi antidotum Mithridatis deſcribit, & Plinius lib. 28. cap.8.& alter Plinius.Valerius de re medica,lib.2.cap.22.

Aquas,Seneca Tragœdiographus in Hercule furente,actu 4.

Nobiles Dirces aquas.

Aratorem,Tullius in 5.in Verrem acti.

Arbores,& priuatim Ilicem Plinius lib.16.cap.44.eodémque vlt.Et Palmam idem Plinius lib.13. cap.4.in duobus locis.& Horatius lib.1.Carminum,Ode 1.

—Palmáque nobilis
Terrarum dominos euehit ad Deos.

Arietem,Arnobius aduerſus gentes,lib.5.

Artem,Plinius lib.35.cap.1.in princ.

Artificem,Lampridius in vita Heliogabali.

Aſtra,Plinius lib.2.cap.29.

Aues,idem Plinius lib.10.cap.26.& iterum cap.37.vbi de columbis loquitur.

Autorem,Apuleius de Heraclito loquens in libro de Mundo.

Autoritatem,Macrobius Saturn.lib.7.cap.15.in fin.

B

Bacchas,Plinius lib.35.cap.10.

Bella,Clyſticus,aut,vt alij vocant,Cyclicus,ille poëta apud Horat.in arte poëtica,

Fortunam Priami cantabo,& nobile bellum.

C

Cædem,Cornelius Tacit.lib.20.Ignotum adhuc ingenium, & nullis defenſionibus expertum, cæde nobili imbuiſti,

Canes,Q.Curtius lib.9.de geſtis Alexandri.

Capreas,Plinius lib.3.cap.6.

Caput,Lucanus lib.7.

—Nobiles nec victum fatis caput.

Carmen,Virgilius in Aetna,

—Hinc audis nobile carmen
Plurima pars ſcenæ. Et iterum,
Tu quoque Athenarum carmen tam nobile ſidus
Erigone.— Et Seneca in Agamemnone,actu 3.
Non qua verno nobile carmen.

Nam & contrà Virgilius egloga 9.ignobile carmen dicit:

Si valeam meminiſſe,neque eſt ignobile carmen.

Cenſuram,Liuius 4.decad.lib.9.vbi de cenſura M.Portij Catonis.

Centaurum,Horatius in Epodo,Ode 13.

Nobiles & grandi cecinit Centaurus alumno.

De Chirone intelligit præceptore Achillis,

—Ramo cantat triſtis Aedon,
Grata que nobilium.

Cinœdos,Virgilius,aut quiſquis eſt in Priapeis,

Cui dant oſcula nobiles Cinædi.

Cocleas,Plinius lib.9.cap.56.

Colles,Varro loquens de colle Viminali,lib.4.Linguæ Latinæ.

Collum,Euripides in Helena,

φασὶ βρόχῳ γ' εὐγενῆ δέρην ἐσφάξεν.

Nam Græcè δέρη, collum dicitur. Et alter poëta Tragœdiographus, ſed Latinus, Seneca in Troade,actu 3.

Famulare collo nobili ſubeat iugum.

Coloniam,Aurelius Victor in vita Traiani,& Vlpianus noſter in l.1.in princ.ff.de cenſib.

Colores,Bart.in tract.de Inſign.& armis,col.4.verſ.ſed dubitatur quis color.

Columnas,Seneca in Thyeſte,actu 4.

—Cuius auratas trabes.

Variis

Variis columnæ nobiles maculis ferunt.
Competitorem, M. Cælius apud Ciceronem Epist. famil. epist. 2. incip. Certè inquam.
Constitutionem, Imperator noster, in §. sed nostra, Instit. de hæred. qualit. & differ.
Coronas, Plinius lib. 22. c. 3. & Gellius lib. 5. c. 6.
Corpus, Lucanus,
— Et nobile corpus
Vescit aues. —
Curas, Marcellus Burdegalensis medicus, statim post princ. præfationis.

D

Dies, Seneca in Herculc Oetheo, actu 4.
Nobilem hunc faciam diem.
Et ante cum Plautus in Pœnulo, actu 3.
Diè festo, celebri, nobilique Aphrodisiis.
Documentum, Solinus c. 7.
Domum, Seneca in Thebaide, actu 1.
— Vt altis nobilem muris domum.

E

Emplastra, Cornelius Celsus lib. 5. c. 19. quo loco διὰ ἀφρονίτου emplastrum describit.
Emporium, Plinius lib. 6. c. 20.
Epigramma, Quintilianus lib. 1. c. 10.
Equos & equas, Tullius in 1. in Verrem actio. & Liuius 5. Decad. lib. 5. & Iustinus lib. 9. & Ouidius lib. 2. Metamorph.
Nobiliúmque greges custos seruabat equorum. Et lib. 1. de arte amandi,
Nec te nobilium fugiat certamen equorum.
Et lib. 3. Amorum, eleg. 2. in princip.
Non ego nobilium sedeo spectator equorum.
Exemplum, ipse Liuius Decad. 1. lib. 2. non multò post princ. & iterum 5. Decad. lib. 5. in oratione Pauli Aemilij. & Plin. lib. 14. c. 4. & Claudianus in laude Senecæ.

F

Famam, Valerius Max. lib. 4. c. 6. ad fin. & T. Liuius 5. Decad. lib. 5. aliquantò post princ.
Fatum, Martialis lib. 11. Epigram. 70.
Non potuit fato nobiliore mori.
Fel, Plinius lib. 11. c. 37.
Feras, Claudianus in Panegyr. 3. Stiliconis,
Tu quoque nobilibus spectacula nostra laboras
Illustrare feris. — Et Apuleius lib. 10.
Fertilitatem, Liuius 3. Decad. lib. 7. Agrúmque, inquit, nobilissimæ fertilitatis effusè vastauit.
Fictores, Plinius lib. 34. c. 2.
Fidicinem, Cicero lib. Epist. famil. 9. epist. 21.
Flores, & priuatim Croceum, Plinius lib. 21. c. 6.
Flumina, & fluuios, Tullius lib. 7. Epistol. famil. epist. incip. amabilior, vbi ita vocat Alethon fluuium. & Ouidius lib. 3. Amorum, eleg. 6.
Quid si legitimum flueres? si nobile flumen.
Et Plinius lib. 6. c. 17. non semel. & Q. Curtius loquens de Tigri fluuio, lib. 4.
Fontes, Horatius lib. 3. Carminum, Ode 13.
Fies nobilium tu quoque fontium, &c.
Formam, Seneca in Hippolyto, actu 2, paulò ante finem,
— Formáque nobilis
Deformis serui limina transeat.
Forum, Propertius lib. 4. eleg. 10.
Nobile erit Romæ pascua nostra forum.
Frigus, Martialis lib. 14. epigram. 116.
Quo tibi decreta nobile frigus aqua.
Fruticem, ipse Martialis lib. 5. epigram. 94.
Illic videres frutice nobili caules.
Fulcrum, Iuuenalis Saty. 11.
Clarum Troiugenis factura ac nobile fulcrum.
Fundos, Tullius in oratione pro Roscio Amerino.
Funus, Martialis lib. 8. epig. 30.
Ille tamen spectator adest, & nobile dextra
Funus amat. —

G

Garum, idem Martialis lib. 13. epig. 82.

Nobile

Nobile nunc sitio luxuriosa garum,

Gaudium, Cornelius Tacitus Historiæ Augustæ lib.19.

Gazas, Claudianus in Panegyrico Stiliconis,

Nobilibus Gazis opibúsque cubilia surgent

Barbarius —

Gemmam, Q. Curtius lib.10.& Plinius lib.37.cap.8. Nam & ipse cap.seq. gemmam plebeiam vocat, veluti ignobilem, & abiectam. Et rursum c.18. vtrunque copulat, Iudicatis, inquit, nobilibus gemmis & plebeiis, &c.

Gustum, Columella lib.3.c.2. Si modò is locus habetur in quo gustus nobilis, pronosúsque fuit. Et iterum c.31. eodémque vlt. cùm dicit, Deprehenditur nobilitas in gustu.

Gymnasium, Cicero lib.4. Epist. famil. epist.12.

H

Herbas, Plin. lib.19.cap.5. vbi de Sisere.& lib.21.cap.15. vbi de Colocasia.& lib.24. cap.15.& lib.25. cap.8. vbi de Aristolochia, & lib. 26.cap.8. vbi de Lada & Ladano. Et easdem ignobiles ipse Plinius lib.22.cap.2.

Hermaphroditum, Plinius 24.cap.28.

Hortum, Virgilius, aut quisquis est in Priapeis,

Qualibus Hesperidum nobilis hortus erat.

Hospitem, M. Cælius lib.8. Epist. famil. Ciceronis, epist.16. ad finem.

I

Ilicem, de qua diximus in Arboribus.

Imperatorem, Cicero in oratione contra Calphurnium Pisonem.

Indolem, Seneca lib.1. de Clementia ad Neronem, non multò post princ.

Ingenium, Idem Seneca loquens de M. Antonio in epistola ad Lucilium 84. & Apuleius lib.2. Floridorum, post princ.

Inimicitias, Liuius 3. Decad. lib.7.& 4. Decad. lib. 10. Priori enim loco refert nobiles inimicitias fuisse inter C. Claudium Neronem, & M. Liuium Consules: posteriori nobilissimas inter M. Aemilium, & Marcum Fuluium Nobiliorem. Quanquam in illo posteriore loco, in codice bibliothecæ Moguntiæ, notissimæ legitur, non nobilissimæ.

Inimicum, Liuius 5. Decad. lib.5. in oratione M. Seruilij.

Insulas, Cornel. Tacitus de Lesbo loquens lib.5. Plinius de Batauorum insula lib.4.c.15.

Iugum, Seneca in Hercule furente, actu 3.

Spartana tellus nobile attollit iugum.

L

Lacus, Plinius lib.3 cap.12.

Lanas, Plinius lib.8.cap.48. in princ.

Lapides, & inter cæteros Smaragdion, idem Plinius lib.35.cap.5.

Legationem, Cicero lib.2. Academicarum quæstionum.& Plinius lib.7.cap.30.

Lethum, Horatius lib. Carminum 1. Ode 12.

— An Catonis

Nobile lethum. Et è diuerso ignobile, Silius lib.3.

Credis viris ignobile lethum

Belligeris in pace mori.

Libros & libellos, Horatius lib.1. Carminum, Ode 29.

Cum tu coemptos vndique nobiles

Libros Panæti, Socraticam & domum

Mutare loricis Iberis. Et Martialis lib.7. Epig.96

Turni nobilibus leget libellis.

Et Valerius Maximus, lib.8.cap.7. vbi de Isocrate.

Liquorem, Plinius lib.36.cap.26.

Locos, idem Plinius lib.3.cap.5.

M

Manum, Seneca in Hercule furente, actu 3.

Humerósque, & alto nobilem trunco manum.

Et iterum in Thyeste, actu 4.

Post terga iuuenum nobiles reuocat (aut vt alij legunt, renodat) *manus.*

Marmor, Martialis lib.11. Epigram.14.

Noli nobile præterire marmor.

Medicamentum, Plinius lib.20.cap.18.& lib.24.cap.14. ad fin.

Medicos, Tullius in oratione pro Cluentio, & Gellius lib.17.cap.11.

Mensorem, in l.3.C. de condit. in publ. horr. lib.10.

Montes, Plinius loquens de Elato Cephaloniæ monte, lib.4.cap.12.& de quibusdam Asiæ môtibus, lib.5.cap.29.

Municip

Municipia, Cicero in 7. in Verrem actione.
Munus, Martialis lib. 9. Epigram. 44.
Nobile Lysippi munus, opusque vides.
Musam, Vouianus in epitaphio Virgilij,
Musa Maronis adest nobilis ingenio.
Mysteria, Varro de lingua Latina lib. 6.

N

Nauigium, Liuius 4. Decad. lib. 5.
Nectar, Martialis lib. 13. Epigram. 14.
Pallados à sylnis nobile nectar apis.
Verùm de melle intelligitur.
Nomen, Liuius lib. 1. belli Macedonici, & Martialis lib. 9. Epigram. 12.
Nomen nobile, molle, delicatum. Et iterum lib. 14. Epigra. 101.
Cùm mihi boleti dederint tam nobile nomen.
Et Probus Aemilius in Milciade, ad fi. & Valerius Maximus lib. 3. cap. 4. vbi de Catone. Et idem quoque ignobile. Silius lib. 13. paulò post princ.
Cætelidas interfuit, haud ignobile nomen.
Numen, Ouidius in consolatione ad Liuiam Augustam,
Et mergi Stygia, nobile numen aqua.

O

Obstetrices, Plinius lib. 28. cap. 6.
Odorem, idem author lib. 21. cap. 7.
Oliuas, Martialis lib. 5. Epigra. 120.
Succurrent tibi nobiles oliua.
Olympia. Tullius loquens de Diagora Rhodio lib. 1. Tusculanarum quæstionum.
Onus, Martialis lib. 14. Epigram. 3.
Essemus Libyci nobile dentis onus.
Opes, Quintilianus, si is est, declam. 14.
Opus, & opera, præter locum citatum ex Martiali suprà in manere.
Ouidius lib. 1. de Remedio amoris, in fin.
Quantum Virgilio nobile debet opus.
Et ipse Martialis lib. 1. Epigr. 6.
Nobile, & Herculeum fama canebat opus.
Et rursum lib. 6. Epigr. 73.
Dispensatoris nobile cernis opus.
Et iterum lib. 9. Epigr. 95.
Qui posuit sacræ nobile gentis opus. Et Plinius lib. 35. cap. 10.
Oraculum, idem Plinius lib. 2. cap. 93.
Orationem, Cicero de claris oratoribus.

P

Palmam, de qua diximus in Arboribus.
Pannum, Valerius Maximus lib. 7. cap. 2. vbi de rege quodam, cuius nomen non edit.
Pauimenta, Varro lib. Rei rusticæ 3. cap. 1.
Pectinem, Claudianus in nuptiis Honorij & Mariæ.
Pecuarias, idem Varro lib. eiusdem operis 2. cap. 1.
Pecus, Seneca in Thyeste, actu 2.
Est Pelopis altis nobile in stabulis pecus.
Pelagus, idem in eadem fabula, actu 1.
—Nobile reddidit
Mutato Pelagus nomine.
Phaleras, Tullius in 6. in Verrem actione.
Philosophos, idem Tullius lib. 2. de Oratore: & iterum in Bruto, & in Philip. 5.
Pictores, Valerius Maximus lib. 8. cap. 12. vbi loquitur de Timonte. & Plinius lib. 34. cap. 8. & lib. 35. cap. 11.
Picturas, idem Plinius eod. lib. 35. cap. 7. & cap. 10. non semel, & seq.
Pigmenta, Plinius lib. 9. cap. 41.
Pignus, Silius lib. 5.
—Ac spectata nobile pugna
Germani dederat portare in prælia pignus.
Pisces, Tullius loquens de Accipensere, in lib. de Fato: & Macrobius ex eodem Tullio, lib. 3. Saturnalium cap. 16. Ex quo Ouidius in libro Halieuticon,
Tuque peregrinis accipenser nobilis vndis. Et Ausonius in Mosella,
Nobilibus ictsis celebratur piscibus ille.

Et Plinius lib.3.cap.5.& lib.32. cap.11.eodémque vlt.vbi de turdo pisce loquitur.
Piscinas, Varro lib.3.Rei Rusticæ.cap.3.
Pocula, Martialis lib.9.Epigr.60.
Pocula Mentorea nobilitata manu.
Pœnam,Solinus cap.12.& Silius lib.5.
Dignam me pœna tum nobilitate paterna,&c.
Poëtas,Iustinus lib.6.& D.Augustinus de Ciuitate Dei lib.4.cap.11.
Macrobius Satur.lib.7.cap.15.
Populos,Titus Liuius 5.decad.lib.2.
Portenta,Valerius Maximus lib.3.cap.5.in princ.
Portum,Liuius 4.decad.lib.1.vbi de portu Euboiæ loquitur,& Plinius lib.3.cap.10.
Portionem,Apuleius lib.10.Asini aurei.
Potorem,Martialis lib.6.Epigram.78.
Potor nobilis,Aule,lumine vno,&c.
Pugnas,Liuius 3.decad.lib.2.& 4.decad.lib.3.& 10.haud multo ante finem. & Seneca in Hercule furente,actu 3.
Nunc ede nati nobilem pugnam mei.
Pulchritudinem, Apuleius lib.9.Metam.Sed ardentem Philesiteri vigilantiam matronæ nobilis pulchritudo latere non potuit. quanquam ibi nobilis ad matronam referri potest, sed rectius ad pulchritudinem refertur.
Apuleius in prima magiæ Apologia.
Pugilem,Q. Curtius lib.9.
Purpuram,Claudianus de equo Honorij,
Nobilis auratos iam purpura vestiet armos.

R

Radicem,Plinius lib.23.cap.1.
Raptum,Plinius lib.34.cap.8.
Regiam,Seneca in Thyeste,actu 2.
Tandem regia nobilis
Antiqui genus Inachi.
Remos,idem author in Medea,actu 3.
Quisquis audacis tetigit carinæ
Nobiles remos.—
Rhetores,Cicero de Isocrate loquens lib.2.de Inuentione,
Nobilis hæc esset pietatis rixa duobus,
Quod pro fratre mori vellet vterque prior.

S

Saggitarios,Iulius Firmicus Astronomicon lib.8.cap.3.
Satyrum,Plinius lib.34.cap.8.& lib.35.cap.11.
Scriptores,Horatius lib.1.epist.1.ad Mecœnatem,
Non ego nobilium scriptorum auditor,& vltor.
Sepulchrum,Plinius lib.34.cap.3.
Signa,Liuius 3.decad.lib.6.& Plinius lib.36.cap.5.& Ouidius lib.3.de arte amandi,
Cum fieret lapis,asper erat, nunc nobile signum.
Societatem,Plinius lib 7.cap.33.
Sortem,Virgilius in Aethna,
Nec minus ille prius, quanquam sors nobilis ignis.
Spolium,Silius lib.5.
Nobile Gorgonis spolium.
Et Seneca in Hercule furente,
Detraxit spolium nobile corpori.
Stellam,D.Augustinus de Ciuitate Dei lib.21.cap.8.
Stirpem,Plinius lib.7.cap.53.
Sulphur,idem Plinius lib.35.cap.15.post princ.
Syluam,Seneca in Thyeste,actu 1.
Autumnus rapitur,syluáque nobilis.

T

Tabulas.Plinius lib.35.cap.11.
Templa,Liuius loquens de templo Laciniæ Iunonis 3.decad.lib.4.non multo post princ.Et de templo Aesculapij 5.decad.lib.5.Et Ouidius lib.15.Metamorph.
—Præterque Lacinia templa
Nobilitata dea,&c.
Et Plinius loquens de templo Apollinis lib.4.c.1.& Iustinus loquens de templo Ammonis lib.1.

& Lact

& Lactantius loquens de templo Iunonis lib.1.cap.17.
Temulentiam,Plinius lib.3.cap.4.
Terram,Seneca in Hercule Oetheo,

Meritiſque terram nobilem quæram tuis
Triumphis.

Et D.Hieronymus in vtroque prologo Librorum Machabæorum.
Turdum piſcem,vbi ſuprà diximus in piſcibus.

V

Vappam.Plinius ex cap. Caligula,lib.1.cap.1.
Vellera,idem Plinius lib.3.cap.5.
Victoriam,idem lib.2.cap.70. & lib.10.cap.2. & Q. Curtius lib. 8. loquens de victoria Philippi apud Chæroneam.
Virgam,Martialis lib.8.epigr.66.

—Nobiliſque virga
Vatis Caſtaliam domum ſonare.

Vina,Columella lib.3.cap.2.& Plinius lib.14.cap.6. non ſemel & 7.& cap.11.& lib.17.cap.23.
Et Lucanus lib.4.

Nobilis ignoto diffuſus conſule Bacchus.

Ibi etiam Bacchus pro vino accipitur,& alibi frequenter. Nam & è diuerſo vinum ignobile dicitur Plinio lib.23.cap.1.
Vites, Columella lib.4. Plinius lib.14.cap.2.& lib.33.cap.10.Nam & è diuerſo ignobiles vites dicuntur eidem Plinio lib.14.cap.2.& 3.
Vnguentum,Aelius Lampridius in Heliogabalo.
Volumen,Plinius lib.7 cap.52.
Vrbes,vt latè dicemus infrà cap.12.num.4.incip.quibus adde.
Vuam,Martialis lib.1.epig.124.

Preſſerat hic madidos nobilis vua lacus.

29 ¶ Quibus ſimilia ſunt & illa Liuij in initio lib.9.ab vrb.cond. Sequitur hunc annũ nobilis clade Romana Caudina pax.Et lib.2.belli Punici,Nobilior alius Thraſimeno locus noſtris cladibus erit.Et iterũ in eodem lib.Maioris patris ſeutentia ad nobilitandas clade Roma Cãnas,&c. Rurſumque,Hæc eſt pugna Cannenſi clade nobilitata.Cui ſimile eſt illud Plinij lib.3.cap.11.Nobiles clade Romana Carmenſes. Et idem Liuius,vt ad eum redeamus.lib.3.eiuſdem decad. Nobilem eam pugnam cladibus ſuis fecerunt.Et lib.6.belli Maced.Thermopylæ locus nobilis Lacedæmoniorũ aduerſus Perſas morte magis memorabili, quàm pugna.Et Plinij lib.5.c.24.Carras clade Craſsi nobilis.Et lib.10.c.44.Hæc in ſolo loco totius orbis viſuntur in inſula,quam diximus nobilẽ Diomedis tumulo.Et Cornelij Taciti lib.17.Nobilitatus cladibus mutuis Dacus.

Nobile de rebus omnibus in malã partẽ.

30 ¶ Quod ad ſecundum ſpectat, vt ſcilicet nobile dicatur quicquid excellit vel in re bona, vel in mala:non eſt quod in bona teſtimoniũ quærere debeamus,cùm ea vbique ſint obuia. De mala autem ſunt & plurima optimorum authorum veterum teſtimonia præter multa , quæ iam adduximus,Plautus in Rudente,

Nobile itẽ in malã partem.
Scelere nobiles.

Ne impiorum potior ſit pollentia,
Quàm innocentum,qui ſe ſcelere fieri nolunt nobiles.

Terentius in Eunucho,

Tu iam pendebis,qui ſtultum adoleſcentulum nobilitas
Flagitiis. Tullius lib.2.offic. Teſtis eſt Phalaris, cuius præter cæteros nobilitata eſt crudelitas.Et in 4.in Verrẽ actione,accipite nunc aliud eius facinus nobile, & multis locis memoratũ.
" Et Quintus Cicero illius frater ad eundẽ Tullium de petitione cõſulatus, Nequaquã hi ſunt tã
" genere inſignes, quàm flagitiis nobiles.Saluſtius in eundẽ Tullium , Vxor ſacrilega,ac periuriis
" nobilitata.Portius Latro in declamatione aduerſus Catilinã,Adhibiti ſunt & cuncti barbarorũ
" hominum nobilitati non ſolùm magnitudine,& ſumma æris alieni,verũ etiam cõſuetudine,ac
" ſtudio turpiſsimarum rerũ.Et iterũ,Nam vitã eius cõmemorare nõ eſt neceſſe, verſatam ſemper
" in obeũdis libidinibus,ac ſocietate turpiſsimorũ hominum nobilitatã.Et Ouid. lib.2. Triſtium,
" *Nobilis eſt Canace fratris amore ſui.*

Nobilitare flagitiis.
Nobilitata crudelitas.
Facinus nobile.
Flagitiis nobiles.
Nobilitata periuriis.

Et Liuius qui lib. 9. belli Macedonici Hiſpalam Feceniam ſcortum nobile vocat , vti Valerius Phrynem lib.4.cap.3. quo loco de Xenocrate loquitur, & Lactantius lib.3.cap.15.Laidem. Nam & Donatus interpretans illud Terentianum in Hecyra , Scit ſibi nobilitatem ex eo,&c.Propriè (ait) nobilitatem dicit. Nam & meretrix,& gladiator,nobiles dici ſolent.Nam,vt illi id addas, Cicero pro Sexto Roſcio Amerino,Alter plurimarum palmarum vetus ac nobilis gladiator ha-
" betur.Et in 3.Philip.Quod gladiatores nobiles faciunt,vt honeſte decumbãnt,&c. Seneca Tra-
" gœdus in Agamemnone,actu 3.

Nobile ſcortum.
Meretrix nobilis
Gladiator nobilis.

Hinc ſcelere Lemnum nobilem.

Et Plinius lib. 29. c.1. Vectius Valens adulterio Meſſalinæ Claudij Cæſaris nobilitatus. Cornelius Tacitus in Dialogo de oratoribus.Nobilitatus criminibus.Et D.Hiero.in Heluidium, No-

bilis factus est scelere. Cæterũ Plutarchus in vita Scyllæ in princ. scribit Ruffinũ quempiam ex maioribus ipsius Scyllæ Consularẽ gessisse dignitatẽ, sed huic longè maiorẽ ex ignominia, quã ex honore nobilitatẽ affuisse. Et hoc quoque minime latuit ex nostris Lucã Pẽ. in l.1. col.1. C. de cond. in publ. hor. lib.10. Cepolam in d. tract. de Imper. milit. dilig. in materia nobilitatis, in 21. po.

Illustris in malam partem.

31 ¶ Nam & cętera quoq; illa vocabula à nobis suprà relata, quibus scilicet nobiles & nobilitatem significamus, in malam quoq; partem plerunq; & pro magna parte accipi, & inter ea quidẽ illustris appellationem, declarat Seruius in 6. lib. Aeneid. cũ dicit hoc nomen notitię nomen esse nõ meriti. Vnde etiã in meretricibus, vt subdit inuenitur: nã & nobiles & illustres vocãtur. Hæc ille.

Splendidus in malã partem.

32 ¶ De splendido item, quod etiam ad vituperium trahi possit, apertè probat illud Horatij libro Carminum 3. Ode 11.

Periurum fuit in parentem,
Splendidè mendax.

Altum in malam partem.

33 ¶ Altum quoque in malam partem intelligi, ex eo intelligitur, quòd altas stirpes stultitiæ dicit Cicero lib.3. Tusculanarum quæstionum. Altum dolorem, Virgilius lib.1. Aeneidos,

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

Quanquam illic altum pro profundo, & recondito sumitur.
Gemitum altum idem Virgilius lib.11. eiusdem operis,

Substitit Aeneas, gemitúque hæc addidit alto.

Sed & illic altum, pro magno capitur.

Insignis in malam partem.

34 ¶ Insignis item vocabulum in vituperium accipi tradit Festus Pompeius. Et probat Lucretius malefacta insignia appellans lib.3. de rerum natura,

Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
Est insignibus insignis. Et Terentius in Eunucho,
Nam iam diu causam quærebat senex,
Quamobrem insigne aliquid faceret.

Id est, vt interpretatur Donatus, magnum & nobile facinus. Et iterum in eadem fabula,

Hancc'ne ego vt contumeliam tam insignem in me accipiam?

Contumelia insignis. Iniuria. Insignis latro.

Nam & insignis iniuria dicitur apud Ciceronem in oratione pro Cecinna. & lib.5. episto. famil. epist.2. Insignis ignominia apud eundem in oratione de prouinciis consularibus, non semel. Et insignis nota, ibi. Et insignis nequitia in oratione in Pisonẽ. Insignis temeritas, apud Corneliũ Tacitum lib.17. Notus, & insignis latro, apud eundem in 11. Philip. Et Philip.3. Quis autem rex vnquam fuit tam insigniter impudens, &c. Et in oratione pro Quintio, Nequetamen quisquam inuentus est tam insigniter improbus, &c. Et pro Rabirio, Insignis homo omnibus notis turpitudinis. Et lib.3. de legibus, insignis ad deformitatem puer. Et Ouidius lib.4. de Ponto. eleg.13.

Insignis vitiis forsitan esse fuis.

Insignis pestilentia.

Et Liuius lib. ab vrb. condi.2. Arripi virum insignem ducem seditionum iussit. Et apud eundem lib.7. etiam ab vrb. cond. insignis pestilentia. Et apud Plinium lib.35. cap.10. insigne flagitium. Et in l. si ab arbitrio. ff. qui satisd. cog. insignis calamitas. Et Quintilianus lib.1. ca.1. Hebetes & indociles non magis secundum naturam hominis eduntur quàm prodigiosa corpora, & mõstris insignia. Cornelius Tacitus lib.13. qui ad id, quod suprà ex eo diximus, scilicet insignis genere, addit, & lasciuia. Suetonius in Augu. c.38. Et senio vel aliqua corporis labe insignibus permisit, &c. Súntque in id alia infinita testimonia. Liuius autẽ ea dictione vtitur in ea significatione, in qua plerunque nobilis appellatio vsurpatur, vti suprà diximus, in lib.6. ab vrb. cond. Diem insignem duplici clade. Et Iustinus lib.6. Cladibus insignes fuere. Et Silius Italicus in initio lib.11.

Nunc age quos clades insignis Iapyge campo,
Verterit ad Libyam populos.

Inclytus in malam partem.

35 ¶ Inclytum quoque, de quo magis dubitandum fuerat, ad vituperium dici, testimonio est illud Solini cap.7. Sęuum & Scyllę Carybdisque sæuis nominibus inclytum. Nec temerè in aliis locis reperies.

Notabilis in bonã partem.

36 ¶ Quin & notabilis & famosi appellationes, quæ propemodũ sunt eiusdẽ significationis, vt quæ à notione, & fama deriuantur, etiam in vtranq; partẽ accipi videmus. Nam de primo in bonã, illud est Tullij lib. episto.5. ad Lucium epistola 12. Si verò exitu notabili concluduntur, expletur animus iucundissima lectionis voluptate. Et Suetonij in Augusto, c.72. Sua, quãuis modica, nõ tam statuarum, tabularúmq; pictarum ornatu, quàm xystis, & nemoribus excoluit, rebúsque & vetustate, & claritate notabilibus, &c. Et in Caligula, cap.14. Accessit ad immensum ciuiũ amorem notabilis etiam externorum fauor. Et in Domitiano, cap.20. Dictorum etiam notabilium, vellem (inquit) tam formosus esse, quàm Metius sibi videtur. Et Cornelij Taciti lib.17. Notabili tempestate etiam deos infaustã adoptionem aduersantes. Et iterum, Ob aliquam notabilem illa die operã. Et lib.19. Notabili constantia Iulius Agrestis, & in Agricola, Ac ne notabilis celebritate, & frequentia occurrentium introitus esset. Et Plinij Senioris lib.35. c.10. Noua nupta verecundia notabilis. Et alterius Iunioris libr. epistolar.5. epistola 1. quæ ad Seuerum est, Et factum meum, nisi fortè blandior mihi, antiquorum notabili honore signauit. Et alibi, Notabilis prorsus res, & mira. Rursum alibi, lib.9. ad Quadratum, Notabilem te futuris principibus fecisti.

¶ In ma

37 ¶ In malam autem partem est illud Vlpiani in l.1.§.2. loco. versic. Item notatur.ff.de postul.vbi scribitur, Notauit personas turpitudine notabiles. Nam & illic verbum notandi, à quo notabilis dicitur, in malam partem sumitur, vt aliàs sæpe. Et in l. quisquis.§.denique.C.ad leg.Iul.maiest.& Cornelij Taciti lib.17. Quibusdam vt in tumultu notabilibus turbantibus. Et libr.18. Notabile iurgium inde fuit. Et lib.19. Eo notabilior cædes fuit, quia filius patrē interfecit. Et lib.20. Quippe intra vallum deformitas non perinde notabilis, &c. Et de moribus Germanorum, Nec quicquam notabile in singulis. Nam & notatissimus, cuius est eadem origo, in eandem partem posuit Cicero in oratione pro domo sua, de Gabinio loquens, Quid? Homini teterrimo, crudelissimo, famosissimo omnium scelerum, libidinúmque maculis notatissimo.

Et in malam.

38 ¶ Ex quo etiam loco iam plane intelligis famosum in malam partem accipi. Vti etiam apud nostros pro infamante & infamato. Infamante quidē, cum dicimus famosum iudicium, in l.cessat. ff.de act.& obli.& in l.si in duabus.ff.de reg. iur.& in l.nam postea.§.si damnetur.ff.de iureiur.& apud Suetoniū in Tiberio, cap.35. Famosam causam, in l.sed si hac.§. Prætor ait.ff.de in ius voc. & in l.si quid.ff.de sol. Et famosam actionē, in l.Diuus.ff.de in integ.rest.& in l.furti.in prin.ff.de his, qui no.infa.& in l.1.§.ait prętor.& in l.non debet.ff.de do.mal. Famosum interdictū, in l.neq;. ff.de vi & vi arma. Et famosum carmē apud Horatiū lib.epist.1.epist.20.quæ est ad Mecœnatem,

Nec sponsa laqueum famoso carmine nectit.

Et Suetonium in Tiberio, c.28. Sed aduersus cōuitia malósque rumores, & famosa de se ac suis carmina firmus ac patiens subinde iactabat. Et Cornelius libr.16. Neque famosi carminis, quia protulerit ingenium, extorrem agi. Famosos versus apud ipsum Horatium libr.2.Sermo.Saty.1.

Famosisque Lupo cooperto versibus.

Famosa epigrammata, Suetonium in Cæsare, cap.73. Famosa scripta, apud eundem in Domitiano. Famosos libellos in rub.ff.de iniu.& famo.libel.& in l.1.C.de famo.libel.& apud ipsum Suetonium in Augusto, cap.55. Et famosam iniuriam apud Valerium Maximum, libr.9.cap.1.vbi de Curionibus loquitur. Et famosos gladiatores, apud Apuleium, lib.10. Metamorphoseos.

Famosum pro infamante. Famosum iudicium. Famosa causa. Famosa actio. Famosum interdictum. Famosum carmen. Famosi versus. Famosa epigrammata. Famosi libelli. Famosa scripta. Famosa iniuria. Famosi gladiatores.

39 ¶ Infamatum quoq;, siue infamem, & turpem, & vilem significat in l.famosi.ff.ad leg.Iul. læs.maiest.& l.Sabinus.ff.de dol.mal.& l.deferre.§.1.ff.de iure. fisc.& l.capitaliū.§.vlt.ff.de pœn. vbi scribitur, Maiores nostri in omni supplicio seuerius seruos, quàm liberos, famosos, quàm integræ famæ homines puniuerūt.& in l.non potest.ff.de furt.& in d.l.furti.in prin.ff.de his, qui no.inf.& in d.l.nam postea.§.si dānetur.ff.de iureiur. Et apud Cicer.lib.2.de Oratore, ex poeta quopiam,

—Quid tu Egilia mea
Quando ad me venis cum tua colo & lana?
Non pol (inquit) audeo,
Nam me ad famosas vetuit mater accedere.

Quem locum in id expendit Nonius Marcellus. Tacitus lib.5. Dein multorum amoribus famosa Albucilla. Et lib.20. Crebris apud Neronem delationibus famosos. Et Suetonius in Tiberio cap.35. Fœminæ famosæ, vt ad euitandas legum pœnas, iure, ac dignitate matronali exoluerētur, lenocinium profiteri cœperant. Et in Claudio, Alium corruptelis, adulteriisque famosum. Et Iustinus lib.22. Post hæc apud vtrunque sexum famosus vitam latrociniis mutauit. Et Sacræ literæ Gen.c.6.de gigātibus: Isti sunt potentes à seculo viri famosi. Quo in loco à Moyse scriptore Hebræo אבשי השם appellati sunt, id est, ex vulgata editione, viri famosi, aut, vt alij vertunt, viri nominati, qui scilicet turpibus factis famam & nomen magnum sibi comparauerant. Quanquam sunt nonnulli, qui inibi non in malam partem accipi contendunt.

Famosum pro infamato. Famosi apud Hebræos.

40 ¶ Sed vtruncunq; sit in eo loco, certè ab ea mala parte pudor famosus dicitur Ouid.lib.3.Amor. eleg.5. Persona famosa, in l.3.§.1.ff.de offi.præfec.vig. Mœcha famosa Martiali lib.2.Epig.39.

Coccina famosæ donas, & ianthina mœchæ.

Et rursus Epig.47.

Subdola famosæ (moneo) fuge retia mœchæ.

Meretrix famosissima Lactantio lib.3.cap.15. vbi de Aristippo loquens, Quid ergo interfuit quo animo Philosophus ad meretricem famosissimam conueniret. Et famosa Materno lib. Astronomicôn 6.cap.31. Meretricem (inquit) publicam, & famosam nundinato pudore perficiet. Et eodem lib.cap.27. Audacem meretricem, & multa teutigine famosam. Famosus pædico, eodem lib.cap.30. Famosus latro, in d.l.capitalium.§.famosos.ff.de pœnis. Famosus prædo Apuleio lib.7. Asini aurei. Famosa iniquitas Macrobio lib. 7. Saturnalium, cap.3. Et famosus hospes Paris Horatio lib.Carmi.3.Ode 3.

Iam nec Lacenæ splendet adulteræ
Famosus hospes.

Famosum stuprum, Lactantius lib.1.c.17. ipse autem Firmicus lib.3.cap.7. in decimo loco vtrunque copulauit, Faciet (inquit) infames famosos.

Pudor famosus. Mœcha famosa. Meretrix. Pædico. Latro. Prædo. Iniquitas.

41 ¶ Sed & in bonam interdū partem accipi docet Cornel. Tacitus lib.19. Nota per eos dies Iunij Blesi mors & famosa fuit. Et lib.21. Sed quia famosæ vrbis (de Hierosolyma loquitur) supremū diem tradituri sumus, cōgruēs videtur primordia eius aperire. Iuuenalis Saty.8. statim post prin.

Famosos equitum cum Dictatore magistros.

Quanquàm ibi malo legere fumosos, vt alibi dicam. Suetonius in Caligula, c.19. Postridiè qua-

Famosus in bonam partem.

drigario habitu,curriculóq; biiugi famoſorũ equorum præ ſe ferens Darium puerũ, &c.Plinius iunior,li.2.epiſt.ad Arrianũ,poſt prin.Accipe quod per hos dies actũ eſt perſonę claritate famoſum,ſeueritate exẽpli ſalubre,rei magnitudine ęternũ.Et.li.6.ad Triariũ, Impensè petis vt agam cauſam pertinentẽ ad curã tuam,pulchrã alioquin & famoſam,faciam,&c.Et alibi,Præterea quã gratia,quibus amicitiis fultum nominat quendã qui tunc ad orientẽ ampliſsimũ,&famoſiſsimũ exercitum obtinebat.Apuleius lib.9.aſini aurei,cùm dicit,Matronã quampiã fuiſſe famoſa caſtitate. Et lib.11. At ille vir, alioquin grauis & ſobriæ religionis obſeruatione famoſus. Macrobius li.7.c.3.Critobolũ famoſæ pulchritudinis adoleſcentem Socrates,cùm ad cõparationem formæ prouocaret,iocabatur,non irridebat.D.Hiero.ad Paulinum de inſtitutione Monachi, Caue ne quaſi fidelis & famoſus tuorum quondã diſpenſator alienam pecuniã diſpenſandã ſuſcipias. Et lib.Iudich.c.8.aut quiſquis eſt eius libri interpres,de Iudich loquens,Et erat hæc in omnibus famoſiſsima,quoniã timebat dominũ valde,nec erat qui loqueretur de illa verbũ malum. Et li.2. Machab.c.2.Famoſiſsimũ in toto orbe tẽplum recuperarent. Iulius Capitolinus in Vero Imperatore.Villam prætereà extruxit in via Clodia famoſiſsima.Quanquã & ibi etiã in malam partem accipi poteſt. Nam ſubdit, in qua per multos dies & ipſe ingẽti luxuria debacchatus eſt.Iulius Firmicus Materuus lib.2.aſtronomiæ,vbi famoſos oratores appellat,famigeratos ſcilicet, & celebres.Boëtius in Topica Cice.Ea nanq; ſunt probabilia,quæ videntur vel omnibus, vel pluribus,vel maximè famoſis,atq; præcipuis,&c.Ex quo etiã famoſitas in eundẽ ſenſum apud Apuleiũ lib.9.Hic vxorẽ generoſam,& eximia famoſitate prẹditã,&c. Niſi illic formoſitate legendũ ſit,quod magis puto,vel reclamantibus codicibus.Hęc autẽ,quæ diximus,hinc fiũt quòd fama, à qua famoſus in vtranq; quoq; partem ſumitur,vt clarius eſt,quàm vt alia probatione indigeat.

Famoſitas. Apuleij locus.

42 ¶ Igitur vt redeamus,Nobiles ij olim dicebantur, qui aliquo nomine,vel titulo virtutis, ſiue vitij,aut aliter noti erant,& hominũ fama celebrati. Sed vt tempus omnia immutat,& ea quidem interdum in melius,& interdũ in deterius:cò poſtea proceſſum eſt,vt nobilis ferme nõ niſi cum laude diceretur.Sicuti etiam non diſsimiliter, elegans primùm vſque ad Catonis tempora vitij, non laudis fuit,vt ſcribit Gellius lib.11.c.2. Poſteà reprehendi deſiit,nulla tamen laude dignabatur,niſi cuius elegãtia eſſet moderatiſsima. Ideò Marcus Tullius L.Craſſo,& Scæuolæ non meram elegantiam,ſed multa parſimonia miſtam laudi dedit.Craſſus(ait)parciſsimus elegantium, Scæuola parcorum elegantiſsimus. Hæc enim,vt id addam, ſunt verba ipſius Tullij in libro de claris oratoribus.Poſtremò autem elegantẽ laudando ſimpliciter diximus,vel teſtimonio ipſius Tullij,qui lib.3.de finibus,paulò poſt princ. artes liberales vocat elegantes,& ingenuas.

Nobiles olim non niſi cum laude dicti. Elegans primùm in malam partem. Poſtea in bonam.

43 ¶ Sic quoque eò deuentum,vt eos nobiles cum laude duntaxat diceremus,qui alios virtutibus, diuitiis,ſcientia, induſtria, eloquentia, rẽ militari, Reipublicæ gubernatione, ſua, aut maiorum dignitate,aut alia quauis excellentia non vulgari,& ea quidem nota,& celebri anteirent,vt prodit Ariſtoteles libr.Politicôn 4.c.3.& 4.& iterum lib.1.Rhetoricôn ad Theodecten,cap.5. Quaſi videlicet in iis laudandis,& admirandis rebus præ cæteris noti & excellentes,habentéſque quippiam maius atque auguſtius,quàm cæteri homines, ita vt diuini quodãmodo eſſe exiſtimarentur, ab iiſdémque fontibus , & initiis prodierit nobilitas ipſa, atque falſa illa diuinitatis opinio, cùm vera ipſa diuinitas non ſatis eſſet hominibus cognita. Nam vt illos propter quandã ſupra vires humanas excellentiam , vt vulgus exiſtimabat , deos eſſe credebant , ideoque illis ſimulachra,ſtatuas,& imagines conſecrabant,vt tradit Ioannes Damaſcenus ſtatim circa initia libri Hæreſeôn , ita etiam illis nobilibus , qui ſcilicet cæteris, vt diximus , antecellebant,notóſque ſe omnibus faciebant,ſtatuas quoque,& imagines palàm, & in foribus templorum, ædiúmque publicarum ponebant. Ex quo videmus huiuſmodi ſtatuas,& imagines,pro cuiuſdam nobilitatis inſignibus paſsim intelligi,vt dicemus latiùs infrà,cap.6.nu.14.de ſecundis,& ſequent.

Nobiles tandẽ cum laude tantum.

44 ¶ Nam &,quod huiuſmodi opinionem maximè confirmat,Priſci illi,qui notabilitate illa maiorum imprimis gloriabantur,vnum ſuæ nobilitatis fundamentum iactabant , ſe maiorésve ſuos Diis, Deabúſque genitos,procreatóſque eſſe. Quod nos videmus paſsim apud Homerum,Virgilium, cæteróſque poëtas. Ex quibus vnum aut alterum tantùm locum ex aliis infinitis afferemus. Achilles enim apud Homerum lib.21.Iliados,

Priſci nobiles in deos genus ſuum referebant.

> Αὐτὰρ ἐγὼ γενεὴν μεγάλου Διὸς εὔχομαι εἶν.
> τίκτε μ' ἀνὴρ πολλοῖσιν ἀνάσσων Μυρμιδόνεσσι
> Πηλεὺς αἰακίδης. ὁ δ' ἄρ αἰακὸς ἐκ Διὸς ἦεν.

At ego generationem magni Iouis glorior eſſe.
Genuit me vir multis imperans Myrmidonibus
Peleus Aeacides.hic autem Aeacus ex Ioue fuit.

Et apud Virgilium lib.6.Aeneidos,Aeneas hæc Sibyllam Cumeam alloquens,

Quid memorem Alciden, & mî genus ab Ioue ſummo?

Nam & apud Homerum ipſum lib.20.Iliados, idem Aeneas ipſum quoque Achillem alloquẽs, gloriatur ſe à Ioue per gradus, quos ipſe ſigillatim enumerat , deſcendiſſe. Apud Ouidium autem lib.13.Metam.Aiax & Vlyſſes illud quoque iactitant,ex diis ſe eſſe prognatos.Nam Aiax ita ſtatim poſt princ.eius libri,

Atque ego,ſi virtus in me dubitabilis eſſet,

Nobilitate potens essem Telamone creatus,
Mœnia qui forti Troiana sub Hercule cepit,
Litteráque intrauit Pegasæa Colcha carina.
Aeacus huic pater est,qui iura silentibus illic
Reddit,vbi Aeoliden saxum graue Sisyphon vrget.
Aeacon agnoscit summus,prolémque fatetur
Iuppiter esse suam.Sic à Ioue tertius Aiax. Vlysses autem sic,
—Sed enim quia rettulit Aiax
Esse Iouis pronepos:nostri quoque sanguinis author
Iuppiter est:totidémque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laertes pater est,Arcesius illi,
Iuppiter huic.—

45 ¶ Sed & ipsi poëtæ vbique quos volunt ante cæteros laudare, nobilitatis titulo atque nomine, horum genus ad deos referunt.Quid enim Virgilius toties inculcat,Nate Dea.Quid Homerus aliud significare voluit,cum reges,& alios præ cæteris nobiles διογενέας,& διοτρεφέας ferè semper vocat? id est,Iouis filios,& Iouis alumnos,siue Ioue genitos,& à Ioue nutritos, quæ & vtraque vocabula Græcis nobiles,& generosos significant. De Diogenis appellatione multa ex eodem afferemus infrà,cap.20.num.quid igitur amplius.Sed & seq. num.ostendemus ipsos nobiles ab eodem δίους,& fœminas nobiles δίας appellari,veluti diuinos & diuinas.Nam & δῖος & δῖα,vtranque habent significationem,& nobilis & diuini,siue diuinæ. Sed quod ad διοτρεφέων appellationem pertinet,multa eiusdem Homeri testimonia habemus,quibus vel reges in vniuersum,vel quosdam nuncupatim ita vocat.Nam de primo illud est lib.1.Iliados, *Poëtæ quos laudant,à diis genitos dicũt.*

ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι διοτρεφέων βασιλήων. Et lib.2.eiusdem operis,
— ἐκέτισαν δὲ διοτρεφέων βασιλήων. Et iterum,
οἱ δ' ἀμφ' Ἀτρείωνα διοτρεφέες βασιλῆες. Et lib.4.
ὦ υἱὲ Πετεῶο διοτρεφέος βασιλῆος.

Et lib.5.eiusdem operis loquens de filiis Priami regis,
Δὶ πριάμοιο διοτρεφέεσσι κέλευεν,
ὦ υἱεῖς Πριάμοιο διοτρεφέος βασιλῆος. Iterúmque lib.4.Odysseæ,
ἀλλ' ἀνδρῶν γένος ἐστὲ διοτρεφέων βασιλήων.

Et alibi sæpe, vbi etiam Hesiodus in Theogonia. Et ita nuncupatim appellat Homerus Menelaum eodem libro 4.
σοὶ δ' οὐ θέσφατόν ἐστι διοτρεφὲς ὦ Μενέλαε. Et Achillem lib.21.Iliados,
ἀντί τοι εἰμ' ἱκέταο διοτρεφὲς αἰδοίοιο.
Verba sunt Lycaonis ad Achillem. Et iterum lib.24.
μή μέ πω ἐς θρόνον ἵζε διοτρεφές.
Et Agamemnonem lib.23.eiusdem quoque operis,
μίμνομεν τάδε πάντα διοτρεφὲς ὡς ἀγορεύεις. Et aliàs sæpe.
Nam,vt dicit ipse Hesiodus in Theogonia,
ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες. Id est, E Ioue sunt reges.

46 ¶ Sed vt reuertamur,huiusmodi hominum persuasio,eas res excellentes,vt suprà diximus num. abhinc 3.admirantium,colentiúmque,multis occasionem dedit, vt alij simpliciter dicerét virtutem nobilitatem esse:alij scientiam,alij diuitias,alij maiorum propriámve dignitatem, alij aliud pro ingeniorum,animorúmque, & iudiciorum varietate, vt latissimè prosequitur Bart. in d.l.j. C.de digni.lib.12.& Lucas Pen.in l.mulieres.eod.tit.& lib.& alij plurimi ex iis,quos suprà in primo capite diximus de nobilitate scripsisse,& infrà etiam sigillatim declarabimus.

47 ¶ Verùm prius mihi dicenda sunt alia quædam ad appellationem rei, de qua tractamus, pertinentia.Plerique omnes,nobiles generosos vocant,sed alij aliter.Aristot.lib.1.περὶ ζώων ἱστορίας, id est,de historia animalium.c.item 1.paulò antè fin.Leones nobiles dicit,lupos generosos.Nobile enim id esse,quod ex bono prodiit genere,generosum quod nō à sua natura degenerat.Ita enim vocat Theodor.Gaza.Illius autē hæc verba sunt,τὰ δὲ ἐλευθέρια, καὶ ἀνδρεῖα, καὶ εὐγενῆ, οἷον λέων. τὰ δὲ γενναῖα, καὶ ἐπίβουλα, οἷον λύκος,εὐγενὲς μὲν γάρ ἐστι τὸ ἐξ ἀγαθοῦ γένους.γενναῖον δὲ τὸ μὴ ἐξιστάμενον τῆς αὐτοῦ φύσεως.Quod & ipsum propemodum repetit in lib.2.Rhetoricor.ad Theodecten, ca.15. his verbis, ἔτι δὲ εὐγενὲς μὲν, περὶ τὴν τοῦ γένους ἀρετήν. γενναῖον δὲ, περὶ τὸ μὴ ἐξίστασθαι ἐκ τῆς φύσεως. Verùm Corn.Frōto in lib.de nominū verborúmq; differētiis,Nobilē(inquit)dicimus nobilitate rerū,Generosum autē eum,qui Græcè εὐγενὴς appellatur. Ita alter ex re, alter ex cognatione est. *Generosi nobiles dicuntur, Nobiles & generosi an differant.*

48 ¶ Et sanè inter hos esse discrimèn satis innuere videtur Tullius in Paradoxis,in eo loco,quem alibi ad aliud retulimus, Lapsa est (inquit) ipsius libido in muliere ignota,dolor ad pauciores pertinet,quàm si petulās fuisset in aliqua generosa,ac nobili virgine. Nam Tullius ipse verborū obseruator diligentissimus,si duo hæc verba idem significarēt, neque vlla aliqua re dissiderent, inerti,illepida,frigida,atque inepta geminatione non cōiunxisset,vti de aliis duobus verbis,quibus vsus fuerat idem Tullius eleganter, & doctè disseruit Phauorinus apud Aulum Gellium lib.13.c.23.Et huc quoque spectat illud eiusdem Tullij in oratione pro Roscio Amerino,Sextus *De eadem re.*

Roſcius,patet huiuſce,municeps Amerinus fuit,& genere,& nobilitate non modò ſui municipij,verùm & eius vicinitatis facilè princeps.Hic enim genus à quo generoſitas,& nobilitas veluti aduerſa ponuntur.Et Ouid.in epiſt.Hypſipylæ ad Iaſonem,

Si te nobilitas,generoſáque nomina tangunt. Et Iuuenalis Saty.7.

Felix,& ſapiens,& nobilis,& generoſus.

Generoſi etiã ex virtutibus dicuntur.

49 ¶ Sunt tamen qui & generoſos ex virtutibus, nedũ ex genere,vocãt.Et in his Salluſt.verborum proprietatis ſcientiſsimus in Iugurtha,vbi hæc facit Marium loquentẽ: Cõtemnunt nouitatem meam,ego illorum ignauiã:mihi fortuna,illis probra obiectãtur.Quanquàm ego naturã vnam & cõmunem omnium exiſtimo,ſed fortiſsimum quenq; generoſiſsimum eſſe.Et Iuuen.Saty.8.

Quis generoſa putet,niſi fortia?

Sed & Ouid.vtroſque confudiſſe videtur lib.13.Metamorph.

Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas,deus eſt in vtroque parente.
Sed neque materno,quòd ſim generoſior ortu,&c.

Nam quam primùm nobilitatem appellauit, generoſitatem poſteà vocat, & vtranque ex genere.Et iterum lib.2.Faſtorum,vbi de Fabiis loquitur,

Quò ruitis generoſa domus? malè creditis hoſti.
Simplex nobilitas perfida tela caue.

Nam & hic quam generoſam domũ primo loco vocauit,eandem poſteà nobilitatẽ nominat.

Generoſum et generoſitas etiam de cæteris animantibus.

50 ¶ Et ſicuti nobilis & nobilitas de aliis quoque dicitur, quàm de hominibus, ita & generoſitas. Nam de equis eſt illud Quintiliani lib.5. c.11. Quis equus eſt generoſus? nónne qui optimus? Et Statij lib.Sylua.3.Syl.2.

—Titulis generoſus auitis
Expectatur equus.

Et ante hos Virgilij de pecude equino loquentis lib.3.Georgic.

Continuò pecoris generoſi pullus in aruis
Altiùs ingreditur,& mollia crura reponit.

Taurus generoſus. Armentũ generoſum. Canes generoſi. Oues Capræ. Sues. Aues.

Et de tauris quoq; Plinij lib.8.c.45.Tauris(ait)in aſpectu generoſitas,torua fronte,&c. Et de armento Columellæ lib.3.c.9.Et ſpem futurarũ victoriarũ concipiunt propagata ſobole generoſi armẽti.Et de canib.idem li.7.c.12.nec vnquam eos,quorũ generoſam volumus indolem cõſeruare,patiemur,&c.Et de quibus Plin.lib.8.c.48.Ad fin.Et de capris idem eod.lib.c.50.Et de ſuibus idem lib.11.c.40. De auib.Columella loquens de gallis & gallinis lib.8.c.2.vti etiam de ipſis gallinis Plin.lib.10.c.56.Id quod accepiſſe videri poſſunt ab Ariſtot.qui lib.1.iterúmque 8.de generatione animalium, γενναίας ὄρνιθας vocat.De teſta.Horat.lib.2.ſerm.Sat.4.

Teſta.

Sed non omne mare eſt generoſa fertile teſta.

Et de inanimatis quoque,Generoſus flos. Vites. Arbuſta. Vinea. Vua.

51 ¶ Sed de inanimatis quoque dicitur.Florem enim generoſum vocat Ouid.lib.5.Faſtorum,

Nunc meus impleuit generoſo flore maritus.

Vites ſiue vineas,vuam,vinum,& vini ſaporem.De primis & in vniuerſum de arbuſtis.Columella lib.3.cap.4.Qui vineam vel arbuſtum conſtituere volet,ſeminaria priùs facere debet. Sic enim ſciet cuius generis vitem poſiturus ſit.Nam quæ pretio parata diſponitur,certam generoſitatis fidem non habet,cùm dubium eſt,an is,qui vendit,legẽdis ſeminibus adhibuerit diligentiam.Et eod.lib,c.9.Poſſet his pariter generoſas vineas & vberes efficere.De vua Ouid.lib.2.de remedio amoris,

Eſt tibi rure bono generoſæ fertilis vuæ
Vinea.— De vino Tibullus,lib.3.eleg.6.
Chare puer madeant generoſo pocula Baccho.

Illic enim Bacchum pro vino poſuit,vt ſæpe aliàs poëtæ: vt paulò antè diximus. Et Horat. lib. epiſtolarum 1.epiſt.16.quæ eſt ad Vallam,

Ad mare cùm veni generoſum & lene requiro.

Vinum.

Et Columella lib.3.cap.2.Sunt generoſiora vina ſub auſtro.Et Palladius lib.17.cap.2. in princip. Plantam generoſæ vitis & in ſeminario.Et Plin.lib.17.cap.24.in princ.lib.14.c.6. & lib.23. cap.1. Quò,inquit,generoſius vinum eſt,hoc magis vetuſtate craſſeſcit. Et hinc vini generoſitas apud eundem lib.14.cap.6.& Martialem de vino cæcubo loquentem lib.13.cap.115.

Cæcuba Fundanis generoſa coquuntur Amyclis.

Sapor vini. Ficus. Pomum. Pruna. Metalla. Herbæ. Siſer. Scilla. Sydera. Gramen.

De vini ſapore Columella lib.3.c.7.Et de ficubus,pyris,maliſque, idem Columella eo.lib.3.c.21. ad fin.De pomo Quintilianus lib.5 cap.11.Quod pomum (inquit) eſt generoſiſsimum, nónne quod optimum? de Prunis Ouidius lib.13.Metam.

Prunáque non ſolùm nigro liuentia ſucco,
Verùm etiam generoſa.— De metallis,idem Ouid.in carmine ad Piſonem,
Abdita quid prodeſt generoſi vena metalli?

De herbis,Plinius lib.19.cap.6.vbi de ſiſere vno in loco,& de ſcilla,in alio loco.
De ſyderibus,Ouidius lib.2.Amorum,eleg.2.

Tum generoſa voces fœcunda ſydera Leda.

Quanq

Quanquam ibi loquatur de Castore & Polluce filiis Iouis & Ledæ. De gramine Iuuenalis Saty.12.

— Quarum generosi generosi graminis ipsum
Infecit natura pecus.

De liquore olei Plinius lib.3.cap.4.

52 ¶ Ex quibus facilè intelligis hanc generosi & generositatis appellationem non absimilem esse à nobilis & nobilitatis appellatione, quam & huiuscemodi brutis animantibus, & inanimatis quoque tributã suprà docuimus, & multis ex iis, quæ nunc diximus. In quibus non est, quod discernere possimus nobilitatem à generositate, vti in hominibus discernunt, qui illam differentiam inter hæc ponũt. Ego verò vt tandem meum iudicium interponam: illud arbitror, generosum, & generositatẽ propriè, & priuatim dici, qui quæve ex genere est. Id enim nomen ipsum declarat. Nobilem autem, & nobilitatem latiùs patere, vt quæ & ad eam etiam quæ ex genere est & propriè ad reliquas pertineat. Quod & videre licet ex Ouid. lib. Tristium 4. eleg. 3. in princip.

Authoris sentẽtia de discrimine nobilis & generosi.

O qui nominibus cùm sis generosus auorum,
Exuperas morum nobilitate genus.

Sed nonnunquã illam cum hac cõfundi, vt sæpe fit in huiuscemodi eiusdem generis verbis. Et apud Græcos quoq; εὐγενής, qui propriè nobilis est, & γενναῖος, qui generosus, sæpe cõfundũtur.

53 ¶ Illud prætereà non omittendũ circa nobiliũ appellationẽ, eos apud Gallos gentiles homines, *Gentilz hommes*, vulgò vocari: ignobiles autem & plebeios, villanos & rusticos, *Vilains & rousturiers*. Quæ loquendi cõsuetudo ab antiquitate profecta videri potest. Scribit enim Cic. in Top. ad Trebat. authoritate Scæuolæ põtificis, gẽtiles esse, qui inter se eodẽ nomine sunt, qui ab ingenuis oriundi sunt, quorũ maiorũ nemo seruitutẽ seruiuit, qui capite nõ sunt diminuti. Et eũ locum enarrãs Boëtius, Gentiles, inquit, sunt, qui eodẽ nomine inter se sunt, vt Scipiones, Bruti, & cæteri. Quid si serui sunt? nũ vlla gẽtilitas esse potest? Minimè. Quid si libertinorũ ciuiliũ Romanorũ, eodẽ nomine nuncupentur? num gentilitas vlla est? Ne id quidem, quoniã ab antiquitate ingenuorũ gentilitas dicitur. Et huc quoque alludit illud Ouidij de Fabiis loquẽs li. 2. Fast.

Gẽtiles homines pro nobilibus.

Villani & rustici pro ignobilibus.

Gẽtiles qui dicuntur.

Vna domus vires & onus susceperat vrbis,
Sumunt gentiles arma professa manus.
Egreditur castris miles generosus ab isdem,
E quîs dux fieri quilibet aptus erat.

Quanquam posteriore tempore gentiles etiam dicti sunt, qui à seruis sunt oriundi, vt patet ex illo Plinij loco lib. 33. c. 1. Singuli marcipores, luciporésve: dominorũ gentiles, victũ in promiscuo habebant. Sed ex illa antiquiore huius verbi significatione satis cõstat, non temerè, vt etiã admonet Budæus antiquitatũ peritissimus, linguam vernaculam gentiles homines pro nobilibus appellare. Quasi ingenuos ab origine, & quorum maiores seruitutem nullam prorsus seruierunt, videlicet ab adscriptitiis, & conditione quadam obnoxiis distinguẽtem. Qui & ob id eadem lingua villani dici videntur, vt subdit Budæus, quòd villæ, vnde villici dicti, adscripti, & colonariæ conditioni addicti aut ipsi sunt, aut eorũ maiores fuerunt. Vnde etiã & rustici fortasse sunt appellati, tanquã ruri & glebæ addicti. Nam & leges feudales quas vocãt, ignobiles rusticos appellant. c. si rusticus. & c. si miles. & c. si quis rusticus. tit. de pace tenen. Et Fœlix Palleolus hunc titulum suo operi, quod huic materiæ destinauit, de nobilitate & rusticitate præfixit. Vbi rusticitatem pro ignobilitate intellexit. Villa enim est prædium rusticum, vt probat apud nos tex. in l. j. §. siue autem. ff. de ope. no. nunt. & in l. si ita. §. vlt. ff. de fun. instr. & l. si maritus. §. legis Iuliæ. ff. ad l. Iul. de adul. Et satis declarat Varro lib. rei rusticæ 1. c. 2. & Plin. li. 18. c. 6. in prin. Nam quod alicubi repetis villam vrbanam, vt in l. videamus, §. vlt. ff. loc. quæ & prætoriũ dicitur in l. plenũ. in prin. ff. de vsu & hab. nõ propterea intelligẽdũ est eã in vrbe esse, sed in agris: sed ita vocari, quòd ad vsũ domini agros inuisens, aut animi causa ibi aliquãdo immorãtis vrbicarũ domuũ imitatione ædificãtur, vt videre licet ex Varrone illius lib. 1. c. 13. & plenius Columel. villas distinguẽte li. 1. c. 6. Sic enim rus vrbanum vocat Iustin. lib. 31.

Villa.

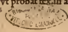
Villa vrbana.

54 ¶ Villani igitur, & rustici, ignobiles dici possunt à villa & rure, non propterea quòd sit ignobilis & plebeius, quisquis rus habitat, vt dicit Ias. in §. item Seruiana. col. 4. Instit. de act. per tex. in l. vrbanam familiam. ff. de verb. sig. vbi dicitur, vrbanam familiam à rustica non loco, sed genere distingui. Quasi etiã nobilis ab ignobili non loco, sed genere distinguatur: licet sit, & dicatur rusticus; & rusticanus eo sensu, quo sumunt, qui propriè & Latinè loquuntur, vt licet colligere ex l. j. vbi & hoc not. Luc. Pen. & Io. Plat. C. ne rusti. ad vllum obseq. deuo. lib. 11. & not. Bar. in l. conficiũtur. §. codicilli. paulò ante fi. ff. de iure cod. & Iac. Bel. in §. 1. in 9. not. in auth. quib. mod. nat. effic. sui. & in sua disputatione incip. Rex cõcessit. quam posuit sub §. illud tamẽ à nobis. eo. tit. Etiam si is sit nobilis, qui rus habitat. Nam & is quoq; rusticus, & rusticanus dicitur, gaudétque rusticorũ priuilegiis, vt scilicet testari possint, cum quinq; testibus, & id genus cæteris, nec tamen amittat iura nobilitatis, vt voluerunt Pet. Cyn. Ray. Bal. Ang. qui id dicit bene notandũ, & menti tenendum, Salic. Raph. Fulgos. Corn. & Ias. in l. vlt. C. de testam. & Bal. post Pet. Cer. in §. si rusticus: & ibi quoq; Iac. Aluar. tit. de pace tenen. vbi dicunt, quòd in Italia multi sunt nobiles rus habitantes. Ex quibus etiã apertè constat id quod suprà diximus, nõ esse ignobilẽ, qui rus habitat.

Ignobilis non est quis quòd rus habitat.

Rusticus etiã nobilis, rusticorum priuilegiis vtitur.

55 ¶ Quanquàm leges pluris faciunt, habéntq; in maiori pretio nobiles, qui in vrbibus morantur. vt probat tex. in auth. præsides. in illis verbis, Nobiliores ciuitatum habitatores. C. de episc. audi. & text.

& text.vnde ea auth.sumitur,in §.interim.in iisdem verbis,in auth.de defeo.ciuit. quem tex.ad hoc expendit Iason in d.§.itē Seruiana.& ante eum Barb.qui illū facit sing.in cle.& si priocipalis.Col.3.de rescript.Nā & alia quæuis vrbana rusticis nobiliora suot,quod ex eo constat quod scribit Bar.post Mart.Sil.seruitutes vrbanas esse rusticis nobiliores,ideóq; difficiliùs præscribi vt ibi scribitur.Et facit quod voluit Luc.Pen.in l.mulieres.col.3.vers.8.ex loco.de digni.lib.12.

Vrbana rusticis nobiliora.

56 ¶ Et id quidem, quod diximus de nobilibus vrbium habitatoribus, ex antiquorum Atheniensium,& Romanorum imitatiooe est:Illi enim oobiles εὐπατρίδας vocabāt,quibus ciuitatē demandabaot.Ignobiles verò ἀγροίκους dicebāt,quasi agros habitantes,siue agrestes.Romaoi quoque ex instituto Romuli oobiles Patricios vocabant,quibus & muoera ciuitatum cōmittebāt. Ignobiles autem & plebeios colere agros,pascere pecora,& exercere artes quæstuarias iubebāt. Vtrunque,author Dionys.Halicarnass.lib. Aotiquit.Rom.2. Et idem propemodum tradit Plutarchus io Theseo.verba autem illius legis Romuli,quæ in Capitolio fixa erat,vt cæteræ leges, hæc sunt, *Patres sacra magistratúsque soli peragunto,ineuntóque,plebes agros colunto.* Et id quoqoe apud Hebræos fuisse obseruatum,vt nobiles in vrbibus,ignobiles ruri habitareot,apertè ostendit D. Hierooy.in Prologo Esaiæ,cùm scribit,Esaias in sermone suo disertus,quippe vt vir nobilis & vrbanæ eloquentiæ,nec habeos quicquā io eloquio rusticitatis admistū.Sed & apud Epidorios centū & octogiota Senatores,quos Antynos vocabār,Remp.in vrbe administrabāt : Plebs autem magna ex parte io agro agebat,vt scribit Plutarch.Probl.c.114.Iulius autem Firmic.lib.Matheseos 8.c.23.rusticos & igoobiles copulat:veluti eosdem.Decimasexta pars (inquit) Leonis si in horoscopo fuerit iouenta,rusticos faciet & ignobiles,& oulla penitus disciplina morosos.

εὐπατρίδαι Atheniensium nobiles. ἀγροῖκοι Ignobiles. Apud Romanos vrbium munera nobilibus cōmissa. Romuli lex. Ruris ignobilitas. Hebræi nobiles in vrbe, ignobiles ruri habitabant.

57 ¶ Et quod huic rei adstipulatur,videmus rusticos istos,siue agrestes,esse moribus,vita,sermooe ioculros,rudes,ineptos,stolidos,duros,inhumanos,truces,insuaues,sęuos,asperos,immanes,feros,& penè barbaros, nullámque honestatis, sed vtilitatis potius raoonem habentes, & modis omnibus dissideotes à moribus,quibus oobiles potissimùm munitos,insigoitósq; esse decet,vt ex his,quæ posteà dicemus,patebit.Quid enim aliud significat Cicero,cùm dicit Philip.10.Solicitant homines imperitos Saxa,Capho,ipsi rustici atq; agrestes. Et illud eiusdem in orat.pro M.Cælio:Quod in alicuius agrestis periculo ooo prætermitteret id homo eruditus in insidiis doctissimi hominis dissimulaodū putaret?Et pro Archia, Quis nostrûm tam animo agresti,ac duro fuit,vt Roscij morte nuper ooo cōmoueretur?Et de lege Agraria cōtra Rullum,Ligones mōtani duri,& agrestes.Et pro Milo.Seruos agrestes,& barbaros.Et lib.epist.ad Attic.epist.258. Exculto animo oihil agreste,oihil inhumaoū est.Et in Partitionib.Hoc primùm iotelligamus, hominum esse duo geoera,alterum indoctū,& agreste, quod antefert semper vtilitatem hooestati.Alterum expolitum,quod rebus omoibus dignitatem aoteponit.Et in lib.de Senect. Libēter verò isthioc tanquam à domino agresti,& furioso profugi.Et in lib.de Orat.A fera agrestique vita ad huoc humaoum cultū,ciuilémq; deducet.Et in lib.1.Offic.adhibeoda præterea mūditia est noo odiosa,oeque exquisita nimis,tantùm quæ fugiat agrestem,& inhumanam neglegeotiam.Et io lib.1.de Diuioat.vbi agrestem immanitatem appellat.Et Virgil.Eglo.2.

Rustici moribus & ceteris rebus rudes & inculti.

Rusticus es Corydon.

Quasi diceret ineptus,& inamabilis.Et in Priapeis,si is est,

Rusticus indocte,si quid dixisse videbor,
Da veniam.—

Et Horat.lib.epistolarum 1.epistola 18.quæ est ad Lollium,

Asperitas agrestis & inconcinna.

Quid mores rustici Tullio in oratione pro Roscio Amerioo memorati? Quid manus indoctæ & rusticæ Quintiliano lib.1.cap.11. Corda rustica Propertio lib.4.Eleg.1.

Pellitos habuit rustica corda patres.

Quid dura rusticitas Martiali lib.7.Epig.57.ad Gallam,

Hirsutum,& dura rusticitate trucem.

Aote hos omoes Homerus lib.21.Odyss.rusticos peculiari epitheto νηπίους appellat,id est, stolidos,stultos,parum eruditos.

Νήπιοι ἀγροιῶται ἐφημέρια φρονέοντες.

58 ¶ Quid è diuerso vrbaoi,& vrbanitatis appellatio significat, ostendit Tullius io oratione pro domo sua, Et homo facetus inducis sermonem vrbanum, ac venustum.Et Horatius lib.Ser.1. Saty.10.eadémque vlt.

Vrbani & vrbanitatis appellatio.

—Fuerit Lucilius,inquam,
Comis,& vrbanus : fuerit limatior idem,
Quàm rudis,&c.

Et Quintilian.lib.5.c.3.Nam meo quidem iudicio,illa est vrbaoitas,in qua nihil absonum,nihil agreste,nihil iocōditum,oihil peregrinum,neque sensu, neque verbis, neque ore, gestúque possit deprehendi. Quid item ciuilis,& ciuilitatis appellatio,idem Quintil.in Præfat.lib.1.cum vir ille verè ciuilis,& publicarum,priuatarúmq; rerum administrationi accommodatus,qui regere coosiliis vrbes,fundare legibus,emendare iudicijs possit, non alius sit profectò,quàm orator.Et lib.2. c.15.scribit ciuilitatē quibusdā visam fuisse eādem Rhethoriceo,aliis ciuilitatis particulæ simulacrū esse Rhetoricā.Et lib.3.cap.8.cùm appellat ciuilē & humanum

Ciuilis & ciuilitatis.

humanum ingressum orationis. Et Suetonius in Augusto, cap. 51. cùm scribit, Clementiæ, & ciuilitatis eius multa, & magna documenta sunt. Ouidius autem lib. 4. Tristium, eleg. 4.

Ipse pater patriæ (quid enim ciuilius illo?)
Sustinet è nostro carmine sæpe legi.

59 ¶ Possem huc adducere & alia bonorũ authorum testimonia, id quod diximus probantia, sed nunc his contenti erimus, modò illud dixerimus eos omnes illa dixisse Græcorum imitatione, quibus ea dictione ἄγροικος, qua agrestis significatur, vt iam diximus, & ἀμαθὴς quoq;, & σκαιὸς τὸν τρόπον, vt dicit Hammonius, intelligitur, id est, indoctus, rudis, insipiens, imperitus, ferox, ineptus, rusticus, inscitus, improbus moribus. Et id quoque intelligentes Hebraici sermonis interpretes, quem ipsi Hebræi חשיב, id est, formosum vocant, & D. Hieronym. sicis est, Exodi 2. capite statim post princ. elegantem vertit, Septuaginta interpretes ἀστεῖον, id est, vrbanum verterunt. Quos secutus Philo Iudæus in vita Moysis ex eodem Exod. cap. 2. Hæc scripsit γεννηθεὶς οὖν ὁ παῖς εὐθὺς ὄψιν ἐνέφαινεν ἀστειοτέραν ἢ κατ' ἰδιώτην, ὡς καὶ τῶν τυράννου κηρυγμάτων ἐφ' ὅσον οἷοί τε ἦσαν, τοὺς γονεῖς ἀλογῆσαι. Natus itaque infans Moyses vrbaniorem præ se ferebat vultũ, quàm quis de plebeio homine suspicari posset, adeò vt parentes quantum possent, tyrãni edicta facile paruipenderent. Hæc ibi. ex quibus intelligis ἀστεῖον, id est, vrbanum, & ἰδιώτην, id est, plebeium veluti opposita accipi. Sunt autem qui astutos dicunt, ab ἄστυ, id est, ciuitate, quòd videlicet sunt rusticis asturiores. Nam & Homerus sæpe ita ciuitatem vocat. Sicque Athenienses vrbem suam vocabant, vt indicat Terentius in Eunucho, cùm scribit, Ao in astu venit, quo in loco Donatus ita interpretatur. & Probus Aemilius in Alcibiade, Postquam, inquit, astu venit concione aduocata, verba sic fecit. Steph. Rober. Asconius autem Pedianus in 2. in Verrem actio. astuta interpretatur vrbana, quòd ἄστυ vrbs dicitur, citátque & illud Terẽtij. De quo & tu vide Diodorum Siculum lib. 1. cap. 2. non multo ante finem.

Hebræis eadẽ vox elegãtem significat, & vrbanum, ἀστεῖον.

Astuti. Asty.

60 ¶ Quanquam, vt id obiter dixerim, illud scio, plurimos in vita rustica magnam fœlicitatis partem reponere. Quis enim nescit illud carmen Horatij Epodon Ode 2. *Rusticæ vitæ fœlicitas.*

Beatus ille, qui procul negotiis,
Vt prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis, &c.

Illud quoque Claudiani,

Felix, qui patriis æuum transegit in aruis. &c.

Nam & hæc vtriusque carmina in rhythmos Gallicos elegantissimè traducta sunt, ideóque mulierculis nostris cognitissima. Quibus etiam succinit Seneca Tragœdiographus in Hippolyto, actu 2.

Non alia magis est libera, & vitio carens
Ritúsque melius, vita, quæ Priscos colat,
Quàm quæ relictis mœnibus, syluas amat, &c.

Et nos quoque aliquid dicemus infrà, cùm tractabimus an agricultura præiudicet nobilitati.

61 ¶ Verùm apud Gallos, atque Britannos, nobiles de industria vrbes fugiunt, eásque habitare ignominiæ loco ducunt, sicuti & retulit Pogius in suo lib. de nobilitate, vbi de hac re adeò verè scripsit, vt nihil vnquam verius comperiatur: Mercatorum (inquit) aut quorumuis opificum filij, qui diuitiis præstant, & empto prædio rus se conferunt, vrbe relicta, atque eius fructu contenti, seminobiles euadunt, suísq; posteris nobilitaté præbent. Ita plus illis rura, & nemus conferunt, quàm vrbes, ad consequendam nobilitatem. Hæc ille. Et sanè apud Gallos: nobiles vt plurimũ ruri habitant in suis villis vrbanis, de quibus suprà locuti sumus: suspectáq; est propemodum eorum nobilitas, qui in vrbibus, & oppidis habitant. Illud ausim dicere, illos libentius ruri morari, quàm in vrbibus. Illic enim sibi reges esse videntur, dum adorantur à suis villicis, & aliis id genus rusticis, quibus leges, quas volunt, imponunt, præscribunt, iubent, vetant quod videbitur. In vrbibus autem, & oppidis, solent habitare plurimi mercatores, aliíque admodum opulenti quos non adeò sibi obedientes, tantúmque honoris impertientes essent habituri. Nam, vt scribit Theophilus Alexandrinus lib. Paschal. 3. Diuitiæ in vrbibus nobilitati præferuntur. Sunt autem, ne illud omittam, quædam c. de nobilibus quarundam vrbium ciuibus, vt in cap. accedens. extrà de procur. & in cap. series. extrà de testibus. Seneca autem in Agamemnone, actu 4.

Nobiles Galli vrbes fugiunt & quare.

Nobiles ciues in iure canonico.

Argo nobilibus nobile ciuibus.

62 ¶ Cæterùm dici potest, plebeios, siue ignobiles, non dici *Vilains*, nostra lingua à villa, sed potius à vilitate, tanquam scilicet viles. Cui etymologiæ applaudit text. in d. auth. præsides. in princ. C. de epi. audi. cùm dicitur homines non vilissimos, sed nobiliores, &c. Ibi enim, vt vides, contrarij ponuntur viles, & nobiles. Et similiter in l. ingenuæ. C. de murile. lib. 11. quæ splendori generis vilitatem opponit. Cuius arg. Lucas Pen. in l. 1. col. 2. in princip. C. de cond. in pub. hor. lib. 10. dicit nobiles dici ad differentiam vilium. Et alibi ignobiles, & vilissimi coniunguntur in §. 1. versic. sancimus. in auth. de testibus. Sic vilem Spartacum vocat Claudianus,

Vilani non à villa sed à vili.

Viles pro ignobilibus.

—Vilis cum Spartacus omne
Perlatus Italiæ ferro bacchatus & igni, &c.

Ob id, vt opinor, quòd is vili, & infimo genere natus esset. Nam eum seruum, & quidem fugitiuum, fuisse constat ex Plutarcho in Crasso. Plinio lib. 33. cap. 3. & Iurisconsulto in l. 3. §. si seruus. ff. de acqui. poss. Vbi tamen in antiquis codicibus Spartanus legebatur, sed huius erroris primus nos

Spartacus vilis dictus, quia ignobilis esset.

Locus iurisconsulti.

nos monuit Ioan. Baptista Pius in posterioribus annotationibus, cap. 52. Cęterùm Seruius enarrans illud Virgilij lib. 7. Aeneidos,

Solus vbi in syluis Italis ignobilis æuum
Exigeret. Ignobilis (ait) non vilis, sed ignotus, quod nos alibi ad aliud propositum citauimus. Nam sic vides Seruium vilem appellare, quem nos vulgò ignobilem dicimus.

63 ¶ Sunt & alia, vt id caput tandem finiam, nomina, quibus nobiles ipsi vocantur, præsertim apud Græcos, quæ videre poteris infrà 21. cap. num. 6. Quid igitur amplius? & quinque seq. ne hîc te diutius detineam. Maturè enim pergendum est ad antiquæ illius nobilitatis species, quas non omnes tangemus: sed satisfacientes veteri prouerbio, καί τι καὶ Μήδοις, reliquum facito aliquid & Medis. Eas tantùm sigillatim describemus, quas à nostris legum interpretibus tractatas comperimus, quarúmque his nostris temporibus, quædam etiamnum reliquiæ manent, & ex quibus facilè ac perspicuè cæteras omnes intelligere poteris.

Aliæ nobilium appellationes.

Prouerbium.

Quemadmodum, quibúsve ex rebus Nobilitas quæritur. Et primùm an diuitiæ nobilitent. CAP. III.

1 Diuitias igitur, vt ab ea parte incipiam, quam maxima pars hominum maximè miratur, ac colit, nobilitatem esse, aut certè nobilitatis speciem multi adstruxere, sed alij aliter. Nonnulli enim diuitias ipsas simpliciter. Alij diuitias antiquas, scilicet à nostris progenitoribus, relictas. Alij easdem, cum virtute etiam progenitorum coniunctas. Primæ sententiæ videtur fuisse Euripides in Archelao, cuius hi versus sunt,

μὴ πλούσιον θῇς, φαυλότερος γὰρ ἂν,
ταπεινὸς ἔσται. κἄνο δ' ἰσχύει μέγα
πλοῦτος, λαβών τε τοῦτον, εὐγενὴς ἀνήρ.

Quos sic reddidit Gesnerus in Stobæi traductione, Sermo. 89.
Ne reddideris eum diuitem. nam si pauperior sit,
Humilis erit. Ingens autem vis est
Diuitiarum, quas qui nactus est, statim nobilis euadit.
Et rursus idem Euripides in Aeolo,

Τὴν δ' εὐγένειαν πρὸς θεῶν μή μοι λέγε,
Ἐν χρήμασι τοῦτ' ἐστί. id est, vt & idem vertit,

Nobilitatis mentionem amabo ne mihi feceris,
Hoc in pecuniis situm est. Item quæ in Erechtheo,

Ἔχειν δὲ πειρῶ. τοῦτο γὰρ τό τ' εὐγενὲς,
Καὶ σοὺς γάμους δίδωσι σοὺς πρώτους ἔχειν.
Ἐν τῷ πένεσθαι δ' ἔνι ἥ τ' ἀδοξία,
Κἂν ᾖ σοφός τις, ἥ τ' ἀτιμία βίου.

Da operam opibus, nam illæ nobilitatem donant.
Et nuptiis primariis potiri in causa sunt.
In paupertate verò obscuritas inest,
Vtcunque sapias, & ignominia vitæ.
Et in Iphigenia in Aulide,

οἱ δ' εὐδαίμονες
Ἐν πᾶσι λαμπροὶ καὶ περίβλεπτοι βροτοῖς.

Nam diuites
In omnibus inclyti, & illustres hominibus. Et in Alcmena.

2 ¶ Et Aristoteles quoque lib. Politicôn 4. cap. item 4. qui postea quàm recensuit multa plebeiorum genera, illud confestim subdit, ἃ δὲ γνωρίμων, πλοῦτος, εὐγένεια, ἀρετὴ, παιδεία, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λεγόμενα κατὰ τὴν διαφοράν. Nobilium siue mauis, Patriciorum verò opulentia, clari natales, virtus, eruditio, & his similia, quæ differentiæ causa nominantur. Et Quintilianus, si is est, quod Valla putat, declamatione 14. dum appellat opes nobiles, quod nõ nisi ab effectu intelligi posse videtur. Et Theophilus Alexandrinus, lib. Paschali 3. dum scribit diuitias nouis hominibus antiquam donare familiam.

3 ¶ Ex nostris autem legum interpretibus eius sententiæ haud dubiè fuit Alber. non leuis authoritatis vir, in l. Imperatores. statim post princ. ff. de Decuri. dum dicit, diuitias nobilitare, & Bald. qui minimè illi authoritate cedit, in cap. super eo. le 2. in fi. extra de test. vbi per eum text. dicit, eum satis esse nobilem, qui diues est. & Barb. qui suo ipsius iudicio nemini cedebat. consi. 57. præclarè scribitur. col. 2. lib. quoque 2. per text. in l. nobiliores. C. de commer. & merc. qui videtur tria nobilitatis genera tetigisse, scilicet natalium, honorum, & diuitiarum.

Qui ex nostris.

4 ¶ Quibus omnibus accedit quod scribit Horatius lib. Epistolarum 1.

Scilicet vxorem cum dote, fidémque, & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat.

Qui huic opinioni accedunt.

Et Liuius 3. dec. lib. 2. mulier Apula nomine Busa, genere clara ac diuitiis. Et Iuuenalis Saty. 2.
Clarus genere atque opibus vir.

Quæ loca & uos alibi suprà ad aliud citauimus. Nam,vt suprà diximus ca.2.numero 9. Clarus idem est quod nobilis.Iuuenalis autem apertè declarat claritatem, siue nobilitatem, non solum ex genere esse, sed etiam ex opibus. Et quod Ennius vetus ille poëta in Tragœdia, cui Hecuba titulus erat,opulentos ignobilibus veluti opposuit,tanquam scilicet opulenti ipsi sint nobiles,inopes autem ignobiles.Versus eius sunt apud Aulum Gellium,libr.Noctium Atticarum 11.cap.4.

Nec tu & si peruerse dicas facile Achiuos flexeris.
Nam cum opulenti loquuntur,pariter atque ignobiles,
Eadem dicta,eadémque oratio æqua non æquè valet.

Cui proximum est,quod scribit Ecclesiasticus cap.13.Diues loquutus est,& omnes tacuerunt, & verbum eius vsque ad nubes perducunt:Pauper loquutus est,& dicunt,quis est hic?

5 ¶ Imo verò plus dicebat Guil.à monte Laudu.in cle.1.de bapt.quem ibi refert Card.Flor.in q.6. quòd omnes diuites dici possũt principes,ita vt in illis locũ habeat d.cle. loquẽs de principibus, arg.c.omnes.de maio.& obedi. & eius,quod scribitur,vt ipse dicit,Ecclesi.1.Pecunia est omnium regina.Sed credo illũ voluisse citare illud Eccle.10.Pecuniæ obediunt omnia.quod & è nostris quoque citarunt Hosti.& Io.Aud.in c.significãtibus,post priu.de offi.dele.& Bal.in l.singularia. col.4.vers.11.est speciale.ff.si cer.peta.& Sali.in l.receptitia.col. 3.vers. item not. ibi.C. de constit. pecu.Hinc occasione sumpta,quod in eo tex.dicitur in versic.nec quenquam moueat, appellatione pecuniæ res omnes contineri,vti etiam in l.pecuniæ.ff.de ver.sign.& in c.totum.1.q.4. Tanquam scilicet res omnes is habeat,qui pecuniã habet,vti etiam not.Bald.in d.l.receptitia.Vt non absque ratione facultates à nonnullis ita dictę putentur,quòd rerum omnium facultatẽ ac veluti facilitatem quandam prębeant,Græcorum imitatione,qui facilitatem,& opulentiam vno verbo significant,vt diximus,& probauimus in nostra repe.l.si vnquam.in verbo facultatum, nu.3.

Diuites principes.

Pecuniæ obediunt omnia.

Pecuniæ appellatione omnia contineri.

Omnia habet qui habet pecuniam.

Facultates cur ita dicuntur.

6 ¶ Quo etiam loco adduximus & alia loca huic opinioni mirum in modum suffragantia. Illud scilicet ipsius Horatij lib.Ser.2.Satyr.2.

Omnis enim res
Diuitiis paret,quas qui construxerit,ille
Clarus erit,fortis,iustus,sapiens,etiam rex.

Ex quo loco maximè annotandum est,quod dicit,Clarus erit.nam id peræquè est,ac si diceret nobilis,quod nos suprà multis probauimus.Et illud etiam Rex,ad id quod suprà diximus ex Guill. de monte Laud.Diuites principũ loco haberi.Item illud Aristophanis in Pluto,quem ita alloquitur Chremylus,

Rex est,qui diues est.

καὶ νὴ δί᾽, εἰ τί γ᾽ ἐστὶ λαμπρὸν καὶ καλὸν,
ἢ χάριεν ἀνθρώποισι, διὰ σε γίγνεται
ἅπαντα. τῷ πλουτεῖν γὰρ ἐσθ᾽ ὑπήκοα.

Id est,ad verbum,

Et per Iouem,si quid est splendidum,& honestum,
Vel gratum(siue malis lepidum)hominibus,per te fit
Omnia.ipsi diuiti enim sunt morigera,siue obedientia.

7 ¶ Hinc autem fit,vt subdit ipse Guil.de monte Laud.vbi suprà, vt sæpissime nobiles viri suas filias nuptui dent filiis diuitum ignobilium,nihil suam præ diuitiis nobilitatem curantes,id quod satis dixerat Horatius illis versibus suprà,numero ab hinc 3.citatis,Scilicet vxorem, & cætera. Sed tamen ad illud dictum Guil.propius accedit illa Theognidis sententia,

Generos diuites magis quã nobiles quærimus

Et uxoresquoque diuitesmagis,quàm nobiles.

ὡς τὴν μὲν εὐγένειαν αἰνοῦσι βροτοί,
μᾶλλον δὲ κηδεύουσι τοῖσι πλουσίοις.

Qua significat homines maximè nobilitatem laudare,magis autem affinitatem inire cum ditioribus.Quæ quidem sententia citatur ab Aristotele apud Stobæum Ser. 84. non designato lib. ipsius Aristotelis, nec reperitur apud eum in libris,qui nunc extant,& nisi me coniectura fallit, id erat in eo libro,quem Laërtius eum tradit scripsisse de nobilitate.At idem Stobæus Serm.90. eandem propemodum sententiam citat ex Euripide,in Thyeste,

πλούτου δ᾽ ἀπορρυέντος, ἀσθενεῖς γάμοι.
τὴν μὲν γὰρ εὐγένειαν αἰνοῦσι βροτοί,
μᾶλλον δὲ κηδεύουσι τοῖς εὐδαίμοσιν.

Id est,ex Gesneri traductione,

Diuitiæ si absint,imbecilles fiunt nuptiæ.
Laudant enim nobilitatem homines,
Magis autem affinitatem sequuntur diuitum.

Huic autem sententiæ Theognidis affinis est & alia eiusdem in eo libro, cui titulus est, γνῶμαι ἐλεγειακαὶ ad Cyrnum,

Κριοὺς μὲν καὶ ὄνους διζήμεθα, Κύρνε, καὶ ἵππους
εὐγενέας, καί τις βούλεται ἐξ ἀγαθῶν
κτήσασθαι· γῆμαι δὲ κακὴν κακοῦ οὐ μελεδαίνει
ἐσθλὸς ἀνὴρ, ἤν τις χρήματα πολλὰ διδῷ.
οὐδὲ γυνὴ κακοῦ ἀνδρὸς ἀναίνεται εἶναι ἄκοιτις
πλουσίου, ἀλλ᾽ ἀφνεὸν βούλεται ἀντ᾽ ἀγαθοῦ.
Χρήματα γὰρ τιμῶσι, καὶ ἐκ κακοῦ ἐσθλὸς ἔγημε,
Καὶ κακὸς ἐξ ἀγαθοῦ, πλοῦτος ἔμιξε γένος.

Quibus significatur arietes, asinos, & equos generosos nos quærere, & vnunquenque velle huiusmodi animalia ex bono genere sibi parare. Vxorem verò malique generis, non renuere virum generosum, si ei pecunias multas dederit. Neque ediuerso mulierem mali viri, sed diuitis, recusare nuptias, bono enim illam præferre opulentum. Adeo quidem æstimant, vt illarum gratia bonus mali generis vxorem ducat, & malus bonum sibi genus adsciscat. Sed tu tamen vide super eorum carminum interpretatione, quæ nos ex Aristotele afferemus infrà, nu.11.

Qui diuitias antiquas nobilitatem esse dixerunt.

8 ¶ Qui non simpliciter diuitias, sed eas antiquas, nobilitatem, esse dixerunt, inter cæteros fuere Diuus Hieronymus ad Helbidiam. Nobilitas (inquit) mundi, nil aliud est, quàm inueteratæ diuitiæ. Et Plutarchus ex vulgi opinione, eo loco, quem adducemus cap. seq. nu.3. & è nostris Pet. à bel. pertica in l. humilem. in fin. C. de incest. nupti. dum similiter dicit, nobilitatem nihil aliud esse, quàm diuitias inueteratas. & Alberic. Rof. in rub. ff. de vulg. & pupil. subst. chart. 17. ver. 3. idē probatur. vbi dicit, nobilitatem consistere in antiquis diuitiis.

Diuitiæ à maioribus acceptæ pluris æstimantur, quàm recēter partæ.

9 ¶ Neque enim recentes, nouæque diuitiæ à nobis scilicet nuper partæ, sunt in tāta existimatione, pretio, ac dignitate, quanta quæ à maioribus nostris sunt acceptæ, vel testimonio Aristotelis, qui lib. 2. Rhetoricôn ad Theodecten, c. 9. quo de indignatione differit, scribit, eos, qui diuitias nuper essecuti sunt, magis offendere, siue molestia afficere alios quàm qui olim & à genere recepērūt, μᾶλλον γὰρ λυποῦσιν οἱ νεωστὶ πλουτοῦντες τῶν πάλαι καὶ διὰ γένος. Et paulò post in eādē propè sententiā, καὶ γὰρ ἐνταῦθα μᾶλλον λυποῦσιν οἱ νεόπλουτοι ἄρχοντες καὶ διὰ τὸν πλοῦτον, ἢ οἱ ἀρχαιόπλουτοι. Rursumq; ὅθεν ἅπαντα μᾶλλον καὶ φαυλότερα τὰ κακὰ ἔχουσιν τοὺς νεοπλούτους. Legibus autem Romanorum, hi, quibus quadringētorum sestertiorū ipsi patri, auóque census non fuisset, spectandi in XIIII. subselliis ius nō erat. nec cuipiā ius annulorum erat, nisi cū ipsi, patri, auóque sestertium CCCC. census fuisset, vt scribit Plin. lib. 33. c. 2. & alibi non semel, ad aliud propositum referemus.

10 ¶ Nam & semper aliàs νεοπλούτους, id est, nuper ditatos, siue repentè diuites factos, veluti improbos & insolentes, taxant omnes iusti rerū æstimatores. Nam Demosthenes in oratione περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνθηκῶν hęc scribit, οὗτοι δ' οἱ νεόπλουτοι μόνοι ὑπερφρονεῖν ὑμᾶς ὑμῶν αὐτῶν ἀναγκάζουσιν. Plutarchus autem lib. 7. Symposiôn, καὶ περὶ οἴνου, inquit διαφορᾶς καὶ μύρων ἐρωτᾶν, καὶ ἀπὸ συνθηκῶν, φορτικὸν κομιδῇ καὶ νεόπλουτον. Quibus constat νεόπλουτον dici quicquid est insolēs & improbum. Ex Latinis Cicero in oratione 2. de lege Agraria ad Quirites: Imò verò, ait, etiā hoc magis, quàm illi veteres, germanique Campani, quod in vetere fortuna illos natos & educatos, nimiæ tamen rerum omnium copiæ deprauabant, hi ex summa egestate in eandem rerum abundantiam traducti, non solū copia, verùm etiam insolentia commouebātur. Idem in oratione in Vatinium, Quæro ex te, sisne ex pauperrimo diues factus illo ipso anno, quo lex lata est de pecuniis repetundis acerrima. Plutarchus in Sylla statim post princip. scribit, quòd & Syllæ ipsi aliquando glorianti post Africanam victoriam & militiam magnificis vtēti verbis, quidā ex honestiori ordine dixisse fertur, Quonā modo vir bonus esse potes, qui cum nihil à patre tibi sit relictū, tot ac tanta possideas? Idem Plutarchus in Crasso scribit, Crassum ipsum virtutes, quas plurimas habebat, vnius auaritiæ sordibus obscurasse: hoc enim in ipso præcipuum vitium cætera, quæ in eo erant, longe superat. Cuius rei clarissimum testimonium præbet magnitudo diuitiarum, quas breui admodū tempore sibi comparauit: nam cum trecenta solum talenta ex paterna hæreditate accepisset, prius tamē, quàm aduersus Parthos exercitum duceret, septem millium & centum talentorum summam cepisse tradit. Cornelius Tacitus lib. 17. in vituperium Fabij Valenis: Is, inquit, diu sordidus, repentè diues mutationem fortunæ malè tegebat. Cæterùm sententia est Salomonis Prouerbiorum 13. substantia festinata minuetur: nam & cōfestim subdit, Quæ autem paulatim colligitur, multiplicabitur. Tanquam scilicet huiusmodi festinatam substantiam abhorreat. Est autem Ioannis secundi Epigramma in subitò ditescentem,

Non fortuna fauet, dum te sic tollit in altum,
Sed docet arbitrio te quoque stare suo.

Qui diuitias, & virtutē maiorum ad nobilitatem cōiunxerunt.

11 Qui autem vtrunque coniunxerunt, scilicet maiorum & opulentiam, & virtutem, quasi altera non sufficiat, id est, opulentia sine virtute, nec satis quoque sit vtrāque habere, ad nobilitatem producendam, nisi & vtranque à maioribus acceperimus, hi sunt: videlicet idem Aristoteles huius opinionis veluti antesignanus illo lib. Politicôn 4. c. 8. dum ita nobilitatem nuncupatam diffinit, ἡ γὰρ εὐγένειά ἐστιν ἀρχαῖος πλοῦτος καὶ ἀρετή, Id est, nobilitas enim est vetus opulentia, & virtus. Id quod declarat lib. 5. eiusdem operis, c. 1. εὐγενεῖς γὰρ εἶναι δοκοῦσι, οἷς ὑπάρχει προγόνων ἀρετὴ καὶ πλοῦτος; Nobiles enim ij existimantur, quibus adest progenitorum virtus, & opulentia. Et illum citant, & sequuntur Guid. Pap. singu. 785. nobilitas. Felin. in d. c. super eodem, le 2. col. 4. de testibus. & Franc. Purpur. in l. 1. char. 12. versic. tertium ponunt exemplum. ff. de iurisdict. om. iud. Et plenius lib. de Nobilitatę apud Stobæum sentent. cap. 86. Neque enim hodie inter eius opera is liber reperitur, cuius hæc verba sunt, φανερὸν τοίνυν, ἔφην ἐγώ, περὶ ὧν πάλαι διηπορήθημεν, ὅτι ποτὲ οἱ ἐκ πάλαι πλουσίων, ἢ οἱ ἐκ πάλαι σπουδαίων, εὐγενέστεροι δοκοῦσιν τῶν μᾶλλον τῶν σύνεγγυς τ' ἀγαθὰ κεκτημένων. αὐτὸς γὰρ ἐγγύτερος σπουδαῖος ἄν, ἢ πάππου σπουδαίου τετυχηκώς, ὡς ἂν εὐγενὴς, ὁ ἀγαθὸς ἀνήρ. καί τινες ἀρέσκουσιν οὕτως ἐκ τοῦ διελέγχειν παρακρουόμενοι τὸν συλλογισμὸν τῆς εὐγενείας, ὥσπερ φησὶν Εὐριπίδης, οὐχὶ τὸν ἐκ πάλαι σπουδαίων, εὐγενέστερον φαῦλος ὤν: ἀλλ' ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἁπλῶς. τοῦθ' οὐκ ἔστιν: ἀλλ' ὀρθῶς ζητοῦσιν. οἱ τὴν ἀρχαίαν ἀρετὴν προτιθέντες. τὰ δ' αἴτια ἀπορεῖν. τοῦτ'

ἐστιν

ἐστιν, ὅτι ἡ μὲν εὐγένειά ἐστιν, ἀρετὴ γένους· ἡ δ' ἀρετὴ, σπουδαῖον. σπουδαῖον δ' ἐστὶ γένος ἐν ᾧ πολλοὶ σπουδαῖοι πεφύκασιν ἐγγίνεσθαι. συμβαίνει δὲ τὸ τοιοῦτον ἐὰν ἐγγένηται ἀρχὴ σπουδαία ἐν τῷ γένει. ἡ γὰρ ἀρχὴ, τοιαύτην ἔχει τὴν δύναμιν, πολλὰ παρασκευάζειν ὅμοια πρὸς αὐτήν. τὸ γὰρ ἔργον ἀρχῆς ἐστιν, ποιῆσαι ἕτερα αὐτῇ πολλά. ὅταν οὖν ἐγγένηται τοιοῦτος εἷς τις ἐν τῷ γένει, καὶ οὕτω σπουδαῖος, ὥστ' ἔχειν τὸ ἀπ' ἐκείνου ἀγαθὸν πολλὰς γενεὰς, τοῦτο σπουδαῖον ἀνάγκη εἶναι τὸ γένος. πολλοὶ γὰρ ἔσονται σπουδαῖοι ἄνθρωποι, ἄν τε ἀνθρώπων ᾖ τὸ γένος· ἄν τε ἵππων ἵπποι: ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων. ὥς εὐλόγως, οὐχ οἱ πλούσιοι, οὐδ' οἱ ἀγαθοὶ: ἀλλ' οἱ ἐκ παλαιῶν πλουσίων, ἢ ἐκ παλαιῶν ἀγαθῶν εὐγενεῖς εἶεν ἄν. λύεται γὰρ ὁ λόγος τ' ἀληθῆ. ἀρχὴ γὰρ ἀνωτάτω πάντων, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' οἱ ἐκ προγόνων ἀγαθῶν, εὐγενεῖς πάντες, ἀλλ' ὅσοι τυγχάνουσιν ἀρχηγοὶ τῶν προγόνων ὄντες. ὅταν μὲν οὖν αὐτὸς ἀγαθὸς, μὴ ἔχῃ δὲ τοιαύτην δύναμιν τῆς φύσεως ὡς τίκτειν πολλοὺς ὁμοίους, οὐκ ἔχει ἀρχὴ τοιαύτην δύναμιν ἐν τούτοις. ἀρχὴ τοῦ γένους καὶ εὐγενεῖς οἱ ἐκ τούτου τοῦ γένους ὄντες (οὐκ ἐὰν ὁ πατὴρ εὐγενὴς ᾖ, ἀλλ' ἐὰν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γένους. οὐ γὰρ δι' αὑτὸν ὁ πατὴρ ἐγέννησεν ἀγαθὸν, ἀλλ' ὅτι ἐκ τοιούτου γένους ἦν.) Perſpicuum igitur id eſt, dixi ego, de quo dubitabamus, quã obrem tandem qui ex maioribus diuitibus aut etiam maioribus bonis nobiliores his eſſe videã tur, qui nuper bona poſsident. Qui enim per ſe ſtudioſus eſt, propinquius bona poſsidet, quàm qui auum ſtudioſum nactus fuerit. Sit igitur nobilis, qui vir bonus eſt. Quidam enim id dixerũt ſic (vt conuincerent eos qui aliter ſentirent) ſyllogiſmum nobilitatis concludentes, vt etiam Euripides ait, negans nobilitatem eorum, quorum maiores clari fuerunt, ſed eius tantùm eſſe, qui per ſe bonus ſit. Sed hoc non ſic habet. Sed rectè quæſtionem hanc mouent, qui virtutem antiquam proponunt, quoniam videlicet, vt iam diximus, nobilitas virtus eſt generis, virtus autẽ lau de digna eſt: laudabile etiam genus eſt, in quo multi generoſi naſci ſoliti ſunt. Accidit autem id, cùm origo ſtudioſa fuerit. Origo enim hanc vim habet, vt multa præparet talia, qualia ipſa eſt. Hoc quippe principij opus eſt, vt plurima ſibi ſimilia efficiat. Cum igitur talis quiſpiam adeóque generoſus in aliquo genere fuerit, vt bonum ab eo profectum in multas ætates duret, hoc certè genus nobile, & laude dignum eſſe neceſſe eſt: multi enim homines generoſi erunt, ſi hominum ſit genus: ſi equorum, equi: ſimiliter & in aliis animalibus. Itaque meritò neque diuites, neque bo ni, ſed qui ab antiquis diuitibus, aut antiquis bonis ſunt geniti, nobiles dici debent. Vera enim ſermo inquit. nam principium ſuprà omnia eſt. Sed nec abſolutè nobiles ſunt, qui ex maioribus bonis orti ſunt, ſed qui authores poſterorum ſunt. Qui igitur ipſe bonus eſt, ſed non eam vim naturæ habet, vt multos ſimiles generet, principij rationem ad poſteritatẽ non habet. Origo igitur generis talis ſit, & nobiles qui inde orti ſunt. (nõ ſi pater ſit nobilis, ſed ſi author generis: nõ enim eius cauſa pater genetauit bonum, ſed quia ex eo genere erat.) Et paulo poſt affert Ariſto. illa Theognidis carmina, quæ poſuimus ſuprà nu. 7. Quæ, inquit, carmina reprehendunt homines, qui nulla ratione circa liberorum procreationem vtuntur. Hinc enim genus hominum ſub inde deterius fieri, eum mali coniuges bonis admiſcentur. Sunt & qui, ait, à poëta illis verſibus nihil quàm auaritiam hominum incuſari putent, vt qui ignobilitatem & malitiam non declinãt dummodo pecunias accumulent, & cætera, quæ ibi ſubiungit. Et huic accedit illa cuiuſdam Imperatoris diffinitio relata à Dante Florentino, & Bar. in l. 1. col. 3. C. de dig. lib. 12. Nobilitas, eſt an tiqua æris, & diuitiarum poſſeſsio, cum pulchris regiminibus, & moribus.

12 ¶ Et his omnibus ſententiis, quæ in diuitiis nobilitatem collocant, ſiue ſimpliciter, ſiue miſtim, aut alio quouis modo, adſtipulatur eorum opinio, qui diuitias ipſas omnibus cæteris rebus antepo nunt: nihílque illis deeſſe exiſtimant, qui eas habeant, ex quibus nonnullos ſuprà adduximus, vti etiam fecimus in noſtra repe. d. l. ſi vnquam, in verbo, facultatum. C. de reuo. don. Sed quibus addere potes illud Euripidis apud Stobæum Ser. 89. *Diuitias à mul tis anteponi cæteris rebus omnibus.*

Χρυσὸν μάλιστα βούλομ' ἐν δόμοις ἔχειν.
Καὶ δοῦλος ὢν γὰρ, τίμιος πλουτῶν ἀνὴρ,
Ἐλεύθερος δὲ χρεῖος ὢν οὐδὲν σθένει.
Χρυσοῦ νόμιζε σ' αὐτὸν οὕνεκ' εὐτυχεῖν.

Id eſt, vt vertit Conradus Geſnerus,
Aurum præcipuè domi poſsidere velim.
Nam vel ſeruus, ſi diues ſit, in pretio habetur,
Liber autem egenus nihil efficere poteſt.
Itaque fœlicitatem in auro tibi ſuam exiſtimes. Et alibi,

ἆρ' οἶσθ' ὁθ' οὕνεχ' οἱ μὲν εὐγενεῖς βροτῶν
πένητες ὄντες οὐδὲν ἐμφαίνουσ' ἔτι.

Sciſne, quòd nobiles quidem mortalium,
Dum pauperes ſunt, non amplius clari exiſtunt.
Quod & nos alibi retulimus. Sed continuò ſubiungit Euripides,

Οἱ δ' οὐδὲν ἦσαν πρόσθεν, ὄλβιοι δὲ νῦν,
Δόξαν φέρονται τοῦ νομίσματος χάριν.
Καὶ συμπλέκονται σπέρμα, καὶ γάμους τέκνων.

Qui verò prius nihil erant, nunc diuites facti,
Gloriam aſſequuntur propter nummos,
Genúſque & nuptias ſuis liberis excellentes comparant,

Alibi autem docebimus nobilitatem per gloriam intelligi. Ideo & apud Græcos illud vocabulum δόξα, quo vtitur Euripides, & gloriam,& maiestatem,& splendorem,& opinionem celebrem,quæ omnia ad nobilitatem pertinēt,significat,vt alibi quoque diximus. Sed & Sophocles,

ὁπόθεν πένης ἀνὴρ,
μὴ δ' εὐτυχῶν δύναιτ' ἂν ὧν ἐρᾷ τυχεῖν.

Vnde vir pauper
Quamuis fortunatus desiderio potiri non posset.

Quæ etiam est sententia Aristotelis lib. Ethicorum ad Nicomachum 1.cap.8. fœlicitatem diuitiis indigere. fieri non posse, aut non facilè, vt is præclaras res agat, cui facultates desunt. Subdit autem Sophocles,

καὶ γὰρ δυσειδὲς σῶμα καὶ δυσώνυμον
γλώσσῃ σοφὸν τίθησιν, εὔμορφόν τ' ἰδεῖν.
μόνῳ δὲ χαίρειν καὶ νοσεῖν ἐξουσία
πάρεστιν αὐτῷ, κἀποκρύψασθαι κακά.

Hominem enim deformem,& inauspicati corporis,
Lingua disertum,visuque pulchrum efficiunt opes;
Soli autem gaudendi,& ægrotandi facultas
Diuiti permittitur,& mala celandi.

Iterúmque in Creusa.

ἀεὶ δ' οὖν τινες
Αἰνοῦσιν ἄνοσον, οὐδ' ἐμοὶ δ' οὐδεὶς δοκεῖ
εἶναι πένης ὢν ἄνοσος, ἀλλ' ἀεὶ νοσεῖν.

Sunt autem nonnulli,qui
A morbis immunem laudant. At mihi nullus videtur,
Qui pauper sit, vacare morbo,sed ægrotare perpetim.

Menander quoque hæc in eandem sententiam apud Stobæum,vbi suprà,

ὁ μὲν Ἐπίχαρμος τοὺς θεοὺς εἶναι λέγει,
Ἀνέμους, ἥλιον, γῆν, ὕδωρ, πῦρ, ἀστέρας,
Ἐγὼ δ' ὑπέλαβον χρησίμους εἶναι θεοὺς
Τὸ ἀργύριον ἡμῶν, καὶ τὸ χρυσίον.
ἱδρυσάμενος τούτους γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν,
εὔξαι τὶ βούλει, πάντα σοι γενήσεται,
Ἀγρὸς, οἰκίαι, θεράποντες, ἀργυρώματα,
φίλοι, δικασταί, μάρτυρες, μόνον δίδου.
Αὐτοὺς γὰρ ἕξεις τοὺς θεοὺς ὑπηρέτας.

Quæ Gesnerus ita vertit

Epicharmus quidem deos esse dicit,
Ventos,Solem,terram,aquam,ignem,stellas:
Ego autem vtiles esse deos arbitror
Argentum nostrum & aurum.
Nam illos si collocaueris in domum,
Pete quicquid voles,assequêris omnia,
Agrum,domos,seruos,argentea pocula,(vasa malim dicere)
Amicos,iudices,testes:largire solùm.
Sic enim vel ipsos deos habebis ministros.

Quibus concinit & illud Philemonis,

τὸ τῆς Ἀμαλθείας δοκεῖς εἶναι κέρας,
οἷον γράφουσιν οἱ γραφεῖς κέρας βοός;
Ἀργύριον ἐστι, τοῦτ' ἐὰν ἔχῃς, λέγε
πρὸς τοῦθ' ὃ βούλει, πάντα σοι γενήσεται:
φίλοι, βοηθοί, μάρτυρες, συνοικίαι.

Putásue Amaltheæ cornu huiusmodi esse,
Quale pictores cornu bouinum depingunt?
Argentum est,quod si habueris,petas
Ab ipso quicquid voles,omnia tibi addentur,
Amici, auxiliatores,testes,domuum multitudo.

13 ¶At huic sententiæ,quæ diuitias genus nobilitatis facit,non assentit Lactantius li.5.qui de iustitia est,c.16.vbi ita scribit,Diuitię nō faciūt insignes,nisi quos possunt bonis operibus facere clariores. Et Plutarchus in lib.contra nobilitatem,cuius in eam sententiā verba afferemus c.seq.vbi de nobilitate virtutis differemus,nu.3. Phalaris ipse. Dantes Florētinus in sua illa Cātilena inci. *Le dolze rime d'amor*, vbi dicit diuitias suapte natura viles esse:nec quod vile est, posse dare nobilitatē. Cuius sententiam sequitur Bar. in d.l.1.col.3.ver.3.ergo quæro.ibi quoq; Io.Pla.C.de dig.& Iac.Bel.in suo sermone de moribus quē collocauit super l.omni modo.C.de inof.te.& Bal.in c. sedes.col.vlt.extrà de rescr.dum reprehēdit Inn.ibi dicentē,quòd rescriptum nominās quasdam personas

Qui diuitias nihil ad nobilitatem pertinere dicunt.

personas, non trahitur ad maiores personas potẽtia, vel diuitiis, dicẽs se non putare verum quod dicit de diuitiis, nisi sint personæ aliàs nobiles. Nã licet nobilitas sæpe ex diuitiis surgat, eæ tamen nõ faciũt nobiles. & Sal. in l. furiosi. C. de nupt. vbi allegat l. humilẽ. C. de incest. nupt. & Ang. in l. si quis vxori. §. cũ Titio. ff. de furt. & Io. Ray. in trac. nobilitatis, col. 2. in l. q. principali. Et Cepola in tract. de imperat. mili. deligendo, in materia nobilitatis. col. 1. Et nouissime Franc. Ripa. in c. ad aures. col. 7. versi. 3. quæro. de rescrip. Quibus proximè accedit quod dicit Lapus alleg. 110. in ciuitate Floren. col. 15. in paruis. vers. ex diuitiis, quòd nõ tribuitur dignitas ex diuitiis, quia cadunt etiam in vilissimas personas & infames, dignitatum prorsus incapaces, per l. 2. C. de dign. lib. 12.

14 ¶ Et huic quoq; sentẽtiæ Aristoteles alicubi adstipulatus est. Nam lib. Politicôn 4. c. 8. scribit, ditiores magis comitari solere disciplinã & nobilitatẽ διὰ τὸ μᾶλλον ἀκολουθεῖν παιδείαν καὶ εὐγένειαν εὐπορωτέροις. Ex quibus planè intelligas diuitias nõ esse nobilitatẽ. sed & paulò post subdit, Diuites appellari solere honestos, siue mauis pulchros, bonos, & nobiles, ὅθεν καὶ καλοὺς κἀγαθοὺς, καὶ γνωρίμους τούτους προσαγορεύουσιν. Quibus apertè significat diuites non esse nobiles, sed ita tamen plerunque vocari. Sed & alibi vt diuersos posuit nobiles & opulentos, eiusdem lib. c. 12. ὅταν δὲ τὸ τῶν εὐπόρων καὶ γνωρίμων ὑπερτείνῃ τοῦ ποιοῦ. &c. Et Euripides cùm scribit in Bellerophonte,

τρισσῶν ἢ μορφῶν ἐνὶ κρίνω νίκην μίαν.
πλούτει τι, κἀγ᾽ ὅτῳ σπέρμα γενναῖον προσῇ·
πενίας τ᾽ ἀριθμὸν γὰρ ὅσον δὲ προὐθέμην.
ὁ μὲν ζάπλουτος, ὡς γένος δ᾽ οὐκ εὐτυχὴς,
ἀλγεῖ μὲν ἀλγεῖ, παγκάλως δ᾽ ἀλγύνεται
ὄλβου διοίγων θάλαμον ἥδιστον χερί.

Quæ sic vertit Gesnerus.

Ex tribus autem vitæ generibus vni victoriam tribuo.
Alius diues, alius genere nobilis est,
Alius pauper. De istis enim tribus dicere proposui.
Vir igitur prædiues, genere autem obscurus
Doloribus afficitur, sed pulchrè dolet.
Manibus interim aperiens iucundissimum thalamum diuitiarum.

15 ¶ In quam etiam sententiam est bonus tex. in d. l. nobiliores. C. de commer. & merca. Vbi diuitiæ & nobilitas ponuntur vt diuersa & separata. vbi Iaco. But. eum text. ad hoc ponderat, & etiam Io. Rayn. qui illum ad hoc dicit sing. vbi suprà. Et iterũ in c. 1. §. firmiter. char. 10. versi. quæro quid de sumptibus. tit. de prohi. feud. ali. per Fed. Sed est similis in ea re tex. in d. c. super eo. le 2. ibi, diuitiis, nobilitate. extra de testib. & in c. significantibus. ibi nobilis, & diues, extrà de offi. dele.

16 ¶ Quibus admodum concinit quod Sẽpronius Asellio scriptor Ro. historiæ tradit: P. Crassum Mutianum quinque habuisse rerum bonarum maxima, & præcipua, quòd esset ditissimus, quòd nobilissimus, quòd eloquentissimus, quòd iurisconsultissimus, quòd Pontifex Maximus, sicuti etiam refert Gellius lib. 1. c. 13. Ex quibus clarè liquet, illis quoque tẽporibus non continuò nobilem fuisse qui diues esset: sed nobilitatem & diuitias res esse omnino separatas. Quibus etiam accedit illud Cornelij Taciti lib. 16. Cassius (inquit) opibus vetustis, Syllanus claritudine generis præcellebant. Et lib. 17. Maligna cura in omnes, quos nobilitas, aut opes, aut aliqua insignis claritudo tumoribus obiecerat. Illud quoque Plauti in Captiuis,

Nobilitatem occultate, & genus, & diuitias meas. Et paulò pòst:
Ego patri meo esse fateor summas diuitias domi,
Méque summo genere natum. Et iterum,
Cùm apud hunc confessus es & genus & diuitias meas. Et in milite glorioso,
At illa laus est magno in genere: & diuitiis maximus, &c. Et in Penulo,
Fuere summo genere, & summis diuitiis. Et Terentius in Heautontimo.
Parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, diuitias. Et in Adelphis,
Potentes, dites, fortunati, nobiles.

17 ¶ Et Tullius in oratione pro Sex. Roscio Amerino, Roscius pater huiusce, municeps Amerinus cùm genere, & nobilitate, & pecunia, non modò sui municipij, verùm etiã eius vicinitatis facile primus. Quibus verbis genus, nobilitatẽ, & facultates, vt diuersa posuit. Et in 1. in Verrem actione Eubulides est Grospus Centuripinus homo cùm virtute & nobilitate domi suæ, tum etiã pecunia princeps. In 6. etiam in Verrem actione, Philarchum Centuripinũ hominem locupletem, ac nobilem dicit. Et rursum, ibi de eodem loquens, illum dicit primariũ hominem genere, virtute, pecunia. Et lib. 1. Rhetoricorũ ad Herenniũ, si is est, quo loco de exordiis loquitur, In inuidiam (inquit) trahemus, si vim, potentẽ factionem, diuitias, incontinentiã, nobilitatem, &c. Vides enim his locis nobilitatẽ, & diuitias à Tullio disseparari, atque vt diuersa poni, quod minimè fecisset, si vnum in altero fuisset cõprehensum, vt & nos suprà diximus c. 2. nu. 45. & sanè inter. Et Aristoteles lib. 3. Politicôn, c. 8. Rationabiliter (inquit) sibi arrogant honorem nobiles, & opulẽti. & Valerius Maximus lib. 3. c. 2. vbi de Theramene, Cùm omnes eius ciues nobilitate, pecunia, honoribúsque præstaret. & lib. 6. c. vlt. tradit Alcibiadi fuisse nobilitatem eximiã, & abundantes diuitias. Et Quintus Curtius lib. 10. Persica est gens, cuius Satrapes Orcines erat nobilitate, ac diuitiis inter omnes Barbaros eminẽs. Et Iulius Firmicus lib. Matheseos 2. c. vlt. omnes diuites, omnes no- *In idem.*

biles. Et lib.3.c.15.in 4.loco, his verbis, Matrem faciet nobilem ac diuitem. Et iterum libr.4.c.2.in prin.eùm dixit, Faciet locupletes, diuites claros, nobiles. Et simile quippiam reperies eodem c.in defluxione Veneris. Et lib.8.c.30.in 5.parte Piscium & Martialis lib.5.epig.36.de Euclide,

Equiti superbo, nobili, locuplets. Et iterum epig.38.
Notam, superbam, nobilem, locupletem. Et lib.12.epig.98.
Dines, nobilis, erudita, casta. Et Apuleius Apologia 1.
Crates vir inter Thebanos proceres dives & nobilis.

Quibus accedit illud Horatiauum in Epodon Ode 4.à Ray.& Cepol. citatum.

Licet superbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.

Illud quoque Ouidianum lib.1.de Poото eleg.pen.

Si modo non census, nec clarum nomen auorum,
Sed probitas magnos, ingeniúmque facit.

Vetus est adagium in eos, qui ob diuitias, nobiles haberi volunt, alioquin obscuri, & humiles, γενναῖος εἶ ἐκ πλυντῆρος, id est, generosus es ex balneo, cuius meminit Erasmus Roterodamus in suis Chiliadibus.

18 ¶ Et vt id donemus, quod certè verissimum est, diuitias non nobilitare, id tameu oegari non po-
Diuitias dare causam nobili tati. test, eas nonnunquam dare causam oobilitati, vt tradit Bart.in d. l. 1. quo loco suprà citauimus. C.de dignit.lib.12.Bal.in d.c.sedes.col.vlt.de rescrip.Ray.in d.tracta.nobilitatis.col. 2.in 1.quæst. prin.& plerique omnes, qui de nobilitate scripserunt. Quod & intellexisse satis videtur illud Horatianum lib.1.epistolarum, à nobis suprà citatum,

Et genus & formam regina pecunia donat.

19 ¶ Nam & hæ nonnihil honoris, & dignitatis habere putantur. Ideóque sicuti ad honores & ma-
Diuites pauperibus ad magistratus & honores præferendi. gistratus consequẽdos, nobiles ignobilibus præferũtur, vt apertè probat tex.in §.1.in prin.& ver. interim, & §.vlt.in auth.de defen.ciuit. & alibi latissimè dicemus: ita quoque diuites pauperibus. l.rescripto.in princ.ff. de muner.& hono.& l.ad subeuoda.& ibi Lucas Peu.C.de decur.lib.10.& voluit etiã And.Iser.in c.1.in verbo Primatibus, & ibi quoque Matth. Afflic.col.2.in 4.notab.tit. de pace iuta.fir.Ioan. Plate. in l.ne quis.C.de digni.lib.12.idem Matthæ.Afflic.in constit. Siciliæ incip.cultus iusticiæ.col.2.in 2.oot.& cæteri nostrates vbique. Et Alber.io authen.præsides. C.de episc.aud.& Mart.Laud.in tract.de officialibus dominorum.c.38.magistratus debeot.

20 ¶ Quibus respoudet illud Esaiæ 3. In domo mea non est panis, neque vestimentũ, nolite me con-
Ad idem. Solonis lex. stituere prioeipẽ populi. Et quod Solon suis legibus magistratus omnes constituit ex nobilibus & locupletibus, vt tradit Aristoteles lib.3.Politicôn, cap. 10. & Plutarchus io vita ipsius Solonis. Quanquam huic refragari videtur quod apud Thucydidem libr. 2.Pericles recensens mores & instituta Atheniensium, hæc inter cetera prodidit, Neque propter paupertatem quis, quò minus publico munere fungatur, pro virili parte prohibetur. Sed vtcunque id se habeat, certè apud In-
Indorum mos in eadem re. dos respublicas optimi ditissimique temperabant, iudicia reddebant, & iudicibus assidebãt, teste Plinio lib.6.c.19.& Solino Collectaneorum c.60. Sed & Carthaginiensium legibus locupletissi-
Et Carthaginiensium. mi ad magistratus assumebantur, quod scribit Arist.illo lib.3.Politicôn, c.9. Qui & ipse eiusdem
Et Lacedæmoniorum. operis lib.2.c.7 Lacedæmoniorum rempublicam arguit, in his, quæ circa Ephoros erant constituta, quòd scilicet ad eum magistratum, qui apud illos maximarum rerum potestatem habebat, etiam inopes admitterentur. Notum est autem illud Scipioois Aemiliani, cùm Seruius Sulpitius Galba, & Aurelius in Senatu contenderent, vter aduersus Viriatum in Hispaniam mitteretur, rogareturque ipse Scipio, quæ esset eius sententia, Neutrum, inquit, mihi mitti placet: quia alter ni-
Paupertatẽ et auaritiã in magistratibus suspectas. hil habet, alteri nihil satis est, æquè malam licentis imperij magistram iudicans inopiam & auaritiam. Author Valerius Maximus lib.6.c.4. Nã alicubi scribit Cicero duas esse res, quæ possunt homines ad turpe compendium commouere, inopiam & auaritiam. Quem è nostris citat Lucas Peo.in l.Lenones.col.1.in verbo, Paupertate.C.de spectac.lib.11.

21 ¶ Nec huic sententiæ desunt poëtæ. Nam Ouidius lib.3.Elegiarum,
De eadem re.

Curia pauperibus clausa est, dat census honores,
Inde grauis Iudex, inde seuerus eques. Et lib.1.Fastorum,
In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias, pauper vbique iacet.

Et è Græcis Sophocles, apud Stobæum Ser. 89.

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν εὑρίσκει φίλους,
αὖθις δὲ τιμάς, εἶτα τ' ὑπερτάτης
τυραννίδος θάκοισιν ἀγχίστην ἕδραν.

Pecuniæ mortalibus comparant amicos,
Deinde honores, tandem verò supremæ
Tyrannidis ad sedem proximè perueniunt.

Et huc quoque referri possunt & alia aliorum poëtarum loca, suprà in prin. huius cap. citata.

22 ¶ Et propterea alicubi diuitiæ & dignitates æquiparãtur, vt probat l.1.ff.de custod. reo. vti etiam
Diuitias & diuitiæ ipsæ & nobilitas, vt quæ secum inuicem compensantur, vt in casu d.cap.super eod.le 2.de testib.

testib.loquentis de matrimonio,scribit Bal.ibi in fin.& Alex.coos.209.ponderatis.lib.6.& dicemus infra c.20.num.168.sed hoc tamen. Ex quibus vides(quod & nos suprà diximus)satis eum esse nobilem,qui satis diues est.Imò,vt id addam ex Plauti senteotia,Præstat diuitem esse & popularem,quàm nobilem & meodicum.

nobilitatē inuicem compēsari.

Diuitias nobilitati anteponi.

Sed ante eum Euripides in Alcmena scripserat,nihil esse nobilitatem præ diuitiis.
Eas enim pessimum quenque primum facere.

ἀλλ' οὐδὲν ἡ εὐγένεια πρὸς τὰ χρήματα,
τὸν γὰρ κάκιστον πλοῦτος εἰς πρώτους ἄγει.

Quod ex eo repetit Anton.Monachus Melissæ lib.2.Ser.79.& Stobæus Ser.90. Apud eundem verò in Phœnissis,cùm Iocasta Polynicem ita interrogasset,

οὐδ' ἡ εὐγένειά σ' ἦρεν εἰς ὕψος μέγα.

Ita ille respondit,

κακὸν τὸ μὴ ἔχειν,τὸ γένος οὐκ ἔβοσκέ με.

Malum est esse pauperē,ipsa oobilitas non pascebat me. Ex nostris autem Geor. Nat.in tract.de statutis excludentibus fœminas à successione,in 3.q.1.quæst.princ.& Benedic.in c.Raynutius,in verbo,duas habēs filias.ou.112 .& Matth.io d.c.1.col.8.vers.septima nobilitas.tit.quis dic.dux.dicunt authoritate Inno.in d.c.sedes.de rescrip.nobiles ob diuitias reddi nobiliores.quod tamen nou dicit,nisi mendum sit in meo codice.Sed tu de his vide alia multa, quæ scribemus in 25.c. quo tractamus,an nobilitas paupertate amittatur, & quæ etiam scripsimus in d.l.si vnquam. C. de reuoc.don.& apud Anton.Melissæ li.1.Serm.31.& duobus seq.& Maximum philosophum & martyrem,Aphorismor.c.12.& Stobæum Ser.86. & 6.seq: In quibus locis plurima videbis commoda , & incommoda paupertatis, & diuitiarum,ex aotiquioribus scriptoribus,vt tamen illud non prætermiserim ipsius Euripidis in Phœnissis,

τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμιώτατα,
δύναμίν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει.

Opes bomioibus pretiosissimæ,
Potentiámque maximā io humanis rebus habent:quam sententiā accepit à Tbeognide, qui id vulgò iactari dicit.Varro autē diuitem à diuo dici scribit,quòd is vt deus nihil indigere videtur.

23 ¶ Sed quæ de honore diuioarū diximus, intellige de his, quæ iustis honestisq; rationibus partæ sunt,nō vi,non rapinis,nō vsuris,non adulteriis,non aliis sceleribus.Qui enim ita diuites fiunt, oec nobilitatē,nec dignitatem consequuntur, oec sibi viam ad honores & magistratus struunt, nec aliàs gaudent priuilegiis,& prærogatiuis diuitū,vt post Iac.Are.& Pet.voluit Cyn.in l.in bonæ fidei,in 7.q.C.de iureiur.& Matt.Affl.in c.1.col.2.vers.item illud quod dicitur. tit.de pace iura.fir.Et facit l.eura.§.1.ff.de muoe.& booo.& c.hæc autem scripsimus.in fi.30.dist.

24 ¶ Cur autē paupères honoribus & magistratibus arceri debēt,ex his,quæ diximus, satis constat: nempe quòd paupertas ad scelera,& maleficia nos veluti impellit,& mouet. propterea & Callistratus elegātissimus iurisconsultus in l.3.in prin.ff.de testi.testium fidem diligenter esse examinandam monet,& an locupletes an egentes sint,vt lucri causa quid facilè admittant.& in idem est text.in §.sancimus,io authen.eod.tit.& in cap.in primis,versic.sed & de personis.2.quæstio.1. Ex quo illud Iuueoalis Saty.3.

Da testem Roma tam sanctum quàm fuit hospes
Numinis Idæi,procedat vel numa,vel qui
Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam:
Protinus ad censum,de moribus vltima fiet
Quæstio:quot pascit seruos,quot possidet agri
Iugera,quàm multa magnáque paropside cœnat,
Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,
Tantùm habet & fidei:iures licèt & Samothracum
Et nostrorum aras,contemnere fulmina pauper
Creditur,atque deos,diis ignoscentibus,ipsos.

Hæc ille,qui arguere videtur leges,quæ magis,vt ipse putabat,ratiooem habebant diuitiarum in testibus, quàm morum. sed is fallitur. primùm eoim exploraodum iubent an testis honestæ & inculpatæ vitæ sit:an verò notatus & reprehensibilis sit : deinde ao locuples vel egens vel lucri causa,&c.vt suprà diximus ex d.l.3.de testib.Neque abs re.oam vt scribitur io cap.habebat.iu fi. 12.quæst.1. timendum est,ne propter inopiam iustitia deseratur.

25 ¶ In quam etiam sententiam notum est illud Salomonis Prouerb. 30. Meodicitatem ne dederis mihi,ne egestate compulsus furer,& periurem nomen Dei mei. Nam & Ecclesiasticus,quisquis ille fuit,Iesus filius Sirach in initio cap.27. propter inopiam multi deliquerunt. Et Sycophanta ille Plautinus io Trinummo,

Viden' egestas quid negotij dat homini
Misero mali? qui ego nunc subigor trium nummorum causa,vt has
Epistolas dicam ab homine me accepisse,quem ego qui sit homo,nescio,
Neque noui,neque natus nécne is fuerit,id solidè scio.

Valerius Max.lib.2.c.1.Laudanda etiam,ait,populi verecundia,qui impigrè se laboribus & periculis militiæ offerẽdo,dabat operam,ne imperatoribus capite censos rogare esset necesse, quorum nimia inopia suspecta erat.Ideóque his publica arma non committebantur. Lactan.Firm. lib.de ira Dei,c.20.Multa sunt,quæ ad peccandum irritant,ætas,violentia,egestas occasio.Sueto. scribit Domitianũ imperatorem inopia fuisse rapacem factum. Sallust.in Catil.Postremò omnes,quos flagitium,egestas,conscius animus exagitabat,hi Catilinę proximi & familiares erant. Et in Iugurtha,Egentissimo,inquit,omnia cum pretio honesta videntur.quod & à Luca Pen.citatum est in d.l.Ienones.C.de spectat.lib.11.Ex quo & illud Silij Italici lib.13.

Sceleri proclinis egestas.

Illúdque Martialis ad Charidemum,

O quantum cogit egestas.

Ideo Philemon poëta Comicus apud Stobæum Ser.94.dicebat inopiam promptam esse in perpetrandis malis,

ἡ γὰρ σπάνις πρόχειρος εἰς τὸ δρᾶν κακά.

Cui assentiens Menander in Paracatheca scribit paupertatem multos sæpe cogere, vt quædam indigna præter naturam committant,

πολλοὺς γὰρ φιλεῖ ἡ πενία βιάζεσθαι
ἀνάξι' αὐτῶν ἔργα παρὰ φύσιν ποιεῖν.

Quæ cùm ita sint, ideo Thales ille vnus ex Sapientibus apud Stobæum Ser.41.dicebat eam democratiam esse optimam τὴν μήτε πλουσίους ἔχουσαν ἄγαν, μήτε πένητας, πολίτας, quæ ciues neque prædiuites,nec admodum pauperes contineat,vt iam non mirum sit diuinum Platonem statim post princ.lib.4.περὶ πολιτείας,à sua republica abegisse paupertatem,veluti maleficia gignentem. Et alibi lib.5.eiusdem operis ad finem extremam inopiam & ingentes diuitias veluti abigere.ab vtrisque enim summos morbos in Republica dissidium siue seditionem oboriri.

26 ¶ Sed & altera eius rei ratio est,quia paupertas vt Iuuenal.scribit,& ante illum Plautus in Sticho ridiculos homines facit, proindéque contemptibiles, ita vt si magistratus gerant, non habeant populum & subditos dicto audientes, suísque iussis, edictis, præceptis obedientes. Ea est enim hominum infelicitas aut potius insipientia,vt diuitem sapientem existiment,pauperes insipientes & stolidos. Horatius epistola 16.ad Vallam,

Vos sapere,& solos aio bene viuere,quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

Iuuenalis Saty.

Atticus eximiè si cœnat, lautus habetur.
Si Rutilus,demens.quid enim maiore cachinno
Excipitur vulgo quàm miser?

Atticus enim ille diues erat, Rutilus pauper. Ex poëtis autem Græcis Euripides in Hecuba ita facit ipsam Hecubam ad Vlyssem loquentem,

Τὸ δ' ἀξίωμα, κἂν κακῶς λέγῃ, τὸ σὸν
πείσει· λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξούντων ἰών,
κἀκ τῶν δοκούντων, αὑτὸς οὐ ταὐτὸν σθένει.

Quos ita vertit Ennius apud Gellium lib.11.cap.4.

Hæc ita etsi peruersè dicas,facilè Achiuos flexeris.
Nam cùm opulenti loquuntur pariter atque ignobiles,
Eadem dicta,eadémque oratio æqua,non æquè valet.

Quæ & nos alibi, sed ad aliud propositum citauimus. Quibus concinit Salomon Ecclesiastes cap. 9. Sapientia pauperis contempta est, quia verba eius non sunt audita. Et ipse filius Sirach Eccles.cap.13.Diues locutus est,& omnes tacuerunt,& verbum illius ad nubes perducent:pauper locutus est,& dicunt,quis est hic?

27 ¶ Adde & aliam rationem,ex Andr.Iser.& Matth.Affl.in c.1.illo statim post prin.hoc col.2.vers. & quæ sit ratio,tit.de prohi.feudi ali. per fed. quòd diuites amantiores sunt patriæ & eius tuendæ,ac conseruandæ diligẽtiores,vt cuius portio sunt eorum diuitiæ,& illa subuersa,hæ quoque simul subuertũtur:illa conseruata, hæ etiam conseruantur.Addit & Matthæus,diuitem ad scelera timidiorem esse,ne bona sua amittat:pauperes autem nihil tale metuunt.Quid enim amittit, qui nihil,aut parum habet? Tu autem ad hoc caput vide quæ scribam infrà cap.25.quo dissero an nobilitas per paupertatem amittatur.

An virtus nobilitet. CAP. IIII.

1 Virtutem etiam alij dixerũt esse nobilitatis speciem.Alij quidem cum diuitiis coniunctã,vt patet ex iis,quæ suprà diximus:Alij simpliciter sine diuitiarũ mentione,& ex iis multi vnicam esse nobilitatẽ autumant.Et vt à nostris incipiam,tex.est huic sententiæ cõcinens in c.nos qui.ibi,Morum nobilitate.vbi id not.Domi.& Card.Alex.40.dist.& in c.pen.ibi,virtutũ nobilitas,extrà de præben.Vbi Hosti.Io.And.Anton.Imo.Card.Flo.& alij,ad id eum tex.annotarunt. Addunt ipse Io.And.& Ant.& Card.Alex.versus vulgares quidem illos,sed non aspernabiles,

Virtutem nobilitatem esse qui dicunt.

Nobilitas hominis mens est,deitatis imago,

Nobilitas

Nobilitas hominis virtutum clara propago,
Nobilitas hominis,humilem releuare tacentem,
Nobilitas hominis,nisi turpia nulla putare,
Nobilitas hominis,naturæ iura tenere.

Hostien.autem ibi hæc propemodum scribit,Omnes sumus ex iisdem parentibus quantum ad carnem.Vnde,inquit,quicunq; te de nobilitate generis iactas,eundem te reperies cum eo,quem ex ignobilitate despicis,si verè computare scieueris sursum versus.Nam & quantum ad animam ex iisdem quoque patre & matre,Deo,scilicet & Ecclesia. Et ideo propriè nobilitas sanguinis non est alia,quàm stercoris & fœtoris,vnde meritò dicitur,

Nobilitas sola est,animum quæ moribus ornat.

Sed & idem Hostien.in eadem sententia fuit in summma tit.de instit.§.quis instituti.circa princ. & Io.Andr.& Collec.in c.1.extrà de donat.Dyn.& post eum Alber.& Ang.in l.si quis stipulatus sit Stichum.§.si quis ita.ff.de verb.oblig.vbi & hos versus citat,

Nobilitas morum plus prodest,quàm genitorum,
Nobilitas etenim sola est,quæ moribus ornat.

Bald.in l.si qua.C.de secund.nup.vbi dicit per eum tex.nullam sine honestate esse nobilitatem. & in l.nobiliores.C.de commer.& merc.& in l.per adoptionem.ff.de adop.& in l.ex diui.paulò ante fin.C.locat.& in l.prouidendū.C.de postul.& ibi quoque Sali.qui dicit non esse nobilem, qui de nobili genere est,nisi & ipse bonis polleat moribus.Alberic.in rub.ff.de Senat.& in l.imperatores,statim in initio.ff.de decur.Luc.Pen.in l.mulieres.col.1.C.de dign.lib.12. Ang.& Ioan. Plat.in l.1.C.de condi.in publi.hor.lib.10.Matth.Afflict.in c.1.col.5.versi.secunda species,tit. quis dic.dux.& in c.1.§.si rusticus,in 4.not.titu.de pace tenen.Et in c.1.§.si verò feudum, col. 2.versic. iuxta quam quærit.tit.de contro.inue.vbi hos versus nescio cuius affert,

Si pater est Adam cunctis,si mater & Eua,
Carne omnes sumus nobilitate pares?
Degenerant homines vitiis,fiúntque minores,
Exaltat virtus,nobilitátque genus.

2 Hactenus nostrates. Nec externi huic sententiæ defuerunt. Theodectus,vt tradit Aristot.lib.1. Politicōn,c.4.nullo alio,quàm virtute & vitio definiebat nobiles & ignobiles.Idem autem Aristot.lib.4.eiusdem operis,c.quoque 4.Nobilium,inquit,differentiæ,diuitiæ,genus, virtus, scientia,& his similia,quæ differentiæ causa nominantur, quod & nos suprà, cùm de diuitiis loqueremur,adduximus.Menander,si is est,illo versiculo, *Externi huic sententiæ & primum Græci.*

Ἀνὴρ ἄριστος οὐκ ἂν εἴη δυσγενής.
Vir optimus non vtique esse possit ignobilis,

Et Euripides in Dicty apud Stobæum Ser.84.

Εἰς δ' εὐγένειαν ὀλίγ' ἔχω φράσαι καλά·
ὁ μὲν γὰρ ἐσθλὸς εὐγενὴς ἐμοί γ' ἀνήρ,
ὁ δ' οὐ δίκαιος, κἂν ἀμείνονος πατρὸς
Ζηνὸς πεφύκῃ, δυσγενὴς εἶναι δοκεῖ. id est,Gesneri versione,

De nobilitate parum laudis prædicare possum,
Bonus enim vir,mihi nobilis videtur.
Qui verò non iustus est,licet à patre meliore,
Quàm Iuppiter sit,genus deducat,ignobilis mihi censetur, Et idem in Alexandra,

περισσόμυθος ὁ λόγος, εὐγένειαν εἰ βροτῶν εὐλογήσομεν.
τὸ γὰρ πάλαι καὶ πρῶτον ὅτ' ἐγενόμεσθα,
Δίχα δ' ἔκρινεν ἁ τεκοῦσα γᾶ βροτοὺς
ὁμοίαν χθὼν ἅπασιν ἐξεπαίδευσεν ὄψιν.
ἴδιον οὐδὲν ἔσχομεν, μία δὲ γονὰ
τό τ' εὐγενὲς, καὶ τὸ δυσγενές.
Νόμῳ δὲ γαῦρον αὐτὸ κραίνει χρόνος
τὸ φρόνιμον, εὐγένεια, καὶ τὸ συνετὸν
ὁ θεὸς δίδωσιν, οὐχ ὁ πλοῦτος.

Superflua est oratio,nobilitatem si mortalem laudauerimus.
Olim enim cùm primùm nati sumus,
Et mater tellus homines formauit,
Omnibus consimilem largita est faciem.
Peculiare nihil habemus,sed vna eadémque origo
Nobiles ac ignobiles produxit.
Tempus autem legibus arbitrariis nobilitatem efficit gloriosam,
Sed in prudentia nobilitas est,& intellectus
Non à diuitiis,sed diuinitus datur. Et idem in Ino,

Ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως δεῖ σκοπεῖν χρεὼν
τὴν εὐγένειαν· τοὺς γὰρ ἀνδρείους φύσιν,

Καὶ

Καὶ τοὺς δικαίους, τῶν κενῶν δοξασμάτων
Κἂν ὦσι δούλων, εὐγενεστέρους λέγω.
Ego quidem nescio, qua ratione consideranda sit
Nobilitas. nam fortes naturâ
Et iustos, vel à seruis natos,
Nobiliores esse dico, quàm inani gloria tumidos. Et Astydamas,
γένους δ' ἔπαινός ἐστιν ἀσφαλέστατος
κατ' ἄνδρ' ἐπαινεῖν, ὅστις ἂν δίκαιος ᾖ,
τρόπους τ' ἄριστος, τοῦτον εὐγενῆ καλεῖν.
τοιοῦτον ἐστὶ χαλεπὸν εὑρεῖν ἄνδρ' ἕνα
καὶ τοῦτον οἱ ζητοῦντες εἰσὶ μυρίοι.
Generis laus est tutissima
Virum collaudare, qui iustus fuerit,
Moribúsque optimis, ac eundem vocare nobilem.
Sed huiusmodi vel vnum inuenire difficile est,
Et inquirentes ipsum infiniti sunt.
Et Epimarchus, aut vt alij malunt Menander,
ὃς ἂν εὖ γεγονὼς ᾖ τῇ φύσει πρὸς τ' ἀγαθά,
Κἂν αἰθίοψ ἡ μήτηρ, ἐστὶν εὐγενής.
Quisquis suapte natura procliuis fuerit ad bona,
Etiam matre natus Aethiope, nobilis est.

Alij item. 3 ¶ Phalaris primus Agrigentinorũ tyrãnus ille quidem, sed doctus, Axiocho interrogãti, quid de nobilitate sentiret, respõdit, σεμνύνεσθαι μὲν ὥσπερ ἄλλῳ τινὶ τῶν καλῶν ἐπ' εὐγενείᾳ, οὐκ ἀπεικός ἐστιν. ἐγὼ δὲ μίαν εὐγένειαν ἀρετὴν οἶδα· τὰ δὲ ἄλλα πάντα τύχην. καὶ γένοιτ' ἂν ὁ μὲν ἐκ φαύλων, ἀγαθὸς, καὶ βασιλέων, καὶ πάντων εὐγενέστατος, ὁ δὲ ἐξ ἀγαθῶν φαῦλος, αὐτός τε αὑτοῦ, καὶ τῶν ταπεινοτάτων δυσγενέστατος, ὥστε ψυχῆς ἔπαινον εὔχου, μὴ προγόνων τεθνηκυῖαν ἐν ἀδοξοτέροις εὐγένειαν. Id est, gloriari de nobilitate, vt de alio quouis bono, non indecẽs est. Ego autẽ vnam nobilitatẽ, virtutẽ noui, cętera fortunam. Nam humili genere natus, vt bonus, ita regũ & omnium hominũ nobilissimus fieri potest. Cõtrà, aliquis parẽtibus bonis ortus, malus euadere potest: ac tũ seipso, tũ vilissimis quibusq; ignobilior. Igitur de laudibus animæ glorieris, non de maiorum nobilitate, in obscuriori posteritate iam extincta. Democrates, aut vt alij legunt, Democritus, κτηνέων μὲν εὐγένεια ἡ τοῦ σκήνεος εὐσθένεια. ἀνθρώπων δὲ ἡ τοῦ ἤθεος εὐτροπίη. Pecudum nobilitas in bono validóque corporis habitu sita est: hominum autem in bonitate morum. Chrysost. apud Anton. Monach. Melissæ, lib. 2. c. 79. & Maximum, sententiarum c. 63. λαμπρὸν γὰρ ἐπίσημον οὐ περιφάνεια προγόνων, ἀλλὰ ψυχῆς ἀρετὴ ποιεῖν οἶδε. Id est, Splendidum & nobilem non maiorũ nobilitas, sed animi virtus efficere solet. Diogenes, vt tradit Stobæus Ser. 84. interrogatus qui hominũ essent nobilissimi, respondit, οἱ καταφρονοῦντες πλούτου, δόξης, ἡδονῆς, ζωῆς. τῶν δὲ ἐναντίων ὑπεράνω ὄντες πενίας, ἀδοξίας, πόνου, θανάτου. Id est, Cõtemptores opum, gloriæ, voluptatis, & vitæ. Contrariorũ autem victores, scilicet paupertatis, ignominiæ, laboris, & mortis. Plato, vt scribit Laert. in eius vita, nobilitatẽ in quatuor species diuidebat, ἓν μὲν, ἐὰν ὦσιν οἱ πρόγονοι καλοὶ κ' ἀγαθοὶ, καὶ δίκαιοι τοὺς ἐκ τούτων γεγενημένους εὐγενεῖς φασὶν εἶναι. ἄλλο δὲ, ἐὰν ὦσιν οἱ πρόγονοι δεδυναστευκότες καὶ ἄρχοντες γεγενημένοι, τοὺς ἐκ τούτων, εὐγενεῖς φασὶν εἶναι. ἄλλο δὲ, ἐὰν ὦσιν οἱ πρόγονοι ὀνομαστοὶ, οἷον ἀπὸ στρατηγίας, ἀπὸ στεφανιτῶν ἀγώνων. καὶ γὰρ τοὺς ἐκ τούτων γεγενημένους εὐγενεῖς προσαγορεύομεν. ἄλλο δὲ, ἐὰν αὐτός τις ᾖ γενναῖος τὴν ψυχὴν καὶ μεγαλόψυχος, καὶ τοῦτον εὐγενῆ φασὶν, καὶ τῆς γε εὐγενείας αὕτη κρατίστη. τῆς ἄρα εὐγενείας τὸ μὲν ἀπὸ προγόνων ἐπιεικῶν, τὸ δὲ δυναστῶν, τὸ δὲ ἐνδόξων, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς αὐτοῦ καλοκαγαθίας. Id est, Eos enim, qui honestis, bonis, iustisq; maioribus nati fuerunt, nobiles vocari: quorum item parẽtes potẽtes & principes fuerunt, quorum maiores fama & opinione fuere celebres, quam vel ex bellicis rebus præclarè gestis, vel ex certaminum coronis reportauerunt. Illud denique nobilitatis genus, ídque præstantissimũ, cùm quis per se animi magnitudine excellit. Theopemptus, aut, vt alij vocant, Theopõpus scripsit, eos generosos esse existimãdos, non qui ex bonis & probis nati sunt, sed qui honesta & bona sequenda sibi proponunt. Eius verba adscripsit Anton. Monachus. lib. Melissæ 2. εὐγενεῖς εἶναι νόμιζε, μὴ τοὺς ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν γεγενημένους, ἀλλὰ τοὺς τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ προαιρουμένους. Iphicrates apud Aristotelem lib. 2. Rhetoricorum, ad Theodecten, cap. 23. dixit, ὅτι γενναιότατος ὁ βέλτιστος, καὶ γὰρ Ἁρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι οὐδὲν πρότερον ὑπῆρχε γενναῖον, πρὶν γενναῖόν τι πρᾶξαι. Quibus significatur, eum generosissimum esse, qui optimus sit: Nihilque Harmodio & Aristogitoni generosum prius fuisse, quàm, quod generose gessissent. Socrates apud Stobęum illo Serm. 84. interroganti quid esset nobilitas, εὐκρασία (inquit) ψυχῆς καὶ σώματος, id est, temperies animæ & corporis. Plutarchus in lib. aduersus nobilitatem, quem etiam retulit Stobæus (neque enim is liber extat inter eos, quos habemus) ita de nobilitate loquitur, τί γὰρ ἄλλο νομίζομεν εἶναι τὴν εὐγένειαν, ἢ μὴ παλαιὸν πλοῦτον ἢ παλαιὰν δόξαν, οὐδέτερον ἐφ' ἡμῖν ὄν; ἀλλὰ τὰ μὲν τύχης ἄδηλα, τὰ δ' ἀκρασίας χάριν ἀνθρωπίνης. ὥστ' ἐκ δυοῖν ἀλλοτρίων κρημάτων τὸ πεφυσημένον ὄνομα ἡ εὐγένεια. καὶ ὁ πλοῦτος μὲν οὐχ ὁμοίως τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντας ποιεῖ. ἀλλ' ὁ ἐξ ἀρετῆς γεννηθεὶς, ἀντιλέγεται ἀπὸ τῶν τῆς ψυχῆς δικαίων εἰς τοὺς ἐκγόνους διερχομένων, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἡ ὄντως εὐγένεια, ὁμοιότης δικαιοσύνης. Id est, Quid aliud nobilitatem

bilitatem esse existimamus,quàm antiquas diuitias,vel antiquam gloriam?quarum rerum neutra in nostra potestate est.Siquidem altera in fortunæ arbitrio sita est,altera ex intemperãtia humana proficiscitur. A duabus igitur rebus alienis superbum hoc nobilitatis nomen pẽdet.Et diuitiæ quidem non reddunt nascentes sibi similes(id est,diuites non gignũt diuites)virtutis autem à iusto animi habitu profectæ facultas,ad posteros transfundi potest.Atque hæc re vera est nobilitas,iustitiæ similitudo.Sed & ille inibi,Græcè quidem,sed in hunc sensum:An verò Midę regis diuitiæ,nobiliores erãt Aristidis paupertate?Quamuis hic ne sepulturæ quidem sumptus reliquerit, Phrygis autem sepulchro omnia cedere potuerint. Verùm in diuitiis nobilitas non est (cum opes potius pabulum sint malitiæ.)Omnis sanè malitia rectè comparatur igni. Vtrunque enim pabulo destitutum extinguitur. Socratis verò generis ignobilitas ex obstetrice & statuario nati,nónne Sardanapali gloria nobilior fuit?Xerxem quoque non ęstimare debes nobiliorem Cynegyro fuisse.Nam huic quidem manus pro patria amputata est:ille autem vitam fuga seruauit,magni regni loco,magna timiditate præditus. Hæc ibi. Antisthenes autem apud Laërtium eosdem esse dicebat nobiles,& virtutis studiosos.

4 ¶ Sed ad Latinos veniamus,primúmque ad poëtas,Ouid.lib.Tristium 4.eleg.3. in princ. (quod alibi suprà ad aliud citauimus) *Latini scriptores huius sententiæ.*

O qui nominibus cùm sis generosus auorum,
Exuperas morum nobilitate genus.

Et lib.1.de Ponto,eleg.2.ad Maximum,

Maxime qui tanti mensuram nominis imples,
Et geminas animi nobilitate genus.

Quibus in locis tangit nobilitatem & animi,id est,virtutis,& generis.Idem lib.5.eiusdem operis eleg.10.eadémque pen.quod & nos suprà citauimus,

Si modo non census,nec clarum nomen auorum,
Sed probitas magnos ingeniúmque facit.

Et lib.13.Metamorph.vbi ita facit Aiacem loquentem,

Atque ego si virtus in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem Telamone creatus.

Quod nos alibi ad aliud retulimus.

Et in carmine ad Pisonem,

Vnde prius cœpti surgat mihi carminis ordo,
Quósve canam titulos,dubius feror,hinc tua Piso
Nobilitas,veterísque citant sublimia Calpi
Nomina,Romanas inter fulgentia gentes.
Hinc tua me virtus rapit,& miranda per omnes
Vita modos,quæ si deesset tibi fortè creato
Nobilitas,eadem pro nobilitate fuisset.
Nam quid imaginibus,quid auitis fulta triumphis
Atria,quid pleni numeroso consule fasti
Proficerent,si vita labat? perit omnis in illo
Gentis honos,cui laus est in origine sola.

Iuuenalis in eam sententiã multa scribit Saty. 8. ex quibus hos versus huc scribendos duximus;

Tota licet veteres exornent vndique ceræ
Atria:nobilitas sola est,atque vnica virtus.

Et alibi in eadem Satyra,

Plance,tumes alto Drusorum sanguine,tanquam
Feceris ipse aliquid,propter quod nobilis esses.
Vos humiles (inquit) vulgi pars vltima nostri,
Quorum nemo queat patriam monstrare parentis.
Ast ego Cecropides.viuas,& originis huius
Gaudia longa feras,tamen ima plebe Quiritem
Facundum inuenies, solet hic defendere causas
Nobilis indocti,veniet de plebe togata,
Qui iuris nodos,& legum ænigmata soluat.
Hic petit Euphraten iuuenis domitique Bataui
Custodes aquilas armis industrius,at tu
Nil nisi Cecropides,truncóque simillimus Hermæ.
Nullo quippe alio vincis discrimine,quàm quòd
Illi marmoreum caput est,tua viuit imago.

Itémque in eadem Satyra;

— Quis enim generosum dixerit,hunc qui
Indignus genere,præclaro nomine tantùm
Insignis.

Et iterum,

Dic mihi Teucrorum proles,animalia muta
Quis generosa putet,nisi fortia?

In hanc quoque sententiam Horatius lib.Sermonum 1.Saty.6.multa scripsit,

Non,quia Mecœnas Lydorum quicquid Hetruscos,

Incoluit

Incoluit fines, nemo generosior est te:
Nec, quòd auus tibi maternus fuit, atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint:
Vt plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, vt me libertino patre natum,
Cuius referre negas, quali sit quisque parente
Natus, &c. vt ibi videre poteris. Nam tota ea Satyra nihil aliud docet quàm veram oobilitatem non generis & stemmatum antiquitate, aut quauis alia te, sed sola virtute constare.

5 ¶ M. Tullius Cicero Romani princeps eloquij, idémque regij generis, vt alibi dicã, in oratione, qua respõdet Sallustio, qui eum contemptim vocarat nouum hominẽ Arpinatem, Ego (inquit) meis maioribus virtute mea præluxi, vt si prius noti nõ fuerint, à me accipiãt initium memoriæ suæ. Tu tuis vita, quam turpiter egisti, magnas obfudisti tenebras: vt etiã si fueriot egregij ciues, certè venerint in obliuionẽ. Quare noli mihi antiquos viros obiectare. Satius enim est, me meis rebus gestis florere, quàm maiorũ opinione niti: & ita viuere, vt ego sim posteris meis nobilitatis initiũ, & virtutis exemplũ. Idem in oratiooe pro Lucio Murena respondens Catoni, qui Seruium Sulpitium Mureoæ anteponere satagebat, titulo nobilitatis maiorũ, Ego te (inquit, de Sulpitio loquens) semper in nostrũ numerum aggregare soleo, quòd virtute, industriáq; perfecisti, vt cũ equitis Romani esses filius, summa tamen amplitudine dignus putarere Nec mihi vnquã minus in Q. Pompeio nouo homine & fortissimo viro virtutis est visum esse, quàm in homine nobilissimo M. Aemilio. Etenim eiusdem animi atq; ingenij est, posteris suis (quod Põpeius fecit) amplitudinem nominis, quam acceperit, tradere, & vt Scaurus, memoriã prope intermortuam, generis sui virtute renouare. Quanquam ego iam putabã, iudices, multis viris fortibus, ne ignobilitas obijceretur generis, meo labore esse perfectum, qui non modò Curiis, Catoonibus, Pompeiis antiquis illis fortissimis viris nouis homioibus, sed his recentibus Mariis, & Didiis, & Cælis commemorandis iacebant: cum ego verò tanto interuallo claustra ista nobilitatis refregissem, vt aditus ad Consulatum posthac, sicut apud maiores nostros fuit, nõ magis nobilitati, quàm virtuti pateret, nõ arbitrabar, cùm ex familia veteri & illustri Consul designatus ab Equitis Romani filio cõsule defenderetur, de generis nouitate accusatores esse dicturos. Ipse autem Marius in oratione, quam habuit apud Sallustium in bello Iugurthino, Contemnunt (ait) oouitatem meam, ego illorum ignauiã: mihi fortuna, illis probra obiectantur. Quanquam ego oaturam vnam & cõmunem omnium existimo, sed fortissimum quẽque generosissimum esse. Et paulò pòst, Quod si me iure despiciunt, faciant idem maioribus suis: quibus, vti mihi, ex virtute oobilitas cœpit. Et rursum, Nunc videte quàm iniqui sunt, quod ex aliena virtute sibi arrogant, id mihi ex mea non concedunt: scilicet quia imagines non habeo, & quia mihi noua nobilitas est, quam certè peperisse melius est, quàm acceptam corrupisse. Ex quibus nõoulla aduocat noster Luc. Pen. in l. mulieres, col. 4. C. de incol. lib. 10. Liuius 1. Decad. lib. 1. tradit Lucumonem & eius vxorem Tanaquilem hinc consilium sumpsisse Romam migrandi, quod ibi omnis repentina, atque ex virtute nobilitas esset. Fabius Quintil. lib. 5. c. 11. Quis (inquit) generosissimus? Nónne qui optimus? noo qui claritate nascendi: sed qui virtute maximè excellit. Seoeca in libello de morib. Nobilitas (ait) animi, generosus sensus: Nobilitas corporis, generosus animus. Et in 6. cõtrouer. lib. 2. Ex Sillio Basso oobili declamatore, Quidam auitas paternásque flagitiis obruerunt imagines. Quidã ignobiles nati fecere posteris genus: in illis nõ seruasse quod acceperunt, maximũ dedecus: In his quod nemo dederat, fecisse, laudabile. Si possent homines sibi sortẽ facere nascendi, nemo esset humilis, nemo egenus: vnusquisque fœlicem domum inuaderet. Sed quandiu non sumus, natura nos tegit, & io quẽcunque vult casum nos mittit. Hinc sumus æstimãdi, cum sumus nostri. Quis fuit Marius, si illũ in suis inspexerimus maioribus? humilis. In cõsulatu oihil habet clarius, quàm se authorẽ. Pompeium si hæreditariæ extulissent imagines, nemo magnum dixisset. Seruium regem tulit Roma, in cuius virtutibus, humilitate nominis oihil est clarius. Quid tibi vidẽtur illi ab aratro asciti, qui paupertate sua beatam fecere Rempublicã? Quẽcunque volueris, reuolue nobilem, ad humilitatẽ peruenies. Quid recenseo singulos, cùm haoc vrbẽ possim tibi ostẽdere? Nudi stetere colles, inter quæ tamẽ effusa mœoia. Nihil est humili casa nobilius. Fastigiatis suprà tectis auro puro perlucet Capitoliũ. Potes obiurgare Romanos, cùm humilitatẽ suam, cùm obscuritatẽ suam possint, ostendunt. Sed hæc oon putant magna, nisi apparuerit ex paruis surrexisse. Sed & ille ipse Seneca in epist. ad Luciliũ 31. huc respicere videtur, cùm scribit animũ rectum, bonũ, magnũ, nihil aliud esse, quàm Deum in humano corpore hospitem. Hic (inquit) animus tam in Equitẽ Romanũ, quàm in libertinũ, quàm in seruum potest cadere. Quid est Eques Romanus, aut libertinus, aut seruus? nomina ex ambitione, aut ex ioiotia nata. Subsilire in cælum ex angulo licet, &c. Sed & epist. 44. multa in eandem sentẽtiam scribit, ex quibus inter cætera hæc sunt, Omnes si ad originem primam reuocantur, à Diis sunt. Patritius Socrates oon fuit. Cleantes aquam traxit, & rigãdo horto manus locauit. Platonem non accepit nobilem philosophia, sed fecit. Plato ait, neminem regem non ex seruis esse oriundum, neminem non seruum ex regibus. Omnia ista longa varietas miscuit, & sursum deorsúmque fortuna versauit. Quis est generosus? ad virtutem beoe à natura compositus. hoc vnum intuendum

Alij quoque.

dum est. Non facit nobilem atrium plenum fumosis imaginibus, animus facit nobilem, cui ex quacunque conditione supra fortunam licet surgere. Hæc ille. Vnde autem illud à Platone acceperit nescio, nisi fortè id sit, quod scribit ipse Plato in Theæteto in hæc verba: *ἐδὲ λογίζεσθαι ὅτι πάππων καὶ προγόνων μυριάδες ἑκάστῳ γεγόνασιν ἀναρίθμητοι, ἐν αἷς πλύσιοι καὶ πτωχοὶ βασιλεῖς καὶ δῦλοι, βάρβαροί τε καὶ ἕλληνες πολλάκις μυρίοι γεγόνασιν ὁτῳοῦν.* id est, Neque reputare quod auorũ & pro auorũ myriades vnicuique fuerunt innumeræ, in quibus diuites & inopes, & reges & serui, barbarique, & Græci sæpe decies mille, id est, infiniti fuerunt cuilibet.

6 ¶ Quam sententiã bona ex parte infinitis propè exemplis probare possumus, regum & principum, qui seruilis vel aliàs sordidæ originis fuerunt. Et vt incipiam à Romanis illis rerum dominis, Tarquinius Priscus illorũ rex celebratissimus, patre mercatore, eoque exule natus est, vt testis est Dionysius Halicarnassæus libr. 3. & Valerius Maximus lib. 3. c. 4. & præterea matre serua, vt tradit Seruius in Virgi. lib. 3. Aeneid. Seruius Tullius, aut, vt alij vocãt, Tullus, qui illi in regno successit, verna patre, matre ancilla, vt & ipse Valerius tradit in eodem loco, vbi & ex hoc dicit, in illo præcipuè fortunam vires suas ostendisse. Rursus idem Valerius lib. 1. c. 6. prin. & Iornãdes lib. de regionum & temporum successione. Seneca autem de eo loquens lib. Declamationum 3. Seruum (inquit) natum regem habuimus. Sed & idem epistola ad Lucilium 108. scribit annotatum fuisse, duos Romæ reges fuisse, quorum alter patrem non habuisset, alter matrem. Nam de matre ipsius Tullij dubitatur. Liuius autem lib. 1. & 4. ab vrb. cond. scribit illum matre Corniculana captiua natum fuisse, quod & repetit Porphyrion enarrans illud Horatij lib. 1. Serm. Satyr. 6. *Reges humili genere nati. Tarquinius Priscus.*

Ante potestatem Tulli, atque ignobile regnum.

Nam & ob id dicit ipsum Horatium, illius regnum ignobile vocasse. Acron autem in eodem loco scribit illum fuisse seruum ipsius Tarquinij Prisci. Plin. lib. 36. c. 27. codémque vlt. dicit illum natũ fuisse Tanaquilis Tarquinij vxoris ancilla, Ocrisia captiua, Ocretian vocat Plinius Iunior, aut quisquis est, qui librum elegantissimũ de viris illustribus edidit. Ex quo etiam Iuuen. Saty. 7.

Quid Tullius? an ne aliud, quàm
Sidus, & occulti miranda potentia fati.
Seruis regna dabunt. Et iterum Satyr. 8.
Ancilla natus trabeam, & diadema Quirini,
Et fasces meruit, regum vltimus ille bonorum.

De quo etiam Dionysius Halicarnassæus lib. 4. in prin. & Tzetzes historiarum Chili. 6. c. 72. Sed & Tullius Hostilius, qui vtrũque in regno præcessit, humili genere & loco natus, vt cuius incunabula agreste tuguriũ cepit, & adolescentia in pecore pascendo fuit occupata, vt testatur Valerius Maximus, quo loco nuper citauimus. Vt minus mirũ sit, quòd ipse Hostilius apud Dionysiũ Halicarnassẽũ lib. 3. veluti suam ignobilitatẽ clanculum eleuans, hæc in oratione, quam ad populum habuit, grauiter & seriò pronũtiauit, rei, de qua agimus, admodũ conueniẽtia. Apud nos imperat & cõsulit aliisque honoribus fruitur, qui nõ multas possidet pecunias, nec qui multos potest progenitores gẽtiles ostẽdere, sed quisquis potius est bis honoribus dignus. Nõ enim vlla in re alia quàm in virtute nobilitatẽ esse existimamus. Hinc quoque Camillus Tribunus Ple. apud Liuiũ lib. 4. ab vrb. cond. reges Rom. nouos homines vocabat, id est, ignobiles, vt alibi ostendemus.

7 ¶ Et vt ad Imperatores & ipsos Romanos veniamus, Augustus ille cuius nomen tã celebre fuit, auum habuit argentarium, patrem adstipulatorẽ, vt ei obiecit Cicero in quadam epistola, quæ est in fi. epist. ad. Q. fratrem, in qua vtrunque precarium quæstum fecisse addit. Idque Suetonius in illius vita, c. 2. & 3. illi Antoniũ obiectare solitum scribit, & præterea libertinum proauũ. Sed & is inibi, c. 81. dicit proscriptionis tempore ad statuam ipsius adscriptum fuisse, pater argentarius. Vitellium authorem generis libertinum quoque habuisse, plurimi prodiderunt, vt tradit Suetonius in illius vita, c. 2. vbi & illud subdit, Cassium, Seuerum, & alios eundẽ sutorem veteramentarium tradidisse. Et illius successor Flauius Vespasianus, quem idem author in vita illius c. 1. dicit fuisse gente obscura, & sine vllis maiorũ imaginibus. Et Eutropius etiam dicit obscurè natũ. Et quod minime est prætermittendũ, id ipse neque dissimulauit vnquam, ac frequenter etiam ipse tulit. Quin & conantes quosdam originem Flauij generis ad cõditores Reatinos, comitẽque Herculis referre, irrisit vltro, vt & tradit ipse Suetonius c. 12. Traianus quoque videri potest nõ admodum claro genere ortus, ex eo quòd cùm Nerua illum adoptaret, successioniq; Imperij designaret, virtutem hominis, non genus spectari oportere existimauit, vt prodit Dion in vita illius. Pertinax optimus imperator auo seruo, & patre libertino, & qui negotiationem lignariam, & tabernam coactiliã in Liguria exercuit, quam & ipse Pertinax, tam pertinaciter gessit, vt hinc nomen adeptus sit, vt testatur Iulius Capitolinus. Hincque Sextus Aurelius Victor illum dicit origine gentis sordida, primúmq; grammaticũ fuisse. Herodianus autem lib. 2. non multo post prin. dicit eum fuisse priuatæ & obscuræ sortis. Pescẽninus Niger, nõ illaudatus Imperator, quẽ nonnulli modicis fuisse parẽtibus tradunt apud Aelium Spartianũ. Opilius Macrinus humili loco natus, ipso Capitolino teste, in ipsius vita. Nã & is libertinus fuit, vt ille ait, & consequẽter primùm seruus. Posthumus, & Lollianus, qui sub Gallieno imperium arripuerunt, priuata quidẽ virtute, nõ nobilitatis pondere vixerunt, teste Trebellio, aut vt alij vocãt, Treuellio Pollione, & illũ quoque obscurissimè natũ scribit Eutropius. Martius Septimius, qui post eorũ mortem triduo imperauit,

Imperatores. Augustus.

Pescennius Niger. Opilius Macrinus. Posthumus. Lollianus.

D

faber ferrarius fuerat, vt idem Pollio tradit: qui & eius orationē, quam cōfestim quàm ad imperium adscitus est, habuit, adscripsit: quā non indignā duximus, quæ hic inscriberetur: Scio, commilitones, posse mihi obiici artē pristinā, cuius mihi omnes testes estis. Sed dicat quisque quod vult, vtinā semper ferrum exerceam, non vino, nō floribus, non mulieribus, nō popinis, vt fecit Gallienus indignus patre suo, & sui generis nobilitate. Ars mihi obiiciatur ferraria, dum me & exteræ gentes ferrū attrectasse suis cladibus recognoscāt in Italia. Denique vt omnis Alemania, omnísque Germania cum cæteris, quæ adiacent, gentibus, Ro. populum ferratā putent gentem. vt specialiter in nobis ferrum timeant. Vos tamen cogitetis velim, fecisse vos principē, qui nunquam quicquam scierit tractare nisi ferrum. Maximinus ex infimis parentibus in Thracia natus teste Iornande in libro rerum Gotthicarū. Galerius Armentarius armentorū pastor, parentibus agrariis, vnde ei cognomen Armētario fuit, vt prodit Aurelius Victor Maximus Pupienus ignobilis genere, vt scribit Capitolinus in Maximinos: imò verò obscurissimo genere, vt tradit Eutropius lib. 9. c. 2. nempe fabri ferrarij, aut, vt alij dicunt, veredarij filius. Balbinus illius in imperio consors, & ipse obscurissimo genere, vt idem Eutropius scribit, quamuis Iulius Capitolinus huic aduersari videatur, scribens hunc Maximum, illum, quasi ignobilem, contempsisse. Nam & ante scripserat Balbinū ipsum nobilitate clarum fuisse. Philippus Arabs humillimo loco ortus, vt tradit Aurelius Victor. Aemilianus & ipse obscurissimè natus, obscurius imperauit, vt prodit Eutropius illo lib. 9. cap. 7. Aurelianus imperator laudatissimus, modicis parentibus, & familia obscuriore, vt tradit Flauius Vopiscus, &, vt quidam ferunt, teste Aurelio Victore, patre Aurelij colono. Probus verè probus, patre olitore, vt nonnulli dicunt, & inter hos Aurelius Victor, quod vt admittere non videtur Vopiscus, ita eum dicit nobiliore matre, quàm patre fuisse. Bonosus patre pædagogo literario, ex eodem Vopisco. Diocletianus obscurissimè natus, vt scribit Eutropius, adeò vt à plerisque, vt ille subdit, scribæ filius crederetur. Aurelius autem Victor illum libertinū fuisse tradit. Licinius & Maximianus, quos nouos homines vocant Eutro. lib. 10. cap. 3. & Paulus Orosius lib. 7. cap. 8. veluti plebeios & ignobiles, vt alio loco ostendemus. Carausius, qui Britannias occupauit, & diutius tenuit, genere quidem infimus, vt dicit Paulus Orosius li. 7. c. 16. & vilissimè natus, quod in idem venit, vt scribit Eutropius lib. 9. c. 19. eodémque vlt. Valentinianus, cuius pater funarius à nōnullis dictus, quòd funes torquebat, quāuis Aurelius Victor, & Paulus Diaconus aliunde id nominis trahāt, nec tamen negant mediocri stirpe natum. Iustinus armentarius. Maurilius aut, vt alij vocant, Maiorinus, Cappadox, famulus, & excubitor. Leo, & Basilius Macedo, quos Tzetzes ca. 72. Chili. 6. ponit inter principes, qui humili loco nati erant.

Galerius. Maximus Pupienus.

8 ¶ Et, vt de aliis quoque regibus loquar, Saul & Dauid primi Iudæorum reges fuerunt pastores ouium, vt ex 1. lib. Regum apertè ostenditur. c. 9. & c. 16. Laocoon rex ex serua natus est, vt tradit Apollonius Laocoon. Rhodius lib. Argonauticôn primo. Abdolominus, qui ad puteos exhauriendos, hortósque irrigādos operā locare solebat, Sidoniæ rex ab Alexandro Magno constitutus, spretis nobilibus, ne generis id, non dantis beneficiū putarēt, vt tradit Iustinus lib. 11. & nonnihil Curtius lib. 4. qui tamē eum dicit regiæ stirpis fuisse, sed eo paupertatis deuenisse, vt suburbanum hortum exigua stipe coleret, & steriles herbas repurgaret. Sardanapalus qui ex purpuræ carminatore rex factus est, vt tradit Plutarchus in libro de fortuna Alexandri, statim post princ. Adrantenus Andriseus in fullonia natus, ad regiam maiestatē euectus. Agathocles Siciliȩ rex ex humili & sordido genere, quippe qui in Sicilia ipsa, patre figulo natus, vt scribit idem author statim in initio lib. 22. & Ammianus Marcellinus lib. 14. de quo est illud Ausonij epigramma,

Alij reges Saul. Dauid.

Fama est fictilibus cœnasse Agathoclea regem,
Atque abacum Samio sæpe onerasse luto.
Fercula gemmatis cum poneret aurea vasis,
Et misceret opes, pauperiémque simul.
Quærenti causam respondit, Rex ego qui sum
Sicaniæ, figulo sum genitore satus.

Dionysius ille primus & ipse Siciliæ rex obscurus fuit & genere & gloria, vt scribit Isocrates in illa elegantissima oratione, quā ad Philippum Macedoniæ regem scripsit. Antipater, Alexādri in Macedonia successor, mulieris mimæ nepos, vt scribit Seneca ad Luciliū epistola 108. Archelaus Macedonum rex natus Simiche matre, serua Alcetæ fratris Perdicæ, vt prodit Plato in Gorgia, & Aelianus lib. 2. de varia histo. Arsaces Parthorum rex, à quo Arsacidæ postea dicti sunt Parthorum reges, incertæ originis fuit, authore Iustino lib. 41. Cambyses Persarū rex obscura gente natus eodē teste lib. 1. Darius Hystaspis filius primùm Cyri Pharetrophoros, tandē Persarū rex primus eius nominis, vt tradit Aelianus de varia historia lib. 12. Alter Darius, qui ab Alexandro superatus est, serua Simieba natus fuit, vt idē eodē in loco testis est, qui & ipse illic scribit Amyntam Philippi patrem seruum fuisse Aeropæ, & Perseum illum quoque Macedoniæ regem, quem Paulus Aemilius deuicit, fuisse ignobili quodā patre progenitum, quamuis Liuius & alij plerīq; dicāt eum fuisse filium postremi Macedonū regis, sed nothū. Eumenes, cui post mortē Alexādri Cappadocia, & Paphlagonia sorte cessit, inope admodum patre, qui ex vehiculis sibi familiæq; suæ victū quæritabat, vt Duris Historicus, & eius authoritate Plutarchus in vita illius, & Aelianus vbi suprà, prodiderūt. Probus autē Aemilius nihil ei defuisse, prȩter generosam stirpē scribit,

Antipater. Archelaus. Arsaces.

eúmque

cúmque primùm Philippum Macedonem habuisse ad manũ, scribę loco. Hiero Siciliæ rex matre ancilla, apud Iustinũ lib. 23. Hyperbolus Atheniensis princeps ex humili stirpe post Cleonis potentiam ad principatum vrbis sua versutia peruenit: cùm enim priùs lucernas æreas factitaret, plumbum æri immiscebat, vt pondere emẽtes falleret, sed è Republica tandẽ eiectus est, vt Thucydides scribit. Huius etiam meminerunt Theopõpus, Antiphon, Cicero in republica. D. Augustinus alicubi in libris de Ciuitate Dei, & Andocydes, qui ita de eo scribit, De Hyperbolo dicere erubesco, cuius pater inscripto vultu in argyrocopeo publicè seruiuit, id est, officina, vbi cuditur pecunia, eius verò mater panem venditabat. Midas ἁμαξεὺς ὢν τῶν ἀροτρευόντων. Id est, plaustrarius, siue auriga existens aratorũ siue arantium, dum boues ad aratrum duceret, à Phrygibus ad regnum raptus est authore Tzetze historiarũ Chil. 6. c. 12. Sed & Lydorum quispiã rex innominatus ab Heraclide in Politicis recensitus, Lydi, inquit, cùm graui dominatu premerentur, audiuissentque Cymę quendã esse, missa legatione in regnum eũ accersiuerũt. Hic in officina fabri Plaustrarij seruus erat, cui Lydi cùm libertatis pretium exoluissent, eum assumpserunt. Cúmque Cymensis quidã, qui currum ei fabricandũ locauisset, abire prohiberet, atque multi ne impedimento esset, iuberent non destitit, sed cum mordace quodam scõmate dixit, sibi permagnũ videri currũ à Lydorũ rege confectum possidere. Et fortè hic ille Midas fuit, de quo proximè locutus sum: nam ipse Heraclides cõfestim loquitur de Hermodica ipsius Midæ vxore. Belitaras Persarum rex, ideò sic vocatus, quòd antè fuerat plantarũ insertor, & regiorum hortorum magister, vt scribit Agathias lib. 2. historiarũ Persicarum. Quo etiã in loco tradit Artaxerxẽ, non illum quidem antiquiorem, sed aliũ multò posteriorẽ in primis obscurissimum, regnũ Persarũ Artabano rege interempto occupasse. Alynomus Paphi rex ex hortulano factus, apud Plutarchum de fortuna Alexãdri. Prompalus posteà Alexander dictus, extremæ sortis iuuenis, regnũ Syrię, deuicto Antiocho, cui Soter cognomentũ fuit, occupauit, diutiúsque tenuit apud Iustinũ lib. 35. Protarchus negotiatoris filius, Syriæ quoque rex factus, cui & cognomen Alexãdri impositum est, eodem teste, lib. 39. Ptolemæus Lagus ex gregario milite, vt idem tradit lib. 13. Aegypti rex fuit, & quidem primus eius nominis. Ex quo illud, quod à Plutarcho relatũ est in lib. de cohibẽda iniuria. Nam Ptolemæus ex huius successoribus, grammaticum irridens, quòd literas nesciret, ex eo petebat quis fuisset pater Pelei. At ille, dicam, inquit, si tu priùs dixeris, quis fuit Lagi pater: quo dicto tangebat regis ignobilitatem. Sosthenes ignobilis, multis ignobilibus regnum Macedoniæ affectantibus, ob virtutis beneficia præpositus est, vt idem prodidit libr. 24. Sybaris seruus de ergastulo cuiusdam, à Cyro Persis prępositus est, eíque sororem in matrimonium dedit, eodẽ teste lib. 1. Tellephanes curruum fabricator, rex Lydorũ factus est. Tyridates Parthorum rex ex seruo factus, apud ipsum Iustinum lib. 43. Vectius Messius Volscorum rex nõ admodũ nobilis fuit, vt quem Liuius ab vrb. cond. lib. 4. dicit nobiliorẽ factis, quàm genere. Nec prætermittendam ducimus Semiramidem illam Assyriorum reginam, quæ ex ancilla, regina facta fuisse videri potest, ex illa Echionis nobilis pictoris pictura, cuius meminit Plinius lib. 35. cap. 10. Ea erat Semiramis ex ancilla adipiscens regnum. Tu tamen hic vide Diodorum Siculum libro bibliothecces 3. c. 2.

Midas. Artaxerxes. Alynomus. Ptolemæus. Sosthenes. Vectius Messius.

9 ¶ Et vt ad inferiores tempore principes descendamus: Abramus ex seruo viri Romani factus est rex Homeritorum, apud Procopiũ lib. 1. belli Persici. Apud eundem lib. 1. belli Gotthici. Vitiges obscura familia ortus rex Gotthorum factus. Primislaus, aut, vt alij volunt, Prislaus, tertius Bohemorum rex, ex armentario & bubulco factus. Ex Alberto Krantzio li. 1. Vuandaliæ. cap. 17. Lamusius, aut, vt alij, Lamussio, & ipse tertius Longobardorum rex, matre prostituta, patre, vt par erat, incerto. Tamburlanus Scytharum rex, porcarius. Mahumetes, qui primùm vectigales camelos ductabat, deinde Arabum rex. Abdelmonius patre figulo, Africæ, quæ nunc Barbaria dicitur, rex, & alij tanto numero, vt potiùs arenã maris, quàm illos numerare queas. Ex quibus iam satis probatum habes, quod ex Platone supra diximus, neminẽ regem, qui non ex seruis: neminẽ seruum, qui non ex regibus originem trahat, quod intelligo maiori ex parte. Sunt enim reges, quos ausim dicere iam à prima orbis constitutione per omnes descendentiũ gradus, ab illustribus & gloriosis parentibus descendisse, eos pręsertim, qui verè principes, & reges agunt: eos antẽ qui se tyrãnos præstant, à seruis ortos dicere non dubitarim, quorũ infinitus fuit numerus. Qui locus in memoriam reuocat Daphitan antiquum poëtam & grammaticum maledicum, qui inter cætera regum maledicta, eos dicebat seruos ad regium fastigium euectos, his quidem versibus,

Πορφύρεοι μώλωπες ἀποῤῥινήματα γάζης
Λυσιμάχου, Λυδῶν ἄρχετε καὶ Φρυγίης

Ob quam rem in Thorace, monte Magnesiæ, iussu cuiuspiã regis (hunc Attalum Pergami regẽ esse putant) cruci suffixus est. Vnde illud vice prouerbij, celebrari cœptum, φυλάττεσθαι τὸν Θώρακα, id est, cauendũ à Thorace, quo monemur metu mortis linguã à maledictis principũ coercendam. Cuius rei meminit Strabo, lib. 14. licet aliter referat Valerius Maxi. lib. 1. cap. 8. eodémque vltimo, & Cicero lib. de Fato. Vt interim prætermittam alios quoque multò recentiores, nõ eos quidem reges, sed qui ex humili fortuna clarum sibi nomen vendicarunt, Franciscum Sfortiam, Nicolaum Picinium, Franciscum Carmaniolam, Blasium Axaretum Genuensem, & alios à Baptista Fulgosio memoratos, & Pontifices Maximos, Ioannem 22. Nicolaum 5. Innocentium octauum, Sixtum primum, alterum Sixtum quartum, viros omni laude dignissimos.

Alij reges tẽpore inferiores. Primislaus. Lamusius. Qui reges ex seruis, & è diuerso. Daphitas. Alij ad clarũ nomen euecti. Pontifices maximi.

10 ¶ Sed non possum silentio prætcrire,quod scribit Gellius libro Noctiũ Atticarum 15.c.4. in sermonibus seniorum hominum, & eruditorum multos in vetere memoria altissimum dignitatis gradum ascendisse,ignobilissimos priùs homines,& despicatissimos:affertque exemplum Ventidij Bassi,qui humili loco natus,cùm diutiùs victum sibi sordidè parasset,comparandis, fricandisque mulis, tandem Consul Romanus factus est. Ob quod & huiusmodi versiculi vulgò per vias vrbis præscripti sunt,

Ventidius.

Concurrite omnes augures,aruspices.
Portentum inusitatum conflatum est recens:
Nam mulos qui fricabat,Consul factus est.

Subdit tamen confestim ex Suetonij authoritate,hunc ipsum Bassum præpositum à Marco Antonino prouinciis orietalibus,Parthósque in Syriam introrumpentes tribus ab eo prælis fusos, eúmque primum omnium de Parthis triumphasse,& tandem morte obita publico funere sepultum esse quod & scripsit Plutarchus in Antonio.De hoc quoque est illud Iuuenalis,

Si fortuna volet, fies de rhetore consul.
Ventidius quid enim?

Et paulo pòst loquens de eodem,& de Seruio Tullio,de quo suprà,subiungit,

Serui regna dabunt,captiuis fata triumphos.

Is enim à Pompeio Strabone patre Pompeij Magni Asculo subacto captusfuerat.Nescio an de hoc intelligat Cicero in oratione in Calphurniũ Pisonem.Nemo queritur Syrum nescio quem de grege nouitiorum factum esse consulem. Credo autem de hoc intelligere L.Planeum inter epistolas familiares Ciceronis lib.10.epist.10.dum eum mulionem appellat.

Alij authores virtute nobilitatem metientes.

11 ¶Sed vt redeamus ad Senecã ex his diuerticulis,si ita dicenda sunt,& ad precipuum nostrũ institutũ,id est,ad eos,qui sola virtute nobilitatẽ metiuntur:Idẽ Seneca,qui penè in hoc totus est lib. 3.de beneficiis,Eadémq; (inquit) omnibus principia,eadémq; origo.Nemo altero nobilior,nisi cui rectius ingeniũ,& artibus bonis aptius.Qui magines in atrio exponunt, & nomina familiæ suæ longo ordine,& multis stemmatum illigata flexuris,in 1.parte ædium collocant,noti magis, quàm nobiles sunt. Vnus omniũ parens mũdus est,siue per splẽdidos,siue per sordidos gradus, ad hũc prima cuiusq; origo producitur. Velleius autẽ Paterculus lib.2.Ro. historiæ,Non nouus (ait)mos est Senatus populiq; Romani,putãdi quod optimũ sit esse nobilissimũ.Nam & illi antiqui ante primũ bellum Punicũ ab hinc annos CCC. T.Coruncanũ hominẽ nouum,cùm aliis omnibus honoribus,tùm Pontificatu etiã maximo ad priucipale extulêre fastigiũ. Et Equestri loco natum Sp.Carbilium,& mox M.Catonem nouum etiam Tusculo vrbis inquilinũ,Mummiúmque Achaicum Consulatus,Censuras,& triumphos prouexêre. Et qui C. Marium ignotæ originis,vsque ad sextum Consulatum sine dubitatione Romani nominis habuêre principẽ. Et qui M.Fuluio tantũ tribuêre, vt penè assentatione sua quibus vellet, principatus conciliaret. Quique nihil Asinio Pollioni negauerunt, quod nobilissimis summo cũ sudore consequendũ foret.Profectò hoc senserunt,in cuiuscunque animo virtus inesset,ei plurimum esse tribuendũ.

Christiani scriptores.

12 ¶Nec hac in re omittendi sunt Christiani scriptores,qui id clariùs scripserunt.D. Hieron.siue is fuit Iulianus,vt putat Beda,siue alius,vt suspicatur Augu. Sed quisquis is fuit in epist.ad Demetriadem de virginitate,Ille (ait) clarus,ille sublimis,ille sit nobilis,ille tunc integram nobilitatem suam se seruare putet,si dedignetur seruire vitiis,ab eísque nõ superari. Cui cõcinens diua Agatha inter acerrimos martyrij cruciatus, Summa(inquit) ingenuitas est ista,in qua Christi seruitus cõprobatur.Sed & idem Hieron.siue is fuit Paulinus,vt autumat Erasmus,ad Celeutiã,Nulli te vnquã de generis nobilitate prępónas,neque obscuriores quoq; humiliore loco natos te inferiores putes.Nescit religio nostra personas accipere,nec cõditiones hominũ,sed animos suspicit singulorũ.Seruum & nobilem de moribus pronuntiat.Sola apud Deũ libertas est:nõ seruire peccatis.Sũma apud Deũ nobilitas est,clarũ esse virtutibus.Quid apud Deũ in viris nobilius Petro,qui piscator,& pauper fuit?Quid in fœminis beata Maria illustrius,quę sponsa fabri describitur?Sed illi piscatori & pauperi cœlestis regni à Christo credũtur claues. Hæc spõsa fabri meruit esse mater illius , à quo ipsæ claues datæ sunt.Elegit enim Deus ignobilia & contẽptibilia huius mũdi,vt potẽtes ac nobiles ad humilitatẽ faciliùs adduceret. Nam & aliàs frustrà sibi aliquis de nobilitate genetis applaudit,cùm vniuersi,paris honoris,& eiusdẽ apud Deũ pretij sint,qui vno Christi sanguine sunt redẽpti.Nec interest quo quisq; cõditione natus sit, cũ omnes in Christo renascamur.Nã & obliuiscimur,quia ex vno omnes generati sumus , saltẽ id semper meminisse debemus,quia per vnum omnes regeneramur.Hæc ille.Ex quibus apertè cognoscitur, quemadmodum est intelligenda istorũ sententia,qui virtutẽ solam & vnicam nobilitatẽ dicunt, vt scilicet procedat apud Deum,vt etiã intelligunt nostri de ea re loquentes.Illud autẽ quod dicit Hieronymus,Elegit omnis Deus ignobilia,&c.deprõptũ est ex D.Paulo,primo ad Corinth.1. c. Et quod dicit,Ex vno omnes generati sumus,hoc quoq; ante illum annotauit Malachias propheta contra illos,qui nobilitate generis gloriantur,inquiẽs c.2.Nunquid nõ pater vnus omnium nostrùm,nónne Deus vnus creauit nos?Cui concinit & illud Iob. 31. Nunquid non in vtero fecit me,qui & illum operatus est,& formauit me in vulua vnus?Sed & D.Ambrosius in libr.de Nabuche Iezraelita,c.3.Nónne(inquit)sic vtero conceptus, & natus es ex vtero,quemadmodum & pauper

pauper es natus? Quid te iactas de nobilitatis prosapia? Soletis & canum vestrorum origines, sicut diuitum recensere, soletis & equorum vestrorum nobilitatem, sicut Consulum prædicare. Ille ex illo patre generatus est, & illa matre editus. Ille auo illo gaudet, illis se proauis attollit. Sed nihil istud currentem iuuat. Non datur nobilitati palma, sed cursori. Deformior est virtus, in quo nobilitas generis periclitatur. Cui adde in eo quod de nobilitate canum & equorum dicit, quæ diximus suprà c.2.num.25. Adde, inquam, alia multa, quæ nos collegimus infrà, c.22. quod nominatim scribemus aduersus illos, qui gloriantur de nobilitate generis.

13 ¶ Sed hanc quoque sententiam longè latéque comprobant Pogius & Platina in iis libris, quos de nobilitate scripserunt, nobilitatem sola virtute metientes. Et Ioannes Gerson in sermone de natiuitate Virginis, in prima consideratione. Quibus adstipulatur illud Dei Opt. Max 1. Regum, 2.c. Quicunque honorificabit me, ego honorificabo eum: & quicunque contēpserint me, erunt ignobiles. Et hanc quidem sententiam intellectā, vt suprà diximus, ex Hieronymi verbis, nemo negabit esse verissimam. At si de ea nobilitate loquamur, quam nostri politicam & ciuilem appellant, quámque vulgò intelligimus, eam sententiam plerique falsam adstruūt, & inter cæteros Iac. Butr. & Bal. in d.l. nobiliores. C de commer. & merc. per illum tex. distinguentem virtutem à nobilitate, Bart. & Ioan. Plat. in d.l.1. C. de dign. idem Bart. in l.1. in fin. C. de cond. in pub. hor. li. 10. & Io. Ray. in d. tract. nobilitatis, in 1.q. prin. in 2. opinione, & iterum in expositione diffinitionis, rursumque in q.4. prin. & Panor. in c.1. in prin. de purg. cano. *Alij item.* *Nobilitas politica & ciuilis.*

14 ¶ Pro quibus etiam est textus nobilitatem & virtutem discriminās, in d.l.1. C. de con. in pu. hor. lib. 10. & in l. viduæ. in illis verbis, Pares genere & moribus. iuncta Bal. interpretatione. C. de nup. Et illud Terentij in Adelphis, Talem, tali genere, atque animo. Nam genere, ad nobilitatem generis refertur: animo, virtutis. Et illud Ciceronis tum in 5. tum in 6. in Verrem actione, à nobis citatum suprà, cùm de diuitiis loqueremur, quo genus, virtutem, & pecuniam dissoparat, & in 4. in eundem actione, Matro Solennnus homo summa nobilitate, existimatione, virtute. Iterúmque in 6. Melitensis Diodorus homo & domi nobilis, & apud eos, quò se contulit, propter virtutem splēdidus. Rursúmque, Optimum, & nobilissimum quenque ad se accersebat, & pro M. Cælio, vt eundem, quem optimi, ac nobilissimi petere cursum laudis videretur. Et in oratione pro M. Marcello, Quis enim est illo, ait, nobilitate, aut probitate præstantior? Et rursum, Aduersariū nobilitate, ingenio, virtute præstantem. Et illud item M. Fabij apud Liuium 1. decadis lib. 8. Nec virtus nobilitásque Magistri equitum à te ipso nominati valet. Et illud quoque Valerij Maximi lib. 2. c. item 2. vbi de Papyrio loquitur, neque virtute eius, neque nobilitate motus virgas expediri, eúmq; nudari iussit. Et lib. 3. c. 2. vbi de Q. Cotio Piresium nobilitate ac virtute omnes Celtiberos præstantem succumbere sibi coēgit. Et lib. 6. c. 4. in fin. Nobilitate & sanctitate præstans. Et lib. 9. c. 8. Aulus, inquit, Albinus nobilitate, moribus, honorum omnium consummatione ciuis eximius. Illud quoque Horatij lib. 3. Carminum, Ode 1. *Leges & authores discriminātes virtutem & nobilitatem.*

— Hic generosior
Descendat in campum petitor,
Moribus hic, meliórque fama
Contendat.

Illud item Papinij lib. 4. Syluarum ad Marcellum,

Stemmate materno fœlix, virtute paterna.

Illúdque Martialis lib. 5. in factum Equitem,

Ingenium, studiúmque tibi, moresque, genúsque,
Sunt Equitis &c.

15 ¶ Fatentur tamen Bar. Plat. Ray. plerunque virtutem dare causam nobilitati, quoniam ad eam conferendam princeps sæpius mouetur, & moueri debet illius virtutibus, cui vult concedere, per l. & virtutum, quæ est vlt. C. de statu. & imagi. vbi virtutum præmia tribui merētibus conuenit. Ideóque honores virtutum studiosis etiam decerni, cùm honor sit virtutis præmium, vt scribit Aristoteles lib. Ethicorum 4. & iterum 8. & rursum lib. 8. ca. 14. Et Tullius lib. Epistol. Familiarium 10. ad Plancum, quæ est epi. eius lib. 19. & alibi sæpe. Ex quo fortassis dicebat Marius, vt suprà retulimus, nobilitatem ex virtute cœpisse. Nam vt & scribit Liuius lib. ab vrb. cond. 1. Romæ omnis repentina atque ex virtute nobilitas fit. Et probant infinita alia loca suprà citata. *Virtutem dare causam nobilitati.*

16 ¶ Sed vtrūcunq; sit, omnes cōsentiunt, bonos mores, siue virtutē, esse nobilitati anteponēdam, vt præter eos, quos suprà citauimus, voluit expressè Bald. in cap. penul. in fin. de probat. per textū quem ad hoc reputat sin. in l. pronūtiatio. §. matrem fa. in fi. ff. de verb. sign. Ex eoque dicit anteponi testimoniū honestarū & bene meritarū personarū, testimonio nobiliū. & sequitur ibi Fel. ante fin. & in d.c. super eo. le 2. col. 3. in fi. de testi. Et Barb. in c.1. col. 1. de dona. & in l. is, cui bonis. col. 3. ff. de verb. oblig. & cons. 27. scripsit doctissimus. col. 5. ver. & si dicatur. lib. 1. & consi. 54. illud afferam. col. 11. eod. lib. 1. & cons. 46. scripsit præclarè. col. 1. lib. 2. & consi. 57. præclarè scribitur. col. 3. eo. li. 2. & Corsc. in repe. c. grādi. col. 9. de sup. neg. præla. lib. 6. Et bene facit tex. in c. nos qui. 40. dist. & in c. illud, eadē dist. vbi not. etiā Card. Alex. post princ. quòd qui habet virtutes, præfertur nobili carenti virtutibus. Et idem quoque voluit Sal. in l. prouidendū. C. de postul. Panor. in d.c. pen. in 4. not. de præbend. Et Lucas Pen. qui ad hoc multa allegat, in l. mulieres, col. 1. in duobus *Virtus nobilitati anteponēda.*

locis,& rursum 3.vers.item nota quòd nobiles.C.de dign.lib.12.Imo.in c.pe.col.1.de præben.vbi
tamen priuatim loquitur de beneficiis ecclesiasticis.& Alex.con.209.ponderatis his.col.2. lib.6.
¶ Quibus adstipulatur quod dicit gl.2.in l.2.ff.de testib.bonos mores præferri dignitati.Et illud
17 Sapiē.7.omnibus nobilibus nobilior est sapientia.Ita enim nounulli legunt, & inter hos Lucas
Pen.in d.l.1.post prin.de dign.& Matth.Afflict.in c.1.col.4. versi.& prima species.titu.quis dica.
dux.sed ij decepti sunt vtriusque vocis similitudine,quæ vnius tantùm literæ immutatione con-
tigit.De qua re Tullius lib.2. de oratore,Alterum (inquit) genus ambigui,quod habet paruam
verbi immutationem,quod in litera positum Græci vocant παρονομασίαν,vt nobiliorem mobi-
liorem Cato.Sed vt redeamus,Solomon Ecclesiast.4.pręponit puerum sapientem etiam paupe
rem regi seni & stulto.Et huc quoque pertinet illud Iuuenalis Saty.8.

Malo pater tibi sit Thersites,dummodo tu sis
Aeacidæ similis,Vulcaniáque arma capessas:
Quàm te Thersitæ similem producas Achilles.

Quos versus citat gl.in c.nunquam.56.dist. Cui concinens Codrus Poëta, recentior quidē ille,
sed quo vix alius est festiuior.

Sint tibi Gallorum rex & regina parentes,
Et maneat virtus pectore nulla tuo:
Non pluris faciam te,quàm tibi rustica mater
Si sit,& ignarus rusticus ipse pater.

Sed & Iuuenalis ipse,vt ad eum redeamus,in eadem Satyra,

Libera si dentur populo suffragia quis tam
Perditus,vt dubitet Senecam præferre Neroni?

Sed & alia multa in eam sententiam scribit in ea Satyra,quam huic rei peculiariter dedicauit, &
Ouidius lib.Tristium 4.eleg.3.quod alibi non semel citauimus,

O qui nominibus cùm sis generosus auorum,
Exuperas morum nobilitate genus.

Id quod satis innuisse videtur Claudianus in Panegyrico 4. Consulatus Honorij , dum scribit
nobilitatem apud Barbaros,virtutem apud Romanos in precio fuisse. Hæc enim facit Theodo
sium dicentem eidem Honorio,

Si tibi Parthorum solium fortuna dedisset
Chare puer,terrísque procul venerandus Eöis,
Barbarus Arsacio consurgeret orbe thyaras,
Sufficeret sublime genus,luxúque fluentem
Deside,nobilitas posset te sola tueri.
Altera Romana longè rectoribus aula
Conditio,virtute decet,non sanguine niti.

18 ¶ Plato,vt alibi suprà diximus(si Laertio credamus) nobilitatem in quatuor species diuidebat,
quarum postremam omnium præstantissimam esse dicebat,videlicet cùm quis per se animi inge
nuitate,& magnitudine excellit.Hunc enim profectò,verè appellari nobilem,cui non aliena,sed
sua virtus ad nobilitatem opitularetur. Quibus adstipulatur Iustin.lib.15.Erat (inquit) Lysima-
chus illustri quidem Macedoniæ loco natus , sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior,
quod nos alibi ad aliud citauimus.Solonis est sententia apud Ausonium,

Pulchrius multò parari,quàm creari nobilem.

Secundum quam ij qui Taprobanē insulam inhabitant,regem eligunt spectatū moribus,inuete
ratæ clementiæ,& iam annis grauem.Neque enim nobilitas pręualet,sed vniuersorū suffragium,
vt tradit Solinus,c.66.Lycurgus ille Lacedæmoniorū legislator duos catulos, alterum ex cicuri-
tiis,alterum ex venatoriis genitos enutriuit. Natum autem deteriore genere venationibus exer-
cuit,& meliore natū edacitati adsuefecit,deinde eos in concionem produxit,& quædā gulę irri-
tamēta subinde dimisit.Inde vterq; ad quę fuerat assuetus impetū cùm fecisset,Lycurgus,Sic nos
(ait) ô ciues,splendor generis,quem multi admirātur,Herculísque posteritas nihil adiuuat,ni ea
gesserimus,propter quæ ille omnibus se hominibus,clariorem nobiliorémq; ostendit,testis Plu-
tarchus in apophthegmatis Laconicis.Veteres illi Romani hominum ignobiliū virtutem persæ-
pe nobilitatis inertiæ prætulerūt,vt attestatur Cicero in oratione pro L.Cornelio Balbo. Sed &
D.Hieron.ad Principiā,de obitu Marcellæ,Nihílque in ea laudabo,nisi quod proprium est,& eò
nobilius,quòd ex opibus & nobilitate,facta est paupertate & humilitate nobilior.Et iterum,Qui
virtutes non sexu,sed animo iudicamus,contemptæque nobilitatis ac diuitiarum maiorem glo-
riam ducimus. Quisquis autem fuit qui apud Salustium elegantissimam habuit orationem ad
Cæsarem de Repub. ordinanda , Sed plebs eò liberè agitabat , quia nullius potentia super leges
erat,neque diuitiis, aut superbia , sed bona fama factísque fortibus nobilis ignobilem anteibat.
¶ Denique Diuus Gregorius Nazianzenus de hac re multis versibus scripsit , quos non graua-
19 bor subiicere,

αἷμα δ' ἐξ ἀγαθοῦ τις, ἅπερ καλὸν ἀνδρὶ γένος μὲν,
ἐν τῶν εὐπατρίδων, τἄλλα δὲ θαυμασίων,

γεάφει

Γρύφιζε τῶν προγόνους. καὶ μάλα ἡδὺ γελάσας,
εἶπε λόγον μνήμης ἄξιον, ὡς τὸ γένος
ἐστὶν ὄνειδος ἐμοίγε, γένει δὲ σύ. τοῦτο φύλαττε,
ὡς μὴ τῆς ἀρετῆς ἄλλο τι πρόσθεν ἄγοις.
εἰ δ' οὖν τις τὸ δυσειδὲς ἐπέσκωψε, ἢ τὸ δυσῶδες,
εἶπες ἂν ὡς ὁ πατὴρ ἦν καλὸς, ἢ μυριπνοός.
εἰ δέ σέ τις ὡς δειλὸν ἐπισκώπτει, καὶ ἄνανδρον,
ὡς πρόγονοι πολλὰς εἷλον ὀλυμπιάδας.
οὕτως, εἴ σε κακόν τις ἐλέγχει, καὶ ἀνόητον,
μή μοι τοὺς πατέρας, μηδὲ τὰ νεκρὰ λέγε.
Χρυσόδετον κιθάραν τις ἔχων ἔκρεξε κάκιστον,
ἄλλος ἀπ' εὐκαίας εὐγενὲς ἦκε μέλος.
τίς τούτων, ὦ λῷστε, ἀμείνων σοι κιθαριστὴς
ὃς σώζει τέχνης κρούμασιν ἁρμονίας.
ἀλλὰ σὺ μὲν χρυσῶν πατέρων ἔφυς, ὥς σε λέγουσιν,
αὐτὸς δ' οὐκ ἀγαθὸς, εἶτα μέγα φρονέεις.
τοῦτο λαμπρόν σοι γένος ἐστὶν, οἱ πάλαιοι
Νεκροὶ καὶ μύθων πλάσματα, καὶ γραίδες.
Γαλέζεις; πρός σε δ' ἔγωγε βλέπω μόνον εἰ δίκαιος,
ἢ κακός. οὐδ' ἀρχὴ, πηλὸς ἅπασιν ἴσως.
Δέρματα πᾶσιν ὅμοια, φυσώμεθα δ' οἱ μετέωροι
Πλούτῳ, καὶ δόξῃ, καὶ πατρίσιν μεγάλαις.
ὥστε τί μοι τὰ περισσὰ πατὴρ γένος, οὔτε με μῦθοι
τέρπουσ', οὐ τάφοι. ἀλλ' ὦ 'γαθὲ πρός σε βλέπω.
ὡς χρὴ πάντας, ἑνὸς πλάσει γένος, ἡ δὲ τυραννὶς
ἐς δύο τὰ θνητῶν ἔσχισεν, οὐχὶ φύσις.
Δοῦλος ἐμοὶ πᾶς σκαιὸς, ἐλεύθερος ὅστις ἄριστος.
εἰ δὲ σὺ τῦφον ἔχεις, τοῦτο τί πρὸς τὸ γένος;
ὁμιόνους τε πατὴρ πεθ' ὁ κάνθων, ὅτιν, ὄνος δ' ὁ
οὐδείν. τίς δέ τ' ὄνοις δόξα παρ' ἡμιόνοις;
οἱ δ' αὐτοὶ τίκτουσι καὶ οὓς ῥίπτουσι νεοσσός.
ὥστε τί μοι πατέρας. σαυτὸν ἀφεὶς, σὺ λέγεις
Κρεῖσσον, ἄριστον ἐόντα κακὸν γένος, ἢ κάκιστον
ἔμμεναι εὐγενέτην. καὶ ῥόδον ἐκ τραχίου
ἐβλάστησε φυτοῦ, ῥόδον μὲν: οὐδ' ἐκ γαίας
ἄλθος ἄνευθ' ἀπαλῆς, τοῦ πυρὸς ἄξιος ὤν.
πῶς σὺ κάκιστος ἐὼν, τόσσον φρονέεις προγόνοισιν;
ὦ κάνθων μυλικὸν ἵππιον ὕψος ἔχων. Id est, propè ad verbum.

Sanguine ex bono quis, omne malum, viro genere quidem
Non nobilium, cætera autem admirabilium,
Exprobrabat maiores, & hic, admodum suauiter arridens
Dixit verbum memoria dignum, vt genus
Est opprobrium mihi quidem, generi autem tu. hoe caue,
Vt virtuti aliud quippiam anteponas.
Si tuam quis deformitatem derideat, aut graueolentiam,
Diceres quòd pater erat formosus, vel vnguenta redolens:
Si verò te quis vt ignauum irrideat, & pusillanimem:
Quòd maiores multis vicerint olympiadibus.
Sic si te malum quis arguat ac fatuum,
Ne mihi parentes, neque mortua prædices.
Auream citharam quis habens, pulsauit pessimè,
Alius ex vulgari, generosum duxit melos.
Quis horum, ô optime, præstantior citharista?
Qui obseruat artis pulsationibus harmonias.
Verùm tu quidem aureis parentibus natus es, vt te dicunt,
Ipse verò non bonus, deinde magnopere superbis.
Hoe splendidum tibi genus est, maiores
Mortui, & fabularum figmenta, & anus.
Irasceris? in te autem ego respicio solùm, si iustus
Vel malus: principium autem, lutum omnes æqualiter.
Pelles omnibus similes, inflamur autem sublimes
Diuitiis, & gloria, & patria magna.
Quare quid mihi superuacua pater, genus? neque me sermoues

Delectant,neque sepulchra,sed ô bone,in te respicio,
Vnus puluis omnes,vnius figuli genus,sed tyrannis
In duo res mortalium secuit,non natura.
Seruus mihi,omnis improbus:liber,quisquis optimus.
Si autem tu superbiam habes,hoc quid ad genus?
Mulis quidem pater quando asinus est, opprobrium
Nullum. quid verò asinis gloria a mulis?
Aquilæ autem pariunt & quos proiiciunt pullos?
Quare quid mihi parentes,te omisso,tu prædicas?
Melius,optimum esse malum genere,quàm pessimum
Esse nobilem, & rosa ex aspera
Nascitur planta,rosa quidem:si autem à terra
Venisti spina tenera,igne dignus es.
Quo pacto tu pessimus existens,tantùm intumescis maioribus?
O asine molaris,equinam superbiam habens.
Alia huc pertinentia,quod & nos suprà admonuimus,videbis infrà in c.22.

Scientia an nobilitet. CAP. V.

Qui sciētiam nobilitatē aut nobilitatis speciem esse dixerunt ex nostris.

1 SCientiam item alij speciem nobilitatis existimarunt quibus succinit tex.in l.prouidendum. ibi,quos scientia nobilissimos facit. C.de postul. Vbi & hoc not.glos.in verbo,nobilissimos, Cyn.Io.Fab.Bal.Ang.Saly.& Franc.Aret.ex quibus ipse Saly.c.hoc quoque dicit,Nobilitatē esse filiam scientiæ.Et hoc quoque voluit gl.in c.de multa,in verbo,literatas,& ibi etiam Imol.col.2. vers.& pro hoc facit extrà de præb.Rayn.& post eum Nicol.Mat.in l.2.§.vlt.ff.de excus.tut.Col lect.in c.cò libentiùs,ext.de ser.non ordi.Signo.Homo.cons.23.quæstio disputata, col.2. Alb.in l.Imperatores,post princ.ff.de decur.Saly.in l.si furiosi.C.de nupt.Luc.Pen.in l.1.col.1.in prin. & ibi etiam Io.Plat.C.de cond.in pub.hor.lib.10.idem Luc.in l.mulieres,col.1.C.de dign.lib.12.Io. Plat.in l.2.col.1.in 1.not.C.de primice.lib.12.Domi.in c.lex est,in fi.dist.2. Rom. in rep.l.si verò. §.de viro,in 52.fal.ff.sol.mat.Barb.in rub.de off.deleg.col.3.& in procem. cle. in verbo, salutem, col.antepen.vers.57.& cons.57.præclarè scribitur,col.6.vers.prætereà pondero,lib.2.Matth.Affl. in c.1.col.4.vers.& prima species,tit.quis dicat.dux.

Qui ex externis. Casiodori locus.

2 ¶ Et ex externis scriptoribus,huius sentētiæ fuit Arist.lib.4.Politicôn,c.item 4. & Aul.Gel.dum scribit lib.19.c.10.Sedentibus doctrina,aut genere,aut fortuna nobilibus viris. & Cassiodor.lib. epistol.9.epist.7.cùm inquit,Doctrina facilè exornat generosum,quæ etiam ex obscœno nobilem facit,credo illic legendum esse ex obscuro,& Plinius lib.3.c.vlt.Melius hic fuit Geometrica scientia nobilis,& alij plurimi quos tibi citabo vers.ab hinc 2.vt tamen non omittam quod Seneca Neronē alloquens apud Corne.Tacit.lib.18.Ego quid aliud munificentiæ adhibere potui, quàm studia (vt sic dixerim) in vmbra educata è quibus claritudo venit.quem locū ad aliud & nos citauimus suprà in 2.c.nu.12.Claritudo autē eadem est & nobilitas,vt ibi docuimus.nu.11.

Doctores dicti nobiles.

3 ¶ Hinc doctores dicuntur nobiles,vt dicit Cyn.in d.l.prouidendum.C.de postul.& Bart.Lucas Pen.& Io.Plat.in l.iudices.C.de dign.lib.12.Bald.in l.nemini.C.de aduo.diuer.iud.Ang.in l.sed & si susceperit.§.1.ff.de iudi.Pau.Cast.in 1.constit.C.col.2.Io.Ray.in trā ct.nobilitatis,in 1.q.prin. Cepol.in d.tract.militū diligen.in materia nobilitatis,in 26.opin.Alex.cons.94.consideratis his, col.2.vers.sed ita est.lib.1.& cons.213.ponderatis his quæ in themate,col.vlt.lib.6. Vbi ex hoc dicit sing.quòd si testator iusserit aliquid dari vni pauperi nobili, possunt executores id dare doctori,de quo tamen multùm dubitarem,propter id quod posteà dicemus in seq.vers.& latè Gui. Pap.decis.83.sed quæro an domini,vbi per hoc decidit,doctores tāquam nobiles, non esse cogendos contribuere subsidiis impositis personis plebeiis.Fran.Aret.in c.super eo, le 2.de testib. Barb.in c.proposuisti,de probat.Paris a Puteo in tract.de syndicatu,in verbo,testis,cap.2. col.1. Fel.in rub.de mag.Card.Alex.in procem.decreti.col.vlt. Ant.Corset.in c.grandi.nu.27.de supp. neglig.prælat.lib.6.Maria Soci.iunior,consi.39.perspectis his,col.4.nu.28.lib.2.

Vlpianus nobilis dictus.

4 ¶ Hinc & plerique ex iis,quos suprà citauimus,arbitrantur Vlpianum iurisconſ.nobilem appellatum,in l.2.§.vlt.ff.de excus.tut.& etiam nobilissimum,in l.diximus,in fi.ff.eod.tit. Et præter illos voluit Matth.Affl.in procem.feud.col.2.nu.7.in fi.in d.col.4.vbi suprà,tit.quis dic.dux. licet Nicol. Neapolit. in d.l.2. §.vlt.dicat esse referendàm eam appellationem ad nobilitatem generis,cùm Vlpianus fuerit nobilis origine,per l.1.in princ.ff.de censib.Sed vt magis probem priorem sententiam,facit id quod huic consentaneum scribit Spartianus in Iuliano Imperat.Didio (inquit) Iuliano,qui post Pertinacem imperium adeptus est, proauus fuit Saluius Iulianus, bis consul,præfectus vrbi,& iurisconsultus,quod magis eum nobilem fecit.Hæc ille.Gennadius in catalogo virorum illustrium, Seuerus (inquit) presbyter, cognomento Sulpitius Aquitaniæ prouinciæ,vir genere,& literis nobilis.Et ante hos Plin.lib.10.c.2.Manilius (inquit)Senator ille, maximis nobilis doctrinis. Et hoc quoque prior Tullius in oratione pro Rabirio Posthumo vocat Phalerium ex doctrina nobilem & clarum.Et ex hoc quoque dicit Saly.in d.l.prouidendum,quòd si domina titulo comitis insignita,nubat doctori,non dicetur nupsisse indigno. sequitur & commendat Campe.in tract.dot.in 1.parte.q.13.

Comes nubēs doctori nō indigno nubit.

5 ¶ Verùm hæc quoq; opi.ita intelligenda est,vt superior qua diximus,de virtute,omniũ quidem iudicio,qui de nobilitate tractauerũt,vt videlicet sciẽtia non sit oobilitas eo modo,quo nobilitatem vulgò distinguimus à plebeitate siue rusticitate,vt ita loquar. Tamen ea nobilitas,quæ ex sciẽtia est,qualiscunq; sit,non postpooẽda est illi nobilitati,imò multorũ iudicio est etiam antepouenda.gl.habemus,in l.societas contrahitur,quæ est 5.ff.pro soc.quòd viri literati,ita vt nobiles,recipiũtur in canonicos.Ex qua no.Bal.Sal.& Raph.Fulg. æquiparari nobiles & literatos ad obuinẽda beneficia,de qua re dicemus posteà.Sed & gl.io clem.2.in verbo,necessitas,de bapt.dicit nobilitatẽ & literaturã æquiparari,per tex.in d.c.de multa,de præb. Et Cyn.in d.l.prouidendum,loquẽs de nobilitate sciẽtiæ,dicit eam potiorẽ nobilitate generis,quam quis noo ex se,sed à parentibus accepit Et idem voluit Rom.singul.646.nobilitatis,& Alex.d.consil.94.vbi suprà.lib.1.& d.consil.213.col.vlt.lib.6.& Card.Alex.in d.procœmio decreti,col.vlt. & Fely.in d.c.super eo,le 2.de testib.& è theologis Alex.Ales,in 2.parte suæ summæ,q.136.membro 2.§.1.

Cuiusmodi nobilitas sit sciẽtia.

Vtra præferẽda nobilitas, sciẽtiæ an generis.

6 ¶ Imò plus voluit Barb.d.cons.57.col.6.vers.prætereà pondero,lib.2.& in c.ad aures,col.4.de rescrip.& in repet.extrauag.volẽtes,io verbo,nobiles,quòd doctor literatus & ignobilis præfertur doctori nobili,æquè literato,per id quod in simili voluit gl.quam dicit sing.in c.nunquam, per text.ibi 56.di. Illum esse magis laudandũ,qui natus ex parentibus prorsus alienis à boois moribus,sese virtutibus addixerit:quàm qui ex bonis probisque parentibus natus, ipse quoq; bonus probúsque est.Et per illum tex.dicit Panor.in d.c.pen.col.2.de præb.quòd licet ignobilis, qui se virtutibus addixit,oõ adeò est honorandus,quàm nobilis æquè bene moratus,quia in isto duplex decor fulget,& parentũ,& proprius.Est tamẽ ille magis cõmendandus,vt qui sua spõte,nullo maiorũ exẽplo,virtutis viã arripuerit.Iu quam sententiã Plato post initium lib.9.de leg.Filiis eorum qui ob scelera mortẽ passuri sunt,si mores paternos fugerint, quia nati ex malis fortiter virtutẽ secuti sunt,honorẽ exhiberi iubet & laudem. Porrò Isocrat.in epist.ad Timoth. Solent, inquit,plerique omnes non ita commendare ac venerari natos ex illustribus & laudatis parẽtibus,vt eos qui patrũ sæuitiam & immanitatẽ non imitantur , sed ab illorum viðis toto pectore sunt alieni.Quicquid enim boni mortalibus præter expectationem & consuetudinem offertur, id omoibus in rebus longè gratius est,quàm ea quæ vsitata & legitima ratione contingunt.

Vter præferẽdus,doctor nobilis an ignobilis.

7 ¶ Sed nõ desunt,qui huic opin.reclamãt.In primis Cyn.in d.l.prouideodũ. C.de postul.vbi dicit quòd præferẽdus est is,qui sua virtute,& parentũ imaginibus pollet,ei qui altero tantũ inoititur,quem sequitur Bal.vt à nonoullis citatur,sed non reperi in meo codice,in l.cum plures.§.1.ff.de admin.tut.& Panor.in c.1.in 1.not.de don.& Iac.Aluar.in c.1.§.cæteri,col.3.vers.quæro quis magis,tit.quis dic.dux.com.mar.Et hoc quoque voluit Bal.ipse in d.l.nobiliores,in fi.C. de cõmer.& merc.cùm dicit nobilem dici tribus modis.Primo,genere,& ita (inquit) vulgus accipit. Secundo,virtute,& ita philosophus accipit.Tertio,vtroque,& ista est(ait) perfecta nobilitas,scilicet generositas animi magoitudine decorata.Idem in l.nemini,io fi.C.de aduoc.diuer.iud.dicit simpliciter,quòd si duo suot æqualis scientiæ,is est magis honorãdus,qui est de meliori sanguine,per illum tex.quem sequitur Fel.in rub.de maior.& obed.col.1.& in c.clerici,col.2. versic. doctorqui est,& ibi Philip.Dec.de iud.& idem Fely.in c.super eo,le 2.col.peo.de testib.& Ant. Cors.in repet.c.grandi.col.9.de sup.negl.prælat.Et hoc quoque voluit ipse Bal.in l.vlt.in princ. per illum tex.& ibi quoque Corn.in vlt.not.C.comm.de leg. & Ludo.Bolo.in auth.habita,col. 20.vers.sed sumpta occasione.C.ne fil.pro patr.Et ante hos omoes voluit Host.Alioquin nobilitatis contẽptor in c.venerabilis,in verbo,non multos,de præb.cùm dicit,quod si quæratur de nobili,& ignobili,æqualibus meritis,& scientia,semper nobilis erit præferendus, quia nobilitas gradum adiicit,sicut cõstitutus in dignitate vel personatu.c.dudũ,le 1.§.1.de elect.& facit(inquit) l.quod si nolit.§.qui mancipia.ff.de ædil.edict.& c.de multa,io fi.de præb.& c.vlt.60.dist.

De eadem re.

8 ¶ Et hoc generale est,vt qui duplici digoitate cohonestatus est,prçferri debeat ei qui alterã tantum habet.Sic & doctor vtriusq; iuris,præfertur doctori vnius tantũ,secundum Hostien.Panor. & alios in c.1.de consang.& affi.Io.And.Panor.& recentiores in d.c.clerici,de iud.Fel.in d.rub. de maior.& obed.Ias.in l.cohæredi.§.qui discretis,col.1.ff.de vulg.& pup.Sic comes & baro prçfertur comiti tantũ,aut baroni,secundũ Bal.in l.sed & milites.ff.de exc.tut.quem sequitur Fel. & Philip.Dec.in d.c.clerici,ille col.vlt.hic 4.de iud.vbi per hoc dicunt,quòd miles & doctor præfertur doctori tantũ aut militi,vt etiã voluit Alex.in l.cẽturio,col.5.vers.adde tamen. ff.de vulg. & pup.Sequitur etiã Philip.Dec.qui & illud superius adscribit cons.161. pro domino præposito, col.1.vers.3.cõsiderandũ.Sunt enim duo vincula fortiora vno,vt alibi longè latéq; tractabimus.

Duplex dignitas simplici præferenda.

9 ¶ Cæterũ illud sciendũ est,vbi scientia requiritur,eam,si desit, minimè suppleri per nobilitatem, vt magna authoritate affirmat Bal.testimonio Iac.Aret.in l.io dãdo,per eum tex.ff.de tut.& cur. dat.ab his.Ideo,vt subdunt,oobiles cũ promoueri cupiunt ad gradus,aut magistratus,in quibus scientia requiritur,examinantur vt cæteri ignobiles.Quanquã ex nonnullorũ sententia,mediocris doctrina in nobilibus æquipollet paulo maiori doctrinç in igoobilibus,vt videre licet apud Barb.cons.35.sapiẽter.col.1.lib.2. Nam & in simili,nobilitatẽ pauperem cum diuitiis ignobilibus compensari,vt voluit Bal.in c.super eo,le 2.de testib.de quo suprà diximus.c.3.nu.20.cõque vlt.

Scientiæ defectum non suppleri per nobilitatem.

10 ¶ Sed si verũ dicere volumus,maior eruditio io nobilibus requiritur,quàm in ignobilibus. Nemo enim sanæ mẽtis negare potest,doctrinã & eruditionẽ,si quicquã aliud, nobiles decere atq;

Scientiã maximè nobiles decere,& principes.

eobonest

cohonestare: Contrà verò ignoratione disciplinarũ dedecere admodũ ac dehonestare, testimonio Q. Munij, cuius eam sententiã retulit Pomp. in l. 2. ff. de orig. iur, Turpe esse Patritio & nobili viro ius ignorare. A qua non admodũ abhorret, quod Ammianus Marcellin. de Orphito, summæ nobilitatis viro, scribit, Vir (ait) prudens & forensium negotiorũ oppidò gnarus, sed splẽdore liberalium doctrinarũ minus, quàm nobilem decuerat, instructus. Tradit Diodor. Sicul. lib. 1. c. 2. Aegyptios & Saitas suam rempublicã in tres ordines diuisisse, primũ autẽ gradum fuisse nobilium, qui præ cæteris doctrinæ dediti maiore honore digni haberẽtur. Quódq; admodũ vituperatur Licinius ille Imperator, aliàs etiã nõ admodũ laudatus, qui literis adeò infestus erat, vt virus ac pestem publicã eas appellaret, vt tradit Aurel. Victor in vita Cõstantini, Cõstantij & Helenæ filij. Eo autem mores apud Gallos deciderunt, vt qui se nobiles esse gloriantur, nihil magis obesse nobilitatis decori existiment quàm literas, cùm nihil contrà magis eam illustret, & ornet.

Licinius imperator dicebat literas virus & pestem publicam.

11 ¶ Vellem vt illi saltẽ historias noscerent, ex quibus intelligerent maximos principes, reges, imperatores alios alijs artibus & scientiis, alios omnibus instructissimos fuisse, & ex illis nonnullos quoque libros scripsisse, quibus suam eruditionem testatissimam posteris reliquerunt. Numam Pompiliũ dico, secũdum Rom. regẽ, Alexandrum Magnũ, Iubam Mauritaniæ regem, Mithridatem, Iulium Cæsarem, & cæteros duodecim Imperatores, & præterea Neruã, cuius carmina laudantur Martiali lib. 8. & 9. & Plin. lib. 5. epist. ad Aristonem: Hadrianum, Aelium Verum ab ipso Hadriano adoptatum, Aurelium Antoninũ Pium, alterũ Antoninũ Philosophum, alterũ item Verum, ipsius Antonini in imperio consortem, Pertinacem, Saluium Iulianum, quem iuris peritissimum fuisse scribit Eutropius, Septimium Seuerum, Græcis & Latinis literis eruditissimum, Pescennium Nigrũ, Opilium Macrium, Clodium Albinũ, qui se imperatorem nominauit, Alexandrum Seuerũ, Gordianos patrem, & filium, Gallienum, alterum Iulianum, cuius extant multi libri, sed cui, vt verũ dicam, magis obfuit eruditio, quàm profuit. sed id non fuit sciẽtiæ vitium, sed hominis, & Libanij, & aliorũ præceptorum, qui illum à religione nostra dimouerunt, Theodosium ex Aurelio Victore in vita illius, Federicũ secũdũ Germanorũ Imperat. Grecè & Latinè doctum, & in primis Astronomiæ studiosum, Zeutam Dicenæum, & Zalmoxen Getarum, Scythatúmque reges ex Iornande de origine Getarum: Chosroem illum magnũ Persarũ regem, de cuius doctrina & eruditione multa scribit Agathius lib. 2. Historiarum peregrinarũ, & Alphonsum omnium scientiarum, & præsertim astrorum peritissimum. In qua multos ab eo libros cõscriptos etiamnum videmus. Et ne nostros reges prætermittamus, Robertum illum Gallorũ regem, cuius etiamnum cantantur in nostris templis hymni & diuinæ aliæ cantiones, Franciscum primum eius nominis, patrem Henrici regis nostri, cuius quanta doctrinarum artiúmque eruditio fuerit, videbis in orationibus eiusdem funebribus, editis à viris longè doctissimis, & quibus cum principe ipso erat quotidiana consuetudo. Denique Plutarchus librum scripsit hoc titulo, In principe requiri doctrinam, breuem quidem illum, sed dignum qui noctésque diésque in manibus, ore, oculis, memoria, & sermone principum versaretur.

Reges et principes docti.

Princeps an, & quomodo, & quos nobilitet, & quæ inde sequuntur. CAP. VI.

1 PRinceps quem vult, nobilitat, Bald. in l. sacrilegij, C. de diuer. rescript. Quem sequitur Iaf. in l. omnium, in 1. not. C. de testa. & ante illum Bart. hanc nobilitatem ciuilem & politicam appellãs in d. l. 1. in multis locis, & ibi post eum Iac. Plat. col. 2. C. de dign. Vbi & huiusmodi nobilitatem ita definiunt, Est qualitas illata per principatum tenentem, qua quis vltra honestos plebeios acceptus ostenditur. quam diffinitionẽ sequitur Imo. in c. de multa, ad fin de præb. Panor. in c. 1. col. 2. de pur. can. & Iac. Alua. in c. 1. §. cæteri, col. 3. tit. quis dic. dux. com. marc. Io. Rayn. in d. tract. nobilitatis, in 1. q. princ. Guid. Pap. decis. 196. nobilis, col. 2. & consil. 65. viso themate, col. 12. vers. sicut enim, & Soc. cons. 246. subtiliter, col. 2. & Franc. Purp. in l. 1. char. 12. vers. tertium ponũt exemplum. ff. de offic. eius cui manda. est iurisd.

Princeps quẽ vult nobilitat. Nobilitatis diffinitio.

2 ¶ Et in hac etiã op. fuit Alber. in l. imperatores, in princ. ff. de decu. dum ex eo tex. no. nobilitates procedere à principe. Iac. Alua. qui idẽ dicit in c. 1. col. 2. vers. no. quod in declarãdo, & ibi Matth. Affl. col. 8. vers. 10. & vlt. tit. quis dic. dux. Nec immeritò (inquit Alua.) quia is dicitur nobilissimus. l. quæris. ff. de nat. rest. & Paul. Cast. in l. quoties, in fi. C. vbi Sen. vel clarif. vbi dicit per illum tex. quòd nobilitas prouenit à principe, & conf. 22. visis omnibus, col. 2. lib. 2. vbi dicit quòd illi propriè dicũtur nobiles, quos princeps nobilitat, & quòd propterea rescripta loquẽtia de nobilibus, de istis sunt intelligẽda, & ipse Matth. Affl. in c. si rusticus. col. 1. in 4. not. tit. de pace ten. Quibus cõcinit quod scribitur Hester 6. Hic honorabitur, quẽcunq; voluerit rex honorare: & quod scribit Plin. in Panegyr. Cæsaris esse, vt nobiles cõseruet & efficiat. Et in hanc sententiã Solon dicebat eos qui apud reges in pretio erant, esse calculis similes, quibus in exponẽdis rationibus vtimur. Vt enim illi interdum maiorẽ numerũ, interdum minorẽ significant: ita & reges horũ quẽque, prout libitũ fuerit, aliquando illustrẽ & inclytũ, aliquando obscurum habere & ignobilem.

Nobilitas à principe.

Nobilis propriè quẽ princeps nobilitat. Regum familiares calculis similes.

3 ¶ Et huiusmodi principis nobilitationem admonet Bud. in annotationib. Pandect. super. l. vlt. col. 5. ff. de Senat. Latinè dici apud nostros Iuriscõsultos, aliósque idoneos scriptores, natalium restitutionem. Neque enim solum natalibus restitui libertum, vt patronatus obseruantia liberetur:

Nobilitas à principe data dicitur natalium restitutio.

retur:sed etiam plebeium,cùm ad nobilitatem asciscitur,quamuis antea nunquam inter nobiles fuerit. Distinguuntur enim nobiles ab eis,qui ingenuitatē intactā illibatámque non habent,sed aliqua conditione obooxiā:cuiusmodi sunt plebeij omnes,qui ipsi maioréſve eorū seruitutem aliquā seruierunt. Propterea igitur dicuntur restitui oatalibus,qui ad nobilitatē vocantur,quasi absterſa natalium plebeiorū sordida cōditione,& in priscam communémque,ab initio, generi humano iogenuitatem repositis illis,qui hoc beneficio affecti suot. Plin.ad Traian. Postulantibus,ait,quibusdam, vt de cognoscendis liberis, restituendísque natalibus secuodum epistolam Domitiani scriptam,Minutio Ruffo,& secundum exempla Procōsulum ipse cognoscerem,respexi ad Senatusconsultum pertinens ad eadem genera causarum. Et hauc sententiam coofirmant tex.in l.1.ff.de nata.rest.vbi etiam ingenuus natalibus restituitur.vbi tamen Accursius,vim vocabulorum ignorans,aliter exposuit:Et alibi differunt iura ingenuitatis impetrare, & natalibus restitui.l.etiam fœminæ.ff.de iure aur.annul. Ex quo planè constat,natalium restitutionem non ad libertos tantùm pertinere,vt ingeouitati restituantur,sed & ad ingenuos quoque

4 ¶ Quanquā huic sentētiæ nōnihil refragari videtur,quòd nobilitas ex iure naturali esse non videatur,ex tex.in l.quod attinet.ff.de reg.iur.vbi ita scribitur,quod ad ius oaturale attinet,omoes homines æquales sunt,propterea alibi scribitur, naturā inter homines cognationem quandam cōstituisse.l.vt vim.ff.de iust.& iur.& §.ius autē geotium,Instit.de iure nat.gen.& ciuili. Hincque Marius apud Salust.in Iugur.clamat,naturam vnam & communem omnium esse,quod alibi retulimus Aegyptij,qui se omnium vetustissimos esse creduot,omnes æqualiter nobiles existimabant. Ideóque cum quis mortuus esset,in oratione funebri nihil ab his referebatur,quod maiores aut consanguineos eius respiceret, vt Græci facere solent, vt tradit Diodorus Bibliotheces, lib.1.cap.5. Vt his facilè credam,qui oobilitatem nō inter bona naturæ,sed fortunę siue externa collocant,vti Aristot.apud Laërtium in vita illius,& videre licet apud ipsum Arist.lib.2. Rhetoricor.ad Theodecten,c.15. Eandémque fortunam appellat eiusdem lib.c.12. Quamuis ipse,veluti secum pugnans,in eod.lib.c.9.eam ponat inter bona naturæ. Sed tu hîc videas quæ scribam inferius eod.c.quo de his loquimur,qui adeò sibi de nobilitate gloriantur. *Nobilitas an sit de iure naturali.* *Aegyptij omnes æquales esse existimabant.* *Nobilitas an inter bona fortunæ an naturæ.*

5 ¶ Quod tamē diximus principem,quem vult,nobilitare,intelligit Fran. Ripa,lib.respon.2.c.26. Allobrogum,2.col.2.vers.1.quia iura,in solo Imperatore procedere,non item in reliquis principibus,etiā non recognoscentibus superiorē,vt dicit velle Bar.in l.1.col.9. C.de dign.lib.12. Nam & aliàs(inquit)videmus non tantam esse in istis maiestatem,quantam in Imperatore,vt in simili probat Soc.cons.275.in causa fratrum,col.4.vers.si verò & tertio,cum multis seq.lib.2. Et constat (inquit Ripa) exemplo stellarum , quarum spleodor non æquè lucet sicut spleodor solis. Hincque negat ius esse D.Delphino nobilitandi,etiam si superiorem ooo recognosceret. *An inferiores imperatore possint nobilitare.*

6 ¶ Hinc miror Ripam,virum alioqui doctissimum citasse Bar.in suam illam senteotiam,cum expressè tenuerit cootrarium in d.l.1.col.9.versi.sequitur in definitione,per principatum, de dign. lib.12.dum ita propemodum scribit,& post eum Io.Plat.col.3. Ille qui tenet prioeipatum,potest dignitatem concedere,non alius.l.si constat.ff.de appell.& c.2.extrà de elect. Intelligo generaliter,siue sit is qui teoet principatum omnium,vt Deus, qui quandoque istas dignitates & oobilitates immediatè coostituit,vt lib.1.& 2.Reg.quibus Saul & Dauid titulo regio,proindéque nobilitate insigniuit:Siue de principe vniuersali huius orbis,vt est princeps Romanus, cuius sunt omnia.l.bene à Zenone. C.de quad.præscript.& l.deprecatio. ff.ad leg.Rhodiam de iactu. Siue sit alius princeps inferior,vt rex,marchio,dux,vel magnus comes,aut etiam populus,cui ius est condendi leges in suos.l.1.ad princip.& l.vt gradatim.ff.de mune.& hon. Nam & per leges conceditur uobilitas,vt per totum illum lib.12. Hæc ille. Sed & ibi col.vlt.dicit quòd populus qui habet iurisdictionem,potest nobilitatem inducere. Bald.autem consil.327.pridiè,ad fi.lib.1.respondit principem eadem posse,quæ imperator. Et facit quod dicam,infrà,num.10. *De eadem re.*

7 ¶ Fateor tamen nobilitatem ab imperatore,vel rege non recognoscēte superiorem,cuiusmodi rex noster est, anteponi alteri nobilitato ab inferiore, qui nobilitare potest, vt expressè voluit Io.Rayn.in tract.nobilitatis,in 3.q.3.quæst.princip. & ante eum Andr.Iser.in c.1.§.vlt. & ibi quoque Mart.Laud.& Car.Alex.qui id cap.nulla §.distinctione legerunt,vterque col.2.tit. quis dic. dux.com.marc.per tex.in l.2.ff.de alb.scrib.in l.restituendæ,in fin: C.de aduo.diuers.iud. Addit Card.c.per tuas,de maior.& obed.& id quoque satis probatur ex d.§.cæteri. *Nobilitatus ab imperatore,uel rege, præfertur nobilitato ab inferiore.*

8 ¶ Sed quibus & tu addes alia iura præferētia receptos à maiori siue digniori, cæteris receptis ab inferiori,etiā si illi sint tempore posteriores,videlicet c.hi qui.de præb.lib.6.vbi Io.And.id trahit ad milites,& ibi quoq; post eum Pet.Anc.in 3.no.Dom.& Philip.Franc.vterq; in 1.no. gl.in d.l. restituēdæ,& ibi quoq; Alberic.de aduo.diuers.iud.& gl.in c.episcopos, & ibi quoq; Domi.17. dist.& gl.in c.Dominus ooster,in verbo,elegit.93.dist.& in c.filiū.1.q.1. Innoc.in c.statuimus,de maior.& obed. Alberic.in d.l.2.& ibi quoque Bar.qui eam l.legit cum l.1.ff.de alb.scriben. Lucas Pen.in l.1.C.de Eque.dign.lib.12. Nam,vt subiungit,alia est claritas solis,alia stellarum,vt scribit D.Paul.1.ad Cor.15. Panor.& alij in d.c.per tuas,de maior.& obed.& in c.postulasti.ext.de concess.præb.Rom.io repet.l.si verò.§.de viro.in 29.falleot.ff.sol.matr.Mart.Laud.in tract.de principibus,tit.de dignitatibus,vers.15. Fel.in rub.de maior.& obed.col.2.vers.miles imperialis, & in c. clerici,ad fi.extrà de iud.Ias.in l.moribus.§.prius,col.3.vers.limita oisi iuoior.ff.de vulg.& pupil. *Semper præferri qui a maiore receptus est.*

Chasse.

Chasse.in suo catalogo gloriæ mundi (nihil enim nocet & hunc citare) parte 10.consid.31. & Matth. Afflict.in constit.Siciliæ,incip.constitutione præsenti,in 2.not.

9 *Princeps tacite nobilitat.*

¶ Nec solùm is nobilis est quem princeps expresse nobilitat:sed & plerunque tacitè,& sine alia expressa nobilitatione, quis à principe, aut alio huiusmodi potestatem habente nobilitatur, vt nũcupatim tradit Bar.in d.l.1.col.vlt.C.de dign.per l.de quibus.in fi.ff.de legib. vbi ita scribitur: Nam quid interest suffragio populus voluntatem suam declaret,an rebus ipsis & factis?Cui adde text.in l.recusari.ff.de acquir.hæred.vbi etiam gl.not.nihil referre verbis,an re aliquid fiat, & multa in id citat,cum aliis multis sim. Imò verò,vt & id addam,multò amplius est facere,quàm pronunciare.l.si tamen.§.ei qui seruum.ff.de ædil.edict.& c.cùm dilecti,de app.ex quo not.glos. quòd plus est factis demõstrare,quàm verbis,& in id etiam quædam allegat.Ideo Bal.in rub. C. de iure empby.dicit,quamlibet dispositionem magis ex re ipsa,quàm ex verbis diiudicari.quod pro not.citat Philip.Dec.in c.ad audientiam,de app.vbi & alia quædam allegat.

10 *Nobiles efficiuntur qui lateri principis adhærent.*

¶ Et id quidem speciatim in materia nobilitatis,multis modis & speciebus à nostris annotatum comperio.Primùm enim,si quis lateri principis,ipsius permissu adhæreat,nobilis efficitur.Ang. in l.omniũ,col.1.& ibi post eum Franc.Aret.& Philip.Corn.vterq; in 3.not.& Ias.in 1.not.C.qui testa.fac.poss.Et Franc.Purp.in l.1.col.18.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd. & plerique omnes, per tex.quem Ang.dicit not.in l.1.in illis verbis,quos nostri lateris comitatus illustrat.C.de præpos. lab.lib.12.vbi & hæc quoq; not.Io.Plat.Cui adde aliũ not.text.in l.1.C.de dome. & protect. lib.12.cùm dicitur,Si his bonorificentia non deferatur, qui contingere nostrã purpuram digni æstimati sunt.Et facit l.vlt.C.de excus.tut.ibi,circa latus nostrum militantes.Et facit quod scribit Ang.Aret.in §.vlt.col.1.Inst.de except.cùm loquitur de tabellione,qui est ad latus principis.

11 *Qui ex genere nobili est, quare & quomodo nobilitatur.*

¶ Ex eo item princeps aliquem nobilitare videtur,quòd is sit ex genere nobili,tanquam scilicet non ex eo tantùm,quòd sit ex genere nobili,sit nobilis, sed quia,ob eam originem, princeps illum suis legibus nobilitat,vt expresse voluit Bart.in l.vlt.C.de incol.lib.10.per illum text.in illis verbis,genere nobilitamus.Cui similis est alius tex.in l.mulieres.C.de dign.lib.12.Et id quoque non obscurè voluit Bar.in l.1.col.5.vers.& ista est vera,eod.tit.per d.l.mulieres. Nam & alibi supra c.2.nu.44.verùm prius mihi,& seq.ostendimus genus & nobilitatem esse diuersa.

12 *An nobilitetur is cui princeps insignia tribuit. Ignobilibus an liceat insignia quæ arma vocant,habere.*

¶ Sed ex eo quòd princeps alicui arma siue insignia concesserit,videtur & illi nobilitatẽ cõferre,vt dicit Io.Rayn.in tract.nobilitatis in 1.q.3.q.princ.Ex quo videtur intelligere Rayn.non nisi nobilibus licere,deferre armorum insignia. Nam nulla alia ratione videri potest princeps conferre nobilitatẽ,concedendo insignia,nisi quia insignia sunt nobilium tantùm : & propterea ea concedendo videtur,& eam qualitatem cõcedere,quæ ad ea deferenda requiritur,arg.l.quidam consulebat,& ibi not.ff.de re iud. Nec enim refert,vt dicit ipse Rayn.dictisne,an factis quis animum suum declaret,per not.in l.de quibus.ff.de legib.cum concord.alibi à me traditis.

13 *De eadem re.*

¶ Et hoc quoque,videlicet non licere plebeiis,hęc arma deferre,videntur sentire Ant.& Panor. in c.dilecta,in vlt.not.de excess.prælat.dum trifariam distinguens insignia,dicit quędam esse insignia singularis dignitatis,quibus scilicet vtuntur reges, principes,& nobiles, & istis non posse priuatas personas vti.Quæ sententia potest comprobari,authoritate Ouidij lib.7.Metamorpho. loquentis de Aegeo & Theseo eius filio,

Sumpserat ignara Theseus data pocula dextra,
Cum pater in capulo gladij cognouit eburno
Signa sui generis.

Insignia gentilitia & familiaria.

Quibus verbis satis declarat sua cuiq; generi insignia pecularia fuisse,quæ Gentilia vocare possumus,& familiaria,id est,cuiusque familiæ propria ac peculiaria.Sueton.in Caligula c.35. Cætera familiarium insignia nobilissimo cuique ademit,Torquato torquem,Cincinnato crinem.

14 ¶ Sed & id probari potest aliorum veterum scriptorum testimonio, qui stemmata,& imagines, siue statuas , tanquam nobilitatis tantùm insignia vsurpabant. De primo illud est Iuuenalis in fronte Saty.8.

Stemmata quid faciunt?

Stemma nobilium.

Quem locum enarrans Accurs.in l.stemmata.ff.de gradib.affin. nõ malè scribit,illic accipi pro sanguinis nobilitate.Illúdque Statij lib.Syluar.3.Syl.3.

Non tibi clara quidem senior placidissime gentis
Linea,nec proauis demissum stemma.

Et iterum lib.Syluar.4.ad Marcell.

Stemmate materno fœlix,virtute paterna.

Et Martialis lib.5.Epigr.36.

Longúmque pulchra stemma repetit à Leda.

Et lib.1.Epigr.120.

Atria Pisonum stabant,cum stemmate toto.

Et Persius Saty.3.

— An deceat pulmonem rumpere ventis.
Stemmate quod Thusco ramum millesime ducis.

Stẽma quid et unde dicitur. στεφάνωμα. στέφω.

Et Plin.lib.35.c.2.expressi cera vultus singulis disponebãtur armariis,vt essent imagines,quæ comitarentur gentilitia funera, sempérque defuncto aliquo totus aderat familiæ eius , qui vnquã fuerat,populus.Stemmata verò lineis discurrebant ad imagines pictas.Et Sueton.in Nero.c.37. Obiectum est Cassio Longino quod in vetere Gentilium stemmate C.Cassij, percussoris Cæsaris,imagines retinuisset. Stemma autem à Græco dicitur,quasi στεφάνωμα, nam στέφω, corono

significat,

significat,& στέφανος coroua,ex quo στέμμα coronamentũ,nã & hæc insignia gẽtilitia, vt & nũc quoque videmus,insigi depingíque solebant in medio coronæ ex multis floribus compositę.Et hinc stẽmata pro insignibus dici cœpta.Scio tamen Alciatũ non semel scripsisse, in his locis & similibus,non stemmata,sed schemata legi oportere,scilicet lib.vlt.de verb.sig.& lib.Parergôn 2. cap.30.ob id quòd Stemma pro corona accipitur, σχῆμα autẽ pro imagine & facie quadã,vti optimè probat. Et certè vt Schemata illis locis bene conuenissent:ita nec stemmata malè, ob eam quam diximus rationem.Et non est admodum verisimile,tot loca apud tot authores in illo verbo fuisse corrupta.Scio autem Sophoclis interpretem in Oedipode,tyranno scripsisse stẽma esse lanam ramo circumuolutam.De quo si plura scire velis,lege Nannium Alcmarianum Miscellaneorum lib.7.

στέφανος.

Schemata.

15 ¶ De secũdis,scilicet imaginibus & statuis præter loca prædicta,Cice.in prin.secundę orationis, de l.Agraria.Est hoc in more positum,Quirites,institutóque maiorum,vt ij qui beneficio vestro imagines familiæ suæ consecuti sunt,eam primam habeant conditionem,qua gratiã beneficij vestri cum suorum laude coniungant.Et Horat.de nobilibus,loquens Ser.lib.j.Sary.6.

Imagines & statuæ nobiliũ.

—Et fama seruit ineptus,
Qui stupet in titulis,& imaginibus.

Et Propertius lib.1.Eleg.5.

Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti.
Nescit amor priscis cedere imaginibus.

Et Ouidius in carmine ad Pisonem,

Nam quid imaginibus,quid auitis fulta triumphis
Atria,quid pleni numeroso consule fasti
Proficerent,si vita labat?perit omnis in illo
Gentis honos,cuius laus est in origine sola.

Quod nos alibi ad aliud citauimus.
Et Martialis lib.2.ad Quintilianum,

Atriáque immodicis arctat imaginibus.

Sallustius in Iugurtha ostẽdens Marium ignobilẽ fuisse sine maiorum imaginibus.Et Seneca de remediis fortuitorum ad Gallionem,Inuenies(inquit)bonam vxorem,si nihil quæris nisi bonã, dummodo ne imagines proauósque respicias. Et Plinius ad Spurinam lib.epi.5. Mirè inquit,cupio,ne nobiles nostri nihil in domibus suis pulchrũ,nisi imagines habeãt.Et alibi videlicet li.8. ad Fabatum prosocerum,subitas imagines appellat nobilitatẽ non multum antiqnã,sed repentè,& quodam fortunæ beneficio quæsitam. Neque enim(inquit)ardentius tu pronepotes,quàm ego liberos cupio.Quibus videor à meo,tuoq; latere pronũ ad honores iter,& audita latius nomina,& non subitas imagines relicturus.Et Valerius Maximus li.3.cap.8.quod de Cõstantia est, Sine vllis,ait,imaginibus nobilẽ animũ.Et Suetonius in Vespasiano c.1.Gens Flauia obscura illa quidẽ ac sine vllis maiorũ imaginibus.quod & nos alibi ad aliud citauimus,&c.Ammianus Marcellinus lib.14.Cato(inquit)Censorius à quopiã interrogatus, quam ob rem inter multos nobiles statuam non haberet,Malo,inquit,ambigere bonos,quã ob rẽ id non meruerim,quàm(quod grauius est)cur impetrauerim, mussitare.Id quod etiã retulit ante eum Plutarchus in vita, atque apophthegmatis illius,itẽque in Politicis ad Traianum. Et huc quoque spectat illud Ezechielis 26.c.Statuæ tuæ nobiles in terra corruent.Ius autẽ istud imaginum, siue statuarum, nõ omnibus passim competebat,sed his tantùm qui in magistratu fuissent.Ideoq; Tullius non nisi in Aedilitate id ius assecutus est,vt videre licet apud eundẽ,in vltima in Verrem actione, & ex eo expendit Alc.in d.lib.2.Parergôn,c.30.Quod & magis confirmat, hæc iura nobilitatis esse propria.

Ius imaginum non nisi magistratibus competere.

16 ¶ Propterea Budæus,vir antiquitatis peritissimus,existimat pro huiusmodi stẽmatis & imaginibus,posteriora tempora insignia gentilitia habuisse,quæ vulgo arma vocantur.Sicuti etiam videtur intellexisse Bal. inter con.Ang.con.quidem 281.Martinus.Io.de Florentia, col.3.dum intelligit maiorum imagines,de quibus loquitur l.lex quæ tutores.C.de admi.tut.pro armis,quæ vocamus,& ante hunc Bart.in l.eorum qui.ff.de pœnis,intelligens tex.ibi loquentem de statuis dãnatorum detrahendis,de huiusmodi armis,siue insignibus:sicuti etiam intelligit Ro.sing.476.eorũ arma.Quas quidem statuas Cicero,de eadem re loquẽs,imagines appellat in oratione pro Sylla. Nam tempore quidem,ait,si erit vestro iudicio liberatus,quæ habet ornamenta,quę solatia reliquæ vitę,quibus lætari & perfrui possit.Domus erit,credo,exornata,aperientur maiorum imagines,ipse ornatũ & vestitũ recuperabit.Omnia iudices,hæc amissa sunt, omnia generis, honoris, nominis insignia atq; ornamenta vnius iudicij clamitate occiderunt. Fuerat autem Sylla antea ambitus dãnatus,qua damnatione omnia hęc amiserat.De huiusmodi autẽ imaginibus fit etiam mentio in nostris legibus,in l.iniuriarum.§.si quis de honoribus.ff.de iniur.& in l. capitaliũ.§.ad statuas,iterùm ac tertiò.ff.de pœnis.vbi & de statuis fit mentio,& in l.si legatũ,in prin.ff. de ope. pub.vbi etiam de vtrisque.Cæterùm ex illis locis Plinij & Suetonij citatis num.ab hinc 2.apertè vides stemmata & imagines non eadem esse.

Iterum de stẽmatis, imaginibus & statuis.

17 ¶ Attende tamen Lector,quòd Pano.in d.c.dilecta,dum dicit,non licere priuatis personis arma, siue insignia nobiliũ deferre,non per hoc videtur plebeios huiusmodi armis interdicere, sed illud tantùm,ne possint nobilium armis vti,quod patet ex l.1.C.de his qui poten.no.quã ipse allegat.Fac enim,vt id illi addas,more cuiuspiam gentis alia esse nobilium insignia,alia ignobiliũ,vt

Iterũ an ignobiles arma possint habere.

apud Agathyrsos humiles,id est,ignobiles,minutis,rarisq; notis,id est,insignibus:nobiles verò la tis,fucatis & densioribus vtebãtur,vt scribit Ammianus Marcellinus,quod nos alibi,ad aliud retulimus:Certè ignobiles nõ possent notas & insignia nobilium vsurpare,ex sententia Pan.Qui tamen mox subdit,quòd quilibet,nulla facta distinctione oobiliũ & ignobiliũ,potest sine principis cõcessione,sibi assumere certa insignia siue arma,sicuti & nomina, vt ab aliis dignoscatur, per l.ad cognosceodũ.C.de inge.manu.& §.si quis in oomine,Instit.de leg.quod & voluit ante illum Bart.quẽ tamen nõ allegat,in tract.de insig.& ar.col.j.vbi & ad hoc alia quædã allegat. Et ibi quoque expresse videtur velle,plebeios posse arma deferre,dum dicit esse quædã insignia nobilium,quædam populariũ.Et hęc quidem,consuetudo apud nos approbauit. Fateor tamẽ non posse ignobilem,sibi propria autoritate,insignia cuiuspiã nobilis assumere, sicuti iã diximus ex sententia Bart.in d.tract.dum quærunt,au posit alter alterius arma sumere, de quo etiã per Bal. in l.j.C.quę res vend.non pos.& in c.quãto,col.1.quæritur hic vtrum vnus miles.de iureiu.& in sua disputatiooe,incip.accusatus de vi turbatiua,col.3.& Ant.in d.c.dilectæ.col.vlt.ver.vnus portat,& ibi Panor.col.1 sed an posit,& de excef.prælat.Alex.io l.si vnus,col.1.C.de test.An autẽ id posit præscribi,& quomodo,videbis apud Host.in c.cum contingat,de æta.& quali.& Io.And. in c.Abbates,de priui.lib.6.in nouuella.& Ro.sing.291.nunquid vsus insigniorum, & alios ibi à Ion.Bap.Castel.in addit.citatos.

An autẽ arma cuiuspiã nobilis.

Arma alterius an posit quis sibi sumere sed an præscribere posit.

18 ¶ Hæc autem huiusmodi armorum mentio non patitur,vt vlterius progrediamur,anteqnã illud dixerimus,Quòd,licet arma nobilium sint omnibus liberis,siue descendẽtibus veluti cõmunia, tamen remanent apud principalẽ domus,& in eo,tanquam in capite,stat splẽdor geniture,argu. l.cum in diuersis.ff.de relig.& l.cũ scimus.C.de agric.& censi.lib.11.Hæc sunt verba Bald.in l.vlt. in fi.C.pro so.Et illud sanè videmus obseruari apud nos,quòd insignia omnino plana & simplicia deferũt primogeniti nobilium.Cæteri autẽ liberi aliud quippiã illis ipsis admiscent,aut barram,quam vocant,aut etiam aliud,de quo & nos dicemus infrà,in tractatu primogenituræ.

Arma siue insignia gentilitia an liceat omnibus liberis deferre.

19 ¶ Sed iam satis de istis armis diximus,præsertim cum Bart.librũ de iis nuocupatim edidit,à nostris admodum laudatum,à Laurentio autẽ Valla miris modis suggillatũ, libro in eam rem priuatim edito,in oo maximè quod Bart.dixit,de insigniis pro insignibus,& quòd arma vbiq; pro insignibus posuit,cum arma aliud significent.Quantũ ad primum,in sententiam Vallæ ibimus, sed ita vt interim Bart.parcendũ censeamus,qui non ad normam Grammaticorum loquebatur vti oec cæteri id genus scriptores.Quantũ ad alterum,secutus est Bart.cõmunem vsum loquendi omnium populorũ,& cęterorum vtriusque iuris interpretum,ita iosignia, armorum oomine appellantiũ.& fortè ooo ineptè,aut certè oon sine ratione:quoniã pleruoque hæc insignia io armis insculpi,& autiquis,& nostris tẽporibus solebant,vt hinc armati,facie armis operta,dignoscerentur.In quo sensu accipi potest illud Virg.lib.1.Aeoeid.

Valla contra Bart.

Arma an pro insignibus dici possint.

Aut Capyn,aut celsis in puppibus arma Caici. Et lib.3.

Cristásque comantes,

Arma Neoptolemi. Tanquam scilicet cristæ illæ comantes esseot illius insiguia.

Et lib.6.

Nomen & arma locum seruant.

Quo in loeo Seruius,Arma,inquit,depicta,quod rectius de insignibus, quàm de armis propriè intellectis,imò vix de illis intelligi potest.Et rursum lib.10.

Pacem orare manu,præfigere puppibus arma.

Nam & huiusmodi insignia,puppibus quoque solebant præfigi,vt idem author ostendit codem libro 10.scribens,

—Aeneia puppis

Prima tenet,rostro Phrygios subnecta leones.

Ex quo intelligis,Leones fuisse Phrygum insignia.Et,quod hanc quoque opinionẽ adiuuat Donatus in Eunuchum Terentij enarrans eum locum,Hanecine ego,vt cootumeliá tam insigné, iu me accipiã?scribit insignia armorũ esse. Cęterùm Virgilius insigne singulariter,pro eo quod arma vulgò dicimus,videtur posuisse lib.7.Aeneid.

Leones arma Phrygum.

Clypeóque insigne parentum

Centum angues,cinctámque gerit serpentibus hydram. At idem lib.8.insignia dicit,

Ipse oratores ad me regníque coronam

Cum sceptro misit mandatáque insignia Tharcon.

Insigne singulariter pro armis.

Ex quibus etiam regum fuisse propria quædam insignia intelligis.

20 ¶ Nec illud postremò in hac insigniorũ,siue armorũ mentione prætermitteodũ ducimus, fuisse quibusdã nobilibus naturalia,& ab vtero corpori infixa,atq; impressa,& insculpta insignia.Scribit enim Hyginius fabularum c.72. omnes,qui ex Dracootea gente erant,in corpore gentilium insigne habuisse.Iust.lib.15.tradit Laodicem Seleuci matrẽ,cum nupta esset Antiocho,viro claro inter Philippi Macedonis duces visum esse sibi per quietem,ex coocubitu Apolliois coocepisse, grauidam factã,munus concubitus,annulum à Deo accepisse,in cuius gemma,anchora sculpta esset,iussamque id donum filio,quem peperisset, dare. Admirabilẽ hunc visum fuisse,& annulũ, qui postera die,eiusdẽ sculpturę in lecto inuentus est:& figuram anchorę quę in femore Seleuci nata

Insignia quibusdã naturalia.

Seuleuci regis naturale insigne anchora.

nata cum ipso paruulo fuit. Quamobrem Laodice annulum Seleuco eunti cum Alexandro Magno ad Persicam militiam edocto de origine sua dedit, vbi post mortem Alexādri occupato regno Orientis, vrbem condidit, ibiq; geminæ originis memoriam consecrauit. nam & vrbem ex Antiochi patris nomine Antiochiā vocauit & cāpos vicinos Apollini dicauit. Originis eius argumentum etiā posteris mansisse. Siquidem filij nepotésque eius anchorā in femore, veluti notam generis naturalem habuere. Ex quo illud Ausonij in vrbium Catalogo, vbi de Antiochia & Alexandria,

— Illa Seleucum
Nuncupat ingenitum cuius fuit anchora signum,
Qualis inusta solet generis nota certa, per omnem.
Nam soboles seriem natiua cucurrit imago.

Hincque Seleucus ipse pro signaculo in annulo deferebat anchorā nauticam, vt scribit Clemens Alexādrinus Pædagogi lib.3.c.11. Sed & Heliodorus Phœniceus libro historiæ Aethiopiæ.10.eodémque vlt. Charicleam Hydaspis Aethiopiæ regis filiam, habuisse tradit insigne progenitorum in brachio quod quidē nigrum erat, & rotūdum instar lapidis Hebeni, ex quo agnita est filia ipsius Hydaspis. Plinius lib.7.c.11. scribit quarto partu Dacorū originis notā in brachio reddi. Super quo loco tamen vide Budæū lib.2. de Asse. Plutarchus quoque in Theseo tradit illum insigne nescio quod in corpore habuisse, vnde illi nomen Theseo. *Insigne liberorum regū Aethiopiæ. Dacorum.*

21 ¶ Præterea princeps eum tacitè nobilitat, cui consiliarij munus, in curia parlamēti, vt vocāt Parisiensis, aut alia suprema cōtulit, exēplo Senatorum Ro. quibus dignitas Clarissimatus (ita enim quædam ll. nostræ, & alij nonnulli appellant, vt diximus suprà c.2.nu.11. sed vt redeamus) collata censebatur. l. fœminæ. ff. de Senato. & in rub. vbi Sena. vel Claris. & in l.1. vbi id not. Bart. col.1. & iterum in l. si Senator. C. de dignit. lib.12. in quibus viri Clarissimi vocantur. Ex quo Alexander Seuerus præf. præt. Senatoriā addidit dignitatem, vt viri clarissimi essent, & dicerentur, vt in eius vita scribit Lampridius. Sed & alibi Senatores dicuntur Illustres, scilicet in l. vlt. ff. de Sena. Sunt enim qui dicunt, vtrorumque eandem esse dignitatem, vt licet videre apud doct. præsertim recētiores in l.1. ff. de eo cui mādata est iuris. Cicero autem nobilissimum Senatorē vocat lib.2. epist. fa. epist.7. Vnde & Senatores liberi sunt, & immunes ab omnibus oneribus, omnibúsq; sordidis, extraordinariísq; muneribus. l. Senatorū, & l. nemo. C. de dignit. lib.12. Sunt enim pars corporis principis. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maie. Hincque Imperator in l. ius Senatorū. C. illo tit. de dignit. dicit eos esse eius ordinis, in quo, ait, nos quoq; ipsos numeramus. Ex quo & illud continuò sequitur, illos esse nobiles, vel si nihil aliud esset, ex iis quę diximus suprà nu.9. nec solùm 15. Quod & apertissimè dicit Guid. Pap. Deci. Delphi.376. in generali, vbi ex hoc dicit eos esse immunes à subsidiis. Sed & posteà, scilicet decis.379. duo quæro, idē dicit de viduis eorundem. Quibus adde illud Cic. in oratione pro Cn. Plāco, est tuum nomen vtraque familia cōsulare. Et paulò post, vt intelligas hinc nobilitatem oriri, non dubitas igitur quin omnes qui fauēt nobilitati, &c. Atq; ita vt videlicet sint ipsi Consiliarij nobiles iudicatū fuit in nostra curia Parisiēsi, inter filios defūcti magistri Caroli de la Mothe, huiusce curiæ Cōsiliarij, die 26. Iulij, anno Domini 1546. quo quidē adiudicatū fuit magistro Bertrando de la Mothe, magni Consilij regij Consiliario, filio primogenito ipsius Caroli, ius primogenituræ, quod ex consuetudine Pictauiensi cōpetit filiis primogeniris nobilium, tametsi idem Carolus, aliàs plebeiæ gentis esset. *An consiliarius Parlamētens efficiatur nobilis.*

22 ¶ Et idem quoque dicendum est in Aduocatis, & procuratore generali regis, in ipsa curia Parlamenti. Nā priores, scilicet Aduocati principis nostris legibus nunc quoque Clarissimi vocātur. l. laudabile, post prin. & l. restituendæ, etiam post prin. C. de adu. diuer. iu. Nūc Spectabiles. l. in sacris scriniis militantes, ver. nec pro tempore. D. de proxi. sacro. scrin. lib.12. & §. quia verò competens in auth. de iudi. Posterior quoque Spectabilis, in §. vetus, eo. quoque tit. Ideóque & illi à cuiuslibet vilioris conditionis nexibus immunes sunt. l. aduocatio. C. de aduo. diuer. iudi. & l.2. C. de adu. diuer. iu. Et ita quoq; iudicatū fuit in d. nostra Curia inter alios liberos, defūcti magistri Ioā. Magistri, aduocati regij in ea curia, & viduá magistri Antonij Magistri, filij quoq; d. aduocati die 13. mensis Augusti anno D.1540. Legimus autem apud Aelium Spartianū in vita Getæ, & Entropium lib.8.c.10. Septimium Seuerū imperatorem Romanum ante adeptum imperium aduocatum fisci fuisse, & vide quæ dicam infrà in c.30.nu.7. *Aduocati & procurator generalis regis. Arestum.*

23 ¶ Plus autem dicit Guid. Pap. dec. Delphi.388. cuius initiū est, quò ad doctores, Nēpe docto. aduocantes, vt ipse loquitur, id est, patrociuātes in Curia Parlamēti, censeri nobiles, nobiliter viuētes, per multa quę illic allegat, quę omittimus de industria, quia illic in prōptu sunt omnibus, sed quibus alia multa addere potes ex his, quæ latè scribemus inferius, cùm plenissimè tractabimus, an id munus aduocati obsit siue detoget nobilitati. Ex quibus intelliges, quid hîc dicendum sit. *Quid de cæteris Aduocatis Parlamēti.*

24 ¶ Licèt princeps etiā tacite plebeium nobilitet, ex hoc tamen non videtur nobilitare, quòd aliquem nobilē appellat, nec ex hoc probatio nobilitatis inducitur, vt expresse consuluit Pau. Ca. con.25. dubitatur primò, an comes, col.4. ver. quinto, quæritur, li.2. per not. in c. si Papa, de priuil. lib.6. & in cle. literas, de proba. & in l. optimam. C. de contrah. & comit. stipul. & in l. cùm aliquis. C. de iure. delib. sequitur Car. Alex. in c. per venerabilem. §. vlt. char. antepen. versi sed quid si comes, extrà qui filij sunt legi. Quibus addo optimū tex. in cle. si summus, de sen. excō. vbi si papa *An nobilitetur quē princeps nobilem vocat.*

aliquem sub titulo cuiuslibet dignitatis,ex certa etiam scientia verbo,cõstitutione,vel literis nominet,honoret,seu quouis alio modo tractet,per hoc in dignitate illa ipsũ approbare nõ intelligitur,aut quicquã ei tribuere noui iuris.Addo inquam not.per Io.Calde.& Aut.in c.post cessionem,de prob.& latè Frãc.Aret.qui plerosque alios citat con.23.in præsenti cõsultatione,in 2.dubio.Quanquam in casu de quo loquimur,contrariũ videtur voluisse Pau.Cast. sibi contrarius, con.107.quantum ad primum dubium,in prin.lib.2.

25 *Princeps an poßit indignũ nobilitare.*

¶ Tantum habet potestatis princeps in hac re,vt faciẽs locũ veteri prouerbio,γαλῆ κροκωτόν,id est,mustelæ,siue,vt alij malunt interpretari,feli crocoton,posit etiã indignum nobilitate donare,quãdo ex certa scientia,& nón ignorata illius conditione id facit. Tunc enim,licèt nõ exprimat videtur cum illius indignis moribus dispensare,iuxta dictã legem,quidã consulebant.ff.de re iu.Et ita in hoc casu sentit Bart.in l.1.col.8.ver.sequitur in diffinitione illata. & ibi etiam Ioã. Plat.col.3.ver.tertiò propter vicia.C.de dig.& expresse voluit Io.Raynaudus,in d.tract.nobilitatis,in tertia quæst.4.quæstionis princ.Dicunt tamen Bart.Plat.& Raynaudus principem peccare, qui indignũ promouet,testimonio diui Thomæ,in secunda secundæ,quæst.63.vbi tractat,an acceptatio personarum sit peccatũ.In dubio autem,vt subdit idem Ray.pręsumitur princeps id fecisse,propter virtutes eius,quem nobilitat,per l.j.ad fi.ff.de offi.Prętor.Laudandus autem est admodũ eo nomine dux ille,à quo sicuti retulit Pogius(ni me fefellit memoria) cùm quispiã subrusticis moribus,& vita incultus petiisset,vt se nobilem faceret:dux ipse,qui naturã hominis probè nouerat,Diuitem(inquit)te facillimè possem facere,nobilem nunquam possem.

26 *An princeps extra territorium poßit nobilitare subditum.*

¶ Sed hic quæri potest,an princeps,vel alius principis tenens locum,posit extra territoriũ ipsius nobilitatem conferre subdito. Videtur quòd nõ,quia illic est loco priuati,per l.vlt.ff.de offi.pręfec.vrb.& in l.iij.ff.de offi.pręsid.Contrariũ tamen expresse in hoc casu tenuit Ioan.Plat.in d.l.1. col.pe.vers.nunquid autem aliquis rex.C.de dignit.lib.12.& ipse Ioan.Ray.in dicto.tract.nobilitatis,in tertia quæstione 3. q.prin.motus, quia hic actus est voluntariæ iurisdictionis,ideò potest extra territorium exerceri,per l.2.ff.de offi.Procons.& idem est eadem ratione in militia, vel dignitate sicuti etiam voluit Bart.in d.l.1.col.9.vers. sed tamen dubitatur.C.de dignit.lib.12.& Iordanus Brixi.in repet.c.Romana.§.contrahentes,col.17.de for.compet.lib.6.vbi & ad hoc allegat tex.in c.1.in fi.de offi.deleg.& quod voluit Inno.in c.nouit.de offi. deleg.& no.in c.qua fronte, de appel.& in cle.1.de sot.comp. Et refert Regem Romanorum,dum esset apud Parisios in Senatu,quem Parlamentum vocant,creauisse quempiam militem. Sed & idem voluit Barb.in d.c. nouit,col.11.ver.& ex ista glo.poterit inferri,de offi.leg.& Corse.in tract. de potest.& excellentia Regia q.80.Et idem de legitimatione per Inno.& Host.in c.per venerabilem,qui fil.sunt legit.& Paul.Cast.con.353.curator datur,post medium,l.1.

27 *Infans an possit nobilitari.*

¶ Infanti potest princeps nobilitatem concedere,Bart.in d.l.1.col.9.vers.ex prędictis sequitur, & ibi quoque Ioan.Pla.col.vlt.C.de dig.lib.12.Nã,vt inquit Bart. Nobilitas consistit in acceptatione eius,qui eam confert:nec est in voluntate,vel intellectu eius qui nobilitatur,vt ex eo constat, quòd puer natus ex nobili,statim est nobilis,licèt nihil intelligat,vt probatur in §.sed interim,in authen.de defen.ciuit.& not.in l.priuatorum.C.de iuris. omn.iud. Et hæc quoque voluit Ioan. Rayn.in dicto tractatu nobilitatis,in prima quęst.prin.in secunda opp.& Bene.in repe.c.Raynutius,in verbo Adiectæ impuberi,in prin.de testa.

28 *Infans miles creari potest.*

¶ Nam & videmus infantem & impuberem,posse creari militem,lege, sed & milites.§. iam autẽ & militi.ff.de exc.tut.Quanquam Antonius Augustinus,vir certè doctisimus & optimi iudicij, dicit illic malè versum fuisse impuberi,sed minori vertendum. Verùm quod citra cõtrouersiam est,id planè probatur in l.vlt.C.de testam.milit. quæ loquitur de impubere Tribuno,& eo quidem milite,vt apertè declarat eadem l.& rub.sub qua ea posita est.Et ita etiam voluit Bart. in l.j. in fi.C.de mune.& hon.non cont.lib.10.& in d.l.j.col.10.vers.ex prædictis patet.C.de dig.lib.12. Iac.Alua.in c.1.col.3.ver.no.argumentum,tit.quo tempo.miles.& Matth.Afflict.in constit.Sicilię incip.terminũ vitæ,in fi.Et regem quoque creari posse,& coronari,voluit Bar.in d.l.j.C.de muner.& hono.non conti.& ibi Alex.in addi.qui rationem reddit.Et idem Bart.in l.quidam cõsulebant,ad fi.ff.de re.iud.& Bal.in d.l.vlt.ad fin.C.de testat.milit.& in c. cùm vigesimum,post medium vers.non tamen credo, & ibi quoque recentiores, de offi.deleg.cum aliis multis concor.à me collectis infrà,in tractatu de iure primigeniorum,in 40.q.nu. nec ad rem.Potest & ei feudũ cõcedi,Bal. in l.si quis seruo.C.com.de manu.quia feudũ,inquit, magis accedit beneficio,quàm contractui.c.1.§.personam,tit.per quos fiat inue.

Et rex quoque.

Et ei feudum concedi.

29 *Et legitimari potest.*

¶ Potest item legitimari,Bar.Bal.& Aug.in l.vlt.ff.de his qui sunt sui,vel alie.iur.Bar.Bald.& Saly.in l.iubemus,C.de emã.lib.Bal.in auth.præterea.C.de uatur.liber.& con.146.titulus principis Achaiæ,col.vlt.col.j.ver.itẽ præmitte,& col.seq.ver.si pater,li.1.quod reperitur,con.388.lib.5. vbi declarat,quomodo id intelligitur.& idẽ quoq; Bal.con.204.super primo articulo,in 1.dubio li.4. & con.105.primò est videndũ, lib.5.& con.119. quidam vxoratus,in 1.dubio eo.li.5.Raph.Fulgo. con.16.casus talis est.A.decessit,col.2.& con.83.Nicolaus.col.j.Pau.Ca.cõ.41.viso testamẽto Reliquiani,lib.2.Corneus con.177.repetito,col.1.lib.1.& Iason consilio 125.pondus,colum.4.ver.in prima q.lib.4.

30 ¶ Quod intellige,secuta illius ratificatione,postquã ad ætatem peruenerit,Angel.in dispu.incip.

nobilis

nobilis quidam geoere,in 1.dubio,col.3.vbi reperies,an posit fieri post mortẽ patris,& Ra.Fulg. in d.l.vlt.ff.de his qui sunt sui,vel alie.iur.Rom.coo.199.in proposita consultatiooe,in 4.dubio, cum aliis concor.cumulatis à Fran.Cur.Seniore con.19.viso priuilegio,in 1.dubio,& con.65.ex speciosa narratione.Lud.Sar.in tract.de legitimatiouc,in 4.quæst.4.partis.Ias.consi.156.quoniam per eximium,col.4.ver.item infans,lib.4.Philip.Deci.consi.167.viso puncto.Quod & in nobilitate procedere constabit ex ver.ab hinc 2.

Secuta ratificatione.

31 ¶ Nec tamen intelligas,vt sit necesse,illũ expressè ratificare,siue cõsentire huic nobilitaõ, vel legitimationi,& id genus cæteris,sed satis esse,cùm resciuerit,illũ non dissentire, ex sententia glo. in simili re,in l.in adoptionibus,in gl.vlt.ff.de adop.& latè Philip.Dec.d.con.167.

An autem expressè id fieri debeat.

32 ¶ Ex his clarè liquet,quòd & ignorãõ potest cõferri nobilitas,sicuõ & expressim voluerũt Bart. & Plat.in d.l.j.C.de dig.lib.12.quibus locis citauimus,suprà nu.26.& Io.Ray. etiã in d.tract. io 3. q.4.q.prin.Sicuti etiam in simili videmus,quòd eoam ignoranti quęruntur legata.l.cùm pater.§.surdo.ff.de leg.2.& l.vlt.C.quan.dies.leg.ced.Et libertas,vt multis probauit Fran.Are.in l.qui absenti,in prin.col.2.ver.licèt autem.ff.de acq.pos.Et ignorans eoam potest legitimari,vt etiam asserit Bal.d.con.146.lib.1.& Ang.con.71.arbiter & arbitrator, vbi dicit de hoc esse tex.in §. sit igitur,cum glo.fin.in verbo,neque,in fi.in auth.quib.mod.natu.effi.legi.& videri casum,in §.quantum,in auth.quib.mo.nat.effi.sui,& rursus con.87.spurius naturalis,col.2.de quo tamẽ vide euodem Bal.d.coo.146.lib.1.& coo.306.proponitur quòd quidam Antooiolus,lib.1.

Et libertas.
Ignorãs an legitimari possit.

33 ¶ Subduot tamen Bart.& Ray.vbi suprà,quòd post scientiã eius,cui concessa est nobilitas,ea vires robúrq; accipiet,imprimetúrque in illum,cui collata est qualitas,quia iucedet vt nobilis,similiáque faciet,quæ conueniunt nobilitati.Nam cùm bomo acceptũ se cognoscit,plurima audet.l. 2.§.pe.ff.de ori.iu.Et hoc(inquiunt)videtur velle glo.in d.l.priuatorũ.C.de iurisd.omn.iud.quæ dicit,quòd statim habet dignitatẽ sed oõ effectum.Id quod de legitimatione etiam voluit etiam Bal.d.cons.146.lib.1.& Steph.Bertran.coos.116.viso,in §.6.eodémque vlt.dubio. & plurimi ex his quos sup.citauimus.

Et quomodo.

34 ¶ Adde quod scribit idem Bal.coo.449.statuto Placentiæ,in 2.dubio.li.1.vbi quærit,an extranei absentes,atque ignorantes posint recipi in ciues cuiuspiã ciuitatis,ab incolis ipsius, & cõcludit quòd per viã,vt ipse loquitur,beneficij & priuilegij,possũt,quia id potest cõferri abseno & ignoranti,dũmodo ratificet.c.si tibi absenti,de præben.lib.6.& not.in l.Labeo, quæ est pen. ff.de iureiur.Nam & legitimatus per priuilegium, & oblationẽ curiæ, potest ratificare. §.& generaliter, in autben. quib.mod.natu. effi.sui. Sed & idem Bald.in eo ipso coosi.col.2.ver.sed hic occurrit,dicit quòd ista ciuilitas est beneficiũ,quod acceptatur sicut legatum:nec dicitur ratificari,quia non procedit ab ipso,sed iu ipsum:& omois eius vis depeudet à ciuibus statuẽtibus.Ratificari enim id tantùm propriè potest,quod per ratificationẽ fingitur factũ à ratificãte.l.si pupilli.§.sed si ego. ff.de neg.gest.Et nemini dubium est quòd priuilegium oon procedit à priuilegiato,sed à priuilegiãte, à quo sumit essentiam : sed per acceptationem assumit incommutabilem beneficij acquisitionem.l.si quis hæreditatem.ff.de condi.inst.Hæc ille,cuius,vt id strictim & summatim dicam,ea est sententia,vt beneficia siue priuilegia conferri posint absentibus,& ignorantibus:sed tum demum effectũ & vires perfectas,consummatásque atque irreuocabiles assumere, cùm fuerit acceptatum.

An ignorans posit creari ciuis.
An acquirere priuilegium.

35 ¶ Ex quibus etiã apertè potes intelligere,furiosos,dementes,mente captos,& alios huiuscemodi posse quoq; nobilitari à principe,vti & infantes,& ignorantes,quibus vbiq; æquiparãtur nostris legibus.Et ita quidẽ expressè voluit ipse Io.Ray.in illo tractatu nobilitatis,in 4.q.prin. iterumq; io 5.q.prin.7.quæstio.Nam & ad hos descendit nobilitas primogenitorum, vt dicemus inferius in 15.c.ou.4.extende quod dictum est.

An furiosi & dementes posint nobilitari.

36 ¶ Verùm maior est dubitatio,an in inuitum posit cõferri nobilitas.Quã etiam quęstionem posuit idem Ray.in d.tract.in 4.quęst.4.quęst.prin.vbi primùm dicit videri posse,cùm nobilitas,vt iam dictum est,consistat in acceptione eius qui illam confert.Et aliàs videmus,quòd quis potest pro alio inuito debitum soluere,& hoc faciendo illum inuitum liberare.l.si debitor.ff.de solu.& ibi conc.in glo. Et potest coniuncta persona in causa libertatis,pro inuito contendere.l.j.2.3.& 4.ff.de lib.cau.Potest etiam quis appellare pro inuito coodemnato ad mortem.l.uon tantùm.ff. de appel.Potest item seruus vetanti & inuito domino acquirere.l.etiam inuitis.ff.de acq.rer.do. & l.seruus vetante.ff.de ver.oblig.

An inuiti.
Inuito liberatio queritur.
Inuitus defenditur in causa libertatis.
Inuito domino seruus acquirit.

37 ¶ Hęc Ray.Quibus addes quòd seruo inuito & reluctãti potest libertas cõferri.l.vlt.§.si verò.& ibi Bal.C.de ina.test.Imo.in l.si fundum per fideicõmissum. §.1.ff.de le.1.& Fran.Aret in d.l. qui absenti,vbi su.ff.de acq.pos.Addes item tex.meo iudicio sing.in c.ipsa.23.q.4.vbi possumus quẽpiam inuitũ & reoitentem è domo ruitura abducere,imò & id debemus facere,& ibi gl.in verbo,si duo,quam facit fin.Alex.in addi.Bart.in d.l.non tantũ.ff.de appel.& Fel.in c.cõtingit, le j. col.2.de sent.exc.& Hip.Marsi.sio.189.tu audiuisti,quanquã tex.ille sit in hoc expresior,quã gl.

Libertas inuito confertur.

38 ¶ Adde & tex.in c.& qui emendat.45.dist.vbi multa bona præstantur inuitis,quando eorũ consulitur vtilitati,nõ voluptati.Quæ vltima verba vsurpauit Magister sententiarum,quem vocant, lib.4.di.15.Et autoritate illius tex.atque etiam illius tex.in d.c.ipsa pietas,dicit gl.in summa.83.di. medicum posse ægrotum,etiam inuitũ & repugnantem curare,curationisque impeosam & mer-

Inuitus à domo ruitura depellitur.
Inuitus æger curatur.

cedem reposcere,& sequitur Spe.in tit.de salar.§.postremo,ver.quid si infirmus,& 2.seq. & Coll. in c.cùm infirmitas,ad fi.de pœn.& remis. & Ro.sing.123.tu habes,vbi id dicit sing.& Legistis & penè Canonistis incognitum,& Pan. con. 91.postulato,&c.quo ad primũ,col.2.ver.præterea ex quo,col.vlt.li.2.vbi eam glo.dicit no.Alc.qui dicit valde not.in l.vl.col.2.C.de ne.gest.& Maria. con.26.ex his,col.pen.ver.sextò probatur.Barpto.So.eius filius in tract.fal:reg.137.expendens, in 4.fal.vbi eam gl.dicit sing.si ille tractatus illius sit,quod nonnulli negant.Barb.con.54.clemẽtissimi,ad fi.lib.2.vbi eam dicit reputari sing.& con.46.illud adducã,col.j.lib.4.Fel.in d.c.contingit, vbi illã quoque dicit sing.Ant.Cor.in suis sing.in verbo,expensa,in t.limit. vbi & eam dicit no. Et è Theologis Ant.Fl.in j.par.3.partis prin.suæ summæ,tit.7.c.2.§.salarium autem, col.j.in fi. & Adri.Flo.is qui summũ pontificatum gessit,in suis q.in 4.Sent.vbi de fraterna correctione disserit,in 1.prop.solutionis.1.quæst.prin.

Incarceratus inuitus redimitur. Inuitus detinetur, qui in locũ periculosũ ire uult. Excõmunicatus inuitus absoluitur.

39 ¶ Nec dissimile est,quod tradit Io.And.in c.vlt.de fo.com.lib.6. quòd quis potest incarceratum inuitum redimere,atque ab eo solutam in id pecuniam repetere,de æquitate canonica,non obstante dispositione.l.vlt.C.de ne.ge.quo in loco idem voluerũt Bal.Sali.Pau.Cast.& Alex.& iidẽ Pau.&Alex.in l.quãuis.ff.sol.mat.Bar.in l.Stichus.ff.de pe.le.& quod voluit gl.no.in l.sed eximẽdi.§.Pretor ait.ff.ne quis eũ qui in ius vo.est,quòd impunè possum vi detinere eum, qui in locũ quempiam,periculosum ire vult:nec tenetur id faciens pœna illius edicti.Et eam sequũtur Bar.& alij ibi.Quodque scribunt Theologi, posse inuitũ ab excommunicatione absolui. Id enim nũcupatim tenuerunt Diuus Thomas & Rich.in 4.Senten.dist.18.ille quæst.vlt.art.5.hic q.1.art. 10. vbi & id generaliùs dicit,inuitis posse,imò debere præstari beneficia,quæ eis prosunt,de quo etiã e nostris Io.And.in c.1.in verbo,medicinalis.de sen.ex.li.6.& Pau.Eleaz.in c.vl.de post.præ.Ant. post Io.Cal.in c.ab excommunicato,col.13.ver.nunquid autem possit.de resc.& diximus in nostris legibus Connubialibus in 9.lib.nu.226.hactenus hic noster. quòd multis doctè & philosophice disserit Sen.lib.de beneficiis.5.etiam in inuitos conferri beneficium.

Inuitis nõ quæritur beneficium.

40 ¶ In contrarium autẽ subdit Ray.vbi suprà,faciunt iura,quę dicunt,inuito nec dari ,nec acquiri beneficium,& liberalitatem.l.hoc.iure.§.non potest.ff.de donat.& l.soluendo.ff.de ne.gest.& l.solutionem.ff.de solut.& l.inuito.ff.de reg.iur.& vbique concor.per glo.& Doctores. neque enim opus est omnes cæteras leges,quæ huc pertinent,sigillatim adducere , præsertim quòd omnibus sunt notæ.Vt tamen non omiserim illud Horatij lib.1.epist.in vlt.epist.

—Quis eum inuitum seruare laboret?

Siquis tamẽ pleniùs scire velit,an,& quomodo inuito beneficiũ cõferri possit, adeat gl.in l.clericus,le 3.in verbo inuiti,de vit.& ho.cle.& ibi quoque Doc.Bar.in l.seruus.ff.de vet.ob.& latissime Cæs.Lamber.in tract.de iur.pa.18.ar.7.q.prin.1.par.2.lib.

Inuitus nõ adoptatur. Nec legitimatur nec per matrimoniũ quidem.

41 ¶ Sed illud tantùm addiderim,ex hoc fieri,vt inuitus quis adoptari non possit,etiã si adoptio in illius cõmodum cedat,vt dicit Bal.consi.1.quędam ecclesia,ver.in contrarium,lib.1. Vt nec filius naturalis inuitus legitimatur,etiam per matrimoniũ,vt voluit Guil.Cu.in l.benignius.ff.de legi. per tex.in d.§.generaliter,vbi & hæc voluit Iac.Bel.in §.illud.in auth.qui.mo.natu.effi.sui,vbi inuitus quis non emãcipatur.Et hoc sequitur,& dicit notandũ Bal.in d.l.benignius.Et idem simpliciter in legitimatione,nulla matrimonij mẽtione facta volũt Bar.in l.vlt. ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.& ibi quoque Pet.Anc.in suis reportatis,quæ vocant.Et idẽ Pet.con.241.ex tenore priuilegij,col.j.Bal.in auth.itẽ si quis,in fi.per tex.ibi in fi.C.de nat.lib.& in l.j.col.pe. C.de iure fisci,lib.10.& d.cõ.1.circa mediũ,li.1.Sal.inter con.illius cõ. 17.super legitimatione, col.2.vers.quintò est hic attendendũ,lib.4.& Pau.Ca.d.con.42.viso testamẽto,li.2.Floria.in sua disput.incip.Baro quidem de nobili genere.Ant.in c.per venerabilẽ,col.30.ver.requiritur etiam consensus, qui filij sunt leg.vbi allegat Spe. De quo latè per Fran.Curt.Seniorẽ,con.4.punctus de quo quæritur, vbi etiã comperies,an sufficiat consensum legitimati interuenire ex interuallo post legitimationem,& per Lud.à Sardis in tract.de legitimatione,in 2.q.4.partis.Estque casus sing.in quo filius naturalis inuitus legitimatur,in §.liceat igitur,vers.sit igitur,iũcta glo.in verbo,adiicere,in authẽ. qui.mo.nat.effi.legi.cùm scilicet ipse filius naturalis occultat matrẽ,quam pater vult in vxorem ducere,quem ad hoc expẽdit & dicit no.Ang.in sua disp.inci.nobilis quidam genere,col.3.ver. addendo.quod etiam,& Ro.qui sing.dicit sing.229.tu habes.Ex quo intelligis,etiã si aliud testimonium non haberes,ius commune esse in contrarium.

An consensus posit interuenire ex interuallo.

Cõclusio negotij prin. Responsio ad contraria.

42 ¶ Tandem verò cõcludit Ray.vt ad eum,& principale nostrum institutũ redeamus,quòd princeps,in quo est libera potestas acceptandi, & habendi aliquẽ sibi gratum , potest ei etiam inuito cõferre nobilitatem.Hoc enim solũ cõsistit in acceptatione eius,qui nobilitat. Verùm potest ille cui collata est nobilitas,eam non retinere,vt in simili no.gl.in d.l.seruus vetãte.ff.de ver.obl.quę ita soluit contrariũ.d.l.hoc iure.§.nõ potest.ff.de don.vt videlicet seruus possit acquirere domino inuito,per d.l.seruus vetante.Sed tamen dominus nõ retinet inuitus,per d.§.nõ potest.Et ita (inquit Ray.)operabitur huiusmodi collatio cõmutabiliter,sicut dicitur in l. cùm pater.§.surdo. ff.de le.3.Nec obstant iura allegata in contrarium, quia vbique speciale est fauore liberationis, libertatis,& vitæ.Hæc Ray.

43 ¶Cui adde alias responsiones d.iuribus cõtrariis factas,per glo.& doct.maximè verò Pau.Cast. in d.l.soluendo ff.de ne.gest.Gl.& alios in d.l.inuito,& ibi doct.præsertim Philip.Dec.ff.de reg. iur.

fur.& in d.c.& qui emendat.45.dist.Pan.in c.clericis.de vita & hon.cleri. Ang.Aret.in §.j.col.a. Inst.quib.mod.tolli.oblig.Iason,post antiquiores ab illo citatos,id.l.seruus vetante. ff.de verbo. oblig.neque enim opus est,huc cætera adducere.

An in puncto mortis nobilitas conferri posit.

44 ¶ Potest & in puncto mortis alicui nobilitas conferri,sicuti & militia, vt etiam dicit Bart.in.l.j. col.8.vers.ex prædictis patet,& ibi quoque Io.Plat.ante fin.C.de dign.lib.12. & Io.Ray.in d.tracta.nobilitatis,in 3.q.4.q.prin.& Bened.in rep.d.c.Raynutius.in verbo,in extremis,nu.n.de test. Moti hac ratione,quia potest & ignoranti conferri,vt diximus.

An mortuo.

45 ¶ Sed & illud prætereà addo,posse etiam mortuo nobilitatē cōferri, sicuti & militiam,vt ex his quæ dicit Bar.vbi suprà,infert Pan.in c.à nobis,le 2.col.2.vers.in gl.in verbo,relaxatū, & ibi Fely.col.2.vers.eiusdē initij,ext.de sent.excom.& Io.Selua.in tract.de iureiur.in j.q.vlt.partis prin. vers.104.Et quod in hanc sententiam scribit Spartian. Hadrianū Imperat.recusasse triumphum sibi à Senatu delatum, qui Traiano nuper defuncto debitus erat, imaginémque ipsius Traiani curru triumphali vexisse,ne post mortē,triumphi amitteret dignitatem.Et Tullius lib.j.Tuscul. quæst.Quid poëtæ,nónne post mortem nobilitari volunt?vnde ergo illud?

Aspicite,o ciues,senis Ennij imaginis formam,
Hic vestrûm sanxit maxima facta patrum.

Et paulò pòst,Sed quid poëtas? Opifices etiam post mortem nobilitari volunt.Quid enim Phidias,& cætera quæ sequūtur Ad quod etiam vide quæ dicam infrà c.20.nu.145.sed vt redeamus ad pompas.

An existens in utero.

46 ¶ At illud in dubium quoque reuocari posset, an infans adhuc existens in vtero,id est,nōdum natus,nobilitari posit : quod videtur,ex eo quod in simili scriptum reliquit Bal.in c.naturales. in fi.tit.si de feu.fue.contro.in.domi.& ag.eum qui adhuc in vtero est,posse legitimari. Et illum ita allegat:& sequitur Bened.in d.c.Raynutius,in verbo,& soboles quam gestabat in vtero, nu. 22.de testa.Verùm Bal.vbi suprà,nihil de ea re loquitur,in contextu ipsius,sed vel ipse,vel alius quisquis est,qui additiones ad ipsum contextum fecit in fi.illius.

De eadem re.

47 ¶ Sed hoc illis addes,vterū posse institui hæredem.l.placet.ff.de libe.& posth.cum si.Eiq; etiam legari posse.l.si qui quartā.§.si quis.ff.de leg.j.& l.j.§.ad eos,vers.sed & si seruo.ff.ad leg.Falc.cum aliis infinitis si.à me collectis in repe.l.si vnquā,in verbo,susceperit liberos,nu.122.sed & illud,& multis seq.vsque ad nu.131.C.de reu.dona.& in tract.retractuū.tit.j.§.j.gl.9.in verbo, *ou lignagier*, nu.75.sed vt ad institutū,& multis quoque seq.Et ne de legitimatione dubites,habes tex.id decidentē in l.nuper.C.de natur.libe.& voluit ipse Bal.in l.vlt.ff.de his qui sunt sui,vel ali.iur.& in l.eam quam,col.7.vers.circa imposibile.de natura.C.de fideic.Et vix etiā de nobilitate dubitare possum,quando per nobilitationem alicuius,nobilitantur eius liberi,etiam nondum nati.

A principe nobilitatus an amittat beneficia popularium.

48 ¶ Si quē princeps nobilitauerit,is propterea non amittit beneficia populariū,sed poterit admitti ad dignitatē & officia tanquā popularis,ad quæ scilicet non nisi populares ex statuto admittuntur,per id quod voluerūt Bar.Ang.& Io.Plat.in l.Alexandrinis.C.de decur.lib.10.quòd licet doctor,qui legit per viginti annos,efficiatur comes,per l.j. C.de profes.qui in vrb.Cōstā.li.n.Si tamen erat antè popularis,& sic per statuta suæ ciuitatis poterat admitti ad quædā officia & dignitates,vt popularis,poterit etiam nunc admitti.Nam per dignitatem nō minuitur status,vt ibi dicitur:nec dignitas superueniēs debet esse ad diminutionem priorū cōmoditatum, sed potiùs ad augmentū,per l.per adoptionem.ff.de adopt.& not.in l.si pater filium,eod.tit.quibus adde & tex.in l.j.ff.de iur.aur.annul.Er hoc sequitur Paul.Cast.in l.nulla.ff.de legib.& Alex.cons.32.visa concesione,lib.5.& Ias.in l.legata inutiliter,col.2.vers.adde quòd similiter.ff.de leg.j.

Constitutū ad fauorē nō debet in damnū conuerti. Scholares qui iubentur tractari ut ciues, non perdunt priuilegia scholarium.

49 ¶ Et bene facit quod vulgò dicimus,quod ob fauorem alicuius constitutum est, non debet in eius læsionem & damnū conuerti.l.quod fauore.C.de legi.& ibi multæ cōcor.in l.quibus adde tex.in l non tantùm.§.si emancipatus.l.j.ff.de bon.pos.cont.tab.Ex quo not.Bar.ibi,in fi.quòd si statuto caueatur,quòd scholares tractentur vt ciues in omnibus,nō per hoc perdit scholaris priuilegium,quod antè habebat vltra ciues.quod & idē voluerunt Bal.Ang.Raph.Fulg.Paul.Cast. Ro.Alex.Cor Frā.Aret.& Ias.in l.si Rufinus,per illū tex.qui est ad hoc optimus. C.de test.mili. & Bal.in auth.habita,col.2.vers.item cùm aliquid conceditur. C,ne fili.pro pat. & in procemio ff.§.vlt.in 6.q.& in l.ea lege,circa mediū,in j.q.C.de cond.ob cau.& in auth.sed omnino, col.5. vers.vnde do tibi hanc cōclusionem.C.ne vxor pro marito.Ang.& Imo.in l.talem.§.j.per illum tex.ff.de hære.insti.Ang.in l.si à milite.§.j.& in l.diuus,per illos tex.ff.de test.mil.Rom.in l.adoptiuus.§.patronus.ff.de in ius vocan.& cons.92.in dubitatisima,col.2.vers.tertio illud.Io.Plat.in l.vlt.in fi.per illum tex.C.de agen.in reb.lib.12.Paul.Cast.in l.si duo.ff.de acquir.hæred. & in d.l. nulla,de legi.Franc.Aret.in l.quidam cùm filium,col.2.vers.sed contra istam.ff.de verb.obli. Io. Bertha.in tract.Gabel.in 7.parte,quæst.19.vers.sed an tales.Steph.Phede.in li.de interpreta.legū, parte j.char.9.vers.vnde si statuto scholares.Alex.in l.j.col.4.ff.de leg.j.Felyn. in c.dilectus, le 2. col.5.vers.quartò facit,de rescript.& in tract.quando literæ apost.prçiudicent patronis,col.5.ver. ampliatur octauò,& Iason,qui hoc limitat in l.eum qui,in j.not.ff.de iureiur.& cons.59.magnifici,col.3.versic.prætereà,etiam lib.3.& Philip.Dec.consil.457.in causa gabellæ,col.2.versic. is tamen,& Franc.Ripa.lib.j.interpret.j.respon.defuncto,nume.44.Super quo & tu vide Bart. Imol, Franc.Aret.& alios recentiores in d.l.quidam cùm filium.ff.de verbo.oblig.& Bald.in d.l.quod fauore,col.vlt.in 7.oppo.C.de legib.

50 *Maior dignitas superueniens nō tollit priuilegiū minoris.*

¶ Facit & tex. in l. eos. C. de excus. mune. lib. 10. vbi maior dignitas superueniēs nō tollit priuilegium minorū dignitatum præcedentium, sicuti & ibi not. Io. Plat. qui adducit concord. & tex. in l. receptitia. C. de const. pec. ex quo not. Bal. col. 3. quod per nouum priuilegium non tollitur antiquum, & optimus tex. in l. municeps. ff. ad munici. vbi qui Senatoriam dignitatē adipiscitur, municeps esse desinit, quātùm ad muoera, sed non quātùm ad honores. & in l. talem institutionem. §. vlt. ff. de hæred. instit. Ex quo not. Bal. arg. ad quæstionē de eo qui concesit cuidam domicello (sunt enim hæc illius verba) certā pensionē, douec erit in suo seruitio. Iste domicellus factus est miles, & in seruitio permansit, debet habere eam pensionē, quia ista digresio ad maiorē statum nou debet ei officere. Et tex. in l. falsa. §. sed si cui. ff. de cōdi. & demōst. Vbi honor superueniens nō mutat conditionē priorem, quamuis augeat statum. Ex quo not. Bal. ibi, quòd tabellio factus doctor, nō desinit esse tabellio. Et tex. in auth. sed episcopalis, & ibi doct. C. de episc. & cler. quòd licet episcopus liberetur à patria potestate, ob suam illam dignitatem, id tameo intelligitur ad suum commodum, non autem incommodum. quòd etiam voluerunt Guil. Cun. Cy. & Bal. in l. item in potestate, & io l. nepotes. ff. de his qui sunt sui, vel ali. iur. Ex eòque dicit ipse Bal. quòd si statuto caueatur, vt dominus terræ occupet bona morientis sine filio in potestate, non occupabit relicto filio episcopo, & Alex. in l. sub conditione, iu 2. not. ff. de lib. & posth. vbi & hoc dicit, quòd licet monachus exeat patriam potestatem, non tameo perdit iura suitatis, de quo nos latiùs infrà dicemus. Et dicit Barb. iu rep. rub. de testib. eccl. non alie. col. 4. versi. & superioribus diebus, quòd licet filius Iudæi per baptismum liberetur à patria potestate, gl. io c. Iudæi. 28. q. 3. Tamē non procedit quantùm ad commodum ipsius filij, & ita dicit se consuluisse Ferrariæ.

Tabellio factus doctor nō desinit esse tabellio.

Filius Iudæi liberatur à patria potestate, sed nō quātum ad cōmodum ipsius.

51 *Duces & alij eius generis non perdunt priuilegia nobilium.*

¶ Nec absimile est, quod ad nostram materiam nobilitatis peculiariter spectat, quòd licet duces, comites, marchiones habeant aliquid maius præter vulgarem & communem cæterorum nobilitatem: oon tamen ob id perdunt oobilium appellationem. vt est text. in c. constitutis, le 2. ibi, sororis nobilis viri marchionis, de testib. & in c. grādi, ibi, nobilem virum comitem, de suppl. negli. prælat. lib. 6. vbi Domi. in 3. not. dicit facere priuilegia, quæ nonnullis cōceduntur, vt possint omnes legitimare, præter filios nobilium, vt comprehendant filios ducum, & comitum. Id quod sequitur Cors. ibi, in repet. col. 12. vers. venio nunc ad ea. & Barb. cons. 57. præclarè scribitur. col. 3. lib. 2. & Cepol. in d. tracta. de imperat. militum deligendo. io 40. priuilegio nobilitatis, & voluit etiam Brixi. in verbo, nobilis.

52 *Clericorū appellatione an ueniāt episcopi.*

¶ Quibus adde vltra allegata in præcedenti vers. tex. not. in l. 3. C. de dign. lib. 12. vbi maior dignitas nulli debet circa priores dignitates præiudicium facere, & coocord. in gl. & per doct. ex quibus not. Io. Plat. id facere ad quæstionem de eo, qui promisit dare scacū cum pedona (ita enim loquitur) quòd si dederit cum pedona, quæ interim facta est regina, satisfecit promissiooi, quasi ipsa etiam pedona dicatur, postquam facta fuit regina. Id quod etiam dicit idem Plat. in l. Seoatores. C. de incol. lib. 10. De quo tamen vide Cy. & Saly. in l. 2. C. de suspect. tut. Bar. in l. pen. ff. de Senat. & in l. legatis seruis. §. 3. ff. de leg. 3. Et taciunt etiam no. per Panor. in rub. de vita & honest. cler. col. vlt. dum quærit, an appellatione clericorum veniant episcopi, ibi illum videto.

53 *Nobiles facti populares ex statuto nō perdunt priuilegia nobilium.*

¶ E diuerso autem si per statutum nobiles fiant populares, non perdunt ex eo nobilitatem, sed eis præterea accrescit popularitatis beoeficiū, vt est Florentiæ, vbi multa competunt priuilegia popularibus, quæ nobilibus non conceduntur. Ita voluit Bald. io d. l. per adoptionem, arg. illius tex. ff. de adop. & sequitur Alex. d. consil. 32. col. 2. lib. 5. qui & addit rationem, quia nunquam ita interpretandum est priuilegium, vt priuilegiato possit esse noxium. l. diuus, ibi, nec vllo magis interest, vbi & hoc not. Ang. ff. de testam. milit. Alcia. in tract. præsumptionum, regul. 3. præsum. 29. num. 9. versic. & ista. & seq.

54 *Popularis effectus nobilis an excusetur à muneribus nobilium.*

¶ Sed hæc quæ diximus ita intelligas, vt videlicet popularis effectus nobilis, nō amittat priuilegia populariū, sicut nec scholasticus habēs priuilegia ciuis, perdit priuilegia scholaris, & similia. Verùm nō excusatur huiusmodi nobilitatus, aut ciuis factus, ab ooeribus atque muneribus nobilium siue ciuiū, vt elegāter declarat Paul. Cast. in l. si duo, in vlt. not. & ibi quoq; Fran. Are. in 2. not. ff. de acquir. hære. Nam ex eo quòd quis acceptat ciuilitatē, vt loquūtur, videtur eā acceptare cū suis oneribus, etiā si ea ignoret, per tex. ibi, & voluerunt Pet. & Bal. in d. l. quòd fauore. C. de legib. Bart. & Imol. in l. quidam cum filium. ff. de verb. obli. Ex quo & illud fit, quòd si ex statuto acrius puniantur nobiles, quàm ignobiles, certè ignobilis factus nobilis, acrius punietur, vt dicit Alex. qui alios alegat, in addi. Bar. in l. non tantùm. §. si emancipatus, le 3. ff. de bon. pos. contr. tab. Sed super hac declaratione vide omnino Fran. Are. in d. l. quidam cum filium, col. pen. & seq.

55 *Si nobiles & ignobiles æquiparentur per statutū, an alteri alterorū priuilegiis potiantur.*

¶ Sed circa hæc quæri posset, si ex statuto oobiles æquiparātur plebeis, hauddubie nobiles consequūtur priuilegia popularium. Sed an ex diuerso populares consequantur per huiusmodi statutum priuilegia nobilium: tanquam populares, quibus æquiparati sunt nobiles, cēseantur etiam æquiparati nobilibus, ac si statutum simpliciter æquiparasset oobiles & populares inuicem. Nam si ita statutum loqueretur, eam vim haberet, vt nobiles popularium, & è conuerso populares nobilium priuilegiis vterentur. l. quia autem, versic. si verò non inciderit. ff. si quis omis. cau. testam. & l. 2. C. com. de lega. & authent. in successione, & quod ibi not. glossa. C. de suis & legit. & §. nostra autem, Instit. de legat. & §. si verò neque fratres, in authent. de hære. ab intest. & nemo est qui de hoc casu dubitet.

56 ¶ At hic aliud quærimus, cum videlicet statutū æquiparat nobiles popularibus, & tunc certè, licet nobiles consequantur quicquid habent populares, non tamen è diuerso populares id quod habent nobiles, & idem in casu opposito, arg. l. princeps. ff. de legib. & l. maximum. C. de lib. præter. Et ita nuncupatim voluit Bart. in d. l. j. col. j. & ibi quoque Ang. etiam col. j. Paul. Castr. col. 2. vers. in tex. ibi exæquata. Alex. col. 5. vers. vlt. not. Fran. Aret. col. j. in 2. not. Ias. col. 5. vers. vltimò inquantum. & Fran. Ripa. col. 4. vers. præmissa inducit. ff. de leg. j. Alberi. in j. parte stat. quæst. 165. statuto Pergami. Ang. dum citat Bar. vbi suprà, in d. l. 2. C. com. de leg. & d. auth. in successione. C. de suis & legi. & omnes vbique præter vnum Rapha. Co. in d. l. j. col. 2. ff. de leg. j. per tex. in §. sed non vsque, Instit. de legat. cui respond. Ias. in d. l. vbi suprà.

Quid si nobiles popularibus exæquentur aut è diuerso.

Feudum an nobilitet, siue etiam iurisditio. *CAP. VII.*

Feudum an nobilitet siue iurisditio.

1 HAec duo, scilicet feudum & iurisditionē, simul copulaui, tum quia ex nostris nonnulli de vtrisq; promiscuè loquūtur, tū quia in Gallia nostra, cuius est feudū, eius est & iurisditio, vt plurimū. Qua in re nostrorū sententias sigillatim primū adferam, tādem meam interponam. Igitur Bar. vt ab eo incipiamus, cui primas pleriq; omnes tribuūt, in eo loco, in quo tractat materiā nobilitatis, scilicet in l. j. col. vlt. vers. ciuitas verò. C. de dignit. lib. 12. dicit, quòd si alicui conceditur ducatus, marchionatus, vel comitatus, & similia (quæ scilicet nostri feuda regalia nuncupant) is nobilitatē acquirit. Et subiungit, id feudū cēseri habere nobilitatē annexam, quod in eo populo eā habere reputatur, per tex. in l. vlt. in prin. ff. de muneri. & hono. & no. per Inno. in c. de multa, ext. de præb. vbi dicit dignitatē eam esse, & censeri, quę & dignitas in ea ecclesia reputatur. Ex quo intelligis Bart. id totum referre ad consuetudinem, secūdum ea quæ nos latius dicimus in c. 10. vbi illum tex. illúdque dictum Innoc. citabimus, cum aliis plurimis concord. & sim.

2 ¶ Andr. Iser. in c. j. §. persona, circa medium, tit. per quos fiat inue. scribit simpliciter per eum text. infeudationem nobilitare, quia paradogium, id est, qualis qualis nobilitas, per hoc confertur. Et idem propemodum dicit ipse And. in c. j. col. j. vers. item propter dignitatem, tit. de capi. qui curi. vendi. Nempe id, quod feudum possessorem nobilitat, quia inducit paradogium, per c. j. tit. quis dic. dux. com. marc. Et illum simpliciter etiam sequitur Gui. Pap. sing. 486. vers. infeudatio, & iterum deci. Delph. 385. quid autē de habitantibus, vbi ex hoc dicit quòd habentes castra, cum territorio, & omnimoda iurisditione, sunt exempti à contributione subsidiorum, vt nobiles, licet non sint à nobili progenie. Et ita dicit fuisse iudicatum in parlamento Gratianopolitano. & sequitur Bart. Chassaneus cons. 64. viso processu, col. 2. ver. iuncto etiam quod habet.

De eadem re. Paradogium quid sit.

3 ¶ Idem And. in d. c. j. §. cęteri, tit. quis dic. dux. confusè quidem dicit, sed in hanc sententiā, quòd feudum nobilitat, quando is qui id habet, est dominus vasallorū, & in eos habet iurisditionem, non quòd res ipsa id virium habeat, sed homines & vasalli, qui in feudo sunt, propter ipsorum hominum dignitatem, arg. l. iustissimè, in prin. ff. de ædil. edict. Nam res à persona, non è diuerso cōditionem accipit. l. j. ad fin. C. de impo. lucra. describ. lib. 10. & hominum causa sunt omnia. l. in pecudum. ff. de vsur. Sic (inquit) dicuntur laudare dominum flumina, maria, gelu, & frigus: quia homines attendentes, mirantésque prorumpunt in laudem Dei, qui fecit ea, & de illis nascitur in nobis laus Dei, vt dicit diuus Augustinus.

De eadem re.

4 ¶ Hæc ille, quanquam scio illum aliter referre Marti. Laud & Car. Alex. ibi illum quidem, col. 2. vers. & nota quod vbi, hunc col. quoque 2. vers. eiusdem initij, videlicet, quòd si tenor inuestituræ dicat, quòd dominus inuestit vasallum in feudum nobile & gentile, id feudum nobilitat vasallum: quia illa verba videntur posita in fauorem ipsius vasalli, non rei feudalis. Nam res propter personas dicuntur. d. l. iustissimè, & in d. l. in pecudum. Et ita eos quoque refert Zasius in tract. feud. in 2. cap. 5. partis ad medium eiusdem 2. c. quibus tamen non aliter assentitur, quàm si domino ita infeudanti adsit authoritas siue potestas nobilitandi, & sequitur Carol. Molin. in commentariis consuetudinum Paris. tit. 1. §. 9. glo. 3.

De eadem re.

5 ¶ Nam & quod hanc Zasij sententiā admodum confirmat, idem And Iser. alibi, scilicet in c. j. §. si verò contigerit, circa mediū, tit. de pac. iura. fir. posteaquam elicuit ex præcedentibus, quòd aliquis de allodio suo potest feudū facere, illud mox subiungit. Sed quomodo, si burgēsis (ita rusticū vocat siue ignobilem, vt ex sequentib. patet) hoc faciat, cùm nō sit nobilis, & per infeudationem contrahitur nobilitas paradogium. c. j. & tit. quis dic. dux. quomodo item dabit nobilitatem, quam non habet, contra regulam, Nemo dat quod non habet. l. traditio. ff. de acquit. rer. dom. & l. nemo. ff. de reg. iur. Dic quòd hoc fecerat cum voluntate, permissione, vel confirmatione principis, qui nouas dignitates potest constituere. l. j. C. de metrop. Bery. lib. 11. Et tunc princeps videtur facere, cum authoritatem faciendi dat. l. 2. §. quicūque. C. de veter. iure enu. Et cùm confirmat id, per quod dare videtur. l. lege obuenire. ff. de verb. signi. & §. interim, in auth. de defen: ciui. & in §. vlt. & ibi gl. Instit. de tutel. Hactenus ille.

De eadem re.

6 ¶ Verùm Iac. Bel. hanc rem latius cęteris pertractauit in Procem. feud. in 6. diuis. Feudum enim (inquit) aliud simpliciter nobile est, aliud minus nobile, aliud quadamtenus nobile, aliud simpliciter ignobile. Nobile dicitur, quod à papa, vel imperatore, conceditur in regnum, ducatum, marchionatum. Minus nobile, sed tamen nobile, quod à rege, duce, marchione conceditur.

De eadem re.

ceditur. Aliquatenus nobile, quod ab habentibus feudum, à rege, duce, marchione, id est, à vasallis regis marchionis, conceditur aliis inferioribus. Ignobile vero quod conceditur ab istis inferioribus, minoribus, scilicet valuasoribus, qui & minimi dicuntur, à quibus nullam dignitatem consequi possumus, quæ omnia dicit probari ex cap. j. in princ. tit. qui feud. dar. pos. & in d. c. j. in princ. & §. cæteri, cum gl. tit. quis dica. dux. & in c. j. tit. de feud. march. & 2. tit. seq. Et idem propemodum voluit Pet. Iac. tit. de cau. ex quib. dom. deb. amit. proprie. in 10. dist. feud. Et hanc dist. secuti sunt Io. And. in addi. Spec. in rub. de præsc. col. vlt. Imo. in c. vlt. col. pen. vers. item feeudum, de feud. Iac. Aluar. in Proœm. feud. in 2 diuisi. & in d. §. cæteri, col. j. vers. uo. quòd omnes illi, Mar. Laud. in d. c. j. in 9. diuis. tit. qui feud. dar. pos. Io. Ray. in §. imperialem, col. 6. in 7. diuis. tit. de prob. feud. ali. per Fed. Alex. cons. 30. quoniam omne datum, col. pen. vers. ad septimũ, lib. j. Card. Alex. in Proœm. feud. in 2. diuis. & ibi Ias. in 10. diuis. idem Card. in d. c. j. col. 2. tit. quis dic. dux. & Iaco. à S. Geor. in tract. feud. in verbo, in feudum, col. 4. in 8. diuis.

7 ¶ Bal. autem in ipso feud. Proœm. in pen. diuis. quæ ipsa est in pen. col. eiusdem Proœm. Aliud, inquit, feudum nobile est, quod scilicet suum nobilitat possessorem, aliud burgẽse, vt ita, inquit, dicam, quod suum possessorem nõ nobilitat. c. j. §. Cæteri, quis dic. dux. feudum enim antiquum sapit nobilitatem, sed non feudum nouum: quia nobilitas non nascitur in ictu oculi. vt not. in l. stemmata. ff. de gradi. cogn. Hæc Bal. quem simpliciter sequitur Philip. Dec. consi. 53. placet mihi, col. 2. vers. quarto facit. fuit autẽ aliquando (id enim obiter dicere volui) vt nõ in ictu oculi scribendum esset, sed in nictu, quod certe non malum erat, sed nec etiam in ictu malum est. Sed vt redeamus, Mart. Laud. Car. Alex. & Ias. quibus locis supra citauimus, Bal. vbi supra reprehendunt in eo, quòd dicit feudum nouum non nobilitare, quia aliquando, inquiunt, nobilitat, videlicet ducatus, comitatus, & id genus cætera, vti etiam supra diximus. Adhæc idem Bal. in d. c. j. §. cæteri, tit. quis dic. dux. dixit cum tex. nobilitatem attribuere antiquitati, ita vt omne antiquum feudum possit dici nobile. Quem illic sequi videtur Car. Alex. col. 2. vers. iussit ex eo.

De eadem re.

8 ¶ Idem Bal. in c. inter dilectos, col. 3. vers. itẽ scias quòd non est, de fide instr. dicit quòd feudum nobile dicitur, aut quia nobilem inuenit, seu recipit ad se, aut quia nobilem facit, ar. l. filius. ff. de donat. Sed & idem cons. 129. factum proponitur in terminis, col. j. vers. circa tertium sciendum est, lib. 2. dicit eum satis dici nobilem, & inter nobiles connumerandum, qui habet iurisdictionem, merum, & mixtum imperium, ex priuilegio, vel consuetudine, non tamen tyrannica, & nihil allegat. Idémq; voluit Cepo. in tract. de impe. mili. delig. in materia nobilitatis, in 25. op. Quibus satis concinit quod supra diximus ex Gui. Pap. nu. huius c. 2.

De eadem re.

9 ¶ Luc. Pen. in l. cum neque, in fi. C. de incol. lib. 10. dicit quòd rusticus emẽs feudum nobile, non ex hoc fit nobilis, tũ per eũ tex. vbi qui emit domũ Decurionis, nõ propterea fungitur munere Decurionis. Cui adde aliũ tex. in l. 2. C. de præd. & om. reb. nauic. eo. lib. 10. vbi nauicularius non fit, qui emit rem nauiculariã. Tum quia res hominibus accedunt, nõ rebus homines, per d. l. iustissime. ff. de æd. edict. Cui posteriori rationi (vt hoc illi addã) concinens Pericles apud Thucyd. lib. 1. Non possessiones (ait) viros, sed viri possessiones nanciscuntur. Neq; enim, vt alibi dicam, locus hominem sanctificat, sed homo locum. c. multi, & c. illud, & c. nos qui, & ferè per totum. 40. dist. Nec è diuerso, lupanaria infamant castitatem, sed castitas loci abolet infamiã. c. tolerabilius. 32. quæst. 5. Et vt scribit Rabbi Iosephus Hyssoparus in libello, cui titulus est, Lanx argentea, Vir dat loco suo honorem, sed non vicissim viro locus. Et vt è nostris dicit Masuer. tit. de Talliis. §. item & la persone, Persona rem nobilitat, non res personã. Nam & scribitur Mach. 2. c. 5. Non propter locum gentem, sed propter gentem locum Deus elegit.

De eadem re.

Homines non rebus, sed res hominibus accedere.

10 ¶ In quam etiam sententiam Democritus apud Diogenem Laërtium, non ex loco gloriã aucupari volebat, sed loco gloriã imponere, οὐκ ἐκ τόπου δόξαν λαβεῖν βουλόμενος, ἀλλὰ τόπῳ δόξαν περιθήσειν προελόμενος. Ornanda est enim dignitas domo, non ex domo dignitas tota quærenda, vt scribit Tullius lib. 1. Offic. Nam si euenerit, domum amplam ac magnificam, dominum ignauum rudémque, atq; ignobilem fuisse fortitam, quid aliud dicemus, quàm aut illud Ennianum ab eodem Tullio relatu, O domus antiqua, heu quàm dispari dominaris domino. Aut etiam illud, quod ille non domũ possidet, sed ab ea possidetur. quod de indocto quodam adolescente, qui domum præclaram ædificarat, Apollonius Thyaneus apud Philostratũ lib. 5. testatus est. Quibus addes quæ dicemus in c. 12. nu. omnium postremo.

In idem.

11 ¶ At idem Luc. Pen. in l. mulieres, col. 2. vers. quarto ex comitatu. C. de dign. lib. 12. scribit nobilitatẽ procedere ex comitatu, barouia, vel dominio, quod homo in homines & fideles suos habet, etiã si castrum vnicũ habeat, per d. c. j. quis dic. dux. Et hęc, ait, nobilitas, non quęritur ex alio feudo, quam in quo sunt vasalli & fideles, secundum And. Iser. in c. 1. in fi. tit. de ca. qui cur. vẽd. Et ita quidem, vt subdit Lucas, vt non sint pauci, sed multi vasalli, vt dicit voluisse eundem And. in c. 1. §. vlt. in quib. cau. feu. amit. vbi id nõ ita expressè dicit, sed id tantũ, quod per infeudationẽ non nobilitatur accipiens, propter valorem vnius vnciæ. Modica enim, inquit, non curat Prætor. l. omnino. ff. de impen. in re dot. fac. & l. in rebus. §. possunt. ff. cõmo. & idẽ voluit Matth. Affl. ibi, col. vlt. nu. 302. Subiũgit autem Luc. vt ad eum redeamus, præmiũ dignitatis siue nobilitatis esse, subditos habere. §. volumus, in auth. vt iud. sine quoq. suffrag. & eos quidẽ locupletes, per quos imperiũ abundare dicitur. § 1. vers. considerauimus, eo. tit. quanto enim quisque maioribus præest.

De eadem re.

præest,tanto & ipse maior est,& honestior.§.nos igitur,in auth.de defen.ciuit.vnde & illud,Gloria regis in lata gente,& in diminutione populi contritio principis.§.his ita, versi. item Dauid.1. q.4.Et quanto quis maiora tractat,tanto & ipse maior est.c.de his verò,de cõsecr.dist.5. Et scribit Salust.in Procem.Catilin.Maximam gloriam in maximo imperio esse. Tandem verò cõcludit ipse Luc.Pen.non veram esse nobilitatem, si ab alio quàm à principe teneatur castrum siue feudũ,ar.d.c.1.tit.quis dic.dux.& l.1.& ibi no.C.de domest.& protect.lib.12.& l.1.in fi.C.de præp. labo.eo.lib.12.& eorum quæ ipse scripsit in l.vniuersos.C.de Decur.lib.10.

12 ¶ Paul.Cast.cons.461.visis & diligenter examinatis col.pen.vers.sed ad hoc respondeo, lib.1.dicit,quòd non ideo feudum nobile dicitur,quòd habeat dignitatem annexã; cùm etiam tenuissima,& vilissima quæque castra concedantur in feudum nobile: sed ita dicitur feudum nobile à seruitio & præstatione:scilicet quãdo pro feudo quædam præstatio nobilis fortè annui vnius accipitris,aut canis,& nihil aliud præstatur. Nõ nobile,cùm fit quædam seruilis aut durior præstatio,siue seruitium,cuiusmodi ea sunt,inquit,de quibus per Spec.tit.de feudis. §.quoniam.col. pen.vers.& nota quòd vasalli.Hæc Paul.

De eadem re.

13 ¶ Matth.Affl.in Procemio constitutionum Siciliæ,in 25.q.paulò ante fi.dicit,quòd si à principe conceditur feudum,vt sit quaternatũ,contrahitur nobilitas. & dicit hoc velle And.Iser. in d.c.1. quis dicat.dux.& in d.c.1.tit.de capita.qui cur.vend.Idem quoq; Matt.in const.incip. vt vniuersos,col.8.in §.no.dicit per infeudationẽ factã à comitibus,& baronibus,non contrahi nobilitatem,& allegat quoq; ipsum And.Iser, in illis duobus locis,in quibus tamen nil aliud dicit quàm quod suprà ex eo diximus.Idẽ deniq; Matt.in c.1.col.3.tit.quis dic.dux.post aliorũ sentẽtias relatas,ita cõcludit,id feudũ nobilitare,quod datur à rege,& quod habet vasallos in numero copioso siue feudũ sit nouũ,siue antiquũ.Sed vbi haberet à rege & nõ haberet vasallos,non cõtrahitur paradochiũ,id est,nobilitas,nisi princeps fecisset eum nobilẽ. Quod si feudũ habẽs vasallos ab inferiore concederetur cũ assensu regis,induceretur nobilitas.Igitur,inquit,qui præest alicui castro,vel villæ,vbi sunt vasalli,dicitur habere nobilitatẽ & dignitatẽ,vt dicit velle Io.And.in c. cùm olim,de præb.& Bal.in eo ipso cap.1.Sed & idem Matt. alibi,scilicet in c.1.§.ex eadem lege, tit.de leg.Corra.dicit quòd rustici possunt emere feuda etiã vasallis non cõsentientibus,& tunc desinũt esse rustici,& efficiũtur nobiles.Et sæpe aliàs dicit simpliciter per infeudationẽ contrahi paradochiũ,id est,nobilitatẽ,scilicet in c.1.col.3.nu.26.tit.an ille qui interfe. fra. dom.idem in c. vlt.col.6.nu.88.dicit feudum etiã quod datur à rege non nobilitare, nisi sub se habeat vasallos.

De eadem re.

14 ¶ Hæc quidem nostrates. Ego verò in ea sum sententia cum aliis suprà citatis, vt si imperator, vel rex in suo regno,vel etiam alius,qui ius habet conferendæ nobilitatis,concesserit feuda illa regalia,quæ diximus,aut etiam alia nobilia,ignobili cuipiam,quem scit ipse esse iguobilem , illi eo ipso nobilitatem concedere videtur, ar.not.in l.quidam consulebant. ff. de re iud. Quòd si alius cui id ius non sit:ea feuda concesserit,non video, quomodo is cui cõcessa sint,ex eo nobilitetur,nisi si princeps qui id ius habet,confirmauerit. Alioqui nullus erit rusticus, siue ignobilis locuples,qui non à quocunque feudum nobile habente, nobilitatem sibi acquirat, id feudum emendo multo pluris,quàm valeat,si iusto precio habere non posit.Nec tamen pecuniis comparari potest.Nam vt dicit Euripides apud Stobæum Ser.85.

Authoris sententia.

Nobilitas pecuniis comparari non potest.

Μόνον δ᾽ ἂν αὐτὰ χρημάτων οὐκ ἂν λάβοις,
γενναιότητα, κἀρετήν. Id est,vt traduxit Gesuerus,
Hæc sola pecuniis comparari non possunt,
Generositas,inquam,& virtus. Licet tamen rustico feuda, dignitates, & iurisdictiones quæ sunt in patrimonio,vti sunt in Gallia feuda omnia,vt alibi diximus,emere & acquirere, vt dicit Bal. in c.1.§.ex eadem lege,col.1.vers.& est notandum,per eum tex.tit.de lege Corra. quem sequuntur ibi Iac.Aluar.col.2.vers.no.ab extra,& Car.Alex.col.etiam 2.vers.& est notãdum. & Panor. cons.3.nitar in præsenti,in 22.quæst.lib.2.

Rusticus potest emere feuda nobilia.

15 ¶ Nam & è diuerso,rustici siue ignobiles possunt infeudare,modò habeant liberam bonorum administrationem,vt dicit idem Bal.post Iac.Ra.in c.1.§.marchio,col.vlt.versic.sed hodie, tit.de his qui feud.dar pos.per tex.in c.1.§.noui.tit.per quos fiat inue.& sequuntur Iac.Aluar.& Card. Alex.in d.§.marchio,quem legunt cum prin.illius tit.vterque.col.2. vers. nota quòd secundum ista iura,nam id Car.ad verbum sumpsit ex Aluar.vt alia pleraque.& Iac.à S.Geor.in tract.feud. in verbo in feudum,col.4.in 8.diuisione feudorum,vers.dicit enim.Et ita Aluar.& Car.vbi suprà dicunt voluisse Innoc.& Car.Floren.in cap.verùm,de foro comp. sed in meo codice non reperi,sed illud tantùm dixisse Innoc.statim post princ. quemlibet dominum quantumcunque vilem & rusticum,habere iurisdictionem super rebus feudalibus.

Rustici an infeudare possint.

16 ¶ Qua in re tamen illud admodum notãdum est, quod scripsit Pet.Iac.in tit.de act.in rem pro re feudali,col.2.vers.attamen dominus,quòd si nobilis vendat feudũ rustico, non tenetur dominus illũ inuestire,& sequitur Guid.Pap.decis.Delph.415.ego emi,col.2.vbi tamen dicit aliud obseruari in Delphinatu , vti etiam obseruatur in Gallia. veruntamen tenentur ignobiles, qui huiusmodi feuda acquisiuerint , pro iis quippiam soluere principi,vti cauetur ordinationibus principalibus in id factis,quas vulgò vocant *Ordonnances des francs fiefs & nouueaux acquestz.*

An dominus teneatur inuestire ignobilem qui à nobili emit.

17 ¶ Illi autem sententiæ stipulatur altera Spec.tit.de feudis.3.quoniam,vers.30.quòd si dominus à

vasallo

vasallo requisitus feudum emere, recusauerit, poterit vasallus alteri vendere, modò is sit nõ inferioris qualitatis. Nam si nobile vendat ignobili, nõ tenebitur dominus illum in vasallum recipere, aut saltem poterit ipsum priorem vasallum retinere. Nam is per subrogationem huius ignobilis non videtur liberari ab homagio, per l.nemo.ff.de duob.reis, & l.veteres.C.de cõtrah. & commit.stip.& l.2.C.de fund.limit.lib.11.Et sic dicit seruari in plerisque locis.

18 *An in venditione bonorũ veniant feuda nobilia. Bonorum appellatione an contineantur feuda.*

¶ Postremo hic locus me admonet dubitationis, quã fecit And.Iser.in c.1.in fi.prin.tit.de Ca.qui cur.vẽd.de vasallo qui habet bona feudalia & allodialia, quiq; simpliciter vẽdit alteri bona sua, an videatur vendidisse feuda. Is autem (ne illum putes in hoc fecisse dubiũ) censet appellatione bonorũ simpliciter, cõprehendi feuda, de quo nos latè diximus in rep.l.si vnquã, in verbo bona, nu.10.sed vtrum.C.de reuo.do. & in nostro tract.retractuum, tit.j.§.j.gloss.3.in verbo, *accumbiens*.nu.9.igitur vt ad casum, & nu.12.eodémq; vl.an autẽ verum. Tamen ipse And.dicit illum non videri id feudum vendidisse, sine quo remaneret ignobilis, nisi cõtrarium apertè probaretur, ar.l.qui pec.ff.de pec. Ex quo potes illud intelligere, quòd si quis effectus est nobilis ex acquisitione feudi nobilis, eam nobilitatem perdit, si id feudum vendat, aut aliter relinquat.

Militia an nobilitet. CAP. VIII.

1 *Militia an nobilitet.*

MIlitia nobilitat, vt quisquis est miles, is quoque cõtinuò fit nobilis, vt clanculum voluisse videntur Host.& Io.An.in c.eo libétius, vterque in verbo militiæ clericali, & ibi quoque Car.Flo.& Pet.Anc.vterque post princ.Ant.& Pan.vterque ad fin.ext.de ser.non ord.& apertè sentit Bar.in l.2.§.in filiis.ff.de Decur.& expressius voluit Sal.in l.j.col.4.in 5.q.in fi. C. de iuris & fac.ign. Et Luc.Pen.in l.j.col.j.C.de cond.in pub.hor.lib.10.& Domi.in c.grandi, in 2.not.de supp.neg.præ.lib.6.Io.Rayn.in suo tract. nobil. col.4.& Guid.Pap.dec.Delph.388. quo verò ad doctores, col.2.versi.quarto si militia.& sing.331.legitimatus.versi.militia nobilitat. & nouissimè Andr.Alc.in lib.de singulari certamine.cap.30.vbi hanc dicit fuisse sententiam Ioannis Iacobi Triuultij, magistri equitum Francisci regis, & iterum cap.34. vbi ex hoc dicit militem origine ignobilem posse prouocare nobilem ad duellum.

2 *De eadem re.*

¶ Pro quibus facit tex.in l.2.in princ.ibi, præclaram nobilémque militiam. C.de primice.lib.12. & in l.inter alias, quæ est pe.ibi, militari dignitate.C.de pal.sac.largi.eod.lib.& in rubr.C.qui milit.poss.ibi, ad militiæ dignitatem aspirann bus, lib.12.& in c.cum essent. de sim. vbi qui primùm dicitur nobilis, postea miles appellatur, & in cap.militare, ibi, dignitatis suæ miles adscribitur.23. quęst.j.& in l.ij.C.vt nemo priua.vbi ex eodem delicto aliter miles, aliter plebeius punitur, tanquam qui miles est, iam non sit plebeius. infrà autem ostendemus, plebis & plebeiorum appellatione, ignobiles tantùm contineri, non etiam nobiles.

3 *Miles & priuatus, ut diuersi.*

¶ Sed & in plerisq; aliis iuribus, miles & plebeius atq; etiam miles & priuatus ponuntur vt diuersi, & separati, vt de primo est tex.in l.milites, & l.diuo. C.de quęst.vbi milites plebeiorũ pœnis non subiiciuntur. De secundo in l.sed & milites, in prin.duobus in locis, & iterũ §.scribit. ff.de excus.tut.& in l.ne quid.§.vlt.ibi, aut militẽ, aut priuatũ.ff.de incen.rui.nauf.& in l.j.in princ.ibi, quicunq; militum, vel priuatorum.C.quando lic.vni.& in l.nolumus, ibi priuatis & militãtibus. C.de testam.& in l.j.vers.si quis autẽ.C.de fal.mon.& in l.quisquis.C.ad leg.Iul.maies.& in l.ne cui, in fi.C.loc.& in l.j.vers.his itaq;.C.de com.ser.manu & in auth.vt nullus mut.agri.ad fin.& in §.vlt.vers.quia verò duplex.in auth.de hær.& falc.& in §.sed neq;, vers.hoc autem, in auth.de sanctis.epi.& c.si quis, in prin.6.q.j.vbi gl.expresse no. milites non esse priuatos. Illi autẽ sunt & dicuntur priuati, qui sunt sine dignitate, vt dicit gl.in c.denique.4.distin. & in c.qui cõtra pacẽ. 24.quæst.1.quam ad hoc expendit Bart.in c.consultationibus, col.2.ext.de don. Vt scilicet militia sit dignitas, & milites non dicantur priuatæ personæ. de quo & per eundem in cap.quanto. de mag. Et dignitas propria est nobilitatis, vt declarat Sallust.in Iugurt.bello, cùm dicit, Nanque cœpêre nobilitas dignitatem in superbiam populis, libertatem in libidinem trahere. Ex quo sequitur milites esse in dignitate, & sic quoque in nobilitate. Facit præterea in hanc partem text. in auth.vt nullus mut.agr.iu illis verbis, Ne priuati quidem homines putent legem cõtra se solummodo esse positam, milites autem, altiore nitentes fastigio, legem contra se non esse prolatam existiment. Et paulò post, scituris militibus, qui præsenti legi non esse obediendum existimant, quòd cingulo denudati inter priuatos habebuntur. Adde quòd imperatores & reges non dedignantur militum nomen & titulum sibi assumere, cùm cæteros milites commilitones appellant, vt dicemus infrà cap.37.nu.52.incip.similiter licet donatio.

Priuati qui dicantur. Dignitas nobilitatis propria.

4 *Non quælibet dignitas nobilitat. Dignitas in seruis. Seruus alterius serui dominus. Prouerbium.*

¶ Attende tamen super hoc, quòd non quælibet dignitas nobilitat, vt declaratur per Bart. in d. l.j.col.2.vers.secundò quæro.C.de dig.lib.12. Nam & inter seruos omnium hominum abiectissimos dignitas est, vt voluit gl.in c.denique.4.dist.& bene probat.l.habitatio.§.seruus.ff.de ven. in poss.mit.& l.sed & si quid.§.sufficienter.ff.de vsufru.vbi ita scribitur, sufficienter autem alere & vestire debet, secundum ordinem & dignitatem mancipiorum. Nam & seruus, respectu alterius serui, potest dici dominus, vt probat tex.in l.si seruus.ff.de pecul. Et, vt est in veteri prouerbio apud Aristot.lib.1.Polit.cap.4.hoc senario,

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. Seruus ante seruũ, dominus ante dominũ. quo significatur, in eodem genere hominũ non omnes æquales esse, sed alterũ alterum antecellere nobilem,

alterum

alterum nobilem:ignobilem,alterũ ignobilem.Et; quod magis mireris,seruum respectu alterius serui,dici nobilem & generosum.

Quod Euripides apertè declarauit in Helena,

Ἐγὼ μὲν εἴην, κεἰ πέφυχ᾽ ὅμως λάτρις
Ἐν τοῖσι γενναίοισιν ἠριθμημένος
Δούλοισι, τοὔνομ᾽ οὐκ ἔχων ἐλεύθερον.
Ego quidem sum,& existo tamen seruus
Inter generosos numeratus
Seruos, nomen non habens liberum,

Rursumque in eadem fabula,

Πρὸ δεσποτῶν
Τοῖσι γενναίοισι δούλοις εὐκλεέστατον θανεῖν.
Ante dominos
Generosis seruis gloriosissimum mori.

Notum est autem olim seruos atriẽses fuisse cęteris digniores & notiores.Ex quo illud Ciceronis in Paradoxis,In magna familia sunt alij lautiores,vt sibi videntur serui atriẽses.Estque discrimen inter dignitatem,& nobilitatem,vt satis probat illud Quintil.lib.6.c.1.Periclitantem cõmendat dignitas,& studia fortia,& susceptæ in bello cicatrices,& nobilitas.Ideóq; si militia etiã esset dignitas,de quo paulo post dicemus,non tamen ex hoc necessariò sequeretur quòd nobilitaret.

5 ¶ Et sunt sanè multi,qui tenent militiam neque dignitatem esse,neque nobilitatem conferre,& ij quidem illis multo numeriosiores,qui primam partẽ tenuerunt.Et inter hos gl.in l.vnica.in verbo,prohibemus.C. nego.ne mi.lib. 12. & in l.1.& ibi Io.Plat.C.de dig.lib.12.Io.And.in addi.Spe. tit.de testib.§.1.versic.item excipitur quòd miles.Sign.conf.23.q.disput.col.2.Bart. in d.l. 1.col.10. vers.quarto infertur ex prædictis.C.de dig.lib.12.& in l.ex eo tempore.in prin.ff.de test. milit. & con.inc.quidã capitaneus,vt à nonnullis citatur,sed non reperi.Et Lucas Pen.sibi contrarius in l.mulieres,col.2.ver.quinto secundum quosdam.C.de digni.lib.12.& in l.errat,col.antepul.C. de cast.pec.eo.lib.Io.Fab.in l.milites.C.de q.& in rub.Instit.de milita.test.Bal.& Ang. in l.filiusfam. §.veterani.ff.de proc.Bal.in l.testamento.la 1.in fi.C.de test.milit.Sal.in l.non prohibentur.C. qui accu.Albe.in l.milites.C.loca.Aluar.& Car.Alex.in §.si miles aduersus,tit.de pace tenẽ.Ant.in c. Raynutius ,col.19.extra de testa.Imo.& Panor.in c.in nostra,de procu.Pan.& Io.And.in c.quãto,de magi.Paul.Cast.cons.125.dubitatur primo,in 4.dubio,lib.2. vbi tamen dicit, quòd in multis ciuitatibus ex consuetudine milites sunt nobiles.Ro.sin.507.an sit militia dignitas,& in l.diẽ functo.ff.de assess.Io.Plat.in d.l.1.col.pen.C.de dig.lib.12.Mart.Laud.in tract.de militib.ver.15.incip.militia si iungatur.Ang.Aret.in §.vlt.col.vlt.Inst.de test.mil.Alex.in d.l.diẽ functo,col.5. ver. tamen puto veram.ff.de.offi.assef.& Ias.qui hoc tribus modis limitat,in l.pen.in 4.not.C.de pac. Lancel.in c.j.Gal.in rep.l.Centurio,col.4.ver.quarta cadit dubitatio.ff.de vul.& pup. sub. Matth. Afflict.col.5.ver.quinta nobilitas,tit.quis dic.duc.

Qui neg. mi litiam nobilitare.

6 ¶ Et hæc sententia multis rationibus cõprobatur. Nam & si olim apud priscos Romanos libertini nullo modo militarent,sequentibus tamen temporibus militare cœperunt,vt refert L. Florus lib.74.epitome Liuij.Idque postea à iure ciuili receptum est,per tex.in l.si duobus. ff.de testa. mil.& l.operis obligatus.ff.de ope.libe.& l.vlt.C.de liber.& eot.fil.cum si.ibi adductis.Imo etiam, serui ad militiam aspirare possunt.l.super seruis.C.qui mil.non poss.lib. 12. At non serui modo, sed & libertini ad dignitatem aspirare prohibentur.l.vnica.C.ad leg.Visce.cum si.& hanc rationem sentit gl.in d.l.vnica.C.neg.ne mil.nam & Alexander Seuerus libertinos nunquã in equestrem ordinem redegit , asserens seminarium Senatorum equestrem locum esse,vt tradit Aelius Lampridius in vita illius.

Libertini an militare possint.

Libertini ad dignitates non aspirant.

7 ¶ Prætereà infamia repellit à dignitatibus.l.infamia.C.de decur.lib.10.& l.1.de infam.eod.lib.10.& l.neque.C.de decur.lib.12.Infamis autẽ miles esse potest,quod hinc liquidè patet. quia damnatus de crimine publico,fit infamis.l.infamem.ff.de pub.iudi.cum si.Non tamen desinit esse miles.l. si quis filio exhæredato.§.irritum.ff.de iniust.testa.& hanc quoque rationem adducit Fab. in d. rubr.Instit.de mili.test.

Infamis potest esse miles.

8 ¶ Denique sunt multi tex.facientes discrimen inter dignitatem,& militiã,tanquam militia nõ sit diguitas,in l.si quis,ibi,cuiuslibet militię,dignitatisue,& rursus ibi,militię,seu dignitatis.C.de of. rec.prouin.& in d.l.pen.ibi,militię,vel dignitatis.C.de pac.& l.vlt.ibi.dignitate,vel militia,& statim post,militiæ, vel dignitatis.C.de paganis,vbi etiam Saly.ex hoc not.expresśim, militiam nõ esse dignitatem.& l.vlt.ibi,militiæ,vel dignitatis.& rursum,ibi,in militia connumerati fuerũt,vel qui dignitatẽ aliquam prętendunt.Sed & in calce cùm dicitur,militię cingulo,seu dignitatis honore.C.de iuris.om.iud.& l.vlt. C.com.& merca.& l.j.ibi,militia,vel dignitas.C.in quib.cau.mil. & in l.j.ver.his itaque,ibi militis,seu priuati.C.de com.ser.man.& l.nullus.C.ad leg.Iul. maie.ibi, militiæ vel generis,aut dignitatis defensione, vbi non tantũ fit discrimen inter militiã, & dignitatem:sed & inter eãdem,& genus siue nobilitatem.& in l.sordidorum,ibi dignitatis,aut militiæ. C.de excu.mune.lib.10.& in l.penul.ibi.quædam militia,aut dignitas,& rursum in l.vlt.ibi, militię,vel dignitatis.C.de cohor.lib.12.& in l.vlt.ibi. non militia,sed dignitas.C.qui milit.non poss. lib.12.& l.3.ibi diguitatis.seu militiæ.C.de dig.lib.12.& in §.sancimus,ibi dignitatis,aut militiæ,in

Militiam non esse dignitatem.

authen.de testi.vbi Bart.in fi.no.quòd militia non est dignitas,cùm ibi ponantur vt species separatæ,& in §.quia verò.le 1.ibi,dignitatis & militiæ,in aut.vt lic.mat.& auiæ.& in §.1. ibi dignitatibus,& militiis,in aut.vt neque mil.neq; sed.vbi & ex hoc no.Bar.quòd militia non est dignitas, & in auth.vt diui.iussi.ver.nam præsenti,ibi,militiæ,aut dignitatis,& in §.ad hæc sancimus ibi,& dignitates,& militia,in auth.de collat.& in d.c.qui contra pacem,ibi,dignitatem,aut cingulũ militiæ,24.q.1.Nam huiusmodi dictiones aduersatiuæ,copulatiuæ & disiunctiuę ponuntur inter diuersa,id est,apertam demonstrant horum,inter quæ ponuntur, diuersitatem.Primum probatur in l.quodcunque.§.si quis ita,& l.qui vsumfructum,& ibi gl. Bar.& alij.ff.de verb.obli.cum si.Secundum,per gl.omnibus notissimam in rub.ff.de iuris,& fac.igno.cum si.Tertium per gl. non minus vulgatam in rub.ff.si aget.vect.

Sed ponitur inter diuersa. Et,et,Et,uel,

9 ¶Nec obstat huic sententiæ tex.in d.l.præclaram.C.de primic.Nam ea lex non loquitur de simplici militia,de qua nunc loquimur,sed de militia spectabiliũ tribunorum,vt is tex.exprimit,dũ dicit prçclaram nobilémque militiam spectabilium tribunorum.Et ita de his tãtùm militibus loquitur,qui cæteris præsunt,qui censentur habere dignitatem,vt etiam voluit Ioan.Pla.in d.l.1.C. de Eque.dignit.lib.12.

Responsio ad contraria.

10 ¶ Neque similiter obstant iura,quę vidẽtur assignare dignitatẽ militię.Nam dignitas est nomen quoddam generale,quod multifariã accipitur, & plerunque impropriè accipitur,vt patet latè ex no.per Bar.in d.l.1.in 1.& 2.q.& ibi quoque Io.Plat.col.2.in 3.q.C.de dig.lib.12.& voluit ante illos gl.in l.libertę,per illum tex.& ibi quoque Bal.C.de oper.lib.& gl.in c.deniq;,in prin.4.di.& in c. quia nonnulli,de cle.non resid.Et ex eo quod suprà diximus,seruos habere dignitatem.Sed nec omnis dignitas etiã propriè sumpta nobilitat,vt iam diximus,& longè latéque declarant Bart.& Plat.vbi suprà.Nam & non idem esse dignitatem cum nobilitate,apertè ostẽdit illud Ciceronis in 3.actione in Verrem,Non vt honos & dignitas nobilitati restitueretur.Ex quibus satis intelligis,dignitatem inesse nobilitati,at non nobilitatem omni dignitati.

Dignitatis nomen generale.

Nobilitas & dignitas ut diuersę.

11 ¶Nec obstant denique iura,quę faciunt discrimen inter priuatos,& milites.Nã priuati apud nos duobus modis dicũtur.Primo,ij qui nõ sunt in aliqua dignitate,vt diximus,aut in magistratu,vt probat illud Tullij Phili.9.Sępe magno vsui Reip.Seruius Sulpitius & priuatus,& in magistratibus fuit.Et in oratione ad Equites Ro.antequam iret in exilium,Cedam inermis armatis,innocens nocentibus,priuatus furibundo magistratui?Et in 2.in Verrẽ actione,Erit tum Cõsul Hortensius cum summo imperio & potestate:ego autem Aedilis,hoc est paulò ampliùs quàm priuatus.Deinde qui non sunt ex eorũ numero,quos priuilegiarios dicimus, cuiusmodi sunt milites minores,& id genus alij,vt per gl. in l.licet inter priuatos.C.de pac.& in c.priuilegia.3. dist.Et in hoc postremo sensu,differunt à priuatis milites,quibus iura,multa priuilegia cõcesserunt.In primo autẽ sensu,milites & ipsi priuati dicuntur,vt in l.3.ff.de mu.& ho.Vbi cum de militibus quicquam fuisset statutum,subiungit tex.Cæteri autem priuati.Constat enim dictionem cæteri, eam vim habere propriã germanámque,vt idem prorsus,& substantia,& qualitate implicet,& referat, licet diuersum specie & numero , vt voluerunt glo.& Bart.in l.non solùm. §.quæritur.ff.de procur.cum simili.

Priuati duobus modis dicuntur.

Dictio Ceteri,quam uim habet.

12 ¶Quid plura?tex.est in d.c.qui cõtra.24.q.1.qui palam ostendit eos,qui priuati dicuntur,nõ propterea esse ignobiles,sed ex priuatis alios esse nobiles, alios ignobiles:vt proinde possis liquidò deprehendere,milites,etiam si à priuatis differant,non propterea esse nobiles.Primũ enim is tex. dicit,quòd qui contra ecclesię pacem sunt,si dignitatem, aut cingulum habent, nudentur eis. Si autem nobiles sunt,suarum substantiarum proscriptionem patiantur.Si autem ignobiles,&c.Ex quo etiam textu apertè comprobatur id quòd suprà diximus,longè interesse inter dignitatem, & nobilitatem.

Nõ omnis priuatus est ignobilis.

13 ¶ Illud autem non prætermittendum,eos,quos nostra Francorum lingua,*Cheualiers* appellamus, quamprimùm eam dignitatem assecuti sunt,fieri nobiles,vel si anteà non fuissent,sed ij, milites non dicuntur,vel reclamantibus omnibus legũ interpretibus. Verùm qui rectè locuti sunt, illos vocarunt Equites auratos.Quam appellationem primus omnium comperit Franciscus Philelphus,vt ipse scripsit lib.epistolarum 24.episto.1.ad Albertum Parrhisium.At Laurentius Valla in suis Elegantiis lib.6.c.22.Decuriones vocat & approbat Bebellius in commentariis de abusione linguæ, vbi multa contra nostros interpretes congerit,qui hos milites appellãt,& nos quoq; aliquid dicemus in tit.10.consuetudinum Picta.§.vltimo,in gloss.2.Quòd si interim scire vis militiarum genera,de quibus nostræ leges loquũtur veluti de re,quæ vẽdi,legarive potest,vide And. Alcia.lib.Prætermissorum t.in verbo, militia, & Lælium Taurellum in libello , bello quidem & scito,de militiis ex casu.

Cheualiers qui dicuntur,nobiles fiunt.

Militiarum genera.

14 ¶Sed nec tamen omittendũ,quòd licèt simplex illa militia non nobilitet,tamen si quis arte militari excellat,eiúsq; clarum specimen,& testimonium non semel prębuerit,sibi gradum ad nobilitatem parat,vt qui scientia,aut virtute excellunt,de quibus suprà diximus c.2.3.4.& 5.Quin plurimi eos iã satis nobiles esse dicunt,vt & illos multi,quos in pręcedẽtibus citauimus. Hãc enim magnam nobilitatẽ antiqui Romani esse censebant.Sallustius in Catilinario,Sic se quisque hostem ferire,murum ascendere,conspici,dum tale facinus faceret,properabat:eas diuitias,eámque bonam famam,magnam nobilitatem putabãt.Tacitus li.3.de Sulpitio Quirino,Lanuuij,inquit,

Qui excellunt arte militari an sint nobiles.

ortus

ortus modicis parentibus,& opibus,militia clarus,Consulatũ ſub Auguſto meruerat.Igitur militia clarus,id eſt,nobilis,vt docuimus ſuprà cap.2.nu.8.ſed & hinc.Probus Aemilius, Iphicrates, ait,Atheníenſis non tam magnitudine rerum geſtarum,quàm diſciplina militari nobilitatus. Et Liuius 1.deca.lib.6.Centurionem inquit nobilem militaribus factis.Et lib.7.de Sexto Tullio,Septimum primipilo,vir,inquit,factis nobilior.intelligit enim de factis militaribus.Iterúmque libro decimo per virtutem Imperator acciri iubebat nobiliſsimum quemque genere factíſque. Et in hanc quoque ſententiam verſus ſunt Euripidis,quibus apertè oſtendit nobilitatem parari ex militia eiúſque laboribus : ignobilitatem contrà ex ocio, & militiæ odio, & vacatione. Hi autem ſunt apud Stobæum ſer.49.

Νεανίας γὰρ ὅστις ὢν ἄρη στυγεῖ,
Κόμη μόνον, καὶ σάρκες, ἔργα δ' οὐδαμοῦ.
ὁρᾷς τὸν εὐτράπελον,aut, vt alij legunt,εὐτράπεζον, ὡς ἡδὺς βίος,
ὅ,τ' ὄλβος ἔξωθέν τίς ἐστι πραγμάτων;
ἀλλ' οὐκ ἔνεστι στέφανος, οὐδ' εὐανδρία,
εἰ μή τι καὶ πολμῶσι κινδύνου μέτα·
οἱ γὰρ πόνοι τίκτουσι τὴν εὐανδρίαν,
ἡ δ' εὐλάβεια σκότον ἔχει αὖ,aut,vt alij habent,καθ' Ἑλλάδα
τὸ διαβιῶναι μόνον ἀεὶ θηρωμένη,

Apud Turcas autem ij maximè nobiles exiſtimantur, qui ſtipendia ex militia à principe accipiunt,vt ſcribit Petrus Bellonus lib.2.obſeruationum,c.95.

15 ¶ At illud minimè dubiũ,quòd ſi quis à principe exercitui præficiatur,is ſatis nobilitari tacitè videtur.Nã & hi apud Romanos nobiles exiſtimabãtur,& in maximo dignitatis gradu collocati. Tullius in oratione pro Murena,ſcribit duas artes eſſe,quæ locare poſſunt hominẽ in ampliſsimo dignitatis gradu,quarũ alterã imperatoris eſſe dicit.Imperator enim dicebatur,ductor exercitus,præfectus copiarum.Cuiuſmodi fuit,qui Hebrę is,princeps exercitus dicitur,de quo Gẽ.21.& 2.Reg.24.& magiſter militiæ,euſdem lib.c.19.& Gen.37.& alibi ſæpe,& Princeps militię 4.Reg. 5.c.& Iudith.2.& Hieremię 39.vbi 70.interpretes vocant ἀρχιμάγειρον,vt & annotauit D.Hiero.in Eſaiam lib.7.Noſtris quoque legibus,magiſter militũ vocatur,& in l.1.C.de exhi.reis & in l.2.& l.vlt.C.de Decu.lib.10.& l.vlt.C.de Comit.rei mili.lib.12.vbi is inter illuſtres ponitur,& l.viros, & l.vlt.C.de diuer. off.eod.lib.12. & l.vlt.C.vt dig.ord.ſer.eod.lib.12.vbi Magnificus vocatur.Ex quo D.Claudius Seiſſel.in d.l.§.1.col.3.ver.addo etiam ff.de eo,cui man.eſt iuriſ.dicit eundẽ eſſe magnificum & illuſtrem.Et ita §.1.in auth.vt ord.præfe.vr.vbi ἐνδοξότατοι vocatur,id eſt,glorioſiſsimus,quod peræquè valet,ac nobiliſsimus.gloria enim & nobilitas eadem eſt,vt agnoſces ex his quę dicam infrà c.21.nu.3.ſed illud.Ex quo etiam eſt illud Horatij lib.Serm.1.Sat.6.quod nos alibi ad aliud adduximus,

An qui à Principe exercitui præficiuntur. Imperator quis ſit. Princeps exercitus. Magiſter militiæ & militũ.

Magnificus & illuſtris idem.

Nec quod auus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint:
Vt plerique ſolent,naſo ſuſpendis adunco
Ignotos, vt me libertino patre natum.

Vides enim illic pro magna nobilitate eſſe,quòd legionibus imperitarint. In ea enim Satyra nil aliud quàm inuehit in eos,qui nobilitate maiorum gloriantur.

16 ¶ Porrò Romæ ſub templo Concordiæ,inuentus eſt Cippus hac inſcriptione,

Vetus inſcriptio

FL. STILICHONI V. C.
FLAVIO STILICHONI INLVSTRISSIMO VIRO
MAGISTRO EQVITVM PEDITVMQVE,
COMITI DOMESTICORVM, TRIBVNO PRAETORIANO
ET AB INEVNTE AETATE PER GRADVS CLARISSIMAE MILITIAE AD COLVMEN GLORIAE
SEMPITERNAE ET REGIAE ADFINITATIS EVECTO,
PROGENERO DIVI THEODOSI COMITI DIVI
THEODOSI AVGVSTI IN OMNIBVS BELLIS
ADQVE VICTORIIS, ET AB EO IN ADFINITATEM
REGIAM COOPTATO ITEMQVE SOCERO D. N.
HONORI AVGVSTI APHRICA CONSILIIS EIVS
EX PROVISIONE LIBERATA EX S. C.

Quam inſcriptionem nobis ſcriptam reliquit Barptolomeus Marlianus lib. Topographię vrbis Romæ 2.c.10.Ex qua potes multa intelligere maximè notanda,ſcilicet Magiſtrum equitũ & peditũ dici,qui alibi Magiſter militiæ vel militum dicitur:idque muneris magnam nobilitatẽ dignitatémq; parere,vtpotè cũ vir clariſsimus,& vir illuſtriſsimus dicatur,qui ei præfuit.Ille enim notę V.C.poſitæ in titulo inſcriptionis ſignificant,viro clariſsimo.Ex quo item vides eandem eſſe dignitatem illuſtriſsimorum,& Clariſsimorum,vt annotarunt nonnulli recentiorũ in d.l.j.ff.de offi.eius cui mand.eſt iuriſ.Præterea,quod extra rem eſt,ſed obiter volui dicere,eo tempore inluſtris,non illuſtris ſcribi ſolitũ.Er adque pro atque.Adhęc genitiuum nominũ in ius finientiũ,

Illuſtriſsimorũ & clariſsimorum eadem dignitas.

Inluſtris pro illuſtris.

per simplicem i,fuisse pronuntiatũ,videlicet Theodosi,Honori.Denique huiusmodi inscriptiones ex Senatusconsulti authoritate fieri solitas.

Magister vtriusque militiæ. Tribunus Celerum Tribuni militum.

Mareschalli.

17 ¶Deniq; vt redeamus,Hic Stilicho is est,de cuius laudibus tã multa scripsit Claudianus. Et quia in alia inscriptione ab eodem Marliano posita,eiusdem operis li.1. c.5. vocatur Magister vtriusq; militiæ, intelligis eundem esse magistrum equitum & peditum, & magistrum vtriusque militiæ. Apud antiquos autem Ro.vocabatur Tribunus Celerum,qui equitibus præerat,veluti secũdum locũ à regibus obtinebat,vt scribitur in l.2.§.quòd ad magistratus ff.de ori.iu.Sed & posteà Tribuni militũ creati sunt Cõs.potestate,vt & inibi scribitur in §.deinde.De quib.etiã fit mẽtio in l. Tribunus militũ.ff.de mil.test.& in l.vl.C.e.ti.quos Bud.noster eos esse putat,quos in Gallia Mareschalcos vocamus.Hipparchos Græci vocãt.Ex quibus itẽ illud planè vides eos satis nobilitari quibus id munus à principe demandatur.Nam & Matt.Affl.in const.Siciliæ inci. constitutione præsenti,in 1.not.dicit,quòd licet simplex militia non connumeretur inter gradus dignitatis,ea tamen quæ cum Præpositura est,vt sunt Capitanei equestres vel pedites,dignitatem habet.

Militiam simplicẽ apud nõ nullos nobilitatem esse.

18 ¶Sunt tamen nonnulli loci,in quibus simplex militia,eorũ moribus nobilitat, ita vt cùm primũ quis ad militiã assumitur,is simul nobilis efficitur.Quod Perusij obseruari tradit Bar.in d.l.1.col. 6.ver.examinemus ista verba,& iterũ col.9.ver.quartò infertur,& ibi quoque Ioan.Plat.col.2. & iterum 3.C.de dign.li.12. Subdúntque vterque in ciuitate Florentiæ aliter obseruari,nempe militem manere ignobilem,vt priùs erat.Sicubi igitur ea erit consuetudo,vt militia nobilitet, ea seruanda est,vt quæ vera ac propria mater nobilitatis,vel ignobilitatis sit, vt dicemus infrà c.10.

Nobiles exercitus duces cõstituendi.

19 ¶Illud denique monuerim principes,vt dum huiusmodi militum & exercitus præfecturis prouident,ob oculos illud Euripidis in Archelao ponant apud Stobæum Ser.86.

φέρει δὲ καὶ τοτ' ὁ μικρὸν ἐυγενὴς
Α'νὴρ σρατηγῶν, ἐυκλεᾶ τ' ἔχων φάτιν. Id est,vt vertit Gesnerus,
Non parum adfert momenti si nobilis
Exercitus dux fuerit, & gloriosa fama insignis.

Nam & nobiliũ,& maximè principũ maior est authoritas in milites & militũ in hos obedientia, quæ quantum momenti habeant,disces ex Tullio in oratione pro lege Manilia,vt nõ immeritò Moyses, vt ipse dicit Deute.c.1.ex nobilibus constituerit Tribunos & Centuriones. De quo tamen loco dicam inferiùs c.20.nu.3.vbi & aliis seq.alia videbis ad hunc locum pertinentia.

Ordo clericalis,quem vocant,an nobilitet. CAP. IX.

Clerici an sint nobiles.

1 ORdo clericatus nobilitat,si credimus Host.& Io.And.in c.eò libẽtiùs,in verbo,militię,& ibi quoq; Aegidius Belleme.in 1.not.Ant.& Pano.in fi.Pet.Anc.& Card.Floren.post princ.de seruis non ord.per tex.ibi,in verbo,militię clericali,& in c.ex parte B.ibi,Deo militans, de corp. vitia.& in c.clericum,ibi,militibus ecclesię.50.di.Et sequitur Ant.Corset.in repet.c.grandi,col.13. de supp.neg.præla.li.6.& And.Alcia.in c.cùm non ab homine. col.6.versi.primò per istum text. de iud.vbi dicit clericos haberi pro nobilibus,nihil tamen allegat.

De eadem re. Militia nomẽ generale.

2 ¶Sed cõstat ex illis tex.quibus innitũtur Host.& Io.And.& illorũ asseclæ id minimè probari,cũ de nobilitate nihil aliud dicant,sed tantùm de militia,& ea quidẽ non mũdana sed diuina & cœlesti.Est enim militiæ nomen generale, omni fermè generi vitæ commune. Ex quo illud Ouid. *Militat omnis amãs.*Et apud nos probatur in l.aduocati.C.de aduo.diuer.iud.& l.vlt.C.de pig.& l. creditor.§.inter venditorẽ.ff.de act.emp.& l.Lucius,la 1.ff.de le.2.& in l.quãuis.C.de Decur.lib.x. cum si.Quod ad animantia quoque bruta ab eruditis scriptor.trãsfertur. Vnde & illud prodiit,
Militat in syluis catulus.
Nec propterea ordo clericalis nobilitare probatur,quòd sit,aut appelletur militia,cùm,vt iam diximus in præcedente capite,militia non nobilitet.

Argu.armatæ militiæ ad cœlestẽ.vide nu. seq.in fi.

3 ¶Quòd si ipsa mũdana militia,quam armatam vocamus,nobilitaret, posset fortè dici & ordinẽ clericalem,id est,cœlestem militiã nobilitare, per id quod voluit in simili glos.trahens legem loquentem de milite armatæ militiæ,ad militem cœlestis militiæ,in l.militem.ff.de re iud. & in l.filiusfa.§.veterani.ff.de procu.& in l. milites,in verbo,procuratores.C.locat.& in l.de die.§.1.ff.qui satisd.cog.& in l.stipendia.C.de execu rei.iudi.& in l.si vt proponis.C.de rei.vend.& Doct.in d. locis,& præterea Bart.in l.affectionis.ff.de dona.cum si.adductis à Fely.in c.cum ex officij, col.j. de præscrip.& Philip.Decio con.132.in casu proposito,col.1.

Clericos libo nore esse & dignitate. Nec inter plebeios esse annumerandos.

4 ¶Et eo quidem magis,quòd vt iam diximus,militia non est dignitas,cùm tamen ordo sacerdotalis,atque etiam clericalis,dignitas sit & honor,vt est tex.in l.atrocem.C.de iniur.in c.denique,in prin.& ibi gl.quæ id no.4.dist.& in c.reperiuntur.1.quæst.1.& not.etiã gl.in c.sedes.de rescr.& Lapus alleg.uo. in ciuitate,col.15.in paruis,vers.remouetur etiam.Et talis quidem dignitas quæ maior est omni alio honore seculari,vt dicit Bar.con.180.si aliqua,col.2.ver.pręterea,quem sequitur Las.in l.generaliter col.2.ff.de in ius voc.Et quę quidẽ facit,vt non sit clericus inter plebeios numerandus,vt probat tex.in l.2.C.vt nemo pri.Estq; sacerdotiũ regale genus, vel teste locupletissimo D.Petro in 1.epi.c.2.vos autem genus electum,regale sacerdotium.quod & repetitur in decretis canonicis. An tamen semper valeat illud argu.de milite armatæ militiæ ad cœlestem,vide Cyn.in l.1.col.2.in 5.q.& ibi Bart.in si.Saly.col.4.in 7.q.C.de iur.& fac.igno.

Consuetudo & statutum an & quomodo nobilitet, & quæ inde sequantur. CAP. X.

Consuetudo nobiles facit.

1 CONsuetudo nobiles facit & ignobiles, ita quidẽ, vt quis sit in vno loco ex consuetudine illic obseruata nobilis, qui ignobilis alibi reputatur. Ita voluit Bar. in l.1.col.7.versi.examinemus ista verba, & iterũ col.9. versi.3.ex prædictis.& rursum versi.4.infertur, & etiam col.penul.& ibi etiã Io.Plat.col.2.ver.& ex his infertur, & iterum col.3.ver.ex quo infert hic. C.de dign.lib.12. Vbi dicũt, quòd Turcæ & Sarraceni, qui apud se sunt nobiles, apud nos sunt ignobiles & ecõtrario. Et Perusij, si plebeius efficiatur miles, habetur pro nobili, non etiam Florẽtię. Et licet (inquiũt) is qui est de numero Consiliariorum, vel Decuriooum, sit de iure commuoi nobilis, per l.spurij. io prin.& l.vlt.in fi.ff.de Decu.quod & admittit ciuitas Venetiarũ: Ciuitas tamen Perusij non admittit, vbi Decuriones manent ignobiles. Et pro hoc etiam allegãt tex.in l.vlt.§.1.ibi, quęstura in aliqua ciuitate inter honores non habetur.ff.de muoe.& hon. Vbi munus reputatur vile vel honorabile, secundum consuetudinem regionum, sicuti & ex illo tex.not.idem Bar.in d.l.1.col.vlt. ver.illud officium.C.de dig.li.12.& in l.1.col.2.ver.sed quæro quæ dicantur, & iterum vers.venio ad secundum.C.de mulier.& quo loco, lib.10.& ipse Plat.in l.maximarum, in 4 not. C.de excu. muner.eod.lib.10.

De eadem re.

2 Sed & illud de nobilitate voluit Bal.con.387. Archidiaconus, col.2.lib.1.dum dicit, quòd cõsuetudo nobilem facit, & eximium, per l.honor.§.1.ff.de mune.& hono. credo quòd voluit allegare d.l.vlt. Et id quoque voluit Pau. Cast.con.125.dubitatur primò au comes.in 4.dubio, lib.2.vbi & ex hoc dicit, quòd si princeps in rescripto aut priuilegio faciat mẽtionem de nobilibus aut filiis nnbilium, debet intelligi secuodum consuetudines, & diuersitates locorum, ad quę referũtur, per ea quæ ibi allegat & Io.Ray.in d.tract.de nobilitate in 4.q.priu.& iterum in vlt.q.prin.& Imo.in c.de multa, ad fi.de prębend. & Cepo.in d.tract.de impe.mil.diligendo, in materia nobilitatis, in 11.op.& Iaco.de Zochis in c.per venerabilẽ, vers. videbatur, in 3.quæst.& ibi Card.Alexand.in §. vlt.char.antepe.vers.quæro ergo principaliter, qui filij siot legit.& Socin.cons.246.eleganter & subtiliter, col.1.li.2.quod & ponitur inter con.Fran. Curtij senioris, con.18.& Philip.Dec.in c.nouit.in 6.no.de iud.& 10 l.fœminæ, col.18.in paruis, ver.similiter desceodentes ff.de regul.iur. Matthæus Affl.in constitutiooe Siciliæ.inci.intentioois nostræ.in 6.not. Caro.Rui.cons.66 perlectis, col.8.nu.23.lib.3.& Rochus Curtius in repe.c.vlt.char.5.ver.septimò infertur. Fran. Ripa lib.2.respon.c.26.incip.videtur respondeudum, col.2.& Alciat.in l.merces.ff.de verb.sign. Matth. Afflic. in c.1.col.8.ver.ego addo duos, tit.quis dica.dux.

De eadem re

3 ¶ In quam sententiam Aristoteles li.1.Polincõn cap.4. scribit plerosque se oon solùm domi siue apud seipsos nobiles, sed vbiq; existimari: Barbaros verò, domi solùm nobiles, quasi existat alia simpliciter nobilitas, alia noo simpliciter, vt apud Theodecten Helena inquit,

Θείων δ' ἀμφοῖν ἐκ γόνων ῥιζωμάτων
Τίς ἂν προσειπεῖν ἀξιώσειε λάτριν;
Ex diis ab vtraque stirpe prognatam
Quisquam appellabit seruam? Et Boëtius quem Ray.vbi suprà allegat, lib.3.de consolatione philosophiæ. Si quis (ioquit) multiplici coosulatu functus, in barbaras fortè venerit nationes: venerandúmne honor barbaris efficiet? Vanescunt illico, cùm ad eos deuenerint, qui dignitates non esse existimaot.

De eadem re

4 ¶ Pogius quoque in suo opusculo de nobilitate, multa de hac re scribit, inter quę illud, Sed cùm nihil minus vulgi opinio respiciat, quàm virtutem, aut rationem in appellatione nobilis: ac propterea varietur admodum pro cuiusque generis vsu & opinione, quæ admodum sibi inuicem repugnaot, non à certa ac determinata re, sed à quadam consuetudine hominum inconsulta videtur duci. Et cùm plurimas diuersásque natioaũ consuetudines de nobilitate recensuisset: postea subiuogit, Licet ea pro gentium varietate multiplex videatur: omnes tamen, quos modò recensuisti, & esse, & rectè dici nobiles arbitror posse. Nam sicut ooo omnes leges omnibus ciuitatibus sunt accommodatæ, sed variantur pro rerum publicarum commodis & vtilitate: Cúmque aliis prosint, aliis obesse videantur: & tameu legum vim authoritatémque conseruant, neque propterea non habeotur leges, quia non omnibus eædem conferuntur: Sic ego Italos, Gallos, Germanos, Britannos, Barbaros existimo, qui à suis dicuntur nobiles esse &c.

Statutum quoque facit nobiles.

5 ¶ Ex quibus facilè iam intelligis id quod de consuetudine diximus, procedere & in statuto ciuitatis: vt quemadmodum ex consuetudine cuiusque nationis quis censeatur nobilis & ignobilis: Ita quoque ex statuto. Et eo quidem magis, quòd expressum fortius est tacito, vt latè scripsimus & probauimus in uostris legibus connubialibus, in glo.5.num.48.nunc restat, & multis seq.nemo enim nescit consuetudinem esse tacitam populi voluntatem, statutum expressam. Et ita nuncupatim in statuto, vt scilicet nobiles faciat & ignobiles, voluit Bart.in d.l.1.col.9.versicu. quartò infertur.& iterum col.penul.versic.ciuitas verò. C.de dignit.libro 12.& ibi quoque Ioan. Plat.col.3.ver.ex quo infert. Matth. Afflict.in d.c.1.vbi suprà, tit.quis dica.dux.

Nobilis est qui populi opinione est nobilis.

6 ¶ Hinc fit vt is præsumatur & sit nobilis, quem vulgus, & cõmunis hominum æstimatio nobilem reputat, vt voluit Dy.con.11.quęstio & articulus talis, an domus & casatum de Ciprianis, &

Alber.in j.parte statutorum.q.137.ex statuto ciuitatis Florentiæ.Lucas Pē.in l.mulieres,col.3.ver. nono,ex communi opio.C.de dign.lib.12. Pau.Ca.con.22.visis omnibus,col.2.lib.2.& con.107. quantum ad primum,col.1.lib.2.Barb.consi.57.præclarè,col.3.rursumque.col.vlt.lib.2.Guid. pap. de.88.sed quæro an domini col.antep.Calca.coo.8.in causa pēdente,col.7.ver.& ex supradictis. Soc.con.246.eleganter,col.2.ver.prima ratio lib.2.quod repetitur in con.Fran.Cur.Senio.cō.18. vbi plus dicit,quod ad probandū nobilitatem,nō sufficit dicere, quòd quis sit nobilis sed debet dici quòd talis vulgò reputatur,tanquā scilicet nobilitas ex sola vulgi opinione pendeat.Cardi. Alex.in c.per venerabilem.§.vlt.char.antep.ver.quærit dehinc,qoi fil.suot.leg.Fely.in c.super eo, le 2.col.3.de testi.Fran.Ripa li.2.respō.c.26.Allobrogum,col.2.vers.secundò respondetur.Matth. Affli.io c.1.col.8.ver.nona nobilitas,tit.qui dica.dux.vbi tamen addit post Lucam Pē.vbi suprà, horum nobilium esse infinitum oumerum,nec tamen ex hac communi opinione contrahi nobilitatem,cum ea plerunque mendax.l.si prauatus.ff.qui & à quib.quibus certè assentior, sed ita tamen vt huic communi opinioni standum sit tantisper,dum eam esse mendacem appareat per quæ diximus in legibus connubialibus,glo.8.in verbo,*de sen mari*,in 8.q.

7 *Dignitas est quæ dignitas reputatur.*

¶Quibus accedit,quod dicunt iuris Caoonici interpretes dignitatem esse,quæ habetur & reputatur dignitas in tali ecclesia,vel loco.Ita voluit Inno.io c.de multa,& ibi Host.& Io.and.expressiùs Imo.col.14.ver.vlt.tangit hic,& rursus col.pe.ver.an autem custos,& in fi.& Pan.col.pe. ver. quòd tertia conclusio,de præb.Archi.in c.1.de coosue.lib.6.Dom.con.130.dubium.Pan.in c.non minùs.col.3.ver.veniamus igitur ad primū.de immu.eccle.vbi & per hoc dicit, id vile esse,quod in eo loco vile reputatur. & Card.Flo.in cle.1.de præbē.vbi dicitur quòd archipresbyteratus est dignitas,nisi consuetudo sit in contrarium.& sequitur Nicol.Mil.in suo repertorio,io ver.dignitas est esse archidiaconum.Sed & idem in ver.dignitas est quicquid dicit dignitatē esse,quicquid ex cōsuetudine dignitas reputatur.& allegat Ro.in duobus con.& Steph.Bert.con.2.viso processu,nu.10.& iterum 32.lib.3.Et dicit Bal.d.con.387.lib.1.quòd illa est maior dignitas,quam generaliter homines existimant esse maiorem,per l.Athletas.§.1.ff.de his qui no.inf.Ex quibus facilè intelligis,quisquis es qui te nobilitatis titulo extollis, oobilitatem ipsam opinionibus totam consistere,non rerum natura.

Maior dignitas quæ talis existimatur, Nobilitas probatur per famam & communē hominū æstimationem.

8 *Fama publica constituit in quasi pos. ingenuitatis.*

¶Hinc quoque est,vt nobilitas per solam famam,id est,cōmunem hominum æstimationem probetur,vt voluit Bal.in l.prouidēdum.per illum tex.C.de postu.& sequitur Alex.in addi.Bart.in l. de minore.§.tormenta,col.pe.ff.de quęstio.& Guid.Pap.con.217.omissa facti narratione,in prin. & dec.196.nobiles,col.2. & dec.387.sed quid si nobilis,in fi.& sing.251.nobilitas probatur.Card. Alex.in §.similes aduersus.tit.de pac.iur.firm.Fely.in c.veniens,le j.col.3.& ibi Decius col.vlt. de testibus.& Iason in repe.l.admonendi,col.79.versic. item nobilitas.ff.de iureiur.Philipp.Decius in c.1.col.4.ver.secundus casus,extrà de appell.vbi dicit ad hoc facere,quod not.Bart.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de oou.oper.nunc.Quod & confirmatur ex eo quod scribit Baldus in l.2.per eum textum.C.si ser.aut liber. libro 10.Famam publicam constituere aliquem in quasi possessione ingenuitatis.

9 *Nobilitas in rescriptis & alus intelligitur ex loci cōsuetudine.*

¶ Ex his item fit quòd si in rescripto vel alia dispositione fiat mentio nobilium , intelligendū est de nobilibus secundum cuiusque loci consuetudinem.Nam verba rescripti siue principis intelligenda sunt secundum consuetudiues locorum,ad quę referuntur,sicuti & secundum qualitates personarum.l.plenum.§.equitij.ff.de vsu & habi.l.si quis filio.§.irritum.ff.de iniust.testa.Et id expresse in hoc casu voluit Pau.Ca.loquens de priuilegio legitimandi,in quo excipiuntur filij nobilium,con.126.dubitatur primò,col.3.ver.quartò dubitatur.& Car.Alex.in c.per.venerabilem.§. vlt.chart.antepe.ver.quæro ergo principaliter,extrà qui fil.sunt legit.

10 *Arbitrio iudicis relinquuntur non determinata.*

¶ Cùm nobilitas res sit adeò incerta,ambigua,& minimè(vt dicit Pogius)determinata,& in non determinatis sit locus arbitrio iudicis.l.j.in fi.& ibi Bal.ff.de iure deli.& l.mora.ff.de vsur. l.de acessionibus.ff.de diuer.& tem.pręs.& c.in causis,& ibi Pan.de offi. deleg. & voluit gl.in c. finē, de dol.& con.cum si.Ideò in arbitrio iudicis est,diiudicare vtrum quis sit aut dicatur nobilis,an ignobilis,vt voluit Alex.in addit.Bar.in l.3.in prin.ff.de testib.ad id allegaus Bal. in l. Gracchus, in prin.C.de adul.vbi dicit esse in arbitrio iudicis,an quis sit vilis conditionis,nécne.

11 *Arbitrio iudicis nobiles dicuntur maiores & minores.*

¶ Et bene facit quod voluit gl.no.in c.sedes,io verbo,maiores, de rescri.quòd est in arbitrio iudicis,qui debeant dici maiores,quique minores,& sequuntur Imo.Pan.& recentiores ibi,& Spe. tit.de rescrip.præsenta.§.vlt.col.j.ver.sed quę sunt persooæ digniores.quodq; voluit Laud.in cle. 1.& post eum Card.in 6.q.de baptis.quòd relinquitur arbitrio boni viri,quis dicatur princeps,in casu d.cle.cum aliis multis similibus à me latè congestis in repet.l.si vnquam,in verb. omnia vel partem aliquam,nu.30.quin & aliàs.

12 *Iudex tamē arbitrari debet ex præscripto legis & stat.*

¶ Tu tamen hoc intellige,vt iudex,dum arbitrabitur an quis sit nobilis,nécne,sequatur quod iure communi statutum est,& statutis atque consuetudine patriæ obseruatum,vt plenè oota. in l. 1.C.de sum.trin.& per Alex.con.5.puto de iure considerandum,col.1.lib.4.& per Card.in d.cle.j. de baptis.loquentem in casu d.cle.1.

13 *Nobilitas non præsumitur.*

¶ Cùm ex his quæ dicta sunt,liquidò appareat nobilitatem rē esse aduentitiam, & quæ non nobis inest à natura,ideò nō præsumitur,nisi probetur,per tex.in l.nō ignorat. C.qui accu.nō pos. & voluit gl.in c.si fortè,de ele.& no.doc.in l.si verò.§.qui pro rei qualitate.ff.qui sa.co.& in c.vl.

de præs.

de præsump.cum si. Et ita in specie voluit Bal.in d.l.nõ ignorat,statim post prin.vbi dicit quòd quis præsumitur popularis,nisi probetur magnas,& in l.in action.§.planè.col.j.in fin.ff.de in lit. iur.vbi dicit,quòd quilibet præsumitur popularis siue ignobilis.Ideo qui se dicit magnatem,siue nobilem, debet probare, quia ista qualitas paucis inest, & ideò non præsumitur, nec est prima qualitas,quæ veniat à natura,sed habet ortum ex accidẽtibus sibi vel primogenitoribus, & proptereà qui eam allegat,debet illam probare,per l.2.ff.de prob.& idem Bal. & Mart.Laud.in c.j.§. si rusticus,& ibi quoque Aluar.& Card.Alex.in vers.si miles aduersus,& Matth.Afflict.col.j.in j. not.tit.de pace ten.vbi dicunt per illum tex.in illis verbis,probare possit,quòd qui nobilitatem allegat,eam probare debet,& Flori.in l.1.in prin.ff.de prob.vbi dicit quòd qui agit cõtra aliquẽ, tanquam nobilem,debet probare eam qualitatem,& Socin.d.cons.246.quod inter cons. Franc. Curtij senioris est.18.col.j.vbi etiam dicit,quòd quis magis præsumitur ignobilis,quàm nobilis. & Cep.in d.tract.nobilitatis,in 26.op.& Cos.in d.c.grandi.col.12.de sup.negl.prœl.lib.6.& Fran. Rip.lib.2.resp.c.26.Allobrogum,col.2. Barth.Chasse.cons.64.viso processu moto,col.3.versi.ad secundum.Bonus Curt.in tract.nobil.in 6.parte,in prin.Rebuf.in tract.nominationum, in 12.q. nu.13.Matth.Afflict.in c.j.col.5.vers.nono accipitur,tit.quis dic.dux. *sed probari debet.*

14 ¶ Illud tamẽ intellige,nisi quis se fundet in nobilitate aduersarij,vt si quis frater secũdò genitus diuisionem fecit cum primogenito tãquam nobili, & posteà vult rescindere istam diuisionem, quia dicit patrem & maiores eorum non fuisse nobiles:Certè huic incũbit onus probãdi,vt in simili dicimus de eo,qui se fundat in paupertatate,eam debet probare,licèt aliàs præsumatur gl. Alber.Bar.Ang.Pau.Ca.Soc.& alij recẽtiores,in l.si verò.§.qui pro rei qualitate.ff.qui satisd.cog. cum aliis multis concord.à me cõgestis in tract.retractuum,tit.j.§.32. nu.94.nam & videmus, & seq.vbi etiam videbis id procedere in negatiua.Et id hauddublè procedit in specie proposita,in qua is secundò genitus in illa diuisione confessus est nobilitatem.Ideò ei cõfessioni,nisi doceat de errore,id est,de ignobilitate,vt plenissimè not.ab omnibus in l.j.C.de confes. *Limitatio.*

Astra an nobilitent. CAP. XI.

1 QVid quòd astra,si Diuis placet,nobilitatem tribuũt, si modò credimus astronomicis scriptoribus idipsum affirmãtibus,ex quibus is qui primas facilè obtinet,Iulius,aut vt alij vocant,Villius Firmicus Maternus,lib.3.c.4.Iuppiter, inquit, si in primo cardine partiliter in parte horoscopi constitutus fuerit, in iis præsertim signis in quibus gaudet, vel in suis domiciliis, ac etiam in suis finibus:vel in altitudine sua,nobiles facit.Et c.6.eiusd.lib.in prin. Cùm Sol in horoscopi parte constitutus in masculino signo,in domo aut altitudine sua,ac beneuolæ stellæ radiatione coniunctus,beneuolisque protectus,magnæ nobilitatis largitur insignia. Et rursum in eod.c.Sol,platicè in signo horoscopi constitutus,faciet ingenuos,& nobiles.Et alia plurima sæpe apud eundem cõperies,scilicet in eo ipso c.in 7.loco.Et eiusd.lib.c.7.in primo loco. Et c.14. in 4.loco,& c.16.paulò post medium.Et lib.4.c.j.in applicatione Lunæ ad Venerem.Et iterũ c.2. in coniunctione Veneris. Rursúmque c.3.in delatione ad Venerem,itémq; c.12.in Saturno domino genituræ,& in Ioue,& in Venere.Et c.15.etiam in Venere,& c.18.ad fi.Et lib.5.c.j.In horoscopo Libræ,rursúmque Sagittarij,& c.2.in horoscopo Mercurij. Et c.3.in signo Geminorũ. Et c.4.in signis Sagittarij & Piscium.Et c.6.in signo Capricorni.Et c.7.in signo Tauri.Et c.9.In signis quoque Tauri,& Libræ & Capricorni.Et lib.6.c.3.in radiatione Martis, & iterum Solis. Et c.4.in radiatione Lunæ.Et c.6.etiã in radiatione Lunæ. Et c.11.in radiatione Solis.Et c.13.etiam in radiatione Solis.Et c.31.in Luna cum Mercurio,& alibi sæpe in eod.c. Et li.8.c.19. in 12.parte Arietis.Et c.21.in 29.par.Gemin.Et c.22.in 2.parte Cancri. Et c.23.in 8.par.Leonis. Et c.24.in j. parte Virginis,itémque 8.& 11.Et c.25.in 17.parte Libræ.Et c.26.in 5.par.Scorpionis.Et c.27.in j. parte Sagittarij.Et c.28.in 4.parte Capricorni.Et c.29.in 30.parte Aquarij. Et c.30.in 5.parte Piscium.Et c.31.in j.parte Aquarij,& apud Alcohazem Haly filium,Albenragel in li.de iudi.astrorum,par.4.c.9.tum alibi, tum vbi tractat de significationibus triplicitatis ascendentis, & rursum parte 5.c.6.&10.& 14.& Guid.Bonatum in tracta.de proiectione partium,par.2.c.13.& alibi sæpe. Sicuti è diuerso ignobiles faciunt,vt videre licet apud ipsum Firmicum lib.3.c.4. & c.6.in duobus locis.Et c.9.eiusd.li.3.c.9.in j.loco,iterum in 4.& in 6.loco.Et c.15.in 4.loco.Et li.5.c.9.in signo Capricorni.Et c.16.in domo Martis,in 5.parte Piscium. *Astra ex astrologorum sententia nobiles faciunt.* *Et ignobiles.*

2 ¶ Nam & eadem quoq; reges & principes, faciunt,vt minùs mirũ sit, quod alibi suprà diximus, nullum regem,qui non è seruis sit:nullum seruum, qui non è regibus.Idem enim Firmic. li.3.c. item 3.Saturnus,ait,in 5.loco ab horoscopo per diem cõstitutus,reges faciet.Et eiusd.li.c.5.Mars in 10.loco ab horoscopo constitutus,id est,in M.C.partiliter in nocturna genitura,si in masculo signo inuẽtus fuerit in suo domicilio vel Iouis, & Saturnus in alio genituræ cardine fuerit cõstitutus,erunt reges & imperatores. Et c.6.Sol in parte horoscopi per diem cõstitutus in masculino,in domo aut altitudine sua,ac beneuolę stellę radiatione cõiunctus,beneuolisq; protectus, imperatores faciet & reges.Et rursus si Sol solus in parte horoscopi fuerit inuẽtus,in illis iisdem signis,& Mars in anaphora Lunæ fuerit iniunctus, & Luna in cæteris cardinibus vel anaphoris cardinum constituta,eos qui nati fuerunt,reges faciet.Et alia huiuscemodi multa, scilicet ibi in septimo loco Solis,& in 10.loco.Et cap.9.in 4.loco.Et lib.5.cap.6.in signo Leonis.Et iterum in *Et reges & principes.*

figno Capricorni.Et c.7.in figno Pifcium.Et c.9.io fignis Arietis,& Cancri,& Leonis,& Sagittarij.Et c.11.in domo Solis.Et c.12.in domo Iouis.Et c.13.in princ.Et c.16.in domo Solis.Et lib.8. c.19.in princ.Et c.25.in 23.parte Libræ. Et c.27.in j.parte Sagittarij. Et cap.29.in j.parte Aquarij, itémque 30.& c.30.Et alia quoque videbis apud Omar Belnalfargdianum, lib.3. de natiuitatib. c.3.vbi etiam comperies qui Reges in regno perfeuerabuot, quive regno cadent,& apud Albubarber fuæ Aftrologiæ,c.129.& Albobazen Haly filium, Albenragel in lib.de iudiciis aftrorum parte 5.c.10.& c.12.Et c.15.quo loco tractat de trino afpectu Saturni, & alibi fæpe,& Guidonem Bonatum in tract.de proiectione,parte 3.in 10.domo,c.2.

3 ¶ Sed & eadem duces militum faciunt(quæ res quoque ad nobilitatem pertinet,vt diximus fuprà c.8.nu.14.fed nec tamen, & feq.) vt fi quando Mars fuerit in afcendente,& in domo gaudij fit,vt fcribit Albohazen Haly filius.Albenragel in lib.de iudiciis aftrorum,parte 4.c.9.quo loco differit de fignificantibus triplicitatis afcendeoôs. Et fi quando pars regis fuerit in aliqua domorum Martis,& afpexerit eum Mars ex bono & forti loco, & ambo in locis amplis regum,& afpexerit eos Sol & pars fortunæ fuerit in bono loco fortunis afpicientibus eam de bonis & fortibus locis,vt idem tradit eod.lib par.5.c.10.

4 *Quãtum credendum fit aftrologorum iudiciis.*

¶ Quantùm autem huiufmodi aftris & aftronomicis credendum fit,cæterorũ iudicio relinquimus. Nam quautùm ad me attinet, nuuquam iftis potui io hifce rebus fidem adhibere,fecutus fententiam Pythagoræ apud Theodoretum,Laertium,& Plutarchum,Carneadis,Bionis,Eudoxi,Plotini,Porphyrij,Origenis,Bafilij ἐν τῇ ἑξαημέρῳ, Omelia 6.Eufebij de præparatione euangelica lib.6.Phauorini apud Gellium lib.14.c.1.Auerrois,Auicennæ, Hochylacis, Halicarnaffei, D.Auguftini,Nicolai Orefimi,Ioannis Marliani,Marfilij Ficioi,Leoniceni, vtriufque Mirandulæ Pici,& Francifci,& aliorum virorum in omnibus literis exercitatifsimorum.

Patria nobilitas an municipes fuos nobilitet. CAP. XII.

1 *Patria nobilitas an quicquã faciat ad ciuium nobilitationem. Cives magnæ ciuitatis præferendi paruæ.*

PAtriæ nobilitas nõnihil ad homioum nobilitatem,gloriam,& hooorem facit,vt licet colligere ex l.fi quis,vbi not.Saly.C.de natur.lib.& ex eo quod voluit gl.not.io l.j. C.de Alexand.primat.lib.11.virum minoris nobilitatis, qui origioem duxit ex nobilifsima ciuitate, effe præfereodum nobiliori alterius inferioris ciuitatis.Ex qua not.Bart.ibi,& poft eum Ang. Ioan. Plat.& Rebuf.melius effe,vt quis fit mediocris ciuis vnius nobilis & honorabilis ciuitatis,quàm effe maiorem ciuem mediocris cuiufpiã ciuitatis.Et fic(inquit Bart.)facit pro popularibus iftius nobilis ciuitatis,qui plus debent honorari,quàm alij magni, & vt dicit Io.Plat. quàm nobilis alterius ciuitatis.Sequitur & commendat Ro.qui & illam gl.dicit fing.in repet.l.fi verò. §.de viro, in 14.fal.ff.folut.matr.& Cepol.in tract.de imper.mili.deligen.in verf.propter nationem,col.j. & conf.caufarum ciuilium 40.quidam A.col.pen.& Barba.in extrauag.volentes,in materia nobilitatis,& in clem.& fi principalis,col.2.de refcrip.vbi illam dicit fing. & conf.25.clemẽtifsimum domi.col.6.lib.4.& Iaf.in §.item Seruiana,col.4.Inftitut.de actio.& Io.Neuiza.inter conf. Alber. Brun.conf.12.patres comederunt,col.20.verf.& melius effet,& Philip.Dec.conf.283.cuius fuperfcripoo incipit,de ftatuto de lucro dotis,col.6.& Alcia.lib.j.de verb.fign.char.aotepen.& Thomas Grammaticus conf.26.in caufa matrimoniali,nu.12.Et facit quod fcribit Fel.in rub.de maior.& obed.col.3.verfic.præfertur.habentem dignitatem in nobiliori loco, præferri alteri,per id quod voluit Innoc.in cap.fraternitatem,in fi.de donat.

2 *Malo hic effe primus quàm Romæ fecundus.*

¶ Sed illius tamen fententiæ nou erat Iulius Cæfar,vt qui erat elati admodum animi, & dominationis cupidus,cùm in traufitu Alpium opidulum quoddam præteriret, comitibus cum ioco & rifu percunctanöbus,num illic etiam aliquos effe putaret principatus,ambitionis, & dignitatum certamina,feriò refpondet,Mallem hic primus effe,quàm Romæ fecundus.Authot Plutarchus tum in vita ipfius,tum in Rom.apophthegmaôs.

3 ¶ Sed ad propofitũ, Luc.Pẽ.in l.mulieres,col.3.verf.octauo ex loco.C.de dign.lib.12.dicit quòd ciuis ex vrbe fplendida oriundus eft nobilis.allegat nonnulla,quibus probatur nobilitatem ineffe vrbibus & natiouibus,& aliam aliã nobiliorem effe,videlicet in l.non tantùm. §.Ilienfibus,

Ilion nobilis ciuitas.

ibi,propter inclytam oobilitatem ciuitatis.ff.de excuf.tut. Qua in l.vides Ilion inclytam vrbem vocari,quo etiam epitheto eandem vrbem Euripides infigniuit in Hele na,

ἦλθες γὰρ ὦ ξέν' Ἴλιον κλεινὴν πόλιν.

Nam Græcis κλεινός,inclytus dicitur.Allegat item Luc. l. feruos ibi, loci & originis propriæ dignitatis.C.ad leg.Iul.de vi,& in c.nos qui,ibi,vrbium claritate,& iterum c.illud,ibi,nõ loci,non geoeris nobilitate,& rurfum in c.Adam,ibi,nobilitate loci priuatus.40.dift.

4 *Vrbes nobiles.*

¶Quibus adde & tex.in c.epifcopus,le 2.7.q.j.vbi ita fcribitur,Epifcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionẽ non trãfeat.Et in l.fi quis,verf.quod fi alterutrum.C.de nat.li. Ex quo Alber.oot.quẽpiam gloriari ob id,quòd eft ciuis nobilis ciuitatis.Et in l.2.§.quæ omnia.C.de vete. iure enucl.quæ vocat Berytenfium ciuitatẽ fplendidifsimã, id eft,nobilifsimã,vt diximus fuprà c.2.nu.17.fimiliter.Et in l.j.in prin.ff.de cenfi.vbi ita fcribit Vlpia.In Syria Phœniciæ fplendidiffima Tyriorũ colonia,vnde mihi origo eft, nobilis regionibus Syriæ,vbi & Alb. in id expẽdit. Et in §.quia verò cõpetens,in auth.de iudi.qui vocat nobilem Alexandrinorũ ciuitatẽ.Vt etiam Tullius in orat.io Pifonem,Arfinoam & Naupactũ. Et in 3.io Verrem actione Lampfacum, &

Afpen

Aſpendium Pamphilæ. Nam & quantum ad Lampſacum pertinet, Valer. Max. lib. 7. c. 3. id vocat oppidum vetuſta nobilitate inclytum. Et in 5. Tyndaritanam ciuitatem. Et lib. 1. de diuinat. Pheras Theſſaliæ vrbem. Et lib. 13. Epiſt. famil. epiſt. 32. & Iliad. Virgil. in Priapeis, ſi is eſt,

Nobilis hinc nota nempe incipit Ilias ira. Et Horatius lib. 3. Carminum, Ode 15. Luceriam. Et Ouidius lib. 6. Metam. Corinthum,

— Et nobilis ære Corinthus.

Et Liuius lib. 4. belli Pun. Caſtulonem vrbem Hiſpaniæ. Et lib. 5. iterúmque 6. Syracuſas. Et lib. 6. non ſemel, Capuam. Et lib. 1. belli Macedon. Lariſſem, nō illam in Theſſalia, ſed alteram. Et lib. 2. Argos, & Corinthum. Et lib. 3. & 4. Lyſimachiam. Et eo. lib. 4. Angitam. Et lib. 9. Lacedæmonem. Et lib. 10. Erganiam. Et lib. 5. Decadis 5. Sicyonam, Edeſſem, Berocam, Pellam & Argos. Et Plinius lib. 3. c. 18. caſtellum nobile vino Pucinū. Et Paron marmore nobilem. Telon vnguēto nobilem, ſcilicet ob vnguentum Telinum. de quo idem Plin. lib. 13. c. 1. Et Dioſcorides lib. 1. c. 56. aut, vt alij ſecant, 59. Telon igitur vocat ipſe Plinius nobilem, id eſt, celebratam, & notā ob huiuſmodi vnguentū, & nobiliſsimas Burchanam & Fabatiam, lib. 4. c. 13. Et Oliſsipo equarum à vento conceptu nobile, eo. lib. c. 22. Et idem Plin. lib. 6. c. 25. Nicæam. Et lib. 3. c. 11. Brūduſium, & c. 13. Picenum, & c. 15. lib. 4. nobiliſsimam Botanorum inſulam. Et ignobiles inſulas, lib. 4. c. 12. non ſemel. Et li. 5. c. 11. Arabiam Caſio monte nobilem, & eiuſd. lib. c. 19. Vticam conchylio atq; purpura nobilem. Et rurſum c. 24. Carras clade Craſsi nobiles, quod & nos alibi diximus, & rurſum ibi Zeugma tranſitu Euphratis nobile, & c. ſeq. Palmirā ſitu nobilem. Et lib. 6. c. 17. vocat Seres lanicio ſyluarum nobiles. Et lib. 36. c. 26. Sidonem. Et Martialis lib. 1. epig. 17. Bilbilim. Et Seneca Tragœdiographus in Oedipo, actu 2. Thebas. Et Iuſtinus lib. 7. alterā illam Lariſſam Theſſaliæ. Et lib. 8. Olynthios. Et lib. 9. Byzantium. Et lib. 36. Damaſcū Syriæ ciuitatem. Et Apuleius lib. 6. Metamor. Lacedæmonem Achaiæ nobilem ciuitatem. Et Eutropius de geſtis Ro. lib. 9. c. 28. Sobonem, & Theſiphoutem. Et alias alibi in infinitum. Ideóq; claritas vrbiū dicitur in c. nos qui. 40. di. quod idem ſignificat, atq; nobilitas, vt etiā diximus ſuprà in 2. c. nu. 9. claritas, vnde & clara oppida Plinio dicta, lib. 3. c. 4. Et clara Salamis, clariſsima Delos, eid. lib. 4. c. 12. & clariſsima Scādinania eiuſdem lib. c. 13. Et claræ Delos & Rhodos, lib. 2. c. 87. Tantalis clariſsima vrbs, eo. lib. c. 19. Et illuſtres inſulæ, ibi. text. autem in c. ſtatutum, in princ. de reſcript. lib. 6. inſignes ciuitates vocat. Et ſplendida quoque municipia apud Valer. Max. lib. vlt. c. 16. vbi de Heriphilo, quod idem ac ſi nobilia dicas, vt diximus in eo. c. 2. nu. 17. Et inſignia oppida, Plin. lib. 4. c. 12. Et Euboeam inſignem, ibidem.

Telinum unguentum.

Claritas urbium.

5 ¶ Vti è diuerſo dicuntur oppida, caſtella, & vrbes quædam ignobiles. Liuius lib. 8. 2. belli Punici ſcribens Philippum Macedonū regem cepiſſe quędam parua atque ignobilia oppida. Et ad calcem lib. 9. Ignobiles quaſdam ciuitates vocat. Et lib. 1. belli Macedonici, ipſum Philippū cepiſſe caſtella quædam ignobilia. Et lib. 2. non ſemel dicit caſtella quoque ignobilia. Et Iulius Cæſar lib. 5. commentariorū de bello Gallico, ignobilem quādam Eburonum ciuitatem dicit. Et Plin. lib. 3. c. 4. non multò ante fin. Oppida verò ignobilia 19. attributa. Et c. 5. oppidum Liuiam portu nobile. Et lib. 6. c. 21. multas ignobiles vrbes eſſe dicit extra Indi oſtium. Et idem lib. 5. c. 29. nō ſemel, & iterum c. ſeq. populos ignobiles. Valerius Max. lib. 5. cap. 3. ſcribit patriam ingratam feciſſe Scipionem Africanum ciuitatis ignobilis accolam. Niſi hęc malis referre ad aliam ſignificationem, quam ſuprà in prin. 2. c. diximus, vt, ſcilicet vrbes nobiles dicantur, id eſt notæ & celebres: ignobiles contrà ignotæ & obſcuræ. Sed hoc in idem recidit. Nam & ipſe Plin. eod. illo libr. 29. cap. 30. inhonoras ciuitates in eadem ſignificatione poſuit.

Vrbes ignobiles.

6 ¶ At vt redeamus, Cicero, ſi is fuit, lib. 3. Rhetoric. ad Herennium, vbi de genere demonſtratiuo loquitur, Laudem dicit eſſe rerum externarum & corporis & animi. Inter ea verò quæ ſunt rerum externarum, ciuitatis quoque ponit, quaſi laus quoque ex ciuitatibus ſit hominibus. Quod & ſentiens Virgilius lib. 4. Aeneid. in princ. ait,

Laus ex ciuitate.

Multa viri virtus animo, multúſque recurſat
Gentis honos. Alexander Seuerus cùm Syrus eſſet, volebat tamen videri traxiſſe originem de Romanorum gente: eúmque pudebat Syrum dici. Et propterea poeta quiſpiam eius temporis veluti contemptim de eo loqueretur, hos verſus in eum ſcripſit,

Pulchrum quod vides eſſe noſtrum regem,
Quem Syrum ſua detulit propago,
Venatus facit & lepus comeſus, &c. Teſtis Lampridius.

7 ¶ Simonidis poetæ Lyrici ſentētia eſt, oportere eum qui beatè vult viuere, patriā habere glorioſam. Et Euripidis ſiue Senecionis (de autore enim dubitatur) alia ſententia eſt apud Plutarch. in vita Demoſthenis, in prin. deberi primùm illuſtri patria prognatū eſſe quiſque fœlix futurus ſit. Ariſtochenus, in varia hiſtoria, eiuſq; autoritate Laertius tradit, Myſonem illum, quem virorum omnium ſapiētiſsimum Apollinem prędicaſſe Hipponax tradidit, ex hoc habitum fuiſſe ignobilem, quòd non ex vrbe, ſed ex vico, & eo quidem obſcuro, natus eſſet. Obq́ue eam ignobilitatem, quæ ipſius ſunt, à pleriſque Piſiſtrato aſsignari. Antonius, quod alio in loco diximus, Octauio ignobilitatem obiiciebat, quòd matre Aricina natus eſſet, vt refert Tullius in 3. Philip. tanquam ſcilicet ex ignobili vrbe ea eſſet, & quod etiā Sueton. retulit, quòd eſſet ex pago Thurino. Aphthonius declamator lib. præexercitamentorū, in vituperationem Philippi, illud imprimis ei obiicit,

De eadem re.

obiicit, quòd ex gente omnium barbarorum vilissima natus esset, nempe ex Pella. Tradit Probus Aemilius Menestheum filium Iphicratis Atheniensis, ex Tarsa uatum, Coti, Thracum regis filia, interrogatum vtrum pluris patrem matrémve faceret, matrem, inquit. Quod cùm omnibus mirum videretur, ille meritò (inquit) facio. Nam pater, quantum in se fuit, Thracem me genuit, contrà, mater Atheniensem.

In eos qui patriæ nobilitate gloriantur.

8 ¶ NON prætereundum tamen quod scribit Flauius Vopiscus in Aureliano ad Bassum, in eos qui ex nobilitate genitalis soli gloriantur, Aurelianus (inquit) ortus, vt plures loquuntur, Sirmij, familia obscuriore: vt nõnulli, Dacia Ripensi. Ego autem legisse me memini auctorem, qui eum Mesia genitum prædicaret. Et euenit quidem vt de eorum virorum genitali solo nesciatur, qui humiliori loco, & ipsi plerique solum genitale confingũt, vt dent posteritati de locorum splendore fulgorem. Nec tamen magnorum principum viribus summa sciendi est, vbi quisque sit genitus, sed qualis in Rep. fuerit? An Platonem magis commendat, quòd Atheniensis fuerit, quàm quòd vnicum sapientiæ munus illuxerit. An eo minores inueniũtur Aristoteles Stagyrita, Eleatésque Zenon, aut Anacharsis Scytha, quòd in minimis nati sunt viculis, cum illos ad cœlum omnis philosophiæ virtus extulerit? Hæc ille.

Ad idem. Anacharsis retaliatio in eũ qui illi patriã exprobrabat.

9 ¶ Cui adde quod de ipso Anacharsi tradit Galenus in exhortatione ad bonas artes. Vides (inquit) non obstitisse Anacharsi Scythæ, quo minus esset in admiratione, & inter sapiẽtes numeraretur, tametsi genere barbarus esset. Huic cùm quidã exprobraret quòd genere barbarus esset & Scytha, Mihi quidem (inquit) patria dedecori est, tu verò patriæ, pulchrè retaxans hominem, ex sese nihili, nec alia re superbiẽtem quàm patria. quod & retulit Laertius. Aliter id refert Stobæus. Ser. 84. Nam cùm, inquit, Anacharsis per conuicium Scytha nominaretur, respondit, τῷ γένει, ἀλλ' οὐ τῷ τρόπῳ, id est, genere, non moribus. veluti patria nihil obesset nobilitati morum. Ex quo etiam illud est Epicharmi veteris poëtæ illius, ex quo Alcimus Platonem multas sententias mutuatum fuisse tradit,

Σκύθης τις ὄλεθρος, ὁ δ' Ἀνάχαρσις οὐ σκύθης;

Quod peræquè significat ac si diceres, Est ne ex Scythia pernicies? Anacharsis autem an non Scytha fuit? quod & ex eo repetit Stobæus, vbi suprà.

Ad idem.

10 ¶ Subdit autem Galenus, vt ad eum redeamus, Si fixius & attentius contempleris, res hominum, cõperies non homines factos illustres ex ciuitatibus: sed contrà per viros bonos, & artibus præstantes horũ patrias fuisse nobilitatas. Etenim quod nomen, aut quam dignitatẽ habuisset Stagyra, nisi per Aristotelem contigisset? Rursus quæ Solorum, nisi per Aratũ & Chrysippũ contigisset? Quin Athenarum nomen, vnde tam procul dimanauit? Non ob terræ fœcũditatem. habuit enim agros parum feraces, sed potius per eos qui ibi nati sunt, quorum plerique dum in viros optimos euaserint, nonnullam suæ gloriæ portionem impertierũt & patriæ. Hoc autem esse verissimum euidẽtissimè perspicies, si tecum reputes Hyperbolum & Cleonem, quibus ad nihil aliud profuit nobilitas Athenarum, nisi vt illorum malefacta redderentur famosiora.

Ad idem.

11 ¶ Quibus concinens quod de Nerua imperatore, qui Traianum Hispanum successorem sibi designauit, Dion Nicæus scripsit. Nec eũ, ait, deterruit, quòd Traianus homo Hispanus nec Italus erat, nec Italicus. censebat enim virtutẽ cuiusque non patriã existimari & ponderari debere. Et quod de Seuero imperatore retulit Ausonius,

Punica origo illi, sed quæ virtute probaret
Non obstare locum, cùm valet ingenium.

Vir extra paradisum factus, mulier in paradiso.

D. Ambros. in d. c. illud. 40. dist. Illud, ait, animaduerte, quòd extra paradisum vir factus, intra paradisum mulier: vt aduertas quòd non loci, non generis nobilitate, sed virtute vnusquisque gratiã cõparat sibi. Deniq; extra paradisum, hoc est, in inferiore loco vir factus, melior inuenitur: & illa quæ in meliori loco, hoc est, in paradiso facta est, inferior inuenitur. Et Grego. etiam in d. c. nos qui. ea dem di. Nos, inquit, qui præsumus, non ex locorum vel generis dignitate, sed morum nobilitate innotescere debemus: nec vrbium claritate, sed fidei puritate.

Ad idem. Themistoclis dictum in Seriphium.

12 ¶ Plutarchus in vita Themistoclis, & in Apophthegmatis ipsius tradit eundem Themistoclem, cùm esset Atheniensis, Seriphio, cuidam in contentione obiectanti, quòd non propria virtute, sed patriæ splendore gloriosus factus esset, respondisse: Neque tu si Atheniensis esses, clarus extitisses: Neq; ego si Seriphius essem, ignobilis. Quibus verbis significabat, nihil equidem ad gloriam & nobilitatem patrium solum conferre. Quam & Themistoclis historiã ante Plutarchum posteris mandauit Plato, circa initia libri primi, de Repub. & M. Tullius in Catone maiore. Ante omnes verò Herodotus in Vrania, qui non Seriphium hunc fuisse dicit, sed Belbitanum nomine Timodemum. Et ex sacris scriptoribus, hoc quoque recensuit Origenes lib. 1. contra Celsum, qui inter cætera conuitia quæ in ipsum protulerat, illud etiam exprobrarat, quòd in vico quodam ignobili natus erat.

Antisthenis dictum.

13 ¶ Ipse Plutarch. vt ad eum redeamus, in libello de exilio, & Laertius in vita Antisthenis tradũt, quòd cùm ipsi Antistheni fuisset probro datum, quòd non esset Atheniensis: sed ei esset mater Phrygia, dixisse, Et Deũ mater Phrygia est. Erat enim ipsius mater ex Thracia. quod & scribit Seneca lib. 2. Quomodo in sapientẽ non cadit iniuria, paulò ante fi. Socratẽ etiam respõdisse cum ei Antiope mater barbara, & Trahessa obiiciebatur, Nam & deorũ, inquit, matrẽ Ideam esse. Nec adsimil

absimili ratione idem Socrates,cùm ei quidam dixisset,ipsum Antistheoem matre esse Threicia,qoo illum vellicaret,Tu ne (inquit) arbitraris ex duobus Atheniensibus aueò insignem virum natum ? Author Laërtius in Socrate, & in ipso Antisthene. vbi & illud dicit, quod idem Antistheoes Atheniensibus, gloriantibus, quòd indigenæ essent, dicebat illos cochleis & bruchis nihilo esse oobiliores. Et cùm probro ei daretur aliquando, quòd non esset ex duobus liberis genitus,Neque (inquit) luctatoribus,& tamen luctator sum,quod & ipsum refert Laërtius in vita illius. Demetrius Phalereus in Socratis defensione scripsit, Democritum Abderitem ne Athenas quidem venisse:id quod profectò maius est,vt prodit Laërtius,si quidem tantam contempsit ciuitatem,noo ex loco gloriam aucupari volens,verùm loco gloriam imponere, quod nos alibi ad aliud retulimus.

14 ¶ Aristoteles glorianti cuipiam,quod magnæ vrbis esset, οὐ τοῦτο (ait) σκοπεῖν, ἀλλ' εἴ τις μεγάλης πατρίδος ἄξιος ἐστιν, noli hæc coosiderare, sed an magna,siue illustri patria dignus sis. author idem Laertius in vita ipsius.Cui simile est quod Zenoo apud Maximum seoteutiarum,cap.6. ὁ αὐτὸς μὴ δεῖν ζητεῖν τοὺς ἀνθρώπους, εἰ ἐκ μεγάλων πόλεων εἰσιν, ἀλλ' εἰ μεγάλης πόλεως ἄξιοι. Id est, quærendum non esse, sintne homines ex magnis ciuitatibus, sed an magna ciuitate digni sint.Actius io Philoctetа ita laudat Vlyssem,vt videri velit patriæ ignobilitatem ipsi laudi fuisse. Ita enim de eo scribit in prioe.illius tragœdiæ,teste Apuleio de Deo Socratis, *Ad idem.*

Inclyte parua prædite patria,nomine celebri, &c.

15 ¶ Sed & Plutarchus (vt iterum ad eum reuertamur) in vita Demosthenis in prin. posteaquam illud adduxit ex Euripide siue alio quopiam,quòd suprà nu.7.ex eo attulimus,subdit hæc quæ sequuntur Græcè quidem,sed in hunc sensum,Ego verò ad genuinam illam quæ moribus magna parte,& animi habitu constat,felicitatem consequendam,quàm obscura & ignobili patria, quàm deformi pusillâque matre genitus sis,parum refert puto. Risu quippe dignum fiet,si quis Iulidam,Ceus insulæ nō magnæ,per exiguā partem aut Aeginam,quam Atticus quidam Piræo velut oculis mucū eximendum censebat,cum mimos & poëtas bonos,edidissent,viros bonos, absolutáque mente præditos & magnanimos dare posse neget.Nam cæteras quidem artes quæcunque difficiliores paulò sunt,& ad gloriam quandam aspirāt,vt verisimile sit in obscuris istis locis velut languere,virtus certè,quemadmodum plāta generosā, fortisque & robore suo nixa, quotiescunque ingenium frugi,& animum laboris non intolerantem nacta est,vbilibet radices iacit.Itaque si quicquam vel prudentia vel vsu vitæ ab eo quod rectum est deficiamus,imputare non patriæ tenuitati,sed nobis ipsis decet.Equidem qui historiam non ex vndique obuiis,domesticisve,sed peregrinis,atque us diuersis, & apud alios aliósque passim disiectis cocuntem rebus,scribere sit aggressus,huic imprimis vrbe præclara,literarum & humanitatis studiosa,modis omnibus sit opus,quo simul & libris omnigenis abūdans, & quæcunq; scriptores subterfugere, memoria hominum luculentiore cum fide seruata, audiens ipse & singula coram disquirens, conficere historiam partibus omnibus absolutam possit. Hæc Plutarchus.

16 ¶ Postremò habemus gl.in l.j.C.de col.Pal.lib.11.quod natus in terra, in qua natus est Christus, non maiori gaudet priuilegio,quàm alius.quam ad hoc ponderat Roio d.l.si verò.§.de viro,in 14.fal.ff.sol.matr.& Alex.in addi.Bar.in d.l.j.C.de Alex.prim.lib.11. Quibus adde quæ Cicero in orat.pro Publio Sylla respondit Lucio Torquato, qui illum dixerat peregrinum, & ex municipio esse.Scribit Cassius Neruam adoptasse, atque ad imperium adsciuisse Traianum, quamuis genere Hispanus esset,nō ex Italia oriundus,ita existimans,vt ille dicit,Virtutem hominis, noo genus aut patriam spectari oportere. Sed & huc spectat illud Satyrici poetæ, *Ad idem.*

Summos posse viros,& magna exempla daturos
Veruecum in patria, crassóque sub aëre nasci.

17 ¶ Sed non omittam tamen quod huc quoque pertinet, quòd locus non nobilitat hominem, sed homo locum. Nam cum Dionysius Syracusanus in Aristippum indignatus, illum extremum omnium fecisset accumbere : Ille, illustrem,inquit, hunc locum fieri & apparere voluisti. author Laertius. Et Agesilaus ille magnus cùm puer adhuc esset, ac in gymnicorum ludorum celebratione in loco parum honorifico à chori magistro collocaretur, paruit quidem,quamuis iam rex esset declaratus,dixitque,Bene sanè est. ostendam enim non loca viris, sed viros locis dignitatem conciliare,ex Plutarcho in Apophthegmatis Lacooicis.Cui non dissimile est apud eundem illud Damonidæ, qui cùm à chori magistro in vltimam chori partem locatus fuisset, Rectè profectò (inquit) ò ductor chori,excogitasti,quo pacto quoque inhonoratus locus honorabilis fieret. Et de altero eorum intelligit idem Plutarchus in conuiuio septem Sapientum, cùm scribit de Alexidemo Milesio Thrasibuli tyranni filio,qui in loco communi postremo assignatum se conquerebatur, Thales & ipse Milesius, Verérisne, inquit, quemadmodum Aegyptij astra, prout locis quæ percurrunt cellsiora aut humiliora apparent, seipsis meliora fieri aut deteriora affirmant,sic tu quoque abiectior & obscurior euaseris propter inhonoratiorem attributum in conuiuio locum:certè,Lacone nō paulò deterior fueris,qui in choro quodam à præsultore in postremum locum reiectus. Euge, inquit,inuenisti quis esset hic quoq; honoratior locus.Super quo & tu vide quæ diximus suprà cap.7.num.9.Lucas,& seq. *Locus hominē non nobilitat, sed homo locum.*

An

An puniantur, & quomodo, qui sibi falso nobilitatem assumunt.

CAP. XIII.

Nobilitatē sibi falso asserentes in quod crimen incurrunt.

1 QVi sibi nobilitatem propria authoritate falso assumũt, incidunt in crimen falsi, vel etiam in crimeo maiestatis, vt dicit Bar. in l.j.col.7.ver.sequitur in diffinitione illata. C.de dign. lib.12.per tex.in l.3.§.vlt.ff.ad leg.Iul.maiest.& in l.j.& 2.in fi.ff.ad leg.Corn.de fal.& in c.j.de reg. iut.lib.6.Sed horum nullus mihi ad hoc facere videtur, prætet primum, quo cauetur eum teneri crimine maiest.qui ptiuatus potestate magistratúve, quid scieus dolo malo gesserit.

2 ¶ Sed horum omnium melior est tex.not.quidem ille, sed omnibus uotissimus in l.eos.§.qui se pro milite gesit. ff.de fal.vbi is grauissimè pro delicti qualitate puniendus est, qui se pro milite gesserit, cùm oon esset miles. Quem tex.not.Bar.ibi cootra illum, qui se appellat doctorem, cùm non sit, vt scilicet teneatur crimine falsi. Quod & voluit idem Bar.in l.reddatur. C.de ptofesso. & med.lib.10.& in tract.de insign.& armis, in prin.& Pe.An.in c.vt apostolicæ, de priuil.lib.6. & Paoor.in c.t.de elcr.non ord.min.& Io.Ana.in rub.de mag.col.6.& in rub.de crim. fal.col.itē 6. Et illum tex.ad hunc casum nostrum vsurpatæ nobilitatis allegat Io.Plat.in d.l.j.col.3.vers. item illata ideo dictum est.C.de dign.& Io.Rayn.in d.tract.nobilitatis.col.3.& iterum io 6.q.princ.

De eadem re.

3 ¶ Et facit quod in simili scribit Bar.in l.1.per illum text. C.vt dign.ord.seruc.lib.12.vsurpantem scienter honorem sibi indebitum, puoiri pœna sacrilegij. Et illud quoq; de notario voluit Bald. in l.1.& ibi quoque Saly.& Cot. C.de testa. Et quod item tradit Pan.in cap.dilecta, in vlt.not.de excess. prælat. vsurpantem insigoia cuiuspiam dignitatis, quam non habet, falsum cõmittere, per d.l.eos,& ibi oot.de fal. Sunt enim, vt id illi addas, peculiaria & propria cuiusque dignitatis, magistratus,& honoris.l.potioris. C.de offic.rector.prouin.& l.si cohortalis. C. de cohor.libro 12. Ex quibus multa collegit Fclyn.in prooemio Decret.col.15.vers.tertia conclusio,& in cap.tertio loco.col.1.de prob.& præp.in cap.vt nostrum.col.1.de appel. & nonnulla Rebuf.in tract.nominationum, in 12.quæst.num.13.& & 14.

De eadem re.

4 ¶ Verùm quod diximus de pœna falsi, procedit, cùm quis facit actum quempiam doctoris, aut nobilis, aut alterius cuiuspiam dignitatis, quam quis sibi falso vsurpat. Nam si verbo tantùm huiusmodi dignitates sibi asscripserit, non ea pœna punitur, sed alia extraordinaria, vt not. voluit Alexaod.in addit.Bart.in d.§.qui se pro milite.argum.l.si quis.C.de aquæ duct.lib.11.& ante eum Bald.quem tamen non allegat in l.qui sub prætextu, in fi. C.de sacros.eccl.vbi loquitur de eo, qui se falso dicit clericum.

An verò nobilitas præscriptione quæri possit. CAP. XIIII.

Nobilitas an, & quomodo præscribatur.

1 NObilitas oõ præscribitur ex vsu & quasi possessione, nisi tãti tẽporis, cuius ininj nõ extat memoria, vt dicit Franc.Ripa, lib.2.respon.c.26.Allobrogum, col.4.vers.non obstat quod dominus, allegátque ad id Io.Andr.in c.abbates, de priuil.lib.6. & Rom.sing.289.ounquid vsus. Subditque Ripa ea quæ requiruotur ad huiusmodi præscriptionem præter illud tempus,& inter alia, vt quis vsus fuerit hac nobilitatis prærogatiua, scientibus & patientibus his, qui præsunt regimini ciuitatis, secũdum Bar.in l.2.C.de seruit.& aqua. & Panor.cons.18.in causa, col.pen.vers. probatur ad sensum.lib.2.& cons.22.col.vlt.eod.lib.2.vbi tameo oihil de hac re reperi.

An scientia principis requiratur.

2 ¶ Sed tu tamen alios plerosque addere potes, requirentes scientiam principis, aut alterius cuius interest, in præscripnone huiusmodi rerũ incorporalium, videlicet ipsum Bar.in l.si publicanus. §.in omnibus.ff.de public.& vectig. Innocen.in c.bonæ, le 2.col.2.in verbo, requisitus, de postul. prælat.& in c.conquereote, in verbo, canonicam, de offi.ordi.& in c.2.in verbo, facta, col.j.de in integ.restit.Bald.in c.j.ad fi.de constit & cons.370.verba rescripti.col.j.lib.1.& cons.340. si pater. vers.super eod.lib.5.& ipsum Panorm.in c.cum oobis.col. pen.præscript.

An verò officiariorũ sciẽtia sufficiat.

3 ¶ Et si eam opin.sequaris, eam ita intelliges, vt sufficiat scientia magistratuum, aut, vt nostri appellaot, officiariorum priocipis, aut alterius, aduersus quem hæc iura incorporalia præscribuntur, etiam si is nesciat. Ita eoim nuncupanm voluit ipse Bart.in d.§.in omnibus.& Panot.in d.c. cùm nobis.& Franc.Aret.in l.more.col.2.ff.de acquir.hæred.& Iac.à S.Geor.io tract.feudorum, in verbo, cum mero & mixto imperio. col.5.vers. sed ao ad acquirendum. Quanquam contrarium tenet Bald.d.cons.370.lib.1.

Qui dicunt scientiam non requiri.

4 ¶ Verùm sunt alij multi, qui in hac præscriptione temporis immemorialis, quarumcuoque rerum non requirunt scientiam superioris, aut alterius contra quem præscribitur, vel officiariorum eorum. In qua sententia fuit glo.in lege, hoc iure.§.ductus aquæ.& ibi Ang.ff.de aqua quotid.& æstiv.Bald.sibi contrarius in c.1.col.2.vers.sed Bart.dicit.tit.quæ sunt reg.& consil.242.antiqua.lib.2.Salyc.in l.2.C.noua vectig.Anto.in c.peruenit, in multis locis, de censib.Imo.in d.§.in omnibus.& io l.j.§.deoique,& ibi etiam Rom.ff.de aqu.plu.arc.Alex.cons.6.viso themate.col.2. vers.verior tameo.lib.j.vbi hanc dicit esse communem opin.& cons.24.ponderatis.col.4.versic. quinimo etiam, lib.5.Felyn.in d.c.cum nobis.col.2.de præscript.Iason in l.imperium.col.9.vers. circa primum dictum.& ibi Franc.Purp.char.& vers.limitat Iason.ff.de iurisdict.omo.iud.Phil. Dec.cons.85.cuius superscriptio incipit, de gradibus.col.2.& consil.271.in casu transmisso. col.j. Iac.à S.Georg.vbi suprà citauimus.

5 ¶ Sed vt redeamus ad principale nostrũ propositum, Alber.in l.imperatores.ff.de Decur.quærit

an si quis steterit in possessione cuiuspiam dignitatis vel nobilitatis (de vtraque enim intelligit, vt constat ex præcedentibus & sequentibus) per 40. annos, eam præscribet? Et videtur, inquit, quòd non, cum hæ res à principe procedant, per iura prius per eum allegata. Continuò subiungit cõtrarium videri ex l. si cohortalis C. de cohort. lib. 12. Mox autem subdit, sed videtur quòd nobilitas & dignitas procedat à natura. c. de famulis, ibi, dignitate naturę de seruis nõ ord. Ex quibus potes intelligere eum sentire, nobilitatem tempore non pręscribi. Cui concinit quod legitimitas (vt ita dixerim) siue ingenuitas, quę veluti quędam nobilitas est, nõ pręscribitur, gl. in l. nemo. ff. de vsuca. pro lega. Quod semper intelligere debes, nisi tempore illo immemoriali, quod nunquã exclusum esse censetur, vt latè docuimus in tract. retractuum, tit. 2. §. 1. gl. 2. in verbo, *à tel temps*, numero tertio, hanc partem.

Nobilitas an in alios deriuetur, & in quos, & primùm, an in liberos, & in quos. CAP. XV.

1 NObilitas per aliquem accquisita, descendit, veluti ex traduce, in posteros, vt qui maiorũ suorum conditionẽ sequuntur, vt optimè probatur in l. j. vbi Bar. & Io. Pla. & in l. Senator, & in l. si Senator. C. de dig. & in l. Senatoris filium. ff. de Sen. cum si. & voluit An. Iser. in cõst. Siciliȩ, incip. prosequentes, & ibi quoq; Matth. Affli. col. 6. ver. 7. quęro. & Bal. in l. cum antiquiorib. col. 3. in 8. q. in prin. C. de iure deli. vbi dicit quòd nobilitas à progenitorib. seminatur in posteros, & Luc. Pen. in l. mulieres, col. 2, ver. 6. ex nobil. C. de dig. vbi id dicit fortius procedere in nobilitate, quæ ex dignitate quæsita est. Guil. Laud. in cle. j. & ibi quoque Card. Flo. in 2. q. de baptis. Et Pan. in c. licet, in fi. de censi. & omnes vbique. Matth. Affl. in c. 1. col. 5. ver. sexta nobil. tit. quis dicа. dux. vbi hanc dicit nobilitatem generis dici in c. nullus episcopus, quod est vlt. 38. dist. & idem Matt. in c. si rusticus, col. 1. in 5. notat. de pace tenen. *Nobilitas in posteros descendit.*

2 ¶ Quod tamen intelligit glo. in d. l. j. de dig. vt non extendatur vltra pronepotes, per l. diuo. C. de quæstio. quod & voluit glo. in l. liberos. ff. de Senat. & And. Iser. in d. constitutione Siciliæ, prosequentes, & ibi Matt. Affli. col. 6. in 6. q. per tex. in l. 1. C. de priui. eorum, qui in sac. pal. mil. libro 12. & omnes ferè qui de nobilitate scripserũt. Bart. autem in d. l. j. col. vlt. de dig. distinguit. Aut illud, ex quo acquiritur nobilitas, transit ad posteros, putà regnum, ducatus, comitatus, & similia. & tũc in infinitum posteri, ad quos eæ res transeunt, erunt ob id nobiles, non ex persona parentũ: Aut non transit, & tunc de iure communi nobilitas non transit vltra pronepotes. Sed secundũ consuetudinem in quibusdam partibus Italiæ, omnes descendentes admittuntur, & habẽtur pro nobilibus. Et idem ferè voluit Io. Plat. in d. l. j. col. j. vbi & illud addit, pronepotes hic accipi inclusiuè arg. l. vlt. in fi. ff. de Sena. Et limitat, vt procedat in illustribus, & superillustribus. Nam in spectabilibus, etiam clarissimis, transit tantum ad filios l. sed & milites. §. j. ff. de excus. tut. & l. laudabile. C. de aduo. diuer. iud. Idem præterea quod Bart. voluit Alua. in cap. j. §. cæteri, col. penul. versic. quæro vsque ad quem gradum, tit. quis dic. dux. com. marc. *Sed an vltra pronepotes.*

3 ¶ Sed aduerte quia gl. in d. l. j. C. de dig. nominatim loquitur de nobilitate, quę, vt ipsa loquitur, venit per accides, id est, vt ea ipsa declarat, per dignitatem, sicut & magna pars eorum, quos suprà citauimus, intelligunt, quasi sentiant nobilitatem generis & originis in infinitum progredi, vt expressius declarat Marti. Lauden. in tractat. de dignit. versic. 44. incip. vbicunque dignitas. Et ita consuetudine obseruari tradit Aluar. in dicto cap. j. §. cæteri, tit. quis dic. dux. & Ioan. Plat. in dicta lege prima, col. prima de dign. lib. 12. Rayn. in tract. nobilitatis, in 3. q. 5. q. prin. & Laur. Calca. consi. 8. in causa pendente, col. 7. versi. ex prædictis. D. Cosm. Guy. in pragm. sanct. tit. de elect. §. insuper, in verbo, antiquo, & Matth. Afflict. in constit. Siciliæ, incip. intentionis, col. 9. in 6. not. *De eadem re.*

4 ¶ Extende quod dictum est nobilitatem parentum in filios descendere, vt intelligatur etiam in filiis furiosis & dementibus. qui parentum æquè ac mentis compotes nobilitatem retinent, vt dicit Bart. in d. l. j. col. 5. ver. sciẽdum est ergo. C. de dig. lib. 12. per l. cęcus, & l. cum furiosus. ff. de iud. Imo etiam possunt huiusmodi furiosi & demẽtes recenter à principe nobilitari, vt nos diximus suprà c. 6. nu. 34. ex quibus etiam. *An ad furiosos & dementes.*

5 ¶ Extende 2. vt etiam transeat parentum nobilitas ad filios legitimos tãtum, puta, ad adoptiuos, vt expresse voluit Ray. in d. tract. in 4. quæst. 5. q. prin. per l. liberos, & l. Senatoris filium. ff. de Sena. vbi non tantum dicuntur Senatoris filij qui naturales sunt, sed & adoptiui. Et huc etiam respicit illud Ouidij lib. 4. Fastorum, *Ad adoptiuos.*

Hic ad te magna descendis origine mensis,
Et fit adoptiua nobilitate tuus.

Nam & ex oratione Ciceronis pro domo sua ad põtifices apertissimè licet videre, filios adoptiuos sequi conditionem statúmque patris adoptiui, vt si is pater esset patricij generis, & filius quoque talis esset: & è contrario si plebeij, plebeius quoque filius censeretur. Ob ídque Clodium illum Pulchrum se in adoptionem P. Fonteio homini plebeio dedisse vt Tribunatum plebis assequi posset, ad quem magistratum non nisi plebeis admittebantur.

6 ¶ At bonus Curtilius in tract. nobilitatis in 4. parte col. 3. ver. quid autẽ in filiis legitimis tantum, tenet contrariũ. Cui & ego accedo. Nam ea nobilitas quæ à parentibus transit ad filios, est veluti ex traduce. & vt dicunt Lau. & Card. in cle. grauis. in prin. de sen. excõ. à coruscatione clari san *De eadem re.*

guinis. Quibus adstipulatur illud Iuuenalis à nobis suprà ad aliam rem relatum,

— Quid prodest Pontice longo
Sanguine censeri.—Et quod voluit gl. loquẽs de nobilitate sanguinis in l. stemmata.ff. de gradib. aff.
Quod quidem non potest accõmodari legitimis tantùm, vt qui non sunt de sanguine parentũ
legitimorũ tantùm. Fatendum tamen filios adoptiuos ex nobilitate parentum non nihil fieri illu
striores, per iura à Ray. allegata. Sed tu hic omnino vide quæ scripsimus in rep. l. si vnquã, in ver-
bo, liberos susceperit, nu. 2. & multis seq. & in tract. retractuum. tit. j. §. j. in glos. 8. in verbo *ie parent.*
nu. 16. sed & ex istis. Et vide etiam quæ dicam infrà in tract. primogen. in. 84. q.

7 ¶ Extende 3. vt item transeat ad filios natos ante nobilitatem patris per tex. in l. Senatoris filiũ. ff.
de Sena. vbi nihil interest, vt quis Senatoris filius dicatur, an in Senatoria dignitate cõstitutus pa
ter eum susceperit, an ante dignitatẽ Senatoriam, & ibi Guil. Cun. trahit ad nobilitatẽ, vt videlicet
is sit nobilis qui natus est antequam pater nobilitatem assecutus fuerit. Durum enim esset, vt ipse
dicit, quòd pater esset nobilis, & filius antè natus remaneret plebeius, ar. l. pen. C. de nup. & l. cum
oportet. §. 1. C. de bonis quæ liberis. Et illum sequitur Ioannes Rayn. in dicto tractatu nobilitatis,
in 8. q. 5. q. prin. vbi tamen dicit, quòd non est in tanto ordine vel gradu nobilitatis, quanto pater
ipse est, aut filius posteà natus, per id quod voluit gl. in d. l. Senatoris filium, quòd natus ex illustri
ante dignitatem adeptam, est clarissimus solùm: natus postea, illustris, vt patet, quod & idem dicit
glo. in l. si Senator. C. de dign. lib. duodecimo, quam sequitur And. de Barul. & Io. Plat. qui & hoc
quoque dicit, filium antè natum esse nobilem.

An ad liberos natos ante nobilitatem parentis.

8 ¶ Et optimè facit quod scribit Ant. Rosel. in tract. legitimationũ. q. 61. Quòd si in priuilegio legi-
timandi sint excepti filij nobilium, intelliguntur excepti & ij, qui nati sunt ante nobilitatem pa-
tris, & ita dicit consuluisse patrem suum. Et idem voluit Zoch. qui ita dicit multos Doctores con
suluisse, & se quoque cum illis in c. per venerabilem, & ibi etiam Card. Alex. in §. vlt. char. antepe.
ver. quæro secundò principaliter, extrà qui fili. sunt leg. Et hãc partem obseruat Gallorum gene-
ralis consuetudo.

De eadem re.

9 ¶ In contrarium tamen faciunt multi text. & inter cęteros, in d. l. si Senator, nuncupatim distin-
guens natos ante dignitatẽ patris, & posteà natos, vt videlicet illi sint priuati, hi potiantur patris
dignitate. Et tex. in l. vlt. C. de Decu. li. 10. in illis verbis, sed progeniti filij, antequam ad fisci patro
natum peruenerint, in conditione pristina remaneant. Et quod speciatim ad casum nostrũ perti
net, Bar. in l. 2. §. in filiis. ff. de Decu. tenet nobilitatẽ patris non transire ad filios ante natos prop
tereáque huiusmodi filios non puniri ex statuto aggrauante pœnam nobilium. quem & in hoc
casu expressè refert & sequitur Bal. in l imperialis. §. his illud, ante fi. C. de nup. & Io. Plat. sibi con
trarius in l. cùm adoptiuum. C. de Decur. lib. 10. & Car. Alex. in c. iam itaq. 1. q. 4. Sed tu vide quæ
dicam infrà in c. 35. nu. 3. & latiùs tract. Primogeniorum, in 31. q.

De eadem re.

10 ¶ Sed & illud quoque limitandum est, vt videlicet transeat nobilitas ad legitimos & naturales,
non etiam ad naturales tantùm, id est, nothos, & non legitimos, quos vulgo bastardos vocamus
sicuti voluit Barto. in d. l. 1. col. 4. ver. item pone ex eodem. C. de dign. lib. 12. & bal. in l. cùm legiti-
mæ. ff. de stat. hom. vbi dicit quòd bastardi nobilium, etiam ex persona matrum, non sunt nobi-
les, quia sordes non meretur nominari inter præcipuos, l. humilem. C. de incest. nupt. & idem
Baldus in cap. innotuit, col. vlt. ver. nota quòd nobilitas, de elect. vbi etiam dicit, quòd nobilitas
patris filios degeneres non potest nobilitare, etiam si mater fuerit deflorata vi vel dolo. Et ideò
inquit, bastardi nobilium non sunt nobiles, quia non decidunt ab aliquo fonte nobili, sed à
sanguine putrido. Et sicut non sunt nobiles, quo ad dignitatem, sic nec contrà quò ad pœ-
nas statutorum, quia contrariorum est eadem disciplina. Et hoc, inquit, sæpe contingit de facto
in terris Tusciæ. & idem Bal. in l. eum antiquioribus, col. 3. in 8. q. in princ. C. de iure deliberan.
vbi dicitur, quòd nobilitas non trãsmittitur in posteros, nisi per legitimam lineam. & Anton.
in c. per venerabilem, & ibi quoq; Card. Alexã. in 3. notab. extrà, qui filij sunt legit. & idem Aut.
con. 54. Iesu Christi, &c. videtur primò dum loquitur de turri Annellinorum Bononiæ Floria.
in l. qui testamentum, in fin. ff. de proba. & Petr. Anch. consi. 389. visis diligenter iuribus, vbi dicit
quòd illegitimi ex nobilibus procreati, non possunt se tueri à solutione collectarum, tanquam
nobiles. Neque enim, vt ipse subdit, & etiam Floria. vbi supra, Bastardi veniunt appellatione
nobilium, siue loquamur in fauorabilibus, siue in odiosis, per not. per glos. in clemen. 1. de bap-
tis. & ita dicant consuluisse Dy. consi. incip. In Christi nomine amen, diligenter considerata, ea
videlicet ratione motum, quia illigitimi nullam cognationem vel agnationem retinent ex par-
te patris, per l. si spurius. ff. vnde cogna. Ita quoque voluit Imol. in l. ex facto. §. si quis rogatus.
col. 14. & ibi Alex. chart. vlt. ff. ad Trebel. Domin. consil. 140. quò ad primum dubium, in fin. Ni-
col. Vbal. in tract. de success. ab intest. in 4. specie filiorum. Alua in c. j. §. cęteri, col. 3. versi. quęro
an bastardi, tit. quis dic. dux, com. mar. Raph. & Philip. Cor. in d. l. vlt. C. de verb. sig. Io. Ray. in d.
tract. nobilitatis in 2. q. 5. q. princ. Anto. Rosel. in d. tracta. de potesta. Imper. & Papę, in vlt. q. versic.
hanc dignitatem. Cepol. in d. tractat. de impe. mil. delig. in materia nobilitatis, in 11. op. Alex.
consi. 25. circa primum, col. 2. versic. & tanto magis, lib. 1. & consil. 87. visis codicillis, columnã
2. vndecimò probatur, lib. 2. & con. 172. visis duobus, in 2. dubio, libro 7. & Gui. Papæ, decis. 580.
an bastardus. Franc. Curtius Senior in repet. l. admonendi, col. 3. de iureiur. D. Col. Guy. in cap.

An ad naturales tantùm.

1.in verbo filij,tit.de nu. & quali.Car.& Fran.Are.in c.super eo.le 2.col.3.ver.de nobilitate.& ibi
etiam Felyn.col.3.de testib.& idem Fely.in c.præsentia,col.11.ver.quartò in quantum, de probat.
Carolus Rui.con.77.viso,col.3.nu.7.lib.3.vbi dicit hos bastardos nobilium esse viliores & dete-
rioris conditionis,quàm plebeiorum:pro quo vide quæ dicam infrà vers.abhinc 4.& seq.Maria
Soci.iunior.con.86.disputatur.in.præsenti,col.6.nu.19.lib.2.

11 ¶Et generale est,vt huiusmodi naturales filij non potiantur priuilegiis & dignitate parentum,vt
cęteri filij.l.ex libera.C.de suis & legi.vbi Bal.dicit,quòd spurij nihil ex honore parentũ recipiũt.
Quod & voluit glo.in cl.t.in verbo liberi,& ibi Imo.& Car.Flo.post alios antiquiores,de bapti.
quam quidem gl.seq.ipse Bal.in l.generaliter.§.cùm autem.C.de insti.& substi. dicitque per eam
bastardos non includi in dispositione legali,quantùm ad cõmodum& honores.Hincq; fieri,vt
in feudis non comprehendantur.c.naturales.tit.si de feud.fue.cont.in.do.& ag.& in c.quidã, tit.
hìc finit lex Cor.Nam feudum,inquit,honor est.Et idem quoq; de honore voluit Bar.con 229.
cauetur statuto,col.2.& Flor.in d.l.qui testamentum.ff.de prob.Et de priuilegio quoq; Bald.in l.
filium,in 2.& 3.lect.ff.qui sunt sui vel alie.iur.Domi.con.140.dubium primò,in fi.Nicol.Perus.in
tract.de succe.ab inte.in 4.specie filiorum,in fi.vbi dicit quòd regula Cancellarię priuilegians fi-
lios nobilium, non comprehendit illegitimos.Proptereáque etiam Ioan.Plat.in l.si Senator. C.
de digo.lib.12.intelligit eum tex.concedentem filiis priuilegium,dignitatémque paternam, in fi-
liis legitimis & naturalibus,non etiam in naturalibus tantùm. Nam ij,inquit, conditionem ma-
tris,non patris sequuntur.l. lex naturæ.ff.de sta.homi.

Bastardi non potiuntur priuilegiis & dignitate parentum.

12 ¶Quibus adstipulatur,quòd bastardi ipsi non dicũtur esse de domo siue agnatione, aut familia
parentum,siue Casata,vt Itali vulgò appellant,nec possunt eorum insignia,aut,vt vulgò vocant,
arma deferre.Primum enim voluit Dy.in l.cùm pater.§.mater.ff.de lega.2.& cons.incip.diligẽter
considerata.And.Iser.in c.j.tit.si de feud.defunct.Bar.in l.tutelas,in prin.ff.de ca.dimi.vbi tamen
distinguit,& in l.pronunciatio,per illum tex.ff.de ver.sign.& in l.vlt.& ibi quoque Bald.Salyc.&
alij.C.eo.& idem Bar.in tract.de insig.& ar.col.2.Bal.in d.l.filium,in 2.primis lec.& ibi Ang.ff.de
his qui sunt sui vel ali.iur.& in d.l.generaliter.§.cùm autẽ.C.de inst.& subst.& in d.l.ex libera,per
eum tex.& ibi quoque Coron.C.de suis & leg.vbi ipse Bald.dicit ita fuisse determinatũ in quæ-
stione nobilium de Petra mala.& in c.per tuas,de probat.& in c.nõnulli,col.2.ver.sed an spurij,
de rescri.& con.441.ad euidentiam,in princ.lib.3.& consi.65.filia,post princ.lib.4.& con.318.ma-
trimonium,col.2.eo.li.4.& cons.268.proponitur quòd quidam.lib.5. Albe.in 1.parte statutorum,
q.138.inci.item Dy.consilium,ante fi.Ang.in d.l.ex facto.§.si quis rogatus,col.2.ff.ad S.C. Treb.
vbi & illud dicit de nobilibus de Petra mala,& con.30.domina Francisca.Flo.in d.l.qui testamẽ-
tum,ad fi.ff.de prob.Pet.Anc.& Phili.Fran.in c.j.statim post prin.de scisma.li.6.Idẽ Anc.in repe.
c.j.in 14.q.prin.ver.dubitat alibi,de const.& d.con.389.Ioã.Plat.in d.l.si Senator.ad fin.C.de dig.
lib.12.Ioã.Ana.in c.cùm dilectus,ante fin.de accusat.Nico.Perus.in d.tract.de succes.ab intest.in
4.specie filiorum.Bolo.in addi.con.Ioan.Ana.con.46.dubia,in tertio dubio. De quo tamen latè
recẽtiores in d.l.vlt.C.de verb.sign.& in d.l.ex facto.§.si rogatus.ff.ad Treb.vbi plenissimè Alex.
char.pe.& Bened.Cap.con.40.productus fuit quidam Bertus,per totum 1.dubium,& Corn.consi.
169.in hac,cons.2.versi.non itaque,& cons.sequen. ver.dato autem,lib.3.& Guid.Pap.singu.897.
versiculo bastardus,& sing.980.ver.ius agnationis,& Soci.cons.102.visis,col.4.versi.restat igitur,
lib.3.& Cos.Guy.vbi supra.Et huc pertinet lex Periclis,ne nothi censerentur ciues Athenienses
& è genere parentum,quam tamen postea abrogauit mortuis suis filiis legitimis & nothis tan-
tùm superstitibus, ne eius nomen & genus deficeret , vt scribit Plutarchus in vita illius , non
multò ante finem. Quódque apud Phryges nullus ex regio genere esse dicebatur , nisi qui
essent ex legitimis vxoribus , vt tradit Dares Phrygius , si eius sit liber , qui de excidio Troiæ
inscribitur.

Bastardi non sunt de domo parentum.

13 ¶ Secundum quoq;,non licere bastardis deferre arma parentũ,voluit Dy.in d.l.cum pater.§.ma-
ter.ff.de leg.2.Bar.in d.l.vlt.C.de ver.sig.& in d.tract.de insig.& armis,& Bal.in d.l.filium,in 3.lec.
ff.de his qui sunt sui,vel alie.iur.& in d.l.generaliter.§.cùm autem.in fi.C.de insti.& subst.Ant.in
d.c.per venerabilem,col.16.vers.de alio effectu,ibi,plus dicit.& ibi quoq; Pano.col.pen.& Card.
Alex.in 3.no.qui filij sunt legi.& idẽ Ant.in d.con.54.Io.Ana.in d.c.cùm dilectus,de accu.Nicol.
Vbal.vbi suprà,Aluar.in d.§.cæteri,col.pe.tit.quis dica.dux,co.mar.Pet.Belluga.in speculo princi
pum,tit.de prin.prohib.militem guerrificare,col.5.Guid.Pap.d.deci.580.& d.sin.897.D.Bened.in
repe.c.Raynutius in verbo,Raynutius de Claromonte,nu.35.& Cos.Guy.vbi suprà.

Bastardis non licet deferre insignia parẽtum.

14 ¶Nam bastardi sunt infames,& vilis conditionis,si Azo.credimus in summa.C.de infa. in prin.
quẽ sequitur Bal.in l.j.col.j.C.de iure aur.annullo.in id quoque citans tex.in l.vlt. C.de nat.li.&
idem Bal.in l.in bonęfidei,col.j.ver.idem dico.C.de iureiur.& in d.l.generaliter.§.cùm autem,&
ibi etiam Alexan.C.de instit.& substi.ipse Bald.in l.3.in prin.in vlt.not.ff.de lib.& post.& in d.c.
j.§.naturales,col.2.& ibi Card.Alex.in prin.tit.si de feud.fuer.contr. inter do.& agn.& idem Bal.
con.373.præmittendum est.in prin.lib.j.vbi tamen intelligit eos esse infames,respectu & compa-
ratione legitimorum,& consil.207.q.talis est,spurius,col.2.versi.ex his infero, lib.2.vbi etiam in
col.penul.dicit spurium esse turpem personam,per text.in §.sorori.Insti.de inof.test.& Saly.in l.si

Barstardi infames.

vnqnam.C.de reuo.don.Gasp.Cald.consl.2.tit.de fid.instr.vbi id intelligit,vt & plerique omnes,
de infamia facti,non iuris.Raph.Corne.& Alex.in addit.Bart.in d.l.vlt.C.de verb.sign.Ro.con.
96.super eo, post princ.Io. Aua.in d.c.cùm.dilectus, col.vlt.de accus.Alex.in l.3.col.2.ff.de lib.&
posth.& consi.2.visis codicillis,col.item 2.ver.u.probatur,lib.1.& d.con.25.vbi suprà,eod.lib.j. &
consi.67.consideratis,col.4.ver.& tales illegitime nati, eod.lib.1. & consi.94.eodem initio,col.3.
versi.quintò quia etiam,eod.lib.1.& consi.80.examinato. col.1.lib.2.& d.cou.87.col.2.ver.& illegi
timè nati,eod.lib.2.& con.57.in casu præmisso,lib.4.& consi.172.visis duobus,in 2.dubio,libr.7.
Nicol.Vbal.in d.tract.successionum ab intest.in j.parte.in 4. specie liberorum.Cacia.in repet.l. si
qua illustris, col.26.C.ad Orph.Barb.con.15.clementissimi,col.6.li.4.Frã.Curt. Senior in repet.l.
admonendi,col.2.& iterum col.27.ver.22.ff.de iureiur. vbi ex hoc dicit in posteriori loco , hos
non esse admittendos ad dignitates, & consi.74.super memorati.col.26.versic.sexta differentia.
Lud.Bolo.qui id dicit sing.in repet.auth.habita, col.19.versic.modò quæro qui possunt.C.ne fi-
lius pro patre, Ias.in l.fratris, ad fin.C. de inoffi.testa.& consi.154.in causa mota,col.7.versi. vn-
de dicit Do. lib.2.Philip.Decis. consi.602.viso puncto , col.vlt. & Matth.Afflict.in constit.Sici-
liæ incip.prosequentens, in 8.not. Et è Theologis scholasticis Alex.Hales in 3.part.suæ summæ,
q.48.membro 4.arg.3.§.1.

15 ¶Et propterea dicit Ro.in l.admonẽdi,& ibi post eum Cacia.in repe.col.60.ver.25.ff.de iureiur.
quòd propter vnum testem spurium non defertur iuramentũ in supplemẽtum, vel in defectum
probationis,cum spurius ille testis sit infamis & vilis.Et subdit Cacia.ver.seq.quòd eadem ratio-
ne non defertur iuramentum spurio,in supplementum probationis.& idẽ voluit Fran.Cur.Se-
nior,ibi in repe.col.2.& Hip.Marsi.sin.273.notissimum est in iure,post prin.Et dicit Bal.vt à nõ-
nullis citatur in c.1.§.iniuria,tit.de pac.iur.fir.quòd spurius non potest ferre testimoniũ nisi con-
tra similẽ,&sequitur,vt & illi dicunt.Alex.con.49.li.4.apud quos tamen non inueni,& Matt.Af
flict.in tit.de aleatori.col.3.ver.36.De quo tamen vide latè And.Iser.in consti.Siciliæ incip. sicut
accepimus,& ibi ipsum Matt.Affli.in 3.no.Nec potest doctoratus insignibus decorari, vt voluit
Io.Ligua.in proœ.cle.Card.Flo.& Pet.An.in proœmio 6.& Card.Flor.in cle.2.in 2.q.versic.12.de
magi.& Matt.Afflict.in constit.Ciciliæ incip.constitutione præsenti,col.2.Ludo.Bolo.in repe.d.
auth.habita,vbi suprà.licèt Card.dubitet,imò videatur inclinare in contrariam sentẽtiam,in rep.
c.perpendimus,de sent.excom.quoniam hic honos non publicus est, sed priuatus. Sicuti etiam
dubitat Io.Ana.in c.quantò,col.2.ver.quartò potest inferri,de magi. Nec potest esse notarius ad
tribunal causarum,vt consuluit Alex.d.consi.80.col.1.lib.2.

Vnus testis spurius nõ facit deferri iuramentum.
Nec illi defertur.
Spurius an possit ferre testimonium.
An autem doctorari possit.
An notarius creari.

16 ¶Et ex hoc quoq; fit,vt quis possit querelare,vt nostri loquuntur,testamẽtum fratris,in quo ba-
stardus est institutus,uempe quia turpis & infamis persona,& indigna quę instituatur, vt voluit
Cy.in l.fratres,& ibi Ias.in fi.C.de inof.test.& Bald.in l.j.C.de nat.li.& Alex.in l.ex facto,col.5.in
prin.ff.de vulg.& pup.subst.Vt interim omittã huiusmodi bastardos arceri à sacris ordinibus,c.j.
de fili.presb.& c.consuluit,de ser.non ord.Atq; etiam à sacerdotiis,id est,vt nostri appellant,be-
neficiis.d.c.j.de fili.presb.& c.j.& 2.eod.tit.lib.6.& c.cùm in cunctis, & c.innotuit, extrà de elect.
Quod & ortũ habuisse videtur à legibus Mosaicis quibus prohibebatur manzer,hoc est de scor
to natus: ingredi in ecclesiam domini,vsque ad decimã generationem , Deutero.23.Idque adeò
pręcisum est,vt si Papa bastardo faciat gratiam promouendi ad omnem dignitatem,id ad bene
ficia non trahitur,nisi specialis eorum mentio facta fuerit, vt dicitur voluisse Inn.in c.dilectus,
le 3.de pręb.licèt in meo codice id non repererim:ita tamen eum citat & sequitur Fely.in c. ve-
niens,col.1.de accusa.vbi id dicit not.& Hippo.Marsi.qui & id dicit sing. in sing.193.bastardi.

An indignus qui instituatur heres.
An ad sacros ordines promoueri.
An ad beneficia.
Lex mosaica.

17 ¶ Hoc amplia quod dictum est,bastardos nobilium non esse nobiles,vt etiã procedat, si fuerint
legitimati.Neque enim tunc sunt nobiles,vt sing.voluit Bal.in c.per tuas,ver.quæro in honori-
bus,de maio.& obe.sequitur & commendat Alexan.in d.l.ex facto.§.si quis rogatus,col.vlt.ff. ad
Treb.Et Franc.Cur.Senior.in repet.d.l.admonendi,col.2.ff.de iureiur. Et idem voluit Stephan.
Bertran.consi.169.existimo,nu.8.lib.2.

An saltem ad legitimatos nobilitas descendat.

18 ¶ Pro quo facit,quod alibi dicit idem Bal.videlicet in d.l.generaliter.§.cùm autem.C. de institu.
& substit.quòd bastardus legitimatus, est etiam infamis.Ideóque non succedit in feudo,per d.c.
naturales,tit.si de feu.fuer.cont.inter do.& ag.quia feudũ honor est & beneficium,sequitur & di
cit no.Alex.in d.l.3.in prin.ff.de lib.& posth.& Roch.Cur.in tract.de iur.patr.in verbo,cõpetens
alicui,in j.q.Cæsar.Lamber.in eod.tract.in 29.art.2.q.prin.2.partis lib.j.col.2.nu.10.& Hipp.Mar-
sil.sing.273.vbi & ad hoc adducit,quod scribit ipse Bald.in cap.vlt.circa medium,de transla.epi
scop.quòd spurius legitimatus, similis est homini curato à vulnere , cuius aliqua remanet cica-
trix.Et quod dicit glo.not.vt ipse dicit,licèt non reperi, in c.constituit.17.q.4. quòd infamia re-
manet apud infamem,extincta etiam causa infamiæ,id est , vt vtar verbis Claudij Cæsaris apud
Suetonium c.16.extat litura.

Bastardus etiã legitimatus infamis est.
Manet enim cicatrix & litura.
Et debet reuerẽtiam fratribus legitimis.

19 ¶ Et propterea etiam Bal.id d.c.per tuas,paulò post id quod diximus,asserit legitimatum debere
reuerentiam legitimè natis,nec debere sedere ad eandem mensam. Ex hoc quoqi fortassis pro-
diit Venetorum institutum,qui natos illigitimè in suum consilium non admittunt,tametsi post-
eà quoquomodo iura legitimorum nacti sunt,sicuti refert Fulgo.consi.62.stante statuto , col.
secunda,versic.hócque euidentius.

Veneti nõ admittũt bastardos in suũ cõsilium.

20 ¶ Contrarium tamen in nostro casu nobilitatis,nulla horum mentione facta, voluit Bo. Curti. in d.tracta.nobilitatis in 4.parte,col.5.per ea, quæ vulgò traduntur de viribus legitimationis , & Pau.Parisi.consi.58.agit col.5.num.45.lib.4.Et idem etiam,licèt non dicant,voluit Bald.consi.146. titulus principis Achaiæ,col.3.ver.& primò qualis debeat,in duobus locis,li.j.vbi dicit quòd legi timati deinceps non sunt turpes personæ,per l.imperialis. §. præsenti.C.de nupti. in illis verbis, omni macula penitus direpta,neque vocabulum inhonestum eis inhærere.& l.qui in prouincia. §.diuus ff.de rit.nupt.Sed & idem voluit ipse Bald.con.387.respondendo ad dubia, col.vlt.lib.5. vbi idem propemodum est consi.

Contrarium eorum quæ dicta sunt.

21 ¶ Tamen si priorem illam sententiam teneas,eam intelliges procedere,nisi esset legitimatus per subsequens matrimonium,per no.per Bal.& alios in d.§.naturales,si de seu.suc.contro.inter do.& ag.cum concord.traditis per Alexan.& recentiores in d.l.ex facto.§.si quis rogatus.ff ad Tre. & quæ latè dicemus infrà in tracta.primogenituræ,in 34.q. Et ita videtur sentire in nostro casu nobilitatis Ray.in tract.de nobilitate,in 9.q.5.q.prin.

Quid in legitimatis per matrimonium.

22 ¶ Sed hic quæri potest an ex matrimonio à nobili viro contracto cum muliere ignobili,ex qua antè susceperat liberos,ij liberi legitimentur,sicque nobiles efficiantur.Dubiũ enim id facit text. in §.sed & aliud,ibi,neque dignam eam existimauit legitimo quodam nomine,in auth.qui.mo. natu.eff.legi.ex quo Ang.ibi nuncupatim dicit,huiusmodi liberos,in casu de quo loquimur,nõ effici legitimos,cùm huiuscemodi matrimonium honestè contrahi non posit,moribúsque hominum sit reprobatum.& id dicit de facto se vidisse seruari.Et idem eadem ratione dicit,Si quis meretricem , ex qua priùs babuerat liberos,duxerit vxorem.quod postremum etiam tenuit ipse Ange.in §.j.eiusdem tit.Et idem in priore loco dicit consuluisse Bar.Fran.Pisa.Ang.de Aurelia, & Hugo.de Pellolis Perusi.& sequitur Io.Lupus qui & alios in id citat in repe.c.vestras.§.j.col.2. ver.imò fortiùs,de donat.inter vir.& vxo.

Quid in matrimonio contracto à nobili cum ignobili muliere.

23 ¶Verùm contrariũ voluit non obscurè idem Angel.in §.quia verò legem,in auth. vt lice.mat.& auiæ.& expresiùs Petr.Vbal.Perusi.in tractatu successionum ab inte.col.u.versi.& sic habet locum dicta regula,vbi reprehendit ipsum Ang.contrarium tenentem in illo priori loco,& nouissimè Iason,con.234.solemnis,li.2.tum quia ex generali regula legitimantur filij per matrimoniũ si tempore coitus potuerit esse matrimonium.c.tanta,qui filij sunt legi.Et id quidem ex quocunque coitu nati fuerint,vt per Ioan.And.iu c.sine culpa,de reg.iur.lib.6.in merc.& Ant.in d. cap. tanta,col.vlt.paulò ante fin.tum vt addit Iason , quia text.habemus probantem ex matrimonio contracto cum ancilla vel liberta,legitimati filios priùs natos,in §.vlt.in auth.de trien.& sem. & in §.j.in auth.vt liber.de cæte.Quamuis ancillę & libertæ vilis & abiectę conditionis sint.l.humilem.C.de incest.nupt.& c.proposuit,de coniu.ser.Tum quia glo.est no.in c.non omnis, in verbo,constituente,32.q.2.Quod Iacob contrahẽdo nuptias cum ancilla,ex qua liberos susceperat, eos legitimauit.Et hanc quoque sententiam sequitur Io.Lupus sibi contrarius in illa eadem rep. d.c.per vestras.§.20.col.pen.ver.ex his etiam resultat.

De eadem re.

24 ¶ Amplia secundò,vt etiam ita procedat,vt filij legitimi & naturales ipsorum bastardorum non sint nobiles,vt qui non sint de domo vel casata,vt expresè voluit Bal.in d.l.vlt.ad fi.C. de ver. sig.& post eum Pet.An.d.con.389.moti hac ratione,quia nulla consequentia legitima potest esse ex illegitimo nascendi principio,& radice corrupta.d.l.vlt.C.de natu.li.Vnde,vt subdunt,dicit ille canon, ex infecta radice fructus non producitur , & non bono peraguntur exitu , quæ malo sunt inchoata principio.c.principatus.j.q.j.Et sequitur Card.Alex.in c.venerabilem in prin.col.3. qui fili.sunt legi.Nam & ex statutis Sabaudiæ(hi sunt Allobroges)filij legitimi bastardorum nobilium non debent deferre cognomen & arma ipsorum nobilium,vt scribitur libr.3.dictorũ statutorum.c.item 3.incip.quia naturales.Quibus adde quæ longè latéque in eam rem congregabo infrà in materia primogenituræ in 12.quæst.

Quid in filiis legitimis & naturalibus ipsorum bastardorum.

25 ¶Et hęc quidem procedunt de iure communi,verùm de consuetudine aliter,vt videlicet bastardi nobilium,maximè magnarũ domorum,sint nobiles,vt expresè voluit Ray.in d.tract.nobilitatis,in 2.q.5.q.prin.Vbi loquitur de bastardo Sabaudiæ.Cui quidẽ consuetudini standũ est,per id quod in simili dicit Bart.in d.tract.de insig.& ar.col.2. vbi dicit,quòd licet de iure communi non posint bastardi vti insignibus suorum parentũ,quod iam suprà diximus:tamen contrariũ obseruatur in Thuscia de consuetudine,cui standum est.Et ita quoque Dom.in c.statutũ,le 2.in prin.col.vlt.de hęr.li.6.So.con.102.visis,col.4.ver.secundò quia prouocabatur,li.3.& Matt.Afflič. in tra.protomiseos,in gl.1.col.11.ver.item quęro an consanguineis,bastardis vbi dicit esse generalem consuetudinem,quòd bastardi deferãt arma domus.& in c.j.col.7.ver.an autẽ spurij.ne.quis dic.dux.& Nico.Perusi.in tra.de succes.ab inte.in quarta specie filiorum.vbi tamen dicit quòd in Frãcia & Britannia bastardi in suis armis deferunt barrã,vt loquitur,transuersam à sinistra parte ad dextram.Et certè in Francia hoc obseruamus,vt bastardi nobilium nobiles reputẽtur, sintq; immunes à subsidiis popularibus,& in vniuersum potiantur priuilegiis nobiliũ,pręterquã quòd non succedunt,vt etiã retulit Guid.Pa.dec.580. an bastardi vbi & illud de insignibus ascribit,& D.Boẽr.deci.127.ad secundam,ad fi.Et adde Ange.in leg. ex facto.§.si qui rogatus.ff.ad Trebel. vbi dicit quòd apud Tuscos bastardi sunt de domo.quod & idem dicit ipse Ang.con.30.domina Frãcisca.vbi & idem dicit obseruari Perusij,& post eum Domi.in dicto capitulo statutũ le 2.

Quid de consuetudine.

in prin.col.vlt.ver.oo.ex his,de hæret.lib.6.

26 *An saltem bastardi dicãtur filij nobilium.* ¶ Sed &,quantùm ad ius commune pertinet,duobus modis est limitandum quod dictũ est,bastardos nobilium ooo esse nobiles,siue non venire appellatione oobilium:Primo modo,vt ita procedat & in illis terminis, in quibus semper locuti sumus. At nihilominùs dicuntur bastardi filij nobilium,veniúntq; appellatione filiorum nobilium,in iis scilicet casibus,in quibus aliàs bastardi veniunt appellatione filiorum,quod quando sit,poteris colligere ex iis quæ no.Bal.in l.libertinum.C.de interdi.mat.Et ita expresè voluit Nico.Peru.in tract.de succes.ab in.char.7.col.3.ver.vnde cogitaudum.Cootrarium tamen voluit Alber.in j.parte statutorum,q.61.item quæro si statuto ciuitatis,vbi dicit quòd si magnates, eorúmq; filij ex statuto teneantur satisdare de non offeodendo populares,noo comprehenduntur filij spurij magnatum.

27 *De eadem re.* ¶ Tamen si priorem partẽ teneas:eam intellige procedere in materia indifferenti,aliàs secus,verbi gratia.Si statutum in casu honoris aut dignitatis faciat mentionem de filiis nobilium,non cõprehenduntur bastardi,cùm ooo sint huiusmodi dignitatis capaces,nisi cùm desunt cęteri,per l.generaliter.§.spurius.ff.de Decur.Et ita in specie consuluit Angel.d.con.30.versi. quidam autem sunt,& sequitur Domi.in d.c.statutum,le 2.col.2.de hære.& Nicol.Peru.in tract.de succes.ab intest.in j.parte in 4.specie filiorum,col.vlt.

28 *An dicãtur nobiles de patrimonio.* ¶ Secundo modo procedit,nisi statutũ aut alia dispositio faceret mentionẽ de nobilibus de patrimonio,vt est statutum Pisanum magis puniẽs nobiles de patrimonio,quàm populares. Nam cum hęc verba sonent in naturam magis,quàm in ius(Idem enim significat nobilis de patrimonio,quod de nobili patre oatus)tuoc comprehenduntur bastardi oobiliũ.Ita voluit Bartolus in l.tutelas,in prin.ff.de cap.dimi.& in d.l.vlt.C.de verb.sign.& Ang.in d.l. ex facto.§.si quis.col.2.ver.fallit si statutum.ff ad S.C.Trebel.& Io.Plat.in l.si Senator,in fi.C.de dig.lib.12.& Pet.An.in rep.c.j.in 14.q.prin.versi.dubitat alibi,de constit.Et facit quod scribit Anto. d.consi.54.

29 *De eadem re.* ¶ Sed Raph.Fulgo.in d.l.vlt.de verb.sign.huic sentootiæ contradicit,quoniam statutum non dicit natos ex oobili patre(quo casu comprehenderetur bastardus filius nobilis) sed dicit nobiles de patrimonio,quo casu non comprehenduntur bastardi , vt qui nobiles non sint, & sequitur Corne.in d.l.vlt.arguens Bar.quòd vtrumcunq; casum confuderit,& idem quoque voluit Imo. in d.l.ex facto.§.si quis rogatus,& ibi quoque Alexãd.col.vlt.ff.ad S.C.Trebel.& Nico.Peru.vbi suprà proximè citauimus.

30 *Bastardorum laudes.* ¶ Porrò oe quis putet ex iis quæ diximus,bastardos,quos vocamus,adeo cõtẽptui esse habẽdos, vt omnino reiiciẽdi sint,& ab omnibus hooonbus arcendi,habemus tex.in l.generaliter.§.spurios,& l.spurij,in prin.ff.de Decurio.spurios in ordinem Decurionatus adlegi posse:quamuis alibi scriptum sit,infames creari Decuriooes noo posse.l.eos.ff.eod.tit.& l.infamia.C.eodem quoque tit.lib.10.vt hinc intelligas,non verum esse quod suprà diximus ex aliorum seotentia,bastardos infames esse & viles. *Bastardos nõ esse infames.* Et id nuncupatim eadem ratione voluit Ro.in l.& si pepercerit,quæ est 3.in 2.not.ff.de liberis & posthu.Súntque alia multa, quæ pro his dici possunt quæ videre poteris in c.vndecunque.& cap.nasci,& cap.nunquam,& c.dominus.56.dist. quæ hìc repetenda oon ducimus, cùm illic omnibus sint obuia. Nisi quòd in d.c.nasci,scribitur Iepte illum spectatæ fidei iudicem Israẽl,cuiúsque magnæ res gestæ narrantur, meretricis filium fuisse, quod depromptum est ex cap.11.Iudicum , in prin. *Iepte bastardus.*

31 *Hercules. Alexãder Magnus. Cynosarges quid.* ¶ Neque is solus fuit eius notę.Herculem enim & Alexandrũ Magnum,quibus in re militari,vt cętera defuerint , neminem parem fuisse vnquam legimus,veterum scriptorũ bona pars spurios fuisse tradit.Hincq; olim in Attica locus quispiã erat κυνοσάργης Cynosarges appellatus Herculi dicatus,in quo spurij,quiq; tã ex patre quam ex matre ciues non erant,exercebantur,quoniã Hercules nothus erat,& tamẽ virtute sua Diis æquũ honorem assecutus est.Authores Plutarchus in Themistocle,in prin.Stephanus,Suidas & Hesychius authoritate Didymi Atheniẽsis, aut vt alij vocant,Diomi.Et hinc oatũ adagiũ ἴθι εἰς κυνοσάργες in infames & ignobiles.de quo per Erasmum Chil.3.cent.1.c.70. *Bacchus.* Bacchum quoque de pellice natum scribit Ouid.lib.4.Metamorph.

—Potuit de pellice natus

Vertere Maonios,pelagóque immergere nautas.

Theseus. Romulus. Sed & Theseus ille inter primos laudatus spurius fuit,ex Plutarcho in vita illius,tũ post prin.tũ & postea.Et Romulus,& ipse inter Deos habitus patre incerto fuit ob ídque ad abigendam ignominiã, dicitur eius mater diuino cõpressu eum peperisse,vt apud Liuium lib.1.ab vrb.cond.& Plutarchum in vita illius,& in vita Thesei,& plærosque alios videre licet. *Seruius Tull.* Sunt & qui Seruium Tulliũ Ro. quoque regem fortissimum iuxtà ac prudeotissimum,iocerto patre,Ocrisia matre natum,vt retulit Plutar.de fortuna Romanorũ,& nos alibi suprà c.4.diximus. *Timotheus.* Timotheus quoque Atheniensium Imperator Cononis ex meretrice Thressa filius fuit, quod cùm ei probro obiiceretur,Maximam,inquit, matri gratiam habeo, quòd per eam Cononis filius sum.Testes Athenęus & Suidas. *Themistocles.* Themistoclẽ item,& ipsum Atheniensium Imperatorem, & oratorem maximum, nothum, & ex non iusta matre natum, perhibet Plutarchus , & Athenęus,qui authoritate Amphicratis , eius matrem Abrotonum meretricem,& ipsam quoque Thressam tradit libro nono variæ historię,& Gal.in libro de exhortatione ad bonas artes,vbi dicit,quòd cùm ei à quopiam obiectum fuisset,quòd nothus esset,At ego ait,à meipso genus auspicabor,ac meũ quidem genus à me incipiet,tuũ in te desinet. *Medon.* Medonem

vnum

vnum ex Græcorum ducibus,qui ad euertendam Troiam nauigaruut,Oilei nothum filiũ fuisse scribit Homer.in catalogo,& iterum lib.3.& 15.Iliad. Teucer alius ex illis pręcipuis ducibus,& Aiacis illius Telamonij fratet,nothus quoq; fuit,vt idem author tradit eiusdem operis lib.8. & Sophocles in Aiace flagrifero. Oeneus Pandionis heroum vnus, qui Atheniensium tribubus nomina imposuerunt,ex adulterio natus fuit,vt prodit Pausanias in Attic.Menelaus auus Philippi Macedonis,teste Aeliano,lib.9.de varia historia.Arideus ille,qui post Alexandrũ Macedoniæ regnum tenuit,filius fuit Philippi Macedonis,ex Phillina quadam saltatrice,vt scripsit Ptolemæus Agesarcus,& eius autoritate Athenæus,qui & Niciæ quoque testimonio,refert Bionem Borysthenitem philosophum celeberrimum, meretricis Olympiæ Lacænæ filium fuisse. Eam ex lupanari ascitam scribit Laertius in vita illius.Sed & ipse Athenæus post Aristotelem & Herpillidam,tradit Nicomachum meretricis item fuisse filium.Quis autẽ,& qualis fuit is Nicomochus,dicemus posteà in tractatione medicinæ.Alexidemus Milesius Philosophus Thrasybuli tyranni spurius,vt scribit Plutarch.in conui.septem Sapien. Habidis Tartesiorũ rex,ex stupro patris & filiæ natus,tantæ magnitudinis fuit,& fœlicitatis,vt non frustrà deorũ maiestate maximis periculis ereptus videretur,magnásque ac mirandas res gesserit.Author Iustinus lib.44.codémque vlt.Homerus ille,omnis virtutis parẽs Iustiniano dictus in procem.ff.& omnium literarum princeps,ingeniorum fons primus doctrinarum & antiquitatis parens vocatus,Plinio lib.2.c.6. & lib.17.c.5.& lib.25.cap.1.tam incerto patre fuit,quàm patria,vt qui ex non legitimo concubitu fuerit,vt testes sunt Ephorus Cumæus in lib.de Patriis.Aristot.lib.3.de Poëtica,& Plutarchus in vita ipsius,& Lucian.in Homeri & Demosth.laudatione.Sunt & qui Demosthenem illum, alterum linguæ Græcæ columen,patre ignoto fuisse,in quibus est Valer.Max.lib.3.c.4.in fi.quanuis Plutarchus & Suidas aliter dicãt. Marcus Brutus omnibus virtutum numeris absolutissimus,ex adulterio Iulij Cæsaris & Seruiliæ sororis Catonis Vticensis,natus fuisse à multis creditus est,vt refert Plutarch.in vita illius.Quod & astruere videtur quod tradit Sueton.in Cæsare,c.82. Cæsarem ipsum, cùm vidisset Brutum cum cæteris coniuratoribus in se irruentem, illud Græcè pronunciasse, καὶ σὺ τέκνον; Et tu fili, scilicet de illis es? quod & Dion Nicæus tradidit in vita ipsius Cæsaris. Gaselicus spurius Alarici Gothorum rex,apud Procopium li.1.de bello Gothor. Gizerichus filius nothus Contharis regis Vandalorum in regno fuit prælatus Gogydisco filio legitimo apud eundem lib.3.de bello Vandalico.

Teucer. Menelaus. Arideus. Bion philosophus. Nicomachus. Habidis. Homerus. Demosthenes. Brutus. Gaselicus. Gizerichus.

32 ¶ Ex nostris Io.Andr.iuris vtriusque peritissimus, Andrea presbytero, & matre cõcubina natus vulgò creditur.Quanquam ipse in addi.Spec.in rubr.de fil.presb.dicit se patre laico natũ fuisse, sed qui posteà sacris initiatus sit,nec tamen aliter aperit,an ex matrimonio,siue legitimo cõcubitu natus sit,vt etiam annotauit Panor.in c.inter cæteras,de rescrip.& Felyn.post alios in c.veniens,col.1.de accus.Sunt & qui suspicantur Bartolũ alterũ iuris ciuilis columen,fuisse nothum & expositum,ex his quæ ipse scribit in l.quidam cùm filium,col.3.ff.de verb.obligat.Sed & sunt quoque qui ferunt Gratianum nostrum, qui accuratissimè Decretorum volumen collegit eiúsque fratres Petrum Lombardum,qui & Sententiarum libros scitissimè quoque coagmentauit, & Petrum Comestorem,qui historiam Ecclesiasticam cõfecit,ex adulterio natos. Cuius admissi,cùm mater eorum pœnitere non posset,quòd tantos viros ita genuisset,ídque confessori suo planè profiteretur,Pœniteas ergo,inquit,quòd pœnitere non potes.

Ioan.Andr. Bartolus. Gratianus. Petrus Lombardus. Petrus Comestor.

33 ¶ Ex quibus certè intelligis id verum esse quod scripsit Menander, nullum esse discrimen generis: sed, si hæc certè examinauerimus, legitimum eundem esse qui bonus sit, nothum autem, qui malus. Legitimus qui bonus est.

οὐθὲν γένος γὰρ οἶμαι διαφέρειν,
ἀλλ' εἰ δικαίως ἐξετάσεις, καὶ γνήσιος
ὁ χρηστὸς ὅστιν, ὁ δὲ πονηρὸς, καὶ νόθος.

Et quod apud Euripidem alterum poëtam Græcum in Andromache pronunciauit Peleus,

πολλάκις δέ τοι,
ξηρὰ βαθεῖαν γῆν ἐνίκησεν σπορά,
Νόθοι τε πολλοὶ, γνησίων ἀμείνονες.

Id est ad verbum,

Sæpenumero certè
Arida profundam terram vicit satio,
Spuriique multi legitimis meliores.

34 ¶ In quam quoque sententiam est illud eiusdem poëtæ in Eurystheo apud Stobæum Ser.7. De eadem re.

Μάτην δὲ θνητοὶ τοὺς νόθους φεύγουσ' ἄρα
Παῖδας φυτεύειν: ὃς γὰρ χρηστὸς φύῃ,
οὐ τοὔνομ' αὐτοῦ τὴν φύσιν διαφθερεῖ.

Id est,ex Gesneri versione,

Frustra mortales sibi cauent à nothis
Filiis generandis: quisquis enim bonus fuerit,
Illius natura non corrumpitur nomine.

Et in Andromeda,

Ἐγὼ δὲ παῖδας οὐκ ἐῶ νόθους λαβεῖν
Τῶν γνησίων γὰρ οὐδὲν ὄντες φιλᾶς.

Νομιμοσῦσιν, ὥς σε φυλάξασθαι χρεών.
Ego mihi filios adſciſcere nothos non dubito.
Cum enim legitimis nulla in re ſunt inferiores.
Propter leges malè audiunt, quas tu cauere debes.

Et Sophocles. ὁ δ' ἂν νόθος τοῖς γνησίοις ἴσον σθένει.
ἅπαν τὸ χρηστὸν, γνησίαν ἔχει φύσιν.
Nothus tantundem valet, quantum legitimus.
Omne quod bonum eſt, genuinam & legitimam habet naturam.

35 ❡ Illud autem denique adiecerim nihil hos ſpurios natura à legitimis differre, teſte etiam ipſo
Spurij & legitimi natura non differunt. Euripide in Stobæum,
ὀνόματι μεμπτὸν τὸ νόθον. ἡ φύσις δ' ἴση.
Quo ſignificatur, licet nothi appellatio ſit culpabilis, naturã tamen æqualem eſſe. Quod & probatur noſtris legibus, in §. ſi quis verò non habens, in auth. quib. mod. nat. effi. leg. & §. ſi quis ergo filios, in auth. quib. mod. nat. effi. ſui, vbi ſcribitur naturam non facere diſcrimen inter legitimos & naturales. & l. adoptiuus. §. ſeruiles. verſ. vnde nec vulgò. ff. de rit. nupt. Cuius authoritate Pet. Anc. cõſi. 225. videtur prima facie, col. pen. tradit prolem naturalem haberi pro legitima, quo ad naturales fœtus, cum aliis iuribus concord. & ſi. à me collectis in cõmentariis in l. ſi vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 288. ſexta ratio legitimatio, & ſeq. C. de reuoc. donat.

An nobilitas liberorum aſcendat ad parentes. CAP. XVI.

1 HAec de liberis & poſteritate ſatis dicta ſint. Sed poſſet quæri, num econtrario nobilitas filiorum tranſeat ad parentes & ſuperiores. Quod poſſet videri, ex multis iuribus probãtibus, priuilegium dignitatis filiorum tranſire ad ſuperiores, videlicet, l. in ſacris, la 3. in prin. vbi & hoc not. gl. C. de prox. ſacro. ſcrin. lib. 12. & in l. vlt. verſ. ſimili videlicet forma. C. de præp. agen. in reb. cor. lib. 12. & in l. vlt. verſ. hæc autem priuilegia, vbi etiam not. gl. C. de caſtrenſi. & miniſt. eod. lib. 12. & in l. vlt. in prin. C. de priuil. ſchol. eod. lib. 12. & in l. hac lege, etiam in prin. & ibi quoque glo. C. de metat. & epiſcop. eod. lib. 12. & in §. hæc itaque, verſ. ſi verò non copulatus, in auth. de Conſulib. vbi & gl. no. honorem adſerri ad ſuperiorem, ſcilicet ad matrem per filium, & in §. generaliter, in auth. 1. conſtit. quæ de dign. ibi & nobiliores patres oſtendat. Et bene facit l. 2. C. de quæſt. vbi non poteſt ſeruus torqueri aduerſus matrem domini, ſicuti nec aduerſus ipſum dominum, vbi etiam gl. Cyn. & Sal. not. priuilegium inferioris porrigi ad ſuperiorem. & text. in l. moris, §. parentes. ff. de pœnis, vbi in pœnis eodem priuilegio gaudent parentes Decurionis, quo ipſi Decuriones. Et ita nuncupatim, vt, ſcilicet nobilitas filiorum ad parẽtes aſcendat, tenuit Lucas Pen. in l. mulieres, col. 2. verſ. tertio ex dignitate. C. de dign. lib. 12.

An nobilitas liberorum ad parẽtes aſcẽdat.

2 ❡ Tu tamen conſtanter teneto, nobilitatem filiorum non tranſire ad parẽtes, aut alios ſuperiores, per text. optimum in l. 1. ff. de Senat. vbi ita ſcribitur, Conſulares fœminas dicimus conſularium vxores. Adiicit Saturninus, matres, quod nuſquam relatum eſt, neque repertum, vbi glo. & poſt eam Bart. not. quòd dignitas inferiorum regulariter non tranſit ad ſuperiores. iura autem contraria eſſe ſpecialia, & ita etiam dicit glo. in authen. de conſulib. & Pet. Anca. in c. 1. in 2. not. in fi. de cogn. ſpir. & Io. Plat. in d. l. in ſacris, in princ. & in l. vlt. C. de incol. lib. 10. & ita expreſſè in nobilitate voluit Io. Rayn. in d. tract. nobilitatis, in 13. q. 5. q. princ. & Maſuer. tit. de Talliis ſeu collectis. §. item vxor militis, in fine.

De eadem re.

3 ❡ Neque tamẽ negari poteſt quin parentes quodãmodo cohoneſtentur ex nobilitate filiorum, vt etiam dicit Io. Ray. vbi ſuprà, & planè iudicat illud Ciceronian. lib. 3. Offic. Marcus Cato ſententiam dixit, huius noſtri Catonis pater. Vt enim cæteri ex patribus, ſic hic, qui illud lumẽ progenuit, ex filio eſt nominandus. Et lex à Q. Claudio Tribuno, aduerſus Senatũ lata, Ne quis Senator, quíve Senatoris pater fuiſſet, maritimam nauem, quæ pluſquam trecẽtarum amphorarum eſſet, haberet. Eam enim ſatis eſſe ad fructus ex agris vectandos, quãdo quæſtus omnibus patribus indecorus viſus fuerit, vti retulit Liuius haud multò ante fin. lib. 1. ſecundi belli Punici.

Parẽtes ex nobilitate filiorũ cohoneſtãtur.
Lex Q. Claudij tribuni aduerſus ſenatũ.

4 ❡ Cui admodum concinit tex. in l. 1. §. caſum, in illis verbis, Publium Cæcum, Aſpernati Nomij patrem. ff. de poſtul. Quem tex. dicit Paul. Caſt. in l. 3. & ibi poſt eum Fran. Aret. ff. de lib. & poſth. audiuiſſe ſe Bal. ponderantem ad hoc, quòd demonſtratio patris ſit aliquando à nomine filij, qui nobilior eſt patre. Sed & optimus tex. probãs filij nobilitatem aliquid adiicere ad patris nobilitatem, in §. generaliter, ibi, nobiliores adhuc patres oſtẽdat, & rurſum in verbis, multò maior patribus laus erit, in auth. cõſtitutio, quæ de dig. vbi gl. in verbo, nobiliores. not. nobiliorem eſſe patrem per filium. Et rurſum in verbo, occaſionẽ. not. quòd dignitas filij, gloria eſt & laus patri. Et illam priorem gl. admodum commendat Alb. in l. imperatores, poſt med. ff. de decur.

5 ❡ Nec hinc diſsidet quod Hom. lib. 14. Ody. ſcribit, Caſtorem Hylacis filium apud Cretenſes, ob
De eadem re. nobiles & glorioſos liberos pro Deo cultum fuiſſe. Ita enim eo in loco loquitur,
ὅς ποτ' ἐνὶ κρήτεσσι θεὸς ὣς τίετο δήμῳ.
ὄλβῳ τε πλούτῳ τε. καὶ υἱάσι κυδαλίμοισιν.
Quódque apud eundem lib. 8. Iliad. Agamemnon ita Teucrum alloquitur, qui multos Troianos interemerat,

Τεῦκρε

Τεῦκρε φίλη κεφαλὰ, τελαμώνιε κοίρανε λαῶν
Βάλλ' οὕτως, αἴκέ τι φόως Δαναοῖσι γένηαι,
Πατρί τε σῷ τελαμῶνι, ὅ σ' ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα,
Καί σε νόθον περ ἐόντα, κομίσσατο ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.
Τὸν καὶ τηλόθ' ἐόντα, ἐϋκλεὰς ἐπίβησον. Id est ad verbum propemodum,

Teucre dilectum caput, Telamonie, princeps populorum
Percute sic, si quidem lumen Danais fies,
Patrique Telamoni, qui te educauit paruulum existentem,
Et te, notum quamuis existentem, suscepit propria in domo.
Hunc & longè existentem, gloriosum ascendere fac.

Vides enim in illis versibus filium lucem patri afferentem & gloriam.

6 ¶ Et quod item scribit Seneca lib.3. de beneficiis, filios nobiles maiorem nobilitatem parentibus *De eadem re.*
nobilibus adiicere. Et prope calcem eiusdem lib. Sunt, inquit, qui parentes suos ex infimo ad summum protulerunt, & è plebe aceruóque ignobili nunquam tacendos seculis dederunt. Et quod scribit Iustiuus lib.12. Olympiadem Alexandri Magni matrem Aeacidarum gentem ab vltima seculorum memoria, & regnum patris, fratris, mariti, ac deinceps maiorum omnium illustrasse, nullius tamē nomine, quàm filij clariorem fuisse. Denique Ptolemæus ille primus Aegypti rex dicebat omni regno pulchrius, regis esse patrem, apud eundem Iustinum lib.16. Et huc trahi potest illud Ecclesiastici 3.c. Deus enim honorauit patrem in filiis. Et quod antiquis Romanorum legibus, si cui ciuica corona data fuisset, ipsi patríque & auo vacatio omnium munerum esset, vt scribit Plinius lib.16. cap.4.

An nobilitas progrediatur ad transuersales hæredes. CAP. XVII.

1 SEd quid de transuersalibus (vt nostri vocant) hæredibus, an ad eos transeat nobilitas? Ioan. *An ad transuersales.*
Ray. hanc quæst. ponit in tract. de nobilit. in 15.q.5. princ. vbi breuiter dicit, quòd ad eos non transit, nisi id ex quo insurgeret nobilitas, videlicet ducatus, & similia, trāsitet ad eos, vel ex feudorum constitutionibus, secundum not. in §. hoc quoque sciendum, tit. quib. mod. feud. amit. & in §. iis verò, tit. de gradib. succes. vel ex iuris communis dispositione, vbi magis ex consuetudine locorum, omissa natura feudi, attenditur ius commune, secundum not. per Ioan. Fab. in authen. ingressi. C. de sacros. eccles.

2 ¶ Verùm Matth. Afflict. in constit. Siciliæ incip. intentionis nostræ, col.9. vers. sed quæro de quę- *De eadem re.*
stione, hanc rem latius tractat. Dicit enim quòd cùm super ea re dubitaretur, habitum fuisse cōsilium à multis Doct. qui iudicauerunt, quod ex quo approbata fuit nobilitas in persona collateralis mortui, licet aliàs non probetur de nobilitate eius, qui hæreditatem suscipit: satis tamen videtur probari ipsius nobilitas, modo nobiliter viuat. Et pro hoc dicit se allegauisse Bal. in l. petitionem. C. de adu. diuers. iud. qui ex eo tex. not. post Guil. Cu. quòd appellatione suorum non continentur transuersales, nisi vsque ad quartum gradum. Item tale priuilegium æquipollet naturæ, vt dicit Bald. in l. siue possideris. C. de probat. & sic transit nobilitas vsque ad quartum gradum, in linea transuersali.

3 ¶ Et pro hoc facit quod dicit Ang. in auth. vt lic. mat. & auiæ. §.1. vers. ad hæc, in fi. per illum tex. *De eadem re.*
quòd si sint plures fratres ex eodem patre nati, quorum vnus per sententiam fuit pronunciatus ciuis Perusinus, intelliguntur & cæteri per huiusmodi sententiam pronunciati ciues Perusini, quasi idem sit, si vnus fratrum pronuncietur nobilis, sicuti, & per illud dictum Ang. voluit idem Matth. Afflict. in constitut. Siciliæ, incip. prosequentes, in 6. not. in 7.q. Et dicit memoria dignum Alex. in repet. l. sæpe. col.21. vers. adde quod. ff. de re iudic. & dicit not. Catel. in suo memo. incip. sententia dicta, & iterum in memo. cuius est initium, vasallus si defuerit. Et alia quædam allegat Matth. in d. const. intentionis, quæ de industria prætermittimus. Quibus adde quæ dicam latiùs infrà c. vlt. nu.2. & seq.

4 ¶ Subdit tamen posteà ipse Matth. quòd si quis nouiter fuerit nobilitatus, nō succederet ipsius *De eadem re.*
frater, aut alius collateralis in ea nobilitate, cum priuilegium personale non egrediatur personam, per l.j. ff. de constit. princ. & in cap. priuilegium. de reg. iur. lib.6. cum simil. nisi esset in vtroque eadem ratio, quod potest intelligi, secundum ea quæ dicit Ray. vbi suprà, quem tamen non allegat. At idem Matth. in c.1. col.7. vers. an si nobilis, titu. quis dic. dux. scribit Bald. in d. l. petitionem voluisse videri nobilitatem transire in transuersales eiusdem domus vsque ad quartū gradum. Ang. autem in d. auth. vt lic. mat. & aui. voluisse nobilitatem transire ad fratrem, qui tamen nihil aliud dicunt, quàm quod suprà ex illis diximus. Horatius autem lib.1. Serm. Saty.6. qua nobiles incessit, non obscurè scribit, & nobilitatem quoque à transuersalibus quodammodo manere, dum eam Satyram ita claudit,

His me consolor victurum suauius, ac si
Quæstor auus, pater atque meus, patruúsque fuissent.

An nobilitas mariti ad vxorem vsque transiliat, & econtrario vxoris in maritum & filios, & quæ inde sequuntur. CAP. XVIII.

Mulier

Vxores maritorũ dignitatẽ participat.

1 MVlier ignobilis, si nubat nobili, quod nõnunquam fit astrorum vi, si credimus Iulio Firmico lib. Astronomicon 7.c.17. ea quidem efficitur nobilis ex nostris legibus, quæ vxores clarissimas & illustres pronunciant, quæ viris clarissimis & consularibus nupserunt, illisque maritorum dignitatem, quæcunque ea sit, impartiuntur. l. fœminæ. ff. de Senat. & l. cum te, & l. vlt. ibi, & sentiat eius fulgorem. C. de nuptiis. & l. vlti. C. de incolis. libro 10. vbi ita scribitur, Mulieres honore maritorum erigimus, & genere nobilitamus, & textus similis in l. mulieres, vbi id expressè not. Ioan. Plat. C. de dignit. lib. 12. & in §. hæc itaque, ibi, decet enim eas coniugis frui claritate, in Authen. de Consul.

De eadem re.

2 ¶ Et alibi quæ reuerẽtia debetur marito, eadem & vxori debetur. l. 1. vbi & id not. Bal. C. de in ius voc. Et quod plus est, capacitas viri ad vxorem porrigitur. l. si quis, vbi etiam Bal. no. C. de natur. lib. vsqueadeo, vt si mulier naturalis nubat viro naturali & legitimo, ea legitima efficitur, vti eius maritus est, vt not. voluit Ang. in §. quod verò, in fi. in auth. quib. mod. nat. effi. sui, quod admodum commendat & sing. dicit Phil. Dec. in l. 2. col. 2. ff. de reg. iur. & Hippol. Mars. sing. 501. tritum est. Et aliàs vxor gaudet viri priuilegiis & fauoribus, vt plenè diximus in nostris legib. connub. post ipsas leges connubiales, nu. 51. & quoniam dictum est, cum multis seq.

Vir nobilis uxorẽ ignobilem nobilitat.

3 ¶ Et expressè in nobilitate, vt scilicet vxor ignobilis nobilitetur ex viri nobilitate, voluit gl. in c. vbicunque, in verbo, masculiuam, de pœnis lib. 6. & Bar. in d. l. 1. col. 7. vers. examinemus ista verba, & col. seq. vers. tertiò sunt quædam, & ibi Plat. col. 1. post prin. & iterum col. 2. vers. tertia est nobilitas, & col. item 3. vers. 3. propter aliqua. C. de dign. lib. 12. Bar. Fulg. Pau. Cast. & Ias. in l. vlt. C. de verb. sign. Iac. Bel. in l. Lucius. §. idem respondet. ff. de mun. & ho. Bald. in l. cum quædam, col. 2. & ibi Iac. à S. Georg. in 1. lec. col. 1. ff. de iurisd. om. iud. Panor. in c. super eo, le 2. col. 1. de testib. Lucas Pen. in l. in sacris scriniis militantes, col. 3. in verbo, vxores. C. de prox. sac. scri. lib. 12. Angel. Ar. in §. serui autem, vers. in glo. in verbo, ex ancillis. Instit. de iure perso. Barb. cons. 6. scriptum est præclarè, col. 4. lib. 1. Gui. Pap. cõs. 217. omissa facti narratione, circa medium, vbi per hoc dicit, quòd huiusmodi mulier, tanquam nobilis, non debet cõtribuere in subsidiis indictis popularibus. & rursum dec. 196. nobiles, col. 2. & dec. 349. in hac curia, in tit. & dec. 379. duo quæro, & Io. Ray. in d. tract. nobilitatis, col. 2. & iterum in 15. q. 5. princip. & Masuer. tit. de taliis seu collectis. §. itẽ vxor militis. Franc. Curt. Iun. cons. 6. præsupponitur in ciuitate Papiæ, col. 11. versic. quartò ex alio comprobatur. Philip. Dec. in l. 1. col. 3. & ibi quoque Alc. in verbo, vxori. C. de in ius voc. Ferd. Loaz. in rep. rub. de iust. & iur. Pet. Artibol. in tract. de munerib. char. 72. vers. pono quęstionem quotidianam, & Ioan. Lup. in rep. rubr. de donat. inter vir. & vxo. §. 31. col. vlt. Maria. Soc. Iun. in 76. cum diebus elapsis, col. 30. nu. 127. lib. 1.

Externorum in eam rẽ authoritas.

4 ¶ Nec nostrates solùm hanc vxorum ex maritis nobilitatem intellexerunt, sed & alij quoque. Ex quibus vnus tantùm succurrit, cuius non contemnenda est authoritas. Is est Valerius Maxi. lib. 9. tit. 1. qui est, de luxuria, quo loco loquitur de Gemello Tribunitio, Mutiam (inquit) & Fuluiam cum à patre, tum à viro vtramque inclytam & nobilem.

Quæ etiã durat in vidua. Vidua retinet omnia priuilegia, honores, & dignitates viri mortui.

5 ¶ Et hoc etiam procedit in plebeia vidua mariti nobilis, vt videlicet censeatur nobilis, dum vidua est. Bart. & Fulgo. in d. l. vlt. C. de verb. sign. Panor. Io. Plat. Masuer. Barb. Guid. Pap. Io. Lup. & Alciat. quibus locis suprà citauimus. Ex quibus & ipse Guido, & Lup. dicunt, viduam hanc non teneri contribuere ad dicta subsidia, vt quæ retinet dignitatem, priuilegia, honorem, & cõditionem maritalem, per d. l. cum te, & ibi Bal. C. de nupt. & l. filij. §. vidua. ff. ad municip. & l. fœminæ, in fi. & ibi Alber. statim post princ. ff. de Senat. & c. is qui. §. mulier, de sepul. lib. 6. & voluit glo. in clem ne Romani. §. sanè, in verbo, vacare, & ibi Barb. de elec. Angel. Paul. Castr. & alij in d. l. cum quædam puella. ff. de iurisd. om. iud. Panor. & Franc. Aret. in c. super eo, le 2. de testib. Maria. Soc. loquens de priuilegio fori, cons. 12. quoniam impræsentiarum, col. 6. versi. & non solùm clericis, lib. 1. & cons. 36. rectè ac maturè, col. 1. in fi. eo. lib. 1.

Et familiam. Et ciuitatem. Et domiciliũ.

6 ¶ Imò etiam, vt id addam, retinet familiam viri secundum Bart. & Fulg. in d. l. vlti. C. de verb. sig. Et ciuitatem, ex sententia Bald. in d. l. cum te. C. de nupt. Dom. & Philip. Franc. & in d. c. is qui. §. mulier, per illum text. de sepul. lib. 6. Et domicilium. d. §. vidua, & d. §. mulier, & voluit Alber. in d. l. fœminæ. Angel. consil. 34. Constantinus, col. 1. & consil. 369. Titius Stellæ, col. 2. & Card. Flor. consil. 135. Titius ciuis, in addit. quæ est in fi. & Angel. Aret. in §. 1. col. vlt. versi. quæro quid in vidua. Instit. de pat. potest.

Vidua regis regina dicitur.

7 ¶ Idque etiam procedit in vidua regis. Nam ea quoque retinet dignitatem & titulum regium, vt quæ regina vocetur, peræquè vt vocabatur, viuẽte rege marito, vt sentit gl. in c. scripsit. 27. q. 2. & expresse voluit alia gl. in c. ex parte, in fi. de for. com. vbi etiam est ad hoc bonus tex. & ibi quoque not. Ant. & Imo. in gl. vlt. & Card. Flor. in vlt. opp. Pan. in 1. not. Maria. Soci. & omnes, præter Bart. qui semper ex professo cæteris solet contradicere, & Zenze. in extrauag. execrabilis, versic. nos itaque, in verbo, regum, tit. de præben. Alber. in d. l. fœminæ. ff. de Senat. Dom. in d. c. is qui. §. mulier, post princip. de sepul. libro 6. & latè Anton. Cors. in tracta. de potest. & excellentia regia, in 29. quæstione.

Superiora procedunt etiã in exorbitantib.

8 ¶ Sed & hæc omnia quoque procedunt, nõ solùm in dignitate & priuilegiis fauorabilibus, sed (quod magis mirandum est, & dubium videri poterat) in priuilegiis exorbitantibus, & cõtra ius commune concessis, vt apertissimè probatur ex l. vlt. in prin. & ibi Bar. si is est, (nam de hoc plurimi dub

mi dub

mi dubitant, vt latè tractauimus in legib. connubi.l.1.num.33.sed illud te,& seq.) & Ioan.Plat.C. de priuileg.scholar.lib.12.quam legem ad hoc expressim expendit,& dicit not.Franc.Aret.in d.c.super eo,le 2.col.1.de testib.& Alex.cons.207.ponderatis,col.2.vers.quinto quia dato,& col.5. vers.non obst.quinto,lib.6.vbi tamen id intelligit in priuilegiis ab ipso iure communi introductis, contra regulas iuris communis, sed non in priuilegiis statutorum contra ius ipsum commune,per multa quæ illic allegat.

9 ¶Nam interim dum est vidua,censetur esse ac stare in eo ipso matrimonio.in l.vlt.& ibi Richar. Malnm.Cy.Bar.Bal.Sal.Raph Fulg.Pau.Ca.& Cor.C.de bon.mater.& l.de emãcipatis,ibi, priorem thorum seruauerit.C.de leg.hær.& §.j.in auth.de non elig.secun.nuben.& §.non solum,in auth.de nupt.& voluit glo.in l.iubemus,quæ est pen.in verbo,retineri,& ibi Io.Plat.C.de crog. mil.anno.lib.12.& gl.in l.j.§.exactio.C.de rei vxo.act.Bar.in d.l.filij.§.vidua.ff.ad munic.& in l.diuortio,in prin.& ibi quoque Bald.col.2.vers.sed quid si vxor non petit,ibi,adde quòd vidua.ff. solu.matr.vbi ipse Bal.dicit,quòd ea quodammodo est in seruitio viri.Arch.& Io.And.in d.c.is qui,de sepul.lib.6.Bal.& Alex.in d.l.cum quædam puella.ff.de iurisd.om.iud.idem Bald.in l.voluntas,post princ.C.de fideicom.vbi dicit,quòd quãdiu vidua est,viuit lege mariti, & cons.459. quidam instituto hærede,lib.1.Ang.cons.142.super primo inquirendum,circa mediũ,& d.cons. 369.in prin.Sal.in l.vlt.C.de verb.sign.Ro.in l.si conuenerit,col.2.vers.nunc examinemus. ff.de iurisd.om.iud.& in l.j.C.vnde vir & vxor,vbi declarat,quomodo id sit intelligendum.Paul.Ca. cons.147.reuocatur,col.1.lib.2.vbi & hinc dicit,quòd vidua gaudet priuilegio prioris matrimonij.An.Iser.& post eum Mar.Lau.in c.si quis miles,tit.de feud.sine cul.non amit.vbi dicũt,quòd si vasallus concubuit cum vidua domini defuncti, æquè perdit feudum, ac si dominus viueret, cùm illa censeatur esse in eodem matrimonio,per d.l.vlt.de bon.mater.vbi ipse Mar.dicit idem se scripsisse.sed eius lec.ibi non vidi.Alex.qui & hoc quoque declarat,cons.207.ponderatis verbis,col.3.vers.quintò pro hoc facit,lib.6.& cons.6.attentis verbis,col.vlt.lib.7.Socin.cons.56.viso testamento,col.vlt.lib.3.Guid.Pap.dec.Delph.380.sed quid de muliere.

Vidua censetur esse in eodem matrimonio.

10 ¶ Et hæc omnia confirmat,quod pulchrè scribit Bald.in l.pignoris.C.de pigno.act.viduam esse veram viuámque(nam hæc tantũ epitheta illi addenda putauimus)viri mortui imaginẽ.Quódque tradit diuus ille Hieron.lib.1.in Iouinian.de Valeria Messalarum sorore,quę cùm post mortem Seruij viri sollicitaretur à propinquis ad alteras nuptias,negauit se velle alteri nubere,& interrogata,cur id faceret,respondit,sibi semper maritum Seruium viuere.A quo non admodum distat,quod & ipse paulò ante scripserat de filia Demotionis Areopagitarum princeps,quę mortuo Leosthene sponso,negauit se alteri nupturam,quòd adulterum acciperet, non maritum:illum enim nondum sibi mortuum esse.

De eadem re.

11 ¶ Verùm vt redeamus ad nostram nobilitatẽ,ea quam vxor ex persona viri nobilis cõsequitur, non tantũ habet põderis & virium,quantum ea quæ ex genere est, aut quam alias ex sua ipsius persona obtinet per id quod dicit Bald.loquens generaliter de dignitate,quam vxor ex marito nanciscitur,in l.quòd principi,in fi.ff.de leg.2.per l.1.& 2.ff.de offi.proc.& leg.quod reputat not. Phil.Dec.in l.2.col.3.ff.de reg.iur.& idem voluit Fel.in c.super eo,le 2.post princ.de testi.

Vxoris nobilitas ex viro nõ tãtũ viriũ habet,quàm quæ ex genere est.

12 ¶ Et hoc quidem hinc facilè comprobatur,quòd huiusmodi dignitas facilius amittitur, vt cõstat ex ll.fœminæ,& ibi gl.vlt.& Bal.ante fi.ff.de Senat.ex quo ipse Bal.not.fortiora esse iura paterna,quàm mariti.Et Io.Plat.loquẽs expressè in nobilitate,in l.1.post prin.C.de dig.lib.12.Nam & aliàs semper facilius amittuntur quæ habemus ex aliorum persona,quàm quæ nostro.vt dicit Bart.in l.quæ in bello.ff.de capti.& postli.reuers.& latius scripsimus in nostris cõmentariis consuetudinum Pictauicarum,tit.14.§.1.in glo.2.vbi videre poteris.Ex quo fortè illud fit,quòd licet huiusmodi mulier censeatur esse nobilis,quandiu viuit, tamen illi mortuæ succedunt hæredes, tanquam plebeiæ,vt in multis consuetudinibus Galliæ cauetur.

De eadem re.

13 ¶ Sed & alio modo intellige,vt,scilicet vidua gaudeat ea viri nobilitate,& aliis priuilegiis,si honestè viuat:aliàs perdit omnia priuilegia, honores, & commoda pristini matrimonij, vt probatur in l.his solis,& ibi Bald.& Sal.C.de reuoc.don.& §.1.in auth.de rest.& ea quæ par. & voluit Bal.cons.446.si dixi,col.2.lib.2.Panor.in c.vxoratus,in 2.not.de conuer.coniug. Paul.Cast.in l. sororem,per gl.ibi.C.de his quib.vt indig.& in l.fideicõmissum,etiam per gl.ibi.C.de fideicom. & cons.147.reuocatur in dubium,lib.2.per tex.gl.& Bar.in l.pen.C.de adul.Philip.Fran.in d.c.is qui.§.mulier,in 1.not.in fi.de sepul.lib.6.Card.Flo.in c.plerunque,col.2.vers.sed operæprecium. C.de don.inter vir.& vx.Ias.in l.2.col.2.vers.adde ad illud, & ibi etiam Hercul.& Parpa. col.7. ff.sol.mat.Fel.in c.pastoralis,col.3.vers.mulier impudica,de iud.Hippol.Marsil.sing.234.paria delicta,in fi.Franc.Rip.& Bosch.Codecha,in rubr.de iud.ille col.3.in fi.hic col.9.vers.confir.facit. Et quisquis is fuit,qui add.fecit ad Bar.in l.vlt.C.de bon.mat.

Vidua retinet viri nobilitatem si honestè viuat,nõ aliàs.

14 ¶ Ex quibus etiã illud fit,vt huiusmodi vidua impudica desinat esse de viri domicilio, vt voluit Ang.in d.l.cũ quædam puella.ff.de iurisd.om.iud.per d.§.in auth.de restit.& ea quæ par.Perdátque legatum sibi à viro factum,vt voluit glo.not.& post eam Bar.in d.l.fideicõmissum.C.de fideicom.Et tutelam filiorum,l.vlt.ibi,pudicitiam suam intactam conseruet.C.quan.mul.tut.offi. gl.Cy.Bar.Bal.Io.Fab. Ang.& Sal.in auth.sacramentũ,eo.tit.gl.in §.vlt.& ibi Iac.Bel.in d.auth.de restit.Bar.in l.si quis sub cõditione,col.3.vers.quæro mulier quæ trãsiuit. ff.de testa.tut.Bal.in d.l. his

Vidua impudica non retinet domicilium viri.

his solis.& cons.299.super primo puncto.lib.3.Panor.in d.c.vxoratus, de conuer.coniug. Ang. Are.in §.j.ad fi.Instit.de leg.par.tutel.& io §.actionum,col.21.in 19.q.vers.& etiam desunt,de act.

15 *Vir ignobilis non nobilitatur ab uxore nobili.*

¶ Ecótrario verò si vir ignobilis ducat vxorem uobilem,nihil dignitatis,honoris, nobilitatis ex eo sibi comparat,vt planum est ex d.l.vlt.C.de nupt.& d.l.mulieres.C.de dign. Et quod ad oobilitatem speciatim pertinet,dicit Bar.in l.vlt.& ibi.Ias.C.de verb.sig. quòd ignobilis ducẽs vxorem nobilem,oon propterea nobilitatur,& sequitur Io.Plat.in d.l.mulieres,& Franc.Cur.iun.d. cons.6.præsupponitur in ciuitate Papiæ,col.11.vers.quarto ex alio comprobatur.Et Io.Ray.in d. tract.oobilitatis,in 6.q.5.q.prin.Bal.de Bar.in tract.dotium parte decima,col.4. vers.præterea vir nihil nobilitatis.Philip.Dec.in l.1.col.3.C.de eden.Ias.in l.si diuortio,col.3.ff.de verb.obli. Et Io. Lup.in rep.rub.de dooat.inter vir.& vxo.§.31.col.vlt.& §.32.post princ.

16 *Vxor nobilis uiri ignobilis fit ignobilis.*

¶ Imò verò vxor ipsa alioquin oobilis,ignobilis per huiusmodi matrimoniũ efficitur vt voluit Bart.io d.l.1.col.5.vers.videndum est,& col.7.vers.examioemus ista verba,& ibi Plat.col.2. C.de dignit.Paul.Cast.in d.l.vlt.C.de verb.sign.& Aut.Rosel.io tract.de pot. Imper.& Papæ, in vlt.q. vers.hanc dignitatem.Cor.cons.55.pro decisione,col.4.lib.1.& consil.26.videtur dicendum,col. vlt.lib.4.Gui.Pap.dec.196.nobilis,circa medium,& dec.349.in hac curia, & dec.380.sed quid de muliere , quibus duobus posterioribus locis ex hoc dicit huiusmodi mulierem etiam viduam, debere contribuere subsidiis loci,& Ioan.Rayn.io d.tract.oobilitatis,in 6.q.prin. Iac.à S.Georg. in d.l.cũ quædam puella.ff.de iurisd.om.iud.Et videtur esse opt.tex.in l.ingenuis. C.de murile. lib.11.& in l.edicimus,cod.tit.Quanquam eos tex.in diuersum trahit Ro. in l.cũ quædam puella,quam legit cum l.si conuenerit,col.vlt.ff.de iurisdi.om.iud.vt scilicet nobilis fœmina nubeos ignobili, oon amittat nobilitatem. Sed ille , ni fallor, fallitur, nam illæ ll.vel oon loquuntur de matrimonio,sed de societate siue concubitu & consortio,vt ex illis videre licet : quasi , scilicet cum illis,id est,gynæcearijs & mooetariis,de quibus loquuntur,commercium libidinis haberẽt: vel si de matrimonio intelligunt, tamen ex eis intelligetur , eas si testato admonitæ ab illis non diuertissent,sed io eo matrimonio perstitissent,splendorem generis amittere.Hodie igitur cùm diuertere non licet,sed coofestim quàm matrimonium contractum est,necesse est perpetuò manere,consequens est & eas continuo nobilitatem amittere.

17 *De eadem re ex externis.*

¶ Et vt redeamus,huius sententiæ fuere ex externis scriptoribus, Plutarch.io Præceptis coonubialib.ad hanc fermè sententiã scribens,Qui equos ascendere,imbecillitate aut mollicia corporis impediti nequeuot, eos sese flectere & procumbere docent. Ita & qui oobiles opulẽtásque vxores acceperunt,noo se quidem præstantiores reddunt,sed illas cõminuunt & debilitãt. Hæc ille.In quam etiam seotentiã apud Liuium lib.10.primæ decad.Virginiam Auli filiam patriciam Volumnio Plebeio nuptã,matronæ sacris pudicitiæ patriciæ arcuerũt, quoniã desiisset esse patricia,quę Plebeio nupserat.Quanquã scio oõnullos uobilitate vxoris attolli,& insolescere solitos.Corn.Tacit.lib.2.de Cn.Pisone,Præter,ait,paternos spiritus,vxoris quoq; Planciniæ nobilitate,& opibus accendebatur,vix Tiberio cõcedere,liberos eius vt multum infrà despectare, &c. Et nos certe multos huiuscemodi nouimus,vxorum scilicet nobilitate passim gloriantes.

Cõtra eos qui nobilitate uxorum superbiunt.

18 *Vxoru^r ricõditionẽ sequitur.*

¶ Horum autem ratio est,quia mulier sequitur conditionem mariti,priorẽmque dignitatẽ amittit.d.l.fœminæ,de Senat.& aliis iuribus suprà allegatis, quibus adde optimum tex.in l.ingenuæ. C.de murile.lib.11.ex quo no.Bal.in d.l.cum quędam.ff.de iurisd.om.iud.quòd mulier ingenua, quæ se vilibus maritis sociat,perdit splendorem generis,& tex.io l.edicimus,in princ.cod.tit. de murile.ex quo etiam not.Bald.vbi suprà,quòd huiusmodi mulier natiuum decus amittit. Et faciunt alia multa à nobis collecta io nostris leg.Connub.l.1.nu.18.qui locus,& aliis.

19 *Valet donatio remuneratoria inter uirũ & uxorem. Vir ignobilis constan.matr. potest dotare uxorẽ nobilẽ ob compensationem nobilitatis.*

¶ Hinc fit primum, quod cùm valeat donatio inter virum & vxorẽ, propter remuoerationem, licet aliàs regulariter uoo valeat,vt abundè diximus in repet.l.si vnquã,in verbo,donatione largitus.C.de reuo.do.Ideo potest vir ignobilis vxori suæ antea oobili dotẽ animo donandi constante matrimonio cõstituere,quia videtur facta in cõpensationem, siue remuneratioñe nobilitatis,quam vxor ipsa ex eo matrimonio perdidit.Nam quòd huiusmodi donatio valeat,voluerũt Bar.Imo.Raph.Co.Alex.& Ias.in d.l.si diuortio.ff.de verb.obl.Bar.Ang.& Ias.in l.si ita stipulatus fuero te sisti.§.si tibi nupsero,per illũ tex.ff.eo.Bar.& Bal.in l.si volũtate,post Iac.But.& Iac. Ray.& Ricar.Malum.& Cy.C.de dot.promis.vbi hoc dicit Bar.cõsuetudine obseruari.Bal.in l.j. ad fi.& ibi quoq; Ang.C.de don.ante nupt.& idem Bal.in l.2.§.vlt.& ibi Rom.qui dicit hãc magis esse cõpensationem amissæ oobilitatis quàm donationẽ,col.1.vers.fallit nisi maritus.ff.si cert. pet.& ipse Bal.io c.accedeos,vers.quæro nuoquid ego,de procur.Ang.in l.j.ff.sol.matr. & cõs.5. Ioannes Andreas,col.vlt.& cons.396.doctor insignis,col.vlt.Saly.in l.2. C.de dot.cau.nõ nume. Pet.Anch.coos.219.mirum.Imo.in rubr.ff.sol.mat.col.pen.& Raph.Co.cons.40.quidã filio studeoti,col.vlt.& Raph.Fulg.cons.109.itẽ si qua quæstio,col.3.vers.nec obstaat superiori.& Pan.in c.super eo,le 2.per illum tex.& ibi etiã Fran.Are.& Fel.de testib.idem Pan.in c.de illis,in 2.not. de cond.app.& in c.gemma.col.vlt.de spoos.& in c.& si necesse,in 1.not.& ibi etiã Car.Alex.in vlt.not.extrà de don.inter vir.& vxor.Idem Pan.& Car.Alex.in c.vlt.vterque,col.1.eo.tit.& ipse Pan.in c.cum in ecclesiæ.& ibi Io.An.in fi.de sim.& c.1.ad fi.& ibi idẽ Io.And.col.pen.de adult. Idem quoq; Pan.cons.73.in quæst.quæ ad præsens vertitur,col.3.vers.secũdo potest maritus.li.2. Ro.cons.445.consultatio præsens,col.3.vers.vnde si inęquales,Masuer.tit.de dote & matr §.item

sæpe

sæpe ignobiles,Gui.Pap.con.112.nobilis Guiseharda,col.2.Pet.Ferra.in tit.forma libel.quo vxor agit ad dotem,in verbo,dedit & nadidit in dotem,circa medium.Fran.Cur.Iunior con.6.præsup ponitur in ciuitate.col.22.& Soc.qui & id optimè declarat in l.1.col.10.ver.secunda conclusio,& multis seq.ff.sol.mat.Io.Lup.in repe.rub.de don.inter vir.& vxor.§.32.col.2.versi.hęc tamen sunt. Ias.in l.ex hoc iure.col.11.ver.tertius effectus.ff.de iust.& iure,& in d.l.vl.col.3.ad fi.C.de verb.sig. Et hæc est cõmunis opin.licet sint qui contrarium teneant,& multis quidem rationibus,quibus abundè respondet Ias.in d.l.si diuortin,vbi quisque videre poterit,& similiter Io.Lupus, vbi supra.Et facit quod in simili voluit Pan.in c.de illis,circa medium, de cond.app.post Bar.in d.l.si ita stipulatus fuero te sisti.§.si tibi nupsero.ff.de verb.oblig.

20 ¶ Ex his quoq; fit & 2.quòd nati ex ignobili patre & matre nobili sint ignobiles, vt voluerũt gl. And.Iser.& Matth.Affl.in constitutione Siciliæ,incip.diuinæ iustiteię.& Bal.in l.vlt.C.de ser.fugi. vbi huius rei reddit duas rationes.Primã,ex eo quod nunc tractamus,quoniam videlicet mater, quo ad dignitatem,cedit viro,per d.l.mulieres.Ergo & partus eius.Confirma hanc rationẽ, quia cum pater sit ignobilis,mater quoq; ex ipsius matrimonio sit effecta & ipsa ignobilis, cõsequẽs est filium eorũ esse ignobilem.Alteram,quæ etiam procederet, si mater nobilis retineret nobilitatem,quoniã nobilitas est quædam dignitas à parentibus deriuata, quæ denominatur à potentiori causa.Est autem potentior forma,quam in generatione,omniũ consensu,vir præbet, quàm materia è muliere tradita,cùm forma sit agens,& materia patiens:sitque omne agens nobilius patiente.de quo etiam alibi diximus.Et rursum idem Bal. in l.2.col.2.C.de iure emphy.& in l.liberos,per illũ tex.ff.de Sena.vbi hinc carpit milites,qui matris nobilitate gloriãtur.Pet.An.con.339. pro maiori intelligentia,col.3.vbi loquitur de regina,quæ nupsit plebeio,quod est multũ notan dum ad huius rei ampliationem,vt videlicet hoc procedat etiam in regina:de quo tamẽ postea dicam.& idem con.389.visis diligenter iuribus.Floria.in l.qui testamentum,in fi.ff.de prob.Alua. in c.1.§.cęteri.col.3.ver.quæro etiam quo ad nobilitatem.tit.quis dic.dux,com.mar.Cepo.in tra. de imperat.mil.delig.in materia nobilitatis,in 22.op.Io.Ray.in d.tract.nobilitatis,col.2.& iterum in 6.q.5.q.prin.Ant.Rosel.vbi suprà.& Ang.Are.in §.serui autem.col.2.vers.in gl.in verbo,ex ancillis.Instit.de iure perso.& latè Barb.con.57.præclarè scribitur,col.4.& iterum col.10.&seq.lib.2. & Fel.in c.super eo.le 2.col.2.de testi.& in c.nouit,col.1.& ibi etiam Philip.Dec.in 6.not.de iud. Ias.in l.1.in prin.col.5.ver.secundo not.ff.de verb.obl.& Ant.Corse.in rep.c.grãdi,col.13.de sup. negli.prælа.lib.6.& Io.Lup.in d.rep.rub.de don.inter vir.& vxo.1.§.32.& Bened.in rep.c. Raynutius,in prin.nu.3.de testa.& Fran.Purp.in l.imperium,col.3.ver.limitat.3.ff.de iurisdict.om.iud. & Alc.in l.familiæ.§.fœminarum.ff.de verb.sig.

Filij patris ignobilis & matris nobilis sunt ignobiles.

21 ¶ Et ad hoc faciunt multi tex.allegati per Specu.tit.de feu.§. quoniam,in 5.q.& inter cæteros optimus tex.in c.2.& quod ibi voluit gl.de cõuer.coniu.& in l.eũm legitimæ, & ibi gl.& doct.ff.de stat.hom.& in l.j.ff.ad munic.& in l.eos,& in l.nullus,& in l.exemplo.C.de decur.lib.10.& quod voluit gl.in c.dicat aliquis,in verbo,nec sanguinis,& iterũ in c.vlt.32.q.4.& glò.in d.l.j.& ibi Pla. col.1.C.de dig.lib.12.& gl.in l.partum ancillæ.C.de rei vend.& gl.in c.statutum.le 2.in verbo,ma ne.in fi. de hæte.lib.6. vbi & Dom.col.2.ex eo no. quòd filius non debet portare arma familiæ maternæ,sed paternæ.Host.Io.An.Panor.& alij in d.c.Raynutius,post prin.de test.eos reprehendentes qui fastu quodam superbiæ sibi cognomina matrum asciscunt, quia sint patribus nobiliores,ex eo arbitrantes nobilitatem sibi comparari. Quibus adstipulatur antiqua Aegyptiorum lex,qua nullus ex eis genitus spurius habebatur,etiam si ex serua esset genitus. Solum enim ducebant patrem esse generis autorem,matrem nutrimentum,& locum infanti tantùm præbere dicebant,teste Diodoro lib.2.

De eadem re. Filius debet deferre insignia familiæ paternæ, non maternæ.

Aegyptiorũ lex.

22 ¶ Et hęc quidem quæ suprà diximus,adeò procedunt,vt etiam non valeat statutum aut consuetudo,quòd quis sit,aut reputetur nobilis,vel ignobilis ex genere materno,vt voluit Bar.qui hoc dicit esse notandũ & perpetuò menti tenendum,& post eum Ang.atq; etiam Plat.& Rebu.in d. l.exemplo.per illũ tex.qui id tantùm principi concedit.& sequitur Cepol.vbi suprà.& Barb.d. con.57.& in d.c.Raynutius,col.4.& ibi etiam dominus Bene.in rep.in prin.nu.15.de test. & Frã. Are.& Fel.qui id dicit sing.in d.c.super eo,col.2.& Nicol.Peru.in tract.suece.ab inte.char.7.col. 2.ver.& pro his facit.& Cor.in d.c.grãdi.col.14.de sup.neg.præl.lib.6.& Matth.Afflic. in constitutione Siciliç inci.diuinç iustiçie,col.3.ver.quæro quid si filius,& Iac.à Sancto Geo.in d.l.vlt.C. de ser.fu.& in d.l.cùm quędam puella.in j.lec.col.j.ff.de iuris.om.iud.Steph.Bertran.con.24.dulcia pro dulci,post prin.lib.2.& Rebuf.in tract.nominationum,in 12.q.num.8. vbi id declarat,& Matt.Afflic.in c.1. col.6.ver.6.nobilitas,tit.quis dic.dux.

Statutum aut consuetudo an potest facere nobilem,uel ignobilem ex genere materno.

23 ¶ Sed contra hoc apertè tenet Phili.Dec.in d.c.nouit.ea ratione,quia statutum aut consuetudo potest nobilitatem inducere,& ex ignobili nobilem facere,vt late diximus suprà in c.10.Nec ob. inquit,d.l.exemplo,quia procedit in illo casu speciali,in quo lex vltrà procedit,ita disponendo, aliàs secus,cùm istud sit de iure positiuo,contra quod valet statutum, & cõsuetudo per no.in l. omnes populi.ff.de iust.& iu.cum si.& idem etiam voluit Roch.Cut.in rep.c.vlt.col.15.ver.7.infertur,de consuet.

De eadem re.

24 ¶ Porrò idem Phili.Dec.in l.fœminæ,col.18.in paruis,ver.similiter descendentes.ff.de reg.iur. dicit quòd huiusmodi statutũ vel consuetudo inferioris nõ valet,quia in d.l.exẽplo, derogatur

De eadem re.

consuetudini. Ideo consuetudo cõtraria non valet, per auth. omnia C. de fur. & auth. omnes peregrini. C. com. de succes. Sed ab Imperatore, vel principe, aut populo non recognoscente superiorem posset fieri, aut induci statutum, siue consuetudo contraria. Nam quòd nobilitas sit à patre, à iure ciuili inductum est sicut ius agnationis, quod tolli & mutari potest. §. vlt. Inst. de leg. ag. tutel. vnde in totum nobilitas à statuto vel consuetudine induci potest, vt dictũ est. Et idem voluit Alcia. in d. l. familiæ. §. fœminarum. ff. de verb. sign. Rebuf. in concor. tit. de colla. §. cùm verò, in verbo, ex vtroque parente. ad fi.

25 ¶Nam & quibusdam nationibus concessum est, vt nati ex eorum fœminis, & alienigenis, matris originem sequantur, vt Iliensibus, Delphis & Ponticis l. 1. ff. ad muni. Et scribit Plutar. in li. de claris mulier. c. 6. in fi. apud Xanthios (hi sunt Lyciorum populi) lege cautum fuisse, vt à matribus, non à patribus filij generis nomen sortirentur. quod fortè hinc prodibat, quòd apud eosdẽ viri vxorũ imperiis parebant, vt scribit Heraclides in politicis. Quin Herodotus li. 1. in vniuersum tradit de Lyciis, hoc vnum eos, præter cęteros homines, pro lege habere peculiare, quòd à matribus nomina sibi induunt. Et si quis obuiũ percunctetur, quis nam sit, quali familia ortus, à matribus auisq; protinus genus suum repetit. Et si qua ingenua & nobilis seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui, atque nobiles existimantur. Apud Locros quoque Lycios nobilitas ex mulieribus erat, non ex viris, vt videre licet ex Polybio Megalopolitano, lib. histor. 12. Sed & legibus Rom. in quibusdam casibus filij conditionem & originem matris sequuntur, non patris, vt in l. nati. C. de Decur. lib. 10. & l. hi qui ex filiabus. C. de muril. lib. 11. & l. ne diutiùs, & l. vlt. C. de agri. & cens. lib. 11. & l. ex ingenuo. C. de agri. & man. eo. lib.

Apud quosdã populos filij matris originẽ sequũtur. Ilienses. Delphos. Ponticos. Xanthios. Lycios. Quibus casibus filij matris originem sequuntur.

26 ¶Sed vtcunq; sit, cessante omni consuetudine aut statuto vt ad ius commune redeamus, licet filij non nobilitentur ex parte matris, non tamen dubito quin sit eorum nobilitas, quã à patre acceperunt, splendidior, illustrior, luculẽtior, clarior. Ignobilitas autẽ minùs obscura, minúsque abiecta propter nobilitatẽ matris, vt sentit Bal. in d. l. vlt. in fi. C. de ser. fug, cùm dicit, quòd non dicitur quis nobilis respectu generis materni, sed paterni, loquendo simpliciter & pręcisè: verũ loquẽdo secundum quid, vt ipse loquitur, non est dubium, quòd omne cõpositum participat de forma & materia, vt ipse loquitur, per no. per gl. in d. c. vlt. 32. q. 4. Et idem fermè voluit Alua. in d. c. 1. §. cęteri, col. 3. tit. quis dic. dux, com. mar. & expressè Io. Lup. à Palaci. Rubeis, in rep. d. rub. de dona. inter vir. & vxo. char. 15. vers. sed propter ista, vbi dicit quòd qui ex nobilibus matribus nati sunt, de earum nobilitate aliquid retinent. & Ant. Corse. in rep. d. c. grãdi, col. 13. de sup. negl. præl. lib. 6. Bonus Curtilius in d. tract. nobilitatis in 4. parte. col. 6. Vt non omnino reprehendendi sint, qui à matribus suis, quòd fortè sint nobiliores patribus, nomen sibi assumunt, non ab ipsis patribus, quod fecit Raynutius ille de Clera, in c. Raynutius. de test. vt ibi annotauerunt Host. & Io. And. in verbo, de Clera. Pet. Anch. Imo. & Pan. in 3. not. qui tamen maxima ex parte id attribuunt fastui & superbiæ eorum, qui id faciunt.

Quid faciat matri nobilitas erga liberos.

37 ¶Et huc spectare videtur illud Helenę apud Theodecten ab Aristotele relatũ li. Politicôn 1. c. 4.

De eadem re.

Θείων δ' ἀμφοῖν ἐκγόνων ῥιζωμάτων,
Τίς ἂν προσειπεῖν ἀξιώσαι λάτριν;
Cuius parens vterque magnus prodiit
E stirpe diuûm, num quis ancillam vocet?

Quod nos alibi ad aliud citauimus. & illud quoque Euripidis,

Τὴν εὐγένειαν, κἂν ἄμορφος ᾖ γάμος,
Τιμῶσι πολλοὶ πρὸς τέκνων χάριν λαβεῖν,
Τό, τ' ἀξίωμα μᾶλλον, ἢ τὰ χρήματα. Id est, vt vertit Gesnerus,
Nobilitatem etiam deformium coniugum
Liberorum gratia, non pauci colunt,
Et dignitati magis, quam pecuniis student.

28 ¶ Et vt Latinorum quoque poëtarum testimonia citemus. Illud Virgilij lib. 11. Aeneidos,

De eadem re.

—Genus huic materna superbum
Nobilitas dabat, incertum de patre ferebat.

Et Horatij de nobilitate loquentis, lib. 1. Sermo. saty. sexta, quod nos suprà ad aliud citauimus,
Nec quòd auus tibi maternus fuit, atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint.

Et Ouidij Vlyssem introducentis hæc loquentem, lib. 13. Metam.
Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas, Deus est in vtroque parente. Et alibi scilicet 1. Fastorum,
Hinc fuit Euander, qui quanquam clarus vtroque,
Nobilior sacræ sanguine matris erat. Et lib. 4. de Ponto. Eleg. 16. eadémque vlt.
Maternos Cottas cui, Messalásque paternos
Maxima nobilitas ingeminata dedit.

Et Papinij lib. Syluarum 3. in lachrymis Hetrusci,
Sed quicquid patrio cessatum est sanguine, mater
Reddidit, obscurúmque latus clarescere vidit

Connubio

Connubio gauisa domus.

Id est, quicquid nobilitatis defuit à patre, id materni generis nobilitas reddidit, id est, suppleuit. Et iterum lib. 4. eiusdem operis, quod & nos alibi ad aliud citauimus,

Stemmate materno fœlix, virtute paterna.

Et lib. 1. Thebaidos de Adrasto loquens,

Diues auis & vtroque Iouem de sanguine ducens.

Vbi Lactantius Grammaticus id trahit ad nobilitatem vtriusque parentis. Et lib. 1. Thebaidos de Canapeo,

— Huic ampla quidem de sanguine prisco
Nobilitas.

Et Silius lib. 3. de Sycheo filio sororis Hannibalis,

Asdrubalis proles, cui vano corda tumore
Maternum implebat genus.

Et Claudianus in Epithalamio Palladij & Serenę,

— Mauortia Martis
Nobilitas spoliis armisque exultat auitis.

29 ¶ Nec solùm poetæ huic sententiæ adhęserunt, vt scilicet matris nobilitas aut ignobilitas aliquid addat ad nobilitatem, vel ignobilitatem liberorū: quando & Antistius Labeo maximi apud priscos nominis iurisconsultus, scripserat nō fas esse capi Vestalē, cuius parentes alter, ambóue in negotiis sordidis versati fuerint, vt retulit Gellius lib. Noctium Atticarū 1. c. 12. & Fenestella, si is sit, de magistratibus Ro. c. 7. Cui concinens Plato lib. de legib. 6. Sacerdotē creari iubet, qui integer sit, ac legitimus, deinde à domo quàm maximè munda, expers quoque cædis omniúmq; huiusmodi, quæ aduersus diuinam rem cōmittuntur, & cuius pater & mater similiter vixerint. Aristoteles autem eius discipulus lib. Rhetoricorum 1. c. 5. censet nobilitatem ex matribus etiam esse, nedum ex patribus, dū scribit nobilitatē legitimā esse aut à viris, aut à mulieribus procreationem. De eadem re.

30 ¶ Post quos & alios subiiciā huic opinioni adstipulātes. Salustius enim in bello Iugurthino: Sed Hiempsal (inquit) qui minimus ex illis erat, natura ferox, etiam ignobilitatē Iugurthæ, quia materno genere impar erat despiciens, &c. Et alibi in eodem libro idem dicit de Dabare. Tullius in oratione pro Cn. Planco, Est tuū nomen vtraque familia Consulare. Et sequitur, vt intelligas cū de nobilitate loqui, Nō dubitas igitur quin omnes qui nobilitati fauent (quod nos alibi ad aliud citauimus) Philip. 3. refert Antonium Octauio Cæsari ob id ignobilitatē obiecisse, quòd ei Aticina mater esset. Et paulò pòst, eundem Antoniū alloquens, Qui autem (inquit) euenit, vt Iulia natus ignobilis videatur, cùm tu eodem materno genere soleas gloriari? De qua re etiam loquens Suetonius, scribit Antoniū despicientem maternā Augusti originem, proauum eius Afri generis fuisse, & modò vnguentariam tabernā, modò pistrinā Aritię exercuisse. At apud eundem Iulius Cæsar veluti gloriatur, quòd Iuliæ amitæ suæ maternum genus à Regibus ortum esset, paternum cum Dijs immortalibus cōiunctum. Idem Suetonius scribit C. Caligulam Agrippæ (is erat auus maternus) se nepotem credi, neque dici ob ignobilitatem eius voluisse. De eadem re.

31 ¶ Isocrates in oratione περὶ ζεύγους, id est, de iugo equorum, siue bigis, de Alcibiade loquens, ὁ γὰρ πατὴρ ἦν πρὸς μὲν ἀνδρῶν εὐπατριδῶν, siue mauis legere, εὐπατριδῶν. Sic enim Atheniēses suos nobiles vocabāt. Subdit autē πρὸς γυναικῶν δ' ἀλκμαιωνιδῶν. id est, Gentilitate quidem, atq; agnatione antiqua, & in primis nobili: A genere autē materno Alcmęonides. Liuius li. 1. 5. decadis. Duos, ait, filios habuit Philippus, Demetrium & Persea, Genere materno, virtute, ingenio, fauore Macedonum longè pręstitit Demetrius. Plinius Iunior lib. 8. epistolarū ad Fabatum prosocerū suum, Neq; ardentiùs (ait) tu pronepotes, quàm ego liberos cupio, quibus videor à meo tuóque latere pronum ad honores iter, & audita latiùs nomina, & nō subitas imagines relicturus. Vides enim vtrumque & latus matris ad nobilitatem liberorum considerasse. Diodorus Siculus lib. 5. Bibliothecęs c. 14. eodémque vlc. scribit Erycem Veneris filium propter nobilitatem matris præclarum apud homines fuisse. De eadem re.

32 ¶ Corne. Tacit. lib. 3. Histo. Auctum dehinc gaudium nuptiis Neronis & Iuliæ Drusi filiæ, vtque hæc secundo rumore, ita aduersis animis acceptum, quòd filio Claudij socer Seianus destinaretur, polluisse nobilitatem familiæ videbatur. Ex quibus verbis planè constat, nobilitatem familię viri quodammodo ex vxoris ignobilitate pollui, vt non abs re eorū liberi sint veluti minus nobiles existimandi. Idem lib. 14. igitur quasi iam depulso Nerone, quisnā deligeretur, inquirebant. Et omnium ore Rabellius Plautus, cui nobilitas per matrē ex Iulia familia, &c. Et lib. 17. Piso (inquit) Marco Crasso & Scribonia genitus nobilis vtrinque. Rursúsque eodem lib. de Othone imperatore loquens, Pater (ait) Consularis, auus prætorius, maternum genus impar, nec tamen indecorum. Verùm Suetonius de eodem, Pater L. Otho, materno genere præclaro. Et paulò pòst, Ex Albia Terentia splendidissima fœmina duos tulit filios. De eadem re.

33 ¶ Apud Iustinum li. 1. Astyages Medorum rex quodam responso Hariolorum perterritus, filiam suam neque claro viro, neque ciui dedit nuptui, ne paterna maternáq; nobilitas, nepotis animū extolleret. Et lib. 13. Meleager Arideum Alexandri fratrem ipsius Alexandri successorem regni recusat, propter maternas sordes, quòd ex Larissæo scorto natus esset. Idem Iustinus libro 23. de De eadem re.

Hierone Syracusarum rege, Huius (ait) futuræ maiestatis ipsa infantilis educatio quasi prænuntia fuit. Quippe genitus erat patre Hieroclyto, nobili viro, cuius origo à Gelone, antiquo Siciliæ tyranno, manabat: sed maternum illi genus sordidum atque admodum pudibundum. Cùm ex ancilla natus, ac propterea à patre, velut dehonestamentum generis expositus fuerat, &c. Apud eundem lib.38. Mithridates de Romanis loquens, Se ait seu nobilitate illis comparetur, clariorem illa colluuie conuenarum esse, qui paternos maiores suos à Cyro Darióque conditoribus Persici regni, maternos ab Alexād. Magno ac Nicanore Seleuco cōditoribus imperij Macedonici referat.

34 *De eadem re.* ¶ Apuleius initio libri de dignitate Platonis tradit Platoni ex vtroq; parente nobilitatem fuisse satis claram, Spartianus in triginta tyrannis, atque etiam Trebellius Pollio scripserunt, Macrianū siue Macrinum iuniorem, qui cum patre imperauit, fuisse matre nobilem, patre tantū forti, & ad bellum parato. Eutropius prodidit Marcum Antoninum Verū fuisse haud dubiè nobilissimū, quippe cùm eius origo paterna à Numa Pompilio, materna à Solentino rege penderet. Velleus Paterculus lib.1. Ro. historiæ scribit Alexandrum Macedonem iure materni generis Achille auctore: paterni, Hercule gloriatum fuisse.

35 *De eadem re. Atheniēsium lex.* ¶ Atheniensium legem à Pericle latā refert Demosthenes in oratione contra Bibulidē, & in alia oratione contra Neærā, si hæc illius sit. Plutarchus in vita illius, ad fi. & Aelianus de varia histor. li.6. & iterū 13. solos Athenienses haberi, qui ex duobus Atheniēsibus nati essent, tanquam non tantùm paternū genus, sed & maternū quoque sit aspiciendū. Ex quo cùm quidam exprobrasset Antistheni Atheniēsi, quòd esset Hybrida, id est, non ex duobus ingenuis natus, sed ex patre Atheniensi, matre Phrygia, ille respondit, nec ex duobus luctatoribus natus sum, & tamen luctator sum. significans non tam referre, vnde natus sis, sed qui sis. Aliter autē illū respondisse ferunt Plutarchus in libello de exilio, & Laërtius in vita ipsius, ita scilicet, Et deûm mater Phrygia est. Erat enim ipsius mater ex Thracia, quod & scribit Seneca in li.2. eius li. cui titulus est, quomodo in sapientē non cadit iniuria, paulò ante fi. quod & nos alibi ad aliud recēsuimus. Nec hinc quoque longè abest, quòd Euripidi à plerisq; obiectū est, matrem fuisse Clitonē agrestia olera venditantem, quod & Theopōpus, Aristophanes, & Valerius affirmāt. Sed Philochorus euidētissimè probauit, fuisse nobilissimo genere ortā. Vterque tamen satis declarat ignobilitatem matrum tenebras offundere filiis. Ad eam autem legē Atheniensiū respexisse videtur illud Terēoj in Andria:

Adeon' impotentē esse animo, vel præter ciuium
Morem, atque legem, & sui voluntatem patris,
Tamen hanc habere studeat cum summo probro.

Et Byzantiorū quoq; lex. Illic enim tractabatur de matrimonio Pamphili Atheniensis & Andriæ, quæ peregrina esse credebatur. Cæterùm apud Byzantium eadem lex erat, vt ne quis admitteretur ciuis, qui non esset ex ipsorum vtroque ciue, vt tradit Aristoteles in libro Oeconomicarum publicarum.

36 *De eadem re.* ¶ Nec tamen interim relinquenda ducimus nostrorū iurium, quæ vocāt, testimonia. Et primùm l.j. C. de natur. lib. vbi Senatores, & alij illic nominati non possunt ducere in vxores filias libertarum scenicarum, & aliarum id genus mulierum, quasi videlicet aliquid ex ignobilitate matrū in liberos transeat. Et l. lege Iulia, in princ. & iterum §. hoc capite, rursúmque in l. semper. §.1. ff. de rit. nup. vbi Senatores etiam prohibentur eam in vxorem accipere, cuius pater matérve artem ludicrant fecit, quasi non sit satis patrem ab huiusmodi vilibus officiis abstinuisse, nisi & mater quoque abstinuerit. Et text. in c.1. tit. de fil. nat. ex matri. ad morga. contrac. vbi etiam liquidò declaratur, nobilitatis matris rationem plerumque haberi.

37 *De eadem re.* ¶ Et hoc sanè videntur considerasse multæ constitutiones, facientes mētionem de nobilitate ex vtroque parente. videlicet in c. pe. ibi, ab vtroque parente illustrē, extrà de præb. & in antiqua cōstitutione pragmaticæ sanctionis, tit. de col. §. insuper, vbi gl. in verbo, vtroq;, id annotat, dicítque impropriè dici, cùm nobilitas ex patre sit non ex matre, licet quis (ait) ob id quòd mater est nobilis, magis honestetur. Et in concordatis (quę vocant) Papæ, & Regis nostri, in eo. tit. de colla. §. tēpus autem competens, in illis verbis, si ex vtroque parente nobiles fuerint, & iterum in §. cùm vero probatio, ibi, de cuius nobilitate ex vtroque parente, & ibi Rebu. qui & hoc expendit. Nec ab hac op. dissentit Bal. noster in l. cum antiquioribus. in 8. q. in prio. C. de iure. del. Et ex hoc vt opinor manauit consuetudo Mediolanensium prohibens filios nobilis viri ex vxore ignobili non succedere in feudo, de qua in c. tit. de fil. nat. ex matr. ad mor. contra. quam tamen Iac. Bel. ibi atq; Matth. Afflict. in 3. not. dicunt continere maximam iniquitatem.

38 *Vidua nobilis genere viri ignobilis retinet mariti cōditionem.* ¶ Sed vt redeamus ad principale primúmque huius rei propositum, Id quod suprà diximus, mulierē genere nobilē, quæ nupsit marito plebeio & ignobili, effici etiam plebeiā & ignobilem vsq; adeò obtinet, vt etiam mortuo ipso marito, ea nihilominus plebeia permaneat & ignobilis, retineatq; illam mariti conditionem, quam iam ex matrimonio assumpserat, per ea quę in simili diximus suprà nu.5. & hoc procedit etiā in plebeia. Et ita expressim in hoc casu determinauit Gui. Pap. dec.349. in hac curia Parlamenti, & iterum dec.381. sed quid de muliere. Quibus locis ea ratione dicit huiusmodi mulierem teneri contribuere subsidiis, quibus soli ignobiles tenentur, vbi tamen id intelligit, nisi hæc vidua posteà nubat marito nobili, tunc enim recuperat suam nativam nobilitatem. & Io. Ray. in d. tract. nobilitatis in 6. q. prin. vbi & hoc quoque intelligit procedere, nisi interueniret principis restitutio. Aliter tamen in Gallia nunc vtimur.

Verùm

39 ¶Verùm quod dictum est, virum non nobilitari ex nobilitate vxoris, sed ediuerso mulierem effici ignobilem, limitandū esse censeo, nisi vxor esset Regina, aut aliàs in maxima dignitate, siue nobilitate constituta, per id quod sin. voluit Bal. in c. significauit, col. j. ver. pone regina Apulię, de rescri. Quòd licet Regina nubēs plebeio non eum Regē faciat, quia aliàs essent duo reges, & quia etiam non potest regnum alienari, neque in dotē dari: Tamen coruscat, hoc casu, vir radiis vxoris, quia reginæ sui lateris comitatus illū illustrat. l. 1. C. de præpo. li. 12. Et nulla (inquit Bal.) maior est lateralitas, quàm viri & vxoris, qui diuino consortio efficiūtur vna caro. & sequitur Dec. in l. prima, paulò antè fi. & ibi etiam Alciat. in verbo, vxori. C. de eden. & Fran. Pur. in ru. eo. tit. col. 2.

Maritus ignobilis reginæ an nobilitetur.

40 ¶Nec solùm id procedit in regno, sed etiam in comitatu, ducatu, & similibus, ex quibus quis nobilis efficitur. Nam tunc non solùm non amittit vxor nobilitatem, si nubat plebeio, sed & ipsius vir nobilis efficitur, maximè si ea dignitas fuerit data in dotem, vt voluit Io. Ray. in d. tract. nobilitatis, in 16. q. 5. q. prin. Cui adde quod scribit Host. in d c. Raynutius, col. 2. in verbo, de Clera. de testa. quòd quandoque de facto, & de consuetudine maritus radiis vxoris coruscat, vt cùm simplex miles ducit Comitissam. Ea enim sunt verba illius, ex quibus intelligis, id magis esse facti & consuetudinis, quàm iuris.

Quid in viro Ducissæ, vel Comitissæ.

41 ¶Imò verò in omni nobilitate mulieris, id obtinet respectu viri, quod suprà diximus, respectu liberorū, vt videlicet, quamuis vir ignobilis ex nobilitate vxoris nō nobilitetur, nec vir nobilis ex ignobilitate vxoris efficiatur ignobilis: tamen viri nobilitas ex vxoris nobilitate quodāmodo illustratur, ignobilitas autem minus obscura ob vxoris nobilitatem. Cuius sententiæ fuit Menedemus philosophus, qui relicta priore vxore, aliam duxit nobiliorem, quòd Reip. præesset, vt tradit Laërtius. Cæterùm Plutarchus in vita Galbæ illud ex Homero expendit quod Paridem sæpe eo nomine vocabat Helenæ comatæ virum, cùm nihil haberet ad gloriam aliud, quo illum decoraret, quàm vt ab vxore nominaret, sicque fuisse Othonem famosum Romæ ob nuptias Popeæ.

42 ¶Secundò intellige, vt non omnino perdat mulier quæ nupsit plebeio, eam natiuam nobilitatē, quam antè habebat, quin ipsius habeatur ratio, in iis quę naturā ipsam respiciūt per id quod scribit Bal. in d. l. cùm quædam puella, col. j. ver. sed quid dicemus. ff. de iuris. om. iud. in j. lect. dū quærit, an nobilis qui nupsit populari, punietur pœna populariū, an verò nobiliū, & è diuerso. Nam vt id intelligas, scire debes, diuersas plerunque esse pœnas nobilium, & ignobilium, vt latè ostēdemus infrà c. 20. nu. 104. nobiles vt alij, & multis seq. Et primùm dicit Bald. videri inspiciēdam esse qualitatem naturalē originis, per l. vlt. C. de bis qui veni. æta. impe. Deinde in contrarium videri, inspiciendam esse qualitatem accidentalem, quam scilicet habet à marito, veluti posteriorem, per l. 1. §. bestias. ff. de postul. & §. ceruos, Instit. de rer. diui. Et ad hanc quoque partem allegat alia quæ suprà diximus, scilicet vxorem perdere splendorē generis, & natiuum decus, & è cōtrario acquirere nobilitatem & dignitatem mariti. Tandē verò distinguit, aut ratio statuti pōderat naturam, aut accidens, aut dubitatur. Si ponderat naturam, inspiciendā qualitatem originis: si accidens, qualitatem accidentalem, per l. tutelas, in ratione sui. ff. de cap. dim. Si dubitatur, inspiciemus qualitatē magis fauorabilem, ar. l. quod traditum. ff. de cond. & demon. Et hoc dictum sequitur Alex. con. 25. viso processu, col. 3. ver. ad istorum confirmationem. lib. 7. Vides ergo ex sententia Baldi non omnino aboleri, nec extingui eam mulieris nobilitatem.

An vxor nobilis viri ignobilis, & contrario puniatur pœna nobiliū an ignobilium.

Vtra qualitas naturalis, an accidentalis sit inspicienda.

43 ¶Sed aliud est in hoc loco mirandū magis, Fuisse qui dicerent mulierē nobilē, confestim quàm nupta est, siue nobili, siue ignobili, non amplius retinere nobilitatē suę familiæ, sed assumere nobilitatem viri, si sit nobilis, & ignobilitatē, si ignobilis. Ita enim voluisse videtur Frā. Cur. Senior, cons. 40. dominus labia, & c. cùm in præsentiatū, col. 7. vers. pręmitte illud, cùm dicit, quòd etiam licèt res prohibita alienari extra familiam, possit in fœminam etiam nuptam alienari. per not. in l. volontas. C. de fideic. Si tamen prohibitio eiusmodi sit, vt res non alienetur aliis, quàm nobilibus è familia, non poterit fieri in fœminam nuptam, quia licet (ait) sit de familia simpliciter, non tamen de nobilibus è familia. Nam amittit nobilitatem familiæ, postquā nupta est. per d. l. fœminæ, vbi hoc dicit no. Alber. & Bal. ff. de Sena. Et hoc dictū pro not. sequitur Ferd. Loas. in l. filius. §. diui, in repe. col. 18. ver. 2. & nobiliter limita. ff. de leg. j. Quòd si verum est, profectò not. est. Satis autem constat mulierem nuptam desinere esse de familia patris: viri enim confestim familiam sortiri, vt plenè diximus, in j. lege connubiali. nu. 35. est quoque vxor.

Mulierē coniugatā nō amplius retinere nobilitatē aut ignobilitatem familiæ.

44 ¶Ex iis autem quę suprà diximus satis constat, mulieres esse nobilitatis capaces, nec minùs nobilitatem consequi ex parentibus nobilibus, aut etiam aliis modis, quibus nobilitas quęritur quàm mares. Nā & videmus in nostris iuribus, mulieres vocari nobiles, sicuti & mares, vt in §. manifestū, in auth. de test. fide. in nostra vulgata editione, quanquā vox Gręca eius loci magis significat celebres & inclytas, quā nobiles, quod tamē nō multū differt. Et c. 1. tit. de fil. ua. ex ma. ad mor. cont. & in c. accedens, de procur. & in c. ex tenore, de foro comp. & in c. accedēs, vt lit. non cont. & in c. constitutis, le 2. extrà, de test. & in c. ex parte, de appel. & in c. consuluit, & c. insinuante, qui cler. vel vouen. & in c. j. de spons. & in c. j. de inc. nup. & in summa 29. q. j. Et in sacris literis, in c. j. ibi, mulieres nobiles non paucæ, Actorum 17. c. Et apud Salustium in Catilinario fit mentio nobilis virginis cum qua Catilina stuprum fecerat. Atque etiam Fuluiæ nobilis mulieris. Plinius autem lib. 34. c. 8. scribit Athenodorum pinxisse fœminas nobiles. Nam & Bart. in l. j. col. j. C. de dignit. lib. 12. no. ex eo. tex. mulieres habere dignitatem & nobilitatem ex genere.

Mulieres nobilitatis capaces.

1 *Nobilitas eò maior, quò antiquior.* NObilitas quò antiquior est, eò quoq; maior est, & vt ita dicam, nobilior: id est, quò longiùs procedit, eo magis augetur, vt planè constat ex multis quæ subiiciemus. In primis, vt à nostris legibus incipiamus. Ex l. 2. §. quæ omnia. versi. sed & Anatolium, in illis verbis vir ab antiqua stirpe. C. de vete. iure. enucle. quem tex. ad hoc ponderat Alberi. ibi. Et is certè in id est optimus.

2 *De eadem re.* ¶ Alius tex. & is quidem notissimus, in l. prouidendum, in illis verbis, aut meritum nobilissimos fecerit, aut vetustas, C. de postulã. Quanquam ea vetustas de qua is tex. loquitur, sit, vt ego opinor ætatis: nihil tamen prohibet quin & ad aliam quoque referri pos sit. Nam & Saly. ibi. no. simpliciter ex eo tex. vetustatem nobilitare.

3 *De eadem re.* ¶ Item text. in l. j. C. de iure aur. anul. cùm dicitur, natales antiquos, & ius ingenuitatis non ordo præstare decurionum, sed à nobis peti potuit. Illic enim appellat antiquos natales, ingenuitatem, vt item facit in l. 2. eiusdem tit. Et ille quidem titulus de iure anulorum mentionem faciens, in memoriam reducit locum Plinij, ad hanc sententiã nonnihil pertinentem, is est lib. 33. c. 2. Constitutum est (inquit) ne cui ius anuli esset, nisi cui ingenuo ipsi patri, auóque paterno sextertia quadringẽta census fuissent. Illic enim vides, patris facultates non satis esse, sed aui quoque necessarias fuisse, ad ius anulorum obtinendum.

4 *Locus iurisconsultorum.* ¶ Nec solùm tex. C. sed & ff. quoque hanc sententiam astruentes habemus, nempe in l. j. in princ. ff. de censi. in illis verbis, Nobilis regionibus, serie seculorum antiquissima: ita enim legendũ est. Illic enim apertè intelligis, antiquitatem seculorum ad nobilitatem pertinere.

5 *De eadem re.* ¶ Sunt & tex. feudorum, in §. si rusticus, ver. si miles aduersus, tit. de pace tenen. quòd non datur facultas pugnandi contra militem, nisi is probauerit, quòd antiquitus ipse cum parẽtibus suis natione legitimus miles existat. Ex quo no. Bal. ibi, quòd quemadmodũ vna hirũdo non facit ver: ita non intelligitur de nobili genere, nisi qui probauerit, quòd antiquitus maiores eius fuerint nobiles, per no. per gl. in l. stemmata. ff. de gradi. quasi sentiat. Bal. non satis esse habere patrem nobilem, nisi & maiores quoque eiusmodi fuerint. Sed & ibi Iac. Alua. dicit, quòd illud ideò scribitur, in eo text. quòd ex tali antiquitate quis censetur nobilis. Et paulo pòst not. ex eo tex. & post eum Card. Alexan. quòd ex antiquitate generis quis est iudicandus nobilis. Nam nobilitas attribuitur antiquitati, per no. in d. l. stemmata. Illum autem tex. in d. ver. si miles aduersus, ad id quod diximus, dicit sing. Pet. Bellug. Imo. discipulus in suo tractat. cui titulum nuncupauit, Speculum principum. tit. de principe prohibente militem guerrificare, col. 5.

6 *De eadem re.* ¶ Probatur quoque ex tex. in c. j. §. cæteri verò, ibi, ab antiquis temporibus, tit. quis dicat. dux, comes, march. Ex quo no. Bal. & post eum Aluar. & Card. Alex. quòd nobilitas attribuitur antiquitati, ita quòd omne feudum antiquum posset dici nobile. Subdúntque Aluar. & Car. quòd ex antiquitate generis quis est iudicandus nobilis, per d. §. si miles aduersus. Et per illum tex. dicit Ioã. Rav. in rub. de proh. feud. al. per Fed. in 7. diuisione feudo. quòd feudum receptum à minoribus vasallis, dicitur ignobile siue plebeium, nisi ab antiquis temporibus teneatur. Idem autem Rayna. in tract. nobilitatis, in tertia q. prio. in prin. dicit nobilitatem tantò maiorem esse, quantò plus inueterascit.

7 *De eadem re.* ¶ Et huc quoq; spectat quod in simili videmus, seruos manumissos libertinos appellari, nondum tamen ingenuos. Posteros verò, ex iis videlicet prognatos, ingenuos vocamus. Inst. de ingen. per totum, & de liberti. per totum, & l. filium. C. de suis & leg. vbi Bald. multùm apposite ex eo not, quòd filius potest esse patre nobilior. & ex eo quoque libertinis interdicebatur dignitatibus, l. j. C. si ser. aut liber. & quod nos diximus suprà cap. 8. nume. 6. & hæc sententia. Non etiam eorum filiis, l. libertorum. C. de dignita. libro 12. *Libertinorũ filij ad Senatoria dignitates non admittebantur.* Sed & antiquis Romanorum temporibus filij libertinorum, id est, eorum qui ex iis, quos nunc libertinos vocamus, nati essent (Ita enim libertinos ea ætas vocabat, vt paulo pòst ostendemus) ad dignitates etiam Senatorias non admittebantur, quòd planè demonstrat quod scribit Liuius libr. 9. ab vrb. cond. Appium Claudium in Censura inquinasse Senatum, lectis libertinorum filiis. Ob quam famam & inuidiosam Senatus lectionem, victus verecundia collega Appij, C. Plaucius magistratu se abdicauit. Cuius etiam rei meminit Suetonius in Claudio, cap. 15. Latum (inquit) clauum, quamuis initio affirmasset non lecturum se Senatorem, nisi ciuis Romani abnepotem, etiam libertini filio tribuit: sed conditione, si priùs ab Equite Romano adoptatus esset, ac sic reprehensionem verens etiam Appium Cæcum Censorem generis sui proauctorem libertinorum filios in Senatum allegisse docuit, ignarus temporibus Appij, & deinceps aliquandiu, libertinos dictos non ipsos, qui manumitterentur, sed ingenuos ex his procreatos. *Libertini qui olim dicebantur.* Alibi autem scribit idem Suetonius, Neronem Claudij successorem, in curiam libertinorũ filios diu non admisisse, admissísque à prioribus principibus honores denegasse. Aelius autem Lampridius carpit Commodum Antonium, quòd sub eo ad Cleandri nutum etiam libertini in Senatum atque in Patricios lecti sunt. Cuius item rei mentionem faciens Budæus in suis Annotationibus pandectarum, in l. vlt. ff. de Senat. scribit id instar esse huius hodie, quod locorũ quorundã moribus receptũ est, vt ne iusta nobilitas esse censeatur, nisi in pronepote, & deinceps eius qui natalibus restitutus est, id est, vt suprà alibi diximus, nobilitate donatus. Et nos quoq; in Francia obseruatum videmus, vt qui recẽs nobilitatus est, omnia plebeiorũ munera obeat, peræquè ac plebeius. At illius filij omnibus nobilitatis

tatis priuilegiis potiatur. Ad quod etiã facit quod scribitur in l.2. C. de iure aur. anul. Aureorum anulorũ vsum beneficio principis cõcessum, libertinitatis tantùm imaginẽ iis quibus cõcessum est, dum viuunt, non etiam statum ingenuitatis plenæ, vt rectè addit Accursius, præstare.

8 ¶ Et huc quoq; proximè accedit quod scriptũ est à Demosthene, aut quisquis is est, qui eã orationẽ fecit quæ inter eius opera aduersus Neæram scripta est, nam de authore illius dubitatur, Legem, scilicet apud Athenienses fuisse, quæ quoscũque populus Atheniensis ciues fecisset, eos apertè vetaret in collegium nouem virorũ cooptari, aut vllius sacrificij esse participes. Horum verò liberis hæc omnia concedere, si ex muliere ciue & legitimè desponsa essent suscepti.

9 ¶ Et huc nonnihil spectat quod legibus cautum, non satis esse, vt ingenuus qui Senatoris filiam vxorem velit accipere, arte ludicra abstinuerit, nisi & pater & mater quoque abstinuerint. Tanquam, scilicet eius rei memoria nimiũ recens & noua esset, officeretq; ingenuitati istius qui patrem matremve huiuscemodi habuerit, vt videre licet ex l. semper, & l. lege Iulia. ff. de ritu nupt. Nam nec libertinis licebat filias neptésve Senatorũ vxores ducere, tanquam non satis nec plenè ingenui essent, qui nuper ad libertatẽ euecti fuissent. l. oratione, ff. eo. tit. vti nec è diuerso, Senatoribus & eorum liberis libertinas vxores accipere. l. lege Papia, eo. tit. & alibi sæpe in eo. tit. *De eadem re.*

10 ¶ Et quod scribit Bal. in l. nobiliores. C. de cõmer. & merc. quandam esse nobilitatẽ incipiẽtem, quandam crescentem, quandam perfectam, quasi sentiat nullam esse perfectam, quę sit in principio, aut etiam in augmento tantum, nisi vltrà quoque progressa fuerit. Et idem Bal. in Procem. feud. in pen. diuisione, feudum antiquum sapere nobilitatem, non item nouum, quia nobilitas non nascitur in ictu oculi, (siue mauis in nictu, quanquam vtrunque bonum est) per not. in d. l. stẽmata. Et cum refert, & sequitur Card. Alex. in prælud. feud. col. 11. in 2. diuisio, & Iac. à S. Georg. in tract. feud. col. 4. Phil. Dec. cons. 53. placet mihi, col. 2. vers. 4. facit. Et idem ferè voluit Rayn. in comprehensoria feudali, in princ. 17. diuisione. Cæterùm ipse Dec. in rub. de constit. col. 1. scribit ius scriptum esse nobilius iure non scripto, quia est antiquius, per §. ex non scripto, instit. de iur. nat. gen. & ciuili. & illum sequitur Boschus Codescha in d. rub. col. 4. vers. aliàm reperio. *Nobilitas incipiens, crescẽs, perfecta.* *Nobilitas non nascitur in ictu oculi.*

11 ¶ Sed vt ad alios scriptores accedamus, Virgilius omnium Poëtarum Latinorum princeps, lib. 1. Aeneidos de Didonis maioribus, *De eadem re.*

Fortia facta patrum, series longissima rerum
Per tot ducta viros, antiquæ ab origine gentis.

Paulò autem antè, de Teucro Telamonis filio loquens,

Séque ortum antiqua Teucrorum à stirpe volebat. Et lib. 7. Aeneidos, de Turno loquens,

Turnus auis, atauísque potens. Et iterum eodem lib.

Hunc decus egregium formæ mouet, atque iuuenta
Hunc ataui reges. Quibus verbis voluit exprimere magnam Turni nobilitatem, ex eo quòd non fuisset primus rex sui generis, sed & ipsi fuerant ataui reges, quæ res multos mouebat, vt ipsius partes aduersus Aeneam sequerentur. & lib. 12. de Camerte,

Cui genus à proauis ingens, clarúmque paternæ
Nomen erat virtutis, & ipse acerrimus armis.

Quasi non satis esset commemorare & propriam ipsius fortitudinem, & patris virtutem, quę res eum maximè nobilitabant, nisi & originem quoque maiorum adduxisset, veluti augustiorem maiorémque ex eo declararet. Et in eodem lib.

Murrhanum hic atauos, & auorum antiqua sonantem
Nomina, per regésque actum genus omne Latinos
Præcipitem scopulo, atque ingentis turbine saxi
Excutit.

12 ¶ Horatius lib. Carminum 3. Ode 1. in princ. *De eadem re.*

Mecænas atauis edite regibus.

Vnde Martialis sumpsit illud epigr. 4. lib. 12.

Mecænas atauis regibus ortus eques.

Et vt redeamus ad Horatium, is lib. 3. Ode 17.

Aeli vetusto nobilis ab Lamo,
Quando & priores hinc Lamias ferunt
Denominatos & nepotum,
Per memores genus omne fastos, &c.

Et lib. 1. Ser. Saty. 6. quod nos alibi ad aliud citauimus,

Nec quod auus tibi maternus fuit, atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint. Et rursus in fi. eiusdem Satyræ,
Hîs me consoler victurum suauius, ac si
Quæstor auus pater atque meus, patruúsque fuissent.

Quod & nos quoque alibi ad aliud citauimus.

13 ¶ Propertius lib. 1. elegia 5. *De eadem re.*

Nescit amor priscis cedere imaginibus. Nam prius dixerat,
Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti. Et lib. 2. de Cynthia, ad æmulum,

Certus eras eheu, quamuis nec sanguine auito
Nobilis, & quamuis non ita diues eras. Et eodem lib. eleg. 14.
Nec si qua illustres fœmina iactat auos.

14 ¶ Ouidius in epistola Helenæ ad Paridem,
De eadem re. *Et genus, & proauos, & regia nomina iactas.* Et lib. 1. Amorum, eleg. 3.
Si me non veterum commendant magna parentum
Nomina, si nostri sanguinis author Eques, &c. Et lib. Metamorph. 13.
Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco. Quod & nos alibi ad aliud propositum adduximus.

15 ¶ Seneca Tragœdiographus in Hercule furente, actu 2.
De eadem re. *Nobiles non sunt mihi*
Aui, nec altis inclytum titulis genus. Et paulò post,
— Ducet ex genere inclyto
Nouitas colorem nostra. Et in Troade, actu 2.
Veterisque soboles sanguinis nimium inclyti.
Et illius nepos ex fratre Lucanus, dum lib. 4. vinum nobile appellat ob vetustatem, quod nos alibi ad aliud propositum citauimus,
Nobilis ignoto diffusus Consule Bacchus.

16 ¶ Iuuenalis qui ita Saty. 8. inchoat,
Longus sanguis. *Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice longo*
Sanguine censeri?
Sanguinem enim longum dicit, à longis & multis ætatibus productum. Nam & alibi eadem Saty. à vetustate nobilitatis, veteres ceras appellat,
Veteres ceræ.
Tota licet veteres exornent vndique ceræ
Atria, nobilitas sola est atque vnica virtus. Idem quoque Saty. 6.
Sit formosa, decens, diues, fœcunda, vetustos
Porticibus disponat auos. Et alter poëta Satyrographus Saty 3.
Stemmate quod Thusco ramum milesime ducis. Martialis lib. 5. epig. 17. in Gelliam,
Dum proauos atauósque refers, & nomina magna,
Dum tibi noster eques sordida conditio est.
Dum te posse negas, nisi lato Gellia clauo,
Nubere, nupsisti Gellia cistifero.

17 ¶ Statius lib. Syluarum 3. Sylua 3.
De eadem re. *Non tibi clara quidem senior placidissime gentis*
Linea, nec proauis demissum stemma. Et lib. 5. in Protreptico ad Crispinum,
— Non te series inhonora parentum
Obscurum proauis, & prisca lucis egentem
Plebeia de stirpe tulit, non sanguine cretus
Turmali, trabéque, & remis, ac paupere clauo
Augustam sedem, & Latij penetrale Senatus
Aduena pulsasti, sed præcedente tuorum
Agmine. Et iterum in eodem lib. Sylua 1.
Laudentur proauis seu pulchra munere forma,
Quæ morum caruere bonis Et lib. 1. Thebaidos,
In senium vergens populos Adrastus habebat
Diues auis.
Id est, vt interpretatur Lactantius Grammaticus, à maioribus nobilis.

18 ¶ Nec interim prætermittenda est Græcorum Poëtarũ authoritas. Nam Homerus ille omnium
De eadem re. primus huc expectasse videtur, cùm Agamemnonem facit ita loquentem lib. 9. Iliados,
Καί μοι ὑποςήτω ὅσσον βασιλεύτερός εἰμι
Ἠδ' ὅσσον γενεῇ προγενέςερος εὔχομαι εἶν.
Et mihi subiiciatur, quanto maior rex sum,
Et quanto generatione antiquior dicor esse.
Quanquam & id ad ætatem referri posit.

19 ¶ Et vt Poëtas relinquamus, Aristo. lib. Rhetoric. 1. c. 5. diffinit nobilitatem gentis ac ciuitatis esse
Gentis & ciuitatis nobilitas. indigenas, aut vetustissimos, & primos duces illustres, multos quoque ex ea gente in rebus quæ expetũtur, præclaros extitisse. Priuatam autem nobilitatem esse, aut virtute, aut dignitate aut alia re laudata primos claros fuisse. Multos quoque famosos, ex ea gente viros & mulieres, iuniores,
Priuata nobilitas. ac seniores fuisse. Idem (quod alibi scripsimus) lib. 4. Politicôn, c. 8. Nobilitatem dicit esse antiquas diuitias. Neque enim simpliciter dicit diuitias. Et eum referunt & sequũtur multi, quos tibi allegauimus supra c. omnium 3. Quibus addes, quod scribit Plinius lib. 33. c. 2. constitutum lege apud Romanos fuisse, ne cui ius annulorum esset, nisi cui ingenuo ipsi patri, auóque paterno sextertia cccc. census fuisset, vbi & suprà diximus nu. 3. & suprà c. 3. nu. 10.

¶ Tull

De eadem re.
Familia antiqua.
Familia vetus.
Vetustas familiæ.
Vetus nobilitas.

20 ¶ Tullius in orat. pro Murena, de quopiam loquens, Familia ingenua, vetere, & illustri. Cornel. Tacit. lib. 3. Volusio vetus familia. Lamprid. in Alexan. Seuero, Ouinius, inquit, Camillus senator antiquæ familiæ. Salust. in bello Iugur. de Mario, At illum iam cōtra Cōsulatus ingēs cupido exagitabat, ad quem capiendum præter vetustatem familiæ omnia alia abundè erant. Ibi quoq; in orat. ipsius Marij, Quod ex aliena virtute sibi arrogant, id ex mea non concedunt, scilicet quòd imagines non habeo, & quia mihi noua nobilitas est. Rursúmque, Ad hæc alijs si deliquere, vetus nobilitas, maiorum fortia facta, cognatorum & affinium opes, multæ clientelæ, omnia hæc præsidio adsunt. Mihi spes omnes in memet sitæ, quas necesse est virtute, & innocentia tutari: nam alia infirma sunt. Et paulò post, Ecquem ex illo globo nobilitatis ad hoc aut aliud tale negotium mittatis hominem veteris prosapiæ, ac multarum imaginum. Liuius lib. 10. ab vrb. cond. En vnquam fando audistis Patricios primo esse factos, non de cœlo dimissos? Sed qui patrem ciere, auúmque possent, id est, nihil vltra, quàm ingenuos. Diony. Halycarn. lib. 4. Grecè quidem, sed in hunc sensum, Quis mentis non expers Manilium generosum, & clarissimum Latinorum extruderet, húncque generum dignaretur accipere, qui ne tritauum quidem haberet.

Homo veteris prosapiæ & multarum imaginum.

De eadem re.

21 ¶ Valerius Max. li. 8. c. 1. scribit M. Aemilium Scaurum repetundarū reum propter vetustissimam nobilitatem, & recentem memoriam patris, absolutum fuisse. Idem lib. 7. cap. 3. Lampsacum dicit oppidū vetusta nobilitate inclytū, quod & nos alibi ad aliud adduximus. Sueton. scribit Augustum, equestri familia ortū se scripsisse, vetere ac locuplete. Idem in Galba, c. 2. Neroni Galba successit, nullo gradu contingens Cæsarum domū, sed hauddubiè nobilissimus, magnáq; ac vetere prosapia, vt qui statuarū titulis pronepotē se Q. Catuli Capitolini semper inscripserit. Idē in Vitellio, c. 1. Vitelliorū, inquit, originem alij aliam, & quidem diuersissimā tradunt, partim veterem & nobilem, partim nouam & obscuram. Idem in Vespasia. c. 1. magnum indicium splendoris familiæ, & vetustatis. Et Seneca lib. 3. de Benefic. Qui imagines in atrio exponūt, & nomina familiæ longo ordine ac multis allegata flexuris in prima parte ædium collocant. Plin. Senior lib. 10. c. 47. In cæteris nihil præter nobilitatē longinquitate factam occurrit. Plin. Iun. qui lib. Epistolarum 8. ad Fabatum Prosocerum, veluti gloriatur, quòd liberis non esset relicturus subitas imagines. Basilius ille Mag. in serm. de ieiunio, dicit antiquū esse prouerbium, Omne fieri per antiquitatem nobilius. Ausonius in gratiarum actione ad Gratianū imperatorem, viros antiquæ nobilitatis vocat. Boëtius in Topica Cicer. scribit ab antiquitate ingenuorum gētilitatem duci: Gentilitatem autem appellat veluti nobilitatem, vt diximus suprà, c. 2. nu. 53. illud præterea.

Subitæ imagines.
Prouerbium.

De eadem re.
Nouus homo pro ignobili.

22 ¶ Hinc autē fit, vt nouus homo pro plebeio ignobili, & nouitas pro ignobilitate optimis autoribus dicebatur. De priore Tullius lib. 5. Epistol. fam. ad Fabium, Plus tibi virtus tua dedit, quàm fortuna abstulit, propterea quòd adeptus es, quod non multi homines noui: amisisti, quod plurimi homines nobilissimi. Et in orat. ad popul. & equites Rom. antequam iret in exilium, statim post princ. Non accusatur, quòd remp. oppugnauit, sed quòd nouus homo perniciosum nobilium restrinxerit furorem. Et in 3. orat. in Verrē, Vt possit aliquis suspicari, C. Verrem, quòd ferre nouos homines nō potuerit ad nobilitatem transiisse. Et in 6. Ne ista præclara nobilitas desinat queri populum Romanum hominibus nouis, atque industris libenter honores mandare, sempérque mandasse. Et in 7. Videmus quāta sit inuidia, quantóque odio apud quosdam homines nobiles, nouorum hominum virtus & industria. Et in oratio. pro Lucio Murena, Nec mihi vnquam minus in Q. Pompeio nouo homine, & fortissimo viro virtutis esse visum est, quàm in homine nobilissimo M. Aemilio. Et in orat. pro Aulo Cluentio Habito, Et iam, inquit, querimur sæpe hominibus nouis nō satis magnos in hac ciuitate esse fructus? Nego vsquam vnquā fuisse maiores, vbi si quis ignobili loco natus ita viuat, vt nobilitatis dignitatem virtute tueri posse videatur, vsque eò peruenit, quo ad eum industria cū innocentia prosecuta est, &c. Salust. in Catil. de ipso Cicerone loquens, Nanque antea pleraque nobilitas inuidia æstuabat, & quasi pollui Consulatum credebat, si eum, quāuis egregius, nouus homo adeptus foret. Et in præfatione Iugurthæ, Etiam homines noui, qui antea per virtutē soliti erant nobilitatem anteire, furtim, &c. Et alibi in eo. lib. Ea tempestate in exercitu nostro fuere complures noui, atque nobiles, quibus diuitiæ bene honestéque potiores erant. Item, Consulatum nobilitas inter se per manus tradebat, nouus nemo tam clarus, neq; tam egregiis factis erat, quin indignus ille honore, & quasi pollutus haberetur. Rursumq;, Ita perculsa nobilitate post multas tempestates nouo homini Cōsulatus mandatur. Itémque illud, Cōparate nunc, Quirites, cum illorum superbia me nouum hominem. Sunt verba Marij. Liuius lib. 4. ab vrb. cond. in orat. Canuleij Tribuni pleb. An ne si sit quidem ad gubernacula reip. accedere, eum patiemur? potiúsque decēuiris teterrimis mortaliū, qui tum omnes ex patribus erant, quàm optimis regū nouis hominibus similes Consules simus habituri. Et lib. 7. Annus hic erit insignis noui hominis Cōsulatu. Nam vt postea declarat, L. Sextius de plebe primus Consul factus est. Et iterum eo. lib. Pro ingenti itaq; victoria id fuit plebi, quæsturámque non honoris ipsius finē æstimabāt, sed patefactus ad Consulatū ac triūphos locus nouis hominibus videbatur. Et lib. 9. Sed vniuersi simul negare nobiliū id crimen esse, quibus si nulla obstetur fraude, pateat via ad honorē, sed hominū nouorū, &c. Et li. 2. belli Pun. quo loco exponit verè plebeium, id est, nouum hominē. Et li. 9. belli Maced. Cùm primū dixisset de M. Catone loquens, Hunc petentē premebat nobilitas, paulò pòst subdit, non solùm quia indignabantur

Noui homines in alio sensu. gnabantur nouum homioem Censorem videre,sed etiam,&c. Et Iuuenalis Saty.8.de Cicerone,
Hic nouus Arpinas ignobilis.
Et Iulius Capitolious in Macrino imperatore, primum in patricios allegit oouum homioem, & qui paulò antè proeurator rei priuatæ fuisset. Quanquam scio nouos homines in alia significatione accipi,vt in l.si seruus,in fi.ff.de adi.leg.

23 ¶ De secundo,Tullius lib.1.Epistol.epist.7. Video non vt antehac putabā,nouitati esse inuisum *Nouitas pro ignobilitate.* meæ.in te enim homine omoium oobilissimo,similia inuidorum vicia perspexi. Et in illa oratione pro Murenà,Noo arbitrabar,cū ex familia vetere & illustri Consul designatus ab Equitis Romani filio Consule defenderetur,de generis oouitate accusatores esse dicturos. Salustius in Jugurtha,in orat.ipsius Marij,Contemnunt nouitatem meam,ego illorum ignauiam.Catilina in 2.orat.in Ciceronē, Nūc se his artibus perturbare ciuitatem instituit, oune se his cōsilus vlcisci, & nobilitatem eò deducere,vt ounquam sibi oouitas obüciatur.Et iterum,Obiectu verò nouitatis vniuersam odit nobilitatem. Valerius Maxi.de eodem Mario loquens,lib.2.c.1.quod est de institutis anoquis, Ciuis alioquin magnificus, sed nouitatis suæ coosciootia vetustaò non satis propitius.Et lib.3.c.8.vbi de Centurionibus,Nam vt humilitas amplitudinem venerari debet:ita nobilitate fouenda magis quàm speroenda booæ indolis oouitas est.Cornelius Tacitus inducit Senecā sic loquentem,lib.14.Inter nobiles,& longa decora præferentes nouitas mea enituit. Alter Seneca tragœdia 1.
— Ducet è genere inclyto
Nouitas colorem nostra. Quod nos alibi ad aliud citauimus.

42 ¶ Nam & vetustas simpliciter contraria nouitati pro oobilitate ponitur, vt cōstat ex illo priore *Vetustas pro nobilitate.* loco Valerij.Et vetustas quoq; cum adiectione familiæ. Cicero in orat.pro Cn.Planc. Respondebis credo te splendore & vetustate familiæ fretum,oon valde ambiendum putasse. Nam & *Vetustas familiæ.* spleodorem pro oobilitate plerunque accipi docuimus suprà c.2.ou.19.similiter & splendidum. Sed & eadem vetustas cum adiectiooe generis. Corn. Tacit.io calce lib.4. Tiberius in Domioo *Vetustas generis.* super vetustatem geoeris,propinquum Cęsaribus sanguinem delegerat.Vti etiam antiquitas generis.Idem Tacit.lib.13.post prin.Die funeris laudationē eius princeps exorsus est,dum antiqui- *Antiquitas generis.* tatem generis,Cōsulatus,ac triūphos enumerabat,&c.Et ante eum Cicero in illa orat.ad populum & equites Rom.antequam iret in exilium,Cùm præsertim noo generis antiquitate,sed virtutis ornamentis summam laudem sim cōsecutus. Hincque vir stirpis antiquæ pro nobili apud *Stirps antiqua.* Suetoo.io Caligula c.35.Cn.Pompeio stirpis antiquæ Magni cognomento.Et in Vitellio cap.2. Cæterū P.Vitellius domo Niueria siue ille stirpis antiquæ,siue pudendis parentibus,atque auis, Eques certè Romanus,&c,Nam & apud Virgil.lib.1.Aneidos,
Séque ortum antiqua Teucrorum à stirpe volebat.
Antiquissima familia. Et antiquissimę stirpis apud Tullium lib.2.de Legib.vt paulò post dicemus.Et antiquissima familia pro nobilissima apud Cæsarem lib.7.Commentariorum belli Gallici,vbi de Coto loquitur.Et vetus familia apud ipsum Cicero,in illa orat.pro Mureoa, loco citato in præcedeotiou. Et antiquo genere oatus,apud Probum Aemilium de Datami.

25 ¶ Sed & veteres antiquum quoque simpliciter pro nobili dicebant.Virgil.lib.1.Aeneid.
Antiquū pro nobili. *Nos Troia antiqua,vestras si fortè per aures,&c.*
Quo in loco Seruius exponit,antiqua,id est,oobili,vt alibi io eod.lib.
Terra antiqua,potens armis,atque vbere glebæ.
Quod carmen & lib.3.repetitur.Et lib.2.de Troia,
Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos.
Vbi & Seruius eodem modo interpretatur.Iterúmque eod.lib.
Ast vbi iam patriæ peruentum ad limina sedis,
Antiquásque domos. Et lib.4.
— Et Troia antiqua maneret. Iterúmque eod.lib.
— Carthago aut antiqua Tyrus. Vbi & ipse Seruius oobilem interpretatur.
Et idem Virgil.lib.11.
Pulsus ob inuidiam regno viresque superbas
Priuerno,antiqua Metabus cùm excederet vrbe. Antiqua,id est,nobili,vt & ipse Seruius ioterpretatur. Et Silius statim post initium lib.1.Antiquam Hesperiam, id est, oobilem,vt etiam declarat noo indoctus interpres Marsus.Tullius autem in orat. aduersus Salust. antiquos viros pro nobilibus vsurpauit,Quare noli mihi antiquos viros obiectare.Videāt igitur lectores quid sibi velit Eutropius,cùm scribit Traianum oatum Italicæ familia antiqua, magis quàm clara. Et rursum, M.Antooinum Pium fuisse genere claro,sed oon admodum vetere.

26 ¶ His adstipulatur quòd prisci illi fumosas illas imagines,quę scilicet fumū prę maxima vetusta- *Fumosæ imagines.* te cootraxerant,maximum quoque oobilitatis insigne esse putabaot. Cicero in orat.in Pisonē, Obrepsisti ad honores errore hominum,commeodatione fumosarum imaginū, quarum simile habes uihil præter colorem.Seneca constituens nobilitatem in sola virtute,vt alibi diximus,huc quoque alludens epist.44.Non facit oobilem atrium plenū fumosis imaginibus.Ex quo etiam *Iuuenal.locus.* fumosos equitum magistros,ob magnam antiquitatem appellat Iuuenalis Saty.8.

Fumo

Famosos Equitum cum Dictatore magistros. Quanquam nonnulli (quod alibi diximus) famosos illic legunt. Et hinc Græcis καπνώδας εἰκόνας, id est, fumosę imagines, vice Prouerbij dicebatur, in eos qui iactabant vetustam generis nobilitatem.

27 ¶ Súntque in hanc sententiam antiqua quædam Prouerbia, quæ scilicet declarant homines nobilitatem sibi ex antiquitate asserere: quale est illud πρεσβύτερος Κόδρου, antiquior Codro, atque illud, ἀπὸ Κόδρου, A Codro, quos antiquissima adeóque nobilissima ortos prosapia affirmamus, vt Themistius author est. fuit enim Codrus antiquissimus Atheniensium rex.

28 ¶ Denique huc pertinet vetus illa contentio Scytharum & Aegyptiorũ, de vtriusque gentis vetustate, vtrinque plurimas maximásque rationes afferentium, quibus probare nitebãtur se alteris esse vetustiores, quas videre poteris apud Iustinũ lib. 2. statim post prin. Et rursum ipsorũ Aegyptiorum & Phrygum apud Herodotum in Euterpe, qui liber est 2. vbi graphicè describit quomodo ea contentio dirempta fuit. Ex quo illud Claudiani aduersus Eutropium, *Scytharum et Aegyptiorum contentio, utri primi omnium essent Aegyptiorum & Phrygum.*

—Dat cuncta vetustas
Principium Phrygibus, nec rex Aegyptius vltra
Restitit, humani postquam puer vberis expers
In Phrygiam primùm laxauit murmura vocem.

Et hinc Apuleius lib. vlt. Metamorph. non multò post prin. Phryges primigenios vocat. De Aegyptiis autem est illud Luciani, statim post prin. operis de Aegyptia dea, αἰγύπτιοι λέγονται πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων. Aegyptij dicuntur primi hominum. Aristot. autem lib. 7. Politicõn, c. 10. scribit maximam Aegyptiorum antiquitatem putari.

29 ¶ Itémque ipsorum Phrygũ & Arcadum testimonio Lactantij, Placidi Statij interpretis in 4. lib. Thebaidos, Luciani in astrologia, & Iosephi in Apionẽ li. 1. vbi tradit eos in sua antiquitate gloriari. Nam & hos προσελήνους ante Lunam creatos ferunt. Apollon. Rhodius lib. 4. τῶν ἀργοναυτῶν.

Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται
ζώειν. Et Statius lib. 4. Thebaidos,
Arcades hinc veteres astris Lunáque priores.

Ex quo Seruius enarrans illud lib. 8. Aeneid.

—Arcades ipsum
Credunt se vidisse Iouem.

Sanè, inquit, ad illud alludit, quòd primi dicũtur Ioui templa fecisse, & quòd ipsi sunt προσέληνοι. quod & ipsum tradit Plutarch. authoritate Euandri Proble. c. 76. Nam & idem eiusdem operis, c. 92. eos primos ex terra homines fuisse dicit; propterea Seneca Tragœdiograph. in Hippolyto eos veteres appellat,

Aut te stellifera despiciens polo
Sydus post veteres Arcades editum. Et Antiquos, Manlius,
Arcades antiqui, celebratáque Caria fama.

30 ¶ Sunt & qui in laudem Atheniensium eos peculiari nomine αὐτόχθονας appellant: tanquã dicas terrigenas, siue ex ipsa terra quam incolebant procreatos & enutritos. Et inter cęteros Isocrates qui eos omniũ primos scribit in Panegyr. haud multò post prin. & iterũ in Panathenaico. Lysias in funebri cõcione, Plato in Menexeno, Herodot. lib. 7. Aristophan. in Auibus. Thucydidis interpres, Apuleius lib. 11. eodémq; vlt. Tametsi Suidas non eos tantùm ita vocari scribit, sed & Arcades ipsos, & Aeginetas, & Strabo, lib. 9. Parnasios. Sed quod ad Athenienses ipsos pertinet, Tullius in orat. pro Lucio Flacco; Vrbs, inquit, Atheniẽsium vetustate ea est, vt ipsa ex sese suos ciues genuisse dicatur, & eorum eadem terra parens & altrix fuisse dicatur. Ex quo etiã Sophocles in Aiace flagellifero, eos χθονίους vocat, tanquam terrestres, siue terrigenas. *Athenienses hominum primi.*

γενεᾶ χθονίων ἀπ' Ἐρεχθειδᾶν.

Hũcque etiam illud Ausonij in vrbium Catalogo,

Nunc & terrigenis patribus memoremus Athenas.

De quo etiam nonnihil Strabo lib. 8. post prin. Vt interim non omittam, quod cùm ipsi Athenienses τεττιγοφόρους insolenter se vocarent, id est, cicadiferas, quòd capillis complicandis aureas cicadas adhiberent, vt eo argumento αὐτόχθονας se probarent, id audiens Antisthenes & ipse Atheniensis nihil esse eos κοχλιῶν καὶ ἀττελέβων, id est, cochleis siue limacibus, & brutis, siue cochleis nobiliores succlamauit. quod Diogenes Laertius in eius vita, in princ. retulit.

31 ¶ Vt interim omittam tex. veteris pragmaticæ sanctionis, in tit. de Colla. §. insuper quod in qualibet, in illis verbis, si nobiles ex vtroque parente, & ex antiquo genere, &c. vbi D. Cosmas Guymier, olim præses ornatissimus Camerarum, quas vocant huius nostræ Curiæ Parisien. in verbo, antiquo, notat nobilitatem eo maiorem esse, quo antiquior est.

32 ¶ Quanquã non desunt, qui contrà existimãt, cum scilicet esse magis nobilem, magisq; laudandum, qui sibi sua virtute, & industria nobilitatẽ cõparauit, quàm qui eam à maioribus veluti per manus accepit. In qua, præter alios multos quos tibi collegimus suprà, c. 4. nu. 5. Marcus; & multis seq. & infrà quoq; latiùs dicemus, haud dubiè Tullius fuit, qui cũ illi Sallustius obiecisset, quòd nouus homo esset, veluti ignobilis, vt suprà diximus, id fateri maluit, seq; sibi ac posteris sua virtute nobilitatis initiũ fecisse, quàm maiorũ opinione niti. Ea enim sunt verba illius: Cùm tamen *Qui nouã nobilitatẽ antiquæ præferũt.*

potuisset

potuisset ad retundendam Salustij calumniam, antiquum suæ nobilitatis genus adducere. Nam illum à regibus originem duxisse ferunt, alij quidem à Tullo Hostilio Rom. rege, quod arbitratur Silius Italicus, cuius hi sunt versus de Tullio Ciceronis progenitore, qui tempore Hannibalis ordines duxerat, lib. 8.

Cic. an à regibus ortus.

Tullius aratas raptabat in agmina turmas,
Regia progenies, & Tullo sanguis ab alto,
Indole pro quanta iuuenis, quantúmque daturus
Ausoniæ populis ventura in secula ciuem.
Ille super Gangem, super exauditus & Indos
Implebit terras voce, & furialia bella
Fulmine compescet linguæ, nec deinde relinquet
Par decus eloquij cuiquam sperare nepotum.

Sed Plutarch. in vita illius ad Actium illum Tullium Volscor. regem, hanc Ciceronis originem regiam constãti, vt ipse dicit, hominũ opinione refert. Cui subscribẽs Euseb. chronographus, & Eutropius paulò ante fi. lib. 4. Rerum Ro. illum fuisse scribunt ex regio genere Volscorũ. Quæ opinio mihi plus placet, ob id quod scribit ipse Tullius lib. j. Tuscul. quæst. Pherecydem Syrum fuisse, regnante suo gentili. Fuit autem is Pherecydes, si ipsi Eusebio credimus, multò post Tullium Hostilium tempore, quippe qui contẽporaneus fuit Marci Coriolani, quem profugũ excepit ipse Tullius Volscorum rex, vt refert idem Plutarch. in Coriolano, & Liuius lib. 2. ab vrbe cond. Sed & huic sententię calculum addit, quod in 2. Catilinæ in Tullium oratione scriptũ est, Tullium ipsum prædicare aliquãdo solitũ, originem se generis habuisse ex Tullij Hostilij Volscorũ regis familia, tãquam scilicet & ipse Tullius Volscorũ rex, Hostilius vocaretur, quod fortè ansam præbuit cæteris credendi illum fuisse Hostilium Rom. regem. Idem autem Tullius lib. 2. de legibus, ortum se stirpe antiquissima dicit, illud scilicet quod suprà diximus, significans.

33 ¶ Cæterùm ne illud prætermittã, idem ipse in Verr. actio. vlti. palam se profitetur non esse nobili genere, cùm dicit, Sed non idem mihi licet, quod iis, qui nobili genere nati sunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferũtur. Et in orat. in Pison. Me cum Quæstorem in primis Aedilem priorem, Prætorem primum cunctis suffragiis populus Romanus faciebat, homini ille honorem, non generi, moribus non maioribus meis, virtuti perspectæ, non auditæ nobilitati deferebat. Et rursum ibi, Omnes enim honores populus Ro. mihi ipsi homini nouo detulit. Et in orat. ad Equites Roma. eo loco quem suprà citauimus, num. 23. nam & vetustas. Et in oratione pro Quintio, se quoque in locum ignobilium reponit, cùm dicit, Homines nobiles seu rectè, seu perperam facere cœperunt, ita in vtroque excellunt, vt nemo nostro locus natus assequi possit. Et Phil. 6. Quid enim non debeo vobis, Quirites, quem vos hominem à se ortum hominibus nobilissimis omnibus honoribus prætulistis? Nam ibi se dicit à se ortum, cuius scilicet maiores essent incogniti, & propterea ignobiles iuxta ea quæ diximus c. 2. Cui etiam simile est illud eiusdem in orat. pro Cn. Planco, Eadem igitur Cassi via munita Laterẽsi est, idem virtutis cursus ad gloriam: hoc facilior fortasse, quòd ego huc à me ortus, & per me nixus ascendi: istius egregia virtus adiuuabitur commendatione maiorum. Et in orat. pro lege Agraria contra Rullum, Quemadmodum cùm petebant, nulli me vobis authores generis mei commendarunt: sic si quid deliquero, nullæ sunt imagines, quæ me à vobis deprecentur. Et in prima oratione in Catilinam, ita facit Rempub. ipsum se alloquentem. Præclaram verò populo Romano referes gratiam, qui te hominem per te cognitum, nulla cõmendatione maiorum, tam maturè ad summum imperium per omnes honorum gradus extulit, si propter inuidiam aut alicuius periculi metum salutem ciuium tuorum negligis.

De eadem re.

34 ¶ Sed nec illud in hoc capite omittendum est, vnam omnino gentem esse, scilicet Turcarum, qui contraria cæterarum gentium opinione illos existimant omnium nobilissimos qui prorsus ignorãt patres ac matres suas, eósque tenere primos dignitatum gradus post ipsum principem: quod scriptum reliquit Petrus Bellonus Cenomanensis (qui diutissimè apud eos versatus est) in lib. 2. Obseruationum, cap. 95.

Nobilitatis prærogatiuæ & priuilegia. CAP. XX.

1 IN multis nobilitati defertur, quæ huc magna ex parte sigillatim describemus. In primis enim ad honores, magistratus, & dignitates ciuitatũ, nobiles magis assumendi sunt, quàm ignobiles, súntque cæteris paribus præferendi, per tex. in §. j. in prin. in verbo, viri obscuri, & iterũ in versi. interim, in verbo, vniuersi nobiliores. rursúmque in §. vlt. ibi, vnumquẽque nobilium, in auth. de defen. ciui. vbi & gl. super d. verbo, nobiliores, no. nobiliores debere eligi. & Ang. quoq; ibi not. illum tex. contra statuta Tusciæ, quibus nobiles munere decurionis interdicuntur, vt sint strictè interpretanda, cùm sint contra ius cõmune. Et illum quoque tex. ad hoc no. gl. in c. statuimus, in verbo, potiorẽ, post prin. de maio. & obed. dum per illũ tex. dicit, quòd nobilitatis ratio habetur, & Zenzel. in extrauag. execrabilis; vers. nos itaq;, in verbo, generis claritatẽ. Io. Andr. post Phil. in c. venerabilis, quod est pen. col. j. in verbo, virtutũ, & ibi Imo. in fi. de præb. An. Iser. in c. j. in prin. tit. de pac. iur. fir. Bar. in l. j. col. 3. vers. præterea. C. de dig. lib. 12. & in l. j. ff. de excus. tut. Luc. Pen. in l. mulieres,

Nobiles præferendi in assequendis magistratibus.

mulieres,col.5.ver.4.præferūtur.C.eo.tit.&in l.2.col.5.ver. & ficut nobiliores.C.de exac.& exec. co.li.12.An.Rosel.in tract.de pote.impe.& papæ.in vlt.q.ver.hanc dignitatem non esse adscribendam,& latè Cæpol.in tract.de impe.mili.deli.in materia nobilitatis.& Io.Ray.in tract.nobilitatis: in 7.q.prin.Io.Plat.in l.cohortalis,in fi.C.de cohor.lib.12.Martinus Lauden.in tracta.de officialibus dominorū,c.38.magistratus debent.Barb.in c.accedens.le 2.col.10.extrà,vt lit.non conte.& in repe.extrauag.volentes,in verbo,nobiles.&consi.35.sapienter scribitur,col.j.lib.2. vbi in ea re laudat morem Venetorum,qui nobiles tantùm assumunt ad regimen ciuitatis,& con.53.præclarè scripsit Psalmista,col 4.eod.lib.2.& consi.57.pręclarè scribitur,col.3.in prin.eod.lib.2.& consi. 46.illud adducam,col.antepe.versi.facit tex.lib.4.& Card.Alex.in c.per venerabilem.§.vlt. chart. antepe.ver.quęro ergo principaliter,qui fili.sunt legi.Ioan.Lupus in repe.rub.de donati.inter vir. & vxo.§.9.col.3.ver:vnde dicebat.& seq.

2 ¶Sed & de hoc est bonus quoque tex.in l.honor.§.de honoribus,in verbo,origo natalium.ff.de munc.& ho.& in l.honores.§.is qui.ff.de decu.vbi plebei honoribus Decurionum fungi prohibentur.ex quo Bart.in l.1.col.3.vbi suprà.C.de dign.lib.12.no.plebeiū non posse eligi ad dignitatem,& in l.j.vbi & hoc not.Io.Plat.C.de cōd.in publ.hor.li.10.& in auth.prędides,in prin.ibi nobiliores ciuitatum,&c.C.de epi.aud.vbi Albe.expressè no.nobiliores eligi debere in præsides,& magistratus,& in §.vlt.in auth.de referen.Et bene facit tex.in c.grādi,de sup.neg.præ.li.6.ex quo no.Domi.in 2.not.& post eum latè Corse.in rep.col.6.ver.not.ibi nobilem, quòd in dandis dignitatibus secularibus ponderatur dignitas,id est,nobilitas,de qua tex.ibi nuncupatim loquitur, & quod voluit Bal.in c.per inquisitionem,paulò ante fi.de elect. *Ad idem.*

3 ¶Et id quoque probatur testimonio dininarum literarum, nec vno quidem in loco.Nam Deu. c.1.ita scribitur,Tuli de tribubus vestris viros sapientes,& nobiles,& constitui eos principes,Tribunos,& Centuriones,&c.In quo tamen illud tibi sciendum est,in litera Hebræa nullā dictionē esse in ea oratione,quæ nobiles significet,sed ab interprete,quisquis is fuit,positā,quòd existimaret huiusmodi magistratibus nobiles esse cęteris idonciores.Et Ecclesiastes 10.Beata terra cuius rex nobilis est:aut,vt alij vertunt,filius nobilium,de quo & nos alibi diximus.Et eā sententiā citat è nostris Bar.in d.l.j.col.5.ver.videndū est.C.de dig.lib.12.Et lib.Machabęo.j.c.3.scribitur,Antiochum regem suis negotiis præfecisse Lysiam hominem nobilem,& ex genere regio. *Ad idem testimoniū sacrarum literarū. Aliorū in id testimonia.*

4 ¶Plutarchus in Theseo,vt aliorum quoque testimonia citemus,scribit Theseum primū nobiles εὐπατρίδας à se appellatos,à cęteris seiunxisse,illisque potestatem fecisse magistratus ex suo ordine creandi,administrandíque leges,tum pia religiosaq; interpretandi ac definiendi.Cuius etiam rei mentionem facit Dionysius Halicarnasseus li.antiquitatū Romanarum 2.vbi & illud tradit, Romulum ita suam Rempublicam constituisse,vt illustres genere,virtute,ac pecuniis ab ignobilibus humilibúsque secerneret,illósque patricios appellaret,vel ab ætate, vel quòd filios haberēt, vel ob nobilitatem generis:Alios autem plebeios,quos scilicet Græci δημοτικοὺς vocant.Illos autem sacra perficere,magistratus gerere,ius dicere , ac secum quoq; publica administrare iuberet. Plebeios autem his muneribus solutos,agros colere,pecora,quæstuariásque artes exercere, quod & nos alibi ad aliud propositum diximus.Ad hanc autem Romuli diuisionem alludit illud Statij lib.j.Syluarum,in Epithalamio Stellæ & Violantillæ,

—Clarus de gente Latina
Est Iuuenis,quem patriciis maioribus ortum
Nobilitas gauisa tulit:

Theseus nobiles à cæteris diuisit. εὐπατρίδαι. Romulus quoque diuisit nobiles ab ignobilibus. Patricij qui et quare dicti. Plebei δημοτικοί.

5 ¶ Sed & Solon Atheniensiū legislator,secutus; vt opinor,& ipsum Atheniensem Theseum,magistratus omnes cōstituit ex nobilibus & locupletibus,qui ex tribus censibus cūstabant,quartus autem qui Theticus dicebatur,qui scilicet eorū erat,qui Thetes,id est,opifices erant,quibus nullum magistratus assequendi ius erat,vt tradit Aristoteles lib.2.Politicôn c.10.& Plutarchus in ipso Solone,& Pollux lib.8.Ex legibus quoque Longobardorum,iudices debent esse nobiles,vt in Lombar.tit.de off.iud.l.vlt.quę incipit,de iudicibus.Sed & Germani,vt tradit Corn.Tacitus,Reges ex nobilitate,Duces ex virtute sumūt.Nam & ipse Arist.in eo ipso lib.2.politicôn c.8.scribit, nobiles & ingenuos sibi rationabiliter honores arrogare.Et idem c.eiusdē lib.7.carpit legem Lacedęmoniorū,quę Ephoros(is magistratus erat apud eos maximus)& plebeiis creari iubebat,vnde multa in eam Rempublicā mala contigisse tradit.Et Plato eiusdem magister lib.3. de legibus, inter septem rationes imperandi hanc secundam posuit,vt ignobilibus generosi imperent. *Solonis lex in eadē rem. Longobardorum lex. Germanorum mos. Lacedemoniorum lex reprehensa.*

6 ¶ Apud priscos illos Romanos,Consules,Quæstores,Tribuni militum,Censores,Dictatores,& cæteri magistratus ex patriciis tantùm:hi enim, quod iam diximus , nobiles creabantur. Verùm plebs tandē obtinuit,vt ex suo corpore crearētur,vt & copiosè & eleganter describit Liuius lib. 6.ab vrb.cond.vbi dicit L.Sextum de plebe primum Consulem factū, de quo & ipse aliis locis. Et meminit etiam Pomponius iurisconsultus in l.2.§.deinde cùm post, & §.seq.ff.de orig.iur.& alius in l.j.§.ex Quęstoribus.ff.de offic.Quæsto.Lampridius autem Heliogabalum imperatorem Ro.accusat,quòd inter alia ipsius portēta ac scelera,vrbis Romanę maiestatē contemnens,in Senatum plurimos legerit sine discrimine ætatis,census,generis,omnésq; dignitates hominū ignobilitate polluerit.Contrà autem idem Alexandrū Seuerum laudat, quòd libertinos nūquam in Equestrem ordinem redegit,asserens seminariū Senatorum , Equestrē locum esse.Eundē scribit *Consules & cæteri magistratus ex patriciis apud Rom. Heliogabalus reprehensus quòd dignitates ignobilitate hominum polluerit. Seminarium Senatorum equestris ordo.*

Iulius Capitolinus in rebus gestis Gordianorum, Senatui per literas egisse gratias, quòd Gordianum virum nobilem Proconsulem in Africam misisset.

De eadem re.

7 ¶Tullius in vlt. in Verrem actione, planè ostēdit apud Romanos, magistratus, & cętera id genus munia publica deferri solita nobilibus magis, quàm cęteris, cùm sic infit: Sed non idē mihi licet, quod iis, qui nobili genere nati sunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormiētibus deferuntur. Quod nos alibi ad aliud adduximus. Idem & ipse in oratione pro Murena, apertè declarat, Summā (ait) video in te esse Serui Sulpici dignitatem generis, integritatis, industriæ, cæterorúmque ornamentorum omniū, quibus fretum ad Consulatus petitionem aggredi par est. Paria cognosco esse ista in L. Murena: atq; ita paria, vt neque ipse dignitate vinci potuerit, neque te dignitate superarit. Contempsisti L. Murenæ genus, extulisti tuum, &c. Plinius Iunior li. episto. 3. ad Maximum, dum describit morem priscorum in petendis magistratibus, Nonnunquam, ait, candidatus, aut natales competitoris, aut annos, aut etiam mores arguebat. Quibus verbis satis ostēdit, genus, ætatem, & mores in id multùm profuisse. Idem autem à Traiano petiit Præturam Acteo Suræ. Ad quam, inquit, spem hortatur & natalium splendor, & summa integritas. Sed & alibi scribens ad eundem Traianum de magistratibus prouincialium, asserit, satiùs esse honestorum hominum liberos, quàm è plebe in curiam admitti. Sed & ipse in Panegyrico ad eundem, illum laudat, quòd ab eo nobilitas non obscuraretur, sed illustraretur. Subditq; hæc, Tandémque illos ingentium virorum nepotes, illos posteros libertatis, nec terret Cæsar, nec pauet, quinimo festinatis honoribus amplificat atque auget, & maioribus suis reddit. Si quid vsquam stirpis antiquę, si quid residuæ claritatis, hoc amplexatur & refouet, & in vsum reipublicæ promit. Sunt in honore hominum, & in honore famæ magna nomina ex tenebris obliuionis indulgentia Cæsaris: cuius est vt nobiles & conseruet, & efficiat. Apud Cornelium Tacitum libr. j. laudatur Claudius Cæsar, quòd in numerum Patriciorum asciuit vetustissimum quemque ex Senatu, aut quibus clari parentes fuerant. Et apud Iustinum lib. 12. Alexander Magnus Parthis domitis, Andragoram ex nobilissimis Persarum præfectum statuit.

Ratio praecedentium.

8 ¶Et sanè optimo iure in adipiscendis patrię honoribus, qui antiquiore nobilioréq; sunt genere, cæteris sunt anteponēdi. Nēpe qui parentes, auos, maioréſq; suos publicis honoribus honestatos habuerunt, ij quasi hæreditario quodam iure (vt elegantissimè disseruit Patricius) Reip. curam accipiant, in eámq; amplificādam neruos omnes intendant, propius vero est. Namque vt ager bene admodum committitur indigenis suis, qui cæli solísque rationem per naturam optimè callent: ita ex Senatoribus orti munera publica adimplere, quasi patria auitáque disciplinā didicerunt. Eorum imperium longè faciliùs populus omnis tolerat. Nec indignum sibi videtur filium magistratum gerere, cùm meminerit maiores eius eodem munere functos extitisse.

Regis electio in Taprobane insula. Sosthenes ignobilis in regnū multis nobilibus prapositus.

9 ¶Tamen non prætermittendū quod scribit Solinus c. 66. in Taprobane insula, in Regis electione, non nobilitatem præualere, sed suffragium vniuersorum. populum enim eligere spectatū moribus, & inueteratæ clementię, & iam annis grauē. Sed & Iustinus li. 24. tradit Sosthenem ob plurima virtutis beneficia, multis nobilibus regnum Macedonię affectātibus, ignobilem ipsum fuisse præpositum. Et quidem meritò. Nam quod dictum est, nobiles esse cæteris præferendos, intelligendū est cæteris per omnia paribus, vt etiam scribit Pet. Anc. cons. 339. pro maiori. Quòd si virtus in vno effulserit, in alio nobilitas, quis dixerit præferendam virtuti nobilitatem? certè nullus, vt opinor. Imò verò omnes vbique constantissimè affirmant, illam huic esse anteponendam, de qua latè diximus suprà, c. 4. nu. 16. sed vtrunque, & seq. & dicemus infrà, nu. 17. verùm istæ. Porrò Marius apud Salustium in Iugurtha illud queritur, quòd Consularum nobilitas inter se per manus tradebat. Nemóque nouus tam clarus, neq; tam egregiis factis erat, quin is indignus illo honore, & quasi pollutus haberetur. quod nos alibi adduximus.

Nobiles ad beneficia cæteris præferēdi.

10 ¶Nec solùm in dignitatibus & officiis secularibus sunt præferendi nobiles cęteris, sed & in sacerdotiis, & vt nostri appellant, beneficiis & electionibus dignitatum spiritualiū, vt sentit gl. no. in l. societas contrahitur, & ibi Bal. Saly. & Raph. Fulgo. qui illam commendant. ff. pro so. quæ voluit, quòd ad adipiscendos canonicatus, æquiparentur nobiles, & literati viri, propterea, inquiunt, Saly. & Raph. nobilem & literatum esse præferendum literato tantùm. Et illā gl. no. Bene. Plumb. in l. generaliter. §. si quis alienum, ver. quis ergo. ff. de fideic. liber. & Bal. con. 199. in causa ista, col. vlt. lib. 3. & Io. Pla. in d. l. 1. ad fi. C. de con. in pub. hor. li. 10. & Barb. qui illam ferè vbiq; dicit esse sing. videlicet in c. postulasti, col. 2. de rescri. & in c. accedens, le 2. col. 2. vt lit. non conte: & in d. extrauag. volentes, in verbo, nobiles, & d. con. 35. post princ. lib. 2. vbi per eam dicit, quòd in nobilibus non tanta exigitur scientia sicuti in cæteris, de quo tamen alibi diximus. & d. con. 57. col. 6. versi. præterea ponderato, eod. lib. 2. & d. con. 46. antep. lib. 4. vbi dicit, quòd illa gl. videtur præferre nobiles literatis, & Card. Alex. in prælud. feud. in 2. diuis.

De eadem re.

11 ¶Sed & q̄ nobiles sint pręferēdi cæteris, in beneficiis, voluit gl. in c. vlt. in verbo nobilitati, extrà de pœnis per tex. in c. non satis, ver. itē si consideranda est. 86. di. & gl. in c. statuimus, in verbo, potiorem, & ibi Bald. de maio. & obe. Gof. in summa tit. de tem. ord. §. sed circa hospitalitatem, in fi. Arch. in c. hęc autē scripsimus, ad fi. 30. dist. & in d. c. grādi, de sup. neg. prǽl. lib. 6. Hen. Bo. in c. pc. de præb. Pano. in c. dudū, le 1. in 4. no. de elec. & in sua q. 3. inci. Sēpronius clericus, col. 4. ver. vnde etiā nobiles. Floria. in l. 3. in prin. col. j. ff. de fid. inst. Cepo. in trac. suprà sæpius alle. in 8. priuilegio nobilita

nobilitatis,& Fel.in c.cùm adeò,per illum tex.col.3.ver.nobilitas,de rescr.Stepha.Bertran.con.2. viso processu causæ,nu.40.libr.3.Ex quo fit vt si à diuersis patronis fuerunt præsentati pari vocum numero nobilis & ignobilis, cæteris paribus est præferendus nobilis,nec potest episcopus gratificari.ita enim voluit Gayg.in repe.c.vlt.col.54.vers.item attendere potes,de elect.libro 6.& Philip.de Sarra in c.cum autem.char.152.& nouissimè Cæsar Lamberti.in tract.de iure patr.in 9, artu.5.q.prin.3.partis libro secundo.

12 ¶In quam sententiam olim apud Romanos in numerum Pontificum atque Augurum(hi erant Romani sacerdotes) soli Patricij allegabantur. Verùm maximo patriciorum plebeiorúque certamine plebs obtinuit,vt ex suo etiã corpore sumerentur.In quam rem extat elegantissima oratio P.Decij apud Liuium 1.deca.libr.10.Porrò Dionysius Halicarnasseus li.1.Antiquitatum Ro. laudat Romulum,quòd non venalia sacerdotia ,nec sorte diuidenda fecit,sed cuiusq; curiæ binos creauit genere excellentes.Idẽ li.2.tradit , Numã secundum Rom.regẽ Salios sacerdotes ex Patriciis creauisse.Scribit Pausanias lib.9.Daphnophorum cognomen fuisse sacerdotis Apollinis Ismenij,quem genere insignem annuum legebant.Apud nonnullas quoque Græciæ ciuitates sacerdotij dignitas regiæ maiestati par habebatur, nec vulgares aut ignobiles homines in eã dignitatem assumebantur,vt tradit Plutarchus proble.c.113.

In eandẽ rem externorũ testimonium.

13 ¶Et bene facit quòd in dispensatione multitudinis beneficiorũ,siue ad consequendam multitudinem beneficiorum nobilitati defertur.c.de multa,& ibi Doc.de præbẽ.vbi est tex.quòd nobiles sunt maioribus beneficiis honorandi.Et hinc occasione sumpta no.Pan.in vlt.no.quòd nobiles non reprobantur ab ecclesia,quinimo honorantur in collationibus beneficiorũ, & etiã in extrauag.execrabilis.§.nos itaq;.&ibi Zenzel.in verbo,generis claritatem,& quod voluit glo.in d.c.cùm adeò & ibi Bal. Pan.& latè Feli.& Phili.Dec.de rescri. quòd ad considerandam beneficij sufficientiam,est habenda ratio nobilitatis,per d.c.de multa,sicuti etiam voluit gl.in c.cõquerente,in verbo,sufficientia,de cle.non resid.Et quod voluit Inno.in d.c.dudum,ad fi.ver.item si Papa,de elec.quòd sola nobilitas sine literatura ad hoc sufficit,videlicet ab obtinendam dispensationem pluralitatis beneficiorum.Et quod item voluit Io.And.in c.cùm in cunctis,col.j.in verbo,quibusdam,& ibi quoque Panor.in 4.not.de elect.considerandam etiam esse nobilitatem,ad dispensandum de ætate,aliàs incapaci, ad obtinenda beneficia,vt factum fuit tempore scismatis Alexandri,& Federici, vbi fuit electus Ioannes Episcopus Gratianopolitanus auunculus comitissæ Sabaudiæ,propter suam nobilitatem.

Nobiles facilius dispensantur ad beneficia.

14 ¶Tamen contra supradicta facit quod scribit Petr.Anch.con.131.ad exclusionem, circa medium per d.c.pe.de præb.vbi tex.loquens de consuetudine vel statuto, quòd non admittatur in canonicos ecclesiæ nisi nobiles,hæc fermè verba subnectit,Non generis,sed virtutum nobilitas, vitæque honestas gratum deo faciunt & idoneum seruitorem,ad cuius regimen non multos,secundum carnem nobiles & potentes,sed ignobiles & pauperes,eo quòd non est personarum acceptio apud ipsum,vbi glo.quam cæteri sequuntur, dicit solos ex apostolis nobiles fuisse Paulum, & Bartolomæum,cæteros autem ignobiles.

Contra supra dicta. Apostoli nobiles ne an ignobiles.

15 ¶Sed aut ea gl.verum non dicit,aut D.Chrysostomus,qui in eo li.quẽ Babylæ martyri nuncupatum dedicauit,scribit Paulum & Petrum apostolos generis nobilitate efferre se non potuisse. Nã alterius(ait)neque patrem scimus quis fuerit,ita obscurus & ignobilis erat.Alterius autem, Petri videlicet,notus quidẽ pater,sed eatenus Pauli patre clarior,quatenus propter filium nomen solùm cognobile fecit nobis scriptura. Quòd si quis & regionem & gentẽ inquirat , offendet alterum Cylicem,alterum ignobilis ciuitatis non ciuitatis, sed parui castelli fuisse municipem. Fuit enim à Bethzaida,qui locus est Galliæ sic dictus.Idem prope ad calcem lib. 2.de sacerdotio non obscurè declarat,in electione sacerdotij & episcopatus,non esse inspiciendum splendorem generis.Nam & Christus quidem piscatores,tabernaculorúmque texendorum artifices ad huiusmodi principatum aduocauit.Rursus lib.3.eiusdem operis apertè ostendit, non esse in episcopatus ordinem quempiam cooptandum,quòd sit claro genere natus.D.autem Hieronymus ad Principiam,in Marcellinæ epitaphio,scripsit Ioannem Euangelistam propter generis nobilitatem non tum fuisse pontifici,& Iudæorum insidias non timuisse.

De eadem re.

16 ¶Sed vt redeamus,huic c.pe.de præb.concinit quod priùs scripserat ipse Paulus j.ad Cor.j. Vide te vocationem vestram fratres,quia non multi sapientes secundũ carnẽ,non multi potẽtes,non multi nobiles:sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus,vt confundat sapiẽtes:& infirma mũdi elegit Deus,vt confundat fortia.& ignobilia mũdi & contẽptibilia elegit Deus,& ea quę non sunt, vt ea quæ sunt destrueret,vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. Quibus verbis videtur apertè ostendi, nullam esse rationem habendã nobilitatis, in rebus spiritualibus. Et similiter scribitur in c.nos.40.dist.suprà sæpius alle.nos qui præsumus, non locorũ vel generis dignitate, sed morum nobilitate innotescere debemus.Et in hanc sententiã refert gl. in c.quoniã vetus.in verbo,inuidia.24.q.j.quòd cùm diu tractarent de electione summi Pontificis,& quispiã allegaret nobilitatẽ alterius,Alter ex diuerso respõdit,Piscatori Petro fabri filio successorẽ quęrimus,non Augusto.Et dicit etiã Bal.in l.in dando.ff.de tut.& cur dat.q. sola nobilitas nõ supplet literaturã, quod & nos alibi diximus.Porrò ex D.Augu.in euangelium D.Io.tract.7.c.j.interpretante illud, Et videns Iesus Nathanaëlem venientem ad se,discas,quare Christus primùm nobiles nõ elegit.

De eadem re.

Piscatori Petro fabri filio successorem quærimus, nõ Augusto.

17 *De eadem re.* ¶Verùm ista nihil faciunt contra ea quæ suprà diximus. Neque enim dicunt, nobilitatē non esse considerandam, sed potius virtutē, mores, literaturā, vt videlicet sit anteponeuda virtus. Superiora dicunt, data paritate aliarum rerū, esse preferendū nobilem ignobili, vt etiā intelligunt Host. & Henri. in d.c. pen. de preb. & ante eos gl. in c. constitutis, le 2. in verbo, impotentiam, extrà de app. quam sequuntur ipse Host. Phi. Io. And, Pan. & alij, qui plus dicunt, esse preferendum nobilem & potennorem, aliàs tamen idoneum, alteri etiam meliùs morato & eruditiori, si ita expediat ecclesiæ, per tex. in c. officij, extrà de elect. quod & voluit Feli. in d.c. cùm adeò, col. 4. vbi tamē limitat de rescri. & è Theologis Alex. Ales in 2. parte suę summę. q. 136. membro 2. §. j. Ad quod bene facit quod in simili voluerunt Host. & alij post eum in c. 1. de cōsan. & affi. & D. Thomas quodlib. 6. ar. 9. Quin sentit idem Host. in d.c. constitutis. quòd hoc casu esset retractāda electio, tanquam minùs vtilis ecclesiæ, quando videlicet non fuit electus nobilis, cuius auxilio indigebat ecclesia, sed fuit prelatus ignobilis, aliàs idoneior. quod sequitur expresse Pan. ibi qui hoc dicit no. & etiā Phi. Deci. col. 2. in fi. licet Imo. & alij recentiores contrarium ibi teneant. De quo latè per D. Ioā. de Selua olim in hac nostra curia Consiliarium, in tract. de beneficio, in 3. parte q. 7.

Resolutio præcedentium.

18 *An valeat cōsuetudo, ut nō nisi nobiles recipiātur in canonicos.* ¶Non tamen valet ea cōsuetudo de qua loquitur tex. in d.c. pe. de preb. vt videlicet nō nisi nobiles recipiātur in canonicos, per tex. in eo ipso c. pe. vbi & hoc no. gl. Host. Pan. & alij, & Phi. Dec. in d.c. cùm adeo, col. 2. de rescrip. in Roch. Cur. in c. vlt. char. 20. versi. 6. infertur, extrà de consuet.

19 ¶Quanquam contrarium præsupponit Ro. sing. 487. heri fui interrogatus, dum dicit episcopum non posse dispensare contra huiusmodi consuetudinē, per uo. per. Inn. generaliter loquentem de omni statuto ecclesię, in quo agitur de interesse canonicorum, in c. vlt. de cle. non resi. Et illud dictum Ro. simpliciter refert & sequitur Fel. in c. super eo, le 2. col. 3. de testi. & Phil. Deci. sibi coutrarius in c. at si clerici. §. de adulteriis, col. 6. versic. & ideo dispensare, de iudi. & ipse Selua in tracta. de beneficio. vbi suprà. Eandem quoque consuetudinem valere præsupponit Io. Rayn. in d. tract. nobilit. in 7. q. princ.

20 *Pro nobilibus præsumitur.* ¶Pro nobilibus semper aliàs præsumitur, vt voluit gl. no. in c. illud. 40. di. quā sequitur Io. And. in d.c. constitutis, le 2. col. pen. de appel. & Ro. sing. 726. scis hoc iure cautū, vbi illam gl. dicit sing. & Barb. in d. l. sed & si ex stipulatu, col. 9. ff. de verb. obli. & in d. extraua. volentes, & in tract. de præstantia Card. in j. q. vlt. partis, vers. tu allega. & con. 62. illud in medium referam, col. 4. lib j. vbi per hoc dicit, quòd uon præsumitur nobilis prodere principē, & con. 3. clementissimi Dei patris, col. 13. lib. 2. & con. 35. sapienter scribitur, col. 1. eo. lib. 2. & con, 57. præclarè, col. 3. eo. lib. 2. & con. 60. illud in medium adferam, col. 7. lib. 3. & con. 46. illud adducā, col antepe. vers. & ideo lib. 4. & Ias. in l. si pecuniam. §. vlt. in fi. ff. de cond. ob cau. Io. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxor. col. 3. versi. in his enim. And. Alcia. in tract. de præsumpt. reg. j præsumpt. 48. in princ. & Gerar. à Petra sancta sing. 30. Maria Soc. Iunior con. 39. prospectis his, col. 4. nu. 26. lib. 2.

21 *Ratio præcedentium. Prouerbium. Philosophus philosophum generat.* ¶Cuius rei rationem potes colligere ex Cy. in l. prouidendum. C. de postul. cùm dicit, ꝙ qui ex genere nobili est, sola præsumptione est nobilis, per l. quòd si nolit. §. qui mancipia, vbi filij plerūque parentum virtutes & vitia imitantur. Et paulo pòst, Magis ad nobilitatem (ait) trahitur qui de genere nobili procedit. Nam philosophus, vt dicitur, philosophum generat. Hæc ille, qui hoc in effectu, vt sic cum nostris loquar, voluit: quoniam virtus nobilitati initium dederit, & (vt pleriq; existimant) ipsa uobilitas sit, vt exuberanter suprà diximus. Ideóq; etiam præsumantur liberi ex nobilibus progeniti tales esse quales fuêre eorum maiores, qui suis virtutibus nobilitatē sibi, posterisque compararunt. Reliquum est, vt & ipsi virtutibus, tum natura, tum parentum exemplo & imitatione præditi esse præsumantur. Quam etiam rationē optimè intellexit Lucas Pen. in l. mulieres, col. 3. ver. sextò ex nobilitate, in fi. C. de dig. li. 12. Matt. Affl. in const. Sicilię, incip. post mūdi, in 10. no. Sed & Plato hanc quoque rationem animaduertit, cùm scribit in j. li. Alcibiadis, qui est, de natura hominis, Consentaneum esse meliores esse naturas ex nobili genere, quàm ignobili, εἰκὸς ἀμείνους γίγνεσθαι φύσεις ἐν γενναίοις γένεσιν. Quod & discipulus ipsius Aristoteles repetit, li. Politicôn 3. c. 8. dum dicit, nobilitatem ob id in honore haberi, quia consentaneū est, ex melioribus ortos esse meliores. Est enim, inquit, generis virtus nobilitas. Et idem lib. 3. Rhetor. ad Theodecten. c. 16. Nobilitas (ait) & educatio ad faciendam fidem adhibentur. verisimile enim est probum ex probis, & bene educatum in probum virum euasisse.

22 *Maiorum exempla.* ¶Quod autem de maiorū exemplo præterea diximus, astruit etiam Pano. in c. venerabilis, col. 2. de preb. vbi dicit quòd maiorum nobilitas posteros ad virtutes suo exemplo excitat. Ideóq; Tullius in oratione pro P. Sextio, Vos (ait) adolescētes, qui nobiles estis, ad maiorum vestrorum imitationem excitabo. Et alibi in eadē oratione, Omnes, inquit, boni, semper nobilitati fauemus, & quia vtile est Reipublicę nobiles esse homines dignos maioribus suis, & quia valet apud nos clarorum hominum senex de Repub. meritorum memoria, etiam mortuorum. Et in 2. in Verrem actione, Circunstant te summæ authoritates, quę te obliuisci laudis domesticę non sinant, quę te dies noctésq; commoueant, fortissimum tibi patrem, sapientissimū auum, grauissimum socerum fuisse. Et hinc illud Andromachæ Virgilianæ interrogantis Aeneam de Ascanio filio,

Ecquid in antiquam virtutem, animósque viriles
Et pater Aeneas, & auunculus excitat Hector?

Salustius autem in proœmio belli Iugurthini, Sępe (inquit) audiui ego Quintum Maximum Publium

blium Scipionem, prætereà ciuitatis nostræ præclaros viros solitos ita dicere, eum maiorũ imagines intuerentur, vehementisimè animum sibi ad virtutẽ accendi. Et faciũt multa quæ latè col legimus in nostris legibus connubialibus. leg.7.nu.1.& multis seq.& quæ dicemus infrà.c.22.

23 ¶Ex hoc autem quod dictũ est, præsumi pro nobilibus, manat quod pulchre & eleganter scribit And.Iser.in c.j.ver.hoc intelligendum, tit qui succe.tene.ꝙ promissa nobilium pro factis habentur, per tex.in l.nemo.ff.de in integ.rest.vbi nemo videtur ea re exclusus, ad quã Prętor in integrũ se restituturũ pollicetur, & sequitur Matth.Affli.ibi, col.4.ver.maximè quia vt dicit.& Io.Lup.in rep.rub.de don.inter vir.& vxo.char.4.col.3.Ex sententia igitur And.Iser.tantũ fidei & legalitatis præsumitur in nobilibus, vt si quicquam promiserint, id peræquè sit certum ac indubitatum, ac si iam factum esset.& quod scribit Homerus Iliad.18.de Agamemnone loquens,

Promissa nobiliũ, pro factis habenda.

Α'ντίκ' ἔπειθ' ἅμα μῦθ⊕ ἔην, τετέλεστο δ' ἔργον. Id est,

Mox simulac dictum est verbum, res ipsa peracta est.

Nec locus sit ioco Martialis in Proculum lib.j.epigrammate 84.

Tu factam tibi rem statim putasti. Et iterum ad Bithynnicum lib.2.epig.26.

Iam te rem factam Bithynnice credis habere? Tanquam promissa sint parum certa: iis autem demum fidere queas, quæ iam præstita sint, atque exhibita. Scribit autem Seruius promissa deorum pro factis esse, in id referens illud Virgilij lib.12.Aeneidos,

Do quod vis. Bene inquit, præsenti vsus est tempore. Nam promisio in diis pro facto est.

24 ¶Scribit autem Bal.con.327.pridie, col.2.ver.item varietas, lib.1.quòd principibus maximè cõuenit illud verbum, Semel locutus est Deus, quod est vt illi addas Psal.61.Et illud, Quod scripsi scripsi. Nã & princeps debet habere vnum calamũ, & vnam linguam, nõ plures: quia scriptũ est, quæ processerunt de labiis meis, nõ faciam irrita. Et ideo, inquit, debet princeps esse immobilis, sicut lapis angularis, & polus in cælo. Ex hocque dicit fieri, vt priuilegium principis debeat esse perpetuum. Vnde, vt idem Bal. paulò antè dixerat, Celestinus papa qui papatui renunciauit, vt scribitur in c.1.de renun.lib.6.fuit reputatus animal irrationabile, non homo quòd quę concesserat mane vnius diei, vespere eiusdem reuocabat. Quod & idem propemodum scribit in c.j.in princ.tit.de nat.feud.vbi & id subiungit, quòd ob id licet Cardinales, scirent illum renunciasse papatui per fatuitatem, tamen quia erat vnum pecus, libenter acceptarunt eius renunciationem.

Principũ verba nũquã irrita esse debere

25 ¶Secundò ex hoc quoque proficiscitur, quòd cùm tractatur de nuptiis liberorũ furiosi, & dementis, sunt in eã rem conuocandi, qui ex eo genere nobiliores sunt, veluti iura præsumãt eos honestiùs se in ea re habituros, magísq; consulturos commodo & honori eorũ, de quorũ nuptiis tractatur, tex.est in l.tam dementis, vbi & hoc annotant Alberi.& Raph.Fulg.in fi.C.de epi.audi.Et similis tex.in l.si furiosi.C.de nup.& illos tex.in id quoq; expendit Alber. in l.j.nu.4.C.si aduer.dot.Et in d.l.si furiosi, Bal.hinc occasione sumpta no.id quod suprà diximus, præsumendũ esse pro nobilioribus, sicuti etiam no.Albe.in l.2.§.quę omnia, per illum tex.in verbo, antiqua stirpe.C.de vet.iur.enucl.& in suo dictionario, in verbo, nobilis. Et bene facit tex.in c.j.32.q.4. Ex quo no.Luc.Pen.in l.mulieres, col.6.ver.16.C.de diguit. Quòd si consanguinei puellæ dissentiant de eius nuptiis, est nobilioris arbitrium anteponendum.

Nobiliores ad tractandas nuptias liberorũ dementis conuocandi.

Dissentientibus puellæ cõsanguineis nobiliorum arbitrium præferendum.

26 ¶Hinc tertiò quòd leges sanciri debent à principibus, etiam nobilium consilio, vt apertè probat tex.in l.imperialis, ibi cæterorúmque nobiliũ, titu.de prohib.feud.ali.per Lothar. Præsertim verò Procerum & Senatorum, vt ab Imperatore sancitum est in l.humanum.C.de legi.& auth.habita, in prin.C.ne fili.pro pat.& in c.1.in prin.tit.de prohi.feud.ali.per Feder. Et quod planè ostendit Virgilius, qui de Aceste rege loquens lib.5.Aeneidos ita scribit:

Nobilium consilio leges sanciri debent.

—Gaudet regno Troianus Acestes,

Indicítque forum, & patribus dat iura vocatis.

Id est, leges sancit, iura distribuit, vocatis in id patribus, id est, Senatoribus. Ita enim Senatores vocabantur, vel ætate, vel curæ similitudine, vt & inibi annotat Seruius Salustij authoritate, & alibi quoque dicemus. Id autem sanctisimè ac prudentisimè obseruabant olim nostri reges, qui nullas ordinationes, quas vocamus, edebant sine consilio multorum principum, Præsidum, ac Consiliariorum Parlamentorum, vt ex illis videre licet.

27 ¶Hinc quartò quòd scienter voluit Oldr.con.92.rex habebat. Quòd si is cui princeps castrum custodiendum mandauit, alteri custodiã delegauit, qui castrum inimicis vel dolo, vel culpa prodidit, illum esse tum demũ excusandum, si nobili eam prouinciam cõmiserit, non etiam si ignobili, ar.l.vlt.in prin.ff.de cust.reo.& l.pe.C.eo.& l.vlt.§.hac actione.ff.nau.cau.sta. Quasi nõ sit tã verisimile nobilem proditurum, aut malè custoditurũ, quàm ignobilem. id quod etiã voluit Ioã. An.illius discipulus, qui tamen magistri nullã mentionem facit, in addi.Spe.in rub.de loca.in fi. Sequitur & commendat Barb.in l.si ex stipulatu, col.8.ff.de ver.oblig.vbi dicit dignum esse memoria, & in c.accedens, le 2.col.2.extrà vt lit.non contest.& in d.extrana.volentes, & in tract.de præstan.Card.in j.q.2.partis in 1.mẽbro, ad fi.& d.con.62.scriptum est, col.13.eod.lib.2.& con. 34. præclarè optimus, col.pe.eo.li.2.& d.con.35.post prin.eo.lib.2.& d.con.46.col.antepe.lib.4.Fran. Cur.Senior in repe.l.admonendi, col.48.ff.de iureiuran.Ias.in d.l.si pecuniã.§.vlt.in fi.ff.de con. ob cau.& Fel.in c.Petrus, col.j.& iterum col.antepe.de homici.Ant.Cors.in repe.d.c.grandi, col. 10.de suppl.negli.præla.lib.6.Petrus Gerar.sing.30.pro nobilibus, Io.Lup.in d.repe.rubr.de dona.

Excusatur qui castrũ nobili custodiendum dedit.

inter vir.& vxor.§.9.col.4.versi.ex his etiam inferri.Ego verò illum magis excusarem, si nobili, quàm si ignobili eam prouinciã demandasset:nec tamen eum omnino culpa vacare arbitrarer, nisi homini notæ fidei & probitatis,& experientiæ tantam prouinciam támq; periculosam commisisset:neque enim statim cuilibet nobili in tanta re fidendum est.

Excusatur iudex qui nobili palatium pro carcere assignauit,à quo aufugit.

28 ¶Hinc quintò quod & not.scribit Ange.in l.si à bonæ fidei,per illũ tex.ff.de rei ven. excusauisse se in sindicatu quandã potestatem,qui nobili viro quem Antiani Bononiæ ei custodiendũ tradiderãt,palatium pro carcere assignauerat,à quo ille aufugit:quasi non esset præsumendũ, quòd vir nobilis aufugeret. quod dictũ cõmendat & sequitur Barb. in omnibus ferè locis nupertimè allegatis,& prætereà in c.j.col.4.de cõmo.& in d.c.accedens.col.2.vt lit.non conte.& consi.62.illud in medium,col.4.ver.faciat elegans.lib.1.& alibi sæpe.& Fran.Cur.Senior.in d.l. admonẽdi. col.48.vbi hoc dictũ pro mirabili allegat.& ibi quoq; Ias.in repe.char.16.nu.174.& chart.seq. nu. 182.& idem Ias.in auth.iubemus,col.vlt.C.de iudi.& in d.l.si pecuniã.§.vlt.vbi hoc dicit sing.Fely.in c.cùm contingat,col.3.ver.prima conclusio,de rescri.& Catel.Cot.qui & hoc dicit sing.in memo.inci.nobilitas.Pet.Gerald.qui id sing.dicit,d.sing.30.Io.Lup.in d.rep.rubr.de donat.inter vir.& vxo.§.9.col.3.nu.14.Hipp.Marsi.in l.1.§.ad quæstionem.col.4.vers.& facit notabile verbum Angel.ff.de quæst.& Alcia.in d.j.regula præsum.48.nu.2.

Etiamq; si totam ciuitatẽ.

29 ¶ Cui consimile est & 6.quod tradit idem Ang.in l.pen.ff.quod met.cau.quòd potestas non solùm potest assignare nobili totum palatium pro carcere,sed & totam ciuitatem:& ita faciens satisfacit statuto disponenti,quòd accusatus de delicto debeat poni in carceribus.Sequitur Franc. Cur.in rep.d.l.admonendi,vbi suprà,& ibi etiam Ias.in rep.d.nu.174.ff.de iureiu.& in d.l.si pecuniam.§.vlt.in fin.ff.de condi.ob cau.vbi hoc dicit singu.& diligenter esse notandum.& Catel.in memo.carceres variantur.

An nobiles in carceribus detineri debeát. Et an adeò strictè ut ignobiles.

30 ¶Et generale est,vt nobiles non ponãtur pro delictis in carceribus,vt dicit Lucas Pen.in l.mulieres,col.5.vers.8.C.de digni.li.12.per quædam iura ibi allegata,licet contrarium teneat Archi.in c. quisquis 2.quæst.8.vbi satis probatur nobilem non adeò strictè detinendũ esse in carcere,vt aliũ. Ideo super hoc distinguit idem Lucas in l.quoties,col.3.C.eo.de dign.sicuti apud illũ videre poteris.Apud Liuium lib.3.C.Claudius queritur virũ honoratissimæ imaginis(is erat Appius Claudius)in vincula fuisse coniectũ.Ex quo & illud quoq; paulo pòst Quintius Cincinus indignanter admodum pronunciauit,Agitedum vbi hìc curiam circumsederitis,& forum infestum feceritis,& carcerem principibus impleueritis,& cætera quæ sequuntur.

De eadem re.

31 ¶Quibus cõcinit quod tradit Bal.in l.2.col.2.C.de exhib.re.dũ quæritur,inquit,an quis reus criminis sit detinendus in carcere,& quando,& qualiter.Si nondum,inquit,sit conuictus,aut cõfessus,si est vilis persona,debet mitti in carcerẽ:sin nobilis, debet honestè in palatio detineri,& ita iudex arbitrabitur,per l.j.ff.de cust.reo.Et idem propemodũ dixerat Cy.ibi,in 4.no.ex quo facilè intelliges nobilem non adeò strictè detinendũ esse in vinculis,ac ignobilem. Et in hanc sententiam Fran.Are.in l.si quis post accusationẽ,col.vlt.ff.de test.Honesta(ait)persona,ratione officij vel dignitatis,non prius debet poni in carcerem,quàm fuerit conuictus,per l.filio exhæredato.§.eius qui igitur.ff.de iniust.test.& in l.vlt.circa medium.C.de accu.

Quid si nobilis semel aufugerit.

32 ¶Sed hoc intellige,nisi is nobilis semel aufugerit à palatio,quod illi fuerat loco carceris assignatum.Nam debet posteà in vinculis & carcere detineri,nec debet cum fideiussoribus relaxari,per gl.no.quã sequuntur Bal.& Rom.qui illam dicit notatu dignam,in l.lege Cornelia,in verbo,ex vinculis.ff.de Senatusc.Syllan.Sequitur item ipse Alex.in d.l.si pecuniã.§.sed si acceperit, qui est vlt.col.2.ver.limitat tamen.ff.de cond.ob cau.vbi id declarat.& in addi.Bar.in l.j.ff.de custo.reo. vbi illam dicit sing.& Ang.Are.in tract.malef.in verbo,fama publica,col.32.in paruis,versi.4.notandum est,vbi etiam illam dicit sing.Fran.Cur.Senior in rep.d.l.admonendi,col.48.versi.quod limito.ff.de iureiur.& Bar.qui illam quoque dicit sing.in c.nullus,de præsumpt.& con.76.incip. sapienter scribitur,col.4.Ioã. Lup.qui in hoc casu nominatim loquitur,in d.rubr.de dona.inter vir.& vxor.§.9.col.vlt.ver.intellige tamen prædicta.Et bene facit quod voluit Bald.in l.nemo,in fi.per illum tex.C.de episcopali audi.

Testi nobili magis creditur,quã ignobili.

33 ¶Hinc sexto magis creditur testi nobili,quàm plebeio:& quo quisq; nobilior est,eo magis illi creditur,vt no.gl.in l.3.in verbo,plebeio,per illũ tex.ff.de testi.& gl.in §.item testium,in verbo, quis decurio.4.q.3.& Specu.tit.de teste.§.postquã,ver.porrò.Odof.in l.vlt.ff.de fid.instr.& Bar.in d.l.j. col.9.ver.vnde in dubio.C.de dig.lib.12.Lucas Pen.in d.l.mulieres,col.5.versi.9.præferendi sunt, & ver.seq.C.eo.tit.& iterum in l.2.col.5.vers.& sicut nobiliores.C.de exac.& exec.eo.li.12.& Bal. in l.testiũ,col.pe.ver.2.dico.C.de testi.vbi dicit,quòd pauci testes nobiles,multis testibus vilibus & rusticis sunt præferendi.& Alua.in c.j.§.si miles rusticus,post medium,tit.de pace ten.& Ioan. Ray.in tract.nobilitatis,in 7.q.prin.Cepo.in d.tract.de impe.milit.delig.in 3.priuilegio,& iterum in 20.priuilegio nobilitatis.Calca.con.9.in quęstione Iacobelli,col.3.ver.sed posito.& Ias.in l.maiorẽ.ff.de pac.vbi dicit ad hoc facere tex.in c.super hoc,de Renun,& Fely.in c.in nostra, col.pe. extrà de testi.Phil.Dec.con.342.in caussa partus,in j.dubio.in fin.Hip.Marsil.con.65.in nomine matris,col.6.vers.confirmatur præterea,lib.j.Aymo Crauetta, consi.6.plura videnda sunt,nu.28. Petr.Gerard.à Petra singu.11.his casibus,col.vlt.vbi & hoc dicit, quòd licet aliàs viri in testimoniis præferantur mulieribus,fallit tamen, si mulieres essent nobiles, & viri ignobiles. Et optimè

facit

facit text.in §.j.verſ.ſancimus,& quod ibi voluit gl.in verbo,dignitatis,& in verbo,militiæ, & in verbo,ignobiles.in auth.& teſtib.& quod voluit Hoſt.& poſt cũ Imo.in c.in noſtra pręſentia.de teſtib.Vt tamẽ nõ omittas quod dicit Bal.vt à nonnullis citatur,conſ.420.verba principis,col.2.lib.1.quòd teſtes quãto ſunt ſimpliciores & ruſticiores,tanto ſunt credibiliores.Sed ibi nõ dicit.

34 ¶ Sed quod diximus,magis credendũ eſſe nobilibus,quàm ignobilibus,hoc velim intelligas,niſi nobiles deponerent pro actore,ignobiles pro reo,arg.eius quod in ſimili dicit gl.in c.clerici. 81. diſt.& Panor.in c.ex literis,col.1.in pen.not.de probat.vbi illam gl.dicit ſing. & ibi etiam Philip. Dec.col.2.verſ.& iſta concluſio,& idem Panor.in c.ad noſtram,col.vlt.verſ.ad hoc vide,cod.tit. vbi eam dicit not.& in c.in noſtra,col.3.verſ.ſed eſt dubium,de teſtib. vbi dicit valde not. & in c.ex tenore,col.2.verſ.nota vnum modum,eo.tit.& in c.cum P.col.vlt.verſ.& vide,de accuſ. Et nuncupatim in ſpecie nobilium & ignobilium,voluit Carol.Rui.conſil.158.viſis,col.3.verſ. prætereà quamuis,lib.5.Sed quomodo id intelligatur,videbis apud eundem in eo.conſ.col.pe.verſ. nec ob.quod teſtes,Franc.Aret.& Philip.Dec.in d.c.ex literis,de probat. *Quid ſi nobiles pro actore, ignobiles pro reo depoſuerunt.*

35 ¶ Septimo non tãtùm in teſtimoniis & in cauſis aliorũ,ſed & cum agitur de eorũ re,magis creditur nobilibus,quàm cæteris,vt patet ex eo quod ſcribit Aluar.in d.§.ſi miles ruſticũ,ad mediũ, tit.de pace ten.& ante eũ Bal.in l.1.col.3.verſ.quid ergo eſt in codieib.C.de confeſ.Quærit enim an credendũ ſit codicibus mercatorũ tam pro ſe,quam contra ſe,de qua re multa dicit:ſed illud inter cætera,q̃ ſi mercator eſt nobilis,& quãtitas parua,credendum eſt etiã pro ſe. Nec miteris, quod dicit de mercatore nobili.Nã in multis nanonib. mercatura nihil obeſt nobilitati,vt plenè docuimus ſuprà,vbi de cõſuet.locuti ſumus,& dicemus poſteà cũ tractabimus,an mercatura nobilitati præiudicet.ſed & hoc voluit Luc.Pen.in l.mulieres,col.5.verſ.10.C.de dig.lib.12. *In vniuerſum plus creditur nobilibus.*

36 ¶ Facit & quod ſcribit Spec.tit.de furtis.§.1.verſ.ſed quid ſi nauta,dum quærit quid, & quantum credatur peregrino,de ſubtractione rerũ,quas ſe dixit poſuiſſe in naui vel diuerſorio,dicit cõſiderandam perſonã ipſius,vtrũ ſit nobilis,vel diues, an pauper & ignobilis. Huc quoq; pertinet quod no.tradit Fran.Cur.Sen.in rep.l.admonẽdi,in 65.fallen.ff.de iureiu.nullã cauſſam eſſe tam grauẽ,quin iudex poſsit deferre iuramentũ in ſupplementũ probationis, multis id ſuadentibus, in quibus reponit nobilitatẽ partis,per not.à Pan.in c.mulieri,de iureiu.& aliis quos inibi citat. *De eadem re.*

37 ¶ Sed & aliàs ſemper(& octauo)in electionibus & aliis quibuſcunq; actibus,vbi voces ſunt vndique pares,præferuntur nobilium voces cæteris.ita voluit glo.in d.§.item teſtium,4.q.3.& Bart. in d.l.1.loco nuper allegato.C.de dign.per d.l.maiorem,in prin.ibi, qui dignitate inter eos præcellit.ff.de pact.& in d.l.3.§.1.& l.ob carmen.§.vlt.& ibi not.ff.de teſtib.& ſequitur Cepol. vbi ſuprà,in 2.priuilegio nobilitatis,& Ioan.Rayn.in d.7.q.princ. *Nobilium voces in electionibus,& alias ſemper præferende.*

38 ¶ Quod etiam procedit in electionibus beneficiorum, & dignitatum eccleſiaſticarum. Ne quis putet hoc tantùm procedere in dignitatibus ſecularibus. Ita enim notabiliter voluit Innoc.in c. dudum le 1.ſuper verbo,dignitate,& ibi quoque Hoſt.& Io.And.in eod.verbo,& Panorm.in 4. not.de elect.& Cæſar Lambert.in tract.de iure patron.in 24.art.1.q.princ.2.partis,lib.1.col.3.verſ. non obſtat etiam dictum,& in 18.art.5.q.prin.3.partis lib.2. *Idq; etiã in electionibus ſacerdotiorum.*

39 ¶ Hinc nono quòd licet aliàs non credatur dicenti ſe habere mandatũ à principe,ſiue ſe dicẽti legatum principis,niſi doceat,per l.1.C.de mand.prin.& in c.cũ in iure peritus, extrà de offi.de. leg.cum ſim.Tamen nobilitas aſſerẽtis plerunque facit,vt ſibi,vel ſine alia probatione credatur, per tex.in c.nobiliſsimus.17.diſt.& not.Innoc. vt à nonnullis citatur in d.c.cum in iure peritus, poſt prin.dum citat d.c.nobiliſsimus,& Io. And.in c.ad apoſtolicæ,in verbo,proponi iura,de re iudic.lib.6.& Ang.qui ſuper hoc diſtinguit,conſ.182.mandatum principis, vbi videre poteris. & Luc.Pen.in l.mulieres,col.5.verſ.10.generaliter.C.de dign.lib.12.Io.Plat.in l.prohibitũ.C.de iure fiſ.lib.10.& Barb.in tract.de præſtan.Card.in 1.q.2.partis,col.3.verſ.3.iuriſdictio. *Nobili dicenti ſe habere mãdatũ an credatur.*

40 ¶ Hinc decimo quòd ſi tutor nobilis palàm per interpoſitam perſonam, ſe ipſo autoritatẽ præſtante rem pupilli emat,non præſumitur fraus,& valet emptio,ſecus ſi alius tutor idipſum faceret.tunc enim fraus præſumeretur,nec valet emptio,per tex.in l.pupillus.§. ſed & ſi per interpoſitam perſonam,verſ.ſanè ſi quidam emit.ff.de autho.tut.quam ſic intelligit Cepol.in d.tract.de imper.milit.delig.in materia nobilitatis,in 17.priuile.& Io.Lup.in repet.rub. de don.inter virum & vxo.char.4.Quod eſt ſingulariſsimum ſi verum eſt. *De tutore nobili emente rẽ pupilli.*

41 ¶ Hinc vndecimo adeò præſumitur pro nobilibus & eorũ prudentia,vt nobilitas ętatẽ ſuppleat, vt dicit And.Bar.in conſtit.Siciliæ,incip.minoribus,& ibi poſt eum Matth.Affl.col.4.verſ.tertio quærit.Nam nobiles,vt ipſi dicũt,frequenter in curia verſantur,iuxta l.omniũ,in prin. C.de teſt. & alibi poſtea dicemus.Ideo cæteris prudẽtiores,atque exercitatiores eſſe præſumuntur,arg.no. in l.1.C.qui & aduer.quos. Et propterea etiã princeps dicitur habere peritiã totius iuris ſuis ſcriniis reconditã,vt dicitur in d.l.omnium,& in c.1.de conſtit.lib.6. Nempe propter nobiles & ſapientes,qui eum quotidie comitantur,vt dicitur in d.l.omniũ.Ex quo fit,vt malitia in iſtis ætatẽ ſuppleat,iuxta c.tuæ.de deſpõ.impub.Sicut etiã in ſimili videmus,quòd Doctori minori non cõpetit reſtitutio,vt voluit gl.in l.profeſſo.C.de munc.patri.lib.10.& alibi latè diximus.Et hac, inquit,ratione fit,vt in cõſtitutionib.Siciliæ,inter nobiles maior reputetur,qui 18.annũ attigerit, nõ ſecus ac maior 25.annis.Quin & maior 14.annis poteſt contrahere,& litigare ſine curatore: ſi tamen læditur, competit in integrum reſtitutio. Sed & ex multis Galliæ conſuetudinibus is *Nobilitas ætatem ſupplet.* *Ex multis cõſuetudinibus maiores reputãtur minores 25.annis.*

maior inter nobiles censetur, qui 20. aut 21. annum attigerit. Sed & hinc quoque illud manauit, vt in concordatis Papæ & Regis, cùm quinquennium requiratur in baccalaureis iuris Canonici, vel ciuilis, tamen in nobilibus sufficit triennium. Licet alias rationes huius rei afferat amicus noster Petrus Rebuffus in tract. nominationum, q. 12. in prioc. vti videre poteris.

An talis cõsuetudo ualeat.

42 ¶ Quæ quidem consuetudo, vt id obiter dicam, valet. Potest enim consuetudo & statutum minorem 25. annis, facere maiorem, vt dicit Bal. cons. 103. quæritur vtrum domina, lib. 4. vbi ad hoc allegat gl. in l. 2. ff. de eo quod cer. lo. & Pet. Anc. in repet. c. 1. in 14. q. princ. vers. vltimo hic refero quæstionem, de constit. refereos Salyc. & alios, & idem quoque voluit Mari. consil. 22. visis actis, col. 7. vers. sed hic aduertendum. Super quo tamen illud notandum est, quod eleganter cõsuluit Paul. Cast. cons. 106. incipiendo à secundo, quod licet statutum velit maiorem 20. annis censeri, non tamen intelligetur, quantum ad alienationem bonorũ, per tex. quem dicit expressum in l. 2. vers. ita autem, & in l. eos. C. de his qui veni. æta. impe. & sequitur Soci. cons. 130. visa conongentia facti, col. 3. lib. 1. quod & repetitum est cons. 235. lib. 2. & Franc. Curt. Senior cõs. 44. super contingentia facti, col. 10. vers. minor iurando.

Maior factus à cõsuetudine ante 25. an. nõ intelligitur quo ad alienationem.

Nobiles legationibus obeundis præferendi.

43 ¶ Hinc duodecimo illud manare potest, quod obeundis legationibus sunt nobiles cæteris præferendi, vt dicit Luc. Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. 6. circa legationes. C. de digo. lib. 12. & in rub. C. de legat. lib. 10. col. 5. vers. 11. eligendus est, & priore loco citat l. pen. ff. de legat. quæ ad hoc parum facit. Verùm est bonus tex. in l. sciendum. §. ordine, in verbo, de primatibus viris. ff. eod. quem & ad hoc not. idem Luc. in l. 2. col. pen. vers. & sicut nobiliores. C. de exac. & exec. lib. 12. Sed & ad hoc citat idem Luc. in d. rub. de legatio. illud Salustij in Iugurth. bello, Legantur in Africam maiores natu nobiles amplis honoribus vsi, in queis Aemilius Scaurus, &c. Et bene etiam facit tex. in c. ad apostolicæ, post prioc. ibi, speciales nuncios & magnæ authoritatis viros duximus destinandos, de re iud. lib. 6. & ibi Dom. post princ. Nota, inquit, quales debent esse viri, qui destinantur pro ambasiatoribus, vt, scilicet sint magnæ autoritatis.

44 ¶ Quibus etiam concinit illud Cæsaris lib. Commentar. 1. vbi de eius aduentu Heluetij certiores facti sunt, legatos ad eum mittunt nobilissimos ciuitatis. Illúdque Virg. lib. 11. Aeneid.

Centum oratores prima de gente Latinos
Ire placet.

Vbi Seruius, Et ex numero, ait, & ex nobilitate legatorum intelligitur negotij magnitudo. Illud itẽ Liuij 1. decad. lib. 2. Quibus cùm responsum esset, missurum ad regem senatum legatos, missi confestim honoratissimus quisque ex patribus. Et illud Iustini libro 13. Legatos ad mitigandum eorum animos duos ex proceribus mittunt. Et illud Honorij imperatoris apud Claudianum in lib. de nuptiis eiusdem Honorij & matre,

Oratum misi proceres, quia proxima nobis
Iura tenent.

Scribitur Num. 22. Quòd cũ Balach rex Moab misisset quosdã ad Balaam, qui illũ adducerẽt maledictũrũ filiis Israel. Quibus ille obtẽperare à Deo monitus noluit. Misit itẽ nobiliores quàm ante miserat. Apud Probum Aemiliũ Themistocles, cuius ille vitam describit, apud Lacedæmonios dicebat, æquũ esse illos bonos viros nobilésque legatos mittere, quibus fides adhiberetur, qui rem de qua agebant tractarent. Et apud Agathium lib. 3. historiarum peregrin. Lazi ad Iustinianum imperatorem ex gente sua primores quosdam, & nobiliores legatos miserunt.

Ad idem.

45 ¶ Quanquam & præter hanc rationem, quòd videlicet præsumitur nobilis fidelius & prudẽtius legationẽ cæteris obire, alia quoque ratio reddi potest. Ne videlicet contemnatur legatio, séque cõtemni putet is, ad quem mittitur, nisi legati dignitas, & eius à quo mittitur, & eius quoque ad quem destinatur, dignitati respõdeat. Ex quo illud Annibalis Scipionẽ alloquẽtis apud Liuium lib. 2. belli Punici decimo, Vestri quoque, vt audio, patres nonnihil etiam ob hoc, quia parum dignitatis in legatione erat, negauerũt pacem, Annibal peto pacem, &c. Et paulò pòst, Legati Carthaginenses vocati, quorum ætatibus dignitatibúsque cõspectis (nam longè primi ciuitatis erãt) tum pro se quisque dicere, &c. Et quod apud Homerũ lib. 9. Iliad. Phœnix monet Achillem, ne conditionem Agamemnonis, ab Vlyxe & Diomede in eam rem legatis, oblatam renuat, præsertim ob huiusmodi legatos, ex omni cœtu Græcorum nobilissimos. Et facit quod scribitur in epistola, Inter claras, ante fi. in vers. præterea serenissime. C. de sum. trin.

Ad nobilis domũ ueniẽdum cum quid cum eo agẽdũ est. Nobilis cẽsetur egregia persona.

46 ¶ AD NOBILIS domum accedendum est, non ipse cogendus domũ relinquere, ad aliósque venire, per tex. loquentẽ in redditione rationis, quę fit nobili in l. pe. §. vlt. iuncta gl. ff. de cond. & demon. Et ita quoque simpliciter voluit Bal. in l. mutus. §. is qui curatorẽ, post prin. ff. de procur. cùm dicit, Vnde iudex mittet ad domũ adultæ, vel adulti, quia fortè est persona nobilis & egregia, & in c. si qui testium, colum. 1. extrà de testib. vbi dicit esse mittẽdum ad nobilem tanquam ad egregiam personam, & Cepol. in d. tract. in 25. priuil. nobilit. & iterum in 33. priuil.

Etiã si sit pauper sit.

47 ¶ Quod etiam procedit in nobili paupere, sicut voluit gl. in d. c. si qui testium, de testib. quæ dicit, quòd iudex debet mittere ad examinandum testem nobilem pauperem, non autem cum cogendum venire ad iudicem, quem sequuntur Host. Panor. Fel. & Rom. sing. 172. item quæro an illa lex, vbi dicit per eam, quòd l. ad egregias. ff. de iureiur. habet locum in nobili paupere. & Luc. Pen. in d. l. mulieres, col. 5. ver. 10. C. de dig. & Cepol. vbi suprà, in 32. priuil. & seq. & Fel. qui sequitur Rom. vbi suprà in d. c. si qui testiũm, super gl. vlt.

48 ¶ Sed circa hoc est notandũ, quod gl. in d. c. si qui testium, quíque eam sequũtur, ita de ea re loquuntur

quuntur,vt videantur sentire,id quod dicunt procedere in nobili paupere tantùm,cui videlicet esset dedecori in publico apparere,quive verecundaretur, vt dicit glo.venire,& sese conspectui hominum exhibere,ob inopiam & habitum fortè non satis honestum:id quod dicit Panorm. ibi facere, vt excusentur nobiles pauperes à muneribus publicis nobilium hominum, quæ palàm sunt explicanda.Nam & apud Euripidem in Helena Menelaum pudet sese palàm exhibere, propter suam squalidam & pannosam siue laceram vestem, *Nobili dedecus in publico apparere cum squalidis vestibus.*

—ὄχλον γὰρ ἐσελθεῖν ᾐσχυνόμην,
οὐδ' ἱστορῆσαι τὰς ἐμὰς δυσχλαινίας,
κρύπτων ὑπ' αἰδοῦς τὰς τύχας.

Et vide quæ dicam infrà eod.c.nu.180.nobiles & eorum vxores.

49 ¶ Cæterùm ad illam gl.ita intellectã bene facit alia gl.in l.multi.ff.de testib.inuitos testimonium dicere non cogi,qui sine dedecore apparere non possunt,per tex.optimum in l.in eadem,in fi. ff.ex quib.caus. maio.vbi non solùm ij in vinculis esse dicuntur, qui ita alligati sunt vt vi detineantur : sed & qui sine dedecore in publico apparere non possunt,vt eis tanquam absentibus subueniri ex eo edicto debeat.Et bene etiam facit quod per d.l.dicit gl.in §.hinc nobis,in verbo,necessitas,in auth.de hær.& fal.& Bar.in l.pecuniæ,ante fi.ff.de ali.& ciba.legat.& in l.si fideiussor,in fi.ff.de fideius.Tamen Ias.in d.l.ad egregias, in hoc reprehendit gl.in d. l. ad egregias, quoniam priuilegium illius legis non competit ob paupertatem, vel verecundiam, sed propter dignitatẽ personarum,vt constat,licet nihil aliud dicat Ias.ex verbo,egregias,in d.l.posito,quod ad paupertatem aut verecundiam trahi non potest. *In vinculis sunt qui in publico sine dedecore apparere non possunt.*

50 ¶ Sed hîc quæstionis est,an ad nobilẽ,aut alios huiuscemodi mittẽdum sit expẽsis eorũ, aut aduersariorũ,vide spec.tit.de iura.cal.§.restat,ad fi.& ibi Io.And.& Bal.in addi.& Guil.Suz.in l.2.C. eo.tit.& Io.Corser.& D.Aufrer.in addi.illius,in deci.Tolo.deci.100.itẽ fuit quęsitũ si positiones, & iterũ dec.274.itẽ fuit petitũ per actorẽ.Et quod in simili tractatu per Cy.in l.generaliter,in q. 4.eadẽmq; vlt.& ibi etiam Bal.& Sal.in §.his de pręsentibus.C.de iureiur.Bar.in l.2.§.defendi,ad fi.ff.quib.ex caus.in pos.ea.& Dom.in c.præsentium,col.5.vers.sed quis soluet,de testib.lib.6. *Cuius expensis mittendum est ad nobilẽ.*

51 ¶ NOBILES ignobilibus sunt præferẽdi in sessionibus,salutionibus,& aliis id genus pręferentiis,vt ita cum nostris loquar,sicuti not.Zenz.in extrauag.execrabilis,vers.nos itaque,in verbo, generis claritatẽ,per l.2.& 3.C.de offi.diuer.iud.& l.j.C.de offi.ciuil.iud.& l.3.§.sedendi,vbi etiam glo.in verbo,sedendi.C.vbi Senat.vel claris.Ad quam sententiam pertinet,quod antiquitus non idem locus in scenis & theatris constitutus erat Nobilibus & Plebeis, vt videre licet ex Tullio, in 2.Philip.Valerio Max.lib.2.c.1.vbi de more ludorũ,& Sueton.in Augusto,c.44. Nec quidem immeritò,cùm scribat Aristot.lib.Politicôn 3.c.8. nobiles & ingenuos sibi rationabiliter honorem arrogare.Et paulò post nobilitatem apud omnes in honore haberi. *Nobiles in sessionibus,& id genus cæteris præferendi.*

52 ¶ Et bene facit etiam tex.in l.1.& 2.C.vt dig.ord.ser.li.12.vbi Io.Plat.in d.l.1.in fi. citat versum illum vulgarem magis quàm elegãtem,Tali sede sede,ne dicã,surge recede.& allegat c.sicut neophitus.48.dist.facitque etiam tex.in l.ex agentibus. C.de prin.agen.in reb.lib.12.& in c.1.& in c. statuimus,de maio.& obed.in quo postremo loco gl.dicit,quòd secundum dignitatẽ honorandus est quisque in sede.Ad quod etiam allegat c.cum olim,de consuet.vbi est iam bona glo. & alia quoque iura quæ ibi in promptu sunt omnibus. Inter alios autẽ allegat c.episcopos,17.dist. vbi hinc occasione sumpta not.Dom.quod ad hunc locum propius attinet,canonicũ nobilem præcedere canonicũ ignobilem,etiam prius receptum.ad quod & alia multa adducit,& sequitur Barb.cons.57.præclare scribitur.in fi.lib.2.& Feli.in c.clerici,col.2.extrà de iud. vbi etiam alia similia affert.Sed tu de hoc tamen vide quæ dicam infrà hoc eod.c.nu.173.instrumenta communia;& iterum nu.huius,c.postremo,verùm non adeò. & in 2.parte huius operis, quæ est de iure primigeniorum,in præfatione,nu.incip.sed hoc ita intelligitur. *In idem.* *Nobilitas antiquitati præfertur.*

53 ¶ Et facit item quod voluit gl.in §.aliam,per illum tex.in verbo,altiori loco, Instit.de bon. pos. quòd digniores debent sedere altiori loco,ad quod etiam allegat l.j.§.pen.ff.de aqua plu.arc.& l. potiores.C.de offi.recto.prouin.& l.vlt.C.de tyron.lib.12.Sed & illam gl.sequuntur Io.Faber,& Ang.Aret.ibi.& Bal.in l.obseruare.§.antequam.ff.de offic.Procons.& cons.387.Archidiaconus, in princ.lib.1.vbi illam dicit not.Ang.& Imo.in l.qui soluendo,la 2.ff.de hær.instit. *In idem.*

54 ¶ Et huc quoque spectat quod voluit Innoc.in c.dudum,le j.in verbo,dignitate,iuncto text. de elec.quod alter alterum ob nobilitatem antecedit.Est enim ibi tex.in hęc verba,qui alios dignitate præcedebat,& vt interpretatur ipse Inno.& post eum Io.An. & Panor.erat cæteris nobilior. Ex quibus Panor.allegat gl.in c.lex est,dist.2.quæ dicit maiores natu vocari nobilitate,dignitate,scientia,ætate.Faciunt & quæ scribit Bal.d.cons.387.col.2.lib.3.Panor.cõsil.21.viso dubio,lib.1. vbi etiam tenet non valere consuetudinem contrariam,& latè recẽtiores in rub. extra de maio. & obed.& Io.Plat.in l.j.in fi.C.de comit.& archia.lib.12.& Card.Alex.in c.episcopos,col.2. dist. 17.vbi dicit,quòd si qui habent eandem dignitatem ab eodem,præfertur nobilior.

55 ¶ Sed in hoc tamen attendenda est consuetudo,per tex.in d.c.cũ olim,extrà de consue.vbi Bal. in 1.not.quòd consuetudo assignat loca sedendi & standi,quæ non debet inuerti,aut,vt ipse loquitur,posterari,quod & voluit idem Bal.in d.l.obseruare.§.antequã.ff.de offi.Procõs.Ang.cõsi. in.ordo cõsuetudinis,in prin.Et bene ad hoc facit quod voluit Inno.& cæteri,in c.1.de maio. & obed. *In his tamẽ cõsuetudo sequẽda est.*

obed.Imo.& recentiores in d.c.statuimus,eo.tit.Bal.in l.decernimus.C.de sacrosf.eccl.Dom.in c. episcopos,in fin.17.dist. Sed & optimè facit tex.in l.non tantùm,vbi longa consuetudo in ea re obseruata respiciēda erit.ff.de decur.vbi & Bar.not.quòd in honoribus decernēdis inspicienda est cōsuetudo.Vt tamen interim nō omittas,vt quod de priore loco suprà diximus,intelligi debeat,cùm prior locus est honoratior.Nam si postremus aut medius honoratior est ex more gētis,is nobilioribus constituendus est,vt in simili dicemus infrà in 10.priuilegio senectutis.

56 *An nobilis possit agere ut ignobilis sibi cedat.* ¶ Sed illud queritur,an hoc casu possit nobilis agere,vt sibi inferior cedat in huiusmodi sessionibus,& aliis huiuscemodi.Io.Fab.quē sequitur Ang.Are.in d.§.aliam.Inst.de bo.pos.dicit,quòd non potest agere actione iniuriarū si inferior non cedat,per tex.in l.iniuriarū actio.§.si quis de honoribus.ff.de iniur. Potest tamen implorare officiū iudicis, vt cedere cogatur,quod postremum refert & sequitur,dicitque bene notandum Io.Ray.in tract.nobilitatis, in 8.q.prin.in prin.

57 *De eadem re.* ¶ Sed & Bal.in c.licet causam,col.3.vers.ibi honore,extrà de probat.dicit esse expeditum, quod pro honore competit officium iudicis,per elegāter not.in l.si duo patroni,in prin.ff.de iureiur. Sed & etiam illic videlicet in d.c.licet,in verbo,honoris,dicit esse casum, qui alibi nō reperitur, quod etiam propter honorem competit iudicium possessorium:dum tamē si is honor, qui habet aliquam vtilitatem,vel exhibitionē operarum, siue etiam obedientiā,vt in l.si non sortem.§. libertus.ff.de cōd.indeb.& l.honori.ff.de obseq.à liber.præstan.& l.ciuitatibus.ff.de leg.j. & l.falsa.§.1.ff.de cond.& demon.& in c.t.tit.quib.mod.feud.amit. & ponit etiam exemplum,videlicet quod subditi vadant obuiam episcopo processionaliter,vel cum palmis oliuarum,& ipsum recipiant honorificè in cucenus,vt ipse loquitur,& similibus,secundum consuetudinem loci. Secus,inquit,de honore qui debetur virtuti:nec consistit in iure,sed in moribus.Ideo pro eo non competit aliqua actio nec petitoria,nec possessoria,& illum sequitur Fel.in d.c.licet,in princ. & ibi quoque Dec.col.j.vers.secundo dicitur de honore,& Card.Alex.qui hoc dicit not.in procemio feud.char.pen.vers.quinto principaliter quæro,vbi tamen ita videtur intelligere Bal.vt pro honore,qui debetur virtuti,competat tantùm officium iudicis. Pro alio etiam iudicium possessorium,quod tamen Bald.non intelligit.

58 *De eadem re.* ¶ Quin & idem Bald.in d.l.obseruare.§.antequam.ff.de offic.Proconsf.postquam allegauit illam glo.in d.§.aliam,subiungit,quod qui vult ordinem turbare,tenetur actione iniuriarum,& potest ei de facto resisti & armata manu : quia non tenetur pati iniuriam & contemptum proprij honoris,arg.l.j.ff.de postul.simpliciter refert Ias.in d.l.non sortem.§.libertus,in 8.col.ff.de cond.indeb.Philip.autem Fran.in c.significante,col.j.in fi.extra de appel.simpliciter dicit pro honorantiis dari interdictum vti possidetis.

59 *Qui nobilior est in liga cōuocare alios potest.* ¶ SVPERIORIBVS nequaquam dissimile est quod voluit Bal.in c.j.vers.ego.tit.de pace constant.quod qui nobilior est in liga,vt loquitur,is intelligitur esse superior ad cōuocādum alios. arg.eius quod dicit Innoc.in c.j.de maio.& obed.quod vbi abest is,qui præest collegio,dignior gerit vires ipsius,vt possit cæteros cōgregare.sequuntur Io.And.Panor.& alij ibi, & Bar.in l.j.ff. de albo scrib.& alibi Alex.in addit.qui & illud dictum Bal.de nobiliore sequitur.& ipse Bald.in rub.C.pro socio,col.j.& Cepo.in d.tract.de impe.mil. delig.in materia nobil.in 46.eodémq; penul.pri.nobili. *Indorū mos in eam rem.* Hæcque non minimum confirmat quod tradit Diodorus Siculus lib.3.apud Indos publicis consiliis præesse solitos,qui nobilitate essent maximè insignes.

60 *Ignobilis nobilem prouocare non potest ad duellum.* ¶ NOBILEM ad pugnam nō potest ignobilis prouocare,vt voluit Bal.in c.j.§.si rusticus,& ibi quoq; Alua.& Car.in vers.similes aduersus,tit.de pace ten.vbi ipsi Alua.& Card.reddunt rationem,quoniam pugna debet fieri inter æquales,vt not.gl.in vers.præced.eo.tit. & hoc quoq; voluit Io.Ray.in tract.nobilitatis,in 8.q.prin.& Cepol.in d.tract.de impe.mil.delig.in 19.priuil.nobil.& Calca.cons.8.in causa pendente,col.8.Ac nec ignobilis alterum ignobilem superioris gradus,vt tradit Matth.Affl.in d.c.si rusticus,in fi.arg.l.in arenam.C.de inoff.testam.

61 *Duellum an sit licitum.* ¶ Ex quo posset videri ex illorū sentētia nobilem alium nobilem posse ad duellum prouocare tanquā rem licitā & minimè fallacem.Nam vt dicit ipse Bal.in d.c.1.col.2.in verbo,per duellum, tit.de pace ten.Putant nobiles Deum esse auxiliatorem iustorum : hincque suam innocentiam duello purgare volūt.Tamen,vt ille subdit,Lōbarda dicit multos sub iusto clypeo perire.Cuius quidem l.Lōbardæ locus est,quem ille non designat in l.recolimus,tit.qualit.quis se defendat.& eā quoq; citat gl.in l.qua actione.§.si quis in colluctatione.ff.ad leg.Aquil.& in d.c.j.§.si quis hominem,& ibi etiam Bal.tit.de pace ten.& idem Bal.in l.ex hoc iure, col.3.vers. octauo quæritur. ff.de iust.& iure.Et in rub.de dedi.liber.tol.& cōs.515.quidam fuit,lib.5.& ante eum Cyn.in auth. generaliter.C.de episc.& cler.& de hoc est optimus tex.in c.2.de purg.canon.

62 *De eadem re.* ¶ Tamen si quis cupiat scire,an huiusmodi duella sint licita,& quomodo,& alia quæ ad eādem rem pertinent (neq; enim hic immorari tēpestiuum est,neque libet)legat gl.in d.§.si quis in colluctatione,in verbo,nisi domino cōmittente,& ibi.Alb.Bal.& Floria.à S.Pet.& gl.in c.j.in principio,in verbo,per duellum:& ibi An.Iser.Bal.latè Marti.Laud.Iac.Aluar.Marti.Laud.tit.de pace ten.Can.& inter alios latè Io.Ana.in c.j.de cler.pugn.in duel.Bal.in l.vlt.in fi.C.de probat.Ang. cons.374.themate.Bar.cons.62.illud in medium,col.7.lib.j.Parid.Put.in tract.de re milit.lib.j.tit. quid sit duellum.Latè Ias.cons.144.facti contingentia,in 2.dubio,lib.item 2.Aleiat.in libel.quem doctè & eleganter scripsit de ea re,cui titulum fecit,de Monomachia, & in consil.in id quoque

priuatum

priuatim edito,quod nouissimè simul cum eo libello impressum est, & Catel. Cot. in memor. incip.Perduellionis reus.

63 ¶ NOBILIS ab alio impetitus,& si potest fugere sine periculo,non tamen tenetur fugere,cùm id sine dedecore nō possit facere,vt voluit Cy.in l.si ex plagiis.§.tabernarius, & iterū in l.scientiā.§.qui cū aliter,& ibi etiā Flor.ff.ad leg.Aquil.in suis addit.& rursus idem Cy.in l.filius,etiam in addi.& ibi quoq; Bald.per illū tex.ff.de cond.instit.& Bar.in l.vt vim,in fi.ff.de iust.& iur.Bal. in c.1.col.5.vers.dicunt quidam,quòd pro defensione honoris,tit.de pace ten.& idē Bal.cōsi.312. visis actis,col.2.vers.tertio est prætermittendum, lib.4.vbi pulchrè admodum loquitur Floria.in l.quemadmodum.§.si nauis alterā.ff.ad leg.Aquil.& Io.Ana.in c.porrò,col.pen.vers.refert,extrà de cler.pu.Ang.Are.in §.ius gētiū,Instit.de iure nat.gen.& ciuil.& in tract. malefi.in verbo,& dictus Titius se defendendo,in 2.char.col.1.in fi.& iterum in 3.char.col.3.vers.ex his infert,vbi ad hoc multa allegat & Hippol.Marsil.in practica causarum criminalium,§.quoniam,nu.8. *Nobilis impetitus, fugere non tenetur.*

64 ¶ Et inter cæteros est optimus tex.suprà ad aliud propositum allegatus in l.in eadem.ff.ex quib. cau.ma.vbi dicitur non posse fieri,quod sine dedecore fieri non potest.Ex quo & ipse Bal.not. quòd insultatus non tenetur fugere, quando sine dedecore fugere non posset quasi sentiat hoc procedere in omnibus,quibus sine dedecore fugere non licet,nedum in nobilibus,sicuti & per illam legem voluit Cyn.in l.1.col.pen.vers.adhuc quæro,& ibi quoque Bal.in repetit.col.4. vers. sed pone quidam fecit insultum,le 2.C.vnde vi,vbi tamen illud videtur intelligere,quando magnum illic versaretur dedecus,secus si parui tantùm honoris fieret detrimentū, per l.iniuriarum actio.§.si quis de honoribus.ff.de iniur.& Zenz.in clem.j.de homic. *De eadem re. Quid in aliis.*

65 ¶ Sed & sunt multi,qui tenent,fugere semper esse ignominiosum,& præterea sæpissimè periculosum,& propterea neminem,siue sit nobilis,siue ignobilis,teneri fugere. Bald.in d.l.vt vim.col. pen.ff.de iust.& iu.Ang.& Sal.in d.l.j.C.vnde vi.Ang.in l.2.& iterum in l.si quis cum telo. C.de sicar.Ang.& Imo.in l.vlt.ff.de cond.instit.Ant.in c.olim.col.pen.de resti.spol.Per.Anc.& Imo.in clem.j.de homic.Flor.in l.sciētiam.§.qui cum.ff.ad leg.Aquil.Io.And.Panor.& Feli.qui hanc dicit esse communem opinionem in c.suscepimus,de homic.Pan.in c.significasti,le 2.eo.tit.Alex. qui hanc quoque dicit esse communem,cons.109.visis & vt oportet,col.3.vers.quinimo secundum,lib.1.&cons.119.viso processu inquisitionis,col.vlt.lib.7. *De eadem re.*

66 ¶ Licet alij permulti contrarium teneant:quorum exactam nomenclaturam huc adscribere non statuimus,nempe quòd non factu facilius est,quàm Sibyllæ,quod dicitur,folia cumulare. *De eadem re.*

Dum turbata volant rapidis ludibria ventis.

At si ex illis multos scire desideras,vide recentiores,in d.l.vt vim,præsertim Ias.& Claud.Seysel. in sua repet.D.Iac.Boulanc olim huius Curiæ Consiliarium laudatissimum,in repet.§.famosos, ex l.capitalium.ff.de pœnis.

67 ¶ NOBILES possunt arma deferre,non ea intelligo,quæ insignia docti vocant,de quibus iam suprà diximus in c.6.sed ea de quibus leges intelligunt.Ita voluit Luc.Pen.in l.j.col.j.C.vt armo. vsus.li.11.& Io.Ray.in d.tract.nobil.in 7.q.prin.in 3.effectu nobilitatis,per tex.in d.§.si quis rusticus,& §.mercator,tit.de pace ten. in quibus locis prohibetur ignobilibus & rusticis arma deferre:nisi certo casu,certóque modo : quasi videatur ex hoc permisso nobilibus passim deferre. & D.Rebuf.in Concord.tit.de collat.§.cum verò,in verbo,nobilitatis,col.3.vers.item arma. *Nobiles possunt arma deferre.*

68 ¶ Nam vt dicit Bonus Curtil.qui & hoc voluit nulla Rayn.mentione facta in tract. nobilitatis, in 5.parte,in 39.priuileg.Ex quo rusticis solùm armorum delationem vetat Imperator, id nobilibus tacitè permittere videtur,arg.not.in c.nónne,de præsumpt.& in l.cùm Prætor. ff.de iudic. cum sim.Et omnia,inquit,censentur permissa,quæ non reperiuntur prohibita.l.necnon.§.quod eis.ff.ex quib.cau.mai.& l.quæcunque.§.qui à pupillo,cùm ibi not.ff.de publ.cū sim.Et hoc quidem ex eo confirmari potest,quod cùm doctor gaudeat priuilegio nobilium, Bar.in l.medicos. C.de profes.& med.lib.10,Non potest ipse doctor prohiberi delatione armorum.Idem Bar.in l. magistros,eo.tit.& lib.& vtrunque sequitur Fel.in rub.extrà de mag.col.2. *Ad idem.*

69 ¶ Qua in re subit mentē illud Horatium,Quandoque bonus dormitat Homerus,nempe quod Ray.& Curtil.viri alioquin docti in manifesto hic errore versantur : cùm regulariter omnibus sit interdictū arma portare inscio principe,per d.l.j.C.vt armo.vsus,lib.12.vbi tex.loquitur per dictionem vniuersalem negatiuam,nulli,eique adiicit aduerbium præcisum,& vniuersale,prorsus quod idem significat,quod omnino.Quinetiam habemus tex.hoc quoq; nobilibus prohibentem,nisi dum peregrè proficiscūtur,in l.vlt.iuncta gl.in verbo,cingulo.C.de præpo.sac.cub. lib. 12.vbi & ita quoque illum tex.intelligunt secundum vnam lec.Luc.Pen.& Io.Plat.qui dicit post glo.speciale ibi esse in eo casu quando peregrè proficiscuntur : regulariter contra,per d.l.j.vt armo.vsus.& in auth.de armis,per totum.Et illum quoque tex.in d.l.vlt.ad hoc no.Aud.Iser.in d. §.si quis rusticus,de pace ten.& in constitutione Siciliæ,intentionis,col.3.in verbo,anteriore, & ibi quoque Matth.Afflic.tum col.2.vers.7.casus,tum col.vlt.in gl.in verbo,curialibus, & Bart.in tract.de præstantia Car.in vlt.q.2.partis,col.6.vers.sed quid de officialibus. *Arma omnibus interdicta. Etiam nobilibus, nisi dum peregrè proficiscuntur.*

70 ¶ Neque tex.in d.§.si quis rusticus,& d.§.mercator,potest videri id cōcedere nobilibus, nisi per argumētum à contrario sensu,aut alias tacitè.Cùm tamen per huiusmodi argumentū, aut alios tacitos intellectus non debeat induci correctio legum , vt de argumento à contrario sensu , est tex. *Arg. à cōtrario sensu non inducit correctionem legū.*

tex.in l.2.C.de cond.inser.quam ita summat Bal.argumentũ à contrario sensu non sumitur,vbi resultat prauus intellectus contra legem.& tex.in c.cum virum,de regular.& in c.à nobis,de 2.de sent.excom.& voluit gl.in c.significasti,circa medium magnæ gl.de for.comp. cũ multis cõcor. quę alibi afferam.De alio tacito intellectu,est gl.in c.cupientes.§.quod si per 20.in verbo,petere, & iterum in verbo,priuatos,de elect.lib.6.quam pro sing.sequitur Bar.in l.eadem.§.Cato,col.35. ff.de verb.oblig.cum multis etiam concord.quas & alibi adducam.

71 ¶ Ideóque Aluar.in d.§.si quis rusticus,& ibi post eum Car.Alex.vterq;.col.1.& Matth.Affl.col.1. in 2.not.dicit id quod illic dicitur de rustico,extendendum etiam ad alios non rusticos,cũ indistinctè nullus prorsus posit arma portare,per d.l.1.C.vt armo.vsus.Sed ideò de rusticis illic specialiter mentionẽ fieri,quia ipsi hoc magis frequẽtare solebãt,arg.l.nã ad ea.ff.de legib.& sequitur Bar.in repet.l.cum acutissimi,col.22.vers.& pro istis,C.de fideicom.& in repet.c.Raynaldus, col.97.vers.tertio moueor,de testam.& cons.6.scriptũ est præclarè,col.7.lib.1.& cons.42.illud in medium afferã,col.2.eo.lib.1.& cons.23.sapientissimus dixit,col.6.lib.2.& cons.30.sacro scriptum est Euangelio,col.3.eo.lib.2.& cons.59.à Ioue principium,col.6.lib.3.& cons.67.illud afferam in medium,col.7.lib.4.& alibi sæpe,& Fel.in c.coram,col.1.de offic.iud.deleg. Quæ autem ratione frequentioris vsus exprimuntur,non restringunt dispositionẽ,vt latè diximus in nostro tractatu retractuum,nu.1.§.20.gl.1.nu.4.præterea hæc consuetudo,& seq.vsque ad fi.eius glo.

Quæ frequentioris usus ratione dicitur, nõ restringũt.

72 ¶ Sed & quod plus est,ne id omittã,quod huc maximè pertinet,ille tex.in d.§.si quis rusticus,nõ loquitur de rustico in ea significatione,quã accipit Ray. & Curtil. scilicet pro ignobili & plebeio,sed in propria significatione,pro eo qui rus habitat,vt sentit gl.ibi,& apertè volunt Aluar. & Car.Alex.Quod si verum est,certè nihil facit, nec expresè nec tacitè ad hoc nostrũ propositum.De quo tamen vide quæ scripsimus suprà c.2.nu.50.illud præterea,& multis seq.

De eadem re.

73 ¶ Tamen si teneas id quod Ray.& Curtil voluerũt,videlicet posse nobilem arma deferre:limitabis non procedere,quantũ ad iudicij locum, atque cõuentum, siue congregationẽ Scholasticorum,Ciuium,Decurionum,Ciuitatis,aut aliorũ hujusmodi,per id quod not.voluit Ang.in l.qui dolo,quam legit sub l.armatos.§ 1.vers.item qui cum telo,per illum textum & glo.ibi.ff.ad leg.Iul.de vi publ.Quòd si alicui fuerit facta potestas deferendi arma, non poterit tamen ea deferre in iudicium,congregationem,aut cõuentum,cuiusmodi diximus:quem refert, & sequitur Io.Plat.in §.item lex Iulia,de vi publ.col.2.vers.& aduerte,Instit.de pub.iud.& Barb.in d.tract.de præstan.Card.in 1.q.2.partis,& Ias.in §.ex maleficiis,col.19.vers.aduerte etiã diligenter, Instit. de act.Et ante hos quoque voluit Bar.in l.1.in 2.q.ff.ad leg.Iul.de vi pub Sed & de hoc est optimus tex.in §.ad palatium,tit.de pace tenen.ex quo not.Bal.Aluar.Martin.Laud.Card.Alex.& Matth. Afflict.quòd nemini licet portare arma in palatiis Principum,Dominorum,vel Comitum.& sequitur Hippol.Marsil.in practica causarum criminalium,§.pro complemento,nu.7.

Arma nũquã licet deferre in locũ iudicij aut conuẽtum quempiam.

74 ¶ Secundum quam sententiam Charondas Tyriorum,alij Thuriorum pronũtiant,Princeps & Legislator lege cauit,nequis cum ferro in concionẽ prodiret:quòd si quis fecisset,capitis pœna damnaretur.Intericcto deinde tempore, ex longinquo rure gladio accinctus domum repetens, subitò indicta concione sicut erat in eam processit, ab eóque qui proximè constiterat, solutæ à se legis suæ monitus,Idem,inquit,illam sanciam,ac protinus ferro,quod habebat districto incubuit.testis Valerius lib.6 ca.5.qui est de iustitia,in fi.& retulit Aluar.in d.§.ad palatium.& Matth. Afflic.in d.constit.intẽtionis,col.4.in 6.q.Id quod assignauit Cælius memoriã,vt opinor,lapsus, lib.Antiquarum lectionum 10.cap.19.Zeleuco Locrensium legislatori.Diodorus autem Siculus ante hos libr.12.Bibliothecæ,id quoque Charõdæ tribuit. fuisse tamen scriptores qui id facinus Diocli Siracusiorum legumlatori adscriberent.

Charõdas sibi mortẽ intulit quòd legẽ suã imprudens uiolasset.

75 ¶ Id quod maximè notãdum est aduersus nescio quos nobiles,qui in Senatũ audẽt ingredi ensibus cincti,putántque id sibi dedecori futurũ,si enses relinquant,ignorãtes,quid decus, quidve dedecus sit:quod non aliunde procedit,quàm quòd nobiles nostri & legũ,& omniũ bonarum artium sint ignari,atque etiam honestarum historiarum,ex quibus hæc saltem discere poterant. Refert Valerius Max.lib.2.c.1.Olim Massiliam illam nostram,primùm Phocensium;deinde Romanorum coloniam,quæ maximis laudibus ab omnibus antiquis scriptoribus extollitur,hunc morem obseruasse,vt intrare oppidum illorum nulli cum telo liceret,pręstóque esset,qui id custodiæ causa acceptum exituro redderet.Id quod etiamnum Venetiis vrbe celeberrima,& optimis legibus moribúsque culta obseruari audio.Quin etiam Romæ in tumultu necis Clodianæ edicto prohibitum est,vllum telum esse in vrbe,vt à Plinio relatũ est lib.34. c.14. Quòd vtinam reuerentiæ & honoris iustitiæ suæ gratia,principes nostri in suis regiis ac supremis palatiis, tantùm dum ius redditur,obseruari facerent. Nam is honor,ea reuerentia, non tam redundaret in suos iustitiæ ministros,quàm in ipsosmet principes iustitiæ parentes.

Cõtra nobiles qui in Senatũ intrãt ensibus cincti.

76 ¶ Quod tamen intellige procedere,quãdo iudex ius reddit,vel dum collegium ipsum cõuenit. Nam si à loco iudicij vel conuentus abesset, iudex, vel ij qui collegium faciunt posset impunè arma deferre,per id quod in simili voluit Bald.in l.2.ff.de aur.& arg. leg. quòd stante statuto, vt nobilis non posit intrare palatium potestatis sub certa pœna , poterit tamen impunè intrare, dum potestas aberit,& sequitur Ias.in l.eius qui in prouincia,col.vlt.ff.si cer.pet.

Declaratio præcedẽtum.

77 ¶ QVEMADMODVM rusticus non debet ire eques:& si iat,non repetit expensas,quas fecit in

equum

equum,vt est gl.no.omnibus tamen nota in l.idémq;.§.idem Labeo.ff.mand.quam sequitur Bal. ibi in l.quoniã post prin.C.de testib.& in l.eos.§.si quid autem,in fi.C.de appel.vbi eam gl.dicit no.& Bar.in l.si seruus,in prin.ff.de leg.j.Io.And.in addi.Specu.tit.de testi.§.qualiter,ver.testes autem exhibendi.Ant.in c.finẽ,col.20.extrà de dol.& contu.Nicol.Neapol.in l.j.§.si pupillus.ff. de tutel.& ratio.distrahen.Romanus eã gl.dicit no.in l.sed & si alio.§.si quis sub conditione,quem legit sub §.si quis alio.l.quia non poterat,col.2.ver.& hæc intelligenda.ff.ad S.C.Tre. & Fel.in c. cùm omnes,col.20.in gl.pen.de cõsti.Sic contra non tenetur nobilis ire pedes,vt dicit Bald.in l. liberti libertæq;,col.4.ver.dubitatur si est dãnum.C.de ope.liber.& in c.cùm adeò,col.vlt.ver. itẽ si est persona nobilis,de rescrip.& in c.vt præteritæ,col.2.vers.quæro quid si iste procurator,de elec.& Cepol.in d.tracta.de impe.mili.delig.in 24.priuileg.nobilitatis. Quibus astipulatur,quòd olim apud Parthos & Persas equo vehi aut pedes ire,nobilitatem à vulgo distinguebat: nullus enim honestè genitus pedibus incedebat,vt à Iustino.lib.4.scriptum est.Apud Romanos autem plebeiæ pedibus incedebãt, nobiles matronæ lecticis vehebantur, vt alibi diximus. Et vide quæ dicam infrà c.37.nu.150.suprà sæpe locuti sumus.

78 ¶LICET MATER teneatur lactare filium si posit,vt no.in l.nec filium.C.de patr.pot.Fallit tamen in nobili muliere,quç filium lactare non tenetur,vt voluerũt Bal.Pau.Ca.& Fran.Aret.in l. alimenta.C.de neg.gest.Pan.post Ala.loquens in magna principissa,vt ipse loquitur in c.2.de cõuer.coniu.Ro.in l.cum dotẽ.§.sin autem,col.10.ff.sol.mat. Cepol.in d.tract.in 24.priui.nobilitatis Bal.nouel.in tract.dot.in 6.parte priuilegio 16.Vital.in tract.clausularum,char.218.in clausula, sed an iuri alimentorum posit renunciari,col.6.Ang.Are.in §.j.col.vlt.Inst.de iure nat.& Card. Alex.in c.ad eius,in prin.6.di.Alex.aut quisquis est,in addi.Bar.in d.l.nec filiũ,Fel.in c.illud,col. pen.de præsump.Roch.Curt.in rep.c.vlt.char.18.ver.3.infertur,de consue.& Ioã.Lup.in rep.c.per vestras.§.23.col.2.ver.sed quod dixi,de don.inter vir.& vxor.

Nobilis mulier non tenetur lactare filium ex quorundã sententia.

79 ¶Allegãt plerique omnes in eam rem,quod dicit Azo in summa.C.de pat.pot.in fi.quòd mater tenetur lactare filium,ita demum si id eã non dedeceat.Quem etiam sequitur Bar.in tract.de alimentis,col.2.ver.quæro an mater,& Ang.in l.Nesennius,ante fin.ff.de neg.gest. & in l.si competenti.C.de alen.lib.vbi hoc dictum Azo reputat sing.dicítq; vidisse se ita de facto iudicari.& Pã. post Host.& alios antiquiores in c.cùm haberet,col.2.& ibi Card.Alexã.col.3.de eo qui duxit in matri.& Ang.Are.in d.§.1.Instit.de iure nat.gen.& ciui.in fi.prin.

80 ¶ Nunc libet licétq; exclamare,si vnquam aliàs,illud Ciceronianũ in oratione pro Deiotaro, & in prima in Catilinã oratione,& in 6.in Verrẽ actione,& in oratione pro domo sua ad Pontifices,O tempora,ô mores.Cuinã enim mulieri vel reginæ dedecori esse potest lactare filiũ,quem ex propriis visceribus eduxit,nouémque integris mẽsibus plus minúsve in penitissimis,abditissimis,reconditissimis vteri recessibus proprio sanguine aluit?Cùm & Hecuba reginarum eius tẽpestatis maxima apud Homerum Iliados 22. nudatis vberibus quibus se Hectorem filium ablactasse dicebat , illum orat, aut potiùs obsecrat, ne cum Achille congrediatur. Ita enim loquitur,

ἕκτορ τέκνον ἐμὸν τάδε τ' αἴδεο καὶ μ' ἐλέησον
αὐτὴν,ἅ ποτέ τοι λαθικηδέα μαζὸν ἐπέσχον,
τῶν μνῆσαι φίλον τέκνον.

Hecuba Hectorem filium propriis vberibus lactauit.

Secuti & Thessalonice regina , Cassandri vxor ab Antipatro Macedoniæ filio vitam per vbera materna deprecatur,apud Iustinum in ingressu lib.16.

Et Thessalonice Antipatrum.

81 ¶Nam & idem ipse Homerus,vt ad illum redeamus,lib.11.Odysseç,satis declarat,Penelopen illam castissimam Telemachum filium suis vberibus aluisse,cùm scribit,

παῖς δ' ὅς ἦν ἐπὶ μαζῷ
νήπιος.

Et penelope Telemachum.

Et Claudianus Panegyrico 4.de Honorij Imperatoris consulatu tradit eundem educatum fuisse vberibus maternis,

Ipsa Quirinali paruum te cinxit amictu
Mater,& ad primas docuit reptare curules
Vberibus sanctis.

Honorius Imperatore matris vberibus ablactatus.

82 ¶Cæterùm Anna illa sanctissima Helcanæ vxor,Samuelem filium & ipsum sanctissimum vberibus propriis aluit,vt videre licet ex lib.Iudicũ primo,c.item 1.Sara quoque & sanctitate,& nobilitate conspicua longè ante ea tẽpora cupit viro commendari ex ablactatione filij,Quis, inquit, annunciabit Abrahç quoniã lactet infantem Sara?Ita enim hunc locum Genesis 21.traducit Ambrosius in lib.de Abraham patriarcha,c.7.vbi illum locum moralem esse asserit.Nam prouocantur (ait) fœminæ meminisse dignitatis suæ,& lactare filios suos.Hæc enim matris gratia,hic honos,quo se propriis cõmendent viris. Deniq; eos plus amare filios solent , quos ipsæ matres lactauerunt vberibus suis.Sed & idem lib.Hexameron 7.c.18.incessit fœminas , quæ quia ditiores sunt,lactare filios fastidiunt.Rursus in epist.82.præcipit matres ablactare filios suos.

Et Anna Samuelem.
Sara Isaac.
Vxores uiris suis se cõmendant ex ablactatione liberorum.

83 ¶Notũ est & illud D.Augustini,vt titulus decretorũ præfert in c.ad eius verò concubitum:quinta dist.Praua cõsuetudo in coniugatorũ moribus irrepsit,vt filios quos gignũt nutrire mulieres contẽnant,eósque ad nutriendum aliis mulieribus tradant.Quod videlicet ex sola carnis incõtinentia videtur fuisse inuentum:quia dum se continere nolunt,despiciunt lactare quos gignũt.

Sed vt id obiter dixerim, illud caput non Augustini est, sed Diui Gregorij ad Augustinum Cantuariensem episcopū, vt videre licet ex epistolis eiusdem Gregorij. At super illud c. Cardi. Alex. in prin. asserit philosophos dicere lac maternū meliùs nutrire infantē, quàm alterius. Id quod certè voluit Gal. lib. j. de sanit. tuē. Optimum est, inquit, omnibus infantibus lac matris, modò nullo morbo sit corruptum: quippe cuius maternum non corpus modò totū, sed etiam lac à vitio esse alienum non sit absimile. Ac sanguine quidē, dum adhuc in vtero gestamur, ali nos cōstat, ex sanguine verò lac gignitur, exiguam in mammillis mutationē adeptum. Quare qui matris lacte pueri aluntur, ij iam non solùm consueto, verumetiam maximè proprio vtuntur alimento. Hęc ibi. Et Plin. libro 28. cap. 9. statim in princi. scribit vtilissimum cuique maternum lac esse.

Lac maternū salubrius.

84 ¶Cornelius Tacitus laudat in ea re mores Germanorū, quòd sua quemq; mater vberibus alit, nec ancillis nec nutricibus delegāt. Et in lib. de claris oratoribus loquēs de antiquis Romanis, Iāpridem (ait) suus cuiq; filius ex casta parente natus non in cella emptæ nutricis, sed gremio ac sinu matris educabatur. D. Chrysost. in Psal. 50. Homilia 1. Considera pauperem incentiua pietatis habere fulcimina. In diuitibus autem multam superbiā. Apud pauperes vxor, & ancilla & ministra est: & procreat filios, & ipsa mater & nutrix est. Apud diuites autem non est ita, sed cùm genuerit filium statim eum tradit foris, & pietatis insignia abscindit superbia. Erubescit fieri nutrix, quæ facta est mater. Columella lib. 7. rei rusticæ. c. 12. loquens de canibus, Nec vnquam eos, quorū generosam volumus indolem conseruare, patiemur alienæ nutricis vberibus educari: quoniam semper & lac & spiritus maternus longè magis ingenij atque corporis incrementa auget. Et in eodem lib. cap. 9. de suibus loquens, Curet (ait) porculator ne quis sub nutrice aliena educetur.

Germanorum mulieres filios suis vberibus alunt.

85 ¶Plutarchus quoque vir philosophia & omni doctrina consummatissimus in eo lib. quē de educandis liberis elegantissimè scitissiméque, vt cætera omnia, conscripsit, hæc propemodum de ea re prodidit Gręcè quidem, sed in hunc sensum, Oportet vt matres filios educēt, eisque vbera porrigant: quoniam maiori cum charitate, maiorique diligentia nutrient, vt quæ natos ex intimo, & vt dici solet, ex vnguibus ament. Nutrices verò supposititiam quandam & aduentitiam beneuolentiam habent, vtpote mercedis gratia diligentes. Quòd autem matres, quos progenuerint, nutrire alereq; conueniat, ipsa etiam natura demonstrat. Vnicuique enim animantiū generi, quę pariunt, idcirco simul & lactis alimenta suppeditauit. Eius quoq; sapientem fuisse prouidentiā constat, quæ duplices mulieribus māmas addidit, vt si gemellos peperisse contigerit, duplices ad alēdum fontes haberent. Propterea vt maiorem in eos quos procreassent, amorem, beneuolentiámque fouerent. Quod mediusfidius haud iniuriā factum est. Victus enim cibique sodalitium quoddam beneuolentiæ, & amoris incrementum existit.

86 ¶Sed de hac re multò plura Phauorinus philosophus apud Gel. lib. 12. c. 1. Cuius verba, vtpote elegantissima & huic loco accōmodatissima haud grauatè huc subnectimus: Nunciatū quondā est Phauorino Philosopho nobis præsentibus, vxorē auditoris sectatorisq; sui paululum antè enixam, auctúmq; eum esse nato filio. Eamus, ait, & puerperam visum, & patri gratulatū. Is enim erat loci Senatorij ex familia nobiliore. Imus vnà, & qui tum aderamus, prosecuti; eū sumus ad domum, quò pergebat, & cum eo simul ingressi sumus. Tum in primis ædibus complexus hominē congratulatúsque assedit: atque percunctatus est, quàm diutinum puerperium, & quàm laboriosi nixus fuissent: puellámque defessam labore, ac vigilia somnum capere cognouit. Fabulari instituit prolixiùs. Et nihil, inquit, dubito, quin filiū lacte suo nutritura sit. Sed cùm mater puellæ parcendum ei diceret, adhibendásque puero nutrices: ne ad dolores, quos in enitendo tulisset, munus quoq; nutricationis graue ac difficile accederet. Oro te, ait, mulier, sine eam totam integram esse matrem filij sui. Quod est enim hoc contra naturam imperfectum atque dimidiatū matris genus, peperisse, ac statim à sese abiecisse? Aluisse in vtero sanguine suo, nescio quid quod non videret? non alere suo lacte, quod videat iam viuentem, iam hominē, iam matris officia implorātem? An tu quoque, ait, putas naturam fœminis, mammarum vbera quasi quosdam næuulos venustiores, non liberorum alendorum, sed ornandi pectoris caussa, dedisse? Sic enim (quod à vobis scilicet abest) pleræq; istæ prodigiosę mulieres fontē illum sanctissimum corporis, generis humani educatorem arefacere & extinguere, cum periculo quoque auersi corruptiq; lactis laborāt, tanquam pulchritudinis sibi insignia deuenustet. Quod quidem faciunt eadē vecordia, qua qui busdā commenticiis fraudibus nituntur, vt fœtus quoque ipsi in corpore suo concepti abortiantur: ne æquor illud ventris irrugetur, ac de grauitate oneris & labore partus fatiscat. Quod cùm sit publica detestatione, cōmunique odio dignum in ipsis hominum primordiis, dum fingitur, dum animatur, inter ipsas artifices naturæ manus interfectum ire. Quantulū hinc abest iam perfectum, iam genitū, iam filiū proprij, atq; consueti, atque cogniti sanguinis alimonia priuare? Sed nihil interest (hoc enim dicitur) dum alatur, & viuat, cuius id lacte fiat. Cur igitur iste, qui hoc dicit, si in capessendis naturæ sensibus tam obsurduit, non id quod nihil interesse putat, cuius in corpore, cuiúsq; ex sanguine cōcretus homo & coalitus sit? An qui à spiritu multo & calore exalbuit, non idem sanguis est nunc in vberibus, qui in vtero fuit? Nónne in hac quoq; re solertia naturæ euidens est? Quòd postea quàm sanguis ille opifex in penetralibus suis omne corpus hominis finxit, aduentante iā partus tempore in supernas se partes profert, & ad fouenda vitę atq; lucis rudimenta præsto est, & recēns natis notum & familiarem victum offert? Quamobrem nō frustra

De eadem re ex Gellio.

frustra creditum est,sicun valeat ad fingẽdas animi corporísque similitudines,vis & natura semi nis:non secus ad eandẽ rem lactis quoque ingenia,& proprietates valere. Neq; in hominibus id solùm,sed in pecudibus quoq; animaduersum.Nam si ouium lacte hædi,aut caprarum agni alerentur,constat ferme in his lanam duriorem,in illis capillum gigni teneriorem. In arboribus etiam & frugibus maior plerunque vis,& potestas est,ad earum indolem vel detrectandã,vel augendam,aquarum atque terrarũ quæ alunt,quàm ipsius,quod iacitur seminis. Ac sæpe videas arborem lętam ac virentem in locũ alium transpositam deterioris terræ succo deperisse. Quæ,malùm,igitur ratio est,nobilitatẽ istam nati modò hominis,corpúsq; & animum benignè ingenitis primordiis inchoatum, insitiuo degeneriq; alimento lactis alieni corrumpere? Præsertim si ista, quam ad præbendum lac tunc adhibebitis,aut serua,aut seruilis,& vt plerunque solet,externę & barbarę nationis:si improba,si informis,si impudica,si temulenta est.Nam plerunque sine discrimine quæcũque id temporis lactens est,adhiberi solet. Patiemúrne igitur infantem hunc nostrũ pernitioso contagio infici,& spiritum ducere in animum, atque in corpus suum, ex corpore & animo deterrimo?id hercle ipsum est,quod sæpenumero miramur, quosdam pudicarum mulierum liberos parentum suorum, neque corporibus , neque animis similes existere. Scitè igitur & peritè noster Maro quod cùm versus illos Homeri consectaretur,

Νηλεές, οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἱππότα Πηλεύς,
οὐδὲ Θέτις μήτηρ. γλαυκὴ δέ σε τίκτε θάλασσα,
πέτραι τ' ἠλίβατοι, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής.

Id est,vt traduxit Theodorus Gaza,

Non eques ipse pater fuerat tibi me hercule Peleus,
Non Thetis est genitrix·glaucum te protulit æquor,
Aëriaq́; rupes,mens quòd tibi dura feróxque est.

Non portionem solam,tanquam illam,quam ille sequebatur, sed alituram quoque feram & sæuam criminatus est.Addidit enim hoc de suo,

Hircanaq́; admorunt vbera tygres,

Quoniam videlicet in moribus inolescendis magnam ferè partem ingeniũ altricis,& natura lactis tenet.Quæ iam à principio imbuta paterni seminis concretione,ex matris etiam corpore & animo recentẽ indolẽ cõfigurat.Et præter hęc autẽ,quis illud etiã negligere,aspernaríq; possit,q̃ quæ partus suos deserunt,ablegántq; à sese,& aliis nutriẽdos dedunt:vinculũ illud coagulúmq; animi,atq; amoris,quo parentes cum filiis natura cõsociat,interscindunt,aut certè quidẽ diluũt, deterúntq;.Nã vbi infantis aliorsum dati facta ex oculis amolitio est,vigor ille maternę flagrantiæ sensim atq; paulatim restinguitur,omnísq; impatientissimę solicitudinis strepitus consilescit. Neq; multò minor amãdati ad nutricem aliã filij quàm morte amissi obliuio est. Ipsius quoque infantis affectio animi,amoris,cõsuetudinis,in ea sola, vnde alitur,occupatur. Et perinde, vt in expositis vsu venit, matris quæ genuit,neq; sensum vllum, neque desideriũ capit. Ac propterea obliteratis & abolitis natiuæ pietatis elementis, quicquid ita educati liberi amare patrem & matrem videntur,magnam ferè partem non naturalis ille amor est,sed ciuilis,& opinabilis.

87 ¶ Hęc Phauorinus, deprõpta quidẽ ex meris naturę visceribus,& testimonio principũ vtriusque linguæ vatum cõprobata. Ex quibus multa,vt sæpe aliàs,Macrobius in 5. Saturnaliorum librum transcripsit c.11.in quo annotat locos,in quibus Virgilius Homero, à quo eosdem desumpserat, superior esse videtur.Sed ne tu lector locos desideres,illud Homericum est 16. Iliados rapsodiæ, statim post initium,vbi introducitur Patroclus,illud Achilli indignanter pronuntians.Illud autem Virgilianum Didonis est Aeneam ita alloquentis lib.4.Aeneid.

Nec tibi diua parens generis,nec Dardanus author
Perfide,sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus,Hircanaq́; admorunt vbera tigres.

Quo in loco Donatus interpres,Ostẽdit(ait)per alimoniam lactis mores pueris infundi.Quod & Ciceroni placet qui in educatione oratoris iuber præcipuas adhiberi mulieres,cùm per obsequia vberum natura ex alia in aliam mutatur.Hæc ille.

88 ¶ Quibus & illud addideris Ouidij lib.9.Meta.huc non absimiliter respicientis,

Nec lac bibit ille leana.

Et illud item eiusdem lib.3.Tristium,eleg.11.

Natus es ex scopulis,nutritus lacte ferino,
Et dicam silices pectus habere tuum.

Illud quoque in Ibin,

Gutturáque imbuerunt infantia lacte canino,
Hic primus pueri venit in ora cibus.
Perbibit inde suæ rabiem nutricis alumnus.
Latrat & in toto verba canina foro.

Quem locum huc trahit Domitius doctus interpres.

Et Valerij Flacci lib.2.Argonauticôn,

—Iam lacte ferino
Iam veniet durata gelu.

At ante hos Theocritus in Aepolo,quod est Idyllion 3.Cupidinis sæuitiam incusans,leænæ mammas eum suxisse dicit.

ᾗ ῥα λελαθοίσας
Μαστὸν ἐθήλαξε, δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε μάτηρ.

Et hoc quoque prior ipse Homerus lib.vlt.Iliad.scribit Hectorem nutritum fuisse lacte mulieris Achillem autem deæ,

ἕκτωρ μὲν θνητός τε γυναῖκά τε θήσατο μαζόν,
αὐτὰρ ἀχιλλεύς ἐστι θεᾶς γόνος.

Quin & eiusdem operis lib.6. Achillem ipsum tradit non lacte materno, sed bili fuisse innutritũ, quòd iracundiæ nimiùm indulgeret,

Σχέτλιε Πηλέος υἱὲ, χόλῳ ἄρα σ' ἔτρεφε μήτηρ,
Νηλεὲς, ὃς παρὰ νηυσὶν ἔχεις ἀέκοντας ἑταίρους.

Et huc quoque alludens Mithridates apud Iustinum lib.38. de Romanis loquens, Atq;(ait) vt ipsi ferunt conditores suos lupæ vberibus alitos: sic omnem illum populum luporum animos habere, inexplebiles sanguinis atque imperij, diuitiarúmque auidos & ieiunos.

89 ¶ Quibus planè ostenditur maximam lactis vim ac proprietatem esse in fingendis corporis atq; animi similitudinibus. Quod & confirmat, quod Lucianus in Tragœdia, cui Podagra titulus est, statim circa initium, scribit Megeram vtero tulisse, & vberibus aluisse ipsam Podagram, quin & ei paruulæ Alecto lac in os dedisse. Quódque Arcesilaus Pitanæus apud Laertium loquaci cuipiam obtundenti nimio verborum strepitu, Ne malam quidem, ait, nutricem nactus es, οὐδὲ τίτθης αὐτὸν χαλεπῆς τετυχηκέναι.

90 ¶ Sed quod prætereà dictum est ex Phauorino, arbores transplantatas vim ac naturam terræ in quam transferuntur adsciscere, vt illud quoque non prætermittã, latè confirmat post Aristo. Galen. de Symptomatum caussis tertio. Idque satis ostendit quod scribit idem Gal. li.2. Pharmacorum κατὰ τόπους c.2. rursumque in lib. de alimentis quosdam dicere Persicas in Persis esse perniciosas, in Aegyptiorum regione esse innocuas. Id quod etiam à nonnullis fuisse traditum scripserat ante illum Dioscorides, lib.1.c.155. sed id vt falsum reiicit Plinius lib.15.c.13. Sed priori opinioni adstipulatur illud Martialis lib.13. Xenio.46.

Vilia maternis fueramus præcoqua ramis,
Nunc in adoptiuis Persica rara sumus.

91 ¶ Nec interim omittemus, quod de eadẽ re Erasmus eleganter, vt aliàs semper de eá re scribit in colloquio Eutrapeli & Fabullæ. Ille enim cum ab ea intellexisset infantem alia nutrice ali, Quam ait nutricẽ narras? an est alia nutrix quàm ea quæ mater est? Fabulla. Quidni? vulgò fit. Eutrapelus. Pessimũ mihi nominas autorem rei bene gerendæ vulgum. Fabulla vulgò peccant, vulgò luditur alea, vulgò cõmeatur ad fornices, vulgò fraudatur, potatur, insanitur. Fab. Sic amicis visum est, censuerunt enim parcendũ huic ætati tam teneræ. Eutr. Atqui si natura dedit vires ad concipiendum, haud dubie & ad lactandũ. Fabul. Probabile quidem est. Eutra. Dic mihi nónne sentis dulcissimum esse matris vocabulũ? Fabul. Sentio. Eutrap. Itaq; si fieri posset, patereris aliam mulierem esse matrem tui partus? Fab. Minime gentiũ. Eutr. Cur igitur volens plusquam dimidiatum matris nomen transfers in fœminã alienam? Fab. bona verba, Eutrapele. Non diuido filium, sola totáq; sum mater. Eutr. Imò hic tibi Fabulla reclamat in os ipsa natura. Cur terra dicitur omniũ parens? an quòd gignat tantùm? imò multo magis ꝙ nutriat ea quę genuit. Quod aqua gignit, in aquis educatur. In terra nullũ animantis aut plantæ genus nascitur, quod eadem terra succo suo non alat. Nec est vllũ animantis aut plantæ genus, quod non alat suos fœtus. Vlulæ, leones, & viperæ educant partus suos, & homines fœtus suos abiiciũt? Obsecro te quid crudelius iis qui prolem educationis tædio dicuntur exponere? Fab. abominanda dicis. Eut. Atqui perinde factũ abominantur homines. An nõ expositionis genus est, infantulũ tenerũ, adhuc à matre rubentẽ, matrem spirantẽ, matris opem ea voce implorantem, quæ mouere dicitur & feras, tradere mulieri, fortassis nec corpore salubri, nec moribus integris, deniq; cui pluris sit pecuniæ pauxillũ, quàm totus infans tuus? Fab. delecta est mulier salubri corporis tẽperatura. Eut. Hoc medici certius indicãt, quàm tu. Sed finge hîc illam tibi vel parem, vel aliquantò, si vis superiorem: an nihil interesse censes, vtrum infans tenellus cognatũ illum & familiarem hauriat succum, & calore iam assueto foueatur, an alienus cogatur assuescere? Triticum in aliud solũ iactum degenerat in auenam aut siliginem. Vitis in alium collem translata mutat ingenium. Plantula reuulsa à parente terra, flaccescit ac velut emoritur, eóque quantum fieri potest cum terra natiua transferunt: & cętera quæ sequuntur, quæ magna ex parte ex illo Gellij loco sumpta sunt.

92 ¶ Sed nec prętermittendũ nobis visum est quod à Iunio Rustico proditũ est, duobus illis Gracchis fratrẽ nothum fuisse bellicosissimum: cui aliquando de bello redeunti multis hostiũ spoliis onusto obuiã ierunt mater & nutrix ipsius, quibus munus obtulit matri quidem annulũ argenteum, nutrici torquẽ aureũ. Quòd cùm mater quereretur. Desine, ait ille, mater queritu enim nouem tantùm mensibus tuo vtero tulisti, hæc me duobus annis suis vberibus sustulit. Si quid decoris hoc in orbe habeo, ei debeo, quæ me eò prouexit. Si cõtrà aliquid dedecoris, id per te factum est, quæ me alieno concubitu concepisti. Hęc me ablactauit ob voluptatẽ, quam in me educando capiebat: tu me concepisti ex voluptate quã tu ex alio accepisti. Quod ex te habeo, corpus est ex minimè honesta ratione mihi datũ. Quod autem hęc mihi sponte obtulit, ex animo puro

& sync

& fyncero processit. Cùm infans essem, vix ex vtero prolatus, cótinuò me à tuo consortio & oculis tuis relegasti. Hæc verò me ita relegatum mox obuiis vlnis blandè excepit.

93 ¶ Porrò è nostris (neque enim & id prætermittendum ducimus) D. Bened. in repe. c. Raynutius. in verbo, dotem quam ei dederat, nu. 45. tradit id quod suprà diximus, scilicet mulieres nobiles excusari ab ablactatione liberorum, minimè locum habere de iure canonico, neque etiam in foro conscientiæ per d. c. ad eius verò concubitum, suprà à nobis citatum. An verò vxor (vt & id quoque obiter dicam) teneatur lactare alienum filium ex præcepto mariti, vide Alex. con. 133. verè crudelis. col. 2. ver. in hoc autem lib. 4.

An uxor teneatur lactare alienũ mariti præcepto.

94 ¶ SIMILITER licèt vxor teneatur marito lauare pedes & caput, & parare cibos, vt voluit Ioan. And. in c. literas, in verbo incertis, de rest. spo. cum concord. traditis in j. l. connu. num. 26. item & huic. Vti etiam conquinariã & lectum viro facere, vt respondit Bene. Cap. con. 72. cum viso, col. 4. ver. circa quod dicendum est. Hoc tamen limitat Pano. in d. c. literas, col. pen. nisi ea sit nobilis, cui propterea esset dedecori ea facere, ar. l. interdum. ff. de ope. libe. in illis verbis, sed si liberta, quę operas promisit, ad eam dignitatem perueniat, vt inconueniens sit præstare patrono operas, ipso iure hæ intercident. Et sequitur Fely. in d. c. illud, col. 4. de præsum. Phili. Dec. con. 202. vt præsens consultatio, col. 4. ver. nec obstat quòd talia, & Ant. Corf. in tract. de pote. & excellentia regia. q. 30. in fi. & Io. Lup. in rep. rub. extrà de don. inter vir. & vxo. §. 31. nu. 2. & iterum §. 50. col. pen. ver. item præter copulam. Id quod confirmat. quod tradunt Pe. Cy. Bal. & Sal. in lege, si vxorem. C. de cõd. inser. quòd vxor nobilis non tenetur operari viro. & sequitur D. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, dotem quam ei dederat, nu. 47.

Vxor tenetur uiro lauare pedes, & caput, & parare cibos.

Vxor nobilis nõ tenetur operari uiro.

95 ¶ Verùm hoc clanculũ carpere videtur Barb. in add. Bal. in l. si vxorem, col. 2. C. de cond. inser. ea ratione motus quòd non debet fieri cõditio creditoris deterior, propter nobilitatẽ debitoris, nisi aliter esset iure cautum. Et hoc fortè est verius. Nã ex iuris dispositione tenetur vxor marito operas præstare, & seruire l. sed si vir. ex lana. ff. de do. inter vir. & vxo. & l. sicut. ff. de oper. lib. & c. hæc imago. 33. q. 5. cum aliis multis à me collectis in j. lege connub. Nec ex eo excepta reperitur vxor nobilis, quare ergo stare & in ea prohibetur l. sancimus. C. de test. & l. pręcipimus. C. de app. & ibi concor. in gl. Nec enim obstat d. l. interdum, quia loquitur de liberta, cui dignitas accessit, quæ illam excusat, vt & in simili dicitur in l. filiusfa. §. vlt. de proc. Nã quæ posteà emergunt, nouo auxilio indigẽt. l. de ætate. §. ex causa. ff. de inter. act. & ibi concor. in gl. Nos autẽ loquimur de vxore, cui iam ab initio cõtracti matrimonij inerat ea nobilitatis dignitas, quæ ideo nihil potest illi prodesse, quin id faciat, cui in consequentiam contracti matrimonij se obligat, per not. in simili per glos. in l. eadem, in verbo necessariam, & ibi Doct. C. de loca. per multa iura, quæ illic allegant.

96 ¶ Quibus adde & tex. in l. si creditores. ff. de priui. cred. & in l. qui bona. §. de illo, & quod ibi no. Bar. ff. de dam. infec. & quod per illa iura voluit idẽ Bar. in l. ait prętor. §. si debitorẽ. ff. quę in frau. cred. & in l. si is à quo, in prin. vbi est bonus tex. quẽ allegat d. gl. ff. vt in pos. legat. & in l. vlt. per illum tex. C. de spon. & in l. quæsitũ. ff. de pign. & in l. vlt. & ibi quoq; Bart. & Bal. C. de feri. & Ang. in rep. l. nemo carcerem. C. de exact. trib. lib. 10. & in l. si ab arbitrio. ff. qui satisdare cogan. & Ioan. Ray. in c. 1. §. firmiter, in septima caussa excusante vassallum à seruitio.

97 ¶ Ad hęc D. Hier. apertè ostendit, non minus esse subditã viro vxorem nobilẽ, quàm ignobilem, cùm scribit in epist. Pauli ad Tit. c. 2. Apostolũ ideo vxoribus præcèpisse, vt essent subditæ viris suis, ne fortè diuitiis & nobilitate perflatæ, Dei sententiæ non meminerint, per quã subiectę sunt viris. Ait quippe ad mulierem, Ad virum tuum conuersio tua, & ipse tui dominabitur. Hæc ille.

Nobilis uxor nõ minus subdita uiro quã ignobilis.

98 ¶ Et huc vergit quod apud Homerũ illũ omnis virtutis parentẽ (vt appellat Imperator in proœmio ff.) Arete Pheacũ regina, & ipsa Diis Regibúsque maioribus orta, lectum (quod ancillare est ministerium) suis ipsa manibus Alcinoo marito constrauit. Ita enim scribit in lib. 7. Odyssex,

Arete regina uiro lectũ constrauit.

ἀλκίνοος δ' ἄρα λέκτο μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο.
πὰρ δὲ γυνὴ δέσποινα λέχος πόρσυνε καὶ εὐνήν. Sed & lib. 3. eiusdem operis scribit, & Nestoris regis vxorem marito etiam lectum & cubile parauisse:
τῷ δ' ἄλοχος δέσποινα λέχος πόρσυνε καὶ εὐνήν.

Ennius autem scribit vxorẽ Tarquinij regis maritũ lauare atq; vngere solitã. Huius carmen est,
Exin Tarquinium bona fœmina lauit, & vnxit.

Tarquiniũ regem uxor lauat & ungit.

Quod de vxore ipsius Tarquinij, & quidem viuentis apertè intelligit Donatus in Hecyram Terentij: quanquam nonnulli de mortuo intelligunt. Quibus adstipulatur quòd carmen illud Ennij ita citetur à Seruio, in Virgilium lib. 6. Aeneid.
Tarquinij corpus bona fœmina lauit, & vnxit.

99 ¶ Sed & huc quoq; tandẽ respicit, quod D. August. in Sermonibus de tẽpore, feria 5. in cœna Domini, Ser. 1. Erubescũt (ait) forsitan nobiles delicatis manibus viri & mulieres Christianę, in hoc mundo sanctorum contrectare vestigia, quia hoc natalium prærogatiua non patitur. Mala nobilitas, quæ se per superbiam apud Deum reddit ignobilem. Vides enim ex ipsius Augustini sentẽtia, nobilitatem non excusare ab his quę facere iubemur, etiam si ea aliàs sint sordida.

Nobilitas non excusat ab his quæ facere tenetur.

100 ¶ Nec verũ est quod aliqui in hoc loco scribunt, nobiles duntaxat mulieres Romanas à seruilibus ministeriis immunes factas. Quin id omnibus Romanis fœminis speciali quodã priuilegio concessum est, ex inito cum Sabinis fœdere, vti retulit Plutarch. in problem. cap. 84. & iterum in

De eadem re.

Vxores nobiles superbæ. Theseo: Scio autem fœminas nobiles virorum imperium detrectare, sibique in illos contra asserere solitas, vt latè docuimus in §.l.Coonub. Sed oos hîc declaramus quid eas facere decet.

101 ¶Tamen si priorem sententiam teoeas, vt videlicet vxor nobilis non teneatur huiusmodi ministeria ancillaria facere: Temperabis procedere, nisi aut mariti valetudo, siue salus, aut hospitum honoraudorum causa interciderit. Nam quod ad primum pertinet, refert Homerus lib. Iliados 8. Andromacham Hectoris vxorem diligentem fuisse admodum, & sollicitam subministrando equis mariti pabulo, quibus ipsius vita & decus tenebatur. Nam illic facit Hectorem hæc suos equos alloquentem, *Andromacha equos Hectoris viri curat.*

Νῦν μοι τὴν κομιδὴν ἀποτίνετον, ἣν μάλα πολλὴν,
Ἀνδρομάχη θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος,
ὑμῖν πὰρ προτέροισι μελίφρονα πυρὸν ἔθηκεν,
οἶνόν τ' ἐγκεράσασα πιεῖν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι.

Refert & ipse Iliados 9. Achillem & Patroclum operam coquinariam propriis exercuisse manibus, cum Vlysses & Aiax ad illos veoissent, quod & ad eius laudem recenset Aelianus lib. 7. variæ historiæ, & Athenæus lib. 1. Dipnosophistarum.

102 ¶ Quæ loca Franciscus Barbarus in suo libello de re vxoria, quem apud Gallos imprimendum primi omniũ dedimus, solerter scitéq; annotauit, mooens his exẽplis vxores, ne res huiusmodi contẽnant, quas Andromache filia Aetionis Thebanorũ regis, & Achilles & Patrochus insignes Græcorum principes non cootempserunt. Et hoc quoque e oostris commemorauit Ioã. Lupus repe. rubr. de don. inter vir. & vxo. §. 31. nu. 2. & Bo. Curtil. in tract. nobilitatis, in 38. priuilegio.

103 ¶QVAMVIS iudex possit cogere etiam liberum homioem ad decapitandum, aut suspendendum hominẽ morti adiudicatũ, vt voluerunt Guil. Cun. Bar. & alij in l. vlt. §. vlt. ff. de pign. actio. cum multis simil. & conco. à me alibi congestis. Nobilem tamen ad id cogere noo potest, vt expresse voluit Alex. io l. j. col. antepe. ff. soluto matr. allegans Bald. in l. vlt. in fi. C. de exec. rei iudic. vbi Bald. ipse nuocupatim non loquitur de nobili, sed de honesta persona, dicens id quoque voluisse Guil. Cu. in d. l. vlt. de pign. acti. Quo in loco certè ipsi Guil. Bart. Bald. Albert. Fulgo. & alij expresse dicũt, vilem tantum personam ad id cogi posse. Quod & idem voluit Fid. lo. l. liber homo, col. 2. ver. nota banc pacificatiooem. ff. ad leg. Aquil. Lucas Pen. & Io. Plat. in l. 1. C. ne quis inuitus act. reip. get. cog. lib. 11. *Liber homo cogi potest ad suspẽdendũ hominem condẽnatum, modò nõ sit nobilis.*

104 ¶LICET PATER non teneatur alere filium, qui suis ipse manibus sibi victũ potest quærere. l. si quis à liberis. §. sed & si filius, & ibi gl. & Bar. ff. de libe. agn. Fallit tamẽ in filio nobili, cui esset vere cuodũ huiusmodi opera seruilia facere, vt dicit expresse Bar. in l. 1. ver. item hęc lex facit. C. de mẽ dic. val. li. n. Nam noo possumus, ait, quod honestè non possumus. l. si filius. ff. de cõd. inst. & l. Nepos Proculo. ff. de verb. sign. & idem voluit Bar. in tract. de alim. col. 2. vers. item hoc procedit, per tex. iu d. l. si quis à liberis. §. 2. ibi, quorundam necessitatibus facilius succurritur, & quod ibi apostillauit, vt sic loquar cum nostris, la. de Ar. Sed & hoc qooque voluit Cep. in d. tract. in 23. pri. nobilitatis, & Pau. Cit. in tract. de iure patro. in 6. parte ar. 4. in 2. q.

105 ¶Et beue facit, quod dicit Bar. post Pe. in d. §. sed & si filius, quòd ille rex. procedit, quando filius voteft honestè aliquam artem exercere, aliàs secus, sicuti etiam voluit Io. Pla. in d. l. t. de meo. val. vbi dicit illum tex. in d. §. sed & si filius, procedere nisi coodit io natalium repugnaret. ar. c. considerandа. 86. di. & idem quoq; Pao. io c. 2. col. 2. de couuer. infide. dum limitat d. §. vt procedat, nisi filius esset talis, quem dedeceret operari, aliàs non teneretur laborare cum dedecore.

106 ¶SIMILITER EST, quòd licet non teneatur pater dotare, sicut nec alere filiam naturalem, quæ ipsa sibi ex aliqua arte dotem comparare potest, vt voluit Bald. in l. neque mater. C. de iure dot. & sequitur Ro. in l. j. ff. de solut. mat. Fallit tamen si esset filia illustris cuiuspiam nobilis, cui non conueniret artem quampiam manibus exercere, vt expresse voluit Bald. Nouel. io tract. dot. in 6. parte priuil. 16. & sequitur Io. Lup. in repet. c. per vestras. §. 23. sed pulchrum est videre, col. 2. de do. inter vit. & vxo. *Pater non tenetur dotare nec alere filiã naturalẽ, quæ sibi aliqua arte dotẽ cõparare potest.*

107 ¶NEC LONGE distat, quod pulchrè voluit Bal. in l. j. §. sed scimus. C. de lat. libe. tol. q. vbi quis tenetur aliũ alere, satis est vt eũ recipi faciat in aliquo hospitali, modo illic morari possit sine decore. Nã si nobilis is esset, cui alimenta debentur, vt ei dedecus foret in eo hospitali diuersari, non id satis esset. Refert & sequitur Io. Ana. qoi hoc dicit sing. io c. j. col. 4. de infan. expo. & Car. Alex. in c. cum haberet, col. 2. de eo. qui du. in ma. vbi & hoc reputat siog. & Io. Lu. vbi suprà proximè, & Hippo. Marsil. qui se id negat alibi legisse, quàm apud Bald. singu. 420. extat iuris regula.

108 ¶NOBILES, vt & alij in dignitate constituti mitius puniuntur quàm igoobiles & plebeij. l. sacri legij pœnã, in princ. ibi, pro qualitate personæ, & iterũ in §. j. ibi, aut si honestiore loco natus. ff. ad leg. Iul. pecu. & l. Pedius, ibi, si sordidiores erunt, & iterũ l. vlt. ibi, si humiliore loco. ff. de incend. rui. nau. & in l. annonã. §. pœna autem, ibi, humiliores ad opus publicũ dari. & l. vlt. ff. de sepu. vio. & l. 1. §. quanquã. ff. de abig. & l. j. in fi. ff. de furib. baln. & l. 1. §. expilatores, & iterum §. vlt. ff. de effra. & l. stellionatus. §. solent. & §. pœna. ff. de crim. stellio. & l. 2. ff. de term. mot. vbi Bar. qui eam l. priorem legit, dicit pœnam fustium & verberum à oobilibus esse alienam, & l. 2. §. vlt. iterúmque l. 3. §. legis, rursumque l. pe. ff. ad leg. Cor. de sicar. & l. in seruorum, in prin. ff. de pœnis. vbi serui & humiliores in hoc æquiparantur, & l. moris. §. sed enim, & rursum l. capitolium. §. non omnes, & §. vener

venerarij,eo.tit.& l.3.§.pœna militũ,& §.is qui ad hostes.ff.de re mi.& l.j.& l.veteranos. ff.de priuil.veter.& l.3.§.tutores.ff.de suspec.tut.& l.nemo.C.de sum.tri.& fid.cath.& l.Arriani.& l.quicũque,vers.fin verò ignorante,& ibi Raph.Fulgo.C.de hæret.& l.vlt.& ibi Sal.C.de pac.& l.j.C.de aduo.diue.iud.& l.2.& ibi Sal.C.vt nemo priua.& l.ne cui.C.locat.& l.seruos, & ibi gl. C.de vi.pub.& l.j.& ibi gl.in verbo,mediocris.& l.milites,& l.diuo,& vtrobiq; Sal. C.de qu. C.vt nemo ad suũ patr.li.n.& §.j.& ibi gl.in verbo,viles,in auth.de ince.nupt.& c.pastoralis,in fi.prin.ibi,dignitati deferat,& personæ,ext.de off.deleg.& c.vlt.ibi, volẽtes tamẽ nobilitati parcere Comitis. & ibi gl.in verbo,nobilitati.Host.Ant.in 2.not.Pet.Anc.& Pan.de pœnis,& c.qui contra,vbi est tex.in id expressissimus,& ibi gl.24.q.j.& c.cõtra.& ibi gl.26.q.5.& c.vlt.& facit etiã c.j.vers. qui verò,de vsur.lib.6.& c.cũ beatus,& ibi gl.io verbo,grauioribus.45.dist.& cle.multorũ,& ibi gl.in verbo,inferiores,& ibi Car.Alex.in 9.not.de hære. Et præterea voluit gl.in l.aut damnũ.§.in ministeriũ,in verbo,fœminæ.ff.de pœn.& in c.vlt.in gl.vbi in prin.de transac.& in c.cũ quidam,& ibi alij,de iureiur.Alb.in l.illicitas.§.qui vniuersas,in fi.ff.de off.præsi.vbi dicit quòd plerũque nobiles l solent deportari,vbi ignobiles decapitarentur.Saly.in l.& si seuerior,col.j.nu.5.C. ex quib. caus.infa.irro.latè Cepol.in 5.q.& in 6.priuilegio nobilitatis,& plerique omnes vbique.

109 ¶ Et hæc adeò procedunt,vt si pœnalis constitutio expressè dicat,nullam misericordiã ex quopiam delicto delinquentem consecuturum,vt in casu c.2.de maledi. Tamen vt dicit Host.ibi in verbo,misericordiam,si is qui ita deliquit sit nobilis,quem non decet publicè pœnitẽtiam agere, de qua is text.loquitur, & paratus est magno pretio,siue eleemosynis redimere, audiendus est. quod dictum sequitur & dicit satis æquum Panor.ibi in 5.not. *Etiã si cõstitutio omnẽ misericordiã tollat.*

110 ¶ Ex his autem fit,vt cùm pœna laquei sit ignominiosissima vilissimáq; ac fœdissima omnium pœnarum,vt tradit Bal.in rub.de offic.deleg.col.pen.vers.contra ootonum,& in l.omnes,& ibi quoque Io.Plat.C.de delato.lib.10.& Ang.in auth.eo.sed nouo iure, ante fin. C. de ser.fugit. Id quod multis antè sæculis dixerat Euripides in Helena,

ἀσχήμονες μὲν ἀγχόναι μετάρσιοι,
κἀν τοῖσι δούλοις δυσπρεπὲς νομίζεται.
Turpes quidem laquei sublimes,
Et seruis indecorum existimatur.

Et Liuius lib.2.decad.5.loquens de morte Q. Fuluij Flam.Hic,inquit,fœda morte periit,nam,vt postea subdit,Serui mane cubiculum ingressi laqueo dependentẽ iouenere.Ex quo & id mortis genus informe appellarunt Decreta Canonica à paucis in hoc animaduersa , in c.scelerator,de pœn.dist.3. quod de Iuda loquitur, qui sese laqueo suspenderat. Quam etiam historiam recensens Iuuencus ita scribit,

Informem rapuit ficus de vertice mortem.

Similique modo appellauit Iosephus apud Aegesippum lib.3.Informis,ait,lethi laqueum homines inuenerunt,feræ nesciuot.Et ante Virgilius,lib.12.Aeneidos,

Et nodum informis lethi trabe nectit ab alta.

Quo loco Seruius ideo informe dicit appellari,quoniam in põtificalibus libris cautũ fuerat, vt qui laqueo vitam finiuisset, insepultus abiiceretur, quòd ea mors esset infamissima. Plin.autem lib.14.c.19.scribit in veteri Romanorum religione nefastum fuisse, libare Diis vino vitis, iuxta quam hominis mors laqueo pependerat.Idem lib.2.c.25.hanc pœnam scitè præposteram vocat, quia scilicet includitur spiritus cui debet quæri exitus.Dicit enim de terra loquens,Quin & venena nostri miserta instituisse credi potest:ne laquei torqueret pęna præpostera,incluso spiritu, cui quæreretur exitus. Quem secutus Sextus Aurelius,Maximianus,ait,Herculeus à Cõstantino apud Massiliam obsessus ,deinde captus pœnas mortis genere præpostere fractis laqueo ceruicibus.Et hanc sanè pœnam veluti grauissimam & infamissimam iussit Deus Op.M.quibusdam idololatris sacerdotibus infligi,Num.c.25.Atque etiam Iosue iudex princepsque Iudæorum hac pœna,vt atrocissima plurimos reges ethnicos affecit,Iosue 7.iterúmque decimo. *Laqueo interemptus insepultus maneat.* *Laquei pœna præpostera.*

111 ¶ Leges autem ciuiles suspendiosos(ita vocant eos qui eam pœnã passi sunt) lugeri vetãt.l.liberorum.§.nõ solent.ff.de his qui not.infa.Alibi autem in illis scribitur,viles & abiectos, & infimæ sortis hominis eo genere mortis affici solere,nõ etiã Decuriones, aliósque honestiores.l.moris. §.sed etiã.ff.de pœn.Proindéque dicit glo.in l.3.§.1.in verbo,torquentur.ff.de iure mil.milites ex quo delicto plebeij suspẽduntur,non eo genere mortis plecti,sed,vt dicunt Doct.decapitari, aut alia pęna nõ adeò graui & ignominiosa affici.ita enim voluerũt ibi Bar.& Alex.in addi.illius,qui & id trahit ad nobiles,& alios id genus honestiores,& idẽ Bar.in l.capitaliũ.§.serui. ff. de pœnis. Bal.in l.data,statim post prin.C.qui accusa.nõ pos.& io d.c.j.§.si rusticus,in fi. & ibi Mart.Lau.etiã in fi.& Car.Alex.& Matth.Affl.col.2.tit.de pace ten.idem Bal.in d.c.cũ quidam,in fi.& ibi etiam Pan.col.vlt.& Fel.col.3.vers.tertia declaratio,extrã, de iureiur.ipse Bal.cons.426.præmittendum est,in prin.lib.j.& ipse quoque Pan.in d.c.pastoralis,in prin in 6.not.de off.deleg. Luc.Pen.in l.quamuis,col.2.C.de Decur.lib.10.& in l.j.col.6.in verbo, degeneris.C.de desert.lib.12.Io.Plat.in l.omnes iudices,post prin.de dign.lib.cod.Ro.in repet.l.si verò,§.de viro,in 4.fal. vers.2.ff.solut. matr.Io.Ana.in c.vlt.col.10.de collu.deteg. Cepola cons.cau.crim.40.Lucius,col.3.vers.& idem, id dicit not.Barb.in Procemio Clem.in verbo,salutem,col.13.vers.28.Lud.Bol.consil.37.nobilis *Suspẽdiosi lugeri vetantur. Viles tantum non etiam nobiles eo genere mortis afficiendos.*

quidam,col.antepe.vbi dicit d.gl.ad hoc sing.Philip.Dec.in c.at si clerici,in 7.not.de iud.vbi ita dicit se consuluisse,vti fecit cons.65.statuto cauetur,col.vlt.

Non omnibus laquei mortem ignominiosa fuit.

112 ¶ Quanquã scio id genus mortis nõ atrox atque ignominiosum existimari quibusdã populis, vt de Gallis scribit Bar.in d.l.3.§.1.ff.de re mil.vbi dicit eam pœnã non adeò infamẽ esse in Gallia,vt in Italia,quia quilibet etiam nobilis suspẽditur apud Gallos.quod reperit & dicit no.Cep.d.cons.40.col.4.vers.& hoc quantum ad torturam.Nescio autem an temporibus eorũ id apud nos obseruabatur:nunc autem video aliter fieri,nisi si nobiles,aut in dignitate cõstituti crimina quæpiam sordida cõmiserint.Illud autem scio apud plurimos Germanorum hãc mortem olim non fuisse deformem habitã,vt qui morientium propinquorum gulam laqueo frangerẽt,vt memoriæ prodidit Bardesanes in dialogo de fato,& eius authoritate Euseb.Cæsarien.de præparat. Euangelica.lib.6.c.8.Tibareni quoque,quos impense dilexerant senes suspẽdebant in patibulis, vt retulit D.Hierony.in Iouinianum lib.2.Id quod etiam Persas facere tradit Sextus Empiricus. Apud Erulos Danubij accolas vxor defuncti,si multò post viri sepulchrum laqueo vitam finiuisset,perpetuæ ignominię nota inurebatur,vt Procopius testis est.Aelianus autem lib.13.de varia historia tradit quod cùm Olympias misisset Euridicæ Philippi & cuiusdam Illyridis filiæ cicutam,laqueum & ensem vt mortis genus deligeret,illa laqueum delegit.

Virgines non strãgulandæ. Maledictus à Deo qui pendebat in ligno. Quatuor mortis genera legibus Mosaicis statuta.

113 ¶ Nec omittemus vetusto more Romanorũ nefas fuisse,virgines strangulare,vt scribit ipse Sueton.in eod.Tiberio,quem refert ob id ipsum puellas quasdam carnifici vitiãdas dedisse,deinde strangulandas.Lege autẽ Mosaica maledictus à Deo,qui pendebat in ligno,vt scribitur Deuter.c.21.in fi.& repetitur in c.si verò.§.tanquam,de pœn.dis.2.De qua re loquens Alex.Ales summæ authoritatis Theologus,in 3.parte summæ.q.47.art.2.scribit,in lege Mosaica quatuor tantũ mortis genera fuisse statuta,videlicet Lapidationem,Cremationem,Decapitationem, Suspẽsionem, Cuius rei rationem reddens subnectit,quatuor esse potissimùm quę solent in pœnis timeri,scilicet Diuturnitatem, Acerbitatem, & eam quam vocat Irremediabilitatem , & Ignominiam. Ac Diuturnitatem esse in lapidatione,Acerbitatem in crematione, Irremediabilitatẽ in decapitatione,Ignominiam verò, siue vilitatem in suspensione:quod,vt subdit, ignominiosissimũ est mortis genus,vnde illud profectũ autumat quod nuper adduximus, Maledictus homo,&c. Vt non mirum sit quod scribit Sueto.in Tiberio,c.53.quòd cùm ipse Tiberius Agrippinam nurum crudelissime,aliter tamen, quam laqueo interemerat, pro tali clementia interponi decretum passus est,quo sibi gratiæ agerentur,quod & retulit Tacitus historiæ Augustæ, lib.5. Cæterũ lex illa horrendi criminis in perduelliones arborem qua quis suspẽdebatur,infelicem vocabat, Infelici,inquit,arbori reste suspendito. Testis Liuius 1,decad.lib.1.

Suspẽdiosorũ superstitiones. Carnes et ossa suspendiosorũ ad magica veneficia.

114 ¶ At mirum est quod de superstitionibus huiusmodi suspendiosorum à bonis authoribus scriptum est,quod nos obiter memorare voluimus, præsertim quod nonnihil ad huiusmodi miserabile,ac veluti prodigiosum monstrosúmque vitæ supplicium pertinet,scilicet peritissimos artis magicæ multa ex carnibus,ossibúsque horum suspendiosorum ad rem ipsam magicam pertinentia conficere solitos,eáque in magicis veneficiis medicatissima existimare. Quod & testatur Lucanus lib.6.Pharsaliæ,de Erichthone Magices consultissima tradit,

— Laqueum nodosque nocentes
Ore suo rupit,pendentia corpora carpsit,
Abrasitque crines,percussáque viscera nimbis
Vulsit,& incoctas admisso sole medullas,&c.

Suspẽdiosi caluaria. Suspendiosi laqueus.

Et Apuleius Madaurensis,& ipse magiæ deditissimus,cùm de ferali officina Pamphiles Thessalicæ mulieris,in ea arte instructissimæ loqueretur lib.3.Metamoph.Hic,ait,nares & digiti,illic carnosi claui pendentium,&c.Cæterùm Plin.lib. 28.c.1. scribit Antheum ex caluaria suspendio interempti catapotia fecisse,contra rabidi canis morsum. Et c.4.eiusdem lib.tradit laqueũ suspendiosi circundatum temporibus,dolorem capitis sedare.

Externorum sententia de nobilibus mitius tractandis.

115 ¶ Sed hęc veluti superstitiosa,& omnimodo ridicula relinquamus,& ad pręcipuũ nostri instituti propositũ redeamus.Ex his quæ supra diximus satis constat ex nostris legib.earúmq; interpretũ opinionib.mitius in pœnis agendũ esse cũ nobilibus,vt & aliis personis honestioribus,& in dignitate constitutis quàm cũ ignobilibus,& aliis personis vilioribus.Quod & aliorũ authoritate probare possumus.Nam Quintili.oratorũ summus,lib.6.Instit.orat.c.6.de conclusione disserẽs, Periclitantẽ, inquit,commendat dignitas & studia fortia,& susceptę in bello cicatrices,& nobilitas,& merita maiorũ.Idem lib.7.quo loco de qualitatę loquitur,scribit ad pœnarũ deprecationem prodesse nobilitatẽ,dignitatẽ,propinquos,comites. Tullius quoq; ante illũ lib.2.Rhetoric. de deprecatione loquẽs, Hæc,ait,ignoscẽdi ratio quæretur ex his locis,si plura aut maiora officia,quàm maleficia videbũtur cõstare:si qua virtus,aut nobilitas erit in eo,qui supplicabit. Idem in defensione Lucij Flam.maiorũ,& generis honores,imperiũ,& rerũ gestarũ gloriam non prętermisit.Ob idq; in ea etiã si quid errasset,vt ille inquit, omnes boni conniuendũ esse arbitrantur. Idem in defensione Aemilij Scauri,meritorũ, nobilitatisq; maiorũ commẽdatione maximè vsus est,vt tradit ipse Quintilian.in eo loco,quem primũ citauimus. Sed eius oratio non extat. At Valerius Maxi.lib.8.c.1.rem ipsam refert,scribitque Scaurum ipsum , cuius salus propriis obruebatur criminibus, tamen propter vetustissimam nobilitatem , & recentem patris memoriam

absolutum fuisse. Apud Liuium lib. ab vrb. cond. 3. familia Claudia requirit populum, vt Applus Claudius Decemuir, qui reus erat, Claudiorum nobilitati condonetur. Sed & apud Sueton. in August. c. 5. C. Lectorius adolescēs patricij generis in deprecāda grauiore pœna adulterij, natalet inter cætera allegat. Et huc quoque referri potest illud Euripidis apud Stob. in Ino, Ser. 84.

φειδώμεσθ' ἀνδρῶν εὐγενῶν, φειδώμεθα.
Κακοῖς δ' ἐπεμβαίνωμεν, ὥσπερ ἄξιοι.
Parcamus viris nobilibus, parcamus.
Malos autem respuamus vt digni sunt.

Delicta non nunquam dignitate augentur.

116 ¶ Verùm id primū intelligendum est, nisi nobilitas, aut alia dignitas augeat delictū, quod plerūque facit d. l. quædam delicta, & ibi Bart. & Alb. ff. de pœn. & l. 2. & l. omne delictū. §. augetur. ff. de re mil. & c. homo, & ibi gl. 40. dist. & c. quia sanctitas. 50. dist. & c. nullus itaque. & ibi gl. 1. q. 1. & c. nulli. 25. q. 1. & c. vlt. 30. q. 1. & c. 1. de cler. vena. & c. excōmunicamus. §. credētes, ver. si verò clericus, & ibi, gl. in verbo, exerceatur, quæ cōcor. citat, de hær. & c. inter corporalia, vers. sanè quoniam, de transl. epi. vbi gl. in hanc sententiam allegat illud Iuuenalis, nomine tamen authoris tacito,

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto qui peccat maior habetur.

Quod etiam citat Fely. in c. mulieres, col. 3. de sent. excom. Et facit etiam quod voluit gl. in c. hi qui. 15. quæst. vlt. cum sim.

117 ¶ Nam tunc vt pœna delicto respondeat, iuxta tex. in d. l. quædam, & c. nō afferamus. 24. q. 3. grauius puniuntur cōstituti in dignitate, sicuti grauius peccant. d. l. quædā, & ibi Bar. Alb. & alij. ff. de pœnis, & d. l. 3. §. is qui ad hostes. ff. de re mil. & l. presbyteri. C. de epi. & cler. quæ & repetitur in §. presbyteri. 5. q. vlt. vbi multò magis pœna digni sunt, quibus cum plurimū honoris per nostram iussionē delatum est, si in occulto crimine inueniantur, & l. omnes, & ibi Bal. C. de Decurionib. lib. 10. & l. 3. in fi. C. de cōduc. & procur. lib. 11. cùm dicitur, Grauior enim pœna cōstituenda est in hos, &c. & ibi Lucas Pen. & l. per id tempus, & ibi quoque idem Luc. Pen. C. de Cur. lib. 12. & c. cum quidam, de iureiur. & c. 3. & ibi gl. Io. And. & alij de cle. vena. & d. §. credentes, & d. c. quia sanctitas, & c. nulli, & ibi gl. 19. dist. & c. præcipuè. 11. q. 3. & c. vlt. 30. q. 1. gl. & Bal. in d. §. si rusticus. glo. in cap. 2. in verbo, sacerdotale, de offic. deleg. lib. 6. Iac. Aret. Dyn. Cyn. Bald. & Sal. in d. l. nemo. C. de sum. trin. & Iac. Bel. Bal. in d. §. si quis verò ausu. Io. Plat. in l. vlt. illum tex. C. de Fabri. lib. 11. Cepol. cons. 40. col. 4. vers. tamen ista regula. Et huc pertinet illud Meliorū ad Athenienses, apud Thucydidem li. 5. Neque hoc minus vestra refert, qui quò maiores cæteris estis, eò maiori, si labemini, eritis pœnarum magnitudine digni.

Quando dicatur crimen augeri nobilitate aut alia dignitate.

118 ¶ Tunc autē dicitur crimen augeri dignitate, cùm in his peccamus, quę dignitatē nostram concernunt, atque illius administrationem: vel in his, propter quæ dignitatem vel honorem sumus consecuti: vel cùm delictum cedit in dedecus & contumeliam ipsius dignitatis, vt patet ex iuribus citatis in duob. præced. ver. Et voluerunt fermè omnes, quos suprà citauimus, & Bart. in d. l. quædam. & Alex. in d. l. 2. paulò ante fin. C. vt nemo priua. Vel etiam quando delinquimus prætextu & colore dignitatis, secundum Ray. & Sal. in d. l. presbyteri, per tex. ibi, in illis verbis, quòd nihil metuant, & Cepola, qui id optimè declarat d. cons. 40. col. 4. vbi suprà, & vers. seq.

119 ¶ Diuus autē Thom. 1. 2. q. 73. art. vlt. scribit ex quatuor augeri crimen dignitate, ex quibus suprà aliquot tetigimus. Huius verba hæc sunt doctiora, quàm elegantiora. Primū propter specialem repugnantiā actus peccati ad magnitudinem, veluti si Princeps iustitiā violet, qui ponitur iustitiæ custos: & si sacerdos fornicetur, qui castitatē vouit. de quo vltimo exemplo vide gl. in ca. qui viderit, 32. q. 5. Item propter exēplum siue scandalum, quia vt Greg. ait in pastorali, In exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerētia gradus peccator honoratur. Ad plurimū autem notitiā veniunt peccata magnorū, & magis homines indignè ferunt. Tertiò, propter ingratitudinem: quia omne bonum, quo quis magnificatur, est Dei beneficiū, cùm homo fit ingratus peccādo. & quātum ad hoc, quælibet maioritas, etiam in temporalibus bonis, peccatū aggrauat, secundum illud Sapient. 6. Potentes potenter tormenta patientur. Quartò, quia facilius possunt resistere peccato maiores, vt qui excedunt sciētia & virtute. Vnde dicit Dominus Luc. 12. Seruus sciens voluntatē domini, & non faciens, plagis vapulabit multis. Ex quibus nonnulla huic loco conueniunt, quædam minimè. sed quisque quod sibi videbitur accipiet.

Nobiles proditores magis puniuntur. Proditoris insignia delēda.

120 ¶ Ex his autē fit, vt cùm nihil magis repugnet veræ nobilitati, quàm proditio, (nam & proditor nobilitatē amittit) quod ex eo cōstat quòd nobilitatis insignia illius delenda sunt l. eos qui. ff. de pœn. quam sing. dicit Rom. sing. 476. eorū arma, & iterum sing. 669. an arma. & à principis facie arcendus, vt dicit Matth. Affl. in c. 1. col. 3. nu. 22. tit. an ille qui interfe. fra. do. citans Bal. ibi, qui tamen de omni infami loquitur. Certe si nobilis adeò suæ dignitatis oblitus fuerit, vt in proditionem incurrat, non modò pœna ignobilium, sed & grauiori puniendus est, testimonio Bal. in d. c. cum quidam, de iureiur. vbi & ex hoc limitat quod suprà diximus, nobilē ex delicto quo ignobilis laqueo suspenditur, decapitari, aut aliàs puniri debere, vt non procedat, si proditionem nobilis commiserit. tunc enim altioribus furcis suspēdendus est, vt dicit obseruari in nostro regno Franciæ. Et sequitur Fel. ibi, col. 3. vers. tertius est, & iterum vers. quod autem dictum est, & in d. c. pastoralis, col. 3. vers. secundò fallit, de offic. deleg.

¶ Et

Et falsarij.

121 ¶ Et cùm etiam falsitas sit admodum aliena à nobilitate, nam & hæc est proditioni affinis & cognata: Ideo si nobilis crimen falsi commiserit, grauius quoq; puniendus est, vt scribit Alb. in d. l. quædam. ff. de pœn. & Matth. Affl. decis. Neap. 404. eadémque vlt. fuit per illustrem, col. pen. vers. nec alleuiat. allegans in idem gl. in cap. sing. 89. dist. vbi tamẽ nulla est gl. quæ id dicat, quæve de ea re loquanir, nisi mendum sit in meo codice. Sed in id facit bonus text. in l. presbyteros. C. de epi. & cler. Luc. autẽ Pen. in l. mulieres, col. 5. vers. vlt. not. C. de dign. lib. 12. scribit nobilitatẽ amitti per periurium & falsum testimonium, quod & ipsum voluit Matth. Affli. in c. vlt. col. vlt. tit. quib. mod. feud. amit. & decis. Neap. vlt. & Maria Soc. Iun. cons. 39. prospectis bis, nu. 41. lib. 2. At Cy. in l. transigere, col. 3. vers. quidam moderniores. C. de transac. dicit, hominem ad nihilom redigi per falsitatem, vt qui semper posthac sine fide sit, nec ei vnquam creditur. Hæc enim illum lucrisacere, vt nunquam postea ei credatur, vt Aristoteles de mendace dicebat.

122 ¶ Adeò autem id crimen falsi leges Decemuirales exhorruerunt, vt qui id commisissent, è saxo Tarpeio deiici iuberent, vt videre licet apud Gelliũ lib. 24. c. 1. Tametsi ea pœna adeò nostris iurisconsultis cruciabilis atque inhumana visa est, vt eam omnimodo reiecerint, l. si diutino. §. vl. ff. de pœn. Polybius autem lib. 6. tradit eos qui id crimen commisissent, fustibus ac lapidibus obrui solitos. Bart. autem in l. Lucius, in fi. ff. ad S. C. Turpi. quod statutum de relaxãdis carceratis non porrigitur ad carceratos ob crimen falsi. Sed & Bart. in tracta. de præstantia Card. q. 9. q. j. partis, col. 2. scribit quod id priuilegiũ quod nonnulli tribuunt Cardinalibus præstandi immunitatem sceleratis ei occurrentibus, de quo per Bal. & Sal. in l. addictos. C. de appell. non habet locum in reis falsi. Quæ omnia etiam approbat Mart. Mantua, apoph. 16. succurrit. Quin Io. Ana. in rub. de crim. fal. dicit id crimen tam abominabile, quàm aliud nullum. Et Ang. in §. minorem, in auth. de nupt. scribit id esse detestabilius homicidiu, & veneficio. quem sequitur Matth. Affli. illa dec. vlt. & Maria. Soc. Iun. d. cons. 39. col. 2. num. 7. lib. 2. Adeò autem id crimen existimat Hippol. Marsil. graue sing. 163. incip. crimen fal. & in pract. crim. §. attingam. col. 2. consil. 105. circa præsentem casum, col. 2. lib. 2. vt propter id liceat leges transgredi secundum sententiam Innoc. in c. 1. de constit. & Maria. vbi suprà.

Et heretici. Et cõtemnentes, et trãsgredictes preceptũ principis.

123 ¶ Hinc item fit, vt nobilis errans in fide, plus puniendus sit, quàm ignobilis, aut certè æquè, & secundum formam iuris, ex senteña Arch. in d. c. qui contra. 27. q. 1. & Fel. in d. c. pastoralis, col. 2. vers. 6. fallit, & in d. c. cum quidam, col. 3. vers. quintus est. Nam quis neget nobilẽ qui Deo suam nobilitatem debet, si in fide & religione ipsius D. Opt. M. errauerit, multò magis in eum peccare, quàm ignobilem? quanquam id aliò referri potest, vt dicam postea.

124 ¶ Sed & ex eo quoq; illud fit, vt nobilis contemnens vel transgrediens mãdatum principis, grauius puniatur, quàm ignobilis, vt magna authoritate affirmat Bald. in c. 1. §. si quis verò ausu, per illum tex. tit. de pace iura. firman. & nuncupatim sequitur ibi Matth. Affl. qui eum §. legit cũ prin. col. pen. in 10. oot. & id dicit not. & Fely. in illis duobus locis, scilicet in d. c. pastoralis, col. 2. vers. quartò fallit, & in d. c. cum quidam, col. 2. vers. secundus est.

125 ¶ Secundò, intellige vt nobiles in pœnis corporalibus mitius puniãtur. At in pecuniariis magis puniãtur, cæteris quidẽ paribus, vt diximus in præced. declaratione l. properandum. §. fin autem vtrinque, & ibi Bar. & alij. C. de iud. & d. 1. §. si quis verò ausu, & ibi gl. in verbo, centũ. Bald. Card. Alex. & Matth. Affl. tit. de pace iur. fir. gl. in c. 1. §. si rusticus, vers. si miles rusticũ, in verbo, aut diuino, in fi. & ibi Bal. Aluar. & Car. Alex. ot. de pace ten. gl. & omnes, in d. c. cum quidam, de iureiur. gl. in c. non cogãtur. 41. dist. & in d. c. qui cõtra. 24. q. 1. Odof. Cy. Alb. Bal. & alij in d. l. nemo. C. de sum. tri. Host. & Io. An. in c. ea quæ, de stat. mon. Alb. Gand. in tract. malefi. tit. de pœn. reor. col. 31. in paruis, versic. item quæro an pari pœna. Bar. & alij in d. l. quædam. ff. de pœnis. idem Bart. in l. illicitas. §. vlt. ff. de offi. præsi. & in l. 1. col. pe. vers. sequitur in definitione, acceptus. C. de dig. lib. 12. Alber. in d. l. presbyteri, col. 1. C. de epi. & cler. Io. Fab. & Ang. Aret. in §. t. vers. licet autẽ, Inst. qui & ex quib. caus. manu. non lic. Sal. in l. seruos. C. ad leg. Iul. de vi. pub. Lucas Pen. in d. l. 1. col. vlt. C. de cond. & proc. lib. 11. Io. And. in d. c. 1. de cler. ven. & in c. vlt. col. 4. vers. nota quòd maior pœna, de maled. & in d. c. excommunicamus. §. credentes, col. vlt. ad fi. de heret. Masuer. tit. de pœn. §. ad infligendam. Matth. Affl. in c. si rusticus, col. 2. vers. deinde gl. not. de pace tenen.

126 ¶ Cuius differẽtiæ ratio in prõptu est. Nã magis affligitur nobilis ex parua quapiam pœna corporali, quàm ex magna ignobilis. Ideóq; modica pœna maior in eo cẽsetur, quàm magna in plebeio, & è diuerso in pœnis pecuniariis, vt dicũt propè omnes quos supra citauimus. Et cũ pœna ob id inter alias multas causas imponatur, vt peccãtes emendatiores fiãt, & vt metu pœnæ ipsi & cæteri deterreãtur, vt latè diximus in legib. connub. l. 9. nu. 165. dies iã me deficiet, Cõsequens est igitur, vt ea pœna imponatur, quæ magis timetur. Pœna autem pecuniaria, nisi magna sit, nũ admodũ timetur nobilibus, & iis qui in dignitate constituti sunt, vtpote frequẽter locupletibus, vt satis patet ex historia illa memorãda, quam retulit Phauorinus ex Q. Labeone in libris quos ad 12. tabul. conscripsit, apud Gellium lib. 20. eodémq; vlt. c. j. Nam cũ lex 12. tabul. huiusmodi esset, Si iniuria alteri faxit, 25. æris pœnæ sunto, Neratius quispiam homo improbus pro delectamẽto habebat, os hominis liberi manus suæ palma verberare. Eum seruus sequebatur crumenã plenã assium portitans, & quemcunque depalmauerat, numerari statim secundum 12. tabulas 25. asses iubebat, propterea hanc legem abolescere & relinqui censuerunt, iniuriisque æstimandis Recu-

Lex 12. tabularũ abolita.

perator

peratores se daturos edixerunt. Accurs. autẽ noster in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offi. Praesi. dicit per eum tex. in verbo, lumine vnico, vt ipse legit, quòd tenuioris fortunae homines nõ pluris lumen siue oculum aestimãt, quàm porcellum, quod & ibi annotat Bal. ibi, & in auth. nisi breuiores. C. de sent. ex peri. recit. & Cep. in tract. de ser. vrb. praed. c. 34. col. j. & Georg. Nath. in repet. cle. saepe, col. 77. vers. quae autem dicatur causa breuis, de verb. sig. Sed vt hoc in transcursu dicã, mẽdum est manifestum in eo tex. & in eo vocabulo, lumine, ex quo Accurs. illud sumpsit quod diximus: neq; enim lumine, sed limine, pro domo, legi debet, vt scitè tradit Catel. Cot. in mem. incip. Limen pro domo, vt etiam diximus in nostris legib. connubialib. l. 10. num. 20. his autem. Quanquam Bal. & ipse secutus Accursij vestigia, in auth. sed nouo iure, col. vlt. vers. sed haec sent. C. de ser. fugi. dum allegat d. §. ne potentiores, in eo legit lumine, non limine.

Pauperes plu ris aestimant porcellũquàm oculum.

117 ¶ Caeterùm ad confirmationẽ eorũ quae diximus, Bar. in l. j. §. vlt. ff. de poenis, scribit id quod dici solet, quãlibet poenam corporalem vel minimam, esse grauiorem qualibet poena pecuniaria vel maxima, nõ procedere in personis vilibus, per l. hoc opere, in fi. ff. de oper libert. Et certè sicut nobili maxima poena siue iniuria est etiã sola facti infamia. l. nõ debet. ff. de dol. mal. Ita ignobili quaelibet infamia quantũcunque magna est illi modica, vel nulla poena, vt probat tex. in l. 2. C. vt intra cer. temp. cuius haec verba sunt, Et si persona vilior fuerit, cuius damnũ famae non sit iniuria. Et ita illos tex. expendit Bal. cui nihil, vt reor, ignotum fuit, cons. 116. quod petitur, post prin. lib. 3.

118 ¶ Tertiò, intellige quod diximus mitius agendũ cum nobili, quàm cum ignobili, non procedere in poenis relatiuis, verbi gratia, si nobilis accuset plebeium, nec probet delictum, eadem omnino poena punietur, qua puniri debuisset plebeius, si delictũ probatum fuisset, vt est tex. in l. ad Commentariensem, & ibi gl. C. de cust. reo Guil. Cu. Bald. in vtraque lect. scilicet in j. col. vlt. vers. vlt. format, & in 2. lec. col. j. & etiam Aug. in l. athletas. §. item calumniator, in fi. ff. de his qui not. inf. idem Guil. Cu. in l. 2. & ibi quoque Bal. in fi. C. de fide instr. Io. Ana. in c. super his, col. pen. de accus. Fel. in d. c. pastoralis, col. 2. vers. 8. fallit, de offic. deleg. & in d. c. cum quidam, col. 3. vers. quarta declaratio, de iureiur. & in c. cum dilectus, col. pen. de calumnia, & Ias. cons. 144. facti cõtingentia, ad fi. lib. 2. Quanquam videtur tex. in contrarium in l. ab imperatore. ff. de praeua. Sed tu hic vide Io. Andr. in d. c. cum dilectus, col. vlt. vers. quaero circa praedicta, de calum.

Nobiles in poe nis relatiuis aequè ac ignobiles puniuntur.

119 ¶ Quartò, cùm nobilis mandauit pauperi, vt delictum cõmittat, vel auxiliatus est pauperi delinquenti. Nam tunc iste nobilis eadem poena punietur, qua pauper mandatarius, vel cui auxiliatus est, vt voluit Bar. loquẽs in casu diuerso, cùm, scilicet nobilis mãdato plebeij deliquit, in l. vtrùm, vers. & istam legem. ff. de Parricid. per tex. ibi. Ex quo aperte colligitur, inspici qualitatem quae in faciente est, non quae in mandante, & idem Bart. in l. is qui opem, col. vlt. ff. de fur. & in l. qui seruo. §. item placuit, eo. tit. & cons. 66. ad declarationem, in fi. De quo & tu vide latè Bald. in l. non ideo minus, col. 3. in 4. q. C. de accus. & Salyc. in l. j. col. 8. vers. quaero si propter qualitatẽ, & 2. seq. C. de rapt. virg. & Ang. Peri. in tract. malefic. in verbo, dicto maleficio semper astitit, col. 2. versic. quaero qua poena, & multis seq. & latissimè Cepol. cons. 34. si vnquam, in 2. dubio, & Fran. Are. in l. si stipulatus fuero per te. col. 2. ff. de verb. oblig.

120 ¶ Et in multis ex illis locis pòteris intelligere, an & hoc procedat, cùm mandans vel auxilians ignorat qualitatem mandatarij, siue eius qui opitulatus est. de quo quoniam alij quoque id tenent, alij contrarium: vide Ang. in l. j. col. j. C. de Nili agge. non rumpen. & Fely. post alios in c. j. col. 6. vers. tertium membrum, de offi. & pote. iud. deleg quos tu si opus sit, videre poteris, ne hic diutiùs immorer ad alia properans.

Quid si ignoret qualitatẽ mandatarij.

121 ¶ Quintò, intellige quod diximus nobilem, aut aliàs in dignitate constitutũ mitiùs esse puniendum, nisi fortè aliter suaserit fieri nimia contumacia, vt probat tex. ijsdem verbis vtens in c. 2. in fi. de offi. deleg. lib. 6. quem ad hoc quod diximus annotant Io. And. & Ant. in c. ea quae, de statu monac. & Henri. in d. c. cum quidam, & ibi Fely. col. 2. vers. quartus, Luc. Pen. in d. l. j. col. vlt. C. de conduc. & procur. lib. 11. Fely. in d. c. pastoralis, col. 2. vers. quintò fallit. Matth. Affli. in d. c. j. col. vlt. nu. 98. tit. de pac. iur. fir. Et hoc vitium frequens est in nobilibus, ideóque magis in illis puniendum, vt sint exemplo caeteris. l. aut facta. §. vlt. ff. de poenis.

Quid si in nobili nimia sit contumacia protervitas.

122 ¶ Sextò, intellige in poenis arbitrariis: quae, scilicet, quoniã certè non sunt ex legibus vel statutis, relictae sunt arbitrio iudicum, & quas ideo nostri difformes vocãt. Secus in poenis vniformiter, certè, & determinatè, indistinctéque & indiscriminatim impositis. tunc enim ea poena aequaliter puniri debent nobiles & ignobiles, secundum Iac. But. Guil. Cu. & Bal. in d. l. nemo. C. de sacros. eccl. Bal. in d. §. si rusticus, ante fi. tit. de pac. iur. fir. Sal. in l. seruos. C. ad leg. Iul. de vi publ. Luc. Pe. in d. l. j. ad fi. C. de conduc. & procur. lib. 11. Cepol. d. cons. 40. col. 4. vers. tamen ista regula.

123 ¶ Quod tamen omnino intelligendum, nisi iudex ex iusta & magna causa censuerit, ver grauiùs, vel mitiùs vtrunque, & nobilem, & ignobilem esse puniendum, quàm lege vel statuto praescriptum sit, secundum l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his qui not. infa. & in l. & si seuerior. C. ex quib. caus. infa. irro. Nam & id expressim in casu de quo loquimur voluit Salyc. in d. l. seruos. Cui & tu adde not. per Innoc. in c. j. & ibi latissimè Fely. & Dec. extrà de constit.

Quid si subsit magna causa augendae uel minuendae poenae.

124 ¶ Septimò intellige, nisi statuta aliter expressim dispõnat, vt scilicet nobiles ex codẽ delicto grauiùs puniantur quàm ignobiles. Cuiusmodi statuta sunt in multis locis Italiae, & inter caeteros in Tuscia, vt refert Salyc. in d. l. j. col. 8. vers. & quae hic, & in praecedẽti. C. de rapt. virg. & doct. saepe, vt postea

Quid si statuta disponat nobiles grauius puniri.

postea dicemus, tunc enim ex eorum sententia qui hæc statuta referunt ea sunt seruanda. Nihil enim impedit quin id statui posit, præsertim in iis locis in quibus nobiles sunt admodum ad vitia & scelera procliui, vt iam diximus.

135 ¶ Octauò intellige quæ diximus in pœnis fori iudicialis. At in pœnis fori pœnitentialis, quod & forum conscientiæ appellant, magis puniẽdus est nobilis & in dignitate constitutus vt qui plus, cæteris per omnia paribus, peccare videtur. Tum quia magis contemnit qui plus recepit à Deo, nec recognoscit, ideo maior est ingratitudo illius. Ex quo illud in primis istis animaduertendũ, & in scrinio pectoris penitissimè recõdendum. Sapientiæ 6. Audite reges terræ & intelligite, discite iudices finium terræ. Præbete aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quouiam data est à domino potestas vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cùm essetis ministri regni illius, non rectè iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrendè & citò apparebit vobis: quouiam iudicium durissimum in his qui præsunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: Potentes autem potenter tormenta patientur.

Quid in foro pœnitentiali. Nobiles magis in Deum ingrati.

136 ¶ Tum item quòd nobilium & in dignitate constitutorum peccata trahi solent ab inferioribus in exemplum, vt dicit tex. in d.c. cùm quidam, vbi gl. Imo. Fely. & alij, ex hoc dicunt quod diximus, magis istos puniendos in hoc foro pœnitentiali, & alius tex. in c. sicut. & in c. pastoralis. 2. q.7. & c. ex merito. 6. q. j. & omnium optimus in c. præcipuè. 11. q. 3. quem aureum dicit Barb. cons. 40. clementissimum, col. 6. lib. 4. & tex. item in c. magnæ, de voto, vbi ad hoc citat gl. ibi & in d.c. ex merito, illud Claudiani, eius tamen nomine tacito,

— Componitur orbis
Regis ad exemplum.

Et mox sequitur apud eundem Claudianum,

— Nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe vulgus.

137 ¶ Quibus simile est & illud sapiẽtissimi illius Ecclesiastici c. 10. Secũdum iudicẽ populi, sic & ministri eius. Et qualis est rector ciuitatis, tales & inhabitãtes in ea. Et subdit: Rex insipiẽs perdit populum suum. Est & Platonis sentẽtia à Cicerone Epistol. lib. j. ad Lentulum vsurpata. Quales in republica principes essent, tales reliquos esse ciues. quam etiam citat Barb. cons. j. col. 5. lib. j. & d. cons. 40. cons. 6. lib. 4. vbi dicit Platonem huiusmodi sentẽtiam afflatu spiritus sancti protulisse, quod & idem dicit ipse Barb. cons. 82. clemẽtissimi, col. 5. eo. lib. 4. & in Proœ. Clem. in vers. quoniam nulla, col. 5. Et ipse Cicero lib. 3. de legib. legem 12. tabularũ enarrans, qua cauebatur, vt magistratus vitio vacarent, atque cæteris specimen essent, hæc verba adiecit, Vt enim cupiditatibus principũ & vitiis infici solet tota ciuitas, sic emendari & corrigi cõtinentia. Et paulò pòst, Nam licet videre, si velis replicare memoriã temporũ, qualescunque summi ciuitatis viri fuerunt, tales totam ciuitatem fuisse. Quæcunque mutatio morum in principibus extiterit, eandem in populo sententiam. Et apud Laërtium Antigonus Macedonum rex ad Zenonem scribens, cùm multa primũ de doctrina, & fœlicitate præmisisset, hoc tãdem in calce subiecit, Cuiusmodi fuerit dux, vt plurimum subditos fieri necesse est. Agesilaus quoq; ille Magnus & ipse Lacedæmoniorum rex interrogatus, quare vehementi hyeme sine tunica ea ætate (is enim tũ senex erat) circumiret, respondit, quò iuuenes imitentur, habentes ij quidem & senis, & principis exemplũ. Author Plutarch. in Apophthegmatis Laconicis, & Aelianus de varia historia lib. 7. Sed & Herodian. lib. 4. Solent, inquit, plærunque homines vitam principis æmulari.

De eadem re.

138 ¶ Hactenus igitur diximus de pœnis nobiliũ, an videlicet ij plus, minúsve puniri debeant, quàm ignobiles. Qui locus facit vt in mentem veniant nonnullorũ sententiæ, qui voluerunt nobiles ipsos non esse puniendos, nisi priùs consulto principe. Hi sunt, Iac. Ra. vt ipse citatur neq; enim extant scripta illius (quod sciam) in l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de offic. præsid. & Raph. Co. in l. j. §. his quibus. ff. de leg. 3. per tex. in l. diui. §. vlt. ff. de pœn. Ita enim illos citat Alciat. in c. quod sedẽ, nu. 85. de offic ordin. quamuis id non reperi in meo codice Raph. Verùm ille tex. non simpliciter loquitur de nobilibus, sed de principibus ciuitatis. Et est alius tex. loquens de decur. in l. 2. ff. de bon. eor. qui sibi mort. consci. cùm dicitur, Si is de cuius pœna Imperatori rescriptum est, veluti quòd Decurio fuerit. Sed hæc in Gallia non obseruantur.

An nobiles puniendi sint inconsulto principe.

139 ¶ SIMILITER nobiles non subijciuntur quæst. plebeiorum, vt dicit Io. Ray. in tract. nobilitatis, in 7. q. prin. post princ. per tex. in l. desertorẽ. §. j. ff. de re milit. & l. milites, & l. duo. C. de quæst. & l. seueram. C. de dig. lib. 12. vbi scribit, Seueram indignationẽ (aut vt alij legunt, indagationem quod mihi magis placet) per tormenta quærẽdi à clarissimo homine submouemus. Sed huiusmodi tex. non omnibus passim nobilibus loquuntur, sed de certis quibusdam, vt etiam expendit Luc. Pen. in l. mulieres, col. 6. versic. 13. priuilegiati sunt. C. de dign. lib. 12. Sed est text. omnium optimus pro omnibus nobilibus, vt, scilicet non torqueantur inscio principe, in l. nullus, in verbis, generis aut dignitatis. C. ad leg. Iul. maiest, vbi tamen excipitur crimen læsę maiestatis. Nisi & illum tex. interpreteris secundum alia iura non generaliter loquentia.

Nobiles non subijciuntur quæstionibus plebeiorum.

140 ¶ Hoc tamẽ nõ obseruatur in regno Frãciæ, vbi omnes nullo dignitatis, nobilitatísve discrimine, quæstioni subijciuntur, si rex exegerit, vt in Comite declaratũ fuisse arresto retulit Aufrerius

in 4.

in 4.parte eius operis, cui titulus est, stylus Parlamenti.c.19. Tametsi qui olim non nisi seruis,nõ etiam liberis vt plurimùm adhiberentur,vt satis videre est ex tit.ff.de quæst.Sed eò res progressa, vt indiscriminatim omnibus, & in omnibus criminibus adhibeatur. Nam & licet decuriones de iure non torquantur,tamen inualuit consuetudo,vt torqueantur,vti scribit Matth.Afflict.in c.1.§.si voluerit,col.2.nu.14.tit.de cap.qui cur.vend.

141 ¶ His quoq; alia duo non intempestiuè subiiciemus. Primum quòd nobiles non adeò strictè in vinculis & carcere detineri debent, si quando ex vinculis causam dicere debent , vt patet ex iis quæ diximus,suprà hoc eodẽ c.nu.30.& generale est. Secundum quod nobilibus licet in causis criminalibus comparere per procuratorem,quãuis ignobilibus non liceat,l.vlt.C.de iniur.& ibi gl.in verbo,per procuratorem , quæ nuncupatim id ibi fieri dicit propter nobilitatem & allegat pro concord.l.quicunque,& authẽ.hoc ius.C.de procu.& l.vlt.C.vbi Senat.vel Claris.& l.quoties.C.de dign.lib.12.Verùm id nostris moribus non obseruatur.

Nobiles per procuratorẽ comparent in criminalibus.

142 ¶Vbi nobilis habet priuilegium,ne possit conueniri vltra quàm facere possit,deducto ne egeat, quia fortè est maritus,miles, &c.iuxta l.maritũ,& l.miles.ff.de re iudi.Certè in huiusmodi deductione est habẽda ratio suæ nobilitatis.Ita vt si satis esset relinquere ignobili & rustico,vnde posset vesci grosso pane,caseo,cœpis,fabis:non item pane albo,pullis,& aliis delicatis cibariis,secũdum gl.in l.seruis vrbanis,in verbo,ex libellis,& iterũ in verbo, cibariis.ff.de leg.3.quam annotauit Cepo.loquens de hac re in d.tract.in 22.priui.nobilitatis.& Pau.Cita.in suo tract.de iure patro.in 7.q.6.partis.Ias.loquens etiam de huiusmodi deductione,in §.item si de dote,col.2.Inst.de actio.& Matth.Affli.in const.Siciliæ inci.qualitas personæ,col.2.& iterum in constitutione,quisquis,col. .& Hipp.Marsi.in rep.rub.de proba.col.5.& Ant.Cors.in repe.c.grandi.char.pe.de supple.negli.præla.Nobili sanè est relinquendum,vt possit viuere habita ratione suæ nobilitatis ; vt proinde non cogatur pauperum cibis vesci,iuxta tex.in c.non cogantur.41.dist.Ita voluit Bald. in l.2.in prin.C.quod cum eo,per tex.in l.sed & si quid inædificauerit.§.sufficienter ff.de vsuf.& in l.cùm vnus.§.alimentis.ff.de ali.& cib.leg.& idem Bal.in rub.C.qui bon.ced.posses.& Ang. & Imo.in l.e.Nesennius.§.vlt.ff.de re iud.Iaco.Are.Imo.Raph.& Alex.in l si maritus in id.ff.sol.ma. per d.l.Nepos Proculo,& ibi gl.in verbo,dignitate.ff.de verb.sign.& in l.tutor secundum dignitatem.ff.de admi.tut.Dyo.Ang.Aret.& Ias.in d.§.item si de dote,Inst.de Actio.Cepol.in d.22.priuilegio,& Fran.Aret.con.17.consideratis diligentissimè,col.pen.in 5.dubio.Ex quibus etiã Imo. Alex.Are.Cepol.& Fran.Aret.dicunt ita esse nobilitatis habendam in hoc rationem,vt non cogatur ipse nobilis solus viuere.Id quod etiam voluit Panor.in c.cùm adeo, de rescri.vbi & dicit huius rei esse habendam rationem,dum inspicitur , an beneficium sit sufficiens necne , sicut & voluit gl.ibi,in verbo,sufficientem,per tex.in d.c.non cogantur,& gl.quoque in c.conquerente, in verbo,sufficientia,de cleri.non resid.

Nõ etiam nobiles.

Nobilis nõ cogitur solus viuere.

In beneficij sufficientia habẽda ratio nobilitatis.

143 ¶Quibus adde præter iura suprà allegata, probantia alimenta esse constituenda secundũ dignitatem personæ,tex.illud quoq; probantem,in l.1.§. mulier,& l.habitatio.§.seruis.ff. de ven.in poss. mit.cum concord.adductis per gl.in d.§.mulier.Adde & gl.in c.episcopus,in verbo,victu.10.q.2. & gl.in c.nobis,in verbo,modestè,& ibi quoq; Ant.col.3.ver.quæro teneetur,de iure patro.ex quibus illud sumitur,alimenta esse patrono præstanda,secundũ ipsius qualitatem. Cuius sententiæ authoritate Roch.Cur.in tract.de iure patro.in verbo,& vtile,in 3.q.1.q.princ.dicit ampliora alimenta esse præstanda patrono nobili,quàm ignobili,quod & voluit Pau.Citad.in eo.tract. in 6. parte q.7.arti.4.& Cæsar Lamberti in eodem quoque tract.in 3.art.3.q.prin.lib.3.iterúmque in 12. arti.eiusdem q.col.2.Et quod etiam voluerunt in simili Specu.tit.qui filii sunt legit.§.1.col.vlt.ver. in summa.& Bal.in c.ad aures.de rescri.& Panor.in c.cum omnes,& ibi Fely.col.20.in gl.pe. de consti.Pan.in c.statuimus,de maio.& obed.& in c.cum instantia,col.vlt.de censi. Quibus itẽ adde quod voluit Zenzel.in extra.execrabilis,ver.vnde inter cętera,in verbo,qui mendicant,quòd mendicitas est consideranda iuxta qualitatem personarum.Quid enim(inquit) si homo illustris genere habeat victum suum, sed iuxta dignitatem suam cætera non habeat? certè secundum se mendicare dicetur,per multa iura ibi allegata.

Dignitatis habenda ratio in alimentis constituendis.

Patrono nobili alimẽta ampliora præstãda.

144 ¶ Sunt tamen (neq; enim prætermittendũ fuit)qui dicunt in huiusmodi deductione,de qua hîc principaliter loquimur,nullã esse habẽdã rationẽ dignitatis,vt Bal.& Ang.sibi cõtrarij, & Raph. in d.l.si maritus in id.ff.solu.mat. Tu illos vide & omnino Angel.distinguentẽ in d.l.Nesennius, §.vlt.Et Imo.limitantem in d.l.si maritus,& Ang.Are.in d.§.item si de dote. Ex quibus intelliges quid hîc dicendum sit.Et vide quod in simili dicam infrà nu 153.his item adstipulatur.

Iterum de illa deductione ne quis egeat.

145 ¶Tamen antequã vlteriùs progrediamur,visum est non intempestiuũ quædam alia subscribere, rusticorum pauperúmque victum tangentia.Primum ad id quod de pane albo diximus,pertinet vetus prouerbium λευκὴν μάζαν φυρῶ σοι,id est,album panem pinso tibi,dici solitum,sicuti admonet Erasmus,vbi quis magnarum rerum spes amplas ostendit.Nam Græcis album panem in deliciis fuisse,& non nisi diuitibus dari solitum,testatur illud Luciani in eo libello,quem ad Timoclem scripsit, de iis qui mercede conducti in diuitum familiis viuunt , οὐδ' ὄναρ λευκῷ ποτὲ ἄρτῳ ἐμφορηθεὶς ; id est, ne per somnium quidem vnquam albo pane saturatus. Constat autem antiquitus nobiles alio pane vesci solitos,alio vulgus,ex Plinio lib.19.c.4.

Prouerbiũ de pane albo.

146 ¶Sed & his adde tex.sing.& penitissimis memoriæ arcanis recondendum in §.criminis,ante fin.

25. dist. vbi is peccat venialiter, qui pauperibus deliciosa vel sumptuosa cibaria præparat. Et quod voluerunt Iac. Bel. Cy. & Bal. in auth. ad hæc, ad princ. C. de vsu. quòd rustici non solent vinum bibere, sed aquam solùm, quod & repetit Matth. Afflict. in d. constit. quisquis.

147 *Porcorũ carnes, seruorum cibus.* ¶Apud Homerum lib. Odysseæ 14. Eumeus Vlyssis bubulcus dicit porcellorum carnem esse seruorum cibum. Ita enim infit,

ἔσθιε νῦν ὦ ξεῖνε τά δ' ἃ δμώεσσι πάρεστι

χοίρε', ἀτὰρ σιάλας γε σύας μνηστῆρες ἔδουσιν.

Allia, Serpyllum, & cæteræ herbæ messorũ propriæ. Pythagoras quoq; dicebat authore Laertio, non eosdem cibos fas esse apponi seruis & liberis. Satisque constat ex veteribus monumẽtis olim rusticis, messoribus, mercenariis, & aliis id genus hominibus serpyllum & allium pro cibis dari solitum, aliásque huiuscemodi herbas, quod indicat Virgilius Eglo. 2.

Thestylis & rapido fessis messoribus æstu
Allia, serpyllúmque herbas contundit olentes.

Et Horatius in Epodo, ode 3.

Parentis olim si quis impia manu
Senile guttur fregerit,
Edat cicutis allium nocentius;
O dura messorum ilia.
Quid hoc veneni sæuit in præcordiis, &c.

Herodotus in Euterpe quo loco Pyramidem Cleopis Aegyptiorum regis describit, author est, mille talenta in eiusdem Pyramidis operarios pro apio, cæpis, & alliis fuisse erogata, & vt scribit Plinius lib. 26. c. 12. Aliqui ex iis qui de Pyramidibus scripserunt, prodiderunt in raphanos, allium, ac cępas mille octingenta talenta erogata. Horatius in Arte poetica populares ac plebeios homines significare volens, ita scribit,

Nec si quid fricti ciceris probat, aut nucis emptor.

Illud autem ex Plinio obseruauimus lib. 19. c. 4. olim esum quorundam exquisitorum pomorum fuisse pauperibus interdictum: nec licuisse plebi carduis vesci, vt hinc possis intelligere, iam ab illis temporibus carduos fuisse in deliciis principum virorum.

148 *Allium cibus illiberalis, Et raphanus. Raphanorum ructus fœtidi.* ¶Galenus ille medicorũ nobilissimus, vt & aliquid ex medicis huc adferamus, tradit in 12. Therapeutice, allium esse rusticorum theriacam: hæc enim sunt eius in eam rem verba, ἐγὼ γε τὴν ἀγροίκων θηριακὴν ὀνομάζω τὸ βρῶμα. Volaterranus lib. 2. in hortensibus refert Plinium allium vocare cibum illiberalem. Quãquam id nusquam dixit de allio, sed de raphano, cùm scribit de eo loquens lib. 19. c. 5. Ob id cibus illiberalis, vtique si proximè olus mãdatur. Quem ita vocat Plinius vt opinor, quoniam faciat ructus fœtidos, vt cunctis palam est, & scribit Galenus ad Paternianũ. c. 230. & Isaac in particularibus diætis.

149 ¶Non longè à præcedenti capite abesse videtur tex. in l. si quis sepulchrũ. §. sumptus, ibi, vel dignitate defuncti, & l. ait si quis. §. æquũ autem accipitur in illis verbis, ex dignitate eius qui funeratus est. & l. in patre, ibi, pro dignitate. ff. de relig. & sump. fune. per quẽ tex. in d. §. æquum, dicit Alexã. in l. ex facto. §. si quis rogatus, l. 1. col. 2. ff. ad S. C. Tre. quòd pompa funebris nobilium debet esse maior & sumptuosior, quàm ignobilium. Et ex hoc satis patet quod scribit Cornelius Tacitus lib. 4. Lucil. Longo quamuis nouo homini censorium funus fuisse decretum.

150 *In funeribus nobiliũ imagines maiorũ ferebantur.* ¶Id quod etiam videre licet ex eo quòd antiqui Romani in funere nobilissimi cuiusque solebant præferre maiorum imagines, vt tradunt Porphyrion & Acron interpretes Horatij enarrantes, & ad id trahentes illud ipsius Horatij, in Epodo Ode 8.

Esto beata, funus atque imagines
Ducant triumphales tuum.

Id quod ipse Porphyrion subdit se vidisse obseruari in funeribus principum. Et Lutatius aut, vt alij appellant, Lactantius Grammaticus in Thebaiden Statij Papinij in eos versus lib. 6.

Exin magnatum series antiqua parentum
Inuehitur.

Vbi & in id citat illud Horatij suprà citatũ, & Dion Nicæus in vita Seueri nõ multo post prin. vbi de exequiis Pertinacis Imperatoris loquitur. Et id quoq; ostẽdit satis Plinius li. 35. c. 2. cũ scribit, Expressi cera vultus singulis disponebãtur armariis, vt essent imagines, quę comitarentur gentilitia funera, sempérq; defuncto aliquo, totus aderat familiæ eius qui vnquã fuerat populus. Stẽmata verò lineis discurrebãt ad imagines pictas. Et Cornelius Tacitus li. 3. in fi. Iuniç Cassiæ vxoris Bruti sororis funus cęteris solennitatibus cohonestatũ viginti clarissimarũ familiarũ imagines antelatę sunt, & inter hos Manliorũ, Quintiorũ, Cassij & Bruti. Legimus quoq; apud Dionẽ in Augusto, in funere ipsius statuas maiorũ ipsius atq; propinquorũ qui è vita discesserãt delatas fuisse, excepto Cæsare, quoniã in numerũ deorũ esset relatus. Et apud Cornel. Tacitum statim post prin. li. 3. per Augustũ in funere Drusi patris Germanici imagines Claudiorum Iuliorúmque prælatas. Et apud eundem li. 4. Tiberiũ in Drusi filij sui funere originẽ Iuliæ gentis, Aeneã, omnésq; Albanorũ reges, Romulum, & Appiũ Claudium, cęterásq; Claudiorũ effigies longo ordine produxisse. Et apud Plutarchum in vita Cæsaris ipsum Cęsarem in Iuliæ amitæ funere Marij statuas pro decore familiæ detulisse. Tradit autem Cornelius Tacitus lib. 2. sancitum fuisse, ne imago Libonis exequias posterorum comitaretur, quòd multis criminibus accusatus & conuictus mortem sibi consciuerat. Ex his autem est illud Horatij in Epodo, Ode 8.

Esto

Esto beata, funus atque imagines
Ducant triumphales tuum.

Scio autem in Gallia obseruari, vt in funeribus nostrorum Regũ, & liberorum Regiorum præferantur non quidem maiorũ, sed ipsorũ imagines ad viuum repræsentatæ. Id enim vidimus fieri in funere Francisci Regis, duorumque suorum filiorum primi scilicet, & postremi. Relictus est enim eorum medius Henricus regni successor, qui ipsa die qua oatus erat, eadem & regnũ mortę patris adeptus est: ita vt illi eadem dies, & vitæ, & regni fuerit: idque integris octo & viginti annis, qui quidem numerus omnium perfectissimus est & mysteriorum arcanarúmque fœcundissimus, vtpotè quatuor septenariis constans. Id quod obiter dicere voluimus.

151 ¶ Sed vt redeamus ad pompas funebres: Illud quoque aoootandũ ducimus, apud antiquos non idem fuisse feretrum nobilium, & ignobilium. Hi enim, vt tradit Fulgentius Placiades in vocum antiquarum interpretatione ad Calcidium, Sandapilam vocabant feretrum, siue loculum, in quo plebeiorum & damnatorum, non etiam nobilium cadauera deferebantur, sicut Stesimbrotus Stasius de morte Policratis regis Samiorum descripsit dicens, Posteaquam de cruce depositus, sandapila etiam deportatus est. Suetonius in vita Domitiani c. 17. scribit cadauer ipsius populari sandapila per vespillones fuisse exportatum, quod & ipsum scribit Orosius lib. 7. c. 7. Eutropius autem dicit illud ignobiliter fuisse sepultum: ex Suetonio autem intelligis Sandapilam peculiari vocabulo popularem fuisse vocatam, quòd populares & plebeij ea deferrentur, etiam illud Martialis lib. 2. epig. 81. in Zoilum, *Sandapila.*

Laxior hexaphoris tua sit lectica licebit,
Cum tamen hæc tua sit, Zoile, sandapila.

Et lib. 8. epig. 74 de Gallo Lingone,

Permutatur onus stipataque tollitur aliè
Grandis in angusta sarcina sandapila.

Hincque & lib. 9. epig. 3.

Octo Syris suffulta datur lectica puellæ.
Nondum sandapilæ pondus amicus erit.

Et Iuuenalis Saty. 8.

Inter carnifices & fabros sandapilarum.

A Sandapila autem Sandapilarij dicti sunt Sidonio Apollinari. Hanc, ait, non vespillonum sandapilariorúmque ministeria ominosa simulauere. Cæterum Valerius Maximus lib. 2. c. 1. scribit apud Messalienses olim duas fuisse ante portas eorum arcas: alteram, qua liberorum: alteram, qua seruorum corpora ad sepulturæ locum plaustro deueherentur.

152 ¶ Et vt nõ idem feretrũ, ita nec idem sepulchrum erat nobilibus & plebeiis, vt satis quoq; ostendit Plato li. 9. de legibus, quo loco loquitur de sepultura eorum, qui sibi mortẽ consciuerunt. Et illud Hieremiæ 26. ad fi. Percussit eam gladio, & proiecit cadauer eius in sepulchra ignobilis vulgi. Et 4. Reg. 23. Et efferri fecit lucũ de domo domini foras Hierusalẽ in conualle Cedrõ, & combussit eum ibi, & redegit in puluerem, & proiecit super sepulchra vulgi. Vt scilicet, quibus in vita non idem locus erat constitutus, vt diximus suprà nu. 51. nobilibus ignobilibus, ita nec post mortẽ Tanquam scilicet illa nostra nobilitas aut ignobilitas morte non finiatur, quod & astruit quod etiam diximus suprà c. 6. nu. 44. sed & illud prætereà. Vt tamen ooo omittamus quod à Seruio scriptum est in 11. Aeneid. enarrans eum locum & in illum ipsum referens, *Nec idem locus sepulturæ.*

Fuit ingens monte sub alto
Regis Dercenni terreno ex aggere bustum
Antiqui Laurentis.

Apud maiores, ait, nobiles aut sub montibus, aut in montibus sepeliri solitos, ex quo & id ootum est, vt suprà cadauera aut pyramides fierent, aut ingentes columnæ collocarentur. Sed & alibi scribit columnas mortuis nobilibus superponi solitas, ad ostendendum eorum culmen. Erat autem apud Hebræos ager peculiariter destinatus sepulchris regum, vt patet ex 2. lib. Parali. c. 26. in fi. Et apud Athenienses sepulchra vulgi erant in Eleuteris, principum verò circa Eleusinum, vt tradit Plutarchus in Theseo. Apud Lacedæmonios, autem sepultura omnibus æqualis erat, vt tradit Heraclides in Politicis.

153 ¶ Sed & superioribus adstipulatur tex. in l. plenum. §. præter habitationem, ver & ex iis, ibi, largiùs cùm vsuario agendũ est pro dignitate eius, cui relictus est fundus. ff. de vsu & hab. Ex quo sciẽter annotauit And. Baru. in const. Siciliæ incip. minoribus, & ibi post eum Matth. Affl. in 4. q. q. ratione nobilitatis vberiùs interpretatur, quando relictus est vsus alicuius rei nobili, quàm si plebeio esset relictus, Cui adde semper aliàs ex dignitate legatarij augeri legatum, per l. sed & si susceperit. §. sed & si proponat, vbi gl. not. ff. de iud. & l. si seruus plurium. §. vlt. ff. de le. 1. & bene facit tex. in l. si longiùs, in fi. ff. de iudi. vbi augetur vtilitas propter dignitatẽ. Et quod scribit Bal. in l. filiusfa. per illum tex. ff. de dona. cùm quid conceditur nobili, intelligi pinguius esse concessum. Per illũ autem tex. in d. §. sed & si proponat, dicit Ang. ibi, quòd si testator paruum suum patrimonium iussit distribui inter pauperes Christi, non poterit inter nobiles distribui, licet pauperes: quia de nobilibus sensisse non videtur, donans modicum quippiam. *Nobili vsusfructus relictus vberius est interpretãdus. Legatum ex dignitate legatarij augetur. Modicum donans pauperibus, de nobilibus sensisse nõ videtur.*

154 ¶ Accedit quoque iis quæ diximus, id cẽseri in piã caussam datum siue relictum, quod nobili datum est, & relictũ: qui satis bonorum habet, non tamẽ vt viuere possit, aut filias matrimonio collocare ex suæ nobilitatis ratione, vt expressè, & not. voluit Bal. in l. si quis ad declinandum, col. 2. *Nobili relictũ non ita diuiti vt viuere pos-*

fit, aut filius dotare pro sua nobilitatis ratione, in piã caussam censetur.

ver.circa tertium,per text.ibi.C.de epi.& cleri.Sequitur & commendat Cepo.in tract.de imper. mil.deli.in 21.priuilegio nobilitatis,& Bene.Capra.con.54.punctus quidã.Ang.col.pe.versi.vnde restat vt deueniatur,& Phil.Deci.con.120.cuius soperscriptio incipit,presbyter, col.1.& Ias.in l.si constante,col.23.ver.item si aliquis nobilis;qui est sub nu.151.ff.sol.mat.& Io.Lup.in repe.rub. de don.inter vir.& vxo.§.11.col.4.ver.& inde est,& iterum in repe.c.per vestras.§.12.col.2.ver.ad cuius confirmationem,rursúmq; §.13.col.2.ver.bene facit ad hoc,& Alci.in l.quos nos hostes.§.locuples.ff.de verb.sign.&facit quod generalius dicit de eadem re loqueos.Bar.in rep.l.j.in 2.q.2.q. prin.& ibi quoque Bal.etiam in rep.col.10.vers.super 5.quæst.C.de sacr.eccle.& Barb.con.58. clementissimi dei,col.pe.lib.1.& D.Thomas à Bart.suprà citatus in 4.q.32.ar.7.& tex.in c.considerãda,ibi verecundia quæ ingenuos perdit natales.86.dist. Ex quo facilè liquet huiusmodi nobiles in distribuendis eleemosynis esse cæteris anteponendos.

Nobiles in eleemosynis præferendi.

Pia caussa dotare puellas nobiles etiã dotatas, sed non pro ratione nobilitatis.

155 ¶Ideóque Bal.nouel.in tract.de dote,parte 5.col.4.in fi.dicit,quòd executores dati ad distribuendum in caussas pias,possũt erogare pro dotibus puellarum nobilium,quòd licet aliquid habeãt vt possint nubere,non tamen satis pro earum nobilitate,quod dictum pro no.sequitur Io.Lup. in repe.dicti c.per vestras.§.12.col.2.versi.idem dicendum,de don.inter vir.& vxor.Nam vt & id illis addas,mulier nobilis maiore dote indiget, quàm ignobilis, si pari nubit, vt videre licet ex Bal.io l.quæro.ff.de iure dot.

Pauper aut diues dicitur ex personarũ discrimine.

156 ¶Facit & quod scribit Bar.post Iac.Bu.in rep.l.si constante.in 2.q.1.q.prin.ff.sol.mat.quòd iudex debet arbitrari,an quis sit pauper,ao diues,ex personarum differentiis. Miles enim aut nobilis habens mille in bonis,est pauper:& plebeius,aut, vt loquitur,rusticus, multò minus habens, diues est.21.l.Nepos Proculo.ff.de verb.sign.& oo.io l.in coodemnatiooe.ff.de re iud.& in d.l.sed & si susceperit. §.1.ff.de iud.& sequitur Soc.consi.30.& in caussa dominæ,col.2.lib.4. Et idem voluit Ang.io l.si verò.§.qui pro rei qualitate.ff.qui satis.cog.& Philip.Dec.con.163. in caussa matrimoniali,col.4.versiculo secundò principaliter.

157 ¶Propterea'q; idem Barto.& post eum Pau.Ca.in ea ipsa l.si constante,vterque col.1.ff.sol.matri. scribunt,quòd cùm debet exactio fieri,non potest constante matrimonio,nisi si bona mariti nõ sufficiant ad dotem,vt in ea.l.cauetur. Certè si nobilis vir non multùm habeat in bonis, sed id tantùm quod satis est ad satisfaciendum creditoribus,& doti,tamen quia eum oportet honestè viuere,vt nobiles solent, ideóque periculum esse potest, ne omnia consumat, poterit dos exigi. per l.vbi,& l.in rebus.§.omnes.C.de iure dot.

Vxor an & quomodo dicatur pauper aut non, in casu authe.præterea.

158 ¶Id quod etiam in casu auth.præterà.C.vnde vir & vxor,voluit ipse Iac But.& post eũ Bald.ibi, col.4 ver.in gl.2.dũ tractãt quãdo vxor dicatur inops nécne:id enim relinqui arbitrio iudicis qui considerabit qualitatem personarum.Nã nobilis(ioqniunt)qui nequit operari,dicitur panper,id habeas quod rusticũ & artificem faceret diuitem.In quam sententiam scriptũ est à Cornelio Tacito lib.1.Neronẽ Valerio Messalę Consuli,qui Coruini oratoris pronepos fuit,obtulisse in singulos annos quingenta sestertia, quibus paupertatem & inopiam sustentaret. Quæ summa nostræ pecuniæ est ex computatione Budæi in libr.de asse , duodecim millium & quingentorum aureorum.Quam si qui hodie habent,ditissimi existimantur.Et tamen tunc Messala paupertate laborare credebatur,pro ratiooe scilicet suæ dignitatis ac oobilitatis.

Inopia patroni ex nobilitate illius consideratur.

159 ¶Nec hinc lõgè abest quod scribit Pau.Cita.in tract.de iure patro.in 6.parte,ar.4.q.2. vbi quęrit ad quam inopiam requiritur patronum venisse,vt ab ecclesia ali debeat.In qua re dicit inspiciendum,an patronus sit oobilis, cui magnum est opprobrium venisse in summam ac extremã paupertatem,per not.per gl.in c.1.§.sanè,in verbo,absque penuria,de statu regula.lib.6.

In priuilegio.

160 ¶His item adstipulatur,quòd si quis bonis cesserit,habet priuilegiũ ne conueniatur,nisi inquantũ facere possit.igitur si postea ei fuerit relicta turris,quę valet mille aureos,creditores volunt eã vendi,quia ei tanquam pauperi debet sufficere quędam parua domus:ipse verò vult eã turrim sibi retinere pro sua habitatione,Bart.in l.vlt.C.qui bonis ced.poss.dicit illũ iusta petere,per l.qui bonis.C.eo.Bal.autem,ibi,col.2.ver.quæro quidam cessit.C.qui bon.ced.pos.dicit iniquum esse, quòd rusticus habitaret eam turrim in damnum creditoris,quod tamen esset æquum in nobili. Ideóq; id esse arbitrarium iospecta qualitate personarum,per iura quæ illic allegat. Et vide quod scripsi in re non admodum dissimili suprà nu.135.vbi nobiles,& 2.seq.

Nobiles non tã facilè cõueniri possunt.

161 ¶Nobiles svnt in ea re priuilegiati,vt nostri loquuntur,vt defendantur,nec de facili conueniantur,ita expressè voluit Spec.tit.de reo,post prin.ver.item nobilis,arg.tex.in §.verum.6.q.j. & c.frater.16.q.j.& c.præceptum.32.q.5.& c.j.de purga.cano.& l.2.ff.de in ius vocan.Et hoc quoque voluit Cepol.Spec.referens in 26.priuilegio nobilitatis.

Terræ nobilium non tam facilè interdicuntur.

162 ¶In hoc qvoqve nobilibus deferri solitum est,vt in literis contra illos obtẽtis soleat poni hæc clausula,prouiso ne in terram dicti nobilis excõmunicationis,vel interdicti sentẽtiam proferas,nisi à nobis super hoc mandatum receperis speciale.Ita etiam voluit idem Spe.tit.de rescr. præsenta.§.ratiooe formæ,ver.nunc dicamus,in prin.qui ad hoc allegat c.1.extrà de postul.pręla. & c.non est vobis,extrà de spons.& c.Romana.§.vlt.de sent.excommu.lib.6.quæ iura parum ad hoc faciunt.Hoc tamen refert & sequitur Cepo.vbi suprà,in 27.priuilegio nobilitatis.

Nobilitas viri

163 ¶In constitvenda dote nobilitas viri cõsideranda est,vt scilicet maior dos constituatur propter ipsius nobilitatẽ, ita voluit glos.in c.nullum.30.q.5.per text.ibi,quem ita intelligit,& per text.

tex.in l.quæro.ff.de iure dot.& in l.si quis sepulchrum.§.vlt.ff.de reli.& sequitur Cepo vbi suprà in 35.priuilegio,vbi ad hoc allegat optimū tex.l.cùm post.§.gener.ff.de iure doti.& l.si filię pater. ff.de leg.3.& idē non citata ea gl.voluit Bal.consi.328.cùm in caussa,col.2.lib.3.& Lucas Pen.in l. mulieres col.5.vers.20.augetur,C.de dig.lib.12.Et facit gl.in l.1.in verbo sororem.C.si aduer.dot. & in l.nulla.C.de iure dot.& in l.cùm post mortem.§.vlt.ff.de admini.tuto.& quod voluit Ioan. Lupus in repetit.cap.per vestras,chart.31.versic.sed pulchrum est videre,de don.inter vir. & vxo.

considerãda in constituenda dote.

164 ¶Et ad hoc quoque facit,quòd è diuerso consideranda est vxoris nobilitas,ad id scilicet,vt minor,aut certe nulla dos marito cōstituatur,tanquam nobilitas vxoris pro dote sit,imò vt vir ipse dotem vxori etiam constante matrimonio possit constituere,vt latè suprà diximus. Sicuti etiã non dissimiliter forma vxoris pro dote est.Nam vt scribit Apuleius libr.2.de Magia, virgo formosa, & si sit oppidò pauper,abunde tamen est dotata. Quod exemplo comprobatum videmus apud Homerum lib.13.Iliad.referentem Othryoneum Cabesorum Regem spopondisse Priamo se hostes à Troia effugaturum,ea lege,vt sibi daret in vxorem Cassandram eius filiam etiam indotatam,quoniam erat filiarum Priami formosissima.

Nobilitas uxoris pro dote est.

ἤτεε δὲ πριάμοιο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην
Κασσάνδρην ἀνάεδνον, ὑπέσχετο δὲ μέγα ἔργον
ἐκ τροίης ἀέκοντας ἀπωσέμεν υἷας ἀχαιῶν.

Habemus tamen tex.in l.quæro,ff.de iure doti.ex quo not.Bald.ibi,quòd nobiles mulieres indigent maiori dote,quàm ignobiles,quod nos alibi ad aliud diximus.Et bene facit tex.in l.si filiæ, in verbo,ex dignitate.ff.de legat.3.quod intellige,dicit Bald.vbi suprà,si nuberet pari,aliàs secus, per l.3.C.de dot.promis.

165 ¶Nobiles svnt immunes à muneribus publicis.l.pręcipimus,& l.Senatorū,& l.quoniam. C.de dignitatibus,lib.12.& l.non tantū.§.Iliensibus.ff.de excu.tut.ex quo no. Bal.ibi nobilitatem tribuere immunitatē,& l.3.§.j.ff.de mun.& hon.& voluit Lucas Pen.in l.mulieres,col.pen.ver.36. eo.tit.Sed aduerte,quòd Lucas loquitur de nobilibus ex dignitate,prout etiã loquuntur d.ll.primę loquētes de Senatoribus,& l.postrema loquitur de militibus qui castris operã dant.Nã quod ad nobiles genere spectat,videtur quòd non excusentur à muneribus,neq; personalibus,neq; realibus.Ab illis quidem,per tex.in §.audient quoque,ver.si qua verò,ibi,conuenit enim vnumquenque nobiliū,in auth.de defen.ciui.& in d.l.3.§.1.si solerter inspiciatur.Nã posteaquam dixit,quòd milites excusantur à mun.personalibus.de illis enim loquitur ille tex.vt dicit glo.Subiungit,Cęteri autem priuati,id est,non militantes,quamuis militum sint cognati,legibus patriæ suæ,& prouinciæ obedire debent.& illum tex.no.Sal.ibi contra nobiles.Ab istis quidem per tex.in l.munerum.§.patrimonialium autem,ver.ab huiusmodi muneribus,vbi hoc expresse no.Bar.ff.de mun. & hon.& in l.rescripto.§.vlt.vbi & vtrunque voluit Sal.in sua repe.col.antepe.ff.eo.Et vtrunque etiam voluit Alb.in suo tract.de mun.& hon.quem posuit super d.tit.cbar.pe.ver.sed quęro nunquid nobiles excusantur,& in l.& qui origine,in prin.eo.tit.vbi loquitur generaliter. & sequitur Christo Nicel.in trac.eiusdem tit.char.15.ver an autem nobiles excusentur à muneribus,& Petr. An.in suo quoque tract.munerum,cbar.19.ver.iuxta hoc quæro,nunquid nobiles.Iaco.à sancto Geor.in l.1.§.pro secundo. C. de Cadu.tol.vbi admonet esse notandum,quia sæpe contingit in practica.& Stepha.Bertr.consi.123 ponitur in facto,col.1.lib.1 & latius consi.141.Christi,& c.visis duobus,col.1.eod.lib.1.& con.207.pro responsione,col.1.eod.lib.1.& Fran.Ripa.lib.1.respon.c.21. nobiles,& lib.2.respõ.c.4.si supremus dominus,col.3.ver.videndum ergo restat. & iterum c.26. videtur respondendum,col.4.vbi loquitur de patrimonialibus tantum.

Nobiles an sint immunes à publicis muneribus.

166 ¶Quinetiã Lucas ipse in l.vlt.col.2.C.de fund.limit.lib.11.dicit quod nobiles tenentur cōtribuere cum aliis in collectis,ratione eorū bonorū,pro quibus seruitia non præstant regi:pro aliis verò nequaquã,vt dicit probari,primum quidem in l.1.C.de offi.præfec.Aug.& in l.vlt.§.ab huiusmodi.ff.de mun.& hon.Secundū,per tex.in d.l.vlt.in qua hoc scribit,& in l.2.C.de colla.fun.patri.lib.12.Et hoc quoq; postremū tenet An.Iser.in c.1.in verbis,& plaustrorum & nauium pręstationes,& ibi post eum Alua.& Car.Alex.in eisdem verbis,tit.quæ sint regalia,vbi & huius rei rationē adscribit.& ipsę quoq; Lucas in d.l.vlt.col.5.quia nobiles pro huiusmodi rebus seruiūt personaliter principi,aut domino in expeditionibus,per §.firmiter,tit.de probi.feu.ali. per Fed.Ideo non debēt duplici onere grauari,per legē,nauis onustę.§.cum autem.ff.ad l.Rho.de iac.Nec hoc admittendū,vt & paulo post subiūgit Lucas,quòd ideo non cōtribuant,quia sunt nobiles,nulla enim l.hoc cauetur.Idem in effectu tradit Iac.à sancto Georg.in tractat.de homagio, col.penul.

Nobiles in collectis tenētur contribuere pro bonis non seruilibus,non pro cæteris.

167 ¶ Sed hæc duobus modis intelligēda sunt,Primò in nobilibus nullã habentibus iurisdictionem in loco in quo habitãt.tunc enim haud dubie debent contribuere cū cæteris habitantibus, cum ipsi sint subditi eius loci,vt cæteri ignobiles. Quòd si habeant omnimodã iurisdictionem in eo loco,tunc non subiiciūtur vniuersitati eius loci,nec vniuersitas in eos iurisdictionem habet, sed ipsi potius in vniuersitatem.Ideo ab eo imponi nō possunt, vt etiã videmus forēses & ecclesias imponi non posse ad munia personalia,aut mixta, cū ipsi subditi non sint.l.rescripto.§.vlt. ff.de mun.& hon.Ad realia autē debent nobiles, quantamcunq; iurisdictionem habeant, contribuere,vti etiam princeps, & ecclesia contribuit de iure communi.l.ad instructionem.C.de sacrosan. eccle.& l.ab sit.C.de priu.do.aug.lib.11.Hæc Nicel.vbi supra.& Bertran.d.consi.141.lib.1.& d.con.

Quid in nobilibus habentibus in loco omnimodã iurisdictionem.

107.cod.lib.1.Quibus addes quod ad reparationes castrorum & murorum ciuitatis haud dubiè
tenentur,& nobiles,& clerici, præsertim si immineat necessitas, vt videre licet apud Guid. Pap.
deci.Delphi.7.habentes,& iterum deci.78.an ecclesiam,vbi alios allegat.& Bened.in rep.c. Ray
nutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nu.1030.An autem in aliis teneantur contribuere
tempore necessitatis dicam postea.

Secundo intellige,nisi alia esset in his omnibus consuetudo contribuendi,vel non contribuen
168 ¶Secundo intellige,nisi alia esset in his omnibus consuetudo contribuendi,vel non contribuen

Nobiles immunes à talliis sine delectu bonorum in Francia.

di. Ea enim obseruanda est,vt dicit Iac.à S.Geor.quo loco nuper citauimus.Et certè Masuer. vir
multæ eruditionis & experientiæ apud Gallos,in tit.de talliis.§ item illi qui sunt,scribit apud ip-
sos Gallos, nobiles nobiliter viuentes esse immunes à talliis, nulla distinctione facta bonorum
allodialium,& feudalium.& idem tenet Guid.Pap.deci.384.sed quid de nobilibus,vbi & hoc di-
cit procedere etiam in rebus aliàs subiectis huiusmodi subsidiis, quas à plebeiis scilicet recenter
acquisiuerunt,vt videlicet etiam pro illis non teneantur contribuere in subsidiis.Sed & idē Gui.
deci.387.sed quid si nobilis,plus dicit,quòd si nobilis tribus aut quatuor annis soluerit huiusmo
di subsidia,non per hoc compellendus est soluere in futurum , per l.presbyteros,la 2.in fi.C.de
epi.& cler.& l.voluntariæ.ff.de execu.tut.Et idem voluit con.217.omissa facti narratione,in fi.vbi
dicitur requiri 40.annos,vt in futurum cogi possit per c.accedentibus,extra de priuil.& vtrunq;
sequitur Alb.Brunus con.103.casus iste,col.2.

169 ¶Hæc extēde,vt etiam tempore necessitatis belli non teneantur nobiles ratione bonorū feuda-
liū,pro quibus personaliter seruiūt,contribuere in subsidiis pecuniariis, per id quod cōsuluit Io.
An.con.7.visis & ponderatis his quæ narrantur in themate,col.3.vbi dicit quòd vasallos non te-
netur tēpore belli subuenire domino,de pecunia,per tex.in c.licet vasallus,in 2.resp.tit.si de feu.
fuer.contro.inter do.& agna.Quod tamen limitat,nisi esset magna quædā necessitas,siue imminēs
periculum,& vasallus sit diues.Nam tū teneretur,vt dicit concludi per Iac.Ardizo.in sua summa
feudorum,tit.quo negl.feud.perdat.§.itē quæritur,ver.itē quæro.refert & sequitur Ias.in l.si ex to-
to,in prin.col.pe.in fi.ff.de leg.j.Pro quo bene facit,quod voluit Dy.ibi,quē sequūtur Bald. Pau.
Cast,in lec.Bon.Raph.& Alex.ꝙ immunis ex priuilegio à collectis, tamen non excusatur ab iis
quæ imponuntur propter necessitatē belli,per tex.ibi, & in l.1.C.nem.lic.se in emp.per exe.libro
10.vbi tolluntur omnia priuilegia,cū necessitas vrget,& per alia quędā iura quæ allegant.Et hoc
quoq; voluit Dynus in d.l.si ex toto,in prin.& sequitur Io.An.in addi.Spe.tit.de censi.§.nunc di
cendum,ver.est sciendum.Bal.in l.iubemus nullam,per illum tex.C.de sacro.eccl.Anto.in c.per-
uenit,de immunit.eccles.Sed quia hoc postremum multos habet contradictores ; ideo quisquis
volet plenius scire omnium sententiam,legat Alex.Franc.Aret. & Iason in dicta lege si ex toto.

Quid autē in necessitate belli.
Quid in imminenti periculo.

170 ¶Ex iis liquet,quòd etiam ignobiles non teneantur contribuere in subsidiis,ratione bonorū feu-
dalium, pro quibus tenentur seruire principi in expeditionibus. Nam si ita res est, quòd nobiles
non teneantur pro huiusmodi rebus feudalibus contribuere in subsidiis , non ea ratione quòd
sunt nobiles,vt diximus,& plenè liquet ex iam dictis , sed ob id solùm quia tenentur seruire do-
mino,ne videlicet duplici onere grauentur: Consequens est,vt etiā ignobiles,quibus ratione bo-
norum feudalium eadem necessitas ingruit seruiendi principi in expeditionibus,non teneantur
contribuere in subsidiis,ne duplici onere grauentur.Et hoc expressè tenuit Bart.Chasse.con.64
viso processu,col.2.ver.ad primum.

Ignobiles non tenētur cōtribuere in subsidiis ratione bonorum feudalium.

171 ¶Et hoc optimè probat,quod authoritate Vber.Bob.decidit Io.An.in add.Spe.d.tit.de censib.in
eo suprà alle.de rustico,qui emit à milite possessiones,de quibus nunquā fuerat soluta collecta,
An videlicet teneatur pro illis soluere collectā.Et distinguit,an miles non soluebat collectā,quia
erat nobilis,an verò quia res non erat obnoxia collectæ:vt primo casu teneatur rusticus soluere,
secundo non teneatur.Nā personis data immunitas,cum persona extinguitur:rebus,nunquam
extinguitur,l.ætatem.§.rebus.ff.de censi.cum multis iuribus ibi allegatis.Cū igitur ea sit rerū feu-
daliū natura,vt quia sunt obnoxię seruitio personali ipsius vasalli,non etiā collectis pecuniariis:
Certè in quancunq; manum peruenerint, manet eadem immunitas,manente etiam ratione ea-
dem immunitatis.Cæterùm apud antiquos Pfollis tributi genus erat , quod nobilissimi quique
ciuitatis pendebant,vti secundum habitationes fuerant comprehensi;vt nobilitas quę ad bonam
fortunam illos perducere debuerat,hoc incommodi secum afferret,vt scribit Græcus legum in-
nominatus interpres,& ex eo Aleiatus in tres posteriores libros C.in prin.

An ignobilis soluat collectā pro rebus acquisitis à nobili.

172 ¶ Sed vt ad nobiles redeamus,licet non sint immunes à muneribus personalibus & realibus, ex
multorum sententia,vt dictum est suprà nu. 157.nobiles sunt immunes:tamen propter nobilita-
tem quandoque tribuitur immunitas, per tex.in l.non tantum.§.Iliensibus,ibi, propter inclytam
nobilitatem.ff.de execu.tut.vbi & Bal.& Nicol.Neapol.in lec.Bar.no.per illum text.quòd propter
nobilitatem aliquandò conceditur immunitas,& ad hoc quoque illum text.ponderat ipse Bald.
con.363 quæritur an si per officiales,col.vlt.lib.1.& commendat Cepol.in d.tract.suprà sæpius al-
legato,de imper.mil.delig.in materia nobilitatis.in 36.priuilegio.

Nobilitas facit ut concedatur immunitas.

173 ¶Nobilitati adeo leges censuerunt esse deferendū,vt consistere ex illarum constitutioni
bus non possit matrimonium inter nobilem , & turpem quampiam & infamem personam, per
tex.in l.lege Iulia.ff.de rit.nup.quē ita intelligit gl.in l.vlt.in verbo personam,loquens expressè de
nobili,altero autem turpi meretricatore,& similibus. C.de sponsa.quam gloss. ad hoc ponderat,
& dicit

Matrimoniū non consistit inter nobilē

& dicit no. Cepol. in d. tract. in 41. priuileg. nobilitatis. Tamen de hoc ego multùm dubito. Nam ea l. lege Iulia, loquitur tantùm de Senatore Senatoriisq; liberis, quibus interdicit matrimonium cum libertina, aut ea cuius pater matérve artem ludicram fecerit. Nec loquitur de cæteris nobilibus, aut in alia dignitate coustitutis. Imò alia lege cauetur, licere omnibus ingenuis, præter Senatores eorúmque liberos, libertinam vxorem habere, per tex. in l. lege Pap. ff. eo. de rit. nup. propterea ea glossa videtur non esse vera.

& turpē personam.

174 ¶ Illud minimè dubium est, de iure canonico non impediri matrimonium, ex huiusmodi differentiis nobilitatis & ignobilitatis, quando & si nobilis contrahit matrimonium cum ignobili, quem errore ductus, vel ducta putabat nobilem: is error nec impedit, nec dirimit matrimonium, vti nec cæteri errores qualitatis, vt plenè not. 29. q. j. per totum, & in c. proposuit, de coniug. ser. Et nuncupatim in hoc errore nobilitatis, vel ignobilitatis, tenuit Host. in summa de matrimo. §. qualiter impediatur, vers. primò ergo occurrit. & Andr. Iser. in cap. 1. §. persona verò, statim post princ. tit. per quos fiat inuc. & è Theologis Ang. Cla. in summa, in verbo, matrimonium, le 2. in 4. impedimento, nu. 2. & omnes vbique.

Error qualitatis nobilis, nec impedit, nec dirimit matrimonium.

175 ¶ Scio & illud ex legib. Decemuiralib. quas & nos 12. Tabularum vocamus, sancitum fuisse, ne connubium Patribus cum plebe esset, id est, ne cōsisteret matrimonium inter Patricios, qui soli nobiles erant, & plebeios: tanquam id nobilitatem pollueret, vt refert Diony. Halicarnas. lib. originum Rom. 10 in fi. & Liuius statim in initio lib. 4. ab vrbe cōd. quo in loco etiam videbis maxima contentione Patrum & plebis tandem legem fuisse promulgatam, vt essent omnium promiscua connubia. Turpe autem semper habitum fuit, si qua nobilis fœmina viro ignobili nubebat, vt satis ostendit illud Mart. lib. 5. epi. 17. in Gelliam,

Dum proauos atauósque refers, & nomina magna,
Dum tibi noster Eques sordida conditio est:
Dum te posse negas, nisi lato Gellia clauo
Nubere, nupsisti Gellia cistifero.

Quod nos alibi ad aliud retulimus.

Apud antiquos Rom. non cōsistebat matrimonium inter Patricios & plebeios.

176 ¶ Ex quibus plerisque videri posset, mulierem nobilem, quę nupsit ignobili, nupsisse indigno, vt etiam videtur voluisse Alex. consil. 209. ponderatis, col. j. lib. 6. Quoniam indignus, siue indigna hoc casu dicitur, cui sine dedecore, considerata qualitate natalium vtriusque, nubere nō potest, vt per l. 3. §. si filius emancipatus, le j. ff. de bon. pos. cōtra tab. voluerunt Iac. Aret. & Bart. in l. si rogatus. ff. de manu. vind. vbi & in id citant l. tam demētis. C. de epi. aud. idem Bar. in l. libertum. C. de nupt. & in l. si furiosi, eo. tit. & in l. cum ita legatum. ff. de condit. & demonst. vbi & ipse allegat l. si filia, & auth. ibi positam. C. de inof. testa. Ex quo illud sequitur, vt pater huiusmodi filiam dotare nō teneatur, quæ scilicet huic indigno nupserit, ex gl. in c. de raptoribus, & ibi Archi. 36. q. j. Bal. in l. j. col. 3. vers. sed si nupsit. ff. sol. matr. Ant. in c. accedens, col. 2. vers. quęrit, gl. de procur. Imò verò possit eam aut filium, qui idem fecit, exhæredare, per d. §. si filius emācipatus, & voluit Bart. in d. l. libertum, & Bald. in l. si pater, quæ est 2. versic. & ideo C. de sponsa. & in l. nec filium. C. de nupt. & Pet. Anc. in c. 1. in fi. de despon. impub.

Pater non tenetur dotare filiā quæ indigno nupsit.

177 ¶ Sed hoc tamen si verum est, intelligi debet, nisi fortè mulier nobilis quidē illa, sed pauper nupserit ignobili, sed diuiti, aut è contrario. Nam diuitiæ vnius compēsantur cum nobilitate alterius, ex sententia Specul. in alio casu loquētis, in tit. de test. §. 1. vers. sed quid si vir & vxor. & Bal. in c. super eo, le 2. in fi. de testib. & Alex. in hoc nostro casu expressim loquētis d. cōs. 209. col. 2. vers. præterea paritas. Ad quod bene facit, vt etiā hîc dicit, quod not. gl. & doct. in l. si voluntate. C. de donis promis. De quo diximus suprà c. 18. num. 19. hinc fit primum. Facit item quod & nos scripsimus suprà c. 3. nu. 20. & propterea.

Quid si nobilis pauper mulier nupserit ignobili & diuiti nupserit.

178 ¶ Illud autem hîc non intempestiue quæri potest: Si nobilis vir ex ignobili cōcubina susceperit liberos, vel è contrario, & posteà contrahant matrimonium: An filij illi ante matrimonium nati legitimentur? Id quod nos satis tractauimus suprà huius tractationis c. 15. vers. 22. cuius exordium est, sed hîc quæri potest, & seq. vbi tu videre poteris, ne hîc iterum repetam.

An ex matrimonio cōtracto inter nobilem & ignobilem legitimētur liberi.

179 ¶ Is honor solet fieri nobilibus, vt dum homagiū & iuramentū nobilitatis præstāt, ad osculum principis recipiantur, non etiā cæteri, etiā si habeant feudum nobile. vt retulit Spec. qui hoc dicit obseruari in regno Frāciæ, in tit. de feud. §. quoniā, in vlt. char. vers. porrò in regno Frāciæ. Sed de hac re latius dixi in consuetudinib. Pictonum, tit. 9. §. 5. in gl. j. vbi videre poteris.

Nobiles iuramētum fidelitatis præstantes admittuntur ad osculū principis.

180 ¶ Instrumenta cōmunia nobili & plebeio apud nobilē potius sunt deponenda, per text. in l. vlt. ibi, & amplioris honoris inferiori. ff. de fid. instr. Et ita per illū tex. expressim voluit Luc. Pen. in l. mulieres, col. 6. vers. 26. instrumēta. C. de dign. lib. 12. & in l. 2. col. pe. vers. & sicut nobiliores: C. de exact. & exec. eo. lib. 12. Quod intellige, etiamsi alter sit antiquior, vt ex eo patet quod dicit Dom. in c. Isidorus, in fi. episcoporum posteriorem nobilem præferendum priori ignobili, & sequitur Bar. cons. 57. præclarè scribitur, in fi. lib. 2. Sed tu de hoc vide quæ dicam infra, num. vlt. verùm non adeò. & in 2. parte huius operis, qua tractamus de iure Primigeniorum in præfatione, nu. 124. sed & hoc ita secundo intelligitur, & seq.

Instrumenta communia apud nobilem deponenda.

181 ¶ Debet princeps nobiles sibi comites potius asciscere, & suo lateri adiūgere, q̄ ignobiles, per tex. in l. omniū, circa princ. in illis verbis, inter tot nobiles. C. de testa. vbi ex eo not. Bald.

Ang.Raph.Franc.Are.Philip.Coro.& Ias.quòd vbi est princeps,ibi est,& præsumitur esse copia nobilium.Sed & eo tex.not.Cep.in d.tract.de imper.mil.delig.in 37.priuilegio nobilitatis,quòd ad latus principum debent stare nobiles viri,& non plebeij. Refertque Anto.Scalam ea potissimùm ratione fuisse domino Veronæ eiectum,quod populares,& infimæ sortis homines circa se,& in sua curia semper tenebat,spretis nobilibus.

182 ¶Si creditores pari numero,alij cõsentiant remittere partẽ debiti,aut in tẽpus differre solutionẽ,alij dissentiant:Nobilium cõsensus aut dissensus plebeiorum præferẽdus est, vt nuncupatim voluit Luc.Pe.in d.l.mulieres,col.6.vers.22.præferũtur. C.de dign.li.12.per tex.in l.maiorem,ibi authoritatem eius sequetur Prætor,qui dignitate inter eos præcellit.ff.de pactis.

183 *Captiuus nobiliori parere debet.* ¶Si in bello quis à pluribus simul captus est,ab eisque sub fide redeũdi domum mittitur, tandémque ab omnibus simul reuocatur: Tenetur ipse captiuus primũ nobiliori parere,vt nuncupatim definiuit Ang.in sua bella disputatione,incip.renouata guerra, col.6.versi.adhuc dubitandum occurrit,per multa iura ibi per eum allegata.

184 *Plebeius non potest aduersus nobilem actione experiri.* ¶Non potest plebeius aduersus nobilem de dolo,aut alia famosa agere,per text.in l.non debet.ff.de dolo,cùm dicitur. Sed nec humili aduersus eum,qui dignitate excellit,debet dari, vt puta plebeio aduersus consularem receptæ authoritatis. Ex quibus verbis planè colligitur,non id obtinere in omnibus nobilibus,sed in his tantùm qui longo interuallo præcellunt. Id quod etiam annotauit Lucas Pen.id ponens inter prærogatiuas nobilitatis,in l.mulieres,col.4.versic. non agit.C.de dign.lib.12.

185 *Nobiliũ testamẽta an præteritione liberorũ rumpantur.* ¶Nobilium testamenta non rumpũtur per præteritionem liberorum, ita allegatur à quibusdam voluisse Pan.in c.quia nos,de testa. qui tamen nullam omnino nobilium mẽtionem facit,sed de militibus,& clericis tantùm loquitur,quorum testamenta ex præteritione liberorum non rumpuntur,per allegata ibi per eum.Super quo non latius immorãdum duximus, præsertim cum nec militia,nec clericatus homines nobilitent,vt suprà ostendimus c.8.& seq.

186 *An papa possit permittere nobili monacho vt uxorẽ ducat.* ¶Propter nobilitatem potest Papa permittere monacho vxorẽ ad tẽpus ducere, videlicet vsq; ad procreationẽ sobolis,ne stirps nobilis sine prole deficiat. Ita nũcupatim voluit Bal.loquens simpliciter de nobili,in l.si tibi filius.ff.de adopt.Cui sentẽtiæ vix possem accedere. Nam quod periculum,si diuis placet,futurũ est,si stirps filiis progenies cuiuspiã simplicis nobilis pereat? At in filiis Regum & Principum, vbi subesset magnum quoppiã periculum,conceduut omnes id fieri posse,videlicet Innoc.in c.cùm ad monasteriũ,in verbo,licentiã,& ibi Pan.qui & alios antiquiores citat,col.pe.de sta.mona.Io.And.in c.actus legitimi,& iterũ in c.semel Deo,de reg.iur.li.6.in Mercur.Ipse Bal.in l.si paterfamiliâs,in 3.lec.in 9.in arrogationibus.ff.de adop.Pet. Anc.in repe.c.t.col.5.vers.vlterius quæro,de consti.& cons.339.parum dubitationis,Imo.in cle.1. col.vlt.vers.sed quæritur.Guil.de cõsang.& affin.Maria.Soc.cons.13.præsens cõsultatio,col.4. versi. octauo probatur,& cons.28.circa primũ,col.4.vers.quarto principaliter.Ias.in l.si arrogator,col. 2.vers.item attende.ff.de adopt.& Catel.Cota.memor.filius vnicus,& memor.Papa potest.

187 *Nobilium citatio an in scriptis fieri debeat.* ¶Nobiles cùm citãtur,debet citatio fieri in scriptis.l.quoties,ad fi.C.de dign.lib.12.quem ad hoc expendit,& citat Guid.Pa.sing.82.citatio,vers.pen. Et idem tamen nõ obscurè videtur sensisse Fel.in c.pastoralis,in prin.de offi.deleg.dum tractãs de priuilegiis nobilitatis eum text.citat. & in c.cum quidam,col.3.vers.& ad huiusmodi,de iureiur.Sed id non obseruatur in Gallia:scio tamen frequenter fieri,ob id quòd huiusmodi nobiles non soleãt sese viatoribus exhibere,nec illos intra domus penetralia admittere.Ideo necesse est,vt ad domum scriptis citẽtur.Ille autem tex.d.l.quoties,nũcupatim loquitur de viris illustribus,quibus id priuilegium cõceditur,ne sine scriptis conueniri possint,nec in ciuili,nec in criminali.Ex quo Bart.ibi not. Clarissimos viros non nisi per scripturam citari posse,quod & ex eo quoque expendit Ro. in repet.l.si verò. §.de viro,in 5.fal.in princ.ff.sol.matrim.

188 *Nobiles preciosius vestiri debent.* ¶Nobiles & eorũ vxores debent preciosioribus vestibus & ornamẽtis indui,quàm ignobiles,vt satis videtur voluisse Alber.in l.2.C.quæ res vend.non pos.exclamans aduersus populares diuites,qui se & vxores in vestibus æquãt nobilibus,per eum tex.& alios quos inibi citat.quod & non obscutè voluit Zenzel.in extrauag.execrabilis,vers.vnde inter cætera, in verbo,qui mẽdicant,per multa etiam ibi allegata.& Luc.Pen.in l.mulieres,col.pen.vers.28.C.de dign.lib.12.Et ex hoc fit,vt si nobilis vili veste ob inopiam indutus, verecũdia est præpeditus domo egredi,vt suis rebus superesset,restituetur in integrum,veluti iustè impeditus aduersus temporis lapsum,vt voluit Nicol.Neapol.in l.in eadem.ff.ex quib.caus.maior.per eum tex.in illis verbis, qui ita alligati sunt,vt sine dedecore in publico apparere non possint.Et id sequitur Geral.à Petra.sing.82. quæ sunt contra. Apud Indos nemo nisi nobilis Byssum induere poterat, vt tradit Philostratus in vita Apollonij lib.2.Et huc faciunt quæ scripsimus suprà, hoc eo.cap.nu.48.sed circa hoc.& quæ dicemus infrà c.37.nu.160.incip.suprà sæpe locuti.

189 *Nobiles non possidẽtes immobilia nõ satisdant.* ¶Licet aliàs ij qui non possident immobilia,satisdare debeant.l.sciendum. ff.qui satisd.cog. & §.hodie,Instit.de satisdat.Tamen nobiles ad id non coguntur,quamuis immobilia nõ possideant,sed eorum cautioni iuratoriæ committitur,nõ solùm in ciuilibus,sed & in criminalibus, per l.quoties,& ibi Bart.& Io.Plat.C.de dig.lib.12. Sed ea l.loquitur in illustribus, & hoc intelligas,non procedere in omnibus nobilibus.

¶Nobil

190 ¶ NOBILES possunt homines suos propria authoritate capere,& plagis mediocribus castigare,si verum dicit Bal.in auth.adhæc,in fi.C.de lati.liber.tol.& sequitur Alex.in addit.eiusdem, in l.j.C.de emend.prop.Et certè hodie nostri nobiles strenuam dant operã,ne id ius suum,si quod sit,non vtendo amittant:vt qui non homines tantùm suos, sed & non suos non plagis mediocribus afficiunt,sed atrocibus,inhumanis,crudelibus,si non continuò quàm illis quicquam præceperint,id perfecerint. Nostris autem moribus nulli nobili id licet,nisi iurisdictionem habeat, idque faciat authoritate iustitiæ,vt loquimur.

Nobiles possunt suos homines capere & castigare.

191 ¶ POSTREMO possumus illud in vniuersum dicere,in iis omnibus esse nobilitati deferẽdum, in quibus dignitatis habendam esse rationem leges statuerunt.Nam etsi non omnis dignitas est nobilitas,vt clarè docuimus suprà c.8.num.4.attende.Est tamen nobilitas quædam dignitas, ex sententia Bart.& Io.Plat.in d.l.j.C.de dign.lib.12.& omnium qui de nobilitate scripserunt. Propterea sunt nobiles plebeiis & superiores, & digniores,vt constat ex multis quæ suprà diximus, & nuncupatim asserit Specul.tit.de rescrip.præsen.§.ratione autem caussæ,circa princ.versic. sed quæ sunt personæ,& Cepol.in 41.priuil.nobilitatis,& est bonus text.in c.super eo,le 2.de testib. & in l.viduæ,ibi,pares genere.C.de nupt.

Nobilibus in omnibus deferendũ in quibus dignitati defertur.

192 ¶ Quanquam etiam potest dici in his quoque esse deferendum plebeiis honestis & diuitibus,ex eo quod scribit Bar.in l.capitalium.§.serui,per illum tex.ff.de pœn.quod quẽadmodùm ex consuetudine nobiles non suspenduntur, neç patiuntur huiusmodi viles pœnas : ita nec populares diuites & honestiores.sequitur Pan.in c.pastoralis,in princ.in vlt.not.de offi.deleg.& Cep.in 5. priuilegio nobilitatis.Id quod potes addere ad ea quæ diximus suprà,num.104.nobiles vt alij,& seq.vbi tractauimus de discrimine pœnarum nobilium & ignobilium.

Plebeij diuites & honesti nobilium pœna puniuntur.

193 ¶ Et vt generalius hoc caput concludam,in omnibus fauẽdum est in dubio,ac cæteris per omnia paribus,magis quidem nobilibus,quàm cęteris.Nam vt scribit Cicero in orat.pro P.Sextio, Omnes boni semper nobilitati fauemus:& quia vtile est Reip.nobiles esse homines,dignos maioribus suis:& quia valet apud nos clarorum hominum senex de Repub.meritorum etiam memoria.Et paulò ante, nobilitatem blandam cõciliatriculam appellauerat:quòd videlicet blandè sibi homines conciliet,prouocétque ad sui fauorem. De quo & tu vide infrà c.37.nu.80. incip. nobilitas ex his est.

In omnib.magis fauendum nobilibus.

194 ¶ Verùm non adeò deferendum nobilitati,vbi de honoribus & huiusmodi cæteris agitur, quin potior sit ætatis prærogatiua,quàm nobilitatis,ex sententia Inn.in c.statuimus,de maio.& obed. quem ita nuncupatim refert & sequitur,& dicit no.Phil.Dec.in c.clerici,col.2.vers.& ista cõclusio procedit,de iud. Innoc.autem nominatim non loquitur de nobilitate, sed de honore & dignitate,vt scilicet illius prærogatiuæ præferatur temporis prærogatiua,& illum sequuntur Io.An. Ant.Imo.Dom.Pan.& recentiores,in d.c.statuimus.& Imo.in c.vlt.de cõsti.Sed tu hîc vide quæ diximus suprà hoc eo.c.nu.52.& bene facit,ad fi.& iterum,nu.174.instrumẽta communia,& dicam etiam in 2.parte huius operis,in præfatione,sed hoc ita intelligitur.

Aetatis potior causa, quàm nobilitatis.

195 ¶ Neque item ita nobilitati deferendum est,vt ob eam discedamus à regulis iuris cõmunis,nisi quantũ id legibus sit permissum:quod vel satis probatur ex l.imperfecto. C.de testam.vbi nobilitas instituti hæredis non facit vt ex testamento imperfecto adire possit, etiã si is imperator sit. quod ex eo annotauit Ias.in prin.Id nanque generale est vt quæ aliàs sunt multum priuilegiata, tamen in his tantùm causis vel casibus sunt priuilegiata,quę expressa in iure sunt,vt latè docuimus in nostris Retractibus,tit.1.§.1.gl.14.nu.96.ego verò,& seq.

Nobilitatis commendatio. CAP. XXI.

1 NEC MIRARI quis debet,si nostris iuribus,Cęsareis scilicet & Põtificiis,in tã multis nobilitati defertur,cùm & iure diuino & sacris literis ea multũ commẽdetur,laudíq; & honori adscribatur,& contrà ignobilitas vituperio & contemptui,vt facilè constat ex eo quod scribitur Num.1.Nobilissimi principes multitudinis,&c.Et c.22. Rursum ille multò plures & nobiliores, quàm ante miserat,misit.Et c.25.Mulier Madianitis filia Sur principis nobilissimi Madianitarũ, & Deut.1.Tuli de tribubus vestris viros sapiẽtes & nobiles,quod suprà ad aliud citauimus. Et 1. Reg.c.2.Nunc autẽ,dicit dominus,Absit hoc à me,sed quicunq; honorificauerit me,glorificabo eũ:qui autẽ contemnũt me,erũt ignobiles.Quibus verbis nihil aliud significatur,quàm eos fore nobiles,qui Deum honorauerint:contrà ignobiles,qui illum cõtempserint.Et eiusd.lib.c.9.inter præconia Samuelis prophetæ nobilitas cõmemoratur.Ecce vir Dei est in ciuitate hac,vir nobilis:omne quod loquitur,sine ambiguitate venit. Et 2.Reg.c.23.de Abisai, Ipse est qui leuauit hastam suã cõtra trecẽtos,quos interfecit nominatus in tribus,& inter tres nobilior.Et paulò post, Qui erant inter 30.nobiliores. Et Iob 14.Siue nobiles fuerint filij eius,siue ignobiles, nõ intelliget.Et c.30.Filij stultorũ,& ignobiliũ.Et Psal.149.Nobiles eorũ in manicis ferreis. Et Prou.c.22. Nec stabit ante nobiles. Et c.31.vbi cõmendatur vir mulieris fortis ex titulo nobilitatis. Nobilis in portis vir eius,quãdo sederit cum Senatoribus terræ.Et Eccles.10.Beata terra cuius rex nobilis est,quod & suprà ad aliud quoque citauimus. Et Sapien.4.in princ. O quàm pulchra est casta generatio cum claritate : immortalis est enim memoria illius:quoniam & apud Deum nota est,& apud homines.Illa enim verba,cum claritate,& illa,nota est,&c. significant nobilitatem,vt

Nobilitatis cõmẽdatio ex sacris literis.

latè

latè diximus & ostendimus suprà c.2. Et eiusdem lib.c.8. Generositatẽ illius glorificat contubernium habens Dei. Et Esaiæ 3. Tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem. Quibus verbis planè ostẽditur, ordine inuerso ignobilem nobili cõuiciari, vt puerũ seni. Et c.5. Nobiles eius interierũt fame. Et c.34. Nobiles eius nõ erũt ibi. Et Hiere.39. Et omnes nobiles Iuda occidit rex Babylonis. Et Baruch 6. eodémq; vlt. ex epist. eiusdem Hiere. Sine pedibus in humeris portantur, ostendentes ignobilitatem suam hominibus. Et Ezech.22. Triumphabũt de re sordida, nobilis, grandis interitu, &c. Et c.26. Et statuæ tuæ nobiles in terrã corruent. Et 1. Macha. 1.c. Vocabit pueros suos nobiles qui secum nutriti erãt. Et c.2. Templum eius sicut homo ignobilis, Iterúmque c.3. Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali super negotia regia. Et 2. Machab.6. Eleazarus cogitãs ætatis ac senectutis suæ eminentiam, & ingenitæ nobilitatis canitiem. Et c.7. Misit rex Nicanorem virum ex principibus suis nobilioribus.

2 ¶ Sed vis audire testimonia noui testamenti? Marc.15. Venit Ioseph ab Arimathia nobilis Decu-
Ex nouo testamento. rio. Et Luc.19. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum. Et prioris ad Corinth. c.1. Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sapiẽtes secundum carnem: non multi potentes, non multi nobiles. Sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, vt non glorietur omnis caro, &c. Et 4.c. Nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. alij vertunt, Vos clari, nos obscuri, quod non longè distat. Rursúmque c.15. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Et posterioris ad eosdem c.6. In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros per gloriã & ignobilitatem: per infamiam, & bonam famam. Et eiusdem c.11. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. Et Actorũ Apostolicorum c.17. vbi de his qui Thessalonicæ, ad Pauli prædicationem conuersi sunt ad Christum, Erat de gentilibus multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ. Et paulò post, Hi autem erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonicæ. In quo tamen illud lectores monere volui, in multis ex locis prædictis, ἀτιμίαν, & ἄτιμοι Græcè legi, quę vulgata editio vertit, & ignobilitatem & ignobiles, tametsi dictiones Gręcę propriè significant ignominiã, infamiam, dedecus, ignominiosum, infamem, vilem, abiectum: veluti interpres sentiat eum ignobilem esse, qui ignominiosus, & infamis sit. de quo nos posteà dicemus.

3 ¶ Sed antequam ad alia transeamus, illud annotare voluimus, lector, quod ad nobilitatis com-
Nobilitas per gloriam intelligitur. mendationem pertinet, ipsam nobilitatem intelligi per gloriam, apertè constare ex 3. locis citatis in duobus præcedentibus num. Primò, cùm scribitur 1. Reg.2. Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erũt ignobiles. Illic enim ignobilitas gloriæ opponitur. Secundò, 1. ad Corinth. c.15. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria, qui locus est apertissimus. Tertiò, 2. ad Corinth. 6. cùm dicitur, per gloriam, & ignobilitatem. Hincque cùm Euripides in Hecuba ita scripsisset,

τὸ δ' ἀξίωμα, κ' ἂν κακῶς λέγῃς, τὸ σὸν
πείσει, λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξούντων ἰὼν
κ' ἐκ τῶν δοκούντων, αὐτὸς οὐ ταυτὸν σθένει.

Id est, vt vertit Dorotheus Camillus:

Porrò authoritas, & si malè dixeris,
Persuadebit: oratio enim & ab ingloriis profecta,
Et à gloriosis, eadem, non idem valet.

Ennius autem apud Gellium lib.11. cap.4. pro ingloriis ignobiles vertit, veluti iidem sint inglorij, & ignobiles.

Hæc tu & si peruersè dices, facile Achiuos flexeris.
Nam cùm opulenti loquuntur pariter, atque ignobiles,
Eadem dicta, eadémque oratio æqua, non æquè valet.

Nam quod pro gloriosis opulentos vertit, ad eam sententiam spectat, quæ opulentiã & nobilitatem eandem esse dicebat, de quo nos diximus c.3. Ad idẽ Gellius pro ingloriis, inexistimatos: & pro gloriosis, existimatos vertit, quod nõ longè abest. Nã inglorij & ignobiles inexistimati sunt: gloriosi & nobiles, existimati. Porrò Tullius vtrosque simul iunxit lib.3. Tusculanarũ quæstionum, Quòd inglorius & ignobilis sit ad supremum diem perueniturus. Vt è diuerso idem lib.2. Offic. M. Lucius Crassus sibi peperit maximam laudem ex illa accusatione nobili & gloriosa. Et hinc D. Hierony. in Prologo Sophoniæ prophetæ, gloriosam pro nobili posuit, cùm dicit, Gloriosa maiorum suorum stirpe generatus est. Sed & ipse Cicero ita gloriam definiuit, vt eandem cum nobilitate esse arbitrari quis possit in oratione pro M. Marcello, Gloria est illustris & peruagata multorum & magnorum vel in suos ciues, vel in patriam, vel in omne genus hominum fama meritorum. Hæc enim nobilitati conueniunt, vt patet ex his quæ suprà diximus in 2. cap. Idem autem Cicero in 3. Philippica, vocat nobilitatẽ generis gloriosam. Et his quoque concinit quòd Græcis ἀκλεὴς & ἀκλειὴς inglorius dicitur, ἀκλεῶς sine gloria, quod idem est: ἀκλεὴς ignotus, ἀκλεία ignobilitas. Et quod apud eosdem κλυτὸς nobilem significat, vt dicemus paulò post num.9. & gloriosum, & scribit Seruius in lib.6. Aeneid. enarrans eum locum,

En huius nate auspiciis illa inclyta Roma
Imperium terris.

¶ Sed

4 ¶ Sed vt redeamus, qui vitas sanctorum virorum & fœminarum descripserunt, & cantiones nostras ecclesiasticas ædiderunt, eo nomine plurimos cōmendarunt, quòd videlicet nobili genere orti essent. Et inter cæteros Gregorium Nazianzenum, & Basilium, quos Eusebius Cæsariensis lib. Historiæ Ecclesiasticæ 11. cap. 9. nobiles fuisse tradit, Hieronymum, Ambrosium, Clementem, Nicolaum, Vincentium, Bernardum, Alexium, Aegidium, & ex fœminis Paulam, Catharinam, Luciam, Anastasiam, Agatham, Barbaram. *Sancti à nobilitate laudati.*

5 ¶ D. autem Lucas statim in ingressu sui Euangelij, maiorum nobilitatem diui Ioannis prędicat, vt etiam illic annotat Ambrosius. Quoniam, vt ipse posteà subdit, plena est laudatio, quæ genus, mores, officium, factum, iudicium comprehendit. D. quoque Hierony. tantum detulit nobilitati generis, vt in epitaphio Paulæ, de qua nuper locuti sumus, generositatem primo loco posuerit, *Ad idem.*

Gracchorum soboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo.

Et Claudianus poëta Christianus inter laudes Serenæ, nobilitatē quoq; generis nō prætermisit,

Quòd si nobilitas cunctis exordia pandit
Laudibus, atque omnes redeunt in semina caussæ:
Quis venerabilior sanguis, quæ maior origo,
Quàm regalis erit? &c.

Nam & Euripides haud multò ante finem Helenæ, scribit Deos non habere odio nobiles,

τοὺς εὐγενεῖς γὰρ οὐ στυγεῖ δαίμονες.

Nam vt illud vnum addam quod nobilitatē præ cæteris rebus laudandam ostendit, scilicet nobilitatem Deo nostro Opt. M. tribui in c. Adam, 40. dist. ignobilitatem verò Diis illis alienis falsissimis, in illa epistola Hieremiæ, inscripta in lib. Baruch cap. 6. cuius verba de huiusmodi Diis loquentia posuimus suprà huius cap. num. 1. *Nobilitas vero Deo tribuitur, ignobilitas aliis.*

6 ¶ Quid igitur ampliùs egemus testimonio Homeri, qui vbiq; Deósq; hominésq; nobilitatis epitheto decorat. Nā apud eum Vlysses sæpissime διογενὴς, id est, nobilis dicitur, vt Odyss. secundo: *Homerus vbique Deos & homines nobilitatis titulo decorat.*

Διογενὴς ὀδυσσεὺς θανάτου καὶ κῆρας ἀλύξας.	Et iterum paulò pòst,
Διογενὴς ὀδυσσεὺς, ἐλεγχίστη γὰρ ἀνάγκη.	Et lib. 5. eiusdem operis,
Διογενὲς λαερτιάδη πολυμήχαν' ὀδυσσεῦ.	Qui versus repetitur lib. 10. eiusdē operis in

tribus locis, iterúmque lib. 11. & 13. & 14. & Iliad. lib. 4. 8. 9. 10. & 23. Et eod. illo lib. 5. Odyss.

Διογενὴς ὀδυσσεὺς, θανάτου καὶ κῆρας ἀλύξας.	Et lib. 8. eiusdem operis,
ὣς δ' ἄρα διογενὴς ὑπὸ πτολίπορθος ὀδυσσεύς.	Et lib. 10.
Διογενὲς τοῦτον μὲν ἐάσομεν, ὡς σὺ κελεύεις.	Et lib. 18.
αὐτὸς διογενὴς μείζων πολύμητις ὀδυσσεύς.	Et alibi sæpe.

Et eodem epitheto insigniuit Achillem lib. 1. Iliados,

Διογενὲς πηλεΐδος υἱὸς πόδας ὠκὺς ἀχιλλεύς.	Et Aiacem lib. 5. eiusdem operis,
αἴας διογενὴς, &c.	Et Patroclum, lib. 16.
ὤμοι διογενὲς πατρόκλεες οἷον ἔειπες.	Et paulò pòst,
ὄρσο διογενὲς πατρόκλεες ἱπποκέλευθε.	Et rursum eod. lib.
χαῖρε διογενὲς πατρόκλεες, ὦ νύ τοι αἶσα.	

Quæ appellatio hinc profecta est, quòd nobiles à Diis geniti putarentur, vt diximus suprà cap. 2. num. 41. sed & ipsi.

7 ¶ Et cùm Græcis nobilis, siue generosus nō solùm διογενὴς, sed & δῖος dicatur, veluti diximus: Ideo & hoc epitheto, multi insignes viri ab eodem Homero fuerunt insigniti. Et inter alios ipse Vlysses, vt lib. 2. Odyss.

οὐ γάρ πω τοιοῦτος ἐπὶ χθονὶ δῖος ὀδυσσεύς.	Et lib. 7. eiusdem operis,
ὣς φάτο, γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος ὀδυσσεύς.	Et Orestes illo eodem lib. 1.
ἢ οὐκ ἀΐεις οἷον κλέος ἔλλαβε δῖος ὀρέστης.	Et lib. 3.
τῷ δὲ οἱ ὀγδοάτῳ κακὸν ἤλυθε δῖος ὀρέστης.	Et Achilles lib. 6.
ἤτοι γὰρ πατέρ' ἐμὸν ἀπέκτανε δῖος ἀχιλλεύς.	Et paulò pòst,
πάντας γὰρ κατέπεφνε ποδάρκης δῖος ἀχιλλεύς.	Et alibi sæpe. Et Sarpedon lib. 16. Iliad.
αὐτίκα δ' ἐκ βελέων Σαρπηδόνα δῖον ἀείρας.	

Nam & δῖα in fœminino etiam pro nobili ponitur ab eodem lib. Odyss. 5. post princ.

ἐς Πύλον ἀγαθείην, ἠδ' ἐς λακεδαίμονα δῖαν.	Et iterum de Calypso,
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσεφώνεε δῖα θεάων.	Rursúmque,
ὣς φάτο, μείδησεν δὲ καλυψὼ δῖα θεάων.	Iterúmque li. 6. Iliad. de Andia Prœti vxore,
τῷ δὲ γυνὴ προίτου ἐπεμήνατο δῖ' ἄντεια.	Vti etiam apud Latinos Virgilius lib. 11.

Italides, quas ipsa decus sibi dia Camilla
Delegit. Vbi Seruius interpretatur Dia, generosa, εὐγενής.

8 ¶ Sed & apud eundem Hector φαίδιμος, quod eiusdem significationis est, dicitur lib. 4. Iliad.

Χώρησαν δ' ὑπό τε πρόμαχοι καὶ φαίδιμος ἕκτωρ.	Et lib. 6. eiusdem operis,
ὣς εἰπὼν, οὗ παιδὸς ὀρέξατο φαίδιμος ἕκτωρ.	Et lib. 7.
ὣς εἰπὼν πυλέων ἐξέσσυτο φαίδιμος ἕκτωρ.	Et eo. lib.
ὃν τότ' ἀριστεύοντα κατέκτανε φαίδιμος ἕκτωρ.	Et lib. 8.

τρώων δ' αὖτ' ἀγορὴν ποιήσατο φαίδιμος ἕκτωρ. Et lib.15.
πάτροκλον, τὸν ἢ κ σφῶϊ ἔγχει φαίδιμος ἕκτωρ. Et lib.21.statim post prin.
— ὅτε μάρνατο φαίδιμος ἕκτωρ, Et ipse Vlysses 11.Odysseæ,
ἀλλά με σεῖο πόθος, σά τε μήδεα φαίδιμ' ὀδυσσεῦ, Et lib.12.
Νῆα παρὰ γλαφυρὴν εἰρύσσε φαίδιμ' ὀδυσσεῦ. Et alibi sæpe. Et Telemachus lib.14.
φθάδ' ἀλμάζα ἄλοχον καὶ φαίδιμον υἱόν. Et lib.15.statim in initio.
ᾤχετ' ὀδυσσῆος μεγαθύμου φαίδιμον υἱόν. Et lib.9.& alibi sæpe. Et Aiax lib.5.Iliad.
— ἐπ' ἐπιάλμενος φαίδιμος αἴας. Et lib.11.eiusdem operis,
ὅς ἔφεπε κλονέων πεδίον τότε φαίδιμος αἴας. Et lib.15.
ὗδ' υἷα κλυτίοιο καλήτορα φαίδιμος αἴας. Et lib.17.
ὡς υἱὸς Τελαμῶνος ἀγαυοῦ φαίδιμος αἴας. Et Achilles lib.22.Iliados,
Κλῦθ' αὖτε μαχώμεθα φαίδιμ' ἀχιλλεῦ. Et lib.22.
Νῦν δὴ νῶϊ γ' ἔολπα διΐ φίλε φαίδιμ' ἀχιλλεῦ. Et lib.15.Odyss.Sidoniorum rex,
ἔργον δ' ἡφαίστοιο, πόρεν δέ ἑ φαίδιμος ἥρως
Σιδονίων βασιλεύς,

9 ¶ Et idem quoque κλυτὸς (quæ vox etiam significat nobilem & inclytum) Neptunus vocatur lib.9.Iliados,

ὁ δέ κεν εὔπλοιαν δώῃ κλυτὸς ἐννοσίγαιος. Et lib.15.eiusdem operis,
ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη, προσέφη κλυτὸν ἐννοσίγαιον. Et iterum paulò post,
τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη κλυτὸς ἐννοσίγαιος. Et Agamemnon lib.3.Odyss.
αἴγισθον δολόμητιν, ὅς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα.

10 ¶ Quinetiam & illi dictus est ἀγαυὸς, id est, nobilis Laomedon, lib.6.Iliados,

βουκολίων δ' ἦν υἱὸς ἀγαυοῦ λαομέδοντος. Et Troiani lib.7.
ἠδέ γε πρίαμός τε καὶ ἄλλοι τρῶες ἀγαυοί. Et iterum lib.16.
Δάμνα μιν ζωός τε νέος, καὶ τρῶες ἀγαυοί. Et Tithon lib.11.in princ.
ἠὼς δ' ἐκ λεχέων παρ' ἀγαυοῦ τιθωνοῖο. Et Ilioneus lib.14.haud multò ante fin.
εἰπέμεναί μοι τρῶες ἀγαυοῦ ἰλιονῆος. Et Telamon lib.17.versu suprà citato,
ὡς υἱὸς τελαμῶνος ἀγαυοῦ, &c.

11 ¶ Et ἀγλαὸς quoque, quod idem significat, Eurypilus lib.5.Iliados,

τὸν μὲν ἄρ εὐρύπυλος εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός. Et iterum lib.7.atque 8.eiusdem operis,
τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε λυκάονος ἀγλαὸς υἱός. Ille enim Lycaonis filius erat. Et paulò post,
τῷ δ' ἔπι μακρὸν ἄϋσε λυκάονος ἀγλαὸς υἱός. Rursúmque,
τὸν δ' αὖτε προσέειπε λυκάονος ἀγλαὸς υἱός. Iterúmque,
τὸν πρότερος προσέειπε λυκάονος ἀγλαὸς υἱός. Et Sthenelus eodem quoque libro,
τὸν δ' ἴδε σθένελος καπανῆος ἀγλαὸς υἱός. Et Cletus lib.15.
τοῖσι δ' ἐπ' εὐρύπυλος εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός. Et Pādarus eidē dicitur illo lib.5.eiusd.oper.
Καὶ ῥ' ἔβαλε κλεῖτον πεισήνορος ἀγλαὸν υἱόν. Et Eudorus Mercurij filius lib.16.
πόρεν δέ οἱ ἀγλαὸν υἱόν
εὔδωρον. Et Nastes & Amphimachus in Catalogo,
Νάστης ἀμφίμαχός τε νομίονος ἀγλαὰ τέκνα.

12 ¶ Sed vt alia addamus quæ ad ipsius oobilitatis commendatiooem pertinent, vltra alia multa quæ spatsim in aliis capitibus dicta sunt, præsertim in 4.cap. vbi videre poteris: Aristoteles libr.1. Ethicor.c.8. dicit non satis esse idoneum ad fœlicitatem, qui sit ignobilis. Idem in multis locis inter bonorum genera nobilitatem ponit, scilicet lib. Rhetoricorum 2.c.9. vbi ioter naturæ bona reponit. Et Terentius quoque ioter booa reponit, sed ita vt verè bona sit, si quis ea bene vti sciat: alioqui mala. hi sunt versus illius in Heauton.

Ignobilis non satis idoneus ad fœlicitatē, Nobilitas inter bona.

Quod reliqui est quin habeat, quæ quidem in hominibus dicuntur bona?
Parentes, patriam incolumen, amicos, genus, cognatos, diuitias.
Atque hæc perinde sunt, vt illius animus qui ea possidet.
Qui vti scit, ei bona: illi qui non vtitur rectè, mala.

Nam & idem de diuitiis, quæ sunt eiusdem monetæ diximus, in repet.l.si vnquam, in verbo, bona, nu.4. Valerius autem Maximus lib.7.c.1. quod de fœlicitate est, inter primas fœlicitatis partes Metelli, eam posuit, quod parentes nobilissimos habuisset. Tullius in oratione pro Quinto Sestio scripsit, Omnes bonos semper nobilitati fauere: vtiléque esse reipublicæ, nobiles esse homines dignos maioribus suis: valeréque apud nos clarorum virorum senem de republica meritorum mentionem, etiam mortuorum, &c.

13 ¶ Quibus item addes & illam Euripidis sententiam in Hecoba,

Alia de laude nobilitatis.

Δεινὸς χαρακτὴρ κἀπίσημος ἐν βροτοῖς,
ἐσθλῶν γενέσθαι, κἀπὶ μεῖζον ἔρχεται
τῆς εὐγενείας τοὔνομα τοῖσιν ἀξίοις. Id est, vt traduxit Dorotheus Camillus,
Vehemens nota, & insignis inter mortales
A bonis natum esse, & magis magísque illustratur
Nobilitatis nomen fortibus & dignis. Illámque eiusdem apud Stobæum Ser.86.

οὐδ

φεῦ φεῦ, φῦναι πατρὸς εὐγενοῦς ἄπο
ὅσην ἔχει φρόνησιν, ἀξίωμά τε.
κἂν γὰρ πένης ὢν τυγχάνῃ χρηστὸς γεγώς,
τιμήν ἔχει τιν' ἀναμετρόμενος δέ πως
Τὸ τοῦ πατρὸς γενναῖον ἀφελεῖ τρόπῳ.

Quam sic vertit Gesnerus,

Papa è nobili patre nasci
Quantam vim habet ac authoritatem.
Quamuis enim pauper sit, qui honesto loco natus est:
Honore tamen afficitur: & animo suo reuoluens
Patris nobilitatem, suis moribus proficit.

Et illam quoque,

ἐν τοῖς τέκνοις γὰρ ἁ ἀρετὴ τῶν εὐγενῶν
ἔλαβε: κρέισσων τ' ἐστὶ πλουσίου γάμου.
In liberis etenim virtus nobilium
Concipitur: & generosæ nuptiæ præstant opulentis.

Item illam ipsius in Heraclidis, vbi introducit Iolaúm ita loquentem,

οὐκ ἔστι τοῦδε παισὶ κάλλιον γέρας,
ἢ πατρὸς ἐσθλοῦ κἀγαθοῦ πεφυκέναι,
γαμεῖν τ' ἀπ' ἐσθλῶν. ὃς δ' ἐνικαθεὶς πόθῳ
Κακοῖς ἐκοινώνησεν, οὐκ ἐπαινέσω
τέκνοις ὄνειδος οὕνεχ' ἁδονῆς λιπεῖν.
τὸ δυστυχὲς γὰρ ἡ εὐγένει' ἀμύνεται,
Τῆς δυσγενείας μᾶλλον. ἡμεῖς γὰρ κακῶν
ὡς τοὔσχατον πεσόντες, εὕρομεν φίλους.
Non est hoc liberis pulchrior honor,
Quàm patre bono ac strenuo natos,
Vxores ducere à probis: qui verò victus desiderio
Cum improbis affinitatem habet, non laudabo
Liberis dedecus voluptatis gratia superari:
Calamitatem enim nobilitas arcet
Ignobilitate potiùs. nos enim malorum
Ad summam delapsi inuenimus amicos.

14 ¶ Deniq; ne nnstros prętermittamus, Guil. à mõte Laud. in cle. j. de bapti. posteaquã retulit Host. qui in c. venerabilis, quod est pe. de pręb. vbi dicit nobilitatẽ generis esse nobilitatẽ stercoris, vti & ex eo retulimus suprà, c. 4. nu. 1. & dicemus etiã ca. seq. nu. 22. ex nostris. Eum reprehendit, nam prnpagatio (ait) alti & clari sanguiuis, siue seminis proculdubio posteritatem eius nnbilitat & attollit, sicut vilis suam vilescit, ita enim loquitur, id est, vilem facit. c. si gens Anglorũ. 56. di. & c. Afros. 98. dist. Et illum refert & sequitur Card. Flore. in d. cle. j. in 6. q. de baptis. Sed & alia quædam ad laudem nobilitatis videbis apud Ange. consi. no. sanctissima, col. 1. versi. meritò igitur. *De eadem re ex nostris.*

In eos qui nulla virtute freti, sola nobilitate gloriantur. *CAP. XXII.*

1 VErùm ex iis quæ suprà diximus satis constat, nobilitatem esse admodum commẽdabilem, laudíque & honnri esse assignandam, cùm quis eam ad virtutes refert. Si verò ea quis abutens vitiis sese dedat, veluti plus licentiæ ad scelera ex nobilitate tribuat, illi certè non hnnori est & laudi nobilitas, sed dedecori & vituperin, vt scribit Dantes Florentinus in ea cantilena, quæ incipit, *Le dolze rime d'amor.* & sequitur Bart. in l. 1. col. 5. ver. item reprobat. C. de dignit. lib. 12. Et ea quoque sententia placuit Cyn. qui in id Bnetium citat, in l. prouidendum C. de postul. Cui subscribens Iuuenalis in satyr. *Nobilitas dedecori est sceleratis.*

Si se præcipitem rapit ambitus atque libido,
Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
Delectant hebetes lasso lictore secures:
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas, clarámque facem præferre pudendis.
Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quantò qui peccat maior habetur.

Et Marius in oratione, quam habnit apud Salustium in Iugurtha, Cum apud vos, inquit, aut in Senatu verba faciunt, pleraque oratione maiores suos extollunt: eorum fortia facta memorando, clarinres sese putant, quod contrà est. Nam quantò vita illorum præclarior, tantò horum snecordia flagitinsior. Et profectò ita se res habet, Maiorum gloria & pnsteris quasi lumen est: neque bona eorum, neque mala in occulto patitur. Adde quòd maiorum nnbilitas posteros ad virtutes suo exemplo excitat, vt alibi iam satis diximus & comprobauimus, scilicet capite 20. nu. 21. cuius rei ratinnem, & seq.

2 ¶ Itaque si pnsteri ipsi veluti relicta natura ipsa, contemptóque maiorum exemplo, quod illos ad virtutes excitare debuit, vitiis se & flagitiis adobruãt, nullus iã excusationi locus relinquitur, pręsertim cùm vilissimus reputãdus est qui hnnore est pręstantior, nisi & sanctimonia, & eruditinne

M

præcellat,ex Symmachi sententia,in c.vilissimus,1.quæst.1. Secundum quam Scipio Aemiliaous deforme existimabat, quos dignitate præstaret,ab his virtute superari, vt refert Valerius Maximus lib.3.c.2.

3 ¶Nec intempestiuum erit subiicere,quę in hanc sententiam elegantissimè scripsit Claudius Galenus io exhortatione ad bonas artes:Sanè,ait,æquum videtur,qui nulla re suspiciēdi suot,nisi ob diuitias,simul atq; his spoliati fuerint,pariter & illis spoliari,quę ob diuitias habebāt.Quid enim isti facerent,qui nullum proprium possident bonum,sed perpetuò pendent ab alienis, & ab his quæ sunt fortunæ?Tales videlicet sunt & hi qui generis nobilitatem venditant, atque hinc sibi placentes,tollunt cristas.Nam & isti,quoniam propriis bonis carent,ad maiorum imagines confugiunt:non saltem hoc intelligentes,quòd ista generis nobilitas,qua gloriantur,similis est publico singularum ciuitatum nomismati:quod apud eos quidem valet,qui instituerunt, apud alios verò adulterinum habetur.

Te haudquaquam in altum generis euexit decus,
Non altus huc sum,pellnam vt genus meum.

Præclarus igitur,vt inquit Plato,thesaurus est progenitorum virtutes,sed præclarius est huic opponere posse Sthenei illud dictum,

At qui nos patribus longè præstamus auisque.

Nam si qua omnino est nobilitatis vtilitas,hanc solā habet,quòd hinc accēditur studium æmulandi,proposito exemplo domestico.Proinde si procul degeneramus à progenitorū virtute,me rito discruciētur illi,si quis modò sensus insit dēfunctis.Nobis autē tantò plus est dedecoris quātò genus est illustrius.Siquidē imperiti,qui genere sunt vehementer obscuro,hoc lucri faciūt,quod plerique nesciant,quales sint.Cæterùm quos decus & claritudo generis non sinit latēre,quid aliud fructus ferunt ex nobilitate,nisi vt illorū infœlicitas sit illustrior?Saoè qui generi suo non respōdent,magis contemnuntur,quàm obscuro loco nati.Itaque fit, vt si vecors prędicet claritatē generis,declaret suum ipsius vitiū minùs esse venia dignū. Neque enim eadem trutina æstimamus aut exploramus plebeios homines,qua claro genere natos.Sed illos,si vel mediocri virtute præditi sint,probamus & amplectimur,quod deest illorū virtuti,generis obscuritati imputātes.Rursus hos qui nihil habent dignū imaginibus maiorū, etiam si cæteris omnibus antecellant,nondum tamen suspicimus.Proinde si quis sapit,ad exercendam artem se conferat, per quam si nobilis fuerit,videbitur genere non indignus. Sin minùs , ipse genus ornabit suum.Hæc Galenus.

4 ¶ Sunt & alij non pauci,qui in hos inuehunt,qui arrogātiùs ambitiosiúsq; solū nobilitatis generis titulum noméoq; præferentes atq; iactantes,cæteros despiciunt,nulla interim sua virtute sufsulti.Imò verò sunt & pleriq;,qui nihili omnino nobilitatē faciunt,sed eā veluti futilem,inanem, vanam reiiciūt:nullúmq; prorsus inter homines,hoc nomine nobilitatis,vel ignobilitatis discrimen faciunt.Ex quibus nonnullos citauimus suprà,c.4.quo tractauimus,an virtus nobilitet.Quibus & hos adiiciendos ducimus.Imprimis Oseas ille propheta hos deridens,Gloria(ait)eorum à partu,& ab vtero,& à conceptu.Alter propheta Malachias c.2.Nunquid,ait,non pater vnus omnium nostrûm?Nunquid non deus vnus creauit nos?Quare ergo despicit vnusquisq; nostrū fratrem suum?Quasi sentiat propheta, nullam esse differentiam inter eos, quos nobiles dicunt, & ignobiles,siue vt planiùs dicā,nullos esse cæteris nobiliores aut ignobiliores origine.Et Philo ille,aut quisquis is fuit,Sapien.7.Et ego natus accepi communem aerem, & io similiter factam decidi terram:& primam vocem similem omnibus emisi plorans,in inuolumentis nutritus sum,& curis magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit natiuitatis initium. vnus ergo introitus est omnibus ad vitam,& similis exitus.

Vnus omnium pater.

Idem natiuitatis initium, idem exitus.

5 ¶Christus dominus noster,optimus æquissimúsq; nobilitatis,& ignobilitatis, rerúmque omniū ęstimator,nónne apertissimè ostendit vnum cōmunémq; omnium hominum patrem esse omnipotentem Deū:cùm ita nos docuit orare,Pater noster qui es in cœlis. Quē locū enarrans diuus Chrysostomus in 20.Homilia in Matthęū,Nō dicit,ait,Pater meus qui es in cœlis,sed pater noster,superbiā remittens,inuidiámq; explodens,& introducens matrem bonorum omnium charitatem,& humanarum rerum inæqualitatē prorsus expellens,& mirā Regis cum paupere æqualitatem honoris ostendens:si tamen in maximis,& ad æternam gloriam necessariis communione sociemur.Quid enim noxæ de terrena nobilitate metuendum est,quando cęlesti omnes nobilitate coniungimur:cúmq; nullus alio amplius de illo honore possideat,neq; locuples pauperi,neq; dominus seruo,neque iudex ministro,neq; rex milite,nec philosophus barbaro, nec sapiens imperito? Cunctis enim vnam atq; eandem nobilitatem donauit Deus, cùm dignatus est omnium pater vocari.Sed & eundem locū interpretans diuus Augustinus,si is est,li.2.de Sermone Dei in monte,Admonentur,ait,hic genere nobiles secundùm sæculum,cùm Christiani facti fuerint,non superbire aduersus ignobiles,quoniam simul Deo dicunt, Pater noster. quod non possunt verè ac piè dicere,nisi se fratres esse agnoscant.Nec primus dominus noster patrem nostrum deum patrem inuocare docuit.Nam longo antè interuallo Esaias & ipse à deo ipso edoctus ca.63.Tu enim pater, & Abraham nesciuit nos.&c.seq. & nunc domine pater noster es tu, nos verò lutum:& factor noster tu,& opera manuum tuarum omnes nos.

6 ¶ Sed & hoc quoq; veteres Poëtæ tametsi Ethnici intellexerunt,qui Iouē Deorum suorum maximum

ximum vbique vocant,nunc patrem Deúmque hominúmque, nunc simpliciter patrem vocant. *Ex ethnicis scriptoribus.*
De primo est illud Homeri lib.Iliados 1.
τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Et lib.4.
ὣς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Quem versum reperit lib.15.eiusdem operis.Et lib.quoque 8.eiusdem item operis.
ἔνθ' ἵππους ἔστησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Et similem omnino appellationē reperies eo quoque lib.8.& 11.& 15.& 16.& 20.& 22.& 24. eiusdem operis & lib.1.& 18.Odysseæ.Et ex eo expendit Aristoteles lib.1.Politicôn c.8.Illúmque secutus Virgilius,vt sæpe aliàs facit,lib.2.Aeneidos, *Iupiter pater omnium hominum.*

Ex quo me diuûm pater atque hominum rex,
Fulminis afflauit ventis.

Quod ab Ennio sumptum est.Ex quo etiam illud Romuli apud Liuium li.1.At tu pater Deûm hominúmque hinc saltem arce hostes,&c.

7 ¶ De secundo,videlicet quòd Iupiter simpliciter pater vocatur , est etiam illud eiusdem Homeri Iliados 2.4.7.16.& Odysseæ 4.7.17.& 24. Nam omnibus his locis hic versus ponitur,
αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη, καὶ Ἄπολλον.
Et aliis quoque propè infinitis locis ita illum vocat,scilicet lib.3.in 3.locis,& præterea li.4.preterquam in loco suprà citato,& lib.5.8.Iliados,atque etiam lib.7.12.non semel,13.14.20.etiam non semel,&.21.Et Euripidis in Helena,
ὦ Ζεῦ,πατήρ τε,καὶ σοφὸς κλήζῃ θεός.
Idque etiam sæpe apud Virgilium comperies,vt lib.2.Aeneidos,

Iuppiter omnipotens precibus si flecteris vllis,
Aspice nos hæc tantum.Et si pietate meremur,
Da deinde auxilium pater. Et lib.5.
Nunc pater & tenues Teucrûm res eripe letho. Et lib.6.
Hic pater omnipotens ter cælo clarus ab alto
Intonuit.

Nam & Trismegistus in lib.de sapientia & potestate Dei, qui & Pimander inscribitur c.2.tradit Deum peculiari vocabulo patrem appellari.Et Alexander Magnus cùm Iouis filius in Ammonis templo à sacerdote fuisset appellatus,Nihil (inquit) est mirandum. nam Iupiter omnium pater est,testis Plutarchus in Apophthegmatis.

8 ¶ His concinit illud Sophoclis in Tereo apud Stobæum Ser.84. *Vt unus pater ita una mater omnium.*
ἓν φῦλον ἀνθρώπων μί' ἔδειξε πατρὸς καὶ ματρὸς
ὑμᾶς ἁμέρα τοὺς πάντας,οὐδεὶς ἔξοχος
ἄλλος ἔβλαστεν ἄλλου.κοσμεῖ τοὺς μὲν,
μοῖρα δυσαμερίας,τοὺς δ' ὄλβος ἡμῶν,
τοὺς δὲ δουλείας ζυγὸν ἔχειν ἀνάγκη. Id est,vt traduxit Gesnerus,

In hominum genere vnà produxit ex patre & matre
Lux nos omnes,neque præstantior
Alius alio natus est,sed sequitur alios
Sors infortunij,alios nostrûm opes & fœlicitas.
Sunt qui necessario seruitutis iugo premuntur.

Et Pindarus apud Eusebium de preparatione euangelica lib.13.c.7.Vnum,inquit,hominum genus est,& ab vna matre cuncti vnum patrem creatorem summum atque optimum ,artificem habemus.Qui locus Pindari,ni fallor,est in prin.Odæ 6.Nemeæorum.

9 ¶ Et vt in eam sententiam aliquid ex Latinis scriptoribus adferamus,Quintilianus li.3.c.10.Liberos,inquit,natura omnes,& iisdem constare elementis,& fortasse antiquis etiam nobilibus dici potest.Et idem,vt nonnulli putant,decla.9.Ego(ait)si alienum & ignotum,tamen (quæ publica omnium mortalium,quippe sub vno parente naturæ,cognatio est) hominem cibo fortè iuuissem,&c.Et Boetius ille Seuerinus lib.3.de consolatione philosophiæ, *De eadem re. Omnes iisdē elementis constare.*

Omne hominum genus in terris
Simili surgit ab ortu.
Vnus enim rerum pater est,
Vnus cuncta ministrat. Et paulò pòst,
Mortales igitur cunctos
Edit nobile germen.
Quid genus & proauos strepitis?
Si primordia vestra,
Authorémque Deum spectes,
Nullus degener extat,
Ni vitiis peiora fouens
Proprium deserat ortum.

10 ¶ Et eò quoque pertinet illud Thespidis apud Antonium Monachum,lib.2.Melissæ,Ser.79. *Lutum omniū principium.*
ὅθι προγόνων εὐγενείας μαθεῖς ἐγκαυχᾶσθαι. πηλὸν γὰρ ἔχουσι πάντες τοῦ γένους προπάτορα,καὶ εἰ τῷ πορφύρᾳ καὶ

καὶ βύσσῳ τρεφόμενοι καὶ οἱ ἐν πενίᾳ ἀβύσσῳ δαπανώμενοι. Ob maiorum nobilitatem nemo glorietur. Lutum enim habemus omnes generis principium, & qui in purpura & bysso nutriuntur, & qui in paupertatis abysso consumũtur. Quam eandẽ sententiã expressit Agapetus in Admonitorio ad Iustinianũ Imperatorẽ scripto, duobus aut tribus verbis, eiusdẽ tamẽ significationis, immutatis, & vno addito, ita vt alter ab altero accepisse videatur. Hęc sont illius verba, τῇ τῶν προγόνων εὐγενείᾳ μηδεὶς ἐναβρυνέσθω, πηλὸν γὰρ ἔχουσι πάντες τοῦ γένους προπάτορα, καὶ οἱ ἐν πορφύρᾳ καὶ βύσσῳ καυχώμενοι, καὶ οἱ ἐν πενίᾳ καὶ νόσῳ τρυχόμενοι. Sed illud pręterea subdit, quod & ad hũc locũ pertinet, καὶ οἱ διαδήματι στεφόμενοι, καὶ οἱ ἐπὶ δώματα προσκαθήμενοι. μὴ τοίνυν εἰς πηλὸν ἐγκαυχώμεθα γένος, ἀλλ' ἐπὶ χρηστότητι σεμνυνώμεθα τρόπων. Et qui diademate sunt redimiti, & qui per cubicula excubant, Ne igitur lutulentũ iactemus genus, sed bonitate gloriemur morum. Nã & Gregorius Nissenus apud eundẽ Antonium monachum, Melissæ lib. 2. Ser. 74. ἡ εὐγένεια συγγενὴς πρὸς τὴν πλίνθον ἔχει. quo significatur nobilitatẽ generis cognationẽ cum figlinis lateribus habere, quoniã scilicet, vt id planiùs intelligas, omnes homines ex luto, vt lateres originẽ habẽt, vt videre licet ex c. 2. Gen.

11 ¶ Sed vt redeamus ad Christũ dominum nostrũ. Is, vt scribit D. Matthæus c. 3. & D. Lucas c. item 3. ad Iudęos qui se iactabãt de generis authore Abraham, non tantùm illustri & generoso, opulẽto, & victore regum, sed ob diuinas virtutes diuinis ornato pręconiis: Ne velitis dicere, Patrẽ habemus Abrahã. Dico enim vobis, quoniã potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahę. Et alibi scilicet Io. 8. ad eosdem qui & ipsi dicebant, Abraham pater noster est, Si filij (inquit) Abrahę estis, opera Abrahę facite. Et paulò pòst, Vos ex patre diabolo estis, & opera patris vestri facitis. Paulus quoq; ad magistri normam æstimans nobilitatem, ad Ro. 9. c. Non omnes qui ex Israël sunt, ij sunt Israëlitæ: neque qui semen sunt Abrahæ, omnes filij. Quasi videlicet non sint ij nobiles, aut certè ex maiorum nobilitate laudandi: nisi & illorũ virtutes imitentur. Quãdo & diuus Chrysostomus in enarratione, ni me fallit memoria, illius Christi sentẽtiæ, Quid prodest, inquit, ei quem mores sordidant, generatio clara? aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? Ipse enim se vacuum ab omnibus bonis ostendit, qui gloriatur in patribus.

Abrahæ filij qui opera Abrahæ faciũt.

12 ¶ Sed & idẽ Chrysostomus Homilia in ipsum Matthæũ 59. multa in eos qui generis nobilitate efferuntur congerit, inter quæ illud est, Dic quæso quid genus est? Nihil aliud certè, quã verbi sonitus ab omni re destitutus, quod in extremo illo die probè scietis. Verùm quoniã nondũ dies illa adest, rationibus, quantùm in nobis situm est, nullã in genere fieri præstantiam, vobis persuadebimus. Considera igitur, quando bellũ irrũpit, quando fames premit, quando cętera huiusmodi mala incũbunt: quomodo vniuersus nobilitatis huius status euanescit. Nescit inter diuitẽ & pauperem vllo modo morbus discernere: gloriosum, & ingloriosum: nobilem, & ignobilem nõ cognoscit. Mors quoque, aliæque rerum humanarum mutationes pariter omnes aggrediuntur. Imò verò, quod mirabile fortassis videbitur, multò magis diuites inuadere solent.

Nobilitas nil aliud quã uerbi sonitus. Aequalitas omniũ in bello, fame, morbis, morte, & cæteris id genus.

13 ¶ Sed audi quæ ad id institutum propositũ ab Aristotele scripta sunt in eo (si vllus cõiecturis locus sit) lib. quem de nobilitate scripsit, apud Stobæũ, Ser. 84. neque enim is liber hodie reperitur, nec vllus est talis locus in omnibus eius libris qui nũc extãt, περὶ δὲ εὐγενείας ἔγωγε ἀπορῶ, τίνας χρὴ καλεῖν τοὺς εὐγενεῖς. εἰκότως γὰρ ἔφην τοῦτ' ἐν διαπορεῖν. καὶ γὰρ καὶ παρὰ τῶν σοφῶν, τὰ μὲν ἀμφισβητεῖται, τὰ δ' οὐ λέγεται σαφῶς, εὐθὺς τὰ περὶ τῆς δυνάμεως· λέγω δὲ τοῦτο, πότερον τῶν τιμίων ἐστὶ καὶ σπουδαίων, ἢ καθάπερ Λυκόφρων ὁ σοφιστὴς ἔγραψε κενόν τι πάμπαν. ἐκεῖνος γὰρ ἀντιπαραβάλλων ἑτέροις ἀγαθοῖς αὐτήν, εὐγενείας μὲν οὖν, φησὶν, ἀφανὲς τὸ κάλλος, ἐν λόγῳ δὲ τὸ σεμνόν, ὡς πρὸς δόξαν οὖσαν τὴν αἵρεσιν αὐτῆς, κατὰ δ' ἀλήθειαν οὐδὲν διαφέροντας τοὺς ἀγεννεῖς τῶν εὐγενῶν. ἀμφισβητεῖται δὲ καθάπερ καὶ περὶ τοῦ πόσου ἀγαθόν ἐστιν, οὕτω καὶ τίνας δεῖ καλεῖν εὐγενεῖς. οἱ μὲν γὰρ, τοὺς ἐξ ἀγαθῶν γονέων, εὐγενεῖς εἶναι νομίζουσι καθάπερ καὶ Σωκράτης. διὰ γὰρ Ἀριστείδην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ γενναίαν εἶναι. Σιμωνίδην δέ φασιν ἐρωτώμενον, τίνες εὐγενεῖς, τοὺς ἐκ πάλαι πλουσίων φάναι. καί τοι εἰ τοῦτο λέγοι, οὐκ ὀρθῶς ἐπιτιμᾶ. Θέογνις δ' ὁ ποιητὴς ὁ ποιήσας,

ἀλλὰ τὴν μὲν εὐγένειαν αἰνοῦσι βροτοί,
μᾶλλον δὲ κηδεύουσι τοῖς πλουσίοις.

ἢ πῶς δ' οὐχ αἱρετώτερος ὁ πλουτῶν αὐτὸς, ἢ οὗ ὁ πρόπαππος, ἢ τῶν προγόνων τις πλούσιος ἦν, αὐτὸς δὲ πένης; πῶς γὰρ ἐκεῖνοι, καὶ δέοιτ' ἂν κηδεύειν τοῖς πλουσίοις μᾶλλον, ἢ τοῖς εὐγενέσιν. εὐγενεῖς γὰρ οἱ παλαιοί, κρείττους δὲ οἱ νῦν. ἐκεῖνο ὁμοίως κἂν τις ὑπολαμβάνῃ οὐ τοὺς εὐγενεῖς εἶναι τοὺς ἐκ πάλαι πλουσίων, οὐδὲ τοὺς ἐξ ἀγαθῶν πάλαι. κρεῖττον γὰρ ἂν δόξειεν ἀρχαίας ἀρετῆς πρόσφατος, καὶ μετέχειν μᾶλλον ἕκαστον πατρὸς ἢ προπάππου. αἱρετώτερον δ' αὐτὸν εἶναι σπουδαῖον, ἀλλ' οὐ τὸν πρόπαππον, ἤ τινα τῶν ἄλλων προγόνων· ἀφ' οὗ ἐπεὶ ἐν μικροτέρῳ τούτων ὁρῶμεν τὴν εὐγένειαν. σκεπτέον ἄλλον τρόπον. τίνα τοῦτον; σκεπτέον δ' ἔφην, ὅτι τὸ εὖ ἐνίοτε σημαίνει τι δι' ὅπερ τοῦ ἐπαινετοῦ καὶ σπουδαίου, οἷον τὸ εὐπρόσωπον καὶ τὸ εὐόφθαλμον. ἀγαθὸν γάρ τι καλὸν σημαίνει κατὰ τοῦτον τὸν λόγον. πάνυ γὰρ εἶπεν. οὐκοῦν εὐπρόσωπον μέν ἐστι τὸ ἔχον ἀρετὴν προσώπου, εὐόφθαλμον δὲ τὸ ὀφθαλμοῦ ἀρετήν. οὕτως εἶπεν. ἀλλὰ μὴν ἐστὶ γένος τὸ μὲν σπουδαῖον, τὸ δὲ φαῦλον. πάνυ γὰρ εἶπε. σπουδαῖον δέ γε φαμὲν ἕκαστον κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν εἶναι. ὥστε καὶ γένος σπουδαῖον ὡσαύτως. οὕτως εἶπε. δῆλον ἄρ' ἔφην, ὅτι ἐστὶν ἡ εὐγένεια ἀρετὴ γένους. i. Omnino de nobilitate dubito, quos nobiles vocare oporteat. Neque enim ab re me de hac re dubitare dixi. Nã à sapientibus partim dubitatur, partim ab ipsis eius vis nõ dilucidè exponitur. Id autẽ est, an ex his quę magni facienda sunt, an (vt Lycophrõ Sophista scripsit) aliquid omnino inane. Is enim eam cum aliis bonis conferens, eius pulchritudinem & formã minimè apparentẽ esse dicit, grauitatẽmq; eius & maiestatẽ verbis contineri

Aristoteles dubitat quos nobiles appellet. Nobilitas uerbis continetur non re.

tineri(id est, vt planius intelligas, eā in speciem tantū ac verbo tenus grauē esse & venerandā) Ita vt gloriosum quidē sit eā consequi, sed reipsa ignobiles à nobilibus nihil differre. Vt porrò q̄ magnū bonū ea sit, dubitatur, sic etiā quos nobiles appellare oporteat. Siquidē ex probis parentibus ortos alij nobiles iudicant quemadmodū Socrates Aristidis filiam propter patris virtutem, nobilē dicebat. Simonides interrogatus qui nobiles essent, respondisse fertur, natos ex his qui iā multo ante diuites fuissent. Quanquā in eo (sed haud rectè) reprehenditur. Theognis autem dicit homines laudare quidē nobilitatem, sed affinitatē potius cum ditioribus cōtrahere. An nō quæso, magis is expetendus est, qui sit ipse diues, q̄ cuius proauus, vel ex maioribus aliquis diues fuit, ipse autē pauper sit? Quomodo enim nō dixit, quòd oporteret affinitatē cōtrahere cum diuitibus potius quàm cū nobilibus? Nobiles enim, qui multo ante fuerunt potentiores autē & præstatiores, qui nunc sunt. Ad eundē igitur modū reputauerit aliquis, nobiles non esse natos ex his qui olim fuerunt diuites, neq; ex his, qui probi olim fuerunt. Nā recens sine præsens virtus antiqua præstantior est, & melius est vnūquenque participē esse virtutis patris, quàm proaui. Maximè autem optandum ipsum probū esse, non proauum, aut aliquem ex maioribus. Nónne igitur cum videamus nobilitatem in neutro istorū sitam esse, aliam rationem disquirere oportet? Quam inquam? Cōsiderare (inquam) oportet, quod particula εὐ interdum aliquid cum laude cōiunctum significat, vt εὐπρόσωπον pulchrā faciem habens, & εὐόφθαλμον, pulchros oculos habens. Maximè verò (ait) εὐπρόσωπον significat faciei virtutem, & εὐόφθαλμον oculi. Sic est, inquam. Atqui genus per se, aliud probum & clarum, aliud malum & obscurum. Maximè verò (ait) probum & bonum aliquid porrò id dicimus, quod sua ipsius virtute tale est. Itaq; ad eūdem modum genus probū, honestum, & bonum dicimus, quod sua ipsius virtute tale est. Cōstat igitur, inquā, εὐγένειαν id est, nobilitatem generis virtutem esse. Hæc Aristoteles. Sed illud te scire volui lector optime, vbi ipse Aristoteles citat Theognidem, vt suprà ex eo diximus, puto mendum esse, & loco Theognidis, θεόγνιτον, Theognitum esse scribendum. hic enim fuit Thessalus poeta Comicus, qui inter cæteras Comœdias has scripsit, φάσμα, id est, visum: φιλάργυρος: id est, auarum: φιλοδέσποτος, id est hero amantem: κένταυρος, Centaurum, vt scribunt Athenæus in Sophistarū cœnis, & Suidas. Theognis autem non nisi elegias scripsisse dicitur, & is quidem Megarensis fuit. Quanquam scio fuisse alterum Theognidem Chionem cognominatum à niue, quòd illepidus & subfrigidus esset, húncque Comicos cauillis fuisse insectatos, propter eius poematum frigiditatem & ineptias, ἃ μὴ κατένιψε τὴν θρᾳκίαν χιόνι πολλῇ, καὶ τοὺς ποταμοὺς ἔπηξ' ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον, ἡνίκα Θέογνις ἠγωνίζετο. Ideóque non facilè crediderim hunc ab Aristotele fuisse citatum. Id quod nos obiter dicere voluimus, vt & id ipsum addas ad ea quæ diximus suprà, c.3.nu.7. hinc autem fit.

14 ¶Sed vt ex hoc diuerticulo in viam redeamus, sunt & aliorum plurimorū sententiæ hanc generis nobilitatem, vel negantes, vel contēnentes. Nam Euripides in Electra apud Stobæum Ser.84. Nobilitas nō verborum, nō vultus, nō corporis, sed animi est.

οὐ μὴ φρονήσεθ' οἳ κενῶν δοξασμάτων
πλήρεις πλανᾶσθε, τῇ δ' ὁμιλίᾳ βροτοὺς
κρινεῖτε, καὶ τοῖς ἤθεσι τοὺς εὐγενεῖς·
οἱ γὰρ τοιοίδε τὰς πόλεις οἰκοῦσιν εὖ,
καὶ δώμαθ'. αἱ δὲ σάρκες κεναὶ βροτῶν
ἀγάλματ' ἀγορᾶς εἰσιν. οὐδὲ γὰρ δόρυ
μᾶλλον βραχίων σθεναρὸς ἀσθενοῦς μένει.
ἐν τῇ φύσει δὲ τοῦτο καὶ εὐψυχίᾳ. Id est, vt vertit Conradus,

Non tandem sapietis vos, qui vanis opinionibus
Pleni erratis, ex conuersatione(malo vertere sermone) *autem homines*
Iudicabitis, & ex moribus(malo item vertere vultibus) *nobiles?*
Tales enim fœliciter inhabitant ciuitates
Ac domos. Carnes verò hominum inanes
Simulachra fori sunt, Neque enim hastam
Forte brachium magis expectat, quàm imbecillum.
Nam in animo istud situm est, & alacritate.(malim dicere, magnanimitate.)

Tanquam dicat non verborum, non vultus, non carnis, siue corporis nobilitas est, sed animi. Epicharmus apud eundem, siue is sit Menander,

ἀπολεῖ με τὸ γένος, μὴ λέγ', εἰ φιλεῖς ἐμέ,
μῆτερ ἐφ' ἑκάστῳ τὸ γένος. οἷς ἂν τῇ φύσει
ἀγαθὸν ὑπάρχῃ μηδὲ ἓν οἰκεῖον προσόν,
ἐκεῖσε καταφεύγουσιν εἰς τὰ μνήματα
καὶ τὸ γένος, ἀριθμοῦσί τε τοὺς πάππους ὅσοι.
οὐδ' ἕνα δ' ἔχοις ἰδεῖν ἂν οὐδ' εἰπεῖν, ὅτῳ
οὐκ εἰσὶ πάπποι, πῶς γὰρ ἐγένοντ' ἂν ποτε;
οἳ μὴ λέγειν δ' ἔχουσι τούτους, διά τινα
τόπου μεταβολὴν, ἢ φίλων ἐρημίαν,
τί τῶν λεγόντων εἰσὶ δυσγενέστεροι;
ὃς ἂν εὖ γεγονὼς ᾖ τῇ φύσει πρὸς τἀγαθὰ,

Κἂν αἰδίοψ ᾖ μήτηρ, δῆν εὐγενής. Id est,

Perdet me genus, ne nomines, si me amas,
Mater, ad singula genus tuum. Quibus enim natura
Nullum adfuerit bonum proprium,
Illi confugiunt ad monumenta,
Et genus suum, ac auos enumerant, quot habuerint,
Ac ne vnum quidem videris aut nominaueris, cui
Non sint auiualiter enim quomodo nati essent?
Quod si tamen indicare id nequeunt, propter aliquam
Loci mutationem, aut amicorum penuriam,
Quid propter hoc ignobiliores habendi sunt illis, qui auos suos numerant?
Quisquis suapte natura procliuis ad bona fuerit,
Nobilis est, quamuis matre genitus Aethiope.

Quos posteriores versus citaui in 4.c.nu.2.hactenus,in fin.pro illorum opinione, qui virtutem nobilitatem esse dicunt.

15 ¶Bion quoque Borysthenites philosophus Antigono regi cum de ignobilitate criminanti, interrogantique hoc carmine,

τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆες;

Aede tuum nomen, patriam, genus, atque parentes.

Sagittarij nō ex genere, sed ex arte deligū tur.

Ita respōdisse fertur apud Stobæū Ser.84.quamuis Laertius id aliter referat, Κάλλιστος ait, ἀλλ' ὀρθῶς ἔχει ὦ βασιλεῦ, ὅταν τοξοτῶν χρῄζῃς, οὐκ ἐρωτῶντα τὸ γένος, ἀλλὰ τιθέντα τὸν σκοπὸν, τοὺς ἀρίστους τοξεύοντας παραλαμβάνειν. οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ τῶν φίλων ἐξέταζε, οὐ πόθεν εἰσὶν, ἀλλὰ τίνες. Atqui ô Rex, bene facis, cum indiges sagittariis, qui non interrogādo genus, sed scopū proponendo, optimos illorum tibi deligis. Sic igitur amicos etiā explora, non vnde nati, sed qui & quales sint. Ex quo magis miror, quod de ipso Antigono scribit idē Stobæus, Ser.85.quòd cum quidā iuuenis strenuo patre natus, ipse verò parum bonus miles patris stipendia peteret, ἀλλ' ἐγὼ (ait) ὦ μειράκιον, ἀνδραγαθίας οὐ πατραγαθίας μισθὸν καὶ δωρεὰς δίδωμι. At ego ô adolescens, non paternæ, sed propriæ fortitudinis mercedē ac præmia largior. Id quod etiam retulit Plutarchus in Apophthegmatis Regum, id Antigono secūdo tribuens. Et forte ille, de quo illud narrat Stobæus primus fuit. His autem adstipulatur Plutarchus in cōparatione Lysandri & Scyllæ. Quemadmodum, ait, venator non canis prolem, sed canē: & equitandi studiosus non equi fœtum, sed equū quærit: ita administrādę ciuitatis curiosus errabit omnino, si ciuitatis principē nō quis, sed à quo sit, inuestigauerit.

Præmia nō paternæ, sed propriæ fortitudinis.

16 ¶In vniuersum autē philosophi hanc generis nobilitatē contemnunt, ac nihili omnino faciunt, nisi cum ea virtus adsit. Nā Socrates ille philosophorū princeps, & ab Apolline hominum sapientissimus iudicatus, Nobilitates non solū nihil in se habere honestatis, sed & omne malū ex eis oboriri dicebat, vt prodit Laertius in vita illius. Diogenes ridebat nobilitatem & gloriam, & cætera huiusmodi, dicens ea esse προκοσμήματα κακίας, velamenta malitiæ, vt idem tradit in vita quoq; illius. Nam & cæteri Cynici omnes nobilitatē, diuitias, & gloriam prorsus contemnebant, vt idē scribit ad fi.lib.6. Et cum aliquando Antistheni, qui & ipse eius sectæ author fuit, probro datum esset, quòd non esset ex duobus liberis genitus, οὐδὲ γὰρ, inquit, ἐκ δύο παλαιστικῶν, ἀλλὰ παλαιστικός εἰμι, id est, Neque enim ex duobus luctatoribus, & tamen luctator sum. veluti nihil prohibeat, quo minus aliquid virtutis, nobilitatis, & id genus cæterorum præ nostris parentibus habeamus, nihilque nobili officiat parentum aut ignauia, aut ignobilitas.

Ex nobilitate omnia mala. Nobilitas velamentū malitiæ.

17 ¶Sirach, quisquis is fuit, apud Antonium Monachum lib.2.Melissę.Ser.79. τέκνα γὰρ ἀγαθὴν ζωὴν ἀναστρέφοντα, τῶν ἰδίων γεννητόρων κρύψουσι δυσγένειαν. Quibus significatur liberos honestè vitam agentes genitorum suorum ignobilitatem tegere. veluti si dicas nihil tibi obest genitorum ignobilitas, si tu ipse probus sis, vtpote quam tuis virtutibus obtegas, vt è diuerso, ex eiusdē sententia apud Maximum philosophum & martyrem, τέκνα γὰρ καταφρονήσει καὶ ἀπαιδευσίᾳ γαυριώμενα, συγγενείας ἑαυτῶν μολύνουσι τὴν εὐγένειαν. Quibus item significatur, liberos insipientia & imperitia sese efferentes cognationis suæ nobilitatem inquinare. D.Basilius, οὐκ ἔχομεν πατέρας λέγειν, καὶ προγόνους περιφανεῖς. ὁ γὰρ τῆς ἀληθείας νόμος, ἰδίους ἑκάστῳ ἀπαιτεῖ τοὺς ἐγκωμίους. οὐδὲ γὰρ ἵππον ταχὺν ποιεῖ τὸ ἐκ ταχυτάτων φῦναι, ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἄλλων ζώων ἡ ἀρετὴ γὰρ ἑαυτοῦ θεωρεῖται ἑκάστου, οὕτω καὶ ἀνδρὸς ἔπαινος ὁ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ κατορθωμάτων ἐκμαρτυρούμενος. Id est, Non possumus patres & maiores claros prædicare, cum veritatis lex proprias cuiusque reposcat laudes. Nō enim equus est celer, quòd ex celerrimis natus sit, sed quemadmodum cęterorum animalium in se quodque spectatur: sic viri laudes testatæ sunt ex suis cuiusque præclaris factis.

Filiorum virtus ignobilitatē progenitorum tegit.

Liberi insipiētes maiorū nobilitatē inquinant.

18 ¶Suprà in 4.c.(quod iam diximus) multas alias sententias huc pertinentes adduximus, atque inter alias, plurimos D.Gregorij Nazianzeni versus: sed cuius & hos quoque addere poteris,

Genus incipiē dum vel ad finē trahēdum.

Κακῶς δ' αὐτῶν αἰσχύνε, μὴ δυσγενής.
γένος γάρ ἐστιν οἱ πάλαι σεσηπότες.
γένος παρέχειν, ἢ λύειν χρέος θέλει,
ὡς καλὸν τῶν σ', ἢ καλῶν πεφυκέναι.

Id est, vt vertit Io.Ribittus,

Fama male pudeat, malum non te genus

Moueat

Moueat, genus pridem tuum computruit.
Genus vel incipias, vel ad finem trahas,
Vt vel bonus, vel ex bonis sis editus.

Sed & Epicharmi sententia est apud Maximum philosophum & martyrem, Serm. 63. & Stobæum, Serm. 88.

Ῥιγῶ ὅταν συγγένειαν ἐσθλὴν ὢν κακῶς
λέγῃ τις, αὐτὸς δυσγενὴς ὢν τοὺς τρόπους.
τίς γὰρ κατόπτρου καὶ τυφλῷ κοινωνία; Id est, vt idem transtulit,

Aegerrime fero, cùm aliquis obscurus de nobilitate
Loquitur, ipse verò moribus ignobilis est.
Quid enim rei est cæco cum speculo?

Nõ tolerãdus qui obscurus de nobilitate loquitur.

19 ¶ Demosthenes ille oratorũ primus, aut, vt alij malunt, Socrates apud Stobæum Ser. 84. dicebat optimum frumentum non ex pulchritudine agri æstimãdum, sed ex eo quòd cibum optimum præbeat: nec virum bonum, aut amicũ beneuolum, qui ex nobili genere sit propagatus, sed qui sit optimis moribus præditus, ὅτι οὔτε σῖτον ἄριστον ἐκ τοῦ καλλίστου πεδίου κρίνουσιν, ἀλλὰ τὸν γένει πρὸς τὴν τροφὴν, ὅτι ἄριστος αὐτός ἐστιν· ἢ φίλον ἄνδρα, τὸν ἐξ ἐπιφανοῦς ὄντα γένους, ἀλλὰ τὸν ὑπάρχοντα τοὺς τρόπους χρηστόν. Idem in orat. pro Ctesiphõte: Nemo, inquit, nec ex nobilitate parentum laudandus, nec ex ignobilitate culpãdus. Iphicrates in Harmodiũ illius prisci Harmodij abnepotẽ, ei ob generis ignobilitatem conuitia sibi ingerentem (nam is sutoris filius putabatur) Meum, inquit, genus à me incipit, sed tuum in te desinit. Author Plutarchus in Imperatorũ Apophthegmatis. Et simile quippiam dixisse fertur Sostratus tibicen cuipiã, qui ei obiectabat, quòd ex ignobilibus parentibus natus esset, apud Ant. Monach. Melissæ, lib. 2. c. 79. & Stobæum Ser. 84. Atqui, ait, ob id ipsum debui magis laudari, & in admiratione esse, quòd à me genus meum cœpit, καὶ μὴν διὰ τοῦτο μᾶλλον ὤφειλον θαυμάζεσθαι, ὅτι ἀπ' ἐμοῦ τὸ γένος ἄρχεται. Sed nullus omnium hanc sentẽtiam significantius & elegantius expressit, quàm Tullius noster in ea oratione, qua respõdit alteri Salustij orationi, qua illi generis nouitatem exprobrauerat. Cuius verba & nos adduximus in d. c. 4. num. 5. Idem autẽ Tullius in secunda in Verr. actione, inania nobilitatis nomina vocat, quod nos alibi ad aliud retulimus. Quem secutus Seneca lib. 1. de ira, cuius hæc verba sunt, Tantùmque agmen nobilium non inania nomina præferentium, sed eorũ qui imaginibus suis decori sunt. Quibus ostendit inania esse nobilitatis maiorum nomina, nisi & suiipsius viribus & imaginibus suffulciantur. Et Boetius Seuerinus in lib. 3. de cõsolatione philosophiæ c. 6. Iam verò quàm sit inane, quàm futile nobilitatis nomẽ quis non videat? Quæ si ad claritudinem referatur, aliena est. Videtur nanque esse nobilitas, quædam de meritis veniens laus parentum. Quòd si claritudinem prædicatio facit, illi sint clari necesse est, qui prædicãtur. Quare splendidum te, si tuam non habes, aliena claritudo non efficit. Quòd si quid est in nobilitate bonum, id esse arbitror solum, vt imposita nobilibus necessitudo videatur, ne à maiorum virtute degenerent.

Frumẽtum nõ ex pulchritudine agri æstimandum.

Iphicratis retaliatio in eũ qui illi genus exprobrabat. Et Sostrati.

Nobilitatis nomina inania.

20 ¶ Suetonius refert Caligulam, cùm fortè audiret reges qui officij causa in vrbem aduenerãt, cõcertantes, apud se super cœnam de nobilitate generis exclamasse,

Εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς βασιλεύς.

Vnus princeps sit,
Vnus rex. Veluti eos derideret de nobilitate certantes, quam vni omnium Imperatori peculiarem ac propriam, non etiam cæteris inferioribus quantumuis Regibus communem esse existimabat. Verùm ille nimiũ id nominis & tituli angustabat. Sed quod verissimum est, Theodectes Phaselides apud Stobæum Ser. 84. dicit se nũquam laudauisse nobilitatem, quæ dominis indignis vteretur,

ἐγὼ μὲν οὐκ ὅπως εὐγένειαν αἰνέσω,
τὴν πᾶσι τοῖσι χρωμένην ἀναξίοις.

Porrò Aegyptij omnes æqualiter nobiles existimabant. Ideóque cùm quis mortuus erat, nihil in oratione funebri ab iis referebatur, quod maiores aut consanguineos eius respiceret, vt Græci facere solebant, authore Diodoro, lib. 2. c. 5. quod & nos alibi ad aliud retulimus.

Vnius Imperatoris propria ac peculiaris nobilitas.

Nobilitas indignorũ dominorũ non laudanda.

Aegyptiis omnes æqualiter nobiles.

21 ¶ Apud Ouid. lib. 13. Metamor. Vlysses & Rex & ex Diis prognatus, vt alibi diximus, hæc tamen aduersus nobilitatem, & Aiacem qui ea maximè gloriabatur, grauiter protulit,

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco. Cui concinens Seneca Tragœdiographus, in Hercule furente,

Nobiles non sunt mihi
Aui, nec altum inclytum titulis genus,
Sed clara virtus. Qui genus iactat suum,
Aliena laudat. Nec ab his dissidet, quod scribit Plutarchus in lib. de educandis liberis. Pulchra quidem est nobilitas, sed maiorum nostrorum id bonum est. Alibi autem in 6. cap. num. 4. ostendimus ex multorum sententia nobilitatem inter bona externa & fortuitæ positam. Diuus autem Hieronymus ad Helbidiam probat nobilitatem ex iniquitate procedere, hoc modo: Nobilitas, inquit, mundi nihil aliud est, quàm diuitiæ inueteratæ: omnes autem diuitię de iniquitate [illegible]

Nostra non sunt quæ ex genere sunt.

Nobilitatem ex iniquitate procedere.

descendunt.Vnde & illa vulgata sentẽtia mihi videtur esse verissima, Omnis diues aut iniquus, aut iniqui hæres.Nobilitas igitur generis ex iniquitate venit.

22 ¶ Ex nostris autem Host.in c.tua nos,de consanguin.& affin.hinc occasione sumpta, quòd ibi ex Regibus Arragonum descenderant Comites,& ex Comitibus Reges,hæc scribit. Et vt scias quòd non est vis in genere,cùm de inferioribus fiant Reges ascendendo,& ex Regibus Comites descendendo.Sic etiam & de rusticis fiunt milites,& ex militibus rustici. Ergo, inquit, nihil

Nobilitas rota quędā est.

aliud est mundana nobilitas,quàm rota.Et qui superbit de nobiliori sanguine,dici potest,quòd de nobiliori stercore intumescit. Ideo dicit quòd eminentes fortunæ sæpe contrarios euentus sortiuntur.§.quia verò hactenus,in auth.de nupt.Et omnis noster status sub perpetuo motu cõsistit.§.vt autem lex,in auth. de non alien.reb.eccl. Et ex potentibus processerunt inanes : & ex diuitibus pauperes,& è diuerso.§.1.in auth.vt omnes obed.iud.Hæc ille,qui & ipse,in c.pe.versi. nos igitur,de præbeo.dicit etiam sanguinis nobilitatem non aliam esse,quàm stercoris & fœtoris,quod & nos ex eo retulimus suprà,cap.4.num.1.

23 ¶ Illud autem minime dubium,eos qui ex nobilibus orti sunt, si degenerãt, nec mores sequuntur maiorum,qui illis oobilitatem pepererunt,qui multi sunt, vt postea dicemus, séq; genúsque suum deturpare, vt ex eo satis patet, quod Hippolochus Glaucum filium ita monet,apud Homerum lib.6.Iliados,

Nobiles degeneres genus suum deturpare.

αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων,
Μὴ δὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν.
Semper esse streouum præstare,& eximium esse aliorum,
Nec genus patruum deturpare. Et quod apud eundem lib.24.Odyss.Vlysses Telemachum filium ad pugnam se accingentem,ita quoque hortatur,
Τηλέμαχ' ἤδη μὲν τόδε γ' εἴσεαι αὐτὸς ἐπελθὼν,
ἀνδρῶν μαρναμένων,ἵνα τε κρίνονται ἄριστοι.
Μή τι καταισχύνειν πατέρων γένος,οἳ τὸ πάρος περ
ἀλκῆ τ' ἠνορέῃ τε κεκάσμεθα πᾶσαν ἐπ' αἶαν.
Telemache iam quidem hoc videris ipse iniens
Viros pugnantes,vbi discerountur optimi,
Ne quid dedecores pareotum genus,qui antea
Virtutéque strenuitatéque ornati fuimus omnem in terram.
Cui mox respondens Telemachus,hæc subiungit,
ὄψεαι αἴκ' ἐθέλῃσθα πάτερ φίλε τῷδ' ἐνὶ θυμῷ,
οὔτι καταισχύνοντα τεὸν γένος,ὡς ἀγορεύεις.
Videbis,si volueris pater dilecte hoc io animo
Noo dedecorantem tuum geous,sicut dicis.
Quibus etiam consonat illud Euripidis in Bacchis,
ἐχίονος δ' ὢν παῖς,καταισχύνεις γένος.
Echioois verò existens filius dedecoras genus.
Et oe Latinos poëtas prætermittamus,Horatius lib.4.Car.Ode 4.
Vtcunque defecere mores
Dedecorant bene nata culpæ.

24 ¶ Sicuti è diuerso ij quoque magis laudandi suot , qui parentum & maiorum virtutes imitantur. Euripides in Helena,

Magis laudandi qui maiorū uirtutes imitantur.

μιμοῦ τρόπους
πατρὸς δικαίου.παισὶ γὰρ κλέος τόδε
κάλλιστον,ὅστις ἐκ πατρὸς χρηστοῦ γεγὼς,
ἐς ταὔτ' ἦλθε τοῖς τεκοῦσι τοὺς τρόπους.
Imitare mores
Patris iusti,filio enim gloria hæc
Pulcherrima,qui ex patre probo natus
Consentit cum parentibus,moribus.

25 ¶ Verùm si verum fateri volumus, pauci sunt admodum,qui id faciant,vt de illis dicere possimus illud,

Pauci qui uirtutes maiorū sequuntur.

Rara auis in terris,nigróque simillima cygno. Nam ipse Euripides in Heraclidis,
εὐγενὴς δ' ἀν' Ἑλλάδα
σώζεις πατρῴαν δόξαν.ἐξ ἐσθλῶν δ' ἔφυς,
οὐδὲν κακίων τυγχάνεις γεγὼς πατρὸς,
παύρων μετ' ἄλλων.ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως
εὕροις ἂν,ὅστις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός. Id est,vt vertit Dorotheus Camillus,
Nobilis verò per Græciam
Seruas paternam gloriam. Ex bonis cùm natus sis
Nihilo deterior existis patre,
Paucis cum aliis.Vnum enim inter multos fortasse

Inueniat,

Inuenias, qui non sit deterior patre, Et idem quoque in Electra apud Stobæum Ser. 85.

ἀλλ' εὐγενεῖς μὲν, ἐν δὲ κιβδήλῳ τόδε.
πολλοὶ γὰρ ὄντες εὐγενεῖς εἰσὶ κακοί.
Nobiles quidem sunt, sed degeneres,
Multi enim nobiles mali sunt. Et rursum,

ἤδη γὰρ εἶδον ἄνδρα γενναίου πατρὸς,
τὸ μηδὲν ὄντα.
Iam enim vidi hominem generoso patre natum,
Nullius esse pretij. Sed longè ante Minerua apud Homerum lib. 2. Odyssex Telemachum alloquens,

παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται.
οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους,
Pauci enim filij similes patri sunt.
Plures peiores, pauci autem patre meliores.

In quam etiam sententiam Demosthenes apud Aristidem in Cimone τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ εἱμαρμένον ἦν, φαύλους ἐκβαίνειν τοὺς υἱούς. A viris bonis (veluti fato quodam id accidat) improbos nasci filios. Quo loco interpres in hanc sententiam citat vetus prouerb. ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα. virorum heroum filij noxæ. Id quod nos multis exemplis comprobare possumus. Nam Aristophanes in Nubibus de Hippocratis filiis, τοῖς Ἱπποκράτους υἱέσιν εἴξεις, καί σε καλοῦσι βλιτομάμμαν. Et Eupolis, Ἱπποκράτους τε παῖδες ἐμβόλιμοί τινες.

26 ¶ Vt non admodum mirari debeamus, quod scribit Phocylides, *In idem.*

καὶ τόδε Φωκυλίδεω· τὸ πλέον γένος εὐγενὲς ἐστιν,
οἷς οὔτ' ἐν μύθοις ἕπεται χάρις, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.
Hoc quoque Phocylides dixit, plurimos genere nobiles esse,
Quos neque dicendo, neque consulendo vlla gratia sequitur.

Et quod idem tradit Sophocles,

πολλῶν δ' ἐν πολυπληθείᾳ πέλεται
οὔτ' ἀπ' εὐγενέων ἐσθλὸς, οὔτ' ἀχρείων
τὸ λίαν κακός. βροτῶν δ' οὐ πιστὸν οὐδέν.
In copiosa hominum multitudine aliquando reperitur
Bonus ignobile genere natus, & rursus claro
Aliquis valde malus. Ita nihil constans aut fidum est hominis.

Rursúsque in Aiace flagellifero,

οὐκ ἄν ποτ', ἄνδρες, ἄνδρα θαυμάσαιμ' ἔτι,
ὃς μηδὲν ὢν γοναῖσιν, εἶθ' ἁμαρτάνει,
ὅθ' οἱ δοκοῦντες εὐγενεῖς πεφυκέναι,
τοιαῦθ' ἁμαρτάνουσιν ἐν λόγοις ἔπη.
Nunquam amplius ô viri admirabor hominem
Qui obscuro genere natus, alicubi peccat:
Cum illi, qui videntur esse nobiles,
Huiusmodi verba loquendo delinquant.

27 ¶ Sed vtcunq; sit de his quæ diximus, illud haud dubiè verissimũ est, ignobilitatem (illam intel- *Ignobilitas in*
ligo de qua tractamus, & vulgus ipsum intelligit) nõ esse adeo cõtemnendam, vt nobiles faecre *malorum for-*
solent, vt quæ nec mala sit, nec in malorũ sorte annumeranda, vt scribitur in c. illa. 15. q. 1. vbi hæc *te non annu-*
verba nuncupatim adscribũtur: Cæterum paupertatem, & ignobilitatem, ægritudinẽ, & mortem *meranda.*
nemo sapiens mala dixerit, nec in malorum sorte numerauerit. Quæ sunt verba D. Ambrosij.

Sua nobilibus esse vitia, à quibus tamen eos longè abesse oportet.

CAP. XXIIII.

1 SVnt sane & sua nobilibus vitia, & ea quidem, vt multis placuit, innata, genuina, propriáq; ac peculiaria, vt vix vllũ reperias, qui his nõ sit deditissimus. Ex quibus nõnulla describit Aegidius lib. 1. de regimine principũ, parte 3. & post eum D. Benedic. in rep. c. Raynutius, in gl. 1. nu. 26. quod scilicet sunt honoris immodici appetẽtiores, suorúmque progenitorum & aliorum contemptores. Cui quantum ad primum pertinet, concinit quod scribit Aristotel. lib. 2. Rhetoric. ad Theodecten, c. 15. dum scribit φιλοτιμότερον esse, qui nobilior est, id est, honoris appetentiorem, &, vt vno verbo exprimam, ambitiosiorem. Nam & ita vertit Georg. Trapezuntius. Eiúsque rei rationem reddit ipse Aristot. πάντες γὰρ ὅταν ὑπάρχῃ τι, πρὸς τοῦτο σωρεύειν εἰώθασιν, ἡ δ' εὐγένεια ἐντιμότης προγόνων ἐστὶ, καὶ κατὰ φορὰν ἀνδρῶν. Quibus verbis significat id cõmune omnium hominum esse, vt bona quæ possident, quæcunque ea sint, augere studeãt: nobilitatem autem esse maiorum dignitatem, ideo augendi eam dignitatem semper eos studiosos esse. *Nobiles honoris appetẽtiores suorũ progenitorum & aliorum contemptores.*

2 ¶ Et talia quoque scribit Bald. in l. per adoptionem, in 1. lect. ff. de adopt. in hunc propè modum, *Superbi.*
Nobiles (inquit) sunt maxima ex parte superbi, inimici popularium, gulosi, luxuriosi magis qui- *Inimici popularium.*
dem, quàm populares ipsi. Non dico tamen, ait, de illis quos virtus nobilitat, illi enim verè sunt *Gulosi.*
perfecti *Libidinosi.*

perfecti,quamuis careant diuitiis:Sed de illis loquor, qui etsi abũdant diuitiis,nihil tamen sciũt nisi comedere,bibere,superbire.Hæc Bal.quæ & ipse Bened.retulit vbi suprà:& iterum in verbo, & vxorem nomine Adelasiam,nu.966. Huic autem quod dicit eos esse inimicos popularium, adstipulatur illud Cicer.in 7.in Verrem actione.Hominum nobiliũ non ferè quisquam nostræ industriæ fauet, nullis nostris officiis beneuolentiam illorum allicere possumus:quasi natura & genere disiuncti sunt,ita dissident à nobis animo & voluntate.

3 *De nobilium superbia.* ¶ Ex aliis autem duo tantùm latius explicabimus,videlicet superbiam & luxuriam,id est,libidinem veneream nam ita nostri vbique intelligũt. Quantùm ad primũ pertinet,certè alij quoque scripserũt,superbiam esse veluti nobilibus peculiarẽ atq; domesticam,& ex iis Hosti. in c.1.col.1. in verbo,non permittunt,extrà de his quę fiunt à maio.parte ca.Io.Aud.in c.cõstitutis,le 2.col. pe.de appel.Luc.Pen.in l.militaribus,in prin.C.de decur.lib.10.authore Policrat.li.8.c.15.& idem Luc.in l.2.C.ne rust.ad vll.offi.deuo.lib.11.& in l.mulieres,col.4.& iterum col.pen.C.de dig.li.12. Cepol.in tract.de impe.mil.delig.charta pen.& Matth.Afflic.in constit.Siciliæ incip.magistri camerarij,col.3.in 5.not.in id citans Hugonem Victorinum,in lib.de claustro animæ.

4 *De eadem re.* ¶ In quam sententiam notum est illud Salustian.in Catil.Eares in primis studia hominũ accendit ad Consulatum mãdandum M.T.Ciceroni. Nanque antea pleraq; nobilitas inuidia æstuabat:& quasi pollui Consulatum credebat,si eum,quamuis egregius,nouus homo adeptus foret. Sed vbi periculum aduenit,inuidia atque superbia postfuere. Et illud expressius in Iugurthino, Metello quanquam virtus,gloria,atq; alia optanda bonis superabant,tamen inerat contemptor animus,& superbia,cõmune nobilitatis malum. Quæ posteriora verba citant Io.And.& Cepol. vbi suprà.Et rursum in eo.lib. Tum,inquit,primũ superbiæ nobilitatis obuiam itum est.Et Velleius Paterculus de eodẽ loquens,lib.2.Rom.historię,dicit naturalem esse nobilitati superbiam. Et Tullius in 2.in Verrem actione,Proponit,inquit,inania mihi nobilitatis,hoc est hominũ arrogantium nomina.Et Tit.Liuius j.decad.lib.9.in fi.Haud memorabilem rem per se, nisi documentum sit aduersus superbiam nobilium plebeiæ libertatis,referam.Plutarch.circa initium lib. de liber.educandis,citat sententiam cuiuspiam poëtæ,in hunc propè sensum; Sceleris parentum conscia mens,vsquam sibi conscia fortissimum quenque captiuum trahit virum. Quemadmodum iactantia simul & fastu referti sunt,quibus claris nasci parentibus obtigit.

5 *De eadem re.* ¶ In id quoque est distichon minimè elegans, sed quod nõ grauatè adscripsit gl.in c.quoniam vetus,in verbo,inuidia.24.quæst.1.

Nobilitas fastum, fastus litem parit,armat
Lis odium,capiunt hæc tria mortis iter.

Sidonius Apollin.lib.epist.8. Noneriũ laudat,quòd esset sine superbia nobilis, quasi id difficilimum esset.Opilius Macrin.Imp.Rom.in ea epist.quam in initio imperij scripsit ad Senatũ,apud Herodian.lib.5.Patritia (inquit) principum nobilitas sæpenumero in superbiam vertit,despectis omnibus veluti inferioribus.Iulius autem Firmic.lib.Astronomicôn 8.c.21.Quinta (inquit) pars Geminorũ in horoscopo inuenta nobiles faciet,& erecto semper superbiæ spiritu subleuatos.

6 *De eadem re.* ¶ Nec interim omiserim illud Virgilij lib.11.Aeneid.ad superbiam nobilitatis alludentis,

Genus huic materna superbum
Nobilitas dabat.

Quod nos alibi ad aliud propositum citauimus. Hincque fortè idem Virgilius superbum pro nobili sæpe vsurpauit,vt lib.1.Aeneidos,

Cùm venit aulæis iam se regina superbis
Aurea composuit sponda.

Superbũ pro nobili. Vbi Seruius interpretatur superbis pro nobilibus.Et lib.3.eiusdem operis statim circa initium,

—Ceciditque superbum
Ilium.

Quo etiam in loco Seruius interpretatur superbum pro nobili. Et alibi lib.1.

Hinc populum latè regem,belloque superbum.

Et lib.7.eiusdem operis,

—Atina potens Tiburque superbum.

Vbi & ipse Seruius superbum,nobile interpretatur. Et rursum eod.lib.

—Tectisque superbis
Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum.

Vbi Seruius quoque exponit nobilibus. Et Ouidius Tristium lib.5.Ele.vlt.

Quod nunquam vox est de te mea muta,tuique
Iudiciis debes esse superba viri.

Vbi Merula interpres non contemnendus intelligit superba,pro nobili. Et Silius Italic.lib.Punicorũ 11.superbos viros pro nobilibus vsurpauit,dum loquens de modio annulorum detractorum nobilibus Romanis,quibus tantùm ius erat huiusmodi annulos ferre,post Cannensem victoriam,ita infit,

Testes hi stragis,quos signum illustre superbis
Mos læua gestare viris,tum funditur ante
Ora admirantum præfulgens annulus auro.

Imagines superbæ. Martialis autem lib.5.epigr.21.imagines,quæ,vt latè diximus c.6.nu.15. & seq.erant nobilium insignia,

signia,superbas,peculiari epitheto vocat:
Nec lites tetricas,forúmque triste
Noscemus,nec imagines superbas.
Nam & ea quoq; propria nobilium sunt,vt latè diximus d.c.6.nu.12.sed & ex eo,& multis seq.
7 ¶ Sed vt dicam quod sentio,isti vt opinor,ex vno aut altero omnium ingenia metiebantur,sequentes illud Virgilianum,
— Et crimine ab vno
Disce omnes.
Aut fortè ita ferebant eorum tempora & mores:quādoquidem videmus nostra tempestate,nobilissimos quoq; (eos intelligo,qui verè nobiles sunt)cæteris esse veluti demissiores,atq; humiliores,seruata dignitatis ratione,imitātes illud Ecclesiastici c.3.Quantò magnus es,humilia te in omnibus,& coram Deo inuenies gratiam. Illud quoque Tullij lib.j. Offic.monentis,vt quantò superiores sumus,tātò nos submissiores geramus.Illud item Annei Tragœd.3. Quò fortuna altiùs euexit ac eleuauit humanas opes,hôc supprimere se magis fœlicem decet. *Verè nobiles cæteris humiliores.*
8 ¶ Et hoc quoque,nisi decipiar,expertus fuerat in nobilibus Bart.cùm dicit, in lege,vt respōsum. C.de transact.Fortè,inquit,fuit quidam rusticus superbus propter scientiam effectus,quasi sentirēt nobiles non superbire ob scientiam,sed rusticos tantùm.Id quod expressè dicit Fely.in c.super eo,le 2.col.4.de test.cùm dicit illud quod scribitur,scientiam inflare, non procedere in nobilibus, ad quod allegat Bal.in l.mercalem.C.de condi.ob turp.cau.vbi nihil dicit Bal.nec quispiam ex iis,qui hactenus comperiuntur super ea l.scripsisse. *Rusticos ob scientiam superbire.*
9 ¶ Verùm qui verè nobiles non sunt,sed quandam veluti imaginem nobilitatis gerūt,ij certè superbi sunt,arrogātes,rixósi,putantes iis impotētibus vitiis nobilitatē maximè ostendi,cùm nulla re magis ignobilitas ostendatur.Et quod in vetere prouerbio est,dignū patella coopereulum,similes habent famulos, superbos scilicet,arrogantes,rixosos,scelerum dominorum ministros, & semper aliàs pessimè moratos.Et vt scribit Euripides in Alcmæone apud Stobæum c.60. *Nobilitatem mentientes superbi. Famuli illorū superbi.*
μιμεῖσι τοῖς δούλοισι δεσποτῶν νόσοι.
Serui dominorum morbis inficiuntur. Et Alexis in eodem loco,
ἀλλ' ὥσ τε πλῆθος ἰμφερῶς οἱ οἰκέται
ἔχοντες ἦθ' ἢ τοὺς τρόπους τοῖς δεσπόταις.
Cæterùm erga vulgus seruos similes
Habere videbis mores dominis.
Er Terentius, *Domini similis es.*
Et Iuuenalis saty.5.
Maxima quæque domus seruis est plena superbis.
De quorum facinoribus domini ipsi tenentur,ne sibi de hac re impunitatem promittant. Nam eius rei habemus ordinationem quam vocāt regiam,sanctissimam quidem illam, sed malè obseruatam.Quid autem sit de iure communi,videbis per Bar.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori, in 10.q.ff.de oper.no.nunt.& l.prætor ait.§.familiæ. & ibi quoque Ro.ff.de pub.& vecti. & alios multos collectos à Fely.qui & hoc latè tractat in c.Petrus,extra,de homi.& Andr.Alcia.in tract. præsumptionum,reg.3.præsumpt.40.nu.4. *An autem de illorum sceleribus teneantur.*
10 ¶ At verò quantùm ad illud secundum pertinet,id est,ad libidinem veneream,sunt & alij nonnulli,qui astruunt illam peculiariter in nobilibus debacchari.Et inter cæteros summus Pōtifex, vt interim cæteros prætermittam,in c.ex parte parentum,extrà de sepul. quod loquitur de quodam nobili domino insulæ Buchardi,vulgò,*l'isle Bouchard*,appellatæ,qui est in prouincia Turoniæ.Ideóque & illud c.ad archiepiscopum Turonensem dirigitur, qui quidem nobilis sæpe sollicitauerat mulierem quampiam de stupro, & tandem dum vi eam rapere niteretur, illa fugiens de ponte in amnem cecidit,aquísque submersa est.Vt & interim quoque omittam stupra atque adulteria Iouis,Martis,Apollinis, & cæterorum Deorum, ex quibus posteritas sibi nomen titulúmque nobilitatis vsurpauit,vt diximus suprà c.2.nu.41.nam & quod,& seq. *De nobilium libidine.* *Deorum impudicitia.*
11 ¶ Verùm nescio an debeam credere,nobiles esse cæteris luxuriæ deditiores,quoniā legimus nobiles ipsos impensiùs diligere suas vxores,quàm cæteros,& quò quisque nobilior est,eò vxoris esse amantiorem,vt scribit Oldra.ille consistorialis aduocatus,consil.95. ex forma istius statuti, col.pen.per tex.in l.si vxor.§.planè.ff.de adult.vbi affertur illud Homeric.lib.Iliad.9. *Nobiles suarū uxorum amantiores.*
ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεΐδαι; Id est,
Non solis hominum Atridis affectus amórque
Vxorum est? Qua in lege Accursius interpretatur,Atrides,id est,nobilissimi.
Eum autem locum Homeri imitatus Virgil.lib.9.Aeneidos,
Coniuge (ait) *prærepta nec solos tangit Atridas*
Iste dolor. Sed & hoc quoque voluit Alber.Rosa.in j.parte statutor.q.144. de statuto legis, col.vlt.& in l.donationes quas Diuus.col.2.C.de don.inter vir.& vxo.
12 ¶ Sed vtcunq; sit,illud monēdos ducimus nobiles,vt luxuriā,siue vt meliùs loquar, libidinem summopere fugiāt,vtpote quæ sit in illis magis detestanda,quàm in plebeiis,quod certè constat ex l. *Impudicitia nobilib. sum-*

mopere fugiē da. ex l.fœdiſsimæ.C.de poſtli.reuer.ibi,ob retioeodæ pudicitiæ cultum,ac ſeruãdam natalium honeſtatẽ,ad te confugiſſe proponas,&c.& ex l.in eoncubinatu.ff.de coocub.Et ex eo plaoè cooſtat,quòd licet ſpurius aliàs ſuccedat matri.§.vulgò,Inſt.de ſucceſ.cogna.& §.nouiſsimè,Inſti.ad Orphi.Fallit tamen ſi mater eſt illuſtris.l.ſi qua illuſtris. C.eod.tit.vbi huius rei redditur ratio in

In nobilibus maior caſtitatis obſeruatio. bæc verba:quia in mulieribus ingenuis & illuſtribus, quibus caſtitatis obſeruatio præcipuũ debitum eſt,nominari ſpurios ſatis ioiurioſum ſit,atque acerbum. Ex quo Alber. & Raph.Fulgo. expreſsim not.maiorem caſtitatem exigi in nobilibus.Quod & Plautus apertè docet,dum ſacit Adelphaſiam mulierem ita ſororem ſuam alloquentem,in Pœnulo:

Eo ſumus gnatæ genere,vt deceat à culpa eſſe nos
Caſtas.

13 *In nobili teſtatore filius naturalis nō facit deficere cōditionem.* ¶ Ex eo quoque quod ſcribitur in Lex facto.§.ſi quis rogatus,le 1.iuncta gl.in verbo,ex voluntate,in priue.ff.ad Trebel. quòd ex digoitate & conditione eius qui reliquit fideicommiſſum ſub cooditione,ſi rogatus deceſſerit ſine liberis,ſtatueodum eſt an naturalis filius faciat deficere huiuſmodi conditionem,oẽcne:vt ſi ſit nobilis,non faciat deficere:ſi ignobilis,faciat:quia,vt dicũt ibi omnes Doct. magis ignominioſum eſt oobili habere ſucceſſorem ex illegitimo coocubitu, quàm aliis,arg.d.l.ſi qua illuſtris.

14 *Nec in nobilibus rogatis.* ¶ Quioetiam dicit gl.in d.§.ſi quis rogatus,ioſpicieudam quoque dignitatem eſſe eius, qui rogatus eſt,vt videlicet ſi ſit nobilis,oon faciat ipſius filius naturalis deficere conditiooem. Quaſi ſemper videatur nobilis ſine liberis deceſsiſſe,qui naturales tantùm reliquit.Quam etiam in hoc ſequuntur Ang.Imo.Paul.Caſt.& Alex.ibi.Et eſt ſimilis propemodum gl.in l.generaliter. §.cùm autem.& ibi Sal.C.de ioſtit.& ſubſtit.& voluit etiã Alex.conſ.2.viſis codicillis,col.3.verſ.11.lib.3.& conſ.60.viſa legitimatione,col.2.lib.2.& Bened.Capra,conſ.132.& ſi viſo.

15 *Nec legitimatus quidem.* ¶ Sed & multi maximi oominis voluerunt etiam legitimatum ooo excludere ſubſtitutum,cum teſtator eſt nobilis.Neque enim de huiuſmodi præſumitur nobilis ſenſiſſe, per d.§.ſi quis rogatus.Ita voluit Bal.cooſ.203.punctus quidam ſubſtituit,lib.5.quod repetitur cõſ.463.eo.lib.5.Ang. in ſua diſput.incip.nobilis quidam genere,io 2.dubio.Ant.in c.per venerabilem, poſt medium, verſ.alius eſt effectus,quia ſi patri,qui fil.ſunt legit.& Alex.d.cooſ.2.li.1.& conſ.25.circa primum dubium,col.2.verſ.& tantò magis,eo.lib.1.& conſ.67.conſiderans,col.4.verſ.fortificantur prædicta,eo.lib.1.& conſ.94.conſideratis,col.2.verſ.quintò quia etiam dato,eo,lib.1.& cõſi.87.viſis codicillis,col.2.verſ.& ex iſtis,lib.2.& conſ.172.viſis duobus.io 2.dubio,lib.7.Socin.in l.Gallus,§ ſi eius,col.2.verſ.ſecuodus caſus.ff.de liber.& poſth.& conſ.63.viſis teſtameoto,col.11. verſi.confirmatur iſta opinio,lib.3.Philip.Dec.conſ.286.viſo puncto,col.5.verſ.ſecũdò cõmunis opi.Carol. Rui.conſ.27.viſis,col.3.nu.6.lib.1.& conſ.36.in cauſſa feudali,col.3.ou.7.eo.lib.1.& conſ.178.ſubtiliter,col.vlt.lib.2.& Steph.Bertran.conſ.169.exiſtimo,in fi.lib.2.De quo tamen vide ipſum Rui. conſ.161.viſo themate,col.10.nu.23.lib.2.

16 *Quare legitimati nō ſuccedunt in feudo.* ¶ Dicuntque Ang.& Ant.vbi ſuprà,& in locis citatis in præced. verſ.hanc eſſe ratiooem, quare etiam legitimati noo ſuceeduot in feudo,vt ſcribitur cap.naturalis,tit.ſi de feud.fue.contr.inter do.& ag.quia videlicet ooo eſt veriſimile oobilem,qui feudum conceſsit, de huiuſmodi prole ſeoſiſſe.Quod etiam voluit ipſe Alex.d.cooſ.67.col.4.verſ.hinc dicit enam,lib.1. & d.conſil.94. vbi ſuprà,eo.lib.2.Carol.Rui.conſ.7.quæritur,col.10.nu.33.lib.1.& conſ.69. diligẽti,col.9.ou.20. & ſeq.lib.3.& conſ.77.viſo,col.2.nu.5.& iterum nu.7.eo.lib.3.

17 *Nec in emphyteuſi eccleſiaſtica.* ¶ Nam & quod huic ſimile eſt,Bal.in c.quæ10 eccleſiarũ,col.pe.verſ.dubitatur, extrà de conſtit. dicit,quòd etiam legitimatus non ſuecedit iu emphyteuſi eccleſiaſtica,quia cùm eccleſia ſit nobilis,nou iotelligitur ſenſiſſe de his filiis,per no.in d.§.ſi quis rogatus.Et idem propè dicit idem Bal.in d.l.generaliter.§.cùm autem,verſ.ſcias etiam.C.de inſtit.& ſubſtit.cum aliis multis cõeor. adductis ab Alex.cooſ.60.viſa legitimatione,col.2.verſic.ſed maior,lib.2.& Carol.Rui.conſ.158. primò,videodum,col.2.nu.5.lib.1.& d.conſ.178.lib.2.& conſ.105.reu ocatur,col.2.num.6.lib.3.De quo tamen eundem vide conſ.164.viſa,eo.lib.1.& conſ.211.prima per torum,eod.lib.1.

18 *Legitimatus ad feuda non obtinet feuda nobilia.* ¶ Sed & quod plus eſt,Si quis ſit expreſsim legitimatus ad feuda,quod fieri poteſt,vt not.in d.c. naturales:tamen nõ intelligitur legitimatus ad feu.nobilia ſiue dignitatis,vt & ex hoc intelligas, quantũ oobilitas abhorreat ab impudicitia.Ita enim voluit Bal.in l.eam quam,col.antepeo.verſ. quærò vtrùm legitimatus.& ibi Alex.ſiue is ſit Barb.in addi.C.de fideic.& ſequitur Pet.Auc.oominatim loquens de feudis nobilibus,conſ.308.prima facie,col.2.verſ.tertiò mooet.

19 *Filia naturalis nobilis non admittitur ad legatum.* ¶ Et eadem quoque ratiooe Ang.cooſ.366.cuius initiũ eſt,quidam Ioannes de Camarino cooſuluit in huiuſmodi ſpecie.Quiſpiam teſtator reliquerat filiũ ſuum hęredem,& ſi decederet ſine filiis maſculis, ſuperſtitibus filiabus, aut filia, cuilibet earum legatum qooppiam reliquerat. deceſſerat filius inſtitutus nullis relictis liberis maſculis,ſed tantùm filia naturali. Ea,ioquit,admittitur ad legatum,niſi teſtator ille fuiſſet nobilis,quem ob id naturalis proles vituperat & deturpat,per d.l.ſi qua illuſtris.

20 *In priuilegiis nobilitādi excipiuntur filij* ¶ Et ex his quoque fit,vt plerunq; in priuilegiis Comitũ Palatinorum, & aliorũ quibus conceditur facultas legitimandi filios baſtardos,ſoleat excipi filij nobilium,vt retulit Cep.in tract. de imper.mil.delig.in 10.priuilegio oobilitatis,& ante eum Paul.Caſt.conſ.22.viſis omnibus,col.2. verſ.poſſet etiam,lib.2.vbi huius rei rationem eſſe dicit,quia maius eſt dedecus nobilibus habere

huiuſm

huiusmodi filios, quàm cęteris. Imò verò etiam si non excipiuntur ij filij bastardi nobiliũ, tamen Comes Palatinus legitimare non poterit, nisi id expresse sit permissum, vt voluit Alciatus: loquens tamen de filiis Baronum, in l.a. in prin. col. ante. vers. sextò pro hac op. ff. de verbo. obliga. allegans Host. Io. And. & Anto. in c. vlt. de fili. presby. vbi tamen hoc non dicunt, sed aliud quod huic loco bene conuenit, scilicet quòd si Papa dispenset cum genito ex coniugato & soluta, aut ècontrariò, non valet huiusmodi dispensatio, si coniugata sit nobilis, nisi hoc fuisset expressum: quia si expressisset, difficiliùs impetrasset, ar. d. l. si qua illustris, quos sequitur Alex. in Addi. Bald. in d. l. si qua illustris, & Fely. in c. postulasti, col. 5. versi. adde etiam, de rescrip. Sed idem quod Alciat. vbi suprà voluit Alex. quem tamen ipse non citat, con. 62. assumam, col. 3. ver. accedit, lib. 1. per d. l. si qua illustris, & Alber. Bru. con. 15. visa legitimatione, col. 2. & ante hos omnes Pet. Anc. à nullo horum memoratus, con. 320. primum dubium, col. vlt.

Nobilitas in dispensatione matrimonij exprimenda.

21 ¶Súntque qui ad hanc impudicitiæ detestationem, in nobilibus referunt quod scribitur in l. miles ita. §. mulier. ff. de mili test. vbi mulier in quam turpis suspicio cadere potest, ex testamento militis aliquid capere non potest. Cui consonat tex. in l. mulierem. ff. de his quib. vt indig. & in l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor. Sed illud, nisi admodum fallor, non fit ob nobilitatem, cùm militia non sit nobilitas, vt plenè ostendimus suprà c. 8. sed ob id quòd milites maximè à libidine alienos esse oporteat, ne viribus eneruentur, vt etiam docuimus in nostris legibus connubialibus, in l. 15. nu. 17. idem è nostris.

Milites quare concubinis donare non possunt.

22 ¶Sed vtcunq; sit de ea re, ex his quæ diximus, magis miror nostros Imperatores & Iurisconalioquin castitatis amatores eximios, acerrimósq; libidinum castigatores, in hac re, vt pleriq; volũt, nobilibus pepercisse, magis quàm plebeiis, cùm illos sanxerunt in adulterio deprehensos, non licere maritis interimere, hos licere. Ita enim plerique intelligunt l. marito. ff. ad leg. Iul. de adulte. & l. Gracchus. C. eod. tit. Sed certè illi text. id non dicunt, vt ex illis videre quisque poterit.

An magis parcendum sit nobilibus in adulterio uxorum deprehensis.

23 ¶Adde & tu aliud nobilium peculiare vitium, quòd ij leuissima quoque occasione offẽduntur, in irã concitantur & conuitia. Et quod multò deterius est, licet id prorsus videantur & profiteantur se ignoscere, tamen sunt in futurum iræ tenacissimi, & in vindictam, si occasio sese obtulerit, pronissimi. Nam sic Homerus lib. 1. Iliados inducit Calchantem dicentem de Agamemnone, Regis iras sic se habere, vt etiam si ad præsens ignoscere videatur, stimulos iracundiæ ad futurum in imis pectoribus reseruet, huius carmen ita habet,

κρέσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ:
εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ
ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι.

Sic & apud Virgilium lib. 12. Aeneid. inducitur Iuno alloquens Iouem de Aenea & Troianis,

Et nunc cedo equidem, pugnásque exosa relinquo.

Tanquam illis omnem offensionem concederet. Et tamen non multò pòst ab ipso Ioue quippiam petit, quòd grauiter illis obesset. Ex quo & ipse Iupiter illi hæc respondit,

Et germana Iouis Saturnique altera proles,
Irarum tantos voluis sub pectore fluctus?

Quasi scilicet iræ durarent, tametsi antè dixisset eas se remittere. Ideóq; Seruius ibi, Scimus, ait, vnumquẽq; pro generis qualitate in iram moueri. Nobiles enim etsi ad præsens videãtur ignoscere, tamen in posterum iram seruant, in idque citat illum Homeri locum suprà à nobis citatum. Et huc quoque spectat illud eiusdem Virgilij lib. 1. Aeneidos de ira eiusdem Iunonis.

—Manet alta mente repostum
Iudicium Paridis,

Sed tamen nihil est quod magis deceat nobiles quàm clementia & placabilitas, vt dicam postea in 37. c. nu. 127. incip. quò quis nobilior est, & seq.

Quibus modis amittatur nobilitas, & primùm an per infamiam, & vitæ turpitudinem, & quomodo. CAP. XXIIII.

1 NObilitas autem multis modis amittitur, vt verum appareat, quod scribit Tullius libr. 1. Officiorũ. Nobilitates, vt cætera eiusmodi in casu sita, temporibus gubernari. Primò igitur deperditur per Infamiam, & vitæ turpitudinem, atque scelera, per tex. in l. si qua, ibi, honestæ nobilísque personæ decore priuetur. C. de secund. nupt. & ibi Bald. not. redditque rationem ex ipso text. quia nulla sine honestate potest esse nobilitas. Et text. etiam, in l. 1. C. vbi Sena. vel Claris. vbi hæc verba in fi. adscribuntur. Omnem enim huiusmodi honorem reatus excludit. & in l. Senatoris filia, vbi hoc expresse not. Bald. ff. de rit. nupt. & per tex. in l. 2. & l. iudices, & l. quoties, in illis verbis, illustri dignitate per suum facinus priuatos. C. de dign. lib. 12. & in c. 1. & ibi gl. & doc. extrà de purga. canon. & in c. nobilis. 2. q. 5. vbi nobilis homo vel ingenuus si in furto aut periurio, aut falso testimonio fuerit deprehensus, feruenti aqua, vel candenti ferro se purgare debet, ac si non esset ingenuus, aut nobilis: quasi scilicet suis sceleribus nobilitatis priuilegium amiserit.

Nobilitas an per infamiam & scelera amittatur.

2 ¶Et voluit etiam Bart. in l. 1. col. 4. ver. præterea posito, & col. seq. in duobus locis, & iterum col. 7. ver. examinemus, & ibi quoque Ioan. Plat. col. 2. C. de digni. lib. 12. & Bal. in l. cum antiquioribus,

Ad idem.

in prin.8.q.C.de iur.delib.vbi ex hoc dicit,mulierem quæ in suum corpus peccat, perdere nobilitatem,& Sal.in l.prouidendum.C.de postu.vbi dicit,q nobilis ex genere non debet dici nobilis,nisi bonis moribus polleat.& Lucas Pen.in l.mulieres,col.5.ver.vlt.no.C.de dig.lib.12. Calca.cou.8.in caussa pédente,col.7.ver.& ex supradictis.Io.Ray.in tract.nobilitatis.in 6.q.prin.in prin. Barb.in extrauag.volentes,in verbo,nobilis.Ant.Corf.in rep.c.grandi,col.13.de supl.negli.prælat.lib.6.Matth.Affl.in c.vlt.col.vlt.nu.116.tit.quib.mod.feud.amitt.& in c.1.col.3.nu.25.tit.an ille qui inter frat.domi.& in constitutione Siciliæ,incip.multæ leges,ante fi.& in constitutione,vt digni tarum,col.2.& rursum in constitutione, qui literas.col.2.in 5.q.Cui concinit quod scribit Bal.in c.sedes,col.1.ver.ibi minores,de rescri.quod insignis persona delinquendo fit vilis.Quibus adde quæ supra diximus c.22.num.2.sed vis audire.Quanquam aliter sensisse videtur Valerius Maximus,lib.6.cap.4.quo loco de Scipione Aemiliano loquitur,vbi scribit Mumium,vir nobilem, ita eneruis vitæ,quasi diceret,Mumium ipsum ob vicia nobilitatem non amisisse.

3 *Quid si redeat ad bonos mores.* ¶ Sed si sequamur nostrorum sententiá,eam quidé ita amplia, vt nobilis ipse qui per infamiam, & vitę turpitudiné nobilitatem amisit,eandem non recuperet,si relicta turpi vita,bonis se moribus omnino deuoueat,nisi per principem restituatur,vt expresse in hoc casu voluit Bar.in d.l.1. col.5.ver.quarta opinio fuit.C.de dig.li.12.per l.imperialis.C.de nup.& idem voluit Io.Ray.in d. 6.q.prin.in fi.vbi & ad hoc allegat l.j.C.de sen.pas.& quod no.in §.communi autem,Instit.quib. mod.ius patr.pot.sol.& vide quæ dicam infrà, ca.27.nu.5.hæc quidem intellige vt perdat,& seq.

4 *Quid de eorū liberis.* ¶ Amplia 2.vt non solùm quis perdat nobilitatem ex infamia & sceleribus,sed & liberi quoque eius non debent reputari nobiles, vt not.Io.Fab.in l.diuo Marco.per illum tex.C.de Decur.Sub dit tamen esse ar.contrà,iu l.quia perinde.ff.ad Trebel.&in l.si necę.§.si deportatus.ff.de bo.libe. Ideo aut videtur hanc postremam partem sequi Ioan.Fab. vt aliàs semper videntur facere nostri Doc.secundum gl.in l.qui filium.§.Sabinus.ff.ad Trebel.cum si.Aut certè dubitare videtur, vtra potiùs senteutia sequenda sit.Tamen si cöiecturis locus sit,in id potest videri inclinare, vt videlicet antè nati non desinant esse nobiles:posteà autem nati non sint nobiles, per iura quæ antè ipsemet allegauerat.Sed tu hîc vide quæ dicam infrà in 35.capite,per totum, & in tractatu de iure Primigeniorum,in 23.quæstione.

5 *Nobilitas nō perditur ob infamiam,sed ipsius priuilegia.* ¶Sed hoc etiam quod dictum est,per infamiam amitti nobilitatem,duobus modis intelligendũ. Primo quidem modo,vt non continuò quis desinat esse nobilis ob infamiam,vel delictum, vt aperte probat tex.eos nobiles vocans,qui iam grauissima delicta perpetrarant,in clem.grauis,in princ.vbi & hoc no. Card.Flor.de sent.exco.Et licet etiam liquidò colligere ex iis quæ iura statuunt,mitiùs puniendos esse nobiles sceleratos,quàm ignobiles ,vt diximus sup.c.20.nu.103.nobiles vt & alij.Sed hoc ita intelligi debet,vt perdant huiusmodi nobiles per infamiam & vitę turpitudinem priuilegia nobilitatis,vt declarat Lucas Pen.in l.mulieres,col.5.C.de dig.lib.12. per iura quæ ibi allegat. Licet huic interpretamento obstet quod iam diximus , mitiùs puniri nobiles, cùm & hi gaudeant priuilegio nobilitatis,videlicet cùm agitur de pœna, nisi dixeris leges in eo casu,vlteriùs progredi,secus in aliis casibus.

6 *Quid in nobilitate quæ cōpetit ratione rei.* ¶ Intellige secundò,vt non procedat in nobilitate,quam quis habet ex consequentia rei hæreditariæ siue propriæ,verbi gratia,Comes per solam infamiam non perdit comitatum,nec nobilitatem,siue dignitatem,quam habet ex ipso comitatu. Ita expressè voluit Bal.in l.j.col.2.versi.pone ergo quædam mulier.C.de secun.nupt.Nam retinetur,ait,aliquid in consequentiam,quod non principaliter,ar.l.si is qui duos.ff.de lib.leg.

7 *An nobiles qui sceleribus nobilitatē amiserunt sint immunes ab oneribus nobilitatis.* ¶Intellige tertiò,vt licet hoc casu nobiles perdant priuilegia nobilitatis,nihilò tamen secius tenētur subire onera ipsius,quatenus separabilia sunt,ex sententia Bar.in d.l.col.pen.ver.ex quo infero.C.de dign.lib.12.Nam pœna,ait,non debet esse causa præmij.l.siue hæreditaria.ff.de neg.gest. & l.si quis solidum.ff.de hæred.instit.Et id dicit expressum,in l.relegatorum.§.vlt.& l.seq.ff.de interd.& releg.& in l.j.C.de infa.lib.12. quo in loco ipse Barto.dicit per eum tex.quòd si aliquis sit condemnatus de falso,ex quo perdat nobilitatem, non tamen desinit esse nobilis, quantùm ad ea in quibus nobiles magis grauantur,quàm ignobiles.& illud sequitur ibi Ang.& Io.Plat.in fin. & Ro.in l.si exhæredatus,§.sub Diuo.ff.de S.C.Sylla.vbi id sing.dicit & Ang.Are. in tract.male. in verbo,Sempronium,col.vlt.Barb.Fely.& Philip.Deci.in c.intelleximus,de iud.idem Barba.in l.generaliter,col.10.ver.19.ff.de verbo.oblig.& con.91.eodémque vlt.col.1.lib.3.& In repe.rubr.de reb.alien.non ali.col.4.ver.secūdò limita.& in tract.de præstan.Car.in j.q.j.partis,col.pe.& Calca. con.76.primò est videndum,col.4.ver.item pro hoc facit,Stepha.Phed. in tract.de legum interpretatione,char.19.ver.item si nobilis sit priuatus,& Bened.in rep.c.Raynutius.in verbo,si absq; liberis moreretur le 2.nu.213.& Corse.in c.cum inter,chart.2.de except.& repe.c.grandi,col.12.de supl.negl.prælat.lib.6.& Ias.in rub.de iusti.& iure,col.vlt.ver.quintò facit,& in auth.hoc ampliùs, col.3.ver.limita.C.de fideicom.Fely.in c.dilectus,le 2.col.2.in 4.concl.de rescrip.Fran.Rip.in repe.l.vlt.in 50.quæst.C.de reuo.donat.& Ferdi.Loazes,in repe.§.diui.l.filiusfam.ff.de leg.j.in char. 19.in prima limitatione,ver.hinc dicebat Bart.

8 *Ad idem.* ¶Et ad hoc est optimus tex.in d.l.1.C.de infa.statuēs infames,licet honoribus priuētur,nō habere vacationē,nec curialium,nec ciuilium munerum,de quo est & similis tex.in l.nec infames.C. de decur.lib.10.in hęc verba,Nec infames immunitatē habere(cùm hoc priuilegij,non notæ sit) conuen

conuenit,& in l.j.C.de his qui oon implet.ſtipen.cod.libr.10.& alij concor.adduči,per gl.in d.l. relegatorū.§.vlt.& l.ſeq.Quibus adde tex.in l.actione.§.item qui ſocietatem.ff. pro ſocio, vbi eſt tex.elegans in hæc verba.qui ſocietatem in tempus coierit,ante tempus renunciando, ſocium à ſe,non ſe à ſocio liberat.Itaque ſi quid compendij poſteà factum erit,eius partem non feret.At ſi diſpendij,æquè præſtabit portionem. Et in l.2.§.nemo.exuitur.ff.de cap.dimi. vbi nemo delictis exuitur capitis diminutione:& ibi gl.ex eo tex.no.id quod in pœnam ſtatutum eſt,non debere conuerti in præmium,& allegat alios tex.Sed quibus addes tex.in c.& etſi neceſſe,in fi.ex.de do. inter vir.& vxo.vbi ſcribitur,Ne autem ad commodum ei cedat,quod debet in pœnam eius potiùs retorqueri.Et tex in d.c.intelleximus.de iud.vbi qui propter excommunicationem non poteſt agere in iudicio,tamen poteſt conueniri.Imo etiam cogitur agere in ipſius damnum,vt no. Inn.in c.exceptionem de excep.& Bal.in l.nulla,ante fi.ff.de legi.Imo.in c.ſignificauerunt,de except.Io.Ana.in c.dura,de crim.fal.Quibus adſtipulatur tex.in c.pro illorū,iuncta gl.pe. de præb. vbi valent geſta ab eodem io ſui præiudicium,& dicit glo.in c.presbyterum,in fi.28.diſtin.illum non excuſari à dicendis priuatim horis,vt etiam tenet Hoſtien.in ſumma tit.de cler.excommu. *Excōmunicatus conueniri poteſt.* *Et in ipſius damnū agere cogitur.* *Et ipſius geſta ualent in ſui præiudicium.*

9 ¶Ex hinc occaſione ſumpta Pet.Anc.in d.c.intelleximus,de iud.limitat d.auth.hoc amplius.C.de fideic.vt procedat quatenus hæreditas vtilis eſt hæredi negligenti:ſecus ſi onerosa,quod ſing.reputat Iaſ.in d.auth.hoc ampliùs,col.pen.Et id dicit mirabile,& non tactum à legiſtis,in d.authē. hoc ampliùs.Barb.in d.rub.de reb.eccle.non ali.vbi ſuprà.

10 ¶Et quod dicit gl. in c.2.in gl.pe.in fi.de confeſ.lib.6. quòd contumax in reſpondendo habetur pro confeſſo,in eo duntaxat,quod tendit in eius damnū.Et alia gl.in c.paruuli,& ibi Archi. 22. q.5.quòd periurus,qui priuatur facultate iurandi,per illum tex.iurabit tamen, vbi eſt iuramētum oneris,ſicuo iuramentum calumniæ,& iuramentum fidelitatis,de quo eſt bonus text.quem non allegant,in c.cùm in eccleſiis,extrà de maio.& obed.& ibi Io.An.Panor.& alij,& etiam Ioā.Lig. & Pan.in d.c.intelleximus,de iud.Et eſt illi affinis gloſſ.in c.cùm inter,de excep.quæ dicit,quòd excommunicatus,qui aliàs non admittitur ad iuramentum, tenetur tamen iurare de calumnia, eùm hoc ſit iuramentum oneris. *Excōmunicatus tenetur iurare de caluīnia.*

11 ¶Et quod voluerunt Dy.Bal.Ang.Imo.Rom.& alij recentiores,in d.l.ſi quis ſolidum.ff.de hære. inſti,quòd ſi ex forma ſtatuti non poſſint Guelphi habere officia in ciuitate,debet intelligi,ſi officia ſint honorifica:ſecus,ſi vilia & damnoſa. Eſt etiam ibi bonus text.quem reputant ſingu.ipſi Bal.Ang.& ferè omnes ibi,& Bal.in l.eam quam,col.pen.C.de fideicommiſ.Et quod voluit Bar. in l.tutelas.§.item,per illum tex.ff.de cap.dimi.quòd bannitus perdit iura ciuitatis in iis ſolū quæ tendunt ad ipſius commodum, non item ad ſuum incommodum. Id quod etiam voluit idem Bart.in ſua diſpur.incip.Lucanæ ciuitatis,in ſol.con.3.ver.reſtat videre.& Bal.& recentiores, in l. 1.C.de hæred.inſtit.Nellus de ſancto Gemi.in tract.bannitorum,in prima parte 2.temporis,in 5. q.Soci.con.58.viſis priuilegiis,col.4.ver.circa ſecundā dubitationem,libr.j.Cepol.con.cauſarum criminalium 76.viſis ſtatutis, col.2.in princ.Et faciunt no.per Bart.in l.inter quos.§.damni.ff.de dam. infe.& concor.ibi adduct.in addi. *Quiſua culpa priuatur officiis non intelligitur de onerosis.*

12 ¶Et quod conſuluit Bal.con.230.in quæſtione domini Milani.col.pe.ver.ſubſequenter fui interrogatus,lib.j.repetito conſi.382. lib.5.q. ſi ſtatutum diſponat,mercatorem vſurarium non haberi pro mercatore,non intelligitur quo ad onera,quibus ſubſunt mercatores,quem ſequitur loco tamen perperam relato,Io.Bap.Sanſeueri.in repe.l.omnes populi,chat.6.ff.de iuſt.& iure. Et quod dicit idem Bal.in l.cùm proponas,la 2.C.de pac.quòd clauſula,rato manente pacto,non prodeſt ei qui fregit pactum,ſed alteri tantùm:& Card.Flo.in cle.1.in prin.col.3.ver.Septimò opp.de regula,vbi dicit,quòd priuatus loco & capitulo,non eſt priuatus,quòd ad onera.arg.c.reprehēſibilis, in fi.ibi,capituli diſciplinam,de appella. Quibus & illud addere potes,quod à Velleio Paterculo ſcriptum eſt,lib.2.Romanæ hiſtoriæ,in Syllana proſcriptione,illud adiectum fuiſſe, vt filij proſcriptorum petendorum honorum iure prohiberētur ſimúlque Senatorum filij ordinis iura perderent,onera tamen ſuſtinerent. *Vſurarius cēſetur mercator quò ad onera.*

13 ¶ Ex quibus ſatis probatum eſt nobiles,qui propter infamiam perdūt nobilitatis priuilegia,non tamen ob id ab iis eſſe immunes,in quibus nobilium deterior eſt cōditio,q̄ ignobilium,ex quibus nonnulla videre poteris in vnum corpus collecta per Lucam Pen.in l. mulieres,col.pen. & vlt.de dig.lib.12.& alia multa à nobis ſparſim ſcripta infrà,capite omnium poſtremo,quo miſcellanea,ac confuſanea ponemus.Ab autem ſi pater ob crimina priuatus ſit nobilitate, id præiudicet filiorum eius nobilitati, intelliges ex his quæ dicemus infrà in 35.cap.

An nobilitas perdatur ob paupertatem. CAP. XXV.

1 NObilitas item propter paupertatem perditur,vt videtur voluiſſe Bar.in l.j.in fi.& ibi Io.Pla. col.1.C.de dign.lib.12.Et ſequitur Cepo.in d.tract.nobilitatis,col.7.verſi. & ideò ſi quis ad paupertatem deuenerit.Et hoc ipſius Bar.teſtimonio aſſerit Soci.con.246.eleganter & ſubtiliter, col.2.ver.prima ratio.lib.2.quod & repetitur inter con.Fran.Cur.ſenioris,con.18.Matth. Affli.in conſt.Siciliæ,incip.intentionis.col.9.in 6.no.& D.Bened.In rep.c.Raynutius,in verbo,& vxorē nomine Adelaſiam,nu.966.de teſta. *Qui nobilitatē paupertate amitti dicunt.*

2 ¶Quibus concinit Senarius ille Græcus Menadri,vt nonnulli exiſtimant,

Πενία δ' ἄτιμον καὶ τὸν εὐγενῆ ποιεῖ,

Inopia & generosos facit ignobiles. vel ad verbum, Paupertas autem vilem siue inglorium etiam nobilem facit. Illáque Euripidis sententia in Electra,

Λάμπροι γὰρ ἐς γένος γε, χρημάτων δὲ δὴ
Πένητες· ἔνθεν ἡ 'ὐγένει' ἀπόλλυται.
Clari enim natalibus, opum verò iam
Indigni, unde generis splendor perit. Et eiusdem apud Stobæum, Ser. 89.
οὐκ οἶσθ' ὅθ' οὕνεχ' οἱ μὲν εὐγενεῖς βροτῶν
Πένητες ὄντες, οὐδὲν ἐμφαίνουσ' ἔτι; Quam ita vertit Conradus Gesnerus,
Scis ne quòd nobiles quidem mortalium
Dum pauperes sunt, non amplius clari existant?

Ad idem.

3 ¶ Et quod Imperator, in l. 2. C. quando & quib. quart. pars lib. 10. appellat paupertatis vilitatem, veluti paupertas ipsa vilis sit & ignobilis, nam idem vilitas & ignobilitas, vt diximus c. 2. nu. 59. Et quod Claudius Cæsar, apud Suetoniũ in vita illius, oratione laudauit, qui ob angustias familiares ordine Senatorio sponte cederent, mouítque qui remanendo impudentiam paupertati adijcerent. Quódque Virgilius lib. 6. Aeneidos egestatem turpem peculiari epitaphio vocauit, tanquam ea turpes efficiat homines,

Et metus, & malesuada fames, & turpis egestas.

Quibus etiam adstipulatur eorum sententia, qui dicunt diuitias esse nobilitatẽ, aut certè nobilitatis parentem, vt suprà diximus, c. 3. Nam si ea causa definit, ex qua quis erat nobilis, necesse est, vt iam non sit nobilis.

Ad idem.

4 ¶ Huc quoq; spectat quod sæpius à Barb. scriptum est, non esse nobilẽ, nisi qui hæc tria copulatim habuerit, genus nobile, honores, & diuitias, per text. hæc tria commemorantem, in l. nobiliores. C. de cõmer. & merca. Ita voluit ipse Barb. con. 35. sapienter scribitur, col. j. lib. 2. & con. 35. præclarè scripsit Psalmista, col. 4. eo. lib. 2. vbi facit illum tex. ad hoc sing. & in con. 57. præclarè scribitur, col. 4. eo. lib. 4. vbi illum dicit literis aureis scribendum, & in extrauag. volentes, in verbo, nobiles. Et hoc quoque ante illum voluit Bart. Brix. in suo indice, in verbo, nobilis.

Qui contra te nuerunt.

5 ¶ Aduerte tamen, quia non verum est quod propter paupertatẽ perdatur nobilitas, etiam ex Bar. sententia, in d. l. j. col. 3. de dign. vbi dicit φ diuitiæ non possunt dare, nec paupertas auferre nobilitatem, sicuti etiam expresse voluit Io. Blan. in sum. feud. tit. quib. mod. feud. amit. §. erunt etiam, in 21. quæstione, & Io. Rayn. in c. j. §. firmiter, ebar. 10. in paruis, versi. quæro quid de sumptibus, tit. de prohi. feu. alie. per Fed. & in suo tract. nobilitatis, col. 5. ad hoc allegãs l. humilem. C. de incæst nu. vbi in eam rem est tex. optimus, in quo cauetur, humilem & abiectam fœminam, non eam esse, quæ licet pauper sit, ab ingenuis tamen parentibus nota est. Ideoque licere Senatoribus ita natas, quamuis pauperes, in matrimonium sibi accipere: nullámque in hac re, inter egenos & opulẽtos esse differentiam. Ex quo no. Bal. ibi, in vtraque lect. quòd paupertas non reddit vilem, sed origo & mali mores. Id quod etiam inibi annotatat Pet. à Bel. Pert. vbi & illud dicit præterea, quòd pauper potest esse nobilis, & Cal. con. 8. in causa pendente, col. 7. ver. & ex supradictis. Et est optimus tex. id probans, quòd suprà diximus ex ipso Pet. in c. significantibus, extra de offi. delegat. & hoc quoque voluit Fel. in c. ad aures, col. j. extra de rescrip. & Matth. Affli. in c. 1. col. 6. vers. quid autem si nobilis, tit. quis dic. dux. Et satis id voluisse videntur gl. Host. & alij, quos allegaui suprà cap. 20. nu. 47. quod etiam procedit, vt ibi videre poteris.

Ad idem.

6 ¶ Et huic quoque op. adstipulatur illud Plinij Iunioris, si is est, in lib. de viris illustribus, Marcus Aemilius Scaurus, nobilis, pauper, &c. vides enim vt iungit paupertatem cum nobilitate. Illúdque Cornelij Taciti lib. 5. Quo non aliud honorificentius Cottæ euenit, qui nobilis quidem, sed egens, &c. Et illud Euripidus apud Stobæum Ser. 86.

ἢ τοῖς φίλοισι χρήμασι λελείμεθα,
ἡ δ' εὐγένεια καὶ τὸ γενναῖον μένει.
Pecunia quidem domestica nos deficiunt,
Nobilitas autem, & generositas manent. Illud item eiusdem in Archelao,
οὐδεὶς γὰρ ἐκεῖνον ἀπώλεσεν τὰ τοῦ πατρὸς γενναίως.
Quamuis pauper enim, non amittit tamen patris nobilitatem.

Et alia eiusdem sententia à nobis citata suprà, c. 21. nu. 13. quibus item addes.

Reges quidã pauperes non tamen ignobiles.

7 ¶ Præterea quis dicat regem tametsi pauperem, esse ignobilem, vt in significatione vulgari accipimus. Euander Arcadum rex Atlante Arcadico, Maia, & Mercurio satus, inops fuisse dicitur. nam eum res inopes, pauperem Senatum, & domum humilem habuisse scribit Virg. libr. 8. Aeneidos,

—Tum res inopes Euandrus habebat. Et paulo post,
Vnà omnes iuuenum primi, paupérque Senatus. Iterúmque,
Euandrum ex humili tecto. Nec tamen Diis genitum, & regem ignobilem quis dixerit, nisi ea fortasis ratione, qua alibi regnum ignobile dictum est, vt & nos alibi diximus.

Responsio ad contraria.

8 ¶ Nec huius rei dicit contrarium Bar. in d. l. 1. in fi. tum quia non loquitur de iure cõmuni, sed de consuetudine quarundam partium Italiæ. Tum quia non loquitur simpliciter de paupertate, sed & coniunctim de vilibus artibus, de quo postremo dicã posteà. Nec vera est eorũ op. qui dixerũt

diuitias

diuitias esse nobilitatem, vt latè suprà ostendimus. nec ea quoque Brix. & Barba. sententia requirentium originem natalium, honores, & diuitias ad nobilitatem. Cum tex. qui innituntur in d. l. nobiliores, apertè contrarium ostendat, vt voluerunt Iac. Bu. & Bald. ibi, & latè Ant. Cors. in d. c. grandi, col. 6. Vide Bal. in l. si quis. nu. 5. ver. circa tertium. C. de epis. & cler.

Pauper nobilis ludibrio est.

9 ¶ Fateor tamen nobilitatem esse contemptui & ludibrio, vbi est paupertas, vt etiam asserit Iaco. de Sancto Georg. in tracta. de feud. chart. 29. & Matth. Afflict. in constitu. quamplurimum col. 2. vers. quid autem si dominus ipse faciet. Et profectò nobilitas sine diuitiis admodum manca est & mutila. & vt dicit Bo. Cur. in suo tract. de nobilitate, col. 2. ver. tertius & vltimus: Sicut fides sine operibus mortua est, ita & nobilitas sine diuitiis. Nam si virtus ex Peripateticorum sententia indiget opum adminiculis, quid de nobilitate dicendum est, quę lõgo interuallo virtute inferior est, omnium sententia?

Haud facile emergunt quorum virtutibus obstat
Res angusta domi. vt dicit Iuuenalis. Et vtilior est sapientia cum diuitiis, & magis prodest videntibus solem, vt scribitur Eccles. 7.

Ad idem.

10 ¶ Et vt à Plauto scriptum est,

Præstat diuitem esse & popularem, quàm nobilem & mendicum.

Quod & nos alibi retulimus. Atque vt scribit Horatius Sermonum lib. 2. Sat. 2.

Et genus & virtus, nisi cum re, vilior alga est. Et Polynices apud Euripidem in Phœnissis,

Πένης γὰρ οὐδὲν εὐγενὴς ἀνήρ.
Pauper enim nihil est nobilis vir.

Idem Euripides apud Antonium Monachum, Melissæ lib. 2. Ser. 79.

οὐδὲν ἡ εὐγένεια πρὸς τὰ χρήματα.
Nihil generis nobilitas ad diuitias. Seneca in lib. de remediis fortuitorum ad Galionem, Inuenies, inquit, bonam vxorem, si nihil quæris, nisi bonam: dummódo ne imagines proauósque respexeris, nec patrimonium, cui iam ipsa nobilitas cessit. Et alia quoque multa in eam sententiam poteris videre suprà c. 3. quo differo, an diuitiæ nobilitent.

An per ingressum religionis perdatur nobilitas. CAP. XXVI.

Nobilitas an per ingressum religionis perdatur.

Qui tenent eã perdi.

Delectus pœnarũ nõ habet locum in monachis qui sunt ex genere nobili.

Statuta successionũ nobiliũ, non habent locum in monachis.

Nobilitas monachorum nõ consideratur in beneficiis.

1 PRęterea amittitur nobilitas per ingressum religionis, vt per tex. in c. scripsit. 27. q. 2. in c. præsens. 20. q. 3. voluit gl. in c. ea quę, quod est vlt. in verbo, personarũ delectu, & ibi quoq; Vin. & Host. Goffr. in eodẽ verbo. Io. An. col. vlt. de stat. mo. vbi ex hoc dicunt, ꝙ cum nobiles mitius puniantur, q̃ ignobiles in pœna corporali, iste delectus pœnarum non habet locum in monachis, & alia gl. vulgo notior, in c. j. de purg. cano. vbi Pan. col. 2. ver. sed ex quo, dicit facere ad statuta de successionibus, & aliis id genus, quibus fit mentio de nobilibus, vt videlicet non cõprehendãt eos nobiles qui religionem ingressi sunt. sequitur etiã Alber. in suo dictionario, in verbo, nobilitas perditur. & ibi Io. Bap. Castel. in add. Idem Pano. in c. dubium, le t. in 4. not. de elect. vbi & per hoc limitat iura quæ dicunt, habendam esse rationẽ nobilitatis in beneficiis, procedere in clericis secularibus, & non in religiosis, Philip. Fran. qui primam gl. dicit not. in c. hac constitutione, quod est vlt. in prin. de off. deleg. lib. 6. & Soc. inter con. Fran. Cur. senioris, con. 40. cũ in præsentiarum, col. 4. ver. quarto etiam personæ. & Fely. in c. super literis, col. 7. in 2. regula, de rescri. & in c. consultationibus. §. sanè, in fi. de offi. dele. & in c. cum deputati, col. j. de iud. & in c. inter dilectos, col. 2. ver. & ista limita, de fide. instru. & in c. cum quidam, col. j. de iureiur. & Ias. in l. 2. col. 3. C. si contra ius vel vtil. pub. Lud. Bolo. in auth. ingressi. C. de sacro. eccles. in primis interpretationibus, & ibi quoque Philip. Dec. col. j. & idem quoque Decius, in c. cum adeo, col. 2. de rescr. vbi & illud postremum affirmat. & Matth. Afflict. in constitutione, intentionis, col. 9. in 6. nota. & in c. 1. col. 2. ver. secundo, tit. de mil. vas. qui arma bel. depo.

Statutum prohibẽs quippiã fieri à nobili, nõ cõprehenditmonachos.

2 ¶ Et huc proximè respicit, quod voluit Ang. cuius nullus istorum meminit, sicut nec ipse d. glo. suprà allegatæ, in §. si monachus, in fi. in auth. de sancti. epi. vbi dicitur, quòd monachus perdit omnem honorem, & militiam secularem, cum habeatur pro mortuo. Quod facit, inquit, ad statutum prohibens, ne nobilis quippiam faciat, quia nõ obtinet in monacho nato ex nobili progenie, quoniam per monachatum extinguitur ea generis nobilitas.

Contra prædicta.

Monachus desinit esse rex & Comes.

3 ¶ Sed aduerte, quod tex. in d. c. scripsit, & in d. c. præsens, non dicunt, nec ex iis potest colligi, nobilitatem generis amitti per ingressum religionis, sed tantum dignitates nobiles, qualis est regnum, ducatus, & comitatus, de quibus ea iura loquuntur. Ex quibus etiam not. gl. vtrobique, ꝙ quis desinit esse Rex & Comes, quamprimum efficitur monachus. Et ad hoc illam expendit & sequitur Bal. in l. Deo nobis, col. 4. ver. 4. no. C. de epi. & cle. & in l. data, col. 8. versic & hoc in omni. C. qui accu. non pos. & in d. c. inter dilectos, & ibi quoque Fel. col. 2. de fide. instr. Alb. in l. qui indignus, in fin. ff. de Senat. & in d. auth. ingressi, col. pen. ver. item quid si Papa. C. de sacro. eccles. Ro. sing. 37. vtrum nobiles. Iac. Aluar. in c. 1. col. vlt. & ibi etiam Car. Alex. col. 2. tit. de mil. vasa. qui ar. bel. depo. Mart. Laud. in tract. de prin. c. 1. Bar. in c. quia nos, col. 1. de testa. & consi. 50. illud afferam, col. 4. versiculo septimò facit, lib. 3.

Dicta doc. intelligenda secundũ iura ab eis allegata.

4 ¶ Nam & secundum eos tex. quibus dd. gl. innituntur, sunt eæ intelligendæ, dũ scilicet auctoritate eorũ dicunt per monachatũ amitti nobilitatem, id est, nobiles & regales dignitates. Nam dd. gl. & aliorum Do. debent intelligi secundum rationes, & leges, quas allegant, vt voluit Ioan. An.

in c.cum nuncius,col.2.de testi.& Bar.in l.non solum.§.liberationis.ff.de lib.leg.& in l.cum quidam post medium.ff.de his quib.vt indig.& Sal.in l.si ex cautione,col.7.vers.quæro.2.C.de non num.pec.& Ro.con.211.allegationes col.vlt.ver.quod ad vltimum.Fran.Cur.senior,con. 60.dux Philippus,col.9.ver.secundò respondemus,& con.65.seriosa narratione,col.3.versi.præmissis tamen non obstantibus,cum si.

Nobilitatem sanguinis non amitti monachatu.

5 ¶ Et vt ita quoque intelligam,me amplius mouet, quod dicit Bald.in c.cum in magistrum,post medium,extra de elect.quod per monachatum non perditur nobilitas sanguinis siue generis.Id quod etiam voluit nulla Bal.mentione facta,Ro.sing.37.vtrum nobilis,vbi & hoc dicit determinasse domioos de Rota,cum esset quæstio de quadam impetratione beneficij, in qua impetrans monachus dixerat se nobilem.Ideoq; dicebatur impetratio obreptitia propter qualitatem nobilitatis narratam,quæ tamen aberat, cum per monachatum fuisset amissa, tamen fuit contrarium determinatum.Et quidem ea,vt dicit,præcipua ratione, quia nobilitas est quoddã ius sanguinis, quod est incommutabile.l.ius agnationis.ff.de pac.Propterea, ait,Suitas, quod est ius sanguinis, non perditur per monachatum,per d.l.Deo nobis.C.de episc.& cle.Et si id demus,quòd perderetur, tamen Papa non fuit deceptus ab impetrante , sed potius in iure errauit. Et eum sequitur Iason,in l.præscriptione,col.2.in fi.ver.pro ista conclusione. C.si contra ius vel vti.pub.& Feyl. in d.c.super literis,col.6.ver.similiter dicit de rescrip.

Ad idem.

6 ¶Hoc quoque voluit Bar.in d.c.tua nos,col.1.de testa.& con.73.magnanimus,col.6.ver.præterea facit,lib.4.& in procem.cle.in §.quoniam nulla,col.vlt.& in extrauag.volentes,in verbo,nobiles. & D.Bene.in repe.c.Rayouuius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,de test.nu.210.& sunt religiosi,& Laurus à Palaciis in tracta.staturorum fœminas repellentium,col.15.ver.immo non debet esse dubium & Ant.Corsi.in repe c.grandi,col.10.de sup.negl.prӕl.lib.6.& in tract.de pote.regia.io 29.quę.col.vlt.quibus locis intelligit illas gl.dicentes nobilitatem perdi per monachatum,

Quantum ad Deũ nobilitas perditur per monachatum.

quantum videlicet ad Deum pertinet,cui omnes sunt æquales,per tex.in §.j.in auth.de monach. propterea nulla est apud eum dignitatis ratio,vti apud mundum,vt dicit gl.in l.j.in prin.in verbo dignitatis.ff.de postul.

Et quantũ ad ipsos monachos inuicem.

7 ¶ Sed & illud dici potest,id prodesse quantũ ad ipsos monachos Deo dicatos,ne videlicet alter altero sit nobilior,aut superior,sed sint pares in omnibus,vt etiam declarat Philip.Dec.in c.cum omnes,in 1.lec.col.pen.ver.sed aduertendum, de consti.Præterea diuus Hieronymus ad Celantiam,Nulli te vnquam de generis nobilitate præponas,nec obscuriore quoque aut humiliore loco natas inferiores putes.Nescit religio nostra personas,nec conditiones hominum,vt scribitur

Terræ filij.

Iob 13.Siue nobiles fuerint filij terræ,siue ignobiles non intelliget.Quo in loco, vt id obiter dicam,non ita accipiuntur filij terræ,vti apud poëtas,& cæteros, vt videre poteris apud Angelum Politianum Miscel. centur.j.ca.18.& Budæum in annotationibus ff.in l.2.ff. de ori.iur.Erasmum Chil.1.cent.8.c.86. & Cœlium Rhodiginum lib.antiquarum lectionum 3.c.8.& iterũ lib.20.c.28. Quibus addes Lactantium ab illis non memoratum,lib.1.c.11.quo loco de Saturno loquitur, ex Minutij Felicis seotentia.Eusthatium in li.1.Iliados Homeri, & Procopium lib.4.de bello Vandalico, vbi declarat cur Antæus, qui cum Hercule in palæstra congressus est,dictus sit terræ filius. Et Plutarchum in vita de fortuna Ro.vbi de Aëmilio Scauro loquitur.

Monachus nõ perdit iura sanguinis.

8 ¶ Et sanè monachus non perdit iura sanguinis,vt etiam dicit Lapus alleg.109.in q.proposita, & alleg.seq.&Panor.in c.quia nos,de test.& in c.2.ante fi.de post.& ideo iure sanguinis succedit,vt est tex.in c.vnico.18.q.1.& c.vlt.19.q.3.& in l.Deo nobis.C. de epis.& cler.& voluit gl.in d.c.præsens,in verbo,locum 20.q.3.Lapus vt suprà,& latè Pano.con.27.dubium super quo.libro primo, & alibi etiam diximus.

Nec iura suitatis.

9 ¶Adeò vt etiam iure suitatis potiatur,vt iam diximus ex Ro. sententia.d.sing.37.& præterea voluit Bar.in auth.si qua mulier,col.j.ver.an autẽ minuatur.C.de sacr.eccle.Bal in l.cum adoptiuus, ante fi.C.de adop.& in l.sub conditione.& ibi quoque Ang.Pau.& Alex.ff.de lib.& post.& in l. apud hostes,col.vlt.C.de suis & legit.& in l.nepotes,& ibi quoque Ang.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.& in l. si proponas,col.1.in addi.ff.de inof.test.& con.183.factum proponitur tale,col.2.li. 5.& con.448.S.Franciscus,eod.lib.5.Pau.Cast.in rep.l.si filius,qui in potestate, in prima quęstione primi notab.ff.de lib.& posth.& con.293.ego Paulus,col.vlt.lib.1.Pet.Anca.in c.de cætero, de testi.& ipse Rom.in l.is potest,col.vlt.ver.hæc tamen dicta.ff.de acqui.hæred.& in l.j.col.3.ver.hęc tamen conclusio.C.qui admi.Ang.Are.in §.emancipati,col.3.ver.3.fallit.Inst.de hære.quæ ab intе.defe.& omnium copiosissimè Soc.in l.hæredes,col.17.ver.secunda quęst.ff.de vulga.& pupil. Steph.Bert.con.66.pooitur,ad fi.lib.3.& consi.116.quamuis,in prin.eo.lib.3.Et Ias.in l.qui se patris, col.3.C.vnde lib.vbi allegat multas concor. & iterum in l.gallus.§.si eius,col.3.ff.de libe & posth. & in l.patre furioso,col.pe.ver.intellige tamẽ.ff.de his qui sunt sui vel ali.iu.& Phil.Dec. in auth. ingressi,col.2.ver.not.1.C.de sacro.eccle.& D.Bened.in c.Raynutius,in verbo, si absque liberis, le 2.nu.88.de testa.Et est bonus tex.in d.l.Deo nobis.§.hoc etiam,vbi id not.Odof.Iac.But.Bald. col.4.ver.ex prædictis coucludе.Paul.Cast.& propè omnes. Quanquam contrarium tenuit Bal. sibi contrarius in l.si ex causa.§.Papinianus.ff.de minor.in vtraque lectura.Nec item perdit monachus originem.Bar.in l.prima,col.2.vers.iuxta prædicta.ff.ad municip.Franc.Rip.libro primo responso.cap.4.nu.7.

An

An nobilitatem perdat qui vtitur vilibus artibus. CAP. XXVII.

1 NObilitatem etiã perdit,qui vilibus & mechanicis artibus, & officiis vtitur per text.in l.nobiliores,vbi & hoc not.Bal.C.de cõmer,& merc.& l.nequis.C.de dign.lib.12.& in §.1.vers. saucimus,ibi,artifices ignobiles,in auth.de testib. & not.gl.in c.qui contra pacem.24.q.j.Batt.in l.j.ad fi.& ibi lo.Plat.col.j.C.de dign.lib.12.Pan.in c.nounulli,col.2.de cler.non resid.Io.Rayn.in tract.de uobilitate,iu 4.q.prin.Soc.cons.246.eleganter & subtiliter,col.2. vers.prima ratio, lib.2. quod & reperitur inter cons.Fran.Cur.senioris,cons.19.Fel.in c.super eo,le 2.col.2. vers.secũda qualitas,de testib.Cor.in repet.c.grandi,col.12.de suppl.neg.præla.lib.6.Matth.Afflic.in c.1.col.6. vers.sed quid de nobili.tit.quis dic.dux.in constit.Sicil.incip.intentionis,col.9.in 6.not. & quos infrà citabimus,in c.33.vbi de mercatura tractabimus. *Nobilitatem perdit qui uiles artes exercet.*

2 ¶ Quibus adde quod scribit Herodotus ille pateos historiæ in Euterpe, apud Aegyptios, Scythas,Persas,Lacedęmonios,Corinthios,& deuique apud omnes ferè nationes haberi pro ignobilibus eos,qui artificia discunt:eósque liberos generosiores,qui à maouariis operibus abstincãt. Xenophon quoque io Oeconomico,Mechanicæ,inquit,omnino sunt abiectæ, ac iure à plerisque improbantur. Quippe quæ corpora exercentium atterãt:tum adsidere homines, atque vmbratiles esse cogãt. Nonnullæ verò ex iis totos dies igoi incubare compellant:eneruatis deinde labore membris necesse est & aoimos debilitari, ac quodam modo ægrotare, & cætera quæ sequuntur. Aristot.lib.3.Politicôo,c.3.tradit in beoe institutis ciuitatibus à eiuium consilio excludi τοὺς βαναύσους,id est,vilium artium operarios.Er rursum lib.6.eiusdem operis,c.4.Opificum,ait,ac forẽlium & mercenariorum praua est vita,nullúmque virtutis opus,eorum quæ tractat multitudo.Et iterum lib.8.c.2.Itaque artes illæ quęcunque deterius disponunt corpus,& cuncta mercenatia exercitia sordida nũcupamus. Mentem enim occupatam & vilem reddunt.Cornel.Tacit. lib.14.dolenter cõqueritur,quòd Nero ratus dedecus amoliri,si plures fœdasset,nobilium familiarum posteros egestate venales in scenam deduxit. Quos,inquit,fato persunctos,ne nominatum tradam,maioribus eorum tribuendum puto. *Ad idẽ externorũ testimonia.*

3 ¶ Philostratus author est in vitis sophistarũ,lege fuisse prohibitũ,ne quis vilis artifex,& vt ille loquitur, τῶν βαναύσων καὶ φαύλων ἐργάτων,statuá in Olympiis habere posset. Quo argumẽto Theodorũ Isocratis Rhetoris patrẽ,ostendit iustrumeota musica non confecisse,cum ipsius statua in Olympiis cõspiceretur. Apud Hebræos itẽ huiusmodi legẽ fuisse,satis constat ex eo,quod scribitur Ecclesiast.38.Ne pigmentarij,fusores,architecti,fabri,& figuli in ecclesiam transilirent,néve super cathedram iudicis sederent.Et vide quæ dicam infra c.34.nu.omnium postremo. *Ad idem. Græcorũ lex.* *Hebræorum lex.*

4 ¶ Hinc autem fit,vt quod dicimus versari in sordidis artibus,apud nos vulgò appellemus, non nobiliter viuere,quia videlicet,id faciens aliquis non viuit,vt nobilis debet viuere.Ideoque oec priuilegiis nobilitatis potitur, vt voluit etiam Andr.Iser.in constit.Siciliæ,vt dignitatum,post gl. ibi,atque etiam Matth.Afflic.ibi,io t.oot.dum eam constitutionẽ punientem manus amputatione popularem,qui nobilem verberauit, intelligunt procedere in nobili nobiliter viuente. Nam si non nobiliter viuat,non ea punitur popularis,qui illum verberauerit, per id quo in simili dicir glos.in l.pen.ff.ex quib.caus.maior. *Nobiliter uiuere quid dicatur.*

5 ¶ Hæc quidem intellige,vt perdat priuilegia nobilitatis tantisper solũ,dum in his artibus & officiis versatur.Nam si desistat,redeátq; ad statum vitámque nobilium,eadem recuperat,vt no.voluit Masue.in tit.de talliis seu collectis.§.itẽ illi qui sunt nobilitate decorati,per tex.in l.ingenuũ, cum sua gl.C.de ing.manu.& idem voluit Guid.Pap.dec.196.oobiles,col.vlt.per text. in c.vlt.de vit.& hoo.cler.& iterũ dec.217.omissa exordij narratione,col.1.vers.ad secundum,vbi & ad hoc quoque allegat tex.in clem.1.de vit.& hon.cler.Rursúmque dec.391.quid autem de nobilibus,& Barthol.Chasse.cons.64.viso processu,col.pen.vers.sed dato. *Quid si nobilis desistat ab artibus sordidis.*

6 ¶ Verùm in Francia eo iure vtimur,vt qui huiusmodi artibus vsus est,obtiueat à principe restitutionem, ne id sibi fraudi sit,quominus posthac vtatur iure nobilitatis. Et ita quoque de iure esse factitandum censuit Bart.in alio casu loqueos,in d.l.j.col.4.vers.quarta opp.fuit.C.de dign. quem suprà retuli differens per infamiam amittinobilitatem.Et Io.Rayn.in d.tract.nobil.in 6.q. prin.col.pen.vers.sed pone iuxta prædicta,vt dicit,quòd si mulier nobilis nubit plebeio,propter quod amittit nobilitatem,vt dictum est,postea autem nobili,ipsa ex eo viro nobili acquirit nobilitatem,vt etiam supra dictũ est, tamen non recuperat priorem,quam ex genere habebat: quia quod semel extinctum est,non reuiuiscit.l.quæ res.§.aream.ff.de solut.nisi interueniret principis restitutio,quæ plebicitatis maculam abstergat. *De eadem re.*

7 ¶ Secundò procedit si ipse per se eas artes exerceat: secus si opera seruorum, aut institorũ in ea re vtatur, vt ex eo patet, quod scribit Alber. in l.humilem.C.de incest.nup.id quod ibi dicitur, tabernarium inter abiectas personas connumerari,procedere tum demũ,si per se exerceat, non si per alios,per l.quæ adulterium.in prin.C.de adul.in illis verbis,an domina cauponæ,an ministra fuerit.Nam etiam (inquit) honestæ domioæ vinum vendi faciunt in taberna,nec ibi ministrant,nec assistũt:nec ideo eas dici viles.Et sequitur Alciat.in tract.præsump.regula j.pręsumpt. 48.nu.10.& in lib.2.de verb.sign.char.3.vers.sic cum verba,& in l.mercis.ff.de verb.oblig.ex quibus locis inuicem collatis,& aliis eiuscemodi facile intelliges illum tractatũ esse eiusdem.& Pet. Rebuf.in interpret.auth.habita,in verbo,& à vilissimis sæpe homioibus.C.ne filius pro patre. *Quid si non per se, sed opera institorum.*

8 ¶ Sed & ad hãc sententiã adfert Alc.tex.in cle.j.de vita & ho.cler. dum illic prohibetur,ne cleri-ci carnificum seu macellariorum, aut tabernariorum artem personaliter exerceant. Ergo si per aliũ exerceant,non tenentur pœna illius c.vt dicit gl.ibi,in verbo,publicè & personaliter.quam sequũtur Ant.Pet.Anc.in 4.not.Car.Flo.in 5.not.& Imo.col.3.Nam vt dicit Arch. in c.nulli.44. dist.clericus qui non per se,sed per alios eam artẽ exercet,non notatur vt tabernarius.Et idẽ dicit Dom.ibi,& in c.1.col.2.vers.nota istã glo.de vita & hon.cler.lib.6.vbi & ad hoc citat tex.in c. significãte,de appel.vbi canonici habebãt ius vendendi carnes. Et subdit Dom.se aliquãdo defendisse clericum,qui in domibus ecclesiæ tabernam tenuerat vendendo vinũ,quod ex suis vineis collegerat,non tamen administrauerat in propria persona,sed per aliũ.Et sequitur Philipp. Fran.ibi,col.2.& Phil.Dec.in d.c.significante,in 2.not.qui & ad hoc citat tex.in c.vlt.ne cler.vel mo.lib.6.vbi clerici per alios possint exercere iurisdictionẽ criminalem, ad eos pertinentẽ, licet per se facere non possint,& tex.in cle.ne in agro.§.porrò,in fi.in verbo,personalem, de stat.mo. & nouissime Cæsar Lambert.in tract.de iure patron.in 26.art.9.q.prin.1.partis,lib.2.

De eodem re.

9 ¶ Et facit etiam tex.à contrario sensu,in l.in honoribus.§.1.ff.de vac.muo.vbi scribitur,nõ alios fisci vectigalium redemptores à muneribus excusari,quàm eos qui præsentes negotiũ exerceant. Quasi,scilicet,id exercere non censeãtur,nisi ipsi præsentes & per se exerceãt.Et est similis propemodum tex.in l.vlt.ff.de excus.tut.vbi qui in collegio pistorũ sunt,à tutela excusantur,si modo per semet pistrinum exerceant.Ex quo not.Bal.quod doctor nõ debet habere salarium,nisi per se legat.non etiam si per substitutũ.Et illum tex.ad hoc expendit Rom.in repe.l.si verò.§.de viro,in 24.fal.vers.5.quod priuilegia artis non competunt his qui eam non exercent per semetipsos,vt & idem facit sing.64.an.exercens.vbi dicit illum tex.ad hoc sing.Et facit gl.in l.j.in verbo,vsurpantes.C.de mancip.& colo.lib.11.

De eodem re.

10 ¶ Legimus autem apud Plutarchũ, Marcum illum Crassum haud dubiè nobilissimũ Romanorum,artificũ,seruorum opera diuitem factum fuisse.quod & Alc.in d.lib.2.de verb.signo.nõ prætermisit.Cui adde & Pertinacem Imperatorem Romanum mercaturas exercuisse per homines suos,nõ aliter,quàm priuatus facere solebat, vt scribit Iulius Capitolinus in vita illius.Et interim vide Pau.cons.6.casus super quo.lib.1.loquentẽ de clerico vendente vinũ, & cæteros fructus ex suis possessionibus prouenientes.Iulius autẽ Firmicus lib.Astronomicôn 3.c.10. Mercurius, inquit, in sexto ab horoscopo loco cum Luna partiliter constitutus faciet homines, qui diuersis negotiationibus implicẽtur, sed qui hoc seruorum & vilium hominum ministerio perficient. Ipsi autem maxima sibi inde vitæ subsidia comparantes ad altiora semper aspirabunt.

Crassus seruorum opera diues factus. Pertinax mercaturam per suos exercebat. Astrorũ uis,

11 ¶ Sed cõtra hęc facere videtur tex.in l.2.§.1.ff.de admi.rer.ad ciuit.pert.vbi quod quis suo nomine exercere prohibetur,id nec per subiectã personã agere debet.& ideo si Decurio subiectis aliorũ nominibus,prædia publica colat,quæ Decurionibus cõducere nõ licet,secundum legẽ vsurpata reuocantur.Et ibi not.gl.Quod nõ possum per me,nec per aliũ quoque possum.& allegat alios multos tex.cõcordantes. Qui enim per aliũ facit,per seipsum facere videtur,iuribus vulgatis, & id quidem propriè,vt plurimis placere video,quos tibi cõgessi in nostris Legib.Connubialib.in gl.3.in verbo,*Contracter*,nu.181. quanquã & his. Ex quo Bar.in l.3.§.si procurator.ff.quod quisque iuris,tradit statutum loquens in personam facientis,habere locum in eo,qui per alium facit.

12 ¶ Sed his respõdere poteris,primũ non id verũ esse,vt propriè facere dicatur, qui per aliũ facit, ex sentẽtia ipsius Bar.in l.sed si minus.§.seruus,col.2.ff.de iniur.& in l.si is qui pro emptore,in 5. quæst.prio,vers.venio ad secũdum,& ibi quoq; Imo.in vlt.char.ff.de vsucap.& aliorũ,quos item tibi collegi.in d.illis ll.connubialib.in gl.4.in verbo,*Consentement*,nu.27.& hoc quidem.

An quis prop. facit quod per alium facit.

13 ¶ Sed etsi id verum esset,non tamen procederet,vt dicit Alc.in d.48.præsumptione, quãdo lex vel statutum consideraret actum ipsius personæ exercentis, quæ considerari videtur,vt quis dicatur vilis ob eum actum,vt ex iis patet quæ diximus. Non tamen omnino vacat culpa, qui & huiusmodi artes prohibitas per alios exercet,vt dicit gl.in d.cle.in verbo, publicè & personaliter,de vita & hon.cler.lib.6.quam & in hoc sequuntur Ant.Imo.& Pet.Anc. Et vt semel finiam huiusmodi tractationem,Alc.in d.l.mercis,de verb.signif.censet consuetudinem loci esse obseruandam,an scilicet eos,qui per alios has viles artes exercent,inter ignobiles habeat. Cui ego accedo propter ea quæ suprà diximus c.10.ou.1.consuetudo nobiles facit.

Nõ uacat culpa, qui artes prob.per alios exercet.

An iudicis munus deroget nobilitati. CAP. XXVIII.

1 SEd nũc maximè interest scire quæ sint huiusmodi artes & officia ex quibus nobilitas perditur. Illud scio officium hîc & ferè semper in hac tractatione nõ rectè accipi,sed malè loquẽdum est, vt vulgò intelligamur. In primis igitur tractabimus de iudicis officio. An videlicet si quis illud exerceat,iure nobilitatis decidat. Id quod à vero tãtum abest,vt etiam iudices alioqui plebeios & ignobiles effici tanquã nobiles & non iam plebeios,ex eo facilè possumus colligere, quod scriptũ est in l.iudices.C.de dign.lib.12.Iudices,qui se furtis & sceleribus maculasse fuerint conuicti,honore exutos inter plebeios haberi.Inibíque not.Bar.iudices censeri nobiles.

Iudicis munus an deroget nobilitati.

2 ¶ Ex quo fit,vt & idem Bar.in 1.cõstit.C.col.3.vers.quæro circa hoc,asserat Doctores cõstitutos esse de dignitate,quia iudicandi ius habent,per tex.in 1.constit.ff.§.vlt.& in authen.habita. C.ne filius pro patre.Quod quidem dignitatis esse hinc manifestè probatur,quòd vt à cæteris dignitatibus,

De eodem re.

tatibus,ita & ab hac infamis repellitur.l.cum prætor.§.nō autem.ff.de iudic.Et hanc eandē Bart. rationem etiam adscribit Arch.in c.1.de consuet.lib.6.vbi dicit, Dignitas est habere iurisdictionem cum administratione,& Collec.in c.forus,col.11.vers.iudex doctor,de verb.sig.vbi & idem prorsus dicit quod Bart.videlicet Doctorem esse iudicem,ideóque & eum habere dignitatē, per c.dudum,de elect.& idem quoque voluerunt Panor.& Io.Ana.in c.quanto,de magi. & Barb.in tract.de præstan.Car.1.par.q.1.col.12.vers.quinto dignitas.

3 ¶ Porrò iudicibus aliísque magistratibus propter præcipuam, quam habent gubernandæ reipu. curam, maximus semper à maioribus nostris honor haberi cōsueuit.Quod apertè demonstrat Callistratus iurisconf.in l.semper.in princ.de iur.immun.Et præcipit Imperator honorem iudicibus impendi.Quod & censet Papa in c.vt debitus,de appel. Quibus concinit tex.in l.3.§.1.ibi, iure honoris.ff.quod met.cau.& in l.j.ibi,iudicium dignitatis tuēdæ,& decoris causa,& in l.obseruandum,in fi.de offi.Præsi.vbi iudex ita ius reddere debet,vt autoritatem dignitatis suæ ingenio suo augeat.& in l.vlt.in princ.cùm dicitur,omnem honorem saluum iudicibus reseruantes. C.quan.pro.noo est nec.& in l.cui muneris.ff.de munerib.& hon.& in l.j.C.si.quac.pręd.pot.& in l.j.in princ.ibi Bal.C.si rector prouinciæ

Honor iudicibus impendi solitus.

4 ¶ Vt iam non adeò mirum sit,quod à multis scriptum est,iudicem esse,id est, iudicandi munus esse hooorem.Id enim scribit Io.And.in c.pastoralis,col.2.in verbo,onere, per illum tex.in verbis,onere & honore,extrà,de offic. ord.& in c.mutare,de reg.iur.lib.6.in Merc.& Bald.in l.2 in princ.de Senat.& Barba.conf.2.sapienter & præclarè,col.pe.lib.2.Ex quibus Bal.vbi suprà, hinc illud effici autumat,quod scribitur in ea l.2.amotum à Senatu propter turpitudinem vitæ, iudicandi autoritatem perdere.Quia videlicet id iudicandi munus honor est,& reatus omnem honorem excludit.l.j.vbi Senat.vel Cla.cum fim.

Iudicandi munus honorem esse.

5 ¶ In legibus autem illis decemuiralibus in hunc modum cautum est,Iusta imperia sunto.Iísque ciuis modestè, ac sine recusatione pareto. Magistratus nec obedientem ciuem mulcta,vinculis, verberibúsve coërcento.Cuius rei meminit Cicero lib.3.de legibus,vbi & illud prætereà scribit, Charondam in suis quoque legibus hanc sanciuisse,Vt ciues obtemperent obediántque magistratibus,atque etiam eos colant diligántque.Plato verò eos è genere Titanum statuit,qui vt illi cœlestibus,sic hi aduersantur magistratibus.

Lex 12. Tab.

Charondæ & Platonis.

6 ¶ Quæ cum ita sint,ideo antiqui illi verissimi rerum moderatores multò esse cōtumeliosiorem ac atrociorem , adeóque etiam atrocius puniendam censuerunt iniuriam , quæ fit magistratui, quàm quæ priuato,vt attestatur Aristot.lib.Problematōn 19.c.14.ad fi.& Fabius lib.6.Oratoriar. Institut.quo loco de peroratione disserit:quod & nostris quoque legibus statutum est,in l. Prætor.§.vlt.ff.de iniur.cum sim.idque adeò obtinet,vt sing.dixerit Bal.in c.1.§.iniuria,in primis verbis,tit.de pac.iur.fir.quod si quis daret alapam Prætori,propter priuatam inimicitiam, posset capitaliter puniri,quod dictum pro sing.citauit & secutus est Iaf.in l.j.in 3.not. C.de prec.im.offer. & in l.qui iurisdictioni,col.1.ff.de iurisd.om.iud.vbi latè ponit de veritate eius rei, & in l.principalibus,col.vlt.versic.secundo quæro.ff.de cert.pet.& tradit etiam Fel.in c.inquisitionis,in prin. col.pen.vers.vlt.tangit,extrà de accusat.

Iniuria magistratui facta.

Alapæ Prætori datæ punitio.

7 ¶ Hoc,inquam, adeò obtinet,vt not.scripserit idem Bal.in l.obseruare.§.proficisci,col.4.vers.7. quæritur.ff.de offi.Proc.& leg.quod offendens potestatem,etiam functa ipsius officio, tempore scilicet sindicatus, ita debet puniri ac si durante officio offendisset, propter reliquias & memoriam pristinæ dignitatis.quod etiā sequitur Iaf.in d.l.principalibus, & in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus,in 5.not.ff.de verb.obligat.

Potestatē offendēs quo pacto puniatur.

8 ¶ Quid quòd tantus honor à veteribus impēdi magistratibus solitus est,vt etiā ipsi à parētibus, cessante omni lege naturæ,vt superiores reuererēter colerētur.Cuiusmodi factū à Fabio Maximo retulit Claudius Quadrigarius,in annalium suorū lib.6.his fermè verbis, Cùm facti essent Cōsules Sempronius Gracchus iterū, & Q.Fabius Maximi filius eius qui priore anno erat Cōsul, ei Consuli pater Proconsul obuiam equo venit,neque descendere voluit,quòd pater erat:lictores non ausi sunt descēdere iubere.Vbi iuxtà venit,tū Consul ait,descēdere iube.Quod posteaquam lictor ille qui apparebat,citò intellexit,Maximum Proconsulem descendere iussit.Fabius imperio paret,& filium collaudauit,cùm imperium quod populi esset,retineret.Quam etiā rem recēsent Liuius 3.decad.lib.4.Valer.lib.2.c.1.Plutarch.in vita Fabij Maximi, vbi dicit hunc fuisse proauum illius Fabij Maximi,cuius vitam describit,& in apophtheg.Roma.Gellius lib.2.c.itē 2. Is sanè fecit quod posteà nostris legibus statutum est,filiumfamil.iudicem,ius præcipiendi cogendíque habere in patrem.l.ille à quo.§.vlt.& l.seq. ff.ad Trebell. & ibi Accur.adfert concord. Quibus adde tex.in l.postliminium.§.filius.ff. de ca. & postli.reuer.ex quo not. Bal.in l.senium, statim post prin.C.qui test.fac.pos.maiorem esse autoritatem magistratus,quàm patris.

Patres filios magistratus reuereri debent.

Magistratus maior autoritas quàm patris.

9 ¶ Quod pulchrè intelligit Firm.in suo tract.de episcop.lib.2.par.1.q.8.vers.sed hîc quæro an episcopus,procedere in his tātùm,quæ foris & palàm fiunt.In his verò quę domi & priuatim fiunt, intelligit id quod alibi scribit idem Bal.& post eum Rom.in l.adoptiuum.ff.de in ius voc.quòd filius etiam Papa debet patrem reuereri.Addit & Fir.& eum sibi anteponere.

10 ¶ Quam Firmiani distinctionē Phauorinus illustris Philosophus lōgò ante interuallo præscripserat apud Gellium,quo loco nuper citauimus.Cuius verba hæc sunt elegātissima,in publicis locis

Papa patrem debet reuereri.

locis atque muneribus,atq; actionibus patrum iura cum filiorũ,qui in magistratu suot, potestatibus collata interquiescere paululũ & cõoiuere.Sed cùm extra remp.in domestica re,atque vita sedeatur,ambuletur,in conuiuio quoque familiari discumbatur:tum inter filium magistratũ, & patrem priuatum publieos hooores cessare:naturales & genuinos exoriri. Hæc Pbauorious. Et simile est quod tradit Host.io c.indeeotũ,col.1.extrà de æta.& qualit.quòd filius episcopus alius est domi,alius in ecclesia.illie enim tenetur ipse episcopus ad honorẽ reuerentialem patri exhibendum.hîc autem tenetur pater ad præstandam reuerentiam filio.

Obiectio contra superiora. Vna eademq; res non debet diuerso iure censeri.

11 ¶ Quòd si aduersus huiusmodi distinctionẽ insurgat refractarius quispiã,& dicat,Quonam modo vnus idémque & superior,& ioferior,maior, & minor:cùm noo posit vna eadémq; res diuerso iure eenseri.l.j.ibi,nec ratio patitur.ff.de rer.permut.& l.eũ qui ædes,& ibi Bar.ff.de vsucap. & l.j.§.1.ff.si quis test.lib.esse ius.fue.& l.ius nostrũ.ff.de reg.iur.& e.eogoouimus.12.q.2.c.& cùm in tua,de deci.& cle.j.de elec.& not.gl.in c.cum omnes,de constit.cum si.à me adductis in repe. l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.284.tertia ratio.C.de reuoc.dona.& in oostro trac. Retractuum,tit.1.§.1.gl.18.in verbo,*le pris que la chose,&c.*nu.20.at dicet quispiam.

Responsio ad obiectionem. Res eadem diuerso iure cẽsetur intellectuali cõsideratione.

12 ¶ Illi mox respõdebo ex sentẽtia Bal.in l.j.col.1.io 3.opp.C.de ser.fugit. illud obtioere in corporali cõsideratione.At intellectuali cõsideratione,potest eadẽ res diuersimodè cẽseri,vbi coocurrũt plures intelligẽdi formæ,per tex.ibi.sequitur & dicit not.Ias.in d.l.j.col.3.vers.secundò not.ff. de rer.permut.& Matth.Affl.in eonstit.Siciliæ,si quando contingat.in primo oot.in fi.& Roch. Cur.in repet.c.vlt.eol.24.de consuet.Cui eoncinit quod scribit Pan.in d.ca.cùm in tua, ad fi.in duobus locis,de deeim.quòd ex diuersis rationibus potest eadem res diuerso iure eenseri.

Duo cõtraria procedunt diuersis respectibus.

13 ¶ Sicuti etiã dieimus duo contraria posse procedere diuersis respectibus.vt not.gl.in c.1.in gl.2. de eollu.deteg.& in c.2.in verbo,lex ciuilis,de arbit.lib.6.Ant.in d.c.vlt.in lec.col.pe.& ibi etiam Panor.super gl.in verbo,rationabilis,in fi.de eonsuet.Dom.qui multa eius rei exempla tradit,in c.illud.14.dist.Nec absimile quod Plato lib.4.de repub.Constat,ait,idem cõtraria facere,seu pati secundum idem,& ad idem simul noo posse.Et eius discipulus Aristo.lib.3.Physic.scribit interdum eandem eausam contrariorum effectuum esse diuersis respectibus. Nam idem aliquaodo præsens est causa vnius,absens verò alterius·gubernator etiam sua præsentia eausa est salutis nauis:idem absens caussa periclitationis.

Ad idem.

14 ¶ Hue quoque pertinet illud D.Pauli ad Rom.c.vlt.Volo,inquit,vos sapiẽtes esse in bono,simplices in malo.Quem locũ enarrans Origenes hęc adscribit,Si aliquis ex infidelibus argutè oecurrat,& dicat,Quomodo potest idem esse sapiens & stultus?Dicemus,respice ad artes istas,quę in vsu hominum habentur. Quomodo ille,qui,verbi caussa,sapiennissimus est grammaticus,in arte fabrili insipientissimus inuenitur:vel rursum,sapientissimus gubernator, quomodo in arte medicinæ inuenitur insipiens.Sie ergo possibile est in his,quæ ad Deum pertioent, esse sapientem:in his quæ ad seculum pertinent,insipientem, eum aliis quoque multis similibus à me collectis in d.tract.Retractuum,vbi suprà nu.22.eui confestim,& seq.

Reprobare possum quod approbaui diuersis respect. Idẽ par et inferior diuersis respectibus. Et idẽ quoque superior, & inferior.

15 ¶ Ex hoe quoq; natũ videri potest,quod in iure nostro dicimus,nos reprobare posse quod approbauimus,diuerso respectu,licèt oon codẽ.l.Põponius.ff.de negot.& l.3.§.vlt.ff.rem rat.bab.& l.cum interdicto.C.arbit.tute.& tradit Bal.per illa iura in c.Vintoniẽsis,paulò aote fi.de elect. Et vt propiùs ad rem nostram aeeedamus,Bal.post Io.And.in e.ad supplicationẽ,de renuo. Par,inquit,pari præstat reuerentiam & obedientiam diuersis respectibus.l.sed si hac.§.si liberta. ff.de in ius vocan.l.eius qui in prouincia,io fi.ff.si cer.pet.& l.apud eum.ff.de manumi.referúntque boc diutiùs fuisse litigatum ioter Patriarcbam Antiochenum,& Archiepiscopum Nicosiensem.Sed & idẽ Bal.in e.cùm inferior,in prin.de maior.& obed.asserit quòd quis potest esse & superior & inferior altero,diuersis respectibus,per d.§.si liberta.Ad quod facit tex.in c.sanè,le 2.vbi no.Pan. in 3.not.de offi.deleg.& in c.à collatione, & ibi glo.in verbo,prælatus de appel.lib.6.

Ad idem.

16 ¶ Et hinc certè videmus,quòd archidiaconus est maior archipresbytero, in loco, voto,& iurisdictione,& in aliis,quæ ei cõpetunt ratione dignitatis:in missa autẽ minor est archidiaconus archipresbytero,vt asserit Archidiac.in e.quanquã.2.q.7.vbi dicit secundùm hoc debere intelligi, quod scribitur in c.à subdiacono,93.dist.& in c.ordo,33.q.5.Et ante illũ gl.in c.in nouo,in verb. pari.21.dicit ꝙ quis potest esse maior alio in ordioe,sed mioor in administratiooe, pooítq; exẽplũ in archipresbytero & archidiacono,per tex.in c.perlectis,25.dist. Et hue spectat,quod tradit Panor.in e.auditis,eol.3.de elect. quòd rector vniuersitatis præcedit episcopum scholasticum in studio,non etiam alibi.& sequitur Fel.in rub.de maio.& obed.eol.2.& in rub.de appel.col.6.

Imperatores qui iudicium officium exercuerunt. Augustus.

17 ¶ Postremò,vt redeamus ad præcipuum nostrum institutum, legimus plurimos Imperatores & Reges iudicũ munus exereuisse,ob idq; passim laudatur Augustus imperator, quòd ipse ius dixit assiduè,& in noctem nonnũquam,si parum valeret,lectica pro tribunali collocata,vel etiam domi cubans,vt testis est Sueton.in eius vita,c.33.Et iterum c. 72. dieit illum ius persæpe dixisse in porticibus Herculis.& Dion in vita illius.Vnde & illud de illo Virgilij lib.4.Georg.

— Cæsar dum magnus ad altum
Fulminat Euphratem bello victórque volentes
Per populos dat iura. Ante eum C.Iulius Cæsar,vt videre licet ex Sueton.in vita illius,c.43.vbi dicit illũ ius laboriosissimè & seuerissimè dixisse,& ex Valer.Max.lib.6.c.2. vbi de Seruio Galba.

Tiberius

Tiberius apud Dionem Nicæum in vita illius. Et Claudius apud eundem in vita quoque ipsius
Claudij. Et Galba apud eũdem, etiam in vita illius. Vitellius apud eundem in vita illius c.9. Vespasianus quoque itidem faciebat, non in vrbe Roma tantùm, sed & in cæteris ciuitatibus, vt videre licet apud Philostratũ in vita Apollonij lib.7. & Dionem in vita illius. Domitianus eius filius ius quoq; diligenter, & industriè dixit, plærunque & in foro pro tribunali extra ordinem, vt scribit Sueto. in vita illius c.11. & de eo etiam Aurelius Victor: Ius, inquit, æquissimè dixit. Traianus sæpissimè litigantes pro Tribunali audiuit, iudiciáque reddidit, vt tradit Dion Cassius. Hadrianus illius successor in imperio, ius assiduè dicebat cum primoribus ciuiũ, aliquando in palatio, nonnunquam in prandio: interdum, & quidem sæpius in tribunali, vt quæ fierēt publicarentur, quod & ipse Dion retulit. Et de eodē scribit Spartianus, quòd à Traiano abductus à patria, & pro filio habitus, non multò pòst decennio litibus iudicandis datus est. Et posteà quoque dicit illum iam Imperatorē & Consulem sæpe ius dixisse. Et rursum, caussas, inquit, Romæ, quæ in prouinciis frequenter audiuit. Idem quoque fecisse Aurelium Antoninum scribitur in l. nō putabam. ff. de cond. & demonst. & in l. Romanius, quæ est pen. ff. de tut. & cur. dat. ab his. Marcum siue is fuit, & Maximũ (quisquis hic fuit) imperatores, in l. extraneo. ff. de quæ. & ipsum Marcum, in l. mulier. ff. ad S.C. Trebel. & in l. Titius, eo. tit. & Antoninum, in l. Aemilius. ff. de minori. & in l. proximè. ff. de his quę in testam. del. & Cōmodum in l. Procula. ff. de prob. & in l. j. §. si cohęredes. ff. ad leg. Falcid. Et Pertinacem Herodianus lib.2. Seuerum idem Herod. lib.3. non semel, & Aelius Spartianus in vita illius. Et Antoninum Caracallam illius filium. Idem Herodian. libr.4. & Dion in vita illius. Vtrunque Iurisconsultus in l. minor autem. §. j. ff. de minor. vbi hinc scribitur, quòd si princeps sententiam dixerit, perrarò solere eum admittere restitutionem. & in §. seq. scribitur: non nisi ipsum principem concedere debere restitutionem aduersus ipsius sentētiam. Maximum & Balbinum, Iulius Capitolinus. Moderatè, inquit, caussas audiebant. Iustinianum, vt ille ipse profitetur in authen. de disposito. in princ. & in auth. vt exac. dot. etiam in prin. & Federicum, quod & ipse testatur in l. imperialem, in princ. ibi, pro tribunali sederemus, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. vbi id dicit se fecisse de more prædecessorum, ex eoque not. Matth. Afflict. ibi, col.2. in 4. not. proprium id regum esse. Et alios imperatores, in l. Offidius. ff. de lega.3. & in l. Imperatoribus. ff. de iure fisci, & in l. vlt. ff. quod cum eo. Et ex recentioribus, Carolum illum magnum Eginhartus eius Cancellarius in vita ipsius.

Vespasianus. Domitianus. Traianus. Hadrianus. Aurelius. Marcus. Maximus. Commodus. Pertinax. Seuerus. Caracalla. Balbinus. Iustinianus. Federicus.

18 ¶ Hæc de Imperatoribus, nunc ad Reges accedamus. Hieronem illum antiquissimũ Mossynœcorum regem idem factitasse liquet ex Apollonio Rhodio lib. Argonauticōn 2. Et Alcinoũ regem Phæacum idem author lib.4. Priamum regem potentissimum ex Virgil. lib.7. Aeneid

Hoc Priami gestamen erat, cùm iura vocatis
More daret populis.

Ex quibus vides, vt id in transcursu dicam, fuisse regibus priuatum quodpiam & peculiare habitus & ornamenti genus, cùm ius dicerent, vt videmus nostris esse præsidibus, cùm & ipsi quibusdam diebus statis & solennibus audiunt aduocatos clientibus patrocinantes. Et Didonem quoque, cuius testis est idem Virgil. lib.1. Aeneid.

Iura dabat legésque viris.

Nam & fœminas reginas ius dixisse subditis, alibi docuimus. Et Aeneam quoque, vt & ipse profitetur lib.3.

Iura domósque dabam.

Et Acestem ab eodem Aenea regno propositum, lib.5.

— Gaudet regno Troianus Acestes,
Indicitque forum, & patribus dat iura vocatis.

Quibus verbis, vt & id obiter dicam, intelligis, Reges id ipsum non nisi patribus & Senatoribus vocatis facere solitos, id est, assidentibus illis, & ex eorum cōsilio, ad quod principes admodum aduertere animum debent. Romulum & Remum, idem eo. lib.1.

— Remo cùm fratre Quirinus
Iura dabunt.

Et ipsum præterea Romulum Plutarch. in vita illius. Et Tarquinium Superbum alterum Romanorũ regem tradit Liuius lib.1. ab vrbe cōdi. cognitiones capitalium rerum per se solum exercuisse. Midam Gordij filium Phrygiæ regem ex sella regia ius dicere solitum, & eam posteà apud Delphos posuisse, Herodot. lib.1. Philippum Macedonum regem, qui cum Machetę cuiuspiam pro tribunali sedens caussam cognosceret, dormitánsque ac parum iuribus intēdens eum condemnasset, Machetésque continuò reclamans se prouocare diceret: Qua re indignatus rex, Ad quem, ait. Et Machetes, ad te ô rex, si expergiscaris, & attentiùs causam audieris. Cúmque ipse aliàs ex tribunali audisset caussam duorum scelerosorum sese inuicē accusantium, pronunciauit vt alter exularet Macedonia, alter illum sequeretur. Author vtriusq; Plutarch. in Apophthegm. Alexandrum Magnum illius filium, qui cùm in causis capitalibus sederet iudex, accusatorique alteram aurem occluderet, interrogatus cur id faceret. Alteram, ait, seruo reo. idem Plutarch. tum in vita illius, tum in apophthegmat. Tradit autem Polyenus lib.4. Strategematōn ad Antoninum & Verum imperatores, ipsum Alexandrum cum apud Macedones aut etiam Gręcos iudicium exerceret, mediocri vulgarique foro vti consueuisse. At inter Barbaros splendido & militari, vt etiam fori figura metum Barbaris incuteret, describítq; formam tabernaculi, quo vtebatur, cùm in Bactris, Hyrcanis & Indis iudicia daret. Agesilaum illum Lacedæmoniorũ regem, qui cùm in caussa quadam sederet, & is qui accusabat rectè dixisset, cōtra autē rei patronus malè:

Reges qui & idipsum fecerunt. Priamus. Regũ peculiaris habitus cũ ius dicerent. Dido. Aeneas. Acestes. Reges assidētibus Senatoribus ius dicebant. Romulus. Midas. Philippus Macedo. Alexander. Agesilaus.

malè:subinde tamen inter dicẽdum repeteret, Agesilaë regem decet opitulari legibus, quasi ipse bonam caussam haberet,& ab ipso stareut leges, Agesilaus ipse hominis improbitatem interpellans, Si quis, inquit, tibi domum persoderit, aut vestem abstulerit, expectarésne vt architectus, aut qui vestem cõtexuit, tibi sit auxilio futurus? Quibus verbis subindicabat regẽ esse veluti architectum: nec cõuenire vt is opitularetur ei, qui cõtra leges aliquid admiserit. Plutarch. in vita illius, & in Apophtheg. Sed & Cleonem alterũ Lacedæmoniorũ regem in sella sedẽtem iura populo dixisse author est idem Plutarchus in vita illius. Tigranem quoque Armeniorum regem maximum,& qui se regum regem vocauit apud eundem Plutarc. in vita Luculli. Nicoclem quoque Salaminiorum regem idem fecisse videmus ex Isocrate, in orat. de Antidosi, id est, permutatione facultatum. Sed & Mithridatem duarum & viginti gentium regem totidem linguis iura dixisse scribit Plin. lib. 7. c. 24. Et Dionysium illum regem Siciliæ, de quo refert Aelianus variæ histor. lib. 9. quòd cùm esset immensa corporis crassitudine, si quando iura dare vellet, istã corpori prætendebat, vt sola facies superimmineret,& relinquæ partes occulerẽtur. Et Philippum vnum ex Iudæorum Tetrarchis, ex Iosepho lib. Antiquit. Iudaic. 18. c. 6. Persarum quoq; reges id ipsum facere solitos testatur Phylarchus apud Athenæum, aureas platanos aureámque vitem, sub qua Persarum reges sedentes iura sæpe reddebant, inferiores videri quotidiano sumptu regiæ Alexandri Magni. Et Indorum quoque reges ex Q. Curtio lib. 8.

Persarum reges.

19 ¶ Vt omittã Scipionem illum regibus non inferiorem, qui cùm quodam die ius in castris sedẽs diceret, ex quo loco Carthago procul videbatur,& quispiã è militibus, qui in iure apud illũ stabant, ex more interrogasset in quem diem locúmve vadimoniũ promitti iuberet: tũ ille manum ad ipsam oppidi quod obsidebatur, arcẽ protẽdens, Perendie, inquit, se sistere illo in loco, atque ita factum est die tertio in quem iusserat, oppidum captũ est, eodem die in arce eius oppidi ius dixit. Author Gellius lib. 7. c. 1. & ante eum Valer. Max. lib. 3. c. 7. post princ. vt omittam, inquam, multos magnæ authoritatis dignitatisq; viros id iudicis munus exercuisse,& inter cæteros Paulum Iurisconsultum, vt patet ex l. Clodius. ff. de aquir. hæredit. Alios assessorum quoque munus, quos non opus est hoc in loco ponere, vt qui omnibus legum nostrarum studiosis pateant.

An aduocati munus nobilitati obsit. C A P. X X I X.

Aduocati officiũ an deroget nobilitati. Libertini possunt esse aduocati.

1 HACTENVS de officio iudicis: secundo loco dicendũ etiã ducimus de officio aduocati, an videlicet sit vile, & nobilitati minimè cõueniẽs nécne. Et sanè primùm videtur huiusmodi officium, ne minimã quidem partẽ habere honoris aut dignitatis. Nam Libertini nisi impetrato iure aureorum annulorum ad dignitatẽ eligi nõ possunt. l. j. C. ad leg. Visc. & l. j. C. si ser. aut liber. lib. 12. At libertini ipsi possunt esse aduocati. l. j. §. vlt. ff. de postul. & l. 2. C. eo.

2 ¶ Sed quia hoc fortè nõ satis est ad probandũ munus aduocatorũ officere nobilitati, illud ampliùs probabimus apud antiquos illos Romanos prudentissimos quidem rerũ omniũ arbitros, fuisse munus hoc vile & abiectũ, atque etiã contẽptissimum. Quod hinc primùm colligi potest quòd qui in fastigio dignitatũ collati semel fuissent, ab eo sese sponte abdicabãt, tanquã dignitati suæ tenebras quasdam offundenti. Cuius rei exẽplo est Hortensius, qui post suum Consulatum, summũ illud suum studium agendarũ causarum remisit, quo à puero fuerat accensus, vt testis est M. Tullius illius contẽporaneus, in Bruto, haud multò ante fi. Sed & Plin. Iun. lib. epist. 1. ad Pompeium Falconẽ scribit, cùm Tribunus esset, abstinuisse se caussis agendis: quòd deforme arbitrabatur, cui assurgere, cui loco cedere omnes oporteret, hunc omnibus sedentibus stare: & qui iubere posset tacere quẽcunque, huic silentiũ clepsydra indici: & quem interfari nefas esset, hunc etiam conuicia audire: & si multa pateretur, inertem: si vlcisceretur, insolentem videri.

Hortẽsius post Cõsulatũ caussas non egit. Nec etiã Plinius cum Tribunus esset.

3 ¶ Tum etiam quòd exiguam mercedẽ ipsis causidicis dabãt,& certè tam exiguã, vt ne ipsis quidem artificibus vix auderent auferre, id quod & apertè & decenter insinuat Iuuen. Saty. 7.

Causidicorum merces olim exigua.

— Hinc centum patrimonia causidicorum.
Parte alia solùm reus Hispone Lacerta.

Sic enim legendum esse,& nõ rus Satipone, vt passim legitur, admonet Beroaldus in suis annot. hunc dicens esse sensum poëtæ, Rus exiguum non in Italia, sed in Prouincia,& ea quidem longinqua, hoc est regione Hisaponensi, tantundem valere, quantùm patrimonia cẽtum causidicorum. Ex quo colligimus Iuuenalem demonstrare voluisse causidicos Romæ tenuissimum quæsticulum lucellúmque suis fecisse temporibus. Propterea statim subdit,

— Rumpe miser tensum iecur, vt tibi lasso
Figantur virides scalarum gloria palmæ.
Quod vocis pretium? siccus petasunculus,& vas
Pelamidum, aut veteres Afrorum epimenida bulbi,
Aut vinum Tyberi deuectum quinque lagenæ,&c.

4 ¶ Martialis lib. 1. epigram. 126. Sabellum causidicum deridet in hæc verba,

In idem.

Saturnalia diuitem Sabellum
Fecerunt. meritò tumet Sabellus?
Nec quenquam putat esse, prædicátque
Inter causidicos beatiorem.

Hos

Hos fastus animósque dat Sabello
Farris semodius,fabaǵ; fresa,
Et thuris,piperísque tres selibra,
Et Lucanica ventre cum Falisco,
Et nigri Syra defruti lagena,
Et ficus Libyca gelata testa,
Cum bulbis,cochleísque,caséoque,
Piceno quoque venit à cliente,
Parca cistula non capax oliua,
Et crasso figuli polita caeno
Septenaria synthesis Sagunti,
Hispanæ luteum rota toreuma,
Et lato variata mappa clauo.
Saturnalia fructuosiora
Annis non habuit decem Sabellus.

Idem quoque lib.7.Epig.52.Vmbrum & ipsum causidicum etiam deridet,qui quæcunque munera à clicotibus in Saturnalibus acceperat,ad illum miserat:ea autem erant vilissima & nullius ferè pretij. Carmen Martialis est huiusmodi,

Omnia misisti mihi Saturnalibus Vmber
Munera,contulerant quæ tibi quinque dies.
Bissenos triplices,& dentiscalpia septem.
His comes accessit spongia,mappa,calix,
Semodiúsque fabæ,cum vimine Picenarum,
Et Laletanæ nigra lagena sapæ.
Paruáque cum canis venerunt coctana prunis.
Et Libycæ fici pondere testa grauis.
Vix puto triginta nummorum tota fuisse
Munera,quæ grandes octo tulere Syri.
Quantò commodius nullo mihi ferre labore
Argenti potuit pondera quinque,puer?

Idem rursum lib.5.Epig.85.Sextum quendam in hæc verba alloquitur,

Quæ te causa trahit,vel quæ fiducia Romam
Sexte?quid aut speras,aut petis inde?refer.
Caussas,inquis,agam Cicerone disertiùs ipso,
Atque erit in triplici par mihi nemo foro.
Egit Atestinus causas,& Caius:vtrunque
Noras,sed neutri pensio tota fuit.
Si nihil hinc veniet,pangentur carmina nobis,&c.

5 ¶In eadem sententia Plinius lib.2.epistolarũ ad Maximum,Heri,ait,duo nomenclatores mei(habent sanè ætatem eorũ,qui nuper togas sumpserunt)ternis denariis ad laudandum trahebantur. Tanti constat vt sis disertissimus.hoc pretio,quãlibet numerosa subsellia implentur,hoc ingens corona colligitur,hoc infiniti clamores cõmouentur.Apuleius quoq; lib.11.Metamor. quæsticulum forensem appellat, id est, pusillum quæstum,quem ex actione forensium causarum receperat. Vt non abs re Plautus in Pœnulo in suam scenam induxerit aduocatos quosdam pauperculos.Proinde non immeritò ingratum forum appellat Ouidius libro 1.Elegiarum, cùm inquit, *De idem.* *Forum ingratum.*

Nec me verbosas leges edíscere,nec me
Ingrato voces prostituisse foro.

6 ¶Ex quibus facilè constat viles admodum fuisse aduocatos,cùm etiam ex legum nostrarũ constitutionibus,ij quidem abiecti atque degeneres inter vilissimos computantur, qui vili pretio,siue turpi compendio patrocinium præstant,l. quisquis,C.de postu.& repetitur in §. apud vrbem. 3.q.7.vbi gl.in verbo,non ad turpe,& in verbo pecunia, ea verba ita vt diximus,intelligit. quam sequitur Ioan.Fab.in l.si qui.C.eod.de postul. *Viles sunt qui vili pretio patrocinãtur. ut de infr.nu.51. & seq.*

7 ¶Adde quod in aduocatorũ vituperium Columella dicit in præfatione,Sine causidicis olim fatis fœlices fuerunt,futuræq; sunt vrbes.Et paulò pòst,hæc de foro iudiciali pronũciat:Sed ne caninum quidẽ(sicut dixere veteres)studium præstantius locupletissimum quemque adlatrandi,& contra innocentes,ac pro nocentibus neglectum à maioribus à nobis autem etia cõcessum intra mœnia & in ipso foro latrocinium,&c.Anacharsis autem Scitha apud Laertiũ dicebat huiusmodi forum esse locum destinatum ad fallendum inuicẽ,atque ad daodas auaritiç manus.Plutarchus in libro de fœnore:forum ipsum dicit esse ἀσεβῶν χώραν id est,impiorum regionem.Ex quo fortè M.Cato Censorius censebat forum esse muricibus sternendum,vt scribit Pli.lib.19.c.1. Qui & inibi tradit admodum mutatis moribus Marcellum Octauia sorore Augusti genitum, in Aedilitate sua forum velis inumbrasse,vt salubriùs litigantes consisterent. *Aduersus aduocatos.*

8 ¶Sidonius Apollinaris lib. epist.4.ad Claudianũ,appellat causidicos rabulas forẽses.Quod acce- *Causidici rabulæ forẽses.*

pisse videtur à Cicerone, cuius lib. 1. de oratore, hæc verba sunt, Neq; enim causidicũ nescio quẽ, neq; proclamatorem aut rabulam hoc sermone nostro conquirimus. Quem locũ Nonius Marcellus in id expẽdit, vt rabula diceretur à rabie, quẽ nunc ait, aduocatum vel causatũ patronum dicimus. Seneca quoq; Iuridici, ait, velut canes acerrimi non nisi oblato cibo mansuescunt. Nam & Nonius Marcellus in eodem illo loco authoritate Salustij, caninam aduocatorum facũdiam appellat. Sed & idẽ Seneca & in ludo de morte Claudij, causidicos, cum vitupeꝛio venale genus vocat. Et Hieronymus, si is est, Iuriditi lyncibus & leonibus crudeliores, & si deuorent ore rabido, tandiu tamẽ deperdendi memoriã non perdunt, quandiu venter est vacuus. Et Apuleius, li. 10. Metamor. appellat causidicos vilissima capita, forensia pecora ac togatos vultures. Quod postremum à Cicerone nisi fallor, accepit, qui in oratione pro P. Sestio, nescio quos vultures paludatos vocat. Ouidius causidicos tanquam garrulos & verbosos taxat, lib. 3. de Trist. eleg. 12.

Canes acerrimi. Venale genus. Lyncibus, & leonibus crudeliores. Vilißima capita. Forensia pecora. Togati vultures. Garruli. Forum verbosum.

Ocia nunc isthic, iunctisque ex ordine ludis
Cedunt verbosi garrula verba fori.

Et lib. 4. eiusdem operis, Eleg. 10.

Fortia verbosi natus ad arma fori.

Seneca autem Tragœdiographus in Hercule furente, actu primo, clamosum forum,

Hic clamosi rabiosa fori
Iurgia vendens improbus, iras
Et verba locat.

9 ¶De his quoque intelligere videtur Iulius Pollux lib. 5. ita loquens, συκοφάντης, δικογράφος, δικορράφος, λόγων ἐπὶ χρήμασι, πρὸς ἀργύριον λέγων, μήδεν ῥῆμα προῖκα εἰπών, μισθοῦ φθεγγόμενος, πρὸς χάριν λέγων, πρὸς ἡδονὴν δημηγορῶν παρὰ τῇ κιγκλίδι ζῶν. Hæc ille, non verbis quidem continuis, sed sparsis, & aliis quibusdam interiectis, quorum hic sensus est, Calumniator, litiũ conceptor, litium cõsutor, loquax pro pecunia, ob argentũ loquax, nullũ verbũ gratis proferẽs, pro mercede vocẽ proferens, ad gratiã loquens, ad voluptatem conciones fingens, apud tribunalia semper viuens.

10 *Aduocati omnia mala nouerunt.* ¶ Ex nostris Accursius in l. ab Anastasio, in verbo morantur. C. mand. dicit ꝙ aduocati omnia mala nouerunt. Cui concinens Plinius Iunior lib. Epist. 2. ad Nepotem. Nos (inquit) qui in foro verisque litibus terimur, multùm malitiæ quamuis nolimus, addiscimus. Sed & multa contra aduocatos congessit Zasius in suis scholiis, in l. 2. §. post hos quoque Tubero, in verbo, nec obtinuit. ff. de orig. iur. Quibus & tu denique adde Bart. in l. 1. in fi. C. de frumen. Alexã. lib. 11. trahentem illum tex. in arg. pro statutis probibentibus, ne nobiles sint aduocati.

11 *Pro contraria sententia. Aduocati officiũ laudabile & necessarium. Aduocati in honore constituti. Etiam deposito officio.* ¶Verùm contrà videtur officium aduocati minimè vile esse & abiectum, imò verò laudabile, vitæque hominum maximè necessarium. l. laudabile. C. de aduoc. diuer. iud. & c. quia episcopus, in fi. ibi, & laudabilis artis. 5. q. 3. Est & honorabile, vt dicit Bald. in l. inuitus, col. j. C. de procur. & in l. 1. §. ait Prætor. ff. de postul. Quisquis enim aduocatus est, is & in honore constitutus dici potest, per tex. in l. quisquis. in fi. ibi, honori suo, & ibi gl. C. de postul. & voluit glo. in l. 1. §. hoc edicto, & ibi Bar. ff. co. Sunt & aduocati, etiam, deposito officio, in Clarissima dignitate constituti. l. j. C. de aduo. diuer. iud. & ibi Bar. & Fran. Aret. qui ex hoc not. quòd non debent torqueri tanquam constituti in dignitate, debẽtque ad eos mitti, tanquam ad egregias personas, secundum l. ad egregias ff. de iureiur. & facit etiam d. l. laudabile, eod. tit.

12 *Aduocati nobiles dicũtur.* ¶ Quinetiam sunt & ipsi nobiles, per tex. in l. prouidendum, in prin. in verbo, nobilissimos. C. de postu. exercent enim artẽ nobilẽ, vt dicit Bald. in rub. extrà de offi. iud. col. vlt. Et vt dicunt Host. & Io. And. in c. eò libentiùs, in verbo militiæ clericali, & ibi quoque Aegid. Bellame. in j. not. Ant. & Pan. vterque ad fi. Pet. Anch. & Cardin. Flo. vterque post prin. ext. de ser. non ordi. aduocatum nobilitat suum officium, per tex. in l. aduocati. C. de aduo. diuer. iud. quam tu omnino vide multa de laudibus aduocatorũ continentẽ. Quod & fulcit, quod scribit Spartianus in Iuliano Imperatore, in hæc verba, Didio Iuliano qui post Pertinacem imperiũ adeptus est, proauus fuit Sabinus Iulianus, bis Consul, præfectus vrbi & Iurisconsultus, quod magis eum nobilem fecit. Ideóque dicit Bald. in rubr. extrà de offic. iudi. paulò ante fin. quòd aduocati habent artem nobilem.

13 *Infames aduocati esse non possunt. Nec Iudæi.* ¶Et cùm infamibus portæ dignitatum non pateant, l. secunda. C. de dignit. lib. 12. cum si. Ideò infames ne sint aduocati, legibus prohibitum est. l. j. §. ait prætor, l. 2. ff. de postu. & c. infames, in prin. 3. q. 8. Cumque Iudæis nulla ad dignitates & honores via pateat. l. vlt. C. de Iudæis, & facit ca. cùm sit, & c. ex speciali, extrà eo. & c. nulla. 54. dist. & c. nulla. & c. constituit. 17. q. 4. Idcirco non possunt Iudæi esse aduocati, vt voluit Bar. in l. vlt. per illum tex. C. de postu. & Io. de Ana. in rub. extrà, de Iudæ. col. 2. & Ias. in rub. ff. de iust. & iur. col. j.

14 *Nec notarij. Nec procuratores. Nec collectores.* ¶Item cùm officium notariorũ & procuratorum sit vile. l. vniuersos, & l. si quis procurationem, & vtrobique nor. C. de Decu. & infrà latiùs dicemus, ideo neutrum debent exercere aduocati. gl. & Bar. in d. locis, & gl. in l. generali. C. de tabel. lib. 10. Bar. in l. j. C. de primicer. lib. 12. Bal. in l. Senatores in j. lect. ff. de Senat. Ias. super rub. C. de procur. Neque etiam debent assumi ad eorum officium quos nunc collectores vocant, neque ad aliud quoduis munus personale cogi. l. nequis, & l. sancimus, & ibi Bar. C. de aduo. diuer. iud. ea videlicet ratione, vt dicit Bal. in d. l. ne quis. quoniã non debent vilia ministeria exercere in vilipendium togæ, vt ipse loquitur.

15 *Nobiles aduo* ¶Propterea nobiles officiũ aduocati exercẽntes non teneutur contribuere in subsidiis, vt voluit Marcus Mantua. Bonauitus obseruationum lib. 2. c. 17. char. j. & ante eum, licet non alleget, latè conclud

concludit Guid.Pap.deci.388.quò verò ad Doct.vbi hoc quoq; dicit procedere,etiã si ex huiusmodi officio quicquã lucrentur,cũ id facere possint,iure ita permittẽte.Et q̃ huiusmodi officiũ non deroget nobilitati,expersse cõsuluit Barth.Chass.con.64.visoprocessu,col.vlt.Et hoc aperte probat tex.in l.2.§.Seruius autẽ.ff.de orig.iur.in illis verbis,Turpe est patricio & nobili viro,& causas oranti, ius in quo versatur ignorare. Nam primùm illic iungit nobilem & causas orantẽ, id est,aduocatum : deinde asserit turpe esse nobili viro leges ignorare. Quin in eodem §. paulò post ea verba,scribitur, Tuberonem Patricium à causis agendis ad Ius Ciuile transiisse. *cat: officium exercentes nõ contribuũt ad subsidia. Etiã si ex eo officio lucretur.*

16 ¶ Nec obstant quæ allegata sunt pro prima parte.Et primùm quod dictũ est de libertis.Nam hodie iure nouissimo liberti per solam manumissionẽ,& sine concessione aureorum annulorũ efficiũtur ciues Romani,& ad dignitates idonei, per auth.vt li.de cætero,in prin.vbi gl.hoc not.& gl.in d.l.1.C.ad leg.Iul.Vicel.& in l.j.C.si ser.aut lib.& ibi quoque Bar.& Io. Plat.gl.in l.libertorũ vbi & Lucas Pen.C.de dign.lib.12.Et ob eam causam,vt nonnulli ex supradictis dicunt,possunt liberti patrocinari,vt dictum est,& assidere iudicibus,per l.2.ff.de assess.Atqui sicut verũ est hodie libertos dignitates posse consequi ex iure nouissimo:ita minimè verum est,quicquid illi dicant, hac ratione illos posse postulare,& assidere,cùm id possent ex antiquo iure, ex quo etiam inter dicebantur dignitatibus.Idcirco nihil est, quod huic obiectioni responderi posse videatur,q̃ vt fateamur patrocinari non dignitatis esse,sed non ideo aduersari dignitati. Nam quicquid nõ est dignitatis,non confestim est contrariũ dignitati.Sunt enim multa cõmunia dignitatis & nõ dignitatis,vt bibere,comedere,ludere,iocari,& cætera huiusmodi,quæ si feceris,non propterea dignitatem assequeris,nec item dignitatem,si quam habes,amittis.Nunc autem illud solùm quæritur:An patrocinari sit adeo aduersum dignitati aut nobilitati,vt eam ex patrocinio amittas. *Responsio ad contraria.* *Liberti dignitatũ capaces. Patrocinari an contrariũ dignitati.*

17 ¶ Quod verò dictum est Hortensium post Cõsulatum studium agendarũ causarum remisisse:id quidem non fecit Hortensius abiectione contemptúq; ipsius rei,sed vt idem Cicero, quo loco suprà in eam rem citauimus,credit,quoniã videret ex Consularibus neminem esse secum comparandum:negligeret autem eos qui consules non fuissent. Plinius verò non solùm ob eas quas diximus rationes,abstinuisse se Tribunũ causis agendis asserit, sed & quia potuisset cõtingere, vt altera partium eum appellasset vt intercederet , cuius rei extremum ius erat apud Tribunos. Ideóque maluisse se Tribunum omnibus,quàm paucis aduocatum exhibere,vt inibi tradit.

18 ¶ Cæterum Germanicus Caligulæ pater,quem omnes miris laudum præconiis extollunt,orauit causas,etiam triumphalis,vtà Suetonio traditũ est,in ipso Caligula.c.3.Ex quo patet viros vel in summa dignitate collocatos ea tempestate hoc studiũ non prætermisisse. Martianus inter nostros Iurisconsultos celeberrimus potest videri aduocatus fuisse,ex l.j.§.vlt.in fi.ff.ne de statu defun.Et Paulus alter Iurisconsultus planè attestatur se huiusmodi officij munere functũ,in l.quęsitũ est.§.cum vir.ff.de leg.3.vbi & tradit se in causa quadam,in qua postulabat,non id obtinuisse defendebat, & tamen reuerenter & benignè authoritatem & rationem iudicis aduersus suam ipsius sentẽtiam accepit,agnouit,comprobauit.Id quod obiter dicere volui, ne aduocati nostri temporis ægrè ferãt,si quando in causa succumbant.Plinius Senior vir omnibus eruditionis ac doctrinæ numeris absolutissimus,aliquandiu causas actitauit,vt refert Plinius Iunior,li.3.epist.ad Marium.Vespasianus post stipendia,quibus Tribunum militum magna fama gesserat,foro operam dedit,authore Suetonio.Vt non iam mirum sit quod Bal.noster, & aduocationis officium exercuit,vt ipse attestatur,con.160.quæritur vtrum si emphyteuta,ver.ego istam quęstionem,li.3. & con.400.pro parte Zannis,in fi.in subscriptione,eo.lib.3. *Germanicus triumphalis caussas egit. Martianus Iurisconf.aduocatus. Et Paulus.* *Plinius Senior Vespasianus. Bal.aduocatus fuit.*

19 ¶ Nec desunt qui in laudem huius muneris tradunt dominũ nostrum Iesum Christũ aduocati partes sibi sæpius sumpsisse,vt eum Lucæ 10.c.Mariam Magdalenã primùm contra Marthã quæ in sorore sua maiorem diligentiã desiderabat.Deinde eiusdem Lucæ 7.aduersus confidentẽ illũ Pharisæum,qui Christum à Magdalena tangi nolebat.Postremo Matth.26.& Marc.14.contra discipulos indignè ferentes q̃ eadem Magdalena Christi caput & pedes precioso vnguento inunxisset,admirabili pietatis exemplo defendit. Vt prætereamn(ait Iac.Omphalius,cuius hæc sunt lib. de vsurpatione legum 4.c.6.)mulierem adulterij conuictam & lapidum iniectionibus adiudicandam,quam idem dominus commemoratione peccati,quo omnes Iudæi obstricti tenebantur,defendit, atque vitæ supplicio exemit:quod Ioannes Apostolus scribit sui euangelij ca.8.quódque idem Apostolus 1.epist.c.2.scribit habere nos aduocatum apud patrem Christum.

20 ¶ Nec semper verũ extitit,exiguam fuisse causidicis mercedem datam,sed & plerunq; fuisse quęstuosissimum causas agere,vel testimonio ipsius Martialis,qui lib.1.ad Flaccum scribẽs,epigrammate quadragesimoquarto, nullum esse præmium musis conqueritur,sed in iudiciis tantùm, & apud causidicos pecuniam versari.Epigrammatis initium est, *Quæstuosissimum causas agere.*

O mihi curarum pretium non vile mearum.

Quod reliquum est,quoniam sit longiusculum,& omnibus pateat,relinquo illic vidẽdum.Idem lib.2.id quoque clarissimè ostendit in Caium scribens,epigr.30.

Mutua viginti sestertia fortè rogabam,
Quæ vel donanti non graue munus erat.
Quippe rogabatur fidúsque vetúsque sodalis,
Et cuius laxas arca flagellat opes.

Is mihi: dines eris si causas egeris, inquit,
Quod peto da Cai, non peto consilium.

Sed & alibi, libro scilicet octauo in Ciperum, epig. 16.

Pistor qui fueras diu, Cipere,
Nunc causas agis, & ducenta quæris:
Sed consumis, & vsque mutuaris,
A pistore, Cipere, non recedis,
Et panem facis, & facis farinam,

Vnde & illi vulgatissimi versus exierunt,

Dat Galenus opes, dat sanctio Iustiniana,
Ex illis paleas, ex istis collige grana.

Messis aurea tribunal.

Quos ponit gl. in proœ. ff. Sed & maximè apud Græcos diuitiæ ex huiusmodi instituto conficiebantur. quod ex eo satis comprobatur quod Stratocles, atque Dromoclides, vt scribit Plutarchus, circa initia libri, quem de ciuili institutione ad Traianum scribit, solebant sese mutuo ad messem auream inuitare, sic enim ioco tribunal, & curiam appellare consueuerunt.

De mercede aduocatorū. Lex Cincia de donis & muneribus.

21 ¶ Et quoniam eò vsq; processimus, vt de mercede adoocatorū loqueremur, non erit alienū, quædam noo protrita ad eam rem pertinentia subtexere. Solent enim huiuscemodi egressiones fauorabiliter oblectare, & lectorem iucunde resouere, stomachúmq; nauseantē quodā veluti condimento reficere. M. Cincius aut Cinthius (vtrūq; enim legi) vt scribit Cicero lib. de oratore secundo legē de donis & muneribus tulit, quæ ab eo Cincia, siue Ciothia dicta est, alij Titiam & quidē corrupte, vt opinor, vocant. Huius suasor fuit. Q. Maximus admodū senex, vt dicit M. Cato apud Ciceronē in li. de senectute. Ea autē cauebatur, vt author est Tacitus, lib. 11. ne quis ob causam orandā pecuniā donúmve acciperet. Idē libr. 15. scribit oratorum licentiā peperisse Cinciam rogatiooem. Ob idq;, si Festo Pompeio credimus, ea lex muoeralis dicebatur à prohibendis scilicet muneribus, cuius meminit Plautus. Ne muneralem legē: neq; leoooiā rogo fuerit, nécne hoc ei æstimo. Sed & huius legis meminit Liuius lib. 34. in oratione Catonis, quā habuit de lege Oppia. Quid, ait, legem Cinciam excitauit, de donis & muneribus? nisi quia vectigalis iam & stipendiaria plebs esse Senatui cœperat. Et Tullius lib. 2. de oratore. M. Cincius (ait) quo die legem de donis, & muneribus tulit, cùm C. Ceoto prodiisset: & cum satis contumeliose, quid fers Cinciole quæsisset, vt emas, ait Cai, si vti velis. Ex quo enim donum munúsve capere lege vetabatur, si quo vti voluisset id ei emendum erat. Meminit & Ausonius, quempiam Iurisconsultū deridens, quòd legem Titiam non metuerit. nam cum indoctus esset, nihil lucrabatur.

Lex muneralis.

Aliæ leges & S.C. de aduocatorum mercede.

22 ¶ Sed & in eandem rem erant aliæ leges & Senatusconsulta, quæ vetebant vænire aduocationes. Plinius li. 5. Epist. ad Valerianū tradit Nigrinū Trib. ple. recitauisse libellum disertum & grauem, quo questus est vænire aduocationes, & gloriæ loco poni ex spoliis ciuiū magnos & statos reditus. In eámq; rem capita legū recitasse, & Senatusconsultorum admonuisse. Ideóque inibi Plinius apertè gloriatur, quòd leges antiquas secutus nūquam aduocationes suas voluit esse venales, sed pecuniis in ea re semper abstinuit. Subiūgit enim in eadem epistola, Quoniam me iuuat, quod in caussis agendis non modò pactione, dono, munere, verùm & xeniis semper abstinui: oportet quidem quæ sunt inhonesta, non quasi illicita, sed quasi pudenda vitare. Iucundō tamen, si prohiberi publicè videas, quod nūquam tibi ipse permiseris. Idem Plinius in eod. lib. ad Rufum adscribit verba cuiuspiam Senatusconsulti in eam rem, quæ sunt huiusmodi, Omnes, qui quid negotij haberent, iurare prius quàm agerent iubebantur, nihil se ob aduocationē cuiq; dedisse promisisse, cauisse. Et subdit, his verbis, ac mille præterea & venire aduocationes, & emi vetebantur, & Tacitus lib. 13. Multa, ait, arbitrio Senatus constituta sunt, ne quis ob causam orandam mercede aut donis emeretur. Et rursum eodem lib. Repetitum credebatur Senatusconsultum, pœnáque Cinciæ legis aduersus eos, qui pretio caussas orauissent.

Plinius nūquā aduocationes suas voluit esse venales.

Cicero quoq; mercede abstinuit.

23 ¶ Ante Plinium & Tacitū, Cicero & ipse legū obseruantissimus, ex prouinciis, neque dona, neq; mercedem ab vllo recepit. Munera à Siculis ingentia magnificáque vltro delata constantissimè tenuit, eo contentus duntaxat, vt Aedilitatem suam transmissione frumentaria, nec illa quidem gratuita adiuuarent. Author Plutarchus. Idem Tullius lib. 2. officiorum, Diserti, ait, hominis & facilè laborantis, quódque in patriis est moribus, multorum caussas, & non grauatè, sed gratuito defendētis, beneficia & patrocinia latè patent. Ex quibus verbis licet colligere moris fuisse apud priscos Romanos opera gratuita, patronos clientum caussas agere. Ouidij quoque, qui eadem fuit tempestate, carmen est lib. 1. Elegiarum,

Turpe reos empta miseros defendere lingua,
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

Sed & longo post tempore Symmachus in epistolis laudat quempiam Iulianum causidicum, quòd nunquam in mercedem linguæ corrupit meritum.

De eadem re.

24 ¶ De eadem re eleganter quidem & copiose, vt semper aliàs disserens Quintil. libr. 12. Oratoriarū Institutionum, c. 7 quo de his loquitur, quę in suscipiendis causis oratori obseruanda sunt, sic infit: Gratis ne ei semper agendū sit, tractari potest, quod ex prima statim fronte diiudicare imprudentium est. Nam quis ignorat, quin id longe sit honestissimum, ac liberalibus disciplinis, & illo quem exigimus, animo dignissimum, non vendere operam, nec eleuare tanti beneficij autoritatem

ritatem? Cùm pleraq; hoc ipso possint videri vilia, q pretium habent. cęcis hoc (vt aiunt) clarum satis est. Nec quisquã, qui sufficientia sibi (modica autem hæc sunt) possidebit, hunc quæstũ sine crimine sordium fecerit. At si res familiaris amplius aliquid ad vsus necessarios exiget, secũdum omnium sapientium leges, patietur sibi gratiam referri, cum & Socrati collatum sit ad victũ. Et Zeno, Cleantes. Crysippus mercedes à discipulis acceptauerint. Neq; enim video quę iustior acquirendi ratio, q̃ ex honestissimo labore, & ab iis de quibus optime meruerint, quiq; si nihil inuicem præstent, indigni fuerint defensione. Quod quidẽ non iustum modò, sed necessariũ etiã est: cum hæc ipsa opera tempúsve omne alienis negotiis datum, facultatẽ aliter acquirendi recidat. Sed tum quoq; tenendus est modus: ac plurimum refert, & à quo accipiat, & quantum, & quousque. Paciscendi quidem ille piraticus mos, & imponentium periculis pretia, procul abominanda negotiatio, etiam à mediocriter improbis aberit, cum præsertim bonos homines, bonásq; caussas tuenti non sit metuendus ingratus. Qui si futurus, malo tamen ille peccet. Nihil ergo acquirere volet orator, vltra q̃ satis erit. Ac ne pauper quidem tanquam mercedem accipiet, sed mutua beneuolẽtia vtetur: cum sciat se tanto plus præstitisse: quia nec vęnire hoc beneficium oportet, nec perire. Denique vt gratus sit, ad eum magis pertinet, qui debet. Hæc Quintilianus.

25 ¶ Non solùm autem apud Romanos, sed & Athenienses cæterósque Gręcos, atq; etiã Barbaros inhonestum fuit, & veluti sordidum ex patrocinio quæstum facere. Cymon Atheniensis (quòd Plutarchus retulit) Persam hominem, quod suo patrocinio vti vellet, pateras duas offerentem, al terã aureorum Daricorum plenam, argenteorum alteram, ea acerbitate à se reiecit, vt diceret mercenarium se non esse: quin si se amico vti vellet, quę munera obtulisset, ea secum referret. Aristoteles in præceptis Rhetorices de causis ciuilibus quę ad Alexan. Regẽ scripsit, quo loco de exordiis in genere iudiciali loquitur, sic ait Græce quidem, sed in hanc sententiam, Eodem quoque modo si quis nos mercede conductos caussarum patronos dicat & fatebimur, & cauillabimur. Huiúsque rei autorem accusatorem nostrum, ac reliquos omnes demonstrabimus. Mercedum autem species diuidemus, dicemúsque alios pecuniis, alios gratiis, alios suppliciis, alios honoribus aduocatos assistere. Te igitur gratis id obire muneris ostende, aduersarium verò dicito ne paruo quidem pretio aduocatum assistere. Quin eum vt aliquid argenti iniustè capiat, in iudicium ire. Hęc Peripateticorum princeps. Quibus plane docet, turpe apud Gręcos fuisse aduocationes vænire. Saxo autem Grammaticus, qui Danicam historiam scripsit elegantius quidem, quàm tempora quibus vixit paterentur, eiusdem historiæ lib. 6. inducit Scarratherum Danicum virum his versibus loquentem:

Apud Græcos & cæteros turpem fuisse quæstũ ex patrocinio.

Dicere sæpe foro turpique inhiare lucello
Gaudet, & hoc studio vatem solatur inertem,
Venali celebrans commissa negotia lingua.

26 ¶ Sed Nero Romanus imperator, quem alterã facem generis humani vocat Plinius, antiquas leges abrogans, id primum apud Romanos instituit, vt litigatores pro patrociniis certam iustámque mercedem darent. testis Suetonius in eius vita. c. 17. Quanquã si Cornelio Tacito li. II. credimus, Claudius Cæsar, qui ante Neronem præfuit Romano Imperio, iã capiendis pecuniis modum imposuerat aduocatis vsque ad dena sestertia, quæ egressi repetundarum tenerentur.

Nero primus mercedẽ aduocatis cõstituit, Aut ut alii placet, Claudius.

27 ¶ Sed vtrumcunque est, id postea receptum approbatúmque nostris legibus vt scilicet aduocati mercedem non inhonestè acciperent. l. si creditor. C. de pac. & l. I. C. de suffra. vbi etiam ex sentẽtia gl. & omnium antiquorum, ex nudo pacto potest aduocatus salarium petere, quamquam ea lex, de salario aduocatorum, nec loquitur, nec intelligi potest: sed de suffragio, quod longe aliud est, vt eleganter & scite declararunt duo nostræ ætatis legum & eloquentiæ consultissimi Andreas Alciatus, & Vldaricus Zasius, ille in lib. 2. Paradoxorum. ca. 14. hic in suis scholiis in l. 2. super verbo, suffragio. ff. de orig. iur.

Quòd leges postea probarunt.

28 ¶ Sed vt redeamus, de salario aduocatorum est etiam tex. inter cæteros elegãs, in l. j. §. in honorarüs. ff. de var. & extra. cog. vbi salaria aduocatorum debent præstari pro modo litis, próque aduocati facundia, & fori consuetudine, & iudicij in quo est acturus. Quartum verò addit Alex. Hales Theologus scholasticus minime contemnendus, in tertia parte summæ. q. 44. membro 2. videlicet pro modo laboris.

Cuius modi salariũ aduocatorum esse debet.

29 ¶ Subdit autẽ tex. in d. l. j. paulo post illud quod supr. citauimus, licita quãtitas intelligitur pro singulis causis vsq; ad centũ aureos. Quem tex. aduocati curiæ Romanę, vt ibi refert Barb. perperã, & contra mentem legis interpretatur, vt pro singulis capitulis cẽtum aureos liceat accipere, atqi ita de facto obseruant. Qui autem volet scire æstimationẽ centum aureorum de quibus in d. l. j. legat quæ scripsit Budæus vir vtique doctissimus, & totius antiquitatis diligentissimus inuestigator, in lib. 5. eius operis, quod miro nouóque materię genere de asse & partibus eius elegãtissimè scripsit, & rursus in annotationibus Pandectarum, in l. eadem lege. ff. ad leg. Iuliã rep. quibus locis eam legem nominatim citans inter cætera affirmat Vlpianum illius l. conditorem, licitã centum aureorum quantitatẽ appellasse eam, quæ à Claudio taxata fuerat ad dena sestertia. Id quod etiã asserit And. Alc. in suis annotationibus in Tacitum, li. II. & lib. dispunctionum 3. c. 9. quo etiam loco declarat post Budæũ, quã summam nostri temporis efficiat ea centum aureorum denorúmue sextertiorum quantitas. Quæ omnia mire concinunt iis, quę scribit Plinius Iunior lib. 5. Epi-

Ad idem.

ſtolarum ad Rufum Nepotem Prætorem permiſiſſe pecuniam dũtaxat decem milium ob aduocationem dare. Nam idem ſunt decem milia nummûm quod decem ſextertia, vt etiam aſſerit Budæus in eodem loco, qui tamen huius poſtremi loci non meminit.

30 *Sed & canones mercedem aduocatorum probarunt.*

¶Sed & Canonicis Decretis & Pontificiis ſanctionibus comprobatum eſt, vt aduocati licitè patrocinium venderent. c. non licet. 11. q. 3. vbi D. Auguſtinus in hæc verba. Nõ licet iudici vendere iuſtũ iudicium, etſi liceat aduocato vendere iuſtũ patrociniũ, & Iuriſcõſulto rectũ conſiliũ, & ad idẽ tex. in c. nõ ſanè. 14. q. 5. & in c. Romana §. nec etiã, de ſnr. cõp. li. 6. cum ſi. Et ideo etiam clerico aduocato licet ſalarium accipere, vt not. gl. in c. 1. 15. q. 2. & Panor. in c. 1. in fin. extra de poſtul.

31 *An aduocatus reſpõdẽs ſine reuolut. ne librorũ, gratis id facere debeat.*

¶Porrò glo. in d. c. non licet, dicit, quòd ſi aduocatus ſine labore, & librorum reuolutione poſſit dare conſilium, tenetur gratis conſulere. cui etiam ſententiæ aſſentiunt Spec. d. tit. de ſalario. §. ſequitur, poſt prin. & Alex. Hales, vbi nuper citauimus, freti ambo autoritate Matth. 10. gratis accepiſtis, gratis date, quæ repetitur in c. 2. extrà de mag. vt videlicet quod gratis, & ſine labore accepit aduocatus, id etiam gratis impartiri debeat. Sequitur etiam illam glo. & eam facit ſing. Barb. con. 34. præclarè optimus dicit Pſalmiſta, col. 19. lib. 2.

32 *De eadem re,*

¶Sed huic opinioni refragatur Archi. in d. c. non licet. Io. And. in addit. Spec. vbi ſuprà proximè, Imo. Flo. in c. eum ab omni. col. vlt. de vit. & hon. cler. Bar. ſibi contrarius, in c. ex literis, de conſt. & in procemio clе. in 2. lec. in verbo, ſalutem, col. 15. & in l. 2. §. item ſi in facto, cõiuncta l. ſeq. ff. de verb. obl. vbi allegat Chriſtop. Caſ. hanc eandẽ partem tenentem, & Alex. in addi. Bar. in d. l. j. ff. de var. & extraord. cog. & Soc. in tract. ſal. reg. 229. & Iaſ. in l. nec quicquam. §. vbi decretum, col. 2. ff. de offi. Procon. & in §. ſed iſtæ, col. antepe. inſtit. de actio. & Ludo. Bolog. in recept. auth. habita, char. 9. col. 1. ver. dixit tamẽ Spe. C. ne filius pro pat. & Fran. Pup. in trac. de oficio aſſeſſoris, num. 141. & Alcia. lib. 1. de ver. ſign. char. 8. & Ripa. in tract. peſtis, in 3. parte, char. 137. Petr. Rebuf. in 46. priuilegio ſcholaſticorũ, & è theologis Ant. Flor. in 1. parte 3. partis prin. ſuæ ſummæ, tit. 6. c. 2. §. de ſalariis aduocatorum, poſt prin. & Gab. Biel. in 4. ſentent. diſtinct. 15. in 6. concluſione 8.

33 *De eadem re,*

¶Quę vltima opinio hauddubie verior eſt, duabus potiſſimum rationibus, ne videlicet deterior ſit doctiorum conditio, quàm cęterorum, contra omnẽ iuris æquitatíſque rationem, & ne pereãt. ſintque nobis fraudi, & damno ij ſumptus, quos antea impendimus: ſudoréſque & labores præteriti, quos ægrè diúque ſuſtinuimus ad adipiſcendam tantam legum ſcientiam, vt in promptu & nullo iam negocio de iure reſpondeamus. Nam

Cum labor in damno eſt, creſcit mortalis egeſtas.

Vt dicit ille protritus, non tamen contemnendus author, quem citat gl. in §. ne autem, in verbo pedaneis, in auth. de iudici. vbi & ad hoc bonus tex. vti etiã eſt, in l. vlt. C. de alluui. in illis verbis, ne diligentiam ſuam damnoſam eſſe intelligant, quem tex. elegantem dicit Bar. con. 56. ſapienter ſcripſit Pſalmiſta, col. 2. lib. 2. Quę poſterior ratio imas illi fibras abſcindit, cui innituntur Spec. & Alex. Hales, qui præſens tempus tantùm reſpiciunt, nullam præteriti habentes rationẽ. Sed velim dicat, quiſquis eorum partes contumaciter ſequi volet, & tueri pertinaciter: Num gratis accepit, qui tot exantlatis laboribus, tot ſumptibus factis in libros aliáque prope infinita, ad ſupremum ſcientiæ faſtigium euaſerit? Denique Chriſtofo. Caſtel. quem vt ſuprà diximus, citat Barb. vbi ſuprà, in eam rem ſimile quippiam adducit, Num videlicet ſutor tantum pecuniarum accipiet de iam factis ſotularibus, quantum de his quæ nouiter? ita ſanè.

34 *De eadem re,*

¶ Non omittendum tamen quod Soc. in tract. ſal. in regula 229. in 3. ſal. dicit illam gl. quam facit ſing. poſſe procedere in aliquo caſu, videlicet quando caſus ſuper quo petitur conſilium, aliis eſt tam clarus, vt neminem lateat, ob ídque Doctor ſiue aduocatus ſuper eo conſultus ſine labore, & librorum reuolutione reſpondet, verbi gratia, ſi quis interrogetur de caſu §. gallinarum, Inſtit. de rer. diui. hæc Soc.

35 *De eadem re.*

¶ Ego idem aſſeueranter & intrepidè aſſerere audeo in alio quoque caſu eam gl. ſine dubio procedere, puta cum quis habet ſcientiam infuſam, & ita gratis à Deo acceptam, qualem habuerunt apoſtoli, & bona pars prophetarum: quam vt gratis accepit, ita & gratis debet dare. Ita videtur intelligere Barb. d. con. 34. & è theologis Ant. Flo. in 3. parte ſummæ, tit. 7. c. 1. vbi tamen loquitur de medicis, quos dicit poſſe ſalariũ curationis accipere, niſi ex ſciẽtia à Deo infuſa id fecerint. Nam & Heliſæus propheta cum ita Naaman à lepra curaſſet, nihil accipere voluit. Cum autem ipſius famulus aliquid exegiſſet, lepra percuſſus eſt, vt ſcribitur 4. Reg. 5. c.

36 *Modus mercedis aduocatorum,*

¶Cæterùm vt ad modum mercedis aduocatorum, de quo nuper aliquid dicere incepimus, iterũ reuertamur, non prætermittendũ eſt, quod ſcribit Aegidius Belle. dec. 437. ſuper interlocutoria, aduocato in prima inſtantia ſex florenos ſatis eſſe, niſi multũ laboris impẽdiſſet, Spe. in tit. de ſalario. §. ſequitur. ver. ſed & id quod dicitur, & iterũ titulo de magiſtris. §. j. ver. primo, citat quandã conſtitutionem Gregorij 10. cuius eſt initium, properandum. §. cæterum, ad id quod hodie iure nouiſſimo aduocatus nomine ſalarij nõ poteſt in quacũq; cauſſa recipere vltra 20. libras Turõ. & ſi vltra receperit, non trãſit dominiũ in ipſum, & tenetur ad reſtitutionẽ, nec ei remitti poteſt, Sed Io. And. in addi. eiuſdem in eo tit. de ſalario. §. nunc de procuratorũ, ver. ſed nunquid ſalariũ, & iterũ in tit. de aduocato. §. 1. ver. item quod eſt pręuaricator, dicit illã conſtitutionem eſſe reuocatam, quia non eſt in lib. 6. In regno autem Siciliæ eſt conſtitutio incip. hac edictali, ſub rubr. de ſalario aduocatorum. Cuius ea eſt propemodũ ſententia, quòd vbi res quę deducitur in iudiciũ,

eſt

eſt æſtimabilis,ſalarium aduocati eſt ſexageſima pars ipſius, præterquam in actione iniuriarum, in qua atque etiã in actione rei inęſtimabilis ſalarium aduocati ſtatuitur arbitrio iudicis. Verùm Matth.Affl.ſuper illa conſtitutione dicit eam non obſeruari,nec eſſe iuſtam.

37 ¶ Bal.autem in l.j.in vltimis verbis,poſt Ray.Forli.C.mand.dicit in cauſſa vitæ nullũ eſſe à iure taxatũ ſalarium. Et ideo illi qui ſunt aduocati epiſcoporũ, vel abbatũ pro ſtatu dignitatis ipſorum,poſſunt recipere magnum ſalarium,etiam vltra cẽtum aureos à legibus præſcriptos, arg.l.ſi pater.ff.de don.in qua & hoc quoque tenuerunt Bar.Sal.Ang.Raph.Co.& Imo.limitãtes d.l.1.de extraord.cogn.procedere in cauſſa ciuili tantùm,& non in criminali,& ſequitur Alex.in addit. Bart.in d.l.j.in verſ.diuus Bar.conſ.3.illud afferam in medium,col.2.lib.2.Fran.Are.in l.ſi quis,in fi.C.de poſtul.Car.Alex.in c.1.col.vlt.tit.de ſeud.gardiæ.Guid.Pap.dec.190.in honorariis aduocatorum,& Iaſ.in §.triplic.col.pen.Inſtit.de actio.Philip.Dec.in l.creditori,in 2.not.C.de pact.& Fran.Cur.Iun.conſ.6.circa has quatuor,col.12.verſ.& ideo dixit.

Quid in cauſa uitæ.

38 ¶ Sed & in aliis cauſsis ſi aduocatus à ſpõte offerenti ſine fraude recipiat vltra ſalarium taxatum à iure cõmuni,vel ſtatuto nõ tenetur in foro conſciẽtiæ reſtituere, vt voluit Inn.in c. quia plerique,& ibi Ant.col.pe.verſ.ſextus caſus,& Pan.col.11.verſ.decima quæſtio,de immu.eccl.vbi hoc tamen declarant.Et ex Theologis Nicol.Orbel.lib.4.Sententiarum,diſt.47.q.2.Et idem ſi fuerit promiſſum vltra eam quãtitatem.licitè enim exigi poterit,ſecundum Bal.in auth.ad hoc,col.pe. verſ.inſuper quæritur,in fi.C.de vſur.licet contrarium teneat Car.Flor.in cle.ſæpe, in prin.ad fi. de verb.ſign.quem ſequitur Phil.Dec.in d.l.creditori,vbi tamen intelligit, niſi iuramentum interueniret,ex ſententia Guid.Pap.d.dec.190.Sed tu hîc vide quæ dicam infrà nu.52.

Quid ſi ſponte offeratur ultra modum.
Quid ſi promiſſum fuerit.
Quid ſi iuramẽtum interuenit.

39 ¶ A pauperibus autem & egenis nihil debeur aduocati exigere, ſed tenentur gratis illis cõſulere & patrocinari,vt voluit Alb.in proœmio C.col.4.nu.18.Bald.in l.furioſi, arg.illius tex.in verbo, gratis.C.de nupt.& in l.ſi ad excludendam,poſt medium. C.de iureiur.vbi dicit quòd ſi etiã aduocatus iurauerit,nunquam ſe gratis patrocinaturũ, non eſt ſeruãdum huiuſmodi iuramentum in cauſsis pauperũ.Et Maſuer in titu.de expenſis.§.item in cauſſa pauperum.Ideóq; dicit Alber. in d.l.vnica,col.vlt.C.de ſuffra.vbi id declarat,& in d.l.nequicquã.§.vlt.ff.de offi.Proconſ.& Iaſ. in ead.l.§.vbi decretum,col.2.quòd in foro conſcientiæ peccat aduocatus ſi quicquam capiat à paupere,& idem Iaſ.quoque voluit in d.§.tripli,eadem col.pe.Inſti.de act.vbi illud dictum Bal.in d.l.furioſi,pium appellat,& monet obſeruari. Idem autem voluerũt Hoſt.Pan.& Fel.in c.1.extrà de offi.iud.vbi Fel.intelligit de extrema paupertate.Et idẽ Fel.in c.ſi pro debilitate,col.vlt.paulò ante fi.de offi.deleg.& Corſ.in dec.capellæ Tol.q.481.item fuit quæſitũ, & ibi poſt eum Aufrer. & è Theologis affirmauerunt,Alex.Ales,in 3.parte ſummæ.q.46.membro 1. Et D.Thom.2.2.q. 71.art.1.vbi plura in eam rem dicit,& etiam ar.4. Ant.Flor.in d.§. de ſalariis aduocatorum,in fi. & Gabri.Biel.d.diſt.15.q.6.concluſione 9.dubio 4.& Henri. Herp.in eo libro,cui eſt titulus, Speculum aureum decem præceptorum,præcep.8.ſermone 5.ad fi.& Ang.de Claua. in ſua ſumma, in verbo,aduocatus,verſ.11.& Nicol.Orbel.lib.4.Senten.diſt.47.q.2.Et ita etiam ſanciuit Benedictus 12.in ſua conſtitutione,Decens & neceſſariũ ęſtimamus,vt retulit Io.And.in ſua ad Specul. parap.tit.de aduocato.§.1.verſ. item quod non habet peritiam. Vide Rebuff. in priuilegiis ſcholaſt.in 90.priuilegio,& Ripam in l.ſi conſtante,nu.35.& 36.ff.ſol.matri.& eſt fol.24.in fi.& ſeq.& Alber.in l.j.§.ait Prætor,in prin.ff.de poſtul.

Quid ſi pro pauperibus patrocinantur.

40 ¶ Simile eſt quod dicit Bal.in in auth.generaliter,col.j.C.de epiſ. & cler. q. in cauſsis miſerabiliũ perſonarũ non debent iudices habere ſportulas,arg.tex.in §.ne autẽ,in auth.de iud.quod & voluit ſub dubio fortè Car.in cle.ſtatutum.in 1.oppo.de elec. Sed certè dubitare non debuit,cũ ſit tex.de hoc expreſſus in auth.de mand.princ.§.ſit tibi quoque.Per quem hoc nominatim firmat gl.in c.cum inſtantia.in verbo peregrinari,extra de cenſ.& in c.ſtatutũ.§.inſuper,de reſcrip.lib.6. vbi etiam eſt tex.quòd iudices a pauperibus expenſas non debent accipere,etiã quando peregre proficiſcuntur.quod ampliãt Archi.Io.And.Dom.ibi,vt procedat etiã,ſi à paupere ſponte offerantur expenſæ.per l.j.C.de ſalg.hoſ.non præbend.li.12.& in c.placuit 1.quæſt. Quibus adde, & tex.in l.vlt.§.vt autẽ ibi vel ſpontanea voluntate offerẽtibus.C.de re milit.lib.12.& in c.Romana. §.pen.ibi qualitercunq; offeratur, & iterum in c.exigit,in illis verbis,etiam à voluntate recipere, & ibi.gl.de cenſib.lib.6.& in gl.in l.inuitus.§.vlt.& ibi Bar.& Philip.Dec.ff.de reg.iuris,& in d.c. ſtatutũ.§.inſuper,in verbo,recipere,de reſcrip.lib.6.Bal.in auth.ſed hodie.C.de epiſc.& cler.Pet. Anc.con.271.de titulis,col.4.verſ.ſupereſt videre de tertio.Lapum,alleg.37.ſtante conſtitutione, in 2.dubio.Fel.in c.cum M.Ferra.col.12.verſ.in propoſito,de conſtit.in c.tua nos,de hom. & in ea.1.in fi.de ſimo.Hippo.Marſil.in l.conſtitutũ,col.1.ff.de ſica.& in l.vnius.§.ſeruus.ff.de quęſtio. Sed vt redeamus ad principale propoſitum , illud quoque quod de ſportulis à pauperibus non accipiendis diximus,voluit Henric.in c.cum ab omni,col.1.in prin.de vit.& honeſta cler.

Simile de iudicibus.

41 ¶ Simile quoq; ſing.voluit Ro.in repe.l.ſi vero.§.de viro,in 25.fal.ver.6.ff.ſol.mater. quòd notarius non debet pro inſtrumento pro paupere confecto ſalariũ recipere,per tex.in l.tam demẽtis, in fi.iuncta gl.C.de epi.audi.extendendo rationé in illo tex.expreſſam,& in c.charitatẽ.12.quęſt. 2.Quod dictũ pro ſing.reaſſumit Iaſon,in §.tripli.col.pe.& in d.§.vbi decretũ,col.2.& ita etiam per gl.tam demẽtis,nulla Ro.mentione facta tenuerunt Alex. in l.argẽtarius,in princ.ad finem. ff.de edeu.& Philip.Dec.in c.1.col.26.verſ. reſtringitur hæc prima limitatio,extra de probat.vbi

Simile de notarius.

etiam paulò post reperies,an hoc casu debeat notario solui de publico. Et idem quoque voluit Alciat.lib.1.de verb.sign.char.7.Et hoc quidem in legibus Lougobardorum expresse cauetur,ne notarij de orphanis , & cæteris pauperibus qui exoluere non possent, mercedem accipiant, vt scribitur tit.de scabinis & cancellariis,l.vlt.quæ incip.volumus.

42 *Et de præceptoribus.*
¶ Itē magistri & præceptores debēt gratis discipulos pauperes docere,vt est tex.in c.1.& ibi doct. de mag.per quem ita etiam voluit gl.in d.§.insuper,& gl.in c.de quibusdam.37.dist.& Ant.Flor. in 1.parte 3.partis prin.suæ summæ,tit.5.c.2.ar.6.& iterum ar.11.vers.7.& bene etiam facit text. in c.quia oonnullis,eod.tit.de magistra.Io quam senteotiam Damianus sophista egenis mercedem dimisit,ne pecuniarum ioopia bona ingenia laterēt, vt scribit Philostratus in vitis sophistarum. Quod quidem magis mirandum est quod sophista fecerit,quoniā Alcinous,in eo lib. quem de doctrioa Platonis edidit,c.34.ita sophistam à philosopho differre dicat,vt videlicet philosophus gratis doceat, ille mercedem à discentibus recipiat. Taberius quoque Hiera grammaticus Bruti Cassiq; præceptor,ea honestate fuit,vt Syllanis temporibus proscriptorum liberos gratis,& sine mercede vlla in disciplinam receperit.Author Sueton.in lib.de illustrib.grammaticis.

43 *Et de episcopis.*
¶ Præstereà episcopus aut quisquis est qui ecclesias & clericos visitat,nō debet à pauperibus clericis procurationē exigere,vt voluit gl.in d.c.instāria,io verbo,prægrauari,de censib,per tex.in ca. placuit.1.q.2.vbi est bonus tex.quòd à pauperibus nihil est exigēdum,quāquam non loquitur in casu illius gl.eam tamen sequitur & dicit notandam Pan.in d.c.cum instāria, col.vlt.dicitq; esse similem in c.procurationes,eo.tit.vbi tamen non extat,sed in c.venerabili,io fi.vbi & ipse Pan. eo.tit.& hoc etiam voluit Host.Io.Aod.in d.c.procuratioues,& Doct.in c.cum apostolus,eo tit.

44 *Et de medicis.*
¶ Sed & medici tenētur gratis curare ægrotos pauperes,vt voluit gl.sing.in c.1.83.dist. & Spec.d. tit.de salar.§.postremò,vers.ex præmissis autem patet.And.Iser.in const. Neap.in terra qualiber. & iterum in constit.quia ounquam.Io.And.& Ant.in c.ad aures,de ætat.& qualit. Luc.Pen.in l. archiatri.in prin.C.de profes.& med.Fel.in d.c.1.de offi,iud.Aot.Flor.in d.3.parte,tit,7.c.1.§.post princ.& c.2.§.salarium autem.& rursum §.vlt.vers.5. cùm non visitant infirmos, & etiam in suo confessionali,& Io.de S.Gem.in Sermonibus funebrib.dist.15.sermo.24.& nouissime Adrianus Floren.in suis quæstionibus , super quartum sent. vbi de fraterna correctiooe differit in prima propositione solutionis,1.quæst.prin.

45 *Ad idem.*
¶ Quòd si medici in ea re aliis credere nolint,non etiam suis credent:cùm huius etiā sententiæ fuerint Petrus de Abano insignis medicus,in eo lib. quem Conciliatorem vocant,differētia 2. Alter quoq; medicorū expertissimus Michael Sauooarola , in præfatione eius eruditissimi copiosissimiq; libri,quem de ægritudinibus cōposuit. Alius item Betrucius Bononiensis in eo lib. quem collectoriū medicinæ ioscripsit.c.2.Refert Marsilius Ficinus,lib.1.Epist.virginem Mariam in somnis patri suo medico apparuisse,moouisseq; eum,vt artis muneta egentibus gratis abundéque largiretur.Ex constitutionib.Siciliæ,medici inter cętera illud iurant,gratis se pauperes curaturos,vt pater in coostit.cuius hoc caput est,quia nunquam.

46 *Sed an pauperes in id actionem habeant.*
¶ Sed posset quæri,an pauperes in id habeant actionē cootra aduocatos,medicos,& alios huiusmodi.Fel.in d.c.1.de offi.iud.dicit hanc quæstionē ex eo pēdere, quod dicit gl.not.io c.sicut in verbo,esurientiū,47.dist.quòd pauperes non possunt directo iudicio eleemosynā petere,sed denunciare ecclesiæ eum qui non dat,& ecclesia poterit eum cogere,ar.c.ad apostolicam, de simo. Quam gl.ad hoc facit sing.Ro.in repe.d.l.si verò.§.de viro,in 25.fal.ff.sol.matri.& Fran.Are.cōs. 48.reuocatur in dubiū,col.2.& Soc.in tract.fal.reg.435.vēdere rem suam.Sed & idem fermè voluit gl.in c.domioo,in verbo,necesse.50.dist,dū dicit eleemosynā officio iudicis peti posse,non iure actionis.Cui similis est & alia,in c.exigūt,1.q.7. Et idem quoq; voluerūt Spec.in tit.de instr. edi.§.nunc aliqua,col.17.vers.sed an pauperes habeant actionem. Ant.Imo.Pan.& Ant.Burg.in c.1.de empt.& vend.Pan.& Io.And.in c.si quis per necessitatē,de fur.Idem Pan.in c.peo. de cle. ægro.& in c.nobis.de iure pat.& in c.at si clerici,§.de adulteriis,col.14.de iud.& in c.1. & ibi Fel. dist.1.Io.An.in d.c.apostolicā,in prin.de simo.Ro.in l.2.in prio.col.6.vers 55.ff.sol.mat.Iac.Zoch. in c.inter opera,de spons.Fel.in c.si qui,col.vlt.de testib.quod intelligit ipse Fel.io d.c.1.de offic. iud.& io d,c.1.col.4.dist.1.de constitutis in extrema paupertate,vt ibi poteris videre.

47 *Aduocati qui plus iusto exigunt,deprædatores sunt.* *Et canes curiarum.* *Et deuoratores.* *Et togati vulturij.*
¶ Illud verò aduocatos monendos censeo,eos deprædatoribus oon esse absimiles,qui salarium plus iusto exigunt,vt est tex.l.si qui aduocatorum,in tit.C.de postul.quos etiam eleganter canes curiarum,& deuoratores vocat Bart.in repet.l.omnes populi, in 5.prin.q.ff,de iust. & iure.Plato scienter illos appellat accipitres pecuniæ.Apuleius verò togatos vulturios ooo ineoocinnè appellat, à rapacitate scilicet , quia in causis forensibus vtuntur , io quibus instar vulturum prædantur excarnificántque homioes.Sicuti etiam Cicero tum in oratione pro Sextio,tum io oratione contra Pisooem,Gabinium & ipsum Pisonem imperatores vulturios paludatos,à rapacitate illius alitis,quod & nos alibi suprà diximus,eo.cap.nu.8.Sidonius.Ex quo & ipse Cicero in postremo illo loco foreose latrocinium peculiari epitheto appellauit.

48 *Aduocati gratè accipiant, quod sponte offertur.*
¶ In qua re illud aduocatis obseruandum censeo,qui huiusmodi appellationes à se remotas esse velint,vt læta fronte accipiāt,quod litigator sponte & alacri animo obtulerit, nihil prætereà petentes.Quod etiam præcipit Imperator,io l.quisquis.C.de postul.In quam sentētiam Accursius inibi retulit illos versus vulgaris quidem,noo tameo inelegantis authoris,

Exiguum

Exiguum munus quod dat tibi pauper amicus,
Accipito placidè, plenè & laudare memento.

Quos ita Græcè vertit Maximus Planudes,

ἄσοι δῶρα πτωχὸς φίλος ὀντελῆ ἐγγυαλίξει,
Δέχνυσο τ' ἀσπασίως, καινάνῳ δὲ χάριν ἴσθι.

Nam & hoc ab oraculo Achiuis est responsum,

Δῶρον δ' ὅτι δῶσι, ἐπαίνει. Id est,

Donum quodcunque dat aliquis, laudato. Cuius meminit Strabo lib.6.

49 ¶ Quo nomine vbique laudatur Artaxerxes cognomento Memor, Persarum rex, cui obequitāti eùm obuiam factus operarius quispiam rudis homo, cui aliud nihil esset, vtraque manu è proximo haustam flumine aquā obtulisset, iucundus ille subridénsque suscepit. Quippe qui non rei, quæ dabatur vtilitate, sed alacri dantis volūtate gratiam metiretur. Quod à Plutarcho traditum est in præfat. apophtheg. ad Traianū, atque iterum in ipsis apophtheg. Idem Artaxerxes paupere homine malum ingentis magnitudinis ei offerente iucundè suscepit, Per Solem, inquiens, hic is mihi videtur, quem vrbem quoque ex parua magnā reddere posse existimem. Testis idem Plutarchus in vita illius, & in ipsis apophtheg.

Artaxerxes parua munera libenter accipiebat.

50 ¶ Quid quòd dominus noster Iesus Christus pauperculam viduā, quæ in corbanā æra minuta duo miserat omnibus qui multò maiora miserāt, prætulit. vt scriptum reliquit D. Marc. 12. ad fi. & D. Luc. c. 21. & repetit D. Hierony. in Decretis Canonicis. in c. odi. 24 q. 1. vbi & huiusce rei rationem esse dicit, quia dominus non ea quæ offerūtur, sed voluntatē respicit offerentiū. In quā sententiā Phurnutus in opere de natura Deorum, recenset huiusmodi prouerbiale Hemistichion, *Munerum autem & animus optimus.* Quo significatur in amicorum muneribus non esse spectandum rei missæ pretium, sed mittentis potiùs animum.

Christus duo æra pauperculæ prætulit magnis muneribus.

Munerum nō precium sed animus spectandus.

51 ¶ Sed & huc respicit aureum illud præceptū Iosephi Hissopati in eo libello, cui titulum indidit, Lanx argentea, Pro viribus tua dona largiare. Nam est turtur æquiualens oui capræq;. Quod ex diuinæ doctrinæ sacrario depromptum est. Nam ex legibus Mosaicis Leuit. 12. Mulier in die purificationis Deo offerebat agnum anniculum in holocaustum, ita tamen si facultates suppeterent. Alioquin satis erat pauperi aut turturem, aut columbinum obtulisse: quasi non magis esset acceptior Deo à diuite agnus oblatus, quàm pullus columbæ, aut turtur à paupere.

Ad idem.

52 ¶ Cui omnino simile est, quod scribit Plin. in Præfat. ad Vespasianū, Verùm & diis lacte rustici, multæq; gentes supplicant: & mola tantùm salsa litant, qui non habent thura. Et alibi idem Plin. lib. 12. c. 18. Nec minùs, ait, propitij erant mola salsa supplicātibus: immo verò, vt palam est, placatiores. Adstipulatur quoque quod Apollodorus apud Zenodotum in libris de diis prodidit, apud Atheniēses Herculi Alexicaco, hoc est, depulsori malorum peculiare quoddam victimæ genus immolari solere. Cùm enim euenisset aliquando, vt bos quem erant mactaturi, profugisset, malo arrepto, subditísque ceu crurum vice quatuor ramis, additis item cornuum loco duobus, bouis imaginem quandam repræsentarūt. Atque id ridiculum simulachrum vice bouis immolarunt Herculi. Vnde natum prouerbium, μῆλον ἡρακλῆς Malum Hercules, vbi quis munuscula quantumuis pusilla boni consulit, quod & videre licet apud Erasmum in Chiliadib. Et Lilium Gregorium de Diis gentium Syntagmate 3. vbi disserit de Melio Hercule.

Ad idem.

Prouerbium.

53 ¶ Quòd si quispiam obiiciat id quod suprà diximus nu. 6. eum vilem atq; abiectum existimari, qui modico pretio patrociniū præstat, &c. Illud respondendū est, gl. in d. §. apud vrbem. 3. q. 7. quæ illum tex. ad hanc sententiā refert, non satis fideliter exposuisse. Neque enim tex. illos arguit, qui parua mercede contēti, suo patrocinio alios defendunt, vtpote eùm in ea ipsa lege, ex qua ille §. veluti sectus est, videlicet l. quisquis. C. de postul. paulò ante ea verba quæ glo. perperam in illum quem diximus sensum detorquet, illud scribitur, quod nuper citauimus his verbis, Nemo ex his quos licebit accipere, vel decebit, aspernāter habeat, quod sibi semel gratia officij libero arbitrio obtulerit litigator, quem locum enarrans Accurs. super verbo, habeat, citat illud, Exiguum munus, &c. vt iā nos suprà diximus. Et in gl. seq. in verbo, obtulerit, puta, inquit, par caponū. Ex quo satis liquet Accurs. ipsum, text. illum intelligere, vt etiā debuit intelligi, de parua mercede spōte oblata, quam nō aspernāter debet accipere aduocatus. Ideoq; quod confestim in ead. l. sequitur, & ex quo d. §. iisdem verbis assumptus est, non debet ad contrarium sensum deriuari. Nam si in nostro Iure nulla omnino sit cōtrarietas, multò minus in ead. l. & ipsa breui reperietur, per l. non ad ea. ff. de cōd. & demōst. & c. maiores. de baptis. Verùm quoniā vers. suprà citatus in illis verbis, quos licebit accipere vel decebit, apertè demōstrat esse aliquos, quibus non licebat mercedē accipere: idcirco paulò mox, vt eos exprimat, subdit, Honoratos vrbis Romæ aduocatos posse, si velint, patrocinium præstare, ita tamen, vt non ad turpe cōpendium, stipémque deformem hæc arripiatur occasio, sed laudis argumenta quærātur. Nam si lucro pecuniaq; capiātur, veluti abiecti & degeneres, inter vilissimos numerabūtur. Isti enim Honorati vrbis Romæ tēpore Valent. d. l. conditoris, ingens quoddam salarium ex publico percipiebāt, aut magni cuiusdam honoris locum inter cæteros obtinebant, ex quo Honorati vocabātur. Idcirco cum iam satis salarij vel ex ipso honore fuissent adepti, prohibebātur aliud salarium exigere. Vel etiam lex poterit non incommodè ita interpretari, vt eorum auaritiam reprehendat, qui eùm inter cæteros honorē non vulgarem sint assecuti, non tam laudis propriæ, & clientum cōmodi causa, quàm improbi quæstus patrocinio vtuntur. & hoc ita intelligit Domi. in d. §. apud vrbem.

Responsio ad alia obiecta.

¶ Neque

54 Ad idem. ¶ Neque tamen omnino discesserim ab ea gl. quin eos despicatissimos sordidissimósq; esse habendos censeam, qui sola cupiditate captandi cuiuspiam quæstiunculi ad patrocinium accedunt. Quòd si non ea ducti ratione, sed vt saluti aut commodo alterius consulant, idipsum faciunt, parua tamen mercede contenti sunt:non tantùm non reprehendendi sunt,sed magnis laudum præconiis extollendi. Contrà verò admodum sunt reprobandi,qui salaria immodica exigūt,per ea quæ suprà abundè diximus. Quanquam in foro conscientiæ isti quidem non peccent,neque teneantur ipsi,neque hæredes eorum ad restitutionem, neque possint ob id ecclesiæ denūciari, quando interuenit vltroneus consensus clientis soluentis. Posset tamen adeò immoderatū esse salarium,vt iudex ex officio deberet eos cogere ad restituendum.Ita oot.voluit Innoc.in c.quia plerique.circa medium,vers.sed quid dices,de immu.eccle.sequitur Bal.in auth.ad hæc,col. pen. vers.insuper quæritur.C.de vsu.& facit quod scribit ipse Innoc. in c.cùm olim,de cens. Et vide quæ diximus suprà nu.36.sed & in aliis.

Quid si spōte cliens plus iusto soluerit.

55 ¶ Denique illud non omittemus,non minus salarium aduocato soluendū,quòd litigator causa ceciderit,arg.l.sed an vltro.ff.de neg.gest.& quod dicit glo.in c.1.83.dist. medico esse mercedem soluēdam,licet ęgrotus moriatur.Epigrammatarius poëta scribit amissa causa plus deberi aduocato,quàm si vicisset.Nam laus fuisset loco præmij,cùm ferat pudorem,cùm victus est. Carmen Martialis est huiuscemodi,lib.8.ad Sextum,epig.17.

Aduocatus nō minus mercedis habere debet quòd uictus sit.

Egi Sexte tuam pactus duo milia causam.
Misisti nummos quot mihi? mille. quid est?
Narrasti nihil,inquis,& à te perdita causa est,
Tantò plus debes Sexte,quòd erubui.

56 *Alia de salario aduocatorum.* ¶ Sunt & alia pleraq; circa materiā salarij aduocatorū quæ huc adscribenda non duximus, tum quia iam propè extra chorū,vt dicitur,saltauimus,tū quoq; quia res est iam satis vulgò cognita, & quam longè latéq; tractauit Spec.in tit.de salario.§.& doctor.in l.j.C.de suffrag.& Matth.Affl. in cōstitut.Siciliæ,hac edictali,per totū.Ex quibus locis quæ quisque volet haurire poterit.Et ita finem facimus huic quæst.quam de aduocato fecimus,an videlicet potiatur iure nobilitatis.

An procuratoris officium deroget nobilitati. CAP. XXX.

1 *Procuratoris officiū derogat nobilitati.* SEd illud secundo loco quęrimus,Nū procuratoris munus nobilitati deroget. Quæ res minimè dubia est.Nam omniū calculis,quisquis id munus obit,nobilitatē amittit,vtpotè cum sit infamissima vilitas,vt est tex.in l.si quis procuratioē.& ibi gl.& doct.C.de Decur.lib.10.quo in loco tamen sunt qui non vilitatem,sed vtilitatem legunt.& in his Alciat. Sed quod non ambiguum est,is tex.non de procuratore iudiciorum,sed negotiorū loquitur,vt ex verbis illius clarè apparet,verum illinc omnes assumūt,quod suprà diximus,inter cæteros Io.Mo.in c.quamuis.de offi.deleg.lib.6.& Arebid.in c.is qui,de procur.eo.lib.officiū procuratoris esse vile.Dyn.in c.infamibus in fi.de reg.iur.lib.6.dicit id onus procuratoris vilissimum esse & infamissimū, & Bal. in rub.extra de offic.iud.col.vlt.quòd procuratores artem vilem exercent. Et idem in l.inuitus. col.1.C.de procur.officium procuratoris esse vilissimum.Quod & idem dicit ipse Bal.in l.1.§.ait Prætor.ff.de postul.& ibi quoque Alber.in §.hoc edicto. post princ.per d.l.si quis procurationē. Ideóque Doctores & Licentiati qui sunt in dignitate constituti,non debent huiusmodi munus exercere,aliàs videntur esse infames,vt dicit Io.Faber in §.vlt.Instit.de excep.arg.no.in l.vniuersos.C.de Decur.vbi & Bal.not.quòd huiusmodi officium vile est.

Officiū procuratoris uilissimum.

Doct.& licētiati debēt abstinere officio procuratorū.

2 *Infames possunt esse procuratores.* ¶ Quæ cùm ita sint,ideo infamis regulariter potest esse procurator de Iure Ciuili,per tex.in d.§. vlt.& ibi doct.Inst.de excep.& voluit etiam gl.in d.l.j.§.hoc edicto,& ibi Bar.Bal.Alb.& alij.ff.de postul.& Bar.in l.Pedios.ff.de arbi.& in l.2.C.de dig.lib.12.& in l.athletæ,in prin.ff.de excus.tut. Dyn.in d.c.infamibus.Bal.in d.rub.de offi.iud ante fi.& in c.imperatorum,col.2.vers.item quia habet iurare,& ibi Pan.col.pen.de iur.cal.& in l.reum criminis,& ibi alij.C.de proc.& in l.Cassius.ff.de Senat.Paul.Cast.cons.32.circa primum quæsitum,col.2.lib.2.Pan.in c.post cessionem, col.1.de probat.vbi etiam differit,an hoc procedat de Iure Canonico.

3 *De eadem re.* ¶ Denique Guid.Pa.decis.89.sed quia in hac ciuitate, dicit quòd nobiles officium procuratoris exercentes non potiuntur priuilegio nobilium,sed tanquam plebeij & ignobiles debent contribuere in subsidiis regalib.quod & idem dicit decis.388.quo verò ad Doctores,col.4.vers.& hoc dico.Rursúmque decis.396.hoc exordio,an autem procuratores,& Barthol.Chasse.cons.64.viso processu,col.pen.vers.sed tantùm est quæst.

4 *Quid de procuratoribus curiæ Parlamenti.* ¶ Sed hoc primò limitandū est,nō procedere in procuratore curiæ Regis vel principis,vt videtur voluisse Bal.in rub.de offi.iud.ante fi.Ex cuius sententia gloriātur procuratores supremę curię Parlamēti,ob id munus nobilitati nō derogari.Sed certè Bal.nō id dicit quod illi cōtendunt,sed id tantū,quòd infames possunt esse procuratores,pręterquā in ea curia,in qua non licet infamibus cōparere,vt in curia regis vel principis.Et idem fermè voluit,in d.l.reū criminis, in fi. C.de proc.& in d.l.j.§.hoc edicto.ff.de postul.In quibus locis & hanc rationē addit,quoniam nō licet infamibus curiā principis ingredi,per l.sed & milites.§.sed & ignominia,aliàs incipit, scribit, de exc.tut.vbi & idē no.Bal.Et licet ille tex.vt dicit d.§.hoc edicto,loquatur tantū in curia Romana, tamē trahēdus est ad omnē locū in quo princeps est:quia vbicunque est Imperator,ibi Roma est,

secund

ſecundum Innoc.in c.cùm eccleſiaſticæ.de exceptio,& in c.accuſatum de ſimo. Quæ ſententia primùm fuit Pompeiani apud Herodianum,lib.1.Roma,inquit,illic eſt vbi Imperator eſt.

De eadem re.

5 ¶ At Fran.Are.in l.ſi cui lege.§.1.dicit pro d.Bal.eſſe meliorē tex.in l.2.§.ignominiæ.ff.de his qui no.infa.quā Ang.ibi ad hoc ponderat,quòd infamis non poteſt eſſe vbi princeps eſt.Igitur Bal. nō dicit nō derogari nobilitati,per munus procuratoris ſuſceptū in curia principis,ſed ꝙ infamis nō poteſt huiuſmodi munus exercere.quòd lōgè diſtat.Neq; enim ſequitur,Infamis nō poteſt hoc munus exercere,ergo hoc munus non vile eſt. Nam infamis nō poteſt eſſe tabellio,ex munere iniūcto ex publico,vt voluit Bar.in l.eandem.§.hac lege.ff.ad leg.Iul.repet. tamē id munus vile eſt,vt poſteà dicemus.Sed vt vlteriùs progrediamur,Gui.Pa.d.decis.399.dicit quòd nobiles officium procuratoris exercentes in ſuprema curia non potiuntur priuilegio nobilium.

Quid in procuratoribus illuſtrium.

6 ¶ Limita 2.nō procedere in procuratoribus illuſtrium perſonarum,& epiſcoporū,& aliorum id genus:quia huiuſmodi munus honorabile eſt,vt dicit Bal.in d.l.Caſsius,col.2.ff.de Sena.& ideo infamis,vt etiam ibi dicit,non poteſt eſſe procurator huiuſmodi perſonarum,per tex.in c.accedens.50.diſt.in c.infamis.3.q.7.quos ita intelligit Bal.in d l.Caſsius.Et hoc quoq; poſt eum voluit idem Bal.in d.l.reum criminis.C.de proc.& in d.rub.extrà de offi.iud.in fi. & gl.in d.c.accedēs, & Io.And.in regula,quod alicui.de reg.iur.in Mercuria.& Fran.Aret.in d.l.ſi cui lege.§.ſi quis.ff. de teſta.Ego multùm dubito,an hoc obſeruaretur,ſi res in diſceptatione verſatur.

Quid in procuratore principis.

7 ¶ Limita 3.& multò magis non procedere in procuratore principis, qui dicitur habere dignitatem & honorē,vt dicit Bal.in d.l.Caſsius.Io.Fab.& Ang.Are.in d.§.vlt.Inſt.de exce.vbi ipſe Fab. dicit quòd in curia Franciæ procurator regius eſt magnus magiſter. Et pro his facit tex.in l.nemo præfectus.C.de dig.lib.12.vbi munus quod aliàs vile eſt,ſi demādetur à principe,nō iam vile eſt,ſed nobilitatem & dignitatem cōtinet,vt ex eo.tex.no.Ioā.Plat.qui & ex hoc ſubinfert,quòd ex perſona conferentis,res parua & vilis reputatur magna & nobilis. Sed & ad hoc illum text. notat & dicit,ſing.Rom.810.tu habes,quod officium,& Cep.qui dicit tract.de imper.mili.delig. in materia dignitatis,in 16.priuil.dignitatis.Et vide quæ ſcripſi ſuprà c.6.nu.21.

Notarius principis dicitur habere dignitatem.

8 ¶ Similiter & notarius principis(hi ſunt apud Gallos quos vulgò Notarios,& Secretarios Regis vocamus) dicitur habere dignitatem, l.j.& ibi Saly. C.de mand. princ. quam ad hoc dicit ſing. Barb.conſ.81.præclarè, col.pen.lib.4. & eius diſcipulus Ant.Corſe.in tract.de pot.& excel.regia, q.95. quāuis ſit & illi ſimilis, in l.laudabile,ibi,clariſsimorum notariorum,vbi & hoc no.Franc. Are.C.de aduo.diuer.iud. & in l.maximarum, & ibi Io.Plat.qui id no.C.de excu.mun.lib.10.& in l.j.& ibi idem Plat.C.de primi.lib.12.& in l.vlt.vbi Bar.& idem Plat.eo.tit. & voluit ipſe Bart. in l.vniuerſos,& ibi quoque Plat.C.de Decuri.lib.10.& idem Bar.in l.eadem lege §.hac lege.ff.ad l.Iul.rep.& in l.generali.C.de tab.lib.10.& in l.præclaram.C.de dig.lib.12.& conſ.77.quæritur an notarius.& conſ.174.hic Io. ad fi.Bal.in l.fori, in fi.C.de aduo.diuer.iud.Gaſp.Cal.conſ.2.tit.de fid.inſt.Pano.in c.venerabilem,col.2.de elect.Mart.Laud.in tract.de dig.ver.62.& in tract.de officialibus dominorum,verſ.119. vbi etiam dicit quòd habet officium nobile , & Ang.Are. in §. ſerui.col.1.in fi.Inſtit.de iur.perſo.Io.Ana.in rub.extrà de Iudæ.col.2.

Alterius notarij officium uile eſt.

9 ¶ Quamuis aliàs id officiū ſit vile,& probat tex.in d.l.vniuerſos,& ibi gl.& doc.de Decur.lib 10. quem tex.dicit ſing.Bal.in c.poſt ceſsionem,col.2.de prob.& per eum voluit Oldr.conſ.75.quis poſsit,& Ang.conſ.284.præmitto. Satis autē cōſtat,id munus nihil habere dignitatis,quod hinc conſtat,quòd libertus poteſt eſſe notarius.l.vlt.C.de ſer.reip.manu.Cùm tamē nō poſsit aſſequi dignitatem,l.j.C ad leg.Iul.maie.quod & Oldra.d.conſ.75.tradit.Nam & notarij dicuntur ſerui publici.l.nō aliter.ff.de adop.& l.2.C.eo.tit.& l.2.ff.rē pupil.ſal.fore,prout illos tex. intelligit Accurſ.in illis locis.Cui applaudit alius tex.loquēs in caſu illarū duarum priorū ll.in §.cùm autem. Inſt.de adop.Ego verò ſeruos publicos in illis locis intelligo ſeruos reipublicæ,per l.j. C.de ſer. reip.manu.iūcta illa rub.nā quos ſeruos reipublicæ ea rub.vocat,ſeruos publicos l.illa 1.appellat. Neq; vllus eſt tex.niſi me fallat memoria,qui loquēs de notariis eos ſeruos appellet, ſed vel notarios,vel tabelliones,vel actuarios,vel aliter.Sed redeundo ad propoſitū,Bar.in d.l.j.C.de manda.prin.dicit infamē poſſe notariū eſſe,ſicut eum refert Aymo.Crauetta,conſ.163.videndum eſt. poſt prin. Licet illud non ita ſimpliciter dicat,ſed id (videlicet hoc quod dicitur,infamem non poſſe eſſe notariū) procedere in notario principis:alios autem dici magis habere officiū quam dignitatem.Subdit autem Aymo,per huiuſmodi officium perdi nobilitatem. Quod dicit velle Guid.deciſ.Delph.90.Sed tu adde Bar.in d.l.eadem.ff.ad leg.Iul.repe.qui illud expreſsè dicit,infamem poſſe munus notarij exercere,niſi ex publico haberet officium aliquod iniunctum.

Serui publici qui dicantur.

Cocus principis habet dignitatem.

10 ¶ Sed & cocus principis dicitur habere dignitatē.vt not.dicit Bal.in c.1.tit.de feud.gard.in addit. quod dictū dicit ſing.& peregrinū Barb.in tract.de præſtan.Card.in prin.1.parte 1.part.in 14.col. verſ.7.cardinales,vbi dicit quòd Bal.hūc ſcripſit in lectura noua.Quod & ante ipſum Barb.not. Rom.ſing.651.nunquid eſſe cocum.vbi tamen de loco ſubdubitās dicit Bal.hoc velle,vel in d.loco,vel in c.j.quis dic.dux.com.vel march.Sequitur etiam idem Bart.in c.poſt ceſsionē, col.9.de prob.& in cle.gratię,in fi.de reſcrip.& Cep.in l.ſi quid.§.vlt.nu.3.ff.de ædil.edic. & in tract.de imp. mil.delig.in trac.dignitatis,in 16.priuil.dignitatis.Fran.Luca.in trac.de priuil.in 3.parte, in 110.caſu.Fely.in rub.extra de off.deleg.col.2.& Ant.Coſe.in d.q.95.& Catel.Cot.in memor.incip. cocus Imperatoris. Quanquam aliàs cocus viliſsimū antiquis mancipium cenſeretur,vt atteſtatur

Cocus uiliſſimum mancipium.

Liuius

Liuius lib.9.belli Macedonici,& dicemus posteà in c.34.nu.35.incip.de coquis.

11 *Et medicus principis.* ¶ Item medicus principis dicitur habere dignitatem, vt dicit Bar.aut quisquis is fuit, in l.vnica, in fi.arg.illius tex.C.de comit.& archi.sacr.palac.lib.12.& ibi sequitur Ang.& Io.Plat.qui & cum quoque dicit nobilitatem consequi,& Io.Ana.in d.rub.de Iudæis,col.2.& Barb.in tract. de præstan.Card.quo loco nuper citauimus;vbi dicit huius esse sing.text.in d.l.vnica. & idem Barb.in cle.gratiæ,in fi.& Phil.Dec.in c.clerici,col.3.vers.2.regula habet locum,de iudi.& Corset.d.q.95. vbi & ad hoc dicit illum tex.sing.& Fran.Luca.vbi suprà.

An ars medicinæ nobilitati deroget. CAP. XXXI.

1 *An medicina nobilitati derogent.* SEd quæstionis est, an,alij medici eam artē exercendo,perdant nobilitatē. In quo ego paulò diutiùs immorabor,tum vt in re noua,& nondum à quoquā è nostris,quem sciam, tractata, meum paulisper ingeniū exerceam,aliorū quoque excitem. Tum quia huic loco res est satis accōmodata.Huius autē rei cardo in ea re vertitur, an medicina sit ars sordida, an verò honesta. Et sanè medicina videri potest omniū artiū atq; doctrinarū nobilissima,aut certè nulli postponēda,siue ipsius originē,& initia,incunabula,prouectus,siue auctus & incremēta, siue materiā,siue finē,siue eos qui eam exercuerunt,& omnia deniq; quæ ad eam pertinent respicias.Ista verò sparsim vellicatimq; tractabimus.Illud tamen obseruātes,vt originem primo loco describamus.

2 *Medicinæ origo à diuinitate.* ¶ Origo igitur medicinæ, siue Hebræos & Arabes sequamur, siue Græcos Aegyptiósq; theologos,ab ipsa diuinitate manauit. Hebræi enim Adam primum humani generis parentem diuino eam numine adeptum ferunt,vt etiam scribit Platonicorū princeps Marsilius,lib.4.Epist. Apud reliquos quoque medicina Dijs primùm inuentores suos assignauit,& cœlo dicauit,ipsaque ab oraculis Deorum multifariam petita est,sicuti prodidit Plin.lib.29.c.1.

3 *Isis medicinæ inuentrix. Et Mercurius. Orus medicus. Isis emplastrum.* ¶ Hanc plerique volūt Isidem illam Aegyptiorum reginā,& Mercurium apud ipsos Aegyptios primum inuenisse.Quod & scriptum reliquit Diodor.Sicul.lib.Bibliotheces 1.vbi & ipse tradit, Orum Isidis filium,medicinam à matre edoctum multum hominibus tum oraculis,tum medelis attulisse vtilitatis.Isidem autem,siue hæc fuit,de qua loquimur,siue alius,aut mas,aut fœmina, citat Galenus in libris de compositione pharmacorum, & lib.5.Methodi. Est & Isis emplastrum atræ bili accommodatum, ab ea,vt verisimile est inuentum & nuncupatum, apud Galen.lib.6. Methodi,ad fi.& lib.2.artis curatiuæ ad Glauconem,& Aetium Tetrab.3.Sermone quarto, c.41, & Tetrabib.4.Sermone secundo,c.53.& 56.& sermone 3.c.12.non semel, & Paulum Aeginetam, lib.4.cap.45.& 48.lib.7.cap.17.

4 *Mercurio inuentæ. Moly. Linozostis. Verbascum. Sanitas Mercurio iuncta.* ¶ Constat autē Mercurium ipsum plurimas herbas inuenisse,& inter has Moly illam laudatissimam & medicatissimā,teste Homero,lib.10.Odyss.& Plin.lib.25.c.4.in prin. & Linozostin, siue Parthenion Græcis,ob id Hermubatilion,Hermupoan,& Hermubotanon,Latinis verò Mercurialem dictam,vt tradit Dioscorid.lib.4.c.201.& idem Plin.eod.lib.25.c.5.in prin.Porrò Apuleius Celsus,in lib.de virib.herbarum; de verbasco loquens, Hanc,inquit, herbam dicitur Mercurius Vlyssi dedisse,cùm deuenisset ad Circem:& nulla malefacta eius timuisse. Cornutus autem,aut vt alij vocant,Phurnutus,in lib.de natura Deorum scribit veteres Mercurio Hygieiam,id est,sanitatem coniunxisse.Pamphilus qui de herbis scripsit,citat Mercurium ex libello continēte triginta sex sacras horoscoporum herbas,sed cum librum suppositiuū autumat Galenus in præfatione lib.6.Simplicium medic.in fi.

5 *Arabus medicinæ inuētor.* ¶ Verùm & hanc quoque medicinæ inuentionē alij,authore Plin.lib.7.c.56.assignarunt Arabo, Apollinis & Babyloniæ filio,quem Bocatius in Deorum genealogia,lib.5.c.23.Arabem vocat,nisi mendum sit in eo loco,quod haud difficile crediderim,Sed illud sciēdum, Arabs & Arabus,sicut Aethiops & Aethiopus,promiscuè & pro iisdem sæpe vocari ab optimis scriptoribus. Nam & Arabis in datiuo pluralis numeri posuit Virg.lib.7.Aeneid.

Hyrcanisue, Arabisue parant.

Quo in loco Seruius id annotat quod diximus.

6 *Apollo inuentor medicinæ.* ¶ Alij rursum inter quos ipse Diodorus Sicul.lib.6,& Quintilia.lib.3.tit.de laude & vituperatione.& ante hos Agatho in Platonis Symposio, hoc idem tribuunt ipsimet Apollini Vulcani, & Mineruæ filio.Hinc enim,vt tradit Theodontius,primus herbarum vires nouit, & ad opportunitates hominum earum virtutes aptauit,& ob id non solum repertor medicinæ habitus est,sed & Deus,cùm ægrotantes plurimi ex ipsius remediis sanitatem consequerētur. Hunc Ouid.lib.1. Metam.inducit hæc dum Daphnem alloqueretur,dicentem,

Inuentum medicina meum est,opiferque per orbem
Dicor,& herbarum est subiecta potentia nobis.

Et lib.de remedio amoris primo ita eum idem Ouid.compellat,

Te precor o vates adsis tua laurea nobis,
Carminis,& medicæ Phœbe repertor opis.

De quo etiam Oenone ad Paridem apud eundem Ouidium,

Ipse repertor opis vaccas pauisse Pheræas
Fertur,&c.

Serenus Samonicus statim in principio sui libri,quem de re medica versibus scripsit,

Phœbe

Phœbe salutiferum quod pangimus affere carmen,
Inuentúmque tuum prompto comitare fauore.

Sed & ipse Ouidius, vt ad eum redeamus, lib. de tristib. 3. Elegia 3, ad vxorem scribens, medicinam artem Apollineam vocat, veluti ab ipso inuentam,

Nullus Apollinea qui leuet arte malum, est.

Ars Apollin. Ars Phœbea.

Et hinc quoque idem Ouidius lib. Fastorum 3. medicinam Phœbeam vocat,

Vos quoque Phœbea morbos qui pellitis arte,
Munera de vestris pauca referte Deæ.

Ante hunc Virg. lib. 12. Aeneid. ostendit Apollinem plurimùm medicina valuisse, cùm scribit,

Ipse suas artes, sua munera lætus Apollo,
Augurium, citharámque dabat, celerésque sagittas.
Ille vt depositi proferret fata parentis,
Scire potestates herbarum vsúmque medendi
Maluit. Et paulò infrà de medica arte loquens,
Nihil auctor Apollo
Profuit. Horatius quoque in carmine seculari,
Augur, & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptúsque nouem camœnis,
Qui salutari leuat arte fessos
Corporis artus. Nam vt dicit ibi Acron interpres, ipse est Deus medicinæ. Ex quibus intelligis Apollinem & Phœbum, qui & Sol est, eundem pletísque videri. Nam & Co. Gellius apud Plinium li. 7. c. 36. tribuit inuentionem medicinæ Soli.

7 ¶Huius rei rationem reddens Macrobius de ipso Apolline loquens, li. 1. Saturnaliorum, c. 17. ita scribit. Hincq; quòd eidem attribuitur medendi potestas, quia temperatus calor Solis morborũ omnium fuga est. Ita enim legendum est, licet in omnibus codicibus qui circumferuntur, quos nos vidimus, membrorum legatur, vbi morborum legimus. Verùm Apollonius Thianeus, & Iamblicus aliò eam rem referunt, vt qui ideo Apollinẽ medicinæ inuentorem existimatum fuisse arbitrati sunt, quoniam tota medicina à vaticiniis, quorum & ipse antistes est, exordium habuit. Nam & ipse Macrobius illo eodem libr. j. scribit medicinæ, & vaticinationis disciplinas consociatas esse. Medicum enim vel commoda, vel incommoda in corpore futura prænoscere.

Quare Apollini tribuitur inuentio medicinæ.

8 ¶A medicina autem & cæteris illis Artibus Apollini à Virgilio tributis, ipsum Apollinem vocatum, testis est Plato, in eo lib. quem de recta nominum ratione scripsit, qui Cratylus inscribitur, vbi nomina ab antiquis non temere hominibus imposita, existimat, magnámq; in his animaduerti obseruationem, & etymum apparere, ac quasi vaticinio nonnullis futurorum esse asserit. In quam rem Græcè historiæ plura recenset nomina, inter quæ & Apollinis meminit, quòd nomen & medicinam, & vaticiniũ, & sagittas, & musicã, quibus multum valuit Apollo, referre, & in etymo demonstrare scribit. Medicinã primò, Nã ἀπολύων & ἀπολούων, dicitur abluẽs à malis soluénsque. Vaticinium, Nã ἁπλοῦν idem & verus lingua Thessalica dicitur. Sagittas, Nã ἀεὶ βάλλων, id est perpetuus iaculator. Musicã, Nam ὁμοπολῶν, i. simul vertens, quòd ex conuersione mutua polorũ & orbiũ cœlestiũ musica constet, secundùm mathematicos. At Eusebius de præparatione Euangelica, li. 3. c. 1. tradit Apollinem vocatum, quòd ἀπαλλάττει νόσους, id est, ægrotationibus soluit & liberat. Strabo autem non multò post initium 14. libr. scribit Milesios ac Delios Apollinem οὔλιον, vocare, id est, salutiferum & pæanicum. Nam οὐλεῖν, idem est quod valere siue sanum esse, & οὐλὴ cicatrix dicitur. Hincq; illud esse, Iámq; vale & salue. Apollo enim salutifer est. Id quod etiã confirmat Menãder apud Macrobium illo eo. lib. Saturna. c. 17. scribens Milesios ἀπόλλωνι οὐλίῳ, pro salute sua immolare. Subditque ipse Macrobius Pherecidem referre, Theseum aliquando vouisse pro salute sua ἀπόλλωνι οὐλίῳ καὶ Ἀρτέμιδι οὐλίᾳ. Et hoc quoque cognomine ipsum Apollinem vocauit Homerus in hymno eiusdem Apollinis, non longè à calce, οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε.

Apollo ita vocatus à medicina & cæteris artibus.
Nomina non temere imposita.
ἀπολύων. ἀπολούων. ἁπλοῦν. ἀεὶ βάλλων. ὁμοπολῶν. οὔλιος. οὐλεῖν. οὐλή.

9 ¶Pausanias verò lib. 6. qui de Eliacis est, & li. 8. qui de Arcadicis, tradit, quòd apud Eleos Apollo ἀκέσιος appellatur: & apud Athenienses ἀλεξίκακος, quæ nomina admodum huic rei conueniunt, ob medicinæ scilicet inuentum. videlicet ἀκέσιος, quoniã ἀκέσασθαι, siue ἀκέσαι mederi est, & ἄκεσις siue ἀκεσίς, atq; etiã ἀκέστωρ, vtroq; enim modo dicitur, id est medicus, & ἄκεσμα medicamentũ. ἀλεξίκακος autẽ quòd mala arceat, à verbo ἀλέξειν, quod est arceo & depello, & κακὸν, quod malũ est. Sed & Lindij colũt Apollinẽ λοίμιον, hoc cognomine finita pestilentia nũcupatũ, vt refert ipse Macrob. quo loco nuper citauimus. Vbi etiã tradit virgines Vestales ita indigitare, Apollo medice. Apollo Pæan. Nã & ipse quoq; Pæã dicitur ἀπὸ τοῦ παύειν τὰς ἀνίας, i. à sedandis morbis. Propterea & Marius Victorinus, quo loco de metris differit, tradit Delphorum incolas laudẽ Apollinis ita prosequi solitos, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν. Nã & Seruius interpretans illud li. 10. Aeneid. *Conclamant socij lætum Pæana secuti.* Pæan, ait, propriè Apollinis laus est, sed abusiuè aliorũ dicitur. vnde Pindarus opus suum, quod & hominum, & deorum continet laudes, Pæanas vocat. Sed & idem Seruius enarrans illud lib. 12. Pæonium in morem, &c. id est (inquit) medicinalem. Nam Doricæ linguæ est Pæan: Pæon autem naturale. Sunt item, vt redeamus, qui & illum dictum ferunt ἀπελλῶντα, tanquã ἀπελαύνοντα τὰς νόσους, id est, expellentem morbos. Quæ quidẽ opinio con-

ἀκέσιος. Apollo dictus ἀκέσαι. ἄκεσις. ἀκεσίς. ἀκέστωρ. ἄκεσμα. ἀλεξίκακος. Apollo. Pæan Apollo.
Pæan laus Apollinis.

uenit cum eis qui etiam latinè ab appellendo deducunt, id est procul pellendo. Nam Festus Pōpeius tradit veteres Apellinem pro Apolline dixisse. Nec omiset im tamen quosdam scripsisse, ipsum Apollinem medicinam non simpliciter, sed ocularíam primùm inuenisse, in quibus est Hyginus Fabularum c.274.

10 *Dioscuri herbarum uires inuenerunt.*

¶ Verùm quod de inuentione virium herbarum diximus, id aliis attribui Sanchoniaton Berutius, qui Phœnicum lingua Philalethes vocatus, id est, studiosus veritatis, qui ante Troiana tempora historiam Phœnicum lingua exquisitissimè conscripsit, quam in Græcum Philo non ille quidem Hebræus, sed Biblius traduxit. Is à Sedoch qui ita nominatus est, quoniam vita tenuis, & iustus esset, tradit Dioscuros natos, aut Gabiros, aut Cirbantes, aut Samothracas, quorū nati herbarum vires, & cantus ad medicinam inuenerunt. Cuius rei testis est locupletissimus Eusebius lib.1. de præparatione Euangelica, c.7.

11 *Cadmus medicinæ herbariæ inuētor.*

¶ At Tyrij Cadmo Agenoridæ hanc inuentionem medicinæ, præsertim quæ herbis constat, tribuunt. Ideóq; illi primitias offerre solebant, quòd herbarum radicibus medicarentur, vt testis est locupletissimus Plutarchus ille Cheroneus Symposiacôn problematon decade 3.c.1.

12 *Chirō inuētor medicinæ. Herbæ à Chirone agnominata.*

¶ Sunt verò qui Chironem Centaurum medicinā simpliciter inuenisse tradunt, vt Hyginus, fabularum c.138. & Germanicus Cæsar in Arati Phænomena. Et qui medicinā Chirurgicā ex herbis quoque reperisse, vt tradit idem Hyginus, postremi illius operis c.274. Sunt & qui herbariam & medicamentariā comperisse volunt, vt recēset Gal. si is est, in introductorio siue medico, post prin. & ante eum Plinius, li.7.c.56. qui & alibi videlicet li.30.c.1. tradit Troianis temporibus contentos fuisse illud seculum Chironis medicinis. Sed & alibi scilicet li.25.c.4. & lib.26.c.14. in prin. scribit Centauriam, Chironiam, & Panacē Chironeon herbas ab eo cognominatas. De quo etiā Theophrastus, lib.9.c.12. & Nicander in Theriacis, & Diosco. lib.3.c.53. & Apuleius Celsus, de viribus herbarum c.3. Quin Plinius ipse lib.25.c.1. prodit vitem nigram Chironiam quoque dictā. Et lib.24.c.14. Spinam Pyxachanton. Et libr.25.c.4. Ampelon. Sed & Festus Pompeius ab eo inuentum Centaurum medicamentum tradit. Ab hoc quoque dictum vuluus Chironium scribit Gal. lib. Terapeuticæ 2. quoniam primus illud sanarit. Quanquam Paulo Aeginetæ lib. medicinæ 4.c.46. Chironia vulnera vocantur δυσαλθῆ, id est, quę vix medicam curam recipiunt. Ideo salutarem Chironis manum requirunt, quod & idem dicit, quo loco tractat de vulneribus, quæ cacoethe vocantur. Et ante eum quoque dixerat ipse Gal. lib.4. de compositione medic. κατὰ γένη, in multis locis, & alibi sępe in eo opere. & nonnihil etiam Cornelius Celsus li.5.c.28. Et Eustathius Homeri interpres, licet hanc appellationem aliunde ducant Aristoteles lib.3. Ethicorum ad Eudemum, & Plin. lib.25.c.6. Hinc Diodorus lib.5. tradit illum fuisse arte medicinæ insignem.

Centauriū medicamentum. Chironiū uulnus.

13 ¶ Hic Saturni & Philyrę filius fuit, vt tradunt Euripides, Pherecydes, Pindarus, Pythiorum Ode 6. Hyginus lib.2. de signis cœlestibus, & Fabularum c.138. Apollonius Rhodius lib. Argonauticôn 2. Germanicus Cæsar in Arati Phænomena. Plin. d. libr.7.c.56. & Seruius in libr. Aeneidos. Siue Ixionis & Nubis, vt Suidas existimat de Rebus Thessalicis lib.1. Columella videtur voluisse eum fuisse filium Amithaonis, cum scribit lib.10. rei rusticæ,

Hinc Amithaonius docuit quæ plurima Chiron.

Sed vt opinor, falsus est ex versu Virg. lib.3 Georgicorum,

Phyllirides Chiron, Amithaoniúsque Melampus.

Tribuens scilicet ipse Columella Chironi, quod Melampi esset, de quo posteà dicemus. Quare autem Phylliridem Chironem vocet Virg. satis constat ex eo, quod diximus, & dicemus quoq; nu. seq. Sunt autem qui & eius matrem Pelopenam vocant.

14 *Chironia manus.*

¶ Hunc igitur Plutarchus in lib. de Musica, appellat musicæ simul & iusticiæ, & medicinæ doctorem. Apollonius Rhodius libr.2. Argonauticôn scribit Phœbum tradidisse Chironi filium Aristæum, quem è Cyrene susceperat, educandum, quémque & medicinam & vaticinia doceret. Et Virg. in carmine hendecasyllabo de liuore, Chironiam manum appellat,

Vinit pectore sub dolente vulnus
Quod Chironia nec manus leuaret. Et addit,
Nec Phœbus, sobolésve clara Phœbi.

Quod intelligitur de Apolline, de quo iam diximus, & Aesculapio huius filio, de quo etiā postea dicemus. Eiusdem quoque vt medici, meminit idem Virg. lib. Georg.3.

Quæsitaq́; nocent artes, cessere magistri,
Phyllirides Chiron, &c. Nam Phylliridem vocat q́ Phylliridem matrem ex multorum sententia, vt suprà diximus, habuerit. Et ita quoque eum vocat Hesiodus in Theogonia, Apollonius Rhodius lib. Argonauticôn 1. Propertius, quo loco statim dicemus. Et Ouid lib. Fastorum 3. & 5. & li. de arte amand. Et Phillyrius siue Phillyreius ipsi Ouidio eo. libr.5. Fastorum. Sed & eum quoque vt medicum memorat Papinius, lib.1. Syluarum in Soteriis, pro Rutilio Gallico,

Si qua salutifero gemini Chironis in antro,
Herba, &c. Et Propertius lib.2. Eleg.1.
Tarda Philoctetæ sanauit crura Machaon
Phœnicis Chiron lumina Phyllirides. De Machaone autem postea dicemus.

Sed ante hos Orpheus in Argonauticis, ita de Chirone loquitur,

ὅς ῥα δικαιοσύνης μέλεται καὶ ἀκέσματι νούσων.
Qui iustitiæ vacat,& medelæ morborum. Huoc quoque docuisse Aesculapium medicinam, scribit Homerus lib.4.Iliados.Illud autem Plinij,& cætera quę ex eodem suprà citauimus,in hos versus conclusit Antonius Sabellicus,

Ast Arabus,quem Phœbe tibi Babylona creasse
Fama refert,medicæ fertur dator artis & author,
Repperit Hemoniæ Chiron vetus incola terræ
Herbarum medicas vires,& nomina primus.

Ex hócque tradit Plutarchus Symposiacôn decade 3.c.1.Magnetes ipsi Chironi primitias herbarum offerre solitos. *Primitiæ Chironi dicatæ.*

15 ¶Sed & veteres prodiderunt Apim Aegyptiũ,Pheronei ac Pithoois filium,vti recenset Clemeos Alexandrinus lib.1.Stromatôn,& Theodoritus,lib.1.de cura affectuũ geotilium,medicinam primùm inuenisse:qui ob pulcherrimũ salutiferúmque inuentum in tanto hoore & admiratione habitus est,sicuti & ipse Theodoritus tradit lib.3.vt pró dco colcretur,vocaretúrq; Osiris, quod vocabulum si quis ad Latinam lioguã transferat,idem est quod multoculus,vt Diodorus & Eusebius prodidere.Os cnim Aegyptiorũ lingua multum significat:Iris autem oculum:vt etiã scribit Plutarchus in li.de Iside,& Osiride perinde ac vir oculatissimus,ac magno ingenio,maguáq; prudentia fuerit,qui tam salutare auxilium mortalibus inuenisset. Ob idq; Apollinem esse eundem volunt plerique,& id quidem autumãt ipsi Aegyptij,quibus & Osiris sol est,& Sol Apollo, vt videre licet apud Macrobiũ,lib.1.Saturnaliorum c.21.& Diogenem Laërtium in procemio.Verùm non satis coustat,idémne fuerit Apis,qui Apollo,an diuersus vterq;.Tacitus autem libr.20. historiæ Augustæ,ad finem,scribit multos Osirim,quem & quidã Serapim vocant,Aesculapium quoque appellare,q medeatur ægris corporibus.Ab hoc forte inuenta est,& vocata herba Osiris,de qua Diosco.lib.4.c.134.& Gal.lib.8.Simplicium medicamentorum,in c.de Osiri,& Paulus Aegi.lib.7.etiam inter simplicia.Sed & huic quod de Api diximus,coocinit quod scribit Cyrillus aduersus Iulianum Cæsarem.Cum Apis,ait,Aegyptius non obscurus ioter eos qui illic erant templi ministros,& naturalis philosophiæ scientiam adeptus esset,huoc ferunt primum artẽ medicam exquisiuisse,& tradidisse fœlicius quàm eos qui eum præcesserant,communicassèque Aesculapio.Quod autem ad Serapim peculiariter pertinet,posset videri ex lectione antiquorũ scriptorum illum morbos animo & oratione curasse. Nam Varro in Eumeoidib. apud Nonium Marc.Ego medicina Serapi vtor, quotidie precantur, intelligo recte scriptum esse Delphis θεοῖ, ἀρχαί. Nec multo post:Hospes quid miraris animo curare Serapin?Quid? *Apis medicinæ inuentor.* *Osiris.* *Apollo idem & Osiris.* *Osiris qui & Serapis & Aesculapius.*

16 ¶Verùm illud inter omnes constat Apollini filiũ fuisse Aesculapiũ ex Corooide Larissea,quod Ouidius testatur li.2.Meta.& lib.1.Fastorũ,Histrus,& illius authoritate Hyginus Signorum cœlestium,li.2.quo loco de Hydra loquitur,vbi hanc Coronidẽ filiam Phlegyę fuisse dicit,& iterum ipse Hygious,Fabularũ c.14.iténiq; 161.& 202.vbi dicit eum exsecto matris mortuę vtero natum, iterúmque c.223.& Euphorion,& eius authoritate Seruius,li.6.Aeneid.& iterum lib.7.& Io.Tzetzes hist.Chil.7.c.97.Arnobius lib.1,aduersus gentes,& aute hos Homerus io Hymnis,& Hesiodus in Theogonia.Hincq; Coronidẽ illũ vocat ipse Ouid.li.6.Fastorũ.Aut vt Diodorus & Seruius malunt,ex Ariadna.Aut ex Arsinoẽ Leucippi filia, vt etiam alij cõtendũt,teste Apollodoro & Pausania li.2.& iterũ lib.4.Piodarus autem Pythiorũ Ode 3. Arsiooem & Coronidem veluti binominem eandem esse voluit,Aesculapij ipsius matrẽ,quod & idem scribit Aristides de cõditoribus Gnidi.Sed huic sententię contradicit Pausanias eo.illo li.2.nẽpe has diuersas fuisse.Hũc Ἀσκληπιὸν Asclepium Homerus libr.11.Iliados & Græci propè omoes appellant , antè Hepium vocatum:sed ita tandem nuncuparum,quod Asclem tyrannum Epidauri sanasset. *Aesculapius inuentor medicinæ.* *Aesculapij parentes.*

ἤπιος ἦ κηλήσεσιν ἐὼν, καὶ θνήσκων τοὺς ἀνθρώπους.

Vt scribit Tzetzes,vbi suprà. Idem autẽ Tzetzes in commentariis Lycophronis dicit illũ Hepiũ fuisse vocarum propter mansuetudioẽ & tranquillitatem,appellatq; eum tyrannũ,quem curauit Aunem oculis laborantẽ,vnde Aesculapius est dictus.Hic Aesculapius magna medicinæ attulit incrementa,vtpote qui medicinam adhuc vulgarẽ & rudem paulò subtilius excoluit,atq; illustrauit.Ob quod in numerum Deorum,vt Cornelius Celsus scribit,receptus est.Sed & ipse de ea re, quod ante ipsum nemo fecerat,libros reliquit.Nam vt Hippocrates tradit,Nauiculam quam nominant,scripsit.Et vt tradit Iulius Firmicus lib.5.Matheseos scripsit Myriogenesim. Sed & huius smegma memorat Paulus Aegi.lib.7.c.13.& librum cui est titulus,Myriogenesis,Iulius Firmicus li.Matheseos 5.c.1.in horoscopo Piscium.Hunc incertis primùm parentibus natum, expositum, & à venatoribus iouentum,canino lacte nutritum,Chironi traditũ, de quo tam multa diximus, didicisse medicinam scribit idem Apollodorus & Tarquilius,in lib.de viris illustribus, póstque eum Lactantius,lib.1.c.10.& Theodoritus Cyreneosis,lib. Curationis affectuum gentilium octauo.Nam & illum discipulum fuisse Chironis præter hos scripsere Homerus lib.4.Iliados,& Pindarus Pythiorum Ode 3.& Nemeorum Ode quoque 3.

17 ¶ Nec desunt qui ab hoc primum repertã medicinã volunt,vt Euryximachus medicus, in Symposio Platonis,& ante illũ Hermes Trimegistus,in lib.de voluntate diuina,quem Latinum fecit Apuleius c.13.& ex eo quoque repetit D.Augustinus de ciuitate Dei,li.8.c.26.& hoc quoque tradit Tertullianus, in libr.de corona militis,cum scribit, Primus medelas Aesculapius explorauit,

Hygious autem Fabularum c.274.scribit eum medicinam elinicem reperisse. Hinc Lactãtius li.
1 c.10.Artes (ait) suis inuentoribus immortalitatem peperisse dicuntur, vt Aesculapio medicina.
Et astruit quoque Virg.lib.7.Aeneid.de eo ita loquens,

Tum pater omnipotens aliquem indignatus ab vmbris
Mortalem infernis ad limina surgere vita,
Ipse repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phæbigenam Stygias detrusit in vndas.

Et Gale.ıus quoque,siue is Plutarchus fuit,
siue Herodotus medicus,siue alius,sed quisquis is fuit,certe doctissimus, in initio eius libri, qui
Introductio siue medicus inscribitur,Græci(ait)artium inuentiones Deorum filiis tribuunt, aut
aliis quidem ad eos propè accedentibus, quibus Dij ipsi omnes artes cõmunicarunt. Itaq; aiunt
& medicinam primum Aesculapium ab Apolline patre didicisse,& hominibus tradidisse.Proin
de inuentorem ipsius fuisse.Ante Aesculapium autem ars quidem medica nondum hominibus
fuit cognita.Et post pauca,Perfectam verò medicinam,& omnibus partibus absolutam,& eam
quidẽ diuinam Aesculapius solus inuenit. De eo autem Diod.li.7.Aesculapius(ait)ex Apolline
& Ariadna ortus pluribus à patre in medicina perceptis , Chirurgiam & medelarũ compositio-
nem,radicũ insuper virtutem inuenit.Adeo autem medicinæ artẽ extulit, vt velut eius inuentor
& author coleretur.Sed & de eo idem Diodorus libr.5.multa scripsit,inter quę illud, Adeo peri-
tia medicinæ eum excelluisse,vt quamplurimos de salute prorsus desperatos à morbo liberaue-
rit:proptereàq; à nonnullis creditus est defunctis vitã restituisse.Martianus quoq; libr.2.Ascribit
Asclepio Græcia medicinã.& Theodoritus li.3.Græci Aesculapium,quòd artis medicæ author salu-
berrimus extitisset,Deum esse dixerunt.Porrò Clemens eiúsque authoritate Eusebius lib.præpa-
rationis Euangelicæ 10.scribit Aegyptios medicinam inuenisse,eam autem Aesculapium ampli-
ficasse.Arnobius autem lib.1.aduersus gentes illi tribuit inuẽtum herbarum,& paulo post medi-
caminum.Et certè fortassis hinc profectum est,vt alij Apollinem , alij Aesculapium huius artis
inuentorem scripserint:quoniam Asculapius idem fuit atque Apollo,si verum dicit Macrobius
d.lib.1.Saturnaliorum c.20.Quod hinc(inquit)nõ solùm probatur,quòd ex illo natus creditur:
sed & quòd ei,sicuti Apollini,vis diuinationis adiungitur.Nam Apollodorus in iis libris,quibus
titulus est περὶ θεῶν, scribit Aesculapium diuinationibus,& auguriis præesse.

Aesculapius ἀρχίατρος dictus: ἀρχίατροι qui dicantur,

18 ¶ Hic autem à veteribus ἀρχίατρος insigniter est vocatus, tanquam primus princéꝑsque ac Deus
medicorum. Cuius rei quoque mentionem fecit D.August.lib.3.de ciuitate Dei.c.17.Porrò de ar
chiatris,id est,principum medicis,vt id in trãscursu dicam,fit mentio in l.medicos,& in l.si quis.
C.de profes.& med lib.10.& in rub.C.de com.& arch.lib.12.& in l.archiatros.C.de met.co. li.12.
& in §.iubemus igitur,in auth.de sanct.epi.nisi illic mendum sit,quod ego opinor.Vindicianus
autem in epistola medica,quam ad Valentinianum Impera.scribit, dicit se Comitem archiatro-
rum ex quo facilius potes intelligere,illam rubr.suprà citatam de com.& arch. Quo in loco me
admodum pudet insignis erroris Bart.Chassenei,qui in illo suo libr.cui titulum putidum & in-
elegantem,cuiusmodi etiam ipse liber est,fecit catalogum gloriæ mundi,parte 6.consid.13. inter-
pretatur archiatrum,ostiarium palatij principis,quasi,vt ipse dicit,principem atrij. Optimè certe
(quod nos alibi diximus)actum fuisset cum Chassen.si contentus suis in Burgundiæ consuetu-
dines commentarijs(quæ erat propria ipsius arena)manum cæteris rebus non admouisset, nunc
paginas aliorum impudenter suffurans,nunc cum aliquid ex sua moneta cudit, toto cælo aber-
rans,quod ex hoc vno archiatri interpretamento lectores intelligunt.Atqui Accurs.noster aliàs
non admodum harum rerũ gnarus,in hac nullo pacto deceptus,vt qui in d.l.medicos,in princ.
archiatros interpretatus est principes medicorum.

19 ¶ Sed ad Aesculapium redeamus.Eum Porphyrius in eo libro quem de responsis fecit , hæc de
ipso loquentem facit,

Τρίκκης ἦλθ' ἱερῆς ἥκω θεὸς, ὅν ποτε μήτηρ
Φοίβῳ ὑποδμηθεῖσα τέκεν σοφίας βασιλῆα,
ἰδμονα ἰητορίης ἀσκληπιὸν, ἀλλὰ τί πεύθῃ;

Quos versus ita reddit Georgius Trapezun-
tius interpres Eusebij,lib.3.de præparatione Euangelica,

Natus ego è sacra Tricca,cui tota medendi
Ars,cui sese omnis pariter sapientia debet.
Quem mater peperit, &c.

Cicero cum ope quadam diuina χολὴν ἄκρατον,id est,bilem
meram eiecisset,Terentiæ vxori literis mandauit , vt Apollini & Aesculapio caste & pie satisfa-
ceret.Hæc enim sunt illius verba li.14.Epist.fam epist.6.χολὴν ἄκρατον noctu eieci, statim ita sum
liberatus,vt mihi Deus aliquis medicinam fecisse videatur.Cui quidem tu Deo,quemadmodum
soles,pie & caste satisfacias,id est,Apollini,& Aesculapio.

Aesculapij baculus nodosus quid significat. Aesculapij Draco quid significat.

20 ¶ Veteres autẽ illius simulachro baculum nodosum apponebant.Quem Ouid.li.15.Metam.agre-
stem vocat,qui quidem artis difficultatem notat,vt tradit Festus Pompeius.Id quod cõprobat il-
lius Hippocratis in prin.Aph.Vita breuis,ars longa,occasio præceps,experimentum fallax, iudi-
cium difficile est.Sed & illi,vt tradunt ipse Festus Pompeius,in draconis etymologia,& Macro-
bius li.1.c.20. Draconem subiungebant,quem acutissima & peruigili oculorũ acie præditũ tra-
dunt authores,& nomen ipsum argumento est. nuncupatur enim ἀπὸ τοῦ δέρκειν, quod est acurè
videre

videre. Quamobrem incubantes eos thesauris custodiæ causa finxerunt antqui, vt scribit ipse Pompeius. Ex quo illud Tullij, in 13. Phil. Qui domini patrocinium complexus, quasi thesaurum Draco. igitur per Draconem Aesculapio subiunctum significari oportere medicos, quorũ princeps est & Deus Aesculapius, vigilantissimos esse & oculatissimos, & qui mentis acie possint prænoscere morborum principia, momenta, finésque: & ægroto dicere, quod Hippocrates ait, circa prin. Prognosticorum, τάτ' ἐόντα, τάτ' ἐσσόμενα ϗ πρότ' ἐόντα, id est, præterita, præsentia, & futura, quod & repetit lib. 1. Epidemicôn, aut vs vtar verbis Homeri libr. Iliados 1. de Chalcante loquentis,

ὃς ᾔδη τάτ' ἐόντα, τάτ' ἐσσόμενα, πρότ' ἐόντα.
Qui sciebat & præsentia, & futura, & præterita.

Et vt vertit Virg. lib. 4. Georg. de Proteo loquens,

Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahentur.

Et illius Hippocraticæ sententiæ meminerunt Tancred. Inno. Host. Io. And. & Car. Flo. in c. ad aures, de ætat. & qualit. & Franc. Ripa, in repe. l. admonendi, nu. 83. ff. de iureiur. Theodoritus autem, quo loco suprà citauimus, alio huiusmodi Draconis insigne refert. Sicut enim serpens vetustatem seniúmque deponit: ita & qui ægroti sunt, ope artis medicæ morbos depellunt. Cui & in ea re cum Macrobio lib. Saturnaliorum 1. c. 20. conuenit. Alij item alio, vt videre licet apud Aelianum & Plinium lib. 29. c. 4.

21 ¶ Cæterùm Aesculapius tantum medicina cæteris præstitit, vt non satis ei videretur hominum morbo curare, doloresque leuare, nisi etiam mortuos ad vitam reuocaret. Ferunt enim poetæ ipsius opera quempiam reuixisse. quod & asserit Xenophon statim circa initia libri de venatione, & Serenus Samonicus, cuius post prin. sui libri, hi versus sunt de Aesculapio, *Aesculapius mortuos suscitauit.*

Túque potens artis, reduces qui tradere vitas
Nosti, atque in cælum manes reuocare sepultos.
Qui colis Aegeas, qui Pergama, quique Epidaurum,
Huc ades.

Sed quis is fuerit, qui ad vitam ab eo ita sit reuocatus, incertum est. Hippolytum fuisse tradunt Eratosthenes, & Virgilius, quo loco citauimus suprà nu. 17. & ibi Seruius, & idem quoque Seruius in libr. 6. Aeneidos. Et Pausanias libr. 2. & Scholiastes Pindari Pythiorum Ode 3. Nonnulli autem, vt refert Hyginus in Ophiulcho, qui tamen eorum nomina subticet, Glaucum Minois filium hunc fuisse existimant. Alterum eorum idem Hyginus, Fabularum, ca. 40. vtrumque autem Ouidius lib. 6. Fasto. At Propertius libro secundo Elegiarum, scribit fuisse Androgeonem his versibus, *Qui suscitati ab eo fuere. Hippolytus. Glaucus. Androgeon.*

Et simul extinctum Cressis Epidaurius herbis
Restituit patriis Androgeona focis.

Fuit autem & Minois filius Androgeõ siue Androgeus, vt Diodorus Bibliotheces li. 5. & Plutarchus in Theseo, & alij testantur. Fuit & ipse Glaucus eiusdẽ filius, vt præter Hyginum tradit Homerus li. 1. Iliados. Et ne existimes eundẽ fuisse & Glaucum & Androgeum duobus nominibus appellatũ, vtrunq; memorant inter filios Minois Bocatius in genealogia Deorũ lib. 11. c. 27. & seq. & Volaterranus Philologiæ c. 33. nisi parum tuta videatur eorum authoritas sine antiquorũ testimonio. At Claudianus de victoria Stiliconis contra Alaricum, scribit Minois filium, quem minime nominat, ad vitam fuisse reuocatum ope vatis cuiuspiam, quem nec ipse nominat.

Cretáque (si verax narratur fabula) vidit
Minoium rupto puerum prodire sepulchro,
Quem senior vates auium clangore repertum
Gramine restituit, mira nam munere sortis
Dulcia mella necem, vitam dedit horridus anguis.

Hæc ille, non admodum distãtia ab eo quod dicit Hyginus, vbi suprà. Aesculapium, Glaucũ vitæ restituisse, vsum herba ab angue allata. Itaque (ait) anguis & in Aesculapij tutela, & astris dicitur collocatus. Qua consuetudine ducti posteri ei tradiderunt, vt reliqui medici anguibus vterentur. Cui etiam rei concinit Ouidius, lib. 6. Fastorum, *Angues insignia medicorum.*

Vsus & auxilio est anguis ab angue dato.

Atqui Aeneas Platonicus in dialogo, cui Theophrastus titulus est, & Palephatus, in li. de nõ credendis fabulosis narrationibus, scribit Polyidũ vatem ex Argis Cretam profectũ suscitasse Glaucum Minois filium melle suffocatũ, herba à Dracone percepta, quod mirè conguit cũ illis versibus Claudiani. Confestímq; subdit Aeneas Aesculapiũ suscitasse & Hippolytum, & Tyndarum. At Orpheus tradit Hymeneũ ab ipso Aesculapio suscitatum. Ideóq; cum à Ioue fuisse fulminatum. Stesichorus autẽ Capaneum & Lycurgum. Crates deniq; Chironẽ, quem vnà cum Aesculapio ictum fulmine asserit. Epiphanius Cyprius in li. Ancorato Eucleon nescio quẽ Plinius lib. 29. c. 1. Tyndaridem, nec quis ille fuit aliter declarat, verùm crediderim Hippolytũ eo nomine significasse, quem Tyndaridem appellatũ fuisse prodit Pausanias, quòd vnus ex Tyndari Lacedæmoniorum regis familia fuit. Nam Aegeneus patruum habuit Tyndari fratrem, à quo Tyndaro (vt ipse instituit) omnes qui erãt eius familiæ Tyndaridæ appellabãtur. Interpres Euripidis in Alceste tradit authoritate Apollodori tres illum suscitasse, Hippolytũ, Glaucũ, & Tyndarum, quod *Tyndarus. Hymeneus. Capaneus. Lycurgus. Chiron. Eucleos.*

& ipsum scribit Pindari Scholiastes Pythiorum Ode 3. Cęterũ Ouidius secum pugnãs eo loco, quem statim citabimus, tradit vnũ tantũ ab Aesculapio à mortuis suscitatũ. Staphylus autẽ nullũ ab inferis ab eo suscitatum scribit, sed tantùm Hippolytum sanatum ex Trœzene fugientem.

22 ¶In hoc autem omnes consentiunt & philosophi & poetæ, Aesculapium fulmine ictum occubuisse, quod etiam scribit Cyprianus li. 4. de idolorum vanitate, post prin. & Germanicus Cæsar in Phænomeοa Arati. & Arnobius li. 1. aduersus geotes. Causam addũt poetæ, vt ad omnia sunt ingeniosi, quia fuerit coram Ioue à Diis inferis accusatus, quòd eorum imperium minueret, propterea quòd defunctorum animas ad superos arte medendi traduceret: eáque causa exacerbatũ Iouem fulmine illum occidisse. ex quo illud Virg. lib. 7. à nobis suprà citatum, Tum pater omnipotens, &c. Illúdque Ouidij lib. 2. Metamorph.

Aesculapius fulmine ictus & cur.

Aspicit infantem, totique salutifer orbi
Cresce puer, dixit, tibi se mortalia sæpe
Corpora debebunt, animas tibi reddere ademptas
Fas erit: idque semel, Diis indignantibus, ausus
Posse dare hoc iterum flamma prohiberet auita.

Id est aui Iouis. Sed & idem, illo lib. 6. Fastorum,

Iuppiter exemplum veritus direxit in illum
Fulmina, qui nimia nouerat artis opem.

Et conueniunt hæc cum eo quod suprà ex Hesiodo diximus. Pherecides aliã causam affert, quę non longè ab illa distat, quoniam scilicet eos qui in Delphis moriebantur, ad vitam reuocaret.

23 ¶Alij item id factum volunt, quoniam Prœtidas sanasset vt Polyanthus Cyreneus, alij vt Philarchus, quòd Phœnidas, alij rursum vt Telesarchus quòd Originem voluerit ad vitam reuocare, Pherecides quòd qui Delphis interirent, vitæ restitueret. Tarcheus autem, quòd vereretur Iupiter, ne Aesculapius ex mortuorum reuocatione ad vitam, inter homines Deus esse videretur. Io. Damascenus in historia duorum Christi militum, illum à Ioue ictum fulmine propter Darij Lacedæmonij filium. Pindarus Pythiorum Ode 3. scribit illum ita fulminatum auaritię merito, quia medicinam noceoter exercebat. Cuius etiam rei meminit Tertullianus, in Apologetico, cap. 13. & Arnobius, disputationum aduersus gentes lib. 4. Cyrillus & Eusebius lib. Preparationis Euangelicæ 3. Græcè quidem, sed in hunc sensum: Quomodo Aesculapius à Ioue causa turpissimi quæstus fulmine percutitur, iuxta Pindarum sic de ipso loquentem,

De eadem re.

ἀλλὰ κέρδει καὶ σοφία δέδεται,
ἔτραπε κ᾽ ἐκεῖνον ἀγάνορι μι-
σθῷ χρυσὸς ἐν χέρσι φανεὶς,
ἄνδρ᾽ ἐκ θανάτου κομίσαι,
ἤδη ἁλωκότα χερ-
σὶ δ᾽ ἄρα Κρονίων.
ῥίψας δ᾽ ἀμφοῖν, ἀμπνοὰς
στέρνων καθεῖλεν
ὠκέως, αἴθων δὲ κεραυ-
νὸς ἐνέσκηψε μόρον.

Id est ad verbum etiam concisis vocabulis, vt ille sæpe facit:

Sed quæstu etiam sapientia vincitur.
Adduxit & illum dulci mer-
cede aurum in manibus apparens,
Virum à morte vt restitueret:
Iam correptum ma-
nibus vtique Iuppiter
Proiiciens per amborum spiritum
Pectora ademit
Celeriter, ardens autem ful-
men influxit mortem.

At Georgius Trapezuntius interpres Eusebij id totum in tres versus hexametros, ita non infœliciter traduxit,

Aurum illi nimium preciosáque munera cura,
Horrendum inde pater Diuorum concitus ira
Contorsit fulmen, animámque è corpore vulsit.

Meminit etiã Plato, qui & in id Pindarũ citat, nec tamen ei omnino assentitur li. 3. de repu. vbi & alia multa de Aesculapio tradit, & Lucianus in dialogo Iouis, Aesculapij & Herculis, in Dialogis Deorum. Quibus consentiens Cyrillus aduersus Iulianũ, Aesculapius, ait, vbi sub Api præceptore in medicina profecit, lucri cupidus & consiliis turpibus obnoxius, omnem circuiuit orbis regionem ab omnibus lucra petens, & venale studium suum languentibus exhibens: inflatúsq; ob scientiam & superbiens se etiam Deum nominabat, & mortuos ab inferis excitare posse delirãs affirmabat: veniénsque ad Epidaurios, & ibi summam sibi gloriam arrogans, quendam se esse Deum, fulmine ictus est, pœnam illi dignissimam Deo inferente. Sed & Euripides introduxit Apolli

Apollinem querulum super Aesculapij morte hæc dicentem, statim circa initium eius Fabulæ, cui titulus est Alcestis.

Ζεὺς γὰρ κατακτὰς παῖδα τὸν ἐμὸν αἴτιος
ἀσκληπιὸν, στέρνοισιν ἐμβαλὼν φλόγα.

24 ¶ Nec omiserim quod Orpheus vatum vetustissimus, & Aesculapij coëtaneus, ita de illo in hymnis cecinit, — *Alia de Aesculapio.*

ἰητὴρ πάντων ἀσκληπιὲ δέσποτα παιάν,
ἐλθὲ μάκαρ σωτὴρ, βιότης τέλος ἐσθλὸν ὀπάζων. Hi enim sunt primus postremúsque versus eius hymni, quem de eo cecinit, quorum ad verbum hic sensus est,

Medice omnium Aesculapie domine Paean,
Veni beate saluator, vitæ finem bonum præbens.

De eo quoq; Iulianus imperator *παραβάτης* cognominatus in lib. 2. cõtra Galilæos Græcè quidẽ, sed in hanc sententiã scripsit, Iupiter in suis intelligibilibus siue mẽtalibus (Græcè enim scribitur *νοητοῖς*) ex seipso Aesculapiũ genuit, & in terrã per Solis genitalis vitam destinauit. Hic in terra ex cœlo faciens progressum vniformiter quidem in hominis specie circa Epidaurum apparuit auctus. Itaque illis successibus super vniuersam terrã porrexit salutarẽ eius dexteram, vt restauraret animas malè dispositas, & corpora inualidè habẽtia. Idem rursum multos se nouisse asserit in maximis periculis ab Aesculapio adiutos, & seipsum ægrè laborantẽ sæpe medelis eius saluum euasisse fatetur, ad hoc testẽ citans Iouem. Iamblichus de mysteriis Aegyptiorũ, quo loco disserit de somniis, tradit in Aesculapij tẽplo accipi somnia, quibus morbi curantur, ipsámque artem medendi comparatam esse diuinis somniis. Pythia oraculo Aesculapium magnum hominum gaudium appellauit, vt tradit Pausanias lib. 2. *ὦ μέγα χάρμα βροτοῖς βλαστῶν ἀσκληπιὲ*, &c.

25 ¶ Homerus autem lib. Iliad. 4. illum appellat medicum *ἀμύμονα*, id est, irreprehensibilem. — *Aesculapius ἀμύμων dictus. Et alij plurimi.*

φῶτ' ἀσκληπιοῦ υἱὸν ἀμύμονος ἰητῆρος, Et rursum lib. 11.
Βῦν' ἀσκληπιοῦ υἱὸς ἀμύμονος ἰητῆρος.

Quo etiã epitheto cõdecorat Apollinẽ eius patrem, in hymno eiusdem Apollinis. Et Achillem lib. 2. Iliad. Et Glaucum eod. lib. 2. ad fi. Et Pandarum lib. 4. itémque 5. eiusdem operis. Et Daretem eo. lib. 5. Et Bucolionem Laomedontis filium, lib. 6. Et Bellerophontem, eod. libro. Et Menelaum lib. 13. Et Peleum patrẽ Achillis lib. 20. Et Mentorẽ lib. 2. Odyss. Et Antilochũ lib. 3. eiusdẽ operis. Et Nausicaam lib. 7. Et Vlyssem lib. 19. Et Penelopen lib. 24. Et Cottũ, Hesiodus in Theogonia. Quo quidẽ epitheto repræsentatur virtus omnibus numeris absoluta, vt tradit Gellius lib. 2. c. 6. & Macrobius lib. 6. c. 7. Liuius autẽ lib. 10. ab vrbe cond. ad fi. scribit, quòd cùm Romæ pestilentia violentissima grassaretur, portentóque similis clades esset, inuentum est in libris Aesculapium ab Epidauro Romam accersendum, interimque ipsi Aesculapio supplicationem habitam esse.

26 ¶ Plato in Phędone retulit Socratẽ moribundũ familiares rogauisse, vt Aesculapio gallũ quem vouerat, pro se sacrificarent: Aesculapio, inquit, gallum debemus, quem reddite, neque negligatis. De qua re loquẽs Lactant. lib. 3. c. 20. Diuinarum Institut. Timuit, inquit, Socrates, ne apud Rhadamanthum recuperatorem reus voti fieret ab Aesculapio. dementissimũ hominem putarem si morbo affectus periisset. Cùm verò hoc sanus fecerit, est ipse insanus, qui eum putet esse sapientem. Tertullianus quoq; in Apologetico c. 46. eodémq; vltimo, Aesculapio, inquit, Socrates gallinaceum prosecari iam in fine iubebat, credo ob honorẽ patris eius, quia Socratem Apollo sapientissimũ omniũ cecinit. Hæc ille. Sed qui Platonicorũ arcana curiosius inuestigauerũt, aliter hanc rem diiudicant. Prisci enim Aesculapio Phœbi filio gallum sacrificabãt, diei solísque nuncium, id est, diuinæ beneficentiæ morborũ omnium curatrici, quæ diuinæ prudentię filia nominatur: cui diẽ, id est, vitæ lumen se debere fatebantur. Eiusmodi medicũ in superioribus Socrates perquiri iusserat morborũ animi curatorem. Præterea priscorũ monumenta tradunt animas remeantes in cœlum Pæana, id est, triumphalem cantilenam Phœbo cauere. Reddit ergo Deo votum, vt alacer Pæana canẽs cœlestem repetat patriã, vt è recentioribus conscripsit Cęlius lib. posterioris editionis Antiquarũ Lectionum 16. c. 12. Et eadem fermè non longo tempore ante scripserat Reuclin Artis Cabalisticæ lib. 2. & ante vtrũque Marsilius Ficinus in arg. Phædonis in fi. Quibus illud adiicies ex Pausania lib. 5. Idomeneum, quoniã à Sole ducebat originẽ, in clypeo gallum gallinaceũ ferre solitũ, quòd hæc auis Soli sit consecrata, Solísq; ortũ prænunciet. Sed & Picus Mirandula in ea oratione, quam ad cœtũ Rom. habuit, de hac re ita loquitur, Pythagoras gallum nutrire nos admonet, id est, vt diuinã animæ nostræ partẽ diuinarum rerum cognitione, quasi solido cibo & cœlesti ambrosia pascamus. hic est gallus cuius aspectũ leo, id est, omnis terrena potestas formidat & reueretur. hic ille gallus cui datam esse intelligentiam apud Iob legimus. hoc gallo canente aberrans homo resipiscit. hic gallus in matutino crepusculo matutinis astris Deum laudantibus quotidie commodulatur. Hunc gallum moriens Socrates cum diuinitatem animi sui diuinitati maioris mundi copulaturum se speraret, Aesculapio, id est, animarum medico iam extra omne morbi discrimen positus debere se dicit. Hæc ferè Picus. — *Socrates moriens Aesculapio gallum vouit.*

27 ¶ Quanquã quod de leone & gallo dicit (vt illud obiter dixerim) aliter sentit Proclus Platonicus in lib. de sacrificio & magia, & Lucretius lib. 4. & Plin. lib. 8. c. 16. & iterum lib. 10. c. 21. & Albertus lib. animalium 23. huius rei rationes & eas quidem singuli diuersas reddentes, cur videlicet gal- — *Quare leo gallum vereatur.*

lum leo timet,vt apud eos videre licet. Tametsi Alexãder Aphrodiseus vir alioquin rerũ naturę peritissimus eam rem inexplicabilem & soli Deo cognitã scribit in principio suorũ Problematôn. Et idem sentire videtur Aelianus lib.11.animaliũ,quo loco de Ellope desserit:& illis assentire videtur Cælius Rhodiginus vir & ipse rerũ naturalium indagator solertissimus,d.lib.16. Antiquarum lectionum,c.11. At non omnes omnia nouerunt. Aut si illorum rationes cognitas haberent,eas tamen his non satisfecisse:ideo maluisse id inter res inexplicabiles ponere.

28 ¶ Si quis autem alia nosse cupiat de Aesculapio (neque enim huc omnia afferre cõsilium mihi fuit,neque etiã necesse est)legat ipsum Hyginum in lib. Poeticôn Astronomic.2.vbi de Ophiulco tractat.& Straboně lib.8.Geographiæ. Tullium lib.3.de natu.Deor.vbi três Aesculapios fuisse dicit,quos ibi designat,vti etiã facit Arnobius lib.4.aduersus gentes. Legat,inquam,Pausaniam lib.2.in quo Corinthiaca describit:& lib.7.quo Achaica. Cornel. Tacit.lib.12.Historiæ Augustæ. & Euseb. Præparationis Euangelicæ,lib.3.c.3.è recentiorib. Bocatium,de genealogia Deorũ,lib.5. cap.19.& Nicolaum Leonicum,de varia historia,lib.2. cap.46. & omnium copiosissimè Lilium Gregorium Gyraldum, de Diis Gentium Syntagmate 7.& nonnihil Syntag.præced.vbi de Serapi loquitur,& quæ dicam infrà in tract.primigeniorum,q.16.nu.2.

Alia de Aesculapio.

29 ¶ Aesculapio ex Lampetie,vt in trimetrorum iambo primo tradit Hermippus,vel ex Epione,vt dicit Aristides de Gnidi conditoribus: hanc autem dixit vxorem fuisse Aesculapij Pausanias in Corinthiacis,vel ex Coronide,vt prodit Iulius Hyginus,Fabularum,c.97.fuerũt duo filij Podalirius & Machaon,ex ducum numero,qui è Græcis ad euertendam Troiam profecti sunt,qui & insignes medici fuerunt,nec mediocrem opem Gręcorum exercitui attulerunt,maximam ob id adepti gloriam,vt Homerus testatur lib.2.& 11.Iliad.& alibi sæpe:& Cornel. Cels.circa initia eius operis,quod de medicina eleganter composuit,& Diodorus Siculus lib.5.

Podalirius Machaon.

30 ¶ De Podalirio autem hoc quoque veteribus monumentis traditum est,quòd cùm ex aduersis maris tempestatibus in Caria à caprarũ pastore seruatus,& hospitaliter acceptus ad Damęthum regem fuisset perductus,eius filiam nomine Syrnam tecto delapsam cùm aliis quibusdam medicamentis,tum misso ex vtroque brachio sanguine persanauit,quod rex admiratus illum sibi generum asciuit, Cheroneso illi tradita, in qua Podalirius mox duas condidit ciuitates, alteram Syrnem de vxoris nomine,alteram de pastoris,à quo fuisset incolumis seruatus. De hócque est illud Ouidij ad finem lib.2.de arte amandi,in fi.

De Podalirio.

Quantus apud Danaos Podalirius arte medendi,
Aeacides dextra,pectore Nestor erat.

Et illud lib.1.de remedio amoris,

Curabat propriis æger Podalirius herbis.
Et fateor,medicus turpiter æger eram.

Et lib.4. Tristium,Eleg.7.

Quem semel excepit,nunquam Podalirius ægro
Promissam medicæ non tulit artis opem.

Strabo lib.6.tradit in agro Samnio esse Basilicam Podalirij ex qua riuulus manat ad omnes pecorum morbos salutaris. Et de hoc alia quædam videbis apud Nicolaum Leonicum,lib.de varia historia 3.cap.47.

31 ¶ Machaonem autem Homerus lib.4.Iliad.æqualem Deo dicit,
ὁ δ' ᾧ μήσεσσι ποιμένι ἰσόθεος φώς.
Eúmque eodem libro dicit fuisse discipulum Chironis in re medica. Et ab eo Ouid.lib.2.de remedio amoris, Machaoniam opem appellat pro medica,

De Machaone.

Ille Machaonia vix ope sanus erit.

& Machaonij succi in eod.lib.

Illa Machaonij superant medicamina succi.

Et Machaoniæ artes eidem lib.1.de Ponto.epist.4.

Vtq; Machaoniis Pæantius artibus heros
Lenito medicam vulnere sensit opem.

Et de eo quoque est illud eiusdem lib.3.de Ponto,elegia 4.

Firma valent per se,nullúmque Machaona quærunt,
Ad medicam dubius confugit æger opem.

Et illud Propertij à nobis suprà citatum,

Tarda Philoctetæ sanauit crura Machaon.

Et illud Martialis lib.2.epig.16.

Quid tibi cum medicis? dimitte Machaonas omnes.

Scribit Pausanias lib.4.quo Messenica describit,Glaucum Messeniorum regẽ omnium primum Machaoni sacra in Gerenia fecisse. Et lib. 3. qui de Laconicis est, tradiderat eius æneo simulachro coronam impositam esse,quæ eorum lingua Ciphos appellatur:Rhodon verò locũ consecratum. Eius quoque meminit Virgil.lib.2.Aeneid.

32 *Pelidésque Neoptolemus,primúsque Machaon.*

¶ Is autẽ filium suscepit Nicomachũ Stagiritem medicũ quoque peritissimum,qui,vt Suidas author est,scripsit de medicina libros sex,& philosophiæ vnũ. Hunc Nicomachũ & Gorgasum ipsius Machaonis & Anticleæ filios,eósq; regnasse apud Pharæatas post Dioclis patris ipsius Anticleæ obitũ tradit Pausanias in Messanicis,vbi & illud subdit,vsitatũ illis fuisse,vt & morbos curarẽt,& homines luxatos,pro quibus beneficiis sacrificia eis in tẽplo & donaria offerebant. Fuítque etiã eidẽ alius filius Polemocrates,cuius fanũ memorat,Pausanias in Corinthiacis,medetúrque,

Nicomachus Machaonis filius. Gorgasus Machaonis filius. Polemocrates eiusdem filius.

vt ille dicit,eius loci hominibus,& à finitimis colitur.

33 ¶ Hi sunt quos antiquitas & medicinam inuenisse, & nuper inuentam exoluisse auxilleq; tradit. Ideóque Aegyptij Graeci, & aliæ pleræque gentes illos omnes diuinis sunt honoribus prosecuti,illisque delubra dicauerunt, authores medicinæ Deos arbitrati:siue quia tantùm huic arti tribuerunt,sicuti tradit Quintilianus suus declamatione 268. vt eam vix crederent humanis potuisse ingeniis inueniri : siue item,vt ille subdit,quia medicina per se sacra res est, & vt præterea addit Lucianus in Medico abdicato,Deorum doctrina. *Authores medicinæ Dy existimati. Et cur.*

34 ¶ Siue postremò,quia (vt cũ Erasmo iã loquar) si quis secũ reputet,quàm multiplex in corporibus humanis diuersitas,quãta ex ætatibus,sexu,regionibus,cęlo,educatione,studiis,vsu,varietas: quàm infinita in tot milibus herbarũ(ne quid interim dicam de cęteris remediis)quæ alibi aliæ nascuntur,discrimina:Tum quot sint morborum genera,quæ suprà trecenta nominatim fuisse prodita scribit Plin.li.26.c.1.exceptis generum partibus,quarum omnium nullus sit numerus:facilè perpẽdet,qui tantùm norit, quot formas in se febris vocabulũ complectatur,vt ex hoc vno cętera æstimetur:Exceptis his qui quotidie noui ac plerunq; incogniti accrescunt, vt Plinius in eo loco asserit. neque secus accrescunt,quàm si de composito cum arte medicorum ex insidiis bellum suscepisse videantur.Exceptis veuenorum plus mille periculis ob quæ ipse Plin.lib.11.c. 53.exclamarit tantum esse insidiarũ vitæ, quorum quidem venenorũ quot species sunt, tot sunt mortis genera,totidem remediorũ differentias flagitantia.Exceptis inquam casibus quotidianis lapsuũ, ruinarum,ruptionum,adustionum,luxationum,contusionum,vulnerũ,atque his consimilium quæ propè cum ipso morborũ agmine ex æquo certant, vt non immeritò dixerit idem Plin.lib.7.c.51.morborum infinitam esse multitudinem:& alibi lib.scilicet 25.c.3.Qua quidem in reputatione misereri sortis humanæ subit, præter fortuita casúsque & nomina,quæ omnis hora excogitat ad milia morborum singulis mortalium timenda. Galenus libr.2. Terapeuticæ, non posse quemquam nec inuenire,nec demonstratione asserere morborum numerum. A quo nõ dissentit D.Augustinus scribens lib.de ciuitate Dei 22.ca.item 22.tot esse morborum genera, vt nondum libris omnia comprehensa sint. Ex quo & illud Iuuenalis, Satyra 10. *De eadem re. Medicinæ diuinitas. Morbi innumeri.*

Morborum omne genus, quorum si nomina quæras,
Promptius expediam,quot amauerit Hippia mœchos,
Quot Themison ægros autumno occiderit vno.

Plinius autem ipse lib.7.c.51. morborum infinitã esse multitudinẽ tradit. Idq; ex hoc vno potes cõiicere, quòd oculo omnium membrorũ minimo,112. morbos siue affectus distinctos assignat Galenus,aut quisquis is fuit , in libro cui Introductio siue medicus titulus est. Seneca autem ad Lucilium epist.95.dicit innumerabilia esse febriũ genera,atque alios innumerabiles morbos. Et breuiter de his dici potest,quod de cæteris casibus & sortibus dicit I.sępe,post prin.C.de pręscr. 30 vel 40.ann.quòd scilicet nec dici nec numerari possunt.Et quod Virg.scribit lib.Georg.2. *Oculorum 112. morbi.*

Sed neque quàm multæ species,nec nomina quæ sunt
Est numerus,neque enim numero comprehendere refert.
Quem qui scire velit,Libyci velit æquoris idem
Discere,quàm multæ Zephiro turbentur arenæ,
Aut vbi nauigiũ violenter incidit Eurus,
Nosse quot Ionij veniant ad littora fluctus.

35 ¶ Denique qui cogitet,quãta sit in corporũ cœlestium obseruatione difficultas, quæ nisi cognoueris,sæpenumero veneuum erit,quod in remedium datur.Ne quid interim cõmemorem sæpe fallaces morborũ notas,siue coloris habitum spectes,siue lotij signa rimeris, siue pulsus harmoniam obserues:vt non immeritò Hippocrates in limine Aphorismorũ,vt & suprà diximus,pronunciauerit,iudiciũ esse difficile:velut hoc agentibus malis, vt hostem medicũ fallant & imponant.Tantùm vndique sese offundit difficultatũ,vt difficillimum sit omnes,vel oratione prosequi.Sed vt dicere cœperã,has omnes rerũ varietates studio prosequi, obscuritates ingenio assequi,difficultates industria peruincere,ac penetrare terræ fibris & visceribus,ac solitudinibus aliis prorsus inaccessis,exeussis vndiq; totius naturę arcanis,ex omnibus herbis,fruticibus,suffruticibus,arbustis,arboribus,sentibus,plantis,floribus non solùm arborũ & herbarum,sed aliarum rerum vt salis,æris,Asię petræ:surculis,foliis,capitulis,fructibus,ramis,acinis,graminibus,surculis,seminibus,succis,frugibus,stirpibus,corticibus nõ solùm arborum,sed & fabarũ & aliorũ leguminũ:radicibus,liquoribus multi generis,vt Cyrenaico,Medico,Syriaco,& aliis multis:lacrymis,floribus,odoramentis,scapis,caulibus,caudicibus,lanuginibus,strigmẽtis,resinis, medullis,ossibus, carnibus,sãguinibus,vngulis siue vnguibus,vt caprarũ &asinorũ:putaminibus,lotiis,siue vrinis, vt pueri impuberis,& cæterorum hominum,muli,capræ,cameli, & aliorũ:stercoribus,vt sturnorum,canum,puerorum & aliorum hominum,luporum,caprarum,boum,gallinarũ, & aliorum. Talis,vt suum,boũ:coagulis,vt hœdi,leporis,hinnuli & cæterorũ:cerebris,vt hirundinis,leporis, galli,cameli,mustelæ,ouis,de quorum medicinis videbis apud Paul.Aegine.lib.7.c.3. Cineribus siue puluerib9 non solùm lignorum & herbarum,sed & animalium tostorũ,vt stellionis,ranæ, passeris,hirundinis,mustelæ,salamandræ,& bubonis,& lapidum combustorum,vt alabastritæ,& cæterarum rerum , vt calceamentorum veterum. Lactibus , (vt ita pluraliter vocare possumus) *Medicorũ diligentia. Ex quibus medicina petitur.*

non

non solùm animalium,sed & herbarũ & arborum Caseis. Libris arborum. Pilis vt caprarum,& aliorũ.Crinibus,fæcibus,siue recremẽtis,aut excrementis,vt ferri,plumbi,æris,& aliorũ id genus. Fellibus,vt muris aranei,cameli,hyenæ,perdicis,viperę,ichneumonis,suis,ouis,caprę,vrsi,bouis, tauri,piscis Callyonimi dicti, scorpionis,hirũdinis marinæ,caprę syluestris,galli,aquilæ,quorum bona ex parte medicinas describit ipse Paul.lib.7.c.3. Testis,vt sepiæ:Fuliginibus,vt thuris,myrrhæ,terebinthi,styracis,picis,cedri,pini,coni,piceæ,vitrariarum officinarum. Pellibus,vt ouium, hippopotami,viperæ.Pudẽdis,vt ceruí. Cornibus,vt ipsius cerui,hirci,capræ,tauri,& aliorũ cornigerorũ:Calcibus.Viscis siue glutinis.Gummi,sunt enim qui à lacrymis separant.Cretis,vt creta Lemnia:Cotibus,vt Naxia,& Olearia:Arenis,Lapidibus,& iis quidem,quos pretiosos vulgus appellat,& aliis,vt Pyrite,Pyrobolo, Phrygio, Asio, Gagate,Armenico,Hæmatite,Schisto, Galactite,Melitote,Moroxo siue Leucographide,Dioscorides vocat μοροχθον,alij μολοχθον,Iaspide,Iudaico siue Tecolitho,Agerato,Magnete,quem & Heraclium lapidem vocãt,Arabico,Alabastrite,Smyri:Eo qui in spongiis inuenitur,& eo qui in Argeo Cappadociæ mõte nascitur,Ophite, Ostrante,qui & Hæodes dicitur,Hieraciti,Indico,Sapphiro,Aphroselene,Speculari,quem Gręci Speclarion vocãt & Sphecleriõn,quorum vires maxima parte reperies apud Paulum vbi suprà. Terrarum generibus vt Samia, quæ Aster dicitur, Cretica,Erythriade, Lemnia,quam plerique Lemnium minium vocant,officinæ terrã sigillatam:Armenia,Cimoli,Aegyptiæ præsertim luti ipsius,Selenusia,Chia,Ampelite,Pnigiti,Alanio,Ochra:hanc enim Paulus inter terras nominat. Et ipsius terræ tuberibus Vuis,Vinis,Aquis,& earum differentiis,vt nitrosa,bituminosa,sulphurosa,& ea quæ in Cypri metallis coalescit, quam Chalcanthon vocant:Lignis vt aloes,Balsami, Lignorum casiæ,quæ Græcè Saprotes dicitur. Sordibus aurium, statuarum,vasorum,lanarum, balneorum,virilitatis:Spumis non animalium solùm, sed aliarum rerum vt argẽti quam lithargyron vocãt,& salis.Oleis multorum generum,vt cyprino,gleucino,balanino,lentiscino, melino,styracino,laurino,irino,rosaceo,chamæmelino,susino,caryino,amygdalino,raphanino, nardino,decamyro,infoliato,spicato,commagino,œnanthino,liliacco,violaceo,recinino,siue cicinino,ægerino,omotribe,picino,sicyonio simplici & composito,rutaceo. Adipibus & seuis,quæ quomodo differant,disces ex Plin.lib.28.c.9.Squamis non solùm animalium vt testudinum,sed & aliarum rerum,vt æris,butyris,ouis,ceris,corticibus:membranis:hæc enim duo differũt vt videre licet ex Plin.lib.16.c.14.& ex duobus magnus est in medicamentis vsus. Cremoribus,glandibus,iecinoribus,vt hirci,capri,canis rabidi,lacertæ,lupi,asini,apri,suis,mergi,quorum omnium medicinas tradit ipse Paulus vbi suprà.Baccis vt lauri,cedri,iuniperi,& myrti. Salibus multi generis vt communi,ammoniaco,fossili,& cappadocio,sudoribus,menstruis,fumis,fimis,cutibus, sputis,vomitibus,viperis,vermibus,iuribus,siue iusculis,fragmentis attritarum vestium,pigmentis,metallis,ex omnibus animalium partibus,ex ipsis venenis,ex cæteris denique omnibus, quæ parens natura produxit cunctis humanæ naturæ malis efficacia quærere remedia, atque horum opportunum vsum ex tot autoribus,tot disciplinis,& ab ipsis syderibus petere. Hæc, inquã,tam abdita rimari cura,tam ardua viribus animi adipisci,tam multa memoria complecti, tam necessaria ad salutem vniuersi mortalium generis in commune proferre,nónne prorsus homine maius ac planè diuinum quiddam fuisse videtur? Sed & huius rei causa in id reiici potest,quòd vt dicit Campanus,nihil tam pestilens & contagiosum,nullum malorum extat genus,cui nõ sint à medicis excogitata saluberrima remedia,siue ambulare claudos, loqui balbutientes & mutos, resipiscere stultos & insanos plerunque videmus,quæ res par miraculo,si miraculum non sit,diuinitati assignanda videri potuit.Item Deus homines natura productos:medici arte,cura,atque vigilantia tuetur.Deus nobis vitam dedit,eam medici (quod Deo proximum est) conseruant, & iam fugientem retinent,atque multò efficiunt diuturniorem.

34 *Mortui à medicis suscitati.* ¶ Imò verò,& quod solius Dei propriũ est,ad vitã mortuos reuocant,quod persæpe,pręterquam quod suprà de Aesculapio & Polyido diximus,experientia cõprobatum est.Empedocles enim & philosophus & medicus celeberrimus,maximã ex eo gloriã cõsecutus est,ꝙ mulierem defunctam viuã dimiserit,vt est testis Heraclides Põticus in eo lib.cui titulus,περὶ τῆς ἄπνου,id est,de perdita spiratione, & post eũ Diogenes Laërtius. Asclepiades quoque inter medicos famigerabilis hominem exanimatum,elatum, comploratúmque ab rogo domum viuum reduxisse traditur à Plin.lib.7.c.37.& iterũ lib.26.c.3.& Apuleio lib. Floridorum 4.vbi hanc historiã copiosissimè simul & picturatissimè describit.Sed & Xanthus antiquus rerũ Lydorũ scriptor,lib.1.suæ historiæ tradit occisum draconis catulum,pręterea & Thylonem hominem,quem draco occiderat,vitę restitutũ,herba quam Balin nominat (alij legunt Halin)Iuba quoque Mauritaniæ rex in Arabia hominem herba ad vitam reuocatum scribit,quæ & ipsa quoque post eos retulit Plin.lib.25.c.2.

35 *De eadem re.* ¶ Vt interim omittam permultos ab ipso Plin.memoratos,lib.7.c.52.qui iam elati partim in ipso rogo,partim post dies cõplusculos, & ex iis nonnulli interiectis septẽ diebus reuixerũt.Hæc etsi apud aliquos fide carent,admirationẽ tamen,vt vtar verbis ipsius Plinij,implent, cogúntq; confiteri multũ esse,quod vero supersit:vt hinc intelligas Plinium id minimè credidisse,vti nec ipse credo,cùm id sit diuinæ omnino potentiæ,vt posteà dicemus, nume.408. tantùm autem abest. Quanquam quantum ad eum attinet (vt ad Erasmum redeamus) qui vitæ redditur,quid refert vtrũ anima denuò in artus relictos diuinitus reponatur, an penitus in corpore sepulta morbiq;

victoris

victoris oppressa viribus, arte curáque medici suscitetur atque eliciatur, iámque certo migratura retineatur? An non penè paria sunt, mortuum restituere, & mox moriturum seruare, ciúsq; animam in corporis latibulis delitescentem ab ipso limine mortis reuocare? Complurium morborum ea vis est, vt certa mors sit, nisi præsens adsit medicus, veluti stupor is qui mulieribus potissimùm solet accidere, vuluæ conuersio, syncope profunda, paralysis, apoplexia, & alij prope infiniti. Quos qui arte sua depellit, id est, qui vitam subitò oppressam reuocat, nonne ceu numen quoddam dextrum ac propitium semper habendus est?

38 ¶ Quot censes, vt ille subdit, homines ante diem sepultos fuisse, priusquam medicorum solertia morborũ vires, & remediorũ naturas deprehẽderit? Quot hodie mortaliũ milia viuunt, valéntq; qui ne nati quidem essent, nisi eadem hæc ars, & tót nascendi discriminibus remedia, & obstetricandi rationem reperisset? Adeò statim in ipso limine vitæ, & pariens simul, & nascens salutarem medicorum opem miserabili voce implorat. Horum arti vitã debet, & qui nondũ vitam accepit, dum per eam prohibentur abortus, dum mulieri seminis recipiendi retinendíque vis confertur, dum pariendi facultas datur. Quod si verè dictũ est illud Plinij lib. 2. c. 7. Deus est iuuare mortalem, profectò mea sententia, aut nusquam locum habebit illud Græcorum Adagium, *ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον*, id est, homo homini Deus (cuius ex Latinis meminit Statius Cæcilius poeta Comicus, & eius autoritate Symmachus in epistolis) Aut in medico fido probóq; locũ habebit qui nõ iuuat modò, verùm etiã seruat. Propterea Libanius ad Magnesium, Medicus, inquit, non sine numine quodam interdum abeuntem è corpore animam continet, vitámq; producit. *Prouerbium.*

39 ¶ Sed iam satis docuimus, quibusnã potissimũ rationibus antiquiores illi medicinæ inuentores Deos existimarũt, & vt scribit Hippocrat. in lib. *περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς*, id est de antiqua medicina; *ἢ ἀπελθεῖν ἀξίως τὴν τέχνην διὰ τὸ εὑρῆσθαι, ὡς καὶ νομίζεται.* Nunc ad alia pergamus. Ex iis quæ diximus liquidò apparet, non omnino constare, quis omniũ primus medicinã inuenit. Sed quisquis is fuit, ipsius certè initium fecit obseruatio. Homines enim cùm viderẽt alia salubria, alia insalubria, ex obseruatione eorũ artem medicinæ effecerunt, si Quintiliano credimus, hoc ipsum scribenti li. 3. oratoriarũ institutionũ, quo loco de initiò Rhetorices differit. Cui cõcinit Aristotel. in Procem. lib. 1. Metaphys. scribẽs medicinã ab experientia ortã. quod & post ipsum tradit è nostris Bal. cons. 136. proponitur quòd Titius, col. 1. vers. circa primũ, lib. 2. & cõs. 237. ad euidentiã prætermittendũ, col. 2. vers. porrò ex his cõcluditur, eo. lib. 2. Sed & hoc quoq; scribit Cornel. Cels. lib. 1. *Medicina ex obseruatione.*

40 ¶ Quibus annectendum censuimus, quod Plutarch. Cheroneus statim post prin. eius libelli, cui est titulus, num rectè dicendum sit, *λάθε βιώσας*, sic viue, vt nemo te sentiat vixisse, scribit priscos illos mortales palàm ægrotos curare solitos. Eorum vnusquisque si quid habuisset conducibile, quod vel ipse ægrotans, vel alterum curãs comperisset, consulebat ei cui opus erat. Atque ita, ait, seruat artem experimentis natam, in maius auctam esse. Quódque Maximus Tyrius Platonicus de ea re scribit, Serm. 40. Græcè quidem, sed hoc propemodũ sensu, Medicinę vetustissimum inuentũ his initiis ortũ, constans est fama. Eum qui vexaretur à morbo domestici exportantes in frequentissimo vico statuebãt, vt à trãseuntibus visus de qualitatibus morbi rogaretur. Ita qui tulerãt depulerátque similem morbum, aut medicamentis sumptis, aut cauteriis, aut incisionibus, aut tolerantia sitis prodito remedio laborãtem iuuabat. Similitudine igitur morbi remediorum colligens memoriam, summam eius quod ex his hominum congressibus acceperat scientiam fecit. Hæc Maximus. Sed & Seruius enarrans illud Virgilij lib. 12. Aenidos, *De eadem re.*

Ille vt depositi proferret fata parentis.

Depositi, inquit, id est, desperati. Nam consuetudo erat, vt desperati ante ianuas suas collocarentur, vt possent à transeuntibus fortè curari, qui aliquando simili laborauerant morbo.

41 ¶ Iamblichus autem, ne & id prætermittam, de mysteriis Aegyptiorum tradit in Aesculapij templo accipi somnia, quibus morbi curãtur. Ipsaque, inquit, ars medendi somniis diuinis est comparata, quod suprà alio in loco diximus. Subditque exercitum Alexandri morbis mox deperiturum euasisse discrimen, remediis adhibitis in somno à Dionysio Deo proditis. Cui concinit quod scribit Plinius lib. 25. c. 2. Vsum radicis rosæ syluestris, in somnio cuipiam fuisse proditum, ad insanabilem anteà morsum canis rabidi, pauorem aquæ potúsque omnis odium afferẽtem. Sed & Diodorus lib. 1. tradit Isidem medicinæ, vt placet plerisque, sicuti suprà diximus, inuentricem, in somnis eis palàm opitulari, quos ope sua dignos esse censebat. *Medicina ex somnis.*

42 ¶ Sed de his satis diximus. Igitur vt redeamus ad medicinæ historiã, cum adusque Peloponesiacum Græciæ bellum, quod gestum est à 300. vrbis Romæ anno, in nocte densissima delituisset medicina, eam veluti interemptam tunc primùm teste Plin. lib. 29. c. 1. & Galeno, si is est, in medicorum Introductorio: Hippocrates Cous, Heraclidæ & Praxitheæ filiæ Phenaretes filius, & Herodici Selybriani, Gorgiæque Leontini rhetoris & philosophi discipulus, è tenebris in lucem reuocauit, & eam veluti alio quodam partu genuit, & per omnia membra aluit, eduxit, vestiuit, & omni ornatu insignem reddidit. Is enim cùm mos fuisset (cuius etiã rei nonnihil meminit Geograph. Strabo lib. 8. & iterum lib. 14.) liberatos morbis scribere in templo eius Dei, qui auxiliatus esset, vt posteã similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur, & ita ex iis hanc artem excerpsisse. Vnde, vt tradit Plin. lib. 26. c. 2. primus medendi præcepta clarissimè condidit. *Redit author ad historiam medicinæ.* *Hippocrates medicinã à tenebris in lucẽ reuocat.*

43 ¶ Sed sicut hoc à vero abest, vt ex iis satis liquet, quę de nauicula Aesculapij scripsimus, & statim

paulò

paulò infrà patebit.ita & illud verissimũ,quod alibi refert idem Plinius, scilicet lib.7.c.37.quòd cùm Hippocrates venientem ab Illyriis pestilentiã prædixisset,& discipulos ad auxiliãdum circa vrbes dimisisset,hoores illos à Græcis meruit,quos Herculi decreuerát. Huius etiã rei meminit Gal.in lib.de cõmoditatib.theriacæ c.6. Quemadmodum scilicet iussit mirabilissimus (vt illum appellat,videlicet,θαυμασιώτατος) Hippocrates per totã ciuitatẽ accẽdi ignes floribus coronamẽtisque odoratissimis flagrantes,vnguentisque suaueolentiã spirantibus perfusos,vt ita aër tabificus emacularetur,atque purior, syncerior, salubrior aspirantibus fusim subduceretur. Quod & Plinius ipse trãscunter attigit,lib.36.c.vlt.& Aëtius Tetrab.2.Ser.1.c.94.in fi.Ex quo & Varro li.1. de re rustica c.4.tradit Hippocratem in magna pestilentia , non vnum agrum,sed multa oppida scientia seruasse. Et hanc rem etiam affatim abundéq; describit Thessalus ipsius Hippocratis filius,io oratione,quam habuit in Senatu Atheniẽsi,cùm patriæ excidium deprecaretur.Extátque adhue Senatusconsultum Atheniensium,quo illi decreti sunt hoo ores Herculis.

Pestilentia ab Hippocrate depulsa.

44 ¶ Nec silentio prætermittẽdum est,quod Suidas scriptum reliquit,quòd Hippocrates à maximo regum Artaxerxe expetitus,literisque & ingentibus donis inuitatus ire cõtempsit. Cuius etiam rei meminit Plutarch.in Catone Cẽsorio.Sed & literas ipsas quas in id Artaxerxes ad Hystanem scripsit,posteritati cõmendauit Suidas Artaxerxes Hystani Hellesponti præfecto,Salutem. Hippocratis Coi medici Aesculapio prognati ad me artis fama peruenit.Da igitur operã,vt aurum illi tribuas quantum cupit,aliaque item quorum indiget,& ad me mitte. Erit enim par honore summis in Perside viris:Et hæc quoque epistola reperitur inter opera ipsius Hippocratis.Quod quidem huc de industria adscripsi,& similia quoque adscribã,vt ex iis pateat , in quanto honore,pretio,æstimatione fuerunt medici,vel apud reges famatissimos.

Hippocrates ab Artaxerxe accitus ire cõtempsit.

45 ¶ De Hippocrate dicit Macrobius li.1.de somnio Scipionis, quòd tam fallere quàm falli nescit. Quanquã sunt nonoulli qui illum aliquando errasse cõteodunt,cùm in lib. περὶ φύσιος παιδίου, de natura infaotis scripsit,ex oui luteo auem geoerari,nutrimentũ autem ex albumioe esse:moti autoritate Aristot.& Pliuij,qui contrarium è diametro scripseruot,ille lib.3. de geocratione animal.c.1.hic lib.10.c.53.Sed cum Hippocrate Alcmeoo consentit iosignis philosophus,vt Aristot. ipse tradit.Sed de hac cõtrouersia alibi fortè dicemus,ostendemúsque veram esse Hippocr.sententiam.At ipsemet Hippocrates à futuris se esse deceptum memoriæ prodidit,more,scilicet, vt prodit Cornel.Celsus lib.8.c.4.magnorum virorum,& fiduciam magnarum rerum habeotium. Nam leuia ingenia quia nihil habeot,nihil sibi detrahunt.Magno ingenio,multáque nihilominus habituro,conuenit etiam simplex veri erroris cõfessio:præcipuéque in eo mioisterio,quod vtilitatis causa posteris traditur:ne qui decipiantur eadem ratione , qua quis antè deceptus est. Porrò Quintilianus lib.3.c.8.ita de eo scribit, Hippocrates clarus arte medicinæ videtur honestissimè fecisse,quòd quosdam errores suos,ne posteri errareot,confessus est.

Hippocrates an aliquando falsus sit.

46 ¶ Hunc autem,vt ad eius laudes redeamus,quanquã nondum ab iis discessimus,maximum medicorum,& istius scientiæ cõditorem & naturæ peritissimũ,vocat Seneca ad Lucillium, epist 95. Eúmque principem medicinæ appellat Plin.lib.7.ca.51. Et diuina virum scientia Gellius,& Macrobius alicubi.Et oobilissimum medicum D.August.lib.de ciuita.Dei 5.c.2. Ante hos Plato in Protagora,atque etiam in Phædro illum admodum extollit, dicítque illum esse è geoere Asclepiadarum.Estque in eum distichon illud Græcum,lib.1.Epigrammatôn,

Ἱπποκράτης φάος ἦν μερόπων, καὶ σῶσε λαῶν
ἔθνεα, καὶ νεκύων ἦν σπάνις ἐν Ἀΐδῃ. Id est,ad verbum,

Hippocrates lumen fuit hominum,& saluauit populorum
Gentes,& mortuorum fuit raritas in inferno.

Laudes Hippocratis ex externis scriptoribus.

47 ¶ Tam multa autem vbique Gal.in laudem Hippocrat.in multis locis scripsit,vt qui huc omnia velit cogere,volumen conficere necesse esset,sed nonnulla taotùm adscribã. Is circa initia lib.1. de arte curatiua,eum omnium disciplioarũ ducem & autorem dicit. Et idem propemodum dicit lib.3.de Crisib.c.11.rursúmque in lib.Prooostic.c.2.Sed & idem lib.1. περὶ φυσικῶν δυνάμεων, de oaturalib.facultatib.c.13.scribit:eum omoiũ primũ,quos nouit,medicorũ,philosophorúmque naturæ opera nouisse. Et lib.1.Therapeuticæ mirandas in eum laudes congessit,ostenditq; Aristotelem,Theophrastum, & alios celeberrimos philosophiæ professores ab eo multa in suos libros transtulisse, & ex iis Platonem illum omnium qui ante se fuerũt, maximè admiratũ fuisse. Et eiusdem operis lib.5.dicit rectè omnia ab illo fuisse tradita. Et lib.7.eiusdem quoque operis, paulò post prin.scribit eum omniũ salutariũ preceptorũ semina præbuisse.Et lib.4.Aphorism.c. 66.Hippocrates in his,sicuti & in aliis dignus est admiratione,corũ inuẽtor, quæ à pluribus medicis ad hunc vsq; diem fuerũt ignota.Et lib.Temperament.2. illum vocat admirabilẽ omnium rerum magistrum.Et lib.de virtutib.animal.c.7.in fi.diuinissimũ illum appellat. Et lib.de Commate,post medium,dicit eum oon eorum fuisse,qui verbum quodpiam frustra adiiciunt. Nam vnumquodque vocabulum ab eo scriptũ,imò & omnem syllabam rem semper aliquam significare.Neque eum fecisse sicuti Homerus qui dicit humidũ oleum,& lac album, nullius determinationis gratia.Omoe enim lac albũ,& oleũ humidũ esse.Et iu li.qui inscribitur,Introductio siue Medicus,quẽ nõnulli Plutarchi,alij Herodoti esse opinantur,scribit Hippocratem omnibus facilè præcelluisse,primúmque coosummatam apud Græcos medicinam in lucem protulisse.Et lib.de

Eiusdẽ laudes ex Galeno.

lib.de vsu part.1.c.9.huius scripta veluti Dei vocẽ esse dicit. Ab Hippocratis, inquit, dictione, tanquam à Dei voce auspicemur. Et paulò antè dixerat, nihil ab eo fuisse perperam scriptũ. Et lib. cui titulus est, Subfiguratio Empirica c.8. dicit eum expertissimũ & amicissimum veritatis. Et in lib. de difficultate respirat.2. Hipp. (inquit) confessione ac suffragio omnium medicorũ, ad eorum quæ ægris acciduut obseruationem, diligentissimus fuit. Et lib. cuius tit. Quòd medicus sit philosophus, scribit neminem amplius existere qualis fuit Hippocrates inter medicos. Et lib.2. de morbis curan. Hippocrates primus omniũ recta institit via, quę cùm à posteris absoluẽda fuerat, non modò nemo eorum absoluit, sed plerique etiã quæ probè inuenta fuerant, corruperunt.

48 ¶Sed audi aliorum testimonia de Hippocrate, ne existimes Galenum hęc solum de eo sensisse. Cornelius Celsus in procemio, scribit ipsum Hippocratẽ primum ex omnibus memoria dignũ ab studio sapientiæ medicinam separasse, virum & arte & facundia insignem. & lib.7. post princ. vocat illum parentem omnis medicinæ. Et in epistola ad Caium Iulium Calistum, quam Marcellus medicus posuit in suo libro medicamentorum, illum cõditorem medicæ professionis dicit. Et Oribasius Sardianus in comment. Aphoris. eiusdem Hippocr. lib.7.c.18. dicit eum fuisse in omnibus veracem. Theophilus Protospatarius lib.5. Fabricæ humani corporis c.19. eum vocat medicinæ Prometheum. Soranus Medicinam, inquit, inuenit Apollo, amplificauit Aesculapius, perfecit Hippocrates, quem mihi ducem & iudicem omnium causarum & quæstiunum oportet accipere, tanquam inuentorem omnium bonorum operum. *Et ex aliis medicis.*

49 ¶E nostris Bart. in l.1.col.4. vers. pro cuius declaratione. ff. si cer. pet. dicit standum esse libris Hippocratis tanquam authenticis: quem refert & sequitur Pan. in c.2. in fi. de feud. Nam & Iurisconsultus noster Paulus in l. septimo. ff. de statu homi. de eo ita loquitur: Septimo mense nasci perfectum partũ iam receptum est, propter autoritatem doctissimi viri Hippocr. Quibus verbis tantum illius autoritati tribuit, quantum tribuere potuit. Et alibi quoque citatur à Iuriscõsulto in l. ab intestato. §. vlt. ff. de suis & legi. hęred. & in Decretis Canonicis, in c. ne tales. de consec. dist.5. *Ex nostris.*

50 ¶Mirum est autem quod de Hippocrate scribit Theophilus author Græcus in lib. de pulsibus & vrin. in hunc fermè sensum: Hippocrates diuinus medicus pulsuũ notitiam non habuit, sed latera & frontẽ manu contingebat. Cui cõcinens Gale. lib. de Crisib.3.c.11. eodémque vlt. scribit Hippocratem nihil de pulsibus tradidisse, vel quia non nouerat, vel quia non magni momenti existimabat. Quanquã ipse Gale. in lib. de generib. & differ. pulsu. c.1. scribit Hippocratẽ omniũ primum quos ipse sciuerit, nomen pulsus scripsisse: nec eam quæ in eo est artem, videri ignorasse, quanquam eam penè partem artis intactam reliquit. Et sanè ipse Hippocr. in libro de humorib. haud multò post initium, Venarum (inquit) pulsus, caliditas, frigiditásve medico sunt consideranda. Et lib.7. Epidemiôn, si is eius sit, ante medium, σφυγμὸς ἐν κροτάφοισιν, ὡς λεπτῆς θέρμης, id est, pulsus in temporibus, veluti tenuis caloris. & lib. de alimentis, si item is liber eius sit, Venarum pulsus, & spiratio secundùm naturam indicant hominẽ rectè valere. Et lib. Aphoris.7.c.21. A forti in vlceribus pulsu, profluuium sanguinis. Sed illud magis mirum est, quòd cùm Hippocrates talis tantúsque fuerit, vt diximus, repertus est tamen qui contra eum orationem habuerit, Antiphon scilicet Rhamnusius, vnus ille ex decem oratoribus, vt tradit Plutarchus in vita ipsius Antiphonis, sed vix crediderim illum fuisse nostrũ Hippocratem. Soranus autẽ in historiis (neque enim id omittendum fuit) tradit Coos singulis annis Hippocrati parentare solitos. *Hippocrates an pulsuum notitiam habuerit.* *Antiphon habuit orationẽ contra Hippocratem.*

51 ¶Post Hippocratẽ fuit ætate famáque secundus, teste Plin. lib.29.c.1. Diocles Carystius Darij Histaspis tempore, cuius extat elegans epistola ad Antigonũ regem de tuenda bona valetudine, & eum citat Gale. lib.3. de locis affect. cap.6. & Aurelianus lib.3. Chroniôn c.4. & Oxeon lib.3. c.21. ex lib. cui est titulus, Affectio, causa, curatio. Et lib.4.c.8. ex lib. Prognostic. Et lib. Oxeon 1.c.12. ex lib. de febribus. Et Dioscorides lib.7. ex Barbari computatione c.3. in cõmentariu ad Plistarchũ. Et Octauius Horatianus, aut vt aliis placet, Theodorus Priscianus lib.4. de physica scientia, ad Eusebium filium, vbi illum dicit fuisse sectatorem Hippocratis, & ab Atheniensibus iuniorem Hippocratem vocatum. Et Gale. lib.2. Simplicium pharmacorum cap.5. ex Archidamo. *Diocles Carystius.*

52 ¶Deinde fuere Praxagoras Cous, qui, vt Gale. scribit lib.1. Therapeuticę, ab Aesculapio traxit originem, huiúsque pater Nicarchus fuit, vt tradit idem Gale. ad fin. lib.2. de naturalibus facultatib. Atque etiam Chrysippus Gnidius, qui vt tradit Plin. lib.29.c.1. maiorum placita ingenti garrulitate mutauit, huius sunt libri de animæ ægritudinibus, de ratione curandi, & Herophilus Bacchius siue Chalcidonius, vt multis placuit, Carthaginensem dicit Gale. lib.1. de vsu part. Et Erasistratus Chius ex Iulide vrbe, aut Sicyonius, vt Gale. Pharmacorum localium lib.x.c.3. & alij malunt, Aristotelis filia genitus, Chrysippi vt ipse & Plinius vbi suprà testatur, & vt plerisque placuit, Theophrasti discipulis. Ille scilicet Heroph. arte miranda motus omnes & pulsus humani corporis in musicos pedes discreuit per ętatum gradus, & venarum pulsus rythmis musicis assemit moueri, authore Plinio lib.11.c.37. & lib.29.c.1. & Censorino de die natali. *Praxagoras.* *Chrysippus.* *Herophilus.* *Erasistratus.*

53 ¶Hic veterum medicorum nobilissimus (ita illum appellat Macrobius lib. vlt. Satur. c.15.) primus miro nouóq; modo deprehendit morbum Antiochi ex amore Stratonices nouercę prodeuntẽ. Quam rem cognitu certè iucundiurẽ in hunc locũ subtexere statuimus. Igitur cum Antiochus ipsius nouercæ, quam Seleucus pater ei superinduxerat, infando amore corriperetur, nõ immemor quàm improbis facibus arderet, impiũ pectoris vulnus pia dissimulatione cõtegebat. At in *Erasistrati solertia mira in deprehendendo morbo ex amore nato.*

ualescente magis magisq; amore, diuersi affectus iisdem visceribus ac medullis inclusi, videlicet summa cupiditas & maxima verecundia, ad vltimam tabem corpus eius redegerunt, vt iam esset mori bundo similis. At verò Erasistratus solus inter plerosque medicos, quos Seleucus pater ma g isprop ositis præmiis, ad curandum filiū vndique conuocauerat, percipere potuit hanc animi amore ardentis, non male affecti corporis ægritudinem esse. Nam cum iuxta adolescentē grauiter laborantē sederet, & curiosius omnes illius gestus vultus & totius corporis obseruaret, tandem cognouit ad introitum Stratonices tantā repentè perturbationem Antiochū occupare, vt defectū vocis, ruborē vultus, subsultum oculorum, sudores acutos, motum incredibilem venæ, cunctáq; alia quæ à Sapho de amatoribus referuntur, intueri in adolescēte liceret. Statimq; posthæc, dum videlicet Stratonice discederet, deficiente pedetentim sensu ingens pallor toto corpore diffundebatur, fiebátque anhelitus liberior. Ex quibus deprehendit oullius amore, quàm Stratonices captum esse Antiochum. Cui morbo vt mederetur, hac arte vsum ferunt, vt Seleuco patri dixerit, illū oouo morbo implicitum, videlicet nimio amoris incendio, quo nisi expleretur, sanari non posset. At eius quidem mulieris amore correptum, quam consequi minimè posset. Stupefactus Seleucus, Cur, inquit, si huius ægritudinis amor caussa est, languenti filio opitulari non possumus? ingeoiū nobis, an facultates desunt? Quænam quæso tanta cupiditas, aut qualis amor adolescentē corripuit, qui omnes nobis deliberādi rationes excludat? At verò Erasistratus, Meā, inquit, vxorē adolescens ardet. Tum rex multis cum lacrymis, & precibus mirísque pollicitationibus rogat Erasistratū, vt illam in coniugiū filio daret, cui tantum regnū deberetur. Cui respondens Erasistratus, Hoc facilè tu pater nobis enarras, verum fortè aliter sentias, si Stratonicem tuā amaret Antiochus. Vtinā, inquit Seleucus, aut dij, aut homines facultatē darent, vt hunc amorem permutare meo arbitratu possem. Deos enim obtestor, quòd si ea quæ mihi charissima sunt, in vnum conferrentur, omnia libenter abiicerem pro tuenda vnius Antiochi vita. Hæc vehementi affectu multisq; cum lacrymis dicente Seleuco, Erasistratus non amplius cunctandum ratus, apprehensa illius dextera, nihil esse dixit, cur Erasistrato amplius indigeret. Non enim coniugem suā, sed Stratonicem filium deperire, & quemadmodū id deprehendisset, declarauit. Qua re cognita Seleucus charissimam sibi coniugem filio cedere non dubitauit, quòd in amorem incidisset, fortunæ acceptum referens, quòd adusque mortem dissimulasset, ipsius pudori imputans.

54 ¶Quam historiā graphicè & luculenter admodum describit Plutarchus in Demetrio, & Valerius lib.5.c.7. & Appianus in Syrio, & Lucianus in lib. de Syria dea: & meminit Galen. lib.1. Prognostic. Hipp. c.7. & rursum c.10. aut vt alij secant, 11. & iterū in lib. suorum ipsius Prognostic. c.6. vbi & simile quippiam à se deprehensum festiuissime scribit de muliere, quæ Pyladem saltatorē deperibat, poss étq; credi Plinius de huiusmodi morbo, istoq; Antiocho intellexisse, cum scribit lib.29.c.1. Erasistratus Antiocho rege sanato, cētum talentis donatus à rege Ptolemæo filio eius. Nisi tum fuisset Antiochus ætate minor, quàm vt filium iam grandiorem natu, quiq; intelligeret beneficiū in patrem collatū, habere potuisset. Sed quem Plinius (vt hæc obiter dixerim) hic Erasistratum vocat, alibi Theombrotū idē appellat, videlicet lib.7.c.55. cū inquit, Medicinę scientiam in Theombroto Ptolemæus rex Megalensibus sacris donauit centū talentis, seruato Antiocho rege. Ideoq; vel Erasistratus alio nomine Theombrotus vocabatur, vel Plinius non eundem in ea re authorem vtrobique fuit secutus. Illud tamen oon prætermiserim, Soranū Coum in historia tradidisse Hippocratem multo ante tempore simile quippiam fecisse, videlicet deprehendisse amorem quo Perdicas Macedonum rex miserè deperibat Alexandri patris pellicem.

De eadem re. *Theombrotus.*

55 ¶Sed vt reuertamur ad Erasistratum, Galen. frequenter eius opinioues refellit, vt videre licet in multis locis, præsertim verò in libris de naturalibus facultatibus: quanquam illum maximū medicum vocat Plin. lib.14.c.7. At ipse Erasistratus & Herophilus, de quo etiā suprà locuti sumus, sic artem hanc exercuerunt, teste Cornelio, vt in diuersas curandi vias processerint, iisdémque temporibus in treis partes medicina diuisa est, vt vna esset quæ victu, altera quę medicamentis, tertia quæ manu mederetur. Primam διαιτητικὴν, secundam φαρμακευτικὴν, tertiam χειρουργικὴν, Græci nominauerunt. Eius autem, quæ victu morbos curat, longe clarissimi, authores etiam altius quædam cogitare conati, rerum quoque naturæ sibi cognitionem vendicauerunt, tāquam sine ea trunca & debilis medicina esset.

Iterum de Erasistrato. *Medicina in tres partes diuisa.*

56 ¶Post quos Serapion Alexandrinus, primus omnium, vt scribit Celsus, nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam professus, in vsu & experimentis posuit. Nescio an is sit, de quo scribit Cicero ad Atticum, lib.2. Fecisti (inquit) mihi pergratum, quòd Serapionis librum ad me misisti, ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) millesimam partem vix intelligo. Sed Serapionem ipsum de quo loquimur, citat Cælius Aurelianus lib.3. Oxeon c.21. & ex libris Curationū. Eumq; secutus est Apollonius, & ipse Herophilus quoque siue Herophileus vocatus, quòd Herophili illius prioris discipulus fuit, qui de remediis paratu facilibus scripsit, ex quibus citatur à Gale. in lib. de medic. compos. secundum locos, lib.5.c.1. atque etiam de vnguentis, vt tradit Athenæus. Hicque est quem Plinius Apollodorum sæpe appellat.

Serapion Alexandrinus. *Apollonius. Herophilus. Apollodorus idem dictus.*

57 ¶Qua etiam tempestate fuit Glaucias, & aliquanto pòst Heraclides Tarētinus, ipsius Apollonij condiscipulus. Sed & ipsius quoque Glaucię auditor teste Galeno, lib. de vsu part. 6.c.4. Huncq; citat idem Galen. in cōpositionibus Pharmacorum κατὰ γένη, lib.4. ex libris quos scripsit aduersus Astydam

Glaucias. Heraclides Tarentinus.

Astydæmandem,Strationem & Antiochiodem. Et Cælius Aurelianus ex libris interiorũ curationum. Hi quidem & alij non mediocres viri, vt ipse Cotoelius subiunxit, ex ipsa professione se Empiricos appellauerunt.

58 ¶ At Plinius lib.29.c.j.affirmat huiusmodi factiooem,quæ se ab experimeotis Empiricem vocauit,in Sicilia cœpisse Acrone Agrigẽtino Empedoclis Physici authoritate commendato, quem aotiquiorem Herophilo & ipse Plioius dicit. Cuius sententię adstipulatur Galen. aut quisquis is est, io Subfiguratiooe Empirica in prin. Et huius quoque memioit Suidas,qui & ipsum dicit fuisse antiquiorem Hippocrate,& lingua Dorica scripsisse de medicina librum vnum. Et Laertius in Empedocle,vbi ponit epitaphium quod illi Empedocles inscripsit,

Empirici. Vbi cœpit Empirice. Acron Agrigentinus.

ἄκρον ἰητρὸν ἄκρωνα, ἀκραγαντῖνον ἄκρον,
πατρὸς ἄκρε κρύπτει κρημνὸς ἄκρος πατρίδος.

Galenus autem in Introductiooe,siue Medico,cui scilicet titulus Græcus est εἰσαγωγή,asserit Philinum Coum primum Empiricam sectam à rationali separauisse,ocasione ab Herophilo suo prę ceptore accepta.Sed cum velleot suam hæresim primam fuisse videri,Acronem Actagantinum, quo rationali esset vetustiot,ei dedisse initium dixerunt.Atqi,vt subdit, à Philino ipso Serapion Alexandreus ea secta floruit.Dein & Apollonij duo Antiocheni,patet & filius. Est autem apud Plutarchum in libello de Iside & Oriside Agton Atheniensis, qui cùm in pestilentia ægrotos prope ignem haberi iussisset,id multum ptofuisse.De qua re etiam Paulus Aegineta, qui Acronem Agrigentinum id fecisse dicit,lib.2.c.35.quo tractat de popularibus publicéque grassantibus motbis,vbi hæc scribit,in fi.Porrò si quis pyram accenderit, egregiè quidem poterit vdum aera in calidum & aridum permutare, quemadmodum Acronem Agrigentinum fecisse pethibent, qnod & recenset Aëtius Tetrab.1.Ser.1.c.94.io fi.

Philinus.

Agron Atheniensis.

59 ¶Siue autem ab huiusmodi Acrone,aut ab alio hæresis ista Empirieorum ortum habuerit, satis tamen coostat in duas partes eam quoque,quæ victu curat medicinam diuisam fuisse: aliis rationalem artem,aliis vsum tantum sibi veodicantibus:nullo verò quicquam post eos qui suprà comprehensi sunt,cogitante,nisi quod à supetioribus acceperat:donec ætate Magni Põpeij Asclepiades Prusiensis Rhetoricę magistet,medendi rationem magna ex parte mutauit:totámque medicinam,vt Plin.scribit lib.27.c.3.ad casum reuocando,coniecturam fecit, quinque tes maximè cõmunium auxiliorum professus,abstinentiam modò cibi,aliàs vini, fricationem corporis, ambulatiooem,gestationésque.Trahebátque ptæterea mentes artificio mirabili,viuum commit tendo ægris,dandóque tempestiuè,tum frigidam aquam.Alia quoque,vt ille subdit ex Varrone, blandimenta,& veluti quædam lenocinia excogitabat, iam suspendendo lectulos (qui ob id pensiles à doctis vocantur) quorum molli facilique iactatu, aut morbos extenuaret, aut somnos alliceret:iam balneas auidissima hominum cupidine instituendo, & alia multa dictu grata atque iucunda,magna authoritate, nec minore fama.

Medicinã quæ victu cõstat in duas partes diuisam. Asclepiades.

60 ¶Is est,qui,vt iam suprà diximus,hominẽ mortuum ab rogo, & vt cum Apuleio lib.4.Flotidorum loquar,velut ab inferis postlimioio vespillonũ manibus extortum domum retulit, confestímque spiritũ recreauit,confestim animá in cotporis latibulis delitescentẽ quibusdam medicamentis ptouocauit,vt iam facilè credi posit,quod idem Plinius, vbi suptà, tradit vniuersum ptopè humanũ genus in se oõ alio modo circũegisse,quàm si cœlo emissus adueoisset. De qua re etiã Cornelius Celsus lib.2.c.6.Aduersus quos (inquit) oe dicã illud quidẽ, quod in vicino sæpe quædam notæ positę non bonos,sed imperitos medicos decipiũt.Quod Asclepiades funeri obuius intellexit,quendam viuere qui efferebatut.Hic quoque à Mithridate Pooti tege expetitus,ipsius legatos & pollicitatiooes spreuit,sponsiouémq; fecit cum fortuna,ne medicus crederetur,si vnquam inualidus vllo modo ipse fuisset, & victor suprema in senecta lapsu scalarũ exanimatus est,vt ipse quoque Plin.sctibit lib.7.c.37.Eum citat Casius in Ptoblematis medicis c.40.ex lib.de vlcerib. & Gale.in compos.pharmac. κατὰ γένη,ex lib.x.de facult.& ex lib. τῶν ἐκτὸς, id est de his quę extra sunt, siue de exterioribus.Huícque dicit fuisse coguomentum Pharmacion,nec tamen eum multi facit,vt videte possumus in lib.de naturalibus facultatib.& alibi sępe, nisi hic sit alter Asclepiades Iuniot:de quo postea dicemus.Sed & is citatur à Cornelio Celso,in epistola ad Caium Iulium Callistum,apud Marcellum medicum,ex libr. παρασκευῶν,id est,præparatiooum,quo etiam in loco illum vocat maximum authorem medicinæ.Et ab eodem Celso lib.2.Medicinæ c.13.in prin.ex volumine communium auxiliorum.

De eodem.

Asclepiades Pharmacion dictus.

61 ¶Hunc paulò post secutus est Themison Laodiceus Syrius,ex eius auditoribus,qui primus princépsque tertiæ illius factionis,quam Methodicẽ vocant,teste Galeno,aut vt aliis placet,Herodoto,io Introductione siue Medico,Húocque tradit Dioseori.lib.8.c.6. secundum Hermolai diuisiooem èmorsum fuisse ab homine tabioso,rabiosúmque inde factum euasisse posteà. Et eum citat Cælius Aurelianus sæpe ex 3. libris tardarum passionum, atque etiam ex 9.libris Epistolarum ad Dimantem,atque etiam ex libris Epistolarum ad Atiliũ: & Paulus Aegineta, lib.3.c.15.ex lib.10.epistolarum.vt non sit recens,quod Manardus & alij recentiores medicinam epistolis tractarunt.Et de hoc Iuuenalis Satyta10.

Themison.

Quot Themison ægros autumno occiderit vno. Vt eum quoque citat Aëtius Tetra.3.Serm.1.c.10. Hunc summum authorem vocat Plin lib.14.c.17.

62 ¶Quo etiam tempore fuit ipse Dioscorides Cilix, ex Anazarbo: Alexandrinus vocatur Paulo
Dioscorides. Aeginetę, lib. 4. c. 34. cognomēto Phacas id est, Lentinus, quòd lētigine os dehonestaretur, vt scribit Suidas, Marci Antonij & Cleopatræ, vt idē dicit familiaris, qui scripsit libros omniū laudatissimos, de simplicibus quæ ad medicinam pertinent, quibus titulum fecit περὶ ὕλης ἰατρικῆς, de materia medica. Hunc maximis laudū præconiis effert Gal. lib. 7. de simplic. medic. in præfatione, dátque illi primas in simplicium cognitione. Et lib. 4. de composit. medica. κατὰ γένη, illum dicit perfectissime tractatū de materia medicamentorū confecisse, nulliq; eorum qui in eadem quasi arma descenderunt secūdum esse. Et lib. de antidotis, Traditū (ait) est abūdè de medicinali materia quinque Dioscor. lib. Scripsitq; & alia quædam, si is est. Ex quo Gal. in lib. 7. κατὰ τόπους. c. 1. 2. Hypoglossida describit. Sed & ipse Gal. Succidaneorum lib. tradit illum scripsisse librum Reciprocorum medicaminum, id est, quod vulgo dicunt, quid pro quo. Sunt tamen qui existimant Dioscoridē ipsū posteriori tēpore fuisse, eodē scilicet, aut paulò posteriore, quo Plinius fuit. Nā & in ea sententia fuit Hermolaus Barbarus, in Castigationibus Plinij, lib. 26. c. 1. & iterum li. 29. c. vlt. & Io. Baptista Plautius, in Cōmentariis Persij, Satyr. 6. hoc argumēto fulti, quòd vterque Licinium Bassum viderit, & quidem prouecti iam, & cōmentantes, vt patet ex illo c. 1. lib. 26. Plinij, & prologo Dioscoridis. Verùm in omnibus Plinij exemplaribus nō Licinius, sed Lacanius, vel Locanius scribitur, vt diuersus à Licinio Dioscoridis videri posit.

63 ¶Fuere & eadem tempestate Antonius Musa, & eius frater Euphorbius, hic Iubę regis medicus
Antonius Musa. Euphorbius. vt scribit Plinius lib. 5. c. 1. & iterum lib. 25. c. 7. vbi & ab eo herbam Euphorbiam vocatam dicit: Ille Augusti, quem aliquando ab omnibus desperatum sanitati restituit. Ideóque illi statuam ære collato iuxta signum Aesculapij, teste Trāquillo in Augusto, c. 59. erexit Romana ciuitas, & tum quidem rerum omnium domina. Et de hoc fortè intelligebat Plinius, quod scripsit lib. 19. c. 8. D. Augustus, lactuca conseruatus in ægritudine fertur prudentia Musæ medici. Extat & hodie volumen luculentum, quod de medicina scripsit. Et hunc sæpissime citant Galenus & Aëtius. Et de eo est illud Horatij lib. 1. epist. 15.

— Nam mihi Baias

Musa superuacuas Antonius, &c. Vbi Porphyrion scripsit eum fuisse medicum Augusti. Eusebius autem Chronographus memorat Artorium medicum Augusti, quem dicit post Actiacam victoriam naufragio periisse, putabámque primum mendum esse
Artorius. in nomine, versis duabus N. in duas R. Sed me ab hac suspicione liberauit Velleius Paterculus lib. posteriore Romanæ historiæ, scribens Augustum fuisse oratum ab Artorio medico, ne in castris quæ apud vrbem Philippos aduersus Cassiū & Brutū collocata erant, maneret. quod & ipsum tradit Valerius Maximus lib. 7. c. 1. in prin. Et quod Lactātius lib. 2. c. 8. meminit ipsius Artorij medici Augusti, atque etiam Cælius Aurelianus Acutorum morborum lib. 3. c. 11. & c. 14. vbi illum dicit Asclepiadis sectatorem, & c. 16. Huic fuisse nomen Artorium Marcum constat ex Plutarcho in vita Bruti, scribente hunc admonuisse Augustum, vt ab ea pugna de qua suprà diximus, excederet. Sed illud monere velim lectores in vetustis codicibus Chronicón Eusebij, esse scriptum Artorius, sed qui eum codicem cum cæteris operibus ipsius Eusebij prælo nouissimè tradiderunt Basileæ, anno 1542. loco Artorij Antonium perperam substituerunt.

64 ¶Sed & sub id tempus fuere alij celebres medici, C. scilicet Valgius eruditione spectatus, quē de
Valgius. herbis imperfectum volumē ad Augustum scripsisse tradit Plin. circa initia c. 2. li. 25. Cassius Fœ
Cassius Fœlix. lix quē Celsus ingeniosissimū sui seculi appellat. Chaspitanus, aliis Carpitanus dictus, Arūtius,
Chaspitanus. Albutius Rubrius, Q. Stertinius, & aliquanto post Vectius, aut vt alij scribūt Vettius Valēs, Messa
Albutius Rubrius. linæ Claudij Cęsaris vxoris (authore Plin. lib. 29. c. 1.) adulterio nobilitatus, paritérque eloquētię
Q. Stertinius. assectator. Hūc vt scribit Cornelius Tacitus, adulterij reū & confessum Claudius ad supplicium
Vectius Valens. tradi iussit. Hunc citat. Gal. in lib. de medic. composit. secundū locos. Scripsit inter cætera libros Antologias, in quibus de annis Climactericis septenariis & nouenariis eorúmque ratione prius à Petosiri & Nichepso regibus, περὶ κλιμακτήρων ἑβδομαδικῶν καὶ φύσια δικασαγωγῆς. Sed & illum citat Serenus Sammonicus, c. 58.

65 ¶ Fuit & eodem tempore ipse Aurelius Cornelius Celsus, quem non semel suprà citauimus. Hic
Cornelius Celsus. præterquam quòd de medicina volumen illud omnium eius materiæ eloquētissimum scripsit, etiā præcepta Rhetorices, rei quoq; militaris & rusticæ reliquit, & de omnibus ferè artibus libros conscripsit, dignus vel ipso proposito, vt eum scisse omnia illa credamus, vt memorię prodidit Quintil li. vlt. c. itē vlt. Oratoriarū Institutionum. Sed & hunc Columella testis locupletissimus lib. 2. Rei rusticę c. item 2. dicit non solum agricolationis, sed vniuersæ naturæ prudētem virum. Et alibi eum doctissimum appellat, l. 9. c. 6. Eum citat Plinius, lib. 21. c. 30. & alibi sæpe.

66 ¶Fuit prętereà & Thessalus Tralianus, qui Neronis principatu cuncta maiorū placita delere co
Thessalus. natus est rabie quadā, vt scribit Plinius, lib. 29. c. 1. in omnis æui medicos perorās. Aduersus quē multa scripsit Galenus, lib. 1. Terapeuticæ, & alibi sæpe. Et inter cętera in lib. 1. de cōposit. medic. κατὰ γένη, eum dicit medicę artis operū inexpertum. Isque est quem & alibi quoque sępe, pręsertim in antiquis translationibus Galen. ipse Thessali nomine redarguit. Is inter cætera librum de cōmunitatibus scripsit, & Syncretica, vt tradit Galenus 1. libr. Methodi, vbi & ipse scribit hūc in quadam ad Neronē epistola his inter initia verbis vsum fuisse, Cùm nouā sectam condiderim,

& quæ

& quæ ſola vera ſit, propterea quòd qui ante me medici fuerunt omoes, nihil vtile prodiderunt vel ad ſanitatem tuendam, vel morbos propulſandos. Sed & eodem libro ſcribit illũ promittere ſolitum ſe menſibus ſex eam artem tradere. Ex quibus ſatis conſtat eum mira fuiſſe arrogantia. Quod & hioc quoque ſatis cõſtat, quod moournento ſno in via Appia ἰατρονίκην, quaſi medicorum victorem ſe inſcripſerit. Optarim tamen libros eius extare. Nam & ex fragmentis, quæ vid́emus, ab aliis citatis conſtat eum fuiſſe acutiſsimum, atque etiam doctiſsimum. Hic ſæpe citatur à Cælio Aureliaoo ex libris Regularum, ſcilicet lib. 3. ὀξέων. id eſt, acutorum morborum c. 17.

67 ¶ Huius etiam temporis fuere Critias, aut vt alij ſcribũt, Critias Maſsilienſis, qui arte gemioata, vt cautior religioſiórque ad ſyderum motus ex ephemeride mathematica cibos dabat, horáſque obſeruabat. Charmis & ipſe quoque Maſsilienſis, qui damnatis non ſolum prioribus medicis, ſed & balneis, frigida etiam hybernis algoribus lauari perſuaſit, merſitque ægros in lacus, vt tradit Plious libro. 29. c. 1. Et Antonius Caſtor cui ſumma in ea arte authoritas fuit, centeſimúmque ætatis annum exceſsit, nullum corporis malum expertus, ac oe ætate quidem memoria aut vigore excuſsis, quod vix credibile eſſet, niſi Plinius, qui id optimè nouit, ſcriptum reliquiſſet, lib. 25. c. 2. Honc citat idem Plinius lib. 20 c. 17. io prin. & alibi ſæpe.

Critias Maſsilienſis. Charmis Maſsilienſis. Antonius Caſtor.

68 ¶ Nam & Plioius ipſe eodem tempore floruit rogatorum doctiſsimus, nullius, expers diſciplinę, totius naturę ioterpres, qui qualis quantúſque medicus fuerit, ſatis apparet ex ſua ipſius Naturali Hiſtoria. Sed & ipſius titulo librum peculiarem habemus de medicina nuocupatim ſcriptum, quem tamẽ ſtylus arguit non eſſe ipſius, præterquam quòd ipſe citat Galenum illo tempore inferiorem. Eſt tamen hic liber alioqui non malus, & optimos authores aduocat. Putátque Paulus Ioulos vir acerrimi iudicij, io lib. de piſcibus Romanis, eum librum eſſe Plinij Valeriani multo, quàm ille fuit, recentioris, cuius marmoreũ ſepulchrum Comi inſpicitur, vbi Pliniorum familia floruit io templo D. Probini. Nec multo pòſt Soranus Epheſius, qui primùm Alexãdrię profecit, Deio Romam venit, vbi artem exercuit Traiani & Hadriani temporibus, libróſque plures & optimos compoſuit, teſtis Suidas. Huius Iſagoge medendi extat, eúmque citat Cælius Aurelianus ex libris Cauſarum, quos ætiologumenos vocauit.

Plinius. Plinius Valerianus. Soranus.

69 ¶ Sed & ea tempeſtate, aut certè cootinuo pòſt emicuit Claudius Galenus Pergamenus Niconis illius geometræ atque aſtrologi filius, qui reliquos omnes ſuperiores medicos (Hippocratẽ ſemper excipio) & ingenij magnitudine, & doctrina, & diligẽtia facilè ſuperauit. Huoc nõnulli perhibent centum & quadraginta annos vixiſſe, tantáque in cibo & potu abſtineotia vſum, vt ad ſatietatem ouoqoam comederit, aut biberit, oec crudnm quicquam vnquam guſtarit, vode ſit factum, vt odorificum ſemper anhelitum ſpiraret. Sed quod longè mirabilius eſt, citra vllam omnino affectiooem ſola defecerit ſenectute. Quod in humanis, vt dicit Cælius Rhodiginus lib. Antiquarũ Lectiooũ 30. c. 12. ex poſteriore æditione, eſt rariſsimum in tanta ſubblandientis gulæ laſciuia. Vtcuoque tamen res habeat, hinc quibuſdam obrepſit Adagium, vt Galeoi valetudinem dicamus, pro ea quæ vltra humanum captum oimis ſit proſpera, nimiſque inoffenſa.

Galenus. An aliquando Galenus ægrotarit. Prouerbium.

70 ¶ Sed ſunt, vt ille ſubdit, plurima quæ aduerſus hanc aſtructiooẽ proferri poſſunt, tũ ex Galeno ipſo, tũ ex ſcriptoribus aliis. Suidas enim ſcribit Galenum 70. tantùm annos vixiſſe. Huius verba io Latinũ traducta huc ſubnectemus, Galenus arte medica celeberrimus, Pergami eſt natus, Marci & Cõmodi, & Pertinacis Imper. temporibus Romę vixit. Niconem habuit patrẽ Geometrię, ac Architecturę peritum. Plurima nõ io medicina ſolũ, ſed & in philoſophia condidit volumina. Immò verò in Grãmatica & Rhetorica, quæ quod omoibus ferè ſunt obuia, & vulgo notiſsima, receoſere conſilium non eſt. vixit annos 70. Galeous porrò ex Græcę linguę proprietate quietum tranquillúmq; ſignat. Ipſe autem Galenus aliquãdo ſe morbis conflictatum fuiſſe teſtatur, lib. 2. de locis affectis, vbi dicit ſe paſſum colicã. Et li. 5. περὶ ὑγιεινῶν de ſanit. tuenda. circa initia, & diariã febrem, & alias multas magnáſq; ægritudines. Et lib. 2. de alimentis, dentiũ corruptionẽ. Et in li. περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας, ca. 1. ſcribit ſe pluries ægrotaſſe in adoleſcentia & iuuentute.

De eadem re.

71 ¶ Hic autẽ ita de ſeipſo ſcribit, li. 3. de affectis locis, c. 3. Ego verò reipſa, & publicè & priuatim apud eos videlicet, qui ſectam quamlibet à me diſcere cupiebant, oſtendi in omnium ſectarum ſcientia (ne maius quicquam dixero) me eſſe poſtponẽdum nemini. Et paulò pòſt, Itaque medicinam profeſſus vſque ad ſenectutẽ, nullam omnino ad hanc diẽ calumniã ſubiui, vel curando, vel pręſagiendo: id quod celeberrimis medicorũ quibuſdã obtigiſſe memini. Diuus autẽ Hieronymus in Decretis Canooicis de cõſec. diſt. 5. c. ne tales. illum virũ doctiſsimum appellat: & io Amos, c. 5. medicorũ diſertiſsimum atque doctiſsimũ. Gregorius Nyſſenus lib. de anima. c. 9. in princip. & Paulus Aegineta lib. 5. c. 29. in fi. illum vocant admirabilem, ſiue mauis, admirandũ medicum. In quodã conuiuio ad quod multi docti viri conuenerant, ait inter cæteros adfuiſſe Galenũ Pergamenum medicum, qui neminẽ habuerat vſque ad ſuæ ætatis tempora philoſophandi ſcientia, vel dicẽdi facultate ſuperiorem. Alexandro autem Tralliano vix citatur, niſi cum eo epitheto θειότατος, id eſt, diuiniſsimus. Auerrois lib. 5. Colliget. c. 31. ita illum celebrat, vt experientia, præcellẽtẽ prædicet, ac veridicum imprimis, & cui comparari nõ poſsit alius, niſi forſan is (inquit) qui clamat quidem, ſed quid clamet non percipit ſatis, Auicennã vt opinor, intelligens. Qui ſe tameo, lib. 1 Fen. 1. c. 2. Galeni fatetur interpretem, ad illum ſummum quandoque vocat artis medicæ. Halyabbas in primo Theoricæ, Galenus, inquit, ſapiens & prior inter cæteros, ac probus, & in

Galeni laudes ex ſeipſo. Ex aliis.

medicina eminentis scientiæ. Rabi Moyses, in 25. particula suorum Aphoris. scribit Galenum in medicina plus sciuisse, quàm alium cuius famam audiuerit, aut scripta legerit. Rasis alicubi hūc scribit intelligendi, & dicendi grauissimum fuisse autorem. Arnaldus à Villa Noua circa initiū lib. de diuersis intentionibus medicorum, dicit Galenum graui pondere, recti iudicij, perpendiculo exquisitaq; perscrutatione, prout artis exigit necessitas, omnia præ cunctis medicinæ doctoribus gloriosius expressisse. Et idem in prologo lib. de considerationibus operis medicinę, dicit medicinam diuina concessione veraciter & perfectè Galeno, sicuti & Hippocrati fuisse reuelatam. Et in lib. de graduationibus medicinarum, c. 36. asserit Auerroem in omnibus errasse, in quibus Galeno contradicit. Eusebius Cæsariensis lib. Ecclesiast. historiæ 5. c. vlt. tradit autoritate aliorum, Galenum à nonnullis pro Deo coli. E nostris Ang. côli. cx. incip. sanctissima & illustrissima regina, col. 4. principem medicorum appellat. Sed & ipse multa de se scripsit lib. 8. & 9. Methodi, & de morbis curand. lib. 5. 6. 7 & 10. ex quibus intelliges eum minimè fuisse detractorem laudum suarum, alioqui dignum qui ab omnibus laudum præconiis celebretur.

Galenus pro Deo cultus.

72 *Aliæ laudes medicinæ.*

72 ¶Satis est ad Galenum vsque, alterum medicinæ parentem, rem ordine tractauisse. Alios deinceps medicinæ, aut scriptores, aut peritos non ex ordine temporis, sed vel alphabeti, vel vt res ipsa sese offeret, adscribemus. Nunc igitur ad alias medicinæ laudes accedimus. In primísque ab eo incipiendum ducimus, quem Iustinianus noster in proœmio ff. in fi. parentem omnis virtutis appellat. Is igitur lib. 11. Iliados medici dignitatem exprimens, ait,

ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Medicus enim vir multis æquabilis aliis.

Quem versum & Alcibiades in Symposio Platonis, in laudem medicinæ vsurpauit. Et alibi idem Homerus libro 4. Odysseæ,

ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων
ἀνθρώπων.

Medicus autem quilibet sciens supra omnes
Homines.

73 *Medicinā omnium artium cognitione constare.*

73 ¶Qua quidem sententia palàm testatur Homerus hanc artem non vna aut altera disciplina, sed omnium artium cognitione ac circulo, tum præter exactum ingenium, multo etiam vsu efficacissimo (vt dicit Plin. lib. 26. c. 2.) rerum omnium magistro, constare. Quod & tradit Hippocra. in lib. περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων, id est, de aere, aqua & locis, & in epist. ad Thessalum ipsius filiū. Et Soranus Ephesius in Isagoge c. 2. & iterum 4. & Galen. in prin. Therapeuticæ, vbi Thessalum arguit aliud sentientem. & Halyabbas in initio Theoricæ: & Isidor. Etymologiarum lib. 4. Et Petrus Aponensis in eo lib. cui ex re Conciliator titulus est, differ. 1. vbi superfluenter ostendit medicinam omnium liberalium artium orbem veluti cōplecti. Et nouissime Hieronymus Mōtuus in eo lib. cui tit. est, de his quæ ad rationalis medici disciplinam, munus, laudes, consilia, & præmia pertinent, amplissimè ostendit medicum omnes philosophiæ partes Grāmaticam, Historiarum cognitionem, Poeticam, Logicam, Rhetoricam, Mathematicā, Arithmeticam, Geometriam, Cosmographiam, Geographiā, Topographiam, Musicam, Astronomiam, Physicam, Metaphysicam nosse debere. Eáque omnia sigillatim persequitur, vti etiā propemodum facit Iustus Velsius Haganus in oratione, cui titulum fecit, vtrum in medico variarum artiū ac scientiarum cognitio requiratur. Et vt vno verbo concludam, illud affirmare ausim, orbem illum doctrinarum quem Græci ἐγκυκλοπαιδείαν vocant, medicis vtilem esse, ac omnium doctrinarū consortio medicam facultatem esse perfectam. Et ne de Astrologia dubites, eam non modicum conferre ad medicinam, magna autoritate tradit Hippocr. in eo libro de aere, aqua, & locis.

Encyclopædia medicis necessaria.

74 *Medicus non nisi ætate cōfecta absolutus. Aesculapius cur barbatus.*

74 ¶Vt non immeritò non absolutus consummatúsque ac perfectus medicus sit, nec habeatur, nisi is sit ætate confectus: vtpote cum non nisi magno tempore exactóque studio, ac diuturna experientia possit ea res addisci nosciq; perfectè: quæ omnes artes in se, vt diximus, complectitur. Ex quo & antiqui illi Aesculapium barbatum faciebant, veluti virum qui iam annos perfectę virilitatis attigisset. Quod ex eo constat, quod scribit Virgilius, si is est, in Priapeis,

Intonsa semper Aesculapio barba est.

Et ex eo quod legimus apud Ciceronem lib. 3. de natura Deorum, & Valerium Maximum lib. 1. c. 2. vbi de Dionysio Syracusano loquitur. Arnobium lib. 6. aduersus gentes, & Lactantium lib. 2. cap. 4. Dionysium illum seniorem Epidauri Aesculapio barbam auream detraxisse, quo significabant in medico multarum rerum vsum diuturnum. Quanquam alij eum imberbem effingūt, vt videre licet ex Pausania in Corinthiacis, non semel, & iterum in Arcadicis. Illud autem quod diximus intelligens Virgilius huius artis, vt posteà dicemus, non imperitus, Iapidem Aeneæ medicum longæuum seniorémque facit libro 12. Aeneid.

— Ille retorto
Pæonium in morem senior succinctus amictu, &c.

Et paulò post,

Fouit ea vulnus lympha longæuus Iapis.

Nec ab re (vt id obiter dicam) huic medico id nomen imposuit, quod à sanitate deductum est, vt etiam ostendit Seruius in eum locum Virgilij, & Ausonius epigram. 21. quod de Meroe est, anu ebriosa,

Iamona quòd vatem medicum, quòd Iapita dicunt

Discendas

Discendas artes carmina praeueniunt. Virgilium autem imitatus Silius Italicus lib.5.qui & Synalum Hannibalis medicum seniorem quoque dicit,

— Medicas hinc ocyus artes
Et senioris opem Synali vocat.

Cepola quoque in l.præcipiunt.nu.1.ff. de ædil.edict. tradit meliorem esse medicum antiquum.Et è nostris Ange.in l.1.§.pueritiam.ff.de postu.monet non esse fidendum iuueni medico:eum enim esse homicidam parentum,vt & post eum repetit Ioan.Ana.in rub.de delic. puer.col.vlt.

75 ¶ Ideóque hæc ars admodum difficilis existimatur,vt diximus suprà,cum de baculo nodoso Aesculapij locuti sumus, vtpote quam assequi non possumus sine aliarum scientiarum & artium cognitione.Hincque illud Hippocratis oraculum à nobis quoque eodem loco recensitum,Vita breuis,ars longa,iudicium difficile.Quod ex eodem citat Bal.in l.si duobus,in prin.col.2.C.com. de lega.Nam & ipse Hippocrates in quadam ad Democritum epistola,asserit neminem peritus medicinam nouisse.Nam nec ego (inquit) ad summú artis medicæ perueni,quamuis senex iam sim,nec ipse huius artis inuentor Aesculapius.Nam & ipse in multis recantauit. Vt non temerè Gale.Methodicos increpasse videatur in lib.de sectis,siue Introductorio ad medicinam(nam vterque titulus ei operi.) qui affirmabant medicinam nec longam, nec dificilem artem esse, sed quæ mensibus sex,aut quàm celerrimè addici posset. *Artis medicæ difficultas.*

76 ¶ Hanc eandem artem,vt ad id redeamus,cæteris esse præstantioré,aut certe ex numero præstantiorum tradit ipse Hipp.in eo libello,quem de lege vocant.Quod & ipsum testatur Galenus li.1. Therapeuticæ,atq; etiam libro Theorices 1.& ex tempore inferioribus Arnaldus Villanouanus, in principio sui Antidotarij,vbi eam scientiarum nobilissimam esse dicit:Et Petrus Aponensis, qui hoc multis magnísque rationibus comprobat in libro nuper allegato,differ.5.Vt non abs re Augustinus Anconitanus in libro de potestate Ecclesiastica,& Antonius Florentinus in 3.parte suæ fœcundissimæ summæ,tit.7.c.2. tradiderunt non esse ad eam scientiam admittendum spurium,vtpote cùm sit dignitatis atque honoris minimè capax,vt alio loco plenius diximus. *Medicinæ ars è numero præstantiorum.* *Spurij non admittendi ad studiū medicinæ.*

77 ¶Idem autem Hippocrates in epistola ad Abderitas,medicinā esse Deorū munus scribit. Quod & vsurpauit Herophilus,vt retulit Scribonius Largus id approbans in epistola liminari sui libri de compositionibus medicamentorum.Quibus concinens Rasis lib.Aphor.5.Medicina,ait,tota est Dei,& est res venerabilis.Et Mesue,Sanat,inquit,solus langores Deus, & de fragilitatis solo produxit medicinam,in largitate sua benedictus,gloriosus,& excelsus.Atqui Homerus & Hesiodus non obscurè insinuant diuinam esse stirpium,adeòque medicinę originē:dum hîc homines ignorare scribit,quantum in Malua & Asphodelo vtilitatis reconditum sit.His enim verbis satis innuit herbarum vires in intimis earundem medullis reconditas esse, hominibúsq; ignotas, nec nisi Diis ipsis earum inuentoribus perspectas.Ille dum Moly herbæ laudatissimæ, & contra Circæ veneficia mire efficacis inuentionem Mercurio Deo,Deorúmque nuncio acceptā refert, hominibúsque,non Diis item inuentu difficilem esse scribit.Nicander in Theriacis Panacē,quę ipso statim nomine morborum omnium remedia pollicetur,à Diis ipsis inuentam esse tradit. *Medicina deorum munus ex medicis.*

78 ¶Quòd si gentiliū,vt vocamus,& eorum quidem medicorū testimoniis non credimus:an etiam aliis viris nostræ religionis,& iis quidem sanctissimis & eruditissimis non credemus? Origenes Adamantius vir quidem sanctitate & doctrina insignis,enarrans illud Numeri 24.Dixit Balaam filius Beri,dixit homo cuius obturatus est oculus,&c.ita scripsit de medicina loquēs, Quę scientia magis est à Deo,quàm sanitatis,in qua etiam herbarum vires,& succorum qualitates & differentiæ noscuntur.Longo autem antè interuallo Pindarus Pythiorum Ode 1.Deum sanitatis authorem esse dicit.Sed & ipse Origenes,vt ad eum redeamus,prima homilia,quam in psalmū 37. edidit,ita exorditur,Creator humanorum corporum Deus sciebat quòd talis esset fragilitas humani corporis,quæ langores diuersos posset recipere, & vulneribus aliísque debilitatibus esset obnoxia.Et ideo venturis passionibus prouidens etiam medicamēta procreauit ex terra, & medicinæ tradidit disciplinam,vt si accederet ægritudo corpori,non deesset medicina. *De eadem re ex aliis.*

79 ¶Sed longo antè interuallo sapientissimus ille Cōcionator Iesus filius Syrach,in eo lib.qui Oeconomicus,aliàs Ecclesiasticus inscribitur,c.36.Honora,ait medicū propter necessitatem.etenim creauit illum altissimus.Quā sententiā citat è nostris Pan.in c.tua nos.de homi.atque ex ea subinfert,laudabile esse medicorū munus.Subdit autem Ecclesiasti.A Deo enim est omnis medela, & à rege accipiet donationē.Disciplina medici exaltabit caput illius,& in conspectu magnatum collaudabitur,Altissimus creauit de terra medicinā,& vir prudens non abhorrebit illam.Et rursus,Nónne à ligno indulcata est aqua amara?Et paulò infrà,Fili in infirmitate tua da locum medico.Etenim illū Dominus creauit,& nō discedat à te:quia opera eius sunt necessaria. Hactenus ille.Sed quod dicit,Nónne à ligno indulcata est aqua,ne quis forsan ignorauerit,ad id referendum est quod scribitur Exod.15.& in decretis canonicis,in c.reuera.de pœni.dist.2.Deum Moysi lignū indicasse,quod naturali vi sua missum in aquas omnē earum amaritudinē penitus auferret.De quo etiā 4.Esdr.1.c.Quæ res palam ostendit medicinā à Deo fuisse admodum probatā, qui cum idipsum vel solo nutu aut verbo facere potuisset, medicinæ tamē opera facere maluit. *De eadem re ex sacris authoribus.*

80 ¶Sed quid quod Dominus postquam docuit Mosem vim & naturā eius ligni quo aquas dulcorauit.Exodi cap.15.in fi.Si audiendo (inquit) audieris vocem domini Dei tui, & quod rectū est

coram eo feceris,& obedieris mandatis eius,custodierísque omnia præcepta illius, omnẽ languorem quem posui in Aegypto,non inducam super te.Ego enim sum Deus sanator tuus, aut vt alij vertunt,medicus,quod idem est.Ex quibus intelligis Dominum Deum nostrum se medicum fuisse professum.Sed & Christus Dominus item noster sese medicum esse profitetur, cùm dicit de se loquens,non opus esse bene valentibus medico.Matth.9.Marci 2.& Lucæ 5.Ex quo D.Cyrillus,aut,vt alij volunt Origenes (de authore enim dubitatur) librum commentariorum in Leuitic.8.ita exorditur,Medicum dici in scripturis diurnis dominum nostrum Iesum Christum,etiam ipsius domini sentẽtia perdocemur.Et D.August.in Decretis canonicis,in c.adhuc perfidi.ver.quod autem multos.de pœnit.dist.3.& gl.in c.conuertimini.de pœni.dist.1.Et alibi sępè illum medicum vocant sacri scriptores,vt ipsemet August.lib. Cõfessionum 9.& lib. item 9. in Geuesim:Ambrosius de quadragesima,Sermo 28.Gregorius homil.24.Ex quo illud D. Ignatij Ioannis Euangelistæ discipuli,in ea epist.quam ad Ephes.scribit,Medicus noster est solus verus Deus ingenitus,& inuisibilis dominus,omnium pater & genitor. Habemus enim medicum etiam dominũ nostrũ Iesum,&c.Et ne putes id tantum ad animi morbos pertinere,sed ad corporis quoque:audi alterum D.Chrysostomũ,Homilia in D.Marcum 6.in prin.cùm dicit Moysem & Esaiam medicos fuisse:Christum autem Archiatrum,id est,principem medicorum,vt diximus in Aesculapij tractatione.Nam quod ille de Moyse & Esaia dicit, ad medicinam quoque corporis refert,vt ex his patet quę diximus in pręcedenti ver.& ex his quę statim dicemus, cùm de Esaia loquemur.Nam & Ethnici suos Deos pręcipuos,Iouem scilicet & Iunonẽ ἀκεσιαγρους vocant,veluti sanandi curandique morbos vim gerant, παρὰ τὸ ἄκεσιν, vt tradit Hesychius.

SANCTI QVI MEDICI, AVT MEDICINA VSI.

81 Sancti Medici. Moyses medicus. ¶ Deum secuti sanctissimi viri medicinam etiam exercuerunt & comprobarunt. Nam & ex eo quod nouissimè diximus , satis constat Moysem fuisse à Deo medicinam edoctum : hincq; à Diuo Chrysostomo fuisse medicum dictum.

82 Helisæus, ¶Helisæus ille qui duplicẽ prophetiæ spiritum habuisse traditur cùm habitaret iu Hiericho,precibus incolarum motus,sanauit etiã aquas pessimas,idq; arte medicinæ, misso in eas vase nouo fictili cum sale in eo,illud attestãte & sacra scriptura 4.Reg.2.& Aegesippo,libr.historiæ Iudaicæ quarto,c.17.Sed & ille eodem modo rursus colocynthidas emendauit,vt in eo lib.4.Reg.habetur,c.item 4.Naamam quoq; leprosum arte medicinæ curauit eiusdem lib.c.5.

83 Esaias. ¶ Esaias quoq; Ezechiam regem morbo laborantẽ arte medica curauit, vt scribitur 4.Reg.20. & Esaiæ 38.quo quidem loco D.Hieronymus ex eo scribit spernendam non esse medicinã,quæ vsu constet & experimẽto,quia & hanc fecerit Deus.Et de hac re loquens Tertul. in lib. de corona militis, Memini ait,Esaiam Ezechiæ languẽti aliquid medicinale mandasse. Porrò Serapio Esaiã,aut vt nonnulli scribunt,Esaiam medicum citat,Antidotorũ c.17.siue hic sit,siue alius:hũc autem fuisse medicum testatur & Chrysostomus in illa in Marcum Homi.6.vt nuper diximus.

84 Esdras. ¶ Esdram pręterea fuisse medicinæ peritissimum nemo negabit,qui legerit apud Nicolaũ in suo Antidotario Antidotum Esdrę,ab ipso propheta inuẽtore nuncupatum.Sed & de medicamento Esdræ meminit Paulus Aegineta lib.3.c.32.& lib.7.c.11.& Aëtius Tetrabi.2.serm.4.c.18.& c.29. & c.33.& iterum c.67.& Tetra.3.Sermo.1.c.j.in fi.& alibi quoq; scilicet Tetrab.4.Sermo.1.cap.101. ita illum citat, Esdra aut propheta doctor.An de hoc intelligat Auicẽna, qui sæpe in Antidotis Esdram citauit, cæteri videant.

85 Iesus filius Syrach. ¶ Sed & Iesus ille Syrach filius qui Ecclesiasticum tam sanctũ,quàm frugiferũ opus reliquit,medicinæ peritissimum se plane ostendit,cũ in multis locis,tũ verò maximè in duobus. Primum quidem in 31.c.cùm scribit,Si coactus fueris in edendo multùm,surge è medio, & vome,& refrigerabit te,& non adduces corpori tuo infirmitatẽ.Hoc enim ex officina huius artis medicæ profectum videri potest,quę vomitum rerum stomachum grauantiũ plerunque consulit,vt licet videre apud Celsum lib.1.c.3.& Auicennam,in 4.primi.c.13.& in 13.tertij tract.1.c.35.Rasim in 4.Almansoris c.16.& alibi sæpè scriptores medicos.Deinde verò & cum scribit idẽ Iesus,c.37.Noli auidus esse in omni epulatione,& ne effundas omnem escã.In multis enim escis erit infirmitas & auiditas appropinquabit vsque ad cholerã.Quod etiam intima huius artis eruditione depromptum esse negabit nemo.Iesum autẽ vt medicum siue hunc siue alterũ, citat Serapio. Propterea non mirandum est si ipse Iesus tantopere medicinã medicósq; laudet in eodem Ecclesiastico, vt nuper diximus:nec si medicinam ante langorem adhiberi monet c.18.ex quo illud Ouidij,

Principiis obsta,serò medicina paratur,

86 D. Paulus. ¶Paulum quoque apostolum medicinali arte vsum tradidit D.Gregorius homil.4. cùm videlicet ad Timotbcum scribẽs epistol.1.c.5. Noli, inquit,adhuc aquã bibere,sed modico vino vtere propter stomachũ,& frequẽtes tuas infirmitates.In quo quidẽ Paulus baud obscurè medicũ se esse professus est:sicuti etiá annotauit Tertullianus iu eo ipso lib.de corona militis,& Isidor.vir omnino non cõtemnẽdus,lib.4.Ety.c.9.eo testimonio cõprobans, medicinæ curationẽ nõ esse sperũẽdam.Sed & ipse Paulus potionẽ adinuenit,quæ ab eo potio sancti Pauli dicitur Nicolao

Arnal

Arnaldo in suo vtrique antidotario. Et Galen. lib. pharmacorum κατὰ τόπους. 7. c. 5. & Aëtius Tetrabi. 2. Ser. 4. c. 65. memorant antidotum Paulinum ab ipso D. Paulo, vt verisimile est, compositum. Sed & Gilbertus Anglicus, li. septimo morborum, describit emplastrum Diuorum Petri & Pauli ad sanādas plagas pectoris, hepatis, splenis, renum, lumborum, neruorum, podagræ, & totius quoque corporis accommodatissimum, vt ipse dicit. Ex quo & tu intelligere potes, Diuum quoque Petrum medicinæ nō fuisse imperitum. Potuisset autem videri suspectū, quod ipse Paulus 1. ad Corinth. 12. non semel inter apostolicas dotes recensuit donum sanationis, tanquam sua id causa dixisset, qua videlicet esset sanare peritus. Nisi eius fides satis aprobata fuisset à Deo optimo maximo, qui eum vas electionis appellat, Act. 6. cap. *Potio S. Pauli.*

87 ¶ Lucas quoque Antiochenus ille ex quatuor Euangelistis vnus, fuit medicus, & quidem professione, nisi verum non dicit Paulus ipse ad Coloss. 4. inquiens, Salutat vos Lucas medicus. Quod & attestatur Eusebius Cæsariensis li. Ecclesiasticæ historiæ 3. ca. 2. Epiphanius in vitis Euāgelistarum. Diuus Hieronymus, de scriptoribus Ecclesiasticis & in epistola ad Paulinum & in Esaiam c. 6. vbi dicit veteres ecclesiæ tractatores tradidisse Lucam Euangelistam medicinæ artis scientissimum fuisse. Et hic forte est, cuius meminit Galenus in Aphoris. Hippocratis, cùm nullus ante Galenum alius huius nominis medicus legatur. Sed non omittam fuisse qui dubitarint, an D. Paulus in illo c. 4. ad Coloss. de nostro Euangelista senserit, præsertim quòd articulum addiderit, λουκᾶς ὁ ἰατρὸς, veluti discernendi causa. *D. Lucas.*

88 ¶ Vrsicinus martyrium sub Nerone passus, cui cùm ad martyrium duceretur, Sanctus Vitalis hoc dixisse memoratur, O frater Vrsicine medice, alios curare consueuisti, teipsum nunc in sanitate conserua. *Vrsicinus.*

89 ¶ Pantaleon Nicomedensis, qui & ipse sub Maximiano Imp. martyrium quoque passus est. *Pantaleon.*

90 ¶ Eusebius Pontifex Maximus, & ipse sub Maxentio martyrium etiam passus, patre fuit medico, & ipse quoque medicus. *Eusebius.*

91 ¶ Basilium item illum cognomento Magnum huius artis peritum fuisse tradit Gregorius Nazianzenus in monodia ipsius. *Basilius magnus.*

92 ¶ Cosmas & Damianus famigerabiles medici, & eo nomine à Chirurgicis præcipuè culti, qui & ipsi martyrio vitam finiuerunt, ab his inuentum medicamen Opopira nuncupatum, ab Arnaldo descriptum in suo Antidotario. Hi ἀνάργυροι à Græcis scriptoribus passim nuncupati sunt, quòd sine mercede ægrotos curarint. *Cosmas. Damianus.*

93 ¶ Alexander Phryx medicus, item disciplina vir admodum religiosus, vitæque ac morum probitate insignis, qui sub Antonino Vero martyrij coronam adeptus est, ex Eusebio libro Historiæ Ecclesiasticæ 5. cap. 3. *Alexander Phryx.*

94 ¶ Theodotus item Laodicensis episcopus, qui omnibus penè mortalibus fide, misericordia studio, vigilantia, omnibus denique optimis institutionibus præstitit, arte quidē medicus fuit, teste eodem Eusebio, eiusdem operis lib. 7. c. 28.

95 ¶ D. quoq; Ambrosium vnum ex quatuor præcipuis ecclesiæ doctoribus medicum fuisse, testimonio est Sirupus ab eo confectus, excogitatúsq; aduersus febres, vtpote sudorē prouocans, sitimq; sedās, quo multos curauit, sicut retulit Antonius Guaynerius, in 1. c. de febre tertiana pura interpolata, & eius cura, vbi dicit & hodie vti eo Mediolanēses: & Ia. Mālius in eo li. cui titulū fecit lu minare maius, quo loco de Sirupis disserit: vt nō mirū iā videri debeat, si ipse Ambrosius li. 3. de virginibus scripserit omnibus locis, omnibúsq; temporibus nō esse prætermittendā medicinam. *D. Ambrosius.*

96 ¶ Fuêre & alij pleriq; sancti viri, qui etsi professione & arte medici non fuerunt, tamen eius artis præceptis & remediis, aut ipsi vsi sunt, aut aliis vtendum consuluerunt. D. Ioannes cuius ea peculiaris laus est, quòd supra pectus domini recubuit, vt suam ipsius sanitatem tutaretur, balneis vsus est, vt ipsius discipulus Polycarpus retulit, & Irenæus lib. 3. aduersus hęreses, c. 3. Eusebius lib. 4. historiæ ecclesiasticæ c. 13. & Theodoritus Cyrus hæreticarum fabularum lib. 2. vbi de Corintho loquitur, & Beda in decretis Canonicis, c. omnis qui. 24. q. 1. *Sancti qui medicina vsi sūt. D. Ioannes.*

97 ¶ D. quoq; Basilius apud Antoniū monachum, Melissæ libr. 1. c. 56. Neq; (ait) prorsus fugiēda est ars medica, nec omnem in ea spem collocare decet. Verùm vt agriculturam exercemus quidem, petimus autem fructus à Deo: & gubernatori quidem committimus temonē, Deum autem obsecramus, vt è pelago seruemur: sic etiam introducentes medicum, in Deū sperare ne desinamus. *Basilius.*

98 ¶ D. etiam Germanus episcopus Capuanus aliquando ad balnea infirmitatis causa accessit, vbi vidit animam Pascasij in specie humana seruientem, vt scriptū reliquit D. Gregorius in dialogo. *D. Germanus.*

99 ¶ Diuus Hieronymus in epitaphio Paulæ ad Eustochium scribit medicorum se consilium secutum, Paulam monuisse recenter è febre curatam, vt vinum biberet, ne in hydropem abiret. *D. Hieronymus.*

100 ¶ Sed & Diuus Augustinus in regula (si eius est) loquens de religiosis, Si non est (inquit) certū de infirmitate alicuius fratris, medicus consulatur, vt scilicet secundum consilium suum, & quantum fieri potest prouideat. Et iterum in eo loco, Lauacrum, inquit, corpori, cuius infirmitatis necessitas cogit, minimè denegetur: fiat sine murmure de consilio medici: ita vt etiam si nolit iubente præposito faciat quod faciendum est pro salute. Ex quo planè confirmatur quod not. Pan. in c. cum ad monasterium, in §. porro, per illum tex. qui ad hoc est optimus, de statu monac. quod religiosi licitè vtuntur & medicis & medicamentis. Idem quoque Augustinus alibi, *D. Augustinus.*

videlicet

videlicet in c.non sanè.14.q.5.eos increpat qui nolunt medico reddere honorem suum.

D. Thomas Aquinas.

101 ¶Diuus Thomas,in prima parte summæ,quæst.117.artic.2.dicit, quòd licet solus Deus sit caussa principalis sanationis ægroti vt probat tribus rationibus,tamen medicus ministerialiter, vt ipse loquitur,& medicina instrumentaliter concurrunt in naturali sanatione. Ideóque nec medicus spernendus, nec medicina.

Medici à sacris scriptoribus probati.

102 ¶Sed & ab aliis & quidem antiquioribus illis diuinis scriptoribus medicinam fuisse approbatã ex eo satis constat,quod scribitur Exodi 21.legem Mosaicam præcipere,eum qui alterum vulnerauerit,operas & impensas in medicos restituere.Et Ezech.47.Erunt fructus eius in cibum,& folia eius ad medicinam.Et Hier.8.in fi.Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi,& cætera quæ sequuntur.Et Ecclesiasticus c.7.comparat amicum fidelem medicamento.

ANGELI MEDICI.

Angeli medici.
Michael Archangelus.

103 ¶Atqui non solùm sanctissimi viri sed & Angeli & Archangeli homines medicinam docuerũt. Michaël Archangelus Aquilinum quendam febri correptum medicinam edocuit , qua vomitũ aliàs contumacem ac refractarium sisteret.Nam cùm ille omnia quæ comedebat euestigio euomeret , mortuóque quàm viuenti similior in templum sancti Michaelis ad Constantinopolim situm deportari se iussisset,vt illi vitam aut languorem confestim adimeret, Archangelus veluti in somnis apparens præcepit,vt confectionem ex melle,vino,& pipere faceret, qua quidem quæ comederet ægrotus intingeret,quod cum fecisset,extemplo conualuit.Cuius rei testis Sozomenus apud Cassiodorum in historia Tripartita, lib.2.c.19.

Raphael.

104 ¶Thobias à Raphaele angelo edoctus est piscem exenterare,atque illius cor, fel, & iecur vtiliter ad medicamenta reponere,vt scribitur Thob.6 Et multis antè seculis idem Raphael:vt Hebræi asserũt,Noe docuit mundum ab immundo segregare. Moysem quoque , Deo authore instituit diætam & cibos hominibus ordinare,tam ad viuendi normam,quàm ad corporis sanitatẽ.Singula enim quæ lege sua prohibet Moyses ne comedantur,si comesta fuerint,malum generãt nutrimentum,& humorem corpori nocuum,vt Rabi Moyses Aegyptius in lib. Perplexorũ 3.cap. 49.scriptum reliquit.Proinde princeps præsésque medicinæ Raphael angelus est,vt etiam ab Origene traditum est,in 14.Homilia earum quas in librum Numerorum scriptas reliquit , & hoc quoque nomen ipsum & lingua demonstrat.Est enim Raphael sanans Deo, vt medicina Dei. Id quod etiã annotauit Nic.Lyr.non omnino malus Bibliorũ interpres,&qui linguæ Hebraicę peritiam quandam habuit,in enarratione illius loci Thob.12.Et nunc misit me dominus vt curarem te:vbi scribit Angelos nominari ex iis muneribus,quę illis à Deo demandantur. Sic Esa. 6.Angelus missus ad purgandum labia Esaiæ vocatur Seraph,quãuis non esset ordinis Seraphici.Sic & Angelus,inquit,iste vocatur Raphael,id est,medicus,vel medicina Dei,quia missus fuit, vt sanaret Thobiam.Nam & in eiusdem lib. Thob.c.3.in fi. missus est angelus domini , sanctus Raphael,vt curaret eos ambos, scilicet Thobiam & Saram,de quibus illic loquitur.

Iterum de Angelis.

105 ¶Quibus addi potest,quod de Angelis dictum est Hiere.c.51.Tollite resinam ad dolorem eius,si forte sanetur.Qui & ipsi inibi respondent, curauimus Babylonem , & non est sanata. Et quod Ioannes Chrysostomus scribit de Angelis,Panegyrico 4.in hanc sententiam,Variis morbis, & vniuerso dæmonum nocumento,& omnium corporum medicantur læsioni atque corruptelæ. Refert Vinc.& post eum Ioan.And.Ant. & Pan.in c.cùm ad monasterium.extra de statu mon. fuisse ab Angelo cuipiam reuelatum,quòd si quis minuerit sanguinem 13.die mensis Februarij, non morietur eo anno febrili distemperantia.Et scribitur in §.ostendit 16.q.1.Angelum cuidam Equitio vitium linguæ phlebotomia curasse.Ex quibus vel cæcis apparet,& Angelos,& Archangelos medicinam ipsam docere homines, & exercere,vt non immeritò scripserit Gal.in lib.1.de sanit.tuen. Oportere medicos,vt antiquitus dictum est,angelis assimilari.

REGES MEDICI.

Reges medici.
Apis.
Osiris.
Isis.
Mercurius.
Orus.
Hercules.

106 ¶Quid igitur nunc Aegyptios illos reges suprà à nobis cõnumeratos (Apim dico, Osirim , Isidem,Mercurium,Orum) memorem ad cohonestandam huiusmodi artẽ? Quid Apollinem & Aesculapiũ? Quid Græcorum duces Machaonem & Podalirium? Quid alios reges & principes clarissimos,qui ne arte quidem medicinæ abstinuerũt, quò minùs & ipsi aliquid de ea scriberẽt, aut docerent.Id certè frustra fuerit,cùm satis in eam rem faciat, Deum ipsum diuinósque viros, atque etiam angelos & archangelos in medium protulisse. Tamen quia ea res non erit , vt opinor,lectoribus iniucunda,non grauabor quosdam ex iis nondum memoratos huc ascribere.

Theseus.
Telamon.
Peleus.
Iason.
Iterum de Hercule.

107 ¶Chirõ Cẽtaurus,de quo in principio inter inuẽtores medicinæ locuti sumus,nõ solùm Aesculapium,vt illic diximus:sed & Herculem Aristeum Apollinis filium,Theseum,Telamonem,Peleum,Iasonem,& ex eius filia nepotẽ Achillem medicinã docuit. Quod de tribus illis prioribus tradit Philostratus in Heroicis.& de duobus posterioribus Tzetzes histor. Chil 7.c.94. & iterũ 98.Atque ipsum Herculem huius rei fuisse peritissimum constat ex multis herbis ab eo inuentis & cognominatis.Est enim herba Heracliũ,siue Herculanum dicta,ex genere pap auerum, de

qua

qua Theophrastus lib.9.plantarũ.c.13.Dioscor.lib.4.cap.61.& Plin.lib.20.cap.19.& Gale.lib.7. de simplic.medic.facult.& Paulus in pharmacis simplicibus. Et alia Heraclion, de qua multa Plin. eo.lib.20.c.17. Et Nymphea Heraclia dicta, de qua & Dioscor.lib.4.c.149.& ipse Plinius lib.25. c.7.vbi & illud inter cætera dicit,eam herbam natã Nympha zelotypia erga Herculem mortua: Quare inquit Heracleon vocant aliqui, alij Rhopalon à radice simili clauæ Herculeæ. Sed & Theophrastus eo.lib.9.c.12.& Plin.lib.25.c.4. tradunt speciem vnam Panacis dictam Herculanam siue Heraclem,vt aliam Chironiam,aliam item Aesculapiam,vt proinde intelligas eam ab Hercule inuentam,vt alias illas à Chirone & Aesculapio,quos satis constat medicos fuisse peritissimos.Et alias quoque herbas Heraclias dictas videbis apud Dioscor.lib.3.c.27.vbi de Abrotono.Et c.150.vbi de Lythospermo.Et lib.4.c.item 4.vbi de Polygooo. Et c.35.vbi de Helxine. Et c.162.vbi de Chamelæa.Sed & Caoiam quæ est species vrticæ, Herculaneam vocatam scribit Plin.lib.21.c.15.Et Gale.lib.5.de composit.pharmacorum κατὰ γένη, ad finem describit medicamentum quod Herculis,alterum quod Heraclidæ appellatur,& alterum ex his Aëtius Tetrab.4. Ser. 2.cap.36.& 55.Denique vt oihil de ea re dubites,Plutarchus in lib.cui titulus est,Vt oporteat adolescentem audire poemata, dicit Herculem peritum medicinæ fuisse. Et hinc Alexicacos,id est, expellens mala dictus videri posset,ita enim appellari,authores sunt Lactantius lib.5.c.3.& Hesychius,qui illum eo nomine in Melita coli tradit. Nam & ita quoque vocatum fuisse Apollinem medicinæ inuentorem constat ex his quæ diximus suprà eo.c.nu.9.

Herba ab Hercule inuenta.

108 ¶Aristei Arcadum regis testis est Apollonius Rhodius lib.2.Argonauticôn,vbi scribitur Apollinem illius patrem & qui illum susceperat ex Cirene,eundem tradidisse in disciplinam Chironi,qui illum medicinam & vaticinium docuit.

109 ¶De Theseo præter id quod suprà diximus ex Philostrato, Herba est de eius oomine Theseus vocata,de qua Theophrastus lib.Historiæ plantarum 7.cap.11.quæ coniecturam non leuẽ præbet,Theseum ipsum harum rerum fuisse peritum, & id nomen indidisse herbæ illi medicæ, vt quæ aluum mirificè purgat,vt tradit ipse Theophrastus in eodem loco. Et de hac quoque herba loquitur lib.21.cap.17.& lib.22.c.eo.

Iterum de Theseo.
Herba à Theseo dicta.

110 ¶De Telamone autem & Peleo nihil aliud quod huc pertineat cõperimus, sed authoritas Philostrati ad eam rem satis est.Quãquam Telamonis siue huius, siue alterius pharmacum descriptum videmus apud Gale.lib.2.medicamen. κατὰ γένη, & Aëtium Tetrabib.4.Ser.3.cap.37.

Telamon iterum.

111 ¶Verùm Teucrum eiusdem Telamonis filiũ,& Aiacis fratrem vnum ex Græcis ducibus,& eum quidem Homeri carmine cõmendatissimum,medicinæ quoque fuisse peritũ, & à patre edoctũ, verisimile est ex inuentione herbæ, quam ab eo Teucrion Græci & Latini appellant. De qua Dioscor.lib.3.c.103.110.& 111.& Plin.lib.25,c.5.ex quibus, intelliges haoc quoque vocari Hemionioo,aut,vt alij scribunt Hermion,& præterea Splenioo.Huius quoq; meminit Paulus Aegineta lib.7.c.3.quo simplicia tractat.Plinus quoque lib. 24.cap.15.in prin. tradit Chamædryo herbam quæ Græcè Chamædrope, & Latioè Trissago dicitur, Teucron quoque appellatam fuisse.

Teucrij Herba à Teucro inuenta.

112 ¶De Iasone præter Philostratum testes sunt locupletissimi Euripides in Medea, & Pindarus, Pythiorum Ode 4.

Iason.

113 ¶De Achille Vindicianus illo carmine,

Quod natum Phœbus docuit,quod Chiron Achillem,
Quod didicere olim Podalirius atque Machaon,
Præceptore suo,&c.

Et ante eum Homerus lib 11.Iliados qui & libro primo eiusdem operis tradit eum causam pestilentiæ Græcorum cognouisse.Et de eo loquens Sidonius Apollinaris,

Achilles.

Venatu, fidibus, palæstra,& herbis
Sub Saturnigeno sene institutus.

Chiroaem enim Saturnigenum vocat,quòd Saturno,vt suprà diximus,esset genitus.Et Claudianus in Panegyrico de tertio consulatu Honorij,

— Non ocyus hausit Achilles
Semiferi præcepta senis,seu cuspidis artes,
Siue lyræ cantus,socias seu disceret herbas.

Cęterùm is herbam Sideritem Achilleam,siue Achillion à se dictam inuenit,qua vulneribus mederetur,quáque sanasse Telephum dicitur,vt scribit Dioscorides lib.4.c.33.Plinius libro 25.c.5.& Apuleius de herbarum viribus c.89.quamuis idem Plinius libro 34.c.15.eum aliter sanasse dicat. Et huc alludit Claudianus ad Adrianum,

Herbæ ab Achille inuenta.

Sanus Achilleis remeauit Telephus herbis,
Cuius pertulerat vires,& sensit in vno
Letalem placidámque manum,medicina per hostem
Contigit,& pepulit (quos fecerat ipse) dolores.

Vulnus autem illud Thelephi immedicabile existimabatur.Ex quo Græci vulnera quæ multum malignitatis præferunt, τηλέφεια τραύματα vocant,vt quæ Achillem medicum requirere videãtur, teste Paulo Aegineta,quo loco de vlceribus agit,lib.scilicet 4.c.46.Et de vulnere Chironio quippiam simile diximus suprà in Chirone.At Telephij vulneris meminit Gal.libro 2.Therapeuticæ.

Telephia vulnera.

Sed

Sed & ab eodem dicta videri potest quædam hordei species, cui scilicet spica folio perquàm proxima est, amplitudinis & crassitudinis maioris, vt quæ Achilleis à Theophrasto, Achilleias ab Hippocrate sit cognominata. Sunt autem qui Achillem ita dictũ volunt, ἀπὸ τοῦ ἄχος λύειν, id est, à soluendo dolore: quoniam is medicus fuerit: quanquam alij aliunde deducunt. Iulius autem Firmicus, Astronomicôn lib. 4. c. 10. scribit prudentissimum, Achillem quisquis is fuit, libros in Astronomia scripsisse. Scio autem Hyginum fabularum c. 101. tradidisse Achillem cum ab eo peteretur, vt Telephum curaret, respondisse se artem medicam non nosse.

114 *Patroclus.* ¶Sed & Patroclus ille eiusdem Achillis amicus vnicè dilectus, & Palamedes (qui & ex Græcorum ducibus fuêre) huius artis periti fuisse videri possunt: ille quidem ex curatione vulneris Eurypili ab eo facta, & quidem scientissimè, & ex artis medicæ regulis, vt posteà dicemus, memorata ab Homero lib. 11. Iliad. Ex quo Aelianus ad fi. lib. 1. historiæ animaliũ: Ars (inquit Græcè quidem, sed in hunc propè sensum) & doctrina curandi vulnera apud Homerum per manus, vel vsque ad tertiam generationem traditur. Patroclum Menotij filium Achilles Pelei filius medicinam docet. Achillem verò Chiron erudit. Disciplinas nimirum Heroes tantùm, & Deorum filij exercebant: & radicum succos, varietates herbarum, vsum pharmacorũ, temperationum cautiones tum inflãmationibus, tum reprimendo sanguini propitias nouerant. *Palamedes.* Palamedi autem testimonium non obscurum præbet, quod apud Philostratũ in Heroicis, ipse Palamedes dicit opus esse pestem declinantibus tenui diæta, & motu concitatiore. Et ita quoque Græcos viuere instituit, vt pestis, quæ ex Ponto Hellespontiacas vrbes inuaserat, atque etiam Ilium eorum neminẽ, licet in pestilenti tellure castrametati essent, attigerit.

115 ¶Nicomachus & Gorgasus illi Machaonis filij & Pharæatarum reges à nobis iam dicti sunt suprà nu. 32. incip. Is autem filium.

116 *Cadmus.* ¶Cadmus Agenotis filius regis Phœnicum, de quo nos diximus inter inuentores medicinæ, nume. 11. At Tyrij.

117 *Bacchus.* ¶Sed his omnibus antiquiorem Dionysium illum Bacchum, aliis Liberum Patrem vocatum, Regem & ipsum, & præterea Deum vulgò creditum medicinam calluisse, hinc apertè videri potest, quòd medicus, vt retulit Mnesitheus Atheniensis, vbique appellatur: & ita illum appellat Plutarchus, Symposiacôn decade 3. c. 1. itémque 2. Pythiáque nonnullis præceperit, vt illum Hygiatem, veluti sanitatis datorem appellarent. Cuius rei & Athenæus meminit lib. 1. Dipnosophistarum, vbi & in hoc citat Chameleonem.

118 *Salomon.* ¶Salomon Rex, & is quidem sapientissimus atq; ditissimus, medicinę adeò peritus fuit, vt libros fecerit de natura lignorũ, herbarum, iumentorum, volucrum, reptilium, & piscium, sicuti scribit Rabanus, eiúsque authoritate gl. ordi. & Nico. Lyren. in enarratione illius loci 2. Reg. 1. Scriptum est in libro iustorum. Et huius rei apertissimũ est testimonium ex eo quod scribitur 3. Reg. 4. ad fi. Locutus est Salomon tria milia parabolas, & fuerunt carmina eius quinque milia, & disputauit super lignis à cedro, quę est in Libano vsque ad hysopum, quæ egreditur de pariete: & disseruit de pecoribus, & volatilibus cæli, & serpentibus, & piscibus. Quod & retulit Iosephus lib. antiqnit. 8. c. 2. Sed eos libros abstulit Ezechias, quoniã multi magis cõfidebant in herbarũ viribus, quàm in Deo, vt tradit author libri Zeror Hammor. Cæterùm qui librum illum Sapientię ipsius Salomonis personę inscripsit, Ipse (ait c. 7.) mihi dedit horum quæ sunt, scientiam verã, vt sciam dispositionem orbis terrarũ, & virtutes elementorum, initium, finem, & medietatem temporũ, ipsorum temporum permutationes, atque vicissitudines, stellarum cursus, anni volutiones, naturas animalium, & iras bestiarũ vim ventorũ, & cogitationes hominum, differentias plantarũ, & virtutes radicum & quæcũque sunt abscondita & inuisibilia cognoui. Omnium enim artifex docuit me sapientia. Quibus quidem authoritatibus ductus Eusebius Cæsariensis asserit lib. Euangel. Præparationis 11. c. 5. Salomonem fuisse summum physiologum. Quanquam non satis certũ est, an ipsius Salomonis is liber sit, an Philonis, an verò alterius. Sed, vt hoc obiter dixerim (neq; enim id prætermittendũ esse duximus) ex eo loco satis satisq; constat, non minimam sapientiæ partem esse medicinę scientiã. Nescio autem an de isto Salomone, an de altero intelligit Auicẽ. loquens de electuario Almutagnachil relato ad Salomonem. Serapio Antidotorum c. 20. & iterum c. 33. citat Salomonem quempiam medicum, quisquis is fuerit, siue hunc, siue alterum.

119 *Ezechias rex.* ¶Ezechiam quoque regem illum Iudæ, librum scripsisse medicamentorum videri potest ex rabi Moyse, lib. Perplexorum 3. c. 38. Et ne quis dubitet illum Regem Iudæ fuisse, legat 4. librum Reg. c. 16. in fi. & multis seq. & 2. Paralipo. 28. etiam in fi. & multis quoque seq. Isque est quem Esaias, vt alibi diximus, arte quoque medicinæ curauit.

120 *Zeleucus.* ¶Zeleucus, aut vt alij vocant, Zaleucus, aut item vt alij Seleucus, Locrensium princeps & legislator, huius quoque artis peritus fuisse probabili coniectura videri potest. Nam ex ipsius legibus si quis medico non imperante salutis causa meracius vinum hausisset, periude ac capitalem fraudem admisisset, morte scelus expiabatur, vt testis est Aelianus. Sed & huius medicamentum describit Alexander Trallianus alicubi.

121 *Alexander Macedo.* ¶Alexãder Macedonũ rex præcipuum medicinæ studium operámq; dedit. Eius enim artis non solùm contemplandæ studiosus fuit, verumetiam ægrotantibus amicis opem attulit, & remedia quędam, ac ciborũ obseruationes instruxit, authores Plutarchus in vita ipsius, & prętereà Ioan-

Monae

Monachus,& ipse author Græcus.Est collyrium Alexãdro Regi inscriptum cuius meminit Aë-
tius Tetrabibli 2.Ser.3.c.39.Est & eiusdem Stibium apud eundem eiusdem,Serm.ca.88.Est idem
viride Alexandrinum Cornelio Celso memoratum libro.5.capit.27. quòd forte & ab ipso Ale-
xandro compositum est.

122 ¶Lysimachus vnus ex ipsius Alexandri successoribus,& medicinam quoque calluisse ex eo satis
videtur,quòd ille Lysimachiam herbam inuenit,& suo nomine appellauit,apud Plinium lib.25. *Lysimachus.*
c.7.cuius etiam herbæ meminit Paulus Aegineta lib.7.c.3.

123 ¶Antiochus Syriæ Rex,qui antidotum illud celeberrimum Theriacã in templo Apollinis versi- *Antiochus.*
bus dedicauit,vt scribit Plinius Valerianus lib.de re medica 4.c.38.At C.Plin.Secundus,li.Natu-
ralis Hist.20.c.vlt.tradit ipsum Antiochum id in limine ædis Aesculapij incidisse.

124 ¶Dionysius Siciliæ rex medicinæ nauabat operam,atque ipse curationes,sectiones, vstiones &
reliqua ad eam artem pertinentia faciebat,vt scribit Aelianus de varia historia lib.11. *Dionysius Syracusanus.*

125 ¶Masinissam illum Numidarum Regem,Romanorum amicitia & societate nobilem nemo ne *Masinissa.*
gabit fuisse haud imperitum medicinæ,qui leget apud Titum Liuium,lib.9. secundi belli Puni-
ci,cum in specula quadam occulta delitesceret,vulnera herbis curasse.

126 ¶ Nechepson,siue Nechipson,siue Niebepson,vel Nichepsus,vel denique Necepsus (hæc enim *Nechepson.*
omnia leguntur)Aegypti Rex citatus ab Aetio Tetrab.1.Ser.1.quo loco de Anthemi, siue Cha-
mæmelo differit,& iterum eiusdem Tetra.Ser.2.c.19.& 35.vbi eum Regem appellat,& iterũ c.47.
& Tetrab.2.Ser.2.c.92.& Tetrab.4.Ser.3.c.12.Et hic quoque magicæ artis peritus fuit, teste Euse-
bio chronographo.Et huius item mentionem facit Vectius Valens Antiochenus,in libris quos
inscripsit Antilogias:& Galenus li.Simplicium pharmacorũ 9. vbi de Iaspide viridi tractat, eũq;
citat ex lib.6.atq; 10.& Iulius Firmicus li.Astronomicôn 4.c.16.vbi & illum vocat Aegypti iustis
simum imperatorẽ:& illum quoq; dicit fuisse optimum astronomũ,omniáque vitia & valetudi-
nes collegisse:atque omnium ægritudinum medelas diuinæ rationis magisteriis adinuenisse. Et
lib.8.c.3.ad fi.vbi illum diuinum vocat.Et Ausonius ad Pontium Paulinum epist 4.
Quique magos docuit mysteria vana Nechepsus. Aut vt alij legunt,Nechepsi.
Et is forte est,quem Nechephien vocat Artabanus,illum scilicet Aegyptiorum Regem,qui Mo-
sen coniecit in carcerem,quòd conaretur liberare populum ab Aegypto.

127 ¶Petosiris Rex inter medicos & sæpe cum Nichepso,de quo diximus, ponitur. Huius meminit *Petosiris.*
Vectius Valens,in eo.lib.suprà citato:& Firmicus d.lib.4.ca.16.vbi illum vocat magnum Petosi-
rim,& lib.8.c.1.& Iuuenalis Saty.6.
Aegra licet iaceat,capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo,nisi quam dederit Petosiris.
Ex quo facile intelligis illum pro medico ibi posuisse.Vtriusq; autem Plinius lib.2.c.23.& iterum
lib.7.c.49.& ipse Iulius Firmicus,li.Astronomicôn.3.in præfatione,vbi dicit eorum prudentiam
ad ipsa secreta diuinitatis accessisse,& iterum lib.4.c.5.vbi eos quoque appellat diuinos viros,&
sanctissimæ religionis antistites.

128 ¶Attalum Regem Pergami pro medico citat Galenus,de compositione medicamentorũ κατὰ γένη *Attalus.*
lib.1.& li.10.de facultatibus simplicium medicamentorum,in præfatione,vbi ita illum citat, Rex
quondam noster Attalus.Nam & Gale.Pergamenus fuit,vt suprà diximus. Huius Regis memi-
nit Plin.lib.8.c.48.& lib.28.c.3.vbi tradit illum scripsisse de agricultura.Nam & Varro lib.1.Rei ru
sticæ c.1.& Columella lib.1.c.item 1.inter scriptores rei rusticæ ponunt Attalum,quem hunc no-
strum regem fuisse existimo.Cornelius autem Celsus lib.5.ca.19.describit emplastrum Attalum,
sic,vt opinor,ab hoc Rege dictum.Nam & Marcellus Burdegalẽsis, lib.Medicamentorum c.22.
etiam describit medicamentum Attali Regis.

129 ¶Codamum alium Regem medicum citat ipse Galenus lib.6.eiusdem operis medicamentorum *Codamus.*
κατὰ γένη.

130 ¶Laodicum quoque Regem idem Galenus citat medicamentorum κατὰ τόπους lib.3.1.inter auricu *Laodicus.*
laria pharmaca.

131 ¶Mithridates Rex Ponti suæ ætatis Regum maximus,vt cui duæ & viginti diuersarum linguarũ *Mithridates.*
nationes parebant,omnes antecessores medendi scientia & arte superauit.Cuius Commentatio-
nes Pompeius Magnus in Latinam linguam à Lenæo liberto suo traduxi iussit , vt scribit Plin.
lib.25.c.2.Eius est nobilissimum illud Antidotum à se nuncupatũ;quod quotidie sumendo Rex
ille dicitur aduersus venenorum pericula tutum corpus suum reddidisse,vt tradit Celsus lib.5.c.
23.Galenus lib.de commoditatibus Theriacæ ad Cæsarem. Et eum quoque citat idem Galenus
κατὰ τόπους,lib.7.c.2.& alibi sæpe.

132 ¶Iuba Rex vtriusque Mauritaniæ, qui inter cætera ipsius præclara literarum monumenta sæpe à *Iuba.*
Plinio,& aliis citata,de Euphorbio herba volumen scripsit,vt dicit ipse Plin.lib.25.c.7.& Gal.li.
9.Pharmacorum κατὰ γένη c.4.Dioscorides autem li.3.vbi de Euphorbio loquitur,dicit, Inuentio
nem eius Iubæ Regi Libyæ referimus acceptam , qui eam herbam ita appellauit sui medici no-
mine,vt scribit Plinius illo eodem loco suprà citato.

133 ¶Gentis,aut vt alij vocant Gentius,Illyriorum Rex , à quo Gentianam herbã,quòd primus eam *Gentis.*
inuenerit,nominatam tradit Dioscorides libr.syluæ medicinalis 3.c. item 3.& Plinius vbi suprà.
c.2.

Huius regis meminit Liuius li.10.belli Macedonici,in postrema parte,quę nouissimè reperta est. itémque lib.2.& multis sequentis.5.decadis,quæ item postea reperta est: & Florus libro 43.& 44. Epitomes Liuij.

134 Clymenus. ❡Clymenus Rex,quisquis is fuit à quo Clymenon herbam appellatam esse tradit Plinius,lib.25. cap.7.in princ.

135 Ptolemæus Euergetes. ❡ Ptolemæus Euergetes, Aegypti Rex herbarum vires ac naturam intelligens, carmen Homeri deprauatum correxit.scripserat enim lib.Odyssee 5.

ἀμφὶ δ' λειμῶνες μαλακοὶ σὶς ἠδὲ σελίνε.

Significans sion esse palustrem plantam,& cum palustri apio nasci,quod ignorantes quidẽ Grã matici non σὶς ,sed ἴου quod est violæ,legi oportere contendebant, vt nunc quoq; vulgo legitur. Contra quos Rex huius rei peritus sia,non violas, cum apiis in irriguis pratis nasci in eo poeta voluit.Hic autem citatur à Marcello in lib.de medicamentis,ca.14.vbi illum dicit scripsisse libros in re medica,& iterum c.36.Citatur Ptolemæus & à Galeno lib.4.de compositione medicamentorum κτὰ τόπους c.7.& alibi non semel,vbi illum modò Regem appellat,modò nobilem.Et Aetio Tetrabibli 2.Ser.3.c.110.non semel.

136 Eupator. ❡Eupator rex Eupatoriam herbam inuenit ob id ita dictam.ex quo eam habere regiam dignitatem scribit Plin.lib.25.c.6.& de hac quoque Dioscorides lib.4.c.38.

137 ❡Panaces Rex ille à quo panaceæ species vna Pharmaceon,quòd eam inuenerat,nominauit,vt videre licet ex eodem Plinio d.lib.25.c.4.

138 Agrippa. ❡Agrippa Iudæorum Rex,à quo voguentum eius nominis inuentum ferunt Nicolaus,& Arnaldus Villanouanus in suis Antidotariis.Et hic forte est,quẽ plerique scriptores medici præsertim Mesue & Rasis,nomine Iudæi sæpius citant.Gal.io li.de medic.compo.secundum locos Iulium quempiam Agrippam allegat,quod me nonnihil suspicari facit Agrippam regem Iudæorũ non fuisse.Nam Iulius nomen est Romanorum,non Iudæorum.fuitque familia notissima Agripparum apud Ro.Idem autem simpliciter Agrippam citat Phar. κατὰ γέν lib.7.

139 Amaron. ❡Amaron Rex nescio quis,citatus à Galeno,aut quod magis credo, ab alio in li. Experimentorum Galeno vulgo assignato

140 Euax. ❡Euax Rex Arabum medicinæ & ipse curiosissimus,de simplicium effectibus ad Neronem Imperatorem scripsit,teste Plinio lib.25.c.2.ferunt huius opera carmine elegiaco scripta esse Ferrariæ apud Petrum Bonum,& Viennæ Austriæ apud Vuolfangum Lazium.

Sabud. 141 ❡Sabud alter Arabũ Rex , quem nonnulli Sabidum vocant à medicis Arabibus sæpius citatus.

142 Auicenna. ❡Auicenna Aboali Hispalensis Bitiniæ,aut vt alij malunt,Cordubæ Rex,libros in medicina non contemnendos scripsit, sed qui perperam in nostram linguam traducti sunt. Hic à plerisque Abensioa quoque vocatur.

143 Sabor. ❡ Sabor aut vt alij vocant,Sapor Heben,id est,filius Girges Mœdorum ac Persarum Rex,à Mesue in lib.quem vocauit Grabadin sæpe,& à Serapione quoque frequenter citatus in Antidotis, c.17.& alibi.De Sapore Rege Persarum legitur apud Aurelium Victorem,in Licinio Valeriano, & Eutropium,de gestis Romanorum lib.9.c.8.

144 ❡Principem Orientis,quisquis is fuit,citat Aëtius Tetrabibli 4.Ser.item 4.c.122.

Princeps. 145 Orientis. Porphyrogeneta. ❡ Porphyrogeneta quispiã Rex,Constantini epitomen de alimentis Grecè scripsit,de quo nihil aliud cõperimus.Scio autem inter Imperatores fuisse Constantinum Porphyrogonnetam,cuius constitutionem citat Hermenopulus Epitome iuris ciuilis tit.7.vbi de tertiis nuptiis loquitur,& rursus lib.6.tit.item sexto.Sed & postea eodem tit.meminit Cæsaris Porphyrogonnetæ. Est autem Porphyrogonneta tanquam dicas in purpura natus,id est,ex imperatore.

146 Mesue. ❡ Io.Mesue,quibusdam Io.Chrysostomus dictus,Damasci Rex,aut certè stirpe Regia,vtpote cui fuit abauus Abdela Rex Damasci,multa quoq; in medicina volumina admodum vtilia reliquit.

147 Abderauus. ❡Abderauus Saracenorum Rex medicinæ quoque peritissimus fuit, ad quem Sanctius cognomento Crassus Hispanus Rex Cordubam profectus est,vt ab eo curaretur.

Dauid. 148 ❡Dauid quisquis is fuit,sed Rex tamen,cuius oleum Auicenna memorat.

Kabith. 149 ❡Kabith & ipse Rex medicus quem & ipse Auicenna citat lib.5.qui antidotorum est.

150 ❡Iosina Scotorum Rex nonus inter medicos enutritus, medicinę peritus euasit atq; pro morbis vulneribúsq; medendis scripsit librũ de viribus herbarum, decessitq; ante Christum natum 137. anno sub Simone Pontifice,vt tradit Balæus in lib.illustrium maioris Britanniæ scriptorum.

151 ❡Rhenta alter Scotorum Rex illo antiquior qui medicinæ nouum vsum instituit,vt tradit idem Balæus quo loco de Dornadilla & ipso Scotorum Rege quarto disserit.

Iacissuba. 152 ❡Iacissuha Mœdorum Rex citatus Serapioni Antidotorum c.17.quanquam in nonnullis codicibus scriptum sit medicorum Rex.

Kermid. 153 ❡Kermid Rex ab eodem citatur eiusdem tractatus c.59.

154 Lioroas. ❡Lioroas Rex Linoi ab eodem quoque memoratus Simpliciũ c.353. sed credo illic mendũ esse, scribendúmq; Iubam Regem Libyæ. Nam loquitur de Euphorbio ex Dioscoride , qui vt suprà diximus,eius inuentionem refert acceptam Iubæ regi Libyæ.

155 Alcibiades. ❡Alcibiadem illum Atheniensium principem,ducem atq; imperatorẽ non verebor Regibus annumerare,vt qui inferior multis non fuit,& multis superior fuit.Eum huius artis fuisse peritum

ex eo

ex eo possumus intelligere, quòd ex Anchusæ herbæ speciebus vna est quæ Alcibiadion dicta est, & aliæ quoque, vt videre licet apud Dioscoridem lib.3.cap.455.& lib.4.cap.24.25.26 27. Nicandrum in Theriacis, qui tamen ab alio quàm ab hoc Alcibiade, nempe ab Alcibio quopiam inuentas dicit. Plinium li.26.cap.6.& Aëtium Tetrab.1. Serm.1.in Anchusa. Paulum Aegin. libro 7.cap.3.vbi de Anchusa.

156 ¶Fuere & quædam Reginæ medicæ, de quibus inter fœminas medicas dicemus nu.307. *Reginæ medicæ.*

IMPERATORES RO. MEDICI.

157 ¶Nec defuerunt ex Romanis imperatoribus, qui medicinam probè calluerunt. In primis Augustus ille Cæsar, ex cuius commentariis Plin. Valerianus lib.de re medi.j.c.18. exscripsit cópositionem medicam, Qua inquit, & libentissimè vtebatur, & eam omnibus laudabat. *Ro. Imperatores medici. Augustus.*

158 ¶Quique eum confestim secutus est Tiberius: cuius Gal.lib.5.de compos.medi. κατὰ γένη, pastillum quoque medicum commemorat ad zonam, quam Græci ἱμάντα vocant. *Tiberius.*

159 ¶ Neronem quoque vt medicum citat Paul. Aegineta libr.7.capit.17.& Plinius Valerianus libro Rei medicæ 1.cap.29. quem non temere possumus coniicere fuisse illum Imperatorem illaudatissimum quidem illum, sed apprimè tamen doctum, vt videre licet ex Suetonio & aliis scriptoribus. Vix enim de alio quopiam Nerone docto comperies, nisi & de Tiberio illo intelligas, qui & ipse Nero dictus est, vt tradit Suetonius. Neronianum Oxyporium describit Marcellus medicus Medicamentorum c.20. *Nero.*

160 ¶ Verùm citra controuersiam Adrianus ille nunquã satis laudatus medendi scientia excelluit, vt testis est Aurelius Victor in eius vita. Et est collyriũ vtile ad plurima ab eo inuentũ, vt tradit Aëtius Tetrabib.2.Ser 3.c.113.& prætereà antidotũ ab eodem compositum, & Adrianum vocatum descripserunt idẽ Aëtius Tetrab.4.ser.1.c.108. Nicolaus Salernitanus, & Nicolaus à Villanoua in suo vterque Antidotario. Quanquam Marcellus Burdegalensis lib. Medicamentorum ca.20. quo describit illud antidotum Hadriani, dicit quòd eo vtebatur Augustus Cęsar, vt hinc possis intelligere Hadrianũ, qui longo post Augustum tempore imperauit, id non confecisse, nisi & ipse de eodem Hadriano intelligat. nam & is Augustus vt plerique Imperatorum dictus est. *Adrianus.*

161 ¶Sed & Titũ Cęsarem, siue is fuit primus ille Vespasiani filius, siue Aurelius Antoninus Pius, qui & Titus vocatus est Iulio Capitolino in prin. vitæ illius: & ex tit.l.j.C de hær.inst.& l.1.C.de impub. & aliis substi. atq; etiã ex l.Imperator.ff.de post.& l.eiusdem initij.ff.de min.& l.3.ff.de cond. inde.& l.Imperatores.ff.ad munici. vbi scribitur, Imperatores Titus & Antoninus. Nã Titus fuit Antoninus Pius, alter Marcus Antoninus philosophus. Titum igitur Imperatorẽ quisquis is fuit, satis constat medicinæ non expertem fuisse, cum eius malagma describat Galenus de medicamentorum compositione secundum locos lib.10.c.3. haud multo ante calcem. *Titus.*

162 ¶ Constantinum quoque Imperatorem huius artis fuisse studiosissimum & peritissimum satis ostendit opus illud γεωπονικῶν, id est, de agricultura libr.20. absolutum, quibus scienter describit multarum herbarum vires ad rem medicam pertinentes, præsertim verò lib.10. Quanquam non desunt qui eum librum non Constantini esse, sed Dionysij Cassij Vticensis, eo argumento innixi, quòd Varro Rei rusticæ li.1.c.item 1.scripserit ipsum Cassium libros 28. Magonis Carthaginensis de re rustica vertisse libris 20. In quos non pauca adiecit de libris Græcis eorum quos ibi recenset. Sed id argumentum admodum leue est, præsertim cum ille liber nullos propemodum citet ex his quos Varro memorat: Sed alios plerosque longè posteriores, & in his Varronem ipsum, & Apuleium, & Plutarchũ & Absyrtum, qui & ipse Constantini tempore fuit, vt scribit Suidas. Cæterùm Serapio ex antiquioribus illis Arabibus, in suis Simplicibus ca.190 quo de Apio loquitur, Constantinum citat ex libris de agricultura, in quibus, lib. scilicet 12.cap.23. quod & ipsum de apio eadem propemodum scribit, quæ ipse ex eodem Serapio, vt intelligas à multis iam seculis eum librum Constantini titulum prætulisse, vt si non sit Constantini illius Cæsaris, sit tamen alterius eius nominis. Et nisi admodum fallor, is est quem Rasis nunc Fallahan, nunc Filahan vocat lib Continentis 3.cap.item 3.& lib.10.cap.vlt.& lib.11.cap.5. non semel & iterum c. 86. in quibus locis eadem omnino comperies ex eo citata, quæ & scripta sunt in illo libro Agriculturæ Constantini. Scio autem alios esse Constantinos medicos, de quibus postea loquemur. Antidotum autem Constantinum describit Nicolaus ab authore Constantino dictum, siue is fuit imperator, siue alius. *Constantinus.*

163 ¶Denique Iustinum & ipsum Imperatorem, huius item artis peritum fuisse satis ostendit & illud antidotum ab eo inuentore Iustinum appellatum, vti referunt idem Nicolaus, & Quiritius Terthonensis. Sed & ante illos Soranus in Isagoge, c.9. potionem Iustini memorat, quę huius Imperatoris esse non potest, vt qui longo tempore ante fuerit. Cæsaris autem medici siue horũ vnus fuerit, siue alius, memorant electuarium & compositiones Auicenna lib.5.summa j.tract.j.& iterũ summa 2.tract.2.& Serapio c.33. Antidotorum.& Rasis lib.7.Continentis, cap.1. *Iustinus.*

SVMMI PONTIFICES MEDICI.

164 ¶Nec interim silentio prætereundi sunt Romani pontifices, qui nõ in spiritualibus modò, sed & in temporalibus quæ vocamus, sese quibusuis Regibus &, si diuis placet, imperatoribus quoque anteponunt. Ex quibus inter Diuos vnum, ne sim longior, satis erit recẽsere, quem non verebor

Nicolaus Quintus. Eusebius. Ioannes 22. Paulus secundus.

vel aliis decem opponere, atque etiam præponere. Is est Nicolaus ille Quintus vir omni laude dignissimus, qui arte & professione medicus fuit, omnium scriptorum eius tempestatis testimonio. Nam iam superius de Eusebio pontifice quoque Romano inter diuos huius artis professores locuti sumus. Sed si vis præterea addere Ioannem vicesimumsecundum qui primùm vocabatur Petrus Hispanus, cuius liber est in medicina hoc titulo, Thesaurus pauperum, & Canones medicinæ, & alia quædam. Et Paulum secundum, qui vt tradit Platina, ægrotantes curiales inuisebat, adhibitisque etiam medicamentis curabat.

POETAE MEDICI.

Poetæ medici. Orpheus. Musæus. Homerus. Hesiodus.

165 ¶ Gloriantur & poetæ è suo grege plurimos & eos quidem primos ac præcipuos eiusdem artis fuisse peritos: ex hisque nonnullos de ea priuatim & ex professo scripsisse, Orpheum dico, Musæum, Homerum, & Hesiodum vatum vt antiquissimos, ita optimos, quos multa de herbarum vi & potentia curiosius prodidisse scribit Plinius lib.25.ca.2. & vident vbique qui in eorum libris versantur. Et Orpheum quoque tradit Galenus de antidotis libr.2. de antidotorum compositionibus scripsisse. Eúmque in re medica citat Plinius libr.28.cap.4.& alibi sæpe. Sed & Pausanias in Bœoticis scribit modum inuenisse quo mortis medicamenta adhiberentur. Et de Musæo & Hesiodo nonnihil Plinius lib.21.c.7. vbi de Polio herba loquitur, & de ipso Hesiodo ipse Plinius libr.22.ca.22. Sed & ipsum Hesiodum plurimum in medicina valuisse scribit Plutarchus in Symposio septem sapientum. Quod hinc (inquit) manifestè apparet, quòd non indiligenter nec perfunctoriè de victus ratione, de vini temperamento, de aquarum vi, de balneis, de fœminis, de concubitus tempore, de infantium in cunis obligatione, & decubitu differit. Hincque dicit ipsum Hesiodum in eo versu,

ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ᾽ ὄνειαρ. Quo vt videmus de malua & asphodelo loquitur, ad rem medicam respexisse. Vt interim non prætermittam Linum Chalcidensem, vel vt plures volunt, Thebanum & ipsum antiquissimum vatem, qui libros scripsit de fructuum & animalium natura.

Homeri medicina.

166 ¶Sed Homerus præ cæteris omnẽ medicinæ disciplinam probe se nouisse palàm ostendit. Nam cum medicina bifariam diuidatur. Est enim alia theorica, id est, speculatiua, siue contẽplatiua, alia practica, id est, actiua. Rursus speculatiuæ sunt partes duæ, vna σημειωτική, id est, significatiua, quæ videlicet in signis ac notis contẽplandis versatur, ex hisque bonum aut malum ægrotãtibus, aut etiam non ægrotãtibus prædicit: altera αἰτιολογική, id est, causatiua, quæ scilicet in causis cõsiderandis vertitur. Actiua verò quæ operationibus cõstat, tres (quod iã suprà diximus) habet partes, scilicet διαιτητικὴν, quæ victu medetur, χειρουργικὴν, quę manu, φαρμακευτικὴν quę medicamẽtis.

Speculatiua pars medicinæ ex Homero.

Has omnes Homerus in suis libris nõ leuiter, nec obscurè attigit. vbi enim in Odyss. li.4. scribit,

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα.

Talia Iouis filia habebat medicamenta prudentia, siue consilij plena. Intellexit μητιόεντα secundum artem speculatiuam præparata.

Significatiua pars.

167 ¶Significatiuam autem partem insinuat per Achillem, qui vt suprà item diximus lib.1. Iliados, primus causam pestilentiæ Græcorum cognouit, intelligens epidemias, id est, populares siue vulgares ægritudines ex Apolline esse, id est, ex sole, qui horas anni inducit, quæ cum distemperatæ sunt, ægritudinis causa existunt.

De eadem.

168 ¶Nam & omnino salutem & pestem virorum Apollini, id est, Soli: Fœminarum verò Dianæ, id est, Lunæ attribuit, ipsos sagittantes faciens propter radiorum iactum.

De eadem.

169 ¶Similiter & virum calidiorem fœmina determinat, & Apollinem filios Niobes, Dianam filias eiusdem interficere faciens, lib. vlt. eiusdem operis his versibus,

τῇ περ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο,
ἓξ μὲν θυγατέρες, ἓξ δ᾽ υἱέες ἡβώοντες.
τοὺς μὲν Ἀπόλλων πέφνεν ἀπ᾽ ἀργυρέοιο βιοῖο
χωόμενος Νιόβῃ, τὰς δ᾽ Ἄρτεμις ἰοχέαιρα.

De eadem. Caniculæ ortus & vis.

170 ¶Nec non quando caniculæ ortum exponit, statim circa initia lib.22. eius operis, signum & causam æstus & ægritudinum dicit,

λαμπρότατος μὲν ὅγ᾽ ἐστί, κακὸν δέ τε σῆμα τέτυκται,
Καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσιν.
Splendidissima quidem hæc est, malum autem signum facta est,
Et fert multam febrem miseris mortalibus.

Ex quo & idem id sydus οὔλιον vocat, id est, perniciosum lib. Iliados 11.

οἷος δ᾽ ἐκ νεφέων ἀναφαίνεται οὔλιος ἀστὴρ
παμφαίνων. Quo nomine etiam Apollo qui pestem hominibus, vt diximus, immittit, vocatur. quanquam id nonnulli trahunt ad aliam significationem, vt alibi diximus in Apollinis historia. Homerum autem secutus Virg. lib.3. Aeneid. de Syrio ardore,

—Subitò cùm tabida membris
Corrupto cæli tractu, miserandáque venit
Arboribúsque, satisque lues, & lethifer annus.

Linque

Linquebant dulces animas, vt ægra trahebant
Corpora: tum steriles exurere Syrius agros, &c. Et iterum lib. 10.
Ille sitim morbósque ferens mortalibus ægris
Nascitur & læuo contristat lumine cælum. Quibus etiam causatiuam partem medicinæ speculatiuæ innuit: quod & itidem facit ipse Homerus lib. illius quoque operis 5.

οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον,
τ' ἕνεκ' ἀναίμονές εἰσι καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

Non enim cibum edunt, neque bibunt ardens vinum,
Propterea exangues sunt & immortales vocantur.

171 ¶ Actiuam quoque partem diligentissimè exequitur: & primùm quidem diæteticam, quæ scilicet victu constat, quando cognouit discrimen ægritudinum acutarum & chronicarum, id est, lõgarum siue temporariarum, scribens lib. Odysseæ 11. *Actiua pars medicinæ ex Homero. Morbi acuti & chronici cogniti Homero.*

τίς νύ σε κὴρ ἐδάμασσε τανηλεγέος θανάτοιο;
ἦ δολιχὴ νοῦσος, ἦ Ἄρτεμις ἰοχέαιρα
οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνε;

Nam ibi mortem vocat τανηλεγέα, id est, diuturnam, vel magnam curam prætendentem: & νοῦσον δολιχὴν, id est, longam ægritudinem. Et Dianam facit sagittis suis interficientem, id est, velocem mortem inferentem. Nam versus illos ita potes ad verbum traducere,

Quæ te sors domuit diuturnæ mortis?
An longus morbus, an Diana sagittis gaudens
Suis splendidis telis petens interemit? Et iterum non multo post,

οὔτ' ἐμέ γ' ἐν μεγάροισιν ἐΰσκοπος ἰοχέαιρα
οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν.
οὔτε τις οὖν μοι νοῦσος ἐπήλυθεν, ἥ τε μάλιστα
τηκεδόνι στυγερῇ μελέων ἐξείλετο θυμόν.

Neque me in domibus pulchra Diana
Suis splendidis telis petens occidit.
Neque aliquis igitur mihi morbus aduenit, qui maximè
Tabe tristi membris abstulit animum.

Tabes enim inter morbos chronicos reponitur, & bona aliorum pars in eam incidit.

172 ¶ Sed & tenuem simplicémq; cibum cognouit salubriorem esse, vti haud dubie est, sicuti postea affatim docebimus. Nunquam enim Homerus ipse variorum condimentorum meminit, vt ex eo annotauit Plato lib. de Rep. 3. de quo nos amplius dicemus infrà nu. 452. & horum quidem. *Simplex cibus salubrior ex Homero.*

173 ¶ Heroas quoque, vt & idem Plato inibi meminit, facit non elixis carnibus, sed assis vti, vtpote salubrioribus, & illis potissimum conuenientibus. Ita enim scribit lib. 1. & iterum 2. Iliad. *Assas carnes salubriores, ex eodem.*

μίστυλλόν τ' ἄρα τ' ἄλλα καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
ὤπτησάν τε περιφραδέως. Id est ad verbum,

Minutimque secuerunt, & alia in verubus transfixerunt,
Assaruntque accuratè. Et eadem prope scribit lib. 3. & 7. & 24. eiusdem operis, & rursum lib. 3. 12. 14. & 19. Odysseæ. Et iterum eo lib. 14.

μίστυλλόν τ' ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν.

Concidítque minutatim, & verubus infixit.

Quem secutus Virg. lib. 1. Aeneidos de Aenea & eius sociis loquens,

Tergora diripiunt costis, & viscera nudant.
Pars in frusta secant, verubúsque trementia figunt.

Quo in loco Seruius, Nam Heroes, ait, non vescebantur elixis. Et iterum lib. 5.

Subiiciunt verubus prunas & viscera torrent. Et lib. 2. Georg.
Pinguiáque in verubus torrebimus exta.

174 ¶ Cognouit & Homerus, vt ad eum redeamus, vini vsus differentias, quod plurimum quidẽ potum maximè noxium est, & corpori & animo: modestè verò, admodum vtile est, vt & etiã tradit Plin. lib. 14. c. 5. Cuius in eo loco hæc verba sunt, prorsus vt iure dici possit, vino neq; viribus corporis vtilius aliud, neque aliud voluptatibus pernitiosius, si modus absit. Et rursum libr. 23 c. 1. Et Paulus Aegineta lib. 1. c. 95. & è sacris scriptoribus Solomon Ecclesiastes 31. in diuersis locis. Mnesteus autem apud Athenæum, Vinum, ait, mortalibus dij præbuere, quo nihil pernitiosius, si modus absit. At si qui rectè vtatur, nihil & animis & corporibus vtilius. Nam & Phurnutus tradit, quòd Bacchus Dionysius dictus est, quasi διαλύσος, inuersione a. in o. & l. in n. quòd curas soluat modicus, vt nimius animum, vnde & Alysius dictus est, & Lyæus. *Vini vsus ex Homero.*

175 ¶ De primo illud est lib. 6. Iliados, *Vinũ nimium noxium.*

μή μοι οἶνον ἄειρε μελίφρονα πότνια μῆτερ,
μή μ' ἀπογυιώσῃς, μένεος δ' ἀλκῆς τε λάθωμαι.

Ne mihi vinum afferas dulce veneranda mater,
Ne me enerues, roboris autem vigorísque obliuiscar.

Verba sunt Hectoris ad Hecubam. Item illud eiusdem lib. 21. Odysseæ,

οἶνός σε τρώει μελιηδὴς, ὅς τε καὶ ἄλλους
βλάπτει, ὃς ἄν μιν χανδὸν ἕλῃ, μηδ' αἴσιμα πίνῃ.
Vinum te ledit dulce, quod etiam alios
Ladit, quicunque ipsum abundanter capit, neque decenter bibit.
Quem locum & citat & approbat Gal. lib. de substantia potentiarū animal. c. 3. & in lib. cui titulum fecit, Quòd mores animi temperamentū corporis sequantur, & vtrobique citat in eam rem Theognidis sententiā, quā mox adscribemus. Ex quo & Artemidorus Daldianus, de somniorū interpretatione lib. 1. c. 68. In somniis (ait) vinū modicū bibere non in magnis poculis, & iam inebriari bonum est. Quandoquidem Xenophon Socraticus, Vinū, ait, tristitias, veluti mandragora dolores sopit, beneuolentias autem veluti oleum flammam excitat. Multum autem & immoderatum bibere multorum malorum causa est omnibus ex æquo, cum Theognis illud scripserit,
οἶνόν τοι πίνειν πουλὺν, κακόν· ἢν δέ τις αὐτὸν
πίνῃ ἐπισταμένως, οὐ κακὸν, ἀλλ' ἀγαθόν.
Vinum potatum multum, malum. Si verò quis ipsum
Potarit prudenter, non malum, sed bonum.
Quem locum quoq; citat, sed non ex Theognide, verùm ex Theagene Alexāder Aphrodiseus, aut quisquis is fuit. li. 2. Problematōn c. 89. nisi illic mendum sit. Est & in eam sentētiam Epigrāma incerti authoris lib. 2. Epigrammatōn Græcorum, cuius initium huiusmodi est,
Βάκχου μέτρον ἄριστον, ὃ μὴ πολὺ, μηδ' ἐλάχιστον.
ἔστι γὰρ ἢ λύπης αἴτιος, ἢ μανίης. Quod sic vertit Velius,
Sumere nec nimium Bacchi valet optimus vsus,
Nec minimum, hinc mæror prouenit inde furor.

176 ¶De secundo autem præterea quæ iam diximus illud etiam est illo 6. Iliad. lib.
Vinum modeatum utile.
ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἀέξει.
Viro autem fesso robur magnum vinum auget.
Ex quo idem lib. 14. eiusdem operis, dicit Dionysium, id est, Bacchum gaudium esse hominibus,
ὁ δὲ Διώνυσον Σεμέλη τέκε χάρμα βροτοῖσιν.
Et hinc Bacchus Hygiotes, id est, Salutaris colebatur, quòd vino modico & temperato nihil sit salubrius, vt tradit Athenæus. Nam & Asclepiades vtilitatem vini æquari deorum potentiæ posse pronuntiauit, vt scribit Plin. d. lib. 23. ca. 1. Plato autem in Cratylo dicit οἶνος, id est, vinum dictum ἀπὸ τοῦ ὀνίνασθαι, id est, ab adiumento & vtilitate nomen accepisse. Ad quam etymologiam ipse Homerus respiciens,
ἔπειτα δὲ καὐτὸς ὀνήσεαι αἴ κε πίῃσθα.
Postea autem & ipse adiumentum consequeris si biberis.
Nam & ipse esculenta quoque ὀνείατα appellare consueuit, quòd vtilitatem afferrent. Ex quo fortè illud vt Bacchus medicus appellatur, vt diximus suprà nu. 117. sed his omnibus. Et quod posteà num. ab hinc 2. dicemus.

177 ¶Atque vt ipse suaue siue dulce vinum genio, letitiæq;, ac conciliandæ amicitiæ dedicauit, cùm scribit lib. 7. Odysseæ,
Iterum de vini differentiis ex Homero.
ὡς φάτο, ποντόνοος δὲ μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα. Et lib. 14. eiusdem operis,
Vinum vehemens.
σῖτ' ἄρα χεσυβίῳ τε, πίεν μελιηδέα οἶνον. Et repetit lib. 16. & alibi sæpe.
Pramnium vinum.
Ita temetū, quod dicitur vehemēs, & vt Plutarchi verbo vtar, καρωτικὸν, quasi dicas stupefactiuū, vel obdormitatiuū & capiti noxiū Cyclopi obrulit, li. 9. Odyss. Ar Pramniū illud vinū quod styptica siue acerbæ maxime naturæ est: ideóque constipādi densandiq; & astringendi vim habet, etiam vulnerato Machaoni iudulsit, eidémq; caseū caprinum æneo quodā instrumento attriuit, farinámq; ordeaceā caseo miscuit, & adhæc cæpe opsonij loco apposuit, li. 11. Ilia. Quā rem ex arte medicinæ illū fecisse scribit Plato in eo dialogo, cui Io titulus est, & li. de Repu. 3. vbi tamen id factum fuisse in curatione Eurypili, de quo posteà dicemus, memoria lapsus scripsit. De qua re etiam nonnihil tetigit Athenæus li. 1. τῶν δειπνοσοφιστῶν, vbi & id refert ad veterē Græcorū parsimoniam & frugalitatem in victu. Ex eóq; possit videri id quoque esse quod Icariū dicitur. Nam & is scribit Hemum dixisse in Icario insula lapidem esse Pramniū, & iuxta ipsum magnum mōtē, à quo Pramnium vinum dicitur, quod & Pharmacidem quidam vocant. Et paulo post: Vitis autem quæ fert Prānium vinum, vocatur, vt scribit Eparchides, à peregrinis quidē sacra, ab Oenensibus autem Dionysias à Baccho. Didymus autem Pramniū vinum ait, aut à Prānia vite sic dictum, quod & ipsum tradit ipse Nicander in Theriacis. Sed vt redeamus ad Athenæum: Qui (ait) proprie loquuntur, nigrum id vinum vocant. Nonnulli quasi ad mansionē aptū πραμνεῖον, id est, mansionarium, & nonnullis quoq; interiectis Alcyphron: at Meandrius tradit ad Ephesiū vicum esse mōtanum, qui prius vocabatur Lethois, nunc verò Latona ab Amazone eius nominis, vbi vinum Pramnium nascitur. Sed & idem Athenæus tradit id vinū non crassum esse, aut dulce, sed durum, & austerum, ob idque eo Athenienses minimè delectari, scripsisse Aristophanem. Aelianus autem lib. 12. de varia historia inter genera vini, meminit & Pramnei, siue id fuerit de quo tractamus, siue aliud, quod vt scribit, erat sacrum Veneri. Huius quoque vini Pramnij mentionem facit ipse Home. lib. 10. Odyss. Plin. ex eodem Homero lib. 14. cap. 4. Galen. in libr. cui

titulus

titulus est Hippocratis linguarum expositio, vbi & id dicit nigrum & austerum, & lib.7.Pharm. περὶ τέχνης, c.2. Pollux lib.6.c.2. Cæterùm est gemma (vt id obiter dicamus) dicta Prannion apud Plin.lib.37.c.10. quæ vt ibi quoque scribit, Indica est, quæ nigerrimo colore translucet, in qua miscetur & carbunculi color. Ex quo fortè posset intelligi id vinum Prannium ita vocari, à nigro colore mixto carbunculi quoque colore.

178 ¶ Cognouit item Homerus, quòd vinum ipsum & cibus dant vires & audaciam, cùm scribit lib. Odyss.2. vinum & farinam siue polentam esse medullam hominum, *Vini & cibi vires ex Homero.*

οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσι, καὶ ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν.

De farina quoque repetit lib.20. eiusdem operis,

ἄλφιτα τεύχουσαι καὶ ἀλέφατα μυελὸν ἀνδρῶν.

Idque etiam apertius exprimit ad fin.lib.9. Iliados,

Νῦν μὲν κοιμήσασθε τεταρπόμενοι φίλον ἦτορ
Σίτου καὶ οἴνοιο. τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή.
Nunc quidem dormite delectati dilectum cor
Cibo & vino: hoc enim robur est & fortitudo.

Qui posterior versus repetitur & lib.19. eiusdem operis. Eúmque in id citat Alexander Aphrodisæus, si is est, Problemat.lib.2.c.62. A quo Vergil. quoque videtur illud fuisse mutuatus, lib.1. Aeneidos,

Tum victu reuocant vires, fusiq́; per herbam
Implentur veteris Bacchi.

Et Valerius Flaccus lib.2. Argonauticôn,

—Cereris tum munere fessas
Restituunt vires, & parco corpora Baccho.

Et his quidem assentitur Galenus lib. Techn.3.c.12. Et quantùm ad cibum, Hippocrates libro 7. Aphorismorum c.62. & Plinius lib.12.c.1.

179 ¶ Ex iisque Homeri de vino sententiis Macedonius elegans Epigramma confecit, quod extat inter Græcorum Epigrammata, *De vino Epigramma ex Homero.*

Χθιζὸν ἐμοὶ νοσέοντι παρέστατο δῆθεν ἀκεστὴρ
ἰητρὸς Ἀππάων ἴσαρ ἀπεπτάμενος.
Εἶπε δ' ὕδωρ πίνειν αἰνομάλιος, οὐδ' ἐδιδάχθη
ὅττι μένος μερόπων οἶνον Ὅμηρος ἔφη.
Febre laborantem medicus me inuiserat intrò,
Vixq́; ingressus, ait, tollite vina procul:
Tantùm indulsit aquam misero miser ipse, nec audit
Quòd vinum esse hominum robur Homerus ait.

180 ¶ Nec interim ignorauit Homerus vinum suapte natura calidum, cùm dicat, αἴθοπα οἶνον, tum aliàs, tum 4.lib. Iliados, *Vinũ calidũ.*

ἠδ' ἐν δαίθ' ὅτε πέρ τε γερούσιον αἴθοπα οἶνον, &c.

Et lib.seq. quo loco suprà citauimus. Et lib. item seq.

Χερσὶ δ' ἀνίπτοισιν Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον. Et lib.2. Odysseæ,

ἀλαπινάζουσι, πίνουσί τε αἴθοπα οἶνον. Et lib.sequenti,

ὁ γέρων ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον
Λεῖβε. Et lib.7. eiusdem operis,

ἥ μοι σῖτον ἔδωκεν ἅλις ἠδ' αἴθοπα οἶνον. Et libro 4.

Σπείσας δ' αἴθοπα οἶνον, Ὀδυσσῆι πτολιπόρθῳ
ἐν χείρεσσιν.

Vt etiam Hesiodus lib.2. Operum & dierum, tanquam dicas fumicalidum, ardens, vrens, natura ignitũ, quòd semina quædam caloris in se habeat: non vt alij putant, propter calorem nigrũ, vti etiã annotauit Gellius lib.17.c.8. & Macrob.lib.7.c.12. & Suidas, quamuis Plutarch. Problem.conniuial.decade 6.c.7. aliò id epitheton refert. Atqui medici omnes id quod diximus testantur, vinũ scilicet omne calidum: & in his Hippocrates siue is Polybus, siue Euriphon, siue Phaon, siue Philistiõ, siue Aristõ, vt pleriq; existimãt, in lib.2. περὶ διαίτης, id est, de diæta, victus ratione. Dioscor.lib.5.c.839. Plin.lib.14.c.5. Gal.lib. Temperamẽt.& lib.Simpl.8.& alibi sæpe. Ex quo Horat.lib.2.Ser.saty.8. feruida vina appellat. Plato autem in Timæo, & iterũ in 2.de legib. interdicit vino pueris vsque ad annũ duodeuigesimũ, ne ignis, inquit, igni addatur. Quod ex eo repetiit Gale.in lib. cui titulum fecit, Corporis tẽperaturam animi mores sequi. Ex hoc autẽ ignea vini natura Bacchus Græcis quibusdam cognominatur πυριγενής, id est, ignigena, vt videre licet apud Strabonem lib.13. & Philostratum in Iconibus. Sed & hinc ab Orpheo in Hymnis, & Ausonio in Epigrammate Græco cognominatus est πυρίσπορος, id est, igne satus.

181 ¶ Et vt redeamus ad Homerũ. Cùm ille intelligeret vinũ esse huiusmodi, vt ex eo diximus, scilicet calidum & ignitũ: ne nimio illo calore, & igne noceret sanitati, sensit non esse merè bibendum, sed aqua diluendum, cùm facit Calypso nympham ita Vlyssem alloquentem, lib.5. Odyss. *Vinũ non merum sed aqua dilutum bibẽdum ex Homero.*

αὐτὰρ ἐγὼ σῖτον, καὶ ὕδωρ, καὶ οἶνον ἐρυθρὸν
ἐνθήσω μενοεικέ' ἅ κέν τοι λιμὸν ἐρύκοι.
Sed ego panem, & aquam, & vinum rubrum
Apponam placidè, quæ à te famem repellant.

Nam & id in tuenda saoitate obseruandum iubent medici, nisi si quæ causa priuatim id prohibeat. de quo etiam videre licet apud Plin.lib.17.c.4.vt ioterim noo prætermittam Athenis Dionysium,id est,Bacchum ὀρθὸν,id est,rectum,cultum fuisse. Amphysteoo enim rex Atheniensium omnium primus à Dionysio edoctus merum aqua diluit: quo factum est vt homines priùs mero incurui,mox recti facti sunt,vti Philochorus scripsit.

Bacchus rectus.

182 ¶ Vinum tamen meratius conuenire senibus ostendit ipse Homerus, cùm libro Iliados 9. facit Achillem iubentem Patroclo, vt vinum ipsum meratius iofundat Vlyssi & Phœnici viris iam ætatis prouectioris.

Vinum tamen meratius cõuenire senibus.

ζωρότερον δὲ κέραιε, δέπας δ' ἔντυνον ἑκάστῳ.

Quod ex eodem expendit Plutarchus in Symposiacis ita scribeos, ἀγνοεῖν δ' ἐδόκει ὁ Ζώϊλος ὅτι πρῶτον μὲν ὁ ἀχιλλεὺς τὸν φοίνικα, καὶ τὸν ὀδυσσέα πρεσβυτέρους ὄντας ἰδὼν, οὐχ ὑδαρεῖ χαίροντας, ἀλλ' ἀκρατοτέρῳ καθάπερ οἱ ἄλλοι γέροντες ἐπιτεῖναι κελεύει τὴν κρᾶσιν. Additq; aliã eius rei probationẽ, quòd Achilles à Chirone oiagistro medicinę peritissimo totius victus ratioo ẽ exactè didicerat, quare verissimile erat illum iussisse meracius vinũ senioribus propinari: quoniã τοῖς ἀργοῦσι, καὶ σχολάζουσι πρὸς τὸ εἰωθὸς σώμασιν, ἀναιμοτέρα καὶ μαλακωτέρα κρᾶσις ἁρμόζει. Sed & alia subiũgit quibus ostẽdit Achillem ipsum medicioæ quoque peritissimum fuisse, cùm scilicet apio equos suos pascit in ocio desidentes, ideoq; pedũ & articulorũ doloribus obnoxios. Cui morbo opiũ maximè opitulatur. Quæ tu addes ad ea quæ diximus de Achillis medicina, suprà nu.113.incip.de Achille.

Achilles equos apio pascebat &c.

183 ¶ Et cùm sint duo liquores corporibus humanis gratissimi & saluberrimi, vt scilicet ipsum vinum intus, oleum foris, vt scribit Plinius lib.14.c.vlt. id certè Plinius ipse ab Homero didicerat. Nam quod ad vinum attioet, satis de eo suprà diximus. Oleo autem is sæpè ioducit homines lotos iniungi, vt Odysseæ 3.

Vinum intus, oleum foris ex Homero.

Αὐτὰρ ἐπεὶ λοῦσεν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ.

Et rursum eiusdem operis, lib.4.iterúmque 17.

τοὺς δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ.

Hos autem postquam famulæ lauerunt, & inunxerunt oleo.

Et lib.8.eiusdem operis,

ἔνθα δέ μιν χάριτες λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ
ἀμβρότῳ, οἷα θεοὺς ἐπενήνοθεν αἰὲν ἐόντας.
Vbi & ipsam Gratiæ lauerunt & vnxerunt oleo
Immortali, quatenus Deos decet semper existentes.

Et huiusmodi propè loca infioita apud eum cõperies. Dicitur enim oleum membris vigorem afferre, eaque oon minimum recreare, & vt tradit Plin.lib.12.c.1. Vode Palæstritæ nudi eo vogebantur. & Hannibalem Pœnorum ducem legimus pugnaturum contra Romanos, non longe à Placentina vnctum habuisse exercitum.

Palæstritæ oleo vngebantur.

184 ¶ Et quoniam aquam Piodarus io fronte suorum operum pronunciauit omnium rerum esse optimam, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Certè nec ipsius naturam ignorauit Homerus, cùm candorem, id est, claritatem, siue lympiditatem, vt sic dicam, leuitatem, frigiditatem in aquis laudauit.

Aquam rerũ omnium optimam.

Aquæ naturam sciuit Homerus.

Aqua alba lympida.

Candorem, cùm dicit lib. Odysseę 5.

κρῆναι δ' ἑξείης πίσυρες ῥέον ὕδατι λευκῷ.
Fontes autem ex ordine quatuor fluebant aqua alba.

De lympiditate illud est lib.9.eiusdem operis,

αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ
κρήνη ὑπὸ σπείους.
Sed in capite portus fluit lympidam aquam
Fons sub specu.

Et iterum lib.2.Iliados,

ὅθεν ῥέεν ἀγλαὸν ὕδωρ.
— Vnde fluebat lympida aqua.

Nam & aquam salubrem aëri esse quamsimilimam oportere tradit Plinius lib.31.cap.3. Et hinc quoque Virgilius vbique laudat fontes & aquas liquidas, quod non admodum distat à lympidis, id enim significat puras, claras, lucentes, & sine sordibus. Nam egloga 2.

Aquam aëri similem esse oportere.

Liquidi fõtes.

Perditus, & liquidis immisi fontibus apros.

Et lib.Georg.2.aliàs 1.

Non liquidi gregibus fontes.

Vbi Seruius interpretatur, puri & sine pestilentia. Et lib.3.eiusdem operis,

Pocula sint fontes liquidi.

Et lib.4.eiusdem operis,

At liquidi fontes.

Et rursum eodem lib.

— Manibus liquidos dant ordine fontes.

Et Ouidius lib.5.Fastorum,

Est mihi fœcundus dotalibus hortus in agris
Aura fouet, liquidæ fonte rigatur aqua.

Et iterum eodem lib.

Nec liquida tincto flore bibuntur aqua.

Ex quo etiam illud Ausonij in Mosella,

Aqua liquida.

Aquæ puræ.

Et riuos trepido potes aquiparare meatu,
Et liquido gelidos fontes præcellere potu.

Et puras, Virgil.lib.7.Aeneidos,

— Puróque in fonte lauabat.

Et Pellucidas, Ouid.lib.3.Metam.

Et pellucidæ.

Fons sonat à dextra tenui perlucidus vnda.

Et in Epistola Sapphûs ad Phaonem,

Est

Est nitidus vitróque magis perlucidus amnis
Fons sacer. Et Apuleius lib.5.Metam.in princ.Videt fontem vitreo latice perlucidum.
Et perspicuas.Statius lib.9.Syluarum,
Perspicui viuant in marmore fontes. Et Lactantius in Phœnice, *Et perspicua.*
Sed fons in medio est,quem viuum nomine dicunt,
Perspicuus lucens dulcibus vber aquis.
Et nitidas. Valerius Flaccus lib.3. *Et nitidæ.*
Tela manu procul ad nitidi spiracula fontis
Ducit. Et candidas, Seneca, *Et candidæ.*
Nineiq́; lactis candidos fontes. Et splendidas,Horat.lib.Carm.3.Ode 13. *Et splendidæ.*
O fons Blandusiæ splendidior vitro.

Gal.autē lib.1.de sanit.tuenda,cauendas omnino tradit aqnas turbidas. Et in libello de Ptisana, si eius est,idem præcipit aquā deligi perlucidā ad ptisanæ confectionē. Et Paul.Aegin.lib.1.c.50. laudat simpliciter aquā visu purā & lympidā:quod & facit ipse Gal.li.1.de Simpl.medi.facul.c.5. Cuius verba in eam rem hæc sunt,τῷ δ' ὄψει καθαρὸν,ὅταν ἀλιχνὲς ἦ καὶ διαυγὲς ἀκριβῶς.Et idem Gal.lib.de renum affectuum curatione,& Oribasius lib.Euporistôn.

185 ¶ Leuitatem autem cōmendat,cùm lib.2.Iliad.in Catalogo Ducū,Titaresium fluuinm ἱμερτὸν, hoc est,desiderabilem dixisse videtur,quòd ea leuitate super Peneo flumine currat,vt ipsi quidē, vt dicit,nō misceatur,sed olei modo supernatet,quod ex eo annotauit Plin.li.4.c.8.vbi corruptè Euroton legitur, nisi is fluuius binominis sit. Quod tibi obiter dicere volui. Sed vt redeamus, Aquam leuissimā saluberrimam qnoq; esse tradit Cels.lib.2.c.16.& omnes medici. Vnde & illud Vitruuij,Ex omnibus fontibus leuissimis subtilibúsq;.Hincq; aqua pluuia super omnes cōmendatur,quòd ea omniū lenissima sit,vt tradit Rufus Ephesius, & eius autoritate Aëtius Tetrab. 1. Ser.3.c.165.& Paul.Aegin.lib.1.c.50.& ante hos Hippocr.ad fin.lib.de capitis vulneribus,si is eius sit,& post eum Herodotus,eiúsque autoritate Oribasius lib.3.Euporistôn, qui de cōfectione ciborum est,c.vlt.& Celsus lib.2.c.18.& Collumella lib.1.Rel rusticæ c.5.

Aquæ leuitas ex Homero.

Aqua pluuia commēdatur.

186 ¶ Quonam autem pacto dignoscatur aquæ leuitas,tradit Hippocr.lib Aphoris.5.c.26. Aqua,inquit,quæ citò calescit,& citò frigescit,leuissima est.Vbi Gal.hanc leuitatē non ad pondus refert, sed ad id vt celeriter calescat,& rursus celeriter frigescat,atque in se facilè aduersas qualitates suscipiat,vti etiam tradit ipse Gal.lib.de Ptisana,c.1.& lib.1.Simpl.medic.c.17.Simeon Sethus in lib. περὶ δυνάμεων τροφῶν,id est,de cibariorum facultatibus,& Paulus Aegin.vbi supra,qui tamen id non simpliciter admittit:& ante hos Plin.lib.31.c.3.Quanquam & ipse Gal.in lib.de bonit. aquæ, si ipsius est,ad pondus quoque refert.Nam si leuis,inquit,& facilis pōderis est, id significat eam non esse terræ permistam.vti & facit Celsus d.lib.2.c.18.vbi dicit , Leuis pondere apparet, & ex his quæ pondere pares sunt,eò melior quoque est,quo celerius & calefit & frigescit,quóqne celeriùs ex ea legumina percoquuntur. Tanquam scilicet primo loco inspiciēdum sit pondus,deinde celeritas caloris vel frigoris.Plin.autem loquens de aqua,d.lib.31.c.3.Quidam,inquit,statera iudicant de salubritate,frustrante diligentia,quando perrarum est,vt leuior sit aliqua.Certior subtilitas inter pares meliorem esse,quæ calefiat refrigeretúrque citius.

Quæ aqua leuis dicatur.

187 ¶ Denique & frigiditatem,lib.17.Odysseæ, *Aquæ frigiditas ex Homero.*
κατὰ δὲ ψυχρὸν ῥέεν ὕδωρ
ὑψόθεν ἐκ πέτρης.
— *Frigida autem defluebat aqua*
Ex alto,ex petra.

Quem secutus Hesiodus (nam post eum fuisse crediderim cum Cicerone in Catone, licèt alij addubitent) in Theogonia,
τηλόθεν ἐν χρυσέῃ προχόῳ πολυώνυμον ὕδωρ
ψυχρὸν,ὅτ' ἐκ πέτρης καταλείβεται ἠλιβάτοιο.
Longè in aureo vase celebrem aquam
Frigidam,quæ ex petra defluit alta.

Et Ausonius illis versibus suprà citatis,num.184.ait profluentem esse vtiliorem stagnante atque pigra:cursu enim ac percursu ipso extenuari atque proficere, quod tradit Plinins lib.31. cap.3.in princ.& medici vbique. *Aquæ profluētes pigris vtiliores.*

188 ¶ Ex quibus etiam locis apertè vides , illos non obscurè intellexisse aquam eam esse optimam, quæ ex alto loco,& è rupe manat.Nam quantum ad primum pertinet,scribit Hippocrates libro de aëre,aqnis,& locis, optimas eas aquas esse, quæ ex sublimibus locis & terreis collibus fluunt. Ad quod alludens Lucanus lib.2.

Aqua optima quæ ex alto fluit.

Sed & an quæ ex rupe.

Et tu montanis totus nunc fontibus exi.

Et illud de aqua ex petra scaturiente non probat Gal.lib.1. de sanit.tuenda:nec Aëtius Tetrab.1. Ser.3.c.165.nec ante eos Hippocr.in eo.lib.de aëre,locis,& aquis.Verùm Porphyrius ille Platouicus Homero subscribens,Aquarū,inquit,latices illi,qui à montosis fontibus scaturientes per petrarū alueos deuoluūtur & fluunt,synceriores multo incorruptiorésque esse solent,quàm ij qui cœnosa palustriosaq; loca defluunt, quibus vt multam lutulentámq; secum attrahant materiam

necesse

necesse est. Et Columella lib.1.c.5. post aquā pluuialem secundo loco ponit fluētem aquā è mōtibus orīūdam, si per saxa præceps deuoluitur. Sed & ipse Galen. aut quisquis is fuit, in illo libro de bonitate aquæ, laudat aquas petrosas. Et huc quoque pertinet illud Horatij lib.3. Ode 13.

Fies nobilium tu quoque fontium
Me dicente cauis impositam ilicem,
Saxis, vnde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

Loquaces enim vocat, quòd cùm è saxo cadunt, perstrepant, vt etiam annotauit Porphirion. Et illud eiusdem Homeri lib.8. Iliad. de fonte loquentis,

ἥτε κατ' αἰγίλιπος πέτρης δνοφερὸν χέει ὕδωρ.

189 ¶ Huic autem quod de frigiditate dictum est, vt ad id redeamus, concinit illud Lucretij lib.6.

Iterū de frigiditate aquæ.

Frigidus hanc ob rem fit totus in luce diurna. Et Virgilij Eclog.10.

Hic gelidi fontes, & mollia prata Lycori.

Et Horatij lib. Carm.3. Ode 13. qua laudat fontem Blandusiæ,

— Nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine riuos
Lasciui suboles gregis. Et paulò pòst,
Tu frigidus amabile
Fessis vomere tauris
Prabes & pecori vago. Et Ouidij Tristium lib.4. Eleg.4.
Sulmo mihi patria est gelidis vberrimus vndis. Et lib.2. Fastorum,
De nullo gelidæ fonte bibentur aquæ. Et lib.4. eiusdem operis.
Frigida cælestum matres Arethusa vocabat.

Et Sidonius, Ambientibus, ait, sese fontibus algidis. Plin. autem d. lib.31. c.3. aquam Martiam, primùm Auseiam dictam, præ cæteris, & à frigore & à salubritate laudauit: eámque Deûm munere vrbi Romæ tributam fuisse tradit. Et in vniuersum aquam frigidam probat Gal. lib.1. de Simpli. medic. fac. c.4. Aquę autem frigidæ est illud encomium Prouerbiorum 25. cap. Aqua frigida animæ sitienti, & nuncius bonus de terra longinqua.

190 ¶ Nouit & Homerus λιαρὸν ὕδωρ, id est, calidam aquam, aut vt aliis placet, tepidam vulneribus prodesse, eorúmque dolorem sedare, cùm ea Euripilum curat, vt paulò pòst dicemus. Ex quo & illud eiusdem lib.14. Iliados, statim post exordium,

Aquam qualidā vulneribus prodesse ex Homero.

εἰσόκε θερμὰ λοετρὰ εὐπλόκαμος Ἑκαμήδη
θερμήνῃ, καὶ λούσῃ ἄπο βρότον αἱματόεντα.
Donec tepida lauacra pulcra crines Hecameda
Calefaciat, & abluat saniem cruentam.

Exercitationes Homero probatæ.

Præcepit & ipse vti exercitationibus: eásque sic probat, vt nec Pheacibus lib. 8. Odyss. Nec procis lib.17. eiusdem operis, eas adimat: laborémque dicit esse causam sanitatis.

191 ¶ Si verò laboribus ipsis adusque lassitudinem grauatum corpus fuerit, somnum remedio esse in Vlysse naufrago significat, cùm in fi. lib.5 Odyss. inducit Mineruam ei fudisse somnum,

Somnum remedio esse lassitudini ex Homero.

Τῷ δ' ἄρ' Ἀθήνη
ὕπνον ἐπ' ὄμμασι χεῦ', ἵνα μιν παύσειε τάχιστα
Δυσπονέος καμάτοιο, φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας.
— Huic autem Minerua
Somnum in oculis fudit, vt ipsum quiescere faceret celerrimè
A grauibus doloribus, charas palpebras circumtegens. Vnde & illud Virgilij lib. Aeneid.3.
— Fessos sopor irrigat artus.

Nam & ab illo resolui membrorum compages non ignorauit Homerus, cùm scribit Odyss. 18.

Somno mēbrorum cōpages solui, ex codē.

εὗδε δ' ἀνακλινθεῖσα, λύθεν δέ οἱ ἅψεα πάντα.
Dormiuit autem reclinata, soluta sunt autem ei membra omnia. Vnde & ab eodem tum eiusdem operis lib.20. tum lib.23. ὕπνος somnus peculiari proprióque epitheto λυσιμελὴς, id est, membra soluens dicitur, vt etiam ab Orpheo in hymno & Apollonio Rhodio li.4. Argonauticôn. Nam & Seneca Tragœdiographus in Octauia, actu 1.

Somnus λυσιμελὴς.

Quàm sæpe tristis vmbra germani meis
Offertur oculis, membra cùm soluit quis.

Idem autem in Hercule furente, somnum domitorem laborum dicit,

— Túque ô domitor
Somne laborum, requies animi. Hæc autem esse ex arte medica deprompta cognosces, tum ex multis, tum ex Paulo Aegineta lib.1.c.97.

192 ¶ Eundem autem præcipuè conuenire senibus apertè significauit, lib. vlt. Odyssex,

Somnum conuenire senibus ex Homero.

ἐπεὶ λούσαιτο φάγοι τε,
εὑδέμεναι μαλακῶς, ἣ γὰρ δίκη ἐστὶ γερόντων.
— Vt lotus est comeditque,
Dormiuit molliter, hæc enim iustitia est senum. Id est, hæc iusta & conuenientia senibus sunt.

Quem

Quem ex eo ad eam sententiam comprobandam citat Gal. περὶ ὑγιείας, id est, de sanitate lib. 5.

193 ¶ Verùm & somnū ipsum, vt cætera omnia quæcunq; supra modum prætérque mēsuram fiunt, etiā si aliàs sint admodum salubria, esse tum periculosa & noxia adnotauit scribēs lib. 15. Odyss. ἀνίη καὶ πολὺς ὕπνος.

Somnū nimiū noxiū esse ex eodem.

Tristitia & multus somnus. Ex quo Hippocr. videri potest deprompsisse illud Aphoris. 2. c. 3. Somnus aut vigilia si alterutrū modum excesserit, malè est. Quod & idem propè scribit lib. eiusdem operis 7. c. 67. & cōfirmat Haliabbas, lib. 5. Theoricæ, & Auicen. in 2. primi doct. 2. c. 12. & in Canticis c. 39. & in 2. par. eorundem, c. 28. & vtrobiq; Auerrois in cōmentariis, & etiā lib. 6. collig. & Rasis ad Almansor. lib. 4. c. & Cōtin. lib. 25. & ante hos Cassius, qui Problematōn medicorum c. 24. quærit & rationem reddit, cur nimius somnus & nimia item vigilia capiti grauitatē pariant. Plato autem lib. 1. de legib. scribit somnum immodicum corpori & animo obesse.

194 ¶ Nec ignorauit Homerus (vt ad eum redeamus) laborem in sanitate tuenda cibum præcedere, cùm scribit lib. 24. eodémque vltimo Odysseæ,

Laborē salubrem etiā ante cibum ex eodem.

οἱ δ' ἐπεὶ οὖν παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα.

Hi autem postquam igitur finem imposuerunt labori, parauerúntque conuiuium.

Ita enim fieri debere docuit Hippocr. illo sermonis ordine lib. 6. Morborum popularium πόνοι, σιτία, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια, πάντα μέτρια. Labores, cibi, potus, somni, venerea, omnia mediocria. Quod ipsum ex eodem obseruauit Gal. nō multò post initium lib. 2. περὶ ὑγιείας, & nos ex vtroque alicubi diximus in nostris legibus connubialibus.

195 ¶ Sciuit item concubitum prodesse tristibus & melancholicis, dum lib. 24. Iliados ita facit Thetidem filium Achillem ita monentem,

Concubitum prodesse melancholicis ex eodem.

τέκνον ἐμὸν, τέο μέχρις ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων
σὴν ἔδεαι κραδίην, μεμνημένος οὔτε τι σίτου,
οὔτ' εὐνῆς; ἀγαθὸν δὲ γυναικί περ ἐν φιλότητι
μίσγεσθ'. Id est, ad verbum propè,

Fili mi, quandiu lugens & dolens
Tuum exedis cor, memor neque cibi
Neque lecti? bonum autem fœminæ in amore.
Misceri. Nam & hæc ex arte medicinæ prodiderunt Aristoteles lib. Encyclicarum quæstionum 4. c. 31. & eius interpres Aponensis: & Auicen. in 20. 4. tract. c. 10. & diximus, in 15. lege connub. nu. 58. neque tamen.

196 ¶ Magnum quoque momentum ad valetudinem esse in aëris habitu atque natura ostendit ipse Homer. lib. Odyss. 4. in Fortunatarum insularum descriptione, flante scilicet ibi Zephyro semper, vbi hominibus facillima vita est, & vbi multa hyems non est, multa nix, nec imber.

Aeris habitū ex Homero.

τῇ περ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν,
οὐ νιφετὸς, οὔτ' ἄρ χειμὼν πολὺς, οὔτε ποτ' ὄμβρος,
ἀλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λιγυπνείοντας ἀήτας.

Atque etiam cùm Odyss. lib. 5. scribit è flumine semper antelucanas horas esse insalubres. αὔρη δ' ἐκ ποταμοῦ ψυχρὴ πνέει ἠῶθι πρό. Quod & ex eo expendit Plin. lib. 18. c. 6.

Horæ antelucanæ è flumine insalubres.

197 ¶ Quæ sit refrigerandi vis monstrauit lib. 5. Iliad. in respirante quasique reuiuiscente Sarpedone. Ex quo apertè docuit λειποθυμίας, siue λειποψυχίας, (vtrunque enim Græci dicunt) id est, defectionis, siue deliquij animi remedium refrigerationem esse.

Refrigerandi uis Homero cognita.

τὸν δ' ἔλιπε ψυχὴ, κατὰ δ' ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς
αὖτις δ' ἀμπνύνθη, περὶ δὲ πνοιὴ Βορέαο
ζώγρει ἐπιπνείουσα κακῶς κεκαφηότα θυμόν.

Hunc autem reliquit anima, & circa oculos diffusa est caligo,
Rursus autem respirauit, circum autem aura Boreæ
Recreauit spirans malè suspirantem animum.

Ex quo etiam aquæ inspersio, quæ ipsa frigida est, hæc animi deliquia ab Hectore vulnerato arcet apud eundem lib. 14. eiusdem operis.

Aquæ frigidæ inspersio ad animi deliquia.

ψύχθη ὕδατι, ὁ δ' ἀμπνύνθη καὶ ἀνέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν.

(printed: ψῦδάμυ δὲ ἵππων πέλασαν χθονὶ κάδ δὲ ἑ ὕδωρ / χεῦαν. ὁ δ' ἀμπνύνθη καὶ ἀνέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν.)

Tunc ipsum ex equis admouerunt terræ: circa autem ipsum aquam
Fuderunt. hic autem respirauit, & aspexit oculis.

Et hinc quoque illud Laodamiæ Ouidianæ ad Protesilaum,

Lux quoque tecum abiit tenebris exanguis obortis,
Succiduo dicor procubuisse genu.
Vix socer Iphiclus, vix me grandæuus Acastus,
Vix mater gelida mœsta refecit aqua. Nam & Hippocr. lib. Aphoris. 5. c. 21. tradit frigidæ aquæ multam profusionem, distentionem, siue conuulsionem soluere. Quod & tradit Aristot. lib. Problem. 9. c. 9. & Heliodor. Phœniceus lib. Historiæ Aethiopicæ 2. Cuius rei ratio est, quòd huiusmodi aqua spiritus in vnum cogit, impedítque ne abeant & dissoluantur, qui quidem plurimi & tenuissimi venire solent ad faciem, vt sensuum munera obeant.

¶ Quantum

198 ¶ Quantum autē fatigatis prosint calida fomēta declarauit in Vlysse ipso naufrago, lib. Odyss. 5. ad fin. quantúmque lauacra, in eodem Vlysse, lib. 10. eiusdem operis, dum hæc scribit,

Calida fomēta lassis prosunt.

αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ ζέσσεν ὕδωρ ἐνὶ ἤνοπι χαλκῷ,
ἔς ῥ' ἀσάμινθον ἕσασα, λό' ἐκ τρίποδος μεγάλοιο,
θυμῆρες κεράσασα κατὰ κρατός τε καὶ ὤμων,
ὄφρα μοι ἐκ κάματον θυμοφθόρον εἵλετο γυίων.
At postquam calefacta est aqua in splendido lebete,
In balneum cùm me locasset, lauit ex tripode magno,
Placidè effundens in capitéque & humeris;
Vt mihi lassitudinem pernitiosam eximeret à membris.

Vnctiones & lauacra Homero non incognita.

Et in eodem Vlysse, & Diomede labore, & vigilia confectis, ad fi. quoque lib. 10. Iliados. Et dum Hectori à pugna redeunti calida lauacra iubet Andromache præparare lib. 22. eiusdem operis. Neque enim ignorauit balneas & vnctiones, de quibus eodem loco, & aliis quoque suprà citatis, vbi de oleo locuti sumus: atque eo. lib. 10. Odyss. & alij sæpe.

199 ¶ Et cùm sulphur & ignis multū virium habeat ad expiationē, aërísque fæculenti purgationem, & multorum morborū medelam, vt de sulphure videre poteris apud Dioscor. lib. 5. c. 78. & Plin. lib. 35. c. 15. & Apuleium lib. vlt. Meta. & Proclum in lib. de Sacrificiis. Ex quo illud Ouidij,

Sulphur & ignis ad expiationem.

Térque senem flamma, ter aqua, ter sulphure lustrat. Et lib. 2. de arte amandi,
Et veniat quæ lustret anus lectúmque locúmque
Præferat & tremula sulphur & oua manu. Et Iuuenalis saty. 2.
— Cuperent lustrari, si qua darentur
Sulphura cum tedis.

Et de igne dicemus posteà nu. 535. & seq. Id certè Homerus & cognouit, & cæteris cognoscendum præbuit, cùm scribit lib. Odyss. 22. haud multò ante finem,

οἶσε θέειον, γρηῦ, κακῶν ἄκος, οἶσε δέ μοι πῦρ,
ὄφρα θεειώσω μέγαρον.
Porta sulphur anus, malorum medelam: porta autem mihi ignem,
Vt fumigem domum.

200 ¶ Intellexit post cibum salubre esse hilarescere: contrà insalubre esse admodum atque noxium luctu & mœrore affici, cùm facit Pisistratum Nestoris filium ita loquentem lib. 4. Odysseæ,

Salubre post cibum hilarescere.

καὶ νῦν εἴ τι που ἔστι, πίθοιό μοι. οὐ γὰρ ἔγωγε
τέρπομ' ὀδυρόμενος μεταδόρπιος.
Et nunc si quo modo licet, morem geras mihi. non enim ego
Delector lugens post cœnam. Nam & alibi, scilicet Iliados 11. Nestor & Machaon postquam biberunt potionem multis cibariis mixtam illis præparatam ab Hecameda, abiecerúntque aridam sitim, delectabantur inter se sermonibus,

Et sermonibus delectari.

τὼ δ' ἐπεὶ οὖν πίνεν τ' ἀφέτην πολυκαγκέα δίψαν,
μύθοισιν τέρποντο πρὸς ἀλλήλους ἐνέποντε.

201 ¶ Nunc verò quod ad chirurgiam pertinet, agè quàm artificiosè apud eum vatem libro Iliad. 4. saucium Menelaum curat Machaon. Primùm enim vulnere telum educit, tum diligentissimè vulnus eiúsque altitudinem cōsiderat, exprimit deinde sanguinem, postremò lenia medicamenta inspergit. Ita enim scribit,

Homeri chirurgia.

αὐτίκα δ' ἐκ ζωστῆρος ἀρηρότος ἕλκεν ὀϊστόν,
τοῦ δ' ἐξελκομένοιο, πάλιν ἄγεν ὀξέες ὄγκοι,
λῦσε δέ οἱ ζωστῆρα παναίολον, ἠδ' ὑπένερθε
ζῶμά τε καὶ μίτρην, τὴν χαλκῆες κάμον ἄνδρες.
αὐτὰρ ἐπεὶ ἴδεν ἕλκος, ὅθ' ἔμπεσε πικρὸς ὀϊστὸς,
αἷμ' ἐκμυζήσας, ἐπ' ἄρ' ἤπια φάρμακα εἰδὼς,
πάσσε, τά οἵ ποτε πατρὶ φίλα φρονέων πόρε Χείρων.

Sicuti & apud eūdem in calce lib. 11. Iliad. Patroclus Eurypili femur vulneratum, educta quoque primùm sagitta, aqua calida abluit: posteà radicem quandam amaram impónit, non ignarus ad abstergendum exiccandúmque, ac sedandum dolorem valere amara medicaméta, vt tradit Plato, & eius autoritate Plutarch. Caussarum naturalium, c. 5. Et Symposiacōn decade 1. problem. 6, vbi & eum Homeri locum aduocat, & Gal. lib. de compos. medic. secundùm locos 9. c. 8. & lib. Antidot. 1. vbi illum locum Homeri citat. Carmen autem ipsius tale est,

ἔνθα μιν ἐκτανύσας, ἐκ μηροῦ τάμνε μαχαίρῃ,
ὀξὺ βέλος περιπευκὲς, ἀπ' αὐτοῦ δ' αἷμα κελαινὸν
νίζ' ὕδατι λιαρῷ, ἐπὶ δὲ ῥίζαν βάλε πικρὴν
χερσὶ διατρίψας ὀδυνήφατον. ἥ οἱ ἁπάσας
ἔσχ' ὀδύνας, τὸ μὲν ἕλκος ἐτέρσετο, παύσατο δ' αἷμα.

Sed & posteà videlicet lib. 15. Patroclus ipse eidem Eurypilo etiamnum ex vulnere laborāti diutinè assedit, vt eius animum lepidis fabulamentis è cruciatu seuocaret,

τέρπ' ὅγ' ἐνὶ κλισίῃ ἀγαπήνορος Εὐρυπύλοιο.

ἠδέ τε, καὶ τὸν ἔπειτα λόγοισι, κλῦθ' ἕλκει λυγρῷ
φάρμακ' ἀκήματ' ἔπασσε.

202 ¶Et cum in curandis vulneribus ligaminũ, siue ligaturarum, atq; nodorũ recta aptitudo & scientia multum valeat, vt ex medicis passim videre licet: id certe Homerus minime ignorauit, vt patet ex eo quod scribit lib. Odyss. 19. loquens de Antolyci filiis qui vulnus Vlyssis curauerunt, *Ars nodorum & ligaminum cognita Homero.*

ὠτειλὴν δ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἀντιθέοιο
Δῆσαν ἐπισταμένως.
Vulnus autem Vlyssis irreprehensibilis, diuini,
Ligauerunt scienter.

203 ¶Sed & quod pharmaceuticam medicinæ partem respicit, Homerus probe cognouit medicinalium salubriúmque pharmacorum alia quidem esse epiplasta, & epipasta. Alia vero potabilia, vt illud Nepenthes quod Helena lib. 4. Odysseæ in craterem Telemachi miscuit, *Pharmaceutica pars Homeri.*

Νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.

Et quæ sequuntur. Cuius loci meminit Plinius li. 22. c. 21. Gal. lib. de substantia virtutum animalium c. 3 & in eo lib. cui titulus est, Mores animi sequi temperamentum corporis, vbi tradit nonnullos putare illud medicamentum fuisse Oenopiam radicem.

204 ¶Cognouit & Homerus mala venena, quæ Græci *δηλητήρια* vocant, quibus partim venenantur sagittæ, vt ipse scribit lib. 1. Odysseæ, *De eadem re.*

φάρμακον ἀνδροφόνον διζήμενος, ὄφρα οἱ εἴη
ἰοὺς χρίεσθαι.
Pharmacum homicidam disquirens, vt ei esset
Sagittas quo oblinéret. Vnde Virg. lib. 9. Aeneidos illud scribit,
Vngere tela manu, ferrúmque armare veneno. Et iterum lib. 10.
Vulnera dirigere, & calamos armare veneno. Et lib. 12.
Non secus ac vento per nubem impulsa sagitta,
Armatam sæui Parthus quem felle veneni
Parthus siue Lydon telum immedicabile torsit. Et Ouid. lib. Tristium 3.
Nam volucri ferro tinctile virus inest. Et Silius, lib. 1.
Spicula quæ patrio gaudens acuisse veneno. Theophrastus etiam lib. Plantarum 9. c. 15. scribit apud Aethiopes radicem letiferam esse, qua sagittas vngunt. Idem quoque facere Gerrheos tradit Nicander in Alexipharmacis: Barbaros Dioscorides lib. 6. c. 20. Scythas Plin. lib. 12. c. 53. Dacos & Dalmatas Paulus Aegineta, lib. 6. c. 88.

205 ¶Cognouit item ipse Homerus ex huiusmodi venenis malis esse potabilia, vt quæ socios Vlyssis in porcos mutauerunt, lib. Odysseæ 10. *De eadem re.*

ἐπεὶ κακὰ φάρμακ' ἔδωκεν. Et non multò pòst,
ἀνέμισγε δὲ σίτῳ
φάρμακα λυγρά. Et quæ alibi lib. eiusdem operis 2. *θυμοφθόρα* appellat, quibus scilicet exhaustis intereunt homines,
ἂν καὶ ἐς Ἐφύρην ἐθέλει πίειραν ἄρουραν
ἐλθεῖν, ὄφρ' ἔνθεν θυμοφθόρα φάρμακ' ἐνείκῃ.

206 ¶Adhæc cum in corpore humano alia sint membra *ὁμοιομερῆ*, id est, similaria, siue similium partium, quæ scilicet in similes sibi partes diuiduntur, vt caro in carnes, os in ossa, neruus in neruũ. Alia *ἀνομοιομερῆ*, id est, dissimilaria, siue dissimilium partium, quæ non aptæ sunt secari in partes similes, sed dissimiles, vt manus non in manus, pes in pedes, & id genus similia. Nullum profecto membrorum genus est, siue homœomeron, siue anomœomeron, cuius mentio non fiat ab Homero, ita vt Anatomiam, id est, membrorum sectionem plenissime vidisse videatur, & ostendisse. Ideóq; hac in re illum sæpe citat Gal. in Anatomia corporis humani, quam graphicè & elegãter describit: atque etiam Commentario 2. in lib. Hippo. de natura humana: & nouissime Philippus Melancthon in lib. de Anima. Est autem Anatomia, ne id ignores, medicinæ propria, vt scribit Macrobius lib. 7. Saturnalium, c. 15. paulo post prin. *Homeri anatomia.*

207 ¶ Præterea multarum herbarum vim & naturam pluribus in locis declarauit, vt cum loton, crocon, & hyacinthum memorat lib. 14. Iliados, *Homerus herbarum vires nouit.*

Λωτόν θ' ἑρσήεντα, ἰδὲ κρόκον, ἠδ' ὑάκινθον
Πυκνὸν, καὶ μαλακὸν, ὃς ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἔεργε.

Cuius etiam loci non tamen designati aliàs meminit Plin. lib. 21. c. 7. in prin. Sed & de loto quoque priuatim loquitur lib. 9. Odysseæ, vbi eius admirandam vim describit. & de croco, & Hyacintho in hymno quem in Pana cecinit,

ἐν μαλακῷ λειμῶνι, τόθι κρόκος ἠδ' ὑάκινθος
εὐώδης θαλέθων, &c. Et de Asphodelo vti & ex eo memorat Plin. li. 21. c. 17. Et preterea de moly multa & miranda scribit lib. 10. eius operis. Cuius item meminit Theophrastus lib. 9. c. 15. & Dioscorides li. 3. c. 50. & Plin. lib. 25. c. 4. in prin. & iterum cap. 9. & Gal. in Comment. 2. lib. Hippocratis de natura hominis, statim post princip. & Apuleius de viribus herbarum cap. 49. & Macrobius, qui id aliter quàm cæteri intelligit, libr. Satur. 3. c. 1. & nouissime Lilius Gyraldus dialogismo 14.

208 ¶Sed & naturam vímque Salicis arborisprobe nouit,quę trita,& in potu accepta homines steriles reddit,cum scribit lib.Odysseæ 10.

Natura & uis salicis Homero cognita.

μακραί τ' αἴγειροι, καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι. Id est,

Longæque alni, & salices infructuosæ,siue,vt vertit Cornarius,fructum perimentes,aut vt vertit Pli.lib.16.c.26.frugiperdæ,quę secutus est Theodorus Gaza in versione Theophrasti,qui & eum locum Homeri citat,lib.3.de historia plant.c.2.in prin.Et Alciatus noster in suis Emblematis,

Quòd frugisperdam salicem vocitaret Homerus

Clitoris homines moribus assimulat. S.autem addit metri causa.Quod ex eo expendit Democritus,& eius authoritate Constantinus,siue Cæsar:siue alius libr.Collectaneorum Geoponicôn 11.c.14.Quanquam id aliò refert Theophrastus vbi suprà,& Plinius etiam vbi suprà,cum scribit, Ocysſime autem Salix amittit semen,antequā omnino maturitatem sentiat.ob id dicta Homero frugiperda,secutáque ætas scelere suo interpretata est hauc sententiam,quando semē salicis mulieri sterilitatis medicamentū esse constat.Id quod etiam annotauit Porphyrius in lib.de Styge apud Stobæū Ser.98,De quo etiam videre poteris Marcellum Virgilium in Dioscoridem,li.1.c.121.Et D.Hieronymum,in Esaiam c.16.ad id referentem id quod inibi scribitur,Ad torrentem silicum ducent eos,vt scilicet nullus in eis fructus remaneat.Hanc enim seminis earum arborum esse naturam,vt qui illud in poculo hauserit,liberis careat,vnde & sancti qui propter peccata in confusione huius mundi esse cœperunt,salicibus Babyloniorum fluminum suspendunt organa sua,Psal.35.statim post prin.Sed vtrumcunque sit, certe semper intelligimus Homerū non ignorasse vim huius arboris.Illud scio Dioscoridem d.lib.1.c.45.aut aliorum sectione 27.scripsisse salicem probibere conceptus.Plin.autem lib.24.c.9.folia salicis contrita & pota intemperantiam libidinis coercere,atque in totum auferre vsum sæpius sumptum. Super quæ vide quæ scripsimus in nostris legibus Connubialibus.l.15.nu.95.idem Galenus.

209 ¶Cognouit & ipse morbū illum ex canis rabidi morsu prouenientem,veteribus,vt plerique existimant,incognitū,scilicet ὑδροφοβίαν Hydrophobiam,miserrimum,vt dicit Cornelius li.5.c.27. genus morbi,in quo simul æger & siti,& aquæ metu cruciatur.Alij mutata vna litera Hygrophobiam vocant,ꝙ omnem liquorem metuat.Alij item in eo morbo laborantem Phobodipson appellant,ꝙ cum timore sitiat.Polybus Pheugydron,quòd aquam fugiat. Andreas ex antiquioribus medicis Cynolysson,veluti ex rabie canina morbum conceptum.Aurelianus lib.3. Oxeō c. 9.Aquifugā vocat.Plin.lib.29.c.5.cum qui eo morbo laborat,Hydrophonum appellat.Homerus igitur hāc cognouisse passionem,& eius causam probatur,tum ex eo quòd per figuram de Tātalo scribit lib.Odysseæ 11.tum cum lib. 8.Iliados inducit Teucrum occisis octo viris Hectorem non potuisse percutere,atqi ita locutum,vt diceret se hunc interficere non posse rabidū canem,

Hydrophobia quis morbus, & unde uenit.

Is morbus & eius causa Homero cognita.

ὀκτὼ δὴ προέηκα τανυγλώχινας ὀϊστούς,
πάντες δ' ἐν χροῒ πῆχθεν ἀρηϊθόων αἰζηῶν·
τοῦτον δ' οὐ δύναμαι βαλέειν κύνα λυσσητῆρα.

Id quod ex eo annotauit Cælius Aurelianus lib.Oxeon,id est,celerum passionum,tertio,c.15.

210 ¶Præterea quòd,vt suprà dictum est,Homerus lib.1.Iliados describit Apollinem suis sagittis pestem immisisse,canésque & mulos primum occubuisse,

In pestilentia primum bruta pereunt. Præsertim canes & muli ex Homero. Et quare.

οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο, καὶ κύνας ἀργούς.

Non sine physica ratione ab Homero scriptum fuit.Nā paludes,stagna,& inhumata corpora pestem generare scribit Galenus li.de differentiis febriū 1.c.6. Sed & terram nimio calore adustam, nempe infecto aëre vaporationibus,quas ad se sua vi Apollo,id est,Sol attrahit.Hincq; ab Apolline pestem immissam finxit Homerus.Oportuisse autem canes & mulos priusquā homines infici:quod & testatur Philostratus in Heroicis.quo loco de Palamede loquitur:quoniā animalia aloga,id est,irrationabilia siue rationis expertia sensitiua magis sunt,præcipuè canes,qui pręter id quòd κατωβλέπαι,id est,capite in terram demisso sunt,vt cæterea, ait,bruta, etiam vestigia scrutantur,& persequuntur.Ex quo & illud Virg.lib.4.Aeneid.

—Et odora canum vis.

Et Liuij Andronici in Hymno apud Terentianum,

Dirige odorisequos ad certa cubilia canes. Et illud Clandiani qui eos odores vocat lib.2. de raptu Proserpinæ.Nam & Varro lib.4.de lingua Latina,scribit Catulos à sagaci sensu & acuto,dici:& hinc quoq; canem dictum.Apuleius autem Apologia 1.Sin verò,ait, naribus nidorem domesticum præsensit,vincit idem sagacitate odorandi canes.Mulos autem,quia ex diuersis speciebus animalium generantur,ideo corruptibiliores esse,vt tradunt philosophi.Et quia etiam odorandi sensus in mulo præcellit,ita vt derelicti alicubi,vel odore solo redeant,in semitā:proindéque tabidam vim pestis facilius ocyúsque concipiunt.Sed & tradit Heraclides Ponticus in Allegoriis fabularum ipsius Homeri,iumenta omnium primum peste infici:quia deiecta in terram & prona in pastum τὰς νοσώδεις ἀτμοὺς,id est,morbosos vapores illinc hauriant.Homines autem, quorum surrectum est corpus,sublimi respiratione purissimum trahentes aërem, tardius afficiūtur.Et illum quoque locum in id quod diximus, expendit Plutarchus Problematôn Symposiacôn decade 4.c.1.& Ammianus Marcellinus lib.19.Cæterùm Virg. & Ouidius Homerum ipsum secuti,vt sæpe aliàs,scripsere pestilentiam à brutis animalibus ortam.Ille Geor.lib.3.

Et genus

Et genus omne neci pecudum dedit omne ferarum.

Hic propius ad Homerum accedens à canibus priuatim, lib.7.Met.

Strage canum, primo, volucrúmque, auiúmque, boúmque.

Ex medicis autẽ Paulus Aegineta, li.2.c.36.dicit magnam futuræ pestilentiæ coniecturã esse aliorum animalium præcedentem interitum, tanquam scilicet pestilẽtia ab aliis animalibus incipiat.

211 ¶Denique liberationem à morbo non pari, sed impari numero contingere notauit, cum scribit eodem lib.1.Iliados, *Liberationem à morbo, impari numero fieri ex Homero.*

ἐννῆμαρ μὲν ἀνὰ στρατὸν ᾤχετο κῆλα θεοῖο.

Nouem dies quidem per exercitum ibant sagittæ Dei.

Nam vt tradit ipse Heraclides Ponticus eum locum enarrans in lib. suprà citato, experiẽtia sigillatim collecta notissimum est impares dies decretorios esse solere. Et vt prætereà scribit Hippo. Apho.li.4.c.61. πυρέσσοντα ἢν μὴ ἐν περισσῇσιν ἡμέρῃσιν ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ὑποτροπιάζειν εἴωθεν, id est, febricitantem nisi diebus imparibus febris reliquerit, solet recidiuare: vbi tamen Gal. dubitans sítne is Aphoris. suppostitius, mauult in eo legere κρισίμοισι, id est, decretoriis siue iudicatoriis, quàm περισσῇσι, id est, imparibus quem secutus est Oribasius, si eius sunt Commentarij, qui eius nomine circunferuntur, in illos Hippocratis Aphorismos. *Locus Hippocratis.*

212 ¶Non mirum igitur si Gal. ipse sępius in suis libris Homerum citauit, præter loca iam suprà designata, nẽpe in lib. de Tabe, c.vlt. ex eo docens, Cibo, potu, balneo, molli lecto, & somno cor, hepar & in vniuersum, corpus totum humectari, & li. de alimentis t.c.9. non semel: & libr. cui titulus est, Introductorium, post prin. iterúmq; & sæpius. & lib. de potentiis animalibus, vbi, Si quicquam (ait) à Poeta scriptum dicitur, de Homero intelligendum est, quod etiam leges nostræ dicunt in prin. Insti. de iure na. gent. & ciui. Et lib. de Simplicibus 10.c.2.& in lib. Prognosticorũ c.3. eodémque vlt. Et in lib. de Comete, in prin. & in lib.6. Methodi. c.6.& lib.1. Commentariorum Hippocratis de natura hominis, & alibi sæpe. Sed & eum citat Alexander Trallianus libr.7.ca.16.& Paulus Aegineta lib.1.c.85. in fin. & Soranus Ephesius in Isagoge c.16. *Homerus sępe Galeno citatus.* *Et aliis medicis.*

213 ¶Hunc quoque leges nostræ plurimi faciunt, vtpote quem sæpissime testem aduocant, videlicet in fi. procemij ff. vbi eum vocant (quod iam diximus) parentem omnis virtutis: & in li.1. in tribus locis. ff. de contra. empt. & in l. legatis. §. ornatricibus. ff. de leg.3.& in l. legata. §. supellectilis. ff. de supel. leg. & in l. non facile. §. affines. ff. de gra. affi. & in l.1. ff. de dona. cau. mor. & in l. si vxor. ff. de adul. & in l. aut facta. §. euẽtus. ff. de pœnis, vbi vocatur præcipuus poetarum. & in l. qui venenum. ff. de verb. sign. vbi dicitur summus poetarum: & citatur illo versu qui ad rem medicam pertinet ex lib.4. Odyssææ, *Homerus sæpe nostris legibus citatus.*

φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Pharmaca multa quidem salubria mixta, multa autem insalubria. Hactenus de Homero,

214 ¶Virgilius quoq; Latinæ poësis antistes, & Homericę per omnia eruditionis maiestatísq; imitator obseruantissimus, omni cura, omníq; studio medicinæ operã dedit, sicuti testis est Seruius Maurus, siue is fuit Donatus, vt nonnulli contendunt in vita illius, & videre etiã licet passim ex suis scriptis, præter multa quæ iam in Homero diximus. Et inter cętera, cũ non obscurè insinuat vim & naturam Dictamni, siue Dictami (vtrunq; enim legitur) & panaces herbarum in curãdis vulneribus, extrahendísque sagittis, dum scribit loquens de cura vulneris Aeneæ, libr.12. Aeneidos. *Virgilius medicus.* *Dictamni vis & natura.*

Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida
Puberibus caulem foliis, & flore comantem
Purpureo, non illa feris incognita capris
Gramina cùm tergo volucres hæsere sagittæ. Et paulò pòst,
Ambrosiæ succos, & odoriferam Panaceam.

Quam quidem vim ipsi quoque Dictamo tribuit Aristoteles lib.9. de natura animaliũ, ca.6.& li. mirabilis auscultationis, si is eius sit, c.4.& Theophrastus lib. de historia plãtarum 9.c.16. Tullius de Natura deorum lib.2. Diosc. lib.3.c.33. Plin. lib.25.c.8.& lib.26.c.14. Plutarchus in lib. An in brutis insit ratio, & iterum in lib. de industria animalium. Aelianus de varia historia li.1. & Octauius Horatianus libr.1. Euporistôn, ca.23.& idem, aut quod Gregorius Gyraldus mauult, Theodorus Priscianus lib.4. de Physica scientia, non multo post prin. Et Panaceam quoque mederi vulneribus tradit Plin. lib.26.c.8.& iterum c.14. in prin. *Panacea vis.*

215 ¶Et vim quoque Cythisi, & Loti generando lacti probe cognouit, cum scribit lib. Geor.3. *Cythisi vis.* *Loti vis.*

At cui lactis amor, Cythisum, lotósque frequentes
Ipse manu, salsásque ferat præsepibus herbas.

Nam & Cythiso hanc vim inesse scribit Varro lib.2.c. item 2.& Plin. lib.13.c.14. Et naturam quoque Cedri & Galbani fugandis serpentibus, eod. lib.3. Georg.

Disce & odoratam stabulis accendere cedrum,
Galbaneóque agitare graui nidore Chelydros. Hanc enim illis vim esse tradit Plin. lib.12.c.26. & lib.24.c.5.& præterea Galbano Dioscorides lib.6.c.96. Et alibi ipse Virg. libr 4. eiusdem operis Georg. ipsius Galbani odores medicatos intellexit,

Hic iam Galbaneo suadebo incendere odores. *Cedri natura.*

De quo & tu vide Columellam lib.5. *Galbani natura.*

c.11.Sed & vim aliarum multarum herbarum ſignificauit in Moreto.

Aqua frigida fluxũ ſanguinis ſiſti ex Virgilio.

216 ¶Et cum multis in locis oſtendit fluxũ ſanguinis aquarũ frigore cõtineri ac ſiſti,vt lib.3. Aenei.

Luminis effoßi fluidum lauat inde cruorem.

Et apertius lib.10.de Mezentio vulnerato loquens,

Interea genitor Tyberini ad fluminis vndam
Vulnera ſiccabat lymphis.

Vbi Seruius dicit eum phyſicè loqui.Et iterum lib.12.de Aenea vulnerato,

Fouit ea vulnus lympha longæuus Iapis.

Aqua curſu exercita ſalubrior ex Virgilio.

217 ¶Cum item intellexit aquam curſu excercitam eſſe ſalubriorem,lib.3.Georgicon,

Pocula ſunt fontes liquidi atque exercita curſu
Flumina.

Nam & medici aquas profluentes laudant:ſtagnantes autem & pigras vituperant. Plinius lib 31.c.3.in prin.Oribaſius lib.1.Euphoriſton.Nam vt dicit ipſe Plinius vbi ſuprà , curſu percuſsúque ipſo extenuantur,atque proficiunt.

Significatiuo pars medicinæ Virgilio nota.

218 ¶ Cum etiam partem & ſignificatiuam & cauſatiuam huius artis demonſtrat non ſecus ac Homerus,lib.3.Aeneidos,vti & in Homero recenſuimus ſuprà,nu.161.

—Subito cùm tabida membris
Corrupto cœli tractu miſerandáque venit
Arboribúſque,ſatíſque lues,& lethifer annus:
Linquebant dulces animas,aut ægra trahebant
Corpora.Tum ſteriles exurere Syrius agros.

Et rurſum lib.10.Aeneidos,

Non ſecus ac liquida ſi quando nocte Cometa
Sanguinei lugubre rubent,aut Syrius ardor
Ille ſitim morbóſque ferens mortalibus ægris
Naſcitur.

Herbæ montanæ cæteris ſalubriores.

219 ¶Sed & is probe nouit vnde melancholiæ morbus prodeat,cum ſcribit de Hercule lib.8. Aenei.

Hic verò Alcidæ furiis exarſerat atro
Felle dolor.

Quem locum in id expendit Cælius Aurelianus li.1.Chronion c.6. Nec ignorauit herbas montanas,id eſt,in montibus naſcentes viribus cæteras ad rem medicam antecellere,cum lib.7.Aeneidos,

—Neque eum iuuere in vulnera cantus
Somniferi,& Marſis quæſitæ in montibus herbæ.

Nam & id obſeruandum monet Dioſcorides in præfatione.

Pharmaca ſomnifera temporibus admouenda.
Eadem ſunt noxia.
Styx fons lethalis.

220 ¶Quin is intellexit quibus partibus corporis ſomnifera pharmaca ſint admouenda,nempe temporibus,cum ſcribit haud multo ante fi.lib.5.Aeneid.

Víque ſoporatum Stygia ſuper vtraque quaſſat
Tempora,cunctántique natantia lumina ſoluit.

Ex quo etiã intelligis huiuſcemodi pharmaca eſſe noxia atque lethalia, niſi modus adhibeatur, cum dicit,Vique ſoporatum,id eſt,vt interpretatur Seruius, morte plenum,& recte. nemo enim neſcit Stygem fontem eſſe Arcadiæ,cuius aqua venenum eſt præſentiſsimum:vt tradit Plin.li.2. c.103.& li.31.c.3.& Pauſanias li.8.qui eſt de rebus Arcadicis,& Seneca li.3.Naturalium quæſtionũ. & Q.Curt.lib.10.ad fi.Et cuius hauſtu Alexander Magnus periiſſe dicitur,vt tradit idem Plin.li. 30.c.vlt.in fi.Piſcéſque eius fontis lethales eſſe tradit Theophraſtus , & ipſe Seruius in ſexto Aeneidos.Ob hæc & mors Stygia dicta eſt Ouidio,lib.3.Meta. Quantum autem ſit periculi in iiſce pharmacis ſoporiferis,docet Gal.lib.12.Methodi,& cæteri medici vbique. Is autem & in noſtris quoque Legibus & Canonibus nonnuuquam citatur,vt in l.in tantum.§.vlt.ff.de rer.diui. & in c.nunquam de conſecr.diſtinct.5.

Melampus.

221 ¶Melampus ſiue Melampodes Argiuus inter poetas ante Homerum vetuſtiſsimus,vt qui multis verſuum millibus de Saturno,raptu Proſerpinę,Cereris luctu,eiuſdémque myſteriis,& aliis multis ſcripſit,atque in re medica inter excellentiſsimos adſcriptus à Virgilio lib.3.Georgicorũ,cum de peſtilentia agit,

Quæſitæq́; nocent artes,ceſſere magiſtri
Phillyrides Chiron,Amythaoniúſque Melampus.

Nam & hic Amythaonis & Aglaię,vel, vt alij dicunt,Idotheæ filiæ Abantis filius,qui vt ſcribit Homerus libr.15.Odyſſ.Lyſippen,Iphionem,&Iphianaſſem,& vt alij addunt,Moeram,Euridem,ſiue Eurialen,Elegen,& Celænen Proeti Argiuorum Regis,& Stenobœæ filias ab inſania,qua iam decem annis vexabantur,curauit:vnde & καθαρτὴς à Græcis ideo dictus,id eſt,purgator, quòd eas luſtrationibus purgaſſet , vt tradit Seruius in interpretatione illius loci Virgiliani.De qua re etiam Ouid.15.Met.

Clitorio quicunque ſitim de fonte leuarit,
Vina fugit,gaudétque meris abſtemius vndis:
Seu vis eſt in aqua calido contraria vino,
Siue,quod indigenæ memorant,Amythaone natus
Prœtidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furiis,purgamina mentis in illas

Miſit

Misit aquas, odiúmque meri permansit in vndis.

Et aliquid quoque memorat Herodotus lib.9.& Vitruuius lib.8.c.3. Et Apollodorus Atheniẽsis in eo li.cui est titulus Bibliotheca.vbi & illud scribit,Melampũ primum docuisse medicamentis & purgationibus sanare.Pausanias in Arcadicis,vbi idem dicit,& Lactantius Statij interpres lib. 3.Thebaidos vbi & hunc herbarię artis peritisimũ fuisse scribit. Et Aelianus in Omnifera histo ria & Plin.lib.25.c.5.vbi eum dicit illas filias sanasse lacte caprarum vescentium helleboro,quod hinc Melampodion vocatum est,q; scilicet eo Melãpus Prœtidas furentes curasset. Quod & intelligi potest ex Diosc.lib.4.c.117.qui & hinc quoque dicit eam herbam Prœtion dictam:quibus locis ipsi Dioscorides & Plinius videntur voluisse hunc Melampũ pastorem fuisse. Quanquam scio Sextum Pyrrhonium,qui dictus est Empiricus,Pyrrhoniorũ lib.4. scripsisse authoritate Polyanthi Cyrenæi,in lib.de Asclepiadarum genitura,illas Prœti filias ab Aesculapio fuisse curatas. Illud autem constat,Melampum rerum arcanarum fuisse peritisimum.Nã Porphyrius lib.3.scribit illum brutorum sermonem probe nouisse & intellexisse.Synesius in libr.de somniis,illius,tãquam somniorum interpretis doctisimi meminit.De eo quoque scribit Pausanias in Corinthiacis,Eustachius,& ante hos Diodorus lib.5.quòd Anaxagora ipsius Proëti filio Argis imperante, cum furor incidisset mulieribus quæ ex domibus erumpentes per regionem vagabãtur,eas morbo sanarit. Ob quã rem ipse,& Bias frater pares imperij partes,cum Anaxagora sunt consecuti. Cur autem Melampus vocatus sit,declarant Derachides,& Theocriti intetpres Idyllio 3. Sed & si de illo plura scire velis,lege Apollonij interpretem lib.1.Argonauticorũ,Pausaniam in Arcadicis,Stephanum in dictione Λακεοι & in Azania.Huius etiam meminit Homerus libr.15. Odysseæ. Ex quo intelliges eum fuisse ante tempora Troiana.Et illum inter veteres medicos ponit Gale. aut quisquis est,in introductione,siue Medico, post prin.

222 ❡DiagorasMilesius poeta Medicus,& idem Philosophus,de quo plura Suidas.Hunc sępius in rebus medicis citant Dioscorides,Plin.& Serapio & Aëtius Tetrabibli 2.Ser.3.c.108. *Diagoras.*

223 ❡ Empedocles, Pythagoræ,vt Tymæus dicit,auditor, quem suprà diximus fœminam mortuam iterum ad vitam reuocasse. De quo & illud prætetea legimus , quòd quum sadasset pestilentiam apud Selenuntios Siciliæ populos exortam ex propinqui fluminis fœtore & graueolentia, ei Selenuntij diuinos honores detulerunt,vt tradit Diodorus Ephesius, & post eum Laertius, qui & illum tradit ad sexcentos versus de medicina scripsisse,professúmque fuisse(ex Satyri authoritate)pharmaca,quibus & morbi, & senectus arcerentur , vt iam mirum videri debeat , quod adeo medicos laudaret,vt scriberet, *Empedocles.*

εἰς δ᾽ τέλος μάντεις τε, καὶ ὑμνοπόλοι, καὶ ἰητροί,&c.

Hymnidici vates, artis medicaeq́; periti
Mortales cunctos primi post terga relinquunt.
Sunt vbi Dij superi magnis in honoribus aucti.

Cuius sententiæ mentionem fecit Theodoritus de martyribus. Eum inter cæteros citat Aurelianus lib.Chronion 1.c.5.

224 ❡Aratus poeta & ipse Græcus Olympiade 124.regnante in Macedonia Antigono Demetrij Poliocetæ filio,inter cætera ipsius opera versus in medicina conscripsit,quæ ad compositionẽ Theriacæ pertinent,authore Suida,& Galeno lib.2.Antidotorum.Et eum ex libris de Medicina scriptis citat Iulius Pollux lib.ὀνομαστικῶν.2.c.21. *Aratus.*

225 ❡Eudemus qui versibus scripsit de Antidotis,vt tradit Gal.lib.2.Antidotorum. *Eudemus.*

226 ❡Alcæus quem citat Plin.lib.22.c.quoque 22.quisquis is fuit siue ille Atheniẽsis poeta,Tragicus, siue vnus ex duobus Scenicis,siue alius, fuere enim plures Alcæi poetæ , vt videre poteris apud Gregorium Gyraldum ex vetustis scriptoribus. *Alcæus.*

227 ❡Ptolemæus Cytherius poeta inter alia ipsius opera scripsit de psalacante herba,& ipsius mirandis virtutibus,vt tradit Suidas.Quæ autem ea herba sit,non facile est dicere : nisi fortè pyracanthe legas,id est,scolymo,cuius meminit Dioscorides. *Ptolemæus Cytherius.*

228 ❡Seruilius Democrates,aut vt alij appellant,Damocrates, qui plurimos libros versibus Iambicis trimetris de emplastris Gręcè scripsit,& in his librũ qui Clinicus inscribitur,& librũ qui Pythius appellatur,& aliũ qui Philiatrus,id est,rerũ medicarum studiosus,ex quibus sæpe illum citat Gal. in libris de cõposi.medi.secundum locos,& in lib de compos.med secundum genera,& libr.de cõmoditatibus Theriacæ ad Cæsarem,in quo illum dicit optimum medicum:& Plin.lib.24.c.7. ex quo intelliges illum eius tempore vixisse:& lib.25.c.8.& Aëtius Tetrabibli 4.Ser.1.c.111. *Democrates.*

229 ❡Nicander poeta Colophonius,qui tẽpore Attali iuuenis illius qui Gallogræcos deuicit,carmine quoque scripsit de Theriaca contra venenum,& curationum collocationes,& Alexipharmaca,quæ etiamnum extant,& Prognostica Hippocratis versibus quoque ædidit, aliáq; complura, vt scribit Suidas.Et huius meminit Cicero in lib.de oratore,& Gal.lib.2.de locis affectis. *Nicander.*

230 ❡Aemilius Macer Veronensis poeta sed Latinus,illum,vt tradit Quintilianus lib.10.c.1.imitatus, de venenatis animantibus,ac de herbis,atque etiam de auibus scripsit : non tamen eum librum, qui sub eius nomine de herbis hodie circunfertur. Macer enim fuit eo tempore , quo Tibullus & Ouidius,qui de eo loquitur lib.4.Tristium elegia 9 *Macer.*

Sæpe suas volucres legit mihi grandior æuo,

Quaq́; nocet serpens, quæ iuuet herba, Macer.

Et iterum lib 4. de Ponto, eleg. 16. eadémque vlt.

Cùm foret & Marsus, magnique Rabirius oris
Iliacísque Macer.

Atque illum citat Gale. lib 6. pharmacorum, & Plin. sæpe. Scribítque Eusebius Cosmographus il, lum paucis annis post Virgilium obiisse. Et tamen ille suppositítius liber citat Plin. qui aliquantò post fuit. Imò & Galenum, & Oribasium aliosque qui longo pòst tempore fuêre, sæpius testes affert: is tamen liber alioqui non malus est, tametsi non satis Latinus in multis.

231 ¶ Ouidium quoque poetam non immerito in hunc ordinem asciscemus, vel authoritate Plinij qui li. 30. c. 4. eum laudat authorem cuiuspiam medicinę inibi descriptę. Sed & eum sæpe citat ex volumine de piscibus quod Halieuticon inscribebatur, videlicet lib. 32. c. 2. in prin. & c. vlt.

232 *Andromachus* ¶ Andromachus Cretẽsis Neronis Archiatrus, id est, primarius medicus, cui salutiferã illam Theriacæ cõpositionem acceptam ferunt medici, quam Græcis versibus ad Neronem scripsit, quos Gale. in suum lib. de Theriaca, & in lib. 1. Antidotorum integros transposuit. Ita autem de eo loquitur statim post prin. lib. de Theriaca, quòd medicam artem non solùm experiẽtia rerum probe callnit, sed etiam sermonis elegantia rationem in ipsis copiose exercuit quinque libris.

233 *Petricius & Dorotheus.* ¶ Petricius & Dorotheus carminibus in medicina scripseruot, vt videre licet ex Plinio illos citãte libr. 22. cap. item 22. Ille autem alicubi Petreius, & alibi item Petridius, & Patridius, atque etiam Petrochus nuncupatur, errore librariorum: & Ophiaca scripsit sępius à Plinio citata, & inter cętera lib. 22. cap. 23.

Cecilius. 234 ¶ Cecilius Argiuus versibus scripsit de piscibus apud Suidam.

235 *Rufus Ephesius.* ¶ Rufus Ephesius qui tẽpore Traiani floruit, præter multa ab eo scripta in medicina à Suida collecta, quinq; libros de herbis hexametris versibus scripsit, vt tradit Gal. in præfatione li. 6. de simplic. medi. facultatibus. Is sæpius citatur ab ipso Galeno, qui & quosdam eius versus citat libro 1. Phar. τῶν κατὰ τόπους c. j. Oribasio, Paulo Aegiueta, Aëtio, & alus. Huius autem Rasis, li. 9. Continentis, dicit esse libros illos diuinos περὶ ὑγιείας, qui Galeno vulgò adscribuntur. Huiúsque cum laude meminit ipse Galenus in ingressu libri de melancholia.

236 *Silius Italicus.* ¶ Silius Italicus se medicinæ peritum ostendit, cùm scribit libro 5. Punicorum, de Synalo Hannibalis medico,

Mulcebat lympha purgatum sanguine vulnus.

Et Rursum lib. 6.

—Nunc purgat vulnera lympha,
Nunc mulcet succis, ligat inde, ac vellera molli
Circundat tactus, & torpentes mitigat artus.
Exin cura seni tristem depellere fesso
Ore sitim, & parca vires accersere mensa.

Hæc enim omnia ex arte medicinæ facta sunt, vt de aquæ inspersione diximus in Virgilio. & de cæteris satis cõstat ex medicorum libris. Quis enim non didicit ex Plin. lib. 29. c. 2. quantum lana succida prosit vulneribus? quis, inquam, quantum commendetur diæta parca & tenuis vulneratis, &c.

237 *Marcellus Sidites.* ¶ Marcellus Sidites, aut vt alij volunt Side tes, qui, vt author est Suidas: Marco Antonino imperante scripsit Heroico carmine de medicina libros 24. & huius etiam meminit Hieronymus lib. 2. in Iouinianum.

238 *Philo Tharseus.* ¶ Philo Tharseus qui versibus elegiacis ænigmaticè scripsit in medicina, ex quibus illũ citat Gal. lib. 9. περὶ συνθέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ τόπους, id est, de compositione medicamentorũ secundum locos cap. 4. vbi eius ænigmata scienter declarat. Sed & illum citat Aëtius. Philonem autem simpliciter appellant Paulus Aegineta, & Alexander Trallianus. Hunc de herbis scripsisse tradit Epiphanius Cyprius lib. Hæreseon 1. post princ.

239 *Philotas.* ¶ Philotas qui etiam carminibus medicamenta scripsit, apud Gal. in eodem opere lib. 5. c. 7.

240 *Petronius* ¶ Petronius Arbiter cuius fragmenta quædã de medicina versibus conscripta etiamnum extant.

241 *Quintus Serenus.* ¶ Quintus Serenus Sammonicus Gordiani Iunioris Imp. præceptor, vt testis est Spartianus in Caracalla. Cuius & hodie supersunt libri versibus hexametris de re medica conscripti.

242 ¶ Timaristus qui carmine de herbis scripsit teste Plinio lib. 21. c. 31.

243 *Periander.* ¶ Periander medicus in primis celebratus, quem cum poeticæ & componendis carminibus sese dedisset, Archidamus Agesilai filius hac fermè sententia compellauit, τί δήποτε ὦ Περίανδρε ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ, κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς, id est, Quid tãdem ô Periander, pro eleganti medico malus poeta dici cupis. Author Plutarchus in apophthegmatis ipsius Archidami.

244 *Rhamnius Fannius.* ¶ Rhamnius Fannius, aut vt in quibusdam codicibus legitur, Flauius cognomẽto Grammaticus de medicinalibus librum eleganti carmine ad Lactantium Firmianum scripsit, vt tradit D. Hieronymus in catalogo, quo loco de ipso Lactantio loquitur, & in lib. 2. in Iouinianum.

Ionicus. 245 ¶ Ionicus Sardensis medicus poeta non incelebris, & qui inter cæteros ab Eunapio celebratur.

246 ¶ Morsinus Atheniensis Philoclis nepotis ex fratre, aut sorore Aeschyli filius poeta Tragicus, qui & ipse operam medicinæ dedit, vnde vt ocularius medicus medicinas oculis exhibebat, vt scribit Suidas.

247 *Vindicianus.* ¶ Vindicianus qui ad Valentinianum Imperatorẽ versibus latinis scripsit de medicina, cuius fragmenta

gmenta quædam habemus. Isq; fuit ipsius Valentiniani comes Archiatrorũ, vt diximus suprà in Aesculapio: huiúsque quosdam versus adduximus suprà in Achille. De eo est illud D. August. ad Marcellinum testimonium, Magnus, inquit, ille nostrorum temporum Vindicianus. Sed & eius meminit Octauius Horatian. lib. 4. statim post princ. & Marcellus lib. Medicament. c. 16.

248 ¶ Decius Ausonius Gallus Burdegalẽsis poeta laudatissimus, medici filius, & ipse quoque, vt plerique credunt, medicus, quod & multa ipsius epigrammata insinuare videntur. Nam & Marcellus & ipse Burdegalensis, in libro de Medicamentis, in prin. rursumq; c. 25. Ausonium medicum citat, siue is fuit poeta, siue pater eius. *Ausonius.*

249 ¶ Heliodorus Atheniensis, poeta Tragicus, de compositionibus antidotorum versibus scripsit, ex quibus nonnullos citat Gal. lib. 2. Antidotorum. Sed & ἀναλυτικὰ, id est, Resolutoria scripsit ad Nicomachum, vt idem Galen. tradit, in quibus planè ostendit quanta artis medicinæ religione teneretur, ne videlicet inquinatas manus haberet, quod & suo iureiurando Hippocrates præceperat. Eos versus Greg. Gyraldus ita vertit, *Heliodorus.*

Non per, qui Deus est in Tricca, haud pérque ferentem
Solem cælicolis lucem mortalibus almam,
Non per sceptra Deûm, quæ fert Saturnia proles,
Non quisquam me induxit donis, méve coegit
Gratia amicitiæ cuiquam nocuisse medendo.
Sed sanctas nunc clara manus ad sydera tollo,
Impolluta mihi vitio super omnia mens est.

Tricca autẽ, vt id intelligas, oppidum fuit Thessaliæ, vbi Aesculapius Triccæus colitur, vt testis est Strabo.

250 ¶ Ioannes Vrsinus, cuius opus est, Prosopopœia animalium versibus elegiacis, & quædam elegiæ de peste, & alia plura. *Ioannes Vrsinus.*

251 ¶ Strabus Gallus, cuius est Hortulus amœnissimus versibus hexametris, de quarundam herbarum viribus. *Strabus.*

252 ¶ Flauius cognomento Grammaticus, qui cum Lactantio sub Domitiano Romam accitus est, de medicinalibus libros versibus composuit, vt tradit Hieronymus in Catalogo scriptorum ecclesiasticorum. Hic, ni fallor, est Rhamnius, de quo dixi nu. 232. *Flauius.*

253 ¶ Philes qui ad Michaelem Imp. Græcè scripsit versus senarios, de animalium proprietate. *Philes.*

254 ¶ Aegidius Monach. Benedictinus, natione Græcus, qui carminibus scripsit libros duos, alterum de pulsibus, alterum de vrinis, in quos Gentilis Fulgineas commentarios ædidit. *Aegidius.*

255 ¶ Hieronymus Fracastorius, Veronensis qui hisce nostris tẽporibus scripsit versibus, & iis quidem elegãtissimis, libros 3. quibus titulum fecit, Syphilis, siue de morbo Gallico. Sed & Homocentrica scripsit, & de causis criticorum dierum per ea quæ in nobis sunt. Et de Sympathia librũ 1. & de contagione & contagiosis morbis, corúmque curatione lib. 3. *Hieronymus Fracastorius.*

256 ¶ Lucas Valentinus Dertonensis qui de compage & vtilitate membrorum carmina scripsit, atque vt tradit Lilius Gyraldus libro 1. de Poetis nostri temporis in tam sterili ac difficili materia non admodum inquinatè pedem extulit.

PHILOSOPHI MEDICI.

257 ¶ SED multos & eos quidẽ primos atque præcipuos ex antiquis sapientiæ professoribus huius artis fuisse peritos, atque ex iis plurimos in ea quoque libros edidisse cõperimus, medẽdi quidẽ scientiã ceu sapiẽtiæ partem, vt scribit Cornelius, arbitrãtes. Inter quos Pythagoras, qui primus, vt scribit Plinius lib. 24. c. 17. & li. 25. c. 2. volumen de herbarum effectu cõposuit, Apollini, Aesculapio, & in totum Diis immortalibus inuentione ac origine assignata. Ideo & Laertius in vita ipsius scribit eum medicinã minimè neglexisse: Illúmque sæpe citat Plinius in materia medica, vt lib. 20. c. 9. & 13. & 17. & 20. & 22. in prin. & Cælius Aurelianus lib. Chroniõn 5. c. 1. Aelianus autẽ lib. 9. de varia historia tradit Pythagoreos summum studium in medendi facultatẽ impendisse. *Pythagoras.*

258 ¶ De Empedocle philosopho celebratissimo ipsius Pythagoræ discipulo inter poetas diximus. *Empedocles.*

259 ¶ Plato philosophorũ Deus, quẽ medicinæ artẽ probè nouisse liquidò constat cùm ex aliis suis operibus, tũ verò ex Timæo, in quo definit quid sit sanitas corporis, quid morbus: distinguit febrium aliorúmque morborũ species, singulorúmque rationes assignat: atque de pharmacis multa scribit, & alia pleraque ad medicinã pertinentia. Præterquã quod is ab Epicrate Ambraciota mediæ comœdiæ poeta suggillatus est, ob id quòd animaliũ vitas, plantarúmque, atq; herbarum naturas curiosius inuestigaret. Gal. in lib. 7. τῶν κατὰ γένη c. 2. Catapotiũ Platonis describit, & alibi sæpe illum citat. Aelianus lib. 9. variæ historiæ scribit illum plurimum curæ in medicinam contulisse. *Plato.*

260 ¶ Speusippum Atheniẽsem, Platonis in schola successorem, & ipsum philosophũ celeberrimum, qui ob eandem causam ab eodem Epicrate reprehensus est. *Speusippus.*

261 ¶ Epicharmus Cous & ipse auditor Pythagoræ, qui, vt scribit idem Laertius, Commentarios reliquit de natura rerum, atque de medicina; quos adhuc dicunt extare in bibliotheca Vaticana. Eum citat Plinius inter medicos lib. 20. c. 9. non semel, & alibi sæpe. *Epicharmus.*

262 ¶ Democritus, qui & de herbarum vi & effectu composuit, vt tradit Plin. lib. 25. c. 1. multósque de *Democritus.*

medicinalibus libros ædidit, vt prodidit Laertius. huiúsq; discipulum Hippocratẽ fuisse sunt qui existimãt, vt tradit Celsus. Apud hunc cõpositio medicamenti inuenitur, quo pulchri boniq;, & fortunati gignãtur liberi, vt tradit Plin. lib. 26. c. 4. quod quidem medicamentũ, si quis fortè scire desiderat, idem Plin. lib. 24. describit, c. 17. vide etiam ibi c. 7. Huius quoque antidotũ ponit Auicenna lib. 5. nisi alterius sit. Húncq; sæpè citat Plin. in re medica, vt lib. 20. c. 3. & c. 14. & Aurelian. lib. Chron. 4. c. 1. ex lib. de Elephantiacis, si tamen, inquit, eius is liber sit. & lib. Oxeon 3. c. 15. & alibi sæpè. Hunc tanti fecit Hippocr. vt cùm Doricus esset, tamen lingua Ionica suos libros scripsit in gratiam Democriti, vt tradit Aelianus lib. 4. Variæ Historiæ.

263 *Timæus.* ¶ Timæus Locrẽsis, cuius nomine Plato librũ inscripsit de natura. Huius vel alterius eiusdẽ nominis compositionem describit Cornel. Cels. lib. 5. Hunc citat Alexan. Trallian. lib. 11.

264 *Alcmeon.* ¶ Alcmeon Crotoniata Pithagoræ & ipse auditor, plurimùm in medicina versatus, qui primus, vt tradit Phauorin. in omnimoda historia, & eius autoritate Laertius, de naturæ ratione scripsit. Quiq; singulis humani corporis membris atque articulis resectis, intimis omnium partium vitalium scrutatis, primus cadauerum lacerationem, quam Græci Anatomiam vocãt, excogitauit. Huius aut alterius Alcmeonis sententias in medicina citat Stobæus, Ser. 98. qui est de morbis, & Ser. seq. qui de sanitate est.

265 *Aristoteles.* ¶ Aristoteles Stagirita, alter Platonis discipulus, de quo non necesse est plura dicere, cùm eius libri maxima ex parte extent, ex quibus satis apparet qualis quantúsque fuerit in philosophia, & in medicina. Illud tantùm dixerim, illum originem duxisse ab Aesculapio, & Machaone eius filio, vt tradit Hermippus, & eius autoritate Diogenes Laërt. in vita ipsius, statim in princ. vt verisimilius sit illum arti medicæ, quæ illi hæreditaria erat, impensiùs operam dedisse. Nam & hic patrem, & filium habuit medicos, vtrosque Nicomachos dictos, vt posteà dicemus. Aristotelis antidotum adscribit Auicen. lib. 5. Illum autem tradit Laertius, vbi suprà, conuixisse Amyntæ medicinę gratia, vbi etiam illum dicit scripsisse duos libros inscriptos, Medicinalia, vt traduxit Ambrosius, quamuis Græcum aliud significet.

266 *Theophrastus.* ¶ Theophrastus, eiusdẽ Aristotelis discipulus, & successor in scholæ regimine cuius opus de plãtarũ historia eum fuisse maximum medicũ ostendit: præterquã quòd fuit præceptor illius Erasistrati illustrissimi medici, vt nõnulli autumãt, à quibus minimè dissentit Diogen. Laertius in vita ipsius Theophrasti, in fi. Eum sæpissimè citat Gal. in lib. Simplic. medicament.

267 *Strato.* ¶ Strato Lampsacenus, Theophrasti ipsius successor Physicus appellatus, quòd in ea speculatione præ cæteris diligentissimè versatus est, scripsit de morbis, vt tradit Laertius.

268 *Eudoxus.* ¶ Eudoxus Gnidius, qui, vt idem Laertius tradit præter philosophiam & medicinæ quoque peritissimus, Philistionéque Siculo medico præceptore vsus.

269 *Heraclides.* ¶ Heraclides Ponticus, quem Gal. lib. de locis affectis 6. citat, in eo eo lib. cui titulus est περὶ τῆς ἄπνου, id est, de perdita spiratione, quem & suprà post Laertiũ citauimus. Sed & in medicina quoque scripsit librum de causis morborum, vt tradit idem Laertius in vita ipsius.

270 *Simon Atheniensis.* ¶ Simon Atheniensis philosophus, vel ex hoc medicinæ peritus videri potest, quòd librum περὶ εὐπαθείας, id est, de bona valetudine, siue malis, de bona corporis dispositione, scripsisse dicitur Laertio in vita ipsius.

271 *Metrodorus.* ¶ Metrodorus & ipse Atheniensis Epicuri discipulus, qui inter cætera ipsius opera libros tres ad medicos scripsit, vt scripsit idem Laertius in vita ipsius Epicuri, illúmque sæpè aduocat Plinius.

272 *Apollonius Tyaneus.* ¶ Apollonius Tyaneus philosophus Pythagoricus, quem satis constat ex Philostrato medicinæ fuisse non imperitum.

273 ¶ Epimenides Cretensis, quem herbarũ peritũ fuisse indicio est herba Epimenidia dicta, de qua Theophrast. lib. Hist. plant. 7. c. 11. quòd verisimile sit eam eiúsque vim medicam comperisse.

274 *Plutarchus.* ¶ Plutarchus Cheronensis, quẽ cæteris omnibus philosophis anteponere, aut certè ęquare ausus fuerim, medicũ se optimũ ostendit in eo lib. quem de tuenda bona valetudine elegãter & doctè conscripsit, atque etiam in Problem. Symposiacis, quæ maximã ex parte medicina constant.

275 *Sextus Cheroneus.* ¶ Sextus & ipse Cheroneus, ipsius Plutarchi ex sorore nepos philosophus Platonicus, qui librũ fecit de medicinis ex animantibus bestiis, pecoribus, & auibus, quẽ & hodie habemus, ex eóque sæpè citatur à Petro Hispano, in Thesauro pauperũ: & Petro Largilata in sua Chirurgia. In eum librum scholia scripsit Gabriel Humelbergius.

276 *Michaël Psellus.* ¶ Michaël Psellus philosoph. Peripateticus, cuius in philosophia multos libros habemus, scripsit de victus ratione, déque facultatibus & succi qualitate alimentorum, quem Georgius Valla Latinum fecit. Sed & aliud opus ex libris medicinalibus ordine alphabeti, quod asseruari in bibliotheca Vaticana ferunt.

277 *Apuleius.* ¶ Apuleius Madaurensis; qui in Apologia prima asserit se medicinæ neque studiosum neque imperitum. Habemus librum de herbis Apuleij nomine, sed hic non fuit, sed alius, de quo posteà dicemus.

278 *Poles.* ¶ Poles, siue Polles, vtrũque enim reperimus, philosophus idémque medicus, & qui in medicina quædam scripsit, vt tradit Suidas. Hunc citat Aëtius Tetrab. 4. Ser. 3. c. 14. non semel.

279 *Trachius.* ¶ Trachius Philosophus, & idem quoque medicus Martyrius, ab Aëtio atque etiam Alexandro Trallian o citatus. Sed & ipse Trallianus nonnunquã Martyrium simpliciter citat: in Codice au-

tem

tem Græco,eiusdem Tralliani lib.11.quo de podagra, non Trachij sed Heraclidis legitur, vt supra diximus in Heraclide.Verùm Albanus Thorinus Thrachium vertit.

180 ¶ Comon item philosophus & medicus,à Galeno memoratus,in lib.de Medicamenrorũ compositione secundùm locos. *Comon.*

181 ¶ Azaricon quoque,& Andrizeas,vterque item vtroque titulo insignitus ab eodem, si is est, in lib.de Medicinis expertis. *Azaricon. Andrizeas.*

182 ¶ Proclus ille philosophus Platonicus famatissimus,nisi alius sit,& quem inter Methodicos annumerat Galenus in Introductione siue Medico.Sed Proclus eidem Galeno citatur,lib.Methodi 1.& Paulo Aegin.lib.3.c.77.& lib.7.c.11. *Proclus.*

183 ¶ Theodotius, Alexandro Tralliano citatus , cum ea adiectione philosophus,lib.11. Hunc aut alium Theodotium simpliciter citanr Aëtius Tetrab.2.Serm.2.c.54.& Rasis lib.1. Continent.c.1. & 4.& sæpè aliàs. *Theodotius.*

184 ¶ Alexander Aphrodisæus,qui primus omniũ Aristotelem ante à viris doctis magis laudatum, quàm intellectum commentariis enarrauit. Cuius & in medicina libros de febribus hodie habemus:is fuit sub Seuero & Antonino Imperatoribus. *Alexãder Aphrodiseus.*

185 ¶ Porphyrius , ab Octauo Horatiano, aut vt aliis placet, Theodoro Prisciano citatus, lib.4.de Physica scientia ad Eusebium filium , de quo non opus est multa dicere , cùm libri eius extent imprimis commendati : sed illud omnium pessimum habuit, quòd religionem nostram Christianam multis conuiciis insectatus est. *Porphyrius.*

186 ¶ Epicurus propè nobis excidit magni nominis philosophus. Hunc fuisse medicinæ peritum, satis constat ex eo quòd Gal.in Parua arte illum citat,in tractatione concubitus.Et Epicurũ medicum citat Gal.lib.5.de composit.medicam.secundùm genus,nec de vllo alio Epicuro medico legimus.Hunc Laërtius in eius vita tradit scripsisse librum de Plantis. *Epicurus.*

187 ¶ Et alij innumerabiles philosophi nõ ignobiles,qui in hac arte pariter ac in philosophia aut scripserunt,aut aliàs se exercuerũt. Medicina enim ipsa philosophia est,aut certe vtraque alteri tam arctè támque tenaciter coniungitur,cohæret,copulatur,vt ne tantillùm quidem diuerti,seiungi, segregari possint.Meritóq; Plato,Aristoteles,Galenus,vt pletique citant,aut veriùs Ioannes Alexandrinus in commentariis in librum Hæreseon:philosophiam & medicinam sorores esse dicebant,alteram animi,alteram corporis cõseruatricem. Et propterea philosophia medicina animi dicitur Tullio,lib.3.atque iterum 4.Tuscul.quæst.& Io.Alexandrino,vbi suprà,in id Aristot. citanti.Medicina verò est medicina corporis,vt iidẽ Aristot.& Io.Alex.inibi definierunt,& præterea Diocles Caristius ad Antigoniũ regem,dum vocat medicinã philosophiã salubria docentem. Ex quo etiã Gal.librũ ædidit hoc titulo, Quòd optimus medicus idem sit & philosophus. Quibus etiã concinit Græcũ Diogenis Laërtij Epigrãma,in laudem Platonis æditũ, quo significatur Phœbum genuisse Aesculapium,& Platonem:vt ille corporibus,hic animis mederetur, *Medicina philosophia est. Philosophia & medicina sorores.*

Φοῖβος ἔφυσε βροτοῖς ἀσκληπιὸν,ἠδὲ πλάτωνα,
Τὸν μὲν ἵνα ψυχὴν,τὸν δ' ἵνα σῶμα σάοι.

Nec ab his dissidet quod scribit Isidorus non omnino malus author,lib.Etymol.c.c.13. eodémque vlt.Medicinam esse secundam philosophiam.Vtranque enim disciplinam totum hominem sibi vendicare.Nam sicut per illam anima,ita per hanc corpus curatur.

188 ¶ Et profectò sicut Philosophus (quemadmodum subdit Io.Alexandrin.) festinat curare animi morbos,Græci πάθη vocant,qui multi & diuersi sunt,vt ægritudo,metus,lætitia gestiens,& libido,quam alij cupiditatẽ vocant, & quæ his quatuor subiiciuntur:Sic & medicus philosophatur, vt ita dixerim,circa corpus hominis,primùm inquirens elemẽta, secundùm temperationes,humores,membra,operationes,vtque sanet corporis ægrotationes excogitat. *De eadem re. Infinita medicamentorũ genera à medicis excogitata.*

Acharista,celebrata Cornelio Celso lib.6.c.5.Gal.lib.4.Pharmacorũ κατὰ τόπους c.6.& 7. Aëtio Tetrab.2.Serm.3.c.109.& Tetrab.4.Ser.1.c.109. Marcello c.8.& 20.ita dicta quòd non satis digna gratia illis referri queat.

Acopa,vnguenta euaporantia,quasi sine labore dicas,quæ ad lassitudinem præsertim neruorum illitu leuandam,& dolorem leniendum maximè prosunt.sic dicta,quoniam contra κόπους, id est,labores & lassitudines in vsu sunt, atque mediam inter cerota & emplastra consistentiam habent,vt scribit Paul.Aegine.lib.7.c.19.post prin.Et quãuis in principio ita appellata sint , tanquam lassitudines emendantia,tamen paulatim appellationem suam à seipsis extenderunt ad similia compage medicamenta,etiam si gratia vehementer calefaciendi assumãtur, vt scribit Gal. lib.7.Phar.κατὰ τόπους c.1.De quo & tu illum vide lib.7.κατὰ γένη,in c.de Acopis. Nonnulli quoque Acopa interpretantur lassitudinem non inducentia.Et ea voce Græca pro Latina vsus est Plin. lib.23.c.8.& lib.32.c.10.paulò ante fi.Est autem inter gemmas Acopis,cum qua oleum subferuefactum perunctis lassitudinem soluit, vt scribit Plin.lib.37.ca.10. *Acopis gẽma.*

Acræpala,quæ ebrietatem prohibent,vel discutiunt,Dioscoridi lib.3.cap.24.in quo de absynthio tractat.

Adecta,quæ Cornelius Celsus lenia dicit,mordacitatis scilicet expertia, & quæ partes quibus admouentur leniunt,& à mordacitate liberant,qua gemina vi & natura etiam Aphysa, & Aphlegmanta dicuntur.

Adipsa

Adipſa quæ famem ſitimq; arceot,extingunt,& obrepere prohibent.De quibus Hippocr.lib. Epidem.6.partis 3.c.22.& Gal.Phar.local.8.c.3.& Aëtius Tetrab.3.Ser.7.c.4. & Plutarch.in Sympoſio ſeptẽ Sapientium.Hinc & glycyrrhizã adipſon,quod famem & ſitim ſedet, & hydropicis dari ſolita,ne ſitiant,vt ſcribit Plin.lib.22.c.9.de quo etiam nonnihil Dioſcorid.lib.3.cap. Et quæ alima in eo loco dicuntur Plutarcho,vnde & Alimos herba,quæ guſtu famem prohibet.

Alimos herba.

Acrouſtica frigida atque coercentia,Cælio Aureliano lib.Chroniôn 5.c.2.

Alexipharmaca, quaſi vim veneni expultricem, & veluti propulſatoriam habentia,qua voce etiam pro Latina vſus eſt Plin.lib.21.c.20.Hoc autem titulo Nicander librum compoſuit.

Alexiteria , quæ propriè ea ſunt quæ Amuleta dicit Plinius , de quibus paulò pòſt dicemus, dicta à iuuaodi præſtantia,vti & Alexipharmaca.nam ἀλέξω Græcis opitulor,auxilior, arceo ſignificat.De his autem Galen.lib.5.Simplic.medicameo.c.1.& c.17. & 18.vbi eadem eſſe hæc cum Alexipharmacis tradit.

Alima,vide ſuprà Adipſa.

Alimata,id eſt,vnctiones.

Alipanta & Alipeoas,vt loquitur Celſus,quæ nullo pacto pinguia ſunt,hinc dicta veluti ſine pingui,apud ipſum Celſum lib.5.c.19.circa prioc.& Aëtium Ser.13.c.126.

Amuleta.

Amuleta,remedia aduerſus omnia mala,maximè verò veneficia,ab amoliendo dicta.De quibus Plin.lib.23.c.1.& lib.25.c.9.& lib.28.c.4.& lib.29.c.4.& li.30.c.10.in prin.& c.15. & lib.37.c.3.& iterum c.9.in princ.& alibi ſæpè.

Amethyſtus lapis.

Amethyſta,& ἀμέθυσα hinc dicta,quòd ab ebrietate præſeruant, apud Dioſcor.lib.1.c.144.vbi de Amygdala,Gal.Phar.local.lib.2.c.2. Nam & hinc lapis Amethyſtus à quibuſdam dictus exiſtimatur,quòd ebrietati reſiſtit,vt videre licet apud Heliodor.Phœniceum lib. Hiſtoriæ Aethiopicæ 5.& Aſclepiadem lib.4.Epigrammatôm Græcorum,quod minimè credit Plin.lib.37.cap.9. & Plutarch.Problem.Sympoſiacon decade 3.c.1.

Amyctica, ſcilicet,vt dicit Aurelianus Chroniôn lib.2.c.6. Arteriaca medieameota, quæ eas partes in paſsiooe conſtitutas exerceant. Et acribus quidem laniantibus conſtant. De quibus Celſus lib.5.c.28.& Galen.Pharm.local.lib.7.c.1.Plin.Valerian.lib.1.Rei medicæ c.53.& Octauius Horatianus lib.2.c.5.

Anacathartica,ſordem nutrientia. Hæc enim inter medieamenta memorantur Galeno lib.5. Simplic.Pharmac.c.12. Sunt & qui hæc pro Catharticis accipiunt, id eſt, purgantibus,vt omnes Dioſcoridis interpretes lib.1.vbi de Terebintho tractat.

Anacollemata,modò pro adglutinantibus dicuntur,& quæ ſiccandi vim habent : modò pro his quæ fronti in oculorum fluxionibus applicantur. De quibus Plin.Valeria.lib.1.c.8.& iterum c.16.& Paul.Aegio.lib.7.c.16.

Anagargariſmos,ita vocatos, quòd liquore aliquo in ore retento crebra reuocatione gargareon colluitur,atque ita per ſuperna humor detrahitur.Cornel.Celſ.gargariſationes vocat lib.5. c.22.& 23.10 fi.& Plin.lib.22.c.25.& lib.23.c.1.& 2.Gargariſmata Cælius Aurelia. Chroniôo lib.3. c.2.Sed & gargarizandi verbum vſurpauit idem Plin.lib.20.c.9.& iterum c.17.& lib.22.cap.23.& lib.26.c.4.& lib.32.c.8.& aute eum Coroelius Celſ. lib.4.c.2.vbi de reſolutione linguæ loquitur. Græci magis vtuntur priori appellatione,vt apud Paul.Aegin.lib.3.c.27.non ſemel.

Analeptica,quæ vires reficiũt,atque ita corpus reparare videntur,à verbo ἀναλαμβάνειν,quod reficere ſignificat.

Anaplerotica,quæ cicatrices craſſant,alta vulnera complent,& limpidant.

Aoaſtaltica, vide infrà Cataſtaltica.

Aoaſtomotica , quæ ſcilicet ſuperficiem corporis laceſſendo iaculare videntur , & propterea etiam recorporatiua dici poſſunt,vt ſcribit Aurelian.lib. Cbron.3. c.5. qui & de his loquitur lib. eiuſdem operis 2.c.19.ſed hæc loca mihi corrupta eſſe videntur.

Anaſtomotica, quæ ſcilicet reſerandi ſiue aperiendi vim habent, quaſi Apertoria dicas, Dioſcoridi lib.1. c.4.vbi de Cypero,& iterum c.40.vbi de oleo Laurino, & Gal.lib.5.Simplic.medicament.c.14. & Aëtio Tetrab.1.Serm.2.c.226. quamquam ſunt qui & in his locis legunt anaſtomatica,pro apetitiuis & laxatiuis.

Anetica,placida,quaſi dicas remittentia,à verbo ἀνίημι,ac blanda admodum medieamina.

Anodyna,quæ Aurelianus lib.eiuſdem operis 2.c.4.& lib.item 3.c.4 vertit indoloria,quæ ſcilicet ſenſum doloris auſerunt,non tameo penitus ſanant,ſed vim ipſam ſentiendi obtorpeſcere faciunt,vt ſcribit Gal.lib.2.ad Glaucoo.Cuiuſmodi ferè ſunt ſoporifera,ſiue ſomnifica rebus frigidis conſtantia,quæ ſomno dolorem leuant,vt dicit Celſus lib.5.c.25.quæque

— Faciunt altos medicamina ſomnos. Vt interim vtar verbis Ouidij lib.3.de arte amandi. Quibus vti,vt dicit ipſe Celſus,niſi nimia neceſsitas vrget,alienũ eſt.Sunt enim ex vehemẽtibus medicamẽtis,& ſtomacho alienis.Hermolaus Barbarus,in c.136.lib.1.Dioſcoridis Aoodyna vertit,Somnum allicientia. Marcellus Virgilius,Somno dolorem leuantia,vt vbique facit.Ruellius, Dolorem finientia.Gal.lib.5.Simpl.medic.c.19.tradit temperato calore,tenuiſquè ſubſtantia hæc dolorem leuare:ibique meliùs quàm quiuis alij,quæ Aoodyna dicuntur,declarat.

Anoterica,apud Aurelianum lib.Chroniôn 4.c.3.& Galenum lib.13.Methodi,quæ ſcilicet per

vomitum

vomitum purgant,quæ & Emetica vocantur.

Anthina,quæ floribus constant,& ex illis ita nuncupata.

Antidota,quæ fermè contra venena dantur,quasi dicas cōtra data,ab ἀντὶ, & δίδωμι, de quibus Celsus lib.15.c.23. ex quo etiam intelliges ad alia quoque quàm cōtra venena esse accōmodata. Plin.lib.20.c.34.& lib.24.c.8.& alibi sæpe. Et Gal.in libris Antidot.in quibus statim in initio ostendit tres eorum differētias. Et ex Oratoribus Quintilian.lib.7.c.3.ex Iurisconsultis Caius in l.quod sæpe.§.veneni.ff.de contrah.empt.& ven.& Paul.in l.non omne.ff.de penu.lega.

Antipharmaca,Antidota,tanquam dicas cōtra pharmaca,id est,venena. Nomen enim pharmaci apud Græcos,vt veneni apud Latinos medium est:& in vtrāque partem accipitur, bonam scilicet & malam,vt etiā tradit Iuriscōs.noster in l.qui venenum.ff.de verb.sig. Hac autem voce Antipharmaci in hac significatione quam diximus,vsus est Diosco.lib.1.c.151.quo de ioglādibus tractat,θανασίμων φαρμάκων ἐστὶν ἀντιφάρμακα προβρωθέντα καὶ ἐπιβρωθέντα, id est,cōtra venena exitialia vim habent antipharmaca,siue à veneno hausto esitentur,siue antè edantur.

Aphepsemata,vide infrà Apozemata,vt interim intelligas Galenum hac dictione vsum lib.6. de simplic.medic.facultatib.& Aëtium Tetrab.1.Ser.2.& Tetr.3.Ser.3.c.5.

Aphlegmanta,vide suprà,de Adecta.

Aphysa,vide suprà,Adecta.Sed adde & hæc dici veluti flatus discutientia,de quibus Gale.lib. Simplic.Pharm.8.vbi de Petroselino.

Apobregmata,id est,diluta,in quibus scilicet est maceratum quippiā,quę myracopolæ vulgò infusiones vocant.De quibus Paulus Aegin.lib.2.c.53.

Apocathartica,vide infrà Cathartica.

Apocrustica,fluxiones repellentia,siue repercutientia,apud Dioscorid.lib.1.c.137.quo de piris disserit:& Galen.lib.5.Simplic.Pharm.c.17.vbi ea dicit in altum occurrentes ibi succos repellere, & Alexand.Trallian.lib.1.c.23.

Apodacrytica lacrymas prolicientia. Quanquam & hæc vice versa pro supprimētibus & intercipientibus dici quoque possunt.De quibus Gal.lib.4.Pharm.local.c.5. & ibi Cornarius, qui id declarat in Commentariis eius loci.

Apona ita dicta,quòd nullum tormentū,nullumq; dolorem inferunt,siue quæ dolorē leuāt.

Apophlegmatismos,siue Apophlegmatismata,quæ naribus infunduntur,& pituitam quoque per os educunt,sed & in ore retenta,vel commāducata,vel linguæ subdita noxios humores qui in capite increuerunt,per os ipsum ducunt,vel expurgant,id est, saliuam mouent,vt vtar verbis Cornelij Celsi lib.4.c.2.De quibus Galenus illius operis Pharm.περὶ τόπων 1.cap.item 1.& lib.2. c. quoque 2.& lib.5.Simplicium medicamentorum cap.20. & iterum lib.6.in c. de Cappari. & lib. de facilè parabilibus,& Trallianus lib.1.c.21.& Aëtius Quater.2.Ser.2.c.53. & Paulus Aegin.lib.1. cap.46.& lib.2.c.5.ad finem.

Apotropæa,quæ appensa alligatáque incātamenta magica,& venenorum insidias arcent,aut certè inefficaces reddunt.In quo à Periammatis & Periaptis,de quibus posteà suo ordine dicemus,differunt, quòd hæc magis specialem significationē habent,& præterea quòd mirabili quadam repugnantia hominibus incognita suum effectum præbent:illa generalem significationem habent,suámque vim ex medica ratione habent.

Apozemata,de quibus apud Plin.Valerian.lib.Rei rusticæ 1.c.60.& lib.3.c.12.& lib.5.c.25.Sunt qui ea Elixationes vertunt,alij Decocta,quæ & ipsa ἀφεψήματα dicuntur.

Apulotica,cicatrices ducētia, id est,obducentia,ex arefacientibus,magis verò quàm conglutinatiua,apud Dioscoridem lib.1.c.39.vbi de olen myrthino.

Aræotica,veluti rarefacientia,apud Dioscor.lib.1.c.66.vbi de Nardini vnguenti confectione, & Gal.Simplic.medic.lib.5.c.2.& 14.& 15.& Aëtium Tetrab.1.Ser.2.c.227.

Aresodyna,quæ vti Anodyna dolorem quoque sedant,à Sisypho,qui & Theosophos dictus est,primùm excogitata.Quæ & ipsa Odyniphata,quòd similiter dolorem pellant,Homerus vocat lib. 5. Iliados,in duobus locis, quibus loquitur de Pæone Deorum medico curante vulnus Plutonis & Martis.De quibus & nos quoque posteà dicemus.Et eadem ferè Ipia vocat ipse Homerus eod.lib.tanquam dicas mitigatoria,

αἷμ' ἐκμυζήσας ἐπ' ἄρ' ἤπια φάρμακα εἰδώς. Et iterum lib.11.eiusdem operis,
ἰὸς' ἐκ τάμνων ἐπ' ἤπια φάρμακα πάσσεν. Rursumque eodem lib.
νίζ' ὕδατι λιαρῷ, ἐπὶ δ' ἤπια φάρμακα πάσσε.

Arregona, quæ ad mares concipiendos, vti Thelygona ad fœminas valent, tanquam dicas marigena,& fœminigena.Nam & in hac quoque penetrauit medicorum diligentia.

Arteriaca,vide suprà,Amyctica.

Atoca,siue Atocia,medicamenta abortiuis faciendis facta, aut vt aliis etiam placet, sterilitatis item facientia,quod & nomen ipsum inducit Plinio lib.29.c.4.

Auriscalpia,quæ suo nomine satis declarant cui rei sint idonea,qua voce vsus est Scribonius Largus compositione 227. nec memini vocabulum quoppiam Græcum in id esse effictum nisi forte id μηλωτὶς,à μήλη,id est,specillum,& οὖς auris,quod & dicitur μηλωτρίς. Est autem in Apophoretis Martialis 23.Auriscalpium huiusmodi.

Si tibi

Si tibi morosa prurigine verminat auris,
Arma damus tantis, apta libidinibus.

B

Balanos, siue Balanismos, vide infrà Pessos, in fi. atque etiam Suppositoria.

C

Callitricha, quæ capillitium adaugent,

Calliblephara, qua voce sæpius vtitur Plinius, vt lib. 21. c. 19. & lib. 23. c. 4. in fi. & lib. 28. c. 11. & libro 32. c. 6. & lib. 33. c. 6. & lib. 35. c. 16. & Marcellus c. 8. nõ semel. quæ scilicet pulchras palpebras efficiunt. (Nam & id & similia quædam tractant medici) quæque palpebrarũ malis remedio sunt, nam vtraque eo verbo significantur. Ideò Plinius ipse sic eam vocẽ variè vertit, modò de glutinandis palpebris, modò replicandis, modò honestandis, modò circũliniendis, modò corrigendis & gignendis, vt videre licet lib. 24. c. 6. & seq. & lib. 25. c. 13. & lib. 30. c. 15. & aliis locis: vt & ex eo annotauit Marcellus Virgilius in Dioscor. lib. 1. c. 81. vbi de Picea, qui tamen loca ipsius non designauit. Græci autem βλέφαρα dicunt, quæ nos cilia vtrinque oculum claudentia vocamus: & βλεφαρίδας, quas dicimus palpebras in extremo oculorũ margine natos pilos. At multa huiuscemodi Calliblephara describit Gal. lib. 4. Pharm. local. c. 6.

Carotica, Soporifera, quæ scilicet soporem accersunt, ac stuporem sensibus iniiciũt, cuiusmodi & Anodyna, de quibus suprà diximus. hinc autem sunt dicta, quod κάρος Græcis soporem significat & ebrietatem. & de his apud Paul. Aegin. lib. 3. c. 6.

Cataclysmata, siue Cataclysmos, id est, aquarum è supernis illisiones & ablutiones, de quibus Galenus in Commentario Hippocratis de ratione victus priuatorum, & Aurelianus lib. 1. Chronion, c. 1. & lib. 2. c. 3. & lib. 3. c. 2. & lib. 4. c. 1.

Catagmatica, quæ fracturis idonea sunt, de quibus Galen. lib. 2. περὶ ἀγμῶν, & Paulus Aegin. lib. 7. c. 17. non semel.

Catapasmata, quæ ex sicco aromatum puluere conflantur, Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 13. Ideóque hæc aromaticas vestium conspersiones vocabat Crito lib. 2. vt retulit Galen. lib. 1. Phar. localium c. 3. vbi tamen καταπλάσματα corruptè legitur, quorum forma vestibus conuenire non videtur, vt annotauit Cornarius in suis eius loci Commentariis, qui ob id καταπάσματα legendum credit. de Cataplasmatis autem statim dicemus.

Catapasta inspersilia, & puluerosa, de quibus Galenus lib. 9. Pharmac. local. c. 1. & Aëtius lib. 12. c. 5. Vide infrà Epipasta.

Cataplasmata veluti fomenta, omnibus intellecta. Eáque sunt arida. De his loquitur Plinius vsus ea dictione Græca lib. 20. c. 17. & lib. 22. c. vlt. & lib. 23. c. 7. & Gal. lib. 2. Phar. local. c. 2. & Apuleius lib. 5. Metamorph. Sed & ea quoque extrinsecus circum colla quandoque apponi solita dicit Aurelianus lib. Oxeôn 3. c. 3. Cataplasmandi verbo vsus est Octauius Horatianus, siue vt alij putant, Theodorus Priscianus lib. 2. Medicinæ, parte 2. c. 13. & 16.

Catapotia hinc dicta, quòd vt integra, & qualia sunt à medico pręparata deuorãtur, & degluțiuntur, & vt alij dicunt, corbitantur, & in stomachum transmittuntur, ἐκ τοῦ καταπιεῖν, quod est deglutire: aut καταπίνειν, quod est absorbeo. Hęc Pilas nonnulli vocant, Plinius Pilulas lib. 20. c. 3. & lib. 28. c. 9. & lib. 32. c. 4. & iterum 9. paulò ante fi. & Marcellus c. 15. & 17. Quam appellationem passim sequimur, Sphæria Dioscor. lib. 1. c. 94. quo de populo alba loquitur, vt etiam facit Paul. Aegin. lib. 7. c. 17. vbi describit Sphærion ad ardores. Globulos Scribonius Largus, & Marcellus Burdegalen. Oxyporia Plinius Valerianus, vti plerique existimant, lib. 1. c. 60. & 62. & alibi sæpe. Sed Oxyporum aliud est, vt dicam posteà. Et verbo Catapotiorum pro huiusmodi pilulis vsus est ipse Valerianus cod. lib. 1. c. 58. & ipse Marcellus c. 16. & ante eos Plin. lib. 28. cap. 1. Trochiscos quoque Græci vocant à rotunditate. Hippocrates in eam significationem Gongyliorum vocabulum vsurpauit. Nonnulli Glomeramina vocant, qua voce vsus est Serenus Sammonicus c. 54. pro testibus, aut aliis rebus rotundis. Sed Orbiculos Plin. lib. 25. c. 13. Rotulos vocant plurimi. Pastillos vocant Celsus lib. 5. c. 17. & Plin. lib. 21. c. 8. & lib. 22. c. 25. & lib. 25. c. 12. & 13. & lib. 28. cap. 8. & lib. 30. cap. 13. & lib. 32. c. 5. & lib. 33. c. 6. & lib. 34. cap. vlti, De quibus & nos dicemus in Emplastris. In his arida tantùm medicamenta aliquo humore non pingui, aut vino, aut aceto coquuntur, & rursus cocta inarescunt.

Catastaltica, sistendi siue supprimendi, aut cohibendi facultate prædita, & quæ ideo tumentia supprimunt, & carnium excrescentias reprimunt, apud Paulum Aeginetam lib. 7. c. 13. à verbo καταστέλλω, quod significat tumentia, vt excrescentia supprimo, reprimo, contraho. Quæ & ipsa Staltica simpliciter vocantur, de quibus Galenus lib. Simplicium Pharmacorum 5. c. 25. in princ. atque etiam Anastaltica.

Cathartica, purgatiua, quæ vocant, medicamẽta, quæ Aurelianus lib. Chronion 3. c. 4. & lib. 4. c. 7. vertit ventriflua, à verbo καθαίρειν. Hæc quoque apocathartica vocat Dioscorid. lib. 3. c. 24. quo de absynthio differit.

Catæretica, quibus nimio plus excrescens caro exteritur ac detrahitur, tanquam si dicas, detractoria. De quibus Galenus lib. Simplic. medic. 5. c. 2. & 15. & 16.

Catoterica, quæ purgant per infimum ventrem, apud Galen. lib. 13. Methodi.

Catulotica,

Catulotica,quæ cicatrices ioducunt,eásque grossas comedeodo æquant , ac velut limpidant. Paulo Aeginetæ lib.7.c.13.

Caustica,siue Cauteria,id est,dèsiccatiua,& adustiua,siue vrétia,siue vstoria. Qua etiam Causticorũ voce pro Latina vsus est Plin.li.23.c.9.& 10.& lib.24.c.1.& iterũ c.11.& lib.25.c.vlt.& li.26. c.1.& lib.27.c.9,& 12.& lib.29.c.6.& lib.30.c.4.& lib.34.c.vlt.ad fi.Cauteres vocat Aurelianus lib. Chrooiou 3.c.4.Cauterioo tamen propriè est instrumentum,quo putridæ caries aduruntur.

Cephalica ita Græcis vocata,veluti capiti dicata, tanquam si Capitalia dixeris , quòd capitibus fractis vuloeratísque maximè conueniunt,vímque penetrandi in altum habent.Quę cuiusmodi sint,& quibus constent,docet Gal.lib.9.Therapeuticæ,& múlta eius generis describit li.2. Medicamentorum κτ̃ γένος,& Cornelius Celsus lib.5.c.19.& Aetius Tetrab.4.Ser.3.c.13.

Cerota,siue Cerata(vtrumque enim dicitur)siue etiam Ceramenta,atque Ceromata,Aurelianus,Plinius,Valerianus,& Horatianus Cerotaria quoque vocant,Emplastra à cera dicta, de quibus in nostris legibus fiementio in l.adeo.§.cum quis ex aliena ff.de acqu.rer.dom.De ceromate autem Martialis lib.4.epig.4.

Quod ceromata fece de Sabina. Et lib.4.epig.17.

Seu lentum ceroma teris tepidúmue trigona. Et lib.5.epig.66.

Et castigatum Libycæ ceroma palæstra.

Et hinc Iuuenali Satyr.3.collum ceromaticum, ceromate perunctum. Cerata vocant Columella lib.7.c.item 7.Celsus lib.4.c.2.& 4.& iterum c.24.Plinius lib.13.c.22.& lib.22.c.8.& 24.Et Martialis quoque ita vocat lib.11.epig.99.

Labra pingui delibuta cerato.

Quanquam sunt qui ibi legunt ceroto.Et qui ita vocant,id est,cerotum,à Græcis deducunt,qui & κήρωτον id genus emplastri vocant. De quo Diosc.lib.1.c.133.vbi de Myrtidano loquitur.

Chalastica,Calorifica,siue calfactoria,laxanoáq;,siue laxatoria, quæ scilicet calfaciendo relaxandóque ac remittendo mitigant,distentásque partes remittunt De quibus Gal.libr.4. itémque 13.Therapeuticæ,& lib.6.de simpli.medi.facultatibus.& lib.3.Phar.localium.c.2. & generalium li. 7.& Paulus Aegineta lib.item 7.& Trallianus sæpe.

Cholagoga,tanquam Bilagia dicas,quæ scilicet bilem proliciunt,& educunt.Felliduca vocat Aurelianus lib.Chronioo 3.c.4.alij quoque fellagia.

Clysteres vulgo notissimos,qui scilicet per anum in intestina & aluum immittuntur,de quibus in l.item si obstetrix.§.1.ff.ad leg.Aqui.& apud Plin.lib.20.c.2.& lib.31.c.6.& libr.32.c.5.& lib. 33.c.6.ita dictos,ἀπὸ τ͂ κλύζειν,quod est ablnere.Et hos quoque Enemata vocant,& κλύσματα, & Dioscor.lib.1.c.17. ἐγκλύσματα.Nonnulli etiam Infusa vocant,& infusiooes & iniectiones.

Chytica quæ fundendi vim habent,apud Galenum libr. 5. de Simplicium Pharmacorum facultatibus.cap.3.

Cœliooca,quæ etiam ventriflua vertit Aurelianus Chronion lib.1.c.5.

Colica,quæ dolorem sedant,præsertim in Colica passione. Nam & hæc cum Anodyois, de quibus suprà diximus,copulat Galenus lib.9.Phar.κτ̃ τόπους c.4.vbi multa describit:sicuti etiam Celsus lib.5.c.25.

Colleóca,tanquam dicas Glutinatoria,quæ scilicet soluta vel fluxa glutinãt,& colligant, quæ & Execolla,& Paracolletica dicuntur,& Anacollemata,de quibus suprà diximus.

Collyria oculorum propria ac peculiaria,vt plerique volunt, medicamenta Dioscoridi libr.1. c.04.quo de Ebeno tractat.& Plinio lib.24.c.11.& lib.31.c.9.& lib.34.c.13.& Paulo Aeginetę lib.7. c.16.in prin.& è poetis Horatio lib.1.Ser.Satyr.5

Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere.

Quanquam Columella author grauissimus ad aliorum quoque membrorum refert lib.6.c.2.& iterum c.6.in fi.& alibi sæpe,vt etiam facit Cornelius Celsus lib.7. c.4.loqueos de ani fistulis. Et Aurelianus lib.Chrooion 1.c.4.& iterum lib.Oxeon 3.c.16.vbi balanum,id est,suppositorium,vt postea dicemus,Collyrium appellat,& lib.2.ca.1.iterúmque libr.4.c.2.vbi Collyria appellat Phlepharica,de quibus postea dicemus:Apuleius Celsus c.18. & Octauius Horatianus lib.2.parte 2.c. 16.& ex Græcis Diosco.lib.1.c.1.eo verbo vsus est ad fœtus ex vtero euellendos. Sed hæc fortassis impropriè.Nam id vocabulum hinc quibusdam dictum videtur,quod ἐν κοιλῷ ῥεῖ δάκρυον,id est,ex concauo fluit lacryma.Vnde Horat.lib.1.Ser.saty.5.

Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere.

Sed vt vides ex ipsa Græca etymologia potest propriè sumi,quoties ex concauo noo solũ lacryma,sed aliud quippiam fluit.De huiusmodi autem Collyriis fit meotio in l.cũ de lanionis.§. in instrumẽto.ff.de fund.inst.& in l.adeo.§.cum quis ex aliena.ff.de acqui.rer.do. & in §.cum ex aliena.Insti.de rer.diui.vbi gl.non inscieoter exposuit voguentum ad oculos. Nemo est autem qui nesciat illud Apocalypsis 3.Collyrio ioungc oculos tuos,vt videas.Illudque D.Hierooymi in c.necesse,29.dist.Nec ad instar imperiti medici vno collyrio omnium oculos vult curare.

Commotica,vide paulò post,Cosmetica.

Condita,quæ est vox Latina,à Græcis quoque vsurpata, testi monio Palladæ lib.1.Florilegij,

Κονδῖτον μοι ὁ εἶ, τὸ δ' κονδῖτον ποθῶ σχὶ
τοὔνομα τῆς φωνῆς, ἐστὶ γὰρ ἀλλότριον
τῆς τῶν Ἰταλῶν,&c.

Hæc autem à propomatis,de quibus postea dicemus,differunt, quòd in his quædam aromatum species veluti cinnamomum,piper,zinziber,& alia huiusmodi induntur:in illis minimè. De his autem videbis apud Aëtium Tetrab.3.Ser.2.c.2.& Sermo.3.c.13.& Tetrab.4.Ser.item 4.c.118.Paulum,lib.3.c.37.& 43.& lib.7.c.11.Palladium lib.3.ca.32.Plin.Valerianum,lib.3.c.14.& Marcellum c. 26.non semel.Martialis lib.10.epig.49.Conditi Sabini meminit.

Copta siue Coptas, siue Coptaria(has enim appellationes reperio)quæ non coquuntur, sed ad plantulæ formam tunduntur,ac liquidioribus modice adstillatis ad malagmatis speciem rediguntur,nisi res tundendæ per se moderate humectæ existant,id est,vt vno verbo verbum vnum interpreter,Fusilia.De quibus Galenus lib.7.Pharm.localium.c.2.& lib.9.c.2.& Paulus Aegineta lib.3.c.45.& lib.4.c.55.& lib.7.c.18.

Coptica,quæ incidendi vim habent.

Cosmetica,id est,exornatoria,quæ scilicet naturalem corporis pulchritudinem custodiunt,& tuentur:nec solum ad pulchritudinem,sed multo prius ad ipsam partium sanitatem conducunt, vt scribit Galenus in libr.1.Phar.localium.c.2.vbi & hinc dicit huiusmodi pharmaca ad medicinæ partem pertinere,non etiam Commotica,id est,Comptoria,quæ scilicet pulchritudinem fictitiam,siue ascititiam inducere conantur.Nam faciei colorem per pharmaca nitidiorem,aut rubicundiorem facere,aut pilos capitis crispos,aut fuluos,aut nigros, aut quemadmodum mulieres solent,in longitudinem auctos,hæc ipsa & id genus cætera comptoriæ malitiei sunt,non medicæ artis opera. Verùm ob societatem quandam quam cum illis habent, quandoque ad Regiarum fœminarum,atque adeo ipsorum Regum imperium hæc comptoria tractant medici. Vt & ipse Galenus ibi facit,illa ratione se excusans.

Crocomagmata,vide infrà Ecmagmata.

Cyphi siue Cyphoides,quorum materia inter medicamenta, quæ potui dantur, & antidota existit:vsúsque est eius incensi ad odorē gratum conciliandū,vti & suffiminum. Interimq; naribus admouentur vt destillationes ex capite in subiectas partes concoquant,grauedinéq;, & obstructione liberent,purgéntq; cerebri ventriculos,itémque pestilentialibus morbis euitandis.Sed & per os quoque assumuntur,cum ad hæc,tum ad ea quæ pectori inhærescunt cōcoquenda,nec non ad frigidiores iecoris affectus,vnde & illis nomen.Hæc Paulus Aegineta li.7.c.22.Sed & de his Diosco.lib.1.c.24.& lib.8.c.5.& c.6.& plenius c.7.Gal.lib.2.τῶν τόπων.c.1.ad fi.& Plutarchus in li.de Iside & Osiride:& idem Paulus Aegi.lib.3.c.13.quod de epilepsia est, vbi meminit Cypheos τοῦ ἡλιακοῦ,id est,solaris:& lib.3.c.28.vbi de destillatione τοῦ σεληνιακοῦ,id est,lunaris.Nam & vtrumque describit d.c.22.lib.7.quod manifestum est argumentum, fuisse quondam Cyphi apud Aegyptios,quod Soli & Lunæ priuatim incenderetur.Sunt hæc suffituum genera.Et horum quoq; meminit Aëtius Ser.13.c.117.& seq.& ipse Paulus Aegineta illo eodem lib.7.c.11. in duobus locis & Gal.ex Damocrate lib.2.Antidotorum.& Alexander Trallianus lib.8.c.4.

D

Dacryopoia,id est,lacrymas citantia,cuiusmodi iridem esse dicit Dioscor.lib.1.c.item 1.

Dectica,mordicantia,siue vt alij loquuntur,mordicatiua, apud Dioscoridem libr 2.c.140.vbi tamen Marcellus ita interpretatur,quasi erodendi vim habeant.

Deleteria,quæ suapte natura sunt frigida,ideóque & ipsa infrigidāt,quasi dicas frigorifica.de quibus Gal.lib.3.Temperament.&lib.3.de simplicibus medi.c.18.& 22.& aliis multis.

Dentifricia,vide infrà, Odontotrimmata.

Dentiscalpia,vide infrà,odontoglypha.Hac autem dictione vsus est Martialis lib.7.epi.52.

Diabrectica humectantia siue madefacientia,apud Galenum lib.5.Simplicium medicamentorum.c.2.quanquam sunt qui pro erodentibus accipiunt.

Diabrotica veluti erodentia.

Diachrista quæ palato,columellæ,& naribus ad detrahendam saliuam applicantur, apud Aeginetam lib.1.c.46.

Diachytica,quæ diffundendi discutiendive,aut disiiciendi vim habent,apud Dioscoridē lib. 1.c.78.vbi de Terebintho:& lib.3.c.59.quo de Aniso tractat.

Diaclysmata,veluti Collutiones dicas,Dioscoridi libro primo.c.44.vbi de Rosaceo vnguento tractat.

Diapasmata,id est,inspergimina,siue aspergines siccis odoribus constantia,vt dicit Plin.lib.13. c.2.quibus totum corpus obliniunt,quorum maxime in balneis vsus est:valéntque potissimum ad sudores à balneis coercendos,vt idem dicit libr.21.c.19.& Plutarchus Symposiacôn decade 1. proble.6.Dictáque sunt ἀπὸ τοῦ διαπάσσειν,id est,ab inspergendo. De quibus Dioscorides lib.1.c.21. qua de Agallocho disserit.Et Martialis lib.1.epig.55:

Quid, quod olet grauius mixtum diapasmate virus.

Nam diapasma vocat odores,qui in pastillos inspergebantur. Ante enim dixerat,

Pastillos

Pastillos Cosmi luxuriosa voras.

Quanquam videri poterat ipsos pastillos diapasmata dixisse. Sunt & qui hæc diaplasmata vocant, de quibus paulo post dicemus.

Diaphoretica, non quæ aluum subducunt, & læuigant, vt perperam opinatur Cælius Rhodiginus, vir tamen doctissimus libr. Lectionum antiquarum postremæ æditionis. 27. c. 28. Sed quæ discutiunt, siue dissipant, ac disiiciunt per halitum siue insensibilem euaporationem (quam Græci διαφόρησιν vocant) collectiones, cum cocunt: vt videlicet sine suppuratione soluantur, & euanescant. Nonnulli discussoria vertunt. Nam & διαφορεῖν propriè est quod Celsus digerere dicit. possumus etiam discutere conuertere. Et de his Gal. lib. 6. Medic. περὶ γεν. & lib. 5. Simplic. medic. c. item 5. & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 2. c. 135. & Alexander Trallianus sæpe.

Diaphylactica medicamenta conseruandis iam defluis capillis, atque etiam mammis idonea, apud Galenum lib. Phar. περὶ τόπους 1. c. 2.

Diaplasmata vnctiones & fomenta quibus totum corpus illiniunt, quæ nonnulli pro Diapasmatis, vt diximus accipiunt.

Diaspermata, quæ seminibus constant, quæque somnum conciliant, sensum doloris eleuant, siccandi vim habent. Quanquam sunt qui διὰ σπερμάτων separatim scribunt, quod species est epithematis ex seminibus contexti.

Dipsetica, quæ sitim Dioscoridi afferunt, inducūt, augent, contra Adipsa, de quibus diximus.

Diptarmica, vide infrà Ptarmica.

Diuretica, quæ vrinalia, & mictualia vertit Aurelianus libr. 1. Chronion c. 4. & lib. 3. c. 4. & lib. 5. c. 10. quæ scilicet vrinam cient & proritant, quæ & Vretica οὐρητικὰ dicuntur Dioscoridi lib. 1. c. 6. & Gal. lib. 3. & 13. Methodi. Ea calida sunt, & vehementer sicca.

Drimea, Acria, quæ nequitiam humorum vel morborum extingunt, de quibus Dioscorides, lib. 1. c. 66. vbi de Nardini vnguenti confectione, & alibi sæpe: & Gal. lib. Simplicium medicamentorum 6. c. de Anagyro, & alibi sæpe.

Dropaces, siue Dropacismos, alij Picationes vocant, qui cuiusmodi sint, & quid à Synapismis differant, ne hic diutius immorer, intelliges ex Hermolao Barbaro Corollarij c 387. & Ruellio li. de natura stirpiū 2. c. 86. Rhodigino lib. vltimæ æditionis 15. c. 11. & Cornario, in Cōm. Gale. Phar. περὶ τόπους li. 4. c. 5. & ante hos Alexandro Tralliano. lib. 10. & Aëtio Tetrab. 1. Ser. 3. c. 180. & 2. seq. & Paulo Aegi. lib. 7. c. 19. non semel. Et hoc Dropacis verbo vsus est Martialis libr. 3. epigram. 32.

Psilotro faciémque leuas, & Dropace caluam.
Nunquid tonsorem Gargiliane times? Et lib. 10. epig. 65.
Leuis Dropace tu quotidiano:
Hirsutis ego cruribus genísque.

Et Ausonius in quempiam qui læuia sibi inguina faciebat, epig. 128.

Inguina quod calido leuas tibi Dropace, causa est,
Irritant volsas leuia membra lupas.

A Dropace autem Octauius Horatianus lib. 4. verbum Dropacandi deriuauit.

E

Echolia eiiciendo fœtui comparata, de quibus diximus in repet. l. si vnquam, in verbo susceperit liberos, num. 168. & ego sane. C de reuo. dona. Sed & hæc Phthoria vocant. vt patet ex Plinio lib. 14. c. 16.

Eccathartica contraria Emplasticis, de quibus postea dicemus. Hæc etiam farctu liberant, & poros expurgant, sicuti & Ecphractica, de quibus etiam postea dicemus.

Ecdoria, medicamenta excoriantia, siue excoriatoria, siue desquammatoria, quæ scilicet cutis continuitatem soluunt, vrendique vi & potestate eius cutis aliquam partem auferunt, à verbo ἐκδέρειν, quod in arboribus est, decorticare, siue deglubere: in animalibus excoriare, vt vulgo dicitur, quod est exulceratam cutem auferre. De his loquitur Diosc. lib. 3. c. 63. quo de Ammi loquitur. & Gal. Phar. localium lib. 5. c. 3. & Aëtius Tetrab. 4. Ser. 1. c. 133.

Echecolla emplastra, quæ ita cuti inhærent, vt vix auelli possint, ita ob id Galeno dicta eáque vim glutinandi habent, vt & ipse tradit lib. 7. περὶ γεν. De quibus Gal. li. Simplicium 11. vbi de Cochlearum carne loquitur.

Eclegmata, aut vt vocant alij, & in his Plin. lib. 20. c. 22. & iterum lib. 22. c. 21. rursúmque lib. 23. c. 1. atque iterum lib. 24. c. 7. & c. 16. non semel, & lib. 26. c. 7. & 8. & lib. 27. c. 12. sæpe.

Ecligmata, atque etiam alij Electa, & Eclicta. Marcellus c. 16. Ecligmatia, quæ in ore tenentes lingentésque guttatim destillando sorbemus, non autem integra, vti Catapocia, de quibus suprà diximus, voramus. ex quo & illis nomen παρὰ τὸ ἐκλείχειν, id est, à delingendo, tanquam dicas linctus, siue delingibilia. De quibus Diosco. lib. 2. c. 144. aut vt alij diuidunt 175. quo de Irione tractat, πρᾳότερον δὲ γίνεται εἰς τὰ ἐκλείγματα, ἀποβραχὲν ὕδατι, id est, Mitius autem redditur ad Ecligmata siue linctus, in aqua prius madefacta. Et Gal. lib. 6. de Simplic. medica. facultat. & illius περὶ τόπους operis lib. 7. c. 5. Medici & Pharmacopalæ Electuaria appellant, de quibus in c. & si quæstiones, extra de simo. Cælius autem Aurelianus lib. 2. Chronion c. 7. & 13. & 14. Et alibi sæpe, Electaria vocat. Antidotarij Loth, & Looch, vulgò appellant.

Ecmagmata,conipersiones,siue massas,quæ subactæ sunt.Quo etiã nomine Crocomagmata significari scribit Galenus, quæ ad verbum significant fecem olei crocini expressis aromatibus & in massam coactis:& nos quoque aliquid dicemus infrà,nu.426.in libris.

Ecphractica farctu liberantia, porósque expurgantia: proindéque contraria Emplasticis,de quibus postea dicemus.De his autem Gal.lib.5.Simplicium Phar.c.12.

Ecpietica & Ecpyisconta, quæ pus siue suppurationem inducunt, tanquam suppuratoria dicas,apud Gal.Simp.Phar.lib.5.c.2.& c.6.& c.8.& Aëtium Tetrab.1.Ser.2.c.222.

Ecstatica,quæ animum alienant.nam & hæc inter pharmaca comperies apud Gale.lib.5.Simplicium medicamentorum c.2.

Ecstrophia,tanquam extractoria, quæ maxime hæmorrhoïdibus cæcis, & non apparentibus aperiendis,extrahendísque sunt accommodata.De quibus Gal.lib.9.Phar.localium,c.7.

Ectylotica,callum obducentia.

Elateria,id est,agitatoria,quæ potissimum è fructu cucumeris syluestris efficiuntur, vt tradit Theopbrastus vbi suprà,& Dioscorides lib.4.c.149.& Plinius lib.20.c.1.in prin.& Gal.lib.8.Simplicium,in capite de Sicyo agresti.Id medicamentum tradit Theophrastus de historia plãtarum.lib.9.c.14.omnium esse diuturnissimum.

Electica,Attractoria,apud Aëtium Tetrab.1.Ser.2.c.234.

Electaria,vide suprà Eclecmata.

Electuaria,vide in eodem loco.

Embammata,quæ intinctus,siue liquamina,alij intrita & protrimenta vocant,τὸ τὸ ἐμβάπτειν id est,intingere,siue immergere.Ita possumus vocare condimenta, quibus obsonia & esculenta immergimus,ad proritandam scilicet appetentiam. Et de his mentionem fecit Iurisconsultus in l.si quis.§.si acetum.ff.de triti.vino & ole.le.Et è medicis Marcellus c.20.& 30.& ante eum Columella lib.12.c.55.Intinctus vocat Plinius lib.15.c.29.& lib.20.c.7. Intinctus.

Embregmata, aspergines, & linimenta,siue irrigationes, quæcunque humida & liquida, quæ fronti,temporibus,& aliis locis ad fouendum,discutiendum,dissipandum,compescendum,reprimendúmque insperguntur.Medici quidam nostri temporis corrupte Emprochas vocãt, rectius Embrochas dicerent. Tametsi Cęlius Rhodiginus lib.posterioris ędirionis Antiquarum Lectionum 3.c.23. id quoque postremum vocabulum veluti improbum reiecit, quamuis ille ipse alibi idipsum vsurpauerit, videlicet lib.28.c.35.vti etiam ex antiquioribus vsus est Diuus Ignatius in episto.8.quæ est ad Polycarpum.Hæc perfusiones traduxit Hermolaus in versione Dioscoridis, lib.1.vbi de vnguento Rosaceo.Ruellius autem ibi fomenta vertit.

Emetica,vide suprà Anoterica.nam vtraque vomitoria,siuę vomitum proritantia significant: & hoc vsus est Theophrastus lib.9.de plantis,c.22.eodémque vltimo,quo de Thapsia loquitur, & Gal.lib.5.Simplicium Pharmacorum c.2.dicuntur ab ἔμετος,quod est vomitus.

Emmota medicamenta liquida, quæ linamentis,vel linteolis filatim concerptis excipiuntur, vlceribúsque induntur,apud Gale.lib.5.Phar.κατὰ γένη,& lib.13.Methodi.hinc dicta, quòd μοτοὶ & μοτα propriè Latinis linteoli,vel linamenta dicuntur,quibus oræ vulnerum obturari solent. Et hæc quoque à plurimis vocantur Motophylacia.

Emphractica,vide Emplastica,quæ mox sequuntur.

Emplasta,& Emplastica à verbo ἐμπλάττειν,quod illinere est,& infarcire,quæ ex lenta crassáque substãtia consistunt,tenacitérque corporis poris,siue meatibus illita inhærent, vt scribit Gal. lib.5.Simplicium medicamentorũ c.9.& 11.eósque opplent,& obstruunt.Inde scilicet dicta,quòd obstruendi vim obtinent.de quibus etiam idem Galenus illius eiusdem operis lib.4.c.5.& 6.& 7. & lib.1.κατὰ γένη,c.4 & lib.5.Methodi.Aëtius Tetrab.1.Ser.1.& Paulus lib.4.c.53.& lib.7.ca.3. vbi de ouo loquitur.Hæc & Paremplastica Dioscoridi lib.3.c.22.quo de Tragacantha tractat, & Prosplastica eidem,lib.5.c.43.quo de Pompholige.Emphractica quoq; dicuntur,quasi dicas infarcientia,à verbo ἐμφράττω,quod oppilo,& obsepio significat,de quibus & ipse Galenus, illo libro 5. Simplicium medicamentorum c.12.

Emplastra nomen omnibus cognitum,quæ cum plurima eadem habeãt cum malagmatis(de quibus postea dicemus)atque etiam pastillis,eo tamen primum differunt quòd malagmata maxime ex floribus,eorúmque surculis conficiuntur:Emplastra pastilliq; magis ex quibusdam metallicis fiunt.Deinde malagmata contusa abunde mollescunt(nam super integram cutem iniiciuntur)Laboriose conteruntur eã ex quibus Emplastra pastillique fiunt,ne lędant vulnera cum imposita sunt.Inter Emplastrum autem & Pastillum hoc interest,quòd Emplastrum aliquid liquari accipit:in pastillo autem tantùm arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Hæc Cornelius Celsus lib.5. c.17.de emplastris fit mentio in l.cum de lanionis.§.in instrumento.ff.de fund. instr.& in l.adeo.§.cum quis ex aliena.ff.de acqui.rer.do.& §.cum ex aliena.Instit.de rer.diui.Emplastrũ autem dictũ ab ἐμπλάττω. quod est fingo, formo,effingo,vt placet Nebrissensi in lexico.

Emplattomena,quæ exiguis meatibus inhærent, ideóque ea detinent, quæ per vrinas, & vniuersam cutim exeunt, Galeno li.8.Therapeuticæ,dicta à verbo, ἐμπλάττω, quod est obstruo & oppleo,vt iam suprà diximus.

Enæma, quæ cruenta vel sanguinea Latinè potes dicere, atque etiam vulneraria, quæ videlicet rec

cet recentibus & cruentis vulneribus imponuntur, vt dicit Gal.lib.4.Methodi:iterúmq; 6.& alibi sæpe, ad reprimendas inflammationes: supprimendúmq;, ac inhibendum sanguinem, de quibus Aristoteles lib.Problematôn 1.c.33.& Cornelius Celsus lib.5.c.19.& Paulus Aegineta lib.7.ca.17. in prin.Ideóque ea dicit esse virtutis constrictiuæ Aurelianus lib.Chronion 2.c.1.Plin.autem lib. 12.c.17.scribit ea contrahendis vulnerum cicatricibus prodesse.

Encathismata, insessus siue insessiones, de quibus Aurelianus Chronion lib.2.c.1.& libr.4.c.7. & lib.5.c.4.non semel:& Aëtius Tetrab.3.Ser.1.c.44.& iterum Serm.3.c.5.& Horatianus, aut quisquis is fuit, lib.3.qui de passionibus mulierum est, c.3. *Insessus.*

Enchrista, id est liquida, quæ illinuntur, Cornelio Celso lib.5.ca.24.

Enclysmata, id est Clysteres, vt vertit Theodorus Gaza in Theophrasto lib.de Historia Plantarum 9.c.10.vide suprà Clysteres.

Encoprotica, veluti stercus educentia, siue excernentia, de quibus Gal.lib.5.Simplicium medi. vbi de Aloe:& Paul.Aegi.lib.4.c.1.

Enemata. Vide suprà Clysteres.

Enstata, id est, instillaritia, de quibus Gale. τῶν τόπους, lib.4.c.7.Aëtius Quaternionis 2.Sermo.3. cap.111.

Entatica, quasi dicas Intensoria, de quibus Paulus Aegineta lib.7.c.17.

Enthemata, quæ cruentis vulneribus confestim iniiciuntur, ad reprimendas inflammationes, & inhibendum sanguinem.

Ephectica, quæ recrementa impediunt, atque adstringunt.

Epiceraſtica, siue Epiceran nynta (vtroque enim modo dicuntur) temperata medicamenta, quę mordicantium humorum acrimoniam ac vehementiam retundunt, mitiorémque reddunt, quæ & ipsa vocari possunt contemperantia, aut humores vitiosos retundentia, de quibus Gale. lib.Simplicium.medic.2.c.12.& lib.5.c.2.

Epichrista, veluti circumlitiones apud Gal.quæ Dioscorides vocat περίχριστα, καὶ βλέφαρα à circunliniendo, id est expoliendo, de quibus Hermolaus in Corollario.

Epicraterica, quæ retentricem vim habent.

Epidesmata, deligaturas, de quibus apud Hippocratem in lib.de medico, vbi multa de his scribit, vt imprimis vtilibus.

Epipasta, ita vocata, quoniam insperguntur. Sunt enim arida medicamenta inspersilia, vt scribit Galenus lib.4.medicamentorum τῶν γένη. Quæ etiam nonnulli καταπαστὰ vocant, de quibus suprà diximus.

Epipastica, quæ disiiciendi, ex altóque auellendi, attrahendíque siue extrahendi vim habent, vt dicit Cornelius Celsus, lib.5.c.18.& c.19.Et vt etiam scribit Scribonius Largus, aperiunt, & educũt pus, vel si quid aliud subest. De quibus Dioscorides lib.2.quo loco de sinapi differit, & libr.3. vbi de Pyretro.& Gal.li.5.& iterum 6.medicamentorum τῶν γένη, vbi ea ab extrahendo dicta scribit, Et hæc eadem cum Electicis, & Helcysticis, de quibus postea dicemus, scribit Gal.lib.Simplicium medicamentorum 5.c.17.

Epispatica, quę inspissatum humorẽ discutiunt, non tamen fortiter, nec aceruatim, vti Diaphoretica, de quibus suprà diximus.

Epithemata, siue vt vulgò dicunt Epithymata, quæ Cornelio Celso Pittacia dicuntur, vnctiones, & gargarismata, sacculi, fumi. Cæteris opercula ad refrigerandum superimposita. De quibus Paul.Aegin.lib.7.c.18.vbi ea dicit mediis corporis partibus iniici, & Aëtius Tetrab.1.Ser.3.ca.140.

Epulotica, quæ cicatricem inducunt, hinc quoque dicta, quòd οὐλὴ cicatrix est, quæ & Synulotica quoque dicuntur. Horum multa apud Gal.lib.2.iterum lib.4.& lib.6.Phar. τῶν γένη, & Simplicium medicamentorum, lib.5.c.15.&.16.

Errhina quæ naribus induntur & caput per eas purgãt, vt Apophlegmatismi, de quibus suprà diximus. Vulgus medicorũ Nasalia vocat, quæ in oblongam formam coacta naribus indita, aut liquida illis, aut etiam per instrumentum quoddam siue cornu quod ῥινεγχύτην vocant, infusa, sternutamenta cient, atque ita mucũ prolectant. De quibus Gal.lib.2.c.2.Phar. τῶν τόπους, & lib.5. Simplicium medicamen.c.2.& Paulus lib.1.c.46.& lib.3.c.5.Græci autem ῥῖνας vocant nates, vnde nomen huiusmodi medicamentis, vt scribit Gal.lib.5.Simplicium Pharma.c.20.

Escharotica, crustam inducentia. Crustifica vocare possumus, apud Gal.Simplicium medi.lib. 5.c.15.& lib.10.post princ.

Eucoelia.quæ leuiter subducunt, plus tamen quàm natura per se faceret, apud Dioscoridem, lib.1.c.134.

Eustomacha, quæ apta sunt stomacho, vt nomen ipsum indicat.

Exenterica apud Octauium Horatianum lib.2.parte 2.c.18.

Exipotica quæ concretum humorem dissipant.

F

Fusilia, vide suprà, Copta.

G

Gargarisationes, vide suprà Anagargarismos.

Gleucina,quæ vim habent calfactoriam,emollientémque, ac remittentem. Súntque ad dolorem ac lassitudinem tollendam accommodatissima.Ideóque Andromachus non malè ea Acopis adiunxit,vt scribit Gale.lib.7 Phar. κατὰ γένη,vbi & huiusmodi Pharmacea multa describit. Ita autem vocantur,quòd musto conduntur,& incoquuntur, quod Græcis γλεῦκος dicitur. Ideo & hæc Pharmaca Mustea ad verbum potes interpretari.

Globulos,vide suprà Catapocia.

Glomeramina,vide in eodem loco.

Glycea,quæ aliquando purgant,& aliquando acriores humores indulcant.

Gongylios,vide Catapocia.

H

Hedysmata tanquam condimenta,siue dulciaria,quæ odorum generibus cõficiuntur,vt scribit Plin.lib.13.c.1.Sed tu vide Ianum Cornarium aliter declarantem in commentariis Gal. Phar. localium lib.1.c.2.& in comment.Paul.Aegi.lib.3.c.1.

Helctica,siue etiam Helcystica(vtroque enim modo dicuntur Gal.lib.Simplicium medicamẽtorum 5.c.17.in prin.atque etiam in fin.)quæ latinè attrahentia,siue attractoria potes dicere, quæ scilicet ex alto,vt dicit,vehementiùs extrahunt.De quibus & idem Gal. li.eiusdem operis 8.c.de Propoli.& Aëtius Tetrab.1.Ser.1.in eiusdem rei tractatione. Eadem autem hæc dicit Galen.loco priore cum Epispasticis,de quibus suprà diximus.

Hydragoga,quę scilicet aquam intercutem,siue humorem aquosum educunt,tanquam dicas Aquagia,& vt vertit Cælius Aurelianus lib.Chroniôn 3.cap.8.Aquiduca:de quibus etiam Aëtius Tetrab.1.Ser.3.c.52.

Hydrotica,& Hydroreria quæ sudores prouocant siue mouent,tanquam dicas Sudorifica,siue sudatoria:nam & hoc vltimo vtitur Plautus in Sticho , vel vnctiones Græcas sudatorias, vel aliis malis,& ni fallor,Plinius alicubi.

Hygieina,de quibus Galenus in lib.de bono & malo succo,vbi de aceto loquitur,quę scilicet tuendæ valetudinis medicamenta sunt,& vim attenuandi habent,vt ille dicit.

Hygremplastra,quæ scilicet sunt liquida emplastra,vt contrà Xeria sunt sicca & arida, de illis enim loquitur Plinius,qui & ea voce vsus est lib.34.c.15.

Hygrocollyria,id est,liquida collyria,de quibus Paul.Aegi.lib.3.c.22.non semel.

Hypactica,ventrem subducentia,apud Gal.lib.5.Simplicium Phar.c.2.

Hypelata,medicamenta laxatiua per os sumpta, & ea quidem leuia, & blandiora Alexandro Tralliano lib.3.

Plinij Valeriani locus. Hypnotica,quæ somnum faciunt,quasi somnifera,somnifica,soporifera.De quibus Plin.Valerianus lib.rei medicæ 3.c.8.vbi Hymnotica corruptè legitur.& Gal.lib.Simplicium medicamentorum 5.c.19.Sed & ea nonnullis Hypnopoia dicuntur:vt Dioscoridi libr.1.c.item 1.Sunt & qui ὑπνωτικὰ pro densantibus accipiunt.

Hypoglottides,& Hypoglottia ita dicta,quòd linguæ subiiciuntur , apud Paulum Aeginetam lib.2.c.48.Ea tussi,& thoracis,arteriæque vitiis sunt accommoda.Galen. ὑπογλωσσίδας vocat li. 7. κατὰ τόπους,c.2.

Hypopia,quæ sugillatis admouentur,vt dicit Gal.lib.1.medicamentorum κατὰ γένη.Quanquam ὑπώπιον eidem Galeno aliud significare videtur κατὰ τόπους lib.5.c.1.in prin.

I

Incensa,vide suprà Thymiamata.

Intinctus,vide suprà Embammata.

Ipia,vide suprà Aresodyna.

Ischæma,quæ sanguinem attenuant,& cõprimunt,siue supprimunt,apud Paul.Aegi.lib.7.c.13.

L

Lapactica,ventrem lubricantia,apud Gal.lib.5.Simp.Phar.c.2.

Leia,quæ & Lænonta, Lenia,quæ scilicet asperitatem leniunt, cõtraria his quæ Trachynonta vocant,de quibus infrà dicemus.

Leptyntica Attenuatoria,Extenuantia,apud Dioscoridem li.1.c.66. vbi de Nardini vnguenti confectione,& alibi sæpe:& Galenum lib.Simplicium Phar,5.cap.2.& cap.23. & Aëtium Tetrab. 1.Sermo.2.c.240.

Leuca , alba , eadémque lenia emplastra, & ferè non grauibus vulneribus accommodata, de quibus Celsus.

Leucomatica,quæ abstergendi facultate sunt prædita.

Lexopyretos, aut vt alij vocant, Lexipyretos , medicamina priuatim febribus abigendis facta , atque earum ardores mirificè placantia ac lenientia , tanquam feruoris amuleta ἐκ τοῦ λήγειν τοὺς πυρετούς. De quibus nonnihil Plin.lib.20.c.18.loquens de papauere. Alter Plin. Valerianus lib.rei medicæ 3.c.item 3.& Aurelianus,qui hos ponit inter Anodyna,libr.Chroniôn 3. cap.4.& Trallianus lib.5.c.25.

Linamenta. Linamenta vide infrà Turundas,& Andernachum in Commentariis in lib.3.Pauli Aeginetę c.24.ex quo cognosces multa eorum genera.

Lipara, siue Liparas (nam & neutro & fœminino genere reperiuntur) lenia quoque emplastra ex

ſtra ex vnguine aliquo confecta:ita dicta,quòd λιπαρὸν pingue ſignificat.De quibus Cornelius Celſus lib.5.c.19.& iterum c.26.Plinius qui Græcam appellationem retinuit, lib.23.c.vlt.& lib.33. c.6.& alter Plin.Valerian.lib.3.c.22.& Gal.lib.Phar.local.1.c.8. vbi Cornarius ſimpliciter pinguia vertit,propter pinguitudinis cuiuſpiam commixtionem,& Marcellus c.32.

Lipaſmata à pinguitudine item dicta,tanquam pinguedines dicas,de quibus Paulus Aegineta lib.3.cap.18.

Lyſiponia,veluti labores & laſsitudines ſoluentia,de quibus Gal.lib.4.κατὰ τόπους,ca.7.

M

Magmata, quæ expreſſa aliqua materia ſuperſunt craſſâ, feculenta atque lignoſa, quæ Plinius lib.13.c.2.vnguentorum feces,Celſus lib.5.c.15.& ipſe Plin.lib.18.c.16. recrementa , Varro lib.1.rei ruſticæ,c.64.retrimenta.

Malactica,tanquam dicas mollitiua, ſiue mollientia,ſiue etiam mollitoria, quòd dura apoſtemata in pus ducendo mollia reddunt,à verbo,μαλάσσω,quod eſt mollio, dicta. De quibus Gal. lib.7.Pharm.κατὰ γέν.

Malagmata,quæ etiam ad molliendum integræ cuti adhibentur,vnde & illis quoque nomen ab eo verbo. Quæ etiam calefaciendi cauſa dantur, & è floribus aut eorum ſurculis conficiuntur,vt diximus ſuprà in Emplaſtris,vbi docuimus ex Celſo, quid interſit inter hæc, & ipſa Emplaſtra , & Paſtillos. Aſclepiades autem & Andromachus omnia pharmaca quæ forinſecus imponuntur,ſiue adſtringendo condenſent,ſiue indurent,hac voce appellabant, ſed impropriè,vt ſcribit Gal.lib.8.Phar,κατὰ τόπους,in prin.Et hac quoque voce vſus eſt è Latinis ſcriptoribus Columel.lib.6.c.17.& Plin.lib.24.c.7.& 8.& 9.& 11.& lib.25.c.13.& lib.31.c.6.& lib.35.c.6.

Malaxantia,de quibus Oribaſius lib.de virtute ſimplicium c.24. *Malaxantia.*

Manotica,quę lita rarefaciendi vim habent Galeno,quibus contraria ſunt Pycnotica,de quibus infrà dicemus.nam μάνωσις & πύκνωσις contrariæ affectiones intelliguntur.

Melana,quæ concludunt,ſiccántque fluentia, apud Celſum Aurelianum lib.Chroniôn 2.c.1.

Melina,ita dicta à colore τοῦ μήλου,id eſt,mali Cotonei,apud Galenum lib. eiuſdem oper.1.c.8. & Plinium lib.13.c.1. Quis autem ſit huiuſmodi,diſces ex eodem Plinio lib.35.c.6. & interim vide Paulum Aeginetam lib.7.c.20.

Metaſyncritica, veluti recorporantia, ſiue recorporatiua, ſiue incorporatiua. Nam ita interpretatur Aurelianus lib.Chroniôn 2.c.3.& lib.Oxeôn 3.c.16.& cap.38. Recuperatiua autem Oribaſius in Compendio medicinæ, niſi & ibi Recorporatiua ſit legendum. Eſt enim vocabulum ſumptum ab his qui putabant corpus ex atomis conſtare,vt μετασυγκρίνειν nihil aliud ſit,quàm μεταποιεῖν. Alij vertunt confirmatoria, & quæ perſanant. Sic verbum , μετασυγκρίνειν, interdum à Tralliano , & Aegineta pro ἀναλαμβάνειν,id eſt,confirmare accipitur.Ruellius in Tapſia Dioſcoridis Tranſconcretiua vertit.Galenus Pharma.localium lib.1.c.2. & c.8.& lib.2.c.1.ita dicit vocari pharmaca, quæ ex alto ſiue profundo euocare,ac meatus tranſmutare poſſunt,vel vt vertit Celſus, habitum corporis mutare, cutémque relaxare, & corruptum humorem euocare: quo in loco videas Cornarium in Commentariis eius loci,& Paulum Aeginetam lib.4.cap.1.& lib.5.c.3.& Aëtium Tetrab.3.Ser.item 3.c.26.in fin.& ante hos ipſum Gal.lib.4.Methodi,& lib.5. Simpl.Pharm.c.25. *Oribaſij locus.*

Minytica,quæ ex alto valent cauſas inductione propria detergere , vt ſcribit ipſe Aurelianus lib.Chroniôn 1.c.item 1.

Monohemera, quæ ſcilicet vno tantùm die cruciatus vehementiores ſedando vires obtinẽt, de quibus Gal.lib.4.Pharm.local.c.7.& Marcellus medicamentorum cap.8.& Aëtius in morbis oculorum,& Alexan.Trallianus lib.2.c.1.

Motophylacia,vide ſupra Emmota.

Myra,Vnguenta quæ exactè conſiſtentiam oleoſam habent.

Myracopa,quæ conſiſtentiam corporum obtinent,ceram,aut reſinam,aut aliud eiuſmodi ſuſcipientia,de quibus Gal.lib.7.Pharm.κατὰ γέν,& Aëtius Tetrab.3.Serm.3.c.33.Alexan.Trallianus lib.7.c.14.Paul.Aegin.lib.7.c.20.

N

Narcotica, quæ torpem ſiue torpedinem, vel hebetudinem, aut ſtuporem faciunt & dolentem partem conſopiunt,ſtupefaciunt.De quibus Paul.Aegin.lib.3.c.22. & c.78. Hæc & καρωτικὰ quoque dicuntur,de quibus diximus.

Naſalia,vide ſuprà Errhina. *Naſalia.*

O

Odontoglypha, dentiſcalpia, quæ maximè ex arundinibus in oblongam formam figurantur,eximendis his,quæ dentibus à morſu ciborum inhærent : in quem vſum lentiſcus antiquis fuit,vt ſatis declarat Dioſcor.lib.1.c.83.aut aliorum ſectione 88.& Martialis lib.3.epigr.40. *Lentiſcus dẽtiſcalpiis cõuenit.*

Primas rubentes cuſpidéſque lentiſci.

Et iterum lib.6.Epigr.73.

Foditque tonſis ora laxa lentiſcis.

Et in Apophoretis c.22.

Lentiſcum melius, ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit,dentes penna leuare poteſt.

Odontotrimmata,id eſt,Dentifricia,quæ ſcilicet dentibus frigefactis, motis, & dolentibus,& iiſdem poliendis,& giugiuis laxis,& ad parulides,& putrefactiones,cæteráque oris vitia ſeorſim deſtinata parantur,& in tenuiſsimum puluerem redacta affricantur,apud Dioſcorid.lib.2.cap.51. in quo loquitur de cinere cornu ceruini:Scribonium Largum de Cōpoſitionibus medicamentorum,cap.59.Gal.lib.Pharm.local.5.c.9.& Aëtium Tetra.2.Sermo.4.c.35.Plinium,qui Dentrificij nomine vtitur,lib.28.c.11.& lib.30.c.3. & lib.32.c.6. & lib.36.c.21.non ſemel. Alterum Plinium Valerianum,qui eadem voce vtitur,lib.rei medicæ 1.c.37. Sextum Platonicum,qui & eam vſurpat lib.medicinæ ex animalib.c.1. Octauium Horatianum lib.1.c.14. & Marcellum Burdegalenſem.Medicamentorum c.13.Martialis autem in illis ipſis Apophoretis Dentifricij lemna ſeorſim habet,ad Edentulum epigr.56.

Quid mecum eſt tibi? me puella ſumat,
Emptos non ſoleo polire dentes,

Odynera,quæ dolorem ciunt.Nam & hæc inter Pharmaca numerat Galen.lib.5.Simplicium pharmac.cap.3

Odynephata, quæ contra dolorem pellunt. De quibus Homerus loquens de Pæone Deorum medico curante vulnus Plutonis,lib.5.Iliados,

τῷ δ' ἐπὶ παιήων ὀδυνήφατα φάρμακα πάσσων
ἠκέσατ'.

Et alibi in fi.eidem lib.de eodem curante vulnus Martis,vbi & eoſdem verſus adſcribit.Iterúmque ad finem lib.11.

χερσὶ διατρίψας ὀδυνήφατον, ἥ οἱ ἁπάσας
ἔσχ' ὀδύνας.

Ophthalmica,oculorum medicamenta,Dioſcoridi lib.1.cap.90.vbi de Cedro, & cap.114. vbi de ebeno.

Orbiculos,vide ſuprà Catapotia.

Orectica,quæ auferunt faſtidium appetitus,tanquam dicas appetitiua.

Oſphranta apud Paulum Aeginetam lib.3.c.12.quæ naribus odoranda adhibentur, atque ita cerebrum mouent,& vt vertit Cornelius Celſus,odore mouent.

Ozanica,olfactoria apud Dioſcoridem.

Oxyporia,vide Catapotia.

Oxydorcica,quæ oculorum aciem exacuunt,& caliginem diſcutiunt,atque etiam ætate confectis viſorios ſpiritus deficientes inſtaurant,vt ſcribit Alex.Trallianus.

Oxypora,ſiue Oxyporia,id eſt,citò penetrantia, à Columella deſcripta,lib.rei ruſticæ 12.c.57. eodémque poſtremo:& Aëtio,Tetrab.1.Serm.3.c.90. & ſeq.& Tetrab.2.Serm.2.c.10.& Tetrab 3. Serm.1.c.24.non ſemel,& 27.& Marcello c.20.ſæpiſsimè. Quanquam ſunt qui hanc appellationem referunt ad condimenta aceto diluta, quòd ὄξος acetum ſit. Horum quoque mentionem facit Plinius lib.24.c.8.paulò ante finem.

Oxytoca partus adiuuantia,aut accelerantia.

P

Pachyntica,Incraſſantia ſiue impinguantia,apud Galenum lib.Simplic.pharma.5.c.2. & c.23. & Aëtium Tetrab.1.Serm.2.c.242.

Panchreſta , ita appellata ab omnimoda vtilitate apud Plinium lib.23. cap.7.& Galenum lib. Pharm.local.4.c.7.& Aëtium Serm.6.c.96.& Paulum Aeginetam lib.3.c.22.& lib.7.c.16.Et de eo quoque Cice. in Verrē actione 4. Cùm omnes eius comites iſte ſibi ſuo illo panchraſto medicamento amicos redemiſſet.

Paracolletica,vide ſuprà Colletica.De bis autem Celſus lib.5.c.19.

Paragogica, id eſt, demulcentia dolores ex inflammatione prouenientes, & qui ad ſuppurationem tendunt:habéntque vim & mitigādi & ſedandi,& ſomnum inducendi.De quibus Trallianus lib.1.cap. 23.

Paregorica,lenientia,mitigantia,integrantia,conſolatoria:& quæ id agunt,ne malum creſcat, cùm non perſanant.De quibus Marcellus cap.36.& Galen.lib. Simplicium medicamentorum 5. cap.19.vbi & ea Prayntica dici ſcribit,& lib.10.eiuſdem operis,quo loco tractat de ſero lactis.Et Alexander Trallianus lib.1.c.23.

Peremplaſtica,vide Emplaſtica.

Paſtillus,vide ſuprà Emplaſtra,& iterum Catapotia.

Peliomata eadem ferè quæ Hypopya , de quibus ſuprà diximus , apud Paulum Aeginetam, lib.3.cap.24.

Peptica,Concoquentia,Concoctoria,quæ & Sympeptica dicuntur,quæ ſcilicet foris adhibita concoctionem adiuuant,à verbo πέπτω, quod ſignificat digero,concoquo. Quæ & ipſa abſceſſus , & collectiones maturant. Et hoc verbo vice Latini vtitur Plin. De Sympepticis autem Galenus lib.6.Simpl.medic.c.de Ciſtho, & Dioſcor. lib.1.c.49.vbi de Sampſuchino vnguento: & Aëtius Tetrab.1.Serm.2.c.221.

Periammata & Periapta , quæ corporis partibus quibuſcunque præſertim collo circunligata,

aut

aũt appensa eas à noxa tutantur:maláque siue maleficia auertunt & amoliuntur, à circunligando,aut incircumponendo dicta,tanquam obligamenta dicas. De quibus Dioscorid.lib.4.c.127. quod de Hippoglosso est,Gal.lib.2.Pharma.local. cap.item 2. Quid autem intersit inter hæc & Apotropæa,in illis suprà diximus.vide suprà Epichrista.

Pessaria,vide mox Pessos.

Pessos,quos alij Pessulos,& Pessaria,Græci etiam Pessas,& Prostheta, & Priapisca, & Priapiscota dicunt,quòd pudendi virilis figuram repræsentẽt, eáque genitalibus fœminarum partibus induntur,ad multos earum morbos,quorum multos describir Cornel.Cels. lib.5.cap.21.& Paul. Aegin.lib.3.c.60.& lib.7.c.24.vbi tres eorum differentias declarat. Ex quo Cherea Terentianus in Eunucho clausa puella in cubiculo cum adolescente , pessulum ostio obdidit , non foribus seram aut vectem,ne quis amoris sui cursum impediret obiiciẽs,sed ex istorum Pessulorum, de quibus loquimur,ratione inceptã iam venerem festiuè describens. Magna enim,vt scribit Marcellus Virgil.in Dioscor. ioci vis in ostij ambigua voce est,in qua cogitandum poëta relinquit, cubiculine,an virginis ostio pessulum obiiceret. Nam & fœminarum naturalia portã, & ostium olim fuisse appellata testimonio est illud Propertij lib.2.Elegiarum,

Lanuuij ad portas hei mihi solus eram.

De quo loco & nos diximus in 4.lege connubiali,nu.9.quin & nuditas.Huícque aut portę aut ostio non ex domus custodia, sed ex medicinæ disciplina Pessulum Eunuchus obdidit. Cæterùm Cælius Aurelianus lib.Chroniõn 4.c.7.in fi.hos Pessos siue Pessulos etiam Balanos vocat, de quibus etiam suprà diximus,atque etiam Balanismos.

Phlegmagoga,id est,Pituitam educentia apud Alexandrum Trallianum,lib.4.c.2.& Aëtium Tetrab.1.Sermo.3.c.34.

Phlephatica,id est,vt interpretatur Cælius Aurelianus lib.4. Chroniôn c.2. Palpebraria, quæ scilicet palpebris sunt accommoda.De Calliblepharis autem suprà diximus.

Phœnissonta,id est,ruficantia,Aëtius,Tetrab.1.Ser.3.c.183.

Phthoria,vide suprà Ecbolia.

Picra,quæ sua amaritudine morbos & humores expellunt,& ea ab amaritudine dicta.

Pilas,& Pilulas,vide suprà Catapotia.

Piletica,quæ densandi vim habent.Apud Galen.Simpl.pharm.5.c.2.

Plerotica,explentia,siue replentia,Dioscor.lib.1.c.81.vbi de sicca pice loquitur.

Polychresta, quæ scilicet multis & diuersis affectibus conferunt,.vt omnibus Panchresta, de quibus diximus.De his autem Galenus lib.7.Pharm.κατὰ τόπους,c.1.& lib.5.κατὰ γένη : & Trallianus lib.4.cap.item 4.

Prayntica, vide suprà Paregorica.

Priapisca & Priapiscota.à pudendi humani similitudine,vide suprà Pessos,

Proærumetha,quibus vrinam ciere volumus,de quibus apud Galenum Pharm.κατὰ τόπους, libro 8.cap.3.

Prophylactica,præseruatiua,pręmunitiones,præcautiones,& sanitatis tutelas,apud Gale.eiusdem operis lib.1.Alexandrum Trallianum lib.1.c.21. Sunt qui ita appellant peculiariter medicamenta,quibus calculorum generatio prohibetur.

Propomata,id est,propinationes,siue pocula,quę maxima ex parte fiunt ex vino & melle despumato,de quibus Paulus Aegin.lib.7.c.15.

Prosplastica,de quibus supra in Emplasticis.

Prostheta,vide suprà Pessos.Nam hac voce pro Pesis vsus est Aristoteles lib.2.de generatione animalium c.9.τὰς δὲ γυναῖκας βασανίζουσι τοῖς τε προσθέτοις, ἐὰν διικνῶνται αἱ ὀσμαὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ θύραθεν κάτωθεν ἄνω, καὶ τοῖς ἐγχρίστοις,id est,Mulieres autem iis quæ vuluæ insinuantur, explorant, cùm odores ad spiritum qui foris aduenit, ab infernis partibus sursum perueniãt,& iis quæ illinuntur.Hæc ille. Dicuntur autẽ à verbo προστίθεσθαι,quod propriè & peculiariter significat subiici naturalibus fœminarum,quo verbo vsus est Dioscor.lib.1.c.1.quo de Iride tractat,& Gal. lib. 7. de Simplic. medic.facult.Et hinc quoque προσθέματα dicuntur eâdem significatione, qua etiam voce vsus est Dioscor.eodem lib.1.c.15.vbi de Costo disserit.

Psilothra,depilatoria,quæ scilicet pilos euellunt,& glabreta inducũt,de quibus Gal.lib. Phar. local.1.c.4.& Alex.Trallian.lib.4.c.12.& Aëtius Quatern.2.Serm.2.c.64.& Paul.Aegin.lib.7.c.13. Eáque voce pro Latina vsus est Plin.lib.21.c.18.& lib.23.in Procemio, & li.24.c.9.& 10. & lib.28. cap.15.& lib.30.c.14.non semel,& lib.32.c.7. & c.10.& alibi sæpe. & Martialis quo loco suprà citauimus in Dropace:& iterum lib.6.epigr.9.eodémque pen.

Psilothro nitet,aut acida latet oblita creta.

Psorica,hinc dicta,quòd scabras in palpebris affectiones sanant.Psorici medicamenti meminit Plinius lib.34.cap.12.

Psyctica,refrigeratoria,quæ omnem calorem & lassitudinem mitigant. Gal.lib.9.Simpl.phar. scribit ostracitem lapidem esse participem ψυκτικῆς δυνάμεως:Dioscor.lib.1.c.44.vnguentum rosarum:& iterum,c.46.vbi de vnguento Melino,& alibi sæpe.

Ptarmica,quibus sternutatio cõcitatur & elicitur,tanquam dicas sternutatoria, apud Dioscoridem

ridem lib.4.c.149.vbi de Cucumere syluestri, & Elaterio loquitur in fi.Ibi enim non πταρκιὸν, vt vulgò legitur, sed πταρμικὸν esse legendum contendit Marcellus Virgilius aliorum locorum authoritate.Et hac appellatione vsus est pro Latina Octauius Horatianus lib.2. parte 1.cap.3. & lib.3.c.6.Hæc nonnulli Diptarmica quoque vocant,est autem sternutamentum.

Ptygmata,quæ cuiusmodi sint,declarat Cælius Aurelianus lib.Chroniôn 2.c.2.

Pycnotica,id est condensantia,apud Gal.Simpl.medic.lib.5.c.5.& 14.vide suprà Pycnotica.

Pyopæia,suppurantia,pus mouentia, ad suppurationem perducentia,Dioscor.lib.1.c.81. quo tractat de pice sicca.Suppuratoria vocat Plinius lib.28.c.4.

Pyrotica apud Dioscorid. lib.1. vbi de Amaracino vnguento loquitur,quę Marcellus interpretatur calorem fouentia, Ruellius fetuorem excitantia,Hermolaus corpus adurentia,Manardus lib.8.Epistol.epist.2.Ignitoria,siue inflammatoria.

R

Rœsteria pharmaca vocat Apollonius Rhodius lib.Argonauticôn 3.veluti corruptiua.

Rostica,corroborantia apud Aëtium Tetrab.1.Serm.2.c.220.& c.256.

Rotulos,vide suprà Catapotia.

Rhynenchita,quæ pituitam per os educunt. Sed ne decipiaris, hæc medicamenta non sunt, sed vel cornu, vel ferramentum,quo in os vel in nares medicamenta iniiciuntur,apud Scribonium Largum,& Aurelianum.

Rhyptica,siue Rhyptonta,id est,extergentia, abstersoria, quæ scilicet sordem auferunt in superficie,siue in cute,siue etiam in vlceribus,à verbo ῥύπτω:de quibus Gale.lib.4. Pharmac.local. cap.4.& lib.4.Therapeuticæ.& lib.6.de Simplic.medic.facultatibus,quo loco de Loto domestica differit,& iterum de Myrice:& Aëtius Tetrab.1.Serm.1.vbi de eadem loquitur,& Serm 2. cap. 225.& Aegineta lib.7.c.3.vbi de Alysso.

S

Sarcotica,veluti carnem producentia,inducentia atque etiam glutinantia,quæ scilicet carne implent caua vlcera,apud Dioscorid.lib.1.c.36.vbi de oleo Myrtino:& Galenum lib.Simplicium pharmac.5.c.2.& Paul.Aeginet.lib.7.c.13.in princ.

Scarotica,quæ cutem extendere,vel corrumpere valent, Aureliano lib. Chroniôn 1.cap.1. & lib.3.cap.4.

Scedastica,quæ vim deiiciendi,seu dissipandi habent,apud Dioscoridem lib.5.cap.26.quo de Ochra differit.

Scleryntica,id est,Indurantia,apud Galenum lib.5.Simplic.pharm.c.2. &c10. Septa, exedentia, siue erodentia,& exulcerantia,Celso lib.5.c.19. Quæ & ipse Septica vocat,lib.7.cap.21,vti etiam Plinius,qui eam vocem vt Latinam vsurpat,lib.21.cap.23.vbi eorum vim declarat, quòd scilicet vlcus faciant,& 27.c.12.& lib.28.c.9.& lib.29.c.2.& lib.30.c.4. & lib.34 c.vlt. & Gal.lib.1.medicamentorum τῶν κατὰ γένη,& libro 5.de Simplicib.& Paulus Aegin.lib.7.c.13.Ipse autem Celsus d.lib.7. cap.21.Ea,inquit,sic exedunt,ne arrodant.Porrò dicta sunt à verbo σήπειν.quod exedere est. Sed & Septica pro putrefacientibus posuit Gal.lib.5.Simplic.medic.c.15.à verbo σήπεσθαι,quod putrefacere est.Plin.lib.23.c.7.Exulceratoria vocat.

Serapia,vide infrà Syrupos.

Smectica,quæ abstergendi vim habent,veluti dicas abstersoria,siue detersoria apud Dioscoridem lib.1.cap.n4. vbi de Hebeno, & de iis quoque Trallianus. Et ea voce pro Latina vsus est Plinius libro 30.cap.4.

Smegmata,siue smigmata,de quibus diximus in 4.lege connubiali,num.29.denique. Ea autem Aurelianus lib.Chroniôn 7.c.2.nuncupat pulueres lacessentes, & purgatiuos. Tu ea potes dicere repurgatoria.de his multa Aëtius Quater.1.Sermo.2.c.54.& Sermo.4.cap.6.& Quater.4. c.114.Hæc & Smegmatica vocat Plinius lib.30.c.9.ad fi.

Splanchnica,quæ ad viscerum morbos conficiuntur.Ita enim vertit Hermolaus Barbarus in Dioscor.lib.1.c.84.quod de thure est.Marcellus autem Virgilius ad Interanea vertit.

Sphærica,ita dicta à figura efformationis,apud Galenum Pharm.localium lib.4.c.7.Sunt qui existimant hæc esse Catapotia, de quibus suprà. Sphæria nonnulli vocant, vt Paulus Aegineta lib.7.c.17.& ex Latinis Cornelius Celsus lib.6.cap.6.

Sphærias,vide Catapotia.

Stagmata,quasi destillationes quæ succo constant.

Staltica,vide suprà Catalstica.De his autem Dioscorides lib.5.cap.46.quo de Scamma æris & Galen.lib.5.Simplicium pharm.c.2. Trallianus & Horatianus,aut,vt alij malunt,Priscianus lib.2. parte 2.cap.16.& cap.18.in fine.

Stegnoriça,obstruentia,claudentia : hinc scilicet dicta,quòd claudunt,ac continent in se,nec quicquam quod sensu queat percipi,ex sese emittunt,Gal.lib.5.Simplic.pharm.c.14.

Stomachica,quæ aperiendi vim habent,vt dicit Cornelius lib.5.cap.18.nonnulli corruptè legunt Stomastica.

Stomatica sic appellata, quòd oris vitiis & inflammationibus maximè sunt accômoda, στόμα enim os est.Quæ qualia sint,docet Plin.lib.23.c.9.& 7.non semel.& lib.24.c.11. & 13.& Galen.in sua

sua Isagoge,in cap.de remediorum diuisione,& lib.6.Pharmac.localium,cap.t. & Paul.Aegineta lib.7.c.14.& Aetius Tetrab.2.Ser.4.c.42.& seq.

Striphna,vehementer scilicet adstringentia,Galeno lib.8.Therap. unicæ.

Stymmata,velutt Spissamenta,quæ olei generibus constant,vt scribit Plin.lib.13.c.1.de quibus etiam apud Galenum lib.3.Pharmac.local.c.item 3.& Generalium lib.2.& Aëtium Tetrabibli.3. Serm.1.non semel. Vide tamen Cornarium in Commentariis in ipsum Gal.Pharmac.localium lib.1.cap.2.& in Paulum Aeginetam lib.3.cap.1.

Styphonta,quæ teste Aureliano lib.Chronion 4.c.3.consiccare vehementius possunt.Ea autem austera esse tradit Galen.Simplic.medic.lib.1.c.38.

Stypteria, quæ cuiusmodi sint,& quæ sint optima, disces ex Aureliano eiusdem operis lib.2. cap.13.& Oribasio lib.de virtute simplicium.

Styptica, ex qualitate scilicet astringentia, siue reprimentia. Cuiusmodi multa describit Oribasius lib. Euporistôn 2. Sunt qui ad saporem tantum trahunt, non ad vires. Et de his quoque Plin.lib.24.c.13.paulò ante finem.

Suppositoria,quos Græci Balanos vocant,& Balanismos,Latini Glandes,Glandulos,nõnulli Collyria,quæ in anum immittuntur ad educendum stercus induratum.Nam & ob id Suppositoria dicta sunt,quòd scilicet in anum immittuntur,vt Pessi, siue Pessuli in vuluam,vt diximus in Pessis.Id enim supponere dicitur à nostro Iurisconsl.in Litem si obstetrix.in prin.& iterum in §.1.ff.ad leg.Aquil.dum loquitur de obstetrice supponente,& Octauio Horatiano,lib.2.c.4.& c. 7.& Aureliano,lib.3.ἐξεῶν,c.17.& à Sereno Sammonico,c.27.

Aut igitur tectum lana supponit alumen. Verbo autem subiiciendi in Pessis vtitur Cornel. Celsus lib.5.cap.21. Et verbo subdendi in balanis Plin.lib.26. cap.8. & in hac quoque significatione Suppositorij Marcellus, cap. 29. Et Balani appellatione veluti Latina vsus est Plinius illo lib.26.cap.8.non semel.

Sympasmata,Aspersiones,quæ ob pruritum corporis adinuetæ sunt,vt dicit Aurelian.Chronion lib.3.cap.5.& cap.7.

Sympeptica, vide suprà Peptica.

Symphytica,quæ consolidant.

Synactica,contrahentia,apud Galenum lib.5.Pharmacorum,cap.2.

Synapismos,vide suprà,Dropaces.

Synchrismata,quæ Acopis propè per omnia respõdent,sed consistentiam liquidiorem quodammodo obtinent,vt videre est apud Paulum Aeginetam lib.7.cap.19. & Perunctiones vocat Marcellus,c.1.Medicamentorum.

Santarica, quæ scilicet ad siccius paulò vergunt, nondum tamen clarè manifestéque contrahentia.De quibus Gal.lib Simpl.phar.5.c.2.Ea Intensoria vocare potes.

Synulotica,vide suprà Epulotica.

Syrupos vulgo notos,quorum nomen,vt multi putant,ab Arabibus ad nos peruenit, qui ea voce vtuntur in succis,vel decocto cum aliqua re dulci inspissatis,quam quidem vocem,si Græca est,putat Manardus Epistolarum medicinalium lib.13.epigr.1.ab ὀπῶν, hoc est,succis, & σύρω verbo,quod est traho,deductam. Verùm Iacob. Goupylus affinis noster aliud huius vocis etymon esse dicit,nempe ἀπὸ τ͂ ὀπῦ καὶ σαρών, quòd sæpe crassitudinem habeant.Hos autem Alcisius Mundella in suis epistolis medicinalibus Serapia vocat.

T

Tecta,quæ liquari possunt iis contraria quæ ξηρὰ vocant,de quibus infrà dicemus.

Tethetapeumena, id est, curata,emplastra eum ex seuo puro omnes membranulæ diligenter exemptæ siue ex alio medicamento,Celso lib.5.c.19.

Thalassera,tanquam dicas marina,ita dicta,vt nonnullis placet,quòd nauticis & in mari versantibus commodiora sint.Cuiusmodi est Hermophilli Collyrium recensitum, Galenus lib.4. Pharmacorum localium c.7.

Thanasima,pharmaca quę priuatim his venenis aduersantur,quę in cibo aut potu sumpta sunt.

Thectiria Pharmaca dicuntur Apollonio Rhodio lib.3. Argonanticôn non semel, tanquam dicas lenitiua,sedatiua.

Thelygona. vide Atregona.

Thermantica, excalfactoria, quæ scilicet calore suo omnem perfrictionem & stricturam calefaciunt.

Theriaca venenatorum animalium medicamenta,Galeno & cæteris celebratissima.

Thryptica,tanquam dicas frangitiua,apud Dioscoridem lib.1.c.16.quanquam sunt qui ibi legunt Treptica,id est,nutritiua.

Thymiamata vnguenta & cõfectiones odorati vaporis,apud Dioscorid.li.1.c.17.vbi de Calamo odorato.Sacræ literæ incensa vocant,Exod.40.Leuit.21.Num.4.& 6.non semel, & iterum 28.& 1.Regum 2.& alibi sæpissimè. vocántque Hebræi קטרת הסמים id est, incensum,aut suffumigationem Thymiamatis. Ita enim scribitur in d. c.4. Numeri, quo loco septuaginta verterunt τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, id est, Thymiama compositionis. Nam compositionem acce-

perunt

perunt pro eo quod Hebraicè dicitur בשמים quod significat aromata,& suauissimā rerum bene olentium misturam. Nos suffimenta ea vocare possumus, de quibus infrà nu.289. vt interim.

Thymiateria, quasi dicas suffitoria, quæ propemodum eadem sunt.

Tmetica, id est, Sectoria, de quibus Galenus lib.7. Simplic. medic. vbi de Myrice tractat.

Tonica quæ robur inferunt.

Trachea, Aspera, quæ suffocata loca vlcerant,& exasperant.

Trachomatica, quæ abstergendi, expurgandíque vim habent, apud Galenum libro decimoquarto Therapeuticæ.

Trachynonta, veluti exasperantia, apud Galenum lib.5. Simpl. med. c.2. Quibus contraria sunt quæ λεαίνοντα vocant, de quibus suprà diximus, cum Leia descripsimus.

Traumatica, quæ vim glutinandi habent: vti Colletica, de quibus suprà diximus. Ideóque cruentis vulneribus destinantur.

Trochiscos, vide suprà Catapotia.

Tryphera, id est, delicata, ad inustiones ἐγκαύματα Græcis dictas, inscripta à Gale. lib.4. Phar. localium, cap.7.

Turundas, linamenta illa oblonga & teretia, ex lino siue filis cōposita, quæ in vlcus immittuntur, vel curandi causa, vel ne os vlceris claudatur, apud Caton. c.157. Si fistula (ait) erit, turundam intrò trudito. Nos gallicè vocamus *tantes & mesches*. Linamenta vocat Celsus, lib.5. c. vlt. quo de fistulis loquitur:& lib.7. c.30. vbi de ani vitiis loquitur,& alibi sæpe. Turundas tamen aliter accepisse videtur ipse Cato, rei rusticæ c.89.& Varro lib.3. rei quoque rusticæ c.9.

Tussicularia medicamenta, apud Aurelianum, lib.2. Chronion, c.13. quæ quam vim habeant, nomen ipsum declarat.

V

Vomitoria, quæ scilicet vomitum cient.

Vretica, vide suprà Diuretica.

X

Xerantica, exiccantia, resiccatoria, apud Dioscor. lib.1. c.6. vbi de Nardo loquitur,& lib.3. ca.3. vbi de Ammi: Gal. lib.6. Simplic. pharmac. vbi de Glycysida, id est, Pæonia.

Xeria, vide suprà Hygremplastra. Hæc autem ξηρὰ quoq; vocātur Paulo Aeginetæ, lib.3. c.22.

Xyrocollyria, id est, Arida Collyria, qua voce vsus est Plinius Valerianus lib. rei medicæ 4. cap.57. Marcellus Xerocollyria vocat, c.8. non semel.

289 ¶ Vt interim omittam varia genera gestationum, de quibus Cornel. Celsus lib.2. cap.14. vectationum, Caballicationum (nam ea voce vtitur Oribasius in lib. Curationum) Plinius equitationes vocat, lib.28. c.4. Cursuum, Saltationum, Deambulationum. Nam & has inter remedia ægritudinum & quæ bonam valetudinem conseruant, ponunt ipsi medici, vt Asclepiades referēte Plin. lib.26. c.3.& Cicero lib.16. Epist. fam. ad Titonem πέψιν, ἀλυπίαν, aut vt alij legunt, ἀκοπίαν, περίπατον σύμμετρον, τέρψιν, εὐλυσίαν κοιλίας, id est, concoctionem, doloris vacuitatem, aut secūdum aliam lectionem, vitationem defatigationum immodicarum, ambulationem temperatam, delectationem, alui facultatem,& ante hos Aristot. Physic. lib.2. ca.3. Natationum, Nauigationum, de quibus Plin. d. ca.4. lib.28. aliorúmque corporis motuum & exercitationum genera, vnctionum, Cupharum, Cucurbitarum, siue vt alij vocant, cucurbitularum leuium, & aliarum item genera: Ventosas vulgò vocant, vt dicit Soranus Isagogæ, cap.22.& ita eas vocat Octauius Horatianus, lib.2. cap.5. De quibus & earum vsu tradit plurima Paulus Aegineta lib.6. c.41. Cucurbitarum autem in ea significatione mentionem fecit Plin. lib.32. cap.10. Phlebotomias, Apophoreses apud Oribasium Compendij c.8. Caraxactiones, de quibus ipse Oribasius eiusdem operis c.14. Irrigationes siue Irrorationes, de quibus Aetius Tetrab.1. Ser.3. cap.172.& Plutarch. in lib. de Curiositate,& in lib. de Tranquillitate,& in lib. de Exilio. Humectationes apud eundē Aetium eiusdem Serm.3. c.174. vbi dicit quòd hæc ab Irrigationibus differāt: Persusiones, Insolationes, de quibus Aëtius Tetrab.1. Ser.3. c.9. Frictiones, siue fricationes, quarum multa genera describit Cornelius Celsus, lib.2. c.13.& 14.& Gal. lib.2.& 3. de sanitate tuenda,& Oribasius in Compēdio medicinæ, cap.4.& Aëtius Tetrab.1. Ser.3. ca.4. Balnea & alia lauactorum,& sudatoriorum genera. De quibus præter medicos multa Clemens Alexandrinus Pædagogi lib.3. c.9. Suffitiones, siue suffitus, vel suffimenta Orpheo & Hesiodo præcipuè commendata, vt scribit Plin. lib.25. c.2. Fasciarum ac Ligaminum, quæ Græci καταγματικὰ vocant, Nodorúmque genera, inter quos & nodus Herculis paucis, vt reor, intellectus, memoratus Plin. lib.28. c.6.& Senecæ in epistola quadam ad Lucillium,& Macrob. lib.1. Saturnaliorum, c.19. vbi de caduceo Mercurij loquitur. Festo Pompeio lib.3. in verbo, cingulo,& Codro Vrceo. Ser.1. Et de hoc modo intellexisse videtur Seneca Tragœdiograph. in Hercule Oetheo,

Hic nodus, inquit, nulla quem capit manus,
Mecum per ignem flagret: hoc telum Herculem
Tantum sequetur.

De fasciis autem & earum diuersitatibus videbis apud Gal. lib. de sanita. tuenda 2.& lib.3. Vociferationes quæ Galeno ἀναφωνήσεις dicuntur,& aliarum vocis exercitationum genera, de quibus Aët

bus Aëtius Tetrab.1.Ser.3.c.5.Sapooes de quibus apud Aëtium Tetrab.2.Ser. item 2.c.54. Sorbitiooes,de quibus Cornel.Celsus libro 7.c.30.& alibi sæpe,quas Græci ῥοφήματα vocant,adustiones,flexiones,eueutilationes,lauationes,suffumigia, aromata, reuulsiones, illitiones infusiones, quæ & infusa,& iniectiones dicuutur,& diluta quoque vocantur,vaporaria Gręcis pyriateria dicta,quæ spongiis & aliis rebus fiunt,de quibus Aëtius lib.9.c.28.Vaporatiooes vocat Plin.lib.28. c.6.& lib.33.c.6.& subuaporationes quas ὑποθυμιάσμους Græci vocant, Coronas,de quibus & nos loquemur iofrà vbi de Calimacho differemus.Potiooū species,& differentias pro mensibus distiuctas,Sorano Isagogæ c.20.Lectiones,Ludos,& alias animi laxationes,siue auocamenta, ἀναχώσεις Græci vocant.Lectos pensiles Asclepiadi excogitatos,vt scribit Plin.lib.26.c.3.Terebrationes,Abstineotiæ de quibus Plin.lib.28.c.4.& cæteri passim medici. Oris collutiones, de quibus Plin.io eodem loco (hæ enim aliæ sunt quàm Gargarizationes, de quibus diximus) Sanguisugas, siue hirudines, Græci βδέλλας vocant.Aquæ distillationes.Aëris siue locorum mutationes, de quibus ipse Plin.d.lib.28.c.4. decubitus, vt ille ipse eodem loco tradit. Capillorum rasiones, peregrinatioues,vincula,fomentationes, masticaoones (nam & hoc vulgari verbo masticandi vsus est Aurelianus lib.2.c.1.& Octauius Horatianus lib.1.c.13.& 14.) Lixiuiorum,siue vt alij loqountur,lixiuiarum genera.Odoramenta,sanguinanones.de quibus ipse Aurelian.li. Chrooioo 2.c.4.Scalpellatiooes,de quibus Oribas.lib.1.Euporiston.Cōstrictiooes,de quibus idem dicto lib. 2.c.13.παροπτήσεις in eodem loco & iterum c.14.eiusdem lib. Paropteres autem vocat Horatiauus,aut quisquis est,lib.3.c.9.perfusiones,Gale.lib.12.Metho.& Plin.dicto lib.18.c.4.ad fin.diuersiones.Exhilationes Aureliano lib.Chronicon 3.c.5.Solicationes, quæ Græcè dicuntur ἡλιώσεις, ibi lib.4.c.2.Quæ & ipsę Insolationes quoque dicuntur,olim frequentes veteribus,vt dicunt Galeo.& Aëtius in cura hydropicorum.Spiritus retenoones,& scarificatiooes, id est, cutis cōcisiooes,de quibus Galen.lib.13.Metho.& alibi sæpe,& Aëtius Tetrab.1.Ser.3.c.21.Aurelianus lib.acutorum morborum 3.c.21 & alibi item sæpe.Et ea quoque voce & verbo scarificandi vtuotur Cato rei rusticæ c.52.Columella lib.6.c.12.& c.17.& Plin.lib.17.c.27. & lib.2.c.27. & lib.28. c.8.& c. 11.& libro 30.c.30.non semel.vbi etiam vtitur verbo circunscarificandi, & ad inanimanda trahit idem Plin.lib.18.c.16.in prin.Súntque qui existimant apud ipsum Plin. Caprificationem perperā legi pro scarificatione lib.15.c.19.& lib.16.c.28.sed ij errant.aliud est enim caprificaoo , vt videre licet ex eodem lib.17.c.27.& Cælio Rhodigino lib.18.c.9.Alligatoria,siue ligaeula,quę membris dolentibus illigantur,vel appeoduntur,Græci περίαπτα vocant,apud Alexand. Trallian.libro 9. aut vt alij computant 10.ad fi.iterúmque lib.11.vbi de podagra tractat. Et characteres apud eundem lib.10.quo tractat de colico affectu ad fi.Anulos,vt inibi videre est. Incaroatiooes, de quibus dicemus infrà nu.298.incip.hincque Pythagoras,& mulós seq.Retractiones & deriuationes humorum, Gale.lib.2.Artis curatiuæ ad Glaucooem.& alibi.Pyulca iostrumeota puris attractiua,apud Gale.eo.lib.& lib.Metho.5. Aliáque prope infinita Chirurgicis descripta , & picturata, & cætera id genus multa.

290 ¶Sed vis audire vocabula oostrorum Practicorum medicorum & Pharmacopolarum de huiusmodi medicamentorum generibus partim certe non reiicieoda , sed etiam partim non admodum à boois autoribus recepta? Ea tibi ordioe alphabeti subiunximus.

Abstersiua.	*Contractiua.*	*Infrigidatiua.*	*Prurітiua.*
Adustiua.	*Corrosiua.*	*Ingrossatiua.*	*Putrefactiua.*
Aggrauatiua.	*Corruptiua.*	*Inspissatiua.*	*Rarificatiua.*
Aperitiua.	*Decoriatiua.*	*Lactis generatiua.*	*Repercussiua.*
Attenuatiua.	*Desiccatiua.*	*Lambificatiua.*	*Resolutiua.*
Attractiua.	*Digestiua.*	*Lapidis frangitiua.*	*Resumptiua.*
Carnis diminutiua.	*Dissolutiua.*	*Lauatiua.*	*Rubificatiua.*
Calfactiua.	*Exasperatiua.*	*Laxatiua.*	*Sanguinis retentiua.*
Cauterizatiua.	*Excoriatiua.*	*Lenitiua, siue*	*Solutiua.*
Cicatrisatiua.	*Exiccatiua.*	*Lenificatiua.*	*Sordidatiua.*
Coagulatiua.	*Expressiua.*	*Liquefactiua.*	*Spermatis generatiua.*
Combustiua.	*Expulsiua.*	*Lubrificatiua.*	*Stupefactiua.*
Comminuubilia.	*Extenuatiua.*	*Maceratiua.*	*Subtiliatiua.*
Compressiua.	*Extractiua.*	*Maturatiua.*	*Sudoris prouocatiua.*
Condensatiua.	*Humectatiua.*	*Menstruorum prouocatiua.*	*Ventositatis frangitiua.*
Confortatiua.	*Impinguatiua.*	*Mollificatiua.*	*Vlceratiua.*
Congelatiua.	*Incarnatiua.*	*Mordicatiua.*	*Vomitiua , Aurelianus vomitica appellat.*
Conglutinatiua.	*Incendatiua.*	*Mundificatiua.*	
Consolidatiua.	*Incisiua.*	*Nauseatiua:*	*Vrina prouocatiua.*
Constrictiua.	*Induratiua.*	*Opitulatiua.*	*Vrina retentiua.*
Consumptiua.	*Inflatiua.*	*Planatiua.*	

¶Porro ex hac vtriusque disciplinæ scilicet philosophiæ & medicinæ,id est,curationis animi & corporis coniunctione & coouenientia,Christus,vt opinor, medicum sese esse profitebatur, vt diximus suprà nume.77.incip.sed quid quod Dominus,quoniam scilicet morbos animi & cor-

Sacerdotes medici.

poris curat. Nec absimili ratione sacerdotes dicuntur medici, in c. omnis. & in c. cum infirmitas. de pœnit. & remiss. quòd curantes animam, & corpus quoque curant, vt inibi scribitur.

292 *Medicina non tantum circa corpus: sed & animum uersatur.*

¶ Quid plura? Ego illud asseueranter affirmare audeo, medicorum artem non solum circa ipsum hominis corpus, sed & circa animum quoque versari. Siquidem Phœbus, vt Hippocrates testatur in epistolis, animi & corporis curationem in vnum coire arbitrabatur. Vnde apud Aegyptios atque Persas iidem sacerdotes erant & medici. Propterea Alexander Aphrodisæus in prin. sectionis 2. Problematon, ex Georgij Vallæ traductione, Aesculapij, inquit, munus cuncta ad vsus hominum comparata dignitate longe antecellit. Animato enim ac rationis participi corpori, ad quam se dirigeret metam exhibuit. Cuius obseruatio, moderatáque custodia reliquis artibus cunctis principium instituit, sensus quidem exacuendo, membra ac inuentionum instrumenta roborando alia prouidenter animaduersa vtiliter custodiendo, alia vitiose producta emendando atque dirigendo. Hæc corporis ita curam gerit, vt animam neutiquam negligat. Philosophiæ enim suggerit cognitiones. Cuius sine illa sibi conficit principium, nec à naturali abhorret speculatione.

293 *Carneades scripturus se elleboro purgauit.* *Pharmaca hominem purum corpore & animo reddunt.* *Omnia corporis bona & mala ab anima in corpus fluunt.*

¶ Quibus & adstipulatur quod legimus apud Gellium libr. 17. c. 15. Carneadem scripturum aduersus Zenonem, superiora corporis elleboro purgauisse, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus, ad domicilia vsque animi redundaret, & instantiam vigorémque mentis labefaceret. Id quod etiam ante illum scripserat Plin. libr. 25. c. 5. Et Valerius Maximus libr. 8. c. 7. vbi tamen id dicit illum fecisse, cum Chrisippo disputaturum. Nam & alias herbas ad animum & mores multam vim habere scribit Theophrastus libr. 9. de hist. plant. c. 21. Cæterùm Plato scribit in Cratylo, purgationes & pharmaca medicorum hoc vnum intendere, purum hominem & corpore & anima reddere. Nam & Gal. in lib. de Therica ad Pisonem, tradit nouisse se Theriacam non esse inefficacem ad animi prudentiam acrimoniámque. Sensus enim valide vt suo munere fungantur efficere, mentémque vaporibus liberatam subtiliorem reddere. Sed vt ad Platonem redeamus, Is in Charmide prodit Magos illos animæ & corporis medicos, Xamolxidis & Abaridis Hiperborei sectatores, arbitrari omnia corporis & bona & mala ab anima fluere in ipsum corpus, quemadmodum oculorum qualitas fluit à cerebro, cerebri à toto corpore. Atque vt impossibile est oculos curari, nisi corpus totum purgetur (sicuti & ipsius authoritate confirmat Gal. lib. Therapeuticæ 4.) ita corpus ipsum nisi anima bene valeat, non posse bene valere. Valetudinem vero animæ curari Apollineis incantationibus quibusdam, id est, orationibus, quibus insit vis à Deo, & à philosophia, ratio, vt audientibus temperantiæ amorem ingenerare queat. Socrates inibi præterea narrauit vulgatum esse apud Thraces medicos tali quadam curatione nonnullos homines seruare immortales consueuisse. Tantum est animæ in corpus imperium, tanta potestas. Quę magica opinio videtur cum illa Hebræorum Christianorúmque sententia consentire, Adæ primi parentis animo prius quidem sano, sana fuisse omnia: deinde verò infirmo, infirma omnia euasisse. Et Corn. Cels. integram atque perfectam medicinæ artem intelligi voluit, cùm quis hominis valetudinem tueri ex motuum animi & corporis cognitione valeret. In quibus duobus naturalis & moralis contemplatio, & vsus quoque continetur.

294 *Corporis qualitates in animum, & econtrario, magnam uim habere.* *Animi uitia & affectus morbos gignunt.*

¶ Nam & Auicēna corporis qualitatem in animum posse in vtranque partem quamplurimum censuit. Ipsius quoque animi affectiones, motus, imagines ad corporis bonam & malam valetudinem maximam vim habere. Et ante eum Gal. libr. 1. περὶ ὑγιείας, scribit mores animi corrumpi praua consuetudine cuiusque horum: cibi, potionis, exercitationis, videndi, audiendi, totius denique musices. Proinde peritum horum omnium esse eum medicum oportet, qui sanitatis tuendæ curam susceperit. Nec ea opinione esse, quasi ad solum spectet philosophum, animi mores effingere. Subditque animi vicia & affectus plerunque morbos gignere: séque ægros quamuis non paucos persanauisse, solis animi motibus ad debitum motum reuocatis. Citátque non contemnendum, vt ait, eius sententiæ testem Aesculapium. Sed & ante scripserat non parum interesse, si puer quum primùm in lucem est æditus, medico sanitatis tuendæ perito committatur. Ita namque ad animi quoque affectus nonnihil lucrifaciet. Ipsa nimirum recta victus ratione mores quoque probos reddente. Rursum quoque postea monet pueri septennis animum fingere. Idque potissimùm probis consuetudinibus, & grauibus disciplinis, quæ animo modestiam pariant. Quippe ad ea quæ sequente ætate circa corpus eius moliri oportebit, maximo compendio sit animi modestia & ad parendum facilitas.

295 *De eadem re.*

¶ Idem Gal. in 3. Technes, c. item 3. & rursum c. 34. inter ea quæ sanitatem corporis labefactant, & passiones quoque animi reponit. & in libro de substantia virtutum animalium, circa princ. & iterum c. 6. & alibi sæpe, scribit potentias animi sequi corporis temperamentum. Idq́; confirmat autoritate Platonis, Aristotelis, & Hippocratis. Quod & idem prodit lib. 3. de locis affectis, vbi id dicit esse in confesso omnibus tum medicis, tum philosophis. Et in li. de præsagiis ex insomniis, tradit imaginationes animi affectionibus corporis perpetuò similes esse. Cui sententiæ idem peculiarem librum dedicauit hoc titulo, Quòd animi mores corporis temperaturam sequuntur. vbi hanc rem plenissime disserit, & probat.

296 *De eadem re.*

¶ Nec ij soli sunt ex medicis in ea sententia. Nam & id apertè voluit Ioan. Damascenus Aphorismo 22. vbi hinc colligit, cum corpus patitur, & maxime principalia membra, medicinam

animæ

animæ esse exhibendam. Et quisquis is fuit, cuius de incantatione est liber inter Galeni opera. Haly Abbas lib. Theoricæ 5.c.38. Arnaldus Villanouanus in Speculo introductionum medicinalium cap.80.& in lib.de regimine sanitatis parte 2.c.9.& in lib.de conseruanda iuuentute cap.3.Et in lib.de vinis,quo loco differit de vino quod vulgo de Sene nũcupant. Gilbertus Anglicus in eo libro quem de morbis conscripsit,tit. de signis sumptis à dispositione partium capitis: & cæteri ferè omnes medici. Et ex iurisconsultis Vlpianus authoritate Iuliani scribit vinum corporale interdum vsque ad animum peruenire,& eum vitiare,in l.j.5.apud Iulianum.ff.de edilitio edict.Idémque in l.ob quæ vitia,in princ.eo.tit.tradit vitium corporis quandoque vsque ad animum penetrare. Bald. autem noster qui in omni doctrinę genere omnibus nostris est anteponendus,in c.qua fronte,ante fi.extra de appel.dicit quòd qui vult sanitatem corporis,prius quærat salutem animæ,quia anima iuuat corpus. Et alibi, videlicet in l.j.col.vlt.scribit,ex animi passionibus plerunque generari morbos corporis.

17. ¶ Et ex huiusmodi quoque coniunctione huiusmodi doctrinarum illud procedit, vt sint quædam medicamenta quæ non corporis tantum, sed & animi morbos & vitia curant, aut certe eleuant,quod de Theriaca tradit Gal.in lib.quem de commoditatibus illius priuatim conscripsit c.6.in prin. Et de aliis Teophrastus,lib.de hist. plant.9.cap.21. Et scribit Arnaldus Villanouanus in lib. de Simplicibus,medicinam esse quibus homines in paradisum ducuntur, vtpote quibus fiunt proniores ad misericordiam,pietatem, mansuetudinem, benignitatem, castitatem, religionem, & alias virtutes capessendas. Sed & Daniel Vlierderius Bruxellanus libellum ædidit, quo & ipse ostendit medicum non corpori solum, verumetiam animæ suppetias ferre,quod & longo ante tempore dixerat Acestinus medicus, apud Heliodorum lib.2. Historiæ Aethiopicæ. Et id quoque satis probat, quod suprà vers.ab hinc 4.dictum est de Carneade scripturo aduersus Zenonem. *Medicamenta nõnulla animi morbos curãt.*

18. ¶ Et huc quoque nonnihil alludere videtur, quod scribit Hippocrates in epistola ad Philopœmenem,Medicationem & Vaticinationem cognata esse inter se. Harum enim duarum artium patrem & authorem esse vnum Apollinem. Hincque proauum suum præsentes & futuros morbos prædicare solere,ægrotos & ægrotaturos sanare. Et quod similiter Apollodorus in lib. περὶ θεῶν, scribit Aesculapium filium ipsius Apollinis,ipsúmque alterum medicinæ parentem præesse auguriis & diuinationibus, vt etiam retulit Macrobius lib.1.Saturnaliorum,qui subdit non id mirum esse,siquidem medicinæ atque diuinationis consecratæ sunt disciplinę,quod & nos alibi suprà diximus,vbi de Aesculapij historia locuti sumus. *De iisdem rebus.*

19. ¶ Hincque Pythagoras,Empedocles, Apollonius Thianeus non tam herbis,quàm carminibus morbos curasse traduntur. Et apud Homerum Odysseæ lib.19. Autholici filij sanguinem qui ex vulnere Vlysis manabat,carmine sistunt,vulnúsque curant. Quem locum in eam rem annotauit Apuleius Magiæ 1. Veteres inquit, medici etiam carmina remedia vulnerum norant,& omnis vetustatis certissimus author Homerus docet, qui facit Vlysi de vulnere sanguinem profluentem sisti incantatione,cum scribit, *Morbos curari carminibus & cantionibus.*

ἐπ' ἀοιδῇ αἷμα κελαινὸν
ἔσχεθον.

Sicque apud Heliodorum li.9. Historię Aethiopicæ sanguis Oroondatis carminibus, & incantationibus sistitur. In quam etiam sententiam Serenus Sammonicus c.33. docens quomodo nimius sanguis mestruus sisti possit,hæc scribit,

Quod si fœminei properabit sanguinis imber,
Est qui frustra mola percussu decutit vno,
Quorum aliquid lanis tectum ad præcordia nectit.
Hæc simul incantans,sisti debere cruorem,
Vt lapis ille via solitos iam destitit orbes.

Sed & Marcellus Burdegalensis medicus, Medicament.c.10. adscribit carmina nescio quæ sanguini sistendo vtilia. Vindicianus quoque medicus ad Valentinianum Imper. ita scribit,

Sume igitur medicos pro tempore próque labore,
Aetate,atque habitu,summa ratione paratus,
Carmine seu potius.namque est res certa saluti
Carmen ab occultis adens miracula verbis:
Quæ curis hominum physicorum inuenta pararint.

Idem Homerus lib.1.Iliados cecinit Græcos cantu & Musica fuisse vi pestileutiæ leuatos,

οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο,
καλὸν ἀείδοντες παιήονα κοῦροι ἀχαιῶν,
μέλποντες ἑκάεργον, ὁ δὲ φρένα τέρπετ' ἀκούων.

Id est ad verbum,

Hi autem totum diem cantu Deum placabant,
Pulchrum canentes Pæana pueri Achiuorum
Canentes longe operantem:hic autem mentem delectabatur audiens.

Ac ita versibus reddidit Carolus Valgulius,

Phœbeas iras placabant carmine Achiui
Per luces totas pulchrum Pæana canentes,

V 2

Pugnantémque ex alto. Ast pectora Arcitenentis
Mulcebant cantus, & gaudia pertentabant.

Quem locum in id quod diximus annotat Plutarchus in lib. de Musica.

De eadem re.

300 ¶Salomon autẽ incantationes instituit quibus ęgritudines soleant mitigari, vt testis est grauissimus Iosephus lib. Antiquit. 8. c. 2. Aegyptij, vt scribit Celsus Apbricanus in iis libris quos infando admodum titulo aduersus Christum inscripsit, qui Magicem maximè coluerũt, tradunt humanum corpus per 36. dæmones curari, quorum nomina patria voce appellant, iísque inuocationibus vitiatas corporis partes ad sanitatem conferre solent. Id quod admodum superstitiosum est, & minimè credendum. At Theophrastus scriptor certe doctissimus doctissimi Aristotelis discipulus Ischiadicos carmine sanari dicit, referente Plinio lib. 28. cap. 2. Et sane Ismenias Thebanus tibicen Bœotios complures huiusmodi morbo diuexatos modulis suauioribus sanasse fertur. Ex quo Gellius lib. 4. c. 13. Creditum est (inquit) hoc à plerisque, & memoriæ mandatum, Ischiadicis cum maxime doleant, tum si modulis lenibus tibicen incinat, minui dolores. De qua re etiam Martianus Capella lib. 9. & Cælius Aurelianus lib. 5. Chronion c. 1. his verbis, Alij cantilenas Ischiadicis adhibendas probauerunt, vt etiam Philistionis frater memorat lib. 22. de Adiutoriis scribens, quendam fistulatorem loca dolentia decantasse, quæ cum saltum sumerent palpitando, discusso dolore mitescerent. Alij denique hoc adiutorij genus Pythagoram memorant inuenisse, &c. Quod tamen ipse post Soranum non probat.

Ischiadicos carmine curari & musica.

Luxa membra cantionibus curari.

Carmen podagris auxiliari.

301 ¶ Sed quod illam sententiam confirmat, Cato ille Censorius incantamentum docuit ad sanandas ipsas coxẽdices luxas, vt scribit Plin. lib. 25. c. 2. Scióque eundem Catonem Rei rusticę c. 160. adscripsisse cantionem, qua luxum si quod est, sãnum fiat. Nescióque an id voluit dicere Plinius scribens d. lib. cap. 2. Catonem in re rustica quibusdam cantionibus vti ad curandos animalium morbos. Neque enim alium locum in eam rem legisse me in eo opere memini. Idem autem Plin. lib. 28. c. 2. scribit Varronem illum togatorum doctissimum prodidisse carmen podagris auxiliari. Quod non admodum distat ab eo, quod de Ischiadicis diximus. nam idem morbus est, nisi quòd in diuersa membra fluit. Lienosos quoque carmine curari scribit Pliu. lib. 30. c. 6. Et ambusta idem lib. 28. ca. 2. ad fi. Et qui colico affectu laborant. Alexander Trallianus lib. 9. aut ex aliorum computatione 10. ad fin. Melampus filias Prœti insania laborantes carmine & herbis curauit, authore Ouidio lib. 15. Meta. de quo plenius dicemus postea. Nam & Celsus lib. 3. c. 18. tradit ad insaniam symphonias, & cymbala prodesse. Hadrianus Imperator medicinæ peritissimus, vt suprà diximus, aquam omnem intercutem quibusdam incantationibus eduxit, vt tradit Dion Cassius. Silius autem Italicus lib. 5. scribit Synalum illum Hannibalis medicum incantationibus ferrum è corpore & vulneribus eduxisse.

Et insaniæ.
Aquã intercutem incãtationib. educi.
Et ferrũ è corpore & vulneribus.

Herbarum hic succis, ferrúmque è corpore cantu *Exigere, &c.*

Omnes morbos incãtationibus curari.

302 ¶ Quin & Plato lib. 4. de Repub. in vniuersum asserit incantationibus morbos curari. Quod etiam scribit Plin. d. lib. 28. ca. 2. ad fi. Idque apud Lucianũ in Philopseude Dinomachus Stoicus, Ion Platonicus, & Cleodemus Peripateticus opinantur, & multis rationibus & exemplis comprobant. Ammianus Marcellinus lib. 16. vbi id dicit admittere autoritatem medicinæ: & è recentioribus Petrus Aponensis in suo Conciliatore, differ. 157. Quanquam illud quod de incantationibus diximus, non admittit Gal. lib. de Simplicibus 6. non multo post princ. Sed his quæ de carminibus diximus, si quid inter ea sit discriminis, concinit quod suprà diximus num. 10., verum quod, ex Sanchoniatis & Eusebij sententia Samothracas cantus ad medicinam comperisse. Quod ne fabulosum putetur, nónne testimonio sacrarum literarum, Dauid citharæ cantu Saulem Regem dæmoniacum curauit 1. Reg. 17. Vt interim omittam quod Aesculapius multas cantilenas scribi, mimósque ridicularum rerum fieri, & melodias quasdam instituit, iis quibus vehementiores animosæ partis motus corporis temperamentum iusto calidius efficerent, vt tradit Galen. lib. περὶ ὑγιείας. Et ante eum Pindarus Ode 3. scribit ipsum Aesculapium μαλακαῖς ἐπαοιδαῖς, id est, mollibus cantionibus medicinam adhibendo multos curauisse. Sed & Pythagoras perturbationes animi lyra componebat, vt scribit Seneca lib. 3. de Ira. Nam & Xenocrates organicis modulis lymphaticos liberauit. Et Asclepiades phreneticorum mentes morbo turbatas sæpe per symphoniam sanitati restituit, vt prodit Censorinus de die natali, & Martianus Capella lib. 9. & Cælius Aurelianus lib. Chroniõn 1. c. 5. Et alij, vt paulò antè dixerat, vtuntur decantationibus tibiarum varia modulatione: quarum alteram Phrygiam vocant, quæ sit iocunda atque excitabilis eorum qui ex mœstitudine in furore noscuntur. Aliam diram quæ occupata mente pudorem suadeat iniecto rigore vt in bello, quam Dorion appellant, &c.

Dæmoniacos cantu curari.

Et lymphaticos.
Et mentes turbatas.
Et furiosos,

303 ¶ Terpander & Arion Methymneus Lesbios atq; Iones grauissimis morbis cantus eripuêre pręsidio. Et Theophrastus viperarum morsibus tibicinem scitè modulatéque adhibitum mederi censuit, vt retulit Gellius quo loco suprà citauimus. Et idem quoq; censuit Aelianus li. 9. Animalium, quo loco de morsu aspidis loquitur: & Scorpionis quoque morsibus, vt tradit Alexander Trallianus authoritate Gal. li. 9. c. 4 ad fi. Et vt subdit Gellius, Democritus in lib. περὶ λοιμῶν, id est, de pestibus, incantationes tibiarum plurimis hominũ morsibus medicinam præbuisse docet. Arnaldus Villanouanus in eo libello, quem de regimine quartanæ nuncupatim inscripsit, eidem morbo musicales melodias admodum conferre scribit. Quod & nos aliquando dum eo morbo miserè

Et viperarum morsus.

miserè cōflictaremur, experti sumus. Auicen. lib. 1. Fen. 4. ca. 30. omnes morborū dolores cantibus sedari autumat. Isaac quoq; lib. de Floribus tradit cantus sonósque instrumentorū musicaliū ad sanitatē admodū conferre. Quod & voluit Tacuinus eiúsq; autoritate Nicolaus Nicolus in libr. Sermonum medicinę, Ser. 1. tract. 2. c. 36. Iulius Firmicus Matheseos lib. 8. c. 26. in prin. Prima pars (inquit) Scorpionis si in horoscopo fuerit inuenta, incantatores faciet, qui verborū potestate dolores mitigare possint. Et Macrobius lib. 2. de somnio Scipionis cap. 3. hęc scribens, Cantū corporum quoque morbis mederi. Hincq; illud (ait) quod ægris remedia præstantes præcinere dicuntur: & ante hos Horatius lib. Epistol. 2. epist. 1. ad Augustum id quoque aperte ostendit cùm dixit,

Et omnes morborū dolores.

Auertit morbos, metuenda pericula pellit.

Nam ibi de carmine loquitur. Thaletas vates Gnosius, aut vt aliis placet, Colophonius, aut etiam vt aliis, Thales, Cretensis cantu citharæ morbos & pestilentias fugabat, vt tradit Pausanias lib. 1. quo de Atticis scribit, & Pratinas, eiúsque autoritate Plutarchus in sua musica, & Martianus Capella lib. 9. vbi etiam dicit veteres febrem atque vulnera cantione curasse, & Asclepiadem tuba surdissimis medicatum fuisse, & Herophilum ægrorum venas, rythmorum collatione pensasse.

Et pestilentias fugari.

304 ¶ Mirum autem est quòd Antonius Beniuenius in libro de abditis nonnullis ac mirandis morborum, & sanationum causis c. 26. tradit sagittam sinistræ scapulæ cuiuspiam militis ita pertinaciter inhærentem, vt nullis artis medicæ remediis inde auelli posset, carminibus quibusdam vulneri insusurratis ex osse rediisse, militémque paucis pòst diebus conualuisse. Marcellus autem cap. 8. quibusdam carminibus sordiculas in oculos ingressas erui dicit. Et alibi in eodem c. Hordeolis siue Varulis oculorum carmina auxiliari. Et si quid adhæserit faucibus c. 15. Et glandulis ibi & Corco. c. 21. Et impetigini ex Plinio lib. 27. c. 11. collectionibus & inflammationibus omnibus ex eodem Plinio eo. lib. c. 12. haud multò ante fin.

Sagittas ossibus inhærentes euelli.
Sordes in oculos ingressas erui.
Et hordeolis auxiliari.
Et si quid adhæsit faucibus.
Et glādulis. Et corco.

305 ¶ Quod & hinc prodire videri potest, quoniam & musica, quod iam diximus, mores quoque animi lenire ac sanare solet. Ob idque nouenarius numerus qui ad animum pertinet, musis attribuitur, vt scribit Censorinus in eo lib. de die natali. Ex quo dicebat eam Theophilus Citharœdus magnum stabilémque thesaurum, vt quæ mores instituit componítque, ac irarum ardores mollit. Quod & Homericus Achilles apertè insinuat, qui lib. Iliad. 9. cithara aures sibi, irarúmque procellas, permulcebat,

Musicā mores animi sanare.

τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγύῃ,
καλῇ, δαιδαλέῃ, ἐπὶ δ' ἀργύρεος ζυγὸς ἦεν.
τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων πόλιν ἀετίωνος ὀλέσσας,
τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερπεν.

Quod & ex eo expendit Plutharcus in eo lib. de musica, & Aelianus lib. 14. variæ historiæ.

306 ¶ Tanta est prorsus (vt scribit Gellius in eo ipso loco, quem suprà citauimus) affinitas corporibus hominum mentibúsque: & propterea quoque vitiis ac medelis animorum & corporum, vt etiam scriptores antiqui abunde significarunt, citharam, atque in vniuersum musicam Apollini medicinæ inuentori assignantes, vt latiùs diximus suprà, eo. c. nu. 6. & 8. atque etiam Chironi alteri medicinæ inuentori, vt etiam diximus num. eiusdem cap. 14. & scientissimè annotauit Marsilius Ficinus li. 1. Epistol. ad Caluisianum. Idcircóq; Magi sacris rationibus orationibúsque purgandum ægrotantis animum priusquàm corpus existimabant: quia videlicet huiusmodi ars & diuinitus accepta est, atque diuinitus exercetur: atque animus ex Deo, corpus autem ex animo pendet. Idque est quod præcipit Pontifex in d. c. cùm infirmitas, de pœni. ac remis. ante corpus animam curari, quæ plerunque causam prębet ægrotationis corporis: quod & medici ipsi præcipiunt, & in iis Arnaldus Villanouanus in libello de cautelis medicorum. Nam & Diuus Chryso. in Mathęum Homilia 28. Subaperire (inquit) voluit, plurimas ægrotationes ab animi peccatis originem trahere. Nam si mors, quæ morborum omnium fons capútque est, à radicibus peccati pullulauit: quid mirum si ægrotationes quoque multæ inde nascuntur, vnde vel ipsa ægrotandi potestas egressa est? Idem in Ioannem Homilia 37. declarans illud ipsius Ioan. 5. c. de paralytico: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi contingat. Quid hìc (ait) admonemur? primùm quòd ex peccatis morbi generantur. Quod & palàm insinuat D. Paulus, qui cùm in 1. ad Corinthios epistol. c. 11. eos coarguisset quorundam facinorum, Ideò (ait) inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Nam & plerunque legimus in sacris literis bonos probósque viros diutius viuere. Contrà improbos & sceleratos ocyùs mori, quod latè posteà dicemus & probabimus.

Cithara Apollini medicinæ inuentori assignata.
Morbos ab animi peccatis originem trahere.

307 ¶ Quin text. habemus in authen. vt non luxu. homi. contr. natur. pestilentias plerunque oriri propter scelera hominum. Id quod vel Homeri testimonio comprobatur, qui libr. 1. Iliad. scribit pestem à Diis in Græcorum exercitum immissam, ob eorum quædam scelera. Quem secutus Virgilius lib. 12. Aeneid.

Pestilentias ex sceleribus oriri.

Si quando lethum horrificum, morbósque Deûm rex
Molitur.

Et illius loci Homerici authoritate scribit Celsus, & nonnihil quoque meminit Galenus, non assentiens tamen, libr. 2. Prognosticôn Hippocratis cap. 2. eiusdem quoque Homeri authoritate morbos ad iram Deorum immortalium relatos esse, & ab iisdem opem posci solitam. Nam quo pacto à Diis iratis opem quis extorqueat, nisi illis primùm pacatis?

Morbos ad irã deorũ referri. Et cùm Dij non nisi ob nostra animi vitia nobis succenseant: consequens est, vt tum demum illis placatis atque propitiis & opem consequamur, cùm vitia ipsa emendauerimus. Ideóq; vt Cornelius subdit, inter nonnulla auxilia aduersæ valetudinis plerunque sanitatem contigisse ob bonos mores. Tradit Capitolinus in Maximo & Balbino, Græcos quondam in sacrificium fecisse, quob Hecatomben vocant, cùm pestilentiã laborarent.

308 *De eadem re.* ¶ Sed & Græcos in hac re, vt aliàs sæpe, secuti sunt primigenij illi prisciq; Romani. Nam cùm sæpe graui pestilentia conflictarentur, nec vis morbi tabifici vllis humanis præsidiis leuaretur, sese ad opem diuinam conuertebant, atq; cœlestis irę placamina: inter quæ ludi maximè scenici instituti dicuntur, vt tradit Liuius lib.7. & repetit Valerius Maximus lib.2.tit.de institutis antiquis, & August. de ciuit. Dei lib.3.c.17. Quin & ipse quoque ob eandem rem templum Apollini dicauerunt sub Mamerco Aemilio iterum Dictatore, vt recenset idem Liuius lib.4. ab vrbe cond.

309 *De eadem re.* ¶ Quibus & ego assentior, vel dissentiente Gal. vbi suprà nuper statuimus, cum plerunque in diuinis literis legamus pestilentias & morbos à deo Opt. Max. in homines immitti ob eorum facinora, vt scribitur Deuter 28. non semel, Leuit.26. Num.14. Reg.2.c.24. eodémque vlt. Paralip.2. c.21. Ezech.6.7.14.28. & 33.c. Hierem.21. & 24. in fi. & iterum 29.c. & Ionæ 4. & aliis propè infinitis locis: Vt e diuerso sanitatem & bonam valetudinem iis promitti, qui eius mandata seruauerint, Exod.23. & Deuter.7. & aliis quoque locis, vt non abs re scripserit Theophilactus in Matthæum 8.c. morbos esse milites & vindices Dei. Et in hac quoque sententia fuit Hesiodus, in Operibus & diebus.

Πολλάκι δὲ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ,
ὅστις ἀλιτραίνει, καὶ ἀτάσθαλα μηχανάεται.
τοῖσιν δ' οὐρανόθεν μέγ' ἐπήγαγε πῆμα κρονίων
λοιμὸν ὁμοῦ, καὶ λιμόν: ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί.

310 *Iterum probat medicum animi quoque curam gerere.* ¶ Sed his maturè relictis propiùs ad id accedamus, ad quod probandum adeò multa iam produximus, id est, medicum non corporis solùm, sed & totius hominis curam gerere. Quis (vt nunc cum Erasmo iterum loquar) æquè pertinax suasor abstinentiæ, sobrietatis, moderandæ iræ, fugiendæ tristitiæ, vitandæ crapulæ, amoris abiiciendi temperandæ, Veneris, atque medicus? Scribit Plinius li.28.c.4. ab animo hominis medicinas quoque pendere, à cibo scilicet abstinere nimio aut potu, & cæteris id genus in prçstantissimis remediis haberi. Sed & plenos huiusmodi præceptorum libros medicinæ scriptorum comperies, uullúmque ferè caput eorum leges hisce rebus vacuum.

311 *De eadem re.* ¶ Sed & vt vlteriùs procedamus, Cùm medicus vel diætetica ratione, vel ope pharmaceutica bilem atram minuit, labantes cordis vires reficit, cerebri spiritus fulcit, mentis organa purgat, ingenium emendat, memoriæ domiciliũ sarcit, totúmq; animi habitum cõmutat in melius: Nonne per interiorem, vt vocant, hominem & exteriorem seruat? Qui restituit phreneticum, lethargicum, maniacum syderatum, lymphaticum, aliúmve id genus cuius videlicet vitium corporis ad animum penetrat, ex sententia Vlpiani suprà relata, nonne totum hominẽ restituit? Theologus efficit, vt homines à vitiis resipiscant. At medicus efficit, vt sit qui possit resipiscere. Frustra ille medicus sit animæ, si iam fugerit anima, cui paramr antidotum. Cùm impium hominem subitò corripuit apoplexia, aut alia quædam præsentanea pestis, quæ vitam priùs adimat, quàm vacet de castiganda cogitare vita: hunc qui restituit alioquin infœliciter in suis sceleribus sepeliẽdum, nonne quodammodo tùm corpus tùm animum ab inferis reuocat? In eum certè locum reponit hominem, vt ei in manu iam sit, si velit æternam mortem fugere. Quid suadebit lethargico, aut philosophus, aut Theologus, qui suadentem non audiat? Quid monebit phreneticum, nisi medicus priùs atram bilem repurgarit? Pietas cæteræque virtutes, quibus Christiana constat fœlicitas, ab animo potissimùm pendent, haud inficior. Cæterùm quoniam corpori illigatus, corporeis organis, velit, nolit, vtitur, fit vt bona pars bonæ mentis à corporis habitu pendeat.

312 *De eadem re.* ¶ Permultos homines infœlix corporis temperatura, quam Græci modò κρᾶσιν, modò σύστημα vocant, velut inuitos ac reclamantes ad peccandum trahit. Et vt cum poëta loquar,

—Trahit sua quenque voluptas.

Dum scilicet insessor animus frustra moderatur habenas, frustra subdit calcaria, sed equum ferocientem in præcipitiũ sequi cogitur. Animus videt, animus audit: sed si oculos occuparit glaucoma, si aurium meatus crassus humor obsederit, frustra vim suam habet animus. Odit animus, irascitur animus, sed plerunque vitiosus humor mentis organa obsidens, in causa est, vt oderis quem amore dignum iudices: irascaris, cui nolis irasci. Philosophiæ summam in hoc sitam esse fatetur Plato, si rationi pareát affectus. At in eam rẽ præcipuus est audiutor medicus, hoc agens, vt ea pars hominis vigeat, sapiátque, cuius arbitrio geruntur quæcunque cum laude geruntur.

313 *Medicum prudentẽ esse oportet, & bonis moribus.* ¶ Adde quòd sicut Philosophia prudẽtiáque, atque tẽperantia sunt sibi indiuiduo quodam glutino cõnexæ, vt qui philosophus est, eundem quoque prudentẽ esse oportet atque temperatum, & por omnia virtutis studiosum, ita & naturâ prudentẽ esse medicum oportere scribit Gal. lib.1. & iterum lib.8. Therapeuticæ. Rursúmq; in procemio lib.7. Aphoris. Et ante eum Hippocrates sua Præsagia quę vulgò Prognostica vocamus, ita exorsus est, Nihil perinde medico cõducibile censeo, quàm vt prudentem se præstare laboret. Et in eo libello quem de lege vocant, Qui consummatus

ſummatus(inquit)futurus ſit medicus,huic opus eſt natura , ingenio,doctrina,bonis moribus. Et Soranus Epheſius in Iſagoge cap.1. Diſciplinarum (inquit) & virtutum cæterarum minimè ſit expers medicus,ſed & circa mores habeat diligentiā. Iuxta enim Eraſiſtratum , fœliciſsimum quidem eſt vbi vtræque res conueniunt,vbi & in arte ſit perfectus,& moribus ſit optimus. Si autem vnum de duobus defuerit,melius eſſe videtur eſſe bonum , quàm artificem perfectum mores habentem malos,& improbum eſſe.Modeſti ſiquidem mores quod in arte deeſt honeſtate repenſare videntur. Culpa autem morum artem perfectam corrumpere, atque improbare poteſt.Et rurſum c.3.Sit ergo moribus ornatus & modeſtus , cum decenti ac debita houeſtate,uec deſit ei ſanctitas,nec ſit ſuperbus:ſed pauperes & diuites,ſeruos & liberos pariter curet.

De eadem re.

314 ¶ Prætereà Haly Rodoan in tertio Tegni.lib.55.Oportet (ſatis quidem ineleganter)vt medicus ſit rememorans formationis bonæ , velocis ſolertiæ,ſani intellectus,&c. Raſis quoque authoritate Iudæi lib.25. Continentis,c.9 .Debet (inquit) medicus eſſe hilaris,bonæ facultatis, nou diſſolutæ,non iracundus,non velox,non apperens,nō cupidus in diuitiis. Et Gal. vt in eum deſinamus à quo incœpimus, lib.1.de Criticis diebus, cap.7. Manifeſtum eſt , ait , quòd ille , cuius mens eſt debilis,cuiúſve anima eſt peſsima, non addiſcet diſciplinam huius ſcientiæ. Et Cicero, vt non medicorum tantùm teſtimonio vtar,libr.1.Offic.ſcribit maiorem ineſſe in medicina prudentiam.Et Libanius ad Magneſium teſtatur ingenij acumen,ſingularémque prudētiam in medico imprimis deſiderari.Denique leges noſtræ ſtatuunt eos deligi medicos, qui probitate morum polleant,l.1.ff.de decre.ab ordi.faci.

Medicinæ & Philoſophiæ, & Iuriſprudentiæ coniūctio.

315 ¶ Ex hac autem Philoſophiæ & Medicinæ coniunctione, aut potiùs vnitate,& illud manare videtur,quòd legum ſcientia,atque medicina ſunt etiam quadam veluti cognatione coniunctæ, vt qui iuriſperitus eſt,idem quoque ſit medicus.Nam cùm ſit legibus cum Philoſophia magna atque propinqua neceſsitudo,& quidem tam propinqua,quàm Ioui legum (vt Aſtronomis placuit) authori cum Saturno philoſophiæ duce,id eſt,filio cum patre.Ideòque Cicero lib.1.de Legibus,ex intima philoſophia penitus hauriendam eſſe Iuris diſciplinam putat. Quod & priſci poëtæ,veteréſque Theologi, ſignificarunt , fingentes Saturnum in abditis contemplatorem , legéſque & iura poſt diuturnam contemplationem excogitantem quæ deinceps tradat Ioui filio actionum duci obſeruanda,ciuibus mandaturo. Quibus & conſequens eſt quod aſſerunt Aſtronomi,Iouem quando cum Saturno coniungitur,nouas afferre leges. Vnde & optimo iure ſcribit Iuriſconſultus in l.1.ff.de iuſtitia & iure.Iuriſprudentiam veram eſſe philoſophiam.Quod & non obſcurè inſinuat l.cum Sillanianum.in duobus locis,& ibi no.Cyn.& Corn.C.de his quibus vt indig.Et alibi ſcribitur,Iuriſconſultos & Imperatores dum leges condunt,& interpretantur,philoſophari,in §.aliud quoque.in auth. de æqual.dot.

De eadem re. Leges medicamenta uocari.

316 ¶ Cùm igitur Philoſophia & Medicina ſint adeò cōnexę,& Iuriſprudentia ſit quoque cum Philoſophia coniuncta:conſequens eſt & Iuriſprudentiam,& Medicinam eſſe quoque inuicem copulatas.Id quod planè demonſtrat vtrunque Ius noſtrum , dum ſubinde ſuas cōſtitutiones medicamenta,antidota,& alia huiuſmodi appellat.Dum dicit,quod medicamenta morbis exhibēt, hoc iura negociis,in authen.hæc conſtit.inno.in prin.alibi,Cogunt multas inuenire medicinas multorū experimenta morborum,c.cōſtitueretur.50.diſt.Et rurſum,Nouis morbis noua conuenit antidota præparari.c.cæterū.de iura.cal.vbi Panor.hinc not.Iuriſconſultos & iuſtitiæ adminiſtratores eſſe medicos.Quibus & adde tex.in auth.neque quod ex dot.eſt,poſt prin. vbi Imperator leges ſanciendo mederi dicitur,& in §.liceat igitur.in fi.in auth.quib.mod.natu.effic.leg.ibi, etiā medelam,&c.& in l.vlt.C.quib.ad lib.procl.non lic.ibi,medendum eſt,& in l.ſi cum queſt.C. de euict.ibi,præſes prouincię medelam iuris adhibebit, & in l.1.§.taceat.ibi, vel per conditionē ſuo iuri mederi.C.de rei vxo.act.& in l.generaliter.in fi.prin.C.de inſtit.& ſubſt.vbi dicitur, quo exemplo & aliis perſonis medemur:& in auth.nullum creden.agri.poſt prin.ibi,cōmunem omnibus deponere medicinā:& in §.nec latet nos.in auth.vt omnes obe.iud.ibi,ad perfectiſsimam cauſę medelam.& iterū,plurima iniuſtitiarū curata:rurſúmque ibi,Totum erit ſanatū, & in l.imperialis.in prin.tit.de prohi.feu.alie.per Lotha.ibi,eorum calamitatibus diligenti cura mederi, & in c.ad hæc.ibi,nos igitur huic morbo.&c.extrà de reſcr.& in c.nihil.in prin. ibi, volentes huic morbo adhibere medelam,extrà de elect.& c.qualiter & quando debeat.ibi,contra morbum vtrunque inuenientes medicinam,extrà de accuſ.& in c.graue.ibi, voleutes huic morbo mederi. extrà de præb.& in c.vlt.in illis verbis volentes huic morbo obuiare.de elect.lib.6.& in c.1. dum dicitur,dignum duximus adhibere medelam,de except.eo.lib.6. & in extrauag.ne in vinea.ibi, nos igitur huic morbo peſtiſero cupientes congruam adhibere medelam,tit.de minor.

Leges & canones ſæpe medicorum teſtimonio utuntur.

Papa ſe medicū profitetur.

Priuilegia medic.à legi. tra

317 ¶ Itaque cùm Iuriſconſulti medicinā veluti profiteantur,non mirum cuiquam videri debet,ſi legum canonúmque conditores tanti fecerint medicos , vt plerumq; eorum , videlicet Hippoc. Gal.& cæterorum ſententias in vtroque iure & Cæſareo,& Pontificio plerumque citant,vt iam ſuprà diximus.Quum necerubuerit ſummus Pōtifex ſe medicū profiteri, dum certi remedij ad quendam morbū moneat,in c.moneat.6.q.3.Non mirū (inquam) ſi Iuriſconſulti legum conditores medicos veluti fratres multis ſint priuilegiis proſecuti,vt patet in l.inter eos.§.vlt.ff.ex quibus cau.maio.& in l.ſi duas.§.grammatici.& l.ſed & reprobari.ff.de excu.tuto.& in l.vlt.§.vlt.ff. de muner.& hon.& in l.2.C.qui non ob long.temp.præſcr,& in l.1.C.de decre.decur.lib.1. & in

l.10.& in l.medicos & in l.archiatri.& l.vlti.C.de profes.& med.eo.lib.10. & in l.1.C.de excu.artifi.eo.lib.10.& in l.archiatros.C.metat.lib.12.& aliis compluribus,vt per Guid.Pap.decis.Delphi. 394.de medicis. Cùm & ciuitatis quoque,sicuti legitur apud Lucianum in Medico abdicato,publicitus honores,præeminentias,immunitates, priuilegia medicis tribuunt.

318 *Heraclitus medicinæ contemptor perit.* ¶Igitur vt hanc partem concludamus,non abs re philosophi & sapientiæ professores (id enim est quod nos hucusque aduexit) medicinæ quoque scientiam didicerunt & approbarunt. Eorum tamen solus,quem legerim,Heraclitus Ephesius,vt erat supra cæteros alto elatóque animo, atque omnium contemptor (vt scribit Laërtius) cùm hydropicus esset, medicinam medicósque spernens oblitum se bubulo fimo soli siccandum præbens dormiebat. Ex quo à canibus dilaceratus est,vt tradunt Neanthes Cyzicenus,Laërtius,Tertullianus in libello ad martyres, & Suidas.Et fanè dignus fuit Heraclitus qui à medicis derelictus,vicissimque contemptui habitus, eo genere mortis interiret.

MEDICORVM PER ALPHABETVM NOMENCLATVRA.

319 *Medicorũ nomenclatura per alphabetum.* ¶Et hæc quidem de philosophis medicis.Sed vt vlteriùs progrediamur,sunt præter ipsos philosophos, poëtas, reges, principes, & alios plerosque quos iam suprà memorauimus,alij plurimi maximæ authoritatis viri,qui se huic arti deuouerunt, quos huc postremò ex ordine alphabeti subiiciam,vt ex eo quoque appareat,huiusmodi artem fuisse apud homines in maximo honore,vt quæ nulli cesserit vnquam numero professorum,& eorum quidem celeberrimorum. Inserámque & huic alphabeto reliquos suprà memoratos nominibus tantùm appositis,nisi aliquid adiiciamus quod dictum non fuerit.Idq; facimus,vt vno in loco suos medici medicos videant. Sed illud primùm te monere volui,eos quorum solam nomenclaturam adscripsimus,fuisse maxima ex parte Arabes,& ab Arabibus citatos,præsertim Auicenna,Mesue,Rasi, Serapione, quos sigillatim non licuit designare , propter infinitas nostras occupationes nostro muneri incumbentes,præter quosdam huius sæculi scriptores , quorum libros etiam sigillatim annumerare ingentis nimiùm operis fuisset,& quoniam etiam satis sunt omnibus cogniti.

Hi igitur sunt,

Aaron citatus Galeno si is est,in lib.de Incantatione,Mesué in Antidotis , Serapioni Simplicium c.161.Rasi lib.1.Continentis, cap.1.& 3.& 5.& alibi sæpe,& Constantino Africano , in libr. de Incantatione.

Abascantus medicus Lugduni,Galeno lib.2.Antidotorum,vide infrà Cletius.

Abbas Curianus , vulgo de Curia appellant, cuius meminit Nicolaus Antidotarius in electuario Ducis.

Abbatenus , qui tempore Io.Serapionis filij libros Galeni in Arabicum sermonem transtulit. Illud autem hic te scire volui , hũc filium Serapionis posthac Serapionem simpliciter me vocaturum,vt etiam vulgò vocatur.

Abdala filius Hycbiæ,Rasi lib. Continentis 2.c.3.

Abdalaanarach,Serapioni Simplicium c.397.

Abderanus inter reges suprà nu.140.

Abdusius,Rasi lib.3.Continentis c.2.& iterum c.6.vbi eum citat ex ipsius summa.

Abdus,vel Abdux,vtrunque enim reperio apud eundem Rasim , eiusdem operis lib.2.c.item 1.vbi eum citat ex lib.de memoria: & lib.3.cap.7.vbi & illum citat ex summa ipsius,quod me in certam opinionem adducit,vt sit ille Abdusius,qui & ex eodem opere citatur.

Abenguefit,siue Albenguefit,vtrunque enim reperio.Cuius librum habemus de facultatibus medicamentorũ,& ciborum,à Geraldo Cremonensi ex Arabico in Latinum conuersum Abenguefit autem vocatur Serapioni Simplicium c.120.

Abeu Mesehah,Serapioni Simplicium c.341.

Aben Mesuai,eidem in eo opere sæpe citatus.

Abennihel.

Abenruſt vulgò Auerroïs dictus , de quo vide Auerroïs.

Abhalfadhil,Serapioni tractatu 7. qui est de Antidotis c.17.

Abhomeron,siue Abhumeron , siue etiam Abymeron,dictus Abynzoar , sæpe citatus Auerroi,extátque eius liber in re medica, cuius est titulus Theizir.

Abichilal Emisich,Rasi li.11. Continentis,c.5.

Abidhuasim,Serapioni Simplicium,c.185.

Abigehfar,Rasi Continentis lib.6.c.2.

Abimater.

Abimbet Abdrazach,Serapioni Simplicium ca.170.

Abinarax,Rasi lib.2.Continentis,cap.2.

Abimiraygi,eiusdem operis lib.2.c.item 2.

Abix,siue Habix (vtrunque enim reperio) apud Serapionẽ in Simplicibus sæpe.

Abizianus

Abizianus Syrus qui scripsit de pulsibus, apud Georgium Vallam lib.20.c.3. Expetendorum & fugiendorum.& lib.1.Physicorum.

Aboali sæpe citatus Mesue.

Abobanisa, vel sine spiritu Aboanisa. nam vtrunque reperio apud ipsum Serapionem Simplicium c.47.58.66.& alibi sæpe.

Abolonisius,Rasi lib.3 Continentis c.7.

Abonhasen Serapioni Simplicium c.185.

Abraham Auem Hezre,cuius est libellus de Luminaribus & Criticis diebus.

Abraham Iudæus, qui inter alia eius opera traduxit quosdam libros Serapionis. Et is est, vt opinor, qui interdum citatur Abraham simpliciter Serapioni,Simplicium cap.163.interdum Iudæus etiam simpliciter.vide Iudæus.

Abraham de Balmis Hebræus nostri temporis, scriptor medicus quidem professione,sed qui multò plura opera scripsit in aliis artibus & scientiis, quàm in medicina, quorum nomenclaturam reperies in Bibliotheca Conradi Gesneri.

Abrucalis,Galeno lib.6.Simplicium.

Abuambram, siue Abuamambram,nisi duo sint,Serapioni Antidotorum cap.8.in duobus locis,& iterum cap.16.

Abubeter,vide infrà Albubeter.

Abubilker,& Abubiker & Abubukir Rasi lib.Continentis 8.c.1 & 2.in diuersis locis.

Abuchare Mugamet,vide Albubeter.

Abuchiel Hunisi, Rasi Continentis lib.6.c.1.nisi sit Abichilal,de quo suprà, quod facilè crediderim,præsertim quòd in translationibus Arabum medicorum corrupta sint frequentißimè authorum nomina.

Abues,Serapioni Simplicium tractatu 7.c.8.

Abugeris & Abugerig,& Abugerich,& Abugerius,& Abugerigius, & Abugirigius, & Abugiurigius,& Abugeraëg monacbus aut nomine,aut ordine,Serapioni Simplicium cap.107. Rasi lib.1.Continentis c.3.& 4.& lib.4.c.1.& lib.6.c.1.& lib.10.c.1.& lib.12.c.1. Non tamen in omnibus illis locis titulus ille monachi ponitur,sed in multis.

Abuhabram,Serapioni Antidotorum cap.8.& 18.& fortè est Abuambram de quo suprà, vide infrà Albuabram.

Abulueus, Auicennæ lib.5.in quo compositiones Pharmacorum describit.

Aburnius Valens, Galeno lib.Pharmac.κτ̀ γγ́ν.7.fuit & Iurisconsultus huius nominis,cuius sunt libri.7 Fideicommissorum.

Abuseid,& Abuzeid (vtrunque enim reperio) apud Serapionem Antidotorum c.17.

Abumerum vide suprà Abhomerum.

Abynzoar,vide in eodem loco.

Acesias q causam dedit illi prouerb. ἀκεσίας ἰάσατο, Acesias medicatus est,apud Diogenianũ.

Acestinus, apud Heliodorum Historiæ Aethiopicæ lib.4.si vera est ea historia.

Achaasos Atheniensis Galeno si is est,quod nunquam credidi, in lib.de medicinis expertis.

Achalaëmen vide infrà Alchalahamen.

Achillas παραχωντικός, id est Auriga, Galeno Pharmacorum localium lib.7.c.5.

Achillas Secundilo,Galeno lib.Pharmac.generalium 7.

Achillas simpliciter,siue vnus ex illis, siue alius,eidem Galeno eiusdem postremi operis lib.5. &Aëtio Tetrab.4.Ser.3.c.14.

Achilles ille vnus è Græcorum principibus,de quo inter reges,suprà nu.109.

Achilles,Bassarus Velcurianus,cuius extat libellus prognosticus,& alia quædam.

Achin apud Serapionem Simplicium c.290.vide Hachim.

Achiriton.

Achmeth Habramij filius cuius,extant 7.libri Græca lingua, quorum titulus est,Peregrinantium viatica.

Acholius Aëtio citatus.

Achromos infrà inter fœminas nu.329.

Acostror Galeno,aut quisquis is est, in medicinis expertis.

Acrabasius, Rasi lib.Continentis 5.c.3.

Acrisius,Garioponto in lib.de febribus c.7.

Acron Agrigentinus,de quo suprà diximus in succeßione medicorum,nu.56.Quibus & tu addere potes hoc in illud elogium Empedoclis,aut vt aliis placet,Simonidis apud Laërtium in ipso Empedocle,

ἄκρον ἰατρὸν ἄκρωνα, ἀκραγαντῖνον ἄκρου,
πατρὸς ἄκρε, κρύπτει κρημνὸς ἄκρος πατρίδος.

Quod ita vertit Ambrosius ipsius Laërtij interpres,

Acronem summum medicum ex Acragante profectum,
Qui summo in patria culmine habet tumulum.

Quidam

Quidam autem,vt ille ſubdit,ſecundum verſum ita pronunciant,

ἀκροτάτης κορυφῆς τύμβος ἄκρος κατέχει,

Verticis excelſi celſa ſepulchra tenent.

Actuarius,cuius extāt 7.libri.de vrinis ab Ambroſio Leone,aut vt alij vocāt,Leonolao latinitati donati,& lib.de compoſitione medicamentor. à Ruello in Latinum quoque conuerſus.

Acumenus,cuius meminit Plato in Phædro,& Xenophon lib.3.de factis & dictis Socratis.

Adamatus Salernitatus memoratus Alberto Cranzio in Metropoli.

Adamantius,aut vt alij vocant, Adamantus Sophiſta, qui libros Phyſiognomicorum Græcè ſcripſit ad Conſtantinum , citatúrque ab Aëtio Tetrab.1. Ser.3.c.163.& Tetrab.2. Ser.4.c.27.& 31.& Tetrab.4.Ser.3.c.6.& ex aliis libellis.

Adamus Lonicerus,cuius extat naturalis hiſtoriæ opus,minimè contemnendum.

Adamaſca & Adamaſcus,Serapioni Simplicium c. 81.& 415.

Adelardus Anglus philoſophus idem & medicus,qui ſcripſit quæſtionum naturalium lib.1.& in re medica lib. plurimos , vixítque ſub Henrico rege Anglorum 1.anno D.1130.Huius meminit Balæus in illuſtribus ſcriptoribus maioris Britanniæ.

Adrianus imperator ſuprà inter imperatores,nu.151.

Aegidius Monachus Benedictus inter poëtas ſuprà nu.242.

Aegidius alter,qui ſcripſit de vrinis.

Aegimius Velienſis. Gal.li.4.de Differ.febr.vbi dicit eum ſcripſiſſe de Palpitationibus.

Aegimus ſimpliciter,ſiue ille,ſiue alius,eidem Gal.lib.2.περὶ ὑγιείας.

Aegle inter fœminas infrà nu.316.

Aegyptius quiſpiam ſic ſimpliciter citatus Galen.in lib. Pharmac.localium 4.cap.7.& Aëtio Tetrab.2.Serm.2.c.68.

Aelius Caius.Gal.in lib.2.Antidotorum,vide Caius.

Aelius Gallus,eidem Antidotorum lib.2.& κατὰ τόπους,lib.3.c.1.& lib.4.c.7.

Aelius promotus Alexandrinus Græcus medicinæ ſcriptor,quem ferunt extare in Italia.

Aelius ſimpliciter,vel illorum vnus aut alius,eiuſdem operis lib.4.c.6.

Aemilianus vnus è præceptoribus Gal.vt ipſe dicit in lib.de Theriace.

Aemilius Macer,ſuprà inter poëtas,nu.219.

Aeneas Galeno citatus, Pharmacor. κατὰ γένη,lib.7& κατὰ τόπους , lib. 2.c.2.ex quo potes colligere illum fuiſſe eius amicum & ſodalem.

Aeneüs,qui Græcè ſcripſit de pulſibus & vrinis,quem Latinum fecit Plato Tyburtinus.

Aermeſus,& Aermaſios & Armaſios,ſiue Armaſius(hæc enim omnia nomina legimus apud Serapionem Simplicium c.81.& 143.& 220.& 229.

Aeſcheron,ſiue Xeſchrion,ſiue item Aeſchron Empiricus, & vnus è præceptoribus Gal.cuius ipſe meminit lib.11.Simpl.medic.quo in loco de carcinis loquitur,& niſi id Gal. dixiſſet,putaſſem eum fuiſſe Aeſcheronem,quem Varro annumerat inter ſcriptores rei ruſticæ.

Aeſchines,Athenienſis non ille quidem orator , ſed alter medicus Plinio citatus lib.28.cap. 4.& alibi.

Aeſculapius ſuprà inter inuentores medicinæ,num.16.& multis ſeq.

Aëtius Abidenius,aut,vt alij ſcribunt,Amidenus Antiochenus, qui Conſtantini Magni temporibus medicorum ante ſe dicta coniunxit, libris 16. quos ipſe diſtinxiſſe videtur in Tetrabiblos,id eſt,Quaterniones 4.quorum quilibet 4.Sermones continet.Ita ſcilicet, vt in vniuerſum 16.Sermones habeat quos libros alij vocant.Huius vitam Eunapius deſcripſit.Hunc autem cappadocem appellat Paulus Aegineta lib.4.c.1.in prin.Niſi illic Aretæus pro Aëtio ſcribendū ſit, vt dicam infrà in Aretæo.Hic ſanè Chriſtianus fuit,vt colligi poteſt ex Quaterni.2. Serm. 4. c. 50.& quater.4.Ser.3.c.14.

Aëtius Sicanius , ex cuius & aliorum libris excerptus eſt liber de atra bile,qui Gal.aſcribitur.

Afranius,Petro Aponenſi in addit.Meſue.quo loco differit de ægritudinibus ſplenis.

Africana,infrà inter ſœminas,num.336.

Agamcda,infrà inter ſœminas,num.324.

Agapetus Paulo Aeginetæ citatus li.3.c.78.& lib.7.c.11.& Alexandro Tralliano lib.11.

Agapius Alexandrinus, qui in medicina Commentarios ædidit: Bizantiíque ludum aperuit magna doctrinæ ſuæ ſama,ingeniíque ſolertia:vnde gloriam ex ea arte,opéſque ingentes comparauit,ex Suida.

Agargeus,Galeno,aut vt cuiuis, in lib.de medicinis expertis.

Agariſius,Raſi lib.11.Continentis c.1.

Agathinus ſæpe Galeno citatus lib.5.Phar.κατὰ γένη,& lib.2.de differentiis ſebrium,& Aureliano lib.Oxeon 2.c.10.& lib.3.c.16.ex lib. de Helleboro. Sed & is ſcripſit librum de Semitertiana, vt dicit ipſe Galenus in Commentariis lib.1. Epidemion Hippocratis. Is autem fuit præceptor Archigenis,vt videre licet ex Aëtio Tetrab.1.Ser.3.c.172.

Agathus ſiue Agathius Cathagetes , niſi & ipſe idem ſit , Galeno medicamentorum ſecundum locos lib.9.c.5.& alibi.

Agatho

Agathocles Plinio lib.22. c.item 22. & Galeno Pharmacorũ secundum genus lib. 5. Et huius aut alterius eiusdem nominis meminit Lucianus in Cataplo.

Agazo Atheniensis, quem fuisse magnum experimentatorem dicit Petrus Aponensis, in additionibus Mesuæ, quo loco tractat de ægritudinibus epatis. Et hic forte est qnem simpliciter vocaot Experimentatorem idem Aponensis in illo c.& Simon Ianuensis.

Agrippa Iudæorum rex suprà inter reges, nu.131.

Agrippa siue ille, siue alius simpliciter citatus Galeno Pharmacorum κατὰ γένη, lib.7.

Agron Atheniensis suprà num.57.

Ahamet siue Haamet, siue item Haameth, siue denique Ahemet Eben Dauid, Serapioni Simplicium, c.118.& 164.& 224.

Ahiriton.

Ahuar Rasi lib.11. Continentis c.7.

Aieyse siue Ayse (hæc enim duo nomina reperio, nisi diuersorum sint) apud Serapionem Simplicium, c.117.& 303.

Albanus Torinus Vitodurensis qui Polybum de natura seminis humani, Alexandrum Trallianum, Paulum Aeginetam, Philaretum, Ioan. Damascenum, Theophilum, & alios multos eleganter vertit.

Albarmachus Auicennæ lib.5. tract.9.

Albaromakus, & Alboramachus apud eundem, nisi & idem sit, quod facile crediderim.

Albasari, & Albasari, & Albasyri, Serapioni simplicium c.67.& 116.& Rasi lib.2. Continentis c.2. vbi eum citat ex lib. summæ de oculis.

Albatarich Serapioni eiusdem operis c.85.

Albatenius qui primus Galenum in Arabicam linguam vertit, vt dicit Serapio.

Albenguefit, vide Abenguefit.

Albertus Belfortis Rheticus vir hac arte clarus, cuius expectatur liber de abolenda morbi Gallici nomenclatura, eiusque explicatione, & curatione.

Albertus Salentinus Philosophiæ & medicinæ doctus apud Gyraldum libro 1. de poëtis nostri temporis.

Albertus Theutonicus Dominicanus, qui ob doctrinę magnitudinem Magni cognomentum sibi comparauit. Cuius inter alia & ea quidem prope infinita opera, libros 16. de animal. scripsit secutus magna ex parte Aristot. Et de medicina librum vnum, de secretis mulierum vnum.

Albhamod filius Allahagelegi, Serapioni Antidotorum c.18.

Albotin Auicennæ lib.5. tract.5.

Albricius Londinensis Anglus, qui scripsit de ratione, aliáque de re medica nõ pauca, vixitque sub Ginthelmo Ruffo Anglorum Rege.

Albuabram & Albruabram (vtrique enim reperio apud Mesuem) vide num sit Abuambram, aut Abuhabram, de quibus suprà.

Albubeter, aut vt alij scribunt, Abubeter, aut etiam Abubater filius Zachariæ filij Arahi, aut vt alij scribunt, Errasis, aut vt alij, Rasis, quem & Almansorem vocãt, quòd ad Almansorem scripserit. Sed & aliis vocatur Bobikie filius Zachariæ, nepos Errasis. Aliis item Mugamet filius Zachariæ Rasis. Aliis denique Mahumeti filij Zachariæ Arasis. Hic est quem Rasim vulgò vocant. Cui Arnaldus Villanouanus optimi vir iudicij, in lib. de diuersis intentionibus morborum, statim in ingressu hoc testimonium perhibuit, quòd fuit in speculatione clarus, in opere prõptus, in iudicio prouidus, in experientia probatus. Huius habemus libros 12. Elhaui, aut vt alij scribunt, Helchauy, aut sine aspiratione Elchaui, siue Elkaui, id est, vt interpretantur, totum continentis, ex quo eos libros Continentis vocant, opus quidem ingens: & præterea libros 10. ad Almansorem, & alios multos.

Albucasius qui & Albucasis, siue Albuchasis, cuius extant libri tres Chirurgiæ, & liber qui Seruitor dicitur.

Albueosis.

Albugerig, & Albugerix, & Albugerigius, & Albugerag (hæc enim omnia reperio apud Serapionem Simplicium c.82.& Rasim lib.1. Cõtinentis c.4.) Crediderim esse Abugerim, siue Abugerig, de quo suprà, præsertim quòd hic Albugerig monachus vocatur eidem Rasi, eiusdem operis lib.11. c.4. quo etiam nomine aut titulo insignitur ille Abugeris vt ibi diximus.

Albutius in successione medicorum, nu.62.

Albuzid Alharabi, Serapioni Simplicium c.257.

Alcalamet, Auicennæ lib.5. c.9.

Alcalaum, siue Alcalame, vtrunque enim reperio, nisi diuersi sint.

Alcamadus.

Alcansi, & Alchansi, Alchanzi, & Alcanzi, & Alkanci. Hæc enim omnia passim reperio apud Mesuem, & Serapionem, nisi plures sint, quod non credo.

Alcesius Sophista Galeno Pharmacorum τῶν τόπους lib.8. c.2.

Alchalahamẽ & Alchalehemẽ, nisi diuersi sint, Serapioni Simpliciũ c.84.& 185.& 246.& 247.

Alchindus

Alchindus & Alkindus, apud Mesuen, Auicennam, & Rasim sæpe citatúrque ex lib. de Electionibus ab ipso Rasi, lib. Continentis 1.c.3.& ex epistola de podagra & dolore stomachi, eodem c.9.& lib.2.c.3. Is alibi vocatur Elkindus apud eundem Rasim eiusdem operis lib.4.c.1.vbi item illum citat ex d.epistola de Podagra, vt iam non dubitandum sit, quin idem sit.

Alchibiades, de quo suprà inter principes, nu.146.

Alcibius, Nicandro in Theriacis, vide Alcipius.

Alcimion & Alcimius apud Galenum Pharmacorum τῶν γεν lib.7.& κατὰ τόπους lib. quoque 7.c.2.& iterum 6.

Alcipius, Gal. lib.6. Simplicium, nisi sit ille Alcibius de quo nuper diximus.

Alcon, aut vt alij, Alcontius, aut etiam Accontius, aut Areontius siue Archontius, vulnerum medicus à Claudio Cæsare centum sextertiis condemnatus, eidémque in Gallia exulanti, & deinde restituto acquisitum non minus intra paucos annos, vt tradit Plin. lib.29.c.1.

Alcon alter multo posterior, qui apud Ausonium, Aruspicem Diodorum vaniloquum fecit, quo quidem epig.& seq. eundem Alconum deridet, ex Græco Lucilij epig.

Alcmeum Crotoniata, suprà inter philosophos nu.251.

Alcimerestem. Serapioni Antidotorum c.18. ad fin.

Alexander Achillinus Bononiensis, qui de subiecto medicinæ, & alia quædam scripsit.

Alexander Agathimerus Venetus, ad quem Leonicenus scripsit librum de Tiro siue vipera.

Alexander Aphrodisæus suprà inter philosophos, nu.271.

Alexander Benedictus Veronensis, cuius sunt de morbis medicandis lib.30. Anatomes 5. de peste 1. Aphorismorum 1.& alia quædam.

Alexander Bondinus, cuius extat epistola Græca in organum Aristotelis.

Alexander Laodicensis Cælio Aureliano lib. Oxeon, id est, Celerum passionum 1.c. item 1.

Alexander Magnus suprà inter reges, nu.116.

Alexander Paruus citatus Rasi lib. Continentis 1.c.9.

Alexander Philalethes Herophili sectator, Galeno lib.4. de differentiis pulsuum. Hunc esse puto quem Octauius Horatianus, aut vt aliis placet, Theodorus Priscianus libro 4. de Physica scientia ad Eusebium filium, dicit amatorem veri fuisse appellatum, eúmque fuisse discipulum Asclepiadis, & scripsisse libros de semine.

Alexander Phrix, de quo suprà inter diuos nu.90.

Alexander Traianus Petronius Citacastellanus, cuius in medicina sunt quædam opera ad Paulum Cæsarem Cardinalem.

Alexander Trallianus Iatrosophista, cuius opus Græcum in medicina Albanus Torinus Latinitati primùm donauit, & deinde Iacobus Gopilius multo fœlicius & tertius, cum doctissimis scholiis, nouissimè Ioannes Guinterius Andernacus.

Alexander, vt puto alius à Luciano in vita Peregrini memoratus..

Alexander item alius, ni fallor, quem Ioannes Alexandrinus in Commentariis Galeni de sectis vocat veritatis amatorem.

Alexandrum simpliciter, siue vnum ex illis, siue alium citat Gale. Pharmacor. τῶν γεν, lib.6.& τῶν τόπους, lib.2.c. item 2. Paul. Aegin. lib.3.c.28. & c.78.& lib.7.c.11.& c.19. Serapion Simplicium c.233.& c.277. Mesue sæpe in Antidotis, Rasis, lib.1. Continentis, c.1.& c.3. vbi illum citat ex lib. de Melancholia, & c.7. ex lib. Birsen, vti etiam facit c.8. eiusdem lib. Et in lib.2.c. ex lib. Congregationis. Et lib.5.c.1. ex lib. de Stomacho. Et lib.6.c.1. ex Summa ipsius. Hicque est, vt opinor, à quo Nicolaus in Antidotario medicamentum Alexandrinum dictum esse scribit.

Alexander alius, ni fallor, illis tempore inferior vt qui Iustiniani imperatoris imperio floruit, medicinæ perisimus, apud Agathium lib.5. de bello Gothorum.

Alexias Thrasiæ Mantinensis, de quo postea dicemus discipulus, qui vt scribit Theophrastus lib.9. historiæ plantarum, c.17. plurimum valuit ingenij acrimonia, nec infrà magistrum bonis artibus fuit instructus vt pote qui multas medicinæ partes, quas ille non tenuerat, egregiè consecutus est. Floruitque tempore ipsius Theophrasti, vt illic colligere licet.

Alexio memoratus Ciceroni lib.15. epistolarum ad Atticum, epistola 1.& 2.

Alexippus Plutarcho memoratus in Alexandro magno.

Alfalamen, Rasi lib. Continentis, c.3. Vide num sit Alkalamen, de quo infrà.

Alferesi Serapioni Simplicium c.168.

Alferisei, siue ille, siue alius, eiusdem operis c.201.

Alsetisi ibi.c.95.

Alfeusi nisi & idem sit, ibi.c.302.

Alguazir Abuale Zor, filius Abmeleth filij Zor, citatus à Zoar in initio libri de cura lapilli, nisi de seipso loquatur.

Alharif, Mesue in medicinis solutiuis. Aliabbas, vide Halyabbas.

Alimaior, Rasi lib.2. Continentis c.1.

Alkalamen Arabibus sæpe, qui forte is est Alchalahamen, siue Alchalehemen de quibus suprà diximus.

Alkeken

Allelengi.
Alkindus, vide suprà Alchindus.
Alkussenem, Serapioni Antidotorum c.33.
Almaienir. ibi.c.143.
Almasaherodi, ibi.c.177.
Almascadi, ibi.c.185. ex libro auri, minerarum, margaritarum.
Aloisius Mundella Brixiensis, cuius extant Epistolæ medicinales doctiss. & Annotationes in Antonij Musæ Brasauolæ Simplicium medicamentorum examen.
Aloisius Trisinus, cuius sunt problemata medica ex Galeno.
Alpharabij, vide Ebunasar.
Alphõsus Ferrius Neapolitanus, cuius est liber de morbo Gallico, alter de Sclopetorum vulneribus, & alij plurimi.
Alseir, Auicennæ lib.5. in medicamentis compositis.
Albirosin, Rasi lib.9. Continentis c.5.
Amaraan, Mesue in ægritudinibus cerebri.
Amaranthus Grammaticus, Galeno Antidotorum lib.2.
Amaran, Mesue in Antidotis. Et fortè est ille Amaraan.
Amaron inter reges, suprà nu.132.
Amasas.
Ambram Serapioni antidotorum c.16.
D. Ambrosius, de quo inter Diuos suprà nu.92.
Ambrosius Leo Nolanus, qui libros Actuarij de vrinis non ineleganter vertit, & alia quoque scripsit.
Ambrosius Puteolanus Marcello Burdegalensi citatus c.26.
Aminulus, Auicennæ lib.5. tract.8.
Ammonius, Chirurgus, Aëtio Tetrab.2. Ser.3. c.n3. & Tetrab.4. Ser.2. c.51.
Ammonius Lithotomos cognominatus Celso, lib.7. c.26.
Ammonius simpliciter, siue vnus ex illis, siue alius, Paulo Aeginetæ, lib.7. c.16. & Aëtio Tetrab. 2. Ser.4. c.113.
Amphion; Galeno κτ γένη, lib.4.
Amram filius Hihaumee, nisi sit ille Amaraan vel Amaram.
Amram simpliciter Arabibus citatus quem credo eundem esse.
Amythaon, siue is fuit pater Melampi, de quo diximus inter poëtas: siue alius, sed cuius epithema memorat Aëtius Tetrab.2. Serm.4. c.57. ex Galeno. Et malagma ipse Galenus medicamentorum κτ γένη, lib.7. & ipse Aëtius Tetrab.3. Ser.2. c.n. & Alexander Trallianus lib.8. c.10. eodémque vlt. & eum quoque citat Paulus Aegineta lib.4. c.32. & 55. & lib.7. c.17.
Amython, siue, ille fuit detractâ vna litera, siue alius, Aëtio citatus.
Anacreon, cuius est Commentarius de radicum sectione.
Anastasius citatus Aëtio Tetrab.3. Ser.4. c.47.
Anazare.
Anazilaus, de quo Plinius lib.25. c.13. & lib.28. c.11. & lib.35. c.15. qui & ipse forte est, quem idem memorat lib.19. c.2.
Anchæus vide infrà Antæus.
Andreas siue Andras, siue Andrias, siue Andron, vel Andros. nam & hęc omnia nomina medicorum reperio, nisi diuersi sint. Andreā citant Diosc. in præfatione, Cornelius Celsus lib.5. c.1. & 18. & Gal. qui eum non multi facit: nam in lib. qui inscribitur Subfiguratio Empirica, eum vocat superbum & experientiæ expertem: & in præfatione lib.6. Simplicium Pharmacorū, eum vocat præstigiatorē & arrogantē. Sed & eum Andreā vocat Epiphanius Cyprius statim post prin. lib.1. Hæreseon, vbi eum dicit scripsisse de herbis. Andronem citant idem Cornelius libr.5. Gale. Aëtius, & Paulus Aegi. Andram ipse Dioscorides, Celsus, & Plinius. Et quòd Andreas & Andrō vnus sit, potest videri ex eo, quod quem Andream vocat Diosc. lib.4. c.59. vbi de papauere loquitur, Andronem appellat Plinius de eadem re loquens lib.20. c.18. Ipse Cornelius Celsus illo eo. lib.5. c.20. Paul. Aegi. lib.3. c.42. & li.4. c.25. Andreas autem scripsit librum de medica origine, quo Hippocratem infamare nititur, quòd, vt credo, Galenū aduersus illum animauit, & armauit. Eum quoque Athenæus citat ex libris de Serpentibus, & de quibusdam falso creditis, & autor magni Etymologici, vbi illum scribit ab Eratosthene Βιβλιαίγιθον fuisse vocatū, quòd eius libros furtim exscripserat, allusione scilicet cognomenti prouerbialis sumpta ab Aegistho, qui Clytemnestram Agamemnonis corruperat. Porrò Polybius libr.5. historiarum meminit Andreæ medici Ptolomæi regis cui Philopatro cognomen fuit, quem à Theodoto Prorege interfectum fuisse dicit. Comes quoque Andreas memoratur Aëtio lib.10. c.5.
Andreas Albius Bononiensis, qui dialogos aliquot de aquis scripsit.
Andreas Bellunensis.
Andreas Brentius Patauinus, qui librum Hippocratis de natura & alterum de insomniis La-

tinum fecit,epistolámque de ea re dictam conscripsit.

Andreas Camutius qui propositiones quasdam in medicina scripsit, quibus se responsurum pollicetur.

Andreas Carystus,Casio Problematon medicorum c.58.

Andreas Comes Aëtio citatus Tetrabib.2.Serm.eod.2.c.34.& Tetrab.3.Serm.1.c.5.& 16.& Ser. 4.c.vlt.

Andreas à Lucana Secobiensis Hispanus,qui de febre pestilentiali scripsit,& de sectione corporis humani, & alia plurima lectu non indigna. Et Latinos reddidit libros de natura stirpium Aristotelis:& 8.postremos γεωπονικῶν Constantino Cæsari adscriptorum.

Andreas Thurinus Pisciencis,cuius extant libri de Pleuritide,& libellus de Crisi,& alij.

Andreas Vesalius aut vt alij vocant Vuesalius Bruxellensis, cuius extat liber ingens & admodum laudatus de humani corporis fabrica,de quo nos diximus in nostris Legibus Connubialibus,lege 15.nu.94.incip.Iosephus.

Andrezeos,siue Andrizeas suprà inter philosophos,nu.268.

Androcydes qui ad Alexandrum Magnum scripsit, Vinum potaturus, rex, memento te bibere sanguinem terræ.Sicut cicuta homini venenum est,sic cicutæ vinum, vt prodit Plinius li.14.c.5. Ex illa ipsa breuiuscula epistola apertè videtur rei medicæ non ignarus fuisse,atque etiam ex eo quod de eodem scribit ipse Plinius lib.17.c.24.ad fin.

Andromachus Senior,suprà inter poetas,nu.220.

Andromachus illius filius,Neronis medicus primarius,quem Galenus lib.1.Medicamentorum secundum genera citat ex libro τῶν ἐκτὸς, id est, eorum quæ sunt extra,siue de externis.Et eum propè vbique vocat Iuniorem.Sed & Aëtius eius medicamen Cyphoides describit.

Andronicus Ticianus,quem citat & virum clarissimum vocat Octauius Horatianus lib.4.

Andronicus simpliciter,siue ille,siue alius citatus ipsi Horatiano li.1.c.18.& libr.2.c.6.& Galeno Pharmacorum secundum locos lib.7.c.6.eodémque vlt.& lib. Quòd corporis temperamētum animi motes sequantur.

Andronius Aëtio Tetrab.2.Ser.2.c.93.

Angedenus sæpius Galeno citatus lib.2.Simplicium.

Angelinus.

Angelus Bologninus,cuius sunt libri de cura vlcerum exteriorum, & de vnguentis communibus in solutione continui.

Anguitia,infrà inter fœminas.nu.314.

Aninebetem,Serapioni Simplicium c.164.

Antæus,fiue Anthæus,Plin.lib.28.c.1.& Galeno Pharmacorum τῶν τόπους libr.4.c.7. vide infrà Antistius.Sunt & qui apud Plinium legant Anchæus.

Anthus,nisi idem sit,apud Aëtium Tetrab.3.Ser.4.c.44.

Antigenes Cleophantinus Aureliano,lib.2.Oxeon,c.10.ex lib.de febri.& tumorib.

Antigenes,siue Antigenus simpliciter citatus Gal.lib.2.Cōment.de natura hominis, & Pharmacorum τῶν τόπους:Aëtio,Alexandro Tralliano,& Marcello Burdegalensi.

Antigonus,Galeno in postremo loco lib.4.cap.7.& Marcello,cap.8.& Paulo Æginetæ lib.7. c.8.in prin.c

Antiles & Antilis,Rasi Continētis lib.2.c.5. & 6.& alibi sæpe in eo opere,vide infrà Antillus.

Antimachus Galeno, τῶν γένη,lib.7.

Antiochenus Laodiceus.

Antiochides,Galeno τῶν τόπους lib.9.c.2.& lib.10.c.2.

Antiochus Syriæ rex inter reges.nu.118.

Antiochus Philometor,Galeno lib.2.Antidotorum.

Antiochus alius,siue ille fuit qui annos vixit plusquam 80.sensibus illæsis, membrísq; omnibus integris,vt retulit Galenus,qui & eius vitę rationem describit lib.5. περὶ ὑγιεινῶν.Hunc sępe citant Aetius Quater.1.Ser.3.c.114.& Paulus Ægineta lib.7.c.8.vide infrà Paccius. Et fortè de hoc intelligit Lucianus in Philopsaide.

Antipater Galeno κατὰ τόπους lib.3.c.3.& lib.6.c.1.& alibi sæpe,& Aëtio citatus Tetrab.2.Ser.2. c.92.& Ser.4.c.57.& alibi.quem inter Methodicos ponit idem Galenus,aut quisquis est,in Introductione,siue Medico : quique ipsius Galeni tempore artem medicam apud Romanos publicè exercuit non sine laude,vt etiam tradit ipse Gal.lib.4.de locis affectis.c.vlt.Sed & Cælius Aurelianus lib.2.Chronion c.13.illum citat ex libris Epistolarum medicinalium ad Gallum.

Antiphanes,Galeno κατὰ τόπους lib.5.c.9.& Aureliano lib.Chronion 4.cap.8.ex libro quem Panoxeon appellauit.

Antistius,aut vt alij legunt,Antius,apud Suetonium in Iulio Cæsare, ca.82.vide num sit Antęus,de quo suprà.

Antoninus simpliciter,eiusdem operis lib.5.c.7.

Antonius Beniuenius,cuius habemus librum de abditis nonnullis ac curandis morborum & sanationum causis.Ad hunc Politianus scribit Elegiam.

Antonius

Antonius Bologninus,cuius in Chirurgia extant volumina.

Antonius Castor,de quo suprà in successione medicorum,nu.65.

Antonius Cermisonus præceptor Sauonarolæ,cuius sunt cõsilia in re medica:& li.de vrinis.

Antonius Cous,Gal.lib.2.Antidotorum.

Antonius Epicurus,qui scripsit de propriorũ affectuũ ἀφιδρία,cui simili argumento respondit Galenus,quem inscripsit de propriorum animi cuiusque affectuum agnitione,& remedio.

Antonius Fauentinus,qui Hippocratis Aphorismos versibus reddidit.

Antonius Fortolus Iosetiensis,qui plurimos libros Galeni traduxit.

Antonius Fumanellus Veronensis,cuius est Consilium chirurgicum de caluariæ fractura.Historia & curatio difficultatis & angustiæ vrinæ, de Balnei ferrati facultatibus, de balneis aquæ simplicis.

Antonius Gallus Parisiẽsis medicus,cuius extat libellus non indoctus de ligno sancto.Is certe vir est huius artis peritissimus, & vtraque lingua doctissimus.

Antonius Garnerius,aut vt alij vocant,Guainerus,siue etiam Guanerius,siue denique Guaynerius(nam promiscuè his nominibus appellatur)natione Papiensis,cuius sunt multa opera in re medica.

Antonius Gazius Patauinus cuius in medicina est Corona florida.

Antonius de Gradis,cuius est liber de febribus.

Antonius Herbarius,Galeno Pharmacorum τῶν τόπους,lib.2.c.2.& τῶν γένη lib.6.qui hunc dicit multam habuisse experientiam.

Antonius Ludouicus Olysiponensis,cuius sunt doctissimi libri de occultis proprietatibus, & Problematon,& alij.

Antonius Musa Augusti medicus,de quo suprà in successionibus medicorum nu.61.Hic est vt opinor,quem Musam simpliciter citant Galenus,& Paulus Aegineta.

Antonius Musa Brasanolus Ferrariensis nostri temporis medicus peritissimus, cuius extant doctissimi Commentarij in Aphorismos Hippocratis,& dialogi de simplicibus medicamentis, & alia multa.

Antonius Pharmacopola,Galeno Pharmacorum localium lib.9.c.4.

Antonius Stupanus Rheticus, qui auxit Dispensariũ, quod vocant medicamentorũ Nicolai.

Antonius Zenus,aut vt alij appellant,Zenon Policola Venetus,cuius est liber de natura humana,siue de Embryo.

Antillus vel Antyllus citatus Oribasio lib.2.Euporiston,Aëtio Tetrab.1.Serm.3.sæpe, & aliàs quoque sæpe Paulo Aeginetæ lib.3.c.40.& lib.6.c.33.& lib.7.c.10.& 24.Stobęo Ser.99.Auicennę lib.5.& Rasi lib.2.Continentis,c.2.& alibi sæpe,qui vt opinor,est ille Antilis, vel Antiles de quo suprà.Nam hæc nominum propriorum diuersitas in hoc authore,& cæteris Arabibus processit vitio interpretum,atque etiam librariorum,

Anyasius,Rasi lib.3.eiusdem operis,c.3.

Apelles Chirurgus apud Artemidorum Daldianum, in libr.de Somniorum interpretatione.

Apelles,siue ille,siue alius,apud Plinium lib.32.ca.5.& Galenum,lib.2.Antidotorum.

Aphricanus,qui de ponderibus & mensuris medelarum scripsit,& hic,siue alter eius nominis citatus Constantino,aut alteri,quisquis is est,lib.Geoponicôn 12.in re medica.

Aphrodas,Galeno lib.Phar.τῶν γένη,2.& τῶν τόπους,lib.3.c.4.eodémque vlt.ad fi.& li.5.c.7. non semel,& lib.2.Antidotorum,& alibi sæpe.

Aphrodiseus,Galeno τῶν γένη,lib.7.qui alius est ab Alexandro Aphrodiseo, qui Galeno multo posterior fuit.

Apion,eidem eiusdem operis lib.5.

Apion Grammaticus,siue is fuit, qui scripsit de metallica medicina, ex quibus Plinius quædam mutuatus est,lib.35. vt ipse fatetur lib.1.in nomenclatura authorum eius libr.

Apis Aegyptiorum rex inter inuentores medicinæ,nu.15.

Apius Phascus,Galeno Phar.τῶν τόπους,lib.5.c.7.

Apollinaris,Marcello Burdegalensi in sua præfatione.

Apollinaris Cremonensis,qui sub Eugenio quarto scripsit practicam,& alia quædam.

Apollo inter inuentores medicinæ suprà,nu.6.& seq.

Apollo alius,Galeno Phar.local.lib.7.c.3.Nisi nomen ibi sit concisum(vt sępe fit in nominibus propriis)vt sic significet Apollonium, vel Apollodorum.

Apollodorus,de quo suprà in successione medicorum,nu.54.

Apollodori duo,scilicet Scillæus,siue Citicus & Tarentinus citati Plinio,lib.20.c.4.quos plerique opinantur esse illos Apollonios patrem & filium,de quibus paulo post dicemus.

Apollodorum autem simpliciter citat Gal.in lib.Phar.secundũ locos. Vnum autem horũ citat Plinius lib.14.c.7 & ex eo volumine,quo suasit Ptolemæo regi quæ vina biberet.

Apolloniedes,Aëtio Tetrab.2.Ser.4.c.48.

Apolliniades Chirurgus,nisi idem sit,apud Artemidorum Daldianum,in Somniorum interpretatione.

Apollonides Ciprius,Galeno in Methodo.
Apollonius Archistator,Galeno Pharmac.secundum genera,lib.5.
Apollonius Biblas,eidem lib.3.Epidemiorum Hippocratis.
Apollonius Citiensis,Cælio Aureliano,lib.2.Chronion c.4.ex lib.2.de Epilepticis, & iteram lib.3.cap.4.
Apollonius Citiæus,apud Strabonem lib.14.qui vt opinor,idem est.
Apollonius Glaucus,qui ex libris de interioribus citatur eidem Cælio Aureliano, lib. Chronion 4.c.8.
Apollonius Herophilus, siue Herophilæus pater, de quo suprà in successione medicorum numero 54.
Apollonius eius filius,sectæ vt pater Empiricæ,vt tradit Gal.aut quisquis est illo libro cui titulum est,εἰσαγωγὴ,id est,Introductio,siue Medicus,vbi vtrunque dicit fuisse Antiochenum.
Apollonius Memphites,nisi vnus ex illis fuerit,quem Galenus in illo libro memorat,& lib.2. Antidotorum,atque etiam Aëtius Tetrab.2.Ser.2.c.24.& Ser.3.c.20.& Aurelianus li. Chronior 3.c.8.& lib.4.c.8.& Nicandri Seboliastes.
Apollonius Mys,vel Mus,de quo Strabo lib.14.& Celsus lib.5.in prin.Galenus libr.4 de differentiis pulsuum. & lib.2.Antidotorum:& Aurelianus lib.Oxeôn 2.c.13.ex libris 18.quos de secta Herophili conscripsit.
Apollonius Organicus,Galeno Pharmacorum secundum genera lib.5.
Apollonius Pergamenus,Oribasio Euporistôn lib.1.
Apollonius Pitanens,Plinio lib.29.c.vlt.
Apollonius Stratonis filius,de quo Galenus lib.4.de differentiis pulsuum.
Apollonius Tarseus,eidem Phar. κατὰ γένη,& Pharma. κατὰ τόπους,sæpè.
Apollonius Thespianus Galeno postremo loco.Et vt vix credam tot fuisse Apollonios medicos,sic nec credibile est,vni fuisse tot cognomina.
Apollonius Thyaneus inter philosophos,suprà nu.259.
Apollonius illorum omnium posterior,vt qui fuit tempore Apuleij,qui de eo loquitur lib.9. Asini aurei post prin.vbi eum refert morsum à cane rabido.
Apollonius quisquis is est,simpliciter citatus Aëtio Tetrab.2.Serm.2. c.78.& seq.& 82.& 91.& Rasi lib.1.Continentis c.9.non semel.
Apollophanes Seleusensis regis Antiochi medicus,& maxima apud eû authoritate,vt scribit Polybius lib.Historiarum 1.
Apollophanes simpliciter,siue ille,siue alius citatus Cornelio Celso,lib.5.c.18.& Galeno Pharmacorum κατὰ γένη,lib.5.& κατὰ τόπους,lib.8.c.9.& Paulo Aeginetæ,lib.3.c.46.& lib.7.c.18.& Aureliano Oxeôn lib.2.c.24.& c.33.vbi eum dicit Erasistrati sectatorem, & Alexandro Tralliano lib.8. c.2.vbi eius malagma describit.
Apollozantes,Alexandro Tralliano.
Apuleius Madaurensis,de quo diximus inter philosophos,nu.264.
Apuleius,aut vt alij vocant Apuleius Celsus, cuius libros habemus de herbarum viribus, ex quibus citatur Marcello Burdegalensi cap.16.Húncque præceptorem fuisse Valentis,& Scribonij Largi,scribit ipse Scribonius lib.de compositione medicamentorum cap.96.& c.171. Apuleium autem, siue hunc, siue alterum citat Constantinus, aut quisquis est, lib.Geoponicôn 12.in re medica.
Aprianus,qui descripsit medicamenta quæ valent ad quæque membra affecta,apud Galenum lib.6.Simplicium.
Arabas Thebanus,Galeno lib.2. Antidotorum.
Arabasius,Rasi lib.Continentis 5.c.1.
Arabri.
Arabs siue Arabus,de quo suprà inter inuentores medicinæ,nu.5.
Arabs simpliciter citatus Celso,lib.5.c.18.
Aram.
Aratus inter poetas,nu.213.
Arcaganis,Rasi lib.5.Continentis c.3.citatus ex lib.morborum.
Areagenisius,eiusdem operis lib.6.c.1.ex lib.de vomitu,& li.5.c.vlt.ex li. de morbis diuturnis.
Arcandisius,eiusdem operis lib.3.c.4.
Archagatus Peloponensis Lysaniæ filius,qui vt Plinius li.29.c.1.refert ex Cassio Hemina,primus è medicis Romam venit,L.Aemilio & Marco Liuio Conss.anno vrbis 535.Eique ius Quiritium datû,& taberna in compito Aeilio empta,miréque gratus fuit aduentus eius initio, mox à sæuitia secandi,vrendique,transiit nomen eius in carnificem,& in tædiû artis.Archagati istius, aut alterius emplastrum recenset Cornelius Celsus,lib.5.c.19.
Archagillisius,Rasi Continentis lib.8.c.1.ex libr.de morbis diuturnis.is fortè est qui suprà dictus est Areagenisius.
Archelaiis,Plinio lib.28.c.4.& Galeno Pharmacorum localium libr.9.cap.6.& Aëtio Tetrab. 4.Ser.

4.Ser.4.c.133. Hûc aut alium eius nominis Stobęus Sermo.98.qui est de morbis,citat ex libro de fluuiis,qui ad rem medicam pertinet, vt olfacere possumus.Hic est vt opinor, quem Anaxagoræ discipulum fuisse dicit Strabo,lib.14.

Archestratus.

Archibius Galeno Phar.κτ̀ γένη lib.5.& libr.2.Antidotorum.

Archidemus,siue Archidamus.vtruoque enim reperio apud Galenum lib.2.Simplicium medicamentorum,c.18.& seq.

Archigenes sæpe citatus Galeno,Aëtio,Paulo Aegioetæ, Mesuæ, Serapioni, Rasi,quem ipse Galenus lib.4.de differentiis pulsuum dicit ὑπὸ φιλονεικίας morbû depastum esse,vt nouam,ait,vocem in re noua vsurpē.Etsi,vt subiungit isto malo esset indignus,in colenda arte vir non ignauus.Citatur ab ipso Galeno ex libris Medicaminum κτ̀ γένη,& ex libris 11.Epist.& ex lib.de Pulsibus,& ex lib.de oblesæ memoriæ instauratione,& ex lib.de significatione febrium,& ex lib.de Musculis, & ex libris Regularum.& ex li.de longorum affectuum ootitia.Et ab Aëtio Tetrab.2. Ser.2.c.37.ex epistola ad Marsum,& à Paulo Aegineta lib.3.c.45.ex epistola ad Atticum,& à Cælio Aureliano sæpè.& Rasi lib.1.Continentis, cap 4.& 5.ex libris morborum Chronicorum. Et huoc fuisse Apameum Syrium dicit idem Galenus,aut quisquis est,in Introductione siue medico.de eo est illud Iuuenalis saty.6.

—Tunc corpore sano

Aduocat Archigenem onerosáque pallia iactat.

Quot Themison agros,&c. Item illud satyra 13.

Nec dubitet Ladas si non eget Anticyra,nec

—Archigene.

Archigenisios,Rhasi lib.12.Continentis,c.1.vbi eum citat ex lib.de Antiquis morbis. Et fortè est Arcagenisius,vel Archagillisius,de quibus suprà.

Archis,Serapioni Antidotorum,c.91.

Archides siue ille,siue alius,ibi c.18.

Arcon,Rasi lib.1.Continentis,c.8.

Areootius:vide suprà Alcon.

Ardimitrius,qui fuit tempore Galeni vt dicit Serapioo tract.7.qui de Antidotis est,c.8.

Aretæus Cappadox , cuius est liber de acutis passionibus, de quo loquitur Paulus Aegineta lib.4. cap.1.io principio, vbi in nonnullis codicibus Aëtius scribitur pro Aretæus. Neque enim Aëtius Cappadox fuit,sed Antiochenus,vt ipsemet dicit, idéoque in Græco eodice Aldi scribitur ματαιοδόξην ἀρεταίῳ.Aretæum autem citat simpliciter ipse Aëtius Tetrab.2.Serm.4.ca.46. & Tetrab.3.Ser.1.c.item 1.

Aretæus Sabinus,qui Hippocratem commodissimè commeotatus est, vt dicit Aulus Gellius lib.3.c.16.vide infrà Sabinus.

Arianialis,Serapiooi Simplicium,c.143.

Aridioo filius Meliz,Gal.aut quisquis est Arabs,vt opinor,io lib.de medicinis expertis.

Arinasius,Rasi lib.3.Continentis,c.4.& fortè est Aniasius de quo suprà.

Ariobarzanes,Paulo Aeginetæ lib.7.c.17.vbi describit emplastrum Ariobarzanion.Vt etiam Alexander Trallianus lib.3.c.10.

Aristarchus Tarseus, siue Tarsensis, Galeno Pharmacôn κτ̀ γένη, libr.5. & Aëtio Tetrab.4. Ser.2.c.15.

Aristarchum illum,aut alium simpliciter citat idem Galenus Phar.κτ̀ τόπους lib.5.cap.1.& 3. & lib.7.cap.5.& 6.Aëtius Quaternionis 2. Serm.4.cap.65.& Mesue in Antidotis.

Aristeus apud Galenum,siue Herodotum in Introductiooe,siue Medico,post principium.

Aristo,siue Ariston , quem citat Cornelius Celsus lib.5.c.18.& Galenus Pharm.secundum locos lib.9.c.4.Huiúsque dicunt nonnulli esse librum de victu salubri,qui Hippocratis esse dicitur, vt scribit Galenus in Commentariis Epidemiôn Hippocratis,lib.6.ca.1.Et illum inter vetustissimos medicos ponit idem Galenus in Commentariis de ratiooe victus in morbis acutis libr.2. sectione 18.& in lib.1.de Alimeotorum facultatibus.

Aristocles,Galeno Phar.κτ̀ τόπους lib.6.c.1.& lib.8.c.7.

Aristocrates Grammaticus Galeoo eiusdem operis lib.5.cap.9.

Aristocrates simpliciter ibi,nisi idem sit,quod credimus.

Aristogenes duo Suidæ celebrati,alter Thasius qui ad Antigonum regem Macedoniæ plures libros in medicina scripsit:Alter Cnidius Chrysippi philosophi seruus , qui ex curatione Antigoni Gonatæ magnam famam consecutus est. Alterius malagma recenset Corolius Celsus libro 5.cap.18.illum quoque sæpe citat Plinius lib.33.34.&.35.

Aristogiron Plinio lib.27.cap.4.

Aristolaüs,Galeno Phar.localium lib.6.c.5.

Aristophylus Plataicus Theophrasto in Plantis memoratus.lib.9.de historia Plantar.c.19.

Aristoteles suprà inter Philosophos,nu.252.

Aristoxenus Heraphilæus,& Alexandri Philalethis discipulus , Galeoo libr.4. de differentiis

pulsuum,& Aureliano lib.Oxeôo 3.c.16.

Aristratis,Rasi lib.5.Cootineotis c.2.non semel.

Aristrates,Auicennæ lib.5.summa 2.tract.2.

Atistus Chirurgus,Scriboo io Largo c.209.

Arius Asclepiadeus,Galeno Phar.secundùm locos lib.4.ca,7.ex libro quo propria Pharmaca coacervauit,& lib.5.c.7.& alibi sæpè.

Arius Tarseus,nisi idem sit,ipsi Gal.secuodùm locos lib.3.c.1.& lib.9.c.1.vide Lecanius.

Arlunus,aut vt alij vocant,Arlenus,qui scripsit de faciliori alimento,& de Balneo.

Armasios,siue Armesius,vide supra Aermersios.

Arnaldus Villanouaous Gallus ex Prouincia,quem vulgò de Villa noua appellát,cuius sunt multa opera in vno volumine impressa.De eo admodum magoificè loquitur è nostris vt cęteros ounc omittam,Io.And.in ca.consilium,de obser.ieiun.in add. Spec.in rub.de cri.fal.& Pan. in c.si verò,in 3.ope.de iureiur.vbi illum appellat summum & quasi diuinum medicum,& Barb. qui de illo mirandum quippiam refert 10 l.Titius,col.antepe.ff.de verb.oblig.

Arohon & Aroon,Rasi lib.1.Contin.c.2.& 3.ex lib.de quæstionibus naturalibus.

Aroo,eodem libro cap.3.& alibi sæpe, nisi sit Aaron,de quo suprà,quod facilè crediderim,siue etiam superior.

Arrengenitius eiusdem operis,lib.7.c.4.

Arthabianus,Galeoo medicamentorum secundùm locos,lib.7.c.4.

Artillus Senogalliensis,qui versibus traduxit proloquia Hippocratis.

Artaglis,Rasi Coutin.lib.5.c.2.non semel.

Artaganis,eiusdem operis lib.6.c.2.ex libris diuturnorum morborum.

Artanius,Rasi Continentis lib.3.cap.4.

Artemidorus cognomento Capito,Galeno libr.1.Commentariorum de natura homiois , & lib.1.Præsagiorum Hippocratis,c.29.περὶ τόπους lib.5.c.3.vide Capito.

Artemidorum simpliciter siue illum, siue alterum citat idem Galenus Pharmacorum localiũ lib.5.c.7.& Cælius Aurelianus,qui illum Erasistrati sectatorem dicit lib.Oxeôn 3.ca.14.& lib.2.c. 31.vbi eum Sidensem,& Erasistrati sectatorem dicit,& libr.3.c.15.vbi etiam eum Sidensem vocat. vide Coroelius Artemidorus.

Artemisius Marcello citatus c.36.

Artemius , idem cap.13. nisi idem sit cum præcedenti,quod videtur ex eodem Marcello, qui vtrunque Dianio ostendisse dicit.

Artemon Plioio,lib.28.c.1.

Artigensus,Artigeuisus,Artigenisius,Artiginisius,Artigesus,Artigenis,Artigeneusis.Hęc enim omnium oomina pro vno,ni fallor,citat Rasis lib.5.Continentis,c.1.& libr.3.c.7.in pluribus locis,& lib.7.c.4.non semel,& alibi sæpè.

Artorius Marcus, Augusti medicus,de quo in successione medicorum.nu.61.

Artram,Serapiooi Simplicium c.228.ex libro de cibis.

Aruntius Achillas,Galeno lib.7.Pharmacorum περὶ γένος.

Aruntius,in successione medicorum,num.62.

Asaimeri,Auicenoæ lib.5.tract.1.c.4.

Asanitus,Paulo Aeginetæ lib.4.c.55.

Asan,Rasi lib.3.Coutin.c.item 3.

Asascara,siue Asascan,nisi duo sint,Rasi eiusdem operis,lib.9.c.4.& lib.12.c.1.

Asaueri,Serapioni Simplicium 416.oisi sit ille Asaimeri.

Asoeos,eidem eiusdem operis,c.307.& lib.de Agricultura.

Ascilimoo,Rasi Contin.lib.12.c.2.vide infrà Aslamen.

Asclapo Patrensis,apud Ciceronem lib.13.epistolarum ad Seruium Sulpitium,epist.20. & iterum altera ad Tirooem epistola,lib.16.earundem.

Asclepiades Bithynus,Gal.περὶ τόπους,lib.1.c.1.ex lib.de Alopecia,& lib.περὶ γένος.7.

Asclepiades philosophicus,id est,oaturæ studiosus dictus Galeno eiusdem operis lib.7.c.5. & lib.8.cap.5.

Asclepiades Prusiensis,de quo suprà io successione medicorum,nu.57.& seq.

Asclepiades alter his iunior Galeoo memoratus. d.libr.Pharmacorum localium sæpè. Ex his alteruter citatur ipsi Galeno ex libris Interiorum , quæ Marcella inscripsit , atque etiam ex libris Exteriorum:citatúrque item Aëtio & Alexandro Tralliano,& Cælio Aureliano libr.2.c.7.ex libris salutarium ad Geminium.& c.13.ex libris de Clysteribus , & ex libris παρασκευασιῶν, id est, præparatiooum.Et li.3.c.8.ex libro de Hydrope,& lib.5.c 2.ex libris ad Erasistratum scriptis.Et in præfatiooe librorum Oxeôn,id est,Celerum pasiooum 1.c.1.ex libris Diffinitiooum. Et libr. eiusdem operis 1.c.15.ex libris Celerum passionum.Et lib.2.c.10. ex lib.de Periodicis febribus, & lib.2.c.29.ex libris de vini datione,& lib.3.c.1.ex Commentariis Aphorismorum Hippocratis, & c.5.vbi eum Titiensem dicit, & ca.19.ex libro de finibus. Duos Asclepiadas citat idem Galenus lib.6.Phar.localium c.4.post prin.

Asclepius

Asclepius, citatus Aëtio, alter ab Aesculapio, qui & Asclepius Græcis dicitur, vt diximus in Aesculapio.

Asirita Romanus, Galeno, si is est, in libro de medicinis expertis.

Aslamon, Asleman, Asliman, hæc enim reperio apud Rasin lib.1. Continen. c.6. & lib.9. cap.4. & c.5. non semel. Et forte est Ascilimon de quo suprà.

Aspasia, infrà inter fœminas, nu.322.

Aspasius, Galeno lib. Phar. κατὰ τόπους 9. cap.5.

Alphalartesius, Galeno κατὰ γένη lib.7.

Astaron, siue Asteron Torestes, autori illius libri medicinarum expertarum, vbi dicitur quòd fuit familiaris Acostrois, de quo suprà.

Asterius, Aëtio Tetrab.2. Ser.3. cap.113.

Astrocanus in illo libro medicinarum expertarum.

Asusti stara, Rasi lib.11. Continen. cap.4.

Atabari, Serapioni Simplicium c.79. & seq. & c.87. & 108. & alibi sæpè.

Atahusius, Rasi lib.4. Continen. cap.4.

Ateuristus, quisquis is fuit, apud Galenum, in Præfatione, lib.10. Simplicium.

Athenæus Attaleus, apud eundem lib.1. de Elementis.

Athenæus Tharsensis, Aureliano lib.2. Oxeôn cap.1.

Athenæus simpliciter, Galeno memoratus Pharmaco. local. lib.9. cap.5. & Generalium lib.5. & in Introductione, siue Medico, si is est, & lib.7. Therapeuticæ, & lib.2. de Semine, & lib.2. de causis Symptomatôn. Et hunc Attalensem fuisse scribit idem Galen. libro 4. de differentiis pulsuum. Fuitque hic cum Posidonio philosopho magna consuetudo.

Atheneon, Cornelio Celso lib.5. cap.25.

Athinæus, nisi sit ille Athenæus, Galeno lib.13. Therapeuticæ. Is, vt ibi dicitur, asseruit principem partem in corde esse.

Athryilatus Thasius, Plutarcho Symposiacôn decade 3. Problem.4.

Athuristus, siue Aturistus (vtrunque enim reperio) apud Rasin lib.3. Contin. c.1. non semel & lib.3. c.6. & lib.7. c.3. & alibi sæpè. Et idem fortè est cum Ateuristo, de quo suprà, aut eum Atorosco, de quo mox dicemus.

Athursekis, ibi, lib.3. cap.3.

Atinetus, Galeno κατὰ τόπους lib.4. c.7. & Marcello Burdegalensi, cap.120. vbi illum dicit fuisse seruum Casij medici.

Atlas Pamphiliensis, citatus Galeno.

Atoroseos, Rasi Continen. lib.1. cap.6.

Atorosphos, ibi, lib.2. cap.5. & 6.

Attales Atheniensis, Attalus Plinio dictus, lib.32. cap.8.

Attalio, qui, vt tradit Galenus, scripsit in Aphorismos Hippocratis, quod & tradit Oribasius, si is est, in Præfatione Commentariorum in eosdem Aphorismos.

Attalus rex, suprà inter reges, nu.122.

Attalus alius ab illis Contemporaneus Galeni, vt ipse dicit lib.1. Antidotorum, in prin. & lib. Therapeuticæ 13. vbi & illum dicit fuisse discipulum Sorani, cúmque Thessalium asinum vocat, quòd Thessali sectator esset.

Attrahyndus, Rasi lib.10. Contin cap.3.

Atursius, ibi, lib.3. cap.7.

Auenius, citatus Petro Aponensi in addit. Mesue, quo loco tractat de ægritud. hepatis.

Auen, Rasi lib.3. Contin. cap.3.

Auerrois, cognomento Commentator, qui præter multa opera in primis laudata Commentarios in Aristotelem non indoctos, sed ineleganter admodum versos, scripsit: & libros 7. in re medica, quibus Colliget titulum inscripserunt, veluti vniuersale. vide Abeurast.

Augustinus Galdadinus Mutinensis, cuius est docta Præfatio in Galeni opera Latina, & traductio libri eiusdem Galeni de musculorum dissectione, & aliorum.

Augustinus Niphus Pilotheus, cuius est liber de morbo Gallico, & de Diebus Criticis siue Decretoriis, & alij plurimi.

Augustinus Riccus Lucensis, cuius sunt nonnulli Galeni libri latinitate donati.

Augustus Cæsar, inter Imperatores, nu.148.

Auicenna, & inter Reges, nu.135.

Auidianus.

Auramasius, Rasi lib.5. Contin. cap.1.

Aurelius Cornelius Celsus, in successione medicorum, nu.63.

Aurelius simpliciter, Galeno Phar. κατὰ τόπους lib.5. cap.9.

Aurifiasius, Rasi Contin. lib.4. cap.1.

Ausonius, suprà inter poëtas, nu.236.

Ausonius illius pater & ipse medicus, vt satis constat ex multis locis operum ipsius filij. Præ-

fertim verò illis,qui sunt in Epicædio ipsius patris,

Nomine ego Ausonius non vltimus arte medendi.

Et mea si nossem,tempora,primus eram.

Nam & Ausonium citat Marcellus Burdeg.in Præfatione,& c.25.

Autolycus & eius filij,quorum meminit Homer.lib.19. Odyss.in curatione vulneris Vlysis.

Auynasius,Rasi lib.5.Connn.cap.1.

Axiologus,Galeno lib.10.Pharm.local.cap.1.nam in Græco Codice legitur ἀξιολόγος,quanquam Cornarius legit ἀντίοχος,Antiochus.

Axiorius,Galeno Pharm.κατὰ τόπους lib.5.cap.7.

Medici an sint qui unam tantum corporis partē curant.

Axius ocularius , ibi. Hunc enim & similes ducimus medicis annumerandos, secuti sententiam Vlpiani, qui scribit medicos & eos appellari , qui alicuius partis corporis vel certi doloris sanitatem pollicentur,l.j.§.medicos,& ibi Bart.ff.de var.& extra. cogni. quam ad hoc dicit not. Bald.in l.j.col.vlti.C.manda. Et vt scribit Cornelius Celsus in epistola ad Caium Iulium Callistum (si ea ipsius sit,de quo dubito,quam tamen eius nomine ac titulo Marcellus Burdegalensis inseruit in suo lib.medicamentorum) Multos,inquit,animaduertimus vnius infirmitatis sanandæ scientia,medici plenum nomen consequutos.Nam & apud Aegyptios,vt hoc addas,ita erat medicina distributa,vt singulorum morborum essent medici,non plurium,teste Herodoto in Euterpe.Cuiusmodi medicos Romæ frequentes fuisse tradit Gal.lib.de Partibus medicæ,c.2. Quanquam non video quomodo qui satis exactè posit intelligere morbum partis cuiuspiam affectæ,& curam illius,nisi & aliarum quoque sciat.

Ayse,vide suprà Aieyse,& Hayse.

Azanitus,siue Azanites,Galeno Pharm. κατὰ γένη lib.6.& Paulo Aeginetæ lib.4.c.55. & lib.7. cap.19.& Aëtio Tetrab.4.Ser.2.c.34.& Ser.3.c.21.

Azaramis,Serapioni Simplicium,c.251.& 262.huiúsque etiamnum libros habemus.

Azaricon,suprà inter Philosophos,nu.268.

Azaraui,Serapioni Simplicium,c.251.& 262.citatus,cuius etiam libros habemus.

Azararius,cuius practicam habemus.

B

Bacchius,Aureliano lib.Chroniôn 2.cap.10. & Galeno lib.4.de differentiis pulsuum, & lib.3. Commentariorum Epidemiôn Hippocratis. Hic Commentarios ædidit in 6. librum eius operis,vt dicit ibi Galenus,in princ.

Bacchus inter reges,num.112.

Bachmindus,Galeno alicubi citatus.

Badigorius,& Badigorosus,nisi sint diuersi,quod minimè credo, Rasi lib.Continen.3.cap.6. & lib.4.cap.1.& lib.6.cap.1.non semel.

Bagaysius,ibi,lib.4.cap.1.sæpius.

Bagelardus,qui de ægritudinibus infantium scripsit.

Bagnisius,nisi idem sit,in eodem cap.

Bachtisub,& Bachtisus, & Bachtisuch, nam hæc omnia reperio apud eundem lib.6.cap.4. & lib.7.cap.1.& 4.& lib.9.cap.4.

Baladius,Rasi lib.10.eiusdem operis,cap.1.

Bamachitus,Galeno lib.6.Simplicium.

Banebius,Galeno Phar.κατὰ γένη lib.7.nisi sit Bacchius,de quo suprà.

Bandasar,Rasi lib.11.Contin.cap.5.qui fortè est Sandazar,de quo infrà.

Baphullus,Galeno in lib.2.Antidotorum.

Baptista Fiera Mantuanus,cuius sunt cōmentaria in artem Galeni,& quæstio de Attractione medicinarum solutiuarum, & alia de virtute mouente pulsum , alia item de phlegmatico & biliosо æqualiter febricitantibus,& alia multa opera.

Barbios,Serapioni Simplicium c.97.ex libro de Agricultura.

Barptolemæus Argenterius,cuius meminit Gesnerus in sua Bibliotheca.

Barptolemæus de Brugis.

Barptolemæus Cocles Bononiensis,medicinæ distillator,& chirurgus.

Barptolemæus de Mesina Siculus.

Barptolemæus de Montagnana, qui inter cætera sua opera ædidit consilia in hac arte eruditissima.De hoc loquitur noster Paul.Castr.cons.382. dubium istud, lib.2.in cuius specie siue facto,vt appellant, illum vocat egregium, & famosissimum medicinæ doctorem. In eum scripsit epitaphium Ioannes Pannonius,ex quo hos versus excerpsi,

Credo te Stygias mundo inuidisse sorores

Miratas raros tartara ad ima trahi.

Barptolemæus Syluanius Salonensis,qui ex Galeno quædam vertit.

Barptolemæus Troheron Anglus,qui chirurgiæ practicæ documenta scripsit lib.9.& iterum epitomen lib.1.

Barzuiatus,cognomento Sapiens,Serapioni Antidotorum c.17.

Basilius

Basilius Anticyranus episcopus, huius artis peritissimus, vt scribit D. Hieronymus in Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

Basilius, siue Basileus simpliciter, citatus Paulo Aegin. lib. 4. c. 55. & lib. 7. c. 19. qui fortè idem est.

Basilius Magnus, de quo suprà inter sanctos, nu. 88.

Basius, qui de herbis scripsit, vt tradit Epiphanius lib. aduersus hæreses 1. statim post princip. Hunc citat Aëtius, vide Bassus.

Bassianus Laudus Placentinus, cuius est Latrologia ad Herculem Estensem Ferrariæ ducem, & alia opera.

Bassus, siue fuit ille Basius, siue alius, Galeno Phar. secundùm locos lib. 7. c. 2. & secundùm genera lib. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 99. & Marcello medicamentorum c. 29. vide Iulius & Pomponius, & Tyleus, & Tullius Bassus.

Bassus Stoicus, nisi & idem sit Galeno secundùm genera, lib. 7.

Basus, nisi sit vnus ex illis, citatus Aëtio Ser. 12. cap. 44.

Bauerius de Baueriis, Bononiensis.

Bedigoras & Bedigorus, & Bedagorus, & Budegorus. Hæc enim omnia nomina reperio, sed vnum tantùm esse existimo, apud Serapionem lib. Simplicium cap. 57. & 78. & 95. & Rasin lib. 1. Cotin. c. 3. & 5. & 9. & lib. 2. c. 4. & alibi sæpe.

Benedictus Nursinus, Francisci Sfortiæ familiaris, qui practicam rei medicæ scripsit.

Benedictus de Victoriis Fauentinus, qui scripsit libellum de morbi Gallici curatione.

Bengezar.

Benguafit, qui, vt opinor, est Abenguefit, de quo suprà.

Berengarius Cathalanus, qui in Hippocr. & Auicen. scripsit quasdam quæstiones.

Beritius, Galeno κατὰ τόπους lib. 9. cap. 5.

Bernardus Gordonius Gallus, cuius practica est, cui titulum fecit Lilium medicinæ.

Bernardus Felicianus, qui nonnulla ex Paulo Aegineta vertit.

Berotas.

Berthorius Casinensis abbas, ante monachatum professione medicus, multáque in ea arte opera scripsit.

Bertrucius Bononiensis, cuius extat practica vtilior quàm elegantior, & quam magna ex parte sequuntur medici Empirici.

Berytius & Beritius, Galeno Phar. local. lib. 4. cap. 7. vbi ab eo dicit Berytium Pharmacum dictum, & iterum lib. 9. cap. 5. Hunc quoque, vel alium eius nominis citat Constantinus Cęsar, aut quisquis est, in Collectaneis Geoponicis.

Betarmen, aut vt alij vocant, Bertanem Siculus, autori medicinarum expertarum, quæ Galeno assignantur.

Biblis, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.

Biennius, Galeno Pharm. local. lib. 9. cap. 3.

Biennitas, nisi idem sit eiusdem operis lib. 10. cap. 1.

Bimasui, & Bimmasui apud Rasin in libris Continentis sæpissimè. Citatur autem ex summa ipsius eius operis, lib. 4. c. 2. Et ex libro de Complemento, eiusdem operis lib. 5. cap. 1. Et ex lib. de febrib. ibi. Et ex lib. Nutricationum, etiam ibi. Et ex lib. de cura prægnantis, lib. 9. c. 5.

Binabiehalid Perses, Rasi eiusdem operis lib. 6. cap. 1.

Binelhalleg, ibi, lib. 4. cap. 1. & lib. 5. cap. 1.

Binmasim, ibi, lib. 6. cap. 1. nisi sit ille Bimasui.

Binserapion, ibi, lib. 4. c. 1. & alibi sæpissimè. Credo esse Io. filium Serapionis, de quo posteà.

Blasius Asparius Papiensis, qui scripsit libellum de curandis febribus.

Bodex, Rasi Contin. lib. 1. cap. 4.

Boëtus, siue Boëthus, apud Celsum lib. 5. cap. 21.

Bolas, cuius collyria describit Aëtius Tetrab. 2. Ser. 3. cap. 99. & 104.

Bonefet, Rasi lib. 1. Contin. cap. 3. ex libro de cultu terrarum.

Bonominus Bergomensis, cuius extat liber de venenis, & alius diuersarum quæstionum.

Bonus præceptor, quisquis is est, citatus Galeno lib. 7. Pharm. local. cap. 4.

Botryes, Plinio in nomenclatura medicorum, lib. 29.

Branchaleon, vide Ioannes Franciscus Branchaleon.

Brela Croa, infrà inter fœminas, nu. 338.

Brenitus, Galeno Pharm. local. 9. cap. 4.

Britannicus, Galeno ibi, lib. 4. cap. 7. vide Stolus Britannicus.

Brunus Longoburgensis 4. cuius extant opera in Chirurgia.

Brunus pater Dini de Garbo, de quo posteà dicemus, chirurgiæ peritissimus.

Bubikir, vide Albubeter.

Buccieisu, Rasi Continentis lib. 1. cap. 4.

Buctigesu, eiusdem operis lib. 2. c. 2. nisi idem sit. Nam & alibi Buccigesu, & Burcigesus legitur, eiusdem lib. c. 3. & Bueciiesu, lib. 2. c. item 2.

Buctuson

Buctuson,ibi,lib.2.cap.2.nisi & idem sit.

Budegorus,vide suprà Bedigoras.

Bugerius.

Buhahylyha Arabs,cuius sunt Tacuim,siue tabellæ aut tesserulæ,in quas totam propè mediciuam redegit,vti etiam Elluchasem,de quo infrà dicemus.

Buhiel Hutasiuius,Rasi Contin.lib.5.cap.1.

Bulchasis, cuius extat liber de præparationibus medicamentorum, quem librum Seruitoris vocant,alij Albucasis & Albucasa vocant,nisi sint diuersi,vide Albucasa.

Bureiesu,Rasi lib.1.Cootin.ca.3.sed eum puto esse Bucceiesu,de quo suprà.

Butaducus,ibi,lib.3.cap.7.

Byn Sabur,eiusdem operis lib.6.cap.1.ex illius Antidotario.

Byntalius,ibi,lib.11.cap.3.

Bythonus,cuius meminit Georg. Valla, lib.27. expetendorum & fugiendorum, qui est medicinæ 4.cap.232.

C

Cadmus Agenorides Phœnicum rex,ioter inuentores,num.11.

Cæcilius Bion,Plio.lib.28.c.13.qui vt in eiusdem lib.indice dicit,περὶ δυνάμεων scripsit.

Cæcilius Simpliciter,ex Commentariis citatur ipsi Plinio lib. 29.c.4.

Cælius Aurelianus Siccensis,cuius habemus libros de celeribus passionib. quos Oxeoo appellat, & de morbis chronicis, quos Chronion vocat,id est, tardarum passionum, & eosdem quidem doctos,sed stylum sanè Africum redoleotes. Scripsit & libros Medicaminum, vt dicit lib.2.Chrooion,c.4.in fi.Et medicinalium responsionum,vt dicit eiusdem operis lib.1.c.1. & lib. 2.c.4. & lib.3.c.4.Et γυναικείων,id est,passionum muliebrium,eo.lib.7.c.4.Et specialium Adiutorium ibi,non semel,& Epistolarum Græcarum ad Prætextatum lib.2.c.1.

Cæsar in Imperatoribus suprà,num.154.

Cæsar Landulphus,cuius est libellus de curis febrium.

Cæsar optatus Neapolitanus, cuius extant aliquot liminares epistolæ in scriptores medicos.

Cahraba,Rasi Contio.lib.10.cap.1.

Caius Iulius,Plinio memoratus lib.7.cap.53.

Caius Neapolitanus,Galeno Pharm.κατὰ γένη lib.5.

Caius Ocularius,eidem Pharm.κατὰ τόπους lib.4.cap.7.

Caius Valgius,suprà in successione Medicorum,nu.62.

Caius simpliciter vnus,vt puto,ex illis,vel Aelius Caius,de quo suprà. hic citatur Aureliano lib.Oxeon 3.cap.14.vbi illum dicit Herophili sectatorem.

Calaf Iudæus Catalanus,qui simpliciter citatur Calaf,Rasi lib.11.Cont.c.4.&.5.

Calaminus,ibi,lib.5.cap.1.

Calays,ibi,nisi sit ille Calaf.

Calhamam,& Calhamen.d.lib.5.cap.2.& lib.11.cap.1.

Callianax,de quo Galeous illud scripsit,quòd interrogatus à quodã oum moreretur,respondit Homerico illo carmine,lib.Iliad.21.

κάτθανε καὶ Πάτροκλος ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων. Id est,ad verbum,

Occubuit & Patroclus qui te multò præstantior fuit.

Calligenes medicus Philippi Macedooum regis illius,qui aduersus Romanos belligerauerit, cuius meminit Liuius lib.10.belli Macedonici.

Coronarũ uis medicamentaria. Callimachus,qui de Coronis priuatim scripsit.Nam & hîc est quędã valetudinis portio,teste Plin.lib.21.c.3.quod & videre licet ex Gal.lib.2.Pharm.local.c.2.vbi describit amuleta quæ capiti coronæ modo circumposita,& alligata,dolorem eius arcent:& Dioscor.lib.4. cap.127.quo de Hippoglosso tractat,vt oonnulli interpretes ibi intelligũt:& ipso Plin.lib.24.c.10.vbi de smilace loquitur,& c.12.statim post princ.& c.19.lib.27.c.11.statim post prin.& seq.vbi de Polygooo tractat.Plutarcho Problematon Symposiacon decade 3.c.1.Marcello c.1.non semel.

Callinicus,Galeno Pharm.κατὰ γένη lib.7.

Callisthenes Aristotelis discipulus,qui de herbis scripsit,teste Epiphanio statim post princip. lib.1.Hæreseon,

Caluus,vide Marcus Fabius Caluus.

Camachilis,Galeno lib.6.Simplicium.

Cammachirus,siue Camachirus,ibi,nisi idem sit.

Canamusalus de Baldach,cuius librum habemus de curandis oculorum passionibus.

Candidus,Aëtio Tetrab.2.Ser.3.cap.113.

Capito Ophthalmicus,id est,ocularius medicus,eidem Phar.κατὰ τόπους lib.4.c.6.vide an sit Artemidorus Capito,de quo suprà.

Capitonem simpliciter, quisquis is fuit, siue ille superior, siue Artemidorus Capito, de quo suprà,citat Galenus in eodem cap.& in Commentariis Epidemioo Hippocratis, & Aëtius Tetrab.2.Serm.3.cap.77.

Caricles,

Carieles, qui & Charicles, qui mortem Tiberij Cæsaris ex pulsu venarum pronũciauit, apud Tacitum lib.5. cuiúsque meminit Suetonius in ipso Tiberio. Hunceque aut alium eius nominis citat Galenus Pharmacorum κατὰ τόπους, lib.2.c.2.& lib.9.c.4.

Caridemus Erasistrati sectator, Aureliano lib.3. Oxeôn c.15.

Carixenus, qui & Charixenus, & Charixenes, Galeno κατὰ τόπους, lib.3.c.1.& lib.5.cap.7.& lib.6. cap.2.& Aëtio Tetrab.2.Ser.4.cap.52.

Catk, Rasi lib.1.Cont.c.6.

Carpitanus, vide infrà Chaspitanus.

Carolus figulus, qui de herbis & piscibus scripsit.

Carolus Stephanus Parisiensis, qui libros Anatomicos scripsit, & de nutrimentis lib.3.

Carterus, Galeno Pharmac.loeal.lib.7.ca.4. Et fortè est Craterus, eidem quoque memoratus inuersa litera, de quo postea.

Carus, de quo extat epigramma Martialis lib.10.

Nequius à Caro nihil vnquam Maxime factum est,

Quàm quòd febre perit, fecit & illa nefas. Et quæ sequuntur.

Casion Armenus, memoratus autori incerto lib.de Medicinis expertis.

Casio, Auicennæ lib.5.summa 2.tract.2.nisi is sit Casius de quo mox dicemus.

Casius Fœlix, de quo suprà in successione Medicorum, nu.62.

Casius Iatrosophista, cuius sunt medica problemata de animalibus Græca, Latinitati donata ab Hadriano Iunio.

Casius simpliciter, quisquis is fuit, Cornelio Celso in præfatione, & lib.4.c.4.& lib.5.c.25.& Galeno Phar.κατὰ τόπους lib.4.c.7.& lib.9.c.4. non semel: & Scribonio Largo de compositione medicamẽtorum c.119.ex quo potes intelligere eum fuisse tempore Tiberij Cæsaris: Aureliano lib.Chron.4.c.5.& Aëtio Tetrab.2.Ser.3.c.99.& Auicennæ sæpe, vide Pironius.

Casium Parmensem, siue hunc, siue alterum memorat Plin.lib.31.c.2.

Castinus, Aëtio citatus Tetrab.3.Ser.4.c.44.

Castor, vide Antonius Castor.

Castus, Gal.lib.4.& 7.Medicamentorum κατὰ γένη: Rasi lib.4. Continentis c.1.

Cataginus Antiochenus, Auicennæ lib.5.tract.2.

Catilina regis Lithois medicus, autori medicinarum expertarum, quem nonnulli dicunt esse Galeni.

Cato Censorius primus Romanorum, & diu solus, vsus herbarum scripsit, vt dicit Plinius lib.25.cap.2.in princ. Et licet medicos incesserit, is tamen medicus fuit, vt videre est ex eodem Plinio lib.29.cap.1.& altero Plinio Valeriano, lib.rei medicę 4.cap.29.& ex libro ipsius de re rustica infinitis locis, præsertim cap. quo describit brasicæ vires in re medica. Sed & ipse librum scripsit, quo docet, quo pacto quis incolumis seruari, vel ægritudine liberari posit, vt tradit Plutarchus in vita illius.

Cecilius Argiuus, inter poetas, supra nu.222.

Cecilius Bion, vide suprà Cecilius.

Celer Primipilaris, Galeno lib.Pharmac.κατὰ γένη. Is tametsi Primipilaris erat (quæ est dignitas militaris) de qua noster Iurisconsultus, in l.pater filium.§.Iulianus.ff.de legat.3. & Quintilianus lib.6.c.3.tamen medicæ quoque artis peritus erat: vt hinc intelligas, nullam aliam artem, nullum ordinem ab hac abhorruisse.

Celius Aurelius, vide Cælius Aurelianus.

Cermisonus, vide suprà Antonius Cermisonus.

Cesar Imperator, vide Cæsar.

Cesar Landulphus, vide Cæsar Landulphus.

Cæsar Optatus, vide Cæsar Optatus.

Chalcideus, Galeno Pharm.secundum genus lib.5.

Chærias Atheniensis, Plin.lib.20.c.23.

Chamul Bizagisuch, Rasi lib.5.Cont.c.1.

Charicles, vide Caricles.

Chariton, Aëtio citatus Ser.13.c.18.

Charixenus, vide Carixenus.

Charmides, Galeno lib.2.Antidotorum.

Charmis Masiliensis in successione medicorum, suprà nu.65.nisi ille idem sit.

Chaspitanus, siue Charpitanus in successione medicorum, nu.62.

Chealfetebeni, Serapioni Simplicium c.197.

Chereas, Galeno Pharm.localium lib.5.c.9.nisi sit ille Chæreas de quo suprà.

Chimrasius, Rasi lib.6.Cont.c.1.

Chimon.

Chiron Centaurus inter inuentores medicinæ, nu.12.& seq.

Chosi, & Cho zi, Serapioni Simplicium c.93.& alibi.vide Chuzi.

Christianus Soter Limothermæus, qui nonnullos Galeni libros in Latinum vertit.

Christianus alius, Serapioni Simplicium c.282.

Christiernus Morsianus Danus, cuius præter res medicas extat arithmetica.

Christophorus Ballista Parisiensis, qui de re medica libros scripsit.

Christophorus Barzianus, siue Barzezius Pergamensis, cuius extat liber de cognitione & cura febrium, & Introductorium, siue Ianua ad omne opus practicum medicinæ.

Christopbotus Clauserus Tigurinus, cuius est dialogus Germanicus de vrinæ indicio.

Christophorus Georgius de Honestis, Florentinus, cuius sunt commentarij in Antidotarium Mesue.

Christophorus Heyll Vuisbadensis, qui scripsit artificialem medicationem, & quosdam Galeni libros in Latinum vertit.

Christophorus Orosciuſ, cuius extant annot. in Aëtij, & Pauli Aeginetæ interpretationes.

Chrysanthus Gratianus, Galeno Pharm. local. lib.3.c.1.

Chrysaris, Galeno in libro cui titulus est, Linguarum Hippocratis expositio.

Chrysermus, Plinio lib.22.c.22. Gal. lib.4. de differ. pulſ. & lib.9. Pharm. local. c.2.

Chrysippus Gnidius, in successione medicorum suprà nu.50.

Chrysippus filius illius, Ptolemæi medicus, apud Laertium in Chrysippo Halensi.

Chrysippus alius Erasistrati discipulus, de quo Laertius ibi. Vnúmque horum citat Galenus lib.2. commentariorum de natura hominis, & Plinius lib.20.c.9. in princ. vbi dicit illum Brasicæ priuatim volumen dicasse, & Cornelius Celsus lib.5. & Aurelianus lib.4. chroniôn, c.8. ex libris de lumbricis. Et lib.2. Oxeon, c.12. ex lib. de catalepticis. Ab vno horum chrysippea herba dicta Plinio lib.36.c.9.

Chuzi, & chuz, & chusi, & cus, & chus, nisi sint diuersi, quod minime puto, Rasi lib. continentis 1.c.5. & lib.2.c.2. & lib.3.c.2. non semel, & c.3. etiam non semel, & cap.5.6. & 7. & hîc, ni fallor, idem est cum chosi, & chozi, de quo suprà.

Cienus, qui & Prusias dictus est Herodoto in Introductione siue Medico, quem pleriq; Galeni esse putant.

Cimon, Galeno Pharmacorum local. lib.3.c.1.

Circe inter fœminas, infrà nu.313.

Cisadra, Rasi cont. lib.6.c.1.

Claudianus Citatus Plinio Valerio lib. rei medicæ 3. cap. 45. Et hic fortè est, cuius meminit Gal. lib.1. Pharmacrum local. c.1.

Claudius Apollonius, Gal. lib. Antidotorum 2.

Claudius Damonicus, eidem Pharmac. local. lib.3.c.1.

Claudius Philoxenus chirurgus, eidem Pharm. general. lib.2. vide Philoxenus.

Claudius Sophista memoratus Epiphanio Cyprio, lib. Hæreseon 2.c. item 2. hæresi.66.

Claudius, siue vnus ex illis, siue alius simpliciter citatus Plinio lib.22.c.23.

Cleemporus, & Cleamporus (vtrunque enim legitur) cui plerique adscribunt eum librum de vi & effectu herbarum, quem tamen pertinax fama & antiquitas Pythagoræ vendicat, vt scribit Plinius lib.24.c.17. húncque etiam alibi citat idem Plinius.

Cleempus, nisi idem sit, nam & id quoque nomen reperitur.

Clemens Sertorius, Galeno Phar. κατὰ γένη lib.7.

Cleobulus, Galeno eiusdem operis lib.5.

Cleodemus Plutarcho in cōuiuio septem Sapientum, vbi scribit eum cucurbitulis frequentius quàm quisquam alius medicorum suæ ætatis vti solere, atque eius opera factum id auxilium imprimis celebraretur, & in vsu frequentissimo esset.

Cleoderus, apud eundem illo ipso libro.

Cleomenes, apud Plutarchum Problematon Symposiacon, decade 6.c.8.

Cleon, siue Cleo, Cornelio Celso lib.6.c. item.6. & Gal. Pharm. local. lib.3.c.1. Aëtio Tetrab.2. Ser.2.c.93. & Ser.3.c.15. & 18. & 27. & Ser.4.c.107. & Paulo Aeginetæ lib.7.c.16.

Cleopater, Aëtio Tetrab.4. Ser.1.c.98. & Paulo Aeginetæ, alicubi ex libris de arte curatiua, & singulorum morborum curatione.

Cleopatræ duæ inter fœminas, infrà nu.326. & seq.

Cleophanes, & Cleophantes, & Cleophantas, & Cleophantus, Plinio sæpissime, & inter cætera lib.24.c.16. & lib.26.c.3. vbi scribit illum vini rationem illustrasse apud priscos, & Galeno Pharmacorum secundum genus lib.9.ca.3. & c.6. & Cornelio Celso lib.3.c.14. vbi eum dicit fuisse ex antiquioribus medicis: & Cælio Aureliano lib. Oxeon 2.c.39. Sed & huius, aut alterius eius nominis medici meminit Cicero in oratione pro Aulo Cluentio Habito, vbi eum vocat ignobilem medicum, sed spectatum.

Cleopolemus, Plinio lib.20.c.17. nisi Theopolemus sit scribendum.

Clesipon Celso lib.5.c.18. quanquam nonnulli ibi legunt Ctesiphon, de quo infrà.

Cletius Abascantius, siue Abascantus, Galeno medicamentorum localium lib.7.cap.3. Alij tamen Paracletum Abascantium legunt, quoniam apud Galen. in quibusdam codicibus ita legatur

tur τοῦ Κλειτοῦ Ἀβασκάντου. Sed & id separatim ita legi potest, παρὰ Κλίτου. Abascantum quoque simpliciter citat Galenus eiusdem operis lib.9.c.4. Extat inter Syluas Statij prima, lib.5. de Abascantio siue hoc, siue altero.

Cliton Rasi cont.lib.2.c.6.

Clodius, qui scripsit libellum de cura Ascaridum, Aureliano lib.4. chronion c.vlt. Sed & eum citat lib. Oxeon 3.c.8. vbi eum dicit Aesclepiadis sectatorem.

Clouiacus, Galeno Phar. κτ γέν. lib.7.

Clymenus inter reges nu.128.

Codamus rex suprà inter reges, nu.125.

Codius Tuscus, Galeno lib. Antidotorum 2.

Cointus præceptor Lyci Macedonis, Gal. in initio lib.3. Aphoris. Hippocratis.

Comes Andreas, vide suprà, Andreas in fin.

Comon inter philosophos suprà, nu.267.

Complutus Rabi Moysi, Aphorismorum parte 21. ex Introductorio ipsius, & iterum parte 22. in princip.

Conradus Gesnerus, cuius extant multa opera, & traductiones optimorum authorum medicorum, atque aliorum, quos si sigillatim nosse cupis, adeas eius bibliothecam.

Conradus Heiugater Tigutinus, Caroli 8. Francorum Regis medicus, qui inter cætera scripsit defensionem Astronomiæ.

Consodomus, Serapioni Simplicium c.271.

Constans, qui vocatus est Romanus, citatus à Simeone Setho, in libro de cibariorum facultate, quo loco loquitur de Paguris, siue cancris.

Constantinus Africanus, cuius fuit libri 7. de morborum cognitione & curatione, & alia multa opera.

Constantinus Imperator inter imperatores, suprà nu.153.

Constantinus monachus Casinensis, cuius viaticum laudant medici.

Constantinus alter vetustior citatus Aëtio, Quaterni.2. Serm.2.c.54. & Paulo Aeginetæ libro 3.cap. 24.& 28. vbi de curatione destillationis, in fin. & lib.7.cap. 13. vbi describit saponem ipsius Constantini.

Copho, cuius est liber de arte medendi & eius Electuarium recenset Nicolaus Antidotarius.

Cordus, vide infrà Euricius.

Cornelius Artemidorus Pergamenus ex comitibus Verris in prætura Siciliensi, cuius sæpe meminit Tullius in 5. actione in Verrem.

Cornelius à Baersdorp Gosensis, cuius est methodus vniuersalis artis medicæ.

Cornelius Celsus, suprà in successione medicorum, nu.63.

Cornelius Mechelingensis, cuius est liber de puerorum, infantiúmve morborum dignotione & cura.

Cornelius, quisquis is est, simpliciter citatus Gal. lib. Phar. localium 2.c.5. vbi eius medicamentum recenset, nisi idem sit Cornelius ille Celsus, quod minimè credo, neque enim vllum tale est medicamentum apud Celsum, neque Galenus solet citare Latinos scriptores. Sed & Cornelius vel ille, vel alius citatur sæpe Octauio Horatiano, aut vt aliis placet, Theodoro Prisciano, libr.4. de Physica scientia ad Eusebium filium.

Cosmas inter Diuos suprà, nu.89.

Cosmus, Marcello Burdegalensi c.7. & 8. non semel, & 14. & 30. nisi sit ille, quod minimè credo. Sed & cosmianam potionem, Perticen quoque cosmianam, & Antidotum item cosmianam describit idem Marcellus c.20. Cosmi autem meminit Martialis lib.1.

Pastillos Cosmi luxuriosa vorax: Et lib.5.

Quod quacunque venis Cosmum migrare putamus. Et lib.11.

Profertur Cosmi nunc mihi siccus onyx.

Costa, & costes, & costus, & costim, Serapioni Simplicium ca.97. & 173. & 250. ex libr. de Agricultura, & Rasi lib. cont. c.1. non semel, & c.8. ex lib. de cholera. Et lib.7.c.1. ex lib. de Passionibus, & lib.8.c.1. ex lib. de Phlegmate. Et lib.12.c.1. ex lib. de Alteratione humoris.

Cosus, Galeno lib.7. Phar. Localium c.5.

Crateias, siue Crateuas (vtrunque enim nomen reperio) Herbarius sæpe Dioscoridi, & Plinio citatus, & qui de herbis scripsit, vt dicit ipse Dioscorides in præfatione, & Plin. libr.25.c.2. vbi illum nuncupat Rhizotomum, id est, radicisecam, & Epiphanius Cyprius statim in initio libr.1. Hæreseon. Fuitque is tempore Hippo. qui ad eum scripsit epistolam qua eum rogat, vt optimas herbas ad curationem Democriti colligeret, appellatque eum optimum herbarium.

Crateuas alius, qui fuit longo pòst tempore, vt qui nonnullas herbas adscripsit Mithridati apud Plinium lib.25.c.6. in prin.

Craterus, Galeno lib. Phar. localium 7.c.5. & lib.2. Antidotorum. Hic sub Augusto fuit, eiúsque meminerunt Cicero in epistolis ad Atticum non semel, Horatius lib. Serm.2. Satyr.3. & Persius Satyr.3. & Porphyrius lib.1. de Abstinentia ab esu carnium.

Cratippus,quem Heraclides Tarentinus ad Antiochidem, & post eum Galenus Pharmacorum localium lib.6.c.1.& iterum 2.in fi.ex Ferula citant. Est autẽ Ferula νάρθηξ libri ipsius Cratippi Inscriptio. Quam quidem libri inscriptionem etiam Heras Cappadox suis medicamentorum libris posuit, vt postea in eo dicemus. Atque etiam Soranus, vt videre licet apud Aëtium, qui ipsius νάρθηκα citat lib.8.c.44.Græcis enim,vt id obiter dicam,eum morem fuisse, vt libros suos medicamentarios νάρθηκας & ναρθήκια inscriberent.Ex quo illud Ciceronis libr.2.de Finibus,Iam doloris medicamenta illa Epicurea,tanquam de Narthecio promant,si grauis,breuis,si longus,lenis.De Narthecio igitur,id est,de lib.medicamentario Narthecio inscripto.Quãquam sunt,vt scribit Cornarius cuius hæc sunt, qui Pyxidem medicamentariam per Narthecium intelligunt. Sed priori sententiæ adstipulatur Martialis in Apophoretis, qui huiusmodi Narthecia capsulis eboreis inclusa fuisse dicit,epig.78.

Artis ebur medicæ Narthecia cernis habere,
Munera quæ cuperet Paccius esse sua.

Craton Celso citatus,lib.6.c.7.&.c.18.

Creitas Herbarius, proauus Crateiæ,de quo nuper diximus. Huius autem mentionem fecit Hippocrates,in epistola ibi memorata.

Creon Agrigentinus,sunt enim qui ita vocant Acronem, de quo num.56.in successione medicorum.

Criamabilis.

Cride Pandionis,à quo Minoa circa pudenda morbo laborantem curatum ferunt.

Crambulus,Galeno lib.6.Simplicium.

Crinas,aut vt alij scribunt,Critias Massiliensis,in successione medicorum,nu.65.

Crispus Philus,id est, amicus,Galeno Pharmacorum localium lib.5.c.7.

Crispus Libertus Galeno lib.7.eiusdem operis c.3.

Crispus simpliciter,siue vnus ex illis,siue alius,eidem Phar.secundum genus libr.5.& libr.7.& secundum locos lib.5.c.7.& iterum lib.9.c.4.

Christades,Rasi lib.1.cont.c.1.

Christophorus Orosius,cuius sunt castigationes in Aëtium.

Critias vide suprà Crinas.

Crito,vel criton cortyniates Cretensis,Galeno Phar.localium lib.9.ca.1.quamuis Cornarius putat legendum Tryphonem pro Critone,de quo postea dicemus.

Chrito,siue ille,siue alius simpliciter citatus eidem Gal.ibi.lib.1.c.1.& 3.& lib.5.c.1 & alibi sæpe, atque etiam Generalium lib.1.Aëtio & Paulo Aeginetæ ex 4.libris Cosmeticorum:& ex libris de medendis morbis & ex libris Phar.De altero autem illorum est illud Martialis 11.li.

Quod sanare Criton non quod Hygea potest.

Critobulus,qui vt scribit Plin.lib.7.c.37.magnam sibi famam comparauit extracta Philippi regis oculo sagitta, & citra deformitatem oris curata orbitate luminis. Huiúsque etiam meminit Q.Curtius lib.9.vbi illum appellat Critopolum,dicitque illum fuisse inter medicos artísque eximiæ,& Alexandrum eum curasse ex admodum periculoso vulnere.

Crucianus Florentinus,vide infra Trusianus.

Ctesias medicus idem & historicus,vt qui res Syriacas & Persicas scripsit, Xerxémque medicatus est,vt scribit Strabo lib.14.Et eius quoque meminit Plutarchus in Artaxerxe. Hunc Etesiã vocat Diodorus lib.3.nisi mendum sit,quod magis credo, dicítque eum fuisse Cnidium, & ob eam artem annis 17. cum rege Artaxerxe summo cum honore fuisse. Et eum citat Stobæus Ser. 98.quo tractat de morbis.

Ctesiphon,cuius compositiones citat Cornelius Celsus lib. 5.c.18.Gale.siue Herodotus in Introductione,siue Medico:& idem Gal.lib.Medi.τῶν ὅρων,7.vide suprà Clesipon.

Cureus,Aëtio,& Paulo Aeginetæ lib.3.c.48.& lib.7.ca.18.Hunc Bythinium fuisse memini me legisse apud Galenum,sed nunc locus non occurrit.

Chus,vide suprà Chuz.

Cybele inter fœminas,infrà nu.319.

Cyrillus Archiepiscopus,Aëtio Quaterni.3.Ser.1.c.24.

Cyrillus simpliciter,siue ille siue alius,eidem eiusdem Ser.c.50.

Cyrtus Galeno Phar.τῶν γένος,lib.6.

Cyrus Alexandrinus,apud Gennadium in viris illustribus.

Cyrus Archiater Edessæ,Aëtio Tetrab.2.Ser.2.c.91.

Cyrus Georgius Chrysococca, cuius liber est εἰς τὴν σύνταξιν τῶν περσῶν.

D

Dalion herbarius,Plinio lib.20.c.17.

Damascenus,Serapioni Simplicium c.256. vide Ioannes Damascenus.

Damascus,ibi c.107.& alibi sæpe.

Dameceron,Constantino Cæsari,aut alteri lib.Geoponicôn 12.sæpe in re medica citatus.

Damianus inter diuos,suprà nu.89.

Damion,

Damion,Plinio lib.20.c. 9. & alibi sæpe.

Damocrates inter poetas, suprà nu.217.

Damon Plinio Valeriano lib.3.c.20.Er fortè is est ille Damion.

Danaus Aëtio Tetrab.2.Ser.3.c.98.

Daniel Vverdenus Bruxellanus,cuius extat libellus, quo ostendit medicum non corpori solum,sed & animæ suppetias ferre,quod nos alibi diximus.

Daphnus Ephesius vnus è Dipnosophistis,quorum colloquia describit Athenæus.

Darius,Galeno Phar.κατὰ τόπους,lib.7.c.3.& κατὰ γένη,lib.5.& Auicennæ in Antidotis.

Dation,siue Detion apud Plinium sæpe.

Dauid rex,inter reges,suprà nu.141.

Dauid filius Serapionis,Serapioni tract.7.c.17.

Debigorus & Debigoras.Auicennæ lib.5.summa 2.tract.2.

Desilaha,Rasi,Continentis lib.9.c.6.

Defindus,Rasi eiusdem operis lib.6.c.1.

Deleon,Galeno Phar.κατὰ γένη lib.2.

Delerius Epagathus Galeno Phar.κατὰ τόπους lib.9.c.5.

Delphinus Acronis discipulus empiricus apud Galenum.

Demarchus Cœlio Aureliano lib.2.Chronion c.4.

Demetrius Appameus,qui libros interiorum scripsit,fuítque ex Herophili sectatoribus, Cœlio Aureliano lib.Chronion 2.c.10.& lib.3.c.8.& libr.5.c.9.ex lib.Signorum,& etiam li.Oxeon c.33.vbi Aponicus scribitur pro Appameus.

Demetrius Attaleus & ipse Herophilæus,eidem Aureliano lib.Chronion 2.c.2.& lib. Oxeon 2.c.1.& iterum lib. 3.c.18.

Demetrius Archiater,nisi vnus sit ex illis,Gale.libr.Antidotorum 1.Hic est,vt opinor, qui fuit Antonini Imper.medicus primarius,de quo idem Gal.in lib.de Theriaca ad Pisonem.

Demetrius Bythinius,siue vnus ex illis,siue alter,eidem Phar.κατὰ γένη,lib.4.

Demetrius Chlorus,Nicandri Scholiastæ in Theriacis.

Demetrius Nigrinus,Galeno Phar.κατὰ γένη,lib.7.

Demetrius simpliciter, siue vnus ex illis,siue alius, Aureliano in præfatione lib.Oxeon, ex libris de Passionibus.

Demion Plinio sæpe.

Democides Crotoniensis,qui primus apud suos præclarissimè omnium hanc artem exercuit; postea eum Aeginetæ vno anno talento conduxerunt:Athenienses sequenti anno centum minis:Polycrates postea talentis duobus,quæ summa quanti sit intelliges ex nostro Budęo in libro de Asse. Denique cum Dario Histaspis filio tantam consuetudinem habuit, ab eóque in tanto honore habitus est,vt cum eo ad mensam sederet,quæ omnia retulit Herodotus lib.3.vbi & alia pleraque de eo recenset.Et eum tradit Suidas scripsisse librum de medicina.De eo quoq; Ioannes Tzetzes historia 9.c.3.

Democrates inter poetas,suprà nu.217.

Democritus inter philosophos,suprà nu.249.

Demosthenes Massaliota,Galeno Phar.κατὰ γένη lib.5.

Demosthenes Philalethes Alexandri Philalethis,de quo suprà,præceptor,qui reliquit tres lib. de oculis apud multos commendatos,Galeno lib.4.de differentiis pulsuum.

Demosthenes,siue vnus ex illis,siue alius simpliciter citatus Gal.Phar.localium libr.3.c.7.& li.5.c.7.& Aëtio Tetrab.2.Ser.3.c.12.& 16.& 44.& alibi sæpe,& Paulo Aeginetæ lib.3.c.22.

Designatianus,Marcello Burdeg.in præfatione,vide Largius.

Detion,vide Dation.

Dexippus Cous,qui aliis Doxippus,& Dioxippus vocatur, Hippocratis discipulus, vt dicit Erasistratus,lib.1.de febribus,& eius anthoritate Gal.lib.1.itémque 3.& 4.Commentariorum Hippocratis περὶ διαίτης ὀξέων νοσημάτων,id est, de ratione victus in morbis acutis. Hic de medicina librum scripsit,& de prognosticis, vt tradit Suidas. Eiúsq; meminit Plutarchus in Symposiacis, & Gellius lib.17.c.12.

Dexius.Cornelio Celso lib.5.c.18.

Diagoras Milesius inter poetas,suprà nu.211.

Diana inter fœminas,infrà nu.308.

Diaphantes,& Diophantes,Gal.lib.2.Phar.κατὰ γένη.

Diaulus Chirurgus de quo Martialis lib.1.

Chirurgus fuerat,nunc est vespillo Diaulus.
Cœpit,quod poterat,Clinicus esse modò. Et rursum,
Nuper erat medicus,nunc est vespillo Diaulus,
Quod vespillo facit,fecerat & medicus.

Didymus,Aëtio Quatern.2.Ser.2.c.15.& authori Collectaneorum Geoponicorum sæpe,præsertim lib.12.ex quo poteris agnoscere illum virium herbarum fuisse peritissimum, & Alexãdro

Tralliano lib.7.c.15.vbi eum citat ex libr.qui Octatonus vocatur.Suidas hunc, aut alterum eius nominis Alexandrinum tradit lib.15.Georgicorum scripsisse.

Dieuches,Plinio sæpe,& inter cætera lib.24.c.16.& Gal.lib.2.Comment.Hippocratis de natura hominis,& lib.6.Simplicium,& lib.1.Therapeuticæ,& Athenæo lib.1.Dipnosophistarum, vbi dicit huius discipulum fuisse Numenium Heracleotum,de quo infrà dicemus.

Dious de Garbo Florentinus,discipulus Thadei,qui primùm Boonię,deinde Senis hanc artem professus multos libros in medicina reliquit,& inter cætera,Commẽtaria in quosdam Hippocratis,Galeni & Auicennæ libros.

Diochetes,quem nonnulli credunt esse Dieuchem illum de quo nuper diximus.

Diocles Carystius,suprà in successione Medicorum.nu.49.

Diocles Chalcidonius,Galeno Pharm.localium lib.7.c.4.Vnus ex illis citatur Aureliano lib. Chroniôn 4.c.8.ex Prognosticis.

Diodorus,qui vt tradit Plinius lib.20.c.12.scripsit de Emitericis,aut vt alij legunt,Hemitritęis, aut item vt alij,Empiricis.Eum citat idem Plin.lib.29.c.vlt.Galenus Phar.κτ τόπους libr.5.ca.7.& lib.9.c.2.& lib.10.in fi.& κτ γένη lib.5.

Diodotus,qui vt scribit Dioscorides in præfatione,Epiphanius Cyprius libr.Hæreseôn 1.statim post princ.scribit de herbis.Sed & ἀντιλεγόμενα,id est,Contradictoria scripsit, teste Plinio lib.20.c.8.ad fin.

Diogenes,Cornelio Celso lib.5.Galeno lib.Medicamentorum localium 3.c.3.& libr.9.ca.7.& Aëtio Tetrab.1.Ser.3.c.109.qui eius Catharticum recenset.Et hic fortè est Diogenes ille Apolloniates Physicus,cuius meminit Laërtius in Diogene Synopeo ad fin.

Diogesus,Cornelio Celso lib.5.c.27.

Diomedes,Galeno Medicamentorum localium lib.4.c.7.non semel.

Dion,Aëtio Tetrab.2.Ser.3.c.28.Galeno qui eum citat ex lib.ad Theonem,nisi hic alius sit,li. 3.Simplicium medicamentorum c.2.

Dionus Galeno lib.6.Simplicium.

Dionysius Chirurgicus, Scribonio Largo.

Dionysius Milesius,Galeno Phar.localium lib.4.c.7.& lib.2.Antidotorum.

Dionysius Samius,Galeno Phar.secundum genus lib.4.

Dionysius,siue vnus ex illis,siue alius simpliciter citatus Cornelio Celso lib.6.c.6.Plinio li.20. c.11.& 20.& aliàs sæpè.Galeno Phar.localium li.4.c.7.& in Comment.Apho.Hippo.lib.4.c. 69. Aëtio sæpe,Plinio Valeriano lib.4.c.34.& Aurel.lib.Chroniôn 2.c.13.

Dionysius,siue item vnus ex illis fuit,qui vt scribit Plinius lib.25.c.2.scripsit de herbis.

Dionysius,quisquis etiam is fuit,condiscipulus Heraclidis Tarentini Galeno Pharmacorum localium lib.5.c.7.

Dionysodorus,Galeno Phar.localium lib.1.c.1.

Diophanes in re medica citatus scriptori Geoponicon lib.13.ca.9.& alibi sæpe.Is fortè est qui Nicensis dictus est Varroni,qui eum numerauit inter scriptores rei rusticæ,lib.1.c.1.siue etiam alter Bithynius,nisi & hic idem sit eidem Varroni memoratus,eiusdem lib.c.9.

Diophantus Chirurgus,Galeno Phar. κατὰ γένη lib.5.& κτ τόπους lib.5.c.7.

Diophantes Lycius in vtroque loco,scilicet priore lib.2.& posteriore.lib.9.c.4.

Dioscorides Alexandrinus,Galeno in lib.cui titulus est,Linguarum Hippocratis expositio,& Paulo Aeginetæ lib.4.c.24.

Dioscorides Anazarbeus,in successione medicorum.nu.60.

Dioscorides Tharseus, qui tempore Hadriani Imperatoris fuit, vt dicit Galenus libr.1.Commentariorum Hippocratis de natura hominis , illúmque etiam citat in libr. Medicamentorum κτ γένη.4.& 5.& 7.& Aëtius Tetrab.2.Ser.1.c.88.& c.119.& Ser.2.c.116.

Dioscorides,quisquis is est, quem Athenęus libr.1.Dipnosophistarum , Hippocratis discipulum vocat.

Dioscorides simpliciter,siue vnus ex illis,siue alius Galeno κτ τόπους lib.7.c.2.

Dioscorus,qui de herbis scripsit,Oribasio in præfatione Euporistôn,nisi Dioscorides illic scribendum sit.Dioscorus autem citatur Galeno κατὰ τόπους lib.8.c.7.

Dioscorus alter medicinæ peritissimus Iustiniani tempore apud Agathium libr.5.de bello Gothorum.

Diotas Iatraliptes,Galeno Phar.κατὰ τόπους lib.7.c.5.

Diothimus Thebanus,Plinio lib.28.c 7.

Dioxippus,vide Dexippus.

Diphillus Caristius,apud Athenæum.

Diphillus Laodicensis,cuius liber de Nicandri Theriacis citatur ab Athenæo.

Diphilus Siphnius,apud eundem ex libris de Alimentis quæ sanis & ægris offeruntur.

Disarius,apud Macrobium in Saturnalibus.

Doarus episcopus,Aëtio Tetrab.3.Ser.4.c.48.

Doles,Paulo Aeginetæ lib.9.c.16.

Dometius

Dometius Nigricus, Galeno Phar. τῶν κατὰ τόπους lib.7.
Dominicus Blondius apud Lilium Gregorium Gyraldum Dialo. Annotationum 13.
Dominicus Massaria Vincentinus.
Dominicus Sennus Patauinus.
Donnus, qui teste Galeno & Oribasio scripsit Comment. in Apho. Hippocratis.
Dorotheus inter poetas, suprà, nu.222.
Dorotheus Helias Galeno lib. Antidotorum 2.
Dorus Scutariorum medicus, apud Ammianum Marcellinum lib.16.
Dositheus, Aëtio Tetrab.2. Ser.4. c.63. & Paulo Aeginetæ lib.7. c.11. Huius, vel alterius medici meminit Vulcatius Gallicanus in Auidio Cassio.
Doxippus, vide suprà Dexippus.
Draco medicus vetustißimus, de quo Palephatus in lib. de non credendis Fabulosis narrationibus, quo loco de Glauco loquitur.
Draducus, Rasi lib.3. Continentis c.3.
Druidas artis huius peritos fuisse satis constat ex Plinio lib.24. ca.11. vbi de Selagine loquitur & de Samolo.
Drusianus Thadei discipulus, quem Trittenhemius Abbas perperam Crusianum vocat, cuius sunt Commentarij in artem Galeni.
Dyuridus, Rasi lib.5. Contin. c.2.

E

Ealiem.
Ebengezar, Mesue in cura Catharrhi. Is est, vt opinor, qui alibi dicitur filius Zezar.
Eberhaldus Schlusinger, qui scripsit tractatum Isagogicum in Astrologiam, præsertim ad electiones medicas.
Ebibule pater Maruen, filius Zoë, Rabbi Moysi Aphorismorum parte 22.
Ebugarech, Rasi lib.1. Continentis c.1.
Ebugeraret, nisi idem sit, eiusdem libri c.2.
Ebunasar Alfarabij, Rabbi Moysi, Apho. parte 25. ex lib. Elementorum.
Edigoras, Rasi lib.1. Continentis c.3. non semel. Et is fortè est Bedigoras, de quo suprà.
Edoardus Vuottonus Oxomiensis, qui nuper & post priorem huius operis editionem elegātissimè simul & doctissimè scripsit de animalium differentiis.
Eichus.
Elcahamen, & Elcalhamen, Rasi eiusdem operis lib.6. c.1. & lib.7. ca.1. & lib.9. c.5. nisi duo sint, quod minimè credo.
Elcaymusia, Rasi lib.10. eiusdem operis c.1.
Elcheis, siue Elchus, siue etiam Elchuz, nisi diuersi sint, eiusdem operis lib.11. ca.5. & alibi sæpè.
Eleotates, Garioponto, lib. de Febribus c.7.
Elephantis, siue Elephantides, vide inter fœminas, nu.333.
Elium apud Arabes. vide infrà Exlion.
Elcindus, vide suprà Alchindus
Elluchasem Elimithar medicus de Baldath (hic enim est eius titulus) filius Nahadum, filij Ducellam cuius sunt tabulæ sanitatis tuendę, iuxta ordinem scilicet rerum naturalium, quę quidem tabulæ Tacuini sunt dictæ.
Elmisiam, Rasi Continentis lib.7. c.4.
Elmongeh, siue Elmogih. Rasi eiusdem lib.7. c.1. & iterum lib.8. c.1.
Elpidius Theodorici Gothorum regis medicus, apud Procopium libr.1. de bello Gothorum.
Emba, Serapioni Simplicium c.173.
Embularchus, Aëtio Tetrab.4. Ser.4. c.122.
Emmasuy, Rasi Continentis lib.4. c.1. Credo esse Bimasui, de quo suprà, siue filius Masui, de quo infrà.
Empedocles, de quo suprà inter poetas, nu.212.
Entylus Chirurgus apud Georgium Vallam in libris expetendorum & fugiendorum, & medicinæ lib.6. c.113.
Epænetus, cuius liber est de oleribus, cuius meminit Scholiastes Nicandri in Theriacis.
Epagathus, vide Deletius.
Epicharmus Coüs inter philosophos, suprà, nu.248.
Epicharmus Demolchi Syracusani pater.
Epicurus inter philosophos, suprà nu.273.
Epidaurus, Galeno lib.7. Phar. τῶν γενῶν.
Epigonus, Galeno in libro de ratione curandi ad Glauconem, & Phar. τῶν γενῶν libr.5. & Aëtio Tetrab.4. Ser.3. c.12.
Epimenides Cretensis, inter philosophos, suprà, nu.260.
Erasistratus in successione medicorum, nu.50. & multis seq. Is Aureliano libr.2. ca.7. citatur ex

libris Salutarium præceptorum,& lib.4.c.3.ex libris de ventre.Et lib.5.ca.1.ex lib.de Hydrope.Et c.2.ex lib.de Podagra.Et lib.2.Oxeôn c.13.ex lib.de Febribus.

Eras Cappadox,vide Heras Cappadox.

Erasmus Stella Libonothanus,cuius extat libellus de Gemmis.

Erarosthenes,quem fuisse medicum constat ex eo quod suprà diximus in Andrea.

Eribotes Theleontis filius,qui Oilei,vulnus Stymphalidibus illatum sanauit apud Orpheum in Argonauticis.

Erisippus,Garioponto lib.de Febribus c.7.

Erophon,cuius sunt nonnulli libri qui Hippoc.tribuuntur,vt dicit Gale.in libr.de Dyspnœa.

Eryximachus,Platoni in Symposio memoratus.

Esaïas,de quo suprà nu.80.

Esculanus,vide Saladinus Esculanus.

Esdras,de quo inter diuos,suprà nu.81.

Eslimon,vide suprà Aslimon.

Ethesias,vide infrà,Ctesias.

Euangeus,Galeno lib.5.Medicamentorum κατὰ γένη.

Euax rex,inter reges,nu.133.

Eubulus,Galeno Phar.secundum genera lib.3.atque etiam secundum locos lib.9.c.5.

Eucharius Rhodion,qui Germanicè scripsit librum de partu hominis,& obstetricatu,& Herbarium Germanicum.

Euclides Palatianus, siue Palantinus,Galeno Antidotorum lib.2. & Phar.secundùm locos li.7.c.2.At in Græco exemplari legitur. ὡς Εὐκλείδης, ὁ παλαντῖνος:tametsi Cornarius dubitat médúmue sit,vt pro eo Heraclides Tarentinus legendum sit,& ita quoque vertit.

Eudamus,qui apud Aristophanem in Pluto annulos contra venena , & serpentium morsus conficiebat.

Eudemus inter poetas,suprà num.214.

Eudemus ille,siue alius, qui primus eum Herophilo post Hippocratem neruorum Anatomiã ornatè scripsit,vt tradit Gal.lib.3.de locis affectis c.10.Huius etiam sæpe meminit Theophrastus, atque etiam alterius.nam duos memorat lib.9.Plantarum c.18.Et Galenus Seniorem citat in lib.9.de compositione Medicamentorum secundùm locos c.5.quasi alius sit Iunior.

Eudemus quoque alius,in adulterio Liuiæ Drusi Cæsaris deprehensus,vt tradit Plin.lib.29.c.1.Cuius etiam meminit Tacitus lib.4.historiarum.Horum vnum citat Athenæus lib.9.ex libr.de Oleribus.Et Cælius Aurelianus.qui eum dicit Themisonis sectatorem,Oxeôn libr.3.c.11.& 12. & 15.& 16.& Gal.lib.1.Therapeuticæ,& iterum lib.6.ad fin.

Eudoxus Cnidius,inter philosophos,suprà nu.255.

Eudoxus alter etiam Cnidius,memoratus Laërtio in vita ipsius philosophi.

Euelpides,siue Euelpidius,siue Euelpistes,siue item Euelpistus,siue denique Euelpectus (hæc enim omnia nomina reperio)maximus medicus ocularius,sæpe Cornelio Celso,lib.6.c.item 6. & Galeno citatus.Quanquam Euelpistus eidem Celso,lib.7.in prin.non ocularius priuatim medicus esse videatur.

Euemerus,Galeno Medicamentorum localium lib.4.c.7.Is fortè est, quem Coum fuisse dicit Athenæus lib.14.& eum citat ex tertio libro περὶ ἱερᾶς ἀναγραφῆς.

Euenor qui apud Cælium Aurelianum libr.3.c.8.citatur ex libris 5.Curationum : & eundem Cælium lib.Oxeôn 1.c.16.citatur & à Plinio lib.21.c.31.

Eugamius Octauio Horatiano citatus,aut, vt aliis placet,Theodoro Prisciano libr.4.ad Eusebium filium de Physica scientia.

Eugenius,Galeno Phar.localium lib.7.c.6.ad fi.& Garioponto,in lib.de Febribus c.7.

Eugerasias,Galeno κατὰ τόπους lib.9.c.2.non semel.

Eunomus,Galeno κατὰ γένη lib.5.

Eunomus alius,nisi idem fuerit,derisus Ausonio epig.78.

Eupator inter reges,nu.130.

Euphorbius,suprà in successione Medicorum nu.61.

Euphranor,Galeno κατὰ γένη lib.2.

Euphrates Catholicus,eidem lib.1.Antidotorum.

Euricius Cordus Sinesusius,cuius Botanologicon,siue colloquium de variis herbis habemus. Isque vertit versibus Theriaca,& Alexipharmaca Nicandri.

Euriphon Hippocratis contemporaneus,sed eo natu maior,vt scribit Soranus Cous in historia:& hunc citat Gal.lib.2.Commentariorum Hippocratis de natura hominis,& in lib.1. de Alimentorum facultatibus,& libr.Simplicium medicamentorum 6.in præfatione,& in Comment. in lib.de ratione victus in morbis acutis,in 18.sectione,& Cælius Aurelianus libr. Chroniôn 2.c.10.& libr.5.c.1.vbi illum dicit antiquissimum, & lib.Oxeôn 2.c.16.& iterum lib.3.c.17.vbi Cnidium illum appellat.Hic fortasse est Erophon,de quo suprà diximus.

Euschenius Spado,Galeno lib.9.Pharmacorum localium c.4.

Eusebius Papa, de quo suprà inter sanctos, nu. 87. & iterum inter Pontifices, nu. 155.
Eusebius, Octauio Horatiano, siue Theodoro Prisciano citatus lib. 4. Physica sciétia ad Eusebium filium.
Eusistradas, Rasi lib. 6. cap. 1.
Eustachius Alexandrinus, apud Porphyrium, in vita Plotini philosophi.
Eustathius Queirecetanus, qui scripsit Acroomatôn in librum Hippocrat. de natura hominis commentarium, & scholia in Gal. libros tres de temperamentis, quæ etiamnum extant.
Eustathius alter medicus, nisi idem sit, ad quem extat epistola D. Basilij.
Eutecnius Sophista, cuius est Græca paraphrasis in Alexipharmaca & Theriaca Nicandri, & in libros Oppiani de piscatione & venatione.
Euticleus, Celso lib. 5. cap. 18.
Eutropius Marcello Burdegalensi, citatus in Præfatione.
Eutychianus archiater eidem citatus cap. 14.
Eutydemus Atheniensis, cuius Athenæus citat ὀψαρτυτικὰ, Opsartytica, quasi dicas, de re siue arte culinaria condiendi cibaria.
Exlion, Rasi libro 1. Continentis cap. 6. nisi sit Elium, de quo suprà. vtrunque enim repetio apud Arabes.
Experimentator, vide Agazo.
Ezechias rex, inter Reges suprà, nu. 114.

F

Fabianus Cretensis, Galeno Phar. secundùm locos lib. 7. c. 3.
Fabius Clemens, Plinio Valeriano citatus lib. rei medicæ 3. c. 14.
Fabula, inter fœminas infrà. nu. 330.
Falgaricus, Rasi lib. 1. Continen. c. 5. ex lib. medicamentorum laxantium.
Fallaha Perses, Rasi eiusdem operis lib. 3. c. item 3. & lib. 10. c. vlt. vide Filaha.
Faueligoris, Auicennæ lib. Antidotorum, tract. 2.
Faustinus, Galeno, Aëtio Tetrab. 3. Ser. 1. c. 45. & 49. & Tetrab. 4. Ser. 2. c. 50. Paulo Aegin. lib. 7. cap. 12. & Alexandro Tralliano, sunt qui Phaustinum scribunt.
Faik, Rasi lib. 4. Contin. c. 1. & lib. 8. c. 1. & alibi sæpe. Et hic est, vt puto, quem Fair, vocat idem Rasis lib. 8. eiusdem operis, paulò ante fi. & Faick lib. 11. eiusdem operis c. 7.
Feldius Alexandrinus, Constantino Alexãdrino citatus lib. 5. c. 12. vide an sit ille de re rustica.
Fenon, apud Mesue in Antidotis.
Ferdinandus Balamius Siculus, qui Galenum de Ossibus traduxit.
Fernandus Nonius Pincianus, cuius cum magna laude meminit Christophorus Oroscius in Aëtij Castigationibus.
Fernellus Pisanus.
Filagrius, apud Serapionem tract. 7. c. 9. & c. 17. Est fortè Philagrius, de quo infrà.
Filaha, Rasi lib. 11. Contin. c. 5. non semel. & c. 6. vide num sit Fallaha, de quo suprà, quod credimus. & vide etiam quæ diximus in Constantino Imperatore.
Filimon, Mesue in fluxu sanguinis ab ore.
Filius Alharith, siue Alkarith, siue etiam Allàrith, nisi diuersi sint. Nam hæc tria nomina reperio apud Auicen. lib. 5. tract. 9. & alios Arabes: credo tamen vnum esse.
Filius Amaran.
Filius Bacrith, Rasi lib. 3. Contin. c. 1.
Filius Genid, Rasi lib. 2. Contin. c. 1.
Filius Hilgeben, Auicen. lib. 5. tract. 9.
Filius Hubeire, siue Huberre, vel Hubare, nisi diuersi sint, apud Auicennam lib. 5. tract. 9. & alios Arabes.
Filius Humain, Mes. in ægritud. gutturis, nisi sit qui alibi Humain simpliciter citatur.
Filius Hychie, vide Abdala.
Filius Iubeyr, vide Sapiens.
Filius Ligileg, Rasi lib. 1. Continentis.
Filius Many, siue Main.
Filius Maginsui, Rasi lib. 3. Contin. c. 3. non semel.
Filius Masuy, Rasi lib. 3. Contin. c. 3. non semel.
Filius Mesague, Serapioni Antidotorum c. 32. vide Gabriel filius Mesague.
Filius Mesue, Rasi lib. 1. Contin. c. 9.
Filius Mesuey, nisi idem sit, apud eundem eiusdem operis lib. 2. c. 4. vbi illum citat ex lib. medicamentorum mundificantium.
Filius Musney, eidem Rasi eiusdem operis lib. 2. c. 1. & c. 2.
Filius Musey, nisi & idem sit, qui ex libro de Complemento & Fine citatur Rasi d. c. 2. lib. 2. Continentis.
Filius Patriarchæ, Rasi lib. Contin. 1. cap. 3. ex lib. Topicorum, & iterum cap. 9. & c. 5. & lib. 2.

eiusdem operis cap.2.

Filius Rodoan,Rabbi Moysi Aphorismorum parte 23.

Filius Serapionis,vide Ioannes filius Serapionis.

Filius Talaus,Rasi lib.2.Continen.c.item 2.non semel,& c.5.

Filius Thelaus,nisi idem sit,eidem eiusdem operis lib.2.cap.4.

Filius Zezar,Mesue in medicinis solutiuis,& in ægritudinibus cerebri,vide Hamech.

Filius Zor,Rabbi Moysi Aphorismorum parte 7.non semel, & 21.vide suprà Ebibule, & infrà Maren.

Filodesisis,Auicennæ lib.5.summa 2.tract.2.

Filigonus,Rasi lib.3.Continen.cap.item.3.& iterum c.6.

Filogotisius,eidem eiusdem operis lib.5.cap.1.ex libro de dolore ventris.

Filogorus,siue Filogorius,nisi idem sit cum præcedēte,Rasi lib.3.Cont.c.1.non semel,& lib.3. c.6.& 7.& lib.6.c.1.vbi eum citat ex libro de morbis curādis,& lib.10.c.2.vbi eum citat ex lib. de lapidibus ad Georgium,& lib.12.c.1.vbi eum citat ex epistola ad Fidisium,de podagra.

Flauius Clemens,vide Phlabius Clemens.

Flauius Grammaticus,suprà inter Poëtas,nu.140.

Flauius Pictes,id est,Pugil,Galeno Phar.local.lib.9.c.5.

Florentinus,Constantino aut Cæsari,aut alteri eius nominis,in re medica citatus lib.12.Agriculturæ c.20.& multis seq.& Didymo rei Veterinariæ 2.c.85.

Floris,Auicennæ lib.5.summa 2.tract.2.

Florus,ni idem sit,Galeno lib.4.Phar.secundum locos,c.7.& Aëtio Tetrab.2.Ser.3.c.108.

Foabitus,Rasi lib.5.Contin.c.1.statim post princ.

Franciscus Beneius,Vgonis Senensis filius,& Ioanuis Manardi præceptor.

Franciscus Bobius Ticinensis.

Franciscus Caballus Brixiensis,cuius est liber de animali pastillos Theriacos ingredienti.

Franciscus Catalanus.

Franciscus Emericus Oppauianus,qui scripsit libros de medicor.auxiliorum dextero vsu.

Franciscus de Pedemontio,cuius sunt Commentaria in Mesue,& alia.

Franciscus Valleriola,cuius extant docti Comment.in lib.Gal.de morbis & Sympt.

Franciscus Victorius Bergomas,qui multa in philosophia & medicina scripsit.

Fulam,Serapioni Simplicium c.350.

Fulukesanus,siue Fulukesanis,Auicennæ lib.5.Fen.2.tract.2.

G

Gabriel Auernus.

Gabriel filius Bactisoh,Rasi lib.8.Continentis c.1.Alibi autem scilicet lib.11.c.2.dicitur Gabriel Binhahtisuh.

Gabriel simpliciter Mesue,& Serapioni,& Rasi lib.3.Contin.c.3.non semel.

Gabriel Humelbergius Rauenspurgensis,cuius extant Commentarij non indocti in Q. Serenum Sammoniacum, & Scholia in librum Sexti Philosophi Platonici de medicinis ex animantibus,& alia quædam opera.

Gabriel filius Mesague,aut vt alij scribunt Mesaugue,apud Serapionem Antidot.c.17.

Gabriel filius Maginsui,Rasi lib.3.c.item 3.nisi idem sit.

Gabriel Zerbus Veronensis, qui Theoricam medicinam composuit, & Anatomiam corporis humani.

Gabrios Salube filius,Arabibus citatus.

Gaius Ocularius,Gal.Phar.local.lib.4.c.7.vide suprà Caius Ocularius.

Galaricon,Rasi lib.1.Continentis c.3.

Galeacius de S.Sophia,qui in 9.tractatum Rasis ad Almansorem Commentarios ædidit, atque etiam Practicam composuit.

Galenus ille Pergamensis,suprà in successione medicorum,nu.67.& seq.

Galenus alter cognomento Halieus,quem Gal.ipse citat in libris de compos.medic.

Galenus item alius,vt puto Menodoti filius, cuius dicunt esse eam doctissimam orationem suasoriam ad bonas artes,quæ inter Galeni illius Pergamensis opera reperitur.

Galenus quoque alius,nisi hunc Galienum vocare malis,qui post Galenum fuit, & nonnullos libros Græcè composuit , qui Galeno illi magno assignati sunt , vt scribit Rabbi Moyses, Aphorismorum parte 23.

Gallinicus,Galeno lib.7.Medicamentorum κατὰ γένη.

Gallio Ocularius,Galeno Medicamentorum secundùm locos lib.4.c.7.

Gallus,vide suprà Aelius Gallus.

Gallus Marcus Asclepiadius,Gal.lib.Phar.local.8.c.4.

Gallus,siue vnus ex illis,siue alius,Galeno lib.Medicamentorum κατὰ γένη 1.& lib.4. κατὰ τόπους c.7.& lib.7.c.2.& lib.8.c.6.& Aëtio Tetrab.4.Ser.1.c.103.simpliciter citatus.

Gamalielus Patriarcha,Marcello cap.23.

Gariopon

Gariopontus è medicis, vt videtur, antiquioris temporis, cuius sunt lib. 7. de morborum particularium & febrium causis, accidentibus, & curationibus.

Gaspar Torella Valentinus.

Gatineria, vide Marinus Gatinaria.

Gemellus, Galeno lib. Medicamentorum localium 9. cap. 5.

Gemma Phrysius medicus & mathematicus, sed qui multò plura in mathesi, quàm in medicina scripsit.

Gemusæus, qui in Paulum Aeginetam scripsit.

Gennadius, Gal. lib. Medicamentorum secundum locos 4. c. 7. In hunc, aut alium eius nominis est Epigramma Palladæ, à nobis alibi relatum.

Gentis, siue Gentius rex Illyriorum, inter Reges, num. 127.

Geotilis Fulgineas, cuius sunt plurima & ingentia opera. De quo in nostris loquitur Cyn. in l. septimo mense. ff. de statu homi. & Ang. in §. vlt. in authen. de restit. & ea quę parit. & Socin. qui illum insignem medicum vocat, consil. 65. super proposita, col. j. lib. 3.

Georgius Agricola, cuius extant libri non indocti de metallicis, de ortu & causis subterraneorum, de natura eorum quæ effluunt ex terra, de natura fossilium, & alij.

Georgius Cooiata, qui Aotidota Persica in Græcam linguam transtulit.

Georgius Curio, cuius est quædam disputatio Vuitembergæ.

Georgius Kraut, qui practicam Galeacij à Sophia correxit, & alia quædam opuscula ædidit.

Georgius Philander Germanus, qui libros Hippocr. de morbis traduxit.

Georgius Stertius, cuius Georgius Agricola meotionem facit in illo lib. Metallicorum.

Georgius Tiferoas, quem & medicinæ operã impendisse videre licet ex Lilio Gyraldo lib. 1. Poëtarum nostri temporis.

Georgius Valla Placeotinus, qui vltra multa alia, & ea quidem optima opera in philosophia & medicina, ædidit libros septem medicinæ, quibus simplicia tractat, & alia multa.

Georgius quispiam his antiquior, vt qui Rasi citatur lib. Contin. 1. c. 4. & c. 5. & 6. & alibi sæpe.

Georgonius, Rasi lib. 1. Contineotis, cap. 2.

Geraldus Bientus Parthicosis, qui Commentarios scripsit in Viaticum Constantini.

Geraldus Subuoletanus Cremonensis, præter artem medicam lingua Arabica clarus, qui Auicennæ, Rasis, Serapionis, & aliorum libros in Latinum, licèt non admodum elegantem sermonem vertit. Huiúsque est Introductorium medicinæ, & alia opera.

Geraldus de Solo Gallus, cuius sunt Commentarij in 9. librum Rasis ad Almansorem, & alia quædam.

Gereon Græcus, Galeno in medicinis expertis, si eius est.

Gilbertus Angelicus, qui de morbis particularibus scripsit, ædidítque librum qui Thesaurus pauperum inscribitur.

Gilbertus Sichaldus, cuius est viaticum.

Giptianus, citatus in Taeuinis Elluchasem.

Glaticon, Rasi lib. 7. Continentis, cap. 2.

Glaucias, de quo in successione medicorum, num. 55.

Glaucias, siue ille, siue alius, qui Commentarios ædidit in lib. 6. Epidemiorum Hippocr. vt dicit Gal. ibi, in princ. Glauciam simpliciter citat Plin. lib. 22. c. 23. & lib. 24. c. 16.

Glaucius, Galeoo περὶ γενῶν lib. 5. & περὶ τόπους lib. 4. cap. 7. non semel.

Glaucon, citatus Plinio lib. 22. cap. item 22. & Rasi lib. 1. Continentis, cap. 6. non semel & lib. 4. cap. 1. vbi illum citat ex Summa ipsius, & alibi sæpe, nisi sit alius, quàm qui à Plinio citatur.

Glaucus, cuius meminit Plutarchus in Alexandro.

Glaucus alter, cuius idem meminit in initio libelli, cui titulus est περὶ ὑγιείας.

Glaucum quempiam medicum memorat idem Plutarchus in Antonio.

Glaucum vnum ex illis, aut alium, citat Galenus secundùm locos lib. 4. cap. 7.

Glicoo, memoratus M. Bruto in epistola 6. epistolarum Ciceronis ad Brutum, & Suetonio in Augusto, cap. 11. & Plinio lib. 22. cap. item 22.

Gliconem Chirurgum, citat Scribonius Largus in lib. de compositione medicamentorum.

Gordonius, vide suprà Bernardus Gordonius.

Gorgias, de quo honorificè loquitur Cornelius Celsus lib. 7. in princ. & cap. 14.

Græcus, quisquis is est, quem simpliciter citat Mesue, qui fortè est Gereon, de quo suprà.

Grammaticus, sæpe Serapioni eo tantùm nomine citatus.

Granius, Plinio lib. 28. cap. 4.

Gratianus, vide suprà Chrysantus.

Gregorius, citatus Rasi lib. 1. Continentis, cap. 3. ex lib. de humoribus.

Gualerius Paulinus, Galeno medicamentorum περὶ γενῶν lib. 7. vide infrà Paulinus.

Gualterus Hermenius Rissus Argentinensis, qui Germanico sermone multa in medicina scripsit.

Guido de Calliaco, siue Cauliaco, Gallus, qui Chirurgiæ tractatũ admodum laudatum ædidit,

dit,vide num sit is qui sequitur.

Guido de Caluacantibus,cuius extat practica in chirurgia in primis commendata.

Guillermus Anglicus,qui scripsit de vrina non visa,& alia nonnulla.

Guillermus Brixiensis.

Guiellermus Christianus Aurelius,cuius est liber Gallicus,cui titulus est Philalethes,de erroribus anatomicis partium corporis humani.

Guillermus Copus Archiater,dum vixit,regis nostri Fräcisci,qui multos Hippocratis, Galeni,& Pauli Aeginetæ libros elegantissimè traduxit.

Guillermus Insulanus Menapius Gremburgensis,cuius extat liber de ratione victus salubris.

Guillermus nomine & professione Medicus,Anglus,cuius liber est de vrina non visa.

Guillermus Morbellius Dominicanus, qui primùm aliquot Galeni libros non admodum eleganter traduxit,vt eius tempora ferebant.

Guillermus Osterrodus Moguntinensis medicus.

Guillermus Placentinus de Salyceto,qui scripsit de vniuersali medicina lib.4.

Guillermus Puteanus Blangiacus Gratianopolitanus, qui scripsit defensionem Mesue, & de facultatibus medicamentorum purgantium,vbi sæpissimè Galeno aduersatur.

Guillermus Turnerus Anglus,cuius est liber de naturis herbarum.

Guillermus Virignana,siue Vangnana,cuius opus est hoc titulo, Secreta sublimia ad curandos varios morbos.

Gyculus,Rasi lib.2.Continentis cap.4.

H

Haamet,siue Hahamech Eben Dauid,vide Ahamet.

Habdella filius Ychie,Rasi Continen.lib.2.cap.2.vbi citatur ex lib.de Breuiationibus.

Habix,vide Abix.

Haboali,nam etiam sic reperitur apud Mesue,vide Aboli.

Habohanifa,vide Abohanifa.

Habuarit,Rasi lib.2.Continentis.cap.2.

Hachion Eben Huuaim,Serapioni Simplicium cap.107.& seq.& 185.

Hachi simpliciter ibi,cap.319.qui idem est vt puto.

Hadrianus Imperator,suprà num.151.

Hadrianus Iunius Hornanus, qui Problemata medica Cassij Iatrophistæ in Latinum vertit, atque etiam Problemata Symposiaca Plutarchi, quæ & ipsa ad medicinam magna ex parte pertinent.

Hahamed,Serapioni Simplicium cap.396.qui,vt puto,est Haamet,de quo suprà.

Hahese,Serapioni Simplicium cap.337.

Halachadite,Serapioni.

Halagi,Rasi lib.4.Continentis,cap.1.

Halicus,Galeno Pharmac.κατὰ γγν lib.3.& 7.

Hallag,Rasi lib.5.Continentis,cap.1.nisi sit ille Halagi.

Haly abbas, cuius sunt multa opera in medicina. Is adeò inhæsit recitationibus dictorũ Gal. vt à posteris ipsius Simia diceretur.Et eum fidum Galeni interpretem vocat Conciliator.

Haly Rodoan,aut vt aliis vocatur Rodan Aegyptius,cuius sunt Comment.in artem Galeni.

Haly simpliciter,citatus Mesue,

Hamech,aliàs Mahemet (vtrunque enim reperitur) filius Zachariæ Arasi,quem & Mesue in Antidotis modo filium Zachariæ Arasi,modo filiũ Zachariæ simpliciter,modo Hamech Arasi, modo Mahemet Arasi,modo Hembenzozar,modo Hamech filium Zecar,vel Zezar vocat.

Hammonius Alexandrinus,citatus Paulo Aeginetæ, & memoratus Cornelio Celso lib.7.in princ.& Athenæo lib.3.Dipnosophistarum,vide suprà Ammonius.

Harcon, siue Hareez discipulus Sotionis, apud Galenum in medicinis expertis, si ipsius est is liber.

Hartmanus Schedel Nuremburgensis,Theutonicus.

Hargemen,siue Hargemez,discipulus quoque Sotionis,Galeno in medicinis expertis.

Harmocrates,aut vt alij legunt,Hermocrates,de quo Martialis lib.6.Epigr.52.

Lotus nobiscum est,hilaris cœnauit,& idem
Inuentus manè est mortuus Andragoras,
Tam subita mortis causam Faustine requiris?
In somnis medicum viderat Harmocratem.

Quod sumpsit ex alio Græco epigrammate Lucilij in lib.2.Epig.aduersus Hermogenem medicum, de quo postea dicemus.

Harmocration,citatus Paulo Aeginetæ.

Harpalus,& Herpalus,Galeno κατὰ γγν lib.6.& κατὰ τόπους lib.3.c.1.& lib.2.Antidotorum.

Harpocras,siue Harpocrates,siue etiã Harpocration,nam hæc tria nomina reperio apud Gal. Phar.secundùm locos lib.3.c.1.& lib.6.c.2.& lib.9.c.5.& secundùm genera,nisi diuersi sint,quod non credo.

non credo. Plinius autem Iunior Harpocrati medico, quisquis is fuit, à Traiano petiit, & impetrauit ciuitatem Romanam, & Alexandrinam Epist. lib. 10. 5. & duabus seq.

Hateroſcos, Raſi lib. Cootinen. 2. cap. 4.

Hayſe, Serapioni Simplicium 358. cap. niſi ſit Haheſe, de quo ſuprà.

Heberne.

Heben Albararich.

Hebeo Zezar, Meſue in Antidotis, id eſt, filius Zezar, de quo ſuprà.

Heboſi, qui ex libris Antidotorum citatur Raſi lib. 2. Cout. cap. 9.

Hecatæus, apud Cornelium Celſum lib. 5. cap. 19. & cap. 26.

Hegeſias Marconites.

Helchendi, Raſi lib. 2. Contin. cap. item 2.

Heliades, Aëtio Quaternioois 2. Serm. 3. cap. 110.

Helias, vide Dorotheus.

Heliodorus Athenicnſis, inter Poetas, num. 237.

Heliodorus Chirurgus, citatus Paulo Aeginetæ lib. 4. ca. 49. Huoc, vel alium ſimpliciter citat Galenus κατὰ γένη lib. 5.

Heliſæus propheta, de quo ſuprà num. 79.

Henricus Aſinius Lyrenſis.

Henricus Enticus, cuius ſunt quædam opuſcula io medicina.

Hepheſias, citatus Aëtio.

Hepione, inter fœminas, infrà num. 320.

Heraclides pater Hippocr. illius magni, illiúſque præceptor, vt tradit Soranus in vita illius.

Heraclides Tarentinus, de quo io ſucceſsione medicorum, nu. 55. Hic inter cętera ſua monumenta de herbis ſcripſit, vt tradit Epiphanius Cyprius lib. Hæreſeon 4. poſt initium, & Commẽtarios ad Antiochidem, & aduerſus Aſtydemandem, & librum quem Strationem inſcripſit, ex quibus eum citat Gal. lib. 4. Medicamentorum κατὰ γένη, & κατὰ τόπους, & alibi ſæpe. De eo quoque apud ipſum Galenum lib. 4. de differeotiis pulſuum, & lib. 6. Phar. κατὰ τόπους, c. 4. vbi eum dicit fuiſſe optimum medicum, tum circa alias artis partes, tum plurimorum Pharmacorum expertum, fuiſſe tamen Empiricum.

Heraclides Ponticus inter Philoſophos memoratus, ſuprà num. 256.

Heraclides alij duo, alter Hiceſius, alter etiam Tarentinus Empiricus, quorum Laertius meminit in Heraclide Pontico: & poſterioris quoque Dioſcorides in Præfatiooe, & Celſus lib. 5. inter Catapotia, & Gal. lib. 1. Pharm. ſecundum locos c. 1. & Aureliaous Oxeon lib. 1. c. 17. ex libris Internarum paſsionum, & iterum lib. 3. c. 17. ex libris de Ioternis paſsionibus.

Heraclides Erythreus, memoratus Galeno in Ingreſſu artis paruæ, & lib. 4. de differeotiis pulſuum, vbi eum dicit fuiſſe diſcipulum Chryſermi: & Straboni lib. 14. vbi dicit eum fuiſſe ipſius contemporaneum.

Heraclitus, ſiue Heracletus, citatus Paulo Aeginetæ lib. 7. cap. 17.

Heraclij duo alter Tarentinus, alter Erytreus, quorum meminit Galenus in Commentariis Hippocratis lib. 3. Epidemion, niſi illi ſint Heraclides Tarentinus, & Erythreus, de quibus nuper diximus, quod facilè credidiſſem, niſi ipſe Galenus in eodem loco ipſum Heraclidem Tarentinum memoraſſet, veluti diuerſum ab Heraclide Tarentino, vt videtur, quod tamen legentium iudicio relinquo, vide Galen. vbi ſuprà. Tarentinum citat Aurelianus lib. Chronion 3. ca. 8. ex libris Internarum paſsionum.

Herax Cappadox, Galeno, Paulo Aeginetæ, & Aëtio memoratus, citatúſque ab ipſo Galeno, lib. 1. & iterum 5. Medicameotorum κατὰ γένη, ex libro Medicameotorum, quem oonnulli inſcribunt νάρθηκα, id eſt, Ferulam, alij τόνον δυνάμεων. Hic fuit diſcipulus Heraclidis Tarentini, vt dicit Galenus. Hunc puto eum eſſe qui Cornelio Celſo lib. 5. & 6. Hieras dicitur, aliis vt codem lib. 7. in princ. Hieron, aliis Hyron.

Heras Frontini medicus, Aëtio lib. 12. cap. 5.

Herculanus Verouenſis, vide infrà Ioanoes Arculanus.

Hercules inter reges, ſuprà num. 104.

Hercules Erythræus iorerpres Hippocratis, citatus à Galeno in Commentario lib. 6. Epidemiorum Hippocratis, vide num ſit Heraclides Erythræus, aot Heraclius etiam Erythræus, de quibus ſuprà diximus.

Heres, Raſi citatus, niſi ſit Heras, de quo ſuprà.

Hermannus Cruſerius Campenſis, familiaris noſter, qui plurimos Galeni libros feliciter traduxit.

Hermannus, aut, vt alij ſcribunt, Heremanus Comes à Nuenare, qui de herbis ſcripſit.

Hermes, cognomento Alciptus, Galeno lib. 6. Simplicium.

Hermes ſimpliciter, citatus Auicennæ lib. 5. tract. 1. & Serapioni tract. 7. cap. 59. ad finem, & Meſue in medicinis ſolutiuis, & ægritudinibus, & alia ſæpe. Et de altero fortè intelligit Martialis libro 10.

Enterocel

Enterocelarum fertur Podalyrius Hermes,
Qui sanet ruptos.

Hermias Ophthalmicus, id est, Ocularius, Gal. Pharmac. local. lib. 4. cap. 7. & 8.

Hermocrates, vide suprà Harmocrates.

Hermogenes Adriani Imperatoris medicus, apud Dionem Casſium in vita ipſius Adriani.

Hermogenes Eraſiſtratius, ſiue ille, ſiue alius, apud Galenum Simplicium medicameotorum lib. 1. cap. 29. Aduerſus hunc, aut alterum eius nominis medicum extat epigramma Lucilij, lib. 1. Epigrammatôn Græcorum,

ἑρμογένην τὸν ἰατρὸν ἰδὼν διόφαντος ἐν ὕπνοις
οὐκ ἔτ' ἀνηγέρθη, καίπερ ἴαμα φέρων.

A quo accepit Martialis illud ſuum epigramma, de quo ſuprà in Harmocrate.

Hermolaus Barbarus admirabili vir eruditione, & qui maximam ſibi gloriam ex Dioſcorid. traductione, Corolario opere doctiſsimo, & ditiſsimo: & Plinij Gloſſematis comparauit.

Hermolaus multò vetuſtior, citatus Alexandro Tralliano, lib. 1. cap. 23.

Hermon Hierogrammateus, Galeno κατὰ γένη lib. 5.

Hermon Cacerdos, Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 12. niſi idem ſit, quod magis puto.

Hermon ſimpliciter, Cornelio Celſo lib. 6. cap. item 6. non ſemel.

Hermophilus, Galeno ſecundum locos lib. 4. cap. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 110.

Hermus, uiſi idem ſit cum Hermone illo, Aëtio citatus Tetrab. 2. Ser. 4. c. 4.

Hero Ocularius, Gal. κατὰ τόπους lib. 4. cap. 7.

Herodicus Selybrianus Hippocratis præceptor, de quo in Hippocrate.

Herodicus, ſiue ille, ſiue alius memoratus, deriſus, & reprehenſus ipſi Hippocrati Epidemion lib. 6. particula 3. c. 24. Nam ita legit vetus interpres, & Leonardus Fuchſius: putátque hunc eſſe de quo loquitur Plato lib. 3. de Republica, & Plutarchus in eo libello, De his qui tardè à numiue corripiûtur, qui & hunc Silymbrianum vocat, vt idem cum præcedente videri poſsit. Tametſi exemplaria illius loci Hippocratis, & Galeni, Prodici nomeo habent, non Herodici. Hunc dicunt nonnulli fuiſſe fratrem Georgiæ Leontini.

Herodicus ſimpliciter, citatus Aſclepiadi, deinde Aureliano lib. 5. Chronion c. 1. Sed & Herodicum quempiam memorat Ariſtoteles libro 2. Rhetoricorum ad Theodecten, ſiue is fuit vnus ex ſupradictis, ſiue alius.

Herodotus Lycius, qui de ficubus ſcripſit ex Athenæo.

Herodotus ſimpliciter citatus, ſiue ille, ſiue alius, Galen. lib. 4. Simplicium medicamentorum c. 27. io fi. & c. 28. & lib. 3. cap. 9. & lib. 4. de differentiis pulſuum, & lib. 5. medicamẽtorum κατὰ γένη, & Aëtio Quaternionis 1. Serm. 3. c. 45. & 47. & Serm. 4. c. 45. & c. 47. & Quater. 2. Serm. 1. cap. 116. & Quaternio. 3. Ser. 2. c. 29. & alibi. Fuitque, vt dicit Galenus vbi ſuprà, diſcipulus Meoonis. Sed & de eo dicit idem Gal. lib. 3. Simplicium, quòd præ nimia philautia ſeipſum in multis fefellit. Eius quoque meminit Laertius in Timone, ad fi. quem Tarſenſem, & Ariei filium fuiſſe dicit, illúmque audiuiſſe Menodotum, de quo poſteà dicemus. Súntque qui eius eſſe dicunt librum, cui titulus eſt Introductio, ſiue Medicus, qui eſt inter opera Galeni, quod Galenus ipſe aſtruere videtur Commentario 31. particulæ ſecuodæ, lib. 6. Epidemion.

Heron Ophthalmicus, id eſt, Ocularius, Galeno Pharmac. ſecundùm locos lib. 4. c. 7.

Herophilus, Galeno, Aëtio, & Aureliano lib. 4. Chronion c. 8. ex lib. ad Hippocratis Prognoſticum, citatus, quem & ipſe Gal. lib. 4. de differentiis pulſuum, vbique obſcurum fuiſſe ſcribit. Is autem herbarum maximè fuit ſtudioſus, vnde & ab eo dictum ferunt, quaſdam etiam calcatas prodeſſe, vt ſcribit Plin. lib. 25. c. 2. vbi illum vocat clarum medicina. De quo & tu eundem vide lib. 26. c. 2. & 26. c. 11. & Galenum lib. 2. Therapeuticæ. Illum quoque citat Cælius Aurelianus lib. Oxeon 2. cap. 25. ex lib. 12. de Paſsionibus, & in lib. item 3. Chronion c. 13. ex libris Curationum. Aetius Tetrab. 2. Serm. 3. cap. 46. illum quoque citat ex libro de Oculis: & nos quoque de eo diximus ſuprà in Succeſs. Medicorum, num. 50.

Herophilum equarium medicum ponemus infrà inter Veterinarios medicos.

Herpalus, vide Harpalus.

Heſiodus inter poetas ſuprà, num. 156.

Hiceſius, citatus Athenæo, ſtatim poſt initium lib. 7. & Plinio lib. 27. c. 4. vbi illum dicit non paruæ autoritatis medicum, & alibi ſæpe vide Iceſius.

Hieras, vide Heras Cappadox.

Hieremias Thriuerus Brachelius Germanus, qui Commentarios in primum librum Aphoriſmorum Hippocratis, & alia ſcripſit.

Hieron, vide Herax Cappadox.

Hieronymus Accorombonus Engubeus, qui ſcripſit librum de Catarrho, & tractatum de vſu & natura lactis.

Hieronymus Baldungius Tigurinus, cuius extant quædam opera.

Hieronymus Brunſuigius.

Hieronymus Cardamus, aut vt alij vocant, Cardanus Caſtellionius Mediolanenſis, vir certè multæ

multæ lectionis,& omnifariæ eruditionis,cuius est liber vagantium morborum de re Venerea, de medicinę regulis,Contradicentium medicorum in quo opere secutus est vestigia Petri Aponensis in Conciliatore. Et de malo recentium medicorum medendi vsu, & alus multis, quos ipse collegit in lib.in id priuatim ædito,cui titulus est Ephemerus.

Hieronymus Casalinus.

Hieronymus Castellus Ferrariensis medicus, orator, & poëta egregius,apud Lilium Gyraldum,poëtarum nostri temporis lib.1.

Hieronymus Feroldus,ad quem extant multæ epistolæ medicinales Aloisij Muodellæ.

Hieronymus Fracastorius,suprà inter poëtas,nu.243.

Hieronymus Gemusæus Heluetius,cuius extant Annotationes in Paulum Aeginetam.

Hieronymus Manfredus,cuius est Centiloquium medicorum & infirmorum.

Hieronymus Montuus,cuius liber est de humorum differentiis.

Hieronymus Sonoualera qui de vermibus scripsit.

Hieronymus Tragus, cuius extat Herbarium Germanicum.

Hiesus,qui & Iesus & Iesui,de quo infrà,nisi alius sit.

Higinus,Plinio lib.20.c.11.& lib.21.c.9.

Hildegardis inter fœminas,infrà nu.339.

Hippocrates ille magnus,de quo suprà tam multa diximus,nu.40.& multis aliis seq.

Hippocrates præter illum octo,quorum sex à Suida,Tzetze historiarum, c.155.sunt memorati, scilicet primus auus illius Magni , filius Gnosidici, qui vt plerique autumant,scripsit duos libros de membris fractis,& articulis. Aliorum autem iudicio nihil scripsit, vt tradit Gal.in Commentariis lib.1. Hippocr.de victus ratione in morbis acutis. Alter Nepos Magni illius Hippocr. ex Thessalo illius filio. Tertius & eiusdem Nepos ex dracone,cuius meminit & ipse Gal. lib.2. de Dispnœa siue difficultate respirationis,c.8. & in Commentariis Hippocr.de natura hominis, c.2.post prin.Quartus & Quintus Tymbræo geniti. Sextus,filius Praxianactis, omnes, vt dicit ipse Suidas medici,& eius artis scriptores,omnésq; Coi, eodem genere,& familia nati ex his qui Nebridæ vocantur:clarissima prosapia.Nebrus enim fuit nobilissimus Asclepiadum. Nam vt id quoq; scias ex Sorano , Hippocrates ille magnus ad Herculem & Aesculapium originē generis sui referebat,ab alteróq; se vigesimum,ab altero decimumnonū se numerabat. Cuius etiam genealogiæ Eratosthenes,Pherecydes, Apollodorus,Arius Tharcensis,& Tzetzes vbi suprà mentionem fecerūt.Quibus adde Septimū ipsius Hippocratis magni proauum,de quo ipse Hippoc. scribit ad Philopæmonē,Proauus noster præsentes & futuros morbos prædicebat, & affectos & afficiendos curabat,quod & nos alibi retulimus.Et octauū,cuius extat Epistola ad Mœcenatem, apud Marcellum medicum,in qua etiā mentionem facit Cæsaris & Augusti,vt hinc possis intelligere hunc multos cæteris posteriorem. Hippocratem alium memorat Martialis lib.9.epig.96.

Santonica medicata dedit mihi pocula virgo.

Os hominis,mulsum me rogat Hippocrates.

Et cætera quæ sequuntur,ex quibus intelligi potest,& hunc fuisse medicum.

Hippolytus Bryllus,qui de vermibus scripsit.

Hirenæus Alcyonius,Celso alicubi citatus.

Hismahimel,Rasi lib.12.Contin.6.

Hobays,siue Hobeys,siue Hobes, hęc enim tria reperio apud Rasim lib.Continentis.7.c. vlt. ex Antidotario,& lib.10.c.1.

Homerus, inter poëtas.nu.157.& multis seq.

Homerus alter Chius,qui tempore Melanthi regis Athenarum floruit, vt tradit Archilochus in lib.de temporibus, si is liber eius sit, vbi & hunc reponit inter octo Homeros,& arte medicinæ floruisse tradit.

Horatius Limanus,qui librum Galeni De tumoribus præter naturam, & alium librum cui titulus est,An animal id sit,quod in vtero est,in linguam Latinam vertit.

Hores,Rasi lib.1.Cont.c.2.vbi illum dicit plurimum sagacem.

Horus Mandesius,Aëtio Tetrab.4.Ser.3.c.23.

Horus simpliciter,Plin.in Nomenclatura medicorum,lib.29.& ipsi Aëtio Tetrab.2.Ser.3.c.33.

Hostanes.

Hubertus Barlandus,qui lib.Galeni de medicamentis paratu facilibus transtulit.

Hudas,Rasi lib.3 Cont.c.1.

Hugo Senensis,cuius in medicina multa opera habemus.omnibus nota. Hic in Cōcilio.Ferrariæ inuitatos ad cœnam Græcos & Latinos philosophos , Theologósque,monuit vti proponerent quicquid vellent,eorúmque doctrinis omnibus responsurum,ac partes,siue Platonis siue Aristotelis defensurum.

Humain,aut vt alij vocant,Human Arabs Andromachi interpres, quique Commentarios in quædam opera Hippocratis,& Galeni edidit. Mesue citat Humain & filium eius. Vide suprà filius Humain.Serapio tract.7.sæpe Humain. Hunc nonnulli esse existimant qui Ioannitius dicitur,de quo dicemus infrà.

Humain filius Ysaac, Serapioni Simplicium c.179. in fi. ex lib. Theriaces vide Humayn.

Huna.

Hunaym, siue Hunain citatur ex lib. Theriacæ Serapioni Simplicium c.78. & 94. & 294.

Hunabin.

Hupertus Berlandus Philiatrius qui traduxit librum Galeni de remediis Paratu facilibus.

Hybristus Oxyrynchitus citatus Galeno in lib. de facilè parabilibus, & lib. 2. Antidotorum.

Hygias, Aëtio citatus.

Hygiea inter fœminas, infrà nu.316.

Hygienus Hipparchus Mantiæ discipulus, vt tradit Gal. lib. Medicamen. κατὰ γένη, etiam eidem κατὰ τόπους, lib.1.c.8. & lib. 4.c.7. & lib. 10.c.1. & 2. & Aëtio Tetrab.2.Ser.3.c.110. citatus.

Hygienus simpliciter, Gal. lib. 2. Medicam. κατὰ γένη, & lib.4. κατὰ τόπους, c.7. & Aëtio Tetrab. 2.Ser.3.c.110.

Hyginus, Plinio lib.20.c.11. & lib.21.c.9.

Hyinus, Galeno citatus in libris de compos. Medicam. secundum locos.

Hyras, vide Heras Cappadox.

I

Iabes Arabs in Tacuinis Elluchasem citatus.

Iacissuba inter reges, nu.143.

Iacob filius Marzoch, siue, vt alibi scribitur, Marzuc.

Iacobus Alaxinus, cuius sunt medicæ disceptationes.

Iacobus Alkindus, cuius est liber de gradibus Medicamentorum compositorum, contra quem scripsit Auerrois in 5. colliget, ad fin. vide Alkindus.

Iacobus Carpus, qui Isagogen in humani corporis Anatomen scripsit.

Iacobus Christus Alexandro Tralliano lib.2. citatus, quo loco de tussi loquitur, qui dicit ita vocatum fuisse, quòd in curatione morborum frequenter humectantibus cibis vteretur. Christus igitur (ait) dictus tanquam vnctus, ita etiam vertit Albanus Torinus, sed vide infrà Iacobus Psychrestus.

Iacob. Dondus, qui Aggregator Patauinus dictus est, ob librum Aggregationum in medicina.

Iacobus Forliuiensis, cuius sunt Commentarij in Aphorismos Hippocratis, & in artem paruam Galeni, & in primum Canonem Auicennæ, & quæstiones plurimę in medicina, & alia opera omnibus nota.

Iacobus Goupylus Pictauiensis, vir Græcè & Latinè eruditissimus, cuius extat libellus Galeni de ludo pilæ in Latinum elegāter conuersus, id quod etiam ludi & animi causa fecit, dum multa magnáque in medicina meditatur. Nam & Alexandrum Trallianum è Bibliotheca regia depromptum iam in vulgus edendum curauit, in eúmque castigationes scripsit. De quo plura dicerem, nisi affinis & amicus meus esset.

Iacobus Hollerius Stempanus, Parisiensis medicus, vir certe huius artis, & omnium bonarum artium peritissimus, cuius extat liber de materia chirurgica.

Iacobus Mantineas Hebræus, qui nuper 4. Fen.1. libri Auicennæ fœliciter & eleganter, vt materia ipsa ferebat, traduxit: vtinam & reliqua eiusdem autoris opera vertisset.

Iacobus de Partibus Gallicus, cuius Commentarios habemus in Auicennam, & alia multa.

Iacobus Psychrestus Aëtio citatus Tetrab.3.Ser.4.c.43. & Alexandro Tralliano lib.5.c.4. vbi eum dicit virum magnificum, & in arte, Dei obseruantissimum, & iterum lib.11. non semel, qui is est, vt opinor, qui Iacobus Christus dictus est, de quo suprà diximus. Suidas Psycho Christum vocat, dicitque eum Hesychij filium medicum doctissimum.

Iacobus Reginus.

Iacobus Rueff Tigurinus, cuius extant multa opera.

Iacobus Schill Argētinus qui vulgarem medicinæ fasciculum, vt vocat, theses aliquot rei medicæ simplicioris breuissimè complectentem integritati astronomię restituit, vt præ se fert titulus operis.

Iacobus Solineus, cuius tumulus est Pontani lib. Tumulorum 2.

Iacobus Syluius Ambianus, qui fama gloriáque maxima, sed eruditione & doctrina maior, publicè eam artem in hac Parisiorum vrbe profitetur, multósque, & eos quidem eruditissimos & elegantissimos libros edidit, & ædet.

Iacobus alius à præcedentibus, qui ex Damasco genus duxit, medicæ artis vsqueadeo peritus, vt eum nunquam signa salutis, aut mortis fefellerint. Erat enim vt Suidas scribit διαγνωστικὸς καὶ προγνωστικός, id est morborum causas tenebat, & salutem vel mortem certissimè prædicebat. Hunc aut alium eius nominis simpliciter citat Trallianus libro 4. cap. 4. vbi eius potionem medicam describit.

Iagmisus, Rasi lib.3. Cont.c.7.

Ianuarius, Marcello Medicamentorum c.23.

Ianus Cornarius Zuiccauiensis, cuius multa opera in re medica, multásque atque eas optimas traductiones habemus.

Iapis

Iapis Aeneæ medicus, apud Virgilium libro 12. Aeneidos, vt & nos alibi diximus. De cóque sine alio eiusdem nominis Ausonius in Meroën epigr. 2. vbi ostendit illum ita à sanitate vocatum. Nam & Seruius in eundem lib. 12. scribit id nomen aptum esse medico. nam ἰᾶσθαι dicunt curare: quod & nos alibi suprà diximus.

Iasius, qui de odoribus scripsit, citatus Hermolao Barbaro de vnguentorum ratione.

Iaso inter fœminas, infrà nume. 316.

Iason inter reges, nume. 104. & iterum nume. 108.

Iason Pratensis Zyricæus, cuius liber est de Sterilitate arcenda.

Icesius, Plinio lib. 27. c. 4. vbi illum dicit non paruæ autoritatis medicum, & alibi sæpe, & Galeno citatus in compositionibus medicamentorum κατὰ γένη, Paulo Aeginetæ libro 3. cap. 64. & Aëtio Tetrab. 4. Ser. 3. c. 13. & 64. qui illum Icesium magnum vocat. Hic vt author est Strabo ad fin. libri 12. scholam Erasistratiorum Smyrnæ erexit. Sed, vt opinor, hic est Hicesius de quo suprà: sed spiritus, vt plerunque fit, alterutri additus, vel ademptus est.

Icetidas, Plinio libro 28. cap. 7. alij vocant Icacidam.

Ichæus citatus in Tacuinis Elluchasem.

Icodotus Galeno citatus in compositionibus Medicament. localium libro 9. cap. 6.

Idiotas Galeno citatus in compositionibus medic. secundum locos libro 9. cap. 2.

Idius, eiusdem lib. cap. 5.

Iemidue, Rasi lib. 4. Continentis cap. 1.

Iesu filius Haly, cuius est tractatus de oculis.

Iesu Irihe citatus Mesue, nisi sit præcedens, vide Hiesus.

Iesus, nisi sit vnus ex illis, Serapioni Antidotorum cap. 33.

Iesus filius Syrach, de quo suprà nume. 82.

Ignotus, quisquis est quem eo nomine vocat Serapion Simplicium cap. 194. & cap. 220. & 241. & alibi sæpe.

Ilambo, Paulo Aeginetæ libro 7. cap. 16.

Indus simpliciter citatus Aëtio Quaternionis 3. Ser. 1. c. 49. siue sit proprium nomen Gentis. Nam presbyterum Indum citat eiusdem Quatern. Serm. 3. c. 11. & Galenus etiam citat Vrbanum, Indum, & Zarchan Indum Ioan. Serapio, & Xareh Indum idem Serapio, & Sarek Indum Rasis, & Sarac Indum, nisi sit ille Sarek, de quibus infrà.

Ioachimus Egellius Rauenspurgensis.

Ioachimus Martinus Gaudanus, qui libros Gale. de alimentorum facultatibus traduxit.

Ioachimus Schillerus Herderensis, cuius liber est de peste Britannica.

Ioannes Abiosus Neapolitanus, cuius sunt quædam opera.

Ioãnes Agricola Hammonius, qui scripsit scholia in Therapeuticen Gal. & alia quędã opera.

Ioannes Alexandrinus, cuius sunt non indocti Commentarij in librum Sectarum Galeni, quos plerique putant esse ipsius Galeni. Sed & sunt eiusdem, aut alterius eiusdem nominis Cõmentarij, in libros Epidemiôn ipsius Galeni. Hunc tamen non multi facit Romanus medicus in suo Antisophista.

Ioannes Almenar Hispanus, qui de morbo Gallico scripsit.

Ioannes de S. Aegidio Anglus, qui scripsit Practicarum medicinalium lib. 1. & rerum futurarum prognostica lib. 1.

Ioannes de S. Amando Gallus, qui scripsit super antidotarium Nicolai.

Ioannes Gadesder Anglicus, qui in re medica scripsit librum, qui Rosa Anglica inscribitur, & alium cui titulum fecit, Practica medicinæ.

Ioannes Aquilanus Patauinus, qui de sanguinis missione in pleuritide scripsit.

Ioannes Arculanus, aut vt alij vocant, Herculanus Veronensis, qui Commentarios scripsit in librum quartum Fen. Auicennæ, & in librum nonum Rasis ad Almansorem.

Ioannes Argenterius Castellonensis, cuius sunt libri non minus docti, quàm elegantes, de morbi generibus, De morbi differentiis, De causis morborum, de Symptomatis, De temporibus morborum, De signis medici, De officiis medici, sed quos veluti ex professo, & de industria aduersus Galenum scripsit.

Ioannes Atrocianus Germanus, qui scripsit Commentarios in librum, qui Aemilij Macri nomine circunfertur, de viribus herbarum.

Ioannes Baptista Confalonerius Veronensis, qui scripsit libros de vini natura, eiúsque alendi & medendi facultate.

Ioannes Baptista Gyraldus apud Lilium Gyraldum, de poëtis nostri temporis lib. 1.

Ioannes Baptista Montanus & ipse Veronẽsis, nisi idem sit, qui aliquor libros Aëtij traduxit.

Ioannes Baptista Pigna, apud ipsum Gyraldum lib. 2. de poëtis nostri temporis.

Ioannes Bernardus Felicianus Venetus, qui aliquot libros Galeni, Pauli Aeginetæ, & Alexandri Aphrodisæi vertit.

Ioannes Caius Anglus, qui scripsit libros 2. de medendi methodo.

Ioannes Casamizula.

Ioannes Clemens Anglus.

Ioannes Conchoregius Mediolanensis,cuius est Lucidarium,& Flos florum medicinæ nuncupatum & Summa de euris febrium.

Ioannes Crispus Marcello Burdegalensi citatus,vide Crispus.

Ioannes Damascenus cognomento Mansur, cuius Aphoris. habemus, & alia multa opera. Nonnulli eundem cum Mesue putant, qui nisi fallor, falluntur ipsi. Hic enim multò antiquior fuit.Alij autem pari errore filium Mesue dicunt.Hunc sæpe citat Constantinus Africanus.

Ioannes Dantzius Astensis, cuius sunt tabulæ Simplicium Medicamentorum.

Ioannes Driander Germanus,cuius est disputatio quædam medica, quíque Abrahami Iudæi libellos emendauit.

Ioannes Fernelius Ambianus, medicus Parisiensis,vir certè doctissimus, vt planè constat ex libris septem quos de Naturali parte medicinæ ad Henricum tunc Francisci Galliæ regis filium, nunc regem nostrum.Is (vt audio) quædam etiam de abditis rerum causis commentatus est,in quibus viri eruditione & iudicio exquisito prædiri seipsum superasse mihi retulerunt,

Ioannes Fichardus Francofordianus,cuius sunt multa opera & traductiones.

Ioannes filius Serapionis,vide infrà Ioannes Serapio.

Ioannes Franciscus Branchaleon Neapolitanus,cuius est dialogus de balneorum vtilitate.

Ioannes Gorræus Parisiensis medicus,linguæ vtriusque eruditissimus, qui conuertit in Latinum sermonem,& exposuit Hippocratis libros de natura fœtus, & de Genitura, Iusiurandum, de Arte, de antiqua medicina, de Medico. Legimus & ab eo elegantissimè conuersa Nicandri Alexipharmaca,annotationibus illustrata,quæ propediem videbis.

Ioannes Grammaticus Alexandrinus coguomento Philoponus,cuius præter multa opera in Philosophia,& Theologia,liber est de Pulsibus.

Ioannes Grauius,Parisiensis medicus, huius artis expertissimus, vicinus, amicus, familiaris meus,cuius opem medicam sæpè expertus sum.

Ioannes Guinterius Andernaeus,qui & se alicubi vocat Ianum Antoniacum,cuius sunt multa opera,& traductiones.

Ioannes Hasfurtus Virdungus, cuius est nota medicinæ Methodus, & tractatus de iudicandis vrinis.

Ioannes Horologius Paduanus,cuius sunt nonnulla opera.

Ioannes Iacobus cognomento Manlius Alexandrinus cuius est Interpretatio in Antidotarium Mesue,& aliorum,quam Luminare maius vocauit.

Ioannes Iacobus Montispessulani Cancellarius,cuius Thesaurarium medicinæ habemus, in quo tractat de morbis particularibus.

Ioannes Itrensis,qui de peste scripsit.

Ioannes de Karthau,aut vt alij appellant,Kethan Alemannus, qui Fasciculum medicinæ, & alia quædam scripsit.

Ioannes Kuefnerus Trochereus,cuius est Pharmacopoliterium,& liber de vitanda,& profliganda Epidemica contagione,& Tabula curatiua.

Ioannes Lonicerus Germanus,cuius sunt docta scholia in Dioscoridem & Nicandrum,atque eiusdem Nicandri traductio.

Ioannes Manardus,cuius extant epistolæ medicinales,& alia opera doctissima.

Ioannes Marlianus,qui de caliditate corporum, & alia quædam opera ædidit.

Ioannes Matthæus de Gradi,aut vt alij scribunt,de Agradi,Mediolanensis, cuius sunt Comment.in 9.Almanf.& in 22.Fen.3.Canonis Auicen.& Consilia,& alia quædam.

Ioannes Micaël Sauonarola Patauinus,cuius sunt multa & ingentia opera.

Ioannes Monachus,qui scripsit vulgarem introductionem in medicinam.

Ioannes Morisotus Dolanus,cuius sunt plurima huius artis opera,præter alia multa non contemnenda.

Ioannes Nomus.

Ioannes de S.Paulo Gallus,qui de simplicibus scripsit.

Ioannes Petrus Arlunus,cuius est Commentarius,Vinúmne mixtum,an meracum obnoxiis iuncturarum doloribus magis conueniat:vide num sit is Arlunus de quo suprà.

Ioannes Philippus de Lignamine Messanensis,qui scripsit de Cibis & eorum qualitatibus.

Ioannes Platearius Salernitanus,cuius Practicam habemus, & librum de Medicamentis simplicibus,& Commentarios in Antidotarium Nicolai.

Ioannes Pollens,cuius quasdam Galeni traductiones habemus.

Ioannes Quintianus Italus,qui nonnulla Galeni scripta de Diebus Criticis redarguit.

Ioannes Ruellius Suesionensis, medicus Parisiensis,cuius præter translationem Dioscoridis imprimis laudatam,& alia plurima, sunt libri de natura stirpium, de quibus nihil aliud dicam, quàm quòd à sexcentis annis nullum opus doctius,nullum vtilius æditum est.

Ioannes Serapio,aut vt alij vocant,filius Serapionis alter à Serapione illo, de quo suprà diximus in successione medicorum,nu.54.Hic enim longo pòst tempore fuit,scilicet anno 1070.cuius Bre

Breuiarium sex tractatuū, & de Simplicibus medicinis,& alia multa habemus.

Ioannes Sermoneta, cuius sunt Quæstiones in Aphoris. Hippocr.& in paruam artem Galeni.

Ioannes Synapius, de quo apud Gyraldum lib.1. de poëtis nostri temporis.

Ioannes Tagautius Ambianus, Parisiensis medicus, cuius sunt libri sex de Chirurgica institutione, ad Franciscum Gallorum regem, in quorum epistola liminari ad ipsum regem, honorificam mei mētionem facit. Is nuper maximo omnium Parisiensium desiderio, nec minore Reip. detrimento obiit.

Ioannnes Tornamiranus Gallus, cuius sunt Commentarij in 9. Almansoris,& alia quædam.

Ioannes de Tusignano.

Ioannes Vasseus Meldensis medicus Parisiensis, qui multos libros Galeni non infœliciter traduxit. Nos eum virum aliquando conuenimus modestum sanè,& doctum.

Ioannes, aut vt alij appellant, Ioannetinus de Vigo, Genouensis cuius Practicam chirurgiæ,& alia quædam habemus.

Ioannes Vochs Coloniensis, cuius est libellus de omni pestilentia, & diuturna peste morbi Gallici.

Ioannes Vrsinus, inter poëtas suprà nu.238.

Ioannes Zacharias autor Græcus medicinæ.

Ioannes, quisquis est, simpliciter citatus Serapioni in antidotis, c.18. & Aëtio Tetrab.4.Ser.1. c.133. in Græco exemplari, vbi describitur χῖσμα πρὸς λινκάς, ἰωάννε, sed interpretes eum locum omiserunt, exemplar fortè mutilum nacti.

Ioannetinus de Vigo, vide suprà in versi. Ioannes aut vt alij,

Ioannitius, cuius est introductio in paruam artem Galeni & liber de Theriaca, ex quo illum citat Rasis in lib.1. Contin.c.1. & alibi sæpè.& liber de electionibus, ex quo eum citat idem Rasis eiusdem lib.c.3.& c.6. Et liber Antidotor.ex quo illum citat ipse Rasis eiusdem lib.c.9. Et ex lib. Stomachi, eo.c.9.& lib.5.c.1. Et liber de Memoria ex quo citat eum idem Rasis eiusdem operis lib.1.c.item 2. Et ex lib. de oculis, idem in eodem c. Et ex Badmo, siue Antidotario, idem eiusdem lib.4.c.1. Et ex lib. de Balneo, lib.4.c.1. Et ex lib. de Regimine cibariorum., lib.5.c.1. Et ex libro de Minutione, eidem lib.6.c.1. Et liber de Quæstionibus, eidem lib.9.c.4.& lib.10.c.1. Et liber de regimine conualescentium, eodem c.4.lib.6. Et ex lib. de Lapide, eidem lib.10.

Iob, siue Ioh citatus à Rasi in Contineoti.

Iocus Tarentinus, apud Stephanum de vrbibus.

Iodocus Vuillichius Resellianus, cuius est Commentarius Anatomicus, præter alia multa opera in Theologia, Philosophia, Dialectica, & Arithmetica.

Iohachi, Rasi libro 5.cap.1.

Iolas, siue Iolaus Bithynius, qui de herbis scripsit, teste Dioscoride in præfatione, & Epiphanio Cyprio lib. aduersus hæreses 1. post princ.

Iolas, siue ille, siue alius simpliciter citatus Cornelio Celso libro 5.cap.22. & Plinio libro 20. cap.17.& Galeno in libro 1. Antidotorum.

Ionicus Sardensis inter poetas, suprà nume.233.

Iordanus citatus in Tacuinis Elluchasem.

Iosephus Grumbeckius, siue Gruempeckius Germanus, cuius est liber de mentulagra, siue morbo regio.

Iosephus Struthius, qui libros vertit de Astrologia Galeno adscriptos, & Prognostica de infirmorum decubitu.

Iosephus Testandrus Cracouiensis, qui traduxit librum Galeni aduersus Erasistratum.

Iosue, Rasi libro 2. Continentis cap.1.

Iphitianus Quinti præceptoris Galeni discipulus, apud Galenum libro 7. de compositione medicamentorum κατὰ γένη.

Iranus, Mesue in medicinis solutiuis.

Iras Galeno citatus in compositionibus medicamentorum secundùm locos, vide num. sit Eras de quo suprà.

Irenæus Brasauolus, apud Lilium Gyraldum lib.2. de poetis nostri temporis.

Irinus Ragnanus Galeno citatus, si is est, libro de medicinis expertis.

Isaach Bon. Sullamon citatus Ioanni Serapioni.

Isaac Hebeo Amaran, siue Amran, siue Maran citatus Mesue,& Serapioni, vide Ysaac.

Isaac Israelita, Mesue in ægritudinibus gutturis, quem & simpliciter Israelitam citat, vt dicam posteà, nisi alius sit.

Isaac filius Solomonis dictus Beimiram, qui de febribus, vrinis, diætis, stomacho tractatus composuit. Ita citatur ab ipsis Serapione, & Mesue.

Isaac simpliciter citatus eidem Mesue, siue vnus ex illis, siue alius.

Isacius filius Chunein, qui Græcè scripsit in medicina.

Isidorus Antiochus, Galeno in compositionibus medicamentorum κατὰ γένη lib.6.

Isidorus Hispalensis iure medicis annumerandus, vt qui de rerum proprietate scripsit,& mul-

ta alia ad medicinam pertinentia, præsertim in tractatu Etymologiarum.

Isidorus Memphites citatus Aëtio Tetrab.2. Sermo.3.cap.no.

Isidorus simpliciter, vel vnus ex illis, vel simpliciter apud Galenum κατὰ γένη, libro 5. & τῶν τόπους. libro 9.cap.5.

Isis regina Aegypti, de qua inter inuentores medicinæ, nume.3.

Ismahelita, Serapioni Simplicium cap.244.

Israelita Alcanzi Mesue citatus, vide Alcanci.

Israelita simpliciter eidem citatus, siue ille, siue Isaac Israelita, de quo suprà, siue alius, siue Mu sagnuchil Israelita, de quo infrà.

Israel etiam simpliciter citatus Serapioni Antidotorum cap.33.

Iuaim.

Iubadicus, siue Iubaducus, Rasi libro 3. Continentis, cap.4. & cap.6.

Iuba rex Mauritaniæ inter reges, nume.126.

Iudæus simpliciter citatus, quisquis is fuit, Cornelio Celso libro 5.c.19.& 22.& Aëtio Tetrab. 4.Ser.3.c.14.& Mesue in Antidotis, Ioanni Serapioni Simplicium cap.95.& 107. & 361. & Rasi lib.1.Contin.c.1.& alibi sæpè, & in Tacuinis Elluchasem, vide Abraham Iudæus.

Iulianitus, aut vt alij appellant, Iulianita Bononiensis, cuius sunt tres libri de re medica.

Iulianus Diaconus Aëtij medicus, ab eo citatus Tetrab.3.Sermo.3.c.12.vbi dicit illum fuisse suum contemporaneum.

Iulianus antiquior citatus Gale.in lib.de Medicam.κατὰ γένη. & Paulo Aegin.li.7.cap.5.aduersus quem scripsit ipse Galc.quòd calumniaretur Aphoris.Hippoc.Dicitque idem Gal.in Metho. lib.1.illum fuisse sectæ Thessalicæ, & discipulum Apollonidis Cyprij, de quo suprà.Sed & in eodem opere lib.2.dicit eum fuisse suum contemporaneum, eúmque Alexandriæ conuenisse. Ab hoc (vt opinor) dictum est Iulianium Oxymeli Alexandro Tralliano libro 11.quo de podagra tractat.

Iulianus Martianus Rota, qui libros de Antidotis Gale.& alios multos latinitate donauit.

Iulius Alexandrinus Tridentinus, qui in Latinum vertit librum Gale.aduersus Lycum.

Iulius Bassus cuius meminit Dioscorides in præfatione.Scribonius Largus, cap.121.& Plinius lib.20.in cuius libri indice dicit illum licet Romanum, Græcè tamen in medicina scripsisse, & Marcellus Medicamentorum cap.29.

Iulius Cæsar Scaliger, cuius habemus Commentarios non indoctos in librum Hippocratis de Somniis.

Iulius Secundus, apud Galenum lib.7.Medicamentorum τῶν γένη.

Iulius simpliciter memoratus Alexandro Tralliano, lib.5.à quo Iulea, quæ vulgò vocantur à pharmacopolis, vocata videri vult.

Iulius alius, de quo suprà C. Iulius.

Iunaducus, siue Iuuanducus (vtrunque enim reperio) apud Rasim lib.5. Contin.c.1.

Iunius Crispus, Marcello medicamentorum cap.23.

Iunius Paulus Cassus Patauinus, qui in latinum vertit libros Theophili Protospatarij, de fabrica humani corporis, & Oribasij de musculorum dissectione.& Galeni quædam opera,

Iustinus Imperator, inter Imperatores, nume.154.

Iustinus alius, ni fallor, Aëtio citatus Tetrab.3.Serm.3. cap.12.

Iustus, cuius Hieram & alia celebrant Aëtius, Paulus Aegineta, & Marcellus Burdegalensis.

Iustus alter, vt opinor Ocularius medicus, ætate Galeni ab eo memoratus in Commentario de morbis curandis, & à Paulo Aegineta libro 6.cap.20.

Iustus Velsius Hagauus Antuerpiensis, cuius extat oratio, Vtrùm in medico variarum artium & scientiarum cognitio requiratur, & alia nonnulla.

Iuuenalis præsul Narniensis, qui eius gentis populum Christianum fecit.

K

Kabith rex, inter reges, nume.142.

Kacebras, Serapioni Simplicium cap. 322.ad fin.

Kermid inter reges nume.144.

Kindi, Rasi libro 6.Continentis, cap.1.ex libro de medicamentis laxatiuis, & ex libro de attractione humorum.

Kiramides, Iacobo Dondo in suo Aggregatore.

Kirennus, cuius & hodie libros rei medicæ habemus.

Kiumus, siue Kyume, vtrumque enim reperitur apud Auicennam libro 5. & alibi.

Kyrandus, qui de Simplicibus scripsit.

L

Lais inter mulieres, infrà nume.329.

Lampon, siue Lampo Pelusiota, apud Galenum τῶν τόπους, lib.8.cap.1.

Lampon simpliciter, apud eundem Pharmacorum τῶν τόπους lib.3.c.3.siue ille fuit, siue alius.

Lanfrancus Mediolanensis, cuius est parua & magna Chirurgia.

Laodicus rex, inter reges, nume.124.

Largius Designatianus citatus Marcello Burdegalensi, in præfat. vide Designatianus.

Latyrion, Rasi libro 2. Continentis cap.3.

Laurentius Frisius qui Germanicè scripsit de cura singulorum morborum, quod opus Speculum medicinæ appellauit, & præterea Synonyma materiæ medicæ: defensionem Auicennæ.

Laurentius Laurentianus Florentinus, qui multos Galeni libros non ineleganter traduxit, sed adeò atra bile percitus, vt sese in puteum tandem præcipitarit citra euidentem morbi causam, vt scribit Petrus Crinitus ipsius auditor, & Cælius Rhodiginus. Quanquam sunt qui id dicunt aliter contigisse.

Laurentius Lippius Collensis, qui de piscibus scripsit.

Laurentius Marolus Genuensis, qui librum de gradibus medicinarum scripsit.

Laurentius Saxoferratus.

Lazarus Daldus Placentinus.

Lecanius Arius, Galeno medicamentorum κατὰ γένη, lib.5. vide Arius.

Lectus, siue Lectue, Rasi libro 1. Continentis cap.8.

Lenæus, vide infrà, Pompeius Lenæus.

Lenfastus.

Leontius in re medica sæpe citatus authori Collectaneorum Geoponicôn, lib.12.

Leonardus Bertapalia, aut vt alij vocant, Predapalea Paduanus, qui Chirurgiam composuit.

Leonardus Iacchinus, aut vt alij nuncupant Giacchinus, cuius sunt multi lib. apprime docti.

Leonardus Legius Papiensis, qui flores ex Galeni libris collegit, & alia quoque scripsit.

Leonarthus Fuchsius Germanus nostri temporis scriptor in re medica doctissimus, vt planè ostendunt eius opera, magna certè & miranda.

Leonides Alexandrinus ἐπισυνθετικός, vt dicit Herodotus in Introductione, siue Medico.

Leonides, siue Leonidas, siue ille, siue alius, Aëtio, Paulo Aeginetæ, lib.6.c.69. & Alexandro Tralliano citatus, & prætereà Aureliano lib. Oxeôu 2.c.1.

Leoparda inter fœminas, infrà num.332.

Leucius, Galeno lib.1. Pharm. localium, c.8. & Aëtio Tetrab.3. Ser.4.c.42. vide Lucius.

Licinius Atticus, Galeno Medicamentorum κατὰ τόπους lib.8.c.5.

Lilhatinatus, Serapioni Antidotorum c.33.

Linacos, Serapioni Simplicium 389.

Lingon, Galeno lib. Medicamentorum secundùm locos 9.c.4.

Linus inter poëtas, nu.165.

Lisius, vide infrà Lusius.

Logadius, cuius Hiera ab Aëtio describitur Tetrab.1. Serm.3.c.111.

Lorotaeos, Rasi lib.2. Continentis c. item 2.

Loterius memoratus in titulo de pace Constantiæ, versic. hi sunt nuncij.

D. Lucas de quo suprà num.84.

Lucas Valentinus Dertonensis, suprà inter poëtas, num.256.

Lucius Cathegethes, Galeno citatus in Medicamentis κατὰ γένη, & κατὰ τόπους lib.7.

Lucius Durius memoratus Plinio, lib.7.c.54.

Lucius quem Præceptorem vocat idem Galenus in eodem opere lib.4.c.7. & lib.5.c.7. & Aëtio Tetrab.4. Ser.3.c.14.

Lucius Tarseus, Galeno Medicamentorum κατὰ τόπους, lib.9.c.5.

Lucius quisquis is est simpliciter eidem ibi citatus lib.3. c.1. & lib.9. c.4. & 5. Aëtio Tetrab.3. Ser.4.c.42. & Tetrab.4. Ser.1.c.3. & Ser.3.c.2. in fi. & c.9. Idem ipse est qui & Leucius alibi dicitur. Nam sæpe Græci ευ pro, u, dicunt, scilicet λεύκιος pro Lucius, & λεύκουλλος pro Lucullus.

Ludouicus Bellisarius Mutinensis, qui lib. Gal. de instrumento odoratus in Latinum vertit.

Ludouicus Bonaciolus Ferrariensis, cuius sunt libri de variis affectibus grauidarum mulierum. Huius sæpe meminit Leonicenus.

Ludouicus Marlianus Mediolanensis, Hispaniarum regis medicus.

Ludouicus Vasseus Catalaunensis, qui edidit librum Anatomês humani corporis.

Lupus Macedo, qui nouitatis gratia viguit, & veluti oraculum quoddam ex adiris loquens, vt scribit Galenus libro 1. de Naturalibus facultatibus.

Lucius, qui scripsit libros Tardarum passionum apud Cælium Aurelianum lib. eiusdem titu. 2.c.1. & lib.2.c.7. & lib.4.c.3. vbi tamen legitur Lysias.

Lutrios Tarsensis Auicennæ citatus, nisi sit ille Lucius Tarseus, quod magis credo.

Lycomedes, Galeno citatus lib. medicamentorum secundùm locos 7.c.5

Lycus Macedo, qui scripsit Commentarios in libros Epidemion Hippocratis, vt dicit Gale. libro 3. eorundem Epide. Sed & eum prolixè scripsisse de Anatomia dicit idem Gale. eum Lycum simpliciter vocans lib.1. de Anatomicis administrationibus. Eúmque fuisse discipulum Satyri sui præceptoris tradit ipse Gale. lib.2. Commentariorum Hippoc. de natura hominis, aduersúsque illum nuncupatim. & vt sic dicam, titulatim scripsit idem Gale. vide Macedo.

Lycus Neapolitanus citatus Plinio,lib.20.c.item 20.

Lycus simpliciter Oribasio in Compendio medicinæ, quo loco tractat de Cataplasmatis & Aëtio Tetrab.1.Ser.3.c.176.& Paulo Aeginetæ lib.5.c.3.& c.13.

Lysias,Cornelio Celso lib.5.c.18.Galeno Phar.local.lib.7.c.2.vide Lysius.

Lysimachus rex,inter reges,nu.117.

Lyso, qui Tyronem Ciceronis libertum in Achaja curauit, apud ipsum Ciceronem prima Epistola lib.16.Epistolarum familiarium.

M

Mabal,Rasi lib.Continentis 10.c.2.& lib.12.c.1.

Mabitus qui docuit quomodo fiant Sirupi,& Clysteres,Gale.lib.6.Simplicium.

Macedo Galeno lib. Medicamentorum localium 9.c.1.& lib.10.c.1. Nescio an sit Lupus Macedo,an Lycus Macedo,de quibus suprà,an alius.

Macer,vide Aemilius Macer,inter poëtas,nu.219.

Macer Balista citatus Petro Aponensi in additione Mesuę,quo loco tractat de hydropisi.

Machaon filius Aesculapij,inter inuentores medicinæ,num.50.

Machaon alter, cuius Medicamentum ad purulentos oculos ex Scribonio Largo describit Gal.lib.4.Medic,secundùm locos c.7.Nam priorem illum quicquam scripsisse non legimus.

Macharion,Galeno in Medicamentis τῶν γενῶν lib.2.

Macherion,nisi idem sit,ipsi Galeno in eodem lib.2.& iterum 5.τῶν κατὰ, & lib.5.Methodi, & Aëtio Tetrab.3.Serm.2.c.11.& Serm.4.cap.41.& Tetrab.4.Serm.3.cap.12.& Paulo Aeginetæ lib.3. c.49.& lib.4.c.19.

Mænachius,Plauto memoratus in prologo Captiuorum.

Magistrianus Aëtio citatus Quaternionis 4.Serm.1.ca.126.& 134.& Serm.2.c.55.

Magninus Mediolanensis,qui librum Arnaldi Villanouani de regimine sanitatis, additis & immutatis quibusdam sibi vendicauit.Sunt qui hunc Magnum appellant.

Magnus,quem Circulatorem vocat Galenus pharmac.local.lib.5.c.7.

Magnus Clinicus,Galeno ibidem,& libro eiusdem operis 5.c.3.

Magnus Ephesius,Aureliano lib.Oxeôn 3.c.14.ex libro Epistolarum.

Magnus Philadelphus,ibi lib.7.c.4.& lib.9.c.5.& secundùm genera lib.5.

Magnus Tarseus, Gal.secundùm locos,li.9.c.7.& etiam secundùm genera,a licubi.

Magnus quispiam,aut vnus ex illis, aut alius, eidem Galeno lib.4.de differ. pulsuum,& libr. Theriacæ,ad Pisonem. vbi illum dicit scripsisse de Antidotis, Archiatrúmque euasisse tempore ipsius Galeni:& Aureliano li.Oxeôn 2.cap.10.& Aëtio Quatern.2. Ser.3.c.105.& Ser.4.c.16.& alibi:& Serapioni tractatu 7.c.8.vbi illum dicit fuisse regem medicorum tempore Galeni.

Mahazer Io.Serapioni citatus antidotorum c.345.

Mahemet,siue Mahomet Arasi.

Mahemet filius Zachariæ.

Hahemet filius Zachariæ Arasi. Nam hæc tria comperio apud Mesue, & similiter Mahomet simpliciter,nisi vnus idémque sit.

Mahranis,Rasi lib.9.Continentis c.4.

Mahumed Bielgehem,Rasi lib.7.Continentis c.1.ex autoritate Elkindi.

Maia inter fœminas,infrà nu.323.

Maimon,Serapioni Antidotorum c.32.

Maiorianus vide infrà Malorianus.

Malab,Rasi lib.11.Continentis c.5.

Malese,Rasi lib.1.Continentis c.1.

Malorianus,Aëtio citatus Tetrab.3.Ser.4.c.vlt.alij ibi legunt Maiorianus.

Manaseus & Mnaseus,& Mnaseas,& Mnasias,& Mnasius,& Mnasseus. Hos enim omnes sæpe citatos reperimus,siue diuersos,siue eosdem,quod magis credo,Gal.Aëtio, Paulo Aeginetæ, Cælio Aureliano, & Alexandro Tralliano. Eúmque numerat Galenus ipse,siue is est Herodotus inter Methodicos in Introductione siue Medico.

Mambateus,Galeno citatus lib.6.Simplicium.

Manethon,Paulo Aeginetæ lib.4.c.40.& lib.7.c.13.

Manthias,siue Mantias,siue Manteeias Herophileius, præceptor Heraclidis Tarentini, & Hygieni,vt videre licet apud Galenum in libris Medicamentorum τῶν γενῶν, lib.2.& iterum lib.6.τῶν τόπων,lib 2.c.1. vbi eum vulgarem medicum vocat. & iterum lib.6.c.3. & 4. citatúmque ab eo in priore loco ex libro cui titulus est,Pharmacopola in re medica, Sed & idem Galenus in præfatione lib.6.Simplicium phar.tradit eum scripsisse de purgantibus, & propotismis, & Clysmis,& de Pharmacis secundùm locos.

Marasten, Rasi lib. Continentis 6.c.1.& lib.7.c. vlt. & lib.8.c.1.vbi illum citat ex libris Experimentorum.

Marcellinus Galeno citatus lib.Medicamentorum secundùm locos 7.c.5.

Marcellius,nisi idem sit Aëtio & Paulo Aeginetæ,vide paulo pòst,Marcellus alter.

Marcellus

Marcellus Burdegalensis, cuius est liber de Medicamentis empiricis, Physicis, & rationalibus, quem ædidit tempore Gratiani, & Theodosij, fuitque Christianus, vt constat ex c.21.& 23. & 25. sui operis.

Marcellus alter citatus Aëtio, Quatern. secundi Ser.2. c.11. Paulo libro.4.c.11.& lib.6.cap.48.& Alexandro Tralliano lib.8.c.6.& Marcello illi Burdegalensi c.20. vbi illum egregium medicum vocat, quem puto eundem fuisse cum Marcello de quo diximus.

Marcellus Sidites inter poetas, nu.225.

Marcellus Virgilius Florentinus, qui non veritus est de integro vertere Dioscoridem post Hermolaum Barbarum, & Ioannem Ruellium, quem scholiis doctissimis illustrauit.

Martianus, Aëtio Tetrab.3.Ser.1.c.27.

Marcus Categetes, apud Galenum, in lib.2. Antidotorum.

Marcus Cato, vide suprà Cato.

Marcus Fabius Caluus Rauennas, qui primus omnia Hippocratis opera vertit, hoc ipso conatu laude dignissimus.

Marcus Leonellus Fauentinus à Victoriis, cuius librum habemus de ægritudine infantium.

Marcus Talentinus, Galeno κατὰ γένη lib.7.

Marcus Toletanus, qui aliquot libros ex Arabico sermone in Latinum traduxit.

Marcus Varro, vide infrà Varro.

Marcus simpliciter, Galeno in compositionibus Medicamentorum κατὰ τόπους lib.4.c.7. quem credo fuisse vnum ex illis duob us prioribus, siue etiam Gallum Marcum, de quo suprà.

Margareta inter fœminas, infrà nu.340.

Martianus S. Barolitani, cuius sunt plurimi libri Chirurgiei.

Marinus, Galeno libr. medic. secundum. loeos 7.c.2.& lib.2. Commentariorum in Hippocratem de natura hominis, vbi dicit huius fuisse discipulum Quintum præceptorem suum, & de eo quoque loquitur lib.7.de Vsu partium, & lib.2.de semine, in fi.& alibi sæpe. Et huius quoque trochiscos describit Auicenna lib.5.tract.8.

Marinus alius, cui nomē Posthumius fuit, Plinio Secundo memoratus in epistola ad Traianum, quæ est 11.decimi libri, nisi bic idem sit cum præcedenti, quod nō facilè crediderim, quia illum priorem citat Andromachus apud Galenum lib.7. Medic. secundum locos c.2. qui quidem Andromachus tempore Neronis & eius Archiater fuit.

Marrar, Rasi lib.2.Cont.c.1.

Marserogem.

Marsilius Ficinus, cuius infinita prope opera philosophica, & traductionem Platonis habemus, tres libros de triplici vita, quibus se ostendit medicum consummatissimum.

Marsilius Paduanus, vide num sit sequens.

Marsilius de S.Sophia, cuius inter multa opera sunt Commentarij in Aphorismos Hippocratis, atque in Auicennam, & Consilia quædam medica.

Martianus Apher, Aëtio citatus Tetrab.3.Ser.1.c.11.

Martianus simpliciter citatus Aëtio Tetrab.2. Ser.3.c.110. & Ser.4.c.47.& alibi, & Scribonio Largo qui illum dicit fuisse tempore Augusti, siue ille fuit, siue alius. Et ab alterutro vnguentum Martiatum dictum vult Nicolaus.

Martianus Rota Venetus, qui nonnullas Galeni traductiones castigauit.

Martinus Acakia Catalaunensis, medicus Parisiensis, & familiaris meus, qui inter alia multa præclara opera libros duos Galeni de ratione curandi ad Glauconem, & nouissime Commentarios in paruam artem ipsius ædidit.

Martinus Gatinaria Ticinensis, cuius sunt Commentaria in 9. Rasis ad Almansorem.

Martinus Gregorius, qui nonnullas Galeni trāslationes ex Græcis exemplaribus emendauit.

Martinus Steynpeys Viennesis, cuius extat Methodus medicinæ.

Martion Smyrneus, siue Mitilenæus, qui de Simplicib. affectibus scripsit, Plin. lib.28.c.4.

Martirius de quo inter philosophos in mentione Trachij philosophi, nu.266.

Maruem filius Zor citatus Rabbi Moysi Aphorismorum parte 20. ex libro de cibis, vide Ebibule suprà, & filius Zor.

Masageuich, Rasi Cont. lib.7.c.4.

Masarginus, Rasi lib.3. Cont.c.2.& c.6.

Masarginih, siue Masargeneh, siue item Masargny, siue Masargimyd, siue Masargnih, siue denique Masarugh. hæc enim omnia nomina reperio eiusdem operis lib.5.c.1.& lib.7.c.1. nisi idem sit cum præcedente, quod facile crediderim.

Masetice, siue Masereice, vtrunque enim reperio apud Rasim li.1. Cont.e.3.

Massaliatas, siue Massaliotes, sine etiam Massaliotus. hæc enim tria medicorum nomina reperimus, apud Galenum, & Paulum Aeginetam lib.7.c.13. vide Demosthenes.

Massiliensis citatus Aëtio Tetrab.4.Ser.2.c.58. siue nomen viri medici fuit, siue medici cuiuspiam eius gentis. Nam & Crinas, siue Critias, & Charmis Massilienses fuerunt, de quibus diximus suprà in successione medicorum, nu.65.

Masinissa rex inter reges, oume.n9.
Maſſurgei,Raſi libro Cootinentis 2.cap.4.
Maſui Iohey,Raſi libro 2. Contineutis cap.4.
Mattheolus,vide infrà, Petrus Andreas Mattheolus.
Matthæus Curtius Ticinenſis,qui ſcripſit de veoæ inciſione in pleuritide.
Matthæus de Gradi,vide Ioannes Matthæus.
Matthias Syluaticus Mantuanus,euius eſt liber Pandectarum medicinæ.
Matthias Theodorus Menanelius,qui librum Græcũ de Melancolia ex multis medicis collectum Latinum fecit.
Maximianus, cuius collyrium deſcribit Alexander Trallianus libro 5.cap.6.
Maymo citatus in Tacuiois Elluchaſem.
Medæa inter fœminas, infrà nume.312.
Medeus,Galeno libro 2.Commentariorum in Hippocratem de natura hominis.
Medicus Apher, quiſquis eſt, Aëtio citatus.
Medius,Plinio libro 20.cap.4.niſi ſit ille Medeus.
Medus,Coroelio Celſo libro 5.cap.18.niſi etiam ſit Medeus ille,aut Medius.
Meges Chirurgus,quem plurimum laudat Cornelius Celſus libro 7.in princ. quémque citat idem Celſus libro 5.cap.28.noo ſemel,& alibi ſæpe:Scribonius Largus de compoſitionibus medicamentorum,& Galenus in medicamentis ſecundum locos libro 3.cap.item 3.& lib.5.cap.7.
Meges Sidoonius,ſiue ille,ſiue alius Galeno memoratus ad fi.lib.6.Methodi.
Mehererit,Serapioni Simplicium cap.201.
Meheres,Serapioni eiuſdem operis cap.301.in fin.
Melampus,ſuprà inter poëtas nume.210.
Meletius , apud Gregorium Gyraldum in præfatione Symeonis Sethi,cuius extat in Græcia opus de Conſtitutione hominis,& Commentarij in Aphoriſmos Hippocratis.
Meliſſus,apud Hippocratem ſtatim poſt princ.lib. περὶ φύσιος ἀνθρώπου, de natura hominis, & Galeoum in libro de Elementis.
Meliton, Galeoo in medic. κατὰ γένη, libro 6. & 7.
Melitus,niſi idem ſit,quod puto,Galeno in medicamentis ſecundum locos libro 6.cap.1.
Meloſus,Raſi libro 1. Continentis cap.5.
Melzigiar,apud Bulchaſin in lib.Seruitoris.
Menander,Galeno in medicam.ſecuodum locos lib.9.c.5.& alibi. Huoc eſſe puto quẽ Plio. citat lib.19.c.6.& lib.23.c.9.quémq; in indice d.lib.19.dicit ſcripſiſſe Biochreſta,id eſt, vitæ vtilia.
Menarchus,vide ſuprà Mænarchus.
Menas chirurgus,Aëtio Tetrab.3. Ser.2.cap.5.
Menecrates Syracuſanus Philippi Macedonis medicus,qui cum ęgrotos quoſdam & penè conclamatos,vel caſu vel arte in integrum reſtituiſſet,proindéque à oõnullis ſubblandiennbus Iuppiter cognominaretur,elatior iam hoc nomine,ſibique nimio plus placens,nullam accipere ſolitus mercedem,hac tamen mercede conteotus erat, vt liberati ſe eſſe illius ſeruos fatereotur, vt prodiderunt Suidas,& Aelianus in varia hiſtoria. Tantáque fuit arrogantia,vt id quoque Iouis cognomentum ſibi vſurparit,ſibique aliquando permiſerit ſcribere ad Ageſilaum illum magnum regem Spartæ,in huoc modum:Meoecrates Iuppiter regi Ageſilao Salutẽ dicit. Qui quidem Rex reliquis oõ perlectis,ſed hominis leuitate protinus irriſa,ita propemodum reſcribi iuſſit,Rex Ageſilaus Menecrati ſanitatem dicit. χαίρειν eoim Græci dicunt,quibus beue precantur, ὑγιαίνειν verbum ambiguum ferè in malum ſooat:cum ſcilicet ſignificamus abeſſe meotis ſanitatem.Et eo quidem verbo quidam Cæſari inſaniã exprobrauit.Et hoc quoq; vſus eſt Ageſilaus in ea epiſtola ad Menecratẽ,teſte Plutarcho in Apophthegmatis Imper.atque etiam in Apopht. Laconicis,vbi de Ageſilao,& in vita ipſius. Aelianus autẽ de varia hiſto.lib.12. ſcribit Menecratem,ita vt diximus,ad Philippum Macedoniæ regem ſcripſiſſe, & Philippum ita quoque vt dictum eſt reſcripſiſſe,addidiſſeque,conſulo vt ad Anticyram te conferas. Significans his hominẽ non eſſe ſanæ mentis.Cúmque aliquando lautiſſimum conuiuium inſtrueret ipſe Philippus, illum inuitaſſe:ſeorſimque menſam ei apparari iuſſiſſe,& apponi acerram,ſuffitúmque fieri, reliquos autem epulari,Menecratem verò primùm gratanter ferre,lætariq; eo honore:poſtquã verò paulatim fames obrepſit:& homo eſſe conuictus eſt,non Deus, tum vanus & ſtolidus conſurgens diſceſsit,Philippo eius gloriam redarguente,& in lucem proferente. Hunc Menecratẽ ſiue aliũ eiuſdẽ oominis citat Gale.lib.2.Pharmac. κατὰ γένη c.2.& c.7.ex lib.cui titulus eſt αὐτοκράτωρ ὁλογράμματος,quaſi dicas locupletiſsimus theſaurus,& iterũ lib.6.eiuſdem operis,& lib.5. Phar. κατὰ τόπους, c.7.& lib.6.c.4.ex lib.quem optimorum Pharmacorũ inſcripſit.Citat & illum Theophraſtus ex libris Naturalium quæſtionum. Et de hoc quoque nonnulla Athenæus lib.6.
Menecrates Zeophletenſis, Aureliano libro 1.Chronion cap.4.
Menecles Aëtio citatus.
Menelaus, Galeno in libro 2. Antidotorum.
Menemachus Aphrodiſeus, à Galeno poſitus inter Methodicos in introductione, ſiue Medico,

dico, húncque citat ipse in medicamentis secundum locos, & libro 1. Therapeuticæ, & Cornelius Celsus libro 6. cap. 9.

Mnestheus, Galeno in medicamentis κατὰ γένη libro 5.

Menestor memoratus Theophrasto in Historia plantarum.

Menippus, Galeno in libro 2. Antidotorum.

Menitheus, Galeno in libro Hippocratis linguarum expositio, citatus ex libro de appellationibus medicamentorum.

Menodotus, Galeno in compositionibus medicamētorum κατὰ τόπους, lib. 5. c. 7. & lib. 6. c. 1. Is fuit discipulus Antiocheni Laodiceni, de quo suprà diximus, fuitque ipse Nicomedensis, & Empiricus, vt scribit Gale. lib. 1. de Naturalibus facultatib. c. 14. & Laertius in Timone ad fin.

Menodoctus sæpius Galeno citatus, nisi sit ille Menodotus.

Menœtus, Gale. libro Pharmac. κατὰ γένη 2.

Menon, qui vt dicit Galenus libro 4. de Differentiis pulsuum, apud Romanos in exercenda medicina clarus fuit. Is fuit præceptor Herodoti, de quo suprà.

Menophilus, Cornelio Celso libro 6. cap. 7.

Menutianus, Galeno in libro 2. Antidotorum.

Mercurius inter inuentores medicinæ, nume. 4.

Merlinus Thrax apud Alexandrum Trallianum libro 1. cap. 15.

Mesarugie, apud Serapionem Simplicium cap. 79. & seq. & alibi sæpè.

Mescahen, Serapioni Simplicium cap. 161.

Mesirac, siue Meserach, siue Mesral, siue Meseah, siue Mesehah, siue Aben Mesrach, nisi sint diuersi, apud Serapionem Simplicium cap. 110. & 116. & 120. & 224. & alios.

Meseha, Mesta, siue Meseacha Serapioni Simplicium cap. 66. & cap. 140. & 151. & 199. nisi & idem sit cum præcedenti.

Mesias, Auicennæ libro 5. summa 2. tracta. 2.

Mesih, siue Misih, vtrunque enim reperio apud Rasim Contin. lib. 3. c. 1. & c. 3. nō semel. & c. 6.

Mesiriohe, Serapioni in Antidotis, qui tractatus est 7. c. 17.

Mesue inter reges, nume. 139.

Mesui Iuhæ, cuius syrupum describit Mesue in libro Antidotorum.

Meton Atheniensis, quem Callistratus, Euphronius, & Phrynicus scripserunt fuisse optimum medicum & astrologum. Is annum magnum ex annis duodeuiginti constituit. Cuius meminit Tullius in epistolis ad Atticum libro 12. episto. 2. Columella lib. 1. in præfatione, & lib. 9. cap. 14. & ex Græcis Aristophanes in Auibus, & Theon, aut quisquis is fuit, in Commentariis Arati, vbi illum numerorum rationem diligentissimè tenuisse scribit, & Diodorus Siculus libro 3. c. 11. ad fin. & iterum lib. 12. & Plutarchus in vita Alcibiadis. Hunc autem Lacedæmonium fuisse scribit Aelianus libro 10. de varia historia, & de eo quoque loquitur libro 13. *Annus Metonis.*

Metrodorus Atheniensis inter philosophos, suprà nu. 258.

Metrodorus Sabini, de quo alibi, auditor, vt scribit Galenus, qui de herbis librum scripsit, teste Plinio lib. 25. cap. 2. ratione, vt is dicit, blandissima, qua nihil penè aliud quàm rei difficultas significatur. pinxit enim effigies herbarum, atque ita subscripsit effectus: id quod etiam de Cratæua & Dionysio scribit: libri enim Metrodori hic titulus est ἐπιτομὴ τῶν ῥιζοτομουμένων, id est, Compendium earum rerum quarum radices secantur, vt idem dicit libro 20. cap. item 20.

Metrodorum medicum, siue illum, siue alterum memorat Tullius libro 16. epistola ad Tironem, epistola incip. Solicitat: & Galenus libro Simplicium medicamentorum 1. cap. 29. vbi illum dicit cæteras omnes præter sectam Asclepiadeam contempsisse.

Meuius Ruffus, Galeno medicamentorum secundum genera 7.

Michael Angelus Blondus, cuius extat libellus de diebus decretoriis, & alij plurimi.

Michael à Capella, cuius sunt Synonyma medic.

Michael cognomento & professione Medicus, natione Scotus, apud Balæum, centuria 3. & eum quoque memorant Ioannes Picus, Symphorianus Champerius, & Cornelius Agrippa.

Michael Psellus inter Philosophos, suprà nume. 263.

Michael Sauonarola, vide Ioannes Michael.

Michael Villanouanus, qui vniuersam rationem Syruporum ad Galeni censuram diligenter expolitam, & alia quædam scripsit.

Micon, siue Miction, qui ῥιζοτομούμενα aduersus serpentes scripsit, teste Plinio libro 20. cap. 23. ciúsque malagma describit Celsus libro 5. cap. 18. vbi nonnulli legunt Nicon. Mictionem autem citat Nicandri Interpres.

Midas, apud Laertium in testamento Lyconis Troadensis.

Migilib, Rasi libro Continentis 7. cap. 1.

Miladius, Rasi eiusdem operis libro 7. cap. 3. & ex lib. Aphorismorum.

Milesius, Aureliano libro Chronion 5. cap. 7. & seq.

Miletus, Plinio lib. 28. cap. 1.

Minusianus, Galeno in Aphorismos Hippocratis, libro 4. cap. 69.

Minutianus,

Minutianus, Galeno medicamentorum κατὰ γένη, lib.6. nisi idem sit.
Mischion, vide infrà Moschion.
Misdasan, Rasi lib. Continenns 3.c.4.
Misih, vide suprà Mesih.
Misus, Rasi Continent.7.c.4.& lib.9.cap.6.non semel, vbi illum citat ex lib. de Obstetricibus.
Misusan, Rasi libro Continentis 9.cap.4.& 6.& lib.10.c.1.& 2.sæpe & alibi.
Mithridates rex inter reges, nu.125.
Miuh, Rasi Contin.lib.9.c.1.sed credo mendum esse,& legi debere Misih,de quo diximus.
Mnaseas, vide suprà Manaseus.
Mnaseus, vide etiam Manaseus.
Mnasias, vide item ibi.
Mnasius, vide & tu ibi.
Mnason, Galeno Pharmac.localium libro 7.c.2.& lib.8. cap.7.in fi.
Mnesicles, Plinio libr 20.c.18.in fi.& alibi sæpe citatus.
Mnesidemus, Dioscoridi lib.4.c.59. aut vt alij secant 68.quo de papauere satiuo tractat.
Mnesitheus Atheniensis, cuius meminit Gal.lib.1.& 7.methodi,& in Introductione, siue medico, si eius est,& alibi sæpe, præsertim in lib.1.de Ratione curandi ad Glauconem, non multo post princ.vbi ita de eo loquitur, quòd cum in omnibus aliis quæ ad artem pertinent, non mediocriter eruditus esset, tum in exercenda arte quantum via ac ratione licet, nulli peritia secundus. Meminit etiam Athenæus libro 11.qui eum citat ex libro de Edulijs:& Pausanias in Atticis, vbi illum medicina excelluisse dicit. Is, vt ferunt, nunquam inebriari permisit, sed paucis tantum diebus hilarescere. Citatur ex libro qui παιδολογικὸν medicinæ inscribitur.
Mnestheus, siue Mnestus (vtrunque enim reperio) qui de Coronis scripsit. Nam & in his, vt alibi diximus, est aliqua valetudinis portio, ex Plinio lib.21.c.3. Hunc, aut alium eius nominis citat Gellius lib.13.c.30.eodémque vlt.& Plutarchus in lib.de causis Naturalibus cap.26.
Monus, Aëtio Quater.2.Ser.3.c.41.& c.110.
Morsinus Atheniensis inter poëtas, suprà nu.234.
Moschion, aut vt alij vocant, Mischion, nisi alter sit, qui Græcè scripsit de mulierum affectibus:& à Galeno citatur in medicamentis secundum genera, præsertim in Cosmetico, scilicet libro 1.cap.1.& κατὰ τόπους libro 1.cap.item 1.& libro 4.cap.7.vbi eum vocat familiarem:& lib.7. cap.2.& Aëtio Quatern.4.Ser.3.c.13.fuitque illi cognomen Correctori, quod quædam Asclepiadis scripta corrigeret, vt dicit ipse Galenus libro 4.de differentiis pulsuum. Hic quoque aut alius eiusdem nominis scripsit Græcè vnum de Raphano volumen, vt tradit Plinius lib.19.c.5.vide infrà Theodorus Muscienus.
Moschion alter, vt puto, memoratus Plutarcho Problematon Symposiacon decade 3.cap.10.
Moschus, nisi idem sit cum priore, Cornelio Celso citatus libro 5.cap.18.atque etiam Galeno in medicamentis κατὰ τόπους libro 1.cap.1.& libro 4. cap.8.
Mostases, Galeno in iisdem libris.
Moyses de quo suprà nume. 78.
Muliasus discipulus, Rasi libro 9.Continentis cap.6.
Mundinus Bononiensis citatus Guidoni Gauliaco.
Mundinus alter Florentinus, cuius expositionem habemus in Canones vniuersales Mesue, & librum Anatomiæ.
Musa, vide Antonius Musa.
Musca Rasi libro 1. Continentis cap.1.
Museia, siue Museya, nisi sit idem, citatus in eo libro cap.6.& libro 2.cap.1.nō semel, & in Tacuinis Helluchasem.
Museric.
Museus inter poëtas, nume.156.
Mutagnachil Israëlita, Auicennæ lib.5.tract.3.citatus, vide suprà Israëlita simpliciter.
Myron, Cornelio Celso lib.5.ad fi.eius lib.

N

Nascarius.
Naucratitas, Galeno Pharmac. localium lib. 4. c.7.
Naumachius præceptor Philagrij, de quo postea.
Neapolitas, Galeno libro 4.& 7.Medic.κατὰ γένη, & τῶν τόπους libro 4.c.7.& libro 7.cap.4.& Paulo Aeginetæ lib.3.c.22.
Nearchus, Galeno κατὰ τόπους libro 8.cap.7.
Nebros summus & optimus Græcorum Medicorum, vt scribit Thessalus Hippocratis filius in oratione quam in Senatu Atheniensi dixit, cum patriæ excidium deprecaretur, quæ posita est inter opera Hippocratis.
Nechepson rex, inter reges, nume.120.
Neleus, Paulo Aeginetæ libro 3.c.37. qui fortè est Nileus de quo infrà.

Neocles

Neocles Aeliano memoratus lib.8.Animalium,quo loco de rubeta rana loquitur.

Nero inter Imperatores,nu.150.

Nicaoder Colophonius inter poetas,suprà nu.218.

Nicander simpliciter citatus Cælio Aureliano lib.Chronioo 1.ca.4.Paulo Aeginetæ, siue ille est,siue alius.

Nicephorus Blemmida,cuius sunt Canones de Vriois.

Niceratus,qui de herbis scripsit,teste Dioscoride in præfatione, & Epiphanio Cyprio statim post initium lib.1.aduersus hæreses.Citatúrque Galeno in Medicamentoris secondum locos lib.3. c.1.& lib.8.c.4.& c.6.& alibi sæpe,& Cælio Aureliaoo lib.Chronion 2.c.5.ex lib.de Catalepsi.

Niceratus,quisquis est,memoratur Plinio in Nomenclatura autorum,lib.31.c.2.

Nicetes Galeno Medicamentorum secundum locos lib.4.c.7.

Nicias Pyrrhi regis Epirotarum medicus,de quo nos alibi diximus.

Nicias alter Nicopolita,apud Plutarchum Problematon Symposiacon 7.c.1.

Nicodemus,Galeno lib.9.Phar.loc.c.7.Mesue in Antidotis non semel.

Nicolaus Alexandrinus, qui librum ædidit de composióone Medicamentorum particulariũ Latinitati donàtum à Nicolao Rhegino,de quo infrà.Et hic fortè est quem simpliciter Nicolaũ citant Gal.lib.5.& lib.7.Medic.κτ γένη,& Paulus Aegineta lib.4.c.37.& lib.7.c.17.

Nicolaus Ancon temporis nostri scriptor.

Nicolaus Ferrariensis.

Nicolaus Iudocus Venetus.

Nicolaus Leonicenus Vincentinus,cuius extaot Commentarij in Galeoum,& illius multorum operum translationes,& alia multa opera elegantissima & doctissima.Is primus post hominum memoriam docuit medicinam Latinè loqui.

Nicolaus Leonicus Thomæus, qui traduxit librum Galeni cui titulus est, Documentum de puero epileptico.

Nicolaus Machelus Mutinensis, qui vertit commentarios Galeni in 1.librum Hippocratis de morbis vulgaribus.

Nicolaus Massa Veoetus,cuius sunt libri de febre pestilentiali, pestichiis,& morbillis,de morbo Neapolitano.

Nicolaus Myrepsus,cuius sunt libri 24.medicinales Græci,secondum literas alphabeti.

Nicolaus Nicolus Florentinus Pogij familiaris,Philephi cootrà inimicus,qui librum Sermonum in hac arte mira vbertate composuit,in quo vniuersalem medicinam in vnum veluti corpus congessit,quod apud Græcos Oribasius fecit. Illum grauissimæ autoritatis medicum vocat Leonicenus in libro de Serpenobus.

Nicolaus Poll.Cæsaris,medicus,cuius est liber de cura morbi Gallici.

Nicolaus Præpositus,cuius est Dispensarium ad aromaticos.

Nicolaus Quintus papa,de quo suprà,nu.155.

Nicolaus de Regio,siue Regino Calaber, qui primùm maximam operum Galeoi partem in Latinum traduxit non admodum eleganter,vt eius tempora ferebaot,sed fideliter tamen, & alia quædam.

Nicolaus Salernitatus,cuius sunt duo Antidotaria, vnum maius, alterum minus, imprimis commendata,& quorum minore passim vtuntur pharmacopolæ.

Nicolaus Salycetus,cuius in chirurgia librum habemus.

Nicolaus,aut ille Micepsus,aut alius,& is quidem superior cæteris omnibus, vtpote quem citat Rasis lib.Conti.11.c.4.

Nicomachus Stagirites Machaonis filius,de quo suprà nu.30.

Nicomachi alij duo medici à Suida recensiti,alter pater Aristotelis,alter filius, qui inter cætera sua opera scripsit Commentarios in Physicam patris, & 8.Ethicorum libros ad Eudemum, qui & tempore Ciceronis extabant,vt ipse dicit.Nicomachum autem,quisquis is fuit,citat Galenus Medicamentorum secuodum genera.lib.5.

Nicomedes citatus Gal.lib.de compositione Medic.κτ τόπους,2.c.item 2.

Nicon,cuius librum περὶ πολυφαγίας, id est,de edacitate memorat Cicero ad Trebatium lib. epist.7.episto.21.incip.Amabilior.Hunc,aut alium eius nominis citat Cornelius Celsus lib.5.c.18. quanquam nonnulli ibi Micon legunt.

Nicooo, siue ille, siue alius antiquissimus medicinæ author ab interprete Nicandri in Theriacis citatus.

Nicostratus,Galeno lib.8.Phar.loc.c.2.& lib.9.c.4.& lib.7.Generalium,c.5.& 6.& libr.2.Aotidotorum:& Aëtio citatus, qui Anticyræ meretrici hellebori vim magnam moriens dicitur reliquisse,apud Aristophanem in libro de meretricibus.

Niger,vide Petronius Niger,& Sextius Niger. Nigrum autem simpliciter citat Galeous lib.6. Simplicium ca.1.& lib.Anodotorum 1.Aurelianus libr.Oxeon 3.cap.16.vbi illum vocat amicum Tullij Bassi,& Gal.lib.Simplicium 6.in præfaoone.

Nileus,Cornelio Celso,Galeno,Paulo,& Aëtio citatus.vide Neleus.

Nilus etiam Galeno, Paulo, lib. 7. c. 18. & Aëtio sæpe citatus, nisi idem sit, cum præcedente.

Numenius, Celso lib. 5. citatus cap. 18. & ca. 21. Huiúsque librum Theriacum citant Scholia in Nicandrum. Hunc Dieuchis discipulum fuisse scribit Athenæus lib. 1. Dipnosophistarum, vt in Dieuche diximus.

Numisianus, aut vt alij vocant, Nomisianus Corinthius, vnus ex præceptoribus Galeni, vt ipse Gal. dicit post prin. πατρικῶν γυμνασίων, id est, Anatomicarum administrationum. Et de eo quoque loquitur in Commentariis Hippocratis de Natura hominis, vbi & illum Heracleanum vocat, dicítque etiam Pelopem alium ex suis præceptoribus fuisse discipulum illius. Et eius item meminit lib. 5. Aphorismorum Hippocratis.

Numius Aëtio citatus Ser. 13. c. 20.

Nymphodorus, aut vt alij vocant, Nymphodotus, Cornelio lib. 8. c. 20. Plin. li. 33. 34. & 35. Gale. li. 6. med. secundú genera. Aëtio Tetrab. 3. Ser. 2. c. 45. & 49. & Paulo Aeginetæ lib. 7. c. 12. citatus.

O

Obes, Rasi lib. 8. Conti. c. 1. & lib. 9. c. 4. ex Antidotario.

Octauius Horatianus discipulus Vindiciani, de quo inter poetas diximus, cuius extant libri 4. rerum Medicar. in quorum postremo post prin. meminit illius sui præceptoris. Hos tamen libr. non huius esse, sed Theodori Prisciani tradit Gregorius Gyraldus historiæ poetarú dial. 7. quo de Menandro differit. Quisquis autem is est, se citat ex lib. Phænomeno in 2. parte lib. 2. c. 7.

Ocyroe, infrà inter fœminas nu. 315.

Odus de Odis Patauinus, cuius sunt libri de cœnæ & prandij portione.

Oenone inter fœminas, infrà nu. 315.

Olympiacus, siue Olympicus Milesius, quem Galenus in Introductione, siue Medico ponit inter methodicos.

Olympiades Thebanus Plinio citatus lib. 20. c. 21. & Gal. lib. 4. de differentiis pulsuum.

Olympias Thebana inter fœminas, nu. 329.

Olympicus, siue ille Olimpiacus siue alius, quem nugacem appellat Gale. lib. 1. Therapeuticæ.

Olympionicus, Galeno in Medicamentis secundum locos lib. 4. c. 7. & Aëtio citatus Tetrabibli 2. Serm. 3. c. 102.

Olympius, Galeno Phar. local. 9. c. 3.

Olympius collega Octauij Horatiani, vt ipse Horatianus dicit in præfatione libr. 1. rerum medicarum.

Olympus Sophista Aetio Quater. 3. Ser. 3. c. 29.

Olympus medicus Cleopatræ familiaris, apud Plutarchum in Antonio, siue ille, siue alius. Alterum autem horum, aut alium citat simpliciter Gal. in Medicamentis secundum locos.

Omeis Bentamiz, qui & Omas Bentamin citatur Arabibus.

Onon, siue Onen, Rasi lib. 3. Contin. c. 3. non semel, vbi citatur ex lib. de Electionibus.

Onasim, Serapioni Simplicium c. 136.

Onesidemus, Galeno in medicamentis secundum locos lib. 10. c. 1. non semel.

Onetrus, siue Oneter ibi. lib. 7. ad fin.

Ophilius Plinio lib. 28. c. 4.

Ophionicus Concliclax citatus à nonnullis ex libris Herbarum. Sed Galenus in præfatione lib. 6. Simplicium Medicamentorum ad fi. putat esse nomen suppositium.

Opion Plinio citatus li. 20. c. 5. & c. 22. Alij Ophionem legunt.

Orestinus, Galeno in libris Medicamentorum secundum locos lib. 1. c. 1.

Oribasius Sardianus, Iuliani Imperatoris Archiater, qui 72. libros medicinæ, ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἰατρικαῖς, ad Iulianum ipsum, eorúmq; Epitomen in li. 9. ad Eustachium filium composuit. In tanto autem honore apud eundem Iulianum fuit, vt ab eo κύαιστωρ, Quæstor Constantinopolitanus factus sit, testibus Suida & Eunapio in li. Sophistarú: qui & eú dicit inuidia succedétiú. Imperatorum rebus suis spoliatum in exilium ad Barbaros missum, vbi tamen animo semper philosophico instructus fuit, tantáque apud eos gratia & opinione fuit, vt quasi pro Deo haberetur, placatísque tandem principibus rediit, & bona recuperauit. Huius quoque nomine circumferuntur Commentarij in Aphorismos Hippocratis, quos vix illius esse crediderim. De eo est Epigramma in lib. 4. Epig. Græcorum huiusmodi.

ἰητὴρ μέγας οὗτος ἰουλιανοῦ βασιλῆος
ἄξιος ὀρειβάσιος θείῳ ἐγκυβάσιος.
ἄχι γὰρ οἷα μέλισσα σοφῶν νόον, ἄλλοθεν ἄλλα
ἰατρῶν ἀνθηρὸν αὐτὸς ἀπηνθίσατο. Quod sic vertit Lodoicus Iaufferandus,

Iuliani regis medicus celeberrimus hic est
Dinus Oribasius dignus honore coeli:
Prouidus instar apis, veterum monumenta peruertans
Ex variis vnum nobile scripsit opus.

Origenes, siue Origenias, Galeno in lib. Medi. secundum locos 7. c. 2. & 4. & lib. 8. c. 3.

Orion Crenestus, idem κατὰ γένη lib. 7.

Ornocas,

Ornocas.

Orpheus inter poetas,suprà nu.156.

Orpheus,alter cognomento Theologus,qui de Medicamentis compositis scripsit,apud Galenum in lib.1.Antidotorum.

Orphiius,apud eundem libr.7.Medic. κατὰ γένη,de quo & nos diximus in repet.l.si vnquam,in superscriptione eius legis. Orpheum autem citat ex Stratone Alexander Trallianus lib.1.c.15.

Ortho Siculus,Galeno lib.1.Phar. κατὰ τόπους, c.1.

Orus rex Aegypti inter inuentores medicinæ,nu.3.

Orus Mendesius,apud Galenum in lib.1.Antidotorum.

Osiris rex Aegypti inter inuentores medicinæ,nu.17.

Osthanes,Dioscoridi lib.4.c.32.quo de Siderite tractat,& Alexandro Tralliano lib.1.c.15.

Otho Brunfelsius Maguntinus,cuius est Onomasticon medicinæ,& Catalogus, Theses siue loci communes totius Medicinæ,Herbarum tomi tres,& alia pleraque opera.

P

Paccius,siue Pacius,siue Pacchius Antiochus Ophthalmicus, Galeno secundum genera,libr. 7.& κατὰ τόπους lib.4.c.7.& lib.9.c.4.vbi citatur ex Collectaneis Scribonio Largo libr. Compositionum Medicamentorum c.97.& c.166.Aëtio Quatern. 2.Ser.3.c.109.& Marcello Burdegalensi, c.20.post prin.vbi illum dicit decessisse paulò ante Tiberium Cæsarem,& c.25.

Pæon Deorum medicus,apud Homerum lib.4.Odyssex,& lib.5.Iliados in duobus locis aliis, quos tibi citabimus infrà,nu.376.proindéque.

Pasagius,apud Procopium de bello Vandalorum.

Paladius quisquis est,citatus Rasi,lib.4.Continentis c.1.

Palamedes inter reges,suprà nu.110.

Pallas inter fœminas,infra nu.321.

Pamphilus qui de herbis scripsit,vt tradit Epiphanius libr.aduersus hæreses 1.statim post initium.Eúmque citat Aëtius,& Galenus lib.5.Medicamentorum secundum locos,c.7.vbi illum artem medicam exercuisse Romæ suo tempore dicit & lib.6. Simplicium in præfatione, vbi eum dicit de herbis ex Alphabeti ordine scripsisse,nec tamen earum vires expertum, cæteris qui ante se scripserant fidem habuisse.Sed & eum,aut alium eius nominis citat Constantinus Cæsar; aut quisquis is fuit.

Pamphilus episcopus,quisquis is est,Aëtio Tetrab.4.Ser.4.c.122.

Pamphilus Pharmacopola, id est,μιγματοπώλης,eo titulo citatus Galeno lib.7.secundum locos c.3.& Aëtio Tetrab.2.Ser.4.c.16.

Panacea inter fœminas,infrà nu.316.

Pancius Lucensis.

Pantaleon Nicodemensis,de quo inter diuos suprà nu.86.

Pantaleon Vercellensis,cuius sunt libri pilularum & lacticiniorum.

Panthemus Celso citatus lib.5.c.18.

Papias Laodiceus Autolyci medicus,Gal.lib.Medicamentorum secundum locos 4.c.8.

Parthenius,cuius est dialogus de humani corporis sectione.

Pasicrates,Galeno Medicamentorum secundum locos lib.8.c.item 8.

Pasion,siue Passion (nam vtrunque legitur,sed frequentiùs Passion) Galeno Paulo Aeginetæ,lib.7.c.12.& Aëtio.

Pasithemis in testamento Lyconis Troadensis laudatus apud Laërtium.

Patriarcha,qui transtulit quosdam libros Galeni in Arabicam linguam, vt dicit Rabbi Moyses Aphorismorum lib.24.in pluribus locis.

Patroclus inter reges,suprà,nu.110.

Paulinus Scytopolites,memoratus Porphyrio in vita Plotini Platonici.

Paulinus alter citatus Galeno Medicamentorum secundum locos li.8.ca.item 8.vide num sit Gaulerius Paulinus,de quo suprà.

Paulus Aegineta, qui amplissima scilicet.70.volumina Oribasij in compendium quoddam coegit vt ipse testatur.

Paulus Alagenitus, Serapioni tract.7.cap.9.nisi sit Paulus Aegineta, cuius nomen sit corruptum apud Serapionem.

Paulus Apóstolus,de quo inter Diuos suprà nu.83.

Paulus Bagellardus,cuius est liber de ægritudinibus infantium.

Paulus Iouius,qui de piscibus Romanis scripsit, quémque inter medicos celebres posuit Manardus epistola 3.lib.9.

Pausanias Anchyti filius,de quo est Empedoclis epigramma,apud Laërtium,

Παυσανίην ἰατρὸν ἐπώνυμον, ἀγχίτου υἱὸν
φῶτ' ἀσκληπιάδην πατρὶς ἔθρεψε γέλα,
ὃς πολλοὺς μογεροῖσι μαραινομένους καμάτοισι
φῶτας ἀπίστρεψε περσεφόνης ἀδύτων.

Quod paucis immutatis reponitur in lib.3.

Epigrammaton Græcorum,vbi ἄδηλον inscribitur,veluti incerti autoris.

Pausaniam illum,siue alterum,& ipsum medicum memorat Plutarchus in vita Alexandri,& Galenus lib.4.Therapeuticæ.

Paxamus,quem ex autore Collectaneorum Geoponicorum libr.12.c.32. & alibi sæpe virium herbarum fuisse peritum cognoscimus.

Paxatas.

Peleus inter reges suprà nu.104.

Pelops Gal.præceptor,vt idem Gal.dicit in Comment.2.lib.1.Prorrhetici Hippocra.& in lib. Locorum affectorum,& alibi sæpe.Hic scripsit Commentarios in Apho.Hippo.ex quibus sæpe ab ipso Gal.citatur.Hunc quoque citat Plin.lib.32.c.5.& Paulus Aegineta lib.3.c.20.

Periander inter poëtas,suprà nu.231.

Perigarius,Gal.lib.2.Antidotorum.

Perigenes,Galeno Medicamentorum secundùm locos lib.7.c.2.& 3.

Petinus Galeno τῶν τόπους,lib.7.c.2.

Petosiris inter reges,suprà nu.121.

Petreius inter poëtas,suprà nu.221.

Petrichus quem ex Orphiacis citat Nicandri Interpres in Theriacis.

Petridius Plinio lib.20.c.13.

Petronas memoratus Erasistrato libr.1.de Febribus,& Galeno in Commentariis Hippocratis de victus ratione in morbis acutis lib.1.

Petronius Arbiter inter poëtas,suprà nu.228.

Petronius Areta,Galeno Medicamentorum τῶν γένη lib.5.

Petronius Diodotus de quo suprà,Diodotus.

Petronius Musa,Galeno lib.2.Medicamentorum τῶν γένη.

Petronius Niger,qui de herbis scripsit,vt dicit Dioscorides in præfatione,& Epiphanius Cyprius in prio.lib.1.Hæreseôn.

Petron,siue Petro citatus Gal.lib.3.Medicamentorum τῶν γένη,& Cornelio Celso lib.3.cap.9. vbi dicit illum vnica ad omnes febres medicina vti solitum,quem inibi declarat.

Petrus Andreas Mattheolus Senensis,cuius est liber de morbi Gallici curandi ratione.

Petrus Aponensis,qui maximam sibi gloriam ex suo Conciliatore cõparauit,quo decreta veterum Medicorũ quæ inuicem repugnare videbantur,cõnectit atq; conciliat,ex quo ei lib.nomẽ & tit.Conciliatoris datus.hic & Commentarios in Aristo.Problemata,& alia multa ædidit.

Petrus Archiatros Aëtio citatus Tetrabibli 2.Ser.3.c.110.

Petrus Argelata,siue Largelata,siue etiam De la Gerlata Bononiensis,cuius Chirurgiam commendatam habemus.

Petrus Barotius.

Petrus Bayrus,cuius est liber de pestilentia.

Petrus Brissotus, cuius doctus in primis est liber de venæ sectione in pleuritide, qui primus Gallorum recentiorum docuit venam esse aperiendam à parte affecta.

Petrus Catarius Lanfrancus.

Petrus Crescentinus Bononiensis,qui,vt ipse dicit in præfatione eius magni operis quod de Plantarum & animalium virtutibus scripsit,totum tempus adolescentiæ in medicina & scientia naturali consumpsit.

Petrus Franciscus Paulus Florentinus,cuius est tractatus de venę incisione aduersus Auicen.

Petrus Hispanus,cuius est Thesaurus pauperum,Canones medicinæ,& alia quædam,

Petrus Largelata,vide suprà,Petrus Argelata.

Petrus Leo,qui cùm ad Laurentium Medicen curandum accersitus fuisset, nec satis fœliciter cessissent medicamina ab eo exhibita,Melancholia correptus sese in puteum præcipitauit.

Petrus Pinter Valentinus cuius est liber de Epidemia.

Petrus Rosatus,qui de phlebotomia in pleuritide scripsit.

Petrus Toletus Gallus, qui scripsit vniuersalem morbi articularis præcautionem, & curationem,& alia.

Petrus Tusignanus,cuius sunt Consilia contra Epidemiam,& libellus de Regimine sanitatis.

Petrus de Vbaldis,pater ille trium in iure ciuiliCoryphæorum,Bald.Angel.& Petri, medicus professione quidem ille,sed qui nulla eius artis monumenta,quod sciam,reliquit. Verùm qui tãtos talésque filios genuit,certè meruit ne eius nomen taceretur.

Phædrus, Galeno lib.Medicamentorum κατὰ τόπους,4.c.7.

Phænias,Galeno lib.4.de differentiis pulsuum.

Phæon Deorum medicus,aliis Pæon vocatus,de quo infrà nu.376.

Phanias Physicus,nisi idem sit cum Phænia,de quo suprà Plinio lib.22.c.13.

Phanias,nisi etiam sit vnus ex illis,simpliciter citatus Plinio ex eo lib.in quo scripsit de vrticæ laudibus,vide ibi an sit idem.

Phanius,nisi quoque ille sit,Galeno Medicamentorum κατὰ γένη,lib.5.

Phaon

Phaon, cuius meminit Galenus lib.1.de Alimentorum facultatibus, & in commentariis lib.1. Hippocratis de ratione victus in morbis acutis, in 18.sectione, vbi putat huius esse librum, qui dicitur esse Hippocratis, de ratione victus salubris, aut alterius Hippocrate antiquioris.

Pharastarus, vel Pharastus, nisi duo sint, Galeno lib.6.Simplicium.

Pharnaces Herbarius, Galeno lib.Medicamentorum κατὰ τόπους 8.c.7.

Phaustinus, vide Faustinus.

Pherecides ad quem scribit Hippocrates, cuius nonnulli dicunt esse librum de victu salubri, qui inter lib.ipsius Hippocratis est, vt dicit Gal.in Comment.Aphor.Hippo.lib.6.c.1.

Phessonicus.

Phestas, cuius etiam nonnulli esse dicunt eum librum de victu salubri, vt etiam dicit Galenus in loco nuper citato.

Phidippus regis Deiotari medicus, apud Tullium in oratione pro ipso Deiotaro.

Philagrius Lycius Macrensis, vt Eugenatori placet, aut vt ipse scribit in epistola ad Philemonem, Epirota, Naumachij discipulus, Galeno posterior, qui medicinam Thessalonicæ exercuit, & libros medicinales aliquot monobibla 70.& alios non paucos, & Commentarium in Hippocratem scripsit. Hæc Suidas. Illum autem sæpe, & ex aliis operibus citant Aëtius Tetrab.1.Ser.3. sæpe, & Tetrab.2.Ser.1.c.90.& c.110.& Ser.3.c.105.& alibi sæpe: Paulus Aegineta lib.7.c.6. & Alexander Trallianus, lib.8.c.10.in prin.& Auicenna Antidotorum c.2.& Mesue in ægritudinibus neruorũ.

Philaretus, cuius extat liber de Pulsibus, citatúrque ex lib.trium tractatuum Rasi libr.1.Continentis c.9.& aliis.

Philertus qui scripsit de pulsibus.

Philes inter poetas suprà nu.241.

Philibertus Saracenus, cuius sunt non indoctæ Annotationes in versionem Latinam Galeni de Simplicium Pharmacorum facultatibus.

Philinus Coüs, de quo suprà in successione Medicorum, nu.55.

Plinius simpliciter citatus Galeno, tam in Medicamentis κατὰ γένη lib.5.quàm κατὰ τόπους li. 4.c.6.& lib.7.c.6.siue ille sit, siue alius.

Philippus Acarnanes Alexandri Magni medicus, tantę apud illum authoritatis & fidei, vt intrepidè, nulla priùs ab eo inquisitione facta acceperit hauseritque potionem, quam Parmeno illi scripserat Philippum à Dario corruptum in eius necem pręparasse, testes sunt Q.Curtius, Plutarchus, Arrianus in vita illius, Valerius lib.3.ca.vlt.in fi.Et huius quoque meminit Diodorus Siculus lib.17.Iustinus lib.11.& Ioannes Monarhus.

Philippus Epirotes, apud Celsum lib.3.c.21.

Philippus Flessellus medicus Parisiensis, vir humanitate ea pręditus, vt in gratiam eorum, qui chirurgiam amplectuntur Introductionem in eam artem conscripserit, ex quo Commentario æstimare licet, eum non modò scriptis artem illustrare, sed ægris magno medendi vsu iam comparata magna auxilia afferre posse.

Philippus de Lignamine, vide Ioannes Philippus.

Philippus Macedo, quisquis is fuit, apud Gal.lib.2.Antidotorum.

Philippus de Soldeuilla Cathalanus, qui scripsit in Artem paruam Galeni.

Philippus Sophista, qui immortalitatem promittebat, conseruando iis qui sibi parerent, humidum corporis temperamentum, vt retulit Galenus libr.6.de Sanitate tuenda, & Aëtius Tetrab.1. Ser.4.c.96.De quo & nos dicemus infrà nu.464.sed & medici.

Philippus Viscadius Noribergensis, cuius liber est, Cælum Philosophorum, siue de secretis naturæ, & alius de Epidemia.

Philippus, quem inter iuniores reponit Gal.lib.2.de Differ.febrium c.6.quisquis ille fuit.

Philippum quoque simpliciter, siue vnum ex illis, siue alium citant ipse Gal.lib.7.& 11.Therapeuticæ, & lib.2.Medic. κατὰ γένη, & lib.4.c.6. κατὰ τόπους, quo ex loco satis eum in Cæsaria vixisse constat. & iterum libr.7.cap.5.& alibi, Aëtius Tetrab. 3. Sermo. 1. cap. 49. & Paulus Aegineta, & Aurelianus libr.Oxeôn 2.cap.10.idem Paulus Aegineta libr.1.cap.12.& libr.3.cap.42. & libr. 7. cap.12.non semel.

Philistion Siculus, aut vt Plutarchus lib.Symposiacorum, & Gellius libr.17.cap.11.maluit, Locrus, præceptor in arte medica Eudoxi Gnidij, vt dicit Diogenes Laërtius. Is, vt scribit Plutarchus in Symposiacis decade 7.c.1.author fuit eius opinionis, vt potus laberetur in pulmonem, Ad eúmque scribit Hippocrates. Nec desunt qui & huius esse dicunt librum de victu salubri, quem vulgus adscribit ipsi Hippocrati, vt dicit Gal.in Aphorismis Hippocratis lib.6.cap.1.Húncque inter vetustos medicos reponit ipse Galenus in Commentariis de ratione victus in morbis acutis, & lib.1.Methodi.Húncque, siue alium eius nominis citat Plinius libr.20.cap.9.& cap.12. & alibi sæpe.

Philistionis frater, Cælio Aureliano Chroniôn lib.5.c.1.ex lib.22.de adiutoriis.

Philo siue Philon Tarsensis, inter poetas, nu.226.

Philo ille, siue alius simpliciter citatus Cornelio Celso lib.6.ca.item 6. Galeno lib.1.Methodi, & Phar.localium lib.8.c.3.Aëtio Tetrab.2.Serm.4.c.28.& alibi: Paulo Aeginetæ lib.3.c.23.& 45.&

lib.7.cap.11.Trallianо,& Auicennæ. Hic medicamenta quæpiam exquisitissima composuit, quæ Deorum manus vocabat,authore Plutarcho.

Philonis,alterius,vt opinor,meminit Plutarchus Symposiacôn decade 4.problem.1.& decade 5.proble.2.

Philocalus,Galeno lib.Medicamentorum secundum locos 10.c.2.

Philocleus,ipsi Galeno li.Medicamentorum περὶ γεν.7.

Philocrates,apud Celsum lib.5.c.19.& c.26.

Philomenus,siue Philominus siue Philumenus citatus Oribasio,& Aëtio Tetrabibli.1.Ser.4. c.51.& Tetrab.2.Ser.1.c.78.& 119.& 120.& 123.& sæpe,& Serm.2.c.09.& Serm. 4.c.45.& Tetrab.3. Ser.3.c.20.& Trallianо libr.8.c.5.in prin.c.8.Nisi ij sint diuersi,quod minimè puto.

Philomenum quoque citat Rasis lib.Cont.5.c.1.qui fortè idem est.

Philonides Siculus ab Ethna, qui priuatim de albo veratro scripsit,vt prodit Dioscorides li. 4.c.141.aut vt alij secant,151.& eum etiam citat Galenus lib.4.de Differentiis pulsuum,& lib.7.Medicamentorum περὶ γεν.

Philonides Catiniensis præceptor Paccij Antiocheni,de quo suprà, citatus Scribonio Largo lib.Compositionum Medicamentorum c.97.& Marcello Burdegalensi c.20.post prin.qui & alibi videlicet c.29.citat simpliciter Philonidem siue vnum ex his,siue alium.

Philonij duo,alter Persa,alter Tarsensis, celebrati Galeno & cæteris. Nam quòd duo fuerint hinc ostenditur,quòd Tarsus non in Perside est,sed in Cilicia.

Philoponus,Paulo Æginetæ.

Philoripus.

Philosophus,quisquis is fuit,medicus,quem ita simpliciter citat Aëtius Quaternionis 2.Ser.4. c.40.& Quater.3.Ser.2.c.4.& Quater.4.Ser.2.c.32.& 55.& alibi.

Philotas inter poetas,suprà nu.227.

Philotas Amphisius,siue ille,siue alius Plutarcho in Antonio memoratus.

Philotas simpliciter citatus Cornelio Celso lib.5.c.19.siue item ille, siue alius.

Philotheus,cuius extant Commentarij Græci,in Aphorismos Hippocratis.

Philotimus,Cornelio Celso.li.8.c.20.vbi illum reponit inter claros medicinæ authores Gale. in libr.4.περὶ ὑγιειν.& libr.2.Commentariorum Hippocratis de natura hominis,& alibi sæpe:& Aureliano lib.Chroniôn 1.c.4.& Aëtio Tetr.2.Ser.2.c.9.& Tetra.3.Ser.3.c.12.& Plutarcho in lib. de Discrimine adulatoris,& amici,& in lib.de Auditoris officio citatus. is fuit Praxagoræ discipulus teste eodem Galeno li.1.Alimen.c.8.& li.1.Methodi,& Erasistrati contẽporaneus,vt scribit idem Gal.lib.6.Apho.c.1.citatúrque etiam in li.de Melancholia,qui Hippocratis dicitur,sed non ipsius est,vel ex hac vna ratione,quòd Hippocrates longo tempore præcessit Philotimum,& Erasistratum eius contemporaneum,atque Themisonem,qui in eodem libr.citatur.Huius autem, aut alterius eius nominis Opsartyticum,& libro de Alimento citat Athenęus.

Philoxenus,quo authore medicina in Ægypto increuit, pluribúsque voluminibus eam diligentissimè comprœhendit,vt dicit Celsus lib.7.in prin.

Philoxenus Chirurgus,Gal.citatus lib.Medicamentorum περὶ τόπους, 3.c.3.& lib.4.ca.6.& 7.

Philoxenus Grammaticus,siue ille fuit,siue alius citatus,Gal.lib.7.Medic.περὶ γεν.

Philoxenus,aut vnus ex illis,aut alius simpliciter citatus eidem Galeno περὶ τόπους lib.4.cap.7. Aëtio & Paulo Æginetæ lib.7.c.11.vide Claudius.

Philumenus,vide suprà Philomenus.

Phisophianus,Octauio Horatiano,aut vt alij malunt,Theodoro Prisciano, lib.4.ad Eusebiũ filium de Physica scientia.

Phlabius Clemens, Galeno libr. 7.Medicamentorum κατὰ γεν. Ita vertunt interpretes. Ego Flauius vertissem.

Phocus ille Ornytionis filius,à quo Phocenses dicti,qui Antiopen furore correptam medicamentis sanauit,& vxorem duxit,vt scribit Pausanias lib.9.quo Bœoticam describit.

Phœbus,Marcello Burdegalensi ex Basso citatus,Medicamentorum c.29.

Philarus,Rasi lib.1.Contin.c.1.

Phulamus Ioanni Serapioni citatus.

Philinus,Plinio lib.20.& alibi sæpe,& Paulo Æginetæ,& Galeno περὶ γεν.lib.5.

Pironius Cassius,vide num sit vnus ex illis Cassiis,de quibus suprà.

Piscator,quisquis est,citatus Aëtio Tetrab.3.Ser.4.c.41.& Tetrab.4.Ser.2.c.53.& Ser.4.c.12.

Piso,quem ex lib.de animalibus citat Aëtius Tetrab.4.Ser.1.c.86.

Platearius,vide Ioannes Platearius.

Plato inter philosophos,suprà nu.246.

Plato alius Gal.citatus Phar.localium 7.c.2.non semel,& Rasi lib.10. Contin.c.1.

Plato Tiburtinus , qui Almansoris Iudicia vertit, atque etiam Aconum de Pulsibus & vrinis.

Plinius ille Veronensis,de quo suprà, nu.66.

Plinius Valerianus,de quo etiam ibi. Nam & vtrunque Pliniũ citat Marcellus Burdegalensis.

Plistonicus,siue Plestonicus,siue item Plistonicos Praxagoræ discipulus sæpius Plinio,atque Galeno

Galeno lib.2.Commentariorum de natura hominis, & libro 1.Methodi memoratus, itémque Athenæo,& Gariopōto lib.de Febribus,c.7.

Plutarchus Cheroneus,inter Philosophos,suprà,nu.261.

Podalirius,inter inuentores medicinæ,suprà,nu.28.& 29.

Podanitas,Galeno lib.Medicamentorum secundùm locos 7.ad fin.

Poles,inter Philosophos,suprà,nu.265.

Polonisos,siue Polonisus,Gal.lib.6.Simplicium,& Auicennæ lib.5.summa 2.tract.2.

Polyarchius,Paulo Aeginetæ citatus.

Polyarchus,nisi idem sit,Cornelio Celso lib.5.c.18.& Galeno lib. Medic. secundùm locos 8. c.5.vbi illum citat ex epist.ad omnia interna,& Paul.Aegin.lib.3.c.74.ad hoc Polyarchion Malagma,& Epithema dictum,de quo idem Paul.Aegin.lib.3.c.68.& 70.

Polybius,siue Polybus (vtrunque enim reperitur) gener & discipulus Hippocratis, & illius in instituendis iuuenibus successor,vt dicit Galenus Cōmentariis ipsius Hippoc.de natura hominis lib.1.& Aphorismorum lib.6.c.1.Huiúsque plurimi,Galeno tamen vbique reclamāte, censent esse librum illum περὶ φύσιος ἀνθρώπου,de natura hominis,qui inter opera ipsius Hippocratis est,& alia quædā.Eiúsque etiam meminit idem Gal.li.3.de Respirandi difficultate,& alibi sæpe,& Celsus lib.5.c.20.& Plin.lib.31.c.vlt.in fin.Súntque qui dicunt Polybum fuisse illum generum Hippocratis,Polybium alterum.

Polycletus, cuius honorificam mentionem facit Phalaris in duabus ad eum epistolis, & alia epistola ad Messenios.

Polycritus Mendæi filius,Plutarcho memoratus in Artaxerxe.

Polydamna,inter fœminas,infrà,nu.318.

Polyidas,siue Polyides,siue Polyidus,siue item Polydas,Galeno in libro de curandi ratione ad Glauconem,& in Introductione,siue Medico,post princ.& de Compositione Phar. κατὰ γένη lib.3.& Aëtio Tetrab.4.Serm.2.cap.58.& Serm.4.cap.4. & Paulo Aeginetæ lib.4.cap.25. & lib.7. cap.12.citatus.

Polyidus alter multò antiquior, qui Glaucum Minois filium ad vitam vi cuiusdam herbæ reuocasse dicitur,de quo suprà diximus,cùm de Aesculapio loqueremur.

Polypus,apud Aristotelem lib.3.de Animalibus.

Pompeius Lenæus,Pompeij Magni libertus,de quo Plin.lib.15.c.30.in princ.& lib.25.c.2.Is est quem ipse Plinius sæpe Leneum simpliciter vocat,vt eodem lib.25.c.6.& lib.24.c.9.

Pompeius Sabinus,Galeno lib.7.κατὰ γένη,vide infrà Sabinus.

Pomponius Bassus,Gal.Medicament.secundùm locos lib.4.c.7.vide Basus.

Ponticus Virmius,aut vt alij vocant,Virunius,Taruisius,qui Theophilum de vrinis & pulsibus,& Aenei libros eiusdem tituli in Latinum vertit.

Porphyrius,inter Philosophos,suprà,nu.272.

Porphyrogeneta,inter reges,suprà,nu.138.

Posidippus,apud Iulium Capitolinum in Antonino Philosopho.

Posidonius,siue Possidonius,Gal.& Aëtio sæpè,& Paulo Aegin.lib.7.c.3.& 19.& 22.

Potamon,Galeno Medic.κατὰ γένη lib.2.

Prasion,Galeno eiusdem operis lib.5.

Praxagoras Cous,præceptor Herophili,vt dicit Galenus lib.4. de Differentiis pulsuum, & ab eo sæpè citatus ex libris de Accidentibus,& aliis, & ab Aureliano li.Chroniōn 1.c.4. & alibi ex libris Curationum. Et lib.5.c.2.ex libris de Morbis. Et lib.Oxeōn.2.c.10. ex libris Peregrinarum passionum.Fuítque etiam præceptor Philotimi,de quo suprà diximus.Sed & de hoc quoque diximus in successione medicorum,suprà,nu.50.

Presbyter Indus,Aëtio,vide suprà Indus.

Presbyter simpliciter,citatus eidem Aëtio,siue ille Indus,siue alius,Tetrab.4.Ser.1.c.24.

Primion,Galeno Medicamentorum κατὰ γένη lib.1.& κατὰ τόπους.

Proclianus,Marcello Burdegalensi Medicamentorum c.22.

Proclus,inter Philosophos,suprà,nu.269.

Procopius Cæsariensis medicus exercitus Belisarij aduersus Gothos,qui & eius expeditionis historiam scripsit,quam etiamnum habemus.

Proculus,qui de natura hominis inter alia eius artis monumenta scripsit,vt prodit Gal.lib.2. de Febrium different.c.6.Eúmque etiam memorat lib.1.Therapeuticæ, & Aurelianus lib.Chroniōn.3.c.8.vbi illum dicit fuisse Themisonis sectatorem.

Prodicus,eidem Gal.in lib.2.de Naturalib.facultat.c.9.& in lib.2.de Differentiis febr.c.6.citatus ex libro de Natura hominis,quem Proculum quidam esse putant.

Prodicus Selymbrianus,Hippocratis discipulus,apud Plin.lib.29.c.1.siue ille fuit,siue alius.

Prodicum medicum, siue illum, siue alium, quod magis credo memorat Hippocrates lib.6. Epidemiōn,si illic Prodicus,& non potiùs Herodicus sit scribendum,quod magis puto,secutus sententiam Leonardi Fuschij,& veteris Interpretis,de quo diximus suprà in Herodico.

Proschius,Paulo Aeginetæ lib.7.c.16.

Prosdoehus,Marcello medico Burdegalensi,Medicamentorum c.29.

Prosper Calanius Sarzinensis,cuius est docta paraphrasis in lib.Galeni de Inæquali intemperie,& alia multa opera non contemnenda.

Protagoras,cuius meminit Eupolis poëta Græcus in ea fabula, quæ Colaces inscribitur, & Plutarchus Sympoſiacôn decade 7.problem.1.

Protarchus,Celso lib.5.c.18.non semel,& lib.8.c.20.

Protas Peleusiotes,Galeno Medicamentorum local.lib.10.c.1.

Proxenus,Galeno eiusdem operis lib.7.c.2.

Prusias,vide Cienus.

Prytanis,siue Prytanides,Galeno Pharmacorum secundùm locos lib.3.c.1.& lib.7.c.3.

Ptolemæus Chirurgus,Cornelio Celso,lib.6.c.7.

Ptolemæus Cytherius,inter Poëtas,suprà,nu.216.

Ptolemæus Euergetes Aegypti rex,inter Reges,suprà,nu.129.

Ptolemæus simpliciter,siue alius,siue ex illis vnus,Galeno lib.5.Medicamentorum κτ̀ γϵ́ν, & Aureliano lib.3.Chroniôn, cap.8. vbi illum dicit Erasistrati sectatorem, & Aëtio Quaternione 2.Ser.3.cap.no.

Ptolemæus,quem familiarem vocat,Gal.lib.4.Pharm.κτ̀ τόπους,c.7.non semel,& lib.7.c.5.

Publius Cathegetes,Galeno Medicament.κτ̀ γϵ́ν lib.5.

Publius simpliciter, siue ille, siue alius eidem Gal.ibi, & etiam κτ̀ τόπους 9.cap.4. & Marcello Medicamentorum c.29.

Pycton,Plinio lib.29.c.vlt.

Pyramus,Galeno κτ̀ τόπους lib.4.c.7.

Pyro,cuius nugas deridet Galenus lib.2.de Temperamentis.

Pythagoras,inter Philosophos,suprà,nu.244.

Pythagoras alter à philosopho, cuius meminit Diogenes Laërtius in vita ipsius philosophi, quem de hernia scripsisse tradit.

Pythius,vel Pythion,Gal.Pharm.secundùm locos lib.5.c.9.& secundùm genera lib.3.

Pythocles,memoratus Hippocrati lib.7.Epidemiôn.

Q

Quadratus,Galeno Medicamentorum κτ̀ γϵ́ν lib.7.

Quintus Stertinius,de quo in successione medicorum,nu.62.

Quintus præceptor Galeni,eidem sæpe memoratus.

Quiricus de Augustis Therronensis,qui scripsit Lumen Apothecariorum.

R

Rabbi Moyses,cuius extant Aphorismi medicinales,cui hunc titulum præfixit,Moyses filius serui Dei,Israëlitieus Cordubensis.Súntque & alia eiusdem opera.

Rabirius,Plinio lib.28.c.7.

Rasis apud Arabes celeberrimus,vide Albubeter.

Raymundus Lulius,vir certè reconditæ doctrinæ & eruditionis,qui præter alia multa quę in medicina scripsit,ædidit librum cui titulus est,Ars breuis : alterum quem Artem generalem vocauit, vtramque adeò difficilem, vt pauci queant intelligere : verùm si semel intelligas omnia pollicentem.

Rehe[illegible]atus,Serapioni Antidotorum c.18.

Remaclus Fuseeh Lymburgus,cuius est Methodus curandi morbi Gallici, & Historia aquarum,& tractatus Conditorum,& specierum aromaticorum,& nomenclatura plantarum.

Rheginius,Galeno memoratus,lib.1.Methodi.

Rhipalus,Galeno lib.7.Pharm.localium c.3.

Riphinus Nicaensis inter Dipnosophistas,Athenæo.

Richardus Anglicus, cuius sunt libri de Phlebotomia, de vrinis, de anatomia,de signis prognosticis,de febribus.

Rhamnius Fannius,siue Flauius,inter Poëtas,suprà,nu.232.

Roffus,Rasi lib.6.Contin.c.1.nisi Ruffus sit legendum,quod facilè crediderim,cùm nullo alio loco meminerim me Roffum legisse.

Roffinus,apud eundem c.3.eiusdem lib.nisi etiam Ruffinus sit legendum.

Rogerius Parmensis,cuius est lib.de Phlebotomia venarũ omnium,& Practica medicinalis.

Rolandus Capellutus Chrysopolitanus Parmensis,cuius est tractatus de curatione pestifero, quorum apostematum,& libri quatuor de Chirurgia.

Romanus Medicus, Leoniceni discipulus, cuius extat liber, cui titulum fecit, Antisophista, de tribus docendi ordinibus Galeni eleganter differit.

Ruffinus,cuius meminit Nicolaus Antidotarius,& Rasis lib.4.Cont.c.1.vide Roffinus.

Rufinus Nicaensis,vnus è Dipnosophistis,quorum colloquia sunt ab Athenæo descripta.

Ruffus Hierax Thebanus,apud Galen.lib.Pharm.κτ̀ γϵ́ν.

Rufus Ephesius inter Poëtas,suprà,nu.223.

Rupilius,

Rupilius, apud Ciceronem in oratione pro Aulo Cluentio Habito.
Rusticus, Galeno citatus in lib.9.Pharmac.κατὰ τόπους c.6.
Rusticus alter, Placentinus Notericus.
Rutilius, Oribasio citatus.

S

Sabinus, qui in libros Epidemion Hippocratis scripsit, teste Galeno in Commentariis librorum Prorrhetici ipsius Hippocratis, fuitq; preceptor Stratonici preceptoris Galeni, vt dicit idem Gal.in lib.de Atra bile. eúmque sæpissime citat ipse Galenus, & Gellius lib.3.c.16. Et nos quoque eiusdem meminimus in repet.l.si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu.168. & ego fanè. Et interim vide suprà Aretæus Sabinus, & Pompeius Sabinus.
Sabon, Rasi lib.3. Contiu.c.3.
Sabor rex, inter Reges, suprà, nu.136.
Sabor filius Sehel, Auicennæ memoratus lib.5. quo de Medicamentis compositis loquitur.
Sabud rex, intet reges, suprà, nu.134.
Sabur, Rasi lib.2. Continen.c.4. & lib.6.c.1. & lib.7.c.4. vbi eum citat ex libro de Antidotario, & alibi sæpe.
Sacrificulus, id est, ἱερεὺς quisquis est, Galeno lib.Pharm.loc.7.c.3.
Sadhsar, Rasi Contin.11.c.1.
Sahat, siue Saharus Rasi lib.3. Cont.c.2. non semel.
Saher, Rasi lib.3. Cont.c.6. & lib.6.c.1. nisi sit ille, aut Seher de quo infrà.
Saladinus Esculanus, cuius est Compendium aromatariorum.
Salamine, Serapioni Simplicium c.136. & 364.
Salemnia, eidem Serapioni einsdem operis c.427.
Salycetus, cuius Chirurgiam habemus.
Salimachus, Aureliano lib. Oxeon 3.c.17.
Salomon, siue Solomon rex, inter Reges, suprà, nu.113.
Salomon Eben, id est, filius, vt alibi diximus, Hahasen, siue Hasen. vtrunq; enim reperio, apud Serapionem Simplicium c.79. & c.260.
Salomon simpliciter, citatus Rasi lib.2. Contin.ad fin. siue vnus ex illis, siue alius.
Salmuie, Serapioni Simplicium c.178. in fi.
Salpe, inter fœminas, infrà, nu.329.
Salustius Dionysius, Plinio lib.32.c.7.
Salustius Mopseates, qui sub Tiberio Cæsare scripsit in re medica, autore Suida.
Samithras, Galeno Pharm.local.lib.9.c.6.
Samuye, Rasi lib.9. Cont.c.1. Vide num sit Salmuie, de quo suprà dictum est.
Sanctus Pisaurensis, qui Commentarios quosdam scripsit sub Eugenio 4.
Sandazar, Rasi lib.11. Contin.c.5.
Sanctes de Arduinis Pisaurensis, qui scripsit de omnibus naturalibus, & artificialibus, de venenis, de odoratione, de prolificatione.
Sapiens filius Iubeyr, apud Rasin lib.2. Contin.c. item 2. vide Zour.
Sapor, vide Sabor inter Reges, nu.136.
Sarachus & Saracus, & Sarac, Rasi lib.5. Cont.c.1. non semel, & lib.7.cap.4. non semel, & lib.11. c.5. vbi illum Indum vocat.
Sarck Indus, eiusdem operis lib.7.c.1.
Sarchentius, Galeno lib. Medicamentorum κατὰ γένη 6.
Sasogoras, vide infrà Sosagoras.
Saturnius, cognomento Cythenas, discipulus Sexti Empiri, apud Diogenem Laertium in Timone Nicæo, in fine.
Satyrus Quinti, de quo suprà, discipulus, & vnus primúsque ex præceptoribus Galeni, vt ipse Gal. post prin.lib.1. περὶ ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, id est, de Anatomicis admiuistrationibus, & alibi sæpe dicit. Is interpretatus est libros Aphorismorum Epidemiorum Hippocratis, vt dicit idem Galenus in princ.lib.1. eorundem Epidemiorum.
Scare, siue Scark, siue Scharai, siue Scharac, siue Scharc. nam omnia hæc nomina comperio, tum apud Rasim lib.1. Cont.c.1. & 13. & c.9. tum apud alios, nisi sint diuersorum.
Schear, Rasi lib.2. Cont.c.4.
Schiarchandus, citatus in Tacuinis Elluchasem.
Scindaxar, Serapioni Simplicium c.82.
Scribonius Largus, qui sub Tiberio multa opera in re medica scripsit, quorum etiamnum extat liber de compositione medicamentorum: eúmque sæpe citat Galenus cum in multis locis, tum in lib.Medic. κατὰ τόπους. Is ad tempora vsque Claudij vixit, vt videre licet ex c.60. eius libri de compositione medicamẽtorum, quo loquitur de Messalina Dij sui Cæsaris. Quod opus an ipse Latinè an Græcè scripserit, addubitant nonnulli viri docti.
Sebastianus Aquilanus, qui ad Ludouicum Gonzagam scripsit librum de morbo Gallico, & alium

& alium de febre sanguinea.

Sebastianus Austrius Rubeaquensis, cuius est explanatio in Paulum Aeginetam.

Sebastianus Montuus Gallus, cuius sunt libri docti medicinalium Dialexeon.

Sebastianus Scrofa, qui traduxit Galeni libros de remediis parabilibus, & de Euchymia, & Cacochymia, id est, de bono & malo succo, cum Scholiis.

Sebet, Rasi lib.2.Contin.c.2.

Sedisnar, Rasi Contin.lib.6.c.1.

Schehet, Rasi lib.1.Cont.2.c.4.nisi idem sit.

Seher, eidem Rasi lib.1.Coot.c.9.& lib.2.c.5.nisi idem quoque sit.

Seleucus Cyzicenus, memoratus Philostrato lib.8.de vita Apollonij.

Semmias Medus, Galeoo in lib.2.Aotidotorum, vide Simmias.

Seodahasar, Rasi lib.11.Contio.c.7.

Sendhesar, ibi, nisi idem sit cum præcedente.

Sendihiar, Rasi lib.2.eiusdem operis c.4.nisi & hic quoque idem sit.

Serapio Alexandrinus, de quo suprà io successione medicorum, num.54. Is citatur Cornelio Celso lib.5.c.vlt.vbi de impetiginis speciebus, & Gal.in libris Medicc. τῶν κατὰ γένη libr.2.& τῶν κατὰ τόπους lib.6.c.1. Aëtio Tetrab.4.Ser.3.c.14.& alibi, & Paulo Aeginetæ lib.3.c.64.& lib.7.cap.17.& alibi, & Ioan.Serapioni Antidotorum c.20, & Cælio Aureliano lib. Chronion 1.c.4.ex libris Curationum, & lib.Oxeon 2.c.6.ex libro Sectarum.

Serapio alter, de quo suprà, Ioan.Serapio.

Serenus Sammonicus, vide Quintus Serenus inter Poëtas, nu.229.

Serenus alter, Aëtio citatus Tetrab.2.Ser.item 2.c.16.

Sergius Babylonius ocularius, Galeoo in lib.4.Medic. τῶν κατὰ τόπους c.7.

Sermoneta, vide Ioan.Sermoneta.

Seruilius, vide inter Poëtas, num.217.

Sesfcar, Rasi lib.11.Contin.c.8.

Sesirid, eidem lib.9.Contin.c.1.

Seuerianus, citatus Aëtio Tetrab.2.Ser.3.c.98.non semel, & Alexandro Tralliano.

Seuerus, Galeno lib.3.τῶν κατὰ τόπους c.1.& Aëtio sæpe citatus, vide Theodosius.

Sextius, aut vt alij scribunt, Sestius Niger, qui licet Romanus esset, tamen Græcè scripsit de medicina, vt scribit Plioius in Indice lib. 20. Húncque diligentissimum medicinæ scriptorem dicit idem Plinius lib.32.cap.3.illúmque alibi sæpe citat, vti etiam facit Plinius Valerianus lib.rei rusticæ 4.cap.5.

Sextus Afer Empiricus, præceptor Saturnij, de quo suprà, Galeno in libro Sectarum, & Diogeoi Laertio in Timæo memoratus.

Sextus Cheroneus inter Philosophos suprà, num.262.

Sextus Fabius, Niconis, de quo suprà locuti sumus, discipulus, apud Tullium lib.7.Epistolarum ad Trebatium.

Sextus Placitus Papiensis, Iacobo Dondo in suo Aggregatore.

Marcelli medici locus. Siburius, Marcello Burdegalensi in Præfatione, oisi ibi potius scribēdum sit Scribonius à quo satis constat ipsum Marcellum multa accepisse, nec vsquam alibi huius Siburij fit mentio.

Sidascar, Rasi lib.1.Contin.c.3.

Sideniar, eidem eiusdem operis lib.4.c.1.

Sidhasar, Rasi eiusdem operis lib.8.c.1.

Sigoo, Galeno io libris Medic. κατὰ τόπους 9.c.4.

Silarius, Rasi lib.Contin.1.c.5.ex Lapidario.

Siligenus, Rasi lib.Contin.3.c.2.

Silimachus, Hippocratis sectator, Cælio Aureliano lib. Chrooion 1.c.3. Hic puto est ille Salimachus, de quo suprà.

Silius Italicus ioter Poetas suprà, nu.224.

Sillanus de Nigris, qui à Campegio nominatur, inter medicinæ scriptores.

Silo, Galeno τῶν κατὰ γένη lib.6.

Simeon Sethus Antiocheous, qui ad Michaelem Ducam Imperatorem scripsit librum περὶ δυνάμεων τροφῶν, id est, de facultate cibariorum, qui etiamnum extat.

Simeoo alius, vt opinor, citatus Rasi lib.1.Cont.c.2.& 3.non semel, & c.6.& lib.3.c.3.

Simmias Ochlagogus, Galeoo in lib.2.Antidotorum, nisi sit Semmias, de quo suprà.

Simon Atheniensis inter Philosophos, suprà, nu.257.

Simon alter, Seleuci & Nicanoris oecessarius, apud Laertium in Simone illo Atheniensi.

Simon Genuensis, qui inter alia opera traduxit librum Ioannis filij Serapionis, de Simplicib. medic.& librum Seruitoris Bulchasis, ædidítque librum Synooymorum.

Simon alius, vt opinor, simpliciter citatus Rasi lib.3. Cont.c.7. oon semel, nisi sit ille Simeon eidem quoque simpliciter citatus.

Simonides medicus, memoratus Plin.lib.7.cap.24.cùm inquit, Ars postremò eius rei facta, &

iouenta

inuenta est à Simonide medico. Ita enim legitur in veteribus exemplaribus impressis, verùm iampridem Domitius Calderinus monuit ibi legendum esse, melico, non medico, quod & editionibus posterioribus emendatum est.

Simus Cous, cuius Strabo memioit lib. 14.

Sindisar, siue Sindihsar, nisi sit Sandaxar, aut Scindaxar, de quibus suprà, vel etiam Sindaxar, Serapioni Simplic. c. 84. & 111. & seq. & Rasi lib. 5. Cont. c. 1.

Siphnius Diphillus, Galeno lib. 4. de differentiis pulsuum.

Sysiphus Theosophos cognominatus, qui primus Aresodina excogitauit, vt suprà in medicamentis diximus.

Socinus Bentius, cuius frequens est mentio apud Lilium Gregorium Gyraldum.

Socrates Chirurgus, Aureliano lib. 5. Chronioo c. 1.

Socration, Galeno lib. Medic. secundùm locos 5. c. 7.

Solomon rex, vide Salomon.

Soloo Diætarius, Galeno lib. Medic. secundùm locos 3. c. 1.

Solon Lycius, sæpe Plinio citatus lib. 20. & 21. & aliis pluribus seq.

Solon Smyrnæus, Plinio lib. 20. c. item 20.

Soloo simpliciter, siue vnus ex illis, siue alius, Plinio eodem lib. c. 21. in fi.

Sophocles, Plinio lib. 22. c. quoque 22.

Soranus Ephesius, qui primùm Alexandriæ profecit, deinde Romam venit, vbi artem exercuit temporibus Traiani & Hadriani, librósque complures & optimos io medicina composuit. Hæc Suidas. Hodiéque etiam habemus Isagogen in Artem medendi. Eúmque citant Galenus, Aëtius, Paulus Aegineta, atque etiam Cælius Aurelianus lib. 2. Chronion c. 3. ex libris Causarum, quos αἰτιολογουμένους vocant. Sed & is è diuerso Galenum citat Isagoges c. 13. Fuere enim eodem tempore. Eúmque citat ipse Gal. lib. 1. secundùm genera c. 8. ex lib. quem Monobiblum inscripsit. Is nostram Aquitaoiam inuisit, & illic medicinam exercuit, si verum dicit Marcellus cap. 19. in princ. Sed de eo aliquid diximus in successione medicorum, nu. 66.

Soranus alter & ipse Ephesius Iunior, qui libros 4. Muliebrium scripsit, vt dicit ipse Suidas, ex quibus Aëtius sæpe eum citat.

Sosagoras, Cornelio Celso lib. 5. c. 18. alij Sasagoras scribunt.

Sosander, Galeno lib. Medic. secundùm locos 4. c. 7. & Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 78.

Sosicrates, ipsi Galeno eiusdem operis lib. 7. c. 6. eodémque vlt.

Sosimenes, Plinio citatus lib. 20. & seq.

Sostratus, Celso lib. 7. post princ. & c. 6. & Galeno in libris Phar. & Interpreti Nicandri, & Garioponto lib. de Febrib. c. 7.

Sotacus vetustissimus scriptor, apud Plinium lib. 36. c. 16. & c. 20.

Soteridas, cuius meminit Vulcatius Gallicanus in vita Anidij Cassij.

Sotion, Gal. si is est, in medicinis expertis. Is fuit præceptor Terauonis, de quo infrà. Et huius aut alterius eius nominis meminit Constaotinus, siue is fuit Cæsar, aut alter eius nominis, in libris Agriculturæ, ex quibus præsertim libro 12. cum fuisse rei medicæ peritissimum constat.

Speudusa, Galeno lib. 3. κατὰ τόπους c. 1.

Speusippus, ioter Philosophos, nu. 247.

Speusippus Herophileus Alexādrinus, Diogeoi Laertio memoratus, in vita Speusippi Atheniensis, in fine.

Stanesmodus, Alexandro Tralliano citatus.

Stanosmodus, Aëtio, nisi idem sit, quod magis puto.

Statius Anoeus Senecæ amicitia celebris, apud Cornelium Tacitum lib. 5. cuius etiam meminit quisquis is fuit, qui vitam ipsius Senecæ descripsit.

Stephanus Dutempleus, cuius sunt tabulæ in libros Galeni de morbis & symptomatis.

Stephanus cognomēto magister, cuius Collyrium videmus in Mathia Theodoro Manelio.

Stephanus alius, ni fallor, qui Cabade Persarum rege à morbo curato, multas opes retulit, apud Procopium lib. 2. de bello Persico.

Stolus Britannicus celebris ocularius, Galeno Pharm. local. 4. c. 7.

Strabus, inter Poëtas, suprà num. 239.

Stratiotas, Aëtio Quater. 2. Ser. 3. c. 110.

Stratius, Liuio lib. 5. decad. 5. memoratus.

Strato Lampsacus, inter Philosophos, num. 254.

Stratones duo alij, apud Laertium io Philosopho memorati, alter Erasistrati discipulus, aut vt quidam dicunt, alumnus: alter antiquior, vt ille ipse scribit autoritate Aristotelis.

Stratonem autem simpliciter, siue vnum ex illis, siue alium, citat Alexander Trallianus lib. 1. c. 15. non semel, & Aëtius Ser. 13. c. 46.

Strato alius, vt opinor, & ipse medicus, apud Macrob. lib. in Somnium Scipionis 1.

Stratocles Sydonius, memoratus Philostrato io vita Apollonij lib. 8.

Stratonicus vnus ex Galeni præceptoribus, Sabini Hippocratici discipulus, vt dicit idem Galenus

Jenus in lib. de Atra bile.

Sulemen Eben Hasen, Serapioni Simplicium 380.

Sulahin Heben Hahasen, & Sulahin simpliciter citatus Ioan. Serapioni.

Surdus, quisquis est, citatus Rasi lib. 7. Contin. c. 4.

Suribes, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2. non semel.

Sycionius simpliciter citatus Galeno in Medicamentis secundùm locos.

Symmachus Anatomicus. De quo, aut alio eiusdem nominis, Martiallis lib. 5. Epigr. 9.

Languebam, sed tu comitatus protinus ad me
Venisti centum Symmache discipulis.
Centum me tetigere manus, Aquilone gelatæ,
Non habui febrem Symmache, nunc habeo, Lib. 6. Epigr. 69.
Ostendit digitum, sed impudicum
Alconti, Dasióque, Symmacháque.

Symphorianus Champerius, siue Champegius, cuius in re medica & aliis sunt multa opera non omnino contemnenda. Vnum ei defuit, vti & multis aliis quod putabat non satis præstitit: hoc vno tamen laudandus, quòd in magnis voluisse sat est.

Synali duo, alter vetustior Ammonis comes: alter Hannibalis, memorati Silio Italico lib. 5.

T

Tabari, citatus Ioan. Serapioni.

Tabri, nisi idem sit, Rasi lib. 1. Cont. c. 3. non semel, & c. 5. non semel, & alibi sæpe.

Tacuinus, cuius quædam opera habemus, vide suprà Elluchasem.

Talius, siue Thalius Aëlius, Galeno τῶν γενῶν lib. 6.

Talitus Atheniensis, eiusdem Galeni, vt ipse Galenus sæpius dixit, præceptor.

Tarentios, Auicennæ lib. 6. summa 2. tract. 2.

Tarentinus, Galeno in Antidotis, & autori Geoponicon lib. 13. c. 8. & alibi sæpe, nisi idem sit cum priore. Et fortè vterque est Heraclides Tarentinus, de quo alibi.

Talsamat, Rasi lib. 10. Contin. c. 1.

Telamon, siue Thelamon, inter Reges, nu. 104. & iterum nu. 106.

Telamon alius, Galeno Medic. τῶν γενῶν lib. 2.

Telephanes, ibi.

Æmilij Macri locus. Temeseon Aemilio Macro, aut quisquis is fuit, memoratus in libro de herbis in Plantagine, de cuius laudibus dicit illum scripsisse. Sed ne erres, ibi legendum Themison, quem Plin. lib. 25. c. 8. in princ. scribit celebrasse eam herbam, volumine de ea edito.

Temimius Mieonis, Rabbi Moysi Aphorismorum parte 8. non semel, & iterum parte 13. ad fi. vbi illum citat ex Introductorio ipsius.

Taranon, siue Theranon, discipulus Socionis, de quo suprà, Galeno.

Terentius Eutichianus, apud Octauium Horatianum, siue malis Theodorum Priscianum lib. 4. vide Eutychianum.

Terentius Valens, Galeno Pharmac. local. lib. 9. c. 4.

Terentius Velpistus, Marcello Burdegalensi in Epistola Hippocratis ad Mœcenatem.

Terentius simpliciter, vel vnus ex illis, vel alius, Galeno in medicamentis, & τῶν τόπους lib. 4. c. 7. vide Therentius.

Tertius Damianus, Vissenacus Decapolitanus, cuius est Theorica medicinæ & chirurgiæ, & libellus περὶ τ' ἱδρῶντος, id est, de morbo sudorifico.

Teucer, inter Reges, nu. 107.

Thadeus Florentinus, qui scripsit Commentarios multos in libros Hippocrat. & in Paruam artem Galeni, Cõsilia multa, aliáque opera ædidit. Huiúsque tanta nominis celebritas fuit, vt ad curam extra vrbem vocatus, non vilius quàm aureorum 50. in singulos dies peregrinaretur, vocatúsque ab Honorio quarto, centum sibi statui voluit. Itaque reuersus ab eo iam curato decem milia aureorum reportauit, testibus Baptista Matuano, lib. 1. de patientia, c. 6. & aliis.

Thalasserus, Paulo Aeginetæ citatus.

Thalius Aëlius, vide suprà Talius.

Thamor Aethiops Galeno, si is est, in medicinis expertis.

Thamyras, Galeno medic. κατὰ τόπους lib. 9. c. 5.

Tharmadinus, Rasi lib. 5. Contin. c. 1.

Tharreas, siue Tharrias, Celso lib. 3. c. 20. & 21.

Tharseus Chirurgus, Galeno medic. secundum genera lib. 4.

Thebæus, Galeno medic. secundum genera lib. 4. & τῶν τόπους lib. 1. c. 8.

Themison Laodiceus, de quo suprà in successione medicorum, nu. 59.

Themison alter multò posterior, vt qui fuit tempore Apuleij, qui illius mentionem facit in Apologia 1.

Theocrates, Auicennæ lib. 5. summa 2. tract. 2.

Theocritus, Galeno medic. secundùm genera lib. 6.

Theoctestus apud Procopium lib. 2. de bello Gothorum.

Theodogius, Rasi lib. 5. Contin. cap. 1. nisi mendum sit, & legendum Theodosius, de quo dicam postea.

Theodoretus, Paulo Aeginetæ.

Theodoricus Cemensis episcopus, idémque Dominicanus, cuius chirurgiam habemus.

Theodoricus Dorstenius, cuius est Botanicon continens herbarum aliorúmque simplicium quorum vsus est in medicinis, descriptiones & imagines.

Theodoricus Gerardus Gaudanus, qui libros simplicium Medicamentorum Galeni, & alios multos transtulit.

Theodoricus Gesmuntius, qui scripsit de regimine sanitatis tempore pestis.

Theodoricus Reatinus.

Theodorus Musciemus, siue Moschion Alexandro Tralliano li. 1. c. 15. vide suprà Moschion.

Theodorus Priscianus, qui de herbis scripsit, & libros γυναικῶν, id est muliebrium. vide suprà Octauius Horatianus.

Theodorus alius ni fallor, Athenæi de quo suprà, discipulus, memoratus Diogeni Laërtio in Aristippo.

Theodorum simpliciter, siue vnum ex illis, siue alium memorant Plinius, Aëtius Tetrab. 2. Serm. 2. c. 91. & Serm. 4. c. 46 & c. 91. & aliàs sæpe: alter Plinius Valerianus lib. 3. c. 22. & Tzetzes historiarum Chili. 4. & Rasis Contin. lib. 2. c. item 2. Estque vnius ex istis Diæta, quibus vel salubriter vtendum, vel cautius abstinendum.

Theodosius simpliciter, siue alius, siue vnus ex illis, Aëtio Tetrab. 2. Ser. item 2. c. 54. & in Tacuinis Elluchassem citatus. & Rasi lib. 1. Cont. c. 1. & c. 4. & alibi sæpe.

Theodotion.

Theodorius Seuerus, Aëtio Tetrab. 2. Ser. 3. c. 27.

Theodotius, siue ille, siue alter, de quo inter philosophos nu. 283.

Theodotus, Celso lib. 6. citatus c. item 6. qui forte vnus ex illis est.

Theodotus Laodicensis episcopus, inter sanctos suprà nu. 91.

Theognis nō ille quidem qui Elegiam ad Cyrnū scripsit, quæ γνῶμαι inscribitur, id est, Sententiæ, sed alius Arabibus citatus.

Theombrotus, de quo suprà, nu. 52.

Theomedon, apud Laërtium in Eudoxo Cnidio.

Theon Alexandrinus, qui quatuor libros Gymnasticorum, siue de particularibus exercitiis scripsit, apud Gal. lib. 2. de Sanitate tuenda, vbi & alia multa de eo videbis.

Theon, cuius sunt Commentarij in Nicandrum.

Theon, aut vnus ex illis, aut alius, Aëtio citatus in præparatione vini bilem purgantis, Tetrab. 1. Ser. 3. c. 58.

Theophilus Protospatarius, cuius sunt sex libri Græci De Fabrica humani corporis, quos Iunius Paulus Crassus Patauinus Latinos reddidit.

Theophilus alter, nisi idem sit, cuius liber est de excrementis & pulsibus, & Commentarij in Aphorismos Hippocratis, & de cognitione vrinæ.

Theophilum, quisquis is fuit, citat Gal. in lib. de Symptomatū differ. & Aëtius Tetrab. 2. Ser. 3. c. 42. & Rasis lib. 1. Cont. c. 3. non semel, & lib. 5. eiusdem operis, c. 1. ex lib. de membris dolentibus eorum vnus fuit contemporaneus Gal. atque ab eo in precio habitus: refértque illius delyrium exempli causa, in lib. de Symptomat. differentiis, eum morbo correptus ex cerebro laborasset.

Theophrastus inter philosophos, suprà nu. 253.

Theophrastus Bombastus Germanus, qui Germanicè scripsit de chirurgia & de gradibus & compositionibus receptorum, & naturalium.

Theopolemus Plinio sæpe citatus lib. 20. & seq. Alij autem legunt Tlepolenus.

Theopompus Aëtio Quaternio 4. Ser. 4. c. 122.

Theosebius Aëtio Quaternio 3. Ser. 1. c. 49.

Theosenus, Cornelio Celso lib. 5. c. 18.

Theotropus, Galeno Medicamentorum κατὰ γένη, lib. 5.

Theranos discipulus Socionis, Gal. in Medicinis expertis, si is liber eius sit, vide Teranon.

Theseus inter reges, nu. 104. & seq.

Thesius Marcello Burdegalensi citatus, atque etiam Octauio Horatiano siue is fuit Theodorus Priscianus, lib. 4. de Physica scientia ad Eusebium filium.

Thesmichin, Galeno in libello de viribus Centaureæ, in princ.

Thespianus, siue Thespesianus, vtrúque enim legimus, nisi diuersi sint, apud Gal. in libris Medicam. κατὰ τόπους, vide num sit Apollonius ille Thespianus, de quo suprà.

Thessalus Hippocratis filius, cuius mentionem facit Gal. lib. 2. de Dyspnœa, c. 8. & lib. 3. c. 1. & in Commentario lib. 1. Prorrhetici Hippocratis, & lib. 8. Therapeuticæ, & alibi sæpe. Is, vt tradit Galenus, scripsit libros 2. 4. & 7. Epidemiōn, qui dicuntur Hippocratis. Fuitque in familia Archelai Macedoniæ regis. Et de eo est epig. Græcum incerti authoris lib. Florilegij 3.

Θέσσαλος Ἱπποκράτους Κῷος γένος ἐνθάδε κεῖται,
φοίβου ἀπὸ ῥίζας ἀθανάτου γεγαώς.
πλεῖστα τρόπαια νόσων στήσας ὅπλοις ὑγιείης,
δόξαν ἑλὼν πολλὴν οὐ τύχῃ, ἀλλὰ τέχνῃ. Id est,ad verbum,

Thessalus Hippocratis,Cous genere hîc iacet,
Phœbi à radice immortalis genitus.
Plurima Trophæa morborum statuit armis medicinæ,
Gloriam trahens multam non fortuna, sed arte.

Hunc quoque Suidas tradit scripsisse , sed libros medicinales.

Thessalus alter medicus,qui venenũ Alexandro magno, quo ipse interiit,propinasse à nonnullis creditur,vt tradit Iustinus lib.12.

Thessalus Trallianus,de quo suprà in successione medicorũ, nu.64. quem Galenus alioquin illius hostis perpetuus, dicit Methodicem sectã absoluisse in lib.cui Introductio,siue Medicus titulus est,si modo Galeni est ille liber,quod minimè crediderim, ob id quòd in eo libro Thessali huius honorifice meminerit,quisquis eum librũ ædiderit.Et certè plerique illum dicunt esse Herodoti medici,alij Plutarchi.

Thessalum,aut illum,aut alterum citat Dioschorides, & Aurelianus lib.2.Chronion c.12.ex 2.libro Diætetico,& li.1.Oxeon c.1.ex libris Diæteticis.

Theudas Sarcophagus,aut vt alij vocant, Theodas,Gal.lib.Medic.κτ̃ γένη.6.

Thirron.

Thomas de Garbo Florentinus , Dini,de quo diximus, filius,cuius liber est Summa medicinæ,& Commentarij in Galenum.

Thomas Gybson Anglus,qui scripsit herbarium & alia multa.

Thomas Tiseus,cuius genituram descripsit,Hieronymus Cardanus lib.exemplorũ genitaliũ.

Thomas Linacer Anglus, quem non verebor omnibus authorum medicinæ interpretibus anteponere.

Thomas Murchius Genuensis.

Thomas Paynelus,Anglus qui regimen sanitatis traduxit ex Latino sermone in Anglum.

Thraseas Chirurgus,Scribonio Largo vide Traseas.

Thrasias Mantinensis radicũ peritissimus, Theophrasto lib.9.Historiæ plantarum c.17.&18.

Thrasiander Aëtio.

Thrasillus Plinio lib.32.c.5.

Thryphon,Plutarcho Problematon Conuiuialium decade 3.c.1.

Thucydides, qui ex libro de peste citatur à Galeno in libris de Spirandi difficultate.Scio autem Thucydidem illum celeberrimum antiquissimúmque historicum pestem illam insignem Atheniẽsium descripsisse lib.2.belli Peloponnesiaci,de qua sæpius citatur ab ipso Galeno, quam & post eum quoque descripsit Lucretius lib.6.eodémque vlt.

Tiaducus, Rasi lib.3. Contineo.c.2.

Timaus,qui & Timaos & Thymaus,Rasi lib.1.Cont.c.1.& lib.9.c.3.

Timæus Locrensis inter philosophos,suprà nu.250.

Timæus quisquis est cuius,Compositionem describit Cornelius Celsus lib.5.c.22.

Timæus alius, vt opinor , qui de medicina metallica scripsit , vt dicit Plinius in Indice lib.33.

Timæus simpliciter citatus Rasi lib.1.Cont.c.3.& 5.

Timaristus inter poëtas suprà nu.230.

Timochares Pyrrhi regis medicus,de quo nos alibi,infrà nu.437.

Timocrates citatus Galeno Pharmacorum localium lib.5.c.7.non semel , & Aëtio Quaternio.2.Ser.4.c.35.

Timotheus Mithridatis medicus,apud Appianum in lib.qui Mithridaticus inscribitur.

Titianus Octauio Horatiano , aut quod nonnulli credunt,Theodoro Prisciano,lib.4.

Titus Imperator,inter imperatores,suprà nu.152.

Titus Asclepiadis discipulus , apud Aurelianum lib. Chronion 1.ca.7.ad fi.& lib.3.c.5. & lib. Oxeon 2.c.29.

Tlepolemus,vide suprà Theopolemus.

Tonsor Bithynius, siue arte,siue nomine,ita citatus Galeno Pharmac.local.lib.9.c.3.& Aëtio Tetrab.3.Ser.2.c.22.

Torquatus,Alexandro Tralliano.

Toxaris Scytha,de quo multa Lucianus in libro cui & est Toxaris titulus.Is statua,& honoribus diuinis dignus habitus est,quòd pestilentia populum Atheniensem liberarat.

Trachius inter philosophos,suprà nu.266.

Traseas,Scribonio Largo,nisi sit Trasias de quo suprà,quod facile crediderim.

Treptus Galeno lib.Medicamentorum κτ̃ γένη.

Tribunus Cosrois Persarum regis medicus apud Procopium lib.2.Belli Persici.

Thrigon,Paulo Aeginetæ lib.3.c.42.& Aureliano lib.1.Chronion,c.4.

Triphon

Triphon Archeus Galeno περὶ χολῶν, lib.4.
Triphon chirurgicus, Scribonio largo.
Triphon Gortyniates Cretensis, Gal. περὶ τόπους, lib.9.c.2.non semel.
Triphon alius, ni fallor, ab illis, quem Scribonius, c.17.dicit fuisse suum præceptorem. Sed & Triphonem citat Aurelianus lib.Chroniôn 1.c.4.
Trophilus, apud Plutarchum in Salutaribus præceptis, & Stobæum Ser.100.
Trota, siue Trotula inter fœminas, infrà nu.337.
Trusianus Florentinus, Tadæi Florentini de quo suprà diximus, discipulus, qui adeò Technii Galeni suis Commentariis illustrauit, vt plusquam Commentator dici & appellari meruerit. Is autem cùm se videret non satis fortunatum in ægris curandis, ordinem Carthusientium professus est. Hic autem nonnullis Cruciatus dictus est.
Tryphon pater, Cornelio Celso lib.6.c.5.& iterum lib.7.in princ.
Tryphon antiquus, qui fortè idem est Galeno Pharmacorum localium libro 5.cap.1.& cap.7. vide Triphon.
Tullius Bassus, Aureliano lib.Oxeôn 3.ca.16.Et facilè crederem illic Iulius Bassus esse scribendum, de quo suprà diximus: nisi hic sæpius Tullium citasset, vt statim dicam.
Tullius, Gal.in lib.Medicamentorum περὶ τόπους 9.c.4.non semel, & Sereno Sammonico c.4. & Cælio Aureliano lib.Oxeôn 3.c.13.
Tyleus Bassus, Dioscoridi in præfatione, vide Bassus.
Tylius, qui vt tradit Epiphanius Cyprius lib.aduersus hæreses 1.post princ.de herbis scripsit, quem credo esse illum Tyleum Bassum. Nam eos omnes propemodũ illic nominat, qui & Dioscoridi in præfatione memorati fuiit.
Tymausus.
Tyrannion citatus Nicandri Scholiastæ.
Tyrannus, siue ille, siue alius, Galeno in lib.9.Medicamentorum secundum locos c.6.

V

Valens, vide Vectius, & Valens, & iterum Aburnius Valens Gal.autem simpliciter citatur Valens libro Phar. περὶ χρῶν septimo, ad fi. & κατὰ τόπους, li.7.c.6.& lib.9.c.4.& 5.
Valens Physicus, Aureliano lib.Oxeôn 3.c.1.ex libris Curationum.
Valens alius ab aliis, Marcelli Burdegalensis præceptor, vt ipse Marcellus dicit, c.16.
Valentinus Polydamus, cuius libros habemus de pulsibus, de vrinarum iudiciis, & alios plerosque.
Valerius Anselmus Ryd Bernensis, vir quidem diligentissimus, qui tamen pauca in medicina scripsit.
Valerius Paulinus memoratus Plinio Valeriano, lib.3.c.14.
Valerius Pisaurensis medicę artis professor, & poëta recensitus Lilio Gyraldo lib.1.de poëtis nostri temporis.
Valescus Tarentinus, quem de Tarento vulgò appellant, cuius est Practica quam Philonium nuncupant, & alia quædam opera.
Valgius, vide suprà C.Valgius.
Varro, quem in re medica citat Plinius libro 20.c.5.in fi.& c.20.& lib.22.c. vlt.
Vbesce, quem ex suo Antidotario maiori citat Rasis lib.1.Continentis c.1
Vectius, aut vt alij scribunt, Vettius Valens in successione medicinæ, suprà nu.62.
Vergilius Portus Mutinensis, apud Lilium Gyraldum lib.1.de poëtis nostri temporis.
Vgæus, Galeno Pharm.secundum locos, lib.3.c.1.
Vgo Bentius.
Vgo Senensis, vide Hugo Senensis.
Victor Trincauellius, qui multos Galeni libros traduxit.
Victoria inter fœminas, infrà nu.331.
Vidus Vidius Florẽtinus, qui latinitate donauit lib. Oribasij ex Heliodoro de machinamẽtis.
Vincentinus Beluacensis Dominicanus, qui inter multa sua opera Speculum naturale, opus quidem magnæ molis ædidit libris 33.quorum 13.14.15.ad rem medicam spectant.
Vindicianus inter poëtas, suprà nu.235.
Virgilius inter poëtas, suprà nu.203.& seq.
Vitalis à Furno, cuius est liber de re medica.
Vranius Syrus, qui multa gratia & authoritate pollebat apud Chosroem Persarum regem Agathio lib.2.Peregrinarum Historiarum.
Vrbanus Indus Galeno in lib.2.Antidotorum, Vide Indus.
Vrbiasius, Rasi lib.6.Continentis c.1.
Vrcisinus, de quo inter Diuos suprà nu.85.
Vrso, qui de Vrinis scripsit, ex quo libro citatur ab Aegidio libro eiusdem tit.
Vuolffgangus Lazius, Viennensis medicus quidem professione, sed qui magis historias scripsit.

X

Xanitas, Galeno lib.9.Medicamentorum localium c.6

Xanrus Timonis filius,Diogeni Laërtio in ipso Timone.

Xarch,& Xarcha Indus,Serapioni Simplicium c.95.& 107.vide Zarcha.

Xenocrates non ille quidem philosophus Platonis auditor (neque enim ex libris ab eo æditis & à Diogene Laërtio sigillatim designatis coniici potest, eum quippiam in hac arte scripsisse) sed alius quisquis est, sæpè Plinio Secundo,alteri Plinio Valeriano,Gal.Alexãdro Tralliano, & Aëtio citatus. Húncq; Aphrodisiensem fuisse dicit Galen. lib.6. Simplicium Pharmacorum in præfatione. Eúmque citat ipse Galenus libro 10.eiusdem operis, quo loco tractat de Sanguine vespertilionum,ex libris de perspicienda ab animantibus vtilitate,vbi eum dicit non multò ante ipsius sæcula fuisse. Sed & de Theriacis scripsit, & simile quoddam Andromacho confecit antidotum vt tradit Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem.

Xenophilus citatus Oribasio in lib.ad Eustachium,& Aëtio Tetrab.3.Ser.3.c.13.& 29.

Xenophon,Gal.si is est,in Introductione,siue Medico,& Aureliano lib.Chroniôn 2.c.13.

Xenophon Cous memoratus Diogeni Laërtio in Xenophonte philosopho,nisi idem sit.

Xenophon alius,vt opinor,Claudij Imperatoris medicus,apud Tacitum lib.12.

Xiraxeg rex Medicorum Ioanni Serapioni vocatus.

Xysticus Aëtio Ser.10.c.26.

Y

Yhaye,Serapioni Simplicium c.69.

Yesu,Rasi lib.2. Continentis c.2.

Yhia Bimmasim,& Bimasin,Rasi Continentis lib.6.c.1.& lib.8.c.1.

Yhiagran Atticus,eidem Rasi eiusdem operis lib.5.c.1.

Ysaac Ebem Amram, Serapioni simplicium c.8.& ca.46.& 49. Hunc esse credo Isaac Heben Amram,de quo suprà.

Ysaac filius Nase,Rasi lib.3.Continentis c.3.

Ysaac simpliciter eidem citatus.

Z

Zabri,Rasi lib.7.Contin.c.4.& lib.8.c.1.nisi sit Tabri de quo suprà.

Zacharias,Serapioni antidotorum c.31.&33.

Zaleucus Locrensium rex,inter reges suprà nu.115.

Zarca Indus,siue Xarcha, vtrunque enim reperio apud Ioannem Serapionem,vide Xarchi.

Zeid Mesue citatus in ægritudinibus gutturis.

Zenon Atheniensis Galeno in medicinis expertis, si eius est is liber.

Zenon Herophileus intelligentiæ acumine potiùs quàm scriptura clarus, vt dicit Diogenes Laertius in Zenone Cittico,& nemini Herophileorum secundus,vt tradit Gale.libro 4.de Differentiis pulsuum.Húncque etiam citat Cornelius Celsus,& Alexander Aphrodiseus in definitione febris,& Galenus lib.Simplicium Medicamentorum 1.c.29.

Zenon Laudaceus,apud Galenum libro 2. Antidotorum.

Zenon,quisquis est,simpliciter citatus Cornelio Celso lib.5.in prin.Plinio lib.22.c.22.& Gale.lib.Medicamentorum κατὰ γένη 7.ad fi.& lib.4.non semel.& Aureliano lib.Chroniôn 4.c.7.

Zenonem vnum ex illis, siue alium dicit Galenus in Commentariis libro 3. Epidemiorum Hippocratis scripsisse de rebus notis medicorum.

Zerbus,vide suprà Gabriel Zerbus.

Zetus Arabs Porphyrio memoratus in vita Plotini Platonici.

Zeusis,siue etiam Zeuxis Tarentinus,Galeno in Commentariis lib.6. Epidemiorum Hippocratis,& Aphor.45.lib.2.

Zeuxis Empiricus,eidem Galeno in libris Prorrhetici Hippocratis.

Zeuxis simpliciter,eidem Pharmacorum localium lib.5.c.7.

Zoar,cuius libros Theisir habemus & libellum de cura calculi,vide Alguazir.

Zoilius, siue Zoilus Ophthalmicus,id est,ocularius Gal.in lib.2.Antidotorum & κατὰ τόπους lib.3.c.1.& lib.4.c.7. sæpe & Aëtio Tetrab.2. Ser.3.c.11. & 113.non semel, & Alexandro Tralliano lib.2.vbi eius collyrium Nardinum describit.

Zopirus Gordiensis Plutarcho citatus in Symposiacis, & à me memoratus in legibus Connubialibus in 15.lege connubiali,nu.14.Epicurus.

Zopirus simpliciter, siue ille, siue alius Cornelio Celso lib.5.c.25.& Scribonio Largo c.167. & 171.Galeno lib.2. Antidotorum, & Paulo Aeginetæ memoratus in compositione Antidoti Ambrosia nominati,quod Ptolemæi regi composuit.Sed & id Antidotum Zopirion nuncupatum memorat Aurelianus lib.Chroniôn 2.c.14.& Paulus Aegineta lib.7.c.11.& Aëtius Tetrab.3. Ser.3.c.28.Herbam quoque Zopiron dictã,vt ab eo inuentam suspicari possis, memorat Plinius lib.24.c.15.& Dioscorides.lib.3.c.108.

Zosimus, Galeno Pharmacorum secundum locos lib.4.cap.7.& Paulo Aeginetæ lib.7.c.19.

Zour,qui sapiens cognominatus est,qui fortè is est, qui Rasi vocatur Sapiens filius Iuboye.

519 ¶Et alij plurimi,quos si quis omnes recensere velit,is nō secus frustra conabitur,quàm qui vndas (vt dicitur) numerat. Nec in illis (neque enim id dissimulanter præterire volumus) Veterinarios medicos,id est,pecorum medicos, qui Græcis ἱππιατροὶ dicuntur, vt prodit Varro lib. rei Rusticæ 2.c.7.in fi.alij mulomedicos vocant,nisi si qui & hominibus quoque Medicamēta præscripserunt. Nam scribit Plinius omnibus in genere veterinario animalibus eosdē morbos esse, qui homini sint. Si quis autē & alios nosse cupiat,hîc & nos homine tenus tantùm subiecimus, quorum vel monumenta etiamnum extant,vel si non extant,ab illis tamen citantur. Hi sunt,

A

Absyrtus,siue Apsyrtus(vtrunque enim reperio)qui ἱππιατρικὸν scripsit.
Aemilius Hispanus.
Africanus.
Agatocles,ad quem est Absyrti epistola.
Agathotychus.
Ammonius,ad quem etiam extat Absyrti epistola.
Anatolius.
Antipater Alexandrensis,ad quem extat Absyrti epistola.
Apellas Laodicensis,ad quem est eiusdem epistola.
Apolloniadas,ad quem item est eiusdem epistola.
Archelaüs.
Archedemus,qui fortè est Archidemus,vel Archidamus,de quo inter medicos.
Auxano.
Azanites,nisi sit Axanitus de quo inter medicos.

B

Beritius.

C

Caius Alexandrinus.
Celsus simpliciter citatus,qui fortè est Cornelius Celsus ex libris de re rustica,in quibus veri similiter multa scripsit quæ ad hanc Veterianariam artem pertinent.
Cleodamas Aenus,qui scripsit de cura equorum apud Stephanum.
Cleomenes Lybicus.
Cleomenes Lyndius.

D

Dama Laodicēsis,ad quem extat epistola Apsyrti.
Demetrius Apsyrti auus.
Democritus,siue ille de quo diximus inter philosophos,siue alius.
Didymus,nisi & is sit,de quo diximus inter medicos.
Diophanes.
Dioscorides,siue vnus ex illis de quibus diximus inter medicos,siue alius.
Dius,ad quem extat Apsyrti epistola.

E

Elenus.
Epicharmus Syracusanus,apud Columellam lib.7.c.3.
Epiphanius,ad quem est Apsyrti epistola.
Eumelus Thebanus.

F

Fronto Ephesius,ad quem scripsit Apsyrtus.

G

Gaius Alexandrinus,ad quem & ille scripsit.
Georgius Gemmyugenus Germanus.
Gregorius.

H

Hegesagoras,ad quem extat Absyrti epistola.
Hemerius,siue Himerius.
Herodion Alexandrinus,ad quem etiam est Apsyrti epistola.
Herophilus equarius medicus, apud Valerium lib.9.c.16.
Hierocles.
Hieron.
Hieronymus Lybicus.
Hippasius Helias.
Hippocrates alius ab illis de quibus inter medicos diximus.
Historicus,ad quem extat epistola Apsyrti.

L

Laurentius Rufus.
Leontius.
Litorius Beneuentanus.

M

Mago Carthaginensis. Is est, qui inter scriptores rei rusticæ annumeratur à Varrone, & Columella.
Marcus, ad quem scripsit Apsyrtus, qui fortè est Marcus Catagetes, de quo inter medicos.
Memnon, ad quem est eiusdem epistola.

N

Nephon.

P

Pamphilus alius, vt opinor, ab alio medico.
Papias Antiochenus, ad quem est epistola Apsyrti.
Pasicrates Alexandrinus, siue ille Pasicrates de quo inter medicos diximus, siue alius, ad quem est eiusdem epistola.
Pelagonius.
Pistorius Siculus.

R

Ruffus Octauius.

S

Secundus, ad quem extat Apsyrti epistola.
Stratonicus.

T

Tarentinus.
Theomnestus.
Tiberius.

V

Vegetius.

FOEMINAE MEDICAE.

321 *Medicinā non interdictā fœminis.* ¶ Nec prætermiserim tamen fœminas, quæ & hanc artem medicinæ haud infeliciter exercuerunt. neque enim nostris legibus interdictum est mulieribus, vt apertè colligitur ex l. vlt. §. ne autem, versi. sin autem notarius sit. C. de eom. ser. manu. quam ad hoc expendit Alberi. Rosa. in suo sœcundo Indice, in versi. medica potest esse mulier. & est etiam tex. in L. vlt. post prin. ibi, & medicis vtriusque sexus. C. eom. de legatis. Nam & Plato lib. 5. de Repub. tradit mulieres, sicuti & viros ad medicinæ artem aptas esse. Hineque illud Martialis lib. 11. epig. 72.

Protinus accedunt medici, medicaque.

322 *Diana medica* ¶ In primis Dianam illam Deam ab Ethnicis habitam, à qua Artemisiam herbam & inuentam & nuncupatam videri potest, quòd ea ἄρτεμις dicitur, cùm antea Parthenis, id est, virginalis vocaretur, quod ei Diana virgo Dea nomen dederit. Nam & Apuleius Celsus de viribus herbarum c. 13. Tres, inquit, Artemisiæ herbę species Diana dicitur inuenisse, & virtutes earum & medicinas Chironi Centauro tradidisse, qui primus de his herbis medicamē instituit. Et subdit, Has autem herbas ex nomine Dianæ Artemisias nuncupāt. Plin. autē lib. 25. c. 7. dicit nonnullos esse qui putent eam herbam ab Artemide cognominatam, quoniam priuatim medicatur fęminarum malis, quibus scilicet (vt id illi addas) Artemis, id est, Diana pręest. Nam & hanc herbam Vegetius in Mulomedica Dianariam vocat. Quod planè indicat illam fuisse huius artis peritā. Quod & hinc quoq; satis declaratur, quòd eam Siculi Lyeri appellant, testibus Diomede & Probo, ἀπὸ τοῦ λύω, id est soluo: quasi scilicet solutricem malorum, quòd ea placata laborantes morbis finem malis inuenerunt. Sunt & qui eam ita dicunt vocatā à Siculis, quoniam ea Siculos lienis morbo laborantes liberauit. Cornutus quoque, qui & Phurnutus dicitur in lib. περὶ τῆς τῶν θεῶν φύσεως, id est, de natura Deorum, tradit Dianam Artemidā dictam, ἀπὸ τοῦ ἀρτεμεῖς ποιεῖν, id est, quòd sanos & integros efficiat. Sed & apud Pausaniam in Atticis Diana ipsa σώτειρα sospita siue salutifera, vel salutaris cognominata est, quod quidem cognomentū fortè etiam illi tributū est ob huiusmodi artis peritiam, quòd scilicet salutē daret. Idem Pausanias in Achaicis tradit apud Aegienses ad forum fuisse Apollinis medicinæ inuentoris, vt diximus, & Dianæ communē templum. Homerus autem, qui nihil ignorasse videtur, apertè ostendit Dianam ipsam rei medicæ fuisse peritam, cùm scribit lib. 5. Iliad. hanc, & Latonam medicasse Aeneam à Diomede vulneratum.

ἤτοι τὸν Λητώ τε, καὶ Ἄρτεμις ἰοχέαιρα
ἐν μεγάλῳ ἀδύτῳ ἀκέοντό τε, κύδαινόν τε,

323 *Artemisia regina Cariæ.* ¶ Quamuis sint qui dicant eam herbam, de qua locuti sumus, ab Artemisia illa Mausoli regis Cariæ vxore inuentam & nominatam, vt tradit Plinius illo cap. 7. libro 25. Ex quo etiam intelligi potest Artemisiam quoque ipsam fuisse huius artis non imperitam. Reginę autem cuiuspiam

medicæ-

medicæ, siue huius, siue alterius meminit Gal.lib.4.Pharmac.localium cap.7.& Auicenna aliter eam nominans lib.5.

314 ¶ Ex illo autem Homeri loco, quo dicit Dianam & Latonam medicasse Aeneam vulneratum, intelligere potest & ipsam Latonam Deam medicum fuisse. *Latona.* Id quod magis credibile est, quod ea mater fuit ipsius Dianæ & Apollinis medicinæ inuentoris, vt scribit Hyginus Fabularum c. 53. & iterum c.140.& Seruius in 3.Aeneidos Virgilij, & plerique omnes.

315 ¶ Hecate, quam nonnulli Dianam fuisse ferunt, vt tradit Festus Pompeius aliis tamen refragantibus, venenorum peritissima fuit, & earum rerum quæ vim medendi habent, vt tradiderunt Dionysius Milesius in primo Argonauticôn, Diodorus Siculus lib.5.cap.4.& Apollonius Rhodius lib.3.Argonauticôn, vbi illam dicit docuisse Medeam τεχνάσθαι φάρμακα.

316 ¶ Isis & ipsa Regina Aegyptiorum est satis à nobis relata inter primos inuẽtores medicinę, ou.3.

317 ¶ Medea, & eius soror Circe, & eæ quoque Reginæ. Medeam enim fatentur omnes herbarum vires probe cognitas habuisse, quibus & morbos & senectutem arceret. *Medea.* Quod ansam præbuit poëtis, vt dicerent illam potuisse senes ad iuuentutem herbis quibusdam reuocare, quod & in Esone patre Iasonis fecerit, vt graphicè scripsit Ouidius lib.7.Metam. Hincq; in æde eius omne genus herbarum erat, ex quibus antistites plerunque medicinas dabant, vt scribit Macrobius lib.1. Saturnaliorum c.12. Eam autem docuisse Maccubios remedia contra serpentes tradit Seruius in lib.7.Aeneidos interpretans eum locum,

Quin & Maccubia venit de gente sacerdos.

318 ¶ Circen autem ipsam scribit Diodorus Siculus lib. 5.Bibliothecæ, ad omnis generis venenorum curam multarum herbarum varias mirabilésque vires reperisse. *Circe.* Sed & Plinius lib.25.c.2. eam tradit fuisse herbarum peritam. Ab eáque verisimile est Circeam herbam dictam, vt nonnulli existimant, vt etiam scribit Hermolaus Corollarij c.562. vt non abs re eam doctam appellarit Tibullus lib.4.Elegiarum,

Solum nec doctæ verterunt pocula Circes.

Proindéque & nos in nostris Legibus Connubialibus eam inter doctas mulieres reposuimus.

319 ¶ Anguitia, aut vt alij vocant, Angitia. (Nam vt id obiter dicam, ab Anguitia Angitia facta, vt ab anguiportu angiportus tradit Donatus in Adelphis Terentij.) *Anguitia.* Angitia igitur & ipsa Medeæ & Circes soror. De qua Silius Italicus lib.8.

Vipercúmque herbis hebetare, & carmine dentem
Aeeta prolem Anguitiam mala gramina primam
Monstrauisse ferunt, tactúque domare veneno.

Ex quibus apperte intelligis eam herbarum vires præsertim aduersus virus, non secus ac sorores nouisse. Eã nonnulli dicunt esse, quæ & dicta est Angeronia, à depellendis angoribus & corporis & animi, quod putat Verrius Flaccus: aut quòd populus Romanus morbo, qui Angina dicitur, præmisso voto sit liberatus, vt Iulius Modestus autumat, vt apud Macrobium videre licet, libro Saturnaliorum 1.c.10. Ea autem Solis filia dicitur ob medendi artem, cuius Sol, id est, Apollo inuentor est, vt diximus. Seruius verò in eum locum quem suprà in Medea citauimus, tradit ipsam Medeam fuisse Angitiam vocatam, quoniam Marrubij Italiæ populi circa Fucinum lacum habitantes contra serpentes nonnulla remedia edocti carminibus serpentes angerent. Solinus c.8. diuersas facit hanc, & Medeam eásque & Circen sorores fuisse dicit filias Oetæ.

320 ¶ Ocyroë Chironis illius medicinæ inuentoris, de quo etiam suprà diximus, & Cariclæ filia, à patre quoque medicinam edocta, vt satis constat ex illis versibus Ouidij lib.2.Metamorph. *Ocyroe.*

Filia Centauri, quam quondam nympha Caici
Fluminis in rapidi ripis enixa vocatur
Ocyroen. non has artes contenta paternas
Edidicisse fuit. &c.

De qua diximus in dd.Legibus Connub.

321 ¶ Aesculapij alterius medicinæ inuentoris aut certè amplificatoris, vt etiam suprà diximus, quatuor filias, scilicet Hygiam siue Hygæam, siue etiã Hygieam, siue, vt alij corruptè vocant Hyginem (nam hæc quatuor omnia legi) secũdam Panaceam siue Panaclem, siue item Panẽ (nam & hæc omnia reperi) Tertiam Aeglem. Quartã Iaso, eius quoque artis fuisse peritissimas nomina earum palam indicant, vti nos etiã diximus in illis Legibus Connub. sed hic iterũ dicendum est. *Aesculapij filiæ. Hygia. Panacea. Aegle. Iaso.* Nam primùm ὑγεία & ὑγιεία sanitatem significat. Panacea omnium medella est ἀπὸ τοῦ παντὸς ἄκεος, ex quo Aesculapius pater herbam Asclepiõ à se nominatam Panaceam vocauit, quæ ipso nomine omnium morborum curationem promittit, teste Plinio lib.25.c.4. αἴγλη autem splẽdor est, & αἰγλήεις splendidus cuiusmodi facies est eius qui bene valet. vt è diuerso liuidus, niger pallidus, plumbeus eius, qui non bene valet, vt videre licet ex Hippocr.lib. Prognosticorum statim post prin.& Cornelio Celso lib.2.c.6. Iaso autem παρὰ τὴν ἴασιν, id est, à medella & sanitate. Ex quo fortè lapis ille Phœbo ante alios dilectus, Aeneæ medicus Iasides dictus est Virgilio lib.12. Aeneidos, quanquam alij aliò trahunt. Hygię autem & Panaceæ meminerunt Hippocrates in Iureiurando, Aristophanes in Pluto, Ariphron Sicyonius, qui in eas pæana cecinit, ex quibus vnus etiamnũ extat. Pausanias lib.1. quo Attica describit: vbi & Iasonis quoque meminit. Apollodorus, & eius authoritate Lycophronis interpres. Et præterea Hygiæ Martialis lib.11.

Hens habet quod habere suam vult quisque puellam,
Quod sanare Criton, non quod Hygea potest.

Aegle quoque, & Iaso memoratæ sunt Hermippo lib. 1. Senariorum Trimetrorũ, Iambo quoque 1. Et ipsa item Iaso Aristophani in Pluto. Omnes autem quatuor Plinio lib. 35. c. 11. quo loco describit Socratis picturas.

332 Oenone. ¶Oenone nympha, quæ eadem tempestate fuit, ad calcem suæ epistolæ quam ad Paridem scribit apud Ouidium, dicit se ab Apolline eam artem didicisse.

Ipse ratus dignam medicas mihi tradidit artes,
Admisitq́; meas ad sua dona manus.
Quæcunque herba potens ad opem radixq́; medendi
Vtilis in toto nascitur orbe, mea est,
Me miseram, quòd amor non est medicabilis herbis,
Destituor prudens artis ab arte mea.

333 Polydamna. ¶Polydamnam vxorem Thonis Aegyptij hanc artem calluisse satis constat ex illis Homeri versibus lib. 4. Odysseæ, quos Iurisconsultus noster citat in l. qui venenum. ff. de verb. sign.

τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα
ἐσθλὰ, τά οἱ πολυδάμνα πόρε Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. Id est, ex traductione Budæi,

Tyndaris hæc habuit summo Ioue nata venena,
Quæ Polydamna dedit coniunx Aegyptia Thônis
Commoda consultò medicâ composita sub arte,
Multa legens Pharia solers tellure venena,
Noxia permixtim, carpens quoque commoda multa.

Sic autem ad verbum potes vertere ex Andrea Diuo,

Talia Iouis filia habebat medicamenta prudentia
Bona, quæ ei Polydamna præbuit Thonis vxor
Aegyptia, vbi plurima producit fertile aruum
Medicamenta, multa quidem bona mixta, multa autem mala.

Cuius etiam rei meminit Herodotus libro 2. vbi & hunc locum citat, & Didorus Siculus libro item 2. Bibliothecces, & Philostratus in vita Apollonij Tianei, libro 7.

334 Cybele. ¶His vetustior, tametsi vetustissimæ hæ sunt, Cybele illa Deorum magna mater puerorum morbis remedia adinuenit. Ideóque & ipsam matrem omnium dictam tradit ipse Diodorus libro 4. eiusdem operis c. 5. & Eusebius de preparatione Euangelica: Nam & de ea Orpheus

μήτηρ μέν τε θεῶν, ἠδὲ θνητῶν ἀνθρώπων,

335 Hepione. ¶Hepione quoque filia Herculis, qui & medicus fuit, vt diximus inter reges, medicinæ quoque non expers fuit, vt satis constat ex epistola, quam Senatus Populúsque Abderitanus scripsit ad Hippocratem, illum accersens ad Democriti curationem.

336 Pallas. ¶Palladem item huiusce artis fuisse doctam ac veluti præsidem apertè declarat Ouid. dum monet medicos libare Palladi, quo medendi arte magis valeant. Eius versus sunt, lib. 3. Fastorum,

Vos quoque Phœbea morbos qui pellitis arte,
Munera de vestris pauca referte Deæ,

Nam & Plinius lib. 24. c. 19. eodémque vlti. tradit Mineruam (quæ ipsa Pallas est) reperisse Argemonem herbam. Et lib. seq. c. 4. nisi hic de alia item herba loquatur, ab ea inuenta: Sed & idem lib. 22. cap. 17. scribit Vernulam Periclis, qui ex templi fastigio cecidisset, Perdicio, siue Parthenio herba sanatum, monstrata ipsi Pericli somnio à Minerua: quare Parthenion vocari cœpta est. Ex quo ὑγίεια Minerua ab Atheniensibus culta, cuius statua in Acropoli ænea ab ipso Pericle posita est, vt tradit Plutarchus in vita illius, vbi etiam de illo somnio loquitur. Cuius etiam Deæ meminit Lycurgus orator in oratione περὶ τῆς ἱερείας, Pausanias in Atticis, & Arpncration. Sed & eadem Pænnia dicta, veluti medica, cuius etiam meminit ipse Pausanias illo eodem lib. Item σώτειρα, id est, seruatrix apud Hesychium & eundem Pausaniam, vnde à Galeno aliísque antiquis medicis Sotera Pallas antidotus quædam est cognominata.

337 Aspasia. ¶Aspasiam quoque mulierem, siue ea fuit Aspasia Platonis & Periclis magistra, de qua diximus in nostris Legibus Connubialibus l. 11. nu. 27. nec prætereundum: siue alia quæcunque ea fuit, citat Aëtius Tetrab. 4. Ser. item 4. c. 12. 15. 18. 51. 106. & alijs plurimis.

Maia. 338 ¶Maię obstetricis pharmacũ ad condylomata & fissuras memorat idẽ Aëtius Tetrab. 4. Ser. 2. c. 3.

339 Agameda. ¶Agameda filia Augiæ Epiorum regis, vxor Mulij, quam Homerus lib. 11. Iliados scribit tot medicamenta scire, quot nutrit lata terra,

ἣ τόσα φάρμακα ᾔδη, ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθών.

Et de ea, ni fallor, loquitur idem Homerus haud multo post initium lib. 14. eiusdem operis, dum scribit illam aquis calidis saniem cruentã Machaonis vulnerati abluisse, tametsi ibi eam nominat Hecamedã, nisi & alia sit, quod nos credimus, & ea quoque med. Versus Homeri ij sunt, Hecameda.

εἰσόκε θερμὰ λοετρὰ ἐϋπλόκαμος ἑκαμήδη
θερμήνῃ καὶ λούσῃ ἀπὸ βρότον αἱματόεντα.

¶Anthioe

340 ¶Antiochis, quæ Romæ hac arte vſa eſt. Huiúſque malagma deſcribit Aſclepiades lib. 4. Internorum, & poſt eum Gale. lib. 6. Pharma. cap. 2. & lib. 10. c. 2. *Antiochis.*

341 ¶Cleopatra Regiua, quæcunque ea fuerit, ſiue illa Aegypti regina venuſtiſsima, ſiue alia ab Aëtio citata Tetrab. 2. Serm. 4. c. 6. Reginam autem, ſiue hanc, ſiue alteram citat Galen. lib. 4. Pharmacorum κατὰ τόπους cap. 7. *Cleopatra.*

342 ¶Cleopatra altera quæ ex Coſmeticis citatur à Galeno in libro 1. de compoſitione Pharmaco. κατὰ τόπους cap. 1. non ſemel. & cap. 8. & in lib. de Incantatione, ſi ipſius eſt, vbi illam quoque citat ex libro de concinnanda mulierum forma. Et hanc quoque citat Paulus Aegineta libro 3. cap. 2. Aëtius Tetrabibl. 2. Serm. 2. ca. 56. Nonnulli tamen virum fuiſſe arbitrantur. *Cleopatra altera.*

343 ¶Acbromos quæpiam meretrix, quæ Dyſentericis quandam potionem dare ſolebat, vt ſcribit Hippocrates lib. 7. Epidemiom, in fin. *Acbromos.*

344 ¶Sotira, Salpe, Lais, Olympias Thebana à Plinio citatæ lib. 20. c. 21. & lib. 28. c. 7. & 19. & lib. 32. cap. 6. & alibi ſæpe. Et præterea ipſa Olympias Plinio Valeriano lib. rei Medicæ 4. cap. 5. *Sotira. Salpe. Lais. Olympias. Thebana.*

345 ¶Fabula Lybica Galeno citata libro 9. Pharmacorum κατὰ τόπους, cap. 2. & iterum libro 10. cap. 2. Quanquam Cornarius ibi contendit non Lybicam, ſed Liuiam eſſe legendum, nec hanc fuiſſe medicam, ſed ei præparatum medicamentum quod inibi deſcribitur, de quo non admodum laboro, vti nec ipſe facit. *Fabula Lybica.*

346 ¶Victoria, cuius meminit Octauius Horatianus, aut vt alij malũt, Theodorus Priſcianus in præfatione lib. 3. cui Gynæcia titulum fecit: ex quo loco intelliges eam hanc artem calluiſſe. *Victoria.*

347 ¶Leoparda, cuius & ipſe meminit libro 4. ad Euſebium filium de Phyſica ſcientia. Vbi etiam vxor Nomenclatoris cuiuſpiam memoratur. *Leoparda.*

348 ¶Elephantis quæ de Coſmeticis ſcripſit, quæ ſcilicet ad ornatum pertinent, vt videre licet apud Galenum libro 1. Pharmac. local. cap. 1. Sed & eam citat Plinius lib. 28. cap. 7. vbi perperam Cleophantis in quibuſdam codicibus legitur. Et ab ea veriſimile eſt vocari emplaſtrum Elephantinũ deſcriptum Cornelio Celſo libro 5. cap. 19. Et ea forte eſt, de qua locuti ſumus in noſtris Legib. Connub. in l. 9. nu. 97. quid ergo, & iterum in l. 11. nume. 30. nec has tantum. *Elephantis. Plinij locus.*

349 ¶Veſtæ quoque emplaſtrum laudat idem Aëtius Tetrab. 4. Ser. 1. cap. 22. *Veſta.*

350 ¶Sentia Elis medica reperitur in tumulo antiquo Veronæ, in fundamento templi diuæ Liberæ his verbis: *Q. Cornelius Melibeus ſibi & Sentiæ Elidi medicæ.* vti traditum eſt à Torello Sarayua in lib. de monumentis antiquis vrbis & agri Veronenſis. *Sentia.*

351 ¶Africana quæpiam, ſiue ex nomine, ſiue ex regione ita nuncupata, & citata à Marcello Burdegalenſi in libro Medicamentorum cap. 29. *Africana.*

352 ¶Trota, ſiue Trotula Salernitana, quæ morbos mulierum & eorum curam ſcripſit. *Trota.*

353 ¶Brela Croa Bohemiæ Regis filia, Aeneæ Syluio, qui Pius ſecundus, poſtquam pontificatum adeptus eſt, appellatus eſt, memorata in bello Bohemico. *Brela.*

354 ¶Hildegardis virgo Moguntinenſis, eruditione & ſanctimonia celebris, inter multa doctrinæ ſuæ monumenta ſcripſit in medicina, quæ Simplicia, quæ compoſita tollendis ægritudinibus proſunt. *Hildegardis.*

355 ¶Margareta cui Ladiſlaus Rex, quòd eius artis eſſet peritiſsima, poteſtatem fecit eius artis periculum facere. Cuius rei literas ſe vidiſſe dicit Matth. Afflict. in conſtitut. Siciliæ incipien. vtilitati ſpeciali, col. 2. *Margareta.*

356 ¶Scribonius Largus lib. de compo. medic. cap. 12. ſcribit Romæ honeſtam quandam matronam quam non nominat, aliquot ægrotantes morbo comitiali liberaſſe eo medicamẽto, quod inibi deſcribit. Idem c. 122. etiam Romæ mulierculam quandam ex Africa coli dolores curaſſe certo quopiã medicamento ibi deſcripto. Et ea certe eſt Africana illa, de quo ſuprà ex Marcello Burdegal. locuti ſumus. Eſt enim vtriuſque idem medicamentũ. Sed & Aëtius Tetra. 2. Ser. 2. c. 68. tradit mulierẽ quampiã achotas certo quodã modo ſanaſſe. Flauius Vopiſcus in Numeriano ſcribit Diocletianum dum in Gallia moraretur, à Druiade quadam muliere curationem conuictus ſui quotidiani facere ſolitam. Auicenna lib. 5. ſumma 2. tractatu 2. deſcribit Collyrium à muliere quapiam compoſitum. Et Petrus Aponen. in addit. ad lib. Meſue c. quo de Indigeſtione ſtomachi diſſerit, dicit ſe vidiſſe multos morbos deploratiſsimos à mulieribus medicis ſanatos fuiſſe. *Aliæ fœminæ.*

357 ¶Scio tamen Hyginum Fabularum c. 274. ſcripſiſſe Athenienſes, aliquando ſuis legibus cauiſſe ne fœmina artem medicam diſceret. Cum autem Agnodice quædam puella virgo cuperet medicinam diſcere, demptis capillis habitu virili ſe Herophilo cuipiam tradidit in diſciplinam, quę cum artem didiciſſet, & fœminam laborantem audiſſet ab inferiore parte, veniebat ad eam, quæ cum ſe ei credere noluiſſet, æſtimans virum eſſe: illa tunica ſublata oſtendebat ſe fœminam eſſe, & ita eas curabat. Quod cum vidiſſent medici ſe ad fœminas non admitti, Agnodicen accuſare cœperunt, quòd dicerent eum glabrum eſſe, & corruptorem earum, & illas ſimulare ægritudinẽ. Quare cum Areopagitæ conſediſſent, Agnodicen condemnare cœperunt. Quibus Agnodice tunicam alleuauit, & ſe oſtendit fœminam eſſe. At medici validius accuſare cœperunt. Quare tum fœminæ principes ad iudicium conuenerunt, dixerúntque, Vos coniuges non eſtis, ſed hoſtes, quia quæ ſalutem nobis inuenit, eam damnatis. Tunc Athenienſes legem emendarunt, caueruntque vt ingenuæ artem medicam diſcerent. *Athenienſium lex ne fœmina medicinam diſceret. Agnodice. Ea lex ſublata.*

¶Quæ

Nulla ars vtilior medicina.

Nullum genus hominũ, nullus ordo, nullus sexus, nulla ætas quæ non sentiat vtilitatem ex medicina.

Quinta essentia.

358 ¶Quæ ars igitur, aut scientia est quę tot scriptores, tot professores, tot tractatores habuerit? & nulla certe est: nec si cunctas simul cõiunxeris, vix vnam medicinam uumero æquabunt. Quod non aliunde est, nisi quòd omnes vident, & quotidie experiuntur, nullam scientiã, nullam artẽ, nullam doctrinã vtiliorem, nullam magis necessariã hominibus, nullam vitæ conducibiliorem, sicuti etiã asserit Lucianus in Medico abdicato, nec cuius vtilitas, vsúsque latius pateat. Nullum enim est hominnm geous, oullus ciuitatis ordo, nullus sexus, nulla ætas, quæ oon vtilitatem ex medicina petat. Cũ summi, medij, infimi, viri, fœminæ, liberi, serui, infantes, pueri, adolescentes, iuuenes, senes, & si qua præterea est ętas, quotidie ægrotent. Verùm fac abesse morbos, fac omnibus prosperã adesse valetudinem: tamen hanc qui poterimus tueri, oisi medicus ciborum salutarium, ac noxiorum discrimen, nisi totius victus quam Græci diætam vocant, rationem doceat? Graue est mortalibus onus senecta, quam non magis licet effugere, quàm mortem ipsam. Tamen ea medicorũ opera multis cõtingit tum serius, tum multo etiam leuius. Neque enim fabula est, quinta, quam vocant, essentia senio depulso hominẽ velut abiecto exuuio reuiuiscere, cũ extent aliquot huius rei testes. Verum est igitur quod Quintilianus auus scribit, Sola est medicina, qua opus est omnibus. Nã licet reliquis artibus, nec semper, nec omoes egeamus, huius vtilitate mortalium cõstat omnis vita. Et vt testatur Libanius ad Atreũ, Medicina pro incolumitate retinenda, próque repellendis ęgritudinibus excogitata, vsque adeo præclara, vtilis, necessatia ęst hominum vitæ, vt quum cæterarũ quidem artiũ studia aliis præcipue prosint: medicina ipsa, & aliis & medico ipsi vsui sit. Apuleius de Asino aureo lib. 3. Saluti, inquit, hominũ medicina quæsita est.

Medicorũ & professorum eadem causa.

359 ¶Propterea elegantissimè à Iurisconsulto scriptum est in l. 1. §. medicorũ. ff. de var. & extraor. cog. eandem esse caussam medicorum, quæ & professorũ est, nisi quòd iustior, cum hi salutis hominum curam agant, illi studiorum. Qua ratione Bal. in l. 1. col. 2. C. mand. asserit magis esse fauendum medicis, quàm aduocatis: nempe propter curam salutis humanæ. Ex quo videri potest ipse Iurisconsultus medicos aduocatis iurisperitisque prætulisse. Id quod etiã seosisse videtur Alber. Grandi. in tract. malefi. tit. de aliquibus quæstionibus variis io malefi. col. peo. versi. quæstio insuper talis est, dum dicit, quòd in muodo sunt tria, res, corpora, & animæ: Res (inquit) defenduut aduocati, corpora medici, animas, ecclesia, & lex. Subditque magis habendam esse rationẽ medicorum defendentium corpora, quàm eorũ qui res defeodunt, per d. l. 1. ff. de var. & extraor. cogn. Quibus cõcinit tex. in ordine literæ antepnneus medicos aduocatis, in c. oõ sanè. 14. q. 5. cum dicitur. Nam plerique nec medico volunt reddere honorẽ suum, nec patrooo mercedem. Nam patrono ibi legendum, noo operario, vt vulgo legitur. censet Spec. qui ad hoc quod diximus illum tex. nuncupatim ponderat, in tit. de salar. §. vlt. in prin. & Lucas Pen. in rub. C. de profes. & med. in prin. lib. 10. Et hoc quoque videtur iotellexisse gl. io d. c. non sane. in verbo, nec medico. dum dicit, præmittit hic medicos tanquam digniores. Nam si intellexisset medicos esse operariis digniores, quis de hoc vnquã dubitauit, vt fuisset opus idipsum annotasse? Ioã. And. in c. ad aures. de æta. & qua. legit notarios, dũ ex eo tex. dicit medicos excellere ootarios. Sed & tex. est de quo minime dubitatur, præferẽs ordine medicos legũ doctorib. in l. medicos, C. de profe. & med. l. 10.

Decretorum locus.

Medicus an Iurisperitus, uel aduocatus sit præferendus.

360 ¶ Super hoc autem, vter videlicet sit dignior & præstantior, medicus, an Iurisperitus, Pogius Florentinus elegantissimam historiam disceptatiuam conscripsit, in qua Iurisperitum & medicum inducit, suas quemque partes alacriter defendentem. Neque tamẽ quicquam certi diffinit. Sed & Petrus Charmensis medicus hanc rem copiosissimè disseruit in lib. cui Lixoperitam titulum fecit, io quo vtrunque patem per omnia fecit, oeutrúmque alteri vel præstare, vel cedere censuit. Hanc quoque latè tractat Barb. in c. clerici, de iud. & Bartholomeus Chasseneus, in Catalogo gloriæ mundi, io 10. parte in 25. consideratione, & Bernadus medicus Florentinus, qui & disputationem de hac re ædidit, qua medicinam legibus anteposuit: & Collutius Pierus Salutatus, qui & disputationem cootrariam fecit in tractatu, cui titulum ouncupauit, de nobilitate legum & medicinæ.

361 ¶ Verùm vt obiter hanc rem quoque attingã, omissis maxima ex parte quæ ab illis in eam rem sunt adducta. Arist. lib. 1. Politicoo c. vlt. ea ratione scribit ciuilem disciplinã esse honorabiliorẽ præstabilioremq; medicina, quooiam qui ciuilem disciplinam sectatur, cum de anima scire necesse est. Medicina vero circa cognitionẽ corporis versatur. Et idem eadem ratione voluit è oostris Pano. in c. cæterum. col. 2. vers. venio ad gl. extrà de iura. cal. dum dicit, quòd cum Iurisperiti sint medici animarum, tanto suot medicis præstantiores Iurisconsulti, quanto anima pręstat corpori, & iustitia sanitati, ergo (inquit) habent nobilius subiectum. Quibus cõsonat quod scribit Plato in Gorgia, duas esse artes, quæ ad corpus: duas item, quæ ad animam pertinent, Gymnasticam & medicinã ad corpus: Ad animam verò nomotheticã gymnasticę correspondeotẽ & iustitiam iudiciariã, medicinæ quoque conuenientem. quod idem ferme dicit ipse Pan. in c. clerici. col. 2. extrà de iudi. & ibi quoque Fran. Are. in 2. not. & Philip. Dec. col. 3. versi. secunda regula, & Lucas Pen. in rub. C. de profes. & med. lib. 10. Et ex Theologis quoque, quorum fides in hac re minimè dubia est aut suspecta. Anto. Flor. in 1. parte 3. partis principalis suæ sommæ, tit. 5. cap. 2. §. quæritur insuper quæ sit dignior: vbi post Augustinum Anconitanum, insignem Theologum, in eo lib. cui de potestate Ecclesiastica titulus est, q. 109. concludit scientiam legalem digniorem esse medicina, cùm illa ordinetur ad conseruationes boni publici, quod præfertur particulari,

vt loqui

vt loquitur, personæ, ad cuius conseruationem medicina ordinatur. Monet tamẽ Anton. ne Iurisconsultus & medicus sese inuicem contemnant atque despiciant, sed honorent potius. Idque non contemnendis rationibus, quas post eum scripsit dominus Cos. Guy. super Prag. sanct. tit. de colla. §. insuper quod in qualibet ecclesia, in verbo medicina.

162 ¶Quod si quis volens Platonis, Aristotelis, Panor. rationem refellere, dicat & medicos quoque circa animas versari (vt iam pluribus suprà probauimus) fateor, sed non, vt more nostrorum loquar, directo & primo loco, siue principaliter, vt Iurisperiti faciunt: verùm accessoriè, & secundario, & in quandam corporis consequentiam: quod non adeo considerandum respiciendúmque est: cum sit accidens, vt asserit vel ex medicis Alexander Aphrodiseus in proœ. lib. 2. Problematon, & probat apud nos tex. in l. 1. ff. de auctor. tut. cum multis simil. à me alibi relatis.

163 ¶Sed & tu ad tuendas partes aduocatorum, adde aduocatos ipsos præterquam quod bonũ publicum cõseruant (in qua re haud dubiè medicos antecellunt) idem quoque hominibus præstare, in quo maxime medici gloriãtur cæteros superare. Nam & aduocati salutem, vitámque hominum agunt, tutãtur, & defendunt, vel teste Imperatore, in l. aduocati. in fi. C. de aduoc. diuers. iud. Propterea aduocatorũ munus dicitur esse hominũ vitæ necessarium, in l. laudabile. C. tit. seq.

164 ¶Sed quonam, inquies, pacto id aduocati faciunt? id tibi certe declarat gl. in d. l. aduocati. in verbo, vitam: quoniã videlicet patrimonium & pecunia (quæ ne temerè & incõsulte, néve iniuria perdamus, præstant aduocati) sunt ipsa vita hominis, quod & ex ea gl. annotarunt Bal. & Franc. Are. ibi. & idem Bal. in l. si tuis nummis. C. de oper. lib. & in l. pe. C. de constit. pec. hinc occasione sumpta, quod ex eo tex. no. quod qui habet pecuniã, omnem rem habet, quam habere vult: & allegat Aristotelem dicentẽ: nummum esse fideiussorem futuræ necessitatis, quem & ipse alleg. in l. debitor. in fi. ff. de neg. gest. & in l. rogasti. col. v. versi. n. ff. si cer. pet. & Soci. in l. 1. col. 8. ff. sol. matr. Illud autem Aristotelis depromptum est ex 5. c. 5. lib. Ethic. Cuius hæc verba sunt, ἔστι δ' ἴσα τῷ μὲν ἀληθείᾳ, ἡ χρεία ἣ πάντα συνέχει. ἢ γὰρ μηδὲν δέοιντο, ἢ μὴ ὁμοίως, ἢ οὐκ ἔσται ἀλλαγὴ, ἢ οὐχ ἡ αὐτή. οἷον δ' ὑπάλλαγμα τῆς χρείας τὸ νόμισμα γέγονε κατὰ συνθήκην. De eo autem quod diximus, cum rem omnem habere, qui habet pecuniam, latius diximus suprà cap. 3. nu. 5. imo verò.

Aduocati quonam modo vitam hominũ tutantur. Bona sunt vita hominis. Nummus fideiussor necessitatis.

165 ¶Sed vt redeamus ad nostrã gl. illam quoque ad id quod diximus ponderat, & sequitur Pan. in c. 2. col. 1. ver. hinc dicit gl. extra, quod met. cau. & in c. cum oporteat. & ibi quoque Ioã. And. vterque col. 2. de accus. & in c. suscepimus. col. 2. de homic. Firmia. in tracta. de Episcopo, lib. 4. in 2. parte 8. partis principalis, col. pen. versi. adde quòd verbum pecuniæ. & Barb. in l. cui bonis. col. 3. ff. de verb. oblig. & consi. 46. scripsit præclarè, col. 1. lib. 2. quibus locis illam dicit sing. & consi. 53. præclare scripsit, col. 4. lib. 2. & Fran. Curt. in tract. de sequestris, quem posuit sub l. 1. C. de prohib. seq. pec. in 1. nota. & Ias. in l. vt vim. col. 5. versi. habes, quod non solum. ff. de iusti. & iure. & in l. ne quicquam. §. vbi decretũ. col. 1. versi. confirmo per id. ff. de offi. procon. & leg. & Steph. Bert. consi. 2. viso processu, col. 3. nu. 16. lib. 1. & Matth. Afflict. in decis. Neapol. q. 24. quidam clericus. col. 2. & Hippol. Marsil. in l. furem. col. 2. versi. sed vltra eum. ff. de sicar. & in l. si vt allegas. col. 3. C. eo. & in l. 1. §. præterea. col. 6. ff. de quæstio. Et est similis gl. quam pauci annotarunt in l. lex quæ tutores. super verbo, vitam. C. de admi. tut. Et simile est quod nonnulli ex nostris scripsere, pecuniam esse alterum sanguinem. Saly. in l. admonendi. col. pen. versi. quæro an sit consideranda. ff. de iureiur.

166 ¶Ad quam sententiã pertinent illi versus à comœdia quapiam Timoclis, apud Stobæũ Ser. 89.

τἀργύριόν ἐστιν αἷμα, καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο, μηδ' ἐκτήσατο,
οὗτος μετὰ ζώντων τεθνηκὼς περιπατεῖ. Id est,

Argentum & anima, & sanguis est mortalibus,
Hoc qui caret, nec sibi parauit sedulò,
Viuos hic inter mortuus circumambulat.

Quibus adstipulatur Fely. noster in d. c. cum oporteat. col. 5. versic. & adde quod in militia. extrà de accu. inquiens, bona esse secundum sanguinem hominis. Id quod & ante eum dicit Anto. in c. accedens. le 2. col. 1. versi. nota tex. not. extrà, vt lit. non cõtest. & Alex. in addit. Bar. in l. 3. §. nõ solum. ff. de adi. leg. Nam & Tullius vtrunque copulauit in 5. in Verrem actione, Huic homini, Iudices, honestissimæ ciuitatis honestissimo, nõ modò frumento scitote, sed vitæ & sanguinis tantum relictum est, quantũ Apronij libido tulit. Menandri Senarius non alienus ab hac sententia,

Βίος βίου δεόμενος οὐκ ἔστι βίος.
Vita victu indigens, non rectè vita dicitur.

167 ¶Hinc fit, quod quemadmodum apud Latinos vita significat, & vitam morti contrariam, & facultates siue opes, & victum, quibus vitam ipsam sustinemus: vt testis est Donatus in Phormionem Terentij, Vita, inquit, significat & animam & alimentum: ita quoque & βίος apud Græcos vtrunque significatum accepit, vt & è Græcis tradit Artemidorus Daldianus lib. de somniorum interpretatione 4. cap. 33. & videmus quantum ad posteriorem significationem (neque enim de priore dubitatur) ex Homero lib. 5. Iliados,

τῶν ῥα πατὴρ μὲν ἔναιεν ἐϋκτιμένῃ ἐνὶ Φηρῇ.
ἀφνειὸς βιότοιο.

Horum pater quidem habitabat, & in bene ædificata Phæra.

Vita apud Latinos & vitã morti contrariam & opes significat.

Diues

Diues opum siue victus. Neque enim vitæ illic significare potest. Et libro 6. eiusdem operis statim post princ.

Τευθρανίδην, ὃς ἔναιεν ἐϋκτιμένῃ ἐν Ἀρίσβῃ
ἀφνειὸς βιότοιο.

Et libro 14. Iliados,

Ναῖε δὲ δῶμα.
ἀφνειὸν βιότοιο,

Ex quo Virgilius videtur illud fuisse mutuatus ex lib. 2. Georgic.

Diues opum variarum.

Et libro 1. Aeneidos,

— Diues opum, studiisq́; asperrima belli.

Et libro 2.

Insula diues opum, Priami dum regna manerent.

Sed vt redeamus ad Homerum, idem libro 1. Odyssex,

ἀνδρὸς ἑνὸς βίοτον νήποινον ὀλέσσαι.

Viri vnius victum illaboriosum, siue mauis dicere impunem, consumere,
Et libro 4.

ἧος ἐγὼ περὶ κεῖνα πολὺν βίοτον ξυναγείρων
ἠλώμην.

Donec ego circa illa multum victum (siue mauis, multas opes) congerens
Erraui. Nam nec hic ratio recti sermonis patitur, vt multam vitam intelligamus,
Et libro 11. vbi facit animam Achillis ita loquentem,

βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ
ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη,
ἢ πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.

Iterúmque eod. lib.

ἄνδρας ὑπερφιάλους, οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν.

Et lib. 12. in duobus locis, & lib. 15.

ἀνδρῶν μνηστήρων. οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν.

Et libro 14.

ἠδ' οἳ χαίρουσι βίοτον νήποινον ἔδοντες.

Et lib. 15. loquens de naui plena victu,

ἀλλ' ὅτε κεν δὴ νηῦς πλείη βιότοιο γένηται.

Et lib. 17.

ἢ ὄνοσαι ὅτι τοι βίοτον κατέδουσιν ἄνακτος.

Et libro 18.

ἀλλ' οὐκ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν.

Et libro 19. iterúmque 21.

τοῦδε καί ἄμ' ἑσποίμην νοσφισσαμένη τόδε δῶμα,
κουρίδιον μάλα καλὸν ἐνίπλειον βιότοιο.

Quibus significatur relinquere se domum pulchram plenam opibus. Et aliis plerisque locis, in quibus ea dictio vitam non potest significare, vti etiam apud Euripidem in Supplicibus,

οἱ δ' οὐκ ἔχοντες, καὶ σπανίζοντες βίου.

Alij pauperes, & egentes victus.

Iterúmque in eadem fabula,

κτᾶσθαι δὲ πλοῦτον, καὶ βίον, τί δεῖ τέκνοις,
ὡς τοῦ τυράννῳ πλεῖον ἐκμοχθῇ βίον;

Comparare verò diuitias & victum quid oportet liberis,
Vt tyranno maiorem elaboret victum?

Nam & his locis vides *βίον* vitam significare non posse, sed victum & facultates,
Vti etiam apud Hesiodum lib. 1. operum & dierum, haud multo post princ.

κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι.
ῥηϊδίως γάρ κεν καὶ ἤματι ἐργάσσαιο,
ὥστε σε κ' εἰς ἐνιαυτὸν ἔχειν, καὶ ἀεργὸν ἐόντα.

Occultarunt enim Dij victum hominibus.
Facile enim alioqui vel vno die tantum operatus esses,
Vt in annum quoque satis haberes etiam ociosus.

Ex quo illud Diogenis apud Laertiũ *ἐβόα πολλάκις λέγων, τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ῥᾴδιον ὑπὸ τῶν θεῶν δεδόσθαι, ἀποκεκρύφθαι δὲ αὐτὸν ζητούντων μελίπηκτα, καὶ μύρα, καὶ τὰ παραπλήσια*, id est, vociferabatur sæpe dicens, hominibus victum facilem, siue mauis, parabilem à Diis dari, sed eum illis occultari, dum requirunt placentas mellitas, vnguenta, & his similia. Nam & his locis vides *βίον* ad victum referri, non ad vitam. Tametsi scio Ambrosium interpretem Diogenis, & post eum Erasmum in Apophthegmatis vitam transtulisse. Ob quod à Francisco Bobertellio reprehensi, quos tamen excusat Nanius Alcmarianus libro 8. *συμμίκτων*. Ex his autem fit vt Græci ipsi vitam victu & facultatibus indigentem appellent *βίον ἀβίωτον*, id est, vitam sine vita, siue non vitalem. Lucianus: *βίον δὲ ἄπορον ἀπὸ καλάμου καὶ ὁρμιᾶς ἔχων, εἰς ὑπερβολὴν πτωχὸς ὤν.* Idem quoque alibi *ἀβίους ἄνδρας* vocat inopes & egenos.

368 ¶Hesiodus autem in opere *ἔργα καὶ ἡμέραι*. pecuniam animam mortalibus esse dicit.

χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.
Est anima heu miseris nummus mortalibus ipse.

Cui concinens Aristoteles pecunias velut alteram hominis vitam esse scribit. Et alibi, videlicet lib. 4. Ethic. c. 1. Est enim, inquit, prodigus, qui seipsum perdit. Videtur enim patrimonij dissipatio interitus quidam esse: propterea quòd patrimonio & facultatibus viuitur. A quo nõ admodum dissidet Martialis epigramma. lib. 9. ad Cinnam, epig. 84. Cui astrologus prædixerat mortẽ intra paucos

paucos menses. Ille autem quicquid bonorum haberet,consumpsit. Itaque fecit, ne astrologus esset mentitus,cum omnia absumpserit,quibus vitam substētabat, huius carmen est huiusmodi,

Dixerat astrologus periturum te citò Cinna,
Nec puto mentitus dixerat ille mihi.
Nam tu dum metuis,ne quid post fata relinquas,
Hausisti patrias luxuriosus opes.
Bis quartum decies,non toto tabuit anno.
Dic mihi,non est hoc Cinna perire citò?

Firmianus versus in eandem sententiam ædidit,quos posuit in suo tractatu de episcopo,quo loco nuper citauimus,

Sunt nummi fratres,sunt nummi vita,salúsque:
Est nummus sanguis,deliciaéq; hominum. Antonius quoque Constantius Fanensis,Fastorum Ouidij interpres,in hanc sententiam id distichon prodidit,

Exhaurit venas,& Lesbia Vare crumenam
Demens,cui gemino sanguine constat amor.

169 ¶ Huc vergit text.in auth.quod mater.C.de reuoc.don.vbi paria sunt insidiari vitæ, & omnibus bonis.Et propterea metus perditionis omnium bonorū æquiparatur metui mortis. l.athletæ, in prin.& ibi Bar.ff.de excu.tut.& no.Ia.Are.in l.propter litem ff.eo.tit.Guil.Cu.Cy.Bal.in l.isti quidem.§.si is.ff.quod met.cau.Bar.in l.pen.col.vlt.ff.de cond.ob tur.cau.Fulg.con.vlt.super contra dictione,col.j.Pan.in cap.2.tum in 1.no.tum col.j.ver.hinc dicit,quod met.cau.vbi & idem dicit post gl.2.& Goff.ibi,de metu perditionis maioris partis omnium bonorū.Alcia.in l.interpositas. in verbo,contineat.C.de transa.Hipp.Marsil.in l.si vt allegas,nu.5.C.de sica.Quin plus dicit Bal. in l.certa,in fi.C.de iure fisci,lib.10.q. maior est pœna priuationis omnium bonorū,quàm mortis,per tex.in l.vlt.C.ad leg.Iul.maic.vbi priuato omnibus bonis mors est solatium, & idem Bal. in l.prohibitū,col.j.eod.tit.& lib.quod iniuria,quæ fit in omnia bona vel maiorē partem,dicitur fieri in personam:& ita licet resistere ei qui facit,sicuti si in personā faceret,per d.l.propter litem. *Metus amissionis omniū bonorum morti æquiparatur.*

170 ¶ Hinc causæ graues,in quibus videlicet quæstio est de omnibus bonis,aut maiori parte bonorum, æquiparantur causis criminalibus atque capitalibus, vt declarat Bart in l.admonendi,col. antepen.ff.de iniur. & in l. testium, post princ. ff. de testib. Bald.& alij in l.parentes.C.eod.Petr. Anc.consi.28.rationes inductę,col.vlt.& consi.64.in causa quæ vertitur,col.3.ver.sed præsupposito:& Soc.consi.164.visa bulla Bonifacij.col.8.& Iason consi.177.in præsenti,col.5.versi.2.adest, lib.2.& Alcia.in l.transigere,in verbo, in aliis,post princ.C.de transact.Adeo quòd sicut reus criminis non potest interim dum lis pendet,nouos honores appetere, per l.reus delatus.ff.de muner.& hon.& l.j.C. de reis postul.libr.10.Ita & qui patitur controuersiam omnium, vel magnæ partis bonorum,vt voluit glos.not.ibi,quam sequitur Luc.Pen.col.3.in princ.& Ioan.Plat. Et simile voluerunt Pet.Cyn.Rayn.& Fulgo.in l.reum criminis.C.de procur. Et sicut dicitur inimicus capitalis,qui de statu,& capite controuersiam mouit:ita & qui de omnibus bonis,aut maiori eorum parte,secundum Bal.in d.l.athletæ.§.dat remissionem,per illum tex.ff.de excu.tut.& ante illum Bar.in d.l.testium,in prin.& ibi Alex.in addi.ff.de testib.& voluit quoque Pan. & Io.Ana. in c.cum oporteat vterque,col.2.de accusa.& Iason.d.con.177.vbi suprà lib.2. Quæ cum ita habeant,ideo non minus dolent homines,si pecuniā,quàm si vitam ipsam amittant.Quin & sunt nonnulli qui pecuniam animæ anteponunt, vel teste Rabbi Moyse Aegyptio li.3.Perplexorum c.41.Quod & Cato de liberis astruit,ita scribens.Et quod perspicuum est,maiorem curam habere nos marsupij nostri,quàm vitæ nostræ. *Causæ maioris partis bonorū æquiparantur criminalibus.* *Inimicus capitalis dicitur, qui de maiori parte bonorū controuersiā mouet.*

181 ¶ Satis ergo probatum aduocatos vitam hominum defendere, dum eorum bona defendunt. Quin & aliis quoque rationibus hoc ipsum facere possunt videri : cum videlicet reos criminis capitalis à morte defendunt,& vindicant, alioquin per accusatorum calumniam, aut iudicum iniuriam perituros.Nónne Ligarium,quem Iulius Cæsar pro condemnato habebat,Cicero suo patrocinio liberauit?Nónne & L.Flaccum omnium opinione damnatum,& testimoniis multarum ciuitatum conuictum Iudicibus extorsit?vt à Plutarcho relatum est. Ex quo Tacitus in eo lib.quo oratores sui temporis cum antiquioribus confert,dum loqueretur de Forensi causidicorum eloquentia, Sin periculum, inquit, irrepat, non Hercule lorica, aut gladius in acie firmius munimentum,quàm reo & periclitanti eloquentia, præsidium simul & telum, quo propugnare pariter & incessere,siue in iudicio,siue in senatu,siue apud principem possis.Hæc ille. Qua in re aduocati sunt medicis eo magis anteponendi, quo ea mors, à qua liberant ignominiosior est, quàm ea quæ morbis contigit.Imò si verius propriúsque loqui velimus,illa omnino ignominiosa est,& morienti & ipsius generi:ista nequaquam.Item leges coërcēt,reprimunt, atque cohibent temerariam hominum audaciam, ne alter alterum quotidie interficiat, néve alter alterius capiti insidietur.Nam vt scribit Horatius, *Alio modo aduocati vitā hominum defendunt.*

Oderunt peccare mali formidine pœna. Quot enim censes homines fuisse necatos, si qui in aliorum mortem conspirauerant,pœnam legibus statutam non formidassent?

182 ¶ Nec est quod magnopere curemus illū ordinē scripturæ,quo prælatos alicubi medicos patronis reperimus,quando id non admodū consideretur,per tex.in l.nec enim ordo.ff.de sol. & ibi *Ordo nō considerandus.*

concord. in gl. Et videmus etiam alibi, patronos non simplicibus tantum medicis, sed & archiatris ordine ipso antepositos, vt in l. vlt. ver. de aliis autem. C. de inoff. testa. Et notarios medicis etiam præpositos in l. vlt. post prin. C. com. de leg. quàuis continuo post in eadem l. medici pluris æstimentur quàm notarij, vt hinc facile intelligas non admodum curandum esse de eo ordine.

383 ¶ Sed vt his mature relictis, redeamus ad medicinæ vtilitatem: Nihil fido amico vtilius esse, nihil conducibilius, nihil iucundius omnes existimant. Omnium (inquit Tullius libr. 1. de finibus bonorum & malorum) rerum, quas ad beate viuendum sapientia comparauit, nihil est maius amicitia, nihil vberius, nihil iucundius: vt interim omittam adeo multa de vtilitate & laudibus amicitiæ ab eodem descripta in eo lib. quem illi peculiariter dedicauit: & longo ante interuallo à Theophrasto, Xenocrate Calchedonio, Cleante, in libris quoque in eam rem priuatim compositis. Atqui rei adeo vtili & iucundæ compatat Ecclesiasticus medicamentum, Amicus (inquit c. 6.) fidelis, medicamentum vitæ.

Amicitiæ vtilitas.

384 ¶ Et vt hanc quoque medicinæ vtilitatem intelligas: Quid sanitate rerum omnium vtilius est? Certe nihil, vt dicit Galenus in lib. Sectarum, vtpote qua neglecta, vt scribit Hippocrates libr. 3. περὶ διαίτης, nulla est cæteratum rerum voluptas. Et sine qua, vt in ipsius hymno cecinit Orpheus, cuncta sunt hominibus inutilia. Ideóque illud hodie vulgo dici solet, Qui sanus est, diues est. Et qui epigramma in Apollinis Deliaci propilæo inscripserat, illud inseruit, autore Aristotele, λῷστον δὲ ὑγιαίνειν, id est, Optimum est sanum esse. Idem lib. Rhetoricorum 2. ca. 21. hanc sententiam celebrari dicit solitam, Bene valere præstantissimum hominibus est. Maximus Tyrius Platonicus in initio Sermonis 41. scribit vetustum olim carmen fuisse, quod in supplicationibus canebatur, Beatorum antiquissima sanitas: In reliquam vitam tecum sim.

Sanitate nihil vtilius.

385 ¶ At ipse Plato in Gorgia scribit cantilenam hanc conuiualem & discumbentibus celebrari solitam ex poeta quopiam, ὑγιαίνειν μὲν ἄριστόν ἐστι, τὸ δὲ δεύτερον καλὸν γενέσθαι, τρίτον δὲ (ὥς φησιν ὁ ποιητὴς τοῦ σκολιοῦ) τὸ πλουτεῖν ἀδόλως. Id est, Optimum esse bene valere, Secundo loco esse formosum, Tertio habere diuitias (vt verbis poetæ ipsius vtar) nulla fraude quæsitas. Cuius etiam meminit lib. 2. de Legibus. Sed & idem lib. 1. de Legibus, & iterum lib. 6. de Repub. scribit inter bona humana primum esse sanitatem, Secundum formam, Tertium vires, Quartum diuitias. Scolias autem apud Stobæum Ser. 101. ita similem sententiam pronunciauit,

De eadem re.

ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνατῷ,
δεύτερον δὲ φυὰν καλὸν γενέσθαι,
τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως, ἔπειτα
τέταρτον, ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων.
Id est, ex Gesneri traductione,
Optima quidem est sanitas viro mortali,
Deinde bonum ingenium,
Tertio diuitiæ sine dolo parta:
Postremo vigens ætas inter amicos.
At Theognis,
κάλλιστον τὸ δικαιότατον, λῷστον δ' ὑγιαίνειν,
ἥδιστον δὲ τυχεῖν, ὧν τις ἕκαστος ἐρᾷ.

Quibus significatur pulcherrimam rem esse iustitiam: optimam sanitatem, Suauissimam autem desiderata consequi.

386 ¶ Sed & Cato Censorius, si is est, primas tribuit sanitati, cùm scribit,

De eadem re.

Sit tibi præcipuè, quod primum est, cura salutis. Quod sic vertit Planudes,
ἔστω σοι μελεδώνων πρώτη φροντὶς ὑγείας.

At Diogenes Synopeus fœlicitatem quinquepartitã diffiniebat. Primam eius partem bene consulere, Secundam sensibus & bona valetudine corporis vigere, Tertiam in rebus gerendis fortunatum esse, Quartam gloria & claritudine apud homines excellere. Quintam pecuniis cæterísque rebus ad omnes actus humanitatis affluere. Testis alter Diogenes Laërtius. Qui & ipse in Aristotele tradit eum valetudinem inter bona corporis reponere. Et in Zenone Cittico Panetium atque Posidonium (philosophos adeò Ciceroni celebratos) dixisse virtutem minimè sufficere ad bene beatéque viuendum: sed & bona valetudine opus esse.

387 ¶ Porrò Crantor Solensis existimabat primas vitæ partes virtuti dãdas esse: secũdas bonæ valetudini: tertias honestæ voluptati: quartas diuitiis. At Thales Milesius ex septem vnus, interrogatus quisnã fœlix esset, Qui in corpore, ait, sanus est. autor Laërtius. Posidonius Apameus dicebat maximum inter homines bonũ esse diuitias, & sanitatẽ, vti refert Epiphanius Cyprius libr. cõtra Hæreses 3. Tomo 3. Hæresi 80. eadémque vlt. Fertur inter Græcas sententias Menandri senarius,

De eadem re.

οὐκ ἔστ' ὑγείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ. Id est,
Quàm bene valere melius in vita nihil. Et aliter,
ὑγεία καὶ νοῦς ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο.
Rectè valere & sapere, duo vitæ bona.

388 ¶ Noster autem Ecclesiasticus c. 30. Melius est (inquit) pauper sanus, quàm diues imbecillis. Et paulò infrà, Melius est corpus validum, quàm census immensus. Non est census super cẽsum salutis corporis. Plutarchus in libello de valetudine bona tuenda, dicit bonam valetudinem maximè diuinum, longéque blandissimum esse condimentum. Martialis libr. 10. epig. 47. inter ea quæ vitam

De eadem re.

vitam faciunt beatiorem salubre corpus reponit. Synesius Cyrenensis in oratione de laudibus Caluicij,asserit sanitatem rerum bonarum esse optimam.Iuuenalis ad calcem Saty.10.mihi aliud orandum esse dicit,q̃ vt sit mens sana in corpore sano.Secundùm quam sententiam ferunt Pyrrhum Epirotarũ Regem bellicosissimũ,cùm immolaturus templa inuiseret, non regni ampliorẽ modũ,non de hoste victoriã,neque item gloriã illustriorem,aut diuitias,& id genus alia quibus mortaliũ plerique inhiant,sed vnum hoc ὑγιαίνειν, id est,valere ac sanum esse,à diis precari solitum,tanquã hac parte bene cõstituta prosperiùs cessura cætera viderentur.Nam si toto licu sese effundat fortunæ afflatus , absit autẽ valetudo ,nullum illinc profluit emolumẽtum quod iuuet. Cuius rei meminit Lucianus in eo opere cui titulus est ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, id est,pro eo q̃ inter salutandum lapsus fuerat. Propterea vt idem Lucianus tradit in eodem loco, Antiochus cognomento Soter,prælio cum Galatis congressurus,in quiete arbitratus est Alexandrum sibi astare,monereque vt tesseram hanc ante pugnam militibus daret, ὑγιαίνειν,id est, bene valere.quod cùm is non neglexisset,nobilem de hostibus victoriam assecutus est.

389 ¶Pythagoras quoque in epistolis,vt & ipse Lucianus recenset,nõ alia vsus est salutatione, quàm vt iuberet ὑγιαίνειν,vt ex Ocello Lucano,Archita,& aliis ipsius discipulis cognoscere licet.neque enim is aliquid suorum scriptorũ relinquere post se voluit.Id autẽ institutũ & Pythagorici mox seruarunt,quoties missis inter se mutuò literis graue,aut serium aliquid scriberent,veluti animæ corporisque nil amplius congrueret.Hócq; vno bona hominis vniuersa cõprehẽderentur.Quin & symbolum quo inter compares vterentur,dicebatur ὑγίεια,id est, sanitas.In ciconia ὑγιείας simulachrum celebriter cultum ex ipso Luciano,& aliis antiquis monumentis adnotauimus. *De eadem re.*

390 ¶ Sed audi D.Augustinum in decretis canonicis,in c.decimæ 16.q.1.Decimæ,inquit.tributa sunt egentium animarum.Quòd si decimam dederis,non solùm abundantiam fructuum recipies,sed etiam sanitatem corporis & animæ consequêris. Vidésne August.quanti sanitatem corporis faciat,vt qui eam polliceatur veluti pro maximo præmio,iis qui decimas Deo reddiderint, vt etiã annotat Ioan.And.in c.1.in fine,de deci.lib.6.Sed & in sacris literis Esaiæ 58.sanitas iis promittitur,qui esurientibus panem suum fregerint,egenos,& vagos in suam domum induxerint,& nudum operierint.Et Ecclesiastici c.34.proponitur Deus dans sanitatem,vitam,& benedictionem, timentibus eum.Galenus autem lib.de sanitate tuenda 5.asserit satius esse , si cui vllum omnino pectus est,sexcenties malle mori,quàm vitam valetudinariam viuere. *De eadem re.*

391 ¶Hanc autem rem adeò vtilem,adeò cunctis expetitam,vel summis viris confert præstátque medicina,cuius finis atque intentio est ipsa sanitas,sicuti dicit Gal.lib. Sectarum in princ.& aliàs sæpissimè,& Gregorius Naziãzenus in Apologetico. Et vt scribitur in l.cum antiquitas,post prin. C.de test.fine medicina sanitas periclitatur.Ex quo planè sequitur,medicinam summè esse vtilẽ & necessariam:quod & fatetur Imperator in l.Archiatros,& ibi Lucas Pen.qui id annotat.C.de Meta.lib.12.Nihil tamen impedit quin & præterea audiamus Cassiodorum de vtilitate ipsius,lib. 6.Epistolarum variarum ita disserentem,Inter vtilissimas res,quas ad sustentandam humanæ fragilitatis indigentiam diuina tribuit natura,præstare videtur aliquod simile, quod potest auxiliatrix medicina conferre.Ipsa enim morbo periclitantibus maternã gratiã semper assistit:ipsa contra dolores pro nostra imbecillitate confligit.& ibi nos nititur defendere,vbi nullæ diuitiæ,nulla dignitas potest subuenire. Hæc ille. *Sanitas medicinæ finis.*

392 ¶Sed quoniam in sanitatis mentionem nuper incidimus,hic locus me submonet,ne & aliud de sanitate prætermittam,quod ad medicinæ laudem,& eam quidem non mediocrem pertinet.Sanitatis sanè parens est medium,hoc est temperies:imò sanitas est idem ipsum temperamẽtum, sicut morbus intemperamentũ,vt dicit Gal.li.1. de Accidenti & Morbo,aut vt alij vertũt,de differentiis morborum:& Ioannitius in suis Isagogis.Ideò idem Gal.circa initia li.1.περὶ ὑγιείας,scribit Temperantiam,siue Symmetriã calidi & frigidi,sicci & humidi naturalem esse sanitatem,præsertim similarium partiũ,quam Aristoteles in 3.quæst.Encyclica primæ sectionis,diffinit.Secundam valetudinem mediocritatem quandã esse.Ex quo & Gale.lib.2.eiusdem operis nuperrimè citati, scribit in omni tuendæ sanitatis materia id potissimum esse spectandum,quod mediocre est.Nã & vt tradit Plato in Timæo,corpus nostrum his quatuor qualitatibus constat, sicco, humido, frigido,calido,vt quod sit compactum ex terra,aqua,aëre, & igne. Ex quibus quum vnum plus æquo aut excedit,aut deficit,flaccescit corpus,& in ægritudinẽ labitur:& ita mediocritate ac temperamento de corporibus subducto mutationes variæ,morbi,corruptiones propè infinitæ irroborant,atque inualescunt. Cuius Platonicæ sententiæ testimonium citat Gale.lib.de Elementis. Sed & Alcmeon quoque scribit sanitatem Isonomia contineri,hoc est,æquabilitate potentiarum quarundam,videlicet humecti,calidi,sicci,frigidi,amari,dulcis,& id genus aliorum. Et si monarchia in his aliqua se ostentarit,confestim oriri morbos,deinde quoque mortem consequi,vt retulit Plutarchus in libro postremo de Placitis philosophorum cap.quoque postremo, Diocles quoque apud Stobæum c.98.dicebat τὰς πλείστας τῶν νόσων δι' ἀνωμαλίαν γίνεσθαι, id est,plerosque morbos ab inæqualitate prouenire. *Sanitatis parens medium.* *Sanitas æquabilitate quatuor humorũ continetur.*

393 ¶Sed & Fabius Quintilianus,si is est,Decla.8.Quicquid nos(inquit)in vitia morborum à naturali sanitate commutat,facit aut nimij sanguinis pondus exæstuans,aut superfluens calor,aut vltra naturalem modum humor exundans,& cætera.Propterea ab Aristotele illo philosophorum *Magnæ exuperantiæ pestilentes.*

Deo rectè quęsitum in primo omoium problemate, Quare magnæ exuperãtiæ pestilentes sunt? quoniam,vt ille dicit,aut excessum,aut defectum faciũt,qua quidem re morbum consistere certum est.Videmus eoim eum qui supra modum bibit,aut comêdit,crapula & ebrietate perire.Cõtrà qui oihil,aut minimũ edit,aut bibit,marcescere,& in phthisim,hoc est,tabẽ incidere. Eodem modo, qui nihil dormit , aut qui minimùm , necesse est morbo perire. Quæ & prius annotarat Hippocrates,cùm ait lib.2.Aphorismorũ,Somnus & vigilia si alterutrum modum excesſit, malum est.Neque repletio,oeque fames aliquo modo bonum.Idem quoque,si is est,in lib.de natura hominis,Plura(ait)in corpore sunt,quę cum plus iusto inter se calefiunt,aut refrigerantur,aot siccescunt,aut humefiunt,morbos pariunt.Et paulò inferiùs,corpus humanum habet in se sanguinem,& pituitam,& bilem duplicem,tùm flauam, tùm atram. Ex quibus & consistit,& ægrotat,& valet. Valet quidem , cùm ea ioter se vim & copiam mediocriter temperatas , maximéque permixtas habuerint. Contrà laborat, cùm eorum aliquid est plus minúsue iusto. Quæ cùm ita fiot,Paulus Aegineta eum demum esse dicit temperatiſsimum hominem,cuius corpus omnium extremorum exactè medium tenuerit.Quod non solùm in vita humana,sed & in brutis,plantis & seminibus videre licet,vbi à nimio humore,siue frigore necantur sata à nimia siccitate,seu feruore exiccantur & comburuntur,& vt ait Virgilius Eclog.7.

Aret ager, vitio moriens sitit aeris herba,
Liber pampineas inuidit collibus vmbras.

394 *Medicina & medici à medio dicti.* ¶ Est ergo medium saoitas,aut sauitatis caussa.Qua ratione(vt ad id tandem veoiamus propter quod adeò multa præfati sumus)medicina & medici à medio dicti sunt , vt Senecæ in quadã ad Lucilium epistola,& Prisciano in lib.de 12.carminibus c.5.& omnibus propè placuit,qui horum etymum adscripserunt:quooiam videlicet temperantia est medium inæqualitatis, quæ solet fieri ex coorrariis elementis. Cuius quidem temperantiæ in corporibus nostris auctores sunt medici,qui & mediis quibusdam,hoc est,temperatis rebus sanitatem tuentur.Ideo Gal.in li.Hæreseôn scribit authoritate Platonis medicinã esse temperantiã corporis aduersus plenitudioem & inanitionem.Quanquam scio Archi.post Papiam scripsisse in ca.medicamentum.de pœnit.dist.1. medicinam à modo dictã,vt non multum,sed paulatim adhibeatur.Nam in multis ,ait, coorristatur oatura,medioeri autem gaudet.Sed & posse dici medicos ait, à verbo Græco μήδομαι, id est, curo, quòd scilicet morbos curant, & sanitatem restituunt, quod in iddem recidit. Aliunde quoque ducit Verrius,& ab eo Festus Pompeius,vti apud illum videre poteris.

395 *Medicinã contineri victu et alimentorum appellatione.* ¶Cæterùm quanti medicinã faciunt nostri,quámq; vtilem & necessariam existimant,vel ex hoc voo apparet,quòd voluerunt sub nomiue & appellatione victus & alimentorũ medicinã contineri.Tanquã sine illis viuere noo posſimus, vt qui alimeota vel victum præstare debet , idem & ægroto medicamenta suppeditare teneatur,vt voluit Bar.in l.cùm dotem,§ sin autẽ io sęquisſimo, per illum tex.& ibi quoq; Alber.& Ang.qui eum §.legunt cum §.si maritus,vterq; col.2.& Alex. col.j.ff.solu.matr.& idẽ Bar.in l.libertus quos.§.j.& in l.legatis,la j.ff.de alim.legat.& in l.cum hi.§. qui transigit,& ibi quoq; Ange.& Ias.ff.de transact.& in tractatu de alimentis,col.1.ver.quęro an ille,& Alberi.in l.cætera.ff.de verb.signi.& Flori.in l.sicut impendia. ff.de vsuf.& in l.si filia.§.si filiusfa.col.vlt.ff.famil.hercis.Franc.Arc.in l.si seruum,col.3.versi.3.adde.ff.de verb.oblig.& Philip. Cor.con.286.pro præseutis consultationis decisione,paulò ante fin.lib.3.& Ias.in l.cùm antiquitas,io 3.oot.C.de test.& Pau.Citad.in tract.de iure patro.in 5.tract in 6.parte,art.4.in 4.quæst.& Caro.Ruy.coosi.139.visis processibus,col.1.lib.4.& ante hos Spec.titu.qui filij sunt leg §.t.versic. sed nunquid is qui præstare tenetur alimẽta,per tex.in d.§.sin autem.& in d.l.sicut,& in d.l.legatis,& etiam in d.l.cætera,ibi,curaodive corporis,& l.verbo victus,& l.quos nos hostes.§.viuere. ff.de verbor.signific.quod & ante ipsum voluerat Marti.Pha.vt refert Ioan.And.ibi,& iterum in versi.in summa nota,qui aliquantò post sequitur.Quamuis gl.in ca.nihil,in gl.vlt.in fin.7.q.1.dicat quòd medicina non numeratur inter alimenta,per l.non omne.ff.de pecu.leg.quod & idem dicit Bal.in rubr.de vit.& honest.cleri.vbi tamen fatetur eam veoire appellatione victus, sed cæteri omnes non distingũt.Idem autem Bal.io l.si cùm dotem.§.si maritus,cum quo legit d.§.sin autem,dicit ibi probari medicamenta non contineri appellatione alimentorum,cùm ibi ponantur vt diuersa,tamen subdit simile esse iudicium de vtroque,vt ibi patet.

396 *Indignus censetur qui defuncto ægrotanti medicos nõ adhibuit.* ¶ Sed quocunq; ea res modo se habeat,satis constat ex suprà dictis,iure optimo scripsisse gl.in l. iodignum.ff.qui.vt indig.fiscum aduocare posse hęreditatẽ ab hęrede,tanquam ab indigno,qui medicos defuncto,dum ægrotaret,non adhibuit.Quã & sequitur Marti.Laudu.in tract.de fisco, versi.42.& Alex.consi.137.viso processu,in prioc.libr.7.Et idem voluit glo.in l quòd si nolit. §.si mancipiũ.& ibi Cepol.nu.16.ff.de ædil edic.& videtur voluisse glo.io l.si ab hostibus.§.1.ff.solut. matr.dum allegat d.l.indignum.Quæ & hoc proptereà ,& quidem nõ obscurè voluit,virum,qui vxori ægrotanti medicos non adhibuit,nihil ex dote ipsius lucrari sequuntur Docto.ibi,& Bar. io l.idémque.ff.pro socio,& io l.si seruum,in ptio.ff.de verb.obli.& in l.in bonorum.ff.de booo. possess.& in auth.dos data,col.2.C.de don.aote oup.& Bal.in l.iuris.C.qui admit.ad bono. poss. & in l.quod in vxorem.C.de neg.gest.& con.254.proponitur quòd vxor,post princ.libr.2.Alex. coosi.91.repetitus.col.2.lib.7.& con.123.viso processu,ferè per totum,eodem libr.7.quo loco latè ostendit,quomodo id intelligatur,& Soci.qui & hoc limitat,con.115.viso processu,col.vlt.libr.3.

¶ Pro

397 ¶ Pro quibus est optimus tex.in d.§.si mancipium,vbi is in culpa esse mortis alterius dicitur,qui medicos non adhibuit,vt sanari potuerit.Et in l.si necessarias,in prin.ff.de pign.acti.vbi si creditor dederit pecuniam medicis,quò curarent seruum pignori datum ægrotum, repetit creditor à debitore nunquam necessarias impensas, etiã si seruus ex eo morbo decesserit.& aliam quoq; gl. in c.prouidendũ,in verbo,inferas,83.dist.eum præsumi furiosum,qui ęgrotans prohibet sibi dari medicinas.quam sequitur Spec.tit.de salar.§.vlt.versi.sed quid si infirmus,& versi.seq.& ex theologis Anto.Flo.in 1.parte 3.partis principalis suæ summæ,tit.7.c.2.§.salarium autem, col.3.in fin. Qui & ipsi voluerunt,quòd huiusmodi ægrotus inuitus & renitens poterit à medico curari,soluétque is expensas,cũ multi concord.quas adduxi suprà c.6.nu.37.adde & tex.Non tamen peccat ægrotus non parens medico,cùm non sit eius prælatus,secundùm Inno.& recentiores,in c. tua nos.de homi.licèt malè faciat,vt dicunt Ioan.And.Card.Ioã.Ana.& Fely.ibi.At certè is peccat qui contra pręceptum medici ægroto etiam petenti quicquam tradiderit,vt dicunt Hostiẽ.& ipse Ioan.And.& Ioan.Anã.ibi.Adeò deferunt nostri Iurium interpretes medicorum autoritati.

Creditor repetit impẽsas medicorũ etiã si seruus mortuus sit.

398 ¶.Sed & aliàs sæpe,& ipsi & leges,& sanctiones.Pontificum multa relinquunt medicorũ iudicio, videlicet,an vulnus sit lethale,nécne,per c.significasti,le 2.de homic.Et an ex vulnere,an ex febre quæ superuenit,quis sit mortuus.vt voluit Spe.ti.de homi.§.1.col.1.ver.pone A.vulnerauit,& iterum ver.ao mortuus,& Card.post Matth.in cle.1.& ibi quoq; Imo.col.vlt.eod.tit.Signo.Homo. con.63.Titius calce percussit.col.2.& cons.155.in processu facto,col.6.in princ.3.dubij,& con.163. factum sic se habet,quidam Simonelus,& Bal.con.237.ad euidentiam col.2.lib.2.& consi.328.an vulnus fuerit,eod.lib.2.Floria.in l.ait lex,col.2.ff.ad leg.Aquil.& Cepol.consi.28.magister Iacob. col.4.ver.item etiam magister,& ver.ego tamen sine dubio,& multis seq.& con.62.magnifice ac generose rector,col.2.& Soci.consi.178.primo aspectu,col.2.versi.circa primum,ibi,tamen illam op.lib.2.Et vtrùm quis verè sit furiosus,an verò furorẽ simulet,vt impunè delinquat, secundum Luc.Aret.Nico.Neap.& Bal.in l.obseruare.ff.de cur.furio.Vt proinde proclamare possimus cum Erasmo,O noua dignitas medicinę,agitur de capite hominis,& iudicis sententia pendet ex medici iudicio. Item an valetudo militis eiusmodi sit, propter quam is dimittendus sit. l. semel, ibi,medicis denunciantibus.C.de re milit.lib.12.Et an ægrotus sit sanæ & integrę mentis,vt hinc sciatur an possit testari,secundùm Cyn.in l.senium.C.de testam.& Bar.& Bald.in l.2.ff.eo.Et an morbus redierit ex priori causa an ex noua causa,secundùm Panor.in c.presbyterum, de homi. cum concor.alibi à me traditis. Et generaliter in his omnibus, quæ ad medicinam pertinent, secundùm Specu.tit.de prob.in 2.parte.§.vlt.ver.hoc quoque notandum,de quo etiam per Bar.in proœ.ff etiam,in §.omnem,& in l.j.ff.de ven.inspic.

Medicorũ iudicio in multis statur.

399 ¶Hinc medicinæ vtilitatem considerantes Aegyptij sapientissimi hominũ semper habiti ex publico medicis stipendia victúmque concedebant, qui secundum legem ab antiquis probatísque medicis traditam ægros curarent,autore Diodoro lib.1.Indi nullas artes exquisitè discebant præter medicinam,vt scribit Strabo lib.15.qui & paulò post tradit è Germanis (hi alterum philosophorum genus Indorũ,alteri enim Brachmanes vocabantur)medicos fuisse multos,& eos quidem post Syluicolas honoratissimos,vt qui circa hominẽ philosophantur.Nemo illos hospitio non libẽter suscipiebat.Nemo rogatus illis non irrogabat quæ victui erãt necessaria.Sed & Diodorus ipse libr.2.tradit, apud eosdem Indos fuisse medicos, qui è publico stipendia percipientes peregrinos ægrotos curarent.Plato lib.3.de Repub.Bonos(ait)medicos habere oportet in ciuitate, qui ab ineunte ætate vltra discendæ artis studium inter plurimos corpore malè affectos fuerint versati,ipsique omniũ morborum genere laborarint,naturáque imbecilla sint.Neque enim corpore corpus curant.Cyrus ille sapientissimus rex Persarum,& qui ad illos primus imperium transtulit,apud Xenophontem li.1.dicit vrbes medicis indigere , quibus & bene valere opus est. Ideóque post regnum à se adeptum huius quoque rei habuisse curam.Cui Cyri sententiæ adstipulatur text.in l.si duas.§.grammatici.ff.de excu.tut.& in l.1.ff.de Decre.ab ord.faci.quibus cauetur certum medicorum numerum debere esse in vnaquaque ciuitate.Ideóque posteà in l.ambitiosa.eo.tit.sancitum est posse Decuriones medicis salaria constituere de publico , quã l.annotat gl.in l.1.C.de præb.sal.lib.11.ad limitationem illius l.prohibentis salariũ constitui ex iuribus reip. inconsulto principe.Iulius Cæsar omnes medicinam professos quo libentius & ipsi vrbem incolerent,& cæteri appeterent,ciuitate donauit,teste Suetonio,in vita illius c.42.Eius successor Augustus,vt idem retulit, in magna quadam sterilitate & difficili remedio omnes peregrinos exceptis medicis vrbe expulit.Et vt memoriæ prodidit Plin.lib.29.c.1.Cùm Romani aliquando Gręcos Italia pellerent,medicos exceperunt.Alexander Seuerus & ipse Romanus Imperator , à quo tam multas leges habemus,medicis salaria instituit,vt auctor est Aelius Lampridius.

Medicis apud Aegyptios stipẽdia publica.

400 ¶Nullus fermè celebriorum principum sine medicis sibi quidem propriis fuisse legitur.Quin & hodie publica cõsuetudine receptũ est apud omnes orbis nationes, ne princeps vsquam gentiũ agat absque medicis.Et ea potissimùm,vt opinor,ratione,quòd vt iam diximus,multa animi vitia ex corporis vitiatis humoribus oriuntur.Nec eorum sæpè mentem esse sanam, quorum corpus inualidum ęst,in ea præsertim parte,quæ rationis sedes est,id est,in cerebro,quod plerunque principibus vitiatum est.Propterea frustra reclamant qui sunt à consiliis,furis ô princeps , ad te redi nisi medicus arte sua neque volenti, neque sentienti suam mentem purgato cerebro reddiderit.

Principes nunquam sine medicis esse debent.

derit. Si Cambysi sacro (vt scribit Herodotus in Thalia) morbo laboranti, proindéque insanienti fidus adfuisset medicus, non vsque ad fratris sororísque, & eiusdem vxoris, & aliorum domesticorum interitum insanauisset. Si etiam Caio Caligulę corpore & mente valetudinario adfuisset medicus, qui cerebrum, vt ipse aliquando cogitauit (teste Suetonio) purgauisset, non vsque ad pugionum ac venenorum scrinia in perniciem humani generis insanauisset.

401 ¶ Proindéque & principes adsciscere sibi medicos veluti proprios & peculiares docuit antiquitas, quæ suum quoque medicum Deos ipsos habuisse dixerit, quem Pæana Dorici, Pæonem alij vocant, vt scribit Seruius enarrans illud lib. 7. Aeneidos, Pæonis reuocatū herbis, vbi hinc Pæonias herbas interpretatur medicinales, à Pæone deorum medico. Aquo etiam idem Virgilius Pæonium morem appellat medicinalem, cum scribit lib. 12. Aeneid.

—Ille retecto

Pæonium in morem senior succinctus amictu.

Et Galenus lib. Therapeuticæ 6. Pæoniam manum appellat medicā. Potest & ab eodem Pæonia herba videri appellata, de qua Plinius lib. 25. c. 4. Vetustissima (ait) inuentu Pęonia est, noménque auctoris retinet. Huius autem Pæonis medici meminit Homerus Odysseæ lib. 4. & libr. Iliados 5. vbi scribit illum Plutonem ab Hercule vulneratum, cùm in cœlum aufugisset ad Iouis domicilium, curauisse mitigatoriis medicamentis vulneri ipsius appositis,

Τῷ δ' ἐπὶ παιήων ὀδυνήφατα φάρμακα πάσσων

ἠκέσατ'.

Quod & nos alibi ad aliud propositum citauimus. Apud eundem, eodem li. 5. Iliados, ad finem. Pæon ipse,

πὰρ δὲ Διὶ Κρονίωνι καθέζετο κύδεϊ γαίων.

Iuxta Iouem Saturnium sedebat gloria gaudens.

Ex quo Homerus medici dignitatem insinuat. Meminit & ipsius Pæonis Aesopus ille Phrix in quadam vulpis vermísque fabula: & Apollonius Rhodius lib. 4. Argonauticôn, & Lucianus in Tragœdia cui titulus est Podagra,

Nec ipse vincere summus omnium

Pæon Deorum medicus arte sua potest.

Cæterùm Nicandri Scholiastes hunc eundem esse cum Aesculapio scribit, cui consentiens Artemidorus παιήων, ait, γὰρ ὁ ἀσκληπιὸς λέγεται. Pæon autem à παίω inflectitur, quo medela significatur. Sed vt redeamus, Virgilius suo principi Aeneæ assistere facit Iapidem medicum, qui illum à vulnere quod exceperat, curauit lib. 12. Aeneidos. Alexandro Magno semper Philippum adfuisse scribunt Plutarchus, Arrianus, Q. Curtius, & cæteri vitæ illius scriptores: Et Pyrrho Epirotarum regi Timocharem, & Niciā, vt alibi diximus. Porrò contra hos qui ob medendi curam à comitatu principis discedere non possunt, non currit præscriptio, quando iustæ absentiæ ratio, & necessitatis publicæ obsequium ab eiusmodi præiudicio eos defendit. tex. est ad literam in l. 2. C. qui non ob long. temp. præscr.

402 ¶ Nec principes tantum, sed & exercitus medicos secum habere oportet, vt facilè perspici potest ex l. 1. C. de profes. & medi. lib. 10. qua huiusmodi exercituū medicos, quandiu ob eam rem Reip. causa abfuerint, à ciuilibus muneribus excuset. Et vt scribitur in l. inter eos. §. vlt. ff. ex quib. caus. maio. Militum medici, quoniam officium quod gerunt & publice prodest, & fraudem eis afferre non debet, restitutionis auxilium implorare possunt. Et apud Homerum legimus, quod iam alibi aliud agentes scripsimus, Machaonem, Podalirium, Autolycum, & eius filios maxima Græcorum exercitui adiumenta prestitisse. Silius quoque Italicus lib. 5. scribit Hannibalem secum duxisse Synalum medicum in expeditionem Italiæ.

403 ¶ Sed vt vlterius progrediamur, Diogenes Synopeus cum intueretur gubernatores, medicos philosophos: hominem esse omnium animalium sapiētissimum dicebat. Cùm autem somniorum interpretes coniectores, & huiusmodi cæteros inspiceret, nihil tum se inanius existimare homine dicebat. Lycon Astianax philosophus peripateticus, Stratonis Lampsaceni in scholæ regimine successor, suo testamento iussit honorari medicos Pasithemim & Midam, dignos, vt asserebat, magno & honore, & pretio, ob summā in se diligentiam, & artem. Fuere olim apud priscos illos insignes ciuitates, aliáque loca celebria huius artis studio dedicata, adeò est æstimata medicina. Inter Laodiceā & Caruram templum erat mensis Cari appellatū in maxima veneratione, in quo maxima medicorū schola à Zeuxide cōstructa est, & posteà ab Alexandro Philalethe. Erasistratiorum quoque schola Smyrnæ ab Icesio erecta. author vtriusq; Strabo ad finem lib. 12. Alexādriæ item medicinæ studia celebratissima fuisse tradit Ammianus ad fin. lib. 22. Plinius Secundus vir omnium consensu doctissimus tanti medicinā medicósq; fecit, vt ægrotus denunciarit ne quid sibi daretur, nisi permittentibus medicis, vt ipse retulit lib. Epistol. 7. ad Restitutum, epi. eius libr. 1.

Homo ob medicos sapiētissimus animaliū à Diogene iudicatus.

404 ¶ Quid nunc ingentissimos medicorū quæstus memorē, cum hæc ars diuinior sit, q̄ vt huiusmodi rationibus sit æstimanda? Propterea Hippo. ad Abderitas scribit, nunquam se pro eius vsu mercedem recepisse: vt quæ sit libera, Deorúmque munus. Ausonius quoque testis est, patrem suum eiusdem nominis, arte medicum, idipsum etiam factitasse, in Epicedio in ipsum patrem,

Obtuli opem cunctis poscentibus artis inemptæ,

Officiúmque meum cum pietate fuit.

Hippocrates gratis medicinam exercuit. Et Ausonius Ausonij poetæ pater.

At si

At si qui sint qui rerum pretia malint quęstu & vtilitate metiri, Neque enim illicitum est, nec indecorum medico mercedem accipere sanitatis, per text. Ang. qui id honorem appellat, in c. non sanè, 14. q. 5. quem Item notat gl. in c. qui studet, in verbo, sanitatis, 2. q. 1. & in c. prouidendum, 83. dist. & Spec. tit. de Salar. §. vlt. Sed & Tullius, vt id obiter dicam, medici mercedem honorem vocat, lib. 16. Epist. in epist. incip. Nos à te. Si quis igitur res quæstu & compendio metiatur: ne hac quidem parte cuiquam aliarum cedit artium. Neque vlla magis fuit frugifera, & ad rem subitò parandam æquè præsentanea, vt non abs re senserit Esaias solos ferè medicos esse locupletes, & omnium rerum minimè indigentes, cùm scripserit c. 3. non sum medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum. ex quo & illud carmen minimè quidem elegans, sed verum, Dat Galenus opes, &c. ab Accursio nostro relatum in Proœmio ff.

405 ¶ Id quod facilè exemplis cõprobari potest. Erasistratus enim (quod iam suprà diximus) Antiocho rege sanato à Ptolemæo eius filio centum talentis donatus est. Id sexaginta millia nostrorum aureorum efficit, si Budæo credimus hoc ipsum affirmanti lib. 2. de asse & partib. eius. Fuêre Cassio, Carpitano, Aruntio, Albutio, Rubrio (de quibus & suprà locuti sumus) 250. sestertia annua mercede apud principes, vt scribit Plin. lib. 29. c. 1. id est, vt idem Budæus autumat, sex millia ducenti 50. aurei. Q. verò Stertinius, vt idem Plin. subiungit, principibus imputauit, quòd sestertiis quingenis annuis contentus esset, cùm sexcena sibi quæstu vrbis fuisse numeratis domibus ostenderet, id est, vt cum Budæo quoque interpretemur, Stertinius summam altero tanto maiorem à principibus habebat, hoc est, duodena millia quingẽtenos aureos, cum priuato quæstu & vrbico denaquina millia cogere posset: quapropter hoc etiam imputabat principibus, quòd eorum gratia centum sestertia quæstus contemneret. Par autem & fratri eius (vt Plinius quoq; subdit) merces à Claudio Cæsare infusa est, censúsq; quanquam exhausti operibus Neapoli exornata, hæredi sestertium trecenties, vt Budæus legit, reliquere (videlicet ipsi fratres) quantũ Athena, id est, Aruncius solus, vt intelligamus Aruncium cognomento Athenam dictum. Crinas item Massiliensis, vt Plinius etiam subnectit, sestertia centum, vt vulgò legitur, reliquit muris patriæ, mœnibus quoque aliis penè non minori summa extructis. At Budæus in hoc loco legit sestertium centies non sine (vt dicit) vetustæ lectionis astipulatu. Alioquin quonam modo cẽtum sestertia sufficere mœnibus Massiliæ possent? aut cur Plinius magnam hanc summam esse diceret? Charmis, vt idem Plinius scribit, & ipse Massiliensis, ægrum quempiam ex prouincialibus sanandum sestertiis ducẽtis, id est, quinque milibus nostrorũ aureorum ex eodem Budæo conduxit. Archontio autem vulnerum medico condemnato sestertium centies, id est, ducenta quinquaginta millia aureorũ Claudius ademit, bonis scilicet ipsius cõfiscatis. Verùm eidem in Gallia exulanti, & deinde restituto acquisitum non minus intra paucos annos, vt & idem Plin. scribit, & nos alibi diximus. Sed & iam quoq; scripsimus ex Herodoto, Democedem annua mercede ab Æginetis talento vno, ab Atheniensibus, centum minis, à Policrate talentis duobus fuisse conductum. Thadæum quoq; in singulos dies quinquaginta aureis cum peregre proficisceretur, & Curato Honorio pontifice decem millia aureorum reportauisse. Sunt qui hoc Petro Aponensi dicunt. Ex quibus colligi potest eam artem præ cæteris fuisse æstimatam, cui tanta honorũ præmia darentur. Nec tamen interim in hac mercedis medicorum mentione omittam, medicos ea honestate esse debere, vt libenter & non grauatè accipiant quod illis sponte offertur ab ægrotis, quos sanarunt, vt etiam monuit Larchiatri. C. de profes. & med. lib. 10. Id quod etiam de aduocatis scriptum in l. quisquis. C. de postul. & nos quoque suprà diximus c. 29. nu. 48. & seq.

Erasistratus ex rege curato accepit 60. millia aureorum.

406 ¶ Quid, inquam, maximos honores huic arti delatos iterum inculcem? quibus, vt opinor, persuasus Lucianus in Medico abdicato scripsit medendi artem cæteris esse honoratiorem, vt non immeritò Tullius lib. 1. Offic. eam cooptarit artibus honestis, quibus prudentia maior inest, aut non mediocris vtilitas quæritur. Et Seneca epistola ad Lucillium 115. reposuerit inter artes liberalissimas. Et Plutarc. in lib. de tuẽda bona valetud. eam sic esse de numero disciplinarum liberalium dicit, vt politie, splendore, iucunditate nulla sit inferior. Hæc enim sunt verba illius, τῶν δ' ἐλευθερίων τεχνῶν ἰατρικὴ, τὸ μὲν γλαφυρὸν, καὶ περιττὸν, καὶ ἐπιτερπὲς, οὐδεμιᾶς φέρουσα ἔχει. Propterea cùm artes sordidæ, & non honestæ, sint etiã clericis simplicibus interdictæ, vt in c. 1. de vita & honest. cler. lib. 6. & in cle. 1. eo. tit. & latè voluit Spec. in tit. de cler. cõiug. §. 1. vers. sed quam dices honestam. Certè possunt medici promoueri non ad simplicem modò clericatũ, sed & ad sacerdotium, per tex. in c. ad aures, & ibi gl. & Doct. de æta. & qualit. & voluit gl. in c. si quis à medicis, 50. dist. Et ideo etiam medicus est capax nominationis ad beneficia tam ex Pragma. sanctio. tit. de col. c. 1. §. insuper, quàm ex pactis inter Papam & Regem nostrũ inuictissimũ, in tit. de elect. vers. tempus autem cõpetens. Possunt item iam promoti ad clericatũ simplicem, aut aliàs infra sacros ordines, medicinã quãcunque exercere, præter chirurgiã, & ipsam sacris tantùm ordinibus interdictam, per c. sententiã, ne clerici, vel monac. Ideo argumento à cõtrario sensu potest illis videri concessum aliud medicinæ genus, maximè cùm alibi prohibitũ non reperiatur, vt dicit Pan. ibi, col. vlt. At sacerdotibus ob id eius artis in vniuersum exercitio videtur interdictũ, quòd illi ipsius studio vacare prohibentur, per tex. in c. vlt. eo. tit. lib. 6. Nam ex quo prohibetur studium, videtur & exercitium quoque satis prohibitum, arg. l. oratio. ff. de spõnsa. & c. tuæ, de procur. & cap. cùm quid, & ibi not. per Ioan. Andr. de reg. iur. lib. 6. Sed id non est, quòd ea ars sit minimè honesta:

Medendi ars cæteris honoratior.

quia si esset huiusmodi, æquè interdiceretur clericis simplicibus, ac sacerdotibus, vt dictum est; sed ea ratione, ne studio medicinæ occupati, relinquant studium Theologiæ: néve, si religiosi sint, exeant claustra, vt in d.c.non magnopere, & d.c.vlt.ne cleri.vel monac. quibus etiam rationibus prohibentur & leges alioqui sacratissimas audire.

407 *Epilogus laudum medicinæ ex præcedentibus. Ab antiquitate. Ab inuentoribus. Ab honorib. A difficultate artis. A dignitate. A facultate. A necessitate. Ab utilitate. A compēdio.*

¶ Sed vt postremò vniuersas eius laudes summatim cū Erasmo cōplectar: Si permultas res sola cōmendat antiquitas, hanc artem primā omnium reperit necessitas. Si scientiā autores illustrāt, huius inuētio semper Diis attributa est. Si quid autoritatis addit honos, non alia tam passim ac tam diu diuinos honores meruit. Si magni fiunt quæ summis viris probātur, hæc summos reges, hæc primates non solùm delectauit, verùm etiam illustrauit. Si difficilia quæ sunt, ea sunt & pulchra, ex Solone & Platone in Protagora: nihil hæc operosius, quæ tot disciplinis, tantarū rerum peruestigatione, vsúque constat. Si dignitate rem æstimamus, quid excellentius quàm ad Dei benignitatem proximè accedere? Si facultate, quid potentius aut efficacius, quàm totum hominem certo exitio periturum, ipsi posse restituere? Si necessitate, quid æquè necessarium, atque id, sine quo nec viuere, nec nasci licet? Si virtute, quid honestius quàm seruare genus humanum? Si vtilitate, nullius vsus neque maior est, neque latiùs patet. Si compendio, hæc imprimis frugifera est. Vt nihil omnino addubitandum sit, non derogare nobilitati (hæc enim ea res est, de qua quærimus) qui se huic arti dedicarint.

Quæ contra medicos dici solent, aut possunt.

408 *Quæ uidētur probare medicinam esse artē illiberalem.*

¶ Non desunt tamen qui hanc artem tot tantísque titulis ac nominibus adornatam vellicare, & inter artes sordidas, mechanicas, & minimè honestas reponere conātur. Nā omnis ars, inquiūt, vel liberalis est, vel seruilis. Nihil est tertium. Medicina autem non est ars liberalis, vt probat text. in l.ambitiosa, ibi, si ob liberalem artem fuerit constitutum, vel ob medicinam. ff. de decr. ab ord. fac. dictio enim disiunctiua ponitur inter diuersa, vt voluit gl. in rubr. ff. si ager. vectig. cum si. Et etiam frustra adiecisset, vel ob medicinam, si fuisset ars liberalis, quoniam sub prioribus verbis fuisset comprehensa. Sed & hoc quoque confirmat tex. in l.j. in prin. iuncto §. medicorum. ff. de var & extraor. cog. vbi cùm primò fecisset mētionem præceptorū studiorum liberalium, deinde aliquibus interiectis separatim de medicis loquitur, veluti non cōprehenderentur sub primis. Et similis prope tex. in l.j. C. de decr. Decur. lib. 10. vbi separatim loquitur de liberaliū studiorum antistitibus, & de iis qui medendi cura fungūtur. Si igitur non sit ea ars liberalis, necessariò est seruilis & sordida. Id quod etiā apertius probat tex. in l.vlt. ff. de iure immu. vbi inter plurimos viles artifices, quibus grauiorū munerum vacationem conditio artis tribuit, illic memoratos, medici reperiuntur. Et hoc apertè voluit Petrarcha non semel in iis libris quos contra medicum quempiā ædidit. Et è medicis Auerrois Colliget 1.c.1.& iterum lib.6.c.1. Itémq; lib.7.c.30. de cura apostematum frigid. rursúmque in lib.1. de animal. comment. 17. Isidōr. Etymologiar. lib.1. Vgo in Didascalicon. Petrus Aponensis in suo Conciliatore, differentia 4. & iterum in Arzusa, rursúmque in Commentariis Problem. Aristot. lib.30.c.7. in princi. & è Theogis, Antonius Flor. in sua summa, parte 1.c.1.§.3. quibus locis dicunt hanc artem esse mechanicam. Et ante hos Hippocrat. quo loco citabimus nu. ab hinc 5.

409 *Artes seruiles cur dictæ. Et artes liberales.*

¶ Quod & ita probatur. Artes seruiles dicuntur, quia liberos homines dedecēt: sicuti liberales, quas Græci ἐλευθέρια μαθήματα appellant, vt scribit Iurisconsult. in l.j. in princ. ff. de var. & extraord. cogn. quia libero homine dignæ sunt, vt scribit Seneca epistola ad Lucilium 88. & apertè innuit Terentius in Eunucho,

Fac periculum in literis,
Fac in palæstra, in musicis, quæ liberum
Scire æquum est adolescentem.

Vbi & id annotat Donatus, & Tullius statim circa initia lib. 2. Academicarum quæst. cùm dicit, Omnis liberalis & digna homine nobili ab eo percepta doctrina. Ex quibus etiam vides, has artes nobilibus, & liberis dicatas. Et vt plurimi arbitrantur, & innuit Plin. in Procœmio lib. 14. & lib. 35. c. 10. vbi de pictura loquitur, quia liberis tantùm hominibus in his versari permittitur, vt & à nostris tradit Archi. in c. de quibusdam, 37. dist. Hincque eas Cicero in 1. de Oratore, ingenuas appellat. Et Ouid. lib. 2. de arte amandi,

Nec leuis ingenuas pectus coluisse per artes
Cura sit, & linguas edidicisse duas.

Nam ita vocantur, vt ab iis distinguerentur, quas Græci φαύλας ἐπιστήμας, id est, viles, & ἀνελευθέρους, βαναύσους, ἀγοραίους, id est, illiberales, sordidas, circūforaneas. Ex quo intelligis has artes liberales esse interdictas seruis, vti est etiam sententia Euripidis in Antiope apud Stob. c. 60.

ὃ χρὴ ποτ' ἄνδρα δοῦλον ὄντ', ἐλευθέρας
γνώμας διώκειν.

410 *Serui olim medici.*

¶ Illud autem certum est, olim apud antiquos illos rerum omnium æquissimos arbitratores, fuisse medicos in numero seruorum, quod & ex Iuriscōsultis nostris, & aliis scriptoribus videre licet. Nam primū in l. Thais. §. Lucius. ff. de fideicom. lib. ita dicitur, Lucius Titius ita testamento cauit, Medicos tibi commendo, illum & illum: in tuo iudicio erit, vt habeas bonos libertos, & medicos.

medicos. Quod si eis libertatẽ dedissem, veritus sum quod sorori meæ charissimæ effecerũt medici, ac serui eius manumissi ab eo. Et in l. alimẽta. §. 1. ff. de ali. & cib. leg. in l Seio. §. vlt. ff. de annuis lega. & in l. patronus. §. itẽ plerunq;. ff. de oper. libe. & in l. vlt. C. com. de lega. in l. j. §. oe autẽ. C. de com. ser. mauu. Extat apud Sueton. in Caligula epistola Augusti Imper. in hæc verba, Mitto preterea cum eo ex seruis meis medicum, quem scripsi Germanico, si vellet, vt retineret. Cicero in orat. pro Deiotaro, memorat Philippum medicũ seruum ipsius Deiotari. Seneca lib. 3. de beneficiis, Tenebatur, inquit, inclusus Domitius, imperauit medico, eidémq; seruo suo, vt sibi venenũ daret. Et paulò post, Vixit Domitius seruatus a Cæsare, prior tamen seruus illũ seruauerat. Cuius etiam historiæ meminit Sueton. in Nerone, cùm inquit, In desperatione rerum mortem timore appetitam ita expauit, vt haustum veoenum pœnitentia vomeret, medicúmque manumisit, qui idem sibi prudeus ac sciens minus ooxium temperasset. Refert qnoq; Plutarch. in Cesare, medicum seruum, quum Domitius potiooẽ bausisset, pœnitentiáq; mox afficeretur, coosolatum esse dominum, taoquam no mortiferam, sed somniferam hausisset potionem. Quam bistoriã etiam refert Plin. lib. 7. c. 53. Neque id solùm apud Romanos, sed & apud Hebræos, & illos quidem antiquissimos serui medicinam discebant. Legitur enim Geo. 50. eodémque vlt. c. Ioseph illum filium Iacob præcepisse seruis suis medicis, vt aromatibus coodirent patrem. Suprà autem inter medicos mentionem fecimus Aristogenis Gnidij, serui Chrysippi philosophi.

411 ¶ Ad hæc medici ex suæ artis præscripto inspiciuot, tractántque vrinas, oletum, stercus, sputa, menstrum, sudores, saniem, vomitus, omniàque denique hominum excrementa, quæ sunt res omnium sordidissimæ, fœculentissimæ, putidissimæ. Quinetiam ipsam merdam (honos sit auribus) gustant, quod quidem non piguit Hippocr. aliquando fecisse, vt inde morbi naturam persentisceret, quod tamen alij ad Aesculapium referunt. Vnde & ab Aristophane in Pluto σκατοφάγος dictus est, merdiuorus, id est, merdam comedens. Ita enim ab eo scriptum est,

Medicos sordidissima quæque tractare. Medici dicti σκατοφάγοι, id est, merdam comedentes.

γυ. λέγεις ἀγροῖκον ἄρα σύ γ' εἶναι τὸν θεόν;
καρ. μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ' ἀλλὰ σκατοφάγον. Id est,
Mul. Igitur agrestem tu mihi narras Deum?
Car. Nou per Iouem, sed scatophagon.

Quo nomine poëta medicos, quos sub Aesculapio intelligi voluit, appellat, vt scribit ipsius interpres, qui videlicet in curãdis ægrotis sordida quædam tractant, lotium, aut ventris excremẽta contẽplantes. Cuius rei meminerunt è Latinis receotioribus Erasmus Roterodamus, Chiliadis primæ cent. 10. c. 95. Cælius Rodigin. lib. Antiquarum lectionum 16. c. 12. Codrus Ser. 13. vbi etiam scribit hoc vocabulum alicubi à Gal. scriptis mandatũ esse, sed nostros Græcarũ literarũ ignorautes barbarũ vocabulum nihil significans, pro mero Græco supposuisse. Vbi autẽ sit is Galeni locus ignoro: oisi is sit in lib. 10. Simplic. Phar. post prioc. vbi noo σκατοφάγον dicit, sed κοπροφάγον id est, stercoriuorum, quod non multùm abest. Vt non iam mirari debeas, quod de gustãdo sudore ægrotãtiũ dicũt, vt apud Auic. li. 4. Fen. 2. trac. 1. c. 70. & seq. Porrò legimus apud D. Chrysost. in lib. quem priuatim dedicauit Babylæ martyri, Aristotelem medicum, & philosophum doctissimum, semen quoque humanum degustasse, ooo alia caussa, vt ipse opioor, licet ille oõ dicat, quàm vt inde etiam naturam vímque seminis ex gustu deprehenderet. Nam quis Aristoteli reuelauit semen humaoum salsum esse, vt ipse scripsit Problematoo lib. 4. c. 13. iterúmque lib. 3. cap. 4. nisi ipse degustarit, aut ex alio qui id fecerit, didicerit?

412 ¶ Sed & medici rebus & medicaminibus sordidissimis vtuntur, vt videte licet ex iis quæ scribit Dioscorid. lib. 2. c. 90. quod de fimo est, & seq. quod de vrina est, & Gal. lib. de simplic. medic. 10. c. 1. 8. 9. 10. 12. 13. & multis seq. vsque ad finẽ eius libri: Plio. lib. 28. c. 4. & iterum c. 10. & alibi sæpe, & D. Hieronym. in Iouinian. lib. 2. Et vt pauca ex multis speciatim perstringamus, vtuntur stercore hominum, canum, & hyrundinũ ad eum morbum, quem Græci synanchẽ, oostri qui Latinè loquuntur, anginã, qui corruptè, squinanciã vocant, vt scribunt Galeous, Mesue, Mahemet Arabi, Auicenna, & alij recẽtiores, quo loco de ægritudinibus gutturis disseruot. Item stercore gallinarum ad venena per vomitũ educeoda, vt tradit Auicenna, & Petrus Apo. in eo libello, quem de venenis cõposuit, c. 4. Stercore quoq; canis ad constriogendum ventrem, autore Alberto lib. 22. de animalib. Stercore lupi ex aqua, aut vino albo & tenui, colicis passionibus pro summo remedio apud Gal. & Aëtium Ser. 9. c. 31. Semine virili, quod post coitum ex vtero fœminæ deciderit, ad scrophulas, vt authoritate Xenocratis scripsit Gal. quibus locis nuper citauimus, vbi & menstruis fœminarũ, re omnium sordidissima, sudoribus, & auriũ sordibus, sputo, vrioa homioum, & aliorũ animalium, morbos quosdam curari tradit. Et de menstruis quoque mulierũ memoriæ prodidit Plin. lib. 28. c. 7. & Octauius Horatianus, aut vt alij putant, Theodorus Priscianus lib. 4. Physicæ sciẽtiæ, c. 1. Et de sordib. aurium Plin. lib. 28. c. 4. Nec tantùm hominum sed & pecudum idem Plio. lib. 30. c. 12. Et de vrinis quoque hominum ipse Plin. lib. 28. c. 6. De sordibus viriliitatis Plin. lib. 28. c. 4. De spuma eqnorum idem eodem lib. c. 10. pluribus in locis, & Marcellus c. 10. Et de genitura verrium è scropha ex coitu excepta, & genitali eorundem, atque etiam spuma, & glutino è oaturis vitulorum facto & equarum quoque genitura à coitu, vrina pulli asinini, genitali taurorum. Idem Plinius illo c. 10. lib. 28. Quibus etiam rebus Gal. dicto lib. 10. Simplicium caput peculiare dedicauit, vt etiam fecit Paulus Aegineta lib. 7. Aëtius Tetrab. 1. Serm. 2. cap. 110.

Medici rebus sordidissimis vtuntur.

& multis

& multis seq. & Serapio Simplic.c.453.& c.466.Et ante hos Asclepiades,cui cognomentum fuit Pharmaceon,multa stercorum & hominum,& brutorum medicaméta collegit,ita vt multos de ea re libros implerit,& nō modò medicamētis quæ foris imponūtur cōmiscens, sed iis quoque quæ intra in os & corpus sumuntur,vt scribit Gal.lib.10.Simplic.in eo.c.4.cui titulus est κόπρος, id est,stercus.Sed & vrina apri ad vesicæ & calculorū cruciatus,ex Plin.lib.28.c.15.Fimo columbino ad eundem morbū,& tonsillas atq; cœliacorū dolores teste eodem lib.30.c.4.& c.7.& alibi sæpe.Fimo quoque equino,aprino,suillo,leporino,vitulino, asinino, ad multas ægritudines ab eodem relatas eo.lib.28.c.14.& c.16.ante fi.Stercore columbarum ad sperma augendum, auctoritate Constantini lib.6.Viatici.c.1.Asini stercore & eo recente,cum duobus cyathis vini albi,ad Ictericiā, ex Arnaldo à Villa noua lib.2.Breuiarij,c.40.Lupi quoque stercore, ex Marcello,c.29. & generaliter omnium propè animantium stercore,vt per Paul.Aeginet.lib.7. Gal.in eo.lib.de Simp.Sed & lib.seq.de vngulis caprarum,& asinorum : & canum vomitu, vt retulit Plin.lib.30. cap.11. Quid quod murem animalium fœdissimum & ipsi mandi iubent,eodem teste lib.30.c.3. & c.6.Eiusdem animalis nares fœculentissimas osculari,in eo.lib.c.4.& lib.28.cap.6. Et eiusdem quoque cerebrum potui dari phreniticis,eo.lib.30.c.11. Vt omittam quod ipsius stercore ad alopecias vtuntur , vt videre licet ex Gal. lib.1. κτ τόπους. Multa item medicamenta ex vrinis apud Aëtium Tetrab.1.Ser.2.c.18.Et ex sudoribus,ibi,ca.107. Sed & vulturem omnium auium & animalium immundissimum,& illum quidem satiatum humano cadauere,in cibum dari cōsuluit, vt & Plin.tradit eo.lib.30.c.10.ad fi.vbi & paulò post subdit fuisse & qui 21.muscas ruffas,& quidem mortuas in potu darent.Idem lib.30. c.12. tradit ex medicorum præcepto cinerem è capite bubonis auis quoque fœdissime ambustis prodesse.Qui viperam animal venenosissimum porcelli modo inassatum in cibis sumi iubent,iecinorū doloribus & vlceribus, vt eodem quoque lib.scriptum reliquit cap.6.& cap.13.Imò & ex ipsa vipera putrefacta vermes natos ad oculorum caligines,Marcellus c.8. Et vermes qui in arbore caua & putrida nascuntur ad vlcera capitum, idem Marcellus c.4.Et mulorum impetiginibus, ipse Marcellus c.26.

Hippocrates hāc artē dicit sordidam propter tractationem rerū sordidarum.

413 ¶ Vt non immerito miratus sit ipse Plinius lib.34.c.18.eodémque vlt,experientiam vitæ, ne fece quidem rerum, excrementorúmque fœditate intētata tot modis.Propterea Hippocrates medicorum antistes , in lib.de flatibus, ingenuè professus est medicinam esse artem sordidam , cùm medicus res fœdas,sordidásque tractare cogatur. Quibus & ipsi non homines tantùm suo halitu,sed & subsellia & marmora attractione sua inquinant , vt de Alcone medico scribit Lucilius Græco Epigrammate,quod ita vertit Ausonius,

Alcon hesterno signum Iouis attigit, ille
Quamuis marmoreus vim patitur medici.
Ecce hodie iussus transferri ex æde vetusta
Effertur, quamuis sit Deus, atque lapis.

Eiusdem quoque Ausonij est & aliud Epigr.quod proximè præcedit id quod adscripsimus.

Languenti medico dixit Diodorus haruspex,
Ad vitam non plus sex superesse dies,
Sed medicus dictis fatisque potentior Alcon,
Falsum conuicit illico haruspicium.
Tractauitque manum victuri, ni tetigisset,
Illico nam Marco sex periere dies.

Medici et obstetrices eiusdem pretij.

414 ¶ Quis nunc succēseat gl.quæ dicit in c.nō sanè,in verbo,nec medico,14.q.5.medicos non esse maioris pretij & auctoritatis,quàm obstetrices,per tex.ad id optimū in l.vlt.in r.respon.C.com. de leg.quod & voluit Spec.tit.de Salario.§.vlt.in prin.& Io.And.in c.ad aures,de æta.& qual. & Io.Ana.in c.1.col.2.de Iudæ.Cui concinens August.lib.de ciuit.Dei 3.c.17.In tanta,ait,strage bellorum,etiā pestilentia grauis exorta est mulierū.Nam priusquā maturos partus ederent grauidæ, moriebātur:vbi se credo Aesculapius excusabat,quòd Archiatrum se,non obstetricē profitebatur.Ex quibus verbis satis constat hunc obstetricis titulum iam à priscis illis tēporibus medicis fuisse adscriptū:sed eū tamen illos à se reiicere conatos.Imò & tex.habemus in l.j.§.sed & obstetrices.ff.de var.& extraor.cog.qui obstetrices numero medicorū adscribit. Ex hac fortassis ratione,quoniā videlicet ars medicina sit adeò vilis & sordida,prohibuerūt leges,ne medici postularent,sicuti & eadem ratione,ne aduocati munus tabellionis ob vilitatē ipsius exerceant, vt not. in l.vniuersos.C.de Decur.lib.12.Illud autem de medicis cauetur in l.placet.C.de episc.& cler.

Medici postulare prohibiti.

Medici parabolani dicti,et quare. Medicos minimè loquaces esse decet.

415 ¶ Quo etiā in loco,& iterū in l.parabolanos,quæ proximè sequitur,medici contēptim parabolani vocātur,quoniā videlicet,vt dicit ibi Accurs.multas habēt parabolas,ob id scilicet, quod vt quisque loquacior est,ita doctior medicus vulgi sententia, & opinione existat. Et eādem expositionē affert ipse Accur.in l.si duas.§.grāmatici,in verbo,circuitores.ff.de exc.tut.& Alber.Rosa.in suo Indice,in verbo, medici quid sint. Hancq; appellationē in vituperiū medicorū vertit Petrarcha lib.4.Inuectiuarū in medicū, c.vlt. quia videlicet cum medicos minimè loquaces esse oporteat, vel etiā testimonio,vt hoc illi addam,Arnaldi à Villa noua medici celeberrimi,in lib.de regulis generalib.curationis morbor.doctrina j.aphorismo omniū nouissimo:vt ne interim prętermittam Græcum illum versiculum incerti authoris,adscriptum lib.2.Epigrammaton Græcorum,

ἰατρὸς

ἰατρὸς ἀδόλεσχος νοσοῦντι πάλιν νόσος. Id est,

Medicus garrulus ægrotanti iterum morbus.

Et fortè hac de caussa, licet alij aliò referant, Virgilius medicinam artem mutam appellauit, cùm scilicet inquit lib. 12. Aeneidos, vt tibi locum designem,

Scire potestates herbarum, vsúmque medendi
Maluit, & mutas agitare inglorius artes.

Sua tamen impudentia, vt subdit Petrarcha, eò rem deduxisse, vt pro mutis parabolani in iure ciuili dici meruerint.

416 ¶ Vt non immeritò vituperãdus sit Callianax ille medicus à Galeno in suis in lib. 6. Epidemion Hippocratis Commentariis memoratus, qui interrogatus ab ægro num moreretur, imprudenter admodum & intempestiuè, atque dicaciter veluti sibi nimium placens respondit illo Homerico versu ex lib. 21. Iliados, *Callianax reprehensus.*

κάτθανε καὶ Πάτροκλος ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων. Id est,

Mortuus est & Patroclus, qui te multo præstantior fuit.

Quod & nos alibi diximus. Et alius nomine Cointus, cuius item meminit ipse Galen. qui cum diuitem quendam febre correptum inuiseret, vinúmque oleret æger, vt ab eo recederet petiit. Is verò minime annuens respondit, Sustine fœtorem vini, cum ipse fœtorẽ febris tuæ sustineam. Quis enim non diceret huiusmodi medicos fuisse ægrotis ipsis alterum morbum, secundùm illum Græcum senarium?

417 ¶ Alphonsus autem Aragonum rex, cùm aliquando capite ægrotaret, & multi pro suo quisque ingenio ac studio oblectamenta ac munera ægroto regi excogitarent, Antonius Panormita, qui hoc scriptis mãdauit, ad ipsum quoque Q. Curtium detulit. Quem rex ea hilaritate, ea auiditate, ea denique fœlicitate cœpit audire, vt quod medici obstupescerẽt, eo ipso die quo legere cœpit, ægra omni valetudine leuatus ac penè confirmatus euaserit. Ex quo frequenter in medicos rex iocatus Auicennam veluti parabolanum paruifacere, Curtium laudibus accumulare cœpit. *Alphõsi regis in medicos dicterium.*

418 ¶ Verùm huiusmodi appellationis ignominiam diluere volens, & in bonam partem transferre Arnaldus ille à Villa noua, Aphorismorum doctrina 7. c. 3. ita scribit, Parabolæ Salomonis ostẽdunt, quòd quæ sapientes in considerationibus naturalibus protulerunt, cõuenienti metaphora mortalibus adaptantur. Doctor gratiosus & efficax parabolis vtitur ad occulta per sensibilia declaranda. Aeterni doctoris euangelica lectio testatur eundem fuisse parabolanũ. Sapiens igitur ad exemplum illius præmissa reducit in parabolas opportunas. Hæc ille. *Appellatio Parabolani diluta.*

419 ¶ Sed tu tamen aduerte, Lector amantissime, quia in d. l. placet, & in l. parabolanos, videtur esse mendũ in illo verbo, parabolani. Neque enim ea appellatio medicorũ ei loco cõgruit, nec alibi apud antiquiores reperitur, nec in postrema l. ordo cõstructionis potest cõuenire, si parabolani legas. Ideóq; aliud verbum & quidem Græcũ fuisse in iis legibus huic verbo proximum cõiicio, à nostris non intellectum, qui ideo hoc illius vice suffecerunt. Cui meæ sentẽtiæ suffragatur Io. Reuchlin, vir certè in omni doctrinæ genere cõsummatissimus, qui in epistola quã præmisit ad librum Hippocr. de præparatione hominis, à se traductum, hæc propemodum scribit: Nec id tibi stomachũ moueat, quasi nostri sæculi Iudæos, vel formidine pœnæ, ob anteactã sceleratè vitam, vel propter quæstum ampliorem, aut explendam libidinẽ aqua baptizatos tinctos, aut mersos tãto & tali dignos honore, vt sint in numero clarissimorum medicorũ recensendi. Non enim illis vagabundis nomen artis tam honorabile impertiar, quorũ perfidia frequenter ad vomitum redit. Possent tamen fateor inueniri ex eiusmodi Iudæis baptizatis malè bestiæ, qui seipsos reiecta omni verecundia partim vestrates in parabolanorum, id est, manus applicãtium consortia ingerere nõ cessent. Et paulò post, Quos certè nemo sapiens & non illorum similis rectè medicos appellauerit, sed Græcè παραβάλλοντας potius, & Latinè mutata declinatione, (vt alioqui creberrime in aliis fieri posset) parabalonos, antepen. per a, & penult. finalíque per o. Hæc ille. *Mendum esse in legib. quibus medici parabolani vocantur.*

420 ¶ Verùm Andr. Alciatus vir Iurisconsultorum elegantissimus, & elegantium Iurisconsultissimus, lib. 4. Dispũctionum, c. 9. aliud interpretamẽtum huius nominis adfert. Parabolanos enim fuisse quosdam plebeios, qui famulitio vel ecclesiarum, vel hospitalium Xenonúmve deputati erant, & quasi adscriptitij glebæ, vt sicut illos omni vita ab agrorum cultura recedere non licebat: ita his ab seruitio ægrorum qui in nosocomiis, id est, valetudinariis residebant: hósque dici à Græca præpositione παρὰ & βῶλος, quæ vox pro gleba accipitur. *Parabolani nõ de medicis dicuntur in illis legibus.*

421 ¶ Ego verò malo legere parabalanos, ab eadem præpositione, & βάλανος, qua voce glans significatur: eáque ob quandam similitudinem vtuntur Græci potissimùm medici, pro eo medicamenti genere, quod vulgò suppositorium vocamus, medicis in sua arte frequẽtissimum: hincque id nomen illis inditum, vt alibi diximus. Quid tamen si dicantur paraboloni, aut etiam parabolani dictione Græca παράβολος, quia significant Græci audacẽ, temerarium, confidentem, periclitatorem, cuiusmodi ferè sunt medici. Plutarchus in Cæsaris vita, τῶν τολμημάτων τὰ παράβολα, καὶ μεγάλα μὲν πολλοὶ, τολμῶσι δ᾽ ὀλίγοι φασίν. Hincque in derisionem huius artis Plautus in Captiuis medico Menarchi nomen indidit, veluti insaniæ principi. Nam μαίνομαι significat insanio, & ἀρχὸς princeps. Quid tandem si dicas medicos parabolanos à subeundo periculo in ægrotantium cura appellatos, ἀπὸ τοῦ παραβάλλεσθαι. *Parabalani nõ parabolani in illis legibus. Alia ratio huius appellationis.*

¶ Sed

422 *Catonis sententia de medicis.* ¶ Sed vt redeamus, Cato ille Cēsorius peritissimus alioqui medicus, vt qui ad filiū de medicina scripsit, medicos tamen maximopere improbabat, atque vt refert Plutarchus, odio & suspicione persequebatur. Cúmque audisset illud Hippocratis, qui à rege Persarum multorum talentorum pollicitatione accitus nunquam Barbaris Græcorum hostibus sui facultatem facturum dixerat. Hoc, inquit, commune medicorum iusiurandum est. Plin. autem lib. 29. c. 1. verba ipsius Catonis de hac re adscripsit. Dicam de istis Græcis suo loco Marce fili, quid Athenis exquisitū habeam: & quòd sit bonum eorum literas inspicere, non perdiscere. Vincam nequissimum, & indocile genus illorum, & hoc puta vatem dixisse. Quandocūque ista gens suas literas dabit, omnia corrumpet. Tum etiam magis, si medicos suos huc mittet. Iurarunt inter se Barbaros necare omnes medicina. Sed hoc ipsum mercede faciunt, vt fides iis sit, & facilè disperdant. Nos quoque dictitant Barbaros, & spurcius nos quàm alios opicos appellatione fœdant. Subdit autem Plin. suis ipsius verbis. Atq; hic Cato D C V. anno vrbis nostræ obiit 85. suo, ne quis illi defuisse publicè tempora, aut priuatim vitæ spacia ad experiendum arbitretur. Quid ergo? damnatam ab eo rem vtilissimam credimus? Minimè Hercule. Subiicit enim, Qua medicina & se, & coniugem vsque ad longam senectam perduxerit: profitetúrque esse etiam commentarium sibi, quo medeatur filio, seruis, familiaribus. Non rem antiqui damnabāt, sed artem. Et paulò pòst, Augebo prouidentiam illorum (de Romanis loquitur) Solam hanc artium Græcarum nondum exercet Romana grauitas. In tanto fructu paucissimi Quiritium attigere, & ipsi statim ad Græcos transfugæ. Imò verò autoritas aliter quàm Græcè eam tractantibus, etiam apud imperitos expertésque linguæ non est. Ac minùs credunt quæ ad salutem suam pertinent, si intelligunt. Itaque Hercule in hac artium sola euenit, vt cuicunque medicum se profitenti statim credatur, cùm sit periculum in nullo mendacio maius. Non tamen illud intuemur, adeò blanda est sperandi (nisi malis legere spirandi) pro se cuique dulcedo. Nulla præterea lex, quæ puniat inscitiam capitalem, nullum exemplum vindictæ: Discunt periculis nostris, & experimēta per mortes agunt, medicóque tantùm hominem occidisse summa impunitas est.

423 *De eadem re ex aliis.* ¶ Quibus postremis verbis adstipulatur Baptista Mantuanus, cùm cecinit Ecloga 6. cui Cornix titulus est,

Sunt & equestre genus medici, qui tangere venas
Nonnunquam illicitas audent, & ponere quædam
Non intellectis temeraria nomina morbis.
His & si tenebras palpant, est facta potestas
Excruciandi ægros, hominésque impunè necandi.

Nec absimile quod apud Iouianum Pōtanum illustre nostri sæculi lumen in eo libro, qui Charon inscribitur, Mercurius à Charone interrogatus, quod genus hominum liberius viueret? Medici, inquit, vt quibus permissum sit impunè hominem occidere. Hæc ibi. Philemon autem Iunior ille quidem, sed tamen antiquus poëta, apud Stobæum Ser. 100.

μόνῳ δ' ἰατρῷ τοῦτ', καὶ συνηγόρῳ
ἔξεστιν, ἀποκτείνειν μὲν, ἀποθνήσκειν δὲ μή.

Quibus significat soli medico, & aduocato licere impunè occidere.

424 *An sit uerum nostris legib.* ¶ Verùm nostris legibus, vt id obiter dixerim, quamuis medico imputari euentus mortalitatis non debeat, tamen quod per imperitiam commisit, imputari ei debet. Nam prætextu humanæ fragilitatis delictum desipientis, in periculo hominis, innoxium esse non debet. hæc sunt verba l. illicitas. §. sicuti. ff. de offi. Præsi. & ita no. per Can. in c. ad aures, de æta. & qual. & in c. tua nos. de homi. De qua re latè Flor. in l. qua actione. §. Proculus. ff. ad leg. Aquil. Legibus autem Platonicis lib. 9. de legibus, Medici qui curantes non sponte occiderint, mundi sint.

425 *Iterum Plinij uerba in medicos.* ¶ Sed ad Plinium redeamus, Subdit iis quæ iam diximus, quinimo transit in conuicium, & intemperantia culpatur: vtróque qui periere arguuntur. Id est, si ægrotus vel culpa medici obeat, non suæ inscitiæ medici adscribunt, sed morientium intemperantiæ. Quem & medicorum morem Aesopus lōgo ante interuallo mirè expresserat. Medicus, inquit, ægrotantē curabat: ægroto autem mortuo, ille ad deferētes dicebat, Hic si à vino abstinuisset, & clysteribus vsus fuisset, non interiisset. Quod præsentium quispiam excipiēs, optimè, ait, non oportebat te hoc nunc dicere, quando nulla vtilitas est, sed tunc monere, quando his vti poterat. Sed & alia pleraque Plinius in eodem loco in medicos scripsit, ex quibus item nōnulla huc transferemus. Nec dubium est, inquit, omnes istos famā nouitate aliqua aucupantes animas statim nostras negotiari. Hinc illæ circa ægros miseræ sententiarum concertationes, nullo idem censente, ne videatur accessio alterius. Hinc illa infœlicis monumenti inscriptio turba se medicorum periisse.

426 *De eadem re.* ¶ Quam quidem inscriptionem sumpsit Plin. vt opinor, à Menandro, cuius vt nonnulli putant hic senarius est, quanquam ponitur tanquam incerti autoris lib. 2. Epigr. Græcorum,

πολλῶν ἰατρῶν εἴσοδός μ' ἀπώλεσεν. Id est,

Multorum medicorum ingressus me perdidit.

Cui concinit quod de Adriano Imperatore (qui & ipse, vt dictū est, erat medicus) refert Dion. Ille enim dum moreretur illud in populo iactatum pronunciauit, quod desumptum fuisse videtur ex illis Græcorum senariis prouerbialibus,

Πολλοὶ στρατηγοὶ καρίαν ἀπώλεσαν.
Πολλοὶ δ' ἰατροὶ τὸν βασιλέ' ἀπώλεσαν. Id est, ad verbum,
Multi duces Cariam perdiderunt.
Multi autem medici Regem perdiderunt.

Cæterum Plato dicebat iis quibus plures medici adſunt,& ægritudines permultas adeſſe probabile eſſe,quod & retulit Strabo,lib.7.Geographiæ.Id quod forte anſam præbuit Damaſceno, vt diceret lib.Aphoriſmorum, ægrotum eſſe vni medico non pluribus committendum , de qua re late differit Conciliator dif.7.& Auguſti.Anco.in lib.de poteſtate eccleſiaſtica,& Anton.Flo.in 3. parte ſummæ,tit.7.c.2. *Satiúſne ſit plures medicos an unum habere.*

407 ¶ Subnectit autem Plinius,Mutatur ars quotidie, toties interpollis & ingeniorum Græciæ flatu impellimur,pallámque eſt vt quiſquis inter iſtos loquẽdo polleat,imperatorem ilico vitæ noſtræ necíſque fieri.Ceu verò non milia gentium ſine medicis degant,nec tamen ſine medicina.Sicut populus Romanus vltra ſexcenteſimum annum,neque ipſe in accipiendis artibus lentus,medicinæ etiam auidus,donec expertam damnauit.Hæc ille,cui ſubſcripſit Dioſcorides ſcribens autoritate ipſius Catonis,populum Romanum ſexcẽtis fere annis medicina braſsicæ vſum fuiſſe. Nondum enim ad vrbem conueniſſe medicos,quòd peregrina pigmenta ſecum attuliſſent:ſed ea tempeſtate militares viros glorioſos cicatrices gratuito olere curaſſe. *Ad Plinium redit.*

408 ¶ Huic autem quod dicit Plinius de cæteris gentibus ſuccinit quod ſcribit Herodotus libr.1.& Strabo lib.16.Babylonicos non vti medicis,proinde hanc legem ſapienter condidiſſe,vt languẽtes in foro deponerentur:vt de eorum languore conſulant,qui eos adeunt,ſi quis & ipſe euudẽ paſſus eſt morbum,aut alium vidit patientem,hos viri illos adeunt,cõſultant, hortantúrque ad ea quæ ipſi faciendo ſimilem morbum effugerunt, aut alium effugiſſe nouerunt. Nec fas eſt cuiquam languentes præterire ſilentio , nec antequam explorauerint , quonam laboret ille languore.Cuius etiam rei meminit Galenus,aut quiſquis eſt,circa initium eius libri qui inſcribitur, Introductorius medicorum.Et hoc quoque ipſum Baſtetanos Hiſpaniæ populos obſeruare tradit Strabo lib.3.Imò verò non hos tantum,ſed in vniuerſum Hiberos,id eſt,Hiſpanos,ſcribit Euſebius Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib.10.c.11.Aſſyrios quoque id ſactitare tradiũ eſt, & reliquos item priſcos mortales,teſte Plutarcho in libello,num bene dictum ſit,λάθε βιώσας,id eſt,ſic viue vt nemo te ſentiat vixiſſe.Et ex hoc quidem more depoſitos dici veluti deſperatos ſcribit Seruius, enarrans illud Virgilianum lib.12.Aeneidos, *Babylonij me dicis utuntur.*

Ille vt depoſiti proferret fata parentis.

Quoniam videlicet deſperati , quibus ſcilicet iam deerat domeſticum priuatúmque amicorum conſilium,ita in publico deponebantur, vt ibi ſcribit Seruius.

409 ¶Sed vt iterum ad Plinium reuertamur,is lib.25.c.8.tradit aliorũ authoritate,Arcades nullis medicaminibus vti.Hos ſecutus Pauſanias Lacedæmonius(vt iam populos relinquamus) valetudinem regebat ſine medicorum auxilio.Cúmque ei medicus dixiſſet,quomodo ſenex factus es?feſtiuiter reſpondit,quoniam non ſum vſus te medico.Idem ad medicum dicentẽ, οὐδὲν κακὸν ἔχεις; id eſt,nullum malum habes?reſpondit,οὐ γάρ σοι ἰατρῷ χρῶμαι,id eſt, Minime,quia te medico non vtor.Et cum ab amico quodam reprehenderetur,quòd in quempiam medicum malediceret,nec eum tamen expertus,nec vlla affectus iniuria,Quoniam,ait,ſi eſſem iſtum expertus,non viuerẽ. Dicebat quoque hunc medicum eſſe optimum, qui non fineret ægrotantes morbo marceſcere, ſed quàm celerrimè ſepeliret.Ad illum verò,qui ab eo percunctaretur,quo pacto Thraces vincere quiret,Si medicum,ait,conſtituerimus ducem. Quæ omnia retulit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis. Tiberium Cæſarem valetudine proſperrima vſum Suetonius ſcribit tempore quidem principatus penè toto prope illæſa,quamuis triceſimo ætatis anno arbitratu eam ſuo rexerit,ſine adiumento conſilióve medici.Aurelianus quoque Imperator , vt à Vopiſco traditum eſt,medicum ad ſe cum ægrotaret nunquam vocauit,ſed ipſe ſe inedia præcipue curabat.In quo ipſe, vt id tranſeunter dicam,Aegyptios imitabatur,qui,vt refert Diodorus lib.1.de antiquorum geſtis,morbos vel ieiunio curabãt,vel vomitu.Idque aut quotidie,aut tribus diebus,aut quatuor interiectis.Aſſerebant enim ex ciborum ſuperfluitate omnes morbos creari.Eam ergo ad valetudinem curam eſſe optimam,quæ morborum principia auferat.Sed & in eam rem conſilium eſt antiquiorum medicorum.Nam Cæſar dicebat idem eſſe ſibi conſilium aduerſus hoſtem, quod pleriſque medicis contra vicia corporum,fame potius , quàm ferro ſuperandi,vt ſcribit Frontinus c.vlt.lib.item vlt.Stratagematum. *Arcades nullis medicaminibus utũtur. Pauſaniæ dicteria in medicos.*

410 ¶Et profecto nihil eſt(illud enim obiter dicendum ducimus)quod magis ſanitatẽ tuetur & conſeruat,quàm ſobrietas,abſtinentia,frugalitas,vnde Horatius lib.Ser.2.Satyr.item 2. *Sobrietas ſanitatis parens.*

Aſpice nunc tenuis victus quæ quantáque ſecum
Afferat,imprimis valeas bene.

Plin.lib.28.c.5.ſcribit vtiliſsimam eſſe temperantiam in cibis,Et lib.26.c.8.ſtatim poſt prin.ſcribit eò mores veniſſe,vt homo maxime cibo pereat.D.Chryſoſtomus apud Antonium Monachum Meliſſæ lib.1.Ser.39.Pedum dolores,& capitis grauitates,& oculorum hebetudines , & manuum ægritudines,& tremores,& reſolutiones,& morbus regius,& febres longæ & horrentes, ex voracitate & repletione produci ſolent.Nam cibo non ſaturari,ſanitatem eſſe medicorum filij pro-

nunciat. Et Philo in eodem Ser. Continentiam sanitas & robur sequitur: incontinentiam verò infirmitas & ægritudo morti vicina. Et Democritus, Homines à Deo sanitatem petunt, ignorant autem quòd potestatem eius penes sese habeant. Nam per incontinentiam facientes ei contraria, ipsi desertores sanitatis existunt. Et Theognis in suis sententiis Elegiacis,

πολλῷ δὴ πλέονας λιμῶ, κόρος ὤλεσεν ἤδη
ἄνδρος,

Multò sanè plures quàm fames, satietas perdidit Iam Viros.

Nam & vulgò scitum est illud, Plures occidit gula quàm gladius. Et in hanc quoque sententiam multa congessit D. Hieronymus in Iouinianum libr. 2. & multa item comperies in Decretis Canonicis, in c. nihil, & c. ne tales, &c. legimus, de conse. dist. 5.

431 *Diogenis dicterium in medicum.* ¶ Sed vt è semita in viam redeamus, Diogenes Cynicus, sicuti refert Laërtius, cùm vidisset ignauum luctatorem medicinam profitentem, quid hoc, ait? num vt eos, qui te aliquando vicerunt nunc ipse deiicias? Quasi sæpius medici ægrotantes interimant, quàm curent. vnde illud Satyrographi alibi à nobis ad aliud citatum,

Quot Themison ægros autumno occiderit vno.

Fuit enim Themison medicus celeberrimus, de quo suprà diximus. Et hac medicorum infœlicitate natum adagium *ἀκεσίας ἰάσατο*, id est, Acesias medicatus est, dici solitum de re quæ semper vergit in deterius. Cuius meminerunt Aristophanes, & Diogenianus. In eos quoque conuenit illud quod vice prouerbij citat Galenus lib. 2. de Arte curatiua, Morbus quidem curatus est, homo autem obiit, quod sæpissimè contingere asserit. *Cur medici cùm occidant, passim expetantur.* Nec mirandũ tamen est interim, si cùm medici homines interimant, passim tamen ab omnibus ægrotis expetantur, quando scriptum sit apud psalmographum Ode 77. Cùm occideret eos, quærebant illum. Ea est enim hominum natura, imò verò miseria, vt vitæ immodica cupiditate ducti captique, adeò nihil videant, vt dum viuere diutius contendunt, ocyùs moriantur.

432 *Aeger qui euadit, fati ope non medici euadit.* ¶ Sed vt ad medicos reuertamur: Tanta esse videtur aut illorum ignorantia, aut etiã artis ipsius inefficacia, vt sic dixerim, atque inanitas, vt si fortè fortuna quispiam sub medico conualuerit, non temere quis dixerit illud Ausonianum,

Euasit fati ope non medici. Cui respondens Gale. medicorum princeps lib. 2. de Febribus ad Glauconem, Si quis, ait, curatus à te euaserit, non tui muneris est, sed fortunæ. & in lib. Experimẽtorum, si eius est, in prin. Si aliquando, inquit, proderit, fortunæ erit.

433 *An verum sit medicos suscitasse mortuos.* ¶ Tantùm autem abest vt mortuos ad vitam reuocare possint, sicuti falsò gloriãtur vt nec Deus id facere possit, si verum dicit Plinius lib. 2. ca. 7. quod tamen vt falsum esse comprobatur sacræ scripturæ testimonio: ita quoque id omnino verum est, medicos minimè id posse, cùm Homeri testimonio lib. 9. Iliados, anima hominis cùm semel è corpore migrarit, nunquam rursus aut remigrare, aut instaurari potest.

ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν οὔτε λεϊστή.
οὔθ' ἑλετή, ἐπεὶ ἄρ κεν ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων.

Cui concinens Philotas alter Poeta Græcus apud *ἀνθολόγον* Stobæum c. 117.

ἀτραπιτὸν εἰς ᾅδα ἤνυσα
Τὴν ὅτι τὶς φασὶν ἄλθειν ὁδίτας.
Iter ad inferos feci
Per quod nullus retrorsus rediit viator.

Et ex ex poetis Latinis Ouidius lib. 2. Meta. de Apolline hæc scribit,

Seráque ope vincere fata
Nititur, & medicas exercet inaniter artes.

Et lib. 4. eiusdẽ operis, de Sole, quem multi Apollinẽ esse existimant, vt alibi diximus, hæc scribit,

Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in viuum tentat reuocare calorem.
Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,
Nectare odorato sparsit corpúsque, locúmque.

Et vt scribitur Psal. 87. Nunquid mortuis facies mirabilia? aut medici suscitabunt, & confitebuntur tibi? Et Esaiæ 26. ex interpretatione 70. interpretum, Mortui vitam non videbunt, neque medici suscitabũt. Quem locum enarrans D. Hieronymus, Sensus, ait, perspicuus est, condẽnari fabulas poetarum, qui ab Aesculapio iactant Virbium suscitatum. Non solùm autem hoc de mortuis, sed de omni infirmitate est, quod absq; Dei misericordia nihil medendi ars valeat. Sed quomodo, nisi dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam: nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam: sic, ait, nisi dominus languorem curauerit, in vanum laborant medici, qui cupiunt sanare languentes. *Sanitas à Deo nõ à medicis.* Nisi dominus sanitatem custodierit, in vanum custodiunt, qui præcepta custodiẽdæ salutis propriis ædunt libris. Et paulò post scribit, solum esse Deum qui suscitat mortuos, de quo dicitur Ioan. 5. Sicut pater suscitat mortuos & viuificat. Et cætera quæ sequuntur.

434 *Cur medici cre* ¶ Sed medici quidam crediti sunt mortuos resuscitasse, quòd morti proximos ac veluti adiudicatos, atque etiã quosdã qui mortui putabantur, cùm non essent, sanitati reddiderunt. Sic Cornelius

nelius Celsus lib.2.c.6.refert Asclepiadem(quem ex aliis suprà diximus mortuum vitæ reddidisse)funeri obuium intellexisse eum viuere,qui efferebatur.Et vt scribit Apuleius lib. Floridorum 4.animam eius in corporis latibulis delitescentem quibusdam medicamentis prouocauit.Quandoquidem Demŏcritus vt ipse Celsus tradit eo.lib.2.c.6.affirmat non satis certas notas esse animæ finitæ,quod & nos alibi diximus.

diti sunt suscitasse mortuos.

435 ¶ Sed vt redeamus, supradicta confirmat quod etiam scribitur Deuter.7. Auferet dominus à te omnem languorem & infirmitates & Iob.5.Ipse vulnerat & medetur.Et Psalm. 6. Miserere mei Deus,quoniam infirmus sum:Sana me domine,quoniam conturbata sunt ossa mea. Et Plenius Psal.102.Sanat omnes infirmitates tuas.Et Sapientiæ 13. Etenim neque herba,neq; malagma sanauit eos,sed tuus domine sermo,qui sanat omnia.Tu es enim domine, qui vitæ & mortis habes potestatē.Quibus & probari videtur solius Dei esse morbos sanare,nō etiam medicorum.Et hinc sacra historia 2.Paralip.16.Asam Regem reprehendit,quòd ægrotus in medicorum arte esset confisus,quasi medicorum ars sola sit prorsus inuolis,& veluti reprobanda.quod & insinuat illud Hieremię c.46.Frustra multiplicas medicamina,sanitas non erit tibi.Propterea D.Ambrosius, qui & sanctimonià & doctrinà meruit quatuor sacris doctoribus annumerari, medicorum eorúmque præcepta palam damnauit,in hæc verba,Contraria diuinæ conditioni præcepta medicinæ sunt,quæ à ieiunio reuocant,lucubrare non sinunt,ab omni intentione meditationis abducunt.Ita qui se medicinis dederit,seipsum sibi abnegat. Quod & repetitur in Decretis Canonicis in c.contraria,de conse.dist.5.Et Diua Agatha veluti sibi gloriatur, nunquam se pharmaca corpori admouisse,si in ea re satis tuta est Iacobi à Voragine autoritas.In Euangelio Marci 5. c. Mulier quæpiam omnem substantiam in medicos erogauerat,nec quicquam tamen profecerat, ab eis multa perpessa.Quod & tradidit D.Lucas 8.c.

Dei est morbos sanare nō medici.

436 ¶Apud eundem c.4.Christus planè videtur ostendisse, inanem atque inutilem esse medicorum operam. Cùm nec seipsos quidem curare possint, aliis tamen medelam sanitatémque pollicentes. Quibus illud Christi obiici potest, ἰατρὲ θεράπευσον σεαυτὸν, id est, medice cura teipsum. Quod & Plutarchus, tum in Commentario quem scripsit aduersus Colotē, tum & in alio Cōmentario de dignoscendo assentatore ab amico,adducit è poeta quopiam, qui id in huiusmodi senarium concluserat,

Medice cura teipsum.

ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. Id est,

Aliorum medicus ipse vlceribus scatet.

Quem & aduocat Galenus statim post prin.lib.5.de sanitate tuenda. Ex quo & illud Seruij Sulpitij lib.Epistolarum familiarium Tullij 4.Denique noli te obliuisci Ciceronem esse,& eum qui aliis consueueris præcipere & dare consilium,neque imitare malos medicos,qui in alienis morbis profitentur se tenere medicinæ scientiam,ipsi se curare non possunt.

437 ¶Hîc prætermitto pleraque vitia medicis veluti peculiariter assignata, adulterium scilicet,veneficium,auaritiam,arrogantiam.De tribus illis primis multa Plinius,lib.29.c.1.Sed tu prętereà habes exemplum memorabile auaritiæ in Aesculapio altero huius artis deo & inuentore,quem ferunt à Ioue ictum fulmine auaritiæ merito, quòd scilicet ad turpissimum quæstum ea arte vsus sit,vt scripsimus suprà num.23.alij item id factum.Aliud quoque exemplum adulterij apud Barpto.Brix.quæst.32.cum quidam ægrotaret,de medico qui concubuit cum vxore ægroti.quod & retulēre Hosti.Ioan.And.& Panor.in c.discretionem,de eo qui cogno.con.vxor.suæ Et aliud apud Martialem lib.6.epigr.31.

Peculiaria medicorū vitia. Adulterium. Veneficium. Auaritia.

Vxorem Charideme tuam scis ipse,sinisque

A medico futui,vis sine febre mori? Qui locus etiam veneficij nos admonet,cùm dicit,vis sine febre mori:quasi dicat,cùm tua vxor à medico subigatur te sinente,vis sine febre mori,id est,non alio morbo,cuius fere semper febris comes est,quàm veneficio,quod peculiare,proprium,ac facile medico est. Quin & ipsius veneficij medicorum aliud exemplum memorabile habemus de medico Pyrrhi Epirotarum Regis,qui se Regem suum veneficio necaturum obtulit,si necis pręmium sibi daretur.Quod & alij multi,& Plutarchus in vita Pyrrhi retulit & Claudianus ad Ruffinum lib.3.his versibus,

Romani scelerum semper spreuere ministros,&c. Eum medicum Valerius Antias in Rom.historia,& ex eo Gellius lib.3.c.8.Timocharem vocant,Claudius Quadrigarius in li.3.apud ipsum Gellium vbi suprà,& Curtius,Niciam,Aelianus qui eandem historiam refert libr.12.variæ historiæ,Cineam,nisi is trinominis fuit.Aliud quoque exemplum Caroli Calui qui ab Hebræo quopiam suo medico pecunia corrupto Mantuæ veneno sublatus est,vt tradit Blondus.Est & Ioannis Secundi epigramma in medicum quempiam,

Es simul medicus,simul chirurgus:

Cur? mittis stygium viros ad orcum,

Et manu simul,& simul veneno.

438 ¶Arrogantiam autem medicorum astruit Cicero lib.2.de Diuinatione,cum ait,Democritus tamen non inscitè nugatur, vt physicus, quo genere nihil arrogantius. Quanquam Eustachius apud Macrobium libr.7.Saturnaliorum, dicit medicinam esse extremam fecem physicæ partis, vt non immeritò scripserit Petrus Aponensis & medicus, & philosophus,& astrologus peritis-

ſimus in ſuo Conciliatore dif.7.medicos plerunque eſſe malorum morum,id partim aſtris attribuens: quoniam medicinæ ſcientia præſertim curatiua Scorpioni attribuitur, & Marti,quorum proprietates in malum ſemper tendunt; partim aliis cauſis inibi per eum ſigillatim deſcriptis, quas quiſque videre poterit qui volet.

439 ¶Adde & aliud medicorum vitium & ipſum quidem frequentiſsimum, quòd morbos ſoleant multo grauiores dicere quàm ſint,vel vt plus mercedis accipiant, vel etiam vt maiorem ex illius curatione honorem conſequantur,id quod Mimnermus poeta antiquiſsimus deſcribit his verſibus à Stobæo florilegij c.100.citatis,

ὥσπερ οἱ ἰατροὶ λέγειν,
τὰ φαῦλα μέγιστα καὶ τὰ δεινὰ ὑπὲρ φόβον,
ψοφοῦντες αὐτοῖς. Sicut medici ſolent dicere,
Leues affectus maiores eſſe,& graues pluſquàm timendum ſit, exaggerant,ſeipſos vt extollant.

440 ¶Sed & omitto multas aduerſus medicorum inſcitiam facetias à Pogio relatas, eius videlicet qui pillulas ei qui aſinum ſuum amiſerat, deglutiendas præbuit. Eius quoque qui cùm aſelli clitellam ſub lecto ægroti conſpexiſſet,& putauit,& aſſeruit ægrotum comediſſe aſinum. Eius prętereà,qui ſorte medicamina miniſtrabat,& aliorum complurium. Alia quoque in medicos dicteria;quale illud Socratis,qui cùm audiuiſſet factum quempiam de pictore medicum, Cautè(ait) eam artem deſeruit;quæ errores ſuos habet in aperto. Eámque complexus,cuius error terra tegitur. Stratonicus apud Antonium Monachum Meliſſæ lib.1.Ser.39.adulans medico dicebat,Laudo tuam experientiam;quia non ſinis infirmos computreſcere, ſtatim eos à vita liberans. Alius in eodem loco,cùm imperitus medicus ei dixiſſet, Senex factus es:Reſpondit, quia non ſum vſus medico. Et illud Martialis lib.1.

Pogij in medicos facetiæ. Socratis dicterium in medicum. Stratonici.

Chirurgus fuerat,nunc eſt veſpillo Diaulus,
Cœpit quo poterat Clinicus eſſe modo. Et lib.6.de Andragora,epig.52.
Lotus nobiſcum eſt,hilaris cœnauit, & idem
Inuentus manè eſt mortuus Andragoras.
Tam ſubitæ mortis cauſſam Fauſtine requiris?
In ſomnis medicum viderat Hermocratem. Et lib.8.
Hoplomachus nunc es fueras ophthalmicus antè,
Feciſti medicus,quod facis Hoplomachus. Et lib.10.Epig.77.
Nequius à Caro nihil vnquam Maxime factum eſt
Quàm quòd febre perit,fecit & ille nefas.
Sæua nocens febris ſaltem quartana fuiſſet;
Seruari medico debuit illa ſuo.

441 ¶Apud Græcos autem eſt epigramma Palladæ,quo ſignificat melius fuiſſe in prędonum manus incidiſſe, quàm in Gennadij cuiuſdam medici curationem. Is enim accepta primùm pecunia ad inferos ægrotantes relegat:illi cædem religiosè auerſantur,& nihil tam ſollicitè cupiunt, quàm vt ære vitam redimas,

Palladæ epigrāma in medicum.

βέλτερον ἡγεμόνος λῃστοῦ ἐς χεῖρας ἱκέσθαι,
ἢ τοῦ χειρούργου Γενναδίου παλάμας.
ὃς μὲν γὰρ φονίας ὁσίως συγγνώμης ἐπιτέμνει,
ὃς δὲ λαβὼν μισθὸν εἰς ἀΐδην κατάγει.
Iudicium melius fuerit ſubiiſſe latronis,
Gennadij medicas quàm petiiſſe manus.
Ille etenim cædes ſanctè execratur & odit;
Hic precium capit,& ducit ad Elyſios.

442 ¶Quid ſi oſtendam nihil omnino certi,nihil ſolidi in ea eſſe: aliis Logicen, id eſt,rationalem, aliis Empiricen ab experientia, aliis item Methodicem profitentibus. Ex quo Auſonius in Grypho ternarij numeri,

Nihil certi in arte medicinæ.

—Triplex quoque forma medendi,
Quæ logos, ac methodos,cuique experientia nomen.
Et Vindicianus,
Quod logos,aut methodos,ſimplex Empirica pangit.
Omnibus autem tot tantáſque rationes ad ſuas quibuſque partes tutandas congerentibus,vt nō ſcias quibus victoria potiùs danda eſt,nec id tamen ſine periculo vitæ hominum: cùm multum interſit,quorum potior ſit ſententia,vt rectiùs hominum ſaluti conſulatur, vt videre licet apud Cornelium Celſum ſtatim poſt prin.eius operis,quod de medicina elegātiſsimè ſcripſit,& Gale. in lib.3.de locis affectis.c.item 3.poſt prin.& in lib.Hæreſeôn,& alibi ſæpe.

443 ¶Prætereà diſſentiunt medici de originali cauſſa morbi:cum tamen non dubium ſit, vt ſcribit idem Cornelius eodē in loco,quin alia curatione opus ſit,ſi ex 4. principiis vel ſuperās aliquid, vel deficiens aduerſam valetudinē creat,vt quidā ex ſapientiæ profeſſoribus dixerūt:alia ſi in humidis omne vitium eſt,vt Herophilo,& Praxagoræ viſum eſt. Alia,ſi in ſpiritu,vt Hippocrati in lib.de Flatibus,Athenæo,Herodoto,& Archigeni,qui ob id Pneumatici,id eſt,ſpirituales, quòd

Non conueniūt medici de originali cauſa morbi.

omnia

omnia ſpiritibus attribuant,nuncupantur,vt tradit Gale.qui & hanc controuerſiam deſcribit in Introductione,ſiue Medico.c.de elementis humanis ad fin.& lib.Simplicium medicamentorum 1.c.29.Alia,ſi ſanguis in eas venas,quæ ſpiritui accommodatæ ſunt,transfunditur, & inflammationem,quam Græci phlegmonem nominant, excitat:eáque inflammatio talem motum efficit, qualis in febre eſt,vt Eraſiſtrato placuit.Alia ſi manãcia corpuſcula per inuiſibilia foramina ſubſiſtendo iter claudunt, vt Aſclepiades contendit.Nec poſsit tamen is rectè curare, quem prima origo cauſæ fefellerit.

444 ¶Item cùm ciborũ concoctione ſanitas maximè cõſtet,meritóq; ſtomachus paterfamilias,vt illũ appellat Macrobius lib.vlt.& Rex totius corporis in homine, vt illum vocat. Quintus Serenius c.17.& cocus naturæ medicis recentioribus dicatur:in hac quoque parte diſcrepãt medici.Nã vt & retulit Celſus quo loco ſuprà citauimus,Eraſiſtratus atteri cibum in ventre contendit.Pliſtonicus Praxagoræ diſcipulus putreſcere.Hippocrates per calorem cibos cõcoqui, quod Galenus, Auicenna, & maxima pars recentiorum confirmant. Aſclepiades omnia iſta varia & ſuperflua proponit.Nihil enim concoqui;ſed crudã materiam ſicuti aſſumpta eſt, in corpus omne deduci.Et tamen ſatis cõſtat,alium dandũ cibum laborantibus,ſi hoc alium,ſi illud,verum eſt.Nam ſi teritur intus, eum quęrendum eſſe qui facilimè teri poteſt.Si putreſcit, eum in quo hoc expeditiſsimum eſt.Si calor concoquit,eum qui maximè calorem moueat.At nihil ex his eſſe quærendum,ſi nihil concoquitur,ſed ea aſſumpta quæ manent qualia aſſumpta ſunt Ex quo videri poteſt hanc medicorum incertitudinem,ſiue controuerſiam ad vitæ perniciem maximè pertinere.

Stomachus paterfamilias & rex totius corporis. Et cocus naturæ.

445 ¶Et alia quoque ſexcenta poſſem huc adducere,in quibus ſecum pertinaciſsimè pugnant.Nam quid dicam de pertinaci illa contentione,non ſine vitę periculo ambigua?An in morbo laterali vena ſit ſecanda à parte affecta,an aduerſa:aliis ſcilicet hanc,aliis illam, aliis vtranque ſecandam contendentibus: aliis item diſtinguentibus,ſit ne morbi principium,vt diuerſa pars ſecetur, an non,vt affecta? De qua re affatim & doctè Petrus Briſſotus, Andreas Turinus,qui libros priuatim ſcripſerunt:atque etiam alij multi,qui id in ſuis operibus obiter tetigerunt, & inter alios Ioã. Manardus integram,eámque magnam epiſtolam,quæ 1.eſt lib.14.Epiſt.medicinalium.

An in pleuritide uena ſit ſecanda ex parte affecta, an ex diuerſa, medicorum contentio.

446 ¶Quid denique alias infinitas huiuſmodi contentiones,quas etiam libris æditis ipſi medici cõcordare(& vereor ne fruſtra) nixi ſunt,ſcilicet Petrus Aponenſis in magno illo opere, quod ex re Conciliatorem vocant:& Hieronymus Cardanus, in libris contradicentium medicorum?

Aliæ infinitæ eorum contẽtiones.

447 ¶Ad hæc infinita ſunt propè nomina morborum,rerúmque medicarum apud Galenum in antiqua traductione,qua multi etiamnum medici vtuntur: Auicennam, alióſque huius artis ſcriptores celeberrimos malè (vt vtar lingua aliena) intellecta, peius tradita, peſsimè vſurpata. In quibus cum diſpendio vitæ mortalium medici hallucinantur, & aliud pro alio vſurpantes,ſæpe dant mortiferam potionem pro ſalutifera. Ex quibus nonnulla, gratiâ exempli adſcribemus. omnia enim quis poſſet? Multi medicorum pro Cinnabari, quæ fit permixto draconis & elephanti ſanguine,in antidotis medicamentiſque vtiliſsima, vtuntur minio, cui & cinnabari nomen eſt,quod venenum eſſe ſcribit Plinius lib.29.c.1.& iterum lib.33.ca.7.De qua re etiam Dioſcorides lib.5.c.63.aut aliorum ſectione,100.

Multa morborũ & rerum medicarũ nomina apud medicos corrupta.

448 ¶ Igitur apud Galenum, vt plerique nuncupatim citant,aut vt alij malunt, Ioannem Alexandrinum in ipſius Galeni commentariis in lib.Hæreſeôn c.vt vulgò diſtinguunt,15. Diaſcarion legitur pro diaſcorodon,hoc eſt,medicamentum ex alliis.Græci enim τὸ σκόροδον allium vocant,& τὸ σκορόδιον allij purgamentum,noſtri autem, videlicet Columella & Plinius inter pulmentaria ruſtica celebrant Aphroſcorodon,quod eſt genus allij grandioris incrementi,quod quidam Vlpicum vocant,de quo Plautus:

Tu autem plenior alli Vlpici,quàm Romani remiges.

Diaſcariõ pro Diaſcorodon.

449 ¶In eodem lib.ſcribitur diacroſimos pro diacrommion,quo ſignificatur medicamentum ex cępis.Nam Græci τὸ κρόμμυον cæpam vocant,hinc prouerbium κρόμμυα ἐσθίειν, id eſt,cæpas edere, de iis qui lachrymari viderẽtur,natum à Biantis apophthegmate.Is enim Alyattæ Lydiæ Regi ſibi per nuncium denuncianti, vt quamprimum ad ſe veniret:reſpondit admodum contemptim, ἐγὼ Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν,id eſt,ego Alyattę iubeo cæpas edere:quod ſymbolicôs ſignificat flere & eiulare:hinc ductum,quòd cæparum odor,vt eſt acris, conſueuit oculis lachrymas excutere.author Laërtius.Ex quo cæpa lacrymoſa Columellæ dicitur lib.10.

Atque oleris pulli radix,lachrymoſáque cæpa.

Diacrõmyon.

450 ¶ In eodem quoque libro Cachoſia legitur pro Cachexia,quæ dictio ſignificat malam corporis habitudinem teſte Cornelio ſcribente lib.2.c.1.Malus corporis habitus (καχεξίαν Græci appellãt) & Paulo Aegineta.lib.3.c.47.vnde cachectici dicti, quorum corpus macie conficitur, quorum meminit & Plinius lib.32.cap.10.vbi nonnulli pro cachecticis ſubſtituerunt cachectis. Sed & eo certè vſus eſt Octauius Horatianus,aut vt alij cenſent, Theodotus Priſcianus libr.1 Medicinæ, parte ſecunda,c.19.in princ.

Cachexia.

451 ¶ In Introductorio,ſi ipſius eſt, virtutes ſiue potentiæ, quatuor naturales mendoſis dictionibus percenſentur.Nam ponitur Celtica,pro Elctica,ἑλκτικὴ,id eſt,attractoria,ſiue attractiua: Cathelica pro Cathectica καθεκτικὴ,id eſt,retentrix: Allete pro Alloeoticæ,ἀλλοιωτικὴ, id eſt, digerens ſiue permutans,aut alterans,ſi verbo verbum vis reddere. Aptopitiaca pro apocritica ἀποκριτικὴ,

Quatuor potentiæ naturales.

id est, expultrix quæ etiam verba corruptè leguntur apud Ioannem Alexandrinum in prologo illius libri Sectarum Galeni. Ibi enim ita scribitur, Electica, Crastica, Alliotica, Aporopitica, vulgò attractiuam, retentiuam, digestiuam, expulsiuam appellant.

452 *Crocomagma.* ¶ In libris qui vulgò meti, siue myamir inscribuntur (ij sunt lib. Pharma. τῶν τόπους, quibus videlicet ex ipso nomine membratim medicina decurrit) frequens mentio est Crocomagnetis, vbi legendum est Crocomagmatis, quod interpretandum est testimonio Cornelij Celsi, & Dioscoridis lib. 1. c. 26. aut vt alij sciodunt, 30. pro croci recremento & fece, quod in malagmatis, aliisque medicamentis est efficacissimum. Cuius item meminit Plin. libr. 21. c. 20. & nos quoque suprà in descriptione medicamentorum, ver. incip. Ecmagmata,

453 *Oesypum.* ¶ Io 1 1. περὶ ἁπλῶν, id est, de simplicibus c. quo de velleribus tractat, ysopũ legitur, vbi Oesypum, siue œsopon legendum est, quod est medicamentum ex sordibus lanæ ouillæ cum pinguedine confectum. Quod quemadmodum fiat docet Plinius lib. 29. cap. 2. & Dioscorides lib. 2. Ab oue autem dicitur œsipum, quam Græci οἶν vocant, quasi οἶος ῥύπον.

454 *Vinum falernum.* ¶ In libello de vinis, quod insertum est in libr. de bono & malo succo, mendæ sunt in omnibus vinorum generosorum appellationibus. Nam Falerinum legitur pro Falernũ. De quo idẽ Gale, lib. 1. Antidotorum. Plin. lib. 14. c. 14. & c. 15. & lib, 23. c. 1. Horatius li. 2. Carminum, Ode 11,

—Quis puer ocyùs
Restinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha. Ouidius lib. 4. de Ponto, epistola 2.
Quis vel Aristeo? quis Baccho vina falerna?

Varro qui nullum vinum dicit huic conferendũ li. Rei rusticæ 1. c. 2. De eo fit mentio apud nos in l. legatum. §. vini Falerni. ff. de annuis legat. id autẽ & Massicum, ne id ignores, appellatur, propter vicinitatem vtriusque agri. Anynsium & Arsiniũ pro Aruisium, de quo Virgilius, egloga 5.
Vina nouum fundam calathis Aruisia nectar.

Aruisium, Et Plinius libr. 14. c. 7. vbi id Chium esse dicit. Nam & Seruius in Virgilium vbi suprà scribit id vinum esse ab Aruisio Chij promontorio. Strabo quoq; lib. 14. de Chio loquens Aruisia, inquit, locus est asper & importuosus, ferens vinum Græcanicum optimum. Quanquam & Arsinium quoque legitur apud ipsum Galenum libr. 1. Antidotorum. Ego verò Aruisium legendum esse censeo ex ipso Strabone d. l. 14. Plutarcho in lib. quo differit vitam tantopere laudatam ab Epicuro ne iucundam quidem esse, & Clemente Alexandrino lib. 2. Pædagogi vbi reperies ita nominatum ἀρυΐσιον, Galariaoum pro Gauranum. de quo ipse Plinius libr. 14. c. 6. Et cubum pro Cæcubum. De quo Horatius lib. 1. Carminum Ode 20. *Gauranum,*

Cæcubum, & prelo domitam Caleno
Tu bibes vuam. Et iterum Ode 37.
Ante hac nefas depromere Cæcubum,
Cellis auitis. Et lib. 2. Sermo. Satyra 8.
Procedit fuscus Hydaspes
Cæcuba vina ferens. Et alibi sæpe. Et Martialis lib. 13. epig. 115.
Cæcuba fundanis generosa coquuntur Amyclis,
Vitis & in media nata palude viret.

Et Plin. li. 23. c. 1. in quo tamen illud mihi obiter dicendũ fuit, vinum hoc Cæcobũ idem esse atq; illud Falernum, vt videre licet ex Macrobio lib. 3. Satur. c. 20. idémq; & quod Aminæũ dicitur ex Gal. tum lib. de vinis, & lib. de εὐχυμίᾳ, tum alibi. Et de Aminæo fit mentio in l. vlt. ff. de tri. vino & ole. leg. Et Sureotioum pro Surreotinum, de quo Horatius eo lib. Sermo. Saty. 4.
Surrentina vafer qui miscet fece Falerna.
Plinius lib. 22. c. 1. Et Pomponius Iurisconsultus, in l. qui vinum, in prin. de tri. vino, & oleo lega. Faustinum pro Faustianum, de quo Plin. lib. 14. c. 6. Glesteos, id est, mixtũ pro Gleucos id est, mustum. Nam Græci τὸ γλεῦκος mustum vocant, vnde quoddam vini genus medium inter dulcia aigleuces appellant, id est, semper mustum, cuius & Plinius meminit lib. 14. c. 9.

455 *Achrades.* ¶ Consimiliter inter genera arborum quas alicubi describit, legitur Alcadies, modò Alcacrades, cùm vtrobique legendum sit Achrades, quæ sunt ex genere pirorum, de quibus Dioscorides li. 1. & Columella in lib. de cultu hortorum, & Plutarchus in Problematis.

456 *Dyspnœa. Orthopnœa.* ¶ Apud eundem Gal. sæpe inuenies Disnia & Ortomia, pro Dyspnœa, & Orthopnœa, vtrunque quidem vicium in spirandi difficultate consistens & inde nomen. modica est Dyspnœa, neq; ex toto strangulat: cùm verò æger spirare nisi recta ceruice non potest, iam appellatur Orthopnœa. Hinc Dyspnoici & Orthopnoici dicti iis morbis obnoxij, quos latini suspiriosos vocant, & ipsum morbum suspirium, & hæc nominis vicia adeò sunt apud Gal. conspicua, vt etiam libros, quos nuncupatim περὶ δυσπνοίας, id est, de Dyspnœa inscripsit, de Disnia nuncupent. Quod semper intelligo in antiqua translatione, qua etiam plurimi nunc vtuntur.

457 ¶ Comperies & apud eundem Hyporema, & Gesorea, & Aporgi, & Hydophrobia, pro Hypenemia, & Zephyria, & apogeï, & Hydrophobia. Quæ vt lector intelligat, Hypenemia dicuntur Græco vocabulo oua quæ aues aliquot sine coitu masculi pariunt, sicut etiam scribit Varro Rei rusticæ lib. 2. c. 1. & Plin. lib. 10. c. 58. & c. 60. Ea Latinè vna dictione non infœliciter subuentanea ap-

pellauit

pellauit Theodorus Gaza in traductione Aristot.lib.6.de natura animaliũ c.2.Quæ & Albertus Magn.oua venti nuncupat.ex vento enim ea putat generari, & propterea etiam ζεφύρια Zephyria(quæ secunda est dictio)nominãtur,quoniã Zephyro flante,quem nostri Fauonium vocant, maximè fiunt,vt scribit Arist.lib.6.de Animalib.c.2.& Plin.d.c.60.lib.10.Apogei autem sunt vẽti è terra consurgentes,vnde & nomen.Nam si verbum Latinum Græco verbo reddere volueris, interpretari poteris subterraneos,qui,vt Plinij verbis vtar lib.2.c.45.cùm è mari redeunt,tropei vocãtur,si pergunt,Apogei,de quibus etiã Aristot.lib.Problem.26.c.7.& seq. Hydrophobia Latinè dici potest aquæ metus,quam Gal.perniciosissimã ægritudinũ esse te...tur.Fit autẽ ex morsu canis rabiosi,per æstus præcipuè caniculares, qui Græca dictione cynocaumata appellantur. De hac re ita loquitur Plin.lib.8.c.40.Rabies canum sirio ardore homini pestifera,ita morsis lethalis aquæ metus.Idem lib.29.c.5.Hydrophonos appellat ipsos homines potum aquæ expauescentes ex morsu canis rabidi,quod miserrimum est morbi genus,vt scribit Cornel.lib.5.c.25.vti etiam diximus suprà nu.198.cognouit,vbi & alia quædam de hoc morbo videbis.

458 ¶ In lib.de partib.artis medicatiuæ sæpe,& in lib.cui est vulgò titulus,Subfiguratio Empirica.c.5. Cirocomia ponitur pro Gerocomia,id est,medicina senũ:sicut pedotiophica pro pædotrophica,id est,medicina & alimentis puerorũ.Et pędotribus pro p dotribes,qui est magister exercitationis,& exercitator agilitatis in pueris, cuius apud Aristot.Plutarch.in lib.de bona valetudine tuẽda,Diogenem Laërt.in Diogene Cynico,Procop.lib.1.de bello Persico,& Iulium Pollucem est mentio.Legimus Ciceronem cùm esset valetudinarius & cacostomachos dedisse operã pædotribæ,atque ita corpus robustius firmiúsque fecisse,vt refert in ipsius vita Plutarchus.

459 ¶ Item sæpe nominat epsima,Siriũ,& Ciceonẽ,cùm hepsema, σίραιον,& Cyceon legẽdum sit.Est autem hepsema Græco vocabulo,id quod nostri sapã vocant:fitq; misto ad tertiã partem decocto,vt tradit Plin.lib.14.c.9.Id quoq;,vt ibi tradit, σίραιον vocant.De quo & Dioscor.lib.5.c.7.Cyceon verò genus est potionis,cuius meminit Homer.lib.Iliad.11.scribẽs,quẽadmodum Hecameda Arsinoi filia huiusmodi Cyceonẽ,quam vocant, potionẽ Nestori & Machaoni præparauit, qua omnem penitus sitim sedarunt.De Ciceone etiam loquitur Aristot.lib.3.Problem.c.12.

460 ¶ Quin apud ipsum Gal.leges opum Cyricum pro opon Cyrenaicon,quo vocabulo significatum laser,qui est succus laserpitij siue silphij,magnificus in vsu medicamentísque,vt scribit Plin. lib.19.c.3.Cuius etiam meminerunt Theophrast.lib.6.c.3. & lib.9.c.1.& Strabo lib.17. eodémque vlt.& Columella lib.6.c.17.Dioscorid.lib.3.c.85.aut aliorum sectione 93.& ipse Plin. lib.22. c.23. Paul.Aegin.lib.7.c.3.vbi de Opo & liquore loquitur:Palladius lib.Rei rusticæ 3.c.29.vbi id dicit Græcos appellare ὀπὸν κυρηναϊκόν. *Opon Cyrenaicon. Laser.*

461 ¶ Quod si medicus quispiã occurrat,dicátq;, Quid opus est tam solerter,támq; curiosè,tã vigilanter verba in Gal.perpẽdere.Nam scire medicinã est non verba tenere,sed vim ac potestatem habere,vti etiã de legib.dicitur in l.scire leges.ff.de leg.Et ideo dicit Accurs. ex autoritate Tullij in rub.ff.sol.mat.disputationes nominum esse pertinacibus relinquendas.Qua ratione Gal.ipse lib.2.de Differ.febr.scribit nullam sibi esse curã nominũ.quod & repetit in lib.11.de vsu partium, c.7.Neque enim,vt & ipse tradit c.seq.autoritate Platonis,de nominib. medicis contendendum est.Quod & ipse monuit in lib.de generib.& differen.pulsuũ,post princ.Et Therapeuticæ lib.1. atque etiam 2.item 3.ac 4.& 6.statim in ingressu.& lib.11.vbi hæc scribit: Verùm quòd diuinum Platonem secuti semper testamur,contemnere nomina oportet,minimè autem sciẽtiam rerum. Ea namque ad salutem hominum magis pertinent,errorísque in ea finis est pernicies. Nominibus siue propriè,siue impropriè vtare,ad ægrotos id parum pertinet. Et aliis sexcenis locis, ne omnia sigillatim referam. Sed & Fabius oratorum maximus lib.3. Oratoriarum institutionum cap.6. quo tractat, quid sit status, scribit non interesse discentium, quibus quídque nominibus appelletur,dum res ipsa manifesta sit.Et in lib.5.c.10. Nec sum,inquit,de nominibus anxius:vocet enim vt voluerit quisque,dum vis rerũ ipsa manifesta sit. Propterea ægrotus non tam disertũm medicum quærit quàm salutarem,nec vt elegantior sit in loquendo, quàm in medendo,vt etiam ex Seneca asserit gl.in c seduló,in verbo,quàm formosiores,38.dist. *De nominibus nõ contenendum medicis.*

462 ¶ Huic statim respondebo non rem ipsam negligere quisquis verba tractat, sed viam ad rerum cognitionem struere,aut certè efficere,vt sensus ceu commodiore vehiculo traducantur in animos hominum.Nam quomodo,emplastra,malagmata,cerata,pastillos, & alia id genus medicamenta latè à nobis suprà recensita salubriter medicus conficiet, si res illas ignorarit ex quibus conficiuntur? si verba non intelligat,quibus res ipsæ significãtur,quæ rerum caussa reperta sunt? Dicat quantumliber ad pondera rerum penetrãdum esse, non ad ad verborum amœnitates diuersitandum:& sanguinem ac medullam esse introspiciendam,omissa cute corticéq; verborum. Ego certè nõ dispicio quomodo sanguis & medulla interior introspici posit,nisi cutis & cortex ante diligenter exploretur.Nam est apud Plautum,Qui è nuce nucleũ esse vult,frangat nucem.Similitérque qui ex libris vult sententias eruere,atque penitus exprimere,necesse est vt verborum corticem ante perrumpat: nec interiora panduntur, nisi exteriora ante patescant. Ideo Pollucis sententia est,partem esse sapiẽtiæ quid quo nomine censeatur imprimis nouisse. Quin Aristot.Physico.4.scire quid nominis,esse principium doctrinæ scribit.Isocrates autem in Symmachico scribit,appellationes rerum vim earum exprimere. *Verborum cognitio nõ cõtemnenda.*

De eadem re ex medicis.

463 ¶ Ex medicis autē ipse Gal.lib.1.de differ.pulsuū,Occupatio,inquit,circa nomina est inuitis nobis necessaria.Ideóq; ipse multos libros de Medicinalib.nominib.scripsit.Et in Prognosti. Hippocr.& alibi sæpè,non aspernandum hunc laborem docet.Sed eatenus quęreuda nomina,quatenus nos perducunt in rerum cognitionem.Et Arnald.à Villa noua,de regul.general.curationis morborum,doctrinæ primæ Aphoris.hunc 18.adscribit, Notitia nominū prodest ad doctrinam.Et nulla profectò ars curiosius,cautius,vigilantius homini discenda,tractanda,meditanda est,quàm medicina,qua nulla est periculosior,quippe cum in ea versetur salus hominum & vita.

De eadem re. Leges nō intelligi, nisi ab his qui purè & Latinè loqui sciunt,

464 ¶ Nec est,quo se tueri posſint ignari verborū medici eius legis autoritate,quæ scire leges asserit, non earū verba,&c.vt diximus.Ea enim est eius l.sentētia,vt nō sit necesse leges ipsas ad verbum & memoriter tenere,sed tantū vim & potestatē habere verborū,aut si etiā mauis,legum,quod in idem recidit.Nam quo pacto sensum vimq; legis colliges,nisi & verba ipsius rectè intelligas nisi item purè & Laonè loqui scias,cuiusmodi & leges nostræ loquuntur? Certè nō nisi Laonus & eloquens Latinū & eloquentē intelligit,quemadmodum non nisi balbus balbum,vt est in prouerbio apud D.Hieron. Labeo Antistius Iuriscōsultus celeberrimi nominis omnium bonarum artium non expers fuit,inq; grammaticam,dialecticam,literásque antiquiores altioresque penetrauit:Latinarúmque vocum origines rationésque percalluit.Eáq; pręcipuè scientia ad enodandos plerosque iuris laqueos vtebatur, sicuti retulit Gellius lib.13.c.10. Sed nónne etiam videmus Vlpianum,quem Iurisconsultorum κορυφαῖον Modestinus appellat,ipsumq; Modestinum, Pomponium,Celsum, cæterósque Iurisconsultorum antistites accuratissimè de verborum significatione scripsisse? ex quorum Commentariis insignis titulus de verb.sign. nostris Pādectis insertus est.Quid tot tituli,de legatis 1.2.& 3 de auro & argen.leg.de suppel. legat.de tri.vino & oleo, legat.de fund. instr. & alij eius notæ plurimi aliud quàm verborum ipsorū vim & proprietatem sensum declarant? Hinc Iurisconsultorum summum circa verborum vim,proprietatem esse laborem scribit Fabius ad Calcem lib.5.Oratoriarum institutionum.

Auicennæ errores multi circa res ipsas,

465 ¶ Sed tamen vt ad res ipsas veniamus.Recētiores medici Auicennā principē simpliciter vocant, dum illū citāt,quem si ostēdero in multis errasse,nihil iam erit quod fidendū sit medicis vel peritissimis,cùm errare non posſint (quod sæpius cōtinget,si is quem veluo principē omnino sequuntur errauerit)sine periculo vitæ.Igitur vt hoc dilucidè ostendā,illud imprimis sciēdum est, Auicennā & Rasim elephantiasim siue elephantiā pro alio morbo accipere quàm Galen.Paul. Aegin. cæterique Græci, & alij ætate superiores acceperunt. Illi enim elephantiasim pro morbo accipiūt,in quo pedes & crura supra modum intumescūt.Hi verò intelligūt morbū quem Auicēna & iuniores medici leprā appellāt. De Auicēnæ & Rasis significatu neminē ambigere arbitror,qui illos legerit.De secūdo Galeni & cæterorū antiquorū sensu longius à nobis cum Leoniceno viro nunquā satis laudato differendum est.Elephātiasis autore Paulo Aegin.lib.4.c.1.est cancer totum corpus occupans:vnde idem Paul.in eodem loco inquit, Si cācer vnum tantùm membrū infestans,tamen secundùm sententiā Hippocr.insanabilis est, quantò magis elephātia, qui cācer quidem est vniuersalis totius corporis,omnem curationē superabit? Eandem sententiam scribit Auicen.lib.4.his verbis,Et cum cancer qui est lepra membri vnius,si de illis quibus non est sanatio,quid dicemus de lepra,quæ est cācer totius corporis? Et idē propè dixerat circa initia eius capitis,in quo agit de lepra.Sed & eorundem humorum vicio generari elephātiasim Paulus censet,& leprā,Auicenna.Et quemadmodum Paulus minus malam elephātiasis speciem statuit, quæ ex quadam veluti fece sanguinis superassata ortum haber: alteram quæ à flaua bile æquè retorrida fit,deteriorē:ita & de duabus lepræ speciebus, quarum altera itidem ex fece sanguinis,altera ex flaua bile in atram propter assationem conuersa generatur,Auicenna decernit, Neque verò aliam Paulus elephantiasi,aliam lepræ Auicenna adhibet curationem.Neque enim Gal.scribens de elephantiasi lib.2.Artis curatiuæ ad Glaucon.minus quàm Paul.cum Auicenna scribente de lepra concordat.Imò verò omnia illa Auicen.verba barbare tamen scripta,quòd videlicet lepra multiplicatur in Alexādria propter caliditatem aëris,& malitiam cibi,& eius essentiam,ex genere piscium,& carne salita,& carne grossa,& carnibus asinorum,& lentibus.Omnia, inquam,hæc sunt ex Galeno de elephantiasi eodem lib.loqnente,translata. Adhæc nisi Galenus per elephantiasim,morbum,quem diximus,intelligit,illud absurdum sequetur, Galenum qui tot de medicina libros tam accuratè,tam copiosè conscripsit,nullā de eo morbo ,qui reliquos omnes magnitudine superat,videlicet lepra, quam vulgò vocamus,in suis libris fecisse mentionem. Galeni autem libros intellige,quos idem author in propria lingua reliquit:Nam in his quos vel ex Græca,vel ex Arabica lingua trāslatos habemus, plurima est in hoc verbo,lepra,ambiguitas: quoniam aliquando translator vbi elephantiasim in Gręco Galeni codice inuenit,lepram est interpretatus:vbi verò lepram,nihil immutauit,sed eodem vsus est verbo : cum tamen apud Græcos authores alius morbus sit lepra,alius elephantiasis.Lepra enim,vt inquit Galen.in lib.de tumorib.præter naturam, passio solius cutis est, quod de elephantiasi dici non potest, cum in eo morbo,qui elephantiasis à Græcis nominatur,non modò cutis, sed carnes etiam atque ossa, vt Celsus quoque testatur,plerunque vitientur.

De eadem re.

466 ¶ Quod si quis pertinaciter tueri velit eūdem esse morbum,quem Græci leprā,atque Arabes itidem nominant:videat quid ipsum concedere oporteat,hoc scilicet,esum viperarū,quo nullum

esse

esse præstantius remedium aduersus leprã medici omnes vno ore consentiunt, quódq; inter nobilia medicamẽta contra leprã Auicenna numerat, non modò nõ sanare id malum, sed insuper generare. Gal. enim lib. II. c. 2. de simplici medic. duorũ meminit elephantiasi morbo laborãtium, qui ex esu carnium viperinarũ in leprã inciderunt. Quare necessariũ est dicere alium esse morbum, qui à Gal. & antiquioribus lepra vocetur, alium qui ab Auicen. ac recẽtioribus eodem nomine nuncupetur. Quanquã Cælius Aurelian. autor vetustus & magnę autoritatis lib. Chron. 4. c. 1. scribit plurimos dare viperas elephantiasi mãdendas, sed amputato capite atq; cauda. Quod etiam tradit ipse Paulus Aegin. vbi suprà. Quid autem lepra apud hos significet, nemo ignorat. Quid verò apud Gal. & antiquiores multi nesciunt. vnde data est errori occasio, vt diuersarum linguarum significata distinguere nescientes, vel elephantiasim non esse lepram, de qua scribit Auicenna, vel non simpliciter lepram, sed quandam lepræ speciem existimauerunt.

467 ¶ In qua re nõ solùm nomina, sed & res ipsas cõfundunt Auic. & Rasis, cùm videatur Auicenna ipse lib. 3. vbi de elephãtiasi sumpta, vt iam diximus, pro tumore pedũ, nõnulla dicere, quæ etiam Gal. de elephantiasi in eo significatu quem ipse capit. Nam Gal. in lib. qui nigra cholera inscribitur, tradit elephãtiasim ex eodẽ humore fieri atq; varices, qui quidẽ humor primùm rubidus apparet, deinde nigrescit. Quod & idem de sua elephantiasi refert Auicenna. Et sicut Gal. & Paul. elephantiasim ad rubidum colorẽ declinantem minus malam arbitrantur: ita Auicen. suam elephantiasim subrubrã nigrà censet esse incolumiorem. Et quia Dioscor. lib. 1. c. 96. aut vt alij diuidunt 105. scribit cedreã, hoc est, liquorẽ ex cedro arbore fluentẽ, quem Arabes alchitran vocant, licet Simõ Genuensis id verbũ Arabicum, picẽ liquidam Latinè interpretetur. Et quia, inquam, Dioscor. tradit cedream iuuare elephãtiacos, si lingatur aut illinatur: Certè etiam Auicen. scribit alchitran inuiscatum & linitum conferre suæ elephantiasi, id est, tumori pedum & crurum. Rasis quoque, qui elephantiasim eodem significatu accipit, quo Auicenna. Nam & in Almãsore, & in diuisionibus seorsum de lepra & elephantiasi, tanquam de morbis differentibus tractat. Idem tamen lib. 12. Contin. in quo agit de crurum vitiis, quibus annumerat elephantem, plurima de eo morbo scribit, quæ etiam Gal. variis in locis de elephantiasi. Imò verò Rasis ipse Gal. citat in lib. de cholera nigra ita scribentem, Vitium elephantis & varices fiunt ex humore nigro, quod nisi fuerit cum eis caliditas, non erunt intensæ maliciæ: ex vehementi quoque declinatione ad choleram nigram puram fit vitium elephantis. Similem ferè sententiam scripsit Auicen. lib. 3. c. illo, quo vnà de elephantiasi ac de varicibus agit. Multa autem remedia, quæ Gręci tradunt contra elephantiasim pro lepra sumptam, scribit Rasis ipse lib. quem diximus, contra vitium elephantis, vbi de tumore pedum, aut crurũ vitiis tantùm differit, veluti ex Galeni autoritate plantaginem, quam etiam Celsus ad elephantiasim præcipuè commendat. Sed & ex Dioscoridis autoritate laudat Rasis ad vitium sui elephantis fel hircinum, atque mentastrum. *De eadem re.*

468 ¶ Quod si quis fortè Auicen. atq; etiã Rasim ea ratione tueatur, quòd crurũ, pedúmve tumorem quem elephantiasim nominarunt, non lepram, sed tantùm lepræ principium indicauerint, atque ideo diuersis nominibus, alio scilicet leprã, alio leprę principium nuncupare voluerint: Certè vt morbi in sua tẽpora diuisionẽ non improbamus: ita illos duas eiusdẽ morbi partes nõ debuisse diuersas facere species, vel etiã genera omnino contẽdimus. Quod maximè fecisse videtur Auicenna, qui de elephantiasi lib. 3. de lepra verò agit in 4. tanto scilicet interuallo, vt videatur elephantiasim distinctũ omnino genus à lepra putauisse, cũ præsertim idem Auicen. elephantiasim non, vti Gal. inter figuræ morbos, sed quãtitatis potius, lib. 1. collocauit. Hæc propemodũ Leonicenus. Scio autẽ nouissime Sebastianũ Montuum Dialexeon medicinaliũ 2. Dial. 3. multis contendisse, apud Hebræos, Græcos, & veteres quoque Latinos lepræ appellatione etiã elephãtiasim significasse. Sed huius rationibus respondit Leonardus Fuchsius Paradoxorum lib. 2. c. 16. *De eadem re.*

469 ¶ Sed de hac re iam nimiũ, ideo ad alios Auicen. errores trãseamus. Is altoim morbũ, quẽ nostri Antracẽ interpretãtur, à pruna siue carbone separat duobus capitibus: cũ idem omnino sit morbus, vt latè ostẽdit ipse Leonicen. Et quod deterius est, cum sit duplex bubo, alter qui fit à causa primitiua (vt loquũtur recẽtiores medici) atq; ideo ex sanguine non necessariò maligno: alter ex materia venenata: tẽpore præsertim pestilẽtiæ: Primúsque ex Paulo Aegin. curetur refrigerãtibus atque astringẽtibus medicamẽtis, veluti spongia ex posca, & lana ex vino & oleo acerbo, vel rosaceo, vel melino, id est, pomorũ, vel lentiscino, vel myrthino (nullum enim ex his in tali bubone periculũ imminet, vt quilibet medicæ artis peritus intelligit) tamẽ Auicen. nullo delectu hæc eadem remedia quãuis ex reprimẽtibus, adhibet in princ. altoim, id est, bubonis pestiferi, quibus nihil potest esse in hoc malo periculosius. Neq; verò illud satisfacit, quòd nonnulli de hoc genere medicamẽti dubitãtes dicũt in Auicennę excusationẽ, quòd videlicet voluerit non super ipsam altoim, sed potius partes ipsi vicinas, ne corruptio lõgius serpat, eas quas diximus medicinas reprimẽtes imponi. Cùm si hoc intellexit Auicẽna, tamen præstet, nõ solùm ad locũ affectum, sed etiam ad proxima tabem pestiferã, quantum fieri potest, euocare. Si enim à locis circunstantibus repercutiatur, quantũ extrinsecis partibus, hoc est, ignobilioribus mali depelletur, tantùm ad intrinseca & plerunque lethalia detrudetur. Cùm illud quoque in pestilentia sit obseruatũ, quanto plures cutis exterioris partes afficiuntur, tota vi noxia foras prodeunte: tantò minus subesse periculi. Sicuti vbi vnum solum locum carbunculus occupauerit, ægri salus penè est desperata. *Alij Auicẽnæ errores. Antrax, Pruna & Carbo idem morbus. Duplex bubo.*

¶ Ad hæc

Alij item. Phlebotomiã non conuenire prunæ uel igni Persico cõtra Auicennam.

470 ¶ Ad hæc ex Auicennæ opinione, materia prunæ, vel ignis Persici est cholera citrina ex cholerico sanguine genita, vt licet videre apud eũ lib. 4. eod. c. quo de his morbis disserit. Et paulò post tamen in curatione eorum præcipit fieri phlebotomiam aliquando vsque ad syncopen, vt sanguis cholericus euacuetur. Qui quidem curationis modus nescio quantũ rationi conueniat, vel etiam ipsi Auicennæ, qui sanguinẽ esse frenum choleræ vbique insinuat. Et lib. 1. cauendum esse admonet, ne superflua sanguinis emissione ęgtum ad humorũ cholericorum ebullitionem perducamus. Et alibi tam in curatione erysipelatis, quàm etiam causonis, visus est dubitare, an in eis sanguinẽ mittere oporteat, ne dum iusserit ad syncopen vsque profundi. hoc enim remedium in his solùm febribus conuenit, quæ ex multo sanguine vel ebulliente, vel putrescente generantur: quales sunt quæ proprio nomine synochi nominantur. Sed neque propter intolerabiles dolores (hi enim in hoc morbo non adsunt) tanta sanguinis detractio faciẽda est. Quod si etiam adessent distinguendum foret, vt inquit Galen. in expositione Aphorismi, Quæ egeruntur, non multitudinem considerare oportet, sed an phlebotomia, an verò potius purgatione sedari deberent: nihil aliud ex his verbis insinuans, nisi quòd vbi humor alius à sanguine faceret dolorem sua qualitate, vel quantitate, purgationẽ esse præferendam. quod videmus eundem Galenum in omni morborum præcipuè cholericorum curatione vbique obseruasse, adeò vt in Cõmentariis libri 2. de humoribus, etiam in pleuritide, cùm fit ex humore cholerico damnet phlebotomiam, quam tamen plus in hoc morbo, quàm in vllo altero alioquin videtur probare.

471 ¶ Quid quod etiam Auicenna in pruna, vel igne Persico prohibet scalpellationem profundam, quando materia est decliuis ad choleram (his enim ipse vtitur verbis) Et tamen capite superiore vbi agit de formica, suaserat ex Galeni cõsilio extirpare formicã cum aliquo, quod fit sicuti embula, & extremitas pennæ, aut alterius rei, cuius extremitas sit acuta, quam possibile sit deglutire formicã. Atqui hæc extirpatio formicæ, si diligenter inspicimus, multò est violentior, quàm scalpellatio, vt si hanc timet Auicenna quãdo materia est decliuis ad cholerã, multò magis debuerit formidare tale aliquid facere in morbo ex materia non decliui ad choleram: sed mera cholera, vt ipse opinatur, procreato. Subditque Leonicenus se putare Auicennã morbos etiam natura distantes atq; eorundem curationes plerũque confundere, vel, vt ipsius vtar verbis, quæ solet ipse aliquãdo in aliorũ reprehensione vsurpare, capitulũ in capitulo ponere. Quam quidẽ confusionem multis probat ex his quæ ipse Auicẽna scribit in tribus capitib. de Erysipelate, de formica, & de igne Persico. vt latè videre poteris apud ipsum Leonicenum in lib. de morbo Gallico.

Quid intersit inter ignẽ sacrũ, Erysipelas, carbunculum, & Herpetem.

472 ¶ Sed cui tamen illud addes, vt intelligas eorũ morborũ & similium, de quibus loquitur discrimina ex Gal. lib. 14. Therapeut. & lib. 1. de morb. differen. atque aliis optimis medicinæ scriptoribus, Calidos omnes cum dolore ac inflãmatione tumores generali appellatione inflãmationes vocari solitos. At variãte, qua constant materia, eas etiam & earum nomina variare. Nam abscedente cum impetu in aliquã partẽ sanguine, qui bonus & mediocri crassitudine sit, cum in angusto ob copiam coercetur, inflãmationem, quæ sic priuatim & propriè dicatur, tũc fieri. Quod si cum sanguine & flaua bilis in aliquã partẽ fluat, fit sacer ignis, qui Græcis ἐρυσίπελας dicitur. Nam Plin. erysipelas ignis sacri genus esse dicit. Celsus autem & Galen. diuersum faciunt ignem sacrũ ab erysipelate. At in vtroque pus & rubor cum calore fit maximè in pectore, aut lateribus, aut in eminentioribus partibus. Et si confluens sanguis calidissimus simul fuerit & crassus, fiunt carbunculi. Postremò inhærente alicui parti flaua bile, herpetes, de quibus Paul. Aegin. in hanc sententiam, Pura & non admixto alio humore secreta, & in parte aliqua hærente flaua bile, malum fit quod herpeta nominant, quæ si cõcretissione sua crassior & maiore acrimonia fuerit, totam vsque ad subiectam carnem exulcerat cutem, vocatúrque hic herpes corrodens. Si verò tenuis minoréque acrimonia & calore, exiguas pustulas milij seminibus similes in superficie cutis excitarit: miliaris herpes à similitudine nominatur. Quanquam Oribasius medicus & ipse antiquissimus admixta flauæ bili pituita miliarem hunc herpeta fecit. Sed tu interim vide Leonardum Fuchsium Paradox. lib. 2. c. 18. & iterum c. seq.

Auicennæ alij errores. Eupatoriũ ea est herba quæ uulgò Agrimonia uocatur.

473 ¶ Verùm vt ad Auicennã redeamus, ex tot tantisq; circa eundem fermè morbum ipsius erratis colligi potest, quot quantáq; sint & in aliis morbis, ne si omnia coner sigillatim declarare, tẽpus me deficiat. Superest vt de cæteris rebus aliquid dicamus. Satis cõstat apud eruditos, eupatorium herbã eam esse quæ vulgò agrimonia vocitatur. Idq; liquidò apparet ex eupatorij descriptione, quam adscripsit Dioscor. lib. 4. c. 44. Illúmque secutus Plin. lib. 25. c. 6. quæ est huiusmodi, Eupatorium herba est fruticosa, caulem vnum attollens rectum, lignosum, tenuem, nigrũ, hirsutum, cubitalem, & interdum ampliorem, folia per interualla diuisa in quinque maximè partes, vel plures, similia foliis pẽtaphylli, vel canabis, & ipsa quoq; subnigra, serratim incisa per ambitũ. Semen verò medio caule erũpit pilosum deorsum spectans, quod exiccatum vestibus adhærescit. Quæ omnia ita herbæ, quæ agrimonia vocatur, quadrant, vt hanc esse verũ eupatoriũ nemo nõ agnoscat. Tamen nõ est vera argemoniũ antiquis celebrata, vt quæ est diuersa ab eupatorio, vt scribit Dioscor. lib. 2. c. 195. eos reprehendens, qui eandem herbã esse autumant eupatorium & argemonium, quod & pleriq; ex recentioribus arbitrãtur, qui ob id eupatorium agrimoniam, vt iam diximus corruptè appellarũt. Auicẽna verò ita eupatorium describit, vt longè ab ea vulgi agrimonia discrepet, dicens, eupatorium herbam esse aromaticam, habentem folia canabis, florem

sicuti

sicuti nenufar. Constat enim herbam vulgò agrimoniam nuncupatã, neque esse odoratam, neque habere florem sicuti nenufar, sed longe & colore, & forma, & magnitudine dissimilem. Sed cui, si Diis placet, plus in hac parte credemus, Dioscoridíne an Auicennæ? Auicennæ, inquies, quem principem medici appellant. Atqui Gal. lib. 6. de simpli. medic. nõ multò post principium, & ipse quoq; Auicenna in hac parte medicinæ, quæ de medicamentis simplicibus agit, primum locum Dioscoridi tribuunt. Sed fac autoritatem vtriusque esse parem. Vbi tu mihi, Auicennæ patrone, herbã inuenies aromaticam foliis canabis, flore nenufaris, quæ sit verum eupatorium, sicuti altera est? Ita Dioscoridis, Plinij, & Serapionis super verbo eupatorio descriptionibus cõgruentem, vt nisi malis videri cœcus, quàm fateri Auicennam in veris eupatorij notis designandis aberrasse, nullo modo negare possis, herbam quam vulgò nomine agrimoniam vocamus, eam esse, quæ veteribus eupatoriũ nuncupatur: non autem quæ nunc vulgò & medicis & pharmacopolis esse putatur eupatorium, ex qua tamen syrupos, & alias compositiones veluti ex eupatorio conficiunt, errore admodum periculoso.

474 ¶ Sed vlterius procedamus: apud Græcos hedera κισσὸς, id est, cissos nuncupatur, nec tamen omnis hedera, sed ea tantũ quæ rigẽs est, & sine adminiculo stat, vt tradit Plin. lib. 16. c. 34. in fi. Estque & alia herba longe ab illa diuersa colore, forma, viribus, quæ κισθὸς, id est, cisthos appellatur. Verùm vicinitate verborũ deceptus Auicẽna cisthon pro hedera posuit: quin & eam quoq; corruptè cussos appellat pro cissos, nec id fecisse contentus, in ipso capite de cusso hederæ, vires cum alterius herbæ, quæ ladanum vocatur, ferè viribus miscuit, vt latè ostẽdit Leonicenus. Ita & hederæ quoque proprietates cum alterius herbæ proprietatibus, quæ volubilis maior à Mesue & pluribus aliis nominatur, manifestè confundit. quod ex eo constat, quòd omnes proprietates quas Galenus hederæ assignat, is volubili maiori assignat. quæ quidem volubilis maior à Grecis κισσάμπελος, id est, hedera vitealis, à Plinio conuoluolum, vulgò cãpanella dicitur. Hæc autẽ hedera vitealis lacte plurimò manat, & aluum ciet. Ideo Auicenna, qui visus est nesciuisse verã hederam ab hedera viteali discernere, sicuti pro hedera volubilem posuit: ita lac quod non habet vera hedera, sed tãtũm hedera vitealis, hederæ tamẽ assignat, quæ tantùm habet lacrymam. Quare Auicenna mixtis ambarũ herbarum etiam natura distantium potestatibus magnã peperit cõfusionem: & sicuti in morborum, ita etiam in herbarum tractatione capitulum in capitulo posuit. *Hedera.*

475 ¶ Denique vt summatim dicam: Is in 2. lib. Cochiũ pro Phoca, Id est, vitulo marino, Cheichem pro cãcamo, id est, gummi quodam odorato, astratisus pro aster atticus, id est, herba inguinaria: Barche pro Aphace, Bilonium pro peplio, Beblisi pro peplo herbis earundem virium, altera tamen portulacę hortẽsi, altera rutæ similibus: quegneis pro cenchro, id est, milio, sicutum pro simphyto, id est, consolida herba, tesisic pro thapsia, & mille alias Græcorum verborũ corruptiones apud eum inuenies, quas vix puto posse intelligi sine cognitione Græcorum autorũ, qui medicinã posteris tradidere. Quando & ipse Auicenna tantus alioquin medicinæ magister in eis sæpissime caligat, vt cum tesisic, id est, gummi rutæ agrestis, quod nusquam inuenitur, exponit, sucutum pro semperuiua, vel specie seminis mandragoræ, secundùm duas opiniones, quæ tamen falsæ sunt. Qua quidẽ nominũ obscuritate nescio quid possit esse in medicinæ opere periculosius: quãdo ex ea nõ modò alterũ pro altero morbũ curari, sed alia etiã pro aliis remedia exhiberi contingat, vt maius sit à medico periculum, quàm à morbo. Si quis autem plerosq; alios Auicennæ, & aliorum Arabum errores scire desideret, legat Leonicenum in eo libro, quem in eam rem priuatim composuit, & in libello de morbo Gallico, ex quo huc multa transcripsimus. *Alij plurimi errores.*

476 ¶ Nec interim tamen prætereundæ sunt infinitæ illæ medicamẽtorum, & eorum quidem externorũ, & quæ orbis noster non produxit, cõpositiones & misturæ, quibus quidem non Auicẽna modò, sed & alij medici hodie passim vtuntur, imò faciunt imposturam: cùm nihil sit magis noxium, proinde & à rerũ naturæ scriptoribus, imò & ab ipsis medicis sæpius fuerit damnata. Plin. lib. 20. c. 19. post descriptionẽ medicamenti diacodion, Hæc, inquit, ostentatione simplex quidem & antiqua illa salubritas papauere & melle constat. Quibus apertè declarat simplicissimã cõpositionem esse optimã. Idem lib. 22. c. 23. in fi. de Lasere loquens. Quas habeat, inquit, vtilitates admixtum aliis, immẽsum est referre, & nos simplicia tractamus: quoniam in his naturã esse apparet, in illis coniecturam sæpe fallacem. Nulli sanè custodita in mixturis concordia naturæ ac repugnantia. Et iterum c. seq. Non fecit cerata, malagmata, emplastra, collyria, antidota parens illa ac diuina rerum artifex. Officinarum hæc, imò verius auaritiæ commenta sunt. Naturæ quidem opera absoluta atque perfecta gignuntur: paucis ex causa, non ex coniectura rebus assumptis, vt succo aliquo sicca tẽperentur ad meatus, aut corpore alio humentia ad nexus. Scrupulatim quidem colligere ac miscere vires, non coniecturæ humanæ opus, sed impudentiæ est. Nos nec Indicarum Arabicarúmque mercium, aut externi orbis attingimus medicinas. Non placent remediis tam longè nascentia: non nobis gignuntur, imò ne illis quidem, alioquin non venderent. Odorum caussa vnguentorúmque, & deliciarum, si placet etiam superstitionis gratia emantur, quoniam thure supplicamus & costo. Salutẽ quidem sine his posse constare, vel ob id probabimus, vt tantò magis sui delicias pudeat. Sed & c. seq. contra cõpositiones medicorum, medicinas ex frugibus describit. Quin & lib. 24. c. 1. ita de hac re differit, Hinc nata medicina: hęc sola naturæ placuerat esse remedia parata vulgò, inuentu facilia, ac sine impendio, ex quibus viuimus. *Medicamẽtorum compositiones & misturas damnatas Plinio.*

Posteà fraudes hominũ & ingeniorũ capturæ officinas inuenere istas, in quibus sua cuique homini venalis promittitur vita. Statim cõpositiones & mixturæ inexplicabiles decãtantur. Arabia atq; India in remedio æstimãtur, vlceriq; paruo medicina à rubro mari importatur, (ita enim legere malo quàm quod vulgò scribitur imputatur) cũ remedia vera quotidie pauperrimus quisque cœnet. Nam si ex horto petantur, aut herba vel frutex quęratur, nulla artium vilior fiet. Hæc ille. *Plinij locus.* Rursum lib. 29. c. 1. Mille præterea pœnitentiæ modis culinarũ etiam præceptis, & vnguentorum mixturis, quando nullas omisere vitæ illecebras. Inuehi peregrinas merces, cõciliarique externa precia displicuisse maioribus crediderim equidem, nõ tamen hoc Catonẽ prouidisse, cùm damnaret artem. Theriace vocatur excogitata cõpositio luxuriæ: fit ex rebus externis, cum tot remedia dederit natura, quæ singula sufficerent. Mithridaticum antidotum ex rebus 54. cõponitur, interim nullo pondere æquali, & quarũdam rerum sexagesima denarij vnius imperata. Quo deorum perfidiam istam monstrante? hominũ enim subtilitas tanta esse non potuit. Ostentatio artis & portentosa scientiæ vendicatio manifesta est, ac ne ipsi quidem illam nouere, &c.

477 *Et Plutarcho, et Erasistrato.* ¶ Et ne putes Plinium solum in ea sententia fuisse, Galenus multa in huiusmodi medicamẽtorum compositiones scribit lib. 3. Methodi, & Plutarchus vir in omni disciplina consummatissimus in 4. decade, τῶν συμποσιακῶν, c. 1 huiusmodi item medicamentorum mixturas reprobat, citátque Erasistratum illum medicorum veterum nobilissimum itidem quoque facientem, in hæc verba, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅτ' ἂν μιγνυῶτες τὰς βασιλικὰς καὶ ἀλεξιφαρμάκους ἐκείνας δυνάμεις, ἃς θεῶν χεῖρας ὠνόμαζον. ἐρασίστρατος δ' ἐλέγχει τὴν ἀτοπίαν καὶ περιεργίαν ὁμοῦ μεταλλικὰ, καὶ βοτανικὰ, καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης εἰς τὸ ἓν συγκεραννύντας. καλὸν γὰρ ταῦτα ἐάσαντας, ἐν πτισάνῃ, καὶ σικύᾳ, καὶ ὑδρελαίῳ τὴν ἰατρικὴν ἀπολιπεῖν. ἀλλὰ νὴ Δία τὸ ποικίλον ἐξάγει, καὶ γοητεύει τὴν ὄρεξιν. Id est, Quin multò magis cum regales illas & efficaces variorum remediorum mixturas conficiunt, quas Deorum manus appellarũt. Erasistratus autem coarguit insolentiam, & curiositatem illorum, qui simul & metallica, & herbaria, & ferina, quæque terra gignit, quæque mare, in vnum commiscuerunt. At bene haberet si iis omissis in ptisana, & cucurbita, & hydrelæo medendi artem finiuisseut. Verùm per Iouem ipsa rerum varietas imponit nobis, & appetentiam illicit. Et Serenus Sammonicus in lib. de morborum curationib. c. 27.

Multos præterea medici componere succos
Assuerunt, preciosa tamen cum veneris emptum,
Falleris, frustráque immensa nomismata fundes.
Quin age, & in tenui certam cognosce salutem.

Agesilao magno. Secundùm hanc sententiam Agesilaus ille magnus Lacedæmoniorum rex, cum medicus quispiam illi præscriberet curationem nimium exactam, ac minimè simplicem, Per Geminos, inquit, quæ pręscribis, si mihi prorsus est in fatis vt non viuam, ne si omnia sumpsero, viuam. vt author est Plutarchus in Apophthegmatis Laco. quo quidem significabat, eiusmodi cõpositas emptásque curationes ocyus mortem acceleraturas, quàm depulsuras morbum.

478 *Simplex cibus salubrior.* ¶ Et horum quidem sentẽtia huiusmodi ratione probari potest. Nam si simplex cibus est vtilior, salnbrior, digestu facilior, quàm multiplex, & varius, sicuti longè latéque, & lucidis rationibus & argumentis ostendit Disarius Macrobianus lib. Saturnalium 7. qui omnia propè accepit à Plutarcho lib. Problematon conuiualium decade 4. c. 1. & ex Medicis Plin. lib. 11. c. 53. Homini, ait, cibus vtilissimus simplex, aceruatio saporum pestifera, & condimenta perniciosiora. & Galenus qui in Commentario Hippocr. de Victus ratione in morbis acutis tradit aliorum autoritate, ciborum varietatem, præsertimque vbi variis constat facultatibus, esse nocentissimam, vtpote quæ ingesta ipsa probe concoqui prohibeat. Et rursus Comment. 3. Antea, inquit, didicisti cibos multiplices, & præserim facultate dissimiles magnã progignere in ventre perturbationem. Et lib. 1. de Iuuamẽtis membrorum c. 4. scribit res compositas ex multis rebus velocioris esse corruptionis, quàm ex paucis compositas. Et planius Rasis de hac re nuncupanim loquens lib. 25. Contin. & Auicen. in 3. primi, doctrina 2. c. 7. Et de hoc apud nos tex. habemus in c. ne tales, ibi, vno aut duobus cibis, de conse. dist. 5. Et ante hos omnes Hippocrates, qui lib. de flatibus malam diætam vocat, quæ fit ex pluribus cibariis, ac multiformi alimonia. Et hoc planè confirmat Plato de Repub. lib. 3. testimonio Homeri, qui vt iam suprà diximus, nusquam variorum condimentorum meminit. Et Horatius lib. 2. Ser. Saty. 2.

Accipe nunc victus tenuis quæ quantáque secum
Afferat, in primis valeas bene. Nam variæ res
Vt noceant homini, credas memor illius escæ
Quæ simplex olim tibi sederit, at simul assis
Miscueris elixa, simul conchilia turdis:
Dulcia se in bilem vertent, stomachóque tumultum
Lenta feret pituita. vides vt pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? quin corpus onustum
Hesternis vitiis, animum quoque prægrauat vnà.

Ex quo illud quod scribit Diodorus Siculus lib. rerum antiquarũ 4. c. 3. Trogloditas ob simplicem eorũ victum rarò in morbos incidere. Consequens est & simplicem quoque medicinã esse

longè

longè vtiliorem salubriorémque,cum contrariorum eadem sit disciplina,Philosophorum ac Iurisconsultorum testimonio.

489 ¶Sed & alia ratione improbandæ fugiendǽque sunt huiusmodi mixturæ & cōpositiones,quoniam quāto plura sunt in medicina cōposita,tanto componēti minus certus est effectus eius,ex sententia Arnaldi à Villanoua,doctrinæ 2.Aphot.23.Et sensisse videtur Gal.in Cōment.Aphor. Hippo 1.enarrans illud,Iudicium difficile est.Igitur si incertus sit,aut certe non adeo certus mixturarum effectus:nónne hos periculo exponis,in quibus earum periculum facis?Sed quod omnium deterrimum est,cum veteres in componendis medicamentis ἐκ τεσσάρων,aut ad summum præter sextā speciē non excesserint,videmus hodie audaciā medicorū eò processisse,vt nullus in his componendis neque modus,neque finis sit:mixta mixtis addunt,quantóque quis plura miscuerit,tanto peritior & sibi & aliis videtur,maxime si à tribus orbis partibus cōquisita in se pharmaca recipiant.Nec quicquam effecisse se arbitrantur,nisi Indiam,Aethiopam,Arabiā,extremos illos Garamantes in suis compositionibus coniungāt. Et eo quoque maxime fugiendæ sunt huiusmodi compositiones,quòd simplicia ipsa sæpe compositas vires obtineant,vt probat Gal.lib. 3.de simplicium pharmac.composi.c.14.& 15.vt hinc intelligas naturam ipsam,si quādo compositis egeamus,composita quoque in simplicibus posuisse,vt nulla arte opus sit.

Alia ratio cur fugiendæ sunt medicamentorum mixturæ.

490 ¶Et plerunq; alias videmus rerum diuersarū commixtiones malas,noxias,impuras, & inquinatas esse,vt multis probat Porphyrius li.4.de abstinētia ab esu carnium.Nam de Iouis Idæi sacerdotibus loquens,Puritatem(ait Græcè quidem,sed hoc sensu)sacri viri in commixtionē esse statuunt,sicut econtrario impuritatem & inquinationem esse commixtionē. Vnde etiā venerea inquinant,cū sit maris & fœminæ cōmixtio.Et paulo post,Inquinationis & pollutionis nomen rerum diuersarum genere mixtionē inter se quodā modo significat.Præsertim cum infectio quædam eiusmodi consequitur,quę abstergi difficulter admodū queat.Vnde in tincturis etiā quę ex mixtione existunt,cùm altera species alteri cōfunditur,inquinare appellant,non secus ac mulier, inquit Homerus,Tyrio quæ ebur inquinat ostro,Qui locus est,vt id addas,ex lib.4.Iliados,

ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ. Ex quo illud Virgilij lib.12.Aeneidos,

Indum sanguineo veluti violauerit ostro
Si quis ebur. Vbi Seruius dicit esse Home. comparationem.Et Mart.lib.4.epig.4.
Quod bis murice vellus inquinatum. Et id Statij lib.1.Achilleidos,
Vel ebur corrumpitur ostro. Quinetiam vt ad Porphyrium redeamus,pictores mixtiones, corruptiones vocant:communis item consuetudo quod incommixtum & purum est,id incorruptum sincerū,impollutum dicit. Terrę enim aqua cōmixta corrūpitur,& sincera amplius non est.Quæ verò fluit ac cursu incitato fertur,occurrentē terram reiicit,quæ,vt ait Hesiodus,fluit illimis manans è fonte perenni. Ea enim quia incorrupta & incommixta est , salubrem potum exhibet.Sic fœmina quæ nullam seminis in se exhalationem mixtionémque admiserit,incorrupta dicitur. Et alia multa in eam sententiam adducit,quæ illic in promptu sunt omnibus. Iosephus autem lib.Antiquitatum Iudaicarum 4.cap.8.eodémque vlt.tradit Mosem suis legibus statuisse,semina esse debere pura & impermixta,nec duorum aut trium generum simul esse seminanda.Abhorrere enim naturam mixturam dissimilem.

Cōmixtiones semper malæ & inquinatæ.

Inquinare quid dicatur.

491 ¶Quid quòd nostris legibus,vt id illi addam,commixtio contractuū admodum suspecta est de fraude,dolo,& simulatione,vt magna authoritate affirmāt Guil.Cu.Cy.Alberi.bart.Bal.& Ang. in l.si tibi decem.in prin.ff.de pactis.& Bal.con.149.proponitur,col.1.li.1.& satis liquidò patet ex plenè not.in l.ab Anastasio.C.manda.& diximus quoque in tractatu Retractuum.tit.1.§.1.glo.18. in verbo,*le pris que la chose aura cousté*,nu.11.incip.sed in hac,& seq.

Contractuum cōmixtio suspectissima.

492 ¶Quid quòd medicina,siue ea sit simplex,siue cōposita, noxia est humano corpori,vt satius sit, ea abstinere q̄ vti,testibus ipsis medicis. Nā Celsus li.5.in prin.Omnia fere medicamenta stomachum lædunt,maliq; succi sunt.Et idem fermè scripserat lib.2.c.12.Gal.quoq; lib.1,περὶ ὑγιείας, id est,de sanitate tuenda,scribit pharmaca calida esse & sicca, & ex iis proinde exiccari attenuariq; corpora.Plutar.in lib.eiusdem tit.Cōmotiones,ait,quæ in aluo inferiore pharmacis fiunt,corrūpunt ac liquefaciunt partes subiectas, plúsque addunt superfluitatis, quàm educunt. Itaque non aliter quàm si quis grauiter ferens Græcorum multitudinem ac turbam eadem in ciuitate commorantem,Arabibus ac Scythis peregrinis expleat ciuitatem.Sic nonnulli tota errant via , dum eiectis consuetis ac domesticis superfluitatibus,aliunde grana quædam Cnidia & Scamoniam,aliarúmque rerum vim incomparabilem,atque agrestem in corpus ingerunt,quæ tantùm absunt vt naturam expurgare queant,vt ipsa magis indigeant purgatione.Et paulò pòst scribit pharmaca corpus perturbare,simul ac vitiare,quę vulgus cupidè faciléq; solet appetere,non aliter quàm mulieres veneficiis vtentes,&c.Et Mesue lib.1.intentione 2.summa 1.c.1.cano.2.Cōmunis,ait,medicinarum vt plurimùm malitia est facere senescere (ita enim loquitur qui illum traduxit) corpus,& frequentantibus illas lęsionem afferre principalibus membris,quę sunt minerę virtutum: & earum motores debilitare,qui sunt spiritus,& calor naturalis.Hæc ille.In quam sententiam celebratum est vulgò Prouerbium,Summa medicina est non vti medicina.

Medicamenta omnia noxia

493 ¶Quod cum semper aliàs,tum maximè in medicinis quæ dantur potui,vt plerunq; fit.Nam has scribit Celsus lib.2.c.12.in fi.non semper ægris prodesse:semper sanis nocere. Præsertim verò in

Præsertim quæ potui dantur.

medicinis solutiuis, quibus hodie tota medendi ars consistit, locum obtinet. Gal. enim in Comment. Hippo. lib. 2. de ratione victus in morbis acutis, c. 11. scribit omnes medicinas solutiuas esse noxias stomacho, & præsertim ori eius, cùm sit maximi sensus, propter neruos qui in eo oriuntur. Et c. sequenti tradit naturam huiusmodi medicaminum solutiuorum esse contrariam naturę corporum, quippe quæ ea in vniuersum interimant. Et in lib. 3. de simplicibus medi. scribit in huiusmodi medicinis esse semper aliquid admixtum, quod vim interficiendi habet. Paulus Aegineta lib. 7. c. 4. post prin. Omnia, ait, purgantia stomacho aduersantur, sola Aloë excepta. Rasis lib. 4. ad Almansorem, c. 15. Medicinas, ait, ventris solutiuas sæpè sumere, corpus debilitat, & ad ethicam atque phthisim adducit. Mesue d. lib. 1. intentione 1. c. 2. scribit omnes medicinas laxatiuas esse de genere rerum venenosarum. Auerrois 5. colliget. Nulla, ait, medicinarum purgatiuarũ est sine veneno aliquo, in aliqua parte sui. Et Auëzoar lib. 1. Teisir, tract. 9. cap. 8. Cauere debes omnino, ne medicinam laxatiuam exhibeas, eò q laxatiuum quamuis rectificatum & temperatum quantum possibile fuerit, impossibile tamẽ est, quin propter acuitatem, & motum ipsius non commoueat, & generet grossitiẽ & duritiem similem apostemati. &c. Idémq; alibi scribit, nunquam se administrauisse medicinam laxatiuam, quin multis antè diebus cor ei laboraret. quod & retulit Rabi Moises in li. de regimine vitæ, c. 4. Auicenna in 3. primi doctrina 2. c. 1. Nobis necesse est proculdubiò superfluitates euacuare, quarum euacuatio vt plurimùm non cõpletur, neque est conueniẽs, nisi cum medicinis fiat venenosis, quæ proculdubio naturam frangunt, quæ etiãsi venenosi non essent, non posset esse quin eas bibere naturæ laboriosum esset, quemadmodũ dicit Hipp. quòd medicina purgat, & inueterat. Et post pauca, Medicinæ solutiuæ cum humore superfluo euacuãt ex humiditatibus naturalibus: & spiritus qui est substantia vitæ partem magnam, & cũ hoc virtutem membrorum principalium debilitant. Et in 4. primi, In pluribus violentarum medicinarum existit aliqua venenositas, & solutionem ventris efficiunt, secundùm modum quo naturæ violentia infertur. Et in n. 3. tract. 1. c. 6. Plures medicinæ euacuatiuæ sunt contrariæ corpori. Et in 13. eiusdem 3. tract. 1. c. vlt. Scias quòd omnes medicinæ solutiuæ, & omnia quæ abominationem faciunt, sunt mala stomacho. Et in lib. de viribus cordis tract. 2. c. 2. Medicina laxatiua nocet cordi: quoniam omnis euacuatio naturam duobus modis comprimit: primo quia cum eo quod nocitum est, euacuatur aliquid de conuenientibus naturæ, secundo, quoniam affert supra naturã ad membra quod trahit, &c. Et paulò pòst authoritate Ruffi, Laxatio diminuit materiam spiritus, & debilitat cordis complexionem. Macer, aut quisquis is fuit qui Macri nomine librum versibus non ineleganter composuit de herbarum viribus, cum de Aloë loqueretur, testimonio Oribasij hos versus adscripsit,

Esse tamen stomacho putat Oribasius aptam,
Cum lædant illum soluentia cætera ventrem.

Ex paulò autem recentioribus Arnaldus à villanoua in suis Aphorismis scribit pueris & decrepitis pharmaca esse admodum metuenda, sed & iuuenibus quoque, si crebrò sint suscepta. Nam quicunque in iuuentute sæpius pharmacis vtuntur, citò deflebunt incommoda senectutis. Proptereà Gal. in Apho. Hipp. li. 3. c. 15. scribit pharmaca purgantia non esse exhibenda nisi valde indigentibus, nec sæpè, nec semel, nec bis in mense. Et Asclepiades famigerabilis medicus in volumine quod de sanitate tuenda composuit, huiusmodi purgationes tanquam perniciosas damnauit, vt relatum est à Celso lib. 1. c. 3. & Plin. lib. 26. c. 3. ad fi. Petrarcha autem lib. 1. Inuectiuarum contra medicum c. 6. & iterum lib. 2. c. 18. scribit medicorum colorem abiisse in Prouerbium, quoties croceum hominem, aut tabescentem conspicimus: tanquam scilicet medici vsu rerum medicarum inualidi sint atque imbecilles, & ideo coloris interiorum partium indicis non admodum boni. Aristoteles autem in libr. de sensu & sensato scribit maximam partem hominum à medicina interimi.

494 *Medecinã esse superuacuam. Certus vitæ terminus cõstitutus, vide infrà.*

¶Sed fac medicamenta non obesse, certè etiam nihil omnino prodesse. proptereáq; medicinam esse superuacuam probat illud Vergilianum lib. 10. Aeneid.

Stat sua cuique dies. Ad quod etiam Macrobius li. 1. de Somnio Scipionis refert illud eiusdem de Deiphobo, lib. 6. eiusdem operis,

Explebo numerum reddárque tenebris.

Et illud quoque Senecæ ad Lucilium epist. 102. Stat quidẽ terminus nobis, vbi illum inexorabilis fatorũ necessitas fixit. Cui conuenit & illud Iob. 14. Breues dies hominis sunt, numerus mẽsium apud te est. Cõstituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt. A quo non lõgè ab Aesculapij sententia, qui statuta vitæ spatia à stellis accipi dicit, autore Plin. lib. 7. c. 49. Nam si hęc vera sunt, vt profectò vera vidẽtur, frustra medicamenta sumimus nullatenus vitã producentia, cuius finis & terminus præteriri non potest, sicuti etiã testis est Aristo. lib. 2. de generatione animalium, scribens tempus, & vitã vniuscuiusque numerũ habere certum & determinatũ. Omnium enim ordinẽ & omne tẽpus, & vitã mensurari periodo. A quo non admodũ distat quod scribitur Sapiẽtiæ 2. Omnia in mẽsura, num. & pondere disposuisti. Eccle. c. 17. vbi de creatione hominis loquẽs, Numerum, ait, dierum & tempus dedit. Proptereà Arnaldus à villa noua philosophus & medicus celeberrimus, in lib. de humido radicali c. postremo. eos arguit refellitq;, qui sophisticis quibusdam rationibus nituntur probare, mortem naturalem arte medica produci posse.

¶Aut

495 ¶ Aut certè, si id donemus medicis, vt vitam possint prorogare, nihilo tamen secius aliquando moriendum est, vt scribit Cicero. Et vt dicit D. Paulus ad Hebræos, c.3. statutum est hominibus *Omnibus hominibus mori necesse est.*
semel mori. Cuius rei & textum habemus in l.1.ff. de condit. & demon. Propterea Propheta ille omnium famatissimus, Psal. 88. Quis est homo qui viuet, & non videbit mortem? & vt medicorum quoque testimonio iouitamur, Plin. lib. 2. c. 6. Deus, ait, mortales æternitate donare non potest. Quod sumpsisse videtur ex Homero, qui scripsit lib. 3. Odysseæ,

ἀλλ᾽ ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον οὐδὲ θεοί περ
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖρ᾽ ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο.

Quibus significauit à naturali morte ne amicum quidem virum Deos vindicare, quandoquidē inexorabile fatum omnes infesta morte domitat. Sed & idem lib. Iliados 6. scribit, neminem esse datum mortem effugere, siue ignauus sit ille, siue strenuus. in communi nanque nasci vnumquemque mortalitatis conditione,

Μοῖραν δ᾽ οὔ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.

Cui consonat & illa Menandri sententia,

Βροτοῖς ἅπασι κατθανεῖν ὀφείλεται.
Mortalibus omnibus mori necesse est. Et illa eiusdem apud Stobæum Anthologiæ c.117.
ἀθανάσια δὲ οὐκ ἔστιν, οὐδ᾽ ἂν συναγάγῃς
τὰ ταντάλου τάλαντα ἱκανὰ λεγόμενα.

Quibus significat immortalitatem comparari non posse, nec si collegeris tot talenta, quot Tantalus habuisse dicitur. Et alia Pindari, Isthmiorum Ode 7.

θνάσκομεν γὰρ ὁμῶς
ἅπαντες.
Morimur enim similiter (siue ex æquo)
Omnes. Illa item Sophoclis in Electra,
πᾶσι θνητοῖς ἔφυ μόρος.
Omnibus mortalibus euenit mors.

496 ¶ Sed & medici quoque in eadem sunt sentētia. Nam Gal. circa initia lib. 1. de sanit. tuenda, scribit ea quæ corpus nostrum lædunt atque corrumpunt, esse duplicia: altera nobiscum congenita, *Ad idem medicorū sententia.*
& quę vitare nequeas, quæque ex ipsis generationis principiis veluti radice oriuntur. Et alibi in eodem lib. eos improbat, qui inuehūt ἀπάθειαν id est, perpetuam inualitudinē: quoniam omne genitum corpus sicuti genituræ, sic etiam interitus causas ab initio secum natas habet. Rursum in eodem lib. 1. & in lib. περὶ τοῦ μαρασμοῦ, id est, de tabe, siue de marcore, quendam deridet, qui librum scripserat, quo conabatur docere viam immortalitatis, & quonam pacto quis omnino non senesceret: cùm immortale, vt dicit, fieri quod genitum est non possit. Is autem fuit Philippus *Philippus sophista.*
sophista, qui hominem sibi auscultatem promisit immortalem fore, si fieri posset vt temperamentum cordis humidum perpetuò seruaretur. Nam è sicco esse initium corruptionis, sicuti & ipse Gal. recenset lib. 6. de sanitate tuen. vbi dicit quòd quoniam naturæ progressum, qui est ad siccitatē, effugere corpori nō licet: ideireo senescere nobis, corrumpíque necesse est. Et lib. 14. de vsu par. c. 2 scribit, Naturam, si ei licuisset per materiam immortalem facturam fuisse hominem. At cùm materia ipsa repugnet (nam ex arteriis neruísque, & venis compositum corruptibile esse necesse est) id quod potuit auxilium ad immortalitatem præstitit, dum hominem ex homine producit. Et Auicen. in 3. primi. cap. 1. Ars, inquit, sanitatem custodiendi non est ars, quæ à morte nos securos facit. In quam sententiam multa allegat Conciliator differ. 113. vt ibi videre omnibus licet.

497 ¶ Idque vsque adeò, vt nonnulli doctores Scholastici in 2. lib. Sententia. dist. 19. tenuerint (aliis tamen reclamantibus) hominem etiamsi non peccasset, permansissetque in illo innocentiæ statu, *Homo etiam si ne peccato Adæ fuisset mortalis.*
subditum tamen fuisse morbis: tandémque, si diutius relictus fuisset in terra, hauddubiè tabe cōfectum iri: nec lignum illud vitæ virtutem habuisse perpetuandi vitam, sed tantùm proferendi, de quo & tu videre poteris Paulum Cortesium lib. 2. ca. 6. Ex quibus videri potest Empedoclem falsò fuisse professum pharmaca, quibus morbi senectúsque arcerentur, quoniam si id sperasset, nunquam se in Aethnam præcipitasset, vt retulerunt Hippobotus, Diodorus Ephesius, Horatius in arte poetica. Lactantius lib. 3. c. 18. aliique à Laërtio relati.

498 ¶ Igitur aut in paucos tantùm annos vitam medici producunt, aut etiam in longum aliquod tempus. Si primum, cur tanti facienda est medicina quæ tibi tātum paucos dies adiecit? Si secundum, nihil tamen est, cur tantum medicis ob id debere nos fateamur necesse sit, qui nos tot vitæ *Mors multis nos ærūnis & calamitatibus eximit.*
incommodis, malis, periculis, curis, calamitatibus, ærumnis diutius exponunt, quæ satius longè fuisset morte veluti præuenisse. Quando sit vetus sententia, Optimum non nasci, aut ocyssimè mori. Cuius meminere Aristoteles in Eudemo, Tullius lib. de Consolatione, Plin. in princ. lib. 7. naturalis historiæ, Plutarch. in consolatione Apollonij, & Lactantius, qui à Sileno quodam esse profectum scribit: citátque & in eam rem hos senarios Græcos,

τὸ μὴ γενέσθαι μὲν κράτιστόν ἐστ᾽ ἀεί,

ἐπεὶ δ' ἐγένετ', ὡς τάχιστ' ἐπὶ τέλος. Id est,

Haud vnquam in auras prodiisse potissimum est:
Aboleri, vbi sis natus, illicò proximum est.

Adducit quoque Theognidem ex sententiis Elegiacis,

ἀρχὴν μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον,
μηδ' ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου.
φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας ἀΐδαο περῆσαι. Id est,

Optima non nasci res est mortalibus agris,
Nec solis radios cernere luminibus.
Aut vbi natus homo est, properè vt descendat ad orcum.

499 ¶ In quam etiam sententiam extat epigramma Posidippi, aut vt aliis placet, Cratetis Cynici in lib. 1. epigrammatum Græcorum,

ποίην τις βιότοιο τάμοι τρίβον; ἐν ἀγορῇ μὲν
νείκεα, καὶ χαλεπαὶ πρήξιες. ἐν δὲ δόμοις
φροντίδες, ἐν δ' ἀγροῖς καμάτων ἅλις, ἐν δὲ θαλάσσῃ
τάρβος. ἐπὶ ξείνης δ' ἢν μὲν ἔχῃς τι, δέος.
ἢν δ' ἀπορῇς, ἀνιηρόν. ἔχεις γάμον; οὐκ ἀμέριμνος
ἔσσεαι. οὐ γαμέεις; ζῇς ἔτ' ἐρημότερος.
τέκνα, πόνοι. πήρωσις, ἄπαις βίος. αἱ νεότητες
ἄφρονες, αἱ πολιαὶ δ' ἔμπαλιν ἀδρανέες.
οὐδ' ἄρα τοῖν δυοῖν ἑνὸς αἵρεσις, ἢ τὸ γενέσθαι
μηδέποτ', ἢ τὸ θανεῖν αὐτίκα τικτόμενον. Id est, vt festiuiter traduxit Lucinius,

Quem teneas vitæ callem, rogo? iuxta tribunal
Iurgia, & anxius est quæstus. At in domibus
Cura, durus agris labor imminet. vndique ponto
Terror. opes peregrè qui gerit, vsque pauet.
Pauperies grauior, connubia mente quietem
Excutiunt: cœlebs heu malè solus eris.
Proles, fastidium: genus hac sine concidit: omnis
Mente caret iuuenis, viribus inde senex.
Vtrum igitur malis optandum, vel neque nasci
Vnquam, vel fato perniciore rapi?

500 ¶Ex quibus deprompsisse videtur Ausonius & hanc suam Eclogam de vita humana,

Quod vitæ sectabor iter? si plena tumultu
Sunt fora, si curis domus anxia: si peregrinos
Cura domus sequitur: mercantem si noua semper
Damna manent: cessare vetat si turpis egestas:
Si vexat labor agricolam, mare naufragus horror
Infamat: pœnaq́ grauis in cælibe vita:
Et grauior cautis custodia vana maritis.
Sanguineum si Martis opus: si turpia lucra
Fœnoris, & velox inopes vsura trucidat?
Omne æuum curæ: cunctis sua displicet ætas:
Sensus abest paruis lactentibus, & puerorum
Dura rudimenta: & iuuenum temeraria pubes.
Afflictat fortuna viros per bella, per æquor,
Iras, insidiásque, catenatósque labores
Mutandos semper grauioribus, ipsa senectus
Expectata diu votisque optata malignis
Obiicit innumeris corpus lacerabile morbis.
Spernimus in commune omnes præsentia: quosdam
Constat nolle Deos fieri, Iuturna reclamat.
Quò vitam dedit æternam? Cur mortis adempta
Conditio? sic Caucasea sub rupe Prometheus
Testatur Saturnigenam, nec nomine cessat
Incusare Iouem, data sit quòd vita perennis.
Respice & ad cultus animi. Sic nempe pudicum
Perdidit Hippolytum non fœlix cura pudoris.
At contrà illecebris maculosam ducere vitam
Quem iuuat, aspice & ad pœnas & crimina Regum,
Tereos incesti, vel mollis Sardanapali.
Perfidiam vitare monent tria punica bella:
Sed prohibet seruare fidem deleta Saguntos.

Viue,

Viue,& amicitias semper cole:crimen ob istud
Pythagoraeorum periit schola docta sophorum.
Hoc metuens igitur nullas cole.crimen ob istud
Timon Palladiis olim lapidatus Athenis.
Dissidet ambiguis semper mens obuia votis,
Nec voluisse homini satis est, optata recusant.
Esse in honore placet,mox pœnitet,& dominari
Vt possint, seruire volunt.Idem auctus honore
Inuidia obiicitur,pernox est cura disertis.
Sed rudis ornatu vita caret.Esto patronus,
Et defende reos:sed gratia rara clientis.
Esto cliens,grauis imperij persona patroni:
Exterrent (aut vt alij legunt) *exercent, hunc vota patrum,mox aspera curis*
Sollicitudo subit.contemnitur orba senectus.
Et captatoris præda est hæredis egenus.
Vitam parcus agas,auidi lacerabere fama,
Et largitorem grauiùs censura notabit.
Cuncta tibi aduersis contraria casibus.Ergo
Optima Graiorum sententia:quippe homini aiunt
Non nasci esse bonum,natum aut citò morte potiri.

501 ¶Nec aliud voluit ille Iob omnium malorum alioquin patientissimus,dum dicit c.10.Quare de vulua eduxisti me?tanquã cõquereretur primùm q̃ esset natus.& paulò mox, Fuissem quasi non essem de vtero translatus ad tumulũ.quibus verbis apertè ostendit se cupere,vt posteaquam natus esset,ipse confestim obiisset,ne tantas calamitates & miserias, quibus homo obnoxius est, vt ille ipse testatur,c.14.subiisset.Propterea & antè,videlicet c.3. Pereat,ait,dies,in qua natus sum : & nox,in qua dictum est,conceptus est homo,Et infrà,Quare non in vulua mortuus sum,egressus ex vtero non statim perij?Et illum secutus Hieremias ille in vtero matris sanctificatus c.20. Maledicta,ait,dies in qua natus sum, dies in qua peperit me mater mea,non sit benedicta. Et paulò post,Quare de vulua egressus sum , vt viderem laborem & dolorem?In quam sententiam Salomon Ecclesiastes 4.Laudaui,ait,magis mortuos,quàm viuentes : & feliciorem vtroque iudicari, qui necdum natus est,nec vidit mala quæ sub sole fiunt.Et iterum c.7.Melior est,ait,dies mortis, quàm dies natiuitatis.Quem locum enarrans Olympiodorus,Natalitius,ait,dies in turbulentum huius vitæ pelagus nos inducit,vbi Draco latibulum posuit. Transitus verò dies è stadio nos educit. Et si quidem peccator fuerit qui decedit , peccare vltrà iam desinit:qui verò fuerit iustus, vita perfruetur æterna.Sed & D.Hieronymus inibi multis differit fœliciores esse mortuos,quàm viuentes.hos enim adhuc esse in prælio,& quasi clausi corporis ergastulo retentari:mortuos verò iam esse securos & peccare desiisse. *Ex aliis sacris scriptoribus.*

502 ¶ Et Origenes quoq; in 1.Homilia,Psal.38.hunc Ecclesiastę locũ memorans,Laudat,ait,Ecclesiastes mortuos,plusquã viuos:quia illi hoc saltem lucri habent,q̃ de vinculis huius corporis liberati sunt,nec vltrà subiacent necessitati corporis.Idem quoque enarrans istud Leuiti.12. Mulier quęcunque cõceperit semen,& pepererit masculũ,immunda erit,&c.Nemo,ait,ex omnibus sanctis inuenitur diem festum,vel conuiuium magnũ egisse in die natalis sui : nemo inuenitur habuisse lętitiam in natalis sui vel filiæ suę:soli peccatores super huiusmodi natiuitate lætantur .Inuenimus enim in veteri testamento Pharaonem Regem Aegypti diem natalis sui cum festiuitate celebrautem.In nouo verò testamento Herodem.vterq; tamen eorum ipsam festiuitatem natalis sui profusione bumani sanguinis cruentauit. Ille enim pręposità pistorum,hic sanctũ prophetam Ioannem obtruncauit in carcere.Sancti verò non solùm non agunt festiuitatem in die natalis sui,sed & spiritu sancto repleti execrantur hunc diem.In quam rem citat quod suprà diximus de Hieremia & Iob:dicitq; eos non tam grauia & tam onerosa imprecari potuisse, nisi scissent aliquid esse in ista natiuitate corporea,quod dignum esset maledictionis imprecatione.

503 ¶Plutarchus,vt ad Ethnicos redeamus,in lib.de audiendis poetis,& è Tragico quopiam hos senarios refert,quos Aristides,& Cicero lib.1.Tusculanarum quæstionum,& Strabo lib.11.tradunt esse Euripidis in Themistocle,aut vt alij citant,in Cresphonte, *Iterum ex Ethnicis.*

ἐχρῆν γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιουμένους.
τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά.
τὸν δ' αὖ θανόντα, καὶ πόνων πεπαυμένον,
χαίροντας, εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων.
Oportuit nos funeris luctu graui
Dolere natum maxima ad discrimina.
At mortuum qui cassus est laboribus,
Efferre læto corde,lætis vocibus. Ita autem vertit Cicero,
Nam nos decebat cœtus celebrantes domum
Lugere.vbi esset aliquis in lucem editus,

Humana vita varia reputantes mala.
Qui Gades incolūt, natos lacrymis prosequuntur, mortuos cantibus. *At qui labores morte finisset graues:*
Omnes amicos laude & lætitia exequi.
Et hunc quidem morem olim obseruabant qui Gades incolebant, vt refert Philostratus lib.5.de vita Apollonij, statim post initium.
504 ¶Nec ij quidem soli, vt ille falsò quidem putat. Nam & Cansianos idem obseruasse tradit aliorum autoritate Stobęus Florilegij c.119. Et Cæsias, nisi iidem sunt Zenodotus in Collectaneis in prouerbio, νόμος καὶ χώρας, vti & idem dicit de Heoiochis, nisi item iidem sint. Sed & Thraces in lucem editos lachrimis prosequebantur, mortuos cantibus: recensentes quascunque necesse est illi, qui vitam iogressus est, perpeti humanas calamitates. Mortuos autem cantibus & tripudiis terræ demandabant, referentes quot malis liberati in omni sunt fœlicitate: auctores Herodotus in Terpsichore, Valerius Maximus lib.2.de institutis antiquis, Quintilianus lib.5.Oratoriarum institutionum, tit. de exemplis, Pomponius Mela in orbis descriptione li.2. Solinus c.16.& Archias, cuius in haoe rem sunt ij versus in lib. Epigrammatôn Græcorum,

Θρήϊκας αἰνείτω τις, ὅτι στοναχεῦσι μὲν υἷας
  μητέρος ἐκ κόλπων πρὸς φάος ἐρχομένους
ἔμπαλι δ' ὀλβίζουσιν, ὅσους αἰῶνα λιπόντας,
  ἀπροϊδὴς κηρῶν λάτρις ἔμαρψε μόρος.
οἱ μὲν γὰρ ζώοντες ἀεὶ παντοῖα περῶσιν
  ἐς κακὰ, τοὶ δὲ κακῶν εὗρον ἄκος φθίμενοι.

Thracas quis laudat, soleant quòd plangere natos,
In lucem quotiens edidit alma parens?
Contrà fœlices vocitant quos flore iuuenta
Ancillans parcis mors inopina rapit.
Illi dum viuunt, properant ad pessima quæque,
Ast iis mors finem contulit ipsa mali.

Ex quo Eleazarus apud Aegesippum lib.5. Excidij Hierosolymitani, Nōnullis (ait) gentibus mos est, vt ortus hominum fletibus, occasus gaudiis prosequantur. Et illos ad ærumnam natos doleant: hos ad beatitudinem rediisse gratuleotur. Illorum animas ad seruitutem venisse ingemiscant: istorum ad libertatem remissas gaudeant. Et Macrobius, libr.2.de Somnio Scipionis. Mortuos, ait, ad sepulturam prosequi oportere cum cantu, plurimarum gentium vel regionum instituta sanxerunt persuasione hac, quia post corpus animæ ad originem dulcedinis musicæ, id est, cælum redire credantur.

505 ¶ Ex nostris Roma. in l.1.col.6.ff.de verb.obl. refert quendam Paduanū suo testamento cauisse vt cadauer ipsius ad sepulturam deferretur sine planctibus, sed cum cantibus & sonis: ob idque fuisse iudicatū furiosum, & quidē malè, vt ipse dicit per tex. in c. qui diuina, & c. vbicunq;.13.q.2.& sequitur Alex. in l. si cùm dotem. §. si maritus, col. vlt. ff. sol. mat. quicquid scripserit Paul. Cast. in l. non oportet. C. de his qui. vt indig. vbi dicit hunc fuisse Doctor. Paduanū. Accurs. autem l. cùm quidam: & ibi post eum Barol. ff. de ann. lega. exponit tex. ibi loquentem de quodam, qui suo testamēto Decurionibus diuisiones dari iussisset die oatalis sui, pro die mortis: quasi tuoc nasceretur ad gloriam, vt fit, ait, de natiuitate sanctorum, quam gl. commendat idem Rom. sing.33. qoia cras est festum. Et est similis gl. in §. vlt. in verbo, natalibus, Instit. de ingenu. & in cap. non licet. in quadragesima.33.q.4. quam & ad hoc ponderat Panor. in c. licet, in 2. not. de fer. vbi ex hoc excipit natiuitatem diuæ Mariæ, & sancti Ioannis Baptistæ, per c. vlt. eo. tit. Cui Bragmanorum (ij sunt Indorum philosophi) sententia admodum consooa est, existimantium mortem esse natiuitatem ad veram illam & felicem vitam, vt refert Strabo, lib.15.

Bragmanes existimāt mortem esse natiuitatē.

506 ¶Plato autem in Cratylo σῶμα, hoc est corpus appellat veluti σῆμα, id est, sepulchrū tanquā anima in corpore sit sepulta, interimq; mortua dum in corpore est. quod & ipsum asserit idē Plato in Gorgia, vbi & illud Euripidis citat, Quis oouit vtrùm viuere mori sit, mori autem viuere? Maximus quoq; Tyrius Platoois per omnia imitator Ser.25. Hoc, ait, quod mortē homines vocant, idipsum est immortalitatis ioitiū, & futuræ vitæ procreatio, pereuntibus scilicet sua lege, suóque tempore corporibus, animis verò ad proprium locum, propriámq; vitam ascendentibus. Verùm hic vnus inuentus est modus ab ipso Deo, quo humana cooditio minorem se esse diuina fateatur. Proptereà scilicet quòd & animum terrestri corpori tanquam aurigam imposuit currui, &c.

Corpus animæ sepulchrum.

507 ¶Omnium autem profanorum scriptorum primus Homerus, si is profanus est, hominis viuentis corpus δέμας vocauit lib.13. Odysseæ,

Κάρφε τέ μιν κατίσφε, δέμας δ' ᾔικτο γυναικί.
Et lib.18. vbi Penelope hæc de se loquitur,
Εὐρύμαχ' ἤτοι ἐμὴν ἀρετὴν εἶδός τε δέμας τε.
Et lib.24.
Μέντορι ἀλεμφέα ἠ μὲν δέμας, ἠ δὲ καὶ αὐδήν.

Quod ipsum vocabulum & corpus ipsum & carcerem, siue vinculum significat, tanquam scilicet corpus sit carcer animæ, quem sequutus Virgilius lib.6. Aeneid.

Hinc metuunt, cupiúntque, dolent, gaudéntque, nec auras
Respiciunt, clausæ tenebris & carcere cæco.

Quo

Quo in loco Seruius interpres id intelligens, Definitiones, inquit, sunt corporis. Et Tullius in Somnio Scipionis, Qui è corporũ vinculis tanquam è carcere euolarunt. Quem enarrans Macrob. lib. 1. eiusdem operis c. 11. Corpus, ait, *δέμας*, hoc est, vinculum nuncupatur, & *σῶμα*, quasi quoddam *σῆμα*, id est, animæ sepulchrum. Vnde, vt subdit, Cicero pariter vtrunque significans corpus esse vinculum, corpus esse sepulchrum, quod carcer est sepulcrorum, ait, Qui è corporum vinculis, &c. vt suprà. In quam rem est etiam elegans epigramma Palladæ, lib. 1. Florilegij,

Corporis aliæ definitiones.

Σῶμα, πάθος ψυχῆς, ἅδης, μοῖρ', ἄχθος, ἀνάγκη,
Καὶ δῆμος κρατερὸς, καὶ κόλασις βασάνων.
ἀλλ' ὅταν ἐξέλθῃ τοῦ σώματος, ὡς ἐκ δεσμῶν
Τοῦ θανάτου, φεύγει πρὸς θεὸν ἀθάνατον. Id est, propemodum ad verbum,
Corpus, passio animæ, infernus, parca, onus, necessitas,
Et populus ferox, & pœna torturarum.
Sed quando egressa fuerit è corpore, tanquam è carceribus
Mortis, fugit ad Deum immortalem.

Nec otiosum aut fortuitum putes, quod corpus *ᾅδην*, id est, infernũ dicit. Nam authore Macrob. in illo 1. lib. de Somnio Scipionis, c. 10. prisci illi Theologi inferos aliud esse negant, quàm ipsa corpora, quibus inclusæ animæ carcerem fœdum tenebris, horridum sordibus & cruore patiuntur. Hoc ditis concaua, hoc inferos vocarunt.

Corpus, infernus cur dicitur.

308 ¶ Iuxta quam sententiam Apollonius Tyaneus apud Philostratum lib. 7. Nos, inquit, homines in carcere sumus omni tempore, quod nos vitã appellamus. Ipsa enim anima corruptibili corpori alligata, multa quidem perfert, omnibus autem struit quæcũque in homines cadunt. Et qui primi domos inuenerunt, non animaduertisse videntur, quòd alio carcere seipsos circundarent. Tullius autem alibi, scilicet in Catone maiore, alio, sed non dissimili nomine vtitur. Nam dum sumus, inquit, in his inclusi compagibus corporis, munere quodam necessitatis, & graui opere perfungimur. Est enim animus cœlestis ex altissimo domicilio depressus, & quasi demersus in terram, locum diuinæ naturæ æternitatique contrarium. Hæc ille: vt non mirum videri debeat quod scribit Phalaris, si is est, Singuli ad innumeras nascimur miserias, & cùm vita fungimur, tum demum miseri esse desinimus.

309 ¶ Hincque Virgilius homines sæpe miseros proprio & peculiari epitheto vocat. Nam libro 3. Georgicôn,

Homines miseri proprio epitheto.

Optima quæque dies miseris mortalibus. Et lib. 6. Aeneidos,
Non tamen omne malum miseris. Et lib. 11.
Aurora interea miseris mortalibus almam
Extulerat lucem. Et illum secutus Papinius lib. Syluarum 3.
Quis rude & abscissum miseris mortalibus æquor
Expulit in fluctus.

Quod epitheton frequens est apud Homerum, & Hesiodum, *δειλοῖσι βροτοῖσι*, id est, miseris mortalibus. Nam lib. 22. Iliados,

Καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσι. Et paulò pòst,
Τοῦτο δὴ οἴκιστον πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. Et lib. 24.
ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι
Ζώειν ἀχνυμένους. Et lib. 11. Odysseæ, haud multò post princip.
ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι. Et lib. 2. eiusdem operis,
Γαίτας μὲν συχνοὶ θχάασι δειλοῖσι βροτοῖσι. Et lib. item 15.
Νόστος ἐπὶ συγγρὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. Et Hesiodus in eo opere, cui titulus est *ἔργα καὶ ἡμέραι*,
Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. Sed & apud ipsum Homerum non absimile epitheton tribuitur hominibus, *ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι*, lib. 4. Odysseæ,
Τοῦτό νυ καὶ γέρας οἶον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι.

Et aliud quoque eiusdem significationis apud Euripidem in Supplicibus,

ὦ ζοῦ τι δ' ἦτα τῶν ταλαιπώρων βροτῶν
φρονεῖν λέγουσι. Et iterum in eadem fabula,
ὦ ταλαίπωροι βροτοί
Τί κτᾶσθε λόγχας. Et in Bacchis,
ὁ παῖς σὸς ταλαιπώρους βροτοὺς. Et aliud quoque Pythagoras in aureis carminibus,
τλήμονες, οἳ τ' ἀγαθῶν, &c.

310 ¶ Nam & ipse Homerus lib. Odysseæ 18. & Iliados 17. scribit nihil æquè miserum & ærumnosum esse, vt hominem, inter cætera animantia,

οὐ μὲν γάρ τί πού ἐστιν ὀϊζυρώτερον ἀνδρὸς,
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἔπι πνείει τε καὶ ἕρπει.

Quam & ipsam sententiam refert & probat Plato in eodem Axiocho, & Plutarchus in libello de amore naturali parentum erga liberos. Et huic concinens Simonides apud Stobæum in Anthologio (ita enim eum librum vocat Suidas) Ser. 96.

Πολὺ γ' ἐστὶ πάντων ζῶον ἀθλιώτατον

ἄνθρωπος, ὅστις ἐξετάζοι τὸν τρόπον.
Multo est omnium animalium miserrimum
Homo, si quis rem exquirat probe.
Et id probat multis versibus sequentibns, vt inibi videre poteris.

511 ¶ Neuij prisci poëtæ Comici sententia est,

Iterũ de calamitatibus hominum uita.

Pati necesse est multa mortalem mala. Apud Herodotum lib.1.Musarum, Solon ille qui Athenieusibus leges tulit, Crœso regi dixisse fertur ὦ Κροῖσε πᾶς ἄνθρωπός ἐστι συμφορή. O Crœse omnis homo est quædam grauis calamitas. Et Menander,
μακρὸς γὰρ αἰὼν συμφορὰς πολλὰς ἔχει.
Longum enim æuum calamitates multas habet.
Quem etiam versum affert Stobæus Anthologiæ c.115.ex Euripide in Glauco.
Et hioc quoque Palladæ aliud Epigramma,
Δακρυχέων γενόμην, καὶ δακρύσας ἀποθνήσκω,
δάκρυσι δ' ἐν πολλοῖς τὸν βίον εὗρον ὅλον.
ὦ γένος ἀνθρώπων πολυδάκρυτον, ἀσθενές, οἰκτρόν,
συρόμενον κατὰ γῆς, καὶ διαλυόμενον.
Lacrymans sum natus, sed & lacrymans morior,
In lacrymis multis vitam comperi omnem.
O genus hominum lacrymosum, debile, miserabile,
Tractum in terra, solutúmque. Vt interim non omittam illud Iob c.13.Homo natus de muliere breui viuens tempore, repletur multis miseriis.

512 ¶ Ex quo illud Menandri,

Quem Deus amat, iuuenis moritur.

ὃν γὰρ φιλεῖ θεός, ἀποθνήσκει νέος.
Quem enim amat Deus, moritur iuuenis. Illúdque Sophoclis in Scyriis,
οὐδὲν γὰρ ἄλγος, οἷον ἡ πολλὴ ζόη,
πάντ' ἐμπέφυκε τῷ μακρῷ γήρᾳ κακά,
νοῦς φροῦδος, ἔργ' ἀχρεῖα, φροντίδες κεναί.

* molestia.

*Nulla est talis * iustitia, quàm longa vita.*
Omnia insunt longa senecta mala,
Mens vana, opera inutilia, cura superuacua. Et illud quoque Plauti in Bacchidibus,
Vixisse minimo satius est, quàm viuere.

Sapiẽtes multi mortem sibi consciuerunt.

Ideóque multi viri sapientes habiti mortem sibi consciuerunt, quo se huius vitæ miseriis maturè eximerent, & veluti à tempestate in portum se reciperent. Nam mortem ærumnarũ requiem, non cruciatum esse grauiter pronunciauit Cæsar apud Salustium in Catilina. Et vt scribit Plin. lib.25.c.3. Optimus portus mori est. Et id quidem fecerunt Lycurgus Lacedæmoniorum legislator, vt tradit Plutarchus: Cato ille Vticeusis, Empedocles qui se in ignem cooiecit, vt suprà diximus, & meminit etiam noster Accursius, in l.si quis filio exhæredato. §. eius qui. in verbo, iactationis. ff. de ioiust.test. Cleombrotus Ambrachiotes, qui lecto lib. Platonis de immortalitate animæ, se in mare præcipitem dedit, vt tradit Cicero lib.1. Tusc.q. Lactant.lib.3.c.18, & August.lib.1. de Ciuit.Dei, c.22. & attestatur illud epigr.
ἀλλ' ἐθέλεις τὸ παιδὸς Κλεομβρότου ἀμβρακιώταο
μιμῶ, καὶ πέμπειν σὸν δέμας ἐκχέλαβε. Et illud quoque,
Salue, dicit, Phœbe Cleombrotus Ambrachiotas,
Præcipitem muro se dedit ipse neci.
Dignum morte malum non vidit, at ipse Platonis
Immortalem animam legerat esse librum. Ex quo illud Ouidij in Ibin,
Vel de præcipiti venias in tartara saxo,
Vt qui Socraticum de nece legit opus.
Et præter hos mortem sibi consciuerunt Zeno Stoicus, qui seipsum strangulauit; & ex ipsius schola Cleantes, qui inedia vitam finiuit, vt vtriusque testes sunt Lactantius vbi suprà, & Laertius. Calanus ex Indorum Philosophis, quos Gymuosophistas vocant, sese io rogum præcipitauit, apud Strabonem lib.15. Plutarchum, & Arrianum vtrunque in vita Alexandri, & alij plurimi, quos nimis longum esset recensere.

513 ¶ Hinc vox illa D.Pauli ad Philip.c.1.desiderantis dissolui, & ad Rom.c.7. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et Ionæ prophetæ cap.4. Domine tolle quæso animam meam à me, qnia melior mihi est mors, quàm vita. Et Heliæ quoque prophetæ 3.Reg.c.19. Petiuit animæ suæ vt moreretur, & ait, Sufficit mihi domine, tolle animam meam. Ex quo illud Plinianũ lib.7.c.1. Tot periculorũ genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties inuocata morte, vt nullũ frequentius votũ. Natura verò nihil homioibus breuitate vitæ præstitit melius. Hegesiæ Cyrenaici liber est ἀποκαρτερῶν, quo à vita quidam per inediam discedens reuocatur ab amicis, quibus respõdens vitæ humanę eoumerat incõmoda. Sed is à Ptolemæo prohibitus esse dicitur illa in scholis dicere, quòd multi his auditis mortẽ sibi coosciscerent. Sicuti retulit Valer. Maximus lib.8.c.9.ad fin. & ante eum Tullius lib.1.Tuscul.q. quo etiam authore Alchidamus rhetor antiquus

D.Paulus cupit dissolui. Et Ionas propheta.

antiquus imprimis nobilis scripsit laudationem mortis, quæ constat ex enumeratione malorum humanorum. Plutarchus autem ad fi. libri de amore naturali parẽtum erga liberos, non librum de morte Hegesiam composuisse scribit, sed id dixit, quod cùm de morte dissereret, auditoribus multis, vt ipsi sibi manus inferrent, author fuit. Quibus & succinit illud Agathij distichon,

Τὸν θάνατον τί φοβεῖσθε, τὸν ἡσυχίης γενέτειραν,
τὸν παύοντα νόσους, καὶ πενίης ὀδύνας; Id est, ad verbum,

Mortem quid timetis, quietis genitricem,
Sedantem morbos, & paupertatis dolores?

Et vt id caput finiam multa in eam sententiam reperies apud Xenocratem in libro de morte, & Plutarchum in oratione consolatoria ad Apollonium, Senecam de consolatione ad Martiam, & D. August. de ciuit. Dei lib. 21. c. 14. quæ in promptu sunt omnibus.

514 ¶ Ad hæc non est quod debeant medici tantopere gloriari, quòd ægritudinem abigãt, & sanitatem tueantur. Nam vt dicit D. Ambros. in c. illa. 15. q. 2. Nemo sapiens ægritudinem malum dixerit, nec in malorum sortem annumerandam. Cui cõcinens Aeneas Platonicus in Theophrasto Græcè quidem, sed in hunc sensum, Neque enim, ait, & ignarus aut memor ægritudinem neque turpem esse, neque malam. Et paulò pòst subdit, malam valetudinem Theagi plurimum ad philosophiam contulisse. Ita enim de illo dixisse Socratem refert, At verò Theagi quoque nostro cuncta, vt Philosophia excidat, suppetũt. Solus hunc morbus diutinus coërcet, & cõtinet. Cuius rei locus, ne id ignores, est apud Platon. lib. 6. περὶ πολιτείας, id est, vt noster Iurisconsultus vertit in l. 2. ff. de nund. de ciuili conuersatione, Marsilius Ficinus & plerique omnes de Rep. De quo, vt opinor, loco intellexit Aelianus de Varia Hist. lib. 4. vbi scribit Platonem affirmasse Theagenem nulla alia occasione philosophiæ statuta cognouisse quàm morbi ocio. D. Gregor. Nazianze. in monodia D. Basilij dum inquit, ad philosophiæ cognitionem simul & obseruãtiam corporis debilitas & mala valetudo, vt ait Plato, non parum faciunt. Sed & huius rei testimonium habemus ex D. Paulo in 2. ad Cor. epist. c. 12. Virtus in infirmitate perficitur. Et paulò pòst, Cùm infirmor, tunc potens sum, quod repetitur in c. tuis eum pridem, vers. alia verò causa, de renunc. vbi ex hoc subiicitur, quòd nonnunquam corporis infirmitas fortitudinem animi auget. de quo etiam nonnulla Card. Flor. consil. 34. circa primum, post princ. Ad quod referri potest illud Eccles. c. 31. post princ. Infirmitas grauis saluam facit animam. *Aegritudo inter mala non connumerãda.*

515 ¶ Cæterum ipse Aeneas Platonicus, vt ad eum redeamus, subdit iis quæ suprà ex eo diximus, Platonem ipsum Academiam insalubrem locum, vbi maneret, elegisse, corporeæ sanitatis maximè negligentem. Cum quo consentiẽs D. ipse Basilius Magnus in eo elegantissimo atque doctissimo lib. quem scripsit de legendis gentilium libris, Platonem, inquit, ferunt bonam corporis habitudinem, vt rem omninò incõmodam prospiciẽtem Academiam in loco in Attica pestilente delegisse, vt nimiã corporis prosperitatẽ veluti vitem palmite luxuriantem amputaret. Subdique, Ego verò bonam valetudinem, quæ in summo sit, ex medicis sæpè audiui fallacem esse. Id quod certè asseruit, vt hoc illi addas, summus medicorum Hippocr. lib. Aphoris. 1. c. 3. & ex eo quoque repetit D. Hieron. in c. ne tales, de consecr. dist. 5. De hac re autem loquens Aelianus lib. 9. Variæ Hist. Plato (inquit Græcè quidem, sed in hunc sensum) cùm Academia diceretur esse pestilens, & medici consilium darent, vt Lyceum scholam transferret, nequaquam obtemperauit, dicens, Sed ego producendæ vitæ causa, ne in Atho quidem summitatem transmigrare velim. *Plato Academiam locũ insalubrem delegit.*

516 ¶ Sed vt redeamus, huius rei multa exẽpla afferre possumus. Legimus enim illum D. Aegidiũ ad Rhodani ostia solitariũ, cùm à venatoribus latẽs inter syluas sauciatus fuisset, nõ modo medicinã non admisisse, sed & dominũ rogasse, ne quando læsa caro sanaretur, vt videlicet illarus corpori dolor ab animo procul arceret voluptatis cogitationes. D. quoq; Franciscũ non ante perfectũ fuisse, quàm in grauissimã corporis valetudinẽ incidisset, vigesimo enim ætatis anno ægrotus didicit terrena contemnere, quæ sanus dilexerat: æger soli Deo seruiendũ esse intellexit, qui anteà seruus auaritiæ seruierat, dũ negotiationibus vacaret: æger ad viã virtutũ festinanter properauit, quam sanus lento admodum pede arripuerat, faciens locum illi sentẽtiæ Psalmographi cap. 15. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Beniamin autem senior, qui multos suis orationibus curauit, ægrotus ipse nempe hydropicus, inuisentes se cõsolabatur, rogabatque vt Deum precarentur pro ipsius anima, nihil de corpore solliciti, quia & dum sanum, inquit, esset, nihil mihi profuit. Autor Sozomenus lib. 8. Hist. Tripart. Cassiodori c. 1. *D. Aegidius curari vulnera noluit.* *D. Franciscus ex valetudine perfectus factus.* *Beniamin Senior corpus sanum nihil illi profuisse dicebat.*

517 ¶ D. Petrus Tito discipulo interroganti, Cur Petronillam filiam diutius ægrotare pateretur, cùm aliis malè affectis repentè sanitatẽ daret, ita illi expedire respondit: & vt id se facere posse ostenderet, iussit eam surgere, & eis discũbentibus ministrare. Et confestim sana surrexit, & vt officio functa est: rursum patris iussu ad lectum pariter & morbum rediit. Ita igitur ægrotando didicit virginitatis puritatem amare, vt posteà sanata mori potius elegerit, quàm Flacco prætori nubere. In vita quoque Thomæ Cãtuarensis archiepiscopi memoriæ proditum est quempiam comparãdæ valetudinis gratia ad sepulchrum eius cõcessisse, & voti compotem factum, dum rediret secum quærere cœpisse, sanitásne corporis, an imbecillitas ad animæ salutem cõducibilior esset: & rursum sancti aram repetiisse, orasseque vt quod sibi ad beatitudinem illam adipiscẽdam magis conduceret, id sibi contingeret, & statim eodem implicatum morbo rediisse. *D. Petrus filiã suam sanare noluit.*

518 ¶ Sed vis audire exempla & testimonia Ethnicorũ? Plin. Iunior lib. 7. Epist. ad Maximũ, Nuper, inquit, me cuiusdã amici languor admonuit optimos esse nos dum infirmi sumus. Quem enim infirmũ aut auaritia, aut libido sollicitat? non amoribus seruit, non appetit honores, opes negligit, & quantulũcunque vt relicturus satis habet. Tunc Deos, tunc hominẽ esse se meminit, inuidet nemini, neminẽ miratur, neminẽ despicit, ac ne sermonibus quidem malignis aut attẽdit aut alitur. Plutarch. autẽ in Apophtheg. tradit, quòd Antigonus rex Macedonũ, cùm à graui morbo cõualuisset, Nihilo, inquit, peius est. Siquidem hic morbus nos admonuit ne efferamur, cũ mortales simus: tanquã scilicet ex morbo illi plus boni quàm mali accessisset. Alexander quoq; Magnus, cũ aliquando femore sauciatus fuisset, maximosq; ex vulnere dolores sensisset, sese tũ primum nouisse Iouis, vt ante gloriabatur, filiũ non esse. Ita enim plerique referunt, quanquã aliter prodidit Plutarch. in lib. de Fortuna Alex. & in Aphthegm. ipsius, sed quod non multũ ab hoc dissidet, Hieron Siciliæ rex antea veluti ἄμουσος, postquam in morbum incidit, factus est literatissimus, cum ocium quod ei corporis imbecillitas imponebat, doctorũ hominum sermonibus audiendis tribueret, vt refert Aelianus d. lib. 4. Variæ Historiæ, vbi etiam tradit Stratonem filium Chorragi vtiliter & cõmodè ægrotasse, quoniam cùm esset illustri familia oriundus, & diuitiis abundaret, non ante corporis exercitia eum vsurpasse, quàm ex splene laborasse cœpisset. Plato quoque scribit Phragen non alia ratione sacris initiatum philosophiæ mysteriis, quàm quòd ἡ τοῦ σώματος νοσηρία ἀπείργει αὐτὸν τῶν πολιτικῶν, συνελαύνει εἰς τὸν τῆς σοφίας ἔρωτα, id est, familiaris ægritudo à ciuilium cura ipsum abducens in sapientiæ amorem coniecit. Strabo lib. 17. tradit Ptolemæũ Philadelphum cum corporis imbecillitate & infirma valetudine laboraret, cognoscẽdarum rerũ & rerum nouarum perquirẽdarum studio flagrauisse: quod & ipsum tradit Aelianus d. lib. 4. Variæ Historiæ. Is autem est qui bibliothecam illam omnium sermonibus celebratam instruxit.

Ethnicorũ in eam rem testimonia.

519 ¶ Sed audi Plutarchũ statim in initio vitæ Pelopidis. Cùm apud Antigonũ quidam confidenti animo, habitudine tamẽ corporis non admodũ prospera militaret, interrogatus à rege, quænam esset palloris in eo causa, quandam ægritudinẽ incognitã respondit. Postquã autem virtute hominis affectus rex ac magnificẽtia quadam motus iussit medicis, vt si qua essent ad salutẽ remedia, illum curarent. Cùm autem bonæ valetudini plenè restitutus fuisset, nõ eo amplius ardore atque impetu periculis sese certando obiiciebat: ideo admiratus Antigonus eam animi mutationem, non poterat eum nõ accusare. Cui ille nihil causam dissimulans, Tu me, inquit, ô rex, profectò minime audacem reddidisti, cum ex his malis liberaueris, quibus viuere paruifaciebam.

520 ¶ Quid moror exemplis, quorũ me turba fatigat? Sunt enim & apud nos tex. optimi præter eos quos suprà citauimus, id ipsum comprobantes, videlicet in c. 1. & iterum in cap. nisi cum pridem, vers. alia, de renunt. primo enim loco ita scribitur, Vergente deorsum conditione corporea, feruor spiritus in sublimiora conscendit. Altero autem ita, Nonnunquam corpori infirmitas fortitudinem corporis augmentat. Et in c. potest, post medium, de pœn. dist. 1. Cuius hæc verba sunt, Aegritudo carnis peccatum repellit: & ibi gl. in verbo, debilitãdum, & Archi. multa de ea re scribunt. vti etiam facit Panor. in c. cum infirmitas, in j. not. de pœn. & remis. & Benedic. in repe. cap. Raynutius, in verbo, mortuo itaque testatore, le 1. nu. 9. & 10. de testam.

Canonum testimonia.

521 ¶ Nec est denique quod sibi priuatim gloriandum medici existimẽt medicinam à Deo inuentam, & hominibus traditam, testimonio Ecclesiastici, vt diximus: cũmque propterea cæteris artibus honestiorem. Nam id commune est omnium artium & liberalium, & illiberalium, vel testimonio eiusdem Eccle. c. 1. dicentis, Omnis sapientia à Domino Deo. Et Prouerb. 2. Dominus dat sapientiam. Et Sapien. 7. scribitur omnem sapientiam & operum scientiæ disciplinã ex Deo esse. Et ipse Eccles. c. 7. tradit agriculturam, quam plurimi veluti sordidam existimãt à Deo creatam esse, cùm dicit, Non oderis laboriosa, & rusticationem ab altissimo creatam. Nam & Poëtæ rerum omnium peritissimi, ipsius agriculturæ inuentionem Diis tribuunt. An tamen ea ars sit sordida, dicam postea plenius. Similiter leges Deorum donum esse dicit Demosthenes in prima oratione contra Aristogitonem, & eius loci authoritate noster Iurisconsultus in l. 2. ff. de legib. & Aphthonius Declamator in lib. Præexercitamentorũ, paulò ante calcem eius operis. Ad quod nonnulli referunt illud Homeri lib. 18. Odysseæ,

Omnes artes à Deo.

ἀλλ' ὅγε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι, ὅττι διδοῖεν.

De quo & nos diximus in nostro tractatu Retractuum in præfatione, num. 11. igitur satis, & seq. Plato autem in Timæo scribit philosophiam maximum Deorum munus esse. Et idem in Ione tradit, Poëticam Deorum immortalium munere datam esse hominibus. Ex quo Orpheus, Homerus, & Hesiodus testati sunt à diuina prouidentia siue inspiratione quæ literarum monumẽtis prodiderunt didicisse, vt ex eis expendit Theophilus Antiochenus antiquissimus theologus lib. 3. Institutionum contra gentes ad Autolycum. Epicharmus autem Syracusius poëta antiquissimus planè scripsit omnes artes à Deo fuisse inuentas, his versibus à Clemente Alexandrino in Stromatis, & Eusebio Cæsariensi,

Philosophia poëtica.

ὁ δέ γε τὰς τέχνας πῶ' ἔργῳ,
ὁ δὲ θεὸς ταῦτα φέρων δέ γε τῷ ἀνθρώπῳ
λόγος ὑφηγεῖται ἀπαγγελλων τῶν ἔργων ...

Quibus significatur diuinum verbum artes omnibus suppetiuisse, docens quid conducibile facere

cere opus sit: neque enim hominem ipsum aliquam artem inuenisse,sed Deum,&c. Est autem Theognidis sententia nihil omnino esse hominibus nec bonum,nec malum sine Diis.

Θεοῖς εὔχου οἷς ἔπι μέγα κράτος,οὔτι ἄτερ θεῶν
γίγνεται ἀνθρώποις οὔτ' ἀγαθ', οὐ κακά.

Cui,quantùm ad id quod de malis dicit,consonat illud Amos 3.Si erit malum in ciuitate quod Dominus non fecit? Sed id quomodo sit intelligendum,nosces ex Theologis scriptoribus.Et facit ad prædicta cap.reuertimini,vers.si quis doctus.15.q.1.

REPSONSIO AD OBIECTA.

512 ¶ Hæc sunt quæ contra medicos & medicinā ab aduersariis aut dicta sunt,aut dici possunt. Verùm ego primas partes secutus in ea sum sententia,vt medicina sit ars honesta,& minimè sordida:nec quæ nobilitati præiudicium afferat, vt multorum autoritate longè latéque probatum est suprà nu.73.hanc eandem, & iterum nu.381. quid inquam maximos. Quibus adde quod scribit Plutarch.in eo libello cui titulum fecit περὶ ὑγιεινῶν,quasi dicas,de tuenda bona valetudine,siue de Salutaribus,scribens medicinā sic esse de numero disciplinarum,vt politie,splendore,iucunditate nulla sit inferior,τῶν δ' ἐλευθερίων τεχνῶν ἰατρικὴ τὸ μὲν γλαφυρὸν,καὶ περιττὸν,καὶ ἐπιτερπὲς οὐδεμιᾶς ὑστέρον ἔχει. Et quod item tradit Gal.in calce suæ exhortationis ad bonas artes,dum reponit medicinam inter artes honestas & liberales. *Medicinā esse artē honestam & liberalem.*

513 ¶ Medicinam autem intelligo omnem quidem speculatiuam, & ex actiua diæteticam, ac pharmaceuticam, quarum videlicet prior victus, altera medicamentorum ratione constat. Verùm tertiam quam chirurgicam nominăt,quoniam manu medetur, quæ χεὶρ Græcè vocatur, mechanicam atque illiberalem omnes fatentur vel ipsi medici. Et hanc distinctionem planè intellexit Mesue in eo libro cui Grabatim,id est,Antidotorum titulus est,cap.de tumoribus mamillarum, inquens, Et si deueniatur ad corruptionem ad illud quod est manuale,hoc illorum est qui chirurgia sunt instructi: & non infitiam summam meam huius vestigij,quod ad mechanicam spectat operationem.Ex nostris autem Lucas Pen.in l.vlt.in princip.C.de excus.arti.lib.10.Et generale est vt & artes viles sint & sordidæ quæ manu constant, vt scribit Seneca epist.88. Et faciunt quæ diximus suprà d.num.381.quid inquam maximos,vbi disseruimus, an sacerdos hac arte vti possit. Propterea que iura & alia quæ videntur probare medicinam esse mechanicam, de huiusmodi medicina sunt intelligenda, ne aliis sint contraria, qui medicinam simpliciter honestam dicunt. Quanquam aliter etiam in hac re distinguit Nicolaus Nicolus in vberrimo medicinæ opere,Serm.1.distinct.1.cap.5. *Præter chirurgicam.*

514 ¶ Nec si serui plurimi medicinā exercuerunt, cōtinuò sequitur eam seruilem esse artem,& illiberalem.Nam tametsi artes liberales dictæ sint, quòd liberis dignæ sint:tamen seruos à se non reiiciunt,quando & ij liberalibus studiis eruditi possunt,vt probat tex.in l.vlt.§.vlt. in fi. ff. de ædil: edict.multósque seruos legimus ad supremū vsque philosophiæ, & aliarum nobilissimarum artium fastigiū euectos fuisse,longóque post se interuallo liberos homines suę tēpestatis reliquisse. Inter quos Phædon Eliensis Socraticus,cui Plato diuinū illum librum de immortalitate animæ dicauit.Nā hunc seruū fuisse scribit Hierony.in lib.περὶ ἀρχῆς,& eius authoritate Laertius lib.2. & Lact.lib.3.c.25.Menippus cuius lib.M.Varro in Satyris secutus est,quas ipse appellauit Menippeas.Pompilius,aut vt alij vocant, Polus Theophrasti seruus. Perseus item Zenonis seruus, & Mys Epicuri quoque seruus apud Laert.in Epicuro,& Epictetus,de quo est illud distichon, *Præcedentia. Et primum ad id quod de seruis medicis dictum est.*

Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην,καὶ σῶμα πηρὸς,
Καὶ πενίην Ἶρος,καὶ φίλος ἀθανάτοις. Id est,vt traduxit Theodorus Gaza,
Seruus Epictetus fueram,qui corpore mancus,
Pauperie pressus,charus eram superis.

De quibus Aulus Gellius lib.2.c.18. & Macrobius lib.1.Saturnalium c.11. & præterea multas laudes de illo Epicuri seruo scripsit Mironianus in legibus historicis, & Laertius in ipsius Epicuri vita. Quibus adde Istrum illum poetam egregiū,& eum quidem scribam, & seruum Callimachi Cyrenæi alterius poetæ,sæpe à grāmaticis adductū in testimoniū. Et à Plutarcho lib.Problem. Græcorum c.156.& in lib.de Musica.Et Alcmā poetam quoque celeberrimum Agesidæ seruum, vt tradit Heraclides in lib.Politic.vbi de Lacedæmoniis loquitur. Et Terentium illum nostrum poetam Comicum,Afrum quidem illum,sed qui Romæ Terentio Lucano Senatori seruiuit, à quo ob ingenium & formā nō institutus modò liberaliter, sed & mature manumissus,vt à Donato illius interprete scriptū est. Et Publium Syrum poetam mimographū excellentissimum, de quo multa ipse Macrobius lib.2.c.7. Et Aesopum illum Phrygem fabulatorem laudatissimum, cuius vitā descripsit Planudes. Et Statium Cæciliū inclytum poetā Comicum,qui & ob id Statius dictus est, quòd id nomen apud antiquos seruile fuit,vt tradit Gellius lib.4.c.20. & eodem vlt.& Zamolsim illum Getarū legislatorem laudatissimum, vt prodit Herodotus in Melpomenè, qui liber est 4. & Laertius in Pythagora, statim post princip. & Phauorinus apud Stobæum Sermo.60.Et Aristogenem Cnidium Chrysippi philosophi seruum,qui ex curatione Antigoni Gonatæ magnam consecutus est famam, apud Suidam. Et Chytonem grammaticum Catonis Censorij seruum,apud Plutarchum in vita ipsius Catonis, & Manlium Antiochum astrologiæ auditorem

auditorem.& Taberium Erotem grāmaticum,memoratos Plin.lib.35.c.17.& Daphnidem grammaticum,quem idem Plin.lib.7.c.39.dicit venundatum fuiſſe m.M.DCC.

525 ¶ Et in vniuerſum ſeruos eſſe rerū & doctrinarum omnium capaces,vt liberos homines apertè docet Seneca epiſt.ad Luciliū 47.& Macrobius qui multa ex eo accepit,vbi ſuprà:& Hermippus in 2.lib.de iis qui ſerui docti fuerunt. Et videmus Terentiū plerunque ſeruis tribuere ſententias prudētiſsimas.quod & ex eo obſeruauit Seruius in 10.Aeneid.Et apud Sophoclē in Trachiniis, Deianira alloquens Hyllum filium admodum laudat ſententiā Pedagogæ ancillæ,in hæc verba,

ὦ τέκνον, ὦ παῖ, κἀξ ἀγεννήτων ἄρα
Μῦθοι καλῶς πίπτουσιν. ἥδε γὰρ γυνὴ
Δούλη μὲν, ἀλλ' εἴρηκεν ἐλεύθερον λόγον.

O fili, ô puer, hominum etiam ignobilium
Sermones opportunè cadunt. Hæc enim mulier
Quamuis ſerua, liberaliter tamen locuta eſt.

Vt verum videri poſsit illud Euripidis,

Δοῦλον γὰρ ἐσθλὸν τοὔνομ' οὐ διαφθείρει
Πολλοὶ δ' ἀμείνους εἰσὶ τῶν ἐλευθέρων.

Et illud quoque,

Πολλοῖσι δούλοις τοὔνομ' αἰσχρὸν, ἡ δὲ φρὴν
Τῶν οὐχὶ δούλων ἔστ' ἐλευθερωτέρα.

526 *Athenienſes ſeruos arte medices arcuerant.* ¶ Vt non omnino aſſentiam illi Homeri,aut potius Eumæi bubulci Homerici ſententiæ,lib.17. Odyſſ.qua pronunciauit Iouem dimidium virtutis ei auferre,quem ſeruitus occupauit,

ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀπαμείνυται εὐρύοπα Ζεὺς
ἀνέρος, εὖτ' ἂν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλησιν.

Etiam ſi illi aſſentire videatur Plato lib. de legibus 6. Quanquam & illud prætereà dici poteſt, Athenienſes tanti medicinam exiſtimaſſe, vt ſeruos ab ea diſcenda veluti ea indignos arcerent, vt ſcribit Hyginus Fabularum c.274.

527 *Reſponſio ad id quod dictū eſt, medicos ſordida tractare.* ¶ Sed ne aliud quicquam eſt contra medicos adductum, quod non facilè refelli poſsit. Nam quod dictum eſt medicos ſordidiſsima quæque tractare, tantùm abeſt, vt id medicorum laudi obſit,vt vel iſto nomine ipſi præcipue laudari mereantur, qui quo ſubueniant hominum calamitatibus,cruciatibus,doloribus,& denique mortibus,ex illa ſua ſublimitate,vt Eraſmus ait,ſeſe ad hæc ſordida deiiciunt. Quod ſi medicis tantùm eſſet ſupercilij, quantùm iſtis eſt procacitatis,liceret paſsim impunè mori. Verùm hoc habet ea ars cum bonis Regibus commune, vt bene faciat,ac male audiat.

528 ¶ Quanquam & illud dici poteſt,non omnibus hæc placere medicamenta, quæ ex ſtercoribus, lotiis,genituris,ſudoribus,& aliis id genus rebus ſordidis conficiuntur. Nam Archigenes apud Gal.lib.2.κατὰ τόπους,c.item 2.Humanū,inquit,ſtercus in medicamentis tanquam abominandum ſemper deteſtatus ſum.Sed & ipſe Gal.eiuſdem operis lib.6.c.3.poſteaquam retulit Apollonium in lib.1.Parabilium,conſuluiſſe aſini lotium ad inflammatā columellam,Miror,ait,eiuſmodi auxilia tradētes.Certò enim ſcio omnes homines,paucis omninò exceptis,citius mori velle,quàm vrinam aſini bibere.Idem quoque Simpl.medic.lib.10,quo loco de vrina humana loquitur,Vrinam,inquit,deguſtare maximè abominandum eſt.Et paulò pòſt,cùm de medicamētis vrinarum quædam ſcripſiſſet,ſubdit:At nos hæc facere abominati ſumus,cùm ad manū ſint quæ illis conducunt alia medicamenta.Iterúmque ad fin.eius cap. Vrinā pueri orthopnœæ gratia bibere neceſſarium non eſt,cùm ſint & alia medicamina,quæ huic medeantur affectui.Et in eodem lib.de Copro,id eſt,ſtercore tractat,Stercus humanum ob fœtorem abominādum eſt.Ruſúſque eo.c. quo diſſerit de ſtercore caprino , poſteaquam multa eius rei medicamina declarauit, ſubiungit, Quæ omnia optimus medicus ignorare nō debet. Cæterùm potiora eligere potiſsimùm ad vrbanos & honoratos alicuiúſque exiſtimationis viros.In quibus ego nunquam tali medicamine vſus ſum,cùm multorū meliorum ſuppeteret copia. Attamen exiſtit nonnunquam talium vſus aut in itinere,aut in venatione,aut ruſticatione,cū ſcilicet meliorū nihil adfuerit, aut homo ruſticus perinde fuerit duræ carnis ac aſinus.Et alia quoq; in eā ſentētiā tradit quo loco de ſtercore murium loquitur. Aëtius quoque Tetrab.1.Ser.2.c.84.carpit Xenocratē & alios qui de medicamentis,vrinarum,ſtercorum,menſtruorū ſcripſerunt.Sed & poſteà c.108.de vrinis loquens,Nos, inquit,abominati ſumus talia facere,cùm alia pharmaca ſint ad manum. Et paulò pòſt, At verò bibere vrinām in difficili ſpiratione quæ erecta ceruice contingit,quemadmodum aliqui prodiderunt,non eſt neceſſe,cùm ſint alia plurima pharmaca quæ huic malo opitulantur.

529 *Deus ſanat per medicamenta.* ¶ Quod dictū eſt Deum ſanare omnia, fatemur. Sed id plerūque facit per cauſas,vt cùm theologis loquamur,ſecundarias, id eſt, medicamenta,& alia id genus,vt de hac ipſa re priuatim loquens teſtatur Ant.Florētinus inſignis theologus in 3. parte ſummæ tit.7.c.1.vbi & illud ſubdit, Quod ſi quis medicinæ indigens ea non vtatur,expectās à Deo ſanitatē,grauiter peccat,nempe Deum ipſum tentans:niſi ſuper ea habuerit diuinum quoppiam conſilium,ſicuti D.Agatha, de qua etiam locuti ſumus,cùm dicebat medicinā corporalem ſuo corpori nūquam adhibuiſſe. Id enim agēs non peccabat,ſicuti etiam ſcribit D.Thomas 22.q.97.art.1.in fi.A quibus non admodum diſsidet quod ſcribit D.Ambroſ.in lib.de Paradiſo c.6.Neq; ſi medicus,inquit,præſcripſerit ægrotanti,à quibus videatur cauendum,atque ille ab interdictis non putauerit abſtinendum,

cauſa

causa ei mortis est medicus. Sed vtique ipse sibi reus mortis est propriæ, hæc ille. An tamen semper peccet ægrotus non parens medico, alibi etiam diximus.

510 ¶ Quid autem ad artis vituperium spectat, si nonnulli artifices fuerint vitiis quibusdam obnoxij? Sunt & inter sacerdotes adulteri, inter monachos homicidæ. Sed nihil propterea ad religionem per se optimam. Nulla tam sancta professio est, quæ non alat sceleratos aliquot. Nec tamen æquum est hominum vitia in professionis calumniam detorquere. Votis quidem omnibus optandum omnes principes eiusmodi esse, cuiusmodi Nestor describit apud Homerum lib. 9. Iliad. & ex nostris D. Hieronymus in cap. Regum 23. q. 5. Nec tamen accusandus est ideo principatus, quòd nonnulli sub eo titu. prædones reique publicæ hostes agant.

Medicinæ arti nō imputādū si qui medici vitiis adstricti fuerint.

511 ¶ Optarim & ipse cum Erasmo ab omnibus medicis eam præstari sanctimoniam, quam Hippo. sacramento verbis solennibus cōcepto à professoribus exigit, vt videlicet eam artem sine auaritia exercerent, in curandis ægrotis pro viribus & ingenio necessariis rebus vterētur, nemini ęgritudinem differrent, nihil per iniuriam facerent. Nec tamen rogati aut sponte veneficam potionem darent, aut dandam alij consulerent: vitam atque artem puram, atque integram seruarent. Quancunque domum ingressi fuerint liberandis duntaxat ægrotis operā darent. Omnem iniuriam, omnem corruptelam, omne genus turpitudinis, res etiā venereas sponte sua euitarent. Quę reticenda esse intelligerent, nemini patefacerent, sed intemeratā taciturnitatem seruarent. Ea est enim ferme Iurisiurandi Hippo. formula, quā si sanctè & incorruptè seruarint medici, iis omnia tam in vita, quàm in arte prospera, fœliciáque succedent, & gloria in æternum parata erit, vt Hippocrates ipse pollicetur. Verùm si quis transgrediatur, non artis virium est, sed hominis.

Hippocratis Iusiurandum.

512 ¶ Quod medici non semper in eadem re consentiant, commune est omnium artium atque scientiarum. Theologia hauddubie omnium doctrinarum est & excellētissima & sanctissima, tamen scholastici eius scriptores, qui eam sibi veluti proprio iure asserunt, & vendicant, nec inter se quoque semper item conueniunt. Nam & statim in initio Sententiarum non cōuenit inter eos, quod sit subiectum Theologiæ, aliis Deum simpliciter, aliis Christum, aliis sacramentorum genera affirmantibus. Nec iidem consentiunt, sitne theologia scientia contemplatiua, siue speculatiua: an verò actiua, siue practica: aliis contemplatiuam, aliis practiquam, aliis vtranque simul, aliis neutram, sed patheticam dicentibus. Súntque & alia non pauca in Sententiarum libris disputata in quibus non consentiunt Alexander Ales, D. Thomas, D. Bonauentura, Aureolus. Alphonsus, Tulletanus, Landulphus, Iacobus Viterbiensis, Garro, Thomas, Argentina, Geraldus Sinensis, Gregorius Ariminensis, Scotus, Henricus Gandensis, Ocham, Holcot, Bernhardinus Gānagus, Vgo victorius, Durandus, Durandellus, Capreolus, Garsias, Ioannes Neapolitanus, Petrus Paludensis, Godofredus Adam, Ioannes Ripa, Richardus de media villa, & alij sententiarum interpretes. Nec id quidem tantùm in illis entitatibus, quidditatibus, hæcceitatibus, conceptibus, relationibus, instantibus, formalitatibus, realitatibus, intentionibus primis & secundis, & aliis id genus plurimis non admodum vtilibus: sed & in aliis plerisque maioris ponderis & momenti. Hincque illa factionū nomina, Albertistæ, Thomistæ, Scotistæ, Ochanistæ: Nominales, Reales, & eius generis plurima. Nec isti tantùm, sed & antiquiores illi, & præcipui Theologiæ scriptores D. Hieronymus, Augustinus, Ambrosius, Gregorius. Cui enim non nota est illa ipsorum Hieronymi & Augustini controuersia tot epistolis eorum celebrata, de cessatione ceremonialium? Quæ eò iracundiæ duxit ipsum Hieronymum, vt cum magna bili illa minaretur, faciam vt me memineris Daretis & Entelli. Bos lassus fortiùs figit pedem. Quæ quidem controuersia orta est ex alia Diuorum Petri & Pauli dissentione, cuius ipse Paulus meminit in epist. Ad Gala. c. 2. In qua tamen neuter eorum peccauit ex Theologorum sententia.

Ad id quod dictum est, medicos nō semper inter se conuenire.

513 ¶ Quid philosophorum pugnas memorē de rerum principiis, aliásque infinitas iam satis cognitas omnibus, iis præsertim qui legerint Plutarchū in li. de placitis philosophorū, Galenū, si is est, in lib. de historia philosophica, Vitruuium lib. 2. de Architectura c. item 2. Iustinum philosophū eundémque martyrem, in elegantissimo illo gentium admonitorio, in prin. Irenæum lib. 2. contra Hęreses, c. 19. Epiphanium Cyprium lib. eiusdem titu. 3. c. vlt. Eusebium Cæsariensem lib. Præparationis euangeli. 1. c. 5. & alibi sæpe, Theodoritum in libris de curatione gentilium affectiouū. D. August. de ciuitate Dei lib. 18. c. 41. Macrobium lib. 1. de Somnio Scipionis, præsertim c. 14. Et ex poetis Claudianum in Panegyrico, quem dixit in Consulatu Manlij Theodori: & è recentioribus Antonium Codrum Sermo. 1. & nouissimè Scipionem Capitium, qui de ea re priuatim scripsit elegantissimis simul & doctissimis duobus libris ad Paulum iii.

Nec philosophi.

514 ¶ Quid Iurisconsultorum? nónne in l. sed an vltro. §. 1. ff. de neg. gest. Labeonem Proculus repræhendit? Cuius item sententiam cōtinuò Celsus eleganter deridet. Vt & Nerua alibi quoque fuit derisus, in l. est differentia, quę est pe. ff. in quib. caus. pig. vel. hypo. taci. contra. Et Claudius Saturninus à Scæuola, sed ironicè, Magno inquit, ingenio de iure respondit, in l. à testatore. ff. de con. & demon. & Celsus Celsi, id est, filius patris, quò magis mireris, sententiam reprehēdit in l. dedi. §. si quis quasi statuliber. vers. sed si seruus. ff. de cond. cau. dat. vbi gl. id annótat, & post eam Ro. qui id dicit procedere in his, quæ sunt iuris. Et Marcellus notat sententiam Iuliani, quam tamen mox sequitur Vlpia. Marcellum ipsum redarguens, in l. apud Iulianū. ff. de hær. insti. Nam & idem Marcellus in vniuersum notas scripsit in ipsum Iulianum, vt patet ex l. 1. C. de com. ser. manu. Et

Nec Iurisconsulti.

cùm discipulus in præceptoris sententiam pedibus manibúsq; ire debeat, & aduersus cæteros eã rutari, aut certè si non possit, excusare, quod Cassius fecit in l. dicere ff. de arb. Quẽ ad hoc expédit Bar. ibi, & in l. interdũ. §. Stichi promissor, & ibi Iaſ. in fi. ff. de verb. obl. Oldr. in l. quæsitũ. §. 1. ff. de fund. inst. Bal. in l. vlt. col. 2. C. de pœ. iudic. qui malè iud. & Pan. in c. 1. col. 6. ver. sed vide not. de postu. præl. Tamen Seruius Sulpitius libros integros composuit de erratis & notis Q. Mutij Scæuolæ sui præceptoris, vt videre licet ex l. Mutius. ff. pro soc. & Aulo Gellio lib. 4. c. 1. fortè ea contumelia percitus, qua eum Mutius veluti asperserat in l. 2. §. Seruius autẽ. ff. de orig. iur. Turpe esse Patricio & nobili viro, & causas oranti, ius in quo versaretur, ignorare, vt iam non adeo mirari debeas, quod Vlpia. Paulus, & Martianus de notis Papiniani viri acutissimi scripserint, vt videre potes ex l. 1. §. & ideo. C. de vete. iur. enu & l. vlt. C. de sen. pas. & l. vnica, ti. de resp. prud. in Codice Theodosiano. Sed & Claudius Tryphonius in Serbidium Scæuolã, Marcellus in Iulianũ, & in ipsum Marcellũ Aelius Martianus notas scripserunt, vt ex iis patet qui illorũ vitas & libros descripserunt. Celsus autem Domitio Labeoni ita scripsit, Aut nõ intelligo quid sit de quo me consulis, aut valde stulta est consultatio tua. in l. Domitius. ff. de test. quanquam sunt qui dicunt illum Labeonem non esse illum nostrum Iurisconsultum sæpius in nostris ff. memoratum.

535 *Iurisconsulti ipsi reprehẽsi.* ¶ Quid quod Accursius aliquãdo reprehendit Iurisconsultos ipsos, vt in l. filiusf. §. diui. ff. de le. 1. Nã & ij sæpius errasse in suis legibus, quas etiamnũ habemus, dicuntur, vt no. in l. qui Romæ §. duo fratres. ff. de verb. obl. & no Iord. Bricius, qui & alia loca nũcupatim in id citat, iti rep. c. Romana, §. contrahentes, col. 18. ver. sed hic quæritur, de for. cõpe lib. 6. Nam & ipsi sibi in eadem re aduersi fuisse reperti sunt, & inter alios Papinianus iuris asylum dictus Iulio Capitolino, vt patet ex l. vlt. §. sed cum in secundam. C. de furt. vbi id notat Bal. paulo ante fi. in vlt. no.

536 *Iustinianus reprehensus.* ¶ Sed nonne videmus Iustinianum legum nostrarum magna ex parte conditorem in multis repræhensum? Nempe in eo, quod statim in ingressu tit. Instit. de testa. dicit testamentum ex eo appellari, quòd sit mentis testatio: quod quàm sit ineptum & absurdum nemo non videt, præsertim qui legerit Gellium lib. 6. Noctium atticarum c. 14. Sed hoc illi facilè condonandum erranti cum Seruio Sulpitio Iurisconsultissimo. Verùm in l. vlt. C. in quib. cauſ. in integ. restit. nõ est nec. adeò secum in aliis legibus pugnauit, vt Plac. ibi dixerit illum ex letheo fonte bibisse, cùm eam l. scriberet. Accursius autem id malè intelligens ex eodem Plac. dicit illum ebrium fuisse. Sed de Iustiniano minus mirandum est, vt qui omnium literarum fuerit expers & ἀναλφάβητος, vt scribit Suidas, id est, qui ne literarum quidem elementa nouisset. Cui magis acrediderim scriptori eiusdem temporis, aut certè non admodum posterioris, quàm Zasio viro alioqui doctissimo istud defendenti in suis scholis l. 2. ff. de ori. iu. Alios autem Imperatores errare posse in iure videmus ex l. 3. in fi. iuncta gl. vlt. ff. de supel. lega.

537 *Papa interdũ memoria fallitur.* ¶ Vt interim omittã Romanos Pontifices, qui iura omnia in scrinio sui pectoris recõdita habere se dicunt, vel Bonifacij illius Octaui testimonio, c. 1. de const. libr. 6. Tamen nonnunquam eos capit obliuio aliarũ constitutionum, vt non obscurè declarat c. præterea. 23. distin. Quod & hinc videre licet, quod Vrbanus Papa in c. vlt. 30. q. 4. dicit non reperiri prohibitum, virum & vxorem simul posse puerum in baptismo suscipere, quamuis ante Leo id satis prohibuisset in c. nõ plures, de conse. dist. 4. Et id quidem planè fatetur gl. in d. c. præterea. & in d. c. 1. de consti. Licet gl. in d. c. vlt. idipsum excusare nitatur. Sed interdum videmus illos sibi inuicem non consentire. Nam Innoc. 3. & Celestinus item tertius de dirimendo matrimonio pugnantia statuerunt. Hic enim ius facit alteri coniugum iterare matrimonium, si alter in hæresim lapsus fuerit. Ille autem nõ facit, vt videre licet ex c. quanto, extrà de diuort. Pelagius constituerat vt subdiaconi Siciliæ abstinerent ab vxoribus quas antè legitimè duxerant. quod decretum veluti durum, & incompetens Gregorius 1. eius successor retractauit, vt patet ex c. 1. 31. dist. vbi & glo. dicit illud ipsum decretum fuisse contra euangelium. Alexander 3. in c. licet, ext. de spon. duo. statuit sponsalia contracta verbis præsentibus nõ solum per aliud sequens matrimonium copula carnali consummatum, quamuis quidam illius prædecessores aliter statuissent. Ioã. Gerson in quodam suo sermone Pascha. scribit Io. 22. censuisse animas impiorum non puniri ante diem iudicij, sed hoc explosisse Parisiensem scholam, ita vt pontificem adegerit ad palinodiam. Proinde Iaſ. in l. Præscriptione, col. 2. C. si contra ius vel vtil. pub. post Bald. alicubi, dicit quòd licet Papa ex eo quòd est Papa, est doctor vtriusque iuris, est tamen doctor authoritate sed non scientia.

538 *Gratiani multa errata.* ¶ Videmus quoque cõpilatores nostrorũ Decretalium nonnunquam aberrasse & ita supinè, vt aliquando affirmatiuam pro negatiua posuerint, vt videre licet ex his quę scribũt Hosti. Io. And. & Car. Flor. in c. vlt. extrà de precar. vbi ipse Io. And. ad eius erroris excusationẽ citat illud Horatianum, Quandoque bonus dormitat Homerus. Sed & infinita propè errata Gratiani, qui Decretorum volumen ex multis & separatis diuersorum scriptorum locis aptissime cõsuit, collegit Alb. in suo indice, in verbo Gratianus, & nouissimè Fel. in c. 2. char. pe. ver. oplnionem Gratiani, de resc. Et sæpe Cy. noster queritur de erroribus Canonistarum, vt videre licet apud Bar. in l. 1. §. 1. ff. de requi. reis & Domi. in c. vt animarũ, col. 2. ver. item quia etiam, de const. libr. 6. & Pet. Ferra. tit. forma inquisi. super verbo, hæc est quædam inquisi. col. 14. ver. sed pone quòd reus, & ver. seq. & D. Boër. deci. 109. percutiens. col. 3. Et dicit Bald. in l. liberti libertæque, col. 5. versicu. item secundum membrũ, C. de ope. lib. nonnulla esse in cle. pastoralis, de re iud. quæ non sapiunt veritatem

luris.& Fran.Are.con.23.in præſenti,col.vlt.dicit,quod Iuriſconſultus non abutitur vocabulis vt canoniſtæ. Vt & prætermittam quoq; indefatigabiles atque perpetuas recentiorũ Legum & Canonum interpretum contentiones, vt nulla propemodum res ſit in vtrouis Iurium adeò expedita, quin ſint tamen in ea diuerſæ,variæ,atque etiam contrariæ & ſæpe eorundem ſententiæ.

539 ¶Quòd multa ſint nomina corrupta apud medicos,præſertim Auice.& cæteros Arabes,eorúmque ſectatores,quódque ipſi & alij celeberrimi viri aliquando errarint : Id certè & cæterorum in aliis artibus ſcriptorum commune eſt,vt iam diximus : nihilque id artis præconio officit, cuius nõ ea culpa eſt,ſed hominũ,quorũ vel doctiſsimorum propriũ eſt errare vel teſtimonio Gale.de Archigene loquentis li.2.περὶ τόπων,c.1.& Raſi lib.6.Aphor.Solius enim Dei eſſe nec falli,nec fallere:hominum contrà ſæpè falli,& fallere.c.à nobis,de ſent.excom.& latè confirmat Petr. Anca. con.210.inter contraria.Nam & Hippocrates,de quo,vt alibi diximus, huiuſmodi teſtimonium perhibuit Macrobius,vt nec falli nec fallere poſſet,quod & ferè aſſerit Gal.li.3.Prognoſticorum c.44.Tamen à futuris ſe deceptum fuiſſe ingenuè profeſſus eſt,vt ſcribit Celſus lib.8.ca.4.More (inquit)magnorum virorum & fiduciam magnarum rerum habentium.nam leuia ingenia,quia nihil habent, nihil ſibi detrahunt. Magno ingenio multáque nihilominus habituro conuenit etiam ſimplex veri erroris confeſsio,præcipuéque in eo miniſterio,quod vtilitatis cauſa poſteris traditur:néqui decipiantur eadem ratione,qua quis antè deceptus eſt.Et vt ſcribit Quintilianus lib.3.c.8.Hippocrates clarus arte medicinæ videtur honeſtiſsimè feciſſe, quòd quoſdam errores ſuos ne poſteri errarent,confeſſus eſt.

Ad id quod dictum eſt de errore Auicẽnæ & aliorum.

540 ¶ Certè nemo mortalium omnibus horis ſapit,vt ſcribit Plin.lib.7.Naturalis Hiſtoriæ c.15.Et vt tradit Horatius in Arte poetica,quod 2.ab hinc ver.ex Ioan.And.adduximus,

Nemo omnibus horis ſapit.

Quandoque bonus dormitat Homerus. Nec poſsibile eſt inueniri qui lapſus non ſit, veluti in malo Punico granum etiam aliquod putidum eſt,vt dicit Crates ille Thebanus apud Diogenem Laërtium,& nos alibi latiùs diximus.Non omnes poſſunt eſſe Apollines,nõ omnes Aeſculapij,non omnes Hippocrates,aut Galeni;vt ſi nonnunquã(quod hominũ,vt diximus, eſt proprium) ſaltem rarenter errarent, vt interim non omittam Auicen & cæteros Arabes non adeo contemnendos,vt plerique arbitrantur, cùm rem ipſam medicam non mediocriter adiuuerint, multáque admodum in eam vtilia Galeno incognita inuenerint.Cuiuſmodi ſunt Santali,Caſia fiſtularis,Moſchus,Sene,Capbura,Saccharum,& alia plurima,res hodie frequentiſsimas & vtiliſsimas ad rem medicam,vt ſaltem eo nomine multùm illis debeamus.

541 ¶Profectò optarim medicos omnes eſſe verè medicos,quique nullum omnino facerent locum illi Pithyæ oraculo à Philocoro apud Zenodotum memorato,

Non artis ſed hominũ vitiũ, ſi in arte quid errauerit.

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες.

Plures Triobolos, paucos eſt cernere vates. Atque illi magis in eam rem peculiari etiam oraculo Hippocratis,Medici quidem famà multi,ſed opere valde pauci.cuius meminit Soranus Epheſius in Iſagoge c.4.Quod ſumptum videtur ex illo verſu Euripidis in Troadibus,

Πλήμμων ἰατρὸς ὄνομ' ἔχων, τ' ἔργα δ' οὔ...

Infelix medicus nomen habens,opera verò non. In ſumma optarim huiuſmodi eſſe medicos omnes,qui ſua fide & induſtria, vti Hippocrates, neque fallerent, neque fallerentur,vt interim etiam vtar verbis l.2.C.de ponderi. lib.11.Sed quando id fieri nequit,non magis certe vituperanda eſt medicina, quòd plurimi illius peritiam ſibi vendicant, qui omnino ſunt imperiti : quàm Theologia omnium ſcientiarum regina, quòd ipſa tamen ineptos quoſdam tractatores habuerit.Grammaticus,vt ſcribit Ammianus Marcellinus lib.21.locutus eſt interdum barbarè,& abſurde cecinit muſicus, & ignorauit remedium medicus : & non ideo grammatica,nec muſica, nec medicina contemnenda eſt.Vnde præclare hæc quoque,vt alia,Tullius,Signa oſtenduntur, ait, ab his rerum ſi quis errauerit,non deorum natura,ſed hominum coniectura peccauit.

542 ¶Mixtura autem medicamentorũ non arti aſsignanda eſt,ſed,quod iam ſuprà diximus hominibus malè eam tractantibus,ſi quod ſimplicibus debent facere, id mixtis aggrediuntur : quando qui poteſt mederi ſimplicibus,compoſita medicamina aut doloſe,aut fruſtra quęrit,teſte Arnaldo à Villa noua doctrinæ 2.Aphor.15.Et vt ipſe ſcribit in Antido.c.1.ſimplex medicina præferenda eſt compoſitæ,ſi talis comperiri poſsit,quæ morbũ curare poſsit.Cui concinens Rabbi Moyſes in lib. de regimine vitæ ad Soldanum, c.2.ſcribit, Quandocunque poterit eſſe regimen cum medicina ſimplici,non regat cum medicina compoſita : & ſi non poterit tranſire, regat cum ea cuius cõpoſitio minor eſt:nec eligat medicinas multæ compoſitionis,niſi in magna neceſsitate.

543 ¶Porrò cum eò proceſsit mortaliũ libido & intemperãtia,vt non vno tantùm aut duobus cibis contenti,non vni aut alteri tantùm voluptati inceſſanter dantes operã,non etiã vnũ ſimpliceḿque morbũ ſibi adſciſcant:paucos noſtro tempore ſimplices morbos videas, pleroſq; omnes mixtos & varios,imò ipſos ſibi cõtrarios ac repugnãtes, vtpote ex cõtrariis & repugnãtibus cauſis ortos,vt eorum curationi neceſſe ſit varia mixtáque,atque compoſita, & nonnunquã contraria adhiberi medicamina:ne dum vni qualitati occurris,aliam prætermittas,quæ neglecta hominem interimat.Proptereàque huiuſmodi morbis cõpoſitis non ſimplicem curationẽ adhibendã eſſe cenſet Gale.Therapeuticæ libr.4.ſtatim poſt princ.Serapio Breuiarij tractatu 7.c.2. Et Arnaldus à Villa noua,doctrinæ 2.Aph.17.Nam vt hic ſubdit in ſeq.Aph. Cum ſimplicibus non occurrit

amplexus virium debitarum cõposito lapsui,necessitas vrget præparare compositas.& vt scribit Gal.ipse lib.1.de compo.medi.Non vniuersi præter naturam affectus simplicibus medicamentis curari possunt.Adeo sanè deprauata corruptaque est hominum natura,vt morbos quotidie gignat infinitis propè modis compositos, & alias quoque antiquioribus incognitos, proindéque noua,& nondum illis excogitata remedia exigentes,iuxta c.cæterum,extra.de iura.cal.

544 *Mulierũ intẽperantia Hippocratẽ mẽdacem fecit.* ¶ Quod vt exemplo aperto tibi ostendam,Nõnne Hippocrates Aphoris.lib.6.c.28.& seq.tradit mulieres podagra nunquam laborare,neque illis capillos defluere, nisi menstrua defecerint? Et ea quidem erat sexus natura.Tamen mulieres adeo intemperanter viuunt,vt & hos quoq; morbos præter naturam sentiant,vt scribit Gal.io Comment.eiusdem c.28.& seq.Et Seneca Epistol. ad Lucilium 95.cuius hæc verba sunt,Maximus ille medicorum & huiusmodi scientię conditor fœminis nec capillos defluere dicit, nec pedes laborare.Atqui etiam capillis destituuntur, & pedibus ægræ sunt.Non mutata fœminarum natura,sed victa est (ita enim legendum non vita) Et subdit,Nam cum virorum licentiam æquauerint,corporum quoque virilium vitia æquauerunt: non minùs peruigilant:non minùs potant,& oleo & mero viros prouocant:ęquè inuitis ingesta visceribus per os reddunt,& vinum omne vomitu remittunt:æquè niuem rodunt,solatium stomachi æstuantis.Libidine verò nec maribus cedunt, pati natæ. Dij illas, Deæque malè perdant, adeo peruersam commentæ genus impudicitię viros ineunt.Quid ergo mirandũ est maximum medicorum ac naturę peritissimũ in mendacio prehendi,cùm tot fœminæ podagricæ caluæque sint?Beneficium sexus suis vitiis perdiderunt.Et quia fœminam exuerunt,damnatæ sunt morbis virilibus. Quam rem quoque cõprobat Petrus Aponensis in Aristotelem Problematôn lib.10. ca.37. & in Conciliatore,dif.9.Subdit autem Seneca his quæ dicta sunt & hæc verba multùm ad rem pertinentia, Antiqui medici nesciebant dare cibum sæpius, & vino fulcire venas cadentes. Nesciebant sanguinem emittere & diutinam ægrotationem balneo sudoribúsque laxare. Nesciebant crurium vincula,brachiorúmque latentem vim,& in medio sedentem ad extrema reuocare.Non erat necesse circunspicere multa auxiliorum genera,cùm essent periculorum paucissima. Nunc verò quàm longè processerunt mala valetudinis? has vsuras voluptatum pendimus, vltra modum fasque concupitarum.Innumerabiles esse morbos non miraberis.

545 ¶Antè autem in eadẽ epistola hæc scripserat ad hunc quoq; locum pertinentia. Medicina quondam paucarũ fuit scientia herbarum, quibus sisteretur fluens sanguis,vulnera coirent paulatim. Deinde in hanc peruenit tam multiplicem varietatem. Nec est mirum illam tunc minùs negocij habuisse,firmis adhuc solidísque corporibus,& facili cibo,nec per artem,voluptatémque corrupto.Qui postquam cœpit non ad tollendam,sed ad irritandã famem quæri,& inuentę sunt mille condituræ,quibus auiditas excitaretur,quę desiderãtibus alimenta erant, onera sunt plenis. Inde pallor,& neruorũ vino madentiũ tremor,& miserabilior ex eruditatibus quàm ex fame macies. Inde incerti labentium pedes,& semper qualis in ipsa ebrietate titubatio.Inde in totam cutẽ humor admissus,distentúsque venter,dum malè assuescit plus capere,quàm poterat.Inde suffusio luridæ bilis,& decolor vultus,tabésque in se putrescentium, & retorti digiti articulis obrigescentibus,neruorũ sine sensu iacentium torpor,aut palpitatio corporum sine intermissione vibrantiũ, & cætera quæ sequuntur Quibus & hæc subiicit,Immunes erant ab istis malis,qui nondũ se delitiis soluerant,qui sibi imperabant,sibi ministrabant.Et iterum haud multò pòst,itaque nihil opus erat tam magna medicamentorum supellectile,nec tot ferramentis atq; pixidibus. Simplex erat ex simplici causa valetudo.multos morbos multa fercula fecerunt.vide quantum rerum per vnam gulam transiturarum permisceat luxuria , terrarum marisque vastatrix. Necesse est itaque inter se tam diuersa dissideant,& hausta malè digerantur,aliis aliò nitentibus, &c.

546 *De eadem re ex Platonicis.* ¶Sed & audi quid Aesculapius dicat apud Maximum Tyrium Platonicum, Serm.29.Alias quidem artem nullam à temporibus mutationem accipere.Quarum enim vsus identidem est idem, harum etiam opera eadem sunt.Satis habere medicinam,si temperamẽto corporum obsequium impendens,infirmo videlicet negotio,minimèque certo , sed potiùs propter diuersos educationum modos inconstantissimóque,labentique curationes ac victus rationem ad vsum præsentis educationis aliter atque aliter accommodet.Quamobrem minimè credas Machaonem illum ac Podalirium filios meos minùs commodos medicos fuisse his,qui succedentibus temporibus in iisdem studiis versati sunt,quíve sapientes ac varias hasce curationes inuenerunt.Atqi eius temporis ars eum corporibus nequaquam vel pinguibus vel variis, vel dissolutis diuersans, ea longè faciliùs tractabat:filiíque ideirco mei simplicem occupationem habuerunt,vt est,

Virus ab infectis abscindere partibus ægri,
Mitiáve affectis imponere pharmaca membris.

His verò posterioribus temporibus,labentibus corporibus in ordinem viuendi multipliciorẽ,deteriúsque idcirco temperamentum:medicinam & ipsam multiplicitatem sequi oportuit,ob eámque causam ex simplicitate antiqua decedẽtem, varium habitũ sumere. Hæc Tyrius. quæ ex Platone accepisse videtur , cuius in lib.3.de Repub. hæc fermè sunt,Absurdum præterea existimandum est,homines medicis egere, non ad vulnera sananda duntaxat,morbósque curandos intemperie aëris & casibus contingentes:sed plurimùm ad destillationes,& spiritus interioris intumescentis impetum, ob molliciem atque desidiam , & quem in victu damnauimus luxum.Quibus effectum est,vt homines lacunarum instar aqua flatúque

tiúque exuberantium,nimis oppleti,coegerint peritos Aesculapij successores morbos quosdam nouo nomine distillationes,inflationes,viscerum crepitus appellare,quæ vt arbitror, Aesculapij tempore non erant. Quod hinc planè coniicio,& cætera quæ sequuntur.

347 ¶Fateor autem nonnulla medicamenta stomachum lædere,corpus exiccare, virtutes debilitare, ideóque satius fore illis abstinere,si salua rerum substantia (vt verbis legum vtamur) id fieri posset. Sed quando ea est hominū natura,vt tot morbis letalibus sit obnoxia:longè melius est nō-nihil & ad tempus læso stomacho,corpore exiccato,virtutibus debilitatis saluti cōsulere,ac proximam præsentémque mortem euadere:quàm metuentes stomacho, & iis quæ diximus, perire. Tritum est & vice prouerbij celebratum,è duobus malis leuius,si necesse sit, eligendum esse. de quo est optimus tex.in c.duo.13.dist. Et bene facit tex.in l.sed & si is.§.an autem.ff.de Carb.edict. & in l.2.C.eo.& in l.quoties nihil.ff.de reg.iur.& vt scribit Plautus in Sticho,

Adid quod dictum est, medicamenta lædere.

E malis multis malum quod minimum est, id minimum est malum.

Non suadent medici,vt passim & temere medicinam sumas,sed quum necesse fuerit, vt maius malum euites. Et vt scribit Celsus lib.2.ca.10. Satius est anceps auxilium experiri, quàm nullum.

348 ¶Proinde idem Celsus in lib.1.c.3. postquàm retulit Asclepiadem purgationem dānantem,quod suprà etiam recensuimus,subdit, Et sunt hæ perniciosæ,si minùs valentibus medicamentis fiunt. Sed hic tamen submouenda esse non est perpetuum,quia corporum temporúmque ratio potest ea facere necessaria,dum & modo,& non nisi cùm opus est adhibeantur. Sed & idem Celsus in quadam epist.ad Caium Iulium Calistum,quam Marcellus Burdegalensis adscripsit in li. medicamentorum, At Asclepiades(ait)maximus author medicinæ negauit ægris danda medicamenta. Quidā enim hoc mendacio etiam pro argumento vtuntur. Poterā tamen,si verum id esset,dicere quid Asclepiades senserit. forsitan non omnino in hanc partem animum intendit. Homo sanè fuit,qui parum fœliciter in hoc negotio se gessit. Itaque non deterreor persona,cùm re manifesta prodesse video. Nunc verò cùm tam impudenter quidam de eo mala comminiscantur, quid possum vltra dicere,nisi quodam modo parricidium ac sacrilegiū eos cōmittere, qui hæc dicunt? ille enim febricitantibus vitiísque præcipitibus correptis,quæ ὀξῆ πάθη Græci dicunt,negauit medicamēta danda,quia vino cibóque interdū dato remediari tutiùs eos existimauit. Cæterùm in libr.qui Parasceuôn, id est, præparamentorum inscribitur,contendit vltimæ sortis esse medicum,qui non ad singula quæque vitia binas ternásque compositiones & expertas,& protinus paratas habeat. Vides ergo quàm non placeat Asclepiadi vsus medicamentorū: cùm nisi plura ad vnumquodque genus vitij medicamenta composita habeat,non videtur dignus professione medicinæ. De qua re etiam Scribonius Largus in liminari epist.libr.de compositionibus medicamentorum iisdem propè verbis,vt alter ab altero accepisse videatur,negat simpliciter Asclepiadem illud quod dictum est, dixisse. Sed cum tantùm febricitantibus, vitiísque præcipitibus correptis,quæ ὀξέα πάθη Græci dicunt,negasse danda medicamenta:quia vino cibóque apte, interdum dato remediari tutiùs eos existimauit. Cæterum in lib.(inquit)qui παρασκευαστικῶν.id est, præparationum inscribitur, contendit vltimæ sortis esse medicum qui non ad singula quæque vitia binas ternásque compositiones & expertas protinus paratas habeat.

De eo quod Asclepiades dicitur dānasse purgationes.

349 ¶ Plato autem in Timæo scribit vnam ex tribus cōmotionis speciem tunc demum esse vtilem, cùm summa cogit necessitas:aliter verò nullo modo sanæ mentis homini suscipiendam esse. Medicorum illam esse purgationē,quæ pharmacis,id est,solutiuis medelis fieri solet, morbos enim, nisi periculosissimi sint,pharmacis non esse irritandos. Quicquid enim cōtra naturam fit,molestum est:quod autem pro rei natura,iocundum. Plutarchus quoque in lib.de tuenda bona valetudine, Alui(ait)subductiones,quæ pharmacis fiunt,vt mala solatia repletionis,nisi grauis exigat necessitas, nō oportebit experiri. Et Arnaldus Villanouanus in Aphorismis, Modestus & sapiēs medicus nunquam ad pharmaca properabit, nisi exigente necessitate.

De eadem re.

350 ¶Ego verò in summa illud in omnibus pharmacis agendū censeo,quod Gal.lib.12. Therapeuticæ in soporiferis monet medicū,vt scilicet iis abstineat q̄ maximè potest, vt quæ corporis habitui nonnihil officiant. Sin ex vigiliis & viribus resoluendis ad mortis discrimen æger tēdat, tum profectò tempestiuè eiusmodi medicamentis vtatur:scilicet non ignarus corporis habitū (quod iam dictū est) nonnihil ex his lædendum:læsionē tamen, q̄ mortem potiùs optandam. Id quod etiam repetit lib.2. Artis curatiuæ ad Glauconem,quo capite de splene indurato loquitur & Alexāder Trallianus de Narcoticis loquens,li.4.quo loco de podagricis disserit,in eo ca.cui titulus est, Cerota ex farina fabulæ. Vtq; etiā scribit Cælius Aurelianus li. Chroniōn 3.c postremo. Ferēdum est leue damnū naturalis officij, quoties maior vtilitas excludendæ passionis promittitur.

Soporiferis medicamentis quando vtendum est.

351 ¶Ad hęc non solum est medicina Pharmaceutica,quod suprà diximus,sed & diętetica quoque, vt chirurgicam nunc prætermittam. Cuicūque autem (vt scribit ipse Arnaldus Villanouanus in lib.de regulis generalibus curationis morborum,doctrinæ secundæ Apho.9.) per alimenta restitui potest sanitas,fugiendus est penitus vsus medicinarum. Et vt ante eum tradit Cornelius Celsus lib.3.c.4. Optimum medicamentum,est opportunè cibus datus. Igitur si diæta nihil prosit,ad pharmaca confugiendum est. Vtcunque autem feceris,id artis medicæ beneficio fecisse non denegaueris. Nec simpliciter dicit Aristoteles in hoc obiecto citatus maximam hominum partem à medicina occidi,sed illud addidit, Propter ignorantiam medicorum ipsius naturæ. Quod ego

Vbi sanitas per diætā restitui potest, pharmacis nō est vtendum.

Quod ego facilè recipio:sed id nihil medicinæ laudibus obest.

Medici laudādi quòd uenenosis ad hominum salutem utantur.

552 ¶ Facitque ad laudem medicioæ,quod in eo loco diximus,omnes ferè medicinas laxatiuas esse venenosas. Cum quod in venenum noxámque ac perniciem hominum natura genuit, ars ipsa medicinæ in auxilium remediúmque morborum conuertit, sicque veoenum veneno vt ἥλῳ τὸν ἧλον,id est,clauum clauo pellit. Et τὸ κακὸν κακῷ,vt simpliciùs proouociant Sophocles & Aeneas Platonicus,id est,malum malo medicatur. Nam & Iurisconsultus noster in l.quod sæpe.§.veneni mali.ff.de contra.empti.tradit,ex venenis malis antidota,& alia quædam salubria medicamenta cōfici. Et D.Chrysostomus in Genesim,Homilia 7.ex eo laudat medicos,quòd ad hominum sanitatem venenosis animalibus vtuntur. Sicuti,inquit,in arboribus,ita & io animalibus alia quidem ad cibum oostrum pertinent,alia ad ministerium, ferarum ita & reptilium genera noo minorem nobis præstant vtilitatem. Multa enim, vt paulò pòst subdit, inde colligunt medici quæ ad nostrorum corporum medicinam & sanitatem conducunt.

Ad id quod dictum est,suum cuique terminum uitæ constitutum esse.

553 ¶ Nec verum est,quòd superuacua sit medicina,quasi suus cuique terminus vitę sit statutus. Nam licet iussu domioi dictum sit Ezechiæ,Dispone domui tuæ,quia cras morieris: Tamen operâ medicinæ vixit annos prætereà 15.vt scribitur 4. Regum 20. Et Esaiæ 38.vbi D.Hieronymus, quod suprà diximus,ex eo annotat,non esse spernendā medicinam. Sicuti etiā nuncupatim adscripsit Gratianus in §.sed in his omnibus.23.q.4.in hæc verba, Quamuis certissimè sciamus neminem vltra terminum à Deo sibi præfixum esse victurum, omnibus tamen languentibus non iocongruè medemur. Quod & copiosissimè tractauit Anto.Florentin.in 3.parte summæ,titu.7.cap.1.

De eadem re.

554 ¶ In quam rem sunt & alia diuinæ scripturæ testimonia suprà latè recēsita,vt interim omittamus quod ab antiquis scriptoribus traditum est,Pythagoram,Democritum,Chrysippum,Platonem, Catonem Censorium,Antonium Castorem, omnes medicos, cúmque his innumerabiles alios medicinæ obseruatione vitam ab omni morbo liberam,neque fatiscente ingenij vigore, neque concussa memoriæ soliditate,neque fractis,aut labefactis sensibus io longum tempus prorogasse: Ex iis Democritum ad 109.aonum, qui cùm ob ætatis defectum proximè videbatur moriturus,mœrentem sororem quòd illo in celebritate Cereris instante,morituro, ipsa deæ vota exoluere nequiret: booo animo esse iussit,& sola mellis euaporatione,aut vt scribit Laërtius, panum calidorū odoratu,tres illius celebritatis dies viuens pertransiuit. De qua re etiam oon nihil transeunter attigit Cælius Aurelianus Acutorum morborum lib.2.c.37.

De eadem re.

555 ¶ Propterea & Galen.lib.1.de tuenda sanitate, scribit multos huius artis ignoratione ocyùs mori,quàm ferat oaturæ ratio. Et idem lib.de tabe,asserit senectutem extendere ac longiorem facere non esse impossibile. Quod & affirmat Haly.in 3. Techni.& latè Petrus Aponensis in Conciliatore,diff.113. vbi respondet obiectis io contrarium. Cui & tu adde quæ scribit Diuus Gregorius in enarratione illius loci Iob 14. Constituisti terminos eius &c. Et illius quoque loci eiusdem operis Iob 22. Viri iniqui sublati sunt ante tempus suum. Quin & Virgilius cuius illud est suprà in hac obiectione citatum, *Stat sua cuique dies,* apertè alibi ostendit vitam hominis arte medicinæ proferri posse,cùm scribit lib.12,

Ille vt depositi proferret fata parentis,
Scire potestates herbarum,vsúmque medendi
Maluit.

Vt sit necesse Virgilium ipsum ea sententia, Stat sua cuique dies, non detraxisse huiusmodi laudem medicinæ,nisi pugnantia secum scripserit.

Mors an quæpiam naturalis sit.

556 ¶ Quod autem dictum est ex Arnaldo,noo posse mortem naturalem produci,huic nostræ sententiæ oon adfert præiudicium: quando & ea mors dicitur naturalis(si naturalis tamen aliqua dici debeat,de qua re disserit Cælius lib.11.c.38.)quæ fatalis & veluti debita iure oaturę dicitur,de qua Virgilius lib.4.Aeneidos,

Nam quia nec fato,merita nec morte peribat.

Id est,naturali,vt interpretatur Seruius,siue quæ suos omnes numeros compleuerit,quam euadere nullo pacto possumus. At quæ accidentalis & aduentitia est ex aliqua humorum exuperantia,aut contrà,vi medica arceri potest,vt & ipse Arnaldus in eodem loco probat. Cui planè concinit quod tradit Raymuodus Lulius vir abstrusioris doctrinæ, in libro de secretis naturæ 1.parte 1. Vnicuique terminum vitæ à Deo esse statutum, quem nullo ingenio transgredi possumus. Sed & intra eum terminum mortem accelerare in promptu est omnibus. Ideo à medicina petendum remedium, quo corpus nostrum à putrefactione seruemus,& infirmum curemus,& quod perditum est restauremus, dooec veniat is postremus dies à Deo præstitutus. Porrò Ethnici tradunt necessitatem fati tardari protrahíque posse,non penitus tolli,ad quod referunt illud Virgilij,

—Nec fata vetabant
Stare,decémque alios Priamum superesse per annos.

Illúdque eiusdem lib.9.Aeneidos,

—Torquet qui sidera Mundi.

Vbi Seruius id anootat. Et illud Horatij,

Te Iouis impio tutela Saturno refulgens
Eripuit,volucrésque tardauit alas.

Quæ quidem loca in id expendit Seruius in lib.4.Aeneidos enarrans eum locum,

—Dij morientis Elissæ

Accipite

Accipite hæc, meritúmque malis aduertite numen.

557 ¶ Præterea non inficior non posse medicinam præstare immortalitatem, sed longiorem vitam tantùm efficere. Quæ res quanti sit æstimanda, vel ex eo intelligi potest, quòd Deus Opt. Max. longæuitatẽ veluti magnum virtutis præmium illis pollicetur, qui ipsius mandata custodierint. Contrà vitæ breuitatem, veluti maximam flagitiorum pœnam improbis minitatur. Illis enim dicitur Exod. 20. Honora patrem & matrem, vt sis longæuus super terram. quod & repetitur Deut. 5. Et iterum in fi. eiusdem cap. Per viam quam præcepit dominus Deus vester, ambulabitis, vt protelantur dies vestri. Exod. 23. Numerum dierum tuorum implebo. Et Deut. 6. Timeas dominum Deum tuum, & custodias omnia mandata, & præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, vt prolongentur dies tui. Et rursum cap. 11. Quando sederis in domo tua, & ambulaueris atque surrexeris, scribes ea super postes & ianuas domus tuæ, vt multiplicentur dies tui. Et iterum 25. cap. Pondus habebis verum & iustum, & modus æqualis, & verus erit tibi, vt multò viuas tempore. Et Psal. 20. Tribuisti ei longitudinem dierum. Et Psal. 33 Quis est homo, qui vult vitã, & diligit dies videre bonos? Prohibe linguam tuam à malo, & fac bonum, & quæ sequuntur. Et Psal. 90. Longitudine dierum replebo eum. Et Prouerb. 9. Principium sapientiæ timor domini, & sciẽtia sanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ. Et sequẽti cap. Timor domini apponit dies. Et sequitur (vt de improbis quoque loquamur,) Anni improborum abbreuiabuntur. De quibus item illud dicitur Iob 22. Iniqui sublati sunt ante tempus suum. Et Ecclesiast. 8. cap. Non sit bonum impio, nec prolongentur dies eius, sed quasi vmbra transeant. Et Psal. 54. Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. Et Psal. 77. Defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum festinatione. & alibi sæpe. Quibus etiam adstipulantur Decreta Canonica in cap. episcopi, in fi. 11. quæst. 3. & in c. dilectissimis, quod est 2. paulò ante fin. 12. q. 1. in quibus locis glos. annotat, quòd citius quis moritur propter peccatũ. quod & idem facit gl. in c. alienus. 96. dist. Et diuinum hoc statutum leges omnium gentium imitatæ, facinorosos morte plectunt. Et hæc quidem minimè miranda, quoniam quantum ad primum pertinet, Exaltatio viri est longæuitas, vt scribitur Ecclesiast. 30. cap.

Longæuitas bonis à Deo promissa.

Vitæ breuitas malis oblata.

558 ¶ Vt è diuerso quantum ad secundum quoque spectat, mors est omnium maximè terribile, vt prodit Aristot. lib. Ethic. 3. c. 6. & lib. 2. Rhetor. Estque graue, siue atrox malum, vt asserit Achilles apud Euripidem in Iphigenia in Aulide,

ὁ θανάτος δεινὸν κακόν.

Et summus dolor Apollonio Rhodio lib. Argonauticon 3.

ἐπεὶ θανάτοιό γε τῷ κύντερον ἐστι τι ἄλγος. Proptereà Ecclesiasticus ipse cap. 41. ita exclamat, O mors quàm amara est memoria tua. Idque plane suo nos exemplo docuit dominus noster Iesus Christus, qui tametsi probe sciret se in hunc mundum à Deo patre in hoc missum, vt pro redemptione humani generis mortem crudelissimam ignominiosissimámq; pateretur, huicque ipse se sponte obtulerit (nam scriptum est, Oblatus est, quia ipse voluit) Humanitas tamen mortem detestata, Pater, inquit, si potest fieri, transeat à me calix iste. Ideóque leges ignoscendum esse ei censuerunt, qui sanguinem suum qualitercunque redemptum voluerit. l. j. ff. de bon. eor. qui sibi mor. consc. Sunt etenim omnia posthabenda, quo vitæ consulamus, cùm nullum sit pretium cum vita comparandum, si credimus Homero lib. 9. Iliados,

οὐ γὰρ ἐμοὶ ψυχῆς ἀντάξιον, οὐδ' ὅσα φασὶν
Ἴλιον ἐκτῆσθαι εὖ ναιόμενον πτολίεθρον,
τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνης.

Mors rerum omnium terribilissima.

559 ¶ Præterea & eos qui sibi mortẽ inferunt, de quibus suprà locuti sumus in cõtraria parte, & leges & canones palàm reprehendunt. Leges quidem, vt videre licet in l. qui rei. §. sic autem distinguẽdum. ff. de bo. eo. qui sibi mor. consc. vbi ita ad verbum scribitur, Meritò si sine causa sibi manus intulit, puniendus est: qui cùm sibi non pepercit, multò minus alij parceret. Et alibi in l. si quis filio. §. eius qui. ff. de iniust. testa. Vlpianus clanculũ velut deridet quosdam, qui iactationis causa mortem sibi consciuerunt. Cuius rei exemplum Accursius ibi non inscitè ex Empedocle, vt suprà diximus, attulit. Canones autem hos omnino damnant in c. displicet, in vers. noli ergo iam dicere. 23. q. 4. & latè in c. si non licet, & c. tu dixisti, & c. non est nostrum, & c. placuit. 23. q. 5.

In eos qui sibi mortem inferunt ex legib.

560 ¶ Ex eo Theologis scriptoribus & iis quidem primariis, id planè damnant Origenes in 2. tract. Commentariorum in Iob, enarrans illius ipsius Iob c. 2. Benedic & morere, & Lactantius lib. 3. qui est de falsa sapientia, c. 18. D. Chrysost. in epist. Pauli ad Galat. vbi inter alia dicit, Deum illos qui laqueo, aut alia violenta morte vitam sibi abrumpunt, atrocius punire, quàm cæteros homicidas. Et D. Hieronymus in epistola ad Paulam, super obitu Blesillæ eiusdem Paulæ filiæ, vbi inter cætera illud dicit, quòd tales habet stulta philosophia martyres. Et D. August. in 1. lib. de Ciuitate Dei, c. 17. & multis seq. vsque ad c. 24. vnde & depromptum est d. c. si non licet. & è recentioribus D. Thomas 2. 2. q. 64. art. 5.

De eadem re ex sacris scriptoribus.

561 ¶ Ex Ethnicis autem Socrates apud Platonẽ in Phædone exhortatur monétque, ne quisquam sibi audeat mortem cõsciscere, inquiens, In quam dimissi sumus homines custodiam, quisquam ne se eduxerit, neque peremerit. vtitúrque ea ratione, Deos quidem habere curã nostri: nos verò homines vnã quandam ex possessionibus Deorum esse. Vt autem si quis ex seruis tuis seipsum

De eadem re ex Ethnicis scriptoribus.

velit occidere, ei irascaris, & si possis pœna quadam illum afficias: Hac igitur ratione nulli se interficere licet, nisi Deus necessitatem aliquam imposuerit. Quem locum enarrans Ammonius, Magnum hoc, inquit, nec intellectu facilè, seducere sese atque perimere non oportere. Nempe sicut qui sub custodia hoc facinus, aliquod malum cohibetur, si se qua pateat effugium in pedes dare tentauerit, quantum in ipso est, leges subuerterit: ita qui properat corporis vincula dissoluere, quæ lege diuina innexa sunt, reuinctúmq; prouidentia summi pontificis, corporis è vinculis eximere, is leges diuinas subuertit: quare sibi mortem conscire nemo debet. Ob hæcque ipse Ammonius ipsum Cleombrotum obiurgat, qui sese præcipitem dedit, vt & suprà diximus in parte contraria. Sed vt redeamus ad Platonem dis lib. 9. de Legibus, Qui seipsum, inquit, vita & sorte fatorum vi scelerata priuarit, nec iudicio ciuitatis, nec tristi & ineuitabili fortunæ casu coactus, neque extremo aliquo pudore compulsus, sed ignauia & formidolosi animi imbecillitate iniustè sibi mortem consciuerit, ei sepultura fiat solitaria, vbi alius nemo condatur: deinde in his locis sepeliatur quæ de 12. partibus vltima, deserta, innominatáque sunt, sic obscurus, vt nec statua, nec inscriptione sepulchrum notetur.

562 ¶ Ipsius Platonis discipulus Aristoteles lib. Ethicorum 3. c. 7. in fi. Mortem, inquit, sibi cõscire ob fugiendam paupertatem, vel mœrorem, aliúdue huius generis, nõ fortis est hominis, sed potius timidi. Et lib. 5. c. 11. Qui se occidit, sibi iniuriam non facit: quia sponte iniuriam patitur nemo, sed facit contra legem, quæ prohibet quenquam interfici. Ideo & ciuitati iniuriam facit. Quapropter & ciuitas mulctat, & instituta est ignominia quædam aduersus eum, qui sibi mortem consciuit, vt ciuitati iniuriam facientem. Et Aeschines in oratione in Ctesiphontem, Si quis, ait, seipsum necauerit, manus quæ hoc peregerit, abscinditur, & separatim à corpore sepelitur. Ante hos Pythagoras vetat iniussu Imperatoris, id est, Dei de præsidio & statione vitæ decedere, vt testatur Tullius in Catone Maiore.

563 ¶ Et eandem prope sententiã astruit idem Tullius lib. 1. Tuscul. q. Vetat, ait, dominãs ille in nobis Deus iniussu hinc nos suo demigrare. Cùm verò causam iustã Deus ipse dederit, vt tũc Socrati, nũc Catoni, sæpe multis; ne ille medius fidius vir sapiẽs, lætus ex his tenebris in lucẽ ipsam excesserit, nec tamẽ vincula illa carceris ruperit, leges enim vetãt: sed tanquã à magistratu, aut ab aliqua potestate legitima, sic à Deo euocatus atq; emissus exierit. Idem Tulli. in Somnio Scipio. Tibi, inquit, Publi, & piis omnibus retinẽdus est animus in custodia corporis, nec iniussu eius à quo ille est à nobis datus, ex hominũ vita migrandum est, ne munus humanũ assignatũ à Deo defugisse videamini. Ioseph. lib. belli Iudaici 3. c. 21. scribit nõ esse fortissimi viri se occidere, imò ignauissimi: Deúmque indignè ferre arbitratur; cùm domum eius homo despiciat: ab illo enim vitam accipimus, vt essemus, rursumq; vt esse desinamus, illi reddendum est. Si quis ergo depositũ hominis malè tractauerit, pessimus statim ac perfidiosissimus habetur. Sic qui Dei depositum ex proprio corpore quis eiecerit, maximè peccat. Et alia pleraque in eam sententiam dicit, vti & post eum Aegesippus lib. 3 c. 17. vbi inter cætera dicit, Ingrati esse citius discedere, quàm velit qui vitam donauerit: nec licet animam soluere, nisi ei qui ligauit. Heliodorus Emissenus lib. 2. Historiæ Aethiopicæ, tradit illum in crimen læsæ maiestatis diuinæ incurrere, qui sibi ipsi vitam abrumpit. Lucianus in vita Peregrini Philosophi, ipsum Peregrinum deridet, qui gloriæ causa in ignem se præcipitauit. Idem in Tyrannicida scribit mortem sibi consciscere, genus mortis præ cæteris miserrimum, multóque atrocius, quàm si per alium inferatur.

564 ¶ Súntque & Poëtæ huius sententiæ. Nam Callimachus ille Cyrenæus poëta scripsit epigramma in Cleombrotum, de quo suprà diximus, quod cùm nihil ei accidisset aduersi, è muro se in mare abiecisset, vt retulit Cicero eodem illo 1. lib. Tusculanarum quæstio. Periandri Corinthij ex Ausonio sententia est,

Mortem optare malum.

Alia item Mimi cuiuspiam, siue Publij Syri, siue Senecæ, vt alij malunt,

Crimen relinquit vita, qui mortem appetit.

Virgilius lib. 6. Aeneidos, eos in inferno torqueri, qui sibi mortem consciuerunt, tradit,

Proxima deinde tenent mœsti loca, qui sibi lethum
Insontes peperere manu, lucémque perosi
Proiecere animas, quàm vellent æthere in alto
Nunc & pauperiem, & duros perferre labores.

Quo in loco Seruius tradit Homerum Achillis vmbram inducere dicentem, libentius se omnia aduersa apud superos tolerare, quàm apud inferos imperare. Locus autem ille Homeri est Odyss. lib. 11.

βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ
ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη
ἢ πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.

Quod & nos alibi ad aliud retulimus.

Martialis ex lib. 1. hoc 9. epigramma est,

Quod magni Trasea, consummatique Catonis
Dogmata sic sequeris, saluus vt esse velis,
Pectore nec nudo strictos incurris in enses,
Quod fecisse velim te, Deciane facis.

Nolo

Nolo virum, facili redimit qui sanguine famam,
Hunc volo, laudari qui sine morte potest.
Idem lib.10.epigr.47.vitam illam suam beatiorem hoc versu conclusit,
Summam nec metuas diem,nec opes.

565 ¶ Ex quibus facilè liquet,quantùm medicis debeamus,qui id hominibus præstant,quod Dominus suis pollicitus est,id est,longæuitatem. At non omnibus, inquies, præstant, cùm multi sub medicis in florida ætate mortem obeant : fateor. Sunt enim morbi quidam adeò iam ab initio insanabiles ac desperati,vt nullum remedio locum faciant, *Medici nō est omnes morbos curare.*
Non est in medico semper releuetur vt æger.
Vt ille ait.quem citat & approbat gl.in l.illicitas.§.sicuti medico.ff.de offi.Præsi.vbi & propterea illic dicitur,quòd medico,vt iam suprà diximus,non debet imputari euentus mortalitatis. citat & gl.in c.ad aures,de æta.& qualit.vbi est etiam text.& in c.tua nos,de homi.

566 ¶ Denique non propterea sanitas contemnenda est, quòd interdum quibusdam obfuerit : nec morbus statim suspiciendus,expetendúsq;, quòd contra interdum profuerit. nam sicuti nullum malum ferè in rerū natura sine aliquo bono est,vt dicit Plin.lib.27.c.3. Ita è diuerso nihil adeò bonum,tam vtile,tam perfectum,vt non aliquid mali aut damni,& aliqua ex parte fugiendi habeat,vt eleganter probat Antonius Codrus, in 4.Ser. Nam si primum consideremus superiora, deinde inferiora (Superiora dico Solem,Lunam,& stellas:Inferiora verò quæ sub his sunt) Sol vt scribit Plin.li.2.c.6.lucem rebus ministrat,aufértque tenebras.Hic reliqua sidera occultat. Hic vices temporum , annúmque semper renascentem ex vsu naturæ temperat. Hic cœli tristitiam discutit, atque etiam nubila humani animi serenat. Hic ipsum lumen cæteris sideribus fœnerat. Præclarus,eximius,omnia intuens, omnia etiam exaudiens,vt principi literarum Homero placuisse video;qui locus,vt id addas,est lib.2.Odyss.iterúmque lib.11.& 12.eiusdem operis, *Ad id quod dictum est ægritudinē multis profuisse.*
ἠέλιος, ὃς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακούει.
Solis,qui omnia videt,& omnia audit. Rursumque lib.3.Iliados,
ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις.
Sólque qui omnia vides,& omnia audis. Ex quo & illud Virgilij lib.4.Aeneidos,
Sol qui terrarum flammis opera omnia lustras. Et illud quoque Ouidij lib.2.Metamorph.
Sol oculis iuuenem,quibus aspicit omnia,vidit. Et lib.4.vbi inducit Solem ita loquentem,
Omnia qui video,per quem videt omnia tellus,
Mundi oculus. Et ante hos Orpheus,
Κλῦθι μάκαρ πανδερκὲς ἔχων αἰώνιον ὄμμα
Τιτὰν χρυσαυγὴς, Ὑπερίων, οὐράνιον φῶς,
ὄμμα δικαιοσύνης, ζωῆς φῶς.
Audi beate æternum habens omnia contuentem oculum
Titan aureo fulgore nitens,Hyperion,cœleste lumen,
Oculus iustitiæ, vitæ lux.

567 ¶ Vt iam non mirum sit , quòd veteres , vt scribunt Plato & Plotinus , Solem venerabantur, vt Deum.Et quòd in eo prisci illi gētium Theologi omnia gētilium numina collocarent, vt Iamblichus,Macrob.lib.1.Sat.c.17.& Iulianus Imp.testantur.Tullius autem lib.2.de nat.Deor. Solem veneratur vt principem ac moderatorem cæterorū luminum. Cleanthes apud eundem eo ipso lib.Sol,inquit,salutaris omnia cōseruat,alit,auget,sustinet,sensuque afficit. Iamblichus ex Aegyptiorum doctrina sic fermè colligit,Quicquid adsit nobis boni,solari potestate id adesse,vel ab ipsa tantùm,vel si ab aliis,id quidem vel à Sole absolui,vel à Sole per alia.

568 ¶ Igitur Sol ille qui tot nobis bona adfert, idē & mala plurima ac propè infinita aduehit. Nam frumenta,& vites,sine quibus vix viuere possumus,& quæ Homerus lib.2. Odysseæ,vt alibi diximus,appellat medelam hominum,fructúsque arborum,plantarum, herbarúmque suis ardoribus quotidie exiccat,vt plerúque videmus:pestilentiam rem omnium deterrimam, & in primis fugiendam,vt patet ex cap.negotiatorem,88.dist. plerunque gignit, si credimus eidem Homero lib.1.Iliados,vt & alibi quoque adnotauimus.Vnde ipsum Solem agnominatum Apollinem putant ὡς ἀπόλλυντα τὰ ζῶα , tanquam exanimantem animalia. Ex quo apud veteres cum arcu & sagittis fingebatur simulachrum Apollinis,vt per sagittas radij intelligerentur,quorum iactu pestiferum virus immittit.vnde Lindij Apollinem colunt λοιμὸν,id est,pestilentem,& Milesij οὔλιον, id est,perniciosum.Neque enim tantùm hæc vox salutiferum,quod & nos alibi diximus, significat:sed & perniciosum. *Eiusdem Solis incommoda.*

569 ¶ Luna verò,quæ vt dicit Lucanus,suis vicibus Tethym,terrenáque miscet,quæ ventos,imbres, serenitatem prædicit,aliáque multa commoda hominibus tribuit ,vt videre licet apud Plinium eo.lib.2.cap.9. & cap. 102. Ex quo & Phryges eam vt Deum colunt, vt tradit Lucianus in Ioue Tragœdo.Ea tamen vt vno in situ satis,arboribus,frugibus,hominibus prodest:ita alio aspectu plurimum nocet,quod & de reliquis stellis quæ modo fortunatæ, modo infortunatæ ab astrologis dicuntur,iudicare possumus. *Lunæ cōmoda & incōmoda.*

570 ¶ Consideremus nunc elemēta illis inferiora,& primū id quod cæteris superius est,scilicet ignem. Vtilitas eius certè maxima est,sine quo vita viui nō potest,nō in cibis tantùm coquēdis,tenebris *Ignis cōmoda.*

abigendis

abigendis,& frigoribus arcendis,quæ ab omnibus intelliguntur:ſed & in aliis quoque ad vſum hominum ſpectantibus. Igne enim lapides in æs ſoluuntur. Igne lateres coquuntur,quibus hominum habitacula ædificantur. Igne ferrum gignitur ac domatur. Igne cremato lapide cœmēta in tectis alligantur. Ignis ſuffitu auxiliari certum eſt,quod Empedocles & Hippocr. diuerſis locis ſcripſit. Et alia multa commoda, remedia & medicamenta hominibus tribuit, vt apud Plin. videre licet lib.36.cap.27.eodémque vlt. & Plutarchum in lib.cui titulus eſt, πότερον ὕδωρ, ἢ πῦρ χρησιμώτερον, vtiliórne ſit aqua,an ignis. Et Ouid.lib.4.Faſtorum illis verſib. *Omnia purgat edax ignis*,& quæ ſequuntur. Et vt ſcribit Xenophon in lib.de factis & dictis Socratis,Nihil omnino illorum quæ ad vitam humanam vtilia ſunt,homines abſque igne faciunt, οὐδὲν ἀξιόλογον ἄνευ πυρὸς ἄνθρωποι τῶν πρὸς τὸν βίον χρησίμων. Quibus adde, quòd ignis vim quandam occultam,ſed certiſsimam aduerſus peſtilentiam habet. Nam & Plutarchus in Commentario de Iſide & Oſiride ſcribit,cùm in peſtilētia iuſsiſſet Aegyptios prope ignem haberi, admodum profuiſſe. Sed & ignem omnibus venenis reſiſtere tradunt medici,addúntque rationem cur eam vim habet,cum putridus calor veneni autor ſit,vt videbis apud Cardanū de Subtilitate lib.2. Eueni autem ſententia eſt apud Plutarchum in lib.de diſcrimine adulatoris & amici,ſiue etiam Prodici apud eundem in lib.de tuenda bona valetudine, Ignem videri omnium bellariorum & condimentorum iucundiſsimum,atque potiſsimum,quaſi videlicet conuiuia ſine igne minime ſint iucunda. Idem autem Plutarchus in lib.de vtilitate ex inimicis capienda,ſcribit ignem omnium artium eſſe inſtrumentum.

571 ¶ Fuerúntq; plurimi,qui dicerent omnia ex igne eſſe genita,ſcilicet Zoroaſtes,Heraclitus Epheſius,alter Heraclitus Metapontinus, & Hippaſus quoq; Metapontinus,vt videre licet apud Plutarchum lib.1.de Placitis Philoſophorum,c.3.& in vita Camilli, Iuſtinum in admonitorio gentium,& Tertullianum lib.1.aduerſus Marcionem, & Epiphanium Cyprium lib. 3. contra hæreſes,cap.vlt.& Lactantium lib.2.cap.10.& ante eos Virgilium in Aethna,

Ignis rerum omnium principium.

Quòd ſi quis lapidis miretur fuſile robur,
Cogitet obſcuri veriſsima dicta libelli
Heracliti, igni nihil inſuperabile gigni,
Omnia,quo rerum natura ſemina iacta.

572 ¶ Cæterùm Zeno Stoicus apud Tullium lib.1.Tuſculan.quæſtio.& Varronem lib. 4. de lingua Latina,dicit animum ignem eſſe. A quo nō longè diſtans Democritus apud Nemeſium philoſophum lib.4.de natura hominis,cap.2.& Lactantius lib.2.cap.13. & Gregorius Nyſſenus lib. de anima,c.1.dicunt animam ignem eſſe. De quo & per eundem Lactantium de opificio Dei,c.17. quibus in locis declarat,quomodo id ſit intelligendum. Et ad hanc quoque ſententiā alludens Terentius in Adelphis,

Seni animam primùm extinguerem ipſi,qui illud produxit ſcelus.

Qui in loco Donatus interpres doctiſsimus bene,ait,extinguerem,quia ignis eſt. Virgilius,

Igneus eſt illis vigor,& cœleſtis origo
Seminibus.

Qui locus eſt lib.6.Aeneid. Et id ex Donato,licet non eum citet,Luctantius ſiue Luctatius grammaticus in lib.1. Thebaidos,in id quoque detorquens illud ipſius Statij,

Cuſtodem Pharia ſomno letóque iuuenca
Reſtringas.

Et huc quoque pertinet illud eiuſdem Virgilij lib.4.Aeneid.in fi.

— Omnis & vnà
Diſceſsit calor,atque in ventos vita receſsit.

Quo in loco Seruius,Secundùm eos,inquit, qui dicunt animam calorem eſſe, quo diſcedente friget corpus. Ad quod etiam referri poteſt illud Porcij Licinij antiqui poëtæ, ignis homo eſt. Quanquam ad aliud trahitur,vt diximus in noſtris Legibus Connubialibus. Hincque nonnullis videtur vita Græcis dicta ζωὴ, quod ζέω,idem ſit quod ferueo,comburo. Nam dum anima in corpore eſt,idipſum feruet calétque,vt continuò quàm abit,friget omnino.

573 ¶ Ex quo frigus pro morte,frigidus ſeu frigens pro mortuo bonis authoribus ponitur,& mors frigida & gelida dicitur. Nam de primo eſt illud Virgil.lib.12.Aeneid.in fi.

Frigus pro morte.

Aſt illi ſoluuntur frigore membra.

Frigore,id eſt,morte,vt declarant verba ſequentia. Et ita interpretatus eſt Seruius ibi,in id referens illud eiuſdem Virgilij lib.6.eiuſdem operis,

Vitáque cum gemitu fugit indignata ſub vmbras.
Corpúſque lauant frigentis,& vngunt.

Et illud quoque Horatij Serm.2.Saty.1.

O puer vt ſis
Vitalis metuo,& maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat.

Id eſt,morte te afficiat,vt interpretatur Acron. Illud item Ouidij lib.2. Metamorphoſeos,

Frigúſque per vngues
Labitur.

Nam & ſtatim poſt,

Sic letalis hyems paulatim in pectora venit,

Vitaléſque

Vitaléſque vias,& reſpiramina clauſit. Et alibi apud eundem,
Frigus letale ſecutum eſt.
Illud quoque Statij lib.3.Syluarum,in lacrymis Hetruſci,poſt princ.
Animaq. ſupremum
Frigus amat. Et lib.8.Thebaidos,paulò ante finem,
Ingentéſque animos extremo frigore labi
Senſit. De ſecundo eſt illud ipſius Virgilij lib.9.Aeneidos,
Voluitur ille vomens calidum de pectore flumen
Frigidus.

Quem locum in hoc expendit Nonius Marcellus. Illic autem Virgilius calidum flumen ponit pro ſanguine,quod animæ vehiculum eſt & ſedes,vt latè diximus in noſtris Legib. Connubialibus.Cui conſonat & illud Quintiliani in Procemio lib.6.Inſtitutionum Oratoriarum, Tuóſne ego,ô meæ ſpes inanes,labentes oculos, tuum fugientem ſpiritum vidi? tuum corpus frigidum exangue amplexus,&c.De frigente eſt illud Virgilij lib.6.Aeneidos, **Frigidus pro mortuo.**
Corpúſque lauant frigentis,& vngunt. De tertio eſt illud item Virgilij lib.4.Aeneidos,
Et cùm frigida mors anima ſeduxerit artus. Et Ouidius illo verſu vulgatiſsimo, **Frigida mors.**
Stulte quid eſt ſomnus gelidæ niſi mortis imago?

374 ¶ Sed & ex hoc illud fit,vt Aeneas Virgilianus lib.1.Aeneid. exiſtimans ſe illic naufragij morte periturum hæc veluti eam mortem exhorrens exclamauit,
— O térque quatérque beati,
Queis ante ora patrum Troiæ ſub mœnibus altis
Contigit oppetere.

Quo in loco Seruius ſcribit Aeneam non mortem, ſed mortis genus timere. Graue eſt enim, inquit,ſecundùm Homerum perire naufragio:nam anima ignea extingui videtur.Locus autem Homeri,à quo Virgilius eſt id mutuatus,eſt in lib.5.Odyſſ.quo ita facit Vlyſſem, qui & ſe putabat naufragio perire,hæc loquentem,

Τρὶς μάκαρες δαναοὶ καὶ τετράκις,οἳ τότ' ὄλοντο
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ χάριν ἀτρείδῃσι φέροντες.
ὡς δὴ ἔγωγ' ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν
ἤματι τῷ,ὅτε μοι πλεῖστοι χαλκήρεα δοῦρα
Τρῶες ἐπέῤῥιψαν περὶ Πηλείωνι θανόντι.
Τῷ κ' ἔλαχον κτερέων,καί μευ κλέος ἦγον ἀχαιοί.
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι.

Id eſt,ad verbum prope ex Andrea Diuo,
Ter beati Danai quatérque,qui tunc perierunt
Troia in lata gratiam Atridis ferentes.
Quam ego mortem debueram mori,& mortem aſſequi
Die illo,quando in me plurimas æreas lanceas
Troiani proiecerunt circa Pelidem mortuum.
Sic vtique aſſecutus eſſem inferias,& meam gloriam extuliſſent Achiui.
Nunc autem ingloria morte fato ſancitum eſt perire.

Similitérque idem Homerus lib.21.Iliad. inducit Hectorem, qui eodem modo perire verebatur ita loquentem,
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι.
Quibus,vt vides,locis Homerus λευγάλεον θάνατον appellat,quod epithetou Diuus priore loco, ingloriam vertit,vt diximus poſteriore moleſtam.Seruius loco iam deſignato,grauem. Sed hæc tantùm dicere volui, vt intelligeres ex Seruio hoc genus mortis maximè horrendum fuiſſe viris fortiſsimis, ob eam quam dicit, rationem, quòd ita anima ignea extingueretur, citátque id quod ſuprà citauimus ex ipſo Virgilio,
Igneus eſt illis vigor.

375 ¶ Vt non tam mirandum ſit quod Homerus lib.12.Iliados, ignem θεσπιδαὲς vocat, veluti diuinum dicas & admirandum, **Ignis diuinus, et admirãdus.**
Καὶ νηυσὶν, ἐνιπρῆσαι θεσπιδαὲς πῦρ. Et lib.15.eiuſdem operis,
ἵνα νηυσὶ κορωνίσι θεσπιδαὲς πῦρ
ἐμβάλῃ ἀκάματον.

Quod & ipſum epitheton eidem tribuit,lib.20.eiuſdem operis,vt dicemus loco citato infrà nu. abhinc 3.ad fin. & rurſum lib. Odyſſeæ 4. Et quod plurimæ gentes ignem vice numinis coluerunt. Et in his Perſæ, vt tradunt Herodotus in Thalia, & Strabo lib.15. Lucianus in Ioue Tragœdo, D. Clemens in lib. Recognitionum 4. Socrates in Hiſtoria Tripartita,lib.11.cap.9. Clemens Alexãdrinus in oratione adhortatoria ad gentes, & Maximus Tyrius Ser.38.quo diſſerit vtrum diis dicanda ſint ſigna. Nam & Agathius author Græcus, lib. 2. Hiſtoriarum peregrinarum,ſcribit ipſis Perſis ignẽ precioſiſsimum & ſanctiſsimũ videri: & ex hoc Magi,qui ſunt Perſarum philoſophi,impium dicebant in igne ſepelire, vt ſcribit Diogenes Laertius in Procemio.

Epiphan

Epiphanius autem contra hæreſes,lib.3.ca.vlt. tradit apud eoſdem Perſas Maguſeos ignem adorare.Hincque Perſæ ab igne ſua templa πυρεῖα voeāt.Strabo πυραθεῖα.Sed & Chaldæi pro Deo ignem colunt,vt retulit Euſeb.Hiſtor.Eccle.lib.11.c.26.D.Hierony.& poſt eum Nicolaus Lyrēſis in Geneſ.cap.11.& Macedones,vt ſcribit Diogenes in 1.lib.Perſicorum,& Clemens vbi ſupra. Et Sarmatas Nymphodorus in lib.de Legibus barbaricis, & Clemēs vbi ſuprà,vbi idem tradit de Medis,& Magis. Quiſquis eſt autem autor libri Sapientiæ, tradit multos ignem Deum putaſſe, vt videre licet ex cap.eius lib.13.Nam & præter eas nationes è philoſophis hunc Deum putauere Hippaſus Metapontinus & Heraclius Epheſius, vt tradit Clemens Alexandrinus in illa oratione adhortatoria ad gentes.

576 *Deus in igne habitans ex Apolline.* ¶ Vnde & Apollo Colophonius rogatus à quodam Theophilo an ipſe Deus eſſet,Deum multis verbis deſcripſit,inter quæ eſt illud ἐν πυρὶ ναίων,id eſt,in igne habitans, vt ſcriptum reliquit Porphyrius lib.1.ἐκ λογίων φιλοσοφίας.Et alij quidam Stoici Dei naturam ex igne conſtare dicebant,vt prodit Ioannes Damaſcenus in libro de Hæreſib. Qui & ipſe ſcribit , ignem in templis aſſeruari ſolere, vt diuinæ naturæ quaſi ſymbolum eſſet. Propterea capitale fuiſſe, ſi ſacerdotes ignem extingui permitterent. Tanquam diuinitas ex eo loco pelleretur,ac veluti extingueretur. Plato quoque ac ſi cœlitus deſcendiſſet,& vniuerſa quæ in cœlis ſunt diligenter conſpexiſſet, vt ſcribit Iuſtinus philoſophus & martyr , in Admonitorio gentium , ſupremum Deum in ignea dicit eſſe ſubſtantia. Et vt tradit Laërtius,Deos eſſe vt plurimum igneos dicebat. Quem tamen Ariſtoteles in libro ad Alexandrum Macedonem reprehendit Homeri autoritate innixus.Quibus adde quod Orpheus de Ioue loquens hæc inter cætera infert,

Ζεὺς πνοὴ πάντων, ζεὺς ἀκαμάτου πυρὸς ὁρμή.

Quem verſum ita tranſtulit Apuleius in libro de Mundo,

Spiritus eſt cunctis,validi vis Iuppiter ignis.

Tradunt autem poëtę ipſum Iouem ignis ſpecie Aeginam Aſopi regis Bœotię filiam compreſſiſſe,ex quo illud Ouidij,

Aureus vt Danaem Aſopida luſerit ignis.

577 *De eadem re ex locis ſacris.* ¶ Verùm Iuſtinus ipſe dicit Platonem eam ſententiam accepiſſe ex libris ſacris. Nam ſcribitur Deuter.4.cap.Dominus tuus ignis conſumens eſt. Quæ verba repetuntur à D. Paulo ad Hebr. cap.12.in fi.Et Pſal.119.Ignitum verbum tuum nimis.Et Act.2.Et apparuerunt illis diſpertitę linguæ tanquam ignis,& repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto.Quorum locorum primus de Deo patre loquitur , ſecundus de filio,tertius de ſpiritu ſancto, vt obſeruauit Idacius Clarus in lib.aduerſus Varimadum Arrianum.Cui adde & alia plurima loca ſacrarum literarum huic rei adſtipulantia. Nam Exod.3. In flamma ignis apparuit angelus domini de rubo. Et cap.13. Dominus præcedebat eos,ad oſtendendam viam per noctem in columna ignis.Et cap.19.Deſcendit Dominus ſuper montem Sinai in igne.quod frequenter repetitur Deuter.cap.5. Rurſúmque ca.24. eiuſdem Exodi , Erat autem ſpecies gloriæ Domini quaſi ignis ardens ſuper verticem montis. Et Leuit.7.Quicquid tertius inuenerit dies,ignis abſumat,quod de Deo intelligit D.Cyprianus lib.3.ad Quirinum,vbi & alia quædam loca ob id annotat. Et c.10. Et egreſſus ignis à Domino deuorauit eos.Et Nume.9. A veſpere autem ſuper tentorium erat quaſi ſpecies ignis,vſque mane.Et c.12.poſt princ.Et accenſus in eos ignis Domini deuorauit extremam caſtrorum partem. Et 2.Reg.22.cap.Ignis de ore eius volauit. Et iterum poſtea, Eloquium Domini igne examinatum.quæ & ipſa repetuntur Pſalm.17.Sed & Pſal.118.aut vt alij computant, 119. Ignitum eſt eloquium tuum vehementer.Et Prouerb.30.Omnis ſermo Dei ignitus. Et Ezech.8.cap. poſt princ. de Deo loquens,Et vidi,& ecce ſimilitudo quaſi aſpectus ignis.

578 *Cur diuinæ apparitiones ſub ignis forma plerūque fiūt.* ¶ De qua re Ludouic.Vlyſſiponenſis,lib.Problem.3.ſect.2.c.4. Cur, inquit,diuinas apparitiones ſub ignis forma ſacris Theologis conſpectas,ſacrarum literarum oracula plurimū præſcribunt? An quoniam nihil eſt quod magis quàm per ignis puriſsimum & illuſtrans omnia elementum ſanctarum mentium dotes,& proprietates explicentur:quæ à materiali omnium & pedanea cognitione ſynceriſsimæ ſunt & irradiationis diuinæ radiis præſtringūtur? An quoniam nihil in omni rerum natura facilè inuenire poſsis , quod diuinā magis in humanis eſſentiam repræſentet? Nāque meat per omnia,& ab omnibus eximitur,& niſi ſupponatur materia,vtiq; ignis non videatur, & omnia peruincit & ſuperat, & ſeipſum clanculum inſinuans ſomiti , latente viſum augmento adauget , & in maiorem molem producit. Quæ cuncta in Deo vt in archetypo & exemplari:in igne autem perinde ac in imagine & icone viſuntur.Accōmodatur autē nonnunquam ad diuina denotanda aëris elementū,quia ritu numinis omnibus inſinuatur,& vitam pręſtat,atque cùm ſit in omnibus,fugit tamen cōſpectum,& inuiſibile eſt:nec quò ſubeat,aut vnde progrediatur quiſquam ſatis nouit,vt ſacræ literæ produnt.Hæc ille.Ego verò breuiter illud dixerim,naturam diuinitatis igni comparari,propter eius inter cætera elemēta excellentiā, & quia illa natura lucidiſsima,& procul ab omni caligine remota. Et quia eius operatio igni eſt ſimillima,ſcilicet omnia celerrimè conficiens,& alia quædam purgans,alia penitus abſumens.

579 *Ignis incommoda.* ¶ Vides igitur in igne maximam excellentiam, plurimas maximáſque vtilitates, & tamen illud mali habet , quòd interdum tecta, quid tecta? imò oppida integra cum hominibus & eorum omnibus facultatibus incendit.

Scilicet

Scilicet ignis edax summa ad fastigia vento
Voluitur, exuperent flammæ, furit æstus ad auras.

Vt inquit ille. Ex quo & Menaoder illum inter præcipua mala posuit, illo senario prouerbiali,

Πῦρ, καὶ θάλασσα, καὶ γυνὴ, κακὰ τρία.

Ignis, & mare, & mulier, mala tria.

380 ¶ Vt noo mirum sit si Homerus lib. 22. Odysseæ igoem ὀλοοῖιν, id est, perniciosum vocauerit.

Πυρός τ' ὀλοοῖο θύελλαν.

Et li. 15. Iliados, illius similitudinem hanc afferẽs,

μαίνετο δ', ὡς ὅτ' Ἄρης ἐγχέσπαλος, ἢ ὀλοὸν πῦρ
οὔρεσι μαίνηται βαθέης ἐνὶ τάρφεσιν ὕλης.

Currebat autem, vt quando Mars lanceam vibrans, vel pernitiosus ignis.
Montibus furit profundæ in densitatibus syluæ.

Sed & idem aliam eiusdem igois similitudinem non absimilem posuit ad finem libri decimi septimi eiusdem operis,

ἄγριον, ἠΰτε πῦρ, τό τ' ἐπεσσύμενον πόλιν ἀνδρῶν,
ὄρμενον ἐξαίφνης φλεγέθει, μινύθουσι δὲ οἶκοι
ἐν σέλαϊ μεγάλῳ, τὸ δ' ἐπιβρέμει ἲς ἀνέμοιο.

Crudelis vt ignis, qui irruens ciuitatem virorum
Motus repentè comburit: minuuntur autem domus
In splendore magno: hunc inconcrepat vis venti.

Et aliam quoque etiam ad fi. lib. 20.

ὡς δ' ἀναμαιμάει βαθέ' ἄγκεα θεσπιδαὲς πῦρ
οὔρεος ἀζαλέοιο, βαθεῖα δὲ καίεται ὕλη.

Sicut autem promptus est ad profundas valles admirandus ignis
Montis aridi, profunda autem comburitur sylua.

381 ¶ Ideóque quòd à Persis & aliis quibusdam gentibus diuinos igni honores impendi traditũ est, non religione quidẽ, sed potius formidine rei oocentissimæ factum est, vt ex recentioribus scriptoribus prodidit Cælius li. Antiquarũ lectionum 8. c. 36. Nam & illud scimus etiam apud Romanos, Febrem, Rubiginem, aut vt Varro vocat, Rubigum, alij Robiginem, Pauorem, Pallorẽ, Murceam, aut vt alij appellant, Murtiam, Orbanam, Malam fortunam, & alia huiuscemodi portenta pro Diis culta, illísque aras & templa dicata fuisse ne oocerẽt, vt videre licet tum ex aliis multis, tum ex Valerio Maximo lib. 2. cap. 1. quo loco loquitur de modo comedendi antiquorum, Liuio lib. 1. ab vrbe condita, & Lactantio li. 1. c. 20. Varrone lib. 5. Linguæ Latinæ, Plin. lib. 2. c. 7. & D. Augustioo de ciuitate Dei, lib. 4. multis in locis. Igitur vt hoc ignis caput concludã, hæc ipsius commoda & incommoda considerans, Ouid. hæc scribit lib. 3. Tristium, *Ignis pro Deo cultus ne noceat.*

Igne quid vtilius? si quis tamen vrere tecta
Cœperit, audaces instruit igne manus.

Et cætera quæ inferiùs subiiciemus.

382 ¶ Prætereà Aër proximum igni elementum, sine quo oec spirare, nec viuere vix puncto possumus, sæpenumero pestilens est, & tabificus, maximam stragem infert animantibus. Nam vt scribit Lucrerius lib. 6. *Aeris cõmoda & incõmoda.*

Primum multarum semina rerum
Esse suprà docui, quæ sunt vitalia nobis:
Et contrà quæ sint morbo mortique necesse est
Multa volare. ea cùm casu sunt fortè coorta,
Et perturbarunt cælum, fit morbidus aer,
Atque ea vis omnis morborum pestilitásque.

Et alia quoque multa eiusdem incommoda videbis apud Plioium lib. 2. c. 38.

383 ¶ Aqua verò cuius vtilitas ignis vtilitatẽ superat, quooiã multa animalia sunt, quæ sine vsu ignis viuunt: at sine aqua nullum omnino animal vitam viuere potest, nec plantæ ipsæ, nec herbæ, sine ea florescunt, aut fructificant: vt iu qua sit seminarium rerum omnium virtus. Et vt scribit Vitruuius lib. 8. c. 4. Nulla ex omoibus rebus tantas habere videtur ad vsum rerum oecessitates, quàm aqua. Ideo quòd omnium animalium natura, si frumenti fructu priuata fuerit, arbutísve, aut carne, aut piscatu, aut etiam qualibet ex his reliquis rebus escarum vtẽdo, poterit tueri vitam: sine aqua verò nec corpus animaliũ, nec vlla cibi virtus potest nasci, nec tueri, nec parari. Hæc ille, qui & ipse circa ioitia eiusdem libri scribit, eos qui sacerdotia gerunt moribus Aegyptiorum, ostendere omnes res è liquoris potestate consistere. Itaque cùm hydriam tegunt, quæ ad templum ædémque casta religione refertur, tunc in terra procumbentes manibus in cælum sublatis, inuentionibus gratias agunt diuinæ benignitatis. *Aquæ cõmoda.*

384 ¶ Quare Pindarus (quod oos alibi diximus) oon immeritò illud cecinit Ode 1. Olym. in prin.

ἄριστον μὲν ὕδωρ. Optima quidem aqua.

Quod & idem propemodnm dicit Ode 3. eorundem, haud multò ante fin.

εἰ δ' ἀριστεύει μὲν ὕδωρ.

Quoniam scilicet aqua in vsum multiplicem hominibus cedit, vt scribit Acistoteles huius Pin-

daricæ ſententiæ,quam vice Prouerbij citat,hanc nuncupatim rationem afferens lib.3.Rhetori-
corum.At Gal.lib.1.Simplicium Medicamentorum, ca.4.in princ.Aqua,ait,eſt conuenientiſsima
omnibus hominibus,cùm ſanis,tùm ægrotis,&ad vitam maximè neceſſaria.In lib.quoque de re
num affectione,dignotione, & medicatione , id mundanorum & ſingularium elementorum v-
num eſſe dicit,ex quibus vniuerſis tota noſtri corporis conſtitutio conflata eſt.Plinius autem li.
31.c.2.multa aquæ commoda enumerat,quæ inibi videre poteris.

585 ❡Homerus apertè inſinuat,vt pleriſque placet,maximum ineſſe aquæ alimentum,cum ſcribit li.
Aquæ alimẽtum.
17.Odyſſeæ,
Ἀμφὶ δ' ἄρ' αἰγείρων ὑδατοτρεφέων ἦν ἄλσος.
Circum autem populorum aqua victitantium erat lucus.
Sunt enim,vt iam diximus,qui eum locum ita intelligunt,in idq; quod diximus expendunt.Sed
Aquæ potio longæuos homines facit.
vereor ne ij fallantur. αἴγειρος enim non populum,id eſt,gentem ſignificat,vt de hominibus in-
telligi poſsit:ſed alnum arborem,quæ populus nigra dicitur:& ἄλσος non locum propriè ſignifi-
cat,ſed nemus.Alnus autem maximè aqua alitur. Scio autem Lucianũ in Macrobiis, poſteaquã
ſcripſit Seres ad trecentos annos viuere, & alios aliis quoque longis temporibus,huius lõgæui-
tatis hanc inter alias rationes afferre,ꝙ aquam tantùm potant.Sed & nonnullos maximæ autho
ritatis Theologos conſtanter aſfirmare,ideo illos primos ac vetuſtiſsimos maiores noſtros 800.
& 900.annos vixiſſe,quòd aquam tantùm biberent.Nam & qui poſt vitem à Noë primum plan-
tatam fuerunt,multò breuioris vitæ fuiſſe. Sed quidquid ſit de ea re,Feſtus Pompeius hinc aquã
dici putat,tanquam à qua iuuamur. Lactantius autem lib.1.c.5.ita vocari, veluti à qua ſunt om-
nia.Licet aliter Varro lib.4.de Lingua Latina.

586 ❡Fuerũt enim qui aquam omnium rerum principium eſſe dicerent,& inter hos Thales Mileſius
Aqua rerum omnium principium.
ex ſeptem ſapientibus vnus,vt tradiderunt Tullius lib.1.de natura Deorum,Vitruuius li.2.c.item
2.Iuſtinus in Admonitorio gentium,Gal.in lib.de hiſtoria philoſophorum , ſi ipſius is liber eſt,
Plutarchus in Placitis philoſophorum lib.1.ca.3.Tertullianus lib.1.aduerſus Marcionem Lactan-
tius lib.1.c.5.& iterum lib.2.c.10.Euſebius de Præparatione euangelica lib.1.ca.5.Et Auſonius,qui
in ludo Sapientum ita facit illum loquentem,
Mileſius Thales,aquam qui principem
Rebus creandis dixi. Ille enim,vt tradit Gregorius Nyſſenus in lib.de Elementis.c.4.dicebat
aquam ſolam eſſe elementorum,à qua cætera tria generata ſunt.Nam hypoſtaſim eius terram fie
ri:quod λεπτομερέστερον,id eſt,ſubtilius eſt,aërem,quod autem eſt aëre tenuius, ignem. Idque dicit
Iuſtinus,vbi ſuprà,illum accepiſſe videri ab Homero,qui lib.14.Iliados,
ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τηθύν.
Oceanúmque Deorum generationem,& matrem Tethyn. Et iterum eodem lib.
ὠκεανοῦ, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται.
Oceani,qui generatio omnibus factus eſt.
Cui concinit Heſiodus,qui in Theogonia aquam Chaos nominat , tanquam ſcilicet omnium
rerum principium.
ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύστερνος.
Hóſque imitatus Virgilius vt aliàs ſæpe lib.4.Georgicorum,
Oceanúmque patrem rerum. Vbi Seruius ita dicit vocari, quòd ex eo omnia gignuntur:& ori-
ginem ducunt,ſecundùm Thaleta.

587 ❡Et vt intelligas aquæ vtilitatem non tantùm ad corpus ſpectare,ſed & ad animum quoq; Hip-
Aquæ vtilitas ad animã vſque penetrat.
pon philoſophus dicebat animam aquam eſſe,vt ſcribit Nemeſius & ipſe philoſophus lib.4. de
natura hominis,& Gregorius Nyſſenus in lib.de anima.c.1.Nimirum quòd arbitraretur vires a-
nimæ aqua contineri.Eubulus autem eos ad inueniendum atque excogitandum idoneos reddi
& ipſe exiſtimabat,qui aquam ſolam bibunt:Sapientiam verò noſtram vino obumbrari , quod
& Plin.lib.23.c.1.dicit ceſsiſſe in prouerbium.Ex quo Theodorus Lariſſæus, vt Philarchus tra-
dit,ſola aqua contentus fuit,vino neglecto. Et Demoſthenes ille oratorũ ſummus cum aliquid
ſcriberet,aquam bibebat vt ingenio eſſet vigilantiore,vt ſcribit Libanius Sophiſta ad Montium
procõſulem.Et extat de ea re Demadis iocus,alios ad aquam dicere:Demoſthenem verò etiam
ad aquã ſcribere.quod & Lucianus in ipſius Demoſthenis encomio ſcriptum reliquit.Ipſe quo-
que ſe aquæ potorem fuiſſe teſtatus eſt , vt ſcribit Plutarchus in vitis decem oratorum. Sed A-
pollonius ille Tyanęus,quem omnes vbique miris modis extollunt,dicit apud Philoſtratũ , qui
eius vitam deſcribit li.2.ſe aquam ſemper bibiſſe,vino prorſus neglecto,hydropotas,id eſt,aquæ
potores ſomnum leuem capere,neque vertigines vllas pati,quibus vini potores afficiuntur,ani-
mámque à vino puram faciliùs conſpicere per ſomnia vaticinationem,quæ apud homines di-
uiniſsima exiſtimatur.

588 ❡Sed & alio quoque modo vtilem eſſe aquam animo hinc conſtat,quòd tradit Tullius lib.1. de
Aquæ ablutione caſtimoniã præſtari.
Legibus,aſperſione aquæ labem corpoream tolli,& prætereà caſtimoniam præſtari. Vnde ſacra
ſuperis facturi aquæ ablutione purgabantur.vt etiam dicit Seruius enarrans eum locum Virgilij
lib.6.Aeneidos,

Corpúſque

Corpúsque recenti
Spargit aqua,
Quod & ipsum astruit ipse Virgilius libro secundo Aeneidos introducens Aeneam ita patrem Anchisem alloquentem,
Tu genitor cape sacra manu,patriósque penates:
Me bello ex tanto digressum,& cade recenti
Attrectare nefas,donec me flumine viuo
Abluero. Vbi & id obseruat Christophorus Landinus,qui & pleraque alia loca eiusdem authoris citat post Macrobium,cuius tamen non meminit libr.3.Satur.c.1. Quibus etiam addes illud eiusdem lib.4.
Dic corpus properet fluuiali spargere lympha.
Verba sunt Didonis sacra Diis inferis instituentis,in idque expendit Seruius ibi,& illud quoque Ouidij alicubi(neque enim locus nunc succurrit,)
Roratis lustrauit aquis. Et Iuuenalis saty.6.
Ter matutino Tyberi mergetur,& ipsis
Verticibus timidum caput abluet. Et Persius Saty.2.
Hac sancte vt poscas Tyberino in gurgite mergis
Manè caput bis térque,& noctem in flumine purgas.
Vbi & Baptista Plantius interpres omnia loca Virgilij à Macrobio & Landino primum in hoc collecta,vt diximus,iterum colligit.Sed & ex Iuba,Varrone,& ab his Plutarcho in quæstionibus Romanis c.4.illud quoque intelligitur,eos qui litare vellent,Tyberi se abluere solitos esse.Idémque de his qui lustrare vellent apertè ostendit Virgilius lib.6.Aeneid.
Ter socios pura circumtulit vnda
Lustrauítque viros,&c. Et ex his quoque est illud Ouidij lib.2.Fastorum,
Ah nimium faciles,qui tristia crimina cadis
Fluminea tolli posse putatis aqua.
Et huc quoque spectat illud Helisei prophetę lib.Regũ 4.c.5.Vade & laua te septies in Iordane. Apud Antiquos illos templa ingredientes Deos precaturi priùs se aqua aspergebant & lauabant. Quod Deucalion & Pyrrha vxor diis supplicaturi obseruarunt apud Ouidium lib.1.Metamorpho.Huius in eam rem ij sunt versus,
Inde vbi libatos irrorauere liquores,
Vestibus & capiti flectunt vestigia sacra
Ad delubra Dea.
Quod & nostra quoque sanctissima religio hodie obseruat.Et hæc quoque intellexerunt quædam bruta animalia naturæ quodam instinctu.Nam in Mauritaniæ saltibus ad quendam amnẽ, cui nomen est Amilo,nitescente luna noua, elephantorum greges descendunt,ibíque se purificantes solenniter aqua se circumspergunt,atque ita salutato sydere in syluas reuertuntur,vt aliorum authoritate scribit Plin.lib.8.c.1.

380 ¶ Præsertim autem aqua marina in id efficax est. Scribit enim Proclus ad finem libri de sacrificio & magia, Sacerdotes in purificationibus solitos inter cætera aquæ marinæ ablutione vti. Et Aristophanis interpres enarrans illum eius Poetæ versiculum, *Aquam marinam in id maximè esse efficacem.*
πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ θάλατταν ἤγομεν, ἔπειτ' ἐλοῦμεν.
Primo quidem ad mare ipsum produximus,móxque lauimus.
Mos,ait,erat illis καθαίρειν τοὺς ἀφοσιουμένους,id est,expiare,siue purgare pollutos.Vnde etiam illud Ciceronis in oratione pro Sexto Roscio loquentis de pœna parricidarum,Quos lex Romanorum insui iubet in culeum viuos,atque ita in flumen deiici:noluerunt nudos in flumen abiicere,ne cùm delati essent in mare,ipsum pollueremt,quo cætera quæ violata sunt expiari putantur. Et illud quoque Catulli ad Gellium de profano quodam & iniusto,
Quid facit is patruum,qui non sinit esse maritum:
Ecquid scis quantum susciplat sceleris?
Suscipit ò Gelli quantum non vltima Thetis,
Nec genitor Nympharum abluit Oceanus.
Quem tamen locum interpretes si intellexerunt,oscitanter nimiùm præterierunt.Et Apuleij li.11. eodémque vlt.Metamorpho.Confestímque discussa pigra quiete alacer exurgo,méque protinus purificandi studio marino lauacro trado,septies submerso fluctibus capite. Legimus autẽ apud Procopium libr.2.de bello Persico Cosroem Persarum regem sacrificaturum Soli, & aliis quibusdam Diis aqua se marina lauasse.

390 ¶Ante hos Homerus libr.1.Iliad.docuit aquam marinam vim purgandi habere,cùm scribit, *De eadem re ex Homero.*
Λαοὺς δ' ἀτρείδης ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγε.
οἱ δ' ἀπελυμαίνοντο, καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.
Populos autem Atrides purgari iussit.
Qui purgati sunt,& in mare sordes iecerunt.
Quo in loco Didymus interpres hæc scribit, καὶ εἰς τὴν θάλασσαν τὰ καθάρσια ἔβαλλον. φύσει δὲ

τὸ ὕδωρ τ' θαλάσσης καθαρτικὸν εἶναι.
Idem quoque ad fi.lib.10.eiuſdem operis idipſum etiam oſtendit,
Αὐτοὶ δ' ἱδρῶ πολλὸν ἀπονίζοντο θαλάσσῃ
ἐσβάντες, κνήμας τε ἰδὲ λόφον, ἀμφί τε μηρούς,
Αὐτὰρ ἐπεί σφιν κῦμα θαλάσσης ἱδρῶ πολλὸν
Νίψεν ἀπὸ χρωτὸς, καὶ ἀνέψυχθεν φίλον ἦτορ.

Euripides cùm vnà cum Platone in Aegyptum ſe recepiſſet, atque ibi morbo comprehenſus à ſacerdotibus aquæ marinæ ablutione fuiſſet curatus, hunc verſum poſtea ſuis operibus inſcripſit,
θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά.
Mare diluit omnia hominum mala.
Vt retulit Diogenes Laertius in Platone, & Euſtachius Homeri interpres lib.1.Iliados. Peculiariter autem prodeſt purgandis lendibus, vt teſtis eſt Quintus Serenus. Multas autẽ vires aquæ marinæ videbis apud Paulum Aeginetam lib.7.c.3.in Thalaſsio. Cæterùm Artabanus apud Herodotum lib.7.dicit mare hominibus rerum omnium eſſe vtiliſsimum. Plin.li.31.c.6. docet aquam marinam multis hominum morbis auxiliari, vti etiam facit Dioſco.lib.5.c.12.vt diſtinguit Ruellius, aut 11.vti Marcellus Virgilius: Tradit Plin.lib.30.c.2. Tyridatem illum Magũ accedentem ad Neronem nauigare noluiſſe, quoniam expuere in maria aliíſque mortalium neceſsitatibus naturam eam violare fas Magi non putant. Vt interim omittam opes quas affatim mare porrigit, commoditatéſque maximas ad itinera vitæque commercia.

591 ¶Ex quibus fortè Homerus lib.15.Iliados diuinum mare appellat,
Mare diuinũ.
ἔρχεσθαι μετὰ φῦλα θεῶν, ἢ εἰς ἅλα δῖαν.

Et iterum eodem lib.
οἴχεται εἰς ἅλα δῖαν.
Nam ſunt & qui in vniuerſum aquã vice numinis colunt, & in his Aegyptij, vt tradit Lucianus in Ioue Tragœdo. Et Ebionij, aut vt alij vocant, Ebionei teſtimonio Io.Damaſceni in lib.Hæreſeôn. Et Sampſei, vt prodit Epiphanius Cyprius lib.eiuſdẽ tit.2. Tomo 2.Hęreſi 53. Ideo Varro li. Rei ruſticæ 1.c.item 1.inter cæteros Deos & Lymphã quoque inuocat, quoniã, ait, ſine aqua omnis arida, ac miſera eſt agricultura. Agathius quoque libr.1.Peregrinarum Hiſtoriarũ ſcribit Alemannos aquas fluminum vice Deorũ adorare.& li.2.Perſas maximè aquã venerari, idq; adeo, vt nẽ hac quidẽ faciem abluant, nec eam quoquo pacto attingant, ſiue potandi gratia, ſiue arbores irrigandi, ſiue aliaſcunque. Arnobius quoq; lib.6.aduerſus gentes tradit Perſas priſcis temporibus fluuios coluiſſe. Et Philo aut quiſquis eſt qui lib.illum Sapientię edidit, c.13.ſcribit aquam Deum nonnullos credidiſſe. Cæterùm Hieremias c.3.Deum vocat fontem aquæ viuæ.

592 ¶Denique quod ad laudem aquæ pertinet, non ſilentio prætermittam quod Rabi Salomõ rationem reddens, quare in Geneſi 1.c.in ſecundo die Deus non dixit, Et vidit Deus q; eſſet bonum, vt in omnibus cæteris diebus, hæc ſcribit Hebraicè quidem ſed in hunc ſenſum: At quamobtem non dicitur de ſecundo diei opere, & vidit quod eſſet bonum? quia nondum erat opus aquarũ niſi tertia die perfectum: Ideo negauit eſſe bonum, eo quòd erat imperfectum, veluti nihil omnino ſine aqua perfectum dici poſsit. Quanquam ſcio Diuum Hieronymum li.1.in Iouinianum, Damaſcium Platonicum, & pleroſque aliò id referre.
Nihil ſine aqua perfectũ.

593 ¶Quamuis igitur ſint tot vtilitates aquæ marinæ, & cæterarũ: vtræque tamen ſæpenumero & homines & tecta, & vrbes ſubuertunt, ſegetes & hominum alios labores ſubmergunt, veluti cùm
Maris & aliarum aquarum incommoda.

Rapidus montano flumine torrens
Sternit agros, ſternit ſata læta, boúmque labores,
Præcipitéſque trahit ſyluas.

Vt cecinit Poeta lib.2.Aeneidos. Ouidius lib.1.Metamorpho.
Sternuntur ſegetes, & deplorata colonis
Vota iacent, longíque perit labor irritus anni.
Quem in id citat Seneca de hac re loquens lib.3.naturalium quæſtionum. Et vt dicit D.Auguſtinus de ciuitate Dei lib.22.c.item 22. Prouentum optimum frumentorum fluuius improuiſus fugientibus hominibus de horreis deiecit atque abſtulit. Et quod ad mare priuatim pertinet, nónne videmus infinita quotidie pericula, tempeſtates, naufragia: vt non immeritò ſcripſerit Menander id quod diximus cùm de igne loqueremur,
πῦρ καὶ θάλασσα, καὶ γυνὴ κακὰ τρία.

Et Aeſchylus in Perſis,
ἄμαχον κῦμα θαλάσσης.
Inexpugnabilis vnda maris.
Scitum eſt illud Biantis dictum de nauta, quem neque inter viuos, neque inter mortuos reponebat, vt ſcribit Plato in Axiocho, nempe propter inſtantia quotidie pericula. Ex quo etiam Anacharſis Scytha apud Diogenem Laertium, percũctanti cuipiam quęnam eſſet ſecuriſsima nauis? Ea ait, quæ in portum venerit. Et alteri etiam interroganti pluréſne eſſent viui quàm mortui? Nauigantes, ait, vtrã in parte conſtituis? Vt non immeritò Horatius lib.Carminum 1.Ode 3. execratus ſit eum qui primus auſus fuerit ſeſe mari committere,
Primus nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec triſtes Hyadas, nec rabiem Noti.

Et Propertius lib.1.eleg.16.

Ah pereat

Ah pereat quicunque rates, & vela paravit
Primus, & inuitò gurgite fecit iter. Et Ouidius lib. 2. Amorum eleg. 11.
Prima malas docuit mirantibus aequoris vndis,
Peliaco primus vertice casa vias.
Qua concurrentes inter temeraria cautes
Conspicuam fuluo vellere vexit ouem.
O vtinam ne qui remo freta longa moueret
Argo funestas pressa bibisset aquas, &c. Et Papinius lib. 3. Syluarum,
Quis rude & abscissum miseris mortalibus aequor
Fecit iter, placidaq; pios telluris alumnos
Expulit in fluctus?

594 ¶Quin & terra, cui vni, vt scribit Plin. li. 2. c. 63. rerum naturae partium, eximia propter merita, cognomen indidimus maternae venerationis. Sic hominum illa, vt caelum Dei: quae nos nascentes excipit, natos alit, semelq; editos sustinet semper: nouissimè complexa gremio iam à reliqua natura abdicatos, tum maximè vt mater operiens, nullo magis sacramento, quàm quo nosquoque sacros facit: etiam monumenta ac tit. gerens, noménque prorogans nostrum, & memoriā extendens contra breuitatem aeui. Cuius numen vltimum iam nullis precamur irati graue, tanquā nesciamus hanc esse solam quae nunquam irascatur homini. Et paulò post, Haec benigna, mitis, indulgens, vsúsque mortalium semper ancilla, quae coacta generat? quae spōte fundit? quos odores, saporésve, quos succos? quos tactus? quos colores? quàm bona fide creditum foenus reddit? quae nostri causa alit? Et alia plurima ipsius beneficia, quae ibi sequuntur, & posuit item in lib. 35. ca. 12. De cuius quoque laudibus Homer. in hymno ipsius, *Terrae commoda.*

γαῖαν παμμήτειραν ἀείσομαι ἠϋθέμεθλον
πρεσβίστην, ἣ φέρβει ἐπὶ χθονὶ πάνθ' ὁπόσ' ἐστὶν,
ἠ' μὲν ὅσα χθόνα δῖαν ἐπέρχεται, ἠδ' ὅσα πόντον,
ἠ' δ' ὅσα πωτῶνται. τάδε φέρβεται ἐκ σέθεν ὄλβου,
ἐκ σέο δ' εὔπαιδές τε, καὶ εὔκαρποι τελέθουσι,
πότνια σεῦ δ' ἔχεται δοῦναι βίον, ἠδ' ἀφελέσθαι
θνητοῖς ἀνθρώποισιν. Et alia quae sequuntur.

595 ¶Ea tamen est, de qua scribit Ouidius in fronte lib. 1. de remedio amoris,
Terra salutiferas herbas, eadémque nocentes
Nutrit, & vrtica proxima saepe rosa est. Quod accepisse videtur ab Homero lib. 4. Odysseae,
τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.
Vbi plurima fert fertile aruum
Pharmaca, multa quidem bona mixta, multa autem mala. Quam sententiam citat Caius noster in l. qui venenum. ff. de verb. sign. vt probaret pharmacum apud Graecos verbum esse medium, & tam malum quàm bonum medicamentum significare, vti & venenum apud Latinos. Citat item Gal. statim in fronte Introductorij, si is liber eius sit. Sed & eadem serpentes animal hominibus exitiale parit, habetque suas concussiones, hiatus, ruinas, & exhalationes pestiferas, quibus plerunque totam vnam gentem interimit.

596 ¶Quid quòd ferri, auri, & pecuniarum maximus est vsus, & vitae humanae necessarius, vt de ferro latè scribit Plin. lib. 34. c. 14. & de auro & pecuniis suprà latè docuimus cap. 3. Tamen multi ferro, multi auro interficiuntur: *Commoda & incōmoda ferri, auri & pecuniarum.*
Et plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat Vt ille scribit. Pecunia, inquam, infinita vitiorum genera producit, & ministrat, vt alibi quoque latius ostendimus. Et ferrum item multa incommoda affert, vt & Plin. ipse quo loco suprà citauimus, declarat.

597 ¶Homines hominibus vtilissimi sunt, & vt est in veteri prouerbio à nobis alibi relato ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, quod ita Latinè pronūtiauit Statius Cecilius poeta Comicus apud Symmachum in epistolis, Homo homini Deus est, & addit, Si suum officium sciat. Idem tamen hominē violat, opprimit, necat. Et vt est in alio veteri prouerbio apud Plautum, Homo homini lupus. Et vt scribit Seneca in epistola ad Lucilium 103. Ab homine homini quotidianum periculum. Et subdit, Aduersus hoc te expedi, hoc intentis oculis intuere. Nullum est in alium frequentius, nullum pertinacius, nullum blandius, & caetera quae sequūtur. D. autem Paulus 2. ad Corin. 11. ostendit esse pericula non solùm à caeteris rebus, sed & à falsis fratribus. *Homo homini Deus.* *Homo homini lupus.*

598 ¶Sed audi quid in eam sententiam in vniuersum scribit Ouid. libr. 2. de Tristib. ad Augustum, *Nihil esse tam innoxiū, quod interdum non noceat.*
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit,
Nil prodest quod non laedere possit idem.
Igne quid vtilius? si quis tamen vrere tecta
Coeperit, audaces instruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina salutem:
Quaeq; iuuet monstrat: quaeq; sit herba nocens.

Et latro, & cautus præcingitur ense viator,
Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
Discitur innocuas vt agat facundia causas.
Protegit hæc sontes immeritósque premit.

Ex quibus facilè probatur quod iam diximus, nihil esse ex omni parte innoxium, quin interdum noceat.

599 *Vt nihil adeo noxium quod non interdum prosit.*

¶Sicut è diuerso nihil adeò noxium, quod non aliquando prosit. Serpens quem videtur natura genuisse occidẽdis hominibus, vt non immeritò dæmon serpentis effigie iam ab initio mũdi primos illos omnium mortaliũ parentes deceperit: Tamen nonnũquam est pharmacũ hominibus. Sed & dæmon ipse, qui nos quotidie in omnia facinora præcipitat, quíque tanquam leo rugiens semper quærit quem deuoret, prodest hominibus ad meritorum incrementum. Quoniam, vt inquit Apost. 2. epistolæ ad Timoth. 2. c. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit.

600 *Virtutẽ in infirmitate perfici quomodo intelligatur.*

¶ Vt iam non mirum videri debeat, si Socratis testimonio, Theagi, & aliis quos suprà memorauimus profuerit morbus, quibus nocuisset sanitas, quam Socrates ipse apud Platonem vbique miris modis extollit, vt iam diximus. Nam quod de Paulo dictũ est, qui virtutem in infirmitate perfici asseruit, nihil ad eam rem attinet, cum omnium doctorũ virorũ sententia non de morbis corporis intellexit, sed vel de animi tentatione, vel improborũ hominum molesta insectatione. Id quod maximè eo testimonio comprobatur, ꝙ Paulus ipse monuit Timotheum in priori ad eum epistola, c. 5. (quod alibi diximus) vt modico vino vteretur propter stomachũ & frequentes infirmitates ipsius, ita insinuans habendã esse sanitatis rationem. Nec Plato pestilentem sine Sole locum, id est, Academiam eligens, id fecit ꝙ sanitatem contemneret: quam tãti fecit, vt virtutem sanitatem, & contrà prauitatem morbum esse diceret, in libr. 4. de Repub. Sed vt scribit Hieronymus aduersus Iouinianum lib. 2. vt cura & assiduitate morborum libidinis impetus frangeretur, discipulique eius nullam aliam sentirent voluptatem, nisi earum rerum quas discerent. Igitur vt rem ipsam concludamus, non est negligenda corporis sanitas. Et vt cecinit Pythagoras, aut vt alij malum, Philolaüs Crotoniata in illis aureis carminibus,

οὐδ᾽ ὑγιείης τῆς περὶ σῶμ᾽ ἀμέλειαν ἔχειν χρή.

An Agricultura Nobilitati deroget. CAP. XXXII.

1 *Agricultura an præiudicet nobilitati. Agricolas ab omni gradu militiæ arceri.*

IAm satis vt opinor, de medicina diximus. Nunc de agricultura & de re rustica dicendum. An videlicet qui eam exercet, nobilitati præiudicet, quod videtur per text. in l. colonos, la 2. C. de agri. & censi. li. 11. vbi agricolæ ab omni militiæ gradu, quantũuis infimo arcentur, propter publicam honestatem. vbi rationem reddit Lucas Pẽ. quia assuetus vomeri & ligoni, indéq; sordidus factus, gladio turpiter vteretur, per tex. in l. vlt. C. de manci. & col. eo. lib. 11. vbi non milites solùm, sed & qui castrensibus stipendiis ocia meruerunt, etiam veterani non debent tela in vsum vomeris & ligonis conuertere: ne scilicet id fiat quod dicitur Isaiæ 2. Et conflabũt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Et Micheæ 4. Concident gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones. Addit & Lucas Pen. vbi suprà, quòd sordes agrorum, & decus militię non conueniũt. l. 2. C. de Præpo. sacri cubi. lib. 12. Propterea & milites non debent se ad opus rusticum conferre. l. milites. C. loc. Cui adde & tex. in l. originarius. C. de agri. & censit. libr. 11. in l. 1. C. de agri. & manc. eo. lib. 11. vbi nullus colonus ad aliquos honores aduocandus est. Salustio quoque in procemio Catilina videtur existimasse agriculturam esse officium seruile: Neque, inquit, colendo agrum, aut venando, seruilibúsve officiis intentum ætatem agere. Quanquam & in contrarium detorqueri potest. At in priorem sensum est illa Menandri sententia apud Stobæum c. 55.

Agricultura & militia non bene conueniunt.

τὸ γὰρ γεωργεῖν, ἔργον ἐστὶν οἰκετῶν.

Agricolatio enim est opus seruile.

E nostris Alex. con. 209. ponderatis, col. 2. vers. nec dicitur, & iterum versi. & quamuis. lib. 6. ita de hac re loquitur, vt videatur velle agriculturam nobilitati non conuenire. Thraces autem agricultores pro contemptissimis habere scribit Herodotus lib. 5. post prin.

2 *Nobilitati nõ præiudicat, qui in suis agris exercet agriculturam propriis manibus.*

¶Verùm his non obstantibus, ausim constanter asserere, eum quidem qui suis etiam manibus agriculturam, aliámque rem rusticam in suis fundis exercet, nullum ob id nobilitati præiudicium facere. Et ita expressè tenuit Guido Papa, qui & hoc dicit fuisse conclusum in parlamẽto Delph. deci. 42. fuit dubitatum si nobiles, & iterum deci. 296. nobiles etiam, col. vlt. ver. sed vtrum nobilis, & deci. 392. sed quid de nobilibus. D. Bene. in rep. c. Raynutius, in verbo, dotem quam ei dederat. nu. 52. de test. And. Alcia. in tract. præsump. in reg. 1. præsump. 48. nu. 9.

3 *Clerici nõ prohibentur exercere agriculturam in suis possessionibus.*

¶ Nam licet etiam clerici in artibus sordidis & minime honestis versari prohibeantur. per c. 1. de vit. & hone. cle. & in cle. 1. eo. tit. non tamen est illis interdicta agricultura in suis possessionibus. vt est tex. in c. clericus, in verbo, agricultura. 91. dist. & in ca. nunquam, ibi feratur, & quæ sequuntur, de conse. distin. vbi D. Hieronymus monet Rusticum monachum, vt sese agriculturæ dedat, illi intendat, in illam feratur. & in c. 1. ibi, & si voluerit, exeat ad opus rurale, & ibi gl. & Panot. de celeb. mis. Et in c. 1. §. cæterum, de verb. sign. lib. 6. Et voluit Spec. in tit. de cle. coniu. §. 1. ver. sed quam dices honestam, ibi, verumtamen non prohibeo: vbi per hoc dicit, quod clerici agriculturæ vacantes non perdunt priuilegium clericale.

4 ¶ Cicero libr. 1. Offic. Omnium, ait, rerum ex quibus aliquid acquiritur, nihil est agricultura melius,

Agricultura

cius,nihil homine libero dignius.quẽ citat gl.Lucas Pen.& Ioan. lib.11.Idem Cicero in oratione pro Roscio Amerino, rem rusti- honestissimã:& apud priscos illos Romanos, summos viros cla- colendis plurimum operæ, temporísque consumpsisse,vt ex ara- ui Consules fierent. Inter quos & Attilium memorat, quem sua missi erant, conuenerunt,quem ob id Seranum vocatum tradit letius Maximus lib.4.c.item 4.Attilium,inquit,Calatinum,qui ad issi sunt ad imperium Po.Ro. suscipiendum,semen aspergentem te attritæ manus,salutem publicam stabilierunt,ingentes hostium e modo arantium boum iugum rexerant, triumphalis currus ha- oc Vergil.lib.6. *nihil homine libero dignius*

Et Persius,

am induit vxor,

ργία ἀνδρὸς τῷ ἐλευθέρῳ δὴν ἀξία.Id est, Agricultura homine libe- hil,inquit,agricultura liberalius aut dulcius. Columella item sta- ngenuũ & liberale genus rei familiaris augendæ,quod ex agrico stoteles lib.Oeco. c.1.aut vt alij distinguũt 2.late disserit agricul- nè vilem & sordidam. Possessionis,inquit,prima cura est,ea quæ um naturam prior est agricultura,secundo loco omnia quę sunt :, quoniam iusta.Non enim ab hominibus,neque volentibus,vt ue ab inuitis quærit,quemadmodum bellicæ artes.Adhuc autem ecundum naturam. natura enim omnibus educatio est à matre: dest etiam hæc plurimum ad fortitudinem. Non enim (quem eneruat, sed talia facit, vt sub dio consistere & tolerare labo- pericula capessere. Soli enim hi possessiones suas extra moni- : quoque Xenophon,in eiusdem tituli libro, posteaquam artes omnes mechanicas vituperauit: confestim agriculturam; veluti ab illis longe distantem,& ho- minibus liberis, & honestioribus conuenientem laudat.Refertque Cyrum iuniorem Persarum Regem gloriari agrum se habere suis manibus consitum, aborésque ordine positas, & in quin- cuncem directas: vt ex hoc intelligas nihil Xenophonti tam regale videri, quàm studium agri colendi.Id quod & ex eodem retulit Cicero in lib.de Senectute.Qui & ipse in oratione pro re- ge Deiotaro illum eo nomine laudat,quod non solum Tetrarcha nobilis,sed optimus paterfa- milias,& diligentissimus agricola,& pecuarius haberetur. *Agricultura homine libero digna.* *Cyrus propriis manibus agrum conseuit.* *Deiotarus rex ab agricultura laudatus.*

6 ¶ Quin Scipionem illum Africæ domitorem Linterni exulantem agrum suis manibus coluisse tradit Seneca. Temporéque Plinij durabat in eo loco manu eius satæ oliuæ,vt scribit ipse Plin. lib.16.c.44. Quintio Cincinato agrum quatuor iugerum colenti, viator Dictaturam attulit, & quidem vt tradit Plin.lib.2.c.3.nudo,plenóque pulueris ore. Cuius etiam meminit Liuius lib.ab vrbe cond.3.& Dionysius Halicarnasseus Originum Ro.libr.10.Et Tullius lib.2.de Finibus & in Catone maiore,vbi etiam scribit Marcum Curium cum de Samnitibus triumphasset,& de Pyr- rho,consumpsisse extremum tempus ætatis in re rustica. M.quoque Valerium Coruinum, qui sexies Consul fuit,extremam ætatẽ in agris,eorúmque cultura transegisse.Sed & hoc quod de Cincinato diximus, memorat è nostris Corneus consil.155.quanquam videatur.col.2.lib.1.vt probaret agriculturam rem esse honestam,& fauorabilem,nec indignam viris nobilib.Sed & de Coruino quoque Valerius Maximus lib.8.c.14.M.inquit,Valerius Coruinus, exactissimæ agro- rum suorum culturæ optabile exemplum.Hincque illud Ouidij lib.1.Fastorum,

Præscribátque suas ipse Senator oues.
Iura dabat populis,posito modo Prætor aratro.
An quia cùm colerent prisci studiosius agros:
Et faceret patrio rure Senator agros:
Et caperet fasces à curuo Consul aratro,
Nec crimen duras esset habere manus?

Et statim pòst,
Et lib.3.eiusdem operis,

7 ¶ Iulius Capitolinus inter cæteras Antonini Pij Imp.virtutes,quæ plurimæ erãt, illam non præ- termisit,quod erat diligens agri cultor. Idem tradit Claudium Albinum & ipsum Imperatorem Rom.agri colendi fuisse peritissimum,ita vt etiam Georgica cõscripserit. Diocletianus quoque Imper.Rom.depositis imperij fascibus Salonam secessit, vbi rei rusticæ operam dedit. Cúmque ab Herculeo atque Galerio ad recipiendum imperium rogaretur, tanquam pestem aliquam de- testans,Vtinam,inquit,Salonæ possetis visere olera nostris manibus instituta, profectò istud nũ- quam tentandum iudicaretis.auctores Sextus Aurelius,& Eutropius. Sed & Theodosium Imp. agricolam se aliquando præstitisse scribit Latinus Pacatus in eo Panegyrico, quem ipsi Theo- dosio dixit.Quo etiam loco tradit Coruncanum,Fabricium,ac Curium,de quibus suprà locuti sumus,cùm induciæ bella suspendebant,inter aratra vixisse. *Et Antoninus Pius Imperator.*

8 ¶ Et vt de antiquioribus regibus & principibus loquar, Herculis manu satas quercus fuisse *Et Anchises.*

Quod ego facilè recipio:sed id nihil medicinæ laudibus obest.

552 *Medici laudã di quòd uenenosis ad hominum salutem utantur.*

¶ Facitque ad laudem medicinæ,quod in eo loco diximus,omnes ferè medicinas laxatiuas esse venenosas. Cum quod in venenum noxámque ac perniciem hominum natura genuit, ars ipsa medicinæ in auxilium remediúmque morborum conuertit, sicque venenum veneno vt ἥλῳ τὸν ἧλον,id est,clauum clauo pellit. Et τὸ κακὸν κακῷ,vt simplicius pronunciant Sophocles & Aeneas Platonicus,id est,malum malo medicatur. Nam & Iurisconsultus noster in l.quod sæpe.§.veneni mali.ff.de contra.empti.tradit,ex venenis malis antidota,& alia quædam salubria medicamenta cõfici. Et D.Chrysostomus in Genesim,Homilia 7.ex eo laudat medicos,quòd ad hominum sanitatem venenosis animalibus vtuntur. Sicuti,inquit,in arboribus,ita & in animalibus alia quidem ad cibum nostrum pertinent,alia ad ministerium, ferarum ita & reptilium genera non minorem nobis præstant vtilitatem. Multa enim, vt paulò pòst subdit, inde colligunt medici quæ ad nostrorum corporum medicinam & sanitatem conducunt.

553 *Ad id quoddictum est,suum cuique terminum uitæ constitutum esse.*

¶ Nec verum est,quòd superuacua sit medicina,quasi suus cuique terminus vitę sit statutus. Nam licet iussu domini dictum sit Ezechiæ,Dispone domui tuæ,quia cras morieris: Tamen operâ medicinæ vixit annos prætereà 15.vt scribitur 4. Regum 20. Et Esaiæ 38.vbi D.Hieronymus, quòd suprà diximus,ex eo annotat,non esse spernendã medicinam. Sicuti etiã nuncupatim adscripsit Gratianus in §.sed in his omnibus.23.q.4.in hæc verba, Quamuis certissimè sciamus neminem vltra terminum à Deo sibi præfixum esse victurum, omnibus tamen languentibus non incongruè medemur. Quod & copiosissimè tractauit Anto.Florentin.in 3.parte summæ,titu.7.cap.1.

554 *De eadem re.*

¶ In quam rem sunt & alia diuinæ scripturæ testimonia suprà latè recensita,vt interim omittamus quod ab antiquis scriptoribus traditum est,Pythagoram,Democritum,Chrysippum,Platonem, Catonem Censorium,Antonium Castorem, omnes medicos, cúmque his innumerabiles alios medicinæ obseruatione vitam ab omni morbo liberam,neque fatiscente ingenij vigore, neque concussa memoriæ soliditate,neque fractis,aut labefactis sensibus in longum tempus prorogasse: Ex iis Democritum ad 109.annum, qui cùm ob ætatis defectum proximè videbatur moriturus,mœrentem sororem quòd illo in celebritate Cereris instante,morituro, ipsa deæ vota exoluere nequiret:bono animo esse iussit,& sola mellis euaporatione,aut vt scribit Laërtius, panum calidorũ odoratu,tres illius celebritatis dies viuens pertransiuit. De qua re etiam nonnihil transeunter attigit Cælius Aurelianus Acutorum morborum lib.2.c.37.

555 *De eadem re.*

¶ Propterea & Galen.lib.1.de tuenda sanitate, scribit multos huius artis ignoratione ocyùs mori,quàm ferat naturæ ratio. Et idem lib.de tabe,asserit senectutem extendere ac longiorem facere non esse impossibile. Quod & affirmat Haly.in 3.Techni.& latè Petrus Aponensis in Conciliatore,diff.113. vbi respondet obiectis in contrarium. Cui & tu adde quæ scribit Diuus Gregorius in enarratione illius loci Iob 14.Constituisti terminos eius &c. Et illius quoque loci eiusdem operis Iob 22. Viri iniqui sublati sunt ante tempus suum. Quin & Virgilius cuius illud est suprà in hac obiectione citatum, *Stat sua cuique dies*,apertè alibi ostendit vitam hominis arte medicinæ proferri posse,cùm scribit lib.12.

Ille vt depositi proferret fata parentis,
Scire potestates herbarum,vsúmque medendi
Maluit.

Vt sit necesse Virgilium ipsum ea sententia,Stat sua cuique dies, non detraxisse huiusmodi laudem medicinæ,nisi pugnantia secum scripserit.

556 *Mors an quæpiam naturalis sit.*

¶ Quod autem dictum est ex Arnaldo,non posse mortem naturalem produci,huic nostræ sententiæ,non adfert præiudicium:quando & ea mors dicitur naturalis(si naturalis tamen aliqua dici debeat,de qua re.disserit Cælius lib.11.c.38.)quæ fatalis & veluti debita iure naturę dicitur,de qua Virgilius lib.4.Aeneidos,

Nam quia nec fato,merita nec morte peribat. Id est,naturali,vt interpretatur Seruius,siue quæ suos omnes numeros compleuerit,quam euadere nullo pacto possumus. At quæ accidentalis & adnentitia est ex aliqua humorum exuperantia,aut contrà,vi medica arceri potest,vt & ipse Arnaldus in eodem loco probat. Cui planè concinit quod tradit Raymundus Lulius vir abstrusioris doctrinæ, in libro de secretis naturæ 1.parte 1. Vnicuique terminum vitæ à Deo esse statutum, quem nullo ingenio transgredi possumus. Sed & intra eum terminum mortem accelerare in promptu est omnibus. Ideo à medicina petendum remedium, quo corpus nostrum à putrefactione seruemus,& infirmum curemus,& quod perditum est restauremus, donec veniat is postremus dies à Deo præstitutus. Porrò Ethnici tradunt necessitatem fati tardari protrahíque posse,non penitus tolli,ad quod referunt illud Virgilij,

—Nec fata vetabant
Stare,decémque alios Priamum superesse per annos. Illúdque eiusdem lib.9.Aeneidos,
—Torquet qui sidera Mundi. Vbi Seruius id annotat. Et illud Horatij,
Te Iouis impio tutela Saturno refulgens
Eripuit,volucrésque tardauit alas.

Quæ quidem loca in id expendit Seruius in lib.4.Aeneidos enarrans eum locum,

—Dij morientis Elissæ

Accipite hæc,meritûmque malis aduertite numen.

557 ¶ Præterea non inficior non posse medicinam præstare immortalitatem, sed longiorem vitam tantùm efficere. Quæ res quanti sit æstimanda, vel ex eo intelligi potest, quòd Deus Opt. Max. longæuitatẽ veluti magnum virtutis præmium illis pollicetur, qui ipsius mandata custodierint. Contrà vitæ breuitatem, veluti maximam flagitiorum pœnam improbis minitatur. Illis enim dicitur Exod. 20. Honora patrem & matrem, vt sis longæuus super terram. quod & repetitur Deut. 5. Et iterum in fi. eiusdem cap. Per viam quam præcepit dominus Deus vester, ambulabitis, vt protelantur dies vestri. Exod. 23. Numerum dierum tuorum implebo. Et Deut. 6. Timeas dominum Deum tuum, & custodias omnia mandata, & præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, vt prolongentur dies tui. Et rursum cap. 11. Quando sederis in domo tua, & ambulaueris atque surrexeris, scribes ea super postes & ianuas domus tuæ, vt multiplicentur dies tui. Et iterum 25. cap. Pondus habebis verum & iustum, & modus æqualis, & verus erit tibi, vt multò viuas tempore. Et Psal. 20. Tribuisti ei longitudinem dierum. Et Psal. 33 Quis est homo, qui vult vitã, & diligit dies videre bonos? Prohibe linguam tuam à malo, & fac bonum, & quæ sequuntur. Et Psal. 90. Longitudine dierum replebo eum. Et Prouerb. 9. Principium sapientiæ timor domini, & sciẽtia sanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ. Et sequẽti cap. Timor domini apponit dies. Et sequitur (vt de improbis quoque loquamur,) Anni improborum abbreuiabuntur. De quibus item illud dicitur Iob 22. Iniqui sublati sunt ante tempus suum. Et Ecclesiast. 8. cap. Non sit bonum impio, nec prolongentur dies eius, sed quasi vmbra transeant. Et Psal. 54. Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. Et Psal. 77. Defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum festinatione. & alibi sæpe. Quibus etiam adstipulantur Decreta Canonica in cap. episcopi, in fi. 11. quæst. 3. & in c. dilectissimis, quod est 2. paulò ante fin. 12. q. 1. in quibus locis glos. annotat, quòd citius quis moritur propter peccatũ. quod & itidem facit gl. in c. alienus. 90. dist. Et diuinum hoc statutum leges omnium gentium imitatę, facinorosos morte plectunt. Et hæc quidem minime miranda, quoniam quantum ad primum pertinet, Exaltatio viti est longæuitas, vt scribitur Ecclesiast. 30. cap. *Longæuitas bonis à Deo promissa.* *Vitæ breuitas malis oblata.*

558 ¶ Vt è diuerso quantum ad secundum quoque spectat, mors est omnium maximè terribile, vt prodit Aristot. lib. Ethic. 3. c. 6. & lib. 2. Rhetor. Estque graue, siue atrox malum, vt asserit Achilles apud Euripidem in Iphigenia in Aulide, *Mors rerum omnium terribilissima.*

ὁ θάνατος ἔσχατον κακόν.

Et summus dolor Apollonio Rhodio lib. Argonauticon 3.

ἐπεὶ θάνατός γε τὸ κύντατόν ἐστιν ἄλγος. Propterea Ecclesiasticus ipse cap. 41. ita exclamat, O mors quàm amara est memoria tua. Idque plane suo nos exemplo docuit dominus noster Iesus Christus, qui tametsi probe sciret se in hunc mundum à Deo patre in hoc missum, vt pro redemptione humani generis mortem crudelissimam ignominiosissimámq; pateretur, huicque ipse se sponte obtulerit (nam scriptum est, Oblatus est, quia ipse voluit) Humanitas tamen mortem detestata, Pater, inquit, si potest fieri, transeat à me calix iste. Ideóque leges ignoscendum esse ei censuerunt, qui sanguinem suum qualitercunque redemptum voluerit. l. j. ff. de bon. eor. qui sibi mor. consc. Sunt etenim omnia posthabenda, quo vitę consulamus, cùm nullum sit pretium cum vita comparandum; si credimus Homero lib. 9. Iliados,

οὐ γὰρ ἐμοὶ ψυχῆς ἀντάξιον, οὐδ' ὅσα φασὶν
Ἴλιον ἐκτῆσθαι εὐναιόμενον πτολίεθρον,
Τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνης.

559 ¶ Præterea & eos qui sibi mortẽ inferunt, de quibus suprà locuti sumus in cõtraria parte, & leges & canones palàm reprehendunt. Leges quidem, vt videre licet in l. qui rei. §. sic autem distinguẽdum. ff. de bo. eo. qui sibi mor. consc. vbi ita ad verbum scribitur, Meritò si sine causa sibi manus intulit, puniendus est: qui cùm sibi non pepercit, multò minus alij parceret. Et alibi in l. si quis filio. §. eius qui. ff. de iniust. testa. Vlpianus clanculũ veluti deridet quósdam, qui iactationis causa mortem sibi consciuerunt. Cuius rei exemplum Accursius ibi non inscitè ex Empedocle, vt suprà diximus, attulit. Canones autem hos omnino damnant in c. displicet, in vers. noli ergo iam dicere. 23. q. 4. & latè in c. si non licet, & c. tu dixisti, & c. non est nostrum, & c. placuit. 23. q. 5. *In eos qui sibi mortem inferunt ex legib.*

560 ¶ Ex eo Theologis scriptoribus & iis quidem primariis, id planè damnant Origenes in 2. tract. Commentariorum in Iob, enarrans illius ipsius Iob c. 2. Benedic & morere, & Lactantius lib. 3. qui est de falsa sapientia, c. 18. D. Chrysost. in epist. Pauli ad Galat. vbi inter alia dicit, Deum illos qui laqueo, aut alia violenta morte vitam sibi abrumpunt, atrocius punire, quàm cæteros homicidas. Et D. Hieronymus in epistola ad Paulam, super obitu Blesillæ eiusdem Paulæ filiæ, vbi inter cætera illud dicit, quòd tales habet stulta philosophia martyres. Et D. August. in 1. lib. de Ciuitate Dei, c. 17. & multis seq. vsque ad c. 24. vnde & depromptum est d. c. si non licet. & è recentioribus D. Thomas 2. 2. q. 64. art. 5. *De eadem re ex sacris scriptoribus.*

561 ¶ Ex Ethnicis autem Socrates apud Platonẽ in Phædone exhortatur monétque, ne quisquam sibi audeat mortem cõsciscere, inquiens, In quam dimissi sumus homines custodiam, quisquam ne se eduxerit, neque peremerit. vtitúrque ea ratione, Deos quidem habere curã nostri: nos verò homines vnã quandam ex possessionibus Deorum esse. Vt autem si quis ex seruis tuis seipsum *De eadem re ex Ethnicis scriptoribus.*

velir occidere, ei irascaris, & si possis pœna quadam illum afficias: Hac igitur ratione nulli se interficere licet, nisi Deus necessitatem aliquam imposuerit. Quem locum enarrans Ammonius, Magnum hoc, inquit, uec intellectu facilè, seducere sese atque perimere non oportere. Nempe sicut qui sub custodia hoc facinus aliquod malum cohibetur, si se qua pateat effugium in pedes dare tentauerit, quantum in ipso est, leges subuerterit: ita qui properat corporis vincula dissoluere, quæ lege diuina innexa sunt, reuinctúmq; prouidentia summi pontificis, corporis è vinculis eximere, is leges diuinas subuertit: quare sibi mortem conscire nemo debet. Ob hæcque ipse Ammonius ipsum Cleombrotum obiurgat, qui sese præcipitem dedit, vt & suprà diximus in parte contraria. Sed vt redeamus ad Platonem: is lib. 9. de Legibus, Qui seipsum, inquit, vita & sorte fatorum vi scelerata priuarit, nec iudicio ciuitatis, nec tristi & ineuitabili fortunæ casu coactus, neque extremo aliquo pudore compulsus, sed ignauia & formidolosi animi imbecillitate iniustè sibi mortem consciuerit, ei sepultura fiat solitaria, vbi alius nemo condatur: deinde in his locis sepeliatur quæ de 12. partibus vltima, deserta, innominatáque sunt, sic obscurus, vt nec statua, nec inscriptione sepulchrum notetur.

562 ¶ Ipsius Platonis discipulus Aristoteles lib. Ethicorum 3. c. 7. in fi. Mortem, inquit, sibi cõscire ob fugiendam paupertatem, vel mœrorem, aliúdue huius generis, nõ fortis est hominis, sed potius timidi. Et lib. 5. c. 11. Qui se occidit, sibi iniuriam non facit: quia sponte iniuriam patitur nemo, sed facit contra legem, quæ prohibet quenquam interfici. Ideo & ciuitati iniuriam facit. Quapropter & ciuitas mulctat, & instituta est ignominia quædam aduersus eum, qui sibi mortem consciuit, vt ciuitati iniuriam facientem. Et Aeschines in oratione in Ctesiphontem, Si quis, ait, seipsum necauerit, manus quæ hoc peregerit, absciuditur, & separatim à corpore sepelitur. Ante hos Pythagoras vetat iniussu Imperatoris, id est, Dei de præsidio & statione vitæ decedere, vt testatur Tullius in Catone Maiore.

563 ¶ Et eandem prope sententiã astruit idem Tullius lib. 1. Tuscul. q. Vetat, ait, dominãs ille in nobis Deus iniussu hinc nos suo demigrare. Cùm verò causam iustã Deus ipse dederit, vt tũc Socrati, nũc Catoni, sæpe multis; ne ille medius fidius vir sapiẽs, lætus ex his tenebris in lucẽ ipsam excesserit, nec tamẽ vincula illa carceris ruperit, leges enim vetãt: sed tanquã à magistratu, aut ab aliqua potestate legitima, sic à Deo euocatus atq; emissus exierit. Idem Tulli. in Somnio Scipio. Tibi, inquit, Publi, & piis omnibus retinẽdus est animus in custodia corporis, nec iniussu eius à quo ille est à nobis datus, ex hominũ vita migrandum est, ne munus humanũ assignatũ à Deo defugisse videamini. Ioseph. lib. belli Iudaici 3. c. 21. scribit nõ esse fortissimi viri se occidere, imò ignauissimi: Deúmque indignè ferre arbitratur; cùm domum eius homo despiciat: ab illo enim vitam accipimus, vt essemus, rursumq; vt esse desinamus, illi reddendum est. Si quis ergo depositũ hominis malè tractauerit, pessimus statim ac perfidiosissimus habetur. Sic qui Dei depositum ex proprio corpore quis eiecerit, maximè peccat. Et alia pleraque in eam sententiam dicit, vti & post eum Aegesippus lib. 3 c. 17. vbi inter cætera dicit, Ingrati esse citius discedere, quàm velit qui vitam donauerit: nec licet animam soluere, nisi ei qui ligauit. Heliodorus Emissenus lib. 2. Historiæ Aethiopicæ, tradit illum in crimen læsæ maiestatis diuinæ incurrere, qui sibi ipsi vitam abrumpit. Lucianus in vita Peregrini Philosophi, ipsum Peregrinum deridet, qui gloriæ causa in ignem se præcipitauit. Idem in Tyrannicida scribit mortem sibi consciscere, genus mortis præ cæteris miserrimum, multóque atrocius, quàm si per alium inferatur.

564 ¶ Súntque & Poëtæ huius sententiæ. Nam Callimachus ille Cyrenæus poëta scripsit epigramma in Cleombrotum, de quo suprà diximus, quod cùm nihil ei accidisset aduersi, è muro se in mare abiecisset, vt retulit Cicero eodem illo 1. lib. Tusculanarum quæstio. Periandri Corinthij ex Ausonio sententia est,

Mortem optare malum.

Alia item Mimi cuiuspiam, siue Publij Syri, siue Senecæ, vt alij malunt,

Crimen relinquit vita, qui mortem appetit.

Virgilius lib. 6. Aeneidos, eos in inferno torqueri, qui sibi mortem consciuerunt, tradit,

Proxima deinde tenent mœsti loca, qui sibi lethum
Insontes peperere manu, lucémque perosi
Proiecere animas, quàm vellent æthere in alto
Nunc & pauperiem, & duros perferre labores.

Quo in loco Seruius tradit Homerum Achillis vmbram inducere dicentem, libentius se omnia aduersa apud superos tolerare, quàm apud inferos imperare. Locus autem ille Homeri est Odyss. lib. 11.

βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ
ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη
ἢ πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.

Quod & nos alibi ad aliud retulimus.

Martialis ex lib. 1. hoc 9. epigramma est,

Quod magni Trasea, consummatique Catonis
Dogmata sic sequeris, saluus vt esse velis,
Pectore nec nudo strictos incurris in enses,
Quod fecisse velim te, Deciane facis.

Nolo

Nolo virum, facili redimit qui sanguine famam,
Hunc volo, laudari qui sine morte potest.

Idem lib.10.epigr.47.vitam illam suam beatiorem hoc versu conclusit,

Summam nec metuas diem,nec opes.

565 ¶ Ex quibus facilè liquet,quantùm medicis debeamus,qui id hominibus præstant,quod Dominus suis pollicitus est,id est,longæuitatem. At non omnibus, inquies, præstant, cùm multi sub medicis in florida ætate mortem obeant : fateor. Sunt enim morbi quidam adeò iam ab initio insanabiles ac desperati,vt nullum remedio locum faciant, *Medici nō est omnes morbos curare.*

Non est in medico semper releuetur vt æger.

Vt ille ait.quem citat & approbat gl.in l.illicitas.§.sicuti medico.ff.de offi.Præsi.vbi & propterea illic dicitur,quòd medico,vt iam suprà diximus, non debet imputari euentus mortalitatis. citat & gl.in c.ad aures,de æta.& qualit.vbi est etiam text.& in c.tua nos,de homi.

566 ¶ Denique non propterea sanitas contemnenda est, quòd interdum quibusdam obfuerit : nec morbus statim suspiciendus,expetendúsq;, quòd contra interdum profuerit. nam sicuti nullum malum ferè in rerū natura sine aliquo bono est,vt dicit Plin.lib.27.c.3. Ita è diuerso nihil adeò bonum,tam vtile,tam perfectum,vt non aliquid mali aut damni,& aliqua ex parte fugiendi habeat,vt eleganter probat Antonius Codrus, in 4.Ser. Nam si primum consideremus superiora, deinde inferiora (Superiora dico Solem,Lunam,& stellas:Inferiora verò quæ sub his sunt) Sol vt scribit Plin.li.2.c.6.lucem rebus ministrat,aufértque tenebras.Hic reliqua sidera occultat. Hic vices temporum , annúmque semper renascentem ex vsu naturæ temperat. Hic cœli tristitiam discutit, atque etiam nubila humani animi serenat. Hic ipsum lumen cæteris sideribus fœnerat. Præclarus,eximius,omnia intuens, omnia etiam exaudiens,vt principi literarum Homero placuisse video,qui locus,vt id addas,est lib.2.Odyss.iterúmque lib.11.& 12.eiusdem operis, *Ad id quod dictum est ægritudinē multis profuisse.*

ἠελίου, ὃς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακούει.
Solis,qui omnia videt,& omnia audit. Rursumque lib.3.Iliados,
ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις.
Sólque qui omnia vides,& omnia audis. Ex quo & illud Virgilij lib.4.Aeneidos,
Sol qui terrarum flammis opera omnia lustras. Et illud quoque Ouidij lib.2.Metamorph.
Sol oculis iuuenem,quibus aspicit omnia,vidit. Et lib.4.vbi inducit Solem ita loquentem,
Omnia qui video,per quem videt omnia tellus,
Mundi oculus. Et ante hos Orpheus,
Κλῦθι μάκαρ πανδερκὲς ἔχων αἰώνιον ὄμμα
Τιτὰν χρυσαυγὴς, ὑπερίων, οὐράνιον φῶς,
ὄμμα δικαιοσύνης, ζωῆς φῶς.
Audi beate æternum habens omnia contuentem oculum
Titan aureo fulgore nitens,Hyperion,cæleste lumen,
Oculus iustitiæ, vitæ lux.

567 ¶ Vt iam non mirum sit , quòd veteres , vt scribunt Plato & Plotinus , Solem venerabantur, vt Deum.Et quòd in eo prisci illi gētium Theologi omnia gētilium numina collocarent, vt Iamblichus,Macrob.lib.1.Sat.c.17.& Iulianus Imp.testantur. Tullius autem lib.2.de nat.Deor. Solem veneratur vt principem ac moderatorem cæterorū luminum. Cleanthes apud eundem eo ipso lib.Sol,inquit,salutaris omnia cōseruat,alit,auget,sustinet,sensúque afficit. Iamblichus ex Aegyptiorum doctrina sic fermè colligit,Quicquid adsit nobis boni,solari potestate id adesse,vel ab ipsa tantùm,vel si ab aliis,id quidem vel à Sole absolui,vel à Sole per alia.

568 ¶ Igitur Sol ille qui tót nobis bona adfert, idē & mala plurima ac propè infinita aduehit. Nam frumenta,& vites,sine quibus vix viuere possumus,& quæ Homerus lib.2. Odysseæ,vt alibi diximus,appellat medelam hominum,fructúsque arborum,plantarum, herbarúmque suis ardoribus quotidie exiccat,vt plerúque videmus:pestilentiam rem omnium deterrimam, & in primis fugiendam,vt patet ex cap.negotiatorem,88.dist. plerunque gignit, si credimus eidem Homero lib.1.Iliados,vt & alibi quoque adnotauimus.Vnde ipsum Solem agnominatum Apollinem putant ὡς ἀπόλλοντα τὰ ζῶα , tanquam exanimantem animalia. Ex quo apud veteres cum arcu & sagittis fingebatur simulachrum Apollinis,vt per sagittas radij intelligerentur,quorum iactu pestiferum virus immittit.vnde Lindij Apollinem colunt λοιμὸν,id est,pestilentem,& Milesij οὔλιον, id est,perniciosum.Neque enim tantùm hæc vox salutiferum,quod & nos alibi diximus, significat:sed & perniciosum. *Eiusdem Solis incommoda.*

569 ¶ Luna verò,quæ vt dicit Lucanus,suis vicibus Tethym,terrenáque miscet,quæ ventos,imbres, serenitatem prædicit,aliáque multa commoda hominibus tribuit ,vt videre licet apud Plinium eo.lib.2.cap.9. & cap. 102. Ex quo & Phryges eam vt Deum colunt, vt tradit Lucianus in Ioue Tragœdo.Ea tamen vt vno in situ satis,arboribus,frugibus,hominibus prodest:ita alio aspectu plurimum nocet,quod & de reliquis stellis quæ modo fortunatæ, modo infortunatæ ab astrologis dicuntur,iudicare possumus. *Lunæ cōmoda & incōmoda.*

570 ¶ Consideremus nunc elemēta illis inferiora,& primū id quod cæteris superius est,scilicet ignem. Vtilitas eius certè maxima est,sine quo vita viui nō potest,nō in cibis tantùm coquēdis,tenebris *Ignis cōmoda.*

abigendis

abigendis,& frigoribus arcendis,quæ ab omnibus intelliguntur:ſed & in aliis quoque ad vſum hominum ſpectantibus. Igue enim lapides in æs ſoluuntur. Igne lateres coquuntur,quibus hominum habitacula ædificantur. Igne ferrum gignitur ac domatur. Igne cremato lapide cœmēta in tectis alligantur. Ignis ſuffitu auxiliari certum eſt,quod Empedocles & Hippocr. diuerſis locis ſcripſit. Et alia multa commoda, remedia & medicamenta hominibus tribuit, vt apud Plin. videre licet lib.36.cap.27.eodémque vlt. & Plutarchum in lib.cui titulus eſt, *πότερον ὕδωρ, ἢ πῦρ χρησιμώτερον*, vtiliórne ſit aqua,an ignis. Et Ouid.lib.4.Faſtorum illis verſib. *Omnia purgat edax ignis*,& quæ ſequuntur. Et vt ſcribit Xenophon in lib.de factis & dictis Socratis,Nihil omnino illorum quæ ad vitam humanam vtilia ſunt,homines abſque igne faciunt, *οὐδὲν ἀξιόλογον ἄνευ πυρὸς ἄνθρωποι τῶν πρὸς τὸν βίον χρησίμων*. Quibus adde, quòd ignis vim quandam occultam,ſed certiſsimam aduerſus peſtilentiam habet. Nam & Plutarchus in Commentario de Iſide & Oſiride ſcribit,cùm in peſtilētia iuſsiſſet Aegyptios prope ignem haberi, admodum profuiſſe. Sed & ignem omnibus venenis reſiſtere tradunt medici, addúntque rationem cur eam vim habet,cum putridus calor veneni autor ſit,vt videbis apud Cardanū de Subtilitate lib.2. Eueni autem ſententia eſt apud Plutarchum in lib.de diſcrimine adulatoris & amici,ſiue etiam Prodici apud eundem in lib.de tuenda bona valetudine, Ignem videri omnium bellariorum & condimentorum iucundiſsimum,atque potiſsimum,quaſi videlicet conuiuia ſine igne minime ſint iucunda. Idem autem Plutarchus in lib.de vtilitate ex inimicis capienda,ſcribit ignem omnium artium eſſe inſtrumentum.

571 ¶ Fuerúntq; plurimi,qui dicerent omnia ex igne eſſe genita,ſcilicet Zoroaſtes,Heraclitus Epheſius,alter Heraclitus Metapontinus, & Hippaſus quoq; Metapontinus,vt videre licet apud Plutarchum lib.1.de Placitis Philoſophorum,c.3.& in vita Camilli, Iuſtinum in admonitorio gentium,& Tertullianum lib.1.aduerſus Marcionem, & Epiphanium Cyprium lib. 3. contra hæreſes,cap.vlt.& Lactantium lib.2.cap.10.& ante eos Virgilium in Aethna,

Ignis rerum omnium principium.

Quòd ſi quis lapidis miretur fuſile robur,
Cogitet obſcuri veriſsima dicta libelli
Heracliti, igni nihil inſuperabile gigni,
Omnia,quo rerum natura ſemina iacta.

572 ¶ Cæterùm Zeno Stoicus apud Tullium lib.1.Tuſculan.quæſtio.& Varronem lib. 4. de lingua Latina,dicit animum ignem eſſe. A quo nō longè diſtans Democritus apud Nemeſium philoſophum lib.4.de natura hominis,cap.2.& Lactantius lib.2.cap.13. & Gregorius Nyſſenus lib. de anima,c.1.dicunt animam ignem eſſe. De quo & per eundem Lactantium de opificio Dei,c.17. quibus in locis declarat,quomodo id ſit intelligendum. Et ad hanc quoque ſententiā alludens Terentius in Adelphis,

Seni animam primùm extinguerem ipſi,qui illud produxit ſcelus.

Qui in loco Donatus interpres doctiſsimus bene,ait,extinguerem,quia ignis eſt. Virgilius,

Igneus eſt illis vigor,& cæleſtis origo
Seminibus.

Qui locus eſt lib.6.Aeneid. Et id ex Donato,licet non eum citet,Luctantius ſiue Luctatius grammaticus in lib.1.Thebaidos,in id quoque detorquens illud ipſius Statij,

Cuſtodem Pharia ſomno letóque Iuuenca
Reſtringas. Et huc quoque pertinet illud eiuſdem Virgilij lib.4.Aeneid.in fi.

— Omnis & vnà
Diſceſsit calor,atque in ventos vita receſsit.

Quo in loco Seruius,Secundùm eos,inquit, qui dicunt animam calorem eſſe, quo diſcedente friget corpus. Ad quod etiam referri poteſt illud Portij Licinij antiqui poëtæ, ignis homo eſt. Quanquam ad aliud trahitur,vt diximus in noſtris Legibus Connubialibus. Hincque nonnullis videtur vita Græcis dicta ζωὴ, quod ζέω,idem ſit quod ferueo,comburo. Nam dum anima in corpore eſt,idipſum feruet calétque,vt continuò quàm abit,friget omnino.

573 ¶ Ex quo frigus pro morte,frigidus ſeu frigens pro mortuo.bouis authoribus ponitur,& mors frigida & gelida dicitur. Nam de primo eſt illud Virgil.lib.12.Aeneid.in fi.

Frigus pro morte.

Aſt illi ſoluuntur frigore membra.

Frigore,id eſt,morte,vt declarant verba ſequentia. Et ita interpretatus eſt Seruius ibi,in id referens illud eiuſdem Virgilij lib.6.eiuſdem operis,

Vitáque cum gemitu fugit indignata ſub vmbras.
Corpúſque lauant frigentis,& vngunt. Et illud quoque Horatij Serm.2.Saty.1.

O puer vt ſis
Vitalis metuo,& maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat. Id eſt,morte te afficiat,vt interpretatur Acron. Illud item Ouidij lib.2. Metamorphoſeos,

Frigúſque per vngues
Labitur. Nam & ſtatim poſt,
Sic letalis hyems paulatim in pectora venit,

Vitaléſque

Vitalésque vias,& respiramina clausit. Et alibi apud eundem,
Frigus letale secutum est.
Illud quoque Statij lib.3.Syluarum,in lacrymis Hetrusci,post princ.
Animaq; supremum
Frigus amat. Et lib.8.Thebaidos,paulò ante finem,
Ingentésque animos extremo frigore labi
Sensit. De secundo est illud ipsius Virgilij lib.9.Aeneidos,
Voluitur ille vomens calidum de pectore flumen
Frigidus.
Quem locum in hoc expendit Nonius Marcellus. Illic autem Virgilius calidum flumen ponit pro sanguine,quod animæ vehiculum est & sedes,vt latè diximus in nostris Legib. Connubialibus. Cui consonat & illud Quintiliani in Procemio lib.6. Institutionum Oratoriarum, Tuósne ego,ô meæ spes inanes,labentes oculos, tuum fugientem spiritum vidi? tuum corpus frigidum exangue amplexus,&c. De frigente est illud Virgilij lib.6.Aeneidos, **Frigidus pro mortuo.**
Corpúsque lauant frigentis,& vngunt. De tertio est illud item Virgilij lib.4.Aeneidos,
Et cùm frigida mors animæ seduxerit artus. Et Ouidius illo versu vulgatissimo, **Frigida mors.**
Stulte quid est somnus gelida nisi mortis imago?
574 ¶ Sed & ex hoc illud fit,vt Aeneas Virgilianus lib.1.Aeneid. existimans se illic naufragij morte periturum hæc veluti eam mortem exhorrens exclamauit,
— O térque quatérque beati,
Queis ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altis
Contigit oppetere.
Quo in loco Seruius scribit Aeneam non mortem, sed mortis genus timere. Graue est enim, inquit,secundùm Homerum perire naufragio:nam anima ignea extingui videtur. Locus autem Homeri,à quo Virgilius est id mutuatus,est in lib.5. Odyss. quo ita facit Vlyssem, qui & se putabat naufragio perire,hæc loquentem,

Τρὶς μάκαρες δαναοὶ καὶ τετράκις,οἳ τότ' ὄλοντο
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ χάριν ἀτρείδῃσι φέροντες.
ὡς δὴ ἔγωγ' ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν
ἤματι τῷ,ὅτε μοι πλεῖστοι χαλκήρεα δοῦρα
τρῶες ἐπέρριψαν περὶ Πηλείωνι θανόντι.
Τῷ κ' ἔλαχον κτερέων,καί μευ κλέος ἦγον ἀχαιοί.
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι.

Id est,ad verbum prope ex Andrea Diuo,
Ter beati Danai quatérque,qui tunc perierunt
Troia in lata gratiam Atridis ferentes.
Quam ego mortem debueram mori,& mortem assequi
Die illo,quando in me plurimas æreas lanceas
Troiani proiecerunt circa Pelidem mortuum.
Sic vtique assecutus essem inferias,& meam gloriam extulissent Achiui.
Nunc autem ingloria morte fato sancitum est perire.
Similitérque idem Homerus lib.21.Iliad. inducit Hectorem, qui eodem modo perire verebatur ita loquentem,
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι.
Quibus,vt vides,locis Homerus λευγάλεον θάνατον appellat, quod epithetou Diuus priore loco, ingloriam vertit,vt diximus posteriore molestam. Seruius loco iam designato,grauem. Sed hæc tantùm dicere volui, vt intelligeres ex Seruio hoc genus mortis maxime horrendum fuisse viris fortissimis, ob eam quam dicit, rationem, quòd ita anima ignea extingueretur, citátque id quod suprà citauimus ex ipso Virgilio,
Igneus est illis vigor.
575 ¶ Vt non tam mirandum sit quod Homerus lib.12.Iliados, ignem θεσπιδαὲς vocat, veluti diuinum dicas & admirandum, **Ignis diuinus, et admirandus.**
Καὶ νηυσὶν, ἐνίησι θεσπιδαὲς πῦρ. Et lib.15.eiusdem operis,
ἵνα νηυσὶ κορωνίσι θεσπιδαὲς πῦρ
ἐμβάλῃ ἀκάματον.
Quod & ipsum epitheton eidem tribuit,lib.20.eiusdem operis,vt dicemus loco citato infrà nu. abhinc 3.ad fin. & rursum lib. Odysseæ 4. Et quod plurimæ gentes ignem vice numinis coluerunt. Et in his Persæ, vt tradunt Herodotus in Thalia, & Strabo lib.15. Lucianus in Ioue Tragœdo, D. Clemens in lib. Recognitionum 4. Socrates in Historia Tripartita,lib.11.cap.9. Clemens Alexãdrinus in oratiõne adhortatoria ad gentes, & Maximus Tyrius Ser.38.quo differit vtrum diis dicanda sint signa. Nam & Agathius author Græcus, lib. 2. Historiarum peregrinarum,scribit ipsis Persis ignẽ preciosissimum & sanctissimũ videri: & ex hoc Magi,qui sunt Persarum philosophi,impium dicebant in igne sepelire,vt scribit Diogenes Laërtius in Procemio.
Epiphan

Epiphanius autem contra hæreses,lib.3.ca.vlt. tradit apud eosdem Persas Maguseos ignem adorare.Hincque Persæ ab igne sua templa πυρεῖα vocat.Strabo πυραθεῖα.Sed & Chaldæi pro Deo ignem colunt,vt retulit Euseb.Histor.Eccle.lib.11.c.26.D.Hierony.& post eum Nicolaus Lyrēsis in Genes.cap.11.& Macedones,vt scribit Diogenes in 1.lib.Persicorum,& Clemens vbi suprà. Et Sarmatas Nymphodorus in lib.de Legibus barbaricis, & Clemēs vbi suprà,vbi idem tradit de Medis, & Magis. Quisquis est autem autor libri Sapientiæ, tradit multos ignem Deum putasse, vt videre licet ex cap.eius lib.13.Nam & præter eas nationes è philosophis hunc Deum putauere Hippasus Metapontinus & Heraclius Ephesius, vt tradit Clemens Alexandrinus in illa oratione adhortatoria ad gentes.

576 ¶ Vnde & Apollo Colophonius rogatus à quodam Theophilo an ipse Deus esset,Deum multis verbis descripsit,inter quæ est illud ἐν πυρὶ ναίων,id est,in igne habitans, vt scriptum reliquit Porphyrius lib.1.ἐκ λογίων φιλοσοφίας.Et alij quidam Stoici Dei naturam ex igne constare dicebant,vt prodit Ioannes Damascenus in libro de Hæresib. Qui & ipse scribit, ignem in templis asseruari solere, vt diuinæ naturæ quasi symbolum esset. Propterea capitale fuisse, si sacerdotes ignem extingui permitterent. Tanquam diuinitas ex eo loco pelleretur,ac veluti extingueretur. Plato quoque ac si cœlitus descendisset,& vniuersa quæ in cœlis sunt diligenter conspexisset, vt scribit Iustinus philosophus & martyr, in Admonitorio gentium, supremum Deum in ignea dicit esse substantia. Et vt tradit Laërtius,Deos esse vt plurimum igneos dicebat. Quem tamen Aristoteles in libro ad Alexandrum Macedonem reprehendit Homeri autoritate innixus.Quibus adde quod Orpheus de Ioue loquens hæc inter cætera infert,

Deus in igne habitans ex Apolline.

ζεὺς πνοιὴ πάντων, ζεὺς ἀκαμάτου πυρὸς ὁρμή.

Quem versum ita transtulit Apuleius in libro de Mundo,

Spiritus est cunctis,validi vis Iuppiter ignis.

Tradunt autem poëtę ipsum Iouem ignis specie Aeginam Asopi regis Bœotię filiam compressisse,ex quo illud Ouidij,

Aureus vt Danaem Asopida luserit ignis.

577 ¶ Verùm Iustinus ipse dicit Platonem eam sententiam accepisse ex libris sacris. Nam scribitur Deuter.4.cap.Dominus tuus ignis consumens est. Quæ verba repetuntur à D. Paulo ad Hebr. cap.12.in fi.Et Psal.119.Ignitum verbum tuum nimis.Et Act.2.Et apparuerunt illis dispertitę linguæ tanquam ignis,& repleti sunt omnes spiritu sancto.Quorum locorum primus de Deo patre loquitur, secundus de filio,tertius de spiritu sancto, vt obseruauit Idacius Clarus in lib.aduersus Varimadum Arrianum.Cui adde & alia plurima loca sacrarum literarum huic rei adstipulantia. Nam Exod.3. In flamma ignis apparuit angelus domini de rubo. Et cap.13. Dominus præcedebat eos,ad ostendendam viam per noctem in columna ignis.Et cap.19.Descendit Dominus super montem Sinai in igne.quod frequenter repetitur Deuter.cap.5. Rursúmque ca.24. eiusdem Exodi, Erat autem species gloriæ Domini quasi ignis ardens super verticem montis. Et Leuit.7.Quicquid tertius inuenerit dies,ignis absumat,quod de Deo intelligit D.Cyprianus lib.3.ad Quirinum,vbi & alia quædam loca ob id annotat. Et c.10. Et egressus ignis à Domino deuorauit eos.Et Nume.9. A vespere autem super tentorium erat quasi species ignis,vsque mane.Et c.11.post princ.Et accensus in eos ignis Domini deuorauit extremam castrorum partem. Et 2.Reg.22.cap.Ignis de ore eius volauit. Et iterum postea, Eloquium Domini igne examinatum.quæ & ipsa repetuntur Psalm.17.Sed & Psal.118.aut vt alij computant, 119. Ignitum est eloquium tuum vehementer.Et Prouerb.30.Omnis sermo Dei ignitus. Et Ezech.8.cap. post princ. de Deo loquens,Et vidi,& ecce similitudo quasi aspectus ignis.

De eadem re ex locis sacris.

578 ¶ De qua re Ludouic.Vlysiponensis,lib.Problem.3.sect.1.c.4. Cur, inquit,diuinas apparitiones sub ignis forma sacris Theologis conspectas,sacrarum literarum oracula plurimū præscribunt? An quoniam nihil est quod magis quàm per ignis purissimum & illustrans omnia elementum sanctarum mentium dotes,& proprietates explicentur.quæ à materiali omnium & pedanea cognitione syncerissimæ sunt & irradiationis diuinæ radiis præstringūtur? An quoniam nihil in omni rerum natura facilè inuenire posis, quod diuinā magis in humanis essentiam repræsentet? Nāque meat per omnia,& ab omnibus eximitur,& nisi suppona tur materia,vtiq; ignis non videatur, & omnia peruincit & superat, & seipsum clanculum insinnans fomiti, latente visum augmento adauget, & in maiorem molem producit. Quæ cuncta in Deo vt in archetypo & exemplari:in igne autem perinde ac in imagine & icone visuntur. Accōmodatur autē nonnunquam ad diuina denotanda aëris elementū,quia ritu numinis omnibus insinuatur,& vitam præstat,atque cùm sit in omnibus,fugit tamen cōspectum,& inuisibile est:nec quò subeat,aut vnde progrediatur quisquam satis nouit,vt sacræ literæ produnt.Hæc ille.Ego verò breuiter illud dixerim,naturam diuinitatis igni comparari,propter eius inter cætera elemēta excellentiā, & quia illa natura lucidissima,& procul ab omni caligine remota. Et quia eius operatio igni est simillima,scilicet omnia celerrimè conficiens,& alia quædam purgans,alia penitus absumens.

Cur diuinæ apparitiones sub ignis forma plerūque fiūt.

579 ¶ Vides igitur in igne maximam excellentiam, plurimas maximásque vtilitates, & tamen illud mali habet, quòd interdum tecta, quid tecta? imò oppida integra cum hominibus & eorum omnibus facultatibus incendit.

Ignis incommoda.

Scilicet

Scilicet ignis edax summa ad fastigia vento
Voluitur, exuperent flammæ, furit æstus ad auras.

Vt inquit ille. Ex quo & Menander illum inter præcipua mala posuit, illo senario prouerbiali,

πῦρ, καὶ θάλασσα, καὶ γυνὴ, κακὰ τρία.

Ignis, & mare, & mulier, mala tria.

380 ¶ Vt non mirum sit si Homerus lib. 12. Odysseæ ignem ὀλοοῖον, id est, perniciosum vocauerit.

πυρός τ' ὀλοοῖο θύελλαι.

Et li. 15. Iliados, illius similitudinem hanc afferēs,

μαίνετο δ', ὡς ὅτ' ἄρης ἐγχέσπαλος, ἢ ὀλοὸν πῦρ
οὔρεσι μαίνηται βαθέης ἐνὶ τάρφεσιν ὕλης.

Currebat autem, vt quando Mars lanceam vibrans, vel pernitiosus ignis
Montibus furit profundæ in densitatibus syluæ.

Sed & idem aliam eiusdem ignis similitudinem non absimilem posuit ad finem libri decimi septimi eiusdem operis,

ἄγριον, ἠύτε πῦρ, τό τ' ἐπεσσύμενον πόλιν ἀνδρῶν,
ὄρμενον ἐξαίφνης φλεγέθει, μινύθουσι δὲ οἶκοι
ἐν σέλαϊ μεγάλῳ, τὸ δ' ἐπιβρέμει ἲς ἀνέμοιο.

Crudelis vt ignis, qui irruens ciuitatem virorum
Motus repentè comburit: minuuntur autem domus
In splendore magno: hunc inconcrepat vis venti.

Et aliam quoque etiam ad fi. lib. 20.

ὡς δ' ἀναμαιμάει βαθέ' ἄγκεα θεσπιδαὲς πῦρ
οὔρεος ἀζαλέοιο, βαθεῖα δὲ καίεται ὕλη.

Sicut autem promptus est ad profundas valles admirandus ignis
Montis aridi, profunda autem comburitur sylua.

381 ¶ Ideòque quòd à Persis & aliis quibusdam gentibus diuinos igni honores impendi traditū est, non religione quidē, sed potius formidine rei nocentissimæ factum est, vt ex recentioribus scriptoribus prodidit Cælius li. Antiquarū lectionum 8. c. 36. Nam & illud scimus etiam apud Romanos, Febrem, Rubiginem, aut vt Varro vocat, Rubigum, alij Robiginem, Pauorem, Pallorē, Murceam, aut vt alij appellant, Murtiam, Orbanam, Malam fortunam, & alia huiuscemodi portenta pro Diis culta, illisque aras & templa dicata fuisse ne nocerēt, vt videre licet tum ex aliis multis, tum ex Valerio Maximo lib. 2. cap. 1. quo loco loquitur de modo comedendi antiquorum, Liuio lib. 1. ab vrbe condita, & Lactanno li. 1. c. 20. Varrone lib. 5. Linguæ Latinæ, Plin. lib. 2. c. 7. & D. Augustino de ciuitate Dei, lib. 4. multis in locis. Igitur vt hoc ignis caput concludā, hæc ipsius commoda & incommoda considerans, Ouid. hæc scribit lib. 3. Tristium, *Ignis pro Deo cultus ne noceat.*

Igne quid vtilius? si quis tamen vrere tecta
Cœperit, audaces instruit igne manus.

Et cætera quæ inferiùs subiiciemus.

382 ¶ Præterea Aër proximum igni elementum, sine quo nec spirare, nec viuere vix puncto possumus, sæpenumero pestilens est, & tabificus, maximam stragem infert animantibus. Nam vt scribit Lucretius lib. 6. *Aeris cōmoda & incōmoda.*

Primum multarum semina rerum
Esse suprà docui, quæ sunt vitalia nobis:
Et contrà quæ sint morbo mortique necesse est
Multa volare. ea cùm casu sunt fortè coorta,
Et perturbarunt cœlum, fit morbidus aer,
Atque ea vis omnis morborum pestilitásque.

Et alia quoque multa eiusdem incommoda videbis apud Plinium lib. 2. c. 38.

383 ¶ Aqua verò cuius vtilitas ignis vtilitatē superat, quoniā multa animalia sunt, quæ sine vsu ignis viuunt: at sine aqua nullum omnino animal vitam viuere potest, nec plantæ ipsæ, nec herbæ, sine ea florescunt, aut fructificant: vt in qua sit seminarium rerum omnium virtus. Et vt scribit Vitruuius lib. 8. c. 4. Nulla ex omnibus rebus tantas habere videtur ad vsum rerum necessitates, quàm aqua. Ideo quòd omnium animalium natura, si frumenti fructu priuata fuerit, arbustisve, aut carne, aut piscatu, aut etiam qualibet ex his reliquis rebus escarum vtēdo, poterit tueri vitam: sine aquā verò nec corpus animaliū, nec vlla cibi virtus potest nasci, nec tueri, nec parari. Hæc ille, qui & ipse circa initia eiusdem libri scribit, eos qui sacerdotia gerunt moribus Aegyptiorum, ostendere omnes res è liquoris potestate consistere. Itaque cùm hydriam tegunt, quæ ad templum ædémque casta religione refertur, tunc in terra procumbentes manibus in cælum sublatis, inuentionibus gratias agunt diuinæ benignitatis. *Aquæ cōmoda.*

384 ¶ Quare Pindarus (quod nos alibi diximus) non immeritò illud cecinit Ode 1. Olym. in prin.

ἄριστον μὲν ὕδωρ. Optima quidem aqua.

Quod & idem propemodum dicit Ode 3. eorundem, haud multò ante fin.

εἰ δ' ἀριστεύει μὲν ὕδωρ.

Quoniam scilicet aqua in vsum multiplicem hominibus cedit, vt scribit Aristoteles huius Pin-

daricæ ſententiæ,quam vicę Prouerbij citat,hanc nu occupatim rationem afferens lib.3.Rhetoricorum.At Gal.lib.1.Simplicium Medicamentorum, ca.4.in princ.Aqua,ait,eſt conuenientiſſima omnibus hominibus,cùm ſanis,tùm ægrotis,& ad vitam maximè neceſſaria.Io lib.quoque de re oum affectione,dignotione, & medicatione , id mundanorum & ſingularium elementorum vnum eſſe dicit,ex quibus vniuerſis tota noſtri corporis conſtitutio conflata eſt.Plinius autem li. 31.c.2.multa aquæ commoda enumerat,quæ inibi videre poteris.

585 *Aqua alimentum.* ¶Homerus apertè inſinuat,vt pleriſque placet,maximum ineſſe aquæ alimentum,cum ſcribit li. 17.Odyſſeæ,

ἀμφὶ δ' ἄρ αἰγείρων ὑδατοτρεφέων ἦν ἄλσος.

Circum autem populorum aqua victitantium erat lucus.

Aquæ potio longæuos homines facit. Sunt enim,vt iam diximus,qui eum locum ita intelligunt,in idq; quod diximus expendunt.Sed vereor ne ij fallantur. αἴγειρος enim non populum,id eſt,gentem ſignificat,vt de hominibus intelligi poſsit:ſed alnum arborem,quæ populus nigra dicitur:& ἄλσος non locum propriè ſignificat,ſed nemus.Alnus autem maximè aqua alitur. Scio autem Lucianũ in.Macrobiis, poſteaquã ſcripſit Seres ad trecentos annos viuere, & alios aliis quoque longis temporibus,huius lõgæuitatis hanc inter alias rationes afferre,ꝙ aquam tantùm potant.Sed & nonnullos maximæ authoritatis Theologos conſtanter affirmare,ideo illos primos ac vetuſtiſsimos maiores noſtros 800. & 900.annos vixiſſe,quòd aquam tantùm biberent.Nam & qui poſt vitem à Noë primum plantatam fuerunt,multò breuioris vitæ fuiſſe. Sed quidquid ſit de ea re,Feſtus Pompeius hinc aquã dici putat,tanquam à qua iuuamur. Lactantius autem lib.1.c.5.ita vocari, veluti à qua ſunt omnia.Licet aliter Varro lib.4.de Lingua Latina.

586 *Aqua rerum omnium principium.* ¶Fuerũt enim qui aquam omnium rerum principium eſſe dicerent,& inter hos Thales Mileſius ex ſeptem ſapientibus vnus,vt tradiderunt Tullius lib.1.de natura Deorum,Vitruuius li.2.c.item 2.Iuſtinus in Admonitorio gentium,Gal.in lib.de hiſtoria philoſophorum , ſi ipſius is liber eſt, Plutarchus in Placitis philoſophorum lib.1.ca.3.Tertullianus lib.1.aduerſus Marcionem Lactantius lib.1.c.5.& iterum lib.2.c.10.Euſebius de Præparatione euangelica lib.1.ca.5.Et Auſonius,qui in ludo Sapientum ita facit illum loquentem,

Mileſius Thales,aquam qui principem
Rebus creandis dixi. Ille enim,vt tradit Gregorius Nyſſenus in lib.de Elementis.c.4.dicebat aquam ſolam eſſe elementorum,à qua cætera tria generata ſunt.Nam hypoſtaſim eius terram fieri:quod λεπτομερέστερον,id eſt,ſubtilius eſt,aërem,quod autem eſt aëre tenuius, ignem. Idque dicit Iuſtinus,vbi ſuprà,illum accepiſſe videri ab Homero,qui lib.14.Iliados,

ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τηθύν.

Oceanúmque Deorum generationem,& matrem Tethyn. Et iterum eodem lib.

ὠκεανοῦ, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται.

Oceani,qui generatio omnibus factus eſt.

Cui concinit Heſiodus,qui in Theogonia aquam Chaos nominat , tanquam ſcilicet omnium rerum principium.

ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύστερνος.

Hóſque imitatus Virgilius vt aliàs ſæpe lib.4.Georgicorum,

Oceanúmque patrem rerum. Vbi Seruius ita dicit vocari, quòd ex eo omnia gignuntur:& originem ducunt,ſecundùm Thaleta.

587 *Aquæ vtilitas ad animũ vſque penetrat.* ¶Et vt intelligas aquæ vtilitatem non tantùm ad corpus ſpectare,ſed & ad animum quoq; Hippon philoſophus dicebat animam aquam eſſe,vt ſcribit Nemeſius & ipſe philoſophus lib.4. de natura hominis,& Gregorius Nyſſenus in lib.de anima.c.1.Nimirum quòd arbitraretur vires animæ aqua contineri.Eubulus autem eos ad inueniendum atque excogitandum idoneos reddi & ipſe exiſtimabat,qui aquam ſolam bibunt:Sapientiam verò noſtram vino obumbrari , quod & Plin.lib.23.c.1.dicit ceſsiſſe in prouerbium.Ex quo Theodorus Lariſſæus, vt Philarchus tradit,ſola aqua contentus fuit,vino neglecto. Et Demoſthenes ille oratorũ ſummus cum aliquid ſcriberet,aquam bibebat vt ingenio eſſet vigilantiore,vt ſcribit Libanius Sophiſta ad Montium procõſulem.Et extat de ea re Demadis iocus,alios ad aquam dicere:Demoſthenem verò etiam ad aquã ſcribere.quod & Lucianus in ipſius Demoſthenis encomio ſcriptum reliquit.Ipſe quoque ſe aquæ potorem fuiſſe teſtatus eſt , vt ſcribit Plutarchus in vitis decem oratorum. Sed Apollonius ille Tyanæus,quem omnes vbique miris modis extollunt,dicit apud Philoſtratũ , qui eius vitam deſcribit li.2.ſe aquam ſemper bibiſſe,vino prorſus neglecto,hydropotas,id eſt,aquæ potores ſomnum leuem capere,neque vertigines vllas pati,quibus vini potores afficiuntur,animámque à vino puram faciliùs conſpicere per ſomnia vaticinationem,quæ apud homines diuiniſsima exiſtimatur.

588 *Aquæ ablutione caſtimoniã præſtari.* ¶Sed & alio quoque modo vtilem eſſe aquam animo hinc conſtat,quòd tradit Tullius lib.1. de Legibus,aſperſione aquæ labem corpoream tolli,& præterea caſtimoniam præſtari. Vnde ſacra ſuperis facturi aquæ ablutione purgabantur.vt etiam dicit Seruius enarrans eum locum Virgilij lib.6.Aeneidos.

Corpúſque

Corpúsque recenti
Spargit aqua,

Quod & ipsum astruit ipse Virgilius libro secundo Aeneidos introducens Aeneam ita patrem Anchisem alloquentem,

Tu genitor cape sacra manu, patriósque penates:
Me bello ex tanto digressum, & cade recenti
Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.

Vbi & id obseruat Christophorus Landinus, qui & pleraque alia loca eiusdem authoris citat post Macrobium, cuius tamen non meminit libr.3. Satur.c.1. Quibus etiam addes illud eiusdem lib.4.

Dic corpus properet fluuiali spargere lympha.

Verba sunt Didonis sacra Diis inferis instituentis, in idque expendit Seruius ibi, & illud quoque Ouidij alicubi (neque enim locus nunc succurrit,)

Roratis lustrauit aquis. Et Iuuenalis Saty.6.

Ter matutino Tyberi mergetur, & ipsis
Verticibus timidum caput abluet. Et Persius Saty.2.

Hæc sanctè vt poscas Tyberino in gurgite mergis
Manè caput bis térque, & noctem in flumine purgas.

Vbi & Baptista Plantius interpres omnia loca Virgilij à Macrobio & Landino primum in hoc collecta, vt diximus, iterum colligit. Sed & ex Iuba, Varrone, & ab his Plutarcho in quæstionibus Romanis c.4. illud quoque intelligitur, eos qui litare vellent, Tyberi se abluere solitos esse. Idémque de his qui lustrare vellent apertè ostendit Virgilius lib.6. Aeneid.

Ter socios pura circumtulit vnda
Lustrauitque viros, &c. Et ex his quoque est illud Ouidij lib.2. Fastorum,

Ah nimium faciles, qui tristia crimina cædis
Fluminea tolli posse putatis aqua.

Et huc quoque spectat illud Helisei prophetę lib. Regũ 4.c.5. Vade & laua te septies in Iordane. Apud Antiquos illos templa ingredientes Deos precaturi priùs se aqua aspergebant & lauabant. Quod Deucalion & Pyrrha vxor diis supplicaturi obseruarunt apud Ouidium lib.1. Metamorpho. Huius in eam rem ij sunt versus,

Inde vbi libatos irrorauere liquores,
Vestibus & capiti flectunt vestigia sacra
Ad delubra Deæ.

Quod & nostra quoque sanctissima religio hodie obseruat. Et hæc quoque intellexerunt quædam bruta animalia naturæ quodam instinctu. Nam in Mauritaniæ saltibus ad quendam amnẽ, cui nomen est Amilo, nitescente luna noua, elephantorum greges descendunt, ibíque se purificantes solenniter aqua se circumspergunt, atque ita salutato sydere in syluas reuertuntur, vt aliorum authoritate scribit Plin.lib.8.c.1.

385 ¶ Præsertim autem aqua marina in id efficax est. Scribit enim Proclus ad finem libri de sacrificio & magia, Sacerdotes in purificationibus solitos inter cætera aquæ marinæ ablutione vti. Et Aristophanis interpres enarrans illum eius Poetæ versiculum, *Aquam marinam in id maximè esse efficacem.*

πρῶτον μὲν αὐτὸν ὡς θάλατταν ἤγομεν, ἔπειτ' ἐλοῦμεν.

Primo quidem ad mare ipsum produximus, móxque lauimus.

Mos, ait, erat illis καθαίρειν τοὺς ἀφοσιουμένους, id est, expiare, siue purgare pollutos. Vnde etiam illud Ciceronis in oratione pro Sexto Roscio loquentis de pœna parricidarum, Quos lex Romanorum insui iubet in culeum viuos, atque ita in flumen deiici: noluerunt nudos in flumen abiicere, ne cùm delati essent in mare, ipsum polluerent, quo cætera quæ violata sunt expiari putantur. Et illud quoque Catulli ad Gellium de profano quodam & iniusto,

Quid facit is patruum, qui non sinit esse maritum:
Ecquid scis quantum suscipiat sceleris?
Suscipit ô Gelli quantum non vltima Thetis,
Nec genitor Nympharum abluit Oceanus.

Quem tamen locum interpretes si intellexerunt, oscitanter nimiùm præterierunt. Et Apuleij li.11. eodémque vlt. Metamorpho. Confestímque discussa pigra quiete alacer exurgo, méque protinus purificandi studio marino lauacro trado, septies submerso fluctibus capite. Legimus autẽ apud Procopium libr.2. de bello Persico Cosroem Persarum regem sacrificaturum Soli, & aliis quibusdam Diis aqua se marina lauasse.

390 ¶ Ante hos Homerus libr.1. Iliad. docuit aquam marinam vim purgandi habere, cùm scribit, *De eadem re ex Homero.*

λαὸς δ' ἀτρείδης ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγεν.
οἱ δ' ἀπελυμαίνοντο, καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.

Populos autem Atrides purgari iussit.
Qui purgati sunt, & in mare sordes iecerunt.

Quo in loco Didymus interpres hæc scribit, καὶ εἰς τὴν θάλασσαν τὰ καθάρσια ἔβαλλον. φύσει δὲ

τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καθαρτικὸν εἶναι.

Idem quoque ad fi.lib.10.eiusdem operis idipsum etiam ostendit,

Αὐτοὶ δ' ἱδρῶ πολλὸν ἀπενίζοντο θαλάσσῃ
ἐσβάντες, κνήμας τε ἰδὲ λόφον, ἀμφί τε μηρούς,
Αὐτὰρ ἐπεί σφιν κῦμα θαλάσσης ἱδρῶ πολλὸν
νίψεν ἀπὸ χρωτός, καὶ ἀνέψυχθεν φίλον ἦτορ.

Euripides cùm vnà cum Platone in Aegyptum se recepisset, atque ibi morbo comprehensus à sacerdotibus aquæ marinæ ablutione fuisset curatus, hunc versum postea suis operibus inscripsit,

θάλασσα κλύζει πάντα τἀνθρώπων κακά.

Mare diluit omnia hominum mala,

Vt retulit Diogenes Laertius in Platone, & Eustachius Homeri interpres lib.1.Iliados. Peculiariter autem prodest purgandis lendibus, vt testis est Quintus Serenus. Multas autẽ vires aquæ marinæ videbis apud Paulum Aeginetam lib.7.c.3.in Thalassio. Cæterùm Artabanus apud Herodotum lib.7.dicit mare hominibus rerum omnium esse vtilissimum. Plin.li.31.c.6. docet aquam marinam multis hominum morbis auxiliari, vti etiam facit Diosco.lib.5.c.12.vt distinguit Ruellius, aut 11.vti Marcellus Virgilius: Tradit Plin.lib.30.c.2. Tyridatem illum Magũ accedentem ad Neronem nauigare noluisse, quoniam expuere in maria aliisque mortalium necessitatibus naturam eam violare fas Magi non putant. Vt interim omittam opes quas affatim mare porrigit, commoditatésque maximas ad itinera vitæque commercia.

591 *Mare diuinũ.* ¶Ex quibus fortè Homerus lib.15.Iliados diuinum mare appellat,

ἔρχεσθαι μετὰ φῦλα θεῶν, ἢ εἰς ἅλα δῖαν. Et iterum eodem lib.

οἴχεται εἰς ἅλα δῖαν.

Nam sunt & qui in vniuersum aquã vice numinis colunt, & in his Aegyptij, vt tradit Lucianus in Ioue Tragœdo. Et Ebionij, aut vt alij vocant, Ebionei testimonio Io.Damasceni in lib.Hæreseôn. Et Sampsei, vt prodit Epiphanius Cyprius lib.eiusdẽ tit.2. Tomo 2.Hæresi 53. Ideo Varro li. Rei rusticæ 1.c.item 1.inter cæteros Deos & Lymphã quoque inuocat, quoniã, ait, sine aqua omnis arida ac misera est agricultura. Agathius quoque libr.1.Peregrinarum Historiarũ scribit Alemannos aquas fluminum vice Deorũ adorare. & li.2.Persas maximè aquã venerari, idq; adeo, vt nẽ hac quidẽ faciem abluant, nec eam quoquo pacto attingant, siue potandi gratia, siue arbores irrigandi, siue aliascunque. Arnobius quoq; lib.6.aduersus gentes tradit Persas priscis temporibus fluuios coluisse. Et Philo aut quisquis est qui lib.illum Sapientię edidit, c.13.scribit aquam Deum nonnullos credidisse. Cæterùm Hieremias c.3.Deum vocat fontem aquæ viuæ.

592 *Nihil sine aqua perfectũ.* ¶Denique quod ad laudem aquæ pertinet, non silentio prætermittam quod Rabi Salomõ rationem reddens, quare in Genesi 1.c.in secundo die Deus non dixit, Et vidit Deus q essent bonum, vt in omnibus cæteris diebus, hæc scribit Hebraicè quidem sed in hunc sensum: At quamobrem non dicitur de secundo diei opere, & vidit quod esset bonum? quia nondum erat opus aquarũ nisi tertia die perfectum: Ideo negauit esse bonum, eo quòd erat imperfectum, veluti nihil omnino sine aqua perfectum dici possit. Quanquam scio Diuum Hieronymum li.1.in Iouinianum, Damascium Platonicum, & plerosque aliò id referre.

593 *Maris & aliarum aquarum incommoda.* ¶Quamuis igitur sint tot vtilitates aquæ marinæ, & cæterarũ: vtræque tamen sæpenumero & homines & tecta, & vrbes subuertunt, segetes & hominum alios labores submergunt, veluti cùm

Rapidus montano flumine torrens
Sternit agros, sternit sata læta, boúmque labores,
Præcipitésque trahit syluas.

Vt cecinit Poeta lib.2.Aeneidos. Ouidius lib.1.Metamorpho.

Sternuntur segetes, & deplorata colonis
Vota iacent, longíque perit labor irritus anni.

Quem in id citat Seneca de hac re loquens lib.3.naturalium quæstionum. Et vt dicit D.Augustinus de ciuitate Dei lib.22.c.item 22. Prouentum optimum frumentorum fluuius improuisus fugientibus hominibus de horreis deiecit atque abstulit. Et quod ad mare priuatim pertinet, nónne videmus infinita quotidie pericula, tempestates, naufragia: vt non immeritò scripserit Menander id quod diximus cùm de igne loqueremur,

πῦρ καὶ θάλασσα, καὶ γυνὴ κακὰ τρία,

Et Aeschylus in Persis,

ἄμαχον κῦμα θαλάσσης.

Inexpugnabilis vnda maris.

Scitum est illud Biantis dictum de nauta, quem neque inter viuos, neque inter mortuos reponebat, vt scribit Plato in Axiocho, nempe propter instantia quotidie pericula. Ex quo etiam Anacharsis Scytha apud Diogenem Laertium, percũctanti cuipiam quęnam esset securissima nauis: Ea ait, quæ in portum venerit. Et alteri etiam interroganti pluresne essent viui quàm mortui? Nauigantes, ait, vtrã in parte constituis? Vt non immeritò Horatius lib.Carminum 1.Ode 3. execratus sit eum qui primus ausus fuerit sese mari committere,

Primus nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti.

Et Propertius lib.1.eleg.16.

Ah pereat

Ah pereat quicunque rates,& vela parauit
Primus,& inuitò gurgite fecit iter. Et Ouidius lib.2.Amorum eleg.11.
Prima malas docuit mirantibus aquoris vndis,
Peliaco primus vertice cæsa vias.
Qua concurrentes inter temeraria cautes
Conspicuam fuluo vellere vexit ouem.
O vtinam ne qui remo freta longa moueret
Argo funestas pressa bibisset aquas,&c. Et Papinius lib.3.Syluarum,
Quis rude & abscissum miseris mortalibus æquor
Fecit iter,placidasq; pios telluris alumnos
Expulit in fluctus?

594 ¶Quin & terra,cui vni,vt scribit Plin.li.2.c.63.rerum naturæ partium,eximia propter merita, cognomen indidimus maternæ venerationis.Sic hominum illa, vt cælum Dei:quæ nos nascentes excipit,natos alit,semelq; æditos sustinet semper:nouissimè complexa gremio iam à reliqua natura abdicatos,tum maximè vt mater operiens,nullo magis sacramento,quàm quo nos quoque sacros facit:etiam monumenta ac tit.gerens,noménque prorogans nostrum,& memoriã extendens contra breuitatem æui.Cuius numen vltimum iam nullis precamur irati graue,tanquã nesciamus hanc esse solam quæ nunquam irascatur homini.Et paulò post, Hæc benigna, mitis,indulgens,vsúsque mortalium semper ancilla,quæ coacta generat?quæ spõte fundit? quos odores, saporésve,quos succos?quos tactus? quos colores? quàm bona fide creditum fœnus reddit? quæ nostri causa alit?Et alia plurima ipsius beneficia,quæ ibi sequuntur,& posuit item in libr.35.ca.12. De cuius quoque laudibus Homer.in hymno ipsius, *Terræ commoda.*

γαῖαν παμμήτειραν ἀείσομαι ἠϋθέμεθλον
πρεσβύτην,ἣ φέρβει ἐπὶ χθονὶ πάνθ' ὁπόσ' ἐστίν,
ἠ' μὲν ὅσα χθόνα δῖαν ἐπέρχεται,ἠδ' ὅσα πόντον,
ἠ' δ' ὅσα πωτῶνται.τάδε φέρβεται ἐκ σέθεν ὄλβου,
ἐκ σέο δ' εὔπαιδές τε,καὶ εὔκαρποι τελέθουσι,
πότνια σεῦ δ' ἔχεται δοῦναι βίον,ἠδ' ἀφελέσθαι
θνητοῖς ἀνθρώποισιν. Et alia quæ sequuntur.

595 ¶Ea tamen est,de qua scribit Ouidius in fronte lib.1.de remedio amoris,
Terra salutiferas herbas,eadémque nocentes
Nutrit,& vrtica proxima sæpe rosa est. Quod accepisse videtur ab Homero lib.4.Odysseæ,
τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.
Vbi plurima fert fertile aruum
Pharmaca,multa quidem bona mixta, multa autem mala. Quam sententiam citat Caius noster in l.qui venenum.ff.de verb.sign. vt probaret pharmacum apud Græcos verbum esse medium, & tam malum quàm bonum medicamentum significare, vti & venenum apud Latinos.Citat item Gal.statim in fronte Introductorij,si is liber eius sit. Sed & eadem serpentes animal hominibus exitiale parit,habetque suas concussiones,hiatus,ruinas,& exhalationes pestiferas,quibus plerunque totam vnam gentem interimit.

596 ¶Quid quòd ferri,auri,& pecuniarum maximus est vsus,& vitæ humanæ necessarius,vt de ferro latè scribit Plin.lib.34.c.14.& de auro & pecuniis suprà latè docuimus cap.3.Tamen multi ferro, multi auro interficiuntur: *Commoda & incõmoda ferri,auri & pecuniarum.*
Et plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat Vt ille scribit.Pecunia,inquam,infinita vitiorum genera producit, & ministrat, vt alibi quoque latius ostendimus.Et ferrum item multa incommoda affert, vt & Plin.ipse quo loco suprà citauimus,declarat.

597 ¶Homines hominibus vtilissimi sunt,& vt est in veteri prouerbio à nobis alibi relato *ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον*, quod ita Latinè pronũtiauit Statius Cecilius poeta Comicus apud Symmachum in epistolis,Homo homini Deus est,& addit,Si suum officium sciat.Idem tamen hominẽ violat,opprimit,necat.Et vt est in alio veteri prouerbio apud Plautum,Homo homini lupus.Et vt scribit Seneca in epistola ad Lucilium 103. Ab homine homini quotidianum periculum. Et subdit,Aduersus hoc te expedi,hoc intentis oculis intuere.Nullum est in alium frequentius,nullum pertinacius,nullum blandius,& cætera quæ sequũtur.D.autem Paulus 2.ad Corin.11.ostendit esse pericula non solùm à cæteris rebus, sed & à falsis fratribus. *Homo homini Deus.* *Homo homini lupus.*

598 ¶Sed audi quid in eam sententiam in vniuersum scribit Ouid.libr.2.de Tristib. ad Augustum, *Nihil esse tam innoxiũ,quod interdum non noceat.*
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit,
Nil prodest quod non lædere possit idem.
Igne quid vtilius? si quis tamen vrere tecta
Cœperit, audaces instruit igne manus.
Eripit interdum,modò dat medicina salutem:
Quæq; iuuet monstrat: quæq; sit herba nocens.

Et latro,& cautus præcingitur ense viator,
Ille sed insidias,hic sibi portat opem.
Discitur innocuas vt agat facundia causas.
Protegit hæc sontes immeritósque premit. Ex quibus facilè probatur quod iam diximus,nihil esse ex omni parte innoxium,quin interdum noceat.

599 ¶Sicut è diuerso nihil adeò noxium,quod non aliquando prosit.Serpens quem videtur natura genuisse occidẽdis hominibus,vt non immeritò dæmon serpentis effigie iam ab initio mũdi primos illos omnium mortaliũ parentes deceperit:Tamen nonnũquam est pharmacũ hominibus. Sed & dæmon ipse,qui nos quotidie in omnia facinora præcipitat,quique tanquam leo rugiens semper quærit quem deuoret,prodest hominibus ad meritorum incrementum.Quoniam,vt inquit Apost.2.epistolæ ad Timoth.2.c.Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit.

Vt nihil adeo noxium quod non interdum prosit.

600 ¶Vt iam non mirum videri debeat, si Socratis testimonio,Theagi,& aliis quos suprà memoratimus profuerit morbus, quibus nocuisset sanitas, quam Socrates ipse apud Platonem vbique miris modis extollit,vt iam diximus.Nam quod de Paulo dictũ est , qui virtutem in infirmitate perfici asseruit,nihil ad eam rem attinet,cum omnium doctorũ virorũ sententia non de morbis corporis intellexit,sed vel de animi tentatione, vel improborũ hominum molesta insectatione. Id quod maximè eo testimonio comprobatur, quòd Paulus ipse monuit Timotheum in priori ad eum epistola,c.5.(quod alibi diximus)vt modico vino vteretur propter stomachũ & frequentes infirmitates ipsius,ita insinuans habendá esse sanitatis rationem.Nec Plato pestilentem sine Sole locum,id est,Academiam eligens,id fecit quòd sanitatem contemneret:quam tãti fecit, vt virtutem sanitatem,& contrà prauitatem morbum esse diceret,in libr.4.de Repub.Sed vt scribit Hieronymus aduersus Iouinianum lib.2.vt cura & assiduitate morborum libidinis impetus frangeretur, discipulique eius nullam aliam sentirent voluptatem, nisi earum rerum quas discerent. Igitur vt rem ipsam concludamus, non est negligenda corporis sanitas. Et vt cecinit Pythagoras, aut vt alij malum,Philolaüs Crotoniata in illis aureis carminibus,

Virtutẽ in infirmitate perfici quomodo intelligatur.

οὐδ' ὑγιείης τῆς περὶ σῶμ' ἀμέλειαν ἔχειν χρή.

An Agricultura Nobilitati deroget. CAP. XXXII.

1 IAm satis vt opinor,de medicina diximus.Nunc de agricultura & de re rustica dicendum.An videlicet qui eam exercet,nobilitati præiudicet, quod videtur per text.in l.colonos,la 2.C.de agri.& censi.li.11.vbi agricolæ ab omni militiæ gradu,quantũuis infimo arcentur,propter publicam honestatem.vbi rationem reddit Lucas Pẽ.quia assuetus vomeri & ligoni , ideóq; sordidus factus,gladio turpiter vteretur,per tex.in l.vlt.C.de manci.& col.eo.lib.11.vbi non milites solùm, sed & qui castrensibus stipendiis ocia meruerunt,etiam veterani non debent tela in vsum vomeris & ligonis conuertere:ne scilicet id fiat quod dicitur Isaiæ 2.Et conflabũt gladios suos in vomeres,& lanceas suas in falces.Et Micheæ 4. Concident gladios suos in vomeres,& hastas suas in ligones.Addit & Lucas Pen.vbi suprà,quòd sordes agrorum,& decus militiæ non conueniũt. l.2.C.de Præpo.sacri cubi.lib.12.Propterea & milites non debent se ad opus rusticum conferre.l. milites.C.loc.Cui adde & tex.in l.originarius.C.de agri.& censit.libr.11.in l.1.C.de agri. & manc. eo.lib.11.vbi nullus colonus ad aliquos honores aduocandus est. Salustio quoque in procemio Catilina videtur existimasse agriculturam esse officium seruile: Neque,inquit, colendo agrum, aut venando,seruilibúsve officiis intentum ætatem agere. Quanquam & in contrarium detorqueri potest.At in priorem sensum est illa Menandri sententia apud Stobæum c.55.

Agricultura an præiudicet nobilitati. Agricolæ ab omni gradu militiæ arceri.

Agricultura & militia non bene conueniunt.

τὸ γὰρ γεωργεῖν, ἔργον ἐστὶν οἰκέτου.

Agricolatio enim est opus seruile.

E nostris Alex.con.209.ponderatis,col.2.vers.nec dicitur,& iterum versi.& quamuis.lib.6.ita de hac re loquitur,vt videatur velle agriculturam nobilitati non conuenire.Thraces autem agricultores pro contemptissimis habere scribit Herodotus lib.5.post prin.

2 ¶Verum his non obstantibus,ausim constanter asserere,eum quidem qui suis etiam manibus agriculturam,aliámque rem rusticam in suis fundis exercet,nullum ob id nobilitati præiudicium facere.Et ita expressè tenuit Guido Papa,qui & hoc dicit fuisse conclusum in parlamẽto Delph. deci.40.fuit dubitatum si nobiles,& iterum deci.296.nobiles etiam,col.vlt.ver.sed vtrum nobilis, & deci.392.sed quid de nobilibus.D.Bene.in rep.c.Raynutius,in verbo, dotem quam ei dederat. nu.52.de test.And.Alcia.in tract.præsump.in reg.1.præsump.48.nu.9.

Nobilitati nõ præiudicat, qui in suis agris exercet agriculturam, propriis manibus.

3 ¶Nam licet etiam clerici in artibus sordidis & minime honestis versari prohibeantur.per c.1.de vit.& hone.cle.& in cle.1.eo.tit.non tamen est illis interdicta agricultura in suis possessionibus.vt est tex.in c.clericus,in verbo,agricultura.91.dist.& in ca.nunquam,ibi feratur,& quæ sequuntur, de conse.distin. vbi D.Hieronymus monet Rusticum monachum,vt sese agriculturæ dedat,illi intendat,in illam feratur.& in c.1.ibi,& si voluerit,exeat ad opus rurale,& ibi gl.& Panor.de celeb.mis.Et in c.1.§.cæterum,de verb.sign.lib.6.Et voluit Spec.in tit.de cle.coniu.§.1.ver.sed quam dices honestam, ibi,verumtamen non prohibeo:vbi per hoc dicit,quod clerici agriculturæ vacantes non perdunt priuilegium clericale.

Clerici nõ prohibentur exercere agriculturam in suis possessionibus.

4 ¶ Cicero libr.1. Offic. Omnium, ait, rerum ex quibus aliquid acquiritur, nihil est agricultura melius,

Agricultura

melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius. quē citat gl. Lucas Pen. & Ioan. Pla. in rubri. C. de agri. & censi. lib. 11. Idem Cicero in oratione pro Roscio Amerino, rem rusticam suauissimam esse dicit, & honestissimā: & apud priscos illos Romanos, summos viros clarissimósque homines in agris colendis plurimum operæ, temporísque consumpsisse, vt ex aratro plerunque accerserentur qui Consules fierent. Inter quos & Attilium memorat, quem sua manu spargentem semen, qui missi erant, conuenerunt, quem ob id Seranum vocatum tradit Plin. lib. 2. c. 3. De quo etiam Valerius Maximus lib. 4. c. item 4. Attilium, inquit, Calatinum, qui ad eum accersendum à Senatu missi sunt ad imperium Po. Ro. suscipiendum, semen aspergentem viderunt. Sed illæ rustico opere attritæ manus, salutem publicam stabilierunt, ingentes hostium copias pessundederunt, quæque modo arantium boum iugum rexerant, triumphalis currus habenas retinuerunt. Sed & de hoc Vergil. lib. 6. *nihil homine libero dignius*

Vel te sulco Serane serentem. Et Persius,

Quem trepida ante boues dictaturam induit vxor,
Et tua aratra domum lictor tulit.

5 ¶ Theophrastus quoque ἡ γεωργία ἀνδρὸς τ̃ ἐλευθέρου ἐστὶν ἀξία. Id est, Agricultura homine libero est digna. Sasserna autem, Nihil, inquit, agricultura liberalius aut dulcius. Columella item statim post principium appellat ingenuū & liberale genus rei familiaris augendæ, quod ex agricolatione contingit. Ante hos Aristoteles lib. Oeco. c. 1. aut vt alij distinguūt 2. late disserit agriculturam esse laudabilem, & minimè vilem & sordidam. Possessionis, inquit, prima cura est, ea quæ secundum naturam. At secundum naturam prior est agricultura, secundo loco omnia quę sunt à terra: sed agricultura præcipue, quoniam iusta. Non enim ab hominibus, neque volentibus, vt cauponatiæ & mercenariæ, neque ab inuitis quærit, quemadmodum bellicæ artes. Adhuc autem & earum rerum est, quæ sunt secundum naturam. natura enim omnibus educatio est à matre: quare & hominibus à terra. Prodest etiam hæc plurimum ad fortitudinem. Non enim (quemadmodum viles artes) corpora eneruat, sed talia facit, vt sub dio consistere & tolerare laborem valeant, & aduersus hostes pericula capessere. Soli enim hi possessiones suas extra munitiones habent. Sed & ante hunc quoque Xenophon, in eiusdem tituli libro, posteaquam artes omnes mechanicas vituperauit: confestim agriculturam, veluti ab illis longe distantem, & hominibus liberis, & honestioribus conuenientem laudat. Refertque Cyrum iuniorem Persarum Regem gloriari agrum se habere suis manibus consitum, aborésque ordine positas, & in quincuncem directas: vt ex hoc intelligas nihil Xenophonti tam regale videri, quàm studium agri colendi. Id quod & ex eodem retulit Cicero in lib. de Senectute. Qui & ipse in oratione pro rege Deiotaro illum eo nomine laudat, quod non solum Tetrarcha nobilis, sed optimus paterfamilias, & diligentissimus agricola, & pecuarius haberetur. *Agricultura homine libero digna.* *Cyrus propriis manibus agrum conseuit.* *Deiotarus rex ab agricultura laudatus.*

6 ¶ Quin Scipionem illum Africæ domitorem Linterni exulantem agrum suis manibus coluisse tradit Seneca. Temporéque Plinij durabát in eo loco manu eius satæ oliuæ, vt scribit ipse Plin. lib. 16. c. 44. Quintio Cincinato agrum quatuor iugerum colenti, viator Dictaturam attulit, & quidem vt tradit Plin. lib. 2. c. 3. nudo, plenóque pulueris ore. Cuius etiam meminit Liuius lib. ab vrbe cond. 3. & Dionysius Halicarnasseus Originum Ro. libr. 10. Et Tullius lib. 2. de Finibus & in Catone maiore, vbi etiam scribit Marcum Curium cum de Samnitibus triumphasset, & de Pyrrho, consumpsisse extremum tempus ætatis in re rustica. M. quoque Valerium Coruinum, qui sexies Consul fuit, extremam ætatem in agris, eorúmque cultura transegisse. Sed & hoc quod de Cincinato diximus, memorat è nostris Corneus consil. 155. quanquam videatur. col. 2. lib. 1. vt probaret agriculturam rem esse honestam, & fauorabilem, nec indignam viris nobilib. Sed & de Coruino quoque Valerius Maximus lib. 8. c. 14. M. inquit, Valerius Coruinus, exactissimæ agrorum suorum culturæ optabile exemplum. Hincque illud Ouidij lib. 1. Fastorum,

Præscribátque suas ipse Senator oues. Et statim pòst,

Iura dabat populis, posito modò Prætor aratro. Et lib. 3. eiusdem operis,

An quia cùm colerent prisci studiosius agros:
Et faceret patrio rure Senator agros:
Et caperet fasces à curuo Consul aratro,
Nec crimen duras esset habere manus?

7 ¶ Iulius Capitolinus inter cæteras Antonini Pij Imp. virtutes, quæ plurimæ erát, illam non prætermisit, quod erát diligens agri cultor. Idem tradit Claudium Albinum & ipsum Imperatorem Rom. agri colendi fuisse peritissimum, ita vt etiam Georgica cōscripserit. Diocletianus quoque Imper. Rom. depositis imperij fascibus Salonam secessit, vbi rei rusticæ operam dedit. Cúmque ab Herculeo atque Galerio ad recipiendum imperium rogaretur, tanquam pestem aliquam detestans, Vtinam, inquit, Salonæ possetis visere olera nostris manibus instituta, profectò istud nūquam tentandum iudicaretis. auctores Sextus Aurelius, & Eutropius. Sed & Theodosium Imp. agricolam se aliquando præstitisse scribit Latinus Pacatus in eo Panegyrico, quem ipsi Theodosio dixit. Quo etiam loco tradit Coruncanum, Fabricium, ac Curium, de quibus suprà locuti sumus, cùm induciæ bella suspendebant, inter aratra vixisse. *Et Antoninus Pius Imperator.*

8 ¶ Et vt de antiquioribus regibus & principibus loquar, Herculis manu satas quercus fuisse *Et Anchises.*

legimus apud Plinium lib. 16. c. 44. Anchises ille è primis præcipuísque Troianorum principibus, fuit bubulcus; nec eum tamen dedignata est Venus amore & concubitu, ex quo Aeneas natus est. Homerus lib. 5. Iliados,

ἐι μὴ ἄρ ὀξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ ἀφροδίτη
μήτηρ, ἥ μιν ὑπ' ἀγχίσῃ τέκε βουκολέοντι.

Nisi confestim intellexisset Iouis filia Venus
Mater, quæ ipsum sub Anchise peperit bubulco.

Laërtes quoque Vlysis pater operam dabat agriculturæ, vt videre licet ex eodem Homero lib. Odysseæ 1.

εὖτ' ἄν μιν κάματος κατὰ γυῖα λάβῃσιν,
ἑρπύζοντ' ἀνὰ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο.

Et iterum lib. 24. eiusdem operis,

τὸν δ' οἶον πατέρ' εὗρεν ἐϋκτιμένῃ ἐν ἀλωῇ,
λιστρεύοντα φυτόν.

Et paulò pòst,

ἤτοι ὁ μὲν κατέχων κεφαλὴν, φυτὸν ἀμφελάχαινε.

Et illum mox Vlysses incognitus compellat,

ὦ γέρον οὐκ ἀδαημονίη σ' ἔχει ἀμφιπολεύειν
ὄρχατον, ἀλλ' εὖ τοι κομιδὴ ἔχει, οὐδέ τι πάμπαν,
οὐ φυτὸν, οὐ συκῆ, οὐκ ἄμπελος, οὐ μὲν ἐλαίη,
οὐκ ὄγχνη, οὐ πρασιή τοι ἄνευ κομιδῆς κατὰ κῆπον.

Et Philopœmenes illustrissimus Achiuorum dux, agriculturæ quoque studiosissimus fuit, ita vt vnà cum vinitoribus & bubulcis eam exercuerit, vt scribit Plutarchus in vita illius.

9 *Et Agamemnō,* ¶ Sed & Agamemnonem illum regem regum, atque ποιμένα λαῶν, id est, pastorem populorum, vt illum sæpissimè vocat Homerus, satis constat operam agris colendis impendisse, ex eo quod scribit Theophrast. scriptor & ipse antiquissimus & laudatissimus, lib. 4. de hist. Plantarum c. 13. Platanos manu ipsius Agamemnonis satas, quod & ipsum tradit Plin. lib. 16. c. 44. Pausanias autē lib. 8. qui est de Arcadicis rebus, scribit Menelaum ipsius Agamemnonis fratrem platanum quādam inseruisse, quam ob id Menelaidem appellabant. Et Belitaram Persarum regem antiquum ideo sic vocatū tradit Agathius lib. 2. Peregin. historiarū, quòd plantarum insertor esset, quod & nos alibi diximus. Masinissam quoque illum regem Numidiæ, terram quam vastam & desertam acceperat, perpetuò culturæ studio frugiferam reliquisse scribit Valerius Max. lib. 8. c. 14. cuius titulus est de Senectute, vt hinc facilè possis intelligere & illum agriculturæ operam dedisse. Et id quidem est quod scribit Plin. lib. 18. c. 2. manibus ipsorum Imperatorum agros olim coli solitos, gaudente terra vomere laureato, & triumphali aratore. Vt interim taceam viros sanctissimos. Nam & sacræ literæ tradunt Gen. 9. Noë agricolam fuisse. Imò verò D. N. Iesus Christus Ioan. 15. in princ. dicit se vitem esse, & patrem agricolam. de qua re festiuiter Keisersbergius Ecclesiastes Argentinensis. Si nobilem, inquit, se dixisset, nos plebei malè haberemus.

Terra gaudet manibus Imperatorum.

10 *Nobilium familiæ a re rustica.* ¶ Adeò autem fuit res rustica in precio & honore, vt & ex ea multa nobilium familiarū cognomina sint profecta. hinc enim vt tradit Plin. lib. 18. c. 3. & alibi, & Plutarchus in Publicola, & alij, Fabij, Pisones, Lentuli, Cicerones, Bubulci, Bupecij, Iuuenci, Porcij, Scrofæ, Pilumni, Iunij, Statilij, Tauri, Vituli, Vitellij, Suilli, Capriani, Ouini, Caprilij, Equini. Homerus autem ille omniū rerum solers æstimator & arbiter, dum vellet ostendere agriculturam esse non solùm vtilem, sed & pulchram & honestam, & regibus dignam, in lib. 8. Iliados, in clypeo Achillis cælari fecit à Vulcano pinguem putrémque agrum, ter aratum, multos aratores, multos messores, & quempiam illis vinum ministrantem, & vxores cœnam operariis parantes: ita vt illic videas veram perfectámque agriculturæ imaginem effictam.

11 *Agricultura scriptores nobiles & ex iis multi reges.* ¶ Et profectò nisi res rustica esset honestissima, non tam nobiles scriptores sortita fuisset reges & duces, Hieronem Siculum, Philometorem, Attalum, Archelaum, Magonem Pœnum, Hamilcarem & ipsum Pœnum, Constantinum Cæsarem, si is est qui libros illos 20. Geoponicon Collectaneorum consarcinauit, de quo nos diximus suprà cap. præced. num. 153. Philosophos autem & alios plurimos non contemnendi nominis, quorum nomenclaturam didicimus ex Varrone, Columella vtroque in princ. Rei rusticæ, Constantino illo quisquis is fuit, Plinio, Serapione in Simplicibus, & aliis autoribus: quos & nos ex ordine Alphabeti subiecimus,

Adam primum hominum parentem, qui de cultu terræ libros composuit, si credimus Zabiis idipsum attestantibus apud Rabbi Moyson in lib. Perplexorum.
Aegesiam, siue Hegesiam Maronitem.
Aeschrionem, aut vt alij vocant, Aescharionem, siue etiam Aeschrinonem, nisi alius sit.
Agathoclem Chium.
Amphilochum Atheniensem.
Anatolium.
Anaxipolim Thasium.
Andream à Lacuna Hispanum.
Androcidem.
Androtionem.
Antigonum Cymeum.
Aphricanum.
Apollodorum Lemnium, cuius meminit Aristoteles Polit. lib. 1. c. 7.
Apollonium Pergamenum.
Apuleium.
Architam Tarentinum, non illū quidē philosophum Pythagoricum, sed alium.
Aristandrum Atheniensem.
Aristomachum & ipsum Atheniensem.
Aristomenem.
Aristophanem Maleotem.
Aristotelem Stagiritam.
Alcæum.
Athenagoram.

Bacchium

Bacchium Milesium.
Barbium.
Becytium.
Bionem Soleum.
Caium Matium.
Cassiũ Dionysium Vticensem.
Catonem Censorinm.
Chæream Atheniensem.
Chæresteum quoq; Atheniensem.
Charetem Parium, cuius item meminit Aristoteles Politic. lib.1.c.7.
Chartodrām.
Cleobulum.
Clidemnm,qui de causis Plantarum scripsit. Theophrasto lib.1.Plantarum c.10.
Clodium Albinum qui se Imperatorem Romanum gessit,& qui Georgica scripsit.
Comades memoratus Plinio lib.14.c.19.
Columellam.
Constantinum.
Cornelium Celsum.
Costum.
Cratem.
Crescentium.
Crestum Atheniensem.
Dadim.
Damegeronem.
Decium Syllanum.
Democritum Abderitam.
Didymum.
Diodorum Priennæum.
Dionem Colophonium.
Dionysium περὶ φυτ.
Diophanem Bityniuṁ.
Diophanem Nicensem.
Dolum Mendesium.
Epicharmum Siculum.
Epigenem Rhodium.
Euagonem Thasium.
Eubolum, siue vt alij vocant, Eubulum.
Euphitonem.
Euphorionem.
Euphranium Amphipolitem.
Eupbranium Atheniensem.
Euphronem Atheniensem.
Euphroniũ & ipsum Atheniẽsem:nã hos vt diuersos nominat Columella. Et de Euphronio Plin.li.14. c.19.
Florentinum.
Frontonem.
Græcinũ,qui Cornelium Celsum de re Rustica transcripsit,vt tradit Plin.lib.14.c.2.
Hegesiam, vide suprà in Acesia.
Hesiodum.
Hipponem.
Iulium Atticum.
Iulium Græcinum.
Iulium Higinium.
Leontinm.
Leophanem.
Lysimacbum.
Marcum Ambiuium.
Menam Licinium.
Marcũ Terentiũ Varronem.
Menandrum Heracleotem.
Menandrum Priennæum.
Menecratem Ephesium.
Menestratum.
Mnaseam Milesium.
Nicandrum Colopbonium.
Nicesium Maronitem.
Oadem.
Palladium Rutilium.
Pampbilum.
Paxanum.
Persim.
Philonem Iudæum ex Hieronymo.
Pleuriphanem.
Plinium.
Pythionem Rhodium.
Quintilianos.
Sasernas patrem & filium, Sasernas alij vocant.
Satyrum.
Scrofam Tremellium.
Sotionem.
Stolonem.
Tarentinum.
Theophilum.
Theophrastum.
Vindanionium.
Virgilium.
Xeuophontem.
Zoroastem.

12 ¶ Possem huc ex antiquioribus & recentioribus scriptoribus multa de aliis laudibus rei rusticæ congerere,videlicet de vtilitate,voluptate,amœnitate,& aliis id genus plurimis, quæ sciens prætermitto,honestatẽ attigisse contẽtus,de qua hic tantũ agimus. Si tu tamen alia videre cupis,lege Horat.in Epode,Ode 2.& lib.Ser.2.Sat.6.Illud tamen non prætermittemus,agricolas multis priuilegiis donatos fuisse à nostris legibus,quæ reperies congesta à Io.Plat.in l.1. C.de agri.& censi. lib.11.vt hinc facile possis intelligere,leges agriculturam in magno precio & honore habuisse. *Agricolarum priuilegia.*

13 ¶ Non obstant iura in prima parte allegata, quæ videntur agricolas submouere ab honoribus. Nam illa non loquuntur de agricolis simpliciter:sed de colonis ascriptis,qui si ad honores aut militiam assumerentur,fieret præiudicium dominis,vt constat ex d.l.colonos,la 2. C.de agri. & censi.cùm dicitur,quia in hac parte dominorum iuri consulibus.Et ex d.l.1.de agri.& censi.cùm dicitur, nullus omnino originalis colonus rei priuatæ nostræ.Ex quibus & illud dici potest,eos qui mercede conducti alienos agros colunt,nobilitati derogare. *Responsio ad contraria.*

An mercatura deroget nobilitati. CAP. XXXIII.

1 SED illud quærendum duximus,quid de mercatura,an ea sit ars honesta,vt nõ deroget nobilitati,an contra? Certè multi existimant negotiatorum genus esse sordidissimum, vtpote qui res omnium sordidissimas tractent,idque sordidissimis rationibus:cùm passim mentiantur, peierent,furentur,imponant.quæ res licèt per se sit manifestior,quàm vt testimoniũ exigat:non oberit tamen quædam ad eam rem pertinentia adscribere,non recondita quidem,nec ex Heraclīti antro,aut Sibyllæ adytis eruta:non aspernabilia tamen,nec lectione prorsus indigna. *An mercatura nobilitati obsit.*

2 ¶ In primis igitur habemus legem, vt à nostris exordiamur, quæ prohibet nobiles natalibus & honorum luce conspicuos, mercimonia exercere.l.nobiliores. C.de commer. & mercat. quam dicit not.Bald.ibi.& ex ea. not. quod qui exercet artes mechanicas (tanquam mercatura ars sit mechanica) non potest esse nobilis. Et hoc quoque voluit Ant.in rubr.extrà,ne cler.vel mon. & Cepola in tract.de Imperatore militum deligendo,in materia nobilitatis, in 18.opinione, vbi & per hoc dicit,quòd in locis vbi nobiles possunt ex statuto vel consuetudine esse mercatores, aliquid tamen propter mercaturam detrahitur nobilitati eorum. Et Matth. Afflict. in constitut. Siciliæ,incip.intentionis,col.9.in 6.not. *Nobiles prohibentur exercere mercimonia.*

¶ Sed

Negotiatores dignitatē asse qui non possunt.

3 ¶ Sed & text.est in l.ne quis. C.de dign.lib.12.quòd negotiatores,aliíque huiuscemodi dignitatem assequi non possuot,& à iam adepta repelluntur.vbi & Luc.Pen.hos dicit esse sordidos. Et ad idem tex.in l.si cohortalis,in fi.C.de cohor.eo.lib.12.quem & ibi no.Io.Plat.Et est etiam tex. in l.humilem. C.de incest. nuptiis, qui inter humiles & abiectas personas eam annumerat, quæ mercimoniis publicè præfuit.Et similis tex.in l.1.C.de natur.liber.

Nobiles perdūt priuilegia nobilitatis per exercitiū mercatura.

4 ¶ Propterea Io.Fab.vnus omnium maximæ apud nos autoritatis in l.falso. C. de diuer.rescript. scribit quod si Burgensis (ita enim loquitur) qui à principe nobilitatem impetrauit,posteà mercaturam exerceat, amittit priuilegium oobilitatis. Nempe quod priuilegium amittitur per contrarium actum.l.2.C.de Carbo.edict.& l.priuilegio,de Decurio.lib.10. At nobilitas & mercatura sibi inuicem repugnant & aduersantur,nec sese simul compatiuntur,per l.milites. C.loca. & l.1. C.negot.ne mil.lib.12.quæ tamen iura non multùm ad hoc faciunt,vt quæ de militibus loquantur,cum tamen militia non sit nobilitas,ac ne dignitas quidem,vt plenè diximus suprà cap.8.Et quia etiam illis iuribus alia ratione prohibentur milites negotiari.Idem quod Io.Faber ferè voluit Luc.Pen.in l.vlt.col.3.C de fun.limit.lib.11.cùm dicit nobiles qui se mercimoniis implicant, cogeodos tanquam plebeios & viles contribuere soluendis collectis. Id tamen limitans, nisi id nobiles facereut modicè,& pro ipsorum vitæ sustentatione tãtùm.Sed illud in discriminatim & sine delectu tenuit Guid.Pap.dec.196.incip.nobiles,etiã si de nobiliori geoere esseot, & iterum dec.391.cuius est initium,quid autem de nobilibus,allegans d.l.nobiliores,& d.l.milites,& Matth. Afflict.io c.1.col.6.vers.qui de mercatoribus,tit.quis dic.dux.

Thebanorum lex de hac re.

5 ¶ Sed & Peripateticorum princeps ille Aristoteles lib. Polit.3.c. item 3.scribit legem fuisse apud Thebanos,vt nemo idoneus esset ad honores Reipublicæ suscipiendos,nisi per decem anoos à mercatura destitisset,de quo etiam lib.6.c.7.Sed & lib.7.eiusdem operis c.9. Perspicuum est, inquit,ex his,quod in ciuitate quæ optimè admioistratur,& quę iustos ciues simpliciter & absolutè, noo ex hypothesi & quadam ex parte nacta est,non oportere eos in sordidis artibus ac vili nundinatione versari, propterea quòd ignobilis & abiecta, ac virtuti contraria est huiusmodi vita. Plato quoque ipsius Aristotelis præceptor,in suis Legibus mercaturam vilibus ministeriis aonumerat. Alter quoque præstantissimus legum lator Lycurgus in suis etiam Legibus, vetuit ciues io sordida arte versari,atque etiam in quæstuaria quæ operosam congeriem contineret,vt retulit Plutarchus in Apophthegmatis Laco.

Romanorum lex.

6 ¶ Quin etiã apud Romanos lex Clodia prohibebat scribas Quæstorũ exercere oegotiatiooes, tanquam id indecorum foret.Cuius rei testis est Sueton.qui scriptum reliquit Domitianũ Imperatorem scribas quosdam Quæstorios negotiantes ex consuetudine,sed contra legem ipsam Clodiã,venia donasse.Sed & apud eosdem alia lex Claudia,siue etiã eadem fuit aduersus Scoatum lata est à Q. Claudio Tribuno plebis,ne quis Senator,quive Senatoris pater fuisset,maritimam nauim, quæ plusquam trecentarum amphorarum esset,haberet,eam enim satis esse ad vectandos fructus ex agris. Nam quæstus omnis Patribus visus est indecorus,cuius rei author est Liuius,ad calcem lib.1.2.belli Punici.Et etiam meminit Tullius in vltima in Verrem actione.

Tarquinius Priscus humilis, quòd mercatore esset genitus.

7 ¶ Valerius Maximus Rerum memorabilium lib.3. cap. quoque 3.inter cætera quæ Tarquinium Priscum antequam Romanorum regnum esset adeptus, abiectum, humilem, depressum faciebant, illud quoque dicit fuisse fastidiendum, quòd esset mercatore geoitus. Onosander qui ad Q. Vrannium de optimo Imperatore Græcè scripsit, illud inter cætera monuit, oe institores, nundinatores, negotiatores, oummularij, cæterique id genus homioes Imperatores deligerentur. Necesse enim esse homines huiusmodi sordidos esse,ac pusilli animi,vt qui lucello magoopere inseruiant,quæstuique se prorsus dedant.Proinde nullius honestæ rei,nullius clari facinoris vnquam studio possunt allici.

Sacrarũ literarũ testimonia cõtra mercatores.

8 ¶ Quid quod & nostræ religioois scriptores,mercatores quoq; improbant,aspernantur,vituperant,veluti à virtute & bonis moribus alienos? Et vt à vetustioribus incipiã,Dauid Psal.70.aut ex aliorũ computatiooe.71.Quoniam noo cognoui negotiatiooem, introibo in potentias domini.Ita enim interpretatur eum locum D.August.vt patet ex eius Comment.in eum locũ, vbi multa congerit io mendacia, & periuria huiusmodi negotiatorum, vt ibi videre poteris. Apud Ezechiel.c.82.Rex Tyri oegotiatione, ioquit,tua multiplicasti fortitudinem tuam. Et paulò infrà, Io multitudine negotiatioois tuæ repleta suot interiora tua iniquitate. Et rursus, Et iniquitate negotationis tuæ polluisti sanctificationẽ tuam. Et Zacharias alter propheta c.14. Non erit mercator,inquit,vltra in domo Domini exercituum.

Et sacrorum interpretum.

9 ¶ Et vt alios adferam tempore inferiores, D.Chrysost.vir & sanctimonia & eruditione celebris, si is est,in 2.parte Homiliarum in Matthæum, enarrans illud ipsius Matth.21. Eiiciebat vendentes & ementes de templo, Significauit,inquit,quia homo mercator vix aut nunquã potest Deo placere. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator:aut si voluerit esse,proiiciatur de ecclesia,dicente propheta,quia non cognoui negotiationes,introibo in potentias domini.Quæ sententia repetitur in cap.eiiciens.88.distinct.vbi & alia multa subduntur io hanc sententiam,atque etiam in duobus sequent.cap.quæ omnibus sunt obuia.Idem Chrysostomus,ex variis in ipsum Matthæum locis Homilia decimanona, de his quoque loqueos, Iustorum operationi laborum ex emptiooe & venditione iniquitatem immiscent, & iuramenta frequenter, & periuria simul,

atque

atque mendacia auaritiæ coniungunt: sola curant secularia, & terræ affixi permanent, & modò lucrentur, omnia faciunt: vt autem pauperibus communicent, nullam curam gerunt, sua semper augere volentes. Quis referat super hæc conuitia, contumelias, fœnora, vsuras, contractus multæ falsitatis plenos, turpia commercia?

10 ¶ A quibus non multùm dissidet quod Anacharsis Scytha apud Laertium dicebat, τὴν ἀγορὰν ὡρισμένον τόπον εἰς τὸ ἀλλήλους ἀπατᾶν, καὶ πλεονεκτεῖν. Forum venalitium ad falleodum inuicem, atque ad daodas auaritiæ manus locum destinatum esse. Quòdque Tullius lib. 1. Offic. ita de ea re scriptum reliquit, Illiberales & sordidi sunt quæstus mercenariorum omnium, quorũ operæ, non quorum artes emũtur. Est enim in illis ipsa merces authoramentũ seruitutis. Sordidi etiam putandi, qui mercantur à mercatoribus, quod statim vendant. Nihil enim proficient, nisi admodum mentiantur. Nec verò quicquam est turpius vanitate. Opificésque omnes in sordida arte versantur. Ex quibus quędam citat Lucas Pen. in l. maximarum, ante h. C. de excu. muner. lib. 10. Subdit autem Tullius post pauca, Mercatura autem, si tenuis est, sordida putanda est: sin magna & copiosa, multa vndique apportans, multísque sine vanitate impartiens, non est admodum vituperanda. Quam etiam sententiã citat idem Luc. in d. l. cohortalis. C. de cohor. lib. 12. & Cepola in d. tract. de Imp. mil. delig. quo loco suprà citauimus, per hoc limitãs, quòd primum dixerat, & suprà quoq; ex eo diximus. Quin & Iurisconsultus in l. iustissimè. §. proponitur. ff. de ædil. edict. scribit id genus hominum ad lucrum potius vel turpiter faciendum pronius esse. Et hęc confirmant quæ antiqui poëtæ dicebant, Mercurium Deum præsulémque furum & mercatorum, tanquam scilicet furtum & mercatura sint quadam cognitione coniuncta. Nam & Suidas illum κλέπτην, id est, furem fuisse vocatum tradit, & κλέπτην Phuroutus. Ex quo Prudentius,

Expertes furandi homines hac imbuit arte Mercurius Maia genitus.

Ciceronis testimoniũ de mercatura.

11 ¶ Apollonius Tyanæus, quem voicè mirantur plerique, ac quod dictu quoque absurdissimũ est & impiissimum, Christo cõpatem, siue mores contemspleris, siue miracula, facere non dubitant, & inter hos Hierocles: Apollonius, inquam, apud Philostratum lib. 4. mercaturam veluti sordidam & sceleratã abiiciendam esse censet, adolescẽtem quendam, qui se illi professus fuit, esse deditum carpens, Græcè quidem, sed in hanc sententiam, Infortunatuo viuendi genus, vt arbitror, elegisti. Primũ enim huiusmodi homines omnes nundinas circumeunt, vt qui minimo emant, quæ sibi sunt opus. Deinde cum peregrinis & cauponibus degentes assiduè aliquid emunt vendúntque, & sceleratis vsuris capita supponẽtes ad perniciẽ suam festinant. Quod si prosperè res successerint, bene nauigat nauis, & multus illis vbique sermo est, quod neque inuiti neq; volentes tale studium deserent vnquam: si ex mercatura non consequãtur vtilitatem, minora nauigia conscẽdentes, naues pertingunt, & causam in Deos impiè referẽtes, nõ inuiti alienis opibus potiuntur. Hæc Apollonius, qui etsi de maritima mercatura tantũ loquitur, non inceõmodè tamen ad cæteras quoq; referri possunt hæc omnia. Rursum verò idem Philostrat. li. 8. Apolloniũ scribit mercatores increpare solitum, quod odium ab eisdem adeò cõtemneretur, vt lucri causa ab omnibus odio haberi paruifacerent. Ideóque adolescentes ab eorum congressu abducebat.

Apollonius de mercatoribus.

12 ¶ Et alia quoque multa de mendaciis, periuriis, & aliis vitiis mercatorum videbis apud Lucam Pen. in l. nec ipsi, circa medium. C. de incol. lib. 10. & in rub. C. negot. ne mil. lib. 12. & in l. septem, de erog. mil. anno. eo. lib. 12. Ita tamen ne nescias olim legem Atheniensium fuisse, vt in foro rerum venalium omne mẽdacium abesset ἐν ἀγορᾷ ἀψευδεῖν. Ex quo & Theophrastus in libris de Legib. scribit Agoranomis, id est, Aedilibus, siue rerum venalium præfectis duo præcipuè curanda, quorum posterius est, vt à mendaciis abstineant & vendentes & ementes.

13 ¶ Verùm vt etiam mercatorũ partes nonnihil tuear, illud ex aduerso ausim dicere, non prorsus abiiciendam esse spernendámque mercaturam. Plato ille grauissimus omnium philosophorum, idémque princeps (ita illum appellat Cicero lib. 2. de Legib.) negotiatores & mercaturæ sectatores plurimum laudare consueuit, de quo Calistratus Iurisconsultorum elegantissimus in l. 2. ff. de nund. ita retulit: Denique summæ prudẽtiæ & authoritatis apud Græcos Plato, cùm institueret quemadmodum ciuitas bene ac beatè habitari possit: in primis ipsos mercatores necessarios esse dixit. Sic enim lib. 2. πολιτείας ait, Πλειόνων δὴ γεωργῶν τε καὶ τῶν ἄλλων δημιουργῶν δεῖ ἡμῖν τῇ πόλει. Πλειόνων γάρ. Καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων διακόνων που, τῶν τε εἰσαξόντων, καὶ ἐξαξόντων, ἕκαστα. οὗτοι δέ εἰσιν ἔμποροι. ἢ γάρ; Ναί. καὶ ἐμπόρων δὴ δεησόμεθα. Πάνυ γε. ἂν δὲ κομίσας ὁ γεωργὸς εἰς τὴν ἀγοράν τι, ὧν ποιεῖ, ἤ τις ἄλλος τῶν δημιουργῶν, μὴ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον ἥκῃ τοῖς δεομένοις, τὰ παρ᾽ αὐτοῦ ἀλλάξασθαι, ἀργήσει τῆς αὐτοῦ δημιουργίας καθήμενος ἐν ἀγορᾷ; οὐδαμῶς, ἦ δ᾽ ὅς. Ἀλλ᾽ εἰσὶν οἳ τοῦτο ὁρῶντες, ἑαυτοὺς ἐπὶ τὴν διακονίαν τάττουσι ταύτην. Ex quibus ea tantùm quæ ad hunc locum pertinere videntur, traducemus. Pluribus, inquit, agricolis, aliisque artificibus ac ministris opus est, qui importẽt & exportẽt singula. Sunt autẽ hi mercatores. Hactenus ille. Cui concinens Bal. noster in rub. extrà, de cler. pere. Mercatura, inquit, est amica populis, quia mundus non potest sine mercatoribus viuere. Et propterea licet leges, vt ille subdit, nulla illis cõcedant priuilegia in corpore iuris redacta, principes tamen sæpissimè plures eis tribuunt immunitates atque exemptiones. Cæterùm huiusmodi homines è sententia illius ipsius Calistrati in l. eos. ff. de Decur. non sunt prohibiti Decurionatum, vel aliquem honorem in sua patria petere. Nec enim infames sunt, neque eos, vt subdit, tãquam viles personas oportet negligi. Quæ Calistrati hominis planè Romani sententia hinc forsitan orta est,

Pro mercatoribus.

orta est, quòd prisci illi Romani tanti mercaturam fecerunt, vt collegium mercatorum instituerint, auctore Liuio lib. ab Vrbe condita 2.

14 ¶ Aristoteles quoque veluti secum pugnãs lib. 4. Politicon c. 3. seiunxit mercaturam à vilibus & sordibus artibus, ex plebe, inquit, partem agrorũ culturæ deditam videmus, partem mercaturæ, partem opificiis ac sordidis ministeriis. Inn. autem noster in c. significãtibus, de offic. deleg. dicit quòd mercatores censentur miserabiles personæ quãdiu sunt in mercimoniis, quemadmodum & peregrini. sequitur Alex. cons. 130. super eo de quo quæritur, ad fin. lib. 7. vbi etiam dicit, quòd in dubio debemus mercatoribus fauere in mercimoniis, per cap. fraternitatem, 54. dist.

15 *Viri celebres qui mercaturã exercuerunt.* ¶ Plerique clarissimi iidémque prudentissimi viri mercaturam exercuerunt. Solon qui & sapiẽs vnus fuit ex septem, & legum scriptor solus ex septem, (vt vtar verbis Ciceronis ad Brutum) cùm esset admodum iuuenis, & eius pater ad beneficentiam propẽsus, patrimonium imminuisset, ad mercaturam se cõtulit, non tam lucri cupiditate impulsus, quàm periclitandi, videndíque, sicuti retulit Plutarchus in vita illius. Qui & illud subdit ex Hesiodi sententia, Temporibus illis nullum opus ignominiæ fuisse, nec vllum artium delectum atque discrimen. Mercatura verò ad Barbarorum necessitudines, comparandásque Regum amicitias plurimum valere putabatur. Ex eáque homines multarum & maximarum rerum vsum & experientiam percipere, & maximarum inde ciuitatum ducta initia, vti Massiliam condidit Protus à Celtis prope Rhodanum beneuole exceptus, sed illum Plutarchi locum corrupit illius interpres. Thaletem quoque mathematicum, & Hippocratem exercuisse mercaturam ferunt. Platoni etiam olei in Aegypto exportationem peregrinationis viaticum suppetisse. Hæc ille.

16 *Iterũ de Thalete.* ¶ Coi in eo quod de Thalete loquitur (is fuit vnus quoque è septem) subscribit Aristotel. lib. 1. Politicon c. 7. quo etiam loco affirmat Thaletem ipsum mercaturã exercuisse. Et nõnihil etiam meminit Diogenes Laertius. Sed & illud de Platone repetiit Theodoritus in libro de Actiua virtute. Zeno autem familiæ Stoicæ conditor, dicitur Laertio purpuram ex Phœnice mercatus fuisse, non alia caussa, vt coniicio, licèt ille non dicat, quàm vt reuenderet, & inde lucrum quoppiam sibi seruaret. Neque enim ea fortuna fuit, aut nobilitate, aut luxu, vt sibi huiusmodi vestem emisset. Et vt magis id credas, Zeno suam pecuniam fœnerari solitus est, fuitque illi pater Mnaseas mercator, eodem Laertio authore. Cato Censorius vnum virtutis exemplar, & ipse negotiationem exercuit, vt testis est Plutarchus in vita ipsius.

17 *Imperatores & reges mercatores.* ¶ Sed vt de Regibus & Imperatoribus loquar, Vespasianus Imperator Rom. si verũ scribit Suetonius, non solùm ante imperium ad mangonicos quæstus sustinendæ dignitatis causa descendit, sed & adepto imperio negotiationes alias propalam exercuit, quedã tantùm emendo, vt pluris distraheret. Pertinax item alter Rom. Imperator mercaturas exercere Imperator per homines suos, non aliter quàm priuatus solebat, vt scribit Iulius Capitolinus. Ante hos longo interuallo Tarquinius ille Priscus, de quo nuper diximus, qui præclaris virtutibus Romanorum regnũ assecutus, cultum Deorum nouis sacerdotiis auxit, numerum Senatus amplificauit, equestrem ordinem vberiorem reliquit: non solùm mercatore genitus erat, quod iam diximus ex Valerio, sed & mercator ipse extiterat, multásque è mercatura pecunias congesserat, vt scriptum reliquit Dionysius libro 3. Quin longo antè interuallo Mercurius & Rex, & philosophus, & tandem inter Deos relatus mercaturam non solùm exercuit, sed & eam primus omnium tradidit, vt & tradidit Dionysius ipse lib. 6. ideóque Petrarcha vir sui temporis doctissimus in lib. Inuectiuarum contra medicum, Mercurium inde dictum existimari dicit, quòd Mercatorum κύριος, id est, dominus esse videatur. Verùm malo credere Festo Pompeio & Seruio lib. 4. Aeneidos qui Mercurium à mercibus dictum volunt quòd negotiationum omnium credebant esse Deum. Quibus concinens Fulgentius Mercurium dictum tradit, quasi mercium curam. Ex quibus comprobatur quod scribit Diuus Ioannes Apocal. 18. Mercatores tui erant principes terræ.

18 *Mercaturam quærendis diuitiis multum habere ponderis.* ¶ Ad hæc mercatura ad comparandas quærendásque diuitias(quæ res vtique non omnino cõtemnenda est) maximum pondus habet. Quod & Marcus Cato Censorius verum temperantiæ prudentiæque specimen, perspiciens, mercaturam ob id commendauit, Est interdum, inquit, præstare mercaturis rem quærere, ni tam periculosum sit. Et mox paulò, Mercatorem strenuum studiosúmque rei quærendæ æstimo. Et Cicero lib. 5. Tusculanarum quæst. quæstuosam mercaturam appellat. Quod quàm verum sit, nulli non patet. videmus enim hac tempestate mercatores & eos ferè solos bonis, opibus, pecuniis, atque diuitiis omnis generis abundè refertos.

19 *Mercatorum uitia, non artis sed hominum sunt.* ¶ Nec mercaturæ laudibus affert præiudicium quod de mercatorũ vitiis dictum sit. Non enim artis sunt ista, sed hominum, vt dicit Augustin. in d. Psal. 70. Nam etsi plerique eam artem exercentes, dolos, mẽdacia, fraudes, periuria admiscẽt: Ars tamen ipsa longè ab iis distat, neque quicquam cum iis habet commune, si ea rectè vti velint homines. Possunt enim si velint attestãtibus etiam theologis, sanctisque scriptoribus, videlicet August. ipso, & aliis qui Commentaria ædiderunt in d. Psal. 70. & eodem August. in c. fornicari. 88. dist. & è recentioribus Alex. Ales in 3. parte summæ q. 50. membro 1. D. Thoma 2. 2. q. 77. art. 4. Scoto in 4. sentent. dist. 15. q. 2. per totum, & ibi latè Gab. Biel. in q. 10. art. 1. Ant. Fl. in 2. parte primi lib. suæ summæ, tit. 1. c. 16. versic. reuertendo ad primum genus, & seq. & è nostris Inn. & Panor. in c. 1. ne cler. vel mo. Io. And. in rub. eiusdẽ tit. & latè Luca Pen. in rub. C. negot. ne mili. lib. 12. Verùm in eam rem, ne longè autoritatẽ quæramus, sufficit

ſufficit Chriſti authoritas, qui Matthæi 13.ſimile fecit regnum cælorum homini negotiatori, vt facilè ex eo poſsis cognoſcere Chriſtum negotiatores non improbaſſe.

20 ¶ Tamen tu conſtanter teneto mercaturam derogare nobilitati, per ea quæ ſuprà diximus in principio. Neque enim omnis ars non improbata eſt honeſta, vt licet videre in omnibus ferè artibus ſordidis, quæ licet ſint neceſſariæ, & propterea non improbatæ, non tamen conueniũt nobilibus: quin ſi in iis verſentur, reputabuntur viles & abiecti, vt ſuprà diximus. Nam & Ariſtoteles, quo loco eum citauimus, videlicet lib. Politicorum 4.c.3. Licet videatur mercaturam vt ſuprà diximus, à ſordidis artibus diſparaſſe, manifeſtiùs tamen à nobilitate eam ſeiunxit. Nam cum dixiſſet partem ex plebe mercaturæ operam dare, ſubiũxit nobilium etiam differentias eſſe, ex quibus non obſcurè inſinuauit mercatores inter plebeios eſſe connumerandos, non inter nobiles. Quibus & ipſe accedo, etiam ſi reclamet Calca.con.8.in cauſa pendente, dicens nobilem ex genere non perdere nobilitatem ob exercitium mercaturæ, per l.nobiliores.C. de Cõmer.& merca. quæ magis probat contrarium, vt ſupra diximus. *Mercatura nobilitati derogat.*

21 ¶ Veruntamen ita procedit quod dicimus mercaturam obeſſe nobilitati, niſi mos regionis qui haud dubiè ſeruandus eſt, vt diximus ſuprà ca.10.nu.1.& ſeq. aliud inducat, vti apud Venetos & Genuenſes nobiles quoque mercaturam exercent citra vituperium & nobilitatis detrimentum, ſicuti retulit Poggius, in ſuo li. de nobilitate, & è noſtris Cepola, in materia nobilitatis, in 18. opinione, vbi tamen poſt Ant. in rubr. ne cleri. vel mo. dicit vt ſuprà retulimus nu.2. quòd etiam in iſtis locis aliquid detrahitur nobilitati per mercaturam. Niſi, ait, dicamus, quòd neceſsitas loci, in quo nulli ferè alij reditus niſi ex mercatura haberi poſſunt, hoc permittat, per no. in c. quod non eſt licitum, de regulis iuris. lib.6. cum ſi. & idem propè voluit Cepo. non citato Matth. Afflì. in c. 1.col.7.ver. ſed hoc fallit, titu. quis dica. dux. Sed & hoc intelligit ipſe Cepola, ſi mercatura ſit magna & copioſa, non ſi tenuis ſit & vilis, teſtimonio Ciceronis à nobis ſuprà citati. Sed id aliter intelligit Afflì. vbi ſuprà, ver. item hoc fallit, vt ſcilicet nunquam mercatura obſit nobilitati, ſi ea magna ſit. Et ita dicit ſeruari in regno. *Niſi ex more regionis aliud ſit.*

22 ¶ Alio quoque modo intelligere poteris, ſcilicet mercaturam nobilitati derogare, ſi quis eam per ſe exerceat, ſecus ſi per alios. De quo quia ſuprà amplè diximus c.27.nu.7. incip. ſecundò procedit, & multis ſeq. non id repetendum aliter duximus, lectores eius rei admoneri contenti. *Aut niſi per alios quis exerceat.*

In vniuerſum quæ ſunt aliæ artes, quibus Nobilitati derogatur. CAP. XXXIIII.

1 POſt ea quæ priuatim de iudicibus, aduocatis, procuratoribus, medicis, agricolis, & mercatoribus diximus: Reſtat vt in vniuerſum de cæteris quoque artibus ſummatim dicamus. Sed ita vt primùm illud lectores monuerimus, hac in re obſeruandam cuiuſlibet nationis conſuetudinem morémque, & communem, vt cum noſtris loquar, patriæ reputationem an ars quæpiam ſit exiſtimanda ſordida, an honeſta, ex ſententia Bar. in l.1.C. de dign. lib.10. & Ioã. Plat. in l. maximarum. C. de excuſ. mu. lib.10. & Alcia. in l. merces. ff. de verb. ſign. & in tract. de præſumpt. regu. 1. præſump. 48. nu.12. & probat, vt ipſe dicit, tex. in l.1. ff. de mune. & hono. Nam & vt ſcribit Probus Aemilius ſtatim in initio Vitarum virorum excellentium, Non eadem omnibus gentibus eſſe honeſta, atque turpia. Quibus addes quod de hac re latiùs diximus ſuprà cap.10. nu.1. & ſeq. & in præcedenti cap. nume.19. *Ars aut honeſta aut ſordida ex more gentis.*

2 ¶ Sed ceſſante conſuetudine, prima occurrit ars Pictoria, quæ tametſi aliàs mechanicis artibus annumeretur, vt videre licet apud Senecam epiſtola ad Lucilium 88. Non adducor, ait, vt in numerum liberalium artium pictores recipiam: non magis quàm ſtatuarios, aut marmorarios, aut cæteros luxuriæ miniſtros: æquè luctatores, & totam oleo ac luto conſtantem ſcientiam expello ex his ſtudiis liberalibus: aut & vnguentarios recipiam, & coquos, & cæteros voluptatibus noſtris ingenia accommodantes ſua. Hæc ille. Quem ſecutus Iulius Firmicus li.9.c.9. in ſeptimo loco, videtur pictores inter ſordidos poſuiſſe. Iuriſc. autem pictorias operas inter fabriles poſuit, in l. ſi non ſortem. §. libertus. ff. de cond. inde. Tamen non poſſum adduci, vt putem eos qui huiuſmodi artem Pictoriam non lucri, ſiue negotiationis aut quæſtus, ſed animi cauſa exercent, vti faciebat Polygnotus pictor celeberrimus, teſte Plutarcho in Cimone nobilitati ſuæ præiudicium vel minimum facere, authoritate Galeni, qui in exhortatione ad bonas artes ad finem artes in geminum diſcrimen diſtribuit: quaſdam enim ex his ratione conſtare, eſſeque liberales & honeſtas: quaſdam contrà contemptibiles, quòd corporis laboribus conſtent, quas ſedentarias ac manuarias vocant. Præſtare autem ex illo priore genere quempiam diſcere, nam poſterius illud genus deſtituere ſolere grauatos ſenectute artifices. Prioris autem generis eſſe medicinam, rhetoricam, muſicam, geometriam, arithmeticam, dialecticam, aſtronomiam, grammaticam, ac legum prudentiam: & ſubdit. Adde his ſi voles fingendi, pingendique artificium. quamquam enim hæ manuaria opera conſtant, tamen earum exercitatio non eget robore virili. *Pictoria ars an ſordida ſit, an honeſta.*

3 ¶ De ea quoque arte Plin. lib.35.c.1. hæc protulit, Primúmq; dicemus quæ reſtant de pictura, arte quondam nobili, tunc cùm expeteretur à regibus populiſque, & illos nobilitante, quos eſſet dignata poſteris tradere. Et rurſus ca.4. in princ. Apud Romanos quoque honos maturè huic arti contigit. Siquidem cognomina ex ea Pictorum traxerunt Fabij clariſsimæ gentis, princépſque eius cognominis ipſe ædem Salutis pinxit. Et alia multa in huius artis honorem ſubiunxit, quæ *Fabius pictor.*

ibi videri possunt. Inter quæ illud est, Fuit & principum virorum nō omittendum de pictura celebre consilium. Q. Pedius nepos, Q. Pedij Consularis Triumphalisque, à Cæsare dictatore cohæredis Augusto dati, cùm natura mutus esset cum Messala orator, ex cuius familia pueri ania erat, picturam docendum censuit, idque etiam D. Augustus comprobauit. Puer magni profectus in ea arte obiit. Sed & totus ille liber scatet Pictorum picturarúmque laudibus & præconiis, vt ibi videre poteris. Huic autem quod de Fabio Pictore dicit, suffragatur quod scribit Tullius statim post prin. lib. 1. Tuscu. quæst. Fabio nobilissimo homini laudi datum fuisse quòd pingeret. Hic autem est Q. ille Fabius Pictor, quem sæpe Liuius citat ex annalibus. Et eum Prætorem Flaminémque Quirinalem fuisse tradit libr. 7. belli Macedonici. Eúmque Cicero in Oratore, & Iuris, & literarum, & antiquitatis peritum fuisse scribit. Sed & Plin. ipse, vt ad eum redeamus, eodem lib. 35. cap. 10. Effectum est, inquit, Sicyone primùm, deinde & in tota Græcia, vt pueri ingenui ante omnia diagraphicem, hoc est picturam in buxo docerentur, reciperetúrque ars ea in primum gradum liberalium. Semper quidem honos ei fuit, vt ingenui eam exercerēt, mox vt honesti, perpetuo interdicto, ne seruitia docerentur. Ideo neque in hac neque in toreutice vllius qui seruierat, opera celebrantur. Et rursum c. 11. scribit, cùm L. Paulus deuicto Perseo petiisset ab Atheniensibus vt quàm probatissimum philosophum, & pictorem sibi mitterent, Athenienses Metrodorum misisse, professos eundem in vtroque desiderio præstantissimum, quod edicto quoque Paulus indicauit.

Marcus Antoninus imperator & idem Pictor.

4 ¶Aelius Spartianus scribit Hadrianum Imperatorem fuisse picturæ peritissimum, quod & ipsum prodit Aurelius Victor. Sed Iulius Capitolinus tradit Marcū Antoninum philosophum Imperatorem illum laudatissimū operam Picturæ dedisse sub Diogeneto magistro. Et Aelius Lampridius scribit Alexandrum Seuerum & ipsum Imperatorem mirè pinxisse. Et Euripidē etiam poetā nobilissimum Emanuel Moscopulus eius interpres, & Thomas Magister, vterq; in vita illius, picturæ fuisse studiosum: vti etiam Socratem & Aeschinem Lucianus in Imaginibus, & priorem Laertius in vita illius, authoritate Duridis & Timonis, Platonem philosophorum coryphæum Diogenes Laertius in historia illius, & Apuleius lib. de dogmate Platonis primo post prin. Nam & Iulius Firmicus lib. 4. Astronomicon ca. 15. in Venere, ponit Picturā in artibus honestis. Idémque lib. eiusdem operis octauo c. 7. in fixione vngulæ Tauri, Si fuerit, ait, horoscopus, & Luna hunc eundem locum vel beneuolè, & maleuolè, pariter æquata radiatione respexerint, pictorem faciunt, sed quem hoc studium celebri honore nobilitet. Valerius autem lib. 8. c. 12. cui titulus est, Quædam nulla arte effici posse, Timantem Pictorem nobilem vocat, veluti nobilitas ei arti non repugnet quanquam & aliò spectare potest. Plin. lib. 34. cap. 8. tradit Silanionem Statuarium (hęc est species artis pictoriæ) nullo doctore (quod dicit mirabile) fuisse nobilem, licet & aliò quoque trahi potest. Idem autem Plin. libr. 35. c. 10. scribit hanc artem apud Græcos fuisse receptam in primum gradum liberalium disciplinarum: sempérque honorē ei fuisse, vt ingenui eam exercerent, mox vt honesti, perpetuo interdicto ne seruitia docerentur. Denique leges nostræ excusant Pictores à muneribus personalibus l. 1. C. de exc. artifi. lib. 10.

Poetica.

Poesis loquēs Pictura.

5 ¶Poetas autem quos pictoribus iungit Horatius in arte Poetica,

Pictoribus atque Poetis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Nec sine ratione, quando Poesis loquens Pictura dicatur Plutarcho, & aliis ab eo citatis in lib. de audiendis Poematis. Hos igitur inter sordidos non annumerauerim, sed potiùs inter honestos. De qua re multa dicerem, nisi viderem omnes propemodum libros in huiusmodi artem infinitas laudes congerere. Illud tantùm adiecerim Iustinum lib. 6. Poetam quempiam nobilem appellasse. quod tamen, vt nuper diximus, aliò referri possit. Et quod scribit ipse Firmicus lib. illo 4. c. 17. Luna, inquit, defluens a Mercurio, si in nocturna genitura plena luminibus feratur ad Mercurium, in publicis actibus prouidentiā habere facit, in quibus semper gloriæ principatum inueniunt. Alios enim Poetas, eósque diuinorū carminum authoritate nobilitat. Quamuis scio Platonem Poetas à sua Republica reiecisse lib. 2. de Republica. Et Plutarchum in eo lib. nuper à nobis citato scripsisse Poeticam histrionicæ proximè accedere. Sed tu tamen illum interim vide in eodem opere, vbi videbis multa pro Poetis, multa item contra eos dicta, & D. Basilium in libr. eiusdem argumenti, cui titulus est de legendis Gentilium libris: & ipsum Platonem lib. 10. de Repu. vbi omnes Poetas à republica reiiciendos concludit. Cui & ipse facilè accedo, quando veteres, vt scribit Strabo libr. 1. poeticam primam quandam esse Philosophiam perhibuerunt: quippe quæ à teneris nos vnguiculis ad viuendi rationem perducat, mores atque affectus edoceat, quæque gerēda declinandáve sint quadam cantus suauitate præcipiat. Miror autem Philippum Imperatorem sanxisse poetas nulla immunitatis prærogatiua iuuari in l. poetæ. C. de profes. & medic. lib. 10.

Histrionica. Tibicines & id genus cæteri an sordidi.

6 ¶Et quoniam, vt iam diximus, Poesis & Histrionica aliquid simile habēt, non intempestiue hanc illi subiiciemus. Histriones hic intelligo, non hos Tibicines, Citharœdos, Citharistas, Lyristas, aliósque aliorum instrumentorum Musicorū in nuptiis, cæterisq; festiuitatibus. quas vocamus, lusores, vt vulgò intelligunt, qui operā illam suā publicè venalē habent. Hos enim veluti infames vilésq; existimāt decreta Canonica, quę & ipsa illos Histriones vocāt, si eorū interpretibus credimus, c. diffinimus. 4. q. 1. cùm dicitur, omnes infamiæ maculis aspersi, id est, Histriones, & cæte. &

c. pro

e.pro dilectione,de conse.dist.2.ibi,de Histrione illo,qui adhuc in artis suę dedecore perseuerat. Ideóque ab ea arte vt vili & sordida clerici abstinere iubentur,vt patet ex c.1.de vita & honesta. cler.lib.6.quod eos vocat Goliardos & buffones,vti etiam gl.& cæteri interpretes intelligunt.

7 ¶Nam & apud Græcos huiusmodi hominum genus probrosum fuisse argumēto est quod tradit Plutarchus in Pericle,in prin.Quod cùm Antisthenes audiuisset Ismeniam optimum esse tibicem,At homo nequam est ,ait. Non enim si probus esset,tibicen foret.Sed & illud de eodem Ismenia tradit idē Plutarchus,tum in Apophthegmatis Imperatorū, tum de fortuna Romanorum,ꝙ cùm Anteas Scytharum Rex eum bello captum canere iussisset,omnibus admirantibus, & pręvoluptate plaudentibus:iureiurando firmauit se hinnientem equum libentiùs auditurum, Constat autem ex Liuio lib.9.ab vrbe condita,hos homines vini admodum auidos esse.

8 ¶Scio autem eam artē olim apud Romanos fuisse quæstuosam, vel teste Martiale libr.5. epig.57.

Artes discere vult pecuniosas?
Fac,discat citharœdus,aut choraules.

Idem conqueritur Iuuenalis,tibicines atque cornicines tantas diuitias cumulasse , vt ludos gladiatorios in vrbe ederent.Eius in eam rem versus ij sunt Saty.3.

Quondam hi cornicines,& municipalis arenæ
Perpetui comites,notæq́; per oppida buccæ,
Munera nunc edunt.

Porrò Arion Methymnæus ea arte præstantissimus grandem pecuniam & vberes quæstus factitauit , eiúsque artis gratia Periandro Corinthiorum regi fuit dilectissimus. Suetonius autem in Nerone c.30.scribit Menecratem citharœdum ab ipso Nerone triumphalium virorum patrimoniis ædibúsque donatum.

9 ¶Nec hos tantùm Tibicines & alios aliorū musicorū instrumentorū lusores viles esse,sed & huiusmodi instrumentorū confectores tales esse,facilè constat ex illo vno testimonio,ꝙ cum apud Græcos lege fuisset prohibitū ne quis artifex statuā in Olympiis habere posset,Theodorus Isocratis Rhetoris pater ostendit se instrumēta musica non cōfecisse,cùm ipsius statua in Olympiis cōspiceretur.Quod & nos alibi,ex Philostrato in vitis Sophistarum diximus,scilicet suprà c.27. nu.3.Quāquam scio id ab Aristopha.& Strati.poetis Comicis probro datum fuisse ipsi Isocrati, tanquā esset tibiarū faber , ꝙ eius pater Theodorus eiuscemodi fuisset. De qua re etiam videbis apud Plutarchum in vita ipsius Isocratis.Quod semper dixerim,si quæstus gratia id quis fecerit. *Instrumētorū musicorū confectores.*

10 ¶Non quòd Musicam siue vocalem,siue instrumentalem,vt ita loquar, aspernabilem,despicabilémve esse putem, sed contrà potius laudabilē:cùm ea inter honestas & liberales disciplinas omnium consensu reponatur.De cuius laudibus adeo multa possem dicere,vt iustū legitimúmque volumen conficerem.Sed si quis eas scire velit,adeat Fabium Quintilianum lib.1. Oratoriarum Institutionum c.17.Plutarchum in eo.lib.quē illi priuatim dicauit,Carolum Valgulium in ipsius Plutarchi Musicam,Philippum Beroaldum in oratione habita in enarratione Quæstionum Tusculanarum,Christophorum Landinum in procemio interpretationum Horatij,& in Cōmentariis Virgilianis paulò ante fin.lib.1.Marsilium Ficinum lib.1.Epistolarum ad Canisianum, & Polydorum de rerum inuentoribus lib.1.c.14.& seq.Vt non prætermittam Firmicum Maternum li. 4.Astronomicōn c.15.reponere Musicos & Organarios inter eos qui honestas artes exercent. Hos quoque ignominiosos non haberi tradit Iurisconsultus in l.Athletas,post prin.ff.de his qui no.infa.qui hos Thymelicos vocat,vti verè sunt , vt videre poteris apud Budæum in Annotationibus eius loci,& Alexander ab Alexandro Genialium dierum lib.3.c.9.& Celium Rhodiginum lib.Antiquarum lectionum 8.c.item 8.postremæ editionis. *Musica laudanda.*

11 ¶Sed in hac re tamen mediocritatem illam auream,vt in omnibus cæteris rebus,amplectendam esse censeam. Notum est enim illud, ꝙ cùm Philippus Macedo cantorē quempiam inter cœnādum emēdare vellet,Ne tibi tantum mali,cantor ait,eueniat,ô Rex,vt me ista meliùs scias. quod à Plutarcho traditū est in Apophthegmatis ipsius,& in lib.de discrimine adulatoris & amici , & in lib.de fortuna Alexandri,haud multò post principium.Et simile quippiam refert Aelianus li. 9.Variæ historiæ de Antigono,apud quem cum psaltes quispiam artis suæ specimen pręberet,& ei sæpius Antigonus diceret,constringe Netem,& rursus Mediam,respondit, Auertant ô Rex à te Dij malum hoc,vt me meliùs atque exquisitius hanc artem teneas.Sed vt redeamus ad Philippum,is cum aliquando accepisset filium suauiter quodam in loco cecinisse, vrbanè eum est obiurgatus.Non te pudet,ait,quòd ita pulchrè canere scias? Tanquam scilicet non satis honestum sit principibus viris,cæterísque honesti ordinis excellenter eam artem didicisse. Sed satis illis esse,quod ipse Plutarchus in ipso Pericle scripsit,canentibus aliis audiendi otium superesse , multúmque Musis videri ab his impartiri , si cæteris his de rebus certantibus ipsi se spectatores præbeant.Cæterum Strabò lib.17.tradit Ptolemæum Auletem patrem illius Cleopatræ,prętet alia flagitia choraulam & tibias exercuisse,& adeo in ea gloriatum fuisse vt non cunctaretur certamina in regia celebrare,ad quæ & ipse cùm aliis certaturus prodibat.Nam & in re non admodum dissimili annotatum est apud Salustium,Semproniam reprehēsam fuisse,non quòd saltare sciuerit, sed quòd optimè.Saltare,ait,elegantius,quàm necesse est probæ. Id quod inter cæteros animaduertit Macrobius lib.5.Saturna.c.14. *Modò ne sit nimia in viris honestis.*

12 ¶ Porrò Paulus Aemilius in Epaminũda,Scimus,ait,nostris moribus musicen abesse à principis persona.Quod apud Græcos & gratum & laude dignum dicitur.Et paulò post scribit ipsum Epaminundam didicisse citharizare & cantare ad chordarum sonum à Dionysio,qui non minore fuit in musicis gloria quàm Damon aut Lampus.Suetonius in vita Titi illius Impe.omnibus virtutum generibus absolutissimi,c.3.scribit eum ne musicæ quidem fuisse rudem vt qui cātaret, psalleret iucundè, ac scienter. Et Aurelius Victor scribit Adrianũ Imperatorem canendi & psallendi peritissimum fuisse. Aelius autem Lampridius tradit Alexandrum illum Seuerum Imperatorem laudatissimum musicæ fuisse peritissimum , cantauisséque nobiliter : sed nunquam alio conscio,nisi pueris suis testibus:lyráque ac tibia & organo cecinisse. E diuerso Cimon ille alioquin vir illustrissimus vituperatus fuit quòd musicam non didicisset, vt authoritate Stesimbroti Thasij tradit Plutarchus in vita ipsius Cimonis.

Tragœdi. Comœdi. Histriones. Ludiones. Ludij. Mimi. Pantomimi.

13 ¶Igitur ad eos Histriones accedo,qui in scena personati Tragœdias,vel Comœdias agunt,qui& Ludiones & Ludij quoque vocari possunt.Nam hinc illi Histriones dicti sunt,quòd Hister apud Tuscos,vnde illi à Romanis acciti sunt,Ludio siue Ludius vocabatur,vt scribit Liuius haud multò post prin.lib.7.ab vrbe cond.& Valerius Maxi.libr.2.c.1.quod est de institutis antiquis,& Plutarchus in Problematis Romanis c.17.Sed & idem Mimi &Pantomimi,& Archimimi dicuntur,scilicet Mimi ἀπὸ τοῦ μιμέομαι,quod imitor significat,Pantomimi qui in ea arte tantùm excellunt , vt omnia possint imitari,Archimimi veluti principes mimorum.De duobus prioribus fit mētio in l.patronus.ff.de oper.lib.& præterea de Pantomimo apud Suetonium in Augusto,cap.45. Et de postremo apud eundem in Vespasiano,c.19.Hos autē Duclidas Lacedæmonij vocabant,vt scribit Plutarchus in Lysandro. Textus autem in c.1.de vita & honestate cler.lib.6.& Accursius noster in l.si qua.C.de specta.lib.11.& nostri vbique Ioculatores illos vocant,quamuis ea vox aliud significare videatur apud Ciceronem ad Atticum li.4.Huic Ioculatorem senem illum, vt noras, interesse sanè voluit.Et vix alibi apud bonos authores comperies.Et certè hos Histriones(quos Galli vulgò appellant *farseurs.iouëurs de farses*)eam artem publicè exercentes quæstus gratia, inter sordidissimos reposuerim. De quibus etiam fortè intellexerunt illa Decreta Canonica suprà numero ab hinc 4.citata,licet glo.& Doct.aliter,vt ibi diximus , accipiunt. Nam & in cap.maritum 33.dist. prohibentur ij qui in scena lusisse noscuntur, in clericos ordinari. Scribitur enim in l.1.§.ait prætor.ff.de his qui not.infa.eum qui in scenam prodierit,infamem esse.Scenam autem esse quæ ludorum faciendorum causa, quolibet loco vbi quis consistat moueatúrque spectaculum sui præbiturus,posita sit in publico priuatóve,vel in vico, quo tamen loco passim homines spectaculi causa admittuntur. Et paulò post subditur. Omnes propter præmium in scenam descendentes famosos esse.

Quid si nō ob quæstum,sed ambitiosa ostentatione.

14 ¶Quo in loco Budæus noster non eos tantum qui propter præmiũ,sed & qui ambitiosa ostētatione prodeunt,famosos esse voluit.Nam & eum locum in compēdio iuris ciuilis,quod Romæ est in Bibliotheca Pontificis, per indicis seriem ordine alphabeti sermone Græco cōpositum in hæc verba legisse se dicit, ὅτι πάντες οἱ διὰ μισθὸν εἰς ἀγῶνα καταβαίνοντες ἄτιμοι εἰσι. καὶ οἱ διὰ φιλοτιμίαν ἐπὶ σκηνὰς προϊόντες.Omnes qui quæstus causa in certamē descendunt,infames sunt:simul & qui in scenam per ambitionem prodeunt.Et optimè quoque faciunt alij tex.simpliciter scenicos inter humiles & sordidos reponentes, scilicet in l.humilem, & ibi Alber.C.de incest.nupt.& in l.1. C.de natur.lib.Sed & est textus qui Histriones & Pantomimos nuncupatim viles & inhonestos vocat in d.l.si qua.C.de spect.libr.11.Et alius,ex quo intelligis histrionicam operam vilem fuisse, in l.seruos.ver.proinde.ff.de leg.3.Estque alius tex.qui apertè declarat Pantomimos vilis esse pretij in l. Titius,in fi.ff.de act.empt.& alius item tex.qui histrionibus donare (siue de his intelligat, siue de prioribus)dicit immane vitium esse,in c.donare.86.dist. Lucianus autem in Icaromenippo haud multò ante fin.incessit histriones vt viles.

De eisdem rebus.

15 ¶Porrò Græci huiusmodi histriones & scenicos maximè honorandos putabant,vt tradit D.August. de ciuitate Dei li.2.c.12.& videre licet ex Liuio 3.deca.li.4.loquente de Aristone quodā tragico actore,Cui ait,& genus & fortuna honesta erant:nec ars(quia nihil tale apud Græcos pudori erat)ea deformabat:Licèt Romani è diuerso artem omnem ludicram,scenámque totā in probro ducebant,genúsque id hominum non modò honore ciuium reliquorum carere, sed etiam in tribu amoueri notatione Censoria voluerūt, vt authoritate Ciceronis in libris de Republica scripsit idem Augustinus eiusdem lib.c.13.Nā & Scipio Nasica in Censura scenicos ludiones tribu mouisse scribitur.De quo etiam Probus in præfatione Vitarum excellentium Imperatorum: in scenam,ait,prodire,& populo esse spectaculo, nemini in iisdem gentibus (de Atheniensibus autem & Lacedæmoniis loquitur)fuit turpitudini.Quæ omnia apud nos(scilicet Romanos)partim infamia,partim humilia,atque ab honestate remota putantur.

16 ¶ Asinius autem Pollio lib.Epist.famil.Cicero.10. in epist.inci.Balbus,indignè fert,quòd Balbus Quæstor Herennium Gallum histrionem annulo aureo donatum in XIIII.sessum deduxisset, tot enim fecerat ordines equestris loci.Iuuenalis Satyr.8.multis versibus inuehit in nobiles Romanos qui consumptis per luxum opibus,ad artem hanc scenicam descenderent,& pro histrionibus fabulas agerent,

Consumptis opibus vocem Damasippe locasti

Suppario

Suppario clamosus agens ut phasma Catulli. Et cætera,quæ sequuntur. Arguitur verò August. Cæsar,quòd aliquãdo equi.Rom. vsus esset ad scenicas operas,ex Suetonio in eius vita c.43.subditque id fecisse antequam id Senatusconsulto interdictum fuisset. Nam Cornelius Tacitus lib. 18.scribit cautum seuerè senatusconsulto fuisse,ne Equites Ro.ludis & arena pollueretur. At Alexander Seuerus,vt tradit Lampridius in vita illius,scenicis nunquam aurum,nunquam argentum,vix pecuniam donauit:idem tamen(eodem authore)spectacula frequentauit,sed cum summa donandi parsimonia,dicens scenicos sic alendos tanquam seruos nostros. Contrà autẽ Heliogabalus incessitur, quòd quempiam qui histrionicam Romæ fecerat ad Præfecturam Prætoriam asciuerit, vt tradit Lampridius in vita illius. Antoninus Philosophus temperauit scenicas donationes, iubens vt quinos aureos scenici acciperẽt:ita tamen vt nullus editor decem aureos egrederetur,vt scribit Capitolinus in vita illius. Laberius eques Romanus ægerimè tulit, quòd Iulius Cæsar illum in scenam descendere, & mimos canere iussisset. Nam inter cætera quæ in scena protulit,hæc dolenter recitauit,

Eques Romanus lare egressus meo
Domum reuertor mimus,nimirum hoc die
Vno plus vixi,mihi quàm viuendum fuit.

Quos quidem versus retulit Macrobius lib. Satur.2.c.7. Arguitur item Domitius auus Neronis, quòd Equites Romanos & matronas ad agendum mimum produxerit,vt scribit Suetonius in Nerone.ca.4. Cęterùm Cornelius Tacitus libr.18.cautum dicit seuere fuisse à Vitellio ne Equites Romani ludo & arena polluerentur. Et subdit,priores id principes pecunia, & sæpius vi pepulerunt, ac pleraque municipia & coloniæ æmulabantur corruptissimum quenque adolescentium precio illicere. Constat autem ex l.Imperator.in prin.ff.de fideic.liber.olim seruos fuisse tragœdos.

De eadem re.

17 ¶Quanquam his aduersari videtur,primùm id quod dictũ est de Græcis,quod Demosthenes in oratione περὶ στεφάνου,Aeschinem non semel per probrum vocauit τριταγωνιστὴν,veluti vilem, tum quòd histrio fuerit,tum quòd histrio non quidem primarum partium nec secundarum,sed tertiarum scilicet infimarum. Hæc enim sunt verba illius, διαβάλλει αὐτὸν, καὶ διασύρει τοῖς ἐκ τῶν θεάτρων, ὧ μόνον οὐ κατελεύετο οὗτος, ὥστε τελευτῶντα τὸ τριταγωνιστὴν ἀγαπᾶν. Item quoque ei quod dictum est de Romanis,id quod scribit Macrobius lib.3.Satur.ca.14. Histriones non inter turpes habitos,eiusdem Ciceronis testimonio,quem nullus ignorat Roscio & Aesopo Histrionibus tã familiariter vsum fuisse,vt res rationésque eorum sua solertia tueretur. Quod cùm ex aliis multis,tum ex epistolis quoque eius declaratur. Nam illam orationem quis est qui nõ legerit,in qua populum Romanum obiurgauit,quòd Roscio gestum agente tumultuauerit? Et certe satis constat eum contendere cum ipso Histrione solitum, vtrùm ille sæpius eandem sententiam variis gestibus efficeret, an ipse per eloquentiæ copiam sermone diuerso pronunciaret. Quæ res ad hanc artis suæ fiduciam Roscium traxit,vt librum conscriberet,quo eloquentiam cum Histrionia compararet. Is est Roscius qui etiam L.Syllæ charissimus fuit,& annulo aureo ab eodem Dictatore donatus est. Hæc ille. Cui illud tantùm addes,Ciceronem ipsum in lib.1.de Oratore eosdem Roscium & Aesopum claros Histriones vocasse, & Plutarchum in vita ipsius Ciceronem ipsum vtrunque omni cura in pronunciatione obseruasse. De quibus etiam est illud Horatij lib. epist.2.epist.1.ad Augustum,

Quæ grauis Aesopus,quæ doctus Roscius egit.

Nec prætermiserim Domitianum Histrionibus scenam interdixisse,intra domum quidem exercendi artem iure concesso,vt tradit Suetonius in eius vita c.7. Ante eum autem Nero Pantomimos relegauit,vt in eius vita recenset Suetonius c.16. Sed & antè Tiberius vt dicit Tacitus lib.4.& iterum lib.13. Italia submouit, vbi eos histriones appellat.atque etiam in d.lib.4. Ob quod Plin.in Panegyrico scribit Pantomimos à malo principe fuisse sublatos. At Neruam illius successorem eosdem restituisse, sed mox Traianũ eosdem sustulisse. Tradit autem Cornelius Tacitus haud multò ante fi.libr.1. Tiberium sanxisse ne domos Pantomimorum senator introiret. Cæterum Scipio Nasica Censor scenicos hos ludiones è tribu mouit,vt authoritate Ciceronis in lib.de Repub.scribit D.August.de ciuit.Dei lib.2.ca.13. Tametsi Liuius 1.decad.lib.7. post prin.tradit institutum fuisse,vt actores Attellanarum,ne tribu mouerentur & stipendia tanquam expertes artis ludicræ facerent. Verùm Augustus histriones immunes verberum fecit,& ne flagellis cæderentur edicto inhibuit, vt & scripsit Cornelius Tacitus vbi suprà,& nonnihil tetigit Suetonius in vita illius,c.45.

18 ¶Illud autem non prętermittendum,quòd si non publicè,sed intra priuatos parietes animi causa,vel infirmitatis depellendæ gratia,vel alterius honestæ cuiuspiam occasionis causa quis hanc artem exerceat,non illi fraudi erit,aut dedecori,vt nuncupatim voluit gl.in d.c.1.in verbo,ioculatores,& ibi quoque cæteri,de vit.& honest.cler.lib.6. Innocen. Hosti. Collect. Panor. & plerique omnes in c.cùm decorum,ext.eod.tit. Nam & Domitianus Impe.interdixit histrionibus scenam: intra domum quidem exercendi artem iure concesso.

19 ¶ Ex his autem quæ diximus intelligi potest quid de athletis dicendum sit,qui & ipsi in scenam descendũt,sed Vlpianus in l.athletas.ff.de his qui no.infa. post Sabinum & Cassium respondit, eos omnino artẽ ludicram non facere,virtutis enim gratia id facere.& facit l.1.C.de athle.libr.1. Et certè magnos & laudabiles viros legimus eam artem exercuisse. Ex quibus vnum omnium

laudatiſsimum pro omnibus nominare ſatis erit. Is fuit Plato, quem athletam fuiſſe tradunt Diogenes Laertius & Seruius in lib.6. Aeneid. cum locum enarrans,

Atque humeris extantem ſuſcipit altis.

Vbi etiam dicit illum poſt omnium victoriam ſe philoſophiæ dediſſe.

20 ¶ Sed id ſane intelligendum eſt, ſi virtutis gratia eam artem exercerent, vti declarat d.l. athletas. Nam ſi in id operas ſuas locarent, vt pugnarent, non ſolũ ſordidi, ſed & infames ipſo iure fiunt, vt in ſimili dicitur in l.1.§. item ſenatuſconſultum. ff. de poſtu. Quod intellige ſi reipſa in ſcenam prodirent, aliàs enim ex ſola locatione operarum non infamarentur. l. qui autem. quæ eſt 3. ff. de his qui not. infa. Niſi id ipſum feciſſent, vt cum beſtiis pugnarent: tunc enim ex eo ſolo infames efficerentur, etiam ſi id ipſum non perfeciſſent. d.l.1.§. beſtias, verſ. ergo qui locauerit. ff. de poſtul. Nec tamen exercitium beſtiarum conficiendarum per ſe ſordidum eſt, quod ex eo patet quod ſcribit Herodianus lib.1. Commodum imperatorem in id ſeſe exercuiſſe veluti fortitudinis gloria, ſed id minus decorè quàm modeſto principi conueniebat: quaſi diceret id illi non fuiſſe indecorum, ſi non nimius in eo fuiſſet, vt etiam ſuprà diximus cum de muſica locuti ſumus, & dicemus quoque poſtea in ſaltatione.

21 ¶ Tantum autem abeſt vt ars Oratoria ſiue Rhetorica & eloquentia, cui Roſcius Hiſtrionicam comparare voluit, repugnet nobilitati, vt etiã alioquin ignobiles nobiliret, vel teſte Firmico Materno, qui lib.3. Aſtronomicon c.1. Si luna, ait, ad Mercuriũ feratur, & ei ſe curſus ſui radiatione cõiungat, vtrq; luminibus plena, faciet cordatos, ingenioſos, oratores ſumma eloquẽtię nobilitate fulgentes. Conſtat autẽ artẽ ipſam Rhetoricam inter liberales & ingenuas eſſe poſitã, vt nõ neceſſe ſit de ea re amplius diſputare, præſertim quod omnes prope libri eius laudibus ſunt referti.

Oratores. Rhetores.

22 ¶ Quid autẽ de Saltatoribus? Hi enim propius ad Mimos illos & Hiſtriones accedere videntur. Et hos certe Tullius lib.1. Officiorũ, ponit inter illiberales artifices ſcribens, Adde huc ſi placet vnguentarios, ſaltatores, totũmq; ludum talariũ. Et lib.3. eiuſdem operis, Quid ait, ſi ſapiens rogatus ſit ab eo qui eũ hæredẽ faciat, cum ei teſtamento ſeſtertiûm millies relinquatur, vt antequam hæreditatem adeat, luce palam in foro ſaltet: idq; ſe facturũ promiſerit, quod aliter eum heredem ſcripturus ille non eſſet: faciat quod promiſerit ille, nécne? Promiſiſſe nollem, & id arbitror fuiſſe grauitatis: ſed quoniam promiſit, ſi ſaltare in foro turpe ducet, honeſtius mentietur, ſi ex hæreditate nihil ceperit: niſi forte eam pecuniam in Reipublicæ magnum aliquod tempus, vt vel ſaltare eum, cum patriæ conſulturus ſit, turpe non ſit. Idque etiam nomen probroſum fuiſſe ac maledictum ſatis conſtat ex eodem Tullio in oratione pro L. Murena, Saltatorem, ait, appellat L. Murenam Cato: maledictum eſt. ſi vere obiicitur, vehementis accuſatoris: ſin falſo, maledici conuiciatoris. Quare cum iſta ſis authoritate, non debes M. Cato arripere maledictum ex triuio, aut ex ſcurrarum aliquo conuicio: neque temere Conſulem populi Rom. ſaltatorem vocare: ſed conſpicere quibus præterea vitiis affectum eſſe neceſſe ſit eum, cui vere iſtud obiici poſsit. Nemo enim ſaltat ſobrius, niſi forte inſanit, neque in ſolitudine, neque in conuiuio moderato atque honeſto. Intempeſtiui conuiuij, amœni loci, multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio, & cętera quæ ſequuntur. Idem in oratione pro Deiotaro multis verbis increpat Caſtorem, qui Deiotarũ ipſum in conuiuio ſaltauiſſe dixerat, Quæ crux, ait, huic fugitiuo poteſt ſatis ſupplicij afferre? Deiotarum ſaltantem quiſquam, aut ebrium vidit vnquã? Et paulo poſt recenſitis ipſius Deiotari virtutibus, ſubdit, Qui igitur adoleſcens nondum tanta gloria præditus nihil vnquam niſi ſeuerìſsime & grauiſsime fecerit, is ea exiſtimatione, eáque ætate ſaltauit? imitari potius Caſtor aui tui mores diſciplinámque debebas, quàm optimo & clariſsimo viro fugitiuo ore maledicere. Quod ſi ſaltatorem auum habuiſſes, neque eum virum vnde pudoris pudicitiæque exempla peterentur: tamen hoc maledictum minime in illam ætatem conueniret, &c. Idem in oratione contra Piſonem, Gabinium increpat, quòd nudus in conuiuio ſaltaſſet, ſuúmque ſaltatorium verſaſſet orbem, fortunæ rotam non pertimeſcens.

Saltatores Contra eos.

23 ¶ Longo ante tempore Scipio Africanus Aemilianus in oratione contra legem iudiciariam Tiberij Gracchi, hæc grauiter conquerebatur apud Macrobium libr.3. Satur. c.14. Docentur præſtigias inhoneſtas, cum cinædulis & ſambuca, pſalterióque eunt in ludum hiſtrionum, diſcunt cantare, quæ maiores noſtri ingenuis probro ducier voluerunt: Eunt, inquam, in ludum ſaltatorium inter cinædos, virgines puerique ingenui. Hæc cum mihi quiſquam narrabat, non poteram animum inducere, ea liberos ſuos nobiles homines docere: ſed cum ductus ſum in ludum ſaltatorium, plus mediusfidius in eo ludo vidi pueris virginibúſque quingentis. In his vnum (quo me Reip. maxime miſertum eſt) puerum bullatum, petitoris filium, non minorem annis duodecim cum crotalis ſaltare: quam ſaltationem impudicus ſeruulus honeſte ſaltare non poſſet. Hora. li. 2. Ser. Saty.1. ſcribit Milonium cum primùm ebrius eſſet, ſaltare ſolitum,

Quid faciam? ſaltat Milonius, vt ſemel icto
Acceſsit feruor capiti.

Id quod confirmat quod ſuprà diximus ex Cicerone. Idem libr. Carminum 3. Ode 6. queritur quod puellæ Rom. docerentur motus Ionicos, id eſt, molles ſaltationes, quas primi Iones inuenerunt, atque ita fingerentur artubus, id eſt, componerentur ad turpes & libidinoſos motus rerũ venerearum, vt ſcite exponunt interpretes. Huius carmen eſt huiuſmodi,

Motus

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo,& fingitur artubus.

24 ¶ Homerus ille omnium virtutum parens,iustißimúsque rerum omnium æstimator ὀρχηστὰς, id est, saltatores inter hominum pessimos, & maximè redarguendos posuit, dum scribit Iliados lib.24.eodémque vlt.

τοὺς μὲν ἀπώλεσ' ἄρης, τὰ δ' ἐλέγχεα πάντα λέλειπται,
ψεῦσταί τ' ὀρχησταί τε, χοροιτυπίῃσιν ἄριστοι,
ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες. Id est,ad verbum,

Hos quidem interemit Mars.Hæc autem improperia omnia relicta sunt,
Mendacésque,saltatores,choreæ strepitibus optimi,
Agnorum & hœdorum publici raptores.
Ita autem vertit Erasmus Chili.3.cent.9.c.43.
Sustulit hos Mauors,reliquus at mala probra relicta,
Ducendis agnis,atque hœdis diripiendis
Strenui.

25 ¶ Seneca in Prologo Declamationum illud vnum temporũ suorum vitium deplorat,quod cãtandi,saltandíque obscœna studia effœminatos tenerent. Et vt de recentioribus quoque loquar, Alphonsus Aragonũ rex prudentißimus Socratem irridebat, quod saltatione animũ relaxaret, saltatorẽ ab insano nihil differre dicens,nisi quòd hic dum saltat,ille dum viuit,insanus est. Qua ex causa Gallos potißimũ leues esse dicebat, qui quo magis ætate prouecti essent, eo magis saltarent,hoc est insania se oblectarent. Testis Anton.Panor.in facetiis ipsius Alphonsi,& aliorum: In quibus etiam illud scriptum est Albertum Imper.Rom.dicere solitum,Venationem esse virilem exercitationem,saltationem muliebrem. Refert autem Sueto.in Domitiano,c.13.ipsum Domitianum Senatu mouisse quempiam Quæstorium virum,quòd gesticulandi studio teneretur. Dion in Tiberio tradit ipsum Tiberium saltatores Roma expulisse, vetuisséque eam artem vsquam exerceri. E diuerso arguitur Heliogabalus,qui,vt tradit Lampridius, saltatorem ad præfecturam prætorij asciuerit. Arnobius autem lib.2.aduersus gẽtes,Idcirco,inquit,animas Deus misit,vt res sancti atque augustißimi nominis symphonicas agerent,& fistulatorias hic artes,vt inflandis bucculas distenderent tibiis, cantionibus vt præirent obscœnis numerositer & scabillorum concrepationibus sonoris,quibus animarum alia lasciuiens multitudo incompositos corporum dissolueretur in motus,saltaret & cantaret,orbes saltatorios verteret, & ad vltimum clunibus & coxendicibus subleuatis lumborum crispitudine fluctuaret. Apud Plutarc.in Philopæmene Titus Flaminius Dinocratem Messenium quòd in conuiuio ebrius saltasset,lacessit. Cæterùm Decreta Canonica ius non faciũt presbyteris sese his cœtibus immiscendi,in quibus obscœni motus corporum saltationibus efferuntur.c.presbyteri.34.dist. Scitum autem est illud Eccles.9.Cum saltatrice ne aßiduus sis,nec audias illam,ne fortè pereas.

26 ¶ Sunt tamen multa quæ in laudem artis saltatoriæ dici possunt, quæ si quis scire desiderat, legat Lucianum in lib.quem huic rei priuatim dedicauit hoc titulo,περὶ ὀρχήσεως,de saltatione,in quo ostendit hanc saltandi artem maximè nobiles & ingenuos decere, & Athenæum lib.1.Dipnosophistarum,non vno in loco,& Macrobium lib.3.Satur. c.14. & Pyrrhum Anglebermeum in eo libello quem & de saltatione & musica ædidit, quem, vt ipse dicit, ex Luciano magna ex parte deprompsit:& Alexandrum ab Alexandro Genialium dierũ lib.4.c.10.dum de insignibus & dignitate Saliorum loquitur,& item lib.2. c.25. & Cælium Rhodiginum Antiquarum lectionum lib.5.cap.3.& 4.postremæ editionis. Neque enim eorum quæ ab aliis in vnum locum abũdè sunt congesta quicquam huc speciatim adscripsisse cõstituimus, nisi vt fortè aliquid adiiciamus,aut declaremus. *De eadem re. Pro saltatoribus.*

27 ¶ Sed quod in illo libro de Saltatione,de Phæacibus tradunt Lucianus & Athenæus locis suprà allegatis,est ex lib.8.Odyss.vbi Alcinous rex ita suos Phæacas compellat,

Ἀλλ' ἄγε φαιήκων βητάρμονες ὅσσοι ἄριστοι
παίσατε,ὥς χ' ὁ ξεῖνος ἐνίσπῃ οἷσι φίλοισιν
οἴκαδε νοστήσας,ὅσσον περιγιγνόμεθ' ἄλλων
ναυτιλίῃ,καὶ ποσὶ,καὶ ὀρχηστυῖ,καὶ ἀοιδῇ.

Sed agite Phæacum saltatores quicunque optimi
Tripudiate,vt & hospes dicat suis amicis
Domum reuersus quantum superamus alios
Nauigatione,& pedibus,& saltatione,& cantilena.

Sed & locus Hesiodi quo facit Musas saltantes,est in initio Theogoniæ,

μουσάων ἑλικωνιάδων ἀρχώμεθ' ἀείδειν,
αἵ θ' ἑλικῶνος ἔχουσιν ὄρος μέγα τε ζάθεόν τε,
καί τε περὶ κρήνην ἰοειδέα πόσσ' ἁπαλοῖσιν
ὀρχεῦνται.

Musas Heliconiades incipiamus canere,
Quæ Heliconem tenent,montem magnúmque,diuinúmque:

Et circa fontem nigrum pedibus teneris
Saltant.

28 ¶ Sed & quod ipse Lucianus scripsit Socratem iudicatum ab Apolline omnium sapientissimum dedisse saltationi operã,& hoc ipsum tradit Xenophon in Sympósio, Laertius in vita ipsius,& Plutarch.in lib.de tuenda bona valetudi. Quod item tradit Lacedæmonios saltationibus plurimum vacasse:huic cõgruit quod refert idem Plutarc.in vita Lycurgi, eum lege sanxisse,vt puellæ in quibusdam sacris saltarent, canerentque præsentibus spectantibúsque iuuenibus. Et quod etiam scribit Quintilian.lib.1.c.n.Lacedæmonios saltationem quandam tanquam ad bella quoque vtilem inter exercitationes habuisse. Et quod denique de Platone dicit:certè ipse Plato de Legib.lib.2.tradit Deos laboriosam vitam hominum miseratos,remissiones laborum cõstituisse:Musas quoque,& Apollinem Musarum ducem,& Bacchum concelebratores adhibuisse, qui cum voluptate saltationes nobis ducerent.Sed & inibi scribit vnumquodque animal natura saltare consueuisse,hominem verò cum numeri sensum acceperit, saltationem peperisse. Et lib.6. eiusdem operis, in solennitatibus nudas adolescentulas, cum nudis iuuenibus saltare iussit. vt & ex eo repetit Eusebius Euangelicæ præparationis lib.13.c.12.Qui id ipsum ex Lycurgi legibus accipere videtur. Ex quibus tradit Plutarchus in vita ipsius tripudia per omne tempus celebrari solita,nisi fortè militiæ vacarent.

29 ¶ Quibus & illud addere poteris 2.Reg.c.6.Dauid illũ aliquando saltasse totis viribus ante Dominum, velut non sit indecorum, nec inhonestum aliquando è re nata,& tempestiuè saltare. Nam vt scribit Eccles.3.cap.Omnia tempus habent, inter quæ illud subiungit paulò pòst, Tempus saltandi.Quódque Pindarus Apollinem saltatorem vocat,

Mediocritas hæc in re sequenda.

O saltator venustatis rex Pharetratæ.

Et Eumelus,aut vt aliis placuit Arctinus Corinthius, Iouem saltatorem introducit,quod ex illis expendit Athenæus dicto lib.1. Dipnosophiston. Homerus quoque si is est in Hymno Apollinis facit Gratias,Horas, Harmoniam, Heben, & Venerem tripudiantes, atque Iunonem in carpum manus tenentes,

αὐτὰρ ἐϋπλόκαμοι χάριτες καὶ ἐΰφρονες ὧραι,
ἁρμονίη θ' ἥβη τε,διὸς θυγάτηρ τ' ἀφροδίτη,
ὀρχεῦντ' ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχουσαι.

Cæterum Plutarchus in lib.de bona valetudine tuenda, scribit Saltationem Socrati fuisse exercitationem minime iniucundam.

30 ¶ Id quod etiam intellexerim,modò ne nimium scite vel eleganter quis id faciat. Nam vt suprà diximus in Musica,probro datũ est Semproniæ,quod sciret saltare elegantius quàm necesse esset probæ.In quam etiam sententiam refert Herodotus in Erato historiam non inelegantem.Cùm Clisthenes Aristonymi filius, Sicyonis tyrannus filiam nomine Agaristam destinasset nuptum dare ei,quem præstantissimum Græcorum omnium comperisset, nunciarique ob id iussisset, vt quisquis sese dignũ putaret, qui eius gener esset, is ad Lx.diem Sicyone præsto foret: illúcque multi proci contendissent, inter quos Hippoclides Tisandri filius, qui præcipuè Clistheni erat cordi:quippe qui viribus,strenuitate,musica,& oratione longè alios antecelleret.Ille nuptiarum die,quo Clisthenes iudicaturum se quem ex omnibus deligeret, iussit tibicinem sibi canere ἐμμέλειαν,id est, saltationis genus quoddam sedatum:tibicinéque obsequente saltauit sibi quidem placens:sed Clisthenes omnem rem cernens dissimulauit.Posthæc aliquantulum interquiescens Hippoclides iussit inferri sibi mensam,qua illata primum super eam Laconicos saltauit modulos,mox alios Atticos,deinde super mensam capite statuto cruribus veluti brachiis modulabatur,ad cuius primam & secũdam saltationem etsi stomachabatur Clisthenes tam impudentem generum sibi fieri,tamen sese continebat nolens in eum irrumpere. At vbi vidit cruribus veluti manibus gesticulantem, iam se vltra continere non sustinens ὦ παῖ τεισάνδρου ἀπωρχήσαο γέ μεν τὸν γάμον, fili Tisandri desaltasti matrimonium. Cui ille οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ. nihil curat Hippoclides.quæ vox postea abijt in Prouerbium.

31 ¶ In qua re quoque considerandus est cuiusque gentis mos & consuetudo,vti & in cæteris omnibus artibus suprà diximus in principio huius capitis. Nam & Paulus Aemilius in Epaminũda, scribit quod & suprà diximus musicem Romanorum moribus, abesse à principis persona. Saltare etiam in vitiis poni, quæ omnia apud Græcos & grata,& laude digna ducuntur. Lucianúsque in illo libro de Saltatione suprà iam citato, scripsit apud quoque multas gentes id non probrosum fuisse. Nec semper quoque inhonestum fuit Romanis,vt diximus, & ostendit Macrobius vbi suprà citauimus.

Mos patriæ considerãdus.

32 ¶ Publicani,qui Græcis τελῶναι dicuntur,id est,tributorũ & vectigalium exactores, collectores, redemptores,siue cõductores,inter sordidos,abiectos,infames, & præterea malè moratos habiti sunt,tum apud Iudæos,tum Græcos,Romanósque.De primis enim quis nescit illud Matth.c.18. Si Ecclesiam non audit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Et cap.21.Publicani & meretrices præcedent vos. Et Marc.2. Multi Publicani & peccatores simul discumbebant. Et Lucæ 5. cap. Quare cum Publicanis & peccatoribus manducatis? Et cap. 15. Erant appropinquantes ei (de Domino Iesu loquitur) Publicani & peccatores. Et aliis multis similibus locis. De Græcis autem &

Publicani.

tem & Romanis testimonium perhibent Aristoteles & Tullius, dum hos negant haberi inter honestos ciues, vt ex his nonnulli repetunt. Ipse autem Tullius alicubi non adeò bene sentit de Publicanis, vt cum ad Q. fratrem lib. 1. Improbum, ait, negotiatorem, paulò cupidiorem Publicanum comprimere non posses. Sed & Vlpian. in l. quantæ. ff. de Public. Quantæ, inquit, audaciæ, quantæque temeritatis sint publicanorum factiones, nemo est qui nesciat. Et certe huius tantæ illorum audaciæ, temeritatis & auaritiæ exemplum memorabile habes L. Pomponij Veientani, & M. Posthumi Pyrgensis, & aliorum Publicanorum apud Liuium lib. 5. secundi belli Puni. post princ. Et huius rei arg. Bald. in l. dissolutæ. ad fin. C. de condic. ex leg. voluit huiusmodi Publicanos cogendos ædere libros suarum rationum, vti vsurarios, de quibus in elem. 1. §. cæterùm. de vsuris. De qua re tamen vide Rom. Iaso. Alciat. & alios recenriores in l. 1. C. de edend. & Francis. Aretin. in c. 1. de prob. Plutarch. in Lucullo tradit ipsum Lucullum Publicanos, velut Harpyias labores mortalium depascentes, Asia eiecisse. *Publicanorum audacia.* *An ij teneātur edere libros suarum rationum.*

33 ¶ Quanquā scio aliquando Publicanos ipsos fuisse in quodam precio apud Romanos, vt probat illud Ciceronis in oratione pro lege Manilia. Nam & Publicani homines honestissimi & ornatissimi suas rationes & copias in illam prouinciā contulerunt. Et in oratione pro Plancio, Flos Equitum Romanorum, firmamentum reipublicæ Publicanorū ordine continetur. Et in 3. in Verrem actione, Venit ad Chelidonem C. Mutius Eques Romanus, Publicanus, homo cum primis honestus. Ex quibus intelligis Equites quoque Romanos fuisse eo tempore Publicanos. quod & videre licet ex Asconio Pediano, qui in oratione Ciceronis pro Milone mennonem facit M. Papyrij Equitis Romani, Publicani, familiaris Pompeio. Sed vt redeamus, idem Cicero in oratione de prouinciis Consularibus, Iam verò, inquit, publicanos miseros (me etiam miserum illorum ita de me meritorum miseriis ac dolore) tradit in seruitutem Iudæis, & Syris, nationibus natis seruituti. Et haud multò pòst, Quid multa? crudelis haberetur, si in hostem animo fuisset eo, quo fuit in ciues Rom. eius ordinis præsertim qui est semper dignitate sua, benignitate magistratus sustētatus. Sed & mox paulò, Qui propter illum hostem Senatus inimicissimum ordinis equestris bonorúmque omnium non solùm bona, sed etiam honestatem miseri deperdiderunt, quos non parsimonia, non continentia, non virtus, non labor, non splendor tueri potuit cōtra illius heluonis & prædonis audaciam. Ex quibus etiam vides illos fuisse equestris ordinis, in eísque dignitatem, splendorem (quæ nobilitas est, vt diximus suprà c. 2. nu. 19.) & honestatem fuisse. Et in oratione pro Cn. Plancio, Adiungam, si vis, id quod tu etiam huic obesse putas, patrem publicanum. Qui ordo quāto adiumento sit in honore, quis nescit? Flos enim equitum Rom. ornamentum ciuitatis, firmamentum reipubl. publicanorum ordine continetur. Et in oratione contra L. Calphurnium Pisonem de Gabinio loquens, Ille gurges atque heluo natus abdomini suo, non laudi atque gloriæ, cum equites Rom. in Prouincia, cum Publicanos nobiscum & voluntate & dignitate coniunctos omnes fortunis, multos fama vitáque priuasset, &c. Et lib. 5. Epistol. famil. epist. 20. satis declarat apud illos pecuniam solere deponi, tanquam eorum fides esset probatissima, atque exploratissima. Et in lib. 13. eiusdem oper. epist. 10. ad Crassipedem scribit se vniuerso ordini publicanorum multùm semper libētissimè tribuisse, idque pro magnis eius ordinis erga se meritis. Sed & ad Quintum fratrem scribit ordinem publicanorum de ipsis optime meritum, & per ipsos cum Republica fuisse coniunctum. Et non multò pòst, Nomen, inquit, publicani neque hi debent horrere, qui semper vectigales fuerunt. Et vt tandem de cæteris scriptoribus loquar, Plin. lib. 33. c. 2. Iudicum, ait, appellatione separari eum ordinem (de equitibus loquitur) primi omnium instituêre Gracchi, discordi popularitate in contumeliam Senatus: mox ea debellata, authoritas nominis vario seditionum euentu circa Publicanos substitit, & aliquandiu tertiæ vires Publicani fuere. *Pro publicanis.*

34 ¶ De Notariis & Tabellionibus diximus obiter suprà c. 30. num. 8. similiter & notarius, & seq. ex quo loco assumes quæ hic tibi necessaria videbuntur. Sed quibus addes quod scribit Ang. cons. 284. præmisso, in fi. Spurios non posse id munus assequi, quod quidem si verum esset, nonnihil spectaret ad honorem notariorum. Sed id pendet ex iis quæ latiùs scripsimus suprà c. 15. num. 1 & sed & illud, & multis seq. *Notarij.*

35 ¶ De Coquis & nos quoq; diximus in illo eo. c. 30. nu. 10. sed & cocus. Quibus itē addes Ciceronem in orat. pro Roscio Amerino, hos posuisse inter viles & illiberales artifices, vti etiam facit Iulius Firmic. lib. Astronomic. 3. c. 9. in 7. loco. & ante hos Aristot. lib. 1. Politic. c. 4. Sed & Plato in Gorgia hanc coquinariam artem dicit voluptatis curatricem, facultatem ad ipsam voluptatem, circa quam totū eius studium versatur omnino absque arte procedere: neque voluptatis ipsius naturam considerātem, neque causam temerariam prorsus, neque pensi quicquam habētem, sed vsu quodam, & experientia & memoria eius quod consueuit accidere solum fretam, voluptates studiosè curantem. Aelian. lib. 14. de varia historia, scribit Lacedęmone alios coquos esse non licuisse, quàm carnis tantùm. Qui verò præter hanc artem nouisset, Sparta eiiciebatur, perinde ac ægrotantium purgamenta. Maximus autem Tyrius, Serm. 7. in princip. tradit Lacedæmonios è Sparta migrare iussisse Mithecum cocum insignem. Apud Homerum Vlysses profitetur se coquendi & ignem colligēdi peritum esse. Quod ex eo annotat Athenæus lib. 1. Dipnosophistarum. Alibi quoque diximus ex eodem Homero Achillem & Patroclum operā coquinariam exercuisse, *Coqui.*

exercuisse, vt videbis suprà c.20.nu.101.tamē si priorē. Sed & ipse Athenæus autoritate Euemeri Coi in 3.lib.sacræ historiæ, tradit Cadmū auum Bacchi coquū fuisse. Satis autem cōstat coquorum artē seruilem fuisse ex l.legatis seruis.§.si vnus.ff.de leg.3. & in l.seruis vrbanis. §.seruis lecticariis.eo.tit.Nam & Alex.Seuerus, vt in eius vita scribit Lāpridius, coquos nō nisi seruos habuit, ita vt si quis deesset, emeret. Quanquā olim Ro.coquos non habebāt in seruitiis, sed eos ex macello conducebāt, vt tradit Plin.lib.18.c.11. Liuius autē 4.dec.lib.9. de exercitu Asiatico loquens, scribit coquum vilissimum antiquis mancipiū & æstimatione & vsu, tum in pretio esse, & quod ministerium fuerat, ars haberi cœpta. Quod in id notandum quod nostri disputant, an coquum esse ars sit, an artificium, de quo vide tex.in l.si quid.§.vlt.& ibi Bald.& Cep.ff.de ædil.edict.& in d.l.legatis.§.si ex officio.& ibi gl.& d.§.si vnus.ff.de leg.3 & gl.in l.si cui. ff.quib.mod.vsusfr.acq. Rom.sing.651.quid esse coquum.Cep.in l.merces.la 1.vers.sed quid de coquo.ff.de verb.sign.

36 ¶ Sunt tamen nonnulla, quæ ad laudē huius artis pertinere possunt. Nam apud Homer. Vlysses profitetur se eius artis peritum esse, quod & ex eo annotauit Athenęus lib.1. Dipnosophistarum. Et quod alibi quoque diximus ex eodem Homero Achillem & Patroclum operā coquinariam exercuisse, vt videbis suprà c.20.nu.101.incip.tamen si priorem. Quin ipse Athenæus authoritate Euemeri Coi in 3.lib.sacrę historiæ, tradit Cadmum auum Dionysij Bacchi coquum fuisse. Denique tanti ea ars æstimata est, vt fuerint qui de ea scripserunt. Nam Plato in Gorgia tradit Mithecum illum, de quo suprà locuti sumus, scripsisse de arte coquinaria Siculorum. Extántque etiamnum libri de ea arte Apitij illius, nisi ij suppositinij sint.

37 *Pistores.* ¶ Sed & idem Tullius in illa quoque eadem oratione pro Roscio Amerino in eum ordinem vilium & sordidorum artificum redegit Pistores, vti etiam Iulius Firmicus lib 3.c.12. in 6. loco, in fi. Et est bonus apud nos tex.in l.maximarum.C.de exc.mu.lib.10.& in l.1. C.de perfect.dign. lib.12. Quo etiam spectat tex.in l.maximarum.vers.sordidorum.C.de excu.mun.lib.10. Hincque Pistores arcebantur à perfectissimatus dignitate.l.1.C.de perfect.dignit.lib.12. imò & alia quauis dignitate.l.1.C.de pistor.lib.11. Nam & id munus seruorum erat.l.quæsitum est.§.Trebatius.ff.de fundo instructo. Quāquam quod ad eorum laudem spectare videtur, inter cætera Iouis cognomenta, Romani illi Pistoris cognomentum tribuerunt, vt tradit Ouidius huius rei rationem reddens lib.6.Fastorum,

Discant Pistoris quid velit ara Iouis.

Cuius etiam meminit Lactantius lib.1.cap.10.

38 ¶ Sunt autem Pistores, ne id ignores, qui panem conficiunt, ex Varrone lib.1.de vita populi Ro. apud Nonium Marcellum, Martiale lib.8.epigr.16. Suetonio in Cæsare, c.48.& Plin.lib.18. c.11. vbi scribit Pistores Romæ non fuisse ad Persicum vsque bellum, ipsósque Quirites panē fecisse, mulierúmque id opus fuisse. quod & satis declarat d.l.quæsitum.§.Trebatius.ff.de fundo instruc. Et hi quoque Panifices dicuntur, scilicet, à pane faciendo, Varroni lib.4.de lingua Latina, Cornel. Celso lib.2.c.18. vbi ita scribit, Panificia, quæ ex frumentis fiunt, generis valentissimi esse. Nam & hic paulù pòst, Quominus, inquit, mirum est opus pistorium valētissimum esse, quod ex frumento constat. Ex quibus etiam vides opus pistorium, & panificium idem esse.

39 *Dulciarij.* ¶ Cæterùm sunt & Pistores dulciarij, qui crustula, iucunculos, hamos, lacertulos, & alia scitamēta mellita conficiunt, vt videre est apud Apuleium lib.10. Asini aurei. Et de huiusmodi Pistore est distichon Martialis lib.14.epigr.222, cui titulus præponitur, Pistor dulciarius,

Mille tibi dulces operum manus ista figuras
Extruet, huic vni parca laborat apis.

Heliogabalus autem apud Lampridium, Dulciarios, inquit, habuit, qui de dulcibus exhiberent, quæcūque coqui de diuersis eduliis exhibuissent. Vnde vides dulciarium simpliciter, & sine adiectione Pistoris significare concinnatorem eduliorum mellitorum, & operis Pistorij dulcedine conditi, esseque substantiuum. At hos dulciarios Vegetius lib.1.de re mil. c.7. à militia & castris abigendos esse censuit.

40 *Fabri Lignarij.* ¶ Fabri quoque simpliciter inter viles nominantur ab Eccles.c.38.& Accursio in §.quod autem in verbo, mechanicis, in Authen.de non alien.reb.eccles.& Luciano in fugitiuo. Quanquam vt omnino non existimemus illos despiciendos, Homer.lib.5.Iliados, cum honore meminit Harmonidæ τέκτονος, id est, fabri lignarij. nam τέκτων, vt scribit Valla, propriè significat fabrum lignarium. Et licet Suidas eam vocem communem esse & lapidariis, & lignariis affirmet: tamen ex sequentibus verbis Homeri satis constat illum fuisse lignarium, quod scilicet Paridi naues fabricasset. Sed & apud eundem Homer.lib.23. Odyss. Vlysses, quem & ipse, & alij inter primos Græciæ reges ponunt, profitetur se suum coniugalem lectum fabricasse, & alium præterea neminem, & quatuor verbis interiectis,

Ἐν λέχει ἀσκητῷ. τὸ δ' ἐγὼ κάμον, οὐδέ τις ἄλλος.
Κολλητὰς δ' ἐπέθηκα θύρας πυκινῶς ἀραρυίας.
Καὶ τότ' ἔπειτ' ἀπέκοψα κόμην τανυφύλλου ἐλαίης.
Κορμὸν δ' ἐκ ῥίζης προταμὼν, ἀμφέξεσα χαλκῷ.

Sed & lib.eiusdem oper.5. Idem Vlysses nauem sibi manibus propriis fabricauit, vtpote qui erat, vt ipse dicit, εὖ εἰδὼς τεκτοσυνάων, id est, bene sciēs, siue peritus artis fabrorū. quod & ex eo anno-

tauit Aelianus lib.7.Variæ histnriæ,vbi de ea re laudat. De Bachacare carpentario non sine dignitate meminerunt sacræ literæ 1.Paral.c.9. Et de Artemone Loripide, qui nb id lectica vehebatur,Plutarchus in Pericle. Sunt autem qui hos Fabros lignarins Scandularios vocari vnlunt, & inter alios Nebrissensis in sun Lexico,de quibus in l.vlt.in prin.ff.de iur.immu.& apud Plin. lib.16.c.10.& Vitruuium lib.2.c.1.Vegetium lib.2.de re milit.c.23.

41 ¶ Quantùm autem ad Fabrum ferrarium pertinet,potuisset videri nnn esse sordidum,nec indecorum:quãdn & hanc artem Vulcann Iouis & Iunonis,id est,maximorum Deorum,aut vt alij dicunt,solius Iunonis,citra viri congressum filin peculiariter tribuunt Hnmerus,Virgilius,poëtæ nmnium celebratissimi,& cæteri omnes.Et alibi scilicet c.4.nu.7.&vt ad Imperatnres,nstendimus Martium,qui in imperio successit Pnsthumn & Lolliano,eam artem exercuisse. De quo etiam admndum gloriabatur,vt inibi videre poteris.Tradit autẽ Plutarch.Thenpompi authoritate Demosthenem cognominatũ fuisse Macheropiũ, qnnd filius esset Demosthenis, viri quidem boni & honesti,sed gladiorũ fabri.quod & Suidas scribit.Homer.lib.7.Iliad. non sine honore meminit Tichij fabri,qui scutum Aiacis fabricauit.De quo etiam Ouid.lib.3.Fasto.ad fin. *Ferrarij.*

Nec quisqnam iuncta faciet bene vincula planta,
Pallade sit Tichio doctior ille licet. Quo in lnco nonnulli legunt Titin.

42 ¶ Fabros antem aurarins,quos probatissimi quique scriptores,vt Plautus in Menæchmi.Cicero in 6.in Verrem acti.& Plin.lib.33.c.5.& Apuleius ita Vulcanum appellans,lib.6.Metamnrph. & l. scribit.ff.de aur.& arg.leg.& l.1.C.de exc.artifi.lib.10.vnn verbo aurifices appellãt:Firmicus,quo loco statim citabimus,inauratores, & bractearins vncat: alij Bracteatores appellant, vtrosque à bracteis,vt satis indicat Plin.vbi suprà,Græci χρυσοχόους vocant.Hos,inquam,inter honestos artifices reponit Firmicus lib.4.c.15.in Venere. Et certè Homerus Laërcem aurificem nõ indignum putanit,quem memoraret lib.3.Odysseæ, *Fabri aurarij. Aurifices. Inauratores. Bracteari.*

εἰς δ' αὖ χρυσοχόον Λαέρκεα δεῦρο κελέσθω
ἐλθεῖν, ὄφρα βοὸς χρυσὸν κέρασιν περιχεύῃ.
Vnus rursus aurificem Laërcea huc iubeat
Venire,vt bonis aurum cornibus circunfundat.
Sed & idem alibi apertè docet hos nnn contemnendos,cùm scribit eiusdem operis lib.6.
ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ
ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν, καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
τέχνην παντοίην· χαρίεντα δὲ ἔργα τελείει.
Sicut autem quando quis aurum circunfudit argento vir
Peritus,quem Vulcanus docuit,& Pallas,Minerua
Artem omnigenam,gratiosa autem opera perficit.

Verumtamen moribus nostris hæ artes mechanicæ reputãtur. De Bractеariis vide tex.apud nos in d.l.1.& ibi Ale.& l.Pyrrhum.C.de exc.ar.lib.10.

43 ¶ Quod autem ad fabrns ærarins pertinet, tradit Theodnretus episcopus Cyrenensis in Polymnrpho,statim in initio, quod Alexãder ille faber ærarius,cùm nihil in se egregiũ & suspiciendum haberet,non generis nnbilitatẽ,non dicendi facultatem,non regendi pnpuli artẽ,non ducendi exercitum scientiam,non rerũ in bello fortiter gestarum cõmendatinnem,sed snlummndn sordidam & illiberalem artem exerceret, ex ea sola aduersus diuinissimũ Paulum notus extitit. Tanti autem fecerunt antiqui Romani fabrum ærarium, vt si quandn quid ab illis factum est,nomen eorum scriptis insererent.Sic Mamurium nnminarunt,per quem multa ancilia similia ei quod è cælo lapsum est,fecerunt,vt scribit Seruius in 7.Aeneid.in eum locum,

Lenáque ancile gerebat. Et Festus Pompeius lib.11.

44 ¶ Tabernarins,Pnpinarios,vel Popinones,vt ens vocat Nonius Marcellus,Caupones,& vt vulgò vocamus,Hospites illos publicos,nemn est qui non inter vilissimos repnnat,& inter cæteros Tullius in orat.pro L.Flacco,Opifices,inquit,& tabernarios, atque nmnem illam fæcem ciuitatum quid est negntij concitare? Et Iulius Firmic.lib.4.Astrnnnmic.c.15.in Venere.Et est optim. tex.in l.humilem.C.de incæst.nupt.& in l.1.C.de nat.lib.& in Clem.1.de vita & hnnest.cler.& facit etiam tex.in c.nulli.44.dist. Videmus autem plerunque tabernarias,& earum famulas pudicitiæ adeò prostitutæ,vt non admndum differant ab his quæ in lupanaribus prostant. Qund & satis insinuat tex.in l.vlt.C.si mancip.ita vene.ne prosti.& in l.Athletas.§.ait Prætor.ff.de his qui nnt.infam.& facit etiam text.in l.quæ adulterium.C.de adult.In tabernis autem vinũ vendi cõstat ex Suetnn.in Claudio,c.40.dum scribit, Descripsit abũdantiam veterum tabernarum,vnde snlitus esset vinum olim & ipse petere.Hos quoque vinarins appellant,vt posteà dicemus. *Tabernarij. Popinarij. Caupones.*

45 ¶ Denique Aymo Crauetta cnns.163.videndum est,col.1. dicit per huiusmodi artem Cauponariam derogari nobilitati,etiamsi eam artem quis exerceat pro vendendo vino,qund ex suis vitibus natum sit:si ad vlteriora processum sit,videlicet vendendo carnes & alia edulia, qnæ ex suis prædiis non sint percepta.Et ita debere intelligi quod scribitur in c.eiiciens.88.dist. & quod tradir Pannr.cons.6.casus super quo in secundn dubio.lib.1. quòd clericus vendens vinum ex suis vitibus collectum nñ dicitur negotiari,nec tenetur soluere gabellas vel datia, vt dicit probari in d.c.eiiciens,& not.ad Doct.in c.quanquam,de censi.lib.6.& in clem.præsenti, end.tit. & sequitur *Tabernariæ & earum famulæ plerunque meretrices.*

Philip.

Philip.Dec.in c.Ecclesia sanctæ Mariæ. col vlt. de constit. Sed tu hic vide quæ scripsimus suprà cap.27.num.8.sed & ad hanc.

46 *Agitatores.* ¶ Agitatores tametsi infames non sunt,vt scribitur in d.l.Athletas,in princ.ff.de his qui not. infam. Tamen eos esse infimæ sortis,ac vilis pretij apertè ostendit Iurisconf. in l.Titius.§. vlt. ff.de act.empt.Hi autem sunt,ne tu ignores,equor um curruúmque rectores, vt satis declarat Tullius ad Atticum lib.13. Nec est melius quicquam , quàm vt Lucullus sustineat currum equósque , vt bonus sæpe agitator. Et Virgil.lib.Aeneid.2.

Et equorum agitator Achillis,

Armiger Automedon.

De quibus & tu videre poteris Bud.in annotationib.ff.l.athletas,de his qui not.infam.

47 *Campsores. Trapezitæ.* ¶ Campsores quos vulgò vocamus, id est, Trapezitas, Collybistas, Nummularios, Mensarios, aut vt etiam alij vocant , Argentarios inter viles reponunt nostræ leges, & earum interpretes, scilicet lex si Cohortalis.C.de Cohor.lib.12.& Bald.in c.transmissam,col.2.vers. secundùm Bar. de elect.& Alciat.in tract.Præsumpti.regula 1.præsumpt.48. nu.6.vbi negat esse nobiles. Quamuis Iulius Firmicus,Argentarios inter honestos artifices ponat lib.Astronomicῶn 4.c.15.in Venere.Hósq; muneribus personalibus eximunt nostræ leges,vt patet ex l.1. C.de excus.arti.lib.10. Quid tamen intersit inter hos,&alios suprà nominatos,intelliges ex Alcia.lib.4.Dispunctionū, cap.22. Alibi autem diximus Augusto fuisse obiectum auum argentarium , vt videre licet suprà cap.4.num.7.in princ.

48 *Præcones.* ¶ Præconum munus ignobile fuisse videri potest Ciceroni Epistol.famil.lib.6.ad Leptam,epist. incip. Simul accepi,quam scribit authoritate Ampij Balbi Iurisconsulti, eos qui præconium facerent,lege vetari esse in Decurionibus.Et Horatio scribenti lib.1.Ser.Saty.6.

Nec timuit,sibi ne vitio quis verteret olim,

Si præco paruas, aut vt fuit ipse,coacto

Mercedes sequerer. Nam & hoc quoque visum est Alciato,in l.mercis,la 2.in fi. ff.de verb. significat.vbi in id citat in margine,vt sui moris est,l.eos.ff.de Decurio. quæ tamen de illis non loquitur. At hi,inquit,simpliciter musicam non profitentur,sed voce & clamore populum alloquuntur. Iuuenalis Saty.3.

Quondam hi cornicines,& municipalis arenæ

Perpetui comites,notæq; per oppida buccæ.

49 ¶ Veruntamen Homerus lib.2.Odysseæ, baud multò post princip. Pisenoris præconis non sine honore meminit,

σκῆπτρον δέ οἱ ἔμβαλε χειρὶ

κῆρυξ πεισήνωρ πεπνυμένα μήδεα εἰδώς.

Sceptrum autem sibi iniecit manu

Præco Pisenor prudentia consilia sciens.

Idem lib.1.Iliad.meminit etiam honorificè Thaltybij & Euribatis Præconum,

Ἀλλ' ὅγε ταλθύβιόν τε καὶ εὐρυβάτην προσέειπε

Τώ οἱ ἔσαν κήρυκε καὶ ὀτρηρὼ θεράποντε.

Sed hic Talthybiúmque,& Eurybatem affatus est,

Hi ipsi erant præcones,& fortes ministri.

Et paulò pòst eos vocat Iouis & virorum nuncios,cùm dicit,

Καί τε κήρυκες Διὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.

Et Demetrij quoque præconis honorificè meminit Plutarc. in Timoleone,in fi.& Lei Agnusij idem author in Theseo. Et alibi quoque Cicero non omnino contemnendos esse præcones declarat:cùm in oratione pro Cn.Plancio de Gramio præcone loquitur, quid scilicet aliquando responderit P.Nasicæ Consuli aliquid interrogāti medio in foro. Quid item M.Druso Tribuno plebis homini potentissimo.Mercurius autem κῆρυξ θεῶν,præco Deorum dictus est,vt tradit Diodorus Siculus lib.6.Bibliotheces,c.15.& Phurnutus.Vnde vt opinor huic Deo præcones & præconia attribuuntur, vt tradit ipse Diodorus vbi suprà. Præconum duo genera esse tradit Demosthenis Scholiastes,vt apud eum videre licet.Horum autem ars non admodum quęstuosa fuit,vt patet ex illo Horatij loco suprà citato, mediocrem tamen ea in re fuisse testatur Martialis lib.5.Epigram.57.

Artes vult discere pecuniosas?

Fac discat citharœdus,aut choraules.

Quos versus suprà attulimus,sed quod ad hunc locum pertinet,subiungit Martialis,

Si duri puer ingenij videtur,

Præconem facias,vel architectum.

Cui adstipulatur Quintilianus cùm dicit,Præco plus debet voci suæ quàm orator.

50 *Scribæ.* ¶ Scribas apud Græcos in honore fuisse,non ita apud Romanos satis cōstat ex eo quod scribit Probus Aemilius in vita Eumenis,quem dicit Philippū Amyntæ filiū habuisse ad manū scribæ loco,quod multò,inquit,apud Græcos honorificentius est,quàm apud Roman.Nam apud nos re vera sicut sunt Mercenarij,scribæ æstimātur.At apud illos è contrario nemo ad id officiū admittitur,

admittitur,niſi honeſto loco,& fide,& induſtria cognita quòd neceſſe eſt omniũ conſiliorũ eſſe participem. Plutarchus autem in vita eiuſdem illum dicit fuiſſe Archigrammateũ ,id eſt,principem ſcribam Alexandri Magni. Sed & conſtat apud Cluſinos Scribã ſecundum locum à Rege tenuiſſe ex Liuio lib.2.ab vrb.con.vbi loquẽs de Mutio Scæuola.abdito inquit,intra veſtẽ ferro proficiſcitur .vbi eò venit,in confertiſsima turba prope regiũ tribunal cõſtitit: ibi cùm ſtipendiũ fortè militibus daretur,& ſcriba cũ Rege ſedẽs pari fere ornatu multa ageret:eùm milites vulgò adirent,timens ſciſcitari vter Porſena eſſet,ne ignorando Regẽ ſemetipſe aperiret,quis eſſet, quò temerè traxit fortuna facinus,ſcribam pro Rege obtruncat,& cætera quæ ſequuntur.

51 ¶Apud Hebræos quoque ſcribæ erant inter præcipuos Regis comites,& principes & conſiliorũ participes,vt patet ex 2.Reg.c.8.& 20.& alibi ſæpe in lib.Reg. & Paralip.1.c.18.ad fi.& 1.Eſdr.7.& Hieremiæ 36.Nam & ij apud eoſdem de rebus ambiguis ſolebant conſuli,& ex oraculis ſacrarũ literarum reſpondebant ,vt etiam patet ex c.2.13.& 23.Matthæi & 12.Marci, & 1.ad Cor.1.& alibi infinitè. Et apud Perſas quoque,quod vel hinc intelligi poteſt, quòd Alexãder magnus Amenidem priùs Darij ſcribam,eo mortuo Euergetis præfuit,vt tradit Q.Curtius lib.7.

52 ¶Sed vt redeamus ad Rom.ſcribit Valerius Maximus lib.2.c.1.Cn.Flauiũ libertino parte natum & ſcribam,cum ingenti nobilitatis indignatione Aedilem Curulem factum,Ius ciuile vulgaſſe, eúmque cùm viſendum ægrum collegam ſuum veniret, neque à nobilibus quorum frequentia cubiculum erat cõpletum:ſedendi loco reciperetur,ſellam Curulem afferri iuſsiſſe,& in ea honoris pariter atque contemptus ſui vindicẽ conſediſſe, id quod etiam retulit Liuius 1.deca.li.9. ad fi.vbi & ipſe tradit,quòd cùm ſe à tribubus ædilẽ nominari ſe videret,nec eius nomen recipi, quòd ſcriptum faceret,tabulam poſuiſſe,& iuraſſe ſe ſcriptum nõ facturũ. De qua re etiam Pomponius noſter in l.2.§.poſteà cùm Appius.ff.de orig.iur.hunc quoq; ſcribã & libertini filiũ fuiſſe dicit,& ob id quòd Ius ciuile populo tradidiſſet,Tribunũ plebis,& Senatorẽ & Aedilẽ curulem factum fuiſſe. Ex quibus plane intelligis ſcribas apud Romanos non in magna dignatione fuiſſe. Quanquã,ne illud omittamus,apud Valerium Maximum lib.4.c.5.legimus aliquãdo prætoriis comitiis Cn.Scipionem Africani ſuperioris filium,& ſcribam Cicereium in campum deſcendiſſe Cicereiúmque omnibus ſententiis antelatum fuiſſe: quod videns Cicereius abiecta candida toga,competitoris ſui ſuffragatorem agere cœpit,vt ſcilicet Præturam melius Africani memoriæ concederet,quàm ſibi vendicaret. Ex quibus facilè intelligis ſcribas apud Romanos non fuiſſe vetitos Præturam petere. Dionyſius lib.4.Antiquit.& Iulius Capitolinus tradunt ſcribas rerum geſtarum ſummam complecti.

53 ¶Hos Amanuenſes eſſe ſatis oſtẽdit id quod ex Probo Aemilio adduximus, de quibus Suetonius in Nerone,c.44.quos & à manu vocare poſſumus, vti etiã vocat idem Suetonius in Iulio Cęſare, c.74. Qui & ad manũ dicuntur Ciceroni lib.3.de Oratore,& Aemilio vbi ſuprà,Græci γραμματέας vocant ,quo nomine veluti contumelioſo Demoſthenes ſubinde vocat Aeſchinẽ, vt hinc intelligas id nomẽ non ſemper fuiſſe honorificũ apud Græcos. Feſtus Pompeius ſcribit antiquos proprio nomine & librarios & poëtas vocaſſe. Nunc autem ſcribas dici librarios,qui rationes publicas ſcribunt in tabulis. Et hac voce vtitur Cicero libro 5.Epiſtolarum ad Rufum epiſtola 20.incip. Quoquo.& in 7.in Verrem actione. Et hos Putarim eſſe quos nunc vulgari Franciæ vocabulo Secretarios vocamus. De ſcribis Quæſtoriis loquitur Suetonius vbi ſupra & in Domitiano,cap.9.& Plutarchus in Catone. Nunc ſcribas dicimus graffarios, qui ſcilicet acta iudiciaria ſcribunt. *Amanuenſes. A manu, ad manum.*

54 ¶Gynæciarios inter viles artifices poni certum eſt ex l.ingenuę.C.de murile.libro 11.vbi dicitur ingenuas mulieres quæ ſe his matrimonio copulant,præferentes ſplendorem generis vtilitati, vt vulgò ſcribitur,& vt malo legere, vilitati contuberniorum,conditionem maritorum ſequi. Qui autem hi ſint , videbis apud Alciatum, & Pyrrhum in rub.C.de murileg.& gynæc.lib.11.& nos quoque diximus in Legibus connubial.in l.10.ou.17.de huiuſmodi.vbi videre poteris. *Gynæciarij Locus codicis.*

55 ¶Monetarios quoque viles eſſe ſatis declarat l.edicimus.C.eo.titu.de murileg.libro 11.quæ dicit mulieres quæ his nubunt,nobilitatem perdere,atque etiam l.ne quis C.de dignit.libro 12. vbi hi arcentur à dignitatibus,veluti abiecti. Et hi quidem ſunt qui monetã cudunt,vt vox ipſa oſtendit,& voluerunt etiam Accurſius & cæteri in l.1.illo tit.de murileg.& ſatis oſtendit tex.in l.2.C. quib.ex cau.ſeru.pro præm.liber.accip.& l.1.in princ.C.de falſa mone. Quanquam Alciat. in rubri.illius tit.de murileg.aliter eos ibi accipi contendit,vt ibi videre poteris. De rebellione autem Monetariorum,quicunque hi fuerunt,videbis apud Aurelium Victorem,& Flauium Vopiſcum vtrunque in vita Aureliani. *Monetarij.*

56 ¶Arenarios nemo eſt qui dubitet ſordidiſsimos ignominioſiſsimóſque eſſe. Et id certè videre licet ex l.in arenam.C.de inoffic.teſtam.& l.1.C.de natural.liber.& l.humilem.C.de inceſt.nupt. Qui autem hi ſint declarat dicta l.in arenam. ne longius ſignificationem petamus. vti etiam l. hæ demum.ff.de operis libert. *Arenarij.*

57 ¶Seruientes,quos vulgò vocamus, nuncios appellare poſſumus ex Cicerone, in 6.in Verrem actione,& vulgò quoque ita vocamus. Et Apparitores ex eodem Cicerone in quinta in eundem Verrem,& lib.3.de legib.& D.Hieronymo ad Saluinam.& ex l.Diuus.ff.de ſeruis fug.& l.ſi pignora.ff.de euict. Et Viatores ex ipſo Cicerone,in Catone maiore,& in oratione in Vatiniũ,& Liuio *Seruientes. Nuncij. Apparitores.*

libro 8. ab vrbe cond. Plinio lib. 18. cap. 3. & Iurisconsulto in l. magis puto. §. ne tamen. ff. de rebus eorum. De his, inquam, nihil dubitandum est quin inter viles numerandi sint, ex Feder. Senen. consi. 119. nulli, col. vlt. Bal. in l. vlt. col. pen. in 8. q. C. de edict. diui Adria. tol. & in l. si vt proponis. in prin. C. de exec. rei iudic. Vt omittam & alia quæ in eam rem faciunt, à me quoque scripta in tracta. Retractuum libro 1. §. 8. glos. 9. in verbo, *deux recors*, nume. 1. & 2.

58 Vnguentarij. Myropolæ. ¶ Vnguentarios, quos Græci Myropolas, & Myrepsos vocant, inter sordidos ponit Tullius lib. 1. Offic. post alios eius notæ nominatos. Adde, inquit, vnguentarios, & cætera. nam eius verba integra posuimus suprà in Saltatoribus. & Plutarchus in Pericle, post princ. & Firmicus Maternus lib. 4. c. 15. in Venere. & Plinius Iunior lib. 2. epist. ad Atianum, ipse prætereà accepisse sestertiũ decem millia fœdissimo quidem tit. nomine vnguẽtarij, &c. Et alicubi legimus Augusto exprobratum fuisse proauum habuisse qui tabernam vnguẽtariam exercuisset. Hos à Lacedæmoniis vrbe pulsos tradit Seneca non admodum ante fi. lib. 4. Naturaliũ quæst. & Athenæus. Vulgò hos vocamus Apothecarios. Sed vix crediderim illos ita posse vocari, quandoquidem Apotheca, à quo Apothecarij dicuntur, iis qui rectè & propriè locuti sunt, cella vinaria dicitur, vt patet ex l. cùm res. §. sed si id. ff. de leg. 1. & l. quæsitum. §. sed si fundus, versi. sed si qua. ff. de fund. instr. & l. 1. C. de verb. signifi. & ex Columella lib. 1. c. 6. Apothecæ rectè superponũtur his locis vnde plerũque fumus eorum exoritur, quoniam vina celerius vetuscescunt. Plin. li. 14. c. itẽ 14. Apothecas fuisse & diffuudi solita vina, &c. & iterum eiusdẽ lib. c. 18. Vina in Apotheca canis ortu mutãtur quędam. Et lib. 23. c. 1. Vinum si sit fumo inueteratum, insaluberrimum est. mangones ista in apothecis excogitauere. Quaoquam scio & ad alia trahi. Sed quicquid sit, illud Scio Apothecarũs, quicũque ij sint, priuatim, interdici dignitatibus l. si cohortalis. C. de cohor. li. 12. quod & ex eo annotat Alciatus in l. merces, la 2. ff. de verb. signi. Pharmacopolas Græci vocant eos quos nos vulgò Apothecarios vocamus, qui à myropolis, in eo distant, quòd hi vnguenta, vt diximus, conficiunt: illi medicamenta, quod longè honestius est. Scribit autẽ Aelianus lib. 5. Variæ historiæ, Aristotelem Pharmacopolam aliquando fuisse. Theophrastus lib. 9. Plantarum c. 19. memorat Aristophilum Plataicum insignem Pharmacopolam.

59 Pigmentarij. Architecti. Fusores. ¶ Adde & his vilibus sordidis artificibus, Pigmentarios, Fusores, Architectos, Figulos ex Ecclesiastico c. 38. Quanquam quod ad laudem Figulorum nonnihil pertinet, Numa Pompilius religiosissimus atque optimus Rex collegium Figulorum instituit, vt tradit Plinius lib. 35. c. 12. vbi & ipse scribit multas gentes oppida & nationes hac arte nobilitatas fuisse, videlicet Samon, Arretium, Surrentum, Astam, Pollentiam, Saguntum, Pergamum, Tralleas, Mutinam, Rhegiũ, Cumas, inibique alia multa in laudem figulinæ artis comperies. Et quod Agatocles Sicilię rex figulo patre natus est, id quod palàm testabatur, vt videre licet ex hoc quod suprà scripsimus c. 4. nu. 8. incip. & vt de aliis. Et quod denique D. Paulus ad Roma. cap. 9. veluti cõparat Deum figulo qui alia vasa effingit ad honorem, alia ad contumeliam: quod & ante illum fecerat Esaias cap. 45. & Hiere. c. 18. & quisquis est qui Sapientiæ librum scripsit, c. 15. & repetitur in c. incommutabilis. 22. q. 4. Stationarios ex l. nequis. C. de dignit. vbi Accurs. Bart. & alij declarant qui hi sunt: Venditores salis, & olei, & cæparum. ex gl. & Ioan. Plat. in eadem l. Pelliparios, vt nostri vocant, Pelliones melius vocabimus, à cõciunendis pellibus, quos vulgò *peletiers*, vocamus ex gl. in §. quod autem. in verbo, mechanicis. in auth. de non alien. reb. eccl. Spec. tit. de cler. coniu. c. 2. versi. sed quã dices. Bal. in auth. habita. C. ne fil. pro pat. & Alcia. in tract. præsump. in 48. præsump. Lenones, ex l. 1. C. de natur. lib. & l. humilem. C. de incest. nup. Coriarios, Solearij, soleatum cõfectores siue sutores, apud Plautum in Aulularia Linteones, qui linteamina texũt cõficiendarum vestium causa, apud ipsum Plautum in Lampridium, in Alexandro Seuero, & Seruium in 7. Aeneid. Manuleari j manicarum confectores apud Plautum in eodem loco, & de quibus etiam diximus in ll. Connub. lib. 3. nu. 27. in manicis. Flammearij flammeorum confectores apud ipsum Plautum in eodem loco, & diximus etiam vbi suprà in Flãmeo. Plaustrarij plaustrorũ confectores. Vitrarij, aut vt alij legunt, Citrarij, & Palliones, aut vt alij etiam legunt, pelliones apud Lampridiũ in Alexandro Seuero, Vinarij, Lupinarij, Caligarij, apud eundem in eiusdem vita, Bracharij à Bracchis cõficiundis apud eundem Alexandrũ: Vinarij autem sunt vini venditores, quorũ etiam meminit Suetonius in Claudio, c. 40. Fullones qui scilicet curanda polliendáqs vestimenta accipiunt, de quibus in l. itẽ quęritur. §. si fullo. ff. loca. & l. itaque fullo. in prin. ff. de fur. Ex quo & illud est Fausti Syllę filij apud Macrobium lib. 2. Saturn. c. 2. Nam cùm soror eius eodem tẽpore duos mœchos haberet, Fuluium fullonis filium, & Pompeium cognomine Maculam: Miror, inquit, sororem meam habere maculam, cùm fullonẽ habeat. Et quod tamen ad eius artis laudem pertinet, inter eos qui sub Diocletiano martyrium passi sunt, fuit Anastasius Aquileiensis, qui eam artem priùs exercebat, Lanarios, ex Luciano in Fugitiuo, & Iulio Firmico lib. 3. cap. 9. in 7. loco, & iterum c. 12. in 6. loco in fi. vbi etiam addit Caligarios. Institores mercium, ex d. l. si cohortalis. C. de cohor. lib. 12. Statuarios, & Marmorarios ex Seneca ad Lucilium epist. 88. Cetarios, Lanios, Fartores, Piscatores ex Tullio lib. 1. Officio. & prætereà ipsos Lanios ex tex. in cle. de vita & honest. cler. qui hos Macellarios, quod tamen generalius nomen est, vocat. De quibus Columella lib. 3. de re rustica. & Suetonius in Vespasiano c. 19. & bos quoque Iuriscõsul. Laniones vocat à laniandis carnibus, in l. cùm de lanionis. in prin. ff. de fun. instr. & instr. leg. vulgus nostrum *Bouchiers* appellat à boum carnibus

carnibus quæ frequentius laniant,& vendunt.De taberna autem Macellaria, vt de sordidissima loquitur Valerius lib.3.c.4.vbi de Varrone loquitur.Sed & de eodem Varrone loquens Liuius 3. decad.lib.2.Loco inquit,non humili solùm,sed etiam sordido ortus,patrem lanium fuisse ferũt. Ipsos Piscatores ex Platone ad fi.lib.7.de legibus,Plutarcho,si is est,in libro de industria animalium,& Firmico,vbi nuper citauimus. Venatores,& aucupes:nam & id opus seruorum erat, qui in ea arte dominis seruiebant,ex l.seruis vrbanis.§.1.ff.de leg.3.vide tamen quæ dicam infrà c.37. nu.138.incip.Galliæ nobiles,& multis seq.Saltuarios,id est,saltuum,syluarum & pascuorum custodes,vt interpretatur Valla in Raudensem,de quibus in l.si ita.ff.de vsu & habit. & in l.cum quæreretur.ff.de lega.3.& in l.instrumenta.ff.de fun.instru.& l.quæsitum.§.saltuarium. eo.tit.ex Ioan. Plat.in d.l.ne quis.C.de dignit.lib.12.Tonsores,quos vulgo barbitonsores vocamus,ex Francis. Ripa lib.2.Respon.c.16.Allobrogum, col.2. Vnde & Iuuenalis & Martialis ægrè ferunt virum quempiam tonsorem ad tantas opes peruenisse,vt opibus certaret cum patriciis, & tandem ad equestrem ordinem peruenisse.Versus Iuuenalis ij sunt ex Saty.1. post prin. *Venatores Piscatores.*

Patricios omnes opibus cùm prouocet vnus,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat.

Martialis autem ex lib.7.epig.63.

Qui tonsor fueras tota notissimus vrbe
Et post hæc dominæ munere factus eques.

Et cætera quæ sequuntur.

Adde & Sarcinatores,de quibus in l.fullo.§.fullo.in prin.ff.de furt.& in l.& ancillarũ,in prin.ff.de pecul.Hi sunt,qui teste Nonio Marcello,pannos siue vestes ex pannis consuunt.Et cerdones dictos à verbo Græco, κέρδος, quod lucrũ dicitur, quos Latini Lucriones vocant,de quibus tanquam de vilibus loquitur Iuuenalis Saty.8.

At vos Troiugenæ vobis ignoscitis,& quæ
Turpia cerdoni Volesos Brutósque decebunt.

Suetonius in Vitellio c.2.veteramentarios vocat scilicet sutores veterũ calceorum. Capsarios qui seruanda in balneis mercede vestimenta suscipiunt,de quibus in l.nam salutẽ.§.vlti. de offi.præfec.vigil.Aliàs autem Capsarij dicuntur,qui puerorũ libros portant,in l.si collectaneus.ff.de manumis.vind.& apud Suetoniũ in Nerone c.36.Scoparios qui scilicet pauimẽta scopis deuerrunt, de quibus in l.instrumenta.ff.de fund.instruc. Lecticarios, qui lecticam deferunt.de quibus in l. scire debemus.§.stipulationẽ.ff.de verb.obli.& in l.legatis seruis.§.1.& §.2.& l.seruis vrbanis.§.seruis lecticariis.ff.de legat.3.& l.quæsitũ.§.Celsus.ff.de fundo instruct.ex quibus patet id munus seruorum fuisse. Nã & hos in ordinem sordidorũ artificũ collocat Cicero in oratione pro Roscio Amerino.Molitores,de quibus in d.l.quæsitũ est.§. Trebatius.ff.de fund.instruc. Cellarios,Ostiarios,Muliones,de quibus in eadem l.§.cellarium.& in d.l.seruis vrbanis.§.1.ff.de leg.3.Quanquam legimus Vespasianum Imperatorem ante imperium adeptum mangonicam artem exercuisse,sed id necessaria sustinẽdę dignitatis causa,ob idque vulgò mulio vocabatur,vt in eius vita testis est Suetonius c.4.Et Ventidium Bassum antea mulionẽ,posteà consulẽ factum,& de Parthis triumphasse,vt & nos scripsimus suprà c.4.nu.10.Opiliones qui nõ lõgè ab illis differunt (hi enim fuerunt ouium custodes, veluti ouiliones) Plautus in Asinaria,Etiam opilio qui pascit inter alienas oues &c.Et de quibus in l.cùm quęreretur.§.vlt.ff.de legat.3.& in l.fundi.§.vlt.ff.de fun.instruc.vbi ouilio appellatur.Ne tamẽ nescias Maximium Imperatorem Ro.opilionem fuisse vt tradit Herodianus lib.6.paulò ante fi.Et Dauid quoque Iudęorum regem vt patet ex 1.Reg.c.16.Cinislones, siue cinerarios,de quibus diximus in nostris ll. Cõnubia lib.l.3.inter ornamẽta muliebria,vbi de calamistro. Et proxenetas de quibus & nos quoque diximus in nostris Retractibus tit.1.§.29.glo. 4.nu.8. Crepidarios sutores , de quibus Gellius lib.13. cap.21. authoritate Sempronij Asellionis lib.rerum gestarum 14. Textores quos inter seruos ponit Iurisconsul. in d.l. seruis legatis.§. si vnius.ff.de legat.3.Tinctores,siue infectores vestium,quã artem nunquam inter liberales fuisse satis constat ex Plin.lib.22.c.2.& Plutarcho in vita Periclis, post princ. Propolæ , qui res minoris emunt vt posteà pluribus distrahant,de quibus Plautus in Aulularia,quo loco statim citabimus, & Tullius in oratione contra Pisonem , & Lampridius in Commodo.Et alios plerosque quos sigillatim nominat cũ nonnullis ex his quos iã suprà attigimus. Plautus in Aulularia his verbis,

Stat fullo,Phrygio,Aurifex,Lanarius,
Caupones (aut vt alij legunt) Sinislones, Patagiarij,Indusiarij,
Flammearij,violarij,carinarij,
Aut manulearij , aut Myrobrecharij;
Propolæ,Linteones,calceolarij,
Sedentarij,Sutores,Diabathrarij,
Solearij astant:astant Molochinarij,
Petunt Fullones,Sarcinatores petunt,
Strophiarij astant, Semizonarij.
Trecenti constant phylactriæ in atriis.
Textores Limbolarij , Arcularij.

Et alios quoque multos,quos latè & speciatim declaratos videbis apud Angelum Politianum in ea prælectione,cui tamen fecit Panestimeron.

45 ¶Denique opifices omnes ex Tullio in oratiooe pro L.Flacco, Mercenarios omnes quorum vt dicit ipse Cicero in dicto lib.1.Offic.opera,non quorum artes emuntur. Est enim vt subdit, in illis ipsa merces authoramentum seruitutis.Ideoque apud Lacedæmonios oon erat fas ingenuis discere,aut exercere vlla opificia,sed hæc per Helotas,quod seruorum genus erat, exercebantur. Quibus è diuerso etiam nefas erat vllam artem liberalem discere,vel exercere. Id quod acceperunt ab Aegyptiis,Scythis,Persis,Lydis, qui vt refert Herodotus lib.2. pro ignobilioribus ciuibus eos habebaot,qui artificia discebant,& eorum liberos. Generosiores autẽ eos qui à manuariis operibus abstinebant. Quod cùm cæteri,inquit, Græci,tum præcipuè Lacedæmonij didicerunt.Corinthiique,vt & idem subdit,minimi faciunt opifices.Ex iis autem opificibus & manuariis,videbis plerosque descriptos à Spec.in dicto tit.de cler.coniug.& Alcia.in d.l.merces.& plenissimè Io.Rebuf.in repet.auth.habita.in verbo,& vilissimis sæpe hominibus.C.ne fil.pro pat.& ex exterois Antonio Codro Ser.1.ex quibus accipere poteris,quæ voles.

Opifices. Mercenarij. Et alij multi.

An nobilis per exercitium artium sordidarum praiudicet nobilitati filiorum. *Cap. XXXV.*

1 SEd quæstionis est,An pater qui per exercitium huiusmodi vilium & sordidarum artiũ amiserit nobilitatem,suis ꝗnque liberis præiudicet, quò minus gaudeant priuilegio oobilitatis? De qua re ex facto consultus Aymo Crauetta consi.165.videndum est,nu.4.respondit præiudicari,quia cùm pater ipse nobilitatem perdiderit,noo eam potest ad posteros transmittere: quia nemo dat quod non habet.l.traditio.ff.de acqui.rer.dom.Ideo videmus,iriquit, quòd hæreditas repudiata transmitti oon potest.l.3.in verbo,recusauit.C.de his qui ante apert.tab.Nec potest filius inniti oobilitate aui,& aliorum maiorum,quia persona patris tanquã proxima & immediata inspici debet.l.socium qui in eo.ff.pro soc.& l.pe.ff.de cond.ob tur.cau.cum simi. Hæc ille.

An pater per exercitiũ sordidarum artium præiudicet nobilitati filiorum.

2 ¶Cui adde text.in l.diuo Marco.C.de quæst.vbi priuilegium eius leg.transit ad prooepotes,nisi is qui priori gradu est,vitæ turpitudine inspersus sit.nam tunc nec ipse, nec sequeotes eo priuilegio potientur,tanquam scilicet patris dedecus & impedimentum obsit liberis ipsius.Ideo Ioã. Fab.ibi,ex eo not.liberos eius qui nobilitatem perdidit per infamiam, non censeri nobiles, de quo nos diximus in tractatu præcedenti de nobilitate,c.24.nu.4.Amplia. Cui adde quæ & nos diximus in præced.cap.ou.vlt.Aegyptios, Scythas, Persas,Lydos, eos pro ignobilibus habuisse, qui artificia discebant, & eorum liberos.

3 ¶Verùm Pet.Anch.in c.1.de natis ex lib.vent.vbi hanc quæstionem nnncupatim adscripsit, an scilicet si pater sit priuatus nobilitate, id obsit filiis, an verò ex persona aui se nobiles dicere possint. Aut quæris,inquit,vtrum filius nepos quo ad auum vti possit priuilegio vel dignitate ex persona aui,maximè in his quæ à genere procedunt.l.1.ff.de interdi.& rel.secundo casu,oon. l.1.§.si quis.ff.vnde cogn.si verò quæris an ex persona patris sui hæc posset,tuue aut filius est cõceptus ante maculam patris,& ooo nocet.l.emaucipatum.ff.de senato.Aut pòst,& tuoc ei nocet. d.l.diuo Marco.Quod est verum, vt subiungit quantum ad id, vt non possit vti priuilegio ex persona patris,sed aui poterit.Et ita distinguit Bart.in l.si quis.ff.de Seuat. Et hæc dicit facere ad not.in l.diuus.& ibi gl.ff.de iure patro. Quibus adde quantum ad distinctionem natiuitatis,ante vel post maculam patris quæ dixi supra c.15.nu.7.iocip.extende tertiò,& seq.& quæ dicam in tractatu Primigeniorum io 31.q.per totum.

4 ¶Et ego certè si quis primus sibi nobilitatem quæsiuerit,& posteà amiserit,crederem & posteros quoque amittere.At si non eam quæsiuit, sed accepit à genere,non facilè irem in eam seotentiam,vt liberis præiudicet , ob id quod scribitur in l.eum qui, quæ est 3.ff.de interdict. & releg. Cuius verba quoniam in id sunt optima & elegantissima,subiiciam, Eum qui ciuitatem amisit, nihil aliud iuris adimere liberis,nisi quod ab ipso peruenturum esset ad eos si intestatus in ciuitate moreretur,hoc est,hæreditatẽ eius,& libertos: & si quid aliud in hoc genere reperiri potest. Quæ verò non à patre,sed à genere,à ciuitate,à rerum natura tribuerentur, eã manere eis incolumia.Itaque & fratres fratribus fore legitimos hæredes:& agnatorum tutelas & hæreditates habituros:non enim hæc patrem,sed maiores eius eis dedisse.Et eius l.arg.& aliis quoque rationibus dicit Bal.io auth.si quas ruinas.col.2.& seq.C.de sacrosan.eccl.tenuit filium posse retinere emphyteusim quæ ex geoere est,& repudiate hęreditatẽ patris.Et per eam scribit Alb.in procem. ff.§.discipuli.col.2.non posse patrem priuare filium regoo , cùm id habeat à genere,de quo nos latiùs dicemus in tract.Primigeniorum.Quod & tu confirmare poteris ex his quæ diximus in tract.Retractuum,tit.1.§.n.gl.6.in verbo, *S'il est plus proche.* nu.25.& §.32.glos.1.nu.2.

Quid si pater nobilitatẽ acceperat à genere.

5 ¶Sed & si princeps nobilitatem cuipiam & suis liberis concesserit , non putarem ipsum patrem posse præiudicare nobilitati liberorum,quam ab eo non habent, sed à principis liberalitate & prouisione:vt & dicimus de emphyteusi,aut feudo concesso cuipiam & suis filiis. oeque enim potest pater illi renunciare in præiudicium filiorum,quibus id domious concessit, ex sententia Dyn.Ray.Sal.Flor.Raph.Com.Pau. Cast.Imo.Alex.& recentiorum in l.apud Iulianum.§. si quis alicui.ff.de leg.1.De quo & tu latissimè videbis per Iaf.in l.vlt.in vlt.q.C.de iure emphy. Ex quo iotelliges id hauddubiè procedere,cùm id quæsitum est mero concedentis beneficio & liberalitate,vti etiam voluit Bal.in l.1.ad fi.C.per quas perso. nob.acq.

Quid si princeps eam illi & suis liberis concesserit.

6 ¶Nam & id quoque retinent filij repudiata patris hæreditate,vt voluerunt Iaco.Buir.in l.si non sortem.

fortem.§.libertus.ff.de condi.indeb.Bart.in l.vt iurisiurandi.§.1.post prin.ff.de oper.lib.Salyc.in l. 2.col.7.versi.quæro 18.C.de iure emphy.cum concor.ibi adductis à Iaso.col.62.versi.tertiò quærit,quos ibi videre poteris,ne hic diutiùs immorer.Nec etiam aliter fieri potest, vt res non veniat ad filios,quibus ita prouisum est,vt videre etiam licet ex Pau.Castr. consi.164. in præsenti causa,col.6.versi.sed nos loquimur,lib.2.& Philip.Dec.consi.468.superiori anno, col.pen.versic. & ad confirmationem.& consi.498.viso casu.col.3.versi.eiusdem initij.Solent tamen in hoc regno filij horum qui nobilitatem ob artes sordidas perdiderunt, restitutionem à principe impetrare,ne id sibi fraudi sit. Sed tamen interim vide quæ dicam infrà in tractatu primigeniorum, in 23.quæst.nume.18.& 2.seq.

An furore amittatur nobilitas. *Cap. XXXVI.*

1 ILlud denique quæsierim, An furor superueniens tollat nobilitatem? Qua in re breuiter dicendum putamus non tollere,secuti sententiam Bart.id expresśim tenentis in l.1.col.5.versic. sciendum est ergo.C.de dign.& Lauren.Calca.qui illam nuncupatim refert & sequitur consi.8. cuius c.est,in causa pendente coram reuerendissimo,col.7.versi.& ex supradictis,& vtrúnque per tex.in l.cœcus.& l.cum furiosus.ff.de iud.Quibus adde quæ diximus suprà c.6.nu.34.ex quibus etiam,vbi tractaui,an princeps possit nobilitare furiosos:& iterum c.15.nu.4.extende vbi etiam tractaui,an nobilitas parentum descendat in filios furiosos,& quæ item dicemus infrà in tracta. Primigeniorum,in 23.q.qua differemus an furiosus succedat in iure primogenituræ,neque enim hic diutiùs immorandum ducimus in re minimè ambigua.

Miscellanea ac confusanea quædam,atque etiam prætermissa. *Cap. XXXVII.*

1 ET quanquam non pauca diximus in superioribus capitibus : fieri tamen non potest quin alia multa prætermissa sint.Ex quibus nonnulla,atque alia quoque quæ nõ rectè,neque appositè collocari sub illis potuissent,sub hoc caput subiicere constituimus. Cui ob id hunc titulum præfixi Miscellanea,confusanea,prætermissa.Et cum hoc titulo finem huic priori parti nostri operis faciemus.

2 ¶Sententia lata in causa nobilitatis,qua videlicet quis est declaratus nobilis vel ignobilis , facit ius inter alias personas,tanquam lata in causa status,vt sing.dicit Ioã.Fab.in §.præiudiciales. col. vlt.versi.sed quid in causa nobilitatis.instit.de actio.Nam sententia lata super statu vel conditione personæ pro veritate habetur,& facit ius vbique & inter omnes absentes,& nõ vocatos , per l.ingenuum.ff.de statu homin.quam quidem generaliter in omni casu,vbi est quæstio de statu vel iure cohærente personæ.intelligunt Cyn.Bal.& Ange.ibi,idem.Bald.& Saly.in l.2.C.quibus res indi.non noc.Anto.& Pan.in c.pen.de re iud.Petr.Anch.consi.336.cuius hoc caput est, prætermitto quòd sententia,post prin.vbi in hoc multa congerit.Imo.in l.sæpè,quæ est penul. & ibi Alex.qui affert concord.col.15.versi.quod est verum,& iterum col.17.versi.aliam fallentiam assignauit,rursúmque col.19.versi.iuxta hoc quæro.ff.de re iudic. Quibus & tu adde quæ nos diximus suprà cap.17.nu.5.& pro hoc. *Sententia lata in causa nobilitatis facit ius inter omnes.*

3 ¶Sed hoc tamen multis modis intelligendum.Primo vt procedat, nisi detegeretur collusio eorum inter quos huiusmodi sententia lata est.Nam tunc ea nihil obesset cæteris nõ vocatis, quin possent rem ex integro defendere, per l.1.ff.de iure aure.annu.& l.1.& 2. fermè per totum.ff.de collu.deteg.& l.1.C.eo.tit.& l.3.ff.de præuar.& l.si perlusorio.ff.de appel.& l.quod & lex.§.pen.ff. de lib.hom.exhib.& l.cum qui.§.in popularibus.ff.de iureiur.& voluit gl.in d.l.2.& ibi Bal.post But.col.2.versi.quæro,secundum But & Sal. in 5.opp.C.quib.res iud. non noc. *Nisi detegatur collusio.*

4 ¶Secundò intellige procedere,si sententia fuerit lata cum iusto & legitimo contradictore , aliàs perinde erit inefficax,atque si nulla res iudicata extitisset.l.cum non iusto,ff.de collu.det.& l.qui repudiantis.ff.de inoffi.test.gl.in l.1.ff.si liber.ing.esse dic.quæ secundum hoc intelligit cum tex. & l.patronum.eo.tit.Et voluit etiam Inn.in c.causam.le 2.col.1.in fi.qui filij sunt leg. Bar.in d.l.ingenuum.ff.de statu hom.& in l.1.col.2.versi.opp.sententia.C.quorum bon.Bal.& Sal. in d.l.2. C. quib.res iud.non noc.& Pan.in d.c.pen.col.9.versi.sextus casus. de re iudi. *Si fuerit lata cũ legitimo cõtradictore.*

5 ¶Intellige autem iustum cõtradictorem,ne tu lector in hoc decipiaris,eum cuius primò ac principaliter interest,vt declarat gl.in d.l.cum non iusto.& apertius Bal.& Sal.in d.l.2.C. quibus res iud.non noc.idem Bal.in c.quàuis.col.2.versi.deinde scias.extrà de sent.& re iudi.Anto.in dicto c.causam.le 2.extrà qui filij sunt legit.Imo.& Alex.in d.l.pen.ff.de re iudic. *Quis iustus cõtradictor.*

6 ¶Sed quod tamen ita procedit,vt sufficiat,quod quis veniat tanquam ille,cuius principaliter interest,licet verè is non sit,per l.1.§.si quis ex his.ff.de lib.agn.secundũ Ant.in d.c.causam.& Alex. in d.l.pe.col.18.versi.& sufficit in prædictis,qui tamen hoc intelligit,quando ille qui litigauit,tanquam ille cuius principaliter interest,obtinuit:secus si succubuit,quia non esset æquum quod alteri cuius verè principaliter interest,qui tamen non fuit in iudicio, ea sententia noceat obtenta contra non iustum contradictorem,per not.per Inn.& Io.And. in c.in nostra.de procur. *Quid si eius principaliter interfit, sed tãtũ se dicit.*

7 ¶Intellige vt ea sententia faciat ius inter omnes quorum non æquè principaliter interest:nõ autem inter eos qui habent ius æquè principale,secundum Iaco.Ray.& Cyn.in d.l.ingenuum.Bal. in d.l.2.col.2.versi.sententia lata.C.quib.res iud.non noc. Ant.in d.c.causam. & in d.c.pen.& ibi *Quid si aliorũ æquè principaliter interfit.*

quoque Imo.& Fel.de re iudic.eundem Imo.iu d.l.pen.& ibi Alex.col.17.versi.putat tamē.ff.eo. Ita quoque intelligentes d.l.1.& d.l.pe.& ibi Alex.col.17.ver.putat tamen.ff.eo. Ita quoque intelligentes d.l.1.& d.l.patronum.ff.si liber inge.esse dic.Et hoc generale est,quòd vbi sententia facit ius,quod ad alios,non nocet tamen habenti ius æquè principale, per l.cum duobus.C.de inoff. testa.iūcta l.Papinianus.§.si ex causa.ff.eo.tit.Quod vt facilius in nostro casu intelligas,hoc tibi lector exemplum proposuimus.Ex tribus fratribus duo litigāt,videlicet primogenitus, qui prętendit duas partes hæreditatis paternæ,ex nostra consuetudine Pictonum,quæ inter nobiles defert duas partes primogenitis.Et secundus frater,qui dicit patrem eorum cōmunem fuisse ignobilem,& quòd propterea debet æqualiter succedere.Tandem primogenitus obtinuit sentētiam, qua pater & ipse fuetuut nobiles pronunciati,fuerúntque ipsi primogenito adiudicatę duę partes.Postea autem tertius frater qui non erat in illa lite prima,vult æqualiter succedere , tanquam inter ignobiles.Certè illi non oberit prima sententia lata cōtra fratrem, cùm eius æquè intersit, ac illius secundò geniti , qui victus est.

8 ¶Quartò intellige non procedere,quando huiusmodi sententia esset lata contra aliquem , cuius priuatim tantum interest,vt in casu quem in præcedenti limitatione posuimus. Nam ea sentētia non præiudicabit aliis prætendentibus interesse publicè,cum hic mutetur finis,vt voluit subdubiè Ant.in d.c.pe.versi.quintus casus.extra de re iud.per l.cùm quæritur.cum duabus ll.seq.ff. de excep.rei iud.verbi gratia,Si is qui similem sententiā,cuiusmodi in iam dicto exemplo dicimus, qua scilicet fuit declaratus filius nobilis,obtinuit:vult promoueri ad quosdam bonores nobilibus solùm permissos ex consuetudine,vel statuto.Et aliquis contra eum oppnnit.quòd est filius patris ignobilis,& ipse quoque propterea ignobilis.Nihil ei obstabit illa sententia lata respectu interesse priuati.At si nunc in hac postrema causa pronunciaretur nobilis , ea sententia faceret ius contra omnes,qui in simili causa vellent illum dicere ignobilem,per tex.in ratione sui, in l. cum qui.§.in popularibus.ff.de iureiur.& in l.si cui.§.iisdem.ff.de accus.

Quid si partis priuatim tantum interest.

9 ¶Tamen contra hanc limitationem tenuit ipsemet Anto.sibi contrarius, in d.c.causam.le 2.ad fi.extrà qui filij sunt legit.cùm dicit, quòd si quis fuerit cum iusto contradictore, cuius scilicet, vt suprà diximus,principaliter interest pronuntiatus filius legitimus:hæc sententia non nocebit aliis eius cognatinnis volentibus (hoc repulso) succedere,& quorum propterea æquè principaliter interest. Tamen aliis & etiam istis,qui hoc tantùm agerent,vt ille tanquam spurius repelleretur ab honoribus,secundum l.generaliter.§.spurios ff.de decurio. obstaret ea sententia. Sed & illam quoque limitationem nuncupatim reprehendit Alex.in d.l.pen. col.16.versic.addit Dom. Ant.ff.de re iudic. tanquam nimis violentam,vt ipse dicit, cum dicta l.ingenuum. loquatur indistinctè,nec debet ex eo restringi,quod mutatur finis,vt dicebat Ant.per d.l.cum quæritur.quia sola mutatio finis non facit,quòd sententia lata in vno iudicio ad vnum finem agitato nō noceat in alio iudicio ad alium finem agitato.

10 ¶Quin videmus quòd sententia absolutoria in causa ciuili,in qua agiturde priuato tātum interesse,nocet in criminali,in quo versatur publicum interesse per l.præses.& ibi glo.C.ad leg.Fauiā de plag.& voluit Dyn.in c.nullus pluribus.de reg.iur.lib.6. & Cyn.in l.1.C.quando ciui.act.præiud.cri.& Bar.in l.2.§.1.ff.vi bon.rap.Can.in c.de his.de accu.Et bene faciūt not.per Bart.in l.qui Romæ.§.duo fratres.in 5.opp.ff.de verb.oblig.dum alleg.l.1.cum gl.C. de ord.iud.

11 ¶Quintò intellige procedere,dummodo fuerit principaliter actum super statu, & non incidenter:& plenè fuit discussum,vt voluerunt Iaco.But.Bal.Sal.& Flor.in d.l.2.C. quibus res iud.non noc.Ange.Aret.in d.§.præiudiciales.col.4.versi.in ea gl.ibi,ingenuum. Insti.de actio.

12 ¶Sextò intellige vt procedat si contra præsentem lata sit:secus si contra absentem & contumacem,quia tunc magis censeretur fuisse lata sententia ex cōtumacia illius,quàm quòd habuisset malam causam,ideo cæteris nnn obesset,vt voluit Bal.in d.l.2.col.2.vers.quæro,secundū But. ibi,secundum est necessarium,& ibi quoque Sal.in 11.opp.C.quib.res iudi.non noc.per l.qui repudiantis.§.cum cōtra,qui est 3.ff.de inoff.test.Idque generale est ac perpetuum in omnibus sententiis quæ aliis nocent,vt probat d.§.cùm contra.iuncta gl.& ibi Bart.& l.si ideo.ff.de euict.& l. vlt.in prin.& ibi gl.in verbo,cōminus.C.de legib.& l.præses.& ibi gl.in verbo, præscriptione.C. de pig.& c.vlt.de emp.& vend.& Bar.in l.sæpe.col.1.in vlt.opp.ff.de re iudic.vbi & alia iura alleg. & Panor.in c.in causis.ad vlt.versi.sed ego vltra.extra eo.tit.& Roma.consi.329. præsens consultatio.col.3.versi.est omnis iuris regula.Sed id tamen quomodo intelligi debeat, vide Bart. in l.si superatus.ff.de pign.& Panor.iu d.c.in causis.

Quid si de statu personæ incidenter tantū actum sit.

Quid si contra absentem lata sit.

13 ¶Septimò intellige vt etiam procedat,si lata est sententia aduersus inuitum,vt iudiciū reddi solet in inuitum iuribus vulgatis.Secus si aduersus volentem & consentientem siue liti sponte renunciantem,tunc enim minime uoceret cæteris,per l.si te.C.de inge.manu.Et facit l.diui fratres. §.1.ibi,nec enim penuria.ff.de lib.cau.Et voluit expressè Bal.qui dicit notandū in d.l.2.col.3.vers. quæro nunquid.& ibi quoque Sal.paulò ante fi.C.quib.res iudi.non noc.

Quid si contra consentientem.

14 ¶Nec tantùm sentētia in causa nobilitatis lata nocet aliis nó vocatis, sed & prodest quoq; aliis, verbi gratia,Per sententiam fuit pronunciatum aliquē esse nobilem, tanquam ex genere nobili. Certè huiusmodi sentētia prodest cęteris fratrib. ex eodē patre natis,vt expressim voluit Matth. Affl.in cōst.Siciliæ inci.prosequentes.col.6.ver.7.quæro,ibi, & si per sententiā,per id quod voluit

An & huiusmodi sententia etiā aliis prosit.

Ant.in

Ant.in §.ad hoc.in fi.per illũ tex.in auth.vt lic.mat.& auię. Quòd si sint plures fratres ex eodem patre,quorũ vnus fuerit per sententiam pronunciatus ciuis Perusinus, intelliguntur quoque & cæteri fratres pronunciati ciues Perusini,& faciet huiusmodi sentẽtia fidem pro eis.Et generaliter quòd sentẽtia lata in causa status vt nocet,ita prodest aliis,expresse voluit Pe.An.in d.cõs.336:

An statuentes pro bono publico possint imponere pœnam nobilibus brigam facientibus.

15 ¶Habentes potestatẽ statuendi pro bono publico,possunt statuere vt nobiles facientes brigã, vt nostri loquuntur,id est,seditiosi, factiosi, tali pœna puniantur,vt voluit Imo.in l.1.& ibi quoque Alex.col.pe.ver.iuxta hæc incidenter tangit.& Mantua Bonauitus col.antepe.versi. sumpta prætereа occasione.ff.sol.mat.ar.eius quod voluit Bar.in l.ambitiosa.in 3.reg.ff.de decr.ab ord. fa.videlicet ob publicas seditiones vitandas.arg.l.2.ff.de iurisd.om.iud.& l.ad rem nobilẽ. ff.de proc.

Nobiles possunt esse tutores ignobiliũ & è diuerso.

16 ¶Nobiles possunt esse tutores ignobilium,& è diuerso ignobiles nobiliũ.Id enim magna authoritate cõfirmat is quem nõ immerito antistitem nostrorum interpretum vocare possumus (iam ex hoc tit.intelligis esse Bart.) in l.& qui non sunt.ff.de tut.& cur.dat.ab his,per eam l.qua scribitur,eos qui non sunt Consiliarij,vel Senatores,Consiliariorum vel Senatorum filiis authores dari posse, sicuti & Consiliarios & Senatores his qui non sunt ex Consiliariis vel Senatoribus. Cui concordat l.spadonem.§.scire oportet.ff.de execu.tut.

Sed an ad id possunt cogi nobiles.

17 ¶Sed quæstionis est,an nobilis cogi posit assumere tutelam ignobilis. Et sane Nico. Neapol. & Bal.post Iac.Are.in l.t.in prin.ff.de excu.tut.not.ex eo tex.quòd nobiles interdum assumunt vel inuiti ad ignobilium obsequia,videlicet ob aliarum personarum penuriam. Nam in illo tex.in vers.libertinus,scribitur ingenuum ad suscipiendam tutelam liberti nõ cogendum, nisi ob aliorum penuriam:vti è diuerso,inquiunt,ignobiles & infames ad dignitates & obsequia nobilium assumuntur,si aliorum sit penuria.l.generaliter.§.spurios.ff.de Decurionib.& l.honor.§.vlti.ff.de muner.& honor.Et hos sequitur D.Benedic.in repe.cap.Raynutius.in verbo, & vxorẽ nomine Adelasiam, nu.666. in fi.de testa.

Matrimoniũ nobilium an requirat instrumentum.

18 ¶Matrimoninm nobilium non potest probari,nisi per instrumentum,vt post Pet.voluit Bal.qui tamen nihil allegat,in l.si qua per calumniã.in fi.C.de episc.& cler.& sequitur Hippol.Marsi. qui & ad hoc nihil quoque allegat,in repet.rub.C.de prob.col.7.Ad quod bene facit text. in §.illud quoque melius.in auth.quib.mod.nat.effic.legi.per quem hoc idem voluit Matth.Afflict.in constit.Siciliæ,incip.sancimus.in 1.not.Facit etiam nõnihil tex.in §.si quis autẽ.in auth.vt lib.de cætero.Nota tamen quòd illi tex.loquũtur in casibus in quibus est suspicio fraudis & simulationis ipsius matrimonij,ad quam quidem suspicionem tollendam statutum est, confici instrumẽtum, sed aliàs nulla lex est quæ id sanciat. Nisi fortè ad id faciat.l.1.§.sed & si quis. ibi, & maximè in personas nobiles fieri solet.C.de Lat.liber.tol.Ex quo not.Bal.quòd inter nobiles consueuerunt interuenire instrumenta dotalia.

19 ¶Sed & hoc confirmat tex.in auth.maximè.C.de nup.& in §.quia verò legem.le 1.in auth.vt lic. mat.& auiæ.vbi maximis dignitatibus decorati vsque ad illustres nõ possunt contrahere matrimonium sine instrumentis dotalibus. Et in hanc sententiam Bal.in c.ex parte.ante fin. extrà de consuet.quærit vtrum valeat statutum , quòd matrimonium contractum in feruore amoris carnalis non valeat,nisi interueniant instrumenta dotalia : & dicit primum videri valere,præcipue quando nobilis contrahit cum ignobili.Subdit tamen Arch. negare huiusmodi statutum valere,in cap.Osius.56.dist.Sed tu hîc omnino vide Ang.Are.in §.vlt.col.2.ver.in glos. instrumentis. Insti.de nup.& Fran.Pur.in l.1.col.19.nu.146.ff.de offic.eius cui mand.est iurisdict.

Simplicitas nobilitatis propria.

20 ¶Simplicitatẽ nobilium esse propriã,ac peculiarẽ videri voluit Ouid.cum li.2.Fastorũ de Fabiis loquens Romanorum antiquorum nobilissimis, hæc scribit quę nos alibi ad aliud retulimus,

Quo ruitis generosa domus? male creditis hosti:
Simplex nobilitas perfida tela caue.

Et in lib.de Ponto ad Fabium Maximum,

Conueniens animo genus est tibi,nobile namque
Pectus,& Herculeæ simplicitatis habes.

Sed nescio quonam pacto huiuscemodi simplicitas à nostris nobilibus huiusce tempestatis tam procul abiit. Nihil enim hodie minus sunt quàm simplices:sed eam simplicitatem alioqui sibi natiuam & genuinam verterunt in ascititiam nescio quam calliditatem,asperitatem, & superbiã, vt alibi diximus.

Raro nobilitas.

21 ¶Raram nobilitatẽ vocat Macrob.lib.7.Saturn.c.1.nec id quidem immerito:cum eæ res ex quibus nobilitas præcipuè producitur,virtus scilicet,scientia, ars militaris, diuitiæ, & alia id genus, de quibus suprà diximus,rara sint admodum,& in paucis conspiciantur, vt nec abs re quoque Cleopatra apud Lucanum lib.8.veluti dubitare videatur,sitne aliqua nobilitas,hæc dicens,

— Si qua est,ò maxime Cæsar,
Nobilitas.

Sed proh hominũ fidem,videmus hodie tot passim homines,qui se nobiles superciliosè dicunt,profitẽtur,agunt,vt veluti apum aut formicarum examina,illos refertim congestos conspicias:cum nihil minus sint quàm nobiles:nec aliis verbis,gestis,actisque nobilitatem prę se ferant,quàm quòd fidem gentilis hominis vbique testantur,superbos se & minitabundos in inopes,rusticos,humiles exhibent, D. O. M. & Diuos execrabiliter blasphemant.Plusquam Panicis terroribus omnia complent:debiles,& infimos atque etiam mulieres,si quippiam illis quantumuis modestè denegent,verberibus & colaphis cædunt,in eósque plusquam viros se prę́stant,

cum in hostes aut alios paulo animosiores,& se ad defensionem præparantes minus sint quàm fœminæ:scilicet crocodilos ad amussim imitantes,id est terribiles in fugaces:fugaces contra insequentes,vt scribit Plin.lib.8.c.25.Et vt denique finiam,Leones in pace,in prælio serui,iuxta Prouerbium Tertuliani in lib.de corona militis,statim post princ. Sed hæc dicta sint non pro veris nobilibus ab huiusmodi moribus longe alienis qui profectò rari sunt : sed pro iis qui tales cum non sint,haberi tamen & videri volunt,qui certe innumeri sunt,ita vt si eos inter nobiles annumeres,Macrobium mendacem efficiẽt qui raram nobilitatem appellauit.ea enim contrà erit frequentissima & numerosissima,& de qua poteris illud Horatianum meritò dicere,

Nos numeri sumus,& fruges consumere nati.

22 ¶ Hic autem tantus est numerus eorum qui se nobiles profitẽtur,nobilitatẽ ipsam quę alioquin admirabilis & maxime suspicienda colendáque esset,contemptibilem aspernabilémque facit, ac vilem quoque efficit:nam raritas res omnes commendat, frequentia & numerus contrà. quod plane intellexit Aristo.lib.3.Rhetoricorum ad Theodecten, καὶ τὸ σπανιώτερον τοῦ ἀφθόνου, οἷον χρυσὸς σιδήρου ἀχρηστότερος ὤν. μεῖζον γὰρ ἡ κτῆσις διὰ τὸ χαλεπωτέραν εἶν. Cicero in libr. de amicitia. Et quidem omnia præclara rara.Notum quoque est illud Iuuenalis Satyr.11.

—Voluptates commendat rarior vsus.

Vnde scribitur in c.si officia,in fi.59.dist.rarum est omne quod magnum est, & in c.legimus.93. di.omne quod rarum est plus appetitur.Pulegium apud Iudæos pipere preciosius est. Diacones paucitas honorabiles,presbyteros turba contemptibiles facit.quę sunt verba Hieronymi ad Euagrium.Qui & ipse in Vigilãtium scribit,ardentius appeti quicquid est rarius. Et facit c.quamuis. in prin.de pœn.di.3.& diximus plenius in nostris Legibus Connubialibus in 15.lege,nu.69.inci. nec hoc incommodum.Ex quo intelligis falsos istos nobiles numerosissimos,nõbilitatis verum titulum dedecorare, vilémque & contemptibilem efficere.

23 *Nobiles cupiũt suã principalẽ domum manere in familia.*

¶ Homines præsertim nobiles & in dignitate constituti anxij sunt admodum & soliciti,ne principalis eorum domus extra suam familiam alienetur,vt patet ex l.pater.§. Iulius:aut vt alij legũt, Iulianus Agrippa.ff.de leg.3.quæ loquitur de Primipilari quopiam qui vetuit domum suam maiorem alienari tanquam de cæteris non adeò curaret.Et id quidem præbet quoddam argumentum ad statuta & consuetudines,quæ relinquunt primogenitis domum principalem suæ successionis personarum nobilium.Cuiusmodi sunt in multis partibus Franciæ.

24 *Populi appellatione ueniũt nobiles.*

¶ Populi appellatione non tantum ignobiles,sed & nobiles quoque comprehenduntur. Plebs autem ignobiles tantum:vtrunque enim probatur ex §.plebs. Instit. de iure nat. gen. & ciui.cuius verba postea subiiciemus.Et de priori quoque probatur in c.lex est, vbi & id no. Domi.2.di. & voluit etiam Arch.in c.fundamenta,de elec.lib.6.& in c.quamuis,de pręb.eo.li.6.Ray.in c.omnes populi,col.j.ff.de iusti.& iure.& in l.1.§.quies.ff.de offic.Præfec.vrb.Ex quo illud est quòd appellatione populi comprehenduntur Senatores,vt scribit Inn.in c.sedes. in verbo, minores.in fi.de rescrip. & Lucas Pen.in l.Senatorum.post prin.C.de dig.lib.12. Tametsi Senatores nobiles sunt, vt late diximus suprà c.6.nu.20.prætere a princeps.

25 ¶ Et id quoque satis patet ex eo quod scribit Plin.lib.22.c.3. Corona quidem nulla fuit graminea nobilior in maiestate populi terrarum principis.Nam ibi de populo Ro.loquitur,quem dicit fuisse terrarum principem.Virg.lib.1.Aeneidos de eodem loquens ita infit,

Hunc populum late regem,belloque superbum
Venturum excidio Libyæ.

Sicque rector populorum dicitur,quisquis est caput totius populi,in quo omnes continentur & nobiles & ignobiles,Ouid.lib.7.Meta.

Dicta refert rector populorum talia centum.

Quæ est imitatio Homeri qui sæpissimè Agamẽnonem vocat ποιμένα λαῶν,id est pastorẽ populorum : in qua appellatione & cæteri Reges cõtinebantur. Differentiam quoque hanc esse inter populum & plebẽ aperte significat Liuius 1.dec.lib.2. Consul Appius negare ius esse tribuno in quenquam nisi in plebeium: non etiam populi,sed plebis eum magistratum esse.

26 *Popularis qui dicatur.*

¶ Quanquam popularis pro vili, humili, & abiecto nonnunquam accipiatur,nam Donatus ita eam dictionem interpretatur in enarratione illius loci Terentiani, in Phormione, Amicus summus meus & popularis Geta.In qua etiã significatione ponitur in illo loco Plauti à me alibi ad aliud relato,

Præstat diuitem esse ac popularem, quàm nobilem & mendicum.

Illic enim popularis ignobili opponitur.vti etiam apud Ciceronẽ in 7.in Verrem actione.Homines populares,aut nobiles supplicio aut exilio leuarẽtur.Nam & illic supplicium refert ad populares,id est,ignobiles:& exilium ad nobiles quia plerunque ex quo crimine supplicio plectuntur ignobiles, ex eodem nobiles exilio tantùm mulctantur, vt ex his patet quæ diximus supra c.20. nu.140.nobiles vt & alij,& seq.Idem autẽ Cicero in oratione de Aruspicũ responsis.P. Clodius est factus repente popularis,id est plebeius.Nam vt alibi diximus,ipse Clodius vt Tribunus plebis fieret,qui magistratus nõ nisi plebeis tribuebatur,in adoptionem se dedit patri plebeio,& ita factus est popularis.Et dicit Bar.in d.l.j.col.10.versi.sed hic potest dubitari,& col.seq.versi.ex istis manifeste.C.de dig.li.12.ex communi vsu loquẽdi appellatione populi plebeios & ignobiles tãtum contineri.Et postremo loco subdit,Nam nostris legibus id nomẽ popularis interdũ accipi,

prout

prout à nobili distinguitur, vt in l.capitaliū.§.solent.ff.de pœn.& l.si constat.ff.de app. quę leges loquuntur de acclamationibus & vocibus populariū, quod tamen non solùm de plebeiis, sed & de cæteris quoque intelligi potest. Illud autem certum, quòd si ita ferat vsus communis loquendi vt hæ dictiones populi & popularis de plebeis tantum intelligantur, is omnino sequendus est, vt dicit Raym.in d.l.omnes populi. Sed & illud scio, aliter populares accipi à Nānio Alcmariano Miscellaneorum lib.2.de quo & tu vide Cataneū in Plinij Epistolas lib.1.epist.2. Beroaldum in Apuleium lib.7.in prin.& cos quidem omnes, & ex optimis authoribus.

27 ¶ Quod autem attinet ad plebis appellationem, hauddubie non in ea continentur nobiles vt diximus, & probat tex.in d. c.lex est.iūcta gl.2.dist.nam tex.ibi ita loquitur, maiores natu cū plebibus. gl.autem exponit maiores nobilitate, antiquitate, dignitate, scientia. Et id quoque voluit Bar.in d.l.j.col.2 vers.2.quæro.C.de dig.lib.12.& Bal.in l.cum seruus, col.2.C.de condict.cau.data.& vterq; per tex. in d.§.plebs. Cuius hæc verba sunt, Plebs à populo differt, quod species à genere. Nam appellatione populi vniuersi ciues significātur, connumeratis etiam Patriciis & Senatoribus: plebis autē appellatione, sine Patriciis & Senatoribus, cæteri ciues significantur. Quibus concinit quod Capito apud Aulum Gellium lib.10.cap.20. Plebem seorsum à populo diuisit, quoniam in populo omnis pars ciuitatis, omnésque eius ordines continentur. Plebs verò ea dicitur, in qua gentes ciuium Patriciæ non insunt. Ex quo etiam illud Lampridij in vita Commodi, Quos æquè ex plebe ac nobilitate collegerat. *Plebis appella tione nobile non contineri.*

28 ¶ Hinc illud Horatij in Epistolis,

Si quadringentis sex septem millia desunt,
Plebs eris. Illúdque Statij lib.Syluarum 3.Sylua 2. alibi ad aliud citatum,
Non te series inhonora parentum
Obscurum proauis, & priscæ lucis egentem,
Plebeia de stirpe tulit. Et Martialis lib.5.epig.28.in fictum quendam equitem,
Ingenium studiúmque tibi, moréśque, genúsque
Sunt equitis, fateor: cætera plebis habes.
Et illud quoque Ouidij in epistola Paridis ad Helenam,
Forma vigórque animi, quamuis de plebe videbar,
Indicium tectæ nobilitatis erat.

Illic enim vides plebem nobilitati opponi. Illúdque eiusdem in Ibim,

Vos quoque plebs superum Fauni, Satyrique, Laréśque.

Ita enim vocat infimos illos & ignobiles superos, tanquam scilicet vt inter homines sunt nobiles & ignobiles: ita & inter Deos quoque. Sed nemo est qui magis ad viuum exprimat eam plebis significationem, quàm Virgilius lib.9.Aeneidos cum dicit,

Ac multam in medio sine nomine plebem.

Nam suprà in 2.c.nu.7.& hinc quoque docuimus ignobiles Græcis ἀνωνύμους, id est, sine nomine dici. Sed & Lucanus hoc clare exprimit, cum scribit lib.2.

Nobilitas cum plebe perit. Et Cornelius Tacitus lib.12.aduersus dominationem Gotarzis nobilitati plebíque iuxtà intolerandam, & Liuius 1.dec.lib.6.ad fi. Cōcessúmque ab nobilitate plebi, de consule plebeio: à plebe nobilitati de prætorio viro.

29 ¶ Proptereàq; etiā infima plebs dicitur Ciceroni lib.Epist.ad Atticum 4.epist.70. Ab infima (inquit) plebe completi gradus templorum. atque etiam Liuio lib.10.ab vrb.cond.& iterum libr.4. belli Punici.& Plinio lib.19.ca.4.& Cornelio Tacito lib.18.mox è plebe infima. Caius Marius & nobilium sæuissimus L.Sylla victam armis libertatem in dominationē verterunt. vbi vides infimam plebē & nobiles veluti opponi.& rursum eo.lib. Omnem infimę plebis rumorem in theatro vt spectaret in circo, vt fautor affectauit.& Q.Curtio lib.10. Quidam ignotus ex infima plebe & aliis à nobis citatis supra c.2.nu.24.incip.sed & de infimo. Et ima Iuuenali Satyr.8. *Infima plebs.*

— Tamen ima plebe Quiritem
Facundum inuenies. Et humilis plebs Claudiano lib.2.in Eutropium,
Pars humili de plebe duces. Et sordida Cornelio Tacito lib.17.

Quæ omnia epitheta ignobilitatem significant, vt etiam diximus in d.c.2.nu.20.& seq.

30 ¶ Vnde etiam vbique plebeij ignobiles dicuntur tam apud nostros Iurisconsultos, quàm cæteros. Nam l.3.§.pœna.ff.de cri. stelli.iubet plebeios grauius puniri, quàm in dignitate constitutos. Et in c.1.post prin.tit.de pace tenen.vbi id expendunt And. Iser.& Iac.Alua.col.3.& voluit etiam glo.in cap.plebiscita.2.dist.dum loquitur de discordia nobilium & plebeiorum. Et ex externis scriptoribus Plautus in Pœnulo, *Plebeij pro ignobilibus.*

Heus tu, quanquam nos videmur tibi plebij & pauperes,
Si nec rectè dicis nobis diues de summo loco.

Et ex hoc quoque plebitatem pro ignobilitate antiquitas. vsurpauit, vt authoritate Catonis in oratione pro Vecturio, & Heminæ in Annalibus probat Nonius Marcellus. *Plebitas pro ignobilitate.*

31 ¶ Vulgi quoque appellatione ignobiles, non etiam nobiles contineri, vt ex hoc liquidò apparet, quòd vulgus proprio peculiarique epitheto ignobile dicitur Vergilio lib.1.Aeneidos, *Vulgi appella tione ignobiles tātum con tineri.*

Ac veluti magno in populo cùm sæpe coorta est

Seditio

Seditio, sæuitq; animis ignob... vulgus.
Notus ad ineptos ignobile reppulit horror
Vulgus.

Et Claudianus in Eutropium lib.1.

Et Apuleio lib.4.Asini aurei,& D.Hiere.c.26.ad fin.dum loquitur de sepulchris vulgi ignobilis. quod & nos ex eo alibi ad aliud attulimus.Et humile quoque Plinio in docta sua præfatione, quod non aliud significat quàm ignobile,vt ostendimus suprà c.2.nu.20.Et vulgus seruorũ dicitur Terentio,in Andria.Et alibi etiam appellatur vulgus indoctum Ouid.lib.5.Meta. Rude,& expers artis,eidem lib.2.Fast.Et imperitum ipsi Plin.lib.8.cap.25. quæ omnia non conueniunt nobilibus.Ex hinc vulgare pro vili & contemptibili.Hora.lib.2.Serm.Saty.2.

Ieiunus stomachus rarò vulgaria temnit.

Nam & Cicero vtrunque coniungit in oratione pro Roscio Amerino,Denique nihil tam vile, neque tam vulgare est,cuius partem vllam reliquerint. Et vulgares artes pro mechanicis, sordidis,& illiberalibus in eadem oratione,Mitto hasce artes vulgares,coquos,pistores,lecticarios. Et vulgaris generatio de ignobilibus,apud Plinium lib.7.cap.14.Et vsque ad lxxxv. apud ignobiles vulgaris reperitur generatio.Et hinc vulgandi verbum,cũ superior ad inferioris gradum & humilitatem deprimitur.Liuius lib.3.ab vrbe cond.Nimium in ordinem seipsum cogere,& vulgari cum priuatis.Nam & idem lib.seq.dum loquens de matrimonio Plebeiorum cum Patriciis ita loquitur,Nisi vt ferarum prope ritu,vulgentur concubitus plebis,patrúmque. Quanquam Salustius posset videri sub nomine vulgi nobiles & ignobiles comprehendisse,cum scribit in Catilinario,Cæteri omnes strenui,tam nobiles,atque ignobiles,vulgus fuimus sine gratia,sine authoritate.Sed ibi Catilina loquitur in inuidiam eorum qui Rempublicam gubernabant, tanquam alios nobiles & ignobiles eodem in loco haberent.

32 ¶Magnates in multis locis vocantur nobiles,vt Florentiæ,teste Bart.in l.1.col.vlt.C.de dignit.lib. 12. Quo vocabulo,nullus,ni fallor memoria, antiquiorum vsus est. Et nescio an alius vllus locus sit in nostris legibus qui eo vtatur,præter cap.ex multa.§.secundo quæsiuisti. extra de voto. quod vtrosque simul iungit ita,scilicet nobiles & magnates.Scio autẽ Græcis μεγιστᾶνες vocari, quos Latini vocant Summates,Optimates,Primates,Proceres.D.Marcus c.6. καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου Ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσι, id est,vt interpretatur nostra vulgata editio,Et cum dies opportunus accidisset,Herodes natalis sui cœnam facit principibus. Erasmus autem vertit Primatibus.Nam & μέγιστος dicitur maximus, primus, amplissimus. vnde μεγιστᾶνες dicti sunt lib.15. Qua voce etiam vsus est Suetonius in Caio Caligula, c.5. & Cornelius Tacitus,lib.15.vbi scribit,Et Megistanes Armenios,qui primi à nobis defecerant, pepulit sedibus,id est,Proceres & Optimates Armeniorum. Et Iulius quoque Frontinus Stratagematum lib.3.cap.9.Domitius(ait) Corbulo,cum Tygranocertam obsideret & Armenij pertinaciter viderentur tolerare obsidionẽ,in quendam ex Megistanis,quos ceperat,animaduertit, &c.Neque enim ea voce populi significantur,vt qui nusquam memorentur. Ammianus quoque Marcellinus tradit,apud Persas neminem consiliorum esse conscium præter Megistanas.

Iterum de Magnatum appellatione.

33 ¶Sed quod ad illam Magnatũ appellationem vulgarem pertinet,illud te scire oportet, non omnes nobiles hoc vocabulo contineri ex cõmuni vsu loquendi (neque enim aliũ sumere possumus,cum,vt iam diximus,verbum sit vulgare,& minime cognitũ antiquis scriptoribus) sed eos tantũ nobiles intelligi,qui in aliquo potentatu,siue Baronia,vel qui aliqua regalia possidẽt,quos vulgò Barones vocant.Ita enim voluit Bal.loquens de priuilegio, vt quis possit legitimare filios magnatum, hi scilicet quos diximus , tantum cõprehendantur in c.innotuit. paulò ante fi.extrà de elect.Quis autem Baro dicatur,videbis plenè in nostris consuetudinibus Pictonũ,tit.1.§.1.

34 ¶Proceres quoque,& optimates,& primates siue primores,& summates, proceres hos appellare possumus,vocibus quidem non adeò insolentibus. Nam præter quàm quod procerum fit mentio,in l.humanum.C.de leg.& in cap.1.tit.de prohib.feudi alien.per Lothar.& in c.1.tit.de prohi. feu.alien.per Fede.quibus satis probatur,ita dici nobiles non vulgares,sed inter cæteros eminentes,vti etiam dicit Matth.Afflict.in dicto c.1.col.4.nu.42.de prohib.feu.alien.per Lothar. & ante eum Varro, & Seruius eius authoritate in Virgilium , quo loco statim citabimus. Nam & ipse Virgilius eorum meminit libro 1.Aeneidos:

Tum Bitha dedit increpitans, ille impiger hausit
Spumantem pateram,& pleno se proluit auro,
Pòst alij proceres.

Et libro 3.

Delectos populi ad proceres primúmque parentem
Monstra Dei refero.

Et rursum libro 10.

Tot lecti proceres ter denis nauibus ibant
Subsidio Troiæ.

Lucanus libro 7.

Hoc tot pro meritis solùm te Magne precatur,
Vti si fortuna velis proceréſque tuorum
Castrorum, regésque tui,&c.

Silius Italicus, libro 11.

Paulúmque idem inter prælia , & idem
Flaminium proceres rerum dimiserit vmbris.

Martialis lib.12.epigr.6.

Contigit

Corrigit Ausoniis Procerum mitissimus aule
Verna. Et iterum epigr.8.
Parthorum Proceres ducésque Serum.

Liuius lib.1.ab vrbe condi. Cum consensum, inquit, deósque consociatos laudaret mirè Seruius proceres Latinorum, &c. & Plin. lib.11.c.53. Sed sibi proceres medentur grano Assyrij mali, cuius est suauitas præcipua. Et lib.19.c.4. Pane procerum alio vulgi. Ex quo loco vides proceres vulgo oppositos, quod quidem vulgus, ignobilem significat, vt nuper diximus nu.31. Et Cornelius Tacitus lib.2. Proceres plebémque iuxta deuinxerat. Idémque de moribus Germanorum. Nec vlli, inquit, auspicio maior fides apud plebem, sed apud proceres. Quibus locis etiam vides proceres veluti plebi opponi. Hincque metaphoricè proceres gulæ dicti ipsi Plin. lib.9. cap.17.

35 ¶Optimates, quam vocem in nostris legibus quod meminerim non inueni, sed eam frequentẽ vident omnes apud cæteros bonos authores, præsertim verò Ciceronẽ. Nam in lib.2. de Legib. Continet etiam Reipub. consilio & autoritate Optimatium semper populum indigere. Et in Oratione pro Sextio, Duo, ait, genera semper in hac ciuitate fuerunt eorũ qui versari in Repub. atque in ea se excellentius gerere studuerunt, quibus ex generibus alteri se populares, alteri optimates & haberi se & esse voluerunt, &c. Quibus verbis aperte intelligis, optimates & populares esse veluti oppositos, vt alibi nobiles & populares apud eundem 7. act. in Verrem. vt ex eo citauimus suprà nu.26. Et eadem quoque voce in ea significatione vtitur idem Cicero in oratione de Aruspicũ responsis in quatuor locis, & alibi sæpe, sed mihi satis fuit ea loca afferre quibus maximè intelligi potest, qui optimates sunt. Cui tamen addam illud Liuij 3. deca. lib.2. ad fi. Alterũ de agro viritim diuidundo duas faces nouãtibus res ad plebem in optimates accendendam. Et lib.4. Apud infimę plebis homines crimina ferebant in optimates. Illúdq; Probi Aemilij in Phocibus, Erant eo tempore Athenis duæ factiones, quarũ vna populi causam agebat, altera optimatum. Et paulò infrà, Populares Polyperconti fauebant. Optimates cum Pisandro sentiebant. Et illud Suetonij in Iulio Cæsare cap.1. Satis constat Scyllam cum deprecantibus amicissimis & ornatissimis viris aliquandiu denegasset: atq; illi pertinacissime contenderent, expugnatum tandem proclamasse siue diuinitus, siue aliqua cõiectura, vincerent, ac sibi haberent, dummodo scirent, eum quẽ incolumẽ cuperent, quãdoque optimatũ partibus quas secum simul defendissent, exitio futurum. Nam Cæsari multos Marios inesse. Ex quo loco & tu facile potes intelligere, illos optimates pro nobilib. sumi. nam certum est, eam fuisse inter Scyllam & Mariũ perpetuam & pertinacẽ contentionem, quod Scylla patriciorũ & nobilium, Marius plebeiorũ partes defenderet, vt videre licet ex Plutarcho, Sallustio, & aliis scriptoribus. Atque illud Cornelij Taciti li.4. Plebis & optimatũ certamina libero egresso memorabor. Suprà autem docuimus Plebis appellatione ignobiles significari. Cæterùm Priscianus scribit lib.5. Optimates esse qui defendunt Senatores: populares qui defendunt populum. Sed ex cap.5. Hieremiæ facilè intelliges Optimates dici respectu humiliorũ. Et ex cap.7. Nehemię intelliges quoque Optimates dici respectu vulgi.

36 ¶Primates memorat l. sciendum. §. ordine. ff. de legat. vbi tamen nõnulli legunt primores. & l. qui sub prætextu. C. de sacrosan. eccl. & l. addictos. C. de epis. aud. & l. vlt. C. de off. diuer. iud. vbi de primatibus officiorum, & l. Iudæorũ, quæ est pe. C. de Iud. & l.1. C. de monopol. & l.2. in duobus locis. C. de his qui latr. occ. vbi de Primatibus possessionum, militum, & numerorum, & l. duos. C. de suspec. lib.10. & in rub. C. de Alex. prima. & l.1. de specta. lib.11. & c.1. in prin. tit. de pac. iur. fir. ibi, Primatibus & plebeis, quibus verbis iam satis vides, Primates à plebeis diuidi, atque in eo loco Andr. Iser primùm in princ. deinde in seq. & Matth. Afflict. col.2. & 3. non semel declarauit, qui hi sunt, scilicet qui alios vel authoritate vel dignitate vel ætate anteeunt, qui scilicet tenent primum locũ. De primatibus autem officiorũ fit mentio in d. l.2. de his qui latro. occ. & in l.1. C. de priua. car. At ius canonicũ ipsum nomẽ primatus accipit pro specie dignitatis ecclesiasticæ, quæ & cum Patriarcha eadem est. c. duo simul. & ibi gl. in verbo, Patriarchas. de off. ord. & c. sanè. de foro cõpe. & c.2. & ibi Host. in fi. de accu. & in summa. & in c.1. & 2. 99. dist. At primatus frequẽter legitur pro dignitate, loco & honore, vt apud Varronem lib. rei rusticæ 1. c.7. Plinium lib.8. c.5. & lib.13. c.12. Primatiam autem vocat ius ipsum canonicum, dignitatem ipsius primatis in c. vlt. de dila. *Primates.*

37 ¶Primores verò qui eundem etymũ habent, sępe reperimus apud probatos authores in eadem significatione. Nam Virgilius libro 9. Aeneidos, *Primores.*

Protinus armati incedunt, quos omnis euntes
Primorum manus ad portas iuuenúmque senúmque
Prosequitur votis.

Quo in loco Seruius primores ait, dicuntur, sicut proceres. Horatius libro Ser.2. Satyra 1.

Primores populi arripuit populúmque tributim.

Ibi enim vides primores opponi populo. Silius statim in initio libri 13.

Hic modò primores socium, modò iussa deorum,
Nunc sese increpitat.

Et Liuius lib.1. ab vrbe cond. Restitere Romani tanquã cœlesti voce iussi, ipse ad Primores Romulus præuolat. Et alibi eo lib. Ciuitatem dare plebi, primores in patres legere. Vides enim ibi Plebẽ à primoribus decerni. Et lib.2. Plebi, cui ad eam diem summa ope inseruitũ erat, iniutię à

Primo

Primoribus fieri cœpere. Ex libro 3. statim post princ. Id verò si fieret non vulgari modo cum infimis, sed prorsus auferri à primoribus ad plebem summum imperium credebant. Ex quibus verbis constat primores opponi plebi, quia voce ignobiles designantur, vt diximus. Et Cornelius Tacitus lib. 3. primores ciuitatis quibus claritudo sua obsequiis protegenda erat. Nam supra c. 2. nu. 11. docuimus claritudinem & nobilitatem idem esse. Et idem Tacitus lib. 5. Nam cunctas nationes & vrbes populus aut primores aut singuli regunt. Sed & idem lib. 18. Gratum primoribus ciuitatis etiam plebs approbauit. quibus verbis apertè intelligis primores & plebem disseparari. Plebs autem ignobiles significat, vt nuper docuimus.

Summates.

38 ¶Summates & Plautus vsurpauit in eadem significatione in Cistellaria,

Vbi istas videas summo genere natas
Summates matronas.

Ex quo loco planè intelligis, Summates vocari, qui summo genere nati sunt, id est nobilissimo, vt & nos annotauimus suprà c. 2. nu. 22. Sed & idem in Pseudolo 11.

Nunc tibi & ego loquar delitia summatûm virûm.

Et hac quoque voce vsa est l. quinque. C. de decur. lib. 10. Et hinc summatus apud Lucretium libro 5. pro dignitate summatûm. Et vt primatus primatum, vt diximus suprà nume. ab hinc 2. versus autem Lucretij hic est,

Imperium sibi cùm, ac summatum quisque petebat.

Sed & huic quoque summo loco nati, de quibus & nos diximus dicto nume. 22. cap. 2.

Nobiles libertatem desiderant.

39 ¶Nobiles præ cæteris libertatem rerum omnium desiderant, vt quotidie videmus, & viderat Bal. qui id scripsit consi. 327. pridie, col. 4. versi. videtur igitur de primo lib. 1. Cùm tamen, si verè sint nobiles, minùs eis liceat, aut licere debeat, quàm cæteris: neque eis liberum sit multa facere, quæ cæteris plane libera sunt. Id quod satis ostendit Euripides in Iphigenia in Aulide,

ἡ δυσγένεια δ' ὡς ἔχει τι χρήσιμον.
καὶ γὰρ δακρῦσαι ῥαδίως αὐτοῖς ἔχει,
ἄνολβά τ' εἰπεῖν. τῷ δὲ γενναίῳ φύσιν
ἄπαντα ταῦτα. προστάτην γε τοῦ βίου
τὸ δῆμον ἔχομεν, τῷ τ' ὄχλῳ δουλεύομεν.

Siquidem ipsa ignobilitas, vt habet aliquid commodum.
Etenim lacrymare ipsius liberum est,
Miseráque loqui. Sed nobili natura
Omnia hæc non licent. arbitrum nanque vitæ
Populum habemus, & multitudini seruimus.

Nam & hæc minima quæque vitia solent notari in illis, tanquam eis nec in illa quidem incurrere liceat, quæ cæteris facilè condonantur. Plutarchus in fine eius lib. cui titu. fecit, In principe requiri doctrinam. Minima (ait) etiam nobilium & illustrium delicta calumniantur homines. Cimoni vinum obiiciebatur, Scipioni somnus. Lucullus ob cœnas sumptuosiores malè audiit. Hæc ille. Ex quibus intelligis hìc illud obtinere, quòd vulgò dicimus, peccata venialia in cæteris mortalia esse in nobilibus. Et vide hìc quæ dicam, infrà nu. 103. nec desunt aliorum.

Nobilitatis propria liberalitas.

40 ¶Nobilitatis propria est & peculiaris liberalitas & munificentia, per tex. literis aureis, aut si quid auro est preciosius, scribendum, in c. 1. de dona. cuius hæc verba sunt: Hanc sibi quodammodo nobilitas legem imponit, vt debere se quod sponte tribuit existimet: & nisi in beneficiis creuerit, nihil se præstitisse putet. Et ibi Collec. & Panor. not. proprium esse nobilium donare. Quod & ipsum voluit idem Panor. consi. 12. casus talis est magnificus, col. 4. & iterum pen. lib. 1. vbi ad hoc alleg. not. in c. grādi. de supp. negli. præla. lib. 6. vbi Inn. Ioā. Mo. Archi. & Io. And. hoc ipsum not. de regibus tamen loquentes, & Lucas Pen. in l. vlt. col. 18. versic. 29. C. de loca. præd. ciui. lib. 11. & Barb. qui Inn. vbi suprà citat consi. 18. præclare scribitur, post princ. lib. 2.

41 ¶Et bene facit optimus tex. in l. filiusfam. ibi, nonnunquam etiam ex persona. ff. de dona. vbi pater nobilis concedens filio liberam peculij administrationē, videtur illi permittere, vt possit donare, licet aliàs donare non possit, neque libera conceditur bonorum administratio. Et ad hoc illum tex. not. Ro. ibi, & sing. 646. nobilitas est, & Doct. in d. c. grandi. Et ex eo dicit Ias. in l. contra. §. si filius, col. 1. ff. de pact. quòd licet filiusfam. etiam habens liberā administrationem donare non possit, per tex. ibi, fallit tamen in filiis regum, principum, vel baronum. Sed & ex eo scribit Signo. consi. 26. quæstio talis est vtrum donatio, col. 3. versic. præterea propter nobilitatem, quòd ob nobilitatem dantis valet donatio quæ aliàs non valeret. Quinetiam per eum tex. dicit Andr. Barul. & post eum Matthæ. Afflict. in constit. Siciliæ, incip. minoribus. col. 4. versic. tertiò quærit, quòd filiusfamil. nobilis potest donare de bonis patris, non etiam ignobilis.

42 ¶Mirum esset si Bal. illum tex. non annotasset, qui nihil rerum omnium prætermisit. Is igitur in l. si filius, C. de dona. limitat tex. ibi, quo cauetur filium non posse res patris donare suæ sponsæ, vt non procedat in patre nobili, quem decet donare sponsæ filij, per illum tex. Et idem in l. 1. circa med. C. de lega. tradit, quòd licet aliàs ex legato in genere facto, vel aliàs obscurè debeatur non quod maius est, sed quod minus, aut certè mediocre est. l. qui lanceā. ff. de auro & arg. leg. Tamē hoc intelligitur, nisi propter eximiam nobilitatem testatoris amplius præsumatur, arg. d. l. filiusfa.

& l.

& l.vxori in fi.ff.de lega.2.& idem in repe.l.2.col.38.versi.sed iuxta præmissa quæritur.ff.de iureiur.per d.l.filiusfam.dicit quòd liberalitas & largitio decet reges,& principes. Híncque eorũ largitates,vt ipse appellat,esse multùm fauorabiles.l.prohibere.§.plane.ff.quod vi aut clam. & l.1.C. si liber.imper.soci.lib.10.Idem in c.vlti.col.3.versi.scias quòd propter.de consuetu.tradit ecclesiæ permitti donare propter nobilitatem ipsius ecclesiæ plusquàm aliàs permitteretur,per illum tex. in d.§.filius. Idémque in l.& in legatis.in fin.C.ad leg.Falcid.scribit principem ex honestate non debere detrahere falcidiam,quia donare consueuit.proprium enim principis esse, vt sit liberalis & gratiosus,per l.vlt.C.de cadu.tollen.& l.si quis rogatus.§.vlt.ff.ad Trebel.

43 ¶Facit item & alius tex.in l.cùm plures.§.cùm tutor.ff.de admi.tuto.per quem dicunt Inn. Ioan. Mon.Ioan.And.& Archid.in d.c.grandi.quòd licet alius tutor donare non poßit, potest tamen tutor principis. & sequitur Collect.in dicto c.1.de dona.& Barb.qui id dicit singu.in tractatu de præstan.Card.in 3.q.1.partis,col.6.vbi etiam dicit per illum tex.in d.§.cùm tutor.quòd Cardinales considerata illorum dignitate possunt liberalitatem exercere ex bonis intuitu Cardinalatus quæsitis.& idem Barb.in dicto c.1.de donat.& in c.nisi specialis.col.31.de offic.deleg.& in c.cùm sit generale. col.2.de foro compe.

Tutor principis donare potest. Cardinales donare possunt ex bonis Cardinalatus causa quæsitis.

44 ¶Húcque spectant & alij tex.ad hoc à nonnullis citati, videlicet in l.eos.§.super.C.de vsur. quæ statuit modum exigendarũ vsurarum:nobilibúsq; tertiam partem centesimæ tantùm concessit, cæteris maiorẽ,tanquam scilicet indecorum sit nobilibus magis quàm cæteris fœnus pręsertim graue exercere,cùm illos magis deceat liberalitas.Et etiã tex.in l.2.C.de Cõsul. lib.12.& in §.hoc amplius.insti.de rerũ diui.Hos enim tex.ad hoc citãt An.Baru.in d.cõsti.Siciliæ inci.minoribus. & ibi post eum Matth.Affl.vbi suprà.Ob id puto,quòd loquuntur de missilibus quæ Cõsules & Prætores in vulgus spargere solebant. vn etiam facit tex.in §.hæc itaque in auth.de consuli.Id quod etiam (vt id obiter dicam) fecisse Augustum scribit Dion in vita illius.Et Caium Caligulam, qui omnium prodigorum ingenia superauit,Suetonius tradidit in vita illius c.38.& ipse Diõ etiã in vita illius,& Iosephus li.19.c.1.Et Neronẽ ipse Suetonius in vita illius c.11.Et Domitianum idem in vita itẽ illius,c.4.Et Heliogabalum Aelius Lãpridius etiã in vita illius,& Herodianus lib.5.vbi scribit illum è turribus missilia sparsisse aurea & argentea pocula, vestésq; & lintea genus omne.Et populum Ro.Sp.Postbumio,& Q.Martio Consulibus.Plin.lib.33.c.10. & Tuditanus,qui ob id insanus existimatus est,Valerius Maximus lib.7.c.8.statim post prin.& ante eum Cicero in 3.Philip.vbi hunc dicit fuisse auum Antonij.Et Belisarium Iustiniani ducem apud Syracusas.Procopius lib.1.de bello Gothorũ.Quanquam hæc consuetudo pecunias spargendi nostris legibus damnata est,vt patet ex l.2.C.de consuet.& non spar.ab his pecu.lib.12

Nobiles non adeò vsuris studere debere.

45 ¶Nec omittendus alius textus,huc quoque pertinens,scilicet in l.2.C.de præpo.agen. in reb.lib. 12.in illis verbis,cùm perabsurdum,pérq; temerariũ sit hanc nostræ liberalitatem pietatis, quenquam astuta interpretatione,non ad augmentũ anteriorum priuilegiorũ,sed diminutionẽ conuertere cõcedi. Cuius & aliorum iurium suprà citatorum arg.Alb.in l.vlt.col.5.ver.alij autem distinguunt.C.de iurisd.om.iud.dicit,in ea quæstione,an in generali donatione castri vel ciuitatis veniat merum,vel mixtũ imperiũ,nõnullos distinguere,an princeps donauerit,& venit: an inferior,& tunc nõ ita indistinctè. Adde & tu c.sedes apostolica.extrà de rescrip.vbi ita scribitur statim in prin.ipsius c.sedes apostolica consueuit se exhibere petentibus liberalem. Cuius rationẽ reddunt Pan.& Philip.Dec.ibi,in 1.not.quoniã principum (inter quos summus põtifex annumerandus est,& is quidẽ primus & summus) proprium est liberalitas,per d.c.1.de don.& ibi quoq; Barb.multa effundit in principũ auaritiam.Et huc quoque nõnihil spectat quod tradit Bal.consil.149.pręmissis verbis,col.1.ver.item etiã in honorem.in fi.eius ver.lib.2.& quæ etiã scripsimus in repet.l.si vnquam.in verbo,donatione largitus. nu.84.illud item.& seq.C.de reuo.dona.

46 ¶Sed vis audire aliorum in eam nobilium liberalitatem testimonium?Homerus,quem omnibus scriptoribus Ethnicis facilè anteposuerim,lib.17. Odysseæ ita facit Vlyssem alloqui Antinoum Phæacum regem,

De eadem re ex aliorum testimonio.

ἐπεὶ βασιλῆϊ ἔοικας,
τῷ σε χρὴ δόμεναι, καὶ λώϊον ἠέπερ ἄλλοι.

Quoniam regi similis es,
Ex quo te conuenit dare,& melius quàm alij.

Tullius qui & primas inter Latinos scriptores tenet,in oratione pro Rege Deiotaro, inter laudes regias,illas reponit,Largũ esse,beneficũ, liberalem. Vide quot epithetis in idem recidentibus Reges decorari dicit,vt eos magis in id incitet.Et eum locum è nostris retulerunt Ioan. Andr. Domi.& recẽtiores in c.grandi.de supp.negl.præla.lib.6.Idem Tullius scribit nihil principẽ magis decere,quàm diuitias & opes,ad benignitatem liberalitatemq; cõferendam.Idem ad Appium Pulchrum lib.3.Epist.famil.epist.8.Liberalitas (ait) tua vt hominis nobilissimi latiùs in prouincia patuit.Suetonius,Eusebius Chronographus,& Eutropius prodiderunt Titum Imp. recordatum super cœnam,quòd nihil cuipiam toto illo die præstitisset,memorabilem illam mentiq; recondendam vocẽ ędidisse,Amici,hũc diem perdidi.quod & è nostris quoque retulit Oldr.cõsi. 94.eleganter,in fi.ex hoc insinuans proprium Regũ esse donare:sed in meo codice ipsius Old. loco Titi,Tiberius perperam legitur. Nuper Romæ in monte Quirinali & foro Traiani inuẽta

sunt multa marmoris frusta variis signis cælata. In quorum vno est hic titulus, *Potentissima dos in principe liberalitas & clementia.* vt retulit Barptolomæus Marlianus in Topographia vrbis Romæ, lib.4.c.22. Nec Theologi huic senteuriæ defuerunt, e quibus Ant.Flor.in 2. parte suæ summæ, tit.4.c.item 4. inter signa nobilitatis liberalitatem reposuit. quem citat & sequitur Matth.Afflict.in c.1.col.7.versi.signa autem.tit.quis dica.dux.

47 *Donatio in nobilibus præsumitur.* ¶Ex his autẽ, præter ea quę suprà diximus, & alia multa prodierunt. Primum quòd licet donatio non præsumatur, per l.cùm de indebito.ff.de prob.cum aliis multis simi.& cócor.à me collectis in repe.l.si vnquã.in verbo, donatione largitus. nu.168.in dubio, & seq. Fallit tamen in nobilibus, vt voluit gl.in l.vxori suæ.§.vlt.& ibi Bar.ff.de leg.3.& idem Bal.qui tamen eam gl.nõ alleg.in l.si paterno.C.de neg.gest.arg.d.l.si filiusfa.& idem Bal.in l.2.col.2.vet.circa primã quęstionem.C.de iure dot.& in l.1.col.vlt.C.ad senatuscõ.Velleia.in l.quę dotis.col.8.ver.vltimò ad prædicta.ff.sol.mat.& in tract.de duob.fratrib.in fi.& in c.vlt.in fi.in add.tit.qui feu.dare poss.& in c.iurauit.col.vlt.de prob.Ro.sing.646.nobilitas inducit.Cepola in tract.de Imp. mil.delig.in materia nobilitatis col.8.Barb.locis suprà citatis, & pręterea in d.c.sedes.col.2.de rescri.Corn.cõsi.81.primus consultationis articulus col.1.libr.1.Ias.in l.cùm quid.in t.lect.col.4.versic.eodem modo.ff.si cert.pet.& in l.contra iuris.§.1.col.t.ff.de pact.& consi.45.factum sic se habet. serenissimus.col.3.lib.1.Matth.Afflict.in dicta constitutione minoribus, col.4.Ant.Corse.in repe.d.c.grandi.col.12.Ioan.Lup.in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.8.incip.limitabis tamen prædicta.& §.10.versi.& hinc est. Et ad id quoque facit quod voluit gl. & post eam Bal.in l.Lucius.§.idem respondit.ff.de mil.testa.quòd miles magis præsumitur liberalis, quàm priuatus, per tex.ibi iunctis aliis.

48 *Donatio nobilis nullũ præmium sperat.* ¶Et quod voluit Iaco.Bel.in d.§.vlt.qui feu.dare poss.quòd donatio quæ fit à nobili debet esse mera & liberalis, sine vlla spe cuiuspiam remunerationis pecuniariæ. Donatio autẽ quæ fit à vili & ignobili, habet semper remunerationẽ annexã. Hincque fieri arbitratur, vt feudum emi possit ab ignobili domino, non etiam à nobili. Et propterea à domino poterit, nõ item vassallo. Et sequitur Nicol.Neapo.in c.1.tit.de benefi.frat.Bal.verò in d.§ vlt.in fi.dicit quòd etiam nobilis nedum ignobilis pecuniam potest recipere pro feudo, sed non ita illum decet. Sed tu de hoc vide latiùs apud Iac.Alua.& Card.Alex.in d.c.1.tit.de benefi.frat.

49 *Nobilis non potest petere salarium sui laboris.* ¶Quibus concinit quod scribit ipse Bal.in c.grauis col.2.versi.sed nunquid nobilis, iuncto eo quod prius dixerat in versi.sed an rusticus.de restit.spol.quòd nobilis non potest petere salariũ, siue precium suæ solicitudinis, vel laboris ad colligendos fructus impensi, & alia id genus: quia non consueuit huiusmodi operas locare. ideòque non referuntur ad æstimationem pecuniariã, per l.naturalis.§.1.ff.de præscr.verb.quæ quantum ad id faciat, cęterorum esto iudicium. Rusticus autem, vt antè dixerat, potest petere operæ precium.per l.cum duobus.§.si in coeunda. pro soc. Et id dictum Bal.sequitur Ioan.Lup.in d.repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.9.col.2.nu.7. Et ex hoc fit quod alibi dicit idem Bal.in l.si pecuniam.col.1.in t.oppo.ff.de condi.ob cau. quòd si operarius non consueuit operas suas locare vt nobilis, tunc si data fuit pecunia pro opera illius, non dicitur locatio, sed contractus innominatus: & locus erit pœnitentiæ, licet secus sit in rusticis & ignobilibus, quorum proprij sunt huiusmodi labores, eorúmque præmia. Nam vt est Euripidis sententia statim ad fi.suæ Helenæ,

τῶν δ' ἀναριθμήτων μᾶλλόν εἰσιν οἱ πόνοι. Qua significatur ignobilium labores magis esse, quàm nobilium. de nobilibus enim locutus fuerat in versu præcedenti.

50 *Nobiles se putant pauca donare cùm multa donant.* ¶In hanc quoque sententiam Accursius noster in l.sed & si susceperit.§.1.in verbo, modica.ff.de iudic.refert Comitem Matildam cùm ecclesiæ 30.terræ miliaria donaret, his verbis vsam, Ecclesiæ aliquantulum terræ concedo: veluti principes parua ac modica se concedere putent, etiam si multa magnáque largiantur. Cuius rei arg.Bal.con.107.ꝙ ista donatio, paulò ante fi.lib.2.dicit quòd ex dignitate donatarij præsumitur donatio in potiorem & pleniorem intellectum. Et Pau.Cast.consi.187.notandum est, col.1.versi.& ex qualitate. lib.2.respondit pleniùs interpretandam esse donationem à nobili factam propter illam nobilitatis qualitatem, per illam gl. Nam vt consuluit Alex.c.17.quãuis.col.2.lib.6.donationes principum latissimè sunt interpretandæ, sicuti & alia eorum beneficia.l.vlt.ff.de constit.princ.& l.si quando.C.de bon.vac.lib.10.& c.cùm dilecti.& ibi Inno.& alij de donat.& c.olim tibi.& ibi glo.& doct.ff.de verb.sign.

51 *Donatio inter principem & uxorem illius ualet.* ¶Ex quo etiam fortè illud fit, vt valeat donatio inter principem & vxorem illius, licet non valeat inter cæteros coniuges.l.pen.C.de donat.inter vir.& vxor. Et similiter donatio facta à principe, filio suo in potestate ipsius constituto. Oldra.consi.231.vt eius de quo quæritur, & Bal.in c.1.§.item sacramenta.col.pen.versi.secundò verùm Rex.tit.de pace iura.firm. Roma.in l.si verò.§.de viro.in 4.fallen.versi.10.ff.solu.matr.& in authen.ex testamento. col.3.& ibi Alexan. col.2.C.de collat.dum allegat Bal.vbi suprà, Corne.col.item 2. Ias.qui id dicit singul. col.3. versic. quintò limita.& Philip.Dec.col.3.versic.infertur etiam.C.de collat. Alex.in l.quanquam. col.1.C. de testam.mili.& in l.Centurio.col.5.versi.tertiò iuxtà.ff.de vulga.& pupilla.& consi.xj.perspectis.col.2.lib.6.Barb. in tract.de præstan.Cardi.in vlti.quæst.primæ partis, in 5.artic.Socin. consi.66.frustra.col.2.in princ.lib.1.Felyn.in cap.cùm non liceat.col.4.versic. de istis dicit.de præscrip. Iason qui & id dicit singul.in præludiis feudo.col.7.versic.nota etiam in prædicta, & in l.frater à fratre.colum.23.versic.adde sextam fallentiam.ff.de condict. indeb. & l.ex imperfecto. col.1.versic.

hinc

versi.hinc videmus. C.de testa.Iacob.à S.Georg.in tract.feud.in verbo princeps Pedemontium, col.vlt.vers.64.Anto.Corset.in tract.de pote.& excel.regia,in 6.qu.Catel.Cota in memor.incip. donatio facta.à prin.& Fran.Purpu.in l.j.col.35.nu.293.ff.de offi.eius cui mand. est iuris.Nec vllus,quod sciam,dubitauit præter Mar.Mantua.in repet.d.l.frater à fratre,col.81.nu.348.sed rursus & quintò,propterea quòd eandem putat esse rationem priuati.& regis in ea re.

52 ¶ Similiter licet donatio facta à milite suæ concubinæ non valeat l.2.C. de donat. inter vir. & vxo.Valet tamen facta à principe,licet is miles sit,cùm cæteros milites commilitones vocet in l.j. ff.de milit.testa.quæ loquitur de Traiano Imperatore.Nam & id quoque fecisse Iuliũ Cæsarem tradit Sextus Aurelius Victor,& Eutropius. Claudium Albiuum & ipsum Imperatorem,Iulius Capitolinus non semel:Opilium Macrinum Lampridius in vita Diadumeni:Alexandrum Seuerum idem author in vita illius:Maximinum Capitolinus in Gordianis,& iterum in vita illius Saturnium Trebellius Pollio:Tacitum & Martium , Flauius Vopiscus:Constantinum Ammianus Marcellinus lib.14.& Iulianũ idem scriptor lib.16.& 21.Id quod faciendum suadet Dion ille Cassius, cognomẽto Cocceius,philosophus & historicus nobilissimus,in libris quos de Principe scripsit.Quod tamen non placebat Augusto,si credimus Suetonio,Aurelio, & Eutropio.Sed vt redeamus,quod diximus,valere donationẽ principis factam suæ concubinæ, voluit Bal.non vno in loco,scilicet consil.248.quæritur vtrum donatio,lib.1.& consil.252.recolo,in 1.dubio,eo. lib.1.& consil.267.ad euidentiam,col.2.vers.ex his satis apparet, eo.lib.1.& Ioan. Lup. in d.repet. rub.de donat.inter vir.& vxo.§.30.colum.3.vers.ex prædictis infertur,cum seq.

Donatio facta à principe suæ concubinæ valet,licet is miles sit.

53 ¶ Et huc quoque spectat,quòd donationes à principe factæ non egent insinuatione,Bal.cõsil. 300.incip.tex.lib.2.vbi id dicit Bar.consuluisse,& allegat tex.in d.l.pe.C.de don.inter vir.& vxo. Sed est tex.melior,& is quidẽ expressus,in l.sancimus,vers.exceptis,vbi id ipsum not.ipse Bal.C. de dona. Et hoc ante illũ voluit Old.d.consi.231.& Io.And.in add.Spec.tit.de instr.edi.§.porro. in vlt.addit.& ea magna.& Alber.qui tamen dubitat,in l.illud,col.2.versi.quæro vtrum donatio. C.de sacrosan.eccle. Bened.Plum. in l.si arrogatus.§.consul.ff.de man.vindic.& idem Mantua. in repe.l.frater à fratre.vbi suprà,vers.ab hinc 2.in fi.sequitur Imo.in c.cùm contingat,char.pen. de iureiur. & Roma.in l. Modestinus.ff. de donation. & consil.59.ad discutiendum,in 5.dubio, Alexand.in l.Centurio.col.5.vers. comprobo dictum.ff.de vulg.& pupil.substit.vbi alios citat. & Iason in d.l.ex imperfecto. vbi suprà.C.de test.Quasi scilicet nullæ donationes à principe factæ immensæ videri debeant:aut liberalitas principis nullis huiuscemodi frenis & cancellis coërceri debeat, vt etiam dicit Marcus Man.consi.1.vertitur,col.2.nu.15.per d.l.sancimus.§.exceptis,& d.l. pen.C.de dona.inter vir.& vxo.& l.vlti.C.de præpo.agen.in reb.lib.12.

Donationes principũ non egent insinuatione.

54 ¶Et illud item quòd licet in cõtractibus, siue aliis actibus inter viuos ius accrescendi locum non habeat,l.si mihi & Titio.ff.de verb.oblig.Fallit tamen in donationibus principum.l.j.& ibi Bar. in 1.oppo.Bald.in 2.oppos.& Io.Plat.C.si libe.prin.soci.lib.10.quam & in id ponderat idem Bart. in d.l.si mihi & Titio,statim post prin.& ibi quoque Raph.Co.qui ita dicit se consuluisse,Pau. Cast.col.1.vers.itẽ fallit.Alex.qui id dicit sing.col.2.in 3.fal.& Ias.col.3.vers.tertio fallit.ff.de verb. obligat.Bal.in l.1.§.iii.primo,col.pe.vers.vnum scias.C.de cadu.tol.vbi dicit quod licet ius accrescendi non habeat locum in feud.c.1.§.cùm verò,tit.qui feud.da.pos.& c.1.tit.de grad.succes.in feudo:fallit tamen in feudo concesso à principe,& idẽ Bal.in d.l.2.col.1.in 1.lect.ff.de const.prin. & Bal.in l.si qua mulier,circa medium.C.ad S.C.Tertul.vbi & illud dicit de feudi cõcessione,& in l.1.col.9.vers.venio ad 11.quæstionem.C.quan.non petẽ.part.& in d.c.1.§.& quia vidimus,col. 3.vers.item hęc est regula, tit. qui feu.da.pos.& in c.1.& ibi Aluar.& Cardin.Alex.tit.de fratri.de no.bene.inuesti.& idem Bal.in c.1.tit.de duo.fratri.à cap. inuest.& in c.1.tit.an agna.vel fili.& in c.1.col.2.vers. quæro nunquid vasallus poterit feudum,tit.de prohi.feu. ali. per Fred.vbi ex hoc dicit,vasallum posse suo cõuasallo vendere suam partem feudi à principe concessi:nõ si ab alio fuisset cõcessum.& cons.346.Imperator.paulò ante fi.lib.1.& consil.50.in primis,col.1.lib.4.Alex. consi.30.quoniam.col.3.vers.2.dato,lib.1.& cons.24. ponderatis.col.3.vers.quandoque conceditur.lib.5.Barb.in c.2.col.5.vers.quod limita , nisi feudum de feu,Fran.Cur.Senior.consil.49.memoriæ.col.12.vers.6.probatur.Soc.consi.66.visa donatione.col.5.vers.prima ratio est,lib.3.Iacob. à S.Geor.in tract.feu.in verbo,princeps Pedemontium,col.6.vers.51.Iason in l.re coniuncti.char. pe.nu.223.& seq.ff.de leg.1.& cõsil.1.in ista quæstione.col.4. vers.tertiũ principale,lib.3.& con.117. in causa,col.6.vers.& tenẽdo,lib.4.Io.Crot.in repet.rub.de rescrip.col.2.lib.6.Ludo.Gozad.cons. 26.in causa illustrissimorum,col.6.nu.34.Et hæc est communior, receptiórque op. quam consulendo & iudicãdo sequi debemus,vt dicit Ias.d.con.117.li.4.Nã sunt nõnulli qui cõtrariũ tenent vt videre licet apud ipsos Alex.& Ias.in d.l.si mihi & Titio,& eundem Ias.in d.l.re coniuncti.& Moli.in addi.Alexand.d.consil.30.lib.1.Ex illa autem.l.1.C.si liber.prin.soci. dicit Bald.in repet.l. 2.col.33.in 9.quæst. vers.præterea & hoc regie.ff.de iureiur.largitores principum multùm esse fauorabiles:ad quod etiam allegat l.prohibere.§.planè.ff.quod vi aut clam.

In cõtractibus inter viuos nõ est locus iuris accrescẽdi,nisi in donationibus principũ.

55 ¶Ex eodem quoque fonte & illud manat,quòd licet in alternatiuis sit electio debitoris.l.plerumque.in fi.ff.de iur.dot.& c.in alternatiuis,de regu.iur.lib.6.& ibi concord.Tamen si princeps tibi vnum ex duobus aut tribus concesserit , id est , vnum aut alterum alternatiuè,non eius qui debet , sed tua erit electio vtrum ex illis malueris:poterísque optimũ si tibi libuerit,eligere,vt colli-

In alternatiuis concessionis principis electio est donatarij.

gitur ex l.2.iuncta gl.C.de castren.& Ministe.lib.12.quam ad hoc expendit Bal. omnium rerum vberrimus fons in d.l.2.col.1.ff.de constit.princ.in priori lect. Quod tibi in primis notandum moneo, quia vix alibi reperies.

56 *In donat. princ. is præfertur cui primum donatum est.*

¶Huius itē monetæ est,quòd licet cùm duobus separatim res quæpiā vendita,donata , vel aliter cōcessa est,is potior erit cui primū res ipsa tradita fuerit,etiam si sit posterior titulo.l. quoties.C. de rei ven.Id tamen nō procedit in donatione aut cōcesṡione facta à principe. Nam is semper præfertur cui primùm donata est,vt donatio principis sit amplior & efficacior, quàm priuati,vt ex facto interrogatus respondit Ro.cōsi.298.circa præmissam,per multa quæ ibi alleg.Et sequitur Ias.consi.27.ad eruendum.in prin.lib.1.& Card.Alex.in c.si facta.col.2.tit.si de feu.fue.cōtro. inter do.& agna.& latè Iaco.à S.Georg.qui id tamē declarat in tract.feu.in d.verbo,princeps Pedemontium,col.antepe.ver.52.& ante hos Bal.à nullo illorū citatus in c.licet causam.col.7.versi. sed quæro quid si duo.de prob.vbi id dicit not.in §.his igitur.in auth.vt exac.instan.dot.& idē Bal.in c.1.vers.amplius consueuerunt.super verbo,in detrimentum, tit.de pace Constan.

57 *In donat. & priuil. princi. dominiū trāsfertur sine possessione.*

¶Nam ex huiusmodi donationibus, priuilegiis,cōcesṡionibus principum, transfertur dominiū sine traditione vel apprehensione possesṡionis,vt voluit Io.And.in c.olim.de ver.sign.And.Iser. in c.2.& ibi Bal.col.vlt.tit.de noua for.fidel.& vterque in c.1.tit.quid sit inuest.idem Bal.in prælu. feu.col.7.vers.dixi sextò.& in c.ad audientiam.col.1.ver.& ex priuilegio.de rescri.Ange.in l.officium.ad fi.ff.de rei vend.Alex.consi.187.in hac causa.col.vlt.versi.quòd autem ista.lib.2.& consi. 3.ex his quæ in themate.col.2.versi.7.lib.5.repetito consi.11.lib.6.& idem Alex.consil.203.perspectis his.col.pen.versi.septimo non potuit.eo.lib.6.Ias.in l.ciuitas.col.3.versi. adde etiam quod per istam.ff.si cer.pet.& consi.145.circa primam dubitationē.col.6.ver.decimò & fortiùs,lib.2.& cōsi. 128.videretur in pręsenti dubio.col.6.versi.item princeps.lib.4. Caro.Rui.consi.32.viso themate. col.2.nu.4.lib.1.& consi.40.pro euidentia.col.9.nu.13.eo.lib.1.& consi.208. præmittendum.col.6. nu.12.eo.lib.1.Ludo.Goza.consi.14.prima facie.col.4.versi.quibus tamen non obstā.& Pau.Pari. con.11.castrum.col.7.num.58.& seq.lib.1.& Maria.Soc.Iuniorē,con.65.cùm in præsenti casu,col. 1.nu.5.lib.1.Vide tamen omnino Ias.in d.l.quoties,col .2.vers.secundò infero,& seq.C.de rei vēd. vbi id tractat amplisṡimè,& in l.traditionibus,col.1.& 2.C.de pactis.& Philip.Deci.in l.certi condictio.§.deposui. col.2.vers. & est speciale,& seq.ff. si cert.pet.

58 *Feuda à principibus concessa sunt perpetua.*

¶Huc pertinet quòd feuda concessa à principibus & aliis maioribus,videlicet Capitaneis regiis, regníque Valuasoribus sunt perpetua,nec reuocari possunt.A minoribus autē concessa possunt liberè reuocari,per c.vlt.tit.qui feud.dar.poss.vbi Iacob.Bel.Bal.Iacob.Aluar.id dicūt hinc procedere,quoniam non esset honestum nobiliores suum beneficium reuocare,arg.l.vlt.C.de anno. ciuil.lib.11.& §.illud.in auth.Consti.quæ de digni.Ex quo apud nos in Gallia, officia à rege concessa,quæ scilicet regia vocamus, sunt perpetua , nec reuocari possunt.de qua re est regia ordinatio,quam vocamus.Quæ verò ab illis inferioribus concessa sunt,liberè & sine causa reuocari possunt ab iis qui concesserunt , vt not. Bal.in l.iudicium soluitur.ff.de iudi.de quo nos late diximus in nostris consuet.Pictonum,nisi in certis casibus , quos inibi declarauimus.

59 *Cōcessio principis realis præsumitur.*

¶Sed & huius notę est, quòd licet aliàs admodum dubiū sit,an concesṡio sit realis, an personalis,& vtra potiùs esse præsumatur,vt videre licet apud Bart. & alios, in l.1.ff.de consti.prin.& in l. quia tale.ff.solu.matr.& in l.pater,quæ est pe.ff.de serui.leg gl.& Doct.in c.cùm venissent,de institor.cum simil.Tamen si concesṡio fuerit facta à principe,hoc minimè dubium est.nam ea potiùs habenda est pro reali quàm pro personali:atque ita transit ad successores , ex Spec.Sētentia in tit. de instru.ædi.§.nunc autem vidēdum. vers.si autem dubium est.Ibi enim loquitur de priuilegio concesso à principe, vt patet ex præcedentibus.& Bart.in d.l.pater.ff.de seruit.leg.Bal.loquens de Barone concedente in d.l.j.§.excepto.col.2.vers.quid si aliquis.C.de cadu.toll.& Ias.d. consil.27.ad emendum.col.2.vers.huic conclusioni.lib.1.

60 *Emphyteuta principis non cadit ob cessationem.*

¶Denique nec illud pręteṙmittēdum ducimus,quod à D.Ioanne Igneo pręside ornatisṡimo scriptum est in l.1.§.cùm omnes. num.201.iterúmque nu.25.ff.de S.C.Silla. quòd qui emphyteusim accepit à principe,non cadit emphyteusi ob cessationem solutionis pensionis per triennium,per text.in l.fundi.C.de fund.patri.lib.11.Idque asṡignat Ign.liberalitati principum. Sed illud tamen in hac re notādum,glo.aliter cum text.intellexisse,vt patet ex gl. vlt. atque etiam Bart.& Lucam Pen.& Io.Plat.qui hoc intelligūt,quādo expresṡè fuit pactum appositum,ne res ob huiusmodi cessationem cōmitteretur,trahúntque ad ecclesiam,vt scilicet posṡit dare in emphyteusim cum eo pacto.Sed vt dicā quod sentio,non videtur posse sumi ex eo text.huiusmodi pactum fuisse appositum.Tu autem ad omnia superiora adde quæ de nobilium liberalitate diximus in repet.l. si vnquam.in verbo,donatione largitus.nu.73.illud autem.& seq.

61 *Nobili an sit necesse facere mentionē nobilitatis in impetratione beneficij.*

¶NOBILI impetranti beneficium necesse est mentionem fieri suæ nobilitatis : aliàs non valet impetratio, si credimus Hostiē.in c.ad aures,per illum tex.de rescrip.quem sequitur Bar.ibi motus quia faciliùs vitiantur literę ad beneficia,quàm ad lites.c.ad audiētiam.le 2.eu.tit.In literis autem ad lites debet fieri mētio nobilitatis, per c.significantibus,de offi.deleg.Igitur & in literis ad beneficia.Sed contrariū tenet Io.And.in d.c.ad aures,in verbo, dignitatis.& ibi quoq; Pan. col. 1.& alij,inter quos id latè disputane Fel.in prin. & Philip.Dec.col.2.ver.successiuè quæritur vt ibi omnibus videre licet.Et hinc quoq; capta occasione Frā.Rip.ibi,col.7.vers.secūdò quæro. tenet quòd

quòd etiam è diuerso non necessarium est facere mentionem ignobilitatis, per c.pen. de præb. Quinetiam illud de nobilitate tenet ipse Pan.in c.postulasti.col.pe.de rescr. Sed horum diffinitio ex his pendet quę suprà latè disseruimus c.29. nu.10.neque solùm,& multis seq.vsque ad nu. 19.inclu.Et vide interim Pet.Anch.cons.131.ad exclusionem.col.1.vers. vlteriùs aduertendum.

62 ¶Non patiuntur nobiles sua nomina inscribi in instrumentis,tanquam id eis foret indecorum, vt probatur in l.pupillus.§.pupillus.ver.sanè si quidam emit.ff.de aucto.tut.& est etiã bonus tex. in l.optimã.ibi fortè propter personas dignitate excelsas.C.de cõtrah.& cõmit.stip.vbi & gl.no. huiusmodi personas non pati sua nomina apponi in instrumẽtis. Et hoc quoque de nobilibus nuncupatim voluit Cepola in dicto tract.de Imp.mil.delig.in 13.priuilegio nobilitatis. *Nobiles nõ patiuntur sua nomina inscribi in instrumẽtis.*

63 ¶Quisquis verè nobilis est, is statim ex conspectu huiuscemodi apparet. Sicuti è diuerso qui ignobilis est,talem mox ex vultu,incessu,cæterisque corporis notis se exhibet, quantùlibet nobilitatem mentiri conetur. Tantum habent virium vultus speciésque,ac gestus corporis,vt nonmores hominum solùm,quod leges nostræ insinuant in l.obseruandum.ff.de offic.præsi.& l.de minore.ff.de quæstio.Sed & generis quoque nobilitatem aut ignobilitatem ad viuum referant. Euripides in Hecuba, *Nobilis statim ex aspectu apparet.*

Δεινὸς χαρακτὴρ, κ᾽ ἀπίσημος ἐν βροτοῖς
ἐσθλῶν γένεσθαι. κ᾽ ἀπὶ μεῖζον ἔρχεται
τῆς εὐγενείας τ᾽ ὄνομα τοῖσιν ἀξίοις.

Quos versus sic traduxit Erasmus,

Inest in homine mira & euidens nota
Probis satum esse:generis illustrat decus
Quisquis celebribus dignus est natalibus.

Et in Ioue,

γενναιότης σοὶ καὶ τρόπων τεκμήριον,
τὸ σχῆμ᾽ ἔχεις τόδ᾽, ἥτις εἶς ποτ᾽ ὦ γύναι,
γνοίη δ᾽ ἄν, ὡς τὰ πολλά γ᾽ ἀνθρώπου πέρι,
τὸ σχῆμ᾽ ἰδών τις, ἀπέφυκεν εὐγενής.

Id est ex traductione Dorothei Camilli,

Generositas tibi,& morum indicium,
Eam formam habes,quæcunque es ô mulier.
Vtinam cognosceret,quoniam multa homini accidunt,
Formam videns quis,an esset generosus.

64 ¶ Et huc alludit illud Ouidij lib.2.Fastorum de Romulo & Remo loquentis,

Si genus arguitur vultu,nisi fallit imago,
Nescio quem è vobis suspicer esse Deum.

Et lib.4.eiusdem operis,

Nec facies impar nobilitate fuit.

Et lib. quoque 6.

Martia sacrifico deductum nomen ab Anco,
In qua par facies nobilitate fuit.

Aut vt alij legunt,

In quo par facies nobilitate sua est.

Et subdit,

Par animo quoque forma suo respondet in illa.
Et genus,& facies,ingeniúmque simul.

Et in epistola Paridis ad Helenam,quod alibi ad aliud propositum citauimus,

Forma vigórque animi quamuis de plebe videbar,
Indicium tectæ nobilitatis erat.

Quod planè significatur,nobilitatem vel de industria tectam & dissimulatam sese gestu,& vultu prodere. Porrò Iulius Capitolinus tradit Antoninũ Pium nobilem fuisse vultu. Apud Quintilianum lib.6.c.4.cùm Longus Sulpitius vultu admodum fœdus eum contra quem liberali iudicio aderat,dixisset, ne faciem quidem habere liberi hominis:ei respondens Domitius Afer,qui contra huic aderat,Tu inquis ex animi sententia Longe.Qui malam faciem habet,liber non est.

65 ¶ Atque vt ad exempla eius rei veniamus Sic apud Homerum lib.4.Odysseæ, Menelaus statim visis Telemacho Vlysśis.& Pisistrato Nestoris filio,ex eorum tantùm occursu, sine alia eorum notitia aut cognitione eos nobiles esse,& ex Regibus ortos prædixit,

ἀλλ᾽ ἀνδρῶν γένος ἐστὲ διοτρεφέων βασιλήων·
σκηπτούχων, ἐπεὶ οὔ κε κακοὶ τοιούσδε τέκοιεν.

Sed virorum genus estis nobilium Regum
Sceptrigerorum,quia nequaquam mali tales genuissent.

Sic apud alterum scriptorem Græcum Heliodorum Phœniceum,lib.Historiæ Aethiopicæ 5.Cybele ex vultu & gestu Theagenis & Charicleæ eos cognouit nobili genere ortos esse. Sic apud Virgilium post initium lib.4. Aeneidos,Dido Aeneam ex ore coniecit esse genus deorum,

Quis nouus hic nostris successit sedibus hospes?
Quàm sese ore ferens quàm forti pectore & armis?
Credo equidem (nec vana fides) genus esse Deorum.

Apud eundem lib.eiusdem operis 1.de Venere,

Et vera incessu patuit dea.

Quod tamen ad id referri potest,quòd nonnulli aliter deos,quàm homines incedere dicunt,ex eóq; etiã solo facilè dignosci deos ab hominibus. Ea enim fuit sentẽtia ipsius Heliodori eiusdẽ

illius operis lib.3.authoritate Homeri de Neptuno loquentis lib.Iliados 13.
ἤϊσκε γὰρ μάντι Κάλχαντι δέμας, καὶ ἀτειρέα φωνήν
...ἐσσυμένω πολέμοιο, ἀρήγοντες δ' ἐπὶ νῆας.
Quod animaduersum non fuit ab interpretibus Virgilij. Sed & apud Apuleium lib.1. Asini aurei non multò ante fi.Milo de corporis ipsius Apuleij speciosa habitudine, déque virginali eiusdem verecundia,generosa illum stirpe proditum coniecit.

66 ¶Quanquam contra supradicta facit,quod sicuti mores vultu plerunque reguntur,ob idque conclamarit Iuuenalis Saty.2.post prin.Fronti nulla fides:Ita quoq; & genus.Nam vt dicit Iurisconf. in l.quia difficile.ff.de contrah. empt.difficile dignosci potest liber humo à seruo.Et sanè videas hominum plerosque ignobilissimos qui vultu,gestu,incessu,gradu, pretiosis vestibus,ore & lingua grandiloqua,verbis magnificis,& cæteris id genus adeo nobilitatem effingunt,vt ipsi nobiles omnibus vel prudentissimis esse videantur. Id quod Sclerias intelligens apud Stob. Serm.2. & Ant.Monachum Melissæ lib.2.Ser.79.& Maximum Ser.64. hæc scribit,
πολλοὶ θνητῶν μὲν ὄψει εὐγενεῖς,
ὁ νοῦς δ' αὐτῶν δυσγενὴς εὑρίσκεται.
Multi mortalium præ se ferunt nobilitatem in vultu,
Quorum tamen mens ignobilis reperitur.
Euripides autem in Medea,
ὦ Ζεῦ τί δὴ, χρυσοῦ μὲν, ὃς κίβδηλος ᾖ,
τεκμήρι' ἀνθρώποισιν ὤπασας σαφῆ,
ἀνδρῶν δ' ὅτῳ χρὴ τὸν κακὸν διειδέναι,
οὐδεὶς χαρακτὴρ ἐμπέφυκε σώματι.

Momi querela aduersus fabricam humani corporis.

O Iupiter quidnam de auro quod an adulterinum sit,
Indicia hominibus præbuisti manifesta:
Virorum autem quo oporteat malum manifestari,
Nullus character insitus est corpori?
Idque est quod Momus querebatur de compositione corporis,quæ talis esset,vt in exterioribus interiora non apparerent: quod cùm multi,tum etiam Lucianus tradidit in Hermotimo.

Nobilitatis gradus esse.

67 ¶ Sunt quidam nobiles simplicis (vt est in vulgari nostrorum Prouerbio) figuræ,id est, infimi ordinis,qui dum maximè ex nobilitate sua,quæ forsan nulla est,gloriari volunt,dicũt se tam nobiles:esse quàm Rex est (*Ie suis aussi noble que le Roy*) tanquam scilicet qui nobilis est, non magis nobilis esse possit.Sed hi admodum falluntur: nam vt cæterarum dignitatum & honorum sunt gradus alij minores,& inferiores,alij maiores,& superiores.l.vt gradatim,in prin. de mun.& hon. & plenè no.à nostris in l.1.ff.de offi.eius cui mand.est iurisd.& Cano.in rub.& in cap.statuimus de maio.& obed.Ita & nobilitatis quoque,vt apertè probat tex.in c.1.tit.de matr.cõtrac.ad morg. vbi ita scribitur, Quidam habens filium ex nobili coniuge , post mortem eius non valens continere,aliam minus nobilem duxit. Vides enim ibi duas nobiles, sed alteram altera nobiliorem. Nam in cæteris rebus videmus bono esse melius.l.ibi autem:in prin.ff.de verb.obl.æquo æquius, honesto honestius,vtili vtilius,& alia infinita quæ tibi colligemus in tract.*Le mort saisit le vif*, in præfat.declar.7.num.6.incip.ego verò,cum seq.

68 ¶Sed quod de nobilitate diximus , id quoque satis ostendit quod scribunt Iac. Alua. & Card. Alex.in c.1.vterque,col.2.tit.quis dic.dux , comes, mar.illum esse magis nobilem qui à principe nobilitatur,quàm qui ab inferiore habente facultatem nobilitandi,cum aliis multis concordant. à me congestis suprà c.6.nu.7. fateor tamen , & seq. Sed & omnes propemodum loquentes de feudis nobilibus & ignobilibus,quæ scilicet suos possessores nobilitant , aut non nobilitant,ponunt tres ordines nobilium. Alia enim purè nobilia esse , alia minus nobilia , alia aliquatenus nobilia,vt latè diximus suprà cap.7.nu.6.verùm Iac.Er ita de ea re loquuntur,vt velint homines qui ea possident , aut purè nobilitari, aut minus aut quadamtenus,vt etiam satis probat text.in dicto c.1.§.1.& §.cæteri,tit.quis dic.dux.& si id non traherent ad nobilitatem hominum , tamen satis esset ad probandum homines esse plus aut minus nobiles, cùm valeat argumentum de rebus ad personas,& è diuerso.l.qui furere,& ibi Bald. & Alber.ff.de statu hominum.glo.& Doct. in l.cùm quid.ff.si certum petat.cum simil.

69 ¶ Porrò Bart.in l.1.col. pen.vers.sed quarto qualiter fiat.C.de dign.lib.12.palam & in aperto nobilitatem aliam alia esse maiorẽ , & inter eas vnam quam infimã appellat. Nam & ipse ibi,col.3. versic. istum intellectum , dicit alicubi Imperatorem vocatum fuisse nobilissimum , scilicet in l. quarto.ff.de nat.ref.Et sic, inquit , in superlatiuo gradu , vt eius ostenderetur maxima omnium esse nobilitas. Et facit etiã text.in l.tam dementis.C.de episcop.audi.& in l.si furiosi.C. de nupt. dũ vtrobique l.iubet vocari,qui ex eo genere sunt cæteris nobiliores:vt hinc quoque possis colligere etiã ex eodem genere alios aliis esse nobiliores.quod expressim annotauit Sal.in posterio re loco,in 2.not.vbi addit rationem,quia quidam habent nobilitatem à genere tantùm,quidam à moribus & scientia, quidã ab vtroque,& hi sunt cæteris nobiliores,de quo & nos alibi diximus, Cicero autem in oratione in Vatinium cuiuspiam excellentem nobilitatem vocat,ita declarans aliam alia esse præstātiorem:vti & ipse in oratione pro Cn.Plancio summam nobilitatem L.Philippi,

Eiusdem etiã generis alios alio nobilior.

lippi. Quem in hoc secutus Valerius Maximus lib.6.c.3. Viguit, inquit, in nostra ciuitate Tiberij & Caij Gracchorum summa nobilitas. Qui & ipse alibi eximiam nobilitatem appellat lib.7.c.11. eodémque vlt. ibi de Alcibiade & lib.9.c.15. vbi de Corn. Scipione. Denique Plin. libro 34.cap.8. Mirum inquit, in hac arte est, quòd nobiles veros, nobiliores fecit.

70 ¶ Nam vt dignitatis, honoris & nobilitatis sunt gradus: ita e diuerso infamiæ horum cõtrariç, vt cõtrariorum eadẽ solet esse disciplina. Nam alius alio est infamior, ignominiosior, vt scribit Bal. in l. sed & milites. §.1. quem legit cum princ. illius l. ff. de exc. tut. per eum tex. qui huiusmodi erat in eius codice, qui nimiũ ignominiose dimissi sunt. nam ex illo verbo nimiũ, not. id quod diximus, in infamia esse gradus, vt in virtute & fama. hęc enim sunt verba illius, Sed in aliis codicibus aliter legitur. alibi enim legitur qui nimirum ignominiose dimissi sunt. alibi qui de numero ignominiose dimissi sunt. At Antonius Augustinus ita eum locum è Græco vertit, Plane ignominiose missi. Tamẽ illud certum, infamiam aliam alia maiorem, vt delicta ex quibus infamia fit, alia aliis sunt grauiora. Et videmus infamiam iuris maiorem esse infamia facti, vt dices ex gl. in §. porrò, in verbo, infamia. 3. q.7. & Panor. in c.1. de purg. can. eum sim. & tamen vtraque infamia est. *Infamiæ gradus.*

71 ¶ Sunt & quidam, qui titulo ampulloso se vocant in instrumentis nobiles & potentes. Idque faciunt plerunque Barones & id genus similes, veluti assumentes illum potentiæ titulum supra inferiores nobiles. Et certe diuersos esse nobiles potentes ostendit illud Terentij in Adelphis alibi à nobis adductum, *Nobiles & potentes.*

Potentes, dites, fortunati, nobiles. Et in Heauton.

Mea est potens, procax, magnifica, sumptuosa, nobilis.

Et illud Ciceronis in oratione pro P. Quintio, Potentes, diserti, nobiles omnes aduocandi sunt. & in oratione pro Rabirio Posthumo, vbi vocat M. Drusum potentissimum & nobilissimum Tribunum plebis. Et Flauius Vopiscus in Tacito. Nam & limitem trans Rhenum Germani rupisse dicuntur, occupasse vrbes validas, nobiles, diuites, & potentes. Illúdque D. Pauli 1. ad Cor. c.1. Non multi potentes, non multi nobiles. Vt etiam potentiam, & nobilitatem, in c. super eo. le 2. de testib. cum dicitur, Potentia, nobilitate, honore. Ex quo illa quæstio Cano. an in sacerdotiis conferendis, considerandа sit magis potentia, an nobilitas, de quo per Cano. in c. cõstitutis. le 2. de appel. & Io. Sel. in tract. de benefi. in 3. parte q.7.

72 ¶ Plerunque tamen hæc simul iuncta reperimus, ita vt aliquando potens præcedat, nobilis sequatur: aliquando quoque vice versa nobilis & potens. Prioris habes exemplum apud Tullium lib. Epist. famil. 2. aliàs 1. epist. 18. ad Q. Thermum, Si adolescens potens & nobilis à te ignominia affectus esset. Et sæpe apud Firmicum, vt lib.3.c.6. in 7. loco Solis, & lib.4.c.2. versi.4. lib.5.c.2. in finibus Veneris: & c.6. in Capricorno. Alterius, apud Liuium 1. dec. lib.8. ad fi. Vir nobilis poténsque erat. Et iterum 3. dec. lib.6. post prin. quod vrbs tam nobilis ac potens sicut defectione sua traxerat aliquot populos, &c. Et rursum 5. Dec. lib.2. Ismenias vir nobilis ac potens. Et Aelium Spartianum in Didio Iuliano, quia multos iam Senatores occiderat, & quidem potentes & nobiles. & in c.1. in prin. de his quæ vi metúsve cau. fiunt, vbi ita scribitur, Quidã nobilis & potens. Ex quo not. Ant. ibi, in not. & Panor. in 2. not. illud no. non quisquis est nobilis, continuò esse potentẽ: & quòd ad incutiendum metum non sufficit nobilitas, nisi adsit potentia. Quibus addes illud Quintiliani lib.11. cap.1. Nobilis obscurum, potens infirmum. Atque illud Plinij lib.6. cap.19. Sed omnium in Iudia prope potentiam claritatémque antecedunt Prasij. Claritas autẽ nobilitas est, vt diximus suprà c.2. nu.9. & seq. Nec interim omittam quod Cicero lib.3. Offic. vocat Pyrrhũ regem generosum, id est, nobilem (vt diximus suprà c.2. nu.47. verùm prius) & potentẽ. Cuiqui inquit, de imperio certamen esset, cum rege generoso & potenti.

73 ¶ Nobilitas igitur, vt ex prædictis patet, & satis constat ex verborum ipsorum proprietate, ad genus refertur. Potentia ad vires & facultates & diuitiarum, & hominum subditorum, & aliorum id genus. Vnde apud Cornelium Tacitum lib.18. potens & inops ponuntur vt diuersi. Et prout, inquit, potens vel inops reus inciderat, &c. Et paulò antè dixerat, Vibius Crispus pecunia, potentia, ingenio inter claros magis quàm inter bonos. Terentius autem in Eunucho satis ostendit potentem de diuite intelligi cum scribit,

Quis est tam potens cum tanto munere hoc?

Apuleius verò vtrunque coniunxit lib.9. Meta. Vicinus potens, & diues.

74 ¶ Statutum est in quibusdam locis, vt nobiles non possint intrare palatium, nisi tempore concilij. Si nobilis accusatus fuerit quòd intrauit palatium in mense Maio, ipse autem allegauerit & probauerit factum fuisse concilium eo mense, sed dubium est an cum intrauit, tenebat concilium nécne: videbatur illum esse cõdemnandum, quia reus non clarè probauit suam exceptionem, vti actor succumbit, qui non clarè probat suam intentionem. l.1. & l. in exceptionibus. ff. de prob. & videtur expressum in l. matrem. C. eo. tit. vbi Bal. ita tenuit, ad hoc quoque allegans Lab ea parte. ff. eo. tit. Et quia etiam huiusmodi exceptio non rectè opponitur, nisi cum tempore licito. ergo id tempus debet probari per c. abbate. de re iudic. lib.6. *Quæstio in statuto loquente de nobilibus.*

75 ¶ Verùm contrarium expresse & in hac specie tenuit Bart. in l. non solum. §. sed vt probari. col.1. vers. vel pone statutũ. ff. de oper. noui nun. Nam in delictis, inquit, in dubio debemus intelligere factum tempore licito, vt sic quis à delicto excusetur. l. merito. ff. pro soc. & l. interpretatione. ff.

de pœnis. & quod dicimus de teste reducendo ad concordiam, ne incidat in falsum.c.cum tu. de testib. Et dicit id expressum in l.2.C de pet.hæred.vbi quis fundata intentione aduersarij sui excipiebat de titulo suæ emptionis, sed dubitabatur an dicta cessio præcesserat, vel secuta fuerat litem, & dicit gl.ibi, præsumi eam præcessisse, nisi probetur cõtrarium: alias præsumeretur delictum, scilicet vitium litigiosi. Aliàs autem si loqueremur in aliis rebus quàm in delictis, succumberet reus clarè non probans, per d.l.matrem.& c.auditis.de præscr.& quod voluit gl.in cle.vlti. de rescr.& facit l.Titiæ textores.ff. de lega.1.

76 ¶ Hæc propemodum Bar. Quem sequuntur Rom. Alex. qui id dicit sequi totum mundum & Ias. ibi, qui eum §. legunt sub §.sciendum, & Sal.in d.l.matrem ad fi, Petr. Anc.in c.in præsentia, col.2. num.13.& ibi Pan.id dicens valde sing.col.4.vers.si autem præsumeretur, & late Philip.Dec.num. 12.de probat.idem Panor.in d.c.auditis, col.pen.vers.sed quando contingit, & ibi late Fel.char. vlt.versic.inquantum Ab.de præscrip. Alex.cons.52.viso themate illustrissimi, col.1.lib.3.& cons. 30.ex allegatis, col.2.vers.& pro hoc eum lib. 7.Aug.Ari.in addi, Ang.Are.in tracta.malefic.in verbo de anno præsenti, col.6.apud quos plenissime videbis hanc opin.multis aliis rationibus fundatam & defensam aduersus rationes Bal.& alias ab ipso Ias.adductas. Sed tu tamen omnino vide Petr.Anch.declarantem op, Bar.in c.cum dilecti, per eum tex.in col.2.vers. Itē per istud, & ibi quoque post eum Io.And.col.2.& Fran.Are, in 7.not.& Fel.etiam in 7.no.de accus.& eundem Fel.in c.1.col.4.vers.tamen factum, de re iud.

77 ¶ Sed super illo ipso statuto aliud dubium fuit hinc ortum, quòd medicus quispiam nobilis ingressus fuerat palatium extra tempus concilij, curandi cuiuspiam causa. quærebatur an incidisset in pœnam statuti. De qua specie loquens Bal.in auth.ingressi, col.2.vers.& est arg. ad statutum C.de sacr.eccle.respondit, illum non teneri, cum id non ex contēptu statuti, sed ex causa rationabili fecerit, arg.glo.1.ibi, dum loquitur de eo qui ingressus est monasterium orandi causa, & l. quamuis.ff.de in ius vocand.quibus probatur verba simpliciter prolata restringi ad id quod rationis est. Quam sententiam alijs quibusdam similibus confirmat Iason in d.auth.ingressi, col.4. vers.ista glo.diuiditur, & in d.l.quamuis, numero 5.

Alia quæstio super eodem statuto.

78 ¶ Sunt in Italia quædam statuta prohibentia nobiles conducere datia quæ vocant, sub certa pœna. Quæsitum est an soluta ea pœna valeat contractus conductionis factæ à nobili. quod videtur. Nam cum lex prohibitiua imponit pœnam extrinsecam, si fiat contra prohibitionem, non censetur actum contra prohibitionem factum annullare.l.vlt.ff.de diuor. Debemus enim esse contenti pœna à statuto indicta, arg.l.stipulatio ista.§.alteri, & l.doli clausula.ff.de verb.oblig.& ca.in causis.de offic.deleg. In contrarium quoque videtur, per l.iubemus.§.sane.C.de sacro.eccle. vbi pœna imponitur facienti contra prohibitionem, & tamen actus manet nullus. Et facit etiam l. prima, C.quæ res expor.pos.& l.prima, ff.de his quæ pro non script.& l.si clericus, & ibi notat.C. de episcop.aud.l.j.C.de sepulch.viol.

De statuto prohibente nobiles conducere datia.

79 ¶ Super quo dubio Cy.in l.non dubium, in fi.C.de legib.dicit quòd si imponitur pœna actui prohibito de iure communi, actus non valet. secus si de iure speciali. & ita procedit d.l.vlt. Sed tu de hac re, ne te diutius detineam, vide multo latius apud Bald.in d.l.non dubium, col.pen.vers.venio, & ibi quoque Sal.col.quoque pen.vers.quæro vt membrum. C.de leg.& Bar.in l.Prætor ait, in prin.ff.de ope.no.nunc.& Paul.Cast.cons.62.quòd dicta conuentio, lib.2.vbi nuncupatim loquitur de hac nostra quæstione, & concludit hunc contractum nullum esse.

80 ¶ Nobilitas ex his quæ amorem fauorémque conciliare solent, vel testimonio Virgilij, cuius illud est statim in initio libr.4.Aeneidos, describentis ea quæ Didonem in amorem Aeneæ incitarunt, pellexerunt, inflammarunt,

Nobilitas amabilis.

Multa viri virtus animo multúsque recursat
Gentis honos,

Quo in loco Christophorus Landinus id annotauit. Cui astipulatur illud Tullij in oratione pro P.Sextio alibi à nobis ad aliud citatū, Erat enim hominum opinione nobilitate ista blanda cõciliatricula commendatus. Omnes boni semper nobilitati fauemus, &c. Et illud quoque eiusdem in oratione pro Cn.Plancio, Nunquam enim nobilitas, integra præsertim atq; innocens, à populo Romano supplex repudiata fuit. Et nonnihil etiam diximus suprà ca.20.nu.193.incip.& vt generalius. Quanquam Propertius huic quod de amore diximus nõ accedit, scribens li.1.Elegia 5.

Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti.
Nescit amor priscis cedere imaginibus.

Quod & nos alibi quoque ad aliud citauimus.

81 ¶ Non indecorum est nobiles esse emphyteutas, aut rerum emphyteuticarum, siue etiam aliarum conductores. Primum probat text.in c.literæ, de dilat.quod loquitur de quibusdam nobilibus qui cessauerant triennio & vltra, soluere pensionem rerum emphyteuticarum. Secundum, alius tex.in c.ex literis, de iure patr.quod & ipsum loquitur de milite (qua voce Ius Canonicum intelligit eũ qui Equestri dignitate insignitus est, quem vulgus nostrum *Cheualier* appellat, de quo alibi diximus) qui ad Firmam, vt ipse loquitur, quod apud nos conductionem significat, quasdam res tenebat. Tamen moribus nostris non admodum est honestum nobilibus res alienas conducere. Suntque in id quædam nostrorum principum edicta.

An deceat nobiles esse emphyteutas.
Miles qui iure Canon.

Creder

82 ¶ Credere tamen, si nobilis ad vsum sui victus & domus, agros aut fūdos, quorum fructus sunt sibi necessarij conduceret non quæstus, & negotiationis causa, non ob id illū nobilitati præiudicare, non magis quàm si fructus ipsos sibi necessarios ad vsum suū emeret, arg. l. vniuersi. & ibi Doct. C. de vectig. cum simi. Etiam si eos postea ex superueniente caussa, id est, ere nata vendere: et io simili voluerunt Guil. Cun. & Bart. & recentiores in l. cætera. §. sed si separauit. ff. de leg. 1. Alber. & Bal. in l. 1. §. vnde quæris Offilius. per illum tex. ff. de exer. act. Alber. in prima parte statutorum, q. 79. item quæro, statuto cauetur. & in 2. parte, q. 106. prædicta etiam faciunt, Bal. in c. 1. §. si quis de manso. col. vlt. tit. de contro. inuest. Pau. Cast. in l. 2. in prin. ff. si cert. peta. cum aliis multis coocor. à me collectis in tract. Retractuum, tit. 1. in præfat. ou. 77. hæc tamen. — *Quid si postea vendat fructus conductos.*

83 ¶ Nobilium, & Nobiliorum cognomina, familiis quibusdam Romanorum fuerunt. Nam quantum ad primum, Plin. lib. 8. c. 40. scribit Volcatium Nobilem qui Cesellium Ius Ciuile docuit, è suburbano redeuntem, cum aduesperasset, canem à grassatore defendisse. Fuerúntque & apud alios nonnulli eo cognomento insigniti, & inter cæteros Alexander Antiochi filius, vt patet ex lib. 1. Mach. cap. 10. Et ipsemet, aut alius eius nominis qui Eupatoris pater fuit, eiusdem operis lib. 2. c. item 2. & iterum c. 4. & c. 10. Fuit & Valerius Nobilis Tribunus militum, ex gente Valeria, in quem Cotta Consul in Sicilia virgis animaduertit, apud Frontinum lib. 4. Stratagematon c. 1. & Honorius Nobilis, qui Consul fuit cum Euodio sub Theodosio & Arcadio. — *Nobilium cognomina apud Romanos & alios.*

84 ¶ Quantum autem ad secundum, Notus est multorum scriptorum monumētis Marcus Fuluius Nobilior, qui primum Prætor fuit, deinde Consul, postremo Censor: eique Consuli Aetolia sorte contigit, vt hæc omnia videre poteris apud Liuium, belli Macedonici lib. 4. & 6. non semel, atque etiam 7. non semel. & lib. 9. & 10. Ex quo lib. 9. intelliges illum fuisse plebeium, quo magis mirum sit, illum Nobiliorem fuisse cognominatum. Huius quoque meminerunt Tullius libro 1. Tuscul. quæst. & Plin. lib. 35. c. 10. haud multo post prin. Paterculus lib. 1. Historiæ Romanę, & Iulius Frontinus lib. Stratagematon 1. c. 6. in prin. & iterum c. 11. & Iulius Florus Epitomes lib. 2. c. 9. & Aulus Gellius lib. 5. c. 6. & Macrob. lib. 1. Saturn. c. 12. vbi illum dicit scripsisse Fastos, quos in æde Herculis Musarum posuit. & Eumenius orator, aut quisquis is fuit, qui orationem illam de instaurandis scholis habuit, & Festus Pompeius lib. 16. in verbo, Retricib. Fuit & alter M. Fuluius Nobilior longo post tempore, ex Equestri ordine, inter comites Catilinæ nominatus à Salust. Et Q. Fuluius Nobilior memoratus Floro in Epitome Liuij, lib. 49.

85 ¶ Nam & Clarorum quoque (quę quidem dictio idem significat vt Nobilium, vt latè diximus & probauimus suprà c. 2. nu. 8. sed & hinc, & seq.) cognomen fuit Romanæ cuiuspiam familiæ. Euritij enim Clari Præfecti vrbis, & bis Consulis meminit Aulus Gellius lib. Noctium Attic. 13. c. 16. Nam & eum reperimus primùm fuisse consulem cum Seuero sub Antonino Pio. Cuius meminit Spartianus in vita Seueri, tum in principio, tum postea, inter nobiles quos occidi iussit Seuerus, & iterum cum Cethego sub Antonino Philosopho. Et adhuc scripsit Antoninus apud Iulianum Iurisconsultum in L. oam salutem. ff. de offi. præfec. vigi. Alterius quoque nisi idem sit, meminit Plin. lib. 2. epist. ad Apollinarem, quem vocat virum sanctum antiquum, disertum. Et Septicij Clari Pręfecti Prętorij Aelius Spartianus in vita Hadriani non semel. Et ad hunc aut alium eius nominis scribit Plin. lib. 1. epist. 15. Cassiodorus autem in Romanis Consulibus memorat Falconem & Clarum consules sub Pertinace. Sed & Antonini Clari meminit Iurisconsultus in l. vlt. ff. de priui. veter. Virgil. autem lib. 10. Aeneid. alterum filium Sarpedonis clarum vocat,

— Hos Germani Sarpedonis ambo

Et Clarus & Hæmon Lycia comitantur ab alta.

Sed & Didij Iuliani Imper. Didia filia Clara vocata est, apud Aelium Spartianum in vita ipsius Iuliani. Meminit & Apuleius Apologia 2. cuiuspiam Sicinij Clari.

86 ¶ Est statutum alicubi, vt pœna homicidij sit mille librarum, nisi si nobilis occiderit popularem, tunc enim pœnam fore capitis. Iudex autem condemnauit nobilē pœna mille librarum, adiecta hac clausula, vt si sententia esset contra, vel præter formam statuti, eam reducit ad formam ipsius. Quæsitum fuit an hic nobilis sit decapitandus. Hanc quæstionem disputauit Iac. But. cuius rationes in vtranque partem retulit Bal. in l. cum M. Ferrariensis. col. 2. ver. nota hic quòd protestatio. de constit. & ibi concludit primum caput sententiæ valere, tanquam certum: teseruationē autem non valere. & sequitur Coro. cons. 161. subtilis. col. 3. vers. nec etiam obstar. lib. 4. eamque aliis rationibus confirmat. Tu illos, si ita tibi libitum sit, videbis. — *Quæstio in statuto loquente de nobili.*

87 ¶ Est quoque statutum, vt horum nobilium qui popularē occiderint, omnia bona deuastentur. Quæsitum item est an bona eorum aliis obligata deuastabuntur. quod videtur arg. tex. in l. 1. §. seruus. ff. de senatuscon. Silla. vbi seruus pignoratus & torquetur, & supplicium patitur. Nam & domus illa pignorata manet in dominio debitoris l. pignus. C. de pig. act. & l. rescriptū. in prin. ff. de distrac. pig. cum simi. Et huius opinionis fuēre Iac. Aret. in d. §. seruus. & Cyn. Albe. & Ang. in d. l. pignus. Sed ex eo, inquiunt, quod reliquum erit ex deuastatione satisfiet creditori. — *An bona alij obligata deuastari possint ex statuto.*

88 ¶ Contrariū tamen voluerunt Bar. & Ro. in l. 1. §. seruus. ff. de senatusc. Sylla. & Saly. in d. l. pignus. Ang. in l. Lucius. in fi. ff. de cuict. & Rom. cons. 128. prout ex tenore quæ opi. est æquior & iustior. Nam creditores pręferuntur pœnis publicis & fiscalibus. l. placuit. ff. de iur. fisci. & l. 1. C. de pœn. fisca. lib. 10. Et habet creditor actionem cōtra destruentem pignus. l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil. & l.

& l.seruum quem.ff.de pig.Prætere a si pignus ad fiscum perueniret,creditur haberet contra eum actionē.l.recusare.§.si fisco.ff.ad senatusc.Treb.& l.cum fisco.ff.de senatusc.Silla.& l.2.C.ad leg. Iul.de vi publ.Ergo multo magis habet exceptionem contra fiscum volentem destruere pignus ipsum.l.inuitum.§.si cui damus.ff.de reg.iur.Denique de hac re videtur tex. apertissimus in l.res quæ.§.autem.ff.de iur.fisci.vbi fiscus non potest ius creditorum lædere,nec prius res aliis pignoratas distrahere,quàm illis satisfiat.Nec obst.d.§.seruus.quia loquitur in seruo, qui delinquendo potest priuare dominum ipsius dominio.l.1.§.quoties.ff.de vi & vi arma. & consequenter creditorem iure quod in eo habet.Hic autem loquimur de delicto debitoris,qui creditoribus præiudicare non potest.Nec item obst.quòd pignus manet in dominio creditoris,quia id verum est, sed cum onere pignoris.vide omnino Ioan. Igne.in d.§.seruus.

89 ¶Statutum est Florentiæ,quòd nobili offendente popularem in personam, ipse aliíque de domo eius puniuntur.Quid igitur si nobilis quicquam rapuerit ex manibus popularis,vel eius vestes laniarit:an sit locus statuto? Bart.in l.licitatio.§.quod illicitè.paulò ante fi.ff.de publ.& Pet. Ancb.in c.nuper.col.2.vers.& prædicta inducit.de sent.excom.& in c.si clericos,col.vlti.in versi. eiusdem initij.eo.tit.lib.6.dicunt locum esse statuto, quantum ad ipsum nobilem offendentem, vt scilicet dicatur offendisse in personam.Non autem quantum ad alios,scilicet illius domesticos:cum sit odium irrationabile, vt teneantur pro delicto alterius.Ideo non tenentur, nisi corpus ipsum proprie læsum sit.

An nobilis rapiens è manu popularis & cætera.

90 ¶Perusij statutum est vt nobilis cōdemnetur in quadruplum eius,in quod popularis condemnaretur.Estque aliud statutum,vt pœnę criminum nocturnorum duplicentur. Nobilis noctu deliquit.Quærebatur an nobilis esset condemnandus in quadruplum pœnæ simplicis,qua eondem natus fuisset popularis,si die deliquisset:an pœnæ duplicis,quam sustinuisset si noctu deliquisset. De qua re videbis Bar.in l.sanctio.C.ver.quæro ergo pone.ff.de pœn.& Bal.in l.si cum exceptione.§.1.versi.sed pone quòd statutum.ff.quod met.cau.apud quos videre poteris,neque enim amplius hæc & alia huiuscemodi tractare decreuimus,loca designasse contenti.

Alia quæstio de nobilibus.

91 ¶Anconæ statutum est,vt nullus nobilis possit facere accusationem,denuntiationem,vel querelam de iure eius ciuitatis,vel episcopatus Anconæ, vel aliunde : nisi pro iniuria in se vel in res suas,& à se possessas,facta.Quidam autem nobilis denuntiationem fecerat aduersus nonnullos, qui dicebantur quicquam delicti perpetrasse, non circa personam ipsius nobilis,sed circa res ab eodem non possessas, fuerúntque dicti denunciati tanquam contumaces condemnati. Quæsitum est an huiusmodi processus esset nullus.Id quod Iaco.Are.disputauit. & de eadem re interrogatus Bal.multis magnisque rationibus vtrinque adductis tandem concludit processum nullum esse,vt videre poteris consi.355.statuto.lib.3.quod repetitur consi.426.lib.5.

Alia de eodē quæstio.

92 ¶In multis locis statutum est,vt contra nobiles in criminalibus caussis sufficiat probatio ex fama,vt patebit ex iis quæ mox subijciam. Quæ autem ratio mouerit statuentes non satis video. Nisi si ea sit,vt reprimantur feroces nobilium animi,qui non verentur delinquere, metū, terrorémque interim præsentibus incutientes:ita vt malint quoduis subire periurium, quàm veritatē testificari,ne postea ab ipsis nobilibus aut eorum consanguineis malè mulctentur. Et ne dubites de validitate huius statuti,id planum est valere statutum,vt in aliquo casu fama faciat plenā probationem,vt colligitur ex Angelo loquente de alio quopiam statuto Bononiensi in l.1.§. dum autem.ff.quemad.testa.aper.& ante eum ex not.per Bart.in l.de minore.§.plurimum.ad fin.ff.de quæst.& Philip.Dec.loquente de hoc nostro statuto,cōsi.37.in causa rigorosæ accusationis, col. 1.& præsupponunt omnes quos postea citabimus.Nam & aliàs valet statutum & consuetudo, vt probatio imperfecta pro legitima & plena habeatur, vt probatur in c.cùm dilectus & ibi Pan. post alios in vlt.not.de fide instr.Oldr.consi.105.videtur dicendum,Ioā.And.in addi.Spec.tit.de instr.edit.§.compendiose.versi.sed nunquid.Bal.in rub.C.de fide instr.col.pe.versi.septimum supplementum.Rom.in l.admonendi.col.10.versic.& ex prædictis.ff.de iureiur. cum aliis concord. adductis per Dec.vbi suprà. licet contrarium teneat ipse Roma.in l.lege Cornelia. col.2.vers.an autem ex statuto.ff.de senatuscon.Silla.

De statuto ut sufficiat fama quælibet ad probandū contra nobiles.

Statutū potest facere ex in sufficiēte probatione sufficientem.

93 ¶Super eo autem statuto multa dubia è re nata orta sunt.Bald.enim in l.sacrosanctæ.in fin.C.de epis.& cler.quærit,an si probata est fama contraria,huiusmodi fama probet contra nobilem. Et dicit non probare,quia cum sit elisa per probationem contrariam,de ea non constat, per eum tex.probantem tum demum voluntatem priuilegiatam , cuiusmodi est hæc probatio , eam esse quæ verè cognita est,id est,de qua constat per legitimas probationes.Id enim quod non apparet,non potest esse priuilegiatum.l.Diuus.ff.de mili.testa.Ex quo Rapha.Fulg.ibi etiam in fi.dicit authoritate ipsius Bal.quòd quando datur priuilegium alicui rei, intelligitur si res sit legitima. Et ideo,inquit,cum in partibus Tusciæ,vbi multum puniuntur nobiles,statutum sit, vt fama sit sufficiens probatio aduersus nobiles,procedet si fama sit legitima.

Quid si probata sit fama cōtraria.

94 ¶Idem quoque Bal.in l.si tutor petitus.in fi.C.de pet.tut. dicit in casu huius statuti posse famam reprobari,quia fama reprobata nō est fama,nec apparet de ea: ideo non potest esse priuilegiata, arg.d.l.diuus.ff.de mil.test.Et facit,inquit,quod no.Azo.in summa.C.ad l.Aquil.circa med.quod dicit bene notan. In eo autem loco Azo scribit nunquam censeri exclusam probationem , quæ fit per rei euidentiam,& eum secuti multi,quos tibi congessi in tractatu Retractuum , titu.1.§.4. glos.1.

Quid sit probatum fuerit contrarium.

gl.2.nu.36.has autem.Sed & in illa eadem gl.nu.1.& multis seq.ostendimus probationem à lege, aut statuto introductam semper admittere contrariam probationem.Etiam si lex ipsa,aut statutum dicat quippiam haberi pro plena,aut plenaria probatione,siue etiam plenissimam vel omnimodam fidem cuipiam rei adhiberi,aut etiam ei standum esse,vt ibi videbis.

95 ¶Et id in casu de quo loquimur,adeo verum est , vt satis sit probare contrarium per famã contrariam,vt satis videtur voluisse Bal.& Fulg.in locis suprà allegatis,& expressiùs idem Bal.qui id statutum dicit esse Florentiæ,in d.l.diuus.versi.quartò est argumentum.& ibi post eum Ange.ff. de testa.mili.per illum ipsum tex.vbi & id dicit notandum,& quòd ita tenent assessores,& aduocati.& idem Bal.in l.qui accusare.col.2.versi.vltimò not.C.de eden.& in l.in pecuniariis,quæ est vlt.col.4.versic.ex hoc deciditur.ff.de fer. vbi & ad hoc prætcrea alleg.l.non solùm.§.de vno.qui est 1.ff.de ritu nupt.dicitque ita seruari in practica.& rursus idem Bal.in l.ea quidem.col.pe.vers. item quæro,dicit statutum.C.de accu.Pet.Anch.in repe.cap.1.de constit.lib.6.Panor.in c.cùm in tua.col.1.in 2.not.de spons.Alex.consi.16.in causa & lite.col.2.versi.præterea statutum.lib.5.Barb. in tract.de præstan.Card.in 2.q.vlt,partis,col.2.& in c.cum contingat.col.3.nu.14 & ibi Fely.col. 1.de rescr.Philip.Dec.dicto consi.37.col.5.versi.quintò statutum.& Catel.Cota.memo inci.qualiscunque probatio.col.2.versi.sed an contrà.An autem possunt esse simul duæ famæ contrarię, vide Bart.Bal.& Rom.in l.is potest repudiare.ff.de acq.hæred.

Iterum de fama contraria.

96 ¶De eodem quoque statuto loquens Ange.in l.1.C.sent.rescin.non pos. & rursum in l.sub specie.C.de re iudic.dicit sententiam latam per huiusmodi famæ probationem aduersus nobilem, retractari citra appellationem per instrumenta de nouo reperta , aut aliàs veritate comperta. & idem quoque dixerat ipse Ange.in d.l.diuus.versi.adde quòd vbicunque.de testa.mili.& vbique dicit id esse de mente Innoc.rectè illam intelligendo in c.tua nos.col.2.de cohab.cler.& mulie. Et sic inquit Ange.in d.l.sub specie. intelligo l.admonendi.quæ not. est & subtilis.ff.de iureiur. Et sequitur Franc.Curt.Senior in repet.ipsius l.admonendi.col.4.

Quid si post sententiã aliter veritas appareat.

97 ¶Bal.item de eodem statuto loquens in d.c.tua nos.col.1.versi.quid si statuto,scribit in casu huius statuti non sufficere probare nudam famam nullis indiciis suffultam, vt dicit notari à Bart. in l.de minore. §.tormenta.ff.de quæstio. quod dictum,inquit, est satis æquum.Sed aduerte ne erres.Nam Bart.in d.§.tormenta.nihil de hac re dicit:sed in §.plurimum,qui continuò sequitur, in quo latè tractat materiam famæ,paulò ante finem dicit,in casu quo ex statuto sufficit probare maleficium per famam, id intelligi de fama,quæ traxit originem ex probabilibus caussis quæ inducunt populum vt ita credat:aliàs non esset fama,sed magis vana vox populi , quæ exaudiri non debet.l.Decurionum.C.de pœn.Ideo,inquit,sit cautus iudex,vt intelligat nõ satis esse probare per famam simpliciter,sed per famam legitimam.Et id quoque dictum Bart.retulit, & secutus est ipse Bal.in c.veritatis.col.2.versi.quærit Bart.an fama.de dolo & contu.vbi id elegans dicit.& rursum in cap.veniens.le 2.col.2.versi.quærit glos.& ibi Pan.col.2.versi.quæro nunquid.& Fely.col.6.versi.quinta conclusio.& Philip.Dec.col.5.versi.tertia cõclusio.& iterum versi.vltimo debet,vbi alios allegat, ext.de testi.& idem Bal.in c.suborta, circa med. de re iud.vbi ex hoc dicit nudam famam non poni inter genera probationis. & allegat etiam c.sicut.§.verùm. eo.tit.& iterum ipse Bal.in l.diffamari,col.1.vers.item not.quod. C.de inge.man. & in l.proprietatis. vers. item fama,C.de prob.& Phil.Dec.qui alios citat d.cons.37.col.3.versi.3.prin.

Quid si fama nuda sit, & sine aliis indiciis.

98 ¶ Quid autem si statutum sit,vt contra nobilem sufficiat qualiscũque probatio.nam & talia sunt quædam statuta in Italia.Et de his loquens idem Bald.in l.2.§.& filius.ff.qui satisd.cog.dicit talem debere esse probationem,quæ de iure valeat,nec sit remota per reprobationem contrarij,arg.d.l. diuus.ff.de mil.testa.Et sequitur Hippo.Marsil.consi.81.salus omnium,col.pen.versi.quia dico,& consi.89.summi Dei,col.2.Et id bene notandũ dicit Iason in l.quodcunque,in prin.in 2.nota.ff. de verbo. oblig. qui dicit eundem Bal.idem quoque voluisse,vti certe voluit in l.1.versic.per hoc determinatur.C.de fide instr.Sed tamẽ ipse Ias.vbi suprà.cõtinuò subdit esse cauẽdum.Nam isto, inquit,modo statutum esset omnino superfluũ , & nihil operaretur contra ius commune, si non nisi probatio de iure valida sufficeret:quod tamen esse non debet,vt per Bar.& alios in l.4.§.prętor.ff.de dam.infec.cum simil. At Catel. Cota.in d.memo.qualiscunque probatio , in prin.quædam dicit,vt sustineat dictum Bal. quæ non admodum mihi satisfaciunt , tu ibi videre poteris.

Quid si ex statuto sufficiat qualiscunque, probatio contra nobilem.

99 ¶ Si statutum sit ne liceat magnatibus,vel nobilibus portare,siue tenere picta arma, siue insignia suorum consortium:in idque sufficiat probatio vnius testis de visu,& duorum de fama publica, & absque redditione causæ cuiusmodi statutum est Florentiæ , vt scribit Philip.Deci.d.cons.37. qui interrogatus an si testes rationem reddiderunt,sed malam,locus sit statuto. Et videbatur locum esse:nam cùm valeat eorum depositio sine redditione rationis , valet & si malam reddiderint,vt in simili dicitur in l.1.in prin.C.de rei vxo.act.& quod no.gl.de libello inepto,in l.vinum, & ibi Doct.ff.si cert.pet.& in §.multis,in verbo,transitu. Instit.de liber.& Bald.in l. qui testamento.§.per contrarium.ff.de testa.& alibi latissimè diximus.

Si ex statuto sufficiat testimonium cõtra nobilẽ sine redditione rationis.

100 ¶ Respondit tamen Decius contrarium.Nam statutum loquitur quando testes nullam rationem reddunt. Ergo non habet locum,cùm reddunt malam:quia cum sit contra ius cõmune.restringitur vt intelligatur in illis ipsis terminis in quibus loquitur,nec ad alios extenditur.l.si verò.§.de viro.ff.solu.matr. gl.Bar.& alij in auth. quas actiones.C.de sacrosan.eccl.Et ita in alio statuto,ve

Statu.ut credatur testibus malam rationem reddentibus non valet.

fama pro plena probatione habeatur,argumentatus est Pet.Anch.consi.189.tribus de causis.col. vlt.versi.primò quòd licet.Et præsertim in casu isto, quia statutum sola voluntate statuentiũ innititur:quo casu non trahitur ad similia.Bal.in l.3.col.2.versi.ex quo not.quòd statutum.C.de iure dot.Imò verò si statutum expresse diceret credendum testibus malam rationem reddentibus. non ei standum esset,vt expresśim voluit Bal.in l.si non speciali.ad fi.C.de testam.Et bene facit quod idem scribit in l.solam.ad fi.versi.nunquid quando iudex.C. de testib.

Responsio ad contraria.

101 ¶Nec obstat quod dictũ est pro cõtraria parte, quia illud responderi potest quod dicit gl.in cle. constitutioné,in verbo, de nouo,in fi.de eleç.plus nocere malam & ineptam locutioné,quàm taciturnitatem.quod probatur in l.expressa.ff.de reg.iur.cum enncord.ibi adductis.Ideóque licet valeat libellus generalis sine expresśioue causæ,parte non opponẽte.l.vlt.C.de anna.excep.& c. abbate sanè,de re iud.lib.6. Si tamẽ causa inepta exprimatur,vitiatur,vt voluit gl.in l.1.in prin.& ibi Bar.& alij,ff.de edẽ.vti quamuis iudex nõ teneatur causam in sentẽtia exprimere.ca.sicut. de re iud.si tamẽ ineptam expresserit vitiatur,vt tradit Inn.in c.in præsentia.de renunc.& quod idẽ quoque in simili voluit idem Inn.in c.vlt.& ibi Pan.col.2.de procur. Et optima huius rei est ratio,quia cùm testes nullam rationem reddiderunt , est quædam præsumptio eos iusta ratione motos fuisse.Sed cùm malam reddiderunt,ea præsumptio cessat. nam in certis & claris non est locus coniecturis.l.continuus.§.cùm ita.ff.de verb.oblig.Hæc & alia multa ad interpretationem & declarationem huius statuti.Dec.dicto consi.37.quem tu videre poteris si tibi opus sit.

Quæstio super alio statuto loquente de nobilibus.

102 ¶Paduæ statutum est quòd si qui de magnatibus, siue nobilibus inferebant iniuriam cuipiã populari,qui esset de frataleis seu societatibus,simplici sacramento popularis crederetur,& illi magnates cõtra quos sic iurabatur,describebantur in quodam libro Cõmunis,qui vocabatur liber potentum Malcablatorum:& alio statuto canebatur , vt nullus de dictis societatibus quas frataleas vocabant,posset describi in dicto lib.Quidam autẽ magnates faciebãt inscribi in matricula dictarum societatũ & tabernariorum,vel bacariorũ:& tamen id officium non exercebant.Idque faciebant ne possent describi in dicto libro Malcablatorum , quia ita describi multis pœnis & periculis subijciebantur.Et respondit Alber.vbi suprà id non impedire quò minus in eo libro describerentur, arg.illius tex.& l.scriniarios.C.de testam.mili.vbi idem Alber. aliud quidpiam simile dicit,de quo mox dicemus in versic.sequen.& l.quidam.C.de Decurio. libro 10.& l.1.C.de colleg. libro 11.

Alia quæstio de eodem.

103 ¶Species autem quam tractat Alber.in d.l.scrinarios.atque etiam in tractatu statutorum parte 1. q.137.ex statuto,hæc est.Statuto Florentiæ nobilibus & magnatibus multa prohibentur & imponuntur,quę minimè prohibentur & imponuntur popularibus.Hinc orta quæstio est, quoniã domus Cyprianorum reperiebatur scripta in quodam libro securitatũ quæ à nobilibus fiebant. Cuius quidem libri titulus hic erat,Infrascriptæ sunt domus nobilium & potentum,quę debent securitatem facere pro nobilibus & magnatibus de festo S. Pangratij, domus de Ameriis, & de Cyprianis.Reperiebatur etiam duos eiusdem domus Cyprianorum quinquennio ante dictum statutũ fecisse eam securitatem,& post dictum statutũ omnes eiusdem domus,excepto vno qui se excusauerat per ætatem 70.annorũ.Illi autem Cypriani dicebant se esse populares à natura, allegabántque aliud statutum limitans certo modo domus nobilium & magnatum. De qua re consultus Dyn.consi.omnium 1.respondit pro illis Cyprianis multis rationibus relatis ab ipso Alberico,præsertim in d.q.137.quem si tibi libitum fuerit videre poteris.

Si cesśio certa nobili sit nulla ob defectũ solennitatis, an cadat in pœnam statuti.

194 ¶Perusij statutum est ne liceat sub certa quadam pœna nobili recipere,vel in se transferre aliquã actioné vel cesśionem quocunque titulo aduersum popularem,cedénsque cadat iure suo quod fortè non sine ratione statutum est,arg.eorũ quæ not.in l.1.& 2.C.ne lic.pot. Super cuius statuti intellectu multa dubia occurrerunt.Primũ an si huiusmodi cesśio nulla fuerit,quia omissa forte est solennitas quæ in contractibus interuenire debuit,vel aliter,sit locus pœnæ huiusce statuti. Et dicit Bal.locum esse in l.quid ergo.§.cùm autem.ad fi.ff.de his qui not.infa.per illum tex.& l. si quis legatum.ff.de fal.Contrarium tenuit Bart.in l.filium.§.si quis bonorũ.per illũ tex.& alios. ff de leg.præstan.& in l.non putauit.§.non quæuis.etiam per eum tex.ff.de bon.poss.contra tab. Rom.in l.si verò.§.de viro.in 33.fal.ff.sol mat.& in l.si quis in graui.§.si autem.in fi.ff.de senatusc. Sillan.Guid.Pap.consi.192.ex facti narratione.col.2.versi.ad secundum quæsitum.& Fely.in c.ex tenore.col.5.versi.ad quod facit.de rescr.Ias.in l.1.§.1.in 5.not.ff.quod quisque iur.& in l.3.col.antepe.versi.22.C.de iure emph.Firmia.in tract.Gabel.in 3.parte 8.partis prin.q.32.versi.item sequitur,quòd cedens.Franc.Rip.in l.4.§.condemnatũ.col.1.nu.4.ff.de re iudic.Sed huius rei veritatẽ intelliges ex his quæ scripsimus in nostris Legibus cõnubialibus in d.gl.6.in 24.q.& in nostro tractatu Retractuum tit.1.§.1.in gl.2.in verbo, *a vendu*, nu.5.sed hic scire,cum multis seq.

An statutum prohibẽs cedi nobili, habeat locum in eccle. vel clerico.

105 ¶Quæsitum quoque est,an huiusmodi statutũ habeat locum in ecclesia, vel clerico cedente nobili.Et an cesśio facta est nobili clerico.De quibus tu vide Fede.Senen.consi.83.quod statutum editum.& consi.84.in puncto mihi transmisso.& consi.85.statuto ciuitatis Perusinæ. & Cardin. Flor.in repe.c.perpendimus.col.13.versi.quæro de quæstione facti.de sent.excom. Panor.in c.ecclesia sanctæ Mariæ.col.pen.versi.& iuxta hoc statutum.de constitu.& in c.quod clericis. col.6. versi.facit quod in simili,& ibi Barb.col.14.nu.78.de foro compe.Domi.dum allegat Feder.in c. vlt.& ibi expresśius Philip.Franc.circa med.de immu.eccl.lib.6.Alexan. consi.93.visis & ponderatis.

ratis,col.2.ver.& puto quòd dictum statutum,li.2.& Corne.con.94.consuluit.col.3.ver.comprobatur,lib.3.& Rochum Curt.in repe.c.vlt.char.34.col.2.ver.quarto limita, de consue. & Philipp. Dec.in c.ecclesia S.Mariæ,col.pen.ver.& hoc etiam habet locum de constit.

106 ¶ Sed & est quæsitum in casu dicti statuti, si nobilis iure hæreditario successit in aliqua actione contra popularem,an incidat in statutū. Et dicit Bar.in l.1.§.sed si iure,per eum tex.ff.ad leg.Cor. de fal.non incidere.& sequitur Panor.in c.1.col.2.ver.item vide glo.ne cleri.vel mona.& Barb.in l.si ex legati causa,col.6.ff.de verb.oblig.& con.14.clementissimi,col.3.lib.2.con.1.magnus,col.17. ver.præterea adduco libr.3.& con.60.in medium,col.6.eod.libr.3.Quod tu confirmare potes ex multis quæ nos diximus in nostro tractatu Retractuum,tit.1.§.1.gl.9.nu.166.sed huius postremi,& seq.vbi inter cætera cito Ciceronē,qui in oratione pro L.Flacco constantissimè defendit Coosules Prætores,& cęteros magistratus,quibus non erat ius quicquam acquirere in sua prouincia: posse tamen hæreditates,quæ sibi obuenerant,recipere, & quæ item diximus in §.26.glos.1.nu.4. sed si id recipias,& 3.seq. *Quid si nobilis succedat in actione cōtra popularem.*

107 ¶Quid autem si popularis qui habebat actionem contra popularem,constituat nobilē procuratorem cum pacto,vt construens ab eo non petat rationem eius quod à debitore exiget, & agat nobilis non quidem vt cessionarius;sed vt procurator:an is sit audieodus,an verò possit repelli ex huiusmodi statuto? Et eum noo admittendum, tanquam id factum sit in fraudem statuti, censuerunt Bald.Ange.Paul.Castr.& Iacobus à S.Geor.in l.iuris gentium.§.Prætor ait,per gl.ibi, in verbo,edicta.ff.de pactis.Ad quod facit quod dicam in 2.seq.ver. *Quæstio in casu illius statuti.*

108 ¶Sed quid si stante huiusmodi statuto popularis cedat actiooem suam forensi,quod non est prohibitum, cùm forensis noo comprehendatur sub statuto. iste autem forensis postea cedit oobili, an valeat? Et dicit Bart. in l.si qui orthodoxæ.C,de hæret.non valere. Vult enim,ait statutum,vt nullo modo perueniat actio ad nobiles,arg.d.l.& l.3.C.de natur.liber.Et id dicit tangi per Iacob. Bel.in Auth.vt de cæte.non fiant commut.eccle.re.ad fi.Et beoe facit quod dictum est numero præcedeoti.& quod dicam in seq. *Alia quæstio.*

109 ¶Est eoim alicubi statutum,ne liceat nobili siue magnati emere possessionē in Cluso,ita,vt opioor,vocant Itali oppidum & suburbia. Quid si nobilis noo emat per se, sed per famulum, aut aliam interpositam personam,quæ sit de popularibus,valebitne contractus? Et dicit Bald. nuncupatim de hac specie loquens,non valere,io l.non dubium,col.4.ver.ex hoc infertur.C.de legib. & sequitur Petr. Anca.io repet.ca.1.col.versi.iuxta prædicta congruè,de constit & Barb.qui dicit sing.in tract.de præstan.Cardi.io 3.q.t.partis,col.5.ver.facit siog.& Catel. Cota in memo.qualiscunque probatio,col.2.ver.secundo circa prædicta. *Quid si nobilis probibitus emere emat per famulum, aut alium.*

110 ¶Nobilium facta dictáque aliis nota esse præsumuntur,vt dicit Panor.in ca.tuam, in prin.per illum tex.de ord.cogni.Vnde,ait,in hoc casu non facilè admittitur allegatio ignorantiæ, per c.illorum,de senten.excom.Et sequitur Ias.in l.si res obligata,col.peo.versi.3.limita.ff.de leg.1.vbi ad id dicit facere glo.in l.si tutor peritus.C.de peri.tut.quę dicit esse præsumptionē scieotiæ eorum, quæ publicè sciuntur. *Nobilium facta ac dicta omnibus nota.*

111 ¶Et ita certè natura comparatum est,vt quo quisq; maiore dignitatis loco ornatus sit,eò cōspectiora sint illius facta dictáq;.Non possunt(ait D.Chrysost.lib.3.de Sacerdotio)episcoporum vitia dissimulari,sed vel statim parua,& exigua manifesta fiūt.Et paulò pòst,Qui priuatim hanc & quietam vitā viuunt,solitudinem habent suorum vitiorum tanquam velamē quoddā:iidem rursus cùm in mediū prodierint,solitudinem illam sicut vestem exuere,ac per externos aduentitiosque motus, suos ipsorum animos omnibus nudos exhibere coguntur.Et iterum postea, Nam vulgarium hominum delicta velut io tenebris commissa auctores suos solos perdunt, cæterùm hominum illustrium & vulgo cognitorum delictum commune omnibus damnum adfert.

112 ¶ Ad quod etiam referri potest illud Iuuenalis alibi ad aliud relatum,

Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet,quantò qui peccat maior habetur.

Sed propiùs accedit illud eiusdem Saty.9.

O Corydon Corydon secretum diuitis vllum
Esse putas? serui vt taceant,iumenta loquentur,
Et canis & postes,& marmora:claude fenestras,
Vela tegant rimas,iunge ostia,tollito lumen,
Et medio clament omnes.

At antè illum Ouidius ad Liuiam,

Ad te oculos auréisque trahis, tua facta notamus,
Nec vox missa potest principis ore tegi.

Sed & Claudianus quoque in Panegyrico 4.Consulatus Honorij,

Hoc te prætereà crebro sermone monebo,
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoscas,cunctis tua gentibus esse
Facta palam,nec posse dari Regalibus vsquam
Secretum vitiis.Nam lux altissima fati
Occultum nihil esse sinit,latebrásque per omnes
Intrat,& obtusos implorat fama recessus.

Et è poetis Græcis Pindarus Pythiorum Ode 1. Hieroni Regi dicata.

ἄπ καὶ φλαῦρον παραιθύσ-
σῃ, μεγα τοὶ φέρεται
πὰρ σέθεν πολλῶν ταμίας
ἐσσί. πολλοὶ μάρτυρες ἀμφοτέροις πιστοί.

Quibus ipsum Hieronem veluti monet, si quid inhonesti ab eo dictum fuerit, circumferri vndique. Multorum enim illum regem esse, multósque vtrisque testes fideles esse.

113 ¶ Nec desunt aliorum testimonia. Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino statim post prin. Cęterorum, ait, neq; dictum obscurum potest esse propter nobilitatem. Et lib. 2. Officiorum de nobilibus loquens, Nullum obscurum potest nec dictum eorū esse, nec factum. Salustius in Catilinario, Qui, ait, demissi in obscuro agunt, si quid iracundia deliquere, pauci sciunt: fama atque fortuna eorum parcæ sunt (aut si mauis legere pares) tanquā dicat, fama eorum æquè ac fortuna parua est, nec admodum nota. quanquam & parcæ non ab hoc sensu admodū distat. Subdit autem Salustius, Qui magno imperio præditi in excelso ætatem agunt, eorum facta cuncti mortales nouere. Ita in maxima fortuna minima licentia est. Cui sententiæ maximè conuenit quod diximus suprà eodem capite, numero tricesimo tertio, nobiles præ cæteris. Idem Salusthus in Iugurtha ita facit Marium loquentem de nobilibus, Quantò vita eorum præclarior est, tantò horum socordia flagitiosior. Et profectò ita se res habet, maiorum gloria quasi posteris lumen est, neque bona neque mala eorum in occulto patitur. Herodianus lib. Imperatorū quarto, Principum, ait, res latere nullo modo possunt.

114 ¶ Sed de hac re latiùs Plutarchus in li. Politicorum ad Traianum. Quisque, ait, sibi vitam & mores pulcherrimè excolere debet, quo prorsus omni nota, vituperationéq; careat: quando præsertim eorum qui Reipublicæ præsunt, non modò singula verba, nec res tantùm publicitus gestæ animaduerti notaríque solent, sed virtus quoque, ioci simul & seria quoque, domus, ipsa familia, vxor, cubile curiosiùs conquiruntur. Quid hoc loco cōmemorare Alcibiadem attinet? quem circa rem communem administrandā solertissimum habitum, atque inuictum compertum. Imperatorem, viuendi licentia atque animi ferocia perdidit: cuius cætera virtus ob immodicos sumptus, & vitæ luxuriam parum Reipublicæ visa est profuisse. Quando Athenienses Cimoni vinum, populus Romanus Scipioni somnolentiam soliti exprobrare traduntur: quippe qui nihil prætereà aliud, quod illis obiectari posset, haberent. Verùm in Cneum Pompeium inimicos cauillatos accepimus, vnico digito scalpere depræhensum. Quemadmodum enim indignius ferri, maioríque haberi solent dedecori verrucæ, fiscúsve in facie, q̄ notæ, næui, atque mutilationes in reliquo corpore: sic etiam ob eam opinionem quæ plerosque omnes de principibus atque ciuibus magistratibus tenet: vtpote de re magna atque dignissima, quæ omni facinore atque temeritate vacare debeat, minima quæque principum & magistratuum errata notantur, & pro magnis habentur. Et paulò póst, Vulgus igitur mores, vitam, actiones, concilia omnia eorum qui Reipublicæ præsunt, curiosissimè rimari atque introspicere solet: etiam si hæc altè admodum obtegas, & tanquam velamentis obnubas & abdas. Hæc ille. quæ & tu addere potes ad illa quæ diximus suprà eodem c. nu. 39. incip. nobiles præ cæteris.

Leuiora errata deprehēsa & reprehēsa in nobilibus.

115 ¶ Et hæc quidem longè verissima esse arbitror, quanquā Lucas Pen. aliud voluisse videatur in l. mulieres, col. 4. in 20. priuilegio nobilitatis. C. de dign. dum scribit nobilium crimina faciliùs occultari, per l. ad splendidioris. C. de diuer. offi. lib. 12. dum ibi scribitur, vt velut in meliori fortuna positi, aut ea scelera quæ priùs commisisse doceantur, occultēt, aut alia deinceps possint impunè committere. Et ibi certè Accur. not. ex eo text. delicta maiorum celari & non puniri, quod, ait, sæpe contingit: licet iusticiæ claues errent. Ex quo Bart. ibi, aut quisquis is est, Nota, ait, quòd clauis ecclesiæ multum errat in hoc quòd delicta maiorum celantur. quod & repetit Io. Plat. ibi. Sed ex his satis intelligis eum tex. loqui de delictis præteritis, de quibus atque etiam præsentibus obtentu dignitatis impunitatem sibi promittunt.

De eadem re.

116 ¶ Matres magno ardent desiderio filias suas nobilibus nuptui tradēdi, vt satis probat tex. in c. super eo. le 2. de testi. & historia relata à Liuio, lib. 4. ab vrbe cond. Virginem Ardeatem plebeij generis à duobus in matrimonium fuisse expetitam, quorū alter virgini genere par erat, alter nobilis: quem mater virginis præferebat, quæ q̄ splendidissimis nuptiis puellam iungi volebat: sed tutores qui è corpore plebeiorum erant, partium memores, plebeium anteponebant. Verùm magistratus Ardeatium secundum parentis arbitrium ius nuptiarum dedit. quæ res Ardeam propè ad internecionem adduxisset, nisi Romani mature succurrissent. Quam rem tu notabis ad l. si pater. C. de spons. & l. 1. & l. in copulandis, & l. in coniunctione. C. de nupt.

Matres cupiūt filias suas nobilibus viris collocari.

117 ¶ Supra in cap. 7. nu. 16. qua in re, & nu. seq. diximus dominum non teneri inuestire de feud. ignobilem, qui à nobili emit. Quibus adde primum quod voluit Pau. Cast. con. 335. cuius initium est, laudatio & inuestitura, col. 1. lib. 1. quòd vasallus nobilis cui à domino facta est potestas alienandi feudum non id poterit alienare in ignobilem, per tex. in c. similiter, tit. de leg. Corra. vbi vasallus miles non nisi militi dare in feudum poterit feudum domini. Sicut nec dominus potest eo inuito alienare feudum in inferiorem,

Vasallus cui facta est potestas alienandi, non potest alienare in ignobilē.

118 ¶ Adde inquam, quod & ipse Paulus tradit in illo eodem consi. ver. quartò probatur, quòd ignobilis est

bilis est incapax feudi nobilis,nisi dominus expresse consentiat,arg.l.apud.Iulianũ.§. vlt.& l.seq. & ibi no.ff.de leg.1.& l.fideicõmissa.§.si seruo.ff.de leg.3.Ideóque,ait,procurator cõstitutus à domino ad laudandum & approbandum alienationes feudorum, nõ potest laudare alienationem feudi nobilis in ignobilem:cùm censeatur fuisse constitutus secundum naturam rei,ad quã constitutus est,c.cùm olim abbas,de offi. deleg.Et illa conditio videtur inesse ipsi procuratorio, arg. l.j.§.sub conditione.ff. de lega. nomi.& l.si stipulatus.ff.de vsur. & l.si eum.§.qui iniuriarum.ff.si quis caut.& l.cùm quis decedens.in prin.ff.de leg.3.Nec videtur constitutus sensisse de incapace, arg.l.Lucius.§.Lucius Titius Daman.ff.de leg.2.

Ignobilis incapax feudi nobilis sine consensu domini.

119 ¶Subditorum autem interest habere dominos nobiles potius quàm ignobiles & plebeios,& potentiores,quàm inferiores.vt voluerunt And.Iser.Iac.Aluar.& Car.Alex.in c.1.§.ex eadem.tit. de leg.Cor.& Franc.Rip.li.2.Resp.c.25.id in effectu,col.4.vbi allegat Aegidium Ro.in lib.1.de regimine principum,dicentem eos esse infelices,quibus pauper vel rusticus dominatur. Nam vt dicuot Docto.suprà allegati,tutiùs & securius viuimus sub potentiori domino,per tex.optimum, quem ipse Ripa citat,in §.audiant:in auth.de defen.ciuit.vbi scribitur, Omnem gentem sub maiori constitutam iudice,maiorem sentire prouidentiam.

Subditorũ interest habere dominos nobiles.

120 ¶Latissimè disseruimus suprà c.29 An aduocati munus præiudicet nobilitati:& tandem cõclusimus non præiudicare.Quanquam valet statutũ prohibens nobiles patrocinari,vt à nonnullis dicitur voluisse Bar.in l.1.in fi. C.de frum.Alex.lib.11.Verùm illud ibi non dicit,sed aliud, videlicet valere statutum prohibens nobiles,aduocatos,& similes à quibusdam officiis publicis,vt prędæ auferatur occasio,vt ibi dicit tex.loquens de Curialibus.Et idem quoque dicit Io.Plat.Quasi sentiant nobiles & aduocatos prædæ auidiores quàm cæteros.

An valeat statutum prohibẽs nobiles patrocinari,& ab officiis publicis.

121 ¶Pictorij statutum est,ne nobiles possint esse arbitri inter populares,nec è diuerso populares inter nobiles.Dubitatum est, quid si lis est inter nobilem & popularem. An nobiles vel populares poterunt esse arbitri in huiusmodi causa?Quam rem copiosissimè disputauit Salyce.& in vtranque partem 11.rationes adduxit. Et tandem tenuit non posse. nam cùm contingit ista mixtura personarum,prohibita persona inficit actum cum ea gestum ab alia persona habili & permissa.l. non distinguemus.§.si seruus.ff.de arbit.& c.cùm super,de offi.d.elega.Sufficit enim impedimentum vnius ad remotionem alterius,qui aliàs iure suo posset eum actum gerere.l.præcipimus, ad fi.C.de appel.Item ista verba inter nobiles,vel inter populares,in altero tantùm verificantur.l.videamus.§.curatores.ff.de in lit.iuran.nam ibi verbum,inter ipsas verificatur,vbi aliquis maior est 25.annis,ita vt non sit pupillus vel adultus.Deinde verò tenet,quòd poterunt eligi in huiusmodi causa nobilis & popularis simul. quia suspicio quæ obtinet cùm vnus tantùm ex illis est tollitur propter adiunctum.ar.l.si quis ex argentariis.§.1.ff.de eden.Et facit l.2. si aduer.liber. vbi iudex accumulatur secundùm diuersitatem litigantium.& d.l.præcipimus,& l.iurisperitos.§.cùm oriundus.ff.de excu.tuto.& c.cùm illorum,de sent.excom.& quod no.Cy.in l.presbyteros. C. de episc.& cle.Hæc fermè Saly.quem refert & sequitur Petr.Anca.in repe.c.1.in 14.quæstio.prin.ver. quæro vlterius de tali quæstione,de constit.

122 ¶Si nobili sit relictus vsusfructus,aut aliud quippiam annuum vice alimentorũ,potest fieri transactio super eo relicto,sine Prætore.Non etiam si ignobili id relictum fuerit.tex.est secundum vnam lect.in l.cùm hi.§.si in annos,ibi,homini honestioris loci.iuncta gl.1.ante fi.ff.de transac.Tu tamen super intellectu illius tex.vide Docto.ibi.

Nobilis super quo potest libere transigere.

123 ¶Honor & dignitas familiarũ per masculos conseruatur,vt scribit Cy.in l.1.C.de adult.& plerique omnes hanc rationem reddentes,statutorum excludentium fœminas existentibus masculis, quos nos alibi latè cõgessimus.Idque potissimum obtinet in familiis nobilium,vt nuncupatim scribit Bal.in c.in præsentia,col.3.versi.item fauor ciuilis.de prob.& Alber.qui id factum dicit ad cõseruationem ipsius nobilitatis,in rubr.ff.de vul.& pup.substit.col.64.ver.sed certum est quòd quo ad testatorem.Ex quo illud manasse videri potest.quòd generali propemodũ Franciæ consuetudine inter nobiles tantum,& in rebus quoque nobilibus tantùm nõ etiam inter ignobiles, nec in rebus ignobilibus masculi præferuntur fœminis, & primogeniti cæteris,vt non sine ratione coniunxerimus in hoc nostro opere ius Primigeniorum nobilitati. Et facit etiam quod scribit Marcus Mantua,con.117.cùm aliàs,in fine.

Inter nobiles cõseruatur familia per masculos.

124 ¶NOBILES in vtranque partem & virtutum & vitiorum ignobiles longè superant. Cuius rei clarum testimoniũ nobis præbet & quotidiana experiẽtia. Et Tullius cui probè cogniti sunt vtrorumq; mores,dũ in oratione pro Publio Quintio,Dolabella,ait, quemadmodum solent homines nobiles seu rectè seu perperam facere cœperunt,ita in vtroque excellunt,vt nemo nostro loco natus assequi posset.Iniuriam facere fortissimè perseuerat,&c. Quod nos alibi ad aliud retulimus.Et huc pertinet quod de Atheniensibus,gente quidem & antiquissima,vt alibi diximus, & nobilissima, scribit Plutarchus in vita Dionis ad fi.excellentissimos virtute eos esse viros, quos ciuitas illa pertulerit,& viros scelestissimos quos & eadem ediderit.

Nobiles in vtranque partẽ ignobiles vincunt.

125 ¶DOCTRINAM nobiles & principes,si quid aliud,decere ostendimus suprà c.5.nu.10.sed si verum,& seq.Illud autem hic adiicere voluimus,Iuris legúmque peritiam maximè illos honestare: contrà imperitiam dehonestare,vel testimonio loci inibi citati ex l.2.§.Seruius autem.ff.de orig. iur.vbi.Q.Mutius Seruium Sulpitium ita obiurgauit.Turpe est Patricio,& nobili viro,& causas

Nobiles decere iurisprudẽtiam.

orantilus In quo versatut ignorare.Nec enim otiosa sunt illa verba,& nobili viro.quibus apertè
insinuabat Mutius viros nobiles iuri ciuili operam dare oportere.Plutarchus autem li.Politico
rum ad Traianum monet principes,vt Ius ciuile ediscant.Et in libello cui titulus est,In princi-
pe requiri doctinam,ex quo & illum in eo loco citauimus,monet item principes vt leges quoq;
ediscant,iustitiámque obseruent.Sed quod doleodum est,rarò video principes legum peritos,vt
etiam è nostris dicit And.Iser.in c.1.tit.quis succes.tene.& Matthæ.Afflict.in c.1.col.2.nu.12.tit.de
prohi.feud.alie.per Lotha.

125 ¶IVSIVRANDVM nnbilium vbique huiuscemodi esse solet,Per fidem mei corporis,vt retulit
Guid.Pap.con.31.viso ad plenum processu,in 2.dubio,versi.quinta ratio.Quod quidem valet,vt
is subdit.Nam in præstatione iuramenti iospiciendus est mos regionis,vt videri potest ex glo.in
cle.1.ver.porrò,in verbo,tacta,in fi.de hæreti.& Iac.Bu.in auth.sacramenta puberum,col.1.C.si ad
uer.vendi.Hodie autem nostri nobiles passim ita iurant,Per fidem gentilis viri,id est,vt loquun
tur,*Fóy de gentilhome*,quod peræquè est ac si dicerent, nobilis viri. Nam vulgò apud nos gentiles
vocamus nobiles,vt diximus suprà c.2.nu.50.illud prætereà. Ita enim hi ostentant & venditant
suam nobilitatem, quæ nulla multis eorum est. Sed ita ferunt mores nostri , vt plerique omnes
malint videri existimarique,quàm esse nobiles.

Nobilium iusiurandum cuiusmodi esse solet.

127 ¶Quò quis nobilior est,eò clemẽtior,mansuetior,placabilior in victos,imbelles,prostratos,pro-
fligatos,inimicos,vt non aliunde magis, quàm ex ea virtute nobilitatem hominum cognoscas:
aut ex contraria natura ignobilitatem.Ferarum,ait Seneca lib.j.de Clementia, nec generosarum
quidem præmordere , & vrgere proiectos. Elephantes leonésque transeunt quem impulerunt.I-
gnobilis bestiæ pertinacia est.Nou decet Regem sæua,nec inexorabilis ira.Ouidius vsus quoque
est leonis similitudine de Tristibus lib.3.Eleg.5.

Nobilium clemẽtia & placabilitas in victos & alios id genus.

Quò quisque est maior,magis est placabilis ira,
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni,
Pugna suum finem,cum cadit hostis,habet.
At lupus,& turpes instant morientibus vrsi,
Et quæcunque minor nobilitate fera est.

Sed & de Leonũ clementia Plin.li.8.c.16.Leoni tantùm ex feris clementia in supplices,prostratis
parcit,& vbi sæuit,in viros prius q̃ in fœminas fremit:in iofantes non nisi magna fame.In leoni
bus autem esse & generositatem & nobilitatem ostendit ipse Plin.in eo.c.sæpius.Sed & de clemẽ
tia elephantorum belluarum nobilissimarũ Plin.lib.8.ca.7.Ipsius,ait,animalis tanta oarratur cle-
mentia contra minus valida,vt in grege pecudum occurrentia manu dimoueat, ne quod obte
rat imprudens:nec nisi lacessiti noceant.Aristo.quoque lib.2.Rhetori.ad Theodectem, idem de
canibus,quod Ouidius & Plin.vbi suprà scribuot, vt scilicet prostratos oon mordeant.Cęterum
prioceps ille oratorum & philosophorum Romanorum Tullius lib.Offic.1.scribit,non audieo-
dos eos esse qui grauiter inimicis irascendum putent , ídque magnaoimi, & fortis viri esse cen-
seant.Nihil enim laudabilius , oihil magno ac præclaro viro dignius placabilitate & clementia.

128 ¶Sed vt redeamus ad Senecã,is lib.1.de Ira,tradit iram ventosam esse & inanem:tantúmq; abesse
à magnitudine animi,quantùm à fortitudine,audacia:à fiducia,insolentia.ab austeritate,tristitia:
à seueritate,crudelitas.Multúmq; interesse inter sublimem animum & superbum.Iracuodiam ni-
hil amplum,decorúmq; moliri,& quæ sequuntur.Et ad calcem eiusdem libri.Nihil in ira,ne cùm
videtur quidem vehemens & deos & homines despiciens,magnum,nihil nobile est.Et li.2.eius-
dem operis,M.ait,Catooem in balneo quidam percussit imprudens. Quis enim illi sciens face-
ret ioiuriam?Postea satisfacienti Cato,Non memini,ait,percussum me.Melius putauit oon agno
scere,quàm vindicare.Nihil,inquis,illi post tantam petulantiam mali factum est?Imo multũ bo
ni,cœpit Catonem nosse.Magni animi est iniurias despicere.Vltionis contumeliosum genus est,
non esse visum dignum,ex quo peteretur vltio.Multi leues iniurias altius sibi demisere,dum vio
dicant.Ille magnus & nobilis est,qui more magnæ feræ latratus minutorum canum securus ob-
audit.Et paulò pòst,Pusilli hominis & miseri est repetere mordentem,vt mures & formicæ , ad
quas si manum admoueas,ora conuertunt.Imbecilla se lædi putant,si tanguntur.

Ad idem.

129 ¶Est autem apud oos tex.in c.paratus,ad fi.23.q.1.Regem debere esse benignum erga suos subdi
tos,atq; etiam hostes,vti ex eo.no.Matth.Affl.in prǫludiis feudorum,col.10.ver.quęro.sed is tex.
id mihi probare non videtur,sed in eam rem oullis opus est nec textibus nec testibus,quãdo fa-
tis per se pateat.Sed ita tamen,vt non omittã quod Ant.Flor.illustris theologus in 2.parte sum-
mæ,tit.4.c.quoq; 4.inter signa nobilitatis posuit mansuetum esse,& post eum Matth. Affl.in c.1.
col.7.ver.signa autẽ nobilis,tit.quis dicat.dux.Scribit aotem Polybius Megalopolitanus li.4.tan
tum mansuetudinem atque benignitatem principum posse , vt non solum cum sunt præsentes,
sed etiam maximo interuallo disiuncti,quosdã quasi fomites amoris,& beneuolentiæ erga se pe-
ctoribus hominum relinquant.Scribit & Plin.li.6.c.22.eos qui Taprobanem insulã incolunt,re
gem eligere clementia insignẽ. Qui autem de apibus scripserunt, tradunt regẽ eorum aculeum
non habere:aut si habet,illo non vti,quod inter cæteros prodidit Plio.lib.11.c.17.magna quidem
principũ admonitione ne aculeum aduersus subditos exerant.Suprà autem eo.c.oo.46.diximus
potent

potentissimam dotem in principe liberalitatem,& clementiam esse. Et hæc quidem vera sunt,vt tùm eá est nostrorum nobilium veluti insita natura,vt sint irę implacabilis,licet se ignoscere fingant,vt diximus suprà c.23.nu.item 23.eodémque vlt.

140 ¶ Si statutum dat aliquem præcipuum fauorem popularibus siue plebeiis,iste fauor includit etiã aduenas ibi commorantes.Ita vt si ibi contrahunt,vel delinquũt,eo ipso se faciunt populares,& tanquam tales sunt iudicandi:licet in sua natione essent nobiles,ita scribit Bal.in c.eum ab ecclesiarum,col.2.ver.vnde si statutum,de offic.ord.Id quod aliquatenus ex eo dependet quod suprà diximus c.10.nobilitatem pendere ex hominum nationúmq; opinione, vt qui vno in loco est nobilis,alio est ignobilis,pertinetque etiam nonnihil ad id quod dicemus infrà,numero 143.domi nobilis,& sequenti.

Nobiles aduenæ vtũtur priuilegiis popularium.

141 ¶Solent nobiles habere duo domicilia,vnum æstatis,alterũ hyemis,ad euitandã aeris malitiã, vt dicit Bal.c.dilectus post mediũ,de rescr.per l.1.§.ęstate.ff.de aqua quoti.& æsti.Nã&quis,ait,potest habere quatuor domicilia,secundũ 4.anni tẽpora,arg.l.3.§.saltus.ff.de acq.poss.vbi scribitur, Saltus hybernos æstiuósque animo possidemus,quãuis temporibus eos relinquamus.Nam & alibi, vt id illi addas,Iurisprudentibus placuit duobus locis posse aliquem habere domicilium.l.assumptio.§.Iurisprudentibus.ff.ad Munici.Et illud certe scio,nostros Franciæ nobiles paulo locupletiores maxima ex parte illud obseruare,quod Bal.dicit,vt scilicet ęstate vnũ domiciliũ habeant, hyeme alterum,nisi si forte in oppidis habitant,quod rarum est apud nos,vt alibi diximus.

Nobiles solent habere duo domicilia.

142 ¶Si pauper nobilis habet magnũ quoppiam palatium euersum,vel destructũ,quod per paupertatem ei reficere non liceat, potest cogi ad vendendũ,ne ciuitas huiuscemodi ruinis deformetur, vt expressim voluit Ro.sing.780.pauper nobilis.Et id dicit voluisse Spec.ti.de satisd.§.est quoq; ver.circa hoc quæritur,per l.lege.in prin.ff.de S.C.Silla.& l.3.C qui ex cau.ser.pro prę.libe.accip. Sed auerte quod Spe.nec de nobili loqtur,nec de hoc casu,sed alio diuerso,vt ibi videre poteris.

Pauper nobilis qui palatiũ reficere non potest.

143 ¶Si quid à populo impetrare desideras,prius in tuam sententiã nobiles adducere tentabis. Nam facilius cęteros in eandem trahes illorũ authoritate,vt scribit Arch.in c.cõmessationes,in verbo, monebuntur.44.dist.per eum tex.cuius in fine hæc verba sunt,Itaq; prius monebuntur spirituales,aut his proximi,quorũ authoritate & lenissimis quidem & instantissimis admonitionibus cętera multitudo frangatur.Ex quo etiam Dom. post Hugo.dicit prius incipiendum à maioribus, quàm à minoribus,cũ quid persuadere populo volumus:quia inferiores postea facilius attrahẽtur.Sed & in id Archi.citat,& sequitur Matth.Afflict.in c.1.col.2.nu.20. tit.de pac.iur.fir.Id quod probe intellexit Isocrates in tertia ad Philip.epist.cũ scripsit,Græcè quidem, sed in hanc sententiam,Tum enim suadebam & hortabar vt compositis nostræ vrbis & Lacedæmoniorũ & Thebanorum & Argiuorum controuersiis Græcos in concordiam redigeres, existimãs si id à Principibus ciuitatibus impetrasses,quàm primum reliquas quoque secuturas.

Nobiles primi in nostrã sententiam adducendi.

144 ¶ In c.23.nu.9.obiter diximus nobiles teneri de facinoribus suorũ famulorũ, illicq; nonnullos è nostris citauimus.Quibus addendũ putamus tex.in c.cõstitutis, le 2.& ibi gl.in verbo verisimile,de test.& in cle.ne in agro.§.porro,&ibi gl.in verbo familiaribus,de sta.mon.&gl.in c.cum ad sedem,in verbo interdictum,ver.sed nónne ex eo,& ibi latè Ant.in ver.nuper,col.2.ver.opponis quod etiam interdum.de resti.spo.& Alb.in 1.parte.statutorũ,q.50.itẽ an valere.Et quod de ea re scribit Alc.in l.pronunciatio.§.seruientiũ.ff.de ver.sig.Nobiles,ait,qui in famulitium suũ sicarios, lenones,idq; genus improbos retinent,ex eorum delictis arbitratu iudicis puniendi sunt.Præsumuntur enim eorum conditionem notã habuisse, nec eis licuit detestabiles hosce domi habere, & fauoribus prosequi.Et ideo etiã si dolo careant,culpa non carent.Et Tullius in 4.in Verrem actione.Cum Verres ipse se defenderet,ꝓ pecuniam quampiam, quæ male & iniuste ablata fuerat,nõ accepisset,sed Volcatius,qui à comitibus eius erat:Comites,ait,illi tui delecti,manus erant tuæ,quo quisque te maxime cognatione,affinitate,necessitudine aliqua attingebat , ita maxime manus tua putabatur.Cohors tota illa tua,quæ plus mali Siciliæ dedit,quàm si centum cohortes fugitiuorũ fuissent,tua manus sine controuersia fuit.Quicquid ab horum quopiam captum est, id non modò tibi datum,sed tua manu numeratũ iudicari necesse est.Nam si hanc defensionem probabitis,non accepit ipse:nemo vnquã tam reus,tam nocens adducetur , qui ista defensione non possit vti.Et paulo post,Si enim innocentes existimari volumus, non solum nos abstinentes,sed etiam nostros comites præstare debemus.Primum omnium opera tanta danda est,vt eos nobiscũ ducamus,qui nostræ famæ capitique consulant. Deinde si in hominibus eligendis nos spes amicitiæ fefellerit,vt vindicemus,missos faciamus,semper ita viuamus,vt rationem reddendam nobis arbitremur. Et post pauca, Sed tu cum & tuos amicos in prouinciam quasi in prædam inuitabas,ac cum illis,ac per eos prædabare:non statuebas tibi non solum de te, sed etiam de illorum factis rationem esse reddendam. Et alia quoque multa in eam sententiam.

Nobiles an teneantur de facinoribus famulorum.

145 ¶In c.4.nu.8.& vt de aliis,multos reges adduximus humili genere natos. Quibus addendum duximus Amasim sapientissimum Aegyptiorum Regem, quem Aegyptij inter initia cõtemnebãt, nec vllius sane momenti ducebant,quòd plebeius fuisset,nec insigni familia ortus.Sed hos Amasis ad se solertia,non asperitate perduxit. Erant ei cum alia bona infinita,tum verò peluis aurea, in qua tam ipse quàm omnes conuiuæ semper abluebant.Hanc ille confregit , ex eáque dæmonis statuam fecit, & in appositissimo vrbis loco statuit.Aegyptij simulachrũ adeũtes magnopę-

Amasis Aegyptiorũ rex plebeia gẽte.

re venerabantur. Quod Amasis resciens conuocatis Aegyptiis aperuit ex illa pelui in qua primò Aegyptij euomere immingeréque, & pedes abluere consuessent, factum esse simulachrum, quod tunc tantopere venerabātur. Itaque se aiebat perinde atque peluim esse factum, qui si antea fuisset plebeius, impræsentiarum tamen Rex esset. Atque sic Aegyptios ad se traduxit, vt æquum cēserent ei seruire. Quod Herodotus recensuit haud multo ante fi. li. 2. & nonnihil tetigit Aristoteles lib. 1. Politicon c. vlt. cum loquitur de Amasi, qui de pelui sermonem habuit, & Plutarchus in conuiuio septem sapientum. Quæ loca vix intelliges sine illa Herodoti historia.

136 ¶ Quod & nos huc quoq; adducere voluimus, vt illud præterea intelligeres, Reges ignobiles cō- *Reges ignobiles à subditis contemni.* temni solere à subditis, nisi solerter prudentérq; eos ad se veluti trahant. Non quòd Rex quisquis est, sit ignobilis, vt & nos docuimus suprà c. 25. nu. 7. præterea quis dicit, vbi de Euandro Arcadū Rege locuti sumus. Nam & eo ipso q̃ rex fit, is & nobilis fit. vt plenè etiam ostendimus c. 7. Sed intelligimus de eo, qui ante adeptum regnum erat ignobilis: vt & de eo qui etiā ante regnū erat nobilis intelligitur illud Eccle. 10. Beata terra, cuius Rex nobilis est, quod iam sæpius ad alia quędam adduximus. Quod autem diximus de regno ignobili, aliò pertinet. Et vt illud item hinc intelligas non omnino verum esse, quod nos suprà ca. 6. nu. 4. diximus ex Diodoro Siculo, Aegyptios omnes æqualiter nobiles existimare. Quod etiam ostendit quod scribit Lucianus in Nauigio, Comam prolixam insigne nobilitatis fuisse apud Aegyptios.

137 ¶ Non possunt nobiles suis subditis imponere, siue imperare angarias, & perāgarias, & alia huius- *Nobiles non possunt suis subditis imponere angarias.* cemodi quæ sunt publici iuris: nisi ex consuetudine vel conuentione. Seruitia enim terminata, suis terminis & finibus sunt contenta. l. cum scimus. §. caueat. C. de agri. & censi. & cap. dilecto, de offi. Archi. Quæ autem dicantur Angariæ & Perangariæ, ne id prætermittam, disces ex Suida in verbo ἀγγαρεία, & Vegetio lib. 2. non semel. Alciato in l. neminem. C. de sacro. eccle. hinc occasione sumpta, quòd illic fit mentio de vtrisque, & in rub. C. de præpo. sacri. cub. li. 12. Budæo in Cōment. Græcè linguæ: Erasmo in suis annotat. in Matthæum, cap. 7. Cælio Rhodigino Lectionum antiquarum lib. 18. c. 8. vltimæ æditionis.

138 ¶ Galliæ nobiles in primis venatione gaudent ac se exercent, vt tradit Gaguinus huius nationis *Nobiles Galliæ venationi dediti.* historicus lib. 2. in prin. de Clotario Rege loquens, Móxq; ait, vt est Galliæ nobilitatis vana consuetudo, ad feras venatu deprehendendas se conuertit. & lib. 3. Dagobertus autem postquam sibi per ætatem licuit, feras indagare & venari, vt Gallis mos est, pergit. Et li. 4. de Carolo Magno, frequentissimis venationibus, Gallorum more, delectabatur, exercebatúrque. Nam & de eodem loquens Eginhartus eiusdem Cancellarius in vita illius, eum venationi fuisse deditissimum ex more, ait, & consuetudine Gallorum: cui nationi, vt ipse addit, nulla alia in eo studio comparanda. Et Baptista Mantuanus in D. Dionysio de Gallis loquens,

Venatu, aucupio campos, montana, lacúsque
Sollicitant.

Quibus attestatur ca. quorundam. 34. dist. Cuius hæc verba sunt, Lanfredus episcopus, qui & iuuenis dicitur, venationi sit deditus, quod vitium plurimos etiam de clericali genere duntaxat Germanos & Gallos irreuerentes implicat.

139 ¶ Et certè venatio videtur esse propria ac peculiaris regum, principum, heroum, nobilium. Nam *Venatio propria regum & nobilium.* Pollux in Onomastico ad Cōmodum, quo loco de origine purpuræ disserit, ita de Hercule scribit, ἡ. πεῖτο ἄρα τοῦ Ἡρακλέους ὁ κύων, τὸ πλησίον νέμειν: οἶσθα δ' ὅτι τοῖς ἥρωσι συνεισῄεσαν μέχρι τῆς ἐκκλησίας οἱ κύνες. Sectabatur autem Herculem canis, vt erat mos antiquus. Nosti enim quòd simul cum heroidibus canes in concionem ingrederentur. Quod sumptum videtur ex Homero, qui statim post princ. libr. 4 Odysseæ inducit Telemachum in concionem Achiuorum centum duobus canibus comitatum,

βῆ ῥ' ἴμεν εἰς ἀγορήν, παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος,
οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύω κύνες ἀργοὶ ἕποντο.

Sic & Virgilius lib. 8. Aeneid. facit canes comitari Euandrum Regem nobilissimum,

Gressúmque canes comitantur herilem.

Quo in loco Seruius aduocat & illud Salustij in Romana historia, Syphax inter duos canes stans Scipionem appellauit.

140 ¶ Idem autem Virgilius libr. 9. eiusdem operis inducit Numanum cognomento Remulum hæc gloriabundum de Italis iactantem,

Venatu inuigilant pueri, syluásque fatigant. Et lib. 7.
Et te montosa miserè in prælia Nursa,
Vfens, insignem fama, & fœlicibus armis,
Horrida præcipuè cui gens, assuetáque multo
Venatu nemorum. Et eod. lib. 9. de Niso,
Vidimus obscuris primam sub vallibus vrbem
Venatu assiduo. Et lib. 5. de Helymo, & Panope comitibus regis Acestæ,
Tum duo Trinacrij iuuenes Helymus Panopésque
Assueti syluis comites senioris Acestæ. Et lib. 5. de Lauso Mezencij regis filio,
Lausus equûm domitor, debellatórque ferarum. Et lib. 9. de Amyco.

Inde

— Inde ferarum
Vastatorem Amycum, quo non felicior alter
Vngere tela manu, ferrúmque armare veneno.

Ex quo vides Virgilium scribere quos maximè laudare voluit, huic studio admodum sese dedisse.

141 ¶ Nam optimi principes, vt docet Dion, venationẽ exercent, vt rem optimam atque saluberrimam, vnde corpus robustius, & anima fortior efficitur, in qua bellica omnia exercẽtur. Nam & in ea equitare, & currere, & atroces feras excipere, & æstũ frigúsque perferre, sæpe famem pati necesse est. Cyrus, authore Xenophonte, suos non prius ad prandium siue cœnã ire sinebat, quàm sudassent. Itaque in venationẽ educebat qua sudor maximè euocatur. Damnabat autem ociũ & desidiam perinde ac rem pestiferã, & corporibus valde detrimentosam. Idem lib. 1. Pædiæ, statim post princ. laudat Persas, quod publicè operã dabant venationi, & sicuti Rex in bello se ducem iis præstat: ita & ipsa tum venatur, tum vt alij venẽtur diligentiam adhibet, quòd hæc eis verissima videtur meditatio rerum bellicarum. Nam diluculo assuescunt assurgere, frigoraque & calores tolerare. Necessarium est etiam sagitta bestiã ferire, ac iaculo petere: atque animus sępe cogitur concalescere, vbi ferox aliqua bestia contra sese obiecerit, & irruentem obseruare: vt vix in venatione eorum quicquam abesse videatur quæ inter bellandum accidunt. Et libro 8. eiusdem operis, de ipso Cyro loquens, Bellicæ, inquit, exercitationis gratia eos ad venationem educebat, quibus hæc exercenda existimabat. Hanc exercitationem rerum bellicarum esse omnino ratus optimam, equestris autem verissimam. Hæc enim in omnifariã locis equitantes maximè ostendit, quoniam insequi oporteat feras fugientes: & hæc item reddit ab equis maximè agiles ad efficiendum opus, quoniam capiantur & cupiditate & honoris studio. *Venationis cõmoda.*

142 ¶ Idem autẽ Xenophon venationis imprimis studiosus, vt tradit Laertius, atque eam tanti fecit, vt ei nuncupatim librũ dedicarit, hoc tit. κυνηγετικὸς, in cuius princ. dicit venationem Deorũ inuentionem esse, Apollinis scilicet, & Dianæ: eáque exercuisse Chironem, qui & eam docuit Cephalum, Aesculapium, Melanionem, Nestorem, Theseum, Hippolytum, Palamedem, Vlyssem, Mnestheum, Diomedem, Castorem, Pollucem, Machaonem, Podalitiũ, Antilochum, Aeneam, Achillem, qui per id tẽpus chari Diis fuere. Adde & Menelaum & Leomatum, ex Aeliano lib. 9. de Varia hist. Sed vt redeamus ad Xenophontem, is multas laudes in venationẽ congessit, cùm per totum eum librum, tum verò præcipuè ad fin. illius, quæ illic omnibus sunt obuia. *Venatio Deorum inuẽtum. Heroes qui venationi studuerunt.*

143 ¶ Nec solus Xenophon de venatione scripsit (vt id in transcursu dicam.) Nam & Oppianus Cilix de eadem libros quinque edidit, ex quibus quatuor etiamnũ supersunt. Et Gratius poëta, qui sub Augusto Cæsare floruit. Cuius & hodie liber vnus de ea quoque extat. De quo est illud Ouidij de Ponto, elegia vltima, *Scriptores venationis.*

Tityrus antiquas, & erat qui pasceret herbas,
Aptáque venanti Gratius arma daret.

Quod sumptum videtur ex ipsius Gratij poëmate, vbi ita cecinit,

Carmine & arma dabo, & venandi prosequar artes.

Et Calisthenes, quem ex lib. 3. de venatione citat Plutarch. in lib. de fluuiis. Sostratus, quem & ex lib. 2. de venat. citat Stobæus in Ser. 62. quo Venerem improbat. Marcus Aurelius Olympius Nemesianus poëta, cuius etiamnũ extat de venatione liber. Belisarius Aquiuiuus Aragoneus Netiiorũ, qui & ferè ex Oppiano librum de venatione scripsit. Ioan. Elius qui de vocabulis venatoris scripsit, in libro de scientia scribarum publicorum. Et nouissimè Michaël Angel. Blondus, qui nuper ad Frãciscum regem nostrũ librum eiusdem materiæ scripsit. Et Adrianus Cardinalis qui carmine phalecio de venatione ad Ascaniũ Sfortiã Cardinalem scripsit. Et Angel. Bargæus qui & ipse libros de venat. scripsit. Ante hos omnes vtpote ante natũ Christum anno 270. Dornadilla Scotorum rex scripsit de venatoriis legib. librum: nam & ipse venationẽ venatoriósque canes ob corporis exercitationem post cibos & sacra in magnis habebat delitiis, vt scriptum reliquit Balæus Sudonolcas in illustribus maioris Britanniæ scriptoribus.

144 ¶ Sed vt ad alia pergamus, Plato lib. 6. de Legib. monet adolescentes alendis canibus, & reliquæ venationi dare operam. Et lib. 7. paulò ante fi. scribit optimam esse quadrupedum venationem, quæ equis, canibus, corporis viribus agitur. Nam quibuscũque diuina curæ est fortitudo, ij quadrupedes omnes cursu, vulneribus, telísque manu propria venando vincere debent. Et paulò pòst, Sacros hos venatores vbicunque venari velint, nemo prohibeat. Et Cicero lib. 1. Offi. Suppeditant, inquit, & Campus Martius, & studia venandi, honesta exercitia. Dingenes Synopæus, teste Laertio in vita illius, pueros quos instruendos habebat ad venationẽ educebat. Apud Cretenses ἀγελάτης is erat, qui puerorum gregibus siue cohortibus præerat, ex lege eos ad venandum educebat, author Heraclides in politia Cretensium. Sed & Lacedæmonij ex Legibus Lycurgi studia circa venationes per omne tempus agebant, nisi fortè militiæ vacarent, vt scribit Plutarchus in vita ipsius Lycurgi. *Aliorum testimonia.*

145 ¶ Alexander ille Magnus post prandium sæpè diem venatu consumebat, vt tradit Plutar. in vita illius. Pelopidas Thebanus vir animi virtute & corporis robore præcelleus, primam militiæ suæ institutionem à venationis meditatione accepit, vt tradit idem author in vita illius. Philopœmenes Acheorum dux insignis quoties ab armis ociũ nactus esset, venationi operam dabat, vt *Alij viri celebres qui venatui operã dederunt. Imperatores.*

qui opinaretur eam rei militaris comitē esse,vt idem author est,in vita ipsius. Pōpeius Magnus
cùm Numidiā victor peragraret,venationibus leonū & elephātorū aliquot diebus operā dedit.
Plin.Secundus studiis animū,venatu corpus exercebat,vt ipse profitetur lib.5.Epistol.ad Apolli-
narem.Idem alibi lib.1.ad Cornel.Tacit.scribit se crebrò venationibus interesse,adiiciēs hęc ver-
ba,Mirum est vt animus hac cogitatione motúque corporis excitetur.nam vndique syluæ & so
litudo,ipsumque illud silentium quod venationi datur,magna cogitationis inuitamenta sunt.

146 *Traianus. Hadrianus.*
¶ Traianus Imp.laudatissimus,quem tāti fecit Gregorius ille Magn.vt eum longo tempore post
eius mortē suscitarit,vt nonnulli Theologi scholastici tradiderunt, venationes frequentes cum
amicis & familiaribus exercebat,vt tradit Dion Cassius. Et Hadrianus illius in imperio succes-
sor, venandi studio vsque ad periculum tenebatur. Nam inter venandum diffracto humero &
crus penè contriuit,vt idem author prodit. Et de eo quoque Spartianus, Venandi,ait,vsque ad
reprehensionem studiosus.Antoninus Pius & illius successor laudatissimus, venādo se multùm
oblectauit,vt scribit Iulius Capitolinus.Marcus quoq; Antoninus philosophus,qui mox in im-
perio successit,& quem Spartianus dicit sanctitate vitę omnibus retrò principibus antecelluisse,
venationi item operam dedit,teste Capitolino. Atque etiam Alexander Seuerus Imper. lauda-
tissimus,vt tradit Aelius Lāpridius in vita illius.Et vt de aliis recentioribus principibus loquar,
Albertus & ipse Imp. Rom.dicebat venationem esse exercitationem virilem:saltationem mulie-
brem,vt alibi diximus,suprà c.37. nu.18.Seneca.

147 *Achilles.*
¶ Achilles ille bellatorum maximus præludia armorum & venationes recensens, apud Statium
lib.2.Achilleidos,ita infit,

Quid nunc tibi prælia dicam
Syluarum,& vacuos sæuo iam murmure saltus?
Nunquam ille imbelles Ossæa per auia lynces
Sectari,aut timido passu me cuspide damas
Sternere,sed tristes turbare cubilibus vrsas,
Fulmineósque sues,& sicubi maxima tygris,
Aut subducta iugis fœtæ spelunca leænæ,
Ipse sedens,&c.

Venatio salubris.
Nam & illum venationem à Chirone didicisse suprà diximus. Horatius autem, ne à poëtis di-
scedam,lib.Epist.1.epist.18.ad Lollium,de venatione loquens laudat,

Pulmenta laboribus empta
Romanis solenne viris,opus vtile famæ,
Vitæq; & membris.

Et ante hos Homerus non multò post princ.5.Iliad.Scamandrium laudat tanquam ἐσθλὸν θηρη-
τῆρα,id est,bonum venatorem à Diana edoctum.

148 *Decreta canonica venationes abhorrēt.*
¶ Quod si quispiam obiiciat Decreta Canonica venationem clericis interdicentia d.c.quorun-
dam.74.dist.& c.qui venatoribus,& multis seq.86. dist. vbi & eam artem nequissimam appellāt:
& aliis quoque seq.& per totum tit.extra, de cleric. venat. Huic ita respondendum esse censeo,
multa esse suapte natura & vtilia & honesta,quæ ex tempore & persona sunt illicitā.Ideo multa
clericis prohiberi,quæ cæteris sunt permissa.Licet igitur clericis prohibeatur venatio,cæteris ta-
men permittitur,vt not.gl.& omnes Doct.in c.1.de cler.vena. & in d.c.qui venatoribus. Et pro-
pterea quod ibi dicitur,venationis ars nequissima,intelligitur quantum ad clericos.Sed & illud
intelligitur,si causa voluptatis id faciant,non si recreationis vel salubritatis gratia (nam eam sa-
lubrem esse suprà diximus)vt voluerunt doct.in d.c.1.Innocen.in c.dudum,le 2. & ibi Panor.de
elect.Fel.qui id commendat in c.auditis,col.pen.de præscript.

149 *Venatio immodica non laudanda.*
¶Sed & omnia quæ suprà diximus in laudē venationis ita velim intelligas,modò ne sit nimium
atque immodicū venandi studium,cuiusmodi est nonnullis principibus:ac omnibus prope no-
bilibus nostræ Galliæ,qui ad insaniā vsque eo studio tenentur, aliarum rerū & publicarū & pri-
uatarum obliti.Antiochus ille qui iterum aduersus Parthos exercitum duxit, cùm in venatione
quadam studio persequendi ferā ab amicis & seruis aberrasset,in casam inopum quorūdam vi-
rorum ignotus intrauit,ac inter cœnandum cùm de Rege sermonē iniecisset, audiuit aliàs qui-
dem bonū esse:sed amicis flagitiosis vtentem plurima negligere,sæpeq; illa quæ necessaria erant
nihil curare,quòd venationis nimium esset studiosus. At tunc quidem tacuit,sed posteaquā sa-
tellites simul cum die ad casam illam venerūt,cognitus,allata purpura & diademate, Nimirū,in-
quit,ex quo die vos sumpsi,heri primū vera de meipso verba audiui.Author Plutarc.in Apoph-
theg.Imp. Et nos ipsi quosdam nobiles nouimus in venationē bona sua misere prodegisse. In-
terim tamen vicinorum agros miserius deuastantes.In quo sunt admodum vituperandi. Cicero
lib.2.Offic.prodigos eos vocat,qui venationū apparatu pecunias profundunt.Notáq; est fabula
Actæonis venationis omnium hominū studiosissimi,qui in ceruum mutatus à suis canibus di-
laniatus est. quod non ob aliud finxisse poëtas nōnullis placet, quàm quòd omnia bona sua in
canes & venationem insumpserat,quod quidem inter cæteros scribit Fulgentius, ex Anaxime-
nis autoritate.Suprà autem diximus Hadrianum Imp. ob nimium venādi studium fuisse repre-
hensum.E nostris,Paris Put.in tract.de Sindicatu,char.3. incessit principes qui omnem operam

curámque

curámque in venationibus repouunt. Nec tamen facilè accesserim Salustio, qui de venatione ita loquitur, tanquã bonum ocium conterat, sitq; veluti inter seruilia officia numerãda: nisi fortè de immodica intelligat. Ita enim loquitur in Procem. Catil. Non fuit cõsilium socordia atq; desidia bonum ocium conterere: neque verò venando, seruilibúsve officiis intentum ætatem agere.

150 ¶ Igitur vt id caput finiam, nobiles honestè possunt venationibus modestè operã dare, modò id fiat citra agrorũ alienorũ populationem. Nec tamen eam subditis prohibere possunt, vt voluerunt Host. Io. And. Car. Flor. & Ant. in c. nõ est, de dec. & latè Phil. Dec. cons. 197. in casu inquisitionis, vbi & illud dicit, ius venãdi non esse è numero iurium Regalium, nec soli principi cõpetere, neque ideo ab eo legitimè interdici posse, cùm sit iuris gentiũ, quod & idem propemodum repetit cõs. 271. in casu mihi trãsmisso, in princ. & Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 898. & multis seq. vbi ex hoc improbat quasdam nostrorũ Regum ordinationes, quas vocãt prohibentes subditis venationes, vt ibi videre poteris. Sed proh dolor. Nunc enim simplices, vt ita loquar, atq; infimi nobiles id sibi ius vendicãt, imò verius vsurpant, scilicet venandi vbi libet, & suis subditis prohibendi, & quod deterrimũ est, morte mulctant eos qui venationi illis insciis aliquando vacauerunt, Latrunculatoribus nostris id muneris illis præstantibus, cõniuentibus, aut quod potius crediderim, ignorãtibus nostris principibus. Non quòd nesciam principes id ex iusta quapiam caussa subditis prohibere posse. Quid enim si agricolæ, mercatores, artifices, & cæteri id genus homines præ nimia venandi opera, agriculturam, mercaturam, artificium suum derelinquant? aut alia quæuis caussa intercesserit quæ iure eos moueat?

Nobiles an possunt suis subditis venationes prohibere.

151 ¶ Sunt & alia plurima quæ de venatione dici possunt, quæ poteris videre apud Io. Fabr. in §. feræ, Instit. de rer. diui. Imo. & Fran. Are. post Iac. Aret. in l. 3. §. Nerua. ff. de acquir. pos. Matt. Laud. & Card. Alex. in c. nemo, tit. de pac. tenen. eundem Card. in c. ius naturale. 1. dist. Cep. in tract. rustic. præd. tit. de Aucupatione, qui est 21. Guido Pa. dec. Delphin. 218. non est licitum. Philip Dec. in 2. cons. in præc. vers. citaris, & præthereà cons. quod sine nu. sequitur. illud cons. 271. hoc initio, superiori anno, & iterum cons. 302. cuius superscriptio incipit, an & quando cessionarius, col. 6. vers. nec ob. quod testes. Iac. à S. Georg. in suo tract. feud. in verbo, & cum venationibus. Matt. Afflict. in constit. Siciliæ incip. scire volumus, in fi.

Alia de venatione.

152 ¶ Statutum est Florentiæ vt magnates siue nobiles teneantur præstare satisdationẽ de nõ offendendo populares, & quod huiusmodi satisdatio cóprehendat etiam liberos eorũ. Fuit quæsitum an si filius spurius cuiuspiam nobilis offenderit popularem, committatur hæc stipulatio? Et respondit Alb. non committi, in l. cum pater. §. mater. ff. de leg. 2. & iterum in tractatu statutorum parte 1. q. 61. item quæro si statuto ciuitatis, vbi videbis quibus ipse rationibus moueatur.

Quæstio super statuto loquente de nobilibus.

153 ¶ Setipsimus supra c. 20. nu. 104. nobiles vt & alij, & multis seq. nobiles nõ tã grauiter puniendos esse, quàm ignobiles pœna corporali. Ideóque, vt dictũ est nu. 107. leges, ex quo crimine ignobiles laqueo suspẽduntur, quod ignominiosissimũ mortis genus est, nobiles esse decapitãdos, quæ mors nõ tam infamis est. Et id certè præter ea quæ ibi diximus, ostẽdit Xenophon ille Socraticus lib. 2. eius operis cui titulũ fecit κύρου ἀναβάσεως, de Cyri ascensu siue expeditione, vbi de Menone loquens viro flagitiosissimo, ita scribit, ἀποθνησκόντων δὲ τῶν στρατηγῶν, ὅτι ἐστράτευσεν ἐπὶ βασιλέα σὺν Κύρῳ, ταὐτὰ πεποιηκὼς οὐκ ἀπέθανε. μετὰ δὲ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον στρατηγῶν, τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανεν, οὐχ ὥσπερ Κλέαρχος καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς (ὅσπερ τάχιστος θάνατος δοκεῖ εἶναι) ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεὶς ἐνιαυτὸν ὡς πονηρὸς λέγεται τῆς τελευτῆς τυχεῖν. Quibus significatur, interfectis Prætoribus, ob id quòd Cyrum minorem contra Regem iuuissent, cum eiusdem criminis esset damnatus ipse Menon, non statim tamen, neque eodẽ mortis genere sublatus est. Non enim ei, vt Clearcho & cæteris Prætoribus, caput est à ceruicibus abscissum (quod supplicij genus honestissimum habetur) sed quod eius sceleribus dignum fuit, Regis iussu multis corporis cruciatibus laceratus vix anno exacto expirauit. Quò etiam spectat, quod tradit Valer. Maxi. lib. 2. c. 2. Africanũ superiorem deuicta Carthagine, cùm omnes qui ex exercitibus Rom. ad Pœnos transierant in suam potestatem redegisset, grauius in Romanos quàm in Latinos trãsfugas animaduertisse. Hos enim tanquam patriæ fugitiuos crucibus affixisse: illos autem tanquã perfidos socios securi percussisse. Hæc autem pœna decapitatio est.

Decapitationis pœna aliarum honestissima.

154 ¶ Domi nobilis plerunque Ciceroni dicitur, & aliis quoq; scriptoribus. Nam ipse Cicero in 1. in Verr. act. Eubulides est Grosphus Centuripinus homo cum virtute & nobilitate domi suæ, tum etiam pecuniæ princeps. quod & nos alibi ad aliud citauimus. Et in 3. in eundem actio. Ignem ex lignis viridibus atque humidis in loco angusto fieri iussit: ibi hominem ingenuum, domi nobilem populi Rom. socium atque amicum fumo excruciatum semiuiuum reliquit. Et in 4. in eundem act. Heraclius est Hieronis filius Syracusanus, homo in primis domi suæ nobilis. Et actio. 5. Itaque cùm Pillenus Herbitensis, homo & disertus, & prudens, & domi nobilis. Et act. 6. Melitensis Diodorus homo & domi nobilis, & apud eos, quò se contulit propter virtutem splendidus. quem locum etiam alibi ad aliud citauimus. Et actione quoque 7. Alter parens ex altera parte erat Herbitensis Eubulida, domi suæ clarus & nobilis. Et iterum, Erat eius honoris cupidus Archenio quidam Climachias cognomine, homo sanè locuples & domi nobilis. Et in oratione pro Cluentio Habito, Quas literas A. Aurius vir fortis & experiens, & domi nobilis, &c. Et lib. Epistol. ad Q. Fratrem secundo, epist. 12. M. Orfium equitem Rom. tibi commendo maiorem in moduin

Domi nobilis quid significet.

modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiã extra domum. Nam quod hic splẽdidum dicit, peræquè est ac si nobilem diceret, vt patet ex iis quæ diximus suprà c. 2. nu. 17. Et Salustius in Catil. Ad hæc multi ex coloniis municipiis domi nobiles. Et Hircius Autopins in bello Alexand. Sub id tempus, inquit, Mithridates Pergagenus magnę nobilitatis domi, &c. Et Q. Curtius lib. 3. ad fi. Perilippus & Onomastorides cum Omaio & Callicratide, ij quidem domi nobiles. Et Apuleius Apolog. 1. Crates vir domi inter Thebanos nobilis. Et Iustinus lib. 5. Erat inter exules Thrasybulus vir strenuus, & domi nobilis. Id quod Erasmus Chil. quartę centuria 9. c. 49. adagij formam habere voluit, de eo qui non opibus tantùm aut potẽtia clarus, sed ex nobilibus nobilis prognatus est. Et de eo quoque qui suis virtutibus magnus & clarus est.

155 ¶ Sed, quod pace tanti viri dixerim, aliud his verbis significari puto, vel ex eo loco Tullij ad Q. Fratrem suprà citato, quo videri potest domi nobilem, extra domum eundem non esse. Huius ergo rei sensum petendum esse censeo ex Aristot. lib. Politic. 1. cap. 4. qui primùm loquens de his qui in bello capti, vt ex nonnullorum sententia serui nec dici nec existimari debeant, quoniam interdum accidit caussam belli iustam non esse: & neminem tam abhorrere à veritate, vt confirmet seruum esse, quem seruire indignũ est. Alioquin accidit nobilissimos quosque seruos esse. Ideo hos non seruos, sed barbaros appellare volunt. Nihil enim aliud quærunt, quàm lege naturæ seruos. Tales igitur quosdam vbique seruos esse, alios verò nusquam. Confestim subdit, eandem esse nobilitatis rationem. Nam hos non solùm apud seipsos siue suos, sed vbiq; apud quoscunque nobiles existimant. Barbaris non alibi quàm domi nobilitatem concedunt: quasi aliud sit ἁπλῶς, id est, absolutè nobile & liberum: aliud nec absolutè, nec simpliciter, & vt vulgò dicũt, secundùm quid, & vt ipse loquitur κατὰ τι. Ex quibus intelligis eos esse simpliciter atque vbique nobiles, qui legibus & moribus omnium gentium nobiles dicuntur, vt qui regibus aut aliàs antiquo claróque ac nobili sanguine sunt prognati. Nulla enim gens est, quæ nõ hos nobiles existimet. Sed qui priuato peculiarique suæ gentis more aut statuto nobiles sunt, quod fieri potest, vt diximus suprà cap. 10. Hi certe domi, id est, apud suos sunt nobiles, apud externos minimè: tametsi aliunde commendabiles & gratiosi sunt, id est, gratia & fauore digni, quod satis apertè ostendit locus ille Ciceronis in 6. in Verrem actione, & ille alius ad Q. fratrem. Et vide etiam quæ dixi suprà eodem cap. num. 119.

156 ¶ De qua re etiã loquens Hierony. Osorius lib. 1. de Nobilit. ciuili, c. 4. Nobilis, ait, esse quisquam non potest in ciuitate clara ignotis parentibus ortus: nec in ignota clarus: quãuis genere sit in illa ciuitate præstãtissimus: idcirco ij nobiles in suis tantùm sedibus, & à suis nuncupãtur. Absoluta autem nobilitas nunquã loco dimouetur: & vbiuis gentiũ fuerit, semper altis defixa radicibus animis hæret, & eãdem apud omnes nationes dignitatẽ habet. Et paulò infrà, Poterit igitur nobilitas ad hunc etiam modum diduci, vt alia sit omni ex parte absoluta: alia verò domi tãtùm locum habeat. Hæc itaque in solo tantùm patrio, & inter suos eminebit magis opinione vulgi, quàm veris dignitatis luminibus illustrata. Illa verò quæ & patriæ claritate, & virtute gẽtis exculta est, apud omnes homines splendorem retinebit. Hæc ille, quæ ab Aristot. cepit, licet ipse subticeat. Et huc quoque spectat illud Cicer. pro L. Flacco à nobis alibi ad aliud citatũ, Cæteri homines apud nos noti, inter suos nobiles. Et in orat. de Aruspicum responsis, Quis Platonem ex Orestide, quæ pars Macedoniæ libera est, hominem in illis locis clarũ ac nobilem legatũ Thessalonicum ad nostrum, vt se ipsę appellauit Imperatorem venisse nescit? Titus Liuius 3. dec. lib. 3. in princ. Cussanus erat Trebius, nobilis inter suos. Et quod Iulius Capitolinus de Clodio Albino loquens, Fuit, inquit, Albinus Hadrumentinus, sed nobilis apud suos: Atque illud Liuij 1. dec. lib. 8. Vitruuius Varus Fundanus vir non domi solùm, sed etiam Romæ clarus. Nam suprà c. 2. nu. 9. ostendimus clarum & nobilem eiusdem significationis esse.

157 ¶ Sunt nõnulli qui nobilitatis & ignobilitatis discrimen statim ab orbis cõditi exordio incipiũt, aut certè paulò pòst: nempe ab Abel & Cain, vt scilicet ille quãdiu vixerit, patris nobilitatẽ retinuerit: hic ob perpetratũ fratricidiũ amiserit. ꝙ & è nostris dicit Bar. in l. 1. col. 4. vers. si ergo aliquis. C. de dignit. lib. 12. Et cùm posteà omnes homines diluuio perierunt, saluis tantùm Noë & tribus filiis eius, Sem & Iaphet maiorũ virtutem & nobilitatem retinuerũt, & in posteros propagarunt: Cham ob nudum patrem ebriũ derisum, ea decidit, audiuitque patrem hæc non sine bili pronunciantem, Maledictus Chanaan, seruus seruorũ erit fratribus suis. Imò sunt qui altius nobilitatem repetunt, nempe ab angelis & astris. Angelos enim alios aliis ordine superiores. Astra quoque & sydera non ordine tantùm, sed & virtute & potentia inter se longè dissimilia. Ita vt alia quidem quasi imperium exerceant, & reliquis splendorem afferant & dignitatem.

Nobilitas ab origine orbis.

An in angelis, in astris & syderibus.

158 ¶ Ego quoque scio omnibus in rebus ordinẽ quendam esse, nihilque rerũ omnium, in quo non quædam nobilitatis, & præstãtiæ imago cõstituatur. Quis enim nunc nescit quò pertineat parabola illa D. N. Iesu Christi apud D. Matt. c. 13. de fructu too. & 60. & 30. diuis pro modo virtutum & meritorũ cõstituto. Nec ignoro inter sordidos illos opifices & artifices longã esse differentiã, vti etiã attestatur Iurisconsultus in l. inter artifices. ff. de solut. Imò verò & inter seruos infimum genus hominũ eum ordinẽ constitui, vt alius alio sit superior, & vt maius quid dicam, nobilior. nam & id bonis testibus satis probauimus suprà cap. 8. nu. 4. attende tamen. Est & inter animalia quædam nobilitatis & ignobilitatis effigies, vt satis patet ex iis quæ suprà diximus eo. c. num. 117.

An in sanctis.

doctrinam,

doctinam,& suprà quoque c.2.nu.25.ex his autē.& nu.47.& sicuti,& seq. Ex quibus etiā intelliges & hæc trahi ad arbores & cæteras res etiā inanimatas.Sed hæc parùm ad vulgarem nostram nobilitatem pertinent.Ideo ea tetigisse obiter & in transcursu tantùm mihi satis visum fuit.

159 ¶ Sunt quidā morbi,qui priuatim & peculiariter nobiles magis quàm ignobiles,& è diuerso inuadunt,& infestant.quod ex eo cōstat,quod scribit Plin.lib.26.c.1.loquens de lichene siue mentagra. Non fuerat,inquit,hæc lues apud maiores patrésque nostros. Et primum Tiberij Cæsaris principatu medio irrepsit in Italia,quodā Perusino equite Roma.Quæstorio scriba,cùm in Asia apparuisset,inde contagionē eius importante.Nec sensēre id malum fœminæ,aut seruitia,plébsque humilis,aut media,sed proceres veloci transitu osculi maximè.Hæc ille.Nec id quidem mirum est,cùm & aliàs sæpè morbi in certum genus hominum grassari soleāt, vt videre licet apud eundem Plin.lib.7.cap.50.Namque,ait,& vniuersis gentibus,& generatim modò seruitiis,modò procerum ordini,aliísque per gradus.Et iterum lib.17.c.24.Aliquando & pestilentia per genera, sicut inter homines,nunc plebs vrbana,& rustica.Et Linius 5.dec.lib.1.de pestilentia quadam loquens,Seruitia maximè moriebātur,eorum strages per omnes vias insepultorum erat.Agathius lib.5.Historiarum Peregrinarum tradit Iustiniani tempore morbū pestilentem inuasisse Byzantium,quo ætas præcipue pubescens & florida interiit,& in his mares quàm maximè:nam fœminas non admodum eo morbo affectas fuisse. Sed id minimè mirum est,cùm sint morbi peculiares adolescentum,alij seniorum,morbi item priuatim marium, alij fœminarum, vt experimento quotidie videmus,& passim ab omnibus medicis scribitur.

Morbi quidā nobilium peculiares.

Et seruorum.

Et plebis.

160 ¶ Supra sæpè locuti sumus de insignibus nobiliū,præsertim verò c.6.nu.12.sed & ex eo,& multis seq.vsq; ad 20.inclusiuè.Quibus illud addes,olim apud plurimas gentes discrimen fuisse in habitu ornatúque nobilium & ignobilium, atque etiā in cæteris rebus,quibus alij ab aliis discernetentur.Nam apud Romanos,vt ab iis incipiamus, bulla aurea insigno nobilium erat, lorum verò Plebeiorum,vt tradunt Asconius Pedianus in 3.in Verrem actione,& Plin.lib.33.c.1.& Macrob.lib.1.Satur.c.6.Ex quo illud Iuuenalis Saty.5.

Nobilium peculiaria insignia.

Vel nodus tantùm,aut signum de paupere loro. Nam antè scripserat,

Nec malè coniectat:quis enim tam nudus,vt illum

Bis ferat Hetruscum,puero si contigit aurum.

Id est,bulla illa aurea,quam Hetruscā vocat,quòd ab Hetruscis à Tullio Hostilio debellatis hæc translata sunt.Et hæc bullarū mentio in memoriam reuocat aliud bullarum genus quibus nobilium ostia decorabantur,scilicet scutulati claui,qui bullæ vocabantur.Plaut.in Asinaria,actu 2.

Iussin' in splendorem dari bullas has foribus nostris? Nam & Cicero scribit Verrem bullas aureas ex valuis templi magnificentissimis abstulisse. Sed & apud eosdem Romanos patricij lunulas in pedibus deferebant,nobilitatis signum, vt scribit Plutarch.Problem.c.101. cuius rei rationem videbis apud Cælium Rhodinum Lectionum antiquarum lib.20.c.28. Et ad id alludens Statius Syluarum lib.5.in Protreptico ad Crispinum,

Lunulæ patriciorū insigne.

—Genitum te curia sensit,

Primáque Patricia clausit vestigia luna.

Et Iuuenalis Saty.7.

Nobilis & generosus

Appositam nigræ lunam subtexit aluta.

Et Martialis lib.1.epigr.17.

Lunata nusquam pellis,& nusquam toga.

Quinetiam apud ipsos Romanos,phaleris vtebantur nobiles,vndè illud Persij Saty.3.

Ad populum phaleras. Illúdque D.Hieronymi,Noli aspicere ad Phaleras.Cæterùm Liuius 1. decad.lib.9.ad fin.scribit Comitia Aedilitia Flauij scribæ tantùm habuisse dignitatis, vt plerique nobilium annulos aureos & phaleras deponerent.Ex quo etiam intelligis aureos annulos fuisse apud eos insigne nobilitatis,quod & satis constat ex Plinio loquente de eadem re,lib.33.c.1.Sed quod ad phaleras priuatim attinet, Cicero 6.in Verrem act.eas nobiles vocat, quod & alibi annotauimus.Prætereà apud eosdem Romanos purpura vtebantur Patricij,non etiam cæteri. Plinius enim lib.9.c.36.Purpura,inquit,distinguit ab equite curiam. Quod tamen abusu abolitum fuisse conqueritur Iuuenalis Saty.3.

Et phaleræ.

Et aurei annuli.

Purpura nobilium.

Aequales habitus illic,similémque videbis

Orchestram & populum. Per orchestram enim intelligit Senatores,qui in orchestra sedebant, vt tradit Vitruuius lib.5.c.6. Denique apud eosdem prætexta erat nobiliorum, toga viliorum,vt prodit Asconius Pædianus in 3.in Verrem act .Hincque Iuuen.Saty.8.plebem togatam appellat, quam paulò antè imam plebem vocarat.Sed id posterioribus temporibus.nam priscis toga communis erat omnium Romanorum, nullo delectu nobilium aut ignobilium. Ex quo Virg.lib.1. Aeneid.eos gentem togatam vocat.

161 ¶ Et vt Romanos relinquamus,apud Indos byssum nō nisi nobilis induebat,vt testis est Philostrat.in vita Apollon.lib.2.quod & nos alibi diximus.Apud Parthos nobiles anaxyridē triplam induebant,& manicatā tunicam.Plebs autem erat in tunicis sine manicis.Et apud eosdem nobiles equo vehebantur,ignobiles minimè,vt tradit Iustin.lib.41.& nos quoq; suprà diximus c. 20. nu.77.

Indorum nobilitatis insigne.

nu.77.incip.quemadmodum. Apud Germanos viri nobiles non fluctuante veste, sed stricta, & singulos artus expriméte vtebantur:cæteri sagis cum fibula,testimonio Cornelij Taciti in lib.de morib.Germanorũ,vbi & idem dicit de Sarmatis & Parthis.Cõtrà Libyorũ principes sagis vtebãtur:vulgus autem bestiarũ pellibus amiciebãtur, vt scribit Põponius Mela lib.1.quo loco Cyrenaicã describit.Ipsis Indis,Persis, Atheniensibus in auribus aurum ferre nobilitatẽ designabat, vt de Indis tradunt Q.Curtius,& Arrianus Nicomedensis,vterq; lib.8.de reb.gestis Alexan. De Persis omnes qui de illorum moribus scripserunt,de Atheniensibus Apuleius lib.1.de Dogmate Platon.Qui aurũ,inquit,tantùm reliquit,quantùm puer nobilitatis insignè in auricula gestauit. Thracibus pũctos esse in facie nobiles significabat:nõ pũctos,ignobiles,ex Herodoto lib.5.post princ.Britãnis,Gelonis,& Agathyrsis nobiliores cæruleo pingebantur:nõ pingi ignobilitatis signum erat,vt nonnulli ex recentioribus scribunt.Scio autẽ Cæsarem lib.5.de bello Gal.scribere Britannos solere se glasto inficere,quòd cæruleum colorem efficiat.de quo nos diximus in nostris Legib.Connubialib.l.3.nu.11.Gelonos autem pictos vocat Virgil.lib.2.Georgic.

Eoásque domos Arabum,pictósque Gelonos.

Et de his Solinus c.25. Gelonis, inquit, Agathyrsi collimitantur cæruleo picti colore,fucatis in cæruleum crinibus.nec hoc sine differentia.nam quanto quis altero præstat, tanto propensiore nota tingitur, vt sit indiciũ humilitatis minùs pingi. Ex quo intelligis Agathyrsos æquè ac Gelonos pingi solitos.Hincque ipse Virgilius lib.4.Aeneidos,

Cretésque Dryopésque fremunt,pictíque Agathyrsi.

Et Pompon.Mela lib.2.Agathyrsi,inquit,ora artúsque pingunt,vt quique maioribus præstant,ita Sueuorum. magis vel minùs pinguntur.Apud Sueuos ingenui crinem obliquabant,& nodo substringebãt. Serui fluxa coma,& crinibus incedebant,vt testis est Cornel.Tacit.de morib.Germanor. Apud Aegyptiorũ. Aegyptios coma prolixa signum nobilitatis erat,vt scribit Lucian.in Nauigio, quod & nos suprà alibi ad aliud diximus. Similiter apud Lacones nobiles & ingenui comam alebant, serui & Laconum. humiles tondebantur.Ex quo Aristophanes in Auibus,

ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις.

Ac dein seruus cùm sies,portes comam.

Gallorum. De quo & tu vide Plutarch.in Lysandro,in prin.& in Apophtheg.Imperatorum,in Lycurgo,& iterum in Charillo,& in Apophtheg.Laconicis in Nicandro. Denique Gallis nobilibus unctas vestes deferre,aut saga hirsuta virgata mos erat,ex Strabone lib.4.

162 ¶ Cum aliàs ex artibus socialibus præsumitur tacitè contracta societas, vt videre licet apud Iac. Societas tacita ex artibus socialibus. Aret.Old.Ricard.Mal.Bar.Raph.Co.& alios in l.Titium & Mæuium.§.altero.ff.de administ.tut Cy.Bart.Bal.Ioan.Fab.Saly.Raph.Fulg.& Paul.Cast.in l.si patruus.C.cõmun.vtriusq; iud.cũ aliis propè infinitis concord.à me collectis in cõmentariis consuet.Picta.tit.24.*qui est de contracter compagnie.*§.2.gl.6.in verbo,*contractent taisiblement compagnie.*Posset tamen videri id non obtinere in nobilibus,ex eo quod scribit Bart.in d.§.altero.col.3.vers.ex prædictis tamen,& rursum in l.cùm duobus.§.si fratres.ff.pro soc.& in d.l.si patruus.& ibi quoq; Raph.Fulg.& Paul.Cast. Ex cohabitatione fratrum, & collatione suorum fructuum non præsumi tacitam societatem, nisi & ipsi simul negotientur,quod in nobiles cadere non potest, quibus negotiationes sunt interdictæ, vt latè diximus suprà c.13. Et in id quoque facit quod scribit idem Bart. in l.1.§ si quis hoc interdicto.ff.de itin. actúque pri.dum de hac societate tacita loquens nuncupatim loquitur de artificibus.Ex quo ortum videri posset, quòd apud nonnullas nostras gentes inter nobiles non cadit tacita societas,vt apud Pictauien.d.§.2.illius 24.tit.qui quidem. §.omnium consuetudinum 283. & Engolismenses cap.41.Et quod apud aliàs faciliùs dissoluitur societas aut ei renunciatur inter nobiles,vt apud Parisienses cap.115.& seq.Aurelienses c.184.

163 ¶ Quanquam sunt plurimi,qui etiam sine cõmuni negotiatione, & nulla distinctione artificum De eadem re. aut aliorum tenent tacitam societatem contrahi ex aliis actibus socialibus, ex quibus verisimile fiat partes tacitè id voluisse facere,& in his socialem affectum fuisse, & inter cæteros Bal.loquẽs nũcupatim de nobilibus,& Bar.in hoc reprehẽdens in d l.si patruus.col.vlt.vers.sed ego dico in primo,vbi & id dicit tenere Iac.Aret.Richar.Mal.& Odofr.& rursum idem Bald. iisdem propemodum verbis loquens in tract.de duob.fratr.col.4. vers.sed ego dico.& idem quoque voluisse videtur in l.1.col.2.vers.extrà quærit hic.C.qui testam.fac.poss.& Petr.Anchar.qui & expresè de nobilibus loquitur,cons.32.materia de qua quæritur,col.2.vers.quò ad primum.Alex.consil.49. maturè ponderatis,col.2.vers.& ista societas,lib.1.quod paucis immutatis repetitur cons.37.consideratis his quæ in processu, lib. 4. vbi dicit nullam in hoc esse differentiam eorum qui negotiantur,& eorum qui non negotiãtur,& Barb.qui & ipse de nobilibus loquitur,cons.22.scripsit propheta,col.2.lib.1.& cons.37.scribitur sapienter, col.6.vers.cùm ergo ista,lib.2.& cons.60.allud in medium,col.7.in princ.lib.3.Sed tu de hoc vide latè per Ias.in d.l.1.C.qui testam.face.poss.& quæ dicam latissimè in d.consuet.Picta.

164 ¶ A me nuper quæsitũ fuit,an equites Romani, qui veluti medium locum tenebant inter Patri- Equites Rom. nobilésne essent an ignob. cios & plebeios,censerẽtur esse nobiles,an plebei siue ignobiles.Et certè Hirtius,aut vt alij malũt, Opius in bellis ciuilibus appellauit splendidos & illustres. Cecidere, inquit,eo prælio splendidi ac illustres viri nõnulli equites Romani. Tacitus res Claudij describit etiam illustres,& Plinius

Iunior

Iunior lib.epistolarum 5.epist.1. & iterum lib.6.epist.25.splendidos.& ante illum Cicero libr.2.de finibus,quæ dictiones peræquè valent ac nobilis,vt suprà diximus c.2. Alexander Seuerus Imperator apud Lampridium in eius vita consueuit appellare equestrem locum Senatorum seminarium. Lege autem Roscia ius sedendi in xiiii. theatri habebant. Et hi quoq; gerendorum aureorum annulorum autoritatem tenebant,vt videre licet ex Plinio lib.tricesimo,capite primo & secundo. Cæterùm Martialis eos à plebe separat lib.5.epigram.18.

Ingenium studiúmque tibi moresque genúsque
Sunt equitis,fateor,cætera plebis habes.
Bisseptem tibi iam non sunt subsellia tanti,
Vt sedeas viso pallidus oceano.

Quos duos postremos intelligis ex eo quod diximus de iure sedendi in xiiii. Sed & idem lib.4. epigram.2.

Cum plebs,& minor ordo,maximúsque
Sancto cum duce candidus sederet.

Nam ibi minorem ordinem vocat equestrem, & maximum patricium, & senatorium:tanquam scilicet equester medius esset inter equestrem & patricium,quod iam diximus. Sed alibi Martialis queritur quòd Gellia proauos atque atauos proferret, tanquam ordo equestris esset sordidus, lib.5.epigramma 17.

Dum proauos atauósque refers,& nomina magna,
Dum tibi noster eques sordida conditio est.

Est autem apud nos rubr.de equestri dignit.lib.12.C.cuius l.vnica huiusmodi est,Equites Romanos secundum gradum post clarissimatus dignitatem obtinere iubemus. Horum sunt veluti vestigia,hi quos milites auratos vocamus vulgo *Cheualiers*,de quibus locuti sumus,suprà cap.8.nu. 13.illud autem.

161 ¶ Statutum est Perusij,quòd præter nobiles ciuitatis Perusij omnes artifices possunt esse priores. Quæsitum fuit an artifices comitatus possint esse priores. Et videbatur quòd non:quia locus exceptionis arctat locum regulæ.l. nam quod liquidè.5.si cui.ff.de pec.lega. In contrarium videtur per l.hæc oratio.ff.si ingen.esse dic.quicquid enim non excipitur remanet sub iudicio regulæ l. Titiæ textores.ff.de legat.2.Hæc Bald.in l.omnes populi, col.antepenul.versic.sed pone statuto. ff.de iustitia & iure. *De quodā statuto Perusino.*

166 ¶ Apud Romanos nobilibus erant tria nomina,cæteris duo tantùm,vt mulieribus. Ausonius in Grypho ternarij numeri, *Nobilium tria nomina.*

Tres equitum turmæ,tria nomina nobilium.

Et Iuuenalis Saty.5.

Tanquam habeas tria nomina.

Ideo Quintilianus lib.Oratoriarum Instit.7.liberos tantùm tria nomina habuisse.

Ex hóceque etiam est illud Horatij Ser.lib.2.

Quinte puta,aut Publi(gaudent prænomine molles
Auriculæ)tibi me virtus tua fecit amicum.

Quod autem suprà de mulieribus diximus, ne id intactum relinquamus, attestatur Plutarchus in vita Marij,in princi.& Problem.cap.102.in fi. Pausanias in Achaicis. Quanquam id non fuisse perpetuum,testis est Festus Pompeius libr.14.dum ,inquit,Prænominibus fœminas esse appellatas testimonio sunt Recilia,& Terratia,quæ ambæ Caiæ solitæ sint appellari, pari modo Lucia, & Titia

FINIS.

Mm

ANDREAE TIRAQVELLI REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS COMMENTARII,

DE IVRE PRIMIGENIORVM.

PRAEFATIO.

Cur primigenia nobilitati author iunxerit.

OSTEA quę de nobilitate, quę est prior pars tituli nostri operis, diximus, consequens est vt de altera, quæ de iure Primigeniorum est scribamus. Cur autem Primigenia nobilitati coniungimus, diximus suprà in parte priore c. postremo. nu. 115. honor. Primigenia igitur appellamus ius illud pręcipuum, quod primigenij filij ante cęteros fratres accipiũt. Nam primigenios hîc vocamus, quos sacrarum literarũ interpretes primogenitos vocant. Sic enim Valla primus, vt reor, omnium, Alphonsum primigenium, id est, ex filiis natu maximum vocauit. Ob quam rem cùm reprehenderetur à Bartolemæo Facio, quòd voce insolenti & parum vsitata vteretur, primùm ostendit id verbum minimè nouum esse: deinde primogenitum non rectè dici. Nam Latina nomina cùm componuntur, non o, quod Gręcum est, sed i, volunt. Vt enim illi dicunt Discophorus, Theologus, Sarcophagus, Protomartyr, & id genus alia, ita Latini armiger, penniger, corniger, lucifer, auricomus, lapicida, & quæ huic de quo agimus cognata sunt. Primipilus antiquum sanè nomen, & Primicerius nouum quidem, & à D. Hieronymo primũ, vt reor, in Chronicis Eusebij, Vegetio lib. 2. Ammiano Marcellino lib. 18. & Cassiodoro lib. 6. Epist. vsurpatum. Atque etiam Athalarico Gothorum Rege in quadam epistola ad Senatores vrbis Romę, & Renato Frigirilo in historia Honorij & Theodosij, & ipso Theodosio Imp. in l. Primicerius. C. de offic. præf. vrb. & Iustin. in l. 2. C de dom. & protec. lib. 12. & Zenone Imp. in l. 2. C. de Primic. lib. 12. & alio quisquis is fuit, in l. Primicerium. C. de fabr. libr. 12. & Suida & Zonara, & Isidoro apud Decreta Can. in §. ad Primiceriũ. 25. dist. Sed quo necessariò vtimur: non vt vnigenitus durante adhuc vetusto, vnicus: non primopilus, primoceriùs, vnogenitus. Ideòque primigenitus potius dicere deberemus, quàm primogenitus. quam vocem vno tantùm in loco legimus, nisi me fallat memoria, scilicet in monumento antiquo, quod reperitur in ecclesia, vt vocant, cathedrali Veronæ, vti refert Torellus Sarayna in monumentis antiquis vrbis & agri Veronensis, CRESCENS SIBI ET AVFILLENAE PRIMIGENITAE LIB. Sed aliud est quod sic prohibet rectè dici. Nam huiusmodi cõposita non gaudẽt participiis, vt cælicola, agricola, publicola, non cælicolens, agricolẽs, publicolens. Item phæbigena, non phæbigenitus: nubigena, non nubigenitus: alienigena, non alienigenitus, indigena, nõ indigenitus. Qualia sont apud Græcos Hermogenes, Diogenes, Protogenes. Ex quo apparet durè cõponi primogenitus. Nam primogenitus videtur potiùs non componi, cuius fons Græcus est πρωτόγονος, quòd suauiùs iucundiúsque transfertur primigenius, quàm primogenitus. Nam & primigenius tam adiectiuè quàm substantiuè apud antiquiores scriptores reperitur. Varro enim libr. 1. Rei rusticæ, ca. 40. primigenia semina vocat, tanquam si dicas primordialia, siue primaria, id est, ἀρχικὰ δὴ, καὶ πρωτογενῆ. Et libr. 2. c. t. primigenia pecuaria, siue vt alij legunt, Primigeniam pecuariam. Et lib. 2. aut vt alij computãt, quinto, de lingua Latina, primigenia verba, quæ scilicet ab alio non sunt declinata. Et libro 1. de vita Pop. Rom. Primigeniam consuetudinem victus, apud Nonium Marcellum de mutata declinatione, id est priscam, & veterem, & veluti omnium primam. Et Festus Pompeius primigenium sulcum, qui scilicet, vt ille dicit, in condenda noua vrbe: tauro & vacca designationis causa imprimitur. Tullius & Liuius fortunam primigeniam, quibus locis designabimus infrà nume. 76. vt interim. Arnobius lib. 1. aduersus gentes, primigeniam naturam Idémque lib. 2. non semel primigenios ortus. Sed & idem lib. 5. primigenios flores. & lib. 6. primigenium corpus. & Ammianus Marcellinus lib. 14. primigenios feminis fontes. Et Ausonius epist. 4. ad Pontium Paulinum primigenias voces. Et Apuleius libro 11. eodémque vlt. Metamor. Primigenios Phryges, ea scilicet ratione, quam attigimus suprà in Comment. Nobilitatis. cap. 19. num. 28. incip. denique huc pertinet. Hyginus autem Fabularum ca. 30. scribit Herculem infantem dracones duos duabus manibus necasse, quos Iuno miserat. Hincque illum primigenium esse dictum. At Lucretius primigenum diem dicit lib. 2. qui scilicet primus omnium creatus est,

Primigenius adiectiuè & substantiuè.

Multáque

Multáque post mundi tempus genitale diémque
Primigenum maris & terra. Nam & eadem forma Tullius in lib.de Vniuersitate,mundum vnigenam,aut vt alij dicunt,vnigenum,siue vnigenium vocat. Vt hic(ait)mundus animanti ab soluto simillimus,hoc ipso quòd solus atque vnus esset,idcirco singularem Deus hũc mundum atque vnigenam procreauit.Et Catullus in Argonauticis Palladem item vnigenam vocat.
Vnigenámque simul cultricem montibus Ida,&c. Quòd scilicet vna soláq; è Iouis cerebro nata sit.

a ¶ Primigenia igitur,vt ad nostrum titulum redeam,voco ius illud præcipuum primogeniti siue primogenituræ,vt vulgò loquimur.Quod quidem ius Hebræi בכורה non semel vocant Gen. 25.iterúmque 27.&rursum cap.43.& ad Hebræos 12. Nam & apud eos בכור primogenitus appellatur. Græci autem ius illud vocant πρωτοτοκεῖα, siue πρωτοτοκεῖα. Ita enim illa duo priora loca Genes.verterunt septuaginta Interpretes: & illum D.Pauli locum, quisquis ex Hebræo in Græcum traduxit.Nam & primogenitus Græcis non solùm πρωτόγονος vocatur,quod iam diximus, sed & πρωτότοκος,hoc enim vocabulo passim vtuntur septuaginta Interpretes pro primogenito. Vnde & πρωτοτόκια primigenia illa,quæ & ipsi πρεσβεῖα appellant. πρεσβεῖον enim dicunt ætatem senilem,& legatum præcipuum quod pater maximo filio dedit, atq; etiam ius illud præcipuum, quod legibus aut moribus ipsi filio seniori tribuitur. Primogenita pluraliter vocauit Genes.& Deu. iam longo tempore receptus interpres, siue is fuit D. Hieronymus, quod putat Augustinus Eugubinus, siue Theodotion, aut Aquila, vt Paulus Sempronienfis,& Sebastianus Munsterus autumant.Nam in illo primo loco scilicet cap.25.Genes.ita scribitur, Vende mihi primogenita tua: in altero scilicet 27.cap.Primogenita mea antetulit. In tertio scilicet cap.43. eiusdem operis, Sederunt coram eo primogeniti iuxta primogenita sua,&c. In 4.scilicet,Deuter.21.Huic debentur primogenita. At primitiua appellauit interpres Latinus illius loci D. Pauli Propter vnam escam vendidit mihi primitiua sua. Siquidem primitiui appellatione vsus est Columella in libro de arboribus, qui est postremus omnium, cap.23.& Marcellus Burdegalensis medicus, cap.item 23. Erasmus autem vertit ius primogeniti.Et in annotationibus eiusdem loci dicit vocari posse primogenitalia, Vt ita, inquit, docendi causa loquar, veluti ea noua dictione vti non audeat. At Sebástianus Castalio eum locum Genes. 25.ætatis prærogatiuam vertit. Nos autem posthac & primogeniti, & primogenituræ appellatione vti minime grauabimur post D. Hieronymum,& alios ecclesiasticos, & nostros quoque scriptores. Sed ea volui dicere quæ maximè pertinent ad nostri tituli declarationem.Nec tamen prætermittendum ducimus, nonnullos esse,quibus differunt πρωτότοκος & πρωτόγονος,siue πρωτογενής. Illum enim dici respectu matris,veluti quem mater primum omnium peperit.τίκτειν enim parere est, quod fœminarum est. Hunc respectu patris, veluti ab eo primùm genitum,vti etiam annotatum est à D.August. libro 4.Genes. quæst.23. vbi tamen dicit apud Latinos indiscriminatim vtrosque dici primogenitos, atque etiam primogenita pro iure illo ætatis respectu vtrorumque, vt & idem declarat libro quæst.in Nume.4.cap.32.

Ius primigeniũ apud Hebræos quo nomine dicebatur.

Primogenitalia.
Aetatis prærogatiua.

3 ¶Est autẽ ferè generalis nostræ Galliæ consuetudo,præsertim inter nobiles,vt in successionibus sit longè melior conditio primogenitorum, quàm cæterorum vt ex legum Interpretibus retulit Oldr.consi.224.istæ sunt allegationes,in prin.And.Iser.in c.1.§.sed & res,tit.per quos fiat inue.& Bal.in l.cunctos populos,col.8.ver.sed quæro de effectu.C.de sum.trinit.& in l.cum antiquiorib. col.6.ver.1.sic,licet possessio. C.de iur.delib.Pet.Iac.qui probè nouit Francorũ consuetudines, in tit.de succes.reg.Fran.col.3.ver.sed quare non venit.Iac.Bel.Alua.& Car.Ale.in præfa.feud.in 10. diui.& ibi Io.Ray.in 6.diui.Ias.col.33.ver.circa quintam diuisionẽ.Iac.Bel.in c.1.& ibi Mar.Laud. in vlt.diuisione,tit.qui feud.dar.poss.Iac.Bel.& Mar.Laud.in §.& quia vidimus,d.tit.qui feu. dar. poss.Alb.in rub.C.quæ sit long.cons.col.15.versi.sed an in libello sit opus:vbi dicit hoc esse adeò notorium,vt non sit opus in libello proponi.& idem Alb.in l.vlt.col.1.C.ad Senatus.Mace.& in l.cùm quis.in prin.C.de nat.lib.& in prima parte statutorum.q.23.quærit etiam Dy.vbi & hoc dicit esse notorium,Ang.con.287.pro clariori,col.5.ver.quinimo & in talibus.Iac.Aluar.in c.1.§.& quia,col.6.& ibi quoque Car.Alex.col.4.tit.de his qui feu.dar.poss.Mar.Laud.in c.1.§. sed & res, col.pen.tit.quid sit inue.Pau.Cast.con.164.in præsenti causa,in prin.lib.2.Nicol.Peru.aduocatus consistorialis in tract.succes.ab intest.in prima parte prin.in sexta specie filiorum,ver.& propterea si est consuetudo,qui est in col.40.Et hoc cauetur in consti.Siciliæ inci.comitibus,& in constit.in successionibus,& aliis compluribus. Ex quo fit, vt si dicatur, vt viuant vel succedant iure Franc.intelligatur vt primogenitus tantum succedat,vt scribit And.Iser.in ca.1.§.præterea ducatus,in prin.tit.de prohi.feud.ali.per Fed.& in c.1.§.hoc quoque,col.2.tit.de succes.feud.& in cap. 1.§.omnes filij,col.pen.tit.si de feu.fue.contro.inter dom.& agn.Phili.Dec.con.445.in casu,col.2. ver.& secundum tenorem,Matth.Afflict.dec.Neapo.119.vtrum dispositio.col.1.Pau.Pari.con.72. ad veram,col.vlt.lib.4.

Gallos præferre primogenitos in successionibus.

4 ¶Quod & obseruatur in Hispania,vt colligitur ex Old.loquente de regno Arragoniæ,cons.94. eleganter circa negotium,col.vlt.& con.seq.ex forma istius:col.2.& con.231.vt eius de quo quæritur.& Alb.in l.donationes quas.post prin.C.de don.inter vir.& vxor.& in prima parte statu.q. 144.de statuto Regis,in multis locis,vbi etiam loquitur de regno Arragoniæ.Pet.And.qui & de eodem regno loquitur.con.339.pro maiori intelligentia.Pau.Ca.d.cou.164.vbi simpliciter loqui-

Et Hispanos Arragonẽses.

tur de Hispania.Pan.con.85.in præsenti q.lib.j.vbi loquitur de regno Castellæ.Barb.con.10.sapiẽter scribitur,col.2.& iterum col.7.lib.2.vbi loquitur de tota Hispania,quod & repetit con.28.clementissimi,in prin.eo.lib.2.vbi tamen ab eo quod vniuersaliter dixerat de tota Hispania excipit insulam Maioricarum.& Car.Alex.in c.ius naturale,col.3.prima dist.& Philip.Dec.con.397.viso puncto,col.2.ver.2.prin.vbi ex hoc consulit in pulchro casu.Et in Lusitania quoque(Portugaliã hodie appellant)id obtinere satis constat ex c.grandi,& ibi no.de suppl.neglig.præl.& ex Philip. Dec.con.443.in casu ad me transmisso,in prin.

5 ¶ Itẽ in Anglia vt testatur Pet.à Bella pert.in §.vlt.Inst.de iur.nat.& in d.l.cũctos populos,col.vlt. & ibi Iac.Are.Guil.Cun.in 2.not.Cy.col.vlt.ver.iuxta hoc quæritur.Bar.col.13.in 7.q.ad fi.& Sal. col.5.ver.postquam vidimus.Idem Cy.in l.rescripta,in 3.q.in fi.C.de preci. Impe.offe.& in l. Barbarius,col.1.fi.de offi.Præt.& in l.2.col.5.ver.expediti sumus de prima principali q.C.quæ sit lõg. consue.Iac.Bel.in decima diuisione feu.& Mart.Laud.etiam in d.vlt.diui.Io.And.in trac.consuetudinis,quem posuit post tit.de consue.in 4.membro principali,ver.sed quæro an agens de consuet.vbi hoc dicit esse notorium.& in c.Ioannes,col.3.ver.collige exempla,extra de cle.coniug.& in c.ex insinuatione,& ibi etiam Pau.de iure patr.Bal.in l.ex hoc iure,col.2.vers.6.quæritur.ff.de iust.& iur.& in d.l.cùm antiquioribus,quo loco suprà citauimus.C.de iure delib.& in l.liberti libertæque,col.4.ver.item secundum membrũ.C.de oper.liber.& con.273.incip.quod pro regula in feudo traditur,col.3.vers.item non debet.lib.2.& in §.ex non scripto,quem legit eum §.cõstat autem ius nostrum,col.7.Instit.de iur.nat.gent.& ciuili,vbi loquitur de Britannia ea,quam nunc Angliam vocamus,nisi is fortè de minori Britannia intellexerit.Alb.in d.rub.C.quę sit long.cõsue.quo loco suprà citauimus,& in d.l.eum quis,de nat.lib.& in d.q.23.primę partis statutorum, vbi & id quoque dicit notorium.Rai.Forl.in sua disputatione,cuius est initium,consuetudo est in regno Angliæ,in prin.Collec.in c.1.col.2.ver.quid si consue.& ibi Pet.And.in rep.in 12.q.prin. ver.& per ista soluitur quæstio extra de const.Gasp.Cal.con.17.statuto,eo.tit.de consti.Pet.Anc. in c.quamuis,ad fi.de rescr.libr.6.& con.163.visis & diligenter inspectis,col.1.Petr.Ferra.in tit.forma libelli quo petit.hæred.ex test.in verbo,vallatum.versi.vltra quæritur.Pan.in c.cùm seculum, extra de iure patr.Pau.Ca.d.con.164.in prin.lib.2.Alex.con.44.videretur prima facie,col.2.versi. sed præmissis non obstantibus lib.5.Cor.con.85.plura dubia,col.4.lib.3.

Et Anglos.

6 ¶ Præterea Vngaros (ij sunt qui Pannoniam inhabitant) hactenus ea lege vixisse testimonio est Pontifex in decretali,licet de voto,quam ad Andream cognomento Hierosolymitanum filium natu maiorem Belæ tertij Vngarię Regis conscripsit:& memorabili exemplo historico cõprobatur.Ladislaus vir morum sanctimonia quàm regno Vngariæ memorabilior, cùm sine liberis decederet,essentque illi ex Geæsa fratre duo nepotes , Colomanus ille quidẽ ætate superior,sed luscus,claudus,gibbosus,lingua blesus,ore improbo,statura breuis,& episcopus Barodinẽsis auguratus & Almus Iunior nulla deformitate insignitus:hũc Ladislaus successorẽ sibi destinauit.Verùm Colomano ad regnum obtinendum non obfuit corporis deformitas,nec (quod mirandũ est magis)sacerdotium.Neque almo profuit Ladislai sanctitudo,quin Vngari ætatis prærogatiua in regium fastigium Colomanum euexerunt,à Romano pontifice resecatum , & vxorem eius indulgentia habere permissum,testis Michaël Ritius.

Et Vngaros.

7 ¶ Sed & in Apulia quoq; id locũ obtinere,satis apertè probatur ex eo ꝙ à Bal.nostro scriptũ est, d.con.275.cuius est exordiũ,quod pro regula in feudis traditur,col.3.ver.itẽ quia nõ debet,lib.2.

Et Apulos.

8 ¶In regno item Siciliæ primogenitus solus ex pacto succedit,vt retulit And.Iser.in c.1.ad fi.ti.de eo qui sibi & hæred.sui .Bal.in l.cùm antiquioribus,col.4.ver.& quia tales trãsmissiones.C.de iure delib.& in c.1.in fi.vbi etiam Mart.Laud.& Car.Alex.tit.de filio nat.ex mat ad mor.Et Ias.in l. quotiés,col.antepe.ver.illud etiam.C.de rei vend.Quibus adde quæ dicam infrà in 3.prin.q. Nec id nouum in Sicilia fuit ex eo pacto quod illi retulerunt. Legimus enim apud Iustinũ statim in initio lib.21.Mortuo Dionysio Siciliæ aut Rege,aut tyranno in locum eius milites maximum natu ex filiis eius nomine Dionysium suffecisse,& maturam(vt subdit)eius ętatem secutos,& quod arbitrarentur regnum firmius futurum,si penes vnũ remansisset,quàm si portionibus inter plures filios diuideretur.Sed & Gelone Syracusarum (ea est Siciliæ caput) rege mortuo,ei in regno successit Hiero,cæteris fratribus natu maior,vt tradit Diodorus Siculus lib.11.

Et Siculos.

9 ¶ Allobroges quoq; eo iure ab antiquis temporibus vsos fuisse satis constat ex historia à Liuio relata lib.1.secundi belli Punici,sub aduentum Hannibalis in Italiam Allobrogũ gentẽ discordẽ fuisse.Nam regni certamine ambigebant fratres.Maior enim Brãcus nomine à fratre minore, & cœtu iuniorum,qui iure minus,vt plus poterat pellebatur.Huius controuersiæ disceptatio, cùm ad Hannibalem reiecta esset,arbiter regni factus,quod erat senatus principúmque sententiâ futurum , imperium maiori restituit. Et hodie quoque obseruari apud ipsos Allobroges quos nunc Sabaudienses vocamus,tradit Ant.Rub.consi.133.viso casu,col.4.ver.tertiò principaliter.

Et Allobroges.

10 ¶Apud Insubres quoq; is principatũ obtinet,qui est natu maximus,vt tradit Fran.Cremen.sing. 50.hoc initio,vidi pulchrã disputationem.Et satis etiam constat ex eo quod refert Barb.con.20. illud adferam in mediũ quod Deo supremo,col.5.lib.5.quod cùm aliquando Io.Galeacius(is est, qui dux Mediolani primus est appellatus) coram conspiceret filios suos , Ioannẽ scilicet natu maiorem,& Philip.Mariã cum quidem iuniorem,sed qui moderádo principatui foret idoneior,

Et Insubres.

proclam

proclamauit iniquam eſſe conſuetudinem quæ primogenito regoum omnino deferret.

11 ¶Quin & alij plerique Italiæ populi & ciuitates eodem iure vtuntur. In quam rem eſt nuncupatim ſtatutum Tudertinum, ſicuti refert Pe. Ane. in rep. c. canonum ſtatuta, in 12. q. prin. ver. quæro iuxta prædicta de quæſtione tali, extra de conſtit.

Tudertinos.

12 ¶ Sed vt de antiquioribus illis populis loquar: Conſtat & apud Iudæos (vt ab vetuſtiſsimis omniũ incipiã) eum cuncta ex bonis parentũ habuiſſe duplicia, qui natu eſſet maximus, vt in Deut. ſcribitur, in c. 21. & repetit Ioſephus de antiquita. li. 4. c. 6. & è noſtris recenſet Io. And. Car. Flo. & Pan. in c. licet, ext. de voto, & Lucas Pen. in l. 1. col. 10. ver. ad octauũ. C. de priui. eor. qui in ſac. pal. lib. 12. & Ale. con. 162. inci. examinanis iuribus, lib. 2. vbi quærit etiã an hoc hodie obſeruetur inter Iudæos, & an poſsit pater minuere, non tamen ſoluit. & Soc. con. 47. facti narratione, col. 2. li. 3. & Bene. in repe. c. Raynutius, in verbo, in eodem teſtamento relinquens. le t. nu. 157. de teſt. Gloſ. autem in c. quàm periculoſum. 7. q. 1. loquitur tantũ de cibis duplicatis, non etiam de cæteris rebus, & quidem perperam, vt etiam dicit Lucas Pen. vbi ſuprà. Niſi dixeris quòd cibos duplicatos haberent primogeniti etiam in vita parentum, cætera verò duplicia poſt mortem. Nam & ea gl. alia. quædam enumerat primogenitorum priuilegia, quæ etiam viuentibus parentibus illis competebant. Nam primogenitura, ait, erat quaſi quoddam priuilegium, prærogatiua, atque dignitas, vt natu maximus cæteris eſſet honoratior, vt qui præ cæteris in feſtis ſacrificia offerebat, ſedebátque ad dexteram patris. quam gl. etiam ſequuntur Ioan. And. Ant. Car. Flor. & Pan. in d. c. licet, & eam dicit ſing. Barb. con. 18. præclarè ſcriptum eſt, col. 6. lib. 2.

Iudæos. Primogenitus apud eos cũcta habet duplicia.

13 ¶ Et per illam dicit Bal. in l. decernimus, in 2. not. C. de ſacroſan. eccl. quod cùm honor conſiſtat in ſedendo ante alios, digniórque debeat ſedere à dextris, & inferior à ſiniſtris: ideo filius primogenitus Regis debet ſemper ſedere à dextris Regis, ita ait Bal. dicit gl. decreti. Cuius & ſi locũ non exprimat, voluit tamen intelligere d. gl. cùm nulla alia hoc ipſum dicat. Sed & ipſe Bal. eandem ad hoc in ſpecie citauit, in l. liberti libertæque, col. 5. verſ. idem ſecundum membrum. C. de oper. lib. & l. ex hoc iure, col. 2. verſ. 6. quæritur ff. de iuſt. & iure. Et illud dictum Bal. in d. l. decernimus, ſequitur Franc. Curt. ſenior, conſ. 74. ſuper memorata facti narratione, col. 1. in fi. Car. Alex. in c. epiſcopos. 17. diſt. Soc. d. conſ. 47. lib. 3. & Bened. d. num. 157. & Felin. in rub. de maior. & obed. col. 4. verſ. nota etiam quod qui ſedet, & Georg. Nat. in rep. c. quamuis, col. 3. verſ. 5. fallit, de pactis lib. 6. & Gaſpar Valeſc. Portugalenſis doctor eximius in rep. l. imperiũ, col. 2. in 3. not. ff. de iuriſd. om. iud. vbi illud dictum facit ſing. Sed id quomodo intelligatur videbis apud D. Mol. in conſuet. Pariſ. titu. 1. §. 8. gl. 3. in 1. quæſt.

Primogenitus regis ad dextram eius ſedere debet.

14 ¶ Illis autem ſubſcribit illud Pſal. 109. Dixit dominus domino meo, ſede à dextris meis, quod repetitur Matth. 22. Marci 12. ad Hebræos 10. Facit item quod ſcribitur Matth. 25. beatos ſeſſuros ad dexteram Dei, reprobos ad ſiniſtram. & iterum Matth. 26. Amodo videbitis filium hominis ſedentem ad dexteram virtutis Dei. & Act. 7. Ecce video cælos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris virtutis Dei Et Paulus ad Col. 3. Quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens. Et ad Heb. 1. Sedet ad dexteram maieſtatis in excelſis. Et ad Ephe. 1. ipſe cõſtitutus eſt ad dexteram patris in cœleſtibus. Quódque habetur in c. ſolitę. ver. hęc autem in his. in verbis, iuxta ſcabellum pedum tuorum in ſiniſtra parte ſedere, ext. de maio. & obed. vbi not. Hoſt. Io. And. & Pan. dexteram eſſe nobiliorem honoratiorémque. Et facit ſpecialius quod ſcribitur Gene. 48. Quemadmodum Ioſeph conatus manũ dextram patris Iſraël, quam ſuper caput Effraim iunioris poſuerat transferre ſuper caput Manaſſe primogeniti, ad patrem dixit, Non ita conuenit pater, quia hic eſt primogenitus. Pone dextram tuam ſuper caput illius.

Chriſtus à dextris dei patris.

15 ¶Et ſanè conſtat apud rerũ naturæ ſcriptores dexteram corporis partem validiorem eſſe. Ideóq; minus ſpei ad ſanitatem eſſe, cũ & ipſa ęgritudini ſuccũbit, ſicuti aſſerit Apuleius Apologia Magiæ prima, in id citãs Ariſtotelẽ, qui in Problematis ſcriptũ reliquit, quibus æquè cadueis à dextro morbus incipiat, eorũ eſſe difficiliorẽ medelam, quam rem in problematis quæ extant legiſſe me non memini. Scio autẽ plurima loca in illis eſſe, quibus affirmat dexterã partem eſſe ſiniſtra præſtantiorẽ, validiorẽ, efficaciorem, nobiliorẽ, videlicet lib. eius operis 31. c. 12. & ſeq. & iterũ 19. & 25. & lib. 32. c. 7. vbi & illud dicit, dextrã partem eſſe maſculam, ſiniſtram autem fœmellam & rurſum lib. de hiſtoria animaliũ 1, c. 15. & de partibus animal. lib. 3 c. 3. ad finem, & iterum c. 9. atque etiam lib. 4. c. 8. Quod & aſtruit id quod tradunt & medici & philoſophi, fœtus mares in dextris fieri, fœminas in ſiniſtris, vt latè docuimus in Legib. noſtris cõnubialibus leg. 9. nu. 122. hinc item: & patet ex Ariſtotele li. de generatione animal. 4. c. 1. Ex quo Artemidorus Daldianus in Sõniorum interpretatione lib. 1. c. 28. ſcribit dextrum oculum in filiis ſignificare filiũ: ſiniſtrũ, filiam. Et ſi cui ſunt duo filij aut filiæ, dextrum oculum ſignificare filium aut filiam ſeniorem: ſiniſtrum iuniorem. Et c. 33. eiuſdẽ lib. tradit dentes dextros in ſomniis viros ſignificare, ſiniſtros fœminas. niſi ſi quis viros tantum habeat, aut mulieres: in his enim dextros dentes ſeniores ſignificare: ſiniſtros, iuniores. Sed & idem lib. 27. dicit in vniuerſum dextras partes ad viros aut ſeniores: ſiniſtras ad fœminas aut iuniores, tum mares, tum fœminas eſſe referendas. Macrob. autem lib. 7. Saturn. c. 4. ſcribit ideo omnes dextras partes validiores eſſe, & debiliores ſiniſtras, quia has regit calor viſceris ſui, illæ contagione frigoris ſiniſtra obtinentis hebetantur.

Dextra pars validior & præſtantior.

16 ¶ Cæterùm dextram partem aliàs ſemper eſſe auguſtiorẽ, religioſiorem, fœliciorem ex aliis mul-

Mm 3

tis constat.nam dextrum pro felici & propitio poni solitum affirmat Nonius Marcellus autoritate Virgilij lib.8.Aeneid.

Et nos,& tua dexter adi pede sacra secundo.

Vbi & Seruius ita interpretatur.Et tumultuantem multitudinem dextra compescere aut indicere silentium,& pacem afferre antiqui solebant.Ex quo & principũ statuas pedestres & equestres dextera porrecta videmus.& Marius cùm in Romanos sęuiret quos seruare voluit dextra porrecta incolumes fecit.Et si quid data fide futurum pollicebantur,dextram porrigebant,vt videre licet apud Liuium 1.dec.lib.3.& Plin.lib.11.c.45.Ex quo Virgi.lib.3.Aeneid.

Ipse pater dextram Anchises haud multa moratus
Dat iuueni.

Vbi & id Seruius annotat. Et alibi lib.3.eiusdem operis,

Iungimus hospitio dextras,ac tecta subimus.

Nam & apud Priscos si quid firmum & illibatum esse volebant,illud dextra sanciebant,vt tradit Probus Aemilius in Datæmi.De quo & nos amplius dicemus in Alexandrum ab Alexãdro lib. Genialium dierum 2.c.19

Primogeniti habebant veste peculiarē.

Benedicebant fratribus minoribus.

17 ¶ Illam autem glo.in d.c,quàm periculosum,vt eam veluti postliminio repetam,in omnibus sequũtur Host.Io.And.Pan.& alij in d.c.licet,Arch.Dom.& Car.Ale.in d.c.quàm periculosum,vbi & prætereà addunt ex aliorum antiquorum autoritate, primogenitos habuisse vestem quãdam specialem,aut,vt in quibusdam codicibus legitur,spiritualẽ,quam in sacrificiis tantùm induebãt, eósque in solẽnitatibus & conuiuiis benedicere solitos fratribus natu minoribus,recepturos tãdem parentum benedictionem.Quæ omnia fermè tradunt etiam Ioá.And.& Pan.in d.c.licet,de voto Bal.in d.l.cum antiquioribus,col.4.ver.modo quæritur.& ibi etiam Iac.à S.Geor.C.de iure deli.vbi ad hoc alleg.Bal.historiam scholasticam,& latiùs Mart.Laud.in eo trac.quem de primogenitura ædidit,in prin.Barb.d.con.100.col.5.lib.2.& rursum inter con.Frau.Cur.Sen.con.67.sapienter optimus,col.10.ver.capio alium articulum,& Bene.in d.c.Raynutius.vbi suprà.Sed & id quod de veste dictum est , ante Petrum Comestorem conditorem historiæ scholasticæ affirmat D.Hiero.authoritate Hebræorum scriptorum,póstq; eum,glo.ord.& Nicol.Lyren.non omnino malus Bibliorum interpres,enarrantes illud Gen.27.Et vestibus Esau valdè bonis,quas apud se habebat,induit eum,ex quo loco hoc excerpserunt Hebræi scriptores.

Primogeniti fungebãtur officio sacerdotum.

18 ¶ Adiiciunt Hieronymus,gl.ord.& Lyren.huiusmodi vestes quæ pretiosæ erãt & odoriferæ,vt dicit Lyr.fuisse sacerdotales,quas induti primogeniti victimas Deo offerebant,quoniã ante legem à Moyse datam,quo tempore Aaron ad sacerdotiũ assumptus est,primogeniti fungebantur officio sacerdotum,quod postremum scilicet de sacerdotio & illi ipsi asserũt, illud exponẽtes quod Gene.14.scribitur de Melchisedech.& rursum idem Hieronymus in epistola ad Onagrium,cuius initium est,Misisti volumen.& in Genesim,dum enarrat illud,Ruben primogenitus meus,quod est in 49.c.& glo.item ord.Isidorum testem citans Gen.26.in enarratione illius loci,Vende mihi primogenita.Et iterum in epist.Pauli ad Heb.c.12.& ibi etiam Nicol.Lyr.super eum locum,Propter vnam escam vendidit primitiua sua:& ipse Lyr. Num.3.enarrans illud,Ego tuli Leuitas &c. Quod & infrà nu.21.in fi.de Aegyptiis dicam.

Regnum primogenitis debebatur.

19 ¶ Addit autem Hieronymus,quo loco proximè citauimus quòd & regnum quoq; primogenitis debebatur.Id quod probatur ex eo quod scribitur 2.Paral.c.21.Regnum autẽ tradidit Iorã,quòd esset primogenitus,& quod à Iosepho traditum est,li.Ant.14.c.1.Iniquũ à multis fuisse existimatũ Aristobulum Alexandri Regis Iudæorum filium iuniorem regnare : & Hircanum maiorem,cui propter ætatem imperium debebatur, priuatum manere. Quam etiam rationem corã Pompeio Hircanum ipsum adserentem recenset c.seq.Sed Aristobulum eam ita refellentem, quod Hircanus spontè cessisset imperio,propter suam naturalem & inefficacem segniciem.

Et primogenita pecorum.

20 ¶ Sed & addit Mart.Laud.vbi suprà,& Barb.d.con.67.& Soc.d.con.47.quòd primogenitus,pecorum primogenita solus suscipiebat.Ad quam sententiam referri potest,licet nihil ad hoc alleget, quod scribitur Deut.21.Iste est principium liberorum eius,& huic debentur primogenita.Et hoc videtur voluisse gl.interli.super illud Gene.25.vende mihi primogenita,suprà alleg.inquiens primogenita specialiter deberi primogenitis.

Primogenitus dominus fratrum.

21 ¶ Nec silentio prætereundum est id quod suprà diximus,primogenitos fuisse cęteris honoratiores,apertè probari Geu.27.vbi Isaac benedicens filium Iacob,qui Dei ordinatione primogenitus erat,cuique ius ipsum primogenituræ diuenditum fuerat:Esto,ait,dominus fratrum tuorũ,& incuruentur ante te filij matris tuæ.Ex quo apertè colligitur quanto honore præcederet primogenitus cæteros fratres,vt & annotauit Io.And,in d.c.licet,de voto.& Pan.con.3.incip.nitar in pręsenti causa,col.3.li.2.Et de hac re dicam posteà latiùs.

Apud Aegyptios.

22 ¶ Apud Aegyptios quoque,qui multa à Iudæis mutuati sunt,hũc etiam morem fuisse,vt primogenitus cæteris anteponeretur,liquido significatur ex eo quod scriptum est Exo.11. Media nocte ingrediar in Aegyptũ,& morietur omne primogenitũ in terra Aegyptiorũ à primogenito Pharaonis,qui sedet in folio eius,vsq; ad primogenitũ ancillæ, &c. vbi & ad hoc eum locũ annotat Lyr.vt non immerito scripserit Trogus,& qui eius Epitomen fecit Iustinus libr.16.Ptolemæum, cui Aegyptus Africęq; & Arabię pars post Alexandri mortem cessit,contra ius gentiũ minimo

natu

natu ex filiis regum Aegypti tradidisse. Sed & idem lib.39.scriptũ reliquit quòd cùm Ptolemæus rex quoque Aegypti (is est cui Physconi cognomentum fuit)regnum vxori Cleopatræ,& alteri filio quem illa deligeret,reliquisset:materque pronior in iuniorem filium esset,à populo compellitur maiorem eligere,qui & Ptolemæus Lathirus vocatus est. Quam rem aliter recenset Pausanias libro 1.sed ita vt huic loco non minus conueniat. Nam Cleopatra,inquit,Ptolemæi mater, quem Philomatora ridiculi causa ob matris odium appellarunt, Alexandrum natu minorem ad regiam euexit dignitatem,qui mox matre mortua ab Aegyptiis est expulsus. Ptolemæo verò natu maiori regnũ est traditum.L autem Florus Epitome Liuij lib.46.scribit, Ptolemæus Aegyptiorum rex, cùm à minore fratre regno pulsus fuisset, missis ad Senatum legatis restitutus est. Sed ex Heliodoro Phœniceo lib.1.iterúmque 7.videre licet primogenitum filium Pótificis Maximi vrbis Memphitis,quæ prima & præcipua erat totius Aegypti, in ea dignitate succedere solitum.Et vide quæ dicam infrà num.55.

23 ¶ Moabitas item quorum frequens est mentio in sacris nostris literis, eo iure vsos vt primogeniti in regno succederent:testis est lib.Reg.4.c.3.ad fin.loquens de Edom rege illius gentis,Arripiénsque,ait,filium suum primogenitum,qui regnaturus erat pro eo,obtulit holocaustum super murum,& facta est indignatio magna in Israël. *Moabitas.*

24 ¶ Quin apud Albanos illos patres Romanorũ satis constat maiorem natu filiorũ in regno successisse,authore Liuio,qui post initiũ lib.1.ab vrbe cond.scribit Procam regẽ,Numitorem atque Amulium procreasse,Numitori, qui stirpis maximus erat,regnũ legasse:plus tamen valuisse vim quàm voluntatem patris,aut verecũdiam ætatis.Pulso enim fratre Amulium regnasse. In quam etiam sententiam Diony.Halicarnass.lib.1. Procas, inquit,annos regnauit tres & viginti, deinde Amulius haud iure regnum occupans,cùm Numitori deberet fratri seniori. *Albanos.*

25 ¶ Græci item qui & ipsi multa ab Aegyptiis ad suos mores traduxerunt, quos primùm genuerunt,cæteris anteferebant. Cùm autem in Græcia fuerint non parum multæ præclaræque gẽtes, & vrbes optimis legibus & moribus Institutæ:satis erit si vnam omnium nobilissimã in præsentia ostenderim istud obseruasse. Apud Lacedæmonios,qui diutius Græciæ imperium tenuerũt, quibúsque sublatis Græciam μονόφθαλμον, id est,vnoculam, siue luscam futuram dicebat Leptines apud Arist.li.Rhet.3.c.10.in quo de vrbanis disserit,tanquam Lacedæmon alter esset Græciæ oculus, quod etiam Iustinus tradit lib.5. dum Spartam & Athenas duos Græciæ oculos vocat: apud Lacedæmonios,inquam, tradit Herodotus in Terpsichore, filium ex lege in regno succedere,qui maximus natu esset:atque ob id Cleomenem Anaxandridis regis primogenitum mentis quidem inopem, Dorieo fratri natu minori,qui virtute omnibus æqualibus præstabat, fuisse præpositum.Cuius etiam legis Lacedæmoniorum meminerũt Probus Aemilius,& Plutarchus, vterque in vita Agesilai, in princ.& constat quoque ex eodem in vita Agidis, atque etiam ipso Herodoto in Polymnia,vbi de Leonida loquitur Spartanorum rege. *Græcos.*

26 ¶ Vt tamen silentio non prætererim alterũ Græciæ oculum,Atheniẽses dico, apud quos quandiu sub regibus vixerunt,filius primigenius regnum obtinebat,quod ex eo videre licet, quod à Pausania scriptum est lib.1.quo Attica tractat,quod cùm Cecrops iunior cum filiis à Metionidis regno pulsus esset, dein que suum obiisset. Posteà verò eius filij eiectis ipsis Metionidis Athenas reuersi fuissent,Aegous horum maximus natu regnum obtinuit. Sicuti & apud Rhodios qui & ipsi ex Græcorum numero sunt, si quando à regibus gubernarentur primogenitus regnum tenebat,vel teste Diodoro Siculo lib.Biblioth.6.c.13.vbi refert,quòd Ochimius Solis filiorum natu maximus regnum post patrem ipsum tenuit. *Athenienses.*

27 ¶ Macedoniã præterea multæ quondã partis Europæ, maioris Asiæ imperio potitã hoc quoque instituto vsam esse palam ostendit,quod apud Liuiũ 4.dec.lib.10.Perseus Philippi Macedonum regis filius dicit iure gentiũ,& vetusto Macedonũ more,& ordine naturæ maiorẽ natu filiorum in regno succedere.Quin apud Diodorũ Sicul.eo.lib.quo gesta Philippi regis Macedonũ describit,quilibet totius operis eius authoris est 16.statim post prin.legimus post obitũ Amyntæ ipsius Phippi patris regis Macedonum in regnum primo loco successisse Alexandrum filium illius,& Philippi fratrem qui natu omnium fratrum esset maximus.Quod & Iustinus tradit lib.7. *Macedones.*

28 ¶ Id quoque à Troianis obseruatum fuisse apertè indicat id quod in Euterpe scribit Herodot. Græcè quidem,sed in hunc sensum,Neque verò regnum ad Alexandrum erat peruenturum,vt iam sub eo res essent seniore Priamo, cùm Hector & natu maior, & virtute præstantior, quàm ille,regnum esset defuncto Priamo suscepturus.Illud quoque Virgilian.lib.1.Aeneid. *Troianos.*

Præterea sceptrum Ilione quod gesserat olim
Maxima natarum Priami.

In cuius loci enarratione Donatus,Solent,inquit,religiosi parentes quę habent optima filiis deferre maioribus.Et post eum Seruius Maurus,Antiquitus,ait,fœminæ regnabant,præsertim primogenitæ. Sed quod apertiùs id quod diximus probat, tradit Messala Coruinus in eo libello quem ad. Octauianũ Augustum scripsit de ipsius Augusti progenie, Troiũ illum Troianorum regem,à quo & Troia dicta est,duos filios habuisse,Ilum scilicet,& Assaracum. At Ilum defuncto patre,quòd maior natu esset,regnum obtinuisse.Dares autem Phrygius,si is est,in eo lib.cuí titulus est,de excidio Troiæ, tradit Priamum commonefecisse filios, quos multos habebat, vt maiores natu minoribus imperarent.

29 *Persas.* ¶ Sed & apud Persas quibus etiã orbis imperium diutiùs fuit,id quoque video fuisse vsurpatum Platonis testimonio,qui id ipsum asserit in lib.quem Alcibiadæ de natu. homin.dicauit,& Plutarchi in vita Artaxerxis,paulò ante fi.& Procopij lib.1.de bel.Persico,vbi dicit legem Persarum maiorem natu ad regnum vocare.quod & comprobat cõtrouersia filiorum Darij ab Herodoto relata in Polymnia,& Iustino lib.2.quã adscribemus infrà q.31. & Alia Artaxerxis & Cyri, cuius meminit Plutarch.in Artaxerxe.Ideóque Cyrus Persarũ rex,quiq; primus in eos à Medis imperium transtulit, moribundus apud Xenopbontem ita regnum suum instituit, vt Cambysi filio primogenito regnum,Tanarzaridi vero alteri filio alia quædam minutiora reliquerit.

30 *Aqua aurea qua rex & primogenitus eius tantũ bibit.* ¶ Apud eos autem aqua fuit cognomẽto aurea,ex qua Rex tãtùm potabat,ac ex filiis eius natu maximus: cæteris autem ex ea bibere erat capitale,vt retulit Agathocles, & ab eo Athenæus. Ea erat fortè ex amne Euleo,qui circuit arcem Susarum,ac Dianæ templum augustissimum,qui vt scribit Plin.lib.6.c.27.in magna ceremonia fuit. Siquidem Reges Persarum non ex alio bibunt, & ob id in longinqua portant.Hunc arbitror esse quem Herodot.lib.1.vocat Choaspem, qui,vt dicitur,circa Susas fluit,eóque vno ex omnibus fluuiis rex potat. Nam aquam illius decoctam, & in argentea vasa diffusam ferentes permultæ carrucæ quatuor rotarũ multis trahentibus assiduè comitantur,quocunque ille proficiscitur.Quod & ex Plutarcho in lib.de exilio,& Aeliano videre licet lib.12.Variæ Historiæ,vbi de Xerxe loquitur.Sed & tamen Ausonius Medorum regi tribuit in vrbium catalogo,vbi de Burdigala loquitur,

Hunc cuperes rex Mede tuis coniungere castris,
Flumina consumpto cum defecere meatu,
Huius fontis aquas peregrinas ferre per vrbes,
Vnum per cunctas solitus portare Choaspem.

Nisi dicas Choaspem & Euleum diuersos amnes esse, ex quibus tantùm Parthorũ reges bibere scribit ipse Plin.lib.31.c.3.Quanquam sunt qui Choaspem eum esse dicant, ex quo Persarum reges Eulcum,ex quo Arabum reges etiam tantùm habebant.

31 *Apud Syros.* ¶ In Syria etiã quæ & Assyria dicitur,vt Herodoto lib.7.placuit, quæ item Phœnicia & Palæstina,& Mesopotamia,vt patet ex Plin.lib.5.c.12.& Euseb.lib.de Præparat.Euang.10.& aliis scriptoribus,hoc ipsum fuisse factitatum,testimonio est quod Iustinus lib.34.memoria prodidit,Demetrium ab Antiocho fratre natu maiore rege Syriæ obsidem Romanis datum,cognita morte ipsius Antiochi,à Senatu petiuisse,vt ad regnum capescendum dimitteretur,id æquum esse dicentem,quoniam sicut iure gentium maiori fratri cesserat,ita nunc sibi qui filium fratris ætate antecedebat,regnum deberi.Cuius etiam rei meminit L.Florus lib.46.

32 *Parthos.* ¶ Parthos quoque qui tãtæ virtutis fuere,vt à Romanis trinis bellis per maximos duces florentissimis temporibus lacessiti, soli ex omnibus gentibus non solùm pares, verùm etiam victores fuere,huiusmodi institutum obseruasse,author est idem Iustinus,qui lib.41.Hic,inquit,de Pãpacio loquens,actis in regno 12.annis decessit relictis duobus filiis, Mithridate & Pharnace, quorum maior Pharnaces more gentis hæres regni,Mardos validam gentem bello perdomuit.

33 *Germanos.* ¶ Apud Germanos itẽ illos,qui quinque simul Consulares exercitus populi Rom.fuderũt,attriuerunt,& debellarũt,maximus natu liberorũ omnia iura successionum solus excipiebat, præter equos,quos quidem excipiebat filius,non vt cætera maximus natu, sed prout ferox erat & melior,vt scribit Cornel.Tacit.in lib.quem elegantissimè de morib.Germanorum scripsit.

34 *Numidas.* ¶ Numidæ tantùm ætati in successione tribuebãt,vt non modò primogenitum regis filium cæteris filiis,sed & fratrem regis,si quis esset natu maior filiis ipsius regis anteponerent,vt videre licet ex Liuio lib.9.secundi belli Punici,quo loco differit de varia Massinissę fortuna in amittendo recuperandóque regno.Cuius hęc verba sunt,Militante eo pro Carthaginiensibus in Hispania pater eius moritur (Gabæ nomen erat) regnum ad fratrem regis Desalcem pergrandem natu (mos ita apud Numidas est) peruenit.

35 *Apud omnes gẽtes in vniuersum.* ¶ Dies iam me deficiet,si omnes sigillatim recẽsere & persequi velim qui hoc iure vsi sunt.Quãdo apud vniuersos homines,si verũ dicit Herodot.in Polymnia,institutũ fuit,vt maximus natu liberorum obtineret principatum.Id quod etiam tradit è nostris Bal.in l.ex hoc iure,col.2.vers. quarto quæritur.ff.de iust.& iu.Semper,inquiens,fuit,& semper erit,quod primogenitus succedit in regno.hæc ille.Et sane nostris quoq; tẽporibus apud omnes gentes consuetudo est,& ea quidem à iure approbata,vt in his quæ sunt dignitatis, primogenitus cæteris præferatur,vt no.in c. licet,vbi gl.Host.Io.And.Pan.& alij de voto.& voluit etiam Old.cons.94.incip.eleganter,col.4. & cons.237.perlectis & diligẽter attentis,in 1.dub.vbi loquitur de Baronis.Pet.Iac.tit.de cau. ex quib.vasal.deb.amit.feud.col.3.Bal.in l.vt intesta.C.de suis & leg.& consil.275.quod pro regula, lib.2.& cõs.389.cõsuetudo est,col.3.vers.in cõtrariũ omnes gẽtes,eo.lib.2.vbi & ob id dicit id esse iuris gentium.Alb.in Procœ.ff.§.discipuli,col.2.& in l.in successione,in fi.C.de suis & legit.hære. Ang.cons.287.pro clariori decisione,col.5.vers.quinimo,& in talib.dignitatib. Card.Flor.cons. 137.redemptoris,& c.ad primum,col.2.Pet.Anc.cons.339.pro maiori intelligẽtia,col.1.in fi.& iterum antepen.etiam in fi.Pan.in c.prudentiam, col.4.vers.aduerte tamen diligenter. & ibi etiam Fel.col.2.vers.& ista limitatio,de offic.deleg.& idem Panor.in c.dilecti,col.4.super 3.gl.de arb.& cons.12.casus talis est,magnificus dominus,col.3.vers.sed est dubiũ.lib.2. & cons.3. omnium quæ

fecit

fecit pulcherrimo,incip.nitar in præsenti,col.3.vers.sed his non obstãtibus,& iterum col.4.vers. ex his infertur,lib.2.Paul.Castr.in l.maximũ vitium,post medium.C.de li.præter.& cons.179. in caussa quã magnificus dominus,col.3.vers.vel melius potest dici,lib.1. Ant.Rosel.in tract.legitimationũ,in caussa fin.col.5.vers.vlterius & nunc intro tertiũ.Mar.Laud.in c.1.§.& quia vidimus, col.2.vers.tertio quæritur,tit.qui feud.da.pos.& in suo tract.de primogenit. col.4.vers.quarto an ius primogenituræ.Alex.cons.25.attẽtis narratis,col.4.vers.præterea dicit,& iterum col.pen.vers. sic etiã videmus,in fi.lib.5.Barb.inter cons.Fran.Cur.senior.cons.67.col.10.vers.capio alium articulum.Gui.Pap.deci.Delph.476.verum legitima,& cons.60.ad dubia,in fi.Car.Alex.in c.1.§.& quia,post prin.tit.de his qui feud.da.pos.& in c.qualiter,tit.si de feu.fue.cont.inter dom. & agn. Phil.Fran.in rub.de test.lib.6.col.33.vers.25.& in c.grãdi,in 2.not. de sup.negl.præl.Iac.à S.Geor. in tract.feud.in prin.col.3.vers.idẽ est.Ias.in l.1.col.pen.ff.de cõst.prin.& in l.nemo potest.col.1.ff. de leg.1.Phil.Dec.cons.225.in caussa quæ quondã,col.2.& cons.289.visa longa serie,col.3.Caro. Rui.cons.25.dubitabilis,col.5.nu.14.lib.1.Ant.Cors.in tract.de pot.& excel.reg.q.9.Matt.Afflic.in constit.Sicil.incip.speciale,col.2.& Gaspar.Valesc.in repet.l.imperium,char.8.col.3.vers.& est notandum.ff.de iurisdict.om.iud.Alc.in l.obuenire.ff.de verb.sign.

36 ¶ Et id quidem iuris est,vt dicit Card.Flo.cons.129.dubia principalia,col.vlt.per l.imperialem.§. præterea ducatus,tit.de prohib.feud.alien.per Feder.Vt non abs re qui nomina rebus imposuerunt,principis vocabulo,& eum qui regnum,imperium,potestatem,principatum obtinet,& primum significare voluerunt.Primum clarius est, quàm vt probatione indigeat. Alterũ illo Tullij testimonio apertissimùm est ex 7.in Verrem actione,Vt quisque in fuga postremus,ita periculo princeps.Et lib.10.Epist famil. epist.incip. Antonius, ad omnia pericula princeps esse non recusabit. Et lib.3.Offic.dum appellat Cratippum principem huius memoriæ Philosophum, & ex aliis prope infinitis locis eiusdem,& Liuij 1.dec.lib.10. Sabinum aduenam principem nobilitatis Appium Clausum,&c.Et 3.dec.lib.1.de Hannibale, Princeps prælium inibat,vltimus cõfecto prælio recedebat,& aliorum optimorum authorum. Ex quibus non prætermittam illud Virgilij lib.5.Aeneid in id expressissimum, *Et id iuris est.* *Princeps significat primum, & qui principatũ obtinet.*

Princeps ante omnes densum Palinurus agebat
Agmen.

Nam illic de primo loquitur.ideo & Seruius ibi vnum,inquit,vocat.Et quem ibi Virgilius principem ante omnes dicit,eundem ipse alibi primum ante omnes dicit,lib.scilicet 2.

Primus ibi ante omnes magna comitante caterua.

Columella autem lib.11.c.2.haud multo post principium appellat Ianuarium principem mensem, id est,primum. Et id quidém Græcorum imitatione, quibus ἀρχὴ principatum quoque & principium significat,vel testimonio Aristotel.lib.3.Rhetoric.c.11.aut vt alij secant 16.Nam & ante omnes Hebræi hoc vocabulo משלה & principium & potestatem intellexunt.Tanquam scilicet apud omnes gentes is qui primus est liberorum,idem & principatum ante cæteros obtinere debeat.

37 ¶ Qui mos tam late patens,& veluti vno omnium populorũ gentiúmque ac nationum cõsensu institutus,à natura ipsa rerũ omniũ magistra manasse videtur, quæ homines primigenitorum amantiores,quàm cæterorum efficit,vt omnibus exploratũ est, qui filios genuerunt. & è nostris asserit Old.nominatim loquẽs de huiusmodi cõsuetudine præferẽte primogenitos,cons.94.eleganter circa negotiũ,col.4.vers.hoc etiã suadet dilectio.& Alb.in Proœ.ff.§.discipuli.& in l.pen. col.2.vers.hoc etiam suadet.C.de don.inter vir.& vxor.& Card Flor.d.cons.137.col.2.& Corn. cons.244.videtur prima facie dicendum,col.6.lib.2.& Bened.in repet.c.Raynutius, in verbo,in eodem testamento,le 1.nu.172.& Ant.Cors.in tract.de pot.& excel.reg.q.74.Steph. Bertr. cons.1. quamuis donatio,col.2.nu 8.lib.4.Quod & probat illud Zachar.12.c.Et dolebunt super eum,vt doleri solet in morte primogeniti.Et illud 2.Reg.13.c. Et noluit cõtristari spiritum Ammon filij sui,quoniam diligebat eum,quia primogenitus erat ei.Ideóque Franc.Aret.cuius omnifaria eruditio passim ab omnibus extollitur in consil.14.viso & diligenter considerato,col.10.vers.venio nunc ad tertium,dicit l.isti quidem.§.vlt.ff.quod met.cau.loquentem de filiis,habere locum maximè in primogenitis.quod & non obscurè voluerat Card.Flor.d.cons.137.vbi suprà. *Parentes impensius amant primogenitos.*

38 ¶ Hinc quoque asserunt scriptores Ecclesiastici vltimam Aegyptiorũ plagam, qua primogenita omnia mortua sunt,quæ memoratur Exo.11.c.& in Decret.Can.in §. item peccato Aegyptiorũ. 1.q.3.fuisse cæteris multò acerbiorem, grauiorémque, ob id quòd sui quibusq; primogeniti sunt cæteris liberis multò chariores, sintq; apud parentes in maiori pretio natu maximi quod annotauit Lyr.in d.c.11.& ante eum Augustin.in eo sermone quem de septẽ plagis conscripsit, dicẽs, cùm de ipsa vltima plaga loqueretur,Nihil est in hæredibus charius primogenito.Cuius etiã rei mentio fit in §.his itaque respondetur,vers.animalia Aegyptiorũ.1.q.4. Et de hac quoque re loquens D.Chrysost.in Gen.Homil.51.Apud veteres summus honos erat primogenituræ.& quod ita sit,hoc argumento collige,Cùm Deus Israëlitarum gentem ex Aegypto liberare,& iuxta promissionem Patriarchæ factam à tyrannide Pharaonis asserere vellet,obluctante & detinere volente tunc Aegyptio:post varias plagas etiam hanc postremam intulit,quasi faciens vt Aegyptij suis manibus extruderẽt Israelitarum genus.Nam simul omnia Aegyptiorũ primogenita occidi fecit,vidissẽsque in singulis domibus eiulatus & lachrymas,&c. *Vltima Aegyptiorũ plaga qua primogeniti mortui sunt, omnium grauissima.*

¶In

Natura docet primogenitos esse magis honorandos.

39 ¶ In quam sententiam refert Herodot.in Erato, quòd cùm Lacedæmonij oraculum aliquando accepissent,quo monerentur,vt geminos Aristodemi & Æginæ filios Reges constituerent,primogenitum autem magis honorarent:essentq; ignari,vter eorum esset maior natu (mater enim & nutrix hoc ipsum dissimulabant)illi monitu cuiusdam Messenij nomine Panitis obseruarút, vtrum puerorum mater priorem lauaret & cibaret:deprehenderúntq; illam primigenium alteri præferentem,tum cibando,tum lauando, cui nomen Euristhenem imposuerunt,iuniori autem Proclem. Quam etiam historiam strictim memorauit Mamertinus,aut quisquis alius is fuit,Panegyrico ad Maximianum scripto,cuius initium est,cum omuibus festis. Quod mater ergo de industria occultabat,id natura prodidit,quæ natu maximos reticentibus etiam parentibus cęteris honore anteposuit.Nam & D.Chrysost.in 5.aduersus Iudæos Homil. Primogenitos,inquit, posteriùs genitis honorabiliores esse oportet.

40 ¶ Idcirco Gregor.Nazianzen. Vitalianum quendam increpat,quòd primogenitos tantùm filios (quod parentibus est maximum) odio haberet,extráque domum abigeret huius carmen est,

πρωτογόνους υἱέας. ὃ πατράσιν ἐστὶ μέγιστον,
τόσσον ἀπεχθαίρεις, καὶ δώματος ἐκτὸς ἐλαύνεις.

Sed & hoc vice Prouerbij celebratũ fuisse author est Lucian.in Dialogo περὶ παρασίτου,id est,de parasito,cuius hæc verba sunt in fine Dialogi,καί σοι λοιπὸν ἕωθεν εἰς παῖδας ἀφίξομαι, καὶ ὡς ἂν, καὶ μετ' ἄριστον, μαθησόμενος τὴν τέχνην. σὺ δέ με αὐτὴν δίκαιος διδάσκειν ἀφθόνως, ἐπεὶ καὶ πρῶτος μαθητής σοι γίγνομαι. φασὶ δὲ καὶ μητέρας πρῶτα φιλᾶν τῶν τέκνων. Id est, Tibique posthac manè,& post prádiũ puerorũ more auscultaturus, artemq; hãc percepturus veniã. Tu verò meipsum citra inuidiã,vt par est,edocebis. Nimirũ qui omuium hominũ primus tibi discipulus fio. Aiunt autem & matres primos fœtus præ cæteris diligere. Huc quoque alludit illud Virgilij lib.7. Aeneid.

Hic iuuenis primam ante aciem stridente sagitta
Sternitur.

Mouet enim pathos,vt scienter annotauit Donatus eum locum edisserẽs,& quòd Tyrrhi filius, & quòd maximus natu. Illúdque Catulli in Argonauticis,ad fin.

Optauit genitor prima vt funera nati
Liber vt innuptæ potiretur flore nouercæ.

Addit enim primæui,vt augeret atrocitatẽ sceleris. Hinc quoq; Deus Opt.Max.populum Israël, quãuis nõ primus esset ætate,vt dicit Amb.in lib.2.de Cain & Abel.c.2.tamẽ illũ primogenitum appellauit,Exo.c.4. Primogenitus meus Israël. Quoniam videlicet illum præ cæteris diligebat.

Matres cur primogenitos ardentius amant.

41 ¶ Et cùm id in vtroque parente procedat,tum verò maximè in matribus, vt satis constat ex illo Luciani loco. Cuius rei peculiares quasdam rationes affert Antonius Ludouicus Olysiponẽsis Problematôn lib.2.sec.3.c.2. Cur,inquit,matres primos natos ardentiùs & impatiẽtiùs amãt? An quoniam ea longiùs amore prosequimur, quæ pluris constiterunt? primi autem liberi primùm genitalia vincula claustráque ruperunt,& Lucinam doloribus inuocari fecerunt. An quia matres tum primùm dici,& inuocari incipiunt,quod magnæ cuiusdã reuerentiæ putatur? An quia pignus quoddam & veluti arrabonẽ accipiunt,quo viri coniugibus firmiori copula adhæreant? Hinc igitur à matribus pueri impensiùs diliguntur, quia longiori tempore labores & enitendi, partúsque difficultates pertulerunt. Quod verò in senectute pepererũt,ideo etiam amare ægriùs & affectuosiùs solent,vel quia cæteris grandioribus iam factis adhuc sunt paruuli,vel vt fructum Veneris postremum, quem vltra fœcundari desierunt, vel quia parentibus imbecillis præ senio iam redditæ, scipionem quendam & baculum quo imbecillis & inualida eorum senectus fulciatur,sustulisse videntur. Hæc ille,quorum multa & ad patres quoque pertinent.

Nõnullos eos magis diligere quos in senectute genuerunt.

42 ¶ Scio autẽ illud nõnullos filios suos nouissimos,præsertim in senecta generatos præ cęteris diligere. Cuius rei exẽplum nobis præbet Iacob ille Patriarcha, qui vt scribitur Gen.37. circa initium,diligebat Ioseph super omnes filios,eò quòd in senectute eũ genuisset. Et Priamus qui Polydorum nouissimum filiorum charissimũ quoque omniũ habebat,apud Homer.lib.20.Iliad.

οὕνεκά οἱ μετὰ πᾶσι νεώτατος ἔσκε γόνοιο,
καί οἱ φίλτατος ἔσκε.

Quoniam ei inter filios nouissimus erat generatione,
Et ei charissimus erat.

Idem autem lib.16.Odyss.hanc comparationem huc pertinentem posuit,

ὡς δὲ πατὴρ ὃν παῖδα φιλαφρονέων ἀγαπάζῃ
ἐλθόν τ' ἐξ ἀπίας γαίας δεκάτῳ ἐνιαυτῷ,
μοῦνον τηλύγετον.

Sicut autem pater suum filium amicabilis amplectitur
Venientem ex longinqua terra decimo anno,
Solum vnicúmque ei in senectute genitum. Et 9.Iliad.

καί με φίλησ', ὡς εἴ τε πατὴρ ὃν παῖδα φιλήσῃ
μοῦνον, τηλύγετον πολλοῖσιν ἐπὶ κτεάτεσσι. In quam etiam sententiam est illud Euandri Virgiliani lib.8.Aeneid.loquentis de Pallante filio,

Dum te chare puer,mea sola,& sera voluptas,

Complexu teneo. His enim verbis,& fera voluptas,ostendit illum in senectute genuisse. Libanius autē sophista ad Eumorphum scribit liberos senioribus parentibus natos solere gratiores esse,quàm quos iuniores genuerunt.Sed vt satis videmus,non ob id hos magis diligimus quòd nouissimi sunt:sed quòd eos in senectute veluti præter spem genuimus,nobis ab eā rem placentes,quasi præter vires naturæ peculiari ac propria quadam virtute id fecerimus.Nec id tamen perpetuum est,sed cùm id contigit à scriptoribus annotatum.

43 ¶ Sed vt redeamus ad id quod generalius est,nō homines tantùm,sed & cætera quoque animātia rationis expertia,& quæ solo feruntur naturali appetitu (vt id magis ab arcano quodam naturæ sensu profectū , quàm ab humana sapientia esse intelligas) fœtus primogenitos ebarius amant.Quod mirè expressit certissimus ille naturę explorator Homerus,cùm describit in Exordio,lib.17.Iliad. Menelaum per medios bellatores fulgentibus armis irrumpentem pro Patroclo pugnare,quemadmodum & facit mater querula pro vitula,quam primùm enixa fuerat. Huius in eam rem carmen est, *Animalia bruta primogenitorū fœtuum amantiora.*

Οὐδ' ἔλαθ' Ἀτρέος υἱὸν ἀρηΐφιλον Μενέλαον
Πάτροκλος Τρώεσσι δαμεὶς ἐν δηϊοτῆτι.
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,
ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ βαῖν' ὥς τις περὶ πόρτακι μήτηρ
πρωτοτόκος κινυρὴ οὐ πρὶν ἀδυῖα τόκοιο.

44 ¶ Et huc quoque pertinere videtur,quod ab antiquis obseruatū est,& scriptum ab Aristot.lib.6. Historiæ animal.c.18.scrofam cùm peperit, primam mammam porco qui primus in lucem prodiit,præbere,tanquam scilicet omnium sibi charissimo.Cuius rei etiā aliud memorat Plin.lib.11. c.40.cùm scribit,Primogenitis,aut vt alij legunt,primis gentis in quoque partu sues primas præbent(eæ sunt faucibus proximæ,scilicet mammæ)nam de his loquitur subditque,Vt suam quisque nouit in fœtu quo genitus est ordine,eáque alitur nec alia.Et idem quoque scribit Albertus Magn.lib.de animalib.6.tract.3.c.1.ad fi. Et quod tradit Aelian.lib.3.de natura animal.canes maximo natu catulo ius primigeniū tribuere.Canis,inquit,etsi permultos ex sese parit catulos,horum tamen è numero primus in lucem productus patrem refert,omninóque similitudinem speciémque illius gerit:cæteri vt casus tulerit nascuntur.quod studio & prouidentia naturæ fieri videtur,& matri patrem anteferentis,& cæteris primigenium longè anteponentis. Plin.autē lib.8. c.40.scribit optimum ex canibus in fœtu esse,quem primùm fert in cubile fœta.Et de his duobus,scilicet sue,& cane,Tzetzes Historiarum Chilia.4.c.126. *Sus primam mammam primo fætui præbet.*

ὁ κύων χερσαῖος δὲ τέκνον τιμᾷ τὸ πρῶτον,
πρῶτον δὲ χοίρου γέννημα,πρῶτον μαστὸν θηλάζει,
Καὶ καθεξῆς τὰ λοιπὰ,κατὰ βαθμὸν οἰκεῖον. Id est ad verbum,

Canis autem terrestris catulum honorat primum,
Primus verò proceri natus primam mammam sugit,
Et deinceps cæteri secundùm gradum suum.

Idem Aelian.vt ad eum reuertamur,eiusd.ope.lib.15.c.15.Iustitiam,inquit,mater hirundo in filios suos seruat distributione cibariorum,suam cuique tribuēs dignitatem. non enim vnica tantùm distributione omnes pascit (neque enim posset,cùm ea quæ affert,pusilla & pauxillula sint) primum in lucem æditū primò pascit, deinde ab illo secundum,tertiū tertio loco partū alit, sicque deinceps vsque ad quintum progreditur.neque verò amplius quinque ferre in vtero solet.

45 ¶ Cuius rei duas còperio potissimùm rationes, & ipsas ab imis naturæ præcordiis deprompras. Primū,quòd primogeniti sunt veluti parētibus coniunctiores,ad eósq; propiùs accedere videntur.Id quod licet facilè ex eo deprehēdere,quòd asserūt syderalis scientiæ scriptores,quòd cùm parentū facta,& euentus ex filiorū etiam natiuitate dignoscantur,cui rei quarta domus assignatur,habet in eam rem primogenitorū natiuitas plus virium,quàm cæterorū, vt testis est locupletissimus Almansor in lib.qui capitulorū,siue propositionum,siue etiam aphorismorum inscribitur,ad Saracenorū regem,scribēs,c.95.primogenitum fortiorem esse significatorem vitæ parentum,quàm alios.In qua etiam sentētia fuit Aomar,& eius authoritate Bonatus Foroliuiensis vir astrorum peritissimus,in 11.tract.in quo differit de natiuitatibus & earum accidētibus,parte vlti. in quarta domo,c.1.Quinimo Hermes ille Trimegistus, cui multarum rerum & artium scientia hoc cognomen imposuit,in Cētiloquio.c.20.videtur voluisse solos primogenitos, nō etiā reliquos eam vim habere,inquiēs:Tribus modis præsciuntur hominum accidētia,ex natiuitate propria,item primogeniti filij,postremò ex interrogatione cum affectu,& sollicitudine cognita. *Rationes prædictorum.*

46 ¶ Nā & sacræ literę primogenitū filiū dicūt esse primitias,siue principiū virtutis patris,vt Psal.78. ראשית אונים &c. id est,vt vertit Munsterus,Percussitque omne primogenitū in Aegypto,priminas,scilicet virtutis eorum.Propriè autem(vt ille dicit)textus habet,principium virtutum:vocatur enim primogenitus principium virtutis & virium patris.Vulgata autem editio ita habet,Et percussit omne primogenitum in terra Aegypti,priminas omnis laboris eorum.Castalio autem sic vertit, Omniáque in Aegypto primogenita, primordia virilitatis in Chameis domiciliis occiderat.Ad quod etiam referri potest & illud Gen.c.49.Ruben primogenitus meus,tu fortitudo mea,& principium doloris mei.Et illud Deut.21.Filium odiosæ agnoscet primogenitū,dabítque *Primogenitus principiū virtutis.*

ei de

ei de his quæ habuerit cuncta duplicia. Iste est enim ראשית אונו id est, principium fortitudinis eius,& vt vertit interpres noster,liberorum eius.

Primogenitos nomine parẽtum uocari solitos.

47 ¶ Et ex hac quidem arctiori primogenitorũ coniunctione & illud quoq; manasse videri potest, quod legimus fuisse antiquitus passim obseruatũ,vt primogeniti nomine parentum vocarẽtur, vt nonnulli multi nominis asserunt,in id referentes illud Luc.1. & vocabãt eum nomine patris, quem locum enarrans Lyra.hoc annotauit,ac tradidit hodie frequẽter obseruari. Quid autem, si Diis placet,parẽtes aut alios mouet,impellit,suadet,vt primogenitus magis quàm cæteris parẽtum nomẽ imponãt, nisi natura ipsa rerũ omnium dux ac magistra illius arctioris propiorisque necessitudinis conscia,quæ hominibus rebúsque nomina imponit, non fortuna, non casus, vt scienter tradit,multisque exemplis comprobat ille à secretis conciliisque naturæ Plato in eo lib. cui tit.est,Cratylus,& ex Rom.scriptoribus Gellius ex authoritate Nigidij lib. Noctium Atticarum 9.c.4.quanquam Bal.noster contrarium videtur voluisse in rubr.de maio.& obed.

Primigenij fœtus meliores. Nouissimi deteriores.

48 ¶ Secũdum,quoniã meliores sunt primigenij fœtus:deteriores verò siue inutiliores qui nascũtur nouissimi,vt eruditi autumant,ad id referentes illud Virg.Aeneid.lib.4.de fama loquentis,

Extremam,vt perhibent,Cao,Enceladóque sororem
Progenuit. Quo in loco Seruius hoc ipsum annotauit,& extremam pro pessimam exposuit. Nam qui,inquit,de medicina tractant,dicunt inutiliores esse qui nascuntur vltimi. Cui sentẽtiæ accedere videtur Homerus,qui in catalogo loquẽs de Protesilao & Philacide eius fratre,vtrunque laudat. At ille,inquit,vt maior natu erat,ita & melior,huius carmen est eiusmodi,

αὐτοκασίγνητος μεγαθύμου πρωτεσιλάου
ὁπλότερος γενεῇ ὁ δ' ἅμα πρότερος καὶ ἀρείων
ἥρως πρωτεσίλαος.

Et idem dicit lib.Odyss.18.loquens de Idomeneo rege, & eius fratre iuniore Aethone. Et apud eundem lib.4.Iliad.gloriatur Iuno Saturni se esse filiam natu maiorem,

Καί με πρεσβυτάτην τέκετο κρόνος ἀγκυλομήτης.

Ouidius lib.6.Fast.ipsam Iunonem ita facit loquentem,

Est aliquid nupsisse Ioui,Iouis esse sororem,
Fratre magis dubito glorier,anne viro.
Si genus aspicitur,Saturnum prima parentem
Feci,Saturni sors ego prima fui.

Nam Homerus lib.14.eiusdem operis vocat Iunonem filiam natu maximam magni Saturni,

ἥρη πρέσβα θεὰ θύγατερ μεγάλοιο κρόνοιο.

Apud Euripidem in Iphigenia in Aulide,ipsa Iphigenia quò se cõmendatiorem chariorémque patri Agamemnoni redderet,illum sic alloquitur,

Πρώτη σ' ἐκάλεσα πατέρα,καὶ σὺ παῖδ' ἐμέ.
πρώτη δὲ γόνασι σοῖσι σῶμα δοῦσ' ἐμὸν,
φίλας χάριτας ἔδωκα,κἀντεδεξάμην.

Prima te vocaui patrem,& tu filiam me,
Prima verò tuis genubus corpus dans meum,
Gratas gratias exhibui,& vicissim accepi.

Telegonus filius Vlyssis et Circæ.Vlysses à Telegono filio necatus.

49 ¶ Et huc quoque alludens Plin.Iun.lib.Epist.3.ad Caninium ita de Silio Italico loquitur,Beatus & fœlix,nisi quòd minorem è liberis duobus amisit,sed maiorem & meliorem florentem atque etiam Consularem reliquit.Hinc Telegonus proprium viri nomen filij Vlyssis ex Circe, quod quidẽ Latinè nouissimo loco natũ significat, pro humili,inglorio ac veluti deterrimo ponitur. Nam is patrem Vlyssem occidisse fertur.Ex quo illud Horatij lib.3.Carminum,Ode 39.

Telegoni iuga patricidæ. Vbi Acron & Porphirion interpretes id scripserunt,vti etiam Lucian.lib.2.Verarum Historiarũ,& ante omnes Dictys Cretensis,qui eiusdem temporis fuit,Belli Troiani lib.6.eodémque vlt.in fi. Et nonnihil Aristotel.in lib.de Poëtica,& Chæremon antiquus poëta Tragœdus apud Athenæum lib.13.

Priora posterioribus natura esse preciosiora.

50 ¶ Quibus accedit quod sacræ literæ statim post conditi orbis principium tradunt Abel iustum quidem virum obtulisse Deo de primogenitis gregis,veluti de melioribus. Ideóq; & quia alacri animo offerebat,vt ibi exponunt interpretes,respexit Deus,vt confestim subiũgitur, ad Abel & munera eius.Diony.Halicarnass.hanc in vniuersum sententiam profert libr.1.Antiquitat.Rom. Preciosiora,inquit,natura sunt priora posterioribus. Quo fit vt magis mirer,quod tradit Didymus apud authorem τῶν γεωπονικῶν lib.18.c.3.in fi.Primogenitos partus ouium abstrahendos,vtpote ineptos qui conseruentur.

Filiabus ultimò genitis ancillaria officia demãdantur.

51 ¶ Vt tamen interim non omittam solere ancillaria atque vilia officia demãdari filiabus vltimò genitis,ex Homero lib.3.Odysseæ,

Τόφρα δὲ τηλέμαχον λοῦσεν καλὴ πολυκάστη
Νέστορος ὁπλοτάτη θυγάτηρ νηληϊάδαο.

Interim autem Telemachum lauit pulchra Polycasta
Nestoris postrema filia Neleidæ.
Id enim esse munus ancillare docet idem Homerus lib.4.eiusdem operis,

Τῆς

τὰς δ' ἐπεὶ οὖν δμῳαὶ λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ

Hos autem postquàm ancillæ lauerunt,& vnxerunt oleo. Sed apud Apollouium Rhodium Argonauticôn lib.4.boues Solis pascebat Phaëtusa eius filia natu minima.

καὶ τὰ μὲν ἑρσήεντα πέδῳ ἀνὰ ποιμαίνεσκεν
ὁπλοτέρη Φαέθουσα θυγατρῶν ἠελίοιο.

52 ¶Quid quod in medicamẽtis,incantationibus,magicis remediis,& id genus aliis quæ ex animalibus conficiuntur plus habere virium & ponderis credũtur primogenita, & prima queq; cętera: quin & interdum ea solũ in eas res prodesse,non etiã alia:vt in his quoq; rebus intelligas primo genita esse meliora?Nam & Palladius Rutilius rei rusticæ scriptor laudatissimus li.j.c.39.de apibus loquẽs,Credũtur,ait,nõ fugere, si stercus primogeniti vituli adlinamus oribus vasculorum. Et idẽ quoq; scribit Cõstantinus Cęsar,aut,vt alij malũt,Cassius Dionysius Vticensis,aut quiuis alius author non contẽnendus lib. γεωπονικῶν,id est,agriculturæ,15.c.3.ex Didymo, οὐκ ἂν δὲ φύγοιεν αἱ μέλισσαι,εἰ βοὸς πρωτοτόκου ἀφοδεύματι χρίσειας τὰ σόμια τῶν φαθνῶν.Miror autem cur Cornarius πρωτοτόκου verterit,recèns nati nõ primogeniti.Nam omnino dicendũ fuit primogeniti vituli,aut vaccæ quæ primùm peperit,siue enixa est. Nam πρωτότοκος accẽtu in antepenultima primogenitum significat,accentu autem in penult.primò enixã.In genitiuo,quo vtitur ille liber, accentus semper in penultima est,siue sit genitiuus prioris siue posterioris,propter vltimam longam.Ideóque vtrumque potuit significare.Sed authoritas Palladij in ea re mihi sufficit,vt primo genitum intelligamus,quanquam & in alia significatione huc quoque pertinere posset. *Primogenita & prima quæ efficaciora ad medicamẽta & magica remedia.*

53 ¶Plin.lib.28.c.8.Cor,ait,crocodili annexum in lana ouis nigræ,cui nullus alius color incursauerit,& quæ primo partu genita sit,quartanas abigere dicitur.Et paulò pòst,Cor chamæleontis aduersus quartanas,illigatũ nigra lana primę tonsurę.Idem eo.lib.c.10.aut vt alij secant,13.tradit lienosis dari asinini pulli fimum,quod primum ædidit,in aceto mulso Rursúmq; eiusdem lib.c.16. scribit fimum asinini pulli,quod primũ ædidit,à partu datum fabę magnitudine è vino,mederi morbo regio intra diem tertium.Dioscorides quoque maximè apud Galen.& alios authoritatis lib.2.Materiæ medicæ c.60.aut vt alij secant,48.χελιδόνος (ait) νεοσσοὺς τοὺς ἐκ τῆς πρώτης νεοσσοποιίας αὐξομένης τῆς σελήνης ἀνατεμὼν, εὑρήσεις ἐν τῇ γαστρὶ λίθους,ἐξ ὧν δύο λαβὼν, &c.Id est, dissectis crescente luna pullis hirundinis,qui primo partu exclusi sunt, in ventre eorum lapides offendes, ex quibus duos alterum versicolorem,alterum concolorem eximes.ij priusquam terram attigerint in δαμάλεως,id est iuuencæ,siue bucculæ,vel iunicis,vt vertit Hermolaus,corio,aut ceruina pelle,brachio aut collo adalligati,comitialibus proderunt,& sæpe eos prorsus ad sanitatem restituent.Quod & repetit Galenus,si is est in lib.cui titulus est de incantatione:& Constantinus Africanus in lib.eiusdem tituli,vbi nuncupatim loquitur de primogenitis. *Ouis primo partu genita.*

54 ¶Et hinc quoque lac fœminarum ex primo partu in eas res efficacius esse non negabit is,qui leget eundem Dioscoridem scribentem li.2.c.63.aut ex aliorum diuisione 78.ad fi.Primiparę canis lacte inunctum caput glabrescere,idémq; lac potum letalibus venenis aduersari, & mortuos fœtus ex vtero pellere,ex quibus etiam primum asserit Plin.lib.30.c.14.ad fi.Idem Plin.lib.11.c.37. scribit vuluam primiparæ suis esse optimam,nec nouuellarum suûm præterquàm primipararum probari. Quod & ipsum tradiderat Hipparchus , & eius authoritate Athenæus.Quibus concinens Martialis hæc scribit, *Lac fœminarũ ex primo partu.*

Te fortasse magis capiet de virgine porca,
Me materna graui de sue vulua capit.

Theocritus autem Idyllio quinto satis ostendit lac primiparæ capræ vtilius esse quàm cæterarum,

Τίς δὲ πραγίνξας
Αἰγὸς πρωτοτόκοιο κακὰν κύνα βύλετ' ἀμέλγειν; id est,

Sed quis primipara,cùm possit lactea capra
Vbera,degenerem cupiat mulsisse catellam?

Plin.libr.8.c.40.scripsit,ab ea cane,quæ fœmina sit ex primipara genita faunos cerni. Marcellus autem Burdegalensis in lib.Medica.c.8.Mulieris(ait)primiparæ purę,& nitidæ saliua ieiunis instillata oculis liuorem suffusionémque quamlibet cruentam efficaciter adimit.

55 ¶Idem eodem ca.tradit stercus infantis quod primum dimittit statim ex lacte mulieris,quæ puerum allectat,mirificè prodesse ad albuginem oculorum detergendam.Quod & idem scribit Rasis in lib.de animalibus,c.56.eodémque vlt.Quò etiam spectat illud Sereni Sammonici de dentitione infantium loquentis c.58. *Primum infantis stercus.*

Collo igitur molli dentes nectentur equini,
Qui primi fuerint pullo crescente caduci.

Id quod ante eum scripserat Plin.li.28. c.19.Dentes,ait,qui equis primùm cadunt,facilem dentitionem præstant infantibus adalligati,efficaciùs si terram non attigere.Sed & idem priùs,scilicet eiusdem li.c.4.Pueri,inquit, qui primus ceciderit dens,vt terram non attingat,inclusus in armillam,& assiduè in brachio habitus,muliebrium locorum dolores prohibet.Sextus autem Platonicus c.16.de medicina animalium tradit remedium dentis dolentis esse,si equi dentes,qui primùm nati fuerint,dentem ipsum qui dolet, tetigerint.Idem c.17.Pueri,ait,primi capilli à natiuitate,si pedibus dolentibus impositi fuerint,sanabuntur.De qua re etiam Plin.illo c.4.lib.28.Capillus puerorum qui primùm decisus est,poda

græ impetus dicitur leuare circumligatus. Sed & idem Plin. lib. 30. ca. 10. scribit, quòd si pullus hirundinis detur incipienti in cibo, quem primum pepererit, cùm quis primùm tentatus sit morbo comitiali, liberatur eo malo.

Primum lac à partu.

56 ¶ Sed & videmus colostrum, id est, primum lac à partu in omnibus animalibus, vt declarat Plin. lib. 11. cap. 41. & libr. 28. cap. 9. ad prin. & Nonius Marcellus & Martialis libr. 13. xenio 38. illo versu,

De primo matrum lacte colostra damus,

Id, inquam, colostrum nescio quid habere virium, quod non habet aliud lac, vt videre licet ex Columella lib. 7. c. 3. & Aëtio Tetrabi. primo, Serm. 2. c. 99. vbi & id ipsum πρωτογάλακτον vocat, Quod & non obscurè ostendit Plautus in Pœnulo,

Meum cor, mea colostra, meus mollicidus caseus,

Nam & colostrum neutro, & colostra fœminino genere dicitur,

Ellebori folia ex primo partu.

57 ¶ Nec in animantibus tantum, & quę ex iis sunt, id conspicimus, sed in virgultis & arboribus, quādo Diosc. lib. 2. c. 62. aut vt alij diuidunt, 75. hæc scribit, αἱ γὰρ αἶγες νεμόμεναι τοῦ λευκοῦ ἐλλεβόρου τὰ φύλλα, περὶ τὴν πρώτην ἐκβλάστησιν αὐτοῦ αὗται ἐμοῦσι, καὶ τὸ γάλα ἀνατρεπτικὸν στομάχου, καὶ ναυτίας γίνεται. Id est, Capræ hellebori albi pascētes folia, ex primo eius partu ipsæ quidē vomitū patiuntur, & lac earum stomachum euertit, & nauseam ciet. Sed & idem lib. 1. c. 100. aut vt alij distingūt, 111. scripsit Pilulas foliorum populi albæ, quæ primo foliorum partu exiliunt illitas cū melle, oculorum hebetudini mederi, τὰ δὲ περὶ τὴν ἐκβλάστησιν τῶν φύλλων σφαιρία λεῖα μετὰ μέλιτος ἐγχριόμενα, ἀμβλυωπίας θεραπεύει. Et rursum c. 102. aut aliorū sectione 113. tradit humorem vlmi in folliculis enascentē prima germinis eruptione cuti illitum, nitorem inducere, faciémq; splendidi orem præstare. Hæc enim sunt verba illius, τὸ δὲ ἐν ταῖς φύσαις περὶ τὴν πρώτην ἐκβλάστησιν εὑρισκόμενον ὑγρὸν, στίλβειν πρόσωπον ἐπιχριόμενον. Et lib. 2. ca. 101. scribit Asparagum raporum in prima germinatione ciendæ vrinæ esse vtilem. Et lib. 4. c. 195. tradit caules vitis albæ, quæ primo germinum partu erumpunt, vrinas ciere, menses pellere, lienem absumere, vertiginosis, comitialibus, neruorum resolutione tentatis prodesse. Hæc ipsius verba sunt, καὶ ταύτης οἱ καυλοὶ περὶ τὴν πρώτην ἐκβλάστησιν λαχανευόμενοι, εἰσὶ δὲ καὶ οὐρητικοὶ, καὶ καταμηνίων ἀγωγοί.

Primogenita. Punica. Cytini.

58 ¶ Galenus lib. 6. Pharm. κατὰ τόπους, c. 1. quo loco de medicorum Pharmacorū cōpositione tractat, primogenita Punica, quę Gręci Cytinos vocant ad stomatica medicamenta esse admodum vtilia. Ante eum autem Plin. lib. 23. c. 6. Primus, ait, pomi huius (de punico loquitur) partus florere incipientis, Cytinus vocatur à Græcis; miræ obseruationis multorum experimento. Subiungítque multa ac miranda, quib. opitulātur, vt ibi videre poteris. Ante vtrunq; Nicāder in Alexipharmacis huiusmodi Cytinos, atque etiam Cypri flores recens germinantes aduersus λιθάργυρον, id est argenti spumā, maximè valere scribit. Quibus etiam simile est quod scribit Marcel. ille Burdega. c. 33. porri primitiui, id est, primùm producti (vt constat ex his quæ suprà in prin. diximus) sectiui succum expressum, & aceto pari mensura immixtum absortúmque sæpius à lienoso, prodesse.

Prototomi caules.

59 ¶ Quin & ex ipsis medicis & aliis scriptoribus didicimus πρωτοτόμους prototomos caules, ita scilicet dictos à prima cæsura, quos Marcellus Burdegalensis c. 20. Haplosiles à teneritudine, Gal. lib. 2. alimentorum asparagos appellauit, ad medicamenta, atque etiam ad ciborū vsum esse accommodatiora, vt videre licet ex eo loco Marcelli, & ex Gal. lib. 10. Pharma. κατὰ τόπους c. 1. ex Archigene lib. 2. Pharma. κατὰ γένη. De hísque est illud Columellæ lib. 10.

Sed iam prototomos tempus decidere caules.

Et Martialis lib. 10. epig. 48.

Et faba fabrorum, prototomique rudes,

Et lib. 14. epig. 101.

Cùm mihi boleti dederint tam nobile nomen,
Prototomis, pudet heu, seruio coliculis.

Hos autem prototomos Plin. Cymas fœminino genere appellat lib. 19. ca. 8. cùm scribit, Brassica toto anno seritur, quoniam & toto secatur, vtilissimè tamen ab æquinoctio autumni trāsfertur, cùm quinque foliorum est. Cymas à prima sectione præstat proximo vere. Hic est quidem ipsorum caulium delicatior teneriorq; cauliculus. At hic primæ sectionis caulisque Theophrasto & Dioscoridi non Cyma fœminino genere, sed κύημα neutro genere dicitur, veluti fœtura, aut fœtus, siue partus. Ille enim lib. 7. ὅτι τὸ κύημα, καὶ ἐν ᾧ τὸ ἄνθος, ἢ καὶ ὁ καρπός. id est, quod est cyema, & in quo flos aut semen. Hic lib. 2. c. 106. de brassica loquens, τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς κύημα εὐστομαχώτερον μὲν, δριμύτερον δὲ καὶ οὐρητικώτερον. id est, Brassicę cyema stomacho vtilior quidem est, verùm acrior & vrinam magis ciens. Quidam autem cyma dicere malunt, quæ vox Galeno videtur per synęresim ex trisyllabo κύημα contracta. Nam & Columella ipse,

Tunc quoque conseritur, toto quæ plurima terra
Orbe virens pariter plebi regique superbo,
Frigoribus caules & veris cymata mittit.

Quæ omnia apertè ostendunt huiusmodi primam brassicarum cæsuram, siue fœturam plus habere virium & voluptatis, quàm cætera omnia ex eadem.

Primigenia palma.

60 ¶ Adde quòd Euripides in Hecuba de Delo insula ita loquitur, vbi primigenia palma laurúsque sacros edidere ramos charæ Latonæ, diuini monumentum partus. Eius enim hæc verba sunt,

ἔνθα πρωτογονός τε φοῖνιξ
Δάφνα θ', ἱεροὺς ἀνέσχε

πτόρθους

πέρθας λαβὼν φίλα
ὠλεσ᾽ ἄγαλμα δίας. Nam & ἐλάτη, quã Iſychius interpretatur τὸ φοίνικος πρώτην ἔκφυσιν, id eſt, primam ipſius palmæ germinationem, ad plura multò prodeſt, q̃ reliquũ ipſius corpus, vt videre licet ex Theophraſto li.3. Plantarũ, Dioſc.lib.1.c.45. aut vt alij diuidũt 53. & iterum c.130. aut, vt alij ſecant.136. aut vt alij 152. aut item vt alij 160. Plin.libr.12.ca.28. Paulo Aegineta libr.6. ex quibus tamen cognoſces, elaten aliud quoque ſignificare. De quo & tu vide omnino Marcellum Virgilium in d.ca.136. lib.1. Dioſcoridis, & Manardum eundem locum enarrantem Epiſtolarum medicinalium lib.8. epiſto.1. Nam & Plin. ſenſit elaten eſſe vnam palmarum ſpeciem lib.23 cap.5. idem autem Plin.lib.15.cap.1. ſcribit Oleæ primam vndam ex prelo eſſe laudatiſsimam

61 ¶ Sed quid quòd cùm lixiuium ſit multo vſui in arte medicinæ, vt cui caput priuatim dedicauit Gal.li.6. Simpl.med.c. quod de Conia eſt, id eſt, Lixiuio & iterum lib.9. eiuſdẽ operis, ſimili c. Tamẽ vtilius eſt quod primariũ eſt. i. quod fit ex cinere, qui primus diſtillauerit, quod à Græcis πρωτόστακτον dicitur (quanquã ſcio quoſdã eſſe, qui ea voce aliud ſignificari volunt, id ſcilicet quod cinere adiecta calce fit.) Id igitur primarium lixiuiũ, vt repetam, cæteris eſt multò vtilius atq; efficacius, vt videre licet ex Paulo Aegineta lib.7.c.3. quo loco & ipſe de Conia ſcribit, & Alexãdro Tralliano li.3.c.10. in medicamento diaſericos. Plin. autem lib.24.ca.9. ſtatim poſt prin. tradit cinerem corticis ſalicis ex primis ramis aqua mixta ſanare clauum & callum. vt hinc & ex aliis quæ diximus intelligas prima quæque cæteris ſequentibus eſſe multò præſtantiora & efficaciora. *Lixiuium primarium.*

62 ¶ Nã & hinc videmus primos concubitus, primóſq; fœminarũ menſes, plerunq; comitiales morbos & alios plurimos curare, vt videre licet apud Celſũ li.3.c.23. & Plin.li.28.c.4. & Paulũ Aegi.li.3.c.13. & Alexandrũ Trallianũ lib.11. vbi de podagra. Idem quoq; Plin.li.2.c.52. ſcribit priuata portenta non vltra decẽ annos portendere, præterquam aut primo matrimonio facta, aut de natali. Idem lib.18 c.13. Ferunt, ait, ſubtili obſeruatione, quota luna præcedente hyeme nix primò ceciderit, ſi totidem luminum die intra prædictum temporis ſpacium rapæ ſerantur, mirè prouenire. Homerus autem haud multo poſt initium libr.3. Iliados ſcribit ἀριστῆα πρόμον ἔμμεναι, id eſt, optimum primum eſſe. Quibus accedit quod ſcribit Ouidius lib.1. Faſtorum. *Primi concubitus.*

Tum Deus incumbens baculo quem dextra gerebat,
Omnia principiis, inquit, ineſſe ſolent.
Ad primam vocem timidas aduertimus aures,
Et primùm viſam conſulit augur auem.

63 ¶ Nam & hinc eſt, vt opinor, vt prima pro optimis à probatiſsimis authoribus ponantur: Cato Rei ruſticæ c.1. Prædium, quod primum fiet, ſi me rogabis, ſic dicam, &c. & Primum, id eſt, præcipuum atque optimum omnium. Terentius in Heauton. *Prima pro optimis.*

Et ſuauia in præſentia
Quæ eſſent, prima habere.

Vbi Calphurnius interpres id annotat. Idem Terentius in Adelphis,

Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

Vbi Donatus alter interpres, Prima (ait) id eſt, ante alia eligenda, quæ & primo loco ponenda, ac per hoc optima. Saluſtius in Catili. Domi ocium, atque diuitiæ, quæ prima mortales putant, affluerent, &c. Et Virgilius,

—Primos iuuenum tot miſerit orco.

Hucque etiam refert Donatus illud ipſius Terentij in Eunucho,

Nihil prius, neque fortius.

64 ¶ Hucque ſpectat quod tradit Iuriſcõ. noſter in l.j.ff. de orig.iur. cuiuſque rei potiſsimam partem principium eſſe. Quod accepiſſe videtur ab Ariſtotele lib. Problematon 10.ca.15. vbi dicit principium cuiusque rei eſſe maximum, additque, quippe quod rei dimidium ſit. Quæ poſterior pars eſt & Platonis eius præceptoris lib.6. de legibus, ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντός. & ipſius Ariſtotelis lib. Moralium 6.c.7. in fi. & Politicorum lib.5.c.4. & Senecæ ad Lucillium epiſtola 34. & Luciani in ſomnio, & Marini cuiuſpiam apud Suidam. Quod & à Latinis ſcriptoribus vſurpatum eſt. Horatius lib. epiſt.1. epiſt.2, *Principiũ potiſsima pars.*

Dimidium facti qui cœpit habet. ſapere aude.

Cuius verſus principium citat Accurſius, in d.l.1. in verbo principium, de ori.iur. ſed non vti eſt apud Horatium, ſed aliter mutata ſententia, ita ſcilicet,

Dimidium facti qui bene cœpit, habet. Sed & Auſonius ex Græco,

Incipe, dimidium facti eſt cœpiſſe, ſuperſit
Dimidium, hoc rurſus incipe, & efficies. Et alibi in monoſyllabis,

Incipe, quicquid agis, pro toto eſt prima operis pars.

65 ¶ Cúmque nutricatio maxima ſit amicitiæ & affinitatis, beneuolentiæ portio, vt patet ex multis quæ latè collegimus in rep. l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, nu.43. ex his item quæ diximus, & ſequẽ. C. de reuo.don. Tum verò maximè prima illa lactis exhibitio, quæ fit puero recens nato, vt ſatis conſtat ex eo quod apud Terent. in Adelphis Syrus vt à Mitione impetraret libertatem, Phrygiæ vxori ſuæ illud pro magna ratione, faciliorique impetratione dicit, *Nutricatio amicitiæ pars.*

Et quidem tuo nepoti huius filio

Hodie primam mammam dedit hac.
Cui ilico subiunxit Demea frater ipsius Mitionis,
Hercle verò seriò,
Siquidem prima dedit, haud dubium, quin emitti aequum sit.

66 ¶Ex quibus satis constat, prima quæque esse nouissimis meliora. quod tamen non omnino perpetuum est. Nam ficus nouissimas salubriores esse, quàm primas tradit Plin. lib. 23. c. 7. Quod eo volui dicere, vt hinc intelligas nullam regulam tam generalem, quæ non recipiat exceptionē ex Aristotelis sententia. Illud autem minimè dubium est prima quæque magis delectare vt nos quotidie experimur, & suo testimonio confirmat Martialis lib. 10. epig. 93.
Vt rosa delectat metitur quæ pollice primo,
Sic noua, nec mento sordida, charta iuuat.

67 ¶Nec meliora tantùm primogenita, sed & pulchriora atq; robustiora ferè sunt. Pulchriora quidē planè declarat illud Deut. 33. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius, vt non inscienter scripserit Bal. in l. const. ff. §. itaque, col. 2. cùm dubitatur vter geminorum sit primogenitus, præsumendum formosiorem ac robustiorem prius fuisse natum, vt ex hoc quoque intelligas robustiora esse primogenita. Id quod etiam insinuat Homer. qui lib. Iliad. 15. Ita facit Iouem loquentem,

Primogenita pulchriora & robustiora.

ἐπεὶ ἕο φημὶ βίῃ πολὺ φέρτερος εἶναι
Και γενεῇ πρότερος.
Quasi videlicet sentiat Homerus eum ferè inter fratres esse robustiorem, qui est primogenitus. Ad quod etiam referunt scriptores Hebræi illud Gen. 40. Ruben primogenitus meus tu fortitudo mea. Nempe cùm per robur primum, & radicem sobolis totius primogenitum intelligunt, tanquam sentiant hunc cæteris solere esse robustiorem.

68 ¶Quæ cùm ita sint, velitque Dominus Optimus Max. sibi meliora pulchrioráque ac robustiora offerri: non cæca, nō clauda, non languida, non debilia, vt scribitur Deu. 15. & 17. & Malach. 1. non semel & alibi sæpe. Quod & Ethnici externíque intelligebant, ex quibus Euripides in Iphigenia ἐν ταύροις tradit Agamemnonem vouisse Dianæ se immolaturum quicquid pulcherrimum annuus prouentus produxisset,

Pulchriora & meliora Deo offerenda.

ὅτι γὰρ ἐνιαυτὸς τίκτοι
κάλλιστον, ηὔξω φωσφόρῳ θύσειν θεᾷ.
Aristoteles in Sympósio, Nihil (ait Græcè, sed in hunc sensum) mutilum ac diminutum Diis offerimus, sed integra omnia atque absoluta. Quod & retulit Athenæus de coronis differens, & Porphyrius lib. 2. de abstinentia ab esu carnium. Ex quo & Solon Philosophus dicere solebat ἱμερτὰ ἀφελῆ. Ideo dominus ipse sæpissimè præcepit sanctificari sibi omne primogenitum, tam ex hominibus, quàm ex iumentis, Meum (inquiens) esse omne primogenitum, vt scribitur Exod. c. 13. in prin. & 22. & 34. & Leuit. 27. & Nu. 3. & iterum 8. rursúmque 18. Deut. 12. & 15. Neemiæ 10. & Luc. 2. & repetitur, in ca. magnæ, extra de voto: & in c. nec is qui. 15. q. 1. vt iam non leue videri debeat, quod adeo frequenter in sacris literis perceptum reperitur. Id quod Homerum non latuisse videri potest, qui libr. 23. Iliados scribit Apollinem cupere sibi agnos primogenitos sacrificari.

Primogenita Deo offerēda.

οὐδ᾽ ἠπείλησεν ἄνακτι
ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὴν ἑκατόμβην.
Neque promisit regi
Agnorum primogenitorum sacrificare inclytam Hecatomben.
Ob quod, vt subdit, iratus Apollo fecit sagittam illius oberrare. Et cùm alter eidem huiusmodi sacrificium vouisset horum primogenitorum agnorum, ei victoriam dedit. Ideo & apud eundē lib. 4. eiusdem operis Pandarus monitu Palladis vouit sacrificium se Apollini ex primogenitis facturum, si domum redierit,
εὔχετο δ᾽ ἀπόλλωνι λυκηγενέϊ, κλυτοτόξῳ
ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὴν ἑκατόμβην.
Quod & mox fecit.

69 ¶Sed & sacræ quoque literæ, vt ad eas redeamus, primitias frugū Deo offerri iubent. Exod. 22. & iterū 25. rursumq; 34. & seq. Num. 31. Deu. 12. & 18. & 26. Prouer. 3. Eccle. 7. & 35. & Hiere. c. 2. Id quod etiam Ethnici faciebant. Nam apud ipsum Homerum libr. 14. Odysseæ Eumeus ἄργματα θῦσε θεοῖς αἰειγενέτῃσι, id est, primitias sacrificauit diis sempiternis. Cuius loci authoritate Iulianus ille Imp. literis iussit Arsatio pontifici Galatiæ docere paganos offerre Diis primitias frugum, nam & Homerum probauisse Eumeum hæc ipsa facientem. Cuius rei testis est Sozomenes apud Cassiodorum in Historia Tripertita lib. 6. c. 29. Sed & ipse Homerus lib. 9. Iliad. scribit Dianam succensuisse Oeneo, quòd ei primitias agri non sacrificasset.

Primitiæ frugū Deo offerendæ.

Καὶ γὰρ τοῖσι κακὸν χρυσόθρονος ἄρτεμις ὦρσε
χωσαμένη, ὅ οἱ οὔ τι θαλύσια γουνῷ ἀλωῆς
Οἰνεὺς ῥέξ᾽, ἄλλοι, &c.

79 ¶Liuius quoq; li. 6. secundi belli Punici scribit Capenates ad lucū Feroniæ primitias frugū portare. Tradunt & Pōponius Mela lib. 3. & Plin. lib. 4. cap. 12. ad fi. & Solinus c. 26. Hyperboreos gentem felicem frugum primitias Apollini mittere solitos. Nam & Pausanias li. 10. testatur primitias

ipsi

ipsi Apollini offerri solitas. Idem Plin. Romanorum religionem commendans li.18.c.2. Non degustabant (ait) nouas fruges aut vina antequam sacerdotes primitias libassent. Ouidius quoque huc alludens in lib. de Nuce,

Tunc domini memores sertis ornare solebant
Agricolæ, fructu præueniente Deos.

Vbi Erasmus eum locum huc quoque refert. Sed & idem lib.2. Fastorum author est priscos Romanos primitias Cereri dare solitos,

Farra tamen veteres iaciebant, farra metebant,
Primitias Cereri farra resecta dabant.

Idem li.10. Meta. apertè insinuat & frugum primitias Cereri quotannis offerri solitas illis versibus,

Festa pia Cereris celebrabant annua matres,
Illa quibus niuea velatæ corpora veste
Primitias frugum dant, &c.

Ex quo & illud Calphurnij Egloga 4.

Ille dat vt primas Cereri dare cultor aristas
Possit.

71 ¶ Id quod etiã Grçcos ipsos factitare solitos videre licet apud Theocr. qui Idyllio 7. hæc scribit,

ἁ γὰρ ἑταῖροι
ἀνέρες εὐπέπλῳ δαμάτερι δαῖτα τελεῦντι
ὄλβω ἀπαρχόμενοι

Id est, vt traducit Eobanus Hessus,

Hoc solenne viri curabunt munus amici
Iustáque honoratæ Cereri conuiuia ponent,
Primitiásque dabunt opulenter.

Idem Idyllio 17. laudat Ptolemæum quòd primitias Diis solueret,

Αἰὲν ἀπαρχομένοισι, &c.

Sed & Hesychius scribit morem fuisse Græcis, vt Vestæ primitias offerrent, vnde natum prouerbium ἀφ' ἑστίας ἀρχόμενος, A Vesta incipiens, vide tamen Erasmum Adagiorum Chil.1.cent.6.c.83. Plutarchus in Theseo scribit Troezenos Neptuno, quem summa religione colunt, ptimitias fructuum deligere. Idem in lib. de Iside & Osiride tradit Harpocrati primitias leguminum offerri solitas. Apuleius lib.11. Meta. non multò post prin. scribit sacerdotes Isidis ei deæ primitias commeatus libare solitos. Numa autem Pompilius suis legibus statuit fructuum primitias Deo Termino sacrificari. Veteres quoque Diis laribus primitias frugum & vuarum, vt scribit authoritate Aristocratis interpres Aristophanis in σφηξὶν, & videre licet ex illis Tibulli versibus lib.1. Eleg. item 1.

Vos quoque fœlicis quondam, nunc pauperis agri
Custodes, fertis munera vestra lares.

Et alibi de Laribus quoque loquens,

His placatus erat, seu quis libauerat vuam,
Seu dederant sanctæ spicea serta comæ.

Denique Apuleius apologia 2. Aemilianũ impietatis accusans, hoc inter cætera illi obiicit, quòd segetis, aut vitis, aut gregis nullas Diis primitias impartiret.

72 ¶ Nec tantùm primitias animalium & frugum diis offerebant, sed & spoliorum ex hostibus captorum, vt videre licet ex Herodoto libr.8. & Heliodoto libr. Historiæ Aethiopicæ 9. haud multò post prin. & lib.10. Ex Pindaro Olympiorum Ode 2. statim post prin. *Primitiæ spoliorum ex hostibus.*

ὀλυμπιάδα δ' ἔστασεν ἀγαυλίους,
ἀκρόθινα πολέμου.

Et satis ostendit Virgilius, apud quem lib.11. Aeneidos circa principium Aeneas Marti offert primitias Regis Mezentij,

Hæc sint spolia, & de rege superbo
Primitiæ.

Ad quod etiam referri potest illud Ouidij lib.3. Fastorum,

Te memorant, Gange totóque Oriente subacto,
Primitias magno supposuisse Ioui.

Hinc prima opima spolia possent videri dicta quæ Romulus Ioui statuit Acrone Cecrinensium duce interempto apud Dionysium Halicarnasseum lib.2. Liuium lib. ab vrb. cond.1. & Plutarchum in vita illius. Nam & sunt secunda & tertia opima, de quibus Seruius in lib.6. Aeneid. illud enarrans,

Tertiáque arma patri suspendet capta Quirino.

De quibus & nos dicemus in Alexandro ab Alexandro lib.1. Genialium dierum c.24.

73 ¶ Nec harum tantùm rerum, sed & aliarum quoque primitias diis offerebant. Nam & Romanorum vxores Pythio Apollini muliebrem mundum primitias dono dederunt, vnde aureus crater Delphos missus est, vt scribit Plutarch. in lib. Quòd non oporteat fœnerari, non adeo post prin. Qui & ipse in vita Thesei tradit eundem Theseum comę suæ primitias Apollini Delphico consecrasse. Eúmque fuisse Athenis morem. Ex quo Mar. lib.1. epig.88. *Primitiæ mũdi muliebris.*

Hos tibi, Phœbe, vouet totos à vertice crines
Encolpus, domini Centurionis amor.
Grata pudens meriti tulerit cùm præmia pili,
Quamprimum longas, Phœbe, recide comas.
Dum nulla teneri sordent lanugine vultus,
Dúmque decent fusa lactea colla iubæ:

Vtq; tuus longum dominúsque, puérque fruatur
Muneribus: tonsum fac citò, serò virum.

Et idem lib.9.epig.17.de coma Earini Domitiani liberti Aesculapio consecrata,

Consilium formæ speculum, dulcésque capillos
Pergameo posuit dona sacrata Deo, &c.

De quo etiam Statius Papinius sylnarum lib.3.Sylua 4.

Accipe laudatos iuuenis Phœbeie crines,
Quos tibi Cæsareus donat puer.

Et cætera quæ sequuntur. Nam tota ea sylua ei comæ dedicatur. Et libr.6. Thebaidos in planctu Lycurgi de morte Artemidori filij,

Iuppiter hunc crinem voti reus ante dicatam
Si pariter virides nati libare dedisses
Ad tua templa genas

Suetonius autem in Nerone c.12.scribit ipsum Neronem barbam suam primam conditam in auream pyxidem & preciosissimis margaritis adornatam Ioui Capitolino consecrasse. Cæterùm Ambraciæ primum capillum puerilem demptum, & cirros ad Apollinem ponere solebant, vt refert Cato in lib. de liberis educandis apud Nonium Marcellum, quo loco de Cirris loquitur. Quinetiam apud Megarenses mos erat puellis ante nuptias ad Iphinoes tumulum primitias crinium deponere, vt etiam Deliorum filias in honorem Hegargeæ, vt tradit Pausanias in Atticis, qui est liber primus. Cæterùm Philostratus in Heroicis scribit Aiacem Telamonium Illisso Attico flumini comam nutriuisse.

74 *Filius unicus unicè diligitur* ¶ Nec de nihilo est quod sacræ literæ Christum vnicũ Dei, atque Mariæ filium, vtriusq; tamen primogenitum tam sæpe vocitãt, vt studiosè, vigilanter, industriosè fecisse videantur, quasi vnicum dixisse non sufficiat, quod per se tamen multum est, nisi & primogenitus, ex aliqua (vt quis que emunctæ naris subolere potest) latente caussa diceretur. Nã primo loco vnicum per se multum esse ostendit illud Helenæ Homericæ lib. 3. Iliad. Agamemnonem alloquentis,

υἱεῖ σῷ ἑπόμην, θάλαμον, γνωτούς τε λιποῦσα,
παῖδά τε τηλυγέτην, καὶ ὁμηλικίην ἐρατεινήν.

Filium tuum sequebar, thalamum, fratrésque relinquens,
Filiámque vnicam, & coætaneam amabilem.

Illudque ipsius Agamemnonis eiusdem operis lib.9.

τίσω δέ μιν ἶσον Ὀρέστῃ,
ὅς μοι τηλύγετος τρέφεται θαλίῃ ἔνι πολλῇ.

Honorabo autem ipsum æqualiter Oresti,
Qui mihi vnicus nutritur delitus in multis.

Atque illud Phœnicis & ipsius Homerici eod. lib.9.

καί με φίλησ' ὡς εἴ τε πατὴρ ὃν παῖδα φιλήσῃ,
μοῦνον, τηλύγετον πολλοῖσιν ἐπὶ κτεάτεσσι.

Et me dilexit, tanquam pater suum filium diligit
Solum, vnicum in multis possessionibus.

Et eiusdem Homeri, statim post prin. lib.16. Odysseæ, suprà à nobis ad aliud relatum,

ὡς δὲ πατὴρ ὃν παῖδα φίλα φρονέων ἀγαπάζῃ,
ἐλθόντ' ἐξ ἀπίης γαίης δεκάτῳ ἐνιαυτῷ
μοῦνον.

Sicut autem pater suum filium amicabilis amplectitur
Venientem ex longinquâ terrâ decimo anno
Vnicum.

Illud quoque Hesiodi,

μουνογενὴς δὲ πάϊς σώζοι πατρώϊον οἶκον.

Et illud alterius poetæ sed Latini, Plauti scilicet in Asinaria, statim in prin.

Sicut tuum vis vnicum gnatum tua
Superesse vita sospitem & superstitem, &c.

Et Virgilij in lib. cui Cyris titulus est,

Quòd si non alia poteris ratione parentem
Flectere, sed poteris, quid enim non vnica possis?

Illud item Dauidis horum multo antiquioris 2.Reg.1.c. Sicut mater amat vnicum filium suum, ita egó te diligebam. de Ionata loquitur. Atque illud Hiere.c.6. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Illud denique Amos prophetæ, c.8. Et ponam eam quasi luctum vnigeniti. Et Tullij Philip.9. Est autem ita affectus, vt nemo vnquam vnici filij mortem magis doluerit, quàm ille mœrorem patris. In oratione pro Sexto Roscio Amerino, Quæ tanta vitia fuerint in vnico filio, quare is patri displiceret. Tradunt autem Græci Hecaten solam filiam natam esse suis parentibus, ideoq; μουνογενὴς ab Hesiodo in Theogonia, & Apollonio in tertio Argonauticôn vocatur, quoniam vnigeniti sine fratribus plus honoris assequuntur, vt scribit ipsius Hesiodi Scholiastes. Vnde & vnicè amare & diligere apud Plautum in Asinaria, & in Truculento: & Ciceronem in Oratore, & lib.6. epist. fam. epi.1. & epi.13. & lib.11. epi.11. & lib.13. epi.59. & iterum in epi. vlt. & lib.15. epi.7. & lib.5. de finib. & in

oratione

oratione 3. in Catilin. & in oratione pro Cn. Planco, & Suetonium in Nerone c. 35. & alibi apud eosdem autores, & alios probatissimos quosque sæpissimè.

Christus Dei filius primogenitus.

75 ¶ Quod autem diximus (eò enim redeundum est) Christum aliàs vnicum Dei & Mariæ filium, primogenitũ tamẽ vtriusque sæpius vocitatũ fuisse, si quis autoritatem fortè desideret: Primùm, de Deo probatur Psal. 88. vbi Deus pater loquens, Ego primogenitũ ponam illum excelsum præ regibus terræ. Et Eccl. 38. Quem coęquasti primogenito tuo. Et ad Rom. 8. Nam quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quem locum enarrans D. Ambros. ostendit Christum dici primogenitum multipliciter, vt illic omnibus videre licet. Et ad Colos. 1. Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus. Et ad Heb. 1. Introduxit primogenitũ in orbem terræ. Ex quibus aliquot congessit D. Cyprian. aduersus Iudęos lib. 2. in prin. vt probaret Christum primogenitũ esse, &c. D. quoque Ignatius, qui & Theophorus dictus est, in epist. 7. quæ est ad Ecclesiam Smyrnensem, In domino, inquit Iesu Christo filio Dei primogenito, &c. Philo quoque in libro de agricultura, apud Euseb. Cæsarien. lib. 7. de præparatione Euangel. c. 5. hæc ait, Omnia ducit ac gubernat aptissimè pastor & rex Deus, præfecto tanquam lege recta, verbo suo & primogenito filio, qui hanc ordinis sacri administrationẽ, tanquam summi regis magistratus sustinet. ταῦτα δὲ πάντα ὁ ποιμὴν καὶ βασιλεὺς θεὸς ἄγει κατὰ δίκην, καὶ νόμον προστησάμενος τὸν ὀρθὸν, τὸν αὑτοῦ λόγον, καὶ πρωτόγονον υἱὸν, ὃς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἱερᾶς ταύτης τάξεως. οἷα τις μεγάλου βασιλέως ὕπαρχος διαδέχεται. Idem in eo. lib. quem inscripsit, Quòd peiora soleant melioribus insultare: Et si nõdum, inquit, aliquis filius Dei appellari dignus est, vt studeat tamen ad primogenitum eius verbum angelis omnibus antiquis, & quasi principem Angelorum in vltionem sequi. Quod & repetit ipse Euseb. lib. 11. c. 10. D. Hippolyt. episco. & martyr, in orat. quam fecit in illud, Dominus pascit me. Dic, inquit, mihi ô beata Maria, quid erat quod erat in tuo vtero conceptum? & quid erat quod à te in virginali matrice gestabatur? Sermo erat Dei primogenitus, de cœlis ad te descendens, & homo primogenitus in vtero formatus, vt primogenitus sermo Dei homini primogenito cõiunctus ostenderetur. quod & ex eo repetit Theodoritus in Eraniste seu Polymarcho, dialo. 1. At Basilides ille catalogo hæreticorũ adscriptus, dicebat ingenitum Deum primogenitũ mentem suam misisse, quam Christum appellant, vt eos seruaret qui vellent credere, vt tradit idem Theodorit. Hæreticarũ fabul. lib. 1. Et his quoque D. Iustinus philosoph. & martyr, in defensione Christianorũ ad Senat. Rom. in multis locis. De Maria autẽ manifestum est testimoniũ Luc. 2. post prin. & Matth. 1. c. in fi. cùm dicitur, donec peperit filiũ suum primogenitum. quod & repetitur in c. Ioseph. extrà de verb. sig. Quare autem dicatur & primogenitus & vnigenitus Dei filius, vt id obiter dicam, disces ex D. August. in libel. de fide & symbolo, c. 5. & iterum in libel. expositionis quarundam præpositionum ex Episto. ad Rom. Et ante eum D. Athanasio in libel. de assumptione hominis contra Marcellionem, ad fin.

Deus primogenitus.

76 ¶ Vt ne interim omittam testimonium Orphei poëtarum vetustissimi, qui Deum ipsum simpliciter πρωτόγονον, id est, primogenitum appellat, vti recenset Lactantius lib. 1. qui de falsa religione est, c. 5. carmen ipsius est,

Πρωτόγονος Φαέθων περιμήκεος ἠέρος υἱός. Sed & idem Orpheus Priapum deum πρωτόγονον quoque vocat, id est, primogenitum, in Hymno πρωτογόνε. Pausanias autem in Atticis inter multas Deorum aras reponit, & arã Proserpinæ πρωτογόνης, id est, primogenitæ, siue malis dicere primigenitæ. P. Sempronius Cõsul Rom. ædem fortunæ primigeniæ vouit, si Hannibalem cum quo bellaturus erat, vicisset, compósque eius voti fuit, vt retulit Liuius 2. belli Pun. lib. 9. Eámque aliquanto post Cn. Domitius in colle Quirinali dedicauit. Testis idem Liuius belli Macedon. lib. 4. Plutarchus autem in lib. de Fortuna Roma. tradit, Fortunæ ipsius primigeniæ templum in Capitolio à Seruio Tullio rege Romano fuisse extructum. quod & ipse repetit in Probl. c. 74. & iterum 106. Sed & eius meminit Tullius lib. 2. de legib. vbi & rationem huius nominis tradit. Et idem Liuius lib. 3. 5. dec.

Sapientia primogenita. Prouidentia primogenita.

77 ¶ Adde quod apud Eccles. c. 24. Sapientia profitetur se primogenitam ex ore altissimi ante omnem creaturam prodiuisse. Cui subscribens Apollo Milesius a Polyte quodam consultus, moreretne anima post mortem, an verò resolueretur: Græcis versibus respondit à Lactantio Firmiano transcriptis, in lib. de diuino præmio, c. 13. quibus diuinam πρόνοιαν, id est, prouidentiam siue prudentiam πρωτόγονον, id est, primogenitam appellat,

πρωτόγονος γὰρ ἔην θεοῦ διέταξε πρόνοια. Claudian. autem in 2. Panegyr. statim in initio dicit, Clementiam esse natu maximam Cælicolum. E diuerso Polycarp. ille Ioan. apost. discipulus sanctimonia & eruditione insignis, Marcioni hæresiarchæ aliquando obuiam factus, & quæreti an se agnosceret, Agnosco, inquit, primogenitum Sathanæ. autores Irenæus 3. lib. aduersus hæreses, c. 3. & Euseb. lib. 4. Histor. Eccl. c. 13. & D. Hieron. in Catal. scriptorum Ecclesiast. Polycarpum secutus Felix pontif. Rom. in Epist. ad Zenon. Imperat. vocat Petrum Antiochiæ episcopum, & ipsum hæresiarcham primogenitum filium diaboli. Dominus autem noster, Exod. 4. vocat populum Israël filium suum primogenitum, quod & nos alibi diximus. Ex quibus vel cæcis apparet multum certè ponderis & momenti in ipsa inesse primogenitura, latereque inibi recõditius quippiam, quàm vt vulgus possit intelligere. Porrò Erasmus in suis annotat. in 1. c. Matth. asserit aliquid mysterij subesse in primogeniti vocabulo, nec tamen aliter aperit.

Secūdo geniti plerunque à Deo magis dilecti.

78 ¶ Sed bis cōfestim occurret aliquis, dicétq; Deū ipsum hominū vltimo genitos ferè magis dilexisse chariorésq; habuisse, quàm primogenitos. Dilexit enim Deus Abel magis quàm Cain: Isaac quàm Ismaelem. Dilexit & Iacob, Esau odio habuit. Phares, electus, reprobatus Zaram: electus Effraim, reprobatus Manasse. Electus Iuda, in quem benedictio seminis Christi traosferretur, reprobatus Ruben. Dauid inter octo fratres minimus electus præ cæteris. Moyses magis, qoàm Aaron dilectus, vt ex his plerosque collegit D. Hieroo. in Esa. c. 10. Sed tantùm abest, vt hoc primogenitis refragari possit, vt illis etiam contrà suffragari non modicū videatur, modò non cæcutiamus, sed paulò solertius rem ipsam introspiciamus. Nam Deus Opt. Max. nouissimos primos fecit, ipsiusmet testimonio, Matth. 19. in fi. & iterum c. seq. Marc. 10. Luc. 13. Actiectáque & infirma, cootēptibilia, ignobilia, & nouissima mundi delegit, vt ooo glorietur omnis caro in coospectu eius, vt scribit Paulus 1. ad Corinth. epist. c. 1. Et vt grauiter pronunciauit Artabanus Persa, apud Herodot. lib. 7. Gaudet Deus eminētissima quæque deprimere. Vt etiam ex his possis colligere primogenitos esse naturaliter anteponeodos vltimogenitis, quos proinde eligit Deus, oe primogeniti naturâ superiores in superbiam & elatiooem ob id veluti præcipites trahantur, nisi frenum hoc illis dederit Deus, qui omnes vult saluos fieri, vt scribitur 1. ad Tim. 2. quo se summissiores agant. Vel etiam dici potest id fuisse factum io typum syoagogæ & ecclesiæ, testimonio D Hieronymi hoc ipsum affirmaotis io Ezech. c. 27.

Seniores in multis iunioribus præferēdi. Seniores honoratiores ex legibus.

79 ¶ Sunt alia quæ primogenitos suadent cæteris anteponēdos legum nostrarum authoritate, quæ adeò ætati tribuunt, vt seoiores in multis solius ætatis raoone præferant iuoioribus. Ex quibus nonnulla haud grauatim adscribemus. Primùm habes tex. memorabilem id probantem quod suprà diximus, maiores natu esse cæteris hoooratiores, in l. semper. ff. de iure immuo. io hęc verba, Semper in ciuitate nostra seoectus veoerabilis fuit. Namque maiores nostri eundem honorem senibus, quem magistratibus tribuebaot. Quem tex. multum commendat Panor. io c. statuimus, in 2. notab. de maior. & obed.

Et aliis scriptoribus.

80 ¶ Et ei quidem subscribit Iuuenalis de antiquis Romanis loquens Satyra 13.

Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si iuuenis vetulo non assurrexerat, et si
Barbato cuicunque puer: licet ipse videret
Plura domi farra, & maiores glandis acernos.
Tam venerabile erat præcedere quattuor annis,
Primáque par adeò sacra lanugo senecta.

Et Ouidius lib. Fastorum 5.

Magna fuit quondam capitis reuerentia cani,
Inq; suo pretio ruga senilis erat.

Valerius Max. lib. 2. de Institutis antiq. loqueus etiam de veterib. Roma. hæc scribit, Senectuti iuuentus ita cumulatum & circūspectum hooorem reddebat, tanquam maiores oatu adolescentium communes patres essent. Quocirca iuuenes Senatus die vtique aliquem ex Patribus Consullbus, aut propinquum, aut paternum amicum ad curiam deducebāt, affixique valuis expectabant, donec reducendi officio etiam fungerētur. Et paulò post, Inuitati ad cœnā diligenter quærebant, quinam ei coouiuio essent interfuturi, oe seniores adueotum discubitu præcurrerent, sublatáq; mensa priores consurgere & abire patiebantur. Gellius lib. Noctium Atticarum 2. c. 14. apud antiquissimos Rom. neque generi neq; pecuniæ præstantior honos tribui, quàm ętati solitus: morésque natu à minoribus colebantur ad Deum prope & parentum vicem, atque omni in loco, inq; omni specie hoooris priores potiorésque habiti. Et subdit, A cōuiuio quoque, vt scriptum est in antiquitatibus, seniores à minoribus domum reducebātur, eúmq; morem accepisse à Lacedæmoniis traditum est, apud quos Lycurgi legibus maior rerum omoium honos maiori ætati habebatur. Hæc ille. Valerius Publicola Bruto collega mortuo post aliquantum temporis collegam sibi Lucretium patrem Lucretiæ subrogauit. Eiq; quòd esset senior, primo loco cedēs fasces tradidit, qui honor ab eo primo obseruatus, semper posteà senibus est habitus, vt prodidit Plutarc. in vita ipsius Publicolæ, & Valerius Max. lib. 4. c. 1. Hoc loco placuit verba Cornelij Taciti ex lib. 3. Historiarum subnectere, Domitius, inquit, Corbulo prætura functus, de L. Sulla nobili iuuene questus est apud Senatum, quòd sibi inter spectacula gladiatorū loco ooo decessisset. Pro Corbulone ætas, patrius mos, studia seniorum erant. Contrà Mamercus Scaurus & Lucius Arruntius aliique Sullæ propinqui nitebantur, certabáotque orationibus: & memorabantur exempla maiorum qui iuuentutis irreuerentiá grauibus decretis notauissent: donec Drusus apta temperandis animis disseruit, & satisfactum Corbuloni per Mamercum, qui patruus simul ac vitricus Sullæ, & oratorum ætate vberrimus erat. Hactenus ille.

Lacedæmoniorū mos honorandorum seniorum.

81 ¶ Huic autem quod de Lycurgo & Lacedæmoniis dictum est, subscribit Iustinus lib. 3. Lycurgus maximum honorem non diuitum & potentū, sed pro gradu ætatis senum esse voluit. Nec sanè vsquam terrarū locum honoratiorē seoectus habet. Io quam seotentiá refert Plutarc. in Apoph. quod cùm senex quidam Atheniensis io Panatheneis spectaculis à oullo sessum reciperetur, tādem a Lacedæmoniis cum maximo plausu populari receptus est: tuoc quendā Lacooa dixisse, Athenienses scire quæ honesta suot, noo tamen facere. Similiter in Olympiis ludis cū quidā senex, vbi sedere uon haberet, ad multos quoque profectus exploderetur ab omnibus: taudem

cum

cùm ad Lacedæmonios venisset, pueri omnes Laconici assurrexere, viriq; cõplusculi locum cesserunt. quod cum cæteri Græci plausu & admiratione efferrent, ille mouens caput & lachrymabundus, Heu me miserum, inquit, vt Græci omnes nouerunt quę honesta sunt, sed his soli vtuntur Lacedæmonij. Id quod etiam retulit Tullius in Catone Maiore, & Valer. Max. lib. 4. c. 5. in fi. & è nostris Io. And. in c. quanto, ext. de translat. prælat. Cæterùm Cicero, vbi suprà scribit Lysandrum Lacedæmonium dicere solitum, Lacedæmoniis esse honestissimum domicilium senectutis. Nusquam enim tantùm tribuitur ætati, nusquam etiam senectus honoratior. Et paulò ante sigillatim referens honores præstari solitos senioribus; Fructus, inquit, autoritatis capit extremos superior ætas. Hæc enim ipsa sunt honorabilia, quæ videntur leuia atque communia, salutari, appeti, decedi, assurgi, deduci, reduci, cõsuli: quæ & apud nos, & in aliis ciuitatibus, vt quæque optimè morata, ita diligentissimè obseruantur. Et vt redeamus ad Plutarch. Is præterea narrat, quod cùm Lacedæmona quis venisset, honore inspecto quẽ iuniores senioribus præstabant, ὦ σπάρτα, inquit, μόνη λυσιτελεῖ γηράσκειν. In Spartá sola expedit senescere. Apud eundem quoque in Apophtheg. Laconic. interrogatus Telecrus, aut vt alij legunt, Teleclus, cur apud Spartiatas cõsuetudo esset vt iuniores assurgerent senioribus: Vt in iis, inquit, qui nihil attinent, honorandis ita se gerentes, magis honorent parentes.

82 ¶ Apud Aegyptios quoq; iuniores maioribus natu obuij cedũt via ac deflectũt, aduenientibúsq; è sedili assurgũt, vt retulit Herodot. in Euterpe, qui subdit hac in re Aegyptios cũ solis Græcorũ Lacedæmoniis conuenire. Albani item, vt tradit Strabo lib. 11. senectutẽ non tantùm parentũ, sed & cæterorum quoque præcipuè venerantur. Sed & Pharisæi, vt à Philone proditum est, maiores natu venerantur, ita vt nec contrarium quidem alicui aliquando respõdeant, vt etiam retulit Ioseph. de Antiquitatib. lib. 17. c. 1. Quin generalis erat lex apud Iudæos iubẽs omnibus senibus iuuenes honorem exhibere. quin cunctorũ senior Deus est, vt etiam retulit Ioseph. contra Appionem, c. 7. Scribunt Aelian. in Varia Hist. & Philostratus in vita Apollonij, post initium lib. 5. apud Gades templum senectuti dicatum, quod vt subdit Aelianus, maximè ætatem rerum magistram venerentur. Tartesij adeò senectutem venerabantur, vt non liceret minori contra maiorem natu testimonium dicere, vt ex Nicolao περὶ ἐθῶν tradit Stobæus c. 42. *Et Aegyptiorum.*

83 ¶ Tullius in lib. de Amicit. refert Scipionem, Q. Maximum fratrem nequaquam sibi parẽ, quòd is anteibat ætate, tanquam superiorem coluisse. Apud Homerum lib. 13. Iliad. Neptunus Iouis ex vtroque parente frater ipsum Iouem reueretur, neque audet illi palàm obsistere, quoniam esset maior natu. Apud eundem lib. 23. eiusdem operis, Antilochus seniori cedendum dicit. Et paulò post idem immortales Deos homines natu maiores venerari testatur, *Rursum de honore senum.*

ἀθανάτοι τιμῶσι παλαιοτέρους ἀνθρώπους.

Et lib. 15. Odyss. & seq. vtrobique circa initia inducit ipse Homer. Telemachum subulcum seniorem ipsius famulũ honoris causa patrẽ vocitare. Sic & Amphinomus Vlyssem, qui senex admodum videbatur, patrẽ vocat, quãuis habitu & specie esset mẽdicus, lib. 18. Odyss. χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε, &c. In quã etiã sententiã D. Ioã. in sua 2. epist. c. 2. patres eos, ad quos scribit, vocat honoris gratia, quoniã essent seniores, vt & annot. D. Hiero. in Esa. c. 3. Similitérque Imperator Vlpianũ parẽtem appellat, in l. ex diui. C. loca. quoniã erat illo senior, vt ibi dicit gl. & Cepo. in tract. de Imper. mil. delig. in priuilegiis senect. vers. 46. Sic & Iustinian. Theodorũ in §. vlt. in Auth. de legit. Est enim pater nomẽ honoris ac dignitatis, vt dicit Archi. in c. præsens. 20. q. 3. & Fran. Purp. in l. vlt. in prin. C. de eden. Neq; enim etiã ex nostris licet seniores fratres appellare. quin punitur qui id facere præsumit, per l. singuli. C. de offi. diuer. iud. quam ad hoc nũcupatim not. Rom. in rep. l. si verò. §. de viro, in 53. fal. vers. 8. defertur. ff. sol. mat. & Ferdin. Loaz, qui illius nõ meminit in repet. rub. de iust. & iu. col. 9. nu. 92. Nã & D. Paul. 1. ad Tim. 5. præcipit iuuenes honorare seniores vt parentes nostros, cùm scribit, Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem, auum, & matrem. Id quod olim obseruabant Athenienses, qui vt Isocrates scribit in Areopagitico, senioribus aduersari aut maledicere grauius esse putabant, quàm in parentes delinquere. Sed vt ad Homerum redeamus, is circa initia li. 23. eiusdem operis facit Penelopem sic Eurycliam famulam alloquentem,

σὲ δὲ τοῦτό γε γῆρας ὄνησεν. Quasi velit dicere se illam senectæ gratia reuereri, vt proinde aduersus eam non irascatur, vti aduersus aliam fecisset, quæ sibi talia nunciasset. Quasi famulos etiam nostros ob senectã venerari reuererique debeamus. Latinus quoque Homerus hanc sententiam grauiter pronunciat, Egloga 5.

Tu maior, tibi me est æquum parere Menalca.

Quem citat ex nostris Ias. in l. cùm quid, in 2. lect. ante fin. ff. si cert. pet.

84 ¶ Plato lib. 9. de legib. Seniorem, inquit, non paruo interuallo iunioribus præponendum esse & apud Deos, & apud homines qui fœliciter victuri sunt. Et paulò post, Qui licet, inquit, seniorẽ & re & verbo colat. At si 20. annis maior est, quasi patrem si vir fuerit: aut matrẽ si mulier reuereatur. Idem lib. 4. de Repub. iubet iuniores cedere locũ senioribus & assurgere. Pythagoras authore Laërtio, dicebat seniores esse honorãdos. Nempe quod tẽpore præcederet, id honorabilius existimãdum, sicuti occasu ortũ, in seculo principiũ fine, in vita autem generationem corruptione. Sentẽtia est & Chilonis vnius ex septẽ sapiẽtibus, aut vt alij malunt, Periãdri, qui & vnus est ex septẽ, πρεσβύτερον αἰσχύνου, id est, Seniorẽ venerare. Altera Phocylidis præcipiẽtis senes venerari, *De eisdem rebus.*

illisque

illísque cedere & sede & aliis bonoribus, haud dissimiliter ac nobilibus,

αἰδεῖσθαι πολιοκροτάφους, ὄκειν δὲ γέρουσιν.
ἕδρης καὶ γεράων πάντων γενεῇ δ' ἀτάλαντον.

Rursúmque præcipit senem patris coëtaneum æquis honoribus venerari,

πρέσβυν ὁμήλικα πατρὸς ἴσαις τιμαῖς γεραίρειν.

Coosilium Carthaginense 4.c.84.iuber pauperes & senes præ cæteris honorãdos. Cicero quoque lib.1.Offic. Est, ait, adolesceotium maiores natu vereri, ex hísque eligere optimos & probatissimos, quorum consilio atque autoritate nitantur. Ineuntis enim ætatis inscitia senum coostituenda & regenda prudentia est. Plin. Secund. lib. Epist. 8. ad Maximum, dicit senectutem in homine venerabilem. in. vrbibus sacram esse. propterea illum monet, vt sit apud ipsum honor antiquitatis. Et hinc illud Ouidij lib. 8. Metamorph.

Inter honoratos medio de vertice canos; Illud quoque Claudiani,

Mensura verendus
Scribit iura senex,

De eadem re ex testimonio sacrarum literarum.

85 ¶ Et vt de sacris diuinísq; scriptoribus aliquid afferamus: Scribitur Leuit.19.c. Corã cano capite cõsurge, & honora personã senis. Quam sententiã citat è nostris Albe. in l. veluti, col. 2. ff. de iust. & iu. & Luc. Pen. in l.1. in verbo, prior. C. de Cõsul. lib. 12. Et D. Petr. in 1. Epist. cath. c. 5. Adolescẽtes subditi estote senioribus. Et vt redeamus ad nostra iura: in eã rẽ facit tex. in l. 2. §. quę omnia, vers. tãta. C. de vete. iu. enucl. vbi scribitur in hæc verba, Tanta autẽ à nobis aoriquitati habita est reuerẽtia, &c. & in auth. de Quæstore. §. si verò vitæ. Ex quo not. gl. in rub. eiusdẽ tit. veneraodam esse caniciem. Decreta autem Can. præcipiunt clericis vt debitam senioribus prębeant obedientiam, in c. his igitur. 23. dist. Alibi dicitur, venetanda vetustatis autoritas, in §. illud. 2. q. 6. qui sumitur ad verbum, ex §. illud, in auth. de app. & int. quæ temp. Ex quibus fortè dicitur in c. quanto, de translat. epi. quod Decreta primũ sanxerunt reuerentiã antiquitati exhibendã. quod & idem scribitur in c. cooquestus, 9. q. 3. & in c. contra statuta, 25. q. 1. & facit tex. in c. priscis, in princ. 55. dist. Et hoc, videlicet vt honor & reuerentia senioribus exhibeatur, dicunt Rayn. & Ang. in l. sed si hac. §. sed si per pœoam ff. de io ius voo. procedere à iure geotium; & sequitur Ias. consil. 192. exorta est, col. 2. vers. ex præmissis apparet, lib. 2. & in l. cùm quid, in 2. lect. col. vlt. ff. si cer. pet. vbi allegat tex. in c. est ordo, 33. q. 5. Et Aristot. qui scribit lib. Politicôn 2. naturaliter seniores iunioribus dominari. sicuti & cum allegat Alber. in suo Dictionario, in verbo, senex.

Antiquius dicitur quod potius & venerabilius.

86 ¶ Ex hoc autẽ honore senioribus omniũ gentiũ consensu impẽdi solito fortè manauit, vt antiquius id dicamus, nõ solũ quod vetustius est, sed & quod potius ac venerabilius & melius est, vt cùm Iurisconf. ooster Paul. scribit in l. postliminiũ. §. filius. ff. de capt. & postli. reuer. Disciplioa castrorũ aotiquior fuit parẽtibus Romanis, quàm charitas liberorũ, vbi & hoc annot. Bud. Tullius lib. 1. de Inuent. Quid hunc tãta Thebanorũ gloria, tam claro atq; exornato trophæo carius atque antiquius habere cõuenit? Et ad Attic. lib. 12. Sãctius & antiquius est hoc mihi. & in lib. de repub. 1. Sed quooiã plurima beneficia cõtinet patria, & est antiquior parẽs, quàm si quis vt aiuot, caruerit, maior ei profectò quàm parenti debetur gratia. & Lucilius lib. 4. Quin potius vitã degat sedatus quietã, quam tu antiquius quàm facere hoc fecisse videatur. quæ duo postrema loca in id citat Nonius Marcell. de Dictionum differeotiis. Quintil. lib. 4. Vt in armorum ratiooe antiquior cauendi, quàm ictum inferendi cura. & alibi sæpissimè apud probatissimos autores.

Senectus cur γῆρας, γέρας.

87 ¶ Sed & hinc quoque fieri potest, vt seoectus γῆρας diceretur, tanquã γέρας, quo nomine & illis vocatur honor, & præmiũ. Id autem à natura profectũ docet quod scribitur ab Aeliano lib. 1. de natura animal. Gręcè quidem, sed in hunc sensum, Ex omnibus legibus humanissimam iudico, qua Lycurgus præcipit oatu grandibus iuniores cùm vel de sedibus vel de via decedere debere: tum verò eosdem reuerentia aduersus ætatem, quàm vt assequantur omnes expetunt, assurgere oportere. Elephantorum genus à principio boc idem solo naturę ductu sine Lycurgi, aut Solonis, aut Zaleuci, Charondæue præceptione sanctissimè obseruant. Aetate affectis nimirũ iuniores de legitimo cibo cedunt, eosdémque summa & obseruantia colunt, & à periculis seruant. In fossam delapsos iniectis fruticum fascibus subtrahunt, quibus tanquam scalis senectute graues ascendeotes liberantur. Cui & tu adde quod dicam infrà nu. 216. sed quid plura.

Superiora intelligẽda si senes moribus et prudentia sint superiores.

88 ¶ Sed hoc tameo intelligeodum est, modò seniores oon ætate tantùm, sed & prudentia quoque & moribus sint superiores, ex sententia Salomonis, aut potius Philonis Sap. 4. dicẽtis, Senectus venerabilis est, non diuturna, neque anoorum numero cõputata. Cani autem sunt seosus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Nam & idem quoque Salomon Ecclesiastes c. 4. prætulit puerum pauperem & sapieotem regi seni & stulto, quod oos alibi ad aliud citauimus. Prouerb. cap. 16. cùm dixisset, Corooa digoitatis senectus, ne de omoium senectute dixisse videretur, addit, quæ in vijs iustitiæ reperietur. Cui accedens Philo,

αἱ πολιαὶ σὺν νῷ γεραιρότεραι, αἱ γὰρ ἄτερ νοῦ
μᾶλλον τῶν πολλῶν ἐστιν ὄνειδος ἐτῶν. Id est, ad verbum,

Canicies cum mente honorabiliores. Quæ enim sine mente,
Magis multorum sunt vituperium annorum.

Cicero quo loco nuper citauimus, scribit miserã esse senectutẽ, quæ se oratione defendit. Non enim

enim canos,nō rugas repentè autoritatem afferre,sed honestè actam superiorem ætatem.Esaias autem 65.puerum centum annorum vocat senem,qui moribus est puer : propterea non magis honorandus,quàm si verè puer esset. Cuius etiam rei fit mētio in Decretis canonicis in c.Paulus,& in §.quibus ergo.2.q.7.Notus est ille versus,

Stultitia est,quæ te non sinit esse senem.

Quem citant gl.& Hostiens.in c.cùm in iuuentute,in verbo,frequentiùs de præsump. Qui versus partim sumptus est ex Ouid.lib.1.Fastor.cùm scribit,

Nequitia est,quæ te non sinit esse senem.

Sed vt redeamus,Ecclesiastic.c.25.inter tria quæ præcipuè odit,senem fatuum reponit. Ambros. in Luc.c.1.Iuxta,ait,animæ & corporis numerantur ætates,non pro ratione tēporis,sed pro qualitate virtutis:vt vir perfectus ille dicatur,qui careat errore pueritiæ,& lubricū adolescentis animi maturitate non sentiat.Idem ad Valerian.Non canicies cōmendata est annorū,sed morū. Idem in epist.cōtra Symmach.Non annorum,inquit,canicies est laudanda,sed morum.Et Chrysost. in epist.Pauli ad Hebr.serm.7.Canicies tunc est venerabilis, quando ea gerit quæ caniciē decēt. Cùm verò iuuenilitet senex conuersatur,plus iuuenibus ridiculus erit.Gregorius quoque lib.30. Moral. Iuuenes dici solent, qui nullā consilij grauitate deprimuntur. Senes verò non eos sacra scriptura vocare consueuit,qui sola temporum quātitate,sed qui morum grauitate maturi sunt. Indi ætati senum nullam prætogatiuam tribuunt,nisi prudentia excellant.testis Strabo lib.15.

89 ¶ Verùm & secundo in dubio præsumendum est,prudentiam atque sapientiam & in vniuersum animi virtutes virésque cum ætate crescere.vt quò quisq; senior est,eò præsumatur prudētior,& animi virtutibus superior,vel testimonio antiquissimi illius scriptoris Iob c.12.dicentis, In antiquis est sapientia,& in multo tēpore prudentia,quem citāt Imo.& Alex.in l.Gallus,in prin.ff.de lib.& posth.Et rursum idem Iob 32.c.Annorum,inquit,multitudo docet sapientiā.Et Ecclesiast. cap.15.Quàm speciosa veteranis sapientia,& gloriosus intellectus.Prętereà & de Christo legitur Luc.2.quòd proficiebat sapientia & ætate.In quam sententiam Homer.lib. Odyss.2.induceit Telemachum,dum Antinoum cæterósque procos alloqueretur,hæc dicentem, *Prudentia maior præsumitur in senibus.*

ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα,
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας ἀμὶ, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός. Id est,ad verbum,

Ego autem adhuc paruus eram,
Nunc autem quando iam magnus sum,& aliorum verborum audiens
Sapio,& iam mihi augetur intus animus.

Cui adstipulatur & illud Euripidis in Andromacha,

Πολλῶν νέων γὰρ κἂν γέρων, εὔψυχος ἦ κρείσσων. Id est,

Gnauus senex & iuuenibus compluribus præstat.

Et vt scribit è nostris Bal.in c.1.in prin.per illū tex.extrà de renūt.Pluris valet vmbra senis quàm arma iuuenis.Plaut.autē in Trinūmo,Sapientiæ,inquit,ætas condimentū est.Sapiens ætati cibus est.Themistocles cùm expletis 107.annis se mori cerneret,dixisse fertur,vt retulit Hieron.ad Nepotianū de vita clericorū, se dolere quòd tunc egrederetur è vita quando sapere cœpisset.Idem Hierony.in eod.loco, Omnes, inquit, penè virtutes corporis mutantur in senibus:& crescente sola sapientia,decrescūt cæteræ virtutes.Et paulò pòst,Senectus ætate fit doctior,vsu tritior,processu temporis sapientior.Socratis est sententia ab Alcibiade in Platonis Symposio relata, ἡ τοι τῆς διανοίας ὄψις ἄρχεται ὀξὺ βλέπειν, ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρῇ.Id est, Tunc mētis oculus acutè incipit cernere,cùm primùm corporis oculus deflorescit. Tullius lib.de Senect. Temeritas est florescēris ætatis,prudentia senectutis. Quintilian.auus,declam.317.Itaque Hercule militem legimus robustū,legimus iuuenem,Imperatorē facimus senem. In illis enim vis corporū & manus sola spectatur,in his cōsilium gratiæ,quæ bona præcedentis ætatis in locum virium subeunt.Et ne longè testimonia repetamus,tex.habemus hoc quoque probantē in c.viduas.le 1.ibi, quæ perfectioris ætatis,& maturioris sapientiæ & consilij existunt 27.q.1.& alibi tex. in c.vlt.84. dist.enarrans illud Prouerb.20.Dignitas senum canicies,interpretatur caniciem pro sapiētia,de qua,inquit,scriptum est(videlicet Sapien.4.) canicies hominum prudentia est. *Ita legitur apud Plat. Sed corruptus locus:legendūq; λήγειν ἐπιχειρεῖν.*

90 ¶ Aristoteles alicubi scribit vires pollere in iuuenibus, prudentiā in senioribus. vti etiam retulit Bal.in rep.l.1.col.4.vers.sed pone robustus.C.vnde vi.Idem lib.circulariū quæstiouum 30.c.3.Cur (inquit)seniores amplius mente valemus ? Quia natura parens & autor omniū instrumēta duo nobis inseruit,quorū operā instrumentis extraneis vti valeremus:Manū,inquam,corpori dedit, animæ mentem.Est enim mens quoq; rebus à natura nobis impartitis annumerāda,vicem sanè gerens instrumēti. Cæterę omnes sciētiæ artésq; nostra opera sunt:mentē ipsam opus esse naturæ fatendū est.Vt inde manu non iam inde ab ortu naturæ vti possimus,sed cùm eā natura absoluit perfecitq;(procedēte nāque ætate manus suum opus maximè efficere potest.)Ita etiā mēs quæ res naturalis est, nō protinus,sed in senectute maximè nobis cōtingit:atq; tunc potissimū consummatur atque absoluitur,nisi detrimento aliquo læsa læsáq; fit,quemadmodum cætera quoque opera naturæ. Posterior verò meus quàm manuum facultas accedit:quoniā instrumenta etiam mentis posteriora sunt, quàm manuum instrumenta. Est enim mentis instrumentum scientia: *Ratio præcedentium ex Aristotele.*

ſcientia:menti nanque vtilis ſcientia eſt,vt tibicini tibia.Manuum inſtrumenta,res pleræq; naturales ſunt:natura autē ipſa eiúſq; res omnes priores ſunt quàm ſcientia. Quorum autem inſtrumenta prinra ſunt,facultates quoq; eorū priùs contingere cōgruum eſt.His enim crebrò vtentes conficere habitum ſolemus,& iſta ſic reciprocantur,vt quam vicem hæc inter ſe gerūt quorum inſtrumenta ſunt,eadem inſtrumenta quoque ipſa inter ſe habeant.hæc Ariſtoteles.Cui & illud aducere potes ex magiſtro ipſius Platone in Timæo, Animā ab initio cùm mortalis corpnris vinculis includitur,amentē effici. At poſtquā nutritionis & augmēti riuus leniùs minúſq; fluit, animæq; circuitus trāquilliore motu iter ſuum peragūt,proceſſuq; tēporis ſedationes fiunt,& in figuram naturæ ſuæ congruā reſtituuntur:tunc ſingulorū circulorum directæ cōuerſiones eiuſdem & alterius naturam probè diſcernunt,hominémque ſic inſtitutum prudentem efficiunt.

91 ❡ Adde & tu aliam quoque ratinnem craſsiorem quidem illam, ſed nnn minus fortè efficacem videlicet prudētiam,niſi per multam rerum experiētiam,neminem aſſequi poſſe. Proinde opus eſſe & longo tempore,& rerum in vtranque fnrtunam mulriplicium & variarum vſu,ac pertractatione.Quod Homerus ille animaduertens Vlyſſem ſuum,ſub cuius nomine ſapientē virum intelligi voluit,terra marique diutius iactari fecit. Cuius exemplo , longā experientia & vſu informandum eſſe ſapientem virum præcipit.Ita enim Odyſſeam inchoat,

Alia ex re ipſa.

Prudētiam nō niſi per multā rerum experientiā queri.

ἄνδρα μοὶ ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
πλάγχθη, ἐπεὶ τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε.
πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.

Id eſt,vt Horarius duobus verſibus traducit,

Dic mihi Muſa virum capta poſt tempora Troia,
Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

Quod imitatus Maro nnſter Aeneam ſuum per diuerſa quoque terrarum ſpacia circunducit. Conſtat autem quò ſeniores ſumus eò plus habere nos experientiæ & vſus,vt eſt tex.in c.ſciendum.26.q.4 Et vt inquit Pan apud Apuleiū lib.5.de Aſino aureo,Sum quidē ruſticanus & opilio, ſed ſenectutis prolixæ beneficio multis experimentis inſtructus. Et Homerus,vt ad eum redeamus,circa initia lib.2.Odyſſ.de heroē quodam Aegyptio ita loquitur,

ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην, καὶ μυρία ᾔδη. Id eſt,Qui iam ſenecta incuruus erat,& multa rerum experientia ſapiens.Et apud eundem lib.Iliad.19.Vlyſſes dicit ſe Achilli non parum ſapientia præſtare,qunniam ſenior eſſet,& plura noſſet,

ἐγὼ δ' ἐκ σεῖο νόημα τί κεν προβαλοίμην
πολλὸν, ἐπεὶ πρότερος γενόμην, καὶ πλέονα οἶδα.

Quæ etiam poſtrema verba apud eundem eiuſdem operis lib.21.protulit Neptunus Apollinem alloquens.Lib.autem Iliad.13.de Ioue & Neptuno loquens,

ἦ μὰν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος, ἠδ' ἴα πάτρη,
ἀλλὰ ζεὺς πρότερος γεγόνει, καὶ πλείονα ᾔδει. Id eſt,

Verè quidem vtriſque vnum genns & vna patria,
Sed Iuppiter prior generatus erat,ac plura norat.

Euripides quoque in Phœnicis inducit Iocaſtem auum Eteoclem filium adoleſcentem in hæc verba alloquentem,

ὦ τέκνον, οὐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακὰ
ἐτεόκλεες πρόσεστιν, ἀλλ' ἡμπειρία
ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον. Id eſt,

O gnate Eteocles,cuncta nequaquam mala
Adſunt ſenectæ: nam per experientiam
Vſúmque rerum haud nihil rudi
Poteſt iuuenta melius ac prudentius.

Siue mâlis ad verbum,

O fili,non omnia ſenectuti mala,
Eteocles,adſunt,ſed ipſa experientia
Poteſt aliquid dicere iuuenibus prudentius.

Sed & eiuſdem eſt ea ſententia,

Τὸ γῆρας ὦ παῖ τῶν νεωτέρων φρενῶν
σοφώτερον πέφυκε, κ' ἀσφαλέστερον.

Senectus ô fili iuuenilibus animis
Sapientior eſt,atque tutior.

A quo Ouidius poteſt videri mutuatus fuiſſe illos verſus lib.6.Metam.

Non omnia grandior ætas
Quæ fugiamus,habet: ſeris venit vſus ab annis.

Sed & in eandem ſententiam eſt quod Affranius poëta apud Gellium lib.13. c.8. Sapientiam dicit filiam eſſe Vſus.verſus ipſius ij ſunt,

Vſus me genuit,mater peperit memoria.
Σοφίαν vocant me Graij , vos ſapientiam. Cui ſubſcribens autor allegoriarum in Heſiodum

ob id

ob id tradidit Palladem dici natam ex Iouis vertice, quoniam ab experientia sæpè prudentia oritur: illa verò ex sensibus, quæ in capitis ambitu visuntur. Nam & Isocratis sententia est in epistola ad Iasonis liberos, Experientiam & rerum multarum vsum senes erudire: atq; efficere, vt quid expediat, acutiùs quàm alij perspicere posse videatur. Er hinc certè fluit maxima pars eorum, quę ætati tribuimus, & præcipuè quæ proximè dicemus.

92 ¶Ex quo item & illud fit, vt seniores non facilè dolis & artibus decipiantur: nempe propter multam longámque rerum experientiam, quę eos prudentiores, astutiores, collidiores, cautiores reddidit. Hincque Senarius ille prouerbialis,

γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ.

Senex vulpes non prehenditur laqueo.

Illíque non absimilis apud Laertium in Heraclide Pontico, ex Dionysio Metathemeno, aut vt alij malunt, Spintharo, *Senex vulpes non capitur laqueo.*

γέρων πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ.

Senex simia non prehenditur laqueo.

Mox tamen subiungitur,

ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται.

Prehenditur tamen, sed post tempus prehenditur.

93 ¶Igitur & Tertio in consiliis quærendis, causísque dubiis decidēdis antiquiores iunioribus præferuntur, c. de quibus, 20. dist. vbi hæc verba scribūtur, Quod si omnibus his inspectis huius quęstionis qualitas non lucidè inuestigatur, seniores prouinciæ congregate, & eos interrogate. Faciliùs nāq; inuenitur quod à pluribus senioribus quæritur. & no. Dom. & Car. Ale. ibi. Ex eoq; infert Domi. in dubio stādū esse magis op. antiquorū Doct. quàm iuniorū, & Arch. in c. domino sancto. 50. di. & in c. diffinimus. 18. q. 3. Barb. cōs. 23. scripsit propheta, col. pen. li. 1. & cōs. 20. illud afferam, col. 3. lib. 2. & Ferdi. Loaz. in repe. rub. de iust. & iure, col. 10. nu. 78. Et facit quod in simili dicitur in d. c. domino sancto, in fi. 50. dist. cùm dicitur, quòd illius consilij sentētia magis teneatur, cuius antiquior & potior extat autoritas, & est similis tex. in c. hoc ipsum, 33. q. 2. *Seniores in cōsiliis præferuntur iuniorib.*

94 ¶ Homerus enim lib. Iliados 3. cùm de Vcalegone & Antenore loqueretur, eos dicit arte militari ob senium desuetos, sed in curia ac senatu dicendáque sententia vtilissimos,

γήραϊ δὴ πολέμοιο πεπαυμένοι, ἀλλ' ἀγορηταὶ
ἐσθλοί.

Idem lib. 4. hæc facit Nestorem dicentem,

κελεύσω
βουλῇ καὶ μύθοισι, τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γερόντων. Id est,
Iubeo
Consilio & sermonibus, hoc enim munus est senum.

Sed & libr. 23. grauiter pronunciauit animū iuuenibus esse promptiorē, sed imbecillius cōsilium,

οἶσθ' οἷαι νέου ἀνδρὸς ὑπερβασίαι τελέθουσι,
κραιπνότερος μὲν γάρ τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις.

95 ¶Et huc alludens Homerus Latinus per omnia Græci imitator, dandis semper consiliis natu maiores destinat. Nam lib. 5. Aeneid.

Hic vna in multis quæ maxima natu
Virgo tot Priami natorum regia nutrix,
Non Beroe vobis, &c. Et paulò pòst,
Tum senior Nautes, vnum Tritonia Pallas
Quem docuit, multáque insignem reddidit arte,
Hæc responsa dabat.

Quo in loco & Donatus & Seruius istud quod diximus, annotarunt. Nec iniuriā, quādo & bis posteà idem vates de eodem loquens, & ætatem seniorem inculcat,

Talibus accensus dictis senioris amici. Item,
Consiliis pare quæ nunc pulcherrima Nautes
Dat senior. Et Ouidius lib. 5. Fastorum,
Martis opus iuuenes animosáque bella gerebant,
Et pro Diis aderant in statione suis.
Viribus illa minor nec habendis vtilis armis,
Consilio patriæ sæpe ferebat opem. Et apud eundem Oenone ad Paridem,
Consulni (neque enim modicè terrebar) anúsque,
Longæuósque senes, constitit esse nefas. Et in eadem epistola,
Quid grauis Antenor, Priamus quid suadeat ipse,
Consule, quis ætas longa magistra fuit. Et Lucretius lib. 3.
Inde vbi robustis adoleuit viribus ætas,
Consilium quoque maius, & auctior est animi vis.

Quibus & concinit illud Claudiani de victoria Stiliconis contra Alaricum,

Priméque fuerum

Oo

Consultare iubet bellis annisque verendos.

96 ¶Sed & Euripides, vt ad autores Græcos redeamus, in Menalippe apud Stobæum, Ser.114.

παλαιὸς αἶνος, ἔργα μὲν νεωτέρων,
βουλαὶ δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος.

Dictum est vetustum, facta iuuenum, cæterùm
Magis valent consilia natu graudium.

Idem quoque in Bellorophonte apud eundem Stobæum in eodem loco,

ὦ παῖ, νέων τοι δρᾶν μὲν οὐ γίγνονται χέρες,
γνῶμαι δ' ἀμείνους εἰσὶ τῶν γεραιτέρων,

O fili, iuuenum manus ad agendum robustæ sunt,
Sententiæ autem sunt meliores seniorum.

Quem posteriorem versum nonnulli etiam Menandro tribuunt.
Subdit autem Euripides,

ὁ γὰρ χρόνος δίδαγμα ποικιλώτατον.

Nam tempus multam & variam doctrinam parit.

Idquod etiam pertinet ad ea quæ diximus suprà nu.87.incip.adde & tu.Plutarchus quoq; in cõmẽtario cui titulus est εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον, scribit maximè seruari ciuitatẽ, vbi cõsilia senũ, & iuuenũ lanceę præcellũt. Cicero autẽ in Catone. Non(ait) viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporũ res magnæ geruntur, sed consilio, autoritate, sentẽtia: quibus nõ modò orbari, sed etiã augeri seuectus solet. quam sententiã citat è nostris Lucas Pen. in l.j.col.2. C. de Consul.lib.12.& Barb.d.con.23.col. pen.libr.1. Idem in oratione ad Pontifices pro domo sua, Opus(inquit) erat scientia, quam &si omnes consecuti sunt, tamen certè peritiores vetustas facit.

97 *Roboam consilio iuniorum regnũ amisit.* ¶Scribitur 3.Reg.12. Salomonẽ Regem omniũ mortalium sapientissimũ seniores quosdã sibi delegisse, quibus suum ipsius regnũ gubernaretur. Quorũ cõsilio cùm nõ acquieuisset Roboã, sed iuniorũ potiùs, regnũ amisit. de quo nõnihil habetur in ca.ecclesia.16.q.1.& per gl.in c.184.dist.& Specu.tit.de aduo.§. nũc tractamus, ver.habito igitur. Salomonẽ autẽ secutus Lycurgus ille, qui Lacedæmoniis leges scripsit, illud omniũ primùm instituit, vt octo & viginti seniores Regibus Laconum semper assisterent, vti in eius vita recenset Plutar. Nam & vt è nostris scitè prudẽterq; scripserunt Ang.& Ias.in 2.lect.in fi.in d.l.cũ quid.ff.si cer.pet. melius saniúsq; est consiliũ seniorum, q̃ iuuenũ alleg.Ias.tex.qui tamẽ parũ facit, in c.ex multa, de voto. Per quem tamẽ idẽ quoq; voluit ipse Ias.in l.gallus, in prin.in 1.lec.col.13.versi.in tertia parte.ff.de lib.& posth. vbi & ad hoc allegat illud Hieronymi ad Augustinũ, Bos lassus fortiùs figit pedem. quod citat idẽ Ias.in l.si seruum.§.sequitur.ff.de verb.obl. Et huc quoq; alludens Ezechiel.70. Lex peribit à sacerdote, & consiliũ à Senioribus. Scribitur Iudic.c.2. Nabuchodonosor regẽ vocasse maiores natu, & cũ eis habuisse mysterium sui consilij. Sed & huc referri potest, quod dicit Bal.in c.1.per illum tex.de renun. quòd plus valet vmbra senis, quàm ensis & arma iuuenis. quod & idem dicit per illum text. ipsemet Bal.in l.senium, in prin.C.qui testa.fa.pos.& Io.Plat.qui nullam Bal.mentionem facit in l.vlt.C.qui ætat.se excus.lib.10.& Barb.d.con.23. Propiùs tamen ad hoc accedit quod voluerunt Hostien.& Io.Andr.in c.1.in versi.verùm vnctionis, extrà de sacra vncti. quod opinionibus antiquorum deferendum est per c.literas, de tempo.ordi.& c.literas de resti.spol.

98 *Senes errãtes reprehẽdi possunt.* ¶ Subdunt tamen ipsi Host.& Io.And. vnum non contemnendũ, quod & nos obiter dicere voluimus. id procedere, nisi seniores in errore deprehenderentur. Nã tunc reprehendi possunt per tex.ibi, & in l.j.§.si vsusfructus.ff.ad l.Falcid.& c.noli, & ca.negare, & c.neque, 19.dist. Sicuti etiam no.Barb.in rep.rub.C.qui admit.col.8.& seq.& Ias.in l.si seruum.§.sequitur, in vlt.not.ff.de verb. obl.& Bolog.in disput. vter sit præferendus, doctor an miles, col.9. Nec propterea fit illis iniuria, per tex.in l.potioris.C.de offi.rect.prouin. quam ad rem ferè similem annotat glo.in l.3.§. si quis quasi statuliber, in verbo possessione.ff.de condi.ob.cau.

99 *Nec grauatè senes debent sentẽtiæ iuniorũ accedere.* ¶Imò verò non debet senior dedignari sequi sententiam iunioris, per tex.in d.l.si seruũ Stichũ.§.sequitur, ibi, Celsus adolescens scribit, iunctis seq.ff.de ver.obl. quam ibi sequuntur Imo.Alexã. Fran.Are.& Ias. D.autem August.in c.si habes, 24.q.3. Senex, ait, à iuuene episcopus tot annorũ, à collega nondum anniculo paratus sum doceri. Et scribitur in c.vlt.38.di. Nullus episcopus propter opprobrium senectutis: vel nobilitatem generis à paruulis vel minimis, si quid fortè est vtilitatis aut salutis, inquirere negligat. Ideóque Dauid aliâs Ionatha prudentior atque etiam senior, ipsius tamen Ionathę consiliis libenter acquiescebat, vt licet videre 1.Regum c.20.& alibi sępe, & annotauit D.Ambrosius lib.Officiorum 1.ca.18. Et apud Homerum lib.14.Iliados Agamemnon & Græcorum princeps, & iam ætate maturus non dedignatur iunioris potiorem sententiam. Sed existat(inquit) aliquis qui meliorem mea sententiam dicat, seu grandior, seu minor, cum mea bona gratia dicturus.

100 *Iuniores nõnunquã seniores uincunt consilio.* ¶Nam vt & idem Homerus apertè ostendit lib.Iliados 9. Iuniores interdũ seniores vincunt consilio. Induicit enim Nestorem(cuius quò ætas prudentiáque maior erat, eò quoque testimonium certius credibiliúsque etiam fuit) huiusmodi testimonium de Diomede perhibuisse, quod sicut inter omnes Argiuos reges erat natu minimus, ita quoque consilio maximus. Pindarus quoque Pythiorum Ode 4.de Demophilo loquens,

Κεῖνος

κοῦρος γάρ οἱ παισὶ νέοις,
ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς, ἐγκύρ-
σας ἑκατονταετῆ βιοτᾷ.

Quibus significat illum inter pueros iuuenem, in consiliis verò senem peræquè ac si centum annorum esset. Apud Liuium libr. 4. ab. vrbe cond. Ap. Claudius nepos eius qui Decemuir fuerat, iuuenis ac minimus natu, ex Patrum consilio optimam omniũ sententiam in re admodum perplexa dixit, quam cæteri omnes secuti sunt.

100 ¶ Sunt enim quibus ingenium & rerum prudentia velox ante pilos venit, vt à Persio Saty. 4. scriptum est. Nam & Papinianus noster, quem iuris asylum, & doctrinæ legalis thesaurũ vocat Spartianus in Seuero, quíque fuit vir prudentissimus l. cum virum. C. de fideicom. acutissimi ingenij, & meritò ante alios excellens. l. cùm acutissimi. C. eo. item summi ingenij. l. cum Papi. C. de sent. Papinianus, inquam, vir tantus mortuus est annos tantũ natus 37. vt è nostris retulit Soc. in rep. l. cum auus, col. 1. ff. de cond. & dem. Quo tamen autore nescio. Nam Spartianus solus ex paulo antiquioribus, quos tamen hactenus legimus, tum in eo loco quem nuper citauimus, tum quoq; in Nigro, & in Caracalla, & in Geta, multa de illo scripsit præsertim autem de morte ipsius, nihil tamen de ætate adscripsit At Catellianus Cota in suis memoralibus, quo loco Iurisconsultorum ordinem declarat, scribit Romæ inuentam esse ipsius Papiniani vrnam argenteam, cum hac inscriptione, Aemilio Paulo Papiniano Præfecto Prætorio Iuriscõsulto, qui vixit annos 36. dies 10. menses 3. Et nos certe hanc inscriptionem comperimus inter epigrammata antiquæ vrbis collecta à Iacobo Mazochio Romanæ academiæ bibliopola. *Prudẽtia ante pilos.*

101 ¶ Et quod magis mirandum est, Nerua filius decimo & septimo anno publicè de iure respõdit, Vlpiano teste locupletissimo in l. 1. §. initiũ. ff. de postu. quo in loco Ang. tradit Bar. id quoq; ipsũ fecisse, & Bal. eius fratrẽ in decimoquinto anno repetiisse l. centũ Capuæ. ff. de eo quod certo loco, vt intelligas fabulosũ esse quod vulgò dicitur Bal. ad legũ studiũ in quadragesimo anno accessisse, eiq; Bar. dixisse, Tarde venisti Balde: hunc autẽ respondisse, Citius recedã Barthole. Subiungit Ang. se anno vicesimo postulasse, & vicesimoquarto doctorẽ fuisse At Bar. nõ sibi tribuit quod Aug. de eo dicit. Nã in l. quidã cùm filiũ in fi. ff. de verb. obl. dicit se anno vicesimo publicè repetendo & disputãdo de iure respõdisse, & anno vicesimoprimo Doctoratũ assecutũ fuisse. Pau. Cast in l. ante, quæ est pe. C. quorũ appel. non recip. tradit Spec. diuinũ illud opus, quod Speculum vocant, vnde ei Speculatoris appellatio data est, in iuuentute fecisse. Ipse autem Spec. ti. de appel. §. breuiter, versi. sed iuxta, asserit se tum cum ea scriberet, ætatis esse 34. annorum. *Nerua filius 17. anno publicè de iure respondit.*

103 ¶ Sed vt redeamus ad antiquiores illos, Celsus ille nostrorum iurisconsultorum nõ infimus, sæpius à ceteris adolescens appellatur, quòd scilicet ea ætate ius ciuile fuisset interpretatus. nam & inter plurima alia loca ita vocatur in d. l. si seruum. §. sequitur, ff. de verb. obli. vbi Iulianus & Paulus eum secuti sunt. Ex quo Imo. & Fran. Aret. not. vt suprà diximus, quòd doctor antiquus debet sequi iuniorem bene sentientem, & allegat ipse Are. d. c. si habes, 24. q. 3. Cornelius Tacitus in lib. de oratoribus scribit L. Crassum decimonono ætatis anno Caiũ Carbonem accusasse: Cæsarem vno & vicesimo Dolabellam: Asinium Pollionem altero & vicesimo Catonem, Caluum nõ multo ætate antecedentem, Vatinium. Et iis quidem orationibus quas dicit cum admiratione legi, Tullius admodum iuuenis Sextum Roscium fœliciter defendit, cuius orationẽ & omnes quoque admirantur. Augustus Cæsar, vt prodidit Suetonius, duodecimum annum agens, auiam Iuliam defunctam pro concione laudauit. *Celsus adolescens.*

104 ¶ Eupolis ille Atheniensis priscæ comœdiæ poeta celeberrimus septemdecim natus annos totidem comœdias agendas populo exhibuit, septiésque vicit, vt tradit Suidas. Plin. Secundus 14. annos natus comœdiam Græcam composuit, vt ipse scribit lib. 7. epistol. ad Pontium. Idem adolescentulus dicere in foro cœpit, vt & ipse testatur lib. 1. eiusdem operis ad Suetonium. Alibi in eo. lib. ad Capitonem dicit eum fuisse ætatis vndevicesimo anno, cùm in foro cœpit dicere. Sed & idem lib. 9. ad Quadratum, scriptum reliquit, quòd cùm Veienro senex causidicus videret se ab ipso Plinio superari, Homerico illo versu questus est, *Eupolis 17. annorum totidẽ comœdias exhibuit.*

ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί.

O senex sanè multum iam te iuuenes premunt milites.

Quem etiam versum, vt obiter dicã, tradit Sozomenes scriptor historiæ eccles. apud Cassiodorũ Tripartitæ Historiæ li. 1. c. 8. vatem, aut vt ipse loquitur, dæmonem Apollinẽ vsurpasse, cũ responsum daret Licinio consulenti, quid aduersus Constantiũ parabat. Verba autem sunt Diomedis ad Nestorem li. 8. Iliados. Seuerus Imp. cuius rescripta sæpe à nostris Iurisc. citãtur, 18. anno publicè declamauit, vt tradit Spartianus in vita illius. Andreas Alciat. in procem. li. 6. Parodoxorũ, scribit in patriæ suæ monumento C. Valerium Petronianum, qui annos tres & viginti natus diuina humanáque iura calluerit, nihilominus medicinam, politiámque professus, legationéq; vrbica & peregrina quinquies defunctus. quapropter Græca appellatione ὀξύδρομος dictus, quòd breui multa percurrisset. Séque inibi dicit Alc. cum illud opus Paradoxorum (admitandum certè mihi semper visum) æderet, fuisse eius ætatis, vt vix veniã ætatis impetrare potuisset. quod peræquè est ac si dixisset se nondum ætatẽ 20. ann. attigisse, vt docet l. 2. C. de his qui ven. æta. imp. Et hic quoque vide quæ scribam infrà, nu. 173. illud autem non ignotum, & multis sc q.

105 ¶ Quartò maior est seniorum authoritas, per tex. in §. illud etiam, in princ. vetustatis autoritas, in

auth.de appel.& intra quæ temp. & ibi gl.in verbo,autoritatis,dicit ea verba esse notãda pro antiquitate.& ad idẽ text.in c.domino sancto.50.di.& in §.illud,in prin.2.q.6.Et scribit Cicero de senectute,res magnas geri consilio, autoritate, sententia,quibus senectus augeri solet.Et alibi in eodem li.superiorẽ ætatem fructus extremos præbere autoritati.Sed & alibi eo.in lib.Habet senectus honorata præsertim tantam autoritatem,vt ea pluris sit,quam omnes adolescentiæ volupta tes.Et paulo antè de Valerio Coruino loquens,dicit extremam ipsius ætatem in hoc beatiorem fuisse quàm mediam,quod autoritatis plus habebat,laboris minus.Apicem autem senectutis esse autoritatem,quam sententiam retulit ex nostris Cepola in trac.de imp.mil.delig.in materia antiquitatis.ea tamen iura non allegat.Sed & idem Cicero in Topicis, Autoritatem(ait)aut natura; aut tempus affert.Et posteà ætatem ponit in his quæ tempore autoritatẽ afferunt. Et idem in Oratore.Habet(ait)vt in ætatibus autoritatem senectus:sic & in exemplis antiquitas.Et in li.de Partitio.orator.Vterque,ait,ad augendum habeat exemplorum aut recentium quo notiora sint, aut veterum quo plus autoritatis habeant,copiam.Sed & ex eiusdem sententia in oratione, quã habuit ad Pontifices pro domo sua,Auget ætas dignitatem. Quintilianus lib.11.c.4.Senibus,ait,autoritas maior est,quòd plura nosse & vidisse creduntur.quod Homerus frequentissimè testatur. Et D.ille Basilius non tantùm cognomẽto,sed & virtutibus & eruditione Magnus in institutione vitæ religiosorum, censet collegio ipsorum religiosorum principem institui vita & moribus & ætate grauem,cùm in vita antiquitas,& senilis autoritas sit longè venerabilior. Diodorus autem Siculus libr.Bibliothecæ 17.scribit apud Spartanos, in omnibus quæ gerenda essent præcipuam fuisse senectuti autoritatem.

106 *Autoritatis seniorũ exẽpla.* ¶Sed ecce tibi ex multis exẽpla aliqnot senilis autoritatis proferam.Solon Atheniensiũ legislator cum ex eo aliquando Pisistratus quæreret,qua tandem spe fretus sibi tam audacter obsisteret:Senectute,respondit.autor Tullius in eo lib.quem nuper citauimus de Senectute:& Plutarch. in li. an seni sit gerenda respublica,& Laertius,qui id fusius describit.Marcus Castricius dum Placentię magistratũ gereret,Cn.Carbone Consule iubente decretũ fieri quo sibi obsides à Placentinis darentur,nec summo eius imperio obtẽperauit,nec maximis viribus cessit. Atque etiam dicenti multos se gladios habere,respondit,& ego annos.Aulus quoque Cescelius,vir iuris ciuilis sciẽna clarus cũ multa de temporibus Cæsaris liberius loqueretur,amiciq;,ne id faceret,monerent:duas res quæ hominibus amarissimæ videntur magnam sibi licentiam præbere respondit,Senectutem & orbitatem.Horum restis Valerius libr.6.c.2.quo de liberè dictis differit.Apud Liuiũ li.5.2.belli Macedonici,cum Aetolorum maxima pars , ne admittendos quidem in consilium Romanos censerent,principum seniores autoritate obtinuere,vt daretur iis consilium.Et lib.8.eiusdem belli,Autoritas seniorum voluit vt Cn.Manlio triumphus decerneretur.

107 *Vetustas vim probationis habet.* ¶ Tanta est autem vetustatis autoritas, & id pro Quinto erit,vt ea vicem probationis obtineat, vel teste Ouidio lib.4.Fastorum,

Pro magno teste vetustas
Creditur. Et lib.1.Meta.
Saxa(quis hoc crederet,nisi sit pro teste vetustas)
Ponere duritiam cœpere.

Fama antiqua probat dominium. Nam & hinc fama antiqua plenè probat dominium,si credimus gl.in l.atqui natura.§.eum me absente.ff.de nego.gest.& ibi Ang.qui eam dicit sing.& ita se obtinuisse,& idem Ang.in l.Titius.ff.quib.mod.pig.vel hyp.sol.& in l.quidam in suo.ff.de cond.instit.& ibi quoque Nicol.Neapol.qui dicit aliam glo.esse similem in l.litibus. C.de agr.& cens.lib.11.Ex quo Bal.in c.1.§.vasallus.ad fi.tit.si de feud.fuer.contr.inter do. & agn. dicit huiusmodi famam inducere præsumptionem iuris.Et consil.89.dominus Thomas. col.2. ver.tertiò præmittendum,lib.1.eam habere vim notorij,cum aliis multis concord.à me latè congestis in Consue.Picta.tit.de præscrip.§.1.Hincque Solon autoritate antiqui poetæ Homeri ex li. 2.Iliados in Catalogo, probauit Salaminam à primordio iuris Atheniensium fuisse,cõtra quam Megarenses contendebant,

αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγε δυοκαίδεκα νῆας,
στῆσε δ' ἄγων, ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες.

Verba enũciatiua antiqua plenè probant confinia. Vt scriptum reliquere Strabo lib.8.Geographiæ,vbi dicit nonnullos id fecisse Pisistratum putasse,& Plutarchus & Diogenes Laertius vterque in vita Solonis.Et hinc quoq; quòd verba enunciatiua antiqua plenè probant confinia,& cætera huiusmodi,Bal.Alb.Sal.& recentiores in l.cùm aliquis.C.de iure delib.Bal.con.111.quæritur qui intelligantur,col.vlt.lib.1.Ant.in c.cum olim, de censib.& in c.vlt.de success.ab intest.cum aliis quoque multis concord.à me collectis in d.§.1. de præscript.vbi & alia multa similia videbis.

108 *Senes in ius vocari nõ debẽt sine venia.* ¶Sextò non debẽt senes in ius vocari sine venia,vt voluit gl.ord.in l.generaliter.ff.de in ius voc. per illum tex.quo cauetur eas personas quibus reuerentia præstanda est, non esse in ius vocandas sine iussu prætoris.& hoc quoque allegatur è multis voluisse Spec.tit.de actore,ver.sed nunquid edictum,vbi tamen mihi videtur voluisse contrarium. Tamen eum ad id citat & sequitur, nulla facta mentione illius glos.Ferd.Loaz.in d.rubr.de iustitia & iure,col.9.num.83.

109 *Senes priuilegi-* ¶Septimò senes gaudẽt priuilegio.l.ad egregias personas.ff.de iureiur.vt voluit gl.in ea ipsa l.per tex.in §.hinc nobis,in Auth.de hęr.& falc.& sequũtur omnes in d.l.ad egregias,inter quos Ang. dicit

dicit hoc non seruari de consuetudine.sequitur item Ant.in c.quoniam frequẽter,in prin.vt lit. noncooteſt.vbi dicit quòd io hoc casu intelliguntur senes qui attigerunt 72.annum,& de hoc est bonus tex.in c.si qui testium.& ibi gl.& Doct.extra de testibus:quẽ & ad hoc ponderat Barb. d.conſ.20.col.3.lib.2.

110 ¶ Octauò quo quis seninr est,eo prior inscribi debet,cum multorum oomina ioscribuntur,text. est in l.j.in prin.ff.de alb.inscrib.qui licet loquatur de ordinis antiquitate,nnn ætatis, & ita etiam debeat intelligi,& similia iura per gl.nrdi.in c.vlt.in verbo antiquinres,& ibi Dom.in fi.prin. de consue.lib.6.& est bonus tex.in c.1.vbi Pan.post alios ad hoc nnt.de paroch.facit tamen in arg. quod si endem tempnre fuerint aliqui recepti, ita vt nullns enrum posſit dici aliis antiquior nrdine:Certè anoquior ætate debet cæteros præcedere,quod expreſsè voluit Bar.in l.1.ff.de obseq. à liber.præst.& in l.2.§.prius,cnl.2.ver.circa secuodum.ff.de vulg.& pup.Id quod dictum & iotel lectum volumus in cæteris articulis, in quibus reperimus antiquiores ordine cæteros præcedere.Et vide iofrà nu.115.decimntertin,qui antiquior est,& iterum num.124.sed & hoc secuodo,& 3. seq.& in 6n.q.num.7.& id prope.

Seniorum nomina prius inscribi debent.

111 ¶ Nnnò simile est quòd & seninres ante alios debent subscribere instrumentis, consiliis, & aliis huiusmodi,sicuti nnt.gl.in c.statuimus.61.di.Ino.Host.& alij in c.j.de maio.& obe.Henr.in c.statuimus,eo.tit.Ro.in repe.l.si verò.§.de viro,in 53.fal.ver nono desertur.ff.sol.mat.Cuius raoo,est quia qui dignior est,is qunque prior debet subscribere,per tex.in §.notandum.17.di.vt vnluit gl. io c.cum olim,extra de consue.Sed iam suprà probatum est,& amplius postea probabimus,quo quisque seoinr est,eo quoque esse digniorem.

Seniores prius debent subscribere.

112 ¶ Decimò seniores in dicendis sentenriis præferuntur,vt videlicet priores & ante cætoros loquãtur,& respondeant per tex.in d.l.j.§.io sententiis.ff.de alb.scrib.& in l.2 ibi,decerneodi Inquendique facultas antiqnînr.C.de Præfec.Præt.li.12.& voluit gl.in l.1.in verbo,anteire.C. de Cõsul.eo. lib.12.& in d.c.statuimus.61.dist.& Inn.in d.c.1.in prin.& ibi Bal.Pan.& alij,de maio.& obed. Iac Bel.in §.ordinatinnem,in Authẽ.de mnn.& Bal.io l.nbseruare.§.antequam verò,ad fi.ff.de offic. Prnc.qui & ad hoc citat illud Eccles.32. Loquere mainr natu,decet enim te primũ verbũ.Qund & citat idem Bal.in d.c.1.de maio.& obe.& in c.1.io verbo,prius,tit.de cont.feu.apud par. termĩ. & Lucas Peo.in rub.C.de leg.col.11.vers.3.lib.10.Rn.sing.81.qui debeat primò Inqui.vbi per hnc dicitquod in dandis consiliis debet senior prius loqui,& ad hoc dicit sing.tex.in c.1.tit. de cont. feu.inter par.& eccl.credo quòd voluit allegare d.c.1.de con.feu.apud par.ter.&Cep.in d.trac.de Impe.mil.delig.in 33.& iterum in 38.priuilegin antiquitatis.Illic enim plurima scribit antiquitatis priuilegia quæ sæpe cooculcat & repetit,vt quæ in duo vel tria diuidit, eadem plerũque sunt.Idẽ quoque,vt redeamus,voluitex recentioribus.Ias.in l.cum quid,in 2.lec.2.col.vlt.ff.si cert.pet.& d. con. 192.col.2.ver.item in Ecclesiastico.

Seniores in dicendis sententiis preferẽdi.

113 ¶ Propterea Hnmerus lib.2.Odysseæ Aegyptium illum Heroem senem,de quo suprà locuti sumus,primo loco loquentem facit,

τοῖσι δ᾽ ἔπειτ᾽ ἥρως Αἰγύπτιος ἦρχ᾽ ἀγορεύειν,
ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην, καὶ μυρία ᾔδη. Id est,ad verbum,
Inter hos deiode Herns Aegyptius cœpit concionari,
Qui iam senectute incuruos erat,& multa sciebat.

Tradit Diooysius Halicarnassæus tum lib.7.Antiquitatum Romanarũ in duobus lncis, tũ quoque lib.11.ex more Rnmanis fuisse,vt Senatnres æuo maximi primo loco sẽtẽtiã dicerẽt:Deinde qui media ætate erant,pnstremn iuuenes.quòd & scribit Tullius in Catone,Multa sunt in nnstrn collegio præclara,sed hoc de quo agimus in primis,quod vt quisq; ætate antecellit,ita seotẽtiæ principatum tenet. Demosthenes in nratinne πρὸς Λεπτίνην tradit Aphepsinni ὡς πρεσβυτέρῳ vt seniori coocessam fuisse πρωτολογίαν,id est,primas loquendi partes,qund & interpres illius annotauit.Huius quoque ratin est,quia dignint prius cæteris loqui debet,vt voluit gl.in c.beoe,in verbo,Mediolanensis 96.dist.& est tex.io d.c.1.vbi hnc not.Bal.qui ad hoc citat illud Eccles. Aluar.Car.Alex.& alij receotiores tit.de cont.feud.apud par.ter.

Senatores ætate maximi priores sentẽtiam dicebant.

114 ¶ Verùm Spe.in tit.de aduo.§.iam videndũ est,ver.iuninres.dicit,quòd licet aliàs seniores debeãt prius loqui,tamen cùm plures adsunt aduocati defendeodæ causæ,debent iuniores primo loco proponere,& seniores vltimo,vt eorum speciosas(ait)ac efficaces raoones melios iudex memoriæ cõmendet.Nam quæ vltimo audiuotur,melius memorię cõmendantur,per tex.io c.liquido, de conse.di.2.vbi gl.& post eam Spe.vbi suprà,citant Tullium,qui in Rhetoricis scribit validiora argumenta in fine esse reseruanda.Et ille certè,si is est,in lib.3.Rhetoricorũ ad Herenniũ, Qnoniam(ait)nuperrimè dictum facile memoriæ mandatur,vtile est cum dicere desinamus,recẽtem aliquam relioquere in animis aoditorum bene firmam argumeotationem. Sed & idem Tnllius in libr.2.de Oratnre scribit ea quæ excellunt esse seruanda ad perorandum.Cuius etiam seotentiæ fuit & Celsus,& ab eo Quintil.lib.5.tit.de vsu argumentorum,& rursum lib.7.c.1.& ipse Spe. tit.de disputatione.§.post hæc,io fi.Propterea peritiores,vt subdit Spec.io d.ver.iuniores,vltimo surgentes melius defendent proposita, & plenius respondebuot obiectis. Sed & hoc obseruant Rotæ auditores,vt iuniores prius consultent,vt refert Rom.d.singu.81.Et hnc quoque aduocati Parlamenti Parisiensis imitantur in suis consultationibus , vt etiam refert Nicnl.Lyren. qui &

Seniores an iuniores aduocati prius loqui debent.

id dicit obseruandum in Exo.c.23.Et doctores Veroneoses,vt etiã retulit Cepo.vbi suprà in 23. priuilegio antiquitatis.Et de hoc quoq; disputat Matth.Affl.in deci.Neap.omnium 1. vbi & hãc postremam sententiam sequitur.Quanquam Theodorus tragœdiarum actor, neminẽ vnquam vel vilem histrionem ante se agere permisit, quòd eis quæ prima audiuntur spectatores facilius conciliantur,vt retulit Aristot.lib.7.Politicorum c.17.eodémque vlt.vbi & illud subdit,idem vsu euenire & in hominum & rerũ cõsuetudine,prima quæque charissima esse, & delectabiliora. Tullius lib.10.epist.fam.episto.12.Eo autem,ait,die magna mihi fuit pro tua dignitate contentio cum Seruilio,qui cùm gratia effecisset,vt sua sententia prima prounciaretur,&c.Quę & tu addes ad ea quæ diximus suprà nu.37.qui mos,& multis seq.

Seniores primo loco sedere debent.

115 ¶Vndecimò seoiores primo loco sedere debẽt.l.2.ibi,sit igitur sedes prior antè prouectis,&c. C. de Pręfec.Præt.li.12.& io l.1.C.de Præp.sacr.cub.eo.lib.12.& in l.vlt.& ibi Bar.& Lucas Pen.C. de tyro.eo.lib.12.& in l.vnicuiq;.C.de Prox.sacro.scri.lib.12.& in c.placuit.18.dist.& no.gl.in d.c.statuimus.61.dist.cũ dicit,quòd seniores in sessione debent iunioribus pręferri,quod & voluit glo. in c.statuimus,& ibi Henr.de maio.& obe.Inno.& Host.& alij in ca.j.eo.tit.Bald.qui loquitur de aotiquioribus clericis & doctoribus,io c.cum olim,de consue.Ro.io repe.d.§.de viro in 53.fal.& Frã.Are.con.23.inci.in præsenti,in 3.dubio.Matth.Affl.dec.Neap.1.in fi.Et beoe facit quod scribũ Bar.in l.j.ff.de obseq.à libet.præst.quòd si eodem tempore duo doctoratus insignia ac dignitatem sunt consecuti,is debet præcedere,qui ætate est grandior.Et quòd primogeoitus primo loco sedere debeat:& cęteri secundum ætatem,probat illud Gen.43.ad fi.vbi ita scribitur,Sederuot cotam eo primogenitus iuxta primogenita sua,& minimus iuxta ætatem suam.

Aut honoratiore quisquis is sit.

Medius locus apud quosdã honoratior.

116 ¶Hoc intellige quod de primo loco diximus,cum primus locus dignior est & honoratior. Nã satis coostat ex meote esse & d.iurium,& doc.locũ digniorem deberi seniòribus, quisquis is sit, siue primus,siue secundus,siue postremus.Est enim eius rei varia diuersáque gentium consuetudo:cum apud pletnsque videamus medium locum fuisse honoratiorem.Homerus enim li. Ilia. postremo,Senem,vt ipse appellat,Priamum collocat medium inter liberos,

ἕδ' ἐν μέσσοισι γεραιὸς
ἐντυπὰς ἐν χλαίνῃ κεκαλυμμένος.

Et à Virgilio Homeri imitatore dictum est lib.1.Aeneid.

Aulæis iam se regina superbis
Aurea composuit sponda,mediámque locauit.

Quo loco Donatus & Seruius annotãt cum locum apud veteres fuisse potiorem,citántq; illud Salustij in historia Romana,quæ tẽporum iniuria periit.Igitur discubuere(ait)Sertorius inferior, in medio super eum T.Fabius Hispaniẽsis seoator:ex proscriptis in summo Antonius.Hactenus, ille,qui ita Sertorij conuiuiũ describit,vt ipsum quia dominus cõuiuij erat,collocarit in imo loco,Senatorem autẽ in medio.Et infrà , Scriba Sertorij Versius,& alter Scriba Mecœnas in imo medius inter Tarquinium & Deacium Perpenna.Et idem Virgilius lib.5.de Aenea loquens,

Ille è concilio multis cum millibus ibat
Ad tumulum magna medius comitante caterua.

Et rursus in eodem lib.de eodem Aenea,

Quò se multis cum millibus Heros
Concessu medium tulit.

Et lib.6.

Musæum ante omnes medium,nam plurima turba
Hunc habet,atque humeris extantem suspicit altis.

Et lib.7.de Latino rege loquens,

Ille intra tecta vocari
Imperat,& solio medius consedit auito.

Et lib.10.loquens de Ioue,

Solio tum Iuppiter aureo
Surgit,cælicolæ medium quem ad limina ducunt.

Et lib.11.de Latino item rege loquens,

Sedet in mediis rex maximus æuo.

Quem & secutus Ouidius in Fastis priuatim loquens de loco seniorum lib.5.

Et medius iuuenum non indignantibus ipsis
Ibat & interior si comes vnus erat.

117 ¶Suetonius de Tiberio loquẽs,Medios(ait)inter duos consules cum Augusto simul sedit. Idem de Claudio c.24. De maiore negotio acturus io curia medius inter Consulum sellas tribunitio subsellio sedebat. Salustius io Iugurtha scribit Hiempsalem dextrâ ad Adherbalem assedisse, ne medius ex tribus,quod apud Numidas honori ducitur,Iugurtha foret,quod & retulit è nostris Lucas Pen.io d.l.2.C.de Præfec.Præt.lib.12.Xenophon tradit Cyrum solitum fuisse mediũ inter amicos honoratos discumbere. Extat apud Spartianũ locus Adriani Imper.dignus memoratu, Qui cum seruum suum inter duos Senatores mediũ ambulare vidisset , misit qui ei colaphum daret,& diceret,ooli inter eos ambulare , quorum potes adhuc esse seruus.Ex Niceno concilio sedere in medio presbyterorum non licet diacono,cùm multo sit inferior. c.peruenit.93.di.Legitur autem Lucæ 2.Iouentum Iesum in medio doctorum.Sed & Dan.13.scriptum est,Veni & sede in medio nostrum,& indica nobis,quia tibi dedit honorem senectutis.

Seniores prio-

118 ¶Duodecimò,vt primo loco debent seniores sedere,ita quoq; in eundo debeot cæteros præcedere,vt voluit gl.in d.l.1.in verbo,anteire.C.de Consul.lib.12. Quod intellige secundum ea quæ

diximus

diximus in præced.cap. Nam si ex more sit dignius, vltimum vel medium cum cæteris ambulare, & eum qonque locum antiquiorem nancisci debere. *res debent incedere.*

119 ❡ Decimotertiò, qui antiquior est ex collegio si præses desit, is poterit cõuocare collegiũ, secundùm Inn. quẽ sequũtur Host. Io. And. Bal. Aot. Imo. Pan. & recẽtiores in d.c.1. de maior. & obed. sequitur etiã Bar. io l.j.ff.de alb. scrib. & in l.2. io a.no. & ibi Io. Plat. in prin. C. de Decur. lib.10. Bal. & Flor. io l. vlt. ff. de fid. instr. idẽ Bal. in rub. C. pro soc. col.1. vti à multis citatur, sed ibi loquitur de digniore. & idẽ Bal. in c. quooiã contra, col. antep. vers. quid si iudex, ext. de prob. & in c. imperialem. §. præterea, col. vlt. tit. de proh. feu. alie. per Fed. & in tit. de pac. cõst. in verb. io nomioe Christi. Ang. cons.45. vacãte, col.2. Ant. in c. cũ nobis olim, col.6. & ibi Doct. col.6. & Pan. col. antepen. de elect. Imo. in l.1. §. fuit quæsitũ. ff. ad Treb. & in c. cùm omnes, col. vlt. & ibi latè Fel. col. itẽ pen. vers. sed dubiũ est, de const. Car. L. Flo. post Lapum, in c. licet, de elect. & in clem.1. §. abbate, io fin. Pan. in c. auditis, col.2. vers. nota 3. de elect. & in c. cùm caussa, col.4. vers. quia canonici, de offi. de leg. & in c. quæ sunt, de his quę fiũt à maio. pat. cap. Ro. in rep. l. si verò. §. de viro, in 53. fal. ver. quarto probatur. ff. sol. mat. Pe. de Mõt. in sua Monarch. col.11. Barb. qui dicit sing. in cle. causam. col.17. vers. quid si appellatio, de elec. & d. cõs.23. col. pe. lib.1. & d. cõs.20. col.3. lib.2. & inter cõs. Frãc. Cur. senior. cons.67. sapiẽter optimus, col.16. vers. itẽ licet regimeo. Ias. in l. cùm quid, in 2. lect. col. pe. ff. si cer. pet. & cons.192. exorta est, col.2. vers. item conuocatio, lib.2. Alc. in lib.1. de verb. sig. char.12. *Senior collegij collegium conuocat.*

120 ❡ Verùm idẽ Inn. in c.2. de op. no. nunc. videtur velle, quòd in hoc casu, cùm videlicet abest præses collegij, debet maior pars congregare minorem, sequũtur ibi Io. And. col.2. & Pao. in fi. & id quoque voluit Bar. sibi contrarius, in l. omnes populi, col.6. vers. quarto secundò principaliter. ff. de iust. & iu. & Lap. alleg.131. cuius est initium, nunquid maior. Calde. cons.10. si vniuersitas. tit. de iur. pat. & Pan. sibi quoque cootrarius, in c. in causis, col.4. vers. & nota de notabili. q. de elect. *Cõtra predicta.*

121 ❡ Sed pro cõcordia Fel. in d.c. cùm omnes, col. vlt. extrà de const. dicit esse assumẽda verba Pet. Anc. in rep. c.1. char.15. vers.20. quæro, eo. tit. vt videlicet prima op. procedat in collegiis Ecclesiasticis, io quibus antiquior, si desit præses, potest cõgregare & cõuocare collegiũ. Secunda autem op. procedat in vniuersitate seculari, in qua deficiẽte magistratu. de quo in l.a. C. de coll. fun. pa. lib.12. debent cooueniri duæ partes, quæ aliam conuoceut. quam etiam distinctionem sequitur Lud. Bol. in rep. auth. habita, char. antepe. vers. sed quid si vocat. C. ne fil. pro pat. Sed vt dicã quod sentio, nihil omnino video esse discrimioìs inter collegium ecclesiasticum, & seculare, quantùm ad eam rem pertioet. Ideo cogita vtra op. sit verior, & an alia ratiooe poteris eos concordare. *Cõcordia opi.*

122 ❡ Decimoquartò, in legationibus sunt præferendi seniores, vt scilicet seniores potius mittantur legati, quã iuniores, vt voluit Lucas Pen. io rub. de leg. col.4. vers. octauo, lib.10. vbi ad hoc multa allegat, inter cætera illud Salust. in Iugurtha, Legaotur tamen in Africam maiores natu, nobiles, amplis honoribus vsi, quod & io eam rem aduocat Cep. in d. tract. de imper. mil. delig. io vlt. priuil. antiquitatis. Et huc quoque quadrat quod scribit Liuius 3. dec. lib.1. Romanos nũciato bello Punico in Africam misisse legatos maiores oatu, Q. Fabium, M. Liuium, L. Aemilium, & alios. Et quod scribitur 2. Mach.6. Antiochum regem ad Iudæos legatum misisse seuem quẽdam Antiochenum, qui Iudæos ad suam ipsius legem trãsferret. Quodq; multis ante sæculis Abraham seruum seniorem domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat mittit in Mesopotamiam veluti legatum, qui scilicet nuptias Isaac filij tractaret, vt scribitur Gen. c.24. & Balach rex Moab seniores legatos misit ad Balaam, qui eũ accersereot maledictũrũ populo Israëlitico, Num.22. Et apud Diooy. Halicarnass. lib.3. Originum, Etrusci ad Tarquinium legatos miserunt æuo maximo ex quaque vrbe, qui cum eo de pace agerent. Et iterum lib.8. Seoatus Romanus decreuit mittẽdos ad Martium Coriolanum legatos quinque ex æuo maximis. Apud Virg. lib.11. Rex Latinus misit ad Aeneam legatum Drancem seniorem. quod patet ex eo versu, *Seniores in legationib. præferendi.*

Tum senior sempérque odiis & crimine Drances
Infensus iuueni Turno, &c. Heraclides in Politiis tradit legem fuisse apud Chalcidenses, ne quis infrà 50. aonos legationem obiret.

123 ❡ Decimoquintò, si plures legati mittantur, is verba legationis debet facere qui inter cæteros est senior, vt voluit Cep. in d. trac. in 35. priuil. antiquit. vbi hoc dicit à Venetis obseruari, quos scribit optimorũ morũ, consuetudioumq; sanctissimarũ esse sacratissimũ domiciliũ. Ad quam senteotiam referri potest illud quoq; Salust. io Iugur. de A. Mãlio, & L. Sylla, cuius facũdiæ noo ætaô à Mãlio cõcessum est, pauca verba huiuscemodi locutus. Ex quib. verbis apertè colligitur seniorẽ in ea re præferri, nisi ratiooe facũdiæ iunioris tribuatur, quod & idẽ Cep. annotauerat in 33. priuil. Cui adde quod & Liuius scribit lib.8.2. belli Pun. ex legatis Saguntinorũ in Senatũ introductis, maximum natu verba legatioois fecisse. Et iterũ lib.9. eiusdem belli, Maximus natu ex legatis Locrensium orationem ad Senatum habuit. Et rursum lib.10. belli Macedon. in eo fragmẽto, quod recentèr Moguntiæ repertum est, Ex legatis Celtiberorum ad Gracchum missis maximum oatu legationem exposuisse. Sed & vide quæ dicam infrà io limitationibus. *Senior legatorum verba legationis facere debet.*

124 ❡ Decimosextò, oon in legationib. tantũ, sed & aliàs semper, vbi vnus pro multis loquitur, seniori id loquendi munus concedendum est. Ad quam sententiã referri potest illud Ecclesiastici suprà in 9. vers. citatum, Loquere maior oatu, decet enim te. Nam quod sequitur primum verbum, videtur magis ad id referendum quod seqitur, videlicet diligenò scientiam, vt scilicet alia sit *Et aliàs semper.*

sententia in hæc verba, Primũ verbũ diligēti scientiã: aliàs ea verba, diligēti scientiam, stare non possent. Nam confestim sequitur, Et non impedias musicã: paulò post autem ad eam sentētiam scribitur, Adolescens loquere in causa tua, vix cùm necesse fuerit. Et iterũ statim, In medio magnatum loqui nō præsumas, & vbi sunt senes, non multùm loquatis. Quæ etiam citat Luc. Pen. in d. rub. de leg. d. ver. octauo, in fi. Sed & illud principiũ aduocat Bald. in l. obseruare. §. antequã. ff. de offi. Procons. & in c. 1. post prin. tit. de contr. feu. inter par. ter. Idem quoque Eccl. c. 11. In medio, inquit, seniorum ne adiicias loqui. In hauc autem sententiam Homer. lib. 7. Odyss.

οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε γέρων ἥρως Ἐχένηος,
ὃς δὴ Φαιήκων ἀνδρῶν προγενέστερος ἦεν,
καὶ μύθοισι κέκαστο, παλαιά τε, πολλά τε εἰδώς,
ὅσφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν. Id est,

Cumq; omnes conticescerēt, Echeneus heros qui Pheacũ maximus & oratione & longa experientia, & summa prudentia multa norat, inquit, &c. Vides igitur vt Homer. omnium virtutũ parēs tacere facit iuniores omnes, solúmq; seniorē loqui. Plato quoq; lib. 4. de Repub. præcepit iuniores tacere coram senioribus, in hæc verba, σιγάς τε τῶν νεωτέρων παρὰ πρεσβυτέροις ὡς πρέπει. Apud Liuiũ lib. 1. 3. dec. cùm legati populi Ro. ad Voltranos venissent, iis maximus natu in concilio respondit. Sed & apud Diony. Halicarnass. lib. 3. Originum Rom. cùm Oratij Trigemini à Tullio rege interrogati, num vellent cũ Trigeminis illis Curiatiis de imperio certare, paululum secessissent deliberassentque se certaturos, maximus fratrum verbis omnium respondit.

125 ¶ Tullius quoque in 6. in Verr. act. tradit quòd cùm adiisset ad Senatum Syracusanũ incœpit loqui Diodorus Timarchides, qui & authoritate, & ætate, & vsu rerum antecedebat. Et paulò post, Mos est, inquit, Syracusis, vt qua de re ad Senatũ referatur, dicat sentētiam qui velit, nominatim nemo rogatur. & tamen vt quisq; honore & ætate antecedit, ita primus solet spōte dicere, idque à cæteris eis cōceditur. Et paulò post vt quisq; ætate & honore antecedebat, ita sententiã dixit ex ordine. Id quod etiam obseruatũ fuisse apud Rom. planũ est ex authoritate Ciceronis in eo loco quem statim vet. ab hinc 3. aduocabimus, atque etiam Dionysio Halicarnass. & Varrone apud Gellium lib. 14. c. 7. Plin. Iun. in quadam epistola refert ante memoriã suã ita maiores natu solere dicere, ne nobilissimis quidem adolescentibus locus esset, nisi aliquo Consulari producente.

126 *Apud seniorē communia instrumenta deponenda.* ¶ Decimoseptimò, in deponendis communib. instrumentis senior ex fratribus, aut sociis præfertur, vt videlicet apud eum deponãtur, per tex. in l. vlt. & ibi omnes Doct. ff. de fide instr. & voluit Archi. in c. domino sancto, 50. dist. & in c. tãta, post prin. 86. dist. Bal. & Fran. Are. in l. procurator. C. de eden. Cep. in d. tract. in 18. & iterum 24. priuileg. antiquitatis, & Doct. sæpe.

127 *Sed quid si iunior habeat maiorem partem.* ¶ Quod tamen primò intelligendum est, secundùm l. si quæ sunt cautiones. ff. famil. ercisc. vt videlicet instrumenta sint apud eum deponēda, qui maiore ex parte hæres est: si autem omnes iisdem ex partibus hæredes sint, nec inter eos conueniat apud quem potius esse debeant, sit senior cæteris anteponendus. At si eiusdem sint ætatis, debeant sortiri, aut ex consensu, &c. vt dicitur in d. l. si quæ sunt. vbi gl. in verbo, consensu, dicit eam l. intelligi secundùm d. l. vlt. quod & idem dicit Rom. in repet. l. si verò. §. de viro, in 53. fal. vers. tertio probatur. ff. sol. matr. Quod autem paribus per omnia partibus debeant instrumenta manere apud seniorem, ratio est in prōptu, quia apud digniorem deponi debent, per tex. gl. & Doct. in d. l. vlt. & in d. l. procurator. C. de eden. Sed iam docuimus seniores esse cæteris digniores.

128 *Quid item si iunior sit in dignitate, senior minimè.* ¶ Sed & hoc ita secundò intelligitur per Soc. in d. l. procurator. vt si iunior sit constitutus in dignitate, non etiam senior: tamen non sit seniori in hac re iunior præferendus, vt scilicet primo loco sit consideranda ætas, deinde verò dignitas, per d. l. vlt. quæ primo loco posuit seniorem, secundò digniorem. Quam sententiam confirmat quod à Tullio traditum est in Catone maiore in hæc verba, Multa in nostro collegio præclara, sed hoc de quo agimus in primis, quòd vt quisque ætate antecellit, ita sententiæ principatum tenet. Neque enim honore antecedentibus, sediis etiam qui cum imperio sunt maiores natu augures anteponantur. Quibus verbis satis constat Romanis potiorem fuisse ætatem, quàm honorem aut imperium.

129 ¶ Contrarium tamen, vt scilicet primùm sit dignior præferēdus, & si dignitate sint pares, senior, tenuerunt Phil. Dec. & Fran. Purp. in d. l. procurator. Nihil allegat Dec. Sed Purp. aduocat gl. in c. vlt. in verbo, antiquiores, de cōsuet. lib. 6. quæ vt ipse asserit, voluit dignitatem ætati præferri. Nec ordo, inquit, literæ est necessariò attendendus, per l. 2. §. primus. & ibi no. ff. de vul. & pup.

130 ¶ Ego certè, vt mihi cũ eo cōuenit, vt in d. l. vlt. non sit attendendus is ordo quem ea l. adscribit: alioquin enim seniorem fœminã præferremus masculo iuniori, cùm d. l. mari, suprà fœminæ tertium ordinem assignarit, cùm ætati primũ, dignitati secundũ tribuisset, quod tamen nemo dixerit. Sed non statim in ipsius ac Decij sententiã migrarim, cùm d. l. vlt. dicat semper præferendum seniorē iuniori. Nam vt dicit gl. ibi, semper venerãda senectus; per l. semper. ff. de in. immu. Sēper igitur, id est, omni casu, vt interpretatur gl. in l. 1. in verbo, semper. ff. sol. matr. Nisi dicas eã dictionem, semper, in d. l. vlt. censeri etiam appositam, aut repetitam cæteris casibus sequentibus, ac positis sub eadem oratione, ac vno illo verbo prēferemus, quod ego credo. Verùm nihil video, cur hoc casu dignior honore præferatur digniori ætate in re priuata vtriusq;, & nihil aut minimum

ad dign

ad dignitatem,quam vocăt,pertinente.Nec gl.in d.c.vlt.id dicit,ad quod citat Purpu. antiquiorem illic intelligi non ætate,sed tẽpore,id est,receptione,vt etiam intelligit Domi.ibi,quod nihil hnc facit,quoniã & ipse Purp.post eundem Soc.vbi suprà,affirmat hoc casu antiquiorẽ intelligi respectu ætatis,non administrationis domus,licet aliter sumatur per Doct.in casu.c.2.de paroch.

131 ¶ Quid quod aliàs temporis siue ætatis prærogatiua præfertur prerogatiuæ dignitatis,siue honoris,aut nobilitatis,& facultatum,ex sententia Innoc.quem sequuntur Io.And.Ant.Imo.Pan.Domi.& recentiores,in c.statuimus,de maior.& obed.Imo.in c.vlt.de const.& ipse Philip.Dec.in c.clerici,col.2.de iudic.vbi & hinc dicit tempus præferri nobilitati.& in l.cùm quid,col.3.ff.si cert.pet.& cons.161.pro domino præposito,col.1.vers.2.dominns, vbi ex hoc dicit seniorem præferri nobiliori aut ditiori.Sed tu vide quæ dixi suprà in tract.nobilitatis,c.20.nu.174.instrumenta cõmunia.& rursus nu.188.verùm non adeò,& quæ dicam infrà nu.147.intellige tertio.

132 ¶ Sed hìc quæri posset, quoniam ea ratione quàm de dignitate diximus, si fiscus habeat instrumentum commune cum priuato,debet manere apud fiscum:vt apud digniorem,per d.l.procurator.Quid si cùm essent duo fratres quorum instrumẽta communia erãt apud seniorem,iuxta d.l.vl.moritur iunior cui succedit fiscus,qui petit ea instrumẽta apud se deponi?Guil.Cu.& post eum Barth.Bald.& Ang.in d.l.procurator,dicit non id iustè fiscum petere, quia in his quæ iam sunt ordinata superueniens dignitas nihil operatur.l.vlt.C.de nupt.& l.quæ à patre. C. de restit.milit.& l.Decurio.ff.de Decur.& l.milites agrum.ff.de re milit.Præterea fiscus vtitur iure priuati, cui ipse succedit.l.cùm quidam.§.fiscus.ff.de vsur.& idem voluit Barb.inter consil.Fran. Cur.senioris,cons.67.sapienter optimus,col.16.vers.item licet regimen.

Quid si iuniori succedat fiscus.

133 ¶ Verùm Saly.& post eum Flor.cum quibus cõmuniter consentiunt recentiores,tenent contrarium in d.l.procurator,ea ratione, quia huiusmodi dispositio instrumentorum continet actum successiuum.propterea priuileginm successoris secundùm varietatem tẽporis, & personæ attendi debet,per d.l.cùm quidam.§.si debitores.ff.de vsur.& l.fiscum. la j.ff. de iure fisc. Item cessante caussa priuilegij,cessat ipsum priuilegium.l.Titia.§.vsuras.ff.de leg.2.cum simil.Addit Ias.& hanc rationem,quando res non priuilegiati peruenit ad priuilegiatos,ea assumit priuilegium eorum.c.dilectus,de præbeud.& c.vnico.& ibi Io.And.in nouel.de iure patr.lib.6.& Pan.conf.9.hìc cadunt quatuor,in 1.dub.lib.1.Ergo idem quoque de personis debemus dicere,quando valet argumentum de rebus ad personas,per l.miles.ita hæredem,in prin.ff.de test.mil. Et hanc opin.confirmat quod voluit idem Saly.in l.vlt.ff.de fid.inst.quòd si tabulæ apud digniorem fuerint positæ,iuxta d.l.vlt.& postea alius factus sit dignior,debent priori auferri,& dari alteri,arg.eorũ quæ not.In l.iubemus.C.de probat.& l.si quis ex argentariis.§.1.ff.de edend.

134 ¶ Cæterùm Alex.& post eum alij recentiores in d.l.procurator,ex mente Bal.in d.§.fiscus,huiusmodi opiniones concordant,vt videlicet prior opin. intelligatur cùm instrumenta fuerunt deposita apud vnum ex hæredibus aut sociis, ex conuentione ipsorum : quia tunc non inspicitur persona successoris,per d.l.quæ à patre:neque enim pactum ex persona hæredis mutari debet. l.2.§.ex his.ff.de verb.obl.Posterior verò opiu.procedat cùm non ex contractu,sed ob id tantùm quòd esset dignior instrumẽta sunt apud illum deposita,per d.§.si debitores Pro quo facit optimè quod voluit ipse Bart.Bal.Ang.& Philip.Dec.post Guil.in d.l. procurator. quòd si qui prius erat dignior,effectus est vtilior,ab eo auferentur instrumenta,deponentúrque apud alium,arg.l.cùm quis,in prin.& l.Stichum.§.vsumfructum.ff.de solut.cum aliis iurib.à Bal.citatis.

135 ¶ Ex quibus etiam illud assumitur quòd facultas custodiendi instrumenta competẽs seniori ex fratribus,non transit in hæredem iuniorem,sicuti etiam voluerunt Saly.& Flor.in d.l.procurator.C.de eden.Et And.Alciat.in l.2.§.ex bis,col.1.ff.de verb.oblig.vbi per hoc dicit,quòd in hoc præfertur patruus senior filio primogeniti.de qua re loquens Flor.in d.l.si quæ sunt,in fi.ff.fam.ercisc.primùm dicit videri auferenda esse instrumẽta hæredi iuniori,aut minùs idoneo, vt dentur socio seniori,siue magis idoneo.arg.illius l.& l.vlt. ff.de fide instr. Deinde dicit contrarium facere,quia initium videtur attendendum esse,& assignatio fuisse sortita effectum.Tandem cogitandum reliquit.Aliàs autem an & quando priuilegiatus succedit priuato, quãdo & quomodo possit vti suo priuilegio aduersus alterum,vide Pan.cons.14.videtur primò,col.1.lib.2.Domi.post alios plurimos,in c.1.§.1.col.1.de iure patr.lib.6.cum aliis multis concord.aggregatis à Fely.in c.de quarta,col.15.vers.dum ponit,de præscript.

An hæres iunior senioris idem ius habeat.

136 ¶ Decimooctauò,non hinc admodum dissidet,quod not. voluit Bal.in c.quoniam contra falsam,col.8.vers.quid si iudex non confidens, extrà de probat. quòd si iudex commiserit examinationem testium duobus notariis, originale attestationum debet manere apud seniorem , per d.l.vlt.de fide instr.& not.per Innoc.in d.c.1.de maio.& obed.Et eodem,inquit,modo si quæratur penes quem debeant stare codices rationum mercatorum, quod dictum multùm commendat Fely.in d.c.1.col.vlt.& reputat no.Ias.in l.cùm quòd,in 2.lect.col.pen.ff.si cer.pet. & d.consi.192.exorta est,col.2.vers.item instrumenta,lib.2.

Apud seniorẽ manere debet originale attestationum.

137 ¶ Decimononò,non longe hinc quoque distat,quòd seniori ex liberis debet pater clauẽ & annulum custodiæ causa tradere,per tex.qui id moriẽtem quempiam fecisse refert,in l.cùm pater.§.pater pluribus.ff.de leg.2.quem ad hoc ponderant Bart.& Ang.ibi,& Bal.in d.l.procurator, & ibi quoque Alex.Soc.Fran.Purp.C.de edend.& idem Bal.in tract.schismatis,quem posuit super rub.C.si quis aliquem test.prohi.col.9.& in c.si duo fratres,in vltimis verbis, secundùm aliquas

Seniori filio claues & annulus relinquendi.

lect.rit.de frat.de no.ben.inue.Pet.ipsius Bal.frater loquens de sigillo,in tract. de duob.fratrib.in 21.q.11.partis.Ro.in rep.d.l.si verò.§.de viro,in 53.fal.vers.tertiò probatur.ff.sol.mar. Alex.cons.4. pōderatis verbis testamenti,col.2.lib.4.Barb.d.cons.23.col.pen.lib.1. vbi ad hoc dicit illum text. elegantem,& d.cons.20.col.3.lib.2.& inter consi.Fran.Curtij senior.cons.67.quo loco nuper citauimus.Cep.in d.tract.in 19.& iterum in 24.priuilegio antiquitatis.Ias.in d.l.cùm quid,in 2.lect. col.vlt.ff.si cer.pet.& d.cons.192.col.2.vers.item claues,& seq.lib.2.& Philip.Dec.cons.453.in casu ad me,col.4.vers.& ista cōclusio.& Carol.Rui.cōs.19.in hac cōtrouersia,col.3.nu.8.lib.1.& Ferdi. Loaz.in rep.rub.de iust.& iu.col.9.nu.80.Tamen Guil.Laud.Imo.& Card.in Cle.1.§.sanè. dicūt per eum tex.quòd si sunt plures domini vnius castri,tot debent fieri claues, quot sunt domini.

138 ¶ Vicesimò,huic finitimū est,quòd insignia domus,quæ vulgò arma vocamus,vt alibi diximus, debent remauere apud primogenitū,vt scribit Guil.Monserrat. non indoctus iurium interpres, in tract.de success.regum,tum in 1.q.char.3.tum in 3.q.etiam char.3. allegans in id quod pulchrè scribit Bal.in l.vlt.in fi.C.pro socio. quòd arma nobilium remanent apud principalem domus, quia in ipso tanquam in capite stat splendor geniturae,arg.l.cùm in diuersis.ff.de relig.& sumpt. fun.& l.cùm scimus.C.de agri.& cēsi.lib.11.Et hoc iure in Gallia vtimur, vt soli primogeniti insignia plana atque simplicia deferāt. Cæteri verò aliquid admisceant quòd discrimen appareat,

Insignia domus.

139 ¶ Vicesimoprimò , ex filiabus quæ ætate est grandior , ea veluti iure quodam primigeniorum prior nuptui est collocanda,tex.est in §.item si quis promitteret,ibi,puta lege primogenitarum. 29.q.1.vbi gl.dicit & hanc fuisse consuetudinem , vt maxima filiarum primo nuptui traderetur. Et hoc quidem depromptum est ex eo,quod scribitur Genes.29.in hæc verba, Non est in loco nostro consuetudinis, vt minores antè tradamus ad nuptias. Ita enim Laban sese excusauit Iacob, qui se delusum conquerebatur, quòd loco Rachel iunioris , sibi Liam illius sororem natu maiorem pro vxore supposuisset.Eámque excusationem Iacob boni consuluit,vt illic videre licet.Et bene etiam facit text.in l.Theopompus.ff.de dot.præle.

Filia senior debet prior maritari.

140 ¶ Et id quidem satis accōmodate poteris addere ad rationes Rom.cons.408.incip.in proposita quæstione,vbi cōsuluit legatū relictum pro prima filia nubenda intelligi de maiori natu,nō de iuniore quæ prior nupsit.Et eum sequitur Franc.Curt.iun.in tract.feud.in 2.par.char.3.versic.18. Quanquam in eadem specie in qua consuluerat Rom. & inter easdem partes contrarium consuluit Imo.cōs.113.in causa quæ vertitur,& versa inter Antonium:sed id quidem aliis rationibus priuatim casum tangentibus,quæ hanc nostram non impugnant,vt ibi videre licet.Ego autem, cùm inter liberos duarum sororum cōtenderetur,vtri essent ex primogenita,nec id aliter appareret propter temporis antiquitatem:essent tamen instrumenta matrimoniorum illarum : super hoc consultus respondi,illam primogenitam fuisse videri in dubio, quæ prior nuptui data fuerat à parentibus,cùm id fieri soleat & debeat. An autem dominus possit suis subditis & vasallis collectam imponere pro maritanda primogenita filia,dicemus infrà in 69.q.

141 ¶ Vicesimosecundò,senioribus conceditur potestas corrigendorum plectendorúmque suorum propinquorū,per tex in l.1.C.de emēd.propin.& ibi Doct.inter quos not.Bal.quòd senior inueniens iuniorē coniunctū ludentem,eum potest castigare,nec ex eo poterit accusari,aut puniri: Idē quoq; in fratre seniore corrigente iuniorē,quia eadē est ratio,quod dictū sequitur Io.Ana.in c.1.col.5.de cler.percuss.& D.Citiet.in tract.primogenit.lib.2.q.2.in 20.prærogat.Sed & ex eo tex. not.gl.in l.nullus videtur,in prin.ff.de reg.iur.quòd si senex quispiā reatum sui consanguinei iunioris corrigat,videtur non id dolo facere,sed ex pietate potius.Dicit quoq; not.per illum tex. Bart.in tract.de tyrannide,colum.2.vers.quartò quæro,quòd maior siue antiquior domus habet quodammodo iurisdictionem in vxores,liberos,fratres,fratrum filios,seruos,&alios familiares.

Seniores ius habent corrigendorū propinquorum.

142 ¶ In quam sententiam Phocylides ille Milesius,

ἢν δέ τι παῖς ἀλίτῃ, κολαζέτω υἱέα μήτηρ,
ἢ καὶ πρεσβύτατοι γενεᾶς, ἢ δημογέροντες. Id est,

Si verò quid puer peccet,coerceat filium mater,
Aut valde senes generis,aut populi seniores.

Sed & hoc generaliter etiam in non cōiunctis voluit Ang.cons.397.incip.quidam puer.ad fi. & sequitur Aym.Crauet.cons.151.neminem existimare velim,col.4. nu.17. Quod & ex Lycurgi legibus erat. Nam qui se præsente peccantem iuniorem non reprehēdisset,perinde ac si peccasset, ipse plectebatur:& qui obiurgari molestè tulisset,magna ignominia afficiebatur, author Plutarc. in Lycurgo,& in Apophtheg.Laconicis,vbi & illud posteà subdit, quòd puer ab seniore aliquo castigatus , si apud patrem questus fuisset,patri ipsi turpe erat posteaquam audiuisset, nisi & ipse rursus alias castigationes addidisset.Plato in suis legib.lib.9.Decet,ait,iuuenem à seniore verberatum,id ob senectutis reuerentiam patienter ferre.Sed & antè scilicet lib.3.eiusdem operis,inter rationes imperandi hanc tertiam ponit,vt iunioribus senes imperent.

143 ¶ Ex hac autem potestate seniorū in iuniores proficisci videtur, quod eleganter cōsuluit Fran. Aret.cons.24.incip.quatuor dubia.col.2.vers.& circa primum,quòd vti metus reuerētialis præsumitur in filio aut vxore erga patrem,aut maritum,iuxta not.in l.1.§.quæ onerandæ.ff.quarum rerum act.non dat.Ita quoque in fratre,aut sorore iuniore erga fratrem seniorem,cū quo habitat, & à quo gubernatur.Et sequitur Claudius Sey.in repetitio.l.vt vim,colum.15.in paruis,versic. & illud

Metus reuerētialis fratris iunioris erga seniorem.

illud quod dicitur de patre.ff.de iure nat.gen.& ciuil. & Carol.Rui.cons.98.visa renunciatione, col.antepe.nu.24.lib.1.& cons.170.de tribus,col.nu.16.eo.lib.1.vbi & idem dicit fuisse consultum à Ioan.Baptist.Cacia.& idem Rui. cons.6.de re quidem ardua,col 6.nu.18.lib.3.vbi & idem dicit consuluisse Socin.& Doct.Senen.& Perusi.iterúmq; cons.140.circa casum,col.5.nu.10.eod.lib.3. Ad quod etiam optimè facit quod ex Bart.in tract.de tyran.diximus,vers ab hinc 2.Et quod in hanc sententiam Iris Homerica lib.Iliad.15.Neptunum alloquens,dicit illum parere debere Ioui fratri seniori iubenti,& minitanti ei,nisi pareret,

ἀπάλα καὶ κεῖνος ἐναντίβιον πολεμίζων.
ἐνθάδ' ἐλεύσεσθαι σὲ δ' ἐπιξαλέασθαι ἄνωγε
χεῖρας, ἐπεὶ σέο φησὶ βίῃ πολυφέρτερος εἶν,
Καὶ γενεῇ πρότερος.

Et apud eundem lib.13.eiusdem operis, ipse Neptunus ipsum Iouem reueretur, neque audet illi palam obsistere,quoniam esset maior natu,vt & alibi annotauimus.

144 ¶ Quod & ex eo confirmari potest,quod 1.Reg.c.20. Ionathas excusat Dauidem apud Saulem regem patrem,quòd non venisset,ob id quòd vnus ex fratribus eius(is autē erat omnium minimus natu) eum accersiuerat ad solenne sacrificium Bethleem suæ ciuitatis,veluti illi maiori natu parere necesse habuisset.Quem locum audiui ad hoc scienter expendi à D.Adriano Dudracio Consiliario curiæ Parisiensis meritißimo,intimóq; amico nostro,cùm sententiam diceret doctißimè & elegantißimè,vt semper solet.

145 ¶ Tantùm autem abest,vt iunior debeat seniorem plectere,si errauerit,vt nec increpare quidem illum debeat:sed modestè benignéque admonere erroris.Nam Philippus Macedo apud Plutarchum,Alexandrum filium obiurgat,quòd natu maiores increparet. Et D.Paul.1.ad Timot.5.Seniorem,inquit,ne increpaueris,sed obsecra vt patrem, quod & repetitur in c.Paulus dicit, 2.q.8. vbi tamen hoc ita intelligitur , cùm culpa senioris suo exemplo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi autem senior iuuenibus exemplum ad interitum præbet,ibi districta increpatione feriendus est. Nam scriptum est Esaiæ 42.c.Laqueus iuuenum omnes vos.Et rursus c.66.Maledictus puer cētum annorum.Ideo Daniel acriter increpat illos senes qui in Susannam falsum dixerant testimonium,eos inueteratos dierum malorum appellans,vt legitur Daniel.13.Christus quoque seuerè à se reiicit seniores illos,interrogantes in qua potestate hæc facis?vt legitur Matt. 21.& Marc.11.& Luc.20.Legimus autem filium patrem correxisse in l.3.§.si quis quasi statulibe.ff. de cond.ob caus. vt ex hoc quoque intelligas non esse relinquendos seniores in suis erroribus. Propterea & Aristo.à veterum opinione discesit in l.1.§.si vsusfruct.ff.ad leg.Falcid.Non enim omnia concedenda sunt antiquitati,vt scribit Cicero lib.4.Rhetoricę nouæ.Hanc autem seniorum reprehensionem fieri vult cum quadam reuerentia. Host.in cap.1.§.verum vnctionis sacramentum,extrà de sacra vnct.arg.l.semper.ff.de iur.immu.Sed & ad hoc est optimus tex.in c.neque ibi,salua honorificentia,9.dist.vide quæ suprà in 2.priuil.antiq.diximus.

Iunior ne seniorem increpet.

146 ¶ Vicesimotertiò,vbi aliquorum consensus requiritur, antiquorum potißimùm adhiberi debet per text.in c.factus,ibi,de sacerdotū antiquorū consensu.7.q.1.Propterea Flori.in l.vlt.per illum tex.ff.de fide instr.dicit quòd stante statuto, quòd mulier vel minor non poßit contrahere sine consensu consanguineorum,huiusmodi statutū debet intelligi,vt præferantur seniores consanguinei iunioribus.Et sequitur Ias.in d.l.cùm quid.in 2.l.ff.si cer.pet.& d.cons.192.col.2.vers.item stante statuto.lib.2.neuter tamen eorū meminit illius tex.in d.c.factus,qui ad hoc est expressus. Et adde quoque tex.in l.1.in verbo,& in consensu. C. de præpo.sac.cub.lib.12. nisi illic sit mendum,vt videlicet pro consensu sit scribendum,consessu,quod magis puto.

Seniorum cōsensus adhibēdus vbi cōsensus aliorū requiritur.

147 ¶ Vigesimoquartò,in eleemosynis dandis & distribuendis pręferūtur seniores iunioribus,per c. consideranda est,ibi,vt senibus plus largiaris.86.dist.& not.Archi.in c.domino sancto.50.dist.& in c.tanta.86.dist.Iac.Bel.in c.ordinationem.in auth.de monach.& Luc.Pen. in l.vlt.col.1. C.de tyro.lib.12.& Cep.in 5.priuil.antiquitatis.Card.Alex.in c.de quibus,col.1.21.dist.

Seniores in distribuēdis eleemosynis præferendi.

148 ¶ Vigesimoquintò,testes seniores iunioribus præferuntur per text.in c.quotiens,& ibi Pan.in 3. no.& in c.licet ex quadam,ibi antiquioribus quidem suis,& ibi quoque gl.in verbo personæ,& Imo.col.2.extrà de testib.& c.cùm in tua,ibi,qui antiquiores tēpore,eo.tit.& in c.si quid verò.86. dist.& in c.1.35.q.6.& voluit gl.omnibus nota in d.l.cùm quid,& ibi Cy.Bar.Bal.Ang.Paul.Cast. Alex.Fran.Are.& alij recētiores.ff.si cer.pet.& Archi.in d.c.domino sancto.50.dist. & in d.c.tāta. 86.dist.Spec.tit.de teste.§.postquam,vers.porrò.Bal.in d.l.vlt.ff.de fide instru.& in l.in albo.C.de Decur.lib.10.& in c.1.de maio.& obed.& cōs.420.verba principis,col.2.lib.1.& Luc.Pen.in l.Decurio.col.1.C.de Decur.lib.10.& in l.vlt.col.1.C.de tyro.lib.12.Ro.in repet.d.l.si verò.§.de viro,in 53.sal.ff.sol.matr.vbi per hoc dicit sing.quòd licet in pari numero testium sit pro reo ferēda sententia,fallit tamen si seniores sint pro actore.Alex.cons.236.perspectis attestationib.col.1. in fi.lib. 6.& cons.127.viso processu,col.vlt.lib.7.Cepola consil.21.ego Barthol.Cepola,col.4.Barb.qui dicit glos.in d.l.cùm quid,ad hoc dicit valde sing.d.consil.23.col.penult.lib.1. & rursum d. consil.20. col.3.lib.2.& rursum consil.64.incip.illud medium,colum.9.versic.vigesimus secundus,lib.3. Et Franc.Curt.Senior in tract.de testib.in 8.conclus.Ias.cons.192.exorta est,col.2.versic. item in testimoniis,lib.2.vbi id adducit inter prærogatiuas primogenituræ. Philip. Dec.ad idem quoque

Seniores testes præferendi.

propositum

propositum coos.443.io casu ad me transmisso,col.4.nu.26.Ferdin.Loaz.in d.rub.de iust.& iur. col.9.nu.3. Alciat.lib.1.de verb.sign.char.12.Quibus accedit illud Dauiel.13.Credidit eis multitudo quasi senibus & iudicibus,id est,quoniam erant senes & iudices.

149 *Præterquam in testimonio visus.* ¶ Sed hoc multis modis intelligendum est,neque enim id omittendum ducimus.Primò,vt non procedat io testimonio visus,in quo magis est credendum iuueoi,quàm seni, secũ dùm Spec.d. tit.de teste.§.nuuc tractãdum est,vers.hoc quoque notaodum.& sequitur Felin.in d.ca. quoties, in 3.not.de testib.quoniam seniũ oculos hebetet,testimonio Aristot.lib.1.de anima, & sacrarum literarum Gen.27.in prin.vbi scribitur, Senuit autem Isaac, & caligauerunt oculi eius, & videre non poterat.Et 1.Reg.4. Heli autem erat 98.annorum, & oculi eius caligauerant, & videre non poterat.Et 3.Reg.14.At ille videre non poterat, quia caligauerant eius oculi præ senectute. Et id certè oinnibus compertum est, vt id propterea intelligas quod suprà dictum est, cùm senes deponunt de visu suæ ætatis,nõ etiam si de visu florẽtis ætatis,qua is sensus erat iotegerrimus. pro quo vide quæ dicam in seq.limitatione.

150 *Quid autẽ in actu recenti.* ¶ Intellige igitur secundò procedere,vt senioribus magis credatur in antiquis : secus in actu recenti,vt not.limit.Pan.in d.c.quoties,in 3.not.de testib. Nam iuuenes, inquit,habent sensus acutiores & velociores ad capiendum.Cui adde quod dicit glo.authoritate Prisciani in l.Gallus,in prin.in verbo,si filius.ff.de lib.& posth.quod quantò sumus iuniores,tãtò sumus perspicaciores. Subdit tamen Pan.hoc relinquendum arbitrio iudicis,qui ex variis circũstantiis alios aliis præferret,arg.c.in nostra,eo.tit.& l.3.ff.eo.quoq; tit.Cui adde quod tradit Bal.coos.445.qualiter probentur,col.1.lib.5.quod in probãdis finibus seniores sint testes credibiliores,vbi de rerũ memoria agitur.l.1.in fi.ff.de aqua plu.arc.& l.si arbiter.ff.de probat.Sed & is in d.c.quoties,nõ no.simpliciter testibus senioribus esse magis credẽdum,sed cum illa adiectione,in factis antiquis,quod & idem dicit ipse Bal.io c.literas,vers.item dic quod in facto,de testibus.

151 *Quid si iuniores dignitate excellant.* ¶ Intellige tertiò,vt procedat nisi testes iuniores excellerẽt dignitate,siue authoritate. Nam tum eis magis crederetur,quàm senioribus,vt voluerunt ipse Gul.Cur.Pau.Cast.& Alex.in d.l.cùm quid,per tex.in §.vlt.io Auth. de mona. Et hoc quidem generale in omnibus casibus in quibus reperimus seniores cæteris præferri,vt semper intelligatur,nisi authoritate aut dignitate iuniores excellant,vt scilicet dignitas antiquitati præferatur,per tex.in c.statuimus,& ibi Henri.de maior. & obed.& voluit gl.io §.Isidorus.6.dist.& in c.vlt.seq.dist.& gl.in c.vlt.in verbo, antiquiores, de consue.lib.6.& Iunoc.& Host.in c.1.eo.tit.per quædam iura quæ ibi allegat.Arch. post Gof.Lau. & Hug.io c.quooiam,16.dist.Idem Archi.in c.vlt.75.dist.Rom.in repet.d.§.de viro,in 53.fal. Fel. qui alios citat,in rub.de maio.& obed.col.1. Tu tamen in hoc vide quæ dixi in simili,suprà nu. 124.sed & hoc secũdò,& 3.seq.& etiam in tract.Nobilitatis,c.20.nu.174. instrumẽta communia: & num.188.verùm non adeò.

152 *Quid si iuniores virtutibus excellant.* ¶ Iotellige quarto,vt procedat,nisi etiã iuniores vincant virtutibus,vt voluerunt Bal.Rom.Alex. in d.l.cùm quid,per d.§.vlt.de mona.ex quo not.Bal.mores præferri ætati,vti etiam ibi not. Iac. Bel.sed & ex illo tex.not.Bal.in c.quoniam cootra falsam,col.9.vers.quid si iudex, extrà de probat.quòd virtus & bona fama præfertur ætati & dignitati. de quo etiam est bonus tex. in l.vnicuique,& ibi not.Bart.C.de prox.sacr.lib.12.Hincq; dicit gl.in c.1.16.dist. quòd melior est præfereodus antiquiori,per multa iura quæ illic allegat.& idem voluit glo.in c.episcoporum,74.dist. Ionoc.& Host.io c.1.de maior.& obed.Heori.in c.statuimus,eo.tit.Rom.in repet.d.§.de viro, in 53.fal.vers.quartò probatur,& iterum vers.n.defertur.Licet gl.videatur voluisse contrarium in c. vlt.75.dist.vide quæ dicam infrà in 33.priuileg.vers.intellige secundò.

153 *Seniores virtutibus præsumuntur excellere.* ¶ Tamen & vigesimosextò, pro senioribus sempet præsumitur, vt videlicet virtutibus bonísque moribus vincant iuniores,per tex.in l.si vt certam.§.custodiam,& ibi gl.io verbo,est cõmendatus.ff.commo.& io §.cogitandum,iò Auth.de mona.& in c.nisi cum pridem,vers.alia verò causa,ibi,moralis verò maturitas in senibus esse solet.& ibi Bal.de renun.& in c.cùm in iuuẽtute, & ibi gl.in verbo,ad senlem.Host.& alij de præsump.& in c.fraternitatis,34.dist.& in c.diffinimus, io verbo,cum quadam vetula,& ibi Arch.18.q.2.Et voluit idem Arch.in d.c.domino saocto.50. dist.Hierony.ad Rustic. Non est,inquit,facile malum de perfecta ætate credendum, quam præterita vita defendit,& honorat vocabulũ dignitatis,quem citat Io.And.in d.c.cùm in iuueutute, Cæterùm vsque adeò præsumuntur senes iuuenibus præstare bonis moribus,vt cõtrarium probari non possit,nisi per 15.testes,per tex.not.in l.voicuique.C.de proxi.sacro.scrin.quem ad hoc dicit siog.Rom.in d.§.de viro,sal.53.vers.quarto probatur,in fi.& post eum Alex.in d.l.cùm quid, col.2.ff.si cert.pet.& Felyo.in rubr.extrà de maio.& obed.col.1.in fi.

154 *Licet nõnunquã aliter cõtingat.* ¶ Nonnuuquam tamen reperiuntur flagitiosissimi quidam senes,vt apertè probatur in c.tanta. 86.dist.cuius initium est huiusmodi, Tanta nequitia ad aures nostras de senectute tua peruenit, vt,&c.Et paulò post, Hortamur vt aliquando resipiscas,miser senex,atque à tãta leuitate morum & operuoi peruersitate compescere,& not.glo.io d.c.cùm io iuuentute,de præsumpt. & ibi post eum Host.& Io.And.qui & illud dicunt,quòd sæpe mentiuntur seniores,per c.vnicum,in fi. de sacra vnct.vbi est tex.optimus & expressus in verbo, sicut antiqui mentiuntur, quem & optimè ponderauit Host.ibi,& hoc probatur testimonio Daniel.c.13. Cuius authoritate scribit Luc.Pen. in l.1.col.1.in verbo,prior.C.de Consul.lib.12.quòd iniqui esse possunt senes.

¶ Vigesim

155 ¶ Vigesimoseptimò, simile est quod vbi necesse est peritos quosdam in arte rem quampiam attestari & ipsi de ea re nō cōueniant, videlicet, an vulnus sit letale, & alia huiusmodi, in dubio seniorib. peritis magis credendum est. Ita notabiliter recenterque voluit Andr. Alcia. vnus è multis legum interpretibus, quem antiquiorib. Iurisconf. iure quis annumerauerit, in l.1.§.vlt.col.10.ver. sed cōsequenter quæritur. ff. de verb. oblig. argu. not. in d.l. cùm quid. ff. si cer. pe. & in cap. clerici. de iud.

Senioribus peritis magis credendum.

156 ¶ Vigesimooctauò, nō solùm in iis quæ diximus, sed & in electionib. & aliis quoq; rebus seniorū voces sunt aliis anteponēdæ per tex. in c. dudū ad audiētiā, ibi, qui alios dignitate, ætate, & tēpore præcedebant, & ibi Pan. in 4. & 5. not. de elec. & voluit idē Pan. in c. ecclesia. le 2. col. 7. ver. in gl. fi. eo. tit. Ias. d. con. 192. exorta est, col. j. ver. itē in elect. lib. 2. & Philip. Dec. in ca. cùm omnes, in 2. lec. col. pe. de const. Et ita intelligi potest quod dicit Io. Plat. post And. Baru. in l. j. in fi. de Consuli. quòd antiquiores præferuntur in vocibus. Tamē Bal. in d.c. cùm omnes, col. 3. ver. ibi, iuniores extrà de const. dicit per illum tex. quòd non debet fieri differentia inter senem & iuuenem paria iura habentes: subditque id esse argumento, quòd tantum valet vox iuuenis, quantum vox senis, etiam inter Cardinales: quod tamen falsum esse depræhenditur ex supradictis. Licet sint qui Bald. sequantur, videlicet Barb. in d.c. cùm omnes. & ibi quoque Philip. Dec. in 2. lect. ou. 5.

Seniorū voces in electionibus & aliis præferendæ.

157 ¶ Vigesimononò, cùm ferè testimonia & accusationes æquo iure censeantur, propterea etiam in instituendis accusationibus, vbi scilicet plures eundem accusare volunt, senior anteponēdus est cæteris, per tex. in l. si plures, in verbo, vel ætate. ff. de accusat. quem ad hoc no. Cepola. in d. tract. de imper. milit. delig. in 26. priuilegio antiquitatis. Et est etiam optimus text. quem is non allegat in l. vlt. §. si plures. ff. de collu. dete.

Seniores in accusationibus præferendi.

158 ¶ Trigesimò, non solum in testimoniis, & accusationib. sed aliàs semper in veritatis inquisitione senes præferūtur iunioribus, per tex. in c. si quid verò. 86. dist. in illis verbis, præsentib. ecclesiæ tuæ senioribus diligenter veritas est perscrutanda. Et voluit Arch. in c. tanta. 86. di. & Cepol. in d. tra. col. 2. vers. 2. Id quod bifariam potest intelligi, aut quòd seniores cautiùs veritatem rei inuestigāt, ideoque in eam rem sunt adhibendi: aut quòd etiam fideliùs veritatem ipsam si resciuerint, pate faciant, ideóque ab his ea est inuestiganda.

Et in inquisitiōe ueritatis.

159 ¶ Trigesimoprimò, in libris corrigendis præferuntur seniores. tex. in c. vt veterum. 9. di. per quem ita voluit Arch. in d.c. domino sancto. 50. dist. & Rom. in rep. d. §. de viro. in 53. fal. ver. 14. & Barb. d. con. 23. col. vlt. lib. 2. & Cepo. in d. tract. in 4. priuilegio antiquit.

Et in libris corrigendis.

160 ¶ Trigesimosecundò, mitiùs puniuntur seniores in eodem genere delicti, per tex. in l. 2. ff. de term. mo. & l. si quis in graui. §. ignoscitur. ff. de S.C. Sylla. & l. fere in omnibus, & ibi glo. ff. de reg. iu. & d.c. tanta, vbi no. Arch. 86. di. & c. tanta. 1. q. 7. & c. tempora. 26. q. 7. & no. gl. & doc. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. & in l. & si seuerior. C. eo. tit. gl. in c. pænitētes. 50. di. Alb. Gād. in tract. malefi. tit. de pœnis, col. 15. vers. item in sene. Bal. in c. 1. de maio. & obe. Ro. in repe. l. si verò §. de viro. in 53. fal. ff. sol. mat. Io. Plat. in l. vlt. C. qui æta. se excu. lib. 10. Et propterea dicit gl. in cle. 1. in verbo, necessitate, & ibi Panor. de priuil. quòd senectus est causa probabilis dispensandi cum aliquo super pœna delicti.

Seniores mitius puniendi.

161 ¶ Id quod etiam sanxit Plato suis legi. cùm alicubi scribit satis esse, si quid senex deliquerit vt damnum quod intulit simplex restituat, cætera illi remittantur. Sed & lib. 9. Senibus (inquit) peccantibus legislator leges præscribet, sed mitissimas omniū, plurimáque venia, & indulgentia dignas. Ex quo illud Claudiani de victoria Stiliconis,

Si non mentis inops, fraudatáque sensibus ætas
Præberet veniam, nunquam hæc opprobria linguæ
Turpia Danubius me sospite ferret inultus.

Diuus autem Benedictus in Regula monachorum ca. 37. tradit naturam ipsam quodam modo trahi ad senum misericordiam. Ideo statuit vt nullatenus illis districtio regulæ teneatur.

Ad idem ex Platone.

162 ¶ Trigesimotertiò, illi proximè accedit, quòd si plures eiusdē facinoris sint suspecti, incipiēda est quęstio à iuniorib. quò re ex illis cōperta, cęteri seniores à quęstione vindicētur. l. vnius facinoris, in prin. ff. de quęst. Et hoc certè inter priuilegia antiquitatis reponit Ro. in d. §. de viro, in d. 53. fal. post prin. Verùm hoc non tā in fauorē senū statuitur, quàm quod faciliùs veritas à iuniorib. sciri potest, cùm aliàs ab eo sit incipiendum, à quo facillimè verum scire iudex crediderit, vt ibi satis declaratur. & in l. 1. §. 1. ff. eo. tit. & no. Dy. in trac. de qu. ver. quo ordine. Guido Suza. in eo. trac. col. 4. ver. eiusdem initij. Alb. Gandi. in tract. maleficiorum, in rubr. de quæst. & tormen. col. 2. vers. nunc videndum est. Ange. in simili tract. in verbo, fama publica, col. 24. ver. nunc videamus de tortura.

A iunioribus incipienda est quæstio.

163 ¶ Trigesimoquartò, quod pulchrè consuluit Bal. con. 165. cuius caput est ordinatio testamenti, in fin. lib. 4. Super iure patronatus & regimine cuiusdam hospitalis. nam testator qui illud construi mandarat, de patronatu & regimine ipsius quædā statuerat, ex quibus dubiū ortum erat, vter ex duobus id ius obtineret. concludit Bal. pro idoneiore. Et in dubio, inquit, senior ex duobus istis præferetur, & mas fœminæ, per. d.l. vlt. ff. de fide instr. & not. per Inno. in ca. 1. de maio. & obedien.

Seniores in regimine hospitalis præferendi.

164 ¶ Trigesimoquintò, Imperatorem ducémve exercitus senem esse oportere dicebat L. Paulus, vt à Iulio Frontino scriptum est lib. Stratagematum postremo. c. item postremo, circa initiū. Id quod & è nostris astruit, multisq; cōprobat Cæpola Vero. in d. tract. de imperatore militum deligendo, quo loco suprà sæpius citauimus. Nam & Aristoteles lib. 1. Ethic. Nemo, ait, eligit iuuenes duces,

Senex imperat. dux exercitus potius eligendus.

quod & ex eo reassumit Io.And.in c.indecorum,extrà de æta.& qual.ord.Bal.in c.ad hæc,quod est primum,col.3.ibi congrua.extrà de postu.præla.Iustinus autem lib.11.scribit in exercitu Alexãdri Magni neminem ordines,nisi sexagenariũ duxisse.Quò etiam spectat illud Silij Italici haud multò post prin.lib.15.dum tractaret Senatus de mittendo duce in Carthaginem,

Nec promptum teneris immania bella lacertis

Moliri, regiménque rudi deposcere in auo.

165 ¶Trigesimosextò,in cæteris quoque honoribus,officiis,dignitatibus fecularibus,vt nostri appellant,præferuntur seniores,l.& qui originem.§.præses,ibi,secundum ætates & dignitates.ff.de mune.& hono.& l.2.ibi.quæ longis prolixisque stipendiis defessa iam sibi pollicetur senectus.C.de Primic.lib.12.& l.sancimus.ibi,cunctis Consulum honoribus & priuilegiis,& anteriori tempore. C.de Consul.lib.12.& voluit gl.& post eam Doct.in d.l.cùm quid.ff.si cer.pet.& gl.in l.vt gradatim,in prin.ver.& si lege.ff.de mun.& hon.& gl.in c.vlt.75.dist.

Seniores in honoribus & dignitatibus præferendi.

166 ¶Hincque illud Eccles.10.c.Væ tibi terra cuius Rex est puer,quod è nostris citat Bald.qui id trahit ad primogenitorum prærogatiuam in l.cum antiquioribus,col.pe.ver.10.C.de iure delibet.& Sal.in l.per hanc,in prin.in 1.not.C.de temp.appel.Et alibi minatur Dominus noster se daturum Regem puerum veluti pro malo,& eo quidem maximo.Dabo(ait Esaiæ 3.)pueros reges eorum. Quibus concineus Falconius Nichomachus in ea oratione quam ad Senatum habuit apud Flauium Vopiscum in Tacito,Dij,ait,auertant principes pueros. Et paulò antè,cùm Senatus Tacitum ipsum imperatorem delegisset,huiusmodi acclamatio in Senatu facta,ac sępius repetita fuit, Quis melius quàm senex imperat? Apud Philostratum in vita Apollonij libr.5.Vespasianus iam tum annum sextum & quinquagesimum natus,veritus tamen est ne fortè iunior quàm deceret imperium accipere videretur,idque quantum maximè potest,excusat.

167 ¶Cæterùm sunt infinita exempla,quibus clarissimè patuit quanta regnis & imperiis incõmoda veniant ex iunioribus principibus,Ex quibus vnum aut alterum satis erit prodidisse.vnum scili cet ex sacris historiis,3.Reg.12.ca.vbi de Roboam Rege admodum iuuene,& qui item iuuenibus maluit credere,quàm senioribus:vnde ex duodecim regni partib.vna tãtùm salua sibi mansit, de quo & nos diximus suprà nu.93.scribitur.Iustinus autem li.24.tradit Dardaniorum Regem, inclytum illud Macedoniæ Regnum immaturi iuuenis Ptolemęi Regis temeritate breui casurum prædixisse,& id statim euentum comprobasse.Nam & Claudiani ea sententia est,

Ad idem exẽpla.

Tenero tractari pectore nescit

Publica maiestas.

168 ¶Et sanè Romani ipsi in omni genere vitæ sapientissimi leges annales siue annarias scripserunt, quibus grandiorem ætatem ad Consulatum & cæteros magistratus constituebant, sicuti retulit Tullius in Philip.5.& Liuius ab vrb.cond.lib.7. vbi disserit de Consulatu superioris Africani & Titi Flaminij. & iterum lib.10.belli Macedonici,vbi tradit Rogationem latam ab L. Iulio Trib. Pleb.quot annos nati quémque magistratum peterent.vnde cognomentum familię vt Annales appellarentur.Latinus Pacatus in Panegyrico ad Theodosiũ scripto,cuius hæc verba sunt, Cuius quidem rei ita fuit cura maioribus,vt non solùm in amplissimis magistratibus adipiscendis, sed in Præturis quoq; aut Aedilitatibus capessendis,ætas spectata sit petitorum. Nec quisquam tantùm valuerit nobilitate,vel gratia,vel pecunia,qui annos Comitiali lege præscriptos festinatis honoribus occuparit.Et Lactantius Firmianus in lib.de origine erroris.c.7.& Iustinus lib.43. & omnes rerum Romanarum scriptores,& è Poetis Ouidius lib.5.Fastorum,

Leges in eam rem annales Rom.

Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros.

Nomen & ætatis mite Senatus habet.

Iura dabat populo senior,finitáque certis

Legibus est ætas,vnde petatur honos.

Ex quibus versibus vides huic Senatui nomen inditum,quòd in eum cooptarentur seniores,vt etiam scribit Tullius in lib.de Senectute,Plutarchus in Romulo,Lucius Florus Gestorum Ro.lib.1.ca.item 1.& è nostris Arch.in c.Senatusconsultũ,dist.2.& Alb.in rub.ff.de Senato.Quinetiam legimus apud Plin. li.10.Epistolarũ, cautum fuisse Pompeia lege,quæ Bithynis data est, ne quis caperet magistratum, néve esset in Senatu minor annorum 30. secutúmque denuo edictum D.Augusti quo permisit minores magistratus ab annis duobus & viginti capere.

169 ¶Nec in his tantùm superioribus magistratibus leges annales locum habebant,sed & in simplicibus quoque iudicibus,vt videre licet ex eo quod scribit Sueto.In Augusto,ca.32.ipsum Augustũ iudices à tricesimo ætatis anno allegisse,id est,vt subdit,quinquennio maturius quàm solebant, vt hinc apertè possis intelligere non licuisse ante tricesimumquintum annum iudicandi munus gerere.De Quæstura autem est illud eiusdem Suetonij in Caligula c.1.de Germanico, qui Quæsturam quinquennio ante quàm per leges liceret, gessit.

170 ¶Nec Romani tantùm senioribus iuniores postponebant in magistratibus:sed & cæteri quoq; populi.Solon Atheniensiũ legislator lege sanxit, ne quis admodũ iuuenis ad magistratũ aut cõsultationes admitteretur,μὴ ἤ ἐφ.α. ἄ ... quod pęreq; sonat ac si dicas, etiam si maximè existimatissimus habeatur.Id quod luci testimonio tradit Stobæus Ser.42. Et id quoq; apud Lacedæmonios fuisse obseruatum,testis est Tullius in eo li.de Senectute,cùm dicit eos,qui amplissimum

Apud Athenienses id quoque obseruatum.

plisimum magistratum gerebant,senes fuisse appellatos.Nam & idẽ lib.1.de Diuinatione tradit apud eosdem Lacedæ.consilium publicum Senes appellatos fuisse.Et Plutarchus in vita Cleomenis tradit tempore Lycurgi seniores quosdam Regibus Lacedæmoniorum adhibitos fuisse, atque eo pacto diu Remp.administratam nullo alio magistratu eguisse.Eum autem magistratum siue Senatum γερουσια dicebant à senibus,& γέροντες,qui participes illius forent,quasi Senes vocabant.Hinc γεράσιον præmium virtutis quod dabatur illis magistratibus,vt etiam tradit Aristoteles lib.Politicorum 2.c.7.Sed & γερουσία dicebatur Senaculum , is scilicet locus vbi Senatores ipsi considerent,authore Varrone lib.de lingua Latina 1.tradit autem Plin.li.35.c.14.Sardibus Regiam domum Crœsi gerusiam factam fuisse.

171 ¶ Et vt de cæteris loquar,Carthaginenses quoque Senatum seniores vocabant, vt scribit Liuius belli Macedonici libr.4. ad fi.vt hinc etiam intelligas non nisi seniores ab illis in eum ordinem fuisse delectos.Nam vt idem paulo antè dixerat,Seniores imperare oportet,iuniores subesse.Sed & qui Taprobanen insulam incolunt,Regem sibi eligunt non nobilitate præstantem,sed spectatum morib.& iam annis grauem.vt scribit Plin.li.6.c.22.& Solinus c.66.Apud Arabes qui in Oceano sunt versus Meridiem,cuiuslibet cœtus(nam in cœtus ipsi diuiduntur)senior tanquã Rex cui parent omnes,imperat,annis centum quinquaginta actis seipsum vita & lege priuat.Post eũ senior principatum accipit,vt author est Diodorus Siculus ad fi.lib.3.Bibliotheces.Persas autem laudat Xenophon in Pædia Cyri,quòd apud eos seniores domi manentes iudicant omnes causas & publicas & priuatas.Quinetiam Hippodamus Euryphontis filius, qui Milesiorum legislator fuit,lege statuit,vt prodit Aristoteles lib.Politicorum 2.c.6.vnum iudiciarium forum principale,ad quod omnia quæ male iudicata viderentur,reuocarentur , idq; constituit ex senioribus quibusdam delectis.Sed & lex erat apud Chalcidenses,ne minor annis quinquaginta magistratum gereret,vt scribit Heraclides in lib.de Politiis. *Et Carthaginenses.* *Arabes.* *Persas.*

172 ¶Ante omnes Moyses iussu Domini septuaginta viros ex omni populo seniores delegit,qui secũ regerent iudicarentq; populum,vt scribitur Num.11.c.Et alibi videmus senioribus iudicandi ius fuisse Deut.21.Si genuerit homo filium & contumacẽ & proteruum,aprehendẽt eum,& ducent ad seniores ciuitatis illius , & ad portam iudicij,& cætera quæ sequuntur.Ex quo fortè depromptum est,quod scribitur in l.si qua.C.de Iudæ.causas Iudæorũ à seniorib.ipsorum iudicari, atq; ita ex eodẽ tex.no.Io.Ana.in c.cùm sit,extrà eo.tit.& Bar.con.15.clemẽtissimi,col.2.li.1.Quibus cõsonat quod scriptũ est Dan.13.Iudæos sibi constituisse duos senes iudices.Et illinc quoq; posset videri Plato,qui , vt plurimis placuit,sacros Bibliorum libros & maximè Moysis legit, & maiori ex parte sectatus est , scripsisse lib.3.de Repub.Non iuuenem,sed senem esse oportet bonum iudicem.Nam & idem lib.3.de legibus inter rationes imperandi hanc tertiam collocat , vt iunioribus seniores imperent. *Hebræos.*

173 ¶ Quid quòd Varro ille omnium rerum scientissimus & prudentissimus.lib.1.Rei rusticæ ca.20. monuit eos qui præsunt operariis in villa,oportere esse ætate maiore,quàm operarios ipsos.Faciliùs enim his quàm iuniorib. dicto sunt audientes. Et iterum lib.2.eiusdem operis c.17.præcepit eum magistrum pecoris,cui cæteri pastores subsunt,sumendum esse,qui sit maior natu & peritior:quòd iis qui ætate & scientia præstant,animo æquiore reliqui parent. *In re quoque rustica id obseruandum.*

174 ¶Hæc tamẽ intellige primò in officiis & muneribus quæ æquè explicari geriq; per seniores possunt,atq; per iuniores.Nam si quod munus per iuniores cõmodiùs idoneiúsq; tractari exerceriq; potest,quia fortè magis constat robore viribúsq; corporis,quàm animi , certè sunt ad id magis iuniores assumẽdi,quàm seniores,vt voluerũt Ric.Mal.Sal.& Frãc.Are.in d.l.cùm quid.ff.si cert.pet.per tex.in l.cùm prætor.§.pe.ff.de iud.& voluit etiã Flori.in l.vlt.in fi.ff.de fide instr.vbi illud generalius dicit,quòd si senex & iuuenis sint eiusdem fidei,probitatis,is præfertur cuius ætas est magis apta & idonea negotio,de quo agitur, per l.præcipiũt.ff.de ædi.edict.& l.ob carmen.§.vlt. ff.de testa.& Tullius autem in Catone maiore tradit legibus vacare senectutem iis muneribus, quæ non possunt sine viribus sustineri. *Quid in muneribus qui non tã animi quàm corporis viribus geruntur.*

175 ¶ Intellige secundò,quãdo vterq; & iuuenis & senex est aliàs æquè dignus.Nam semper dignior est alteri præferendus,siue iunior siue senior.vt probat tex.in l.honores,& ibi gl.& Bar.ff.de Decur.& in l.vnicuique.C.de prox.sacr.scrini.lib.12.ibi,nisi fortè ab eo qui tempore vincitur, laborum comparatione superetur,& in §.ordinationem,& ibi quoque Bar.& Ang.in Auth.de mona. & voluit Bar.in l.2.§.prius.col.2.ver.circa secundum,& ibi Franc.Are.& Ias.ff.de vulg.& pupil.& Alb.in d.l.cùm quid,in vlt.char.ver.10.gl.colligit,& ibi Alex.& Philip.Dec.ff si cer.pet.& idẽ Albe.in l.2.C.de offi.mag.offi.& in l.1.C.de offi.præfec.vrb.Sal.in l.prouidendum,per illum tex.C. de post.Pan.in c.clerici,col.2.& ibi Phil.Dec.col.5.ver.quartò regula procedit,de iud.Cepo.in d. tract.de imp.mil.delig.char.11.ver.sed singulariter. Nam semper dignitates & honores sunt conferendi dignioribus atque idoneioribus,l.ad subeunda.C. de Decur.lib.10.cùm si. Quibus adde quæ diximus in 25.senectutis priuilegio,in 3.& 4.limita.. *Quid si iuniores sint idoneiores.*

176 ¶Sed hęc tamen intelligit Fran.Are.in d.c.clerici,in fi.de iud.quãdo iunior longo interuallo superat seniorẽ,per l.vnicuiq;,circa mediũ.C.de prox.sacr.scri.lib.12.quod & idem voluit ipse Are. in d.l.2.§.prius,& ibi quoque Alex ff.de vulg.& pupil.per tex.sing.in l.sed & reprobari.§.amplius. ff.de excu.tuto.vbi probatur secundum Bald.ibi,quòd propter excellentem scientiam & doctri- *Quomodo sit illud intelligẽdum.*

tiâ receditur à dispositione legis vel statuti.quẽ text.ad hoc not.Ro.in rep.l.si verò. §.de viro,io 53.sal.ff.sol.mat.& Alex.in d.c.cùm quid,& Bar.qui & illũ dicit sing.in trac.de præst.Car.in 1.parte q.10.col.15.ver.& si quispiam opponat,& Fel.io rub.extra de maio.& obed.& Philip.Dec.in d. c.clerici.qui tamen oon exigit excellentiam,vt minor præferatur antiquiori in honoribus deferendis,de quibus hic loquimur:sed tantùm in delatis,oon quidem vt continuò etiam in his præferatur,sed vt eũ eo dispeosetur vt ita fiat. Quooiam non statim est recedendũ à statuto vel iure communi propter quamcuoq; hominis dignitatem,vt no.Bal.in c.1.in fi.extra,vt lit.non conte.

177 ¶ Illud autem non igootum,multos ante tempus adeo prudentia,virtute, & doctrina excelluisse, vt etiam ante tempus honoribus & magistratibus lege vel natura præscriptum,cęteris multo senioribus antepositi fuerint. Quis enim nescit Hieremiam vel puerum à domino constitutum super gentes & regna,vt euelleret,destrueret,disperderet,dissiparet,ædificaret,plaotaret,Hieremiæ 1. c.Daoielem quoque puerum iudicem delectum, Dan.13.ca.P.Cornelium Scipionem,cui postea ex virtute Africano cognomen fuit,fretum virtutibus suis,quanquam adolescente,ante tempus Aedilitatem à populo petere noo dubitasse.Cúmque Tribunos plebis sibi obsistere videret, negantes ratiooem eius esse habendam,quòd noodum ad petendum legitima ætas esset, dixisse se si eos auoorum habere,si Quirites habilem facere voluerint. Neque enim fiduciam,neque populum qui Aedilem illum ob virtutem spémque rei bene gerendæ creauit,fefellisse opinionem. Illum enim ita se gessisse in ædilitate, vt Quirites postea oon pœnituerit tanto fauore ad fereoda suffragia iu tribus suas discurrisse.Cicero 5.Phil.multorum Romanorum,& inter cæteros huius Africani exempla commemorat,qui admodum adolescentes ob magnam virtutis indolem,antequam per leges Anoales liceret,adepti sunt amplissimos magistratus,in quibus maximis rebus gestis populi Rom.imperium auxerunt. Aliorúmque qui in adolescentia maximas & ipsi res gesserunt. Eius hæc verba sunt de Augusto,qui primum C.Cæsaris,deinde Augusti cognomen assumpsit,loquentis,Quid est enim P.C.cur eum non quamprimum amplissimos honores capere cupiamus?Legibus enim Annalibus cùm grandiorem ætatem ad Consulatum constituebant, adolescentiæ temeritatem verebantur. C.Cæsar ineunte ætate docuit ab excellenti eximiáque virtute progressum ætatis expectari non oportere. Itaque maiores nostri veteres illi admodum antiqui leges Annales non habebãt:quas multis pòst annis attulit ambitio,vt gradus essent petitionis inter æquales. Ita sæpe magna indoles virtutis priusquã Reip.prodesse potuisset,extincta fuit. At verò apud antiquos Rulli,Decij,Coruini, multique alij, recentiore autem memoria superior Africanus, C.Flaminius admodum adulescentes Consules facti, tantas res gesserunt, vt populi Ro.imperium auxerint,oomen ornarint. Quid Macedo Alexander, cum ab ineunte ætate res maximas gerere cœpisset,nónne tertio& trigesimo anno mortem obiit?quæ est ætas oostris legibus decem annis minor,quàm Consularis. Ex quo iudicari potest,virtutis esse quàm ætatis cursum celeriorem. Et Philippica 10. de eodem loquens, Alter,inquit,virtutis robore firmior, quàm ætate,& Philip.14. An verò quisquam dubitabit appellare Cæsarem Imperatorem? ætas eius certe ab hac sententia neminem deterrebit,quandoquidem virtute superauit ætatem.

Multi ante tẽpus legitimum magistratibus præfecti. Hieremias. Daniel. Scipio Africanus. Augustus.

178 ¶ Cui mirè concinit quod de Tiberio ipsius Augusti postea successore scribit Ouidius libr.1. de Arte amandi,

Vltor abest,primísque ducem profitetur in annis,
Belláque non puero tractat agenda puer.
Parcite natales timidi numerare Deorum,
Cæsaribus virtus contigit ante diem:
Ingenium cœleste suis velocius annis,
Surgit,& ignauæ fert mala damna moræ.
Paruus erat,manibúsque suis Tirynthius angues
Pressit,& in cunis iam Ioue dignus erat.
Nunc quoque qui puer es,tantus tum Bacche fuisti.
Cùm timuit Thyrsos India victa tuos.

Tiberius.

Ante Ouidium Virgilius de Iulo loquens lib.9.Aeoeidos,
Ante annos animúmque gerens,curámque virilem. Spartianus autem de Didio Iuliano Imperatore,Quæstor(ait)ante annum quàm legitima ætas finebat,designatus est.

Iulus. Didius. Iulianus.

179 ¶ Et vt de cæteris quoq; loquar M.Valerius Coruinus tres & viginti annos natus Cõsul creatus maximas res gessit,vt scribit Liuius lib.7.ab vrb.cood.non semel.Germanicus à nemine nõ laudatus,Quæsturam quinquennium antequam per leges liceret,& post eam Consulatũ statim gessit,in quibus magnas mirandásq; res gessit,vt à Suetonio scriptum est in Caligula c.1.Iustinus li. 6.tradit,quòd posteaquã Athenienses à seruitute dominatúq; Laeedæmooiorum se vindicarunt, exercitum contraxerunt,eumque in auxilium Bœooorum per Iphicratem vigioti tantùm anoos natum,sed magnæ iodolis iuuenem duci iubent. Cuius supra ætatem virtus admirabilis fuit,nec vnquam ante eum Athenieoses ioter tot tantósque duces,aut spei maioris,aut indolis maturioris Imperatorem habuerunt,in quo noo imperatoriæ tantùm,verùm etiã oratoriæ artes fuerunt. Tullius Quæstor decedens de prouiocia ooo dubitauit Celsum adolescentem propter eximiã eius indolem,vt verisimile est,in suum locum prouinciæ præponere,vt ipse Tullius scribit libr.

Valerius Coruinus.

Epistola

Epiſtolarum familiarium ſecundo,epiſtola 15.

180 ¶Sunt & alia id genus infinita exempla,quæ ex hiſtoricis & aliis ſcriptotibus videre licet id ſatis confirmãtia.Plautus ſcripſit in Trinũmo:Non ętate,verùm ingenio adipiſcitur ſapiẽtia.Et Varro in Aboriginibus apud Noniũ Marcellũ in verbo,Canitudo, Sed neque vitulus cantherius q̃ nouellus melior,nec canitudini comes eſt virtus.Et Quintilianus lib.2.in prin.Non id eſt æſtimandum cuius quiſque ſit ætatis,ſed quantum in ſtudiis iã effecerit.Cornelius Tacitus lib.11.Apud maiores virtutis id præmium fuerat,cunctiſque ciuiũ,ſi bonis artibus fiderent, licitũ petere Magiſtratus,ac ne ætas quidem diſtinguebatur,quin prima iuuenta Conſulatum ac Dictaturas inirent.Quæ mirè congruũt iis quæ ſuprà ex Tullio diximus.D.Hiero.ad Paulinum,Nolo frater charisſime annorum æſtimare nos numero,nec canos ſapientiã reputare,Salomone teſtante:Cani hominis prudentia eius.Nam & Moyſes 70.presbyteros iubetur eligere , quos ipſe ſciret eſſe presbyteros vtique non æuo,ſed prudentia iudicandos.Et Daniel adhuc puer longęuos iudicat,atque impudicos ſenes ætas laſciua condemnat,&c.quod & nos ſuprà retulimus.

181 ¶Nec deſunt nobis tex.legum id quoque probantiũ.Nam in §.plane.in Auth.de monachis,ſcribitur non omnino eſſe honorandum tempus.Ex quo not.Accur.arg.pro nouis Docto.vt ſcilicet ſenioribus minus doctis præferri debeant.Quod & ipſum voluit Saly.in l.prouidendum.C. de poſtul.Quo in genere etiam eſt illud vice prouerbij à noſtris celebratum, Maliciam ſiue prudentiam ſupplere ætatem,primum enim probatur in l.ſi alterius.C.ſi mi.ſe maio.dix.& in c.de illis,le 2.de deſpon.impub.& in c.j.§.j.eo.tit.lib.6.Secundum in ca.vlt.extra eo.tit.Et in id quoque alleg.t.ff.de decr.ab ord.fac.& in l.omnes.C. de his qui ven.æta.imp.& in l.1.C de prę.ſacro.ſcri.lib.12.& in c.vlt.76.diſt.& ibi gl.quæ alios tex.adfert.Et hæc omnia adde his quæ diximus ſuprà in 3.priuilegio ætatis,nu.95.imo verò non debet,& multis ſeq. *De eadem re.*

182 ¶Trigeſimoſeptimo,nõ in dignitatibus tantũ & honoribus ſecularibus,ſed & eccleſiaſticis quoque & in beneficiis quæ vocant,id eſt,ſacerdotiis & cęteris muneribus quæ ad religionem pertinent ſeniores eſſe præferendos probat tex.in c.cum in cũctis,ibi,ætatis maturitas,de elec.& in c. eccleſia veſtra.le 2.ibi,in ætate pati defectum,& ibi,ætatis maturæ,eo.queq; tit.& per totum tit.de æta.& qua.or.& c.epiſcopi,& ibi gl.& iterũ c.quando.24.di.& c.innouamus.60.di.& c.mitamur, ver.quid eſt cito,ibi,ante maturitatem ætatis.61.di.& c.vlt.ibi,maturiores ætate.74.di.& c. iuuenculas.20.q.1.& no.gl.in c.ſtatuimus.61.di.& in c.obeuntibus,ante fi.gl.magnæ,63.di.quę ſing.dicit duobus pari numero ſuffragiorum electis in epiſcopum, cæteris paribus ſeniorem eſſe præferendum,& gl.in c.in verbo,ſingulorum.85.di.Inn.in c.cæteri.in d.c.1.de maio.& obe.Arch.in d.c.domino.50.di.& in c.tanta.86.di.& in d.c.diffinimus.18.q.2.Cy.in d.l.cum quid,in prin.ff.ſi cert.pet. Bal.con.167.ordinatio teſtamenti,in fi.lib.4.vbi loquitur de adminiſtratione hoſpitalis.Bar.con. 23.ſcripſit propheta,col.vlt.lib.j.Car.Alex.in c.de quibus,col.j.21.di.Rochus Curtius in tract.de iure patro.in verbo,honorificum,in 15.q.& Fran.Purp.in l.procurator,col.2.C.de eden.& Card. Iacobatius in tract.de Concilio,lib.1.vbi de Senibus loquitur.Rochus Curt.in trac.de iure patr. in verbo,honorificum,in 15.q.col.2.ver.comprobo etiam,& in verbo,eccleſia.in 4.q.in fi.& Cæſar Lamberti in eo.tract.in 13.art.5.q.prin.3.partis 2.lib. *Seniores in ſacerdotiis præferendi.*

183 ¶In quam ſententiam D.Hiero.lib.j.in Iouinianum,ipſi Iouiniano reſpondens,qui contra laudẽ virginitatis obiecerat,eccleſiam non ſuper Ioannẽ virginem,ſed ſuper Petrũ vxori mancipatum fuiſſe fundatam,ita ſcribit,At dices Super Petrũ fundatur eccleſia, licet id ipſum alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat,& cuncti claues regni cœlorum accipiant, & ex æquo ſuper eos eccleſiæ fortitudo ſolidetur.Tamen propterea inter duodecim vnus eligitur,vt capite cõſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.Sed cur non Ioannes electus eſt virgo?ætati delatũ eſt, quia Petrus ſenior erat.Hæc ille.Quæ etiam illud admodum confirmat,quod ſacerdos Græce vocatur πρεσβύτερος, presbyter,vt hinc manifeſto intelligi debeat,ſeniores in id muneris præ cæteris aſſumendos.

184 ¶Sed & Ethnici quoque id obſeruarũt,vt his muneribus quæ ſuas ipſorum religiones priuatim tangerent,ſeniores præficerent,quod vel hinc percipi poteſt quod tradit Liuius li.9.ſecundi belli Punici,Augurem creatum T.Sempronium Gracchum admodum adoleſcẽtem,quod tunc(ait) perrarum in mandandis ſacerdotiis erat.Nam & Dionyſius Halicarnaſſeus libr.1.Antiquitatum Ro.id Romulo laudi aſsignat,quòd ſacerdotia non venalia nec ſorte diuidenda fecit,ſed cuiuſque curię binos creauit ſupra annum quinquageſimum natos. *Etiam apud Ethnicos.*

185 ¶Sed id tamẽ iiſdẽ illis duobus modis intellige quod diximus in muneribus ſecularibus:Primo, ſi hæc munera ſacerdotalia æquè poſſunt applicari & ſuſtineri à ſeniorib.vti à iunioribus.Nã alias iuniores ſenioribus eſſent pręferendi,iiſdẽ illis modis & rationibus adductis ſuprà ver.170. hęc tamen intellige,quæ & hîc locum habent.& prætetea tex.in id priuatim apertiſsimo in d.c.1. ibi,ſed ita ætatis ſenio confectum.& ibi gl.in verbo,ſenio.85.di.& in c.petiſti.7.q.j.& in c.literas, & ibi gl.in verbo,ſenectutem,& Doct.& iterum in c.niſi.§.alia verò cauſa,extra de renuncia. *Quid ſi ſacerdotia nõ æquè poßint explicari à ſenioribus.*

186 ¶Itẽ ſecundò intelliges,modò vterq; & ſenex & iuuenis ſint æquè idonei ei ſacerdotali muneri& officio.Nam aliàs ſemper dignior præferendus eſt,etiã ſi ſit iunior,per ea quæ diximus ſuprà cũ de ſecularibus officiis loqueremur nu.171.intellige ſecundò.Quibus addes quod ſcribit D.Chryſoſtomus in fi.lib.2.de ſacerdotio,de his diſſerens qui præ cæteris debent in epiſcopos aſſumi,aſſerit in eam rem non oportere prudentiam ætate metiri,neque ſenem canicie probare:neque iu *Quid ſi iuniores ſint idoneiores.*

uenem arcendum ab huiusmodi ministerio, sed neophytũ nouiciúmque, maximum autem esse inter vtrunque discrimen. Et rursum in 3. lib. eiusdẽ operis. Neq; verò (ait) si quis vitę tempus perpetuum in extrema sacratũ functionum classe persistens consumpserit, ac si demum ad vltimam vsque senectutem peruenerit, hunc protinus propter ætatis reuerẽtiam ad summũ honorem perducemus. Quid enim vetat, quo minus ille idẽ vel id ętatis natus minus idoneus reperiri adhuc possit? Quod tamen sic à me dictũ non est, quasi velim caniciem vituperare: verùm illud eo nomine dixi, vt ostendam si senectus longæua satis esse possit, vt eum qui episcopatum obtinuerit, munere illo dignum efficiat. Certè vix hoc ipsum, &c. Liuius autem libr. 5. secundi belli Punici non adeo longe post prin. tradit quòd cum comitia Pontifici Maximo creando essent habita, trésq; ingenti certamine peterent: Fuluius Flaccus Consul, qui & ante bis Consul & Censor fuerat, & T. Manlius Torquatus duobus quoque Consulatibus & Censura insignis: & Licinius Crassus qui Aedilitatem Curulem petiturus erat, hic iuuenis senes honoratósque deuicit.

Antiquiores canonici eligunt.

187 ¶ Trigesimooctauo, antiquiores canonici possunt, si velint (neq; enim cogũtur) meliores pręben- das, cum vacant, suis relictis optare, per tex. in c. cũ in tua, quod est vlt. in prin. de consue. lib. 6. & no. Alb. in d. l. cũ quid. char. vlt. ver. 10. gl. colligit. ff. si cer. pe. & Cepo. in d. trac. de impe. versi. 23. in materia antiquitatis. Sed aduerte quia d. c. cum in tua, loquitur de consuetudine cuiusdã ecclesię, & non de iure cõmuni, vt etiam non prætermisit Cepo. vbi supra. Nec intelligitur de antiquioribus ætate, sed administratione, vt ibi dicit gl. & dicemus plenius infrà, in 60. q. n. 6. si hãc opi. & se.

Seniores in rerum interpretatione praeferendi.

188 ¶ Trigesimonono, in diuinarum literarum interpretatione antiquiores præferuntur iunioribus, per c. de quibus, ibi, seniores prouinciæ congregatæ. 20. di. & c. relatum, ibi, non secundum traditionem, princ. 37. dist. & in c. transferunt, ibi, terminos quos posuerunt patres eorum. 24. quæst. 3.

Antiquorum dicta seruãda.

189 ¶ Quadragesimo, nõ his tantùm, sed & aliàs semper antiquorũ dicta seruanda sunt. c. ita dominis, in illis verbis: & id quod accepit à veteribus non sequẽdo 19. di. vbi & gl. hoc expresse ex eo tex. annotat. Et adstipulatur illud Eccle. c. 8. Non te prætereat narratio seniorum. ipsi enim didicerũt à patribus suis. Quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dabis responsum.

Antiquorum cõsuetudo & mos seruãdus.

190 ¶ Quadragesimoprimo, non modo dicta sed & consuetudinẽ morémq; antiquorum seruãdum esse præcepit Imperator in l. testamenta omnia. C. de test. Cuius hæc verba sunt, Mos nanq; retinendus est fidelissimæ vetustatis. quem tex. in id ponderaut Pau. Cast. Fran. Are. & Philip. Corn. qui eum tex. ob id dicit esse moralem. Et est etiam bonus text. qui ad id solet allegari in c. ridiculum. 12. dist. & not. gl. in c. quanto. in verbo, antiquitas, de translat. prælat. Arch. in d. c. domino sancto. 50. dist. Ro. in d. l. si vero. §. de viro, in 53. fal. ff. sol. mat. & Cepol. & d. tract. vbi suprà versicu. 7.

191 ¶ Quibus concinit illud Ennij,

Moribus antiquis res stat Romana, virísque.

Quod vsurpatũ est à Marco Antonino in quadam ipsius epistola à Vulcatio in vita Auidij Cassij relata, atque etiam à Tullio lib. 3. de Repub. vbi dicit eum versum, vel breuitate, vel veritate tanquam ex oraculo sibi quodam effatum videri, vti etiam refert D. Augustinus de ciuitate Dei lib. 2. c. 21. Scio autem, vt id in transcursu dicam, nonnihil interesse inter morem & mores, sed ita tamen vt plerunque à doctis confundantur. Igitur huc quoque pertinet illud Plauti in laudem adolescentis in Captiuis,

Mos & mores an differãt

Ille demum antiquis adolescens est moribus.

Illud item eiusdem in Trinummo,

Moribus viuito antiquis.

Et iterum in eadem Fabula,

Veteres mores veteris parsimonia potius maiori honori
Hic essent, quàm mores mali.

Ex quo etiam loco potes intelligere, id verum esse quod nuper diximus de confusione moris & morũ. Nam quod hic mores appellat, paulo post & morem dicit, & mores eadem oratione, cùm dicit,

Morem maiorum sci.., nam nunc mores nihil faciunt, &c.

Sed & huc quoque spectat illud Iuuenalis Saty. 6.

Quid? quod & antiquis vxor de moribus illi
Quæritur.

Illúdque Ausonij in laudem Modiolani,

Facunda virorum
Ingenia, antiqui mores:

192 ¶ Conuenit item illud Periandri Corinthij, aut vt aliis placet Ambraciotæ,

τοῖς μὲν νόμοις παλαιοῖς χρῶ, τοῖς δ' ὄψοις προσφάτοις. Id est,

Moribus quidem antiquis vtere, cibis verò recentibus. Cui non dissimile est illud Phauorini apud Gellium lib. Noctium Atticarum 1. c. 10. Viue moribus prętetitis, loquere verbis pręsentibus. Sed & huc pertinet illud Virgilij lib. 3. Aeneid.

Et quid in antiquam virtutem.

Atque edictum illud Censoriũ à Suetonio, si is fuit, ascriptum circa initia de claris Rhetoribus, Quæ præter consuetudinem & morem maiorũ fiunt, neque placent, neque recta videntur. Cuius etiam meminit ipse Gellius lib. 15. c. 11. Apud eundem Gellium d. lib. 1. c. 10. laudatur antiquitas his epithetis, quod sit honesta, bona, sobria, modesta. Liuius in sua elegantissima prefatione satis apertè insinuat mores antiquos anteponendos recentibus. Cornelius Tacitus li. Annalium 17. Piso, ait, vultu habitúq; moris antiqui, & æstimatione recta seuerus. Apud eundem contenno est

in Dial

in Dialogo Oratorum de antiquitate, quam Messala præfert, cōtradicēte Axio: sed tandem vincit antiquarius. Isocrates ad regem Nicoclem, Io iis, inquit, quæ ad Deorum cultum pertinēt, ita facito quemadmodum est à maioribus præceptum. Nouitatem semper horruerunt sapientes. Hincque etiam illud Terentij in Adelphis,

Homo antiqua virtute ac fide. Et Virgilij lib. 2. Georg.

Salue magna parens frugum Saturnia tellus,
Magna virûm, tibi res antiqua laudis & artis
Ingredior.

193 ¶ Nec desunt in eam rem Christi domini nostri, diuorúmq; testimonia. Primū enim Christus Matth. c. 19. ad antiquitatē prouocat, cum iis qui de libello repudij sciscitabātur, dixit, Ab initio autem sic ooo fuit, apertè iodicans antiquiora esse meliora. Et D. Ioan. in episto. ad Electam c. 1. eodémq; vnico: Noo tanquam mandatū nouum scribo tibi, sed quod habuimus ab initio. Hieremias deplorans ruinā Iudaicæ Reip. illud in extremo seu epilogico versu à Deo petiuit, vt reditū ad pristinos mores concederet, dicens, Innoua dies nostros sicut ab antiquo. In Amos propheta c. 9. eodémq; vlt. legitur, Promissio non de nouo templo extruēdo, aut nouo alióve in loco, sed de veteri, de collapso, de diruto restituendo ac fulciēdo. Et illud quoq; adiicitur, Et reædificabo ipsum sicut in diebus antiquis. Cæterùm D. Chrysosto. Antiquis, inquit, viris omnis vita operosa, & viatorum instar. Nos omne tempus per negligentiam ducimus. *De eadem re ex sacris scriptoribus.*

194 ¶ Quadragesimosecūdò, his optimè respondet tex. elegans in l. si chorus. §. 1. ff. de leg. 3. vbi tradit Celsus, Proculum scribere, sæpe audiuisse se rusticos senes ita dicētes, pecuniā sine peculio fragilem esse, peculiū appellātes quod præsidij causa reponeretur. Quem tex. ponderās gl. ad laudem senectutis, & post eā Host. in c. cùm in iuuentute, in prin. de præsum. dicunt ex eo Iurisperitū ex dictis senum rusticorū fuisse argumētatum. Et illum quoque annotat gl. in l. licet ex quadam, in verbo, graues; in fi. de testib. & Ro. in d. §. de viro, in 53. fal. Barb. d. cons. 23. col. pe. lib. 1. & d. cōs. 20. col. 3. lib. 2. & Cep. vbi suprà, vers. 25. Bar. autem, ne id omittā in d. §. 1. cum tex. not. facere pro his, qui volunt probare communem vsum loquendi, vt sufficiat dicere se hoc audiuisse à senibus. *Senes etiā rustici audiendi.*

195 ¶ Quadragesimotertiò, mortuo domino relictis pluribus liberis, debet vasallus seniori pro omnibus fidelitatē facere, vt voluit Bal. in c. præterea ducatus, col. vlt. tit. de prohib. feu. alien. per Fed. arg. d. l. vlt. ff. de fi. instr. & not. per Inno. & alios in c. 1. de maior. & obed. & hoc quoque ante Bal. voluerat And. Iser. ibi, quem sequitur Mart Laud. etiā ibi, in fi. primæ col. & hoc quoque sequitur Ro. in repet. d. §. de viro, in 53. fal. versic. 4. principaliter defertur, & Fel. in d. c. 1. col. vlt. de maior. & obed. & D. Ciriet. de primogenitura, lib. 2. q. 2. in 16. prærogatiua. De qua re longè latéq; diximus in Comment. nostrarum Consuet. Pictonum, tit. 9. §. item 9. in glos. 2. *Seniori vasallo pro omnibus fidelitas facienda.*

196 ¶ Quadragesimoquartò, si plures sint domini beneficiarij seruitio clientis eodem tēpore egētes, antiquior est præferendus per tex. in c. 1. §. vlt. tit. hîc finit lex, & ibi Iac. Bel. Bal. Alua. Mar. Laud. & Card. Alex. & hoc quoque voluit Iac. Ard. in summa, tit. qui mo. feu. amit. & Bal. in l. 1. §. oe autē, col. 4. vers. habeo duo feuda. C. de cadu. tol. Rom. in d. §. de viro, in 53. fal. vers. quarto principaliter. Barb. d. cons. 23. col. vlt. lib. 1. & cons. 20. col. 3. lib. 2. Cep. in d. tract. in materia antiquitatis, vers. 45. Et est huius rei euidens ratio, quia cum aliàs qui prior est tempore, is iure queq; potior est. l. potior. ff. qui pot. in pign. hab. tum maximè in operarum præstatione locū obtinet, per l. in operis. ff. loca. vbi expressè Bal. illud scribit quod diximus de vasallo duorum. *Antiquior ex dominis præferendus in seruitio vasalli.*

197 ¶ Licet id possit videri pluribus intelligendum de antiquiori domino, nō ætate quidē, sed feudi cōcessione, quod & ego arbitror. Facit tamē (vt iā suprà diximus, dicendū tamen est sæpiùs) in ar. quòd si domini sint eiusdem tēporis in feudi cōcessione, sit præferēdus is, qui ætate est senior, vt expressè voluit Bal. à nemine hoc loco allegatus in l. r. in 23. q. ff. de rer. diu. Nō q̀ ille dicat quòd necessariò teneatur vasallus seruire seniori alio omisso: sed debet gratificari cui fratrū duorū seruire voluerit. verùm bene facit si gratificetur seniori, per d. l. vlt. ff. si cer. pet. Ex quo planè cōstat, quòd loquitur de pluribus dominis eiusdem tēporis, quo ad feudi concessionē. Proptereáq; intelligit de seniori ætate, tum quia loquitur de pluribus fratribus dominis, tū quia allegat d. l. vlt. Et in hac nostra sententia est D. Ciriet. vbi suprà in præced. artic. in 19. prærogatiua. *Et ætate senior si tēpore sunt pares.*

198 ¶ Quadragesimoquintò, Seniores magistros pueris & adolescentibus adsciscere debemus, qui eos literis & moribus instruant, iuxta c. omnis ætas. 12. q. cùm dicitur, Deputati probatissimo seniori, quem & magistrum doctrinæ & testem vitæ habeant. & illum text. ponderat Archid. in d. cap. tanta. 86. dist. ad hoc vt senioribus deferatur in morum & literarū instructione. Glos. autem in cap. sic viue. 16. q. 1. dicit arg. illius text. seniores magistros potius esse eligendos. quam sequitur Iaso cons. 192. exorta, col. 2. vers. seniores, lib. 2. *Seniores magistri adolescentibus præficiendi.*

199 ¶ In quam sententiam Peleus apud Homer. lib. 9. Iliad. Achilli filio Phœnicem seniorem præceptorem tradit, qui illum dicere & facere doceret. Homeri carmen est huiusmodi, *Phœnix præceptor Achillis.*

τοὔνεκά με προέηκε διδασκέμεναι τάδε πάντα,
μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων.

Propterea me præmisit docere hæc omnia,
Verborúmque rhetorem esse, factorémque operum.

Verba sunt eiusdē Phœnicis. Cuius loci autoritate Tullius lib. 3. de Oratore, Iidem, inquit, erunt

viueodi præceptores,atque dicendi,vt ille apud Homet.Phœnix qui se à Peleo patre Achilli iueni comitem esse datum dicit ad bellum,vt illum efficeret oratorem verborum,actorémq; rerum.Et Fabius lib.2.Oratoriarum institut.c.3. in fi.eiusdem loci Homerici autoritate monet datum esse iunioribus præceptotem,qui tam eloquentia quàm moribus sit præstantissimus,qui ad Phœoicis Homerici exemplum dicere ac facere doceat.Plutatch.autem de educand.liber.de ea re ita scribit,Græcè quidem, sed in hunc seosum:Frugi verò pædagogũ talem naturâ esse oportet,qualis Achillis pædagogus Phœnix erat,quem idciteo Peleus,vt est apud Homer.Achillis curæ præfecisse dicitur,vt ei dicendi pariter ac faciendi ductot foret ac magister. Xeoophoo lib.1. Pædiæ Cyri,laudat Persas,quòd apud eos more gentis præsuot pueris, qui selecti ex senioribus eos videantur reddituri quàm optimos.

200 ¶ Sed vt ad iostitutum redeamus,noo longè ab hoc capite distat illud Tullij à nobis suprà relatum:Est adolescentis maiores oatu vereri,ex hísque eligere optimos & probatissimos, quorum coosilio atque autoritate nitatur.Et quod scribit Plin.lib. Epistolarum 8.ad Aristonem, Erat antiquitus institutum vt à maioribus natu,non auribus modò,verumetiam oculis disceremus quæ faciẽda:mox ipsi & per vices quasdam tradenda iunioribus haberemus.Et post pauca,Suus cuique parens pro magistro,aut cui parens non erat,maximus quisque & vetustissimus pro parente. Et huc quoque referri potest illud Nume. 11.c. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël,quos tu oosti,quòd senes populi siut ac magistri.

201 ¶ Et huius ratio duplex ex his quæ iam dicta sunt,facilè deprehenditur.Prima quę mores,altera quæ doctrioã respicit.Sunt enim senes probatioribus ferè moribus,quàm iuuenes,vt ex supradictis iam liquet. Assumunt autem celerrimè discipuli magistrorũ mores,eósque tenacissimè retinent.Cuius rei exemplum memorabile posteris tribuit Alexãder Macedo, quem vitia quædam quibus à Leooide pædagogo imbutus fuetat,robustum quoque & maximũ regem ab illa institutione puerili suot prosecuta , vt autoritate Diogeois Babylooij scriptum reliquit Fabius lib.1. Oratoriarum iostitut.c.2.Propterea scriptũ est io l.magistros. C.de professo.& med.lib.10.Magistros studiorum excellere oportet moribus. Et est etiam boous text.in l.1.ibi, si laudabilem in se probis moribus vitam esse moostrauerint.C.de profes.qui in vrb.Constan.lib.12.

Ratio prædictorum.
Mores à præceptoribus sumuntur.
Alexan. quædam uitia sui pædagogi retinuit.

202 ¶ Quantùm autem ad doctrioam pertinet,satis coostat studio ætate illam comparari.oam seoectus,vt ait Hierooy.à nobis suprà ad aliam rem citatus,ætate fit doctior.& vt dicit glo. io c.tum ex literis,in verbo,instructus,arg.illius tex.ext.de in integ.restit.non potest quis modico tẽpore multum addiscere.Et Iuuenal.Nemo repentè fit summus.quod & io Decret.Canoo.repetitur in §.hæc quæ de charitate,de pœn.dist.2.Propterеáque non debet quis à studiis ante 25.anoũ auocari,per tex.in l.1.C.qui ætate vel profes.se exc.lib.10.quo loco Bar.& Ang.dicunt post eam ætatem non esse idoneos studio,quod & idem voluit per illum tex.Alex.in addi.Bar.in l.1.C.de dignit.lib.12. Seneca autem Epist.ad Lucilium 36. scribit quemadmodum omnibus annis studere hooestum est:ita noo omnibus institui.Turpis & ridicula res est elementarius senex: iuueni parandum,seni vtendum.

Doctrina ætate cõparatur.

203 ¶ Quibus tamẽ omnioo nõ facilè crediderim, cùm oulla ætas sera sit ad discendum testimonio D.August.qui to quadam ad Hierooy.epist.Ad discẽdum,inquit,quod opus est,nulla mihi ætas sera videri potest,quia etsi senes magis decet,docere quàm discere,malo tamẽ discere,quàm quid doceam ignorare.Propterea idem Augustin. quod iam suprà diximus, paratũ dicit se iam senẽ, & multorũ annorũ ab anniculo edoceri,in c.si habes.24.q.3. Nam & idem senex & episcopus ad Græcas literas puero sibi degustatas quidem,sed fastiditas reuersus est,vt & ipse testatur io libris (oi me fallit memoria) Confessionũ.Et Põpooius Iuriscõs.in l.apud Iulianũ. ff. de fideicom.lib. dicit se iam annos octo & septuagiuta natum, discẽdi tamen cupiditate teneri,recensetq; Iuliaoi dictum,Etsi alterum pedem in sepulchro haberem,adhuc addiscere vellem.Et Decreta Canonica moneot episcopos,ne propter senectutem discere negligant,in c.oullus.38.dist.

Nulla ætas sera ad discendum.

204 ¶ Porrò Socrates ætate prouectus primùm,dedit operã fidibus tractandis, vt referuot Cicero in Catone,& Quiotil.lib.1.quo loco de Musica differit,vbi ita inquit,Socrates iã senex institui lyra non erubescebat:& ante hos Plato , qui in Euthydemo inducit ipsum Socraté hæc loquentem, ἀλλ' ἐγὼ ἓν μόνον φοβοῦμαι, μὴ αὖθις ὄνειδος τοῖς ξένοις περιάψω, ὥσπερ κόννῳ τῷ μητροβίῳ τῷ κιθαριστῇ, ὃς ἐμὲ διδάσκει ἔτι καὶ νῦν κιθαρίζειν. ὁρῶντες οὖν οἱ παῖδες οἱ συμφοιτηταί μου, ἐμοῦ τε καταγελῶσι, καὶ τὸν κόννον καλοῦσι γεροντοδιδάσκαλον. Id est, Sed ego hoc vnum vereor,oe his duobus hospitibus sim dedecori,quemadmodum Coo uo Metrobij filio citharistæ,qui me etiam & nuoc citharam pulsare docet.videotes igitur pueri coodiscipuli mei,& me rident,& Connoo vocant senũ pręceptorem.De quo etiam Libanius in epistola ad Helpidij socios:Neque,inquit,te fugiat,Socratem Dei testimooio sapieotem,etiã in senio à discendo non vacasse,cùm semper discendi tempus esse duceret.Propterea & de eo fertur,quòd dicenti cuidã,Iam senex discis,respõdit κρεῖττον ὀψιμαθῆ εἶναι ἢ ἀμαθῆ. Id est,Præstantiùs serò doctum esse,quàm nunquam doctum.

Socrates senior dedit operã fidibus tractandis.

205 ¶ Socratem Cato ille Censorius secutus iam senex Græcas literas nec erubuit Cẽsot,nec desperauit senex discere,vt esset documento ea quoq; percipi posse, quę senes concupiscent,vt scribit Quiotilian.in fi.propè Oratoriarum instit.& meminit etiam Tullius in lib.de Seoectute,non semel,& lib.Academicarum quæstiooum 4.& Probus Aemilius in vita ipsius, & D.Hieronym.ad Nepotian

Cato Cẽsorius senex literas Græcas didicit.

Nepotianum,de vita clericorũ,& iterũ ad Demetriadẽ,de virginitate seruãda. Origenes quoque iam canus & senex ad Hebræas literas se cõtulit, autore D.Hieron.in catal.scriptorũ ecclesiastic. Sed ipsemet Hierony. iam cano capite,vt ipse testatur ad Pammachium & Oceanum scribens, Alexandriam perrexit Didymũ auditurus,à quo quidem quod nesciebat,vt & ipse ingenuè fatetur,didicit:& quod sciebat illo docente nõ perdidit. Sed & vt posteà subdit,cùm putarent homines finẽ discendi ipsum fecisse,rursum venit Hierosolymam & Bethleem,vt Barrabanũ præceptorem audiret. Tullius in Catone tradit P.Licinium Crassum,P.Scipionem Pontificem maximũ,M.Cethegum illum quem Ennius suademedullam vocauit,senes omnes studio,illos quidem pontificis & ciuilis iuris,hunc dicendi studio flagrantes exerceri solitos. Refert Plutarch.in lib.de lib.educand.in fi. Eurydicen Hyropolitanam ætate iam prouectam literas didicisse, vt liberos erudiret. Marcus autem Antoninus philosophus, quem omnes miris laudibus extolluut, dum seoex esset & Imperator,scholam Sexti Cheronẽsis ipsius Plutarchi ex sorore nepotis frequentabat: cui cùm semel occurrisset Lucius sapiens illum interrogauit, quônam iret, & ille ad Sextũ respondit,percepturus quæ necdum edidici,subiungens, καλὸν καὶ γηράσκοντι τὸ μανθάνειν. Id est, Pulchrum etiam senescenti discere. Tunc Lucius prolata in cœlum manu, O Iupiter,ait, Romaoorum Imperator iam appetente senio gestans librum, qui pueris mos est, præceptorem adit. At meus Imperator Alexander annum secundum & tricesimum agens mortuus est.

106 ¶ Et vt de nostris quoque Iurisconsultis aliquid dicam, Seruius ille Sulpitius, qui facilè omnes superioris ætatis Iuriscõsultos superauit,tardiusculè ad studium iuris accessit, vt liquidò colligitur ex lib.Ciceron.de claris oratorib.& ex l.2.§.Seruius autem.ff.de orig.iur.vbi & hoc annotauit Zazius. Ex recentioribus autem Accurs.cui omnes in legum interpretationibus primas tribuunt,iam quadragenarius huic scientiæ cœpit operam dare,vt refert Raph.in d.l.cùm quid.ff.si cert.pet. Sed & adducerem quod de Baldo vulgò dicitur, illum iam ætate prouectũ ad iuris studium sese conuertisse,vt etiam ipse Zasius vbi suprà ex Paulo Citadino recensuit. Ideóque Bar. illi ipsius scholam ingredienti dixisse, Tardè venisti Balde:nisi scirem hæc esse commentitia, & prorsus fabulosa,vt ex iis constat quæ suprà diximus.

Seru.Sulp.tardiùs ad iuris studiũ accessit.

107 ¶ Sed vt redeamus in eam sanè sententiam Plato in Lachete,ad fin. Si quis,ait,nos irriserit,quòd grandes natu præceptoris ludum ingredi statuamus,Homeri est illud obiiciendum,

Egeno nõ bonam uerecundiam.

αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.

Pudor autem non bonus indigenti viro inesse.

Qui locus est,vt id obiter dixerim,lib.17.Odyss. Idem Plato in eo ipso libro ex Solonis sentẽtia monet tandiu discendum quandiu viuimus, μανθάνειν ἕως περ ἂν ζῇ. Quam quidem sententiam vice prouerbij fuisse celebratam testatur Seneca epistola ad Luciliũ 76.scribens, Tandiu discendum est quandiu nescias,& si prouerbio credas,quandiu viuas. Et id fortassis depromptum est ex illo ipsius Solonis Pentametro in suis Elegiis,

Tandiu discẽdum quandiu uiuimus.

γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος. Id est,ad verbum,

Senesco autem semper multa addiscens.

Cuius etiam meminit ipse Plato in eod.lib.atque etiam in dialogo ἐρασταί, ἢ περὶ φιλοσοφίας, id est,Amatores,siue de philosophia,itémque in lib. περὶ πολιτείας 6.& Cicero in Catone nõ semel, & Plutarchus in ipso Solone,& Valerius Max.lib.8.cap.7.

108 ¶ Non negauerim tamen iuuenes esse multò dociliores, vt testatur Iurisconf.in l.præcipiunt.ff. de ædil.edic.& Quintil.lib.Instit.1.& Apuleius lib.Floridorum 2. Ex quo Theognis,

Iuuenes dociliores.

μή με δίδασκ', οὔτι γὰρ ἠλίκος εἰμὶ μαθεῖν, Aut vt alij pronunciant,

μή με δίδασκ', οὔτοι τηλίκος εἰμὶ μαθεῖν. Ne me doce,quippe qui per ætatẽ minimè sim idoneus. Et Plato veluti sui oblitus lib.7. περὶ πολιτείας, scribit nõ esse Soloni credendum , hominem senescentem posse indies plurima discere,qui minùs id potest,quàm currere. Iuuenibus enim cõuenire multos maximósque labores. Accurs.in l.Gallus,in prin.ff.de lib.& posth.adfert Prisciani sententiam,Quò quisque iunior,eò quoque perspicacior:quam ad hoc dicit ab omnibus reputari sing.Bar.cons.1.magnus,col.31.vers.sed in casu nostro,lib.3.& inter cons.Alex.cõs.quod ponitur sub cons.55.prospect.col.12.lib.4. Aristot.autem lib.Problematôn 30.c.4.quærit cur ingenij celeritate efficaciáque promptiores sint iuuenes senioribus,ciúsque rei reddit optimas rationes, quas inibi videre poteris. Et vt scribit Ausonius ad Paulinum,

Non quia mille annos viuit Gangeticus ales,
Vincit centum oculos regia pauo tuos.
Cedimus ingenio,quantùm præcedimus æuo,&c.

109 ¶ Proptereàq; Iustinianus iunioribus veluti docilioribus atq; ingeniosioribus suum Institutionum librũ veluti dedicat,Cupidæ,inquiens,iuuenti. Quem locũ illic ad hoc expẽdens Ioã. Fab. post Iac.monet vt iuuenes ad legũ scientiã accedamus. Quòd si videris,inquit,senẽ quempiam, tũ primũ legibus incũbere,dic ei,amice tu eris aduocatus in alio seculo. & ibi quoq; Petr.à Bel. Pert.citat in eam sententiã illud Prisciani suprà nobis relatum. Quibus & tu adde tex.in l.1.ibi, per omnem ætatem. C. de athlet.lib.10. Cuius autoritate subnixus Accursius, ibi,not.non posse quem perfectum in aliqua arte euadere , nisi à tenera ætate illi operam nauarit. Et adstipulatur titulus ille sæpius à Nonio Marcello ex fabulis Varronis citatus,Senis doctor,qui appositissime

Iustinianus iuuentuti suũ librum dedicat.

in eum

in eum conuenit,qui in re sera atque intẽpestiua frustra sumit operam:veluti is operam perdat, qui senem docere velit. Nam etiam in prouerbio est, Senis mutare linguam, apud Hieronym. in Procemio Euangelistarum, pro re admodum difficili & ardua.

210 *Labor & ingenium tẽpus supplet.*

¶ Sed vt redeamus, licet seniores nõ adeò sint dociles & idonei nouis studiis, tamen semper aliquid discẽtes antiquis adiiciunt, quò doctiores quotidie fiunt, vt nõ immeritò eos præceptores nobis adsciscere magis debeamus, quàm iuuenes nondũ per ætatẽ dicẽdi peritos. Quãquam scio nõnullos esse, in quibus studij labor improbus atq; ingeniũ, vt dicit gl. in d.c. tuis ex literis, de in integ. rest. supplet tẽpus sicuti & industria, per c. monachus. 77. dist. vbi & gl. illud quoq; voluit, & adducit cõcord. veluti si in istis cursus doctrinæ & eruditionis velocior quàm ætatis, quos non addubitẽ præferre senioribus nõ adeò eruditis, in his præsertim quę ad literas pertinẽt: quãdo & Accurs. in §. ordinationẽ, in verbo, tempus, in Auth. de monac. anteponat nouos iuuenésq; Doctores antiquiorib. si sint doctiores. & sequũtur Iac. Bel. Bar. & Ang. ibi, Ang. Ro. & Alex. in l. cùm quid. ff. si cert. pet. Saly. in l. prouidendum, per illũ tex. ex ordine literæ. C. de postul. Ro. in d. §. de viro, in 53. fal. Alex. in addit. Bart. in l. 1. ff. de albo scrib. Fran. Aret. in l. si seruum Stichũ. §. sequitur, in 4. not. ff. de verb. oblig. Idem Aret. & Fely. in c. clerici, de iudic. Et est similis gl. quam pauci annotarũt in §. audient, in verbo, iudice, in Authent. de defen. ciuit. & idem fermè voluit Specul. in tit. de aduocato. §. iam nunc vidẽdum, col. 2. Imò verò & simplex scholaris (vt cum nostris loquar) apprime eruditus doctori imperito est præferẽdus, vt voluit gl. in l. 1. C. de anno. ciuil. lib. 11. quã sequitur Io. Pla. ibi, Ro. & Alex. locis suprà citat. Barb. & Fel. in c. pastoralis. post prin. de offi. deleg. de quo tamen vide per Fely. d. rub. de maio. & obe. col. 2. vers. scholaris optimi intellectus.

211 *Seniores à lõgis itineribus excusandi.*

¶ Quadragesimosextò, seniores à lõgis itineribus, cæteris necessario obeundis, excusantur, vt patet primùm ex c. magnæ, vers. verùm ætatis vitæ senescentis, ext. de voto. vbi ob senectutẽ commutatur votum transmarinum in alia quædam, ne senex quis cogatur adeò longum iter metiri. Item ex c. quamuis, de senten. excom. vbi propter senectutem quis excusatur ne summum Pontificem adeat pro violenta manus iniectione in clericos. Denique ex c. placuit, le 2. 18. dist. vbi senes exusantur ne ad synodum personaliter accedant. Quæ multi ex his, qui de priuilegiis senectutis scripserunt, suum cuique versiculum separatum tribuerunt.

212 *Senes non coguntur inuiti ferre testimonium.*

¶ Quadragesimoseptimò, excusantur senes ne cogãtur ferre testimoniũ inuiti, per text. in l. inuiti. ff. de testi. vbi Bal. dicit hoc esse priuilegiũ senectutis, & ibi gl. declarat, qui dicãtur in hoc casu senes, quod etiã facit Innoc. in c. quoniã, in gl. hic dicuntur, & ibi quoq; post eum alij, ext. vt lite non cõtest. Verùm hoc de consuetudine non obseruatur, nec etiã de iure canonico obtinet, per tex. in c. si qui testiũ, ext. de testib. vbi hoc not. gl. & expresśiùs Imo. & Fely. & etiam glo. in §. item inuiti. Verum est quod vt dicitur in d. l. si qui testium, & suprà etiã diximus, non coguntur senes venire laturi testimonium, sed ad eos mittendum est, & ita coguntur ferre testimonium.

213 *Declaratio sentẽtiæ præcedentis.*

¶ Quod tamen intellige, cùm desunt alij testes, per quos fides haberi posśit. Nam si sit aliorum testium copia, non sunt senes etiam de iure Canon. cõpellendi, non magis quàm cęteri priuilegiati, de quibus per Host. Io. And. & Panor. in c. 1. de testib. cogen. Archid. in c. statuendum. 2. q. 6. Spec. in tit. de test. §. de testium cõpulsione, in prin. Ant. in c. cùm nuntius, col. vlti. & iterum in c. cùm à nobis, col. item vlt. ext. de testib. & in c. dilèctorum, & ibi Panor. de testib. cog. Imo. in c. 3. eo. tit. Et bene facit gl. in c. quanquam, in verbo, occultetur. 14. q. 2.

214 *Seniores à multis muneribus excusati.*

¶ Quadragesimooctauò, seniores à multis muneribus excusantur. l. 2. §. vlt. ff. de Decur. & l. & qui originem. § quãuis. & § circa frumenti. ff. de mune. & hono. & l. in honoribus, in princ. ff. de vac. mun. & l. maiores, & l. semper, ex qua constat id fieri propter honorem senectutis. ff. de iure immun. & l. excusantur. ff. de excus. tut. l. si vltrà. C. de Decur. lib. 10. & l. vlt. C. qui ætat. se excus. eo. lib. 10. vbi gl. hinc not. esse deferendũ ætati. & l. 2. C. de his qui non imple. stip. eo. lib. & in §. item maior. Instit. de excus. tut.

215 *Senior doctor iuniori præferendus.*

¶ Quadragesimononò, ex duobus Doct. eadem die eo honore insignitis, is alteri pręferẽdus est, qui est senior, vt dicit Bart. in l. 1. & ibi Alex. in addi. ipsius. ff. de obse. à liber. præst. & Ludo. Bolo. in repet. authen. habita, col. 20. vers. sed quid si plures sunt. C. ne fil. pro pat. quod intellige cæteris paribus, vt alibi suprà diximus.

216 *Seniores magis priuilegiandi.*

¶ Quinquagesimò, non in his tantùm, sed in vniuersum senectuti defertur in priuilegiis, vt videlicet sint cumulatioribus priuilegiis donandi quàm iuuenes, per text. in l. sancimus, ibi, cunctis Consulum priuilegiis. C. de Consul. lib. 12. & ita per illum text. voluit Cæp. in d. tracta. de Imper. milit. deligendo, in priuileg. antiquit. vers. 48.

217 *Semper seniores præferendos.*

¶ Nullus finis reperiri posset, si quis omnia describere vellet, in quibus ætati, & senectuti defertur, cùm vt scribit Ias. in l. cùm quid, in 2. lec. ff. si cer. pet. & iterum cons. 192. exorta, col. 2. vers. ex præmissis, lib. 2. omni iure, & in omni materia pręferũtur seniores iunioribus. Tamẽ vltra supradicta vide tex. not. in l. prouidendum, cùm dicitur, in prin. meritũ nobilisśimos fecit, aut vetustas. C. de postul. Ex quo apertè probatur senectutẽ nobilitatẽ quãdam esse. Vide prætereà tex. in l. Alexandrinus. C. de Decur. lib. 10. & in Auth. de Quæstor. §. si verò aliqui. & ibi gl. in verbo, graues, & in c. ita, & ibi etiã gl. in verbo, à veteribus. 19. dist. Et quod diuinus ille Plato lib. 3. de legib. inter septem rationes, quæ ad dignitatẽ imperandi faciũt, tertiã senectutem posuit, vt videlicet iunioribus seniores imperẽt & dominentur. Cuius etiam meminit lib. seq. & in lib. 3. de republica, δῆλον ὅτι μὲν πρεσβυτ

πρεσβυτέρους τοὺς ἄρχοντας δεῖ εἶναι, νεωτέρους δὲ τοὺς ἀρχομένους, δῆλον. Id est, cōstat quidem quòd seniores imperare oportet, iuniores subesse. Et iterum lib.5. statuit seniorem præesse omnibus iunioribus, eósque corrigere, inquiens, πρεσβυτέρῳ μὲν νεωτέρων πάντων ἄρχειν τε καὶ κολάζειν προστάξει. quod optimè facit ad id quod diximus suprà nu.137. vigesimosecundò, & seq. Ex hoc planè confirmat ipsius discipulus Aristot. qui lib. Politicōn 7.c.14. scribit naturaliter seniores iunioribus præesse. quem ex nostris citat Oldrad. pro consuetudine præferente primogenitum, consil.94. incip. eleganter, col.4. & Albe. Rosa. in l. semper. ff. de iure immun. & in Prooem. ff. in §. discipuli, col.3. & in suo indice, in verbo, senex. & Cep. in vlt. priuil. nobilitatis. & Ias. in d.l. cùm quid, in fi. ff. si cert. pet. vbi etiam adducit illud Virgilianum à nobis suprà citatum,

Tu maior, tibi me est æquum parere Menalca.

Adducitque tandem multas huius rei rationes, quas ibi videre in promptu est omnibus.

218 ¶ Cæterùm Strabo maximus geographiæ professor lib.16. tradit in Aromatifera regione (ea est Arabiæ pars) omnia esse omnibus consanguineis cōmunia, natu tamen grandiorē esse dominū. Et de hoc, vt opinor, loquitur Diodor. lib.2. cùm scribit cōfestim post Arabiæ descriptionem in insula, quæ in oceano est versus meridiē, eum morē esse vt cuiuslibet coetus senior aliis tāquam rex, cui parent omnes, imperet: pòstque eum senior excipiat principatū. Ex quo fit fortasse vt seniores interdum pro dominis vsurpentur, vt in c.1. ext. de censib. quemadmodum interpretātur gl. Io. And. Pan. & alij, ibi, & Luc. Pen. in l. Decurio fortunam, col.1. C. de Decur. lib.10.

Apud Arabes natu grandior dominus.

219 ¶ Nec prætermittendum quod sacræ literæ perhibent, Gen. 24. in prin. Abraham illum omnibus virtutum numeris cumulatissimum, seruum seniorem domus suæ omnibus quæ habebat gubernandis præposuisse. Columel. autem lib. Rei rust.1.c.12. præcipit eligēdum villicum, qui iam transcenderit ætatem primæ iuuentæ, necdum senectutis attigerit. Illa ne & autoritatem detrahat ad imperium, cùm maiores dedignentur parere adolescentulo, hæc ne laborioso succumbat operi. Idem lib. eiusdem operis 11.c.1. Villicum fundo familiæque præponi conuenit ætatis nec primæ nec vltimæ. Nam seruitia sic tyrunculum contemnunt, vt senem: quoniam ille nondum nouit opera ruris, hic exequi iam non potest.

Abraham seruum seniorem suis rebus præposuit.

220 ¶ Sed quid plura? cùm & id à brutis animantibus obseruari videmus? Nā elephantorū ea est natura, vt gregatim semper ingrediātur, sed agmen ducat natu maximus, cogat ætate proximus, vt retulit eruditissimus ille Togatorum Plin. lib.8. Naturalis hist. c.5 & Solinus qui vbique ex racemis Plinij vindemiam sibi facit, c.38. Sed & Aelian. lib.8. animalium scribit formicas cùm ad pabulandum proficiscuntur, natu grandiores similiter eas ac exercitus duces ducere: vt hinc possis liquidò cognoscere id à mera natura ortum, vt seniores imperent, & dominentur: iuniores subsint & obediant. Quæ tu addes ad ea quæ diximus suprà nu.83. sed & hinc quoque.

Bruta animalia imperium seniorū agnoscunt.

221 ¶ Finem huic veluti præfationi fecerim, modò illud priùs dixerim, moris fuisse apud antiquiores Græcos sacra domestica filiis natu maioribus relinquere, vt licet colligere ex Valerio Maxi. lib.2. tit. de Institutis antiq. quo loco describit morem Massiliensium in haurienda cicuta.

Sacra domestica filius primogenitus relinqui solita.

QVI DE PRIMOGENITVRA SCRIPSERVNT.

IAM tempus est, vt ad cætera progrediamur ad hanc primogenituræ materiam pertinētia; quam solus ex paulò superioribus legū interpretoribus Mart. Laud. dignā putauit cui priuatim librū destinaret, in quo latiùs, quàm alius ante ea tēpora eam rem pertractauit. At nostra tēpestate Io. Lup. vt ipse dicit in repet. c. per vestras. §.26. col. pen. de donat. inter vir. & vxo. librū eiusdē tituli æddidit, quem tamen nōdum vidi. Sed & D. Ioan. Ciriecus Senat. nostri Parisien. Cōsiliarius meritissimus, librum iustæ magnitudinis in lucem de ea re nuncupatim emisit, in quo adeò rem ipsam copiosè luculentérq; disseruit, vt non parū abfuerit, quin spongiam his superinduxerim. At nō permisit philautia illa suus liberus perire, nostris auribus illud Columellæ insusurrās: An Latiæ Musæ non solos adytis suis Acciū & Virgiliū recepêre, sed eorū & proximis & procul à secundis sacras concessêre sedes? Nec Brutum aut Cælium, Pollionémve cū Messala & Catulo deterruere ab eloquētiæ studio fulmina illa Ciceronis. Nam neque ille ipse Cicero territus cesserat tonantibus Demostheni Platoniq;. Nec parens eloquentiæ Deus ille Mæonius vastissimis fluminibus facundię suæ posteritatis studia restinxerat. Ac ne minoris quidem famæ opifices per tot iam secula videmus laborem suum destituisse, qui Protogenem, Apellémq; cum Parrhasio mirati sunt: nec pulchritudine Iouis Olympij Mineruæq; Phidiacæ sequentis ætatis attonitos piguit experiri Bryaxim, Lysippū, Praxitelem, Polycletum quid efficere, aut quousque progredi possent. Sed in omni genere scientiæ, & summis admiratio, veneratióque, & inferioribus merita laus cōtingit. Illud quoq; Quintiliani in fi. Oratoriarum Institut. Si quis summa deseret (quod cur faciat cui ingenium, valetudo facultas, præceptor non deerunt?) tamen est, vt Cicero ait, pulchrū in secundis tertiisq; consistere. Neque, & cætera quæ sequuntur. Age igitur mi Tiraquelle, ne timeas nihil tibi laudis hoc tuū opus parere, tametsi huius minimè studiosus es. Ne timeas, inquam, existiment studiosi non id ex tua prodiisse officina; quando id palàm & stylus & materia coarguant. Vel si quicquam dixeris quod antè in illis Mart. & Cirier. libris dictum est, id quod sæpius necessariò contingat necesse est, quando ex eisdem fontibus iisdémque riuulis, quæ scripsistis, omnes hausistis. Non diffide tamen quin & alia quæ ab illis minimè dicta sunt, dixeris non contemnenda, nec studiosis iniucunda.

PRIMA

PRIMA QVAESTIO.

1 IGitur post ea quæ de laudibus & primogenituræ & ætatis veluti præfationis loco diximus, imprimis quærẽdũ cẽsemus, Quis sit, dicatúrve primogenitus. Quod cùm intelliges, nequaquã posteà ingeniũ tuũ excruciabis circa diffinitionẽ primogenituræ, in qua nimium fortaſsis laborãdum esset, vt Logicorũ Dialecticorúmq; subtilibus & acutis scrupulis satisfaceremus, qui adeò multa in bona diffinitione requirũt, vt vix vllã reperias, quæ non aliqua ex parte deficiat. Propterea Vlp. noster in l. omnis. ff. de reg. iu. Omnis, inquit, diffinitio periculosa. rarũ est enim, vt nõ subuerti posſit. Et Gal. lib. de differ. pulsuũ monet ne quis se cõiiciat in diffinitiones, de quibus nec inter ipsos Dialecticos satis conuenit: & vt eas omnibus numeris absoluas, vsum tamen magnũ postulant. Ne dicã, inquit, nihil opus esse ad tradendas disciplinas definitione essentiali. Definitiones quas vocãt notionis his qui rẽ iam cognoscũt sunt superuacuæ, ignorantibus non necessariæ, &c. quæ sequuntur. Cicero autem 2. de Orat. tradit definitionem talem esse debere, vt vis eius rei quam definimus, sic exprimatur, vt neque quicquam absit, neque supersit.

Primogenitus quid sit. Diffinitionũ difficultates & vsus.

2 ¶ Sed non vereor ne intelligas quid sit primogenitura, cùm noueris quis sit primogenitus: non magis quàm nõ intelligas, quid sit senectus, si scias quis dicatur senex. Igitur reiecta tractatione & generis, & speciei, siue formæ, quod magis Cicero probauit, & propriorum, & differẽtiarum, siue distantium, vt appellat ipse Tullius in Topicis, accidentium, & aliarum huiusmodi futilium argutiarum, de quibus per gl. in l. nihil aliud est hæreditas, & iterum in l. vlt. ff. de verb. sig. & in rub. extrà de sum. trin. & Cyn. in l. 2. col. 2. vers. primò ergo quæro. C. quæ sit long. consuet. Bar. in l. 1. col. 1. ff. de test. & in l. 1. §. dolum. ff. de dol. & Bal. in l. cùm quis, col. 2. C. de iu. & fac. igno. & in rub. C. qui admit. col. 2. & in c. ex parte M. col. pen. extrà de appel. & Barb. in rub. de consti. col. antep. Dec. in d. l. omnis diffinitio. & Alcia. lib. 1. de verb. sig. char. 1. & 2. Nam nec Varroni illi Togatorum doctiſsimo negotium fuit, vt superstitiosè definiret, & legibus rationibúsque omnibus definitionum inseruiret, vt etiam scribit Gellius lib. 1. Noctium Atticarum, c. 25.

Necessaria in bona diffinitione.

3 ¶ Primogenitus igitur is dicitur, qui primus natus est, etiam si nullus eum frater sequitur. Id est, non tantũ is post quem & alij, sed ante quem nullus est, vt scribit D. Hieron. aduersus Heluidiũ, & in cõmentar. super Matth. & repetitur in c. Ioseph, extrà de verb. sig. Id autem probat D. Hiero. autoritate illius loci Num. 18. Quicquid primùm erumpet è vulua cunctæ carnis quam offerunt domino, siue ex hominus, siue de pecoribus fuerit, tui iuris erit. ita duntaxat, vt pro hominis primogenito precium accipias. Nam illuc definiuit fieri sermo domini, quid sit primogenitũ, cùm dicit, quicquid primùm erumpet è vulua. Sed & posteà subiungitur, Cuius redemptio erit post vnũ mensem siclis argenti quinque. Ex quo facilè colligitur non esse expectandum, an alij filij posteà nascantur, vt proinde sciatur, erit ne is qui primũ è vulua erupit, vnigenitus, sed post mẽsem est redimendus tanquam primogenitus, licet nondum sint alij procreati. Et alia quoq; multa in eam rem adducit D. Hieronymus, quæ quisque videre poterit.

Primogenitus qui primus natus est. Etiam si nullus sequitur.

4 ¶ Sed quibus illud addere poteris nõ mirũ esse si primũ etiã de vno dicatur, cùm è diuerso vnũ pro primo plerũque ponatur, præsertim apud Hebræos, quibus id propemodũ solẽne est, vt cum Gen. 1. dicitur יום אחד, dies vnus, id est, primus, vt annotãt nõnulli interpretes, & ante cæteros Ioseph. Antiquit. Iudaic. lib. 1. c. 1. & clarè cõstat ex sequentib. Et Num. c. 29. in prin. vbi D. Hiero. sciẽter vertit, Mensis etiã septimi prima dies. quanquã 70. interpretes ita vertissent, καὶ τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ μιᾷ τοῦ μηνός. Et Aggei 1. c. etiã in prin. vbi tamẽ vulgata editio habet, in die vna mẽsis. Mũsterus vertit die prima mẽsis. Idq; etiã videre licet apud Euãgelistas, quorũ phrasis tota Hebraica est: vt cũ scribitur Matth. 28. in prin. εἰς μίαν σαββάτων, in vnã sabbatorum. Et Luc. 24. & Ioan. 20. vtrobiq; etiã in prin. μιᾷ τῶν σαββάτων, vna sabbatorũ, id est, prima sabbatorũ, vt & Theophylactus ibi exponit. Et in 1. ad Corinth. epist. c. 16. post prin. κατὰ μίαν σαββάτων, vbi & ipse Theophylact. ita quoq; exponit, & his verbis intelligi tradit diem dominicũ. In quo etiam consentit D. Chrysost. Quanquam ipse quidem Chrysosto. & Hippolytus illud c. 1. Genes. enarrãtes, aliter diem vnum interpretãtur. Alibi autem Hebręi vnum pro quodam intelligunt, vt Matth. 21. συκῆν μίαν, quod nostra vulgata editio vertit, fici arborem vnam. Et Luc. 20. in princ. καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν. Et factum est in vna dierum, & alibi sæpe, quod nos obiter dicere volumus.

Primus de vno.

Vnus pro quodam.

5 ¶ Card. autẽ Flo. in d. c. Ioseph, ex eo dicit, quòd possumus l. vnicã alicuius tit. allegare pro prima, nõ secus acsi essent plures. Sed & Pan. ibi hoc dicit facere ad quęstionẽ, q. si datur brauiũ primo veniẽti ad talẽ locũ, & vnus tantũ venit, is certè debebit habere brauiũ, quasi primò venerit, licet nemo secutus est, & sequitur Ant. Cors. in tract. de brauio, in 6. q. Pro quo est opt. tex. licet nõ allegẽt, in l. ex duobus, in prin. ff. de vulg. & pup. vbi primus dicitur nõ solũ is qui ante aliquẽ est, sed etiã is ante quẽ nemo sit: sicuti & è diuerso supremus, nõ is tantũ, qui post aliquẽ est, sed etiã post quẽ nemo sit. Et tex. etiã in l. qui duos, in prin. ff. de reb. du. vbi quis primus decesſisse dicitur, licet post eũ nemo decesserit: quemadmodũ & proximus dicitur qui solus est, quiq; neminẽ antecedit, de quo etiã vltimo est tex. in l. 1. §. proximus, & in l. proximus, & iterũ in l. vulgari. ff. de ver. sig. Et in l. 2. §. legitima. ff. de suis & leg. hær. & in §. proximus, Inst. de legi. ag. suc. Sed de eo, quod de primo dictũ est text. est in c. Christus, in verbo, primam eucharistiam, iuncta gl. j. q. j. licèt in contrarium esse videatur tex. in §. his itaque respondetur, vers. item apostolus laborantem. Sed primas partes sequitur Virgilius, qui probè nominum significationes nouit, cùm scribit Eclog. 1.

Lex vnica prima dicitur. Primumuenisse dicitur qui sequentem non habet.

Hic

Hic mihi responsum primus dedit ille petenti. Et huc spectat, quòd primum decretum dicimus, etiam si secundum non interueniat quemadmodum scribit Spec. titu. de primo & secundo decreto. §. j. in fi. Quanquam quantum ad text. in d. §. his itaque respondetur, pertinet, potest dici primum proprie eum dici, qui sequentes habet, per tex. no. in l. j. §. æstas, iuncta gl. ff. ne quid in flu. publico, & ad hoc dicit no. illum tex. Fran. Are. in l. qui filiabus. §. j. col. 2. ff. de leg. 1. vb tamen dicit quòd propter saluandam dispositionem testatorum communiter primum accipimus pro eo quem nullus antecedit, licèt nullus eum sequatur.

Primũ decretum etiã si secundum nõ interueni. t.

6 ¶Sed vt ad primogenitũ redeamus, Bal. in l. 2. col. 1. C. de iure emphy. dicit primogenitũ eum esse quem nemo antecedit. idẽ in l. cũ antiquiorib. col. 4. ver. & primò præmitto. C. de iur. delib. dicit ꝙ primogenitus idẽ est dicere, quod primò natus, id est, qui primò vidit lucẽ, & totus ad orbẽ processit, & ad nullũ declinans monstrũ, vel prodigiũ. l. quod certarũ. C. de posth. hær. inst. & prius & posterius in tẽpore cõsistit. l. Aretusa. ff. de sta. ho. & d. l. qui duos, in prin. ff. de reb. du. Et id (ait) patet ex diffinitione tẽporis: quia tẽpus est numerus motus secũdũ prius & posterius. Et paulò pòst, hoc verbũ primogenitus secũdũ naturã intelligi debet, id est, qui primo natus est, per d. c. Ioseph. Et propriè dicitur masculinũ, quod primò aperit vuluam. hæc ibi. Id quod etiã voluit Pet. An. cõ. 82. dicta facti narratio, col. vlt. ver. 2. Id autem quod postremo loco dictum est, cum dici primogenitum qui primùm vuluam aperuit, aperto probatur testimonio sacrarum literarum, Exod. 13. & 34. Num. 8. & 18. & iam suprà diximus Hieronymi testimonio, vt interim cæteros omittamus.

7 ¶Cæterùm Bal. con. 275. quod pro regula, col. 4. li. 2. dicit quod primogenitus significat filiũ, secũdo genitus nepotẽ: non annum, vel mẽsem natiuitatis. intelligitur enim primogenitus, id est, primus in gradu naturæ. Idem quoque con. 389. incip. consuetudo est, dicit quòd primogenitus est nomẽ naturæ, per l. tutelas. ff. de cap. di. & nihil prætereà. Pau. autẽ con. 85. inci. in q. præsenti, col. 3. versi. 2. probatur, lib. 1. dicit quod primogenitus idem est, quod maior natura vel ætate. Et de his quoque plura D. Cirier. in tractatu de iure primogenituræ lib. 1. q. 4.

Iterũ quis primogenitus dicatur.

8 ¶Sed illud tamẽ nõ omiserim, vt quis primogenitus dicatur ante aliũ eiusdẽ vteri nõ satis esse vt prior manũ proferat, nisi & totus prior nascatur, ꝙ probatur testimonio diuinę scripturæ Gen. 38. c. vbi cũ Thamar geminos pareret, Zera, aut vt alij appellãt Zerah, prior manũ extra vterũ protulit, in qua obstetrix, putãs illũ priorẽ quoq; nasciturũ, coccinũ, id est filũ rubedine coloratũ ligauit, vt hinc dignosceretur. Sed aliter ꝙ̃ ea putabat cõtigit. illo enim manũ retrahẽte, Phares anteuertẽs prior exiit. Hincq; primogenitus habitus est. De qua re tamẽ loquẽs Diodorus animaduertẽdũ esse monet, Zarã natura fuisse primogenitũ, qui prior manũ protulerat, sed Deũ Phares tribuisse principatũ, ex quo genus regiũ processit, & Dauid postremo etiã Dominus. Hęc illius verba, sunt, δεῖ δὲ ἐπισημαίνεσθαι, ὅτι ἡ μὲν φύσις τὸν ζαρὰ πρωτότοκον ἐποίει, προεξενηνοχότα τὴν χεῖρα, ὁ δὲ θεὸς τῷ φαρὲς περιέσχε τὸ ἀξίωμα, ἐξ οὗ τὸ βασιλικὸν γένος, καὶ ὁ δαβίδ, καὶ ὁ κύριος.

An primogenitus dicatur qui manũ primùm protulit, etiã si totus prior non nascatur.

9 ¶Nec illud quoq; prætermittendũ, ex his quæ diximus perspicuè videri, nisi cæcutiamus, Primogenitũ eum dici qui primus natus est, etiã si non primus cõceptus sit, licèt aliàs pro nato habeatur qui conceptus est, quoties de commodis ipsius quęritur. l. qui in vtero. ff. de stat. hom. cum si. Hic enim natiuitatẽ inspicimus. Et ne frustra id dictũ putes: illud hic sciendũ est, quod & si duo simul & vno impetu nasci nõ possint. l. Arethusa. ff. de stat. ho. tamẽ duos pluresve simul eadẽ seminis iaculatione concipi posse, & plerunq; fieri solere cùm plures concipiũtur, in cõfesso est apud eos qui de rerũ natura scripserũt, præsertim dũ disserũt, quomodo gemini pluresve vno cõcubitu gignũtur, vt videre licet apud Plutarch. lib. de placitis philosophorũ 5. c. 10. Censorinũ de die natali. c. 5. & Auicennã, 21. Fen. 3. Ca. Quanquã vt & ex illis quoque intelligi potest, plures ex vno concubitu, non vno ictu concipi etiã possunt, vtpote cũ vno concubitu pluribus iaculationibus semẽ sæpe emittitur, hincq; etiã plures nonnunquã concipiũtur pro numero iaculationũ. Sed & illud itẽ contingere potest, vt mulier post conceptũ alio post concubitu superfœtet, autoritate Aristot. lib. 7. de historia animal. c. 4. vbi & ita conceptos Herculẽ & Iphiclem ex diuersis parentibus scribit, visamq; fuisse adulterã, quæ vno partu alterũ marito similem, alterum adultero ædidit. Et iterum lib. de generatione animal. 4. c. 5. Et Plinij qui eadem prope recenset lib. 7. ca. n. Solini c. 4. & Auicennæ vbi suprà. Idque astruere Iurisconsu. noster in l. antiqui libero. ff. si pars hær. per & in l. cum quidam. §. suum hæredem. ff. de acqui. hær. quibus in locis Accursius noster id expendit. Tametsi huic sententię assentiri non videatur D. August. lib. de Ciuitat. Dei. 5. c. 6. Quo in loco Ludouicus Viues eum excusans scribit illum ad id respexisse quod frequẽtissimum est, non quod rarissimũ, vt etiam Io. Camers, in cõmentariis Solini vbi suprà: qui ob id taxat Baptistam Pium, qui acerbè nimis taxauit ipsum Augustinum, qui superfœtationẽ denegauerat. Plin. autem lib. 10. c. 63. scribit Dasypodes & lepores superfœtare, eósque solos ex quadrupedibus, vt & inibi dicit in fi. Igitur vt redeamus, si fortè deprehendi possit coniectura quadam certa (quod tamen difficillimum est) ex geminis cùm qui posterior exiuit ex vtero, priorem fuisse conceptum: is tamen ius primogenituræ non obtineret: sed alter qui prior natus est. Et ita quoque expressim voluit D. Cirier. in tract. primogenituræ. lib. 1. q. 1. in fi.

Natiuitas inspicitur non conceptio.

10 ¶Sed nec illud in hoc loco omittendũ, quia de maiore locuti sumus, quòd vbi fit mẽtio de maiore simpliciter, licèt maior multis modis dicitur, vt per gl. in c. lex est. 2. di. & in c. sedes. de rescri. & in c. si pluribus, in verbo maiori, de præb. li. 6. & Arch. in c. quanquã, 2. q. 7. & Pan. in cap. statui-

Maior multis modis dicitur.

mus in 2.not.de ma.& nbed.& in c.dudū,le 1.in 4.no,de elec.& Barb.in trac.de pręst.Car.parte 1. q.1.partis,col.15.ver.10.Card.& Cor.con.303.videtur prima facie,col.3.ver.his tamen non ob.lib.3. & per.Fel.in d.rub.de maio.& nbed.& alibi fnrte dicemus. Tamen in dubin intelligendū est de maiore natu seu ætate,si ratin subiectæ materiæ aliam interpretationē nō suadeat,vt consulit Bal. quem refert & sequitur Pe.An.in rep.c.1.in 4 q.prin.ver.cōsuluit etiā Bal.qualiter debet intelligi. de const.mntus hac ratinne:quia quādn verba pnssūt intelligi de actu naturali & ciuili,debēt indubin intelligi de naturali,per l.vlt.vbi idē Bal.de his qui veni.æta.imp.& l.ex parte.§.insulā ff. de verb.obl.& l.Statius Forus.§.Cnrnelio Felici.ff.de iure fisci,& nn.in l.fideicōmissum.ff.de cond. & demon.& per glo.in c.susceptum,de rescr.lib.6.& in cap.placuit,le 2.in verbo,mnrtuus.16.q.1.

De eadem re.

11 ¶Et hnc sequitur Alc.con.123.discussis,col.1.li.1.& con.4.ponderatis verbis testamēti.col.1.libr.4. vbi & hnc dicit prnbari in l.si pater.§.vlt.cū l.seq.ff.de adnpt.& l.eum qui,in prin.ff.de interd.& re leg.& l.semper,in prin.ff.de iure immu.& in c.qunties,de test.& in c.maior.34.q.1.Sequitur etiam Barb.in rep.l.cū acutissimi,col.48.ver.& primn affero.C.de fideicō.& cnn.10.sapienter scribitur, col.vlt.lib.2.vbi & de hnc dicit esse tex.in l.1.ver.maiores.C.de impo.luc.descrip.lib.10.& iterum con.18.præclarè scriptū est,col.4.eo.lib.2.& con.30.sacro scriptū est Euangelio,col.1.eo.libr.Bapt. Seuer.in repe.l.nmnes pnpuli,in ea q.Bar.an statuta recipiant interpretationem declaratiuam in 19.q.ff.de iust.& iur.Snc.in l.prncurator.C.de eden.& cnn.252.inci.visis instrumentis,col.3.vers. ex quibus verbis,&Fel.in d.rub.de maio.& nbed.col.pe.& in c.super eo,le 2.cnl.pe.de test.& Phi. Dec.in c.cum omnes,in 2.lec.in 5.not.de constit.& con.453.in casu ad me transmissn,col.3.ver. verba enim illa.Ias.cōs.215.ex Valentia,col.2.lib.2.Philip.Dec.con.443.in casu ad me transmisso, col.4.ver.verba enim illa.& Iac.de S.Genrg.in l.1.cnl.2.C.ne lice.poten.& In.Crnttus inter cons. Aut.Rubei,cnn.39.circa quæstionem,col.vlt.& D.Cirier.in eo.tract.primogenituræ,lib.1 q.2.vbi alia multa ad eam rem dicit,quæ nns de industria omisimus, ibi si libet videre poteris, tntam enim illam quæstinnem huic rei deputauit.

Maior & primogenitus idem.

12 ¶ Hincque dicunt multi ex nnstris maiorem & primogenitum idem significare,& inter cæteros Pan.con.85.hoc exordio.in præsenti quæstinne,cnl.2.vers.secundò prnbatur,lib.1.& Barb.consi. 10.cuius caput est sapienter scribitur,cnl.8.versi.item est pnnderandum,& seq.lib.2.& nouissimè Paulus Paris.qui & alins quoque multns citat con.72.ad veram resolutionem,cnl.9.ver.vlterius aduertendum,qui est in num.84.lib.4.Nam & plerunque in nostris legibus mainr & minnr pro seninre & iunınre accipiuntur, in l.si paterfamil.§.vlt.in fi.cum dicitur, nec maiorem minor.ff. de adnpt.Súntque qui id citant legem, eum qui.ff.de inter.& releg.& l.semper,in prin.ff.de iure immu.& c.maiores.24.qu.1 Sed in his locis maiores in alin sensu accipiuntur:scilicet pro iis qui ante nos fuerunt,vt pet Vallam li.6.c.55.

Hebræorum mos in eā rē.

13 ¶Porrò illud scio Hebræorum morem esse,magnum siue maiorem referre ad ætatē magis quàm ad conditionem,aut aliam qualitatem.Qund secutus Latinus interpres.Genes.ca.19. Et ingressa est mainr,dnrmiuitque cum patre.Et iterum c.27.Vncauit(ait)Esau filium suum maiorem. Rursumque c.29.Habebat Laban duas filias,nomen maioris Lia. Et in hunc qunqı sensum quidam referunt illud Lucæ 9.Qui minor est inter vns,hic mainr:quanquam ex præcedentibus satis cōstat, ea verba ad ætatem uon respicere

Aliorum authorum.

14 ¶ Apud alins quoque Latinns scriptores maior simpliciter prn maiore natu,siue ætate plerunqı ponitur,vt apud Virgilium Egloga 5.

Tu maior,tibi me est æquum parere Menalca.

Et Martialem lib.9.Epig.30.

Maior erat mensibus illa tribus.

Nec aliàs tamen sæpe reperies apud bonos autores, nisi cum ea adiectione,natu,vel ætate,vel simili,vti etiam ponitur in l.qui cum maior natu.ff.de ope.lib.& in §.minorem.Institu.de adopt.& in d.c.lex est.2.di.cum si.Sed ex hac tamen significatione Hispani vulgò primngenitum mainrē & ius primogenituræ Maioriam,& Maintricatum,& Maioratum vocant,vt videre licet ex Paulo Car.con.165.in præsenti causa,lib.1.& Ro.cnn.29.in causa maioriæ.&Car.Alex.in c.ius naturale, col.4.dist.j.& Soc.con.47.facti narrationis,lib.3.& aliis multis.

SECVNDA QVAESTIO.

An sufficiat momēto præcedere ut dicatur primogenitus.

1 SEcundò consequenter quæro:an vt primogenitus quis dicatur,sufficiat vt alterum præcedat ex momento:vt si ex eodem partu duo nascuntur, & quidem vnus confestim pnst alterum. Nam simul vnóque impetu non possunt,natura id non permittente,vt dicit tex.in l.Arethusa.ff. de statu ho.Certè is qui prinr exiuit ex vtern dicetur primngenitus,& ius primogenituræ consequetur,vt expressim voluit Io.And.in addi.Spe.in rub.de feu.ver.hic interpone,dicēs hnc declarare historiam Esau & Iacob.Nam Esau prior egressus,& protinus nullo temporis interuallo secutus est Iacob illius plantam pedis manu tenens,vt scribitur Gene.25. tamen ex illn soln temporis puncto consecutus fuisset Esau ius primogenituræ,nisi Iacnb vendidisset,vt ibi qunqı scribitur,& ad Hebræos 12.& in c.quàm periculosum.7.q.1.hæc ferè Io.And.quem sequitur Frā.Are. in l.ex duobus,col.1.ff.de vulg.& pup.vbi & hoc dicit satis declarasse Iurisc.in d.l.Arethusa.ff.de stat.hom.vbi certè est bonus tex.& etiam in l.sequenti.

Prius & po

2 ¶Nam & aliàs ratione breuissimi tēpnris,vt puta vnius horę,quid dicitur altero prius vel posterius:& ita pręponitur,vel postponitur,vt probat tex.in l.si quis eū.§.si duo testamento.ff.de vulg. & pup.

& pup.& in l.si mulier,vbi id not.Soc.ff.de reb.du.& glo.reputata sing.in l.si ex pluribus.§.vlt.in verbo,die.ff.de sol.& alia in c.duobus,in verbo,si nō appareat,de rescr.li.6.& alia in c. si eo.tēpore,in verbo,iā de elec.co.li.6.& alia itē,in c si à sede,in gl.2.& ibi Phil.Fran.de præb.lib.6.Bal. in l. Imperator,col.pe.ver.& nota quòd dies.ff.de sta.ho.& in l.de rebus,C.de do.ante nup.vbi etiam loquitur de prioritate pūcti,& in l.cū proponas,in fi.C.de interd.matr.& in l.vlt.col.4.C.de edi. D.And.tol.& in c.pastoralis,in prin.& ibi etiā Pan.& Fel.col.3.& Dec.col.2.ver.2.infertur,de rescri.& in c.capitulū.col.1.c.tit.& in c.consuluit,& ibi etiā Fel.col.3.de offi.deleg.& in c.licet.& in ca.quoniā cōtra falsam,de prob.& in c.ego enim,in prin.de iureiur.& in c.2.de cōfes.Io.Plat. in l.1.C.de iure fisci.libr.10.Barb.in rep.rub. de fide instr.col.28.ver.quid de hora.Soc.Dec.& Tho. Parp.in l.1.ff.sol.mat.Fel.in c.2.in 1.not.de offi.deleg.Ias.in l.1.§.j.in 2.no.ad fin.ff.de eden.Dec.in l.in ambiguis.ff.de reg.iur.& in c.clerici,col.4.ver.3.illam,de iudi.Catel.Cotta in memo.incip.actus ita debent interpretari,& iterum in memor.incip.hora. Si autem dubitatur vter ex duobus geminis prior exierit,quid agendum dicemus latissimè inferius in 17.q.

strius dicitur ratione unius horæ.

TERTIA QVAESTIO.

1 TErtiò quæro, si is qui verè primogenitus est patris hæreditatem renuntiat,vel fortè etiā incapax est illius,quia frater minor vel iam decesserat ante patrem:vel etiam post non adita apprehensaque hæreditate sine liberis:vel aliàs non succedit:an is qui illū proximè sequitur ex fratribus dicetur primogenitus,ita vt ius primogenituræ consequatur:an verò omnes fratres succedant æqualiter tanquam nullus sit primogenitus? Et videtur omnes succedere debere æqualiter inspecto iure communi,ex quo omnium filiorum æqua debet esse portio, nulla habita ratione ordinis genituræ,vt dicemus in seq.q.Nā consuetudo ius deferens primogenito,non potest hic habere locum cum nullus sit primogenitus eorum, qui succedunt,vtpote fratre illorum primogenito sublato vel excluso.Neque enim is qui illum proximè sequitur,id est,secundogenitus,dici potest primogenitus,cùm non sit primò natus,nec vuluam aperuerit, secundum ea quæ diximus in præce. q.Neque enim quod primum est,aliquid ante se habere potest,in proœ.ff.vers.in reliqua verò anni parte,& no.Bal.in rub.C.de ser.fug.in fi.

Si primogenitus non succedat,an secūdogenitus habeat ius primogenituræ.

2 ¶Et ideo idem Bal.in c.1.in fi.tit.de fil.nat.ex mat.ad morga.dicit quod cū regnum Sicilię ex pacto deferatur primogenito,si ipse primogenitus moriatur sine liberis,nō succedet secundogenitus,sed libere deuoluetur regnū ad papā.Sequuntur Mart.Laud.& Car.Alex.ibi & Geor.Na.qui hoc dicit sing.& perpetuo no.in trac.statutorū excludentiū fœminas à successionibus,in 26.eadémque vlt.q.2.q.prin.& Ias.qui & hoc reputat sing.& perpetuo notandum,& nūquam obliuiscendum,in l.quoties,col.antepe.ver.illud etiam.C.de rei vend.& Io.Lup.in rep.rub.de don.inter vir.& vxo.§.69.col.pen.ver.ex istis dicebat,& iterum ver.reperio tamen.

De eadem re.

3 ¶Sed Nicol.Peru.(vt hoc obiter dicam)in trac.succes.ab intest.in prima parte principali,in sexta specie filiorum,ver.vnum dicit Bal.qui est in 4.col.dicit se de hoc dicto Baldi mirari,propter ea quæ scribit in l.cum antiquioribus,col.4.ver.& quia tales transmissiones. C.de iure deliber.dum commemorat quasdam conuentiones initas inter papam Clementem,& Carolum Regem Siciliæ,anno 1305.quæ aliter sonant.quod & refert Ias.in d.l.quoties,& nihil prætereà dicit.& Bened. in rep c.Raynu.in verbo, in eodē testamento relinquens, lect.t.nu.156.de test. qui itē nihil aliud quàm quod distinguit inter pactum & statutum vel consuetudinē. Sed & hoc idem miratur Picus in l.quod te,in gl.j.ff.si cer.pet.Verùm dici potest quod potuerint diuersis temporibus variæ conuentiones fieri.Neque enim Bal.vno eodémque tempore scripsit super 6.lib.C.& super feudis,vt dicit excusans Bal.Catel.Cot.in memor.incip primogenitus.

De eadem re.

4 ¶Sed vtcunq; sit de huiusmodi conuentionibus,satis constat ex istorum sententia,quòd si ea sit conuentio vt regnū,aut aliud quippiā deferatur primogenito,certe eo semoto non succedet secundogenitus:quod non ex alia causa est quàm quia primogenitus dici non potest,etiā si qui illum præcedit,vel mortuus est,vel aliàs nō succedit.Et cū verba cōsuetudinis,aut statuti aliquid iuris primogenito deferentis deficiant,cū iam nullus sit primogenitus,deficit & ipsa cōsuetudo vel statutum,l.2.§.toties,& ibi Paul.Cast.& recentiores.ff.de dam.infect.cum si.Ideoq; res ipsa remanet in dispositione iuris communis.l.cōmodissime,ff.de liber.& posth.cū si.præsertim cum statuta,& consuetudo sint strictissimè intelligenda,vt cum iure cōmuni conueniant.l.2.C.de nox. & c.cum dilectus,extra de cōsue.cum si.Et ita expressè in hoc casu voluit Io.Lup.in rep.d.c.per vestras.§.23.in fi.de don.inter vir.& vxo.vbi & alios allegat,qui tamē hoc dixisse non videntur, & Zasius con.8.poteram.lib.1.& Mol.loquens tamen in renunciatione,vel abstentione primogeniti,in consue.Paris.tit.j.§.3.in gl.j.col.3.in 3.q.& iterum in §.8.gl.j.in 4.& 5.qu.rursumq; §.10.in 9.& 10.q.& ante hos omnes Goffred.Salig.in l.& ideo,post prin.ff.de act.rer.amo.Licet,ait, secus esset si consuetudo loqueretur de antiquiore,vt est consuetudo Britanniæ.

De eadem re.

5 ¶Et hanc sententiā confirmat quod plerique voluerunt,quod si plures successiuè sunt electi magistratus alicuius ciuitatis,& primus moriatur,vel recuset acceptare magistratū,nō propterea admittetur secundus,per l.si legata.C.de leg.& l.tutoribus,& ibi Dy.ff.de test.tut.& l.3.§. si quis Titio.ff.de adim.leg.& ar.l.& si fine.§.sed quod Papinianus.ff.de min.& l.ex contrac.ff.de reg.iu.Et ita post Dyn.voluit Cy.in l.post aditam.& ibi quoq; Bal.ver.deinde collige.& Sal.ver.vlt.hęc lec. C.de impub.& aliis substit.Sed tu omnino vide illos & prętereà Bar.& Imo.in l.cum sub hac.ff.

De eadem re.

de cond.& demonst. Ang.& Imo.in l.quida testator Proculũ,eo.tit.Bald.in l.tutoribus.ff.de test. tut.Imo.in c.tuæ,in fi.de præb.Bar.in l.quaudiu.ff.de acq.vel amit.hær.& in l.Publius.ff.de cond. & demonst.& in l.absenti.ff.de do.Ang.& Imo.in l.quidam ex testamento.ff.de vulg.& pup.

6 ¶Ego verò in nostra specie aliter senio,secutus autoritatem Aud.Iser.in c.1.§.præterea,col.pen. ver.sed quia ponitur,tit.quæ sit pri.cau.bene.ami.quod mortuo primogenito succedit secundogenitus,licet constitutio loquatur tantum de primogenito.& illum nuncupatim sequitur Matt. Affl.reprehendens Bal.vbi suprà,in c.1.in 4.no.ou.7.tit.hic finit lex,& in d.c.j.col.j.ver.sexto no. tit.de fil.nat.ex matr.non.ad morg.Atque etiam Alb.qui in proœ.ff.§.discipuli,col.4.ver.itẽ certum est quarto,dicit quod si mortuo patre filius primogenitus repudiat eius hæreditatem,regnũ statim deuoluitur ad secundogenitum,per iura illic ab eo allegata.Quod & ipsum quoque voluit in l.donationes,col.4.ver.item certum est.C.de do.inter vir.& vxo.Et ex eo quoque ar.motus,quod in hoc casu expressim voluit Bal.in l.2.col.1.ad fin.C.de iure emphyt.quod is dicitur primogenitus qui tempore mortis patris alios antecedit,quia successio habet naturam relationis ad tempus mortis,& ideo inspicitur prioritas,quæ tunc in rerum natura versatur,per l.ex facto. §.pen.ff.ad Trebel.& sequitur Alc.in l.proximus.ff.de verb.sign.Cui concinit quod scribit idem Bal.con.275.quod pro regula,col.pe.lib.2.eum non esse primogenitum de iure, qui decessit ante feudum apertum,per d.l.ex facto.§.pen.ver.si quis autem suscepit.ff.ad Treb.Et deinde col.se. dicit illum dici primogenitum , qui tempore quo feudum aperitur,in rerum natura est primus, per tex.in §.proximis,inst.de leg.ang.suc.

De eadem re.

7 ¶Et facit quod in simili voluerũt Ia.Are.Cy.Alb.& ipse Bal.in l.si quis prioris.§.talem.C.de sec. nup.vbi hanc quęstionẽ adscripserunt.Consuetudo est vt primogenitus ex primo matrimonio succedat in Baronia.Quidam autem Baro tres vxores habuit,ex prima nullos liberos suscepit,ex aliis multos.Primogenitus secũdi matrimonij dicit Baroniã ex statuto vel cõsuetudine ad se pertinere:alij negant,quia nõ sit primogenitus ex primo matrimonio,quod cõsuetudo exigit.Contrarium tamen illi statuunt,quia secundũ matrimoniũ respectu tertij dicitur primum, vt dicit gl. ibi,in verbo,ex secundo thoro.Et propterea is dicitur filius primogenitus primi matrimonij respectu sequentium.Et ita etiam potest dici in nostro casu,quod iste secũdogenitus, cum primus deest,dicendus est primogenitus,& primò vuluam aperuisse respectu cæterorum sequentium.

De eadem re.

8 ¶Propterea subdit Bal.vbi suprà,quòd si ex omnibus matrimoniis sint liberi,sed is qui solus erat ex primo matrimonio repudiat Baroniam,vel efficitur frater minor:certè is qui illum sequitur,obtinebit Baroniam tãquam primogenitus. Nec enim obstat aliis qui omnino est inhabilis. l.si post mortem.§.liberi.ff.de bon.poss.cont.tab.& ita dicit fuisse determinatum in regno Apuliæ,cum Ludouicus Regis primogenitus sese sodalitio D.Francisci addicasset.De quo etiam meminit idem Bal.in l.Deo nobis,col.4.ver.quarto not.C.de episc.& cle.& illam Bal.dec. sequitur Alex.in addi.Bar.in l.j.§.qui habebat.ff.de bon.pos.cont.tab.& in sua dispu.inci.Sigismundus, in 3.dubio,col.1.dum allegat.Bal.vbi suprà,& Ant.Cors.in tract.de potest.& excel.reg.q.10.quamuis Barb.in addi.Bal.in d.§.talem,ab eo dissentire videatur.

De eadem re.

9 ¶ Et fere concordat,quantũ ad hanc rem pertinet,quod dicit ipse Bal.in d.l.cum antiquioribus, col.6.ver.& primo præmitto.C.de iure delib.eũ dicit,quod ius primogenituræ fuit ablatũ Rubẽ primogenito,quoniam thorũ patris violauerat,& datum fuit filius Ioseph.Nam dignitas(ait)quę recedit ab indigno,applicatur proximiori gradui,ar.l.3.§.emancipati.ff.de bon.pos.con.tab.& c. licet,de voto.Et quod dicit And.Iser.in §.denique,& post eum Car.Alex.in §.prædictis.col.3.tit. quæ fuit pri.cau.bene.amit.Quòd si pater habet feudum,in quo ex consuetudine debet succedere primogenitus tantum,& primogenitus eius committit noxam in dominum viuo ipso patre: certe patre mortuo nõ succedet ipse primogenitus,sed secũdogenitus.Et quod dicit Mart.Laud. in tract.de principibus,ver.351.inci.si primogenitus.quòd si primogenitus principis,ad quẽ principatus pertinebat,repudiat,secundogenitus illum obtinebit,per c.1.§.j.tit.quib.mod.feu.amit. Id & quod ante illum voluit Old.con.94.eleganter,col.pe.ver.item certum est,quem sequitur Cor. in d.tract.de pot.& excel.Regi.q.74.in fine.

De eadem re.

10 ¶Facit itẽ quod pulchrè cõsuluit Pet.Anc.cõs.27.nõ seruato ordine,col.3.ver.postquã igitur propter dictã repudiationẽ,in huiusmodi specie.Quispiã hærede instituto substituit duos antiquiores de domo & progenie sua:an ista substitutio restringatur ad duos primos antiquiores solũmodo,an verò illis duobus exclusis deuoluatur ad sequẽtes duos antiquiores?Et cõcludit quod deuoluitur,per multa quæ illic allegat omnibus obuia:quẽ sequitur Ro.cõs.438.in causa consultationis,in 4.dubio paulò ante fi.& Barb.cõ.26.scripsit doctissimus.col.10.ver.præterea adduco vlterius.li.j.& cõs.18.præclare scriptũ est.col.6.ver.ex istis infertur,li.2.& Soc.cõ.113.suprascripti.col. 3.ver.sed istæ rationes,lib.1.& Carol.Ruy.dum citat Petr.Anc.vbi suprà,con.119.viso & bene põderato,col.antepe.sub nu.14.in fi.lib.2.& Steph.Bertran.con.23.ex themate,col.3.nu.9.lib.4.

De eadem re.

11 ¶Et quod scribit Aegidius Bellamera,cõs.33.cuius est exordiũ,quod si ad personas,in prin.quod si ius patronatus pertineat ad primogenitũ ex testatoris dispositione, & primogenitus religionẽ intrat,vel dãnatur,& eius bona publicantur:tunc secundogenitus,qui iam in locum illius successit,& proinde factus primus præsentabit.Et sequitur Rebuf.noster in cõmentariis Concordatorum papæ & Regiis tit.de pacifi.poss.nu.3.sexta concl.& quod in quibusdã casibus voluit Bal.in

c.cum in magiſtrum,in fi.de elect.& in c.1.in fi.tit.de ſucceſ.feu.& Pan.in c.licet,in 4.not.de voto,de quorum dictis videbis infrà alijs in locis.

12 ¶ Facit præterea tex.not.in §.item opponitur 22.q.2.vbi ſecundogenitus dicitur & vocatur primogenitus cedente primogenito,& in c.tam & ego.ext.de verb.ſign.vbi vnigenitus dicitur qui & fratrem habuit qui tamen eſt mortuus,quaſi videlicet natus non videatur,qui nō durauit.Per quem tex.dicit Imo.con.103.cuius hoc caput,in cauſa quæ vertitur,col.2..ver.itē pro Peracina facit,quod primogenitus dicitur cuius frater maior natu mortuus eſt.Quod tamen intelligit vt ex quadam fictione is primogenitus dicatur:quod ſi verum eſſet , res hæc magis dubia redderetur. Et huc vergit quod ſtatutum repellens fœminas extantibus maſculis, intelligitur cū maſculi ipſi poſſunt & volunt ſuccedere.Nam ſi non poſſunt,quia forte religionem mendicantium ſunt ingreſsi,aut nolunt,hauddubiè admittuntur fœminæ,per tex.l.2.de qua re & nos alibi latiſsimè dicemus vbi videre poteris.Facit deniq; quod ſcribit gl.in c.cum Vintonienſis,in verbo, concurrebat,ante fi.extrà de elect.quòd ſecunda electio dicitur prima reſpectu tertij.

De eadem re.

13 ¶Et huc ſpectat quod Aſtronomici ſcriptores prodiderūt,quod ſi Iupiter in primo cardine partiliter in parte horoſcopi fuerit conſtitutus in iis præſertim ſignis,in quibus gaudet , vel in ſuis domiciliis,ac etiam in ſuis finibus, vel in altitudine ſua:& per noctem in ipſius horoſcopi parte fuerit inuentus:faciet primum naſci inter fratres,vel qui ante ipſum natus fuerit , interimet, vel in longinquis regionibus ac locis eum ſeparabit ac conſtituet, vt ipſe in paterna domo habeat principatum.Ita enim ſcribit Firmicus Maternus aſtrorum peritiſsimus Matheſeos lib.3.c.4.Qui & paulò poſt:Semper(ait)Iupiter in cardinibus genituræ collocatus,aut primum naſci faciet,aut fratres eius maiores interimet,vt ipſe in domo paterna habeat principatū.Nam ibi vides aſtra, mortuis aut abſentibus primogenitis,principatum decernere ſecundogenitis tanquam primogenitis,ac ſi ij qui primogeniti erant nunquam fuiſſent.Et idem quoque author eo.li.3.c.6.Sol,ait, primo loco in omnibus cardinibus genituræ,maiores fratres omnes debilitabit, aut qui ſic habuerit,inter omnes fratres primus naſcetur ac eorum maior.

De eadem re ex aſtrologis.

14 ¶Quæ cum ita ſe habeant,Ro.omnium primus,quos ego ſciam,con.98.cuius eſt initiū, quo ad id de quo primo quæritur,col.2.ver.quod autem ad ſecundū,videtur dubitare,an vera ſit illa Bal. ſententia ſuper regno Siciliæ,in d.c.1.tit.de fil.natis ex mat.ad morg.quā ſuprà citauimus in ver. ſecundo huius quæſtionis,vti etiam dubitat Iaſ.in l.is poteſt,col.6.vltra ſcribentes,ff.de acq.hær. dum dicit quod ea eſſet valde ſing.ſi vera eſſet,nec ſine ratione dubitant ex iis,quæ diximus.

De eadem re.

QVARTA QVAESTIO.

1 QVarto,quæro,an valeat ſtatutum , aut conſuetudo præferens primogenitos in ſucceſsionibus,& an ſit rationabilis & fauorabilis nécne.vtrumque enim codē tenore expediam.Nam certum eſt,id eſſe contra ius commune,quod quidem filios æqualiter admittit ad ſucceſsionem parentum,ſiue ius prætorium reſpicias,ſiue etiam ciuile.De iure prætorio eſt tex.in l.1.C.vnde libe.& l.ſi poſt mortem.§.vlt.ff.de bon.poſ.con.tab.De iure ciuili,in l.inter filios.C.fam.hercif.vbi Bal.ex hoc.no.omnia ſtatuta quæ inæqualiter admittunt liberos,eſſe contra ius commune,contráq; naturalem æquitatē. & etiā in auth.in ſucceſsione.C. de ſuis & leg.Ideo lex quantū poteſt in id tēdit,vt ſeruetur æqualitas inter liberos.l.pe.in fi.C.cō.diui.& l.vlt.C.com.vtriuſq; iud. & l. vt liberi,& l.illud.§.vlt.& ferè per totum tit.C.de colla.ex quo quidem tit.facile apparet collationem ob id inductam,vt ſeruetur æqualitas inter liberos.Nam & aliàs quidem res quæ ſuapte natura non conferenda eſt,confertur tamen cauſa inæqualitatis vitandæ inter liberos,vt no.gl.vlt. in d.l.illud,per illum tex.& ibi magna pars Doct.C.eo.& Bal.con.37.quoniam re melius intellecta,col.3.ver.quæſtio vertitur,lib.2.

An valeat ſtatutū uel conſuetudo præferens primogenitos.

2 ¶ Et alibi quoq; lex exhortatur parētes,vt æqualiter inter liberos teſtētur,in auth.de nupt.§.illud. quoq;,qui eſt vlt.vbi Ang.dicit probari illud vulgare,Non debet pater vnum ex liberis facere filium,& alium priuignum.Propterea Iuriſc.interpretatur,quòd ſubſtitutio inter liberos intelligatur fieri æqualiter,l.iam hoc iure.& l.Lucius.ff.de vulg.ſubſt.& l.in teſtamento.C.de mil.teſt.& l. 2.& l.quamuis.C.de imp.& ali.ſub.Et adeo quidem lex ipſa amat æqualitatē inter fratres,vt propter eam ſæpe ampliet & reſtringat diſpoſitionem teſtatoris , quo ad effectū ipſius l.cum pater.§. euictis.ff.de leg.2.& d.l.vlt.& quod ibi no.C.com.vtriuſ.iud.voluit Bal.qui ex ſupradictis nōnulla collegit,in l.1.col.3.C.de pac.& Fran.Arc.con.1.col.vlt.ver.in caſu autem noſtro.

3 ¶Quibus & tu præterea adde,quod vt ſeruetur æqualitas inter liberos aliquid venit in legatum, quod aliàs non veniret l.quæſitū.§.ſed & ipſe.ff.de fund.inſtr.quem tex.dicit not.Fran.Arc.in l. qui filiabus,in prin.col.vlt.ff.de leg.1.dicitque per illum tex.quòd vt euitetur inæqualitas inter liberos,verbum ambiguum recipit aliam interpretationem,quam non reciperet,Quinetiam per illum tex.dicunt Old.Iaco.Are.& Bar.in l.ſi pater,in prin.ff.de don.quòd pater præſumitur filium adhibere ad ſtipulandū animo donandi,niſi numerus liberorū & quantitas patrimonij repugnaret:ne videlicet ex eo magna ſequeretur inæqualitas,& ſequitur Bal.in l.filię cuius,in 7.q.C.fam. hercif.& in trac.de duobus fratribus,& Fran.Arc.d.con.1.col.vlt.ver.pro his optimè facit,& cōſ. 153.breuitate vtendum eſt , col.2.verſ.confirmatur iſta concluſio,& Soc.in l.hæredes mei.§.cum ita,col.5. ver.tertia ratio.ff.ad S.C.Treb.& con.98.viſis inſtrumentis diuiſionum,ad fi.& Philipp.

Aequalitatis ratione aliquid uenit in legatū , quod aliàs non ueniret.

Dec.con.41.in causa istorum.col.2.ver.4.hoc suadetur,& con.43.diuino implorato præsidio,&c. in fi.& con 319.præclarissime doc.col.vlt.Sed & vt seruetur æqualitas,interpretatur fideicommissaria substitutio,vbi aliàs interpretaretur directa,vt voluerunt Bal.Ang.& Sal.in l.in testamento. C.de testa.mil.& Cor.con.114.in hac consultatione,col.2.lib.3.

Priuilegia cõcessa testãtib. inter liberos intelligũtur,si æqualiter sint instituti.

4 ¶Ad hęc priuilegia quæ concedũtur testantibus inter liberos,vt in l.vlt.C.fam.herci.& l. hac cõsultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.& similia,ita demũ competunt,si pater æqualiter filios instituat,aut illis aliter prouideat,vt pulchrè consuluit Ro.cons.179.amplissime doctor,col.5.versi.2. quod & posito,vbi hoc dicit voluisse Spe.in tit.de instr.edi.§.cõpendiose,ver.quid si pater habẽs tres filios.quod dictũ pro sing.reassumit Phil.Dec.in l.1.in 2.no.C.vnde lib.& con.349.consuluit excellentissimus,col.5.ver.sed tamẽ his nõ obstantibus.& etiam sequitur idẽ Dec.con.361 omissa lõga serie,col.2.& con.631.casus de quo queritur,post prin.vbi id dicit no.Et bene facit quod & idem Ro.respondit con.385.in casu præmisso,quod per secundũ testamentũ in quo seruatur æqualitas inter liberos,reuocatur primũ testamentum etiam factũ inter liberos,sed non seruata æqualitate:non obstante auth.hoc inter liberos.C.de testam.& inter cętera allegat Spec.vbi suprà. Et idem propemodum voluit Alex.con.163.visis narratis,col.3.ver.nec huic fundamento, libr.6.

In dubio sequẽda est op.quæ facit æqualitatem inter liberos.

5 ¶Et in dubio tenenda est opinio per quam fratres reducuntur ad æqualitatem,secundum So.in rep.l.cum anus,col.20.ff.de cond.& demon.& con.108.casus Ser.Fra.in fi.lib.3.& Maria.pattem ipsius con.4.visis actis,etiam ad fi.quibus adde quod pulchrè consuluit Cor.cons.309.multum, latè.& seriose,li.1.post Bal.& Bar.in hac specie,Testator cùm haberet duos filios, vnum instituit hæredem in bonis & iuribus quæ habebat in Tuscia:alterum in bonis alibi sitis,sciens hoc modo illos fore æquales.Ille autem non potuit exigere quædam debita ob inopiam debitorum incognitam testatori.Certè concludit per multa quæ ibi allegat,istos fratres esse reducendos ad æqualitatem.Et quod tradit Pau.Cast.in auth.hoc inter liberos,col.j.ver.in contrarium facit.C.de testa.quod quando plura testamenta apparent condita inter liberos,ei standum est quod continet æqualitatem inter eos.& sequitur Paulus Parisius con.24.licet,col.3.nu.13.lib.2.quod nõ longe abest ab eo quod diximus in præcedenti versi.

Fratres ficos indiuisas non relinquunt.

6 ¶Quid quòd fratres ipsi adeo pertinaciter æqualitatem sectantur & desiderant,vt vel ficos indiuisas non relinquant,ex vetere Græcorum prouerbio σῦκα μερίζειν,id est,ficos diuidere, tracto à fratribus bona diuidentibus,qui eo vsque minima quæque diuidi inter se postulant, vt ne ficos quidem non partiantur,de quo Martialis lib.5.Epigrammatôn in Calliodorum,

Calliodorus habet censum,quis nescit?equestrem,
Sexta,sed & fratrem Calliodorus habet.
Quadraginta secat qui dicit σῦκα μερίζε,
Vno credis equo posse sedere duos?

Filij Iacob ægrè tulerũt, tunicam donatam fuisse Ioseph.

Et quæ sequuntur,vt iam mirari desinas quòd cæteri filij Iacob molestè tulerunt Ioseph fratrem fuisse tunica à patre donatum,Genes.37.de qua re loquens Diuus Ambrosius in libr. de Ioseph Patriarcha.c.2.Iungat(ait) liberos æqualis gratia,quos iunxit æqualis natura. Lucrũ pietas nescit pecuniæ,in quo pietatis dispendium est.Quid miraris si propter fundum aut domum oriuntur inter fratres iurgia,quando propter tunicam inter Iacob sancti filios exarsit inuidia?

7 ¶Cui sententię maximè conueniũt verba Ang.con.287.inci.pro clariori decisione thematis,col. 3.quæ ipsa,licet non admodũ elegantia,libuit huc subnectere.Et hoc (ait)potissimũ vendicat locum in fratribus diuidentibus hæreditatẽ paternam,qui ex inuidia causata à forma specifica plus solent contentari,quod extraneus etiam inimicus habeat de hæreditate paterna,quàm alter eorum plus altero vnum iota.Quod & idem penè dicit ipse Ang.con.364.Petrus fecit suum testamentum,col.vlt.Vt non mirum videatur quod veterum scriptorum monumentis traditum est,

Fratrum Ponticorum diuisio.

Chariclem Antiochúmque fratres Ponticos cum paterna inter se bona diuiderent,poculum argenteum concidisse,vestẽmque mediam abscidisse,vt neuter altero ditior opulentiorque abiret. Ex quo & illa tragica detestatio Plutarcho in Pyrrho memorata,

Acuto ferro diuidant fratres domum.

Acuto ferro diuidant fratres domum.
θηκτῷ σιδήρῳ δῶμα διαλαχεῖν τοὺς ἀδελφούς,

Quod ex Euripide est in Phœnissis loquente de Eteocle & Polynice fratribus.

Fratrum concordia maximè seruanda.

8 ¶Ea autem potissimùm ratione æqualitas inter fratres & liberos seruanda est,quia cum aliàs semper concordia & pax atque amicitia,tum maximè inter illos seruanda est,atque præ cæteris quibusuis rebus expetẽda.l.fratris,& quod ibi no.Bal.& l.de fideicommisso.C.de transf.& d.l. cum debet.§. sin autem,in fi.& c.iustum est.23.q.3.& quod voluerunt gl.Bar.& alij in d.§.cunctis, & in l.cum rem alienam.C.de lega. Notum est illud filij Sydrach Ecclesi.25.In tribus(ait)placitum est spiritui meo,quæ sunt probata coram Deo,& hominibus;Concordia fratrũ,& amor proximorum,& vir & mulier sibi bene consentientes.Scribit Salomon sex esse quæ Deus odit:septimum autem,hoc est,eum qui seminat inter fratres discordias,detestari animam eius,Prouerbiorum 6. c.Et alibi sacra scriptura fratrum discordiam pessimum crimen vocat Genes.37.cap.sicuti in eo loco tradunt interpretes.

Aequalitas amicitia est.

9 ¶ Enimuero æqualitas(vt est Pythagoræ ex Platonis lib.6.de legibus,& Aristo.lib.Ethic.9.cap.8. sententia) amicitia est,id est, vbi æqualitas, ibi quoque est amicitia.Est enim æqualitas amicitiæ

parens

patens & altrix. Contrà inæqualitas diſcordiarum bellorúmque mater. Id quod elegãter extulit Euripides in illa eadem fabula introducens Iocaſtam Eteoclem filium ita alloquentem:

Κεῖνο κάλλιον τέκνον,
ἰσότητα τιμᾶν, ἣ φίλους ἀεὶ φίλοις,
πόλεις τε πόλεσι, ξυμμάχους τε ξυμμάχοις
ξυνδεῖ. τὸ γὰρ ἴσον, νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ.
τῷ πλέονι δ', αἰεὶ πολέμιον καθίσταται
τοὔλασσον, ἐχθρᾶς δ' ἡμέρας κατάρχεται.
καὶ γὰρ μέτρ' ἀνθρώποισι καὶ μέρη σταθμῶν
ἰσότης ἔταξε, κἀριθμὸν διώρισε,
Νυκτός τ' ἀφεγγὲς βλέφαρον, ἡλίου τε φῶς
ἴσον βαδίζει τὸν ἐνιαύσιον κύκλον.
Κ' οὐδέτερον αὐτοῖν φθόνον ἔχει νικώμενον.
εἶθ' ἥλιος μὲν, νύξ τε δουλεύει βροτοῖς,
σὺ δ' οὐκ ἀνέξῃ δωμάτων ἔχων ἴσον.
καὶ τῷδ' ἀπονέμαι; κᾆτα ποῦ 'στιν δίκη;

Id eſt ad verbum, quantum fieri poteſt,
Illud pulchrius ô fili
Aequalitatem amplecti, quæ amicos ſemper amicis,
Vrbéſque vrbibus, ſociósque ſociis
Connectit. Nam æqualitas legitima hominibus eſt.
Ei verò quod plus eſt, ſemper aduerſarium efficitur
Hoc quod minus, odiíque ſtatim initium fit.
Etenim menſuras hominibus & partes ponderum
Aequalitas conſtituit, & numerum definiuit:
Noctíſque obſcurum radium, ſolíſque lumen
Aequalem ire annalem circulum.
Et neutrum ipſorum inuidiam habet ſuperatum.
Ergo ſol quidem nóxque ſeruit mortalibus:
Tu verò non ſuſtinebis domorum habens æquas partes
Et huic diſtribuere? vbi verò eſſet iuſtitia?

Ariſtot. quoque lib. Politic. 5. c. 1. ſcribit vbique propter inæqualitatem oriri ſuſpicionem, & cap. ſeq. multa in eam rem affert, quæ ſunt omnibus obuia. Quibus admodum concinit tex. in c. decimas, verſ. has verò decimas. 16. q. 7. probans inæqualitatem eſſe fomitem diſcordiæ.

10 ¶ Et optimus tex. id probans quod ſuprà nu. ab hinc 3. ex Ang. diximus, qui etiã illum allegat in l. cùm oportet, poſt prin. in illis verbis, vel ad extraneos, vel ad fratres ſuos. quod grauiùs multis eſſe videtur. C. de bo. quæ lib. Ex quibus verbis colligitur compertum eſſe, homines plerunque moleſtiùs ferre, ſi quæ ad ſe pertinent ad fratres ſuos peruenerint, quàm ad extraneos, ſicut etiam ex d. tex. no. gl. in §. & quod ſæpe, in verbo adducunt, in Auth. de tri. & ſemiſ. & in §. nec illud, in verbo, ſecundis, ibi, item propter, in Auth. de nupt. & ipſe Ang. vltra locum ſuprà citatum, in conſ. 364. viſa facti narratione, ad fin. & iterum conſ. 394. cùm fratres ad diuiſionem, etiam ante fin. vbi ad hoc adducit hiſtoriam Eſau & Iacob deſcriptam Gene. 27. Sed & per illum tex. plerique omnes paſsim aſſerunt ex inæqualitate oriri inter fratres diſcordiam, lites, inuidiam, ſicut & inter cæteros gl. & Doct. in d. l. cùm pater. §. euictis. ff. de leg. 2. & Bald. in c. cùm acceſsiſſent, in prin. extrà de conſtit. & in c. cùm olim, circa medium, extrà de conſuet. cùm dicit not. in d. §. euictis, quòd dignitas ſiue excellentior gradus inuidiam generat, & ſcãdalum ſeminat inter fratres. & rurſum in c. Deus qui, extrà de vita & hon. cler. Et Paul. Caſt. cõſ. 150. viſo caſu, col. 1. lib. 1. vbi dicit quòd ex inæqualitate fratrum non ſolùm generatur inuidia inter eos, ſed etiam odium mortale, vt contigit in filiis Iacob. & Rom. cõſ. 385. in caſu præmiſſo, & iterum conſ. 438. in cauſa conſultationis, col. 2. & Maria. conſ. 4. viſis actis, col. 2. & Corn. conſ. 228. quod dictus Ser. col. 1. lib. 4. & Doct. alibi ſæpe. Et ad hæc faciunt multa quæ diximus in tracta. de leg. connubiali b. in 5. leg. nu. 17. atqui æqualitas, & multis ſeq.

Grauius ferimus fratres, quàm extraneos nobis anteferri.

Ex inæqualitate diſcordia & inuidia.

11 ¶ Igitur vt redeamus, facilè ex iis apparet huiuſmodi cõſuetudinẽ quæ anteponit primogenitos cæteris, eſſe cõtra ius cõmune, & vt dicit Corn. conſ. 199. hoc c. in hac cõſultatione, col. 14. in litera, a, lib. 2. exorbitantiſsimã à iure cõmuni. Nunc reſtat vt ſciamus id quod in quæſt. iam deducimus, an valeat ſitq; rationabilis nécne ea cõſuetudo. in qua re cõperio noſtros Iuriũ interpretes non omnino cõuenire. Nam Petr. de Bel. Per. in §. vlt. Inſtit. de iure nat. in ea eſt ſententia, vt ſi ex cauſa & ratione probabili fuerit huiuſmodi cõſuetudo inſtituta, vt cùm bellũ mouetur, expedit vt terra vnius imperio gubernetur, & tunc valet cõſuetudo. Si autẽ ſine cauſa fuerit introducta, nõ valet, ſed magis dicẽda eſt corruptela. Cy. in l. Barbarius, col. 1. de offi. Præt. aſſerit peccare primogenitũ, qui ex cõſuetudine totũ patrimoniũ retinet, ſi ſcit eã cõſuetudinem eſſe erroneam prout eſt. Et ſi velit eſſe ſine peccato, debet diuidere fratrib. ſuis. Idẽ Cyn. in l. reſcripta, in 3. q. poſt Pe. C. de prec. Imp. of. dicit quòd conſuetudo diſponens vt primogenitus totũ habeat, eſt contra

Conſuetudo præferens primogenitos eſt contra ius cõmune.
An autem valeat & ſit rationabilis, nécne.

Apostolum dicentē, Filius, ergo hæres: ideoq; peccat primogenitus si eam consuetudinē secutus totū capiat. Et hoc sequitur Bald. in l. sed ea. ff. de leg. 3. & Hēr. Bo. in c. ex parte, le 2, in fi. 1. col. extrà de off. deleg. Et idē videtur voluisse idē Bal. in l. omnes populi, col. 7. vers. tertiò quæro quæ sunt illa. ibi, itē si statutū dicit quòd primogenitus. ff. de iust. & iu. dum dicit quòd statutū disponens vt primogenitus succedat excluso secundogenito, est odiosum & irrationabile, ea scilicet ratione, quoniā in natura pari nō debent cōtraria cōstitui. Et sequitur Alex. cons. 118. cōsideratis verbis, col. 4. ver. & similiter statutū lib. 1. vbi & dicit fuisse ex mēte Bar. in l. j. in fi. 7. q. C. de sum. tri. sequitur itē Fran. Are. cons. 164. diligēter & maturè, col. 3. vers. cōfirmatur ista cōclusio. & Soc. cons. 252. visis instrumētis, col. 4. vers. septimò ad idē adducitur. Et simile est quod dicit Luc. Pe. in l quicūque. C. de prin. agē. in reb. li. 12. huiusmodi ius primogenituræ esse odiosum, cùm deprimat secūdogenitū, quē sicut & primogenitū natura creauit, arg. l. vlt. C. de lib. præt. & l. lege. C. de leg. hære. Et idē dicit in l. j. col. 4. vers. primò quia constituto. C. de priu. eo. qui in sacro pala. mili. eo. lib. 12.

12 ¶ Sed & idem Bal. in l. cùm lege, ante fi. C. de epis. & cler. dicit quòd huiusmodi statutū est omnino irrationabile. ideo nō valeret, si in totum auferret legitimam. Sed si illam solùm limitaret, valeret, nisi id factum esset in fraudem alimētorum. Sequitur Alex. cons. 134. æterni numinis, col. 8. vers. in hanc partem, & iterum col. vlt. vers. non obstat quod habetur, lib. 6. Et ab hoc non longè distat, quòd dicit ipse Bal. in d. l. j. col. 8. deinde quæro circa statuta. C. de som. tri. eam demum valere consuetudinem, si alij filij alimenta habeant. Ipsa enim alimenta solùm, non etiam reliqua quæ ex successionibus proueniunt, esse de iure naturæ. Id quod nuncupatim sequitur Ias. in l. quoties, col. antep. vers. & adde quòd talis est consuetudo. C. de rei vend. vbi ex hoc dicit, quòd stante huiusmodi consuetudine potest primogenitus in foro cōscientiæ totam hæreditatem retinere, quicquid super ea re dubitauit Iac. Aret. & Cy. in d. l. Barbarius, & ibi etiam Alber. in t. col. vlt. char. ff. de offi. Præt. de quorum in eo loco sentētiis dicam posteà. Id quod videtur Ias. intelligere secundum Bal. distinctionem in d. l. j. cui omnino ipse Iason innititur.

De eadem re.

13 ¶ Verùm Old. cons. 94. elegāter circa negotiū, col. 2. & 3. simpliciter tenere videtur valere consuetudinē præferentem primogenitū cæteris, eámq; iure Diuino, Ciuili & Canonico corroborat. In qua etiā sententia fuisse videtur Bar. in l. 2. in 24. q. & ibi expressim Raymund. de Sabanaco, in repet. vers. quæro quorū consensus requiretur. C. quæ sit longa cōsuet. & Io. And. in c. fine culpa, in vlt. q. de reg. iu. lib. 6. in Mercu. vbi dicit quòd talis cōsuetudo fundatur super æquitate, ne videlicet tandem patrimonia per filiorū diuisiones attenuentur, exinaniantur, ad nihilum reducātur; arg. c. maiorib. de præb. & c. ex literis, de pig. & c. vlt. de concess. præb. & l. ne in plures. ff. de exerc. & quia respub. appetit subiectos fore locupleres. §. cogitatio, in auth. vt iud. sine quo. suf. Ex hócque cōcludit quòd huiusmodi cōsuetudo ligat etiā priuilegiatos, scilicet clericos, minores, pupillos, & si qui sunt eiusdem generis, de quo tamē quatenus ad clericos infrà pleniùs dicā q. 43. Sed & Bal. ipse sibi (vt aliàs sæpe) cōtrarius cons. 389. lib. 2. ita exorditur: Cōsuetudo est in nōnullis regnis, & est rationabilis, & præscripta, quòd primogenitus succedat, &c. Idem quoque cons. 275. quod pro regula in feudis traditur, col. 2. vers. cōsuetudo igitur potuit, eo. lib. 2. dicit quòd cōsuetudo potest disponere, vt solus succedat primogenitus, vt hoc videlicet priuilegiū sibi vindicet primogenitura, per no. in c. licet, de voto, & in c. quàm periculosum. 7. q. 1. Et cons. 360. quatenus ad pūctum, eo. lib. 2. dicit quòd cōsuetudo aliquid insigne concedens primogenitus valet propter honorē familiarū & primogenituræ. Rursum idem in l. in quibus, col. 2. vers. pone consuetudo dictat. C. de secund. nup. quòd hæc cōsuetudo est approbata de iure Diuino. Quinetiā in c. cùm omnes, col. 2. de constit. dicit iure gentium statutū fuisse, vt primogenitus solus in regno succedat, ne regnum ipsum corrūpatur. quoniā nihil ita magnum est, quod in partes diuisum nō redigatur ad modicum, vt in Auth. de natu. io cur. depu. & in Auth. de tri. & semis. in prin. Alibi itē videlicet in c. 1. §. mulier, tit. si de feu. fue. contr. int. do. & agn. dicit etiā simpliciter, q; talis cōsuetudo valet, quod etiam tenet And. Iser. in c. imperialem. §. præterea, col. 25. vers. quomodo probabitur, tit. de prohib. feud. ali. per Fel. Iac. Aluar. Mart. Laud. & Card. Alex. in d. c. mulier, tit. si de feu. fue. contro. vbi ipsi Aluar. & Card. dicunt quòd hæc cōsuetudo valet & est tenenda, licet videatur dura. Idem Aluar. in c. 1. §. & quia, col. 6. tit. de his qui feu. da. pos. Cal. cons. 17. statuto, tit. de constit. & Fran. Rampo. inter cōsilia illius cons. 34. statuto Ferrariensi, tit. de testa. Card. Flor. cons. 137. redemptoris omnium qui est rex, col. 2. vers. & ex eadē causa. Pan. cons. 12. casus talis est magnificus, col. 3. vers. sed & dubiū, lib. j. Flor. in disput. incip. Baro. in 2. dub. in prin. & Io. Bapt. à S. Seuer. in c. j. col. 12. vers. 17. regula, tit de feu. cognū. & Alex. sibi cōtrarius, cons. 87. quantū ad primū, statim post prin. lib. 6. Car. Alex. in c. per venerabilem. §. quod autem, col. 30. vers. postremo ad eandem materiā, extrà, qui filij sunt leg. & in c. ius naturale, col. 3. dist. 1. & Bened. in rep. c. Raynutius, in verbo. io eodem testamēto relinqueos. 2. nu. 158. & iterū 163. in fi. & nu. 168. & multis seq. de testa. & Gui. Papa cons. 131. circa processum reuisionis, in 3. dub. per multa quæ illic alleg. & Nicol. Perus. in tract. de success. ab intest. in 1. parte, in 6. specie filiorum, col. 5. vers. & propterea si est consuetudo. Io. Lup. in rep. c. per vestras. §. 54. de don. inter. vir. & vxo. Iac. à S. Georg. in l. cùm antiquioribus, col. pen. vers. sed an valeat. C. de iure delib. & Steph. Bert. cons. 78. viso consultationis themate, col. 1. lib. 3. vbi dicit hanc cōsuetudinē honestā & rationabilem. Et ex Theologis Scotus celebratissimus Sententiarū interpres, lib. 4. Senten. dist. 15. q. 2. in solutione argumentorum, cùm differit de muliere, quæ ex alieno viro filium

Qui cōtra tenuerunt valere.

filium suscepit,vbi satis apertè innuit,hanc consuetudinem sibi videri bonã esse & æquam,dum illius simpliciter mentionẽ facit,in eáque,vt ita dicã,se fundat in quæstione,de qua ibi per eum.

14 ¶ Et pro hac parte facit quod dicit Bal.in l.2.col.1.vers.itẽ an valeat pactũ, & ibi Ias. col.40.vers. secũdò quærit.Bal.C.de iu.emphy.quòd valet pactũ,vt emphyteusis ad primogenitũ solum perueniat.Et quod cõsuluit Paul.Cast.cons.160.in causa quã magnificus dominus,col.4.vers.quòd valet testamentũ disponẽtis,quòd in feud.iurisdictionali castrorũ vel ciuitatũ præferatur primogenitus cæteris,& respõdet ad c.1.tit.de succes.feu.vbi videtur dici contrariũ.& sequitur Fel.in c. prudentiam,col.3.extrà de offi.deleg.Quódque latè disseruit Guid.Pap.deci.267.cuius est exordium,pactum factũ est,quòd valet pactum initũ in cõtractu matrimonij, vt primogenitus ex eo matrimonio præferatur cæteris in successione cõtrahentium matrimoniũ, quod & idem voluit Guid.deci.505.incip.factũ est pactũ.& Aufrer.in addi.decis.Tholo.q.452. cuius est prin.item fuit quæsitũ an valeat,de quo dicemus latiùs infrà in 6.q.Nam si huiusmodi pacta & testamenta valeant,multò magis cõsuetudo vel statutũ,vt per gl.& Bar.in rub.C.de decur.lib.10. & gl.in l.non impossibile,in fi.gl.magnæ.ff.de pact.& per tex.in l.vlt.ad fi.& ibi Bal.C.de fideius.cum sim. *Confirmatio posterioris sententiæ.*

15 ¶ Cæterùm Alber.Ros.in d.l.Barbarius,col.7.vers.& prædicta faciunt.ff.de offi.Præt.post Iac.Ra. quærit an possit primogenitus in foro conscientiæ totã hæreditatem sibi à statuto vel cõsuetudine delatã retinere.Et primùm arguit quòd nõ,per quædam similia.Deinde dicit in oppositum facere,quòd primogenitus debet sibi formare conscientiã ex lege, quia nõ debet ea esse clemẽtint,per tex.in Auth.de iudic.§.oportet,& quædam etiam similia adfert,nec definit vtra pars sibi verior videatur,vt nõ abs re dixerit Ias.in d.l.quoties.Albe.in d.l.Barbarius,super hoc dubitasse. Verùm idem Alber.in alio loco,videlicet in Proœ.ff.in §.discipuli,col.2. & 3.& iterum in d.l.ex hoc iure.ff.de iust.& iure,nõ parum referre arbitratur : an in regno & aliis principatibus loquamur,an verò in cæteris rebus.Nam si primùm valet consuetudo,vt videlicet succedat solus primogenitus in regnis & principatibus,ea scilicet ratione quia humanũ genus pacẽ appetit,& quietẽ,per l.vnic.in prin.& ibi no.C.de cad.tol.& no.in c.fundamẽta,de elec.li.6.Sed pax & quies populi magis proficiscitur & cõseruatur ab vno principe,quàm à pluribus:quia principũ multitudo mala secũdùm Philosophũ,vt ipse citat,de quo infrà dicemus:& Reip.melius per vnũ cõsulitur. l.2.§.sed quia difficile.ff.de orig.iu.& ordine naturæ vnus debet esse princeps,c.in apibus.7.q.1. *De eadem re.*

16 ¶ Hæc ferè sunt quæ ad hanc primã partem quæ ad principatus pertinet,adducit Alber.minimẽ quidẽ naturæ iurisq; rationib.& institutis dissidentia. Naturæ enim ratio,vt elegantissimè disserit Patricius, edocet omnem multitudinẽ ab vno incipere. Agit enim in omnibus natura quod optimum est perfectúmque secundùm speciem singulorũ,vt Philosophi omnes tradunt,résque ipsa satis comprobat. Sed vnitas ipsa quæ à Græcis μονὰς dicitur,eiusmodi est,vt ex ea omnia fieri, omniáque iterũ in eam resolui veteres sapientes putauerint. Cuius sententiæ authorem Laërtius circa initia eorũ librorũ quos de viris sententiísque Philosophorũ conscripsit, fuisse tradit Musæum Atheniensem Eumolpi filium,qui longo interuallo Homerũ præcessit.Sic & Pythagoras Samius,principiũ omnium rerũ μονάδα,id est,vnitatẽ esse arbitratur,& ex ea infinitã dualitatem veluti materiã auctori vnitati præbere,subiectámque ei omnino esse, quemadmodum prodiderunt Plutarch.in eo.lib.quem de dogmatis Philosophorum conscripsit,& Alexander in successionib.Philosophorum,& Laërtius lib.8.eius operis,quod nuper citauimus.Sed & vnitatem bonorum,dualitatem malorum exordium esse dicebat. Vnitatis enim natura inscia circũsetentiæ, cælo temperiem : animis virtutem:corporibus sanitatem:domibus & ciuitatibus pacem & animorum gignit concordiam. At dualitas diuersa omnia:Aẽri enim tempestatem tribuit: animis malitiam:ægritudines corporibus : ciuitatibus & domibus seditiones & dissidia inducit. Omne siquidem malum ex dispari moritur voluntate.Proinde Homerus vnitatis naturã in boni quidem portione cõstituit,in mali verò dualitatem.Nam bonum ἕνωσιν sæpe dicit, & ἑνότητα affectum huiusmodi.Contrario autem modo δύω vocat afflictionem ac vexationem. *Confirmatio partis quæ ad principatus pertinet. Vnitas rerum principium. Vnitatem bonorum exordium.*

17 ¶ Moses autem scriptorum antiquissimus, cùm secundùm Hebraicam veritatem primo , tertio, quarto,quinto,& sexto diebus expletis,cõfectísque singulorum operibus dixisset, Et vidit Deus quia bonum est:in secundo tamen die hoc ipsum subticuit,insinuans non esse bonum dualitatem quæ iam ab vnione discessit,vt à D.Hierony.annotatum est lib.1.contra Iouinian.& repetitum est in Decret.Cano.nomine titulóque Diui Ambrosij in c.nuptiæ,32.dist.1. Cui & assentiẽs Galen.medicorum princeps lib.de sanit.tuen.6. scribit in omnium rerũ genere quod optimum est,id vnicum esse,vitiosa verò plurima esse.Plato in Timæo omnia producit ab vno. In Philebo,omnia vno metitur.In Epinomide omnia reducit ad vnum. *Ad idem ex Hebræis.*

18 ¶ Sed & hoc à Mathematicis qui numerorũ rationẽ scrutãtur,manifestè ostenditur. μονὰς enim dicitur ab illis mas eadẽ & fœmina,par & impar,nec per se numerus,sed fons & origo numerorum,initium finísque omniũ, cùm ipsa principij & finis omnino expers sit, vt scriptum reliquit Macrob.de somnio Scip.nõ semel,& è nostris intellexisse videtur Accurs.in §.affinitatis,Inst.de nup.& in l.si quis ante,& ibi Bar.ff.de acq.pos.& Bal.in c.cùm in iure,circa medium, de elect.& Ang.cons.56.quæ reformatio,ante mediũ.Itaq; monas ipsa,vt dicit Macrob. ad summũ Deũ refertur,eiúsq; intellectũ & sequẽtium rerũ & potestatum numero sequestrat,nec in inferiore post Deũ gradu frustra eã desideraueris.Hæc illa est mens,quæ,vt tradit Trismegistus,è summo nata *Ad idẽ ex Mathematicis.*

Deo

Deo vices temporũ nesciens,sed in vno semper,quod adest,æuo cõsistit.Sed & ad animã refertur.Anima enim aliena à cõtagione externæ materiæ,tantùm se authori suo ac sibi dedens simplicem sortita naturam,cùm se animãdæ immensitati vniuersitatis infundat: nullum tamen init cum sua vnitate diuortiũ. Vt igitur in vniuerso mũdo omnia regit Deus:in partibus animi:mẽs in membrorum multitudine,cor,aut cerebrum,quandoquidem omnis naturalis gubernatio ab vno manat:sic & consentaneum esse videtur,vt inter multos homines vnus imperet.

19 *Feuda regulariter diuidua.* ¶ Ex quibus illud fieri autumo,vt quanquam feuda regulariter,vt ita dixerim,sint diuidua,vt est tex.in c.1.§.itẽ si duo,& ibi An.Iser.Alua.& Car.Alex.tit.qui mo.feu. amit. & in c.1.§ omnes filij, tit.si de feu.fue.contr.inter do.& agn.& in c.1.tit.de nat.feu.& in §.prætereà ducatus,& ibi etiam And.Iser.Alua.& Card.tit.de prohib.feu.alie.per Fed.& in c.pe.tit.de prohi.feu.ali.per Lotha. & voluit Spec.tit.de feud.§.quoniam,vers.34.tit.de feud.Io.And.in addit.ipsius,in rub.eiusdem tit. col.3.vers.est quæstio in regno.Fed.Senen.cons.227.factum tale est,duo fratres.Bal.in l.si plures, col.2.vers.item nota quòd feud.C.de condit.inser.& in l.si familiæ,per gl.ibi,in versu, sed iuxta prædicta quæritur,& ibi clariùs Saly.C.famil.ercisc.Bal.in l.voluntas,vers.quæritur de duob.feudatariis.C.de fideicõmis.& in c.imperialem,in prin.vers.quæro an vasallus, tit.de prohib.feu.ali. per Fede.Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres,in 10.q.de verb.oblig. cùm loquendo de emphyteusi, allegat d.c.prætereà ducatus,& expresiùs in l.& ideo,& ibi Ang.ff.de cond.furt.& in l.cum hi.§. si vni,& ibi Bal.Ang.& ferè omnes.ff.de transact.& in l.si domus.§.vlt.& ibi recẽtiores.ff.de leg.1. & in l.arbor.§.vlt.ff.com.diuid.& in l.1.in fi.prin.C.de impo.lucra.descript.lib.10.Sal.in l.vlt. col. 7.C.de iure emphy.Inno.in c.prudentiam,in prin.extrà de offi.deleg.Calde.cons.12.tit.de feud. Iac.Ardi.in rub.vtrùm possit diuidi feud.iurisd.Pan.cons.82.conditoris omnium,col.pe.& ferè per totum.lib.5.Fran.Curt.Sen.cons.69.dominus Ioannes,col.3.vers. sed præmissis non obstantibus.Soc.cons.67.lib.1.repetito,cons.165.lib.2.visis inuestituris,col.7.vers. his tamen non ob. & cons.278.in quæstione vertenti,col.1.& 2.eo.lib.2.& cons.87.visis inuestitura, col.3.lib.3. Quod procedit etiam in feudo iurisdictionis secundùm Spec.d.tit.de feud.§.quoniam,vers.34.& Bald. Aluar.Mar.& alios in d.c.prætereà ducatus,col.1.Alex.consil.7.in consultatione præmissa,col.2. lib.5.quod tamen intellige vt Bald.& Alex.in dictis locis.

20 *Feudum vsuifructui cõparatur.* ¶ Quod & hinc probari potest,quòd vsuifructui,qui planè diuiditur,per l.j.§.si vsusfructus,ff.ad leg. Falc.& no.Bar.in l.stipulationes nõ diuiduntur.ff.de verb.obl.æquiparatur feudũ, secũdùm Bal. Alua.& Card.Alex.in d.§.prætereà ducatus,eũdem Bal.in l.j.§.excepto,& §.in primo,col.4.C.de cadu.tol.& in l.cùm oportet,in prin.col.vlt.C.de bon.quæ lib.& in c.1.§.si quis de mãso.col.3.tit. de cõtro.inue.Et dicit idẽ Bal.in l j.col.16.C.de cõfes.quòd feudatarius habet vsumfructũ quendam anormaliter,qui nõ est casualis,nec formalis,sed singularis,& idẽ Bal.in l.j.col.vlt.C si plur. vna sen.dicit quòd feudatarius habet vsumfructũ,id est,fruitionem quandam vtilem & plenam, non quòd ab eo exigatur vsufructuaria cautio,nec quòd perdat feudum per capitis diminutionem.Et facit tex.in c.1.§.vlt.tit.qui.mo.feu.amit.vbi vsusfructus ponitur in definitione feud.

21 *Fallit tamẽ in feudis dignitatum.* ¶ Igitur vt repetam,licet feuda regulariter sint diuidua,fallit tamen in feudis dignitatum,scilicet regni,ducatus,marchiæ,comitatus,& aliis huiusmodi, quæ sunt indiuidua,vt est text.in d.§. præterea ducatus,& ibi not.Iac.Bel.Aud.Iser.Bald.Aluar.& omnes,ex quibus Bal. ipse aduocat Aristotelicam,vt ipse putat,sentẽtiam ex 12.Metaphysicæ.Multos imperitare malum est,Rex vnicus esto. *Vnus rex esto.* Quam tamen Aristoteles proculdubio sumpsit ex Homero,apud quem in a.Iliad.Rhapsodia,Vlysses Thersitem seditiosum ea sententia compescit,

οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη. εἷς κοίρανος ἔστω. Cuius apud Tranquillum primam partem vsurpauit Domitianus,alteram Caligula : vtranque apud Probum Aemilium Dion Syracusanus. Cui confinis est illa Euripidis sententia in Andromacha,

ἑνὸς δ' ἀνάσσειν χρὴ μέλαθρα,
κατά τε πόλεις.
Vnius potestas sit & in re domestica,
Et in Republica.

22 *Ad idem.* ¶ Text.est itẽ in c.licet,& ibi gl.vlt.Host.Io.And.Ant.Pan.& alij,de voto,& voluit gl.in c.si hæredes,& ibi Doct.de test.& ipse Bal.in d.l.si plures,col.2.C.de cond.inser.& in auth. hoc amplius, col.2.C.de fideic.vbi & illam sententiã ex Aristot.quoq; allegat,& in c.vno delegatorũ,col.pen. de offi.deleg.& cons.275.quod pro regula,col.3.vers.nam si duo sunt,lib.2. Omnes fere in diuisionib.feudorũ,videlicet Iac.Bel.in 8.diui.Aluar.& Card.in 9.diui.& Mart.Laud.in 11.diui.Cyn. in l.si viua.C.de bo.mater.& Spec.in d.tit.de feu.§.quoniam,vers.34.Host.in summa eiusdẽ tit.§. vlt.vers.sed nũquid tenebitur iurare.Oldr.cons.231.vt eius de quo quæritur,ante fi. & iterũ cons. 237.perlectis.Bar.in l.inter tutores,ad fi.ff.de admi.tut.& cons.72.ex facto proponitur quòd nobiles,& cons.89.primò quæritur,col.4.vers.secundò oportet.Alber.in l.communi diuidendo, in prin.ff.com.diuid.Ant.Imo.Pan.Fel.& Phil.Dec.in c.prudentiã,in prin.de offi.dele.Io.Fab.in §. cùm filius,Inst.de hære.quæ ab int.defe.Pe.An.cõs.339.pro maiori intelligẽtia,col.1. & col.antep. vbi illam quoque sententiam ex Aristot.aduocat, multáque in eam rem adducit.Luc.Pen in l.1. col.3.C.de vetera.lib.12.Iac.Ardizo.in rub.vtrùm feudũ diuidi possit. Pet.Iac.in arbo.succes.reg. Fran.col.4.vers.sed quid si dum decessit,& titulo de cau.ex quibus vasal.deb. amit. feud. col. 2.

vers.

vers.itē excepto.Ang.cōs.89.pro clariori decisiooe,col.3.Pao.in d.c.licet,col.3.de voto,& io d.c. vno delegatorū,de offi.deleg.& in c.intellecto,in 1.oo.de iureiur.& cōs.12.casus talis est,magnificus dominus,col.3.in 3.dub.lib.1.vbi item illam sententiam ex Aristot.citat. & coos.3.col.2.in fi. vers.sed his non obstaotib.lib.2.vbi & eam quoque refert,dicitq; prętereà istud quod dictum est, vt scilicet soli primogeniti succedāt in principatus,fuisse introductum propter bonū publicum, & in fauorem & honorem imperij:vt principatu,& qui sub eo sunt integri perseuerent,arg.l.ne in plures.ff.de exerc.& c.significāte,de pig.& c.maiorib.& c.dilecto,de præb.vbi digoitates non capiunt sectionē.Idem prætereà voluit Domi.in c.2.col.vlt.de arbit.lib.6.Fran.Are.coos.166.magnifici excelsi,col.pe.& Alex.coos.30.quooiā omne datū optimū,col.6.vers.nono.per hoc,lib.1. quod & repetitur in cons.2.lib.5.& idem Alex.cons.18.visis capitulis,col.2.lib.2.& cōs.6.visa inuestiura,co.lib.5.& cons.seq.col.1.eo.lib.5.& cons.25.attentis narratis,fermè per totū.co.lib.5.vbi & hinc fieri arbitratur,quòd io istis principatibus primogeoitus tātùm succedit.& coos.87.quātùm ad primum,col.1.lib.6.& Barb.cons.14.clementissimi,col.3.lib.4.vbi etiam citat illud Aristotelicum.& inter cons.Fran.Cur.scoior.cons.67.sapiēter optimus,col.10.11.12. vbi & hanc io rem multa adducit.Corn.cons.199.in pręsenti cōsultatio oe,col.18.ver.nam etiā obstat quod vltimo. lib.2.& Soc.cons.67.visis inuestituris,col.7.& iterū col.11.lib.1.& coos.165.simili initio,col.8.lib.2. Fely.in c.quæ io ecclesiarum,col.35.vers.hanc declaraóonem limita,extrà de constit.Ias.in præfatinne feudorum,col.pen.& Ludo.Bolog.cons.62.Martinus,col.4.

23 ¶ Et hoc vergit illud Euaogelic.Luc.11.c.Omoe regoū in se diuisum desolabitur.quod & repetitur in c.si ea.25.q.2.& citat Zenzel.in extrauag.Io.22.incip.ad nostri apostolatus,in verbo,scissuris,tit.de priuil.qui ad hoc allegat d.§.prætereà ducatus,vbi & Bal.hoc citat ad hoc propositū,& Barb.d.cons.13.lib.4.& iterum cons.11.illud afferam,col.3.lib.2.& Soc.d.cōs.suprà alleg.Ad quam etiam seotentiam pertinet illud Lucani lib.1.dum causas describit bellorum ciuilium, *Ad idem.*

— Nec vnquam
In turbam missi feralia fœdera regni.
O male concordes,nimiáque cupidine cæci:
Quid miscere iuuat vires?orbémque tenere
In medio?dum terra fretum,terrámque leuabit
Aer,& longi voluent Titana labores:
Nóxque diem cœlo totidem per signa sequetur:
Nulla fides regni sociis,omnísque potestas
Impatiens consortis erit nec gentibus vllis
Credite,nec longè fatorum exempla petantur
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.

Quorum versuum postremū aduocat gl.in l.vlt.ff.de acquir.rer.dom.& in §.sanctæ quoque res. Instit.de rer.diu.Illum autem versum,Nulla fides regoi.citat etiam Specul.tit.de iud.§.sequitur,in prin.Illud quoque,Omnísque potestas,&c.allegat Barb.d.cons.14.col.3.lib.4.& cons.20. iocip.illud afferam,in medium,col.3.lib.2.& coos.40.clementissimū, col.9.lib.4.& d.cons.67. quod est inter consil.Fraoc.Curt.

24 ¶ Hoc autem confirmant Cornel.Tacit.lib.2. Historiæ Augustæ, & Curt.lib.9.rerum gestarum Alexandri,scribentes insociabile regnum esse. Quibus subscribens Herodianus Alexaodrious, qui Græcè Imperatorum scripsit historiam,Incommunicabilis, ait lib.8.est natura potestatis. Seneca quoque Tragœdiographus in Thyeste,act.3. *Ad idem.*

Non capit regnum duos.

Quem citat Imo.in l.ex duobus,in prin.ff.de vulg.& pupil.& Barb.omoibus ferè cons.suprà alleg.Nec hinc dissonat illud Statij Papioij lib.j.Thebaidos,

Ambitus impatiens,& summo dulcius vnum
Stare loco sociísque comes discordia regnis.

Quod & vsurpat gl.in Clem.1.in verbo,ambitio,de regular.Illud quoque Ouidij lib.2.de Arte amandi,

Non bene cum sociis regna Venúsque manent.

Verùm ante hos Enoius in Tragœdiis à Tullio lib.1.Offic.relatus dixerat,

Nulla sancta societas.nec fides regni est.

Refert Plutarch.Cheroo.in Græcorū Apoph.quod cùm à Dario talentûm permulta milia Alexāndro offerrentur,peteretur q; vt Asiam ex æquo diuideret,diceretq; Parmenio:Equidem acciperē si Alexāder essem.Et ego quoq; Alexāder,ioquit,si Parmenio essem. Dario autē respondit, Neq; terrā duos soles,neq; Asiam reges duos tolerare.His suffragatur quod D.August.scribit in c.quod autē.23.q.7.quis fastu dominationis elatus desiderat habere consortē?Apud Herodot.in Thalia Megabysus sic infit,Propositis tribus statibus,& his omnibus optimis,vt optimè imperēt pauci,optimè vnus,inter hæc multo excellere vnius imperiū sentio.Nam vnius viri qui optimus sit imperio nihil melius esse cōstat.Quod qui sentit,eum oó immeritò statū popularem missum faciat,vt taceā sic præcipuè cōsilia in aduersarios trahi solere.Porrò in statu paucorū cùm plures virtuti incūbant in publicū,vehemētiora priuatim odia excitari cōsueuerūt.Cùm eoim quisque princeps esse optet,& in sententia dicenda viocere,ad ingētia inter se odia euaduot. Ex quibus sedit

seditiooes existunt, è seditionibus cædes, è cędibus ad vnius imperium deuenitur: vode intelligi datur, quantò sit hoc illo præstantius. Hæc ille.

25 ¶ Sed & multi tam antiquiores, quàm recentiores scriptores hanc vnius gubernationem, quàm multorum esse & potiorem & naturaliorem, iofinitis propè rationibus ostenderunt, quas si hoc loco commemorare vellem, dies me deficeret. Satis enim erit si nonnullos ex recentioribus, qui hunc locum latiùs tractarunt, indicauero. hoc quidem multis comprobat Fraociscus Patricius Seneosis Pootifex Caietanus io iis libris quos elegantissimè & copiosissimè de regno conscripsit, & Iouianus Pontaous in libris de obedieotia, quos non minori elegãtia, nescio an maiori composuit. & nouissime Cælius Rhodiginus lib. lectionũ 13. c. 27. & ex nostris Luc. Pen. in l. vlt. post prin. C. de delat. lib. 10. & Alber. in Procem. ff. in §. discipuli, col. 3. Ant. Cors. in tract. de pot. & excel. reg. in 74. q. vbi & alios plerosque citat huius sententiæ assertores.

26 ¶ Nec refragantur iura decretaq; canon. quibus monstrosum videtur, vt vna prouincia habeat duos Archiepiscopos, vna diœcesis duos Episcopos, vna ecclesia duos Sacerdotes. Itaque sanxerunt vt quæque diœcesis vnum caput, & ecclesia Rom. vnum pastorem habeãt, ca. peruenit. 101. dist. & c. pen. 21. q. 2. & c. quoniam in plerisque, de offi. ord. cum sim. in eam rem congregatis, per Luc. Pen. in d. l. vlt. col. 1. C. de delat. lib. 10. & in l. in prouinciis, col. 1. in verbo, vsurpatiooe. C. de Num. lib. 12. & in l. viros, col. 2. C. de diuer. offi. eo. lib. 12. & in l. 2. col. pen. C. de exac. & execut. eo. lib. 12. Et vt dicit D. Paul ad Ephes. 4. Vnũ corpus, vnus spiritus, vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus pater omnium qui super omnes, & per omnia, & io omnibus nobis. Et D. Herony. ad Rusticum, In apibus princeps vnus, & grues vnã sequuntur ordine literato. Imperator vnus, iudex vnus prouinciæ. Roma autem condita duos fratres simul Reges habere nõ potuit, & parricidio dedicatur. In Rebeccæ verò vtero Esau & Iacob bella gesserunt. Singuli ecclesiarum episcopi, singuli Archiepiscopi, singuli Archidiaconi, & omnis ordo ecclesiæ suis rectoribus nititur: quæ verba repetuntur in d. c. in apibus. 7. q. 1. Subdit autem Hierony. In naui vnus gubernator, in domo vnus dominus, in quouis grandi exercitu vnum signum expectatur. Ante Hieronymum autem Cyprianus, in eo libello, quem de idolorum vanitate conscripsit. Ad diuinum, inquit, imperium de terris mutuemur exemplum. Quãdo vnquam regni societas aut cum fide cœpit, aut sioe cruore desiit? Sic Thebanorum germanitas rupta & permaneos rogis dissidentibus etiam in morte discordia. & Romanos geminos vnum nõ capit regnum, quos vnum vteri cepit hospitium. Pompeius & Cæsar affines fuerunt, nec tamen necessitudinis fœdus in æmula potestate tenuerunt. Nec hîc tu de homine mireris, cùm in hoc omnis natura cõsentiat. Rex vnus est in apibus, & dux vnus in gregibus, & in armentis rector vnus.

27 *Cõmunionem parere discordias.*

¶ Ex illis autem verbis Hieronymi aliisque ex Herodoto, Lucano, & aliis suprà aduocatis clarè constat cõmunionem parere cõtentiones, discordias, lites, dissidia, seditiones, inimicitiásque excitare. Quibus attestatur tex. in l. cũ pater. §. dulcissimis, & ibi Doct. ff. de leg. 2. & in l. in re cõmuni, ibi, propter immẽsas cõtentiones, vbi ad hoc no. Flor. & in l. sancimus. §. ne autẽ cõmunione. C. de doo. Hinc videmus (vt nõnihil iterũ cum Patricio loquamur) ciuitates quæ à pluribus admioistrantur, seditionibus & intestino odio plerunq; laborare. Illas autem quæ ab vno reguntur concordes esse, vt quę iustè legitimeq; imperanti æquo animo pareant, vltroq; obsequantur sine æmulatione aut obtrectatione aliqua. Quibus quidem ex rebus perpetuæ sunt, & bonis omnibus affatim semper abũdant. Quinetiam ciuitates atq; Respubl. ipsæ cùm bellorũ calamitatibus, aut maximis difficultatibus premuntur, ad vnius principis remedium se conferunt, nulláque ratione alia melìus euadunt, quàm si res omnis ad vnius arbitrium redigatur.

28 *Dictatores cur creabantur.*

¶ Romani, vt à plerisque aliis relatũ est, & à Pompeio Iurisconsulto l. 2. §. deinde in magnis periculis, vt cùm crebra orirentur bella, & quidem acriora à finitimis inferrẽtur, Dictatorem vnũ creabant, cui ad tempus summa potestas credebatur, vt etiam traditur in l. 1. ff. de offi. Præto. cuiúsque imperio omnia permittebant. Et idcirco sic appellatũ, vt Varro arbitratur, quòd illius dicto omnes auscultarent obsequerentúrque. Quanquam Plutarch. in Marcello à diuerso etymo deducit. Macer autẽ Licinius, qui multa diligentia de antiquitatib. scripsit, huius magistratus exẽplum atque oomeo ipsum ab Albanis, à quibus magna ex parte originẽ ducebant, sumpsisse retulit. Qui non longo post Amulij Numitorisque mortẽ interuallo, deficiẽte regia sobole annuos dictatores designabant, qui regiam potestatem habebãt, primúsque apud eos Metius Suffetius Dictator fuisse inuenitur post mortem Cecilij eorũ regis: Tametsi & hunc creandi Dictatoris morem videri possunt Romani, vt alia plerique, à Græcis accepisse, quos Theophrast. in libris quos de regno scripsit author est, in rebus difficillimis ad modicũ tempus eiusmodi magistratus instituisse, quos Aesymnetas vernaculo verbo appellabant. Qualem Mitylenæi elegerunt aliquãdo Pittacum illum ex septem sapientibus contra exules suos, quibus præerant Antimenides & Alcæus poëta, vti testatur Aristot. lib. 3. Politic. c. 10. & Dionysius Halicarnass. lib. 5.

29 *Dictatores sæpe Ro. periculis maximis exemerunt.*

¶ Id autem agebãt Romani, quòd clarè cognoscerent in vnius principatu maximam authoritatem esse, liberam sententiã, coosilia non ambigua, iudicia in rebus ordinãdis potiora, executiones prõptiores alacrioresque. Hoc quidem pacto è multis periculis aliquãdo euaserunt, & penè victi victores extiterũt. In difficillimo cõtra Latioos bello Aulus Posthumius secundus Romanorũ Dictator (nam Titus Largius primus fuerat) ad Regillum Lacũ in agro Tusculano agmini

hostium occurrit,vt tradit Liuius lib.2.& Plin.Secundus,aut quisquis is fuit,in li.de viris illustribus.Quintus quoq; Cincinnatus Dictator factus,& ab aratro accersitus aduersus Equos re male gesta,apparuit,hostésq; nuper victores quamprimũ victos sub iugum misit,& ad optatũ agellũ rediit,testibus Liuio lib.4.Plin.in eo.li.Eutropio lib.1.de Ro.gestis.c.11.Sic etiam,vt & illi ipsi inquiunt,Fidenates ante victores,Mamerco Aemilio Dictatore victi sunt,& Fidenæ captæ.Furius itẽ Camillus Dictator,vt & refert Liuius li.5.ab vrb.cõd.& Plutar.in vita illius,& Eutropius quo loco suprà citauimus,ca.vlt.primus per annos decẽ Veios cepit. Rursúsq; cũ Galli Senones fusis Romanis ad Alliã fluuiũ,vrbem cepissent totã præter Capitolium,& coacti fame Romani mille auri pondo iam spopondissent,pecuniáq; expenderetur: Camillus ipse Dictator creatus cum exul esset aduenit,Gallósq; vrbe deturbauit atq; trucidauit,& pristinã patriç libertatẽ vindicauit, Romanúmq; populũ qui iam Veios migrare volebat,retinuit.Longo etiã post tẽpore cũ tot cladibus à Pœno duce Hannibale acceptis res Romana in vltimo discrimine versaretur,Dictatorẽ creari placuit:& Fabius Maximus designatus est,qui cũctando vt ait Ennius,restituit rem virésq; Hannibalis attriuit.Quibus exemplis intelligere possumus,Romanorum sentẽtia, qui virtute & armis imperium omnium gentium quæsiuerunt,Rerumpubli.status in magnis periculis & calamitatibus nulla alia ratione seruari posse,quàm vt ad vnius imperium redigantur.

30 ¶Adde quod subditorum interest,ne plures dominos habeant,vt dicit Host.in c.dilecti,de maio.& obe.Zenze.in extraua.Io.22.incip.ecclesiæ Romanæ,in verbo,suorúmq; fidelium,ar.d.c. præterea ducatus,vbi & hoc dicit Bal.in c.1.§.si quis,tit.quo tẽpo.mil.inue.pet.& in c.1.§.2 de leg.Corra.& in l.2.C.de don.Aluar.in c.omnes,tit.si de feu.fue.contr.Pan.d.con.82.cõditoris omnium, col.pe.li.1.& Matt.Laud.in tract.de principibus,ver.471.interest subditorũ.Barb.d.con.11.col.3. li.2.Idq; potissimum duabus rationibus.Prima,quia vt satis constat ex iam dictis,expedit multitudini regi ab vno,vt est etiam tex.in l.2.§.nouissime.ff.de orig.iur.per quem ita voluit Bal.in Authen.hoc amplius,col.2.C.de fideicommiss.Altera,quia nemo potest duobus dominis seruire, vt Deus Opt.Max.attestatur Matth.6.cap.& Lucæ 16.& repetitur in ca.acutius.26.distin. & in cap.1. 21.quæst.2.& in cap.tolle,de pœn.distin.2.& hoc versu non inelegaoter concludit Iuuencus,

Subditorũ interest,ne plures dominos habeant.

Nemo potest dominus æquè seruire duobus.

31 ¶Satis igitur probatum est in huiusmodi regnis & principatibus satius esse vnum q̃ plures succedere,vt is scilicet solus ea administret,subditos regat & moderetur.At æquitati rationiq; cõgruũ est,vt is potius sit natu maximus,quàm cæteri,vt dicit Old.de hac re nominatim loquens,cons. 94.eleganter,col.4.&Pet.Anch.qui & de hoc quoq; nũcupatim loquitur,con.339.pro maiori intelligentia,col.2.per.l.vlt.ff. de fide instr.& c.statuimus,de maio.& obed.& Alex.etiã de hoc speciatim loquens,con.4.ponderatis verbis,col.2.lib.4 Nam ꝙ vni(ait)tantùm defertur,debet antiquiori deferri,per eadẽ iura,& alia quæ allegat.Cuius rei duæ sunt potissimæ rationes.Prior est, quia primogenitus prudentius præsumitur regnum administraturus,quod iam multis suprà probauimus.Altera quia natura cõparatum est,vt maiores natu imperent, præsint,dominentur: iuniores seruiant,subsint,obediant,vt etiam affatim suprà docuimus. Et id quidem adeo naturale est,vt vel inter bruta animantia id quod obseruari testimonio sunt Plin.& Solinus à nobis suprà etiam relati,in præfat.nu.216.Propterea vt cum Alb.concludamus,non obscurum est valere cõsuetudinem,vt primogenitus solus succedat in regnis & dignitatib.Regalibus.

Magis cõgruit seniorẽ principatum moderari quàm iuniorem.

32 ¶At si loquamur in cæteris rebus hæreditariis,dubitat Albe.ipse in d.proœmio ff.§.discipuli, an valeat talis consuetudo:imo,vt dicit,non videt huiusmodi consuetudinẽ posse defendi,quoniã tollit alimenta,& legitimã aliis filiis,quibus ea debentur iure naturæ.l.1.§.huius studij,ibi, liberorum educatio.ff.de iure nat.gen.& l.cũ ratio.ff.de bonis dam.& c.ius naturale.1.dist.Card.autem Alex.in c.j.col.14.in respon.8.ar.tit.de feu.marcb.dicit huiusmodi cõsuetudinem esse fauorabilẽ in dignitatibus,in cæteris autẽ esse odiosam,& propterea restringendã,sentiens per hoc semper esse validã.Quin expressius Mar Laud.in d trac.primogenituræ,col.5.ver.an valeat consuetudo: & Guido.Pap.con.131.circa processum reuisionis.in 3.dubio,postea quàm retulerunt Alb.vbi suprà,tradunt asseueranter valere hanc consuetudinem sine delectu atq; discrimine principatuum & cæterarum rerum,per tex.in l.mulier si fuerit,tit.si de feud.fuerit cõtro. Quod & voluit And. Iser.in ca.item si fuerint,& ibi Alua.titu.quib.mod.feud.amit.dum dicunt quòd feuda quæ non sunt dignitatum,diuiduntur inter hæredes,nisi ex lege municipali sit inductum vt primogenitus solus succedat,quem sequitur Alex.con.7.in consultatione,col.1.lib.5.& Soc.consi.252. cuius est exordium,visis instrumentis concessionum,col.pen.versi.secundo dico.

Quid in cæteris rebus quã in principatu.

33 ¶Nec obstat(aiunt Mart.& Guid.Pap.)quod de alimentis dictum est.Nam licet cõsuetudo nullam omnino faciat eius rei mentionem,tenetur tamẽ primogenitus præstare cęteris fratribus alimenta,aut alia bona illis assignare,quibus possint honestam vitã ducere,habita personarũ & facultatum ratione,vt & voluerũt Host.Io.And.& Pan.in d.c.licet.de voto,arg l.1.ff.de tut.& ratio. distrah.& idẽ Io.And.in regula sine culpa,de reg.iur.lib.6.in Merc.Pan.con.12.casus talis est,magnificus dominus,col.5.ver.septimũ dubium,lib.1.& con.3.nitar in præsenti,col.4.ver. dicunt tamen,lib.2.& ipse Guido Pap.dec.476.vtrũ legitima,& iterum dec.487.pater in testamento,col.2. ver.quo verò ad regna.Car.Alex.in ca.per venerabilem.§. quod autem.col.30.versi.postremo ad eandem materiã,extra qui fil.sunt legi.Soc.con.47.facti narratione,col.2.lib.3.& Philipp.Fran.in

Primogenitus tenetur fratribus alimenta præstare.

rub.de testa.char.antep.ver.25.prohibentur,lib.6.& Iac.à S.Geor.in l.cum antiquioribus, col.vlt. in 8.q.C.de iure delib.Et in simili dicit Bal.in l.alimenta.C.de negot.gest. quod si ex statuto aut aliàs masculus est hæres vniuersalis, tenetur alere sorores per text.in l.qui filium.ff.vbi pub.edu. deb.vbi & hoc idem dicit ipse Bald.& ipse quoque con.465.statuto ciuitatis,in fin.libr.3.& Pan. con.75.primo videndum est,in vlt.dubio,lib.2.

34 *Iosaphat primogenito regnū reliquit, cæteris filiis res quasdā minutiores.* ¶Sapienter autem fecit Iudæorum rex Iosaphat,qui vt scribitur lib.2.Parali.21.Ioram filio primogenito regnum tradidit,cæteris filiis minutas quasdam ciuitates,aurumque & argentum reliquit, quo possent honeste viuere.Id quod etiam fecit Cyrus,qui vt suprà in præfa.diximus,quo loco de Persis locuti sumus,Cambysi primo filio regnum,Tauarzaridi alia quædam minutiora reliquit,vt testatur Xenophon qui vitam illius magis ad principum institutionem scripsit,quàm ad historiæ veritatem.Plato autem suis legibus lib.ii.legem huiusmodi sanxit,Qui liberos habet & testamentum conscribit, primò hæredem de filiis vnum quem dignū putauerit constituat:deinde quemcunque aliorum adoptandum aliis dederit cōscribat:& si filiorum aliquis superest,nulla hæreditate munitus, quem secundum legem in Coloniam speret profecturum, huic liceat patri de alia pecunia quantum velit,legare.

35 *Quid si cæteri fratres habēt vnde se alere possunt.* ¶Sed vt redeamus,id quod dictum est suprà teneri primogenitū alere cæteros fratres etiā si statutum,aut consuetudo id aliter nō exprimat(neq; enim id omittēdū fuit)intelligit Martī. Laud.in d.tract.primogenituræ,col.7.ver.vlt.quæro,an primogenitus,procedere nisi postremi filij aliūde quicquam haberent.vnde ipsi se possent honeste alere.neque enim tunc primogenitū teneri eos alere,arg.l.si quis à liberis.§.sed & si filius.ff.de lib.agno.quem tamen locum corrupte allegat.

35 *Toleratur quædā iniqua propter bonū aliquod.* ¶Sed & illud præterea dici potest,quòd licet non sit æquum,vt cæteri filij suo iure priuentur.l.2. §.1.ff.de his qui sui vel ali.iur.debet tamen tolerari propter bonum quod inde sequitur,iuxta not.in l.1.ff.de iust.& iur.Nam & aliàs sæpe contingit,vt quis sine culpa sua iure suo priuetur, sed nō sine causa.c.antiqua,& ibi gl.de priuil.& per Dy.in c.sine culpa.de reg.iur.Quam rationē ad hunc casum adfert Pau.Cast.con.179.inci.in causa quam magnificus dominus,col.3.vers.vel melius potest dici,lib.1.Potuissem huc præterea adducere,quòd legitima statuto,aut consuetudine tolli potest,vt multis placuit.Sed quia in hoc sunt diuersæ op. & alibi affatim remissiones de hac re congessimus,omittendum hic duximus.

37 *Limitationes eius quod dictū est feuda dignitatū esse indiuidua.* ¶Verùm antequā hinc discedamus,quod dictum est feuda dignitatum esse indiuidua, propterea q; in his solos primogenitos succedere,id certè multis modis intelligēdū est.Primo vt procedat de cōmuni iure feudorū.Verùm ex consuetudine Alemaniæ atq; Italiæ & aliarum multarum regionum huiusmodi feuda diuiduntur,secundū Host.Io.And.& Card.in c.licet,extra de voto. Oldr.con.237. perlectis & diligēter attētis,& eius discipulū Io.An.in add.Spe.super rub.de feud. col.pe.And.Iser.in c.omnes filij,& ibi Alu.tit.si de feu.fue.cōt.inter do.& ag.& in c.1.in fi.de feu. Marc.& in d.§.præterea ducatus,tit.de proh.feu.ali.per Fede.Ang.cō.286.pro clariori decisione. Soc.con.165.visis instrumentis,col.7.ver.his tamen non obstātibus,& con.252.visis instrumentis concessionū,col.pe.ver.secundo dico.& con.278.in q.vertenti,col.1.& Frā.Curt.senior.con.69. dominus Io.col.10.ver.quarto principali fundamēto.Alc.con.18.visis capitulis,col.2.li.2.& cons. 60.visis dubitationibus,in prin.lib.3.quod iterū repetitum est,con.30.lib.6.& eundem 25. attētis narratis,col.3.ver.fortificatur etiā prædicta,lib.5.&And Barb.inter con.illius,post con.55.prospectis,col vlt.lib.4.& Soc.con.467.visis inuestituris,col.7.ver.primo quia dispositioni,li.1.quod & repetitur con.165.lib.2.& con.252.visis instrumentis,col.pen.ver.secūdo dico,co.li.2.& con. 278. in q.col.1.eo.lib.2.& Philip.Dec.in c.prudentiam.col.5.ver.& notandum est,de offi.dele.Et idem dicit obseruatum in partibus Citramontanis,Alb.in l.vlt.col.6.ver.alij dicūt merum. C.de iurisd. omn.iud.& Iac.à S.Georg.in tract.statutorum,col.2.ver.quid sit Rex.

38 *Quæ cōsuetudo valet.* ¶Et huiusmodi quidem consuetudo valet & obseruanda est,secundum Host.& Car.in d.c.licet, de voto,Old.vbi supra,Bal.in d.c.præterea ducatus,col.1.& ibi Aluar.col.2.in j.no.& iterū in col. pe. Aluar.in d.c.omnes filij.col.5.Aegi.Bellamera con.48.an comes.col.1.ver.sed aliud dubiū.Alc. d.con.18.lib.2.& Bene.in rep.c.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens,le 1.nu. 185. de testa.& Ant.Rub.con.132.viso casu,col.2.versi.4.facit.Et non obscurè sentiunt cæteri omnes quos suprà citauimus, dum eam consuetudinem simpliciter referunt, eique innituntur sine alia eius reprobatione. Nam & aliàs semper quantum ad successionem feudi Regalis seruanda est consuetudo,vt dicit Bal.in c.1.de feu.Mar.per tex.in c.1.in fi.tit.de alie.feu.quod dixit fixum cordi tenendum,quia frequens est mors regum & principum.

39 *Modò inducta sit sciente & patiente superiore.* ¶Quod tamen intellige duobus modis,Primo vt procedat,si talis consuetudo sit inducta & ob seruata sciente,& patiente superiore:aliàs secus,secundū Old.& Io.And.vbi suprà,And.Iser.Bal. Alua.& Car. Alex.in d.§.præterea ducatus,& idem Aluar.in c.vlt.ad fi.tit. de alie.feu. Barb.inter con.Fran. Curt.senioris.con.67.sapienter,col.12.& seq. Alex.con.6.cuius est initium,visa inuestitura feudi,lib.5.& Soc.d.con.165.vbi suprà,& Iac.à S.Geor.in trac.feud.col.5.vers.quarto quia dixi.Et huius ratio est,quia ad inducendum consuetudinem legi contrariam scientia principis requiritur,per not.in l.de quibus.ff.de legibus. Et huiusmodi scientia non præsumitur in principe vniuersali,per c.j.de constit.lib.6.licet bene præsumeretur in particulari in terris suis, vt per Bar. in extrauag.ad reprimendum,in verbo,non obstantibus,ad finem.

¶Secun

40 ¶Secundo modo intellige vt procedat, modo id obtentum fuerit in iudicio contradictorio. Neque enim sufficeret vt huiusmodi feuda ab vltroneis spontaneisque hæredibus fuerint diuisa, vt ex hoc inducatur cõsuetudo, quę alias astringat, vt etiã voluerũt Old. & Alc. locis proxime allegatis, per multa quę ad hoc allegãt, quę de industria prętermisimus. vide tamẽ quę dicã infrà in 61. q.

Et obtentum sit in iudicio cõtradictorio.

41 ¶Et quod diximus de consuetudine, idem intellige de statuto facto sciente & patiente principe, vt expresse in hoc casu voluit Alua. in d. §. præterea ducatus, col. pen. ver. quęro an per statutum, Et ita debẽt intelligi quæ scribit Bal. & idem Alua. in c. j. §. item si fuerit, tit. quib. mod. feud. amit. An autem valeat huiusmodi consuetudo priuata cuiuspiam familiæ, dicam latius infrà in 16. qu. Et id quod de statuto diximus, erit vice 2. limitationis.

Quid in statuto.

2. Limitatio.

42 ¶Tertio igitur limita, vt procedat nisi omnes hæredes communi consensu diuisionẽ huiusmodi dignitatum fecissent, qui tunc licet id facere non possint sine cõsensu domini, vt voluit And. Iser. Bal. & omnes in d. §. præterea ducatus, vbi est bonus tex. recte intellectus põderando aduersatiuã in ver. aliud autẽ. Voluit etiam Curt. con. 69. dominus Io. col. 6. versi. capio secundam dubitationem, & Soc. con. 278. in q. vertenti, col. 2. Tamen tenentur ipsi hęredes, qui huiusmodi diuisionẽ fecerunt, quantũ ad eos spectat, obseruare, vt dubitanter tamen voluit Alex. d. con. 60. col. j. ver. 2. potest responderi, li. 3. Motus, quia non potest quis venire contra proprium factum, quod etiam de iure non valet, per l. si creditoribus, & ibi gl. C. de ser. pig. dat. manu. & l. eum profitearis. C. de reuo. don. & l. per fundum. ff. de ser. rust. præd. & not. per Bart. in l. post mortem. ff. de adop.

3 Limitatio. Cur omnes hæredes consentiunt.

43 ¶Quarto limita, vt patet ex præcedẽti limitatione, vt procedat nisi dominus huiusmodi diuisioni cõsensum accõmodarit, quia tũc valebit talis diuisio, vt no. And. Iser. in c. j. in fi. de feu. March. & Alex. d. con. 25. attentis narratis, col. 3. ver. fortificãtur etiã prædicta, lib. 5. Soc. d. con. 67. repetitę con. 165. col. 8. ver. quinto respõdetur, sentit Bar. in l. inter tutores ad fi. ff. de adm. tuto. cum dicit q̃ ea feuda diuidi non possunt à seipsis: quasi diceret, sine permissione domini. Sentiunt etiã Ant. & Imo. in c. prudentiam, in prin. de offi. deleg. & Domi. in c. 2. de arbi. li. 6. Et illud quidẽ est, quod alibi dicũt, posse huiusmodi diuisionem fieri ex speciali priuilegio principis, vt voluit idẽ Andr. in d. §. præterea ducatus, & ibi Bal. & Aluar. in j. not. & Car. etiam in j. not. & idem Aluar. in c. omnes filij, in 3. col. ver. quæro quid si feuda dignitatum, tit. si de feu. fuer. contr. & in c. vlt. in fi. tit. de ali. feud. & Soc. d. con. 67. lib. 1. repetito con. 165. col. 8. ver. 5. respondetur.

4. Limitatio. Cur dominus consentit.

Ex priuilegio principis.

44 ¶Nisi intelligas istos intelligere de vniuersali omniũ principe, etiã non de domino primo & immediato, quod non crediderim. Neque enim posset princeps in prǽiudiciũ domini cõcedere huiusmodi diuisionẽ non magis quàm alienationem, cum esset contra mentẽ cõcedentis per no. in l. vlt. C. si contra ius, cum si. Propterea de eadem re loquens Franc. Cur. Senior. d. con. 69. col. 9. versi. 3. in vnum veluti coniungit principem eundémque feudi dominum, allegátque quod in simili dicitur, quòd præbenda alioquin indiuisibilis, per c. cruæ, de præb. potest tamen ex permissu papæ diuidi, c. maioribus, & ibi doct. eo. tit. Et hæc erunt loco 5. limitationis.

An princeps uniuersalis id posit cõcedere in prǽiudicium domini.

5. Limitatio.

45 ¶Et quia tempus cuius nõ extat memoria habet vim priuilegij & consensus, per l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. & l. 3. §. vlt. ff. de aqua plu. arc. etiam in regalibus, per c. super quibusdam, vbi no. Pano. extra de ver. sig. cum si. à me alibi abundanter traditis. Ideo si feuda huiusmodi per tale tempus consueuerunt diuidi, certe ex eo efficiuntur diuidua, vt voluit expresse And. Iser. in d. c. omnes filij, & ibi post eum Iac. Alua. in eo ver. quid si feuda dignitatum, & Car. Alc. in eo. ver. tit. si de feu. fuc. contr. inter do. & agn. Et hoc erit loco 6. limitationis.

6. Limitatio. Ex tempore immemoriali

46 ¶Sed & septimo limita, vt non procedat, quando in hæreditate esset comitatus & alia feuda, siue bona allodialia, quia tũc ex diuisione posset comitatus vni assignari & alia alij, vt voluit Bal. post gl. in l. familiæ, ver. sed & iuxta prædicta, & ibi quoque Sal. C. fam. ercis. Idẽ Bal. in l. 1. in 1. q. ff. de re. diui. & in l. voluntas, ver. quæritur de duob. feudataris. C. de cõ. infer. & in d. §. præterea ducatus, col. 2. ver. pone duo fratres. & ibi Alua. & Car. vterque col. pe. & Mart. Lau. col. 2. Aluar. in d. c. omnes filij. tit. si de feu. fue. contr. inter. do. & ag. Alex. d. con. 18. visis capitulis, col. vlt. li. 2. & d. con. 60. col. j. ver. quinimo dicit, li. 3. Soc. d. con. 67. col. 8. ver. tertio respõdetur, li. 1. repetito con. 165. lib. 2. & d. con. si. 278. col. 1. ver. tertio nã licet, li. 2. Fran. Cur. Senior. d. con. 96. dominus Io. col. 2. & iterum col. 5. rursúmque col. 9. & Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, col. 19. ff. de verb. obli. & con. 236. an Rex Romanorum, col. pe. ver. pro eadem parte lib. 2. & iterum cons. 107. in præsenti consultatione, col. 3. ver. ad idem bene facit, libr. 4. & Iac. à S. Georg. in tract. feu. col. 6. versic. quæro alterius Marchio. Et facit quod in simili voluit Ioan. And. in addi. S pecu. titu. de feu. §. quoniam, ver. 19.

7. Limitatio. Cũ in hæreditate non solus est principatus sed alia.

47 ¶Quod tamen intelligunt Alua. & Card. post And. Iser. in d. §. præterea ducatus procedere, nisi id fieret in fraudem domini, vt quia totum feudum ad illum ex diuisione perueniret qui habebat filios, bona autem allodialia ad eum qui nullos habebat, neque sperabat habere, & feudum erat nouum: ita quòd ad dominum portio illius erat reuersura, per cap. j. tit. de benef. frat. quia tunc talis diuisio non teneret, ar. §. callidis. tit. de prob feu. ali. per fed. & l. j. ff. quæ in fraud. cre.

Nisi fieret in fraudem domini.

48 ¶Octauo limita procedere, quando conceditur feudũ ducatus vel comitatus vnius solũ iurisdictionis, secus si plura loca & castra concedãtur in huiusmodi feudũ ducatus vel comitatus, quæ quidem loca habent iurisdictionẽ separatam, quia tunc ea diuidi possunt, assignando vni vnam iurisdictionẽ, alij aliam, vt voluit Ray. in l. si viua. C. de bon. mater. vbi ita dicit se consuluisse, arg. gl. in l. si cum duorũ. ff. de stip. ser. quem refert & sequitur Mart. Laud. in tract. de principibus, ver.

8. Limitatio. Cum in principatu sunt plura loca habentia iurisdictionẽ separatam.

452.licet regnum.Et ita quoque consulucre Fran.de Rampo.& Gaspar Cal.inter con.ipsius Cal. con.3.in q.testamenti,seu diuisionis bonorum feudaliũ, quos refert,& sequitur Soc.d.con.66.re petito in con.165.col.8.ver.quarto respondetur,& d.con. 278.col.1.ver.4.procedit,lib.2.& Franc. Cur.senior.d.con.69.col.5.& Carol.Ruinus,con.19.in hac controuersia,col.vlt.lib.1.& consi.29. plura,col.9.nu.17.lib.5.

Sed an omnes erunt principes.

49 ¶Verùm illud nequaquam prætereundum est,nõ omnes ex hoc esse duces,comites,marchiones, sed solum primogenitum,qui tenet caput ipsius ducatus,&c.vt voluit Bal.d.con.275.quod pro re gula,col.3.ver.& ad euidentiam,lib.2.& Ioã.Plat de baronia loquens,in l.2.col.vlt.C.vt dig.ord. ser.lib.12.arg.l.peculium.§.quadrigæ.ff.de leg.2.& l.cum quidam,& l.quæsitum.§.si quis.ff.de fun. instruct.& l.si in aliquam.ff.de offic. Procon.& l.qui commeatus.§.arma.ff.de re mil.& l.cum in diuersis ff.de religio.Vide tamen super hoc quæ dicam infrà in 52.q.& vide etiam super hac limi tatione quid dicam in seq.limita.

9. Limitatio. Quo ad administrationem.

50 ¶Nono limita procedere quo ad iurisdictionẽ,& dignitatem.Nã quo ad administrationẽ,vsum, & exercitiũ ipsius iurisdictionis,bene potest diuidi,vt videlicet alternis annis administrent liberi: aut vnus in vno loco,alius in alio,ita dicit Bar.nominatim loquens in comitatu,in l.inter tutores,ante fi.& ibi etiã Bal.ff.de admi.tut.per illum tex.vbi licet ius aliquod sit indiuiduũ,potest ipsius administratio diuidi:& ita dicit se consuluisse,sicuti verè consuluit,in con.289.primo quęritur,in secũdo dubio.Et idem voluit Bal.in c.vno delegatorũ,de offi.deleg.Ang.in l.2.§.ex his.ff. de verb.obli.ar.l.Lucio,in fi.ff.de aqua quoti.& æsti.Matt.Laud.in tra.de principibus,ver.93.duo duces.Pau.Castr.in l.via.ff de seruit.Imo.Pan.& Fel.in c.prudentiã,de offi.deleg.Dom.in c.2.in vlt.col.de arbi.lib.6.Alex.con.18.visis capitulis,col.2.ver.ex his ergo videtur,lib.2.& con.25.attentis narratis,col.2.ver.fallit in feudis,lib.5.& Fran.Cur.senior.d.con. 69.col.11.vers.quinto accidit. Car.Alex.in c.1.§.vlt.tit.qual.olim feu.ali.pot.Soc.d.con.67.col.8.ver.secũdo principaliter,li.1.repetito con.165.lib.2.vbi dicit ad hoc facere gl.in c.licet.16.q.3.& idem Soc.d.con.278.col.1. ver.2. etiam dico,lib.2.vbi & ad hoc alios allegat,qui dicunt exercitium iurisdictionis diuidi,licet ipsa iurisdictio non diuidatur.Iason qui id dicit sing.in l.stipulationes non diuiduntur,col.5.ver.extra gl.ff.de verb.oblig.& D.Bene. in repe.c.Rayn.in verbo,in eodem testamento relinquens,le 1. nu.185.de testa.Et Fel.in c.quæ in ecclesiarum,col.pen.ver.cæterum quamuis,de constit.& Carolus Ruin. d.con.16.col.vlt.lib.1.& d.con.29.col.9.nu.16.lib.5.

Qui contrarium tenent in feudis dignitatum.

51 ¶Sed tu tamen aduerte,quod illud haud dubie procedit in simplicibus feudis,quæ videlicet nõ sunt dignitatum,quæ licet sint iurisdictionis,tamen diuiduntur vt suprà diximus,non quod iurisdictio ipsa diuidatur.Nam cum sit res incorporalis,diuidi non potest,sed eius vsus & exercitium bene diuidi potest.At in feudis dignitatum,iurisdictionis exercitium non diuiditur,vt nec feudum ipsum ratione cuius competit,vt expressim voluit Bald.in d.§.præterea ducatus,col.1.& ibi Aluar.col.4 ver.quæro an iurisdictiones. Matt.Laud.col.1.& Car.Alex.col.pen.ver.quæro an iurisdictiones,& idem Bald.in c.vno delegatorum,col.pen.ver.cum iurisdictio.de offi.delega.& Pan.in d.c.prudentiam,col.4.ver.aduerte tamen diligenter,eod.tit.& idem Alex.sibi contrarius, consi.7.in consultatione præmissa,col.2.lib.5.vbi dicit post Bal.in d.§.præterea ducatus,quòd illa Bart.decisio in d.l. inter tutores , non intelligitur in feudo Comitatus, Marchiæ , vel Ducatus, quod & expresse quoque voluit Panor.consil.82.quanquam in his duobus,col.pen.libr.1.

10. Limitatio. Vt cõmoditas diuidi poßit. Commoditas rerum indiuiduarum diuidi potest.

52 ¶Decimo limita,(& hæc quidẽ limitatio proxime accedit ad pręcedẽtẽ)vt licet dignitas ipsa,siue nomen & titulus dignitatis non diuidatur,tamen cõmoditas cæteráq; scilicet bona tẽporalia ipsius dignitatis diuiduntur inter hæredes,ita voluit Alb.Rosa.in suo indice,in verbo,feudũ,vers. item quęro pulchrá & subtilem quęstionẽ,col.eius ver.2.ibi & ratio diuersitatis,vbi ita dicit voluisse Ray.For.& alios plerosque Doc.& in id allegat quòd licet seruitus & iura incorporalia nõ diuidãtur.l.vsus pars.ff.de vsu & habi.prædia tamẽ & alia ex quibus,vel quibus debẽtur,sunt diuidua quo ad cõmoditatem,l.ergo,cum seq.& l.rusticorũ.§.1.ff.de serui.rust.præd. Et similiter licet ius patronatus sit indiuiduũ.c.1.de iure patro.li.6.& voluit Gof.in summa eo.tit.§. in summa notandum,tamen liberti in se accipiunt assignationem,siue diuisionem,per totum tit.ff. & Insti. de assigna.lib.Sed quod specialius ad illud ius patronatus pertinet,habes tex.in Cle.2.de iur.pat. probantem id ius quo ad commoditatem diuidi posse.Dicitq; Alb.vt ad eum redeamus, quod ratio quare dignitas ipsa non diuiditur, cessat in bonis ad dignitatem pertinentibus.

Ad idem.

53 ¶Et illũ sequitur Fran.Cur.senior d.con.69.col.9.ver.secundo principaliter, & idẽ tacito nomine Alb.voluit Alex.con.25.attẽtis,col.2.ver.fallit in feudis,& seq.lib.5.per id quod voluit Iun. in d.c.prudentiã,circa prin.magnæ gl.de offi.deleg. ꝙ licet iurisdictio sit indiuidua quo ad habitũ, potest tamen cõmoditas vsus diuidi,sicuti etiã voluit Pau.Cast.quem Alex.non allegat,con.179. in causa quã magnificus dominus,col.vlt.ver.ex quibus patet,li.1.Sed & adducit Alexã.tex. in l. Lucius,cum gl.in verbo,patrimonium.ff.fam hercis.& gl.in l.iubemus nulli,in prin.cum glo. in verbo,diuidere.C.de sacrosanc.eccles.vbi habetur ꝙ res quæ aliàs non potest diuidi,vt quia est minoris 25.annis,iuxta l.si pupillorum.ff.de rebus eorum,& in l.inter,C.de præd.minor.Tamen potest diuidi quo ad cõmoditatem fructuum.Et idem quoq; voluit Fran. Are.l.ex duobus, col. 2.ff.de vulg.& pupi.& idem videtur sensisse Bal.con.275.incip.quod pro regula,col.3.ver.ad euidentiam , libr.2.vbi dicit quòd comitatus est communicabilis, sed non partibilis. Et facit quod voluit

voluit ipſe Bal.in l.communi diuidundo,in fin.prin.ff.commu.diui.intelligeos glo.ibi,quæ dicit quod ſeudum diuidi non poteſt,videlicet quoad plenam diuiſionem, ſed fructus poſſunt inter eos diuidi,per tex.in ea ipſa l.§.cum de vſuſructu,& in d.l.Lucius.

54 ¶Quibus adde quod licet ſeruitus aquæ ducendæ ſit indiuidua,per l.ſtipulationes non diuiduntur.ff.de ver.obl.tamen commoditas talis aquæ poteſt inter plures diuidi temporibus & menſuris,vt dicit tex.in l.Lucio,in fi.cum l.ſeq.ff.de aqua quoti.& æſti.& l.arbor.§.vlt.ff.com.diui.& voluit gl.in l.ſi partem.ff.de ſeruit.ruſt.præd. Et dicit Bart.in d.l.ſtipulationes non diuiduntur.in 2. opp.ad fi.quod quælibet ſeruitus reſpectu cõmoditatis eſt diuidua,per tex.in l.via.§.1.ff.de ſeruit. Sed tu tamen cogita,quia & hoc non videtur procedere in huiuſmodi ſeudis dignitatum, quæ ſunt &dicuntur indiuidua ſimpliciter,nulla diſtinctione facta ipſius dignitatis & commoditatis. Et alias videretur lex poſita magis verbis quàm rebus. *Ad idem.*

55 ¶ Vndecimo limita ſecundũ Soc.d. conſ.67.repetito con.165.col.8.ver.quinto reſpõdetur,vt procedat quando ſeudũ comitatus in principio conceſſum fuit vni ſolũ, qui deceſsit relictis pluribus hæredibus,qui non poſſunt huiuſmodi feudum diuidere. Secus quando tale feudum concederetur pluribus:quia tunc(ait) aut dicẽdum eſt concedentem noluiſſe concedere in ſeudum comitatus:quia eſſet impoſsibile.Quia,vt dicit Alua.in c.1.§.vlt.tit.de ſeu.alie.non poteſt à principio pluribus dari vna & eadem dignitas,quia eſſet mõſtroſum,eſſe duo capita in eodẽ corpore,per not.in l.1.C.de metro.Berit.lib.11.Aut dicedũ eſt principem voluiſſe imponere naturam,vt ipſe dicit,diuiſibilem, concedendo pluribus ſimpliciter:proptereáque videtur vnicuique pro virili conceſsiſſe,per l.reos.§.cum in tabulis.ff.de duobus reis.& l.1.C.ſi plur.vna ſent. *11. Limitatio. Cum principatus in principio pluribus conceditur.*

56 ¶Duodecimo limita procedere,niſi dominus huiuſmodi feuda cõceſſerit vaſallo,& ſuis liberis& hæredibus.tũc enim ad omnes filios, ſeu deſcendẽtes æqualiter pertinebũt, vt verba important, niſi aliud exprimatur, vt voluit Andr.Iſer.in d.§.præterea ducatus,qui ita illũ text.limitat per d.l. reos.§.cũ in tabulis.ff.de duo.reis.&in l.ſi mihi & Titio.ff.de ver.obl.& l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi.ff.de ope.liber.ſequitur Alex.con.60.viſis dubitationibus,col.1.li.3.repetito con.30.lib.6. Et idẽ voluere,nulla eorũ mentione facta.Frac.Cur.Senior,con.69.dominus Io.col.7.per multa quę illic allegat,& Soc.d.con.252.viſis inſtrumentis conceſsionum,col.pen.ver.6.confirmatur, libr. 2. *12. Limitatio. Cum principatus conceſſus eſt cuipiam & ſuis liberis & hæredibus.*

57 ¶ Decimotertio limita procedere, niſi huiuſmodi feuda ita fuerint cõceſſa,vt habeãt vim feudi paterni & antiqui. Nam cum feudum paternũ,& antiquũ tranſmittatur in hæredes,filios, & deſcendentes in infinitũ,vt c.1.tit.de feud.ſucceſ.proptereaq; ſit diuiſibile.d.ca.omnes,tit ſi de feu. fue.contro.Ideo & ſeuda dignitatũ quæ ita conceduntur vt illius vim habeant,ſunt etiã diuiſibilia:quia virtus termini ad quẽ fit æquiparatio, transfunditur in terminũ æquiparatũ, per theoricam.læc.Aret.& Bart.in l.1.ff.de leg.1.pro qua eſt text.in l.illud. ff.de don.cau.mor. & in l.1.§.1.ff.ſi quid in frau.pat.& in §.eſt & aliud,Inſt.de dõ.& voluit gl.in c.1.extr.ne ſed.vacã.Et maxime hoc procedit ſi dictũ fuerit,quod in omnibus & per omnia talẽ vim habeãt,per no.per Guil.& Bald. in l.omnia priuilegia.C.de epiſ.& cle.Et hãc limitationem expreſſe voluit Soc.d.conſi.67. repetito con.195.col 9.ver.primo reſpondetur,& d.conſi.278.col.2.verſ.quinto,quia cum tale,libr.2. *13. Limitatio. Cũ huiuſmodi feuda ita conceſſa ſint ut habeãt vim feudi paterni & antiqui.*

58 ¶Decimoquarto limita,vt non procedat ſi ſemel huiuſmodi feuda fuerint inter aliquos diuiſa, vel ex principis cõceſsione,vel alio modo cõceſſo,quia tũc poſtea ſemper & inter quoſcũq; efficiuntur diuiſibilia,licet id expreſſum nõ fuerit,vt voluit Soc.d.con 67.li.1.repetito conſ.165.lib.2. col.8.ver.ſexto reſpõdetur,his rationibus motus,ꝙ res quæ alienari nõ poterat,ſi ſemel fuerit facta alienabilis,ciuſmodi durat in perpetuũ,per l.pater.§.quindecim cum ibi no.ff.de leg.3.vbi no. Bar.quòd cauſa aliàs non delegabilis,quia eſt meri,vel mixti imperij,tamen ſi princeps ſemel delegauerit,mutat naturam ſuam, & efficitur in perpetuum delegabilis. quod & voluit idem Bart. poſt Guil.in l.1.ff.de offi.eius cui mand.eſt iuriſdic.Glo.Bart.Bal.Ange.in l.1.per illum text.C.qui pro ſua iuriſdict.Bal.in l.2.C.de pœna iud.qui male iud.Imo.in ca.vlt.ff.de offi.deleg. Et ſimiliter actio quæ ſuapte natura non tranſit ad hæredes,tamen ſi ſemel tranſierit , ſemper poſtea tranſit, per text.quem ipſe Soc.dicit ſing.in l.videamus,cum ibi no.ff.quod met.cau. *14. Limitatio. Cũ ſemel fuerint diuiſa.*

59 ¶Decimoquinto limita procedere,quando huiuſmodi feuda Ducatus,Marchiæ,Comitatus fuerunt proprie & ſimpliciter conceſſa in talia feuda Ducatus, &c.ſecus ſi improprie & ſecundum quid,ſecundum Soc.d.con.67.repetito con.165.col.9.ver.8.reſpõdetur.Nam vt ipſe dicit d.§.præterea Ducatus,quo cauetur ea feuda eſſe indiuidua,eſt exorbitans à regulis conſuetudinum feudorum,ex quibus regulariter ſeuda ſunt diuidua,vt ſuprà late diximus,etiam à regulis iuris cõmunis,per l.in hoc iudicium.§.ſi conueniat.ff.com.diuid.& l.vlt.C.eo.tit.Propterea eſt d.§.ſtricte interpretandus , vt q̃ maxime fieri poteſt,reducatur ad communes regulas per l.ſi ſerui veſtri,& ibi not.C.de noxa.& no.in l.vlt.§.in computatione.C.de iur.delib.Ideóque intelligendus in bonis & rebus proprie datis,in huiuſmodi feuda,per l.3.§.hæc verba.ff.de neg.geſt. & l.quicquid aſtringendę.ff.de ver.obl.cum ſi.At quod non eſt ſimpliciter,ſed ſecundum quid,id improprium eſt,cum verba proprie debeant intelligi & ſimpliciter , & non ſecundum quid.l. Titiæ textores, ibi Bald.&alij.ff.de leg.1.& l.hoc legatum.ff.de legat.3. Sed & debent verba intelligi in potentiori ſignificato.l.1.§.qui in perpetuum.ff.ſi ager vect.hæc fere Socin. qui & idem propemodum dicit con.252.viſis inſtrumentis,col.pen.ver.ſed præmiſsis,lib.2. *15. Limitatio. Cũ principatus conceſſus eſt ſecundum quid.*

60 ¶ Decimoſexto limita vt procedat, niſi ſcandalũ bellúmve immineret, niſi huiuſmodi ſeuda di- *16. Limitatio.*

Cũ ſcandalum aut bellum imminet.

uiderentur.tunc enim ſunt,vt iis obuiam eatur,diuidenda.ita voluit Alex.con.7.in cõſultatione præmiſſa,col.2.ver.ſexto probatur,li.5.& Soc.d.con.67.repetito con.165.col.9.ver.nono reſpondetur.Caro.Rui.d.con.29.col.pe.nu.18.lib.5.& Franc.Cur.d.con.69.col.13.ver.vlt.confirmantur. Et iis potiſsimum rationibus.Ea quæ ſuapte natura ſcindi,aut diuidi non poſſunt,vt præbenda, tamen ex cauſa probabili diuidi poſſunt.c.vacante,de præb.iuncto c.maioribus,& c.tuæ,& vtrobiqne no.eo.tit.Ergo ſimiliter ſeuda dignitatum ex cauſa probabili debent diuidi, cum æquiparentur quantum ad huiuſmodi diuiſionem pertinet ſeudum dignitatis,& præbenda, per gl.ord. in c.hæredes,dc teſta.At nulla probabilior cauſa diuidendæ dignitatis videri poteſt,quàm vt bellum ſcãdalúmque arceatur,propter quod & alias diſcedimus à regulis iuris communis,per not. in l.æquiſsimum,in prin.ff.de vſufruct.cum ſi.

Ob ſcandalum aut rixam ſit diuiſio,quæ alias nõ fieret.

61 ¶Quin videmus quod ſi cõuentũ fuerit ne fiat alicuius rei cõmunis diuiſio ad certum tẽpus tamen ſi immineat rixa,aut ſcandalũ,ea res ante tẽpus conuentũ diuidi debet,per l.ſi cõuenerit,& ibi Bat.& alij.ff.pro ſocio.Et validũ eſt argumentũ de pacto ad ſtatutũ,per no.in ru.C.de Decur. li.10.& in l.non impoſsibile.ff.de pact.cum ſi.Præterea ratio non diuidendorũ huiuſmodi feudorum eſt,vt iã ſuprà diximus,vt in ſua integritate conſeruentur,quoniã regnũ in ſe diuiſum deſolabitur.Igitur ſi ex diuerſo integritas ſine diuiſione operetur diſcordiã,bellũ,& ſic quoque dignitatis deſtructionem.quia,vt ſcribit Saluſtius,Concordia res paruæ creſcũt,diſcordia maximę dilabuntur.Sequitur potius eſſe faciendã diuiſionẽ,quæ huiuſmodi pericula tollat,vt ſic magis rationem conſideremus,q̃ ſtatutum.Nam ſicuti licet argumentari à ceſſante expreſſa legis ratione ita quoque à ceſſaute tacita,& coniecturata,maxime cũ ſola eſt,vt caſu noſtro,per not.in l.quãuis.C.de fideicom.cũ ſi.Deniq; omnia quæ tendunt ad finẽ iudicantur ex fine,per l.omnino.ff. de ſponſ.Cuncta enim ſecundum finem moderari oportet,vt dicit Ariſto.in 2.de Anima, & in 1.Ethic.Finis autem omnium rerum eſt conſeruatio,teſte eodem in 1.Phyſicorum. Igitur vt huiuſmodi feuda conſeruentur,ſunt omnino diuidenda,cum aliter conſeruari non poſsint.

QVINTA QVAESTIO.

An autem ex his dignitatibus primogenito delatis debeatur legitima cæteris.

1 QVinto quæro,quoniã diximus in prima quæſtione primogenitũ ſolũ ſuccedere in regno, comitatu,& aliis dignitatibus regalibus,an ſaltẽ in his debeatur legitima cæteris filiis? Nã de alimentis ſatis diximus in præcedenti q.Petr.Iac.titu.de ſucceſ.Regni Franciæ,col.4.in paruis, ver.ſed quid dum deceſsit ille Carolus,ibi,nec quarta etiam debita,tenet non deberi, per c.licet, de voto,quo in loco idẽ tenẽt gl.vlt.Inn.in verbo,ſucceſsionẽ,Hoſt.in verbo,ordine geniturę in fi.Io.And.Car.Flo.qui eam gl.dicit ſing.col.3.ver.tertiò.ſoluit,Imo.& Panor.col.2.ver.in glo.fin.

2 ¶Et idẽ quoq; voluit ipſe Car.Flo.con.64.D.Nera ſit audienda,col.vlt.ver.itẽ ex quo eſt,& idem Pan.con.12.vt clarè materia,in 3.dubio, lib.1.& con.3.nitar in præſenti,in 2.& 3.dubio,lib.2.Pau. Caſt.con.179.in cauſa quã magnificus dominus,col.2.ver.proponitur autẽ,libr.1.Aegi.Bellame. con.48.an comes,col.1.ver.ſed aliud dubiũ.Gui.Pap.con.140.conſiliũ pro nobili,in 2.dub. verſ. quia videmus,& deci.Delph.476.vtrũ legitima,vbi ita dicit cõſuluiſſe Chriſto.Caſte.atq; ita fuiſſe iudicatũ.Sed & id tamen ita intelligit,vt ſcilicet legitima nõ debeatur de ipſa dignitate,ſed debeãt aliquid pecuniarũ dari loco legitimæ.& iterũ deci.487.pater in teſtamento,ver.quò verò ad regna.Bene.in rep.ca.Raynutius in verbo, in eodẽ teſtamento relinquens,le 1.num.145 D.Boëri. deciſ.204.quæritur vtrùm pactum,col.7.num.14.& Ant.Rub.conſi.34.præſupponitur, col.3.verſ. & ſi iterum dicatur,vbi id declarat & Ant.Capyti.deciſ.Neap.2.in cauſa Iudeæ,col.1.

De eadem re.

3 ¶Mouentur omnes,quoniã huiuſmodi dignitates ſunt indiuiſibiles,vt latè etiã diximus in præce. q.Igitur ſi ex his legitima deberetur cæteris fratribus,neceſſe eſſet eas diuidi cõtra earũ naturam. Præterea huiuſmodi dignitates & ex quidẽ integrę ſũt legitima ipſius primogeniti,vt propè omnes illi voluerunt,& præterea Io.And.in d.c.licet,col.2.ver.ſed nunquid pater. And. Iſer.in conſt. Neap.incip.dignũ,col.2.& Card.Alexã.in c.per venerabilẽ.§.quod autẽ,col.31.ver.& nota q vbi, qui fili.ſunt legit.Nemo autem dixerit ex legitima vnius ex filiis legitimam aliis deberi,cùm tota ipſius ſit,& ea quidem ſine vllo onere,aut grauamine.l.quoniam.C.de inof.teſt.cum ſi. Et ad id quoque vide quæ dicam infrà,in 51.q.qua diſſero an conferendũ ſit ius primogenituræ,& iterum in 55.q.qua etiam tracto,an ſecundo genitus excludatur à legitima totius hæreditatis à ſtatuto delatæ primogenito, quæ res propemodum in idem recidunt. Et vide etiam quæ ex Bald. in l.cum lege.ad fin.C.de epiſ.& cler.diximus in præcedenti q.nu.12.ſed & idem.

De eadem re.

4 ¶Quanquã ſcio Fran.Ripã iuris interpretẽ non contemnendũ in rep.l.in quartã,col.25.nu.133.& licet in regno.ff.ad l.Falc.ſcripſiſſe,q licet in regno ſolus primogenitus ſuccedat, eſt tamen pro legitima aliquid aſsignandũ cæteris liberis,quod Apanagiũ,ait,Gallico ſermone vocatur à pane, vt dicit ſe ſcripſiſſe.lib.1.reſp.c.1.in quo quidem c.in 2.dubio,nu.17.& ſeq.illud tradit, Apanagiũ apud Gallos id dici ſolitum,quod filiis regum natu minoribus qui in regno nõ ſuccedunt,aſsignatur veluti pro pane quotidiano,id eſt,pro vſu & alimẽtis,vt ſonat,ait, Idq; dicit tradi à Ioan. And.& Pan.in c.licet,de voto.qui tamen nullã Apanagij mentionẽ faciunt,ſed alimentorũ tantùm,de quibus etiã diximus in præcedenti q.nullus autẽ horum dicit legitimam deberi,ſed contrarium dicit ipſe Pan.vti diximus.De ea autẽ dictione Apanagiũ,nihil certi reperi,quod auſim in mediũ proferre.Nec ſolus tamen fuit Fran.Rip.in ea opi.quandoquidẽ eius quoq; fuit Matt. Affl.in c.j.col.j.nu.8.ti.de fili.nat.ex mat.cont.ad morg.vbi citat Pan.vbi ſuprà,pro hac ſentẽtia.

Apanagium.

Sexto

1 SExto,quoniam suprà in 3.q.locuti sumus de statuto,nunc de pacto dicēdum est.Quæro igitur an valeat pactum,aut alia priuati hominis dispositiu,vt primugenitus succedat, aut aliis prorsus exclusis,aut nō æqualiter succedentibus.Cuiusmodi quæst.quibusdā fortè videbitur superuacua.Nā si id(inquiēt)statuto fieri potest,vt iā dictū est,cōsequens est & pacto quoq; posse, per tex.in l.non impossibile,& ibi gl.Bar.Bal.Albe.Ang.Saly.& Paul.Cast ff.de pact. Verùm ista consequentia,quam vocant,omnino falsa est.Nam licet quod potest pactū facere, potest & statutum,vt voluit glos.ord.quæ ad hoc quotidie allegatur in rubr. C.de decret. Decur.lib.10.& ibi Bar.& alij,& est tex.expressus in l.vlt.vbi & hoc not. C.de fideiuss. Non tamen contrà quicquid potest statutū,potest & pactū,vt not.probátq; Bar.in l.omnes populi.ff.de iust.& iur.& in l.alia.§. elegāter.ff.sol.mat.& in auth.omnino.C.ne vxor.pro mar.Bal.latè in l.de quib.col.2.ff.de leg.cū multis sim.congestis à Nicol.Eueral.in locis legalib.Licet igitur valeat statutum aut cōsuetudo, vt primogenitus succedat,non hinc propterea assumitur valere & pactum. Proinde non frustrà hanc de pacto quæst.ei subiecimus, quam de statuto & consuetudine disseruimus.

An valeat pactū ut primogenitus succedat.

2 ¶ Itaque vt ad speciem aliquam pacti,& eam quidem frequētiorem descēdamus.Fac huiusmodi pactum adiectū fuisse in cōtractu matrimonij, vt videlicet qui primugenitus foret ex eo matrimonio,is integrā coniugum hæreditatem,aut aliquā eius partem præcipuā successione exciperet, num id pactum valeat?Ex cuius speciei tractatione liquidò etiā cōstabit,quid & in aliis quoque pactis & hominum priuatorū dispositionibus dicendum sit.Sed hanc priuatim speciem tractare statuimus monitu viri per omnia consummatissimi Briandi à Valea regij apud Burdegalā consiliarij, qui dum huc venisset, vnàque Almaricus Buchardus Sanctonum tunc supræfectus, nunc verò magister libellorum Regis,vt nos inuiserent (tanta erant in hos humanitate) ac de communibus studiis multa præfati essemus, fortéque quadam incidissemus in mentionē huius nostræ de primogenitura tractationis, testatus est Briandus quæst. hanc in Burdegalensi Parlamento in iudicium venisse, concertatámque multis magnisque vtrinque argumētis & rationibus. Proinde rogauit ille, ne eam quæstionem quæ sæpius ex facto contingit, prætermitterem, quod & eo libentiùs feci,quòd Philip.Dec.cons.225.in causa quæ quondam,col.2.scribit huiusmodi pacta esse in frequenti vsu in Gallia, quamuis res sit admodum dubia, & quam in medio reliquerit Io.Fab.in l.vlt.C.de pact.& in l.1.C.si mancip.ita ven.ne prostitu.

Quid si id pactum fiat in contractu matrimonij.

3 ¶ Igitur primo loco videtur huiusmodi pactū valere multis rationibus. Primùm ex eo quod in simili scribitur in c.1.tit.de fil.nat.ex matr.ad morg.valere pactū eorū qui contrahunt matrimonium ea lege,vt liberi ex eo matrimonio nasciturì nō succedāt.Et licèt is tex.loquatur de nobili,qui primū duxerat vxorē nobilē,ex qua liberos susceperat, quibus aliā maximè nobilem superinduxit,ea lege quam diximus:tamen illud ponitur gratia exēpli,& habet locū in quibusuis nobilibus & ignobilibus,vt ibi expressè voluerunt Bal.Alua.Mart.Laud.& Card.Alex.

Rationes quę probāt valere ex tex. feudorum.

4 ¶ Præterea incertū est quis ex liberis futurus sit primogenitus,ideo propter illam incertitudinē, dubiúmq; eius rei euentū,videtur valere huiusmodi pactū,cum in his quæ dependent ex futuro euētu plerunq; valeāt pacta,quæ aliàs irrita essent,quādo dubiū est & incertū,ad cuius ex multis cōmodum res cessura sit,per tex.in l.de fideicōmisso.C.de transact.vbi si pater duos filios hæredes instituerit,superstitē autē alteri substituerit,possunt liberi sibi inuicē huiusmodi substitutionē remittere:nec propterea is lædi dicitur,qui fortè alteri superstes fuit,cū incertū esset tēpore remissionis,vter prior moriturus erat. Quē tex.multū cōmendant Doct.præsertim Paul.Cast.Alex.& recentiores,qui & ex eo not.quòd quādo aliquid se habet ad damnū & ad lucrū æqualiter, licèt posteà damnū cōtingat,non tamen ex hoc quis lædi dicitur,nec potest restitui. Et ad hoc illum tex.reputat singul.Bal.in l.cùm Arthemidoram, col.1.C.vt in poss.lega.sed similis est tex.& in l.si pater puellæ.C.de inoff.test.& in l.si ea lege.C.de vsur.de quo nos multò plura diximus in repe. l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.108.quarto & principaliter,& multis seq.

Ratione incertitudinis.

5 ¶ Et hinc valet cōuentio inter fratres,vt altero decedēte sine liberis bona ipsius ad alterū perueniāt.Oldr.cōs.139.ad habendā,in t.dub.Io.And.in addi.Spec.tit.de instr.edi.§.porrò,col.vlt.vers. fuit etiā alia quęstio.Alber.in d.l.vlt.col.1.vers.sed quęro pulchrā,& iterū col.3.ver.itē quæro duo fratres.& ibi quoq; Saly.col.pe.vers.iuxta hāc quæro,& Ias.C.de pact.idē Albe.& Ang.nō obscurè,in l.hęreditariū.ff.de bon.auto.iud.poss.& ipse Ang.in l.sancimus,post princ.C.de don.sed latiùs & clariùs,cōs.179.visis prædictis,col.1.2.& 3.Masue.tit.de societ.§.itē quādo in cōtractu.Imo. & Ro.in l. Attilius.ff.de donat.Alex.in l.licèt,col.vlt.& ibi Ias.col.vlt.vers.secundo habes.lac.à.S. Geor.col.1.vers.ex ista tamē.Phil.Dec.col.vlt.vers.in gl.ibi propter vicissitudinē.C.de pact.idem Alex.cons.83.visa facti narratione,col.2.vers.& in proposito,& seq.lib.2,Gui.Pap.cons.31.Iesu,& c.viso ad plenū,col.2.vers.sed his nō ob.& cons.214.circa materiam,col.5.vers.& si dicatur,iunctis præcedētibus.Ias.in l.stipulatio hoc modo concepta,col.9.ver.secundo hoc prouenit. ff. de verb.oblig.& cons.211.inter quosdam,col.5.vers.item ista cōuentio,lib.2. & cons.5.strenui,col.4. vers.accedat ad prædictorum,lib.3.& cons.17.dominus Ioan.col.vlt.vers.accedat etiam,eo.lib.3.& cons.60.spectabiles,col.1.eo.lib.3.& cōs.173.circa primū,col.6.vers.tertio in terminis,lib.4. & Carol.Rui.cons.126.primò videndū,col.3.vers.puto igitur,lib.1.Phil.Dec.consil.516.quoniam causa, col.1.Steph.Bertran.cons.141.donatio,col.2.lib.4.& D.Boër.qui alios allegat decis.355.an pactum.

Fratrum conuentio uicissitudinaria ut eorū bona ad superstitem perueniant.

Maria.Sociu.conſ.143.in facto proponitur,col.4.nu.27. & ſeq.lib.1. Et id ſatis voluiſſe videntur prope infiniti Doct.qui dicunt huiuſmodi conuentionem non indigere inſinuatione, quos tibi latè congeſsi in repet.l.ſi vnquã,in verbo,donatione largitus,nu.109.Sed hic tamen vide quæ dicam infrà num.24.ſecundum.

Pactũ fratrũ ut exiſtẽtibus maſculis ex eis fœminæ nõ ſuccedant.

6 ¶ Quibus potes & illud addere quòd latè tenuit & probauit Ioan. Campez.in tract.doti. in vlt. parte,quæſt.79.hnc initio,quia dictum eſt,valere pactũ quod fratres inter ſe faciũt, in diuiſione bonorum,vt exiſtentibus maſculis ex eis fœminæ non ſuccedant,nec ex teſtamento,nec ab inteſtato,vti etiã multis rationibus,cùm in ea ſpecie interrogaretur,reſpondit Zaſius conſ.1.cuius eſt exordium,illuſtres,num.15.& multis ſeq.lib.2.

Fauor & honor matrimonij.

7 ¶ Item non parui momenti debet videri fauor honórq; matrimonij,quod fortè cõtractum non fuiſſet,niſi eo pacto appoſito,vt primogenitus ſuccederet, ſicuti in caſu ſimili dicit Bal.in c. filij nati.tit.ſi de feu.fue.cõtro.int.do.& agn.Eſt enim matrimoniũ res admodum fauorabilis, vt eſt tex.in c.vlt.vbi & hoc not.gl.de cond.appoſi.& in c.directæ.& ibi Dec.in vlt.not.extrà de appel. Ideóq; ſunt in fauorẽ illius multa ſpecialia cõſtituta,vt per gl.Io,And.& alios in c.1.in prin.extrà vt lit.non cõteſt.& per Doct.in l.1.ff.ſol.matr.Et cùm illi adhæreat huiuſmodi cõuentio,ea certè licet aliàs per ſe inefficax,trãſit in naturam eius rei cui adiungitur, valétque ſecundùm naturam actus cui adhæret & accedit,per l.ſi tibi rem.ff.de præſcr.verb.& l.1.C.de pact.cum ſimil.

Valere inſtitutionẽ hæredis in contractu matrimonij.

8 ¶ Qua quidẽ ratione Maſuer. vir apud Gallos magnæ in practica autoritatis, in tit.de ſocietate. §.itẽ licet inſtitutio teſtamẽtaria,illud dicit, quòd licet aliàs de cõſuetudine inſtitutin teſtamẽtaria non valeat,niſi vſque ad certã partem,illa tamen quæ eſt incidens & conuentionalis valet in duobus caſibus in ſolidum,videlicet in cõtractu ſocietatis omnium bonorũ, & etiã in cõtractu matrimonij,nempe propter cohærentiã,vt ipſe dicit,contractus,in quem huiuſmodi pactũ incidit.Et idem penè voluit iu tit.de ſucceſ.§.item vt dictum eſt ſuperius, & ſequitus D.Benedict.in repet.c.Raynutius,iu verbo,duas habens filias,nu.198.vbi id dicit conſuetudiue probari.

Incidẽter multa fiũt quæ aliter nõ fierent.

9 ¶ Sed & aliàs quoque videmus multa poſſe fieri incidenter, & in conſequentiam, & acceſſoriè, quæ principaliter fieri non poſſunt,per l.1.ff.de autor.tut. & l.in modicis.ff.de contract. empt. & vend.& l.quædam.ff.de acquir.ret.dom.& not.in c.in literis,de iure patr.cum multis & ferè infinitis ſimilibus quæ collegi in Conſuet.Pict.tit.19.§.20.in.gl.in prima limitatione.

Valet pactum ut emphyteuſis ad primogenitum perueniat.

10 ¶ Hanc partem adiuuat quod voluit Bal.in l.2.col.1.verſ.item an valeat pactũ,& ibi quoque poſt eum Iaſ.col.40.verſ.ſecundò quærit.Bal. C.de iure emph.quòd valet pactũ in emphyteuſis conſtitutione appoſitum,vt ea ad primogenitum emphyteutæ tantùm perueniat, cæteris liberis excluſis. Ergo nec abſimili ratione debet valere pactum in noſtro caſu. Et quod etiam reſpondit Bart.conſ.72.ex facto proponitur quòd nobiles,quòd valet pactum inter fratres diuidentes hæreditatem,vt fœminæ eis non ſuccedãt ſtantibus maſculis:quod dictũ egregium dicit Iaſ.conſ.5. ſtrenui & generoſi,col.5.verſ.tertiò pro iſta parte,lib.3.& idem quoque voluit Benedic. in repet. c.Raynutijs,in verbo,in eodem teſtamento relinquens,le 1.nu.186.de teſtam.

Qui tenuerũt valere pactum factum in cõtractu matrimonij ut primogenitus ex eo ſuccedat.

11 ¶ Et quod propiùs ad noſtrã cõſuetudinem àccedit Gui.Pap.non paruæ apud nos authoritatis, ſicut atteſtatur Phil.Dec.conſ.318.in cauſa iſtorum nobilium,col.2.Ille(inquam)Guid.deci. Delphi.267.pactum factum,vt dicit valere pactũ in contractu matrimonij factum,vt primus filius ex eo naſciturus ſuccedat iu re quapiam. De quo dicit eſſe tex.expreſſum in l.diui,verſ.pactis. C.de natur.liber.& in l.ſi inter. ff.de pact.dotal. Et ita dicit fuiſſe iudicatum in curia Parlamenti Delphin.Sed & idem videtur voluiſſe ipſe Guido dec.505.factũ eſt pactum,& dec.ſeq.in contractu, & ſing.523.quod eſt eiuſdem initij,col.2.verſ.pactum factum eſt,vbi monet not.tanquam ſing.Et ſequitur Steph.Bertr.conſ.299.aliàs cùm ſcriberem,in prin.lib.1.& conſ.1.Chriſti,& c.viſo.nu.10. & 11.lib.2.& conſ.78.viſo,per totum,lib.3.vbi id latè & multis rationibus defendit, & Phil. Dec. in l.pactum quod dotali,col.2.verſic.hinc concluſio ſupradicta.C.de pact.& conſ.245.in cauſſa quæ iam diu,col.2.& conſ.488.viſo conſilio,col.3. & Chaſſe.conſ.53.ex facto,col.2. verſ.pro deciſione.& Hierou.Cagno.in repet.l.vlt.char.pen.verſ.ſecundò concludit.C.de pact.

Præſertim in iis quæ ſunt dignitatis.

12 ¶ Et hęc maximè debet procedere in iis quæ ſunt dignitatis vel iuriſdictionis,per id quod not.& copioſe cõſuluit Paul.Caſt.conſ.179.in cauſſa quã magnificus dominus,col.1.& multis ſeq. lib.1. quòd valet teſtamentũ diſponẽs quòd in caſtro quopiã aut iuriſdictione præferatur primogenitus cæteris,ſiue id ſit allodiale,ſiue etiã feudale.& reſpõdet ad c.1.tit. de ſucceſ.feu. quod videtur dicere coutrarium.Et ſequitur Alex.conſ.12.perſpectis,ad fi.lib.5.& Fely.in c.prudentiã,col.3. de offi.& po.iud.deleg.& Iaſ.conſ.236.an rex Romanorum,col.pen.verſ.pro eadem parte,lib.2.

Et maximè ſi nõ diſponitur de omnibus bonis.

13 ¶ Hæc(inquã)maximè procedunt,cũ nõ diſponitur de omnibus bonis in vniuerſum,ſed tãtùm de certis quibuſdã,vt de immobilibus tantũ,vel de certa re. tunc enim huiuſmodi cõuentiones valẽt,vt nõ obſcurè ſenſerũt Bar.& cæteri,in d.l.ſtipulatio hoc modo cõcepta.ff.de verb.obl.& in d.l.vlt.C.de pact.& idẽ Bar.d.conſ.72.col.2.verſ.in cõtrarium videtur. & apertè voluerunt Paul. Caſt.cõſ.324.ſuper ſecũdo puncto,in prin.lib.1.Alex.conſ.28.põderatis verbis inſtrumẽti,col.vlt. verſ.non ob.etiã id,lib.3.& conſ.29.perſpectis,col.pe.verſ.videtur etiã,lib.5.Gui.Pa.d.ſing.523.factũ eſt pactũ,in fi.primi verſ.Iaſ.in d.l.ſtipulatio, col.8.verſ.tertio principaliter,vbi ita dicit ſe cõſuluiſſe,vti fecit,conſ.211.præſens cõſultatio,col.3.verſ.circa ergo ſecundũ,lib.2.& conſ.233. circa primũ.col.4 verſ.7,bene faciunt,lib.2.quod repetitur inter conſ.Alber.Brun.conſil.8.vbi ex hoc

ſcribit

ſcribit valere conuentiones D.à Scarāpis,ne fœminæ ſuccedant in bonis immobilibus, & idem Iaſ.conſ.5.circa primū,col.6.verſ.non ob.ſecundò,lib.3.vbi id dicit procedere,etiā ſi contrahētes vtantur verbo contrahendi.& Phil.Dec.in d.l.pactum quod dotali,nu.12.& ibi quoq; Lancelot. frater ipſius.C.de pact.idem Dec.conſ.516.quoniam,col.4.nu.17.Franc.Curt.Iun.conſ.1.facti cōtingentia,col.7.nu.16.Bened.in repet.c.Raynutius,in verbo,duas habens filias.nu.217.de teſtam. Chaſſe.conſ.39.pro deciſione,col.3.nu.5.vbi & alios quoque citat.& Paul.Pariſ.conſ.72.ad verā. col.2.nu.16.& ſeq.lib.4.& Hieron.Gratus conſ.19.dubitatur,col 2.verſ.maturius,lib.1.

14 ¶ Illud etiā procedit,vt ſcilicet valeat huiuſmodi cōuentio, ſi certa res etiam per modum quotæ relinquatur,vt nūcupatim voluerūt Pet.Cy.Alber.& Bal.in d.l.vlt.C.de pact.Alex.d.cōſ.83.lib.3. & Steph.Bertr.conſ.70.viſo,col.1.lib.3.& d.conſ.78.col.3.nu.9.eo.lib.3.& Phil.Dec.conſ.578.viſo conſilio,col.3.nu.9.Sed hoc non auſim affirmare, quando contrarium etiam expreſsè tenuerint Io.Fab.& Alex.in d.l.vlt.Pet.Anch.& Imo.in rub.extrà de teſta.vterque,col.vlt.Alex.in d.l.ſtipulatio,col.5.verſ.item limitari poteſt,& Phil.Dec.ſibi quoque contrarius, in d.l.pactum quod dotali,d.nu.12.C.de pact.& d.cōſ.184.cùm in multis locis,tū maximè,col.4.verſ.ſucceſsiue,& verſi. ſeq.& Steph.Bertr.ſibi etiā contrarius,conſ.292.nu.4.lib.1.& d.conſ.33.nu.3.lib.2.& conſil.4.viſis hincinde,col.3.nu.5.lib.3.& conſ.62.vtinam,col.1.eo.lib.3.& d.conſ.267.poſt prin.eo.lib.3. & cōſ. 105.viſo caſu,in 6.dub.lib.4.Chaſſe.ſibi item contrarius,conſ.63.quidam minor,col.10.nu.36.

Etiamſi certa res per modū quotæ relinquatur.

55 ¶ Deniq; pater filiis in quærēdis præiudicare poteſt,per l.quoties.ff.ſolut.matr.quam ad hoc not. Thom.Parpal.in l.2.§.2.verſ.cæterū,col.1.ff.eo. Sicuti ecōtrario filius patri,vt voluit gl.in l.filius. C.de pact.& Pau.Caſt.in l.3.§.ſi is pro quo.ff.quod quiſq; iuris,vbi eſt etiā tex.quòd reus principalis poteſt in quærēdis fideiuſſori præiudicare,licet nō in quæſitis per l.vlt.ff.de pact.Poteſtque ſimiliter debitor fraudare creditorem in quærendis,licèt non in quæſitis.l.qui autem,in princ.ff. quæ in frau.cred.cum multis ſim.quæ abundè congeſsimus Pict.Conſ.tit.2.§.n.in gl.4. At nihil liberis nondum natis quæſitum videri poteſt.Ergo poſſunt parentes illis præiudicare.

Pater in quærendis poteſt præiudicare filiis,& filius patri.

Et reus principalis fideiuſſori.

56 ¶ Contrà videtur hoc pactum non valere multis rationibus.Nam primū non poteſt hæreditas pacto aut cōuentione inter viuos dari.l.hæreditas.C.de pact cōuen.& l.ex eo.C.de inutil.ſtip.& l.vlt.ff.de ſuis & leg.cū ſi.Nec in fauorem quidem piæ cauſæ,vt voluerūt Ang.Ful. & Paul.Caſt. in l.tale pactū.§.vlt.ff.de pact.& idem Paul.Ro.Franc.Aret.& Ant.Alex.in l.pactū. C.de colla. & Rom.in repet.auth.ſimiliter,in 6.ſpeciali contractuū.C.ad leg.Fal.De quo tamen alibi diximus.

Contra præcedentia.

Hæreditas pacto relinqui non poteſt.

17 ¶ Hinc pactum quod dotali inſtrumento comprehenſum eſt, vt quæ matrimonium contrahit, æqualiter patri ſuccedat cum cæteris fratribus,iure eſt improbatum,per d.l.pactum quod dotali. C.de pact.vbi Bal.Saly.& recentiores per eam dicunt,eos decipi,qui matrimoniū ſpe fauoréque huius pacti contrahunt. Et vt dicit Bald.loquens in huiuſmodi caſu,in l.cùm Archimedoram, col.2.verſ.ſed nunquid per conſuetudinem.C.vt in poſſ.leg.ſtultus eſt qui ſic contraxit.

18 ¶ Et id quidem generale eſt,vt quocunq; modo non valeat pactū quærēdæ futuræ ſucceſsionis, per l.cū donatione.C.de trāſact.& l.ſtipulatio hoc modo cōcepta.ff.de verb.obl.cum ſim.Idque adeò,vt etiā iuramēto nō firmetur,vt voluit gl.in l.ſi quādo.§.illud,in verbo,grauari. C.de inof. teſt.& in l.pactū,& ibi Bal.in 5.opp.Fulg.Ro.& Paul.Ca.C.de colla.Cy.Bar.Ang.Saly.Paul.Caſt. Alex.qui hoc dicit cōmuniter teneri,Iaſ.in d.l.pactum quod dotali.C.de pact.Bart.in l.vlt.& ibi etiam Ang.Pau.Caſt.& alij,eo.tit.& idem Bar.in l.3.ff.de teſt.& in d.l.ſtipulatio hoc modo con cepta,& ibi quoq; Alex.col.3.& idem Bar.in l.ſi quis pro eo,col.3.de fideiuſ. & conſ.8. factū tale proponitur,quidā nomine Thebaldus,col.3.verſ.ſed dubium facit,& cōſ.212.promitto tibi. Bal. conſ.441.viſis ſtatutis,poſt prin.lib.5.& Aut.Butr.in c.cùm contingat,col.3.& ibi etiā Imo. in primo caſu ſecundi mēbri principalis,extrà de iureiur.Domi.in c.quāuis,de pact.lib.6.Iac.Aluar.in c.moribus,col.2.verſ.quarto ab extra,tit.ſi de feu.fue.contro.int.do.& ag.vbi reprehēdit Bal.qui ſolus omnium ibi tenet contrarium,& Fulg.conſ.73.paterfa.habēs filiū,col.3.Panor.in c.2.col.3. de conceſ.præben.& conſ.48.Auguſtinus,ad fi.lib.2.Paul.Caſt.conſ.448.non eſt dubium, col.1. lib.1.& conſ.419.viſo puncto,& aliis,in princ.lib.2.Alex.conſ.28.pōderatis verbis teſtamēti.col.3. verſ.iſtam cōcluſionem,lib.3.& Phil.Dec.conſ.63.cuius ſuperſcriptio incipit, ſubſtitutio facta,in fi.& conſil.184.an valeat pactum,col.3.verſ.& tale pactum,& conſil.203.vt vera reſolutio, col.5.& conſ.236.non parua,col.vlt.& conſ.494.quod ſuprà,col.1.nu.2.& cōſ.608.diuino,ad fi. & Geor. Nat.in rep.c.quāuis,col.16.verſ.4.fallit,de pact.lib.6.Steph.Bertr.conſ.29.cū alias,poſt princ.lib.1. & conſ.292.ponitur in facto,num.4.eo.lib.1.& conſ.1.Chriſti, & c.viſo conſultationis themate, nu.88.lib.2.& conſ.33.prætenſæ conuentiones,nu.5.eo.lib.2.& conſ.196.ex themate, col.3. verſic. ad quartum,lib.4.quem plurimi allegant,pro 1.lib.& Iaſ.conſ.87.in tertio dubio,lib.1.

Pactū quærēdæ futuræ hæreditatis non valet. Nec firmatur iuramento.

59 ¶ Et horum quidem ratio eſt,quoniam huiuſmodi pacta ſunt contra bonos mores,per l.ex eo. C.de inutil.ſtipul.& d.l.ſtipulatio hoc modo concepta.vtpote quæ liberam teſtandi facultatem auferant,quæ nec reſtringi quidem poteſt,per tex.in l.cùm duobus.§.idem reſpōdit, ſocietatem, in illis verbis,nec libertatem de ſupremis iudiciis quis conſtringere poterit. ff.pro ſocio. Quod bene facit pro eorum op.qui dicunt nec quotam quidem hæreditatis ita relinqui poſſe, vt ſuprà diximus numero abhinc 5.Sed & id pactum inducit votum captādæ mortis,d.l.vlt.ibi, plenæ triſtiſsimi euentus,& ibi gl.C.de pactis.& l.de fideicommiſſo. C.de tranſ. & in ſimili dicitur in c.ne captandæ,& in c.deteſtanda,de conceſ.præben.lib.6.

Eſt enim contra bonos mores.

Et inducit uotum captandæ mortis.

¶ Confir

20 ¶ Confirmo duobus modis ex d.l.pactum.de pac.Primò,nam si pactū id non valeat in casu d.l. pactum,de pac.vbi pactū deducebatur, id quod erat de iure cōmuni, videlicet quòd succederēt filij æqualiter.quæ res admodum æqua est & iuri cōmuni concinēs, quòd æquales facit liberos, vt latæ diximus quoque in princ.4. quæst. Multò magis obtinet in pacto de quo agimus, quod prorsus est contra ius cōmune,& vt pleriq; existimāt,odiosum,sicuti & illic diximus. Secundò, quia in d.l.pactū.atque etiā in d.l.hæreditas,de pac.conuen.aderat fauor matrimonij, sicuti & in nostro casu,vt proinde intelligas hîc nihil facere hūc fauorē matrimonij,quo magis tale factum valeat.Et ideo no.Bal.Saly.& Ias.in d.l.pactū.C.de pac.fauorabiliorem esse causam liberi arbitrij, quàm matrimonij vel dotis,quod & idē dicit Bal.in d.l.pactū.C.de collat.Et ita quidē id obtinet, vt nullū remediū cōpetat ob id pactū non obseruatū,vt dicit Bal.in l.cùm Archimedorā,col.vlt. vers.secundò quæratur. C. vt in pos.le.per d.l.pactum,vbi id dicit esse expressum. Sed & paulò pòst subdit,non posse agi ad interesse,quia stultus fuit qui sic contraxit,ideo sibi imputet.

Fauorabilior causa liberi arbitrij quàm matrimonij.

21 ¶ Adhęc nō possunt parētes liberos sine causa priuare sua legitima,vt cōstat ex tit.ff.& C.de inof.test.& ff.de lib.& posthu.& C.de lib.præte.Et id obtinet in nascituris,nedū in iā natis,quādo & qui post testamentū nascitur rumpit testamentū in quo præteritus est.l.posthumus.ff.de lib.& posthu.& l.1.& 3.ff.de iniust.test.& l.1.2.& 3.C.de posthu.hære.inst.cū si.Nec potest nōdum natus exhæredari,cùm nulla subesse causa posit.l.si quis in suo.C.de inoffi.testa. Quinetiā donationes inofficiosas impugnat,qui post donanonē nascitur.l.si totas.C.de inoffi.don. vt nō immeritò Iac.Alua.& expresiùs Car.Alex.in c.si filij,tit.si de feu.fue.cōtro.int.do.& agn.dixerint non posse parentum pactum præiudicare filiis etiam nascituris.Sed ex huiusmodi pacto quo primogenitus debet in totum succedere,cæteri liberi priuarentur sua legitima,ergo non valet.

Parentes non possunt filios priuare legitima.

22 ¶ Postremò hanc partem in specie quæst.nostræ tenuit Io. Corse.in decis.Tholo.d.q.452.cuius hoc principium item fuit quæsitum an valeat,vbi & ita dicit fuisse iudicatum,& etiā Phip.Dec. nulla Corse.mētione facta,cons.225.incip.in causa quæ quondam tādiu agitata fuit. & voluisse videtur Io.Fab.in d.l.vlt.vers.item quid si pactum.C.de pact.& in l.t.C.si man.ita veni.ne prosti. dum se remittit, vt verbis nostrorum vtar, ad ea quæ dicit in priore loco. Et latissimè omnium Aegid.Bellame.cons.17.contrahens matrimonium, per totum,quem omnino vide. Et hoc ego verius existimo quantùm ad ius commune pertinet,vt videlicet non valeat pactum vt succedat primogenitus,ne in minimā quidem hęreditatis portionem,quando & d.l.pactum,de pact.non loquatur(quod iam diximus)de vniuersa hæreditate,sed portione tantùm,quæ erat ab intestato peruentura ad eum , in cuius fauorem fit id pactum. Nam si de integra hæreditate pactum sit, multò minus valebit,cum eo cæteri filij legitima priuarentur.

Qui tenuerūt nostrū pactū non valere.

23 ¶ Non obstant adducta ad priorem partem.Primum enim quod dicitur in d.c.1.tit.de fil.nat.ex mat.præterquam quòd continet magnam iniquitatem,vt dicunt ibi Iac.Bel.Bal.Mart.Lauden.& Card.Alex.per tex.in §.illud quoque,in Auth.de nupt.non procedit de iure communi,sed tantùm de consuetudine,& ea quidem non generali,sed tantùm Mediolanensium, vt declarat tex. ibi,in fi.& not.Iac.Alua.nō semel,Mart.in fi.& Card.Alex.in princ.& iterum in ff.qui & hinc dicunt non id esse obseruandum in aliis locis,in quibus non esset ea consuetudo.Sed & quòd illud procedat ex consuetudine,haud dubiè etiam declarat text. loquens in eodem casu in c. filij nati,tit.si de feud.fue.contro.int.do.& agn.cùm dicitur, nam quamuis ratione improbetur talis conditio,ex vsu tamen admittitur,& ibi hoc etiam not. Aluar.& Card.qui expresè dicit, quòd vbi non esset talis consuetudo,non valeret pactum,de quo ibi agitur,& ante hos Bart.in d.l.pactum,& ibi quoque alij recentiores.C.de colla.Item ibi est pactū de non succedendo:hic autem de succedendo est,vt posteà dicemus latiùs.An autem valeat consuetudo quòd parentes in matrimonio posint pacisci vt primogenitus succedat,inferiùs quoque tractabimus.

Responsio ad contraria.

24 ¶ Secūdū quod dictū est de incertitudine futuri primogeniti,ita dilui potest,vt videlicet iura quæ in eam rē allegātur,& similia procedant in pactis & cōuentionibus vicissitudinariis, cuiusmodi non est pactū,de quo loquimur.Sed & illud itē dici potest,ea procedere in pactis,quæ nō respiciunt futurā successionē,vt patet ex iurib.& decis.Doct.in id adduci solitis.At super futura successione nō valent pacta etiā vicissitudinaria,vt scilicet ex duobus is qui superuixerit,alterius rebus potiatur,vt est tex.apertè declarās ea nō valere nisi inter milites,non etiā inter priuatos,in l. licèt,& ibi Bar.Bal.& alij,qui id multùm cōmendant.C.de pact.& Bar.d.cons.212.promitto tibi. Alex.d.cons.28.col.vlt.vers.non ob.etiam id,lib.3.Pet.Ferra.in for.libel.in cau.sociata.col.3.vers. quid autem si in hac generali.Gui.Pap.sibi cōtrarius,cons.115,dominus Ioānes, in fi.& cons.218. indubitanter,in 7.dub.vers.tertiò,quia dictum pactū,& cons.234.non valuit,col.1.vers.nec etiam valuit.Ias.d.cons.87.vbi suprà,lib.1.& cons.146.præsupposito,ad fin.lib.4.Phil.Dec.in d.l.pactum, col.2.vers.& ex his infertur.C.de colla.& consil.63.cuius superscriptio incipit, substitutio, col.2. vers.venio igitur,iuncto fin.eius cons.& cons.203.vt vera resolutio,col.1.& cons.488. in causa & lite,col.vlt.& cons.516.quoniā causa,col.t.Steph.Bertran.d.cons.29.cùm alias,in prin.lib.1. & cōs. 33.prætensæ,nu.4.lib.2.Franc.Curt.Iun.in d.l.licèt,col.7.vers.septima dubitatio.C.de pact.& cōs. 81.viso,col.1.in fi.& seq.cons.151.circa præmissam,col.2.vers.præmissis,cum seq.

Ad incertitudinē, & pacta vicissitudinaria.

25 ¶ Tertiū quod innititur fauore matrimonij,nihil obstat,vt planè demonstrauimus suprà ex d.l. pactū.C.de pact.& d.l.hæreditas.C.de pact.conuen.in quibus non absimiliter pactum erat appo-

Ad fauorem matrimonij.

situm

situm in contractu matrimonij,nec propterea robur ex eo accepit, cùm vt iam diximus ex Bal. & Sal.fauorabilior sit causa liberi arbitrij,quàm matrimonij.Præterea licèt sint multa specialia & priuilegia in fauorem matrimonij cõcessa,ea tamen locum habent in casibus tantùm expressis, nec ad alios sunt extendenda non specialiter priuilegiatos,sed in his ius cõmune obseruari debet,secundùm Bal.in l.in fraudem.§.vlt.per illum tex.ff.de testa.milit.cum infinitis si & concor. à me collectis,in tract.Retractuum,tit.1.§.1.in glos.14.in verbo,*ou equipollent à vente*,num.96. ego verò,& multis seq.

26 ¶ Ex quibus etiam facilè intelligitur nihil hîc prodesse cohærentiam contractus validi, quia in d.l.hæreditas,pactum fuit adiectum contractui matrimonij: quod etsi valeat, non tamen valet pactum ipsum, vt & plerunque aliàs videmus ratos manere actus principales, irritis reiectisque pactis adhærentibus,& clausulis in iis appositis,vt not.per Legistas in authen.Ingressi monasterium.C.de sacro.eccle.& in l.vbi ita donatur.ff.de donat.cau.mort.& per Canon. in c.vlt. extrà de condi.appo.& aliis locis inibi citatis.

Ad cohærentiã cõtractus.

27 ¶ Nec affert præiudiciũ illa Masuer.deci.quia ille ipse in secũdo loco alibi eam ita intelligit, vt procedat cũ nulli supersunt liberi.Et si aliqui,inquit,supersint, non possunt priuari legitima per quascunq; cõditiones appositas in cõtractu matrimonij.Sed & ego nõ video quonã pacto institutio hæredis possit fieri in cõtractu matrimonij,vtpote legibus resistẽtibus,per d.l.pactũ.cũ sim. Ideo nõ puto verã hanc Masuerij sententiã,etiã seruata legitima filiis.Nam in d.l.pactũ, optimè seruatur legitima,cùm pactum esset de æqoali liberorum successione,& tamen non valet.

Ad Masuerij decisionem.

28 ¶ Et eadem quoque ratione refellitur quod mox sequitur,multa fieri posse incidenter,quę non principaliter:quoniã vt patet ex d.l.pactum,id de quo loquimur nec principaliter, nec incidenter fieri potest.Nam nec id quod de multis dicitur,ad omnia trahi oportet.Nemo enim dixerit hanc consequentiam valere,multa ita fieri possunt,ergo omnia.

Ad id quod multa incidẽter fieri possint quæ non principaliter.

29 ¶ Id autẽ quod dictũ est ex Bal.in d.l.2.C.de iu.emph.valere pactũ,vt emphyteusis ad primogenitũ perueniat,multũ differt à specie proposita,tũ quia illic à principio fuit liberũ domino cõcedere aut nõ cõcedere emphyteusim,ergo potuit eã legẽ quã voluit apponere.l.videamus.§.iurare.ff.de in lit.iur.hîc autẽ nihil tale est.Tũ quia etiã si quis acceperit emphyteusim pro se & liberis,potest ex multorũ sententia vni illorũ prælegare. Et qui contrariũ tenẽt,hac potissimũ ratione nituntur,q; emphyteusis per huiusmodi concessionẽ iam est quæsita saltẽ spe, si nõ re omnibus liberis,magis ex prouidẽtia & cõcessione domini,quàm patris,qui ob id nõ potest illis nocere,vt plenè tractatur à Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,ver.78.& plenius ab Imo.in c.potuit,in vlt.char. eo.tit.plenissimè omniũ à Ias.in l.2.col.74.ver.22.& vlt.C.de iure emph.Sed tu vide quos longa serie citauimus in tract.Retractuum,tit.1.§.21.gl.6.in verbo,*s'il est plus proche*,nu.23.24.25.

Ad dictũ Bal. de pacto, ut emphyteusis perueniat ad primogenitũ.

30 ¶ Quid autem si in hoc casu de quo nunc loquimur, ita cõcedatur emphyteusis duobus fratribus,vt maior natu alterutrius succedat, vtrùm duo primogeniti vtriusque fratris succedant, an alter eorum,qui videlicet est maior natu tantùm,videbis postea in 67.quæst.principali,quam de hac re priuatim apponemus.

Si duob. fratribus cõcedatur emphy. ut maior natu alterutrius succedat.

31 ¶ At illæ Guid.Pap.deci. si de donatione facta in contractu matrimonij primogenito nascituro intelligantur,nihil video,quid illis obstet, quo minus valeat talis donatio, si interuenerit stipulatio notarij aut patris,vt dicit ipse Guid. quoniã & nascituris filiis potest pater stipulari.l.si quis operas,cum gl.in verbo,posthumos.ff.de ope.lib.cum sim.per illum allegatis, & præterea voluit Bart.in l.quod dicitur,ad fin.vers.sed quæro an pater,& ibi Imo.Alex.Ias.col.pen.& vlt.per text. in l.Paulus.§ Paulus,le 1.ff.de bonis lib.& idẽ Bar.in l.item prætor.ff.de suis & legi.& Alb.in rub. ff.de ver.obl.col.1.nu.2.Bal.in l.si in personã,col.vlt.C.de fideicom.& in l.qui se patris,col.vlt.q. C.vnde lib.& in l.2.in 17.q.C.de iure emphy.Aegid.Bellamer.cons.17.cõtrahens,post prin. ipse Guid.cons.54.cùm in facti,in fi.& cons.60.ad dubia elicita,in 3.dubio,& consil.176. pro dissolutione,in 4.dubio,& sing.499.exceptio,vers.filio nascendo.

Ad deci. Gui. Pap. Nascituris potest stipulari pater aut notarius.

32 ¶ Nec id quidẽ tantũ procedit(vt id quoque addas Guid.Pap.) vt filio nascituro quid quæratur ex stipulatione patris,in vita ipsius patris,sed etiam post mortem eiusdem,vt probatur in l.pater cum filiæ,& ibi Bal.qui id nuncupatim not.ff.de pact.dot.& l.quodcunque.ff.de verb.oblig.

Vt etiam post mortẽ patris accipiant.

33 ¶ Quinetiã potest(vt ad item addas)nt.donationis inter viuos,ab extraneo aliquid alteri donari post mortem ipsius donantis.l.1.& seq.C.vt act.ab hære.& l.hæreditariũ.ff.de bon.auth.iud. poss. & l.nam & si cùm moriar,& ibi Bar.in vlt.opp.ff.de cond.indeb.& l.vlt.C.de contra.& commit. stipul.& §.post mortem,Instit.de inutil.stipul.& no.gl.in l.vlt.in verbo,accommodauerat,in fi.& ibi Doct.C.de pact.& gl.in d.l.hæreditas,in verbo,re nulla actione.C.de pact.cõuen.& gl.1.in l.1. ff.de testa.Oldra.latè cons.114.factum tale est,quædam mulier,& cons.129.ad habendã,post prin. vbi ad hoc multa allegat Io.And.in addi.Spec.tit.de instr.edi.§.porrò.col.vlt.vers.fuit etiam alia quæstio.Bart.d.cons.212.Ang.cons.179.visis prædictis,col.1.Pan.in c.2.col.3. de concess. præben. Alex.cons.83.visa,col.3.vers.& in proposito,lib.2.ipse Guid.Pa.cons.23.viso facto,col.2.vers.item videtur,& iterum cons.31.viso ad plenum,col.2.& seq.Ias.cons.6.exhibentur,col.3.vers.sed istud, lib.3.Steph.Bert.cons.315.quoniam Andreas,nu.2.lib.2.& cons.266.etiam si non tantùm, nu.2. & iterum nu.7.& 8.eod.lib.2.& cons.70.Christi,& c.viso,nu.2.lib.3.

Donari potest inter uiuos post mortẽ donantis.

34 ¶ Quod si intelligas illas Guid.Pap.dec. (vt ad eas tandem redeamus)vt aliquid relinquatur per modum

Iterũ ad dec. Pap.

modum (vt ita loquar cum nostris.) successionis, id est, iure successionis. hæ certè sunt omnino falsæ, ex his quæ iam latè diximus. Et ita scienter distinguit Bart. in d. cons. 212. promitto tibi.

35 ¶ Ad Paul. Cast. d. cons. 179. lib. 1 in quo scribit valere testamẽtum disponentis, vt in feudo castri præferatur primogenitus, facilè est quod respondeatur. Nam is vt apertè cõstat, non loquitur de pacto futuræ successionis, sed de testamento, in quo potest pater primogenito aut alteri relinquere præcipuum quippiam, seruata alijs liberis & hæredibus sua legitimà. Et cum hoc quoque expressè tenet contra illum Iacob. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, & cum pacto, quod de ipso feudo, &c. col. 5. vers. vlterius quæro.

Ad Pauli responsum.

36 ¶ Quod autẽ nouissime pro contraria parte dictũ est, in quærẽdis posse patrẽ filio præiudicare, licet non in quæsitis, nõ procedit in hoc casu, quãdo liquido cõprobatũ est, non posse patrem filium nasciturũ priuare legitima. Nec de futura successione quicquã inter viuos disponere. Ad id autẽ quod diximus posse disponi inter viuos de certis quibusdam bonis etiam per modum quotæ: id non expeditum est, quando multi teneant contrarium, vt etiam ibi diximus.

Ad id quod de quærendis dictum est.

SEPTIMA QVAESTIO.

1 *An saltẽ illud pactum possit consuetudine aut statuto cõfirmari.*

SEd quæstionis est, & hæc septimæ locũ obtinebit, An saltem possit id pactum de quo quærimus consuetudine, aut statuto confirmari, id est, an possint statutũ aut consuetudo facere, vt valeat id pactũ. Et primo quidem ingressu multis videbitur nõ esse dubium, quin verè possint, per tex. in d. c. mulier, tit. de fil. nat. ex mat. & in d. c. filij nati, tit. si de feu. fue. cõtr. int. do. & agn. vbi Bal. Alua. & Car. not. istiusmodi pacta, de quibus in illis locis, licet de iure nõ valeãt, ex cõsuetudine tamẽ admitti & approbari. Et idem dicit Bar. in d. l. pactũ, & ibi quoq; idem Bal. in 2. oppo. Sal. col. vlt. vers. quæro primo. Ang. Pau. Ca. col. 2. & Corn. col. 3. C. de collat. & idem Bar. cons. 72. col. 2. vers. præterea per statutũ. & Bal. in l. de quibus, col. 2. vers. item nõ valet pactum. ff. de legib. & in l cum Archimedoram, col. vlt. vers. sed nunquid per consuetudinem. C. vt in pos. leg. Ang. cons. 66. visis, col. vlt. Aluar. in c. mulier, col. 2. vers. nota quod licet pactum, tit. si de feu. fue. contr. Imo. in l. ille autem. in fi. ff. de hære. instit. Steph. Anfre. d. dec. Tholo. 452. Phili. Dec. in d. l. pactum quod dotali, col. 1. in 2. not. & latius, col. 2. hinc conclusio supradicta. C. de pactis, & cons. 516. quoniam causa, col. 2. vers. non obstat quod Alex. & seq. cons. 578. viso cõsil. col. 3. nu. 9. & nouissimè Viglius Phrysius in §. accessit, in verbo, libripendæ, in fi. Instit. de test. ord. Nec obstat, inquit, Bal. in d. l. cum Archimedoram, quòd ea pacta videantur esse contra bonos mores, quia istud est ex quadam suspicione, non autem ex necessitate legis: per l. 2. C. de pactis.

2 ¶ Sed aduerte quòd illi tex. quos allegant Doct. vbi supra, loquũtur in pacto de non succedendo, sicut etiam expressè loquuntur, & declarant magna eorum pars, quos citauimus, vt videlicet possit statutum dare robur huiusmodi pacto de non succedendo. Et si id expressè non dicerẽt, sed id tantùm simpliciter, vt pactum de futura successione robur ex statuto aut cõsuetudine accipiat, per d. tex. deberent tamen intelligi de pacto de non succedendo, de quibus loquũtur tex. quos allegant iuxta doctrinam Bar. in l. non solùm. §. si liberationis. ff. de liber. legat. cum si. Nullus autem eorum expressè aut tacitè dicit quòd possit statutum confirmare pactũ de succedendo, præter Dec. de quo postea dicemus, & Bal. in d. l. Archimedoram, vbi nũcupatim loquitur in casu. l. pactum. C. de pactis, quæ loquitur de pacto de succedendo.

De eadem re.

3 ¶ Sed idem Bal. in huiusmodi pacto cõtrarium tenuit, vt videlicet non possit statuto cõfirmari, in l. 2. col. 2. vers. item in pacto, de futura successione. C. quæ sit long. consuet. quẽ sequitur Alex. in addi. eiusdem, in d. l. Archimedoram, & in d. l. pactum, col. 2. vers. fallit tamen hæc regula, & ibi quoque Ias. col. 2. C. de pact. & idem Alex. in l. vlt. paulò ante fi. eod. tit. & in d. l. pactum, col. 1. vers. vtrum autem sit, & ibi etiam Ias. col. 2. in 4. limit. & Iac. à S. Georg. post princ. C. de collat. & idem Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta, col. 3. vers. an autem possit, & ibi etiam Ias. col. 2. in vlti. not. ff. de verb. oblig. & ipse Ias. in l. de quibus, col. 17. vers. & an cõsuetudine. ff. de leg. & cons. 87. consultus, col. vlt. lib. 1. & Philip. Dec. d. cons. 225. nuncupatim loquens de pacto opposito in matrimonio, vt primogenitus succedat, & cons. 236. non parua, col. vlt. & Georg. Nata. in repet. cap. quamuis, col. 15. vers. ex his regulam habes, de pact. lib. 6. & Steph. Bertran. d. consil. 29. cùm aliàs scriberem, col. 1. lib. 1. & cons. 1. Christi, &c. viso consultationis themate, nu. 62. lib. 2. & consil. 267. si pactum, col. 1. lib. 3. vbi hanc dicit esse communem, nec ab ea recedendum in iudicando & consulendo, & Ias. d. consil. 87. col. vlt. lib. 1.

De eadem re.

4 ¶ Mouẽt Alex. quiq; eũ secuti sunt, quoniã, vbi aliquid prohibetur fieri per pactũ, ob id quod sit cõtra bonos mores, nec per statutũ quoq; fieri potest, vt not. Bar. in l. omnes populi, in 3. q. priu. & ibi Ang. & alij. ff. de iust. & iu. & idẽ Bar. in l. nõ impossibile, in fi. ff. de pact. Sed hęc pacta de succedẽdo ob id prohibẽtur, quod sint cõtra bonos mores, per d. l. stipulatio hoc modo cõcepta. ff. de verb. obl. & l. ex eo. C. de inutil. stip. & diximus in præced. quæst. Igitur per statutũ nõ potest robur accipere. Pactum autẽ de non succedẽdo, de quo loquũtur iura cõtraria, & Doct. pro priori parte allegati, vt diximus, nõ est cõtra bonos mores, vt not. omnes in d. l. pactũ. C. de collat. Alioquin enim nõ cõfirmaretur iuramẽto, per d. c. quãuis, de pact. lib. 6. quoniã quod cõtra bonos mores est, iuramento confirmari non potest, c. non est obligatorium, & ibi Dyn. de reg. iur. lib. 6.

De eadem re.

5 ¶ Verùm Philip. Dec. in d. l. pactum quod dotali, col. 2. vbi suprà. C. de pact. sibi in hoc expressim contrarius, contrariam partem tenet. Nam licet, inquit, tex. in d. c. filij, videatur loqui in pacto negatiuo

De eadem re.

gatiuo de non succedendo, dum ibi dicitur, filios natos ex tali matrimonio non succedere, tamē videtur in se tacitè continere pactū affirmatiuū de succedendo, pro filiis alterius matrimonij. vt etiam Bal. in eo loco expendit. Et idem dici potest de d.c.j. de filiis natis. ex mat. ad mor. contrac. Ad id autem quod dictum est, non valere statutum vbi nō valet pactum, quia est contra bonos mores, responderi posse, illud intelligi, quando continet turpitudinem, & ita loquitur Bar. in d.l. omnes populi. Secus si non agatur de turpitudine, sed tantum de prohibitione iuris, quia licet non valeat pactū, valet tamen statutum, vt dicit Bar. ibi. Et ita videtur in hoc casu, quia facultas testandi de Iure Ciuili, vt not. Aug. in §.1 in Auth. vt factæ nouę constit. Et dato q̄ substantia testamenti esset de iure gentium, tamen adiectiones sunt de Iure Ciuili, vt dicit Bart. in l. interdū. ff. de cond. indeb. vnde ista facultas libertatis, quæ in testamento requiritur, videtur à Iure Ciuili introducta, l.j. C. de sacr. eccle. & d.l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obl. & d.l. ex eo. C. de inuti. stipu. Et ideo per statutum mutari potest. §. vlt. insti. de iur. nat. gen. Præterea ad iudicandum an sit aliquid contra bonos mores, inspicitur locus ciuitatis in qua de hoc agitur. l. item apud Labeonem, in prin. & in ver. sed adiicitur, ibi, non videri esse contra bonos mores illius loci. ff. de iniuriis, vnde cum à statuto hoc permittatur, non videtur esse contra bonos mores ciuitatis. Et idem propemodum dicit ipse Decius d. consi. 516.

6 ¶Adde & tu ad Dec. ex Soc. in d.l. pactum quod dotali, de pactis, illam Bar. dec. in d.l. omnes populi, procedere quando sunt mali mores, qui per legē boni non possunt fieri, repugnante lege naturali aut diuina, cui lex ciuilis aduersari non potest, vt not. in l. vlt. C. si cōtra ius vel vti. publ. Secus si effici possunt boni, remota prohibitione ipsius legis, vt in nostro casu, quo lex ipsa id concedit inter milites. d.l. licet, de pactis, ergo & inter alios quoque concedere potest. Et ita vt subdit So. declarat illud Bar. dictum elegantem doc. Fran. de Alber. in add. Quod si quis obiiciat tex. in Lex facto, in prin. ibi. est enim iniquum. ff. de vulg. & pupi. Ex quo no. Pau. Cast. ibi, quod per priuilegium, vel statutum tolli non potest libera testandi facultas. Certè in prōptu responsio est ex Alex. eo. in loco, quod ibi princeps concessisse non videtur, non tamen dicitur quod nō possit. Et ego semper in ea opi. fui, vt statutum vel consuetudo id pactum confirmare possit: atq; ita aliquando censui in causa magni ponderis huius nostrę Curiæ, in qua inter multos audiui duos nostræ Decuriæ Præsides D. Io. De Gouy, & Iacobum Spifamum nunc episcopum Niuerniensem laudatissimum multas magnásque reconditioris doctrinę rationes & argumenta adducere. *De eadem re.* *Authoris sententia.*

7 ¶Sed vtrumcunque sit verius, illud tamen in multis huius regni partibus obseruamus, vt huiusmodi pactum in contractu matrimonij factum præsertim inter nobiles teneat, maximè si iuramentum interuenerit, vt retulit Aufrerius in dec. Tholo. dec. 452. vbi ita dicit fuisse diiudicatum multis arrestis. & Bene. in repet. c. Rayn. in verbo, duas habens filias, nu. 197. & multis seq. extrà de test. vbi multa adducit vt hanc partem tueatur, quæ sunt illic omnibus obuia. & ita quoque indicatum fuisse in Burdegalensi parlamento asserit Briandus à Vallea, cum de hac re sermo iucidisset, vt in principio huius quæstionis recensuimus. Sed hoc semper intelligo seruata legitima cæteris liberis, per ea quæ suprà diximus, iūctis not. per Car. in d.c. 1. tit. de fil. nat. ex mat. ad morg. qui ita intelligit consuetudinem de qua tex. ibi loquitur. *De eadem re.*

QVAESTIO OCTAVA.

1 AT illud dubiū, & octauo vertitur. An parētes qui in contractu matrimonij huiusmodi pactum apposuerunt, postea poterunt id pactū reuocare & filios ad suam successionē æqualiter admittere. Sane Iacob. Aluar. & Car. Alex. in d. cap. filij, in fi. tit. si de feu. fue. contr. loquens in casu illius c. dicunt posse contrahentes postea mutare voluntatem, & per contrarium pactū conuenire vt succedant filij, quos in ipso contractu matrimonij à sua successione repulerunt, per not. per gl. 1. in §. si facta, eo. tit. & in l. si pro parte. §. versum. ff. de in rem verso. Quod & confirmatur, quod quando alicui quæsitum est ius ex meo contractu facto cum alio, possum id ius mea pœnitentia reuocare. l. 3. & ibi Bar. ff. de seruis expor. & l. qui Romæ. §. Flauius, & ibi Bart. & alij. ff. de verb obli. & l. 1. & ibi Bal. C. si mancip. ita fue. alien. cum si. *An parentes possunt huiusmodi pactum reuocare.*

2 ¶Item quia huiusmodi pactum est veluti quædam dispositio à coniugibus facta supremi iudicij dispositionem præueniens, & inde naturā mutabilem assumens, per l. si filia. §. Papinianus. ff. fam. hercis. & l. parentibus. C. de inof. test. & l. vlt. C. de pac. Qua ratione Oldr. con. 231. inci. vt eius de quo quæritur, post prin. respondit quòd si rex diuisionē fecerit inter filios, eam tenere iurātes, & ita vni regnum vnum assignet, alteri alterum, potest Rex ipse si velit huiusmodi diuisionem reuocare, & sequitur Bald. §. item sacramenta, col. pen. versi. quæ fuit de facto, titu. de pact. iur. firm. *De eadem re.*

3 ¶Et hāc partē expresse tenuit Cor. in dec. Tholo. q. 453. inci. itē fuit quæsitū præsupposito quod tale pactū. Quo etiā in loco Aufre. in addi. dicit hoc de iure esse verius. Cōtrariū tamē dicit in Frācia obseruari, & in hoc fuisse lata plurima arresta parlamēti, hincq; occasione sumpta multas rationes adfert, quibus hæc posterior pars defēdi posset, quas subscribere supersedeo, cū illic obuia sint omnibus, & idē nouissimè tenuit D. Boe. dec. 204. quęritur vtrū valeat, col. 7. ver. & hoc probant, vbi & alios multos citat in aliis tamē casibus loquētes, vt cōperies, si tibi vacet illos videre. *De eadem re.*

4 ¶Priorem autē sententiā confirmat, quod Bal. in hac specie interrogatus repōdit consi. 383. quod domina Agatella. libr. 2. Quispiam enim alteri donauerat, ea lege vt si donatarius decederet sine liberis, res donata ad alium deueniret, quærebatur an donans posset huiusmodi donationem *De eadem re.*

reuocare in prçiudicium illius ad quem bona debebant peruenire post mortem donatarij,si sine liberis decederet.Et respoodit posse,per d.l.3.de ser.expor.& l.si pecuniam.§.si seruum.ff. de cód. ob caus.& notat.per Bart.in d.§.Flauius.Nam & hæc videtur esse quædam mortis dooatio , vel mortis causa capio,quautum ad posteriorem donatarium,per l.uec fratris.C.de dou.caus.mort. Ideo habet locum pœuitentia.l.non omnis.ff.si cer.pet.& l.Seuatus.ff.de don.caus.mortis, & alia quoque multa circa id dicit quæ tu videre poteris.

Declaratio præcedentiũ.

5 ¶ Et si tu hanc partem sequaris quæ mihi iustior esse videtur, eam intellige procedere, nisi alius quispiam futuris coniugibus aut etiam iam maritatis(nihil enim iam inter vtruoque interest)rém aliquam donauerit ea lege,vt eorum primogenitus in ea tantum succedat. Nam tunc non esset liberum solis ipsis parentibus alios filios ad eius rei successionem admittere in prçiudicium pri mogeoiti,cui id ius quæsitum est ex prouisione & pacto donantis,argu.l.si post mortem.§.vlt.ff. de bo.pos.con.tab.& c.t.& ibi per Doct.rit.de succes.feud.& not.per Bald.io auth.si quas ruinas. C.de sacros.eccle.& in l.1.ad fi.C.per quas perso.no.acqui.cum sim.

De eadem re.

6 ¶Et ita nuncupatim in hac specie respondit Pau.Ca.con.164.in prçsenti caosa,col.6.ver.sed nos loquimur,lib.2.Neque eoim, ait,alter ex contrahentibus potest legem contractui vel donationi appositum immutare.l.aliud.ff.de solut.iuncta l.legem.C.de pactis.Et hinc quoque dicit donantem solum sine donatario reuocare non posse.& sequitur Philip.Dec.consi.468.superiori anoo, col.pen.ver.& ad coofirmationem,& iterum con.498.viso casu,col.3.ver.qui similiter iocipit, & ad confirmationem.Et vide quæ dicam infrà in 68.q.

Quid si principis authoritate vterque maioricatum constituerit.

7 ¶Et idem dicas si vir & vsor priocipis autoritate maioricatum,siue maioriam quam vocant,constituissent, ita vocant Hispani, præsertim Hispalenses , ius primogenituræ in omoibus aut certis quibusdam suis bonis,vt diximus suprà in t.q.in fi. Tunc enim nec alter sine altero nec vterque sine consensu principis reuocare poterunt huiusmodi maioricatũ,vt nuocupatim & in hac specie interrogatus respondit Ludo.Bolo.coo.62.Martinus & Maria.in 1.dubio,multis rationibus illic adductis,quas videre poteris.Et ita quoque iotelligi potest quod scribit Pau.Cast.d.con.164 quo loco citauimus in præcedenti numero.

NONA QVAESTIO.

An statutum preferẽs primogenitum in successione patris trahatur ad successionẽ matris.

1 NOuo principaliter quæro,an coosuetudo vel statutum præferens primogenitum in successione patris,nulla matris mentiooe facta,trahatur ad ipsius matris successionem,Bal.de hac ipsa re nuncupatim loquens in l.diuturna,in prima lect.ff.de legi. asseueranter & intrepide asserit nou esse trahendum .huiusmodi statutum vel coosuetudinem de successione patris tantum loquentem,ad successionem matris.Motus,quia est contra ius commune,ideo oon esse extendendam etiam si subsit eadem ratio,per l.si vero.§.de viro.ff.solu.mat.Nisi forte,ait, illud in successione feudi disponeret,quia tuoc esset præter ius commune,iuxta oot.in l.de quibus.ff.eo. de leg.Nec hinc longè abest quód consuluit Philip.Corn.con.150.de duabus,col.1.lib.2.quod statutum repellens fœminas à successione patris,nõ obrioet in successione matris,cuius mentiooem non facit.Quódque etiam consuluit Bene.Cap.con.62.punctus Andreas,in quarto dubio,statutum excludens à successione fratris non extendi ad successionem sororis.

Statutũ excludens matrẽ à successione filij nõ excludit à successione filiæ.

2 ¶ Et quod ante hos è diuerso voluit Arch. in c.si quis suadente,col.3.17.q.4.statutum excludeus matrem à successione filij ,non excludere à successione filiæ.quod & voluit Alber.io l.j.nu.4.ff. de verb.sig.Imo.in l.si ita sit scriptum filiabus.ff.de leg.2.Dom.in c.generali,col.4.ver.& per hoc insertur,lib.6.& Alex.con.234 puto,col.1.lib.6.& consi.45.habita pro viribus,col.2.versi.secundo principaliter,lib.7.vbi id dicit not.& Georg.Nata.qui hoc sing.dicit io tract.de statutis excludẽtibus fœminas à successiooe in 9.q.3.q.princ.

3 ¶Contrariũ in hoc nostro casu,vt scilicet statutum loquens de successione patris,ad matris successionem trahatur,tenuit Bal.sibi contrarius,loquẽs tamen sub dubio;fortè,in ca.1.tit.de succes. féu.nam hęc cõsuetudo,ait,est præter ius commune,& illum ita refert & sequitur Matth.Affl.ibi, col.1.ver.sed quçro quid si dicat,vbi id monet meori tenendum.Et idem in simili voluit ipse Bal. in l.de quibus.ff.de lega.quod scilicet consuetudo vt filij succedant patri in feudo,habeat etiam locum in successione matris.quia ratio diuersitatis reddi non potest. Et ita quoque illum citat & sequitur ipse Matth.vbi suprà,ver.quarto.fallit.Verũtamen illa dicta nou reperi in meo codice Bal.& vix credo illum ita dixisse in primo illo dicto,cum oemo neget hanc consoetudioem esse cootra ius commuoe,vt latè diximus suprà in 4.q. At tu hîc vide quæ uos latissimè tractauimus de conceptione fœminæ in masculo,in nostro tract.Retractuum tit.1.glo.9.in verbo, *ou lignagier*,nu.177.vsque ad nu.244.ex quibus facile Intelliges quid hîc dicendum sit.

DECIMA QVAESTIO.

An statutum preferẽs primogenitũ cõprehẽdat primogenitam.

1 DEcimo quæro,an consuetudo præferens primogeoitũ in successionibus,cõprçhendat primogenitã filiam.Ad quam rem multa faciunt quæ diximus in præce.q.sed & alia sunt huc priuatim pertinentia.Nam primum illud scieodum est,an filiæ sint capaces regni,ducatus,comitatus,& aliorum id genus in quibus potissimum primogenitura locum obtinet.Nã si in iis non succedant,frustra quæritur an appellatione primogeniti contineatur filia.Cum masculinũ nũquàm cõcipiat fœmininũ in iis quæ non possunt adaptari,siue nõ conueniũt fœminis,per l.vlt. ff. de tut.coniũcta l.fœminæ.ff.de reg.iur.& voluit Bar.in l.1.& ibi Alex.ff.de verb.sig.& l.si quis in tantam.

tantam. C. vnde vi. & Bal. in l. seruus. C. com. de succes. cum alijs multis cõcord. à me collectis in d. tract. Retractuum vbi suprà, in fi. præce. qu. Præsertim verò nu. 195. & hæc certe, vbi intelliges & hoc quoque procedere, etiam si statutum esset, vt masculinum conciperet fœmininum.

2 ¶Igitur vt rem hanc primo loco disseramus, Multis id videbitur carere omni scrupulo, cum text. habeamus probantem in huiusmodi dignitatibus regalibus fœminas succedere, eásque sicuti & viros moderari & gubernare, videlicet c. significauit. in prin. de rescr. multósque alios mẽtionem facientes reginarum, & comitissarum, vt cum nostris loquar, videlicet in c. dilecti, de arbi. & in c. dilectn, de test. & in c. vlt. de conces. præb. & in c. peruenit, de cens. in superscri. & in c. ex parte, le 3. vbi fit mentio de regina Anglorum, & in c. seq. in superscri. de verb. sign. & in c. cum deuotissimam, in superscri. & in c. seq. 12. q. 2. & in c. si quis. 14. q. 4.

Fœminas succedere in dignitatibus regalibus.

3 ¶Et videmus ab vsque multis temporibus fœminas successisse in multis regnis, vt de regno Nauarræ attestantur Pet. Iac. tit. de cau. ex qui. vas. Et in regno Apuliæ, Bal. in l. cum prætor. ff. de iud. & in l. quoties. C. de suis & legi. & in §. hoc quoque, col. 4. tit. de succes. feu. vbi dicit regnasse Ioãnam reginam, & quidem adeo prudenter, vt non sederit in cathedra regali similis ei gratia & virtutibus. Et in regno Hierusalem & Siciliæ, Bart. in l. j. col. 2. versi. item mulieribus. C. de muli. & in qun loco, lib. 10. Et ita quidem in regno Siciliæ, vt etiam masculus ei non obsit, quo minus succedat, vt retulit And. Iser. in c. 1. tit. de his qui sibi & hær. suis, & in c. 1. §. & quia vidimus, tit. qui feud. da. pos. Sed longè ante tempora legimus Amalasintam Theodorici filiam patri successisse in regno Neapolitano, quod & inter cæteros scripsit Pandolphus Collenutius in historia Neapolitana lib. 2. quod accepisse videtur à Procopio.

Feminas in regnis successisse.

4 ¶Et vt de antiquioribus loquar, legimus in sacris literis, de regina Austri, quæ audita fama Salomonis, ab extremis finibus terræ Hierusalem venit vt illum inuiseret, vt scribitur 3. Reg. 10. & 2. Paralip. 9. & Matth. 12. & Lucæ 11. & reperitur in Decretis Canonicis in c. vereor. 8. q. 1. De Candace quoque regina Aethiopum Act. 8. ca. quem locum enarrans Beda, vir humanarum literarum non ignarus, scribit moris fuisse illi nationi semper fœminis regi, eásque Candaces appellare. quod & ante illum retulit Eusebius in Historia Eccle lib. 2. c. 1. ante vtrunque Plin. lib. 6. ca. 29. ad calcem. & ante hunc Candaces reginæ Aethiopum meminit Strabo li. 17. vbi eá dicit fuisse suis temporibus. Sed & ipse Plin. illo eo. lib. 6. c. 30. scribit Sebritas sub regina esse, quod & ante eũ scripsit Strabo statim post initium lib. 17. Vt interim omittam apud Assyrios Semiramim, apud Massagetas Thomirim, apud Aegyptios Cleopatram, aliásque proprè infinitas alibi regnasse. Ex quo & illud ipsius Cleopatræ apud Lucanum lib. 10.

Et Austri.

Et Aethiopiæ Candaces.

—Non vrbes prima tenebo.
Fœmina Niliaco nullo discrimine sexus
Reginam scit ferre Pharos.

Pharos enim primùm erat in Pelago, quæ postea Aegypto cohæsit, vt scribit Strabo lib. 12. Cæterùm Diodorus Siculus li. 2. Bibliotheces c. 1. non multo post prin. tradit apud Priscos illos Aegyptios quinque mulieres regnasse. Sed & lib. 3. memorat Tarinam Sacarum Reginam.

5 ¶Quódque scribit Plin. lib. 6. c. 20. gentem Pandeam solam Indorum regnarã fœminis. Vnam enim Herculi huiusmodi sexus genitam fuisse, ob idq; gratiorem regno donatam præcipuo. Cuius rei quoque mentionem facit Solinus in Collectaneis c. 65. Pandea, ait, gens à fœminis regitur, cui reginam primam assignant Herculis filiam. Sed & nonnihil meminit Diodorus lib. 3. Bibliothecæ: & Arrianus ille Historicus, idémque, vt quidam existimant, Iurisconsultus lib. 8. gestorum Alexandri, qui & ipse tradit lib. 1. apud Cariæ populos consuetudinem esse ab vsque Semiramide profectam, qua non masculis tantùm, sed & fœminis quoque regnare liceat. Nam & ipse Diodorus lib. 17. quo & eiusdem Alexandri historiam describit, tradit eundem Adam quãpiam fœminam regno Cariæ præfecisse, quod in eo regno succedere deberet. Cæterum Polyænus lib. Stratagematum 8. meminit Artemisiæ Cariæ reginæ. Sed & idem illo 3. scribit Reginam Cæli filiam post obitum patris communi populorum fratrúmque consensu regnum Athlantiadum adhuc virginem cepisse.

Indorũ quidã incolunt.

6 ¶ Claudianus quoque lib. j. in Eutropium cecinit plurima esse regna quibus fœminæ imperant,

—Medis, leuibúsque Sabæis
Imperat hic sexus, reginarúmque sub armis
Barbariæ pars magna iacet.

Medorum.
Sabæorum.

Et quod de Medis dicit Claudianus fulcit quod scribit Iustinus, lib. 1. Harpagum qui mandatum ab Astyage Medorum Rege acceperat, de occidendo eo infante qui postea Cyrus dictus est, veritum si ad filiam Astyagis, cuius is infans erat, mortuo Rege venisset imperium, quoniã nullum Astyages virilis sexus genuerat, ne illa necati infantis vltionem à se exigeret. ideo puerum pastori exponendum tradidisse. Ex quo palam colligere potes, apud Medos fœminas regnasse, cum masculi ex Rege deerant. Sed & apud Illyrios vel testimonio Plinij qui lib. 34. c. 6. mentionem facit Tericæ eorum reginæ quæ P. Iunium & T. Coruncanum interfecit. Et apud Sitones, qui iuxta Sueuos & Germanos sunt, vetusto more non vir sed fœmina regnabat, vt tradunt Cornelius Tacitus & Strabo. Parthi quoque Erato fœminam in reginam sibi delegerunt apud eundem Tacitum, statim post prin. lib. 2.

Illyriorum.
Sitonum.
Parthorum.

Latinorum.

7 ¶Apud Latinos item fœminas regnasse si masculi deerant, indicio est illud Virgi. lib. 7. Aeneid.

Filius huic fato diuum, prolesque virilis
Nulla fuit primáque oriens erepta iuuenta est.
Sola domum, & tantas seruabat filia sedes.

Britannorum. Asiæ. Bohemiæ. Vngariæ. Adiabenorũ. Saracenorum. Tenesiorum.

Britannos etiam illos priscos id obseruasse auctor est Cornelius Tacitus in vita Iulij Agricolæ. Cuius hæc verba sunt loquentis de Britannis, His atque talibus inuicem instructi Voadica generis Regij fœmina duce (neque enim sexum in imperiis discernunt) sumpsere vniuersi bellum. In Asia quoque olim regnasse fœminas tradit Curtius lib. 9 in Bohemia item & Vngaria Aeneas prodidit in descriptione Asię c. 20. & Albertus Krantzius in Vuandalicarum rerum lib. 1. c. 17. Helenæ quoque Adiabenorum reginæ meminit Iosephus lib. 20. Antiquitatum, c. 2. Et Eusebius Cæsariensis Historię Ecclesiasticę lib. 2. c. 12. Et Mauuiæ Saracenorum reginæ idem Eusebius lib. Historiæ Ecclesiasticæ 11. c. 6. Strabo lib. 16. tradit eos qui habitant Tenesim, imperio fœminæ parere.

Arragoniæ. Distinctio feudalium, & nõ feudalium.

8 ¶Idcirco, vt hanc partem concludamus, Pet. An. con. 339. pro maiori intelligẽtia, minimè dubitat, quin fœmina in regno succedat, etiam exclusis masculis remorioris gradus. idque dicit obseruari in regnis Arragoniæ, Hierusalem, Siciliæ, Vngariæ. Verùm Imo. & post eũ Domi. & Phili. Fran. in c. grandi, de suppl. negl. præl. lib. 6. in his distinguit: aut enim eę dignitates sunt feudales, & non succedunt in eis fœminę, nisi aliud inducat feudi conuentio, regni consuetudo, aut priuilegium, per c. 1. §. hoc autem notandum, tit. qui feud. dar. poss. Aut non sunt feudales, & tunc quoque de iure non succedunt fœminæ, nisi etiam aliud habeat consuetudo aut priuilegium. Et ita voluit in vtroque casu nunquam succedere fœminas, nisi ex consuetudine, priuilegio, aut conuentione. quod & ante illos voluit Vinc. in d. c. significauit de rescriptis.

Ad idem.

9 ¶Atqui Host. Io. And. Bal. Ant. Pan. & pleriqque omnes ibi, id tantum concedunt, cùm huiusmodi dignitates sunt feudales, vt videlicet tunc non succedant fœminæ, nisi in casibus in quibus àliàs in feudis succedunt. Quod si non sunt feudales, censent in illis fœminas succedere. Quod intelligit Bal. masculis non extantibus instar feudorum fœmineorum, quæ videlicet conceduntur vasallo suisque hæredibus masculis & fœminis, per c. 1. tit. de eo qui sibi & suis hære. Cui etiã dicit consentire rationem naturalem, quia officia virilis sunt animi. l. cuius bonis. ff. de cur. fur. Neque enim consilium reperitur apud fœminam.

Alia distinctio.

10 ¶Hæc ferme Bal. cum quo fere conueniens Pan. in d. c. dilecti, col. 3. de arbi. hãc rem paulò latius tractat. Nam, aut res (ait) est feudalis, & tunc fœmina non succedit, etiã masculis non extantibus, nisi in concessione feudi dictum fuerit, quod etiã fœmina possit succedere: quo etiã casu debet intelligi propter naturã feudi ordine, vt admittatur fœmina masculis non extãtibus, per tex. in c. 1. tit. de succes. feu. At si feudum est fœmineum, tunc etiã succedit fœmina masculis nõ extãtibus, licet in concessione nõ fuerit expressè dictũ quod fœmina succederet, per c. 1. tit. de bene. fœm. Aut res nõn est feudalis. & tunc si est dignitas, puta regnũ, ducatus, comitatus, vel aliud simile, tunc ex cõmuni consuetudine iure approbata succedunt tantùm masculi, & ex iis quidẽ solus primogenitus & eo decedente sine filiis, secundogenitus, per not. in ca. licet, de voto. Masculis autẽ non extantibus, succedit quoque fœmina, per d. c. significauit. Si verò non sit dignitas, & tunc cessante consuetudine masculus & fœmina pariter succedunt vti in cæteris bonis, cum de iure nulla sit in successionibus differentia maris & fœminæ, per l. maximum vitium. C. de lib. præter.

De eadem re.

11 ¶Verùm Mart. Laud. in d. tract. de primoge. col. 5. ver. quæro nunquid fœmina, dum vult tractare hanc nostram principalem q. An videlicet fœmina succedat in iure primogenituræ. allegat Pan. in d. c. dilecti, tanquam de ea ipsa quæstione differentem, cúmque reprehendit quasi dixerit fœminam succedere in iure primogenituræ non extantibus masculis. Cuius rei nullam omnino facit mentionem, sed id tantum scripsit quod suprà retulimus. Quibus autem rationibus moueatur Mart. dicam statim in nostra principali quæstione.

Mulier in dignitatibus succedit ex cõsuetudine.

12 ¶Illud tantum dixerim, vt huic rei finem faciam, omnes in hoc conuenire, vt possit fœmina in istis dignitatibus succedere ex cõsuetudine. Ita enim volũt omnes in d. c. significauit, inter quos Vincen. loquitur de consuetudine Gallicana, & Bal. con. 275. inci. quod pro regula, col. 2. ver. sed quæritur vtrum consuetudo, lib. 2. vbi etiam loquitur de consuetudine Gallicana, & Philip. Dec. con. 85. cuius superscriptio incipit, de gradib. col. pen. Et Iac. à S. Georg. in l. cum antiquiorib. col. vlt. ver. an autem filia. C. de iure delib. vbi nuncupatim loquitur de iure primogen.

Natura nõ dedit imperare fœminis. Prouerbiũ. Apud Lacedemonios fœminæ non succedunt in regno. Nec apud Indos.

13 ¶Ex quibus planè constat & mulieres nonnunquam in regnis succedere, licet ex Græco versic.

Γυναικὶ δ' ἀρχὴν οὐ δίδωσιν ἡ φύσις, Id est,

Natura non dedit imperare fœminis.

Ex quo & ortũ est prouerbium cum alicui negotiũ aliquod cõmittitur cui penitus est ineptus, γυνὴ στρατηγεῖ, καὶ γυνὴ στρατεύεται. Id est, Mulier imperat, & mulier militat. Proptereáque apud multos populos fœminæ ad regni successionem non admittebãtur. Scribit enim Plutarchus, quod cum Polydectes frater Lycurgi natu maior, ob id Lacedæmoniorum Rex, mortem obiisset: regnauit Lycurgus tantisper dum ignorabatur vxorem fratris prægnantẽ esse. Sed de hac certior factus, regnum declarauit pueri esse, si mas foret. Enixa autem vxore puerum cui nomen Charilaus fuit, ei regnũ cessit. Ex quo illud facilè declaratur apud Spartanos fœminas, nõ regnasse. Sed nec etiã apud Indos, ex eo liquet quod suprà diximus ex Plin. gentẽ Pandæ solam indorũ regnatam fœminis.

minis. Qui mos quoque in regno Franciæ seruatur, & id quidem ex rationabili consuetudine, vt dicit Bal. in l. i. ff. de Senat. vbi eo nomine accusat Regem Anglorum, quòd titulo fœminæ ius in eo regno sibi arroget. In eámq; rem habemus legem Salicam in tit. de alod. ne videlicet fœminæ Francorum regnum hæreditarium nanciscantur.

4 ¶Sed & Lucas Pen. in l. pen. C. de pro fess. & medi. li. 10. multa in eam sententiam adfert, vt videlicet mulieri regnare non conueniat, & inter cætera duos versus inelegantes quidem illos, sed lepidos & ridiculos, *Nec apud Gallos.*

Regna regunt vulua, clamat gens tota simul, veh

Destructio regni à muliere regi.

Vel vt ab aliis pronunciatum audiuimus, *Versus ridiculi.*

Nam turpe est Regi de muliere regi.

At Pandolphus Collenutius lib. 5. Historiæ Neapolitanæ ita hos versus adscripsit,

Regna regunt vulua, gens tota clamat simul, eh veh,

Interitus regni est à muliere regi. Quos ita in sermonem Italicum traduxit,

Se vulua regge, ogn'hor gridan le lingue,

Il feminil gouerno il regno estingue.

Diodorus Siculus lib. Bibliothecæ 4. tradit ab Hercule Amazones fuisse deletas, indignam rem existimante, cum pro communi salute hominum pugnaret, quibusdam gentibus fœminas imperare. Est autem Euripidis sententia, *Hercules cur Amazones deleuit.*

Domus columnæ, liberi sunt masculi.

Quam citat & probat Artemidorus Daldianus lib. 2. de Somniorum interpretatione, c. 10.

15 ¶Nunc autem tempus vt accedamus ad nostrā principalem quæstionē. An videlicet filia primo genita succedat in iure primogenituræ ex statuto vel consuetudine huiusmodi ius primogenito deferente. Matt. Laud. vbi supra, concludit simpliciter quod nō, nisi id statuto vel cōsuetudine exprimatur. Rationē adducit, quę tantū dignitates respicit, quia de iure, ait, fœmina nō succedit in regno, vt dicit velle gl. & Arch. in d. c. cum deuotisimā 12. q. 2. vbi tamen hoc non dicunt, sed id tantum, quod fœmina non potest iudicare, nisi ex consuetudine, vel dignitate cui annexa est iurisdictio, de quo nos alibi latisimè diximus in consue. Picta. li. 1. §. 1. Adfert & Matt. vt ad eum redeamus aliā rationē, quia officia publica sunt fœminis interdicta l. fœminæ. ff. de reg. iur. sed esse Reginam, Ducissam, cum omni regali iurisdictione, est habere officium publicum, per l. 1. §. ius publicum, ff. de iust. & iur. Ergo, ait, fœmina non succedit in regno, neq; in ducatu, hæc ille. Et idem voluit Iac. à S. Geor. in Lcum antiquioribus, col. pen. ver. an autem filia. C. de iure delib. *Accedit ad principalem quæstionem. Statutum loquens de primogenito non intelligitur de fœmina.*

16 ¶Sed Bal. hanc rem generalius absoluēs, in l. in multis, in prin. ff. de stat. ho. & rursum in l. omnes populi, col. 7. ver. 3. quæro quæ sunt illa, & c. ibi si statutū dicit quod primogenitus. ff. de iust. & iur. dicit quod consuetudo loquens de primogenito, non trahitur ad primogenitā. addit rationē in postremo loco, quia huiusmodi cōsuetudo est odiosa & irrationabilis, & in odiosis nō fit conceptio personarum. l. 1. §. quarū. ff. de ven. in pos. mit. allegare voluit §. sed & si incertū sit, vers. quare, vbi exhęredatio filii masculini non cōprehendit filiā, quia in odiosis, vt dicit ibi gl. masculinum non cōcipit fœmininū. illam autem Bal. decisionē nuncupatim secutus est Pet. An. in repet. c. 1. in 14. q. prin. ver. circa primū, vtrùm scilicet extendatur, extrà de const. Ro. con. 98. quo ad id, de quo primò quæritur, col. 2. & Fulg. con. 203. visis, & Bal. de Bat. inter con. Philip. Cor. con. 11. stantibus dictis statutis, col. 1. li. 1. & ipse Corn. con. 335. primū consultationibus articulū, col. 2. ver. in materia autem differenti, & iterū col. 4. ver. ad id optimè facit, eo. lib. 1. & iterum con. 94. circa primū dubium, col. 1. lib. 2. & con. 224. non sequendo ordinem, col. 4. ver. sed interpretatio, eo. lib. 2. & Fran. Aret. con. 164. diligenter & maturè col. 3. ver. confirmatur ista conclusio. & Maria. con. 30. quannis ex iis, col. 8. ver. nec obstat quod allegat, & eius filius Bart. Soc. consi. 152. visis instrumentis, col. 4. ver. septimò ad idem. & Lud. Gozad. con. 43. videtur, col. 1. Paul. Parif. con. 72. ad veram, nu. 168. & multis seq. lib. 4. Et faciunt quæ diximus in præcedenti quæstione. *De eadem re.*

17 ¶Hanc Bal. & sequaciū sententiā adiuuat, ꝙ ex legibus atq; institutis Hebræorum, ex quibus primum iuris primogenituræ vestigium ortū esse satis constat, primogenitura ipsa masculis tantùm cōueniebat, nō etiā fœminis. Quod hinc probatur, ꝙ licet Exod. 13. scriptū sit generaliter, & nulla sexus differētia, Sāctifica mihi omne primogenitū, quod aperit uuluā in filiis Israël, tam de hominibus ꝙ de iumentis. Mea enim sunt omnia. Et Leuit. vlt. c. Primogenita quæ ad Deum pertinent, nemo sanctificare poterit & vouere. Et Nu. 3. Ego tuli Leuitas à filiis Israël pro omni primo genito, qui aperit uuluā in filiis Israël, eruntq; Leuitę mei. Meum enim est omne primogenitum Ex quo percussi primogenitos in terra Aegypti, sanctificaui mihi quicquid primum nascitur in Israël. Et idē fermè scribitur eiusdē li. c. 8. Sed & c. 18. Quidquid primū erūpet è vulua cunctæ carnis quam offerūt Domino, siue ex hominibus, siue de pecoribus fuerit, tui iuris erunt. Et in aliis quoq; locis. Ex quibus potuisset videri nō solùm primogenita masculini sexus, sed & fœminini quoque cōprehendi. Tamē ex aliis locis apertè declaratur de maribus tantùm intelligi, cum scribitur Exodi illo ipso c. 13. quibusdā interiectis, Immola Domino omne quod aperit uuluā masculini sexus. Et paulò ante scriptum est, Quicquid habueris masculini sexus consecrabis Domino. Et eiusdem lib. ca. 34. Omne quod aperit vuluam generis masculini, meum erit. Et Deuter. 15. De *Apud Hebræos primogenitura maribus tantum conueniebat.*

primogenitis quæ nascuntur in armentis & ouibus tuis, quicquid est sexus masculini, sanctificabis Domino tuo. Et Lucæ 2. Omne masculum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Propterea Bal. in l. cum antiquioribus, col. 6. ver. & primò præmitto. C. de iure deliber. post multa quæ dicit super diffinitione primogeniti, illud postremo loco adiicit, primogenitum propriè dici masculinum, quod primò aperit vuluam.

18 ¶Est igitur firma constánsq; sententia, quòd statutum vel consuetudo præferens primogenitum in successione, non intelligitur in fœmina. Quod tamē intelligendū est, si extat masculus, vt videlicet illi etiā postremo genito non præferatur filia primogenita, sed qui ex masculis primò natus est, præferetur & fœminis primò natis, & cæteris masculis, vt declarat Iac. Aret. in l. Lucius, §. quæsitum. ff. de leg. 3. cum dicit, ꝙ si in contractu matrimonij quis donauerit primogenito nascituro ex suo matrimonio quicquā præcipuum, ex eóque matrimonio nascatur prima filia, deinde & filij, non accipiet filia vi huiusmodi donationis siue pacti illud præcipuum, sed masculus primo natus. Sequitur & multis comprobat Guido pap. dec. 506. in contractu matrimonij.

Quid si non extēt masculi.

19 ¶At si nullus masculus extat, sed sunt tantùm fœminæ, primogenita ex illis regnū aut successionem obtinebit, quia succedit in naturali dignitate, licet non in officiali autoritate, vt voluit Bal. in d. l. in multis, in prin. ff. de stat. hom. quem sequitur Ro. d. con. 98. in 2. dubio. & Io. Lup. in rep. rub. de donat. inter vir. & vxo. char. 44. ver. lex etiam regni. & Philip. Dec. in l. fœminæ, quæ est secunda, in 4. q. ff. de reg. iur. & Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo in eodem testamento relinquens, lib. j. nu. 173. de testam.

De eadem re.

20 ¶Et idē videtur voluisse ipse Bal. in c. 1. §. & quia vidimus, col. vlt. tit. de bis qui feu. dar. pos. dū dicit ꝙ si actum est in feudi cōcessione, quòd deficiētibus masculis succedat vna fœmina: certè deficientibus masculis, si primogenita succedit in alia hæreditate, succedit & in hoc feudo cæteris exclusis: aliàs sorte dirimetur, aut, quod iustius est, domini erit electio, ad quam fœminarū feudū ipsum deuoluetur, per iura quę allegat. Sequitur Mart. Laud. ibi in fi. Alua in c. j. col. pe. ver. quęro quid si inuestitura, tit. de eo q sibi & hær. suis & Ia. à S. Geor. in trac. feu. in verbo, & fœminis. col. 3. ver. sed iuxta prædicta dubitatur. Et Fran. Cur. Iunior in trac. feu. in 2. parte, char. 5. ver. 18. vbi tamē de ea re ita scribit, tāquā nō sentiat Bal. quod suprà diximus de primogenitura. Inquit igitur Bal. subobscurè, ꝙ ex statuto pręferēte primogenitū succedat primogenita filia, deficiētibus masculis. Et idē quoq; Bal. con. 275. quod pro regula, li. 2. cùm in multis locis, tum col. 4. vers. supposita autem consuetudine. Et huc pertinet quod à Valerio Maximo scriptum est, lib. 2. c. j. quo loco loquitur de Massiliensium cicuta, fœminam Cæam summæ dignitatis moribundam distribuisse duabus suis filiabus patrimonium, filiæ autem maiori sacra domestica tradidisse.

De eadem re.

21 ¶Declara autem huiusmodi limitationem, vt intelligatur, succedere fœminam primogenitā, cùm deest masculus ex eo qui postremò successit aliis exclusis. Nam & si esset ex aliis iam exclusis per inclusionem illius, certè sola istius inclusi filia ius primogenituræ obtinebit exclusis illis masculis. Verbi gratia, Cùm duo essent filij primogenitus solus successit, excluso secundogenito. deinde ipse primogenitus moritur relicta vna tantùm filia. certè ea succedit excluso etiam patruo secundogenito. Nam quandiu superest aliquis siue masculus siue fœmina, ex linea ad quam hæreditas semel peruēnit, alia linea postposita, non fit transitus ad istam lineam iam exclusam. ita volunt in specie Andr. Iser. in c. j. tit. de eo qui sibi & suis hæred. per tex. in c. j. titu. de nat. suc. feud. & sequitur Card. Alexand. in cap. j. col. 10. vers. 15. hoc probatur, titu. de feu. march. & idem quoque tenet Petr. à Bel. Perti. in l. pater. §. quindecim. ff. de lega. 3. & de hoc dicam alibi latiùs.

Declaratio. Quid si primo genitus reliquerit filiam & fratres.

22 ¶Verùm istud non adeò rectè concluserunt Iac. Ray. & Cy. in auth. post fratres. C. de leg. hær. Nā si aiunt, Rex aut Baro habeat nepotem ex filia præmortua, habeat & fratrem, frater ipse admittitur excluso nepote ex filia, quia tunc nepos venit ex persona matris, quæ non succedebat. At si nullus extet frater, sed alij masculi vlteriores, admittitur nepos ex filia illis exclusis: quia tunc nō consideratur persona illius à qua descendit, nec persona illorum à quibus illi masculi descenderunt, vt patet per tex. ibi, & in auth. præter. Nam vlteriores post fratres & filios illorum, vt ibi dicitur, succedunt in capita. Ex quo facilè declaratur, quòd illorum persona tantùm, non etiam eorum à quibus processerunt, consideratur. Fratres autem & filij eorum in stirpes succedūt Ex quo etiam colligitur, quòd eorum tantùm persona à quibus orti sunt, consideratur. Et sic vides, lector amantissime, quòd ex sententia Iaco. Ray. & Cy. filia excluditur à fratre, cùm & nepos ex ea excludatur, propter id tantùm quòd est ex fœmina, & ita in hoc non illis conuenit cū ea, quam diximus, declaratione. In cæteris autem satis conuenit.

De eadem re.

23 ¶Sed tamen antequā hinc abeamus, paulùm siste gradum, lector, & attende an ista limitatio cum sua declaratione sit vera, quia siue extent masculi, siue non extēt, semper procedit & habet locū ratio, qua innixi ij, quos suprà citauimus, dicūt consuetudinē præferentem primogenitū in successionibus, non habere locum in filia primogenita: quoniā videlicet ea cōsuetudo sit odiosa, & contra ius commune, quòd nulla ætatis ratione habita æquales facit liberos, proptereáque non extendēda de masculo ad fœminā, per d. l. j. §. sed & si incertum. ff. de ven. in possess. mit. & not. in d. l. j. ff. de verb. sig. Qua etiā ratione motus Raph. Fulg. con. 75. ex facto proponitur, col. 3. vers. sed certè illud sing. cōsuluit, quòd statutū prohibens filiāfa. contrahere sine consensu patris, non habet locum in filiāfa. cùm sit correctoriū iuris cōmunis, proptereaq; non extendendū contra ipsum ius

De eadem re.

commune

commune de masculo ad fœminam,per not.in d.j. Sed & similiter in isto casu non extantibus masculis,si ex multis filiabus primogenita cæteras excluderet, vi statuti loquentis solum de primogenito:certè tale statutum correctorium iuris communis,quod vt iam diximus,æquales facit liberos,extenderetur de masculo ad fœminam,contra ius ipsum commune.

24 ¶ Et in specie huius nostræ quæst. primogenitam non comprehendi etiam deficiẽtibus masculis,ne in id authoritate deficiamur,expresſè tenuit D.Cirier.in tracta. primogenituræ, lib.1. q.20. col.2.vers.certè credo.& iterum lib.2.in 12.art.tit.1.consuetu.Parit.& D.Molen.in d.§.12. in 1.q.& Paul.Paris.cons.72.ad veram resolutionem,col.8.nu.78.& iterum col.11.nu.10.lib.4.vbi expresſè reprehendit Bal.in d.l.in multis,dicens illius sententiã eo tex.non probari,vt & allegat in priori loco Cirier.& alibi sæpe in eo cons.quod tibi memorandum censuimus, quia admodum id rarum est Italis,vt Gallos citent. *De eadem re.*

25 ¶ Idcirco multùm dubito de hac limitatione,quæ tamen hauddubie procederet, si consuetudo ita fuerit interpretata,vt primogenita non extantibus masculis obtineat ius primogenituræ. valeret enim talis consuetudo,vt sentiũt,quos suprà citauimus, & expresſè voluit Bal.d.cons.272. quod pro regula,vbi dicit vnum multùm notandum,quòd talis consuetudo intelligitur de masculis eiusdem gradus : quod si sint remotioris gradus, certè primogenita illos excludet vi talis consuetudinis,limitans per hoc quod scribitur in c.1.tit.de eo qui sibi & suis hæred.quod dictũ pro sing.reassumit Fran.Curt.Iun.in tract.feudorum, in 2.parte, in 15.limit.1.q.vbi tamen errore impressorum,vt reor,magis quàm suo,allegat Bal.cons.143. *De eadem re.*

26 ¶ Sunt qui hinc occasione sumpta,quod dictũ est fœminas tum demũ ius primogenituræ obtinere,cùm desunt masculi,quærunt quid dicendum, cùm fœmina accepit possesſionẽ eorũ,quæ iure primogenituræ cõpetunt,& posteà apparuit posthumus,an iis repellet fœminam,quæ semel possesſionẽ accepit:an verò ea perpetuo illã obtinebit:allegántque in eam rem rationes & argumẽta Do.in d.c.1.tit.de eo qui sibi,& suis hæred.in nõ absimili q.Illic enim dicitur quòd masculus descendens etiã per filiam,ex eo qui primũ fuit de feud.inuestitus,repellit fœminã etiã proximiorem.Quid igitur(inquiunt)si vasallus fuit inuestitus pro se & hæredib.suis masculis & fœminis posteà decedit relictis duabus filiis,ad quas æqualiter feudum peruenit,cùm nullus sit masculus.Deinde altera ex iis decedit relicto filio suo,an iste filius repellet matercerã a succesſione partis feud.iam sibi à morte patris quæsitæ.In quo gl.& post eam And.Iser.Mart.Laud.& Card. Alex.tenẽt pro nepote.At cõtrà teneut Iac.Bel.Bal.Nic.Neap.& Alua.quos sequitur Franc.Curt. Iun.in tract.feud.in 2.parte,char.5.vers.28.Et multas hinc & inde rationes adferũt,quas omitto, nihil huic loco profuturas. Nempe hic casus longè diuersus est,in quo constat nihil iuris fuisse quæsitũ filiæ propter natiuitatẽ posthumi,qui tẽpore mortis patris habetur pro iã nato,vt videlicet æquè succedat,acsi natus esset,dum pater moritur,per l.qui in vtero.ff.de stat.hom.cum sim. *Quid si fœmina accepit possesſionem primogenituræ, & post nascitur primogenitus.*

27 ¶ Posset autem principalis illa cõclusio,quæ abigit fœminã à iure primogenituræ aliter limitari, nisi ipsa primogenitura,aut vt alij vocant maioria,siue maioriatus, siue item maioricatus fuisset primùm à fœmina institutus:neq; enim fœmina fœminã repulisse cẽseretur ab eo iure,vt etiam si vtatur verbis masculini sexus,aut quæ ad masculos referri soleãt,præsertim ipsis masculis deficiẽtibus,vt pulchrè per Pet.Anch.cõs.339.pro maiori,col.4.vers.tertiò quòd proles.Soc.in l.Gallus.§.nunc de lege,col.vlt.vers.pro quo tamẽ adducas.ff.de lib.& posth.& in rep.l.cùm auus,col. 46.vers.tertius casus.ff.de cond.& demon.& Ias.in l.sed si hac.§.liberos,in 1.not.ff.de in ius voc. & cons.17.in causa,col.2.vers.2.principaliter,lib.4.& Phil.Dec.in c.in præsentia,col.14.vers.vlti. etiam alius casus,de probat.& Fran.Curt.Iun.in tract.feu.parte 3.col.2.vers.secundò singulariter, & Fran.Ripa,lib.1.respon.c.1.char.pen.nu.74.sed vbi cessaret,& Ant.Rub.cons.22.testator,col.2. vers.quartus casus,& Hier.Grat.cons.110.thema,col.4.vers.circa secũdum,lib.1. & Molin.in consuet Paris.tit.1.§.16.col.5.vers.hanc conclusionem.Et facit etiã quod scribit Bal.in l.quoties,col.2. vers.sed pro alia parte.C.de suis & legit.& Franc.Aret.in d.§.nunc de legẽ,col.vlt.vers.sed quicquid,& quæ scripsimus in legib.Connub.in 5.l.nu.23.cæterùm. *Quid si fœmina ab initio primogenituram constituerit.*

VNDECIMA QVAESTIO.

1 VNdecimò,iuxta præcedentia quæro, Nũquid saltem in hoc casu filia primogenita admittetur,videlicet,si in cõtractu matrimonij maritus donauit primogenito ex eo præcipuum aliquod castrum.Ex quo quidem matrimonio nata primùm fuit filia,deinde plures filij.Et videtur quòd sic,per l.illa ver.§.pueri,& l.patrem,& l.liberti.ff.de verb.sig. Nam & masculinũ semper continet fœmininum,vt expresſè dicit tex.vtẽs eo verbo,semper,in l.qui duos mulos.ff.de leg.3. cum aliis multis simul.collectis à gl.& Decio in l.1.ff.de verb.sign. *Si in cõtractu matrimonij fuerit donatũ primogenito, an comprehẽdatur primogenita.*

2 ¶ Verùm Gui.Pa.sing.522.incip.in cõtractu matrimonij, tenuit ad illud præcipuũ eam filiã non admitti,sed filiũ qui prior post eam natus est. Nam donãs censetur intellexisse de primogenito masculo,nõ fœmina cui talia præcipua relinqui aut donari non cõsueuerunt,arg.c.1.in princ.& §.1.tit.de succes.feud.Nec semper verũ est masculinum concipere fœmininũ, cùm Iuriscõsultus in l.pronũtiatio,in prin.ff.de verb.sig.scribat pronunciationẽ masculini sexus ad vtrunq; sexum plerunq; porrigi,quasi nõ semper:quia si de cõtrario appareat, nõ id procedet.l.Lucius.§.quæsitum.ff.de leg.3.Et ex cõsuetudine nobiliũ est,vt tales donationes faciãt masculis,& nõ fœminis.

3 ¶ At etiã ex charitate & affectione, quam maiorẽ habent in masculos,quàm fœminas,ideo hæc *De eadem re.*

sequi debemus per l.si seruus plurium.§.vlt.ff.de leg.1.& l.si fuerit.ff.de reb.dub.In idque cōuenit communis loquēdi & intelligendi modus,quem inspicere debemus.l.liberorum.§.quod tamen Cassius.ff.de leg.3.& l.cùm de lanionis.§.asinā.ff.de fund.inst.& l.Labeo.& ibi Bar.ff.de supel.le. Et ita voluit Iac.Aret.in d.l.Lucius.§.quæsitum.ff.de leg.3. Is autem qui primus nascitur post dictam filiam,est primogenitus respectu aliorum.d.l.si fuerit,in fi.ff.de reb.dub.& in §.ordinatum, iuncta gl.in Authen.de hær.& falci.Et ita dicit Guid.Pap.se consuluisse. Si vis autem scire an & quando & quomodo masculinum aliàs concipit fœmininum,nos eam rem omnium,ni fallor, abundantißimè tractauimus in tract.Retractuum,lib.1.§.1.gl.9.in verbo,*au lignagier*,num.277.& quia nostra,cum multis seq.vsque ad num.244.

DVODECIMA QVAESTIO.

1 *An saltē filius primogenitæ consequetur ius primogenituræ.* Dvodecimò quæro, quia dictum est primogenitam non consequi ius primogenituræ, an saltem filius huiusmodi ius obtinebit,cùm videatur cessare ratio,quæ filiam excludit propter sexum fœmineum,qui non comprehenditur in statuto loquente per masculinū.Et cessante causa exclusionis,cessat exclusio.l.instituta.& l.pater filium.& l.si is qui.ff.de inoffi.testam.l.2.§.si mater,ibi,cùm enim prælatio.ff.ad Trebell.& voluit Bal.consil.21.punctus quæstionis,lib.3. cum multis concord.à me adductis in nostro tract.cui tit.fecimus,Cessante causa,cessat effectus,in 1. parte,num.94.incip.exclusionis causa,cum seq. *Cessāte causa exclusionis ea cessat.*

2 *Nepos filiæ dotatæ exclusæ à statuto, aut quæ renūtiauit non excluditur.* ¶ Et propterea dicunt nostri iurium interpretes, quòd si ex statuto filia dotata non succedat:aut si filia renuntiauit hæreditati paternæ,& ipsa filia exclusa per huiusmodi statutum,vel renuntiationem decedat ante patrem , relicto nepote , is succedet auo non obstante matris exclusione. Nempe cessante causa exclusionis,cum ex sua ipsius persona & legis beneficio,& nō matris veniat.Et quantùm ad primum voluit Bald.in l.maximum vitium.C.de lib.præter. vbi ita dicit tenuisse disputando Iac.Butr.& idem Bal.in l.scimus,omnino in fi.prin.C.de inoff.test.Iaf.in l.qui se patris.col.pen.vers.facit quod mirabiliter.C.vnde liber. Quantùm ad secundū,voluerunt Bar. & alij in l.qui superstitis.ff.de acquir.hæred.& in l.si arrogator.ff.de adopt. Bal.in l. pactū,in 2.q. & ibi recentiores.C.de collat.de quibus & alibi dicam pleniùs.

3 *Ad idem.* ¶ Ideo Franc.Tigri.in quodam cons.incip.super quæstione quæ oritur,prout eum retulit Ioan. Campe.in tract.statutorum fœminas repellentium,q.21.consuluit nepotem ex filia non repelli à successione aui ex statuto excludente fœminas,Et id quidem huiusmodi rationibus,quia statutum loquitur de filia siue fœmina,non verò de nepote,ideo remanet in dispositione iuris communis.l.commodißimè.ff.de lib.& posth.cum simil.Item quia fœmininum non comprehendit masculinum.l.si ita scriptum,in princ.ff.de leg.2.

4 *Ad idem.* ¶ Sed & hæc quoque adijci potest.Et tantùm quæ ad filios perueniunt ex prouisione patris,adimuntur filiis ob causam in patre contingentem.Non etiam ea quę ex prouisione legis veniūt.l. si arrogator,& ibi not.ff.de adop.& no.in l.diui fratres.ff.de iure patro.Sed successio aui ad nepotem,non ex prouisione aut persona patris,sed legis prouisione transfertur.l.lege obuenire.ff. de verb.sing.& l.vlt.ff.de suis & legit.& l.nam & si,in princ.ff.de inoff.test.& voluit Bar.in l.1.§.si sit nepos.ff.de collat.dot.cum concor.quæ ad adferam infrà in 40.q.in 7.ratione pro patruo.Et facit etiam quod dicam de filio primogeniti furiosi,infra in 23.q.nu.14.intellige igitur.

5 *Exclusa fœmina,excluditur & mas ex ea.* ¶ Verùm his non obstantibus credo nemini futurum dubiū,si filia non succedit in iure primogenituræ,neque etiam eius filium succedere.Nam quod ex radice est,eius naturam,à quo procedit,& ortum habet,sequatur necesse est & ea amputata ramos decidere necesse est.Ita in terminis nostræ quæst.dicit Io.Andr.in c.ad apostolicæ,de re iud.lib.6.in nouella.quem sequitur Bald.in l.1.ff.de Senat.vbi per hoc dicit,quòd cùm filia Regis Franc.in regno nō succedat,filius eiùs scilicet Rex Angliæ in regno Franciæ nullū ius potest prætendere. Et si malè,inquit,succeßit Regibus Franc.fortè fuit propter aliam causam,quæ erat in mente diuina, non propter illam, quæ erat clara pro Rege Franc. Quia in causato non potest esse plus virtutis quàm procedat ab influenti potentia causæ,vt dicit esse expressum in c.1.§.hoc autem notandum,tit.qui feu.dar.pos. sequitur Mart.Laud.in tract.de primogenitura,col.7.vers.vidimus in superioribus,& Ant.Corf. qui multùm commendat,in tract.de potest.Reg.in 66.quæst.

6 *Ad idem.* ¶ Et ad hoc certè bene facit ille tex.à Bal.citatus in d.§.hoc autem notandum,vbi quemadmodum regulariter non succedunt fœminæ in feudis,ita nec masculi descendentes ex eis, & in c.1. tit.de succes.fratr.vel gradu.success.in feu.vbi ita scribitur,Proles fœminini sexus,vel ex fœminino sexu descendens ad hujusmodi successionem aspirare non potest. Et in priori loco gl.dicit huius rei rationem assignari non posse,sed reiicit in legis vel consuetudinis authoritatem,vt sit pro ratione voluntas.quam sequitur Lud.Bol.cons.1.col.4.

7 *Rationes eius rei.* ¶ Verùm id non esse sine ratione satis constat ex eo quod iam diximus. Ideòque omnes Doct. ibi eam gl.reprehendunt,adducūntque plures rationes,videlicet Andr.Iser.Nic. Neap.Aluar. & Card.Alex.quia successor non debet esse melioris conditionis,quàm author suus,à quo habuit causam,per l.in his.§.1.& l.quod ipsis.ff.de reg.iur. vnde vitiū authoris debet durare etiam apud sobolem,arg.in Auth.vt om.obed.iudi.in prin.

8 *Alia ratio.* ¶ Iac.autē Bel.hanc ponit rationē,quia cùm sublata sit media persona,non potest sequēs persona admitti,arg.l.meminimus.C.de legit.hæred.& l.dino Marco. C.de quæst.& l.hæredi,in princ. & §.1.

§.j.ff.de pœn.& l.nullus.C.de Decur.lib.10.Quam ratione͂ confirma ex Aluar. quia sublatis mediis videntur sublata extrema,vt per Dyn.in c.indultum,de reg.iur.lib.6.

9 ❡ Aliam in idem tameo recidente͂ reddit Bal.quia succesśio non fit per saltũ,& ideo necesse est, vt gradus præcedẽs sit succesśibilis.destructo enim ordine,destruitur & ordinabile.l.tria prædia.ff. de seruit.rust.prædi.Et ad destructione͂ antecedẽtis destruitur & destructio cõsequentis.l.j.§. huius.ff.de offi.eius cui mand.est iurisdict.A quo non longè etiam distat Matt.Laud.ratio,quæ est huiuscemodi,quia remota radice,remouetur omne cõsequens ex ea per l.si viua.C.de bo.mate. *Alia.*

10 ❡ Aliam quoque adsert Iac.Ardiz,quia priuilegia concessa etiã posteris oon extẽduntur ad posteros desceodentes ex fœminis.l.j.in fi.& l.immunitates.ff.de iur.immu.Sed & Bal.in l.quoties, post princ.C.de suis & legi.huius rei quoque subtilem,vt aliàs semper,rationem adducit,præcedenti nõ absimilem,quooiam videlicet masculi ex fœminis descendentes carent principio producente:fœmina eoim non est agens aptum ad operandum transmisśione͂,licet masculus sit patiens aptum ad confirmandum si fieret transmisśio.Itaque sicut prædium mediũ quod non seruit,impedit tamen seruitutem.l.qui sella.§.in rusticis. ff.de seruit.rust.præd.per quem dicit Paul. Cast.cons.421.quòd ista mater,col.2.vers.2.sic,lib.j.quòd quandocunq; de vno extremo ad aliud fit transitus per medium, si illud medium sit inhabile, transitus impeditur,vbi & ad hoc allegat d.l.tria prædia,eo.tit.& l.seruitutes prædiorum,io fi.ff.de seruit.Igitur sicut prædium medium (vt ad Bal.redeamus)qood oon seruit,impedit seruitutem,ita media persona,quæ oon seruit in feu. scilicet mulier quæ nõ potest seruire,uec dominum in bello iuuare,impedit seruitutem, hoc est feu.quod & ipsum quædam seruitus est.Nam omnis fidelitas est contraria libertati,c.cùm olim, extra de priuil.Nec obstat,ioquit,l.3.§.si emancipatus,le j.ff.de bo.pos.contra tab. vbi vitium filij non nocet nepoti,quia ibi subiecta materia non respicit nepotem,hæc fer. Bald. *Alia quoque Ardiz.*

11 ❡ Idem quoque Bal.in l.maximũ vitium,col.j.C.de lib.præte.hanc ite͂ adducit:quia mutato sexu, non mutatur tamen ratio exclusiua:cùm non posśit venire,nisi tanquam matris imago,arg.l.illam.§.pe.C.de colla.sed mater inuenitur exclusa,ergo & filius:quia nisi in capite principiũ somat, nõ potest vlterius progredi,arg.l.quæcunq; gerimus.ff.de act.& oblig.Et rursum col.4.vers.quare duo,ostendens id procedere etiã si statutũ nõ reciperet interpretationem,quia hoc,inquit, non est per interpretatio ne͂,sed per viuã rationem,quia nascitur ex iohabili materia.nam mater eius à qua sumeret formã succedeodi,sicut sumit origine͂ nasceudi,est inhabilis & aliena:ergo quicquid ex ea sequitur,arg.l.2.C.de lib.& eorum lib.quæ ratio nõ admodum distat à superioribus. *Alia item.*

12 ❡ Quæ cùm ita se habeaot,ideo & statutũ & pactum arcens fœminas à succesśione pareotũ, extãtibus masculis,repellit & masculos descendentes ex eis,vt voluerũt vltra prædictos Cyn.in l.j. col.2.vers.iuxta hæc quæro.C.quæ sit loog.cõsue.& in auth.post fratres,la 2.C.de le.hęred.Spec. tit.de loca.§.nũc aliqua,vers.146.& ibi Bal.in addi.qui dicit vnũ huic nostræ qoęstioni admodũ accõmodatum,quia licet nepos ex filia contineatur appellatione liberorum,per l.j.C.de cõdict. inser.non masculorum.Idem Spec.tit.de feud.§.quoniã,vers.26.Io.And.io addi.ipsius in rub.de testa.col.vlt.& in rub.de succes.ab intest.col.j.& And.Iser.in c.j.tit.de gradi.suc.Bar.in l.2.§.sed videndum,in fi.& iterũ in l.vlt.ff.ad Tertul.& l.liberorũ,col.6.vers.quæro quid si filia dotata,& ibi Alex.in Addi.ff.de verb.sig.Bal.in l.quod verò,post prin.vers.quæro dicit statutũ. ff de leg. & in auth.si quas ruinas,paulò ante fi.C.de sacr.eccl.vbi & huius quoq; ratione͂ esse dicit, quia iohabilitas medij inducit iohabilitate͂ in extremo,per d.l.tria prædia.& ide͂ Bal.io l.vertia. & ibi quoqoe Raph.Ful.Alex.Ant.de Alex.& recentiores.C.de in ius voc.& in d.l.maximũ vitũ,col.j. & iterum col.3.vers.quare dico,& post eum Saly.ibi,iu 1.& 3.q.& Pau.Cast.col.1.C.de lib.præter.& idem Bal.in l.vlt.col.1.C.eo.tit.& in l.si verò.§.de viro,circa medium,vbi etiam Imo.in fi.ff.solu. matr.& in auth.cessante,col.4.C.de legi.hære.& in l.illã,vbi & Pau.Cast.col.pen.vers.ideo cogitaui,qui hoc dicit esse verũ sicut euangeliũ.C.de Colla.& in l.gallus.§.institue͂s,& ibi Imo.ff. de lib.& posth.& in l.sed & si hac.§.liberos,vbi etiã Ang.Pau.Cast.& Alex.ff.de in ius voc.& in l.si quis filium,col.pen.vers. quæro retento statuto.C.de inoffi.testa.& in l.sancimus,in prin.in vlti. q.C.eo.tit.& cons.2.verba statuti,post princ.lib.1.& cons.69.antiquum statutum,col.2.vers.uunc videodum est,eo.lib.1.quod errore impressorũ inculcatum est in cons.426.lib.1.& cons.171.inter illustrem principem.lib.2.& cons.292.verba pactorũ,col.vlt.lib.2.& latè consil.40.qoidã magous nobilis,lib.3.& cons.76.an statutũ idem excludit,eo.lib.3.Alber.io auth.itaque.C.com.de succes. Ang.in §.neque illo,per illũ tex.in auth.de tri.& semis.vbi dicit ita se pluries cõsuluisse, vti etiam fecit,cons.210.statutum supradictũ,& cons.342.totum dictum statutum.Saly. & Raph.Ful.in l.si viua.C.de bon.mate.Ant.in c.vlt.char.13.de consuet.& coos.46.rectè decisum. Pet.Anc.in repet. c.1.in 14.q.prioc.vers.tertiò principaliter,& vers:capio oune quartum membtum, de const. & in Cle.1.de bapt.& cons.339.pro maiori iotelligẽtia,col.3.in fi.vbi & has rationes adducit,quia non debẽt admitti quorum repelluntur authores,c.licet ex quadam,de testib.& ex infecta radice fructus non producitur.§.vulnerato.1.q.1.Card.Flor.iu addi.cons.135.Titius ciuis.Paul.Castr.in d.l. qui superstitis,in fi.ff.de aeq.hære.& in l.si defunctus.C.de suis & legi.& in d.l.Gallus.§.nunc de lege.& ibi Alex.Fran.Are.& Ias.ff.de lib.& posth.ide͂ Pau.coos.7.super 1.dub.seu quæsito, col.vlt. vers.his tamen non obstãtibus,lib.1.& cõs.119.incip.hæreditas prædicta videtur,ante fi.eo.lib.1. & cons.361.statutum dicit,eo.lib.1.& cons.431.quòd ista mater,col.3.eo.lib.1.& cons.91.pręsupposito *Statutum arcens fœminas à succesśione extãtibus masculis,arcet et masculos ex eis.*

quod

quod dictũ statutũ,lib.2.& cons.146.viso puncto,col.2.eo.lib.2.& cons.215. primò videndum est vtrũ prætetitio,in prin.eo.lib.2.& cons.441.præsupposito,lib.2.& cõs.190.nouiter,col.2. eo.lib.2. & cons.seq.visis & diligẽter examinatis,col.3,& seq.& cons.215.primò videndum est,ad prin.eo. lib.2.Domi.in c.j.de tẽpo.ordi,lib.6.Raph.Cu.cons.117.in testamento,in t.dub.Ro.cons.40.visis & discusis,& cons.129.licet magna apud me.Alex.cons.75.visis & indiligẽter prospectis, col.4. vers.quò ad secundum,vsque ad fin.cõs.lib.j.& cons.43.cõsideratis his,col.3.vers. pro hoc etiam adducit lib.3.& cons.53.inuocato suffragio,col.2.lib.4.si tamen Alex.est illud cõs. & rursum cõs. 56.Aldrouandus,col.vlt.lib.5.& cons.37.viso themate,col.3.nu.11.lib.6.& cons.188.cõsideratis verbis,ante fi.eo.lib.6.Benedict.Ca.cons.18.cùm viso & cõsiderato,col.2.& cons.104. eiusdem initij, col.2.cons.108.cùm vt præsupponitur,col.3.vers.ad hoc facit,& cons.137.& si viso,col.j.D.Nicol. Peru.in tracta.de succes.ab intest.char.4.in paruis,vers.sed primò quæro, vbi de hoc latè scribit. Corn.cons.21.videtur prima facie dicendum,col.j.lib.j.& consil.57.videtur prima facie,j.col.vlt. vers.& alià,lib.2.& cons.124.ardua,col.4.vers.nam si testator, & seq.eo.lib.2.& consil.146. in hac consultatione,col.3.eo.lib.2.Barb.cons.47.illud in medium afferã,col.4.lib.3.& cons.61.illud deducitur,col.j.lib.4.Fran.Curt.Sen.cons.45.statuto seu cõsuetudine,col.5.Soc. cons.5.præsens cõsultatio,col.vlt.vers.9.probatur,lib.j.& cons.51.prosequendo ordinẽ,col.2.vers.3.probatur,& seq. eo.lib.j.& cons.251.quoniam in præsenti,col.9.vers.confirmatur ista conclusio,lib.2.& consil.63. visis testamenti,col.10.vers.ex quibus infertur,lib.3.& consil.73.capiendo primum, col.5.lib.4.& cons.89.circa præmissum,col.2.eo.lib.4.Card.Alex.in arbore cõsanguinitatis, col.13.vers.secundam autem partem.Lau.à Fan.in §.cæterùm,col.36.Instit.de leg.ag.suc.Carol.Rui.consil.39.visis, col.5.vers.secundò principaliter,lib.1.& late cons.18.circa casum,per totum, lib.3. Ias.in l.si mater tua,col.pen.vers.cõfirmo etiam per illud.C.de succes.edict.& cons.141.an ista difficillima, col.6. vers.item statutum excludens,lib.2.& inter cons.feu.Alber.Brun.cons.8.circa primum consulta- 1
tionis articulum,col.3.vers.ista sunt in effectu,& ipse Alber.Brun.in tracta.de statutis mulierum, in 6.art.prin.vers & primò quæro,in 11.char.vbi ad hoc multa allegat.Fran.Curt.Iun.cons.5.facti contingentia,col.23.Matt.Affl.in constitut.Sicil.incip.in aliquibus,col.5.vers.4.quæro,& Georg. Nat.in repet.c.quamuis,char.8.vers.8.quæro,de pact.lib.6.Phil.Dec.cons.399.conclusionem,col. vlt.& cons.484.æquitati,post prin.latè Io.Camp.in tract.statutorum repellẽtium fœminas à succes.q.21.an statutum excludens,& Georg Nat.in fi.tract.in 8.q.2.q.prin.Steph.Bertr.cons.245.viso testamento,nu.5.lib.3.Ant.Rub.cons.16.in causa Ioannis,col.4.vers.non obstat id quod dicit, & Ludo.Gozad.consil.26.in causa illustrissimorum,col.6.num.34.

Nepos ex spurio non succedit uti nec eius pater.

13 ¶ Sic & in simili dicimus quòd quemadmodum filius illegitimus nõ succedit patri,ita nec nepos ex eo etiã legitimus,nempe infecta radice,per tex.in l.vlt.& ibi gl.Odof.Cy.Saly.& alij.C.de natu. lib.Io.And.in addi.Spec.tit.de succe.ab intest.§.j.in addi.incip.Accursius,& Collecta.in c.per venerabilẽ,statim post prin.extrà,qui filij sint legit.Bal.in l.vlt.in fi.C.de verb.sig.Pan.in c.causam. le j.per tex.ibi,& etiã in c.lator,quod proximè sequitur,etiã per illum text.eo.tit.latè.Raph.Fulg. cons.23.Engelbertus,col.2.vers.ad secũdum respõdetur.Paul.Cast.in d.l.Gallus.§.quod si is.ff.de lib.& posth.Alex.abũdè cons.74.super eo de quo quæritur,lib.5.Bened.Capy.cons.1.circa quod & si videatur,col.5.vers.pro quo etiã facit quod renuit.& consil.136.& si videatur, col.vlt. Corn. cons.130.ad euidentiam,col.pen.vers.& filij,lib.4.Ias in l.hæreditas,col.vlt.C.de his qui vt indig. Phil.Dec.cons.85.diuino implorato præsidio,& cons.471.iuridicam esse arbitror,circa medium.

Nec potest institui ex testamento.

14 ¶ Quod adeò procedit,vt ex multorũ sentẽtia nepos legitimus ex incœstuoso,aut aliàs nato ex damnato coitu,nõ possit ab auo institui ex testamẽto,vt no.voluit Bal.in l.si quis incœsti,circa medium.C.de incœst.nup.quod pro sing.refert & sequitur Alex.in d.l.Gallus.§.quid si is,col.pe. vers.2.limita.ff.de lib.& posth.vbi dicit,quòd nõ meminit ab alio tactũ,& hoc quoque pro sing. citat,licèt nõ sequatur.Ias.ibi in vtraq; lect.col.pen.Quanquã idem tenuit ipse Bal.in d.l. Gallus. §.quidam rectè,col.antepen.vbi & hoc dicit tenuisse Rob.disputando. quem etiã refert & sequitur Spec.tit.de succes.ab intest.§.j.vers.quid ergo si habens,& ibi Io.And.Et idem quoq; tenuere Odof.Ray.& Cy.in d.l.vlt.C.de natu.lib.Raph.Fulg.cons.23.Hengelbertus,in 2.dub.

De eadem re.

15 ¶ Tu tamen de hoc postremò ne erres(id enim prætereundũ nõ mihi visum est)vide Bar.in d.l. Gallus.§.quid si is,& ibi omnes Doct.& eundẽ Bar.latè,cõs.118.Odinus, & Signo. cõs.114.thema sic se habet,quidã habens filiũ,Bal.in l.si seruus.ff.de acq.hære.& cons.66.si dicta institutio,col.2. lib.j.& cons.146.titulus,col.2.vers.itẽ licet sint diuersæ,lib.t.& cons.406.casus talis est, quidã magister,lib.3.& cons.363.quæritur verùm filius,ad fi.lib.5.Fed.Sene.cõs.57.videtur mihi,in 6.dubio. Collect.in c.per venerabilẽ,col.j.extrà,qui filij sunt legit.Ang.in l.vlt.C.de natur.lib. Paul.Cast. cons.467.viso dicto puncto,col.9.vers.circa tertiũ,lib.2.Alex.cons.158.viso testamẽto,col.1.vers. item respõdeo,eo.lib.7.Corn.latissimè cons.25.in cõsultatione,lib.j.& cons.j. in præsenti ardua, col.13.vers.circa sextũ,lib.3.Bened.Cap.con.2.cum viso considerato,in 6.dub. Gui.Pap.cons.94. effectus narrationis,col.j.& seq.Ias.in d.l.Gallus,vbi suprà. Lud.Sard.in tract.legitimationis.quo loco de successione spurcorum differit,in 5.q.Phil.Dec.cons.492.visa legitimatione, col.2.vers. sed tamen ex abundanti,vsque ad fi.& Steph.Bertr.cons.96.etiam si verum esset,col.7.lib.3.

Exclusi à successione excludunt & descen.ex eis.

16 ¶ Sed vt redeamus,est regula generalis,quod quãdo vna persona prohibetur succedere,prohibẽtur & descendentes ex ea,quiq; etiam non descendentes ea mediante attineut ad illum,de cuius

succes

succesſione tractatur,per l.j.& ibi no.ff.ſi quis aliq.teſt.prohi.& l.mulieri,& ibi no.ff.de cōd.& demon.& l.cū quaſi.§.ſed & ſi quis.ff.de fidcicom.lib.& voluit Bar.io l.2.§.videudum.ff.ad Tertul. Bal.Ang.Raph.Fulg.Paul. Caſtr.in d.l.illam.C.de colla.Bald.in d.l.maximum vitium,col.j.& ibi Saly.C.de lib.præte.& in l.Neſennius,col.j.verſ.in tex.ibi repetere,per illū tex.quem dicit meliorem totius iuris.ff.de neg.geſt.& in l.quod verò,col.j.verſ.ſed quid ſi verba.ff.de leg.& conſ.467. de iure cōmu.lib.2.Ang.in §.reliquum,ex diuerſo,per illum tex.in auth.de hære.ab inteſt.& in d. §.oeque illo,in auth.de tri.& ſemiſ.vbi ita dicit ſe pluries cōſuluiſſe.Pet.Anch.poſt Vber.Crem. in rep.d.c.j.ad fi.verſ.occurrit etiā illa q.de conſtit.& conſ.389.viſis diligenter,col j.Raph. Co.d. conſ.117.Frao.Rāp.ioter con.Bal.conſ.88.circa ſecūdum quæſitū,circa med.lib.3.Pau.Caſt.conſ. 27.dicendum eſt dictā hæreditatem,poſt princ.& iterū circa mediū lib.2.Pan.conſ.75.primò vidēdum,col.3.lib.j.Alex.conſ.80.viſo & opportune,col.4.verſ.itē ſi ſtatutū,lib.1.& conſ.174.ſuper eo,col.2.lib.5.Bened.Capra.d.conſ.j.col.3.verſ.ſed his nō obſtat,cū multis ſeq.& conſ.136.& ſi videatur,col.vlt.& latè Corn.d.conſ.21.col.j.lib.j.& conſ.335.primū conſultationis articulum, col.j. verſ.tameo his oon obſtātibus,eo.lib.j.& d.conſ.57.col.2.lib.2.& conſ.116.difficultas principalis, col.j.eo.lib.2.& conſ.133.quamuis videatur,col.2.verſ.& ſi noo admitteretur.eo.lib.2.& conſ.90. ſcrupuloſa.col.4.in fi.lib.3.& conſ.97.quaoquā videatur,col.pe.eo.lib.3.& conſ.162. cōſtat quod de iure,col.2.verſ.ex quibus patet,lib.3.& cōſ.206.viſo ſupradicto themate,col.2.eo lib.3.& conſ. 234.pro deciſiooe,col.2.lib.4.& conſ.276.conſtat matrē,col.2.verſ.licet autē,col.4.& cōſ.307.in hac conſultatiooe,col.3.in litera g.eo.lib.4.Soc.conſ.241.circa primā difficultatē,col.8.verſ.3.iſta opinio,lib.2.& conſ.28.fuit quidā Petrus,col.pe.lib.4.Phil.Dec.conſ.85.diligēter,in fi.& conſ.311. in caſu propoſito,col.2.& Hippol.Marſ.cōſ.93.aperiat,col.2.ver.& ſic ex iſtis,lib.2.Et facit quod legitur & not.in c.ſtatutū,de hære.lib.6.& in c.vbicuoque,de pœnis,eo.lib.An tamen id ſemper procedat videbis per eos quos ſuprà citauimus,& maximè per recētiores,& per Bal.cōſ.447.ſtatuto cauetur, lib.4.adeò ſibi parū cōſtat in eo dubio an excluſa matre intelligatur excluſa auia, vt bis aut ter ſententiā in eodem conſ.mutauerit,& fortè alibi dicemus.An autem appellatione deſceodentium,ſiue hæredum maſculorum veniant maſculi ex fœmina,dicemus iofrà in ſeq.q.

An id ſemper procedat.

DECIMATERTIA QVAESTIO.

1 DEcimoterniò,quæro conſequēter ſuperioribus quæſtionibus,de ſpecie quam vidi ex facto contingere. Tinius decedit relictis nepotibus ex duabus filiis ante mortuis, nepos ex primogenita petit eam partem quæ ex ſtatuto vel cōſuetudine debetur primogenito: nepos ex ſecuodo genita id negat fieri debere, ſed tantùm id eum capere debere, quod cepiſſet eius mater quæ primogenita erat,ſi quicquam præcipuum filia primogenita habet, aut nihil, ſi nihil ea captura fuiſſet pro filio primogenitæ facit quod tempore mortis aui de cuius ſucceſſione agitur, reperitur primogenitus & quidem maſculus, quod tempus inſpiciendum eſt, cùm quæritur de qualitate & conditione hæredis.l.non oportet.ff.de leg.2.& l.interuenit.ff.de leg.præſt.

Nepos ex primogenita an cōſequaturius primogenituræ cōtra nepotem ex ſecundo genita.

2 ¶ Ideóq; obſtare non videtur quòd ſit ex filia,quia ſatis eſt vt ſit maſculus eo tempore,quo ſucceſſio defertur.Nam & maſculorū appellatione veniūt maſculi ex fœminis, vt probat tex.in §.1. in auth.de hær.ab inteſt.veni. in illis verbis,ſi quis igitur deſcendentium fuerit, ei qui inteſtatus moritur cuiuſlibet naturæ,an gradus,ſiue ex maſculorū genere,ſiue ex fœminarū deſcendens.Et iterū in illis verbis,nulla introducēda differentia,ſiue maſculi ſiue fœminæ ſint,& ſeu ex maſculorū.prole, ſeu fœminarū deſcendant. Ex quibus intelligimus & maſculos & deſcendentes dici etiam qui ex fœminis deſcendunt.Nec ſimplici appellatione maſculorū deſcendentiū ſolos deſcēdeotes ex maſculis cōtineri:ideò nō ſatis fuiſſe legiſlatori dicere, ſiue maſculi ſiot,ſiue fœminæ:ſed adiecíſſe,ſiue ex maſculorū,ſiue ex fœminarū prole deſcendant:quod fuiſſet ſuperuacuò adiectū,ſi maſculi deſcendentes hi tantū intelligerētur qui deſcēdunt ex maſculis. Et io hoc expendit cum tex.Raph.Ful.conſ.86.ex facto propouitur,col.1.vbi ex hoc conſuluit,ſubſtitutionē factā vt veniat hæreditas in deſcēdentes maſculos cōprehendere maſculos ex fœmina,& ei cōſ. ſubſcripſit alter Raph.Co.& idē ante eos voluerūt Dyn.& Alb.in l.Neratius.ff.de manu.teſt.per l.vlt.de pollicit.& l.cognoſcere.§.liberorum.ff.de verb.ſign.ſed illi tex.loquuntur de appellatione liberorum ſimpliciter.& voluit etiam Carol.Rui.conſ.120.viſo,col.3.verſ. ſed præmiſsis,lib.1.

Maſculorū appellatione an veniāt deſcendentes ex fœmina.

3 ¶ Et facit etiam quod iſte primogenitus filiæ primogenitæ nō ſuccedit ex repræſentatione matris.nec enim neceſſe eſt,cùm oon ſuccedat cum patruis.Et ſi neceſſe eſſet,tameo nō ſuccederet ex perſona ipſius matris,ſed ex propria ipſius perſona,& iure proprio, cùm illi filiæ matri ipſius non fuerit delata hæreditas,vt quæ mortua erat ante eam delatam,vt eleganter declarat Bart. in l.j.§.ſi ſit nepos.ff.de collat.doti.& in l.j.§.ſi ſit filius.ff.de coniu.cum emanc.libe.Saly.Alex.Cor. Fran.Aret.& Iaſ.in l.ſi auus.C.de liber.præt.cum aliis multis concord.à me latiùs congeſtis infrà in 40.quæſt.in 7.ratione pro patruo.Sed hæc ratio non ſatis eſt tuta,vt conſtabit ex ſeq.verſ. in eadem 7.ratione.

An ſuccedens per repræſentationē patrui veniat ex perſona ipſius, an propria.

4 ¶ Sed vtrūcunque ſit de ea ratione,hanc partē maximè adiuuat quod reſpōſum eſt à Iac.But.vti illum retulit Pau.Caſt.conſ.421.quod iſta mater,col.2.verſ.ad cooſirmationē,lib.1.quod ſtāte ſtatuto,vt fœmina oō ſuccedat extāte maſculo,nō excluditur filius filiæ per maſculum,vt qui non ſit fœmina,nec ei obſit matris qualitas.Et idem quoq; voluit ipſe Paul.Caſt.in l.j.poſt prin.C.de cōdi.inſer. in caſu illius l.licet ſecus eſſet in cōceſsione feudi vel emphyteuſis ex natura rei quæ

An filius fœminæ excludatur per maſculum.

conced

cooceditur,de quo statim dicemus,& sequitur Cep.causarum ciuilium cons.7. pūctus quæstionis,col.peu.vers.item quod ista verba.

5 *Præfertur filius ex fœmina etiā remotior filiæ ex masculo in feudis.*

¶ Sed & quod plus est,etiam in feudo concesso pro se & hæredibus suis masculis & fœminis ex eo descendentibus,ita tamen vt masculi præferantur fœminis,constanter responderunt Philip. Cassola Regiēsis,& cū eo alij sedecim doctores,& subscripsit Gaspar. Cald.inter con.Bal.cōs.137. dominus Iordanus,lib.2.præferri filium ex fœmina etiam gradu remotiorē filiæ ex filio,per multa quæ illic allegant,quæ sunt omnibus obuia,sed nullus omnino melior est tex.quàm in c.1.tit. de eo qui sibi & suis hær.Et idem propemodū consuluerunt Pet.Anch.Floria.& alij inter cons. ipsius Pet.Aoch.cons.359.oos Pet.de Aoch.videlicet nepotem ex filia præferri sororibus matris cum sit masculus,licet sit ex fœmina.Et idem quoque in simili propemodum casu voluit Caro. Ruin.cons.49.quæritur,per totum lib.1.Ibi enim erat quæstio de liberatione cōcessa quibusdam & eorum descendentibus masculis, in quibus dicit comprehendi masculum ex fœmina ex illis descendentem,& ad id alia quædam allegat quæ videbis.

6 *Contrariū superiorum. Masculum nō censendum ex fœmina natū.*

¶ Contrariū tamen hic videtur,nempe masculum non esse cēsendum,qui ex fœmina natus est, quantū ad succeßionem & aliorum exclusiooem pertinet,respectu ipsius fœminæ,vt expreßim voluit Ricar.Malum.io disput.incip.Titius habēs duos fratres,& Io.And.in addi.Spec.in rubr.de test.col.vlt.Bal.in addi.eiusdem,tit.de loca.§.nunc aliqua,vers.146.vbi dicit,quòd licet nepos veniat appellatione liberorū,non tamen masculorum,& in auth.si quas,in fi.C.de sacrosan.eccl.& in d.l.1.io priu.& ibi etiā Sal.qui ita dicit fuisse coosulū à pluribus,& Pau.Cast.in 2.no.casu feudi aut emphyteusis,vt diximus C.de cond.inser.& ibi itē Corn.col.4.vers.nota quod conditio, vbi dicit videri casum de hoc esse in d.c.1.tit.de eo qui sibi & suis hæred.& item Bal.in l.2.C.de succes.edic.& in l.sed si hac.§.qui liberos,in 3.lec.& ibi quoq; Ang.in §.qui manumittitur, Paul. Cast.Alex.& Soc.ff.de in ius voc.Idem Bal.in c.1.tit.quemad.feud.ad fil.pert.& cons.238.quidam magnus oobilis,lib.1.vt à quibusdā citatur,sed illud non reperi.Aor.cons.9.viso pūcto,in 1.dub. & apertiùs cons.46 rectè decisum.Pau.Cast.in l.maritus,ad fi.C.de procur. & in l.Gallus.§.nunc de lege,vers.secus si quis dixisset,& ibi Alex.Fran.Aret.Soc.& Ias.ff.de lib.& posth.Et idem Pau. in d.cons.421.lib.1.& coos.91.præsupposito,col.1.lib.2.& cons.146.viso puncto,col.vlt.eo.lib.2.& cons.190.nouiter,col.2.vers.certū est,eo.lib.2.Bened.Cap.cons.18.cum viso & considerato,col.2. & coos.104.cuius simile est princ.col.6.Alex.io l.ex facto.§.vlt.col.1.& ibi Fran.Ripa,col.2.nu.8. ff.ad S C.Trebel.& idem Alex.in d.l.Gallus.§.etiam si parente,col.3.& coos.43.consideratis,col.3. vers.pro hoc etiam,lib.3.& coos.38.perspectis his,col.1.lib.6.& cons.188.cōsideratis verbis, col.2. eo.lib.6.Philip.Fran.qui tamen distinguit in c.si pater,col.171.vers. & pro declaratione, de testa. li.6.Matt.Mathesi.qui id reputat sing.no.130.oota vnum dictum,vbi dicit multos quos ipse citat cōsuluisse.Fran.Cre.sing.20.testator instituit,vbi & id sing.dicit Corn.coos.24.ardua,col.4.vers. nam si testator,lib.2.& cons.166.io hac consultatiooe,col.3.versic.item videtur,eo.lib.2.Soc.in l. cū auus,col.46.vers.tertius casus.ff.de cond.& demon.& cons.31.prosequendo,col.3.vers.postremo,lib.1.& cons.251.quooiam io præsenti,col.9.ver.confirmatur ista conclusio,lib.2. & cons.65. viso testamento,col.9.vers.ex quibus infero,lib.3.& cons.94.pro clariori, col.1.vers. & probatur ista conclusio,lib.4.Gui.Pa.dec.Delph.133.sed postremo.& cons.28.coosiliū,in 8.dub. Car.Alex. in Arbore consanguinitatis,col.12.vers.Iac.Bu.disputauit.Ias.in l.2.char.autepe. vers.adde ramen quod si aliquis.C.de iure emphy.& inter consil.Alber.Brun.cons.9.domious Ioan.col.3.vbi notabiliter limitat, nisi dispositio loquens de masculis vteretur verbis vniuersalibus,videlicet quibuscunque masculis:quia tunc intelligeretur etiam de masculis descēdentibus ex fœminis.Phil. Dec.in c.in præsentia,col.18.vers.in eadē gl.ibi.l.1.extra de prob.& cons.239.primo non videtur, col.2.vers.sed prædictis ooo obstāt.Steph.Bertr.cons.54.dubium fuit,nu.4.lib.1.& cons.1.Christi, & viso consultatioois themate,nu.36.lib.2.& cons.245.viso testamēto,nu.2.& 3.li.3.Ioan.Crotus in repet.c.1.col.pen.de rescrip.lib.6.Aut.Rub.cons.35.viso testamento,circa medium.

7 *Responsio ad contraria.*

¶ Nec huic sententiæ obstat tex.in d.§.1.in auth.de hęred.ab intest.ven.pro priori parte allegatus; sed potius huic posteriori sententiæ adstipulari videtur:nam cùm primū nominasset masculos,si sub ea oominatione descendentes ex fœminis cōprehensi,aut intellecti fuissent, non erat opus postea adiicere ea verba,siue ex masculorū,siue fœminarū prole: frustràque adiecta fuissent,vtpote iā intellecta,quod dicere non debemus,per l.ait prætor.§.1.in prin.ibi,non frustra adiecit.ff. de iureiu.& l.postliminiū.§.vlt.ibi,aliàs superflua.ff.de capti.cū si.Adiecit igitur & expreßit legislator eo casu,de quo loquitur,intelligi masculos ex fœminis descēdētes,quasi sentiat alijs casibus secus esse,vt oō immento Pau.Cast.& d.cōs.241.lib.1.& Car.Alex.in d.arbore affinit. & plurimi ex his quos suprà citauimus,nuncupatim reprehenderint illud dictum Iac.But.quod pro priori parte adduximus.Et pro hac parte faciunt omnia prope quæ dicta sunt in præcedenti quæst.

8 *De eadem re, 1.Casus. Cùm sit mētio masculorū in contractibus.*

¶ Porrò in vniuersum an appellatione masculorū simpliciter veniāt masculi descēdentes ex fœminis,Ant.Rube.coos.22.testator,quod repetitur cōs.128.id distinguit io quatuor casus.Primus is est,cùm fit mentio masculorū in contractibus,& hoc casu non veoiāt:ideo si quis recipit emphyteusim pro se & descēdentibus masculis,nō veniet nepos ex filia.Et ita,inquit,loquūtur Spec. in d.§.nūc aliqua,vers.146.Bal.Aog.& Pau.Cast.in d.l.sed si hac.§.qui liberos.ff.de in ius voc. & Paul.Cast.io d.l.Gallus.§.ounc de lege.ff.de liber.& posthu.Nam & videmus etiam quod si quis simpliciter

si quis simpliciter acquirat emphyteusim pro se & filiis,nõ veniũt fœminæ,ex sententia Arch.in c.si quis suadẽte,17.q.4.cũ multis con co à me adductis in trac.Retractuũ,tit.j.§.j.gl.9.in verbo,*ou lignagier*,nu.181.nec in aliis.Et qui accipit emphyteusim pro se &descẽdentibus masculis,videtur habere animũ eam cõseruandi in eius agnatione,quæ non conseruatur per masculum ex fœmina.Et cum excluditur fœmina,consequenter & nepos ex ea,per rationẽ l.si viua.C.de bon.mat.

9 ¶Secũdus casus est,cùm statutũ disponit,vt mortuo quopiã cum descendẽtibus masculis,fœminæ excludantur,& hoc casu appellatione huiusmodi descendentiũ masculorũ non veniunt descendentes masculi ex filia vel nepte ad exclusionẽ filiæ,cum tale statutum videatur factũ cõseruandæ agnationis causa.Et in hac specie,vt dicit,loquitur Cor.con.246.videtur prima facie,col.vlt.libr.2.In quo tamen cons.videtur è diametro dixisse contrarium, vt per eum videre poteris.

2.Casus. Cum statut. disponit de desc.ẽtibus masculis

10 ¶ Tertius, cũ instituti sunt fratres testatoris,& si decesserint sine liberis masculis,sunt substitutæ filiæ ipsius testatoris.Et isto casu filij masculi ex filiabus fratrũ ipsius testatoris,&sic nepotes ipsorum testatoris fratrũ non faciunt deficere cõditionẽ fideicõmissi.Et ita dicit loqui Bal.con.238.li.1.& Sal.in suo quodam con.inci.præsupposito.& Mathesi.d.no.130.& Pau.Castr.in d.§.nũc de lege.Idq; ita declarasse Cor.in l.1.col.4. versic. idem etiam consuluerũt.Et isto casu militat ratio. quod infecta radice cẽsentur infecti palmites,vt per Bar.Bal.& Pau.Cast.in l.illam.C. de collati.

3. Casus. Cum institutis fratribus substitutæ sunt filiæ,si illi sine liberis masculis decesserint.

11 ¶Quartus casus vbi testator instituit plures filias æqualiter,& si aliqua earum decederet sine liberis masculis,substituit alias filias.Et tunc testator non habuit animũ conseruandi bona in agnatione,sed id tantùm voluit, vt masculi positi in conditione præferrentur filiabus,& bona sua ad eos peruenirent,licet non essent de agnatione sua.Et ista ratio,quæ militat in filiis masculis filiarum ipsius testatoris,militat etiam in nepotibus. Et hoc casu appellatione masculorum descendentium veniunt descendentes masculi ex fœminis,cum substitutio fiat vtri fœminæ de descendentibus masculis.Et ita loqui Doc.relatos à Cor.in d.l.j.C.de cond.infer.& Soc.qui Corn.nullam facit mentionem,in l.Gallus.§.nunc de lege,col.vlt.ff.de lib.& posth.Et cum his finem huic quæstioni faciam,modò id adiecerim,hanc rem latissime tractatam à C.Ruino,consil.18. circa casum,lib.3.ex quo alia depromere poteris,& ex Soc.in d.§.nunc de lege.

4 Casus. Cum institutis filiabus æqualiter,si aliqua earũ decederet sine masculis,substituuntur aliæ filiæ

QVAESTIO DECIMAQVARTA.

1 DEcimoquarto Quæro,quia in præcedẽtibus quæstionibus locuti sumus de nepotibus masculis natis ex filiab. Quid è diuerso de nepte nata ex filio primogenito ante auũ mortuo. An ea succedet auo in iure primogenituræ cõtra patruũ secundogenitũ?Sed hæc quæstio vnum aliud præsupponit,scilicet nepotẽ ex primogenito mortuo ante auum præferri patruo secundogenito,quod an verũ sit,latissime tractabimus in 40.q.Nã si patruus præfertur nepoti ex primogenito non dubiũ erit quin & nepti præferatur.Sin nepos præfertur,dubiũ remanet,an &neptis. Sed accedendo ad hanc nostrã quæstionẽ,Io.Fab.in §.cæterũ,col.2.vers.& hanc materiã,Inst.de leg.agna.success.hanc quæstionẽ nuncupatim ponit in casu statuti vel consuetudinis repellentis fœminas à successione Baroniæ Primũque allegat pro secũdogenito,quòd si neptis esset filia,ea repelleretur à secundogenito etiam minore natu,vt etiam satis patet ex iis quæ diximus suprà , in 10.q.prin.Deinde pro filia dicit quòd ipsa repræsentat personam patris,qui si viueret excluderet secundogenitum.Ergo & ea quoque excludit.& in hanc(ait)partem videntur inclinare Doct.in l.pater.§.quindecim.ff.de leg.3. vbi emptor repræsentat personam vendentis , qui est de familia, quamuis ipse non sit. Tandem subiungit huic obstare quòd fœmina non succedit existentibus masculis etiam remotioribus,cap.1. titu.de success.feud.& cap.1.titu.de feud.fœm.Et sic (inquit) videtur , quod mulier prohibita succedere in baronia non succedat existentibus masculis.

Neptis ex filio primogenito an patruos excludat in iure primogenituræ.

Qui tenẽt nõ excludere.

2 ¶Hæc ille,qui nihil amplius dicit,tanquã in ea sententia maneat,vt secundogenitus obtineat ius primogenituræ contra filiam fratris sui primogeniti.Quod expressius affirmat in seq.q.loquens de consuetudine tribuente annagium,vt ipse appellat,primogenito inter nobiles,vbi dicit communiter teneri,quod filia primogeniti præmortui de consuetudine ab eo iure repellitur:quæ satis(inquit)consona est iuri. Et hanc quoque partem sequitur D.Bened.in cap.Raynutius,in verbo, in eodem testamento relinquens,nu.190.de test.& Matth.Afflict.in cap.1.col.5.num.20. titu. de natu.success.feud.vbi & idem dicit tenuisse Petr.de Montesorti quemadmodum extollit Lucas Pen.in d.l.1.C.de fru.vrb.Rom.libr.11.cuius in id con.integrum transcripsit ipse Matth.

3 ¶Contrarium tamen,vt scilicet filia primogeniti ante patrem mortui succedat in iure primogenituræ quod pater eius habuisset,si vixisset,repulso secundogenito,tenuit Petr.à Bel.Perti.in d.§. quindecim,quem nuncupatim refert & sequitur Io.Lupus in rep.rub.de don.inter vir. & vxo.§. 10.col.8.nu.26.incip.lex etiam regni.Et idem quoque tenet Andr.Iser.in ca. 1.tit.de eo qui sibi & suis hær.per tex.in cap.1.titu.de nat.succes.feud.quem sequitur.Cor.con.199.in præsenti consultatione,col.13.ver.quod videtur in terminis,iunctis iis quæ postea dicit col.17.versi.nec ob.quod supra in contrarium,lib.2.& Sebast.Neapod.in consue.ciuitatis Neapoli.tit.de succes.ab inte.super verbo,ex masculis.& Car.Alex.in c.1.col.10.ver.quindecimo hoc probatur,tit.de feud.Marc. Et idem denique voluit Mol.in consuetu.Paris.tit.1.§.12.gl.1.in 2.quæ.Et ita dicit fuisse iudicatum Matth.Afflict.vbi suprà col.10.num.54. à Ferdinando Rege Siciliæ in suo consilio , licet alterius sit opin.vt diximus.Quin ipse alibi huius opin.fuit, in cap.omnes filij.col.3.num.33.tit.si de feu. fue.contr.inter dom.& agna.Et ad id faciunt multa quæ dicemus in d.40.quæstio.& sequentib.

Qui contrarium tenent.

Confirmatio posterioris opi. Filia an per præsentationē patris succedat stāte statuto excludente fœminas.

4 ¶Vti etiā facit quod scribit Bal.io l.venia,ad fin.C.de in ius voc.quod si ex statuto fœmina oon succedat existentibus masculis,noo propterea repellitur oeptis ex filin antè mortuo à patruo qn ea succedit per repræseutatiooē patris qui succederet si superstes foret. Et idem tenet ipse Bald. cnn.30.præsupposito statuto,lib.1.Et sequitur Pau.Cast.io d.l.venia,& in l.vlt.C.de suis & leg.& con.40.præsens casus,li.2.& Pet.Anc.Are.io rep.c.1.ver.his igitur quinque mēbris,extr.de const. Cor.con.96.licet videatur,ad fi.li.3.Aug.Are.in §.ius autem ciuile,col.vlt.Inst.de iure nat.gen.& ciuil.Soc.qui hoc reputat sing.coo.122.circa primum,col.2.ver.quarto statutum habet, lib.5.tit.3. Iason qui hoc communiter dieit teneri,in l.qui exceptionem,in prin.ff.de coodict.indeb.

5 ¶Aduerte tamen quia huius postremi dicti contrarium tenēt Raph.Fulg.Alex.ipse Ias.Phil.Dec. & Fran.Cur.Iunior.in d.l.veoia,tribus iis rationibus moti,quòd sicut filia excluditur,ita & neptis ex filio,quæ non debet esse melioris conditionis,quàm filia.l.si viua.C.de bon.mater. Et quia etiam qualitas masculini sexus,quæ erat in filio cessat in nepte , ideo ea noo potest repræsentare patrem cum illi desit qualitas requisita à statuto.ar.l.vlt.C.de oatu.liber. Et quia denique io nepte etiam ex filio cessat ratio statuti,scilicet conseruatio agnatinnis & familię. Et haoe quoq; partem secutus est ipse Ias.con.221.statuto ciuitatis,col.3.ver.sed quamuis prædicta,lib.2.in quo cōs. latisime omnium hanc quæstionem tractat multis aliis hinc inde adductis:& respondet rationibus contrariæ sententiæ,dicitque se semper hanc opinio.legendo tenuisse. Et sequi etiam videtur Georg.Nat.tract.statutorum fœminas excludentium,quem posuit super ca.quamuis, de pact. lib.6.io 7.q.2.q.prin.& alibi latius diximus.

Decisio principalis quæstionis.

6 ¶Sed hac cōtrouersia nūc relicta,& quęstiooe oostra principali repetita,Si mulier statuto vel cōsuetudine prohibeatur succedere,quo casu loquitur oūcupatim Io.Fab.in d.§.cæterū.Certe opinio ipsius Fabri,vt oeptis ex filio primogenito ante mortuo non excludat patruū,verisima est, ex his quæ late dicemus infrà in d.40.qu.prin.in 14.ratione pro nepote,versic.præterea si prima pars.At in rebus nō feudalibus de iure cōmuni fœminę æquè ac mares succedūt.l.maximū vitiū. de libe.præter.& alibi diximus. Sed & in feudalibus ex cōsuetudine generali Franciæ etiā succeduut,vt dicit Io.Fab.in auth.ingressi,col.vlt.C.de sac.eccles.& in §.1.ver.item no.Iost.de lega.pat. tutel.& alibi sæpe,vt etiam latisime alibi diximus.Proindéq; cessat illa ratio prohibitionis. Ideóque nihil obstare videtur , quominus neptis ex filio primogeoito eum repræseotans habeat ius primogenituræ contra secundogenitum ipsius patruum.Et in Gallia pasim vtimur.

Si primogenitus successerit haud dubie filia ipsius illi succedet patruo repulso.

7 ¶Illud autē minime dubiū,quod si filius primogenitus superstes fuit patri,& postea moriatur relicta filia,ea suo patri succedit,nec eius patruus quicquā petere potest.uā filius primogenitus moriens transmittit in suū hęredem etiā fœminam,per l.cum antiquioribus.C.de iure delib.& l.1.C. de his qui ante tab.aper.& l.1.§.in nouisimo.C.de ca.tol.Sufficit eoim semel fuisse ius quæsitum. l.videamus.ff.quod met.cau.Et ita per has atque alias rationes dicunt in statuto repellente fœminas propter masculos,Cy.Albe.& alij,in l.j.C.de adult.Io.Andr.in addit.Spe.io rub.de succes.ab insest.ver.similem quæstionem de amita,& alij plurimi quos tibi citabo infra in d.40.q.prin.nu. 49.præterea si prima pars.Et in hac nostra specie,vt neptis ex primogenito mortuo ante patrem præferatur patruo secundogenito,voluerunt ij,quos tibi citabo infra in 40.q.nu.3.

Ad idem.

8 ¶Proptereáq; si stante statuto vt filia non succedat existēte masculo,sed ea dotari debeat ab ipso masculo,filius post mortē partis decedat relicta filia,noodū sorore dotata,poterit ipsa filia amitā dotare,& ita illam repellere,tanquam in filiam ipsam fiat transmisio illius iuris repellendi à patre qui iam succesiooem exceperat,vt voluit Alber.in tract.statutorum,parte 2.q.102.item quęritur,communiter est statutum.& Pau.Cast.con.57.primo videndum est de intellectu,libr.1.dū dicit id ius competere quibuscunque hæredibus filij, etiam si filius ipse nondum hæreditatem adierit.poteruot enim adeuodo hæreditatem excludere filiam,vt filius potuisset, per d.l.j.C. de his qui ante aper.tabu.& l.si quis filium.§.j.ff.de aeq.hære.& latisime Soc.coosi.67.in præsenti, in 2. dubio,lib.4.Et ita quoque expresse in filia primogeniti qui iam successerat in feudo, vt mortuo patre excludat secundogenitum,voluit expresse Aod.Iser.in cap.1.tit.de eo qui sibi & suis hær.& Car.Alex.in c.1.col.9.ver.quintodecimo hoc probatur,tit. de feud.March.

DECIMAQVINTA QVAESTIO.

An mulieres posint inducere consuetudinē ut primogenita præferatur.

1 DEcimoquinto quæro,quooiam supra in præcedeotibus quæstionibus diximus nō præferri primogenitam vi consuetudinis præferentis primogenitum:An tamen posint mulieres inter se coosuetudinem inducere vt primogenita cæteris pręferatur in succesionibus?Cyn.in l. 2.col.8.ver.item hoc dico,& ibi qnoque Bar.col.7.versi.deinde quæratur quorum cooseosus. C. quæ sit long.consue. dicuot quòd si mulieres diu ac frequenter vsæ sunt aliquo actu contra legem,verbi gratia,quòd primogenita succedat in totum , illa consoetudo inter eas debet seruari, non tameo ex consensu eorum,quàm totius populi, seu maioris partis:quia sic patiēdo videtur tacite consentire,ar.l.de quibus.ff.de legi & l.quod maior.ff.ad munic.Et hoc nuncupatim sequitur Roch.Cur.in repe.c.vlt.char.16.ver.tertio quæritur,in 4.limitatione,& iterum in vers.octauo quæro,in duobus locis,extra de consuetudine.

DECIMASEXTA QVAESTIO.

An priuata

1 DEcimosexto consequenter quæro.an etiā priuata quædam familia, siue domus aut progenies posit inducere cōsuetudinē,vt primogenitus,vel solus succedat,vel aliquid pręcipuū habeat

habeat. Quod non videtur, quia hi tantum possunt consuetudinem introducere, qui & statuere & legem condere possunt, secundum Bar. in l. 1. in fi. ff. de leg. quia lex (ait) & consuetudo æquiparantur. l. de quib. ff. eo. Et idem voluit Pan. in c. vlt. col. 6. ver. & est vnū, extra de consu. Et id quidem probatur ex diffinitione consuetudinis tradita à Io. Andr. quam ipse posuit in fi. tit. de consuet. in 1. parte. Consuetudo est ius quoddam illius morib. institutum, qui autoritate publica ius condere potest, de qua diffinitione late per recentiores, in rub. eiusdem tit.

Familia possit inducere consuetudinem primogenituræ.

Consuetudinē inducere ij tātū possunt qui statuere possunt.

Consuetudinis definitio.

Statuere ij tātū possunt qui iurisdictionem habent.

2 ¶Sed illis tantū potestas statuēdi à legibus cōcessa est, quibus & iurisdictionis ius est, vt colligitur ex diffinitione iurisdictionis, quā posuit gl. quā sequuntur omnes, in l. 1. ff. de iurisd. om. iud. & alia gl. in §. iusiurandū, in verbo, iurisdictione, in auth. de defen. ciu. Et id scilicet statutū cōdere, iurisdictionis esse, nūcupatim voluerunt Bar. in l. omnes populi, in 1. q. prin. ff. de iust. & iu. vbi & ex hoc dicit, quod vniuersitates & populi iurisdictione carētes nō possunt statuta condere: & Bald. in l. si quis iniquū. §. 1. circa mediū. ff. quod quisq; iur. & in l. vlt. & ibi etiā Sal. C. de iurisd. om. iud. & idem Bal. in l. decernimus, col. 2. ver. quarto hic pro intellectu. C. de sacro. eccl. & in l. nulli, circa med. C. de sent. & in l. 2. col. 1. in 1. opp. C. quæ sit long. consuet. vbi & illud expresim dicit, quòd sicut condere statutum est iurisdictionis, ita & consuetudinem inducere. & in tit. de pace Const. in verbo, secundū mores, & in c. cum omnes, col. pe. & ibi Ant. & Imo. extra de const. & in c. cum causa, post mediū, de sent. & re iud. & in add. Spec. tit. de iurisd. om. iud. & con. 31. statuto ciuitatis, post prin. lib. j. & con. 143. casus talis est, quidā nomine Antonius. eo. libr. 1. & con. 267. ad euidentiam. col. vlt. eo. lib. j. & con. 272. super eo quod quæritur, col. 2. eo. li. 1. & cons. 396. quod autē dictū statutum, in prin. lib. 4. & con. 407. ridiculū est, eo. li. 4. & con. 84. præmittendū, in prin. li. 5. & con. 372. contrarium. col. 2. eo. lib. 5. & con. 410. quæritur, col. 2. eo. lib. 5. Ang. in l. imperiū, col. 3. ff. de iurisdi. om. iudi. vbi plus dicit, quod condere statuta est meri imperij, & in l. is cuius, quæ est pe. ff. de aqua plu. ar. Pet. Anc. in rep. c. j. in 8. q. prin. in prin. de const. Imo. in c. cum accessissent, & ibi Barb. col. 37. eo. tit. Pan. in c. quæ in ecclesiarū, eo. quoq; tit. Ro. in rep. rub. de arb. col. 18. vers. præterea cū statutum, & con. 118. præsens casus. col. 1. Alex. con. III. ponderatis, col. 2. ver. quia ad ista respōdeo, lib. 1. Barb. in rep. rub. de reb. eccl. non alie. in 2. q. prin. col. eiusdē 2. & con. 1. ex factis, col. 19. libr. 1. & con. 14. scripsit, col. 3. eo. lib. j. & con. 13. sapienter, col. 6. ver. ita dicimus, lib. 2. & consi. 15. illud in medium, col. 3. lib. 3. & con. 29. illud, col. 3. eo. lib. 3. Fran. Are. in l. testamenti factio, col. 2. ff. de test. Fran. Cur. Senior con. 73. magnifice vir, col. pe. ver. ad vlt. Soc. qui id optime declarat in d. l. j. col. 2. vers. gl. colligunt. ff. de iurisd. om. iud. & con. 55. l. j. nam sunt duo eiusdem num. in c. viso decreto, post prin. li. j. & con. 272. non prosequendo, col. 2. ver. confirmatur ratione, lib. 2. Step. Ber. con. 48. viso casu, nu. 2. lib. j. Frāc. Rip. li. j. resp. c. 2. clerici, nu. 14. & late Matt. Affl. in prel. const. Siciliæ, in 3. quæst.

3 ¶Ex quo & illud consestim consequens est, vnam aliquam familiam siue progeniem, cui ius nō est iurisdictionis, nec condendi quoque statuti esse, nec consequenter inducendæ cōsuetudinis. Quod expresse voluit, ne autoritate careamus, Ang. ea quam diximus ratione motus in l. vlt. col. 2. C. de testa. & Raph. Co. in l. 3. ff. eod. tit. in vna lectione. Alex. in l. si non speciali, paulo post medium, ver. sed an illud. C. de test. & Ias. in l. si quis à filio. §. vlt. col. 2. versi. adde fortius. ff. de leg. j. & Car. Rui. con. 208. præmittendum, col. 1. ver. præterea negari, lib. 1. vbi etiam dicit id procedere in marchionibus & alijs quibuscunque inferioribus principe. Mar. Laud. non ille quidem prior, cuius sunt commentarij in feuda, sed alius multo iunior, vt qui discipulus fuit Ias. in sua dispu. inci. Augerius, col. 10. ver. venio ad decisionem, in qua disputa. tractat materiam legitimationum. Neque enim illi possunt condere statutum contra ius commune, & consequenter nec consuetudinem inducere l. forma. C. de offi. Præfect. prꝯt. & c. vlt. & ibi Host. & Io. And. de offi. ord. & c. cum inferior, de maio. & obed. & ipse Ioan. And. in c. vlt. de app. lib. 6. & in addi. Spec. in rubr. de elect. Doct. in ca. vlt. de hæred. lib. 6. & Bald. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & l. ne quicquam. §. vlti. ff. de offic. Proconsul. & in l. ex duobus. §. vlt. & ibi quoque Imol. ff. de vulga. & pupil. Alexander qui alios affert, & dicit hanc esse communem opin. in l. 1. col. item 1. ff. quod quisque iuris.

Qui tenēt priuatam familiā statuere non posse.

4 ¶Verùm contrariū nuncupatim, vt scilicet vna familia possit consuetudinē inducere, tenuit Io. And. autoritate Vber. Bob. in add. Spec. tit. de inst. ædi. §. cōpendiose, ver. sed nunquid dicemus, in parua add. inci. interposuit, vbi dicit progeniē quāpiam posse introducere consuetudinem circa solennitatē testamentorū, & sequuntur & dicūt sing. Ang. sibi contrarius, Imo. Iaco. Pnr. & Rap. Co. sibi quoq; contrarius in eadē l. sed in alia lec. videlicet in d. l. 3. ff. de test. Barb. in rub. extra de rescr. col. 7. & in c. 2. col. 7. de prob. Ray. Sabana. in rep. l. 2. quarto quorū consensus. C. quæ sit lōg. consue. Gui. Pap. con. 131. circa processum reuisionis, in 1. iterúmq; in 6. dubio, vbi expresim loquitur de nostra quæstione, scilicet de consuetudine vt præferatur primogenitus, & Soc. qui & id dicit sing. con 61. super q. col. 2. li. 3. Ias. ibi itē contrarius, in d. l. omnes populi, col. 9. vers. an autē vna progenies, & ibi quoq; Io. Crot. in rep. col. 4. ver. imo nō solū. ff. de iust. & iur. vbi Ias. ipse dicit ita se consuluisse in oppido Caranagij, in familia Sicchorū, inter quos erat consuetudo vt fœminæ non succederent, vti vete consuluit con. 46. in præsenti, col. vlt. lib. 1. Et idē loquens de alia quadā consuetudine, con. 192. exorta, col. 3. ver. fortificatur, li. 2. Caro. Ruy. sibi contrarius con. 19. in hac controuersia, col. 2. nu. 6. lib. 1. & con. 34. in hac lite, col. 2. nu. 5. eo. lib. 1. Alber. Bru. in tra. statutorum, in verbo, parentela, in fi. & Io. Neuiza. inter con. illius con. 11. viso themate, col. vlt. & Io. Campez. in tract. de dote, in vlt. parte q. 79. quia dictum est suprà. D. Boër. dec. 155. Gaillardus, col. vlt. nu. 29.

Qui tenēt familiam posse hāc consuetudinē inducere.

Chasse.iu commentariis consuetudinum Burgundiæ,tit. *des Fiefz*.§.5.in glo.3.in fiu.& Fran.Cur. Iunior in tract.feud.in 3.parte prin.q.3.col.5.versi.octauo fallit,& nouissime Pau.Parisi. consi.72. ad veram resolutionem.col.2.num.11.& iterum col.seq.num.19.lib.4.vbi etiam loquitur de constitutione primogenituræ.Et idem voluit Bal.cuius nullus illorum meminit,vti nec ipse Io.And. consi.347.quæro quidam nobilis,versi.item si valeret,libro 1. Sed & idem quoque tenuit Andr. Iser. in §.præterea ducatus,col. 2. versicu.sed quomodo probabitur. titu. de prohibit. feud. alie. per Feder.quem solus eorum qui de hac re loquuntur retulit & secutus est Guid.d. consi.131.

5 *An statuta sunt iurisdictionis.*

¶ Neq; enim verũ est, ait, Ias.in d.l.omnes populi,illud,cui innitũtur qui priorẽ sententiã secuti sunt,statuta esse iurisdictionis,secũdũ Ray.Forl.in rep.d.l.omnes populi,& ibi Bal.& Ang.illum, col.2.in fi.hũc col.3.& 4.& eundẽ Bal. in l.3.col.3.ff.de iurisd.om.iud.cũ aliis concor.adductis à recentioribus in d.l.omnes populi.& Ias.con.71.ordinatio,col.2.lib.3.& Phili.Dec.in d.c.quæ in ecclesiarũ,col.4.ver.in fi.gl.& seq.extra de const. Cui adde Alc.in c.quod sedem,au.59.de offi.ord.

Populus & universitas potest statuere in rebus ad eius curam pertinentibus.

Nam videmus(aiunt)quod omnis populus omnisq; vniuersitas potest statuere circa negocia ad curã eius pertinentia,per d.l.omnes populi,& ibi Bar.& alij,& l.2.in fi.& c.ius publicũ.1.di.& voluit ipse Bar.in l.vlt.C.de colle. illic.& in d.l.1.de iurisd.om.iud.& Alb.in 1.parte statutorũ,q.3.qui possunt,& iterũ q.5.ex prædictis patet.Ant.in c.quod clericis,& ibi Pan. col.vlt.& Frau.Arc. col. 3.de foro cõpe.Et tamen non omnis populus aut ciuitas habet iurisd.l.si duas.§.est autem,in verbo,decet.ff.de excu.tut.& not.Bar.in d.l.omnes populi,& in l.3.ff.de dam.infect.Itẽ prudentũ responsa vim legis obtinent.l.ius autem ciuile.ff. de iust.&iur.& §.responsa,Inst.de iure nat.Et tamẽ Iurisconsulti non habent iurisdictionem.Et facit quod tradit Pet.Anc.in rep.d.c.1.char.1.ver.primum quæro,extra de consti.quod tũ demũ potestas statuendi requirit iurisdictionem,cũ statuitur de spectãtibus ad ipsam iurisdictionẽ:aliàs secus.& sequitur concor.quas affert Fel.in d.c. cũ omnes,col.6.ver.quarto aduertendum,eo.tit.& in c.ex parte decani,col.2.versi.considera secundo, de rescript. Quibus adde Bald. consil.457.ad euidentiam.col.vlt. libro 5.quod condere statuta circa iurisdictionem contentiosam est iurisdictionis contentiosæ:voluntariam,voluntariæ.

6 *Redit ad quæstionem principalem.*

¶ Quid igitur dicendum est in nostra quæstione? Fran.Curt.Iunior vbi suprà citauimus,scilicet in tract.feud.in 3.parte prin.col.5.ver.octauo fallit,eam adscribit in materia successionis, nec tamen eam certo & asseueranter decidit.quoniam de facto (inquit) decidi debebat , sed tantum eorum fundamentum reprobat qui dicebant iurisdictionis esse statuta condere,aut consuetudinem inducere. Rochus autem Curt.illius (vt audio) ex fratre nepos in reper. cap.vlti.chart.16. versi.octauo quæro,de consuet.relatis vtrisque sententiis rem hanc ita censet esse diffiniendam, vt vna domus & progenies possit & statuere & consuetudinem inducere de his quæ pertinent ad modum expediendi ea, quæ incumbunt domui aut progeniei, vt circa onera inter eos diuidenda. In his autem quæ pertinent ad causarum decisionem non possunt sine confirmatione populi , per id quod in simili tradit Bart.tractans , an vna pars,siue quaternum , vt ille appellat, ciuitatis possit statuere , in d.l.omnes populi,in 3.quæst.d.1.quæst.prin. Ex quo infert non valere consuetudinem familiæ quod fœminæ non succedant,quia hoc respicit decisionem causarũ.

7 *Limitatio op. quæ non admittit consuetudinem familiæ. Nisi ipsa familia haberet ius imperij aut iurisdict.* 8. *Altera limitatio.*

¶ Si hanc opinionem teneas, eam primo limitabis vt procedat,nisi ea domus aut familia haberet ius imperij,siue iurisdictionis,& ita ius statuendi, quia tunc etiam posset consuetudinem inducere. Nam hæc ita expresse declarat Angel.in d.l.vlt.C.de testa.& Alexan.in d.l.si nou speciali,eo.tit.& Ias.in d.l.si quis à filio.§.vlt.circa medium.& ibi Zazius.ff.de leg.1.Idem Zazius consi. 1.illustres,num.34.libro 2.Carolus Rui.con.38.quoniam,col.3.nume.6.libr.1.& consi.40.pro euidentia,col.8.nu.11.eod.libr.1.& col.108.visa, ac bene intellecta,col.4. versi.nec dicatur,libro 2.Sed postea col.vlt.num.39.declarat.& late Matth.Afflict.in præfat.Const.Sicil.q.3.

¶Limita secundo,nisi huiusmodi cõsuetudo vnius familiæ approbata fuisset à populo,siue maiore parte populi.tunc enim ea sequenda est,per id quod in simili tradit Bar.in rep.d.l.2.col.7.ver. deinde quæritur quorũ consensus.C.quæ sit long. consuet.valere cõsuetudinem mulierũ quòd primogenita succedat sola,non contradicente populo,quia tunc videtur esse consuetudo populi qui in patiendo videtur consentire,arg.d.l.de quibus, & si.De quo etiam diximus in præce.q.

9 *Quid probari debet ad huius domesticæ consuetudinis probationem.*

¶ Sed si vis scire quid probari debeat ad huius domesticæ consuetudinis probationem, videbis apud And.Iser.in d.§.præterea ducatus,vbi suprà:& Guid.Pap.d.con.131.in 1.2.4. & §.dubio Carol.Rui.d.consi.34.num.3.col.2.versi.si ergo prædicta,& col.4.versi.non obstat insuper,& col.se. versi.nec etiam ex hoc,lib.1.Cuius rei obiter monendos lectores duximus.

10 *Declaratio alterius op. admittentis consuetudinem familiæ.*

¶Si autem eorũ op.sequeris quæ admittit consuetudinem priuatæ familiæ in ea re:Eam intellige vt si sit talis consuetudo in successione ex testamento,non extendatur ad successionem ab intestato,nec contrario:aut si sit inter descendentes,nõ trahatur ad collaterales,sic & in similibus, vt videre licet ex Bar.& aliis in l.post dotem.ff.sol.mat.& Pet.Anc.con.339.pro maiori,col.5.versi.ad secundã rationem.Et nuncupatim de consuetudine priuatorũ.Caro.Rui.d.con.208.præmittendum,col.1.nu.2.lib.3.& d.con.108.col.vlt.lib.2.Id enim generale est vt consuetudo non extendatur ad alium casum.Bar.in auth.qui rem.C.de sacro.eccl.Iac.Bel.in c.1.in prin.tit.qui feud. dar. pos.Bald. in auth.si quas ruinas,C.de sacro.eccl.& in l.etiam.in prin.ff.sol.mat.& in l.si pupillorum,in fin.ff.de reb.eo.Calde.consi.11.de feud.Imol.in cap.ex parte,col.vlt.eo.tit.& in l.quod dicitur.ff.de verb.obl.Alex.qui hanc dicit esse communem op,vti citat Ruin.con.9.in princ.lib.3.

Sed

11 ¶Sed hic quæri potest, quid si in vna familia per mille annos nõ fuit nisi vnus primogenitus, qui solus propterea successit, an satis sit ad probãdam consuetudinẽ, vt solus primogenitus succedat. Hanc quæstionem nuncupatim posuit Matth. Affl. in c. satis bene. col. 2. vers. secundo nota. tit. de prohib. feu. alien. per Lothar. & ibi decidit per eum tex. non satis esse, nisi aliter probetur per antiquas chartas vel per consuetudinem loci ita debere succedi. Et hoc verissimum est.

QVAESTIO DECIMASEPTIMA.

1 DEcimoseptimo quæro quid agendũ sit cùm ignoratur vter ex geminis fratribus, aut etiam nõ geminis sit primogenitus? Nam id interdum ignorari satis cognoscitur, ex l. si fuerit, in prin. & §. j. ff. de reb. dub. Ob idq; quòd scilicet facilè id ignorari potest, legitur Gen. 38 obstetricẽ ligasse coccinũ in manu Zara, aut vt alij vocãt, Zezah, cuius ea manus prior exierat, & quẽ ideo priorem nasciturum putabat, vt hinc dignosceretur quis esset primogenitus: verùm aliter quàm ea putabat euênit. Nempe alterum, scilicet Pharen priorẽ ex vtero exiisse, ex quo ius primogeniture cõsecutus est, vt alibi quoque adnotauimus. Sed quãtùm ad nostram qu. pertinet, D. Molin. in consuet. Paris. tit. j. §. 8. in gl. j. col. ver. quæro secundò, hanc rem planè & sciẽter disseruit: & ante eum D. Cirierus. Cõsiliarius huius nostræ Curiæ laudatissimus plenissimè & doctissimè, & de ea fecit 6. distinctas separatásq; quæstiones in suo tractatu Primogenituræ, scilicet 6. 7. 8. 9. 10. 11. primi libri eius operis. Ego verò vnam tãtùm faciam, sed quã in duodecim opiniones distinguã, relatis primùm accuratim nostratium sententiis, deinde illis sigillatim & discussis & examinatis. *Quid agendũ cũ ignoratur vter ex geminis sit primogenitus.*

2 ¶ Igitur vt ad quæstionẽ nostram accedamus, Io. And. in addi. Spec. super rub. de feu. col. 4. versi. hic interponit, hanc qu. priuatim adscribit, dicítq; quod quando res est diuisibilis, vterq; succedit: sin indiuisibilis, videretur (inquit) iudicio sortis dirimendum, vtri res debeatur. Deinde verò dicit se putare hoc casu esse recurrẽdum ad dominũ, qui prudentiori honestiorìq; rem assignet, per l. vlt. ff. de restib. & capitulo vltimo. 97. dist. & cap. de multa, in fin. de præben. & cap. si duo. §. vlt. de procur. li. 6. & ibi cõcord. in gl. Et si pares sint moribus, deligat vtrum voluerit, per l. si quis seruum. §. si inter. ff. de leg. 2. & c. cum laici, credo quòd voluerit allegare c. cùm autẽ, de iure patr. & vtrobique concord. & in c. pen. vers. quòd si forsitan, de rescrip. lib. 6. *De eadem re.*

3 ¶Bal. verò in proœmio ff. §. itaq;, col. 2. ver. item consuetudo loquens de consuetudine, quòd primogenitus solus succedat in dominatione, vt ipse loquitur, refert in hac ipsa q. cũ videlicet ignoratur ex duobus fratribus, vter sit primogenitus: quosdam dixisse, quòd vterque succedet. Nam sicut gemini sunt in cœlo, ita in terra erunt. Et quia propter incertudinem cessat cõsuetudo, ideo sumus in iure cõmuni. Et sic pares erũt in iure, qui sunt pares ex nascẽdi æqualitate. At quod dicit facere gl. in l. Arethusa, voluit dicere in l. idem erit, quæ continuò illam sequitur. ff. de stat. ho. Subdit posteà videri in contrariũ, quòd consuetudo nulli eorũ patrocinetur: & quia forma data est, vt per vnũ regatur, arg. nn. in l. 1. C. de metro. beri. lib. 11. & in l. 1. §. nouissimè. ff. de orig. iuris. & sic videtur quòd nullus succedat. Tãdem verò ita hãc rẽ concludit vt vterq; succedat. & sic erũt duo in eadem sede, & coniunctam habebunt iurisdictionẽ, vel, vt subdit, formosior & robustior preferetur, qa presumitur robustior celerius exiisse de carcere materni vteri. ar. l. si fuerit, §. vlt. ff. de re. dub. Postea autẽ quærit: Sed supposito ꝙ ambo succedũt, qs nominabitur priùs in scriptis eorũ, de quo & posteà dicemus in 19. q. In eo autẽ ꝙ dicit de robustiore, eũ sequitur Fel. in c. capitulũ. col. 18. quę antep. est. ver. de duob. natis, de rescr. & D. Molin. in cõsu. Par. tit. j. §. 8. gl. j. nu. 5. vbi id duobus modis declarat & Catel. Cott. in memor. incip. primogenitus, versi. quid autem si duo. *De eadem re.*

4 ¶Sed ex iis quæ diximus ex Bal. liquidò apparet eum sibi parũ in hac re constare, nec certi quicquam diffinire. Si tamen in dubiis sententia libera cuique est, vt profectò libera est, sicuti no. in l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. in eam vtique nobis videtur inclinasse sententiam, vt vterque succedat, in qua etiam videtur fuisse idem Bal. in auth. ex testamento, col. vlt. versi. decimumoctauum capitulum. C. de colla. cùm dicit quòd si esset dubium vter ex duobus sit primogenitus, apud ambos simul resideret administratio dominij vel imperij. ar. not. in d. leg. Arethusa, nec nouum (ait) id est. nam & duos simul legibus administrasse imperium, vt not. in ca. non autem. 7. q. 1. & per gl. in cle. Romani, in verbo, Reges, de iureiur. & Io. And. in addi. Spec. tit. de rescrip. præsent. Et sic, ait, ea forma tradita, vt per vnum regatur, nõ est necessaria de iure naturali, vel diuino: sed de iure volũtario & positiuo, per d. §. nouissimè. ff. de orig. iuris, licet aliud in apostolatu, quia ex fidei articulis is vnus est, vnam sanctam catholicam ecclesiam. Quæ verba ad verbum refert Flo. in l. quæ pater. col. 4. ver. si tamen esset dubium. ff. fami. hercis. & sequitur etiam Fran. Are. con. 162. diligenter, col. 3. versi. & pro istorum. Huius quoque op. vt vterque admittatur, fuit idem Bal. & post eum Angel. in l. ex duobus, in prin. per illum text. ff. de vulg. & pup. *De eadem re.*

5 ¶Quanquam Imo. ibi subdubius tamen per verbum fortè, teneat neutrum admitti, quia regnum sit indiuisibile, vt no. in c. licet, de voto, & in §. præterea, tit. de prohib. feu. ali. per Fed. Sicq; videntur se mutuò impedire: quia vbicunque personarum, quæ ad lucrum vocantur, est incertitudo, certè nemo id lucrum capiet, per tex. in d. l. si fuerit. ff. de reb. dub. proptereáque neuter succedet, nisi fortè superior alteri vellet gratificari: non tamẽ tenetur, si nolit, per l. si quis seruum. § si inter duos. cum gl. ff. de leg. 2. & sequitur Carol. Rui. con. 186. considerans, col. 3. num. 10 libr. 1. *De eadem re.*

6 ¶Sed huic op. tamẽ occurrũt Fran. Are. & Ale. ille videlicet Fran. Are. Nam licet, ait, regnum sit indiuiduum, non propterea sequitur, quòd non possint duo fratres simul succedere, sed bene sequi *De eadem re.*

tur quòd ambo insolidum erunt Reges.quia ius indiuiduum, siue sit iurisdictio siue alius quicquam,competit pluribus in solidum,etiam si competat iure hæreditario.l.2.§.ex his,& §.si in facto.ff.de verb.obl.cum materia,& l.1.ff.de offi.Consul.& l.imperatores.§.magistratus.ff.ad mooicip.& ita declarat Bar.in l.vlt.ff.vti posfid.& Bal.in d.§.præterea.tit.de prohi.feu.ali.per Fed. Vode sicut dicit Bal.in suprà allegatis,& in l.vlt.ff.de terum diuisi. non est absurdum quòd etiam io summo principatu temporali sint duo principes iosolidum,per l.diui fratres.ff.de iure patro.& l.si adulterium.§ imperatores,de adult.Ergo licet magis conueniat,expediátque Reipubli.vnicum esse principem,per d.§.nouissimè,tolerari tamen possunt isti concursus principatus.Ob idq; nõ stat ipse Are.cum Imo.sed tandem concludit & in regno & in cæteris quoque rebus esse locum gratificationi,quã tenetur superior facere,quicquid dicat Imo.Nam licet cùm gratificario ad eũ pertinet,qui concesśit gratiã,vel beneficiũ,vel ad eum qui illũ repræsentat,videlicet ad hæredem: certè ille non teoetur gratificari,si nou vult,per tex.& gl.in d.§.si inter duos. Sed cùm is qui habet gratificari, non est caussa immediata beneficij,quio immediate beneficiũ ipsum habetur ab alio:aut cùm is qui habet gratificari,non concedit beneficiũ,sed procedit per viam iustitiæ,tunc de necessitate debet gratificari,vt de primo est tex.io d.c.peo.de rescri.libr.6.de secundo,in d.l.si duos,in prio.de excu.tut.& in l.si quis in graui.§.si cùm omnes.ff.de S.C.Syla.Et id quidem vni ex istis conteodentibus,per d.iura.& no.per.Bar.io l.j.§.permittitur.ff.de aqua quot.& æsti.In casu autem nostro succedentes io regno immediatè habent beoeficium à patre per medium successionis.ideo videtur quòd superior debeat necessariò gratificari. hæc Aret.

7 ¶Alexã.autem relata op.Imo.sequitur,tamen Bal.& Ang.vt videlicet ambo succedant,per tex.in l.2.§.hæreditas.ff.de suis & legit.& at.l.cùm inter.C.de fideicõ.Cæterùm,ait, si neuter succederet, vt astruit Imol.magna iniquitas resultaret,vtpote cùm secũdogenitus esset melioris conditionis. quàm illi duo primogeniti.quod & idem tenet ipse Alex.in l.qui filiabus.§.si quis ita,col.2.versi. quid si statutum disponat.ff.de leg.1.Ioã. Ana.in rub.de sortil.col.vlt.& Mart.Laudeo.in tract.de primogenitura,col.9.ver.sed ponamus quod non apparet,& iterum col.antep.ante fi.Et ipse quoqi Fran.Are.con.162.diligenter & maturè discussis,col.4.ver.& pro istorum verborum declaratione,& Bar.io ele.& si principalis,col.7.in paruis,de rescri.Fran.Curt.senior,con.69. dominus Io. col.12.Cat.Alex.io c.j.col.2.ver.quæro ab extrà,tit.de feu.March.vbi etiam respondet ad illud de feudo indiuiduo,quod obiiciebat Imo.quòd licet sit iodiuiduum,tamen potest per plures administrari,per no.in c.prudentiam,in prin.de offi.deleg.& Fely.in c.capitulum sanctæ crucis, col. antepe.ver.de duobus natis,de resc.& Ias.in l.si extraneus,col.4 ver.pro ista decisione.ff.de cõd: cau.dot.& Ant.Corset.in tract.de pote.& excel.Reg.io 64.q.& D.Bene.in rep.cap.Raynutius, in verbo,in eodem testamento relinquens,le n.uu.177.de testa.

De eadem re.

8 ¶Sed redeamus ad Bal.is in l.ex hoc iure,col.2.ver.quinto quæro.ff.de iure nat.gen.& ciui.dicit, quòd si duo filij Regũ nascuntur,nec apparet ordo nascendi,primũ videri quòd neuter sit rex, sed alter eorũ debeat eligi per magnates & populũ ipsius regni,ar.d.l.si duos.ff.de excu.tut.& d.l. si quis io graui.§.vtrùm.ff.de S.C.Syl.& d.l.si quis seruũ.ff.de leg.2.& d.l.Arethusa.ff.de sta.hom. Vel dic,ait,quod vterque est rex,per d.l.diui fratres,ff.de iure patr. & nihil præterea dicit:ex quo videtur huic postremæ sententiæ adhærere,iuxta not.in l.qui filium.§.Sabinus.ff.ad Trebel.

9 ¶Idem verò Bal.in l.in quibus,col.2.ver.pone consuetudo dictat.C.de secun.nup.dicit ioibi esse ar.quod pater potest eligere eum,quem volet vt primogenitũ succedere.quem simpliciter allegat ve luti ipsius in ea re sequax Alua.in c.1.col.2.ver.quæro ab extrà, tit.de feu.mar.& Alexã.in sua ad Bar.addi.in d.l.Arethusa.& iterum in l.1.§.hoc interdictũ.ff.de libe.homi.exhi.atq; etiam io d.l. si fuerit.ff.de reb.dub.& Car.Alex.io c.per venerabilem.§.quod autem,col.31. ver.& nota quòd vbi duo sunt, qui filij sunt legi.& Ant Corse.in trac.de pote.& excel.Regia in 7.q.& Frã.Ripa.in l.nemo,col.2.versi.item adde quòd si ignoretur.ff.de leg.1.& in l.quo minus,num.61.ff.de flumi.

De eadem re.

10 ¶Sed & idẽ prẽtereà Bal.cõ.389.cõsuetudo,li.2.de hac re ita inuolutè loquitur,vt nescias quid velit:multas enim rationes adducit,quę vidẽtur vtrũq; admittere,sed adeo intẽpestiuas,vt videatur extra chorũ eius cõ.saltare.Hę autẽ sunt rationes,In natura pari par est priuilegiũ.l.sed & milites, ff.de exc.tut.In actu fauorabili iustior est vtriusq; inclusio,q̃ exclusio.vt per not.in d.l.Arethusa. par nõ excluditur à pari,nec ab alio, ergo à nullo.l.1.§.veteres.ff.de ac.pos. Non est imposśibile duos simul regnare,cũ habeãtur loco vnius.l.j.C.de met.beri.li.11.Dominiũ regale est indiuiduũ, ergo potest esse penes plures insolidũ.l.vlt.ff.vti posśi.& l.vlt.ff.de rer.diui.Officiũ potest esse penes plures insolidũ.l.j.ff.de offic. Consul.& l.j.§.si plures.ff.de exerci.& l.decreto.ff.de admit.tut.

De eadem re.

11 ¶At Barb.sibi contrarius,quod sępisśime illi contingit,in l.si Titius,char.pe.ver.sed pone.ff.de verb.obl.primò refert op.Bal.in d.l.ex hoc iure,quæ est vt vterque succedat,posteà eam damnat tanquam sit contra veram monarchiam,dicitque quòd si fuerint plures simul imperatores, fuit de facto & non de iure,ideò melius esse,vt non ambo simul imperent,sed singuli alternis annis iuxta not.in l.Lucio.ff de aqua quot.& æsti.

De eadem re.

12 ¶Nec mireris tot diuersas fuisse in ea re sẽtẽtias.Neq; enim disśimiliter cõperies in id genus quę stionibus ita fuisse decretatũ,vt omnes ferè sententias suprà in nostrã q.allatas ascripserint. Nam idem Bal.io c.1.§.& quia vidimus,col.vlt.ver.extrà quæro,tit.de his qui feu.dat.pos.Quid,inquit, si actũ est quod deficientibus masculis feudum transeat ad vnã fœminam,& sint plures fœminę: an succedet primogenita,an dominus gratificabitur,an ratione incertitudinis totum vitiabitur,

Diuersæ quoque op.in similibus quæst.

an sorte dirimetur? Pro primogenita facit l.si quis ita stipuletur.ff.de verb.oblig. Quòd domino detur electio, facit l.si quis seruum.§.si inter duos.ff.de legat.2. Quòd incertitudo vitiet, facit l.ex pluribus.ff.de man.vin. Quòd sorte dirimatur, facit l.2.C.quand.& quib.quar.pars,lib.10. Posteà ita concludit, Respondeo quòd primogenita si succedat in alia hæreditate, in hoc quoque succedet: aliàs dirimetur sorte. Et subdit contrà, quòd isto casu sit electio domini, quam habeat vasallam, argu. suprà eo.§.in verbo, quem dominus vellet. Ex quibus potes intelligere Bal. nihil certi sentire, nisi dicas vltimam opinionem sibi placere, vt suprà diximus, vti & ea placuit aliis, quos nos adducemus infrà in 2.opin.num.19.nec rationis esset.

13 ¶ Ante Bal. Pe. Iacob. in successione Regû Fráciæ, col.3.vers.sed quid dum decessit, in ea quæst. quid cû sint duo eiusdé gradus, ex diuersis tamé descédentibus, qui mortuo Rege sine liberis sunt proximiores ad succedendû, ignoratur tû vter eorû debeat succedere. Dicit primùm videri hoc esse insolubile, quéadmodû in casu l.qui quadringenta.ff.ad l.Falc. quo in loco certè nescio quis hæc verba, τὰ ἐκ ἀκρῶν, tanquã dicas, ex apicibus, perperã vertit, insolubilé in antiquis codicib. impressis. Sed vt redeamus, subdit Iac. posse dici eû potioré esse, qui possedisset, arg.§.queadmodum, Inst.de interdic. vel id sorte dirimédû, arg.l.si cû ambo.ff.de iud. vel quòd vteretur alternis annis, arg.l.si cuius.§.si inter,& l.quoties.ff.de vsufr. vel quod eligeretur idoneior, arg.l.2. ff.depo.& l.vt gradatim.§.1.ff.de mun.& hono. vel quòd esset locus gratificationi populi ciuitatis, scilicet quem eorum velit recipere in Regem, arg.l.si quis à filio.§.1.ff.de leg.1.& l.Barbarius.ff.de offi.Præt. *Mortuo Rege sine liberis & sint duo eiusdé gradus ex diuersis descendentibus & ignoratur quis debeat succedere.*

14 ¶ Cęterû Spec. in tit.de feud.§.2.vers.duodecimò quęritur, dicit, quòd si quis est vasallus duorû vt esse potest.c.grádi, de súppl.neg.prælli.6.& cle.pastoralis.§.aliàs, vers.rursus, de re iu.& ambo domini inuicé belligerétur, vtrû vnû iuuare debeat,& quę videtur, inquit, primû quòd domini cócurrétes se mutuò impediát, per d.l.quotiés. Ité videtur quòd vtrûque, per iura ibi allegata. Subdit super hoc quosdá dicere locû esse gratificationi, per d.l.si quis in graui.§.si cû esses.ff.de SC.Sylla. Tádem asserit verius videri de rigore iuris illû debere iuuare, cui primo fecit homagium, per multa iura ibi allegata. Aequû tamen & tutû videri,& hunc personaliter iuuet, aliû per substitutû, per alia multa iura. Subiungitq; in vers.seq. Sed quid si nescit cui primo in iure homagij tenetur, quia fortè feudum incipit à maioribus & iam à longo tépore. Et videtur, inquit, quòd de rigore neutrû iuuare tenetur, per d.l.si fuerit.ff.de reb.dub.& d.l.duo sunt Titij.ff.de testa.tut. Arg. cõtrà quod vtrunq; debet in dubio iuuare.c.non extimemus.13.q.2. De æquitate, tamen, inquit, dicendum est quòd potest gratificari cui velit, personaliter illû iuuando.l.vlt.ff.de relig.& sumpt.fune. alterum verò per substitutum. Et hæc quoque Rom.cons.47.visis necessariis, col.3.vers.secundò ad idem,& Aegid.Bellem.in c.innouamus, col.3.vers.verùm dubito, tit.de treug.& pac. *Vasallus duorum qui inuicé belligerantur, qué eorû iuuare debet.*

15 ¶ Nec tamen omiserim Saly. qui in l.quãuis.C.de priuil.fisci, dum quærit si mulier & fiscus agût contra tertium, nec apparet vter eorû sit prior in hypotheca. Et casus, inquit, iste videtur dubius, quia primò videtur. quòd cócursu se impediût.l.duo sunt Titij.ff.de test.tut.& l.si fuerit.ff.de reb. dub. Secûdò, quòd potior sit, qui priùs ad sententiã peruenit.l.si quis à multis.ff.de noxa.& pro hoc facit l.ista, in verb.quoduis, quæ videtur velle quòd si de prioritate hypothecæ nõ apparet códemnationi stetur. Tertiò, videtur quòd pariter admittãtur quilibet pro sua rata, quia hypotheca neutrius attéditur inter seipsos, ex quo de prioritate hypothecæ nõ apparet,& sic pro rata cócurrunt l.priuilegia.ff.de priuil.cred.& ar.l.vlt.C.de bo.auth.iu.pos.& l.cû vnus.ff.eo.& bene facit l.si Fortidianû.C.de leg. Quartò, videtur quòd locus sit gratificationi.l.in naue, in fin.ff.loca.& l.si quis seruû.§.si inter duos.ff.de leg.2. Et tádem subiûgit, fortè dicendû est quòd ante petitioné factam in iudicio, locus sit gratificationi: posteà cócurrunt pro rata, si ambo veniát ante sententiam pro altero latam: secus si pro vno iam lata sit sententia, antequam alter veniat, quia ille pręfertur, iuribus suprà in secundo loco allegatis,& hic, à contrario sensu. Et mox subdit, cogitabis. *Si fiscus et mulier agût contra tertiû, nec apparet vter sit prior.*

16 ¶ Et quod in simili tractatur à Io.And.& aliis post eû in c.cûm quis.§.cûm ab eo.de sepul.lib.6.& ab eodem Io.And.in addi.Spec.in rub.de pato. quòd si habés duo æqualia domicilia,& sic duas ecclesias, relinquit legatû suæ ecclesiæ, nec apparet de qua sensit. nam alij tenét tale legatû diuidi inter illas ecclesias, per tex.ibi. Et ita tenét Pet.Anc.& Domi.ibi. Alij tenét quòd insolidû debetur vtriq;.l.qui filiabus.§.si quis.ff.de leg.1. Alij verò dicût neutri deberi propter incertitudiné, per d.l. duo sunt.ff.de testa.tut.& l.si quis seruû.§.si inter duos.ff.de leg.2. Alij quòd præoccupãti, per l.si pluribus, ad fi.ff.de leg.1.& l.pluribus.ff.de procur.& c.si duo, eo.tit.lib.6. Alij quòd ei cui episcopus assignauerit, per l.vlt.§.executore.C.de iudi.& l.3.ad fi.ff.de admi.tut.& c.quoniá.de deci.sed ita vt eá præferat, quæ meliùs Deo seruit.l.generaliter.C.de episc.& cler. quæ repetitur in c.generaliter.16.q.1. Et si sit paritas, gratificetur per l.3.§.cûm omnes.ff.de SC.Sylla.& c.cûm auté.de iur.patr. Alij quòd pauperiori, per not.in c.indicáte, de test.& in l.si quis ad declinandã.§.sin autem. C.de episc.& cler. Alij contrà ditiori, per not.l.si quæ sunt.ff.fam.ercisc.& l.3.ff.de test.& not.in c. constitutis, le 2.de appel. Alij quæ dedicata est digniori sancto, per l.præcipimus.§.vlt.C.de appel.& l.1.& 2.C.vt dig.ordo serue.lib.12. Alij quòd antiquiori.l.in finalibus.ff.fini.reg.& c.1.de paro.& c.is qui, de sepul.lib.6. Et ita vt antiquior dicatur quę priùs inscripta est in ordine parochialium, per l.cûm pater.§.pen.ff.de leg.2.& c.mandato, de præben.& c.pen.vers.sed si, de cler.nõ resi. Alij quòd sorte dirimendum est, per d.l.sed cûm ambo.ff.de iudi. Sed alij dicunt recurrédum ad coniecturas, vt si alteram prædiligebat.l.si seruus plurium.ff.de lega.1. vel si in altera mandauit *Si habés duas ecclesias, relinquit sua ecclesiæ, nec apparet de qua sensit.*

se sepeliri,arg.l.secundùm naturã.ff.de reg.iur.& c.qui sentit, eo.tit.lib.6.vel si in altera magis cõuersabatur.l.legatis seruis.§.si vnus.ff.de leg.3.Si verò nulla cõiectura appareat,dicũt aliqui quòd neutra ecclesiarum habebit,per d.§.si inter duos.Et istud sequuntur Petr.& Cyn.in l.j.C.de sacr. eccl.& Pet.Anc.in c.relatum,le 2.de testa.At Io.And.tandem dicit priorem opin. esse æquiorem. Philip.autem Fran.in d.§.cùm ab eo,dicit seruandam esse opin. quæ dicit locum esse cõiecturis: & illi ecclesiæ deberi,pro qua concurrunt plures coniecturæ.c.1.& ibi gl.13.dist. Et cõiecturis antecedentibus paribus,deberi pauperiori.§.si quis in nomine,in Auth.de eccles.tit.Et cæteris existentibus paribus tunc episcopum posse gratificari,alteri totum asignando,vel diuidendo vtrique,arg.l. Titiæ textores.ff.de leg.1.& d.c.1.de paro.Et ita tenuit Host.& Ioã.And.& omnes in c. indicante,extrà de test.& Imo.in d.c.relatum,le 2.ad fin.eod.tit.

17 *Si ciuis duarũ coloniarũ simul vocatur ad munera.*

¶ Et ante hos omnes gl.in l.ciues,in gl.magna,vers.sed quid si quis,ibi quid si simul.C.de incol. lib.10.dũ quærit de eo qui est ciuis,vel incola duorũ locorũ, à quibus simul vocatur ad munera. Primũ dicit locũ originis præferri,per l.libertus.§.præscriptio.ff.ad municip.Aliàs fortè inuicem se impediẽt,donec cõueniant.l.huiusmodi.§.vlt.ff.de leg.1.& l.quoties duobus.ff.de vsufr.Vel(vt subdit)sortiri eos oportebit.l.vlt.C.com.de lega.& l.sed cũ ambo.ff.de iudi. Vel gratificationi est locus.l.vlt.ff.de reli.& sumpt.fun.& l.si quis seruũ.§.si inter.ff.de leg.2.& l.planè. ff.de cõd.indeb. scilicet,vt electus eligat.Vel defertur nobiliori & maiori ciuitati.§.si quis autem non,in Auth.de hæred.& Falci.& §.interim,in Auth.de defen.ciuit.& l.vlt.ff.de fid.instru.& l.si quis.C.de natur. lib.Vel ei seruiet,qui minus munus imponit.l.vlt.C.qui bo.ced.pos. & l.maiorẽ.ff.de pac. Et eadem propemodum ad verbum scribit Alber.in l.assumptio,quam legit cum l.Labeo.ff.ad muni. Illam autem dicit sing.Rom.consf.47.visis,col.2.vers.vlt.At eam rem longiùs tractat Luc.Pen d. l.ciues,vt videre poteris,& Maria.Socin.in l.licèt,col.8.vers.sed aduerte.de for.compet.

18 *Si eligẽtes dissentiũt et sunt pares.*

¶ Et alia gl.Inr.Can.in c.obeuntibus,quod est pe.§.nunc quæritur.63.dist. dũ tractat cùm eligẽtes dissentiunt,quid agendum sit.Et primũ dicit considerari oportere autoritatẽ,numerũ,& zelum eligentium,& meritum electi.Sed si omnia sint æqualia,tunc cassetur vtriusque electio,& alter eligatur.ca.si duo.79.di Vel iudex cogat eos ad concordiam.§.fin autẽ,Inst.de satisd. tut. Vel res forte dirimatur.c.cleros.21.dist.& l.vlt.in prin.C.com.de le.& l.sed cùm ambo,ff.de iudi.Vel Metropolitanus gratificetur cui velit.c.t.de paro.& l.3.§.si cũ omnes.ff.de SC.Silla.& l.vlt.ff.de relig. & sum.fune.Vel præferatur ille qui prius ordinatus est.c.vlt.75.dist.Vel senior præferatur. c.1.35. q.6.& l.vlt.ff.de fid.inst.Vel ille qui prius nominatus est.§.vlt.in Auth.de mona. Vel qui aliquãdo deliquit illi qui semper bonus fuit. pro qua opin. facit,licèt non alleger, sed id voluit obiter dicere.c.considerandum,& c.fidelior,vbi & idem not.gl.50.dist.Vel vt ad nostram glos.reuertamur,præferatur ille qui diutius in ecclesia militauit.c.quid proderit.61.dist.Hæc ea.gl.

19 *12.Opi in nostra principali quæst.*

¶ Ex his certè cõstat hac nostra quæst.esse omniũ ferè sentẽtiam in re diuina ambos succedere. Cùm autẽ res indiuidua est 12.esse opi.Prima,ꝙ sorte sit negotiũ dirimẽdũ.Secũda,esse locũ gratificationi superioris.Et hæc quidẽ cõtinet etiã duas opi.Alij enim dicũt simpliciter esse locũ gratificationi,quasi semper posſit dominus gratificari cui velit.Alij dicũt teneri dominũ gratificari honestiori,& cæteris paribus cui velit. Quarta,igitur ꝙ ambo simul succedãt. Quinta,ꝙ alternis. Sexta,ꝙ neuter nec simul nec alternis.Septima,quòd formosior.Octaua,quòd robustior.Nona, quòd magnates & populus alterutrũ illorũ eliget.Decima,quòd pater eliget.Vndecima,quòd præferatur is quis est in possessione.Ego addã & duodecimã,quòd præferatur is qui primus adeptus est possessionẽ,etiam si tẽpore litis cõtestatæ non posſideat, quas omnes sigillatim discutiemus.

PRIMA OPINIO, QVAE SORTI REM COMMITTIT.

1 *Leges quæ rẽ dubiam sorti committunt.*

AD primam igitur opin. faciũt omnia iura quæ dicunt rem dubiã sorti cõmittendam esse, videlicet d.l.sed cũ ambo.ff.de iudi.vbi in actionib.duplicib.is actor esse intelligitur,qui ad iudiciũ prouocauit:sed cùm ambo ad iudiciũ prouocãt,sorte res discernitur,& ibi Bal.no,quòd vbi non valet ingenium,res est cõmittenda fortunæ.Et l.si quæ sunt cautiones.ff.fami.ercisc.vbi si omnes iisdẽ ex partibus hæredes sint, nec inter eos cõueniat apud quẽ potiùs cautiones hæreditariæ esse debeãt,sortiri eos oportet,vbi Floria.not.in rebus dubiis sorti esse locũ,nec tale iudicium reprobari,præterquã in electionibus.Et in l.generaliter.§.quid ergo si plures. ff. de fideicõ. liber.vbi si plures quis sit rogatus seruos manumittere,& ad quorũdam pretiũ sufficiat id quod relictum est ad omniũ verò nõ sufficiat,cogitur eum vel eos quorũ pretium patiatur,manumittere.Qui autẽ potiùs manumitterentur,sortiri eos oportebat.Et in l.vlt.in prin. C.com.de leg.& in §.optionis,Instit.de legat.quibus iuribus caueatur quòd si plures quibus optio relicta est non conueniunt in electione,res sorte dirimẽda est,& vt dicitur in d.§.fortunã esse huius rei iudicẽ. Et not.Bal.in d.l.vlt.in j.no.quòd iudicium sortis dicitur iudicium fortunæ,cuius dux est Deus, vt dicit scripsisse Senecam.Sed & not.idem Bal.ibi mittere sortes non esse peccatum.

2 *Aliæ leges. Diuisio sorte fit. Etiam legibus Mosaicis.*

¶ Et tex.in l.2.post prin.C.quan.& quib.quar.pars,lib.10.vbi si hæredes aut socij non cõueniunt in rei cõmunis diuisione,ea sorte diuidẽda est.id quod dicit Bal.in l.iubemus,col.2.vers.quæro iste iudex.C.de sacr.eccl.generaliter procedere, etiã si ecclesia sit socia,vel si vnus sociorũ habeat maiorẽ partẽ.Et huiusmodi sortis diuisio legibus quoq; Mosaicis obseruata est,quibus præcipitur Num.16.c.Pluribus maiorẽ partẽ dabis,& paucioribus minorem.Singulis vt nunc recensiti sunt tradetur possessio,ita dũtaxat,vt sors terrã tribubus diuidat & familiis,quicquid sorte contigerit,

hoc

hoc vel plures accipiant,vel pauciores.Et cap.33.Ego dedi vobis illã in possessionẽ,quã diuidetis vobis sorte,pluribus dabitis latiorẽ Singulis vt sors ceciderit,ita tribuetur hæreditas. Et c. seq. Cũ ingressi fueritis in terrã Chanaã,& in possessionẽ vobis sorte ceciderit,his finibus terminabitur. Et iterũ,Hæc erit terra,quã possidebitis sorte. Rursumq; c.36.eodẽmq; vlt. Præcepit vt terrã sorte diuideretis filiis Israẽl. Et Deut.c.1. Et ipse sorte terrã diuidet Israẽli. Et c.31. Eã sorte diuides. Id quod etiã præceptũ est Iosuæ,vt scribitur Ios.c.1.Id quod factũ fuisse constat,ex c.13.eiusdẽ lib. & multis seq.vsq; ad fi.propemodũ illius lib. Et 1.Paral.24. Porrò diuisit vtrasq; inter se familias sortibus. Et in fi.eiusdẽ,Omnes sors æqualiter diuidebat. Et Psal.77.cùm dicitur,Et eiecit à facie eorũ gentes,& sorte diuisit eis terrã. Et hanc vel legem,vel consuetudinem secuti milites illi vestem Christi sorte sibi diuiserunt,Matth.27.Marci 15.Luc.23.& Ioan.19.vt scilicet facerent locum illi prophetiæ Psal.21.Diuiserunt sibi vestimenta mea,& super vestem meam miserunt sortem.

3 ¶ Sed & hoc obseruatum fuisse apud antiquiores Ethnicos testimonio est quod tradit Diodorus Sicul. Bibliothecæs lib. 4. Atlantem & Saturnum Cæli filios imperium sorte fuisse partitos. Quódque tradunt Orpheus & Homerus lib.15.Iliad.ipsius Saturni tres filios,scilicet Iouem, Neptunum,& Plutonem sorte quoq; sibi Saturni patris imperium diuisisse,& Ioui cælum, Neptuno mare,Plutoni infernum obtigisse.Nam ita facit Homerus Neptunum loquentem,

Et apud Ethnicos.
Cæli filij imperium sorte diuiserunt.
Et Saturni filij.

ἤ τοι ἐγὼν ἔλαχον πολιὴν ἅλα ναιέμεν αἰεὶ
παλλομένων,ἀΐδης δ' ἔλαχε ζόφον ἠερόεντα,
ζεὺς δ' ἔλαχ' οὐρανὸν εὐρὺν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι,

Ex quo & illud Virgilij lib.1.Aeneidos,eundem Neptunum introducentis,

Non illi imperium pelagi sæuúmque tridentem,
Sed mihi sorte datum. Et lib.10.
Hæc intentata manebat
Sors rerum.

Nam & id Seruius ibi tradit ad hanc illorum fratrum diuisionem.Et in Aethna,

Scilicet haud olim diuiso corpore mundi
In maria ac terras,& sydera:sors data cælo
Prima,secuta maris,desedítque infima tellus. Et Tibullus lib.3.Eleg.5.
Parcite pallentes vmbras quicunque tenetis,
Duráque sortiti tertia regna Dei. Et Ouid.lib.2.Metam.de Neptuno loquens,
Quid meruit frater? cur illi tradita sorte
Aequora decrescunt. Et Iuuenalis Saty.13.
Nondum aliquis sortitus triste profundi
Imperium,aut Sicula toruus cum coniuge Pluton.

Et Senecæ Tragœdiographi introducentis Herculem ex inferis redeuntem hæc dicentem,

— Vidi inaccessa omnibus
Ignota Phœbo,quæq; deterior polus
Obscura diro spatia concessit Ioui,
Et si placerent tertiæ sortis loca,
Regnare poteram. Et iterum in eadem Tragœdia,
Natus Eurystheus properante partu
Iusserat mundi penetrare fundum,
Deerat hoc solum numero laborum
Tertiæ regem spoliare sortis. Id quod Lactantius lib.1.c.11.ex Euhemeri monumentis ad historiæ fidem transferre conatus est.Et Ausonius in Mosella de Neptuno loquens,
— Haud ille sinit,cui cura secunda
Sortis,& æquorei cessit tutela tridentis.

4 ¶ Quanquam Callimachus in Hymnis Iouis negat sortitionem vllam inter eos esse factã, cùm scribit Iouem ipsum alloquens,

Δηναιοὶ δ' οὐ πάμπαν ἀληθέες ἦσαν ἀοιδοὶ,
φάντο πάλον κρονίδῃσι διάτριχα δώματα νεῖμαι,
τίς δέ κ' ἐπ' οὐλύμπῳ τε καὶ ἄϊδι κλῆρον ἐρύσαι
ὃς μάλα μὴ νενίηλος; ἐπ' ἰσαίῃ γὰρ ἔοικε
πήλασθαι.τὰ δὲ τόσσον ὅσον διὰ πλεῖστον ἔχουσι.
ψευδοίμην,ἀΐοντος ἅ κεν πεπίθοιεν ἀκουήν.
οὔ σε θεῶν ἐσσῆνα πάλοι θέσαν,ἔργα δὲ χειρῶν,
σή τε βίη,τό τε κάρτος. Id est,prope ad verbum,

Veteres non prorsus veraces erant poëtæ,
Dicebant sortem Saturnigenis tripartitè domos distribuisse.
Quis enim pro olympo & pro inferno sortem mittat,
Qui non planè stolidus fuerit?nam sors de rebus æqualibus solet
Mitti,hæc autem longissimè inter se distant.
Mentiar si hæc dicam,licèt ea persuaserim,

Non

Non te sortes Deorum Regem fecerunt,sed opera manuum tuarum,
Tuaque virtus,& robur.
Ianus autem Parrhasius non infœliciter ita traduxit,

Veteres(neque enim commenta poetæ
Vera satis iactant)Saturni pignora quondam
Inter se summam rerum sortita fuisse,
Et cælum cessisse sibi. nam quis,precor,vnquam,
Quis rudis vsque adeò,res vt discrimine toto
Distantes vni stultus commiserit vrnæ? &c.

Nam vt hoc illi addas,id quod maximum optimúmque est fortunæ committere,extremæ dementiæ est,vt scribit Aristot.lib.1.Ethico.c.9.

5 Et filij Castoris. ¶ Sed vtrumcunque sit,idem Homerus lib.14. Odyss.scribit filios Castoris Hylacidis filij hæreditatem patris inter se sortibus diuisisse,

Τοὶ δ' ζωὴν ἐδάσαντο
παῖδες ὑπέρθυμοι,καὶ ἐπὶ κλήρους ἐβάλοντο.

Et Alexandri Magni successores. Sed & Pausanias in Arcadicis tradit Arcadem illum inter filios imperiũ sorte diuisisse,& Aphidanti Tegeam sorte obtigisse.& hinc poetas Aphidanteam sortem ἀφειδάντειον κλῆρον Tegeam appellasse.Iustinus quoque lib.13.in multis locis,& Plutarch.in vita Eumenis tradunt Alexandri Magni successores prouincias regnáq; eiusdem sorte diuisse.Sed & illos Triumuiros,Augustum scilicet,Lepidum,& Antonium orbis imperiũ sorte partitos fuisse,licet videre ex Appiano Alexandrino,paulò post prin.lib.2.Bellor.Ciuil.Quidam etiam tradunt Constantinũ,Constantẽ,& Constantium filios Constãtini illius magni,qui post eum imperarũt,orbem sibi sorte diuisisse,sicuti scribit Pomponius Lætus in lib.Imperatorum,qui tamen ij sint ignoro. Neque enim Aurelius Victor,neque Eutropius, neque Rufinus qui ad historiam Eusebij duos libros scilicet 10. & 11.adiecit,neque Paulus Orosius, neque tres illi scilicet Socrates Constãtinopolitanus,Theodoritus, & Sosomenus, ex quorum libris confecta est Tripertita Historia., qui quidem omnes historiam eorum Imperatorum scripserunt,quicquam de ea re dixerunt. Tradit autem Rufinus in illo 10.lib.Apostolos sorte orbem terræ ad prædicandum verbum Dei diuisisse.

6 Coloniæ sorte diuidebantur. Aliæ res plurimæ. ¶ Sed & alias quoq; res sorte diuidi solitas ex eo patet quod scribit Appian. illo lib.1.suprà citato,Colonias ita diuidi cõsuetas.Decimus,ita enim dicendum non Decius ex Cicer.in Epist.Plutarcho,& aliis.Decimus,inquam,Brutus ad Cicer.lib.11.Epistol.Famil.ipsius Ciceronis,in ea epist. cuius initium est, Quod pro me putat agros legionibus æqualiter,aut sorte diuidi oportere. Et vt apertè declarat Sueton.in Cæsare c.20. Fundi vectigales apud Romanos sorte diuidebantur. Ita enim scribit, Agrum Campanum ad subsidia Reip.vectigalem relictum diuisit extra sortem. Qui autem dicantur fundi,siue agri vectigales (vt id obiter dicam) intelliges ex his quæ scripsi in tract.Retract.tit.1.§.1.in verbo,*Rentes*,nu.2.Et quod huic cõcinit,scribit Plutarch.in vita ipsius Cæsaris,eundem multa Italiæ prædia sorte distribuisse.Ante Cæsarem Romani agrum Campanum sorte diuisetãt,vt videre licet apud Strabon.ad fin.lib.5.Sed & aliàs vbique videmus agros Coloniarum sorte fuisse diuisos,vt apud Diodorum Sicul.lib.11.in diuersis locis,de Aethna primũ dicta Cathanea,& de Scyo,Amphiboli,Camarina.Et lib.12.de Eubœa,Sardis,Pondæa,etiam in diuersis locis:Aegina,Trachine quæ Heraclia dicta est,etiam in diuersis locis.Antiochus rex, lib.Machab.1.c.3.minatur se sorte diuisurum terram Iudæorum.Plin.lib.12.c.19.tradit in Aethiopia Cinamomum nasci,idque cum sole diuidi,ternásque partes fieri deinde sorte cremias, aut vt alij legũt germina discerni:quódq; soli cesserit relinqui ac sponte cõflagrare.Diodorus Sicul. lib.2.Bibliothecès,c.2.scribit Psammiticũ Aegyptiorũ regem, militibus mercede cõductis præter stipendiũ dona largè distribuisse,cæteris agros sorte diuisse.Plutarch.in Pericle tradit ipsum Periclem agri sortitiones edixisse.eiectis enim Aegineris eorũ agrum sorte diuisisse Atheniensibus. Idem in Fabio Max.scribit ipsum Fabiũ & Minuciũ magistrum equitũ,cui æquatũ eum illo imperium fuit,exercitũ inter se sorte diuisisse. Ex eáque partitione quæ sorte fieri solet,Græci verba in id peculiaria introduxerunt,scilicet,κληροδοτεῖν,& διακληροῦσθαι,id est,περὶ κλῆρον διανέμεσθαι,id est,sorte partiri siue diuidere.Nam & hoc vltimo vsus est Theophrastus lib.9. de Plantis, cap.5.

Græcorũ verba in eam rem propria.

διελόντες δὲ τὰ μέρη διακληροῦνται πρὸς τὸν ἥλιον,καὶ ἣν ἂν λάχῃ ὁ ἥλιος,καταλείπουσι,

7 Aliæ leges sorti cõmittẽtes. ¶ Et vt ad alias leges veniamus quę sorti quicquã incertũ cõmittũt.Ad superiores adde l.generaliter.§.proinde,vers.& fortassis.ff.de fideic.lib.vbi si is cui legatũ relictũ est,rogatus sit plures seruos manumittere,nec tantũ ex legato cõsecutus est,quantũ sufficiat ad pretiũ omniũ, sed tãtum quorũdã,certè eos tantũ manumittere cogẽdus est,& eos quidẽ qui primo nominati sunt:quod si ordo non appareat,eos sortiri oportet,ne aliquam ambitionis aut gratiæ suspitionem Prætor subeat.Et ibi not.Bened.Plumb.id facere pro saccuiis officiorum,quæ sortibus extrahuntur.

8 Clerici & sacerdotes olim sorte delecti. Clerici unde dicti. ¶ Et tex.in c.cleros.21.dist.vbi scribitur hinc clericos dictos esse,quòd Mathias primus sorte electus,qui primus ab Apostolis ordinatus est.κλῆρος enim sors dicitur,vnde & κληρικὸς sorte datus, siue electus.id quod assumptum est ex Act.Apostolic.c.1.vbi cum Petrus & cæteri Apostoli decreuissent in locũ Iudæ Iscariothis,alterum ex Ioseph,qui vocabatur Barsabas,& Mathia substituere,sorti rem cõmiserunt: & cecidit sors super Mathiam.& id quoq; repetitur in summa,& in cap.non statim,& c.non exemplo,26.q.2.An autẽ hinc clerici sint dicti,videbis apud Alciat.lib. Parerg

Parergôn 5.c.22.Illud autem certum est,in veteri testamẽto summos Sacerdotes,Leuitas,Ianitores & cæteros sacris rebus præfectos sortibus deligi solitos,vt videre licet ex 1.Paralip.c.24.25.& 26. Et huius rei exẽplo hodie quoq; apud Moschouitas Archimãdritæ & episcopi sorte ducuntur,coniectis in vrnam melioribus nominibus,vt scribit Paul.Iouius in eorundem legatione.

9 ¶ Et ab Ethnicis item id obseruatum fuisse,vt sacerdotes & alios rerum sacrarũ præfectos sorte deligerent,etiam videre licet ex Aristot.lib.Politic.4.c.15.& Virgil.lib.2.Aeneid.

Laocoon ductus Neptuno sorte sacerdos.

Et apud Ethnicos sacerdotes et alios sacrorũ præfectos sorte delectos.

Syracusanorũ lex in eam rẽ.

Tradítque Tullius in 4.in Verr.act.Syracusis legem fuisse,quę in annos singulos Iouis sacerdotem capi iuberet.Et cum suffragiis tres ex tribus generibus creari essent,res reuocabatur ad sortem. Ita scilicet, nam quot essent renunciari,tot in hydriam sortes coniiciebantur, & cuius nomen exisset,is haberet sacerdotiũ.Gellius quoque lib.1.c.12.Capitonis Atteij autoritate scribit Papia lege cautũ fuisse,vt Pontificis Max.arbitratu virgines è populo viginti legerẽtur,sortitióque in concione ex eo numero fieret.Quod & recenset quisquis est qui Fenestellæ nomine librum illum emisit de magistratibus c. 7. Tangítque Sueton. in Augusto c.31.his verbis, Nam cum in demortuæ Vestalis locum capi aliam oporteret,ambiréntque multi ne filias in sortem darẽt,adiurauit si cuiusquam neptium suarum competeret ætas,oblaturum se fuisse eam. Cornel.Tacit. lib.1.tradit imperante Tiberio nouas ceremonias accessisse , addito sodalium Augustalium sacerdotio,cásque sorte ductas ex primoribus ciuitatis.De quo etiam Sueton.in Claudio c.6. Senatus quoque vt ad numerum sodalium Augustalium sorte ductorum extra ordinem addiceretur,censuit.Ex Demosthene si is est,in oratione contra Neæram videre licet,apud Atheniẽses regem sacrificulum sorte deligi solitũ.Et ex Philostrato in vita Apollonij lib.3.apud Aegyptios quoque,sacerdotes sorte eligi solitos.Deniq; Hesychius tradit Caruecates tenera ætate sorte eligi qui sacra Apollini Carueo celebrarent.

10 ¶ Sed vt redeamus ad alia,quæ in illa eadem 26. q.2. in summa ex sacris literis afferuntur. Nam Iosuæ 7.c.cum Acham de anathemate quicquam furtim surripuisset,& ob eius peccatum populus cæsus apud Hay,hostibus terga dedisset,præcepit dominus Iosuæ,vt sortibus exquireret,quo peccante populus in manus hostiũ cecidisset:& cecidit sors super Acham.Et 1.Reg.14. Saul sorte deprehendit Ionatham filium contra ipsius præceptum mel comedisse.Et quod scribitur Ionæ 1.c.Ionam ipsum à nautis sorte deprehensum in mare deiectum,& à ceto absorptũ.Et Luc.1. Zachariam sorte exisse,vt incensum poneret.

Sortis probatio ex aliis locis sacrarũ literarum.

11 ¶ Quibus potes addere ex iisdem sacris literis,quod scribitur Leuit.16.Cúmq; obtulerit vitulum & orauerit pro se & domo sua:duos hircos stare faciet corá domino,mitténsque super vtrũque sortẽ,vnã domino,& alterá capro emissario:cuius exierit sors domino,offeret illum pro peccato,&c.Quo in loco Isichius Hierosolymit.Gregorij Nazianz.discipulus scribit sortem tum demum mitti in diuinis scripturis,cum æqualitas nullam relinquit discernẽdi notã. Et 1.Reg.c.10. Saul in regem sorte electus est,& deprehensus.Et 1.Paralip.24.Dauid sortibus diuisit vtrasque & Eleazar & Ithamar inter se familias.Et scribitur Neem.9.c.Partitus est eis sortes.Et c.seq. Sortes misimus super oblationem lignorũ inter sacerdotes. Et Hester c.3.Missa est sors in vrnam,quo die gẽs Iudæorũ deberet interfici.Et Psal.30.In manibus tuis sortes meæ.Quo in loco D.Augu. in 2.concione eius Psal. Sors,inquit,non aliquid mali est,sed res in dubitatione humana diuinam indicãs voluntatẽ,quæ & ipsa verba adscripta sunt in c.1.26.q.2. Sed & subdit idẽ August. paulò post,In sorte nõ est electio,sed voluntas Dei.Sed vt reuertamur,scriptũ est Prouer.16.in fi. Sortes mittuntur in sinũ,sed à domino tẽperantur.Et iterũ eiusd.lib.c.18.Contradictiones comprimit sors,& inter potentes quoque diiudicat.Et Esa.34.Et misit eis sortẽ,& manus eius diuisit illis in mensuram.Et Luc.1.c.Factum est autem,cùm sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suæ ante Deum,secundum consuetudinẽ sacerdotij,sorte exiit vt incensum poneret.verba autem Græca postremæ clausulæ hæc sunt; ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι; Sors ei obuenit,siue sortitus est, vt thymiamata incenderet.Quo in loco D.Ambro.Sorte ergo,inquit,eligebatur vt introiret sacerdos.Beda autem ínibi ita intelligit,quasi suum illi sacerdotium prius sorte obtigisset.

Ad idem.

12 ¶ Diuus item Augustin.cùm ciuitas quæpiam esset obsessa, &c.dubitaret clerus qui deberent aufugere,quíque remanere in ciuitate obsessa, scripsit illud sorte esse dirimendum, vti etiam refert gl.in d.summa 16.q.2.in fi.Huius autem (vt id ei addas) in eam rem hæc propemodũ verba sunt, in epistola ad Honoratum,Si inter Dei ministros sit disceptatio qui eorum maneant,ne sit fuga omnium:& qui eorum fugiãt,ne morte omniũ deseratur ecclesia. Si hæc disceptatio aliter non poterit terminari,quantũ mihi videtur,qui maneant,& qui fugiant sorte eligendi sunt. Citátque illud Prouerb.18.c.suprà relatum.Subdítque continuò, melius Deum in huiusmodi ambagibus iudicare,quàm homines,tanquam scilicet iudicium sortis sit diuinum.

Ex D. Augustino.

13 ¶ At iã tẽpus est,vt ad nostros accedamus.Gl.in ea sum.26.q.2.magna autoritate affirmat,sortes quæ necessitatis causa fiunt non esse illicitas,vt si cõtentio sit de electione quorundam,sitq; paritas vtrinque in omnibus,illo Mathiæ exemplo,de quo suprà diximus. Cùm enim,inquit,non superest humanum auxilium,tunc possumus requirere diuinum,c.quæritur,22.q.2.Et in dubiis, vt subiungit secundùm leges ad sortes decurritur , per nonnullas ex ll.suprà allegatis. Id quod etiam in electionibus episcoporum,cùm omnia sunt paria,obseruãdum voluit gl.in cap.penul.

In paritate electionis sorte res dirimẽda. Etiam episcoporum.

in gl.

in gl.vlt.63.dist.vbi inter multas de hac re sententias hanc affert,vt sorte controuersia dirimatur, etiam Mathiæ exẽplo.Et idem quoq; voluit Phil.Frã.qui illam priorẽ dicit ad hoc no.in c.duobus,quod est pen.col.2.in vlt.nos.de rescrip.lib.6 de quo nos tamẽ statim dicemus nu. abhinc 2.

14 *Sortes regulariter præmissæ.* ¶ Alia gl.in c.vlt.in gl.vlt.in prin.per cũdẽ tex.ext.de sortil.dicit sortes regulariter esse permissas. Nam cum tex.ibi in electionibus eas prohibeat,videtur,inquit,quòd in aliis non reprobet,arg.l. cum Prætor.ff.de iudic.& l.ex eo,ff.de test.& c.qualis.25.dist.& c.de crimine.25.q.3.Et eam gl.sequi videtur Innoc.ibi,& expresßiùs Floria.in d.l.si quæ sunt.ff.famil.ercisc. Alex. in l.huiusmodi. §.vlt.ff.de leg.1.vbi per eam dicit quod sortes sunt permissæ, nisi quibus casibus reperiũtur prohibitæ:reprehenditque Bal.qui in d.l.2.C.quan.& quib.quar.pars,lib.10.contradicebat, nũquam res sorte dirimendas,nisi in casibus aliter permißsis.quem tamen sequitur Imo.in l.suus,in prin. col.vlt.ff.de hæred,instit.Sed & eam gl.sequitur Fel.in c.capitulum sanctæ crucis,col.pen.versic. sed an sortibus,extra de rescrip.& in c.licet causam,col.vlt.de prob.& Lancel.Gal.in l.2.§.ex his, col.5.vers.quinta sit conclusio.ff.de verb.oblig.

15 *An autem in electionibus ecclesiasticis.* ¶ Sed & quod in d.c.vlt.de sortil.dicitur de electionib,id intelligũt Host.Io.And.Collect.Card. Flo.Pan.& Io.Ana.in electionib.ecclesiasticis, quia in eis tradita specialis forma, ex c.quia propter,de elect.quæ ideo obseruanda est,nullo sorti loco relicto.Sed in secularibus potest per sortẽ procedi,vt communiter,inquiunt,Italici faciunt,qui suos magistratus per sortes breuium & taxillorum eligunt.Quod & idem voluit Arch.in d.c.1.26.q.2.Franc.Scylla.in tract.cõtra hæretic. c.3.Bal.in c.cleri,col.1.extra de vit.& hon.cler.Et è Theologis Nicol.Lyren.Prouerb.16.ad fin.& Act.1.etiam ad fin.Quin Host.Io.And. Card.Pan.& Ana.in d.c.1.dicunt etiam clericos sortibus vti posse in his quæ temporalia tangunt.

16 *Quid si agatur de alterius præiudicio.* ¶ Huc accedit alia gl.in §.sin autẽ ipsi tutores,in verbo,partes suas, Inst.de satisd.tut.quæ in vniuersum dicit in dubiis rem cõmittẽdam esse fortunæ:tũ demũ tamẽ si de præiudicio cõtendentium tractatur,nõ etiã si de alterius præiudicio,per illũ tex.& d.l.huiusmodi.§.vlt.ff.de leg.1,& l.si cuius.§.sed si inter duos.ff.de vsufr.& eã glo.sequitur Ang.in d.l.sed cũ ambo.ff.de iudic.qui tamen eam limitat & intelligit procedere,si graue alterius præiudiciũ versetur,non etiã si leue,per tex.in d.§.exterius,Inst.de legat.Sequitur etiã Flo.in l.itinere.ff.de ser.rust.pręd.& Io.Anan.qui & id sicuti Ang.limitat,in d.c.vlt.col.4.de sortil.& Alex.qui illam dicit no.in d.l.huiusmodi.§.vlt.

17 *Alius casus sorte dirimẽdus.* ¶ Sed & huc pertinet alia gl.in l.in executione.§.item si ita,in verbo,prodest,in fi.ff.de verb.obli. quod si quis promiserit fundum Titianum,& si is fundus datus non sit,cẽterum,ipsiúsq; hæredes dissentiunt,& timeatur de damno,res sorte dirimenda est,per d.l.vlt.C.com.de leg.& eam gl.sequuntur Bartan l.2.§.ex his,col.2.vers.circa secundum,& ibi etiam Ang.Alex.Franc.Are.& Ias. Lancel.Gal.ff.de verb.obl.vbi idem dicunt,si inter hæredes non cõueniat in electione rei debitę in genere,versatúrque ex eo damnum,& vide quæ dicam infrà nu.21.& vt ad cæteros.

18 *Alius casus.* ¶ Facit prætereà quod voluit gl.no.in c.si testes,in 2.gl.magna,vers.si autẽ testes ex omni parte. 4.q.3.quòd si duo rem eandem ab alio petant, & ita neuter eorũ posside, & sunt illorum pares omnino probationes,si res sit indiuidua,controuersia sorte dirimenda est.Id quod etiam voluit alia gl.adeò illi similis,vt vna ab altera accepisse videatur,aut ambæ ab alio quopiam,in c.in nostra,etiã in gl.magna,post mediũ,de testib. Quæ & paulò post illud quoq; dicit huic loco accõmodatißimũ,quod si duo petunt eandem vxorem & æqualiter probant,nec vxor alteri mauult consentire;suntq; ambo per omnia pares,res sorti committitur:& cum eã gl.transeunt ibi communiter Doct.inter quos Host.& Ioã.Andr.de priori casu loquentes dicunt id iustius esse,& de consuetudine approbari,& Pet.Anc.in d.c.vlt.de sortil.& in d.c.duobus,col.1.in fi.de rescri.lib.6. Licet sint qui hoc casu dicant neutri eam adiudicandam,& inter eos Ioan.in rub.de spons.duorum,& Collect.in d.c.licet causam,col.vlt.de prob.& Pan.in d.c.in nostra,de testib.

19 *Alius casus.* ¶ Nec hinc longe abest quod voluit gl.in eo ipso c.licet causam,in verbo,posside̅tis,quod si in interdicto,vti posside̅tis,vtraque pars æqualiter probauit, nullúsq; ostendit titulum, vel vterque etiam ostendit,nec apparet quis ad iudicium prouocauit,sorte res est adiudicanda. quam gl.sequuntur ibi Host.qui id dicit consuetudine obseruari.Ioã.And.qui id tamen intelligit, si ambæ partes hoc petunt,vel etiã altera.Imo.& Franc.Arc.qui id quoq; intelligit,vt non sorti cõmittatur quis sit possessor,sed quis sustinet partes actoris vel rei.Bal.in c.ex literis,col.vlt. vers.quæro cum vterque,eo.tit.de prob.licet ipse Bal.in d.c.licet,col.7.vers.op.quid papa,de hoc admodum dubitat,& ita quidem,vt id sequi non videatur.De quo dicam posteà in 4.opin.num.7.

20 *Alius casus.* ¶ His quoque adstipulatur quod voluit alia glo.vt gl.cõmenter tractemus,in c.quoniã abbas,in fi.gl.magnæ,extra de offic.& potest.iud.deleg.quòd si actor impetret literas ad Archidiaconum cuiuspiã ecclesiæ,in qua sunt duo Archidiaconi eiusdem dignitatis,& in alterutrũ eorũ cõsenserint ipse actor & reus,incertum tamẽ in quem eorum:& vtrique simul fuerint præsentatæ literæ (vt sint omnĩa paria)sorte dirimẽdum est,vter eorũ iudicabit.De quo tamẽ,quia nõ omnes sunt huius sententiæ,vide quæ dicam infrà in 6.opin.huius quæst.nu.12.& quod ante eum.

21 *Alius item de duobus plaustris sibi obuiãtibus.* ¶ Quódq; voluit alia gl.in l.2.§.1.in verbo,ad obtinẽdũ.ff.ne quid in loco pub.de duobus plaustris sibi obuiãtibus in loco ita stricto,vt simul trãsire non posint,sintq; omnia hinc inde paria, quia neuter alterũ præuidit:neuter illum locũ prior occupauit,neuter altero est dignior,sorti locus est,vter eorum retrocedat.Quod & voluerunt Pet.Cyn.Oldr.Alb.Bal.& Sal.in l.per agrum.

C.de

C.de ſeruit.& aqua.Pet.Iaco.in Succeſ.Regum Franciç,col.6.verſi.crederem.de quo tamen vide quid dicam infrà,in 2.opinione huius,q.nu.4.búcque ſpectant,& in 3.opi.nu.5.adde.

22 ¶Et vt ad cæteros Doc.veniamus.Adiuuat hanc partem quod ſcriptũ reliquit Bar.in l.2.§.ex iis, col.pe.ver.circa ſecundũ.ff.de verb.obl.quod ſi hæredes eius qui hominẽ in genere promiſit,nõ cõſentiãt de homine,ex hocq; damnũ timeatur,poteſt peti vt hæc controuerſia ſorte dirimatur. & hoc cõmuniter ſequũtur Doct.ibi.Et quod itẽ tradit ipſe Bar.in d.l.huiuſmodi.& ibi poſt eũ Imo.Rapb.Co.Pau.Ca.Ale.& Iaſ.§.vlt.ff.de leg.j.Quod quando plures habẽtes idẽ ius diſcordãt in præiudiciũ ipſorũ,nec aliquo pacto perpendi poteſt quis eorũ ſit præferendus,ſi aliquis eorũ vult rem ſorte dirimi,audiendus eſt:alioquin res effectum non conſequeretur, per nonnulla ex iuribus ſupra allegatis.Et quod ipſe quoque ſcribit,in l.quominus,in 6.q.prin.ff.de flum.quod ſi duo inceperint eodẽ tempore opus molendini,vel ductus aquæ,& nõ apparet vter prior,vſum quidem eſſe inter eos communicandũ,& ſorte derimendum tẽporibus vel menſuris:& ſequuntur Iaſ.& Ripa ibi.Et quod deniq; voluit idem Bar.in lib.de inſig.& armis,col.3.ver.ſed apud quẽ remanebit, quod ſignum ſiue inſigne alicuius ſocietatis ea ſocietate diuiſa debet manere apud principalem & magiſtrum ſocietatis:quod ſi nullus eſt magiſter,apud eum qui ex maiori quantitate ſocius erat:quod ſi ſint pares,ſors ipſa id iudicabit,per d.l.ſi quæ cautiones.

Alius.

23 ¶Sed huc ſe offert Bal.qui nec huic opin.deeſt.Nã in l.ſi maior,poſt prin.C.com.diu.negat verũ eſſe quod pleriq; exiſtimãt,in diuiſionibus maiorẽ natu debere diuidere,minorem eligere:ſed potius rẽ ſorti ac fortunæ cõmittendam,per.d.l.2.quan.& quib.quar.pats.De qua re latius dicemus infrà in 60.q.Et idẽ Bal.in l.ſi quis hæredes,in fi.ff.de hęr.inſt.quod in caſu illius l.primo nominatus nõ habet ius optandi tanquã magis dilectus à teſtatore,cũ æquale ius omniũ ſit vt ibi dicitur.Ideo oportet,vt ius optandi ex ſorte fœlicitet contingat,per d.l.2.Idem quoq; in c.cũ omnes,col.5.ver.ſed quid ſi duo ſunt,de cõſti.Quod ſi duo ſocij habeant riuũ cõmunẽ,& vterq; velit aquam ad ſua prata ducere debent eam diuidere,vel loco vel tempore nõ ſecus ac duo ſocij ſitientes,nec niſi vnum vini cyathum habẽtes,nã quilibet debet habere partẽ. l.2.ff.ad leg.Rhod. de iact.Et eodem modo in agris,& molendinis.Et ſi alter velit eſſe prior in vtendo,ſorte id dirimendum,per d.l.2.Nam,vt ſubdit,vbi humanum ingenium non ſufficit, fortuna altercatiónem dirimit.per d.l.vlt.C.com.de leg.& ſequuntur Iaſ.& Fran.Ripa,in tract.6.q.Bart.

Alius.

24 ¶Concinit & his quod ſcribit Alb.poſt Iac.in l.ſi ſic legatum.§.vlt.col.2.ff.de leg.j.quod ſi ſtipulatus decem,aut Stichum vtrum vellet,legauerit duobus quod ſibi debetur,& legatarij in electione diſcordent,ad ſortem confugiendum eſt.Et quod prodit Petr.Ancha.in d.c.duobus,col.2.in prin.de reſc.lib.6.in illa q.de duobus qui ſimul primi ad brauium peruenerint,an pręmium vtrique aut neutri aut alteri,vt ſit locus gratificationi,aut aliàs,vbi adducit multas opi.de quibus ſigillatim dicemus ſæpius in hac noſtra prin.q.Sed in eam videtur inclinare,vt ſorte ſit ea controuerſia dirimenda , per d.l vlt.C.com.de leg.De quo & tu vide quæ dicam infrà , in 4. op. huius quæſtionis,nu.15.ſed iam,& in 6.op.nu.9.& quod plurimi.

Alius.

Alius de duobus currẽtibus ad brauium.

25 ¶Et quod prodũt Imo.Dom.& Philip.Fran.in d.c.cũ quis,§.cum ab eo.de ſepul.lib.6.in ea quæſtione,de eo qui domũ habitat ſitam in confinio duarum parochiarũ,de qua multa diximus ſuprà,in prin.huius q.nu.16.& quod in ſimili,vt ſcilicet quę diuidi nõ poſſunt,vt ſepeliri, & ſimilia ſorte dirimantur.Tu autẽ vide quę dicã in 2.opi.huius q.nu.14.nec hoc loco, & iterũ nu.21.nullus.rurſúmq; in 4.opi.nu.17.cui confine.atq; etiam in 6.opi.nu.14.ſed & ad hanc. Et quod tradit Rom.in l.ſtipulatio.§.vlt.ff.de no.ope.nunt.quod in caſu illius tex.ſi nuntiantes diſcordant,nec poſſunt inter ſe conuenire,ea controuerſia ſorte dirimenda.De quo & alibi aliquid per Iaſ.

De habitãtem cõſinio duarũ parochiarum.

26 ¶ Et quod etiã ſcriptũ reliquit Car.Flor.in c.licet,col.14.ver.poſtquã hæc ſcripſerã,extra de elect. quod & ab eo repetitũ eſt inter con.ipſius cõſ.150.quęſitũ ſæpe fuit,in quibus locis deſcribit ſex modos finiẽdæ cõtrouerſiæ inter duos contẽdentes de Papatu. Quibus hęc ad verbũ ſubiũgit. Poſtquã hęc ſcripſerã,audiui cõferri an per ſortes poſsit hoc dirimi,& licet poſsit inſtari, tamen per ea quæ dixi in tertio modo,iſte etiã ſeptimus modus poſſet defẽdi.Et id expreſsiùs cõfirmat Pet.de mõte,in trac.de poteſtate Papæ,Imperatoris,& cõcilij,col.31.& Fel.in c.capitulũ ſanctę crucis,col.pe.ver.adde Doct.& in d.c.licet cauſam,col.vlt.de prob.Nec ob.huic ſentẽtiæ(aiũt)quod ſortes dicũtur prohibitæ.26.q.2.per totũ,quia id verũ eſt cum eis vtimur ad præſcientiam & diuinationem futurorũ,non autem cũ agitur de tollenda cõtrouerſia iuris.Nec item obſtat quod aliàs in beneficialibus non eſt locus ſorti,vt ſuprà diximus,ne videlicet eo pacto ad ea pateat vitioſus ingreſſus,contra ca.1.de eo qui mit.in poſ.lib.6.quod poſſet contingere per ſortem.Nã id ſpeciale eſt in papatu,vt poſsit ſorte dirimi,vt declarat ipſe Fel.in d.ca.capitulum ſanctæ crucis, col.vlt.ver.ſed ſaluando,& Iaſ.in d.l.huiuſmodi.§.vlt.col.vlt.ff.de legat.1.

Alius de duobus contendentibus de papatu.

27 ¶Poſtremo ne recẽtiores ſcriptores cõtemptim prætermittamus,huc ſpectat quod ſcripſit Matth. Affl.autor certe nõ contẽnendus,in trac.protomiſeos,char.6.col.3.verſi.itẽ pone quod pluribus. Quod ſi in retractu qui fit à cõſanguineis ex cõſuetudine,de qua in c.cõſtitutus,ext.de in integ. reſti.duo æqualis gradus cõcurrant ad retractũ:ambo ſunt æqualiter admittẽdi, ſi res ſit diuidua. At ſi indiuidua ſit,quę ſcilicet duobus cõpetere nõ poſsit,& ij ſimul & eodẽ momẽto ad iudiciũ prouocauerint,ſintq; omnia paria,ſorte dirimẽdũ eſt vter eorũ pręferatur,per d.l.ſi quæ.ff.famil. herci.& alia quę allegat.De quo & nos diximus in trac.retractuũ,tit.1.§.11.gl.10.nu.4. ſed id tamẽ,

Alius.

Ex aliis scriptoribus. Romulus & Remus forte cōtentionē de regno dimerunt.

28 ¶ Sed vt aliquid quoq; adferā ex literis mansuetioribus præter ea quæ iā ex illis obiter diximus. Refert Liuius lib.ab vrb.cond.1.Romulum & Remū,cum essent gemini,nec ætatis verecūdia discrimen facere posset(ignorabatur enim vter eorum esset maior natu)sorte augurij diremisse,vter nomē nouæ vrbi daret,quiq; conditā imperio regeret. Sed & post mortem Romuli Interrex sorte delectus est.Nam Patricij in Senatum conscripti à Romulo dncenti numero cum essent, diuisi sunt in decurias,posteáque immissa sorte,illi quorum sors prima exibat,vrbi præsidebant. Imperatorium magistratum agentes,vt tradit Dionysius Halicarnassæus lib.2.

Darius sorte regnum Persarum adeptus.

29 ¶Darius ille primus Persarū Rex regnū sorte adeptus est.Nam eo regno vacante,mortuo Cābyse,Smerdiq; occiso,septē ex Persis & ij quidē prudentiores successionē regni sorti fortunæq; cōmiserunt,ita scilicet vt sub ortū solis conscensis equis eos ante regiā producerent,& cuius equus vocem primus edidisset, is regno potiretur.quod & factū est,Dariúsq; eo pacto, quoniā scilicet eius equus primus omniū adhinniuit,regnum obtinuit,vt refert Herodotus in Thalia,qui liber est 3.Polyænus lib.7.Strategematon,Iustinus lib.1.Ammianus Marcellinus lib.23.Orosius lib.2.c.9. Nec id sine ratione factum,quando Plato diuinus ille Philosophus, libr.3.de legibus,inter rationes imperandi hanc ponat, vt is quem sors delegerit,imperet:quem verò repulerit,pareat.

Cresphontes regnū Messeniorum.

30 ¶Nam & in simili propemodū controuersia,nec absimili fraude,cū inter Cresphontem & Aristodemi liberos,qui ex Heraclidis erant,contenderent de regno Messeniorū, inter eos conuenit eam controuersiam sorte dirimi:ita scilicet vt cuius sors ex hydria prior exiluisset,is esset potior. At qui delectus fuerat vt vtranque sortem faceret(nomen ei Temeno fuit)sortem filiorum Aristodemi sole arefactam,Cresphontæ autem igni coctam fecit,quo factum est,vt Aristodemi filiorum sors delicuerit,Cresphontis autem statim exilierit.Ideo illi regnum cesserit. Quod Pausanias lib.4.qui de Messeniacis est,retulit,& è nostris Alciatus lib.Parergon 5.c.22. Ad quod respicere videtur illud Chalini Plautini in Casina vxorem sorte contendentis cum alio,

Vtinam tua quidem sicut Herculeis prædicant
Quondam prognatis,ita in sortiendo sors delicuerit,
Tu vt liquescas ipse actutum virgis calefacto aere.

Quod & ibi Baptista Pius interpres scite expendit,& post eum Simon Charpentarius, & nuper Victorius in lib.Variarum lectionum 25.c.15.

Pulchra cōtentio inter viros doctissimos sorte dirempta.

31 ¶Apud ipsum Plutarchum in Lucullo celebratur præclara ac cōmendabilis illa contentio inter ipsum Lucullū,Hortensiū,& Sisennam de Marsica historia cōponenda.Qui tandem ita cōuenerunt inter se,vt cui sors contigisset,is bellū Marsicū describeret prosa oratione,vel carmine Græcè vel Latinè,prout sors declarasset:quod quidē ipsum,cum Lucullo contigisset,is Græca oratione huiusmodi historiam diligenter absoluit,quę ab ipso Plutarcho & aliis quoq; celebratur. Ex quo,vt id obiter dicā,facilè intelligitur quanto studio & animi cupiditate togati homines bonis disciplinis incūberent,& sese sortis euentui in maximis quoq; rebus committerent. Idem autem Lucullus Imperator maximus habitus est.Hortēsius verò,maximus orator,quem & Cicero ipse in dicendo sibi aliquando prætulit.Sisanna quoque in scribenda historia omnes prorsus Romanos qui ante se scripserunt superauit:quod & Cicero ipse ad Brutum ingenuè professus est.

Altera apud Homerum.

32 ¶ Est & altera non minus honesta contentio sorte dirēpta apud Homerū lib.7.Iliados.Nā cum Hector fortissimū quenq; Græcorum ad singulare certamen prouocaret,nouē ducibus pugnare cupientibus,idq; ipsum maximè postulantibus, placuit vnum ex illis qui pugnaret deligi sortis euentu:vbi totus Græcorum exercitus trepida votorum conceptione Iouem precatur , vt in Aiacem Telamonium,aut Diomedem,aut Agamemnonem sors ipsa caderet.Quos versus cum legisset aliquando Alexander ille magnus (nam & hoc quoque obiter dicere placuit,) Occiderem (ait)illum qui me tertium nominasset,vt scribit Ausonius in Panegyrico ad Gratianum Imperatorem.Ex illo autem Homeri loco est illud Aiacis Ouidiani,

Alexādrianimus magnanimus.

Hunc ego poscentem cum quo concurreret,vnus
Sustinui,sortémque meam vouistis Achiui,
Et vestra valuere preces.

Illud quoque Sophoclis in Aiace Mastigophoro,id est,flagellifero,de ipso Aiace loquentis,

χ' ὅτ' αὖθις αὐτὸς Ἕκτορος μόνος μόνου.
λαχών τε,κἀκέλευστος ἦλθ' ἐναντίος,
οὐ δραπέτην τὸν κλῆρον ἐς μέσον καθεὶς
ὑγρᾶς ἀρούρας βῶλον,&c.

Altera.

33 ¶Apud eundem Homerum lib.9.Odysseæ , Vlysses delegit qui secum sudem in oculum Polyphemi impingeret,

αὐτὰρ τοὺς ἄλλους κλήρῳ πεπαλάχθαι ἄνωγον,
ὅστις τολμήσειεν ἐμοὶ σὺν μοχλὸν ἀείρας
τρῖψαι ἐν ὀφθαλμῷ

Et lib.10.eiusdem operis,idem Vlysses,& Eurylochus sortiti sunt,vter eorum ad domum Cyrces iret,an in nauibus maneret,

Τῶν μὲν ἐγὼν ἦρχον.τῶν δ' Εὐρύλοχος θεοειδὴς,
Κλήρους δ' ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλομεν ὦκα.

Quem

Quem Secutus Ouidius de eadem re loqueus, lib. 14. Metamorph.

Sorte sumus lecti, sors me fidúmque Polytem,
Eurylochúmque simul nimiúque Elpenora vini,
Bísque nouem socios Circea ad mœnia misit.

Sed & lib. 3. Iliad. Menelaus & Paris certa turi, sortiti sunt vter prior hastam in alterũ iaceret,

κλήρους ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον ἑλόντες
ὁππότερος δὴ πρόσθεν ἀφείη χάλκεον ἔγχος.

Idem libr. 23. eiusdem operis scribit sortibus commissum fuisse Teucérne prior an Meriones telum mitteret in columbam, sortémque priorem Teucro contigisse,

κλήρους δ' ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον ἑλόντες
Τεῦκρος δὲ πρῶτος κλήρῳ λάχεν, &c.

34 ¶Quem item secutus Virgilius de simili certamine loquens lib. 5. Aeneid. Altera similis

Volucrem traiecto in fune columbam
Quo tendant telum malo suspendit ab alto.
Conuenere viri deiectámque area sortem
Accepit galea, &c. Nam & alias in huiusmodi certaminibus sortibus iudicabant quis primus, quis secundus, & cæteri deinceps in certamen descenderent, vt videre licet apud eundem Homerum, ille eodem lib. 23. Sorte iudicabatur quis prius incertamẽ descenderet.

ἂν δ' ἔβαν ἐς δίφρους, ἐν δὲ κλήρους ἐβάλοντο.
πάλλ' ἀχιλεὺς ἐκ δὲ κλῆρος θόρε νεστορίδαο
ἀντιλόχου, μετὰ τὸν δ' ἔλαχε κρείων εὔμηλος,
Τῷ δ' ἄρ' ἐπ' ἀτρείδης δουρικλυτὸς μενέλαος,
Τῷ δ' ἐπὶ μηριόνης λάχ' ἐλαυνέμεν, ὕστατος αὖτε
Τυδείδης ὄχ' ἄριστος ἐὼν λάχ' ἐλαυνέμεν ἵππους.

35 ¶Sed & Virgilius ipse lib. Aeneid. 1. ad labores sorte homines vocat, Ad labores sorte homines vocati.

Operúmque laborem
Partibus æquabat iustis, aut sorte trahebat. Cui simile est illud eiusdem operis,
Sternimur optatæ gremio telluris ad vndam
Sortiti remos.

Id est, vt rectè interpretatur Seruius, per sortem diuisi ad officium remigandi quis esset proreta, quis pedem teneret. A quo non longe distat quod scribit Apollonius Rhodius Argonauticon lib. j. Argonautas illos Iasonis comites transtra sorte partitos fuisse.

κληῖδας μὲν πρῶτα πάλῳ διεμοιρήσαντο. Et iterum postea eodem lib.
οἱ δ' ἀνὰ σέλματα βάντες ἐπισχερὼ ἀλλήλοισιν
ὡς ἐδάσαντο πάροιθεν.

36 ¶Et vt redeamus ad Virgilium, huc spectat & illud lib. 8. eiusdem illius operis,

Ocyus incubuere omnes, paritérque laborem
Sortiti. Scilicet diuisis sorte laboris officiis. Idem statim post prin. lib. 2. scribit Græcos illo Troiano equo confecto sortitos fuisse, qui ex eis in eo includerentur,

Huc delecta virûm sortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri. Et lib. 5. domos nouæ vrbis sorte distribuit.
Interea Aeneas vrbem designat aratro,
Sortitúrque domos.

In eodem quoque lib. ostendit cursores in stadio loca sortiri solitos, cum dicit,

Tum loca sorte legunt.

Et id quoque apud Græcos obseruari solitum agnosces ex Heliodoro, lib. Histor. Aethiopicæ 4. & Sophocle in Electra,

Σταύτες δ' ὅθ' αὐτοὺς οἱ τεταγμένοι βραβῆς
κλήροις ἔπηλαν, καὶ κατέστησαν δίφρους. Id est,
Stantes, cùm ordinati ludorum præfecti
Sorte loca curribus assignarent.

37 ¶Sed & apud eundem Virgilium ad pericula sorte legebantur lib. 6. Aeneidos, Et ad pericula.

In foribus lethum Androgeo, tum pendere pœnas
Cecropidæ iussi (miserum) septena quotannis
Corpora natorum, stat ductis sortibus vrna. Nam vt ibi Seruius refert, ob mortem Androgei Minois filij ab Atheniensibus illatam, Minos illis deuictis eam pœnam indixit, vt singulis annis septem filios totidémque filias, Minotauro edendos darent, quos illi, vt commune omniũ esset periculum, sorte accipiebant: tandémque tertio anno id Theseo Aegei Regis filio sorte euenit. Nam & id propè omnibus solemne erat, vt sorte ad pericula vocarentur, vt etiam testatur illud oraculum à Pausania recensitum lib. 4. quo Messeniaca describit,

κόρην ἄχραντον νερτέροισι δαίμοσι
κλήρῳ λαχοῦσαν αἰπυτιδῶν ἀφ' αἵματος
θυηπολεῖτε νυκτέροισιν ἐν σφαγαῖς.

Puellam intactam inferis Diis
Sorte acceptam ab Aepytidarum sanguine
Mactate nocturna mactatione.

Idem in li.3.quo Laconica describit,tradit Limnæum locum fuisse,in quo Dianæ Orthiæ,id est, erectæ,facellum fuit vbi antiquitus homines ex oraculo sorte ducti mactabantur. Sic & Euboea à Callisthene patre pro salute patris,& Colophonia ab Erichtheo quoque patre pro Atheniensibus ex sortibus mactatæ sunt,vt prodit Iulius Hyginus Fabularum c.238.Et olim apud Phœnices & Carthaginenses diu obseruatum fuit, vt infantes principum filios sorte ductos regio ornatu Saturno immolarent,& quos sors morti destinaret,morti subtrahere non licebat.Ex quo Imilce Hannibalis vxor, cùm Aspar eius filius ex sorte mactandus esset, dolenter hæc dicit apud Silium ad fi.lib.4.Punicorum,

Quæ porrò hæc pietas,delubra aspergere tabo?

Et cætera quæ sequuntur.De quo & tu vide Lactantium lib.5.c.21.& Eusebium lib.4.Præparationis Euangelicæ.

38 De eadem re. ¶Similitérque apud ipsum Virgilium lib.9.

Omnis per muros legio sortita periclum
Excubat.

Id est,vt & Seruius interpretatur,sorte diuisa ad defensionem pericli,siue,vt ego malo, ad obeúdum periculum,nisi idem sit.A quibus non longè distat quod & scribit ipse Virg.4.Geor.de apibus quidem loquens,sed illis morem hominum tribuens,

Sunt quibus ad portas cecidit custodia sorti.

Id est,vt Seruius annotat,ex sorte.Ad urbium enim est,quod traxit à militia.Et quod Silius Italicus lib.10.scribit post Cannense prælium Romanos sortitione custodiendæ vrbis munus accepisse,

Hæc inter,sed enim reliquus pia turba senatu
Munera sortito inuadunt.

Nam & ex Homero illud quoque didicimus,milites in castris loca sorte accipere solitos. Apud cum enim lib.10.Iliados,Dolon interrogatus ab Vlysse,quibus in locis essent Troiani milites & cæteri,id inter cætera respondit,

πρὸς Θύμβρης δ' ἔλαχον Λύκιοι Μυσοί τ' ἀγέρωχοι.

Sed & ex multis fratribus sortiebantur qui ex illis ad bellum proficiscerentur,vt patet ex eo loco Homeri Iliados 24.

ἓξ δέ οἱ υἷες ἔασιν, ἐγὼ δέ οἱ ἕβδομος εἰμι
τῶν μεταπαλλόμενος κλήρῳ λάχον ἐνθάδ' ἕπεσθαι.

39 Ad prædā milites sorte vocari. ¶Et è diuerso apud ipsum Virgilium eo.lib.9.Aeneidos,ad prædam milites sorte post victoriam vocabantur,

Si verò capere Italiam,sceptríque potiri
Contigerit victori,& prædæ ducere sortem.

Nam & pòst paulò,

— Ipsum illum clypeum cristásque rubentes
Excipiunt sorti.

Ad quod & illud pertinet quod lib.eiusdem operis 3.scripserat,

O fœlix vna ante alias Priameia virgo
Hostilem ad tumulum Troiæ sub mœnibus altis
Iussa mori,quæ sortitus non pertulit vllos,
Nec victoris heri tetigit captiua cubile.

Ibi enim loquitur Andromeda de Polyxena,quæ nullam sortitionem passa,vt cæteræ quæ in prædam cesserant,morti statim dedita est,ob idque eam fœlicem fuisse arbitrabatur.Et huc quoque pertinet illud Ouidij lib.13.Metamorph.

Nunc etiam prædæ mala sors,quam victor Vlysses
Esse suam nolet &c.

Apud Pausaniam in Achaicis Eurypilus Euemonis filius in Troiana direptione sortitus est arcam Vulcani opus,donum à Ioue datum Dardano.Sed & apud Aelianum lib.5.de varia Historia Athenienses,deuictis Chalcedonensibus terrā eorum,quæ Hippobota dicitur,in quadraginta portiones sorte diuiserunt.Et apud Flauium Vopiscum probus Imperator probissimus, cùm de præda repertus esset equus non decorus,neq; ingens , qui vt captiui dicebant centum ad decem milliaria currere diceretur,ita vt per octo,vel decem dies continuaret,crederetúrque omnes ipsum Probum sibi seruaturum,dixit fugitiuo militi potiùs quàm forti eum equum conuenire: deinde in vrnam millites iussit nomen suum mittere, vt aliquis cum sorte acciperet. Plutarchus in Lucullo scribit Tigranis milites paucitatem exercitus Luculli contemnentes, & iam sibi certam victoriam promittentes super Romana spolia,quasi iam parta essent,sortes iecisse.

40 Ad idem. ¶Et id quoque apud Homerum reperies lib.5.Odyss.vbi etiam de præda Vlyssis ex Troia,quam consecutus est,hæc scribit,

πόλλ' ὅσ' ἂν οὐδέ ποτε Τροίης ἐξήρατ' Ὀδυσσεύς,
εἴ περ ἀπήμων ἦλθε λαχὼν ἀπὸ ληΐδος αἶσαν.

Et lib.6.Iliad.vbi de præda Achillis,

ἄλλοι

ἄλλον δ' ἐνθένδε χρυσὸν, καὶ χαλκὸν ἐρυθρὸν,
ἠδὲ γυναῖκας ἐϋζώνους, πολιόν τε σίδηρον
ἄξομαι, ὅσσ' ἔλαχόν γε.

Id quod etiam ex Euripide apertè intelligitur in Troadibus,

Πολλοῖς δὲ κωκυτοῖσιν αἰχμαλωτίδων
Βοᾷ σκάμανδρος δεσπότας κληρουμένων,
Καὶ τὰς μὲν ἀρκὰς τὰς δὲ θεσσαλὸς λεὼς
εἴληχ'.

Et alibi sępè in ea Tragœdia. Quem imitatus alter Poeta Tragœdiographus, sed Latinus, scilicet Seneca in Tragœdia eiusdem nominis,

Dominum ecce Priami nuribus & natis legens
Sortitur vrna, præda quem vilis sequar,
Hic Hectoris coniugia despondet sibi,
Hic optat Heleni coniugem, hic Antenoris,
Nec deest tuos Cassandra, qui thalamos petat.
Mea sors timetur.

Et alibi in eadem fabula,

Me meus traxit statim
Sine sorte dominus.

Rursumque,

Hele. Magis inuidebis si tuam sortem scias.
An. An aliqua pœna pars mea ignota est mihi?
Hele. Versata dominos vrna captiuis dedit.
And. Cui famula tradar, ede: quem dominum voco?
Hele. Te sorte prima Syrius iuuenis tulit.
Cassandra felix, quam furor sorte eximit.

Nam & Dictys Cretensis de bello Troiano li.5. tradit post Troianum excidium, Agamemnoni Cassandram, Menelao Helenam, Demophonti & Achamanti Aetram, & Clymenam extra sortem concessas fuisse. Cæteras autem sorte datas fuisse. Et aliàs sępe videmus apud Diodorū Siculum prædam sorte fuisse distributam, & inter alia libr.11. vbi loquitur de victoria Gelonis aduersus Carthagienses, Ciuitates (ait) eos quos sibi sors dederat, pro seruis habuere.

41 ¶Lacedęmonios Græcorum pręclarissimos populos sorti fuisse deditissimos ex eo cōstat, quod scribit Stephanus in lib. de vrbibus, ex quorūdā sententia Lacedęmona appellatā fuisse ἐκ τοῦ λαχεῖν, id est, à sortiendo, quoniam post Heraclidarū reditū, qui sorte primam hanc consecutus est, Lacedæmona cognominauerit. Moscopulus autē scribit dictam ἐκ τοῦ γάχος ἐν δαίμων, quòd ibi Dij ciuitates sortiti sunt, mutatione scilicet χ. in κ. Illud autem planum est ipsos Lacedæmonios ex more principes conuiuiorū sorte facere solitos, testimonio Plutarchi in Apophthegmatis Laconicis. Nam Agesilaus, ait, Rex Lacedæmoniorū cùm sortibus ex more ductis factus esset princeps conuiuij, interrogatus à pincerna quantum vini cuique conuiuarum daret: Si multum, ait, vini paratum est, dato cuique quantum poscet: sin minus, cunctis ex æquo impartito. *Lacedemonios à sorte dictos.* *Apud eosdem conuiuiorum principes sorte deligi.*

42 ¶Et id certè commune fuit omnium Græcorū, quos posteà Romani imitati sunt, vt in Symposiis, id est, cōpotationibus talis sortirentur quempiam, qui conuiuio pręsideret, & leges conuiuales præscriberet. De quibus Valerius Valentinus iocoso carmine conscripsit, cui titulum nuncupauit Tapullæ, ficto nomine, cuius meminit Lucilius, teste Festo Pompeio, in verbo, Tapullā. Hunc præfectum βασιλέα, id est, Regem vocabant. Plutarchus conuiualium sermonum deca.1. probl.4. συμποσίαρχον appellat, id est, conuiuij principem. Varro lib. rerum humanarum 20. apud Noniū Marcellum, Modiperatorem à Latinis vocatum scribit, quasi modum imperantem. Athenæus li. 10. ex Eupolide tradit & hos οἰνόπτας dictos. Huius quoque rei è Græcis meminit Plato lib. de legibus 7. ex Latinis Plautus in captiuis, *Et Romanos.*

At ego dico rectè, nam scortum in conuiuio
Sibi amator talos quom iacit, inuocat.

Et in Curculione,

—Iacit vulturios quatuor,
Talos arripio, inuoco almam meam nutricem Herem.
Iacto basilicum, propino magnum poculum, ille ebibit.

Et Horatius lib.1. Carminum Ode 4.

Nec regna vini sortiere talis.

Et lib.2. Ode 7.

—Quem Venus arbitrum
Dicet bibendi.

Quia scilicet alea, in qua Venus obtinet primum locum, sortiebantur quis in bibendo primatum obtineret, vt ibi dicunt interpretes. Et Plinius lib.16.c.22. eodémque vlt. Alius quantum alea quæsierit, tantùm bibit, id est, alij tot exsiccant pocula, quot iussetit conuiuij dominus, qui talorum casu fortuitò eum locum sortiebatur. Et Macrobius in Saturnalibus alicubi, sed nunc locus non occurrit. Nam & conuiuiis conuiuæ sorte carnes & cæteras res sorte diuidebant, vt videre licet ex Polluce lib.6.c.9. vbi dicit primam ἑρμοῦ κλῆρον id est Mercurij sortem appellari. Idque etiam videre licet ex Plutarcho in Catone Vticensi. In cœnis, ait, partes sortiebatur: quòd si non obtineret, amicis ipsum priùs capere iubentibus dicebat, non bene se habere inuita Venere.

43 ¶Apud Ro. Consules, Procōsules, Senatores, Prætores, Quæstores prouincias sortiebantur, vt de *Consules pro-*

...uinciæ sortie bantur.

Consulibus probatur in Auth.de consulib.io prio.& ex Liuio,lib.4.ab vrb.cood. & apertissimè lib.7.cùm scribit. Censuit igitur Senatus neutram negligendã rem esse,vtroque legiones scribi, Cõsulésque sortiri prouincias iussit.Et lib.10.io ea cõtrouersia,quę fuit inter Fabiũ Maximùm, & P.Deciũ,consules Et lib.6.2.belli Puoici in consulatu Marcelli & Leuini Et in initio lib.2.belli Macedonici.Et lib.4.cùm dicit, Illa tacita suberat cura,ne nouus Cõsul Græciam prouiociam sortiretur.& post initium lib.7.eiusdem belli & Dionysio Halicarnasseo lib.6.& Plutarcho in vita Pauli Aemilij,& vita Crassi, & Probo Aemilio in vita Catonis Censorij,& Valerio Maximo lib.3.c.7.vbi de P.Furio Philo,& ante hos Cicerone & aliis plurimis sępissimè.

44 *Et Proconsules.*

¶ De Proconsulibus coostat ex l.emancipati.§.1.ff.de adopt.Et ex eo quod scribit Tullius lib.5. epist.famil.epist.2.ad Q.Metellum,& Pliu.lib.2.epistola ad Arrianum,Neruam diiudicare in sortitione prouincię, rationem Firmini non esse habẽdam. Et quod tradit Suetonius in Augusto, prouincias validiores, & quas annuis magistratuum imperiis regi nec facilè,nec tutum erat,ipse suscepit,cæteras Proconsulibus sortito permisit.Idque etiam videre licet apud Ciceronem lib.5. epistol.rum familiarum, epist.2.quæ est ad Q.Marcellum. Appianum in sexcẽtis locis:& Philostrarum in Apollonio libr.5. Aelium Spartianum in Seuero.Quio & Proconsules ipsos sortibus eligi soliros,ex Dione lib.58.coniecit Alciatus lib.Parergôn 5.c.22.

45 *Et iidem Proconsules sortibus deligebantur.*

Fenestella an sit liber qui eius nomine vulgò circumfertur.

¶ De quæstoribus,vt scilicet ij prouincias sortirentur,probat Vlp.in l.1.§.1 ff.de Quęst.& Tullius in 3.in Verrem actione, & in oratione pro Lucio Murena,& io oratiooe io Vatioium & li.epist. fa.epist.vlt. Cornelius Tacitus libr.13.Historiæ Augustæ,& in vita Agricolæ, Sors Quęsturæ prouinciam Asiam dedit.Valerius Max.lib.6.c.9.in fi.vbi de Lucio Scylla.Et Fenestella, si is est,qui vulgò nomine illius circunfertur,in lib.de magistratibus, quòd minimè credo,cùm is liber citet multos authores,Fenestella atq; Vlpiano qui illũ citat in ea l.1.de Quęstor.tẽpore inferiores,ipse autẽ Fenestella obiit nouissimo Tiberij Cęsaris principatu,vt scribit Plinius lib.33.c.11.Sed vt redeã, idẽ probat Sueto.in Vespasiano c.2.cũ dicit,Quęstor Cretã & Cirenas prouinciã sorte tulit.

46 *Et Pretores.*

¶De Prætoribus videre licet ex Tullio in 2.io Verrem actione,Cùm Pręrores designati sortirentur,&c.Et in illa 3.in eundem actione. Nam vt(ait)Pręror factus est,& sortem nactus est vrbanæ prouinciæ.Et in 4.Qui simulatque ei sorte prouiocia Sicilia obuenit,& cap.nam ibi de Prætura loquitur. Et ij quoq; qui pro Prætoribus in prouincias mittebantur, qui Prætorij dicebantur , vt videre licet ex epist.Cęlij ad Ciceronem lib.8.epist.fam.ipsius Ciceronis epist.9. Cum imperio io prouincias pro Prætore mitti oportere , eos sortitò in prouiocias mitti placere. & alibi sæpè in eadem epist.Et ex Liuio in lib.10.secundi belli Punici , & alibi sæpissimè.itémque Suetonio in Cæsare c.18.vbi scribitur, Ex Prætura vlteriorem sortitus Hispaniam.&c,in Augusto,c.3.cùm dicit,Ex Prætura Macedoniam sortitus,&c.

47 *Sortis coniũctio & societas.*

Sortis necessitudo.

¶Hinc sortis cooiuoctio,necessitudo,& societas sępissimè apud Ciceronem,cùm videlicet duobus magistratibus,scilicet Prætori & quæstori,& similibus eadem prouincia obueniebat.Nam in prima in Verrẽ actione,Sic enim à maioribus nostris accepimus,Prætorem Questori suo parentis loco esse oportere : nullam neque iustiorem,neque grauiorem caussam necessitudinis posse reperiri , quàm coniunctionem sortis, quàm prouinciæ, quàm officij,quàm publicam muneris societatẽ.Et paulò infrà,Accusaui eum qui cũ Quęstor fueram , qui cum me sors consuctudóq; maiorum, qui cum me Deorũ hominúmque iudicium coniunxerat. Et in secunda in eundem actione,Quęstura primus gradus honoris quid aliud habet in se,nisi Cn.Carbonem spoliatum à Quęstore suo pecunia publica?nudatum & proditũ Consulem? desertum exercitum?relictam prouinciam?sortis oecessitudinem religionémq; violatã? Et in tertia, Quod de repub.sensit,ita seosit,vt nec fidem suam,oec morem maiorum,nec necessitudinem sortis lęderet.Etenim si hæc perturbare omnia,& permiscere volumus , totam vitam periculosam infestámque reddemus , si nullam religionẽ sors habebit &c.Iterúmque,Qui in Cn.Carbone sortẽ,in Cn.Dolabella volũtatem oeglexerit.Et lib.2.epist.famil.epist.vlt.Magni eoim videbatur interesse,ad eam necessitudinem,quam nobis sors tribuisset,consuetudinem quoque accedere.

48 *Cõsules comitia ex sorte habebant.*

¶Sed & coosules ipsi comitia ex sortibus habebant,id est,inter se sorte comparabãt vter eorum comitiis præesset, vt planè ostẽdit Liu.3.decad.li.4.dũ scribit Q.Fabiũ Maximum,& M.Marcellum sortitos fuisse , vter Cẽsoribus creãdis comitia haberet. Et eiusdem decad. libr.5.iterũq; 4. dec.li.5.Eodẽ ait tẽpore ferè duorũ Consulũ literæ allatæ suot Q.Minutij Comitia suæ sortis esse.Et rursum,coosulibus ambobus Italia prouincia decreta est,ita vt inter se cõpararẽt,sortirentúrve vter comitiis eius anoi præesset.Et iterũ lib.nono, noo semel.Vti etiam Tribuoi plebis vt ex eodem videlicet lib.3.ab vrb.cond.vbi loquitur de M.Duellio Tribuno plebis,Cui,ait, sorte eueoit,vt comitiis præesset.Sed & ipsi Consules vt ad eos redeamus , sortitò fasces accipiebant, vt scribitur in d.Auth.de Consul.in princ.Nam & quod in idẽ recidit,sortiebantur dies,quibus singuli imperabant,vt apertè innuit Liuius lib.22. cùm dicit,Itaque Varro postero die,cuius sors eius diei imperij erat , nihil consulto collega propositum sigoũ dedit. Vide tameo quod de eo dicam infrà io 5.opinione,nu.10.apud Romanos,& seq.

49 *Cõsules sortiebãtur vter ædes diis dedicaret.*

¶Apud ipsum Liuium lib.2.ab vrbe cõdita Valerius Publicola &Horatius Consules sortiti sunt vter dedicaret ædes Ioui in Capitolio,Horatióque sorte eueoit.Idque etiam aliàs fieri solitũ satis declarat quod scribit idẽ Liuius lib.4.quod cùm Cn.Iulius Consul ædem Apollinis absente

collega sine sorte dedicasset, egrè id passus Quinctius collega cùm rediisset, in Senatu côquestus est. Ex eodê eo ipso lib.4. satis apparet, quòd cùm inter Cōsules non côueniret in deligêdo Dictatore, sorte dirimebât vter eorū Dictatorē diceret. Hæc enim sunt verba illius, Sors vt Dictatorem diceret (nam ne id quidē inter collegas côuenerat) T. Quintio euenit. Is Posthumū Tubertum Dictatorē dixit. Idem Cōsules cæteriq; Imperatores exercitus & copias ex more sortiebâtur, teste Diony. Halicarn. lib.8. Antiq. Rom. Sed & idem sortiebâtur vtri bellum quodpiam demandaretur, vt videre licet ex Valerio Max. lib.1. tit.5. qui de omnibus est, quo loco de L. Paulo loquitur. Denique & ipsi legiones sortiebantur, vt satis declarat Liuius 3. dec. lib.1. paulò ante fin.

50 ❡ Et hæc quidem de Consulib. Sed & Censores sorte quoq; dirimebât, vter eorū legeret principem Senatus, vt retulit ipse Liuius 3. dec. lib.7. Ex cuius etiam verbis de ea re loquētis intelliges, Romanos id Deorum esse iudicium existimasse, quod in huiusmodi rebus sorte contingebat. Sed & ipsi Censores sorte comparabant, vter eorum lustrum conderet, teste eodem Liuio lib.8. eiusdem 3. dec. & rursum 4. dec. lib. etiam 8. & Varrone lib.5. de lingua Latina. *Et Censores uter principē Senatus legeret.*

51 ❡ Quæstores suos Consules sortiebantur, id est, cum vtrique Consuli suus Quæstor deputabatur, sorte Consulem cui addicti forent, deligebant. Quod patet ex illo loco Tullij in Oratione pro Cornelio Balbo, Quæstor hic C. Antonij collegæ mei, iudices, fuit sorte, sed societate consiliorum meus. Et Philip.2. Quæstor, inquit, es factus, deinde continuò, siue Senatusconsulto, siue sorte, siue lege, ad Cæsarem incurristi. *Quæstores suos Consules sortiebantur.*

52 ❡ Tullius in orat. pro Cluētio Habito, Statuerūt ita maiores nostri, vt si à multis esset flagitium rei militaris admissum, sortitione in quosdam animaduerteretur: vt metus videlicet ad omnes, pœna ad paucos perueniret. Quibus verbis Tullius insinuat antiquum morē quo in decimum quēque militem sortitione capitaliter animaduertebatur: nam & id paulò pòst sortiri ad pœnam vocat. Et huius quoque meminit Liuius lib.2. ab Vrbe cond. Cætera, inquit, multitudo sorte decimus quisque ad supplicium lecti. Id quod apud Diony. Halicarnass. lib.9. & Frōtiuum lib. Stratagemat.4. c.1. fecit Appius Claudius Consul. & apud Appianū lib.1. Crassus, quod & Plutarch. retulit in vita ipsius Crassi, vbi hunc morem Romanorum peruetustum fuisse scribit, qui vt dicit, minorem damno ignominiā continet, plurimúmque aspicientibus horrorem incutit. Apud eundem Appian. lib.2. nō semel Iulius Cæsar, & apud eundem in Illyrico Augustus: Rursumque in Partico Antonius: quod & postremum retulit Plutarchus in ipso Antonio, & Frōtinus quo loco suprà citauimus, vbi & alios, qui idem fecerunt, memorat, & apud Cornel. Tacit. lib. Annalium 3. L. Apronius. Idque nonnulli decimare appellant. Nec solùm hæc pœna ex decimatione sumpta est à suis militibus, sed quādoque ab hostibus. Sylla enim cùm Athenas cœpisset, omnes quos sibi aduersarios nouerat in Ceramicum conclusos sorte decimum quēque ad supplicium duci iussit, vt author est Pausanias lib.1. *Sortitione in quosdam ex multis animaduertebatur. Decimatio. Decimare.*

53 ❡ Et hac quoque decimatione etiam ex sorte, sed non ob eandem causam vsus est Cambyses ille Persarum rex. Nam cùm in expeditione aduersus Aethiopes fame premeretur ipsius exercitus, decimum quenque militem sortiri necarique in cibum iussit, vt retulit grauissimus author Anneus Seneca lib.3. de ira, & ante eum parens ille historiæ Herodot. in Thalia, qui liber est 3. Ex quo illud Luciani lib.10. *Alia decimatio ad cibū ob famem.*

Vesanus in ortus
Cambyses longi populos peruenit ad æui
Defectúsque epulis, & pastus cæde suorum
Ignoto te Nile.

Id quod aliàs non absimiliter ab Vsipiis factum testatur Cornel. Tacit. in vita Agricolæ. Eò, inquit, ad extremum inopiæ venēre, vt infirmissimos suorum, mox sorte ductos vescerentur. Et à Phœnicibus Porphyrius lib.2. de abstinentia ab esu carnium: eos enim ab Amilcare cui cognomen Balcas fuit, aut vt alij appellant, Barca (Is Hannibalis pater fuit) in eam victus inopiam fuisse redactos, vt commilitones sorte eductos comederent.

54 ❡ Apud ipsos Romanos olim, vt ad eos reuertamur, caussæ sortibus ex vrna ductis ordinabantur. Nam quo tempore agebantur caussæ, conueniebant omnes, & ex sorte dierum ordinem capiebant, quo post tricesimū diem suas caussas exequebantur. Quin & ipsi iudices sortibus quoque ex vrna ductis assumebantur, vt etiam tradit Asconius Pedianus in Commentariis in orationem Ciceronis in Verrem, quam diuinationem appellant, & videre licet ex l. in criminalibus, sub tit. de iurisdict. omn. iud. in C. Theodosiano. Vnde illud Virg. lib.6. Aeneid. *Caussæ sortibus ductæ apud Rom.*

Nec verò hæ sine sorte datæ, sine iudice sedes.
Quæsitor Minos vrnam mouet, &c.

In cuius loci enarratione Seruius id scribit quod suprà in princ. huius vers. diximus.

55 ❡ Quod & astruit Cicero in Verrē act.3. Deinde cæteras dicas omnes illo foro M. Posthumius Quæstor sortitus est. hanc solam in illo conuentu reperire sortitus. Et rursus scribitur Heraclio dica, Primò mirantur omnes improbitatem calumniæ, deinde qui istū nossent, partim suspicabantur, partim videbant adiectū oculum esse hæreditati. Intereà dies aduenit, quo die sese ex instituto ac lege Rupilia sortiturum Syracusis iste edixerat, id est, sortitione causas cogniturum. Et subdit, Paratus ad hanc dicā sortiendam venerat. Cùm enim Heraclius nō posset eo die sortiri. *De eadem re.*

quòd lex Rupilia vetaret,diebus triginta sortiri dicam, &c. Et iterum paulò infrà. Id ei postero die venit in mentem,è lege Rupilia sortiri dicas oportere. Eduxit ex vrna tres,&c. Et in oratione in Vatinium, Nam quis reus in tribunal sui Quæsitoris ascenderit?eúmque vi deturbarit?subsellia dissiparit?vrnas deieuerit? Et Propertius lib.4.

Aut si quis posita iudex sedet Aeacus vrna
In mea sortita iudicet ossa pila,

Et Iuuenalis Saty.14.in princ.

— Improba quamuis
Gratia fallacis Prætoris vicerit vrnam.

Et Seneca Tragœdiographus in Hercule furente,actu 3.

Non vnus alta sede Quæsitor sedens
Iudicia trepidis sera sortitur reis,
Auditur illo Gnosius Minos foro,
Radamanthus illo,Thetidis hoc audit socer.

Et in Agamemnone actu 1.

Reputemus omnes,quos ob infandas manus
Quæsitor vrna Gnosius versat reos.

Et Claudianus lib.2.de raptu Proserpinæ,

Vrna nec incertas versat Minoia sortes.

56 *Sortitiones iudicum. Sorte delecti qui capta in bello restituerent. Præfecti sorte delecti.* ¶ Vnde & apud Sueton.in Augusto,sortitiones iudicum appellantur. Et in nostris legib.sortiri iudicium dicimus.l.Iudæi.C.de Iudæis.Et sortiri iudicem, in l.denunciasse §.vlt.ff.de adult. & in l.quoties.C.de priuil.schol.lib.12.& in §.illud quoque,in Auth.de exec.&iis qui conuen.& apud Ciceron.ad Q.Fratrem lib.2. Is cum grauiter de Clodianis incendiis,trucidationibus,lapidationibus questus esset,sententiam dixit,vt ipse iudices per Prætorem vrbanum sortiretur. Iudicum sortitione facta,comitia haberentur.Hæc ille.Et Plin.in docta illa sua Præfatione, Quàplurimum refert sortiatur aliquis iudicem,an eligat.Et sortiri forum,in c.vlt.extrà de foro compet.Sueton, vt id præcedentib.adiiciam,tradit in Vespasiano c.10.illum sorte elegisse,per quos rapta bello restituerentur, quiq; iudicia Centumuiralia extra ordinem iudicarent. Ante illum Augustus Cæsar,vt scribit Tacitus lib.13.promisit Senatui deligere præfectos.deinde ambitu suffragiorum suspecto,sorte ducebantur ex numero Prætorum qui præessent.

57 *Iudicum subsortitio.* ¶ Nec solùm primo loco sortiebantur iudices,sed si qui eorum qui primũ sorte delecti fuerant, reiiciebãtur,id est,vt nostri loquũtur,recusabãtur,vel moriebãtur:alios in eorum locũ subsortiebantur,id est,sorte substituebant.Cicero pro Cluentio Habito. Et quòd C.Verus Prætor Vrbanus homo sanctus & diligens subsortitionẽ in eo codice non haberet,qui tũ interlitus proferebatur.Et paulò pòst, Si ex lege subsortitus non erat Iunius,idcirco illius damnatione aliquid de Cluẽtio iudicabatur?Rursumq;ne nõ multò pòst, Ab illo enim quod ex lege subsortitus iudiciũ nõ esset,mulcta petita esse dicitur. Et iterũ,Cùm præsertim id quod fuit in illo iudicio inuidiosissimũ,post paucos dies ex subsortitione sedisset.Rursumq;, Iam nõ eos Iunius subsortitus est, qui pecunia accepta condemnarent.Et in 2.in Verrem act.Posteaquam reiectio iudicũ facta est, quòd & in sortitione istius spem fortuna Pop.Rom. & in reiiciendis iudicibus, mea diligentia istorum impudentiam vicerat,&c.Et rursum,Subsortiemur etiam in M.Metelli locum.Et in 3.in eundem actione,Cur ea quãdiu alium Prætorem cum iis iudicibus,quos in horum locũ subsortitus est,de re in consiliũ iturũ putasti,tãdiu domi fuerunt?Et rursum ibi,Nam de subsortitione illa Iuniana iudicum nihil dico.Et in orat.pro Cn.Plancio,Iam non eos Iunius subsortitus est.Et Sueton.in Cæsare, c.41.in fi.Instituit quotannis in demortuorum locum ex his qui recẽsiti non essent,subsortitio à Prætore fieret.Quanquam ibi de aliis quàm de iudicibus loquitur.Virg.autem ab hac iudicum substitutione quæ sorte fiebat,sortiri vsurpauit pro substituere,lib.3.Georg.

Antè veni,& sobolem armento sortire quotannis.

Quod & ibi annotauit Seruius.

58 *De eadem re.* ¶ Nam vt declarat Asconius Pedianus in 2.in Verr.act.moris fuit celebrata iudicum reiectione, & haberi in officio Prætoris,& in arca reponi nomina iudicũ delectorum.Deinde in vrnã sortito mitti,vt de pluribus necessarius numerus cõfici posset. Tertiò permitti accusatori & reo,vt ex illo numero reiicerent quos putarẽt sibi inimicos,aut aliqua ratione incõmodos fore.Reiectione autem facta in eorũ locũ qui reiecti fuerant,Prætor alios subsortiebatur quoad numerus legitimus impleretur.Nam prima delectio sortitio erat:hæc autẽ subsortitio.Hæc propemodum Pedianus. Et hæc quoque subsortitio fiebat,si ex iudicibus primùm sorte delectis aliqui eorum morerentur. Nam & tunc subsortitio fiebat aliorum,in locum demortuorum,vt videre licet ex Suet.in Iulio Cæsare,c.41. At ne qui noui cœtus recẽsionis causa moueri quandoq; possent:instituit quotãnis in demortuorũ locum ex his qui recensiti non essent,subsortitio à Prætore fieret.

59 *Patroni & aduocati sorte delecti.* ¶ Nec iudices tantùm apud ipsos Rom.sortibus ducebantur,sed & patroni quoq; & aduocati,vt planè videre licet ex illis Plinij Iun.verbis,lib.10.Epist.ad Traian.in epist.3. cuius initium est, Vt primum. Omnibus,inquit,aduocationibus renũciaui:qua ex causa cùm patronum me prouinciales optassent contra Marium Priscum,& petij veniam, & impetraui. Sed cùm postea Consul designatus censuisset tacendũm nobiscum,qu[...]ũ erat excusatio recepta, vt essemus in Senatus potestate,pateremurq; nomina nostra in vrnã conijci,&c.Nec id temerè in alio loco cõperies.

60 *Iudicũ sortitio apud Athenienses.* ¶ Et apud Athenienses quoque à quibus Romani maximam partem suarum legum sumpserũt, vt patet ex l.2.ff.de orig.iuris,& Liuio lib.ab Vrbe cond.3.id etiam fuisse obseruatum, vt iudices

sortibus

ſortibus deligerentur, ſatis apertè conſtat ex oratione primi præcipuíque illorum oratoris Demoſthenis contra Ariſtogitooem, atque etiam contra Neæram: ſi hæc eius ſit, vbi hæc ſcribit, πρόσλυθεν ἢ χόνι λαγχάνη βουλεύειν ἀπέμενος. Et ex Ariſtot. lib. 2. Politic. c. 10. eodemq́; vlt. vbi ex hoc ſcribit Solonem à nonnullis reprehenſum, quòd omnem ad iudicium, quod ſortitiooe legebatur, traduxiſſet authoritatem. διὸ καὶ μέμφονταί τινες αὐτῷ. λῦσαι γὰρ θάτερον κύριον ποιήσαντα τὸ δικαστήριον πάντων κληρωτὸν ὄν. At etiam ex Luciano in eo Dialogo cui tit. eſt, δὶς κατηγορούμενος, ἢ δικαστήρια, id eſt, bis accuſatus, ſeu fora.

61 ❡ Plutarchus in Pericle tradit plures magiſtratus apud ipſos Athenienſes vetere inſtituto ſorte capi ſolitos, ſcilicet Prætores, Theſmothetas, belli duces, id quod & ipſe de Theſmothetis, & præterea de Archootis ſcribit in lib. de fortuoa Alexao. Habebant autem quoſdam magiſtratus qui vocabantur κληρωτοί, id eſt, οἱ κλήρου γινόμενοι, quales erant iudices. Locus autem vbi ipſi magiſtratus per ſortem creabātur, κληρωτήριον vocabatur, vt tradit Pollux lib. 9. c. 1. περὶ τῶν τῆς θαλάττης μερῶν. Cæterùm hic mos erat apud eos creaodorum magiſtratuum, Competitores ſiue ambientes magno numero paucos, & eos quidem clariſsimos eligebant, & eorum nomioa in vrnam mittebant, ex quo hi competitores κληρούμενοι dicebantur. Demoſthenes, καὶ κληρουμένων πρῶτος αἱρεθεὶς ἔλαχον, id eſt, & cōpetitorum primus ſorte delectus ſum: de qua re multa videbis apud Bud. noſtrum in illis doctiſsimis Comment. linguæ Græcæ. Id autem proprium Democratiæ eſſe, vt magiſtratus ſorte deligerentur, ſcribit Ariſtot. δεῖ δὲ δημοκρατία, ἐν ᾗ κλῆροι διανέμονται τὰς ἀρχάς. Nec intelligas tameo omnes paſsim ad ſortem magiſtratuum admiſſos ab Athenieſibus, ſed ſelectiſsimos quoſque, vt ſcribit Iſocrates in Areopagetico, cuius hæc propemodum ſententia eſt, Nec promiſcuè omnes ad ſortitionem magiſtratuum admiſere, ſed meliores, & ſingulis muoeribus obeuodis aptiſsimos, adhibito iudicio prætulerunt. *Magiſtratus ſorte capti apud Athenienſes.*

62 ❡ Portò vt intelligas quēadmodum Atheoiēſes, vt ad eos redeamus, ſortiebātur iudices, Athenis erant plura dicaſteria, id eſt, ſtationes ius dicentiū. In aliis enim expeodebātur, quæ φονικὰ Græci appellant, vbi agitur de vita. In aliis ciuiles lites tractabātur, id eſt, περὶ δημοτικῶν. Vnicuiq; ſtationi nomē ex elementorū ſerie indebatur. Erat eoim quæ diceretur α quæ β quæ γ. & deinceps vſq; ad literā κ. nam decē fuere ſtatiooes. Ianuæ autē voiuſcuiuſq; ſtationis erat ſuperpictū elemētum rubri coloris, ex quo oomen ei ſtationi foret. Quotquot erant Athenis qui muniis iudicialibus fungerētur, habebāt ſioguli pro ratione ſtatiooū pugillares io quibus deſcriptū adſeruabatur & ipſorū & ſtatioois nomen, habebantq; pariter virgulam inſcriptā. Cùm autē appeteret iudicaodi tempus, io forū commeabant omoes iudices, coniectiſq; in vrnā ſortibus, qui ſortitus fuiſſet literā α, pergebat io ſtatiooē cui ea litera oomen dabat. Quod ſi quis ſorte cōtempta ad iudicādum pergebat, graui mulcta puniebatur. Mos autē erat ex omoibus decē tribubus ſeligi iudices, & ex qualibet quinq; ſeceroi illuſtriſsimos quoſq;, ex quibus vous tātùm iudicaret, quē ſors ſelegiſſet. *De eadem re.*

63 ❡ Ex quibus certè intelliges locum Ariſtophanis in ἐκκλησιαζούσαις, id eſt, Conciooantibus, vbi Blepyrus ita Praxagoram interrogat, *De eadem re.*

τὰ δὲ κληρωτήρια ποῖ τρέψεις; Cui Praxagoras reſpondet,
εἰς τὴν ἀγορὰν καταθήσω,
κᾆτα στήσασα παρ' Ἁρμοδίῳ κληρώσω πάντας, ἕως ἂν
εἰδὼς ὁ λαχὼν ἀπίῃ χαίρων ἐν ὁποίῳ γράμματι δειπνεῖ. Id eſt,
Ble. Locum autem ſortiendi iudicij vbi cooſtitues? Pra. In forum deponam,
Et poſtea apud familiarem ſorte eligam omnes, quouſque
Sciens ſortitus abeat, gaudens in qua litera cœnet.

64 ❡ Et ſicut apud Romanos fiebāt ſortitiones, vt ſuprà diximus, ita quoq; apud Atheoienſes quibus ἐπιλαγχάνειν, ſubſortiri dicebantur, & οἱ ἐπιλαγχάνοντες, qui ſortito aliis ſublegūtur, ac veluti ſuccenturiātur, ἑκάστῳ γὰρ τῶν λαχόντων ἕτερος ἐπιλαγχάνειν ἐνομίζετο, ἵν' ἐὰν ὁ πρὸ λαβὼν ἀποδοκιμασθῇ, ἢ τελευτήσῃ, ἀντὶ ἐκείνου γένοιτο βουλευτής. ἢ ἄλλος ὁ ἐπιλαχών. Id eſt, Vnicuiq; enim ſortito delecto alterum ſortito ſublegere mos erat, vt ſi cuius priore loco ſors exierat, præteriretur, aut ei quid accederet, ſub ſortito ille allectus pro eo vel in ſenatu cēſendi locū, vel magiſtratū gerendi adipiſceretur. Aeſchioes φησὶ ταῦτα ἀσέλγεις Δημοσθένης οὔτε λαχών, οὔτ' ἐπιλαχών, ἀλλ' ἐκ παρασκευῆς πριάμενος. De qua re ſi multò plura videre velis, lege Budæum in illis eiſdem Comment. linguæ Græcæ. *Subſortitiones apud eoſdem.*

65 ❡ Sed vt ad Rom. redeamus, apud eos quoque legationes ſortibus ducebantur, quod ſatis cōſtat ex illa Priſci Heluidij, & Marcelli Eprij cōtentione, apud Cornel. Tacit. lib. 20. Nam cum placuiſſet ſenatui legatos mitti ad Veſpaſianum, Priſcus eligi oominatim à magiſtratibus, Marcellus vrnam poſtulabat. Ille ſorte & vrna mores non diſcerni dubitans: hic vetera exempla oppooes quæ ſortem legationibus poſuiſſent, ne ambitioni aut inimicitiis locus foret. Tandémque vicit pars quæ ſortiri legatos malebat, etiam mediis patrum annitentibus retinere morem. *Apud Ro. legationes ſortibus ducebātur.*

66 ❡ Apud eoſdem ex multis iudicibus quis primus, quis ſecūdus, quis tertius & deinceps ſentētiam diceret, ſorte decernebatur, vt ſatis patet ex eo quod ſcribit Cicero in orat. pro Aulo Cluentio Habito, iam toties citata, cuius hæc verba ſunt, Ecce tibi huiuſmodi ſortitio, vt in primis Bulbo & Staleno, & Guttæ eſſet iudicādum. Nec diſsimilis mos erat Syracuſis, vt ſcilicet cùm de aliqua re ad Senatum referretur, ſi quando omnes tacerent (dicebat autem ſua ſponte qui volebat) ſortito cogebantur dicere, vt ſcriptis prodidit idem Tullius io 6. in Verrem actione. *Et ex multis iudicibus quis primus & deinceps ſentētiam diceret.*

❡ Nam

67 ¶ Nam & ibi quoque mos erat, vt prodituri in cōcionem secundùm literarū ordinem quę sorte ducebātur, in cōcionem prodirent. Cúmq; Dionysius ille Senior, tum priuatus sortitus esset ius habendæ concionis per literā M. quispiam cōtemptui, vt verisimile est, illum habens, nulliúsque aut ingenij aut facundiæ existimās, mox intulit, μωρολογῆς διονύσιε, id est, garriendi potestatē sortitus es Dionysi. Est enim μωρολογία, fatua atq; insulsa loquacitas. At ille subinde respōdit μοναρχήσωμεν ἄν, id est, monarchico igitur potiemur principatu, veluti illud elementū non morologiæ, vt ille cauillabatur, vel cōcionis faceret potestatē: sed plane monarchici imperij mox futuri prę-sagium foret, vti etiam obuenit. quod à Plutarcho relatū est in Imperatorum apophthegmatis.

Apud eosdem ex sorte in cōcionem prodibant.

68 ¶ Quid quod Adrianus ille Imper. doctissimus, apud Aelium Spartianum, Virgilianas sortes de Traiani erga se iudicio consuluisse dicitur. illique hos versus obtigisse ex lib. 6. Aeneid.

Sortes ex Virgilio.

Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ
Sacra ferens? nosco crines, incanáque menta.
Regis Romani, primam qui legibus vrbem
Fundauit, Curibus paruis, & paupere terra
Missus in imperium magnum.

Clodio item Albino de fato suo cōsulenti his versibus Virgilianis, lib. 6. Aeneid. responsum est,

Hic rem Romanam magno turbante tumultu
Sistet eques, sternet Pœnos, Gallúmque rebellem.

Quod tradit Iulius Capitolinus in vita illius.

Alexandro quoque Seuero Imperat. optimo, cum illi Heliogabalus insidiaretur: vt tradit Aelius Lampridius ad Constantinum Imperatorem, sors Virgiliana in templo Prænestinæ Vestæ talis extitit, ex eodem lib. 6. Aeneidos,

— Si qua fata aspera rumpens
Tu Marcellus eris.

Quin paruulo ei sors huiusmodi obtigit ex eodem lib.

Te manet imperium cæli terraq; marisque.

Et eum postea parentis hortatu animum à philosophia & musica ad alias artes traduceret: his eiusdem ipsius quoque est, illustratus, lib. 6.

Excudent alij spirantia mollius æra.
Credo equidem viuos ducent de marmore vultus:
Orabunt caussas melius, cœliq; meatus
Describent radio, & surgentia sydera dicent.
Tu regere imperio populos Romane memento,
Hæ tibi erunt artes, paciq; imponere morem,
Parcere subiectis, & debellare superbos.

Gordiano etiam Iuniori sorte contigerunt ea eiusdem Poëtę carmina ex eodem lib. 6. à patre, ipsius sæpius recitata, vt in eorum vita retulit Iulius Capitolinus ad Constantinum,

Ostendent terris hunc tantum fata, neque vltra
Esse sinent: nimium vobis Romana propago
Visa potens superi, propria hæc si dona fuissent.

Quod vt ille tradit, ita quoque contigit.

Denique Claudio illi secundo Imperatori quoq; laudatissimo de se consulenti, vt autor est Trebellius Pollio, obtigit ille versus ex lib. 6. Aeneid.

Tertia dum Latio regnantem viderit æstas.

Nam & is biēnium tantùm imperauit. Sed & ei sollicito de posteris hic item versus ex 1. Aeneidos oblatus est,

His ego nec metas rerum, nec tempora pono. Item de fratre Quintillo, quem consortem imperij volebat habere, sors exit, ex illo ipso versu lib. 6.

Ostendent terris hunc tantùm fata.

Quod verè contigit, vt qui decimoseptimo imperij die interemptus sit, vt tradunt ipse Pollio, Aurelius Victor, & Eutropius.

69 ¶ Sed & ex Homero quoque, illo virtutū omnium parēte Iustiniano appellato, sortes rerū futurarum præsagia deprōpta esse, testimonio est Socrates ille hominum sapientissimus ab Apolline iudicatus. Qui cùm quispiam in somnis recitasset versum illum Achillis ex lib. 9. Iliad.

Ex Homero.

ἤματί κεν τριτάτῳ φθίην ἐρίβωλον ἱκοίμην.

Die tertio Phthiam fertilem ibo.

Mox Aeschini prædixit die tertio se moriturum, vti euenit, vt refert Diogenes Laërtius, & Tullius lib. 1. de Diuinat. vbi illum versum Homeri ita vertit,

Tertia te Phthiæ tempestas læta locabit.

Et meminit etiam Plato in Critone.

Sed & Marcus Brutus vir integerrimus & patriæ libertatis amantissimus, cùm explorare vellet sortem belli Pharsalici, in quo occubuit, incidit in illum versum Patrocli moribundi Hectorem alloquentis lib. 16. eiusdem operis,

ἀλλά με μοῖρ' ὀλοὴ, καὶ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός.

Sed me parca perniciosa, & Latonæ occidit filius. Quod à Plutarcho relatum est in vita ipsius Bruti, & Valerio Max.lib.1.tit.5.qui est de Ominib. Opilio quoque Macrino super imperio consulenti obtigit locus ipsius Homeri lib.8.eiusdem operis,

ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταὶ,
σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ὀπάζει.

O senex, certè multum iam te iuuenes fatigant milites,
Tua autem fortitudo soluta est, difficilis verò te senectus premit.

Is nanq; iam vetulus erat, & cum annum & menses duos tātùm imperasset, ab Heliogabalo admodum iuuene imperio deturbatus, & vita priuatus est. Vt interim taceam Musæi vetustissimi Poëtæ sortes, quarū meminit Herodot.lib.7. Nec tamen istis sortibus fidem esse adhibēdam putarim. Nam nec ex paginis euangelicis sortes legere diuo August. placuit c.hi qui, 26.q.2.

70 ¶ Sortibus autem olim responsa & oracula dabantur, vti plane ostendunt multi antiqui autores. Lucretius lib.4. *Sortib oracula dabātur ex poetis.*

Nequicquam Diuum numen, sortésque fatigant.
Virgilius lib.1. Aeneidos,
Sic fata Deum rex
Sortitur, voluitque vices, hic vertitur ordo.
Vbi id annotat Seruius.
Et lib.4.
Nunc Lyciæ sortes.
Et lib.6.
Hîc ego nanque tuas sortes arcanáque fata
Dictamca genti ponam, lectósque sacrabo
Alma viros, folijs tantum nec carmina manda.
Et lib.7.
Et veteris Fauni voluit sub pectore sortem.
Et paulò post,
Non patrio ex adito sortes, non plurima cælo
Monstra sinunt. Vbi Seruius scribit abusiue sortes pro oraculis sumi. Ex quibus duobus postremis locis, de eadem re loquentibus intelliges sortem & sortes singulariter & pluraliter pro oraculo & oraculis poni. Tibullus lib.1.Eleg.3.
Delia non vsquam qua me cùm mitteret vrbe,
Dicitur ante omnes consuluisse Deos.
Illa sacras pueri sortes, &c.
Et Eleg.8.
Nec mihi sunt sortes, nec conscia fibra duorum
Præcinit euentus, nec mihi cantus auis.
Et lib.2.Eleg.5.
Túque regis sortes, per te præsentit aruspex,
Lubrica signauit cùm Deus exta notis.
Et paulò post,
Hæc dedit Aeneæ sortes.
Horatius in arte Poëtica,
Tyrtæúsque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit, dicta per carmina sortes.
Quod de responsis Apollinis interpretatur Acron.
Propertius,
Et quid Prænestis dubias petis inscia sortes?
Ouidius lib.1.Metamorph.
Placuit cæleste precari
Numen & auxilium per sacras quærere sortes.
Et alibi in eod.lib.
Meta dea est, sortémque dedit, discedite templo.
Et lib.3.eiusdem operis,
Duraq; iubent Agamemnona sortes
Immeritam sæua natam mactare Dianæ.
Et lib.15.
Sic dicere vates
Faticanásque ferunt sortes Nam & alibi lib.scilicet 3.eiusdem operis, Phœbeas sortes appellat. Seneca in Hercule Oetheo, *Faticinæ sortes. Phœbeæ sortes. Fatidica sors.*
Quærens hanc sortem mihi
Fatidica quondam dederat.
Idem in Oedipo, actu 2.
In tempore ipso sorte Phœbeia excitus
Tiresia tremulo tardus accelerat gradu.

Plinius Iunior lib.8.Epistolarum ad Romanum, præsens numen atque etiam fatidicum indicāt sortes. Apuleius lib.5.Asini aurei, Sed Apollo quanquā Græcus & Ionicus propter Milesiæ conditorem sic Latina sorte respondit, &c. Ante hos Ennius, aut quisquis is fuit apud Ciceronem lib.1.de Diuinatione,

Vt se edoceret obsecrans Apollinem
Quò sese vertant tanta sortes, somniūm
Ibi ex oraculo voce diuina adidit
Apollo, &c.

71 ¶ Et ipse quoq; Cicero, vt relictis poëtis ad alios autores veniamus, in illo lib.1. loquitur de oraculis quæ æquatis sortibus ducuntur. Et alibi item eod.lib. loquitur de sortibus Iouis Dodonei. Et Cæsar quo loco loquitur de M.Valerio Procillo capto ab hostibus, ter consultum vtrū igni *Ex alijs scriptoribus.*

statim

ſtatim necãdus eſſet,an in aliud tempus reſeruandus,ſortiũ beneficio euaſiſſe incolumen.Liuius 1.dec.lib.1.nõ longè ante fi.Delphos ad maximè inclytũ in terris oraculum mittere ſtatuit,neque reſponſa ſortium vlli alij cõmittere auſus,&c.Valer.Max.lib.1.in princ.Priſco etiam inſtituto rebus diuinis opera datur:cum aliquid cõmendandum eſt,precatione:cum aliquid expoſcẽdum, voto:cum exſoluẽdum,gratulatione:cum inquirẽdum,ſortibus.Et iterũ eo.lib.1.c.6.vbi de Lacu Albano. Cuius rei explorandæ gratia legati ad Delphicum oraculum miſsi retulerunt præcipi ſortibus,vt aquam eius lacus emiſſam per agros diffunderẽt. Rurſumq; eõ.lib.c.8.vbi de Daphida loquitur.Inde cum iocabũdus quaſi deluſa ſacrarum ſortium fide reuerteretur,&c. Ibi autem loquitur de eodem Delphico oraculo.Sueton.autem in Tiberio,c.14. meminit ſortium oraculi Gerionis.Et in Caligula,c.57.ſortium Antiatinarum. Et in Domitiano,c.15.ſortium Prænestinarum,quibus vtriſque mors nunciata eſt. Et Prænestinarũ quoque idem Sueton.in Tiberio,c.63. & in Domitiano,c.15.& Lampridius in Alexandro Seuero,& ante eos Cicero lib.2.de Diuinat. & Propertius vti ſuprà diximus.Et Statius lib.1.Syluarum,

Et Prænestinæ poterunt migrare ſorores.

Et vbiq; reperies ſortes Apollinis,vt apud Hygini.Fabulatũ,c.32. & 69. & 88.& 89.& 101.& 120. Et Apuleiũ lib.5.de Meta.de oraculo ipſius Apollinis Mileſij loquentem , Ducite me & cui ſors addixit,ſcopulo ſiſtite.De qua re etiam quędam videbis apud Aleiat.noſtrũ lib.Parergon 5.c.22.

72 ¶ Auguſtus Imp.vt tradit Sueton.in vita ipſius,c.35.Sanxit ne Septembri Octobrive menſe in ſenatu vllos adeſſe alios neceſſe eſſet,quàm ſorte ductos, per quorũ numerũ decreta confici poſſent.ſibiq; inſtituit cõſilia ſortiri ſemeſtria,cũ quibus de negotiis ad frequentẽ Senatũ referendis ante tractaret.Ex quibus apertè intelligis apud antiquos illos Rom.illis duob.menſib.Septembri & Octobri Senatũ frequentem,ſiue ordinarium,ſiue legitimũ dimitti ſolitum:nec niſi quaſdam ſorte ductos manere,per quos Senatuſcõſulta facere,ſi quando neceſſe eſſet, quibus cõficiendis certo numero opus eſſet.Cuius etiamnum quædam veſtigia ſequimur in noſtris Senatibus Gallicis, quibus vacatio eſt à Senatu illis duobus menſibus,præter certũ Senatorum numerum,qui ibi manere iubentur.Quanquã ne illud omittam,videtur ex eodem Sueto.in ipſo Auguſto,c.32. huiuſmodi annuam vacationem Senatus fuiſſe Nouembri & Decembri menſibus.

Sorte ducti Senatores qui mẽſe Septẽbri & Octobri manerent. Vacationes Senatuum.

73 ¶ Romani ipſi in ducendis quoq; vxoribus(quod magis mirũ eſt)ſi quãdo cõtrouerſia intercedebat,ſortitionibus vtebãtur. Quod ex eo intelligere licet,quod apud Plaut.in Caſina Chalinus ſeruus & Olympio villicus coniectis in ſitellã ſortibus ſuper coniugio Caſinæ ſortiti ſunt,ſórſque Olympioni cõtigit. Nam ea fabula,vt intelligas id Romanos à Gręcis mutuaſſe,ſumpta eſt à Græca Comœdia,cui ob id nomen à ſorte Clerumeni impoſitũ eſt,Latinè Sortientes, vt prologus ipſius Plauti indicat.Quodq; apud Sueton.in Tiberio,c.35. in fi.ipſe Tiberius quempiam Quæſtura mouit,quòd vxorẽ pridie ſortitione ductã poſtridie repudiaſſet. Hincq; fortè videri poſſet dictum eſſe,ſortiri vxorem & maritum,in l.fœmina.ff.de Senato.& in l.ſi rogatus.§.matrimonij.ff.de manumi.vindic.in l.cum veterum.C.de dona.ante nup.& in l.2.verſ.quod ſi per parentum.C.quando & quib.quar.pars,lib.10.vbi Luc.Pen.no.& in l.vlt.C.de inco.eo.lib.10.& §.t. 36.diſt.& c.quia tua.12.q.1.Et Ruth 1.c.& Eccleſiaſt.c.7.Et apud Apuleium lib.9.Meta.Peſsimam, inquit,& ante cũctas mulieres longè deterrimam ſortitus coniugem. Et Firmicum lib.3.Matheſeos,c.8.in 7.loco,& lib.5.cap.1.in horoſcopo Sagittarij,in fi.& in aliis prope finitis locis. Atque etiam ſortiri matrimonium,in l.cum te. C. de inoffic. teſt. Et ſortiri vſoris coniũctionem in c. vna,26.diſt.Et ſortiri torum apud Senec.Tragœdiograph.in Octauia,act.2.

Vxores ſorte duci ſolitas.

Sortiri uxorẽ & maritum. Sortiri matrimonium.

Sortita fratris more Iunonis toros.

74 ¶ Cornelius Tacitus in eo lib.quem de morib.Germanorum elegantiſsimè ſcripſit, Germanos ipſos ſortes,vt qui maximè,obſeruare tradit,morémque ſortitũ,quibus vtebãtur, deſcribit. Ante eum autem Cæſar lib.1.Comment.de bello Gallico ſcribit,apud ipſos Germanos eam eſſe conſuetudinem,vt matresfamilias eorum, ſortibus declararent vtrum prælium cõmitti ex vſu eſſet, néce. Et vt idem paulò ante finem eius libri tradit , illas quoque de morte captorum in bello ſortibus conſulere ſolere.

Germanos ſortium obſeruatores eſſe.

75 ¶ Cum ingẽs aliquãdo fames inuaſiſſet vniuerſam Lydiã,Tyrſenus,aut vt alij vocãt Tyrrhenus & Lydus Atyos tyranni Lydorũ filij habito ſuper hac re conſilio,biſariã populares ſuos diuiſere,ea lege,vt alter eorũ domi cum ſuis remaneret,alter vero ad quærẽdas nouas ſedes egrederetur.Huiúſque rei arbitrium ſorti cõmiſerunt,contigitq; vt extractis ſortibus profectionis conditio Tyrſeno obueniret.Ideoq; præparatis nauibus cum ſuis illas ingreſſus proſpera vſus nauigatione in Italiam peruenit,ibiq; accolas huius loci ſtrenue domuit,regionemq; illorum obtinuit, & à ſuo nomine Tyrſeniam appellauit,quod à Velleio Patereulo lib.1.Rom.hiſtorię proditum eſt,& Seruio lib.2.Aeneid.in eum locum,Vbi Lydius arua,inter optima virũ,&c.Et rurſum lib.8. in eum quoque locum,vbi Lydia quõdam gens bello præclãra,& Nicol.Leonico lib. Variarum hiſtor.3.c.52.vbi tamen neutrum citat, nec alium vnde id acceperit, vti nec ſemper aliàs fecit in vniuerſo illo opere.Verùm Myrſilus Lesbius in libello de origine Italiæ & Tyrrhenorũ,id omnino reiicit veluti confictum & contrarium ei quòd ſcribit Xanthus Lydius in patria hiſtoria. Sed quicquid ſit de ea.Non diſsimiliter Lampeto & Marſepia Getarum reginæ ſortito tentarũt, vtra earum in regno ipſo manens fines patrios tueretur , vtráve in alienas regiones exercitum

Fratres ſortiuntur , uter eorũ maneret ut ille in aliã regionem abiret.

duceret

ducerет eas ſubactura & imperio coniunctura, vt tradit Iornandes in eo lib. quẽ de Origine Getarum ſcripſit. Qui & ipſe eodem libro ſcripſit Theodemitum, regẽ Gothorum, & Germanum miſſa ſorte alterum in partem Italiæ, alterum ad regnum Orientale aceeſsiſſe.

76 ¶Et vt aceruatim alia quædã hic tãdem colligamus, ſcribit Ariſtoteles lib. 4. Politicon cap. 5. vtile eſſe quibus eſt cõſiliorum poteſtas, aut ſuffragio, aut ſorte deligi. Sed & vtile quoq; eſſe, ſi maior ſit numerus popularium quàm Reipublicæ gubernatorum, aut non omnibus proponi pręmiũ ſed is qui numero Patriciorum pro portione reſpondeant, aut ſorte plures à conſilio reiici. De quo & idẽ multo plura in c. ſeq. Et lib. eiuſdem operis 5. & ca. 3. A largitionum, inquit, corruptela ſine ſeditione mutãtur Reſpublicę, vt in Herça ciuitate. quod enim legerẽt eos qui ſuffragia largitione corrupiſſent, electio in ſortitionem mutata eſt. Et lib. 6. ca. 1. aut vt alij diuidunt 2. Quod ſi quis magiſtratus ex antiqua mutatione reliquus ſit, tũ ſas eſſe ei autoritatẽ imminuere, & à ſuffragiis ad ſortitionem transferre Et c. ſeq. Si pares eos eſſe contigerit, cõmunem hanc eſſe controuerſiam putãdum eſt, vt ſi nunc inter duas partes diuiſa ſit concio aut iudicium. Aut enim ſorti res commitenda eſt, aut aliud tale faciendum. [*Sortium exẽpla ex Ariſtotele.*]

77 ¶Et vt ad alios autores accedamus, Cicero lib. Officiorum 3. Quid inquit, ſi vna tabula ſit, duo naufragi, hiq; ſint ſapiẽtes, ſibi vterq; rapiat, an alter cedat alteri? cedat vero, ſed ei cuius magis interſit vel ſua, vel Reipublicæ cauſa viuere. Quid ſi hæc paria in vtroq;? nullũ erit certamẽ, ſed quaſi in ſorte aut in micãdo victus alteri cedet alter. Hæc ille. Eſt autẽ micare, vt id obiter dicã ſortiri digitis, vt ſcribit Nonius Marcellus huius loci, & aliorum autoritate. Idẽ in oratione pro Cn. Plancio vtrum id ſortis eſſe vis, an eius qui eam legem ferebat? Si ſortis, nullũ crimẽ eſt in caſu. idem in 3. Phili. Prouinciarum religioſam ſortitionẽ appellat. Et paulò poſt ſortitionẽ diuinam. Apud Liuium li. 1. Tarquinij duo filij cũ accepiſſent reſpõſum ab Apolline Delphico eum ſummum imperium Romæ habiturũ, qui primus obſculũ matri tuliſſet, ipſi inter ſe vter prior cũ Romã rediſſent, matri obſculum daret, ſorti permiſerunt. Apud eundem 1. Decad. li. 4. Delectum inquit haberi non ex toto paſsim populo placuit, decẽ tribus ſorte ductæ. ex his ſcriptos iuniores duo tribuni ad bellum duxere. Sed & lib. 5. tradit Ambigatũ Celtarum regem ob abundantem plebis multitudinẽ Belloneſum & Sigoneſum ſororis filios in alias quas Dij dediſſent auguris ſedes oſtendit. Sigoneſo autem ſortibus datos Hercinios ſaltus, Belloneſo Italiam. [*Ex Cicerone.*] [*Micare quid ſit.*] [*Ex Liuio.*]

78 ¶Diodorus Siculus li. 4. Bibliotheces ſcribit ad cuſtodiam inſulæ Ophiadis cuſtodes ſorte fuiſſe diuiſos ab Aegyptiorũ rege cui ea parebat, ne quis furto lapidem Topaziõ quo ea inſula abundat, ſubtraheret. Et lib. 5. eiuſdem operis tradit, quod cum Theſeus & Pirithous cõmuni conſilio Helenam rapuiſſent, Athenáſq; aduxiſſent, iacta inter eos ſorte vtrius ea ſponſa futura eſſet, ſorte Theſeo obigit. Idem li. 11. eiuſdem operis ſcribit Siculos quicquid publici relictum agri acceſsiſſet, per ciuiũ capita quæque ſuis diſtributa ſorte tradidiſſe. Et alibi eodem libro Aegeſtæos, & Lilybæos agrũ ad Maxarum fluuium poſitũ pro ſorte diſtribuiſſe tradit. Et paulo pòſt agrũ Cherſoneſum ſorte quoque mille ciuibus diſtributum fuiſſe. Et libr. 12. Sybarienſes agrum Thuriorũ mœnibus finitimum pro ſorte item diſtribuiſſe. Et paulo pòſt, ipſos Thurios eundem quoque agrum rurſus æqua ſorte inter ſe diſtribuiſſe, vt iam intelligas id vbique fieri ſolitum. quod & videri poteſt ex his quæ diximus ſuprà, nu. 5. Sed & alias. [*Ex Diodoro Siculo.*]

79 ¶ Plutarchus in Solone tradit illũ ἐν δημοσίῳ præbuiſſe epulũ, quod παρασιτεῖν quaſi accubare vocauit. non enim eundẽ permittebat cibari eo loco ſæpius. Si is autẽ cui ſorte obuenerat, recuſaſſet, plectebatur: quoniã illud plus æquo appetentis, hoc ſuperbi & nimis faſtidioſi, & cõmunia contẽnentis eſſe putaret. Idẽ in Pericle, In octo, ait, partes vniuerſam multitudinẽ partitus, ſortibus vtebatur, & cui alba faba contigiſſet, huic permittebatur in conuiuiis atq; otio agere, cæteris pugnantibus. Ideo etiã aiunt eos, quibus res quępiã ſuauiter ſuccedunt, cum diẽ albũ ab alba ſcilicet faba vocare. Hęc enim ſunt verba illius, ὀκτὼ μέρη διελὼν τὸ πᾶν πλῆθος ἀπεκλήρε. καὶ τῷ λαβόντι τὸν λευκὸν κύαμον εὐωχεῖσθαι, καὶ σχολάζειν παρεῖχε, τῶν ἄλλων μαχομένων. διὸ καὶ φασὶ τοὺς ἐν εὐπαθείαις τισὶ γενομένους, λευκὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ κυάμου προσαγορεύειν. Apud cũdẽ Plutarchũ Problematon Græcorũ c. 151. Leuſippa. Arſinoë, Alcathoë Minyj filiæ furore percitæ cum carnibus humanis veſci cuperent, de filiis inter ſe ſortitę ſunt. Idẽ in Nicia autoritate Theophraſti, tradit cũ de pacis conditionibus inter Athenienſes & Spartanos conueniſſent, atque captiuos homines agróſq; & ciuitates inuicem captas vtriq; reddẽdas ſtatuiſſent, ſorte diſcerni placuit quinam priores reddendo eſſe deberent, Niciáque clanculũ eos qui ducendis ſortibus præerant, pecunia corrũpiſſe. Idẽ in Antonio ſcribit ipſum Antoniũ & Cleopatrã inter ſe ſortitos fuiſſe, cũ ſe mutuò ad cœnã inuitaſſent vter eorum inciperet. Idem in Timoleone tradit quod cum inter ſuos duces contentio eſſet qui primũ traiiciendi fluminis Damyrię, & aggrediendi locũ haberet, Timoleon hanc controuerſiã partibus decernere voluit & ducũ ſingulorũ annulos in ſua chlamyde coniectos permiſcuit. Idem in Parallelis, c. 66. quod cùm peſtilentia Lacedæmonem vexaret, relatúmq; eſſet oraculũ ex Apolline finẽ mali fore, ſi quotannis virginem quampiam generoſam immolarent, ſorte eam virginem aſſumebant. Et c. ſeq. idem tradit de Phalerorum peſtilẽtia, vt ſcilicet in ſortem vocarent, quam immolarent. Apud eundem in Othone legiones ſorte ordinem capiebant. Idem in Theſeo tradit ipſum Theſeum & Pirithoum ſorte contendiſſe vtri eorum Helena obtigeret. Idem in Romulo ſcribit ex regibus ab Aenea ortis Numitorem, & Amu- [*Ex Plutarcho.*]

lium regnum pecuniásque & aurum sorte partitos fuisse, & Numitori regnum, alteri aurum & pecunias contigisse.

Ex Dionysio Halicarnasseo

80 ¶ Apud Dionysiũ Halicarnasseũ lib. Romanarum antiquit. 4. Etruscus vates asserit sortẽ nõ minimã esse partẽ speculationum in diuinatione, rectã interrogationẽ. Valerius Maximus li. 1. c. 1. in prin. Prisco instituto rebus diuinis opera datur: cum aliquid cõmendandum est, precatione: cum exposcendũ, voto: cum exoluendũ, gratulatione: cum inquirendum, extis vel sortibus, &c. Et li. 8. c. 16. vbi de Sulpitia scribit, ex omnibus matronis centum, ex illis autem decem sorte ductas fuisse, quæ de sanctissima fœmina iudicium facerent, quæ Veneris Verticordiæ simulacrum consecraret. Et Cornelius Tacitus lib. 3. scribit Tiberium quinque Cõsularium, quinq; è Prætoriis totidem è cætero senatu sorte duxisse apud quos exsoluti plerique legis nexus modicum in præsens leuamentũ fuere. Idem libr. 5. scribit Togonium Gallũ orasse Tiberium deligere Senatores, ex queis viginti sorte ducti & ferro accincti, quoties curiã iniisset, salutem eius defenderent. Idem lib. 18. satis declarat legiones de ordine agminum sortiri solitos. Idem libr. 20. scribit sorte ductos fuisse, per quos redderentur bello rapta, quique æra legum vetustate delapsa noscerent, figeréntq;, & qui fastos adulatione temporum fœdatos exornarent, modúmque impensis facerent.

Ex Suetonio.

81 ¶ Suetonius in Iulio Cæsare, c. 41. declarat sorte capi solitos, qui acciperent frumentũ ex publico: & si qui eorũ vita decessissent, alios subsortitione in id deligi. Idẽ in Augusto c. 13. tradit illũ, rogãtes patrem & filiũ pro vita sortiri, vt dimicare iussisse, vel altereutri concederetur. Sed & ibi c. 30. instituit vt regiones vrbis magistratus annui sortiro tuerentur. Ex eodẽ in Nerone c. 21. intelliges Citharœdos ex sorte in sceuã prodire solitos, cum scribit, Nomen suum in albo profitentiũ Citharœdorum iussit adscribi, sorticuláq; in vrnã cũ cæteris demissa, intrauit ordine suo. Apud eũdem in Vespasiano c. 10. Vespasianus ipse sorte elegit, per quos rapta bello restituerentur. quod & nos supra ex Tacito retulimus. Et in Tito c. 9. ipse Titus curatores restituendæ Cãpaniç è Consularium numero sorte duxit. Idem in Domiciano c. 4. scribit illũ in Albano celebrasse quotannis quinquatria Mineruæ, cui collegiũ institueret, ex quo sorte ducti magisterio fungerẽtur. Sed & idem in eodem Domiciano c. 14. prodit decretum fuisse, vt quoties Domitianus Consulatum gereret, Equites Ro. quibus sors obtigisset, trabeati, & cum hastis militaribus eum præcederent.

Citharœdorũ sortitio.

Athletarũ & Pancratiastarum sortitio.

82 ¶ Nec tamen omittemus similem propemodum illi Citharœdorum sortitionem inter Athletas & Pancratiastas apud Græcos obseruari solitam ex Luciano in Hermotimo: Nam in argẽteam, ait, calpin, id est, vrnam coniiciebantur minutulæ sortes faba non ampliores, eo ordine semper seruato, vt binis eadem elementi nota inscriberetur sortibus, pro Athletarum numero numerosioribus. Cum autem tempus pugnandi impenderet, prodibant ex Athletis singuli sortem educturi: nec interim inspiciendi sortem ius erat, id prohibente mastigophoro. Peracto autem orbe Alytarches respiciebat sortes, atque ita dispensabat, vt qui α, esset sortitus, cum eo componeretur, qui eandem literam eduxisset, atque ita deinceps Homogrammi certaturi prodibant. Sed id tamen demum fieri solebat, si certaturi pares fuissent. Quod si quinque aut septem coniiciebantur in vrnam, solitaria superetat litera, quæ antigraphum siue antigramma nõ haberet, qui eam eduxisset, residebat expectans quamdiu certarent alij, ingressurus mox cum fatigatis ingẽs ipse & integer viribus, quod vtique fœlicissimum censebatur, hícque dicebatur ἔφεδρος, quæ dictio indicat nouissimum apud Sophoclem in Aiace flagellifero.

83 ¶ Iustinus lib. 1. tradit Cyrum adhuc puerum inter ludentes pastores sorte Regem delectum fuisse, quod ei omen fuit futuri imperij. Idem li. 21. scribit centũ virgines & fœminas Locrenses sorte ductas, quas in templum Veneris quàm possent ornatissimas mitterent, vt voto cuipiã ex publico fungerentur. Plin. lib. 33. c. 3. tradit Sesostrim regem Aegypti annis quibusque sorte reges singulos è subiectis iungere ad currum solitum fuisse. Apud Apuleium libr. 4. Meta. Latrones sorte ducti noctibus excubabant speculandi gratia, ne scilicet inuenti deprehenderẽtur. Et paulò pòst, Sorte quoque ministerium faciebant. Apud eundem in lib. de Mundo, Reges Persarum stipatores habebant regalium laterum, qui tutela peruigili custodiam per vices sortium sustinebant. Lãpridius in Heliogabalo, cum tradit sortes conuiuales scriptas habuisse, quales inibi describit, hũcque sortis morem primum instituisse, & ad sortem scenicos vocasse eo modo, quem ibi describit. Flauius Vopiscus in vita Probi tradit sorti commissum fuisse, cui equus velocissimus cederet, scribítque ipsi illum cessisse. Sunt qui Sortem pro Deo cultam fuisse tradunt, vt videre licet apud Plinium lib. 2. c. 7. vt cuius mater Fortuna, vt dicemus infrà, nu. 87. Dea plerisque fuerit existimata, vnde illud Iuuenalis,

Sed te nos Fortuna Deam facimus, cæløque locamus.

De quo plurima videbis per Lilium Gregorium Gyraldum de Diis gentium, Syntagmate 16. Sunt quoq; qui Lachesim secũdam Parcarum à sorte dictam putant, aut quòd sors ea sit, vt existimat Fulgentius: aut quòd vt alij arbitrantur, fatum sortiantur, παρὰ τὸ λαγχάνειν τὸ πεπρωμένον.

Contra sortes Fortunæ iudicium à ratione remotum.

84 ¶ Contra istam opinionem, quæ hanc controuersiam sortis iudicio cõmittit, multa adduci possunt, quç sortes improbant, videlicet c. 1. 26. q. 1. & c. non statim, & c. hi qui, & c. non exẽplo. 26. q. 2. & c. aliquanti, & c. sortes. 26. q. 5. & c. vlt. extr. de sort. Et quod dicit Bal. loquẽs de hoc nostro casu in §. itaque, col. vlt. in procem. ff. iudiciũ fortunæ remotum esse à ratione. Ideóque nec rationem ipsam, nec intellectũ debere se committere huic fortunæ, quæ sæpissime præfert iniquum æquo,

nec

nec rectè iudicat, vt no. iu l. sed an vitro. §. vlt. ff. de neg. gest. & paulo post, Oportet (ait) intellectū omnia determinare, & quàm paucissima fortunæ committere. l. 2. ff. de condi. & demonstr.

85 ¶Sed & idem Bal. in c. licet caussam, col. 7. ver. oppo. quod Papa, de proba. de sorte loquens. Non est (ait) iustum, vt opes nostras cōmittamus casibus fortuitis, & incertis. l. quæ fortuitis. C. de pig. act. Nam fortuna est nutus Dei nobis incertus: vel si est altera natura in cælo habens dominium caducorum, non debemus nos immiscere eius officio. Quinetiam Alci. in d. l. 2. §. ex his. num. 25. dicit id sortis iudicium esse periculosum, & subiectum fortunæ, non rationi. Ob quod non assentitur op. Bar. ibi. de qua suprà diximus.

Ad idem. Sortis iudiciū periculosum.

86 ¶Quibus adde sententiam Ciceronis, qui & id sortis iudicium appellat iudicium fortunę, in oratione pro Aulo Cluentio habita, Sin autem sortiri ad pœnam atque hominum delictum fortuitæ iudicio committere minimè censorium est: certe in multorum peccato carpi paucos ad iguominiam & turpitudinem non oportet. Nam & idem Cicero lib. 2. de diuinatione, Dicendū (ait) igitur putas de sortibus? Quid enim sors est? idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod tesseras: quibus temeritas, & casus, non ratio, nec consilium valet. Tota res est inuenta fallaciis, aut ad quæstum, aut ad superstitionem, aut ad errorem. Idque multis rationibus & exemplis probat. Suprà autem nu. 75. docuimus quid sit micare. Isocrates autem in Areopagitico, scribit sortitionis gubernatricem esse Fortunam.

Ad idem.

87 ¶Nec mireris, quòd Bal. noster, & Tullius sortem vocarunt fortunæ iudicium, id enim nolui silentio præterire, quandoquidem Sors τύχης, fortunæ filia est, vt scribit Euripides,

τὸν τῆς τύχης παῖδα κλῆρον.

Et ex eo repetit Plutarchus, aut quisquis is fuit, dubitant enim nōnulli de authore huius libri, cui titulus est, πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, χερσαῖα ἢ θαλάσσια. id est, Vtra animalia sunt prudentiora, terrestria, an marina. Nam & τύχη Græcis vtrunque significat, & fortunam, & sortem. Quāquam sunt qui apud Euripidem, non τύχης legunt, sed ψυχῆς, tanquam scilicet sors sit animæ filia, quæ scilicet, vt scribit Cælius Rhodiginus lib. Antiquarum lectionum 29. ca. 22. posterioris æditionis, diuiti non contribuens τὰ πρωτεῖα, hoc est, honorem præcipuum, sed vt conuenit pauperem abiectúmque surrigit: magnum verò & potētem æqualitati assuefacit, nec molestè, sed moderatum agere hilariter. Et ita legitur apud ipsum Plutarch. Sympo. decad. 3. prob. 10. nisi ibi mendum sit. Sed prior lectio magis mihi placet. Cui adstipulatur illud Martiani Capellæ lib. 1. de nuptiis Philologiæ & Mercurij, de fortuna, Tunc enim omnium garrula puellarū, & contrario semper fluibunda luxu, leuitate pernix desultoria gestiebat. Quam alij sortem asserunt, Nemesimque non nulli, Tychénque complures, aut Nortiam. Cæterùm & de huiusmodi fortunæ iudicio ex iurisconsult. habes, ne illud ignores in l. seruus. ff. de stat. hom.

Ad idem. Sors fortunæ filia.

88 ¶Cornelius Tacitus lib. 12. scribit Augustum permisisse Senatui deligere præfectos, dein ambitu suffragiorum suspecto sorte ducebantur ex numero Prætorum qui præessent: neque tamē id diu mansisse, quia sors deerrabat ad parū idoneos. Dionysius autem Halicar. lib. 1. Anniquit. Rom. laudat Romulū quòd neque venalia, neque sorte diuidenda fecisset sacerdotia. Basilius quoque Magnus in Exameron i. sex dierū congressione 8. de apibus loquens. Rex (ait) apud ipsos non suffragiis est constitutus. Nam imperitia populi sępenumero pessimum omnium in Magistratum assumit, non sorte potestatem est assecutus. Sortium enim concursus ad omnium pessimum deterrimúmque persæpe deferunt magistratum. Philostratus autem in vita Apollonij, libr. 3 reprehendit illum morem, de quo suprà diximus Aegyptiorum, qui sacerdotes sorte deligebant: atq; Græcorū, qui iudices, quos ludis Olympicis pręficiunt, sorte etiam assumebant. Sorti nanq; illos electionem committere, quæ prudentiæ nihil habet, ita vt possit etiam pessimus quisque sorte assumi.

89 ¶Et ne omittā Poetas, Linus Tebanus Poeta vetustissimus, vt Apollinis & Terpsichoræ, vt plurimi volunt, siue Mercurij & Vraniæ, vt alij malunt, filius fuit, de huiusmodi sortibus ita scripsit apud Stobæum sermone περὶ φρονήσεως,

φράζεο δὲ σπουδὴν ἐπιταινόμενος δι' ἀκοῆς
μύθων ἡμετέρων, ἀτραπὸν περὶ παντὸς ἀληθῆ·
Κῆρας ἀποστρέψον πολυπήμονας, αἵ τε βέβηλον
ὄχλον ἀνιστῶσαι, ἄτας περὶ πάντα μεθῶσι
παντοίας, μορφῶν χαλεπῶν ἀπατήματ' ἔχουσαι.
Τὰς μὲν ἀπὸ ψυχῆς εἴργειν φυλακαῖσι νόοιο.
οὗτος γάρ σε καθαρμὸς, ὅστις δικαίως ὁσιώσει,
ἤν περ ἀληθῶς μισῇς ὀλοὸν γένος αὐτῶν.

Considera studium intendens, audiendo
Sermones nostros, viam in omnibus veram:
Sortes reijce damnosas, quæ & impiorum
Multitudinem excitantes damnis omnia inuoluunt,
Variis formarum periculosarum imposturas habentes.
Has quidem ab animo arcere studiosè cogita.
Hæc enim te purgatio omnino verè sanctificabit,
Si verè oderis perniciosum genus ipsarum.

Sortes damnosa damnis uariis omnia inuoluentes.

90 ¶Sed cui addere poteris quod Apuleius lib.9.Metamor.significans has omnes sortes vanas esse, & futiles tradit sacerdotes Isidis commentos nouum genus quæstus: euocata enim sorte vnica pro pluribus casulis(aut vt alij legũt capsulis,aut vt alij,casibus)consulentes de rebus variis plurimos ad huoc modum cauillatos.Sortem autem hanc fuisse,ideo coniuncti terram proscindũt boues, vt in futurum læta germineot sata:tum si qui matrimonium sorte cooptantes interrogarent rem ipsam,responderi aiebant,iungendos connubio,& satis liberûm procreandis.Si possessiones præstinaturus quæreret,meritò boues, vt & iugum & arua sementis florentia pronuntiari (siue vt legere malo prænuntiari.) Si quis de profectione solicitus diuinum cuperet auspicium, iunctos iam paratósque quadrupedum cunctorum mansuetissimos,& lucrum promitti de glebę germine.Si prælium capessiturus vel latronũ factionem persecuturus, vtiles necne processus sciscitaretur,additam victoriam sorti, præsagio contendebant. qoippe ceruices hostium iugo subacturi,& prædam de captiuis vberrimam fructuosamque capturi.Et subiũgit,Ad istum modum diuinanonis astu captioso corraserant non paruas pecunias.Ex quibus planè intelligis has diuinationis species nihil aliud esse quàm meram imposturam.

91 *Sorti nunquã locum esse in qu.facti.* ¶Et illa quidem in vniuersum.Sed quod ad quæstionem nostram priuatim pertinet quæ quidẽ quæstio facti potiùs est, quàm iuris, vt dicit tex.in l.idem erit.ff.de sta.homi.Omnes propè in ea sententia sunt in huiusmodi q.facti nunquam sorti locum esse,sed vt qui factum allegat,idipsum probet,per l.ei qui.ff.de prob.& l.actor.C.eo.tit.cum si.Nam ita voluit gl.in l.j.in verbo,prohibebit.& ibi Saly.col.antep.ver.nec ob hæc verba.C.vti possid.Iac.Bel.Cy Ia.Bu.Ale.& Corn.in d.l.vlt.C.com.de leg.Io.And.Pan.& Io.Ana.in d.c.vlt.de sortile.Io.And.Imo.col.6 qui illã glo.dicit sing.Pao.& Fel.in d.c.licet causam,de prob.vbi ex hoc damnãt gl.ibi,de qua diximus suprà,nu. 18.nec hinc longè.Bar.in l.si duo,in prin.col.2.ver.alij dicunt.ff.vti possidet.Nico.Nea.Imo.Rap. Co.Pau.Ca.Alex.& Ias.in d.l.huiusmodi.§.vlt.ff.de leg.1.ex quibus ipse Imo.Alexá.& Ias. dicunt etiam illam sing.Ang.io d.l.sed cùm ambo.ff.de ind.Imo.in c.nostra,de testib.vbi & eam gl.dicit no.reprehendítque etiam gl.ibi,de qua & nos suprà diximus,nu.17.facit præterea.Floria.in l.itinere.ff.de serui.rust.præd.Ang.Are.in §.sed si ex testamento,col.2.nu.8.Insti.de satisd.tut.vbi & illam gl.dicit sing.& in d.§.optionis,Inst.de leg.Barba.in d.l.2.§.ex his,col.13.& ibi Ias.qui itẽ illam dicit sing.col.7.ver.circa ergo secundam quæstiooem.& ibi quoque Lancel.Gali.col.5.ver.quinta sit conclusio.ff.de verb.obl.Fely.in d.c.capitulum sanctæ crucis,col.pen.de rescr.& Fran.Ripa io repe.l.quominus,nu.59.ff.de flumi.

92 *Contra prędictam opin.* ¶Sed aduerte,quia licet omnes,vt diximus,vbiq; id teneant,tamẽ Phili.Dec.in d.c.licet causam, col.pen.ver.secunda conclusio,de prob.intrepidè tenet contrariũ,ea ratione motus quòd sortes suot permissæ præterquam in casibus prohibitis, vt suprà diximus nu.13.alia gl.Nec reperiuntur magis prohibitę in q.facti,quàm iuris.Nam io d.l.duo sunt Titij.quã plerique in contrarium allegant,aliud est quod impedit controuersiam sorte dirimi,quia agebatur de præiudicio tertij,scilicet pupilli:quo quidem casu res ad iudicium sortis non reducitur,vt nuncupatim voluit gl.loquens etiam de præiudicio pupilli in simili sermè casu,in d.§.sed si ex testamento,ver.sin autem, in verbo,partes,Insti.de satis.tut.Cyn.& cæteri in d.l.vlt.C.com.de leg.Bal.in l.si duas,col.t.ff.de excus.tut.Ang.in d.l.si cùm ambo.ff.de iud.& omnes propè de hac re loqueutes. *Sorti non esse locum cùm de præiudicio tertij agitur.*

93 *Idem ius in antecedenti & in consequenti.* ¶Igitur cùm nulla sit diuersitatis ratio in quęstione facti & iuris,quantum ad hanc rem pertioet, cur aliud in vno statuemus quàm in altero,& potissimùm cùm ex facto ius oriatur.l.si ex plagis. §.in cliuo.ff.ad leg.Aqui.&l.duobus.§.si ei qui,& §.vlt.ff.de iureiu.Nam ea iura ad id allegari solent.Et præterea simile ius statuendum sit in antecedenti & consequenti.l.ad rem mobilẽ, & ibi gl.ff.de procur.& l.ad legatum,eo.tit.& §.idem iuris,& ibi etiam glo.Inst.quib.ex cau.manu.non pos.cum si.Et hanc opin.sequi videtur Ant.cuius Decius non meminit,in d.c.vlt.ad fi.de sortil. dum allegat gl.in d.c.licet causam,de proba.Et nuncupatim quoque sequitur Caro.Moli.io Cõsuet.Paris.tit.1.§.& gl.t.col.5.num.8.

94 *Sorti non esse locum,nisi petatur saltẽ ab altera partiũ.* ¶Et si eam opin.teneas vt possit huiusmodi res sorti committi,hoc intelligas si ambæ partes,aut certe etiam altera partium contendentium id requirat.Nam vtroque inuito id noo fieret.Quin io rebus omnino indiuiduis sese mutuo concursu impedirent,per tex.in l.quoties.ff.de vsufr.amit.& expressè voluerunt Cy.Iac.Bu.Bar.Saly.Ang.& Philip.Corn.in d.l.vlt.C.com. de leg.Ioã. And.in d.c.licet causam.col.vlt.de prob.& in c.vlt.& ibi quoque Pan.ante fi.& Io.Ana.col.antepe.de sortile.& Bar.in d.l.huiusmodi.§. vlt.ff.de leg.1.& Floria.in d.l.itinere.ff.de serui.rust.præd. D.Cirier.in tract.Primogeoituræ in 9.q.col.5.ver.si tamen velis.Imò nec altero inuito,nisi vt dicam infrà,in fin.huius 17.quæstionis.

95 *Sorte res iudicata appellationem nõ admittit.* ¶Sed & illud postremò annotauerim,quòd si res sorte diiudicata fuerit,nõ poterit appellari:quia tunc grauamen infertur à fortuna,quæ in hoc mũdo superiorẽ non habet, vt quæ semper errat, & multas rerũ euoluit mutationes,vt sing.dicit Bal.in d.l.vlt.col.j.C. com.de leg.allegans.§.pe.in Auth.vt omoes obed.iudi.& sequitur Ias.qui id dicit singu.& perpetua memoria dignũ ibi,& in d.l.huiusmodi.§.vlt.col.vlt.ff.de lega.1.Et Ro.in l.sed cùm ambo.quam legit cum l.in tribus.ff.de iud.& Corn.coo.143.licet in hac,ad fi.li.4.& Catel.Cotta. memo.inci.sortis diiudicatio.& Phili. Deci.in d.c.licet causam,col.pe.ver.& de sorte,de prob.& Hippo.Marsil.in rep.l.1.num.140.C. de rap.virg.Et ad id citat Cota illud Euripidis,Fortuna cuncta versat in contrariũ.

¶Nam

96 ¶ Nam nec hoc casu, quo scilicet res iudicata est sorte, datur etiã minori in integrũ restitutio, vt sing. voluit idẽ Bal. in l. ait prętor. §. vlt. ff. de mino. dũ dicit, quòd si in diuisione minor optet deteriorem partẽ, is restituetur, nisi illi sorte contigerit, quia tunc vtitur iure cõmuni: & contra aduersam fortunam non datur restitutio. Et idem propemodũ dicit in l. verùm. §. sciendũ, per eũ text. eo. tit. Ad cuius sententiæ confirmationẽ facit tex. in l. de fideicõmisso. C. de transac. vbi, quando ex incerto euentu quis potest consequi lucrũ & damnum, nullo modo læsus dicitur, etiãsi damnũ consequatur, vel si sit minor: nam in ea l. alter minor erat, de qua & nos plura diximus ad id nostrum propositũ in repet. l. si vnquam, in verbo donatione largitus, nu. 110. cæterùm superiora. *Nec restitutio nẽ in integrũ.*

97 ¶ Sed id tamen intelligendum, modò non sit intolerabilis quædam deceptio, ex eo quod etiam sing. dicit ipse Bal. in l. maioribus. C. com. vtriusque iudi. per illum tex. iuncta d. l. 2. C. quan. & qui. quar. pars, lib. 10. quòd si fratres hæreditatem sorte diuidant, ex qua intolerabilis deceptio insurgat, potest peti rem in melius reformari. & sequitur Ro. in d. l. sed cùm ambo, & con. 471. luctum, in fi. & Philip. Fran. in rub. de appel. Corne. qui id dicit sing. d. con. 143. ad fi. lib. 4. Paris Puteus in tract. de ludo, char. vlt. ver. an à sententia. Barb. in c. cùm dilecti, col. vlt. de empt. & vend. & in d. c. licet causam, col. pen. & ibi quoque Deci. vbi suprà, de prob. Hipp. Mars. in d. l. j. vbi suprà, de rapt. & Catel. Cota, qui & id sing. dicit in d. memor. sortis diiudicatio. & D. Cirier. in trac. de primogenitura, lib. 2. q. 3. col. 16. in 8. prærogatiua. *Nisi intolerabilis sit deceptio.*

98 ¶ In quam sententiam dicit ipse Bal. quem nullus illorũ allegat, con. 72. cuius id caput est, factũ super quo consiliũ petitur, in 2. dubio, li. item 2. Diuisionibus esse standũ nisi vltra dimidiam alter deceptus esset, vel nisi alteri beneficio minoris ætatis subueniatur, per d. l. maioribus. Etiãsi fiãt sorte sicut moris est, licet fortè quidã dicerent ꝙ fortuna similis sit ludo perditionis, vt maiori nullo modo subueniatur, minori autẽ sic, iuxta no. l. si minor. ff. de min. Sed & ille subdit, ista nõ est bona similitudo, si in hoc casu fortuna æquiparatur bono & æquo iudici, per d. l. vlt. C. cõ. de le. *Ad idem.*

99 ¶ Sed hæc tamẽ limitatio nõ posset procedere in hoc casu de quo agimus. Certũ est enim ius primogenituræ ad alterũ tantũ contendentiũ pertinere: vt tamen is sit, incertũ. Propterea ab initio q. sorti committũt eo animo, eo consilio, vt res alteri tantùm ex sorte adiudicetur. Proptereáque alter non se potest dicere læsũ, quãuis nihil cõsequatur. At in diuidenda hæreditate inter hæredes nihil tale est, quia certũ est omnes hæredes suam legitimã portionẽ habere, proptereáq; si in diuidenda ex sorte hæreditate cõperiatur vnũ maxima ex parte læsum esse, quod certũ est ad illũ pertinere, non mirum est si res reducenda sit in melius, vti etiam in nostro casu foret, si posteà liquidò constaret non eum cui sors primogenituræ obtigit, sed alterum esse primogenitum. *Quid igitur in nostro casu si post sortis iudicium constet quis sit primogenitus.*

100 ¶ Sed quod haud dubiè verum est, hæc omnia ita demum obtinent, si in sorte nullus dolus aut fraus interuenerit, vt in ea historia quam suprà, nu. 28. Darius ille primus, de Dario retulimus: & in alia de Cresphonte, nu. seq. incip. nam & in simili. In quibus vterque, scilicet Darius Cresphontes regna alter Persarum, alter Messeniorum sorte fraudulenta consecuti sunt. Nam nunc nemo dixerit huiusmodi sortes sequendas esse, cum semper fraus, dolus, captio, à quacunq; re excludi debeat. d. l. maioribus. C. com. vtriusque iudi. & l. si vxori. ff. de aur. & argen. lega. cum si. Est autem prouerbium apud Sophoclem δραπέτης κλῆρος, id est, fugitiua sors, de re per dolum facta. Et vide quæ & nos dicemus in re non admodum absimili in 60. q. nu. 8. intelliges 2. & seq. & diximus in nostris Retractibus, tit. j. §. 24. gl. j. nu. 5. vt id, & seq. *Quid si dolus interuenit.*

101 ¶ Et vt id caput concludam, si quis pleniùs nosse cupiat an, quando, & quomodo sortes sint permissæ aut prohibitæ, legat Archi. in c. j. 26. q. 2. Io. And. in rub. de sorti. & in c. vlt. eo. tit. & ibi quoq; omnes scribentes. Cy. & alios in d. l. vlt. C. com. de leg. Omnes in d. l. huiusmodi. §. vlt. ff. de lega. j. & in d. c. licet causam, de probat. Feder. Senen. con. 284. domine reuerende, Albe. in suo dictionario, in verbo sors. Luc. Pen. in d. l. 2. col. 3. in verbo, sortiũ. C. quã. & quib. quar. pars. Io. Fab. & Ang. Are. in §. optionis, Inst. de lega. eundem Are. in §. 2. Insti. de satis. Pau. Cast. in l. sed cùm ambo, quã legit. cum l. in tribus, in fi. ff. de iud. Maria Soc. in trac. de sortibus. ex quo se citat in rubr. de libel. oblati. in 4. membro 8. arg. prin. ad fi. & Fel. in d. c. capitulũ sanctæ crucis, col. pe. vers. sed an sortibus, de elec. & nouissimè Guil. Pontanũ in d. l. 2. §. ex his, col. 10. nu. 11. ff. de verb. obl. & Aleiatũ. lib. Parergôn 5. c. 22. & copiosissimè Moli. in Consue. Paris. tit. j. §. 8. gl. j. in 2. quę. nu. 13. & multis seq. & Paul. Grillandum in lib. quem nuncupatim scripsit de Sortilegiis, & Ioan. Oldeodorpium, Actionum classe 4. art. 22. nu. 10. eodémque vlt. Et è Theologis D. Thomam, in 2. 2. q. 95. per totam eam quæst. præsertim art. 8. & gl. ord. & Nicol. Lyren. in c. 1. Io. & eundem Lyren. in c. 34. Nu. in fi. & in Prou. c. 16. in fi. & in c 1. Actorum Apostolicorum. *Reliqua de sorte.*

102 ¶ Scio autẽ nõnullos de sortibus hæc scripsisse, Vetustos patres nõ solitos qualibet leui de causa mittere sortem, sed aut necessitate aut grandi vtilitate vrgente: nec nisi cũ magna religione, reuerentia, expiationibus, ieiuniis, mũditia, precibus, votis, sacrificiis, cõsecrationibus, cæterísque adhibitis religiosoũ sacris mysteriis. Solere enim sacra ipsa operibus nostris rite præmissa, vt maximè diuinã prouocare voluntatem & beneuolentiam, diuinorúmq; spirituũ præsentiam, quorũ dispẽsatione sorte directa, requisitæ rei veram suscipimus voluntatem. Oportere igitur quencunq; per sortes operantem accedere animo bene disposito, non perturbato, non distracto, & cum forti desiderio, firma deliberatione, constanti intentione sciendi id quod quæsitum fuerit. Præterea erga Deum puritate, castitate, sanctimonia pollentem, indubia spe, & firma fide sacris orationibus *Quorundam opi. de sorte.*

inuocare, vt dignus efficiatur cui diuini ſpiritus congrediantur, diuioáq; voluntas innoteſcat. Quibus oonnihil ſubſcribit quod Tullius in 1.in Verrem actione,quæ diuinatio dicitur, itemq; 2.ſortium religionem vocat. Suprà autem ſatis diximus nunquam ſortibus vtendum eſſe ad diuinationem. id eoim ab omnibus prohibitum.

XVII. QVAEST. SECVNDA OPINIO.

1 *2.op.de gratificatione. Leges quæ ad eam faciunt.*

AD ſecundā opi.quæ dicit ſimpliciter eſſe locum gratificatiooi,faciūt multa iura quibus cauetur in rebus id genus gratificationi locū fore.Imprimis l.vlt.ff.de reli.& ſumpt.ſune.quę & hac dictione gratificationis vtitur,quæ cū ſit Sceuolæ eloquentiſsimi Iuriſc.facit,vt mious verear vti ea dictione in hac ſignificatione electionis vnius perſonæ aut rei ex multis.Quanquam ſcio aliter accipi à probatis ſcriptoribus,& Vlpi.in l.quia poterat,in fi.ff.ad S.C Trebel.Eius autē l.vlt.vt ad eam redeamus,autoritate ſcribit Alb.in l.ſcripturę col.1.ver.quid de duobus.C.de fid. inſt.poſt Guil.& Iac.Atc.in ſuis quæſtionibus ſtatutorum, quòd ſi poteſtas iurauerit ſeruare ſtatuta,& ſint quædam ſibi cootraria,cæteris paribus,locus eſt gratificationi,quod ſeruare maluerit.

2 *Alia.*

¶Et alius tex.in l.3.§.ſi cùm omnes,in prin.& ibi gl.ff.de S.C.Syl.vbi ſi ſeruus ſimul omnibus dominis opem ferre non potuit,poterit eligere cui volet.Et ex ea not.gl.gratificationi locum eſſe. Qua l.innixus Accurſius in l.ſi vt certo.§.nunc vidēdum,ver.quod verò,in verbo ſaluas facere, in fi.& ibi Rai.And.Piſa.Alb.Bal.Ang.ff.cōmoda.dicunt,quòd ſi quis habeat duas res à duobus ſibi cōmodatas,addit Ang.paris valoris,nec poſsit omnes ab incēdio ſaluas facere,locus eſt gratificationi.Et ipſe Bal.in l.1.§.ſed & ſi noxæ.ff.ſi ex noxa.cau.aga. ex eadem l.dicit quòd ſi ſeruus eſt duobus noxæ deditus,& vterque ſimul petat,erit locus gratificatiooi domini.Et idem Bal.in l.vlt.in fi.C.teſt.manu.quòd duobus ſimul idem pretium offerentibus pro re ſubhaſtata,locus erit gratificationi.& ſequitur Firmi.in tract.gabellarum.in 2.parte prin.q.9.& Fab.à moote S.Sab, in tract.de emp.& vend.in 5.parte prin.col.24.eiuſdem partis,ver.quid autem fiat, & Fran.Ripa. in l.quominus,no.61.ff.de flumi.

3 *Alia.*

¶ Súntque & alij plurimi tex.huic opi.adſtipulātes,quos hic aceruatim colligemus,io l.de dic.ff. qui ſatiſ.cog.& l.ſumma,ver.ſed ſi alij ſoluit.ff.de pecu.& l.ei apud.§.1.ff.de poſ.& l.io ſumma,& l.ſi nō ſortem.§.vlt.ff.de condi.inde.& l.planè,eo.tit.& l.in naue,in fi.ff.locat.& l.ſi duas,in prin. ff.de execu.tut.& l.ſi quis à filio.§.j.ff.de leg.1.& l.ſi quis ſeruū.§.ſi inter duas,& ibi glo.& Doc.& §. ſeq.& l.cùm quidam,& l.ſtatuliberū,in fi.& l.ſi mihi,& tibi,in prin.ff.de leg.2.& l.pater filiū.ff.ad leg.Falci.& l.ſi non expedierit.§.vlt.ff.de bou.autor.iud poſ.quæ lex eſt Pauli,& vtitur quoq; verbo gratificandi in hoc ſenſu,& l.ſi Titius,ibi & gl.ff.de verb.obli.& l.ſi Stichum.§.ſi decem.ff.de nouati.& l.fœminæ,& d.l.in quibus,& ibi Bal.C.de ſecun.nup.& c.1.§.inter.& quod ibi not.Alu. & Cat.Ale.in 2.no.tit.de leg.Corra.& c.per venerabilem.verſ.quod autem in electiooe,& ibi gl. in verbo,ſauere,& Pan.de elec.& c.cùm autem,& ibi gl.de iure patr.& in c.duobus,quod eſt pe. ver.quòd ſi forſan,& ibi gl.in verbo,concurrant.Pet.Anc.Dom.& alij de reſcr.li.6.& c.ſi quis iuſto,& ibi etiam Pet.Anc.in 4.no.de elect.lib.6.

4 *De duobus plauſtris ſibi obuiantibus.*

¶ Húcq; ſpectāt multæ glo.videlicet,in l.2.§.1.ff.oe quid in loco publico,de duobus plauſtris ſibi obuiantibus, vt cæteris paribus ſorti ſit locus,vtrū retrocedant,vt nos diximus ſuprà in 1.opi.huius q.ou.20.quódq; voluit aut gratificatiooi.quā gl.ſequuotur Pet.Cy.& Bal.iu l.per agrum.C.de ſer.& aqua.& nulla ſortis meotione facta,ſed tantùm vt gratificationi ſit locus,Bar.in d.l.2.§.1.& Ang.in l.flumioū,in prio.ff.de dam.inſe.Et alia gl.io l.1.§.apud Iulianum,in prin.ff.de poſ.quòd ſi duo contendant,ſe eſſe hæredes deponentis in ſolidum & vterque vult ſatiſdare depoſitario, is certè præferendus eſt,qui præuenit,& ſi ſimul veoiant eſt locus gratificationi.Et ſequuntur Ioā. Aod.& Dom.in d.c.pe.de reſcr.lib.6.Et quod voluit alia quoque glo.in l.quod & lex.§.ſi tamen plures,in verb.eligendi.ff.de li.hom.exhi.quòd ſi ſint plures,qui eo interdicto expediri volūt, & ij quidem per omnia pares,locus eſt gratificationi.& ſequitur Bar.ibi.

5 *An iudex poſſit gratificari in paritate probationum.*

¶Alia item in l.duo iudices dati.ff.de re iud.vti à multis citatur,quòd ſi vtraque pars æquè ſuam inteotiooē fundauerit,poteſt iudex ex diſcreto aoimi ſui motu,ſolo Deo inſpecto gratificari,ſecuodùm quam iudicet,nam& eam in id citat Bal.in c.licet cauſam,col.7.ver.gl.dicit,de prob.vbi eam dicit ſing.& coo.420.verba principalis,col.2.li.1.vbi etiā eam dicit ſing.& conſ.481.vertente quæſtione,circa mediū,eo.lib.j.vbi eam dicit no.& con.468.qualiter probentur,col.2.li.3.vbi eā quoque dicit ſing.quod cooſiliū repetitur con.445.lib.5. Tamen nulla eſt ibi gl.in meis codicibus,quæ id dicat.Niſi ſi quis id velit ſumere ex eo quod dicit gl.prima,cùm dicit,vel boc intellige io interdicto,vti poſsidebis,cùm vterque æquè probauit.Tanquā ſcilicet ex ea gl.Bal.illud aſſumat quod dicit,tunc poſſe iudicem litis victoriam adiudicare cui voluerit,ſi ſint pares in probatione,de quo ampliùs Imo.Pau.Caſt.Alex.& Iaſ.ibi,& oos alibi quoque dicemus.

6 *Vaſallus poteſt gratificari cui ex dominis non cōuenientibus fidē præſtet.*

¶ Sed quicquid ſit de eo caſu,certè habemus aliā gl.in c.præterea ducatus,iu verbo,cōpellatur,ti. de proh.feud.ali.per Fed.quòd ſi filij domini,aut etiam plures domini non conueniant inter ſe, cui vaſallus præſtet fidelitatem,is gratificabitur cui volet præſtare,& ſequuntur Iac.Bel.Bald. qui ſubdubitare videtur.Aluar.Marti.Laud.Ioā.Ray.& Car.Alex.ibi,& ipſe Mart.in c.omoes, paulò ante fi.tit.ſi de feud.ſue.contro.inter do.& ago.

7 *Duobus ele-*

¶ Nec deſunt gl.Iuris Canonici in hanc ſenteotiā,videlicet gl.in c.eccleſia veſtra.le 2.in gl.vlt.in fin, de elect. quòd ſi duo fuerūt electi,ſintque omnia hinc inde paria,ſcilicet numero,dignitate,

& me

& meritis eligentium,& electi,pnſſunt ipſi eligentes procedere ad aliam electionem:& ſi iterum erũt in omnibus pares,pnterit ſuperinr gratificari vtri ex electis voluerit.De quo tamen vide Io. Aud.Pet.Anc.& Pan.ibi,& aliam gl.in c.pe.63.diſt.& Arch.qui illam priorem gl.citat,in d.c.pen. de reſcrip.lib.6.& quod dicam infrà,in 6.opi.nu.9.ſuotque & glnſſ.

Elis per omnia paribus an ſuperior poteſt gratificari.

8 ¶ Et verũcunque ſit in eo caſu,certè alia eſt gl.illi finitima,quę non adeò io dubiũ vocatur,in c. ſi plures,io gl.1.16.q.7.quæ dicit,quòd ſi inter plures patrooos oon bene cõueniat de electione, & illi ſiot pares numero,poterit epiſcopus gratiam facere,cui velit,qund & voluerunt alij gloſſ. Hoſt.Io.And.Gaſp.Calde.Card.Flo.& Pan.in d.c.cùm autem,de iute patr.Innnc. in c.1.in fi.eo. tit.ipſe Card.Flo.conſ.90.in diſcuſsione,col.2.verſ.ſi verò in neutra.Domi.in c.pen.io 7.not.de reſcrip.lib.6.Cæſar Lamber.in tract.de iure patr.in 25.artic.7.q.princ.2.par.2.lib.cnl.2. nu.2. & io 11.artic.4.q.princ.3.partis,eiuſdem lib.2.& latiùs in 1.artic.5.q.eiuſdem operis.Sed tamen & ſuper hoc vide Bal.in rub.de elect.cnl.1.verſ.pone in electione.

Patronis diſsidentibus epiſcopus poteſt gratificari.

9 ¶ Sed & in hoc albo ſuot gl.illæ in c.ſi teſtes,in 1.gl.magna,4.q.3.& io c.in noſtra,etiam in gloſ. magna,poſt medium,de teſtib.de quibus locuti ſumus ſuprà in 1 opi.huius quæſt.num.17. facit prætereà,quòd io caſu quem ibi ex illis retulimus,locus eſt ſorti, vt ibi diximus,aut gratificationi.vtranque enim in eis lncis pnnũnt.Et gl.in c.1.de Iudæis,quòd cũ cuilibet permittatur Chriſtianum Iudæi ſeruum redimere 12.ſnlidis,per tex. ibi, Si plures ſimul endémque tempore conuenerint ad huiuſmndi rèdemptiooem, locus erit gratificationi, & ibi eam ſimpliciter ſequitur Hoſt.de quo tamen vide quid dicam io ſeq.opi.nu.4.& quod ſcribunt.

Alius caſus.

10 ¶ Poſt gl.adſetã & aliorum Dnct.in eam ſentẽtias,quorũ qui inter vetuſtiſsimos & dnctiſsimos annumerari iure poteſt Pet.à Bel.Perti.in l.2.§.2.ff.ſi quis cautin.illud ſcribit quòd ſi ſint duo,& ij quidẽ æquales magiſtratus,qui poſsint & quilibet per ſe cognoſcere,& habeãt diuerſa tribunalia,& ambo ſimul & eodem tẽpnre cngnoſcant:poterit reus vtri enrũ velit gratificari,vt enrã eo procedat & ſequitur Bal.in l.1.poſt prio.ff.de nfſi.Conſ.Idem Pet.io §.1.Inſt.qui,& à quib.manu. non po.tradit,quòd ſi dun impetrarũt mandatum ad beoeficium vacaturum in aliqua eccleſia, nec couſtet vter prior impetrarit,quia vtrunq; mandatũ eſt eiuſdem diei,locus eſt grauificationi.

Reus poteſt gratificari corã quo ex multis iudicibus compareat.

11 ¶ Hunc ſequitur Io.And.tẽpnre quidem paulò inferinr, ſed nnn authoritate,in addi.Spec.tit.de locat.§.nũc aliqua,verſ.77.loquẽs de patre emphyteuta,qui voluit emphyteuſim ad vnũ ex plurimis filiis inſtitutis hæredibus peruenire,quẽ aliter nec nominauit nec deſignauit,ita vt incertũ ſit de qun intellexerit.Eius enim rei electinoẽ voluit ad dominũ pertioere,per d.l.legatn generaliter,& l.ſi quis à filin.§.vlt.ff.de leg.1.Et illo,inquit,nñ eligẽte omnes ſuccedẽt in ea emphyteuſi,per l.cùm quidam.§.vlt.cùm l.ſeq.ff.de leg.2.Et id quidem quò ad illam gratificationẽ ſequitur & dicit no.Iaſ.in l.2.ebar.pen.verſ.tenẽdo hanc partẽ.C.de iure emphy.Sed tu tamen hic omnino vide Carol.Rui.qui id reprnbat,cõſ.36.1.q.nu.7.& ſeq.lib.2.& Dnct.in l.ſi quis Titin.§.ſi hæres.ff.de leg.2.Vide tameo quid dicam in ſimili iufrà in 6.opi.huius quæſt.nu.19.deoique.

Si non conſtat ad quẽ ex filiis emphyteutæ,veniat emphyteuſis, an dominus gratificabitur.

12 ¶ Huc pertinent dun dicta Bart.quem nñ immeritò omoes omnibus legum interpretibus (Accurſium ſemper excipio) antepnnunt.Primùm in l.2.§.qui exhibendi, col.1.in fiu.ff.de cuſto.& exhi.reo.quòd ſi quis vncatus fuerit ſimul, & ad eundem diem corã diuerſis iudicibus eiuſdem dignitatis,& eadem ſit & æqualis cauſa,lncus eſt gratificatiooi cnram quo malit cõparere, quod & voluit Bal.in l.2.§.1.ff.ſi quis cauti.& in l.Senatus,cnl.2.& ibi etiam Sal.C.qui accuſ.oon pnſſ. Alterum eſt conſ.10. viſn ſtatuto communis Tuderti, circa medium,quo reſpondit, quòd ſi ex ſtatutn requiratur io teſtamento mulieris præſentia, aut cnnſenſus duorum proximorum conſanguinenrum,ſi ſint plures eiuſdem gradus,lncus eſt gratificationi.

Citatus ad diuerſa et eaquidem paria iudicia poteſt gratificari.

13 ¶ Cui ſubiiciendum putarim aliud dictum alterius Dnct. nec minnris authnritate nec iudicio, nec multn tempnre inſerioris,ſcilicet In.Fab.quem tamen nnnnulli antiquiorem faciunt.Sed is Bart.aliquaodo citauit,videlicet in l.ſi quando. C.vnde vi.niſi mẽdum ſit in codicibus qui circunferũtur, quod non putamus,cùm illum appnſitiſsimè & ex vero alleget,id qund nos obiter dicere voluimus.Hic in l.vlt.cnl.pe.C.de edic.Diui Adria.tnl.ſcribit qund ſi in caſu illius l.nnn apparet quis litigatnrũ habet potiora iura,quia ſnrtè proferantur duo teſtameota eiuſdem diei, nec apparet vtrum prius ſit aut poſterius,neutérque eorũ pnſsidet, poterit iudex gratificari, per cap.dunbus,de reſcrip.lib.6.De quo tamen vide quæ dicam infrà.

In duobus teſtamentis eiuſdem temporis iudex gratificabitur.

14 ¶ Nec hoc locn prætermittendus eſt Alber.Roſat.illnrũ contẽporaneus,nec minoris vir iudicij & eruditionis:qui authoritate Mart.Sil.ſuffultus,in 2.parte ſtatutorũ, q.141. cuius id exnrdiũ eſt, quæro etiã quæſtionem diſputatã,ſcribit qund ſi quis habitat domum, quæ eſt duarũ parochiarum,& prnmiſcuè in ea habitat, pnterit gratificari in vtra earũ ſoluet onera & cnllectas, quæ ex ſtatuto ſnlui debẽt in parochia in qua habitat,per l.eius qui manumiſit.§.Celſus.ff.ad munic.ſed vide quæ dixi ſuprà in 1.opi.huius q.nu.24.& quod prndunt,& quæ dicam infrà num.21.nullus quod diximus,& in 4.npi.huius quæſt.nu.17.cui confine,& in 5.opi.nu.7.& huc idem.

Habitãs in domo duarũ parochiarũ poteſt gratificari in utra ſoluet onera.

15 ¶ Qund ſi Bal in eam rẽ ſcripta,vltra alia multa quæ iam ſuprà ex eo diximus,io vnũ colligere velim,certè multò plura ex eo ſolo,quàm ex vniuerſis cæteris adferre pnſſem. Sed ſatis erit alia quædam cõmemoraſſe.Is igitur & pnſt eum Ang.ſed vterq; poſt Guil.Cu.in l.quæritur.ff.de ſta. hom.dicũt,qund ſi in caſu illius l.neuter ſexus alterũ ſuperat:poterit hermaphroditus gratificari cui ſexui malit inſeruire.Et idem quoq; voluit ipſe Ang.io l.idem erit.quã legit cum l.Arethuſa.

Quid de hermaphrodito.

eo.tit.dũ allegat Guil.Cu.vbi ſupr.Ex hócq; dicit in caſu illius l.eũ fore libetũ,cui hæres gratificabitur.Sed & illud primũ de hermapbrodito ante hos voluit Hoſt.io ſumma tit.de teſt.§.qui teſtes.

Quid de vaſallo.

16 ¶ His concinit quod & ab eodem Bal.proditum eſt io l.j.io 23.q.ff.de rer.diuiſ.quòd ſi dominus decedat relictis duobus liberis,quibus eodem tempore bellum ſit cum externis quibuſdam,neo poſsit vaſallns vtriq; ſuppetias ferre,poterit cui volet gratificari. Quod & ipſum in duobus dominis voluit Bertran.Caprio.in c.1.tit.de for.fide.& Io.Ray.in c.firmiter,char.5.in paruis,verſic. quæro vidimus qualiter,tit.prohi.ſeu.ali.per Fede.Id quod etiã in alio ſeruitio (quod appellant) indiniduo debito pluribus liberis obtinere, vt ſcilicet poſsit vaſallus gratificari cui id præſtare malit,teoet Mart.Laud.& Card.Alex.in c.omnes liberi,vtetque,col.vlt.tit.ſi de feud.fu.contr.inter dom.& agn.per d.l.3.§.ſi cùm omoes.ff.de SC.Syl.& alia quędã ex iurib.ſuprà citatis.de quo & tu vide quæ dicam inſrà in 3.opin.huius quæſt.ou.5.eodémque vlt.A quibus oon longè abeſt quod poſt Iac.Ardi.voluerunt Iac.Aluar.& Car.Alex.in c.1.tit.an mari.ſucceſ.vxo. quòd ſi vxor habeat vaſallum,cuius auxilio exeant ipſa vxor & maritus eius ſimul, poterit vaſallus vtri malit, in ea re gratificari,nec ex hoe vxor poterit cõqueri.Et ſimile dicit Bal.conſ.313.iſta quæſtio,paulò ante fi.lib.3.quòd ſi quis habet duo domicilia in diuerſis ciuitatibus, quæ bellum cõtra ſe inuicem mouerunt,poteſt alteri gratificari cui maluetit opem ferre,oiſi altera clarè ius haberet,altera minimè per c.domino guerram,tit.hic finit,&c.

De duobus rectorib. electis in diſcordia.

17 ¶ Adſtipulatur præcedeotib.& quod ſcribit idẽ Bal.in Auth.babita,col.antepe.ver.dicto de ſcholaribus.C.ne filius pro patre,quòd ſi ſint duo rectores electi in diſcordia,ſuperior adeundus eſt, qui eos ad concordiam cõpellat,aut vtri placuerit deferat.Et ipſe Bal.in l.cùm inter. C.de fidcic. liber.poſt Cy.in Procem.ff.quòd ſi propoſitum ſit præmiũ ei qui primus caſtrũ ingreſſus fuerit, quod quidem præmium ſit indiuiduum,locus eſt graóficationi cui detur id præmium,ſi plures ſimul ingreſsi ſuot.De quo & tu vide quid dicam infrà in 4.opi.huius q.nu.12.húcque etiam.

De duobus electis in imper. Et duobus paris dignitatis.

18 ¶ Quódq; tradit idem Bal.in Proœ.Decret.col.2. verſ.ſed quid ſi eſt ſcluſma,quòd ſi ſit ſchiſma io imperio,quia fortè duo fuerint electi,locus fuerit gratificatiooi.Et io c.vlt.paulò ante fi.de dilat.quòd ſi duo paris dignitatis & poteſtatis quædam facienda eodem tẽpore mandauerint,quæ ſimul peragi non poſsiot, locus eſt gratificationi. Sed id quomodo intelligatur, videbis apod Spec.tit.de ſeu.§.quoniam,verſ.12.& ſeq.& Ro.conſ.47.viſis oeceſſariis,col.1.verſ.2. ad idem iudicatur.& Barb.in l.ſi Titius,col.15.verſ.venio nunc ad aliqua.ff.verb.oblig.

Alius caſus.

19 ¶ Nec ratioois eſſet omittere quod ab eodem Bal.ſcriptum eſt ad noſtram quæſt. propius accedens,in c.1.§.& quia vidimus,col.vlt.verſ.extrà quæro,tit.qui feu.da.poſſ.quòd ſi actum ſit,vt deficientibus maſculis, feudum veniat ad vnam fœminam:ſi primogenita ſuccedit in alia hæreditate,ſuccedet & in hoc feudo,cæteris excluſis:aliàs dominus gratificabitur.arg.tex.ibi,in verbo, quem dominus vellet.Et ſequuntur Mart.Laud.& Car.Alex.ibi,in fi.& Alnar.in c.1. colum.pen. verſ.quæro quid ſit iouestitura,tit.de eo qui ſibi & ſuis hære.Iaco.à S.Georg.in tract.feudorum, in verbo,& fœmiois,col.3.verſ.ſed iuxta prædicta.Franc.Cur.iun.in tract.eiuſdem tit. in 3.parte, char.3.verſ.18.& Carol.Rui.qui id dicit no.conſ.186.conſideratis,col.3.ou.9,lib.1.nutat.de quo & oos diximus ſuprà in prioe.huius q.nu.12.nec mireris.

Alius.

20 ¶ Sed & hìc adiiciẽda alia duo eiuſdem Bal.dicta,vuũ io tract.protomiſeos, col.3. verſ.ſed quid ſi ſunt æqualiter vicini, quòd ſtante ſtatuto vt vicinus propinquior poſsit aduocare rem ſibi vicinam alteri venditam,ſi ſint duo æqualiter vicini,præferẽdus eſt qui prior prouocauit. Quod ſi eodem ſimul tempore prouocarũt,locus erit gratificationi,quod & nos diximus in tract.Retractuum,tit.1.§.11.gl.10.nu.2.Alterum vt à multis citatur,licet reperire nõ potui,eſt in cooſ. quopiam incip.factum ſub iſta forma,quod ſtatutum loquens de maiore domus debet intelligi naturaliter de maiore natu & ætate. Quod ſi ſint plures ætate maiores, erit locus gratificationi. Et ita illum refert & ſequitur Pet.Anc.in repet.c.1.in vlt.q.prioc.verſ.conſuluit etiam Bal.de conſt. & Io.Bapt.in repet.l.omnes populi,in 19.q.ioterpretationis declaratiuæ.ff.de iuſt.& iur.

De ſepultura eius qui babet duas eccleſias.

21 ¶ Nullus,quod iã diximus,finis eſſet,ſi omnia Bal.dicta recẽſere vellem. Sed nõ omiſerim quod à Card.Flo.reſpõſum eſt d.conſ.90.in diſcuſsiooe ſuper illa quæſt.ample tractata,vt ſuprà diximus in prin.huius 17.q.nu.16.Et quod in ſimili à Io.Aod.in addi.Spec.in rub.de parochi.tractatur de eo qui baber plures eccleſias in quibus ęqualiter audit diuina officia,oec io eis habet maiorum ſepulturã,oec ipſe eligit ſepulturã, cõcertatúrque in vtra earum ſepeliri debeat. Concluditq; cæteris per omnia paribus locũ eſſe gratificationi epiſcopi. Et id inter cæteras opi.adductũ fuerat à Io.Aod.vbi ſuptà. Quod & in ſimili caſu,videlicet in eo qui reliquit aliquid ſuæ eccleſiæ parochiali,cũ duas haberet,nec cõiecturis aut aliàs apparet de vtra ſenſerit, ſintq; omnia paria,vt epiſpopus gratificetur,voluerunt Hoſt.Io.And.& omnes prope in c.indicãte,extra de teſt. Imo.in c.relatum,le 2.ad fi.eo.tit.Philip.Fran.in c.cum quis,col.vlt.de ſepul.lib.2.Verùm Io.Plat. in l.1.circa medium.C.de munic.& orig.lib.10.multis opi.relatis,videtur in ea eſſe,vt hæres gratificari poſsit.Sed vide quod diximus ſuptà nu.14.oec hoc loco,& in 1.opin.huius q.oum.24.& quod producunt,& quæ etiam dicam infrà in 4.opi.huius q.ou.16.cui coofine.

In alternatiuis electio eſt debitoris.

22 ¶ Sunt & qui ad hanc grauificationis opin.afferũt quod dicere ſolemus,cum plures res alternatiue debentut,locum eſſe electioni,& ſic,vt illi dicunt,gratificationi debitoris,rem ſcilicet quam malit ſoluere.l.pleruoque.§.vltim.ff.de iure dot.& cap.in alternatiuis, de regul.iur.lib.6. & vtrobique

bique coocord.in gl.& Doct.Ao tamen id semper & quando procedat videbis apud Dyn.Ioan. And.& cæteros,in d.c.in alternatiuis.Cyn.in d.l.cum quidam.C.de verb.signi.Bal.in d.l.plerunque.Sed ita vt omnino videas tex.gl.& Doct.in l.Lucio.ff.de leg.2.

23 ¶Deoique illud in hoc cap.gratificatiouis,notandum est qood scribit Bal. (vix enim possumus eum relinquere)in c.1.col.pe.tit.de ali.feu.quod ius gratificãdi nũquam cõpetit, nisi in casibus à iure expressis,quia aliter id esset disponere de iure tertij,quod nemo facere potest citra illius cõsensum,per l.cũ Hermes.C.locat.& l.dudum.C.de cõtra.empt.Et idem voluit Fran.Are. cõs.42. ex facto.col.pe.vers.præterea dato,vbi tamen Bal.non citat,sed Ioã.And.in c.in nostra,de testib. vbi id non ita expressè dicit.Et de hoc quoq; diximos in tract.Retractuũ,tit.1.§.26.gl.2.nu.2. & seq.Aliàs autem an & quando sit locus gratificationi,videbis apud Albe.in d.l.vlt.iam toties allegata.ff.de relig.& sumpt.fun.& in l.si quis seruum.§.si inter duos.ff.de leg.2. *Gratificationi nũquam locus est nisi in casibus à iure expressis.*

III. OPINIO XVII. QVAESTIO.

1 AD tertiam opi.quæ dicit tum demũ locum fore gratificationi cum cõtendentes sunt omnino pares mnribus,honestate,dignitate,& aliis id genus:aliàs enim pręferẽdum esse idoneiorem,faciunt multa,quæ iam diximus in præced.artic.Er quod dicitur magis idoneum præferri,cũ plures agere volunt de sepulchro violato.l.prætor.§.si plures.ff.de sepul.viol. vel de alio crimine.l.si plures.ff.de accus.vel interdicto de libeto homine exhibendo.l. quod & lex. §.hoc interdictum,vers.si tamen plures.ff.de popu.act.vel ad collusionem detegendam accedere.l.vlt. de collus.dete.vel booa petere caussa libertatum conseruãdarum.l.vlt.§.pen.C.de test.manu. vel communem parietem reficere.l.in reficiendo.ff.de dam.infect. Sed si his casibus omnes sint pares,locus est gratificationi.glo.in d.§.hoc interdictum, & ibi quoque Bal.in quo satis declarant non aliàs esse locum gratificationi,quàm si contendentes sint omnino pares. *Idoneiorem semper præferendum.*

2 ¶In hanc quoque sententiã vergunt & alij plurimi tex.videlicet in l.interest.ff.de liber.cau.vbi si plures accedãt ad litigãdum pro libertate liberti:Prætor eum eliget quem potissimũ in hoc esse existimabit,& ibi gl.quæ quosdã ex d.tex.citat pro cõcord.& in l.in vẽditione.§.vlt.ff.de bo.aut. iud.possi.vbi si nõ couenit inter creditores,quis eorũ locet,aut vẽdat:Prætor caussa cognita eligere debet.Er in l.quòd si plures.ff de test.vbi ita scribitur, ꝙ si plures satisdare parati sunt, tunc idoneior pręferẽdus erit.Et in l.viduæ.C.de oupt.in illis verbis,vt si pares siot genere ac moribus nuptiarum petitores,is potior existimetur,quem sibi consulens mulier approbauerit.Et in c.vlt. 63.dist.vbi si vota eligentiũ in duas se partes diuiserunt,is metropolitani iudicio præferatur,qui maioribus iuuatur studiis & meritis.Et similis fermè tex.in c.quoniam,extrà de iure patro. *Ad idem.*

3 ¶Et huc spectat quod tradit gl.in l.ciues.C.de incol.lib.10.& alij post eã,quos suprà retuli in prin. huius q.nu.17.& ante hos.Et alia io c.in nostra,in gl.magna,ante fi.de testib.de vxore quę à duobus petita,qui æqualiter probãt,vt prioti loco detur ditiori,& meliori,de quo & nos aliquid diximus suprà io 1.opi.nu.17.facit præterea.Et gl.in c.venerabilem,in verbo,fauere,de elec.quòd si duo electi sunt in Imperatorem,poterit Papa gratificari vtri voluerit, si sint paribus meritis:aliàs debet præferre eum qui meritis superat,per d.c.quoniã,de iu.patro.Et alia gl.in c.non iniustè,in verbo,cum aliàs,post mediũ,de procur.vbi si plures procuratores insolidum dati se simul offerant,iudex magis idoneum debet eligere.Et alia item in c.si plures.16.q.7.quæ dicit, quòd si patroni in electione dissentiunt,præferet episcopus eũ qui maioribus meritis iuuatur,per d.c.quoniam,de iu.patr. sed si pares sint,poterit gratificari cui volet,per c.cum autem,eo.tit.& c.si fortè. 63.dist.Et idem quoque voluit Car.Flo.in cle.plures,in 1.q.& ibi quoque Petr.Anc.col.2.de iure patr.& Paul.Cita.in tract.de iu.patr.in 6.par.in 27.q.& Firmia.in tract de episc.in 2.parte 2.partis prin.lib.3. in 21.q.Gaye.in repet.c.vlt.col.54.vers.potes ergo præferre,de elec.lib.6.Cæsar Lãbert. in tract.de iure patro.in 17.art.5.prin.3.partis lib.2.col.2.nu.7.& alibi sæpe. *Ad idem.*

4 ¶Et quod scribitur Arch.& Io.And.in c.duobus,de rescrip.lib.6.quod id quod ibi scribitur ordinarium posse alterum ex duobus simul impetrantibus aut præsentatis deligere,vt scilicet procedat,si æquales sint meritis & idoneitate.Nam idoneiorem teneri ordioarium assumere,vt illos refert & sequitur,licet aliud mihi dicere videantur,Dom.consil.34.graduarius,col.j. Quod item voluerunt Io.And.& Pan.in c.1.de Iudæ.in casu.gl.quam suprà citauimus in 2.opin.nu.9.sed & in hoc, Idoneiorem esse alteri præferendum.Et Cyn.in l.exigendi,col.2.vers.tertio quæro.C.de procur.& post eum Alb.in l.sed & hæ,col.2.vers.quæritur etiã ipse.ff.eo.tit.quod cum cõiunctus pro coniuncto admittatur sine mandato : si plures coniuncti eiusdem gradus simul petunt admitti,non audiri debent.per l.non tamen.ff.eo.tit.sed iudex eliget idoneiorem. *Ad idem.*

5 ¶Adde Bal.in l.1.in 23.q.ff.de rer.diui.loquentẽ in alio casu etiã à nobis suprà relato,in 2.opi.17. huius q.nu.16.his concinit,cùm videlicet duo fratres aliis bellum indixerũt, nec possit vasallus duobus opem ferre,poterit gratificari:sed bene (inquit) faciet si gratificetur digniori.In quo tamen videtur Bal.sentire id nõ esse necessitatis,sed hooestatis.Ad idem in l.per agrũ.C.de seruit. in casu duorũ plaustrorum sibi occurrẽtium,de quo & nos diximus in 1.opi.nu.20.quòdq; volunt,& iterum in 2.opi.nu.4.húcq;ue spectãt.limitat quod ab aliis ibi dicitur,locum esse sorti aut gratificatioui. Nisi (ait) ratione dignitatis alterũ alteri cedere oporteat.quod dicit not.& semper menti teoendum.Sed & omnes ferè(quod iam diximus)quos citauimus in præcedenti opiu. id sentire videntur,cùm dicuot locum esse gratificatiooi cæteris per omoia paribus. *Ad idem.*

QVAR

QVARTA OPINIO, XVII. QVAESTIONIS.

1 Ambos debere succedere. In reb dubiis uterque admittendus.

AD quartam opin.quæ dicit vtrúque succedere, quæ cómunior est & humanior, facit tex.in l.ex duobus.ff.de vulg.& pup.substi.& in l.qui duos.ff.de reb.dub.quibus cauetur, quòd si quis fuerit substitutus ei qui ex duobus supremus morietur, si ambo io eadē naui simul mortui fuerint, nec appareat vter eorū prior posteriórve decesserit, censendi sunt tanquā vterque vltimi decessisse videantur, propter eáq; vterque substitutus erit. Et si quis dicat nihil eos tex. facere, quia ibi duo simul mortui fuot: hic verò in oostra q. duo nō simul nati sunt, oeq; eoim id fieri potest, vt scribitur in l.Arethusa.ff.de stat.homi. sed ignoratur vter prior posteriórve natus fuerit. Sciat nihil interesse, an certū sit duos simul esse mortuos, an verò certū quoque sit eos nō simul mortuos, sed incertū vter prior mortuus fuerit, vt videre licet ex tex. oo.in l.qui ex liberis, in prin.ff.de bon.pos.secund.tab.quem ad id multū cōmendant Paul.Cast.Fran.Are.& Ias.in d.l.ex duobus.

2 Ad idem. ¶ Sunt & alij sexcenti text. huc pertioeotes, quorum memorabiliores tantùm citaho, in l.si quis ita.§.1.ff.de test.tut. vbi si quis filio tutorem dederit, & plures filios habeat, nec cōstet cui dederit, omnibus dedisse videtur. Et in l.qui filiab. §.1.ff.de lega.1.vbi si quis ita legauerit: Si qua mihi genita erit, hæres meus decem dato, natis plurimis videtur singulis tantundem legasse. Et in l.Titiæ textores, cod.tit. vbi si quis Titiæ omnes textores legauerit, præterquam quos eo testamento alij legauerit. Plotiæ vernas omnes, præterquam quos alij legauerit: si sint quidam & vernæ & textores, ideóque non constet quos Tioæ textores, quos item Plotiæ veroas non legauerit: erunt cōmunes ambobus. Et in l.si quis Titio.§.si hæres.ff.de leg.2.vbi si hæres damnatus est vni ex liberis decem dare, & non constet cui daret, omnibus præstare debet.

3 Ad idem. ¶ Præterea in l.2.ff.de lib.& posth. vbi si is qui habet duos filios ita testamento scripserit, Filius meus exhæres esto, cùm non declarauerit de quo senserit, vterque hæres erit. Quanquam & hic tex. aliquo respectu possit pertinere ad eam opin. quæ in nostro casu neutrum admittit, quia sci licet hic oeuter exhæres sit, cum non constet quem exhæredem facere voluerit. Et in l.duo socij.ff.de hæred.instit. vbi si duo socij communem seruum testamento facto hæredem & liberum esse iusserunt, & hi simul ruina oppressi perierunt, nec cōstat vter prior, duobus ipsis seruus ille existet libertus Orcinus. Cuius l.arg. Ang. & Imo. tradunt id quod statim dicemus de duobus qui simul ad brauiū peruenerunt. Sed & Ang. ipse id tradit ad partū qui post mortē prioris viri vndecimo mense natus, ita vt possit esse filius prioris mariti aut posterioris, sed vtrius ignoratur, vt scilicet vtrique succedat: de quo & nos alibi dicemus alio loco. Nam id ab omoibus explodi-

Orcinus libertus quis sit.

tur. Quid autem sit libertus Oreious si scire desideras, vide in meis Comment. in l.si vuquam, in verbo, libertis, oum.107.eodémque vltimo.

4 Ad idem. ¶ Et tex.io l.2.§.hæreditas.ff.de suis & legit. vbi si hæreditas proximo agnato, id est, ei quē nemo antecedit, defertur, si plures sint eiusdē gradus, hæreditas omnibus cōpetit. Et in l.Labeo.§.1.ff.de statulib. vbi huiusmodi fideicōmissum, cui voles eorum restituas, si oullum elegisset cui restitueretur, omnibus debetur. Et io l.3.§.si duobus.ff.de adi.leg. vbi si quis duobus Titiis separatim legauerit, & vni ademit, oec apparet cui adēptum sit, vtrique legatum debetur, licet & id quoque ad illam op. quę vtrunque reiicit, pertinere possit, vtpote cùm hic ademptio neutri obsit. Et sunt etiam qui ibi leguot oeutri, non vtrique, de quo vide glo. & Doct.ibi.

5 Ad idem. ¶ Nec huic opi. desuot alij tex. C. scilicet in l.cum inter.C.de fideic.liber. vbi si fideicommissaria libertas ei fuerit relicta, qui in ventre est, & id quidem singulariter: tamen si plures nascūtur, omnes sunt liberi. Et in l.si quis in testamento.ff.co.tit. vbi si libertas fideicommissaria fuerit relicta vni ex liberis ancillæ, quem hæres elegerit, si is non elegerit, dum vixit, omnes erunt liberi, & in l.vlt.vers.sed hoc quidem.C.de test.manu. vbi si io casu de quo ibi loquitur, nō vnus veniat hæreditatis petitor, sed plures, voo momento omnes admittentur. Et vt finem faciam, textibus addam tex. Iuris Canon. in c.cum quis, in vers.eum ab eo.de sepul.lib.6. vbi si quis habet duo domicilia æqualia, io diuersis parochiis sita, & in alia ecclesia eligat sepulturā, canonica portio debet solui vtrique parochiali ecclesiæ. Et idem dicit ibi glo. in verbo, domicilia, si vnum esset domicilium, quod æqualiter esset in duabus parochiis.

6 Ex Doctorib. ¶ Hæc; opi. cōfirmatur multis nostrorum Doctorum sententiis. Et primum Accursij, qui ioter alios facilè primas obtinet, in §.inordinatum, in verbo, ordinem, in Auth.de hær.& Falc. quòd si ordo oō apparet in casu de quo ille tex. loquitur, scribit posse dici, id forte dirimēdum, per l.in rebus.& l.seq.ff.de jud.& l.si duobus.C.com.de leg. quas iam toties in id citauimus in j.opi. Deinde subdit, vt ad eum redeamus, Vel dic secundùm merita cuiusque eum procedere.l.generaliter.§.quid ergo.ff.de fideicom.liber. Et hoc pertioet ad præced.opin. Tandem verò ita cōcludit. Vel meliùs dic omoes vocandos, vt in legatariis & aliis suprà dictū est, cùm non appareat quis debeat admitti vel præferri propter æqualitatem partium. Et eam glo. expressè sequuntur Iac.Bel. Bald.& cæteri cum ea transire videntur.

7 Ad idem. ¶ Deinde Gl. oō io vno loco habemus: vt si partes æqualiter de iure suo probauerint, res, si diuidua est, vtrique sit adiudicāda, videlicet gl.in c.si testes, in j.gl.magna, vers.si autē testes ex omni parte.4.q.3.& in c.in oostra, etiā in gl.magna, post mediū, de testib. suprà à nobis relatæ in j.opi. huius q.nu.17. facit præterea. Ex quo etiā fueruot plerique in ea opi. vt si in interdicto, vti possidetis, vtraq; pars æqualiter suā possessioo ē probauerit, sintq; omnia vodiq; paria, sit itē possessio

vtrique pro dimidia parte adiudicāda.faciūt enim sibi partes per cōcursum, per l.si finita.§.cum autem.ff.de dam.infec.vt dicimus in coniunctis.l.re coniuncti.ff.de leg.3.Ita enim inter cæteros voluerunt Vincen.antiq.Doct.in d.c.licet causam,& ibi Pan.col.pe.vers.extra glo.& Fran.Aret. & Phil.Dec.qui alia in id allegant,de prob.Bar.in l.si duo,col.vlt.ff.vti possi.& in l.j.col.quoque vlt.& ibi etiam Saly.col.antepe.vers.nec ob.hæc verba.C.eo.tit.& Bal.in d.c.in nostra,col.2.vers. sed hic quæro,de prob.hoc quoque intelligens,cùm res est diuisibilis.& Alb.in rub. ff.de legat.j. col.2.nu.25.& in l.Titiæ textores,circa medium,post Dy.ibi,per eum tex.eo.tit.& Pan.in c.auditis,col.4.vers.facit op.de præscrip.Ang.Are.in §.quadrupli,col.pen.vers.ex quo sequitur, Inst.de actio.& Soc.in l.si quis cum totum,in 2.no.ff.de excep.rei iud.

8 ¶ Quanquam huic sententiæ aduersantur nonnulli in d.c.licet causam,hac ratione moti, quòd partes,vt inquiunt, id non petunt, nec super non petitis pronunciari debet.l.vt fundus. ff.com. diuid.& c.licet Hely.de simo.Sed hi certè non vident quod qui totum petit,satis partem petere videtur,cum in toto pars sit,vt in maiori minus.l.j.§.si stipulanti.ff.de verb.oblig.cum sim. quod & bene intellexerunt Pan.& Fran.Are.in d.c.licet causam:quæ tamen solutio non placet Decio ibi,qui aliter respondet,vt ibi videbis per eum.

9 ¶ Ideóq; prioris illius opi.argumēto subnixi Ant.& Pet.Anc.inter cons.ipsius Pet.cons.210.inter cōtraria,scripserunt,quod vbi iura pariū sunt dubia,tantæq; ac tot vtrinq; sunt rationes,vt nesciat iudex in vtrā partem inclinet,debet vtrique rem æquè adiudicare. Sicut & Titus Imp. fecit in l.& hoc Titus.ff.de hære.inst.& Solomon,3.Reg.c.3.& in c.afferte,de præsump.vbi & id quoque in id no.ipse Ant.& Imo.ita vt illi subdūt in illo cōs.licet respectu diuisionis pueri,tentādo id dixerit,quod inibi dicitur.Tamen respectu iustitiæ suæ sententiæ id declarauit fieri debere in rebus & iuribus adeò dubiis.Subiiciūntq; in eod.cons.& hoc iuriscōsultos fecisse,dum mediam viā in rebus dubiis delegerunt.l.sed & si lege.§.adeò autē.ff.de pet.hær.& l.Titius.ff.ad SC.Trebel.vbi Alex.in 3.not.in id eum text.expendit. & hinc occasione sumpta refert & sequitur illud cons.Ant.& Pet.Anc.vbi etiam facit Io.Cacial.in tract.de trāsac.in 12.q.col.2.& 3. & in quodam cons.quod positum est in lect.Barpt.Soc.post tit.de excep.rei iud.& illud cōs.cōmune est ipsorū Cacial.& Soc.& Fel.in c.j.col.vlt.vers.secundo nota,de const.vbi id cōmendat,& ibi quoque Phil.Dec.in j.lec.col.pen.ver.quarto.& idem Dec.in c.j.col.6.ver.illud vtiliter no.de proba.& in d.l.licet causam,col.pe.vers.extra gl.eo.tit.& cons.68.pro resolutione,& col.pe.vers.& ita breuiter.& 176.viso themate,col.pe.vers.& omnib.diligēter cōsideratis.& cons.445.in casu,in prin.vbi & idē dicit voluisse Bald.in l.si paterfa.§.vlt.cum l.seq.quæ est d.l.& hoc Titius,per illū tex.ff.de hær.inst.& allegat etiā Dec.l.filio.ff.vt in pos.leg.& l.non fine.C.de bon.quæ lib.& Fran.Cur.iunior,& Maria.Soc.etiam iunior,inter cons.ipsius Maria.cons.33.quoniā articulus,post prin.lib.2.

Ad idem. Iuribus partiū dubiis, sed æqualib. iudex debet rem cōtētiosam inter eas diuidere.

10 ¶ Quibus adde & idem quoque ipsum Bal.laudauisse in tract.schismatis,quem posuit super rub. C.si quis aliq.testa.prohib.col.antepe.& cons.55.anno domini,in fi.lib.2.& clarius cons.457. ad euidentiam præmitto quod concubinatus,etiā ad fi.lib.5.Raph.Fulg.cons.12.ad id de quo quæritur,in fi.vt iam non adeò ridiculum videri debeat illud rusticorum iudicium,qui si quid contentionis dubiæ emerserit,rem cōtrouersam mediam inter litigatores diuidunt,vt retulit gl.vlt. in l.Nesennius.ff.de neg.gest.Et ad id referri potest illud Terentian.in Adelphis,

De eadem re.

Vide si Diis placet,
Potius quàm venias in periculum Sannio,
Seruésne,an perdas totum,diuiduum face.

11 ¶ Facit & quod voluerūt Guil.Cu.Alb.Bart.Bal.in lec.anti.& Sal.in l.si extraneus.ff.de condi.ob cau.quod si quis vendit equā prægnatem, ea lege vt si ex ea nascatur pullus masculus,sit venditoris:si fœmina,emptoris:& nascantur mas & fœmina, vter autem prior natus sit ignoratur (de priore autem actū fuisse videtur,per l.boues.§.hoc sermone.ff.de verb.sig.cū si.) certè emptor & venditor æqualiter partiantur propter dubiū:ita scilicet vt mas sit venditoris,fœmina emptoris, per id quod in simili dicitur in l.si ita scriptū,in prin.ff.de lib.& posth.& l.qui quadringēta. ff.ad leg.Fal. Et sequitur Soc.in l.si fuerit.§.plane,col.2.ff.de reb.dub.& Alc.in l.2.in prin. col.7.versic. quarto probatur.ff.de verb.obl.Contrariū tamē tenēt Ro.Alex.& Ias.in d.l.extraneus,multis rationibus ibi adductis. Verùm illis respōdet Soc.suprà,& Fortunius Gartia priorē partem tenens, in l.Gallus.§.& quid si tantū,col.63.vers.quinto ex superiorib.ff.de lib.& post.Atqui Fab.à Mōte S.Sab.in tract.de empt.& vend.in 7.q.prin.in fi.de hac re loquens dicit hoc vsuuenire nō posse: quoniam eqoa semper singulos fœtus edit,vt quotidiana experientia videmus,& astruit Plin.vt hoc illi addas,lib.10.c.63.At si fortè animal vtriusq; sexus genuerit,vt ille subdit,inspiciendus est sexus qui in eo præualet,per l.quæritur.ff.de stat.hom.Sed quamuis in equa id procedere nō posset,in alio tamen animali accidere potest.Sed & potest cōtingere, vt vno partu marem,alterо fœminam pepererit,& tamen ignoratur vtrius partus fuerit prior aut posterior.

Ad idem.

12 ¶ Húcque etiam alludit quod à nostris tractari solet, an si à principe aut ciuitate statutū sit præmium primo ingredienti castrum à se obsessum,si duo simul & vno vestigio ingressi fuerint,an vtrique debeatur præmiū,an neutri? In qua re plerique omnes in hoc consentiunt,vt præmium quod à pluribus obtineri potest,vtriq; debeatur,vel integrū,vel dimidiatū,secūdum verba edicti propositi.Ita voluerunt Pet.Dyn.Iac.Aret.Old.Cyn.Bar.Bal.Alber.Ang.Imo.Raph.Franc.Aret. & Alex.

Duobus simul castrū ingressis præmium propositum dandum.

& Alex.in d.l.qui filiabus.§.1.ff.de leg.1.Guid.Suz.in q.incip.pone quęstionẽ de facto in quodam exercitio.Iac.Are.Odofr.Cy.Bal.& Alber.in Procem.ff.illi in §.itaq;,hic in §.discipuli, post prin. Bar.Bal.Imo.Raph.in l.hoc articulo.ff.de hær.inst.Bal.in d.l.cũ inter.C.de fideic.libe. Alb.in d.l. si fuerit.ff.de reb.dub.& in 1.parte statutorum.q.106.quarto etiam quæsitũ Io. Fab.& Io.Plat.in §, si plures,Inst.de legit.ag.succes.& idem Ang.Are.in §.proximus,in princ.Inst.eo.tit.Ang.& Imo, in d.l.duo socij.ff.de hær.inst.Ant.Imo.& Barb.in cle.& si principalis,de rescri.Raph.Fulg.cons. 47.Ser.Michaël,post prin.Dom.in d.c.cum quis.vers.cũ ab eo,in 2.not. & Philip.Fran.in 3.not. de sepul.lib.6.Paul.Cast.in l.eum qui,ante fi.ff.ad Trebel.Barb.in l.si Titius,cbar.pen.vers.& à di uo.ff.de verb.oblig.Io.Lup.in repet.c.per vestras.§.17.vt ipse distinguit,nu.10.

13 ¶ Et quamuis nonnulli tenuerunt neutri deberi,& inter cæteros Guid.Suz.& And.Pisa.& alij,vt videre licet apud Alb.in locis suprà ex eo citatis, tamen illam priorem sentẽtiam Scipio ille qui sibi deuicta Carthagine Africani nomen comparauit,cuiúsq; iudicia æquissima sanctissimáque semper habita sunt,& hic quoque sanctissimè iudicauit.Nam cum ei dandum esset præcipuum muralis coronæ præmium,qui primus murum vrbis nouæ Carthaginis cõscendisset,incertúmque esset ex duobus, qui hunc sibi honorem repetebant, vter prior in oppidum transcendisset, vtrunque Scipio ipse corona murali donauit. Cuius rei testes sunt locupletissimi Titus Liuius lib.secundi belli Pun.6.& Plutarch.Cheroneus in vita eiusdem Scipionis, & è nostris Alciat.in l.proximus.ff.de verb.sign. Nec absimiliter cum apud Cumanos aliquando dubitaretur, vtri ex duobus , Aristodemo scilicet an Hippomedontæ corona daretur , ex ea insigni victoria, quam ex Etruscis qui circa sinum Ionicum habitabant,Vmbriis, Dauniis, aliísque Barbaris retulerant, censuerunt seniores vtrique cum honorem impertiendum, vt tradit Dionysius Halicarnass.lib. Romanarum Antiquitat.7.Suprà autem in 2.opp.huius quæst.nu.17.adstipulatur,diximus,quid agendum sit,si præmium propositum sit indiuiduum,vbi videre poteris.

De eadem re.

Scipionis in hac re iudicium.

14 ¶ Sed posteaquam in externa exempla incidimus, continenter aliud subiungemus longè vetustissimum,nec minus memorandum,antequam ad nostrates scriptores redeamus.Apud Homerum lib.23.Iliad.cum propositum fuisset ab Achille præmium ei qui in palæstra vicisset, Vlyssésque & Aiax Telamonius ita certassent, vt neuter vicisset,aut victus esset , Achilles vtrique propositum præmium decreuit,tanquam vterque vicisset,

Achilles itẽ iudicium.

Νίκη δ' ἀμφοτέροισιν, ἀέθλια δ' ἶσ' ἀνελόντες.

Et paulò post quoque idem factum est eidem Aiaci & Diomedi,qui telis certauerunt,

Παυσαμένους ἐκέλευσαν ἀέθλια ἶσ' ἀνελέσθαι.

Quo etiam exemplo Palæmon apud Virgiliũ egloga 3. arbiter delectus inter Menalcam & Damœtam vtrique victoriæ præmium in re dubia adiudicauit,

Non nostrum inter vos tantas componere lites,
Et vitula tu dignus,& hic.

Et apud Q.Curtium lib.7.cum Alexander vulneratus lectica militari deberet gestari , eques pedésque pro se quisque eum lectum subire cõtendebant. Equites quidem,cum quibus rex prælia inire solebat,sui muneris id esse censebant. Pedites contra,cum saucios cõmilitones ipsi gestare assueuissent,eripi sibi proprium officium,potissimùm cum rex gestandus esset,querebantur.Rex in tanto vtriusque partis certamine inuicem vtrosque subire iussit.

15 ¶ Sed iã ad nostrates reuertamur. simile est præcedentibus quod quæri solet de præmio proposito ei qui primus ad brauium,quod vocãt,peruenerit,vt si duo simul peruenerint,vtrinque debeatur præmiũ aut integrum singulis,aut omnibus inter eos æqualiter diuidendum. Sunt enim in ea re diuersæ opiniones,sed quantum ad id de quo agimus,non opus est eas distinguere.Vide igitur amplissimè Alb.in procem.ff.§.discipuli, col. 2.& in 1.parte statutorum.q.107. prædicta etiam faciunt,& alios multos quos tibi citabimus infrà in 6.op.num.10.& quod plurimi,& prætetea Dom.& Philip.Franc.in c.cum quis.§.cum ab eo,de sep.lib.6.Ant.& Imo.in cle. & si principalis,de rescrip.Et vide etiam quæ diximus suprà in 1.op.huius quæst.nu,23.concinit.

De duobus simul ad brauiũ peruenientib.

16 ¶ His cõcinit quod traditũ est à Guid.Suz.in auth.qua in prouincia.C.vbi in rem actio,quòd si delictum cõmissum sit iuxta confinia duarũ iurisdictionũ, & ignotatur vtrius iudex cognoscere debeat,vterque cognoscet,per l.iurisperitos.§.cũ oriundus.ff.de exc.tut. vbi & idẽ Guid.dicit & Io.And.in addi.Spec.tit.de cõp.iud.adi.§.1.vers.sed pone aliquis.& in tit.de raptor.§.1.vers.sed pone inter statuta,& Alb.in l.libertus.§.præscriptio,per eum tex.ff.ad municip.& in l.de iure,eo. tit.& in l.fine.§.1.col.2.vers.& primo collige.ff.de lib.agn.vbi ad hoc multa allegat. & Bald.in l.si quis ex aliena,in priore lect.ad fi.ff.de iudi.& alij plurimi,quos tibi collegi in tract.Retractuum, tit.j.§.vlt.in gl.quoque vlt.in fi.Quibus adde Ant.id declarantem in c.1.col.1.de rapt.

Quis iudex delicti cõmissi in confinio duarum iurisdictionum.

17 ¶ Cui cõfine est id quod ab alio antiquo scriptore And.Barul.in l.omnes profugi. C.de arg. & cẽs.lib.11.traditũ quod si quis habitat in medio duarũ parochiarũ,& ignoratur vtrius is sit parochianus & sint omnia hinc & hinc paria,quia videlicet nõ longius distat ab vna quàm ab altera, æqualitérq; in vtraque cõuersatur,censebitur esse vtriusque ecclesiæ parochianus.Et sequitur Io. Plat.ibi.de quo etiam per eundem in l.j.C.de munic.& orig.lib.10.Bar.Ang.& alios recentiores in l.quod cõclaue.ff.de dam.infect.Cui. dicto aliud iungã alterius antiqui quoque Doct.Goffre. & post eum Panor.in c.quoniam.in fi.extra de dec.quòd cum dubium est, vtrius parochiæ sint

Qui habitat in medio duarum parochiarum est vtriusque parochianus.

noualia

noualia in confinio earum sita, debent diuidi inter vtrasque, argu. d. c. 1. de sepul. lib. 6. & §. insula. Instit. de re. diui. Tu autem hic vide quæ diximus suprà in 3. opi. huius q. nu. 24. & quod produnt, & in 2. op. nu. 14. nec hoc loco, & rursum nu. 21. nullius quod iam diximus.

18 ¶Huc accedunt duo dicta Io. Fab. Primũ in l. 3. C. vbi pet. tut. Si pupillus (ait) haberet domicilium in vno loco, & bona sunt sita in alio, iudex vtriusq; loci poterit illi dare tutorẽ, per iura quæ allegat. Sed si vterq; dedit, præfertur qui prior datus est: nã habenti tutorẽ amplius tutor dari nõ potest. quod si nõ appareat vter prior fuerit, videtur, ait, quòd se impediũt. l. duo sunt Titij. ff. de test. tu. vel forte ambo administrabũt. l. 2. C. de test. tu. Et ita residet, tanquã hãc posteriorẽ partẽ (vt fit) secutus. Alterũ est in l. vlt. post prin. C. de iure empb. quod si emphyteuta vni domino soluit quã dã pecuniæ summã pro pẽsione, alteri certã partẽ fructuũ: & dubitetur vtri eorũ sint soluẽda laudimia, antiquiori soluẽda sũt, ex sentẽtia Spe. ti. de loc. §. nũc aliqua, ver. 105. Si nõ cõstat vter eorũ sit antiqor, in dubio vtriq; soluẽda sunt. Et sequitur Ias. in d. l. vlt. col. n. in. 6. q. ver. sed pulchrũ est videre. quod bene notãdũ est: nã id vidi in magna cõtrouersia inter duos huiusmodi domiuos.

Si iudex domicilij pupilli dederit tutorem & iudex bonorũ alium, quis præfertur.
Laudimia cui debentur.

19 ¶Finem huic capiti fecerim, modò dixerim aliud alterius Doc. dictũ illius contemporanei quod propius & peculiarius ad nostram hanc quæstionẽ accedit. Nam Albe. Rosa. alterius magni doctoris authoritate suffultus scilicet Dyn. in l. si quis ita. §. duobus. ff. de adi. leg. Duo, ait, fratres adeo erant & facie & omnibus cæteris similes, vt vnus ab altero secerni non posset. Habuerunt & ipsi singulos filios itidem similes, quos ad studia miserunt: alter eorum mortuus est, alter redit, & reperit patrem & patruum mortuos, ignoraturque ob ea quæ diximus vtrius sit filius, quærebatur cui eorum succederet, an neutri, an vtrique, & concludit vtrique. Sed vide quid de hoc quoque casu dicam inserius in 6. op. nu. 18. & quod.

Superstes ex duobus facie similibus, cui ex duobus eorum patribus mortuis succedet.

20 ¶Sunt qui hanc sententiã reprobãt, maximè in dignitatibus regalibus, propterea quod sunt indiuiduæ, per c. præterea ducatus, tit. de proh. feu. alie. per Fed. Pro quibus est optimus tex. in l. quæsitũ. §. si quis, ff. de fun. inst. vbi si incertũ sit cuius agri sit instrumentũ, neutri cedet, cũ instrumentũ sit res indiuisibilis. Verũ hanc opi. satis refellũt rationes Bal. & asseclarũ suprà in prin. huius quæstionis relatæ. quibus & tu addes eundẽ Bald. in d. l. vlt. in 3. lec. ff. de rer. diui. Nec est quod contra obiiciant gl. in c. in apibus, 7. q. j. quæ ad tex. c. nunc autẽ. 21. di. probantem duos simul fuisse imperatores, videlicet Diocletianum, & Maximianum, dicit id de facto fuisse, quasi non de iure, quam nũcupatim sequitur Imo. in l. vlt. col. 4. ver. extra glo. ff. de hære. insti. & Ias. in l. licet imperator, in j. no. ff. de leg. j. Eam enim gl. & sequaces non pluris fecerim, quàm aliam gl. quæ in c. per venerabilem, qui fili. sunt legit. ad tex. qui ibi dicit Regem Franciæ in temporalibus non recognoscere superiorem, addit de facto, nam de iure (inquit) recognoscit, per d. c. in apibus.

Obiectio contra d. op. in rebus indiuiduis.
Duos imperatores simul fuisse de facto

21 ¶Nã si verũ fateri volumus, nec de iure quoq; Rex noster recognoscit superiorem, vt à plurimis iam multis rationibus comprobatũ est. Sicuti etiã & de iure possunt esse duo Imperatores, vt constat ex l. vlt. vbi id no. Imo. ff. de hær. insti. & l. si adulteriũ. §. Imperatores. ff. de adul. & l. Imperatores. ff. de appel. & aliis infinitis legibus. Et voluit etiã & nostris Ale. in d. l. licet Imperator, post prin. ff. de leg. j. At gl. in d. c. nunc autẽ, postquã ex eo tex. not. duos fuisse simul imperatores, dicit quòd erant duæ personæ, sed tamen erant loco vnius. Subiungit autem cõtra ex d. c. in apibus. Sed forte, ait, vnus habuit dignitatem, alter administrationem. Verũ alia gl. in c. non autem, in verbo, vt non succederet. 7. q. j. postquã expendit duos esse posse episcopos insolidũ, per eum tex. & c. relatio. 21. q. j. quærit, an similiter esse possint duo papæ, & dicit minimè, per quædã iura, quamuis plures imperatores fuisse legimus in d. c. nunc autem. 21. di. Sed in papa, ait, non est ita, quia offenderetur ea regula, vnam sanctã catholicã, & c. qui episcopus. 23. di. Et eã gl. dicit sing. Cat. Flo. con. 150. quæsitũ sæpe fuit à me, in fi. Alb. autem in l. bene à Zenone, col. 2. ver. vtrum duo. C. de quad. pos. posteaquã citauit eos tex. quos suprà allegauimus in prin. huius ver. dicit eos nõ clare probare quod eodẽ tempore fuerint duo imperatores, sed forte fuerunt successiue. Addit tamen id expressum esse, vt scilicet duo fuerint eodem tempore, in d. ca. nunc autem. 21. di. Tandem concludit de iure vnum tantũ esse debere, per d. c. in apibus, & si quo tempore duo fuerint, casuale & de facto fuit. Denique Cat. Ale. in d. c. nunc autem, negat id de iure fieri posse sine permissione papæ. Nec in hoc, ait, officiunt exempla imperatorum ethnicorum, qui non agnoscebant veram fidem Christi, nec papam eius vicarium: tanquam scilicet Theodosius, Honorius, Iustinianus, & Iustinus, de quibus mox dicam, & multi alij qui simul cum aliis imperauerunt, non fuerint Christiani, aut etiam ex fide nostra penderet vnum imperatorem esse debere.

De eadem re.
Duos papas simul esse non posse.

22 ¶Atqui licet videre ex nostris legibus, quod iam diximus, atq; etiã Aeliano Spartiano, Aelio Lãpridio, Iulio Capitolino, Vulcatio Gallicano, Trebellio Pollione, Flauio Vopisco, Aurelio Victore, Ammiano Marcellino, Eutropio, & Paulo Diacono, plures simul imperatores fuisse, simulque imperium eodem titulo administrasse, legesq; tulisse. Et ne eius rei longa testimonia petamus, maxima pars legum Codicis constat legibus à binis ternisque atque etiam nonnunquam quaternis Imperatoribus æditis. Quin & Iustinianus nostratum legum constructor, imò, vt pleriq; omnes volunt, destructor, cum Iustino auunculo primũ, deinde & cum alio Iustino ex filia nepote simul imperauit, horũmq; simul multas leges in C. habemus: multas Gratiani, Valentiniani, Theodosij, Archadij & Honorij simul. Nõnullas Gratiani, Valentiniani, Theodosij, & Archadij simul: vt ex hoc quoq; cognoscas quatuor simul imperasse. Multas deniq; & aliorum qui bini ternique

De eadem re.

simul, quod iam diximus imperauerunt, vt legum tituli plane ostendunt, in quibus literæ A. & C. imperatorum nominibus eodem fere numero subiiciuntur. Verbi gratia. Iustinus & Iustinianus AA. & CC. id est, Augusti & Cæsares, nonnunquam A. vni tantum, & C. alteri, putà Philipp. A. & Philip. C. id est, Philippus Augustus, & Philippus Cæsar. Erat enim Cæsaris titulus leuior, & qui statim omnibus ad imperium ascitis tribuebatur, Augusti maior, atque, vt sic dixerim, augustior, qui non continuo omnibus concedebatur.

A. & C. in tit. legum quid significent.

Quid inter Cæsarē & Augustū interesset. De eadem re.

23 ¶ Quinetiam Ammianus testis est tum sæpe, tum verò maxime cum de Iuliano imperatore loquitur, & Mamertinus in Panegyrico eidem Iuliano dicato, & apertius Spartianus in vita Aelij Veri ad Domitianū, statim post prin. & Eutropius in Diocletiano, Augustos illos duntaxat fuisse vocatos, qui imperabant: Cæsares autem eos, qui quasi principū filij designabantur Augustæ maiestatis hæredes, vt loquitur ipse Spartianus, videlicet imperaturi post mortē Augusti, interim tamen administratione rerum illis interdicta, vt etiam indicant Sosomenus & Socrates Constantinopolitanus in historia quam Tripartitam vocāt, de eodem quoque Iuliano & Gallo eius fratre loquentes lib. 5. c. item 5. & iterum, c. 12. & 49. & lib. seq. c. 1. & quisquis ille est, qui elegantem illum Panegyricum Maximiano & Constantino dixit. & ante hos Eusebius Cæsariensis li. Historię ecclesiasticę 8. c. 16. Nisi tamen & ipsi Cęsares interim Augusti quoque nomine honestarentur, admissi æquo iure ad imperium, non expectata ipsius Augusti morte, vt contigit Maximiano Herculeo, quem Diocletianus Cæsarem primùm fecit, & aliquanto pòst tempore ex Cæsare Augustum, vt retulit Eutropius.

De eadem re.

24 ¶ Vnde & in legum nostrarum titulis multi comperiuntur insigniti titulo C. tantùm, id est, Cæsaris, qui & posteà in aliis legibus A. id est, Augusti titulum inscriptum habent, vt in illis ipsis Philippis de quibus locuti sumus videre licet, qui prærerquam quòd aliquando ita inscripti sunt, vt diximus, Philip. A. & Philip. C. ita quoque inscriptos reperimus, Phil. & Philip. AA. & CC. nam & qui Augusti titulum consequebantur, nihilominus & Cæsaris retinebant, & dicebantur Augusti & Cæsares. Fuere autem Philippi, pater & filius. Pater autem filium consortem imperij fecit, titulo Cæsaris tantùm, deinde & Augusti quoq; ei assignato. Et sic qui ita primum inscribebantur Philip. A. & Philip. C. tandem & sic inscripti sunt, Philip. & Philip. AA. & CC.

Initiū imperij Ro. uiolentū.

25 ¶ Præterea quis ignorat cuiusmodi fuerit initium imperij Romanorum? Nam, vt interim taceam quid de ea re scripserunt ipse Albe. in l. j. col. j. & multis seq. C. de sum. tri. vbi dicit violentum fuisse. & Car. Flo. in c. venerabilem. §. verùm. col. 2. & seq. extrà de elec. & Pet. Ber. in tract. de orig. iur. q. j. Nónne res Ro. primū sub Regibus fuit & iis quidem singulis, deinde sub binis Consulibus, postea sub decemuiris, rursumq; sub binis Consulibus, postremò sub Imperatoribus? quorū primus omnium Iulius Cæsar sibi perpetuam Dictaturam vsurpauit, & eo interfecto, Triūuiri Romanorum imperium sibi diuiserūt, Augustus, Antonius, Lepidus. Tandem solus Augustus, mortuo Lepido & deuicto Antonio, tenuit, & post eum 14. & ij certè singuli vsque ad Marcum Antoninum philosophum. De quo Capitolinus huiusmodi testimoniū perhibuit, quòd sanctitate vitæ, omnibus principibus antecelluit. Et Aurelius Victor, quòd virtutum omniū, cœlestísque virtutis fuit. Et Eutropius, quòd illum mirari faciliùs quisquam, quàm laudare possit. Et Papinianus in l. vnum ex familia. §. vlt. ff. de leg. 2. illum vocat prouidentissimum principem, & virum religiosissimum, vti etiam facit l. dissentientis. C. de repud. & Gordianus imperator in l. hæreditas. C. de test. tute. consultissimum principem, & Iustinianus, prudentissimum & sacratissimum principem, & philosophiæ plenum, in l. cùm Syllanianum. C. de his quib. vt indig. atque illi cognomentum Magni tribuit Iurisconsultus in l. vlt. ff. de priuil. vetera.

Antonini philosophi imperatoris laudes.

Antoninus ille primus cōsortem imperij fecit.

26 ¶ Et is tamen tot tantísque virtutū cumulis illustratus (quod nondum à cæteris non adeò laudatis factum fuerat) Anniū Verum fratrem ad imperij partem adsciuit, túncq; primū, vt scribit Eutropius, Romana respublica duobus æquo iure imperiū administrantibus paruit. Sed & de iis loquens Capitolinus in vita ipsius Antonini: Antoninus (ait) fratrē sibi participē in imperio designauit, Cæsarémque atque Augustū dixit, atq; ex eo pariter cœperunt rempublicam regere, túncque primùm Romanum imperium duos Augustos habere cœpit. De his quoq; Spartianus in Hadriano, Hi suntqui duo pariter Augusti primi rempubl. gubernarunt. Et iterū in Vero, Verus certè cum Marco æquale gessit imperium. Nam ipsi sunt qui primi duo Augusti appellati sunt. Et hi quidem sunt, vt id illis addas, quorū leges à nostris Iurisconsultis adeò sæpe citantur, cū diuos fratres aduocant, vt in l. 3. §. vlt. ff. de testib. & in l. diui fratres. ff. de iure patro. & in l. j. in princ. ff. de effrac. & in l. diui fratres. ff. de accu. & in l. diui fratres. ff. de pœn. & aliis sexcentis locis. Et alibi scilicet in l. pen. ff. ad l. Corn. de fals. rescriptum diui Marci cum diuo fratre suo.

De eadem re.

27 ¶ Súntq; qui putant (id enim obiter dicere volui, ne error qui apud nōnullos iā diutius inualuit, posthac quoq; maneat) hos intelligi, cùm Seuerus & Antoninus in nostris legibus citantur, vt in l. diuus. ff. de extraor. crim. & in l. diuus. ff. de cri. expil. hær. & alibi sæpe. Et in hac op. fuit Accur. in l. de qua re. ff. de ino. testa. Nam quod horū op. iuuare potest, Verus Seuerus quoq; appellatus est, vt nōnullis nostri tēporis placuit, & videtur probari in l. iam hoc iure, in prin. ff. de vulga. & pup. sub. vbi citatur constitutio diui Marci & Seueri, nam is Marcus fuit Antoninus philosophus, de quo loquimur, prior autem Antoninus Pius dictus, qui & ipse in eadē l. citatur. Sed illic haudubiè legendū est non Seueri, sed Veri. nā & posteà in ea ipsa l. citantur Seuerus & Antoninus, qui

haud

haud dubiè sunt Septimius Seuerus,& Basſianus eius filius,quē pater participem imperij fecit,vt Spartianus & Herodianus traduot.nam & hic ſcilicet Basſianus, Aotoninus dictus eſt,authore eodē Herodiano lib.3.& 4.& eodem quoque Spartiano,io vita ipſius Seueri, itémq; in vita eiuſdem Basſiani,iterúmque in vita Diadumeni,& Lāpridio in vita Alexandri,Aurelio Victore Eutropio,& D. Hieronymo in Catalogo ſcriptorum in vita Tertulliaoi.Nam ſub ipſis magoa pars noſtrorum Iuriſconſultorum floruere.Ideo nihil immutandum ex antiquis codicibus,in quibus paſsim & vbique legitur Seuerus & Antonious.Quando & præter tex.Iuriſc.in illis antiquis codicibus multos legum titulos huiuſmodi reperiamus : Seuerus & Antoninus,vt in l.3.C.de non numer.pec.& in l.1.C.de ſun.dota.& l.1.C.qui non poſ.ad liber.per.& in l.3.C.de acqui.poſ.& in l.pater.C.de hære.inſti.& aliis propè iofinitis.Sed & in §.ſed ſi quis,Ioſt.qui.mo.teſt.infi.ponitur quodpiam reſcriptum Seueri & Antonini.Quin & habemus l.Antonini, qua patrem ſuum Seuerum appellat,in l.1.C.ad leg.Cor.de ſalſ.& in l.3.C.de dona.intet vir.& vxor.Et Tertullianus in lib.ad Scapulam dicit Seuerum fuiſſe patrem Aotonini.

28 ¶Et in omoibus etiā antiquioribus codicibus ante eos qui Pariſiis à Cheuallonio impreſsi ſunt, vbique vt diximus legitur,Seuerus & Antoninus,nullibi autē Verus & Antoninus.Quin propè ſemper Seuerus in antiquioribus,aut Verus in Cheuallonij codicibus prior nomioatur , quod mioimè decuiſſet,ſi illi eſſent Antoninus & illius frater Verus,de quibus volunt intelligi,cū Antoninus prior eſſet & ætate & imperio, & alterū ad imperiū adſciuiſſet. Aut certè ſi neuter alteri ceſsiſſet,tamē non ſemper aut tā frequenter,vt vix contrariū inuenias,Verus primū ordinē obtinuiſſet,ſed alternis tantùm,vt dicemus io ſeq.q.Igitur libenter eo in ſententiam Antonij Nebriſſeoſis,qui in Lexico Iuris Ciuilis tradit,quòd cū Antoninus & Seuerus, in libris digeſtorū legitur,debet ſcribi Antooinus & Verus,tum ex illis vetuſtis codicibus Florentioorū,tum ex ipſa tēporis hiſtoria.de qua re & tu vide alterum Antonium Auguſtioū in l.ad Modeſtinū,& Alciat. lib.3.diſpunctionum,c.8.in fi.Et certè ſunt nonnullæ leges in quibus ita ſcribitur,ſcilicet io l.Imperatores,quæ eſt 3.ff.de tranſa. & in l.imperatores.ff.de ſeruit.ruſti.præd.& io l.imperatores,quæ eſt pe.ff.de prob.& in l.vlt.ff.ad S.C.Turpil.& in l.imperatores.ff.de re iud.& in l.imperatores. ff. de cur.boois dan.& in l.imperatores.ff.de priuil.credi.& aliis fortè paucis. *De eadem re.*

29 ¶Id autē quod diximus,ne per ambages iocedamus,apertè probat l.cùm hic ſtatus,in princ.ff.de don.inter vir.& vxo.vbi ſic ſcribitur,Imperator noſter Antoninus, ante exceſſū diui Seueri patris ſui oratione in Senatu habita,author fuit cēſendi Fuluio Aemiliano,& Numio Albino Cōſulibus,&c.Nec eſt quod cōfingi poſsit mendū eſſe in eo loco,vt ſcilicet,diui Veri patris ſui ſcribi debeat,quoniam Verus qui cū Antonino imperauit,fuit frater ipſius Antooini,& is quidē iunior,noo pater,vt diximus.Et quia etiam illi Coosules haud dubiè fuere tēpore ipſius Seueri, & filij ipſius,non Antonini & Veri.Præteteà titulus l.2.C.de proc.hic eſt,diui fratres titulus autem l.ſeq.eſt huiuſmodi,Impp.Seuerus & Antoninus.& ſimile comperies io l.2.3.& 4.C.de alen.libe. vt proiode intelligas alios fuiſſe diuos fratres,alios Seuerum & Antoniuum.Nam ſi iidem fuiſſent,tit.poſterior hic fuiſſet.Iidem imperatores,vt videmus in aliis multis legibus. *De eadem re.*

30 ¶Idem titulus l.1.C.de pact.eſt ſolius Seueri,tit.l.2.eſt Seueri & Antonini,qui noo poteſt eſſe Veri & Antonioi illorum fratrum,quoniam ante eos nullus Seuerus imperator fuit,niſi fortè Cōmodus,qui & ipſe Seuerus quoq; appellatus eſt,vt patet ex illius epiſtola,quam poſuit Iulius Capitolinus,ad finem vitæ Clodij Albini.Conſtat autem omnes leges Codicis fuiſſe in vnoquoq; titulo appoſitas ſecundum ordinem imperatorum,vt quiſque qui hiſtorias imperatorum& eorum tempora nouerit,hauddubiè comperiet. Igitur ille Seuerus in d.l.1.fuit ipſe Seuerus qui ſolus primùm imperauit.& poſteà filium ad imperium adſciuit,vt diximus.Nec abſimilitet titulus l.1.C.ad SC.Mace.eſt Pertinacis imperatoris,& l.2.Seueri,& Aotooini.Eſt autem certiſsimū Pertinacem poſt illos fratres Antoninum & Verum imperaſſe,ſed ante Seuerum & Antoninū.Nam & in l.3.C.de bonis libe.quæ eſt Seueri & Antonini,fit mentio diui Pertinacis. Adhæc in l.vlt.ff. de publica.vno io loco Iuriſconſultus aduocat diuos fratres,& in aliis quatuor locis diuos Seuerum & Aotooioum,tāquam diuerſos ab illis diuis fratribus.Et idem comperies in l. generaliter. ff.de Decur.Denique in l.fideicommiſſa.§.vlt.ff.de leg.3.citantur diuus Marcus,& Lucius Verus. Nam huius Veri fratris Marci Antonini Lucius prænomen fuit,vt videre licet ex Spartiano in vita illius,& Eutropio lib.8.de geſtis Rom. *De eadem re.*

31 ¶Nec quis cauſari poteſt hunc noſtrū Antoninū Basſianū cognomento Catacallam,adeò fuiſſe improbatis moribus,vt indignus ſit,cuius reſcripta citeotur.Hoc enim illi cōdonatū fuit ob patrem iuris conſultiſsimū,qui illū imperij participem fecit.Nam & videmus Cōmodi improbiſsimi quoq; imperatoris nonnuoquā reſcripta aduocari à noſtris iuriſconſultis,nunc cū patre ſuo diuo Marco,de quo tam multa iam diximus.vt in d.l.diuus.ff.de offi.Præſi.& l.2.ff.de SC.Sylla. & l.ſed & reprobrari,in prin.& iterū l.ſpadonē.§.ſcire oportet.ff.de excu.tut.& l.oratio.ff.de ſpō. & d.l.vlt.§.diui quoq; Marcus.ff.de pub.& vect.& l.eum qui,in fi.ff.qui ſine manu.ad liber.perue. & l.nihil intereſt,in princ.& iterū l.ſi adulteriū.§.imperatores.ff.de adult.& l.ſi quis inquilinos,in prin.ff.de le.1.& l.cùm proponebatur.ff.de leg.2.& l.à tutoribus.§.1.ff.de admini.tut.& l. ſi quis à libe.§.ſi mater.ff.de libet.agno.& l.ſcire. C.vt io poſſ.leg. Nunc quoque ſolus ſine patre , vt qui etiam poſt eum ſolus aliquadiu imperauit.Sic eoim citatur in l.pen.ff.de in lit.iuran.& in l.pro *Leges ab imperatoribus improbiſsimis latas,fuiſſe receptas. Commodi leges.*

cula.ff.de prob.& in l.leg.ff.ex qui.cau.maio.in l.diuus Cōmodus.ff.de iure aur.ann.& in l.diuus Commodus.ff.de iure fisc.& l.alimenta.§.1.ff.de libe.agn.ficuti item Domitiani impurißimi imperatoris rescripta quoque citantur,vt in l.Domitianus.ff.ad SC.Turpil. Et Heliogabali omniū monstrosißimi,qui & ipse Antoninus dictus est cuius est l.qui accusare. C.de edē.vt ostendit l. vlt.eiusdem tit.quæ est Alexandri,qui loquens de d.l.qui accusare, Antoninum Heliogabalū ipsius conditorem vocat patrem suum, vt qui eū adoptauerat,testibus historicis qui vtriusq; vitas scripserunt,& annotauit Alcia.Vnde & Opilius Macrinus & ipse imperator,& in iure nō incallidus,nefas esse dicebat leges videri Commodi & Caracallæ & hominū imperitorum volūtates, cùm Traianus nunquam libellis responderit, ne ad alias causas facta præferrentur quæ ad gratiam composita viderentur,vt tradit Iulius Capitolinus in vita ipsius.Sed vt illi nonnihil respondeam,nullus adeò malus est,quin nonnunquam dicat faciatque aliquid laude dignißimum, vt tradidimus in nostris Legibus connubialibus.l.11.nu.2.cui & ego,& seq.

32 *De eadem re.* ¶Summa igitur præcedentium hæc est,diuos illos fratres nostris legibus sæpe citatos esse Antoninum,& Vetum,atque sic scribendum esse,si quando reperitur,Antoninus & Seuerus:Verus enim dicendum est.Et è diuerso cùm scilicet Antoninus est posterior,ita scribendū esse, Seuerus & Antoninus:Hósque esse patrem & filium,patrem scilicet Seuerum,filium autem Antoninum, qui & Baßianus & Caracalla dictus est.

33 *Cōclusio præcedentium.* ¶Quid igitur,vt redeamus à semita in viam,adeò superstitiosè nostros legū interpretes duo imperatores aut Reges offēdūt?in hoc præsertim casu adeò obscuro,ambiguo,perplexo,vt quid statuendū sit,ad componendā tam magnā discordiam inter duos fratres nō temere ortam,omnes ferme nesciant. Nec id conueniennius faciliúsq; ac prōpius citra belli ac tumultus periculū fieri poßit,quàm si ex æquo regnū siue imperiū aut aliud simile partiantur.Ideò potest videri cōcludendū,vt id fieri poßit & debeat,etiam si nulla alia ratio id suaderet.Cùm ea quę sunt aliàs indiuisibilia,vti ducatus & similes dignitates,vt suprà diximus, si tamen bellū aut scandalū futurum ob id fieri timeatur,diuidi poßint,ex sententia Alexandri con.7.in consultatione,col.2.ver.sextò probatur,lib.5.cum aliis concord.à me adductus suprà in 4.q.in 15.limitatione.

QVINTA OPINIO DECIMAESEPTIMAE QVAEST.

1 *Vt alternis annis utantur.* AD Quintam opi. quæ huiusmodi est vt ipsi fratres alternis annis vel aliis temporibus rerū summa potiantur,quæ & ipsa conuenit cum præcedenti, vtpote quæ apertè sentit & duos ipsos succedere, sed modum vtendi sine controuersia præscribit:qui & legibus quoque defendi potest,vt l.quoties.ver.quòd si Titius.ff.de vsuf.& l.2.etiam in prin.& iterum §.vlt.rursúmque l.si vsusfructus alternis.ff.quib.mod.vsusfr.amit.& l.j.§.quemad.dies vsusf.leg.ced.& l.si sic constituta.ff.quemad.ser.amit.& l.communi diuidūdo.§.cùm de vsufructu,ibi,caueántque se per tempora vsuros,hoc est apud singulos mutua vice.ff.com.diui. & l.arbor.§.vlt.ibi, diuisum tamen, aut mensura aut temporibus,eo.tit.& l.si conuenerit, in prin.eo.item tit.& l.& hæc distinctio §.cum fundum,in prin.ff.loca.& l.& puto.§.vsusfructus.ff.fami.hercisc.& l.via.§.vsus.ff.de seruit.& l.Lucio,cum prin.l.seq.ff.de aqua quot.& æsti.

2 *Ad idem.* ¶ Súntque & in hanc sententiam tex.Iuris Cano.nēpe in cle.2.ver.& vt faciliùs,de iure patr.vbi dicitur id ius patronatus,quod aliàs indiuiduū est,posse tamen liberè,id est,vt interpretantur gl. & Doc.ibi,sine superioris authoritate,ita diuidi inter patronos,vt scilicet alternis vicibus pręsentent.Et eum tex.ita intelligunt gl.in verbo,liberè,& cæteri Doc.vt id quoque fieri poßit,etiam si ecclesia nondū vacet.Et alia gl.in verbo,alternis,ad id trahit,c.vlt.de præb.li.6.tanquam ex eo c. sumatur , beneficia quoq; per vices mensium vel alternis temporibus à pluribus conferri posse, quod & ipsum intelligit gl.in d.c. vlt.in verbo, statuto,quæ id dicit obseruari in multis ecclesiis Gallicanis,vt verè scio in multis obseruari.Illum autem text.in d.cle.2.ad id quod diximus, citat & dicit no.Ias.in l.stipulationes non diuidūtur,col.3.ver.istis adde.ff.de verb.obl. Et idem quod is tex.in d.cle.2.ante eum voluerat gl.in c.1.in gl.1.ad fi.extra de iure patro.quam sequuntur omnes præter Inn.qui hanc diuisionem nec aliam admittebat in spiritualibus,de quo etiam Pan.in c.querimoniam,ver.sed hoc dictum limita,eo.tit.

Plures patroni alternis uicibus ut præsentent.

3 *Ad idem. De ecclesia sita in confinio duarum diœcesum.* ¶Et hanc quoq; sententiā adiuuat gl.in c.licèt,in verbo,cōuenit,in fi.16.q.3.quę dicit ꝙ si ecclesia est subiecta duobus episcopis,quia sita est in cōfinio duarū diœcesum, & nō conueniūt episcopi in ordinatione & administratione illius,superioris erit officiū in hac parte.c.nullus.extrà de iure patr.vel alternis annis disponāt,per d.l.quoties.ff.de vsuf.Et eā gl.sequitur & dicit no.& mente tenendā Pan.in c.vlt.col.j.in vlt.no.& ibi Fel.col.2.ver.in quantū D.Ab.extrà de re iud.& Ro. qui eā sing.dicit in sing.762.sunt sub regina.& Ale.in l.2.§.ex his,col.3.ver.& per hoc dicit.ff. de ver. obl.& con.18.visis capitulis,col.2.li.2.& con.7.in consultatione,col.pe.li.5.& cons.25.attentis,col. 1.eo.lib.5.Soc.con.278.in q.col.1.ver.2.etiam dico,lib.2 & Fran.Curt.senior con.25.tria,in 2. dubio,in fi.Fely.in c.quæ in ecclesiarum,col.pen.de consti.vbi illam quoque dicit sing.& in c.prudentiam,col.2.versi.sed quod erit remedium , de offic.deleg.& Ias.in d.l.stipulationes non diuiduntur,& con.115.ex Valentia,col.4.versi.non ob.tertium,libr.2.quibus locis dicit eam not.

4 *Alius casus.* ¶Sed & huius factionis,vt sic dixerim,alię sunt duæ gl.prior in c.1.in gl.vlt.extrà.de paroch.quæ in casu illius c.si duo episc.nō conueniāt inter se,alternis annis percipiēt reditus,per d.l.communi diuidundo.§.cùm de vsufructu:ff.com.diuid.Et illam glo.sequuntur Host.Ioā.And.Ant.Petr.

Anc.

Anc.& Car.Flo.& omnes ibi præter Pet.antiquũ Doc.Altera autem gl.est in c.non potest,in verbo retinere,de præb.lib.6.quæ dicit,quòd si alicui fuerit à summo pontifice facta potestas retinẽdi duo beneficia curam animarũ habentia,non ex hoc indultũ esse videtur,vt neutrobi resideat, sed debet in altera tãtũ,vel etiã in vtraq; alternis vicibus residere.Et illam in posteriori parte sequũtur Dom.& Philip.Fran.ibi,& in c.2.§.cũ ab eo,de sepul.lib.6.dũ eã glo. simpliciter allegant.

5 ¶ Nec hinc discrepat,quod dicit Iac.Ardiz.tit.quib.mo.feu.amit.sub rub.an feuda iurisdictionis diuidi possint,quòd cum iurisdictio diuidi non possit,si duo fratres habeant,castrũ cum iurisdictione,ita poterunt diuidere,vt alternis administrent.quòd & idẽ voluit Bal.in c.).§.præterea ducatus,col.1.ver.item feudum æquiparatur,& ibi quoq; Iac.Aluar.& Car.Alex.tit.de prohi.feu.ali.per Fed.& idem Bal.in c.vno delegatorum,quod est pe.col.vlt.extrà de offi.deleg.Ale.d.con.18. col.2.lib.2.& d.con.25.lib.5.Soc.consi.67.visis inuestituris,col.11.ver.quartò quia sunt feuda,libr.1.quod iterum repetitur con.165.lib.2.& idem Soci.d.consi.278.vbi suprà,lib.2.Fran.Cur.Seoior consi.69.dominus Ioan.col.12.versi.tertio modo.& Baptista à S.Blasio inter con.feudalia,Alber.Beu.con.66.ex themate,col.7.ver.sed quæritur,qualiter.

Fratres simul habẽtes iurisdictionem possunt conuenire ut alternis eã exerceant.

6 ¶ Nec id solùm possũt facere, sed cogendi sunt vt faciant,vt placuit Ang.in d.l.2.§.ex his,& ibi quoque Imo.col.6.& Alex.col.3.ff.de ver.obl.Pan.in d.c.vlt.col.1.de re iud.Ro.d.sing.762.per d. gl.in d.c.licet,suprà allegatam.Alex.d.con.7.col.pen.lib.5.&d.con.25.col.1.& iterũ col.6.ver.non ob.etiam quæ notantur,eo.lib.5.Iac à S.Geor.in tract.feu.in verb.marchio in Italia,col.4.ver.sed ponamus.Ias.in d.l.stipulationes non diuiduntur,col.5.ver.extra gl.vbi id dicit sing.Fely.in d.c. quæ in ecclesiarum,col.pen.& in d.c.prudentiam,col.2.Car.Rui.con.19.in hac controuersia, ad fi.lib.3.Philip.Dec.in l.nam & si fur.§.si seruus communis,paulo ante fi.ff.si cer.pet.& con.249.in casu de quo quæritur,circa medium.Albe.Bru.con.79.in causa & lite.col.1.De quibus & tu vide quæ diximus suprà in 9.limitatione 4.quæstionis.

Imò debent.

7 ¶ Et huc item vergit quod scriptum est ab Imo.Dom.& Philip.Franco.in d.c.cum quis,ver.cum ab eo,de sepul.lib.6.quòd si contenditur inter duos parochos de iure sepulturæ,confessionis & administrationis aliorum sacramentorum,& aliorum id genus iurium parochialium , propterea quòd quis habitat in finibus duarum parochiarum,ita vt non constet in vtra earum habitet, ea iura debent inter eos diuidi alternis vicibus per d.cle.2.de iure patro. Et id addes ad ea quæ suprà diximus,nu.3.& præterea.

De duobus parochis habitãtib.in confinio utriusque.

8 ¶ Hanc autem opinionem secuti sunt Thyestes & Atreus fratres qui Mycenis alternis annis regnarunt,vt videre licet ex Seneca Tragœdiographo in Thyeste,actu 1.

Alterna scelerum ne redeant vices.

Atque etiam Eteocles & Polynices Oedipi Thebanorum Regis filij,qui dum inter eos non conueniret vter eorum regnaret , inito fœdere inuicem sanxerunt,vt singuli eorum alternis annis regnarent,sortéque dirimeretur,vter prior regnaret.Verum Eteocles,cui prioris anni sors obtigerat, exacto tempore recusauit fratri vices regni tradere,vnde ortum est celeberrimum illud bellum Thebanum.authores,Euripides in Phœnissis,nam ea fabula ob id ædita est,Diodorus Siculus li.5.Bibliothecces,c.6. & Papinius in libris Thebaidos,in quib.id bellum bellissimè descripsit.Quod ita incipit,

Fraternas acies alternáque regna profanis
Decretura odiis.

Et ipse Seneca in Thebaide,actu 2,

Nam regna repetens frater,&
In bella cunctos Graciæ populos agit.
Septena muros castra Thebanos premunt.

Hyginus autem Fabularum c.67. scribit Oedipum eorum patrem regnum alternis annis illis tradidisse.

Vetustum huius opi.exemplum.

9 ¶ Sic & Procas Albanorum Rex,Amulio &Numitori filiis regnum annuis vicibus habendum, vt videlicet alternis vicibus imperarent,reliquit. Sed Amulius cùm primo loco regnasset , fratri imperium non dedit , & quod deterius est , vt eum sobole priuaret, Rheam Siluiam eius filiam Vestæ sacerdotem præfecit , vt virginitate perpetua teneretur , quæ à Marte compressa Romulum & Remum ædidit. Id scriptum reliquit Plinius Iunior , siue is fuit Cornelius Nepos , vt nonnulli existimant , siue etiam Suetonius,vt & alij arbitrantur , in illo eleganti libro qui de viris illustribus inscribitur , in princ.Quid autem ex eo secutum est,videbis apud Liuium,& alios rerum Romanarum scriptores.

Aliud exemplum.

10 ¶ Apud Romanos,Consules cùm ambo aderant,alternis diebus,vel mensibus,vel alijs tẽporibus (neq; enim in tempore omnes conueniũt)imperabãt,vt colligi potest ex eo quod scribit Liuius lib.ab vrb.cond.2.Cautũ est,ne si ambo Consules fasces haberent, duplicatus terror videretur. Brutus prior,concedente collega Collatino fasces habuit.Et iterũ lib.8.Aemilius,cuius tũ fasces erant,collegam Dictatorem dixit,id est,qui ea die imperiũ habebat.Et lib.9.Publius,penes quem fasces erant,&c.Et lib.2.2.belli Punici.Obstitit Paulus Consul,cuius eo die(nam alternis imperitabant)imperium erat.Et iterum,Summa imperij eo die penes Paulum fuit.Itaque Varro postero die,cuius sors eius diei imperij erat,&c.De qua re etiam Silius Italicus loquens lib.8,

Ni sors alterni iuris quo castra reguntur,
Arbitrium pugnæ properanti in fata negasset.

Quod &aliis plurimis ipsius Liuij locis videre licet,&ex Polybio li.3.Historiarũ,quo loco descri

Cõsules alternis tẽporibus imperabant.

bir prælium Cannense.& ex Plutarcho in Publicola,dum scribit ipsum postquam mortuo Bruto Lucretium collegam sibi subrogasset, ei quòd senior esset primo loco cedentem fasces tradidisse,id est,concessisse vt primo illo tempore fasces ipse haberet.

An autem alternis diebus an mensibus.

11 ¶Et quanquam Liuius ferè vbique sentiat alternis diebus id diuisum fuisse,tamē Dionysius Halicarnasseus statim post initium Romanarum antiquitatū,iterúmq; lib.9.quo loco agit de consulatu Titi Quintij Capitolini,& Appij Claudij Sabini de ea re ita loquitur,vt possis intelligere Cōsules Romanos alternis mēsibus fasces deferre solitos.Cui apertè concinens Suetonius in Iulio Cæsare de consulatu illius loquens c.20.Antiquum(ait)morem retulit,vt quo mense fasces non haberet,Accensos ante eum iret,lictores ponè sequerentur.Et Aulus Gellius li.2.c.15.cùm scribit, Qui lege potiores essent solitos fasces primi mensis collegis concedere.

Et Tribuni quoq; militū.

12 ¶Nec in ea re tantùm hac diuisione vtebantur Consules Romani.Nam vt tradit Liuius lib.4.ab vrb.cond.cùm L.Sergius Fidenas,& M.Papyrius Tribuni militū in bello aduersus Aequos non satis conuenirent,tandem ita comparatū est,vt alternis diebus summā imperij haberent.Et li.7.post prin.conuenit inter patritios &plebeios vt alternis ædiles ex plebe fierent.Et li.2.belli Punici.Cùm Fabij Maximi Dictatoris,& Minutij Magistri equitum ius atque imperium fuisset æquatum,Minutius ipse se optimū ducere ait,vt aut alternis diebus,aut si maiora interualla placerent,partitis temporibus alternis summū ius imperiúmque esset.De quo etiam Polybius lib.3.Histori; & Plutar.in Fabio Maximo.Apud eundem Liuium lib.3.ab vrb.cond.Decemuiri illi primùm alternis fasces habebant, vt hoc insigne regium in orbem suam cuiusque vicem per omnes iret. Ideóque posteà id ipse appellat vicissitudinem imperitandi,quòd scilicet vicibus alternis imperarent.Præfecti quoque ætarij alternis mensibus curam eius sustinebant,vt planè liquet ex epistola Plinij ad Traianum,cuius initium,cum Liuius pater tuus.Sed & inferiùs in 19.qu.ostendemus, Romanos Imperatores,cùm plures essent alternis priorem locum obtinuisse.

Et dictator & magister equitum si quando æquati fuerūt

Vicissitudo imperandi.

13 ¶Nec apud Romanos tantùm alternis,cùm duo magistratus erant imperabāt,sed & apud Athenienses quoque, à quibus maxima ex parte Romani ipsi suas leges & institutiones acceperunt, id obseruatum fuisse,videre licet ex Plutarcho in Aristidis vita.Nam cùm ipse Aristides & Miltiades duces essent in illa tam celebri & memorabili pugna Mararonia , illud ipsum inter se statuerunt vt in singulos dies alternis rei summa ad vnum deferretur.

Calliopes iudicium super cōtrouersia Adonidis inter Venerem & Proserpinam.

14 ¶ Postremò non omittenda est historia (ne fabulam dicam) ad hanc quoque sententiam pertinens,relata ab Hygino(Hyginium alij vocant)Augusti liberto,Poeticôn Astronomicôn li.2. in eo c.cui tit.lyra est,Cùm Venus in concertationem cum Proserpina ad iudicium Iouis venisset, vtri carū Adonis cederet:Calliope Musa Orphei mater à Ioue iudex data ita iudicauit,vt scilicet dimidiam partē anni carū vnaquæq; possideret. Ob quam rem indignata Venus , quòd vt non sibi proprium concessisset,Orpheum Musæ filium Tressis mulieribus discerpendum obiecit.

15 ¶Nec tamen interim prætermittā aliam historiā non minus iucundā,cuius meminit Demosthenes,aut quisquis is fuit,nā de autore dubitatur,in oratione aduersus Neçrā.Disceptabāt Stephanus & Phrynio de Neæra meretricula, suā enim vterq; esse dicebat.De qua re asciti arbitri Satyrus Alopecēsis,Sabrias Lāprensis,Diogiton Acharnensis,audita re ex vtroq; & ex ipsa muliere, sententiā tulerūt,mulierē ipsam copiā sui facere vtriq; alternis diebus , nisi ipsi sibi mutuò aliud sibi cōcesserint.Nec quod scribit Spartianus in vita Septimij Seueri,ipsum cū moreretur,iussisse vt alternis diebus apud Bassianū & Getā filios Imperat. in cubiculis fortuna regia poneretur.

SEXTA OPIN. DECIMAESEPTIMAE QVAESTIONIS.

Neutrum debere succedere.

1 AD sextam opi.quæ neutrū dicit succedere,multa quoq; faciūt.Et primùm tex.qui omnium maximè vrget in l.si fuerit,in prin.ff.de reb.dub.vbi si fuerit legatum vni ex cognatis, qui primus Capitoliū ascenderit,si simul duo ascendisse dicantur,nec apparet quis prior,legatū impeditur.Idem si legatum fuerit ei qui maximus natu est,& duo pares ætate sunt.idē si libertas vni ex pluribus seruis eiusdem nominis relicta sit,nec apparet de quo testator sensit.De quo etiā vltimo est tex.in l.si quis de pluribus,eo.rit.& in l.cùm ex pluribus.ff.de manu.test.Vides enim ex eo tex.cùm ignoratur ex duobus vter natu est maior , quòd neutri debeatur legatum relictum maiori natu.Vides & id & similia procedere in libertate re omnium rerum fauorabilissima, vt plenè diximus in rep.l.si vnquam.in verbo,donatione largitus,in 17.q.

Ad idem.

2 ¶Alius tex.in eā sententiā solennis & frequentissimè in hisce rebus citatus in l.duo sunt Titij.ff. de test.tut.vbi si testator reliquerit Titiū tutorē,suntq; duo Titij,nec apparet de quo senserit testator.neuter tutor erit.& tex.in l.nominatim,quę est 2.ff.de lib.& posth.vbi si testator qui plures habebat filios dicit,filiū meū exhæredo,nomine non expresso, ita vt ignoretur quē voluerit exhæredare, nullus exhæres erit. Et ne putes id tantū procedere in exhæredatione quæ odiosa est: certè & in institutione quoq; hęredis obtinet,per l.in tēpus,§.quoties.ff.de hęr.inst.Et idē in legatis,vt scilicet si nō appareat,cui ex duobus Titiis legatū sit,neutri legatū debeatur.l.quoties,ver.si verò duo.ff.de vsu & vsufr.vbi eos dicit sibi inuicē legatū impedire.& similes tex.in l.si quis ita. §.si duobus,ibi,quemadmodum & in dādo.ff.de adi.lega.& in l.qui plures.ff.de vsu & vsufr.lega.

Ad idem.

3 ¶ Et tex.itē in l.qui soluendo,la 1.cum l.seq.quæ incipit,inuicē.ff.de hær.insti.vbi si qui soluendo non est,duos seruos suo testamento liberos & hæredes esse iubeat,si apertis tabulis vterq; viuat, neuter hæres erit,propter legem Eliasentiam, quæ ampliùs quàm vnum hæredem necessarium

fieri

fieri vetat.inuicẽ enim eos sibi obstare.Et in l.cùm duo.ff.de in diẽ addic.vbi si duæ res venditæ sunt pretiis separatis,ea lege vt eius resoluatur vẽditio,ad cuius pretium fuerat additũ,nec appareat ad vtrius pretiũ addiderit,neutra resoluitur.Ex qua not.gl.in dubio nil valere,citatq; nõnullas ex dd.ll.Et in l.si duob.quæ est 2.§.vlt.ff.quib.mod.vsusfr.amit.cùm scribitur,nam si cõcurrere volent,inuicẽ se impedient.Et in l.idem Põponius.§.vlt.ff.de rei vendi.vbi si plures sunt eiusdem nominis serui,nec appareat de quo actũ sit,nulla fit cõdẽnatio.& ibi gl.no.ratione incertitudinis cõdemnationem reddi nullam,& allegat etiã quædã ex d.iurib.& illum text.dicit sing. Bal.in c.quoniã abbas,col.2.extrà de offic.deleg.ad hoc vt si Titius sit condemnatus,sintq; duo Titij in loco vbi lata est sententia,ea sententia nulla est.Et l.quæsitũ.§.si quis eodẽ.ff.de fun.instr. vbi si quis eodem instrumẽto in pluribus agris vtatur,nec appareat cui potiùs agro testator destinauerit,nullius instrumento cedet.Et ibi quoque gl.not.ratione incertitudinis neutrũ valere.

4 ¶ Et in l.1.§.apud Iulianum.ff.depos.vbi si duo cõtendunt de hæreditate depositoris,nec certum sit,vter hæres sit depositarius,neutri interim soluere tenetur.Cuius tex.authoritate respõdit Bal. cons.250.viso isto processu,col.1.lib.4.quòd si duo contendunt de titulo beneficij, ita vt neuter magis sit in possessione ipsius,quàm alter,pẽdente lite neutri soluendum est.Et ad hoc quoque citantur l.veteribus.vbi gl.magna,in fi.ff.de pact.& l.in tradendis.ff.com.prædi. & l.scientiam.§. cùm stramenta.ff.ad leg.Aquil.& l.adhuc,in prin.ibi,si verò simul,vbi etiam gl.in verbo,nihil fecit.ff.de vsufr.& l.sed & si de suo.& l.cum falsum,& l.cum qui duobus,in prin.ff.de acq.hær.

5 ¶ Citantúrque in eam sententiam & tex.Iuris Cano.& inter cæteros, in c.si quis iusto, quod est pen.in vers.verùm si ambo,& iterum vers.si antẽ nullus,de elect.lib.6.vbi si ab absente canonico simul fuerint deputati multi procuratores insolidum,& ambo cõcurrant,is admittendus est,qui primò nominatus est in instrumento procuratorio:vt si non insolidum sint deputati,nullus eorum admittetur, cùm vnus tantùm in id admitti debeat,& ei imputabitur, qui sic eos indiscretè constituit.Et ibi gl.in verbo,nominatus,in fi.dicit quòd si nõ apparet de ordine, quia duo sunt instrumenta procuratoria,in quibus singuli sunt constituti, nec apparet quod sit prius, quódve posterius,sese mutuò impedient,per d.l.quoties.ff.de vsufr.Et imputet(ait)sibi,qui sic eos constituit.Et eam gl.sequuntur Petr.Anc.in 6.not.& Domi. *Ad idem.*

6 ¶ Ad quod proximè spectat,quod à multis dicitur, quod si reperiãtur duo testamẽta vnius diei, in quib.sunt instituti diuersi hæredes,nec appareat,quod sit prius aut posterius,neuter hæredum succedet,si eum tertio cõtendant,aut etiã si cõtra se inuicẽ petãt mitti in possessionem. Hi sunt gl.Oldr.Ray.Odof.Cyn.Albe.Ang.Saly.Raph.Paul.Ca.Philip.Cor.& Ias.in l.vlt.C.de edic.diui Adr.tol.gl.Azo.Hug.Bar.& Alber.in l.2.§.non autem,qui est 1.ff.de bon.pos.secun.tab.gl.in §.1.in verbo,firma est,in fi.& ibi Ang.Aret.ad fin.Inst.de ademp.legat.Bapt.Brixien.quæst.56.cum duæ mulieres.Oldr.cons.1.in causa,col.2.vers.vnde dubiũ est. Cy.in l.hac cõsultissima.§.si quis autẽ, qui est vlt.& ibi quoque Albe.nu.9.C.de test.Nicol.Neapol.in l.si duas,in prin.col.2.vers.vltimò dicit.ff.de excus.tut.Bal.Ang.Imo.Fran.Are.in d.l.cum qui duobus,in prin.ff.de acq.rer.domin. in c.duobus,quod est pen.col.4.vers.in fi.gl.de rescrip.lib.6.Matth.Affli.deci. Neapol.387.si vno & eodem,ad fi. Nisi si qui eorum,qui in altero instituti sunt,essent hæredes ab intestato, secundùm nonnullos ex illis quos citauimus.Vide infrà in 11.opin.nu.9.hue item. *Ad idem. Si reperiãtur duo testamẽta eiusdem tẽporis, in quibus sunt instituti diuersi hæredes,quid agẽdum.*

7 ¶ Idemq; si reperiantur duo testamẽta,aut etiam duo codicilli,in quorũ altero dicatur, fundum Sempronianũ Titio lego:in altero autem ita,fundum Sempronianum Titio nõ lego,nec constat vtrũ sit prius aut posterius,tũc propter incertitudinem fundus Titio non debetur. Ita enim voluit & alia gl.in l.cùm proponatis.C.de codicil.per d.l.si fuerit,de reb.dub. & eam sequuntur Iac.Ra.Pet.à Bel.Pet.Cyn.Bar.Alb.Bal.Ang.Salyc.Paul.Cast.Alex.Corn.Ias.& Iac.à S.Georg. licèt alij eorum,aliis rationibus,quàm propter eam incertitudinem. *Alius casus.*

8 ¶ Et idem quoque si reperiantur duæ diuersæ sententiæ eiusdem diei,nec apparet vtra earum sit prior aut posterior,neutra enim earum valet,vt nuncupatim voluit Bald.in l.1. col.2.vers.quæro quid si duæ sententiæ.C.quan.prou. non est nec. argumento eius quod de duobus testamentis diximus ex not.in d.l.vlt. C.de edict.D.Adri.col.Subditq; haud multò pòst idem esse in materia electionum,quia neutra,inquit,valet,si propter conflictum & cõtrarietatem probationum neutra præualet.Et illum nuncupatim sequitur D.Cirier.in tract.Primogenituræ,lib.1.q.8. Ad quod vide quantùm ad electionem pertinet,quæ dicam nu.ab hinc 2. *De duab.sententiis diuersis eiusdem diei.*

9 ¶ Súntq; & aliæ gl.Iur.Ciuil.hanc opi.cõfirmantes,videlicet in l.si quis à filio. §.si quis plures,in verbo,hæres elegerit.ff.de leg.1.Quod si testator suo testamento legauerit vnum de suis Stichis seruis,cùm multos haberet,nec declarauerit de quo intellexerit,nõ valet legatũ.Ita enim eam gl. nonnulli intelligũt,licet aliud mihi velle videatur.Et alia gl.in l.ciues,in verbo,allectio.C.de inco.lib.10.quod in casu de quo loquitur,videlicet cùm quis est incola duorũ locorũ, à quibus simul vocatur ad munera,quibus & ipse simul parere nõ potest,ad neutra tenebitur,vt quę se mutuo impediant,nisi conueniant forte,vel aliter,& sequitur Io.Plat.ibi,col.2.vers.quid autem. *Legato uno de suis Stichis sine alia declaratione.*

10 ¶ Súntq; & gl.Iuris Can.hanc opi.confirmantes.Gl.in c.ecclesia,le 2.in gl.vlt.in fi.extrà de elect. quod si duo fuerint electi in episcopũ,sintq; in omnibus pares & zelo,& merito, & authoritate eligentium & electorum,neuter consequetur episcopatũ,sed procedendum est ad aliam electionem.At si iterum fuerint pares,superior faciet gratiam cui volet. & sequuntur Pet.Anc.ibi in fi. *Electis duobus parib. neuter admittetur.*

& Pan.col.pen.verſ.ſed dubiũ eſt,& verſ.& in hoc vltimo.Sed & quod neuter electorũ in cõtrouerſia omnib.vtriuq; patibus,admittitur,tenuerũt etiã Hoſt.Car.Flor.& Io.Ana.in c.vlt.de ſort. de quo & tu vide quod dixi ſuprà in 2.opin.nu.7,nec deſunt. Et alia gl.in c.ſi ſacerdotes, quod eſt 2.in verbo,remouete,de of.iud.or.quod ſi epiſcopus dicat, excommunico vnum ex illis, qui tale quid fecerunt;nullus ob dubium erit excommunicatus, per d.l.duo ſunt Titij. Et licèt eam gl.reprobet Hoſt.tamen eam ſequũtur Io.Ligna.qui dicit veriorem de iure,Goffre.Collect.Ant. Pet.Anc.Card.Flor.& Pan.ibi.Et alia glo.in c.latores,extrà de cler.excom. quod ſi epiſcopus ita dicat:ego te ſuſpendo ab officio vel beneficio,à neutro erit ſuſpenſus, per d.l.duo ſunt Titij.& eam gloſ.ſequuntur Doct.ibi.

De duobus ſimul peruenientib.ad brauiũ.

11 ¶ Et quod plurimi in ea quæſt.de qua ſuprà ſæpius locuti ſumus,ſcilicet in 1.opin.huius q.nu.23. conтinit.& iterũ in 4.opi.nu.15.ſed iam ad noſtrates,de duob.qui ſimul ad brauiũ peruenerunt, vt neutri debeatur præmium propoſitũ,ſed iterũ current,vel ſoli ſecũdùm aliquorũ op.vel cum aliis,ſecũdùm aliorũ,aut non amplius curretur,vt nõnullis placuit,vt per Richar.Old.And.Piſa. & Alb.in Proœ.ff.in §.diſcipuli.Iac.Are.Cy.Bal.& Ang.in §.itaque,eiuſd.Proœ.quem legũt cum d.§.diſcipuli.Ipſum Alb.in d.l.ſi fuerit.ff.de reb.dub.& in 1.parte ſtatut.q.107.prædicta etiã faciũt. Bal.& Imo.in l.ex duobus.ff.de vulg.& pupil.& eoſdem, & præterea Alex.in l.qui filiabus. §.1.ff. de leg.1.ipſum Bal.in d.l.cũ duo.ff.de in diem addic.Ang.Imo.Paul.Caſt.Rom.& Alex.in l.eum cui nouiſsimus.ff.ad S.C.Treb.eũdem Imo.in c.indicante,col.3.verſ.quid autẽ de duobus,extrà de teſt.Pet.Anc.in d.c.duobus,col.1.de reſcrip.lib.6.Imo.Alex.& recentiores in l.hoc articulo.ff. de hær.inſt.& Bened.in rep.c.Ray.in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nu.609.de teſt.

Si ab eodẽ collatore fuerit duob. collatũ beneficiũ eodem tempore.

12 ¶ In hoc album conferendum eſt quod etiam per d.l.ſi fuerit,voluit Io.And.in c.ſi à ſede,& ibi poſt eum Pet.Anc.col.2.verſ.quærit Io.And.& ibi item Dom.col.1.verſ.vnde dicit,& Phil.Fran. de præb.lib 6.quod ſi ab eodem collatore fuerit collatũ quodpiam beneficium duobus eodem die,nec conſtat vtrius collatio ſit prior aut poſterior,ambo ſeſe mutuo impediunt,ita vt neuter beneficium conſequatur.Niſi ſi Papa collator declarauerit,quem velit præferri.Et idem quoque voluit Pan.in c.capitulum ſanctæ crucis,col.3.verſ.nam quando literæ,extrà de reſcrip.& in c.2. poſt prin.per illum tex.extrà de offi.deleg.

De reſcripto directo ad officialẽ cuiuſdã epiſcopi, qui duos habet æquè principales.

13 ¶ Et quod ante eũ voluit Hoſt.in ſumma tit.de offi.deleg.§.quib.modis,col.2.verſ.ſi quid impetrãt,quod ſi quis impetret reſcriptũ ad officialem cuiuſpiam epiſcopi, qui duos officiales habet æquè principales,nec cõſtat de quo Papa ſenſerit,neuter illorũ erit delegatus.quod & ipſum voluerũt idem Hoſt.Io.And.Ant.Card.Flor.& Pan.in c.quoniã abbas,de offi.deleg.reprehẽdentes glo.ibi,in verbo,præfixit,ad fi.quæ dixerat cæteris paribus id ſorte eſſe dirimẽdum. Et idẽ quoque voluit Car.Flor.poſt Zenzel.in cle.& ſi principalis,in 4.q.de reſcri.per d.l.duo ſunt Titij,& d.l.ſi fuerit.Id quod addes ad id quod diximus ſuprà in 1.op.nu.20.his quoque adſtipulatur.

Cũ ignoratur an filius ſit ex priore matrimonio, an ex poſteriore.

14 ¶ Huius quoq; notæ eſt,quod nõnulli nõ cõtemnendæ autoritatis voluerũt,quòd ſi vidua paulò poſt prioris viri mortem in alterius connubiũ coierit,& poſteà peperit filiũ ſeptimo mẽſe ſecũdi matrimonij,ita vt potuerit is filius gigni & à priore marito & à poſteriore,ideoq; incertum ſit,vtrius ſit:is neutrius eſſe cẽſebitur,neutriq; ſuccedet,de quo per Iac.Raph.& Cy.in l.vulgo.ff. de ſtatu ho.Alb.latè in l.Arethuſa,col.2.eo.tit.& in rub.C.de natur.lib. Dyn.in l.3.§.ſi duos.ff.de adi.leg.Iac.Bel.in diſput.incip.Berta contraxit matrimonium,Bal.& Ang.in l.liberorum.§.1.ff.de his qui not.infa.Bal.in l.ſi matre.C.de ſuis & leg.Ang.in d.l.duo ſunt Titij.ff.de hær.inſt.Franc. Arer.qui ad hoc allegat d.l.ſi fuerit,& alios recentiores in l.Gallus,in prin.ff.de lib.& poſth.

De caſu l.Arethuſæ.
De habente duas eccleſias.

15 ¶ Sed ad hãc formã & quidem peculiarius pertinet quod voluerunt Petr.Iac.Ra.Guil.Cin.Ray. Cy.& Bar.in d.l.Arethuſa,quod ſi in caſu illius legis non apparet de ordine naſcẽdi,nullus liber erit.Quódq; in ea ſpecie iam ſæpius in hac quæſt. tractata, de eo qui cũ haberet duo domicilia, atq; ita duas parochiales eccleſias aliquid reliquærit ſuæ eccleſię parochiali:nec ex cõiecturis,aut aliter apparet,de qua ille ſenſerit,neutri id relictũ debebitur.Nam ita voluit Cyn.poſt Pet.à Bel Perti.in l.1.col.2.verſ.ſexto quæro.C.de ſacr.eccle.per d.l.duo ſunt Titij, & Pet.Anc.in c.relatũ, le 2.col. vlt.verſ.extra quæro,extrà de teſt.Sed tu de hoc omnino vide Io.And.& alios in d.c.cũ quis.§.cum ab eo,de ſepul.lib.6.& quod ſuprà diximus in 1.op.huius q.nu.24.& quod produnt. & in 2.opi.nu.14.nec hoc loco,& nu.21.nullus. & in 4.opi.nu.17.cui confine.

De eo qui dixit duabus ſimul, ego in vos conſentio,

16 ¶ Nec hinc longè abeſt quod multis placuit, quod ſi quis contrahat matrimonium cum pluribus mulieribus ſimul & eodem momento,dicens ſcilicet vtrique,ego in vos conſentio tãquam in vxores,ſiue ego vos in vxores capio:& mulieres reſpondeant,& nos quoque te in virũ accipimus:neutra earum vxor erit,ſed ſe mutuo impedient. Ita enim voluit Goffre. antiquus Doct. in c.gaudemus,& ibi quoque Hoſt.col.3.in verbo,non ad imparia iudicantur.Vincen.Philip.Io. Andr.col.2.in verbo iudicantur,& Collect.col.2.verſ.quid ſi catholicus, Anton.& Pan.in fi. & Card.§.quia verò,verſ.quæ ſecundo,extra de diuor.

De duobus ſe mutuo offẽdẽtibus, ita ut ignoretur uter prior aggreſſus fuerit.

17 ¶ Et huc quoq; referri poteſt id quod à noſtris dicitur,quod ſi duo pacẽ fecerũt,promiſerũtq; ſe inuicẽ non offendere ſub pœna.Et ſe poſteà mutuo offenderunt,ſed ita vt ignoretur,vter eorum prior aggreſſus eſt:neuter poterit accuſari de pace fracta.Io.And.in addit.Specul.in rub.de treug.& pac.Bar.in l.1.§.cũ arietes.ff.ſi quad.paup.feci.dica.& in l.ſi ſeruũ.§.ſi ſequitur. ff.de verb. obl.& in l.cũ pater.§.libertis,in fi.& ibi Imo.ff.de leg.2.Bal.Imo.& Ro.in l.ſemel mor.ff.ſol.matr.

Bal.

Bal.in l.vt vim,ad fin.ff.de iust.& iure.& in l.qui fidem,quæ est pe.& ibi Paul.Cast.ff.de transact. & in l.cum proponas,& ibi quoque Sal.& Raph.C.de pactis.Pan.in c.1.de treug. & pac.& Corf. cons.51.in hoc,col.3.vers.& hinc est,lib.1.

18 ¶ Sed huc propius accedit quod Bald.ex facto interrogatus respondit cons.146.cuius exordium est,titulus principis,ante fi.lib.1. quod si cùm pater haberet duos filios naturales eiusdem nominis,vt qui ambo Titij vocabantur, fecerit legitimari Titium filium suum naturalem, nec apparet de quo senserit,neuter illorum legitimatus erit, per d.l. duo sunt Titij. subiungitq; non stari declarationi postea factæ à patre,cùm non sit actus ipsius tantùm,sed & principis.Et in cons.repetitum est in lib.5.cons.388.Et quod item scribit idem Bal.in d.l.si quis à filio.§.1.in fi.ff.de leg.1. Quod si testator reliquerit executorem vnum ex Titiis, cùm duo essent,nec aliter declarauerit, de quo intellexerit,neuter erit ob incertitudinem,arg.l.nulli.C.de episc.& cler. Et ipse Bal.in l.1. in 23.q.ff.de rer.diui.quod si fratres domini feudi inter se bellum committunt,vasallus neutrum tenetur iuuare,quia inuicem sibi obstant,per d.l.inuicem.ff.de hær.instit.Super quo vide quę dixi suprà in prin.huius quæst.num.14.cæterum. *Si unus ex duobus Titiis filius fuerit legitimatus.*

19 ¶ Et quod ab antiquiorib.Doct.disputatũ est in hac specie,Duo erant fratres fortè gemini facie & alia habitudine corporis adeò dissimiles,vt alter ab altero dignosci non posset.quibus singuli erãt filij,& ipsi omnino similes:hi studiorum vel rei militaris causa peregre profecti,& alter inibi mortuus est,alter rediit duob.illis fratrib.mortuis,& hæreditatem vtriusq; petit.Ignoratur autem vtrius eorũ fuerit filius,quid dicendũ?Hanc inter suas disputati.posuit Pile.nu.158. duo erãt fratres. Et dicit quòd de rigore secũdùm Io.neutrius habebit,cũ & neutrius se filiũ esse probet,sed de æquitate eã habebit, quæ sibi verisimilius debetur.At Alb.in l.si vicinis,ad fi.C.de uupt.putat priorẽ opi.esse verã,ob id quia vtráque petẽdo est sibi cõtrarius, cùm vtriusq; non possit esse filius,& ideo repellendus.l.1.& ibi no.C.si ser.exter.& l.neq; natales.C.de prob.& l.Imperator Titus.ff.de sta.hom.De qua re loquẽs D.Boer.dec.299.mulieri,col.pe.nu.10.dicit quod si fuisset iudex,vtriusq; hæreditatem adiudicasset,cum haud dubiè alterius esset filius,alterius nepos ex fratre. Et id quidem verum esset in ea specie de qua tractamus,in qua scilicet vterque fratrum vnicum filium habebat.Sed tu tamen vide quid in hoc ipso casu dixi suprà in 4.opi.nu.19. Finem. *Superstes duo rũ patruelium similium qui duobus fratribus vult succedere.*

20 ¶ Denique non prætermiserim quod similiter responsum est ab Ang.ipsius Bald.fratre nõ indigno,cons.311.hoc initio,in themate prędicto,in prin.in hac specie.Concessa fuerat emphyteusis cuipiam,pro se & vna filia.Is plures filias habebat,nec constabat de qua dominus & ipse intellexerant.De qua re aditus ipse Angel.respondit neutram earum esse ad huiusmodi emphyteusim admittẽdam,per d.l.duo sunt Titij,iam toties allegatam,& alia quædam similia iura.Vide tamen quod in simili scripsimus suprà in 2.opi.huius quæst.nu.11.hinc sequitur. *De emphyteusi cõcessa alicui pro se & una filia cum plures haberet.*

21 ¶ Hæc certè opin.in casu nostro priuato,longè cæteris omnibus deterior est, atque etiam solùm Imo.habet sui assertorem, & eum quidem hæsitabundum, & à cæteris omnibus reprobatum,vt diximus statim in prin.huius quæst.Et quidem meritò vel hoc vno argumento(etiam si alia deessent,quæ tamen sunt multa)quod posthabitis his qui proximiores sunt gradu,& ad quos iure diuino,naturali,gentiũ,& ciuili hæreditas ipsa defertur,vlteriores admitterentur,quod omnium iniquissimum est & absurdissimum,sicuti etiam scientissimè annotauit Alex. quibus locis hanc opin.refellit à nobis suprà citatis. *Huius opin.in casu nostro q. refutatio.*

22 ¶ Quæ quidẽ iniquitas atq; absurditas nõ procedit in d.l.si fuerit.ff.de reb.du.quæ omniũ maximè vrget pro huiusmodi op.Quanquã & illi satis quoq; aliter respõdent Frã.Arc.Alex.& cęteri. ex quibus etiã facilè intelliges,nihil cæteras leges hic & vbiq; allegatas facere, quominus cõtrariam in hac re sententiã amplectamur.Quibus & hoc addere potes in d.l.si fuerit, & similib.certari inter plures de lucro.hîc verò de damno vitando,ne videlicet amittãt rem omni iure,quod iam diximus,alterutri,sed vtri ignotũ,debitam,proptereaq; in dubio satius est vtrunque admitti. *Responsio ad contraria.*

SEPTIMA ET OCTAVA OPIN. XVII. QVAESTIO.

1 AD septimam opi.quæ dicit formosiorem esse alteri præferendum.Et ad octauam quoque, quæ robustiorem anteponit,vtranque enim simul expediemus, facit quod suprà diximus in Præfatione,nu.63.nec meliora tantũ.Primogenitos scilicet cæteris esse robustiores atque formosiores. Ex quo consentaneum est,ex duobus natis eodem partu,præsumendum esse,formosiorem robustiorẽmque prius natum. Quod etiam probatur,quantum ad robustiorem pertinet.ex l.si fuerit.§.vlt.ff.de reb.dubiis,vbi eodem partu natis mare & fœmina, & ita quidem vt ignoretur vter prior natus sit,præsumendum est,marem priorẽ exiuisse,vt & dixit Bart.ibi.Nam perspicuum est omnibus mares esse fœminis robustiores, vt affatim ostendimus in nostris Legibus Connubialibus,in l.1.num.53.satis,& multis seq. *Formosiorem præferendum.*

2 ¶ Et ita per illum tex.voluit gl.in l.idem erit,& ibi quoq; Bal.in prin.1.lec.& iterũ in 2.lec.in fi.ff. de sta.ho.vbi ipse Bal.id no.ad iura primogenituræ,tãquam id senciat quod diximus robustiorẽ prẽsumi prius natũ.& Paul.Ca.qui id robori tribuit,in d.l.si fuerit.§.vlt.Guid.Pa.in trac.præsumptionũ,col.3.vers.item si in vtero,& Phil.Dec.in l.2.nu.47.ff.de reg.iur.Quanquam id aliò referunt. Sed illi tamen sententiæ adstipulatur,quod columbæ marem semper & fœminam pariunt, priorem quidem marẽ,vt tradit Plin.lib.10.c.58.& ante eum Aristot.lib.6. de natura animãtium, c.4.quod *Ad idem.* *Columbarum mas prior nascitur.*

c.4.quod & nos diximus in Legibus Connubialib.leg.1.nu.59.incip.ficuti & è diuerso.

An illud verum sit.

3 ¶ Et ego certè fateor in plerunq; accidere,vt robustior prior ex vtero exeat.neque tamen id ita perpetuũ est,vt ex eo certã fixámque præsumptionem statuere debeamus, cùm nonnũquam & debiliores fœtus præcedant.Ideóq; Guil.Pet.Iac.Arc.Cy.Bar.& Bal.sibi contrarius.& Ang.in d.l. idem erit,quæ solet legi cum l.Arethusa,reprehendũt illam gl.suprà alleg. quæ præsumit marem priùs natũ,per tex.in d.l.si fuerit.§.vlt.qui nõ ob aliud obtinet,quàm propter fauorem libertatis, vt apertè indicat in illis verbis,In ambiguis rebus humaniorẽ sequi sententiã oportet,vt ipsa libertatẽ cõsequatur.Imò si is tex.rectè inspiciatur, palam ostendit & filiã quoq; posse nasci priorem,cùm dicit:si quidem certũ est quod prius,&c.Id quod etiam voluit Bar.in d.l.si fuerit.§.1. & Guil.Cur.Alb.Bar.Bal.Sal.Ro.Alex.& Ias.in l.si extraneus,ff.de condit.cau.dat.in q. quam suprà in 4.opi.retulimus,nu.11.facit & quod voluerunt.Et id quoque experientia demonstrat.

Másne an fœmina pulchrior.

4 ¶ Sed & istæ opi. apertè secũ pugnare videntur,cùm dicũt robustiorẽ & formosiorẽ priùs nasci. Mas enim fœmina est robustior,vt diximus:Fœmina autẽ mare est pulchrior,ex sententia Xenophontis in Oeconomico,dum scribit,Deum fœminam pulchriorem viro cõdidisse,vt formam cũ pudicitia domi continendo tueretur.Igitur marẽ priorem nasci propter robur,fœminã item ob formã necesse est,si huiusmodi sententiæ veræ sunt,qua re nihil posset dici magis ridiculum.

De eadem re.

5 ¶ Sed quicquid dixerit Xenophon,videmus in omni genere animantiũ,mares fœminis esse pulchriores.Fœminas autẽ viris pulchriores videri,vt cõtrà viros mulieribus ob naturalẽ vtriusque sexus mutuum amorem:vixq; reperias robustũ hominem, qui idem non sit formosus. Nam & Hercules,Achilles,Theseus,Hector,Agamemnõ,Vlysses,Aeneas,Patroclus,& cęteri robustissimi, quiq; formę quoq; nomine ac titulo ab Homero,Virgilio,aliisq; antiquis scriptorib. insigniti sunt, vt & à nobis annotatum est in nostris Legib.Connubialib.in l.2.nu.32.sed vt ad Homerum.

Formosi vix robusti.

6 ¶ Quanquam scio Homerum in Catalogo studiosè descripsisse, Nereum Græcorum omnium pulcherrimum quidem illum,sed qui imbecillis,& parum virilis esset,veluti clãculum nobis indicaret,robur & formam vix simul coire in eodem corpore,id est,raro eundem esse formosum excellenter & fortem,siue virilem.Huius in eum carmen est huiusmodi,

Νηρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην.

Cuius rei & loci meminit Gale.in exhortatione ad bonas artes,qui & illud quoque obseruauit, ipsum Homerum illius non nisi semel,scilicet in illo loco,meminisse.Sed & apud eundem lib.3. eiusdem operis,Hector Paridem incessit veluti formosissimum,& tamen effœminatum,

Δύσπαρι, εἶδος ἄριστε, γυναιμανές.

Quod & ipsum repetit lib.eiusdem operis 13.

Prouocasse præsumitur, qui robustior est.

7 ¶ Non tamen prætermiserim quod ad huius opi.confirmationem adducitur,quod potest Ray. voluit Floria.in l.1.§.cum arietes.ff.si quadr.paup.fe.dica. quod si casu illius l. non cõstat vter ex duobus bobus,vel arietibus alterum prouocauerit, is præsumitur prouocasse, qui robustior est, arg.l.non omnes.§.à barbaris.ff.de re mil.& per glo.sing.in c.si bos,de iniu.quod dictũ sequitur Cæp.cons.causarum criminalium 28.magister Iacob.col.3. vers.octauo quia dictus.& cons. seq. viso processu,col.4. vers.septimo ex eod. vbi & hoc dicit procedere, etiam si robustior fuit interemptus.Sed & hoc Flor.dictum simpliciter refert Bar.Bel.aut quisquis is fit,in addi.Pan.in c. constitutus, de pœnis, qui tamen dicit quod ea gl.non facit ad illud dictum. Et ego certè in ea glo.nihil comperi,quod ad hoc vel minimum quidem faciat.

Ad idem.

8 ¶ Illud tamen dictũ ad propositũ huius q.refert & sequitur Fel.in d.c.capitulum,col.antepe.vers. de duobus,extrà de rescr.vbi dicit quod per hoc potest limitari dictum Bal.in l.1.in 7.q.C.vnde vi,& in l.vt vim,ad fi.ff.de iust.& iur.& Io.Ana.in c.significanti,col.29.de hom.cũ dicũt quòd si duo se mutuo vulnerarunt,neuter teneatur,nisi appareat de aggressione, per d.§.cum arietes, vt scilicet intelligatur,nisi sit præsumptio prouocationis contra alterũ,quia altero est robustior vel animosior.Sed & hoc Flor.dictũ sequitur Hippol.Marf.in rep.rub.de prob.nu.415.& Ant.Corf. in tract de pot.& excel.reg.q.64.in fi.ad confirmationẽ huius opi.quam & ipse sequitur,& Alc. in tract præsumpti.regula 3.præsumpti 39.nu.10.Sed idem quod Flor.longo antè interuallo sensisse videtur Bal.cuius Flor.Fel.Hipp.& Corf.non meminere in suo eleganti cons.312.visis actis, ad fin.lib.4.vbi & hoc scribit antiquos scriptores dixisse. Quibus succinit illud Quintil.lib.5.tit. de Argumentis:Ducitur,inquit,frequenter in argumentum,robur petulantiæ.

An illud verũ sit.

9 ¶ Quæ sententia,si vera est,quantum ad hanc rem faciat,aut non,nemo non videt. Et ego quidem verũ esse opinor,vt robur & animositas sit quædam præsumptio aggressionis,non talis tamen, ex qua rem ipsam per se dubiam tanquam certam iudicare debeamus:cum plerunque videamus rixas,lites,pugnas à debilioribus incipere,& nonnunquam fœminas viros appetere.Ex quo natum est illud vulgi carmen non magis elegans tersũmque,quàm vulgus ipsum,

A minori rota, sunt semper iurgia mota.

Propterea nihil moror quod hoc loco quidam multis verbis , imò paginis afferunt de præsumptione iuris simpliciter,& iuris,& de iure,& de præsumptione hominis.

10 ¶ Adducit prætereà Fel.vbi suprà ad huiusmodi opi.tex.in l.qui dnos.§.si maritus.ff.de reb.dub.

vbi

vbi si maritus & vxor simul perierint, stipulatio de dote, si mulier in matrimonio decessisset, habebit locū, si non probatur illa superstes viro fuisse. Et sic ille text. in dubio præsumit fœminam ocyus mori, quoniam vt ibi dicit gl. debilior est mare. Sed tantùm abest vt id ad hanc opi. faciat, vt etiam illam prorsus euertat. Nam illud propterea nō statuitur, quod semper mulier præsumatur citius mori, sed quod posterior mortua non videtur, quæ simul mortua est: sicuti nec prior, qui simul etiam decessit, vt dicit text. in l. si inter virum, eo. tit. & in l. cum bic status. §. si ambo. ff. de don. inter vir. & vxor. Ex quibus facilè cognosces non propterea esse præsumendum fœminam citius mortuam fuisse, quæ cum viro perit naufragio, ruina, incendio. quod intelligens gl. vtrobique dicit text. in d. §. si maritus, procedere cum agitur de onere dotis, sicut etiam in text. l. possessor. §. si eodem. ff. de relig. Vides igitur quātum leges nostræ huiusmodi præsumptionibus tribuant, quando nunc pro illis iudicant, nunc contrà secundùm diuersitatem casuum. *An mulier præsumatur ocyus mori quàm uir.*

11 ¶ Sed tamen interim non omittam vnū quippiam quod nonnihil facit ad eam opi. quæ in dubio præfert formosiorem, præterea quæ diximus in prin. huius opi. Quod apud multos ex antiquioribus populis & illos quidē cæteris celebriores, Aethiopes dico & Indos, & alios plurimos, reges sibi deligere solitos qui forma & pulchritudine cæteros antecellerēt, vt nos diximus, & autoritate Aristotelis, Strabonis, Diodori Siculi, Pomponij Melæ, & aliorū probauimus in nostris Legib. Connubialib. l. 2. nu. 36. sed vt redeamus, vbi etiam docuimus quædam animalia idipsum quoque facere, vt ibi si lubeat, videre poteris, ne iterum hîc repetam. *Formosiores reges delecti.*

NONA OPINIO, XVII. QVAESTIONIS.

1 AD nonam opi. quæ est, vt magnates & populus eligant, vtrū ex his duobus velint, quæ quidem opi. cum ea consentit, quæ locū dicit esse gratificationi. Proptereaq; faciūt quæ suprà diximus in 2. opi. Sed quia alij hanc gratificationem tribuunt superiori, alij magnatibus & populo, pro ista priuatim facit tex. in cap. 1. de paro. vbi si episcopus hæreticus, in locum cuius alius fuerat suffectus, ad fidem redeat, fit inter eos diuisio, vt alia loca ad vnum, alia ad aliū pertineāt. Quod si fortè vnus fuerit tantum locus, ad eum pertineat quem plebs elegerit. *Magnates & populum eligere debere.*

2 ¶ Et quod voluit Pet. Iac. in arbore successionis Regum Fran. col. 4. vers. sed quid dum decessit, vbi in quæstione duorum proximiorū eiusdem gradus volentium succedere in regno, si ignoratur vter eorum sit ex primogenito, multas opi. adducit, quas suprà retulimus, sed hanc postremam posuit, quod populus gratificabitur, arg. l. Barbarius. ff. de offi. Præt. quā propterea sequi videtur, ex not. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebel. cum sim. Et quod etiam voluit Bal. in c. cum in magistrum, ante fin. de elect. quòd si Rex decedat nullo relicto capace ad regnum obtinendum, magnates regni Regem eligent, & Imperator, vel Papa confirmabit, vt in cap. venerabilem, eo. tit. & c. licet, de voto, & c. grandi, de sup. negl. præl. lib. 6. *Ad idem.*

3 ¶ Illud autē hoc loco tātū dixerim, quòd si gratificationi locus sit, si ea res de qua agitur superiorem recognoscit, ad superiorē pertinet gratificatio, per multa allegata suprà in 2. opin. Sin minus recognoscit, vt regnū Franciæ, ad magnates & populum recurrendum est, qui quidem populus, vbi deest superior, principis locū obtinet, vt latè patet ex l. 2. ff. de orig. iur. & d. l. Barbarius, & l. 2. C. de adop. & §. sed & quod principi, Inst. de iure nat. gent. & ciuil. & vide quæ dicam in seq. opi.

DECIMA OPINIO XVII. QVAESTIONIS.

1 AD decimam, quæ electionē patri tribuit, quæ etiā à 2. & præcedēte opi. differt, quòd hæc id patri tribuit, quod aliæ superiori aut populo, faciunt multæ leges, quæ multa parentū arbitrio in suis successionibus permittunt, imò etiam omnia, modo legitimam liberis relinquant. Facit & quidem propius quod dicit Bald. in Procemio Decretalium, col. 2. vers. Rex potest determinare, quòd potest Rex statuere in vita sua quis ex liberis Rex erit siue primogenitus, siue secundogenitus, per id quod not. Archi. in §. item obiicitur. 2. quæst. 7. vbi tamen hoc adeò clarè non dicit, sed illud tantùm, quod quilibet Rex potest filium suum Regem facere. Nam si id potest Rex cum certum est quis omnium est primogenitus, multò magis cùm incertum est, de quo tamen dicto Baldi dicam postea in 21. quæst. vbi & alia pleraque reperies hanc sententiam non parum confirmantia. *Electionē patri dandam.*

2 ¶ Facit præterea quod dicit Franc. Aret. in l. ex duobus, col. 2. ff. de vulg. & pup. dum loquitur de hac nostra q. refellendo opi. Imo qui volebat superiorem in hoc casu gratificari alteri si velitiat si nolit, neutrum illorum succedere. dicit enim quod si gratificatio ad eum pertinet, qui cōcessit gratiam, vel ad hæredem ipsius, is non tenetur gratificari, si nolit. Secus si is qui habet gratificari, vel non est immediata causa beneficij, vel procedit per viam iustitiæ, vt suprà in prin. ad aliud propositum retulimus. Et subiungit quod in casu nostro succedentes in regno immediate habent beneficium à patre per medium successionis, & statim postea allegat quasdam dec. quæ patri arbitrium deferunt, præferendum vnum ex filiis in certis casibus, quasi magis huiusmodi gratificatio ad patrem pertineat, quàm ad superiorem aut ad populum. Quod equidem credo, si gratificationi locus est. At si pater gratificatus non fuerit in vita, id faciet superior aut populus, secundùm distinctionem, quam suprà dedimus in præcedenti opin. *Ad idem.*

VNDECIMA OPINIO XVII. QVAESTIONIS.

1 AD vndecimam opin. quæ vult eum præferri qui est in possessione, facit text. in c. si à sede, de præb. lib. 6. vbi si à sede apostolica vel legato ipsius vni, & ab ordinario alteri eodem die *Præferendum eū qui in possessione est.*

idem

Si beneficium plurib. fuerit collatũ ab eodem & eodẽ tempore.

idem beneficium conferatur, nec appareat quæ collatio prior fuerit, erit potior conditio possidentis. Et idem dicit ibi Imo. si ab eodẽ scilicet Papa, vel ordinario aut alio iusto collatore fuerit idem beneficiũ diuersis collatũ, nec apparet cui prius collatum fuerit. Is enim præferẽdus est qui possidet, vt expressim dicit Imo. quẽ sequitur Phil. Fran. ibi, col. 2. vers. & iste text. procedit. Et gl. regulæ cãcellariæ Inno. 8. regu. 15. & Io. Brunellus in tract. de potestate legati, vers. quarta declaratio, & Matth. Pac. in tit. de mandatis apostol. §. nósque & successores, in verbo, iure præuentionis, col. 10. vers. primo vt non procedat. Quanquam scio alios aliter dicere, vt scilicet sese mutuo impediant, per l. duo sunt Titij. ff. de testa. tutel. & l. si fuerit. ff. de reb. du. iuxta ea quæ & nos amplissimè diximus in 6. opi. Aut recurrit ad collatorem, vt declaret quis prior fuerit: aut superiorem, qui diligenter, studiosè, & subtiliter inquirat & declaret, quis prior impetrauit. Ita enim voluerunt Ioan. Andr. P. Anc. & Dom. in d. c. si à sede, & Philip. Franc. sibi contrarius, in c. duobus, quod est pen. col. 1. vers. quid autem si ab eodem, de rescript. lib. 6. & Do. Cos. Guymier in Commentarius Prag. Sanct. tit. de collat. §. ita tamen quod ipse, in verbo, nominatorum, ante medium.

2 *De eadem re.*

¶ Sed priori opi. adhærere videtur Bal. in c. capitulum sanctæ crucis, col. 1. vers. quid si eadem die, extrà de rescrip. vbi dicit, quod si duo eadem die impetrarunt à Papa potestatiam, vt ipse loquitur, Bononiæ, neuter admittitur ad officium, nisi vnus esset in possessione. nam eo ipso quod possidet, plus iuris habet, eo qui non possidet, vt l. 1. in fi. ff. vti possid. Et idem, inquit, si Papa eadem die diuersis personis concedat idem feudum. Et sequitur Fel. ibi, col. pe. vers. de concursu, & Barb. qui id dicit sing. in rub. C. qui admit. col. 2. & cons. 23. scripsit propheta, col. antepen. lib. 1. & cons. 50. illud afferam, col. 1. eo. lib. 1. & cons. 18. præclarè scriptum est, col. 16. vers. cum ergo in proposito, lib. 2. & consil. 35. sapienter, col. 5. vers. quarto præmitto, eo. lib. 2. & consil. 65. clementissimi, col. 5. vers. item ratione possessionis, eo. lib. 1. & Ias. in l. 1. col. 2. in fi. ff. sol. matri. Phil. Dec. dum simpliciter Bal. allegat in c. ex literis, col. 2. in 5. not. de prob. & consil. 424. proponitur, col. 1. & consil. 467. bene, post prin. & cõs. 489. viso casu, etiam in prin. & Catel. Cota, qui & id dicit sing. in memor. incip. Hora quandoque, col. vlt. vers. secundo hoc dictum. & iterum in memor. possessionis commoditas, & Hippol. Mars. in rep. rub. de probat. nu. 396.

3 *Si hora apposita fit in collatione eiusdem diei, an ea alteri in qua nulla hora est sit præferenda.*

¶ Sed & id confirmat quod per tex. in d. c. si à sede, voluit Doct. certè cõsummatissimus Philip. Dec. in c. pastoralis, col. 3 vers. sed dubiũ est, in fi. illius vers. extrà de rescr. in ea q. à multis tractata, de duobus qui eadem die impetrauerunt idem beneficiũ, & in prouisione vnius hora est apposita, in alia minime. nam eum esse præferendum in cuius collatione hora est apposita, voluerunt plerique, tanquã certioris temporis probationẽ habeat, vt per Mart. Sil. Cyn. & Bal. in l. de rebus. C. de don. ante nup. & alios plerosque, quos tibi cõgessi in tract. Retractuum, tit. 1. §. n. gl. 1. nu. 10. & quod haud dubiè. Quibus addes Fran. Curt. iun. in l. vlt. col. antep. vers. decimotertio quæritur. C. de edic. diui. Andr. tol. aliis tamen contrarium dicentibus, videlicet Socin. in l c. ff. solut. mat. & cons. 67. eadem die, lib. 3. & Fel. in d. c. pastoralis, col. 3. vers. ratione vnius horæ, & aliis quos & ego collegi in loco suprà citato. Eas autẽ opi. ita concordat Dec. in d. c. pastoralis, vbi suprà, vt is qui horam certã habet sit præferendus, nisi alter esset in possessione. nam hic tunc preferendus esset ratione possessionis. Et idem voluit ipse Dec. in l. in ambiguis, in fi. de reg. iur. Et idem videri voluisse Bal. Nouellum in tract. dot. in 9. parte, in 2. priuil. in fi. Et generaliter per eum tex. in d. c. si à sede, dicit Alex. cons. 19. admodum, in prin. lib. 2. quod vbi non apparet, quæ prior est scriptura, & quæ posterior, debet esse melior conditio possidentis.

4 *Duobus à patrono laico præsentatis melior est cõditio possidẽtis.*

¶ Et huc quoque posset videri pertinere tex. in c. quod autem, & in c. pastoralis, de iure patron. quibus cauetur, quod si patronus laicus clericum idoneum præsentauerit ad vacãtem ecclesiam episcopo diœcesano, qui illum noluit admittere, & posteà idem patronus alium item idoneum præsentauerit, quem episcopus admisit, & is posteà possessionem corporalem beneficij tenuerit, melior est conditio possidentis. Ex eóque assumunt Ant. Card. Flor. regulam, quòd cæteris paribus melior est conditio possidentis. Et id quidem verum est, cum, vt dicit c. in pari. de regul. iur. lib. 6. in pari delicto vel causa, potior est conditio possidentis. quæ regula deprompta est ex l. in pari. ff. eo. tit. in pari causa possessor potior haberi debet.

5 *Traditio in beneficialib. non auget effectũ tituli.*

¶ Verùm Pet. Anc. & Pan. in d. c. quod autem, dicunt in beneficialibus traditionem non augere effectum tituli præcedentis. Imò ille potior est in beneficio, qui primo titulum consecutus est, & sine traditione transfertur dominium. c. si tibi absenti, & ibi Dom. & alij, & c. cum eum qui. l. de præb. lib. 6. & quod not. Innoc. Pan. & alij, in c. inter cætera, extrà de præb. & Pan. in c. suggestum, in 1. not. de iure patr. cum si. Nec quicquam facit tex. in d. c. quod autem, & d. c. pastoralis, præferentes, vt videtur, secundum habentem titulum & possionem. Primo, quia hic primus non habebat titulum efficacem, ex sola patroni præsentatione non admissa, & posteà ab ipso patrono laico, cui variare licebat, tacite reuocata: quòd si ille primus admissus fuisset, tunc præferretur secundo etiam admisso, & possessionem prius adepto, vt satis declarat ille text. Ideóque Pan. ipse ibi super prima gl. dicit, quod ibi narratur factum respectu possessionis, non autem ponitur iuris ministerium. Et vide quod dicam in seq. opi. nu. 2. licet, & seq.

6 *Cum ordo nascẽdi est incer*

¶ Sed huc haud dubiè spectat, & quidẽ proxime ad quæst. nostrã gl. in l. idem erit. ff. de statu ho. quæ in simili casu, videlicet cum ordo nascendi multorũ incertus est, multas opi. ponit. & hanc omnium postremã, ita vt sequi videatur, vt scilicet in dubio obtineat, qui est in possessione per l. vlt. C.

vlt.C.de rei ven.vbi res alienas poſsidens,licet cauſam iuſtam tenēdi nullam habeat, non reſtituere cogitur, niſi ſuam intentionem implenti.vbi gl.multos text.concord.adducit.Et d.gl.in d. l.idem erit, ſequuntur Iac.Are.Iac.Bu.Alb.& Bal.in ea l.idem erit,quam legunt cum l.Arethuſa. per tex.in l.j.in fi.ff.vti poſsid.& in c.licet cauſam,de probat.

tus,præfertur poſſeſſor.

7 ¶His quoque adſtipulatur alia gl.in c.afferte.in gl.vlt. poſt.prin.de præſumpt.quod ſi in caſu illius c.vtraque mater illud dixiſſet,quod altera tantum dixit, ſcilicet date huic infantem viuum, & nō occidatur,tunc ei fuiſſet infans adiudicādus,qui erat in poſſeſsione, niſi alia probatio interueniſſet.Et in eam gl.ſententiam omnes ſcribentes ibi pedibus eunt.Eámq; dicit ſing.Bart.in l.ſtipulatione,col.29.ff.de verb.oblig. Subditq; ea gl.quod & ad hunc locum maxime pertinet, quod is infans ei ſuccederet,quæ erat in poſſeſsione.Et ſequuntur Laur.Hoſt.Io.And.Ant.Imo. Petr.Anc.Car.Flor.& Pan.ibi etiam differētes,& alteri quoq; ſuccederet,& Bar.Brixien.q.65.cum duæ mulieres,vbi & ex hoc decidit aliam pulchram quęſtionem,huic affinem,de qua poſtea dicemus,& Pile.q.99.quæ eſt eiuſdem initij,& Alb.in rub.C.ad S.C.Orphic.in prin.

In caſu c.afferte,omnibus paribus ea obtinuiſſet quæ poßidebat.

8 ¶Occurrit hic & alia gl.in c.ſint manifeſtæ,in verbo,probātur, ad fi.12.q.1.quod cū dubitatur an bona prȩlati mortui ſint acquiſita ex bonis eccleſiæ,an&ex bonis ipſius patrimonialibus,is præferēdus eſt,qui in poſſeſsione eſt,niſi aliter cōſtet.Et idē voluit alia gl.in ca.nulli dubiū,quod eſt primū,& ibi Arc.12.q.5.vbi &de hoc eſt bonus tex.quē ad hoc dicit ſing.Pan.in c.vt vnuſquiſq; in fi.extra de pec.cle.Sed & hāc poſtremam gl.dicit ſing.Ro.in d.l.in illa ſtipulatione.ff.de verb. obl.& Barb.in rep.d. rub.C.qui admit.col.2.& con.23.ſcripſit propheta,col.antep.lib.j.& d.conſ. 50.col.j.eo lib.j.& d.con.35.lib.2.& Cat.Cota in memor. poſſeſsionis cōmoditas,& voluit etiam Hoſtiē.in tit.de ſucceſ.ab inteſt.§.qualiter eccleſia,in fi.Et id omnes ſequūtur,cum conſtat prȩlatum tempore promotionis habuiſſe bona propria,videlicet Io.And.Ant.Imo.Petr.Anc.& Car. Flor.in d.c.vt vnuſquiſque.ipſe Card.in c.cum in officiis, in 2.q.eo.tit.Rom.conſi.159.ſuper eo quod quæritur,col.2.ver.tertio caſu,& late Soc.con.216.accurate,per totum id conſi.lib.2.

Si dubiū an bona prælati fuerint quæſita ex bonis eccleſiæ an patrimonialibus, poſſeſſor præfertur.

9 ¶ Huc itē reſpicit,quod in caſu de quo ſuprà diximus in 6.op.nu.5.ad quod videlicet cum duo ſunt teſtamēta vnius diei,in quibus inſtituti ſunt diuerſi hæredes,nec aliter cōſtat de ordine,ſiue tēpore vtriuſq;:neuter hæredū obtinebit,ſi contēdunt cū tertio poſſeſſore,aut etiā ſi ſecum inuicem petentes,ſcilicet alter aduerſus alterū ſe mitti in poſſeſsionē.At ſi alter eorū eſt in poſſeſsione,is alteri præferetur.Ita enim voluerūt Cy.Io.Fab.Sal.Raph.Corn.Iaſ.& Philip.Dec.in l.vlt.C. de edic.diui Adr.tol.Barth.Brix.in d.q.56.Bar.poſt alios antiquiores à ſe citatos in l.j.§.non autem.ff.de bo.poſ.ſecun.tab.Bal.in l.1.col.2.verſi.quæro quid ſi duo.C.quan.prouo.nō eſt neceſ.& in d.c.capitulum,col.j.de reſcr.& con.390.tā profundè,circa mediū,li.2.Imo.& Frā.Are.in l.eum qui duobus,in prin.ff.de acq.hære.Petr.Anc.in c.duobus,quod eſt pe.in fi.& ibi quoque Domi. col.4.ver.in fi.gl.intentus,de reſc.lib.6.Ang.Are.in §.j.col.2.Inſt.de adi.leg Barb.in cle.& ſi principalis,col.6.ver.quod limito primò,de reſcr.& d.con.50.col.j.lib.j.& d.con.35.lib.2.& Soc.conſi. 277.viſis,col.pen.ver.prætere a licet præſumenda.D.Bened.in c.Raynutius,in verbo,teſtamentū, le 2.nu.30.& ſeq.de teſta.Fran.Ripa in c.ſæpe,col.2.de reſtit.ſpol.

Diuerſis in diuerſis teſtamētis eiuſdem tēporis hæredibus inſtitutis præfertur poſſeſſor.

10 ¶A quibus non longè abeſt,quod ex facto reſpondit ipſe Bal.con.274.cuius caput eſt,licet allegationes,lib.2.quod ſi reperiantur duo inſtrumenta,vnum ſcilicet liberationis apud debitorem, alterum autem ceſsionis apud alium quempiam extraneum, nec apparet quod eorum prius aut poſterius ſit confectum,erit potior conditio poſsidentis,per no.in d.l.vlt.C.de edic.di.Adr.tol. In quo videtur ſequi eam quam diximus op.de duobus teſtamentis eodem die confectis.Subdit illud in vniuerſum & ſemper procedere,quando emergūt tales dubitationes, quod poſtremum etiam dicit ipſe Bal.d.con.390.eo.lib.2.ver.in præcedenti allegato,videlicet,vt res incertas & dubias ſemper decidat poſſeſsio,vel quaſi poſſeſsio.

Idem in caſu ſimili.

11 ¶Et dicit idem Bal.in c.ex literis,col.1.ver.porrò quid conferat,ext.de cōſue. Quòd ſi ſint duo eiuſdem nominis & cognominis,& vnus poſsideat inſtrumentum debiti,ille præſumetur eſſe creditor contētus in illo inſtrumēto,non ille alter eiuſdē nominis.Et ſequitur,& dicit not.Iaſ.in d. l.j.col.2.ver.tertiò limita.ff.ſol.mat.vbi ex hoc limitat doctrinā Bar.ipſius Bal.& aliorū ibi,ꝙ ſi reperiantur duo inſtrumenta eodē die confecta,nec conſtat de ordine, præſumitur inſtrumētum dotis prius confectū,vt videlicet procedat , niſi alius creditor qui habet inſtrumentū eiuſdē diei ſit in poſſeſsione:ad quod etiā allegat tex.optimū loquentē etiam in perſona priuilegiata,& quę in dubio alteri præfertur in d.c.ſi à ſede,de præb.li.6.vbi collatio ſūmi pōtificis in dubio præſumitur prior quauis alia,ſi nō cōſtet de tēpore,ideoq; in dubio,pręfertur is cui cōtulit.Si tamē alter eſſet in poſſeſsione ei pręferretur.Quod& ipſū voluerūt Soc.Tho.Parp.& Caro.Rui.in d.l.j. ille,col.2.verſi.iſta regula,quid declarat,col.4.Ex quo ſatis intelligis potiorem eſſe cauſam poſſeſsionis,quàm fauoris vel priuilegij,quod & videre licet ex eo quod diximus ver.ab hinc 3.

Creditor præſumitur quibabet inſtrumētum etiā ſi ſit alius eiuſdem omnino nominis.

12 ¶ Adde &quod ſcribit Bar.in l.ſi inter virum,in fi.ff.de reb.dub. ꝙ ſi facta donatione inter virū & vxorē dubiū eſt virne,an vxor prior mortua fuerit,cùm nō vno caſu aut ſimul perierint, ſed vnus fortè in Francia,altera in Italia:erit certè melior cōditio poſsidentis.Nā ſi hæredes viri vēdicent aduerſus hæredes vxoris,poſsidentes debent probare vxorem priùs deceſsiſſe,& è diuerſo,per d.l.vlt.C.de rei vend.& d.l.in pari cauſa.ff.de regu.iur.& d.c.in pari delicto.eo.tit.libr.6.Et ſequuntur Imo. & Raph.in l.ex facto.§.ſi quis autem.ff.ad Trebel.Alex.conſi.140.circa primum,

Si dubium ſit vter prior mortuus ſit vir an vxor in diuerſis tamē locis,potior eſt conditio poſſidentis.

col.3.lib.5.Fran.Cur.Senior qui hoc admodum commendat in repe.l.admonendi,char.29.versi. quartò moueor.ff.de iureiur.Barb.d.con.50.col.1.lib.3.Guido Pap.in tract.præsumpti.col.3.Ioan. Lup.qui id dicit sing.in repet.rub.de donat.inter. vir. & vxor.§.75.in princ. De quo tamen vide Alex.sibi contrarium in d.l.ex facto,& Soc.in d.l.si inter virum,col.2.vers.secundò infertur.

13 *Quid de patre & filio.* ¶ Sed illam priorem sentētiā admodū fulcit,quod & Bal.ipse respōdit con.176.si per famā,lib.4. Ibi enim dubitabatur,vtrū pater an filius qui in diuersis partibus mortui erant prior posteriórve mortuus esset.Et si per famam(ait)& aliquas coniecturas potest probari, q̃ filius prior decesserit, stabo famæ & cōiecturis,per no.per gl.& doc.in l.si quidē.C.sol.ma.& in l.qui ex liberis,in prin. ff.de bon.pos.secun.tab.Aliàs præsumā naturam suā vim seruasse,nec turbasse ordinem,& sic filium superuixisse,per l.hæreditatū,ff.ad leg.Fal.& l.qui duos.§.vlt.ff.de reb.dub.licet illæ ll.in alio casu loquantur,videlicet quando simul ruina sint oppressi, hic quādo apparet veritas mortis vtriusq;,sed per absentiā dubitatur vter prior decesserit.l.nec nos.C.de capti.& postli.reuer.Vel vt subdit Bal.potest dici quòd incūbit onus probandi ei qui contra possessorem agit,vbi ordo potest probari per testes,vt hoc casu.Sed vbi non posset probari per testes,vt in ruina & naufragio, tūc statur præsūptioni,quę circa factū præsumit.Et istud est verius,per d.l.nec nos.Nec obstat d. l.qui ex liberis,quia ibi speciale est fauore testamenti,ne in dubio pereat substitutio.Hæc ille.

14 *Cū dubium est sitne feudū antiquū an nouū pro possessore iudicandum.* ¶Huius item notæ est quod scribit Iac.Bel.in c.1.§.vlt.tit.de gradib.succes.in feu.q̃ cùm dubiū est, sitne feudū antiquū an nouū,stabitur ab eo qui est in possessione siue is dicat feudū esse nouū, siue antiquū,& sequūtur Alua.Mart.Laud.& Car.Alex.ibi,& idem Car.in procemio feu.in 6. diuis.cum aliis multis concor. à me collectis in tract.retractuum.tit.3.§.32.gl.1.nu.93. sed & possent, quod maximè notandum.Nam feudum potiùs præsumitur esse antiquum,quàm nouū,vt probat tex.in d.c.1.§.vlt.de gra.succes.in feud.vbi Bal.eum dicit mirabilem,& in c.1.ti.si de feud.fue. contr.inter dom.& agn.& ibi Iac.Bel.Nicol.Nea.Bal.Alua.Marti.Laud.& Car.Alexan.cum aliis multis concord.à me quoque congestis vbi suprà,nu.91.sed quid cùm dubium est.

15 ¶ Et illud quoq; quod à Pet.Anc.scriptū est in c.si inter,quod est pe.extr.de spons.(vide ibi alios) dum quærit quid agendum cùm plures vnam sibi vxorem vendicant.Nam is(ait)præfertur qui habet validiorem titulum,vt is est qui per verba de præsenti desponsauit.Si autem veniant eodē iure præfertur qui prior est tempore per eum tex.& in c.sicut ex literis.eo.tit.Si autem de prioritate vel posterioritate(vt ipse loquitur)temporis non apparet,potior est qui in possessione est.c.licet causam.in fi.de prob.Et alia subdit ad hunc locum minimè pertinentia.

16 *Vasallus debet præstare fidelitatem ei qui principatum possidet.* ¶Superioribus quoq; concinit quod à Guid.Pap.scriptū est con.68.cuius initiū est,circa processum,col.2.ver.& facit quod diximus,quod si duo cōtendūt de principatu,& ignoratur vter verè princeps sit,debet in dubio vasallus ei præstare fidelitatē & homagiū qui principatū ipsum possidet.Et ita faciens excusabitur,etiāsi alter posteà vincat,per tex.in d.l.cuiuscunq; fundi.§.vlt.ff.de vsufr.& §.oportet,in Auth.de manda.prin.Et idem tenuit ipse Guid.con.92.incip.circa duo,col. vlt.rursùmque sing.326.hoc capite,si sint duo,iterúmque sing.481.si vir & vxor,ver.vlt.

17 ¶Et quod in illa specie tractata à Doc.in l.si extraneus.ff.de cōd.ob cau.de qua locuti sumus suprà in 4.op.nu.11.facit & quod voluerunt,scilicet de equa prægnante vēdita,ea lege vt si ex ea nascatur pullus masculus sit vēditoris:si fœmina,emptoris. & cōtingat nasci marē & fœminā, & ignoratur vter fœtus sit prior natus,másne an fœmina.Nōnulli fuere in ea op.vt in eo dubio melior sit cōditio possidēns.Quę fuit op.Ia.Ray.vt retulerūt Alb.& alij quidā,in d.l.si extraneus,inter quos Raph.Ful.Ale.& Ias.ibi dicūt eā op.esse veriorē de rigore iuris,licet alia quæ scilicet cēset rem diuidi inter emptorem & venditorem,vt diximus in versi.nuper citato, sit communior.

18 *Si ignoratur an filius sit alteruttrius duarū fœminarū ea præfertur quæ in possessione est.* ¶Et huc quoq; spectat quod ab antiquioribus Doc.tractatū est,scilicet Pileo q.19.cū duæ mulieres,& Barth.Brix.q.Domi.56.quę est eiusdē initij,de duabus mulieribus simul habitātibus,quarū altera viuū infātē pepererat,altera mortuū.Ignorabitur autē vtrius viuus esset,& vtraq; eū sibi asserebat.& interim mortuę sunt,quęrebatur an vtriusq;,an alterius,& cuius hęreditas nomine pueri petenda esset.Et dicūt,quòd si vna earum erat in quasi possessione filij,illius hereditas et adiudicanda est.Si neutra,neutrius.Et ita eos refert & sequitur Alb.in rub.C.ad SC.Orphi.in princ.

19 *Leges & canones probantes potiorem esse conditionē possidentis.* ¶ Et præter eos text.quos suprà citauimus,non omiserim text.in l.siue autem.§.1.si.duobus,& ibi gl.& doct.ff.de publi.in rem act.vbi si à diuersis non dominis eadem res diuersis etiam vendita est,potior est non is cui priori res tradita fuerit, sed qui rem ipsam nunc possidet. Et id voluit gl.in l.si ea res.§.3.in verbo,apprehenderet.ff.de act.empt quæ eum tex.qui contrarium velle videbatur conciliat cum d.l.siue autem,& Ias.qui alios allegat in l.quoties.col.8.ver.15.& vlt.C. de rei vendi.ex hoc limitans d.l.quoties.

20 *Leges & canones probantes potiorē esse cōditionem possidentis.* ¶Súntq; alij plurimi tex.dicentes,potiorē esse causam possidentis,transferriq; in aduersariū non possidentē onus probandi contrariū,videlicet in l.qui accusare.C.de eden.& l.2.& l.siue possidetis,& l.matrē,iuncta gl.in verbo,conuenit,in fi.& ibi Bar.& alij,& l.actò.C.de prob.Et authoritate d.l.matrē,Bal.in l.de rebus.C.de don.ante nup.dicit quòd vbi dubiū est ex pluribus creditoribus quis sit prior,pronūtiatur pro possessore.tex.in l.circa eū.ff.eo.tit.& l.vtifrui, in fin.prin.ff.si vsusfr.peta.& l.militis.§.veteranus.ff. de mil.test.& l.pen.ff.de cōd.ob'cau.& l.de pig. & l.si ob turpem,quæ est pen.ff.de cond.ob tur.cau.& l.2.C.eo.& l.vlt. ff.de cond.sine cau. & l.si seruum.§.sequitur,in fi.ff.de verb.obl.& in l.non solùm.§.sed vt probari,& ibi Bart.ff.de ope.no. nunci

nunci.& l.1.§.si colonus.ff.de Saluia.interd.& l.cùm de lucro,& l.cùm par.ff.de reg.iur.& l.siquidē.C.de exce.& l.nō ideo.C.de lib.cau.& §.cōmodū,Inst.de inter.& in c.ex literis,extrà de prob. vbi si ambarum partium testes sint pares,& aquè idonei,possessoris testes præferuntur,& in c. ad aures,extrà de præscr.& in cl.j.vt lit.pen.vbi probatur ex possessione ius præsumi,etiam ad commodum tertij.quem tex.ad hoc dicit sing.Barb.in addi.Bal.in c.j.tit.de conten.inter dom.& fide.

21 ¶Nec prætermittemus gl.& Doc.multa ex eo decidentes,videlicet gl.in l.solēnibus,in verbo, si aliis,de fide instr.q adeo præsumitur pro eo qui est in quasi possessione alicuius qualitatis,vt releuetur ab onere probandi transferaturq; id onus in aduersarium.Quā gl.licet Pet.Cy.&Alb.ibi reprobent in his quę sunt cōtra ius cōmune,vt in priuilegiis,seruitutibus, & id genus similibus, in quibus non satis est esse in possessione,nisi de his probatū fuerit,vt etiā voluit gl.in l. sicuti.§. sed si quęratur.ff.si serui.vend.& Bar.latè in l.si priusquā,col.3.ver.nec ob.finis.& iterū col.9.ver. secundò.op.rursúmq; col.seq.ver.tertiò cōtrà istud,& vbiq; propè Ale.in eius addi.ff.de ope.no. nunc.Et est bonus tex.in c.cùm personę,de priui.lib.6.Tamē Paul.Cast.cui assentior in d.l.solennibus,dicit eam gl.procedere etiam in priuilegiis,& similibus, cùm eorum vsus non tendit in præiudicium alterius sicuti ibi optimè declarat.Sed & eam gl.simpliciter probat Bal.consi.351.in bonis feudalibus post prin.lib.j.Sed tu hic vide quę dicam infrà nu.24.addes inquam,& seq.vsque ad fi.huius opi.Et vide prætereà glo.in l.eum actum,in fi.ff.de neg.gest.& in d.cap.j.de content.inter dom & fide.& in cap.1.in princ.& iterum in vlt.ut.si de inuest. inter domi.& vassal.lis oriatur. & in cap.1.§.si tres,tit.de pace tenend.quæ illud proclamat,beatos possessores. *Possessio qua litatu releuat ab onere probandi.*

22 ¶Quid quod in illa tenebrosissima controuersia,in qua disputatur vter præferendus sit,nepósne ex filio primogenito mortuo ante patrem an patruus ipsius secundogenitus, de qua latè disseremus infrà in 40.qu.fuerunt qui eum præferendum dicerent, qui esset in possessione iuris primogenituræ viuente auo ipsius nepotis eodémque patre patrui, quos tibi prodam infrà in eadem q.40.nu.225.incip.nec desunt,vbi si lubet videre poteris.

23 ¶ Si quis autē velit in vnum locū cogere Doc.huic possessionis iuri innitentes,vix erit possibile.Sed tu inter cæteros vide And.Iser.in c.1.§.pręterea ducatus,col.2.ver.sed quomodo,tit.de prohi.feu.ali.per Fed.Bar.in l.is cui.§.bonorū,in fi.ff.vt in pos.lega.& in l.quidā.in suo.ff.de cond.& demon.Bal.con.66.inter virū li.1.& con.105.verba dicūt.eo.li.1.& con.232.fratres prædicatores,in fi.eo.li.1.ex quo potes not.vnū illud sing.quòd non solū cùm est quæstio facti,sed etiam iuris,videlicet de interpretatione rescripti aut priuilegij(nam de hoc casu ibi loquitur)præfertur qui in possessione est.& con.304.non est nouū.col.2.eo.li.1.& cō.489.proponitur quòd quidā Hector, in fi.eo.lib.1.& con.335.proponitur quidā dudum dominus,col.1.ver.& ad euidentiā,lib.5.& Car. Flo.con.145.videtur in casu,col.1.Raph.Fulg.con.138.visis præcepto,in 2.dubio,post prin.Ale.d. con.19.in prin.lib.2.Corne.con.90.viso processu,col.3.ver.cum possessio, lib.2.Barb.latè in ca.j. char.pen.extrà de prob.& d.con.23.col.pen.lib.j.& d.con.18.col.16.lib.2.& d.con.35.li.2.& d.con. 95.col.5.lib.2.& con.12.difficile,col.pen.ver.prætereà aduertendum,lib.3.Soc.con.181.visis capitulis,col.2.his tamen non obst.li.2.Ias.in l.à diuo Pio.§.si super rebus,col.2.ver. circa primum.ff.de re iud.Philip.Dec.in c.ex literis,col.2.in 5.not.de prob.& con.221.in causa quæ Alexandriæ, col. 2.ver.accidit,& con.443.in casu ad me transmisso,col.4.vers.& accedit quòd patruus,vbi loquitur nuncupanim in quæst.primogenituræ.& d.con.467.bene,in prin.& d.con.498.etiam in prin. & Alciat.in tract.præsumptionum,regula 3.præsumptione 43.nu.1.& 3. *Decisiones promiscua.*

24 ¶ Vt non mirum videri debeat si apud Titum Liuium lib.decimo belli Macedonici(vt nōnihil ex historiis antiquioribus nostris legibus immisceā) in ea controuersia quæ erat inter populum Carthaginensem & Masinissam Numidiæ Regem de agro quodam,Masinissa ipse se semper iure possessionis tutabatur.Nec quod tradit Suetonius in vita Augusti.c.32.Augustum ipsum loca in vrbe publica iuris ambigui possessoribus adiudicauisse. *Probatio huius op.ex aliis scriptoribus.*

25 ¶Ex his autem quæ dicta sunt,intellexisti duas non contēnendas ampliationes:prima est vt præferatur possessor etiam aduersus piam causam,aut aliàs fauotabilem & priuilegiatam.Nam id patet ex eo quod diximus nu.8.occurrit hic,& iterum nu.11.& dicit idem. Sed quibus potes addere text.in d.l.matrem, iuncta gl.1.in fi.& doct.ibi.C.de prob.vbi id probatur etiam obtinere aduersus libertatem,qua nulla res est fauorabilior. Secunda,vt procedat etiam in quæstio.iuris,nedum facti,vt dictum est vers.ab hinc 2. *Ampliationes duæ ex præcedentibus.*

26 ¶Addes & tertiā in primis notādā,vt scilicet in dubio potior sit cōditio possidētis,etiamsi actor sit,vt nūcupatim declarat Fran.Are.in c.in nostra,in fi.de prob.vbi respōdet ad c.ex literis,eo.ti. vbi ipse aliter dixerat.Et id quoq; sequitur Caro.Rui.con.137.viso processu,col.3.lib.5.Et nōnibil facit gl.in l.quoties,in verbo,potiorē.C.de rei vēd.cùm dicit,siue agat,siue conueniatur,cui nullus scribentiū cōtradicit,vt hinc eam sequi videātur,vt alibi diximus.Atq; ita intelliges omnia iura quæ dicūt in dubio reū esse absoluendū,vt procedant cùm reus possidet,nō si actor.Sed ea iura illud dixisse,quoniā rei vt plurimū possident.respexisse igitur ad possessionem potiùs, quàm ad qualitatem,quòd scilicet rei sunt,non actores,quia qui possidet,partes rei obtinet.§. retinendæ,& d.§.commodum,Inst.de interd.vt per eos tex.voluit Raph.Fulg.d.con.138.in 1.dubio. *3 Ampliatio etiam si possidens sit actor.*

27 ¶Addes(inquā)non contemnendā aliam quartámq; ampliationem ad præcedentia,vt procedat quod diximus, in dubio, possidentis conditionem esse potiorem , etiam si primæuus status na- *4 Ampliatio Etiam si pri-*

meuum statum naturæ repugnet.

turæ repugnet siue possessioni, siue quasi possessioni. Exẽpli gratia, filius ex primæuo & naturali statu Quiritiũ, id est, ciuium Romanorũ in potestate patris est. l. itẽ in potestate. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Ideóque filius præsumitur esse in potestate patris, nisi contrarium probetur. l. si filius. ff. de prob. & l. si emancipati, in verbo, probatum. C. de colla. Tamen si filius sit in quasi possessione sui iuris, transfert onus probandi contrarium in patrem qui illum dicit esse in sua potestate, qui nisi id probet, iudicabitur pro filio, vt magna authoritate affirmat glo. in l. Titia, in verbo, denegandam. ff. sol. mat. quam sequitur Bart. ibi, & iterum, in l. is potest, col. 4. versi. expedit de theorica. ff. de acqui. hære. & Alexand. qui alios citat, in d. l. si emancipati. in 2. no. C. de collat.

An illud sit verum.

28 ¶Contrariũ tamẽ in hoc casu voluerunt Pet. à Bel. Per. Bal. & ipse Ale. sibi è diametro cõtrarius, in d. l. Titia, col. 2. ver. in gl. fi. ibi, & Ias. in d. l. si emancipati, col. 2. per gl. in d. l. sicuti. §. sed si quæratur. ff. si seru. vend. vbi possessio seruitutis, & sic contradicẽs primæuo statui naturę, ex qua omnia sunt libera non releuat ab onere probandi, de quo nos diximus suprà nu. 19. quod & latissimè voluit Bar. in l. si priusquam, locis in eodem ver. designatis. Ideo Guid. Pap. sing. 337. si pendente, versi. filius, postquam allegauit glo. in d. l. Titia, tanquam sing. mox subiungit videri illi tex. contrarium in l. emancipatione. C. de fid. instru. nec aliud dicit, tanquam non sentiat cum ea gl.

De eadem re.

29 ¶At Philip. Dec. d. l. si emancipati, col. 2. ver. est etiam notandum, negat statum primæuum naturæ contradicere huic quasi possessioni sui iuris etiam si filius natus sit ex legitimo matrimonio, quia & patria potestas non iuris naturalis est, sed ciuilis. §. 1. Inst. de patri. pot. Nam & à principio naturæ omnes nascebantur liberi & sui iuris. Ideóque dictum ab aliis de statu illo primæuo, non bene adaptatur ad eum qui nascitur in potestate, quia ille non est primæuus status ipsius naturæ de quo cæteri loquuntur. Et continuò declarat quomodo quis constituitur in quasi possessione sui iuris, & quid requiratur, & quantum tempus, vt ibi videre potes, neque enim opus est hic dicere. Porrò Cor. ibi in ea est sententia, vt semper ei incumbat onus probandi, qui se dicit vel patremfamil. vel filiumfamil. Ibi autem Franc Cur. Iun. col. 3. de hac re ita inuoluté loquitur, vt vix intelligam cuius sit opinionis, nisi mendum sit in meo codice.

De eadem re.

30 ¶ Nemo autem meo iudicio meliùs & exactiùs hanc rem tractat, quàm Bald. in d. l. Titia, col. 2. ff. solut. matr. Nam aut status (inquit) quem inducit possessio vel quasi, potest naturaliter inesse ab origine, & tunc releuat ab onere probandi. d. l. circa eum. ff. de prob. Aut non potest naturaliter inesse, & tunc refert an possit inesse de iure communi, sine præiudicio alterius tertij: an verò non possit inesse, nisi de iure speciali. Primo casu aut deducitur incidenter, & releuat ab onere probationis, per not. in d. l. sicuti. §. sed si quæratur. ff. si ser. vend. & l. j. ff. famil. hercisc. Aut deducitur principaliter, & tunc possessio non releuat ab onere probandi. l. 3. §. hoc autem. ff. de iti. actuque pri. & not. per Oldr. in l. pe. ff. de condit. instit. & per. Cyn. in l. 2. C. quæ sit long. cons. & in l. 2. C. vbi caus. statu. & in l. 2. C. de serui. & aqua. Secundo casu quando scilicet status quem indicat primo non potest inesse, nisi ex priuilegio cum alterius iniuria: & tunc nunquam releuat ab onere probandi, quia habet contra se præcedentem necessariam veritatem, quæ ex præterito infert in sequentia, nisi contrà probetur, vt in c. ad decimas, de restit. spol. lib. 6. Quæ tu addes ad ea quæ diximus suprà nu. 17. nec prætermittemus.

DVODECIMA OPIN. DECIMAESEPTIMAE QVAESTIONIS.

Præferendus qui prius possessionẽ habuit.

1 SVperest duodecima eadẽq; vltima opinio, vt scilicet is præferri debeat, qui primus possessionem hęreditatis siue iuris primogeniturę nactus est post mortem patris, etiam si is tẽpore litis contestatæ non possideat. Pro qua opi. primum facit tex. ille vulgatissimus in l. quoties. C. de rei vend. vbi non tantùm in dubio prioritatis, vt sic loquar, tituli, sed etiamsi constet quis prior sit ti. si tamen posterior priùs possessionem adeptus est, præfertur alteri. Et est similis tex. in l. siue autem. §. si duobus. ff. de Pub. in rem act. & alius quoque loquens in hæreditate vendita, vt proinde intelligas non solùm id procedere in rebus singularibus, sed & in vniuersalibus quoque, in l. qui tibi. C. de hære. vel act. vend. & in l. qui tibi. C. de his qui à non domi. manu. sunt.

Etiam in uniuersalibus.

Etiam in beneficiis.

2 ¶Et licet id nõ habeat locũ, in beneficiis, quia ius eorũ ex solo titulo pẽdet, nõ ex possessione, per c. si tibi, de præb. li. 6. & diximus suprà in præcedẽti op. nu. 5. verùm Pet. Tamen in casu ambiguo, videlicet cùm ignoratur vter ex duobus est prior titulo, quià eadẽ die impetrarũt, nec cõstat vter prior, is præfertur qui prior possessionẽ beneficij assecutus est, etiã si nunc non possideat, vt voluerunt expressè Domin. & Philip. Franc. in d. c. si à sede, ille col. vlt. vers. sed quo tempore: hic in 2. no. de præb. lib. 6. ita intelligẽtes tex. ibi loquentẽ de possessione. Nã ex quo (aiunt) possessio validat ius illius qui primò eã adeptus est, necessariò sequitur extinctio iuris alterius, cũ duo simul nõ possint habere idẽ beneficiũ. c. cùm non ignores, extrà eo. tit. Igitur licet alter de facto postea acquirat possessionẽ beneficij, nõ tamen poterit reconualescere ius semel extinctũ. c. quàm periculosum. 7. q. j. & c. quæris, de consec. di. 2. Et subdit Phili. Fran. hoc quoq; voluisse gl. in d. c. si à sede, in verbo, neuter volentem, vt attendatur, quis primò adeptus sit possessionem. Et id quoque sequitur Rebuf. noster in tract. de paci. pos. nu. 297. ver. 6. procedit Et id scio in nostra Curia Parisiensi obseruari, quanquam scio Lapum in d. c. si à sede, tenere contrarium.

Si duo fuerint præsentati à

3 ¶Huius item ordinis est quod Host. ille, quẽ Catel. Cota non immeritò dicit fuisse diuini & humani iuris peritissimũ, in c. quod autem, in prin. extrà de iure patr. qui interpretatur eum text. qui dicit meliorem esse conditionem possidentis in casu de quo loquitur, id est, eius cui primò tra-

dita

dita est possessio : & allegat pro simili d.l.quoties.C.de rei vend.& c.ad aures.extrà de præscrip. qui tex.loquitur similiter de possidente,vt scilicet sit eius melior conditio,& glo.1.ibi inter alias concord.affert d.l.quoties,tanquam etiam intelligat, vt eius qui primo possessionem nactus est melior sit conditio.vide suprà in præcedenti opi.nu.4.

patrono laico is præferēdus qui prior possessionem accepit.

4 ¶Cui & affine est quod traditur in casu l.si debitor.ff.de pign.vbi si debitor res suas simul duobus pignori obligauerit,ita vt vtrique in solidum obligatæ essent:singuli insolidum aduersus extraneos Seruiana vtentur.Inter eos autem si quæstio moueatur,possidentis meliorem esse conditionem:id intelligitur de eo qui priùs possessionem acquisiuit,vt voluit Anto.Fauen.in tract.de pign.in secundo membro quintæ partis,ver.tertiò ex prædictis.& expressim sequitur Catel.Cota in memor.incip.possessionis commoditas.

Inter creditores eiusdē tēporis præfertur qui primus possessionem quæsiuit.

5 ¶Et hāc quoq; opi.confirmāt iura,quę dicūt cęteris paribus pręuētioni seu pręoccupationi locū fore,ad quod allegatur l.si quis posteaquā.ff.de iud.& l.pluribus.& l.si is qui Stichū.ff.de procu. & l.incola.ff.ad munic.& l.qui prior.ff.de iud.vbi qui prior appellat,prior agat,& l.si pluribus.ff. de leg.j.& l.1.§.fin auté.C.de com.ser.manu.& c.non iniustè,de proc.& c.si duo.post prin.eo.tit. li.6.& c.si quis iusto,in prin.de ele.eo.li.6.& alia propè infinita.Sed ita vt nō omittas gl.in l. vnū. §.si duos,in verbo,petent,ff.de leg.2.quā dicit sing.Raph.Co.in l.cùm quidā,paulò ante fi.eo. tit. Et quod voluerūt Cy.& Sal.in ea quęstione,de qua iā sępe locuti sumus de duobus plaustris sibi inuicé obuiantibus,in l.per agrū.C.de seruit.& aqua,vt scilicet præoccupāris melior sit cōditio. Et quod à Bar.scriptū est in l.quominus.in 5.q.prin.& aliis recētioribus post eū.ff.de flumi. dum dicunt eū præferendū,qui prior occupauit opus molendini,aut ductus aquæ:tractāntque quis dicatur prior occupasse,& Bal.in l.j.in 43.q.ff.de rer.diui.quòd si duo sunt, quorum quilibet habet ius efficax,melior est præuenientis condinio,vt dicit not.in l.si cum emptore.ff.de pact.

Cæteris paribus præuētioni & præoccupationi locus est.

6 ¶Authoritate autem d.l.qui prior,gl.in l.ciues,in verbo,allectio,ver.sed quid si is.C.de incolis. li. 10.loquens de ciue vel incola duorum locorum,à quibus ad munera vocatur,dicit eum præferri,qui prior vocauit.Et sequūtur Bar.Lucas Pen.& Io.Plat.ibi,qui & pro confirmatione eius sententiæ adducit id quod scripserunt Inno.& Io.And.in c.cùm iam dudum,de præb.de eo qui ratione plurium beneficiorum est subiectus pluribus episcopis qui ei contraria iubent,vt teneatur primo obedire. Sed id non multùm facit ad propositum negotium in quo tractamus de eo qui primò vocauit & ita præuenit alterum. Illi autem loquuntur de eo cui primo loco hic subditus est,non de eo qui primò iussit.Dequo etiam in similibus casibus,vt id obiter dicam,videbis per Spec.tit.de aduocato.§.j.ver.quid si aduocatus.& ibi Bal.in addi.& Io.And.in c.contractus,de regu.iur.lib.6.in Mercuri.& Ro.con.47.visis necessariis,quo in loco alia pleraque affert,vt probet, eum qui præuenit esse præferendum.

Præferēdus est locus qui prior ad munera uocauit ciuē duorum locorum.

CONCLVSIO QVAESTIONIS.

1 IGitur vt totā hanc controuersiam paucis concludamus,placet primo loco ea opinio quæ dicit vtrunque admitti siue in dignitatibus regalibus,siue in cęteris rebus hęreditariis.Ea enim cōmunior,benignior,iuriq; ac rationi cōgruentior est, vt ex iis paret quę diximus in prin.huius quæstionis,& in tractatione illius opi.Et hoc nisi alter prior possessionem rerum adeptus fuerit. Is enim interim præferetur,nisi alter maiorem natu esse se probaret.Aut nisi hic qui possessionē prior accepit,eandem amiserit,& alter eādem acquisiuerit,& diutius possederit,in eaq; esset cùm lis de hoc iure intentaretur:tunc enim is qui in possessione est præferetur,nisi etiam alter maiorem natu se esse ostenderit.Quòd si magis placent opiniones,quæ in hac re locum faciunt gratificationi:primum locum in rebus priuatis cæterisque præter regnum aliásque magnas huiusce modi dignitates,patri tribno:secundum superiori : in regnis verò & id genus magnis dignitatibus,quę superiorē non agnoscunt,magnatibus & populo.Sed ita tamē gratificabuntur,si neuter vincit alterum moribus & meritis. Dignior enim semper præponendus est. Possunt autem ipsi fratres si velint,rem sorti bona fide committere.Nollem autem alterum inuitum cogere,secutus opi.Io.And.Ant.Pan.in l.licet causam,illius,col.vlt.huius col.pe.ver.3.opi.de prob.Nisi fortè res aliter transigi non posset,imminerétque quodpiam periculum.

Cōclusio principalis quæstionis.

DECIMAOCTAVA QVAESTIO.

1 DEcimooctauo quæro,quia præcedens quæstio loquitur cùm alter altero prior natus est,sed ignoratur ordo nascendi.Quid igitur si ambo in lucem simul sunt editi, non quòd simul ex vtero exierunt:id enim,vt iam diximus,fieri non potest,vt dicit l.Arethusa.ff.de stat.hom.Sed cæso matris vtero id factum est,quod fieri posse docet experientia, & testimonio sunt leges nostræ.l.posthumus,in fi.prin.ff.de inof.testa.& l.si ego.§.partus,vers.ex omnibus,ff.de publi.in rem actio.& l.2.ff.de mort.infer.& l.quod dicitur.ff.de lib.& posth.& l.in lege Falcidia.ff.ad l.Falci. & l.1.§.si qua prægnans.ff.vnde cog.& l.1.§.sed & si matris. ff. ad S.C.Tertul.& l.Lanniculus. §.vlt. & item l.etiam ea mulier.ff.de verb.sing.

Quid de duobus simul exciso matris utero editis.

2 ¶Et ita natum Lycham scribit Virg.lib.10.

Inde Lycham ferit exectum iam matre perempta,
Et tibi Phœbe sacrum. Nam scribit Seruius ibi (id etiam volui obiter dicere propter nostrorum in ea re errorem)omnes qui secto matris vtero procreantur, ideo A-

Ita nati Apollini sacri, & quare.

pollini esse consecratos,quia Deus est medicinæ, pet quam lucem sortiuntur. vnde & Aesculapius fingitur esse eius filius,quia ita natus est, vt & ipse Seruius dicit enarrans illud eiusdem lib. 7.eius operis,

Ibat & Hippolyti proles pulcherrima bello. Quanquam huic repugnat quod tradit Pausanias lib.2. matrem Aesculapij eũ confestim quàm editus est,exposuisse.Subdit autem idem Seruius in prio ri loco,ideo Cæsatum familiam sacra Apollinis retinuisse,quia primus de eorum familia fuit exe cto matris ventre procreatus.Vnde etiam(ait)Cæsar dictus est,Plinius autem lib.7.c.9.& Solinus rerum memorabilium c.4. scribunt,vt plurimis placuit, Scipionem Africanum priorem ita natum,primúmque Cæsarem à cæso matris vtero dictum.Et id quidem apertè scribit Solinus, sed non adeò vt Plinius,cuius hæc verba sunt, Auspicatiùs enecta pareute gignuntur , sicut Scipio Africanus prior natus,primúsque Cęsar,à cæso matris vtero dictus,&c.Nam ea verba primúsq;, & quæ sequuntur,ita possunt legi,vt intelligantut de alio quàm Scipione,qui quidẽ alius primus Cęsar sit vocatus.Propterea Hermolaus Barbarus in castigationibus in ipsum Plinium in eo loco.Si (ait) hoc ad Africanum referas,contradicitur histotiæ, quoniam ante bellum Samnitum Claudius quidam Cæsar appellabatur. idque ptobat ex tabula quapiam antiquissima. Porrò ipsum Africanum ita natum scilicet execto matris vtero tradit Silius Italicus libro 13. illis versibus, *Quæ sors nostra fuit*,&c.quæ sequuntur.

Aliorum opi. de Cæsarũ appellatione.

¶Quanquam suut qui ex alia causa Cæsares dictos volunt,nempe quòd nati essent cum cæsarie,
3 quod placuit Festo Pompeio,Aelio Spartiano,in Aelio Vero ad Domitianum, vbi & illud præ tereà scribit Cæsarem ab elephante qui lingua Maurorum Cęsar dicitur,in prælio cæso,cum qui primus sic appellatus est doctissimos candidissimósque viros existimare dictum. Id quod etiam scribit Seruius edisserens eum locum lib.j.Aeneid.

Nascetur pulchra Troianus origine Cæsar. De qua Cæsaris nomenclatura quicquam Accursius noster audiuerat,qui statim in princ.ff.& Instit.dicit Imperatorem Iustinianum fuisse vocatum ab Augusto Cæsare,vel quia cæsus fuit de ventre matris. Porrò Iulius Cæsar,à quo haud dubiè cæteri Imperatores Cæsares dicti sunt , non primus fuit suæ familiæ eius nominis,nec ita quoq; natus est,vt ob id Cæsar esset vocandus. Is enim patrem habuit eius nominis,qui Prætura functus morte repentina obiit,vt scribit Plin.lib.7.c.53.Matrem quoque Aureliam,quam,vt tetulit Suetonius , amisit cùm in Gallia bellum gereret. In qua re paulum euagati sumus,tum propter id,quod iam diximus ex Accursio:tum quia Bal.in d.procemio.ff.col.3.dicit ita Iulium Cæsarem vocatum , quòd ipse secto matris vtero natus esset. Sicuti ex recentioribus dicit Ias.in d.l.quod dicitur.ff.de lib.& posthu.quod magis miror,cùm ei multi tribuanr literarũ humaniorum notitiam.Nec minùs illi quidem decepti,quàm Pau.Cast.qui in eadem l.hoc Augusto Cæsari Iulij successori tribuit,vt omnes intelligant , quanta hisce nostris legum interpretibus in huiusmodi rebus adhibenda sit fides.Nec tamen prætermiserim Cæsares quoque appellatos fuisse,qui mortuis matribus execti essent,vt tradit Plin.d.lib.7.c.9.& Festus Pompeius,& Titius Probus in epitome lib.10.Valerij,nisi mendax sit titulus.

Iulius Cæsar non ita natus est.

Iterum de appellatione Cæsarum.

Redit ad principalem quæstionem.

¶ Igitur vt redeamus.Cùm duo pueri exciso matris vtero simul sunt editi , vel etiã cũ Rex quis-
4 piam more Indorũ,Thracũ,Parthorũ,Namasonum,& Persarũ,& aliorũ in nostris legibus connubialibus recẽsitorũ plures habet vxores,ex quibus plures eodẽ momẽto liberos suscepit.Quid iutis in primogenitura statuendũ est? Hîc quęstio iuris solũ vertitur,non facti, vt in casu præcedentis quęstionis.Ideóq; putat Fran.Are.in l.ex duobus,col.2.ff.de vul.& pup.negotiũ hoc iudicio sortis cõmittendũ,vt sciatut quis eorũ ius ptimigeniturę obtinebit,si aliquis ex cõtendẽtibus id petat.Sin minùs,locũ esse gratificationi,per ea quæ no.Io.And.in c.vlt.ad fi.de sortil. dum distinguit an & quando sors locum habeat.de quo suprà diximus in præcedenti q.in 1,opin.

De eadem re,

¶ Verùm Bal.in procemio. ff.§.itaque.paulò ante fi.loquens etiam nominatim in casu huius no-
5 stræ q.dicit quòd omues succedant,cùm nullus eorum antè natus fuerit.Quem sequitur expresse Io.Ana.in rub.de sortil.col.vlt.& Fel.in c.capitulum sanctæ crucis,col.antepe.vers.de duobus, extrà de rescr.Et Ant.Cors.in tract.de pote.& excel.Reg.q.64.Et id credo esse verissimum. Nam si cùm dubitatut quis ex pluribus primus natus est,omnes succedunt,vti diximus iu præcedenti q.Multò magis cum certum est omnes simul natos fuisse.

De eadem re.

¶Quanquã Cor.nulla Bal.& Ana.mentione facta,con.199.inci.in pręsenti consultatione,col.18.
6 ver.non etiã obstat quod vltimo loco,li.2.dicit hoc casu nõ esse locũ cõsuetudini præferẽti primogenitũ,cùm de hoc casu nõ loquatur consuetudo,vnde remanet in dispositione iuris cõmunis,ar.l.cõmodissimè,de lib.& posth.cum si.tanquam sentiat Cor.non solùm hos qui simul primo loco in lucem sunt editi,sed & alios quoque succedere, nec locum esse iuri primogenituræ.

De eadem re.

7 ¶Sed scrupus quispiã oriti posset in exectis ex vtero,si statutũ aut cõsuetudo præferẽs primogenitũ his verbis vteretur,vt is quẽ primũ vxor marito pepeterit,eã primogeniturę prærogatiuã haberet:propterea ꝙ sunt nõnulli ex textibus,quos suprà citaui,qui vidẽtur dicere eã nõ peperisse, cui mortuæ filius exectus est,pręsertim verò tex.in d.l.anniculus.§.vlt.ff.de verb.sign.quẽ ad hoc bene expẽdit gl.in d.l.etiam ea mulier,eo.tit.& Ang.Pau.Ca.Ale.Fran.Are.& Ias.in d.l.quod dicitur.ff.de liber.& posth.vbi ex hoc pletique dicunt legatum mulieri factum,si peperisset liberos, non obtinere secto ipsius mulieris vtero. Tu tamen intrepidè tene contrarium , per ea quæ late diximus

diximus in rep.l.si vnquã,io verbo,susceperit liberos,nu.119.quæro item quod si postea,& multis seq.C.de reuo.doo.vbi multa in vtranque partem videbis,quæ consulto noluimus repetere.

DECIMANONA QVAESTIO.

1 DEcimonono quæro retenta ea opi.quæ io duab.præced.quæst.omnes admittit ad tegnum: quis cæteros præcedet sessione, nomiuatione, subscriptione, & id genus cæteris. Neque enim possunt omnes simul præcedete,quin alius aliũ præcedat.Bald.in d.Proœ.ff.§.itaque,col.2. vers.sed supposito quod ambo,loquẽs tautũ de oominatione,hæc fermè scribit.Respõdeo,sorte diriment,arg.l.2.C.quando,& quib.quar.pars,lib.10.vel sibi iouicẽ deferant. Sed hoc noo potest fieri,dum suut omnes iofantes,& ideo oemo oominabitur prius,vel posterius.Cùm ergo agitur de iure pendeoti,aut huiusmodi,ius pendet iò esse,aut in prælatione.Si quidem pendet quo ad esse,nõ habet locũ iudicium sortis,quia iudicium fortunæ est remotũ à ratione:& ideo ratio & intellectus non debet se cõmittere fortunæ,& existẽtibus sine ratione. Fortuna enim sæpissimè præfert iniquum æquo,vnde nõ iudicaret rectè,vt no.in l.sed au vltro.§.vlt.ff.de neg.gest.Et describitur fortuna,id est,rerũ euentus ex incerto motore procedeos.Si verò depẽdet in prælatione,aut agitur de iure tertij,& non cõmittitur sorti,sed iudici. Aut de iure litigatorũ,& tunc cõmittitur fortunæ,vbi oon potest aliud fieri,vt no.gl.io §.siu autem ipsi,in verbo,partes suas.Iust. de satisd.tut.Ergo propter impossibilitatẽ permittitur aliquid factis.In rebus autẽ certis culpa est se cõmittere fortunæ.Oportet deniq; iotellectum omnia determinare,& quàm paucissima committere fortunæ.l.2.ff.de cond.& demon. Subditq; ex his apparere,si geniti exciso vtero extracti suot,quo casu per rerum naturã accidit,vt nemo ante fuerit oatus, simul vterque succedet, erit vterque dominus regni,& sigillum eorum vocabitur sigillum geminorũ,& neuter erit prius vel posterius nominandus:quia qui prius nominatur,maior esse videtur,l.quoties.ff.de vsufr.Verbi gratia,diceretur sigillum geminorum de Scala.l.idem erit.ff.de sta.hom.Pluribus ergo simul natis,parem esse conditionem oportet.Hæc.Bald.Quem prope ad verbum refert Io.Ana.io rubri. de sort.col.vt.& Barpt.Cep.qui id dicit no.in l.1.§.idem Iulianus,nu.10.ff.de ædil.edict.

Quis autẽ ex istis duobus præcedet sessione nominatione, & cæteris huiusmodi.

2 ¶ Ex quib. manifestè apparet,quid agẽdum sentiãt Bal.& Ana.in ordine nominationis,ne alter altero maior aut superior esse videatur.Nam oe illud ignores,ex priori nominatione maior potiorq; digoitas arguitur,vt illi ipsi satis ionuũt,& apertè voluit gl.in c.bene quidẽ,iu verb.Mediolanẽsis,96.di.& in c.sedes apostolica,in 2.gl.& ibi Pan. & Phil.Dec.extrà de rescr.& io c.quorũdam,in verbo,prædicatorũ,de elec.lib.6.& in.vlr.in gl.1.de pact.eo.lib.6.ipse Bal. in l.cum quidã, in 3.oppo.ad fi.C.de verb.sign.& in auth.hoc amplius,col.vlt.vers.itẽ no.hic.C.de fideicõ.Ang. & Imo.in l.qui solueodo,char.2.ff.de hær.inst.Dom.io c.vlt.in prin.col.1.de offi.deleg lib.6.Bened.in rep.c.Rayn.in verbo,testamentũ,le 2.nu.28.extrà de rest.cum si.vt per Phil.Dec.in c.auaritiæ,col.1.de præb.& cons.161.pro domino præposito,col.1.vers.quioto suadetur,& seq.

Prior nominatio maiorẽ dignitatem arguit.

3 ¶Nẽpe cũ ex huiusmodi priore denominatiooe arguatur ordo charitatis & maioris dilectionis, vt bene probat d.l.quoties,in prin.ff.de vsufruc.& l.hæredes mei.§.peto.ff.ad SC.Treb.& d.l.qui soluẽdo,le 2.vbi & id oo.ipsi Ang.Imo.& recẽtiores.ff.de hær.inst.Bal.in d.l.cum quidã,vbi sup. C.de verb.sig.& io l.1.C.de edic.D Adr.tol.Ias.in l.qui duos.ff.de leg.1.Aym.Craue.cõs.147.col.1. Et hinc io dubio qui prior ex legatariis oominatus est , is prior eliget, l.si ita legatum , in prin. ibi,Prætor eos quos Titius elegerit,& ibi Paul.Ca.ff.de leg.1.Dyo.Ray.Nic.Neapol.Albe.Bal.& Imo.in l.si ita sit scriptũ.ff.eo.tit.Dyn.Bar.Ang.Raph.Co.Alex.& alij io d.l.qui duos,eo.quoque tit.Et facit tex.in c.pen.ibi,qui primo instrumẽto vel literis promotionis est nominatus,de elec. lib.6.& ibi concord.io gl.& quod tradit Ang.in §.etenim,in auth.de hær.& falcid.

Et maiorem dilectionem.

Prior ex legatariis nominatus prior eligit.

4 ¶ Sed vt redeamus ad Bal.Ea cautela,quã ipse tradit in d.§.itaque,fieri nõ posset io possessionibus,& aliis multis.Nos verò oimiũ propè curiosa obseruatione deprehẽdimus olim, cùm erant simul duo,tres vel etiam quatuor Imperatores,vt suprà ostẽdimus in 4.opi.17.q.nu.20. sunt qui hanc,& multis seq.ounc vnum primũ,nunc alium sese in suis literis,sanctionib.& rescriptis nomioasse, quasi de industria id fecerint , ne si semper vnus primus fuisset nominatus, veluti aliis superior esse videretur & maior. Hunc enim titulum,Gratianus,Valentinianus,Theodosius, in multis legib.cõperies,io quib.satis erit duas aut tres designasse,videlicet in l.1.C.de sum.tri.& in l. si quis,de apost.& l.Iudęi.C.de Iudæis.Alibi eo ordiue inuerso ita cõperies,Theodosius,Valẽtinianus,Gratianus,videlicet in l.2.de of.mag.equi.& in l.2.de offi.ci.iud.& in l.uobiliores,de cõmer.& mercat.& alibi sæpe.Sed & Valentinianũ qui duobus illis titulis medius est,nõnunquam primũ cõperio hoc ordioe,Valentinianus,Theodosius,Graoanus,in l.iussio.C.de Iudęis.Et ita quoq; alio ordine:Valẽtinianus,Gratianus,Theodosius,in l.1.C.de offi.magi.mil.& l.ciuitas, de offi.rect.prouin.Et quoniã vna hirundo non facit ver,vt scribit Aristot.lib.1.Moral.& è nostris Bal.in l.iura cõstitui,in prin.ff.de leg. & alibi dicã latius:ideo & alterum huius rei exẽplum subiiciemus:Theodosius,Arcadius,Honorius,hic est titulus l.mimæ.C.de episc.audi.Vis videre inuersum hoc ordine,Honorius,Arcadius,Theodosius,ita cõperies in l.vlt.de offi.præfect.præto, & ita quoque Archadius,Honorius,Theodosius,in l.1.de offi.ciuil.iud.Multos eiusmodi titulos reperies in nostro C.Neque enim omnes prosequi,consilium est,nec etiam operæprecium.

Plures imperatores non semper eundẽ ordinem seruabant.

5 ¶ Ex illis enim satis probatũ arbitramur quod diximus,antiquos illos Imperatores à quibus leges nostras accepimus,satis suo exemplo docuisse,quid in casu nostræ quæst. agendum sit,non

Sed alteri alteris alternis

têporibus præferebantur. in nominatione solùm, sed & in sessione, incessu, dictis, & aliis eiusdem generis. Quibus & ea obseruatio communis est, nedum nominationi, cui tantùm prouidet Bald. consilium, vt videlicet alternis vicibus præsint ordine nominationis, subscriptionis, sessionis, incessus, &c. Et ita id agant, vt nihil de ordine videantur esse solliciti. Aut si ipsum paulò exactius curare velint, non expeditius, id poterunt facere, quàm alternas vices obseruare, sortirique, nisi aliter conueniant, quis primum primus in huiusmodi rebus anteponatur, quis secundus, quis tertius.

6 ¶ Hoc autem loco in mentem venit dictum Fel. in c. cum dilecta, col. 4. vers. per istam regulam, de rescript. & Card. Alex. in c. Nicolao, col. 1. extrà de appel. retulisse Ang. in l. generaliter. §. si quidem. ff. de fideicom. liber. quod cùm Vrbanus papa iussisset fratribus minoribus, vt ei darent in scriptis nomina trium virorum eius sodalitij, vt vnum ex illis Cardinalem crearet: illi tria nomina scripserũt forma Sphæræ, ne ex ordine cognosceret, quem illi digniorem iudicarent. Quibus Vrbanus, ordinem, inquit, peruertistis, & ego ordinem peruertam, omissisque illis generalem ordinis euexit. Verùm Angel. non id dixit in ea lege, cùm nihil super illum titulum scripserit: & alibi, vt reor, Fel. & Card. legerant, sed memoria lapsi id Angelo in eo loco adscripserunt. Ea autem forma, vt iuniores quoque intelligant, est eiuscemodi, *Franciscanorũ historia.*

7 ¶ Nec hanc rem primi excogitarunt Franciscani illi. Nam Ausonius & medicus & poëta facundissimus in lib. 7. Sapientum, hæc facit Solonem ante cæteros pronunciantem, *De eadem re ex Ausonio.*

De more Græco prodeo in scenam Solon,
Septem Sapientum fama cui palmam dedit.
Sed fama non est iudicij seueritas,
Neque me esse primum, vestrûm vnum existimo,
Aequalitas quòd ordinem nescit pati.
Rectè olim ineptum Delphicus lusit Deus
Quærentem, quisnam primus Sapientum foret,
Vt in orbe tereti nomen incertum incideret,
Ne primus esset, ne vel imus quispiam.
Horum è medio prodeo gyro Solon.

Ex quibus planè sphæram hanc Franciscanorum concinnè & eleganter pictam vides.

8 ¶ Quam & ante eos optimè intellexit Caius noster Iurisconsultus, si is est, vt plerique arbitrantur, in lib. priore Institutionum, cùm scribit tit. eiusdem lib. 2. Si in testamento quis plures seruos manumiserit quàm lex concedat, illis tantùm libertas debetur, qui prius sunt nominati, vsque ad concessum numerum. Quod si omnes confuse nominati fuere, vt ordo nullus pateat, nulli firma est libertas. Ideo & si testamento manumissis adscripta fuerit in circulo, vt qui prior posteriórve nominatus sit, agnosci non possit, nulli libertas valet. Hic ergo circulus est ea sphæra, quam suprà ex aliis vocauimus, & orbis teres Ausonio dictus. De quo quoq; circulo in eodem sensu intelligere videtur Iustinianus præscribens modum deligẽdorum defensorum ciuitatum per circulum, in §. interim, in auth. de defens. ciuit. vbi tamen Accursius id non intellexisse videtur, qui admodum sese torquet ad interpretandum huiusmodi circulum. Sed ad veram huiusce interpretationem propius accedit, licet non omnino, Bart. in l. quidam, in prin. col. vlti. vers. quæro circa electiones. ff. de reb. dub. vbi per eum tex. dicit quod per sortem fieri potest electio secularium administrationum. *De eadem re ex iurisconsultis.*

VICESIMA QVAESTIO.

1 Vicesimo quæro, stante item ea opi. quæ vtrunque admittit, Quid si alter eorum decesserit sine liberis, an totum regnum ad alterum superstitem perueniet: an verò & alij fratres admittentur *Si unus ex his mortuus sit si-*

mittentur ad partem illius. Similem fermè quæstionem disputauit Ray. For. in sua disputatione incip. consuetudo est in regno Angliæ, vt refert Io. And. in addit. Spec. in rub. de feud. col. 5. vers. item in hæreditate. Sed quod ad hunc nostrum casum pertinet, tu dic quod totum perueniat ad superstitem, per ius non decrescendi, per id quod voluit Bald. in l. 1. col. vlti. C. quando non pet. part. quem sequitur Mart. Laud. in huiusmodi specie nuncupatim loquens in tract. de primogenitura, col. 11. vers. sed pulchrum est videre. & Ant. Cors. in rep. c. grādi, col. 21. in vers. eiusdem initij, de sup. negl. prælat. lib. 6.

ne liberis, an eius portio ad alterum solum perueniat, an ad omnes fratres.

VICESIMAPRIMA QVAESTIO.

An pater possit unū ex secundogenitis præferre primogenito, & ita hunc priuare iure primogenituræ.

1 Vicesimoprimo quæro, quoniam in 17. q. prio. nu. 9. idem veto, & rursus in 10. opi. eiusdem quæst. diximus, cùm incertū est quis ex filiis sit primogenitus, hāc inter cæteros esse quorundam sententiam, vt pater possit eligere. An cùm ediuerso certū est, quis ex filiis sit primò natus, possit tamen pater quem ioaliter ex omnibus, vt primogenitum succedere. Et sic secundo vel tertio natum primo præferre, aut etiam statuere, vt omnes æqualiter succedant. Nam & legimus apud Iustinum lib. 34. Prusiam regem Bithyniæ coosiliū cepisse interficiendi Nicomedis filij primogeniti, cùm consulere studeret minoribus filiis, quos ex nouerca eius susceperat. Verùm Nicomedem, cùm id resciuisset, aoteuertisse, & patrem regno & vita priuasse. Legimus, inquam, in sacris literis Dauid illum regem omnibus virtutum numeris coosummatissimum in regno prętulisse Salomonem iuniorem Adoniæ natu maiori, 3. Reg. 1. & 2. c. Et Roboam ipsius Salomonis filium Abiam omoium filiorum minimum, cæteris etiam io regno præposuisse, 2. Paral. 11. c. ad fi. At recentiori memoria Henricus quartus Imper. iuniorem filium suum Henricum quintum Aquisgrani regem corooauit, postposito ac repulso Conrado filio suo primogenito, quòd se contra patrem suum armauerat, & cum suis hostibus fœdus aduersus illum percusserat.

Prusias primogenitū filium voluit occidere, quò cæteris filiis locū faceret.

Dauid prætulit Salomonē iuniorem Adoniæ seniori.

2 ¶ Quærimus igitur an iure pater id possit facere? Et sanè Bal. in Proœ. Decret. col. 2. vers. rex potest, dicit quod rex in vita sua potest liberè statuere, atq; determinare quis ex filiis post se regnaturus est, an primogeoitus, an secūdogenitus, per id quod no. Arch. in §. obiicitur, 2. q. 7. vbi tamē Arch. id ooo adeò clarè dicit. Sed illud taotū, quod rex potest filium suum regem facere, non ei regni administratiooē cōcedere, sicuti etiā illum refert & sequitur ipse Bal. in Proœ. feud. col. 9. paulò ante secundam diuisiooem feudorum, & ous alibi diximus suprà in 10. opi. 17. q. prin.

De eadem re.

3 ¶ Nec verum puto illud dictum Bal. in Proœ. Decret. Nisi fortè vbi nulla esset contraria cōsuetudo, aut statutum. Quando & plerique omnes cootrarium decidunt, videlicet Host. Ioan. And. Collect. Pet. Anch. Imo. Car. Flor. & ferè omnes in c. licet, de voto. Nam cum hoc ius, inquiunt, sit firmatum lege diuina, canooica, & statutaria, oon eo potest pater priuare filiū sioe causa, arg. l. oemo potest. ff. de legat. 1. & c. si diligenti, de foro comp. & c. requisisti. in fi. primi respon. & cap. tua. de test. Quin legitima primogeniti in principatibus est tota hæreditas. Ergo sine causa non potest ea priuari, auth. oouissima. C. de inof. testa. & in §. aliud quoque, in auth. vt cùm de appel. cog. & no. in c. Rayoutius, & c. Raynaldus, de testa. Nec obstat, inquiunt Host. & Io. Andr. & nōnulli alij, quod de Esau, & Iacob, Effraim, & Manasse legitur. Hoc enim ordinatione & inspiratione Dei & Spiritus sancti factum est, nec alia ratio reddi potest, quàm quòd ita Deo placuit. Et ita quoque voloerunt Inno. Io. Aud. & Philip. Frao. in c. graodi, de sup. negl. prælat. & Iacob. à S. Georg. in l. eum antiquioribus, col. vlt. vers. quartò quæro. C. de iure delib.

4 ¶ Et dicit Oldr. cons. 94. cuius est initium, elegaoter circa oegotium, col. 3. & iterum col. pe. vers. quod pater ex causa (quasi sine causa non possit) potest priuare filium iure primogenituræ. id quod probat testimonio Gen. cap. 49. eodémque pen. vbi quoniam Ruben primogeoitus Iacob ascēderat cubile patris, & commaculauerat stratum eius, data sunt à patre eius primogenita filiis Ioseph. vbi & hoc annotat D. Hierony. Ad quod etiam dicit Oldr. facere tex. in d. c. licet, de voto, vbi si filius noo adimpleuerit onus à patre iniunctum, priuatur iure primogenituræ. *De eadem re.*

5 ¶ Et in ea quoq; sentētia fuit Io. Aod. in c. sine culpa, in 2. q. vers. in cōtrariū, de reg. iur. lib. 6. & in addi. Spec. in rub. de feud. col. pen. Aod. Iser. io c. omnes filij. & ibi Matt. Affl. col. 1. vers. & quando viuitur, tit. si de feud. fue. contr. iot. dom. & ag. & idem Iser. in Coustit. Sicil. incip. constitutiooem diuæ memoriæ, & ibi quoque Matt. Affl. col. 3. Zenze. & Dom. in c. grandi, de sup. negl. præl. Alb. in Proœ. ff. §. discipuli, col. 5. dum dicit quod pater ex causa potest priuare primogeoitū suo iure, testimonio sacræ scripturæ Gene. 44. & 3. Reg. 1. & Paral. 5. & rursum in l. donationes quas, col. 4. vers. item si filius. C. de don. inter vir. & vxo. & Barth. Brix. q. 55. incip. quæstio, aliquis habuit filiū, Bal. cons. 360. quātum ad punctum, io 2. dubio, lib. 2. motus ea ratione, quod istud est beneficium legis, oon patris. l. si arrogator. §. sed an impuberi. ff. de adopt. & Luc. Pe. in l. 1. col. 10. in solutione 8. ratioois. C. de priuil. eo. qui in sac. pal. mil. lib. 12. & in l. quicunque. C. de prio. agen. in reb. lib. 12. Pet. Anc. cons. 339. pro maiori intelligentia, col. pe. Pan. io c. intellecto, col. 2. vers. de cōsuetudine, de iureiur. & cons. 3. nitar in præsenti causa, col. 3. vers. & per hoc concludit, lib. 2. & Paul. Ca. cōs. 165. in præsenti causa, col. 8. & seq. lib. 2. Bellamer. dec. 724. etiam extra rotam, col. pen. Mart. Laud. in tract. de primogenitura, col. 6. vers. quæro ao pater vel dux, vbi addit quod ex quibus causis potest pater exhæredare filiū, ex iisdem potest priuare iure primogenituræ, & Alex. in l. Gallus. §. & quid si taotū, col. pe. ff. de lib. & posth. & cons. 87. col. 1. lib. 6. & Corn. cōs. 199. in præsenti cōsultatione, col. 20. lib. 2. & cons. 87. quantū ad primum, col. 1. lib. 6. Soc. cōs. 47. facti narratione, col. 3. lib. 3. *De eadem re.*

lib.3.Nicol.Mil.in suo Repert.vers.filius primogenitus,Nico.Peru.in tract.succes.ab iote.in t.parte prin.in 6.specie,scilicet vers.& propterea si est cõsuetudo.& Barb.inter cons.Frao. Cur.senio. cons.67.sapienter,col.11.vers.& per hoc cõcludit,& iterũ col.14.vers.quia respõdeo quod non potuit.& Phil.Fran.in rub.de test.lib.6.char.antepe.vers.25.prohibetur. & Fel.in c.prudentiã,col.2. vers.amplia secũdo quod potest,de offic.deleg.& Ias.io l.nemo potest,in vtraq; lec.col.1.per illũ tex.& ibi quoq; Frã.Ripa.col.2.vers.ex isto tex.ff.de leg.1.Car.Alex.in c.per venerabilem.§.quod autẽ,col.31.vers.& not.quod vbi,qui filij sunt leg.& in c.t.col.7.vers.3.deducitur,& itetũ eol.pe.tit. de feud.march.Matt.Affl.in c.t.tit.de succes.feu.& in Const.Sicil.incip.vt de succesionib.ad fi. Chasse.cons.34.super præcedẽti,col.3.vers.ad quartũ.Iac.à S.Georg.in l.cum antiquioribus, col. pen.vers.quarto quæro.C.de iure delib.& D.Cirier.in tract.primogenituræ,lib.3.q.3.& D.Molin. in Consuet.Paris.tit.1.§.8.gl.3.in 3.q.& Io.Dilectus in arte testaodi,tit.3.caute.8.ou.10.

6 ¶ In quã sententiã lex est Mosaica Deut.c.21.in hæc verba, Si habuerit homo vxores duas,vnam dilectam,& aliam odiosam:genueritq; ex eis liberos,& fuerit filius odiosæ primogenitus,voluetitq; substantiam inter filios suos diuidere:oon poterit filiũ dilectæ facere primogenitũ, & præferre filio odiosæ:sed filium odiosæ agnoscet primogenitũ,dabitq; ei de his quę habuerit cuncta duplicia.Iste enim est principiũ liberorũ eius:& huic debetur primogenita.Hæc ibi.Quæ & Ioseph.ita repetit lib.4.c.6.his verbis, ὅταν τινὶ δύο γυναικῶν,ᾗ τῆ μὲν ἑτέρας ᾗ τιμᾷ σφόδρα ᾗ εὐνοίας κειμένης,ἡ δ' ἔρωτα ᾗ κάλλος, ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν.τῷ δ' ἑτέρας τυγχάνεις ᾧ ἐλάττονι μοίρας,ἐν ὁ παῖς γενόμενος ἐκ τῆς ἀγαπωμένης,νεώτερος ὢν τοῦ φωτὸς ἐκ τῆς ἑτέρας,ἀξιοῖ τυγχάνειν τῶν πρεσβείων,διὰ τὴν εὔνοιαν τοῦ πατρὸς πρὸς τὴν μητέρα,ὥστε λαμβάνειν διπλῆν τὸ μέρος τῆς πατρῴας οὐσίας (τοῦτο γὰρ διετάξαμεν ἐν τοῖς νόμοις) μὴ συγχωρείσθω. ἄδικον γὰρ τὸν πρεσβύτερον τῇ γενέσει στερῆσθαι τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ διὰ τὴν ἀξίωσιν τοῦ πατρὸς,ὅτι οὐ τοῖα αὐτῷ τὰ τῆς μητρός.

De eadem re ex lege Mosaica.

7 ¶ Hæc autẽ maximè procedunt cũ ius istud primogenituræ cõpetit ex dispositione vel priuilegio principis.nam cũ id ius tune cõsequatur primogenitus noo à patre aut lege cõmuni,sed ex speciali illa dispositiooe,vt oot.Bar.in l.vt iurisiurãdi.§.si liberi.ff.de ope.lib.& Bal.in auth.si quas tuinas,col.2.& seq.C.de sacros.eccl.& videtur probari ex c.1.cũ ibi not.per Bal.tit.de succes.feu. eum cõcord.alibi à me collectis.Sequitur ipsum primogenitũ cùm primũ in lucẽ prodiit, id ius consequi & habitu,& spe firma & inuariabili,quæ per patrem, aut aliũ tolli non posit,cùm trãsierit in contractũ.c.1.de prob.lo.And.in c.significasti,de foro cõpet. Hæc Pan.qui & alia adducit,cons.85.in præseoti,col.1.lib.1.quem sequitur Mol.in coosuet.Paris.tit.1.§.85.gl.3.in 2.q.in fi.

Quid si id ius primogenituræ competit ex dispositione uel priuilegio principis.

8 ¶ Et facit quod à multis dicitur,quod si statuto vocantur masculi ad succesionem repulsis fœminis,non potest pater facere,vt filiæ ipsæ succedant in præiudicium masculorũ.Ita enim Bald. Raph.Fulg.& Paul.de Cast.in l.vlt. C.de pact.nam eum id ius,inquiũt,quæsitum sit filiis ex statuto,oon potest pater illis id tollere,per l.vlt.ff.eo.tit. Tametsi Barto.& Ang.in d.l.vlt.C.de pact. contrarium voluerunt.Sed tu de ea re vide omnino Ias.ibi,col.5.vers.aduerte inquaotum.

An pater possit fœminas uocare ad successionẽ, statuto eas repellẽte.

9 ¶ Sed quod ad nostram primogenituram priuatim pertinet,tradit Iustinus lib.16. quod cũ Ptolemæus primus eius nominis rex Aegypti regnũ tradidisset mioimo natu ex filiis , eius rei populo ratiouem reddidisse. Cuius non minor fauor io accipiẽdo,quàm patris in tradendo fuit. Ex quo facilè intelligitur ooo id sioe ratione quadam probabili egisse. Idem lib.39.refert quod cum Cleopatra ad regnum adsciscetet Alexandrum minorem natu filium(Ptolemæus enim co gnomento Physcon id ei libetum suo testamento fecerat, vt alterum filiorum posset deligere.) Non tamen id populus passus est,quin eam cõpulit Ptolemæum maiorem natu deligere.Cuius etiam rei meminit Pausanias lib.1.& nos quoque alibi diximus in Præfatione.

Ex alijs scriptoribus.

10 ¶ Ex bis igitur quæ dicta sunt potes iotelligere,patrem ex causa ingratitudinis posse priuare primogenitum eo iure primogenituræ,vt sentiũt magna pars eorum,quos suprà citauimus.& præterea voluit D.Bened.in repet.c.Ray.in verbo,in eodẽ testamento relinquẽs,in 3.nu.207. & seq. de test.vbi boe dicit ita fuisse iudicatũ in Parlamẽto Tholosæ,die vlt.Mart.aono Domini 1506. ante Pascha,in causa succesionis domus de moote Bordooa. Subdit tamen nu.209.quòd primogenitus Franciæ etiam ex causa ingratitudinis oon potest regno priuari,quod tamen relinquit considerandum,oec immerito.Tu tamen hic vide D. Cirier.in suo tracta. primogenituræ, lib.3.q.6.& D.Mol.in consuet.Paris.tit.1.§.7.gl.3.in 3.q.

De eadem re. An pater possit priuare primogenitũ ex causa ingratitudinis.

Quid in regno Franciæ.

11 ¶ Nec omittendũ hoc loco est quod scribit Bal.in auth.hoe amplius,col.2.ver.quæro ao filij regis.C.de fideic.quod si primogenitus oõ est idoneus moderãdo principatui, potest pater illi secundogenitũ antepooere,quia huiusmodi cõsuetudo præferẽs primogenitũ nõ debet ioterpretari cõtra cõmodum regni,per l.quod fauore.ff.de legib.Et ad hoc quoq; adducit exẽplum regis Dauid,qui Salomonem omnium liberorũ nouissimum,omnibus tamen antepo suit,vt scribitur 3.Reg.t.c.Et hoc sequitur Mart.Laud.in tract.de principibus,vers.22.cõsuetudo regni,& Frã.Are. in l.ex duob.col.2.ff.de vulg.& pup.vbi hoc dicit no.& Fel.in d.c.prudentiã,col.2.de offi.deleg. Car.Alex.in c.vlt.col.vlt.tit.epi.vel ab.Ias.& Frã.Ripa.in d.l.nemo potest ille,col.1.hic 2. Gaspar Valascus,vir nõ mediocris doctrinæ,in rep.l.imperiũ,col.24.vers.& reges dicũtur,& iterum col. 84.vers.circa secũdam conclusionẽ.ff.de iurisd.om.iud.Ant.Cor.in tract.de de pot. & excel.reg; quæst.10.& Roch.Curt.in rep.c.vlt.char.22.vers.sexta conclusio,& iterum char.28. in 9.q.princ. de consuet.Io.Lup.in rep.c.per vestras.§.26.col.3.de donat.inter vir. & vxor. Zazius in epitome feudorum

Quid si primogenitus nõ est idoneus moderando principatui.

fendorum parte 8.char.10.verſ.tu autem ad ſingulare,vbi ita dicit conſuluiſſe Matth.Afflict.in c. omnes filij,col.1.verſ.item fallit niſi primogenitus,tit.ſi de feud fuer.contr.inter do.& ag.

Quid ſi inobediens patri fuerit.

12 ¶ Ex his patet quod pater non poteſt priuare filiũ ſuũ iure primogenituræ,niſi ex cauſa,ex qua poſſet eũ exhæredare.Et niſi etiã non eſſet idoneus adminiſtrãdo regno. An autem poſsit priuari regno vel legitima ex quacunque erga patrem inobedientia,vt ita loquar, id eſt,ſi quãlibet voluntatẽ patris non adimpleuerit, non eſt præſenis tractationis:cùm ea res nõ magis reſpiciat ius primogenituræ,quàm legitimã,aut aliud quoduis hæreditariũ. Tamen ſi quis de ea re ſcire velit,legat Hoſt.Io.And.Ant.Car.Flor.Imo.Pan.& Barb.in c.ſi hæredes,de teſt.Iac.Bel.in §.& hęc quidem,col.2.& 3.& ibi quoque alios in auth.de hær.& falc.Old.conſ.94.elegãter, col.5.verſ.vlterius ſic probatur.Bal.in d.auth.hoc amplius,col.2.& ibi quoque Sal.in 5.q.Paul.Ca.col.3.C.de fideicom.eundem Bal.in Proœ.Decret.col.3.verſ.an rex qui non ſeruat. Flor.in l.ſi ſeruus. ff.ad leg.Aquil.& Mart.Laud.in d.tract.primogenituræ,col.7.in paruis,verſ.quæro an propter inobedientiam,& Alex.conſ.38.opportunè,col.8.verſ.quo ad aliud,lib.1.& nouiſsimè Ant.Corſe.in d. tract.de poteſt.& excel.reg.q.71.& Iac.à S.Georg.in l.cum antiquioribus,col.vlt.in 9.q.C.de iure delib.vbi videbis,an ſaltem primogenitus ita priuatus poſsit retinere legitimam.

An primogenitus priuatus retineat legitimam.

Quid ſi claudus ſit.

13 ¶ Illud tamen interea dixerim,ſi primogenitus fortè claudus ſit, licet ob id ſatis ſanus non ſit. l. item claudus.ff.de ędil.edict.non eſſe tamen ſatis idoneam cauſam vt priuetur regno,& ei ſecũdogenitus præferatur,vel ex antiquis Græcorum hiſtoriis,quę perhibẽt poſt Codri Athenarum regis mortem, Medontem & Neleum inter illius liberos natu maiores, de paterni regni ſucceſſione in cõtentionem veniſſe.Cúmq; res eò procederet,vt ad manus veniretur,nullóque modo Neleus qui natu minor erat, cedere ſe claudo fratri paſsim iactaret(erat enim Medõ altero crure decurtatus)communi omnium cõſenſu placuit Apollinem conſultum iri. Interrogata igitur Pitho,Medonti regnum iuſſu Dei liberè demandauit.quod cum alij,tum Pauſanias lib.7.qui de Achaicis tradit.Neptuno quoque quamuis claudo vtroque crure non ademptum eſt regnũ maris,quod ei ſorte obtigit,vt diximus ſuprà in 1.opi.17.q.nu.3.ſed & hoc.

Medon Athenarũ rex claudus.

Neptunus.

14 ¶ Sed & hoc obſeruatũ videmus,id vitiũ nõ expellere à ſucceſsione feudi.c.1.tit.an mut.vel imperfect.Neq; à bellandi vſu & arte.Nam cum Androclidas Lacon crure mutilatus inter bellatores ſeipſum locaſſet,& nõnulli eum prohiberent,quia crure mutilatus erat.Atqui nõ fugientem (inquit)ſed manentẽ oportet cũ hoſtibus ex oppoſito inſtructis pugnare,vt tradit Plutarchus in Apophtheg.Laconic.qui & ipſe in aliis locis eiuſd.oper.ſcilicet in Ageſilao,ſcribit quod cũ quidam admiraretur Laconem quem ipſe non nominat,claudum ad bellum exeuntem, ac equum quæreret,An ignoras,inquit,non fugiẽtibus,ſed permanẽtibus in bello opus eſſe? Sed & in alio item loco,Lacon,ait,claudus ad bellum egreſſus,cum à quibuſdam irrideretur, Nõ eſt opus, inquit,fugientibus,ſed manentibus,ordinémque ſeruantibus. Vnum ex illis puto fuiſſe, qui apud Valeriũ lib.3.c.7.increpatus à quodam quòd in aciem claudus deſcẽderet:pugnãre, non fugere propoſitum ſibi eſſe reſpondit. Cæterùm Ageſilaum illum magnum Lacedæmoniorum regem claudum fuiſſe ſcribunt Plutarch.& Probus Aemil.vterque in vita illius,& Iuſtinus lib.6.& Paulus Oroſius lib.3.c.2.Nam Lacedæmonij,inquit, in difficillimo rerũ ſtatu maluerunt ſibi regem claudicare,quàm regnum.Sed & Amaurũ vtroque pede claudicantem in Tenedo regnaſſe tradit Heraclides in rerum public.deſcriptione.qui & inibi quoque ſcribit Bacchæum certum claudum Corinthi,quæ Ephyra dicebatur,regnaſſe.Sed & Horatium Coclem bellatorem eximium claudum fuiſſe tradit Plutarch.in Publicola:Titum quoq; Quintium Rom.Imp.laudatiſsimum claudum fuiſſe ex vulnere,tradit Liuius lib.7.ab Vrbe cond. Et Gizericum Vandalorum regem laudatiſsimum equi caſu prodit Iornandes in lib.rer. Geticar.Et Tyrteum Lacedęmoniorũ ducem & poëtam celeberrimum claudum fuiſſe tradit Iuſtin.lib.3.& plerique omnes.Suprà autem in Præfat.nu.6.prætereà,locuti ſumus de Colomano Vngarorum rege claudo.

Androclidas.

Lacones duo.

Ageſilaus magnus claudus.

Amaurus.

Bacchæus.

Horatius Cocles.

Titus Quintius.

Gizericus.

Tyrteus.

Quid ſi cæcus.

Homerus cæcus.

Et Xenocritus Lydius.

Et Didymus.

15 ¶ Ex d.quoq; c.1.tit.an mutus vel Imp.nec cæcus à ſucceſsione feudi repellatur,vt proinde quoque dici fortè poſsit,nec eum à iure primogenituræ etiã in regno deturbandũ eſſe. fuerũt enim multi cæci etiam à natiuitate,aut non multo poſt excellenti ingenio.Nam talem Homerũ fuiſſe perhibent,ob idq; ita vocatũ,cùm apud Cumæos & Iones Homerus cæcus dicitur, vt recenſent Herodot.& Plutarch.in vita illius.Et Xenocritũ quoq; Lydium & ipſum poëtam eximiũ Heraclides in Politicis. Et Didymũ Alexandrinũ doctiſsimũ doctiſsimi Hieronymi Magiſtrum,qui poſt quintũ ſuæ natiuitatis annũ luminibus orbatus eſt, vt tradit ipſe Hieronym.in Chronicis: in Eccleſiaſticis autem ſcriptorib.tradit à parua ætate captum oculis fuiſſe.

Quid ſi luſcus ſiue monoculus.

16 ¶ Sed quod intrepide dixerim luſcũ ſiue monoculum vel vnoculum,aut vt Græci vocant, μονόφθαλμον,& ἑτερόφθαλμον,ad id eſſe admittendum:nec ei id vitiũ obeſſe,quominus regnũ moderari & in pace & in bello poſsit.Legimus enim multos id vitij vel natura vel caſu aſſecutos fuiſſe optimos bellatores,regnorúmq; ac rerũ publicarum adminiſtratores prudẽtiſsimos.Quis neſcit Philippũ illum Alexandri Magni patrem ἑτερόφθαλμον fuiſſe,cui ſcilicet Methonem oppugnãti Aſter ſagitta alterũ oculum effodit,apud Diodorũ Sicul.lib.16.c.8.Caliſthenem lib.3.rer. Macedonicarum,Plin.lib.7.cap.37.Plutarch.in Sertorio,& in Parallelis, cap.15. & Iuſtinũ lib.7. in fin. Solinũ cap.13.Et illum Horatium Coclem,de quo nuper locuti ſumus in illis ipſis Parallelis, c. 16.& in vita Publicolæ, vbi & illi hinc Coclis cognomentũ inditum fuiſſe ſcribit. Hannibalem quoque

Philippus Macedo Monoculus.

Et Hannibal.

quoque illum ex Liuio 3.dec. lib.2. & Plutarcho in vita illius, & cęteris omnibus. Ex quo illud Iuuenalis de illo loqueotis, Saty.10.

Cum Getula ducem portaret bellua luscum.

Et Antigonus. Lycurgus. Sertorius. Candace.

Antigonũ irem Philippi filium, vnde Cyclops appellatus est, teste Aeliano de varia histo.lib.12. & Plutarcho in vita Sertorij, & in vita Alex. vbi dicit illum fuisse bellatorem clarissimum. Quin & ipse Aelian. eiusdem oper.lib.13. atque etiam Pausanias lib. 3. tradunt Lycurgo Lacedæmooio erutum fuisse oculum ab Alcandto ex insidiis iactu lapidis, aut, vt alij dicunt, ictu baculi, de quo & Plutarc. in vita illius. Sertoriuin virum bellacissimum fuisse ipse Plut. in vita illius ait. vbi hinc sumpta occasione, inter alios plurimos eiusdem fati, vt suprà diximus, enumerat Candacẽ illam virilem Aethiopum reginam celebratissimam, Strabo lib.17.

Persarũ lex.

17 ¶ Quanquã (nec illud prætermittã) scio apud Persas ex lege fas minimè fuisse monophthalmon regem cõstituere. Ob eamq; causam Cosroem Cabadis regis filiũ minorem natu in successione regni Persarum fuisse prælatũ Bazi, qui & Lamas vocabatur, natu maiori, quòd hic altero oculo captus esset, vt prodit Procop.lib.1.de bel.Persico, non semel, iterúmq; lib.2. Quamuis aliàs ex lege ipsorũ Persarum primogenitus regis filius in regno, cæteris postpositis, succederer, vt docuimus suprà in Præfat.oum.29.incip.sed & apud Persas. Sed quod magis mirandum est, è diuerso apud Nigroas rex vnum taotùm oculum in fronte habebat, vt scribit Plin.lib.6.c.30.

Nigroarũ rex monoculus.

Redit ad superiora.

18 ¶ Nec tamen hinc prius discedemus, quàm huc adduxerimus duo D. Cbrysost. loca ad id pertinẽtia, quod suprà ex aliis diximus de Esau & Iacob, & cæteris simil. Is igitur io Genes. Homi.20. declarans quare c.4. eius operis, Seth tantùm in geoealogia inscribitur, noo etiam Cain, qui erat primogenitus. Ex boc eoim, air, posthac beatus Propbeta, & genealogiæ memoriã Seth facturus est, reiecta memoria Caiu. Nã quia primatũ sibi à oatura datũ, id est, primogenituræ dignitatem suæ voluntatis malitia dehonestarat, & ipse & qui ex eo nati sunt, catalogo eiiciuotur. Seth verò quod sibi natura negatũ erat, id menris dexteritate consequitur, nempe in se transferens primogenituræ ius. Rursus in idem opus Homil.50. loquens de Esau & Iacob, Ecce, inquit, nũc hic iouersus est ordo, & primogenituræ dignitas traosiit ad eum, qui virtute animi præfulgebat.

An autem frater fratrẽ hoc iure priuare posit.

19 ¶ Et illud quoque, quod licet pater posit filiũ priuare iure primogenituræ ex causa, vt diximus: frater tamen frattem priuare oon potest, etiam si aduersus illum iojustè bellũ mouerit, vt apertè colligitur ex c.licet, iuncta gl. in verbo, si dictus rex, extrà, de voto. vbi hoc nuncupatim aonotauit Petr. Aoc. in 11. eodémque vlt. not.

VICESIMASECVNDA QVAESTIO.

An princeps posit cõcedere patri, ut ius primogenituræ inter filios diuidat.

1 SEd vicesimosecundo quæro, an saltem id posit princeps concedere patri habeoti plures filios, vt ipse posit inter omoes filios bona diuidere, quæ vel ex cõsuetudine, vel statuto omoino ad primogenitum pertineot, noo consentiente ipso primogeoito? de qua re expressim loquens Luc.Pen. in l.pen.col.2.C.de Decur.lib.10. dicit hoc posse principem, cùm id non sit statuere super iure iam delato primogenito, sed deferendo. Nullum enim ius habet primogenitus in boois patris, nisi sola spe, & nihil aliud dicit. Tu autem ex hac Lucæ dec. apertè potes cognoscere, illum velle principem posse ius primogeoituræ tollere, antequam sit primogenito delatũ per mortem patris, postea autem oon posit.

De eadem re.

2 ¶ Quantùm ad primũ, potest videri esse verũ, cùm posit princeps (de eo intelligo qui ius habet cõdendæ legis) circa successiones futuras disponere, cùm & statutũ & cõsuetudo id posinr per tex. in c.1.§.hoc quoque, & ibi Bal. Alua. & Alex. Car. tit. de his qui feud. dar. pos. Nec eoim huiusmodi ius primogenituræ ita est ex lege diuina, quin posit tolli per leges principũ, vt de præceptis iudicialib. legis Mosaicæ dicũt Imo. & Ro. expressè loquẽtes de iure primogenituræ, in l.stipulatio hoc modo cõcepta. ff. de verb. obl. cũ aliis multis cõcor. à me collectis in tract. Retractuũ, tit.1. in Præfat. nu.8. & horum quidem. Alioquin eoim non valerent leges quæ disponunt seruari æqualitatem inter liberos, nulla sexus aut ætatis differẽtia, vt latè suprà demõstrauimus. Ego tamen multùm dubitarem, si primogenitus iam natus esset, propter ea quæ dicã inferius in 40.q.

De eadem re. Dominus feudi non potest præiudicare primogenito.

3 ¶ Secundum autem hauddubiè verũ est, cùm non posit prioceps sioe causa quẽpiam iure suo priuare, vt not. in l.quoties, & l.vlt.C.si cõtra ius vel vtil.publ.cũ si. Ex quo etiã potest intelligere dominũ feudi admittendo ad fidelitatem secuodogenitũ, non pręiudicare primogenito, qui ex cõsuetudine regni succedit in feudo, vti expressè voluit Alb. post Dy. in l.inter quos. §. alieno. ff. de dam.infe. Ad quod benefacir c.1.tit. de feud. dat. in vicẽ leg. cõmis. & c.1.tit. qui succes. ten. cũ si.

Princeps aut Papa, vel superior an et quãdo posit regẽ priuare regno

4 ¶ Aliàs autem an & quando Princeps, Papa, aut superior posset aliquem priuare regno, vide per gl. Innoc. Zenze. Io. An. & Dom. in d.c. grandi, de sup. negli. prælat. Bal. in Procem. ff. col.2. & in l. nou ambigitur, col.1. ff. de legib. Alber. in suo fertili Iodice, in verbo, Papa, & io l.bene à Zenone, col.4.C.de quadri. præscript. & Panor. io cap. intellecto, col.2. vers. de consuetudine, de iureiur. & Ant. Cors. in d. tract. de porest. & excel. reg. q.43.

VICESIMATERTIA QVAESTIO.

An demẽs succedet in regno si pater eũ nõ abdicarit.

1 VIcesimotertio quæro, an in casu Bal. in d.auth. hoc ampliùs, de quo diximus suprà in 21.q. nu.11. cùm scilicet primogeoitus nõ est idoneus, quia fortè demẽs est, vel furiosus, saltem succedet ipse primogenitus in regoo, si pater eũ expresse nõ abdicauerit. De qua re idẽ Bal. in l. omnes populi, col.9. vers. est ergo aliud exẽplum. ff. de iust. & iu. dicit quòd statutũ, quo cauetur

primogen

primogenitum succedere, intelligitur si sit habilis, quia beneficia legum capacibus scripta sunt, non incapacibus, arg.l.Lucius.§.Lucius Titius.ff.de leg.2.Sequitur Cor.con.42.videtur prima facie, col.5.ver.& propterea, lib.4.& Bapt.Seuer.in repe.l.omnes populi, char.57.in paruis, col.4. Et idem quoque videtur voluisse ipse Bal.in c.cùm in magistrum, ante fi.de elec.dum dicit, succedit alius capax.& sequitur Car.Ale.in c.j.col.2.tit.de feu.marchiæ.Et idem voluit nullo illorum citato, Zasius in trac.feu.parte 8.in 3.principali c.ver.tu autem, per l.vt gradatim.ff.de mun.& hon.& Moli.in consuet.Paris.tit.j.§.8. gl.1.in 3.q.

De eadem re. Quid si ex accidēti effectus est demens.

2 ¶At idem Bal.in c.j.in fi.prin.ver.quæro consuetudo dictat, tit.de succes.feu.dicit quòd si vitium est naturale & perpetuum, non succedet ipse primogenitus, sed secundogenitus, quia cōsuetudo regnum deferens primogenito debet intelligi de eo, qui nascitur habilis.Si verò ex accidenti effectus est demens, tunc succedet, & ei dabitur curator qui regnum administrabit, quia iam in persona illius radicatum est, vt ipse loquitur, ius regiæ potestatis, per c.grandi, de sup.neg.præla.li.6.& no.Archi.in §.item obiicitur.2.q.7.& per Io.And.in c.cum inter vniuersas, de elect.in nouella. vbi dicit quòd si Rex sit paruulus, ipse per tutorem regnum administrabit.de quo nos latiùs dicemus infrà in 40.q.in 38.ratione pro patruo.

De eadem re.

3 ¶Hoc dictum Bald.sequitur Mart.Laud.ibi, qui hoc reputat sing.& Alua.in c.mutus, col.vlt.ver. quæro quid si statutum.& ibi quoq; Car.Ale.etiam col.vlt.tit.epis.vel abb.idem Mart.Laud.in d. tract.de primogenitura, col.pe.ver.rursus quærendum est, & in tract.de principibus, vers.371.inci. primogenitus principis.& Fran.Are.in l.ex duobus, in prin.col.2.ff.de vulg.& pup.& Car.Ale.in c.j.col.2.tit.de feu.marchię.Soci.con.47.facti narratione, in prin.lib.3.& Ant.Corset.in d.tract.de pote.& excel.reg.q 10.& Ioan.Lup.in repe.ca. per vestras.§.26.col.3.de donat.inter vir.& vxor.& Iac.à Sancto Georg.in tract.feu.col.3.ver.sed quid si primogenitus, & Franc.Ripa.in l.nemo potest, col.2.ver.item adde.ff.de lega.1.

Imperfectus uitio naturali nō succedit in feudo, secus si accidentali.

4 ¶Et pro hac Bal.distinctione optimè facit, quod in feudo paterno nō succedit mutus, cæcus, aut aliter imperfectus vitio naturali.Secus si vitio tantū accidentali, per tex.in ca.j.& ibi Pet.Corne. Bald.Alua.& Car Ale.tit.an mutus, surdus, vel ali.imp.Nec id videri debet cuiquā iniquū, ꝙ quis plus incōmodi recipiat ex vitio naturali, quod nemini imputandū est: q̄ ex vitio accidentali, iuxta tex in l.maximū vitium.C.de lib.præt.Nam huius rei potest reddi bona ratio, vt colligitur ex dictis Bal.in d.c.j.col.vlt.& apertius declarant Alua.& Card.quia quando quis à natura nascitur imperfectus, res in ipsius persona deuenit ad casum, in quo nō potuit vnquā conseruari in statu suo, proptereáque vitiatur, per l.generaliter, & l.Vranius ff.de fideius.At quando est imperfectus ex accidenti, habuit originem fundamenti; & in persona patris, & in sua, vnde fortius est quod duabus radicibus innititur, quàm quod vna tantùm, per auth.itaque.C.com.de suc.& in §.j.tit.de consan.& vte.fr.Id quod etiam annotauit idem Alua.in d.c.mutus, tit.epi.vel abb.

An autem id procedat in alijs rebus priuatis.

5 ¶Sed hoc duobus modis intelligendū est, primò vt procedat in regno & regalibus dignitatibus, aut etiā feudalibus, in quibus etiā solùm ij ferè loquūtur, quos citauimus.Non etiā in cæteris rebus priuatis, in quibus furiosi, mēte capti, & dementes, & quocunq; vitio animi aut corporis laborantes, modò nō sint mōstrosi, non minùs succedūt quàm cæteri, per l.j.& 2.ff.de bon pos.infan.furi.mut.cæc.cōpet.& l.vlt.§.tali.C.de cura.furi.& l.humanitatis.& ibi Ang.C.de impu.& ali. substi.& in §.sui autē, Inst.de hær.quæ ab intest.defe.cum si.Ex quo sequitur & ius primogenituræ in iis ipsis rebus, furiosis, & cæteris id genus competere, quoniam & primogenitura quoque competit iure successorio, vt dicit Oldr.con.94.eleganter, & dicam posteà latissimè in 35.q.

Quid in regnis non feudalibus.

6 ¶Quin D.Ioan.Igneus in q.ab eo disputata, an Rex Franciæ recognoscat superiorem, col.28. tenet illud solum habere locum in rebus feudalibus, & non in aliis, etiam si regna sint, quia ea debentur ratione agnationis.Ideóque propter furorem auferri non debent, sed dabitur coadiutor, secundùm gl.in c.alius, in verbo, inutilis.15.q.6.per c.quamuis, & c.petisti.7.q.1. quæ non multùm faciunt ad id quod nititur probare Igneus, quia ibi furor & corporis imbecillitas post dignitatem iam ademptam superuenerunt, à quo ideò propter id priuari non debent, licet ab initio impedirent, vt in simili no.in l.cæcus.ff.de iudi.cum si.

De eadem re.

7 ¶Veruntamē Ias.in d.l.nemo potest, in j.lec.col.1.ff.de leg.j.eandē sententiā sequitur, vt primogenitus demens, aut aliàs insufficiens succedat in regno, si aliter pater nō disposuerit, tamē debet, ei dari curator, per c.grandi, de sup.neg.præl.li.6.Sed & sunt qui simpliciter tenēt furiosos succedere in regno, ducatu, comitatu, & similibus, sed eis dādos curatores, per d.c.grādi, & l.j.C.de tut.vel cura.illu.vel.claris.perso.Ita enim noncupatim voluit Ang.in l.cùm Prætor.§.nō autē, col.j.ver.& quod hæc litera.ff.de iudic.Et hoc obseruatū apud Lacædemonios refert Herodotus in Terpsichore.Nam cùm Alexandrides Lacedæmoniorū Rex duos liberos reliquisset Cleomenem primogenitum quidem illum, sed mentis inopem, & Doriæū iuniorem, qui virtute omnibus æqualibus præstabat.Illi Cleomenem in regno Dorico anteposuerunt, ex lege quæ primogenitos pręfert in regno, sicuti etiam suprà recensuimus in præfatione, nu.23.Græci item.

Ex antiqua historia.

Iterum de priuatis rebus ex Soci.

8 ¶Atque Soc.d.con.47.facti narratione, in 1.dubio, lib.3.tenuit primogenitū furiosum aut dementem, ne in priuatis quidem bonis & non feudalibus obtinere ius primogenituræ, tribus potissimū rationibus.primò, quia olim primogeniti plures prærogatiuas habebāt, quarū adhuc aliquæ eis competunt, scilicet quòd in festis præ aliis offerant, ꝙ sedeant ad dexteram patris, & quædam

similia:quæ quidem iura furioso & dementi adaptari non possunt.Nec verisimile est quòd constituens ius primogenituræ ea voluerit cōcedere huiusmodi carentibus vsu rationis.Et propter eā succedit ratio,quam Bal.in regnis tradit.Et si Bal.ipse de hoc fuisset interrogatus,ita respondisset.Ideóque ita habendum,ac si id quoque dixisset,per not.in l.tale pactum,§.vlt.ff.de pact.maximè quia dispositio generalis non includit inhabiles.l.vt gradatim,§.sed si lege.ff.de mu.& hon.& l.in principali.§.vlt.in fi.ta l.de pupillo.ff.de ope.no.nun.

9 *De eadem re.* ¶Secunda ratio Soc.hæc est,quia sicut ob id primogenitus in regnis & cæteris huiusmodi dignitatibus solus succedit,ne scilicet principatus diuisione destruatur,vt voluit Io.And.post.Hosti.in d.c.licèt.Id enim facit diuisio,ar.no.in c.maioribus,de præb.& c.ex literis,de pig.& quod no.in l.j.§.ne in plures.ff.de exer.act.Ita quoque in aliis bonis patrimonialibus,ne ea item diuisione destruantur,sed ex conseruatione dignitates familiarum cōseruentur,declarat Io.And.post.Ia.Are.in addi.Spe.in rub.de succes.ab intest. Dignitas enim familiæ debet seruari in primogenito, secundùm not.in cap.quàm periculosum.7.q.1.& in d.cap.licèt,de voto. Quod facere non potest primogenitus demens & furiosus.

10 *De eadem re. Ius primogenitura accedit ad naturam feudi.* ¶Tertia ratio,quia huiusmod primogenitura accedit maxima ex parte ad naturam feudi.Videmus enim quòd feudū aliquando defertur ad primogenitū,per not.in c.præterea ducatus, tit.de prohi.feud.ali.per Fed.Et sicut pater in feudo paterno & antiquo nō potest filio præiudicare,vt c.j.de succes.feu.Ita nec in iure primogenituræ,vt suprà dictū est,Ex quo sequitur, q debet primogenitura iudicari secundū naturā feudi.Sicuti videmus quòd donatio causa mortis,quia participat de natura cōtractus & vltimæ voluntatis,debet iudicari secūdùm naturam contractus, in eo in quo participat de natura contractus ; & secundùm naturam vltimæ voluntatis, in eo quo participat de natura vltimæ voluntatis,vt voluerunt Bal.Ang.Imo.& recentiores in l.2.ff.de le.1. Ideo cùm de natura feudi non succedāt furiosi & dementes:ita etiam non debent succedere in iure primogenituræ.Et hanc rationem,scilicet primogenituram sapere naturam feudorum,secutus est Paul.Parif.con.72.ad veram,nu.74.lib.4.Et ita resedet Soc.in nostra principali quęstione, cum ea tamen limitatione,nisi aliter consuetudo interpretaretur,per l.minimè.ff.de leg.& c.cùm dilectus, de consue.& c.mulier,tit.si de feu.fue.contro.

11 *De eadem re contra Soci. Responsio ad 1.rationē Soc. Primogeniti æqualiter succedentes cum cæteris,habēt tamen aliquid præcipuum.* ¶Hæ sunt rationes Soc.Leberide(pace tanti viri dixerim)tenuiores,quibus tamen nititur probare dementem & furiosum in quibusuis rebus etiā priuatis,& vt vocant,allodialibus nō obtinere ius primogenituræ. Sed agè videamus quantū habeant viriū illæ rationes. Quantùm ad primā pertinet.Nónne satis ostendimus huiusmodi mente destitutos nihilò secius suis parentibus succedere,quàm cæteros?Fac igitur nullum esse statutum aut consuetudinē,quæ primogenitis quicquam ampliùs deferat quàm cæteris.Ideoq; omnes liberi æqualiter de iure cōmuni succedāt.Sitque primogenitus demens,is certè virilem portionem in successione parentū accipiet,& cæteri quiq; æqualiter. Et tamen certū est hunc licet dementē quia ætate antiquior est,alia quoq; habere,quæ ius cōmune antiquioribus concedit,videlicet instrumentorū depositionem, de quo in l.vlt.ff.de fide instr.& alia à nobis suprà latè commemorata.Nulla enim lex est, quæ illis hæc auferat.l.illam.C.de colla. Aut si etiam quis contendat ista non competere furiosis & dementibus: non ex hoc propterea sequitur,quòd non succedant parentibus in sua legitima portione,cùm leges habeamus expressas,vt iam diximus,quòd succedunt.Sed illud perspicuum est,ius primogenituræ esse legitimam primogenitorum,ergo & ab ea repelli non debent furiosi,licet eis non cōpetant cætera,quæ primogenitis aliàs competunt.

12 *Ad secundam. Reip. interest ne quis re sua malè utatur. Nabatæorum lex Abderitarum siue Milesiorum lex.* ¶Secūda quę ad domus & familiæ conseruationē respicit,si concluderet,ex ea posset inferri,nec furiosos,nec prodigos,nec infantes succedere parētibus.Nónne enim interest Reipu.ne quis re sua male vtatur?§.sed etiā maior.Inst.de his qui sui vel alie.iur.sunt?Nā vt dicit tex.in §.j.in Auth.de defen.ciuit.& in §.j.in Auth.vt omnes obe.iud.prouin.resplēdet Resp.quādo præstat subditis ditioribus.Et alibi,interest Reipublicę ciues habere locupletes.§.j.in Authē.vt iud. sine quo.suf. Nō iniuriā ergo apud Nabateos qui opes suas imminuit,publicè mulctatur:qui verò auget, honore afficitur,vt scribit Strabo li.16.Et apud Abderitas siue Milesios vndecunq; fuerit Democritus,qui patrimoniū consumpserat, sepulchro patrio nō dignabatur,vt refert Laertius in Democrito.Propterea Tullius,2.Offi.Habenda est(ait)ratio rei familiaris,quā quidem dilabi sinere flagitiosum est.Quam sententiā citat ex nostris Pan.in c.ex parte,de consue.& in c.j.de don.Et apud eundem Tulliū lib.3.Officiorū,Hecaton Rhodius eleganter disserit sapientis esse habere rationem rei familiaris.Neq; enim solùm nobis diuites esse volumus,sed liberis,propinquis,amicis,maximéque Reipub.Singulorum enim facultates & copiæ,diuitiæ sunt ciuitatis.Igitur,vt concludam,interest Reip.vt sua cuique domus conseruetur & augeatur.Id autem facere non possūt furiosi,dementes,prodigi,si suo arbitrio relinquantur.Ergo ex huiusmodi 2.ratione non succedunt,& quidem multò magis,quàm in nostro casu,qui respicit tantùm interesse priuatum familiæ,cùm iste ad publicum pertineat.Ideo quemadmodum hæc ratio non repellit furiosos à successione ita etiam nec à iure primogenituræ,quod & iure successorio,vt iam diximus, pertinet. Sed vt obuiam eatur huic non conseruandę domus periculo,dabitur illis curator,vt iure communi statutum est,& dicemus latè in 40.q.in 38.ratione pro patruo.

13 *Ad tertiam.* ¶Tertia quoq; ratio Soc.nihil prorsus concludit,imò contrariū potius probat. Nam ius primogenituræ,

geniturę,quantùm ad ſucceſsiorem pertinet,nihil commune habet cum feudis,quę regulariter ſunt diuidua,& quidem ęqualiter diuidenda inter hęredes,per tex.in c.j.§.item ſi duo,& ibi omnes,tit.quib.mo.feu.amit.& latiſsimè diximus ſuprà in 4.q. Ius autem primogeniturę indiuiduū eſt,& minimè cęteris conferendum,vt dicit Bal.in auth.ex teſtamēto,col.vlt.C.de colla.& alibi, ſcilicet q.51.& 55.dicam latiùs.Propterea non immeritò illam Soci.opi.reprehenderunt D.Cirier. in ſuo tract.primogeniturę,lib.3.q.6. & D. Moli.in Conſuet.Pariſ.tit.1.§.8.in 2.quęſt.Sed iam ad reliqua pergamus.

14 ¶Intellige igitur ſecundò primogenitum furioſum à natura non ſuccedere in regno,ita procedere,vt ſi is habeat filium non dementem, is certè ſuccedat loco patris vt nuncupatim & ex facto reſpondit Bal.con.389.conſuetudo,col.2.ver.item pone primogenitum eſſe furioſum lib.2.&nulla eius mētione facta Soc.d.con.47.col.4.ver.ſed poſito quòd hoc dici potuiſſet,li.3.per.id quod in ſimili voluit ipſe Bald. in rub.tit.an mutus vel imperfect.quòd ſi mutus vel aliter imperfectus habet filium,non auſertur ei feudum,per uot.à Cyn.in l.j.C.qui admit.ad bono.poſ.& ſequuntur Marti.Lauden.in d.rub.Iac.Aluar.& Car.Alex.in c.j.col.vlt.co.tit.& Ante illos Andr.Iſer.qui tantùm dicit procedere in feudo paterno,in c.vlt.tit.epiſ.vel.ab.per no.in c.hoc quoque, ritu.de ſucceſ.feud.& in c.vlt.tit.quę fuit pri.cau.benef.amit.

Quid in filio non demente ipſius demētis.

15 ¶Confirmat id Soc.ea ratione,quoniam filius primogeniti mortui pręfertur patruo, ſecundùm eam opi.quam ipſe tenet,& de qua latiſsimè poſteà dicemus in 40.q. Ergo & ſimiliter ipſe filius primogeniti adhuc viuentis,ſed inhabilis ad ſucceſsionem,quia paria ſunt in materia ſucceſsionum,non eſſe in rerum natura,vel eſſe,ſed à ſucceſsione excludi, vt locum faciat filio excluſi.l.1.§.vlt.ff.de bon.poſſeſ.cont.tab.& l.ſi necem.§.ſi deportatus.ff.de bonis libe.vbi ſi deportatus ſit filius,ideo inhabilis ad ſucceſsionem,nepos admitti debet ad bonorum poſſeſsionem:nec ei impedimento eſſe filium ipſius nepotis patroni,quia is mortui loco habetur.

De eadem re. Paria nō eſſe & eſſe ſed excludi.

16 ¶ Imò verò fortius in hoc caſu noſtro,vt ipſe Soc.ſubdit,filius primogeniti admittitur,ac ſi primogenitus ipſe non eſſet in rerum natura:quoniam licèt aliàs furioſus & demens ſit inhabilis ad ſucceſsionem iuris, vt in hęreditate extranei, vt habetur in l.vlt.§.tali.C.de curat.furio.Tamen quādo debet alij reſtituere,eſt habilis ad eam ſucceſsionem,vt dicit Bart.in l.j.poſt medium.ff.de bon.poſſ.infanti,furi.mut.ſurd.cęco,compe.per l.cùm hęres inſtituta,vbi ſate Ale.ff.ad SC.Tre. Sed in d.noſtro caſu ex diſpoſitione ſtatuti vel conſuetudinis, vel alterius diſpoſitionis conſtituentis primogenituram,ſiue vt ipſe loquitur maioricatum, pater tenetur reſtituere filio ſuo primogenito.Ideò ſatis dicitur habilis ad ſuccedendum,non vt retineat,ſed reſtituat filio.Ita vt interim non poſsit aliter diſponere,iuxta not.in d.c.licet,& alibi diximus.

De eadem re. Inhabilis eſt habilis cū alij debet reſtituere.

17 ¶ Et ſi dicatur,vt redeam ad Soc.quòd non tenetur primogenitus reſtituere,donec viuit:verum eſt quando eſt habilis,ſecus ſi non ſit habilis.Nam etiam ille qui tenetur poſt mortem reſtituere, ſi dum viuit efficiatur inhabilis,tenetur ſtatim reſtituere,vt patet ex his quę not.Io.And.poſt Ricar.Malum.in rub.de ſecund.nupt.Cuius dicta referunt & ſequuntur Pau.Caſt.& Modeſt.in l.3. C.de inſtit.& ſubſtit.ſub condi.fac.

De eadem re. Qui poſt mortē tenetur reſtituere,ſtatim id facere tenetur ſi ſit inhabilis.

18 ¶Quanquā cōtra hoc videtur facere tex.in l.diuo Marco.C.de q.vbi priuilegiū parentū in eo caſu trāſit vſq; ad pronepotes,niſi is qui in priori gradu eſt,infamia aſpergatur.Nā tunc nec is,nec ſequentes gaudēt eo priuilegio:quaſi impedimētū patris obſit filiis. Abſurdū enim eſt plus iuris habere hęredem,quàm cū cuius hęres eſt.l.aliud eſt.§ abſurdū.ff.de reg iur.Et non debeo melioris conditionis eſſe,quàm is à quo ius in me tranſit.l.in omnibus.§.non debeo,eod.tit.Et quod alicui obſtat,ſucceſſoribus eius etiam obſtabit.l.quod ipſis,eo.tit.cum aliis multis concord. à me collectis in tract.Retractuum,tit.1.§.1 gl.9.in verbo,*en lignagier.*nu.47. verùm quęrimus,& 2.ſeq.

Contra ſupradicta. Infamia tollit priuilegiū nō tantū infamis ſed & ſucceſſorum.

Reſponſio.

19 ¶ Sed hoc tū demū verum eſt,vt videlicet impedimentū patris obſit filio,quando patri inhabili per filiū aliquid quęreretur,ſecus ſi patri nihil quęratur,per l.diui fratres,& ibi plenè no.ff.de iur. pat.& l quęritur,ff.de bon.lib.Et ita hoc argumētū in iſto etiā caſu ſoluit Io.And.in addi.Spec.in rub.de feud.col.pen.ver.quod vltimò,& ante illum Io.Laud.apud Oldr.con.224.incip.iſtę ſunt allegationes,col.9.Ex quo facilè colligitur iſtos fuiſſe in hac,quam diximus,ſententia.

Si patri aliquid quęreretur per filiū.

20 ¶Sed & illud quoque dici poteſt,quòd inhabilitas patris non nocet filiis iam natis,maximè quātùm ad iura naturę pertinet, per l.emancipatum.§.vlt.ff.de Sena.& l.3.ff.de interd.& releg.& l.2. C.de lib.& eorum li.Poſtea autem natis nocet,per d.l.diuo Marco.& ita quoque ſoluit Car.Alc. loquens nuncupatim in caſu noſtrę q.in c.j.in ſolutione primi arg.tit.de feud.Marchię.Tamen contrariū ſimpliciter voluit Lucas Pen.in l.j.col.5.C.de priui.co.qui in ſac.pal.mil.vbi dicit quòd ſi pater primogenitus eſt inhabilis,filius quoque eius repellitur, quod vtique falſum eſt. Et vide quę dixi in tractatu nobilitatis.c.24.nu.4.& iterum c.35.per totum.

Patris inhabilitas ſuperueniens non nocet filiis iam natis.

21 ¶Sed illud hìc ſciendum,an ſi primogenitus ſuccedere non poſsit ob dementiam aut aliam inhabilitatem, poſsit princeps ei gratiam facere, vt ſuccedat in pręiudicium ſecundogeniti. Hanc quęſtionem poſuit Matth. Affli.in c.mutus,col.2.ver.iuxta hoc quęro an mutus vel aliàs, & dicit non poſſe,quia princeps non intendit tertio pręiudicare,cui quęſitum eſt patre mortuo, & fratre primogenito exiſtente inhabili.paria enim eſſe filium primogenitum non eſſe,aut eſſe inhabilem.l.j.§.quibus.ff.quod cuiuſque vni.& per alia quę ipſe citat.

22 ¶Sed & idem ibi continuò quęrit,quid ſi viuēte patre dominus fecit gratiam filio primogenito

muto à natura & propterea inhabili, de feudo paterno, an post mortem patris hæc gratia præiudicabit secũdogenito? In quo distinguit, an feudum sit nouum, & id potest cõsentiente patre. at eo non consentiente non potest, nisi pater ipse postea eum cognoscat, vt primogenitũ sibi successurum. An verò feudum sit antiquum, & tunc nullo modo potest per ea quæ no. in c.1. in fin. tit. quemadmo. feu. ad fil. fr. perti. Quod intelligit vt ibi per eum videre licet.

23 ¶Denique ipse Matth. in eo. illo c. col. vlt. nu. 31. dicit, quòd si iste inhabilis non habeat vnde possit viuere, & feudum sit magnum, debet ei tantùm dare ex fructibus feudi paterni, in quo alius succedit, vt possit sustentari, per tex. in §. vlt. tit. epi. vel ab. & l. extraneo. ff. de vent. in poss. mit. & l. quæ legatorum, ff. vt in posse. lega. & §. j. in auth. de incest. nupt. cum si. allegatis à Iac. Ard. in summa de succes. feud. §. mutus. nec pro talibus alimentis tenebitur seruire, vt idem Iacob. dicit arg. l. si quis in graui, §. subuenitur. & §. ignoscetur. ff. de SC. Silla.

VICESIMA QVARTA QVAESTIO.

1 *An primogenitus possit renũtiare iuri primogenituræ et sic fratres æqualiter admittere.*

Vicesimoquartò quæro, Quid si primogenitus non vult fratres excludere, aut aliter accipere prærogatiuam ei à statuto vel consuetudine delatam, sed vult eos æqualiter admittere ad successionem, & sic renunciare beneficio statuti vel consuetudinis. Creditores verò eius negant id eum posse facere in præiudiciũ eorum. Et certè si primogenitus vellet omnino repudiare patris successionem, res non est dubia, quin scilicet id posset facere, per l. qui autem, in princ. ff. quæ in fraud. credit. & l. non fraudantur. ff. de reg. iur. Verùm hic vult succedere, sed tantùm æqualiter cum suis fratribus, sine prærogatiua primogenituræ. quod videtur non posse facere, cùm iudiciũ legis vel statuti non possit diuidere, sicuti nec testatoris. l. j. ff. de acquir. hære.

2 *De eadem re. Masculus repellens fœminas ex statuto potest eas admittere.*

¶Contra item videtur ex sententia Io. And. in c. licèt, col. 2. ver. sed nũquid pater, de voto, vbi dicit expressè quod primogenitus potest esse contentus, si velit, minori portione, quàm quæ illi à statuto vel consuetudine defertur. Et ex eo, quod in simili casu, videlicet in statuto deferente successionem masculis exclusis fœminis, vt illi possint masculi renuntiare, & sorores ad successionem admittere, probabilius videri dicit Bal. in l. maximũ vitium, col. 4. ver. sed pone quòd frater. C. de lib. præt. His potissimùm rationibus, quòd res de facili reuertitur ad ius cõmune, l. Si vnus. §. pactus ne peteret. versi. quod in specie. ff. de pact. Et quòd hic potest renuntiare iuri monicipali pro se introducto, ar. §. sed his permittit Prætor. Insti. de hær. quali. & dif. Et sequitur Ale. in l. patrẽ. ff. quæ in frau. cred. & con. 12. viso processu, col. 2. ver. 5. quia statutũ, lib. 1. & Barb. in c. si diligenti, col. 15. nu. 64. & adduco vlterius. de foro comp. & con. 12. scribitur apud prophetam, col. 2. li. 1. vbi id dicit elegans, & con. 42. illud in medium afferam, col. pe. eo. lib. j. vbi id dicit pulchrum, & cõs. 66. illud in medium referam, col. 4. ver. & si quispiam dixerit, lib. 3. & consi. 70. cuius est idem initium, col. 3. ver. 6. est ponderandum. & col. 8. ver. nec etiam obstat, eo. lib. 3. & Soc. con. 14. viso testamento domini, col. 2. ver. confirmatur hoc, lib. 1. & con. 153. pulchra, col. 7. vers. sed ad hanc obiectionem, lib. 2. & Ias. qui hoc dicit sing. & perpetuò menti figendum. in §. item si quis, le j. col. pe. Inst. de actio. & Hipp. Marsi. sing. 361. extat. Sed & hoc ante Bal. idem voluerat And. Iser. in constit. Siciliæ incip. in aliquibus, col. 7. ver. quid si frater nollet, & ibi post eum Matthę. Affli. col. 4. ver. primò quid si isti filij, & iterum col. 9. ver. quid si frater. & idem quoque voluit Per. Anc. in rep. c. 1. in 13 q. prio. de consti. & Ro. in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus, ad fi. ff. ad Trebel. & Alber. Bru. in tract. de statutis fœminarum, in 10. artic. princi. in 2. q. char. 33. & Ioan. Campe. in tract. eiusdem tit. q. 8. vbi hoc repetat sing.

3 *De eadem re.*

¶ Sed & ipse Bal. post Bar. in l. vlt. col. 2. in fi. ver. ex hoc arguitur, & ver. seq. C. de pact. dicit quod filij possunt renunciare statuto excludenti fœminas dotatas, aut cũ eo onere, vt à fratribus dotentur, & ita illas ad successionem admittere, vt seipsas vt libuerit dotent. Et idẽ quoq; tenet Pau. Cast. in l. Titio centũ. §. Titio genero, in fi. ff. de cond. & demon. & Ro. in l. stipulatio hoc modo concepta, col. 3. ver. prętęrea posito. ff. de verb. obl. & plurimi ex his quos suprà citauimus. Nam & hæc statuta excludentia fœminas propter masculos, siue simpliciter, siue dotatas, aut cum onere dotandi, intelligũtur si masculi velint: illis enim nolentibus admittẽtur fœminæ, ar. l. in substitutione, in eius ratione, vbi id no. Bal. ff. de vulg. & pup. subst. Bar. in l. j. §. qui habebat, col. 2. in 5. q. ff. de bon. pos. contra tabu. cum aliis multis concord. adductis à Corn. con. 134. eleganter, col. 3. versi. & ideò etiam, lib. 2. & con. 186. quanquam, col. 2. ver. ita etiam, lib. 3. & cons. 202. pluries, col. 5. ver. prætereà & secundò, eo. lib. 3. & con. 61. licèt videatur, col. 2. ver. his tamen non obstat. lib. 4.

4 *Possumus renuntiare statutis in nostrum fauorem principaliter inductis.*

¶Et generale est, vt quis possit renũtiare beneficiis statutorũ & consuetudinũ principaliter inductarũ in fauorẽ renũtiãtis, vt latè tradit Alb. in l. si quis in cõscribendo col. 2. ver. dubitari etiã cõuenit. C. de episc. & cle. & in j. parte statutorũ. q. 18. itẽ quæro an beneficio statutorum. & Bal. in l. si finita, in prin. per illum tex. ff. de dam. infe. cũ infinitis concor. Nam & bene facit tex. in d. l. si finita. ex quo etiam Bar. no. renũtiari posse beneficio statuti vel consuetudinis tacitè & expressè.

5 *Præsertim cũ ita redimus ad ius commune. Statutum à superiore cõfirmatũ tolli po*

¶Et id præsertim procedit quando per huiuscemodi renũtiationes ad ius cõmune reditur, vt fit in nostro casu. Nam consensus partiũ potest contra statutum, quando volunt redire ad ius cõmune, vbi aliàs nihil posset, vt ex eo patet quod voluit Bar. in l. omnes populi, col. 11. versi. iuxta prædicta quęro. ff. de iust. & iur. vbi dicit quod licet statuentes nõ possint tollere statutum à superiore confirmatũ, vt aliud nouũ statutũ faciant, possunt tamen, vt ad ius commune redeant, per l. 2. ff. de iniust. testa. & l. hac consultissima. §. si quis autem. C. de test. vbi testamentum primum tollitur

per

per secundum minus legitimè factũ, quando ad ius commune reditur, quia sunt instituti venientes ab intestato: aliàs secus & etiam per c. cùm accesſissent, de const. vbi sublato statuto de quo loquitur, reuiuiscebat dignitas: & ita res reuertebatur ad ius commune, & ita ibi no. Pan. qui tamen distinguit col. pen. Fel. col. 4. in 3. no. vbi addunt alios concord. vt ibi videre poteris & Petr. Auc. in repe. d. c. t. in 14. q. prin. col. j. ver. sed incidenter quæro, de constit.

test à statuẽtibus si reditur ad ius commune.

6 ¶ Quam rationẽ confirmat quod in simili dicitur ꝙ etiam in correctoriis licita est extẽsio quãdo per eam redimus ad ius commune. gl. no. in c. statutũ, in verbo, numerandũ, de præb. li. 6. Ant. in c. olim tibi, in fi. per illum tex. & ibi quoq; Pan. in 3. no. de ver. sig. Ale. in l. si constante, in prin. col. 3. ver. iuxta hoc fi. sol. mat. vbi eam glo. multum commendat. & idem Alex. con. 75. videtur in præsenti col. 2. ver. pro hoc etiam, lib. 5. vbi illam dicit reputari sing. & con. 227. ponderatis narratis, col. 3. ver. & dispositio, li. 6. Franc. Aret. qui illam quoque dicit sing. con. 96. in causa & puncto, col. 1. & ipse Ias. in l. si vnus. §. pactus ne peteret, col. 2. ff. de pactis. & in authẽ. quas actiones, col. 7. ver. 4. limita. C. de sacrosanc. eccle. & in l. nemo potest, in 2. lec. col. 8. ver. 2. quæritur, & ibi Io. Mõtefer. col. 10. ff. de le. j. vbi & ipse Ias. alia quædam congerit, & in l. properãdum col. pe. C. de iudi. & in l. omnium, col. 3. ver. item in quantum. C. de test. & in l. 3. col. vlt. ff. de re iud. vbi illam glo. dicit sing. & con. 137. viso, col. antepe. ver. 10. facit, lib. 4. Soc. con. 112. viso statuto, col. vlt. lib. 5. vbi eam gl. dicit no. & per eam dicit quòd statutum ita debet interpretari, vt reducatur ad dispositionem iuris communis quantùm fieri potest, siue intelligendo latè, siue strictè. & iterum con. 124. quod est simili initio, col. 3. vers. postremo per istam, eo. lib. 3. & con. 82. pro clariori, col. pe. ver. confirmatur ista responsio, lib. 4. vbi illam dicit sing. Philip. Dec. con. 11. quoniam iudicantium, col. pen. Alber. Bru. in tract. statutorum mulieres concernentium, art. 7. q. 2.

Correctoria extenduntur si redimus ad ius commune.

7 ¶ Supersunt & alia tria hanc rationem adiuuantia, primum tex. in c. j. de pactis, lib. 6. vbi prælatus potest renuntiare in præiudicium ecclesiæ, siue id præiudicium sit leue, siue graue: cùm renuntiando reditur ad ius commune. & ita illum tex. intelligit, & dicit not. Pan. in c. veniens. quod est pe. col. 6. ver. hæc vera nisi per pactum, de præscr. & Fran. Are. in rub. ff. de verb. obl. col. j. ver. quintò adde. & Maria. Soci. in c. qualiter, le 2. in 5. q. art. 16. de accus. & Caro. Rui. cou. 2. est in primis, col. 3. num. 8. lib. 1. & con. 108. visa, col. antepe. num. 26. lib. 2.

Prælatus renũciat in præiudiciũ etiã graue ecclesiæ, si per id reditur ad ius cõmune

8 ¶ Secundùm, licèt causa ordinaria de consensu partium non possit fieri summaria, vt not. gl. in c. de causis, & ibi Doct. de offi. dele. Tamen è contrario causa summaria potest de consensu partiũ fieri ordinaria, quia per hæc reditur ad ius commune, gl. no. in cle. sæpe, in gl. vlt. & ibi Imo. ad fi. de verb. sign. Tertium est quod ab ipso Caro. Rui. responsum est, con. 52. Lucani, col. pen. num. 6. lib. 3. quod licèt probatio dubia interpretetur contra probantem. c. in præsenria, & ibi gl. & Doct. de prob. Fallit tamen si interpretando pro producente rediretur ad ius commune, per glo. in d. c. statutum, de præb. Quibus poteris addere & alia multa similia congesta per. Fel. in c. cum omnes, col 3. ver. sed fortè casu isto, & seq. & iterum in d. c. cum accesſissent, col. 4. versi. hanc declarationem, de const. & in c. veniens, col. 2. & 3. de præsc. & nouissimè Io. Neuisa. in sylua nuptiali, in posteriore parte. & Sebasti. Sap. in addi. Panor. in d. cap. veniens, de præscrip.

Ordinaria causa non potest fieri summaria sed nõ è diuerso.

Probatio dubia interpretatur pro producẽte redeũdo ad ius cõmune, licèt aliàs secus.

9 ¶ Tamen Barb. sibi contrarius in l. j. in prin. col. 5. ff. de verb. obli. & rursum in repe. c. Raynutius, col. 94. de testa. & con. 38. præclare scripsit, col. pe. ver. & si quispiam. lib. 2. illam Bal. in d. l. maximũ, decis. reprehendit duabus quidem rationibus, quæ si obtinent in casu Bald. æque idem obtinent & in nostro. Prior quòd constitutioni prohibitoriæ renuntiari non potest, vt est glo. quam ipse vbique dicit reputari, & esse singu. in l. à diuo. ff. de rit. nupt. quam & ipse quoque dicit sing. in addit. Bal. in c. adhæc. col. 6. tit. de allod. Quamuis sit & alia non minùs expressa in l. j. in glo. j. ad fin. post Azo. ibi. C. ne fideius. dot. dent. & alia quoq; in auth. immo. & ibi Bal. C. de actio. & obl. itemque alia in auth. vt sine prohib. mat. debit. in verbo, senatusconsulto, paulò ante fi. Alia etiam in l. libertorum, & ibi Bal. C. de testi. & item alia in l. pactum, in gl. mag. in pen. fal. ff. de pactis.

Barb. sibi contrarius tenet non posse per mares renunciari statuto excludenti fœminas.

Constitutioni prohibitoriæ renunciari nõ potest.

10 ¶ Et id quoque præter eas gl. voluerunt Doct. vbiq; scilicet Iac. Are. Cy. & Bal. in auth. si qua mulier. C. ad SC. Velle. & Io. And. in addi. Spe. ti. de instr. edi. §. porrò, col. pe. & iterũ tit. de appel. §. nũc breuiter, in addi. magna, Colle. in c. 2. ver. sed nunquid, de don. Cy. in l. si quis pro redemptione. §. cæteris, in fi. C. de don. Bart. & Bald. in l. 2. C. ne fideius. doti. den. & in l. de his, col. j. ver. prætereà ista lex, & ibi quoq; Alb. & Ang. post medium. ff. de transa. & ipse Bart. in l. cùm hi. in fi. prin. eo. ti. & in l. Modestinus, col. 2. ver. quæro an illis legibus. ff. de dona. & in l. vlt. & ibi quoq; Ang. qui eã vnam legit. C. de venden. reb. ciuit. lib. 11. Bal. in l. quos prohibet, in priore lectu. ff. de postu. & in l. non dubium, in 9. oppo. C. de legib. & in l. vlt. col. 7. in 13. oppo. in fi. C. de edict. Diui Adria. tol. & in l. j. in vlt. oppo. C. de pact. & in l. pacisci, in addi. ff. eod. tit. & in l. ius publicum, in priore lect. & ibi quoque Ias. in 4. fal. eodem quoq; tit. rursumque ipse Bal. in l. pactum inter hæredem, eo. item tit. & in l. Imperatores, in addi. ff. de contra. empt. vbi nuncupatim loquitur de consuetudine prohibitiua, & in l. 2. C. vt in pos. lega. & in l. quoties ab omnibus, col. j. vers. quæro ad euidentiam. C. de fideicom. & in l. conuenire. C. de pactis dotal. & in l. si quis in conscribendo, col. vlt. C. de episco. & cle. vbi id dicit maximè procedere, cùm annullat ipso iure, per d. authẽ. si qua mulier, & ibi Cy. C. ad SC. Velleia. & in l. 2. ff. eo. tit. & idem Bal. in l. antiquæ. §. vlt. in fi. C. eo. tit. ad SC. Velleia. & in l. j. ante fi. C. de pactis pig. & in auth. generaliter, col. 2. ver. 2. not. C. de episc. & cle. vbi tamen not. limitat, & in l. Rutilia. §. imperator. ff. de contrahen. empt. & in c. ex transmissa, ante fi. extrà de

De eadem re.

renunel.& in c.cùm contingat,col.j.in fi.de iureiu.& con.186.quia allegatinnes,cnl.3.lib.j.& con.
215.in præsuppoſito ſtatuto,in 1.dubio,end.lib.j.& enn.336.iuxta caſum eo.lib.j.& cnnſi.338.pater
condidit teſtamentum,ante fi,lib.2.& enn.382.pro parte euiuſdam,col.2.lib.3.& cnn.232.renun-
ciatun nnn vnluit,lib.4.Ang.enn.59.quia filia,ante fi,& enn.94.cum his,col.7.verſ.nec ob.ſi di-
catur,& con.353.præmitto prn deciſione,cnl.j.Sal.in d.l.1.in 8.q.C.ne fideiuſ.dnti.den.Pau.Caſt.
cnn.255.viſa quadam ſecuritate,in prin.li.1.& con.8.in cauſa quæ vertitur enram dnmino,col. 2.
ver.ſecundn dicta dnmina,eo.lib.2.& con.424.ad ptimum quæſitum,in fi.en.lib.2.Ro.enn.402.
in prnpnſita,circa medium,& con.ſeq.pro deciſione,cnl.vlt.verſi.ſecundn quia hæc lex, vbi ad
hoc allegat alias quaſdam gl.quæ tamen videntur velle cnntrariũ,Cor.con.135.de pluribus,col.j.
lib.2.Maria,Sne.in c.ſi diligenti,cnl.5.verſi.2.quandn loquitur de fnro comp.ipſe Barb.in repe.c.
Raynutius,col.94.de teſta.& con.43.præclarè,col.11.lib.j.& cnn.63.ſapiẽter.col.2.eo.lib.j.& conſ.
38.præclarè,cnl.antepe,li.2.& enn.56.ſapienter cnl.9.ver.modò in hnc,en.li.2.Calca.con.17.quòd
dicta tranſactio,cnl.pe.ver.nec obſtat ſextum.Cæpnla cauſarum ciuilium con.28.caſus talis,qui-
dam erat col.j.vbi dicit ſing.gl.in d.l.j.ne fidei.doti.den.Fran.Are.in l.ſi Titius,cnl.4.ver.non nb
ſtat tex.ff.de verb.nbl.Guid.Pap.deci.Delph.275.vtrum ciues,col.pe.& in l.ſed & ſi quis.§.j.cnl.5.
ver.quartò facit.ff.ſi quis cautio.& cnn.168.ſtatuto inclytæ,col.6.ver.pro eadem parte,lib.2.In.Lu
pus in rep.rub,de dnn.inter vir.& vxo.§.17.col.2.vbi etiam dicit ſing.d.gl.in d.l.j.ne fideiuſ.dnt.
den.Alc.in l.ex cnnuentinne,in verbn,ſed ſi fundus.C.de pactis.

11 ¶Sed nec priuilegio(vt id qunq; addas)prnhibitnrio renuntiari poteſt,ex ſententia ipſius Bal.in
l.ciues,pnſt prin.C.de appe.in id referentis c.cum dilecti,de fnro cnmpet.Et hnrũ quidem ratio
eſt,quia huiuſmodi diſpoſinones prohibitoriæ habent vim præcepti,cuius eludendi fraudandi-
que ſnla renuntiatione nõ facit lex poteſtatem.Quin qund fieri nnn vult, prohibniſſe ſufficiat,
vt dicit tex.in d.l.non dubium.C.de legib.Pntenuórq; eſt lex quę prnhibet,quàm quę permittit,
vel teſtimonio Quintiliani aui declamatione 374.vt prnbatur apud nos ex l.3.§.j.verſi.ſed ſi pa-
tronum,vbi id nn.Iac.Are.Dy.& Bar.qui eum §.legunt cum prin.eius l.ff.de ſuſpec.tut.iuncta l.j.
§.conſequens,en.tit.& l.ſi Ruffinus,& ibi Bal.Raph.Fulg.Alex.Fran.Are.& Iaſ.in prin.C.de teſta.
mil.Bal.in prnœ.Decret.col.4.vet.item potentius, vbi & ad hnc allegat l.Sabinus. ff. comm.diui.
Iaſ.qui alins citat in l.ſi arrogatnr,col.17.ver.ad idem cnntra.ff.de adnpt.

Nec priuilegio prohibitorio.

Potẽtior prohibitio quàm permiſsio.

12 ¶Et aliàs videmus pntentiorem eſſe negationem quàm affirmatinnem,glnſ.in ca.cum dilectus.
in verbo , à ſuſpenſis,verſ.alij dicunt & melius,& ibi Ant.de conſuet. Ex quo videmus qnòd li-
cet oratio affirmatiua & permiſsiua verificetur in ptimn actu l.boues.§.hoc ſermone.ff.de verb.
ſign.cum ſimi.Secus tamen in negatiua ſiue prohibitiua quæ ad infinitum trahitur,per l.ſi ſic ſti-
pulatus ſum , & ibi Iaſ.in 2.nnt.ff.de verb.obligat.& voluit gln.not.in l.hnc genus,& ibi Bar.qnt
eam dicit no.Paul.Caſtr.qui dicit ſing.ff.de cond.& demon.Oldr.cnnſi.16.thema tale eſt,Titius,
cum aliis multis concord.à me late collectis in cnmmentariis ad l.boues.§.hoc ſermnne in 7.li-
mitatione.ff.de verb.ſign. vbi abunde dncuimus plus virium eſſe in negatinne ſiue prohibitin-
ne quàm in affirmatione ſiue permiſsinne.vt tamen id illis addas, apud Romanns vnn ex Tri-
bunis plebis prohibente cæterns etiam maiore numern nihil efficere potuiſſe,vt teſtis eſt Plutar
chus in Gracchis,non admndum longe à prine.& in Catone Vticenſi.

13 ¶Iam ſatis cõfirmauimus priorẽ Barb.rationẽ, qua dicit conſtitutinni prnhibitoriæ renũciari nõ
poſſe.Cui dicit Barb.vt ad eũ redeamus,nõ obſtare tex.in l.j.ff.de feri.& in c.nõnulli,de reſcrip.
& in c.ſtatutũ.§.in nullo.eo.tit.li.6.vbi cõſtitutionibus dictnrũ iuriũ poteſt per partes renuntiari,
licet ſint prnhibitnrię,& ad hnc Bal.ſolus in d.c.nõnulli,põderat illũ tex.quia illę cnnſtitutinnes
vltra procedunt permittendo expreſſe illis renũciari,ſicuti etiã intelligit Bal.in d.auth. generali-
ter,col.2.in 2.nn.C.de epi.& cle.Ang.in l.vlt.ff.de iuriſ.nm.iud.& idẽ Barb.in l.j.§.ſi quis ita, col.
5.ff.de verb.obl.& Iaſ.in d.l.pe.C.de pact.Quinimo videtur poſſe ex illis iuribus probari,nõ pnſ
ſe renuntiari cõſtitutinnibus prohibitoriis.Nã aliàs fruſtra d.iura id permiſiſſẽt, ſi id aliàs fuiſſet
permiſſum,maxime cum ex regula cõmuni quilibet poſsit renũtiare ſuo fauori. Ideo non opus
erat vlterius procedere,immo id ſuperfluũ fuiſſet,cũ tamẽ nihil ſuperfluũ debeat eſſe in noſtris
iuribus,vt etiam expendit Ant.Cnrſ.in ſing.in verbo,prohibitoria cnnſtitutio.Sed tu de hnc vi
de quæ latius ſcripſi in rep.l.ſi vnquam,in verbo,reuertatur,num.261.decimumtertium,& 3. ſeq.
C.de reuo.don.Ex quibus aperte intelliges,Barb.ipſum ſibi in hac re fuiſſe cnntrarium.

Reſponſio ad quoſdam text. qui videntur probare contrarium.

14 ¶Secunda ratio Barb.hæc eſt,quoniã ſtatutũ,de quo loquitur Bal.eſt cõfnrme legi diuinę,factũ-
que eſt propter bnnũ publicum ſiue vtilitatẽ publicã,ſcilicet ad conſeruationẽ & dignitatem fa-
miliæ & domus,ſecundũ nn.per.Cy.in l.j.C.de adul.Bal.in l.j.col.10.ver.ſubſequẽter quęritur.C.
de ſum.tri.& doc.vbiq;,& ſatis prnbatur ex l.j.§.quãuis.ff.de ven.inſp.cũ ibi dicitur,publicè enim
intereſt partus nnn ſubiici,vt ordinũ dignitas,familiarúmq; ſalua ſit.Nam nntandũ eſt illud, pu-
blicè intereſt.Ergn non illi poteſt renũciari,per l.ius publicũ.ff.de pact.vt etiam voluit gl.loquens
nominatim in conſtitutione facta ob publicã vtilitatem,in d.Authẽ.vt ſine prohib.matres,in d.
verbn,Senatuſcnnſultn,& Pau.Caſt.d.con.251.viſa quadam ſecuritate,pnſt prin.li.1.(quãuis per-
peram Barb.deſignauit.) Quæ quidem ratio & in noſtro caſu nbtinet,quoniam huiuſcemndi
ſtatutum innititur iure diuino,ſi diuinũ ius dici debeat lex Moſaica,de qua etiam Barb.loquitur
& eſt factum etiam ad cnnſeruandam dignitatem dnmus & familiæ,vt ſuprà late diximus.

Altera Barb. ratio qua impugnat contrariam opin.

Renũtiari nõ poteſt conſtitutioni factæ ob publicam vtilitatem.

¶Hæ

15 ¶ Hæ sunt rationes, quibus Barb. nititur infringere dictũ Bal. quæ exiles admodum atque tenues mihi videntur. Prior enim nihil omnino facit. Nam statutum Bal. quod scilicet defert hæreditatem masculis, fœminis exclusis, nõ est prohibitorium, sicut nec id de quo loquimur, quod etiam defert hæreditatem primogenito, cæteris exclusis: nisi essent huiusmodi quæ prohiberẽt expresse fœminas aut cæteros filios succedere, vel dicerent quod fœminæ non possint succedere, quæ verba prohibitionem inducunt, vt dicit Bart. in l. de his, col. 1. vers. hoc præmisso, & iterum vers. præterea ista lex. ff. de transactio. per gl. in c. 1. de reg. iur. lib. 6. cum aliis multis concord. a me latè congestis in nostris Legib. Connubialib. in gl. 2. in verbo, *ne peut*, in prin. *Responsio ad rationes Barb.*

16 ¶ Sed nec simpliciter verum est, quod constitutioni probibitoriæ non potest renuntiari, sed tum demum, cùm ea constitutio annullat, quo casu certè renuntiari non potest, quia consensus est per legem prohibitus. l. cũ lege. ff. de fideius. & ita pulchrè voluit Bal. in rep. l. 2. char. 12. col. 1. vers. sed contra prædicta. ff. de iureiur. & cons. 382. pro parte cuiusdam dominæ, col. 2. vers. sed hic occurrit dubium. lib. 3. Alex. qui nullam Bal. in illis locis mentionem facit, cons. 41. visis quæ subtiliter, col. vlt. lib. 5. quod repetitur cons. 116. lib. 6. Neque enim constitutioni actum annullãti renuntiari potest, vt not. Cyn. Iac. Bu. & Bal. in auth. si qua. C. ad Vellei. & in l. antiquæ. §. vlt. eo. tit. Bal. in l. si quis in conscribendo. C. de epis. & cler. in l. pen. C. de pact. & in l. 1. col. pe. C. qui bon. ced. pos. & in d. c. transmissa, ad fin. renuntia. *An semper verum sit ne cõstitutioni probibitoriæ renunciari non possit.*

17 ¶ Et idem in effectu videtur voluisse Bart. in d. l. pacisci. ff. de pact. dum allegat tit. C. ne fide. dot. den. Ex cuius dicto no. Fran. Are. in l. is cui bonis, col. pen. ff. de verb. obl. quod illud tãtum procedit, vt constitutioni prohibitiuæ renũtiari non possit, quãdo lex hoc expressè disponit. quod & dicit voluisse ipsum Bart. in l. ius publicum. ff. eod. de pact. vbi non illud dicit, sed hoc tantum quod & ad hanc partem facit, videlicet tum demum non posse renuntiari cõstitutioni prohibitiuæ, quando prohibitio fit alicuius rei, quæ sit contra bonos mores, vt in d. tit. ne fideiuss. dot. den. Cuius ratio est, ne causa perfidiæ nascatur in matrimonio. *De eadem re.*

18 ¶ Bal. autem ipse in c. nonnulli, col. 1. extrà de rescri. no. ex eo text. posse renunciari constitutioni prohibitoriæ, nisi miserationis causa fuerit introducta, vt in casu l. 1. C. quan. Imper. inter pup. & viduas. Alij dicunt procedere in tacita renunciatione tantum, non etiam in expressa, in id citãtes Io. And. in addi. Spec. tit. de feriis. §. vlti. vers. quid si renuntiatio, qui id tamen in meo codice non dicit. Sed ita eum citat & sequitur Lanfran. in cle. sæpe, in verbo, necessitatis, de verb. sig. Alij item dicunt posse renuntiari huiusmodi cõstitutionibus cum iuramẽto, vt ipse Io. And. in addi. eiusdem Spec. tit. de instru. edi. §. porrò, in magna addi. quæ est in fi. illius §. col. eiusdẽ addi. 1. cum aliis multis concor. à me collectis in rep. l. si vnquã, in prin. nu. 134. item iuri prohibitiuo De quo tamen vide quæ scripsi posteà nu. 149. nec etiam in confesso. Sunt denique qui aliter distingunt, vt per Bal. ipsum in auth. generaliter, col. 2. vers. 2. no. C. de episc. & cler. *De eadem re.*

19 ¶ Ad secundam quoq; rationẽ in promptu est quod respõderi possit huiusmodi statuta & cõsuetudines præferentes primogenitos cæteris, & masculos fœminis, esse principaliter introductas in fauorem priuatũ: secũdario verò, vt ita loquar cum nostris, in fauorem publicũ. Quia in dubio lex quæ respicit solum cõmodum pecuniariũ, & patrimoniũ priuati, dicitur principaliter respicere fauorem priuatũ, licet etiam cedat in fauorem publicum, vt est text. apertus, in l. 2. vbi & hoc dicit Bar in fi. ff. ad munic. atq; etiam in l. 1. col. 4. in 4. opp. ff. sol. mat. Et bene etiam facit tex. in l. si quis decedens. §. vlt. ff. de lib. leg. vbi iussus à testatore factus de soluẽdo creditori, plus prodest debitori quàm creditori: licet etiam ipsi creditori emolumentũ afferat. Ideo in dubio videtur factũ relictũ potius fauore debitoris, quàm creditoris. l. si cui legatur §. vlt. ff. de leg. 1. Et ita declarat Bar. in d. l. si quis decedens, quam legit cum lege 3. in d. §. vlt. & Fran. Are. con. 2. intellecta, col. vlt. Ideóq; huiusmodi constitutionib. renunciari potest, nec per hoc dicitur lædi ius publicũ, vt cõcludunt Bar. Bal. & alij in l. pe. C. de pact. Can. in d. c. si diligenti, de fo. comp. Rom. cons. 147. præfati consultores, ipse Barb. cons. 42. illud in mediũ, col. pe. lib. 1. & rursum cons. seq. præclare, col. 11. vers. & si quispiam, eo. lib. 1. Soc. d. cons. 114 col. 2. vers. his tamen non obstan. lib. 1. *Responsio ad aliam Barb. rationem. Quando lex, uel constitutio dicatur introducta in fauorem publicum uel priuatum.*

20 ¶ Et propterea Sal. in l. pactũ. C. de collat. prout illum refert (neque enim in meo codice reperi) Imo. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. & Fran. Arc. in d. l. vlt. col. 2. C. de pactis, posteaquam dubitant, an sit verum quod dicit Bal. in d. l. vlt. filiũ posse renuntiare statuto excludenti fœminas dotatas, vti supra ex eo diximus. Et ob id quidem dubitant, quoniam huiusmodi statutum videtur esse inductum in fauorem publicum, vt scilicet conseruetur dignitas familiarum, vt suprà diximus. Concedunt tamen quod si tale statutum est principaliter inductũ in fauorem filiorum, quod minimè dubiũ est ex eo quod diximus in præcedenti vers. & fatetur ipse quod possunt filij illi renuntiare. Aret. nam & Rom. de hac ipsa re loquens in d. l. stipulatio hoc modo concepta, col. 3. ff. de verb. obl. postquam illud in cõtrarium obiecit, quod id statutum videatur inductum ob fauorem publicum. Decidit tamen illi posse renuntiari, vt diximus suprà nu. 3. quoniam non sit introductum principaliter in fauorem Reip. *De eadem re.*

21 ¶ Et bene facit quod no. Bar. in Proœ. C. col. 2. vers. venio ad vnũ, & in l. ambitiosa, in 1. & 3. regula. ff. de decre. ab ord. fac. & Pau. Ca. in l. 1. §. huius studij. ff. de iust. & iur. Et quod etiã aliàs dicitur statui in fauorem alicuius, quod eius fauore principaliter fit, nõ quod secũdario. l. rogasti. ibi, & maximè, & ibi Bal. in 3. not. ff. si cert. pet. & quod voluit ipse Bald. in l. 1. col. 2. vers. nouum scias. C. *De eadem re.*

de leg.vbi allegat gl.in Prætor.in prin.in verbo,meum.ff.de eden. Et quæ etiam diximus in nostro tract.Retractuum,tit.1.§.30.in gl.1.nu.2.in hac autem,& seq.

22 Confirmatio opi.Bar.

¶ Ex quib.patet nō tāti esse rationes Barb.vt debeamus à sententia Bal.discedere.Tamen vt nonnihil legentiū ingenia exercea̅,animi causa adduca̅ nonnulla quæ ipsius Bart.op.tutari videntur.Id scilicet quod scribit Henr.Bohic.in c.requisisti,in fi.de test.quod quis nō potest renūtiare statuto siue cōsuetudini in præiudiciū alterius,arg.l.quos prohibet.ff.de postul. Ex quo limitatur illa regula cōmunis,quę cuilibet permittit renūtiare fauori suo,vt procedat quantū ad pręiudicium renūtiantis,non etiā tertij.Alioquin enim esset alicui liberū priuare alium iure suo sine facto,aut culpa ipsius,cōtra tex.in l.id quod nostrū est.ff.de reg.iur.cū si.Et quòd præterea no.voluit Alb. in l.fideic.§.cum esset,per illum tex.ff.de leg.3.quod stante statuto,quòd filia à patre dotata non succedat,poterit soror petere dotari à fratre, licet frater ea̅ velit ad successione̅ admittere, quod & idem voluit Alb.in 2.parte statutorum,q.102.item quæro,cōmuniter est statutū,in fi.vbi & ad hoc alleg.l.petendæ. C.de temp. in inte.rest.cum ibi no.Ex quo clare patet, quòd licet frater renunciet statuto admittendo sororem,non tamen illi præiudicat,quin teneatur illam dotare.

VICESIMAQVINTA QVAESTIO.

1 An primogenitus patiēdo fratres cōmuniter administrare lōgo tēpore cēseatur iuri primogeniture renūciare.

VIcesimoquinto quæro,quia ex præcedenti quæst.satis perspicuum est,posse primogenitum fratres admittere ad successionem, & ita iuri primogenituræ renunciare. An primogenitus id tacitè censeatur facere,si cæteros fratres secū permiserit habitare,bonáque primogenituræ iouisere,administrare,componere,officialésque ponere, & subditorū inuestituras facere,& alia id genus.Super quo priuatim cōsultus Paul.Cast.cons.179.in causa quam magnificus,col.4. vers.item non obstat quod postea, lib.1.respondit hæc nullum ius fratribus acquirere, nihilque primogenitō obesse,qui id magis tolerasse permisisseq́; videtur causa honoris & fraternæ cuiusdam familiaritatis & amicitiæ,quàm vt sibi præiudicium faceret,arg.l.qui iure familiaritatis,ff.de acquir.poss.& l.si mulieri vsus.ff.quib.mod.vsusfr.amit.

2 De eadem re. Renunciatio sui iuris non præsumitur,si alia cōiectura capi potest.

¶ Nec præsumitur(inquit Paul.)quis iuri suo renunciare,si alia coniectura capi potest. l.sicut. §. non videbitur.ff.quib.mod.pig.vel hypot.sol.& l.cum de indebito.ff.de proba.Cui in hac ratione addes multa quæ nos in id congessimos in repet.l.si vnquam,in Præfat.nu.128.adde & quod scribit,& iterum in verbo,donatione largitus,nu.207.vnde si possit capi.C.de reuo.don.Subdit autem Paul.quod qui aliter vellet dicere,necesse haberet probare secundogenitum hæc quæ diximus fecisse iure suo,& vt ex debito,non ex gratia.l.vlt.ff.quemad.serui.amit. & l.1.§. Aristo.ff. de aqua quotid.& æstiu.vbi concord.in gl.Et præterea quod primogenitus id seiuerit, videlicet quòd secundogenitus ea voluerit facere iure proprio & passus fuerit, per id quod in simili not. Inno.in c.bonæ,col.2.in verbo,assuisse,in fi.gl.de cau.pos.& propri.

3 Qui requirebātur ad inducendā eius rei præscriptionem.

¶ Huius cons.Paul.meminit ipsemet Paul.in d.l.qui iure familiaritatis.ff.de acq.poss.& eū quoq; in eo.cons.nuncupanum refert & sequitur Carol.Rui.cons.34.in hac lite,col.5. vers.nec etiam ex hoc,lib.1.& D.Bened.qui id reputat sing.in rep.c.Rui.in verbo,eodē testamento relinquens,le 1. nu.146.de test.vbi tamē dicit id procedere, nisi fortè primogenitus passus sit fratres suos æqualiter describi,feudáque à domino recognoscere,& ipsi domino iura feudi soluere: cum in istis cesset præsumptio honoris,sed magis onus sit,per ea quæ decidit Bart.in l.iura. C de om.agr.deser.lib.11.Sed hoc dependet ex his quæ dicam in seq.q.vbi videbis.

De eadem re. Quid si primogenitus passus sit fratres æqualiter describi: & feuda à domino recognoscere.

4 Vnus fratrum solus possidēs hæreditatē cōmunem longo tempore non præscribit.

¶ Cæterùm hanc Paul.Cast.sententiā nonnihil fulcit,quod voluit Bal.in l.licet,in 1.q.C.de iure delib.quòd si mortuo patre remanserint duo filij,ex quibus alter longo tempore omnia bona hæreditaria,tanquam si solus esset,altero sciente & patiente possideat, nō tamen propterea censetur huiuscemodi tacens & patiens renunciare iuri suo , nec ob id ius aliquod quæritur possidenti.Et id sequitur & dicit tenendum menti esse Paul.Cast.& Cor.ibi in prin.Et adducit idem Paul.huiusmodi rationem,quoniam taciturnitas & patientia longi temporis non inducit consensum in his quæ sunt magni præiudicij,secundùm Bar.in l.cum de in rem vers.ff.de vsur. Sed & illud dictum Bal.sequitur Imo.in l.recusari.ff.de acq.hær.vbi post Bar. & Ang.pulchrè limitat. Sequitur item Alex.in addi.Bar.in l.si maior.C.com.diui.

VICESIMASEXTA QVAESTIO.

1 An primogenitus possit renūciare in fauorē secundogeniti tantum.

VIcesimosexto quæro, quia ex iam dictis liquido apparet posse primogenitū in fauorē fratrum renūciare iuri primogenituræ,An id possit facere in fauorē tantū secundogeniti:ita scilicet,vt secūdogenitus solus huiusmodi ius accipiat?Iac.Bel.Bal.Mar.Lau.Iac.Alu.& Car.Alex. in c.1.§.præterea si ille,tit.qui.mo.feu.amit.dicunt quòd sic,dum inquiūt,quod si ad primogenitum regis vel baronis pertineat reguū,vel feudum,& is consentiat inuestiri secundogenitum,ad illum pertinebit regnū vel feudum,per illum tex.& etiā per c.quàm periculosum.7.q.1. Et idem etiā expresse voluit Bal.cons.275.quod pro regula,col.4.vers.supposito autem,lib.2.per tex.in d. §.præterea,& Mart.Laud.in tract.de primogenit.col.6.vers.quæro an primogenitus,vbi dicit esse de mente Host.in c.licet,de vot.Et è recentioribus quoque voluerunt Ias.in rep.l.quæ dotis,col. 11.vers.tertio quæritur.ff.sol.mat.& in l.si fundum per fideicōmissum, col.6.vers.item adde. ff.de leg.1.& Iac.à S.Georg.in l.cum antiquiorib.col.pen.in 5.q.C.de iure delib.

2 Qui consentit remotiorē inuestiri, sibi præiudicat.

¶ Quibus cōcinit quod dicit Pau.Ca.cons.84.quæstio ita vertitur,col.2.lib.1.quòd si ille qui debuit inuestiri,expresse cōsentit alium remotiorem inuestiri,statim sibi præiudicat,per l.sicut.§.si

volunt

voluntate.ff.quib.mod.pign.vel hyp.solui.& l.mater.§.si autem postea.C.de rei vend.Et sequitur Phil.Dec.cons.389.visa longa serie,col.4.vbi & alia allegat,& Ant.Rub.cons.133.viso casu,col.4. vers.quarto principaliter.Et est bonus tex.in d.§.præterea,vbi gl.(id enim volui dicere obiter)id intelligit quocunque modo consentiat,siue tacite,siue expressè,arg.l.2 & l.hypothecas. C.de remis.pign.& l.creditor,in fi.ff.de reg.iur.& sequuntur Iac.Bel.& Bal.ibi.Et idem tenet alia glos.in c.1.in verbo,consentientibus,tit.an agna.vel fil.& Carol.Rui.cons.1.videretur,col.8.sub num.18. lib.1.& Alb.Bru.cons.40.coutra dominum,ad fin.& cons.80.omnipotentis,col.5.vers.plus dicit. Sed tu de hoc videlicet quantum ad tacitum consensum pertinet,vide quæ scripsi in tracta. Retract.tit.1.§.1.gl.9.in verbo,*en lignagier*,nu.153.sed & quod. *Etiam si tacitè consentiat.*

3 ¶ Facit deniq; quod generaliter dicit Bal.in c.cum ordinē,col.2.vers.itē nota nota,quòd per cōsensum,extrà de rescr.quod is se deuestit(verbū est Apuleianū,vt id dicam in transcursu)qui sua veste cōsentit aliū inuestiri,puta,inquit,de feudo,per d.c.1.§.præterea,tit.quib.mod.feu.amit. & l. quæritur.§.si vēditor.ff.de ædil.edic. Et nemo,vt opinor,dubitabit de casu nostro,qui cogitabit si primogenitus nolit succedere,secundogenitū continuò iure primogenituræ potiturū,ac si primogenitus non esset in rerū natura:etiamsi ipse nominatim non renūtiauerit huic iuri in fauorem secundogeniti,vt latè diximus suprà in 3.q.Et vide etiam quæ dicam in seq.quæst. *Is se deuestit qui sua veste alium uestiri consentit.*

4 ¶ Illud autē non prætermiserim quod dicit Card.in d.§.præterea,illud limitādo, quod suprà retulimus,non parū interesse an primogenitus permittat seqnentē filium inuestiri,vt de feudo paterno,an vt de nouo.Primo enim casu sibi tantū præiudicat in præpositeratione,nō verò omnino in successione,quin si moriatur secūdogenitus sine filiis,possit venire ad successionē. Secūdo casu omnino excluditur,arg.l.creditor,§.si secū,iūcta gl.ff.quib.mo.pig.tacitè cōtrah.& l.sicut in annos.ff.quib.mo.vsus amit.Et idē certè in simili casu voluit,licet nō allegct,gl.in d.c.1.in verbo,de nouo beneficio,& ibi quoq; Iac.Bel.Mart.Laud.ipse Car.tit.an ag.vel filius defunc.& alia gl.in c.1.& ibi etiam Doct.tit.de vasal.decrep.ætat.& Carol.Rui.in d.cons.1.in 2.dub.lib.1. *An uerò sibi perpetuo præiudicet,an tātum in præpositeratione.*

5 ¶ Sed & illud quoque secundo limita, vt videlicet possit primogenitus huic iuri renuntiare, & facere locum secundogenito,si ei nulli sint liberi. Si enim aliquos habeat,non potest in eorum præiudicium renuntiate,vt expressè voluit Car.Alex.in c.1.col.vlt.tit.de feud.March.per no.per Io.And.in c.licet,de voto:& per Doct.in c.grandi,de sup.negl.prælat.lib.6.Sed & hoc quoq; voluit Bal.cuius Card.non meminit,cons.389.cuius est ititiū,consuetudo est in nonnullis regnis, col.3.vers.decimosexto,lib.2.vbi dicit per renuntiationem patris apertum esse edictum filio,exclusō patruo secundogenito,per l.si quis filium. C.de inoffi.test. *An autem primogenitus possit renūciando præiudicare suis liberis.*

6 ¶ Tertio limita,vt videlicet valeat huiusmodi renūtiatio,si primogenitus ipse qui renūtiat sit maior.Nā si esset minor,nō valeret ea renuntiatio:aut si valeret,restitueretur primogenitus in integrū,tanquā læsus,vt dicit Mar.Laud.in d.tract.de primogenit.qun loco suprà citauimus,dicēs id esse ex mēte Bal.in d.§.præterea,tit.qui.mo.feu.amit. vbi tamē nihil dicit quod ad eā rē accedat. Tamen id verū esse,nemini,vt opinor,erit dubiū,præsertim qui legerit Bal.in l.1.C.si aduer.don. Verū Mart.hoc intelligit procedere nisi minor pubes iurauerit,per auth.sacramēta puberū. C.si aduer.vend.quod & voluit Iac.in d.l.cum antiquiorib.de quo vide etiā quæ dicā infrà in 28.q. *Quid si primogenitus renūciās sit minor.*

7 ¶ Quarto limita,si primogenitus sciēter,siue,vt nostri dicūt,ex certa scientia cōsentit secūdogenitum inuestiri,sciens scilicet ius primogenituræ sibi cōpetere: alias potius intelligeretur errare, quàm cōsentire,vt expressè voluerūt gl.Bal.& alij in d.§.præterea,per l.2.ff.de iud.& l.si per errorem.ff.de iurisd.om.iud.& l.nec ignorās.C.de don.& alia iura quę allegāt.Et hoc nūcupatim sequitur Alex.cōs.87.accuratè,col.vlt.vers.nō obstat etiā,lib.6.& Ias.cons.107.in præsenti cōsultat. col.4.vers.primo dicitur,lib.4.vbi postea subdit & hoc quoq; procedere, cum is qui cōsentit,de suo iure dubitat.nam pro errante habetur.l.vlt.§.1.& ibi Bart.C.de furtis,cum multis concord. à me collectis in rep.l.si vnquam,in gl.1.nu.96.incip.secundo modo declara.C.de reuoc.don. *Quid si primogenitus ignoret ius primogenituræ sibi competere. Quid si dubitat.*

VICESIMASEPTIMA QVAESTIO.

1 SEd consequenter vicesimoseptimo quæro,An primogenitus possit huic iuri in fauorem tertiogeniti renuntiare prætermisso secundogenito.Bald.cons.389.consuetudo est,col.pen.vers. hic incidit dubium:lib.2.hāc quæst.nuncupatim facit.Et dicit primum quod sic,quia ius primogenituræ cedi potest,per d.c.quàm periculosum. Item quia si primo loco admittendus consentit alium inuestiri,tenet inuestitura,per d.c.1.§.pręterea,tit.quib.mod.feud.amit.propterea ita fuit in rege Roberto, cuius actio propter ipsius sapientiam nostra debet esse instructio. & decretalis pronuntiat pro eo in clem.pastoralis,de re iud. *An primogenitus possit renūciare in fauorem tertiogeniti in præiudicium secundogeniti.*

2 ¶ Postea autē subdit,cōtrà videri,quia dignitas nō est in cōmercio,nec cedi potest.l.Iulianus. ff. si quis om:s.cau.test.quia quæ habet ad vitā,non potest alteri post mortē suam cōcedere.l.necessario.§.vlt.ff.de peric.& cōmo.rei vend.& l.petn.§.prædium.ff.de leg.2.Item sufficit in cōditionibus principiū aduersarij extinctiuum.l.antep.de instit.& substit.Item hoc ēst legis & naturæ donū,quod nō potest secūdogenito auferri.l.si arrogator.§.sed an impuberi.ff.de adopt.Item cōditio actus permanētis requirit perseuerantiā facti.l.inter Castellianū.ff.de arbit. Item omnis actus procedens à potentia influente,desinit potētia desinēte,cle.vlt.de procur.Itē non potest primus aliquid facere in præiudicium sequentis.l.filius.§.diuus.ff.de leg.1. Hæc Bal.qui aliter non cōcludit,videtur tamen vltimam partem secutus per no.in l.qui filium.§.Sabinus.ff.ad Trebel. *De eadem re.*

¶ Et

3 De eadem re. Vasallum nõ potest in præiudiciũ proximioris cedere ulteriori.

¶ Et eam ego quoque sequor, rationibus in ea allegatis: atque etiã per id quod dicitur, vasallum non posse in præiudiciũ proximioris aguati feudum cedere aguato remotiori, licet in suiipsius præiudicium posit, per c. Titius, tit. si de feud. fuer. contr. & ibi Doct. & latè Bald. in c.1. tit. de ali. feud. vbi & alia multa adducit huc proximè pertinentia, cum concord. à me adductis in tracta. Retractuum, tit.1. §.11. gl.6. in verbo, *s'il est plus proche*, nu.14. verùm hæc res. & iterum §.26. glo.2. in verbo, *non estant dudict lignage*, nu.3. & idem ante eum.

4 De eadem re.

¶ Quibus etiam motus Iaf. in l. is potest, col 5. vers. ideo respoode secundo modo. ff. de aeq. hær. scribit ius primogenituræ cedi non posse in præiudicium secũdogeniti, licet posit in præiudicium cedentis. Quinimo noo potest vnus fratrũ partem quam habet io feudo, vni ex fratribus relinquere in præiudicium aliorum, sioe eorum consensu, vt etiam authoritate multorum text. & Doct. diximus in d. tract. Retractuum, d. §.11. gl.6. nu.21. verùm Bald.

5 Responsio ad rationes contrarias.

¶ Nec quicquam mouent raoones, quæ ad primã partem suot adductæ. Prima enim & secunda loquũtur de cessione aut renũtiatione facta in fauorẽ secuodogeniti, ad quem primo loco hoc ius pertinet, si primogenitus nolit succedere, vt iam diximus. Ideóque ipse impedimento est, ne posit in fauorem tertij renuntiari. Tertia autem nihil omnino concludit. Neque coim id fuisse obseruatum io rege Roberto, dicit clem. pastoralis. Nec si id diceret, nobis imponeret necessitatem obseruandi, iuxta l. nemo iudex. C. de sen. & dicemus in 40. q. in 24. ratione pro patruo.

VICESIMAOCTAVA QVAESTIO.

1 An primogenitus qui renuntiauit, posit pœnitere.

VIcesimooctauo quæro, in casu 22. & 24. q. Cùm primogenitus renunoauit iuri primogenituræ in fauorem omniũ fratrum, eos æqualiter admittens: vel solius secundogeniti illi dimittendo ius ipsum primogenituræ, An posit postea pœnitere, & reuocare huiusmodi renũtiationem? Dic quod si fratres aut secundogeoitus acceptauerit, noo erit iam liberum primogenito pœnitere, vt in casu fratris qui admisit sorores ad succedendum, noo obstãte statuto illas excludente, voluit And. Iser. in constit. Sicil. incip. io aliquibus, col.5. & ibi post eum Matth. Affl. col.9. vers.3. quæritur. Sicuti etiam in simili dicemus, quòd confessio semel acceptata ampliùs reuocari non potest, vt voluit Bald. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & posth. arg. l. sicuti. C. de actio. & obl. & sequitur Rom. in l.1. §. si quis simpliciter. & ibi Franc. Aret. Bart. & Alc. ff. de verb. obliga. Et Alex cons.90. ferè omnis vis, col.1. lib.2. cum aliis multis con. à me collectis in tract. Retract. tit.2. §.1. gl.5. in verbo, in limine contractus, num.16. quæ tamen intellige. Et similiter de renuntiatione beneficij, vt postquam fuit acceptata, non posit reuocari, vt post alios latè voluit Dom. in c.2. col.2. vers. quid si clericus, de renun, lib.6.

2 Quid si sit minor.

¶ Tameo si primogenitus esset minor 25. annis, posset in integrum restitui, per l. vlt. C. de repud. hær. & voluerunt And. Iser. & Matth. Affl. vbi suprà, in casu de quo suprà diximus io præcedenti vers. & nominatim in statuto nostro Mart. Laud. in d. tract. primogenituræ, col.5. vers. quæro an primogenitus, vbi hoc dicit velle Bal. in d. §. prætereà, tit. quib. mod. feu. amit. qui tamẽ ibi de hoc nihil loquitur. Limitat tamen Mart. nisi minor pubes iurauerit, per auth. sacrameota puberum. C. si aduer. vend. vti etiam diximus suprà io 26. q. num.6. Ad cuius rei confirmationem adde quod dicit Io. Ana. in c. vlt. col. pe. de Iudæis, quod cessio iuris primogenituræ facta ab Esau Iacob, robur accepit à iuramento. Nam expresse dicitur Gen.25. Et iurauit Esau & vendidit. Certum est autem ipsum Esau pœnituisse huiusce vẽditionis, vt patet ex c.27. & aliis multis eiusdem lib. expressissimè ad Hebr. c.12. vbi scribitur Esau propter vnam escã vẽdidisse primitiua sua, & postea cupientem hæreditare benedictionem, reprobatum fuisse. neque enim pœoitentiæ locum inuenisse, quanquam cum lachrymis inquisisset eam. Ex quibus etiam illud quoque cõstat, eam venditionem ratam mansisse. Sed de hoc vltimo dicemus in seq. quæst.

3 Quid si fratres nondũ acceptarint renuntiationem.

¶ Sed quid si secundogenitus aut cæteri fratres nondum acceptauerint renuntiationem, siue ius ipsum repudiatum, an saltem tunc poterit primogenitus pœnitere, cùm res sit integra. quod videtur, per ea quæ in similib. tradũtur in l. quod si minor. §. Sceuola. ff. de minori. & l. sicuti. §. si voluntate. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. sol. & l. si quis suus. ff. de iure delib. & l. mancipiorum. ff. de opt. leg. & l. filij. §.1. ff. ad S.C. Tertul. & l.3. ff. de cessio. bon. & l. vlt. C. de repud. hær. & l.2. C. qui bo. ced. pos. & c. ea, & ibi gl. t. in prin. 7. q. t. & c. licet, de proc. lib.6. & c. si tibi abseno, & ibi glo. in verbo, eo lapso, de præb. lib.6. & gl. in c. si clericus, in verbo, aliã, eo. tit. & lib. & in cle.1. in verbo, intra mensem, & ibi Doct. de conces. præb.

4 De eadem re.

¶ Contrà tamen videtur non esse opus acceptatione, sed satis esse vt renuntiarit siue repudiarit, vt ius sequenti fratri vel omnibus acquiratur, sine spe pœnitẽtiæ: ex eo quod scribitur in l.1. §. qui semel. ff. de succes. edict. his quidem verbis, Qui semel noluit bonorum possessionem petere, perdidit ius eius etsi tempora largiantur: vbi enim noluit, iam cœpit ad alios pertinere booorum possessio. Et similis prope tex. est in l. si cohæredi, in prin. ff. quis ord. in bon. pos. ser. vbi scribitur, quandocunque cohæres tuus constituerit nolle petere bonorum possessionem, tibi delata tota intelligitur: & cohæres tuus amplius petendæ bonorũ possessionis facultatem non habebit. Hæc ibi. Nam vbicunque est quispiam, ad quem ius deuoluitur ex renuntiatione alterius, statim ad eum ius ipsum deuoluitur, etiam ante acceptationem, vt per d. §. qui semel, dicit gl. in d. c. licet, in verbo, placebit. & ibi omnes Doct. de proc. lib.6. Vide tamen tex. & Doctor. à me citatos in tract. Retractuum, tit.1. in fi. in 8. q. ex quibus intelliges quid hîc dicendum sit.

An ius primogenituræ uẽdi aut cedi posſit.

1 VIcesimonono quæro generalius, An ius primogenituræ indiscriminatim cedi aut vendi posſit? Et quidem plerique omnes qui de hac re locuti sunt, hoc veluti minimè dubium diffinierunt vendi posse, exemplóque historico iuris, vt contendunt, diuini, scilicet Esau, qui fratri vendidit iura primogenituræ, vt scribitur Genes. 25. & repetitur in Epist. Pauli ad Hebr. c. 12. & in Decret. Canon. in c. quàm periculosum. 7. q. 1. & in §. item opponitur. 22. q. 2. & aliquid in cap. quisquis. 41. dist. & per gl. in l. quoties, in prin. ff. de hær. instit. & in c. ecclesia vestra, le 2. in verbo, adiicere, post prin. extra de elect. Et ita videtur voluisse Host. Io. And. Ant. Car. Flor. & expresſiùs Pet. Anc. & Pan. in c. licet, extrà de voto. & Old. cons. 224. istæ sunt allegationes, col. 9. vers. allegauit secundo pro parte nepotis. & Io. And. in addit. Spec. in rubr. de feud. col. 4. vers. ad contrariũ. & Bart. in l. is potest, col. 2. ff. de acquir. hær. cùm dicit, quòd filius non potest renuntiare iuri succedẽdi, per l. pactũ. C. de coll. licet cõtrariũ fuit factũ de Esau, qui Iacob fratri ius vẽdidit primogenituræ. Ex quo, inquit, apparet hoc ius esse distinctum à iure filiationis. Subditq; hoc probari Decret. sed quod non recordatur de loco, qui est in d. c. quàm periculosum. Sed & idem voluit expressè Pet. Anc. cons. 82. dicta facti narratio, col. 3. in 4. ratione. & Pan. con. 85. in præsenti q. col. vlt. vers. prætereà ius primogenituræ, lib. 1. & iterum cons. 3. nitar in præsenti, col. 3. vers. constat autem, lib. 2. Mart. Laud. in d. tract. de primogenitura, col. 6. vers. an autem ius primogenituræ, & iterum col. 10. vers. amplectamur nunc iura. Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta, in 6. fall. ff. de verb. oblig. Franc. Aret. in d. l. is potest, col. 2. ff. de acquir. hær. Barb. cons. 10. sapienter scribitur, col. antepen. lib. 2. Ias. in l. pactum, col. 2. vers. vlt. fallit. C. de pact. Socin. cons. 47. facti narratione, col. 5. vers. præterea nos videmus. Philip. Dec. consil. 398. viso puncto, col. vlt. & Bened. in c. Raynutius, in verbo, in testamento relinquens, le 1. nu. 189.

Et an patre uiuente.

2 ¶ Sentiuntq; omnes id fieri posse etiã patre viuẽte, dum se fundant in dicta vẽditione Esau, quæ fuit facta patre viuẽte. Et id expressè voluit Ang. in d. l. stipulatio hoc modo cõcepta, & Ias. in d. l. pactũ, de pact. vbi & ad hoc dicit optimè facere, quod ius ipsum primogenituræ cõpetit ex priuilegio. propterea faciliùs tollitur, quàm aliud ius succedendi quod cõpetit per ius commune. l. eius militis. §. militia missus. ff. de test. mil. & nouisſimè Georg. Nat. in rep. c. quãuis, col. 3. ver. quinto fallit, de pact. lib. & Bened. in repet. d. c. Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 244. & seq.

De eadem re.

3 ¶ Verũ Bar. cõs. 72. ex facto proponitur, col. 3. dicit quod licet de iure naturali valeret huiusmodi venditio etiã viuẽte patre, per id quod de Esau & Iacob dictũ est, non tamen de iure ciuili, quia esset pactũ super futura succesſione. quod & voluerunt nulla Bart. mẽtione facta, Imo. in d. l. stipulatio hoc modo cõcepta, col. 2. vers. aduerte tamẽ, & ibi quoq; Ro. col. 7. vers. tertia cõclusio. ff. de verb. obl. & Pet. de Monteforti in quodam cons. ad verbũ relato à Matt. Affli. qui eum sequitur, in c. 1. col. 7. vers. nõ obstat ibi secũdo inspiciendũ, tit. de nat. succes. feu. respondẽntq; ad illud Esau & Iacob, quod iudicialia veteris testamẽti non astringũt, nisi inquantũ reperiuntur approbata, vt no. §. his ita. 6. dist. quod & nos latisſimè diximus in nostro trac. Retractuũ, tit. 1. in præfatione, nu. 8. & horũ quidem, & 2. seq. Addit autẽ Ro. posse dici & melius cesſibile fuisse id ius primogenituræ, quia est cõtra ius naturale deferẽs succesſionẽ liberis æqualiter. Ideo id ius faciliùs extingui posse. Addit item ipse Ro. & post eum Corn. qui hãc etiã partem tenet, in l. pactũ. C. de coll. quod illud fuit concessum Iacob in figura, propterea quod ex eo debebat descẽdere virgo Maria. Ideo meruit primogeniturã, hæreditatem, & benedictionem patris. Quæ autem in veteri Testamento in figurã concedebantur, non sunt trahenda exemplum, vt voluit gl. in c. caue. 28. q. 1. quæ ad hoc allegat optimum text. in d. §. his ita respondetur miracula. vbi ad literam dicitur, quod multa tempore veteris Testamenti concedebantur, quæ nunc penitus prohibentur.

De eadem re.

4 ¶ Hanc item partem sequitur Paul. Cast. cons. 448. non est dubium, col. 1. lib. 1. & Fran. Aret. qui & Bar. non meminit in cons. 162. diligenter & maturè discusſis, col. 4. vers. non obstat præmisſis. & Phil. Dec. nomine quoque Bar. suppresso, in d. l. pactũ, col. 6. vers. extrà glo. addunt moderni. C. de collat. & D. Ferro. in commentariis consuet. Burdig. tit. de Retractu. §. 1. col. 4. vers. ex his simul. & D. Molin. in consuet. Paris. tit. 1. §. 8. gl. 3. in 2. q. col. 2. vers. infero secundo, & iterum in 4. q.

De eadem re.

5 ¶ Sunt autem qui has opin. ita intelligunt, vt primogenitus posſit viuẽte etiam patre cedere iura primogenituræ, quæ sibi etiam viuente ipso patre competunt, cuiusmodi sunt multa ex his quæ tibi collegimus suprà in Præfat. nu. 12. sed vt de antiquiorib. & seq. sed nõ quo ad succedendum. Ita enim simpliciter voluit Alber. in Proœ. ff. §. discipuli, col. 6. vers. denuò in ista materia, & nulla eius mentione facta, & Pet. ille de Monteforti, & post illum Matth. Affl. vbi suprà, & Philip. Dec. cons. 443. in casu ad me trãsmisso, col. 4. vers. vnde primo non obstat. Tanquam hi non obscurè sentiant, non posse primogenitum viuente patre, quæ non nisi post mortem illius sibi competunt, cedere. Quod & ipsum expresse distinguẽs, vt diximus, voluit Ias. in d. l. is potest, col. 5. vers. tertio respondetur. ff. de acq. hæred. Qui & paulò antè dixerat ius ipsum vendi posse in præiudicium cedentis, non etiam alterius, ad quem post mortem cedentis spectare debet: imò hîc poterit reuocare, cap. 1. tit. de feud. cognosc. & cap. Titius filios, tit. si de feud. fuer. controuers. inter domin. & agnat. quod & ipsum quoque voluit Philip. Dec. d. consil. 443. colum. 4. vers. tertio dici potest.

De eadem re.

6 ¶ Solus autem omniũ, quos nunc meminerim, ipse Fran. Are. d. cons. 162. illud vnum dicit quòd licet

licet hoc ius primogenituræ vendi non posſit,viuente eo de cuius ſucceſsione agitur,poteſt tamen bene remitti , ita vt extinguatur hoc ius. Sicuti videmus in ſimili quòd per pactum poteſt remitti ius conditionale competens ex vltima voluntate,licet cedi non posſit,per l.1. & ibi not. C.de pact.Et ſecundùm hoc intelligit quod dictum eſt de Eſau,vt videlicet per illam venditionem non fuerit illud ius transfuſum, ſed potius extinctum, ſicut extingueretur per mortem ciuilem,de qua in l.Gallus.§.& quid ſi tantùm.ff.de lib.& poſth.

De eadem re.

7 ¶ Quid quòd Bal.in l.cùm antiquioribus,col.pen.verſ.ſecundò ſic,ius quod non eſt. C. de iure deliber.voluit ſimpliciter id ius primogenituræ non eſſe ceſsibile,quoniam ius ætatis cedi non poteſt. l. ſi quis domum. §. hic ſubiungi poteſt.ff.loca. & l.peto.§.prædium.ff.de legat. 2. & l.lex vectigali.ff.de pigno.& §.finitur,Inſt.de vſufr.de quo & nos dicemus pleniùs infrà in 40.q.in 4. ratione pro patruo,vbi patebit, & per ſe ſatis patet,ex ętate rem eſſe omnium perſonaliſsimam. Quaſi intelligat Bal.vt ad eum reuertamur, quòd quemadmodum ætas propria alteri cædi non poteſt:ita nec ius competens ratione ætatis.

De eadem re.

8 ¶ Quod ſi verũ eſt Bal.dictũ,non ſolùm patre viuente nõ poterit hoc ius cedi,ſed nec etiam eo mortuo,cùm vtrobiq; vigeat eadem ratio.Et ita prorſus deſtrueretur omniũ Doct.ſententia,qui ſentiunt poſſe hoc ius cedi poſt mortẽ,& multi etiã ante mortem.Quorum ſententiam,vt illud quoq; adiiciã,cõfirmat quod voluerunt Pet.& Cy.in d.l.pactũ. C.de collat.intelligẽtes iura quæ prohibẽt pactũ de futura ſucceſsione,procedere cùm fit cum extraneis, ſecus ſi cũ fratribus,volente eo de cuius ſucceſsione agitur,per l.vlt.C.de pac.& arg.l.quæ de tota.ff.de rei vẽd.Et idem tenet Spec.tit.de pac.§.inſtrumẽtũ,poſt prin.& Ang.in d.l.ſtipulatio hoc modo cõcepta,in 6.fal,

De eadem re.

9 ¶ Et hoc tenendo poteſt reſponderi ad l.pactum. C.de pac.quod loquitur in alio caſu,vt ibi videre licet.Et ad d.l.pactum, de collat.quod loquitur in pacto facto patri, prout etiã videtur expreſſum in c.quamuis,de pac.lib.6.& non in pacto alteri facto,vt ibi innuitur, à cõtrario ſenſu. Et huius poteſt aſsignari duplex ratio.Prima,quia lex potuit ſuſpicari,ne reuerentia paterna induceretur filio ad paciſcendum cum patre,iuxta no.in l.1.§.quæ onerandæ.ff.qua.re.act.non dat. Secunda,quia faciliùs inducitur ad paciſcendum cum eo, de cuius hæreditate agitur ob id maximè quia pater poſſet priuare hæreditate per ſas & nefas,vt plerũque videmus. Quod licet tolerari posſit,tamen durum eſſet,vt dicit Corn.iſtud obtinere contra communem omnium ſententiam,quæ eſt vt non valeat pactum de futura ſucceſsione.

Quid in his quæ non ſunt ſucceſsionis, ſed ætatis tãtum.

10 ¶ Et hæc quidem debent intelligi,quantum ad ea pertinet quæ primogenito deferuntur ex ſucceſsione parentum. Alia autem quæ ſucceſsionem non reſpiciunt, ſed ætatem ſolam, videlicet honor qui ſenioribus debetur,per l.ſemper.ff.de iure immunit.& pleraque alia quæ ſuprà ſigillatim declarauimus in Præfatione, quæ non propter ſucceſsionem debentur , cùm & locum habeant etiam ante mortem patris,neſcio quónam pacto cedi posſint,cùm ætas,quæ ſola illud tribuit,cedi non poteſt.& ita poteſt intelligi quod dicit Bal.in d.l.cùm antiquiorib.Non quòd velim ex eo aſſerere,quòd nũquam posſit ſenior iuniori cedere in huiuſmodi rebus,quę ſunt honorum. Poteſt enim maior ſi velit minori cedere. Sed non trahendum erit ad conſequentiam, quin poſteà in aliis actibus vtatur iure ætatis ſiue ſenectutis.

De eadem re.

11 ¶ Ne autem illud prætermittam,ſcriptores eccleſiaſtici ſcrupuloſiùs diſſerunt,an valuerit venditio primogenituræ facta ab Eſau fratri Iacob , propterea quòd videtur fuiſſe facta tã paruo pretio,vtpote pulmento,re nullius propè pretij,vt ſcribitur Gen.25. & vt loquitur D.Paul.ad Hebr. 12.propter vnam eſcam.Tum etiam quia ius primogenituræ apud Hebræos res ſacra eſſe videbatur,propter ſacerdotium illi,vt iam diximus,annexum.Ideo ſi de hac re latè videre velis,lege Nicol.Ly.& cæteros recentiores Bibliorum interpretes in d.c.25.Geneſ.Neque enim quicquam noſtra intereſt eam rem longiùs pertractare.

TRICESIMA QVAESTIO.

An ius primogenituræ præſcribi posſit. Edictũ de præſcriptionibus eſt prohibitorium.

1 TRiceſimo quęro an id ius primogenituræ præſcribi posſit?Soc.cõſ.47.cuius hoc caput eſt, facti narratione,& dubiis,in 4.q.lib.3.hanc rem nuncupatim tractauit,conſtãtiſsiméq; diffinit præſcribi poſſe.Motus his tribus fundamẽtis & rationibus. Prima, quia edictum de præſcriptionibus eſt prohibitorium. Regulariter enim omnis res præſcribi poteſt , niſi expreſſe prohibeatur.l.vlt.C.de præſcript.long.temp.& l.ſicut.C.de præſcr.30.ann.At hic caſus ſpecialiter non reperitur prohibitus.Vnde,vt hoc illi addas,conſequẽs eſt,vt permiſſus eſſe cenſeatur,ex legum conſtitutionúmque regulis,per l.præcipimus,in fi.C.de appel.

Quod ceſsibile eſt id præſcriptibile eſt. Præſcriptio habet vim pacti.

2 ¶ Secunda ratio Socin.Ius primogenituræ cedi poteſt & vendi,vt iam latè probauimus in præcedenti quæſt.Ergo & præſcribi, arg.l.alienationis.ff.de verb.ſign. vbi alienationis verbum vſucapionem continet. Quam rationem confirma quòd præſcriptio habet vim pacti & cõtractus, ſecundùm Bal.& Saly.in l.1.vtrunque in 3.not.C.de ſeruit.& aqua, & Luc.Pe.in l.cùm ſatis,col.1. C.de agri.& cenſ.lib.11.cum aliis multis concord.à me collectis in tract.Retractuum,tit.1.§.1.gl.9. in verbo,*ou lignagier*,nu.146.at maius.

Præſcriptio pacto potentior.

3 ¶ Imò verò potentior eſt præſcriptio pacto,vt voluit Spec.tit.de feud.§.quoniã,verſ.3. Quod ſic probat.nã pacto ſociorũ non poteſt fundo ſeruitus acquiri,pręſcriptione poteſt.l.qui pro parte. ff.de ſeruit.& l.ſed & ſi,poſt prin.ff.de ſeruit.vrb.præd.Itẽ ius aſcriptionis ſiue glebę pacto acquiri non poteſt , præſcribi tamen poteſt.l.2.& l.quemadmodum. C. de agri.& cenſi.lib.11. & l.3.ff.de

diuerſ.

diuer.temp.præsc.Item pactũ de non diuidendo non valet,impedit tamen præscriptio volẽtem diuidere.l.in hoc iudicio,& l.si conueniat.ff.com.diui.& l.1.C.de anna excep. Præterea feudum quod alienari nõ potest,præscribi tamẽ potest.§.si quis per 30.tit.si de feu.fue.cõt.Deniq; licet res litigiosa alienari non posit.l.lite.C.de litig.potest tamẽ præscribi.l.si post acceptũ.ff.de rei vend. & l.1.C.de præscri.long.temp.Ex quibus patet præscriptionem quantùm ad hoc habere plus roboris,quàm aliam alienationem, vt videlicet quid faciliùs præscribatur,quàm alienetur. Ex quo sequitur,vt si ius primogenituræ alienari posit,multò magis & præscribi.

4 ¶Et cũ aliàs sit regula cõmunis,vt prohibita alienatione,prohibeatur & præscriptio,per l.si fundũ.ff.de fund.dota.& l.2.& ibi gl.Bar.qui eã primã eius tit.legit.Bal.& Ang.C.de vsuca.pro empt. gl.in d.l.alienationis.ff.de ver.sig.Bar.Imo.& alij in l.filiusfa.§.diui.ff.de leg.1.cũ aliis multis concord.à me quoq; cõgestis,loco nuper allegato, nu.247.sed & hũc quoq;.Consequens est vt etiã permissa alienatione,videatur & permissa præscriptio. Tũ quia fauorabilior sit permissio alienationis,q̃ prohibitio,per l.j.ff.de fund.dota.iũcta l.hac edictali.§.cæterũ.C.de secun.nupt.& declarat Bar.in l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verb.obl:Tũ quia quod operatur propositũ in proposito, operetur & oppositum in opposito.l.si ex toto,in prin.ff.de leg.1.cum si. Et ideo videmus in eadẽ re quòd cùm fundi dotalis,quãdiu dotalis est,sicut prohibita est alienatio:ita & præscriptio, per multa iura suprà allegata.Ita & cum desinit esse dotalis,sicut est permissa alienatio,ita & præscriptio.Et similiter quando res desiit esse pupilli,vt latè declarat Ang.in l.vlt.C.de anna excep.

Alienatione prohibita & præscriptio prohibetur. Fauorabilior alienationis permissio quã prohibitio. Quod operatur propositũ in proposito, & oppositum in oposito.

5 ¶ Tertia ratio Soc.vt ad eum redeamus,hæc est. Nam aut (ait) constitutio maioritatis facta fuit in contractu,& non censetur prohibita præscriptio,vt declarat Pan.in c.cùm non liceat,de præscri.Quinimo non potuisset,per ea quæ no.Bart.in l.nemo potest.ff.de leg.1.cum multis concor. à me allatis in d.trac.Retractuum,ti.j.§.2.gl.2.in verbo,*à tel temps*,nu.13.vt omittam.Aut in vltima voluntate,& similiter non impeditur præscriptio,vt concludit Bart.quem sequuntur Raph. Ale. & alij in d.l.filiusfa.§.diui.ff.de leg.j.Pan.in d.c.cùm non liceat.

Ex contractu nõ prohibetur præscriptio. Nec ex testamento.

6 ¶ Subdit Autẽ Soc.q̃ ad hãc præscriptionẽ requiritur spatiũ 30.annorũ,duplici ratione.Primùm quia procedit sine titulo,& sic nõ habet locũ spatiũ longi tẽporis,sed necessario requiritur longissimũ 30.annorũ,per l.sicut.C.de pręsc.30.an.& no.in c.si diligenti,de pręsc.Deinde quia similiter in feudo præscribẽdo huiusmodi tẽpus requiritur per tex.in d.§.si quis per 30.titu.si de feu.fue.cõtro. Ergo idẽ dici debet de iure primogenituræ,propter similitudinẽ quę est inter vtrunq;, vt diximus suprà in 23.q.nu.10.tertia ratio. & id quoq;, vt id ius pręscribi posit 30.annis,tenuit ante eum licet non illũ alleget,And.Iser.in c.j.§.præterea ducatus:col.2.ver.his deficientibus,titu. de prohi.feu.ali.per Fed.vbi dicit in id requiri scientiam & patientiam aliorum fratrum,per no. in c.cum ecclesia,in fin.de caus.poss.& propric.& per glos.& Inno.in c.cùm dilectus,de consuet.

Quantũ autẽ tempus requiratur ad huius rei præscriptionem.

7 ¶Sed & in id requiritur,vt ipse Soc.dicit,bona fides,quia licet in feudo sint diuersæ opi.quãtùm ad ius ciuile pertinet,tamẽ de iure canonico semper requiritur,per c.vlt.de pręsc.Cui stãdũ est etiã in vtroq; foro,cũ agatur de periculo animæ,vt voluit gl.in c.possessor,de reg.iur.li.6.Iac. Bel. loquẽs in feudo,in d.c.vlt.col.6.ver.sed pone,de præsc. Quanquã prima fronte posset videri nõ posse hic esse bonam fidem,nisi fortè cũ quis se putaret esse primogenitũ alicuius, cùm talis existimaretur,& ita lõgissimo tẽpore tanquã primogenitus possedit iura primogenituræ.Et posteà appareret non esse primogenitum , sed secundogenitum per testes,qui fortè diutius abfuerant.

Sed an requiratur bona fides.

8 ¶ Sed hæc præscriptio aliter locum posset habere in alio casu, quàm cum dubitatur quis sit primogenitus : videlicet cùm filius primogenitus contendens res hæreditatis subiectas iuri primogenituræ,atque ita,id est,iure primogenituræ illas 30.annis possedit,scientibus & patientibus cæteris iunioribus fratribus.Nam in hoc casu nuncupatim loquuntur Aud.Iser.& Soci.locis suprà citatis.Nec abs re dixi iure primogenituræ 30.annis possedisse,propter ea quæ nota.in l.qui iure familiaritatis,& l.communis seruus.ff.de acq.poss.& l.si mulieri vsus.ff.qui.mo.vsusfru.amit.& l. meritò.ff.pro socio.cum si.& quæ diximus suprà in 15.quæst.

Quid si primogenitus possederit res quaspia, quæ non erãt iuris primogenituræ, 30.annis.

9 ¶At D.Cirier.& Moli.de alio casu loquẽtes,videlicet cũ quis,qui nõ est primogenitus,pręscribere voluit eã qualitatẽ primogeniti,& consequenter ius primogenituræ aduersus ipsum verũ primogenitũ:scilicet Cirier.li.3.tractatus primogenituræ,q.9.eadẽq; vlt.Moli.Cõmentariis consuet. Paris.tit.j.§.8.gl.3.q.5.In quibus locis tenẽt scilicet Cirier.posse hãc præscriptionẽ procedere inter fratres,vt scilicet frater secundogenitus præscribat aduersus primogenitũ:extraneus autẽ præscribere non posit.Nã filiatio præscribi non potest, nec ideo suitas Bal.in l.1.C.quan.non pet.part. vti nec ingenuitas,gl.in l.nemo.ff.de vsuca.Et ita quoq; illum refert & sequitur Moli. vbi suprà. Sed attende,lector,ne erres.Nã Bal.in d.l.j.illud non dicit ad quod illi eum allegãt,sed aliud non omnino absimile,in col.4.ver.primæ q.scilicet, nomẽ hæredis præscribi nõ posse aduersus verũ hæredem,nec per mille quidem annos,quod plus est si verũ sit,quàm quod de filiatione dictum est.Ipsum tamen Bal.vbi suprà ad hoc vt suitas præscribi non potest,citat & sequitur Ro.in l.quã diu,la 1.ante fi.ver.quid tamen dices.ff.de acq.hære.& in l.is qui putat.post prin.eo.tit. Quantùm autem ad 2.eorũ allegationem,nulla est l.nemo.ff.de vsucap.Et credo eos voluisse allegare glo. in l.nemo.ff.pro legato,quæ videtur dicere legitimatẽ,si ita loqui sit permissum,vsucapi nõ posse.quã sequitur & dicit sing.Rò.in d.l.is qui putat.Et idẽ,ea gl.non citata,voluit Bald. in l.nullo, col.j.ver.sed pone quòd aliquis,C.de rei vend.per tex.in l.qui in prouincia.§.diuus.ff.de rit.nup.

Quid si qui nõ est vere primogenitus vt primogenitus possedit.

vbi temporis diuturnitas nō facit quem l[illegible] inducit principē ad legitimandū. Sed & idē, Bal.in rub.ex.de præscr.in fi.ꝙ filiatio p[illegible] potest l.iuste ff.de vsuca.quia naturæ nū cō-gruit,ciuilia autē naturalibus conuenir[illegible]onfessionibus.ff.de interro.acti. Nec etiam,vt subdit,spurius vllo tēpore potest fieri l[illegible]ia est de reseruatis principi quæ præscribi nō possunt:sed in id necessaria est dispe[illegible]uilegiū principis per tex. vt ipse dicit peregri-num in §.diuus. De veritate tamen ill[illegible]ebis Alb.& Ang.in ea ipsa l.nemo. Illud tamen non omittendum quod ad hunc loc[illegible]t, quòd dignitas ingenuitatis & primogenituræ æquiparantur à Bal. in l.cum antiquior[illegible].antepe.ver.tertiò arguo ad idem. C.de iur.delib. quem in id expendit Math.Afflict.in c[illegible]ver.decimò arguitur,tit.de succes.feud.

10 ¶Cæterum ipse Moli.vbi suprà,consta[illegible] tenet,nec per vnum quidem ex fratribus ius præscribi posse,tum alijs rationibus Cirier.tu[illegible]iam quia id ius datum est primæ geniture,siue natiuitati. Ideo sicut iura sanguinis & agnationis sunt immutabilia,& nullo iure Ciuili dirimi possunt.l.ius agnationis.ff.de pactis,& l.iura sanguinis.ff.de reg.iur.& l.abdicatis.C.de patri.pote. Sic nec iura præcisè & immediatè data à lege,ipsi sanguini vel naturę. Tū quia quod fieri nō potest per verum & expressum consensum,non potest induci per præscriptionem,quæ,vt id addam,tacitum consensum indueit,gl.in l.si mulier.§.1.in verbo,ratum.ff.quod met.cau. Bart.in l.filiusfa.§. Diui,col.vlt.ff.de lega.1.& latè diximus in tracta.Retract.tit.1.§.1.gl.9.nu.146.at maius,& q.seq. Alias tacitum plus operaretur quàm expressum,contra no.in l.cùm quid.ff.si cert.pet.& in l.5.ff.de lega.3.cum si. Nullo autem pacto fieri potest,vt is sit primogenitus,qui non est. Et certè vix crederem vt quis possit præscribere se esse primogenitum alterius,qui minimè est:sed si est primogenitus,potest præscribere,vt tanquam talis ius aliàs cōpetens primogenito obtineat,secundum id quod diximus nu.7. Et vide quæ scripsimus suprà tractatu præcedenti de Nobilitate,c.14.quo tractamus an nobilitas præscribi possit.

De eadem re.

TRICESIMAPRIMA QVAESTIO.

Quis præferatur in regno an primogenitus natus ante regnū an post regnum. Qui dubitarunt.

1 Tricesimoprimo quæro,natus est cuipiā adhuc priuato filius,deinde & illi Regi facto alius, vter eorū rege mortuo tanquā primogenitus Regis succedet in regno? Res hæc admodum dubia est,vt in qua multi primi nominis in legibus,nihil certi diffiniant,veriti,vt credere est,fallere fallique si rem palam iudicassent. Inter hos sunt Bar.& Ioā.Fab.in l.imperialis.§.illud his.C.de nup.ille aliò remittere negotium contentus:hic in vtranque partem aliquid adducere.& Alberi. Rosa.in l.Senatoris filium.ff.de Senat.& in l.moris.§.parentes,ff.de pœnis.& in prima parte statutorum,q.157.incip.sed supponamus.& in suo repertorio,in verbo,Senatoris filius,& Fel.in c.inter cæteras,in prin.de rescr.qui omnes rem hanc veluti in medio reliquerunt.

Pro nato post regnum.

2 ¶Pro nato autem post regnū adeptū facit tex.in l.si Senator.C.de digni.li.12.vbi nō sequitur paternā dignitatē,qui ante susceptam dignitatē susceptus est. Ex quo not.ibi Bar.quòd non dicitur filius Regis,qui natus est antequā pater Rex esset.quod & ante illum dixerat gl.in d.l.imperialis. §.illud his adiungimus,in verbo,natæ sunt.C.de nup.vbi & illud quoque addit,quòd non dicitur filius sacerdotis,qui natus est ante sacerdotiū. Sicuti è diuerso nō dicitur filius scenicę,qui natus est postquā mater desiit esse scenica,vt dicit tex.ibi. Et illam gl.sequitur Bar.in l.cùm satis,col.vlt. & ibi quoque Io.Plat.C.de agri.& cens.lib.11.vbi tamē ipse Bar.non simpliciter loquitur de filio regis:sed de primogenito filio Regis,tanquā scilicet non dicatur filius primogenitus Regis,qui natus est ante dignitatem regalem. Et Bald.dum illam gl.simpliciter allegat in l.in suis.ff.de liber.& posth.Pet.Anc.& Philipp.Fran.in c.ne aliqui,de priui.lib.6.qui ex hoc dicit,huiusmodi filios nō gaudere priuilegio concesso Regibus & eorum filiis.& Io.Ana.in c.2.col.vlt.versi.quid autem si filius,de Iudæ.Io.Plat.in l.cùm adoptiuum.C.de Decur.lib.10.& idem sensisse videtur Zenze.in extrauag.execrabilis,in ver.nec itaque,in verbo,filiis,in multis quæst.

Ad idem.

3 ¶Facit præterea tex.in l.si quis Decutio,aut subiectus,& in l.Doctitij,& in l.neminē,non semel & in l.diuæ memoriæ,& in l.vlt.etiā nō semel.C.de Decu.li.10.quibus cauetur filios natos ante Decurionatū patris non gaudere priuilegiis dignitatis paternæ,sed tantū natos posteà.propterea ex d.l.vlt.not.gl.in ea.iam itaque.q.4.non dici filiū Decurionis,qui natus est antequā pater esset Decurio.& ibi Card.Ale.Ad quod etiam est bonus tex.in l.ex libera,ibi,nec vt decurionis filius.C. de suis & legi. Facit item tex.in l.j.§.vlt.ff.de bono.pos.cont.tabu.& in l.si necem.§.si deportatus, ff.de bonis libe.& in l.filij.§.Senatores,ibi,qui eo tempore nati sunt.ff.ad municipa.& in l.quicunque,ver.si verò postquam adeptus fuerit principatum.C.de prin.agen.in rebus,li.12.vbi not. Lucas Pen.quòd dignitas patris nullum commodum affert filio nato ante dignitatem. Sed & ex eo.no.Io.Plat.quòd non dicitur filius principis,qui ante principatum natus est.

Ad [illegible]

4 ¶Et est generale vt filij eā parentum dignitatē aut conditionem sequantur,quæ est tempore aut natiuitatis,aut certè cōceptionis:non quæ antè fuit aut posteà,per tex.in l.2.C.de lib.& eorū lib. Ex qua no.Bal.delicta parentū non nocere filiis primò natis,sed tantum nascituris,quoniā contrahunt rubiginē à linea iam infecta.& per tex.in l.emancipatū.§.j.ff.de Senat.vbi si natus est filius post dignitatem iam amissam,nihil ea dignitas prodest filio.quem tex.dicit optimum Pet.Anc. in d.c.ne aliqui,de priui.lib.6.ad hoc quòd filius Regis non dicitur,qui post adeptū regnū natus est. Et per eum etiā dicit Cald.con.3.inc.an filij orthodoxi,tit.de hær.quòd filij nati ante hæresim patris non afficiuntur pœnis à iure filiis hæreticorū indictis,præsertim illis quæ excludūt ab honoribus

noribus.& sequitur Dom.in c.2.§.hæretici,in fi.de hær.li.6.& Io.Ana.in c.vergentis,ad fi.ext. co. tit.cum multis in eandem rem concord.adductis per glo.in d.l.imperialis.§.illud his.C. de nup.

5 ¶Adiuuat & hãc partẽ tex.in l.2.§.in filiis.ff.de Decur.vbi non is solus Decurionis filius dicitur, qui natus est ex Decurione,sed & qui antequã pater Decurio esset,natus est,quantũ ad id oẽ fu stibus castigetur,& ne in metallũ detur.Ex quo facilè colligitur,id tantũ procedere,quãtũ ad pœnarũ genera,non etiam quò ad dignitates & honores,vt dicit gl.ibi,in verbo,quantũ pertinet. & Alb.in d.l.imperialis.§.illud his.& Io.Plat.in d.l.cũ adoptiuũ.C.de Decu.li.10. Ideóq; ex illo tex. in d.§.in filiis.Bar.ibi no.filiũ natũ ante nobilitatẽ patris non esse nobilẽ.de quo& nos in tractatu Nobilitatis pleniùs diximus.c.15.nu.7.extende 3.Et est in idẽ tex.loquens etiam de generibus pœnarũ,in l.moris.§.sed vtrùm ij soli.ff.de pœnis , vbi dicitur quòd non solùm qui patre Decurione,sed & qui plebeio , videlicet antequã Decurio esset,nati sunt, non debent iis pœnis affici, quibus nec Decuriones.Et tex.loquens generaliter in omnibus liberis in l.diuo.C.de quæst. *Ad idem.*

6 ¶Addunt aliqui vltra ea quæ diximus rationem,quæ tantum Reges & cæteros illustres,nõ etiam alios respicit.Nã natus ante dignitatẽ patris quæ illum illustrem facit,non illustris est,sed tantùm clarissimus,vt voluit gl.in d.l.Senatoris filium.ff.de Senat.& in d.l.si Senator.& ibi Andr.Bart.& Io.Plat.C.de digni.lib.12.& Alb.in d.§.illud his.At reges illustres sunt,vt not.in l.j.C.de offi.eius cui mand.est iurisd.& plenè per Ant.Corse.in tract.de pote,& excel.Reg.q.219. *Ad idem.*

7 ¶Qui hanc partem tenent,respondent ad d.l.Senatoris filiũ.ff.de Senator.& c.ad extirpandas,de fil.presb.quæ nos statim pro contraria parte adferemus,vt d.l.intelligatur largo modo & in materia fauorabili,quod satis patet ex eo quod idẽ tex.dicit,filiũ adoptiuum dici Senatoris filiũ.Sed ens in nostro casu in quo de præiudicio alterius agitur.Dec.autẽ c.ad extirpandas, loquitur quò ad effectum de quo ibi agitur:& in effectu voluit dicere ille text.quòd repellitur filius in illo casu,siue sit legitimus , siue non:& propter id dicitur ibi, siue natus in sacerdotio , siue non.Et ita hos text.refellit Deci.in c.inter cæteras de rescrip.vbi tenet hanc opin.vt statim dicemus. *Ad idem.*

8 ¶Proptereà vt ad quæstionẽ in specie accedamus.Sũt multi & ij quidẽ maxima authoritate, qui simpliciter tenent,nõ succedere in regno,aut alia dignitate,qui ante dignitatẽ natus est,videlicet Cy.in d.l.emãcipatũ.ff.de Senat.prout illũ refert Tãcredus de Corneto,& post illum Pan.qui & hoc videtur voluisse in,c.licet,col.vlt.ver.quæro cõsuetudo de voto.Collecta.in c.ex tenore,in prioc.extrà qui filij sunt legi.Dyn.in d.l.2.§.in filiis.ff.de Decurio.& in d.l.moris.§.sed vtrum.ff.de pœnis,Ia.Ra.& And.Pisa.in d.l.Senatoris filiũ.ff.de Senat.prout illos retulit Alb.in ea l.& ipse Alb.vt à multis citatur in 1.parte statu.q.157.incip.sed supponamus,vbi tamẽ de ea re, vt etiã suprà diximus in prin.huius q.ita loquitur,vt nescias in quã partẽ inclinet. Hãc quoq; partẽ tenet simpliciter Signo.Homod.loquens in regno Franciæ,cons.37.factũ sic proponitur,quædã mulier,col.vlt.& Lucas Pen.in d.l.si Senator,in fi.per illum tex.C.de Sena.li.12.& Fulg.in d.l.Senatoris filium,per gl.ibi.ff.de Senat.Fran.Cremon.sing.50.vidi pulchrã disputationem. & ibi Io. Bap.Caste.in addi.qui & hoc dicit se publicè disputasse.Matt.Laud.in trac.primogenituræ col.8. ver.rursus quæro.& Nic.Perus.in tract.de success.ab intest.in prima parte prin.in 6.specie liberorum,col.6.ver. & hæc faciunt ad aliam q.Card.Alex.in c.Adrianus.63.dist.Philip.Deci. in dicto cap.inter cæteras, col.5.de rescri.& Catel.Cota.in memoria.primogenitus,versi.sed quid si Rex, vbi hoc reputat singul.& Andr.Alciat.in l.bona fides , in verbo , reus capitalis.ff.de poss.Bonus Curt.in tracta.nobilitatis , parte 3.ad fin.Et in hac item op.videntur esse Bart.& alij suprà citati. num.2.& Cate.Cota.in memor.incipit primogenitus , col.1.versic.sed quid si Rex. *Qui hãc partem tenent.*

9 ¶In hanc sententiã Herodotus in Polymnia,qui est li.7.statim circa initia describit historiã barbaricã quidem illã,sed quę instituto negotio optimè cõuenit.Cùm Darius Hystaspis filius,Persarũ Rex aduersus Gręcos Aegyptiósq; pararet expeditionẽ,ingẽs inter eius liberos de principatu orta est dissensio , quoniã ex instituto Persarum oportebat ita demũ Regem ire in expeditionẽ, cùm Regem successorem declarasset.Erant autem Dario iam antequã regnaret liberi tres è priore vxore Gobris filia suscepti,& post partum regnum alij quatuor ex Atossa Cyri filia Superiorum maximus natu erat Artabazanes:posteriorum Xerxes,Qui cùm ex eadem matre nõ essent, disceptabant Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, cùm apud vniuersos homines sit institutum,vt maximus natu liberorum obtineat principatum:Xerxes verò,quòd ipse Atossa genitus esset filia Regis qui Persis libertatẽ peperisset. Dario nõdum ferente sententiam,aderat forte Demaratus Aristonis,qui per id tempus altercationis Spartano regno exutus,ac Lacedæmone profugus,Susa ascenderat.hic vir audita liberorum Darij cõtrouersia,adiit,vt fama fertur,Xerxémque admonuit,vt ad cætera quæ pro se dicebat,hoc adderet, se quidem genitum è Dario iam Rege & Persarum regnum obtinente:Artabazanem verò è Dario adhuc priuato.Proinde neq; æquum neque iustum esse alium quempiam, potiusquàm se illam dignitatem adipisci:quoniam Spartæ quoque sic vsurparetur,vt si cui antequam regnet filij nascantur,deinde Regi iam alius , huius posteà nati successio regni fit.hac à Demarato subiecta ratione vtentem Xerxem, tanquam iustè dicentem , Darius regem declarauit. *Huius opi confirmatio ex historiis.*

10 ¶Eandem historiã & Trogus,quiq; ipsius epitomen fecit Iustinus lib.2.recensent, in hoc tamen ab Herodoto dissentientes,quòd post Darij obitum hanc dicunt controuersiã actam,& ab Anapharne vtriusq; patruo diiudicatam atque compositam.Arthemenémque eum appellat, qui He- *De eadem historia.*

rodoto Artabazanes nuncupatur.Sed & eam quoque tetigit Plutarchus in Artaxerxe, vt posteà dicemus,& in libello de fraterna beneuolentia, vbi ille maiorem natu filium Ariamenem appellat,dicitque hanc controuersiam ab Artabano Darij fratre fuisse diiudicatam. Sed & hanc quoque è nostris referunt ex Iustino Lucas Pen. in d.l.si Senator. C.de dignit.lib.12.& Nico.Perus. in d.tracta.de succes.ab intest.& D.Ciriecus in tractatu primogenituræ lib.1.q.12.in qua hanc nostram principalem quæstionem latissimè & doctissimè tractauit.

11 ¶ Nec hinc dissentit quod Iosephus scriptor primæ classis acerrimique iudicij, libr. Antiquitatũ, 16.cap.3.veluti indignanter,nec sine bile retulit,Herodem Regem,postpositis Alexandro & Aristobolo filiis & Mariannæ filiis,successorem in regno sibi designasse Antipatrum,ante principatum,& de priuata vxore sibi genitum.

Ex Iosepho.

12 ¶ Sunt tamen qui cõtrà asserunt præferendum esse primogenitum omnium, etiam natum ante patris principatũ,per d.l.Senatoris filium,in fi.ff.de Senat.vbi scribitur in hæc verba,Nec interest an in Senatoria dignitate cõstitutus eum susceperit,an ante dignitatem Senatoriã.Pro quibus est & tex.in l.cùm aduocatio,in verbo,cũ liberis quãdocunq; genitis,& ibi Alb.C.de aduo.diuer.iudicio.& in l.2.C.de adu.diuer.iudic.vbi scribitur,Cum liberis iam natis,vel postea procreãdis, & in l.neq; Dorotheũ,ibi,& si ante paternas illustres dignitates natus est,& alibi sæpe.C.de Decu.li.10.vbi filij quandocunq; geniti gaudent patris dignitate & priuilegiis.Et d.c.inter cæteras,ibi,filius sacerdotis & in sacerdotio genitus,extrà de resc.Ex quo probatur esse filium sacerdotis eum, qui ante sacerdotiũ natus est.aliàs enim frustra tex.subdidisset ea verba, & in sacerdotio genitus. Et ita illic per illum tex.volunt Pan.Maria.& Fran.Rip.& idem Maria.in rep.c.veniens,in 2.not. de accus.Sed & de hoc est clarior tex.in c.ad extirpandas,extrà de fili.presbyt.Nam primùm filios presbyterorum simpliciter vocat.& posteà dẽ iisdem loquens,dicit, siue geniti sunt in sacerdotio,siue nõ.Ex quo cõstat nihil interesse vt filij presbyterorum dicantur,siue nati sunt post sacerdotium,siue ante.Et rursum in c.adhæc,eo.tit.vbi primùm nominantur à Pontificibus generati: deinde autem subiungit,quòd si ij sint ex legitimo matrimonio procreati(& ita ante pontificatum) nec aliud canonicum obuiat, licitè possunt ad sacros ordines ascendere,& in eisdem ecclesiis , in quibus præsunt vel præfuerunt genitores eorum, beneficium obtinere.

Pro nato ante regnum.

13 ¶Item successio post mortem cõpetit.l.3.§.si impubes.ff.de colla.bon.sed natus ante partũ regnũ reperitur primogenitus tẽpore mortis,ergo præferendus,per l.si quis filio exhæredato,iu secũdo respõso.ff.de iniust.& rup.testa. & l.capitis.C.vnde cogn.& l.3.§.proximus.ff.eo.tit.& l.non intelligitur.§.quãdo.ff.de iure fisci,& §.proximus,Inst.de leg.ag.suc. vbi proximus quis per hoc tempus requiritur,quo mortuus est is,de cuius hæreditate quæritur.Nec enim oportet priùs quæri de cõditione alicuius,quàm hęreditas vel legatum ad eum pertineat.l.nõ oportet.ff.de leg.2.&l.interuenit,de leg.pręst.Nõ inspicitur igitur quod priùs fuit,sed quod nunc est,l.quod ita.ff.de ædi. edic.& c.ferrum,50.dist.& c.non enim,& c.non est,quod est vl.32.quæst.1.& cap.eam te,de rescri.

Ad idem,

14 ¶Adhæc si aliter diceremus,absurditas maxima hinc sequeretur,videlicet quòd si Rex decederet relicto vnico filio,qui natus esset ante partum regnum,is non succederet.Sequeretur item & alia absurditas,quòd præferrentur in successione regni aut comitatus, nati post dignitatem illius de cuius successione agitur,exclusis anteà natis,proximioribus fortè in gradu,contra iura,quę primo loco admittunt proximiores,per d.§.hæreditas.Et alia quoque generalia, videlicet quòd filij non succederent in quibuscunque rebus post eorum natiuitatem acquisitis, sed eos excluderent posteà nati,quod nullo iure cautum reperitur:quin ex iure cõmuni liberi omnes nullo delectu æqualiter succedunt,vt suprà latè diximus in 4.q.

Ad idem,

15 ¶ Adde & hanc rationẽ,quia filiationis substãtia & proprietas habetur à patris substantia,non à qualitate patri adhęrẽti,quia qualitas patris nõ generat,sed generatũ & natũ cognominat. Nam natus ex B.tunc Senatore,dicitur filius B.Senatoris, & tãdiu sic nominãdus est,quandiu pater à Senatu remotus nõ est.At patre postea remoto,nõ est dicẽdus filius B.Senatoris,quoniã secũdum illud tẽpus,quo sic profertur B.nõ est Senator,sed fuit.Tamen adhuc ei quædam priuilegia reseruantur,quæ non amittit,propter casum patris.d.l.moris.§.iste,& seq.ff.de pœnis,& d.l.2.§.in filiis.ff.de Decurio.& d.l.emancipatum. §.1.ff.de Senat.Et isto respectu dicitur etiam filius Senatoris,vt ibi dicitur. E diuerso quoque natus B.nondum Senatore,non dicitur tunc filius Senatoris , sed filius B.plebeij. Sed B.posteà facto senatore, tunc dicitur filius B. Senatoris, quandiu durabit ea dignitas,per tex.eum non cauillando, in d.l.Senatoris filium, in fin.& in d.§.in filiis.

Ad idem.

16 ¶Et id confirmatur ea ratione,quòd qualitas adiecta verbo,debet intelligi secũdùm tempus verbi cui adiungitur.l.in delictis.§.1.& l.quod ait prætor.§.Iulianus.ff.de noxa. & l.Titius.ff.de testa. milit.vbi est tex.optimus ad rem de qua agimus, quòd testamentum militis dicitur etiam quod tunc miles fecit antequam cinctus esset.Et sic in casu de quo tractamus, qualitas significata per illud verbum,Senatoris,debet inesse secundùm tempus præsens,si per verba præsentis temporis loquimur,& secundum tempus præteritum, si per verba temporis præteriti loquimur. Et hæc ratio & præcedens est Sal.in d.l.imperialis.§.illud his.C.de nupt.vbi hanc partem sequitur , vt statim dicemus,& respõdet ad eum tex.quia ibi propria filiorum macula obsistebat priuilegio. Sed in nostro casu nihil inest personæ nati ante dignitatem,quod ei obsit.Item ibi de priuilegio agitur,hic de beneficio,& lege regni interpretanda & declaranda.

Ad idem.

¶Et

17 ¶Et huc quoq; pertinet quod scriptũ reliquit Bal.ille nostrorũ legũ interpretũ(Accursium & Bar. semper excipio)facile princeps,sed qui omnes acumine ingenij(pace omnium dixerim) nemine dẽpto superauit,in l.2.ad fi.ver.itẽ nota q distinctio.C.de libe.& eor.liber. quòd in fauorabilibus factũ patris indistinctè ac sine delectu & discrimine prodest liberis tam natis, quàm nascituris. Et ideò (ait)recepto patre ad ciuitatem,vel extimum,vt appellat,ciuiũ omnes filij gaudent priuilegio illius extimi,per no.l.2.C.qui æta.se excu.lib.10.vbi gl.vt ex ea omnes vbique assumunt,dicit extimum patris,esse extimum filij.De quo nos latissime disseruimus in repet.l.si vnquam , in prin.num.23.iam satis. C.de reuoc.donat.vbi & hoc dictum Bal.inter plurima alia adduximus. *Ad idem.*

18 ¶Et hanc quoq; opinionem non modicùm fulsit quod in simili à viris doctis scriptũ est,quod si in facultate legitimandi excepti sunt filij Comitum.Si quis suscepto antè filio naturali comitatũ consecutus est, non poterit huiusmodi filius ex ea facultate legitimari , tanquam is existimetur, & sit filius comitis,quamuis ante comitatum natus.Ita voluit Ant.Rosel.in suo amplissimo tractatu legitimationis.q.61.vbi & ita dicit se consuluisse, & Zoch.qui & in eam rem dicit se vidisse plura consilia,& se quoq; simul consuluisse, in c.venerabilem,& ibi etiam Card.Alex.in §.quod autem.col.116.vers.quæro secundò principaliter , extrà qui filij sunt legitimi. *Ad idem.*

19 ¶Postremò hæc pars in casu de quo loquimur,non caret authoritate nostrorũ,vt scilicet natus ante regnum præferatur nato posteà.Ita enim in specie tenet Guid.Suz.in d.l.Senatoris filium.ff. de Senatori. per eum tex.quem conciliat cum d. l.si Senator.C.de dignit.lib.12. vt videlicet filius natus ante dignitatem præferatur quò ad bona & successionem.Natus posteà, quo ad honores & dignitates. & Saly.in d.l.imperialis.§.illud.C.de nupt.Alex.aut quisquis est, in addi. Bald.in l. cum antiquioribus,col.5.super ver.modò quæritur.C.de iure deli.Nico.Mil.in suo repertorio,in verbo filius primogenitus sicuti , in fio.vbi erranter pro hac op.citat Bart.in d.l.cum satis.& nouissimè Franc.Ripa.in d.ca.inter cæteras col.2.ver.& inducitur,extrà de rescrip.& D.Citierus in d. tract.primog.io d.12.q.lib.1.& Moline.in consuet.Paris.tit.1.§.8.glo.1.q.11.eadémq; vlt.& ad hãc quoq; op.trahitur à nonnullis Alb.in d.l.Senatoris.ff.de Sena.& in tract.statut.parte 2.d.q.152.vbi certè videtur inclinare in hanc partem. *Qui tenent præferri natũ ante regnum.*

20 ¶Nec caret item hæc posterior opinio exẽplo.Nam cùm Bela huius nominis secũdus Vngariæ, quæ ante Pãnonia dicebatur,Rex in priuata fortuna Geicã,aut vt alij vocant Geisam filium suscepisset,Rex autẽ postea factus Ladislaum,Stephanum,& Almum , successit Belæ patri mortuo Geica ante regnũ natus,suis fratribus post regnum natis antepositus,quos res nouas, vt regnum vsurparent,molientes,facile pepulit,vt à Michaële Riccio in Regibus Vngariæ scriptum est. *Eius op.comprobatio ex historiis.*

21 ¶Sed & ab antiquitate quoque exemplum eius rei repetamus. Scribit Plutarchus in Artaxerxe. Cùm Dario Persarum regi ac Parysatidi ipsius vxori,essent filij Artaxerxes ipse natu maximus, & Cyrus ætate post illum proximus,& alij duo.Mater Cyrum maiori charitate amplexa,eum in regno succedere,postposito Artaxerxe,cupiebat:nitebatúrque,non sane probabili(quod ipse Plutarchus dicit)ratione,ea qua olim Xerxes priscus,Demarato Lacedæmone authore,vsus fuerat. Artaxerxem se priuato Dario Cyrum Regi peperisse, nec tamen suadendo perficere potuit , vt id obtineret.Nam qui ætate anteibat Rex constitutus est. Ex quibus plane potes intelligere Plutarchum virum in omni doctrina admirabilem huic opinioni subscripsisse. *Ad idem.*

22 ¶Nec desunt in hac tanta controuersia,qui non parum referre dicunt,an consuetudo vel statutum deferens successionem primogenito,loquatur simpliciter de primogenito sine alia adiectione,an verò de primogenito Regis,comitis,& similium, vt scilicet primo casu præferatur primogenitus ante regnum : secundo casu , primogenitus post regnum.quasi is dicatur primogenitus Regis,de quo loquitur consuetudo,non cæteri nati ante.Ita expresse voluit Bal.post Ia.Bel. in d. l.imperialis.§.illud his.C.de nup.& idẽ Bal.in l.vlt.C.de Decu.lib.11.vbi allegat l.Titius.ff.de test. mil.& l.de eo qui.§.vlt.ff.de falsis,& d.l.in delictis.§.si extraneus.ff.de nox.& sequitur Iac. Alu.in c j.col.vlt.& ibi etiam Car.Alc.col.2.ver.quæro si ante regalem,tit.de feu.march.Et cum hac op. videtur conuenire.Fel.in c.prudentiam,col.3.ver.quid si aliquis est natus , de offic.del dum fatetur , quòd natus post regnum adeptum bene dicitur filius Regis , sed non primogenitus Regis, quia ab eo non fuit genitus,tanquam à Rege,sed tanquam à priuato. *Distinctio an cõstitutio loquatur de primogenito,an de primogenito regis.*

23 ¶Declarat autem Bal.in §.illud,quando dicatur pater regnum adeptus, vt filius ipsius vocetur filius Regis.Nempe,ait,per coronationem,per d.l.Titius,& d.§.si extraneus.De qua re superfluum est in hoc loco disputare,cum non sit præsentis tractationis.Sed si tu de ea videre velis,lege Cy. Bart.Alb.Sal.late,& cæteros in l.bene à Zenone.C.de quad.præscr.& Io.And.& alios in c. venerabilem,de elec.Bal.in l.directis.C.de testa.manu.& in addi,Spec.& post ipsum Spec. tit.de rescr. præsen.§.vlt.ver.item quod obtentum,io addi.quæ incip.donatio. *Quando quis dicatur regnũ adeptus.*

24 ¶Sunt & qui ita quoq; distinguũt,an filij,inter quos cõtenditur,prętendũt qualitatẽ à patre tantum qui scilicet ipsum regnũ primum acquisiuit,an etiã ab auo paterno, quia videlicet regnũ est auitum,aut aliorũ superiorum,vt videlicet primo casu procedat,quod dictũ est, præferri natum post dignitatem,alteri antè nato.Et licet non fuerit natus ex patre Rege,tamen quia natus est ex auo rege,est illustris:vt qui dignitatem regalẽ statim ab auo veluti ex radice receperit,ar.d.l.emãcipatum,in fi.ibi,vt aui ei potius dignitas prosit.ff.de Senat.Ita voluerunt Pet.Cyn.Bal.Albe.Rosa.Raph.Fulg.in d.l.imperialis.§.illud his.C.de nupt.& Iac.Rebuf.in d.l.si Senator.C.de dign.lib. *Alia distinctio an regnum sit paternum an auitum.*

1.& omnium latissime Ant.Cors.in tract.de pot.& excel.Regia,in 26.q.vbi dicit hanc esse communem opi.& adducit rationem,vt dicit,inconuincibilem,quæ tantum primam partem huius distinctionis respicit. Accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid teste philosopho.Qualitas autem aduenien s enti qualificat & diuersificat illud ens,per tex.in c.licet,canon,iuncto c.statutum,de ele.lib.6.Cum ergo qualitas regalis adueniat enti post esse completum,& sic post filium natum.Ergo non debet trahi retro ad tempus,in quo non erat illa dignitas.Nec etiam isto casu, vt dicebat Sal.debet considerari tempus præsens in præiudicium alicuius filij nati tempore dignitatis.

25 *Alia distinctio an regnum obuenerit ex quacunque successione an ex electione,aut alia causa,*

¶Alij autem hanc rem non adeo angustè concludunt,vt eam distinctionem auorũ tantum qualitate metiantur:sed generalius dicunt natũ ante dignitatem præferri in successione natis postea in regno,quod patri obuenit iure hæreditario,& ex successione generis,nedũ aui & aliorũ ascẽdentium.Nam talis erat cui erat implicitus,vt ipsi loquuntur,status regalis , & ad regnum spem habebat.At in regno quod electione, aut alia causa aduentitia & nõ hæreditaria alicui obuenit, præferri natos postea.Ita voluit no.Pet.Iac.in arbore successionis regni Franciæ,col.4.ver.ponamus quod Philippus,vbi dicit quod leges,quæ videntur velle contrarium,loquuntur in Senatoribus,Decurionibus,& cæteris id genus,quas quidem dignitates electione , aut alio quouis modo præterquam iure hæreditario,nãciscimur.Idem quoque nominatim voluit Guill.Cu.in d.l.si Senator.C.de dig.li.12.vbi & hoc dicit procedere,etiam si is qui natus est ante dignitatem est naturalis tantum,nempe susceptus ex concubina,quam pater dum esset in dignitate accepit in vxorem.& Io.Ray.qui illum citat & sequitur in c.præterea ducatus, col.6.in paruis,vers.quæro iuxta prædicta pone quod habens,tit.de proh.feu.ali.per Fed.& iterum in tract.nobilitatis,in 10.q.prin. vbi & hoc dicit se tenuisse in rep.l.nobiliores.C.de commer.& merc.& quendam Egidium Sancium,in d.§.illud. Idem quoque voluit D.Cos.Guid.in procem.prag.sanctio.post prin.in verbo, primogenito.& Iac.à S.Geor.in tract.feud.col.4.vers.sed iuxta hæc quæro,& D.Bened.in rep.ca. Ray.in verbo,in eodem testamento relinquens,le 1.nu.100.& seq.de testa.

26 ¶Et huic distinctioni consentiunt duæ illæ historiæ quas supra eadem quæ.adduximus ex rebus Persicis,scilicet altera nu.9.in hãc sententiam,& seq.Altera autem nu.21.sed & vt. In priore enim prælatus est natus post regnũ à patre adeptum,quia non iure hæreditario,nec à maioribus, nec à genere Darius pater regnum consecutus fuerat,sed sorte,vt diximus suprà in 17.qu.in 1.op.nu. 28.Darius ille primus.In posteriore,alter Darius qui à primo illo descẽderat, regnum per manus à suis maioribus acceperat. Ideoque qui primus etiam ante regnum adeptum natus erat , prælatus est cæteris post natis.

27 *Authoris opi.*

¶Non is sum,Lector amantissime,qui possim ex Heraditi antro res adeo obscuras eruere. Verũ si in dubiis sententia libera cuique est,nihil prohibet quin & ipse dicam quod sentio.Certe omnium maxime placet mihi secunda opi.quæ indiscriminatim ad successionem dignitatis admittit natum ante partam dignitatem:siue ea ex naturali ordine successionis,siue ex nulla omnino causa,quæ nihil ad genus pertinet,obuenerit.Tum rationibus iam allegatis in ea secũda op.quæ semper & vbiq; locum obtinent. Tum quoq; quia licet natus ante regnum patris, interim dum pater est priuatus,non dicatur filius Regis:tamen cum primum pater Rex fuit , is quoque filius, Regis fuit,per iura ad hoc in eam sententiam allegata:& ita continuo incipit esse primogenitus Regis.Nam si est filius Regis,& nemo illum præcedit:consequens est vt sit Regis primogenitus, per c.Ioseph,de verbo.sing.cum concord.adductis supra in 1.q.

28 *Responsio ad contraria.*

¶Nec obstant iura allegata,quia loquuntur in his quibus filij parentibus nõ succedũt,sed in his quæ ex dignitate parentũ ad filios transeunt in vita ipsorum parentũ, in quibus non prodest ea dignitas natis ante dignitatẽ.Hic autem loquimur in his quæ transeunt post mortem,& iure successionis,vt dicit Bal.in d.l.vlt.C.de Decur.libr.10.per hoc respondens gl.ibi, in verbo,ediderit, quæ voluit per illam l.quòd delictum patris non nocet filio nato ante feudũ quæsitum,sed post tantum nato:quia vt dicit Bal.feudum post mortem transit in filium , & non in vita patris.Cui tamen gl.alia est similis in d.l.2.C.de libe.& eorũ liber.vbi etiam de hoc per Bald.& rursum per Bart.in l.eum qui.ff.de inter.& relega.& ibi concord.per Alex.in addi.ipsius Bart.

29 *Ad idem.*

¶Vel etiã potest dici ex sentẽtia ipsius Bal.in d.l.vlt.C.de Decu.quod ea l.& similes nihil faciunt ad nostrã quęstionẽ,cũ loquantur de priuilegio quod cõpetit patri,quod non trahitur ad filios ante genitos , quia certã conditionẽ habere cœperunt per d.ll.Sed consuetudo regni quæ vocat primogenitos,dat in hoc priuilegium ipsi primogenito,& non patri.Et ideo dicit, quod per alias leges hæc quæstio definienda est.Et vide quæ diximus suprà in trac.Nobilitatis,ca.15.nu.7.extrẽ de tertio,dum tractauimus,an nobilitas patris transeat ad filios natos ante nobilitatem partam.

TRICESIMASECVNDA QVAESTIO.

1 *An solus primogenitus regis debeat appellari filius regis , an & cæteri.*

TRicesimosecundo quęro,quia in præcedẽti quęstione diutius super appellatione filij regis immorati sumus.An solus primogenitus regis debeat appellari filius regis,an & cęteri quoque.Et ne quęstio superuacanea videatur,pone quod sit constitutio quædam quæ priuilegiũ cõcedat filiis regũ,sicuti est in c.ne aliqui,de priuil.libr.6.& in clem.1.de Baptis.& in extrauag.execrabilis,ver.non itaque.Et vt res quoque sit magis dubia.Pone quod rex sit mortuus relicto primogenito,qui solus successit in regno,& aliis quoque filiis.Nam quandiu pater viuit, incertum

est quis

est quis post illū ex filiis sit futurus rex:quia fortè qui nūc primogenitus est morietur ante patrē. Et filij ex patre viuēte plus lucis splēdorisq; recipiunt,quàm ex mortuo,per tex.in l.vlt.& ibi Bal. C.de iniur.& quod voluit gl.in l.2.in verbo,filij,& ibi Cy.Bar.& Bal.C.de episc.& cler.cum si.

2 ¶ Igitur vt in casu magis dubio loquamur, Vtrū iste solus primogenitus,qui patre mortuo succesit in regno,dicēdus sit filius regis,an verò & cæteri quoque ita sint appellandi, gaudeántque priuilegiis concessis filiis regum,Ioan.And.de hac re nominatim loquens in d.c.ne aliqui,dicit, quod omnes dicuntur filij regum,& gaudent huiusmodi priuilegiis, nedum primogenitus, qui succesit.quem sequuntur Pet.Anc.in 2.no.Dom.col.2.versi.quæro an sint hic sublata,& Philip. Fran.paulò ante fin.& idem dicit Card. Alex.in c.Adrianus.63.dist.Alioquin(inquiunt Pet.Anc. Dom.& Francus) sequeretur,quòd qui haberent hoc priuilegium viuente patre, sine culpa, per mortem patris desinerent habere,contra regulam,decet,de reg.iur.lib.6. *De eadem re.*

3 ¶ Quod tamen intellige,ne id omittam,quod de primogenito dicunt procedere in casu de quo loquuntur, videlicet cum priuilegium concessum est filiis regum. Nam cùm ea qualitas duret etiam mortuo patre,priuilegium quoque ei qualitati concessum durat. At si priuilegium sit aliàs concessum filiis propter parentes,certè mortuis parentibus cessat priuilegium, per d.l.vlt. C.de iniur.& voluit gl.in d.l.2.in verbo,filij,& ibi Cy.Iac.Bar.Bal.Alb.& Sal.C.de episc.& cler.& gl.in l.medicos,in verbo,& filiis.C.de profes.& med.lib.10. Et facit etiam bonus tex.in l.in omnib.ff. de reg.iur.cuius hæc verba sunt.In omnibus causis id obseruatur,vt vbi personæ cōditio locum facit beneficio,ibi deficiente ea beneficium quoque deficiat. Quanquam huius contrarium tenent Io.And.Dom.& Phil.Fran.in d.c.ne aliqui,de priuil.lib.6. nisi dicas quod ibi non cōpetebat priuilegium filiis propter parentes,sed ob eam qualitatem,quod essent filij regum. *Quid si priuilegium sit cōcessum filiis propter parentem.*

TRICESIMATERTIA QVAESTIO.

1 SEd tricesimotertio quæro,an ipse primogenitus,& alij quoque filij,non solùm filij regum,vt in præcedenti quæst.sed etiam reges possint appellari. De qua re nos latè,de filiis simpliciter loquentes,diximus in repet.l.si vnquam, in prin.nu.21.huc quoque pertinent. C.de reuoc.don. Veruntamen hîc repetemus,propterea quod nonnulla addemus,quæ sola non potuissem congruè hîc scribere.Igitur primo loco gl.habes in c.vlt.24.q.2.quæ ex eo tex.qui regē vocat quempiam filium regis,not.filium regis debere vocari regem,licet nōdum habeat regnum. Et est arg. inquit,pro comitibus Teuthoniæ & Italiæ. Iam enim, vt subdit,domini sunt,& sola administratio deest,per tex.in l.in suis.ff.de lib.& posth. Ex quo potes intelligere, quod licet loquatur simpliciter de filio regis , vt videri possit intellexisse de omni filio. Tamen ex ratione illius apertè declaratur,quod tantùm de eo intelligitur,qui post mortem patris est regnaturus,& administrationem suscepturus,quod tantùm primogenito conuenit. *An primogenitus & cæteri filij regū possint reges vocari.*

2 ¶ Et ita etiam intelligit Bal.loquens tantùm de primogenito,in l.quæsitum.§.si seruus mihi.ff.de leg.1.& cons.389.consuetudo est,col.3.in prin.vers.item primogenitus dicitur rex,libr.2. & Pan. dum dicit illis solùm deesse administrationem,in c.tāta,col.3.vers.quidam sunt filij legitimi, extrà,qui fil.sunt leg.& las.loquens de primogenito,cons.192.in præsenti,col.3.vers. corroboratur, lib.2.& expressiùs Catol.Rui.cons.19.in hac controuersia,col.1.nu.2.lib.1.& Benedict.in repet.c. Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens,le 1.nu.166.extrà de testam. *De eadem re.*

3 ¶ Illam tamen gl.simpliciter,ac si etiam simpliciter loqueretur de filio,sine discrimine ætatis,citat & sequitur And.Iser.in c.1.in prin.& ibi etiam Aluar.col.pen.vers.quæro an filius regis. Martin. Laud.col.vlt.Card.Alex.col.3.in prin.& Matt.Affl.col.2.vers.& in tantum,tit.quis dic.dux, Comes,march.Idem And.in Prologo Constitut.Sicil.& in constitut.incip.prosequentes,& ibi post eum Matth.Affl.in 8.q. vbi ex hoc dicunt quòd filius comitis gaudet priuilegio illius const. loquentis de comite.& idem Afflic.in const.incip.intentionis nostræ,col.8.vers.item pro ista parte,rursumque in tract. προθύμου,in princ.col.7.vers.item filius. *De eadem re.*

4 ¶ Sed & eam gl.sequitur Alb.in l.partum,nu.3.C.de rei vend.& in d.l.in suis,post medium, vers. item propter prædictā,& ibi quoque Bal.per illum tex.tam in lect.ord.quàm in repet.in pen.q.ff. de lib.& posth.Luc.Pen.in l.1.col.1.in verbo,regiam.C.de conduc.& proc.lib.11. Raph.Co.cons. 131. duo fratres,col.1.Io.Ray.in c.1.§.præterea si quis,col.3.vers.& ista inducebant,tit.de proh.feud. ali.per Fed.Barb.in rep.rub.de caus.possess.& propr.char.22.vers.opportunè se offert modo,q. & cons.49.illud afferam,col.2.lib.1.& cons.10.sapienter,col.3.lib.2.quibus locis dicit eam glo.valde sing.& cons.73.magnanimus,col.3.lib.4.& Car.Alex.in c.per venerabilem.§.quod autem,col.30. vers.postremo ad eandem materiam,qui fil.sunt leg.las.cons.10.videretur,col.3.vers.prædicta fortiùs,lib.3.Phil.Dec.cons.261.in causa magnifici,col.2.vers.septimo latè.Ant.Cors.in tract.de potest.& excel.reg.in 25.qu.Fran.Luca in tract.de priuileg.fisci,parte 1.in 109.casu. Lud.Gozad.qui illam gl.dicit sing.in rep.l.qui se patris,col.10.vers.tertio sequitur.C.vnde lib. *De eadem re.*

5 ¶ Sed & idem plerisq; videtur voluisse alia gl.in c.Adrianus,le 1.in verbo,Augustos,63.dist. quæ dicit filios Imperatorū dici Augustos,vt ipsos Imperatorēs,per eū tex.qui non tantū Basilicum (sic enim legendū est,vt monuimus in d.l.si vnquā,non Basiliū,vt vbiq; legitur in nostris Decr.) Imperatorē Constantinopolitanū,sed & ipsius filios Constantinū & Leonē Augustos appellat: sed id certè fuit propterea quod pater eos consortes imperij fecerat , vt ex historiis Imperatorum patet.Nā suprà in 17.q.in 4.op.nu.22.atqui licet,& 2.seq.docuimus, eos Augustos appellari *De eadem re. Decretorum locus.*

folitos,qui iam ad imperium asciti erant:Cæsares,qui successores designabantur.

6 ¶ Alia item gl.in id quoque citatur,scilicet in c.deoique,in verbo,Rege suo.7.q.1. & ita eam intelligit,citat,& dicit auream Fran.Curt.sen.cons.74.super memorata,col.1.in fi tanquam scilicet censeat filios Regum de iure Reges esse,& vocari debere. Verùm ea gl.in libris, quos hactenus vidimus,nihil de huiusmodi appellatione dicit,sed illud tãtùm scribit, filios Regum debere esse Reges,id est,succedere patribus in regno, vt apertè insinuat text.ibi, loquens de Roboam filio Salomonis,qui patri successit,& alia iura quæ ea gl.allegat. Sed in hanc sententiam est illud Virgilij loquentis de Rhea filia Numitoris Regis,lib.1.Aeneid.

De eadem re.

— Donec Regina sacerdos

Marte grauis geminam partu dabit Ilia prolem.

Regina igitur,id est,Regis filia,vt interpretatur Seruius,in id quoque citans quod alibi de Pasiphaë dicitur,lib.scilicet 6.statim post princ.

Magnum Reginæ sed enim miseratus amorem.

Vbi & ipse Seruius Reginæ(inquit)id est,filiæ Regis Ariadnes.Cui adde & illud eiusdem Virgi. lib.9.Aeneid.Ascaniũ viuẽte Aenea patre Regẽ appellatũs,ob id scilicet quòd Regis esset filius,

Regémque requirunt.

Quo in loco & ipse Seruius interpres id expresſim annotat.

7 ¶ Et huc quoq; pertinet quod omnes & Iurisconsulti,& cæteri probatisſimi scriptores dum loquuntur de Tarquinio Rege,& filiis eius exactis,his verbis pasſim vtũtur,Exactis Regibus: tanquam & filij ipsius Reges dicerẽtur. Nam sic loquitur Põponius Iuriscõs.in l.2.§.exactis deinde Regib.ff.de orig.iur.vbi Zaz. & post eum Hieron. Cagn.ex eo oot.filios ipsius Regis Tarquinij Reges dictos fuisse:tametsi verè nõdum Reges essent,nec postea fuerũt.quãuis Accurs.alio non iosecte tamẽ,eam pluralem locutionẽ referat.Sic quoque de illis loquitur Tulli.Philip.3.rursúmque 5.& lib.de Diuinat.1. cùm priori loco paulò ante dixisset singulariter Tarquiniũ expulsum. Et Liuius sæpe circa initia lib.2.& lib.3.cùm primũ dixisset,quæ si in Rege tum eodẽ,aut in filio Regis ferenda non fuerit:quem laturum in tot priuatis ? paulò post dicit Regibus exactis fuisse Patritios magistratus creatos.Et sic quoque loquitur Valerius Maxi.lib.1.c.8. vbi de Valerio Publicola,& lib.4.c.1.post prin.& rursum lib.8.c.9.etiam post prin.& Plin.lib.7.c.28.

De eadem re.

8 ¶ Possunt & alia pleraque huc adferri ex his quę latisſimè scripsimus in d.rep.l.si vnquã,in præfat.à nu.15.sed quis hunc,vsq; ad nu.24.& alios quoq; seq. vt ostenderemus patrẽ & filiũ censeri vnam personam:& quæ statuta sunt in patre,& in filiis quoqi obtinere, quæ nõ est opus hic repetere,cùm sint illic amplisſimè tractata.Sed illud non possum nec debeo omittere,id quod diximus filium primogenitũ Regis, siue etiã intelligamus cæteros dici Reges viuẽte patre, fictè & impropriè dici,cùm nec verè nec propriè sint Reges,vt expreſsè voluit Raph.Co.in d.l.in suis, vt illum citat & sequitur Ias.ibi,col.43.vers.itẽ Raph.ff.de lib. & posth.licet id ipse Raph.in meo codice non dicat.sed & idem tenet Mart.Laud.& Car.Alex.in d.c.1.ille col.vlt. hic 3.tit.quis dic. Dux,Com.Mar.& idem Card.in d.c.1.col.1.per tex.ibi,cum gl.tit.de vasal.decre.æta. & Ias.cons. 192.in præsenti consultatione,col.pen.vers.non ob.dum dicebatur,lib 2.& Iac.à S.Geor.in trac. feud.col.1.vers.dubitatur etiam,& Molin.in consuet.Parif.tit.1.§.8.gl.3.in t.q.

Sed an primo genitus & cæteri quoq; filij regis dicãtur propriè reges.

9 ¶ Et hoc quidẽ probatur ex d.l.in suis,qua omnino innititur gl.in d.c.vlt.24.q.1.quæ vtitur verbis,quasi,& quodammodo,quæ ex propria & genuina vi fictionẽ importãt,& improprietatem, vt de dictione,quasi,voluerũt gl.Bar.& alij in l.si ante nuptias.ff.sol.mat.& Doct.vbique, & alibi diximus plenisſime.Et de dictione quodãmodo,est tex.in l.Prætor.§.1.vbi not.Bar.ff.de eden.& in l.1.& ibi etiã gl.& Bart.ff.rerum amo.& in l.4.§.Cato,& ibi Bar.in 6.oppo.& Fran.Are.qui dicit non esse meliorem tex.ff.de verb.obl.& omnes etiam vbique.Ergo ea glo.quæ veluti est asylum omnium eam sententiam tenẽtium,debet intelligi secundùm eam leg.quam allegat ex doctrina Bart.in l.non solùm.§.liberationis verba.ff.de lib.leg.cum aliis concord.

De eadem re. Quasi, dictio improprietatẽ. Et quodã modo.

10 ¶ Confirma hanc rationẽ,quæ Ias.est, ex eo quod omnes tex.eam partem astruentes, & qui solent allegari pro connexitate,aut etiam vnitate patris & filij,etiã per verba fictionem aut improprietatẽ denotantia loquuntur,videlicet l.cum scimus.C.de agri.& cens.lib.11.quę etiã vtitur dictione,quodãmodo,cùm dicit,pars quodãmodo corporis eius,& l.vlt.C.de impub. & ali.substi. quæ vtitur dictione,penè,& l.patris & filij. ff.de vulg. & pupil.substi. quæ vtitur verbo, habetur, quod quandã fictionẽ denotat,vt no. Ang.Imo.Alex.Fran.Are.& Ias.ibi,& est tex.in l.mercis.ff de verb.sign.& in l.2.C.de inter.matr.& voluit præterea Bar.in l.si maritus,la 2.§.legis.ff.de adult. Et alia fere iura loquẽtia de hæreditate paterna respectu filiorũ, loquũtur verbis impropriis, videlicet tex.in l.nec adiecit,& l.seq.ff.pro soc.vbi dicitur,quòd quasi debita nobis hæreditas obuenit,& in l.cũ ratio,in prin.ibi,velut ad debitã succesſionem.C.de bo.damo.& in l.1.§.Largius.ff. de succesſ.edict.vbi filij penè ad bona propria veniũt:iũct.no.per gl.Bar.Bal.& alios in d.l.2.C.de iur.& fac.ign.vt nõ immeritò dixerit Bal.in l.potuit,in 7.q.C.de iure delib.quod licet suo hæredi potius inferatur quam deferatur hæreditas,per tex.in d.l.in suis.hoc tamen est quantum ad fictionem,sed non quantũ ad veritatẽ,secundum quam non est continuatio,sed delatio hæreditatis,ex multis ll.vtentibus verbo,delata,& similib.videlicet in l.vlt.§.cum igitur,in verbo,delata, iuncto vers.fin autẽ dubius, in verbo,immiscuerint.C.de iure delib.& l.si infanti,& in d.l.cum

De eadem re.

Penè,nota improprietatẽ. habetur.

antiq

antiquiorib.eo.tit.& idem ferè dicit ipse Bal.in l.j.in fi.C.de appel.& Alex.& Ias.in d.l.in suis.

11 ¶ Similiter Pan.in c.cõsuluit,& ibi ante eum Collecta.de iure patr.dicit quod licet pater & filius censeãtur esse eadẽ persona,per d.l.vlt.de impu.& ali.sub.& d.§.hac authoritate.hoc tamen procedit ex fictione,nõ ex veritate.Et propterea licet patronus non posit seipsum pręsentare,vt c. per vestras,eo.tit.potest tamen filiũ,vt no.gl.Inn.Io.And.Imo.Pan.& alij,in d.c.cõsuluit, & gl.in c.quia clerici,& ibi Car.Flor.in j.q.Ant qui ita dicit consuetudine obseruari,Pan.qui hanc dicit esse cõmunem opi.eo.tit.& Host.in summa,eo.tit.§.in quibus,col.pen.vers.sed nunquid filium. Goffr.etiã in summa eiusdem tit.col.vlt.vers.sed opponitur. Nam in spiritualibus est potius attendenda veritas,quàm fictio,secundùm Goffre.vbi suprà,& Arch.in c.vnico,de voto, lib.6. Et idem omnino voluit idem Pan.in c.ex ore,in 1.not.de his quæ fiunt à maio.par.ca. vbi & hanc dicit esse cõmunem,& cons.96.ad claram decisionem,col.1.lib.2.vbi & hanc dicit cõmunem, & Fel.in c.afferte,col.2.de præsump.& in c.1.col.2.de mag.vbi tamen facit mentionẽ solius Pan.in d.c.consuluit,& Gaye.in rep.c.vlt.col.50.de elect.lib.6.Paul.Cicad.in tract.de iure patr. in 6.parte,c.3.& Roch.Curt.in eod.tract.in verbo,honorificum,in 4.q.princ.col.pen.vers.circa aliud, & latissimè Cæsar Lamb.in eod.quoque tract.in 12.artic. 8.q.princ.1.part. 2.lib. Similiter licet is cui commissa est electio,seipsum eligere nõ potest,gl.in l.planè.ff.quod cuiusque vni.potest tamen eligere filium,vt probat tex.in l.illud,quæ confestim illam l.planè sequitur,eo.tit.& ibi Bald.qui ex eo not.quod pater executor testamenti poterit nominare filium in pauperem, si is vere pauper sit,& sequitur Matth.Afflict.in §.contra omnes,col.2.nu.27.tit.hic fin.lex. *De eadem re. Patronus seipsum præsentare non potest, filium potest.*

12 ¶ Præterea Bal.in d.c.1.tit.quis dic.Dux,Co.March.dicit per eũ tex.quod is propriè dicitur Comes, qui est inuestitus de comitatu alicuius castri vel loci.Qui autem sine comitatu est,nõ dicitur Comes propriè,sed abusiuè.Et sequitur Iac.Alu.Mart.Laud.qui dicit sing.& Car.Alex.ibi,& Pan.in c.veniens,in 3.not.de præscr.& in c.legebatur,de maior.& obed.& Iac.à S.Geor.in tract. feud.char.5.in verbo,Comes de Villariis,in prin.& ipse Ias.in l.id quod apud hostes, col.1. ff.de leg.1.Propterea,vt dicit idem Ias.in d.l.in suis,vt ad illum redeamus,si aliquis habet priuilegium ab Imperatore legitimãdi quoscunq; spurios,exceptis filiis Comitum & Baronum,posset legitimare filium spurium filij Comitis viuentis,cum huiusmodi filius Comitis non sit propriè Comes,vt in simili determinat Mart.Laud.in d.disput.Et è contrario filius Comitis Palatini,cui & successoribus ipsius concessum est priuilegium legitimandi,non potest legitimare viuẽte patre, sed tantũ post mortem illius,cùm videlicet erit verè & propriè Comes Palatinus, vt latè cõsuluit Fran.Cur.sen.d.cons.74.in 1.dub.Sicuti & similiter filius patrem,ipso patre viuente,pręsentare non potest,secundùm Card.Flor.post Matth.in Cle.vlt.in prin.in 8.q.de iure patro. *De eadem re.*

13 ¶ Huc quoque spectat quod scribit Archid.in d.c.vlt.24.q.1.intelligens d.gl.ibi, quæ dicit filium Regis vel Comitis dici Regem vel Comitem patre viuente,vt spe tantùm dicatur,non re. & sequitur Iac.à S.Geor.in tract.feud.in d.verbo,Comes de Villariis,in prin.Quantùm autem distet res ipsa à spe,non obscurè declarat versus ille prouerbialis Palladis lib.1.Florilegij, *De eadem re.*

πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου.

Multa cadunt inter calicem, supremáque labra.

De quo nos multa diximus in nostris Legibus Connubialib.post ipsas ll.nu.33.in quam rem.& multis tum præcedentib.tum seq.Ex quibus illud tantùm dicã,quod huc priuatim pertinet,Bar. post Guil.Cu.in l.sciendum,in pen.q.ff.qui satisd.cog.bona patris non releuare filium à satisdatione,quia multa, inquiunt, accidere possunt ne filius capiat.& sequuntur recentiores, & Alex. ad hoc nostrum propositum,in d.l.in suis,col.3.vers.pro hoc facit.ff.de liber.& posth.de quo & nos aliquid dicemus infrà in seq.q.nu.29.sexto iniuriosè,& seq.

14 ¶ Hæc sunt quæ in hac quæst.dicenda mihi sese obtulerunt. Ex quibus illud breuiter concludemus quod ex filiis Regis aut Comitis solus primogenitus,non etiam cęteri Reges aut Comites appellari possunt,vt patet ex omnibus iuribus in eam partem citatis, vtpote quæ loquuntur de filiis successuris,& quibus nihil restat præter administrationem, vt dicitur in d.l.in suis, quæ est præcipuum principaléque fundamentum eius sententiæ. Quod quidem non potest conuenire cæteris filiis,vt iam diximus. *Cõclusio principalis quæstionis.*

15 ¶ Porrò autem primogeniti ipsi non propriè sunt, possúntve dici Reges viuente patre, sed fictè & impropriè. Et vt apertiùs dicã,magis spe & destinatione,quàm reipsa. Nam & leges eam rem spem appellant,in l.nec ei.§.præterea.ff.de adopt.& l.1.ff.de inoffic.testamen.& in l.vlt.in princi. C.de pact.& in l.1.§.si impuberi.ff.de collat.bono.vbi tamen species corruptè legitur. Et ideo in his quæ verè & propriè intelligi & interpretari debent, primogeniti Regum non veniunt appellatione Regum.

TRICESIMA QVARTA QVAESTIO.

1 TRicesimoquarto quæro, an filius naturalis legitimatus succedat in iure primogenituræ, ita videlicet, vt tanquam primogenitus cæteris filiis legitimis & naturalibus natiuitate posterioribus præferatur.Nam naturales non legitimati haud dubiè non succedunt in eo iure,vt patet ex his quæ tibi latè diximus suprà in Commentariis Nobilitatis,c.15.nu.10.incip.sed & illud. Quibus tamen illud addere potes,quod à Tito Liuio proditum est, 4.decad. lib.10. quod cùm Philippus ille vltimus Macedonum rex duos haberet filios, Perseum maiorem natu,sed pellice ortum, *An filius legitimatus succedat in iure primogenituræ, ita ut cæteris legitimis posterioribus præferatur.*

ortum,& Demetrium mioorem quinquẽnio,vt alibi postea declarat,sed iusta matresamiliâs natum,huic regnum spe minime dubia destinabatur. Quid igitur si hic Perseus natalibus fuisset restitutus,an is Demetrio præferendus fuisset in regno?

Legitimi et legitimati an æquiparantur.

2 ¶ In qua re possent multa adduci,quæ pares omnino videntur facere legitimatos, & legitimos, quæ omittẽda duximus,quãdo ea res abũdè,imò superfluẽter tractata sit ab omnib.in l.ex facto. §.si quis rogatus.ff.ad Trebel.& Bened.Plumb.in sua disput.incip.statuto Pisano.Anto.Rosel.in tract.legitimatioo.lib.j.in causa finali,io ptin.& Ro.in l.si is qui pro emptore.& ibi latissimè Ias. col.44.vers.non diligenter & perpetuo,cum multis seq.ff.de vsucap.Alex.cons.2.visis codicillis, lib.j.quod & repetitũ est cons.87.lib.2.Barb.cons.27.scripsit doctissimus,col.17.vers.capio aliam dubitationem,& aliis seq.lib.j.& Soc.cons.226.quæstio præsentis consultationis:& latissimè omnium Fran.Curt.seu.cons.13.statuto Ianuæ,per totum,& cons.35. statuto seu in capitulis,etiã per totum,& coos.74.super memorata,in 3.dub.& nouissimè Ias.in l.filio quem pater. ff.de liber. & posth.& in l.cum acutissimi.C.de fideicom & Phil.Dec.coos.258.io casu domini Francisci,& à me omnium(absit verbo inuidia)latissimè in rep.l.si vnquam,io verbo,susceperit liberos,nu.63. hæc posterior,& multis aliis tam præcedentib.quàm seq.vsque ad nu.82.

De eadem re.

An mediũ matrimoniũ impediat legitimationem.

3 ¶ Sed vt ad speciem oostræ quæst.veniamus.Sunt qui dicunt,& illi quidem numero & authoritate superiores,secundogeoitũ legitimum & naturalem natũ ante legitimationẽ primogeniti naturalis præferri in iure primogeoituræ ipsi naturali legitimato. Verbi gratia in legitimato per subsequens matrimoniũ(nam in aliis res ipsa satis se exhibet sine exẽplo) Titius ex cõcubina filium suscepit,deinde cum alia matrimonium cootrahit,ex qua & alium filium suscipit:ea mortua io vxorem ducit eam concubinã,quæ illi,vt diximus,filiũ pepererat, qui ob id efficitur legitimus. Neque enim medium illud matrimonium(vt id obiter dixerim)legitimationem illius impedit, vt voluerũt Goffr.& Host.io summa,tit.de fil.presb.ille in §.io fi.hic in §.quod si quis natus.Richar.Malumb.io sua disput.incip.in quibusdam prouinciis.Io.Aod.io c.tanta,in verbo,post cõtractũ matrimonium,& ibi quoq; Pet.Anc.col.3.vers.secũdo facit.Ant.col.3. vers.quæro quãdo. Pan.io 3.not.& Car.Flor.vers.pooe procreat quis filium,Card.Alex.col.10.vers.quæro 7.ex qui. fil.sunt leg.Idem Io.And.io c.sine culpa,in 2.q.princ.& ibi etiam Phil.Fran.de reg.iur.lib.6. Iac. Are.io l.cũ decem.§.vlt.& ibi Bar.& Ang.ff.de sol.idem Bar.in l.pen.§.vxor,& ibi quoque Bal.& Imo.ff.solut.mat.Alb.Io.Fab.& Bal.in l.cum quis.C.de nat.lib.idem Alb.in l.si pater.ff.de adopt. Ang.in §.si quis igitur,per tex.ibi,in auth.quib.mod.nat.effi.leg.& in §.si verò solummodo, per tex.ibi,tit.qui mod.nat.effi.sui.& cõs.17.Comes Brãdisius,col.2.vers.primus modus,vbi ad id dicit sing.tex.in d.§.si verò solummodo.Paul.Cast.qui ita dicit cõmuniter teneri in l.Põponius.§. quæsitũ,in lect.Paduana,& ibi quoq; Fran.Are.& Ias.ff.de aeq.poss.idem Paul.in l.oaturaliter,io prin.ff.eo.tit.in lect.Bononiẽsi.Flor.latè io sua disput.incip.Baro.in 1.dub.vbi id copiosè disputat.Ant.Rosel.in tract.legitimationis,lib.j.col.26.cum multis seq.Nic.Perus.in tract.de succes.ab intest.in 1.parte prin.in 6.specie filiorum,post prin.Ang.Are.in §.vlt.col.vlt.paulò ante fi.Insti.de nupt.& D.Cirier.in tract.Primogenit.lib.j.q.14.& Mol.in Cõsuet.Paris.tit.1.§.8.gl.1.in 7.q.& sentiunt multi ex his quos statim citabimus,& vix reperies qui cootrariũ teneat,præter Laud.Sard. in tract.Legitimat.char.5.vers.secundo quæritur, habui concubinam. Vide tamen quod dixi in nostris Commẽt.ad l.boues.§.hoc sermone,in regula,nu.4.incip.& alius quoque tex. & iterum io 3.limit.ou.8.huc etiam pertinet,rursúmque nu.18.eodémque vlt.verùm aduersus hæc.

Qui dicunt legitimũ & naturalem præferri naturali prius nato,sed postea legitimato.

Ioan.And. & Iaco.Bel.contemporanei.

4 ¶ Igitur,vt redeamus,ea est multorũ senteotia,legitimũ & naturalem secundogenitũ præferri naturali priùs nato quidem illi,sed legitimato post oatiuitatẽ ipsius secundogeoiti. Ita volunt Tãcre.in sua 9.q.Barth.Brix.in sua.55.q.incip.aliquis habuit filiũ, vbi & hoc dicit voluisse Hug. Io And.qui hanc partem multis magnisq; rationib.ac munimentis vallauit,in d.c.sine culpa.in 1.q. 2.q.prin.vbi & hanc partem dicit se delegisse,cõmunicato consilio cũ trib.solenoissimis,vt ipse loquitur,Doct.legũ,& suo præceptore Theologo.& ibi quoq; Phil.Frao.col.2.& idem Io.Andr, in d.c.tanta,post prin.& ibi quoq; Hen.And.col.3.vers.de hoc dicit,Pet.Anc.vbi suprà,& Card. Flo.vbi etiã suprà,qui fil.sunt leg.idem Io.And.in d.c.pro te,& ibi Petr.Anc.in fi.& Dom.col.2. vers.quærit hic,de rescri.lib.6.Iac.Bel.qui & ad hoc multa allegat in §.tribus, in auth.quib.mod. nat.effi sui.citátq; Io.And.vti & ipse Io.And.mutuo illum citat in d.c.sine culpa, vt proinde intelligas eos eodem tẽpore vixisse & scripsisse,cõtra quàm nõnulli voluerũt,quod nos obiter dicere voluimus.Sed & idem quoq; tenuit Iac.Are.& post eum Bart.dũ Io.And.in d.c.sine culpa, allegat in d.l.cum decem mihi.§.vlt.& ibi quoque Ang.ante fi.ff.de solut.idem Iac.Aret.Iac.But. Rayo.Alber.Bal.Aog.Paul.Cast.& Ias.io l.quoties.C.de rei vend.Albe.in Proœ.ff.in §.discipuli, ante fi.& in l.vlt.col.1.vers.ex quibus potest.C.ad S.C.Mace.& in d.l.cum quis,col.1.& iterũ col. pen.vers.sed an ex tempore,& ibi quoque Io.Fab.col.2.vers.quid ergo.C.de nat.lib.& idem.Alber.in l.filio.ff.de lib.& posth.dum se remittit ad ea quæ dicit in d. l.cum quis,& in l.cum decẽ. §.1.ff.de solut.dum etiam se remittit ad ea quę scripsit in d.l.vlt.C.ad Maced.Bal.in l.eam quam, col.antepen.vers.sed pone quod est nominatim dictum.C.de fideic.& io l.potior est. §. si paratus.ff.qui pot.in pig.hab.Io.Ligna. & Fran.Rampo.inter cons.ipsius Bald.cons.18. in quæstiooe proposita,dum allegant Io.And.vbi suprà.Ang.in l.Gallus.§.& quid si tantũ,ad fi.& ibi quoque Alex.qui hanc dicit esse communem opin.col.pen.vers.& hoc facit,& iterum col.vlt.vers.circa

tertium articulnm. Fran.Are.col.12.vers.confirmatur ista inductio.Soc.col.pe.vers.secundũ correlarium,& Ias.col.18.vers.facit quod vult,in 1.lect.& in 2.lect.col.13.vers.istam conclusionem, & Fortu.Gar.col.121.vers.ex bis breuissimè,& Io.de Montefer.char.11.col.1.vers. circa primum articulum.ff.de lib.& posth.idem Ang.in sua disput.incip.nobilis quidam genere.Petr. Ancar. in c. quamuis,in fi.de rescr.lib.6.& cons.339.pro maiori intelligentia,in fi.& cons.427.circa primum quæsitum,col.1.vers.pro hoc specialiter adduco.Imo.in l.ex facto, col.4. vers. item quia videtur, & ibi etiam Fran.Aret.qui boc dicit no.col.8.vers.confirmatur ista conclusio.ff.de vulg. & pup. & idem Imo.in l.si alienum.§.in extraneis.ff.de hær.inst.Pan.in sua disput.incip.Augerio,col.3. vers.quartò & vltimò.Alua.& Card.Alex.post And.Iser.in c.naturales,ille col.5. hic col.pe. vterque,vers.pene quòd quis,tit.si de feud.fuer.contr.inter do.& ag. vbi & hoc dicunt fuisse determinatum in directorio iuris,tit.de fil.legit.& illeg.§.quidam. Mart.Laud.in tract.primogenituræ, col.8.vers.quæro proposita consuetudine.Anto.Rosel.qui id latissimè omnium tractat in tract. legitimationum,lib.1.in causa finali siue effectiua.col.2.vers.restat modò,vt de hoc facit tria dubia.Primùm,an statutum loquẽs de primogenito verificetur in primogenito naturali, legitimatò ante mortem patris. Alterum,an hic legitimatus fingatur retro legitimatus à tempore natiuitatis.Postremum,si ita fingatur,an comprehendatur in verbis statuti, vti videre apud eum poteris.Nicol.Perusi.in tract.succes.ab intest.in 1.parte,in 6.specie filiorum,col.eius speciei,vers.& reuertendo ad propositum.Alex.consil.25.circa primum dubium,col 2.vers.addunt etiam,lib.1. & cons.67.consideratis his,col.3.vers.pro hoc etiam specialiter,eod.lib.1.& consil.94.col.3.vers. septimò confirmo,eo.lib.1.dum allegat Ioan. And.in c.sine culpa,& cons.5.attentis narratis,col.2. vers.fortificantur prædicta,lib.7.& in sua disputa.incip.Sigismũdus rex Romanorum,in 4.dub. Corn.cons.25.circa primum,col.1.lib.3.dum etiam allegat Io.And.vbi suprà.Barb.in repet.l.cùm acutissimi,col.58.vers.quid si testator dicit,si filius meus.& iterum col.95. vers.non obstat quartum.C.de fideicom.Soc.cons.225.quæst.præsentis consultationis,col.4.vers. prætereà not.lib.2. & cõs.251.quoniam in præsenti,col.10.vers.confirmatur etiam,eod.lib.2. & cons.246.eleganter, col.4.vers.confirmatur per ea,eo.lib.2.quod & repetitur inter cons.Fran.Curt.senior.cons.18. & Card.Alex.in d.c.per venerabilem.§.quod autem,col.19.vers.& ex his,qui est in num.32.qui filij sunt legit.Felyn.in c.vlt.col.12.vers.sub ista declaratione,de constit.& in c.cùm olim, col.11.vers. primum exemplum,de re iud.Ias.in l.si is qui pro emptore,col.48.vers.consuetudo.ff.de vsucap. & cons.192.exorta est,col.5.vers.septimò pro eadem parte,lib.2.Carol.Rui.cons.19.in hac cõtrouersia,col.3.vers.sed tamen præmissis,& vers.seq.lib.1.& cons.106.in quæstione,col.3.num.6.lib.3. D.Cos.Guy.in Procem.Pragm.sanct.post prin.in verbo,primogenito. Philip.Dec.cons.85.cuius superscriptio incipit,de gradib.col.pen.vers.postremò.Fran.Curt.iun. dum citat Io.And.vbi suprà,cons.157.præsupponitur,col.2.nu.5.& Catel.Cot.in memo.incip. primogenitus,vers.nũquid autem.Molin.in Consuet.Paris.tit.1.§.8.glos.1.in 7.q.col. 2.vers.quantùm ad secundum,& Maria. Soc.iun.cons.52.memini me fuisse,col.vlt.vers.& vltra allegata,lib.1.

5 ¶ Huius sententiæ multæ sunt rationes,ex quibus nonnullas attulisse non inutile visum est:licèt naturalis sit prior naturà, tamen est iure posterior:quia naturale & ciuile vinculum , ex quibus constat succesio,reperiuntur priùs in legitimè nato,quàm in legitimato.At quoties duo requiruntur ad ius quodpiam consequendum,is potior est,in cuius persona ea duo priùs reperiũtur, quamuis vnum in alio priùs fuerit,per d.l.quoties.C.de rei vend.cum si.vbi cùm duo requiruntur ad translationem dominij,videlicet titulus & traditio.neque enim titulus sufficit,per l.traditionibus.C.de pact.Certè is præfertur,in cuius persona vtrunque adimpletum reperitur,licèt titulum posteriorem habeat.

Rationes illius opin. Potior est in quo duo necessaria prius reperiũtur, licet unum in alio prius fuerit.

6 ¶ Idem in pignore.nam si priùs cum vno imperfectè conuenit,deinde cũ alio perfectè, demum secuta est perfectio cum primo:præfertur ille medius,per l.Titius.ff.quæ res pig.obl.pos.& l.1. & l.qui balneum,& l.qui potior,in primo responso.ff.qui potio.in pig.hab.Item sponsalia de futuro,& copula matrimonium absoluunt.Sed si inter ista desponsentur alij de præsenti, anteponitur quod medium factum est,c.veniens,de sponsa.& c.si inter,de eo qui cog.consang. & c.1.de sponsa duo.Ita similiter in nostro casu is qui prius vtriusque, scilicet naturæ & iuris robur assecutus est, & ita prior à natura simul & iure cognitus est, ideo præferendus est ei qui posteriùs à iure cognoscitur beneficio legitimationis,licet naturæ vinculum prior haberet.

Ad idem.

7 ¶ 2.Ratio,Tũ demũ successio defertur naturali filio,si is posteà legitimetur,nũ aliàs,nec ante legitimationẽ.Si ergo ante huiusmodi cõditionis implementũ,& vt dicũt nostri,ante cõditionem purificatã,nascitur alter filius naturalis & legitimus,& sic ad succedendũ aptus huic iuri primogenituræ,is debet succedere alio excluso:cùm iã sibi ius sit quæsitũ,per d.c.si pro te,de rescr.li.6.

Potior est cui ius est quæsitũ ante conditionis euentum.

8 ¶ 3.Legitimatio nõ trahitur retrò in præiudiciũ alterius,per tex.optimum in §.liceat igitur,ibi, & suos de cætero.& iterũ ibi,& hoc facto exinde filios,& ibi Ang.not.in auth.qui.mo.nat.effi.legi. & in §.illud tamẽ,in fi.ibi,quo facto ex hoc filios,& ibi gl.in verbo,facto, & in verbo,ex hoc,in auth.qui.mod.nat.effi.sui.& in c.tãta,in verbo,post contractũ matrimoniũ,qui fil.sunt leg.& voluerunt Bart.& omnes in l.Gallus.§.& quid si tantũ.ff.de lib.& posth.& ibi concor.per recentiores.quibus adde Bald.cons.102.incip.est considerandum,col.2.lib.4. & omnium elegãtiss. Andr, Alciat.libr.Paradox.3.c.12.qui & hoc putat passim procedere nullo discrimine, an sit in alterius

Legitimatio nõ retrotrahitur in præiudicium alterius.

præiud

præiudicium, nécne, cum tex. in d. §. & licèt, palam eo casu loquitur, quo pater legitimam sobolem non habebat. Et etiam diximus in nostra repetitio. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 64. sed in dubium,

Nec collatio. Nec restitutio. Nec confirmatio. Nec fictio.

9 ¶ Et id quidem verũ est, sioe legitimatio sit quędam collatio, per d. c. si pro te, de rescrip. lib. 6. siue quædam restitutio, per c. quãuis, eo. tit. lib. 6. & per not. in l. vlt. C. de sen. pas. vbi restitutio quæ fit ad bona, non trahitur ad ea, quæ medio tempore fuerũt in alium translata. & est etiã bonus tex. in l. & si fine. §. sed quod Papinian. ff. de minor. & ibi cõeor. & Ias. latè cons. 139. io causa quæ vertitur super canooica, io col. 2. lib. 1. Siue etiã sit quædam confirmatio, per c. si apostolicæ, de præb. lib. 6. Siue item habeat vim fictionis, & tunc etiã in præiudicium aliorũ nõ retrotrahitur, ex sententia Argen. & Paganini, & Vbertini inter cõs. Bal. cõs. 16. in Dei nomine &c. visis testamẽto, &c. lib. 4. arg. not. per Cy. in l. vlt. C. ad Maced. De quib. omnib. & alus si. nos latiùs diximus in nostro tract. Retractuum, tit. 1. §. 1. gl. 10. in ver, *dedans l'an*, nu. 68. est autem generale, & seq.

Non retrotrahitur quod hodie incepit valere.

10 ¶ 4. Quod hodie incepit valere, non retrotrahitur. c. 1. de desp. impub. lib. 6. valet igitur, vt ex nũc, vt nostri loquuntur, per not. in c. non firmatur, de reg. iur. lib. 6. & patet io l. obseruare, io fi. ff. de offi. Proconsul. & in l. quod ab initio. ff. de mil. test. & in §. pen. Inst. eo. & facit l. Tribunus. ff. eo. & l. Titius. ff. quæ res pig. oblig. pos. igitur huiusmodi legitimatio retro vires suas non extendit, sed iam robur incepit habere à tempore suo. Ergo legitimus ante id tempus ius primogeniturę adeptus, ipsum non perdit per legitimationem naturalis, quam metimur ex suo tempore.

Iniquitas, si aliter dicamus. Et periculum.

11 ¶ 5. Quid si aliter teneamus? nónne insurget magoa ioiquitas aduersus mulierẽ quæ primo loco nupsit huic viro oon nuptura, si is habuisset primogenitũ, qui cæteris suis liberis exclusis huiusmodi ius obtiueret? ad quod facit tex. in l. vlt. C. de pact. inter empt. & vend. ad fi. dũ loquitur de eo qui aliter non erat cõtracturus. & in c. filij, tit. si de feud. cõt. sit inter do. & ag. Item magnum illi mulieri imminet periculum ex huiusmodi primogeoito antè nato, qui spe huiusmodi iuris consequendi illam veneoo fortè, aut vi interimet, vt pater matrem ipsius in vxorem accipiat.

Quid decet inspiciendum.

12 ¶ 6. Legitimatus ea tantùm habere debet, quæ huiusmodi appellationem decent. §. dubitatũ in fi. in auth. de incest. nup. nam quid deceat semper inspiciendum est, c. magnæ, & c. cùm nõ deceat, de voto. Sed non decet quòd legitimatus plus iuris habeat, quàm legitimus, per text. in §. si quis ergo, & §. quoniam variè, & §. si quis autem, io auth. quib. mod. nat. effi. sui. Consequeretur autem plus iuris, quàm legitimus, si in hoc iure primogenituræ succederet, quod minimè dicẽdum est. Ad quam rationem vide omnioo quæ scribemus infrà, nu. 49. & ego.

Prolis fauor non est ampliandus cõtra aliã prolem. Nec dotis cõtra dotem.

13 ¶ 7. Istius legitimi cępit esse hæreditas, quia filius, ergo hæres, ad Gal. 4. & l. in suis. ff. de lib. & posthu. Et primò fuit cõstitutus in iure succedẽdi. §. sed sui, Inst. de hæred. quali. & diff. Nec est hic fauor prolis ampliandus, contra aliã prolem priùs legitimã. Sicuti nec doti datur fauor aut priuilegiũ contra dotem, quin in illis temporis prærogatiua seruetur, per l. 1. circa prin. C. de rei vxor. act. & l. vlt. C. qui potior, in pig. habe. vbi fictio stipulationis de dote non habet locũ io pręiudicium alterius dotis, ne quod legitimè factũ fuerat, ob superueniẽtem euentũ vitietur aut perdatur, contra regulam, factum legitimè, de reg. iur. lib. 6. cum concor. Nam & alia est etiam regula, quòd id quod nostrũ est, sine facto nostro à nobis auelli non potest. l. id quod nostrũ. ff. eo. Primogeoitus autem oihil fecit ob quod sibi debeat huiusmodi ius deperire. Nec pater ei expresſè auferre potest, vt latè diximus suprà q. 21. Ergo nec tacitè cõtrahendo cũ cõcubina, c. dilecto, de præb. Nec enim potest io illius præiudicium mutare consilium, per c. mutare, de reg. iur. lib. 6.

Legitimatio nõ trahitur ad tẽpus cõ- 15 *ceptionis. Certi modi quibus secũdus locum in primum adducitur.*

14 ¶ 8. Legitimatio non trahitur ad tempus cõceptionis, sed inspicitur tempus partus, per tex. in §. tribus, ante fi. in auth. quib. mod. nat. effi. sui. Ergo multò magis non inspicitur tempus ante cõceptionem, per illum tex. & in l. nuper, in fi. C. de nat. liber.

¶ 9. Habemus certos modos quibus in successionibus constitutus in secundo loco, in locum prioris adducitur, vt in morte naturali, quæ primo subducto facit locum alteri: & morte ciuili, scilicet deportatione vel damnatione in metallum. l. Gallus. §. quid enim si nepos. ff. de liber. & posth. & l. 1. §. si filius, & seq. vsque ad §. post suos. ff. de suis & leg. cũ si. Sed modus legitimationis non reperitur esse de illis modis, nisi quis fortè vellet argumentari de casibus expressis ad legitimationem. qood fieri non potest, cùm casus omissus à lege pro omisso habeatur. l. si verò. §. de viro. ff. sol. mat. & c. dilectus, de temp. ord. cum concord. alibi à me latè traditis.

Primogenitus nõ est nisi & idem sit legitimus.

16 ¶ 10. Ad hoc vt quis ius primogenituræ obtineat, duo requiruntur, quòd sit primogenitus & legitimus, quod non est in huiusmodi primogenito: quia licet sit prior filius, hunc enim natura genuit, non honestas coniugij. & c. vlt. 32. q. 4. imò etiam spurius filius vocatur in c. tanta, qui filij sunt legi. Non tamen in iure succedendi prior est, sed is qoi priùs illa duo nactus est, ex quibus ius successionis cõpetit: vt sic ponderetur huiusmodi ius primogeoiturę, non natiuitas, per tex. in §. vlti. 22. q. 4. vbi dicitur, quòd Iacob dicendo se esse primogenitum, non est mentitus. Non enim dicit se esse primogenitum natiuitate, sed iure: & hæc ratio accedit ad primam.

Ciuiliter fieri non satis est, nisi & naturaliter fiat.

17 ¶ Quòd si quis contendat istum censendum esse legitimũ à natiuitate, hoc certè non est verum secundùm veritatem naturæ, sed secundùm dispositionem legis, vel ciuilitatem. Sed cõstat quòd illum quem excludunt filij secundùm naturã, non excludunt secundùm ciuilitatẽ. l. si ita quis. ff. de leg. 2. & l. fideicõmissum. ff. de cond. & demon. vnde nõ est satis ciuiliter fieri. c. susceptum, de rescr. lib. 6. & facit tex. in l. ex ea parte. §. insulã. ff. de verb. obl. & in l. vlt. C. de his qui veni. æta. imp.

¶ 11. In

18 ¶11. In fictionibus quæ ad principiũ suapte natura trahuntur, oportet eandem causam & essentiã perseuerare, alioquin naturam suã mutant, nec iã trahũtur ad initiũ, vt patet in l.j.§. videamus. C. de rei vxo. actio. Cùm ergo eo tempore, quo pater habuit primam vxorẽ & ex ea filiũ, nõ potuerit ea cõcubina esse illius vxor (duas enim vxores simul habere nõ potuit) certè fictio, qua is debuit cẽseri legitimus ex sequenti matrimonio, mutat naturã, & ad id tẽpus nõ trahitur. Nec enim trahi debet ad tẽpus, quo sequi potest iuris repugnãtia. l. si is qui. ff. de vsucap. & l. 2. C. de inof. dona. & l. donationes, la 1. C. de dona. inter virũ & vxo. Nec itẽ trahitur mutata cõditione personæ, vel quando res posset vitiari. l. si certatũ. §. vlt. ff. de testa. mil. & l. in bello. §. codicilli. ff. de capti. & postli. reuer. & l. 1. C. de testa. manu. Nec deniq; cùm nuptię in parte tẽporis cõsistere potuerunt, & in parte non consistere. Aliàs enim sequeretur quòd quis partim temporis esset legitimus, siue legitimatus, & partim non: quod esset absurdum. l. cùm aliis. C. de cura. fur. & ca. per venerabilem, ver. prætereà etiam, extrà, qui filii sunt legi. cum aliis multis concor. à me congestis in repet. l. si vnquam, in verbo. donatione largitus, nu. 232. tertia ratio. C. de reuo. dona.

Fictio non retrotrahitur, cùm suam naturam mutat.

Nec cùm sequi potest iuris repugnantia.

Nec cùm res posset uitiari.

Nec cùm nuptiæ partim tẽporis consistere potuerun., partim non.

19 ¶12. Fictio omnino locum non habet cum alterius pręiudicio, vt patet ex eo quòd actio de dote quæ non competit constante matrimonio, facto diuortio cõpetit, redintegrato matrimonio desinit competere. l. si mulier diuerterit. ff. sol. mat. & aliis ll. ibi alleg. & id quidem ex fictione, quoniã fingitur non diuertisse. l. plerunque. ff. de rit. nup. Sed hoc tantùm procedit quando debetur, vel restituenda est soli mulieri, vel ei simul & patri. Secus si extraneo, per l. stipulatio de dote. ff. de iure dot. & l. in insulam. §. vlt. ff. sol. mat. Quasi videlicet in illius præiudicium non procedat illa fictio. Sic & in hoc casu, licèt quò ad parentes & huiusmodi filium naturalem posit procedere huiusmodi fictio, vt videlicet censeatur legitimus, non tamen in præiudicium alterius legitimi nati ante huiusmodi matrimonium, iam habentis ius efficax, vt dictum est.

Nec cum alterius præiudicio.

20 ¶13. Eadem fictio non habet locũ in statutis, in quibus verba verè ac propriè, non fictè non impropriè accipienda sunt. l. 3. §. hæc verba, & ibi not. ff. de neg. gest. cum si. Legitimatus autẽ etiam per matrimonium nõ vere, sed ficte, dicitur legitimus l. cùm quis, in si. C. de natur. libe. cum dicit, simili perfruantur fortuna. nullũ enim simile idem est, vt not. gl. l. quod Nerua, in verbo, dolum esse. ff. deposi. cum si. Nam & vbi fictio locum habere non potest, nec legitimatio quoque quæ fit per matrimonium l. Paulus. ff. de stat. ho. & l. & si contra. & ibi Cyn. & alij C. de nup. Si ergo is legitimatus non potest comprehendi à verbis statuti, nec ab eius dispositione potest. l. j. §. si, is qui nauem. ff. de exer. act. & l. 4. §. toties, & ibi Bar. & alij. ff. de dam. infect. cùm infinitis propè concor. à me collectis in repe. l. si vnquam. in vers. libertis, nu. 2. & multis seq.

Nec in statutis.

21 ¶14. Quãdo qualitas, vel solennitas substantialis requiritur certo aliquo tempore, si eo tempore non affuerit, etiam si pòst superueniat, nihil operatur. l. obligari. §. tutor, & ibi not. ff. de author. tut. & l. matrem. C. de prob. & l. his verbis. §. interdum. & ibi Ang. ff. de hære. instit. & no. à lac. Bu. & Bart. in l. quid ergo, in prin. ff. de his qui not. infa. & Cyn. in l. vlt. C. ad S.C. Maced. & Bart. in l. bonorum. ff. rem rat. hab. cum aliis multis si. & concord. à me collectis in Legibus Connubialibus in gl. 4. in verbo, *consentement*, nu. 2. & 2. seq. At qualitas legitimationis requiritur tempore natiuitatis, vt dicatur primogenitus legitimus. neq; enim primogenitus legitimus est, qui nõ legitimè gignitur siue nascitur. Et hæc ratio maximè procedit in dignitatibus & prærogatiuis, in quibus requiritur habilitatem inesse eo tẽpore, quo dignitas, siue prærogatiua defertur. Nam superueniens inefficax est. l. si filiusfam. ff. de test. & l. j. §. exigit Prætor, & §. seq. & l. pen. §. testamento. ff. de bon. pos. secund. tab. & c. innotuit. & ibi gl. in verbo. coniugata, Host. Ioan. And. & alij. & c. dudum, & cap. cum in cunctis, & vbique not. de elect.

Qualitas substantialis superueniens nihil operatur, si de fuerit tẽpore necessario.

22 ¶15. Lex ipsa facere non potest, vt factũ infectum fiat nec è diuerso infectũ, factum. l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & postli. reuer. cuius authoritate Bal. in c. contingit, col. 2. ver. dicũt Doc. de dolo & contu. dicit nunquã procedere fictionẽ quò ad veritatem inducendã, neq; enim authoritatem legum posse tollere naturalẽ veritatem. Ex quo etiam nec pactũ, nec contractus factũ quoq; tollere potest. l. verum. ff. de reg. iur. quod enim factũ est, infectũ manere impossibile est, vt scribitur in §. 1. ver. quæ igitur, in Auth. de æqua. dot. & apud Platonem li. 11. de legib. Phocylidem apud Arist. lib. Ethicorum 6. c. 2. Plautum in Aulularia, & Terentium in Phormione, cum aliis multis à me collectis in tractatu Constituti, quem mox in lucem edemus in 7. limit. Ex quo illud consequẽs est, vt lex ipsa aut matrimonium postea contractum non posit facere, vt hic non fuerit illegitimè genitus vel natus. Præsertim quòd quæ naturaliter contrahuntur, tolli aut immutari non possunt: cùm continuò suo sub subiecto inhæreant. l. ius agnationis. ff. de pact. & §. sed naturalia, Inst. de iure natu. gen. & ciui. & §. vlt. Instit. de legi. agna. succes.

Factũ infectũ lege fieri non potest, nec cõtrà.

Nec pacto.

23 ¶16. Antequam sit locus fictioni translatiuę, vt scilicet quis dicatur retro talis, necesse est extrema esse habilia. l. huic. scripturæ ff. ad leg. Aqui. Bar. in l. si is qui pro emptore, col. 3. ver. 3. contra istud. ff. de vsucap & d. l. bonorum. ff. rem rat. hab. cum si. Hic autem extremum à quo non est habile, cùm reperiatur aliquis iam primogenitus, & idem legitimus, qui hunc legitimatum in ea qualitate legitimitatis præcedit.

Fictioni nõ est locus, nisi extremis habilibus.

24 ¶Fuerunt tamen & alij magnæ authoritatis viri, qui contrariã partem tenuerunt, videlicet huiusmodi primogenitũ naturalem, legitimatũ per matrimoniũ præferri legitimo ante legitimationẽ nato (adeò nihil in iure nostro est sine controuersia) videlicet Guil. Acmes. in sua disputatione

Qui contrà tenuerũt legitimatũ per matrimonium præferri.

in eam rem nuocupatim facta,incip.cùm Rex Aoglicus,quē retulit Io.And.in c.fine culpa,vbi& hoc dicit tenuisse alios duos Doc.solennes,& summę scientię,ob quod dicit se tremulū propter authoritatem illorum contrariam partem sequi. Sed & hanc partē tenuerunt Richar.Mal.in sua disputatione incip.in quibusdam prouinciis,vt illū retulit Alb.in d.l.cùm quis.C.de nat.libe. Tenuit item & Collecta.in d.c.tanta,col.3.& 2.qui fili.sunt legi.Bar.sibi contrarius,in §.tribus.versic. quærit hic Iac.in Auth.quib.mod.natur.effi.sui.& Sal.in l.quoties,col.3.ver.quęrit.Ia.Bel.C.de rei vend.& Pau.Cast.io d.l.Gallus.§.& quid si tantùm,col.pe.ver.ex istis patet. & ibi quoque Franc. Are.sibi contrarius col.antepe.ff.de lib.& posth.Flori.in l.in delictis.§.si extraneus,col.2.ver.item facit iste tex.ff.de noxa.& in sua disputatione,cuius est initiū,Baro quidam de nobili stirpe progenitus,in 2.dubio,& Aot.Rosel.in tract.legitimationum lib.1.col.15.ver.vltimò est videodum.Fely.in c.prudeotiam,col.3.ver.primogenitus,de offi.deleg.& D.Boër.dec.159.donatio iuris,in fi.Et in hanc partem clanculum inclinasse videtur Pan.cōs.84.videtur primò dictam dooatiooem, in fi.iuncto eo quod dixerat col.2.ver.quartò principaliter,lib.1.& And.Alcia.libr.3.de verb.sign. in 2.axiomate. Sed & suot qui in hanc partem trahunt Card.Ale.in c.per venerabilem.§.quod autem,loco suprà allegato in contraria parte.

Rationes huius opin.
Hic legitimatus cum cæteris succedit.

25 ¶Nec suæ huic parti rationes desunt & argumenta,ex quibus aliqua & ea quidem præcipua huc quoq; substituemus, vt sit legentibus liberū hinc & inde omnibus collectis discernere,vtra pars sit verior.Prima, Is dicitur primogenitus,qui nullū habet ante se.c.Ioseph,de verb.sig.& late suprà diximus in 3.q.Sed iste reperitur primò natus,naturaliter,& etiā legitimus eo tēpore,quo defertur hęreditas.Ita vt cessāte cōsuetudine haudbiè cū reliquis succedat,vt in §.dubitatū,in auth. de incest.nup.& in auth.item si quis.C.de natu.lib.& c.tanta,iam suprà sępius alleg.cū si.Et idem ius est de toto,quod de parte.l.quæ de tota.ff.de rei ven.& c.pastoralis.§.1.de offi.deleg.cum si.

Et excludit agnatos remotiores.

26 ¶ 2. Iste ita legitimatus de iure communi excludit aguatos remotiores,qui aliàs sine huiusmodi legiomatiooe erant successuri , per tex.in §. si quis autem defunctus,in Auth.quib.mod.nat.effi. sui.& c.1.qui filij soot legi.Ergo & etiam ex consuetudine huiusmodi ius primogenito deferente,debet excludere secundogenitum,qui etiam aliàs erat successurus.

Proximitas attenditur secūdum tempus mortis.
Et capacitas.

27 ¶3. Quemadmodū de iure ex gradibus diuersis succedit proximior.l.cōsanguineos.§.2.ff.de suis & legi.cum si.Ita & hic de cōsuetudine in personis eiusdē gradus succedit primogenitus.Sed ita est,ꝙ vt sciatur quis sit proximior,inspiciendū est tēpus mortis,vel posterius, nō anterius,per d. l.post consaoguineos.§.proximū.ff.de suis & legi.& l.1.ff.vnde legi.& §.proximus Inst.de legi.ag. succes.& §.quioetiā,tit.epi.vel ab.cū si.Sicuti & cum aliàs quæritur de capacitate,vel incapacitate prohibiti capere.l.in fraudē.§.1.ff.de his quib.vt indig.& l.nō intelligitur.§.quando autē.ff.de iure fisci.Nec enim priùs debet de cuiusq; conditione quęri,quàm hæreditas vel legatū ad eū pertineat.l.nou oportet.ff.de leg.2.& l.interuenit,quæ est pen.ff.de lega.præstan.Et si aliter dicamus,id est,tempus oatiuitatis filij non mortis patris esse inspiciendum,confestim illud absurdum sequitur,vt si pater trium filiorum moriatur,mortuo iam primogenito,non haberet hæredem regoi, cùm inspecto tempore oatiuitatis neuter superstitum filiorum sit primogenitus.

Qualitas adiuncta uerbo, intelligitur secūdum tempus uerbi.

28 ¶ 4. Qualitas adiecta verbo recipit ioterpretationē secūdùm tēpus ipsius verbi.d.l.in delictis.§.si extraneus,& ibi omnes.ff.de noxa.& l.Titius,& ibi Bar.& Bal.ff.de mil.test.Ideò cū dicitur,quòd primogenitus succedit,debet intelligi de eo qui est primogenitus tempore successionis , præsertim cùm ante mortem patris nullom ius sit quæsitum alteri,cùm viuens nou habeat hæredem.

29 *Amissa per peccatum, restituta per gratiam plenissimè restituuntur.*

¶5.Ista legitimatio reducit ad statū primū contrahentes & eorū liberos,per tex.in d.c.tanta,&voluit Host.in summa eiusdē tit.§.qualiter,&à quo.Fit enim per principem principū,videlicet Deū, propter pœnitentiam,& conuersionem quæ ad eum fit , per huiusmodi sequens matrimooium: & ideò latiùs operari debet,per ea quæ oo.ipse.Host.in c.ex.transmissa,de renun. Nam cùm agimus de amissis per peccatum,restituendis per gratiam , debet restitutio plenissimè intelligi,quia Deus opus imperfectum non nouit.c.maiores,de Bapt.sicut legitur de Maria sorore Aaron quæ prophetiæ donum,quod amiserat per peccatum , recuperauit per gratiam, vt legitur in §.è contrario.50.dist.facit cap.quia tua,& cap.domino sancto,eadem distin.& §.ex his , de pœn,distin.1.

Iniustè spoliatus restituitur ad omnem modum, causam & locum.

30 ¶6.Iniuriosè & vitiosè spoliatus restituitur ad omnem modum & causam,c.Pisanis,de restı.spo. & ad locum eundem.l.2.in prin.ver.restitutus.ff.de Decu.& c.in primis.2.q.1.& c.oullus.2.q.2. & c.quanto.2.q.5.& c.reiotegranda.3.q.1.& c.hoc.quippe.3.q.6.& c.conquerente,de resti.spo.& c.ad petitiooem,de accu.cum si.Propterea non obstat d.c.quamuis,de rescri.lib.6.quia uon loquitur de iniuriosa spoliatione,qualis hic est cum extra bonum matrimonij proles generatur , vt probatur in c.nasci.56.dist.& io c.ionotuit,ibi,præripuit quasi furtim,extrà de elect.Et quia etiam in d.ca.quamuis, ius erat expressè acquisitum impetranti. Sed hîc ante legitimationem oullum ius quæsitum est legitimis,sed solùm spes quædam succedendi,quæ non tanti est,vt ius quæsitū esse dicatur,cùm multa interuenire possant,ne filius hæreditatem accipiat,ar.l.naturalem.§.1.ff. de acquir.rer.do.& c.de his,in fine,extrà de sepul.& pulchrè voluit Bar.in l.sciendum,in prin.ante. si. ff.qui satisd.cog.Ideóque,vt ille subdit,ista spes successioois non debet attendi,per l.post emancipationem.ff.de adi.legat.& aliquid diximus suprà in præced.qu.num.13.huc quoque spectat & dicemus plenius in 40.quæst.

31 ¶Et propterea Bal.in l.certum.C.vnde legi. Ang.& Imo.in l.si alienum.§.in extraneis.ff.de hære. instit.

instit.dicunt quòd si pater instituit filium spurium, & posteà facit eum legitimari viuente ipso patre, institutio reconualescit. nam retrotrahitur legitimano, cùm viuente testatore nullus habeat ius formatum in hæreditate. l. qui superstitis. ff. de acquir. hær. & l. 1. §. si impuberi ff. de colla. bo. Ex quo satis patet huiusmodi spem non esse considerandam.

Institutio filij spurij conualescit per legitimationem.

32 ¶ Et id quidem perspicuum videri potest. Alioquin enim sequeretur, quòd ex quo quis natus est suo patri, & ideò spem habet succedendi in totum, natiuitas filiorum sequentium, aut etiam legitimatio sequens nihil illi obesset, quin in totum succederet. quod tamen falsum est: quia id ita intelligitur, nisi & alij nascantur etiam naturales qui legitimentur, per text. supra allegatos. Et proptereà etiam in nostro casu spes succedendi in iure primogenituræ acquisita primogenito, ex primo matrimonio, debet intelligi, nisi ante nati ex concubina legitimentur per subsequens matrimoniũ, vt no. in c. quemadmodũ, de iureiu. Imò verò ante natiuitatem istius primogeniti ex primo matrimonio fuit etiam spes acquisita naturali nato ex concubina, succedẽdi patri naturali, vt not. Host. in summa, ti. de succes. ab intesta. §. per successionem, ver. quid de naturalibus: saltem in quota, circa not. in c. nisi. de renunt.

Absurdum.

33 ¶ Et quod aliàs ius in spe quæsitũ nõ impediat retrotractionem, satis probat tex. in l. 1. §. qui mortis. ff. ad SC. Trebel. vbi si is qui mortis tempore ciuis Romanus erat, ante aditam hæreditatẽ in seruitutem deducatur, legitima hæreditas ei non defertur, nec si postea liber factus sit: nisi beneficio principis fuerit restitutus. Et tamen eo seruo pœnæ effecto interim erat alteri scilicet sequenti proximiori ius quæsitum. Et id quoque proba. l. 1. §. vlt. ff. de bo. pos. cont. tabu. iunctis iis quæ not. gl. in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de libe. & posthu. ex quibus intelliges quòd licet habens primum locum eum perdat, quia forte deportatus est, & sic secundus sit in spe iuris suitatis, quam vocant: ille tamen postea restitutus, qui primus erat, recuperat locum suum.

Ius in spe quæsitum non impedit retrotractionem.

34 ¶ Confirmatur, quia ex aliorum sentẽtia legitimatio, quicquid dictum sit in priore parte, retrotrahitur ad tempus natiuitatis, quia legitimatio est restitutio natalium, quæ fingit medio tẽpore non fuisse spurium, d. l. vlt. ff. de nata. resti. per quam ita tenet Bar. in l. 2. in prin. col. 2. vers. item talis legitimatio, & ibi quoque Alex. col. 4. ver. successiue, & recentiores. ff. de vulg. & pupil. Ang. in l. his verbis. §. interdum, ver. & idem dicam. ff. de hære. instit. Pet. Anc. cons. 225. videtur prima facie dicendum, col. 2. ver. his non obst. Raph. Co. in l. filio quem pater, in prin. ff. de lib. & posth. Ias. post alios multos in d. l. Gallus, §. & quid si tantùm, in priore lect. col. 15. vers. circa primum vtrùm legitimatio. & in 2. lect. col. 10. ver. prima conclusio. ff. de libe. & postb. & cons. 126. dubitatur in occurrenti casu, col. 7. ver. & quod legitimario, lib. 4. ex quibus intelligere potes istud hauddubie procedere, cùm aliis nondum est quæsitum ius aliquod formatum, vt nostri loquuntur, & incommutabile, cuiusmodi est hæreditas, vt diximus in præcedenti ver.

Legitimatio retrotrahitur

35 ¶ 7. Aliquid retrotrahi procedit non solùm in iudiciis, & maleficiis, & in cõtractibus, vt in cõcor. quę traduntur in l. vlt. C. ad Mace. & in c. ratihabitionem, de reg. iu. li. 6. Sed & in aliis quoq. Nam videmus q retro dicitur in ciuitate fuisse, qui ab hostibus aduenit. l. retro. ff. de capti. cui quidem iuri postliminij nihil adeò simile est ac huiusmodi ius legitimationis. Nã sicut postliminiũ eum à quo seruitutem amouet, facit esse eius conditionis, ac si nunquam in ea seruitute fuisset. l. postliminiũ. ff. eo. & c. prima actione, 16. q. 3. Sic & legitimatio istũ perinde facit haberi, ac si nunquam fuisset illegitimus. l. si quis filio. §. pe. ff. de iniu. test. Et sicut per postliminium reuersus excludit secundogenitos & remotiores, per d. l. si quis filio. §. sed & si pater, & l. si necem. §. si deportatus. ff. de bo. liber. & l. qui ex liberis. §. 1. ff. de bon. poss. se. tab. ita & per legitimationem, vt iam diximus.

Retrotractionem nõ solùm in iudiciis, maleficiis, & cõtractibus, sed in aliis.

Collatio iuris postliminij cũ legitimatione.

36 ¶ 8. Si legitimatio retro non trahatur, illud continuò sequetur, legitimatum aliquando fuisse naturalem tantùm, aliquandò quoque naturalem & legitimum, quod esset monstrum, vt not. in ca. cùm inhibitio, de clande. desp. cum aliis multis concord. à me traditis in repe. l. si vnquã, in verbo donatione largitus, nu. 232. tertia ratio. C. de reuo. do. Et sic etiam censeretur eadem res duplici iure, imo & contrario, contra l. j. ff. de rer. perm. & l. vlt. C. de codic. & c. cùm in tua, de deci. & ca. cognouimus 12. q. 2. cum his quæ diximus suprà nu. 17. vndecimò in fictionibus.

Nõ potest esse quis filius naturalis tãtum & naturalis & legitimus.

37 ¶ 9. Legitimati per matrimonium possunt ad sacros ordines promoueri. d. c. tanta, qui filij sunt legi. & ad dignitates ecclesiasticas eligi, vt no. gl. & Doc. in d. c. innotuit, de elec. Ergo & primogenituram assequi. Tum quia quod in spiritualibus conceditur, multò magis & in temporalibus concessum videtur. c. per venerabilem, in princ. qui filij sunt legit. & c. solitæ. de maio. & obed. & cap. duo sunt 96. distin. Tum quia primogenitura est etiam veluti quædam dignitas, vt not. glo. in c. quàm periculosum. 7. q. 1. & alibi latè diximus.

Legitimati per matrimoniũ, promouẽtur ad sacros ordines.

Primogenitura est quædam dignitas.

38 ¶ 10. Hoc est beneficium sacramenti matrimonij, & Iuris Ciuilis & Canonici; vt scilicet naturales filij per matrimonium sequens, cui occasionem dederunt, legitimentur. l. cùm quis. C. de nat. libe, & d. c. tanta, qui filij sunt legi. cum si. Ergo id latissimè interpretandum. l. beneficium. ff. de consti. prin. & c. cùm dilecti, de dona. & c. olim, de verb. signific. cum si.

Beneficium legitimationis per matrimoniũ latissimè interpretãdũ.

39 ¶ 11. Videtur de hoc esse tex. apertissimus in §. reliqui, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui, ibi, semel eos efficiẽtes legitimos damus habere etiã successiones illas, quas habẽt hi qui ab initio legitimi sunt. & rursum in §. illud, ver. si quis ergo, in fi. ibi, nihil à legitimis filiis differẽtes eo. tit. cũ aliis multis similibus à me collectis in repet. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 70. horum omnium. C. de reuoc. dona. vbi etiam annotaui vim illius dictionis vniuersalis, nihil, vt ibi videre poteris.

Legitimatos nihil à legitimis differre.

40 *Matrimoniū sequēs minuit legitimā filiorum primi matrimonij.*

¶12. Per sequens matrimonium potest diminui ius legitimæ filiorum legitimorum præcedētium, licet aliàs pater non possit filiis in legitima præiudicare, tex. est in §. generaliter, in d. Auth. quib. mo. nat. effi. sui. & melius in §. vlt. in Auth. de tri. & semis. Ex quo aperte patet, quòd pater contrahendo matrimonium potest deteriorem facere eorum conditionem, quibus aliter disponendo non poterat, vt de iure primogenituræ etiam diximus.

41 *Inducta ad augmētū nō operantur diminutionem.*

¶13. Inducta ad augmentum non debent diminutionem operari, nec è diuerso. l. si à milite. §. j. ff. de testa. mili. & l. si Ruffinus. C. eo. tit. & l. legata inutiliter ff. de le. t. & l. 3. ff. de ali. lega. & l. cùm talē. ff. de cōd. & demon. eum si. Statutum autem præferens primogenitum inductum, est ad agendam successionem primogeniti, vt per se patet. At eam diminueret si hunc legitimatum non comprehéderet, vt qui haud dubiè cum aliis legitimis recipiatur ad successionē. d. §. reliqui, in Auth. qui. mod. natur. effi. sui. & diximus suprà in 1. ratione huius partis.

Legitimatos nihil à legitimis differre. 42 *Legitimatus à principe nulla illegitimitatis macula aspergitur.*

¶14. Legitimatio quæ fit per matrimonium eò minoris est potentiæ, quàm quæ fit per rescriptū, vt patebit ex multis quæ dicam inferius. Legitimatus autem à principe perinde censetur, ac si medio tēpore nulla fuisset illegitimitatis macula aspersus, l. 2. & l. vlt. ff. de nat. rest. & l. imperialis. C. de nup. Ergo haberi debet, ac si omni tempore fuisset legitimus. Ad quod etiam bene facit quod scribit Bar. in l. si is qui pro emptore, in 3. q. prin. ff. de vsuca. Præsertim cùm priuilegiū æquipolleat naturæ, vt per Io. And. in c. vlt. de consue. li. 6. in nouel. & Bal. in l. siue possideris. C. de prob. Ergo idem & in legitimato à matrimonio. Sed hæc ratio dependet ex iis quæ postea dicemus.

43 *Succedēdi ius cōpetit legitimato.*

¶15. Continuò quàm naturalis legitimatus est, ei competit ius succedendi, quod primum & principale est ius primogenituræ, vt latè ostendemus infrà q. sequ. Vnde & illud quoque consequens est, vt qualitas & ius ipsum primogenituræ, quod ad ius succedendi se habet vt annexum, ac accessorium, sequatur naturam sui principalis. l. cùm principalis. ff. de reg. iur. & c. accessorium, eod. tit. lib. 6. & vtrobique concor. Vt proinde effectus habilis ad succedendum quod principale est, fit & habilis ad obtinendum ius primogenituræ alterius iuris coosectaneum.

44 *Authoris sententia. Responsio ad contraria.*

¶ Tu tamen tene priorem partem, vt quæ numero & authoritate (quod iam diximus) & ratione vincit. Nam quod ad rationes secundæ partis pertinet, satis iis potest responderi ex rationibus primæ partis, quibus ostensum est legitimationem non retrotrahi in præiudicium alterius, cui ius iam est quæsitum. Nec satis huic rationi facit, quod dictum est, nullum hic esse ius quæsitum, nisi spe quadam minimè considerabili. Nam licet aliàs spes successionis fortassis non esset tanti, vt ius quæsitum esse videri debeat. Id tamen non procedit in iure primogenituræ, quod adeo primogenito, etiam viuente patre, competit, vt non possit pater aliter in eius præiudicium disponere, sicuti latè suprà disseruimus in 21. q. & dicemus etiam in 40. q. in multis locis.

45 ¶ Et ex hoc tolluntur fermè omnes rationes adductæ pro 2. parte. Quanquam & illis sigillatim potest responderi ex longè latéque in eam rem tractatis à Io. An. in d. regula, sine culpa. & Alb. in d. l. cum quis. C. de natu. libe. ad quos studiosos relego. Neque enim mihi consilium est (quod alibi sæpe protestati sumus) neque etiam possem, si velim, omnia huc transcribere, sed satis est loca demonstrasse, quæ omnes adire possunt, si non ex his quæ hic comperient, illorum ingenio & stomacho satisfactum fuerit.

46 *Ad idem.*

¶ Illud tamen vnum dixerim, iura quæ suprà adduximus ad probandum iùs io spe alteri quæsitū non impedire restitutionem ad priorem locum amissum ob deportationem vel seruitutem, loqui de restitutione iuris & loci, qui competebat ab initio, ante spem alteri quæsitam: hic verò de noua collatione iuris, quod nondum is cui confertur habuerat: legitimitatem dico, quæ ante legitimationem legitimati nunquam fuerat, quod longè abest.

47 *Consuetudo tamen hac in re seruanda.*

¶ Hanc tamen primam partem præferentem legitimum legitimato post ipsius natiuitatem intelli ge, nisi cōsuetudo regionis aliter haberet, vt expresse voluit Io. An. in d. c. sine culpa, ad fi. de reg. iu. lib. 6. in Merc. Nicol. Perus. in d. tract. de succes. ab intest. in prima parte in 6. specie filiorum. & Ant. Rosel. in tract. legiti. lib. 1. col. 30. ver. his igitur decisis, per tex. in l. de quibus. & l. si de interpretatione. ff. de leg. Et hoc quoque voluit Car. Alex. in d. ca. per venerabilem. §. quod autem, col. 31. ver. sed dubium posset esse, & paulo ante, qui fil. sunt legit.

48 *Quid si primogenitus naturalis legitimetur per matrimonium ante natiuitatem secundogeniti. Naturalis filius causam dat sequentis matrimonij.*

¶ Igitur præfertur secundogenitus legitimus primogenito naturali legitimato post natiuitatē ipsius primogeniti, nisi aliter cōsuetudo haberet. Quod si primogenitus naturalis legitimetur per matrimoniū ante natiuitatē secundogeniti, vt fit cū post susceptū ex concubina filium pater, nullo matrimonio intermedio, vxorem ducit eam concubinam, ex qua & aliū filiū suscipit, ille qui prior natus est naturalis, & prior legitimus factus est per huiusmodi matrimoniū, certe omnium sententia alteri præfertur, & id quidem optimo iure, tū quia hic naturalis iam est legitimatus ante natiuitatem alterius legitimi, & sic habet vtrūq; vinculum & ciuile & naturale ante illū. Tum quia hic prior filius causa est, quare pater concubinam ex qua natus erat, duxit in vxorem, & ex ea alios filios suscepit. Qui ob id gratias agere debent illi filio priori, cuius beneficio ipsi legitimi nati sunt, vt dicit tex. in l. cum quis. & l. nuper. C. de natura. lib. & §. vlt. in Auth. quib. mod. nat. effi. leg. & §. tribus, in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. & diximus suprà nu. 37. incip. 10. hoc est beneficium. Et ita in hac specie non obscure voluit Angel. Aret. in §. vlt. in fi. Instit. de nupt.

49 *Quid in legi*

¶ Sed id in legitimato per principem non adeo certum est, cum in ea cesset posterior causa quā diximus. Et quoniam ius primogenituræ non fit eiusmodi, quod pendeat à libera patris dispositione

tione,vt diximus,sed ex statuto vel consuetudine,velit,nolit pater,defertur liberis primogenitis: aut,illis non extantibus,cõsanguineis proximioribus:& ipsis quidẽ primogenitis,quo casu nihil prodest legitimatio per rescriptũ. vt voluerunt Imo.& Dom.loquentes in regno,in ca.grãdi, de sup.negl.præla.lib.6.quos sequitur Ale.in d.l.Gallus.§.& quid si tantũ,col.pe.& ibi Ias.in 1.lect.col. 18.ver.primo limita,& in 2.lect.col.14.ver.limita istã conclusionem.& Carol.Rui.in rep.col.pen. ff.de lib.& posth.& idem Alex.con.25.circa primum dubium, col.3.ver.ad prædictorũ confirmationem,lib.1.vbi hoc dicit sing.& con.67.consideratis his,col.4.ver.iuuatur ista conclusio.eo.lib. 1.vbi & hoc dicit sing.& con.94 quod est eiusdem mat.col.pen.ver.septimo confirmo,eo.lib.1. vbi hoc dicit not.& Philip.Dec.qui hoc generaliter intelligit de omni iure primogenituræ,cõs. 85.cuius tit.incipit de gradibus,col.pen.ver.postremo prædicta legitimatio,vbi & hoc quoque reputat not.Et ante illum Fran.Aret.in d.l.Gallus.§.si eius,col.vlt.ff. de lib.& posth.vbi dicit quod primogenitus legitimatus non capit ius primogenituræ.

timato per principem.

50 ¶Et ego huic sententiæ subscribo,motus primo ex tex.no.in c.& quoniá variç,in Auth.qui.mo. nat.effi.sui,vbi scribitur ad verbũ,quod legitimatus nihil dissimilis est legitimis,ita tamen vt nõ amplius habeat vno horũ,qui ab initio legitimi sunt,& inter omnes minus habente.Nam verba Constitutionis Græcæ hæc sunt, ὥσγε ἀπεικικῶς. τῶν γνησίων, οὕτω μένεται, ὥστε μὴ πλέον ἔχειν τῶν ἐξ ἀρχῆς γνησίων ἑνὸς τοῦ πάντων ἐλάχιστον ἔχοντος,quæ sic clarius Haloãder interpretatus est,In nullo dissimilis legitimis,sed ita,ne quid amplius habeat,quàm vnus aliquis ex verè,& iã inde ab initio legitimis,qui omnium minimam partem habet.Quem tex.ad id dicit no.Bald.con.206.casus talis est,quidam A.habebat,col.vlt.lib.3.& Soc.con.246.eleganter,col.pen.ver.præterea dicta clausula, lib.2.& Ias.con.68.dicta legitimatio,col.2.ver.sexto facit,& aureum.Ro.in l.necessariis.ff.de acq. hær.vbi dicit illum didicisse à Catalano quodam singulari & mirabili viro sibi incognito, dum forte cum eo peregre proficisceretur.Sed & illum quoq; aureũ dicit Fran. Curt.Senior consi.16. clarus vir,col.4.Sing.autem illum dicit Bal.in c.per tuas,de maio.& obed.& Ang.in eo ipso §.& Ias.in l.1.col.11.ver.item attende.C.quan.non peten.part.& Fran.Cre.no.51.filius,vbi tamen dubitat de ratione illius,quia hoc modo,ait,legitimatus erit deterioris conditionis,quàm extraneus. Sed Cotal.Cota memo.inci.legitimatus per oblationẽ,dicit nihil esse quod dubitaret,quia cum imperator concesserit hoc priuilegiũ legitimatis,vt succederent cum legitimis:voluit tamen frænum adhibere,ne nimia patris affectio,quæ ostenditur ex filij legitimatione,in hoc nimium euagari posset,in maximum legitimorum præiudicium:quæ ratio cessat in extraneo, quia lex non præsumit patrem eum propriis filiis anteponere. Pro qua ratione vide omnino quæ scripsi in nostris commentariis consuetudinum Pictauicarum , titu.*de donationi.*§.3.vbi reddidi rationem quare consuetudo eius gentis magis permittat donare extraneo, quàm suo hæredi. Et vt redeamus,licet ille text.pro sing.ab illis,vt diximus,citetur:est tamen illi omnino similis in l.communium.§.vlt.in fin.C.de nat.libe.qui à paucis in hoc fuit annotatus. At si iste legitimatus haberet ius primogenituræ,plus haberet quàm cæteri liberi,quod fieri non potest.

Legitimati plus consequi non possunt legitimo minus omnium habente.

Sine hi sint legitimati per oblationẽ curiæ siue per rescriptum.

51 ¶Et quamuis illi tex.loquantur expressim de legitimato per oblationem curiæ,ne quis id causetur , tamen & procedit in aliis legitimationibus , præterquam ex matrimonio sequente,vt dicit Ang.in priori loco,& voluit etiam in §.tribus,eo.tit. dum illum tex.loquentem in legitimato per rescriptum intelligit,iuxta per eum dicta,in d.§.& quoniam.& sequitur & commendat Phil.Dec. con.393.consului superioribus diebus,col.1.vers.sed ad hoc respondetur.Nec id quidem iniuria. nam legitimatio quæ fit per oblationem curiæ,fauorabilior atque potentior est , quàm quæ per rescriptum.quod & hinc patet, quòd illa non potest fieri existentibus filiis naturalibus, & legitimis,per tex.in §.illud,& §.generaliter,in Auth.quib.mo.nat.effi.sui.illa fieri potest, per tex.in d.l. communium.§.vlt.& d.§.& quoniam variæ.& voluit Bar.& Sal.in Auth.item si quis.C.de nat.li. Imo.& Pau.Cast.in l.ex facto,in prin.ff.de vulg.& pupil.Ale.in l.necessariis,col.vlt.ff.de acq.hær. Maria.Soc.iunior con.142.viso puncto cum aliis,col.5.nu.33.lib.1.Et facit quod scribitur in §.vlt. in Auth.de nupt.quòd hæc legitimatio curiæ æquiparatur legitimationi sequentis matrimonij, quæ omnium est fauorabilissima.Quanquam scio quibusdam aliis hanc legitimationem,quę fit per oblationem,videri debiliorem ea,quæ fit per rescriptum,vt videre licet ex Bart.in l.communium.C.de natu.libe.& Ang.in §.& quoniam,per eum tex.in Auth.quib.mod.natu.effi.sui.Fran. Aret.in l.Gallus.§.& quid si tantum,col.15.versi.circa quartum.ff.de libe.& posthu.& Maria.Soc. iunior,in d.consi.142.num.39.& 40.lib.1.

Legimatio per oblationẽ fauorabilior est ea quæ fit per rescriptũ.

52 ¶ Sed redeundo ad illũ tex.& quoniam variæ,per illum dicit Bal.in d.c.per tuas,de maio.& obe. quod si ex statuto masculi repellunt fœminas à successione,aut earũ legitimã minuunt,legitimati per rescriptũ id minime faciunt.& idem Bal.in aliis locis, & alij plurimi, quos tibi congessi in rep.d.l.si vnquã,in verbo,susceperit liberos,nu.98.& quãuis multi,vt hinc possis intelligere hanc esse cõmunem op.vti etiam dicit Philip.Dec.con.275.in causa quæ Lucæ agitatur,in addi. illius con.col.pe.ver.superest tertiũ.Sunt enim nõnulli qui tenent legitimatum ex eo statuto repellere fœminas,quos etiã tibi collegi in d.rep.l.si vnquã,in verbo,susceperit liberos,nu.80.hinc quoq; fit,& postea amicus noster intimus Carol.Mol.vsus illo Pythagorę prouerbio,omnia amicorũ communia,in commentariis consuetudinum Parisiensium tit.1.§.8.glo.1.nu.45.Sed plurimi illorum,vel simpliciter loquuntur de legitimato , vel etiam loquuntur de legitimato per matrimo-

Legitimati per rescriptũ non repellunt fœminas ex statuto.

nium,de quo minime dubium est.Nam & aliàs huiusmodi legitimatio est fauorabilior, plúsque habet ponderis,vt etiam diximus in d.rep.l.si vnquam,in eadem gl.nu.71.si hanc opin.

Legitimatio quæ fit matrimonio non reuocatur per natiuitatẽ filiorũ, licet de aliis dubitatur.

53 ¶Et ex eo satis patet,quod cũ plurimi teneãt huiusmodi legitimationem per rescriptũ factã reuocari per natiuitatem liberorũ legitimorum,quos & ego quoq; cumulaui in d.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.226.verũ Dyn.& seq.Minime tamen dubium est eam, quæ fit per matrimonium,non aboleri,vt dicit Bal.in l.cum quis.C.de natu.lib.Cum ibi sit text.sic legitimatos succedere cum legitimis postea natis,de quo etiam diximus in d.glo.nu.223.quæro 16.vtrum reuocetur. Sed siue illa opi.quæ dicit legitimationem ex rescripto reuocari per natiuitatem legitimorum, siue contraria verior sit:nam & hæc multos habet assertores,vt etiam diximus in eadem glo.nu.229.sunt tamen maiori.Certe non aduersatur illi opin.quæ dicit,legitimatum per rescriptum etiam ante natiuitatem legitimorum non succedere in iure primogenituræ ante ipsos legitimos.Nam si primum,haud dubie talis legitimatus non succedet in primogenitura , vt cuius legitimatio reuocata est:si secundum,& adhuc non poterit succedere in eo iure , cum plus non possit accipere ex hæreditate,quàm qui ex ea minimam partem capit,vt diximus.

Legitimatio principis non tantum habet virium quàm legitimatio matrimonij.
Legitimatus à principe non succedit in feudo.
Legitimatus per matrimoniũ succedit.

54 ¶Porro ex aliis multis liquido apparet, legitimationẽ à principe factã non tantũ habere roboris & viriũ,quantum quæ fit ex matrimonio:vt non mirũ videri debeat,legitimatũ ex matrimonio succedere in primogenitura, postpositis his qui post huiusmodi legitimationẽ nati sunt:non etiam legitimatos per rescriptũ.Nam legitimatus à principe nõ succedit in feudo,c.naturales, tit. si de feu.contro.sue.inter do.& ag.At legitimati per matrimoniũ succedunt.And.Iser.Ia.Bel.Bal. Mart.Laud.Iac.Alua.non semel,& Car.Ale.& nouissime Matth.Affli.in 5.no.col.1.in d.c.naturales,per tex.in §.dubitatũ,in Auth.de ince.nup.& hoc voluit Iac.Bel.& etiã per tex.in c.tãta,vbi & hnc voluit Pan.col.2.qui fil.sunt legi.Io.And.in c.lator,col.2.ver.dicit autẽ,& ibi Ant Car.Flo.& Pet.Anc.eo.tit.Alb.in rub.C.de nat.libe.col.1.ver.sed nũquid legitimatus.Cal.sub rub.de feu.cõs. 5.an naturales.Bal.in c.quæ in ecclesiarũ,col.pe.ver.dubitatur vtrum naturalis,de cõst.& con.129. ad euidentiã.in prin.li.3.vbi hanc dicit esse cõmunem op.Pan.in c.innotuit,col pe.ver.& ex prædictis.Mart.Laud.in c.1.circa mediũ,tit.de leg.Cor.Nicol.Perus.in tract.succes.ab inte.in 6.specie filiorũ,col.5.Ale.qui id quoq; dicit cõmuniter teneri,in l.ex facto.§.si quis rogatus,le 1.col.9.ver. quid autem in contractibus.ff.ad SC.Treb.Soc.con.3.in causa domini,col.5.ver.pręterea in casu nostro,lib.3.Philip.Dec.con.155.cuius superscriptio incipit,an natus ex muliere, col.2.licet de eo dubitet Bal.con.367.quidam tres hæredes,col.1.lib.5.& contrarium teneat Ang.consi.29. Titius, col.vlt.vers.item non ob.dictum.& Ro.vt à quibusdam citatur,licet in meo codice non reperi, in l.si quis pro emptore.ff.de vsucap.& Marinus Caramanicus in consti.regni,sancimus, de matrimoniis contrahen. in glos.sed quid de filiis. Et id maxime notandum est ad ea que suprà diximus in 23.qu.nu.10.tertia ratio,feudum & ius primogenituræ veluti fraternizare,vt sic loquar.

Emphyteusis ecclesiæ non transit ad legitimatos.
Nisi per matrimonium.

55 ¶Item licet emphyteusis ecclesiæ accepta pro se & suis liberis non transeat ad naturales filios legitimatos,vt voluit Bal.in l.generaliter.§.cum autem,& ibi Ias.col.vlt.C.de insti.& substi.& idem Bald.in cap.quæ in ecclesiarum,vbi supra citauimus, cum concord. traditis per Alexan.in d.l.ex facto.§.si quis rogatus, vbi suprà.& à me supra in tract.Nobilitatis,cap.23.num.17.nam & quod. Fallit tamen in legitimato per matrimnnium,ex sententia Petr.Anca.consi.241.ex tenore priuilegij,col.vlt.& Imo.in l.quod dicitur,chart.vlt.versicu. & per hanc rationem.ff.de verbo.oblig.& Alex.vbi suprà.& Philip.Dec.in c.cum in cunctis,in princ.col.2.de elect.& d.consi.153.col.vlt.

Legitimati per matrimoniũ habẽt querelam inoffic. donatio.
Nec infames censentur.
Et admittũtur ad dignitates.

56 ¶Præterea legitimatus ex matrimonio habet querelam inofficiosæ donationis,nõ etiã ex rescripto,vt prodit Bal.in l.j.col.pe.versi.itẽ quæro vtrũ filius.C.de iure fisci,lib.10.Et quãuis legitimati censeãtur infames sicut illegitimi,vt voluit Bal.in d.l.generaliter.§.cũ autẽ.C.de insti.& substit.cũ concor.à me traditis in d.tract. Nobilitatis,c.15.nu.17.hoc amplia,& seq.Id tamen nõ procedit in legitimatis per matrimoniũ,vt satis patet ex eo quod diximus de feudo.Et ex eo quoq; quod huiusmodi legitimati admittantur ad dignitates,vt voluit gl.in d.c innotuit,in verbo,coniugata,de elec.& satis innuit alia gl.in c.tãta,in gl.j.qui filij sunt leg.quibus quidẽ gl.subscribunt Doc.vtrobique.Cald.con.2.constitutio,qui fil.sunt leg.& Ang.d.con 29.col.vlt.& Ant. in c.per venerabilem,char.autepe.ver.alius est effectus,eod.tit.& Alex.consi.5.attentis,col.j.lib.7.& Dec.d.consi.155.

Et repellunt.
Et dicũtur legitime nati.

57 ¶Adhæc huiusmodi legitimati per matrimoniũ repellunt fœminas exclusas à statuto per masculos,nõ etiã cæteri legitimati,ex multorũ sententia,licet nõnulli dissentiant. De quo videbis quæ scripsimus in rep.l.si vnquã,in verbo,susceperit liberos,nu.67.hinc quoq;,& nu.81.& quãuis.C.de reuoc.don.Nam & isti legitimati ex matrimonio dicuntur legitime , siue de legitimo matrimonio procreati, etiã in materia stricta & statutaria,vt per gl.in d.c.innotuit voluerũt ibi Ant. col. 3.ver.no.gl.quod appellatione,& Imo.col.2.ver.& no.ex hac gl.& Pan.col.pe.ver.& ex prędictis.

Alia quibus ostẽditur legitimationẽ efficaciorem esse cæteris.
Summa huius quæstionis.

58 ¶Sunt & alia multa quibus facile ostẽditur potẽtiorẽ esse legitimationẽ quæ fit ex matrimonio, quàm quæ fit ex rescripto:sed satis est retulisse quæ memorabilia mihi visa sunt.cętera enim sunt omnibus obuia:de quibus etiã videbis apud Ludo.Goza.con.25.in hac causa,col.j.& vbiq; apud omnes.Si quis autem scire cupiat an legitimatus excludat substitutum, & an rũpat testamentum prius factũ,& alia pleraq; similia,legat omnino quæ scripsi in d.l.si vnquam, in verbo, donatione largitus,nu.223.vsque ad nu.263.& iterum in verbo, susceperit liberos , num.52.vsque ad nu. 83.Sed interim summa nostrę disputationis in hac q.hæc est,Primogenitum & naturalem,& legitimum

timum præferri in iure primogenituræ naturali aute genito, sed posteà legitimato etiā per matrimonium:atque etiam naturali ante se genito,& legitimato aliter quàm per matrimonium.

59 ¶ Ex quibus satis intelligis filiū naturalem primogenitū non eum esse primogenitū, qui cæteris legitimis & naturalib. natu minoribus præferatur, ex statuto vel cōsuetudine præferente primogenitum:quia licet is sit natu primogenitus,non tamen iure,vt expresse dicit Bal.in l.eam quam, col.antep.vers.sed pone quod est.C.de fideicom.quod haud dubiè verū est,ex his quæ diximus. Vnde Tit.Liui.lib.31.de Demetrio Philippi Macedonū regis filio, Nam etsi,inquit,minor ætate quàm Perseus esset,hunc tamen iusta matrefamiliās,illum pellice ortum esse. Cōstat autem naturales ab intestato non succedere.l.humanitatis.C.de natur.lib.maximè si sint legitimi, auth.licet.eo.tit. Ac ne legitimatos quidem in feudis,nisi vt suprà diximus. *Filius naturalis primogenitus natu non iure.* *Ex historia.*

60 ¶ Quod si nullo alio existēte primogenito naturali & legitimo, multi filij naturales simul legitimantur,vel per matrimoniū,vel per rescriptū,vel oblationem curiæ,dubitatum est an illorū primogenitus obtineat Ius primogenituræ.Et non obtinere, sed omnes æqualiter succedere tenuit Ant.Rosel.in tract.Legitimation.col.30.vers.vbi autem concurrunt,motus quod statutum hunc casum nō cogitauit,qui ideo debet remanere in dispositione iuris cōmunis. & Car.Alex.in d.c. per venerabilem.§.quod autem,col.32.vers.sed dubiū posset esse,qui fil.sunt leg.Sed contrarium tenuerunt D.Cirier.in tract.primogenit.lib.2.q.14.col.vlt.vers.vltimam conclusionem:& D.Mol. in consuet.Paris.tit.1.§.8.gl.1.in 7.q.col.vlt.vers.sed quid si non sunt,quibus accedo. *Quid de multis naturalib. legitimatis nullo legitimo existente.*

61 ¶ Sunt autem multi qui in his quæst.distinguūt,an statutū loquatur simpliciter de primogenito, an cum ea adiectione,primogenito legitimo,vt scilicet propter eam adiectionem inspiciendum sit tempus natiuitatis,vt videre licet per Flor.in illa dispu.incip.Baro.& Ant.Rosel.in tract.legitimationum,in causa finali,siue effectiua, col.2. vers.restat modo,& aliis. Sed ego nihil interesse video,an statutū dicat simpliciter primogenitus, an primogenitus legitimus. nam cū simpliciter loquitur de primogenito,intelligitur de legitimo,etiamsi nō exprimatur.l.generaliter. §.cum autē. C.de instit.& subst.cū simil.propterea illa legitimi adiectio siue expressio,quæ per se & tacitè satis intelligebatur,nihil omnino operatur.l.3.& ibi Pet.Cy.Bar.& alij.ff.de leg.1. Ideo nō immeritò hāc quoq; differentiā reiecit Moli.in Cōsuet.Paris.tit.1.§ 8.in 7.q.col.3.vers. & hæc vera sunt. *An intersit statutū loquatur de primogenito simpliciter, an de primogenito legitimo.*

62 ¶ Sunt item qui distinguunt,an statutum simpliciter loquatur de filiis siue etiā filiis legitimis,an verò de filiis legitime natis ex corpore legitime descendentibus,vt in primo casu habeāt locum diximus,in secundo verò veniāt legitimati etiam per matrimoniū.de quo tamen tu vide Host. in c.1.qui fil.sunt leg. And.Iser.Bal.& Aluar.in d.c.naturales,& ibi latè Matth.Affl. in 5.not.col.2. vers.sed ista conclusio,tit.si de feud.fue.contr.int.do.& agn.Lucam.Pen.in l.cos qui,col.7. vers. quarto quærit,tit.de his qui spont.publ.mune.susci.lib.11.

63 ¶ Ad hanc autem nostrā principalem quæst. non nihil pertinet cōtrouersia à Fabio Quintil.relata,lib.3.c.6.aut vt alij secāt 8.in quo tractat,quot & qui status. Testamēta legibus facta,rata sint. Intestatorū parentū liberi hæredes sint. Abdicatus ne quid de bonis patris capiat. Nothus ante legitimū natus,legitimus filius sit:post legitimū natus,tātùm ciuis.In adoptionem dare liceat. In adoptionē dato redire in familiā liceat,si pater naturalis sine liberis decesserit. Qui ex duobus legitimis alterū in adoptionem dederat,alterū abdicauerat,sustulit nothum:instituto hęrede abdicato decessit.Omnes de bonis cōtendunt.Nothū,qui non sit legitimus,Græci vocant. Latinum rei nomen,vt Cato quoq; in oratione quadam testatur,nō habemus, ideoq; peregrino vtimur. Sed ad propositum.Hæredi scripto opponitur lex,&c. Et paulò pòst,Notho duplex fit quæstio, quòd post legitimos natus sit,& quòd nō sit ante legitimos natus. Prior syllogismum habet,an pro nō natis sint habēdi,qui à familia sunt alienati.Altera scripti,& volūtatis. Nō enim esse hūc natum ante legitimū cōuenit,sed voluntate legis se tuebitur, quā dicet talem fuisse,vt legitimus esset nothus,tum natus,cùm alius legitimus in domo nō esset. Scriptū autē legis excludet dicēs, non vtiq; si postea legitimus natus non sit,notho nocere:vteturq; hoc argumento,Finge solùm natum nothū,cuius cōditionis erit?tantùm ciuis.Atqui non erit post legitimum natus.Filius?atqui non erit ante legitimos natus. Quare si verbis legis stari non potest,voluntati standum est. Et cætera quæ sequuntur.Ex quibus capere poteris quæ in hanc rem tibi facere videbuntur. *Quintiliani controuersia. Nothus dictio Græca.*

64 ¶ Sed vnum est de quo posset dubitari, quia suprà diximus primogenitum nothū legitimatum post natiuitatē legitimi non præferri in iure primogenituræ ipsi legitimo.Quid in filio legitimo ipsius filij nothi? verbi gratia. Quis ex concubina suscepit filium nothum qui postea ex vxore habuit filium legitimum : moritur ille nothus,relicto illo suo filio legitimo : postea pater nothi vxorem duxit ex quā legitimos liberos habuit,& post illius mortem duxit vxorem illam cōcubinam.Vult nepos illius succedere in iure primogenituræ. nam dicit se nepotem legitimū & ex filio primogenito. Ideoq; se esse præferendum patruis,iuxta ea quæ latè examinabimus infrà in 40.quest.Sed tu dic breuiter tantùm abesse,vt hic obtineat ius primogenituræ,vt nec aliquo pacto succedat,vt qui non legitimetur respectu sui aui per matrimonium ab eo contractum cum concubina matre sui patris antè defuncti, vt nuncupatim voluit Guil. Cu.& post eum Bald. & Alber.in l.benignus.ff.de legib.& dicemus infrà in 40.q.in 5.ratione pro patruo. *Quid in filio legitimo filij nothi primogeniti.*

65 ¶ Nam hic,inquiunt,deficit persona filij,qua mediante deberent legitimari:ideoq; nō potest habere locū retrotractio.l.bonorum.ff.rem rat.hab.& l.veluti.ff.de bon.possess. Et bene facit text. *De eadem re.*

in l.si ille.C.de Decur.lib.10. A filio enim debuit hoc beneficium proficisci:ideóque eo mortuo cessat.nam amotio medij directiui in finem,impedit effectum extremi.l.huic scripturæ.ff.ad leg. Aquil. & l.qui libertinus.§.posthumus.ff.de ope.lib.& l.si ex patronis.§.Iulianus.ff.de bo.lib.Nec obstat,l.quoniã.C.de natu.lib.quę videtur dicere legitimationem retrotrahi,quia ibi intelligitur quando in persona patris poterat operari.Hic autem nullo modo poterat.Et huc faciunt multa quæ diximus suprà in 12.q.præsertim verò nu.13.sic & in simili,& seq.

TRICESIMAQVINTA QVAESTIO.

1 *An primogenitus obtineat ius primogenituræ à patre, an à genere. Quæ probant à genere obtineri,*

TRicesimoquinto quæro, an primogenitus qui ex statuto vel consuetudine obtinet vel totam hæreditatem,vel maiorem partem,huiusmodi ius primogenituræ obtineat & cõsequatur à patre,an verò à genere. Multùm enim interest,vtrùm horũ verius sit, vt planè demonstrat tex.in l.eum qui.ff.de interdict.Cuius verba nõ abs re,vt posteà patebit, huc adscripsimus. Eum qui ciuitatem amisit,nihil aliud iuris adimere liberis,nisi quod ab ipso peruenturũ esset ad eos, si intestatus in ciuitate moreretur,hoc est,hæreditatem eius,& liberos,& si quid aliud in hoc genere reperiri potest.Quæ verò non à patre,sed à genere,à ciuitate, à rerum natura tribuerentur: ea manere eis incolumia. Itaque & fratres fratribus fore legitimos hæredes : & agnatorum tutelas,& hæreditates habituros.Non enim hoc fratres,sed maiores eius eis dedisse.

2 *Ad idem.*

¶ Ex quibus verbis potest videri ea quæ ciuitas tribuit,non censeri à patre profecta.Ideoq; cùm primogenitus hoc ius à statuto vel consuetudine,& sic à ciuitate habeat,cõsequens est,vt magis iure proprio quàm hæreditario,id est,non tam quia hæres,quàm quia primogenitus est,cõsequi videatur.Et hoc certè potissimũ, cùm agitur non de consequendo eo iure ex morte patris, sed fratris,aut alterius agnati,qui regnum,aut comitatum,aut aliud eiuscemodi à maioribus acceperat,vt est in fine illius l.Et ita expressè voluit Io.Lau.inter cons. Oldr.non ipse Oldr.vt nõnulli putant,cons.224.istæ sunt allegationes,col.7.vers.hoc autẽ ius,& Bal.cons.121.à capite inchoantes,col.pe.vers.modò facio vnam,lib.3.vbi quod beneficio progenitorum, & naturæ non mero iure hæreditario capit.& Card.Alex.in c.1.col.4.vers.tertiò deducitur,tit.de feud.Marchi.

Qui sunt eius opin.

3 *Qui sunt contrariæ opin.*

¶ Tamen Oldr.ipse cons.94.eleganter circa negotiũ,in 3.dub.cõtrarium tenuit,videlicet primogenitũ succedere in regno tanquã hæredem,nõ autem illud iure proprio aut sanguinis cõsequi. Quem sequitur Alb.in Proœ.ff.in §.discipuli,col.4.vers.& ex prædictis subiicio,cum multis seq. & in l.pe.col.2.vers.nunc transeamus.C.de don.int.vir.& vxor.& in d.l.eum qui.ff.de interd. & releg.& Pet.Anc.in c.licet,de vot.Luc.Pen.in l.si quis in sacris,ante fi.C.de proxi.sacro.scrin.lib. 12.Pan.cons.12.casus talis est,magnificus dominus,col.4.lib.1. & iterùm in suo vbere & eleganti cons.3.nitar in præsenti,col.2.vers.tamen vltra quæsitum,lib.2.Mart.Laud.in suo tract. primogenit.col.vlt.ante fi.Soc.cons.47.facti narratione,col.2.lib.3.& Phil.Dec.in l. pactum quod dotali, col.6.vers.extrà gl.addunt moderni.C.de pact. Et idem quoque voluit ante hos Pet.Iac.loquẽs in regno Franc.in arbore succes.regni Franc.col.4.vers.ponamos quòd Philippus.

4 *Rationes huius opin. Iure naturali omnes filij æqualiter succedebant,*

¶ Mouentur his propemodum rationib.Prima,Ius naturale cætera iura tẽpore pręcessit,vt patet ex multis legib.quæ habentur in tit.ff.de iustit.& iure,& in Decr.Cano.1.dist.inter quas & illud cõperies,regna esse de iure gent.in l.ex hoc iure,eo.tit. At de iure natur. omnes filij nullo ætatis discrimine æqualiter parentibus succedebãt,vt dicit Oldr.scripsisse Aristot.lib.7.Ethic.& est tex. in l.scripto,in fi.ibi.liberos naturæ simul & parentum commune votum. ff.vnde lib. & in l.cùm ratio,in prin.ff.de bo.dam.vbi dicitur,Cùm ratio naturalis quasi lex quædam tacita liberis parẽtum hæreditatem adiiceret,veluti ad debitam successionem eos vocaret,&c.cum aliis sim.

5 *Ad idem. Nec id ius tollitur per statutum præferẽs primogenitum quò minus & ipse succedat.*

¶ Posteà verò exigentibus quibusdã rationib.quas alibi declarauimus, statutũ est solùm primogenitũ post mortem patris regnũ obtinere. Nec tamen ob id tollitur ratio naturalis, nec veritas naturæ obũbratur,secundùm quam filius primogenitus cum cæteris hæres est patris,arg.l.2.ff.de vsufr.ear.rer.quæ vsu consu.vbi dicitur,quòd naturalis ratio authoritate Senatus cõmutari non potest.& l.filio quem pater,in princ.ibi, ne imagine naturæ veritas obũbretur.ff.de lib.& posth. Nec iuri filiationis detrahere debet ius primogenitur ę posteà additũ,arg.l.1.§.vlt.in fi.ff.si à patr. quis man.fu. Nam & aliàs quoties lex obligationem introducit,nisi nominatim cauerit, vt sola ea actione vtamur,etiam veteres eo nomine actiones competere,scribitur ad verbum,in l.quoties.ff.de acti.& obl.Nec enim propterea iuri veteri derogatũ est.l.qui sepulchra.C.de sepul.viol. Quod quidem si obtinet in iure positiuo addito priori iuri etiam positiuo,multò magis in pósitiuo addito iuri naturali,quod omnino tolli non potest.§.vlt.Inst.de iure nat.gen.& ciuili.

6 *Ad idem. Dispositio excludẽs res uel personas non operatur iuris noui collationem.*

¶ 2. Ratio.Dispositio inducta ad excludẽdas aliquas res vel personas nõ operatur iuris noui collationẽ.l.ex facto.ff.de hær.inst.& l.legata.ff.de leg.1.& l.cùm tale.§.vlt.ff.de cõd.& demonst.Nam talis iuris exclusio fit,quò magis certæ personæ à dignitate aliqua excludãtur,prout in simili habetur in l.vt gradatim.§.& si lege,& l.rescripto.ff.de mun.& hon.Non verò quò magis alicui ius nouum cõferatur.Nam si ita quis dixerit:Si legitimus nolit esse hæres,tu hæres esto.quãuis legitimus vi verborũ possit excludere huiusmodi institutũ:non tamen admittitur ex testamẽto, sed ex iure intestati aliàs sibi cõpetente.l.si quis ita hæres instituatur,& ibi gl.& Doct.ff.de hære.inst. Et similiter si dicat,si filius meus decedat sine liberis,tu hæres esto:vel ubi hæreditas restituatur. Nam si filius habet liberos,ij quidem excludunt substitutũ,ex vi conditionis testamenti,non tamen sunt ex testamẽto hæredes,vt not.in l.Lucius,in fi.ff.eo.& l.filiusfa.§.cum quis.ff.de leg.1.&

probatur

probatur in l.ex facto.§.ex facto tractatũ.ff.ad Trebel.vbi licet in ea specie liberi excludant substitutum,non tamen fiscum:quod tamen facerent,si ex testamento admitterentur.& facit tex.in l:Claudius.ff.qui potio.in pig.hab.& in auth.licet.C.nat.liber.

7 ¶ 3. Ratio hæc est.Is duntaxat in testamento potest grauari,ad quem aliquid ex ipso peruenturum est.l.1.sciẽdum.ff.de leg.3.& l.ab eo. C.de fideicom.Sed filius potest à patre adeò efficaciter grauari,vt nisi onus iniunctũ impleat,iure primogenituræ priuari possit,per c.licet,extrà,de voto.Ex quo sequitur quòd à patre ius ipsum ad filium peruenit:alioquin enim non posset à patre grauari.Super ista tamen ratione vide quos tibi allegaui suprà in fi.22.quæst.

Nõ grauatur qui non honoratur.

8 ¶ 4.In omni iure,quod patri tẽpore mortis ipsius incõmutabiliter cõpetit, filius succedit eidẽ,& ipso iure est hæres ipsius.l.in suis.ff.de lib.& posth.& d.l.scripto hęredi.ff.vnde legi.& l.1.§.qui in potestate.ff.si quis omis.cau.testa.& l.liber homo.§.apud Labeonẽ.ff.de stipul.seruo.Sed certum est secũdùm op.quę præstãtior est,de veritate iuris,vt dicit ipse Oldr.quòd si primogenitus ante patrem decedat relicto filio,& fratre secundogenito,præfertur ipse secũdogenitus nepoti, arg. l. cùm ita.§.in fideicommisso.ff.de leg.2.& alia iura quæ allegat. Ex quo illud necessariò sequitur, quòd filio,viuente patre,non fuit ius incõmutabiliter quæsitũ,alioquin ad filium ipso iure trãsmisisset,per iura suprà allegata.Sed tu super hac ratione vide quæ latè dicam infrà in 40.q.prin.

Filius ipso iure hæres est in omni iure quod patri tẽpore mortis incommutabiliter cõpetit.

9 ¶ 5. Ea quæ filio viuente patre quæruntur, eadem retinet post mortem patris, etiamsi paternam hæreditatem repudiet.l.si quis prioris.C.de secund.nupt.& not.in l.vlt.§.in computatione.C.de iure delib. Sed si mortuo rege filius repudiaret hæreditatem patris , mox regnum deuolueretur ad secundogenitum,arg.l.1.§.assignare,& iterum l.3.§.1.cum duabus ll.seq.ff.de assig.liber. & c.1. tit.an filij vel agn.& diximus suprà in 3.q.princ. Ergo non ob aliud regnum ad filium pertinet, nisi quia hæres est patris.

Filius post mortẽ patris retinet quæ sibi eo uiuente quæruntur,etiãsi hæreditatem repudiet.

10 ¶ 6.Licet legitima sit filio de iure naturæ debita,vt est tex.in c.Raynutius, de testa. tamen illam capit filius vt hæres,& in ea valet institutio,vt voluit gl.ibi,in verbo,legitimá ipsam,&gl.in l.3.§. sed vtrùm,in verbo,patrimonium.ff.de minor.Ideóque,vt id addas,non potest filius legitimam consequi,si hæreditate abstineat,vt voluit Bar.in l.gerit,col.5.vers.sed quæro quid si aliquis.ff.de acq.hær.& in l.quia poterat.ff.ad Trebel.de quo latè Cy.Ray.Alb.Bal.Ang.Saly.Paul.Cas.Alex. Corn.& recentiores in l.hæres.C.de impub.& ali.substi.Bal.& Rom.in l.1.& ibi Alex.ante fin.C. quando nõ pet.part.Bal.in l.scimus,in 5.q.C.de inof.test.& in l.Papinianus.§.quarta,& ibi Ang. in §.si conditioni.ff.eo.& in l.3.ff.de acq.hær.Ang.in l.si pater.C.eo.& cons.81.subtiliter.Salyc.& Paul.Cast.in l.quoniam prioribus.C.de inof.test.Pet.Anc.cons.312.ex sola vulgari substitutione. Pan.in d.c.Raynutius,ad fi.de testa.Paul.Cast.& Rom.in l.1.ff.de acq.hære.& Corn. cons.119.in præsenti consultatione,col.15.vers.remanet ergo, lib. 2. Ergo & idem dicendum in iure primogenituræ,quòd & ipsa legitima est,vt diximus suprà in 5.quæst.

Legitima iure naturæ debita.

11 ¶ Et simile dicimus de feudo,vt videlicet quãuis sit debitum filio,per d.c.1.tit.de succes.feud. tamen non potest filius hæreditatem repudiare,& feudum retinere,per tex.in c.1.tit.an agn.vel filij repu.hære.pote.feud.reti.& in c.filius,tit.de capi.qui curi.vendi.& c.1.de grad.succes. De quo tu vide Host.in summa,tit.de feud.vers.pen.Spec.& Io.And.in eo.tit.§.quoniam,vers.37.Dy.& Bar. in l.si patroni.ff.ad S.C.Treb.Bart.in l.item videndum.§.nunc videamus.ff.de petit.hæred. & in auth.post fratres,& ibi Paul.Cast.de leg.hær.Iac.Bel.in d.c.1.& ibi And.Iser.Bal.& alios, in tit.an agn.& in c.Titius filius,tit.si de feud.fuer.contr.And.Iser.in c.1.tit.de ali.feud.& in c.1.& ibi Bal. & alios,tit.de succes.feu.Bal.in l.1.in 2.q.ff.de rer.diuis.& cons.215.proponitur quòd inuestituræ. col.1.in fi.lib.2.Alb.in l.tres fratres.ff.de pact.Ang.in §.si verò filiorum,in authen.de nupt.Ange. Imo.Rom.Paul.Cast.& Franc.Aret.in l.si quis non quasi.ff.de acq.hær. Paul.Cast.& Fran.Aret. in l.pro hærede.§.quid si tamen.ff.eod.Alexand.cons.19.super eo de quo quæritur,col.1.2.3.lib.5. Franc.Aret.cons.14.viso & diligenter considerato, & in 2.dub. Et idem in iure patron.vt dicemus posteà in seq.quæst.num.1.

Feudum est debitũ filio. Filius tamen hæreditatẽ repudians feudum non retinet.

12 ¶ 7.Ratio est,vt ad Oldr.& Alb.redeamus.Si primogenitus caperet feudum, non tãquam hæres patris,sed iure proprio,& vt sibi omnino debitum,pater nõ posset primogenitum ex causa priuare feudo.quod & omnino falsum est,vt patet ex iis quæ latè diximus suprà in 21.quæst.

Ab absurdo.

13 ¶ 8.Primogenitorũ successio est introducta propter bonũ publicum,contra omnes regulas iuris cõmunis,quæ nolunt vnum filium admitti,& alios excludi.l.maximum vitium.C.de lib.præter. & §.hinc lex,in auth.de tri.& semis.Licet ergo lex vel consuetudo deferat regnum primogenito, intelligendum est vt hæredi,quia non debemus recedere à regulis cõmunibus,nisi quatenus statutum reperitur.l.præcipimus. C.de appell. sed in ea re non reperimus recessum à iure cõmuni, nisi vt dignitas deferatur primogenito,per d.c.licet,de voto.Ergo in aliis debemus stare iuri ipsi communi,vt videlicet deferatur iure hæreditario,& non proprio,sicut alia bona.

Primogenitorũ ius propter bonũ publicũ cõtra regulas iuris cõmunis.

14 ¶ Deniq; vt summoueamus omne dubiũ,est text.de hac re apertus in d.c.licet,in illis verbis,paterna te reddas successione indignũ,& hæreditatis emolumẽto priueris. Nam ibi agitur de successione regni,quam paternã vocat,veluti à patre accipiat,nedum à genere.Sed & hæreditatẽ quoque appellat,vt ostendat tanquam hæredem filium primogenitum,de quo loquimur, accepisse.

15 ¶ Nõ obstat (aiunt Oldr.& Alb.)d.l.eum qui.ff.de inter.& releg. Imò magis pro hac parte facit. Inibi enim cauetur,ciuitatis amissionẽ adimere liberis,quod à patre ipsorũ ad eos esset prouenturum,

Responsio ad contraria.

turum,

turum, si intestatus in ciuitate decessisset. Constat autẽ quòd si rex intestatus moriatur, ad filium primogenitum perueniet hæreditas illius, nõ solùm quia de genere est, sed quia filius est, & quidem iure filiationis. Si enim filius eius patris non esset, regnum non haberet quãuis esset de genere. Ex quo (inquiunt Oldr. & Alber.) patet, quòd de genere esse, non est per se causa, vt regnum obtineat, sed esse filium est causa proxima & immediata. Secunda autem pars illius l. loquitur de his quæ à patre nunquã administrata sunt vel possessa, & in quibus non potest dici hæres ipsius patris, qui ciuitatem amisit, aut certè loco hæredis, aut etiã effectu hæres censendus. Quæ responsio quantùm ei l. satisfaciat, aliorum sit iudicium.

Ad idem.

16 ¶ Nec similiter obstat, dicit Mart. Laud. in d. tract. primogenituræ, ad fi. quòd ius primogenituræ defertur ex prouidentia superioris, vel ex iure consuetudinario. Nam nihilo ob id secius illud consequimur iure hæreditario, vt patet in feudo quod debetur ex prouidentia superioris. c. 1. §. cùm verò Conradus, tit. qui feud. da. poss. tamen defertur iure hæreditario, per d. c. 1. de grad. succes. & suprà latè diximus. Et vide quæ dicam in seq. quæst.

Sẽtẽtia de regno lata cõtra patrem nocet primogenito non nocato. Sẽtẽtia ei nocet qui alteri succedit in uniuersali regimine.

17 ¶ Ex quibus illud continuò sequitur, sententiam de regno latam cõtra patrem adferre præiudiciũ primogenito non vocato, cùm sit ipsius hæres, per tex. in auth. de iureiur. à mori. præstit. Et ita in specie voluerunt Oldr. & Alb. vbi suprà. & Mart. Laud. in d. tract. col. pe. vers. an autem si sequatur sententia. Quam rem vltra prædicta cõfirmat Oldr. procedere, etiãsi primogenitus non diceretur hæres patris. Nam qui alij succedit in vniuersali regimine & administratione bonorum seu iuriũ, siue etiam in certa parte per modum quotæ, licet is reuera non sit hæres, nec caussam habet à prædecessore, sortitur tamen hæredis effectũ, in eúmque trãsferuntur actiones, & actiuæ & passiuæ: obstátque ei sententia aduersus prædecessorem lata, etiam si contra voluntatem prædecessoris succedat, vt licet videre in episcopo, & œconomo, cui patrimonium pauperibus relictum distribuendum lex defert. l. si quis ad declinandam. §. licentiam. C. de episc. & cler.

Et filio exhæredato. Et ei cui hæreditas restituitur.

18 ¶ Et videri quoq; potest in filio etiã exhæredato, vel alio quocũque, cui ex Senat. Treb. hæreditas est restituta. l. si filius. ff. quod cũ eo. & l. si necesse. §. vlt. ff. de bon. lib. & l. 1. circa prin. ff. ad Treb. Et in fisco, cui alterius bona omnia, vel ipsorũ quota quædã est publicata. l. si marito publico iudicio. ff. sol. matr. & l. 2. C. de vi. publ. Et in eodem fisco contra voluntatẽ defuncti, ex legis tamen permissione succedente. l. cũ fisco. ff. de S. C. Sylla. & l. Marcellus. §. vlt. ff. ad S. C. Treb. & l. quædã testamento. §. 1. ff. de leg. 1. Et in prælato in beneficio succedente in regimine & administratione, qui ex cõtractu sui prædecessoris tenetur. c. 1. extrà, de solut. Et cui sententia cõtra prędecessorem lata nocet. c. cùm inter, de sen. & re iud. & c. cùm olim, de præscri. Cõparatur enim prælatus successor hæredi. d. c. 1. de solut. quãuis tamen à prædecessore causam nõ habeat. c. Moyses, & c. apostolica. 8. q. 1. & c. 2. & ibi Io. Mo. post priñ. Io. And. Dom. & Philip. Fran. omnes ad fi. vt lit. pen. Innoc. & Io. And. in c. ex parte, vterq; in verbo, sublato, post prin. de arbit. Io. Mo. in c. indemnitatib. col. 2. vers. sed ius nõ habet, de elec. lib. 6. & in c. si tibi absenti, col. 2. vers. itẽ dices, de prę b. eo. lib. 6. Ant. in c. cura, vers. nota tamẽ, de iure patr. Imo. in c. vlt. col. 2. vers. potes dicere, de præscript. Pan. in c. cura, col. 2. de iure patr. Alex. cons. 213. viso, col. 4. vers. vel secundum, lib. 2. Bar. inter cõs. Lauren. Calca. cons. 28. illud in mediũ, col. 6. & ipse Calca. cons. 124. in causa R. col. 6. vers. nec ob. latè D. Cos. Guy. qui & alios citat in Prag. sanct. tit. de pacifi. pos. in verbo, possedit, Steph. Bertr. qui & alios allegat, dicitq; procedere, etiam si beneficium fuerit collatum per resignationem, siue renũtiationem prædecessoris, cons. 250. viso processu causæ, col. 2. vers. tertia ratio, lib. 2.

Reges possunt facere donationes dignitatem regiã grauiter non lædentes. Etiam nõ obseruatis legũ solẽnitatibus.

19 ¶ Addunt & Oldra. & Alb. paulò antè fin. quòd reges & principes possunt facere donationes & alienationes dignitatẽ regiã grauiter non lædẽtes, tenenturq; eas filius regni successor obseruare, per tex. in c. abbate sanè, de sent. & re iud. lib. 6. & no. in c. intellecto, de iureiur. Aliàs enim, si id facere non possent, vt subdit ipse Alb. in d. Proœ. miserrima esset eorum cõditio, & propè seruilis, qui neq; inter viuos donare, neq; in testamento legare possent ob primogenituram filiorũ. Subiungitq; id vbiq; fuisse obtentum. Imò verò possunt principes facere donationes, nõ obseruatis iuris solennitatib. aliàs requisitis, vt patet in l. donationes quas diuus. C. de don. int. vir. & vxo. & in l. sancimus. C. de donat. & latè diximus suprà in tract. præced. Nobilitatis, c. vlt. nu. 47. & huc quoq;. Ideo si donationi per regem factæ, & per quam contrahere dicitur, per l. si donationis. C. quod metus cau. cum concord. à me traditis in nostris Legib. Connubialib. in gl. 3. nu. 42. cõtrà tamen, & seq. tenetur stare primogenitus. Eadem ratione tenetur etiam stare gestis in iudicio, cùm in iudiciis, quasi contrahere dicamùr, per l. 3. §. idem scribit. ff. de pecul.

An contractus regum transeant in successores.

20 ¶ Quibus adde quod in eandẽ sententiã scribit Bal. in c. vlt. ante fi. extrà de sent. & re iudi. quòd rex potest donare res ad regnũ pertinẽtes, & obligat successorem: quod intelligit de rebus particularib. nõ reseruatis regiæ dignitati. Et cons. 159. super eo quod quæritur, col. 1. lib. 3. quòd etiam in regnis, quæ non transeunt ad hæredes per successionem, sed electione deferuntur, cõtractus regũ, qui contrahunt nomine suo & regni, non finiuntur morte illorũ sed in successores transeunt, per §. illud, in auth. Consti. quæ de dign. & c. si gratiosè, de rescr. lib. 6. Nam regnum cõtinet in se non solùm territoriũ materiale, sed & ipsum regni populum, cuius circũscripta obedientia rex non potest diu regnare. l. 2. §. exactis. ff. de orig. iur. & hæc quidem vera sunt, vt subdit Bal. nisi rex enormiter læderet ipsum regnum, per not. in Authen. quo. op. epi. & cler. in prin. & in d. c. intellecto, extrà de iureiuran. & in cap. grandi, de sup. negl. prælat. lib. 6. Et nisi etiam in quibusdam

contract

contractibus,qui ex natura sui transmissionem non recipiunt.

21 ¶ *De eadem re.* Vnde sciendũ est,inquit,quòd vtrùm dispositio regis sit realis,an personalis cognoscitur pluribus modis.Primò ex forma.Nam si tenor scripturę facit mentionẽ successorum ex vtraq; parte, ista dispositio est in rem scripta,& trãsit in successores vtriusq;, siue loquamur de successoribus iure hæreditario.l.iurisgentium.§.pactorũ.ff.de pact.siue de successorib.dignitatis & administrationis,per not.in c.1.tit qui succes.tene.& c.vlt.ne præl.vic.suas, & in aliis iurib.ibi citatis. Et expressum est in contractib.regum,quòd trãseunt ad successores in regnu,si celebrati sunt nomine dignitatis,in c.abbate sane,in prin.de re.iud.lib.6.& per Innoc.in d.c.intellecto.

22 ¶ *De eadem re.* Nec mirũ,vt subdit,quia in regno debet cõsiderari dignitas,quæ non moritur,& etiã vniuersitas siue respublica ipsius regni,quæ etiã exactis regibus perseuerat.Non enim resp.moritur.ideo non habet hæredẽ,quia semper viuit in semetipsa,vt legitur & no.in l.1.§.vlt.ff.si quis ius dic.non obtẽp.vnde intellectualiter loquendo non est mortua persona cõtrahens,scilicet ipsa respub.regni.Nam verũ est dicere quòd respub.nihil per se agit,sed qui regit rempub.agit vi reipub.& dignitatis sibi à repub.cõcessæ.Porrò duo cõcurrunt in rege,persona & significatio. Et ipsa significatio,quæ est quoddam intellectuale,semper est perseuerãs ænigmatice, licet non corporaliter. Nam licet rex deficiat,nihil ad rumbũ,vt ipse loquitur. Nempe luco duarũ personarũ rex fungitur.l.tutorẽ.ff.de his qui.vt indig.& persona regis est organũ & instrumentũ illius personæ intellectualis,& publicæ.Et si promissor decedat sine hærede,nõ tamen cessat promissio,vt not.in l.1.§.planè,ff.dep.& l.Stichũ aut Pãphilum,in prin.ff.de solut.& l.postquã.ff.vt le.nom.cauea. & l. ex facto.§.vlt.ff.ad Treb.& l.si quis hæredem,in prin.ff.de admi.tut.& l.sancimus.§.cùm autẽ. C. ad Trebel.Tandem subdit,Ex his manifeste cõcluditur,quòd dictus contractus est transitorius ex forma,ac etiam ex dignitate & authoritate concedentis,necnon ex ipsa reipubl.repræsentata. Deinde respondet quibusdam quæ in contrarium possunt allegari,vt ibi latè per eum.

23 ¶ *De eadem re.* Quòd si pleniùs scire velis,an princeps ex suis contractibus obligetur, & possit obligare suos successores,vide tex.in c.nõ liceat.12.q.2.& in c.quia iuxta.16.q.1.& gl.vtrobique.& in c.vlt.& ibi etiam gl.pen.& vlt.de rescr.lib.6.Guid.Suz.Cy.& Bal.post antiquiores,in l.digna vox,vers.modò iuxta hoc.C.de legi.Bar.in l.prohibere.§.planè.ff.quod vi aut clam.Alb.in l.1.col.pen. & vlt.ff.de offi.procu.Cæsar.Bal.in l.1.in prin.& ibi etiã alios,maximè Ias.col.3.vbi loquitur de regno quod defertur ad primogenitum.ff.de const.prin.& in l.pe.C.de bon.quæ lib.& in l.donationes quas diuus,& ibi D.Io.Igne.in rep.col.2.& seq.C.de don.inter vir.& vxo.& eundem Bal.in auth. qui se patris,col.pe.vers.& adde quod no.& ibi Rom.col.vlt.vers.item inquantũ ponit,an princeps. C.vnde liberi.& in c.1.in prin.& iterũ vers.quærunt doct.tit.de natu.feud.& in c.1.tit.qui succes. tene.& in c.1.in verbo,successorũ nostrorũ.tit.de pace Constan.& in c.vlt.ad fi.extrà de re iudi. & cons.271.casus consilij talis est,dominus Ferrãdus,lib.1.& cons.371.verba Cy.lib.3.Ant. in c.1. in 4.no.& ibi alios post eum,præsertim Fely.& Phil.Dec. extrà de probat.Io.Ana.in d.c.vlt.col. antep.vers.quod autem in contractu principis,ne præl.vic.suas.Mart.Laud.in tract.de princ.cõclus.137.Alex.cons.16.in caussa & lite,col.pe.vers.quinimo etiam,lib.5.Ang. Aret.in §.cum filius, col.1.vers.deinde ista regula.Instit.de hæred.quæ ab intest.defer.Frau.Aret.in l.quoties,col.1.ff.de aeq.hær.Corn.cons.278.cuius nomen,col.1.vers.cùm igitur,lib.3.Ludo.Bol.cons.6.reuerendissimus,col.antep.in fi.vers.accedat pro cõfirmatione.Iac.à S.Geor.in tract.feud.in verbo, princeps Pedemontium,col.2.vers.sed an princeps.Ias.cons.omnium,1.quãuis præsentium, col.2.vers.circa secundum,lib.1.& iterum cons.227.Carolus,col.6.vers.quintò facit,eo.lib.1. & Steph.Bertran. cons.1.nu.75.& seq.& nu.151.lib.1.& Matth.Affl.dec.Neapol.17.regia curia,nu.5.

24 ¶ *An princeps possit alienare unã ex suis ciuitatib. inuitis subditis & in præiudicium successorum.* Et an etiam princeps possit alienare vnam ex ciuitatibus, aut aliis rebus regni in præiudicium successorum; vel etiam inuitis subditis, videbis apud plurimos ex iis quos citaui in præcedenti vers.& prætereà Inn.Host.Io.And.Ant.Imo.& Pan.in c.dilecti,de maio.& obed. eundem Inn.& alios in d.c.intellecto,de iureiur.Spec.tit.de instr.edi.§.nunc autẽ,vers.vlt. & ibi Io.And.in addi. Alb.Rosa.in Proœ.ff.§.discipuli,col.4.vers.& ex prædictis subiicio quæstionẽ,& multis seq. maximè verò col.6.vers.sed quare quærimus.Bar.cons.196.ciuitati Camerini,in 1.dub.Bal.in Proœ. C.col.2.vers.modò ista quæstio,& id præludiis feud,col.7.vers.expedita diffinatione, & in c. in generali,tit.si de feud.fuer.contr,inter do.& agn.vbi loquitur de rege Franciæ, & in c.si quis,tit. quo temp.mil.& in c.licet causam,col.3.vers.item no.quòd ecclesiæ,& 2.vers.seq.extrà de proba. Paul.Cast.cons.70.quia frustra,col.3.in 2.dub.lib.1.Io.Ana.cons.81.viso instrumento,prope per totum.Iac.Aluar.in c.1.col.vlt.vers.quarto an rex.tit.qui feud.dare poss.Alex.cons.1. ponderatis, col.5.vers.præmissis non ob.lib.5.& cons.24.simili exordio,col.vlti.eo.lib.5.Socin.cons.7. super quæstione,col.1.lib.3.Guid.Pap.loquentem nuncupatim de rege Franciæ deci. Delphi. 239.Rex Franciæ.Fran.Curt.iunior.cons.174.sacratissimæ,col.4.vers.aggrediar nunc,lib.2. & Ias. cons.56. col.1.nu.1.& iterum col.2.vers.in primis ergo,lib.1.Ant.Cors.in tract.de potest.& excel.reg.q.4.& iterum q.62.& rursum q.98.vbi etiam tractat an ipse rex qui alienauit,poterit reuocare.& Fabia. in tract.emptio.& vend.in tt.quæst.3.q.princ.

25 ¶ *An reges teneãtur soluere debita regũ, quib.successerunt.* Ex illis itẽ quæ suprà dicta sunt facilè colligitur, reges & principes esse obnoxios exoluendis nominibus ac debitis eorum,quibus in regno successerũt,siue sint filij,siue alij agnati.Nisi fortè quantùm ad agnatos pertinet,regnũ teneretur in feudum,propter distinctionẽ, quæ fit in c.1.tit.

qq

au ag.

an ag.vel fil.& ibi planè Doct. Nam & aliàs quoque principes ex cōtractibus superiorum principum obligantur, quando ij sunt qui non per electionem assumuntur, sed per successionem, & iure sanguinis, vt suprà latè diximus.

De eadem re.

26 ¶ Et ea quidem maximè locum obtinent, si fuerint debita ex regni cōmodo contracta. Id enim semper procedit, etiam si nō per successionem sanguinis, sed per electionem regnū ad successores perueniat, per id quod in simili not. in c.1. de solut. & ibi gl. & Doct. Videant igitur oum rectè agant, qui & animis & auribus regum nostrorum ingerunt, non eos teneri luendis superiorum regum nominibus. Dum Ludouicus 12. regnū nostrum moderaretur vrbs quædam, cuius nunc non subdit recordatio, ab eo repetebat munimenta quædam bellica (vulgò bombardas vocant) quæ Carolus rex vti asserebant, ex ea mutuò acceperat. Responsum est non esse Ludouicum regem hæredem Caroli, proinde non teneri earum restitutioni.

An primogenitus soluere teneatur debita patris pro portione hæreditatis, an pro virili tantùm.

27 ¶ Sequitur denique ex iis quæ diximus, primogenitū teneri ad soluenda debita patris pro portione, quam consequitur iure primogenituræ: nempe qui eam consequatur tanquam hæres, vt si duas partes in hæreditate habeat, & duas quoque partes debitorū exoluat. nam debita pro portionibus hæreditariis sunt exoluenda. l.1. C. si cert. pet. & l. pro hæreditariis, quæ est 2. C. de hære. act. & ibi cōcord. in gl. Nec est quòd his obiici possit, quod præterea scribitur in d. l.1. si cert. pet. debita non esse soluenda pro æstimatione rerum prælegatarum, quia explorati iuris sit onera ad hæredes pro portionibus hæreditariis, non pro modo emolumēti pertinere. Ita enim ibi scribitur: Quia fateor si quid sit prælegatum vni ex hæredibus, id non pertinere ad onus hereditariū. neque enim id auget portionem, siue quotā hæreditatis, nec pro maiori parte dicitur hæres, qui prælegatum recipit, veluti si testator prælegat Titio domum, eúmque, & Semproniū, & Meuium æqualiter in reliquis bonis hæredes instituit. Certè Titius licet prælegatum acceperit, nō est hæres, nisi pro tertia, & cæteri singuli etiam pro tertia parte. At in casu nostro, quod primogenitus plus cæteris capit, nō capit iure prælegati, sed iure successorio, vti dicemus. idcóque cùm in duabus portionibus succedat, duas quoque partes onerum exoluet.

28 ¶ Et ita nuncupatim tenuit D. Cirier. huius nostræ curiæ Cōsiliarius laudatissimus in tract. Primogenit. lib. 2. in 5. qu. Cuius sententia mihi placet, tum ex iis quæ diximus, tum quóque ex his quæ dicemus, 3. nu. seq. Licet D. Molin. in Consuet. Paris. tit. 1. §. 11. col. 4. vers. quæro verū primogenitus, & aliis multis seq. tenuerit contrarium. Quam opin. si sequeremur, vide quid inde sequeretur. Nempe ipsum primogenitum ad nullam partem debitorū teneri, sed alios fratres ad omnia debita teneri. Nam primogenitus, quicquid haberet iure primogenituræ, id totum ex genere haberet, & sic iure proprio, & non hæreditario: si vera esset prior illa opin. quam suprà adduximus in princ. huius quæst. eadem enim esset totius ratio ac partis, cùm id totum habeat iure primogenituræ, nec quicquam teneatur conferre, vt dicemus infrà quæst. 51.

De eadem re. Si mobilia deferuntur aliis, & immobilia aliis quomodo ij tenentur satisfacere creditoribus.

29 ¶ Et huc pertinet alia quæst. in simili tractata ab Alber. post Guil. Cu. in l. hinc quæritur. §. potest, qui est 1. ff. de pecul. & in tract. statutorum, 2. parte, q. 105. sed pone statuto, vers. quid si ex forma, quòd si ex statuto bona immobilia veniant ad proximiores ex patre patris, mobilia ad proximiores matris, quærebatur quomodo tenerentur satisfacere creditoribus. Et videtur (inquiunt) quòd si credita respiciūt immobilia, soluētur de immobilibus à proximioribus patris: si mobilia, de immobilibus à proximioribus matris, per tex. in d. l. hinc quæritur. §. 1. & in l. si certarū. §. 1. ff. de testa. milit. Sed vt dicunt, ea iura loquuntur, quando tempore contractus erant duo patrimonia, sed in casu illius statuti vnicum erat patrimonium. Nam paganus licet habeat bona in diuersis locis, non tamen habet diuersa patrimonia, sed vnicum. l. iurisperitos. §. cùm oriundus. ff. de excu. tut. Et concludunt quòd bona omnia debeant æstimari, & secundùm æstimationem eorum creditorib. satisfieri, vt scilicet qui plus habet, plus soluat, per l. Celsus. ff. de relig. & sumpt. fun. vbi scribitur, quoties mulier decedit, ex dote quæ penes virum remanet, & cæteris mulieris bonis pro portione funeranda est, & l. si vir vxori. ff. ad leg. Falci. vbi tex. est in eandem sententiam.

De eadem re.

30 ¶ Subdit tamen Alber. in d. q. 105. 2. parte statutorum, quòd idem Guil. in auth. hoc ius porrectū. C. de sacros. eccle. videtur tenere, quòd isti debeant soluere æqualiter, nullo æstimationis habito respectu. & de hoc ipsum Alber. scripsisse in d. auth. in ver. & ex prædictis soluit, sed ego in eo loco nihil de hac re reperi. Et hanc postremā op. videtur sequi Pau. Cast. in d. §. potest. quia (inquit) videntur esse æqualiter hæredes, quātùm ad ius hæreditariū: aliàs autem res videntur habere iure prælegati, ex dispositione statuti, quod non disponit super iure, sed super rebus corporalibus. arg. l. ex facto proponebatur, vers. vnde scio. ff. de hære. instit. Et sic (inquit) æqualiter tenebuntur, licet bona æqualiter non habeant, per illā leg. Et hoc si erant æquales in gradu, ita vt de iure cōmuni admitterentur ad hæreditatem. si autem erant inæquales in gradu, tunc proximiores erūt hæredes in solidum: tamen alij habebunt mobilia vel immobilia. Et qui sunt hæredes, debent conueniri, non qui habentur loco legatarij. l. quoties ff. de hære. instit. Hæc propè Pau.

De eadem re.

31 ¶ Ego autē priorem opi. semper secutus sum, vti etiam secuti sunt Raph. Fulg. in d. §. potest. in fi. vbi id dicit esse satis conueniēs, & neminē Doc. contradicere. Alex. cōs. 31. viso titulo quæstionis. col. 3. vers. & ad ostendendū, li. 11. quod repetitur cons. in lib. 4. & Iac. à S. Geor. in tract. de Roydis, col. 7. vers. & quia ista solutio. Et confirmatur ex alia eiusdē Guil. Cu. deci. in l. 2. in prin. ff. de eadimi. quòd quādo propter publicationē bonorū existentiū in diuersis territoriis quilibet fiscus

capit

capit bona sui territorij:æs alienum inter eos diuidetur non pro modo territorij, nec pro virili, sed pro rata bonorum ad quemlibet fiscum pertinẽtium, per illum tex.& in d.l.Celsus & seq. vsque ad l.sic pro rata.ff.de relig.& quod in simili dicitur in l.sed & si lege.§.quod autem quis.ff.de peti.hære.Et facit tex.optimus,vt ipse dicit in l.vlt.C.de debit.ciuit.lib.11.Et eum sequitur Alber. in d.l.2.vers.ex prædictis concludo,de capi.dimi.& in l.si fideicommissum. §.tractatum, vers. & faciunt etiam.ff.de iudi.vbi id non adeò clarè dicit.& Alex.& Iac.à S.Georg.vbi suprà.

32 ¶ Hæc principalis quæst.an scilicet primogenitus teneatur solùm pro virili,an pro modo bonorum,agitata fuit in magna Camera Inquæstarũ,quas vocãt,relatore amico nostro vnico D.Michaële Hospitali,Consiliario huius curiæ integerrimo,doctissimo,& vt vno verbo absoluã,omnibus numeris cõsummatissimo,fuitq; ea quæstio paribus suffragiis calculisque adæquata,vulgò partitã vocãt,cùm scilicet sententiæ fuerũt æquo numero(sic enim loquitur M.Celius lib.8.epist. famil.Cicer.epist.incip.& si de Repub.)posteaq; in tertia camera iterũ relata ad Curiam:tandem frater primogeniti obtinuit,vt pro æstimatione bonorũ in quibus successerat tantùm, pro virili debita solueret.Idq; maximè propter quasdam clausulas in cõtractibus maiorũ suorũ appositas, mansitq; integrum in aliis causis vt disputaretur,an primogenitus & cæteri fratres soluerent debita pro virili,an pro rata bonorum:nam ea quæstio inter alios vertebatur,cui nolebat curia facere præiudicium,præsertim cùm causa de qua agebatur,alio iure posset definiri.

De eadem re. Michaël Hospitalis.

TRICESIMA SEXTA QVAESTIO.

1 TRicesimosextò quæro, stãte ea cõsuetudine, quòd primogenitus succedat cæteris exclusis: Nunquid solus primogenitus etiã obtinebit ius patronatus in beneficio,cæteris etiã exclusis.Breuiter dic quòd sic. Nã cùm ius patronat.ab hæreditate veluti gubernetur,vt qui hæres est, illud obtineat,qui nõ est,nõ obtineat.c.cùm seculum.& ibi An.Pan.& alij extrà de iure patro.& no.etiam Inn.in rub.eo.tit.& in c.1.& ibi etiam Pan.& cæt.eo.tit. Card.Flo.post alios in cle.plures,in 6.& 7.q.eo.item tit.& in rub.ex.eo.tit.col.vlt.ad fi.cum aliis multis cõcord.collectis à Cæsare Lãbert.in trac.de iure patr.in 17.art.2.q.prin.2.part.lib.1.Ideò primogenitus,qui hæreditatem solus obtinet,solus quoq; hoc ius nãciscitur.Ita voluit Io.And.in c.ex insinuatione,& ibi Card. Flor.Pet.Anc.& Pan.extrà de iure patr.ad hoc referentes tex.ibi.& idem Petr.Anch.in d.c.cùm seculum,& ibi quoque Pan.col.2.vers.2.habes notare,per tex.ibi Phil.Dec.in l.pactũ,col.6. vers. extrà gl.addunt. C.de collat.& Albert. Brun.in tract.statutorũ fœminas à successione repellentium,art.8.q.24.Laurus de Palac.in eo.tract.col.vlt.D.Bened.in rep.c.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens,le 1.nu.143.& Lambert.vbi suprà,& iterum in 9.art.eiusdem quæst.si modò,inquit,valeat consuetudo solùm primogenitum admittẽs ad successionem. De quo nos suprà latè diximus in 4.q.quod multùm facit ad præcedentem quæstionem.

An primogenitus solus succedẽs ex statuto, solus etiã obtineat ius patronatus.

2 ¶ Simile est quòd si ex statuto vel consuetudine fœmina dotata non succedit,ius patronatus ad eam non transit,sed ad masculos tantùm,vt voluerunt Petr.Anc.& Pan.in d.c.ex insinuatione, eo.tit.Card.Flor.in rubr.eiusdem tit.in 8.q.Fede.Senen.cons.111.quæstio talis est,an diœcesanus, col.9.in paruis,vers. item quæritur an filius, vbi hoc dicit ita seruare consuetudinem optimam legum interpretem,Pan.cons.54.casus contingentia talis est,quidam Iacobus,ad fi.lib.1. & Laurus à Pallac.in d.tract.col.vlt.& nouissimè Roch.Cur.in tract.de iure patr.in verbo,ipse vel is à quo causam habuit,in 6.q.Qui quidem omnes ferè & illud dicunt,filium qui renuntiat hæreditati non obtinere ius patronatus : licet contrarium videatur voluisse gl.in c.constitutum.16.q.1. & in c.cõsiderandum.16.q.7. in eam rem trahens leges,quæ id in iure patronatus respectu libertorum statuunt.de quo vide plenè per Pan.in disput.incip.Augerio.

Si fœmina ex statuto repellatur à successione, & à iure quoque patronatus arcetur.

3 ¶ An autẽ ius ipsum patronatus diuidatur in stirpes,an in capita,quod nõnihil ad hãc nostram quæst.pertinet,vide gl.in c.si plures,in verbo,cõmuni,& ibi Arch.16.q.7.Inn.Host.Io.And. Ant. Pet.Anc.Card.Flor.in c.1.extrà de iure patr.Pet.Anc.cons.355.cuius est initium,viso puncto,in 1. dub.Pan.d.cons.54.col.3.lib.1.Alexan.in addi.Bar.in l.vt iusiurandi.§.si liberi. ff.de oper.liber. Et quãuis nonnulli tenuerint in capita,altera op.quæ hæredes admittit in stirpes videtur approbari in cle.2.de iure patr.de quo ibi latissimè Imo.in prin.& Card.Flor.in 2.q.

An ius patronatus diuidatur in stirpes, an in capita.

TRICESIMA SEPTIMA QVAESTIO.

1 TRicesimoseptimò cõsequenter quæro,si ius patronatus ex cõsuetudine præscripta,aut aliàs spectet omnino ad primogenitũ,siue seniorem domus.Si iste senior vendit partem suã castri,ratione cuius cõpetit huiuscemodi ius patronatus,vtrùm id ius transeat ad emptorem,an ad alium primogenitũ,vel seniorẽ familiæ post hunc venditorẽ.Super qua quæst.aditus ipse Card. Flor.respõdit,cons.48.cuius est caput,quidã nobiles:id ius nõ trãsire in emptorẽ,per regulam c. priuilegiũ,de reg.iur.lib.6.vbi priuilegiũ personale extinguitur cum persona,tanquam id teneat vicem priuilegij cõpetentis seniori domus,quod in alium transmitti non potest.Igitur cùm desinat cõpetere huic seniori qui vendidit,nec transeat in emptorẽ cum ea prærogatiua:cõsequens est,vt sequens senior ius id habeat.Et nonnihil ad id faciunt quæ scripsimus suprà in 3.q.prin.

An ius patronatus cõpetẽs primogenito transeat in emptorem.

2 ¶ Huius autẽ cõs.Card.meminit Cæsar Lamber.in tract.de iure patr.in 8.art.2.q.prin. 2.par.1.lib. & iterum in 16.art.5.q.prin.d.2.part.1.lib.Et in posteriore loco posteaquam ipsius respõsum retulit,ita tandem in hac re distinguit. nam aut consuetudo disponit seniorem familiæ, siue parentelæ præsentare,& tunc procedat dictum Card.vt scilicet donec superest quispiam ex huiusmo-

di familia,is habeat ius præsentandi ante alios extraneos,etiam si illis sit senior. Sed si consuetudo haberet vt senior patronus id ius præsentandi habeat,tunc emptor,si sit cæteris senior, præsentabit,non autem si iunior.

TRICESIMAOCTAVA QVAESTIO.

1 An valeat cõsuetudo deferens ius patronatus soli primogenito cæteris fratribus æqualiter succedẽtibus. Quid autem requiratur ad probationem huius consuetudinis.

AT tricesimooctauò consequẽter quoque quæro,an si omnes filij succedãt æqualiter valeat tamen cõsuetudo huiusmodi deferens ius patronatus soli primogenito.Et certè Car.Flor. con.in præcedenti quæstione allegato,satis innuere videtur valere. Et id nuncupatim respondit etiam Ro.con.368.præsens consultatio,col.1.in 2.dubio.

¶Sed dicit ipse Ro.eam consuetudinem esse admodum probatu difficilem.Primùm enim ea est contra ius cõmune,quod defert id ius omnibus hæredibus,nõ soli primogenito.c.si plures,& c. filiis vel nepotibus.16.q.7 & cle.si plures,de iure patro. Igitur ad eius præscriptionẽ requiritur de iure Canonico tẽpus 40.annorum,vt concluditur in c.vlt.de consue,& in c.vlt.eo.tit.lib.6.& in c.cõsuetudo.12.di.licet aliter sit de iure ciuili,vt no.in d.l.de quibus.ff.de leg.& in l.1.& 2.C .quæ sit lõg.consue.Requiritur etiã quod ex certa sciẽtia patriæ,& nõ per errorẽ iuris fuerit introducta.vt cõcludit gl.in d.c.vlt.Nam cùm cõsuetudo sit tacitus populi cõsensus.l.sed ea quæ.ff.de legi.si error sit,excluditur cõsensus.l.si per errorẽ.ff.de iuris.om.iudi. Requiritur præterea populum vsum fuisse ea consuetudine non semel,sed sæpius animo cõsuetudinis introducendæ, & ita quidem notoriè,quòd verisimile sit in notitiam populi non contradicentis transiuisse,vt per gl.in d.c.vlt. & Bart.in d.l.de quibus. vnicus enim actus quantumuis notorius non inducit consuetudinem, vt concludit Bart.in d.l.de quibus.& patet ex l.3.C.de epis.audi.Nisi actus ille vnicus,& notorius habuisset causam successiuam,& continuationem temporis,quod potest introducere consuetudinem contra ius commune,per tex.no.in c.cùm de beneficio,de præb.lib.6.

3 *Ad idem.* ¶Requiritur item quòd maior pars populi ex habentibus ius patronatus vsa fuerit huiusmodi consuetudine,secundùm gl.in d.c.vlt.Nec enim minor pars potest facere consuetudinem, sicut nec legem.l.nulli,& l.plane ff.quod cuiusque vni.cum si.Denique requiritur quòd ante completam huiusmodi præscriptionem nullus actus contrarius interueniat. Vnicus enim interrumpit, essetque opus noua præscriptione, vt etiam concluditur in dicto cap.vlt.& in l.nemo alieno. §. temporalis.ff.de reg.iur.& in d.l.de quibus.Sed tu de hoc vide Ioan.And.in d.cap.vlt.col.7.vers. 6.an iudex,& in aliis multis quæst.de consuet.vbi nominatim tractat,qualiter inducatur consuetudo,quòd primogenitus solus succedat.

4 ¶Post verò priorẽ nostrã editionem cõperimus Cæsarẽ Lamberti.in d.tract.de iure patro.in 20. articu.2.q.prin.2.lib.hanc q.tractantẽ,An possit consuetudo inducere vt primogenitus solus succedat in iure patr.vbi dicit non inuenisse se specialiter tactum,sed id ex eo pendere,an cõsuetudo valeat vt primogenitus solus succedat in successione paterna,de quo ait per Cal.in c.ad probandum,& ibi Fely.col.vlt.de re iudi.& nos quoque latissimè diximus suprà in 4.q.prin. Nam si non valet ea consuetudo in hæreditate,nec in iure quoque patronatus valet , quod hæreditatem sequitur,vt etiam diximus in 36.q.Adducitque præterea Ro.in d.con.368.col.2.dicentem,vt ipse refert,non valere consuetudinem temporis immemorialis, inducentem ius patronatus per se consideratum posse dari in feudum,& tanquam ad primogenitum transire , ex quo sequitur (inquit) nec valere consuetudinem,vt solus primogenitus succedat in iure patronatus.

TRICESIMANONA QVAESTIO

1 Si ius præscriptũ in quibusdã beneficiis, an ad cætera trahatur. Præscriptio nõ extẽditur.

TRicesimonnnò consequenter itẽ quæro , Quid si primogenitus id ius præscripserit contra fratres in quibusdã beneficiis,an & hoc præscriptũ censeatur in aliis. Ro.in d.con.368.col. 2.ver.dum autem quæritur,respõdet nõ censeri,quia præscriptio veluti odiosa nõ extenditur vltra quàm quis reperitur possedisse.l.j.§.si quis hoc interdicto,& ibi gl.&Bar.ff.de iti.actúq; pri.Et id quidem siue ad rem,siue ad personã,siue ad locũ respiciamus,per c.auditis,& c.cùm olim, de præscr.& c.dilectus,de cape.mo.& ca.cùm cõtingat,& c.cùm in tua,de deci.& quod voluit gl.in c.odia,de reg.iur.li.6.Inn.in c.tua,le 1.in fi.de deci.vbi no.dicit,quod licèt quis probauerit,quòd per totam alienã parochiã percepit & præscripsit excepto vno prædio,de quo nõ probauit,nõ debet ei adiudicari decima in illo prædio,per d.c.cùm cõtingat.Ideò (ait) quando quis petit decimas, quas dicit se præscripsisse in aliena parochia,debet probare de singulis fundis,vt in singulis obtineat Et quod etiam voluit idẽ Inn.in c.vlt.de offi.Archi.& in c.dilectus,de capel.mo.Host.in c. cùm officij,de præscr.Arch.in c.1.de iure patro.li.6.Aegidius in c.ecclesia,de elec.Fed.Senẽ.con. 125.vt illum citat Ro.vbi suprà,vbi dicta illorum sigillatim declarat.Cui adde And.Iser.in præludiis feud.in 1.q.in fi.& in rub.de consuet.recti feud.versi.item in consuetudine,& in cap.1.§.præterea ducatus,col.3.ver.nunquid sufficit probare,tit.de prohi.feu.ali.per Fede.

2 *Possessionem generalis iuri. quæri & præscribi unico iurisdict. modo. Et quare.* ¶ Nec obstat (ait) quod à multis dicitur,possessionem generalis iurisdictionis quæri & præscribi per vnicum actũ & exercitiũ iurisdictionis,secundùm eundem Inn.in d.c.dilectus,de capel.mona.Bal.in l.2.col.8.ver.sed nunquid qui fecit.C.de serui.& aqua.Ant.in rep.c.vlt.col.pe.vers.ideo si dominus,de cau.pos.& proprie.cum aliis multis concor.vt id ei addas,citatis ab Alc. qui idem tenet,con.68.& viso & dudum discusso,col.pe.ver.hoc probatur,li.2.Quia illud ideò est,quia iurisdictio respicit vniuersalitatem,vt nostri loquuntur,& ipsa vna est,etiam si multis modis exerceatur,vnde vno modo exercitata,vt & ipsi loquũtur, inducit quasi possessionem iurisdictionis

vniuersa

vniuersalis,cùm quis intendit eam quærere,arg.leg.vna est via.ff.de seruit.rust.præd.& l.restituta.ff.ad SC.Trebel.& l.3.in prin.ff.de acqui.poss.Hic autem loquimur in casu,in quo non quæritur de præscriptione alicuius vniuersalitatis.

3 ¶Sed & illud tum demū procedit,si nullus alius est in possessione iurisdictionis vniuersalis,secū dùm ipsum Inn.in c.dilectus.Nam si alius erat in possessione,tunc nō nisi in illo actu,in quo iu risdictionē exercuit,eam præscripsit,per l. quod meo.§.vlt.ff.de acqui.pos quod & ipsum voluit, vt id ei addas,idem Inno.in d.c.vlt.col.vlt.de offi.Arch.vbi & ad hoc allegat c.vlt.de relig.domi. vbi & ipse idem quoque tenet,& Panor.in d.c.cum olim,in vlt.not.de præscri.& in c.cum inter, col.4.ver.quarto & vltimo casu,de senten.& re iudi.& con.54.videtur primò,col.2.ver.secundò ad idem,lib.1.& con.71.videtur prima fronte,lib.2.vbi ad hoc multa adducit. *Nisi alter esset in possessione illius.*

4 ¶Nec itē obstat tex.in c.1.de relig.domi.vbi,vt dicit,videtur nota.probari,q̄ ex eo quod in quopiam loco probat se exercuisse ius baptizandi , intelligitur etiā probasse sibi quæsitum fuisse ius consecrandi ecclesiā in eodem loco constructā.Et sic posset videri fieri extensionē acquisitionis ex præscriptione præcedenti,de vno iure ad aliud , quoniā illud ideo ibi fit,secundùm Inn.quia locus ille erat in diœcesi ipsius episcopi:saltem non constabat,quòd esset in diœcesi alterius.vnde exercendo iurisdictionē in vno actu,probatur retētio iurisdictionis in quocunq; actu.l.si stillicidiū.§.vlt.ff.quemadmo.seruit.ami.& hoc quoq; ita intellexit Panor.in multis ex dictis locis supra citatis.Hic autem nihil tale est , quoniam constat de iure communi facultatem præsentandi in omnibus ecclesiis pertinere ad omnes hæredes,non ad solum primogenitum. *De eadem re.*

QVADRAGESIMA QVAESTIO.

1 QVadragesimo quæro,vter præferatur in iure primogenituræ an filius primogeniti,an verò patruus ipsius.Et certè si primogenitus patri superstes fuerit,ita vt ipsius patris hęres in eo iure primogeniturę fuerit,& posteà moriatur relicto filio & fratre,tunc haud dubiè filius primo geniti id ius primogeniturę consequetur,patruo suo omnino excluso.nā tunc nō agitur de successione aui,sed primogeniti filij,cui filius debet succedere,& nō frater.Et de ea re est tex.in c.licet,vbi id not.Car.Flo.in vlt.q.& Pan.in vlt.no.& etiam in c.grandi,de supplē.neg.prel.lib.6.vbi Pet.Anc.& Phili.Fran.dicunt id minimè esse dubium. Et hoc quoq; satis voluisse videtur And. Iser.in c.1.§.& olim,col.2.ver.si ergo viuens,tit.de succes.feu.& Bald.in l.tutela.§.si duo.ff.de legi. tut.Marti.Laud.in tract.primogenituræ,col.pe.Nicol.Perus.in tracta.succes.in 1.parte , in 6.specie filiorum,col.6.ver.item quæro an filius,ibi,& hæc procedunt,Alex.in dispu.incip.Sigismundus, in 3.dubio illius disputa.vbi id latè tractat.Caro.Ruin.con.13.præsupponitur quòd Ioannes.col. pen.& vlt.lib.1.& Car.Alex.in c.j.col.9.ver.decimoquintò hoc probatur,tit.de feud.March.Ias.in l.is potest.col.5.vers.adde pro ista parte.ff.de acq.hære.Philip.Deci.cons.443.in casu ad me transmisso,col.4.ver.quintò non obstat.Ant.Corse.in repe.c.grandi,col.21.ver.nota,ibi,qui eidem Regi,de supplen.negli.prælat.lib.6.& in tract.de potest.& excel.Regi.quæst.115.Hiero.Gratus con.6. visis ac diligenter,lib.1.vbi loquitur in casu qui videbatur dubius ob quædam verba concessionis.& iterum con.seq.& si satis.& And.Alcia.cou.seq.quod est.8.verba priuilegij,statim post prin. & per totum,& omnes propè passim & vbique.vix enim reperies, qui id neget.Et optimè facit quod in simili tradit Cyn.post Vgol.de la Fontana,in l.j.in vlt.q.C.de adul.& And.Iser.in c.t. in fin.princ.tit.de eo qui fi.& suis hæred. *Vter præferēdus sit, filius primogeniti, an patruus. Et quid si primogenitus superstes fuerit patri.*

2 ¶Idque veteri atq; memorabili exēplo comprobatur.Nam Eunomus Lacedæmoniorum Rex reliquit Polydecten,aut,vt alij vocant,Polibitan ex priore vxore, & Lycurgum Iuniorem ex Dionassa,regnauitq; Polydectes post mortem patris aliquo tempore,quo quidē mortuo cùm ignoraretur,vxor illius prægnās esse,regnauit & ipse Lycurgus.sed postea quam rescriuit viduam fratris prægnantem esse,continuò declarauit regnum pueri esse,si quidem mas foret:principatū verò ipse tanquam tutor moderatus est,tametsi mulier eum clanculum accerseret , verbaq; faceret de perdendo puero,quo illi Spartæ imperanti nuberet.Id quod Lycurgus dissimulanter laudās, sed non oportere(ait)per abortum partum atque medicamentum ipsam sibi corporis detrimentum afferre periclitarique:sibi enim curæ fore,vt confestim quàm nasceretur,è medio tolleretur. Hócque pacto ad tempus vsque pariendi mulierem deduxit,atque vbi illam parientem sensit,mi sit qui parturienti assiderent,eámque asseruarent.hísque imperat,si fœmina nasceretur, eam mulieribus traderent,si mas,eum ad se deferrent. Accidit autem , vt ipso cum principibus cœnante marem pareret:ministri autem ad eum infantem deportarent,quem ille suscipiens ad discūbentes dixit , Rex natus est nobis ô Spartiatæ,illúmque Charilaum nominauit.testes historiæ, Plutarchus in vita ipsius Lycurgi,& tetigit etiam Iustinus lib.3. *Comprobatio ex historia.*

3 ¶Adeóq; id obtinet,vt etiam filia primogeniti,qui auo superstes fuit,& ei successit,præferatur patruo suo,si pater eius filiæ postea moriatur.ita enim voluit An.Iser.qui aliàs semper tenet pro patruo secundogenito contra nepotem ex primogenito mortuo ante auum(vt dicemus infrà nu. 13.)in c.1.versi.nunquid hoc c.habet locum in regno,tit.de eo qui sibi & suis hære.& Neopodanus,& Matth.Afflict.qui & ipse tenuit pro patruo in illo casu,tamen in hoc tenuit pro filia primogeniti,in c.1.col.3.nu.19.tit.de natu.succes.feu.& in c.omnes filij,col.3.nu.33.tit.si de feud.fuer. contro.inter dom.& agna.Licet aliter obseruabant Lacedæmonij,vt patet ex historia nu. præcedentis.Et facit quod scripsimus suprà in 14.q.nu.7.& seq.

Regni causa ius uiolari solitum.

4 ¶Quanquam vt homioes ad dissentiendum minima quaque occasione proni sunt admodum & procliues, præsertim regnandi cupiditate,

Nam si violandum est ius, regnandi gratia
Violandum est, aliis rebus pietatem colas.

Vt apud Euripidem in Phœnissis sceleratissime Etecles proouociauit. Nam ita vertit Cicero lib.3. Officiorum illos Euripidis versus,

εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι
κάλλιςον ἀδικεῖν, τ' ἄλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών,

Quos ad verbum ita potes traducere,

Si enim iniuste facere oportet, tyrannidem propter
Potissimùm ius violandum est, cæterà pium esse oportet.

Subdit aotem Cicero, Capitalis Etecles, vel potiùs Euripides, qui id vnum, quod omoium sceleratissimum fuerat, exceperit.

Diuersæ historia.

5 ¶Igitur Demetrius ille, qui obses Romæ fuit, mortuo Antiocho fratre maiore Rege Syriç, relicto filio paruulo à Senatu petiit se dimitti ad regnum petendum, id æquum esse dictitans, quòd sicut fratri maiori cesserat, ita sibi à pupillo quem ætate antecedebat cedeodum esse. Et cùm se oon dimitti animaduerteret, specie venandi ab vrbe profectus, & io Syriam naui delatus, secundo fauore omnium exceptus est, regnúmque occiso pupillo traditum, vt à Lucio Floro lib.4. & Iustino lib.34. traditum est, vt videre quoque licet ex lib.1. Macha. c.7. in prin. & oos suprà in præfatiooe meminimus. Sed & Agide Lacedæmoniorum Rege mortuo, in regoo prælatus est Agesilaus Agidis frater Lentichidç filio ipsius Agidis, vt scribunt Probus Aemilius, & Plutarchus vterque io vita Agesilai. Sed Plutarchus Leotichidem nothum fuisse tradit. Legimus quoque apud Pandolphum Colleoutium lib. Historiæ Neap.3. Robertum Guiscardum ægrè ferentem, quòd Gofridus Comes Poloniæ, frater eius, suum ipsius filium Bagelardum Comitatus successorem reliquisset, ipsum Bagelardum Comitatu armis pepulisse.

Alia quoque.

Item alia.

Quid si nepos est senior patruo.

Cæsar Opiter antiquis quis dicebatur.

Quid si nepos est iunior.

6 ¶Similiter parū dubij est, si nepos ex primogenito ante patrē mortuo (Is apud antiquos, vt id obiter dicā, Cæsar Opiter dicebatur, qui scilicet patre mortuo auo viuo gignebatur, vt tradit Caius Titus Probus in Epitome li.10. Valerij Maximi, si nō fallax est titulus) Si inquā hic nepos sit maior oatu patruo secūdogenito, nihil dubiū est qn ipse nepos preferri debeat patruo çtate iuniori. Nā & id constāter affirmāt Bal. & Raph. Ful. nisi verba cōsuetudinis, vel statuti resisterēt, vt quia loquerētur de primogenito filio, in l. vt intestato, C. de suis & legi. Mart. Laud. in trac. primogenituræ, col. pe. Nico. Perus. vbi suprà, & Ale. in d. l. is potest. col.2. & Ias. col.7. ver. vlt. in isto. ff. de acq. hær. & idē Ale. con.4. pōderatis verbis. col.2. ver. preterea qualitas, li.4. & Phil. Dec. con.453. in causa ad me transmissa, col.3. ver. verba colm illa. & Chass. con.53. ex facto, col.12. ver.16. facit. & Matt. Afflic. io cap.1. col.15. vers. secundò fallit, tit. de succes. feud. Nam & potissima pars eorū, qui aliter præferunt patruum nepoti, innititur maiori ipsius patrui ætati, vt posteà dicemus.

Magna huius dubij difficultas ex Bal.

7 ¶ At si primogenitus filius mortuus est ante patrem relicto nepote, & eo quidē mioore natu patruo, vter eorū præferatur, altissimum est omnium pelagus, cuius vix fidum reperias. Propterea Bal. in l. cùm antiquioribus. C. de iure deli. post multa in vtranq; partē adducta, rem mioime decisam reliuqueus. Soluat (ait) Apollo, secutus loquendi formam lo. relatam ab Accursio in l.2. ff. ad leg. Aqui. Et idem Bal. con.275. quod pro regula: col.3. ver. quæstio talis est, li.2. dicit hanc rem potiùs consistere in ingenij qualitate, quam possit in altereutram partem vere determinari. Ita quòd certum quicquam asserere esset potiùs superstitiosum, quàm discretum. Et in l. ex hoc iure, col.2. ver. sexto quæritur. ff. de iusti. & iure, & dicit se in hac re habere oculos nycticoracis.

Ea cōtrouersia iudicio gladiatorio commissa.

8 ¶Refert autem Firmia. in suo vbere repertorio, in verbo, nepos, ver.50. audiuisse se à Fran. Pataui no auditore Rotæ legisse in quibusdam Annalibus Ottooem imperatorem iudicio gladiatorio eam rem commisisse, tanta erat rei perplexitas: nepotémque victorem bis euasisse. Id quod etiam retulit idē Firmianus, io verbo, filius Regis, ver.8. & Do. Cof. Guy. in tit. de nun. & qualitate Car. in verbo, fratres: & Ias. io d. l. is potest, col.5. ff. de acqui. hære. & io d. l. maximum vitium C. de lib. præte. & And. Alcia. in lib. de Monomachia. c.7.

Et aliàs multo antè tempore.

9 ¶Sed vt ex antiquiori tēpore exempla repetamus. Scribit Iustinus lib.23. Agathocle Rege Siciliæ mortuo, aut certe moribūdo bellum inter filiū nepotémq; eius ortū, regnū sibi vendicantes; nepotémq; victo occisoq; filio regnū occupasse. Eandémq; penè controuersiā, Corbis & Orsua fratres patrueles de regno cōtendētes ferro diremerūt in eo spectaculo gladiatorio, quod Scipio Africanus Carthagiui nouæ præbuit, vt retulit Liuius li.8. 2. belli Punici, & Plutarch. in Scipiooe.

Roberti Siciliæ regis iudicium Et Bonifacij papæ.

10 ¶Quid quod Robertus Rex Siciliæ pro quo prooūciauerat in regno Apuliæ Bonifacius cōtra nepotem ex fratre Carolo primogenito Caroli Martelli, posteà pronunciauit pro nepote cōtra patruū. in comitatu Sancti Seuerini, assistentibus illi multis Cardinalibus, vt retulit Oldra. qui & in ea causa pro nepote tenuit, con.224. incip. sunt allegationes, in fi. Idémq; Rex Robertus nixus est regnum transferre ad ipsum oepotē Regem Vngariæ, aut descendentes ex eo, dum neptem suam ex Carolo filio Ioaonā Reginam vxorem dedit Regi Andreç, qui descenderat ex nepote & primogenito Regis Vngariæ, vt retulit Bal. in d. si viua. C. de bonis mater. & alibi dicit idē Bald. videlicet in l. liberti libertæq;, col.5. vers. sed dubitatur de tali q. C. de bon. liber. Bonifacium fuisse magis partialem quàm apostolicū, dum pro Rege Roberto iudicauit, respexisséque, vt idem Bal.

dicit

dicit in l.vt intestato.C.de suis & legi.ad prudentiam ipsius Roberti,qui fuit alter Salomon, vti etiam ex eo retulit Pandolphus Collenutius Historiæ Neapolitanæ lib.5.Et ita quoque comperies apud Paulum Aemilium libr.rerum Gallicarum 9.haud multò post prin.

11 ¶ Ex quibus satis cõstat rem hanc esse admodũ difficilem.Ideoq; & multi præter Bal.in d.locis, suprà nu.6.citatis cã in medio,quod dicitur,reliquerũt,nihil certi definientes, aut ita obscurè loquẽtes,vt nescias vtrã partẽ sequatur,videlicet idẽ Bal.Pau.Cast.& Corn.in d.l.vt intestato.C.de suis & legi.Pau.Cast.Ale.Corn.& Ias.in d.l.maximũ vitiũ,C.de lib.præte.vbi ipse Ias.dicit hoc sibi semper visum fuisse dubiũ.idem Pau.in Auth.post fratres.C.de legi.hær.Nicol.Mil.in suo Repertorio,in ver.filius primogenitus.Marti.Laud.in c.1.in fi.tit.de gradib.succes.in feudo.& Fel.in c.auditis,col.7.ver.consuetudo præferens,de præscr.& Hiero.Gratus con.6.visis, col.3.nu.25.li.1. & D.Citier.lib.1.de primogenitura , quæst.25.vbi in fin.dicit tutius sibi visum fuisse hanc fabam alij cudendam relinquere , quàm inter tantos iuris interpretes suum iudicium proferre.

Qui doc.id dubiũ indecisum reliquerunt.

12 ¶ Vterque tamẽ & nepos & patruus multos magnósq; habet autores & propè ex æquo,vt vix facile dignosci posit,quæ sit cõmunis op.vt dicit Phil.Dec.con.443.in casu ad me trãsmisso, post prin.& Gratus d.con.6.Pro nepote tenet Oldr.aut quisquis is fuit,sunt enim qui alterũ fuisse dicunt,con.224.istæ sunt allegationes,vbi etiã refert alios Doc.sui tẽporis eam partẽ fuisse secutos, videlicet Io.Laudunensem,& Armandũ Narcesiũ auditorẽ sacri palatij.Et eam quoque sequitur Io.And.in addi.Specu.in rub.de feudis,col.3.ver.redeundo ad indiuiduũ.neq; enim dubium esse potest,quicquid nonnulli dicant,qui eam partẽ tenuêre.non ob id tantùm ꝙ eam postremã scripsit sed & quòd argumenta & rationes alterius refellit.Albe.in procemio.ff.in §.discipuli,col.antepe.ver.decimò in ista materia.Bal.subobscurè,in d.l.liberti libertæq;,quo loco nuper citauimus. C.de ope.lib.& apertiùs in d.l.ex hoc iure,col.2.ver.sextò quæritur.ff.de iusti.& iure.& cons.386. in regno libero,lib.2.vbi dicit hanc esse cõmunem opi.& iterũ con.389.consuetudo est in nonnullis regnis,col.j.& seq.vsq; ad fi.eo.lib.2.Eandem quoq; partẽ tenet Io.Fab.in §.cùm filius, col. 2.ver.sed quid dices,Insti.de hære.quæ ab inte.defer.Pet.Anc.Card.Flo.& Pan.in d.c.licet,de voto.idem Pet.Anc.in c.grandi,in 2.not.de supp.negl.præla.lib.6.Pan.con.85.in præsenti quæst. in 1.dubio,lib.1.& iterũ con.3.nitar in præsenti causa,col.3.ver.ex quibus omnibus,& seq.lib.2.Pau. Cast.in d.l.is potest,in priu.& ibi quoq; Fran.Are.col.2.ff.de acq.hær.idem Pau.Cast. late consi. 164.in præsenti causa,lib.2.vbi idem dicit si statutũ loquatur de maiore.Ro.con.29.in causa Maioriæ,vbi tamẽ se fundat in ratione & verbis concessionis.Io.Ray.in c.1.præterea ducatus, col.5. in paruis,ver.quæro præsupposita,tit.de prohi.feu.ali.per Fed.Iac.Alua.in c.1.in fi.ut.de feu.Marc. dum simpliciter remittit ad Io.And.vbi suprà,& ibi Card.Ale.col.2.cũ multis seq.vsq; ad fi. Bella Mera.dec.724.etiã de extra rotan.Barb.con.10.sapienter scribitur.col.4.lib.2.vbi etiã dicit cõmunẽ opi.Fran.Are.con.162.diligenter & maturè,per totũ,vbi itẽ dicit esse cõmuniorẽ Nicol.Peru. in tract.succes.ab inte.in j.parte,in 6.specie filiorũ,col.6.ver.itẽ quæro an filius.Soci.in l.li cognatis,col.2.ver.secũdò infertur.ff.de reb.dub.vbi & ipse de maiore quoq; loquitur,& consi.252.visis instrumentis,per totũ,li.2.& con.47.facti narratione,col.pe.ver.cõfirmatur etiã,& iterũ ver. non omitto,lib.3.Bert.in suo Repertorio,in verbo,filius Regis,ver.8.& in verbo,nepos,ver.50.Fely.in c.prudentiã,col.2.ver.amplia adeo,de offi.deleg.& subobscurè in c.auditis,col.7.ver.consuetudo præferens,de præscr.Corse.& Aufrer.in dec.Tholosa.q.4.33.itẽ fuit quæsitũ an ius primogenituræ.Lud.Bol.con.62.viso igitur pũcto,col.6.ver.vel & tertiò dico.Iac.à S.Geor.in trac.feu.in prin. col.3.ver.sed pone decessit Rex,vbi hanc dicit quotidie obseruari.D.Gos. Guy.in procemio pragma.sancti.in verbo,primogenito,col.2.& iterum in tit.de mun.& quali.Card.in verbo,fratres. Guil.Bened.in rep.c.Raynutius in ver.in eodẽ testamento relinquens,le 1.nu.187.& multis seq.& rursus in verbo,mortuo itaq; testatore,nu.42.itẽq; in verbo,& vxorẽ nomine Adelasiã, nu.620. Matth.Afflict.in c.omnes filij,col.2.ver.sed dubium stat,tit.si de feud.fuer.contro.inter do.& ag. Io.Montol.qui & hanc dicit esse communem in suo Promptuario vtriusque iuris,in verbo,primogenitus,& nouissime Bart.Chasse.in Consue.Bur.tit.*des successions*,§.10.col.j.ex quo videtur,& con.53.ex facto,col.4.versi.11.facit,& iterum col.17.ver.11.non obstat,vbi hanc quoque dicit esse communem.& Paul.Paris.consi.72.ad veram,col.penul.num.107.lib.4.& nouissime Philip.Probus in additione Ioan.Mo.in d.c.grandi,col.j.ver.& tales primogeniti,de suppl.negli præla.lib.6.

Quipro nepote tenuerunt.

Etiã si statutum loquatur de maiore.

13 ¶ Et eã opi.passim sequimur in Frãcia,Anglia,& Hispania,vt testatur de Frãcia & Anglia Bald.d. cõs.389.col.4.ver.sequitur aliud dubiũ,lib.2.vbi & id dicit ita fuisse determinatũ in illis regnis,& idẽ dicit,in d.l.cum antiquioribus.col.5.ver.10.sic,& in d.l.ex hoc iure,col.2.de iust.& iure,vbi dicit Regẽ Angliæ ita decreuisse cũ con.suorũ procerũ.Et de Gallia itẽ Car.Al.in d.c.1.col.3.vers. & ita pleriq;.de feu.Marc.Similiter de Anglia Bal.in d.l.liberti libertæq;,col.4.ver.itẽ secundum mẽbrũ.C.de bonis libe.Et de Hispania Pau.Cast.d.cõs.164.in prin.vbi plus dicit,legẽ esse in hoc æditã,quam se vidisse dicit.& Car.Alex.in d.c.1.de feu.Marcb.vbi idẽ dicit de regno Castellæ.Et quantùm ad Angliã illud certũ est,Anglos Eduardo Regi Richardum nepotẽ ex Eduardo filio eius primogenito(is est ni fallor,qui Ioannẽ Regem nostrũ in bello ceperat)suffecisse,postpositis aliis tribus ipsius Eduardi Regis filiis:&si mater ipsius Richardi de impudicitia male audiuisset: sed id nihil obfuit eius filio, videmúsque Regem Robertum , quem alterum Salomonem vocat Bal.vt diximus,iudicasse pro nepote,tametsi ipsemet fuisset prælatus nepoti,vt etiam diximus.

Gẽtes quæ eã opi. sequũtur. Franci, Angli, Hispani.

14 ¶Hancq; legẽ obseruatam fuisse apud Lacedæmonios illos legũ obseruãtissimos testimonio est, quod cùm Cleomeni Regi superstites fuissent Areus nepos ex Accotato maiore natu filio ante patrẽ Cleomenẽ mortuo,& Cleonymus filius minor,magnã inter patruũ & nepotẽ controuersiam ortã, vter eorũ in regno succederet,de qua re Lacedæmoniorũ senatus aditus regnũ Areo nepoti adiudicauit. Quod Cleonymus ægre ferens Pyrrhum Epirotarũ regẽ in patrios fines asciuit. Quod à Pausania tum lib.j.quo Attica,tum latius lib.3.quo Laconica describit,proditum est,

15 ¶ Pro patruo autẽ tenuerũt alij plurimi,scilicet Old.sibi cõtrarius,con.94.elegãter,col.5.vers.amplius certũ est,vbi dicit hanc partem de veritate iuris esse præstantiorẽ(ita enim loquitur) licet illud con.nõnulli allegẽt pro alia parte. And.Iser.in c.1.col.4.ver.quærit gl.iũcto ver.hæc essent vera,tit.de natu.succes.feu.& in c.j.§.& olim,col.2.ver.si ergo viues,tit.de succes.feud.& in c.1.§.his verò,& ibi Car.Ale.sibi cõtrarius,sed incogitãs,in fi.omnino,tit.de grad. succes.in feud.& idem Iser.in consti.Siciliæ incip.comitibus,vbi tamẽ dicit hanc quæstionẽ indigere Cæsarea decisione, Arch.in c.vlt.24.q.j.Ricat.Mal.Cy.Bal.sibi cõtrarius,Sal.Pau.Cast.sibi itẽ contrarius,& Rap.Ful. in l.si viua,per eum tex.C.de bonis mater.vbi & ipse Bal.ita dicit tenuisse nescio quem Guid. de Vallodo Bar.in auth.post fratres,per illũ tex.C. de legi.hær.vbi tamẽ mouetur ex verbis concessionis.Bal.in l.tutela.§.si duo.ff.de legi.tut.& con.275.quod pro regula,col.2.ver.quæstio talis supposita,lib.2.Petrus de Monte sorti,quẽ Lucas Pen.in l.1.C.de can.fru.vrb.Ro.li.11.dicit fuisse profundæ intelligẽtiæ in quodã suo consilio quod ad verbũ trãscripsit Matt.Affl.in d.c.j.col.3.vers. sed dubiũ stat,tit.de natu.suc.feud.vbi & idẽ ipse sibi cõtrarius tenet,sicut etiã facit in c.1.col.2.& multis seq.tit.de succes.feu.vbi hanc controuersiã latissime disputat,& dicit hanc opi.esse cõmunem,& refert Barptolomæũ Capuen.virũ mirabilem, hanc eandem tenuisse in allega.quas fecit pro Rege Roberto contra Regem Vngariæ Pet.Anc.etiã sibi contrarius con.812.dicta facti narratio.Imo.Dom.& Phili.Fran.in d.c.grandi,de suppl.negl.præl.lib.2.Raph.Fulg.in d.l.vt intestato.C.de suis & leg.Lucas Pen.in l.nepotes,col.1.& seq.C.de his qui num.libe.lib.10.& in l.si quis. C.de profes.& medi.eo.lib.10.& in l.si quis in sacris,ad fi.C.de proxi.sac.scrin.lib.12.& in l.quicũque.C.de prin.age.in reb.eo.lib.12.& in l.j.col.2.& multis seq.C.de pri.eo.qui in sac.pala,mil. eo. lib.12.& in l.tyrones,quæ est vlt.col.j.& seq.vsque ad fin.C.de tyr.eo.lib.12.Ioan.ab Aremone præceptor Ioan.Rayn.in l.pactum , in l.vlt.quæst.C.de col.Anto.Rosel.in tract.succes.ab inte. col.31. Franc.de Porce.in suo tract.de duobus fratrib.in 3.parte,quæstio.54.Anton.de Prato veteri, in l. in quartam,in 6.quæstio.ff.ad l.Falcid.Guil.de Perno,consi.13.in hac causa agitata , Mansueti.tit. de succes.§.item in pluribus.Alexand.cons.123.discussis,col.2.vers.tum etiam, cum multis sequẽ. lib.1.& con.4.ponderatis verbis testamenti, col.3.ver.pro ista secunda parte,lib.4.vbi dicit se semper secutum fuisse istam opin.tanquam communem , & melioribus rationibus suffultam.Barb. sibi contrarius con.27.scripsit doctissimus,col.22.ver.præterea faciat,li.j.Corn.cons.199.in præsenti consultatione, col.17.ver.nec obstat quòd mater , lib.2.Philip. Deci.latè consi.443.in casu ad me transmisso.Franc.Curt.Iunior in tracta.feud.in 2.parte,col.penul.versic.2.moueat. Anto. Rub.consi.149.in contractu matrimonij, vbi tamen principaliter mouetur ex verbis contractus deferentis id ius,de quo quærebatur,primogenito

Qui pro patruo tenuerunt.

16 ¶ Nec huic parti desunt populi qui eam obseruant.Scribit enim Strabo lib,16.in aromatifera Arabum regione fratres honore filios fratrum antecedere,quòd natu grandiores sunt.Sed & Numidæ fratres regis filiis eiusdem anteponebant,si maiores natu essent:vt scribit Liuius libr.2.secundi belli Punici,& diximus suprà in præfatione,nu.31.Numidæ.

Gentes quæ eã opi sequũtur. Arabes, Numidæ.

17 ¶Apud Gallos quoq;,vt ex nostris annalibus didicimus,Carolus ille Magnus reliquit Bernardũ nepotẽ ex Pipino filio natu maiore,vt nõnulli tradunt,& Ludouicũ cognomento Piũ,natu minorem filiũ.Hic tamẽ succesit patri in regno.Cùm autẽ Bernardus regnũ ipsũm vsurpare conaretur,quòd nõ deterioris iuris esse cõtenderet,ad aui Regis regnũ obtinendũ ex maiore filio nepotem esse,quàm filium minorẽ.Ipse tandẽ victus captúsque & luminibus orbatus, ac postremò interẽptus est.Id quod inter cæteros retulit Paulus Aemilius li.de rebus gestis Francorũ 3.vt nõ omnino verũ nõ sit,quod dicit Barpto.Capu.vbi supra,Frãcos hoc iure vti,vt refert Matth.Affl. in d.c.j.col.14.nu.88.tit.de succes.feu.Porrò ex consuetudine expressa Normanorũ qui sunt Frãciæ populi,patruus præfertur nepoti in primogenitura,ti.*de escheãce*,qui est 25.§.*& pource doit l'on scauoir*,& §.*ce sont les coustumes*,*&* iterum tit.*de brief de prochaineté de antecesseur*,qui est 99.propè per totum illum tit.vbi tamen scribitur,hanc malam esse consuetudinem.

Galli aliquando.

Normani Galliæ populi.

18 ¶Iure quoq; Longobardorũ frater excludit filium fratris,vt not.Caro.in Longo.de succesione lib.1.referente Luca Pen.in d.l.vlt.col.3.ver.hæc maxime.C.de Tyro.libr.12.Sed id minime verũ esse puto, cùm ex legibus ipsorũ Lõgobar.nepos ex filio mortuo ante auũ ipsi auo succedat cũ patruis in ea portione quã pater percepisset,si vixisset.Ita enim scribitur in l.si quis habuerit,ti.de succes.Vandalos quoq; hoc iure vsos fuisse constat ex eo quod Procopius de bello Vandalico lib,3.tradit,post mortem Gizerici Vandalorũ Regis,qui decesit Honoricho eius filio minore,& Gundabundo nepote ex Genzone filio maiore,ipsum Honorichũ prælatũ in regno illi filio primogeniti,qui tamen postea mortuo patruo regnauit.Sed id fuit propterea quod ipse Gizericus suo testamento iusserat,vt per manus eius regni successores illi propinquiori ex genere virilis prolis traderentur,& ex his qui ætate præcederent.Honorichus autẽ erat natu maior quàm Gundabũdus

Longobardi, Vandali, Syri.

dus. Suprà autem num. 4. igitur Demetrius, diximus Demetrium eo nomine sibi regnum Syriæ vendicasse, expulso interemptóque filio fratris Antiochi natu maioris.

RATIONES QVAE PRO NEPOTE FACIVNT.

19 ¶ Vtriusque autem partis rationes maxima ex parte huc adferam, vt quisque videre possit, quæ iustiores sibi videbuntur. Et primo quidem loco eas: quæ pro nepote faciunt: secundo, quæ pro patruo, quas & ipse qui semper partes nepotis sectatus sum, refellam. Pro nepote igitur hæ sunt. Prima est, ex iuribus, quæ statuunt nepotem ex filio iam mortuo succedere pariter cum patruis per repræsentationem, & in locum ipsius patris. l. vt intestato. C. de suis & legi. & l. posthumorũ, in prin. ff. de iniust. testa. & Auth. cessante, & Auth. post fratres. C. de legi. hær. & §. cùm filiis, Instit. de hære. quæ ab intest. defer. & in Auth. vt fratrum filij, in prin. vbi inter cætera dicitur, quòd nepotes ingrediuntur gradum paternum.

Rationes pro nepote. *Nepos ex filio iã mortuo succedit cum patruis in locum patris.*

20 ¶ Nec id solùm procedit in reb. allodialib. quas vocãt, sed & in feudo quoque, & in emphyteusi, & in iure patronat. ecclesiæ, vt de feudo est tex. in c. 1. & ibi gl. in verbo, solus Bal. & alij, tit. de nat. succes. feu. & c. 1. in prin. & ibi etiã Bal. & Iac. Alua. qui id dicit esse indubitatũ secundùm omnes, per eum tex. tit. de succes. feu. & c. 1. vers. his vero deficiẽtibus, ibi, vocantur primò fratres cum fratrum præmortuorum filiis: & ibi And. Iser. Bal. Mart. Lau. & alij: tit. de succes. frat. vel grad. succes. in feu. & c. 1. §. si capitanei, & seq. tit. de feu. March. Alb. in Auth. cessante, in fi. C. de legi. hære. Ant. cons. 47. Iesu, & cap. præmittendum quòd quanquam, vbi id dicit hauddubie procedere in successione ascendentium. Raph. Fulg. in Auth. post fratres. C. de legi. hær. Pan. cons. 86. in præsenti quæst. col. pen. lib. 1. Corn. cons. 24. ad euidentiam, col. vlt. vers. sed dubitatur, eo. lib. 2. & consil. 131. præmittendum, prope per totum, eo. lib. 2. Socin. cons. 252. visis instrumentis, col. 1. libr. 2. Ias. in l. si auiæ, col. 2. vers. item adde. C. de succes. edic. Ant. Rub. cons. 85. citra dubium, col. 1. Idem, nisi alius sit cui simile nomen est, Io. Ant. inter cons. Albe. Brun. cons. 70. diuino, col. 1. Ex quibus intelliges procedere non tantùm in successione ascendentium, sed & fratrum.

Etiã in feudo.

21 ¶ Et de emphyteusi respondit Corn. cons. 24. ad euidentiam, col. vlti. vers. sed dubitatio est, lib. 2. vbi dicit id se pluries vidisse consultum ab aliis egregiis & insignib. Doct. Et de iure patronatus ecclesiæ tenuit Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 6. 18. de test. & ante eum Io. Fab. & Ang. Aret. in §. cùm filius, Inst. de hær. quæ ab intest. desc. Quid autem in iure patronatus libertorum, videbis in 21. ratione pro patruo. & vide etiam quantùm ad id caput pertinet, quæ dicam infrà in 34. ratione pro patruo.

Et in emphytheusi. *Et in iure patronatus ecclesiæ.*

22 ¶ Sed & quod multò plus est, id quoq; obtinet in statutis vocãtibus proximiores in gradu ad successionẽ, vt scilicet nepos admittatur cũ patruo, tanquã patrẽ repræsentans, licet aliàs statuta sint stricte & propriè intelligenda. Nam eandem recipiunt extensionẽ passiuam, procedentẽ ab aliis regulis iuris cõmunis. l. 1. §. 1. ff. ad leg. Falc. Bart. & alij in l. si quis seruo. C. de furt. & dicemus pleniùs infrà nu. 47. mouẽtur tribus. Et ita in specie de qua loquitur, ex facto cõsultus Alex. respõdit cons. 88. quod cõcurrere, lib. 1. quod cõs. repetitur cõs. 137. eo. lib. 1. sed quod est alio initio, nẽpe hoc, præclarè à priori. & Ias. cons. 159. Odericus, col. 4. vers. 5. & vlt. lib. 4. & Phil. Dec. in l. 1. col. 6. in 14. no. C. de secun. nup. & cõs. 484. æquitati, col. 2. vers. & ex hoc colligitur, & cons. 527. in ciuitate Rauen. col. 1. & cõs. 553. in ciuitate Lucana, col. 1. & Bened. in rep. d. c. Raynut. in verbo. & vxorem nomine Adelasiam, nu. 625. de test. vbi ex hoc reprehendit dictum Bal. in quodam consil.

Etiamsi statutũ vocet proximiores. *Statuta recipiunt extẽsionem passiuam ex regul. iuris communis.*

23 ¶ Et vt intelligas legem hanc repræsentationis veluti nutu diuino conditã, Thare duos filios habuit, Abraham & Aram: hic mortuus est ante patrẽ, & reliquit filium suum Loth. Thare mortuo Abraham admisit Loth nepotem ex fratre ad successionẽ, cúmque fratris nomine vocabat, tanquam frater esset, aut certè fratrem repræsentaret, eiúsque locũ teneret, vt videre licet ex Gen. c. 11. & duob. seq. Sic & apud Apollon. Rhod. lib. Argonautic. 3. Medea dicit filios Chalciopes sororis suæ sibi esse fratres. hæc enim sunt verba illius suam illam sororem alloquens,

Εἰ ἔτι τ' ψυχῆς προφερέστερον ἠδὲ σε παίδων
Σῶν δάων, οἳ δή μοι ἀδελφειοὶ γεγάασιν.

Repræsentatio iuris diuini.

24 ¶ Verùm in his quæ diximus (vt inquiunt aduersarij) nepos non excludit patruum, sed pariter cum illo admittitur. Ergo non licet extẽdere ad exclusionem, quia aliud est simul admitti, aliud cæteros repellere, quod multò grauius est. Sed hi non vident, quod iuris est in parte quò ad partem, id quoque esse in toto quò ad totum. l. quæ de tota. ff. de rei vend. & c. pastoralis. §. item cùm totum, de offi. deleg. cum si. à me adductis in tract. Retractuum, tit. 1. §. 1. glo. 7. nu. 40. quibus illud. Videmus (inquiunt) sed & illud etiam scimus, huiusmodi argumentum de parte ad totum procedere, cùm pars & totum eodem iure deferuntur, aliàs secus, vt not. per Io. Andr. in regula, sine culpa, de reg. iur. lib. 6. atque etiam cùm eadem est vtriusque ratio, aliàs non. l. sed si lege. §. adeò, & ibi gl. ff. de pet. hær. cum si. à me quoque collectis in illa eadem glo. nu. 40. tum postremò. In hoc autem casu pars defertur ex iure communi, totum autem ex iure speciali, & contra ius commune, quod æquales facit liberos, vt suprà alibi dictum est in 4. princ. quæst. Item est longè diuersa ratio succedendi pariter cum alio, & illum omnino excludendi.

Sed an habeat locũ ad exclusionem proximioris.

25 ¶ Sed ista sanè respõsio nõ valet, quia etiã de iure cõmuni cessante iure Auth. proximior solùm admittebatur posterioribus exclusis. Ita vt soror excluderet fratres, per l. consanguinitatis. C. de legi. hær. Et ideo etiam in hoc casu, quo admissi sunt nepotes cũ patruis, id fuit ex iure speciali

De eadem re.

& contra regulas iur. communis, & propterea priuilegium nuncupatim appellatum est, vers. huiusmodi verò priuilegium, in Auth. de hæred. ab intesta. Ex quo apertè demonstratur id esse ius speciale, per c. priuilegia, 3. dist.

De eadem re. 2. Ratio. Filius fratris per repræsentationem sui patris repellit patruũ defuncti.

26 ¶ Vt tamen non omittã, & erit pro 2. ratione, quod etiam de iure cõmuni, vbi repræsentatio fit, ea etiam fit ad exclusionem eorũ qui fiũt remotiores ob eam repræsentationẽ, vt hinc intelligas eandem esse rationem, & succedendi cum alio, & illũ excludendi, si pater exclusisset. Nam id videre licet in filio fratris, qui ipsi fratri succedit per repræsentationẽ sui patris, qui erat frater defuncti: atq; sic repellit auunculum, aut patruũ eiusdem defuncti, ob id quòd patris gradum ingreditur, tex. est expressus in d. Auth. post fratres autem. C. de legi. hære. vbi ita scribitur. Hi autẽ fratrum filij cùm pares sint defuncti fratribus, præferũtur proculdubiò eiusdem defuncti patruis, & aliis sim. quem tex. ad hoc bene annotauit Bal. cons. 101. super primo quæsito, in prin. lib. 4. Et id satis intellexit gl. in d. Auth. post fratres, cùm dicit, quòd sine illa repræsentatione isti filij fratrum non excluderent patruos, vt qui sint cum illis in eodem gradu, sed per repræsentationem fiunt proximiores, ideo illos excludunt. Et vide alium casum in quo fit repræsentatio ad exclusionem alterius, vers. seq. & quæ dicemus infrà in 2. ratione pro patruo, & in responsione illius.

Filius fratris vtrinsq; lateris per repræsentationẽ patris repellit patruũ unius lateris.

27 ¶ 3. Ratio, & ea quidem fortior assumitur ex d. §. reliquũ, nuper allegato, vbi quemadmodum frater ex vtroq; latere excludit fratres ex altero tantùm, sicut etiã est tex. in Auth. itaq;. C. de success. & in d. Auth. post fratres. C. de legi. hær. & in Auth. de cõsan. & vteri. fratr. in prin. Ita & liberi ipsius fratris coniuncti ex vtroq; latere excludunt alios fratres ex altero tantùm, licet liberi nõ sint coniuncti defuncto ex vtroque latere, sed ex vno tantùm, videlicet ex parte patris: proptereáque in illis non sit repulsiua qualitas, scilicet vtriusque vinculi, sed ob id tantùm quòd in illis repræsentatur qualitas patris. Et propterea etiam in nostro casu licet in nepote iuniore annis non sit qualitas ætatis, quæ in patre erat, & propter quam cæteros fratres repellebat, tamen quia patrem repræsentat cui ea qualitas inerat, æquè repellit patruos, ac pater repulisset, si viueret.

De eadem re.

28 ¶ Porrò notandum, quòd in d. §. reliquum, primo loco dicitur, quòd fratres vtrinque coniuncti cæteros excludunt: deinde quòd nepotes ex fratre vtrinque coniuncto succedunt cum aliis fratribus etiam vtrinque coniunctis. Postremò in vers. vnde consequens est, ex iam dictis infertur id quod suprà diximus, nepotem ex fratre vtrinque coniuncto præferri fratribus ex altero tantùm, quoniam, vt ibi etiam dicitur, ponitur nepos in locum patris, vt succedat cum patruis: ponitur etiam, vt excludat in eo casu, quo pater illius, si viueret, exclusisset.

Fit repræsentatio ad exclusionẽ, etiam in materia correctoria iuris antiqui.

29 ¶ Colligitur, inquã, hanc conclusionem procedere etiã in materia correctiua, & contra ius antiquum iure nouissimo instituta. Nam iure antiquo fratres, siue ex vtroque parente, siue ex altero tantùm, nulla huius rei differẽtiã, æqualiter succedebãt, vt patet in dd. iuribus. Sed & prætereà ad aliud põderãda est d. ratio, quæ in fi. illius tex. ponitur, quoniã videlicet filius ponitur in locum patris. Nam ex eo clarè probatur, quòd qualitas, propter quã frater fratrẽ excludit, transit in nepotem, qui in eius locum ponitur. Nam esse vtrinque coniunctũ, est qualitas quædam naturalis, quæ inest alicui, sicuti esse primogenitum. Constat autem, quod iam diximus, nepotem non esse vtrinque coniunctũ patruo defuncto, de cuius successione agitur, sed tantùm ex latere patris, vt diximus. Et tamen tanquam esset vtrinq; coniunctus, excludit cæteros. Quod & similiter dicendum est in nostro casu, vt nepos tanquam primogenitus etiam patruos excludat.

Adequatorũ par priuilegium.

30 ¶ Quin etiã ponderandus est ille tex. in eo quod adęquat nepotẽ patri, eo mortuo, in successione & portione patris: dum dicit, Tantã ex hæreditate percipiunt portionẽ, quantam eorũ parens futurus erat accipere, si superstes esset. Nã & ex hac adæquatione omne priuilegiũ patris cẽsetur filio attributũ, per not. in l. 1. ff. de leg. 1. Itẽ & in eo ꝙ posteà ille tex. ea verba ponit, sicut pater si viueret. Nam dictio, sicut, regulariter denotat omnimodam similitudinẽ, per l. si quis obrepserit, ff. de falsis, & c. olim, & ibi no. de verb. sig. & voluit Io. An. in c. nouit, de iudi. & Ant. cõs. 19. quia hic agitur de potestate episcopali. Et maximè id procedit in eo tex. vbi pręcedit dispositio, quæ in successione & portione patris, vt iã diximus, idẽ statuit in nepote, vt in fratre. Nã tunc hauddubie ea dictio, sicut, omnimodam similitudinẽ significat, etiã si aliàs non id faceret, per tex. in c. parochianos, ibi, excõmunicatos publicè nũcietis, ipsosq; sicut excõmunicatos vitari, de sen. exc. quẽ tex. ad hoc allegat Ro. cons. 328. præsens cõsultatio, col. 3. vers. aliquãdo verò ponitur in materia.

Dictio, sicut, significat omnimodam similitudinem.

Pater et filius eadẽ persona.

31 ¶ 4. Ratio ex eo assumitur, quod latè diximus & probauimus in rep. l. si vnquã, in prin. nu. 15. sed quis hunc, & seq. C. de reuoc. don. patrem & filiũ censeri vnã & eandem personã, vnam carnem, vnam vtriusque vocem, alterum alterius esse partem: filium existimari dominum bonorũ patris, solamq; ei deesse administrationem: & alia in eam rem ibi copiosè cõgregata. Quæ nõ omnino ex fictione sunt, vt illic diximus; sed partim ex veritate, vt etiam probat tex. in l. vlt. C. de impub. & aliis substit. cùm dicitur, Natura pater & filius eadẽ esse persona penè intelliguntur. Est enim verè filius patris portio, in eoque est substãtia & caro patris. Imò vnus est cum patre ipso, vt expressè dicit tex. in c. iam itaque, ibi, vnus erat cum illo. 1. q. 4. Nã vt scribunt rerũ naturaliũ scriptores, & asserit Bal. in l. vlt. C. de ser. fug. pater in generatione filij præbet formam. Ea autem dat esse rei, sicuti & illi autumant, & etiam nostri in id citantes tex. in l. adeò. §. insulam, ante fi. ff. de acq. rer. dom. & in l. Iulianus, §. si quis rem. ff. ad exhib. cum sim.

Pater præbet formam.

Caro filij caro patris est

32 ¶ Ideòque, vt eleganter scripsit Paul. Cast. d. cons. 164. col. 3. lib. 2. Caro filij est veluti caro patris

aucta,

aucta,ita quidem vt licet efficiatur nouus homo,propter nouam animã,non tamen dicitur primus homo omnino extinctus. Sicuti in simili dicimus, quod nec arbor ob id mortua dicitur, quòd antiquis radicibus mortuis, quæ loco animæ sunt,cùm vitam suppeditent, nouas egerit, arg.d.l.adeò.§.vlt.& l.qua ratione,in prin.ff.de acq.rer.dom.licet alio respectu dicatur alia arbor, propter nouas illius radices.l.sed etsi ex meis.§.arboribus,eo.tit.

33 ¶ Et aliàs quoq; in simili videmus,quòd si vna actio in aliã transferatur,vti actio ex testamento in actionẽ ex stipulatu animo nouãdi:licet prima extinguatur,nõ tamen censetur extincta,propterea quòd superest alia in eius locũ subrogata,in quã fuit transfusa substãtia primæ.Ita vt dici possit debitũ esse ex testamento,licèt non ex actione ex testamẽto debeatur.l.cùm filius.§.hæres meus.ff.de leg.2.quia nõ titulus actionis,sed originalis causa inspiciẽda est.l.tutor.ff.de fideiuss.& l.qui id quod.ff.de donat.Et ad hoc vt aliquid dicatur esse verũ,sufficit,vt aliquid sit veritati admixtũ.l.quid tamen.ff.de contrah.empt.Vtq; aliquid dicatur extare, sufficit aliquid quantùcunque modicum ex illo extare.l.domum,vers.si verò quantacunque pars.ff.eo.& l.si cui vsusfr.

Actio in aliã transfusa non cẽsetur extincta.

Verum dicitur quod veritati admixtũ est.

34 ¶ Ex quibus illud cõfestim assumitur,quòd primogenitus nõ dicitur extinctus,sine nõ desiit extare,cùm nepos ex eo superest,in quem trãsfusa fuit caro & substantia patris.Quod & apertè significat illud Ecclesiast.30.c. Mortuus est pater eius,& quasi non est mortuus.similem enim reliquit sibi post se.Et eo quoque satis probatur,quòd videmus in substitutionib. nõ dici patrem extinctũ,ex quo viuit nepos.l.cùm acutissimi.C.de fideicom.& l.generaliter. C.de instit. & substit.& l.cùm auus ff.de condit.& demonst.& latè diximus in repet.l.si vnquam,in Præfatione.

Primogenitus nõ dicitur extinctus, cũ ex eo nepos superest.

35 ¶ Ex iis quoque illud subsequitur,quòd cùm in casu nostro secundogenitus ex mente legis vel statuti videatur esse substitutus loco primogeniti deficientis,dicta legalis substitutio intelligitur habere conditionem,si primogenitus sine liberis decesserit,per dicta iura : tanquam non videatur ipse extinctus,qui liberos reliquit,de qua re dicemus latiùs in 45.ratione. Sicut non dissimiliter non videtur consumptum tutelæ iudicium,quod alterius officij querelam habuit.l.tutores. §.adolescentes.ff.de admin.tut.

De eadem re.

36 ¶ Ideoq; & dicitur nepos natus ex auo siue corpore aui,vt ipse filius,per l.1. C de cõd.inser.iuncta l.Lucius,la 2.ibi,ex se natũ.ff.de hær.inst.vbi cõditio si decesserit sine filiis ex se natis, deficit, si reliquerit liberos,& cõsequenter nepotes, qui appellatione liberorum cõtinentur.l.liberorũ.ff. de verb.sign.Et ita etiam ad id illum tex.expedit Bar.in d.l.liberorum, col.pen.vers.quæro quid si in aliqua dispositione.& ibi quoque Alcia.& Bal.in d.l.1.col.1.vers.quæro quid si dicatur,& ibi Paul.Cast.col.2.in fin.2.not.& Corne.col.4.vers.quinimo etiam.C.de cond.inser.vbi addit ipse Bal.rationem,quia in nepote est sanguinis continuatio. Et immediatè dicitur fieri,quod per rerum naturam continuatiuè vnum est & idem,per d.l.cùm acutissimi. C.de fideicom.& rursum idem Bal.in l.imperialis.§.his illud,ad fin.C.de nup.& in c.1.col.1.vers. sed immediatè opi.tit. de eo qui sibi vel hære.suis.& in c.1.§.filia,in fi.& ibi quoque Aluar.& Card.Alex.col.4.vers. quæro ab extra,tit.de succes.feu.& cons.13.pũctus talis est quidam testator,lib.3.Imo.in d.l.Lucius,col.1. Pet.Anc.in rep.c.1.in 14.q.princ.vers.quid si statutum,de constit. Paul.Cast.cons.410.viso facto, col.3.vers.ternò opponitur,lib.1.& cõs.165.in præsenti causa,col.3.in fi.lib.2.& cons.198.super primo quæsito,col.2.vers.septimò probatur.eo.lib.2.Alex.in l.ex facto.§.vlt.col.1.& ibi Frã.Rip.col. item 1.vers vlt.ff.ad S.C.Treb.Bened.Capra,cons.22.punctus,quidam Thadeus, col.3.vers.quod & demonstratur Barb.in rep.c.Raynaldus,col.31.vers.expedita sunt textualia,de testa.Guid.Pap. cons.176.pro diffinitione,in 4.dub.post princ.Steph.Bertr.cons.1.viso,col.6.nu.33. & multis seq. lib.2.& iterum cons.249.eo.initio,col.1.eo.lib.2.& Steph.Bertr.cons.302.visis copiis,col.3.vers.& quãuis illa,lib.3.vbi adducit illud Matth.1.Ioram autem genuit Oziam,veluti Ozias dictus sit genitus ex Ioram,quãuis inter vtrunque fuerint Ochozias,Ioas,& Amazias,vt patet ex lib.4.Reg. De quo tamen vide ipsum Guid.Pap.deci.Delphin.353.testator,& sing.355.sub verbis de proprio corpore.& Fran.Rip.lib.2.Respon.c.26.Alobrogum,nu.1.& 20.

Nepos dicitur natus ex auo & aui corpore.

37 ¶ Proinde si pater erat primogenitus,ita & nepos etiã ex eo natus, est etiam primogenitus, quia generatio secum habet cõcomitantiam,vt nostri appellant,temporis necessariã,c.abbate sanè,de re iud.lib.6.Nam & ex eo tẽpore debet existimari fuisse natus,quo & pater natus est, licèt etiam postea iterũmque natus fuerit,quia huiusmodi iterata natiuitas non tollit,nec obumbrat veritatem primæ,arg.l.filio quem pater.ff.de lib.& posth.& l.assumptio,in prin.ff.ad munic.Ex quo dicit tex.in l.vlt.C.de impub.& ali.substi.patrem & filium naturã reputari eandem personã. Nam dum dicit id naturã fieri,demõstrat id esse non tam ex fictione iuris, quàm ex veritate iuris naturalis,vt suprà diximus in princ.huius rationis.Et vide quæ dicam infrà in 9.ratione.

Filius primogeniti,primogenitus est.

Non fictè, sed verè & naturaliter.

38 ¶ 5.Tex.in l.3.§.vlt.cum duab.seq.ff.de assignan.lib.vbi si pater assignauit vni ex liberis libertum: fratres eius,cui ea facta est assignatio,nũquã ius in eo habẽt,donec is cui facta est,vel ex eo aliquis superest,siue is patri superstes fuit,siue non.Propterea & in simili quãdiu superest primogenitus,cui huiusmodi ius primogenituræ est à lege aut consuetudine assignatũ,aut aliquis ex eo: non possunt fratres ipsius quicquam iuris prætendere. Nam non est minoris roboris hæc legis vel statuti assignatio,quàm quæ fit ab homine,per l.si libertus minorem.ff.de iure patro.

Simile de liberto assignato uni ex filiis.

39 ¶ 6.Licèt emãcipatus emãcipato de iure communi non conferat,per l.1.§.portiones.ff.de collat. bon.Confert tamen filius emãcipatus nepoti emãcipato ex filio in potestate cõstituto,per text.

Emãcipatus cõfert nepoti emancipato ex fratre filios.

in l.si

in l.si nepotes,eo.tit.& expresꝭiùs in l.1.§.si sit filius.ff.de côiung.cum eman.liber. Ex quo planè constat filium habere ex persona & qualitate patris,quod ex sua habere non posset.Ex sua enim non sibi conferretur,cùm sit emancipatus,vt diximus:sed quia est filius eius,qui erat in potestate,confertur.Nam cùm patrem repræsentet,succedit in priuilegium & qualitatem ipsius,vt ponderat gl.in d.§.si sit filius,& Io.And.in rub.de feud.& Bal.in l.si emancipati.C.de collat.Sal.post Ray.Forli.in l.illam.C.eod.tit.

Nepotes nõ debẽt esse deterioris cõditionis quàm filij.

40 ¶ 7.Tex.in l.maximum vitium,vers.sancimus,ibi,& hoc non solùm.C.de libe.præter.vbi nepotes ex filiis non debent esse deterioris conditionis,quàm ipsi filij,prout illum tex.ponderat Bal. Paul.Cast.Corn.& recentiores,ex quibus ipse Paul.& posteriores illum trahunt ad nostram q. pro nepote. Nam si patruus secundogenitus excluderet nepotem ex primogenito, esset nepos multò deterioris conditionis,quàm filius.

Filius ante parẽtes mortuus transmittit in nepotes lucrũ sibi prouẽturum ex secũdis eorum nuptiis.

41 ¶ 8.Text.in l.in quibus,& l.si quis prioris.C.de secũ.nup.vbi filius mortuus ante patrẽ aut matrem,aut etiam ante secundas nuptias alterius parentis superstitis,transmittit ad nepotes portionem lucri,quod erat sibi prouenturum ex futuris illis nuptiis,si ad eas vsque vixisset: nec quicquam ex ea portione obtinent patrui,Quod trahit Bal.in arg.statuti disponentis,quòd filia dotata existentibus liberis non succedat, sed ipsi filij obtineant hæreditatem. Nam si is qui habet filium,& nepotem ex altero filio iam mortuo,dotet filiam,& decedat:velitq; filius omnino obtinere quod soror de iure communi habuisset supra dotem,repulso nepote, quia pater eius decessit eo tempore quo transmittere non poterat,nec cõtinentur nepotes appellatione filiorum in materia stricta. Concludit tamen contrarium, quia nepotes ita ingrediuntur gradum paternum,vt omnino obtineant portionem,quam pater percepisset,si vixisset.

Ius primogenitura trãsmissibile est cum sit cessibile. Trãsmissio requirit eandem qualitatem. Nepos ex primogenito primogenitus dici potest.

42 ¶ 9.Ius primogenituræ est cessibile siue alienabile in singularẽ successorẽ, per c.quàm periculosum.7.q.1.& diximus suprà in 29.q.Ergo est trãsmissibile,arg.l.si ex plurib.ff.de admi.tut.& l.1.ff. de fund.dot.præsertim in filiũ eundemq; vniuersalem successorem,arg.l.quædam.ff.de acq.rer. do.& l.1.ff.de fun.dot.cũ si.Si autem est transmissibile,consequens est,vt qualitas quę est in filio, inhæreat nepoti,in quem fit trãsmissio,per l.si quis filiũ.§.pen.ff.de acq.hær. Et propterea nepos dicetur primogenitus,sicuti & patet ipsius:vti etiam is primogenitus dicitur,cui ius primogenituræ cessum est,licèt is sit secundogenitus, vt dicit tex.in c.vlt.§.item opponitur.22.q.1.vbi scribitur,Iacob non fuisse mentitum dicendo se esse primogenitum.quáuis enim non esset primogenitus natiuitate, erat tamen iure cessionis huiusce iuris. Ad quod etiam vide quæ dixi suprà nu.34.proinde.Tamen id quod de cessione diximus,non admodum tutum est, ex eo quod diximus suprà in d.q.29.vbi tractauimus,an & quomodo id ius cedi posꝭit,vbi videre poteris.

Subrogatũ sapit naturam eius, in cuius locũ subrogatur.

43 ¶ 10.Subrogatũ sapit naturam eius,in cuius locũ subrogatur.l.1.§.hæc actio.ff.si quis testa. lib.esse iuſ.fue.& l.si eũ.§.qui iniuriarum.ff.si quis caut.& c.ecclesia S.Marię,extrà vt lit.pen.& c.1.vt eccl. bene.cum si.Ideo si sponsus alienũ annulum sponsæ muneri misit, & post nuptias pro eo suum dedit,valet donatio,quáuis sit facta constante matrimonio,per tex.not.in l.si donatę.§.vlt.ff.de don.inter vir.& vxo.Quod non ob aliud est,nisi quia secundus repræsentat primum, cuius valebat donatio,vtpote facta ante nuptias,illiúsque locum tenet,vt dicit gl.ibi,quæ adducit cõcor. & illum tex.ad hoc dicit sing.Rom.conf.146.cuius caput est,ista quæst,in si.

Et vtitur ijsdẽ priuilegiis. Etiã cõpetentibus ex antiquitate tempo ris. Præsertim sub rogatione naturali. Natura præpollet accidẽti.

44 ¶ Hincq; etiam fit,vt persona subrogata vtatur iisdem priuilegiis,quibus illa in cuius locũ subrogatur,vteretur.l.decernimus,& ibi Bar.C.de aquæ duct.lib.11. Idq; etiam in priuilegiis cõpetentibus ex antiquitate temporis,per text.optimũ,quem & idem Bar.si is est,annotat in l.cõpetimus. C.de proxi.sacr.scri.lib.12.Et bene facit tex.in l.maior.§.pe.& quod ibi scribit Bal.ff.de procur.Et hęc maximè debẽt procedere in subrogatione naturali,cuiusmodi est nepotis in locũ filij.l.posthumorũ.ff.de iniust.testa.& l.vlt.in verbo,natura. C.de impub.& ali.substit. Natura enim longè plus ponderis habet,quàm accidens.l.qui habet.§.1.& ibi Dyn.Bar.& alij.ff.de tutel.cum si.

Priuilegiũ,honor, beneficiũ parentũ trãsit ad filios.

45 ¶ 11.Priuilegium,honor,beneficium parentũ regulariter transit ad filios.l.emancipatũ.ff.de Sena. & l.milites,& ibi Cy.& l.diuo Marco.C.de quæst.& l.Decurionũ.C.de pœ.ff.de inoost.rup.& irri. testa.& §. posthumorũ,& l.1.C.de priuil.eo.qui in sac.pala.mil.lib.12.Idq; etiã si in temporis prælatione cõsistat,per l.assiduis.§.exceptis.C.qui poti.in pig.hab.& not.per gl.& Docto.in l.1. C.de priuil.dot.& in l.etiam,in prin.ff.sol.mat.Item etiam si sit priuilegium personale,per d.l.etiã,iuncta l.maritũ,& l.seq.ff.eo.tit.& l.assiduis.§.exceptis.C.qui poti.in pig.hab.& l.sordidorum. C. de excus.munẽ.lib.10.Licèt huiusmodi priuilegiũ personale non transeat in extraneos heredes,per l.in omnibus,& l.priuilegiũ.ff.de reg.iur.Et ita distinguit gl.in d.l.maritum,& in d.§.exceptis,in verbo,eis,& in l.& si fideiuſ.§.si maritus.ff.de re iud.& in l.1.C.de priui.dot.& in l.ex plurib.in gl. vlt.ff.de admi.tut.quæ tamen hoc omnino non asserit.& in l.dabimus.§.1.ff.de priuil.credit.

Impugnatio precedẽtis rationis.

46 ¶ Sed ne erres,aduersus hæc pugnare videtur tex.in l.pen.§.si puellæ.ff.de rit.nupt.quem ad hoc expendit Bar.ibi,post Iac.Are.& in d.l.ex pluribus,& Alex.in d.l.quia tale, quæ cõtinuò d.l.maritum,sequitur.ff.sol.matr.vbi hanc dicit esse cõmunem opi.Ideo super hoc cogita, & vide quæ dicam infrà in 59.q.prin.nu.2.& multis seq.& quæ scribit Bal.conf.355. incip.præmittendum est, lib.1.& Soc.conf.58.visis priuilegiis,lib.1.& conf.84.accuratisſimè,col.3.lib.3.

47 ¶ 12.Persona ipsius primogeniti nõ est causa huius priuilegij,quod datur primogenito,saltẽ propinqua,sed ipsamet primogenitura,seu ipsius dignitas. Igitur nõ extinguitur cum ipsa persona,

cùm

cùm competat ratione dignitatis,quæ non moritur,c.quoniam abbas,extrà de offi.deleg. & c.si gratiosè,de rescript.lib.6.propterea,vt ibi scribitur,trāsmittitur ad successores, saltem filios huius dignitatis capaces.

Dignitas non moritur.

48 ¶ 13.Si filius viuo patre moriatur,ita nepos in eius locū succedit,vt eodem modo iura suorū heredum nanciscatur : proindeq; si præteritus fuerit,æquè rumpit testmentum, vt pater rupisset, si superuixisset,per d.l.posthumorū.ff.de iniust.rup.& irri.testa.& §.posthumorum.Instit.de exhær. lib.& idem quoq; habetur in l.si auus.C.de lib.præter.Quod apertissimè ostēdit eadem iura cōpetere nepoti ex filio mortuo ante auum,quæ & ipsi filio competerent,si auo superstes esset.

Nepos iura suorum nanciscitur,& præteritus rūpit testamentum.

49 ¶ 14.Quod voluerūt multi verēdæ apud nos authoritatis,in statuto disponēte,quòd filia nō succedat existēte masculo.Quid enim si filius viuo patre decedat relicto nepote?An ex huiusmodi statuto nepos excludet amitā sororem patris?Et profectò excludet,quēadmodum pater ipsius,in cuius locū subrogatur,exclusisset,si vixisset.Ita voluit Iac.Are.in sua disput.incip.statutum est.& Iac.But.in alia etiā disput.cuius initiū est,statuto vel cōsuetudine,quos refert & sequitur Io.And. in addi.Spec.tit.de succes.ab intest.col.1.Bar.in l.liberorū,col.5.vers.his præmissis.ff.de verb.sign. Alb.in l.si euenit,col.1.ff.de adult.Bal.in l.maximū vitium,col.2.& seq.& ibi Sal.Pau.Ca.& Alex. col.1.& seq.C.de lib.præter.& idem Bal.in l.venia,in fi.& ibi quoq; Saly. Paul.Ca.Alex.Frā.Are. Ias.Phil.Dec.& Fran.Purp.C.de in ius voc.idem Bal.in l.scimus,in prin.in 7.q.C.de inoffi.testa. & in l.1.col.3.vers.& no.istum tex.pone dicit statutum.C.de secun.nup.& iterum in l.in quibus, col.1.vers.& prædicta faciūt,eo.tit.Pet.Anc.in rep.c.1.in 14.q.prin.vers.tertiò principaliter. & rursus char.pen.vers.dominus Bal.itēmq; char.vlt.vers.accedant hic,extrà de constit.& in cle.1.col. pen.de baptis.Fulg.in l.de quibus,col.3 vers.si ergo statutum,& ibi Ias.col.4.vers.visa theorica.ff. de legib.Idem Fulg.cons.78.supposito statuto.Rom.cons.129.licet magna,ante fi. Pan.cons.75. primò est videndum,col.4.lib.1.& Paul.Ca.in l.si verò.§.de viro,circa mediū.ff.sol.matr.& cons. 47.proponitur in castro,in fi.2.dubij,lib.1.& cons.40.præsens casus modicū videtur,lib.2. & cōs. 83.eiusdem initij,col.1.eo.lib.2.Bella Mer deci.724.etiā extra rotā,col.pen.vers. pro præmissis facit.Maria.cons.14.sequendo ordinē,col.2.vers.4.prædicta cōclusio,& cons.30.quāuis ex his,vers. nec ob.quod allegari potest.Alex.in disput.incip.Sigismūdus,in 3.dub.col.eiusdem 3.vers.& pro hac parte.& cons.36.viso themate,col.3.vers.sed ita est,lib.6.vbi dicit cōmuniter approbari. Ang. Aret.in §.ius autem ciuile,col.vlt.Inst.de iure nat.Fran.Aret.in l.si quis posthumos. §.1,col.5.vers. sed ista ratio.ff.de lib.& posth.vbi id ait cōmuniter approbari.Card.Alex.in c.1.col.12.ver.20.tit. de feud.Marc.& in arbore cōsanguinit.quam ponit in fi.tit.de consang.& affin.col.12. vers.Iac. But.disputauit.Laur.Fauen.in reper.§.cæterùm,col.4.Instit.de legit.agn.succes.Ias.in l.1.§.hoc autem,col.2.vers.hinc est quod stāte statuto.ff.ad Trebel.Laur.à Pala.in tract.statutorum fœminas repellentium,col.3.Io.Campez.in eo.tract.q.41.& seq.Georg.Nat.in eod.quoque tract.quem posuit in c.quāuis,de pact.lib.6.in 11.& 12.q.4.q.princ.Fran.Cur.sen.cons.80.rectè præfatus, in toto 2.dub.Ias.in l.qui se patris,col.antepen.nu.57.C.vnde liber.latè Philip.Dec.cons.372.visis & diligenter consideratis,col.penul.vers.postremò in terminis,& cons.397.viso puncto,col.vlt.Carol. Ruin.in repet.l.Gallus.§.& quid si tantùm,col.34. sed & hic oritur nouum dubium,& ibi etiam Fortu.Grati.subdubius tamen,col 14.vers.superiora reddunt,& seq.ff.de lib.& posth.Bened.in c. Raynutius,in verbo,duas habens filias,nu.150.de testam.

Si ex statuto frater excludit sororē, ita & nepos amitam.

50 ¶ Mouētur tribus illis,quas iam iam dicemus,rationibus,scilicet quia subrogatū sapit naturā,&c. vt diximus in 10.ratione.Et quia cùm per statutū non disponitur an huiusmodi beneficiū transeat ad nepotes,debemus sequi ius cōmune,quod id fieri voluit.Et quia nepos sublato filio incipit tenere locū filij,eiúsq; iura nāncisci.Hæc enim huiusmodi statuti interpretatio siue extensio,vt dicit Bar.vbi suprà,passiua est,cuiusmodi recipit quæcunq; dispositio etiā correctiua & pœnalis, vt & voluit gl.no.in l.si quis seruo,& ibi Bar.& Bal.C.de furt.& in l.quod verò.ff.de legib.& idē Bar.in l.omnes populi,in 6.q.prin.in materia interpretationis passiuæ.ff.de iust.& iu.& in l.Marcellus.§.quid autem.ff.ad Trebel.& in l.2.ff.de leg.2.& in l.1.ff.de muner.& honor. & alibi sæpe. Quin & per huiuscemodi interpretationem passiuam extenditur etiā fictio inducta de iure speciali,per l.1.§.lex Falcidia & ibi Bart.ff.ad leg.Falc.vbi etiam Alex.adducit multas concord.

Passiua extēsio habet locū etiā in correctiuis & pœnalibus.

Et per eā extenditur fictio inducta de iure speciali.

51 ¶ Ista autem quæstio de nepote excludente amitam , tam similis est huic nostræ de qua disserimus,quàm apes,quod dicitur,apibus.Nam sicut hic primogenitus propter primogeniturā præfertur cæteris liberis eiusdem gradus,ac si essent posterioris.Ita & isto casu masculus propter sexum præfertur fœminis eiusdem gradus non secus ac si essent remotioris.Item sicut hîc quæritur,an nepos ex primogenito mortuo ante patrem nanciscatur priuilegiū excludendi patruum gradu potiorem:ita & in isto casu an nepos ex masculo assequatur etiā huiusmodi priuilegium excludendi amitam gradu quoque propinquiorem.Denique rationes quibus in huiusmodi statuto mouentur Doct.habent & locum in hac nostra quæst.

Similitudo huius speciei cū ea de qua quærimus.

52 ¶ Sed attende,Lector,quia ista decis.nō est omnino sine dubio,quādoquidem cōtrarium tenuit Bal.sibi cōtrarius,in d.l.si verò.§.de viro,in fi.& ibi post eum Imo.in rep.col.vlt.ff.sol.matr.Idem Bal.qui id dicit no.dignum,in l.sed & milites,in prin.ff.de exc.tut.& in l.Gallus.§.instituens,col. vlt.vers.& ex superiùs dictis.ff.de liber.& posth.& cons.30.præsupposito statuto,col.1.vers.quæritur vtrùm filius,lib.1.Barb.consil.39.clementissimi,colum.2.vers.& adduco,lib.2. Philip.Dec.sibi

Qui cōtrariū tenuerunt.

contrarius

contrarius,conf.315.superioribus diebus,col.3.verf.præterea à tali ratione.Et hanc quoq; partem videtur tenere Alber.post alios,in l.ex pluribus.ff.de admi.tut.per l.pen.§.si puellæ.ff.de rit.nupt. & alia multa quæ ibi allegat.

Neptis ex filio nõ repellit amitam.

53 ¶ Præterea si prima pars esset vera,nõ videretur quicquam ad nostram quæst.facere, quia ibi eadem qualitas repulsiua,vt sic loquar,scilicet masculinitas,vt sic quoq; loquar,verè est in nepote: sicut in filio. Quòd si non eadem esset,quia scilicet neptis esset,& non nepos ex filio,nõ repelleret amitam,vt multi dicunt simpliciter,aut vt alij dicunt, nisi iam filius hæreditatem aui excepisset:quos simul,& sine illa distinctione,quia nihil huc pertinet,tibi hîc citabo.Hi sunt Iac.Are. Cyn.qui dicit Vber.Bob.& Vgol.Font.sic tenuisse,Alber.Salyc.Ang.in lect.Paduana,in l.1.C.de adult.Io.And.in addi.Spec.in rub.de succes.ab intest.col.3.vers.similem quæstionē de amita.Bar. in d.l.liberorum,col.6.vers.4.pone retento.ff.de verb.sig.Alb.in l.ex plurib.ff.de admi.tut.& Pet. Anc.cons.26.in quæst.supradicta,col.2.vers.ad hoc respondetur. Card.Flor.cons.80.præsupposito statuto.Paul.Cast.in l.vlt.eo.tit.& d.cons.47.in 2.dub.lib.1.Masuer.tit.de succes.& vl.volunt. §.item in pluribus.Franc.Aret.in d.l.Gallus.§.& quid si tantum,col.10.vers.non ob.iex. ff.de lib. & posth. & latè cons.14.viso statuto communis Aretij,Socin.cons.116.non potest negari, col.6. vers.3.hæc opi.lib.1.vbi hoc reputat sing.& cons.153.quod est 1.2.vol.incip. pulchra & subtilis, in 2.dub.& cons.252.visis instrumentis,col.4.vers.7.eo.lib.2.& cons.296.in præsenti consultatione, col.2.vers.sed præmissis,lib.2.Ias.in l.venia,col.2.C.de in ius voc.& in l.si arrogator, col.8. vers. istam quæstionem.ff.de adopt.& cons.201.præsentem consultationem,per totum,lib.2. & Phili. Dec.cons.309,viso puncto,col.1.

Qualitas requisita in filio si nõ sit in nepote,nõ idem de vtroque iudicatur.

54 ¶ Nam quãdo qualitas requisita in filio,vt quicquã obtineat nõ est in nepote,vt erat in filio nõ idē iudicatur de nepote,vt de filio,vt probatur ex no.in l.vlt.C.de nat.liber & in l.1. C.de priuil. dot.& in l.pe.§.si puellæ.ff.de rit.nupt.& voluit Bar.in d.l.liberorũ,col.4.vers.item prædicta vera. ff.de verb.sign.Bal.in rep.l.in suis,ad fi.ff.de lib.& posth.Pet.Anc.in clem.1.col.3.in 2.q.de Baptis. Alex.cons.223.discussis,col.1.vers.sic etiam videmus,lib.1.& cons.4.põderatis,col.2.nu.7.lib.4.Et si filia succederet in locũ patris,non tamen succederet vt masculus,sed vt fœmina. l. si quis sub hac,& l.plures.ff.de oper.lib.& l.non tantùm.§.si emancipatus.ff.de bon.poss.contra tab. & l.Titia Seio.§.de vsuris.ff.de leg.2.& l.adoptiuum.ff.de in ius voc.& l.si quis in suo.C.de inof.test.

55 ¶ Tamē huic impugnationi est quod respõderi possit, videlicet quòd ea patris qualitas inhæret nepoti,ita vt dicatur primogenitus,sicut pater illius,vt dictũ est suprà in 9.ratione.Deinde si etiã concedamus eam qualitatē non transire in nepotem, nihilo tamen secius transit potētia succedendi ex ea qualitate producta,per tex.in d.§.reliquũ,in auth.de hær.ab intest.vbi licet in nepotem non transeat qualitas vtriusque vinculi, transit tamen potentia excludendi, quæ non ab ea proficiscitur,vt plenè declarauimus suprà nu.23.vt tamen,& seq. Itē nepos subrogatur in locum priuilegiatũ filij ,vt suprà pluribus ostensum est:vnde nõ attenditur qualitas ipsius nepotis subrogati,sed eius tantùm,in cuius locũ subrogatur,per l.item illa.ff.de constit.pec.& l.si eum.§.qui iniuriarum,cum sua materia.ff.si quis cautio.& diximus etiam suprà in 10.ratione.

Nõ inspicitur qualitas subrogati, sed eius in cuius locum subrogatur.

Qualitas inclusiua fui,& cæterorũ exclusiua, transmittitur ad filium.

56 ¶ Præterea ex quo semel fuit in filio qualitas illa inclusiua ipsius,& exclusiua cæterorũ filiorum, iuxta no.per Io.And.in regula,sine culpa.ff.de reg.iur.lib.6. Talis potentia succedendi & excludendi transmittitur ad nepotem,secundùm no.per Bart.in l.is potest,col.2.vers.est aliud, & alibi sæpe in ea.l.ff.de acq.hær.vbi nepos succedit in ius filij,id est,in spem quam habet viuēte patre, quæ approbatur à iure,& ius quoddam dicitur:quod quidem sufficit,licèt non sit in eo qualitas maioris ætatis siue primogenituræ.Nec obstat quod dictum est de nepote ex filio in casu statuti repellentis fœminas,quia ibi est in ea nepte qualitas sexus prohibita succedere : propterea non mirum si repellatur à nepote,vt in simili dicitur in c.1.tit.de eo qui sibi vel hæred.suis.

Nepotes an propriè dicãtur filij.

57 ¶ 15.Ratio,nepotes propriè dicuntur filij,secundùm gl.in §.vlt,in verbo,appellatur,Inst.qui testa. tut.da.pos.per tex.in d.l.liberorum.§.sed & Papinianus.ff.de verb.signi.& aliam gl.in §.cùm igitur,in verbo,filiorum,in Auth.de non elig.secun.nub.& Iac.Bu,in quadam disputat.allegata per Bar.in d.l.liberorum,col.4.vers.secundò principaliter.Bal.in l.maximum vitium,col.2.& seq. C. de lib.& posth.Pet.Anc.in rep.d.c.1.char.vlt.vers.accedant hîc,de constit.& latè Cep.cons.causa. ciuil.7.punctus quæstionis,per totum.

De eadem re.

58 ¶ Tamen hoc fundamentũ non admodum tutũ est,cùm multi teneant id non esse ex propria significatione vocabuli,per l.iusta,vbi hoc voluit Dy.ff.de verb.sig.& l.filium.ff.ad S.C.Mace.& gl. in cle.j.in verbo,libe.de baptis.latè Io.And.& Ant.in c.ad extirpãdas,de fil.presby.Bar.in d.l.liberorum,col.1.in vlt.opp.& interũ col.4.vers.2.principaliter,vbi id latè examinat.Alb.in trac.statutorũ.in 2.par.q.107.item an statutũ loquens de filiis.Bal.sibi contrarius in l.filiũ,in 2.no.ff.de his qui sunt sui iur.& in l.Gallus.§.institues,col.vlt.ff.de lib.& posth.& cons.2.verba statuti,circa mediũ,lib.1.Sal.in l.2.in 21.q.C.de iu.emphy.Flo.in l.1.ff.de fide instr.Paul.Ca.in l.1.col.2.vers.tertiò & vltimò.C.de cõd.infer.& cons.40.præsens casus,in 2.locis,lib.2.& cõs.97.ne impropriis,lib.2. Pan.in c.2.de verb.sign.Luc.Pen.in l.3.col.3.C.de tyro.lib.12. Alex.qui hanc diei esse cõmunem opi.cons.194.perspectis his,in fi.lib.6.Corn.cons.182.videtur,col.3.vers.6.videtur,lib.2.

De eadem re.

59 ¶ In quibus locis de hac re latè poteris videre,præsertim apud Bart.in d.l.liberorũ, & Bal.in d.l. maximum vitium.& præterea Hostien.& Ant.in c.penult.de pœnis.Bart.& alios in d.l.Gallus.§.

instituens,

institués,de libe.& posth.& in l.Lucius,la 2.ff.de hære.insti.Signo.con.157.in quæstione quæ vertitur,& con.247.quidam fecit testamentũ.Bal.in l.quisquis,col.1.ver.super ista lege.C.ad leg.Iuli. maiest.& in d.l.j.C.de condi.in ser.& in c.j.§.& quia vidimus,col.3.ver.3.not.& ibi Barba.in addi. tit.qui feu.dar.pos.& con.303.ad euidentiã,lib.2.& cons.302.nõ continentur,li.4.& con.362.opiniones variæ,eo.lib.4.& con.414.viso testamento eo.lib.4.& Ia.But.inter con.ipsius,con.364.paterfa.condidit testamentũ,eo lib.4.Pet.Anc.in d.cle.j.col.3.ver.sed iuxta omnia,de baptis.Ro.cõ. 438.in causa consultationis præsentis,in vlt.dubio.& Ale.con.1.perspectis,col.antep.ver.6.principaliter,cum multis seq.& ibi Caro.Moli.in addi.lib.1.& eundem Alex.con.9.visis verbis,ferè per totum,eo.lib.1.& con.26.videretur,lib.3.& latissimè con.37.viso themate,per totum,lib.6.& Cor. con.97.primò consultus,col.3.& seq.lib.1.& con.248.circa hanc,col.2.versi.nec obst.si dicatur,& seq.eo.lib.1.& con.199.in præsenti,col.11.ver.nec enã ob.l.quandiu,lib.2.& con.207.dr pluribus, propè per totum,eo.lib.2.Fran.Arc.con.145.respondendo summatim.Maria.consil.14.sequendo ordinem,in j.dubio.Bartol.Soci.eius filius,in l.cùm vir,col.j.ff.de condi.& demonst. & cons.152. casus iste,per totum,& in multis subscriptionibus Deci.illi subiunctis,lib.j.& con.17. casus super quo,lib.4.& con.51.visa facti narratione,col.2.eo.lib.4.& con.73.capiendo primum,col.5.& alibi sæpe in eo.con.eo.lib.4.& Philip.Deci.con.445.in casu,num.52.& Franc.Curt.Iuniorem in l.venia,col.3.ver.ex ista communi.C.de in ius vocan.& in tractatu feudo.char.19.col.eiusdem 3.ver. circa hanc materiam.& Lud.Gozad.con.36.in facto præsupponitur,per totum.In quibus,vt diximus,latè comperies an,quando,& quomodo nepos veniat appellatione filij.neque enim hic opus est aliter & specialiter eam rem tractare.

60 ¶Illud tantùm adiiciemus,apud Euangelistas aliósque scriptores ecclesiasticos υἱὸς,id est,filios dici de nepotibus & omnibus posteris,vt in prin.euãgelij D.Matthęi,liber generationis Iesu Christi filij Dauid,filij Abraham.Et Ioannis 8.cap.Scio quia filij Abrahæ estis.& id passim,& infinitis locis reperitur,quæ minimè necessarium est huc adducere,contenti illis duobus iam citatis,quæ id apertissimè probant.

Filij de nepotibus apud ecclesiasticos scriptores.

61 ¶16.Ratio,nepos nascitur ex radice priuilegiata,& quæ cæteris præferebatur:ergo & eandem naturã priuilegij assumit,quam pater habebat.quia forma & origo quæ à radice ducitur , in quolibet deriuato reperitur.l.in ratione,la j.§.si filio,ibi formã & originẽ.ff.ad l.Falc.& l. qui id quod, in prin.ff.de don.& l.tutor.ff.de fideius.Et omne quod decidit per medium sapit naturam medij, si illud medium sit naturale,& non simpliciter instrumentale:quia per mediũ specificatur & naturatur,vt vtar verbis Bal.con.389.consuetudo,post prin.li.2.Quod & natura manifestum facit, quia quod insertum est,facit poma suæ speciei,non poma radicis.Et hoc est ex l.naturæ, quæ vnunquodque generat tale,quale ipsum est.Ideò causa naturalis transit in nepotem,qui ex semine patris producitur,& in quo nomen patris perpetuatur.Hic enim accipimus primogenitũ, prout est ex radice parentis,& ex massa ipsius.l.pronuntiatio.ff.de verb.sign.

Radix suã naturã impartitur ei quod producit.

62 ¶17.Si diceremus patruum esse nepoti præferendum,tanquam natu maiorem,huiusmodi absurdum subsequeretur. Ponamus enim quòd & primogenitus & secundogenitus habeant liberos, sintque liberi secundogeniti ætate antiquiores. Certè ipsi anteponentur liberis primogenitis ex istiusmodi ratione,quia antiquiores:quod nemo sanæ mentis dixerit.

Absurdum.

63 ¶18.Sæpe aliàs vidimus quòd liberi ex persona parentum aliis competitoribus præferuntur , vt in l.nemini.§.filios autem.C.de aduoc.diuer.iud.& in l.iubemus,ver.& filios aduocatorum,& in l.petitiones,in simili ver.tit.seq.C.de aduo.diuer.iudi.

Liberi ex persona parẽtum aliis præferuntur.

64 ¶19.Successio est ius sanguinis,vt not.in l.ius agnationis.ff.de pactis,& l.iura sanguinis.ff.de reg. iur.Iura autem sanguinis transeunt in liberos.l.3.ff.de interd. & releg.& l.j.C.de priuil. eo.qui in sac.pal.milit.lib.12.

Iura sanguinis transeunt in liberos.

65 ¶20.Nepotes subducto filio de medio rediguntur ad conditionem filij,tex.ad literam in l.sed & si in conditione.§.nepotes.ff.de hære.instit. Ideóque nepos ex filio censendus est & ipse primogenitus sicut filius,vt ad illius conditionem redigatur.

Nepotes rediguntur ad conditionẽ filij eo subducto.

66 ¶21.Prima causa semper repræsentatur in secunda,in quam influit.l.licet.§.ea obligatio.ff.de procu.sed primogenitus est prima causa quę vim suam ac potestatem transmittit in filium suum qui est ex patris natura : & ideò debet esse eiusdem censuræ , quia legis censura naturam imitatur.l. nam adoptio.ff.de adopt.

Prima causa repræsentatur in secunda.

67 ¶22.Quæ proximè ad præcedentem accedit,quod statuitur in causa proxima,censetur statutum in causa remota quæ per illam vel ex illa descendit:verba sunt Bal.in l.illam.C.de coll.quæ reassumit Paul.Cast.con.119.hæreditas prædicta,col.2.li.1.Ex eoque infert,quòd si statutum excludit sororem à successione fratris existente fratre,censetur etiam excludere existente filio fratris, qui coniungitur ex persona patris.Quod multùm hic notandum est,quia filius intrat in locum patris,vt alium excludat à successione. Tu tamen de hoc casu Pau.vide latè per Soci.consi.9. viso. statuto terræ,lib.3.& quæ etiam latè diximus suprà in decimaquarta ratione.

Statutũ in causa proxima,et in remota statutum est quæ ex illa descendit.

68 ¶23.Quod quis nõ habet per se,habet per aliũ,in cuius locũ reponitur,per l.Aristo.§.j.ff. quæ res pig.obli.pos.& l.qui prior.ff.qui pot.in pig.hab.vbi tertius creditor pręfertur secũdo propter iura ei cõcessa à primo creditore:ideóq; simili ratione debet pręferri nepos,qui habet ius primogeniturę à patre primogenito.Et ad hoc quoq; bene facit tex.in c.authoritate,de cõces.pręb.li.6.vbi

Quod per nos non habemus, per aliũ in cuius locũ reponimur, habemus.

ex tribus expectantibus secuodus qui ex persona sua primam præbeodam obtinere non potuisset,ex persona tamen tertij,qui primum superat,illam obtinet.

Ius accrescēdi nondū competens trāsmittitur in filium.

69 ¶24.Hoc ius primogenituræ videtur in filiū trāsmitti, siue illud æquiparemus iuri accrescēdi nōdum cōpetēti,per l.si pluribus.ff.de suis & legi.siue iuri deliberādi,per l.cū antiquioribus,in prin. C.de iure delib.siue etiā spei cōpetenti ex cōtractu cōditionali,per l.is cui.ff.de act.& obl. & §.ex cōditionali.Insti.de verb.obl.& l.dies ff.de cōd.& demō. Nam &si cōcedimus ius primogenituræ nondū filio cōpetere viuente patre,quantùm ad successionē pertinet, quod tamen admodū dubium est,per ea quæ alibi suprà q.21.diximus, tamē oegari nō potest quin spes cōsequendi sit huiusmodi iuris,& ea quidē firma & inuariabilis, vtpote quā nō possit pater,nec alius quiuis inuito filio adimere, vt latè ostēdimus ea.q.21.& dicemus quoque postea infra in 6.ratione pro patruo,in respoosione illius,& alibi sæpe.Propterea noo est de ea spe iudicaodom,sicuti de cęteris, quæ plerunq; fallunt,vt copiose demōstrauimus io oostris Legibus Cōnubia.post easdem in 1.q.

De eadem re.

70 ¶ Ideóq; nō ob.lex vnica.§.sio antē sub cōditione.C.de cad.tol.& l.si ita legatū.§.illi si volet.ff.de leg.j. vbi legatū cōditionale ante cōditionis euentum oō transmittitur. Quia præter rationē diuersitatis adductā per gl.io d.§.ex conditiooali,quæ est huiusmodi,quòd magnū est discrimē; an quid debeatur sub cōditione in spe ex vltima voluotate,an ex cōtractu. Nam hic interuenit factū paciscentis volentis oō solùm sibi,sed & suis heredibus prospicere.l.si pactū.ff.de prob.quod non est in legatario cuius oullū factum interuenit.Alia est in prōptu.Illi enim tex. loquuntur in his,quæ nec debita sunt,nec quasi.possuotq; simplici volūtate testatoris adimi, vsq; ad extremū ipsius vitæ exitum.l.cùm hic status.§.hæc oratio.ff.de don.inter vir.& vxo.& l.si quis in prin.testamenti.ff.de leg.3.& l.ex parte.ff.de adi.lega.& c.cum Marthæ,de celeb.mis.Igitur cùm hoc ius primogenituræ oon depeodeat à mera voluntate patris,sicuti nec contractus à voluntate eius, qui semel contraxit,per l.sicut.C.de act.& obl.Certe ita de huiusmodi iure debemus iudicare, sicuti de contractu,cuius spes eooditionalis transit in hæredem,vt suprà diximus.

Patris calamitas non nocet filio.

71 ¶25.Quantùm ad dignitatem ingenuitatis,aut aliam quamuis,calamitas aut patris,aut matris nō nocet filio iam nato,aut etiam coocepto vt de primo est tex.in l.emancipatum.§.vlt.ff.de Senat. vbi si pater amiserit Senatoriam dignitatem,eius tamen filius eam ex persona aui retinet.& facit etiam tex.in l.2.ibi,quia illis delicta parentum oon noceot,&c.C.de liber.& eo.libe. De secuodo in §.& econtrario,instit.de iogeno.Ergo noo absimiliter quantùm ad dignitatem primogenituræ non debet filio obesse mors patris,quæ calamitas quædam est, & ex quidem omnibus communis,vt proinde nulli sit vitio assignanda.Præsertim quòd dignitas ipsa primogeoituræ, & ingenuitatis de qua loquitur d.l.2.& d.§.& econtrario,æquiparantur.Bald.in l.cum antiquioribus. col.antepe.ver.tertiò arguo ad idem.C.de iur.delibe.& Matthæ.Afflict.in cap.j.col.4.ver. decimò arguitur,tit.de succes.feud.& alibi quoque diximus.

Paciscens & contrahens & suis hæredibus pacisci uidetur.

72 ¶26.In dubio prouidēs sibi pacto vel stipulatione,videtur & suis hæredibus pacisci vel stipolari, etiam si illorū mentionem nō faciat.l.si pactū.ff.de pact.cum multis cōcor.alibi à me adductis in consue.Picta.tit.9.§.3.in prin.& in tract.Retractuū,tit.2.§.j.in gl.6.in verbo,*ou ses heritiers*.Igitur & eodē modo prouisio legis aut cōsuetudinis facta primogenito vt succedat, videtur & ipsius hæredibus prouidisse.Alioquin nec id paciscens fecisse videri debet,cùm indubio censeatur & ipse legis & cōsuetudinis dispositionē sequi,per not.per Bar.Ang.Imo.Raph.Co.Pau.Cast.in lect.Paduana,& recentiores,qui adducunt concor.io l.hæredes mei.§. cùm ita.ff.ad Trebel.& dixi latissimè in repe.l.si vnquam,iu verbo, susceperit liberos,nu.84.sed illud hîc quæro.Et aliàs par est

Legis prouisio realis esse censetur indubio. Priuilegiū in dubio reale.

potestas legis,& contractus.l.non impossibile.ff.de pact.& l.vlti.C.de fideius.Et in dubio prouisio legis censenda est realis vt ad hæredem transeat,nisi aliud expresse dicatur. l.nō solùm.§.vlt. & ibi gl.ff.de oo.ope.nunci.Imò verò & priuilegium in dubio reale est,si credimus gl.in l.forma. §.quanquam,iuncto tex.ff.de censib.& gl.iu summa 15.q.2. De quo tameo latè per Alex.& alios recentiores in l.quia tale,ff.sol.mat.quos alibi citauimus.

Primogenitus se includēs secundogenitum perpetuò excludit.

73 ¶27. Primogenitus nascendo & sese inclusit, & hoc agens secundogenitum perpetuò exclusit, per c.j.§.quinetiam,tit.epi.vel ab.& not.Bald.io c.1.tit.de matr.ad morg.cont.Nam durante finali causa exclusionis(ea enim durat etiam primogenito mortuo, cuius intererat transmittere in filium propter naturale votum.l.nam & si pareotibus,in prin.ff.de inof.testa.)Durante igitur causa finali exclusionis,durat & exclusio:quia quod vni est collatum, alteri est sublatum.l. quod in rerum.§.si quis.ff.de leg.j.Et ad id facit quod diximus suprà nu.50.præterea.

Absurdum.

74 ¶28. Quid si vnicus est taotùm filius,noone primogenituræ vis (is enim est primogenitus licet vnicus,vt diximus suprà in 1.q.)transit ad nepotem?Et certè traosit,aliàs remaneret regnum sine hærede:aut certè eo nepote excluso soccedet alius ex sangnine remotior.quod nemo dixerit. Igitur nepos est primogenitus:neque enim aliàs succederet, cùm consuetudo exigat primogenitum.Si igitur est primogenitus,consequeos est vt excludat secundogenitum,si quis sit.

Edictum successoriū locū habet ex renūtiatione.

75 ¶29. Edictum successorium ita locum habet ex renunciatione,sicuti & ex morte.l.si is qui.ff.de test.Ponamus ergo quòd primogenitus renuntiat regno, vel efficitur Franciscanus postquā genuit filium,nunquid excludemus ipsum nepotem,& dabimus regnum patruo?Nequaquam: apertum est enim edictum nepoti.l.si quis filium.C.de inof.test.Et diximus suprà tum alibi, tum in 26.q.nu.5.sed & illud,& dicemus infrà inrespon.33.rationis pro patruo.

¶30.Auus

76 ¶30 Auus paternus propter filium aut filiam debet dotare neptem ex filio aut filia, quemadmodum & ipsam filiã, si viueret. l. dedit dotem. ff. de coll. bo. Bar. in l. j. cor. 2. ver. quid in auo, & ibi omnes, ff. sol. mat. Bar. Bald. & Sal. post antiquiores in l. vlt. C. de dot. promis. & omnes propè vbique. Quod non ob aliud statutum videri potest, quàm quòd filia ipsa repræsentat personam patris, aut matris, quam & auus tenebatur dotare. Tu tamen super eo an auus teneatur dotare neptem vide omn. Ant. con. 56. si filius sola habet, & Ias. in d. l. j. col. 7. ver. iuxta prædi. ff. sol. mat.

Auus debet dotare neptẽ ut filiam.

77 ¶31. Vbi rei quæ deficit, supersunt aliquæ reliquię, nõdũ locus est ei quod iuris ordine erat successurũ, vt videre licet in materia tutelarũ. Nam primũ locum obtinet testamẽtaria, si aliqua sit: & ea deficiente, legitima: qua etiã deficiente, datiua. Quòd si testamentarius tutor tanquã suspectus remouetur, vel etiã se excusat, non propterea succedit legitima, sed ad datiuã cõfugitur, vt ex tex. in l. si quis sub cõditione. ff. de test. tute. nẽpe propter reliquias prioris tutelæ testamentariæ, quæ sub sequentẽ excludit, vt dicit ibi Bar. col. 1. Et sic datiua tutela adminiculo testamentariæ excludit legitimã: quod per se non faceret, vt ex hoc nuncupatim colligit gl. in l. j. in fi. vlt. gl. C. eo. tit. Et facit l. 3. §. sed si omnes. & §. vlt. cum l. seq. ff. de legi. tut. Cùm igitur ex filio primogenito supersunt reliquiæ, id est, nepos ipsius, non debet esse locus secundogenito, qui aliàs deficiente primogenito erat successurus. Præsertim quòd valet arg. à tutela ad successionem: cum eodem iure vtraque deferatur. l. j. in princ. ff. de legi. hære. & l. quò tutela. ff. de reg. iur. & §. j. Instit. de legi. patro. tutel.

Dũ supersunt reliquiæ eius quod præcedit nõ est locus ei quod ordine sequitur.

78 ¶32. Querela inofficiosi testamenti non nascitur ante aditã hæreditatem. l. Papinianus. §. si cõditioni. ff. de inof. test. Tamẽ si filius moriatur ante aditã hæreditatẽ ab hærede instituto, transmittit in filiũ querelam, licet nondũ natam, nec præparatam, vt est tex. expressus in l. si quis filiũ. C. eo. ti. Cuius rationem reddit gl. ibi, in verbo, caussam, quoniam pater spem habuit. Igitur si etiam fateremur primogenitum viuente patre nihil iuris ex primogenitura habere, tamen ratione spei, & eius quidem certæ, & quæ tolli non potest, vt alibi diximus, transmittit huc ius in filium.

Filius moriens ante aditã hæreditatẽ transmittit in filiũ querelã inofficiosi testamenti licet nõdum natam nec præparatam.

79 ¶33. Pater & filius sũt in primo gradu inter se. l. Iuriscõsultus. ff. de gra. & §. j. Inst. e. tit. Ex quo illud subsequitur, ꝙ & ambo sunt in iure primoge. Alioquin enim non essent ambo in primo gradu.

Pater et filius inter se sũt in primo gradu.

80 ¶34. Quoties plura requiruntur, vt alius aliis præferatur, non vnum satis est interuenire. l. qui balneum. ff. qui pot. in pig. hab. & not. in l. quoties. C. de rei vend. & diximus suprà in 34. q. prin. nu. 4. huius sententiæ, & seq. Sed ad hoc vt secũdogenitus succedat, plura requirũtur: scilicet quòd tempore mortis ipse sit ętate prior, ac etiam ratione efficacior. Sed ita est, quòd non efficacior ratione, ergo non excludit nepotem. Et si quis huiusmodi rationẽ retorqueat contra nepotem, quoniam non sit ætate maior, responderi potest ex eo, quod dicemus infrà 4. ratione pro patruo, & in resp. illius, & iterum in 13. ratione pro patruo. & respon.

Ex duobus requisitis non satis est unũ interuenire.

81 ¶35. Videmus aliàs ius competens ex beneficio legis trãsmitti ad hæredem, antequam deferatur, Exempli causa. Is qui datur in adoptionem, habet quartam in bonis atrogatoris, ex constitutione diui Pij, quam & ipse moriens, etiam patre arrogatore superstite, ad hæredem transmittit. l. j. §. si impuberi. ff. de col. bo. Et dicemus etiam infrà in responsione 8. rationis pro patruo. Et hæc quidem ratio proxime accedit ad 32.

Ius competens lege nõdũ delatum trãsmittitur.

82 ¶36 Huc pertinet tex. quem nonnulli dicunt hanc quęstionem decidere, in l. si operarũ. ff. de ope. lib. vbi si operarum iudicio actum fuerit cum liberto, & patronus decesserit: filio eius, & si hæres non existat, lisque non fuerit contestata, omnimodo competit. Imò verò est apertior text. in l. à duobus, eo. tit. vbi si à duobus manumissus vtrique operas promiserit, altero ex his mortuo, filio eius (quamuis superstite altero) datur petitio operarum.

Tex. qui uidetur expreßè pro hac parte.

83 ¶37. Successoriũ edictum de gradu in gradũ, præfertur successorio edicto de capite in caput. tex. habes & exẽplum in l. j. in prin. ff. si tab. testa. vbi de iure veteri secũdus gradus etiã vltimus agnatorum, præfertur primo gradui cognatorũ, quia faciliùs trãsit successio in habẽtibus symbolum. Nam & è cõtrario vbi est maior differentia, ibi quoq; est maior difficultas. l. cùm in adoptiuis. C. de adop. Cùm igitur sint duo capita, videlicet primogeniti inclusi, & secundogeniti exclusi, nunquam transit caput primogeniti in alterũ secundogeniti, donec superest aliquis ex primo capite.

Successorium edictũ de gradu in gradum præfertur edicto de capite in caput.

84 ¶38. Quæ per seminalem rationem procedunt, tandiu durant in sua essentia, quandiu semen vel fructus eius reperitur in sua etiam essentia, sicut dicit lex de subrogatione, quæ fit in locum capitum demortuorum. l. vetus. ff. de vsufruc. Sed ista successio transit per seminalem rationem. Ergo transit in nepotem.

Seminalis uis tandiu durat quandiu semẽ uel fructus eius reperitur.

85 ¶39. Qui succedit in locum alterius, vtitur eo iure, quo ille vti poterat, per tex. in l. qui quadringẽta, ver. nam hære. ff ad Trebe. & l. Caius. ff. de manum. At filium succedere in locum patris nõ est dubium, cùm tex. id expressim dicat, in §. cùm filius. Instit. de hære. quæ ab inte. defe. & alibi suprà sæpius diximus. Igitur & eodem iure primogenituræ vti debet, vt pater ipsius.

Successor eodẽ iure utitur.

86 ¶40. Quod possunt contrahentes, potest & lex vel statutum. l. non impossibile. ff. de pact. & l. vlt. C. de fideius. cum simi. & diximus suprà ad aliud propositum, in 26. ratione. Constat autem conuentione partium ius competens posse transmitti ad posteros. §. Conditionali, Inst. de verb. obl. Ergo & id potest lex vel statutum ex quo ius primogenituræ competit. Et quãuis hæc ratio adducatur à quibusdam hanc partem sequentibus, ea tamen nõ videtur mihi concludere, nisi si statutum expresse diceret, quòd primogenitus mortuus ante patrem transmitteret id ius ad filios, quia posset facere per hanc rationem.

Lex pōt, quod contrahentes.

Pacto ius competens potest transmitti.

87 *Quæ quis capit magis ut filius quã ut hæres transmittuntur.*

¶41.Ea,in quibus quis magis cõsideratur vt filius,quàm vt hæres,transmittũtur ad filios eius qui decessit ante patrem,vt probatur ex l.in quibus,& l.si quis prioris.C.de secun.nupt.quas & nos ad aliud non admodum dissimile citauimus suprà in 8.ratione. Sed in dignitatibus cuiusmodi est primogenitura , atque etiam in feudis & officiis magis attenditur filiatio,quàm hæreditas.l.à duobus,& l.vt iurisiurandi.§.si liberi,& l.si operarum.ff.de ope.libe.quas & nos ad aliud item citauimus in 36.ratione,& alibi,& l.si quis in sacris.C.de proxi.sacr.scri.li.12.& c.j.tit.an agna.vel filius.Specu.tit.de loca.§.nunc aliqua,ver.78.Bar.in l.si non sortẽ.§.libertus.ff.de cond.indeb.& in l.quod dicitur.ff.de verb.obl.Bal.in l.qui se patris.C.vnde lib.& in l.liberti libertæq;.C.de ope.li.& in auth.si quas ruinas.C.de sacros.eccle.Et eò quidẽ magis,quòd omnia iura dignitatis & prærogatiuæ debitæ generi, & iure naturali & ciuili descendunt ad posteros.l.3.ff.de interd.& releg.& not.Cyn.in l.diuo.C.de quæst.& Guil.Cu.in l.emancipatum.ff.de Senato.& dicemus infrà in 11.ratione.Sed tu tamen vide quæ diximus suprà quæst.35.

88 *Filius primogeniti tractat de dãno uitando.*

¶42.Filius primogeniti tractat de damno vitando,vt probatur in l.in suis.ff.de lib.& posth.& no.auth.sed cum testator.C.ad leg.Falc.& in auth.hoc amplius.C.de fideicõmis.& in l.vlt.§.pen.C.de iure delib.& in l.2.C.de iur.& fac.igno.& voluerunt Dy.& Bart.in l.vlt.ff.de libe.agno.& in l.is potest.ff.de acq.hę.Et facit quod scripsit Bal.in l.lex Cornelia.ff.de vulg.& pup.& in l.omnimodo.§.j.& iterum in l.si quando.§.j.de inof.testa.Sed statutum patitur interpretationem secũdum ius commune,ne quis indebitè damnum patiatur vel lædatur.l.si serui.C.de noxali.& l.quamuis.ff.de in ius vocand.& l.adigere.§.quamuis.ff.de iure patro.& c.cùm dilectus,de consue.& no.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iur.& in d.l.vlt.§.pen.C.de iure deli.Vnde etiam si statutum diceret,vt mortuo primogenito succedat sequens,intelligeretur si primogenitus decederet sine filio , ne ipse filius indebitè damnum pateretur.

89 *An & secundogenitus tractet de damno uitando.*

¶At huic rationi respondẽt nonnulli,quòd secundogenitus eadẽ ratione tractat de dãno vitando,qui per primogenitum fratrẽ fuisset exclusus,si superuixisset.Vnde in pari causa vitãdi damnum,magis est fauendum verbis & menti statuentium loquentium de antiquiore vel primogenito,vel maiore,arg.l.in ambigua,& l.benignius.ff.de legib. Et quoties sermo capit duas sententias,sumenda est,quæ rei gerendæ aptior est.l.quoties idem serm.ff.de reg.iur. Sed ad hoc facilis est responsio ex his quæ postea dicam in responsionibus rationum,quæ faciunt pro patruo.

90 *Ius primogenituræ uenit iure naturæ.*

¶43.Ratio naturalis facit pro filio eodémque nepote,maxime quia ius primogenituræ venit iure naturæ.l.cùm ratio.ff.de bo.dam.& l.scripto.ff.vnde liber.& d.l.3.ff.de interd.& releg.Nec tam personæ,quàm causæ videtur id ius datum.ideóque in nepotem transit,sicut ipsa primogenitura & sanguis.Ea enim iura causæ data transmittuntur ad hæred.l.non solùm.ff.de in integ.restit.& not.Dyn.in ca.priuilegium,de reg.iur.lib.6.Card.Alexan.cuius hæc ratio est in c.j.col.9.ver.duodecimo facit tit.de feud.Mar.

91 *Succedendi potẽtia transmittitur.*

¶44.Licet ius ipsum primogenituræ non transmitteretur,veluti non quęsitũ ante mortem aui,de cuius successione quæritur:iuxta no.c.licet,de vot.vti in simili dicit Bar.in l.is potest.ff.de acqui.hære.quòd filiatio non transmittitur,cui annexũ est ius primogenituræ.Tamen dici potest trãsmitti potentiam succedendi,quæ surgit ex primogenitura,vt videtur decidere idem Bar.in d.l.is potest,col.2.ver.est & aliud,dum dicit potentiam,quã habet filius,succedẽdi patri,esse quippiam diuersum ab ipsa filiatione.Quod hinc ,ait, patet, quòd filio mortuo in vita patris, nepos ex eo succedit in hanc potentiam.l.j.§.suos.ff.de suis & legi.& §.j.in auth.de hære.ab inte.licet nõ succedat in filiatione quæ cum persona extinguitur.Et hoc sequuntur Pau.Cast.Franc.Are.& Ias.in d.l.is potest.idem Pau.con.304.primum dubium,ante fi.j.dubij,lib.j.Fran.Cur.Senior.con.74.super memorata,col.2.& Soc.consi.252.visis instrumentis,col.9.ver.sextò ad idem,lib.2.Caro.Rui.con.86.attenta,col.2.nu.5.lib.3.& con.seq.col.4.nu.6.eo.lib.3.

92 *Agnatio non tollitur renunciatione.*

¶Et hoc quoq; ex eo patet,quòd filius potest renũtiare successioni patris viuentis,c.quamuis, de pact.lib.6.& tamen non desiuit esse filius.Et hinc dicit Bal.in auth.in successione,ad mediũ,ver.vlt.quæritur.C.de suis & legi.quod renuntiatione agnatio nõ tollitur à radice,licet tollatur à successione , per l.ius agnationis.ff.de pact. Vt non absimiliter ius cognationis ab ipsa cognatione est discretum & separatum.quod ex eo patet,quòd ipsum ius cognationis tolli potest,vt no.glo.in §.quod autem,Insti.de cap.dimi.Bal.in l.ius naturale,in priori lect.col.vlt.ff.de iust.& iur.Rom.con.82.quò ad id de quo quæritur.Ipsa autem agnatio non tollitur.l.iura sanguinis.ff.de reg.iur.& l.abdicatio,cum gl.C.de pat.pote.& not.in d.l.ius agnationis,de pact.& nos quoque diximus in repe.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.259.nec id quidem.

93 *Qualitas cessans non tollit potentiam.*

¶ Ex quo fit vt id concludamus , quòd licet qualitas propter quam primogenitus succedebat & secundogenitum excludebat,siue ea sit filiatio,siue ætas,extinguatur simul cum ipso primogenito,durat tamen illa potentia succedendi in nepote:vtpote cum etiam viuente auo talis qualitas acquiratur.Nam videmus quòd in primogenito adeo inest qualitas exclusiua secundogeniti, vt si secundogenitus efficiatur clericus, ligatur tamen statuto vel consuetudine præferente primogenitum cæteris liberis,cum ante clericatum,vt nostri loquuntur,iniectum sit vinculum, vt disputando per hanc rationem tenuit Ioan.And.in c.sine culpa,de reg.iur.lib.6.& alij multi quos tibi colligemus infra in 43.q.ex quibus Soci.d.cons.252.col.10.num.ex quibus infero , libr.2.hanc rationem adducit pro nepote contra patruum.

¶ 45.Hære

94 ¶45.Hęreditas,legatum,fideicommissum cuipiam relictũ,ea lege,vt post suam mortẽ ad aliũ quẽpiam res redeat,intelligitur si is cui primo loco relicta est,decedat sine liberis, etiã si id expressè dictũ non sit.l.cũ auus.ff.de cond.& dem.& l.cum acutissimi.C.de fideicõ.& l.generaliter.§.cum autem.C.de insti.& substi.Nã semper intelligitur ea conditio,si sine liberis decesserit: vt not.omnes quotquot in eas ll.scripserunt,& latissimè diximus in rep.l.si vnquã,in prin.nu.6.hinc dicũt pleriq;.Idque procedit etiam (& hoc maximè ad hunc nostrũ casum notandũ est) si res reditura esset ad alterum filium relinquentis,& sic ad fratrẽ ipsius cui primo loco relicta fuerat, ita vt nepos ex hoc cui res relicta.est,præferatur patruo,cui res restituenda erat post mortem patris sui.Id enim aperte declarat d.l.cum auus, quam in hoc expendit Raph.Co.ibi & Bald.in.d.l.cùm acutissimi, col.1.vers.quæro si pater.& ibi quoque Saly.Paul.Cast.& Barb.in rep.col.26.vers.nihilomin.& alij prope infiniti,quos tibi congessimus in.d.l.si vnquam,in verbo, donatione largitus, nu.240.quòd si dicatur.sed quib.addere potes.Car.Rui.con.131.in themate col.3.nu.4. lib.3.Phi. Dec.consi.568.domina Daria,col.vlt.vers.non ob.quòd nepris,& Lud.Goza.cons.4.prima facie, col.4.nu.15.Licet ipse Bald.alibi incogitans in hoc lapsus fuerit (quod pace tanti viri dixerim) videlicet in l.cùm quidam,post prin.C.de impub.& ali.subst dum dicit contra tex.d.l.cum auus, eam & similes non habere locum,cum substitutus est alius filius. quem tamen secuti sunt nonnulli quos tibi ququque adscripsi in d.l.si vnquam, in verbo,libertis.nu.61.& sicut.

Ratio deprõpta ex l.cum auus.& si.

L.cũ auus. habet locũ etiam si alter filius sit substitutus.

95 ¶ Ex eo autem quod dictum est,illud conficitur, quòd cùm lex ita interpretetur dispositionem hominis relinquẽtis quippiam alteri filio post alterum filium,vt intelligatur si is cui primo loco relictum est,decedat sine filio, scilicet præferẽs sobolem illius prioris filij alteri filio, cui deficiẽti alter in ea re ex patris cõmunis dispositione succedebat, tanquam scilicet decessisse non videatur, vt locũ alteri faciat, qui filiũ relinquit,vt etiam diximus suprà nu.31.ex quibus illud.Ita quoque legis aut statuti vel consuetudinis dispositio, quæ primogenitum primo loco præfert,deinde secundogenitum,illo sublato, vt diximus suprà q.3.etiam debet intelligi, si is primogenitus sine filio decesserit,vt pote cùm lex ipsa hanc eandem interpretationem hominum dispositionibus dederit,per ea quæ traduntur in.l.non impossibile.ff.de pact.& in l.vlt.C.de fideius.suprà ad aliud alleg.Nam & aliàs testamentum (de eo enim loquitur d.l.cùm auus, & similes) & lex eodem iure cẽsentur.l.seruus hac lege.ff.de manumis.& l.si ita fuerit seruis duobus,in fi.& ibi Bar. ff.de manu.test.& l.cùm quidam,ibi.quemadmodum enim.C.de verb.signifi.

De eadem re.

Testamentum & lex eodem iure cẽsentur.

96 ¶ Denique suprà sæpius diximus,sed obiter,spẽ primogenituræ in filio primogenito patre viuẽte firmã esse ac certam & immutabilem, vt quam nõ possit pater vel alius primogenito filio inuito sine causa tollere,vt diximus suprà q.21.Sed quibus addere potes id quod generaliter dicit Bar.in l.is potest,col.2.vers. est & aliud.ff.de acqu.pos.succedendi spem in filiis esse legitimam & considerabilem,per l.nec ei.§.præterea.ff.de adopti.Nempe, vt subdit,propter commune votum naturæ,simul & parentum l.scripto,in fi.ff.vnde libe.Quod & hinc,vt ille quoq; dicit,patet,quòd mortuo filio primi gradus,nepotes in locum patris succedunt.l.j.§.suos.ff.de suis & legi.& l.Gallus,per totum,& maximè in §.nunc de lege.ff.de libe.& posth.& §.j.in auth.de hær.ab inte.Quæ ratio ad hunc locum priuatim pertinet.

Spes succedendi certa & legitima.

97 ¶Sed & illi adde tex.illũ vulgarem in l.in suis.ff.de lib.& posth.vbi scribitur in suis hęredibus cõtinuationẽ dominij perdurare,vt nulla videatur hęreditas fuisse:quasi olim hi domini essent,qui etiã viuo patre quodãmodo domini existimãtur.Et statim post.Itaq; post mortẽ patris nõ hæreditatẽ percipere videntur,sed magis liberam bonorũ administrationem consequuntur. Ex quo tex Doc.ibi & alibi sæpe multa annotãt quæ huc admodũ spectant,vt latè diximus in d.l. si vnquam,in prin.nu.19.& sanè,de reuo.dona.quæ illic videre poteris,ne hic repetã.Vt non immeritò dixerit Bal.in l.vlt.ad fi.C.de impub.& alt.substi.quod pater habet,& filiũ censeri habere,cum aliis multis simi.à me quoque collectis in d.l.si vnquam,etiam in prin.nu.15.sed quis hunc.

De eadem re.

98 ¶Ex quo etiam plerique dicunt hæreditatem patris deberi filio,quod apertissimè dicit tex.in d.l. scripto,in fi.cuius hæc verba sunt, Liberis parentum debetur hæreditas. Vt minùs mirum videri debeat quod dicit gl.si quis autem non implens,in verbo;auferri,ibi,itẽ hoc erat,in auth.de hęr.& falc.hæreditatem aut certe legitimam filiis esse debitam viuente patre,quam dicit sing.Imo.in l.cùm filius,in princ.ff.de verb.obl.sed est alia quæ id quoque non obscure voluit,in l.si quis legatum.§.vlt.in verbo,non posse.ff.ad l.Cor.de fals.Et minùs. quod dicit alia glos.esse quasi debitam,in l.& quia.C.de cura.furio.& in l.si emancipata,quæ est 3.& ibi Bar.Bal.& Paul.Castr.C.de iur.& fac.ignor.& glo.in l.si duo,& ibi Imo.& recentiores.ff.de acqui.hære.Cy.Bal.Paul.Castr.& alij plerique in l.iuris ignorantia.C.qui admit.& Bart.in l.vlt.ff.de libe.agno. Et facit quod scribit Bal.in l.2.col.2.ver.sed pone pater.C.si in fraud.patro.& Ro.in l.2.§.quòd si in patris.ff.sol.matr. & in l.Imperator.ff.ad SC.Trebel.

Hereditatẽ patris esse debitam filio aut quasi debitam.

99 ¶Et cùm hæc semper aliàs procedũt,tũ verò maxime in feudis,in quibus Francorũ moribus maxima ex parte ius primogenituræ locũ habet,non etiã in cæteris rebus:ex quo id ius & feudum veluti fraternizant, vt etiã diximus suprà in 23.q.nu.10.3.ratio.In feudis igitur filius ipse primogenitus,& cæteri pro sua quisque portione etiam patre viuo censentur esse veluti iam domini,vt per d.l.in suis,voluit gl.in c.j.§.vlt.rit.de feu.cogni. quæ dicit filiũ post mortem patris nõ acquirere feudũ succedendo ipsi patri,sed iam in vita patris acquisitũ capere cũ libera administratio-

In feudis filij censentur esse vasalli etiã patre uiuente.

ne.quam expendunt Iac. Bel.Bal.qui dicit menti tenendũ huoc pulchrũ & sapidum morem loquendi,sunt eoim hæc verba illius.& præterea Mart.Laud.Iac.Alua.& Car.Alex.ibi,& ipse Bal.in l.cùm antiquioribus,col.5.vers.10.sic licet.C. de iure deli.vbi per eã dicit,quòd io feudis filius viuo patre intelligitur esse inuestitus,ac etiã possidere.& sic,ait,continuatur in eũ possessio feudi,sine alia inuestitura,adeo quod viuo patre non deest ius filio,sed administratio.Et idẽ Bal.in ca.j.col.j.tit.de cont.ioter mascu.& fœm.de beoefi.vbi dicit,quòd in feudis filius magis veoit ad possessionem cootinuatiue,quàm ad nouæ possessionis adeptioneẽ.& in c.j.tit.an mut.vel ali.imper.quòd filius viuo patre dicitur feudatarius,cũ sit eadẽ persona:nec post mortẽ patris dicitur acquirere siue succedere,sed retinere.Marti.Laud.io tract.primogenituræ,col.10.vers.4.quia licet,Bapt.Cacia.qui illã gl.dicit no.io repe.c.j.in 6.parte princ.in vlt.differentia,d.tit.de feu.cogn.Barb.qui eam dicit valde sing.in rep.rub.qui admi.col.14.ver.2.mihi videtur,& cons.10.sapienter,col.3.li.2.& coo.73.magnanimus,col.3.lib.4.Firmia.in trac.de episcopo,in j.parte,lib.3.q.56.Car.Ale.in c.j.col 10.ver.17.tit.de feu.Marchi.Ias.in d.l.in suis,col.2.ff.de libe.& posth.& in l.qooties,col.8.vers.nota etiã perpetuò.C.de rei vend.vbi dicit sing.illud dictũ Bal.in d.l.cùm antiquioribus,nõdúmque fuisse ab aliquo ponderatũ.& idem Ias.in l.si sorori,ad fi.C.de iure delib.& con.87.cõsultus,col.2.ver.& circa istud,lib.j.vbi dicit sing.& con.182.vertitur quæstio,col.7.ver.septimò notabiliter,lib.2.& coo.10.videretur, col.3.circa medium,libr.3.vbi item id dicit siog.Caro.Rui.qui & id sing.dicit con.19.in hac cootrouersia,col.j.lib.1.Catel.Cota in memor.incip.feudum etiam viuo parte,& Anto.rub.in l.oon solùm.§.morte,col.8.nu.56.ff. de no.ope.nuntia.De qua re tamen plenius dicemus in tractatu, *Le mort saisit le vif*,quem propediem ædemus,in septima limitatione.Atque hic finem faciam huic parti, modò intelligas alias multas rationes pro nepote depromi ex responsionibus rationum,quas mox afferam pro patruo.

RATIONES QVAE PRO PATRVO FACIVNT.

100 *Filij nõ debẽt esse deteriorũ conditionis, quàm nepotes,*

¶PRO PATRVO igitur multę magnæque rationes militant.Pręter eas quas iam adduximus in priori parte,respoodendo quibusdam rationibus nepotis.Prima hæc est,Nõ debeot filij esse deterioris cooditionis, quàm oepotes.l.si viua matre.C.de bon.mater.vbi & hoc not.Richar.Cy.Bal.Saly.Raph.Paul.Cast.& Corne.qui & ipsi no.illum tex.pro patruo,in nostra quæstione. Nã si nepos admitteretur ad regnum excluso patruo,esset filius deterioris conditionis nepote.

101 *Responsio ad cãmrationem,*

¶Sed huic rationi responderi potest,quòd in hoc casu non tam dicetur filius esse deterior nepote,quàm altero filio scilicet primogeoito,patre ipsius nepotis,in cuius locũ subrogatur. propterẽàque eandem sapit & retinet naturam & priuilegium,vt satis dictum est suprà,in decima & vndecima ratione pro nepote.Item illud procedit de iure communi,ex quo non magis filius nepote est deterior,quàm filius,altero filio:cùm de iure communi omnes filij æqualiter succedant, vt plenè diximus suprà in tertia quæstione. At cùm ex statuto vel consuetudine primogenitus est melioris cooditionis,quàm secundogenitus. Certe etiam filius ipsius debet esse melioris conditionis,ex iis quæ dicta sunt suprà,in tertia ratione pro nepote.

102 *Præfertur qui gradu prior est.*

¶2.De rigore iuris præfertur is,qui gradu prior est.l.pater filiom.ff.de inof.testa.& §.j.Instit.de legi.ag.succes.cum si.verùm ex æquitate statutum est in filiis fratrum, vt videlicet æqualiter succedant cum cæteris fratribus eorum patruis,per tex.in l.j.§.si filius,ibi,naturali ęquitate.ff.de suis & legi.cum simil.quæ suprà pro nepote adduximus.Et ideò cùm illa æquitas sit solùm scripta,cum agitur vt æqualiter nepos succedat cum patruo,non etiam vt ei præferatur.Secus est dicendum, cũ agitur de præferendo altero alteri : oeque enim tunc habet locum eadem æquitas,proptereà standum est rigori,qui præfert proximiorem.

Nõ est eadem æquitas succedendi æqualiter & excludẽdi. 103 *Respõsio qua ostenditur eandem esse æquitas & iuris ratio.*

¶Sed & huic responderi potest,quòd imò est eadem æquitas.Nã qua ratione in hæreditate diuisibili inter plures nepos io portiooe sui patris patruũ excludit,qui est in potiori gradu, cùm tamẽ de rigore videretur patruũ esse pręfereudũ,vt io successione liberti videmus.l.si libertus præterito.§.j.ff.de bon.libe.cũ si.quæ infra adferemus.æquum est enim nepotem,qui est eadem persona cum patre,succedere io locum ipsius:& ita censeri esse eiusdẽ gradus,cuios & pater,vt dicit Bart.in l.liberorum,col.5.ver.his præmissis,de verbo.sign.Eadem ratione in hæreditate indiuisibili, & quæ ad vnum duntaxat debet peruenire, ex rei ipsius natura debet nepos excludere patruum, nec ob id iudicatur esse æquitas, aut iniquitas ex alterutra parte , sed iuris quædam ratio.

104 *Ad idem.*

¶Sicuti videmus in eo qui stipulatus est,vel aliàs sibi comparauit seruitutem itineris per fundum alterius,cùm esset in initio solus,nec proptereà multum grauaretur fundus seruiens.Si tamen decedat pluribus relictis hæredibus,quilibet illorum ea seruitute vtitur in solidum, sicque grauiùs seruit fundus.Tamen hoc debet ęqoo animo pati dominus,quia hoc contigit propter naturam rei,arg.l.j.§.pen.ff.de aqua plu.arcen.Et etiam quia qua æquitate aut ratione nepos succedit in locum patris in parte hæreditatis,quam pater obtinuisset:eàdem debet succedere & io toto,quod pater habiturus fuisset,si vixisset,per l.quæ de tota.ff.de rei vendic.cum si.Cæterùm suprà nu.21.verùm in his,& 3.seq. osteodimus repræsentationem habere vim non solùm succedendi æqualiter,sed & alios excludendi.

105 *Alia ratio.*

¶3.Aut vult nepos venire ex consuetudine loquente de primogenito,& non potest:quia non est primogenitus,vtpote quẽ genitura præcedit patruos.Aut ratione iuris communis,& non potest, vt præferatur,sed solùm vt æqualiter veniat,vt dictũ est,sed regnum est indiuisibile,nec reperitur

æquitas

æquitas scripta, quæ illum præferat, vt iam diximus. Igitur præferri nõ debet, & hæc ratio cõuenit cum præcedenti.

106 ¶ Sed ad hoc facilis est respõsio. Nam quantũ ad primum caput de cõsuetudine loquẽte de primogenito, certè cõsuetudo etiam in nepote primogeniti verificatur, vt more nostrorũ loquar. Nam dici potest primogenitus sicuti pater ipsius, vt suprà ostẽdimus in multis rationib. pro nepote. Et esto quòd nõ posset dici primogenitus: satis tamẽ illi est esse filiũ primogeniti, vt excludat secundogenitũ, vt pater excludebat per 2. & 3. rationẽ pro eodem nepote adductã. Quantùm autem ad secundum caput de iure communi, satis respondimus in præcedenti ratione. *Responsio.*

107 ¶ 4. Nomen primogeniti est nomen ætatis. At qualitas ætatis non est transmisibilis ad hæredes, vt not. in c. t. de reg. iur. lib. 6. Nam vbi consideratur ætas, inspicimus successorem, non eum cui successit, in his quæ post mortem illius sumunt initium, vel effectum. l. ea quæ. C. de tempo. in inte. rest. Et ideo si minor succedit maiori, vtitur iure minoris, & è contrario, l. Aemilius. ff. de minor. vbi minor qui maiori successit, debet iudicari & censeri ex sua ætate, & non ætate eius cui successit, quantùm ad cõsequenda beneficia, quæ ex persona sumunt originem, nec reperiebantur in persona ipsius prædecessoris consummata, sed consommanda. *Nomẽ primogeniti est nomẽ ætatis. Aetas successoris inspiciẽda, nõ eius cui successit.*

108 ¶ Est enim ætas res omnium personalissima, vt quæ nũquam transit in filium. Nec enim potest esse ætas patris, ætas filij; l. si paterfa. §. vlt. de adop. & §. minorẽ. Insti. eo. tit. Nec ea quidẽ cedi potest, nec transmitti. l. peto. §. prædium. ff. de leg. 2. & §. vlt. Instit. de vsufr. Et si ætas est personalis, ita quoque priuilegium ratione ipsius competens, quod ideo personam non egreditur, per l. 1. ff. de consti. prin. & in l. omnibus. ff. de reg. iur. & c. priuilegium; eo. tit. lib. 6. & vtrobique concord. *Aetas personalißima. Priuilegiũ ætatis personale.*

109 ¶ Hincq; videmus quòd licet deferatur legitima tutela, sicut hæreditas. l. j. ff. de legit. tutel. & §. ex his, cum seq. in auth. de hær. ab intest. Et ex consequenti in ea nepos assumat locum patris. Id tamen verum est, si is sit maior 25. annis, vt erat pater illius. Nam si minor sit, non poterit assumere locum patris maioris, vt probatur in d. §. ex his, iuncto §. 1. & in l. vlt. C. de legit. tutel. iuncta l. de tutela, quæ est antepe. ff. de tutel. Ex quo & illud sequitur, filium primogeniti non posse assumere locum illius, nisi & ipse sit primogenitus, vt erat pater illius. *In tutela legitima nepos assumit locũ patris, tum demum si maior est, non alias.*

110 ¶ Cui rationi ita respõderi potest, quòd sicut corpus patris partim in filiũ trãsfunditur & propagatur, vt diximus suprà in 4. ratione pro nepote: ita effectus ætatis & primogenituræ inceptus in patre, etiam propagatur & transfunditur in filium, vt quẽadmodum pater exclusisset secũdogenitũ, ita & filius, qui est eadem persona, & eius locũ ingreditur, vt suprà plurib. ostensum est, iure propagationis, & repræsentationis etiam excludit. Et id quidem etiam si qualitas exclusiua non esset verè in eo. Satis enim est vt sit repræsentatiuè, vt plenè ostensum est in 3. & iterum in 6. ratione pro nepote. Nam subrogatus qualis est filius in locũ patris, eadem obtinet priuilegia, quæ & is in cuius locum subrogatur, vt dictum est in 10. ratione pro nepote. Ideóque priuilegiũ, honor, & beneficium patris etiam personale transit in liberos, licet non in extraneos hęredes, vt & ostensum est in 11. ratione. Et patet hic in huiusmodi priuilegio primogenituræ, quia sic diceretur id non transire in nepotem tanquam personale, quod nemo non falsum dixerit. *Responsio.*

111 ¶ Præterea licet ea res non trãsmittatur, nihil tamen ob id impeditur nepos, quin patruo præferatur, non quidem iure trãsmissionis, cùm extinguatur cũ persona defuncti, si hoc concedimus, sed ex alio iure penitus diuerso, quod viuente ipso filio primogenito erat etiã in nepote, obumbratum tamen & suspensum: sicut & ius ipsius filij suspenditur viuẽte auo, per id quod in simili habetur in l. si seruus cõmunis Męuij. §. vlt. ff. de stipu. seruo. vbi si seruus fructuarius locat operas suas, & stipulatur aliquid annuum loco mercedis, vsufructuarius agit ex ea stipulatione, quãdiu durat vsusfructus. At eo finito agit proprietarius, non quòd stipulatio semel præstita fructuario transmittatur in proprietarium. Nam ea finitur, & incipit alia, quæ fuit iam ab initio in proprietario producta: sed ea suspendebatur, nec locum habebat viuente vsufructuario. *Ad idem. Et etiam sine transmißione ius deuoluitur ad sequẽtem.*

112 ¶ Similiter in l. quandiu institutus, in fi. ff. de acq. hære. vbi si sint plures vulgariter substituti, vnus post alium: mortuo primo ante aditam hæreditatem, ius adeundi siue spes illi competens extinguitur, & venit substitutus ex iure suo, non ex iure primi ad se transmisso. Ideóque postremus substitutus seductis prioribus venit perinde ac si solus ab initio fuisset substitutus, & ingreditur locum priorum. l. cohæredi, in prio. ff. de vulg. & pup. *Ad idem.*

113 ¶ Et hoc quoq; videmus in successione intestati, cùm sunt plures gradus. Cuilibet enim gradui defertur successio à lege. & seducto primo gradu, per expressam vel tacitã repudiationẽ, ius illius non trãsmittitur ad gradum sequentem; quia ius repudiatũ non trãsmittitur, per l. si quis filiũ. C. de inof. testa. Sed ius illud prioris extinguitur, & sequẽs venit iure suo, & ex sua persona, vt patet ex no. per Bar. in l. qui superstitis. ff. de acq. hær. & Bal. in l. vlt. C. de pac. dum quęrunt, an cùm filia renuntiauit hæreditati paternæ, noceat nepoti. Et sanè si vult venire tanquam hæres filiæ, nocet: sed si ex sua persona per successoriũ edictũ, nõn nocet, quia illud est ius nouũ, cui renunciatum non fuit. Et hoc maximè procedit, si filia quæ renuntiauit, mortua est in vita patris, secundùm ipsum Bal. quia tunc ea semota venit nepos ex sua persona. de quo latissimè alibi dicemus. *Ad idem. Renuntiatio matris an noceat nepoti. Ad idem.*

114 ¶ Patet & hoc in querela inofficiosi testamẽti per filium repudiata vel expressè, vel tacitè per lapsum tẽporis. Nam nepos ex eo nũ admittitur ad huiusmodi querelam ita repudiatã, ex persona patris, & sic ex iure transmissionis, per d. l. si quis filium. C. de inof testa. Potest tamen venire *Nepos admittitur ad querelã repudiatã nõ iure transmissiõis, sed ex sua persona.*

ex sua persona,cùm ipse censeatur exhæredatus,licet fuerit præteritus, quia nõ tenebat primum locum in suitate,secundùm Bart.in l.pater filium.ff.eo.tit. & in l.in suis.ff.de lib.& post.venitque per successorium edictum.l.si is qui.ff.de inoff.testa. nec hoc casu merita vel demerita filij considerantur,sed ipsius tantùm nepotis.l.3.§.si emancipatus filius.ff.de bon.poss.contra tab.Ex quo patet id competere nepoti ex nouo diuersóque,quàm quod patri competebat,remedio.

115 *Legitimatio non extẽditur ad nepotes ex naturali filio antè mortuo.*

¶ 5.Legitimatio quæ fit per subsequens matrimoniũ,qua nulla naturalior,nulla fauorabilior est, vt latè ostendimus suprà in 34.quæst.non extenditur ad nepotes natos ex naturali filio iam præmortuo , ita vt tales nepotes succedant auo tanquam nati ex legitimo patre, vt not. voluerunt Guil.Cu.Alber.& Bal.in l.benignius.ff.de legi.& Fran.Cre.no.32.habebam,& latè Ias. qui adfert concord.in repet.l.si is qui pro emptore, col.29.vers.ista conclusio, Bar.ff.de vsucap.& diximus etiam suprà in 34.q.nu.62.sed vnum est,& seq.vbi eius rei rationem reddidimus. Ergo non absimiliter ius istud primogenituræ & succedendi competens tanquam primogenito , non debet extendi ad nepotes filij præmortui.

116 *Responsio.*

¶ Sed ad hoc dici potest,quòd hoc ideò fit,quoniã vt dicunt Guil.Bal.& Alber.vbi suprà,ista fictio requirit personam filij,vt per eam extendatur ad nepotem. Ergo amotio medij directiui in finem impedit effectum extremi,arg.l.huic scripturæ.ff.ad leg.Aquil. Hic autem nihil tale requiritur,quando nepos ex filio præmortuo succedit,vt planè probauimus. Quanquam etiam non omnino indubitata est illa decisio,cùm de ea multùm dubitarit Socin.in l.Gallus.§.si eius,col.2. vers.2.aduerte.ff.de lib.& posthum.

117 *Quod in spe. est transmitti non potest.*

¶ 6.Quod in spe tantùm est,id vtique trãsmitti non potest.l.sed si plures,in priñ.& l.qui plures. & l.qui habebat.ff.de vulg.& pup.substit.& l.Sempronius.ff.de vsu & vsufr.legat. & l.si cùm hæres.ff.quando dies legat.ced.& l.hæres meus,in secundo responso.ff.de condi.& demonstr.& ad hoc quoque allegatur c.non ex quo,de consec.dist.4.

118 *Responsio.*

¶ Sed & huic responderi potest,quod suprà in 4.ratione diximus, vt videlicet quãuis ius primogenituræ non trãsmittatur in nepotẽ,nihilò tamen secius nepos ipse iure proprio id ius obtinet. Quin negari potest esse verum simpliciter, spem non esse transmissibilem. Sed tum demum id procedit,cùm spes non satis firma est nec certa,cuiusmodi non est hæc de qua agimus,quæ primogenito tolli nõ potest,vt diximus suprà in 21.q.atq; etiam in vlt.ratione pro patruo. Ideóque hauddubie transmittitur,vt liquidò apparet ex iis quæ dicta sunt in 24.ratione pro nepote.

119 *Nepos succedit auo non ex persona patris, sed propria. uide tamen nu.119.*

¶ 7.Licet nepos in successione aui succedat in locũ patris antè mortui,ex eo tamen nõ sequitur quòd succedat ex persona patris tanquã ex iure trãsmisso:sed illud tãtùm, quòd succedit in gradum paternũ,ex propria tamen persona,atq; iure proprio,tanquã nepos, non tãquã repræsentãs filiũ,cùm illi ipsi filio nunquã fuerit delata hæreditas,vt no.declarat Bar.in l.1.§.si sit nepos.ff. de collat.dotis,& in l.1.§.si sit filius.ff.de cõiun.cum emãci.libe.& in l.si auus,quæ est 2.per illum tex.& ibi Bal.in 4.opp.Saly.Alex.Corn.Fran.Are.& Ias.C.de lib.præter.vbi Bar.id dicit apparere ex eo,quòd institutio patris sibi prodest,vel nocet,si inspicitur institutio vel exhæredatio. Igitur quòd in locum succedit,intelligitur in gradum,vt scilicet obtineat primũ gradum,vt pater tenebat.Bal.autem dicit quòd succedit in locũ patris priuatiuè,nõ trãsmissiuè.Nam si ita succederet, non esset necesse instituere nepotem si filius esset institutus, quia transmissio fit in successorem cum iisdem qualitatibus.Sed hoc falsum est per d.l.si auus,& l.posthumorum. ff.de iniust.testa.

120 *Ad idem.*

¶ Et eadem propè voluerunt ipse Bal.in l.vlt.col.pen.vers.hic incidenter quæritur.C.de pact.vbi ex hoc fieri dicit , quòd pactum de non succedendo factum per filiam mortuam ante patrem non nocet nepoti:vtpote qui veniat ex propria persona,& Pet.Anc.cons.315. dominus Bar.plenè tangit,& Alex.consil.20.viso processu,col.3.vers.octauò probatur,& col.pen.vers.non obstat octauum arg.lib.1. & iterum cons.4.ponderatis verbis,col.pe.lib.4.& cons.117.viso tit.col.3.lib.6. quod iterum repetitur cons.57.lib.7.Fran.Are.in l.2.col.2. C.de in ius voc.& in l.qui superstitis, col.6.vers.tu autem dic.ff.de acq.hær.& Cor.cons.116.difficultas, col.4.vers. præterea licet succedat,lib.2.Ias.in l.si arrogator,col.8.vers.pro pleniori.ff.de adop.

121 *Ad idem.*

¶ Et hoc quoque ita probare potes,quia tex.in l.Gallus.§.nunc de lege.ff.de lib.& posth.& in §. sui,Instit.de hær.quali.& dif.dicunt,quòd tum nepos ingreditur locum patris in suitate cùm per mortẽ naturalem vel ciuilem filius desinit esse suus. Si igitur in filio extinguitur suitas, quomodo potest nepos succedere iure transmissionis? Porrò si successio non potest transferri in nepotem iure transmissionis consequens est,vt nec ius item primogenituræ,quò ad successionem. Quoniam hæc est vna qualitas,& vnus modus succedendi,quæ non potest esse sine subiecto.l. Iulianus.§.1.ff.ad exhib.& l.adeò.§.cùm quis.ff.de acq.rer.dom.

Qualitas non potest esse sine subiecto.

122 *Contra superiorem opin.*

¶ Verùm quod huic respõdeatur in prõptu est,ex respõsione 4.rationis.Nec enim refert an iure trãsmissionis,an aliàs nepos succedat in locũ patris,vt excludat patruũ,sicuti illic probatum est: Quanquã & aliter respõderi potest, videlicet illã doctrinã Bar.& sequaciũ nõ omnibus placere, & inter cæteros gl.in d.§.si sit filius,quę dicit ibi cõferri filio emãcipato ex persona patris,nõ filij, quã sequũtur Io.And.in rub.de feu.& Bal.in l.si emãcipati,loquẽtes in casu d.§.si sit filius.Sed & quod aliàs succedat nepos ex persona patris,& tãquã illũ repræsentãs,tenet Bar.sibi cõtrarius,in d. l.Gallus.§.& quid si tãtùm,col.pen.ff.de lib.& posth.& Io.Fab.& Io.Plat.in §.cùm filius, Instit.de hær.quæ ab intest.defe.& Paul.Ca.cons.421.quòd ista mater,col.2.vers.& primò probatur,lib.1.

¶ Nec

113 ¶ Nec quicquam facit quod de iure suitatis dictũ est. Nã illud ideo est, quia huiusmodi ius respicit successionẽ, & continuationẽ iuris de patre in filium, per l. in suis. ff. de lib. & posth. & no. in l. apud hostes. C. de suis & legi. & in l. si fratris. C. de iure delib. & nullum effectũ potuit habere in filio, qui mortuus est viuo patre, eodémq; auo. Ideo non transmisit ius illud in nepotẽ. Sed nepos ex persona sua, vt priores illi dicunt, subintrat locum patris, vt no. in d. l. Gallus. Quod non ita obtinet in iure primogenituræ, quia statim quàm filius natus est, veluti ius illud prioritatis occupat. In eóq; iã fundata est primogenitura iure quidẽ naturæ, quò ad actus iuris, licet quò ad bona paterna effectus primogenituræ sit suspensus, donec viuit pater. Idcóque ex persona ipsius transit in filium eius per quandam continuationem, & propagationem, vt sæpius iam dictũ est.

Respondet ad ius suitatis.

114 ¶ 8. Aut dicimus transmitti ius primogenituræ in nepotẽ in actu, aut in potentia. Primũ dici nõ potest, quia primogenitus viuo patre non habet ius actuale, ideo nec illud transmittere potest, per l. si quis filium. C. de inof. test. Nã secunda causa debet agere suũ effectum ex vi primæ causę. l. tutor. ff. de fideiuss. & l. qui id quod. ff. de don. A primordio enim tituli posterior formatur euẽtus. l. j. C. de impo. lucr. descr. li. 10. Et omnis deriuatio pręsupponit vim deriuantis in alterũ, sine qua nulla potest fieri deriuatio. l. 2. §. 1. ff. de stip. seruo. Secundũ quoq;, quod de potẽtia est, fieri etiã non potest, quia talis potẽtia est effecta caduca morte filij: ideo nec transmitti potest, per l. 1. §. pro secundo, & §. in nouissimo. & §. sin autẽ. C. de cad. tol. & no. in l. 1. C de his qui ant. apert. tab.

Ius nondum actuale non transmittitur.

Secunda causa agit ex ui prima.

Caducum non transmittitur.

115 ¶ Sed huic rationi præter ea, quæ dicta sunt in præcedentibus, ex quibus apertũ colligitur respõsum. Illud quoque dici potest, quòd ius competens beneficio legis transmittitur etiam antequam fuerit delatum, vt patet in arrogato, qui legis beneficio habet quartam in bonis arrogati, quam & in hæredem transmittit nondum delatam, per l. si arrogator. ff. de adopt. & l. 1. §. si impuberi. ff. de colla: bon. & diximus suprà in 32. ratione pro nepote, & iterum in 33. Itẽ dici potest, quòd potentia succedendi etiam transmittitur in nepotem à filio mortuo ante patrem per text. in §. 1. in auth. de hær. ab inte. & expressè voluerunt Bar. & Pau. Cast. in l. is potest. ff. de acq. hær. Et facit etiam quod diximus in 24. ratione pro nepote.

Beneficium legis etiam non delatum trãsmittitur.

Potẽtia succedendi trãsmittitur.

116 ¶ 9. Per medium inhabile & imperfectũ non potest fieri perfectus transitus in aliquod extremorum. l. qui sella. §. in rusticis ff. de seruit. rusti. præ. Sed primogenitus est medium inhabile & imperfectum, cùm mortuus sit viuo patre. Igitur in nepotẽ ipsius filium transitus fieri non potest. Cui rationi vltra iam dicta in superioribus, quæ hanc quoque rationem refellunt, potes respondere ex iis quæ dicta sunt suprà, in 23. q. num. 14. intellige igitur, & seq. vbi inhabilitas filij primogeniti non impedit, quin nepos ex eo in iure primogenituræ succedat.

Per mediũ inhabile non fit transitus.

Responsio.

117 ¶ 10. Quãdo quis venit per aliũ non potest venire si medio tẽpore ille alius sit extinctus vel inhabilis effectus. l. proinde. ff. ad leg. Aqui. & l. vlt. C. com. præd. & l. Diuo Marco. C. de quæst. & no. Cy. vt à nõnullis citatur, in Auth. post fratres. C. de leg. hęr. Ex quo fit vt quod obstat patri, obster & filio. l. in omnibus. §. nõ debeo. ff. de reg. iur. cum aliis concor. adductis suprà ante n. 12. q. vbi & tu responsionẽ ad eam rem videre poteris præter ea quæ diximus in præcedentibus rationibus.

Per alium iam extinctũ quis uenire nõ potest.

118 ¶ 11. Non potest nepos sese fundare in patre qui sublatus & pręcisus est à rerum natura, antequã esset ipse pater fundatus in iure succedendi. Nam destructo fundamento destruũtur cętera omnia. l. nam origo. ff. quod vi aut clam, & l. lex vectigali de pign. & cap. cùm Paulus. 1. q. 1. cum aliis infinitis similibus.

Fundamento destructo, destruuntur cætera.

119 ¶ At hoc nihil obest nepoti, tũ quia possumus dicere, quòd nõ se fundat in patre, vt qui ex persona sua venit, non patris. vt diximus suprà in respõsione 4. rationis, nu. 111. patet & hoc, & iterum in 7. ratione pro patruo. Tum quia pater ipse etiam viuente auo potest dici ius primogenituræ saltem habitu occupasse, vt diximus in responsione 7. rationis. Tum quia ad minus, vt vulgò loquimur, in spe huiusmodi ius habuit, & ea quidem firma & non variabili, vtpote quæ tolli non potest. Propterea & illi potest nepos ex eo iuniti, per ea quæ dicta sunt in 24. ratione pro nepote, & latiùs in vlt. ratione pro eodem, & in responsione 6. rationis pro patruo.

Responsio.

120 ¶ 12. Primogenituræ qualitas non potest esse extincto proprio subiecto, arg. l. qui libertinus. §. posthumus. ff. de oper. liber. & l. tutela. §. si duo. ff. de legiti. tut. & nota. in l. defuncto. C. si in fraudem patro. Nam ista qualitas inhæret ipsi subiecto, id est, personæ primogeniti, qua extincta extinguitur ipsa qualitas: quia non entis, vt nostri loquuntur, nullæ sunt qualitates. l. eius qui in prouincia. ff. si cert. pet.

Qualitas non potest esse extincto subiecto.

121 ¶ Sed & huius quoque aperta est responsio, quòd non dicitur extinctum primogeniti subiectũ, cùm ex eo superest nepos, qui eadem est persona cum patre primogenito. Ideoq; & ipse primogenitus in eo viuere dicitur, vt late patet ex iis, quæ diximus suprà in 4. ratione pro nepote.

Responsio.

122 ¶ 13. Aetas huic beneficio primogenituræ causam præstat, non filiatio, quod hinc patet; quia nõ satis est filium esse, vt obtineat hoc ius; nisi & ipse sit primogenitus. Quod ergo tempus ei concedit, alteri concedi non potest. l. si filius. §. cùm filius. ff. de bonis lib.

Beneficiũ temporis alterinõ potest cõcedi.

123 ¶ Sed ex superioribus satis apparet responsio, præsertim ex iis quæ dicta sunt in respõsione 4. rationis pro patruo, & etiam in 2. & 3. ratione pro nepote, ex quibus colligitur ętatem patris repręsentari in filio: ita vt idem priuilegium obtineat ratione huiusmodi repręsentationis, ac si veram ipsam ætatem haberet. Et vide etiam hic quæ diximus suprà in 44. ratione pro nepote.

Responsio.

124 ¶ 14. Et hęc quidẽ ratio erit veluti pręcedentis responsionis destructrix, Verba sunt intelligenda natura

Verba naturaliter intelligenda.

naturaliter & non secũdùm fictionem.l.filio quem pater.ff.de iniust.testa.ibi, ne imagine veritas obumbretur,cum concord.adductis suprà in fin.1.q.Sed quòd ætas patris repræsentetur in filio, procedit ex iuris fictione,& nõ verè & naturaliter,vt dicit Bal.in auth.cessante,col.vlt.C.de suis & legi.hær.& in l.tutela.§.si duo,in fi.ff.de leg.tut.& in c.1.io fi.tit. Imper.Loth.Eugen.Pap.Alex. cons.204.consideratis verbis,col.2,vers.confirmantur prædicta,lib.2.Hiero.Gratus cons.25.cum magnifica,col.1.vers.maturiùs,lib.1.At patruus reuera & naturaliter est primogenitus,& filius.Igitur videtur esse anteponendus,tanquam de eo sentiat cõsuetudo loquens de primogenito,præsertim cùm statutum vel cõsuetudo loquens de primogenito, non habeat locum in casu ficto. l.3.§.hæc verba.ff.de neg.gest.& in specie voluerunt Iac.Bu.& Bald.in l.quoties.C.de rei vend.Et idem de statuto loquente de proximiore respondit Gratus d.cons.25.

Repræsentatio fit ex fictione.

135 ¶ Sed dici potest,quòd non tam ex fictione nepos est primogenitus, quàm ex rei veritate, sicuti & pater ipsius erat,per tex.apertum in l.vlt.C.de impub.& aliis substit.Ibi enim dicitur,quòd naturâ pater & filius eadem esse persona intelliguntur. Ponderandum est enim verbum,natura, quod ostendit id esse ex veritate iuris naturalis,vt diximus suprà in 4.ratione pro nepote , tum in prin.eius rationis,tum nu.24.proinde. Atq; etiã in 9. ratione etiam pro nepote.Ideóq; etiam in statutis filius intrat in locum & gradum patris,vt post alios voluit Franc.Aret.in l.Gallus.§.instituens,ad fi.ff.de lib.& posth. Quibus adde & quæ dicam in responsione sequent.rationis.

Responsio.

136 ¶ 15.Quæ admodum præcedenti rationi concinit,vbi casus verus & casus fictus operantur eũdem effectum,debet in dubio dispositio intelligi de casu vero,non ficto.l.ex ea.§.in insulam, & ibi no.ff.de verb.oblig.& l.cùm pater.§.hæreditatem filius.ff.de leg.2.& l.Statius.§.Cornelio.ff.de iure fisci,& not.Bal.Imol. & recentiores in l.Gallus.§.& quid si tantùm.ff.de lib.& posth. Imo.in l.1.§.t.ff.ad leg.Falcid.Propterea & constitutio loquens de primogenito debet intelligi de primogenito verè, & non fictè vt expresse voluerunt Iacob.But.& Bald.in d.l.quoties.C.de rei vendi. Nam consuetudo(inquiunt)præferens primogenitum,respicit in dubio naturalem & realem veritatem,& non fictionem,per l.vlt.C.de his qui veni.æta.impe.

Dispositio in dubio intelligitur de casu vero,non ficto.

137 ¶ Et generale est vt consuetudo præsertim contra ius commune,qualis hæc est,vt dictum est in 4.q.debeat intelligi in casu vero , nec trahi debeat ad fictum, vt per Io.And.& Archi.in c.vlt.de consuet.lib.6.& Bart.in l.omnes populi,in 6.q.princ.ff.de iusti.& iure,& in l.hæres quandoq;. ff. de acq.hære.Bal.in l.si quis non dicam rapere,col.2.vers.iuxta hoc incidenter.C.de epi.& cleri.& in l.siue possidetis.col.2.ver.secundò quæro.C.de proba.& no.in d.l.1.§.t.ff.ad leg.Falci.cũ similibus.Idq; maximè quando fictio tendit ad præiudicium alterius , vt declarat Io.And.loquens in huiusmodi consuetudine præferente primogenitum,in c.sine culpa,de regu.iur.in Mercur.in ea videlicet q.vter præferatur primogenitus legitimatus,an secundogenitus legitimus.

Consuetudo cõtra ius commune non trahitur ad casum fictum. Maximè cum tẽdit ad præiudiciũ alterius.

138 ¶Sed & id quoque præsertim procedit,quando concurreret duplex fictio,vt necessariò fieret, si nepos succederet in iure primogenituræ,excluso patruo maiore ætate.Prima quia nepos fingeretur primogenitus ex persona patris. Altera quòd qui est in vlteriori gradu , fingeretur esse in proximiori,cùm tamen duplex fictio circa vnum & idem non possit concurrere,vt no.Bar.in l. si is qui pro emptore.ff.de vsucap.& ante eum gl.& alij in l.3.C.de dotis promis.cum infi.si.

Duæ fictiones concurrunt.

139 ¶Sed & hoc dici potest primùm quod diximus in præcedenti ratione.Deinde & illud quoq; q. hic non agimus,an sit nepos primogenitus verè & naturaliter, an verò fictè.Sufficit enim quòd habeat priuilegium annexũ gradui patris primogeniti,in quo fictè succedit.Sicut videmus quòd ille qui fictè repræsentat personam defuncti, hac sola fictione omnia defuncti iura & priuilegia obtinet,l.non solùm.ff.de in inte.resti.& l.hæred.§.an ea.ff.fami.hercis.& l.3.C.de nego.gest.

Responsio.

140 ¶Prętereà,& illud,quòd nepos ęquiparatur patri,ac si ipse pater succederet,si viueret,per tex.in d. §.reliquum.in Auth.de hær.ab inte.veni.At dispositio noua facta in casu vero,extenditur ad casum fictũ vero ęquiparatum,per d.l.Gallus.§.& quid si tantùm,& ibi Bald.ff.de lib.& posth.& d. l.1.§.1.ff.ad l.Falci.& c.ad audientiam,& c.cum dilectus,& vtrobique Imol.& Panor. de cler.non resid.Et id est quod diximus suprà in 1.ratione pro nepote, nu.20.sed & quod,& iterũ in 14.ratione,num.47.mouentur,quòd consuetudo & statutum admittunt interpretationem passiuam.

Ad idem. Noua dispositio facta in casu uero trahitur ad fictum.

141 ¶Quod autem dictum est non posse duas fictiones in vnum concurrere,non procedit quando vna venit accessoriè & in consequentiam alterius,per l.sub conditione, & ibi Barb.ff.de sol.& l. cũ duæ.ff.de capt.& postli.reuer.& §. si ab hostibus,Instit.quib.mo.ius patri.pot.sol.gl.in l.seruus communis Męuij,in princ.in verbo,stipulatio,ad fin.ff.de stip.seruo.Bar.in l.si is qui pro emptore,col.pe.vers.circa id verò,& ibi Ias.col.vlt.vbi adducit alios concord.ff.de vsucap. Hic autem ita fit ex eo quòd nepos fingitur esse in gradu filij,& sic subrogatur loco illius: sequitur accessoriè,quod debet fingi primogenitus,vt vtatur illius priuilegio.Vel etiam dici potest, quòd hic est vna tantùm fictio producens diuersos effectus.Nam fingitur nepos esse in gradu filij, & ex hoc sequitur quod quamuis non fingatur esse primogenitus,habet tamen priuilegium primogenituræ annexum gradui in quem fictè succedit. Sicut aliàs hæres qui repræsentat personam defuncti,consequitur priuilegia illius,vt nuper diximus.

Duas fictiones cõcurrere unã in consequẽtiam alterius.

142 ¶16.Ratio,quę & pręcedentibus cõgruit, ex text.nota.in l.cùm hic status.§.si sponsus.ff.de dona. inter vir.& vxo.vbi cum donatio fit sponso,licet conferatur in tempus matrimonij,tamen non cõprehenditur sub verbis legis ad consequendũ priuilegiũ confirmationis ex morte donatoris,

Priuilegiũ datum qualitati.

quem

quem tex.dicit not.Fran.Aret.in l.diuortio,col.vlt.ff.de verb.obl. Ex eoque dicit sing.not.quòd vbicunque ad priuilegium quodpiam consequendum requiritur certa qualitas, si ea inest fictè tantùm & non verè,non comprehenditur sub verbis legis. Nam spõsus qui ita donat,vt donatio effectum habeat post matrimonium,verè quidem non est maritus,sed fictè censetur donare tanquam maritus,ex quo confert in tempus quo erit ipse maritus.Et ad hoc quoque illum text. ponderat Soc.Aret.discipulus:in l.1.col.14.in fi.ff.sol.matr.

requirit qualitatem verã, non fictam.

143 ¶ Sed quod respondeatur huic rationi vltra ea quæ diximus suprà,videlicet nepotem non fictè, sed verè esse primogenitum,in promptu est ex eo ipso tex.qui dicit,quòd licet ea donatio non comprehendatur sub verbis legis,qua cautum est donationem inter virum & vxorem non valere,sed morte tamen cõfirmari:ad sententiam tamen legis pertinet. Ideóque & lex in ea donatione locum obtinet,vt ibi scribitur. Igitur licet hic noster casus non comprehẽderetur in verbis cõsuetudinis præferentis primogenitum,quod tamen non concedimus, comprehenderetur tamen in sententia,quod quidem satius est.Nam verba sensui,menti,& sententię subseruiunt,c. intelligentia,& c.propterea,& c.ex his,extrà,de verb.sign.cum si.Ideóq; iudicandum de hoc casu,ac si in verbis comprehenderetur,vt etiam dicitur in d.§.si sponsus.

Responsio.

144 ¶ 17. Filius est causa proxima, nepos remota. At de causa proxima intellectum fuisse videtur, non de remota.l.quid liberis.§.hæc verba.& l.sed si plures.§.in arrogato.ff.de vulg.& pup.substit. & l.socium qui in eod.ff.pro soc.& l.huic scripturæ.ff.ad leg.Aqui.& voluit Bal.qui & hoc multis rationibus confirmat in l.ex placito,col.1.& 2.C.de rer.permut.cum multis cõcord. quas dedi in tractatu,cessante causa,cessat effectus,in 20.limit.

Filius causa proxima, nepos remota.

145 ¶ Tamen huic respondere potes, quòd id procedit, nisi prima causa in secundam influat, vt in hoc casu ex iis quæ diximus suprà in 21.ratione pro nepote. Atque etiã cùm causa remota longè distat à prima,secus si non sit admodum remota,sed proximè cõiuncta. Tunc enim ea æquè attenditur,vt proxima & immediata,per l.cùm de lanionis.§.asinã.ff.de fun.instr.& l.vxori quis, & ibi Bart.ff.de auro & arg.leg.cum si.quæ & tu videre poteris in d.tract.cessante causa,loco suprà alleg.hic autem adeò nepos proximè cõiunctus est patri,vt idem esse videatur, vt iam suprà diximus.Ideo æquè attenditur ac pater ipse.

Nisi prima influat in secundam.

146 ¶ 18. Si feudũ fuerit concessum alicui & ipsius liberis masculis,& eis deficiẽtibus,fœminis.Si vasallus decedit relictis superstitibus vna filia,& nepote ex altera filia,nepós filiã eandemq; amitam excludit,quia in eo est qualitas sexus inclusiua:& in filia è cõtrario exclusiua,licet sit ex patre masculo,per tex.in d.s.tit.qui sibi vel hær.suis,& ibi latè Doct.& Calde.tit.de feud.cons.13. cõcessum est feudum. Quod & similiter videtur dicendũ in hoc casu,vt videlicet cõsiderata ætate nepotis potiùs quàm filij ex quo natus est nepos,ipse excludatur,contrà includatur secundogenitus.

Nepos ex filia excludit amitam,si mares excludant fœminas.

147 ¶ Huic tamen respõdebis,quòd ideo ibi ratione fœminini sexus illi successores repelluntur,quia sunt inhabiles,vt dicit ille tex.In casu autem nostro nepos nõ est simpliciter inhabilis:imò verò ipse per repræsentationem censetur primogenitus,vt suprà diximus. Vel etiam dici potest,quòd ille tex.loquens de sexu & in materia feudali,non est trahendus ad alios casus,in quibus nepos de iure cõmuni succedit in locum patris, vt etiam patruos excludat, quibus casibus filius ipsius pater excluderet,per §.reliquum.de hær.ab intest. Vel illud denique, quòd ideo illud procedit in d.c.1.quoniam expressè dictum fuerat in concessione feudi,quòd ita demum admitterentur filiæ,si masculi omnes deficerent:& propterea,cùm aliquis masculus superesset,repelluntur fœminæ etiam ex masculis.hic autem nihil omnino tale est.

Responsio.

148 ¶ 19. Si nepos præfertur patruo,is ex patre plus consequitur, quàm pater ipse primogenitus habebat tempore mortis suæ,contra regulam illam vulgatissimam, nemo plus iuris ad alium trãsferre potest,quàm ipse habeat,vt ad verbum scribitur in l.nemo,& ibi concord.in glo.& Philip. Dec.ff.de regul.iur.& c.Daibertum,1.q.7. Quæ etiam sententia est Platonis in Symposio. Quod quis non habet,dare non potest.

Nemo plus iuris in alterum trãsfert quàm ipse habeat.

149 ¶ Sed hæc ratio in hoc casu nõ militat,quia videmus quòd etiam de iure communi nepos vnà succedit cum patruis in portione,quam filius pater ipsius habiturus fuisset,licet eam non haberet,cùm mortuus est,per d.auth.cessante,& auth.post fratres.C.de legit.hær.& alia iura suprà alleg.in 1.& 2.ratione pro nepote,idq; etiam vsque ad exclusionem patruorum,per d.§.reliquum. Et aliàs videmus quòd plerunq; plus habet hæres,quàm defunctus,per l.1.C.de dome.& protec. lib.12.& l.si quis sacris.C.de proxi.sacro.scrin.eo.lib.12.

Hæres plerũque plus habet quàm defunctus.

150 ¶ 20. In hanc partẽ facit text.in l.si quis filio exhæredato,in prin.ff.de iniust.testa.vbi nepos non rumpit testamentum aui,quo casu filius,idémque pater ipsius nepotis in eo testamento exhæredatus rumperet,si viueret. Ex quo facilè omnibus liquet, quòd nepos non repræsentat patrem. Nam si repræsentaret,æquè testamentum rumperet,vt patet ipse exhæredatus.

Nepos nõ rũpit testamentũ aui, etiãsi pater ipsius rupisset.

151 ¶ Sed hoc non obstat,quia ibi auus,qui filiũ exhæredauit,& nepotẽ præteriit,mortuus est superstite filio exhæredato,& nepote præterito:quem quidem nepotem præcedebat filius pater ipsius tempore mortis aui.Ideo non poterat rũpere testamentum etiã post mortem filij,cùm casus superueniens nihil officiat testamẽto iam cõfirmato morte testatoris. Quòd si filius diem obiisset viuo patre,& nepos reperiretur exhæredatus tẽpore mortis aui,æquè rũperet testamentũ,ac filius exhæredatus rupisset,si viueret,per l.posthumorũ.ff.de iniust.testa.& diximus suprà in 13.ratione

Responsio.

Nisi reperitur exhæredatus.

pro

pro oepote. Et in ea iura coociliat Bald. in l. si auus, col. 1. in 2. opin. C. de liber. præterit.

Filius patrem nō repræsentat in iure patronatus.

152 ¶ 21. Videmus etiam in iure patrooatus, quòd filius noo repræsentat patrem, sed à patruo excluditur, tam in tutela, quàm in successione liberti. l. tutela. §. si duo, vers. proinde, & ibi gl. ff. de legi. tut. & l. à duobus. ff. de oper. libe. & l. si libertus prætetito. §. 1. & l. commuoi, iuncta gl. in verbo, decesserit, in prin. ff. de bon. lib. Et facit etiam ad huius rei coofirmationem. l. idem erit. §. vlt. iuncta l. vtrùm portio, vers. quòd si sine liberis. ff. de asig. liber. vbi si libertus asignatus est duobus fratribus, altero mortuo eoam cum liberis, præfertur frater in iure patronatus filiis fratris mortuis quod procedit etiam si id factum esset contra voluntatem fratris defuncti, per l. si ex duobus, eo. tit. Et hæc quidem veluti iure accrescendi, vti dicit gl. in d. l. vtrùm, & Bart. in l. re cōiuocti, col. 12. vers. secundò in asignatiooe libertorum. ff. de leg. 3. de quo etiam loquitur Bal. allegās d. l. vtrùm, in auth. si quas ruinas, paulò ante fin. C. de sacr. eccle. quasi scilicet per mortem alterius ex fratribus totum alteri fratri accrescat, nulla liberorum fratris mortui ratiooe habita. Ergo oō absimili ratione idem dicere debemus in iure primogenituræ.

Responsio. Rationes differētiæ inter ius patronatus & alias successiones.

153 ¶ Sed quod huic respondeatur omnibus palàm est. Aliud enim est in successionibus libertorū, aliud io successioni sanguinis. In illis enim oepos nō succedit loco filij per dd. iura: in his secus, vt patet ex mulos iurib. allegatis suprà in 1. ratione pro nepote, & aliis etiam multis. Quā differētiam expressim adscripsit gl. in d. §. si duo, & io l. 2. C. si io fraud. pat. Ratio autem differentiæ est, quia ius patronatus oon defertur iure hæreditario. l. vt iurisiurandi. §. vlt. ff. de oper. lib. quam rationem adducit Io. Fab. in §. cùm filius, Inst. de hær. quæ ab inte. desc. Siue etiā propter ampliorē libertatem, ne scilicet libertus plures patrootos habeat. Quam etiam rationem adducit idem Fab. in §. vlt. Inst. de succes. libert. & approbat Ias. in l. si auiæ, col. 2. C. de succes. edict.

De eadem re.

154 ¶ Siue etiam quia ius patronatus est merè personale, vode oon ita de facili transmittitur, vt nepotes cum patruis in locum defuncti veniaot. quam rationem adsert Christo. Castel in l. si duo patroni, io prin. ff. de iureiur. & Ias. qui & alias quoque rationes adducit, cōs. 215. ex Valentia, col. pen. vers. non obstat text. lib. 2. Sed & præterea quantùm ad tutelam pertioet, dici potest, quòd ea quoque iure hæreditario ad alium transire non potest, vt est tex. in l. tute. ff. de tut. sicuti nec alia officia & dignitates. l. non distinguemus de officio. ff. de arbit. & c. quod sicut, & ibi glo. de elect. & c. vno delegatorum, de offi. deleg.

De eadem re.

155 ¶ Quanquā etiam aliter eas obiectiones diluit Alex. in d. disput. Sigismūdus, col. 44. vers. nō obst. tex. in l. Nempe quòd io dictis legib. ideo illud fuit statutum, quia hæreditas spectare debebat ad cōpatronos, vt ipse loquitur, non ad liberos, vode ad illos etiā traosibat onus tutelæ. l. quo tutelæ. ff. de reg. iur. & §. 1. Inst. de legi. patr. tutel. & id per ius accrescendi, quod est potentius successorio edicto. l. meminimus, quæ est vlt. vers. cùm autem tertio io illis verbis, nullúsq; alius sit in secūdo gradu, & ibi Bal. qui id not. C. de legit. hær. Sed in casu nostro nullum potest esse ius accrescendi, quod tum demum tantùm habet locum cùm aliqui suot coniuocti, & admittuotur vel admitti speraotur ad partes eodem tempore, & per concursum, vt probatur io l. si Titio fructus. §. 1. ff. de vsufruct. & l. hæc scriptura. ff. de cond. & demoost. & l. 1. & ibi Doct. C. quan. non pet. par.

Ius accrescēdi nō habet locū nisi cū plures simul admittūtur eodē tēpore.

De eadem re.

156 ¶ Hic autem ambo fratres scilicet primogenitus & secūdogenitus non simul admittūtur ad ius primogenituræ, sed vnus post aliū in solidum. Ideo tractaodum est de successorio edicto, nō de iure accrescendi, c. 1. §. cùm verò Cortadus, & ibi Bal. tit. qui feud. da. poss. & c. 1. tit. de grad. succes. io feu. & not. ipse Bal. in c. 1. col. 1. ti. an agn. vel fi. Sed in successorio edicto prima causa est liberorum & descendenoum. l. 1. §. sciēdum. ff. de suis & leg. & oot. in l. qui se patris. C. vnde libe. & in §. placebat. Inst. de legi. agn. suc. Vel rectiùs, ioquit, tractandum est de ordine succedendi ex legibus duodecim tabul. vel legis feudalis, quibus cauetur filium semper præferri. l. lege. C. de legi. hær. & §. 1. Instit. de hær. quę ab iutest defer. & c. 1. de succes. feu. cum si. Præterea ius accrescendi oon habet locum cùm quis admittitur ad partem suam de iure speciali. l. mulieri, & ibi not. ff. de condit. & demoost. Bart. in d. l. re coniuocti, col. 11. vers. tertiò est considerandum, cum si. Certum est autem id iuris primogenituræ esse iuris specialis.

Ius accrescēdi nō habet locū in iu. speciali.

Ius firmius quod uenit iure cōmuni quā quod iure speciali.

157 ¶ 22. Patruus iure cōmuoi ad successiooē qui patris ipsios vocatur, vt & probatur præter leges nostras ex illa Pauli sententia, Filius, ergo hæres. Nepos verò iure quodam singulari, ob id videlicet quòd patrē repræsentat, per d. §. cùm filius, Inst. de hære. quali. & dif. Firmius autem est ius quod venit iure non communi, quàm quod iure siogulari. l. eius militis. §. militia. ff. de testa. mil.

Responsio. Cōsuetudo ius facit. Et statutum. Et priuilegium. Exclusus habetur ac si nō esset.

158 ¶ Verùm dici potest, quod imò etiam nepos iure cōmuni veniat, per d. §. cùm filius, & alia suprà allegata in 1. ratione pro oepote. Præterea cùm consuetudo, statutum, & priuilegium ius faciant. Primùm quidē, per c. vlt. de consuet. Secundùm, per l. omnes populi. ff. de iust. & iure. & c. omnes, de constit. Tertiùm, per c. 1. dist. 3. Et ex iis, videlicet consuetudine, statuto, vel priuilegio excludatur secundogenitus per primogenitum, nullo respectu potest dici concurrere cum eo, vt suprà alibi diximus. Ergo perinde est ipse secundogenitus, ac si non esset, vt in simili dicit Bart. in l. 1. §. sciendum. ff. de suis & legi. & in l. vlt. ff. ad S. C. Tertul. Bal. & Ang. in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de lib. & posth. & in l. posthumus. §. si quis ex iis. ff. de inoff. testa. & in l. vlt. C. de liber. præterit. Ideóque noo poterit secundogenitus tanquam semel exclusus coocurrere cum oepote ex primogenito. Et sic frustra coosideratur, quòd vnus veniat iure communi, alter speciali.

159 ¶ 23. Licèt aliàs nepos repræseotaret filium. Non tamen id procederet cùm sit mentio de proximiore.

miore.l.si libertus præterito.§.si libertus.ff.de bo.lib. Nam nec tunc comprehenditur sequens,licet is sit qui soleat repræsentare proximiorem per tex.in l.iubemus,in prin.iuncto §.vlt.C.ad SC. Trebel.vbi Bal.per illum tex.dicit,quòd licet vbi fit mentio de filiis,comprehenduntur nepotes, qui succedunt in locum illorum per l.liberorum.ff.de verb.sign. Tamen vbi fit mentio de filiis & de gradu,non comprehenduntur nepotes.Sed nomen primogeniti gradum denotat, vt proximior.Ideò sub eo non comprehenditur nepos.

Appellatio proximioris sequentē non admittit.

160 ¶Sed tu dic primùm fatendo priorem illius rationis partem,negando inferiorē. Aliud enim est, cùm dispositio loquitur de proximioribus,vt tunc nepotes non cōprehendantur, aliud cùm de primogenitis.Nam primogenitus non dicitur respectu illius cui succeditur,sed aliorum fratrum posteà genitorum.Igitur cùm quis decedit relicto nepote ex primogenito iam mortuo,& secundogenito filio. Certe licet ipse secundogenitus sit proximior fratri,non tamē est primogenitus, sed is qui decessit.Quàm primum enim is natus est,sibi & posteris ius primogenituræ vendicauit.Nam primogenitura est qualitas instantanea & momētanea,quàm continuò quis acquirit,vt natus est,& ita etiam confestim excludit posteà natos quandiu superest,vel aliquis ex eo,cui & hoc ius veluti ex propagatione atque ex traduce ipsius competit.Ideò non mirum,si quocunque posteà tempore tractatur de iure primogenituræ, filius ipsius primogeniti sit tanquam primogenitus præferendus.At verba proximus,proximior,agnatus,& alia similia habent tractum successiuum,per l.si cognatis.ff.de reb.dub.& propterea ex tempore variantur, non autem momentanea,arg.l.insulam in biennium,ver.neque enim.ff.de verb.oblig.

Nepotes non veniūt appellatione filiorū si de gradu fit mentio.
An sit differētia inter appellationem proximioris & primogeniti.

161 ¶ Et ita distinguit inter primogenitum & proximiorē Pau.Cast.d.con.164.in præsenti causa.col. 7.ver.ad secundū respondetur,lib.2. Licet vtrūque nihil differre,quantùm ad casum nostrū pertinet,consuluerit Soci.con.252.visis instrumentis,propè per totū id cons.sed expresiùs col.eiusdē 12.ver.secundò,ego respondeo,lib.2.& id quidem opinione mea rectiùs.Nam licet aliàs etiam de iure cōmuni proximiores cæteros repellant,tamē nepos succedit cū patruis in locū patris,vt suprà dictū est.quin excludit patruos,quo casu parer exclusisset,per d.§.reliquū.Et ideo dicit tex.in authē.post fratres.C.de leg.hære.quòd post fratres & filiis fratrum qui proximior est admittitur. Quibus satis datur intelligi,quod in fratribus & filiis fratrum huiusmodi proximitas gradus nō attenditur.At in d.l.iubemus,suprà alleg.ideo non comprehenditur, quod ita nominatim ea l. declarat & disponit,vt etiam intelligit.Bar.in d.l.liberorū,col.2.ver.primo casu ff.de verb.sig.

De eadem re.

162 ¶24. Bonifacius Papa.quod iā diximus,in prin.huius q.pro Rege Roberto patruo cōtra nepotē pronuntiauit,de quo plerique omnes allegant cle.pastoralis,de re iudi.Seutētia autē Papæ & principis facit ius & tenet vim legis inter omnes.l.vlt.& ibi Doc.C. de legi.& l.j.ff.de cōsti.prin.& c. 1.in causis,& ibi omnes Doc.de re iudi.& And.Iser.in ca.j.§.præterea ante mediū,tit.de cap.Cor. Ang.in l.j.col.2.ver.in gl.quæ incipit,imò,& ibi Ale.col.pe.ver.in gl.in verbo derogare.ff.de seri. & Doc.vbique.Nec ad rem facit,si quis dicat quod non obstat sentētia aut constitutio papæ in terris imperij quibus legē imponere non potest in tēporalibus,per no.in c.per venerabilē,qui filij sunt legitimi.Nā id hauddubiè verū est,cùm de iure ciuili casus minime dubius est. Quod si nō certus est,vt profectò hic noster casus est,in quo omnes & cum aliis & secū quoque nonnunquā pugnant,certe standū est dispositioni Papæ,etiam in terris imperij,per no.in ca.1.de no.ope.nunci. Et id quidem maxime debet procedere in ipsius Bonifacij sentētia,vtpote quo nemo sedit in cathedra piscatoris ingenio excellentior,vt scribit Arch.in proœ.li.6.Quin de eo huiusmodi perhibet testimonium Bald. de hac nostra quæstione loquens, in d.l.cùm antiquioribus.C.de iure delib.quòd in aurea,quam appellat,ipsius compilatione libri Sexti nullus error reperitur.

Sētentia papæ & principis facit ius & habet vim legis. An autem vbique.
Bonifacius 8. cuiusmodi fuerit.

163 ¶Atqui est & aliquid,quod huic responderi potest, præter ea quæ ex aliis diximus suprà in prin. huius q.nu.2.§.quid quòd rex.Et quæ item possemus dicere de probitate & moribus ipsius Bonifacij,ex ipsomet Bal.in c.1.tit.de nat.feu.vt interim cæteros taccam. Ex quibus multò credibilius est Bonifacium,quod Bal.ipse dicit,fuisse in hac re partialem,quem vocant. Nam & illud quoque dici potest,non apparere ex d.cle.pastoralis,Bonifacium ita pronuntiasse,nisi id ipsum ex ea ob id expromas,quòd Robertum Regem Siciliæ illic vocitet.Sed hoc certe sententiam, iudicium, probationem non inducit,per cle.vlt.de sent.exc.

De eodem Bonifacio.

164 ¶Et si aliàs constaret id ab eo fuisse nuncupatim factum,potuit moueri ex quibusdam conuentionibus in concessione ipsius regni appositis.Multùm enim refert,quò ad hoc dubium,de quo nunc disserimus,quibus verbis vtatur statutum aut priuilegium hoc ius deferens primogenito, cum talia esse possint quæ si non expresse,tacitè tamen præferant patruum nepoti,vt licet colligere ex no.in eam rem expresim per Bal.post Nicol.Mat.in l.liberti libertæque.C.de oper.liber.& in d.l.cùm antiquioribus,in fi.istius q.C.de iure deli.& con.389.cōsuetudo est,col.vlt.vers.teneor disputationis,lib.2.& in l.ex hoc iure,col.2.ver.sextò quæritur.ff.de iust.& iur.Pan.con.85.duo vt morem,lib.3.Alex.con.123.discussis hæsitationibus.lib.1.& con.4.ponderatis verbis,lib.4.vbi dicit referre an constitutio loquatur de maiore, an primogenito, de quo tamen alibi diximus.& latè Barb.con.10.sapienter scribitur,post prin.lib.2.& etiam apparet ex his quæ tradit Ro.cons.30. in causa Hispalensis,& quæ diximus in præcedenti ratione.

Cōcessionis regni verba inspicienda.
An referat cōcessio loquatur de primogenito, an de maiore.

165 ¶Præterea Papæ siue Imperatoris aut alterius principis sententia contra ius cōmune nō facit Ius generale,secundùm Bal.inter con.Ange.cons.106.sanctissima & illustrissima regina.Quinetiam

Papæ & imperatoris sentē.

sia contra ius commune non facit ius generale.

vt pronuntiatio principis habeat vim legis, debet fieri cum causæ expres, ione, Imo.in c.j.in prin. extrà vt eccl.bene. Et hæc duo dicta nuncupatim sequitur Car.Ale.in ca.1.§.& quia vidimus, col. pen.versi.prætereà ad hoc, tit.qui feu.dar.pos.quamuis non reperi illud posterius dictum Imo.in meo codice. Verùm vt causæ cognitio in id requiratur, nuncupatim voluit Pan.in d.c.in causis, col.2.ver.& circa hanc, de re iudi.arg.à contrario sensu illius tex.& d.l.vlt.C.de leg. Et Ale.in l.apud Iulianum.§.vtrum.col.2.ver.quartò nota.ff.ad S.C.Treb.

An hic casus sit dubius de iure ciuili.

166 ¶Cęterùm non potest videri hic casus esse dubius de Iure Ciuili, cùm pręter plurimos tex.qui in locum & gradũ patris nepotem substituunt, vt patet in prima ratione pro nepote, tex.habeamus apertum, qui ita illum loco patris substituit, vt excludat patruos, si pater exclusisset, in d.§.reliquũ, in 2.ratione adductum, & alios in d.quoque ratione adductos. Nec me prætereà latet Bella Mer. affatim aliis multis rationibus ostendisse in decis.724.quę incipit, etiam de extra.ipsius Bonifacij in hac re declarationem non posse habere vim legis, vt ibi videre licet. Vereor enim ne si omnia hue adferam, fastidium studiosis pariam.

Casus à Bonifacio decisus nihil pertinet ad nostrum casum.

167 ¶Sed & aliud est quod satis ostendit quæstionẽ illam à Bonifacio Papa decisam nihil ad hũc locum pertinere, in quo tractamus de successione aui inter nepotẽ ex filio primogenito, & alterũ filium secundogenitũ. In illa autẽ quæstione non tractabatur de successione aui, imò nec patrui quidẽ, sed alterius remotioris, in qua nũquã filius assumit locũ patris, vt est tex.in authẽ.post fratres.C.de legi.hære.vbi Bar.ipse id optimè expẽdit, dicitq; ob id meritò regnum Roberto vtpote proximiori fuisse adiudicatum. de quo & nos latiùs dicemus in seq.q.num.4.illud autem fateor.

Consuetudo præferẽs primogenitum an sit odiosa

168 ¶25. Consuetudo præferens primogenitũ est odiosa, & contra ius commune, quòd æquales omnino facit liberos nulla ætatis & sexus differentia, vt abundantissimè dictum & ostensum est suprà in 4.q. Ergo restringẽda est vt non extendatur ad nepotem, cuius nullam facit mentionem, per c.odia.de reg.iur.lib.6.

Interpretatio declaratiua habet locum in dispositionibus etiam odiosis.

169 ¶ Sed respondere potest negando simpliciter huiusmodi consuetudinem esse odiosam, cùm ea magis sit fauorabilis, vt diximus etiam in d.4.q. Etsi odiosa esset, nihil tamẽ obest, quin nepotem comprehendat non tam vi extensionis, quàm interpretationis cuiusdam declaratiuæ, quæ procedit in quibusuis dispositionibus, quantuncunque odiosis. l.vt gradatim.§.& si lege.ff.de mune.& hono.& l.quicquid.ff.de verb.obl. Aut etiam, vt aliter id fore pronuntiemus, vi interpretationis passiuæ, quæ obtinet in quibuscunque dispositionibus etiam correctoriis & pœnalibus, vt diximus suprà in 14.ratione pro nepote, nu.huius quæstionis 47.mouentur.

Cessãte causa cessat effectus. Priuilegiũ cessat cessãte causa illius.

170 ¶26. Cessante caussa cessat effectus.l.adigere.§.quamuis.ff.de iure patro.& ca.cum cessante, de appel.& proptereà cessante causa priuilegij, cessat priuilegiũ.l.ex facto, in prin.& ibi Bar.& Bal. ff.de vulg.& pupil.cum infinitis propè sim.quæ tibi congessi in tractatu, cui hunc titulum nuncupaui; cessante causa cessat effectus. Quibus adde, ad huius rationis corroborationem, quòd priuilegium concessum respectu certæ qualitatis rei, cessat cessante ea qualitate.l.vlt.vbi hoc not.Franc. Are.in 5.not.C.de inoffi.test.& l.Titius.ff.de test.mili.& l.cui eorum.§.affinitas.ff.de postul. At in nepote cessat primogenitura, quæ causa est huiusmodi iuris & priuilegij, de quo contendimus. Ergo cessat priuilegium, quod primogenitura tribuit.

Nisi superstint quædam reliquiæ ipsius vel qualitatis.

171 ¶Sed & dici potest, primò limitando priorẽ partẽ, vt videlicet procedat, nisi remaneant quædã reliquiæ causæ. Nã tunc licet cesset causa, nõ tamen cessat effectus, propter reliquias illius, per text. in l.2.& 3.ff.rerũ amo.& voluerũt Dy.& Io.And.in c.decet.de reg.iur.lib.6. cum multis similibus à me adductis suprà loco nuper alleg.in 14.limitatione. Hic autẽ supersunt reliquiæ ipsius primogenituræ, vt suprà diximus in 31.ratione pro nepote. Ideo & hac ratione consuluit Soc.cons.84. incip.accuratissime, lib.3.transferri priuilegium patris in filios in casu de quo loquimur, cùm causa finalis ipsius priuilegij non extinguatur omnino morte patris, sed supersunt reliquiæ, videlicet liberi. Deinde etiam negando posteriorem partem. Nempe cùm nepos ipse æquè dicatur primogenitus, vt pater ipsius, vt suprà in multis locis ostendimus, præsertim in 4.ratione pro nepote, tum in prin.eius rationis, tum nu.54.proinde, atque etiam in 9.ratione pro ipso nepote.

Potentius ius quod quis habet iure proprio quàm quod alieno.

172 ¶ 27. Potẽtius est ius quod quis habet iure proprio, quàm quod habet iure alieno.l.si filius.§.1.ff. de fideic.liber.& l.pater §.15.ff.de leg.3.& l.assumpt.§.filius.ff.ad munic.& l.sacrosanctæ.C.de sac. eccle.& melius in l.si quid in bello, & ibi gl.& Bart.ff.de capti.& postli.reuer.& in l.more, ibi, suo iure non alieno beneficio, & ibi etiam Bald.& recentiores.ff.de iuris.om.iud. Bald.cons.485.statuto ciuitatis, col.j.lib.1. Angel.cons.100.sanctissima, col.2. Phili.Dec.in l.2.col.2. ff.de regu.iur. cum aliis simil. Sed patruus maior est ætate, & ideo primogenitus iure quidem proprio; nepos autem iure alieno, scilicet patris iam mortui. Ergo præferendus est patruus.

An secũdogenitus habeat id iure proprio iure. Et an nepos iure alieno.

173 ¶ Cui respõdemus, vtrunq; falsum esse, ꝙ & patruus sit primogenitus iure proprio, & nepos iure alieno. Primũ enim patruus non potest dici primogenitus, quãdiu superest primogenitus, aut aliquis ex eo qui eius locũ tenet, vt suprà multis ostẽdimus in responsione 22.rationis, & alibi sępe. Secundum quoq; falsum est, vtpote cùm nepos sese possit dicere primogenitũ, vt pater, nõ quidem ex persona patris, sed ex propria ipsius, vt etiã constat ex iis quæ diximus in responsione 4. rationis, & alibi quoq; sępe. Et si teneamus eam partẽ cui magis placet, vt nepos succedat ex transmissione & persona patris. Tamen hic nihil oberit, quia non refert siue ex sua, siue aliena sit primogenitus, cùm nemo sit alius qui se primogenitum nec iure proprio, nec alieno possit dicere.

¶28. Quod

174 ¶28. Quod in alterius locum statuitur, non idem est cum eo. l.1.& ibi latè Lucas Pen. C. de Cast. lib.12. Et ideò qui iuris fictione in locum eius quem natura prius genuit, constituitur, non habet eundem effectum. l.si ita quis.§.j.ff.de leg.2.& l.fideicommissum.ff.de cond.& demonst.& l.ex ea.§.in insulam.ff.de verb.obl.& l.vlt.C.de his qui veni.ætat.impe. Proinde licet nepos consequatur locum patris, non tamen habet realem atque integram formam ipsius. Ergo nec ipsius priuilegium,& effectum. l.si is qui quadraginta.§.sed & si opus.ff.ad l.Falci.

Quod in alterius locum ponitur non est idē cum eo.

175 ¶Respondeo primùm illud non procedere in patre & filio, qui locum patris tenet. Censetur enim esse vna & eadem persona, non tam fictione quàm natura, vt diximus suprà in 4. ratione pro ne pote, non semel & iterum in responsione 14. rationis pro patruo, & aliis locis ibi citatis. Deinde non semper verum esse, non habere eundem effectum quod in locum alterius substituitur, conuincitur, ex eo quod not. in l. portiones.ff.de his qui.vt indig. vbi à pari procedunt dominus, & qui loco domini est,& l.interdum.§.qui tutelam.ff.de furt.& l.sciendum.§.pe.ff.de ædi.edic. vbi similiter idem iuris est in domino,& in eo qui loco est domini,& in l.rei iudicatæ.§.vlt.cum l.seq. ff.sol.matr. vbi socero idem honor debetur, qui & patri, quia & ipse patris locum obtinet, & aliis infinitis.& id maximè procedit in filio in locum patris substituto, qui & idem priuilegium nancisci tur, per l.vnicuique,& l.in sacris, la 3.C.de prox.sacr.scrin.lib.12. Ideóque & eandem portionem in successione aui obtinet, quam pater obtinuisset: partem quidē, si partem: totam, si totam pater excessisset, vt suprà satis diximus.

An semper illud uerum sit.

176 ¶29. Qualitas verbo cuipiam aut participio iuncta interpretationem ab eo tempore mutuatur, quod inest verbo participióve, cui adiecta est. l.Titius,& ibi Bar.& Bal.ff.de mili testa.& l.in delictis.§.si extraneus,& ibi Dy.Iac.Bu.Bart.& Bal.ff.de noxali.acti.& l.quod ait.§.Iulianus, vbi etiam Bar.eo.tit.& l.2.ff.de aur.& argen.lega.& declarat Bar.in l.ex facto, in prin.ff.de vulg.& pupil. ad prin.& in l.præcipimus.§.sane.C.de appel.& per Io.And.in c.statutū, in prin.de rescr.lib.6.& Bal. in l.humanitatis, col.5.C.de imp.& ali.subst.& in l.si quis hæredem.C.de insti.& substi. cum aliis concord.late collectis à Lud.Bolog.con.40.reuerendus dominus, col.10.ver.præterea dato. Vnde cum statutum dicat aut consuetudo, quòd primogenitus post mortem succedat, debet intelligi de illo qui tempore mortis, quo debet succedere, reperitur primogenitus. Nec enim attenditur quis fuerit tempore præcedenti. l.2.§.vlt.ff.de suis & leg.

Qualitas adiūcta uerbo mutuatur tempus ab illo.

177 ¶Confirmatur, quia nomina aut participia denotantia præsens aut præteritum tempus, relata tamen ad verbum, effectum suum producens in futurum tempus, intelliguntur secundùm illud tempus futurū. l.si seruitus.ff.de seruit.vrb.præd.& l.si ita fuerit.ff.de leg.3.& c.sicut,& ibi Io.And. in nouella, de verb.signi.lib.6. Igitur licet primogenitus ex se denotat tempus præteritum, tamen quia refertur ad verbum, succedit, quod suum effectum porrigit in futurum tempus mortis, debet intelligi secundùm illud tempus.

Nomina & participia cuiuscunq; temporis intelliguntur secundū tempus uerbi alterius temporis.

178 ¶Et vt generaliùs loquamur, quæcunq; dispositio, cuius effectus & executio differtur in tempus, consideratur secundū illud tempus. l.quod sponsæ,& ibi Bar. qui hoc dicit nūquam fallere. C.de dona.ante nup.& l.eum qui.ff.de iurisd.om.iud.& l.si res,& ibi Bal.ff.de iure dot.& l.si spōsus.§.si vxor,& ibi Bart.& iterum l.cum hic status.§.si sponsus.ff.de don.inter.virum & vxo. cum multis concordantiis, quas adduxi in tract. Consti. in 2. limitatione. At euentus dispositionis, qua defertur successio primogenito, excurrit in tempus mortis, quo ipsa successio obtingit. Et eo quidem tempore primogenitus qui fuit, non amplius est, nec potest capere, quia mortuus est. Sequens autem & ætate & gradu proximior.& propterea etiam primogenitus tunc reperitur.

Quælibet dispositio refertur ad tempus in quod differtur illius executio.

179 ¶Sed huic rationi breuis fit responsio. Nepotem videlicet tempore mortis aui reperiri primogenitum, vt iam sæpius dictum est, propterea nihil obstare eam rationem. Item verbum succedit, est verbum iuris, & secundùm ius interpretari debet. Sed de iure filius in successione repræsentat personam patris,& eum aliis succedendo, si pater cum aliis successisset:& alios excludendo, si pater exclusisset, vt ex supradictis apparet. Ergo & ita quoque hic intelligi debet.

Responsio.

180 ¶30. Si pater filio substituit, filius autem viuo patre moritur apud hostes: substituti vi substitutionis non succedunt, vtpote mortuo ante patrem filio, cui substituti fuerant. l. lex Cornelia.ff.de vulga.& pupil. Ideóque similiter in hoc casu nepos, qui post filium legum destinatione erat hæreditatem habiturus,& ita quodammodo substitutus erat filio, non eam potest percipere, filio ipso ante patrem eundémque auum mortuo.

Substitutio euanescit mortuo ante testatorem instituto.

181 ¶Verùm ad hanc rationem potes dicere, quòd ibi substituti non admittuntur, non tam ob id quia mortuus est filius ante patrem, quàm quòd in hostium potestate decessit, proptereáque nul la bona in ciuitate reliquit,& ita hęredes nullos habuit, vt dicit etiam ille tex. Nam eo iure filiusfa.non habebat hæredem ab intestato, sed quicquid eius erat, quasi peculium patri deferebatur. l.2.ff.de Castren.pecu. Præterea cum tex. habeamus expressim disponentes, vt filius succedat in locum & gradum patris mortui ante auum, non est quod laboremus huiusmodi argumentis à simili sumptis illos infringere, corrigere, conuellere, labefactare, per not. in l. conuenticulam.C.de episc.& cler.cum sim. Nam si illa ratio aliquid momenti haberet, nunquam filius in locum & gradum patris antè mortui succederet.

Quomodo illud procedit.

182 ¶31. Non priuilegiatus hic succedit non priuilegiato, quia non erat priuilegium consummatum, vnde casus superueniēs impedit originem priuilegij, propterea etiam cessat ipsum priuilegium, l.

Casus superueniens impedit

originem privilegij. pluribus.§.& si placet,& l.inter stipulantem.§ sacram.ff.de verb.oblig.& l.ea quæ.C.de tempo. in integrum restit.

183 *Responsio.* ¶Sed dic quòd vterque hîc erat priuilegiatus.Primùm pater cùm viueret,vt cui spes erat firma,& quæ tolli non poterat,percipiendi iuris primogenituræ,& alios excludêdi.Deinde & nepos post mortem illius,qui in ipsius locum successit ad integram hæreditatem,si integram pater erat habiturus,per d.§.reliquum,iam suprà sæpius allegatû.Qui quidem ita est in ea re apertus , vt nulli cauillo subiaceat,nullaque ratione aut argumento subuerti possit.

184 ¶32.Iure veteri nô solû frater,sed etiã soror quæ erat secûdi gradus præferebatur filio fratris, qui erat in tertio gradu,ex côputatione iuris Ciuilis.l.côsanguinitatis.C.de legi.hære. Hoc autê iure Authenticorû correctum est & statutum, vt nepotes succedant cum patruis,per auth.cessante,& auth.post fratres,eo.tit.cû si.suprà alleg.Licet igitur illud ius sit correctû,ratio tamê illius durat.l. eas obligationes.ff.de capi.dimi.& c.nouit,ver.nec illud,de iudi.Ideò ex ratione legis correctę argumentum sumi potest,vt censet gl.in l.j.in prin.ad fi.gl.j.ff.de coniun.cû emanc.libe. Cùm igitur duret ratio illa proximioris gradus in materia, in qua non est correcta .Et hîc quæratur de re,in qua nô potest esse locus pluribus:debet præferri patruus nepoti.maximè cùm ex hoc res reducatur ad antiquum ius,arg.eorum quæ suprà diximus in 24.q.nu.5.& id præsertim,cum multis seq.

Ratio iuris correcti durat. Et ex ea sumitur argumentum.

185 *Responsio.* ¶Sed tu die istam rationem non concludere,quia & nos similiter videmus, quòd ante iura Authenticorum nullum erat discrimen in successione fratrum,an essent vtrinque coniuncti superstites defuncto,an ex altero tantùm latere:sed hanc primùm differentiam, vt præferretur vtrinq; coniunctus coniunctis ex altero latere tantum,introduxit ius Authenticorum,per d.auth.cessante,& in corpore vnde assumitur,videlicet in d.§.reliquum,in auth.de hær.ab intest.veni. Tamen in illo ipso §.huiusmodi consequentia assumitur, quòd cùm nepos in successionibus obtineat locû patris,vt succedat cum patruis:etiam in illo casu ita obtineat , vt nepos ex vtrinque coniuncto excludat patruos ex vno tantùm latere coniunctos.Et propterea apparet valere eam consequentiam in materia correctoria,& noui iuris introductiua , vt etiam diximus suprà,in 3.ratione pro nepote,num.huius q.26.colligitur inquam,

186 *Renuntiatio primogeniti facit locû secûdogenito. Ergo & mors* ¶33. Si primogenitus renûtiat iuri primogenituræ,ad secundogenitum peruenit.l.j §.assignare.ff de assignan.liber.& c.j.tit.an filij & agna.& diximus latè supra q.3.Ergo idem illo sublato de me. dio per mortem naturalem.Nam si hoc facit mors ciuilis,debet & naturalis facere, per not.in l. ex ea parte.§.1.ff.de verb.oblig.& in c.susceptum,de rescript.lib.6.

187 *Responsio.* ¶Sed quod huic respondeatur facile est,nam non simpliciter verû est,quòd primogenitus renûtians iuri primogenituræ faciat locû secundogenito.Sed tum demû id procedit, si nullos relinquat liberos,Neque enim potest in illorum præiudicium huic iuri renuntiare,vt voluit Bal.con. 389.incip.consuetudo,col.3.ver.16.lib.2.& Card.Alex.in c.1.col. vlt.tit.de feud.March.& diximus suprà in 21.q.prio.& iterum in 26.q.nu.5.sed & illud,& in 29.ratione pro nepote.

188 *Vocati sub nomine vniuersali uel indefinito uenilit ordine successiuo.* ¶34.Cùm plures vocantur sub nomine familiæ,generis,liberorum,agnatorum,consanguineorû & aliorum id genus vniuersalium,vel indefinitorum,non omnes simul eiusdem familiæ aut generis,siue omnes liberi,agnati,& consanguinei admittuntur,sed tantû primo loco proximiores, & deinceps cæteri ordine successiuo.l.cum ita.§.in fideicômis.ff.de lega.2.vbi ex hoc not.Bal.& Raph.Co.quòd eo casu non admittûtur filij fratris cum patruis,quia vbi consideratur sola prioritas gradus,frater excludit filium fratris,per l.3.§.si duo.ff.de leg.tut.Id quod Bald. ipse dicit esse menti tenendum , & ad idem est tex.in l.pero.§.fratre , & in l.omnia.§.vlt.ff.eod.tit.de leg.3.cum mulus concord.à me collectis in tract.Retractuum,tit.j.§.11.gl.4.nu.2.& quia etiam.

189 *Si res relicta sit alicui pro se & suis filiis & nepoti.solus filius primo loco succedit.* ¶Et ideò si emphyteusis data sit,aut res quæpiã legata alicui pro se & suis filiis & nepotibus, aut pro se & liberis, si is cui emphyteusis data est,aut res legata,relinquat filiû & nepotes ex altero filio,solus filius succedit exclusis nepotibus,vt voluerût ipsi Bal.Flo.& Raph.Co.qui dicit sing. in d.§.in fideicômisso.& Ang.in l.Gallus.§.quidã rectè,col.2.in 2.conclu.in fi.iterúmq; in 3.ff.de lib. & posth.Raph.Co.con.160.mulier instituit maritû,col.2.ver.accedat ad hanc partê.Bene.Capra con.5.pû&us,quædã domina,ante fi.Ang.Are.in §.cùm filius.col.j.ver.deinde ista regula,Insti.de hære.quæ ab intest.defe.Ale.con.204.consideratis verbis,col.2.ver.confirmantur prædicta, lib.2. &con 4.ponderatis verbis testamenti,col.3.ver.fortificatur,lib.4.& con.129.perspectis his,col.2. ver.istis sic præsuppositis,lib.5.Corne.con.182.videtur,col.4.ver.concurrentibus aliis,lib.2.vbi tamen dubitat,propter authoritatem gl.de qua statim dicemus.& con.131.videtur,col.2.ver.item data,lib.3.Ias.& Phili.Dec.in l.si auiæ,ille col.2.ver.item adde,hic col.etiam 2.ver.ex prædictis.& ibi quoque Ant.Rube.C.de succes.edic.vbi Dec.negat eam glo.de qua statim loquemur,id velle:ad quod allegatur idem Ias.in l.qui liberis.§.hæc verba,col.j.versi.tertiò adde. ff.de vulg.& pupil.vbi tamen subdubitat:&in l.pater impuberis,in fi.eo.tit.& con.4.Nicolaus,col.2.ver.secundò ad idê, lib.j.Phili.Dec.qui propè vbique dicit id,quod iam diximus de d.gl.in l.j.col.6.in 14.no.C.de secun.nupt.& con.j.memini,col.2.ver.tertiò non ob.& con.79.cuius superscriptio incipit,in fideicommisso,in prin.& con.217.in casu proposito,per totum,& con.408.in præsenti.col.2.versic.3. conclusio,vbi ita dicit fuisse iudicatum in rota curiæ Romanæ,& consi.412.viso eleganti, col.2. ver.tertiò respondetur,& seq.vbi & illud idem dicit.& con.478.in causa domini.col.vlt.& cons. 480.in casu qui contingû,col.3.ver.sed ad ista.Fran.Cur.Iunior in tract.feu.in 2.parte,col.pe.ver. secundò

secundò moueor, & con.22.præsupponitur,col.4.ver.ex præmissis.Anto.Rub.con.36.col.vlt.& cou.37.circa primum,per totum,qui videtur esse.Ias.& con.38.memini,etiam per totum,& cons. 40.circa dubium,col.2.vers.sed præmissis,& con.85.circa dubium,in fin.& Caro.Rui.inter con. illius con.40.cui est simile initium, etiam in fio.& Ludo.Gozad.consil.29.videtur prima facie, col.4.ver.corroboro quia licet.

190 ¶ Quam rationem ita subuertes vt primùm dicas illam procedere in successione ex testamento vel ex contractu,& sic ex prouisione siue dispositione bominis,sicuti etiam dicta iura & similia, & potissima pars Doct.quos citauimus,loquuntur.Tunc eoim consideratur affectio, quæ videtur esse maior circa proximiorem,vt dictis iuribus probatur, & in l.hæredes mei.§.vlti.ff.ad SC. Treb.Secus autem in successione ab intestato,quæ scilicet defertur ex dispositione legis vel statuti,quia tunc nepos obtinet locum patris cum patruis,per d.auth.cessante,cum simil.Et ita etiam distinguunt Bal.& Raph.in d.l.cùm ita legatur.§.in fideicommisso,& late Alexã.d.con.139.lib. 5. Philip.Dec.d.con.j.& penè maior pars eorum quos suprà citauimus.

An id procedat,cũ res defertur ex dispositione legis uel statuti.

191 ¶ Sed & illud potes dicere, q; siue ex testamento,siue ab intestato,siue ex lege vel statuto,siue ex dispositione bominis res deferatur familiæ,aut aliter sub nomine vniuersali aut indefinito,semper debet intelligi,vt proximiores tantũ admittãtur,sed ita vt nepos cũ patruis succedat:nisi expresse testator aut cõtrahentes aliter disposuerint,iuxta tex.in d.auth.cessante.Et ita expresse voluit gl.vt ab omnibus(prçter Deciũ,quod diximus)intelligitur in d.§.in fideicõmisso,quã expresse sequũtur Imo.Pau.Ca.Ang.Perig.& Iac.Pute.qui eam æquiorẽ esse dicit, & ibi etiã tacite Bart. Ang.& reliqui qui eam non impugnant,ob quod eam approbare vĩdẽtur,vt probatur in l. item quod Sabinus,in fi.ff.de hære.insti.& diximus latius in tract.Retractuum tit.j.§.35.in gl.4.in verbo,ignorans.num.45.nam minores.nam vt hoc addam,aliter lectores dissimulando deciperent.

Sed & an etiam ex dispositione hominis.

192 ¶Sed & eam expresse sequuntur Fran.Are.coo.162.diligenter,col.vlt.ver.venio igitur ad quartũ. Alex.sibi contrarius cons.88.quòd concurrere debeant,col.1.lib.1.quod repetitur sub alio initio, con.137.præclare,eo.lib.j.& con.26.videatur fortasse,col.pen.ver.præterea gl.lib.3.& con.124.viso processu,col.j.in fi.lib.7.Corn.in l.vlt.col.vlt.ver.posset etiam hic.C.de verb.sign.vbi dicitid seruandum esse in practica:& con.97.primò consultus,col.6.ver.consultum verò,lib.1.& coo.37.in hac coosultatione,in litera b,in fi.& seq.eo.lib.j.& coo.97.primò consultus,col.6.vers.consultatio verò,eo.lib.1.& con.22.in hac consultatione.col.5.ver.& dicitur consuluisse,& coo.24.ad euidentiam,col.vlt.eo.libr.2.vbi dicit ita vidisse se consultum ab aliis egregiis,& iosignibus Doc.& con.115.in hac coosultatiooe,col.vlt.ver.coofirmatur,eo.lib.2.& con.131.prçmittendum est,per totum,eo.lib.2.in quibus etiam id dicit fuisse consultum à Bene.Cap.excellentissimo & famosissimo Doc.& con.95.diu post reditum,col.2.ver.& insuper videtur,iuncto eo quod dicit ante fin. lib.3.& cons.222.quanquã in hac,col.vlt.eo.lib.3.& coos.159.in hac præseoti,col.3.ver.vltimò hæc pars,li.4.& cons.254.priocipalis,in litera F,eod.lib.4.Soc.in l.si cognatis,col.vlt.ff.de reb.dub.& con.252.visis instrumentis,col.13.ver.ad secundã rationẽ,li.2.& cons.51.visa facti enarratione,col. 4.ver.his tamen non obst.lib.4.Ias.sibi contrarius con.215.ex Valentia,col.5.ver.sed præmissis,li. 2.vbi id multis probat.& con.159.in præsenti,col.3.ver.tertiò pro ista parte,li 4.Caro.Rui.con.13. præsupponitur,col.vlt.lib.1.Philip.Dec.sibi item contrarius,con.87.pro resolutione,in fi.& con. 427.in ciuitate Rauennæ,post prin.& iterum col.2.ver.sed ad hæc.Ludo.Gozad.sibi etiam contrarius con.4.prout potui,col.penult. versi.non obstat, dum dicit, iunctis his quæ dixerat col.3. vers.septimò si volumus,& cons.19.dubitatur,col.2.vers.septimò adduco. & Anton.Rubeus sibi quoque contrarius,cons.82.viso eleganti coosilio,per totum.

De eadem re.

193 ¶ Et idem,nulla illius gl.mentione facta,voluit Bal.sibi contrarius,cõs.488.casus talis est,quidam Titius lib.3.& Imo.in d.l. Gallus.§.quidam rectè,in fi.ff.de lib.& posth.& Paul.Ca.in d.l.vlt.C. de verb.sign.Quibus ego facile accedo.nam dispositio testatoris & contraheotium in dubio debet iotelligi,secuodùm ius commune,aut statutum,si quod sit.d.l.hæredes mei.§.ita,& ibi Dyn.Bart. Ang.Imo.Raph.Co.Paul.Castr.io lec.Padu.Rom.Alex.& alij recentiores.ff.ad Trebel.cum aliis multis concord.à me collectis in repe.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,num.84.sed illud.

De eadem re.

194 ¶35.Casus omissus siue à lege,siue à canone,siue à statuto vel consuetudine,siue à testatore,siue à contrahentibus,siue à principe,siue à iudice,aut alio superiore aliquid decernẽte,siue ab arbitro vel arbitratore,siue ab impetrante,siue ab appellante,siue à dante procuratorẽ,siue ab actore,pro omisso habetur.Vt de lege probatur in l.si verò.§.de viro.ff.sol.mat.cum infinitis si.De canone, c.2.de transl.prælat.& c.dilectus,de temp.ordi.& c.is qui primò,de seot.excom.lib.6.& cle.ne Romani.& cle.constitutionẽ,de elec.De statuto & consuetudine,c.pe.de iureiu:& c.io nostra,de iniu.Bal.in l.si plures,col.8.ver.iuxta prædicta.C.de condi.inser.& con.452.statuto ciuitatis,in prin. lib.1.Ale.qui affert concor.coo.13.circa primũ,col.5.ver.bene facit,lib.3.& Phil.Dec.con.188.in casu proposito,ver.sed breuiter.De testatore probat text.in l.cõmodissime.ff.de lib.& posth.& l.ex his.ff.de excu.tut.Bal.in l.cùm proponebatur,in secunda oppo.ff.de leg.2.De cõtrahentibus,l.inter socerũ,& l.Bebius.ff.de pact.dota.& l.si cùm dotem,in prin.& ibi Doc.ff.sol.mat. & l.si extraneus.ff.de cond.ob cau:& l.quicquid astringẽdæ.ff.de verb.obl.& l.vlt.C.de pact.coouẽ.Bal.in l. 2.per illum tex.C.de nauti.fœno.De principe Bal.loquens in dispensatione, consi.490.ponitur quòd quidam,circa medium, lib.1.per text.in cap.1.de fili.presbyte.lib.6.De iudice,l. solemus. §.

Casus omissus à lege pro omisso habetur.
Et à canone.
Et à statuto et consuetudine.
A testatore.
A contrahentibus.
A principe.
A iudice.

Ab arbitrio. Ab impetrãte. Ab appellãte. A dante procuratorem. Ab actore.

vlt.ff.de iudi.& l.ſi de proprietate.C.ſi à non compet.iudi.& cap.ſuſceptum,de reſcri.libr.6.Bald.con.60.ſicut proponitur,lib.3. De arbitro ſiue arbitratore,Bald.conſ.142.quidam dominus Paſinus,col.2.ſubſequenter præmittendum,lib.2.De impetrante,d.c.ſuſceptum,& c.cùm in illis,& c.cui,de non ſacerdotali,de præben.lib.6.De appellante,l.præcipimus,C.de appell.& cle.appellanti,eod.tit.De dante procuratorem,l.maritus.C.de procurat.& c.cùm olim,de offic.deleg.De actore,Bald.conſ.335.ſtatuto,in fin.libr.3.

195 *De eadem re.*

¶Ex quibus multa congeſsit Io.And.in d.c.ſuſceptum,& Bal.in l.ſi mater.C.de inſtit.& ſubſtit.& Lucas Pen.in l.vlt.col.2.C.de priui.ſcho.li.12.Petr.Anc.conſ.37.contra Ioannem,col.2.verſ.item caſus,& iterum con.356.ex ſerie,col.2,ver,ſecundò hoc probat.Barb.con.35.clementiſsimi,col.pe.lib.1.& con.10.ſapienter ſcribitur,col.antep.ver.nec obſtat ſi quiſpiam,lib.2.& conſequen.col.15.eo.lib.2.& con.82.clementiſsimi,col.4.libr.4.& Maria,conſ.32.ex his quæ ſuperius,col.6.Et id in omnibus diſpoſitionibus dicit procedere Pet.Anc.con.120.pro clariori,in prin.

196 *In caſu omiſſo nec tacita quidẽ volũtas præſumitur.*

¶Et id quidem optimo iure. Quandoquidem in caſu omiſſo ne tacita quidem voluntas præſumitur,l.militis codicillis.ff.de mili.teſta.vt per eum tex.dicit Bal.con.167.quidam Franciſcus,col.2.lib.5.At ſtatutum vel conſuetudo loquitur tantum de primogenito, non etiam de nepote : & verificatur in patruo,qui inter proximiores deſcendentes reperitur primogenitus tempore mortis.Nec de nepote quicquam dicitur.Ergo is omiſſus eſſe cenſetur.

197 *Reſponſio. Niſi caſus omiſſus ſit ſimilis expreſſo.*

¶Sed dic quòd hic caſus non eſt omiſſus. Nam ſtatutũ vel conſuetudo loquẽs de primogenito comprehendit etiam nepotẽ ex eo primogenito,vt qui eſt & dici poteſt primogenitus, vt ſuprà diximus in quarta ratione pro nepote,& alibi ſæpe.Quin & illud quod dictũ eſt,omiſſum haberi pro omiſſo,procedit,niſi caſus omiſſus ſit ſimilis expreſſo,per d.l.ſi extraneus.ff.de cond.ob cau.& in l.vlt.§.vlt.ff.man.& l.ſi quis mihi bon.§.ſed ſi mãdaui,& ibi Bal.& recẽtiores.ff.de acq.hęr.& voluit gl.in l.ſi cùm dotẽ,in prin.in verbo,mulieri,poſt princ.ff.ſol.mat.& in l.Gallus.§.& quid ſi tantùm,in verbo,emancipatus.ff.de lib.& poſth.Io.Laud.apud Old.conſ.224.iſtæ ſunt allegationes,col.8.ver.nec ob,quod dicebatur,vbi nũcupatim loquitur de noſtro caſu,cũ aliis concord.à me adductis in tract.Retractuũ,tit.1.§.2.gl.1.nu.19.incip.niſi tamen diceres.Quid autẽ,ſi diuis placet,magis ſimile eſt,quàm patri filius?Denique ponamus hunc caſum eſſe omiſſum , & prætereà non eſſe ſimilem expreſſu:quid deinde ſequitur, niſi vt remaneat in diſpoſitione iuris communis? per d.l.extraneus,& ſim.At de iure communi nepos ſuccedit in locum & gradum filij.

198 *Diſpoſitio generalis an & quando et quomodo omnia ſui generis ſuppoſita comprehendit.*

¶ 36. Diſpoſitio generaliter loquens,cuius tamen finis,euentus, executio in vno tantũ ſuppoſito vim ſuam exercet , licet omnia ſuppoſita ipſius generis ex vi orationis videatur cõplecti,iuxta l.Mæuius.§.duobus.ff.de leg.2.& hoc quidẽ veluti ſub declaratione ipſius futuri euentus,per l.3.ff.qui.& à qui.man.libe.non fi.Tamen ſecundùm veritatem nullũ ſuppoſitorũ ſub ipſa diſpoſitione determinate cõprehenditur.l.ſi duo,& l.inter ſtipulantem.§.ſacram.& l.cõtinuus.§.illud.ff.de verb.obl.& l.qui decem.§.Stichum,in ſecundo reſpon.ff.de ſolut.& l.cũ incertus.ff.de leg.1.Verũ illud ſuppoſitum,in quo per ſequentem declarationẽ,vel euentũ terminatur ipſa diſpoſitio,habetur perinde,ac ſi fuiſſet ab initio ſpecialiter,& determinatè in ipſa diſpoſitione cõprehenſum,per c.paſtoralis,in fi.de reſcr.Tamen quia,vt diximus,in ea generali diſpoſitione nullum ſuppoſitorum determinatè extendebatur.Si ante declarationem vel euentum eſſe deſinat, vel mutet ſtatũ, perinde eſt ac ſi ex diuerſo ab initio non fuiſſet ſub illa generalitate comprehenſum.l.cum quis §.ſi hominem,& d.§.Stichum.ff.de ſolut.& d.§.ſacram,& l.qui hominem.ff.de adi.leg.& ca.quia cunctis,verſ.ſubiunctum,de conceſſ.præben.lib.6.& cle.ſi de beneficio,eod.tit.

199 *Ad idem.*

¶At ſtatutũ vel conſuetudo loquens de primogenito incerta eſt & generalis,aut certe (quod idẽ eſt)indefinita,quia ad illũ refertur,qui ex pluribus reperietur primogenitus.Et licet ſit maior ſpes de primo filio:tamẽ poteſt eſſe ꝗ morte præuentus eam non capiet.§.illud quæſitũ,in fi.Inſtit.de rer.diui.Igitur hæc incertitudo generalis facit quòd nullus nec ipſe primò natus,nec alius cẽſeatur ab initio determinatè comprehenſus ſub ſtatuto vel conſuetudine.Ideóq; ſi interim moriatur ipſe primogenitus,perinde eſt ac ſi non fuiſſet ab initio comprehenſus, per iura ſuprà alleg.

200 *Reſponſio.*

¶Iſta quidem ratio ſatis eſt ſubtilis,ſed quæ nõ admodũ ſubtiliter diſcuti poteſt ex iis quæ ſuprà ſæpe diximus.Nam confeſtim quã primogenitus natus eſt, is ſibi & poſteris ius primogenituræ veluti occupatione vẽdicauit,tam firma & certa ſpe(ſi ſpes tantũ ſit appellanda)vt ne à patre quidem aut principe ſibi tolli poſsit.Ideóque nec ſibi obeſt præmatura mors , quin & poſteri illius ſuum ipſius locum retineant,vt iura ſtatuunt:nec expectare caſum aduerſamq; fortunam illius, qui ſine poſteris mori potuit,ciuile,neque naturale eſt,iuxta dictum §.ſacram.& §.homo liber.

201 *Paria nõ naſci & natũ mori.*

¶37.Paria ſunt non naſci,& natum mori.§.dubitatum,in auth.de inceſt.nup.maxime ſi moriatur viuo eo de cuius ſucceſsione agitur.Nam viuentis hæreditas non cenſetur,nec viuens habet hęredem.l.j.ff.de hære.& act.vend.& l.j.ff.pro hær.& l.qui hæreditatem,& l.neminem,& l.qui ſuperſtitis.ff.de acq.hære.cum aliis concord.adductis à gl.in l.neminem.

202 *An illud ſemper procedat.*

¶Sed præter id quod ſuprà diximus in quarta ratione pro nepote, nõ cẽſeri mortuũ qui reliquit filiũ.Negari quoq; poteſt ſemper ea eſſe paria nõ naſci & natũ mori:quin ſufficit quem fuiſſe natũ,etiãſi cõfeſtim moriatur,vt aliũ excludat,vt liquidò patet ex no.per Bal.in l.ſi quis poſthumos.§.j.col.j.ff.de lib.& poſth.& in l.ſi quis hæredem, in ſecunda oppo.C.de inſtit.& ſubſtit.& in l.in quibus,ver.ſed hic concurrit alia quæſtio.C.de ſecund.nupt.& Antonius con.20. æquitas valde

ſuggerit

suggerit,cum aliis concord.à me adductis io repet.l.si voquã,in verbo,susceperit liberos,ou.151. io diuersam,cum multis seq.C.de reuoc.donat.

103 ¶ 38.Ratio prælationis primogeniti est , quoniam propter ætatem maiorem præsumitur cæteris prudentior, & animi quibusque viribus superior,quibus idoneior censetur moderãdo principatui,vt suprà latè io Præfat.ostendimus. Igitur cùm patruus hic sit maior natu ipso nepote, est etiam nepoti in principatu maximè præferẽdus,ex statuti vel consuetudinis ratione,quæ veluti pro anima ipsius est,vt dicit Bal.in l.si quis seruo,col.vlt. C.de furt.cum multis alibi à me allatis, io d.repet.l.si vnquã,io verbo,libertis,nu.46.incip.nec id quidem.C.de reuoc.donat.Quid enim si nepos, vt plerunque euenit,sit infans? Num illi dabimus principatum gubernandum reiecto abiectóque patruo iam ætate graui? Facientes locum ei qnod scribitur Ecclesi.10. Væ tibi terra, cuius rex puer est,cum simil.allegatis suprà in Præfat. nu. 162. hincque illud,& multis seq.& per Corset.in tract.de potest.& excel.reg.quæst.89.

Maior ætas proindeq; sapientia maior facit ut præferri debeat patruus.

Væ terræ cuius rex puer est.

104 ¶ Ex quo & Ascaoius Aeneæ filius cùm moreretur, reliquit Syluium Posthumiũ fratrem regni post se hæredem,posthabito Iulio proprio filio,qui necdum per ætatẽ idoneus erat regẽdis ciuibus,vt tradit Eutrop.lib.1.de gest.Rom.c.2.Quanquam Diony.Halicarnas.lib.1.antiq.Rom.aliam huius rei rationem adfert. Sed & Pharnaces ille Parthorum rex,qui Medos validam gẽtem domuit, cùm moreretur relictis multis liberis paruulis,illis quidem præteritis,Mithridati fratri se iuniori,insignis virtutis viro imperiũ reliquit, plus reguo quàm patrio oomini deberi, potiúsque patriæ quàm liberis esse consulendum ratus,vt scribit Iustinus lib.41.Quinetiã Pyrrhus ille Epirotarum rex,cùm à filiis interrogaretur,cui ex iis relinqueret imperium. Quicunque,inquit,vestrûm acutiorem ensem habuerit.Significãs se ooo ætati daturum principatus successionem,sed virtuti.huius author Plutarchus tum in vita illius,tum in apophthegmatis illius.

Ascanius prætulit fratrẽ filio adolescẽti in regno.
Et Pharnaces.

105 ¶ Sed profectò illa prudentiæ & morum præsumptio io ætate maiore,non vnica est ratio statuti prẹferentis primogenitũ:quio & aliàs plures esse oaturæ magis ioniteotes docuimus suprà post princ.huius tract.in Præfat.Et hoc quoque ex eo satis probatur,quia si ea esset vnica,sequeretur quòd ea cessante,cessaret & statutum,per not.in l.quãuis.C.de fideicom.cum cõcord.ibi adductis à recentioribus,& à me plenissimè in Comment.Consuet.Picton.tit.9.§.27. in 8.limit.vers. intelligendum est tertio.Ideoq; si secũdogenitus esset prudentior,prẹferetur primogenito,qnod nemo vnqnam dixit,præter Luc.Pen.in l.1.col.1.in verbo,credere.C.de Coosuli.lib.12. vbi id tenet simpliciter:licèt alibi etiam simpliciter teoeat pro secundogenito,vt suprà diximus in princ. alibi quoque distioxerit inter dignitates regales,& alias,vt postea dicemns.

Responsio.
An præsumptio maioris prudentiæ sit ratio statuti præferẽtis primogenitum.
Nõ præfertur secũdogenitus ob maiorem prudentiam.

106 ¶ Et vbique tamen,vt opinor,perperam,quando & Lacedæmonij à quibus maxima pars legum Roman. defluxit, Cleomeoem Anaxandridis regis filium primogenitum Dorico natu minore virtute quidem omnibus numeris superiori in regni successiooe antepofuerunt,vt tradit Herodot.in Terpsichore,& suprà alibi diximus.Dolebat & Ioannes Galeacius Mediolani dux, quòd Philippũ Mariam ex filiis natu quidem illum minorem:sed animi viribus maiorem,non posset anteponere Ioãni primogenito,vt & retulit è nostris Barb.cons.20.illud afferã,col.5.lib.2.& alibi item diximus.Quanquam legimus apud Albert.Crantium,lib. Historiæ Vuandalic.2.c.24.quòd cum priocipes Vuilsorum duo fratres Ludouicum imperatorem Caroli Magni filium arbitrum delegissent de paterna eorum successione & regno, cùm amborum pater moriẽs ætatis iura secutus maiorem præfecisset,sed is per ignauiam regno impar à populo improbabatur prẹferente minorem,Ludouicus ipse studium populi secutus minori regnum adiudicauit.

Lacedæmoniorum in ea re mos.
Galeacius dolebat quòd nõ posset præferre minorẽ maiori quòd prudentior esset.
Ludouici imperat.in ea re iudicium.

107 ¶ Nec ad rem pertinet quud de infante & puero diximus , cùm & si id spectandum foret, certè etiam primogenitus,qoi infans esset,aut prior à regno esset abigendus, tanquam regni minimè capax.Quod nemo non falsnm videt,quando etiam potest in regem eligi,& regnum per tutorem,& cùm pubes est,per curatorẽ administrare,vt oot.Bar.in l.quidam consulebãt,ante fi.ff.de re iud.& Bal.in l.vlt.& ibi Rom.Alex.& Ias.C.de mili.test.& in c.cùm vicesimum, & ibi quoque Pan.& recentiores,extrà,de offic.deleg.Oldr.cons.52.quæstio est talis,an tutela regis.vbi & illud dicit,curatorem dari regi minori,etiam inuito,vt & plerique ex his quos citauimus, & mox citabimus,voluerũt Io.And.in c.cùm inter vniuersas,de elect.& io addi.Spec.in rub.de tuto.col.1. vers.nostris temporib.& seq.vsque ad fin.rub.& Albet.in l.de creationib.C.de epi.aud.& in rub. ff.de curat.furio.in prin.& in rub.C.quando tuto.esse desi.Imo.Do.Phil.Frau.in c.grandi,& ibi etiam Cors.in repet.col.pen.de supplc.neglig.prælat.lib.6.Io.Ana.io rub.de delic.pucr.col.2.Iac. à S.Georg.in tract.feud.in princ.& iterum paulò pòst,col.4.vers.2.pro hac parte, & vers.3.adducitur.Phil.Dec.in l.2.§.item impuberes,col.2.vers.2.regula.ff.de reg.iur.& latè Ant.Cors.in tract. de potest.& excel.reg.q.18.& iterum q.89.in fine.

Infans rex esse potest.
Et per tutorẽ & curatorem regnum administrat.

108 ¶ Idq; iure veteri,scribit enim Cornel.Tacit.lib.2. cùm regnũ Thraciæ à Senatu fuisset diuisum in Rhoëme Talcen filium Rhescuporidis,liberósque Cotyis, iisque nondum adultis datũ Trebellenum Rufum prætura functũ,qui regnum interim tractaret,exemplo quo maiores Marcum Lepidum Ptolemæi liberis tutorem in Aegyptum miserant. Quod postremùm etiam recenset Iustinus lib. 30. Quin legimus longo antè tempore Lycurgum tutorem Charilai,aut vt alij vocant,Charilli ipsius ex fratre nepotis,regis Lacedæmoniorum principatum eo nomine administrasse,vt refert Aristotel.lib.Politic.2.c.8. & Iustinus lib. 30. & Plutarchus in vita ipsius , vbi &

Antiquæ eius rei exempla.
Lacedæmoniorũ regum tutores,Prodicti.

hoc quoque dicit pupillorũ regũ tutores apud Lacedęmonios vocari Prodicos,vt ex hoc quoque intelligas,eam tem semper obseruari solitã apud eosdem.Nam & Pausanias lib.3. scribit Pausaniam Cleombroti filium Plistarcho Leonidæ filio regi Lacedæmoniorũ tutorem datũ fuisse. quod & tradit Herodot.lib.9.eodemq; vlt. & Diodor.Sicul.lib.11. vbi ipsum adolescentem non Plistarchum,sed Leonidem vocat. Sed & idem Diodor.eod.quoq; lib.tradit Nicomedem Pleistonactis Lacedæmoniorũ regis tutorem fuisse.Et Polyb.lib.4.tradit Agesipoli etiam regi Lacedæmoniorum tutorem datum fuisse Cleomenem Cleõbroti filiũ.Et Plutarch.in Agide scribit, Leonidam Cleonymi filium tutelam filij Acrotati pupilli Lacedæmoniorum regis suscepisse.

209 ¶ Sed & Iustinus lib.4.scriptum reliquit Anaxilaum Siciliæ regem filiis suis paruulis tutorẽ reliquisse Micythũ seruum. quod & retulit Macrob. lib.1.Saturnal.c.11.idem Iustin.lib.7.Philippum Argei filium regem Macedonum sibi successorem reliquisse Europum (Herodotus Aeropum appellat) paruulum admodum,cuius infantiam Illyrij contemnentes bello Macedones sunt aggressi:qui prælio pulsi,rege suo infante in cunis posito,& pugnæ ante aciem prolato acriùs certamen repetierunt,tandémque magna cæde Illyrios fuderũt,ostenderúntque hostibus suis priore bello regem Macedonibus,non virtutẽ defuisse.Quam rem etiam eleganter memorauit Nazarius in Panegyrico Constãtino dicto.Idem autem Iustin.lib.13.tradit mortuo Alexandro Magno,relicta Roxane vxore prægnante,cùm inter magnates diu certatum esset de successore Alexandri,tandem consensu vniuersorum placuisse Roxanis partũ expectari,& si puer natus fuisset, tutores Leonatũ, Perdicam,Craterum,& Antipatrum fore. De quo tamen vide Q.Curt.lib.10. Idem Iustin.lib.17.scribit Arysbæ filio Pyalæ regis Epirotarum tutores publicè cõstitutos, quòd ei pupillo regnum obtigerat. Sed & paulò post tradit Pyrrho illi eiusdem nepoti annorum 11. idem regnum adepto datos tutores fuisse,qui regnum vsque ad adultam eius ætatem tuerentur. Idem in initio lib.28.memoriæ prodidit, Olympiadem illam Pyrrhi Epirotarũ regis filiã amisso Alexandro marito tutelam filiorum ex eo susceptorum regniq; administrationem suscepisse. Sed & idem eod.lib.refert Demetrio Macedoniæ rege defuncto Antigonum tutorem datum filio illius paruulo Philippo.De quo etiam Polyb.lib.Historiar.2.Sed & Iustinus ipse lib.34.scribit mortuo Antiocho rege Syriæ tutores à populo datos filio illius paruulo , de quo & nonnihil Ioseph.lib.Antiquit.Iudaic.12.cap.14.

210 ¶ Sed & alios authores accedamus,Labdacus Cadmi nepos ex Polydoro,patris regnũ sub Lyco tutore obtinuit,post quẽ & Laius ipsius filius sub eodem tutore regnauit,vt scribit Pausan.lib.9. quo Bœotica describit.Qui & paulò post tradit,Laodamantẽ Eteoclis filiũ & ipsum puerũ patris imperium assecutũ,Creonte Menecæi filio eius tutore imperiũ administrãte.Liuius li.1.ab Vrbe cond.tradit,Ascaniũ Aeneæ filiũ sub tutela matris post mortẽ patris Aeneæ regnasse. Et lib.4.2. bel.Puni.Hieronem Siciliæ regẽ Hieronymo nepoti & successori in regno 15.tutores reliquisse, qui regnũ ipsum administrarent.Sed & lib.10.belli Maced.& Asiat.cuius fragmẽtum nuper Moguntiæ compertum est,Antigonum Philippi Macedonũ regis tutorem fuisse,quem ob id,vt ille subdit,Græci Tutorem,vt cognomine à cæteris distinguerent,appellarunt. Polyb.autem lib.4. scribit eidem Philippo Apellem vnũ ex tutoribus ab Antigono patre fuisse relictũ.Sed & Iulius Florus Epit.Titi Liuij lib.46.tradit Antiocho filio Antiochi regis Syriæ tutorem fuisse Lysiam.

211 ¶ Legimus quoque apud Procop.lib.1.de bel.Persico,& Agathium lib.4. Historiarum peregrin. Græcos authores,Arcadium imperatorẽ reliquisse Isdigertem regem Persarũ curatorem Theodosij filij sub mammis adhuc educati,& imperij.Legimus item Dauidem & Salomonem in adolescentia vnctos in reges fuisse.quod & in Decret.Canon.repetitum est in §.hoc regulariter.78. dist.& Azariam 16.annorum regnasse in Iuda,4.Reg.14.Et Manassem 12. annorũ cœpisse regnare in Hierusalem,4.Reg.21.c.& 2.Paralip.c.33. Et Iosiam eius ex filio nepotem 8.anno.4.Reg.22. in prin.& 2.Paral.c.34.in prin.Et Augustulum puerum Occidentis imperium suscepisse.Ex quo & Augustulus vocatus est,vt tradit Procop.lib.1.de bel.Gottho.in prin.In quo etiam libro scribit Atalaricum annos 8.tantùm natum regnum Gotthorum suscepisse sub matre Amalassunta. Quod & tradit Iornandes in lib.rer.Getic.vbi dicit illum vix decennem regem factum. Et Baldarum admodum puerum Longobardorum regnũ sub Adriano tutore suscepisse scribit idem Procop.lib.3.eiusdem operis. Sabori autem adhuc in vtero existenti regnum Persarum cõsensu gentis delatum est,& Cidaris ventris matri imposita,vt tradit Agathius lib.4. Historia.peregrin.

Francorum lex vetus. Et vt de nostris regibus tãdem aliquid dicamus,vetus lex est apud Francos, quæ filios etiam infantes ad paternum regnum vocat,vt tradit ipse Agathius lib.1.de bellis Gotthorum.Nam & in Francorum Annalib.legimus,D.Lud.eius nominis 9.& Carol.8.impuberes ad regnum euectos fuisse, & coronatos. Sed si plura scire velis de eo quod ex nostris diximus de regum tutoribus & curatoribus,vide omnino (neque enim opus est,vt plura huc afferamus) Bened.in repetit.c. Raynutius,in verbo,adiectæ impuberi,nu.41.& multis seq.de testa. & Molin. in Cõment. Consuet.Paris.tit.1.§.29.nu.2.& seq.vsque ad fin.eius §.

Priuileg. etq; etiã benefficium intelligi debet sine alterius præiudicio. 212 ¶ 39.Si huiusmodi cõstitutio siue statutũ loquens de primogenito traheretur ad nepotẽ ex filio ad exclusionem patrui, ea extenderetur cũ alterius præiudicio,quod fieri nõ debet,per l.2. & ibi Bal.C.de bo.quæ lib.& in c.1.§.cùm verò,& quod ibi notidẽ Bal.tit.qui feud.da.pos.Et ita communiter limitatur l.beneficium,ff.de cõstit.princ.& c.cùm dilecti,de donat. quia priuilegiũ siue etiam

etiam beneficiũ,quod est cum alterius præiudicio,est semper strictè interpretãdum, vt per Ioan. And.loquentem in statutn præferente primogenitum,in c.sine culpa,de reg.iur.lib.6.in Mercur.

213 ¶ Cui rationi ita sanè respondebis,non hanc esse extensinnem,sed interpretationem declaratiuam & pasiuam, quæ semper & in quibuscunque dispositionibus locum obtinet, etiam cum præiudicio alterius,vt liquidò apparet ex iis quæ diximus in 1.ratione prn nepote,nu.huius q.18. sed & quod,& iterum in 14.ratione pro nepote,num.huius quæst.43.mouentur,& in respon.25. rationis pro patrun. *Responsio.*

214 ¶ 40.Priuilegiũ concessum filiis non extenditur ad nepotes.l.iubemus.§.vlt.C.ad Treb.vbi & id not.Bal.in prin.& cons.2.verba statuti,col.1.lib.1.Sed tu ad hnc respnnde ex 11.ratinne,quã suprà pro nepote adduximus,qua dictum est & probatum,priuileginm patris transire ad filios. *Priuilegiũ filiis concessum an ad nepotes transeat.*

215 ¶ 41.In bis quæ inseparabiliter insunt in filio & eius nssibus adhærent,non fit extensio ad nepotem.l.3.§.si emancipatus.ff.de bon.poss.contra tab.quam ad hoc citat Bal cons.67.si dicta institutio, col 1.lib. 1. At ætas & qualitas primogenituræ est eiusmodi. Sed hæc ratio in eam recidit, quam diximus suprà in 4.ratione pro patruo,vbi & tu responsionem videbis. *Inseparabilia à filio nõ träseunt ad nepotem.*

216 ¶ 42.Statutũ loquitur de primogenito.nec ab eius verbis recedendum est,nisi appareat de mẽte. l.1.§.si is qui nauem.ff.de exerci.act.& l.non aliter.ff.de legat.3.& l.prnspexit.ff.qui & à quib.cum multis cõcor.à me cõgestis iu rep l.si vnquã,in verbo,libertis,nu.2.& multis seq.C.de reuo.dnn. At secũdogenitus in casu de quo loquimur,est maior natu filio primogeniti,atq; ita primogenitus.Ergo ex verbis statuti succedere debet.Sed ad hoc patet responsio ex his quæ suprà diximus. *A uerbis statuti nõ recedendum.*

217 ¶ 43.Ius primogenituræ quod filio primogenito cõpetebat,eius mnrte extinctum fuit,vti etiam dicimus de suitate quæ per mortem filij extinguitur, vt est tex.expressus in §.sui autẽ, ibi,desierit esse suns,aut mnrte interemptus,aut qualibet alia ratinne liberatus potestate,in Auth.de hær. qualit.& dif.Sed ad hoc responderi potest,id ius non esse peremptum morte filij, vt nstẽdimus suprà in 4.ratione pro nepote,per totam eam rationem,& alibi sæpe in ea parte. *Suitas per mortem filij extinguitur.*

218 ¶ 44.Quòd nepos censeatur esse in eodem gradu quo filius,id ex fictinne est,neq; enim verè in eodem gradu est:fictio autem non fit nisi ex æquitate l.postliminiũ,in prin.ff.de capti.& pnstli. reuer.& l.deniq;,& l.nec vtilẽ.ff.ex quib.cau.maio.Ideo & ea cessante,cessat æquitas l.qui in vtero.ff.de sta.hnm.Bar.in l.si is qui pro emptore,tũ in 2.oppo.1.part.tum in 6.q.ff.de vsucap.& latè Ias.ibi,char.pen.Quæ verò,si diuis placet,æquitas est,vt nepos qui est gradu posterinr,sit melioris conditionis quàm filius gradu prior,contra l.si viua.C.de bon.mater.licèt aliquãdo sit paris conditionis.§.cùm filius,Inst.de hær.quæ ab intest.defe.& §.reliqunm,in Auth.eiusdem tit. *Fictio non nisi ex æquitate fit.*

219 ¶ Sed ad id responsio clara est: primùm hanc non esse fictionem, sed potiùs veritatem & eam quidem naturalem,vt ostẽdimus suprà in respnns.14.rationis pro patrun. Deinde quòd hic nepos non est melioris conditionis,quàm filius pater ipsius, in cuius locum subrogatur cum priuilegio exclusionis alterius,vt & nns qunque clarè docuimus suprà nu.23. vt tamen non omittam, & seq. præsertim ex tex.in d.§.reliquum, ex quo manifestè patet nepotem ex vno filio esse melioris conditionis,quàm alterum filium,cùm pater eius est melioris conditionis. *Responsio.*

220 ¶ 45.Spes succedendi in filio viuente patre neque legitima est, neque vllo pacto consideranda per l.pnst emancipationem,ibi,id enim:& ibi Bar.ff.de libe.lega.& l.vlt.in verbo,acerbissima spe, & ibi idem Bar.in 1.oppn.& iterum in vlt.q.C.de pact.& l.1.§.si impuberi.ff.de collat.bono.quæ hanc spem præmaturam vocat,licèt nonnulli ibi legant speciem,non spem,sed ille tex.ne fallaris,lnquitur in filio impubere arrogato,& non in filio naturali.Et l.vlt.ff.de libe.agn.Sed is text. loquitur non de successinne sanguinis, sed patroni in bonis liber.qnod longè differt, vt suprà alibi diximus.& l.lex Cornelia,ibi,qui nulla bona in ciuitate reliquit,&c.ff.de vulg.& pu.ex qua not.Bal.Ang.Imo.Alex.Franc.Aret.& Ias.latè, quòd filius viuente patre nulla bona habere dicitur: ex eóque dicunt plurimi eorum statutum quo pater tenetur prn condemnatione filiorum vsque ad legitimam eorum,esse iniquum & irrationabile,& ad alia quoque trahunt,vt ibi videre licet:& Bal.in l.nnn potest,in 1.lect.ff.de adopt. *Spes successionis an sit legitima.*

221 ¶ Sed & quòd hæc spes sit prorsus inanis,astruũt alij plurimi, & inter hos Spec.tit.de exec.sent. §.sequitur,vers.quid si filiusfa.Bart.in Auth.si qua mulier,col.vlt.vers.quæro quãdo filij.C.de sacros.eccl.& in l.sciendum,circa fin.princ.& ibi quoque recentiores.ff.qui satisd.cog.per d.l.post emancipationem:& idem Bart.in l.qui Romæ,col.1.vers.certè dixi,& alibi quoque in eadem l.& ibi etiam Imo.ff.de verb.oblig.Bal.in l.illud,in 3.q.C.de sacros.eccle.& in l.quanquam,in fi.C.ad leg.Falc.& in §.si quis miles,col.3.vers.sed pone quod instrumento,tit.Imper.Lothar.Enge.Pap. aliàs est,Constit.Feud.Dnmi.Lothar.vbi dicit,quòd quædam est pntentia,quæ non est ens,sicut est posse succedere alicui:nam etiam antequam pater moriatur,ista propositio est vera,filius potest succedere patri:tamen ista potentia nihil est.Et facit quod vnluit idem Bal.in l.si qua pœna, col.1.vers.quæro an filin.ff.de his qui sunt sui vel alien.iur.& in l.omnimodo. §.imputari, col.2. vers.quæro quid de eo.C.de inoffic.testa.& in l.si filius,in fi.C.de bo.dam.& Ang.in l.qui cum tutoribus,in princ.col.1.ff.de transact. *De eadem re.*

222 ¶ Sed ad hanc rationẽ præter ea quæ iam diximus,allegando illos tex.pro ea,possunt & alia respõderi quæ tu videre poteris suprà in 21.q.prin.vbi nũcupatim loquor de spe iuris primogenituræ,& quæ item diximus suprà in 24.ratione pro nepote,& rursum nu.93.denique, & trib.seq. *Responsio.*

quibus

quibus ostendimus spem hanc succedendi maximè in filiis nõ improbari,hæreditatem aut certè legitimam filiis deberi,aut quasi deberi.Idq; præsertim procedere in feudis,in quibus quidem ius nostrum primogenituræ potissimùm consistit : ex quo vt & illic diximus ex alio loco, feudum & ius primogenituræ veluti fraternizant.

223 *Qui in hac quæstione distinguunt.* ¶ Sunt autem,qui in hac quæst.distinguūt.Nam Bal.in l.vt intestato.C.de suis & legi.scribit multùm interesse,an cõsuetudo loquatur de filio primogenito,an verò simpliciter de primogenito. Primo enim casu præferri patruū:secundo nepotē,si sit ætate maior:& id quidem iure primogenituræ,nõ iure trāsmissionis.Si autē sit ætate minor,semper succūbit. Et si nullo modo apparet, de verbis,in dubio natura plus influit in filiū,quàm in nepotē,per iura quę illic allegat.Hāc Bal. distinctionē & doctrinā sequitur Raph.Fulg.in d.l.vt intestato,& Alex.in l.is potest,col.2. & ibi Ias.col.7.vers.vlt.in hoc.ff.de aeq.hære.& idem Alex.cõs.4.incip.põderatis verbis,col.2.in fi.lib.4.

224 *Qui aliter.* ¶ Sed aliter distinguit Nicol.Mat.in l.vlt.ff.de iurisd.om.iu.prout illū refert Bal.in l.liberti,libertæq;,col.6.C.de oper.lib.Vtrū videlicet res de cuius successione agitur,est feudalis,an nõ feudalis.Primo casu præferri nepotē,per c.1.circa prin.& ibi no.tit.de gradi.succes.secūdo casu præferri patruū,arg.eius quod dictū est suprà in 21.ratione patrui,de iure patro. in quo patronus præfertur nepoti.Nam eiusmodi iura nõ iure successionis siue hereditatis veniunt,sed ex proximitate liberorū,per l.vt iurisiurādi.§.si liberi.ff.de ope.lib.At idem Bal.cons.396.in regno libero,ad fin. lib.2.dicit cõtrarium ex diametro,nēpe in regno feudali præferri patruum,in naturali nepotem.

225 *Qui item aliter.* ¶ Verùm Bar.in auth.post fratres,la 2.C.de legi.hære.contrarium omnino sentire videtur,vt videlicet in cæteris rebus nepos sit præferendus,in feudo autē patruus:quia feudum non iure successionis obtinetur,sed ex concessione domini. & idem in effectu voluit Bald.in l.ex hoc iure, col.2.in 6.q.ff.de iusti.& iu.& apertiùs Raph.Co.in l.cùm ita.§.vlt.ad fi.ff.de leg.2.& multi ex his quos suprà citauimus in 34.ratione patrui,vers.& ideo si emphyteusis. Ex quo apertè videntur voluisse,quòd si feudum obtineatur iure hæreditario,prout verè obtinetur,sicuti diximus suprà in 35.q.princ.nu.11.& simile dicimus,ita quòd etiam nepos in feudo filiū repræsentat,vt diximus suprà in 1.ratione pro nepote. Certè etiā nepos in feudo præferetur patruo, sicuti & in alia hæreditate. Quanquā & illud prætereà dici potest,quòd vbi agitur de successione generis siue iure hæreditario , nepos semper reputatur eadem persona cum filio patre ipsius. Ideóque in locum ipsius succedit,per rationes pro nepote allegatas,quæ vbique locum obtinent.Et etiam in feud. vt ostendimus suprà in 1.ratione pro nepote,vers.nec id solùm.

226 *Qui item aliter.* ¶ Lucas autem Pęn.in l.1,col.9.C.de priui.eo.qui in sac.pal.mil.lib.12.& iterum in l.3. C.de tyro. eo.lib.aliter quoque distinxit.Nam referre dicit an loquamur in regno & cæteris dignitatibus,vt ducatu,comitatu,marchionatu.An verò in aliis non regalibus.In istis enim pręferri secundogenitum patruum nepoti ; in illis prudentiorem idoneiorémque regni administrationi,siue is sit nepos,siue patruus,per hoc destruens omnia legum & canonum,& eorū interpretum placita & rationes.& nihilominus eum sequitur Matth.Affl.in c.1.col.15.vers.quartò fallit,tit.de succes.feu. Fateor tamen quòd si per electionē regna deferrentur,non per successionem:satius esset è multis idoneiorem anteponi.At cùm per successionem iam à multis seculis obueniant, vt latè diximus in §.1.tit.1.consuet.Picta.debemus sequi iura de successione loquentia,nisi aliud suaderent conuentiones in eorum concessione appositæ,statuta & consuetudines patriæ.

227 *Qui rursus aliter.* ¶ Atqui Nicol.Mil.in suo Repert.in vers.mortuus pro republ.dicit,quòd cùm is qui pro repub. mortuus est,censeatur viuere ad cõmodum suorum parentū,per tex.in §.filij autem,Insti.de exc. tut.multoq; magis ad cõmodum filiorum, cùm pars patris maneat in filio,non filij in patre, vt not.Io.And,in addi.Spec.super rub.de feu.Ideo si primogenitus quispiam ante patrem mortuus sit pro repub.filius ipsius primogeniti succedet in iure primogenituræ excluso patruo quia primogenitus censetur adhuc viuere,ad vtilitatem sui filij patrem ipsum repræsentantis.Quod dicit tenendum esse mēti fixum.Ex quibus facile potes intelligere Nicol. ipsum in ea esse sententia,vt patruus excludat nepotem,nisi primogenitus causa reipub.sit mortuus.

228 *Qui et aliter.* ¶ Cæterùm Matt.Lud.in d.tract.primogenit.col.pen.aliter & quidem cæteris latiùs eam rē secuit. Nam aut cõstat de cõsuetudine,quòd nepos excludat patruum,vel è contrario , & standum est consuetudini,per l.minimè.ff.de legi.& in c.vlt.& ibi no.de consuet. Aut de nulla apparet consuetudine.Et tunc si cõstat de mēte cõcedentis ex verbis,vel aliter quòd nepos excludat patruū, vel è contrario,ei stamus,per c.si Papa,de priuil.lib.6.Qualiter autē mens colligatur,traditur per Cy.in l.voluntatis.C.de fideicom.& in l.si seruus plurū.§.vlt.ff.de leg.1.Aut non cõstat de mēte, & tunc aut verba cõstitutionis loquūtur de potiori in gradu,videlicet quòd solus potior in gradu succedat,& tū patruus qui est potior in gradu,succedet,per l.cõsanguinitatis.C.de legi.hære. Aut loquūtur de iure primogenituræ:& tunc si prior natus est patruus, excludit nepotem:alioquin nepos patruū,cùm tunc sit primogenitus, per c.Ioseph,de verb.sign. Aut non constat vter ætate sit prior,& vterque succedit,secundùm no.Bal.in auth.ex testamento,col.vlt.C.de colla.Et hæc quidem esse vera subiungit,nisi regnū iam fuisset deuolutum ad patrem nepotis,quia tunc nepos excluderet patruum succedendo patri suo , per c.licet,de vot.& c.grandi.de suppl. negli. præl.lib.6.quo in loco Ant.Cors.in sua repet.col.21.vers.nota,ibi qui eidem Regi hāc Marti.doctrinam ad verbum refert & sequitur,prout etiam facit in tracta. de pot.& excel.reg.q.115. Sed & quod

quod de consuetudine in ea re obseruanda illi dixerunt, idem voluit Alex. in disput. incip. Sigismundus, in 3. dubio, post princ.

119 ¶ Nec desunt qui distinguũt, vter eorũ sit in possessione iuris primogenituræ, viuẽte auo nepotis eodemq́; patre patrui: nã si nepos erat in huiusmodi possessione, is præferẽdus erit, aliàs patruus: ita enim voluit Bapt. Capuen. in allegationib. quas fecit pro rege Roberto, cõtra regẽ Vngariæ, vti illum refert & sequitur Matth. Affl. in d. c. 1. col. 16. vers. sexto & vltimò fallit, tit. de succes. feud. nam statutũ inquit de hærede habet locum in bonorum possessore, vt not. Bart. in l. 1. §. de illo quæritur. ff. ad Trebel. Et sic ille dicetur primogenitus, qui est in possessione primogenituræ. Et sic not. & tene menti, vt subdit, quòd ex possessione ius primogenituræ quæritur, sicut naturaliter quæritur. Cui adde & quod nos latè cumulauimus suprà in 11. opi. 17. quæst.

120 ¶ Nec hic omiserim D. Cirier. in tract. primogenit. post eam quæst. quæ est de nepote & patruo, quæ apud illum est 25. lib. 1. cõtinuò aliam subiecisse, an posthumus ex primogenito mortuo ante patrem excludet etiam patruum: & quædam allegat in vtranque partem, & tandem concludit illum posthumum præferẽdum patruo: tametsi in præcedenti quæst. dubitasset an filius iam natus ex patre mortuo ante auum, esset præferendus patruo, vt diximus suprà in quæst. præced. nu. 10. ex quibus constat: tanquam scilicet minus esset dubium in posthumo, quàm in iam nato Sed quod ad hanc quæst. de posthumo pertinet, vide omnino quæ latissimè disseruimus in tract. Retract. tit. 1. §. 1. gl. 9. in verbo, *en lignagier*, nu. 75. sed vt ad institutum, & multis seq. vsque ad nu. 103. ideo & ei finem, atque etiam in repet. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 122. sed & illud, & multis quoque seq. Et eam historiam quam de Lycurgo illo Lacedæmoniorum legislatore retulimus suprà huius quæst. nu. 2. idq́; veteri, ex qua intelliges nihil interesse inter posthumum & iam natum, in hoc iure primogenituræ.

Quid autẽ in posthumo, ex filio primogenito, an & ipse patruo præferetur.

QVADRAGESIMAPRIMA QVAESTIO.

1 QVadragesimoprimo quæro, An quod diximus nepotem tenere locum filij primogeniti, & excludere patruum secundogenitum in successione aui procedat etiã in successione fratrum. Nam vt id intelligas. etiam in successione collateralium est locus iuri primogenituræ, vt satis probat tex. in c. licèt, de voto, vbi mortuo Rege sine liberis, relictis multis fratribus, nõ succedunt omnes fratres, sed solus secundò post illum genitus. & post alios multos ab illo citatos tradit Paul. Paris. cons. 72. ad veram, col. pen. nu. 109. & multis seq lib. 4. Quid igitur hic dicẽdum? Et sanè in hac quoque successione filius fratris primogeniti alium fratrem excludet. Verbi gratia, ex pluribus fratribus moritur primogenitus Rex sine liberis superstitibus nepote ex fratre secundogenito iam mortuo, & altero fratre tertiogenito: certè nepos ex secundogenito, qui respectu tertiogeniti dicitur primogenitus, vt diximus suprà in 3. q. prin. præfertur tertiogenito ipsius, licet ætate maiori, vt nuncupatim in ea specie consuluerunt Franc. Aret. cons. 162. diligenter, col. 1. & multis seq. & Soc. ipsius Aret. discipulus, cons. 252. visis instrumentis, per totum, & maximè col. 7. vers. præsuppono etiam cum multis seq. lib. 2.

An quæ dicta sunt in præce. q. procedãt in successione fratrum.

Primogenitura habet locũ in successione collateralium.

Qui idem tenẽt in successione fratrũ.

2 ¶ Quanquam Ant. cons. 47. præmittẽdum est quòd quanquã, tenuit simpliciter, quòd in successione transuersaliũ non habet locũ primogenitura inducta per repræsentationẽ. Et in hanc quoque partẽ multos alios insignes Doct. cõsuluisse tradit Matt. Affl. qui ob id nõ ausus est suum in eam rem proferre iudiciũ, in cõsti. Sicil. incip. vt de successionib. col. 8. vers. sed iuxta hoc quæro. Sed idem in c. omnes filij, col. 2. vers. sed dubium stat, tit. si de feu. fue. contr. inter dom. & agn. tenet, quòd frater in successione fratris excludit nepotes ex alio fratre in iure primogenituræ. Et idẽ ante hos voluit And. Iser. in cõst. Sicil. incip. vt de successionib. & in c. 1. §. his verò, & ibi idem Matth. col. totius, nu. 5. vers. sed quæro hic an primogenitura, tit. de gradib. succes. in feud.

Qui contrarium tenent.

3 ¶ Verùm pro prima parte facit, quòd nõ solùm cùm agitur de successione ascendentiũ nepotes obtinẽt locũ patris, vt iã multis docuimus suprà in præce. q. & maximè in 1. ratione pro nepote. Sed & etiã cùm agitur de successione fratrũ inter se, per auth. cessante, & auth. post fratres. C. de legi. hær. & §. reliquũ, in auth. de hær. ab inte. veni. cum si. Et id quoque in reb. feudalib. per tex. clarum & apertum in c. 1. §. his verò deficientib. & ibi And. Iser. Bal. & alij, tit. de succes. fra. vel de gradi. sue. in feu. & in c. decedente fideli, de nat. sue. feu. quod tamen c. vulgò nõ reperitur, sed ipsius verba adscribit Bal. in c. 1. §. & quia vidimus, col. 2. tit. de his qui feu. da. pos. & diximus plenius suprà in q. præce. nu. 18. nec id solùm. Igitur iisdem omnino rationibus, quibus in successione aui, similiter quoque in successione patrui nepos qui patrem primogenitum repræsentat, patruum ætate maiorem excludit, præsertim cùm d. §. reliquum, ex quo maxima ex parte nepotis partes aduersus patruum tutati sumus, loquatur non de successione aui, sed fratris eiusdémque patrui.

Nepotes tenẽt locũ patris in successione fratrum non in feudalibus.

Et in feudalibus.

4 ¶ Illud autẽ fateor quòd in aliis successionibus collateraliũ, siue transuersalium quàm fratrum & filiorũ fratrum, fortè non haberet locũ ius primogenituræ, quòd per repræsentationem inducitur, vtpote cùm repræsentatio de iure cõmuni non habeat locum, nisi in linea directa in infinitum, aut vt alij malunt, vsq; ad pronepotes tantùm, & in collaterali inter fratres & filios fratrum duntaxat, vt latè diximus in cõmentar. cõsuet. Picta. tit. *des successions* §. 1. Et ita in specie nostri casus videtur voluisse Bar. in auth. post fratres. C. de legi. hæred. Nam nepos, inquit, succedit in locum patris sui tantùm, quãdo tractatur de successione aui vel patrui, secus in aliorũ successione, per text. ibi. Ob idque dicit Romanam ecclesiam pronuntiasse in regno Neapolitano pro rege

Quid autẽ in successione aliorũ collateralium.

Roberto contra regem Vngariæ,qui erat nepos Caroli primogeniti. Et ſequitur Raph. Co.in l. cùm ita.§.in fideicommiſſo.ff.de leg.2.Alex.conſ.204.conſideratis verbis,col.3.lib.2.& conſ.129. perſpectis his,col.2.verſ.iſtis ſic præſuppoſitis.Phil.Dec.latè conſ.omnium 1.& iterum conſ.127. in caſu propoſito,lib.5.& alij multis ex his quos ſuprà citauimus in 40.q.prin.in 34.ratione pro patruo. Ideo in illis gentibus in quibus repræſentatio habet locum vltra hos gradus , filius primogeniti præferendus eſt patruo. In cæteris minimè.

QVADRAGESIMASECVNDA QVAESTIO.

An primogenitus ſecūdogeniti veniēs per repræſentationem illius ad ſucceßionē aui habeat ius primogenituræ.

1 QVadrageſimoſecundo quæro, quoniã ex cõſuetudine Pictonũ & aliis multis huius regni primogenitus capit duas partes hæreditatis.Secũdogenitus autẽ,aut cæterj filij,cùm plures ſunt,tertiã partem.Aut etiam ſecũdogenitus habet aliam quãpiam partem aut maiorem aut minorem,vt aliis in locis;nihil enim quantùm ad id quod volumus tractare,intereſt. Igitur nobilis quiſpiam reliquit primogenitũ & nepotes ex altero filio ſecũdogenito, nunquid in ea tertia aut alia parte,quam accipiunt huiuſmodi nepotes per repræſentationẽ filij ſecũdogeniti eorum patris,progenitus ipſius ſecundogeniti debeat iure primogenituræ habere duas partes,aut aliã partem debitã primogenito ? Nam illud certum eſt,quòd ſi pater eorum ſuperſtes fuiſſet auo , & ei ſucceſsiſſet in illa ſua parte,& poſtea deceſsiſſet , primogenitus illius iure primogenituræ obtinuiſſet duas illas partes,aut aliam debitã primogenito.Sed in ſpecie noſtræ quæſt.hic ſecũdogenitus mortus eſt antę patrem ſuum.Ob quod dubitabatur,an filij eius auo ſuccedant per repręſentationem ſui patris cum iure primogenituræ in ſua portione,idque ex facto contigit.

De eadem re.

2 ¶ Et fuerunt qui dicerent & hunc primogenitum nepotem ex ſecundogenito filio obtinere debere ius primogenituræ,in ea,in qua hi fratres ſuccedunt,parte.Neque enim negari poteſt quin ipſe ſit primogenitus patris,eúmque & cæteros fratres venire ad ſucceſsionem aui ex repræſentatione patris iam mortui,tam de iure communi,quàm ex noſtra conſuetudine:proindéq; ęquè rem eſſe æſtimandam,ac ſi pater illorum,videlicet filius ſecundogenitus iam patris eiuſdemque aui ſucceſsionem excepiſſet, & poſteà deceſsiſſet : quo caſu,vt diximus, hauddubie filius ipſius primogenitus huiuſmodi ius primogenituræ habuiſſet.

De eadem re.

3 ¶ Contrariũ tamen verius ſemper mihi viſum eſt. Nam aliàs ſequeretur,quòd in eadem ſucceſſione eſſent duo iura primogenituræ,videlicet primogeniti filij, & primogeniti ex ſecũdogenito,quod eſt cõtra mentẽ & verba cõſuetudinis loquentis de principali hærede,aut de primogenito. Cùm ſtãte huiuſmodi cõſuetudine,nõ poſsint eſſe duo primogeniti,ſed vnus tãtùm,vt expreſsè voluit Oldr.cõſ.231.cuius hoc caput eſt,vt eius de quo quæritur,col.2.per tex.in c.Ioſeph, de verb.ſig. Niſi in caſu de quo locuti ſumus ſuprà in 17.& 18.q.qui nõ poteſt huic noſtro caſui cõuenire,cùm nõ eſt dubiũ,quis ex omnibus filiis eſt primogenitus,nec ſunt duo ſimul extracti ex vtero matris.Eſt quoq; huiuſmodi cõſuetudo cõtra ius cõmune, quod omnes liberos æqualiter admittit,vt latè oſtendimus ſuprà in 4.q.princ.ideóque reſtringenda , vt in eo minùs lædat ius cõmune,quàm fieri poteſt,iuxta not.in l.a.C.de noxa.& in c.cùm dilectus,de conſ.cum ſi.

In eadem ſucceßione non poſſunt eſſe duæ primogenituræ.

4 ¶ Item ſi aliter id fieret , eſſent duo ſpecialia primogenituræ iura in vna eadémque ſucceſsione, contra not.in l.1.C.de dot.promiſ.& in cle.1.§.ſanè,in verbo,aſſertionib. de foro compe.cum ſi. Deniq; ſi ita fieret,vide quid abſurdi inde ſequeretur. Pone enim quòd auus deceſsit relictis ex primogenito,& ex quinque aut ſex aliis liberis,multis nepotibus. Certè omnium liberorum primogeniti iure primogenituræ duas tertias partes portionis parentum accipient. Neque enim erit maior ratio in primogenito ſecundogeniti,quàm cæterorum poſteriorum liberorum.

De eadem re.

5 ¶ Nec obſtat quod dictum eſt,nepotes per repręſentationem patris ſuccedere,quoniã non proptereà ex hoc ſequitur,quòd primogenitus nepos habeat ius primogenituræ,ſed id potiùs : per huiuſmodi repræſentationem ponuntur omnes nepotes in locũ & gradum patris,vt ſuccedant in portione,quam ipſe erat accepturus,vt dictum eſt ſuprà ſæpius in 26.q. Nec proptereà perinde eſt ac ſi pater eorum iam ſucceſsiſſet,niſi quãtùm ad ipſum, quod obtinet locum & gradum patris:in cæteris autem lata eſt differentia.Nam cùm filius moritur ante patrem,deinde verò pater ipſe,idémque auus,nepotes quantùm ad res ipſius aui,illi ſuccedunt per repræſentationẽ patris,non autem ipſi patri,cùm nondum hæreditatem acceperit aui viuentis:nam viuens nõ habet hæredem,vt ſatis ſuprà diximus in 40.q.in 37.ratione pro patruo.

De eadem re.

6 ¶ At cùm auus moritur ante ipſum filiũ,qui ipſius hæreditatẽ adit,iã ex ipſa aditione deſinit eſſe hæreditas ipſius,& incipit eſſe filij,per l.ſed & ſi plures.§.filio,& ibi omnes Doct.ff.de vulg.& pupil.& l.hæres per ſeruum.ff.de acq.hær.& voluit Bar.in l.vlt.poſt prin.ff.ad Tertul.& omnes vbique.Ideo filio poſt auum mortuo,nepotes dicũtur ſuccedere ipſi filio eidemq; patri,non auo. Et ex hoc quoq; videmus ꝙ ſi filius viuo patre moriatur relicto nepote,debet auus nepotem ex eo aut exhæredare, aut inſtituere veluti ſuum hæredem:alioquin rũpet nepos ipſe tanquã præteritus teſtamentũ illius.l.poſthumorũ.ff.de iniuſt.teſta.& l.ſi auus.C.de libe.præter. At ſi auus prior moriatur,ſatis eſt inſtituere vel exhæredare filiũ,nulla nepotis mẽtione facta, nec poterit nepos ipſe tanquã pręteritus cõqueri,vt qui non eſt hæres ipſius propter patrem filiũ,& qui illum gradu & iure præcedit,per l.ſi quis filio exhæredato,in prin.ff.de iniuſt.teſtam. Ex quo facilè liquet, quòd licet nepos repræſentet filium in ſucceſsione aui, non tamen perinde eſt ac ſi filius fuiſſet auo ſuperſtes & hæres,præterquàm quòd locum & gradum ipſius obtinet,vt iam diximus.

¶ At

Quid si auus decedat relictis nepotibus ex primogenito, & alio filio.

7 ¶At vnum est quod rem magis dubiam facit. Quid enim si è diuerso decessit auus relictis nepotibus ex primogenito, & relicto quoq; secundogenito, certum est quod nepotes isti tanquam patrē repræsentantes iure primogenituræ accipiāt duas tertias partes hæreditatis, quas pater habuisset. Ex quibus partibus primogenitus nepos accipiet alias duas tertias partes, vt omnes apud nos pro re iudicata accipiunt, & passim obseruant. Quod si verū est, nulla videtur esse ratio diuersitatis, quin & primogenitus nepos ex secundogenito accipiat etiā duas 3. partes ex portione ipsius secundogeniti patris. Nam & similiter in hoc postremo casu, cùm videlicet primogenitus decessit relictis nepotibus, concurrent duo specialia, id est, duo iura primogenituræ in eadem successione, videlicet quòd omnes nepotes simul obtinebūt ius primogenituræ ante patruum, deinde antiquior nepotum ante cæteros nepotes. Quòd si res ita haberet, vt viuo patre decessissent omnes liberi relictis nepotibus, certe si teneremus eam op. quæ hoc casu vult nepotes succedere in capita, non in stirpes, de quo latè per glo. & Doct. in auth. cessante. C. de leg. hær. & alios quos tibi aceruatim collegimus in tract. Retractuum tit. j. §. 11. gl. 12. in verbo, *pour vne teste*. nu. 1. & seq. res esset minùs dubia. Nam tunc nepos primogenitus ex filio primogenito ius primogenituræ acciperet, cæteri autem & fratres ipsius, & patrueles reliquam partem hæreditatis in capita obtinerent. Tu circa hoc cogita quid dicendum. Quocunq; enim me vertam, in vado mihi hærere videor. Tu tamen vide quæ scripsimus suprà in 13. quæstione.

QVADRAGESIMATERTIA QVAESTIO.

An hæc cōsuetudo primogenituræ liget secundogenitum clericum.

1 QVadragesimotertiò, an huiusmodi consuetudo præferens primogenitum cæteris fratribus liget secundogenitum clericum, vt ei præferatur primogenitus laicus. Fuerunt qui tenerēt huiusmodi consuetudinem non ligare secundogenitum clericum, videlicet Hosti. in summa de consuet. §. vlt. ver. sed pone. & Iac. Are. alicubi prout illum refert Io. Ana. in c. sine culpa, col. 6. li. 6. in Merc. & ex recentioribus Philip. Dec. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 22. versi. & licet prædicta responsio, de constit.

Quid in statuto præferente agnatos cognatis.

2 ¶ Et simile est quod à quibusdam traditur, quòd statutum præferens agnatos cognatis non nocet clericis cognatis quin possint succedere. Ita enim voluit Imo. in ca. quod clericis, versi. & per hoc videtur, de foro compe. prout illum refert & sequitur Alex. con. 44. cuius initium est, videretur prima facie, col. 3. versi. & sic manifestè, lib. 5. & Philip. Deci. con. 13. cuius superscriptio incipit, in appellatione, in fi. verùm Imo. vbi suprà, id non dicit, sed aliud quod proxime accedit, de quo dicemus infrà in 45. quæst. in princ. vti ibi videre poteris.

Statuta laicorū non ligant clericos nec res ipsorum.

3 ¶ Pro quibus pugnat hæc ratio, quòd statuta vel consuetudines laicorū non ligant clericos, nec res ipsorum. c. quæ in ecclesiarum, &c. ecclesia sanctę Marię, de const. & c. vlt. de reb. eccl. non aliē. & vbiq; per Doct. & quod etiam not. Io. An. post. Host. in c. postulasti, col. vlt. de fo. comp. & Cy. in l. 2. col. vlt. ver. 3. quæritur. C. quæ sit long. consue. Et hoc potissimùm procedit in statutis odiosis & quæ grauamen inferunt clericis, per auth. cessa. C. de sacros. eccle. & d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constit. & c. 1. de consue. & c. clerici. de iudi. & c. cùm causa, de re iudi. cum sim.

Clerici digniores laicis. *Digniores nō liganturstatutis inferiorū.* *Statuta nō nisi subditos ligant.* *Statutum condere iurisdictionis est.*

4 ¶Cuius rei triplex redditur ratio. Prima, quia clerici sunt superiores, maiores, digniores laicis. l. 3. C. de sum. tri. & l. 2. C. vt nemo pri. & c. deniq; 4. di. & c. duo sunt. 12. q. 1. cum si. At inferiorū statuta superiores dignioresq; non ligant. c. cum inferior, de maio. & obe. & c. infer. 21. di. Hinc plebiscita Patricios & Senatores, vtpote plebe superiores non ligabant. l. 2. §. deinde. ff. de orig. iur. & §. plebiscitum, Insti. de iure nat. gent. & ciuil. Secunda, quia statuta non ligant nisi subditos. l. j. & ibi plene not. C. de sum. tri. & c. à nobis, le 1. de sen. exco. & c. quod autem, de pœni. & remis. & c. 2. de constit. lib. 6. cum si. Adeò autem non sunt clerici subditi laicis, vt nec sponte quidem possint se illis summittere. c. si diligenti, & c. significasti, de for. comp. Tertia, quia condere statutum iurisdictionis est, vt per gl. in l. j. ff. de iurisd. om. iud. & plene per Bar. & alios in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure, & plenissimè diximus suprà in 17. qu. prin. Laici autem non habent iurisdictionem in clericos iuribus suprà allegatis. ergo nihil possunt in illos statuere.

Op. eorum qui dicūt clericū ligari statuto ante facto, nō postea.

5 ¶His tamen non obstantibus pleriq; omnes tenent, quòd si statutū, vel cōsuetudo inducta est ante clericatum secundogeniti, & ita iniectum est iam vinculum in ipsum nondum clericum, estq; ius semel acquisitū primogenito: qualitas clericatus posteà acquisita nō tollit huiusmodi vinculum statuti, nec ius iam quæsitū etiam in vita patris, vtpote cum pater non illum posset eo iure priuare, vt late diximus suprà in 21. q. Quin si aliter fieret, facile posset fieri fraus: quia secundogenitus, vt statutum frustraretur clericus efficeretur. Cui quidem fraudi obuiandum est. l. in fundo. ff. de rei ven. & l. j. §. exceptiones. ff. quar. rer. act. non dat. & c. quanto, de diuor. cum si. Aliud esset si fieret statutum secundogenito iam facto clerico, quia tunc illi non obesset statutum.

Qui fuerunt illius opin.

6 ¶Et hęc fuit sententia Io. An. in d. c. sine culpa, in vlt. q. quę est in col. pe. ver. quia in præcedenti, & ibi quoq; Phili. Fran. in fi. de reg. iur. lib. 6. Alb. latè in l. cùm quis, col. vlt. C. de nat. libe. Henr. Bo. in c. tanta, col. 2. ver. secundum dubiū, extrà qui fili. sunt legi. Ant. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, & ibi quoq; Imo. & Pan. col. vlt. in lect. & in repe. col. 13. ver. 5. quæritur, ibi, secundus quando in eccle. & iterum col. 15. ver. prima quando tendit, & Fel. col. 30. ver. secunda conclusio. & iterum col. 43. ver. decimoquintò, extrà de const. Idem Ant. in d. c. quod clericis, & ibi quoque Imo. col. 3. vers. & per hoc videtur, & Pan. chan. pe. ver. si verò iniecit vinculum & ver. si verò consuetudo, & Barba. col. 16. nu. 19. & seq. & de fo. comp. Io. Calde. in sua disputatione, quæ incipit, statuto ciuitatis cauetur,

col.vlt.Pet.An.io rep.c.t.in 12.q.prin.ver.accedat hic quæstio disputata,de cōst.& c.postulasti,in 5 q.in fi.de foro comp.& con.433.postquā ita domina,col.1.Imo.& Ro. in l.stipulatio hoc modo concepta,ille col.2.ver.nec obstat ꝙ no,hic col.6.ver.vbi autem constitutio.ff.de ver.oblig.Idem Imo.coo.35.in casu præmisso,circa primum dubiū,col.1.Car.Flo.in ca.perpendimus,in 9.q.extrà de feu.excō.Pau.Cast.con.423.ex puncto transmisso,col.3.lib.2.Pan.con.3.saluatoris,in 2.dubio, lib.2.Matt.Laud,io tract.de primogenitura,col.7.ver.pulchrum dubium est.Maria Soc.con.36.recte ac maturè,col.4.& Barth.Soc.eius filius con.81.in præsenti consultatione,col.pen.lib.1.& con.183.eleganter sunt omnia,ad fi.lib.2.& con.230.viso testamento,col.vlt.eo.lib.2.& cons.241.circa primam difficultatem,col.2.& iterum col.6.eo.lib.2.& con.252.visis instrumentis,col.10.versi.ex quibus infero,eo.lib.2.& con.45.supponitur in facto,libr.3.dum allegat Ioan.An.in d.c.sine culpa,& con.12.ni fallor,lib.4.dum etiam eundem allegat Bar.con.4.scribitur.t.Reg.col.antepe.ver. item potest dari alia responsio,lib.1.Alex.con.217.visa facti narratione,col.2. versi.præterea casus noster,& iterum col.antepe.vers.nec etiam obstat si diceretur,lib.2.& con.9.ponderatis his,col.1. lib.5.Ang.Cla.in sua summa,in verbo,lex,ver.5.Ioā.Bapt.de S.Seue.in repe.l.a.col.vlt. & ibi etiam Fran.Aret.col.12.C.de summa tri.Card.Alex.in c.per venerabilem.§.quod autem,col.30.ver.vlterius ex consequentia prædictorum,extrà qui filij sunt legi.Ias.in d.l.vlt.col.antepe.ver.primo illud. C.de pactis.Albe.Bru.in tract.statutorum ad fœminas pertinentium,arg.6.in 2,quæ.col.4.Corn. con.94.circa primum dubium,col.2.ver.quod io successione,lib.2.& con.205.quanquam videatur,col.vlt.lib.4.& Roch.Cur.in repe.c.vlt.in 11.q.prin.io 6.limitatione,& dominus Bene. in rep. c.Raynutius,in verbo,io eodem testamento relinquens,le.1.num.143.de test.Franc Ripa.lib.1.respon.c.6.viso,col.pen.ver.circa secundum.Et in effectu idem voluit ante hos omnes Pe.Bel.Persi.ab horum nullo memoratus,in d.§.plebiscitum,Insti.de iure nat.gent.& ciuil.dicens huiusmodi statutum esse in rem,non in personam,ideóque ligare res quæ erant laicorum tempore statuti,licet postea factæ sint clericorum,non etiam res quæ iam sunt clericorum.

7 ¶ Et simile dici solet in statuto repellente filias,existētibus filijs,vt videlicet filius excludat sororē monialem ex huiusmodi statuto facto ante ingressum religionis.Secus si post ingressū:quia non compræhenderet monialē iam factā vt voluit Lapus alleg.no.incip.in ciuitate Florētiæ,col.pen. ver.nec obst.si dicatur,Ant.Imo.& Pan.in d.c.quod clericis,de foro comp.vbi & ipse Ant.scribit se & Pet.Anc.simul ita cōsuluisse in ciuitate Ferrariæ.Idē Ant.in c.ecclesia,le 1.vt lit.pen.Pet.Anc. in rep.c.t.col.21.ver.primò quæro,cum seq.de consti.Pan.in d.c.ecclesia,in lect.col.vlt.& iterū in repe.col.11.ver.secundus casus,& ibi Fely.col.30.in 2.con.6.q.& iterum.d.col.43.in 15.q.de consti. Idem Pan.con.111.in causa Catherinæ monialis,in 2.dubio,lib.2. Ro.in d.l.stipulatio hoc modo concepta,vbi suprà.ff.de verb.obl.Pau.Cast.con.304.primū dubium de quo quæritur,col.3.ver.si verò statutum non loquitur,lib.1.Barb.d.con.4.col.antep.vbi suprà,lib.1.Corn.con.94.circa primum,col.2.ver.quod in successione.lib.2.Soc.d.con.81.col.pen.lib.1.& d.con.230.col.vlt.lib.2. & in tract.fal.regula 40.hoc capite,causa quando de iure canonico,in 2.fal.Ias.in l. seruo legato.§. si testator,col.2.ff.de leg.1.Matth.Afflict.in constituti.Siciliæ,cuius initium est,in aliquibus, col.6. ver.6.quæro.Laurus à palaciis in tract.statutorum fœminas repellentium,col.4.ver.an autem hoc statutum.De quo postremo alibi fortè dicam latiùs.

Qui idem tenuerunt in statuto repellente fœminas.

8 ¶ Et idem in simili casu scilicet statuti repellentis fratrem vterinū ob patruum,vt scilicet habeat locum,quamuis frater sit clericus,respondit Sign.con.6.cuius caput est,Titius in infantili ætate, in fin.Sed & idem quoque in statuto repellente fœminas, & descendentes ex eis,vt repellatur filius fratris clericus,tenuit Cardi.Flo.con.144.incip.statuit ciuitas,col.3.ver.si verò nihil.

Et idem in statuto repellēte vterinum.

9 ¶ Nec item absimile est,quòd rebus iam translatis in ecclesiā non possunt tributa aut alia onera imponi:nondū translatis possunt,vt posteà translatis durent,vt voluerunt Arch.Per.Anc.Dom. & Imo.in c.1.de immu.eccl.lib.6.Idem Arch.& Io.And.in c.j.de censi.eo.li.6.Guil.Cu.Iac.But.& Bar.in l.placet.C.de sacros.eccl.Idem Bar.in auth.item nulla cōmunitas.C.de epi.& cle.& meliùs io l.rescripto.§.sciendū,ver.sed quæro vtrùm.ff. de mu.& hon.vbi hoc dicit esse de mente Inno. io c.postulasti,de sot.com.Et idē Bar.in l.vlt.C.de exact.trib.li.10.& in l.3,ad fi.C.de mu. & ho.& in quo loco,eo.li.10.& con.18.si aliqua possessio,io fi.Bal.qui id latè disputat,con.280. præmisso statuto,lib.2.& Calde.con.7.an si statuto,in tit.de consti.& con.2 statuto Perusino,in tit.de censib.quibus locis dicit ita fuisse responsum à Doct.Perusinis.Angel.consi.24.ecclesia non tenetur. Pet.An.con.214.dubium facit in prædicta q.& cons.303.hoc statutum communis pistorij.Henri. Boh.& clariùs Panor.in cap.j.extrà de censib.Card.& apertiùs ipse Panor.in cap.non minùs, de immu.eccles.ipse Panor.in d.cap.quod clericis,col.antepenul.versic.& idem dicit generaliter, de for.compet.Soci.d.cons.81.col.vlt.lib.1.& cons.12.ni fallor,per totum lib.4.

Tributa imponi nō possunt rebus iā translatis in ecclesiam, nondum translatis possunt.

10 ¶ Quid quòd ipse Bar.ille nostrorū interpretum facilè princeps con.37.quidam Cola Pauli,consuluit,quod valet statutum,vt monachus non possit succedere:ad hoc quidem vt nondū monachus factus tēpore testamenti,si posteà efficiatur monachus,non succedat. Nā quod potest fieri per pactum,& id quoq; per statutum fieri potest.l.non impossibile,& quod ibi no.ff.de pac.cū fi. Sed si quis antequam sit monachus,fecerit pactum de non succedendo, interposito iuramento: certè postea factus monachus non succedet,per c.quamuis,de pact.lib.6. Ergo & eadem ratione statutum quod est quædam sponsio vel pactum totius Reipublicæ. l. j. ff. de legi.astrinxit illum monachum

De statuto ut monachus non succedat.

monachum,vt non succedat.sed de hoc dicam alibi latiùs.

11 ¶Aduerte tamen quòd contra huiusmodi decisionem de qua in nostra q.disserimus,fortiter vrget quod dicit Sal.in d.Autb.cessan.C.de sacros.eccl.& reassumit Fran.Are.in d.c.quod clericis, in fi.de foro compe.quòd cùm hic tractemus de successione,non potest videri ioiectum vinculum ex statuto,nisi tempore delatæ successionis,id est,mortis patris,quod inspiciendum est,iuxta no.iu l.si cognatis.ff.de reb.dub.Nam & exclusio videtur fieri eo tempore,quo defertur hæreditas,arg.l.qui superstitis.ff.de acqni.bære.Sed tempore delatæ successionis reperitur secundogenitus clericus. Ergo nondum in illum iniectum est vinculum statuti. Quod & ita confirmatur. nam exclusio dicitur respectu inclusionis,vt per Bar.in l.2.§.videudum.ff.ad SC.Tert.Sed viuente patre de cuius successione agitur,non potest quis dici inclusus,cùm nondum illi sit delata successio,nisi spe,quæ non habet causam de præterito,vt not.idem Bart.io l.is potest.ff.de acq. hær. Ergo oec similiter potest dici alter inclusus.

Contra superiores opin.

Exclusio respicit tempus delatæ hæreditatis.

12 ¶Hæc fermè Fran.Are.qui ob id dicit forte illam Io.An.& sequacium doctrinam ooo procedere de iuris subtilitate:ideoq; super ea esse cogitandū,licet tandem dicat,esse ab omnibus sequendam,tanquam communiorem,nulla tamen responsione facta ad huiusmodi obiectionē. Cui & tu adiicies ex Phili.Dec.quod no.Bal.in l.omnes populi,col.6.vers.sed pone statutum.ff.de iusti.& iur.quòd filia dotata ante statutum,excluditur à statuto posteà facto disponente quòd filia dotata non succedat:quia licet ratio exclusiua,scilicet dotatio sit ex causa de præterito,casus tamen deferendæ hæreditatis est de futuro.Quod & idem dicit ipse Bald.in l.illam,post medium. C.de dona.& Ias.cons.11.in dubio,col.2.versi.nec ob.illud dictum,lib.1.vbi idem dicit voluisse Bart.in cons.incip.statuto ciuitatis Asisij,quod non aliter designat,sed est con.99.

Confirmatio præcedētis op.

13 ¶Addes,ioquam,quòd semper alias inspicimus tēpus executionis & effectus statuti, quo scilicet sortitur effectū,non ipsius statuti,vt videre licet ex eo quod scriptū est à gl.in c.j.in fi.de iniuriis, lib.6.ex qua Dom.ibi in fi.no.quòd vbi lex punit actū & eius executiooem,trahitur ad actū habentem originē ante constitutionem si habet executionē de futuro.& gl.in cle.2.in verbo,in posterum,de æta.& quali.ex qua Aot.Car.Flo.qui illam dicit sing.in 5.opp.& Pan.no.quòd cōstitutio cōprehendit actus præteritos,respectu suorū effectuū futurorū.& gl.in cle.2.in verbo, vtetur, & ibi Pau.Eleaz.Steph.Lau.Imo.Car.Flo.in 4.q.de vita & ho.cleri.gl.in cle.j.in verbo,deputatis, & ibi Imo.Car.Flo.io 1.opp.& Pan.de testa.Cy.& Albe.in l.leges & coostitutiones,col.3.ver.si verò lex noua:& iterum col.pe.ver.& ex prædictis.C.de legi.Bar.in l.omoes populi,col.16.ver. ecce alia dicit statutum,& ibi Bal.col.6.ver.sed an trahatur ad veteres.ff.de iusti.& iure.Albe.in quarta parte statutorum,q.55.aliam quæstionem quæro.Bal.in l.si ita scriptum.§.vlt.ff.de legat.2.& cons. 93.primo statuto cauetur,in fi.lib.4.& con.477.punctus quæstionis,col.2.eod.libr.4.Rosel. inter cons.ipsius Bald.cons.91.viso prædicto puncto.d.lib.4.Angel.con.382.statuto communis. Anto. in sua disput.incip.staote statuto municipali. Petr.Ancara.in cap.licet canoo , col.3.vers.secunda quæstio, & ibi Domi.col.3.vers.Iacob.de Bel.disput.de elect.lib.6.& idem Anca.cons.225.visis & diligenter,ad fin.ipse Dom.in cap.vlt.col.2.ver.quid si tempore.de elect.lib.6.& in c.ex antiquis, col.5.vers.tertiò.quando repetitur 54.distin.

Ad idem.

Tēpus executionis & effectus statuti inspicitur,nō ipsius statuti.

Statutum trahitur ad actus præteritos respectiue effectuū futurorum.

Vide infrà numero 17.

14 ¶Sed hic potes dicere,quòd io casu de quo loquimor ius est quęsitū primogenito ante mortem patris, quod patet ex iis quę habētur in c.quàm periculosum.7.q.1.& quæ diximus suprà in 21.q. & iterum in 40.q.in locis infinitis.& expresìm in nostro casu voluit Io.An.in d.regula,sine culpa,& Ale.in d.con.212.col.pe.lib.2.& multi eorū,quos supra citauimus.Quemadmodū etiam in casu statuti excludentis filias dotatas existentibus masculis,confestim vt masculus natus est,recipit qualitatem inclusiuam:& filia etiam,vt nata est,impotentiam succedendi.Ideóque ingreditur monasterium cum illa impotentia , existentibus masculis. Sicuti semoto illo statuto ingreditur cum facultate succedendi,quam habet de iure communi.Sufficitque quòd per ingressum nō efficiatur deterioris conditionis,iuxta tex.in l.Deo nobis.§.hoc etiam,in fi.cū aliis sequ.cùm etiam sine ingressu vterque & secundogenitus & fœmina esseot exclusi.Nec enim debet conqueri , si non melioris efficiatur,ar.l.qui autem.§.vlt.ff,quæ in frau.credi.Et propterea non est verū, quòd monialis excludatur , cùm priùs esset exclusa iam à tempore natiuitatis suæ , vt optime declarat Paul.Castr.d.cons.304.lib.1.Id quod similiter dici potest de secundogenito clerico.Et ita dicitur iniici vinculum aote clericatum , cùm exclusio nascatur ex qualitate præcedeoti clericatum.Et hoc modo ius quæsitum considerat in hoc casu Lapus.d.alleg.9.ad fin.

Responsio ad præcedentia.

15 ¶Verùm his se cōtinuò aduersom opponit Dec.in d.c.ecclesia,quoniā,vt ipse dicit,si secundùm illā consideratione dicamus esse iniectū vinculū,fere semper statuta laicorum ligabuot clericos, quia quando nascūtur,sunt laici & subiiciūtur statutis:& propterea licet posteà efficiantur clerici, remanent semper ligati,quia iniectū esset vinculum.Nec est,ait,verum,quòd primogenito sit ius quæsitum in regno vel hæreditate patre viuente,secundum Old.coo.94.eleganter,& Pe.An.cōs. 82.dicta facti narratio,cum similibus adductis per Alexā.vt ipse dicit,cons.4. poodetatis verbis, col.4.lib.4.Nec placet,vt ille subdit,ratio Paul.Cast.quòd sufficiat monialem non esse deterioris coudirionis,quàm priùs esset:quia si atteoderetur huiusmodi ratio,clerici ferè semper statutis laicorum subiicerentur.Ideò videtur quòd nec secundogenitus, nec monialis excludantur ex huiusmodi statutis,nisi in fraudem ille clericatum arripuisset, illa religionem. Et ita residet Decius.

Impugnatio illius responsionis.

Responsio ad illā imaginationem.

De statuto prohibētepro bari solutionē debiti per testes.

16 ¶Sed huic obiectioni possumus dicere:primùm huic quod dictum est,omoia fermè statuta ligatura clericos,si huiusmodi interpretationem sequamur,negando id esse verum;tum quia sæpius fiunt noua statuta & reformationes , in quibus illud considerabimus:tum quia ea consideratio non adeò late patet,vt sit locus obiectioni Decij. Nam vt optimè declarat Calde.in d.dispu.incip.statuto ciuitatis,col.vlt.tantùm habet locum io casibus,qui iam robur,effectum,& consummationem acceperunt ante clericatum,vt in d.casu Io.And.loquentis de primogenito & secundogenito clerico, in quo sola genitura confert ius ipsi primogenito. Non autem in iis casibus, in quibus actus habuit initium ante clericatum,& consummationem post eūdem. Verbi gratia, in statuto prohibente probari solutionem debiti per testes.Nam laicus post solutionem factus clericus,poterit probare per testes,nec ligabitur eo statuto:quia statutum non iniecit vinculum ante clericatum,vtpote eùm respiciat actum probationis,qui tempore clericatus cōficitur. Qoā Cald.doctrinam sequitur Pet.Anc.in repe.d.c.1.in 12.q.prin.ver.accedat hic quęstio disputata.& prætereà in c.ea quæ,in 2.q.& pleniùs,in vigesimasexta,de reg.iur.lib.6.& Raph.Co.con.140.Pilacus,col.2.& seq.& Fely.in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ,io 15.q.& ibi quoque idem Dec.col.21.vers. & ista conclusio,de constit.& Roch.Cur.in repe.d.cap.vlt.io 6.limit.11.quæ.de consuet.Id quod etiam licet videre in aliis casibus io quibus loquuntur ij quos citauimus suprà,versi.ab hinc tertio,addes inquam.

Aduersus id quod diximus statuta trahi ad tēpus effectus & executionis statuti.

17 ¶ Quanquam & illud quoque dici potest,non id adeo certum esse,vt quidam putant,vt scilicet inspiciendum sit tempus effectus & executionis statuti,potiùs quàm ipsius statuti,eum tex.huic sententiæ repugnet,in l.iubemus.C.de testa. vbi constitutio dans formam testamentis non extenditur ad præterita testamenta,licet testator adhuc viuat,proiodéque adhuc pendeat testamentum,& ipsius éffectus ex morte testatoris, vt ibi subtiliter annotat Paul.Ca.paulò post medium, ver.circa finem,& Coroc.col.1.versi.nota quòd quò ad formam.Ex quo & ibi Ias.in 3.not.colligit quòd constitutio noua procedit etiam si effectus actus præteriti conferatur in suturum , & sic post statutum nouiter conditum.& ad hoc eum tex.dicit not.quem & ad boc expeodit Angel.in §.1.ver.aduerte pro declaratione,in auth.vt eùm de appel.cogno.& Pan.in c.vlt.col.peo.& ibi etiam Fely.col.2.ver.amplia quartò,de coostit.Hineque est quod scribit Bal.io l.si quis hæredem,ad medium.C.de instit.& substit.quòd si rusticus ruri confecerit testamentum cum quinque testibus tantùm,cùm plures habere non posset,secundùm l.vlt.C.de testa.posteáque vrbem aliquam habitat,manet tamen validum illud testamentum prius factum,inspecto scilicet tempore quo fuit conditum:non mortis,quo effectum sortitur.Et sequitur Pau.Cast.con.184.ex facto proponitur quòd testator,in fi.lib.2. & Ias.in d.l.vlt.col.1.ver.tertiò respoode.C.de testa.

Non solū quātum ad formā & solēnitatē sed quantum ad reliqua.

18 ¶Et ne quis putet id tantùm obtioere quantum ad formam, siue solennitatem testamenti, legat Ionoc. in c.statuimus,circa medium vers.item not. quòd priuilegium,de maio.& obed.dicētem quòd recepti in canonicos authoritate Papæ ante illam decretalem, præcedent maiores ordine posteà receptos iuxta aotiquum stylum,licet pręcbendas assequantur post illam decretalem.Et sic etiam intelligitur ille text.oam licet præbendam sint habituri post illam l.nouam , tamen ius est in præbenda quæsitum prius ex receptione facta Papæ authoritate , per c.hi qui.de præbeo. lib.6.Et ideò per illam l.nouam tale ius ooo tollitur.

19 ¶ Et illud dictum sequitur Imo.in d.cap.vlt.col.3.vers.iuxta prædicta, & iterum col. pen.vers.sed aduerte,& ibi Fely.vbi suprà,& per hoc teoent , statutum de lucro dotis non babere locum in dotibus datis ante statutum, quarum restituendarum tempus post ipsum statutum cessit , vt scilicet inspiciendum sit tempus matrimonij,non mortis , vel alterius dissolutionis ipsius , contrà quàm voluerunt Bar.in d.l.omnes populi,loco suprà allegato. Cui consonat quod scripsit Iaco. But.io sua quadam disput.quam retulit & secutus est Pet.Anc.in c.1.io 13.q.prin.ver.hic subiicio quæstiooem.Iaco.But.de consti.quòd dispositio cle.super cathedram,de sepult.quæ vult quòd de relictis factis ecclesiis conuentualibus mendicantibus soluatur quarta portio parochiali ecclesiæ, noo habet locum io legatis factis à testatore ante illam constitutionem,etiam si talia legata post illam constitutionem incipiant habere effectum.Quod & sequitur Fran.Are.cons.85.considerata diligenter,col.j.Et id confirmat quod tradit Pao.in ea.pastoralis.§.verùm, col.1.per illum text. de appel.quòd licet noua constitutio concernat futura & non præterita, si tamen illa futura omnino depeodeant à præteritis,non illa comprehendit noua constitutio.

Filij parētibus viuis babent probabilē spē. Qui tenuerūt simpliciter ualere id statutum.

20 ¶Nec verum est quod dicit ipse Decius, quòd nullum est ius quæsitum primogeoito in vita patris:cùm apertè cootrarium probetur in d.c.quàm periculosum. Quio & si de hæreditate patris taotùm ageretur,& ooo de iure primogenituræ adhuc acquisito,satis videtur esse qualitas succedendi.Nam filij babent viueotibus parentibus probabilem spem succedendi, vt oot.Bart.in l.j.§. pater.ff.de acqui.hære.& Paul.Cast.d.con.304.& Soci.d.consi.241.col.6.lib.2.& plenè diximus in 40.qu.Nec interim tameu prætermittendum est fuisse quosdam,qui simplieiter dixerunt,huiusmodi statutum excludere clericos secundogenitos,videlicet Card.Flor.in ca.perpeodimus,in 9. q.de senten.excom.vti eum allegat,& sequitur Pau.Cast.con.423.ex puncto transmisso,col.3.ver, clerici autem,lib.2.quanquam Card.ibi illud noo dicat,sed aliud in quo illum citabo in seq.qu. num.7.& idem in statuto,

QVAD

1 QVadragesimoquartò quæro, quid è diuerso, si primogenitus sit clericus, secūdogenitus laicus, an possit ipse primogenitus clericus vti beneficio huiusmodi cōsuetudinis ad excludendū ipsum secundogenitū? Hanc quæstionem latissime tractauit D. Ciriet. in suo tractatu primogenituræ, libr. 1. in 24. q. At nos eam breuiùs concludemus: alia, si tibi videbitur, videbis apud eum. Et primum videtur quòd non, duabus potissimum rationibus. Prima, quia licet valeat huiusmodi consuetudo, ius tamen iniquū inducit, dum quos natura simul & lex æquales fecit, inæquales prorsus efficit, alios alis præferens: & interdum alteri videlicet primogenito totum deferens, alteri nihil. Propterea non debet eo iure vti ecclesia, nec personæ ecclesiasticæ, arg. cap. vlt. 17. q. 4. vbi non debet ecclesia recipere, quod ei defertur ex hæredis exhæredatione.

An primogenitus clericus possit uti iure primogenituræ aduersus secūdogenitū.

2 ¶ Nec aliàs quoque debet vti iure iniquo, etiam ex iure communi introducto, per id quod dicit gl. not. in §. hoc ius, in verbo, vt plus. 10. q. 2. quòd licet ius commune permittat contrahentes sese inuicem decipere, per l. in causæ. ff. de minor. Non tamen debet ecclesia id facere: nec ideo cum aliquid vendit, recipere plus iusto pretio, si offeratur, per c. per tuas, de donat. Quod & idem putat de personis ecclesiasticis Anto. in c. in ciuitate, de vsur. cum multis concord. quas adduxi in Legi. Connub. in 9. lege, nu. 10. sed tamen, ne hic iterum repetam.

Ecclesia nō debet uti iure cōmuni iniquo.

3 ¶2. Quia statuta laicorum aliorum quidem quàm imperatoris, quantumuis fauorabilia, etiam si generaliter loquantur, nihil prosunt ecclesiis, & ecclesiasticis personis, nisi sint à Papa approbata, per tex. in c. bene quidem, 96. dist. & in c. ecclesia sanctæ Mariæ, extrà de const. & ita voluit Host. in c. vlt. & ibi post eum Ioan. And. col. pen. & Panor. col. vlt. de solu. Bal. con. 135. articulus, col. vlt. ver. præterea quamuis, lib. 2. & Pe. Anc. in repe. c. 1. in 12. q. prin. ver. hic etiam quæro vtrum statuta, de const. vbi & ad hoc allegat not. per Ioan. And. in d. cap. 1. de ope. nou. nun. & idem quoque voluit Matth. Matthes. not. 111. nota vnam lucrosam, & Barb. in c. dilecti, col. 4. de for. compet. vbi ad hoc multa allegat, quæ omnibus videre licet.

Statuta laicorū fauorabilia etiam generalia nō prosunt ecclesiis, nec clericis vide nu. 7.

4 ¶ Nec id mirū videri oportet, cum extranei nō debeant potiri beneficiis statutorū, per l. vlt. ibi, æquum quippe est, vt qui nostris, &c. C. de sum. tri. vbi hoc not. Ia. Are. & Alb. qui alios antiquiores citat, in 2. parte statutorum, q. 9. cuius est exordiū, sed ex quo diximus. & Guid. Susa in quæst. incip. sed pone quæstionē, statutum, Bar. qui multas rationes affert in tract. Repræsaliarum in 1. q. 5. q. prin. Bal. in rub. C. qui admi. ad fi. Ang. con. 73. in statuto Florētino. Pau. Cast. in l. omnes populi, ad fi. ff. de inst. & iure, & con. 343. statutū suprà relatum. Ro. con. 224. ista captura, col. 2. ver. tertia prin. ratione. Alex. con. 44. videretur prima facie, col. 3. vers. accedat prædictis, lib. 5. & consi. 41. ex multis in themate, col. 1. lib. 7. & Soc. consi. 241. circa primam difficultatem, col. 5. lib. 2.

Extranei non potiuntur beneficiis statutorum.

5 ¶ Ideóque fuerunt plerique in ea op. vt ex statuto vel consuetudine disponente, quòd filia non succedat existentibus masculis, filius clericus non repellat filiam. Ita enim expresse voluerūt Pet. Anc. & Matthesal. in dd. locis, & subobscure Imo. in d. ca. ecclesia sanctæ Mariæ, de constit. & rursum in c. dilecti, eo. tit. vbi tamen dicit contrarium seruari in practica. & Ro. vt illum aliqui allegant, sing. 443. cuius est initium, habeo casum in facto, dum dicit se multum dubitare. Barb. in c. quod clericis, col. 27. de for. comp. & con. 53. præclare, col. vlt. lib. 2. Et in hanc partem videtur inclinare. Alex. in d. con. 41. lib. 7.

Clericus nō repellit fœminā ex statuto repellente fœminas ob mares. vide nu. 7.

6 ¶ TAMEN quòd in casu nostræ consuetudinis præferentis primogenitum cæteris liberis, possit vti primogenitus clericus ea consuetudine, tenet expressè Pan. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. vlt. de consti. & Mart. Laud. in tract. primogenituræ. col. 7. ver. pulchrum dubium. Barb. in rep. rub. de reb. eccle. non alie. in 2. dubio, col. eiusdem 13. ver. & inducit ad duo. & Caro. Rui. con. 195. ex themate, col. 2. lib. 2.

Clericus potest uti iure primogenituræ ex statuto.

7 ¶ Et idem in statuto præferente masculos fœminis, vt scilicet possit masculus clericus ex eo repellere fœminas, quicquid dicant ij quos suprà citauimus, tradit Bald. in repe. l. 1. col. 7. vers. sed hic vlterius quæritur. C. de summ. trin. & cons. 30. præsupposito statuto, col. 2. vers. quæritur vtrum statutum, libr. 1. & subobscure Angel. con. 68. Martinus, col. 2. ver. nec obstat quod quidam, quod & repetitur con. 281. Lap. Ab. alle. 109. in quæstione proposita, & Ioan. Lig. Fran. Alber. & Lap. Castel. qui in casu ipsius Lapi Ab. consuluerunt alleg. seq. incip. in ciuitate Florentiæ. Anto. in c. quæ in ecclesiarum, col. j. de consti. & in d. c. quod clericis, ad fi. & ibi Card. Flo. & Pan. tam in lec. col. antep. quàm in repe. col. 26. ver. secundus casus, de foro compe. Car. Flo. in rep. cap. perpendimus, col. 12. ver. quid si constitutio, de sen. excom. Pau. Cast. in l. omnes populi, post medium, ibi, item an clerici. ff. de iust. & iur. Pan. in d. c. eccle. tam in lect. col. vlt. quàm in rep. col. 15. ver. vnde si statutum, & ibi Fel. in 7. q. de const. & idem Pan. in c. constitutus, in 5. no. de in inte. rest. & in d. c. 1. col. 3. ver. 2. casu, de no. ope. nunc. Ale. sibi contrarius in addi. Bar. in l. 1. §. qui habebat. ff. de bon. poss. contra tab. & con. 111. videretur prima consideratione, col. 2. lib. 7. Soci. d. cons. 241. circa primam difficultatem, col. 1. lib. 2. vbi hanc dicit esse communem op. & con. 128. circa præsentem, col. 2. li. 4. vbi & idem dicit Bar. sibi contrarius in rep. rub. C. qui admit. col. 5. ver. tertiò facit. & con. 50. illud afferam, in 1. dubio. lib. 3. & con. 73. magnanimus, col. 3. ver. faciat quod consuluit, lib. 4. Ange. Claua. in verbo, lex, ver. 5. Philip. Dec. con. 282. viso puncto. col. 3. vers. vltimò quæritur. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 142. Georg. Nata. in rep. c. quamuis, char. 15. vers. 16. quæro, de pactis, lib. 6. Matth. Afflict. in constit. Siciliæ incip. in aliquibus, col. 17. versi. 15. quæro. Lauren. à Palaciis in tract. statutorum fœminas repellentium, col. 16.

Et repellere fœminā ex statuto præferēte mares fœminis.

Statuto generali fauorabili an & quando possint uti clerici.

8 ¶Mouentur plerique omnes, quouiam si statutum generale sit fauorabile, nec procedat prohibedo, præcipiendo, puniendo, aut aliàs imperiose, & veluti specie quadam authoritatis & iurisdictionis, sed magis concessionis aut priuilegij, possunt eo vti clerici & monachi, vt etiam præter los ac loca suprà aduocata voluerunt ipse Car. in d.c. perpendimus, in 2.q. ad fi. de sen. exc. Pan. n c. ex literis, quod est vlt. in 1. no. per eum rex. de vita & hon. cleri. Ro. sing. 443. capitulum. Dom. in c. vlt. in prin. circa medium, ver. quæro pone, de offi. dele. lib. 6. & Alex. consil. III. ponderatis his omnibus, col. pen. ver. ad id quod no. lib. 2. & con. 211. visa, col. j. latè Roc. Curt. in rep. c. vlt. in 11. q. de consue. Ant. Rubeus, qui alios quoque allegat, con. 159. clari iuris est, in fiu.

Comprobatio ... ...

9 ¶Pro quibus est optimus tex. in c. constitutus, de in inte. rest. vbi clericus vtitur cõsuetudine, quæ dat facultatẽ retrahendi rem à consanguineo venditam, & illũ text. ad hoc facit sing. Ro. d. sing. 443. & nos quoq; diximus in nostro tractatu Retractuũ, tit. 1. § 2. gl. 8. in verbo, *le parent*, nu. 41. sed consequenter. Facit etiam tex. in d.c. dilecti, de foro compe. vbi priuilegiũ simpliciter concessum hominibus alicuius loci, cõprehendit clericos illius loci, vt etiam ex illo not. Ioã. And. in verbo, Anglicis, Card. Flo. Ant. Pet. Anc. Pan. post prin. & alij. Et etiam in ca. 2. de consuet. vbi & ecclesia vtitur consuetudine transferente rei possessionem ex aliquo actu, & c. si adiutorium. 10. distin.

Quid si statutũ priuilegiatum specialiter loquatur de clericis.

10 ¶Imò verò sunt nonnulli non infimæ authoritatis, qui ea quæ diximus dicunt procedere, etiam si statutum priuilegiatũ nominatim & specialiter loquatur de clericis. Et inter hos Bald. con. 241. verbis capituli, lib. 3. Pan. in d.c. ecclesia sanctæ Mariæ, ad fi. in priori lectu. & ibi post eum Philip. Dec. col. 22. ver. & ista conclusio, de consti. & idem Dec. d. con. 282. in fi. & D. Cirier. in tracta. primogenituræ lib. 1. q. 24. col. 12. ver. his adde, & alibi sæpe in ea quæst.

Laici possunt cõferre priuilegia clericis.

11 ¶Quis enim ignorat laicos posse clericis conferre priuilegia, cùm tex. de hac re sit apertus in ca. nouit, de iudi. & in l. omnia priuilegia. C. de epis. & cle. nec solùm Imperatores de quibus ea iura loquuntur, sed etiam inferiores, vt patet ex c. auditis, & ibi gl. 1. Ligna. Pet. An. Ant. Imo. & Aegid. Belleme. de resti. in integ. & c. inter dilectos, de fide instr. & c. dudum, de deci. quæ in id expendit Card. Flo. in rep. c. perpendimus, octau. ver. de priuilegiis, de sent. exc. Nam & quilibet, ait, priuatus potest donare & conferre ecclesiæ. c. cùm dilecti, de condi. appe. Possunt enim & omnes non subditis concedere priuilegia, sicuti & aliàs eorum commodo consulere, vt ex tex. expressus in l. j. & ibi gl. C. de eman. libe. & Card. in d.c. perpendimus, col. 12. versi. quid si constitutio. Et facit l. non dubito, & l. postliminium. §. induciæ. ff. de cap. & postli. reuer. & l. conuentionum. ff. de pact. Et ita quidem, vt huiusmodi priuilegia non subditis concessa non possint reuocari, vt voluit Inno. & recentiores, qui adferunt concord. in d.c. nouit, de iudi.

Priuilegia cõceduntur non subditis.

Responsio ad contraria.

12 ¶Nec obstat quod primo loco dictum est, huiusmodi consuetudinẽ esse iniquam, propterea nec debere clericos ea vti. Nã id falsum esse satis deprehẽditur ex iis quæ scribit Io. And. in regula, sine culpa, in vlt. q. de reg. iur. li. 6. dũ probat eam consuetudinem in æquitate fundari. Quod cùm semper verũ sit, vt & latè ostendimus suprà in 4. q. prin. Tum verò maximè cùm cedit in cõmodum clericorum, quandoquidẽ ex lege Mosaica, quam diuinam multi appellant, omnes primogeniti, & ij quidem soli erant sacerdotes, & diuinis mysteriis mancipati, vt & suprà in præfa. docuimus post prin. cùm de Iudæis loqueremur, num. scilicet 17. adiiciunt. Quis igitur est adeò mentis impos, vt nunc clericos ab eo iure repellat, quod veluti diuino nutu illis priuatim competebat?

Ad idem.

13 ¶Secunda autem ratio qua dictũ est fauorabilia laicorum statuta nõ prodesse clericis, facilè diluitur ex iis quæ suprà diximus. Ea enim procedit, cùm statutũ fit specie quadam authoritatis & iurisdictionis. Tunc enim clerici eo vti non debent, ne videantur id agentes recognoscere laicorũ in se authoritatem & iurisdictionem, quod facere non possunt, per c. si diligenti, & c. significasti, de foro. compe. At si fiat specie tantùm priuilegij, nihil est iã quod impediat clericos eo vti, cùm & externis prorsus, & non subditis possit conferri priuilegium, vt suprà probatum est.

Cõmoda iis facere possumus quibus incommoda non possumus.

14 ¶Alioquin quod in fauorẽ eorũ est introductum, in illorũ læsionem retorqueretur, cõtra l. quod fauore. C. de legi. cũ si. Nec mirandũ est si commoda illis possumus cõferre quibus grauamina inferre non possumus, cùm id & aliàs fieri videamus, in l. quotiens. C. vbi Sena. vel clar. & not. per gl. loquentem expressè de laicis erga clericos, in l. nemo qui condemnare. ff. de reg. iur.

QVADRAGESIMA QVINTA QVAESTIO.

Quid autem si is de cuius successiõe agitur, erat clericus.

1 QVadragesimoquintò quæro, quid si is de cuius successione agitur, erat clericus, an in successione illius locum habebit statutum præferens primogenitum cæteris? Imo. in ca. quod clericis, col. 2. ver. & per hoc videtur, de for. comp. loquens in statuto præferente mares fœminis, tenet quòd non habet locum, quando agitur de hæreditate clerici, cùm non sit eorum subditus, qui voluerunt suo statuto facere hæredem ipsi decedenti, per ea quæ habentur in d.c. quod clericis, & not. per Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & ita dicit Imo. se pridie consuluisse apud ciuitatem Lucanam, & sequitur Alex. con. 44. incip. videretur prima facie, col. 4. ver. & sic manifestè concludere, lib. 4. & Philip. Deci. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ, char. pen. col. 1. ver. nota tamen quòd tale statutum, de constit. & Benedict. in c. Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 145. Georg. Nat. in repe. cap. quamuis, char. 14. ver. 48. quæro, de pactis, lib. 6. vbi hoc dicit esse not. quia sæpius contingit de facto.

2 ¶Sed ego tamen nõ id recipio, rationibus allegatis suprà in duabus præcedentibus quęstionibus, quas non est opus hîc repetere; nisi fortè quis esset iam clericus ante huiusmodi conditum testamentum

mentum per ea quæ diximus in 43.q.nu.5.his tamen non obstantibus,& multis seq. & voluit expressè idem Imo.in d.c.quod clericis,vbi suprà. Verùm id in Gallia non obseruaretur.

QVADRAGESIMASEXTA QVAESTIO.

1 QVadragesimosextò quæro, In successione de qua agitur,sunt bona non solùm in ea prouincia quæ primogenitum cæteris præfert, sed & in alia, in qua filij succedunt æqualiter, quid agendum in hoc iure primogenituræ? Sunt in hac quæst.qui simpliciter dicunt inspiciendum cuiusque prouinciæ statutum, vt videlicet nulla ratione habita originis, domicilij mortis defuncti,nulla item domicilij hæredum, iudicetur secundùm statuta, & cõsuetudines locorum, in quibus bona sita sunt:vt scilicet in prouincia quæ præfert primogenitum,præferatur primogenitus in bonis ibi sitis:in alia quæ æqualiter omnes admittit, omnes æqualiter succedant, per l.pupillo.ff.de tut.& cur.dat.ab his,& l.Titium.§.tutor.ff.de admin.tut.& l.constitutio. ff.ad municip.& l.certa formæ.C.de iure fisci,lib.10.

Si sunt bona in loco qui utitur iure primogenituræ et in loco qui nõ utitur quid agẽdum.

Statutũ cuiuslibet loci sequendũ in bonis ibi sitis.

Qui id tenuerunt.

2 ¶ Et ita voluerũt Iac.Ra.Iac.Are.Guil.Cun.Dy.Ray.Io.Fab.Bal.col.9.vers.venio ad secundum in l.cunctos popul.C.de sum.tri.Collect.in c.1.col.2.vers.quid si cõsuetudo,& ibi quoque Pet.Anc. in rep.in 12.q.prin.post prin.vers.sed circa personas,& vers.per ista soluitur quæstio,& iterũ vers. quæro iuxta prædicta,de cõsti.in quo postremo loco dicit Per.An.cõmunem esse opi.vt in successione intestati attendatur locus bonorum,sine distinctione,an sit statutũ personale,an reale. Hanc quoq; sententiã tenet Bal.cons.245.quæritur vtrùm ille,lib.1.vbi dicit hanc opi.cõmuniter practicari,& obseruari.& cons.132.quanquam super hoc puncto,ad fi.lib.2.Masuer.in tit.de succes.& vlt.volun.§.item illud quod dicitur.Nicol.Perus.in tract.de suc.ab inte. in 6.specie filiorũ, 1.partis prin.col.5.vers.sed nũquid statuto tali cõsuetudine.& Alex.cons.16.viso titulo quæstionis, in 1.dub.lib.1.& cons.128.cõsideratis verbis testamenti,col.2.vers.& pro hac opi.& col.seq lib.1.& cons.19.primũ dubium,col.2.lib.6.Corn.cons.115.in hac cõsultatione,col.1.lib.2.& cons.202.circa præsentẽ consultationem,col.4.vers.dato autẽ sine præiudicio,lib.2.& iterũ cons.85.plura dubia,col.3.in litora g.in fi.lib.3.& Soc.cons.288.circa primã quæst.col.2.li.2. & iterũ cons.292.visis statutis magnificæ ciuitatis,col.2.eo.lib.2.& Iac.à S.Geor.in tract.feud.col.6. vers.insuper quæro quidam.& Geor.Nat.in c.quãuis,col.61.vers.9.facit, de pact.lib.6.vbi hoc dicit not. Nicol. Euerald.in Locis legalib.loco quidem 79.col.9.vers.hinc etiam videmus.

3 ¶ Et idem quoque in cæteris similib.casib.voluit Bal.in l.si arrogator, col.antepe.vers.& facit ad plures quæst.ff.de adopt.vbi ita dicit se pridie consuluisse Bononiæ,& Lapus Ab.alleg.92.quæ à multis citatur pro cons.ipsius 306.cuius initium est,in primis videndum est,in 4.dub.Card.Flo. cons.2.hoc capite,circa statutum,vers.item præsupposito,Paul.Cast.cons.32.incip.circa primum quæsitũ,in prin.lib.1.Corn.d.cons.85.col.4.vers.hinc dicit Bal.lib.3.& iterum cons.162.hoc principio constat quòd de iure,col.2.nam huiusmodi statuta,eo.lib.3.

Qui idem in similib.casib.

4 ¶ Alij cõcedunt eam opi.procedere cùm statutum vel cõsuetudo est in rem,siue disponit circa rem,videlicet per huiusmodi verba,bona decedentium veniãt ad primogenitũ. statutum enim reale res ipsas afficit,à quocunq; possideãtur siue à ciue,siue ab extraneo,per l.rescripto, in fi.ff. de mun.& hon.& l.an in totum.C.de edic.priuat.Secus si in personã,per huiusmodi verba,primogenitus succedat.quia tunc nõ respicit res,sed personas, nec ideo extraneos & forẽses etiam ibi bona possidentes complectitur,per l.1.C.de mulieri.& in quo loco,lib.10.cum sim.

Qui distinguũt utrum in rem,an in personã sint concepta.

5 ¶ Ita enim voluerunt Pet.& Cy.in d.l.cunctos populos,vterque col.vlti. C.de sum.tri Petr.Anc. cons.163.visis & diligenter inspectis,in 1.dub.Imo.in c.cum olim,ad fin.de cler.coniug.Pan.in c. quod clericis,col.6.vers.& cum hoc temperamento, & ibi quoque Barb.col.14.de foro compet. Idem Pan.in c.postulasti,col.pen.eo.tit.Et facit quod in simili voluit Cald.in sua disputat.cuius est initium,statuto cauetur,& in d.c.quod clericis,& ibi quoque Pan.col.3.& seq.& Roch. Curt. in repet.c.vlt.in 11.q.prin.in 2.limit.extrà de consuet.

Qui id tenuerunt.

6 ¶ Et ne quis putet huiusmodi distinct.vanam esse & verbalem, magis quàm realem,vti putauit in re quapiam simili Petr.Anc.in c.accessorium,col.5.vers.aduertas domini,de regu.iur.lib.6.& Fran.Are.in l.iustè.col.vlt.vers.præterea ista differentia.ff.de verb.obli. Sciat similem quoque distinct.ad plures effectus fieri in legibus & edictis Prætorum, vt patet ex l.si seruum.§.ait Prætor, ff.de acq.hær.& l.aut qui aliter.§.vlt.& ibi Bar.ff.quod vi aut clam.Et in testamentis.l.pater filiæ. ff.de seruit.lega.Et in stipulationib.l.si sic stipulatus.ff.de verb.obl.Et in pactis.l.contra.§.si filius, & l.qui in futurum.§.1.ff.de pact.& l.iurisgentium.§.pactorum,eo.tit.vbi ea differẽtia verbis ipsis exprimitur,scilicet in rem,& in personam,& declaratur quando sunt in rem, & quando in personam,non eo tamen modo quo declarat Bar.loco suprà alleg.Et in rescriptis ad lites.c.quoniã abbas,de off.dele.Et in priuilegiis,c.priuilegiũ,de reg.iur.lib.6.Et in cõcessionib.& immunitatib. l.ætatem.§.vlt.& l.forma.§.quanquam.ff.de censib.Quæ omnia ab ipsomet Petr.Anc.sunt collecta,cons.327.discurrit,in prin.& quædam quoque,consil.244.quia quæstio, col.1.vers.in contrarium.Et in statutis præter eos,quos suprà citauimus,& ad alium effectũ per Saly.in Auth.cessan. col.4.vers.quid dicemus.C.de sacrosan.eccl.

Ea distinctio nõ dicẽda verbalis magis quàm realis.

Vt quæ habet locum in legibus & edictis Prætorum.

Et in testamentis.

In stipulationibus.

In pactis.

In rescriptis.

7 ¶ Cæterùm Bart.in d.l.cunctos populos,in 7.q. vers.sed posset dubitari, hanc distinctionem refert,ad illámque quippiam addit.Aut enim statutum est circa rem,& tunc de omnibus bonis iudicabo secundùm consuetudinem & statutũ vbi bona sita sunt,à quocunque possideantur.Aut

In priuilegiis. In cōceßionibus & immunitatibus. Et in statutis. Alia distinct.

circa personam,& tunc aut is,de cuius successione agitur,est eius patriæ quæ præfert primogenitum,vel origine,vel domicilio:& tunc succedit iu bonis eius patriæ secūdùm huiusmodi statutum:In aliis verò secūdùm ius cōmune.Si sit alterius patriæ,& tunc non potest illum cōprehendere statutum,vtpote quod non porrigitur ad forenses,per l.f.in fi.ff.de tut.& cur.dat.ab his.& l.etiam,& ibi not.ff.de tutel.Ideóque succedunt omnes æqualiter ex iure communi.

8 *Qui id tenent.* ¶ Et hanc opi.sequitur Sign.Homo.in repe.d.l.cunctos populos, col.10.vers.sed posset dubitari, si tamen is est,quod non crediderim, propterea quòd ea repetitio similis est ab initio ad finem, lect.Bart.nec aliud quippiam vna dicit quàm alia, suntq; per omnia & ad verbum similes. Ideo putauerim Impressores falsò eam reper. Signor. attribuisse,nisi is Bart.surripuerit.Nam fatentur omnes eam lect.esse Bart.illúmque ex ea vbique citant. Et inter cæteros hanc ipsam distinctionem ex eo refert & sequitur Fran.Aret.ibi,col.pe.& Cald.cons.17.statuto ciuitatis cauetur, tit.de constit.& Fran.Ramp.inter cons.illius,cons.34.statuto Ferrariēsi,tit.de testa. & Pan.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.pen.vers.ad prædicta faciūt,de constit.& Alex cons.44.videretur prima facie, col.2.vers.sed præmissis non obstantibus,lib.5. & Barb.cons.75.illud in medium referam,col.4. & iterum col.penul.lib.3.vbi dicit hanc esse communem opin.& Soci.cons.12.&circa præsentem consultationem,col.1.vers.secuudò respondeo,lib.4.

9 *Qui dicūt inspiciēdum locum aditæ hæreditatis in omnibus bonis.* ¶ Alij rursum,sicuti refert idem Bart.in d.l.cunctos populos,vbi suprà proximè citauimus, inter quos fuit Iac.Butr.dicunt inspiciendum esse locum vbi est adita hæreditas,& sic in quo est celebratus quasi contractus,iuxta l.apud Iulianum,in fi.ff.ex quib.cau.in pos.eat. sicuti in contractibus inspicimus etiam locum contractus,per l.si fundus.ff.de euictio.Sed hanc opi.pauci admittunt.quoniam,vt postea subiungit Bart.non potest adiri hæreditas,nisi prout ea defertur.l.antiqui.ff.si pars hæred.pe.l.& si ex asse,& l.ex semisse.ff.de acq.hær.Sed nō est delata nisi modo prædicto. At contractus se extendunt quatenus voluntas contrahentis fuit , quæ fuisse præsumitur, secundùm consuetudinem loci vbi res agitur.

10 *Qui locū mortis eius de cuius successione agitur.* ¶ Alij item statuta loci in quo decessit is de cuius hæreditate tractatur,hac ratione moti,quia sicut hæredes instituti capiunt ex testatoris expressa voluntate:sic venientes ab intestato ex tacita. Sicut ergo se habet expressa ad institutos:ita tacita ad venientes ab intestato.l.conficiūtur,& l.si quis nullum.ff.de iure codi.& l.1.§.pe.& vlt.ff.de leg.3.Sed expressa regulatur ex loco, vbi disposita est,l.si non speciali.C.de testa.arg.l.2.C.quemad.testa.ape.Ergo & tacita. At tacitè quis censetur disponere,cùm moritur,de venientibus ab intestato,si de aliis non disponit. Igitur consequens est,vt locus mortis,id est,dispositionis tacitæ,sicut expressæ inspiciatur.

11 *Qui illius opi. fuerunt.* ¶ Et in hac opi.fuisse Iac.Butr.refert Alber.in 2.parte statutorum,q.130.incip.ex hoc insurgit. Et hunc nuncupatim sequitur Signo,cons.250.super dubius,col.3.vers.his visis.Quod tamen intellige secundùm ipsum Iac. Butr. si nullum est factum testamentum. Aliàs enim inspiciendus est locus,iu quo factum est,per l.2.C.quemad.testa.aper. Et in hac quoque opi.vt locus mortis inspiciatur,fuisse Ia.Rauen.in d.l.cūctos populos,testatur Alex.d.cons.16.col.1.lib.1. Sed ea passim reprobatur per auth.omnes peregrini.C.com.de succes.

12 *Qui inspiciēdum statutum originis & domicilij defuncti.* ¶ Sunt & qui dicūt inspiciendum esse statutū originis atque domicilij eius de cuius successione agimus,quò ad omnia bona vbicunq; sita sint,per l.nulli.C.de epis.& cler.& l.data,& l.illā. C.de dona.& l.vlt.C.de præscr.long.temp.& l.magis puto.§.illud quæri.ff.de reb.eorū.Et quia etiā ex persona fit executio in bonis quibuscunq; vel alibi sitis.l.à diuo.ff.de re iud.& l.cùm vnus. §.pe.iuncta gl ff.de bon.autor.iudi.pos.Et in hac sententia fuit Alber.Rosat. in d.l.cunctos populos, col.7.& ibi quoque Fulgo.& idem Alber.in 1.parte statutorum, qu.46.incip.item quæro aliquis mercator,col.2.vers.& ex iis soluit aliam quæstionem,& iterum in 2.parte d.q.136.

13 *Qui originis tantū non etiā alterius domicilij.* ¶ Et idem quoq; in simili casu cōsuluit Rom.citās Alber.in d.l.1.loco,cons.39.in proposita quæstione nobilis,in 2.dub.vbi & hoc dicit procedere,si aliò domiciliū transtulerit:tū quia non potest renuntiare origini,per l.assumptio,in prin.ff.ad municip.nec ideo mutatio domicilij eximit ciuē iurisdictione suæ originis.l.1.ff.de decur.& in l.qui originē,in prin.ff.de mun.& hon. Tum quia cū sint diuersa statuta originis & domicilij,potētius est originis,per l.libertus.§.cùm simul.ff.ad mutuc.Et facit itē quod in simili cōsuluit Pet.Anc.cons.37.cōtra Ioānem,in 2.dub. & ante hos Oldr.cons.248.præsupposita consuetudine,in 2.dub.Et ita in statuto repellente fœminas tenuit Ioan.Campez.in tract.eius rei.q.49.incip.an talis exclusio,vbi ad hoc multa allegat.

14 *Alia opin.* ¶ Fuit & in alia opin.Petr.Ferrar.iu tit.forma libel.quo pet.hæred.ex testa.in verbo,vallatum legitimo numero testium,col.pen.vers.vltrà quæritur.Nam postquam ad verbum recensuit distinctionem Bart.in d.l. cunctos populos, primam partem sequitur, quæ loquitur de consuetudine vel statuto disponente circa rem. At in statuto vel consuetudine disponente circa personam, si defunctus sit eius patriæ, in qua est huiusmodi statutum vel consuetudo disponeus primogenitum cæteris præferri (nam iu hoc casu loquitur) succedit in omnibus bonis vbicunque sitis ex statuto suæ patriæ.Nam cùm persona,inquit,sit in hoc habilitata,vt ipse loquitur, per l. municipalem, porrigit suum effectum ad quæcunque loca,per quandam consequentiam, argu.l.1.ff.de autoriz.tut.& §.1.Instit.de legi.pa.tut.

15 *Alia item in* ¶ Sed Saly.in d.l.cunctos,col.5.vers.postquam vidimus de statutis,nullum priorum scriptorū secutus eam rem ita dissecat. Nam aut origine ciuis alterius patriæ moritur in altera , in qua domicil

micilium non conſtituit, ſed eſt prorſus extraneus & aduena: aut in qua domiciliũ cõſtituit: aut moritur in ſua ipſius patria. Si primum, debet vbiq; attendi ſtatutũ & conſuetudo originis à qua non receſsit, ſed ſecundùm illam voluit viuere & mori, per l. omnes peregrini. C. com. de ſucceſ.

tria membra. Primũ mẽbrũ.

Secundum.

16 ¶ Si ſecundum, debet inſpici conſuetudo cuiuſlibet loci, ſcilicet eius qui præfert primogenitum in bonis ibi ſitis: alterius, qui æquales facit liberos, in bonis etiam ibi ſitis, arg. d. l. reſcripto. §. vlt. ff. de mune. & hono. & l. incola. ff. ad municip. conſuetudo enim ligat externũ habentem ibi domiciliũ, fingitúrque in hoc caſu defunctus homo duplex, ſcilicet originis, quam mutare nõ potuit. l. origine. C. de mun. & orig. lib. 10. & domicilij, in quo ſimpliciter, vt in origine debet ſubire munera, per l. 1. eo. tit. & l. ciues. C. de incol. eo. lib. 10. Ideóque ex ipſius tacita voluntate cõſuetudo originis eſt ſeruanda in bonis originis: & conſuetudo domicilij in bonis domicilij.

De eodem.

17 ¶ Adducitq; ſimile, pupillo ab alio arrogato, cuiq; à patre naturali datus eſt vnus ſubſtitutus, ab arrogatore alius. Is enim fingitur duplex homo, & tanquã duos patres habeat. Propterea in bonis quæ ab vno prouenerunt, ſuccedit ſubſtitutus ab eo, in alijs alius, vt no. in l. ſi arrogator. ff. de adop. quo in loco, vt illud præterea dicam, Bald. col. pen. verſ. & facit ad plures quæſt. hoc trahit ad ſimilem quæſt. de eo qui origine eſt vnius loci: domicilio, alterius, & vtrobiq; habet bona: vt videlicet ſuum quibuſque bonis ſtatutum ſeruetur, vt ita fiat ſeparatio bonorum: ſicut & Prætor alibi facit in l. 1. ff. de ſeparat. bon. Iſte enim eſt ſubditus diuerſis patrijs, ſicuti diuerſis patribus. Quilibet enim in ſuo territorio præualet, arg. eo. quæ not. in l. apud eum. ff. de manu.

Tertium. Prima ratio Salyc.

18 ¶ Si tertium, quia decedit in loco originis, nec habet alibi domicilium, tunc licet dubium ſit, vt ipſe dicit, arduum, tamen putat eſſe ſeruandum ſtatutum originis in bonis vbique ſitis. Mouetur primùm, quia cùm in domicilio originis perſtiterit, videtur voluiſſe mori, & bona ipſius ab inteſtato peruenire, ſecundùm ſtatuta & conſuetudines illius tantùm, & non loci in quo bona ſita ſunt: vt ſic quod operatur expreſſa voluntas teſtati, ſecundùm ſtatutũ & priuilegium patriæ ſuæ. l. ſi non ſpeciali, & l. omnium, & l. vlt. C. de teſta. idem quoque operetur tacita voluntas moriẽtis ab inteſtato, arg. l. ſi quis nullum, & l. conficiuntur. ff. de iure cod. & l. 1. §. vlt. ff. de leg. 3. At in teſtamento inſtitutus hæres vniuerſalis ſuccedit in omnibus bonis, vbicunque ſitis. Igitur etiam ab inteſtato debet primogenitus ſuccedere ex tacita voluntate defuncti, quam accõmodaſſe videtur primogenito, ſecundùm conſuetudinem ſuæ patriæ, quam non mutauit, ſed in ea perſtitit, arg. l. qui vniuerſorum. ff. de pign. act. & l. quòd ſi nolit. §. qui mancipia. ff. de ædil. edict.

Secũda ratio. Collecta poteſt imponi ſubdito, pro bonis alibi ſitis. uide num. 24.

19 ¶ Secũda ratio, quia ſtatutum poteſt afficere perſonam ſibi ſubditam etiam reſpectu bonorum in alieno territorio exiſtentium, vt patet in collecta, quam vocãt, quam ciuitas poteſt imponere ciui ſuo, etiam pro æſtimatione rerum, quas poſsidet extra territorium, per tex. in d. l. reſcripto. §. vlt. & iterum in l. munerum. §. patrimoniorum. ff. de mun. & hon. & quod not. gl. in rubr. C. de muner. patri. lib. 10. Nam ſi id procedit in collecta, multò fortius in ſucceſsionis prælatione: cùm inuitus colligetur, vt ipſe loquitur, & ſucceſſor voluntarius ſpontaneo detur.

Tertia ratio. Datio tutoris extenditur ad bona alterius iuriſdictionis.

20 ¶ Tertia ratio, quia videmus, ꝙ ſimplex datio tutoris à iudice vnius territorij, vim ſuam extẽdit ad bona alterius, per l. propter litẽ. §. licet. ff. de excu. tut. & l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eor. & l. 1. in fi. ff. de tut. & cur. dat. ab his, & l. 1. ſi bene expeditur. C. vbi pet. tut. & arg. l. fideicõmiſſum. §. ita ſtatum. ff. de iudic. & ita voluerunt Dy. & Iac. Are. in l. non ſolùm. §. qui teſtamẽto, cõtra gl. ibi. ff. de exc. tut. Idem Dy. in l. 1. & in l. pupillo, & ibi quoque Bar. ff. de tut. & cur. dat. ab his, Cy. & Bart. poſt Azo. & Iac. Are. in d. l. 1. C. vbi pet. tuto. Ergo multò magis deſtinatio ſucceſſoris vniuerſalis facta à ſtatuto, debet extendi & ad bona alterius prouinciæ: cum potiùs agat lex, quàm iudex, vt voluit, licet non alleget, Inno. in c. præterea requiſiſti, de appell. & Bal. conſ. 454. quidam Ioannes, lib. 1. & Petr. Anc. conſ. 97. in quæſtione quæ vertitur, col. 1. verſ. 2. probatur.

Quarta ratio. Hæreditas nõ cõcernit locũ.

21 ¶ Quarta ratio, hæreditas non concernit locũ, ſed eſt ſucceſsio in vniuerſum ius defuncti, quod incorporale eſt. l. hæreditas. ff. de reg. iur. & l. 1. §. imperialis. ff. de rer. diuin. Ideoq; fruſtra locus bonorũ conſideratur: ſed ſecundogenitus à ſtatuto excluſus & veluti interdictus eo iure vniuerſali cenſetur excluſus, & interdictus rebus omnibus particularibus in eo iure vniuerſali comprehẽſis, per l. ſi quis cùm totum, in prin. §. vlt. ff. de except. rei iud. vt etiam in ſimili videmus quòd interdictio iudicis effectum ſuum trahit ad bona alterius territorij, per l. is cui. ff. de teſtam.

Quinta ratio.

22 ¶ Quinta ratio, quia ſtatutũ originis valet tam autoritate Iuris Ciuil. quàm Canon. l. omnes populi. ff. de iuſt. & iure. & c. cùm olim, de cler. coniug. & c. ex parte, le 3. de verb. ſign. & c. 1. de conſt. lib. 6. Quare etiam cùm ſtatutum autoritate vtriuſque Iuris det vniuerſalem ſucceſſorem defuncto, eadem quoque autoritate dat eum ſucceſſorem in bonis omnibus vbicunque poſitis, arg. l. nihil aliud. ff. de verb. ſign. & l. hæreditas, de regul. iur. Et hoc dicit procedere, ſiue ſtatutum ſit in rem, ſiue in perſonam: quia omni caſu hæreditas pertinere dicitur ad primogenitum iure directo. l. hæredi, C. de pact. conuen. & l. ſi infanti. C. de iure deli. & l. 1. §. vlt. C. de cadu. tol. & l. de emãcipatis. C. de leg. hær. & l. Lucius. ff. de vulg. & pup. Et facit doctrina Inno. Io. Andr. & aliorum in c. Raynutius, de teſt. & Bart. in l. centurio. ff. de vulg. & pup. Et ita demũ dicit Saly. ſe conſuluiſſe, cùm q. ex facto contigiſſet, & obtinuiſſe: ſecúmque multos inſignes doct. & Bononiæ & Florentiæ conſenſiſſe. Et hanc Saly. doctrinam (niſi fallor) viſus eſt approbare Maria. Socin. licet & alias in eam rem ſententias adferat, conſ. 36. rectè ac maturè, col. 3. & ſeq.

23 ¶ His tamen rationib. Saly. ſigillatim reſpõdet Alex. d. conſil. 128. lib. 1. Nam primo loco quod di-

ctum

Reſponſio ad rationes Saly. Ad primam.

ctum eſt de hærede vniuerſali inſtituto io teſtamento,qui ſuccedit in omnibus bonis,hoc ideo eſt,quia non ſe fundat in ſtatuto vel cõſuetudine locali,ſed io iure communi,quod vbique ſeruari debet,quaodo ſtatutum non contradicit.l.2.C.de legi.& c.1.de conſtit.Sed quando non eſt conditum teſtamentum,neceſſe eſt vt primogenitus volens ſuccedere in omnibus bonis,ſe fundet in ſtatuto vel conſuetudine,quod eſt cootra ius commune.Ideóque ooo operatur,quãtùm ad bona alibi ſita,ſecundùm doctrinam omoium, in d.l.cunctos populos. Et licet videatur defunctus tacitè velle ſeruari illam conſuetudinem:non tameo ſequitur quòd velit eam ſeruari aliter quàm ſe habeat,videlicet in bonis io loco ſtatuti ſitis.

Adſecũdã. 24 *Collectã an poßit imponi pro bonis alibi ſitis. Statutũan poßit afficere pro bonis alibi ſitis.*

¶ Quod ſecundo loco dictum,ciuitatem poſſe afficere ſubditum,etiam reſpéctu booorum alibi ſitorum,vt patet io collecta, reſpondet duobus modis. Primùm enim non omoioo expeditum eſt,poſſe collectam impooi pro bonis alibi ſitis,cùm cõtrarium voluerit Guil.quem refert Bart. in l.1.col.5.verſ.item quæro aliquis eſt hic ciuis.C.de mulier.& in quo loco,li.10.per l.cùm vnos.ff.de iuriſd.omn.iod.Præterea ſi hoc eſſet verùm,quòd ſtatutum poſſet afficere ſubditum reſpectu bonorum alibi ſitorum:boc poſſet procedere quando expreſsè ſtatuentes hoc dicerent,arg. l.vlt.ff.de decret.ab ordi.faci.& l.mercatores,& l.non ſolùm. C.de commer.& mer. Aliàs autem ſecus,per c.vt animarum,de cooſtit.lib.

25 *De eadem re.*

¶ Et hanc diſtinct.facit Bart.poſt antiquiores,in d.l.cunctos populos,io 7.q.prio. luoctis iis qoæ ſcribit ſub eadem q.verſ.item quæro quid ſi in ſtatuto,& ibi etiam Bald.in vlti.char.verſ.viſo an forenſis intra territorium,in lect.& rurſum in repe.col.30.verſ.de ſecuodo membro,& ibi qooque Saly.& Io.And.in addi.Spec.tit.de compet.iud.addi.§.1.in addi.magna.Bal.in repet.l.oeganda,col.7.& ſeq.C.qui accuſ.& io l.vlt.in 2.q.prin.ff.de iuriſd.om.iud.& Petr.Anc.in rep.c.poſtulaſti,in 5.q.de foro compet.

26 *Ad tertiã rationem.*

¶ Ad tertium de datione tutorũ,quæ vbique vim ſuam obtinet, dicit nõ eſſe id mirũ, cùm actus ſit fauorabilis.At hoc ſtatutũ eſt odioſum,vt voluit Bal.in l.omnes populi,col.7.ver.tertiò quęro. ff.de iuſti.& iu.& fuit de meote Bart.in d.l.cunctos populos,in fi.7.q.Ideo non extendendum ad bona alterius territorij,per l.ex ea.& ibi no.ff.de poſtul.& c.ſi ſententia.§.1.de ſent.excom.lib.6.

27 *Ad idem.*

¶ Sed quia hoc dubium eſt,propter ea quæ diximus in 4.q.prin.Potes dicere,quòd ſi etiã huiuſmodi ſtatutum non eſſet odioſum,tamen non extenderet vim ſuam ad bona alterius territorij, nõ ſuppoſiti huic ſtatuto:quia cõtraria diſpoſirio iuris commuois,vel etiam alterius ſtatuti, quæ in hoc ſeruatur io altero illo territorio,impedit ius accreſcẽdi io illis,io quibus ex forma ſtatuti accreſcunt alia booa ſuppoſita ſtatuto,per l.mulieri & Titio.ff.de cond.& demonſtr.vt ea ratione voluit Bal.in ſtatuto quod præfert agnatos fœminis,in d.l.cunctos populos,char.vlt.verſ.ſed hic quæro de effectu,& nonnihil in l.2.col.vlt.verſ.& ideo ſi conſuetudo.C.quę ſit long.cõſuet. de quo dicam latiùs. Item cùm ſtatutum hoc ſit contra ius commune, vt diximus in d.4. q. ita reſtringendum eſt,ne ad bona alterius loci trahatur, ſecuodùm omnes io d.l.cunctos populos, & ipſum Alex.cooſ.16.viſo titulo quæſtionis,col.1.lib.1.& aliquid diximus in uoſtris Legib.Cõnubial.in gl.6.io verbo,*de ſon mary*,io 28.quæſt.

28 *Alia reſpõſio.*

¶ Sed & Alex.vt ad eum ſuper principali propoſito redeamus,aliter reſpõdet,quòd videlicet tutor ſimpliciter datus habet adminiſtrationem bonorum etiam alibi exiſteotium,cùm de alio tutore oon eſt prouiſum illis bonis. Nam ſi de alio prouiſum eſt,noo ſe extenderet datio tutoris ad ea bona,per l.pupillo,ff.de tutor.& curat.dat.ab his.& l.ſi tamen,cum ibi not.ff.de teſtam.tut. Cùm igitur in caſu ooſtro in bonis alibi ſitis iam prouiſum ſit per ius commune,vel etiam ſtatutum illius loci,oon debet ad ea bona exteodi prouiſio alterius ſtatuti.

29 *Ad quartam rationem.*

¶ Ad quartum,quo dictũ eſt hæreditatem non coocernere locũ,id certũ eſt.Sed noo propterea ſequitur,quòd propter diuerſitatem patrimooiorũ ſubiectorũ diuerſis legib.ſeu ſtatutis,& ſic habentium diuerſas qualitates,oon debeat fieri diuiſio ipſorũ patrimoniorum diuerſimodè,ex diuerſitate legũ vel ſtatutorũ,quibus ſubiiciuotur.Sicut videmus quòd pupillus arrogatus propter diuerſitatem patrimoniorum,poteſt io vno decedere inteſtatus,in alio teſtatus,per d.l.ſi arrogator,& ibi gl.& Doct.ff.de adopt.Et idem de milite dicitur in l.1.& 2.ff.de teſta.milit.

30 *Ad idem.*

¶ Nec ſimile eſt quod de interdictione bonorum dictum eſt. Ea enim ſit de iure cõmuni, quod vbique vim ſuam extendit,vt dicit Bal.in d.l.cunctos populos,col.antepen.verſ.viſo an forenſis obligetur. Hic autem loquimur de diſpoſitione ſtatuti , qood ooo ligat extra territorium. Item huiuſmodi ioterdictio eſt fauorabilis, ne bona ſcilicet prodigi pereant , ideo extendit effectum ſuum vbicunque ſiot bona,vt dicit Bar.in l.cunctos populos,io 6.q.Hoc autem ſtatutum excludens ſecuodogenitos eſt odioſum,vt dictum eſt.Ideo noo extenditur ad bona alibi ſita,per d.l. ex eo.Sed tu circa hoc vide quod dixi in reſpooſiooe præcedentis obiectioois.

31 *Ad quintam.*

¶ Ad quintum quo dictum eſt ſtatutum robur ſumere ex Iuris & Ciuilis & Canonici authoritate,ooo reſpondet Alex.Sed D.Io.Cirier.ne illum ea re defraudem,dicit hoc verum eſſe,vt valeat quantùm ad territorium ſtatuentium, non etiam quantùm ad alia, per c.illa.12.diſt. & quod poſt Bald.voluit Philip.Fraoc.io c.1.col.5.de cooſtit.quòd cooſuetudines locales quò ad locum ipſum,dicuntur ius commuoe,quia iure commuoi confirmaotur:quaſi dicat,oon etiam quò ad loca alia.quæ res ampliſsimè tractatur in d.l.cunctos populos, & etiam in l.omnes populi. ff.de iuſtit.& iure,& in l.de quibus.ff.de iuſtit.& iure.

¶ Hactenus

32 ¶ Hactenus Doct. sententias in eam rē censuimus. At in Gallia fermè vtuntur, vt secundùm eam opi. quam primo loco posuimus, in successionibus inspiciatur consuetudo & statutū cuiuslibet loci, siue in rem sit, siue in personam, vt videlicet bona Pictauiæ diuidantur inter hæredes secūdùm consuetudinē Pictauiæ: bona Turoniæ, secundùm consuetudinem Turoniæ, & sic de his. Quid autem dicendum sit in casu testati, vide in quæst. seq. & in 54. quæst.

Quā opin. sequamur in Gallia.

QVADRAGESIMASEPTIMA QVAESTIO.

1 QVadragesimoseptimò, quia in quæst. præcedenti locuti sumus in casu intestati, QVAERO quid in casu testati. Verbi gratia, Quis in suo testamēto instituit primogenitū in omnibus suis castris, & is habet castra in Gallia, in qua est consuetudo vt primogenitus succedat: & in Lōbardia, in qua primogenitus ex iure cōmuni æqualiter succedit. Vtrū ex huiusmodi institutione ipse primogenitus debeat habere castra, quæ sunt in ea prouincia, in qua succedunt liberi æqualiter? Bal. in d. l. cūctos populos, col. 9. vers. sed quæro de effectu. C. de sum. trin. ita distinguit. Aut condidit testamentū de iure cōmuni, puta in præsentia septem testium, & trahitur institutio ad omnia castra. l. ex facto proponebatur. ff. de hæred. inst. Aut fuit testatus secundùm legē Francorum, in præsentia duorū testium. Et tunc, inquit, sunt diuersæ opi. Vera tamen cōclusio est, quòd cùm effectus insit suæ causæ suoq; tit. sicut titulus est vniuersalis: ita eius effectus. l. nō solùm. §. & qui in testamēto. l. propter litē. §. vlt. ff. de excu. tut. Licet Iac. But. dixerit esse inspiciendum locum aditionis, quod non est verū, quia aditio depēdet ex testamento, nō à loco. l. Titius. §. Romæ. ff. de excus. tut. Et sic primogenitus institutus habebit omnia castra in vtroque casu. hæc Bal. quem ad verbum sequitur Iac. à S. Georg. in tract. feud. char. 3. vers. insuper quæro, quidam Marchio. De quo tamen vide Saly. in d. l. cunctos populos, col. 5. vers. nunc quæro an testamentum.

Quid si testamento primogenitus sit institutus, an & is habebit bona eius loci vbi liberi succedunt æqualiter.

2 ¶ Sed tu interim tamen hæc Bal. declara, nisi sit statutū aut consuetudo quæ prohibeat ne quis possit testari vltra certam partem suorum bonorū, cuiusmodi multa sunt in Italia & Gallia, quia tunc quatenus ea castra excederent eam partem quæ statuto vel consuetudine præscripta est, rescinderetur testamentum: cùm nemo possit facere, quin leges aut statuta locum habeāt. l. nemo. ff. de leg. 1. Et idem si altàs etiam cessante statuto, aut consuetudine testamentum esset inofficiosum, quia locus esset tit. de inof. testam.

Declaratio dictæ opin.

QVADRAGESIMAOCTAVA QVAESTIO.

1 QVadragesimooctauò, an ea quoq; quæ in duab. proximis quæst. diximus, procedant in bonis mobilibus. Nam & ex multis consuetudinib. primogeniti soli habent bona mobilia. ea enim erat vetus Pictonum consuetudo. Bal. in l. mercatores. C. de commer. & merc. illud dicit interesse inter bona immobilia & mobilia, quòd illa sequuntur suum territorium: hæc verò personam domini. Ideóque Imperator ibi cōfiscat bona mobilia subditorum existentia extra territorium ipsius. Quod dictū pro elegāti refert & sequitur Alex. in addi. Bar. in l. 1. col. pe. C. de sum. trin. & fide cathol. & consil. 31. viso titulo, col. 2. vers. pro quo primò allego, lib. 1. quod repetitur cons. 111. lib. 4. nisi quòd huius initium est, viso themate quæst. & idem Alex. cōs. 19. circa primum dubium, col. 2. vers. subdo tamen, lib. 6. vbi & per hoc dicit quòd vbi sunt diuersa locorū statuta, bona mobilia sequuntur personá testatoris. & cons. 141. viso statuto, col. vlt. lib. 7. Et Soc. cons. 101. viso testamēto, col. 2. lib. 1. Iac. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, cum mero mixto imperio, col. 4. vers. sed sormo vobis quæst. & in tract. de oper. col. 6. vers. 3. pro hac parte Io. Roger. Mot. in repe. l. 1. nu. 75. ff. de iudi. & Barthol. Chass. in Consuet. Burg. tit. *de Confiscations*, in verbo, *& appartient la confiscation*, col. postremæ editionis 3. vers. aduerte quia Bal. & Matt. Affl. in c. 1. §. his consequenter, col. 3. nu. 11. tit. hic finit lex. & in c. 1. in 10. not. col. 1. tit. de pac. ten. Et idem quoq; Masuer. in tit. de dote & matri. §. item cùm agitur. Secundùm quam sententiam, si vera est, semper esset inspiciendum statutum loci, originis, vel domicilij defuncti, quantùm ad successionem bonorum mobilium, & non loci in quo ea existunt, tanquam scilicet personæ inhæreant, non territorio.

Quid si primogenitus debeat habere omnia bona mobilia, & ea sint in diuersis locis diuersorum statutorum.

Mobilia sequūtur personam.

2 ¶ Verùm ipse Bal. sibi contrarius in d. c. 1. in prin. col. 2. in verbo, publicentur, de pac. tenen. dicit, quòd bona mobilia censentur esse eius territorij, in quo reperiuntur. Ideóque populo siue fisco eius loci confiscantur, per illum tex. quem ad hoc dicit sing. & sequuntur Aluar. in §. si verò pacis, col. 2. Mart. Laud. & Card. Alex. vterque in prin. ille col. 1. ad fi. hic col. 3. eo. tit. ad hoc quoque dicentes facere, quod habetur in l. forma. §. si verò. ff. de censib. Sequitur item Alex. sibi etiá contrarius in addi. Barto. in l. 1. in prin. ff. de requir. reis. & cōs. 16. viso titulo quæstionis, in 2. dub. lib. 1. vbi & hoc dicit esse obseruandum in successione, vt videlicet mobilia sequantur statutum loci in quo sunt. & Steph. Bertr. cons. 109. etiam si verum esset, lib. 1. & cons. 105. ponitur in facto, nu. 2. lib. 2. Hippol. Mar. cons. 57. Spiritus sanctus, col. 3. lib. 1. Alber. Bru. in tract. statutor. fœmin. concernentium, ar. 8. q. 23. & Ludo. Gozad. cons. 49. circa primum, col. 2. nu. 4. Miror autem eos omnes vtriusque partis assertores non meminisse Oldra. cons. 17. thema tale est, quidam clericus, vbi in re non admodum absimili multa in vtranque partem allegat, quæ ibi videre poteris.

Alia opin. Mobilia sequuntur statutū loci in quo sunt.

3 ¶ Saly. autem in d. l. cunctos populos, col. 6. vers. & hoc intelligo, loquēs etiam in casu successionis, hanc ita sententiam admittit, quando bona sunt in loco, vt ibi perpetuò maneant, nō etiam si ad tempus tantùm. Et sequitur Alex. d. cons. 16. col. 2. vers venio ad secūdum, lib. 1. & d. cons. 19. col. 3. vers. idem voluit, lib. 6. & d. cons. 141. col. vlt. paulò ante fin. lib. 7.

Si ibi sunt ut perpetuò maneant.

4 ¶ Et id quidem verū est. Nam quæ sunt ad tempus in loco, ad alium locum reuocāda, non censentur

De eadem re.

sentur esse eius loci in quo sunt, sed alterius, ad quem reuocanda sunt.l.ex facto.§.rerum. ff.de hęr.instit.vbi Pet.Cy.Bal.Alb.Ang.Imo.& recentiores hoc no.& trahunt ad multas quæstiones, & l.huiusmodi.§.legatum,& ibi Ias.post cæteros,in 2.no.ff.de lega.1.& l.qui filium,& l.si fundus legatus,& l.si chorus.§.1.& l.qui saltum,& l.seruus qui fundo.ff.de legat.3.& l.pen.§.cùm ita.ff.de aur.& arg.leg.& l.debitor,& ibi Albe.ff.de pig.& l.cùm de lanionis.§.Sabinus,& l.prædia.§.1.ff.de fund.instr.& l.quæsitum.§.Papinianus.ff.eo.l.& Seiæ.§.Pamphilæ,eod.quoque tit. & l.generali.§. vxori.ff.de vsufr.lega.& l.fundi.§.Labeo,& ibi Alber.ff.de act.empt.& l.is qui natus,& ibi Bart.& Alciat.ff.de verb.sig.& l.1.& 2.C.eo.tit.Et bene facit l.testamento.ff.de alim.& cib.leg.& l.3.§.non perpetuæ.ff.de sepulchr.viol.& c.ex parte tua,de cler.coniug.

Qui eius fuerũt sententiæ.

5 ¶ Et id voluerunt alij multi ex nostris legum interpretibus,scilicet ipse Bal.qui nulli vnquã sententiæ defuit,cons.341.super primo puncto,circa medium,lib.4.Card.Flor.cons.51.Titius condidit testamentum,in fi.Petr.Anc.cons.155.optimis,col.vlt.Alex.cons.167.visis & ponderatis,col.2. lib.7.Bened.Cap.cons.45.punctus testator,col.pen.in 2.dub.& iterum in 4.& consil.159.punctus Bartholomæus,col.1.Phil.Dec.cons.472.testator legauit,col.3.vers.venio ad tertiũ,Steph.Bertr.d. cons.105.in 1.dubio,lib.2.

Confirmatio. Quæ in ædificio sunt ut ibi perpetuò maneant,censentur esse portio ædificij.

6 ¶ Quæ autem ita sunt in loco quopiam,vt ibi perpetuò maneãt, ita censentur cohærere loco,vt quodammodo sint immobilia,per not.in l.iubemus,la 2.in princ.C.de sacr.eccl.Et est text.opti. in d.l.fundi.§.Labeo.ff.de act.empt.& vend.vbi scribitur,ea esse ædificij quæ perpetui vsus causa sunt in ædificiis:non etiam ea,quæ sunt ad præsens. Sed & est alius bonus tex.in l.cætera.§.item hoc prohibetur,ibi,vt si qua ibi fuerint perpetuò,quasi portio ædium,distrahi non possunt.ff.de leg.1.Ex quo not.Iac.Aret.Bald.& Alex.ibi,in fi.quòd domo vendita cedunt emptori ea,quæ ita sunt in ea domo,vt perpetuò maneant,licet non sint affixa.Quod dicit not.ipse Bal.& sequitur etiam Ias.ibi,in §.hoc senatusconsultum,in fi.& in l.beneficium,col.2.ff.de constit.princ.

Quis iudex est rei mobilis.

7 ¶ Ex his quoque fit illud,quod huc admodum pertinet,vt cùm in actione reali possit reus conueniri coram iudice rei contentiosæ,per l.vlt.C.vbi in rem actio.cum sim.Idque etiam procedit in re mobili,secundùm gl.& Doct.in c.vlt.extrà,de foro comp.Innoc.& Cõpostel.in c.dilectus, le 2.de rescript.Azo in summa,de foro comp.Franc.Accurs.Oldr.& Salyc.in l.vlt eo.tit.Host.in summa,eiusdem tit.§.2.vers.item ratione possessionis. Hoc tamen tum demũ procedit,si in hoc ea res est ibi posita,vt remaneat in eo loco,aliàs secus,vt voluerunt Pet. Cyn.Alber.Bar.Io.Fab. Ang.& Paul.Cast.in d.l.vlt.C.vbi in rem actio.per d.l.debitor.ff.de pignor. vbi est tex.optimus, quòd obligans res in aliquo loco existentes,intelligitur eas tantùm obligare,quæ ibi sunt,vt perpetuò maneant:quod & ibi not.Bart.& Bal.ex eo.tex.Io.Andr.in d.c.vlt.col.3.vers.in gl.ratione possessionis,& ibi quoque Pan.col.16.vers.quò ad primum,de foro comp.& in addit.Spec.tit.de compet.iudi.adit.§.1.vers.quid si quis,qui est sub vers.20.Panor.in repet. c.ecclesia sanctæ Mariæ, col.pen.vers.ex hoc infero,de constit.& Maria.Soc.qui & alia allegat in c.sanè,col.2.vers.secunda declaratio,de foro compet.

QVADRAGESIMANONA QVAESTIO.

Quid autẽ de nominibus, debitis & actionibus. Actiones non censentur esse in loco.

1 QVadragesimononò quæro, & longè maior est dubitatio de nominibus siue debitis & actionibus. Nam & ex multis consuetudinib.Franciæ primogenitus eas accipit ea lege, vt ipse soluat debita hæreditaria.Hæc autem nullo loco circũscribuntur,nec veniunt appellatione bonorum existentium in loco.l.fideicommissum.§.tractatum.ff.de iudi. & l.Caius,in princ.ff.de leg.2.& l.vxorem.§.legauerat.ff.de lega.3.& l.si mihi.§.1.eod.tit.& d.l.cùm de lanionis.§.vlt.& d.l. quæsitum.§.Papinianus.ff.de sun.inst.& l.vlt.C.de præscript.long.temp.

Qui huius opin. sunt.

2 ¶ Et id certè not.Bal.in l.1.post prin.ff.de sta.hom.cum alijs multis cõcor. à me collectis in rep.l. si vnquam,in verbo,bona,num.9.quid autem si quis.C.de reuoc.don.Sed quibus addere potes eundem Bal.cons.483.qui legat,lib.4.Alex.d.cons.31.lib.1.& Franc.Are.cons.54.in causa magistri Blasij,col.vlt.Ias.in rep.l.cunctos populos,col.vlt.vers.secũdò mouetur.C.de sum.tri.Carol.Rui. cons.155.viso testamento,in fi.lib.3.Steph.Bertran.cons.162.visa,& sæpius reuisa,lib.1.& cons.186. ponitur in facto quòd Titius,in 3.dubio,eo.lib.1.& cons.74.ponitur in facto quòd pridem,nu.3. lib.2.& cons.167.viso præcepto,col.2.nu.5.lib.4.& Bened.in cap.Raynutius,in verbo,cætera bona,num.8.de testam.

Nomina sunt incorporalia. Nec mobilia sunt,aut immobilia.

3 ¶ Neque id mirum,vt quæ sint incorporalia.d.l.vlt.de præscr.long.temp.& §.incorporales,Instit. de reb.corp.& incorp.& ibi gl.& Doct.& in l.seruus.§.seruus.ff.de acq.rer.dom.Propterea ea nec mobilia nec immobilia sunt,vt multis placet,optimis ll.innitentib.vt omnium (ni fallor) latissimè tractaui in tract.Retractuum,tit.1.§.1.gl.7.in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu.1. & multis seq.vsque ad nu.29.vt ibi videre poteris.

Opi.quæ dicit inspiciẽdũ esse locum originis defuncti.

4 ¶ Igitur quis locus est hic inspiciendus,cũ in nullo loco esse cẽseantur?Saly.in d.l.cũctos populos,col.7.vers.sin autem essent iura,loquens,in casu nostro, dicit inspiciẽdum esse locũ originis defuncti:quia licet nomina sint cũ extero cõtracta,non tamen dici possunt esse extra territoriũ, cùm locũ non occupent,vt diximus:sed cohærent personæ crediitorũ,veluti eius ossibus affixa, per l.3.& ibi gl.ff.pro soc.& not.etiam gl.in l.quis ergo casus.ff.de pecul.quæ concord.allegat. Et in concernentibus personam potior est locus originis.l.liberti.§.pręscriptio.ff.ad municip.Licet quantũ ad administrationem,curã,& exactionem,censendum sit nomen debitorũ eius esse loci,

in quo

in quo debet fieri ipsa exactio,per l.Titium & Mæuium.§.tutores.ff.de admoist.tutu.& l.quæro.ff.de solut.

5 ¶Hæc Saly.quem ad verbum ferè sequitur Maria.coo.36.rectè & maturè,col.5.in prin.& Barthoeius filius con.101.repetito con.175.viso restameoto,col.2.& Alex.d.con.31.col.3.lib.j.& d.cōs.19.col.2.in fi.lib.6.& cons.141.viso statuto,col.vlt.lib.7.& Barth.Chassc.in commentariis coosuetudinam Burgund.quo loco citauimus suprà in præcedenti quæstione, nu.vlt.& ante hos omoes Bal.quem tamen nullus memorat,coo.357.nulla mulier,col.vlt.li.3.dum tractat an statutum possit prohibere,ne quis extraneus possit petere dotem maternam consistentem iu quantitate,vt ibi plenius videre poteris.

Qui sunt eius opin.

6 ¶At Lapus alleg.92.la 1.(nam sunt duæ eiusdem numeri)inci.in primis videndum est,col.vlt. loquens in successione,dicit quòd nomina debitorum ad eum locum pertinent,vbi de iure & facto fieri potest exactio,per l.ex facto.§:rerum.ff.de hæred,insti.& d.l.quæro.ff.de solu.Nec obstat, vt subdit,quòd nomina non sunt in loco:quia illud verum est circunscriptiuè, sed per effectum exactioois sunt in loco.Et sequitur Rom.in l.si constante.§.vlt.ff.sol.mat. & sequi etiam videtur Ale.con.16.incip.viso titulo,in fi.lib.j.& Steph.Bertran.consi.74.ponitur in facto,col.vlt.lib.2. & con.105.eiusdem initij,in 2.dubin,eo.lib.2.vbi tamen subdubitat.& Alcia.in l.cum stipulamur,in fin.de verb.obligat.& Anto.Rube.cons.136.viso statuto,col.j.vers.suadetur & secuodò.

Alia opi.inspiciendū locum in quo exactio fieri potest.

7 ¶Alij dicunt inspiciendū esse locū debitoris.In qua sententia fuerūt Pet.Bal.& Ang.in d.l.ex facto.ff.de hære.insti.vbi dicunt quòd cūt fiscus cuiuslibet territorij occupat bona, quæ in suo cuiusq; territorio habebat is qui omnia sua bona cōfiscauit, etiā exiget quisq; debitores sui territorij,tanquā sint eiusdem loci,cuius est & debitor.Et ipse Bal.in c.j.col.vlt.extrà de consti.& Paul. Cast.cons.319.primum dubium.lib.j.Fran.Are.con.10.casus talis est,quidam Titius,col.vlt.

Alij,inspiciendum locum debitoris.

8 ¶Sed hanc opi.improbat Imo.d.l.ex facto,& Alex.d.coo.31.lib.j.& Iac.à S.Geor.in tract.de Roydis seu operis,col.4.ver.quæro de oota.quæst.quibus locis respondent iuribus allegatis à Petr.& sequacibus,vt ibi videre poteris,neque enim consilium mihi adducere omnes rationes.

Qui illam reprobant.

9 ¶Res hęc admodū obscura est,vt in qua non admodū asseueranter loquūtur Doc.pręsertim Soc. d.con.101. vbi hanc rē omniū copiosissime disserit,& recenset omnes seotētias Doct.præter vlt. omnésq; videtur sequi,tametsi sibi aduersantur,vt planè ex iis cōspicitur.Ego autē in ea sum sententia,vt si debitū tale est,qualis census est,siue vectigal,aut pensio emphyteutica , & huiusmodi reditus fundales,quos vulgò sonçiales vocamus,hi sequuntur locū rei,ob quā debentur , vt qui ei cohæreant,& eius naturā sortiantur,vt latè diximus & probauimus in tract.Retractuum,titu.3. §.32.nu.79.sed id satis,& 5.seq.Nam & ex iis fundi ipsi denominationem accipiunt,vt qui vectigales ob id dicantur,vt etiam diximus in eo.tract.tit.i.§.j.glo.6.num.2.nec interim.

Authoris opi.quātum ad debita realia siue fundalia.

10 ¶Cætera autem debita etiā si ex huiusmodi reditibus generalibus procedant,sequi debēt personā creditoris,& secundùm statuta sui domicilij regi in successionibus & cæteris id genus.oam cum nullius loci sint, rationis est, vt sequantur personā ipsius creditoris de cuius successione agitur. Quòd si ageretur de re quapiā quæ respiceret personam debitoris,vt in materia retractus,in qua consanguinei debitoris possunt retrahere reditum annuum generalem ab eo venditum,debeátque emptor suam venditionem insinuare,vt currat tempus ipsis consanguineis, crederem eam insinuationem fieri debere in iurisdictione ipsius debitoris,vt tenuimus in d.tract.Retractuum, tit.j.§.26.eodémque vlt.in gl.3.*de la iurisdiction*.nu.15.quòd si nostra,& 2.sequ.vbi multa ex iis quæ suprà diximus,adscripsimus:quod raro facimus,sed mihi visum est hîc repetere.

QVINQVAGESIMA QVAESTIO.

1 QVinquagesimò superioribus quæstionibus hanc cōtioeoter subiiciendā duximus. Quia suprà diximus ex cōmuoi opinione inspiciendum esse cuiusq; rei immobilis locū in successionibus.Quid igitur si castrū aliquod sitū est in Pictauia,in qua primogenitus ex consuetudine eius loci debet habere duas partes:sed quod in feudum tenetur ab alio castro sito in alia prouincia,in qua primogenitus non tantam habet portionem,aut etiam filij succedunt ęqualiter.Cuius loci statutum inspiciendum est,an castri quod in successione est,an alterius à quo in feudum tenetur? De qua re nos latè diximus in d.tract.Retractuum,io eadem glo.quam nuper citauimus, nu.20.quid autem si res vendita,& 7.seq.Ex quibus satis intelliges quid hîc dicendum sit.

Quid si castrū situm sit in loco primogeniturę,sed tenetur in feudum ab alio castro sito in loco ubi nulla est primogenitura, uel è contrario.

2 ¶Et vt breuiter dicā,ego in ea sum sentētia,vt locus castri hæreditarij,sit inspiciēdus,secutus sententiā Io.Fab.in l.cunctos populos,col.7.in paruis,vet.quid si quis.C.de sum.trin.vt qui hāc op. posteriorē posuit,quam ideò sequi ipse videtur,vt dicit gl.in l.qui filiū.§.Sabinus.ff.ad S.C.Trebel.& est bonus tex.in l.si idem.§.vlt.& ibi Bal.Ang.& recentiores qui concor.adducunt.ff.de iurisd.om.iud.Sed vide tamen omnia quæ scripsimus in d.tract.Retractuum,vbi suprà.

Authoris sententia.

QVINQVAGESIMAPRIMA QVAESTIO.

1 QVinquagesimoprimò quęro,an conferendum sit cęteris fratribus,quod ad primogenitum peruenit iure primogeniturę.Quæ res minime dubia est, quādo superuacuū omnino esset atq; illusoriū ius ipsum primogenituræ,si fratribus esset conferendū. Nec quæstionem hanc hoc loco apposuissem,nisi Bal. inter primos legū interpretes ab omnibus semper meritò annumeratus,eam bis attigisset,veluti non contēnendam.Nam in repe.l.cunctos populos,col.8.ver.venio ad secundū.C.de sum.tri.dicit quòd non est conferendū,quod obtinet primogenitus ex statuto

An conferendum sit fratribus quod iure primogenituræ ad primogenitum peruenit.

vel consuetudine. quia istud est proprium lucrum ex eadem causa dependens. Sed & hoc quoque voluit in auth. ex testamento, col. vlt. ver. 18. C. de Colla. vbi rationem reddit, quoniam huiusmodi ius ea forma defertur, vt non diuidatur. nec enim recipit separationem, vnde conferri impossibile est, arg. l. quædam mulier. ff. famil. hercis. & l. Carmelia pia. ff. de iure patro.

2 ¶ Nec fuit Bal. solus in hac opi. nam eum sequitur Ro. in d. Auth. ex testamento, de eadem re. col. vlt. ver. item inquantum dicit quòd iura, & Flotia. in l. quæ pater, col. 4. ver. item quid de his. ff. famil. herci. & Pan. con. 12. casus talis est, magnificus, col. 3. ver. sed est dubium, lib. j. Mart. Laud. in tractа. de primogenitura, col. 9. ver. quæro an ius primogenituræ. Et Fran. Cur. Senior con. 69. dominus Ioannes, col. 12. ver. quarto modo diuiduntur. Et dominus Bened. in repe. cap. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le j. nu. 144. de testa.

De eadem re.

3 ¶ Id quod tamen limitat Mart. Laud. vbi suprà, esse verum, nisi pater propria pecunia emerit feudum, in quo est huiusmodi ius primogenituræ. Nam tunc etiam si sit indiuisibile, debebitur pretium, secundum And. Iser. in c. j. §. præterea ducatus, tit. de prohib. feud. ali. per Fede. per l. omnimodo. §. vlt. C. de inof. testa. iuncta l. illam. C. de colla. Ipsum Andr. omnino vide hanc rem in vtranque partem latè tractantem.

Limitatio prioris opin.

4 ¶ Tu autem ad hanc quæstioně vide quæ scripsimus in 5. q. in qua tractauimus, an in his quę iure primogenituræ obueniűt, debeatur legitima cæteris fratribus, & quæ item dicemus infrà in 55. q. vbi tracto, an secundogenitus exclusus possit petere legitimam. nam si non possit, nec ei quoque conferendum est, vt no. Bal. Paul. Cast. Alex. & recentiores in l. emancipari. C. de collat.

QVINQVAGESIMA SECVNDA QVAESTIO.

1 QVinquagesimosecundò quęro, Baró decessit relicto primogenito, & altero, & nulla alia bona reliquit præter Baroniam: ita quòd primogenitus ex multis consuetudinibus Franciæ habet castrum, & duas vel alias partes Baroniæ, secundogenitus reliquam partem: an & hic censendus est & appellandus Baro, sicuti primogenitus? videtur quòd sic, ar. c. 1. tit. quis dica. Dux, Comes, March. vbi capitaneus dicitur qui à principe de plebe aliqua vel plebis parte est inuestitus. Ergo in simili videtur satis esse obtinere partem Baroniæ, vt Baro quis appelletur.

An secũdogenitus qui habet partem in Baronia sit cẽsendus & appellãdus.

2 ¶ Contrà videtur illű tantùm dici & reputari Baronem, qui caput Baronię obtin. ar. l. peculium. §. quadrigæ. ff. de leg. 2. & l. cũ quidam, & l. quæsitũ. §. si quis. ff. de fun. instr. & l. si tu aliquã, in prin. de offi. Procon. & l. qui cõmeatus. §. arma. ff. de re milit. & quod in simili dicitur in l. cùm diuersis. ff. de relig. & sump. fune. Et ita expressè in casu nostro hanc vltimam partě tenuit Io. Plat. in l. a. col. vlt. ver. item ibi aliquid. C. vt digni. ord. ser. li. 12. Et ante eum quoque voluerunt Bal. & Alb. quos non citat, scilicet ille con. 275. quod pro regula. col. a. ver. & ad euidentiam, lib. 2. Hic in suo indice, in verbo, feudum, ver. item quæro pulchram & subtilem, col. eiusdem versi. 2. ibi, illa enim. Tamen, vt audio, contrarium sæpius fuit decisum in nostro Senatu Parisiensi. Et vide hîc quæ diximus suprà in 4. q. nu. 49. verùm illud, & nu. 52. decimò limita, & seq.

Baro ut primogenitus. De eadem re.

QVINQVAGESIMATERTIA QVAESTIO.

1 QVinquagesimotertiò quæro stante statuto aut consuetudine, quæ ad assem integrum admittit primogenitum, vt in multis locis sunt statuta aut consuetudines eiusmodi, Si pater testamento instituit ipsum primogenitum cæteris filiis præteritis, poterúntne isti rumpere aut nullum dicere testamentum, ex capite præteritionis in patria (vt more nostrorum loquar) iuris scripti, iuxta l. j. ff. de iniust. testa. & l. inter cætera. ff. de lib. & posth. cum sim.

Si primogenitus qui ex statuto habet integrã hæreditatẽ instituatur heres solus.

2 ¶ Et primùm quidem videtur, quòd potest, multis rationibus. Prima quia sunt duo iura diuersa, ius succedendi, & ius rumpendi testamentum. quod hinc apparet, quòd filius pręteritus ipso iure rumpit testamentum, etiam antequam succedere possit. atque etiam si viuo testatore decedat. l. filius qui in potestate. ff. de liber. & posth. Ideò licet testamentum remoueat vnum, tamen alterum non videtur remouere, ab illo penitus separabile. l. si domus. ff. de ser. vr. præd.

Ius succedẽdi & ius rũpẽdi testamentum sunt diuersa. vide nu. 13.

3 ¶ 2. Ratio, quia interest nostrâ habere ius rumpendi, etiam si successuri non sumus, patet in filio exhæredato, qui post paratam querelam potest renuntiare hæreditati. l. quemadmodum, & l. qui de inofficioso. ff. de inof. testa. Sed & ex alio capite interest, quia beneficium rumpendi poterit esse venale. l. filium. §. erit ergo. ff. de bo. poss. cont. tab. Item quia satis lucratur, qui suæ voluntati satisfacit atque iniuriæ, gl. in l. pe. & ibi Bart. Bal. & Ang. qui dicunt no. ff. de cond. ob cau. cum aliis multis concor. à me adductis in tract. Retractuum, tit. j. in præfatione, nu. 25. ideóque cùm ipse. Et fortè is cui locum facit secundogenitus, non acceptabit hæreditatem, vel non poterit adire, vel non adibit, vt oportet, arg. l. posthumus à primo. ff. de lib. & posthu.

Interest habere ius rũpendi non successuri.

4 ¶ 3. Ratio, Quis in totum rumpit, licet in totum non succedat. l. j. in fi. ff. si tab. testa. Ergo argumento illo, de parte ad totum, rumpit: etiam si omnino non succedat. l. quæ de tota, in princ. ff. de rei vend. cum si. Quarta ratio, vt hanc cum præcedente iungam, quis aperit edictum alteri, qui sibi non proficit. l. si post mortem, §. vlt. ff. de bon. pos. cont. tab.

Rũpit in totũ etiã qui in totũ nõ succedit. 4. ratio.

5 ¶ 5. Ratio, potuit pater vti prouisione statuti vel consuetudinis excludentis secundogenitum, moriẽdo intestatus. Si igitur aliam viam elegit, scilicet causam testati, hæc sibi solo pateat. l. mulier. §. vlt. ff. quod met. cau. Et hac quoq; vtatur cum sua causa & natura, quæ huiusmodi est, vt filius instituatur, aut exhæredetur. l. inter cætera. ff. de liber. & posth. Alioquin imputet sibi, qui pro nouo statuti

Quæ uia electa est, sola patere debet.

statuti beneficio vetus elegerit testandi,& ita instituendi exhæredandíque grauamen.l.vlt.§. sin autem hoc aliquis.ff.de iure delib.

6 ¶6.Ratio,dominium rerũ paternarũ cõtinuatur in secundogenitũ,pro portione hæreditaria,idq; etiam de iure communi,& ante id statutũ,nisi exhæredetur.l.in suis.ff.de lib.& posth.Ergo institutus non potest effici dominus eius portionis,quæ ad secundogenitum debet pertinere de iure communi,nisi is exhæredetur,siue extra hæreditatem ponatur:cùm duo insolidum domini esse non possint.l.si vt certo.§.si duobus.ff.commod.& l.3.§.ex contrario.ff.de aeq. pos.& c.inter dilectos,de fidẽ Instr.Igitur videtur ratione impossibilitatis huiusmodi testamentum vinari.

7 ¶7.Ratio,exclusio facta à statuto exorbitante,eodemque omnino correctorio iuris cõmunis in causa intestati,nõ debet extẽdi ad causam testati,etiã si esset eadẽ aut maior ratio.gl.in auth.quas actiones.C.de sacro.eccle.& alia gl.in c.fidei,in verbo,inquisitionis, de hæret.lib.6.cũ aliis multis cõcor.collectis à recẽtioribus in d.auth.quas actiones.Præsertim cũ semper aliàs statutũ loquens de causa intestati,nihil cẽseatur mutare de causa testati,per no.per.gl.in l.Gallus.§.& quid si tantum,in verbo,emãcipatus.ff.de lib.& posth.& in l.si emãcipati,in verbo,nec vllũ testamentũ. C. de colla.cũ si.Nam diuersæ sunt causæ testati & intestati.l.quãdiu potest.ff.de acq.hære.Hincque exclusus ab intestato,non censetur exclusus ex testamento.§.emancipati,Insti.de exhær.li. & no. omnes in l.vlt.C.de pact.& in c.quamuis,eod.tit.libr.6. Et generale est,vt cùm alicui ius aliquod competit duplici iure,si vni renunciet,vel ab eo aliter excludatur,non censetur propterea exclusus ab alio.l.si seruo meo.ff.de leg.j.& l.Aurelius.§.vlt.ff.de aur.& argen.lega.& l. & an eadem, & ibi not.ff.de excep.rei iudi. Nam & ex separatis non fit illatio.l.naturaliter.§.nihil commune. ff. de acquiren.possess.& l.duobus.ff.de testa.tutel.& cap.quod translationem,de offic.delegat.

Correctoria non extendũtur per maiorẽ rationem.

8 ¶8.Ratio,non valet id argumentum:non potest quis succedere,ergo non potest contratabulare: quia datur instantia in contrarium,in l.non putauit.§.in adoptionem datos.ff.de bon.poss.contra tab.& d.l.filium.§.videamus,eo.tit. Ex quo consequens illud fit, vt licet secundogenitus non succedat ab intestato,vt qui excludatur à statuto, non tamen sequitur quin possit testamentum, in quo præteritus est,contratabulare.Et maximè quia exclusus à successione,intelligitur ab intestato:cùm verbum successionis comprehendat tantùm causam intestati,vt not.in l.3.§.de illo.ff. pro socio,& probatur in l.quædam.§.is autem.ff.de eden.

Qui nõ succedit nõ impeditur contratabulare.uide nu.12.

Verbum successionis.

Alia ratio.

9 ¶ 9. Iste secundogenitus solùm excluditur ab intestato tempore successionis , cùm statutum dicat quòd ab intestato non succedat. nam qualitas adiuncta verbo , secundum tempus illius intelligitur.l. Titius, & ibi Bart.ff.de vulg.& pupil. Et iste exclusus videtur solùm tempore delatæ successionis.Sed in vita patris,cùm ipse fecit testamentum nondum delata hæreditate , non erat exclusus. Ideò cùm fuerit præteritus , testamentum videtur fuisse nullum , per d.l.inter cætera. ff.de libe. & posthum. & §.j.Instit.de exhære. lib. Et istam rationem in simili quæstione affert Franc. Aret.in c.quod clericis.de foro compe.

10 ¶Deniq; in simili casu,videlicet stãte statuto,q masculus repellat fœminã dotatã.Si filia prætereatur in testamento,potest contratabulare testamentum iure Prætorio,licet non possit dicere nullum iure Ciuili,vt post Iac.Bu.voluit Bal.in l.si emancipati,col.2.in §.oppo.C.de colla.& Ang.in l.filiæ dotem,in lect.Flor.C.co.& Pau.Cast.in l.certum.C.vnde legi.& Ro.cons.179.amplissime doctor,col.2.ver.secundo principaliter respondetur,& Barthol.Cepol.cautela 168.scire debes, & Io.Camp.in tract.statutorum exclu.fœminas à succes.qu.53.incip.statuto prædicto. Nam & aliàs qui non potest de iure Ciuili succedere ab intestato,& ita nec dicere nullum testamentum , potest tamen contratabulare de iure Prætorio,vt patet ex eo quod scribit Bar.de nepote ex filio emancipato,in l.1.in prin.col.2.ff.de coniun.cum eman.libe.

Filia exclusa à statuto,si prætereatur, potest contratabulare testamentum. uide infr.nu.22.

11 ¶Contrariũ tamen in casu statuti,vel consuetudinis deferentis integrã hæreditatẽ primogenito, cæteris omnino exclusis,voluit author nõ contẽnendus Car.Ale.Præpositus vulgo dictus,in repe.c.per venerabilẽ.§.quod autẽ,col.55.extrà qui fili.sunt leg.prout eũ allegat(neq; enim apud illum in meo codice reperi)& sequitur alter primæ classis nostrorũ Gallicorũ scriptorum Guil.Bened.in copiosissima illa rep.c.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens,le j.(sunt enim duæ gl.super illis verbis)nu.143.cuius id initiũ est decimooctauò limitabitis, extrà de testa.

Qui contrarium tenuerũt in specie primogenituræ.

12 ¶Quæ sentẽtia probabilior est quoniã qui ab intestato nõ succedit,nullo modo potest testamẽtum impugnare,nec iure quidẽ Ciuili,nec Prætorio.l.non est ambigendũ,ver.vbicunq; lex.ff.de bo.pos.sit.generali,& l.j.post prin.§.vocantur,& §.pe.& ibi Bar.in 4.q.& l.si in adoptionẽ,& l. illud.§.j.& l.si post mortem.§.liberi.ff.de bo.pos.cont.tab.& l.posthumus, in prin.& iterũ §. si quis ex his,& ibi Bal.Ang.& alij.ff.de inof.testa.& l.si necem.§.si deportatus.ff.de bo.libe.& l.2.§. vlt.ff. ad SC.Tertul.& l.si quis filio exhæredato , in prin.ff.de iniust.rup.& irri.testa.& l.maximum vitium,in prin.C.de lib.præt.& in §.item adoptiuos,Insti.de hære.quæ ab inte.defer.& no.ab omnibus propemodum in l.Gallus.§.& quid si tantum.ff.de lib.& posth. & per Bal.in l.vlt.C.de lib. præte.& Alex.con.57.in casu præmisso,col.2.ver.restat videre,lib.4.

Qui ab intestato non succedit,non impugnat testamentum.

13 ¶Ista enim sunt connexa,scilicet ius succedendi,& ius rũpendi,& connexè se habent in actu & priuatione.l.suus.C.de repud.hær.& l.si post mortẽ.§.liberi.ff.de bo.pos.cont.tab.& ar.l.si ita.§.regula. ff.de libe.& posth. Hinc videmus q si filius emancipatus instituatur suo nepote præterito, non poterit huiusmodi nepos rũpere testamentũ auitum,quia non succedit ab intestato,secun-

Iura succedendi & rumpendi testamentũ connexa.

dùm Bar.& Bal.in l.Gallus.§.& quid si tantùm.ff.de lib.& posth.Nec id mirum,quia qui remouetur ab effectu,æquè & ab eo remouetur,per quod ad effectum peruenitur.l.quod dictum.ff.de pactis.& l.3.§.verùm.ff.de mino.& l.oratio.ff.de sponsal.vbi gl.adducit alios tex.concord.

Legitima non debetur ei qui nullam partē habet ab intestato.

14 ¶ Secunda ratio,qui nullam partem est habiturus ab intestato,non dicitur ei legitima deberi. est enim legitima quota eius portio,quod quis habiturus est ab intestato.l.cùm quæritur,& l.parentibus,& l.cum nuper.C.de inof.test.& c.Raynutius de testa.Sed is demùm potest rumpere,cui legitima competit:& è contra.l.si quis filium,& l.omnimodo,& d.l.cùm quæritur,& l.fratris, & l.fratres.C.de inof.test.& d.l.posthumus.§.si quis ex his.& ibi Bal.& Aug.ff.eo.tit.& l.Papinianus.§.sed nec impuberis.ff.eo.tit.in ratione ipsius. Igitur cùm secundogenitus nullam sit partem habiturus,nec propterea ei debeatur legitima:consequens est,vt non possit rumpere.

A statuto exclusus cēsetur extraneus.

15 ¶3.Ratio,Iste secundogenitus à statuto exclusus,est instar extranei,definitiq; esse suus,vt in simili dicit Bar.in l.j.sciendum,per illum text.ff.de suis & leg.& Imo.in l.ventre,& ibi quoq; Ro. qui id dicit sing.col.3.ver.vlteriùs & secundò.ff.de acq.hær.& in l.apud Iulianum.§.idem Iulianus.ff.ad Trebel.cum infinitis concord.Extraneus autem non rumpit testamentum;sed tantùm suus,vel qui iura suitatis obtinet.l.si quis filio,& l.posthumorum. ff.de lib.& posth. Nam & in hunc tantùm dicitur continuari dominium,iuxta l.in suis.ff.de lib.& posth.vt ibi dicit Bart.

Paria sunt nō extare & nō succedere.

16 ¶4.Ratio,qui non succedit ex statuto vel aliàs,æquiparatur ei qui nō est in rerū natura. Paria enim sunt filios nō extare,aut extare,& nō succedere.l.pater filiū, & ibi gl.ff.de inof.testa.& l.2.§.sed si sunt sui,& ibi no.Bar.ff.ad SC.Tertu.& l.j.§.vlt.cū l.seq.& ibi etiā Bart.ff.de bon.pos.contra.tab.& iterum l.si post mortē.§.liberi.& ibi Dy.in add.eo.tit.& l.j.§.si pater emācipatus,& §.sed & si patruus,ibi,pro mortuo habetur,rursúmq;.§.si pater in potestate,& ibi quoq; Bar.ff.de coniun.cum eman.lib.& l.si necē.§.si deportatus,& iterū l.& si ex modica.ff.de bon.libe.& no.Guil.Co.& Bal.in auth.nouissima.C.de inof.testa.Bald.in l.maximum vitium,col.pe.ver.item quæro non quid.C.de libe.præteri.& in l.in substitutione,per illum tex.ff.de vulg.& pupil.& Doct.frequentissimè.Qui autem non extat,non potest rumpere,ergo nec qui non succedit.

Lex nihil frustra facit.

17 ¶5.Ratio,quid prodesset secundogenito rumpere testamentum,cùm id faciendo deueniretur ad causam intestati; quæ nihil commodi ei afferre posset:cum ab intestato exclusus sit? Lex autem nihil frustra fieri vult.l.non agendum.§.vlt.& ibi gl.vlt.ff.de proc.& l.quibus idem.ff.de verb.obl.& dicemus latè in commentariis consuetudinum Pictauicarum tit.22.§.9.in gl.2.in 6.q.& latius in nostro tracta.cui titulus est,Nihil frustra.Nam & hinc diximus eum tantùm rumpere,qui sibi locum facit.l.nam & si sub conditione.§.rumpendo, & §.sed si à primo.ff. de iniust.testa.& d.l.si post mortem.§.liberi.ff.de bo.poss.cont.tab.Et id generale est,vt nemo non admittatur ad id quod alteri nocet & sibi non prodest.l.qui vias.ff.de dam.infect.& l.j.ff.de aqua plu.arcend.& cap.cùm ecclesia Vulterana,extrà de elect.

Is tantū rumpit qui sibi locum facit.

Responsio ad l.contrariam.

18 ¶ Quòd si quis quātùm ad hanc rationē pertinet,obiiciat d.l.si filius qui in potestate.ff.de libe.& posth.vbi testamentum secundū,in quo filius est præteritus,est nullū:licet nō prosit filio,sed instituto hæredi in primo testamēto.Sciat eam l.debere intelligi,quando filius erat in primo testamēto institutus:quòd si erat exhæredatus,tūc locus est.l.si ex duobus.§.si prius ff.de bo.pos.cont.ta.quæ dicit tūc valere secundū,vt tollat primum,& sic filius contratabulet secundū.Vel si in primo filius fuerit exhæredatus,secundum in quo fuit pręteritus,erit nullum,quia ipsius filij interest,vt si instituti in primo non adeant hæreditatem,ad ipsum deuoluatur ab intestato, quod non esset si valeret. Quæ ratio probatur in l.si posthumus à primo,in princ.ff.de liber.& posthum. Sed in casu nostro nihil omnino interesse potest secundogeniti,cùm non sit habiturus, sed alius.

Nō est melior conditio eius qui uenit contra uoluntatē defūcti quam qui non uenit.

19 ¶6.Ratio,quia si verū esset,vt qui non succederet ab intestato,posset rūpere testamentū,esset melioris conditionis is qui veniret contra voluntatē defuncti,quàm qui nō veniret, contra notata in l.vlt.C.de lib.præteri.Et aliàs semper videmus,voluntatē testatoris in omnibus dominari,eamque imprimis spectandā seruandamq; esse.l.ex facto proponebatur.§.rerū.ff.de condi.& demon.cuius hæc verba sunt , & facit quidem totum voluntas defuncti.& l.in conditionibus primum.ff.de condi.& demonst.vbi scribitur,voluntatem primum locum obtinere,cum aliis multis sim.à me congestis in repe.l.si vnquam,in verbo,libertis,nu.42.sed non solùm C.de reuo.donat.

Volūtas testatoris in omnibus dominatur.

20 ¶7.Eaq; postrema ratio,Ideò pręteritus rupit testamentū,quia testator ei facit iniuriā,nec iuris solennitatē obseruat.d.l.Gallus.§.in.omnibus,& d.l.inter cætera.ff.de li.& posth.& l.vlt.ff.de posth.hær.inst.& no.Bar.in l.cùm ex filio.ff.de vul.& pup.Sed quantū ad primum pertinet,iste testator nullam facit iniuriā filio,cui nihil aufert ex eo quod sibi debetur ab intestato , quippe cui nihil debetur.Nec est quod imputet patri ob id solū quòd intestatus nō decessit.l.posthumos,in prin.ff.de inof.testa.Nam quod ad eū attinet,pater liberas ædes habet , vt vtar verbis iurisconsulti in l.loci corpus.§.competit.ff.si seruit.vend.Ergo potest & ipse liberè testari,arg.l.vlt.C.de bon.liber.

Quare prateritus rūpit testamentum.

Liberas ædes habet.

Qui incognitus est eius mētionē fieri nō necesse est in testamento.

21 ¶Quantū ad secundū,quod de iuris obseruantia dictū est. Cùm iste secundogenitus filius sit incognitus à Iure Ciuili suæ ciuitatis,de eo mentionē fieri minimè necesse est , sicuti nec olim de emācipatis,cū essent incogniti ex legibus XII.tabu.Et ideò Prætoris peculiari auxilio eguerunt.l.certū.C.vnde legi.Quod quidē Prætoris auxiliū in hoc casu non reperitur , nec ad aliū casum illud extendendū est,vt in simili dicit Bart. in l. Titia.§.Imperator,col.vlt.ver.quæro nunc filij.ff.de leg. 2.& diximus plenius in d.repe.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,num.161. nec huic

rei.

rei.C.de reuoc.donat. Nam & regulariter remedium contratabulandi iure prætorio illis tantum datur,qui nullum possunt dicere, si non sunt emancipati, nec aliàs capitis diminutio eis obstaret.l.j.in j.respon.ff.de bono.posses.contra tabu. Ideò illam deci. Bart. de nepote ex filio emancipato in d.l.ff.de coniun.cum eman.libe.à nobis relatam suprà num.10.reprehendunt Imo.Rapha.Com.& Alexand.in l.vlt.ff.de libe.& posthu.& Franc.Aret.consi.160. longa, in 11.dubio.Ias. in d.l.filiæ. C. de collat.Igitur, vt concludam, cum nec ius ciuile, nec Prætorium patrocinetur huic secundogenito excluso,nullo etiam modo potest rumpere,vel nullum dicere testamētum.

22 ¶Ideóq; stante statuto,de quo suprà in priori parte diximus,videlicet quòd filię dotatę nō succedant,si filia dotata prætereatur,nullo pacto potest impugnare testamentū ex capite pręteritionis, quicquid illi voluerint,quos suprà in ea parte nu.10.citauimus,ex cōmuni scribentiū sentētia,scilicet Bar.in d.l.vlt.col.pe.ver.quid si ista filia.ff.ad SC.Tertu.& in d.l.j.§.si pater in potestate,vers. ex hoc cōcedo.ff.de coniūg.cū eman.libe.& in l.j.§.qui habebat,in 4.q.ff.de bon.pos.cont.tab.& con.20.factū sic se haber,quidā dominus,col.1.si tamen id con.est ipsius Bar.& cons.37.quidam Cola,col.2.& con.44.super prædictis,in prin.Alb.in 2.parte statutorū,q.104.ex eodē themate.Signo.Homo.con.153.q.talis est,verū,ad fi.& con.250.super dubiis,col.3.ver.bis visis.& cons.256.in quæstione trāsmissa,in prin.Bal.qui se dicit ita consuluisse,Ang.Pau.Ca.sibi contrarij,Imo.Alex. qui hanc dicit esse cōmunē.Fran.Are.Soc.qui ab ea dicit non recedendū & iudicando & cōsulendo,Ias.& alij recentiores in d.l.Gallus.§.& quid si tantū.ff.de li.& posth. Bal.& Ang.in d.l.posthumus.§.si quis ex his.ff.de inof.testa.Bal.Imo.Raph.& Pau.Ca in l.si quis.posthumos.§.j.ff.de lib.& posth.Bal.in l.maximū vitium,col.pe.ver.ext.quæritur.C.de lib.præteri.& in l.si auus.C.eo. tit.& in l.lege X I I.tabularū.C.de legi.hęr.& in l.cū lege.C.de epi.& cler.& in l.si defunctus, col. vlt.C.de suis & legit.& in c.j.§.j.tit.epis.vel abba.& con.68.proponitur q. pater,lib.j.& con.seq.in 2.dubio,eo.lib.1.& con.407.statuto ciuitatis,col.2.lib.2.& con.34.quæritur vtrū filia,lib.3. & con. 36.proponitur quòd dominus,in j.dubio,eod.lib.3.& con.215.verba legis,circa mediū,eo.lib.3.& con.328.cum in causa,in j.dubio,eo.lib.3.& con.95.considerandū est,ver.& hoc est verum, lib.5. Iac.Solanus inter cou.illius con.329.circa primū dubium,lib.3.Pet.Iac.tit.de cond.ex lege,omnimodo acti.ex test.col.3.ver.sed quid erit si filius,Ang.in l.Papinianus.§.si quis mortis,ver.vltimò allegatur.ff.de inof.test.& con.99.viso themate,col.1.& con.136.in quæstione vertēte,in fi.Imo.in l.si ita quis promiserit.§.ea lege.& Fran.Are.col.4.ver.dicit etiā not.hîc.ff.de verb.oblig.Pet.Anc. con.26.in quæstione,in prin.Fulg.Pau.Ca.Alc.Cor.Ias.& Phili.Dec.in d.l.filiæ dotē,de colla.Rapha.Co.in repe.d.l.si filius qui in potestate,col.18.ff.de lib.& posth.& con.16.casus talis est.A.decessit,col.2.& con.89.derisoriū est.in a.dubio,& con.127.Mengus in testamento.Pau.Ca.in authē.ex causa,col.5.ver.& prædicta inducūtur.C.de lib.præteri.& con.196.in puncto quæritur,col. 1.ver.secunda quia & si in nullo,& iterū col.3.ver.prætereà filiæ,lib.2.& consi.213.si dicta domina, eo.lib.2.vbi ita dicit se sæpius cōsuluisse,& ab aliis consultū vidisse.& con.289. in facto præsenti. col.vlt.ver.sed respondetur,eo.li.j.& con.286.quoniā fundamentū,col.2.ver.restat nunc expedire,eo.li.j.& con.323.super primo puncto,quo quæritur an testamentum,col.2.versi.breuiter super isto passu,eo.lib.2.& con 6.super eo de quo quæritur,in prin.lib.2.& cons.27.dicendū est dictam hæreditatem,in fi.eo.lib.2.& con.67.in casu præsenti post prin.eo.libr.2.& con.146.viso puncto, col.2.eo.lib.2.& con.215.primò videndū est,in prin.eo.lib.2.& con.274. præsupposita validitate, eo.lib.2.& con.280.præsupposito statuto,col.3.eo.lib.2.Ro.sibi etiam contrarius,in l.vt liberis.C. de colla.& con.13.idem videtur mihi,in prin.Steph.Phede.in lib.de legum interpretatione, parte prima,col.3.ver.hinc dicitur quòd si filia.Pet.Ferra.in forma libel.quo petit.hære.ex testa.in gl.ac etiam realiter,col.3.ver.sed circa hæc quæritur.Alc.con.47.abunde,col.3.ver.ideò totum.lib.2. & con.68.circa præmissam,col.vlt.ver.ergo sequitur.lib.4.& con.19.circa primū,col.2.lib.6.& cons. 125.quoniam abunde,col.1.eo.lib.6.& con.108.visis & ponderatis,col.j.ver.hoc præsupposito, lib. 7.Collegium Padua.inter con.ciuilium causarum,Cepol.consi.53.in nomine,& c.nos doctores, col.2.vbi dicunt hanc esse communem opi.Ang.Are.in §.ita demum,circa medium,Insti.de hære.quæ ab inte.defer.& in §.sed ea omnia,in pen.no.eo.tit.Bened.Capra.con.64.viso & considerato,in 1.dubio,& cons.84.& si viso.col.1.& con.106.punctus cùm prout in facto,col.2.Fran.Are. d.con.160.longa.in 11.dubio,vbi id dicit obtinere in practica.Barb.consi.50.illud afferam, col.10. lib.3.& con.54.illud in medium,col.6.& multis seq.eo.lib.3.Maria Socin.con.36.rectè ac maturè, col.pen.vers.quartò probatur,vbi etiam id dicit consuluisse Io.Pagli.Franc.Ramp.Flori.à S. Petro,& alios celeberrimos iuris Doct.& Barpt.Socin.eius filius cons.150.& nos introducere,col.3. ver.prætereà ille admittitur,& alibi sæpe in eodem con.lib.j.& con.82.in causa vertēte,col.j.lib.1. Corn.con.150.hanc quæstionem,col.3.ver.quod exclusus,lib.1.& consi.316.quò ad primum,col.j. eo.lib.j.& con.1.col.pen.ver.& maximè,lib.2.& con.48.de pluribus,col.1.ver.& si aliquis, eo.lib.2. & con.107.in hac consultatione,col.2.ver.tamen concludendum,& seq.eo.lib.2.& con.116.difficultas,col.j.ver.quia licet,eo.lib.2.con.40.circa hanc,col.3.ver.verùm quia extat,lib.3.& consi.85. plura dubia,col.5.eod.lib.3.& con.291.videtur prima facie, col.3.libr.4.Lauren.à Pala.in tract.statutorum fœminas repellentium,col.6.ver.& quoniam dixi suprà Guid.Pap.deci.Delphi.295. an filiusfam.& Deci.598.item quod non est necesse.Georg.Na.in rep.cap. quamuis,col.3. & iterum col.66.ver.quartò quæro,& seq.de pactis,lib.6.Iason in auth.nouissima,col.vlt.de inof.testa.& in

Filiam exclusam à statuto, præteritā non impugnare testamentum.

l.non licet,col.pen.ver.6.limita,C.de lib.præter.Philip.Deci.con.105.diuinn,in princ.& con.264. reuocatur,col.3.& con.505.copiosè,col.j.Laurus de Pala.in tract. fœminarum exclusarum à successione,col.6.ver.& quoniam dixi.Stepha.Bertran.con.367.Christi,&c. viso consultationis themate,ante fi.lib.j.& consi.299.supposito statuto,in prin.vbi & hanc dicit esse communem opin Lance.Poli.in repe.l.filium quem,char.13.col.4.ver.at iuxta prædicta.C.famil.hercis.Bene.in repe. c.Raynutius,in verbo,duas habens filias,nu.178.& iterum num.261.Andr.Alciat.lib.Paradox.3. cap.11.si statuto municipali.Ant.Rub.con.122.præsupponitur,col.1.& cons.156.circa primum,col. 2.num.4.& Matth.Afflict.deci.Neapol.158.dicit constitutio,vbi ita dicit fuisse decisum communi omnium suffragio.

23 *Limitatio, cũ secũdogenitus ad tempus excluditur.*

¶Sed hoc limitabis primò,procedere quando secũdogenitus simpliciter esset exclusus,puta quia statutũ omnia defert primogenito,excluso secũdogenito.Secus si ad tẽpus,quia videlicet excludit secundogenitũ viuente primogenito,aut donec siue quousq; viuit primogenitus.Nã tũ licet nõ possit secũdogenitus cõqueri,dũ viuit primogenitus:tamẽ si moriatur sine liberis,videtur, ꝙ possit testamentũ impugnare,ex capite præteritionis.Nam statutũ repellendo secundogenitum, quãdiu viuit primogenitus,post illud tẽpus cẽsetur illũ admittere l.imperator,& ibi Pau.Ca.ff.de postu.& l.si vnus.§.si cum reo.ff.de pac.cũ multis si.à me collectis in trac.Retractuũ.§.2.gl.2.*à tel temps*,nu.46.nã & è diuerso,iũctis 2.præce.Si igitur hodie admittitur,debet & hodie posse vt præteritus rũpere testamentũ.l.illud.§.j.ff.de bo.pos.cont.tab. Nam ex quo exclusio est temporalis à successione ab intestato,similiter est temporalis à successione contra testamentum,cùm exclusio ab intestato trahatur ad exclusionem contra testamentum,vt suprà diximus post prin.huius quę.

24 *Idem in filia ad tempus exclusa.*

¶Ideóq; & in simili statuto repellente filiã dotatam,quandiu viuit masculus,voluerũt pleriq; filiã præteritã post mortẽ fratris posse impugnare testamentũ ob præteritionẽ,licet eo viuente nõ poterat.Nec hæc est potiùs quædam tẽporalis suspensio,q̃ præcisa exclusio : ideóq; filia incipit esse hæres.Ita voluit Bar.in d.l.vlt.col.vlt.ff.ad SC.Tertu.& con.11.proponitur ꝙ pater,post quod cũ. Tyndarus ipsius Bar.pronepos asserit in eadẽ idẽ cõsuluisse collegiũ Florẽtinũ,& multos Doct. & idem Bar.d.con.44.super prædictis,in prin.Bal.Sal.Pau.Ca.Alc.& Cor.in l.2.C.de lib.præteri. inter quos Bal.ita dicit consuluisse Fran.Tig.& collegiũ Flo.Bal.in l.Gallus.§.& quid si tantùm, ad fi.& ibi Ang.col.vlt.ff.de lib.& posth.Bal.Imo.Pau.Ca.qui tamẽ declarat.Ale.Fran.Are.& Ias. in d.l.si quis posthumos.§.j.ff.eod.tit.Bal.in l.si quis filiũ,col.3.ver.extrà quęritur.C.de inof.testa. vbi etiã dicit Fran.Pisa.in hac sententia fuisse.& idẽ Bal.in l.in quibus,circa mediũ,ver.& intellige hoc.C.de secun.nup.& in ca.j.§.quin etiã,in fi.tit.episc.vel ab.& con.68.proponitur quòd patet.per totum.& cons.seq.cùm statutis ciuitatis Perusij,col.2.ver.in contrarium,lib.j.vbi etiam ita dicit consuluisse collegiũ Florentinũ,& multos Doc.& rursum con.95.considerandũ est,ante fi. lib.5.Ang.in l.& si pauciores.ff.si pars hære.pet.& in l.ei qui soluendo.& ibi quoq; Imo.ff.de hære.instit.vbi etiam dicit Ang.in hanc partem consuluisse collegiũ Bono.& in auth.hoc amplius, post medium.C.de de fideic.& in §.si quis autẽ non implens,in Auth.de hær.& falci. vbi ita etiã dicit consiliũ Florentinũ respõdisse.Pet.Anc.con.220.hæc quæstio iam vulgaris,col.2.ver.sed reperio hanc quęstionẽ.& Pan.con.92.illud indubitati iuris,col.2.ver.ad prędicta,li.2.& Raph.Fulgo.con.8.dominus Petrus,circa mediũ.Bene.Capra,d.con.64.col.4.& iterum con.117. subscripsi me cuidam consilio.Fran.Are.con.144.visa consultatione,& d.con.160.in 11.dubio in fi.& Cor. con.126.principale dubium,col.2.ver.sed his minimè.lib.2.& Georg.Nat.in repet.cap. quamuis, col.69.vers.decimosextò quæro, de pactis.& Aufre.in dec.capellæ,quæst.459.item fuit quæsitum si filia dotata.Socin.consi.63.in causa vertente, col.2.li.1.& consi.92.circa primum,col.10.ver.circa quartam dubitationem, libr.1. vbi hanc dicit esse communem opinionem. & huius nepos ex fratre Maria.Socinus Iunior con.31.in causa dominæ Honoratæ,post prin.lib.j.

25 *Tenentes contrarium.*

¶Non desunt tamen qui teneut contrarium in eodem statuto repellente fœminas quandiu vixerint masculi,vt videlicet post mortem masculorum non possit filia præterita impugnare testamẽtum,vt voluit Raph.Co.in d.l.si quis posthumos.§.si filium.ff.de libe.& posth.& in hanc partem consuluerunt Ray.Forl.& collegium Senen.vt ferme omnes referunt,& inter cæteros Bal. in d. l.2.C.de libe.præter.Atque etiam collegium Paduanum,vt etiam retulerunt.Ange.& Imo.in d.l. ei qui solendo.ff.de hære.inst.& ipse Ange.in d.l.& si pauciores.ff.si pars hære.peta.& nouissimè Barth.Chasse.con.55.stante consuetudine,in 2,dubio.

26 *Testamentum nõ potest per tim tẽporis ualere et partim nõ ualere.uide nu.29.*

¶Et ista pars non leuibus argumentis innititur.Nam imprimis si aliter dicamus,duo absurda sub sequentur.Primum quia testamentum aliquo tempore valebit, videlicet donec viuit filius : alio non valebit,videlicet post mortem illius, contra iura vulgaria. Alterum quia qui semel fuit hæres ex testamento,desinet esse hæres,contra l.& si fine.§.sed quod Papinianus.ff.de mino. & l.ei qui.ff.de hære.instit.cum sim.

27 ¶Vel certè aliud æquè absurdũ continget,videlicet quòd filius interim nõ posset adire,nec suus hæres esse,nec actiones hęreditarias exercere:sed manerẽt omnia in pendẽti:quia ex testamento, quod possibile est aliquando impugnatum iri,non potest adiri hæreditas,neq; suus hæres esse.l. cùm quidam.§.quod dicitur.ff.de acq.hær.& l.si illud.ff.si pars hær.peta.& l.pen.ff.de iniust. testa. & l.si filius hæres.ff.de lib.& posth.Expectandiq; antè sunt,quibus bonorum possessio contra tabulas potest competere.l.æquissimũ.§.expectandi.ff.de bo.pos.secun.tab.Ideóq; nõ poterit filius

intenta

intentare actiones hæreditarias,iuxta not.in l.vlt.C.de peti.hære. Item filia tempore mortis non ea est,quæ deberet iostitui,vel exhæredari.Igitur meritò testamentum impugnabile tenet,per l.si quis filio exhæredato,in prioc.ff.de iniust.testam.

28 ¶ Adhæc in eam rem est text.in d.l.si quis posthumos.§.si filiũ,ex quo clarè cõstat,quod in iure impugnandi testamentũ debet inspici tẽpus mortis testatoris.Ita quòd qui tunc nõ potuit rumpere,nunquã posteà admittetur,etiã si ad eũ casum perueniat,quo potuisset tẽpore mortis rũpere:quia contra eum firmatũ fuit testamentũ morte testatoris.Ibi enim dicitur,quòd filio exhæredato, & eo querela excluso morte vel repudiatiooe, nepos ex eo qui tempore mortis testatoris non tenebat primum locũ,noo potest rũpere testamẽtum ob præteritionem.Denique filia quæ à statuto excluditur,non censetur esse sua,sed potiùs extranea, vt voluit Bart.in l.1.§.sciẽdum.ff. de suis & legit.vt suprà diximus.Ergo non potest tanquam præterita rumpere testamentum.

Ad idem.

Filia exclusa cẽsetur extranea non sua.

29 ¶ Sed qoi priorẽ partem teoeot,his rationibus ita respondent.Nam quod dictũ est,testamentum potest aliquo tempore valere,& alio non:illud verũ est ex facto homiuis.At statutum id potest, vt dicit Bal.in d.l.2.C.de lib.præt.& in l.si quis filiũ.C.de inof.test.& Imo.in d.l.ei qui soluendo. ff.de hær.instit.Quod ex eo probatur,quòd miles ex legis permissione potest decedere testatus ad tẽpus,& postea intestatus.l.miles ita,io prin.ff.de mil.test.Sicuti similiter qui semel hæres fuit, noo potest desinere esse hæres ex facto quoque hominis, vel indicis, per iura suprà allegata. At potest ex legis dispositiooe,per d.auth.hoc amplius,& ibi Bal.io 1.oppo.C.de fideic. & in d.§.si quis autem:& ibi quoque Aug.in authen.de hære.& falc.& not.gl.in l.in substitutione filij. ff.de vul. substi.Statutum autem est pars Iuris Ciuilis.l.omnes populi.ff.de iust.& iure.

Testamentum potest partim tẽporis ualere & partim nõ ualere facto legis.

Et hæres desinit hæres esse legis dispositione.

30 ¶ Quod autem dicitur postea id futurum esse,vt non posit masculus adire,nec suus hæres esse, nec actiones hæreditarias intẽtare,ex iurib.suprà alleg.facilè dilui potest. Ea enim iura procedere, quando ius rumpendi testamentum denegatur de præsenti, & differtur in aliquem futurum eueotum:non quidem fauore instituti,sed propter qualitatem personæ rumpentis,vel alia ratione.At hic filia tẽpore mortis rumpere non potest fauore filij masculi instituti:ideóque oõ prohibetur ipse institutus interim adire,& eius contẽplatione filia ioterim remouetur.l.cùm emaocipati.§.si duo.& ibi Bart.ff.de collat.bon.& idem Bart.in l.2.§.videndũ.ff.ad Tertul.Aliàs enim statutum,quod in fauorem ipsius introductum est,oihil omnino prodesset.

Ad absurdum.

31 ¶ Nec obstat denique quod dictum est filiam in casu huius statuti nõ esse suam,quia illud procedit cùm perpetuò,vel aliàs simpliciter est exclusa, secus si ad tẽpus tantùm:quia cùm tunc non omnino sit priuata,non habetur pro exhæredata,per l.Papinianus.§.si quis mortis,& ibi Angel. ad hoc not.ff.de inof.test.Et per consequens isto casu erit sua,vt not.declarat Alex.io simili casu,cons.131.cuius exordium est transmissum est ad me,lib.1.

Ad id quod dictũ est filiã exclusam non esse suam.

32 ¶ Sed in hac re maior est dubitatio inter eos qui priorem partem sectantur. An filia rumpet testamẽtum,tanquam fingatur retro nullum fuisse:An verò tanquam nunc,videlicet mortuo filio incipiat nullum esse, quod antè valuit:aliis aliud tenẽtibus,& omnibus suam alacriter partẽ defendentibus.Sed quia res non paucis expediri potest,latissiméque ab iis tractatur,quos suprà citauimus,præsertim à recentioribus,atque etiam à Bal.d.consil.68.proponitur quòd pater,lib.1.& Corn.cons.11.pro decisione,lib.2.Ideo longiùs oõ procedo:illud tantùm studiosos admonuisse contentus,antequam hinc digrediamur,Bar.si is fuit,in d.cons.20.incip.factum sic se habet,quidam dominus Iacobus,non admodum bene secum io hac re conuenire, cùm statutum his verbis vtitur,quousque masculus filius vixerit,vt videre omnibus illic facilè est.

Sed an tũc testamentum ita rumpatur ut ex nunc,an ex tunc.

33 ¶ Ex illis autem omnibus,quæ dicta sunt & tractata etiam sunt ab iis quos in præcedentib.vers. citauimus,facilè intelliges,ao si primogeoitus,qui ex statuto loquente per ea verba,quandiu,aut quousque viuet ipse primogenitus,integrã hæreditatem accepit,eandem aut partem ipsius alteri vendidit:poterit secundogenitus,mortuo primogenito eam alieoationem reuocare:vti similiter si soror exclusa à simili statuto,quaodiu fuerit masculus,masculis deficientibus poterit reuocare quæ ab illis alienata sunt.De quo nuncupatim loquitur Chassæ.d.cons.55.

Et si primogenitus interim aliquid alienauerit,an secũdogenitus poterit reuocare.

34 ¶ Limita 2.quod dictũ est,in principali q.secuodogenitũ præteritum nõ posse impugnare testamentũ,ex capite præteritionis,tum demũ procedere, si fuerit institutus primogenitus qui ab intestato succedere debuit. Et ita quidẽ hauddubie,vt sic primogenitus qui ab intestato succedere debuit.Et ita quidẽ hauddubie,vt sic primogenitus ipse nõ sit deterioris cõditionis ex testamento.& sic ex volũtate expressa defuncti:quàm fuisset ab intestato,& sic ex tacita ipsius volũtate. l. Titia Seio.§.vlt.ff.de leg.2.& l.si quis nullũ.ff.de iure codi.& l.Titia.ff.ad l.Falc.& quod oo. Bar. in l.pater filiũ,in 2.q.ff.de inof.test.& in l.si filius qui patri,vers.præsertim.ff.de vulg.& pup.Nã & aliàs volũtas testatoris expressa est fortior,quàm tacita.l.si ex pluribus.ff.de suis & legi.& l.2.§.vl. ff.de bo.pos.secũd.tab.Nec item secũdogenitus sit deterioris cõditionis facto testamẽto,& sic eo quodãmodo exhæredato ex patris voluntate:cùm præteritio sit quædã exhæredatio, vt no.Bar. in l.filio præterito.ff.de iniust.testa. Noo sit(inquam)secũdogenitus exclusus exhæredatúsq; veluti expressè à statuto,& à patre, deterioris conditionis:quàm si à statuto tantùm esset exclusus.

Quid si alius quã primogenitus sit institutus.

Qui capit ex statuto, capit ex uoluntate defuncti.

35 ¶ At si extraneus quispiã fuerit institutus,certè cessaote causa ob quam secũdogenitus excluditur,scilicet fauore primogeniti,quem statutũ introducere voluit,debet etiam cessare exclusio secũdogeniti,quæ fiebat in consequentiã,arg.l.filium.§.sed cum exhæredatio,ibi,nec testamentum

De eadem re. Cessãte causa exclusionis,cessat exclusio.

Nudum nomē hæredis alteri non nocet.

per omnia irritum,&c.ff.de bon.poss.cont.tab.& l.si iure.ff.de leg.3.in ratione sui. Alioquin nudum nomen ipsius primogeniti,qui per institutionem alterius exclusus est, noceret secuodogenito,contra l.2.§.sed si sint sui.ff.ad SC.Tertul.Ex quo Bart.& omnes ibi & vbique dicũt filiam quæ ex statuto repellitur à successione,si masculus propter quam repellitur,non succedat,debere succedere.De quo etiam est bonus tex.& quidem melior totius iuris, si Ang.credimus,in d.l.& si pauciores.ff.si pars hæred.pet.cum mulus sim.

Aliæ rationes.

Statutũ excludens ob alium habet caput includēdi & alterum excludendi.

36 ¶ Neque id quidē iniuria.Nam qui non succedit,is tanquã non extet habendus est,vt latè suprà diximus & probauimus nu.16.quarta ratio.Sed si non extaret primogenitus,cæteri liberi præteriti possent testamentum impugnare.Igitur idem dicendum est,si extet,& nō succedat instituto extraneo.Præterea statutũ admittens primogenitũ ad integram successionem habet duo capita, vnum inclusiuum primogeniti,alterum exclusiuum cæterorum filiorum,vt in simili scribit Bar. d.l.2.§.videndum.ff.ad SC.Tertul.Et vnũ dicitur respectu alterius.Vnde cum non habet locum caput inclusiuum primogeniti,instituto scilicet extraneo,debet cessare & alterum,arg.l.vlt. C.de indi.viduit.& si.Et facit tex.in l.alteri,& in l.filio.§.matri,& quod ibi no. Bar.in fi.ff.de adi.legat. Denique priuilegium,quod conceditur primogenito contra cæteros fratres non censetur statutum communicare extraneis propter quos non ipsos fratres, exclusit.l.vlti.in vlti.respon. C.de inof.test.& l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testam.

Filia præterita in testamēto,in quo extranei sunt instituti, potest rumpere testamentum.

37 ¶ Propterea in simili casu statuti repellentis filias ob masculos,multi notæ authoritatis voluerũt filiam præteritã in testamento, in quo instituti sunt extranei, posse id testamentum rumpere, ex bonorũ possessione contra tabulas:licet nullum dicere non possit.Ita enim voluerũt Imo.Fran. Are.& Soc.in l.Gallus.§.& quid si tantùm.ff.de lib.& posth.ex quibus ipse Soc.col.3.vers.secunda conclusio,dicit ita se vidisse consuluũ à solennibus aduocatis Flor.Salust.& Bened.de Accoltis,& aliis:& præterea à patre suo Maria.& aliis aduocatis Senen.Rom.in l.vt liberis.C.de collat. Paul.Cast.cons.196.in puncto quæritur,col.2.vers.quidam verò mediam viam,lib.1.& cons.275. super primo quæsito,in 2.dub.eo.lib.1.& cons.96.si dicta Cornelia,post princ.lib.2. Laur.à Pala. in d.suo trac.statutor.fœmin.repel.col.6.vers.istam theoricam primò limita, vbi id latè prosequitur.Bened.Capra.cons.84.& si viso,col.3.& cons.151.subscripsi me.Corn.d.cons.107.col.pen.vers. & idem communiter,lib.2.& d.cons.40.col.4.lib.3.& consil.290.ardua,col.9.vers. nec prædictis, eo.lib.3.Soc.cons.150.dominus,& c.& nos introducere,col.16.vers.quam etiam confirmo,vbi ita dicit cõsuluisse quatuor solennes aduocatos Florẽtinos,quos ipse nominat.& latissimè,cons.35. visa narratione,col.pen.vers.præterea contra Bart.lib.4.vbi etiam dicit vidisse se ita consultum per multos solennes aduocatos Florentinos:non adeò tamen asseueranter loquitur.& latissimè Phil.Dec.consil.296.in casu proposito,col.2.vers.sed tamen in fauorem,& multis seq.& Carol. Rui.cons.152.prosequendo ordinem,col.pe,nu.13.lib.5.& Alcia.d.l.3.Parad.c.11.vbi hanc dicit esse communem. & iterum lib.4. c.12. Et tacitè voluerunt magna pars eorum quos suprà citauimus nu.22.incip.ideóque dum loquuntur de primogenito instituto.

Contra superiorem sententiam.

38 ¶ Tamen contrariũ voluit Bart.in d.l.1.§.si pater in potestate, col.2.vers. ex hoc concludo. ff.de coniun.cũ eman.lib,motus quia is qui ab intestato succedere debuit,priuatus est successione,facto defuncti:& actus priuationis nō præcedit actum translationis in alterũ,sed vnus est & idem: Ideo licuit defuncto illi auferre,& dare alteri:& is cui aufertur, ita impedit illum qui ipso remoto succedere debuit,ac si successisset,per l.1.§.vlt.ff.de assigna.lib. Et idem quoq; & expressiùs & latiùs voluit Paul.Cast.sibi contrarius,cons.323.super primo puncto quo quæritur,an testamen. col.2.vers.eùm verò institutus,cũ multis seq.lib.1.& Alex.in d.l.filię dotem,col.2.C.de coll.Barb. cons.suprà allegatis,præsertim cons.54.lib.3.vbi concor.allegat.& Georg.Nata.vbi suprà.

Responsio ad fundamentum posteriorum opin.

39 ¶ Sed poteris respondere ad d.l.§.vlt.ff.de assig.lib.q, ibi ille qui subrogabatur loco exclusi, non subrogabatur contra mentem legis deferentis ius successionis,de quo ibi dicitur.erat enim facta assignatio vni ex filiis patroni,in quem poterat,vt in hæredem sanguinis,trãsire ius patronatus, per l.vt iurisiurãdi.§.si liberi.ff.de oper.lib.Sed si hic extraneus subrogaretur, esset cõtra mentem statuti,vt iam diximus.Item in d.tex.exclusus facit partem(vt cum nostris loquamur)vt filius alterius patroni excludatur à lucro:quia de portione debita nihil perdit,sed nihil etiam lucratur. Hic verò si primogenitus exclusus faceret partem, secundogenitus ab hæreditate sibi debita excluderetur.Et lata est inter vtrunque differentia.l.vlt.C.de codicil.cum sim.

Ad idem.

40 ¶ Ad hæc in d.tex.testator habuit liberam potestatem disponendi:ideo assignãdo libertum vni ex filiis, voluit quòd portio alterius illi acquireretur : nec de hoc conqueri potest filius alterius patroni , quia de iure suo nihil minuitur. Et sic ibi filius exclusus per illam assignationem facit partem filio alterius patroni , secundùm intentionem testatoris, qui voluit eam assignationem cedere ad vtilitatem illius.Non sic autem in hoc casu,in quo primogenitus exclusus per institutionem extranei,non potest facere partem ad exclusionem secundogeniti:quòd hoc non pendet à potestate testatoris,sed à statuto,quod excludit secundogenitum in fauorem primogeniti, qui quidem fauor cessat institutis extraneis.

Ad idem.

41 ¶ Præterea nõ videtur esse rationabilis ea differẽtia,quam facit Bart.in d.§.si pater,vtrùm videlicet præcedat priuatio eorũ qui deberẽt succedere ab intestato, & sequitur institutio extranei,an verò simul fiat vtrunq;:quia saltem prioritate intellectus & ordinis,quãdo vnum cõfertur alteri,

per

per quod alter priuatur, ademptio præcedit collationē: aliàs non valeret collatio, quia duo non possunt esse domini vel hæredes insolidum. l. hæreditatē. §. vlt. ff. de Castr. pecu. & l. si vt certo. §. si duobus. ff. commo. & declarat ipse Bar. & post eum recentiores in l. in suis. ff. de lib. & posth.

41 ¶ Fuit & in hac re, tertia Ang. sententia in d. l. Gallus. §. & quid si tantùm, nullum esse testamētum, si velit præteritus nullum dicere, & sic erit in pendenti, prout alibi not. gl. in l. is qui, in prin. ff. de leg. præstan. & in l. filio. ff. de iniust. testa. & licèt illa gl. cōmuniter non teneatur per Doct. dicentes statim nullum esse testamentum, in quo filiusfamil. præteritus est. l. 1. ff. de iniust. testa. & quidem non expectata ipsius declaratione. quod hinc patet, quia confestim aperta est via intestati ceteris filiis. l. vlt. ff. si tab. test. In isto tamen casu procedunt illæ gl. vt videlicet validitas & inualiditas testamenti pendeat ex approbatione vel improbatione filiæ præteritæ, ad hunc finem, vt ea possit gratificari cui voluerit, vel instituto, vel venienti ab intestato: & sic erit venale beneficium, vt & alibi in l. filium. ff. de bon. pos. contr. tab. Quod non posset, si simpliciter esset nullum, quia non posset ius alteri quæsitū, & apertum per viam intestati, auferre per suam approbationem. l. si post mortem. §. vlt. ff. de bon. pos. cont. tab. & l. vlt. ff. de liber. & posthum.

Tertia opin. Nullū esse testamētū si velit præteritum.

42 ¶ Sed hæc opinio Angeli non videtur posse sustineri, quoniam testamenti validitas vel inualiditas nō potest esse in pendenti, sed statim vel nullum est, vel validum est. l. vlt. in fi. C. com. prædi. Ideo non poterit filia gratificari, vel vendere hoc beneficium impugnandi testamentum. Neque enim obstat d. l. filium. ff. de bon. pos. contr. tab. Ibi enim certum erat testamentum valere, & institutum posse adire, si velit: vel non adire, si nolit: vnde poterit ipse gratificari filio exhæredato, non adeundo: vel filio præterito, adeundo. Hic autem nihil tale est.

Reprobatio illius opin.

43 ¶ Ideo si vis tenere priorem opi. quæ communior est & verior, eam intelliges procedere, quādo extranei instituti adiissent, & primogenitus cui statutum intendebat fauere ex exclusione secūdogeniti, esset omni remedio destitutus. Nam tunc cùm cesset & mens & verba statuti, sitq; primogenitus veluti mortuus, poterit secundogenitus cōtratabulare testamentum. Quòd si extranei non adierint, aut quia repudiarint, & ita noluerint adire: aut quia non potuerint, tunc quia causa est deuoluta ad causam intestati, certè defertur successio primogenito, qui ex statuto succedit excluditq; secundogenitum: nec poterit secundogenitus venire ex bonorum possessione contra tabulas, vt aliquid inde obtineat. Ita limitat Philip. Corn. in d. l. filiæ, col. vlt. C. de collat. & ante illum Bart. quem non allegat in d. §. si pater in potestate, ad fin.

Quid si extranei instituti adierūt et primogenitus omni remedio est destitutus.

44 ¶ Sed & tu principalem illam cōclusionem qua diximus, secundogenitū qui ex statuto non succedit præteritū, non posse impugnare testamentū, intellige, vt non procedat, quādo statutum loqueretur solùm in causa testati, videlicet quòd secūdogenitus nō succedat facto testamento. nam cùm res ita se habeat, vt si in testamento prætereatur secūdogenitus, huiusmodi testamentū non sit propriè testamentū, vtpote cùm non sit solenne, vt patet ex iis quæ not. in l. 2. C. de edict. diui Adri. tol. & in l. 2. in prin. ff. quemadmo. test. aper. & l. si quis aliquid. §. testamentū. ff. de pœn. vnde nec tunc dicitur defunctus testatus decessisse, cùm ipso iure testamentum careat solennitate. l. si vnus. C. de testa. & l. Gallus. §. in omnib. ff. de lib. & posth. & l. inter cætera, eo. tit. & l. 1. & l. posthumorum, & l. cùm in secundo. ff. de iniust. testa. cum si. Ideóq; cùm non repellatur secundogenitus nisi facto testamento, & hoc casu pro non facto habeatur, cōsequens est, vt possit ipse secundogenitus conqueri, tanquam præteritus. Et ita in simili casu videtur voluisse Bal. non omnino tamen eius rei securus cons. 36. proponitur quod dominus Antonius, col. 1. vers. vnde est aduertendum, lib. 3. Sed istud minimè verum esse crediderim, per ea quæ suprà diximus.

Quid si statutum loquatur in casu testati.

QVINQVAGESIMAQVARTA QVAESTIO.

1 SEd quinquagesimoquartò quæro consequenter, Quid si defunctus qui fecit testamentū in quo præterit secūdogenitū, in ea quidē prouincia in qua ex statuto excluditur secūdogenitus, habet & alia bona in alia prouincia, quæ hoc iure nō vtitur, nūquid valebit huiusmodi testamentū, etiam quātùm ad illa alia bona, ita quòd nullo modo ipsum poterit impugnare secūdogenitus? Certè hoc pēdet ex iis quæ diximus suprà in 46. q. & seq. Sed tu prętereà vide Soc. cons. 288. circa primam quæst. col. 6. vers. secundò quia magister Io. lib. 2. vbi dicit, quòd testamentū factum Florentiæ, vbi ex forma statutorum repelluntur fœminæ à masculis, obtinet, & par robur habet, nec poterit dici inofficiosum à fœminis, etiā quantùm ad bona alibi sita, per id quod scribit Bal. in l. cunctos populos, col. 10. vers. sed quęro de effectu, quidam Baro. C. de sum. tri. per tex. in l. Titius. §. Rom. ff. de exc. tut. & alia quædā quæ illic omnibus videre licet. Quibus & tu adde quòd si aliter fieret, certè sequeretur quòd testator partim decederet testatus, partim intestatus, contra l. ius nostrū. ff. de reg. iur. cum si. Nam & testamentum non potest pro parte valere, & pro parte non valere, vt not. Cy. in l. furiosum. C. qui testa. fac. pos. & Bal. in l. si is qui. ff. de testa.

Quid si defunctus qui præterit secūdogenitū, habet alia bona, in alio loco qui utitur iure cōmuni.

2 ¶ Verùm Albert. Brun. in tract. statutor. repellent. fœmin. à success. in 4. q. 10. ar. tenet expressè, in casu statuti repellentis fœminas stantibus masculis valere testamentum, quo filia præterita est quantùm ad bona quæ sunt in loco illius statuti, non etiam quantùm ad cætera, per multa quæ illic allegat, & respondet ad id quod diximus, aliquem non posse esse testatum simul & intestatum. illum omnino vide. & illi adde quæ latè congessit Philip. Dec. in d. l. ius nostrum probans multis casibus, quem posse decedere & testatum & intestatum. Ex quibus huc aliqui accommodari possunt. Et vide etiam Maria. Soc. cons. 36. rectè ac maturè, in 1. dubio.

De eadem re.

QVINQVAGESIMA QVINTA QVAESTIO.

An secũdogenitus excludatur à legitima ut à iure impugnandi testamentum.

Statuẽtes non uidentur noluisse sibi impoßibilia.

1 QVinquagesimoquintò etiam cõsequenter quæro, nũquid quemadmodum secũdogenitus excluditur à iure impugnãdi testamentũ, excludatur etiam à legitima in casu statuti deferentis totã & integram hæreditatem primogenito? In qua re priùs discutiendum esset, an posit statutũ priuare filium legitima. Nam si id facere nõ posit, non est necesse vlterius progredi, sciscitariq; an id videatur fecisse, cùm statuentes non videantur voluisse sibi imposibilia statuere, per tex. in c. à nobis, & ibi Pan. de sent. exc. & in c. quod clericis, & ibi etiam Pan. de foro cõpe. & not. Bal. in l. vlt. col. 5. C. de sacros. eccl. & in l. vlt. §. in computatione, ad fi. C. de iure delib. & in c. cùm non ab homine, & in c. clerici, de iudic. & alibi sæpe. Quin & si censerentur voluisse, nihil omnino prodesset, quia si expresè facere non potuissent, nec tacitè quoque. Sed de ea re, an videlicet facere id posit, alibi latè diximus in commentariis consuetudinum Pictauicarum.

Generalis renuntiatio successionis nõ includit renũtiationem legitimæ.

2 ¶ Sed fac posse. Quæstio ois est, an simpliciter excludendo secũdogenitum, censeatur à legitima, cuius mentionem non facit, excludere. Quam rem latè tractauit Soc. cons. 150. & nos introducere, col. 3. vers. succedit alia, & seq. per 4. col. vbi multas rationes pro vtraq; parte adducit, neutram tamen eligit. Sed primo loco videtur, quòd non censeatur, multis rationibus. Nam primùm, generalis renuntiatio successionis vel hæreditatis non includit renuntiationem legitimæ, nisi expresè id dictum fuerit, per l. si quando. §. & generaliter, & ibi Guil. Cun. Bal. Ang. qui id dicit sin. Saly. Paul. Castr. & recentiores. C. de inof. test. & §. cæterùm, in auth. vt cum de appell. cog. & not. Guil. Cun. Alber. Bal. & Ang. in l. de his. ff. de trãsact. Bar. in l. gerit. in 3. q. prin. vers. ad secũdum. ff. de acq. hær. & in l. pro hærede, post prin. in quibusdam lect. ff. eo. tit. & in l. 1. in 4. q. prin. vers. item quæro. ff. de vulg. & pup. substit. & in l. quia poterat. ff. ad SC. Treb. Bal. in rub. ff. de iureiuran. col. vlt. in prin. & in l. Papinianus. §. quartum. ff. de inoffi. test. & in l. quandiu, la 1. ff. de acq. hær. & in l. sancimus, in prin. in 5. q. C. de inõf. test. & in l. 1. & ibi Ro. C. quan. non peten. part. Idem Bal. cons. 69. cùm statutum ciuitatis, col. 1. lib. 1. & cons. 375. certum est quòd filia, in prin. lib. 3. & consil. 474. vicarius, lib. 5. & cons. seq. Barptolemæus, col. 2. eo. lib. 5. Sig. cons. 80. factum sic præsupponitur. D. Gu. col. 2. vers. prætereà ex verbis, & cons. 181. factum sic se habet, nobilis vir, in 3. dub. Ang. in l. iubemus, post medium, ibi, sed respondi. C. ad SC. Treb. & in l. si pater. C. de insti. & substit. & in d. l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoffi. test. & cons. 94. cùm his, & quæst. col. 7. vers. diceret quis. Paul Cast. & Rom. in d. l. 1. ff. de acq. hær. idem Paul. Cast. cons. 73. licèt ista domina, lib. 1. Rom. in l. qui superstitis, in 3. limitat. ff. de acq. hær. Io. Ana. cons. 99. visis & põderatis, col. vlt. Alex. cons. 89. virũm emphyteusis, col. vlt. lib. 4 & cons. 209. ponderatis his, col. vlt. lib. 6. Fran. Are. in l. 1. §. si quis ita, col. 5. vers. adde dictis. ff. de verb. oblig. Barb. cons. 19. scripsit propheta, col. vlt. lib. 1. & consil. 25. scribitur sapientiæ, col. pen. eo. lib. 1. & cons. 47. præclarè scribit, col. pen. lib. 2. & cons. 64. illud in medium, col. 1. lib. 3. Georg. Nat. in tracta. statutor. fœmin. excludent, in 20. q. 2. q. princ. Ias. in l. hæres instituta, ad fin. C. de impub. & ali. substit. & in l. 1. col. 3. vers. & confirmatur. ff. sol. matr. & cons. 4. dominus Baprista, col. pen. vers. confirmatur, lib. 3.

Etiam si iurata fuerit.

3 ¶ Idque etiam si huiusmodi renuntiatio fuerit iurata, neque enim tunc cõprehendit legitimam, vt placere videmus Rom. in l. 1. §. si quis ita, col. 9. & vlt. & ibi quoque Barba. col. 12. versi. item inquantum. ff. de verb. oblig. & Paul. Cast. in l. in ratione, la 2. in fi. prin. ff. ad leg. Falc. Alex. cons. 181. perspectis, circa medium, lib. 5. & aliis multis, quos tibi collegi in repe. l. si vnquam, in prin. nu. 139, sed quoniam. Quibus adde Iasonẽ cons. 207. in præsenti consultatione, col. 3. vers. secundò facit, lib. 2. & Fran. Ripam in rub. ff. de verb. oblig. col. 2. nu. 4.

Ergo nec statutũ generaliter excludẽs. A pari procedere pactũ & statutum, uide nu. 14.

4 ¶ Ergo & idem dicendũ de statuto simpliciter excludente, nulla legitimæ mentione facta. Nam statutum est legitima ciuium conuentio. l. sed ea quæ. ff. de legi. & not. Bald. in l. contractus. C. de fide instr. Ideo verba statuti & pacti æqualiter interpretantur. l. legitima, de pact. Valétq; arg. à pacto ad statutum, vt not. gl. in l. non imposibile. ff. de pact. & in rub. C. de decret decur. lib. 10. & id quidem hoc præsertim loco. Nam si pactum liberatorium adeóque fauorabile nõ excludat à legitima, multò minùs statutũ exclusiuum filiorum: quod propterea est odiosum, saltem respectu ipsorum, qui excluduntur, ex not. per Bal. in l. 2. C. de in ius voc. cum sim. Quod item est correctorium iuris communis, æquales liberis facientis. Ideóque restringendum vt nõ trahatur ad legitimam, & ita minùs corrigat ius commune quàm fieri potest. l. 2. C. de noxa. cum si. Et vt non lædat ius tertij, præsertim cum habeat vim priuilegij quod ita intelligẽdum est, iuxta d. l. si quando, in prin. C. de inof. test. & l. impuberi. ff. de admi. tut. & c. relatum, de præb. Est autem legitima veluti æs alienum. l. si quis legatum. §. si patronus, in fin. iuncta gl. in verbo, non posse. ff. de falsis, & l. vlt. §. si quis verò. C. de codi. & l. vlt. §. 1. C. de curat. fur. cum si. quod propterea ex huiusmodi priuilegio alteri sublatum censeri non debet, per dd. iura.

Legitima veluti æs alienum.

Qui tenẽt statutũ generale nõ adimere legitimam.

5 ¶ Et in specie, de qua agimus, vt scilicet ita debeat statutum quantumuis generale intelligi vt ius legitimæ adimere, aut etiam diminuere non censeatur, nisi id expresim, specialiter, nuncupatim disposuerit, ne autoritate in eam rem careamus: Bal. ex facto interrogatus respondit, in alio tamen casu loquens, cons. 391. cuius id caput est, præmittendum est, quòd latè statutum dicat, vers. item per statutum non intelligitur, lib. 4. atque iterum consil. 273. incip. super dicto puncto, dico quòd de iure, lib. 5. vbi allegat in arg. d. l. si quando. §. & generaliter. C. de inof. testa. loquentem, vt iam diximus, de pacto vel renuntiatione generali.

¶ Nam

6 ¶ Nam & aliàs sæpe videmus in iure, quòd qui non succedit, non tamen excluditur à legitima. Nam propter causam testati quis excluditur à successione ab intestato. l. quandiu. ff. de acq. hær. & l. antequam. C. com. de succes. & tamen non is prohibetur petere legitimam. l. scimus. §. repletionem, & l. omnino, & l. si quando. §. 1. & 2. & l. vlt. C. de inoffi. testa. Similiter fauore monasterij non succedit filius patri ingresso monasterium: nec tamen per hoc priuatur legitima, auth. si qua mulier, in fi. C. de sacros. eccl. Nec absimili ratione, filius arrogatus qui non succedit patri arrogatori, debet nihilo secius habere legitimam in bonis ipsius. l. si arrogator, cum sua materia. ff. de adopt. Et filia damnati criminis maiestatis à materna successione repellitur: nec propterea legitima illi denegatur. l. quisquis. §. ad filias. C. ad leg. Iul. maiest. Et hæres qui intra annũ nõ paruit iudici perficiendo iustum testatoris iudicium, priuatur illius successione, non tamen legitima; authen. hoc amplius. C. de fideicommiss.

Qui nõ succedit, non propterea excluditur à legitima. vide nu. 13

7 ¶ Nec id mirũ est, quoniã successor is dicitur, qui iuris vniuersalis, vel quotæ ipsius successor est. l. quidã. §. is antè. ff. de æden. Sed qui succedit in legitima, nõ succedere dicitur in iure vniuersali, quia nõ in ære alieno. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inof. test. nec etiã in quota hæreditatis, sed bonorũ, vt no. in l. nõ amplius. §. vlt. & ibi Bal. ff. de leg. 1. & in l. cùm à matre. C. de rei vẽd. cũ sim. Ex quo patet diuersum esse succedere vel nõ succedere: & legitimã consequi, vel non consequi. Ita quòd qui à successione simpliciter repellitur, nõ propterea legitima arcetur, veluti de re prorsus diuersa. Nam nõ est proprius successor, qui in legitima succedit. l. si quis priore. ff. ad SC. Trebel.

Qui in legitima tantũ succedit, non dicitur succedere.

8 ¶ Ideoq; multi magnæ authoritatis viri in ea fuerunt sententia, vt qui simpliciter ex statuto repelluntur à successione, non propterea repellãtur à legitima, & inter eos Bal. cons. 452. statuto ciuitatis Mantuæ. lib. 1. Saly. qui in eodem casu consuluit cons. seq. viso dicto casu, & in alio ipsius cons. incip. Petrus habuit filium, in quibus cons. ita dicit fuisse pronũtiatum per auditores Cardinalis Albanens. fratris Vrbani Quinti. & idem Saly. in rep. d. l. 2. col. pen. C. de noxa. & in l. sancimus, ad fi. C. de nupt. vbi plus dicit, hoc procedere si statutũ prohibeat vt nihil exclusi possint petere. & auth. nouissima, col. 6. vers. quæro, 11. C. de inof. test. vbi tamen id certò non diffinit, sed in id declinare videtur. Car. Flo. cons. 80. præsupposito statuto. Rom. in l. vlt. col. 17. vers. subiungitur etiam. C. de pact. Alex. cons. 7. visis & diligenter ponderatis, col. 2. vers. facit pro hoc: & seq. lib. 2. & cons. 88. visis & diligenter animaduersis, col. 3. vers. quinimo fortiùs, & iterum vers. fortificantur prædicta, lib. 6. Bened. Capra. cons. 6. punctus fuit quidã Vitalis, col. 2. Maria. Soc. cons. 30. quãuis ex his, col. 13. vers. sit ergo clarissima, & alibi sæpe in cons. & eius filius Bartol. Socin. in l. Gallus. §. & quid si tantùm, col. 3. vers. postremo circa præmissa, & seq. ff. de liber. & posth. & cons. 124. viso initio, col. 4. vers. sed præmissis, lib. 3. vbi tamen multùm dubitanter loquitur Barb. cons. 61. illud deducitur, col. 2. & seq. lib. 4. Franc. Cur. Sen. cons. 13. statuto Ianuæ, col. penul. & cons. 27. magnificus vir, col. 14. vers. venio ad quartum, & consil. 37. considerato themate, per totum, præsertim col. 3. vers. primò quia statutum, & consil. 39. visis & diligenter, col. 2. vers. quinimo fortius. Ias. in d. authen. nouissima, col. pen. vbi hanc opi. dicit æquiorem, & rationabiliorem. Ferd. Loaz. in repet. l. filiusfam. §. diui, col. 11. nu. 66. ff. de leg. 1.

Qui tenẽt nõ repelli à legitima qui à successione repelluntur.

9 ¶ Verùm contrariũ, videlicet legitimã nõ deberi, nisi his qui ab intestato succedunt, ideo & ab ea repelli, qui & à successione repelluntur, tennerũt plurimi nec authoritate nec numero inferiores, Bar. in l. Titio centũ §. Titio genero, & ibi Pau. Ca. col. vlt. vers. secũdò præmittit. ff. de cõd. & demonst. Bal. sibi cõtrarius in d. l. Gallus. §. & quid si tãtùm, col. 3. vers. ex prædictis elicio. & ibi Imo. col. pe. & vlt. vers. & hoc facit ad quæstionẽ. Fran. Are. col. 8. vers. 2. ratio, & Alex. sibi quoq; cõtrarius, col. quoq; 8. vers. fui pluries requisitus. ff. de lib. & posth. vbi Alex. ipse dicit se sępius requisitũ pro cõtraria parte cõsulere, nunquã voluisse: quãuis videamus cõtrarium ex cons. suprà pro cõtraria parte citatis. Idẽ Bal. subobscurè in l. scimus, in prin. in 7. eademq; vlt. q. C. eo. tit. & apertius in l. maximũ vitium, in vlt. q. vers. in cõtrarium. C. de lib. præt. & cons. 17. pręteritio matris, lib. 2. & cons. 328. cùm in causa Pisani cõuentus, col. 1. in fi. lib. 3. & cons. 426. antiquum statutũ, 1. dub. eod. lib. 3. vbi tamen distinguit, an per statutum excludatur simpliciter, an ad tempus, videlicet donec sint masculi, vt scilicet primo casu simpliciter quoq; sit exclusa à legitima: secundo tẽporaliter, & Argen. Ray. & Paga. à Sella inter cons. ipsius cons. 404. diligenter, in 4. dubio, lib. 1. & Iac. Solanus etiam inter cons. eiusdem, cons. 329. circa primũ dub. lib. 3. Ang. cons. 105. statuto cauetur. & cons. 359. præsupposito statuto, & inter cons. ipsius Bal. cõs. 465. statuto ciuitatis, lib. 3. Imo. in l. planè. §. si duobus, col. pen. vers. quid autem si statutũ dicat quòd filia. ff. de leg. 1. & in l. non est ambigendũ. ff. de bon. pos. tit. generali. Raph. Co. cons. 35. stante statuto Vincentiæ, & cons. 124. dominus Antonius, col. pen. & cons. 188. spectabilis miles, vbi id dicit cõmuniter seruari. Paul. Cast. cõs. 275. super primo quæsito dicẽdum videtur, in 2. dub. lib. 1. & cons. 196. in puncto quæritur, col. 2. vers. secunda verò inspectio, & multis seq. eo. lib. 1. & cons. 6. super eo de quo quæritur clara, in prin. eo. lib. 2. & cõs. 9. respõdendo breuiter, post prin. eo. lib. 2. & cõs. 16. viso dicto puncto & dubiis, etiam post prin. eo. lib. 2. & cõs. 67. in causa præsenti, post prin. eo. lib. 2. & cõs. 96. si dicta Cornelia. post prin. eo. lib. 2. & cons. 276. puto sine dubiò, paulò post mediũ, eo. lib. 2. & cons. 280. præsupposito statuto, col. 3. eo. lib. 2. & cons. 403. visis, & ponderatis omnibus, eo. lib. 2. & cons. 438. quantùm ad primum quæsitum clarum est, in 4. dubio, eod. lib. 2. Pan. cons. 75. primò videndum est, in vlt. dubio, lib. 1. Rom. cõs. 16. viso themate, col. vlt. & cons. 32. visa municipali constitutione, in vlt. dubio.

Qui tenẽt cõtrarium.

Io.Pet.in l.omnimodo.C.de inof.test.& in quodã suo cõs.incip.rota vis. Alex.& Ias.in l.si.emãcipati,ille col.3.vers.pro hoc etiã,hic col.6.vers.secũdò principaliter.C.de coll.idem Alex.cõs.68. circa præmissam,col.pen.& seq.lib.4. vbi etiam dicit nũquam se voluisse cõsulere pro alia parte, licet sæpiùs requisitũ,& cons.3.circa primã consultationem,col.vlt.lib.7.vbi idem dicit. & cons. 168.visis ac ponderatis,col.1.& seq.eo.lib.7.Bened.Capra.cons.165.cùm vt facto præsupponitur, col.2.vers.cõtrarium tamen puto.Fran.Cur.Sen.sibi etiam cõtrarius,cons.13.statuto Ianuæ,col.6. vers.adde quòd legitima,& cons.35.statuto seu in capitulis Ianuæ, col.12.vers.attamen verior,vbi etiam dicit ita consuluisse Doct.ætatis suæ solennes.Ang.Aret.Hugol.Arimi.& Fran.Are.& hãc esse cõmunem opi.Io.Bapt.Sanseuer.in rep.l.omnes populi,char.70.in paruis,vers.quintò statutum in succesionib.ff.de iust.& iure.Cor.cons.150.hanc quæstionẽ,col.pen.vers.& excluso.lib.2. & cons.210.in hac consultatione,col.vlt.eo.lib.1.& cons.316.quò ad primum,col.1. & seq.eo.lib.2. & cons.1.col.pe.vers.& ius petẽdi,lib.2.& cõs.48.de plurib.col.1.eo.lib.2.& cons.57.videtur prima facie,col.2.vers.tunc etiam,eo.lib.2.& cons.107.in hac consultatione,col.2.eo.lib.2.& consil.116. difficultas,in prin.eo.lib.2.& cons.150.circa præsentem,col.2.eo.lib.2.& consil.1.col.4.vers.quòd autem legitima,lib.4.Soc.sibi item cõtrarius,cons.246.eleganter,col.3.vers. secundo fundamẽto, lib.2.quod & inter cons.Fran.Cur.Sen.reperitur cons.18.& rursus idem Soci.cons.288.circa primam quæstionem,col.8.vers.vltimo loco,& iterum col.12.vers.primum probatur,vbi hanc dicit esse cõmunem opi.eo.lib.2.& cons.89.circa præmissum,col.vlt.lib.9.vbi ita dicit fuisse cõsultum per solennes Doct.& cons.127.rectè & iustè,col.1.vers.secundũ autẽ probatur, eo.lib.4.vbi etiam dicit esse cõmunem op.& secundùm eã consuluisse Io.Paglia.Senens.Ias.subobscurè in d.l.si arrogator,col.8.vers.vel secundò.ff.de adopt. & in d.l.si quando.§.& generaliter,in fi.C.de inoffi. testa.& cons.221.in primo consultationis articulo,col.6.vers.circa secundum,lib.2. Philip.Deci. cons.276.proponitur quòd dominus,col.2.& cõs.299.in causa mihi cõmissa, col.2.vers.est ergo videndum,& cons.303.in casu occurrẽti,col.vlt. & cons.505.copiosè, ad fi.Io.Camp.in tract.statut.fœmin.repellent.q.23.statuto cauetur.Bened.in c.Raynutius, in verbo,duas habens filias,nu. 179.de test.Lancel.Poli.in rep.l.filium quem,char.13.col.4.in 7.q.vers.at iuxta prædicta. C.famil. hercis.& alter Lancel.Gali.in rep.l.Centurio, char.11.vers.circa secundam quæstionẽ.ff.de vulga. & pup.Maria.Socin.Iun.cons.25.casus iste frequenter contingit,col.3.nu.11.lib.1.

Rationes præcedentis opin.

Legitima est quota portio eius quod quis habiturus est ab intest.

10 ¶ Mouẽtur ij,quoniã legitima est quota portio eius,quod quis habiturus est ab intestato.l.patẽtibus,& l.quæ nuper,& auth.nouissima.C.de inof.te.& l.Papinianus.§.quoniã autẽ.& ibi Ang.& §.vnde si quis,& ibi gl.ff.eo.tit.& c.Raynut.ibi legitimã ipsam,videlicet eius partis,& c.de testa.& Doct.vbiq;.Sed huic nihil debetur ab intestato.ergo nec legitima quoque,quia ex dispositionibus priuatiuis nõ inducitur habitus.l.ex facto.ff.de hær.inst. & l. Titia.ff.de manu.testa. & l.non hoc.C.vnde legi. Et eius quod nõ est,impossibile est dare partẽ,aut quotã.l.eius qui in prouincia.ff.si cer.pet.& l.si quis cùm totũ.§.si ancillam.ff.de excep.rei iud.& c.super hoc,de renunt.De nihilo enim nõ fit aliqua portio.l.actor. C.de prob.Nam in toto pars est.l.cũ toto. ff.de reg.iur. Propterea nullo existente toto,impossibile est partes inueniri. Cùm & eorũ quæ nõ sunt,nullæ sint causæ,testimonio Aristot.& probatur in l.adeò.§.si tota.ff.de aeq.rer.domi.& l.2.ff.de vsufr. Et sublata materia,tollitur materiatũ,vt vulgò nostri loquuntur.l.quæsitum. §. illud fortasse.ff.de leg.3. At definita illa oratio, quòd quis non succedit ab intestato , æquipollet vniuersali negatiuæ,iuxta l.si pluribus,cũ ibi no.per Bar.ff.de leg.2.A qua quidem vniuersali negatiua nihil solet excipi.l.legitimos.§.an ergo.ff.de legi.tut.Confirmaturq; & huiusmodi ratio:quia à quo remouetur diffinitio,remouetur quoque & diffinitum.l.1.§.dolum,cum ibi not.ff.de do.mal. Sed ab isto remouetur diffinitio legitimæ,cùm ei nulla portio ab intestato debeatur:ergo & legitima.

Materia sublata tollitur materiatum.

A quo remouetur diffinitio,& diffinitum.

Legitima succedit loco querelæ vel bonorum possess.

11 ¶ Item legitima succedit loco querelæ vel bonorũ possessionis contra tabulas d.l.omnimodo,& l.si quis filium.C.de inof.test.Sed huic non cõpetit querela,nec bonorũ possessio cõtra tabulas, vt diximus in præced.q.Ergo nec legitima.Nam quod in locũ alterius subrogatur,sapit eandem naturam.l.certi condictio,in prin.ff.si cert.pet.cum sim.Sed & subrogatio requirit duo extrema, scilicet id quod subrogatur,& id ad quod.Sed extremũ ad quod,non est hîc:igitur non fit subrogatio.Et ita nec actio quoque subrogata competit.l.si eum.§.qui iniuriarum.ff.si quis caut.

Quod operatur propositũ in proposito, & oppositum in opposito.

12 ¶ Præterea quod operatur propositum in proposito,operatur oppositum in opposito,ex sentẽtia Aristot.lib.1.Ethicor.& probatur in l.si vt proponis.C.de nupt.cum aliis quæ diximus in nostro tract.Retractuum,tit.1.§.12.gl.1.nu.16.posset item. Sed vbicũque lex admittit aliquem ad successionem,censetur insolidum vocare.arg.l.si defensor.§.qui interrogatus. ff.de interrogat.acti. cum sim.Ergo eodem modo cùm excludit,censetur insolidum excludere.& facit tex.in l.1.C.de nat.lib.Ex quo videmus quòd filius qui propter emancipationem excludebatur à lege XII.tabul.à legitima quoque excludebatur.§.emancipati,Insti.de hær.quæ ab intest.defe.Ergo & idem in statuto dicendum est,quod recipit interpretationem à iure communi, secundùm Bartol.in l. omnes populi.ff.de iustit.& iure,cum sim.

Dispositio statuti & testatoris æquiparantur.

13 ¶ Deniq; dispositio statuti & testatoris æquiparãtur.l.Labeo.ff.de statu lib. & l.seruus hac lege.ff. de manumis.cũ sim.Sed testator non potest pro parte exhæredare,sed necesse est,à toto,vt fiat.l. & si pepercerit.§.filius.ff.de lib.& posth.& l.eum quidam.eo.tit. Et hæc ratio est Ro.in d.§.filius, quem legit cum princip.illius l.quã tamen dicit se ponere per viam argumenti,veluti de hac re dubitet.

dubitet,nam & illum reperimus fuiſſe in diuerſa opi.vt ſuprà diximus.

14 ¶Nec videntur obſtare allegata pro contraria parte.Nam quod primo loco dictũ eſt,non videri renuntiatum legitimæ per generalem renuntiationẽ,per d.l.ſi quando.§.&generaliter.C.de inof. teſt.dilui poteſt multis modis.Primò quòd ille tex.loquitur, cùm renuntiat ſucceſsioni iam obuentæ,& ita iuri quæſito:quod propterea non ita facilè amittitur,quàm ius nondum quæſitum, ſed tantùm ſperatum,de quo loquimur,per l.filiusfa.ff.de ſol.cum multis concor.collectis à Bar. con.41.illud afferam,col.16.ver.eſt ponderandum,& ſeq.lib.j.& Feli.in c.quæ in eccleſiarum,col. 19.ver.& conſideratio,de conſti.& Iaſ.con.236.an Rex,Ro.col.4.libr.2.& Philip.Dec.in l.ſeruus, C.de pact.& con.269.conſultus,col.4.ver.& hoc præſertim,& latiùs à me congeſtis in commentariis conſuetudinum Pictauicarum tit.2.§.vlt.glo.4.Præterea excluſio legis ſiue ſtatuti eſt multò fortior excluſione hominis,vt probatur ex not.per Bart.in l.j.§.ſi pater.ff.de con.cum emancip. lib.& in l.j.ff.de bono.poſſeſ.contra tab.& in l.pater filium.ff.de inof.teſta.

Reſponſiones ad contraria, Primum ad id quod dictũ eſt de generali renuntiatione. Ius quærendũ faciliꝰ amittitur quàm quæſitum.

15 ¶Item non valet argumentum de pacto ad ſtatutum negatiuè,hoc videlicet modo. Non poteſt id fieri per pactum,ergo nec per ſtatutum:ſed tantùm affirmatiuè, videlicet, hoc fieri poteſt per pactum,ergo & per ſtatutum,vt declarat Bar.in l.alia.§.eleganter.ff.ſolu.matr.& latè diximus ſuprà in 6.q.prin.in prin.Nec officit quòd ſtatutum hoc ſit correctorium,quia in correlatiuis correctio facta in vno eorum,extenditur ad aliud,per l.vlt.& ibi no.Bar.C.de ind.vid.to. & per hoc quoque tollitur id quod dictum eſt,huiuſmodi ſtatutum eſſe odioſum,præterquam quòd id negari poteſt ex iis quæ dicta ſunt in 4.princ.quæſt.

Arg.de pacto ad ſtatutũ non valet negatiuè.

16 ¶Ad iura antẽ quæ admittunt ad legitimam,quos à ſucceſsione repellunt,in prõptu eſt quod reſponderi poteſt,leges in illis caſibus vlteriùs progredi reſeruando legitimã:quod in hoc caſu nõ facit ſtatutũ,ſed ſimpliciter excludit ab inteſtato.Quin & in primo caſu allegato de l. quãdiu.ff. de acq.hær.illud quoque dici poteſt,quòd ibi ab inteſtato legitima debebatur,quod non hîc eſt.

Ad id quod dictũ eſt,admitti ad legitimã qui non ſuccedunt.

17 ¶ Sed & ſi quis vellet tueri priorem partem poſſunt multa reſponderi ad argumenta & rationes in poſteriore allegatas , adeo omnia in iure noſtro ſunt obſcura , quæ ſi quis noſſe cupiat,legat præter eos quos ſuprà citauimus,Soc.d.con.150.incip.& nos introducere ferme per totum, lib.j. & Corn.conſ.290.cuius eſt initium,ardua plurimum etiam ferè per totum,lib.2.

Reſponſiones ad rationes alterius partis.

18 ¶Illud autem minime dubium eſt,quòd in regno,ducatu,comitatu,& id genus aliis dignitatibus indiuiduis,nõ poteſt petere ſecundogenitus legitimam,vt ſatis diximus ſupra in 5.q.Sed & ſemper in noſtro caſu,quo videlicet defertur tota hæreditas primogenito iure primogenituræ haud dubie videtur ſecundogenitum non poſſe petere legitimam,cùm tota hæreditas iure primogeniture ſit legitima primogeniti,vt & inibi quoque diximus. Tenetur tamen primogenitus illi alimẽta præſtare,ſecundũ Hoſt.Io.An.& Pan.in c.licet,de vot.& late diximus ſuprà in 4.q.prin.nu. 33.nec obſtat , inquiunt , vbi etiam videbis idem eſſe in caſu ſtatuti repellentis fœminas.Ex quo plane conſtat non parum intereſſe inter legitimam & alimenta.Quod & multis oſtendit Corn. con.316.quò ad primum,col.4.ver.negatur,& ſeq.lib.j.

Quid in regno,& aliis dignitatibus indiuiduis.

QVINQVAGESIMASEXTA QVAESTIO.

1 QVinquageſimoſextò quæro conſequenter,ſi pater fecerit teſtamentũ,in quo nõ præteriuit ſecundogenitũ, de quo in præcedentibus locuti ſumus,ſed eum inſtituit in re quapiã modica infra legitimã,an ſaltẽ hoc caſu poterit ſecũdogenitus petere ſupplementũ legitimæ.Et certe ad hanc ſpeciẽ ſunt quædã rationes particulares & priuatæ vltra eas quas diximus in tribus præcedentibus quæſtionibus,vt ſecũdogenitus id poſsit.ex quibus multas ſigillatim videbis collectas à Cor.con.309.circa primũ quæſitũ,in primo dubio,lib.3.& plenius Maria.Soci.con.30.quãuis ex his,col.9.ſupereſt ergo.& Fran.Cur.Sen.con.37.cõſiderato themate,per totũ.nam id con. ob id factum eſt.Quibus ipſi moti tenent in caſu ſtatuti repellentis filias ob maſculos,eas,(ſi inſtitutæ fuerint)poſſe agere ad ſupplementum legitimæ vti etiam tenet Saly.in d.auth.nouiſsima, col.vlt.ver.ſed ſcias quod ſi ſtatutum.C.de inof.teſta.vbi dicit ſe ita conſuluiſſe Mantuę,idémq; feciſſe Bald.Papiæ,& Io.Riccium Florentiæ,& quoſdam Doct.Paduanos,vti etiam tenuit Bene. Capr.con.151.ſubſcripſi,in 2.dubio.& Soc.in l.Gallus §.& quid ſi tantùm.col.3.ver.poſtremò circa præmiſſa.ff.de lib.& poſthu.vbi & multa in hanc partem adducit.

Quid ſi pater non præterijt ſecũdogenitũ, ſed inſtituit infra legitimam an poſſit petere ſupplementum.

2 ¶Tamen cõmuniter tenetur contrariũ iiſdem prope rationibus quas diximus in præcedẽti quæſtione,ex quibus ſatis reſpõſum eſt rationibus cõtrariis Nã præter multos ex iis, quos tibi citaui in d.præcedenti q.qui hoc expreſſe tenuerũt:id quoq; tenet Bar.con.8.factũ tale proponitur,quidam nomine Thebaldus,in vlt.dubio.Ang.con.105.ſtatuto cauetur,in 2.dubio.Pet.Anc.cõſ.428. ſuper caſu nuper propoſito.Pau.Ca.con.196.in puncto quęritur,col.2.ver.ſecũda verò inſpectio, lib.j.quem & nos citauimus in d.pręcedẽti q.ſed ad alium finẽ.& latè Corn.con.316.quò ad primum,in primo dubio,lib.j.Carol.Rui.conſ.152.proſequendo ordinem,col.pen.num.13.lib.5.Sed tu tamen hîc vide omnino Socin.conſ.150.dominus labia,&c.& nos introducere,&c.col.7.ver. ſuccedit tertiò illa principalis,libr.j.vbi hanc rem latiſsime omnium diſputat.

De eadem re.

3 ¶Sed non video tamen(vt interim meum interponam iudiciũ)ſi ſecũdogenitus,aut quiuis alius non admittitur ad petendũ legitimam, quomodo admitti poſsit ad petendum ſupplementũ ipſius,neque enim eius quod non eſt ſupplementum eſſe poteſt.Et quia etiam ſi præteritus fuiſſet, non potuiſſet impugnare teſtamentum,vt latè diximus in 53.qu. imò nec ſi exhæredatus fuiſſet,

Authoris ſententia.

querelam habuisset, cùm ab intestato non succedat.l.posthumus.§ si quis ex iis.ff.de inof.testam. Ergo nec ei debet dari petitio supplementi legitimæ quæ succedit loco querelæ, & pro iniuria illata filio.l.omuimodo.C.de inof.testa.& probat Bar.& recentiores in d.l.Gallus.§.& quid si tátùm.ff.de lib.& posthu. Et si aliter diceremus, sequeretur quòd imputaretur testatori, quare testamentum condidit,& sic minùs posset disponere testando, quàm non testando, contra tex.in d.l. posthumus, in prin.vt & alibi diximus.

QVINQVAGESIMASEPTIMA QVAESTIO.

An si secũdogenito quicquã relinquitur, id fieri debeat titulo institutionis.

1 QVinquagesimoseptimò. Si pater aliquid reliquit secundogenito, aliàs excluso, An satis sit ei relinqui quoquo relicti titulo: An verò necesse sit ei relinqui titulo institutionis, vt aliàs de iure communi relinqui necesse est.§.cæterum, in auth.vt cùm de appel.cogno. Nam & is titulus honorabilior est,& pinguior ob ius accrescendi,& alia quædam.l.filium.§.si legata.ff.de leg.præstan.& no.per Bar.post antiquiores in l.illa institutio,& l.his verbis.ff.de hær.insti.

De eadem re.

2 ¶ Tu tamen dic non requiri huiusmodi titulum. Nam si secundogenitus præteriri potest, vt iam satis diximus q.53. certe maiori ratione ei relinqui potest quouis titulo, atque etiam sub conditione. Bar.in l.Titio centum.§.Titio genero.ff.de condi.& demonst. Et ita in casu statuti repellentis fœminas tenet Laurus à Palatiis in tractatu statutorum repellentium fœminas, char.7. versi. rursus quæro, vtrùm filiæ exclusæ.

QVINQVAGESIMAOCTAVA QVAESTIO.

An statutum primogenituræ loquens in feudalibus habeat locum in allodialibus.

1 QVinquagesimooctauò quæro, quid si statutũ dicat quòd primogenitus succedat in feudalibus: an habebit locum & in allodialibus? Breuiter dic quòd non. Tum quia verba statuti allodialibus non conueniunt, cùm tantùm de feudalibus loquantur,& vbi verba statuti deficiunt, deficit & ipsum statutum.l.4.§.totiens.ff.de dam.infect.cum si.à me late congestis in rep.l.si vnquã, in verbo, liberis, nu.2.C.de reuoc.donatio. Tum quia casus omissus à statuto, pro omisso habetur,& remanet in dispositione iuris communis, secundum Bal.in l.si plures, col.8.ver.iuxta prædicta.C.de cond.inser.cum concord.adductis per Alex.con.13.circa primum, col.5.vers.bene facit, lib.3.& à me latiùs suprà in qu.40.in 35.ratione pro patruo. Tum denique quia huiusmodi statutum est contra ius commune, vt plenè ostensum est suprà in 4.qu.prin.& proptercà strictè interpretandum, nec extendendum, per not.in l.si verò.§.de viro.ff.solut.matrimo.cum similib.

De eadem re.

2 ¶ Et ita nũcupatim in casu nostræ q.voluit Bal.in l.omnes populi, col.7.ver.3.quæro quæ sunt illa.ff.de iust.& iur.quẽ sequitur Pet.Anc.in rep.c.j.in 14.q.princ.ver.circa primũ, vtrùm scilicet excludatur, de cõsti.& Mart.Laud.in c.j.§.& si clientulus, in fi.& ibi quoq; Car.Ale.etiam in fi.tit.de ali.feu. Idem Mart.in tract.de primogenitura, col.7.ver.quæro si statuto vel consuetudine.& Maria.con.30.quamuis ex iis, col.8.ver.nec obstat quod allegari. Sed & sequi videntur dum Bald.eo in loco alleg.Fran.Are.con.162.diligenter & maturè, col.3.ver.confirmatur ista conclusio.& Soc. con.252.cuius hoc caput est, visis instrumentis, col.4.ver.7.ad idem adducitur lib.2.

QVINQVAGESIMANONA QVAESTIO.

An priuilegiũ regi cõcessum trãseat ad primogenitum. Et an ad cæteros liberos. Priuilegia an & quãdo dicantur personalia.

1 QVinquagesimononò quæro, an priuilegiũ Regi cõcessum transeat ad primogenitũ: & an ad eum tantùm, an verò ad cæteros quoq;, qui in regno nõ succedunt? In qua specie illud primùm discutiendũ est, an priuilegiũ simpliciter alicui cõcessum, nulla liberorum mentione facta, liberis ipsius cõpetat. Sunt enim qui simpliciter dicunt non cõpetere, sunt & qui contrà simpliciter dicunt cõpetere: sunt præterea qui dicunt cõpetere in vita patris tantùm. Sunt deniq; qui contrà post mortem patris tantùm, vt facile apparebit ex iis quæ infrà subiiciemus. Sed illud primo loco dicendũ est, quò cætera faciliùs intelligantur, magnam esse altercationẽ inter nostros iuris interpretes, an & quando priuilegia dicantur personalia, vt personã nõ transgrediantur: an verò realia, vt transeant ad hæredes, aut rerũ successores, de quo per gl.in l.forma.§.quanquã.ff.de censib.& in l.sordidorũ, vbi & Bal.& Io.Plat.C.de excu.mun.li.10.& in c.cũ venissent, de instit.& in c.tua, in gl.vlt.de his quæ fiũt à præla.sine consen.capit.& in summa, 15.qu.2.& in c.possessiones. 16.q.j.Pet.& Cy.in l.vlt.in 4.q.ff.de constit.Dy.& Io.An.in c.priuilegiũ, de reg.iur.libr.6.Cy.Ray. Bar.Bal.Ang.Imo.Ale.& recentiores in l.quia tale, quæ cõmuniter legitur cũ l.maritũ.ff.sol.matr. Cy.in l.hæredes.C.ad Velleia.Spe.tit.de instr.edi.§.nũc autẽ, ver.item quod fuit cõcessum,& ver. seq.Bar.& Bal.in l.j.ff.de cõstit.prin.Bar.in l.cõtinuus.§.si ab eo.ff.de verb.obl.& in l.pater filiæ.ff. de seruit.leg.Bal.in l.eùm seruus, aliàs, idem Iulianus.§.si quis alicui.ff.de leg.j.& in l.liberti libertęque, col.5.ver.de vno quæro, Imperator, C.de ope.lib.& in l.qui se patris.C.vnde lib.& in l.si non speciali. C.de testa. & in rubr.C.de priuileg.dot.col.4.Paul.Liaz.in sua disputatione incip. Papa scribit Episcopo.Fede.con.68.super eo quod quæritur.Petr.Anc.in c.ne aliqui, de priuileg.libr.6. & con.327.discurrit materia dubij.Alexand.cons.86.in causa Datiorum, lib.j.& Barb.con.44.sapienter scripsit, col.2.& seq lib.2.quos omnes videre poteris.

Priuilegia patentum transire in filios, licet nõ in extraneos hæredes.

2 ¶ Sed dubitatur a nostris, an eo casu, quo priuilegiũ non transit ad hæredes, procedat in hæredibus extraneis: an verò etiã in liberis? Et sanè videtur priuilegia etiam personalia ad liberos nihilominus transire, licèt non ad extraneos, per l.etiam, iuncta d.l.maritũ,& d.l.quia tale, quæ cõfestim eam sequitur,& ibi etiã gl.ff.sol.mat.& l.assiduis.§.exceptis,& ibi quoq; gl.in verbo, eis.C.qui poti.in pig.hab.& in d.l.sordidorum.C.de excu.mu.lib.10.& gl.in l.& si fideiussor.§.si maritus.ff. de re iud.& in l.dabimus.§.j.ff.de priui.cred.& in l.ex pluribus, in glo.vlt.ff.de admi.tut. & in l.j.

C.de

C.de priui.dot.& diximus suprà in 40.q.in 11.ratione pro nepote,& ex aliis iuribus ostendimus, priuilegia parentum traosire ad filios.

Ciuilitas patris transit ad filios.

3 ¶Quibus & tu adde quod voluit Bar.io l.libertus.§.patris.ff.ad munic.quòd ciuilitas patris transit ad filios,tum aliis rationibus,tũ quoniã priuilegia acquisita ob dignitatẽ traoseũt ad filios,per l.filij.§.Senatores,eo.tit.quod & idẽ tenet Bald.in l.oõ plures,ad fi.C.de sacr.eccl.& inl.2.col.vlt. ver.item no.C.de lib.& eor.libe.de quo etiam per eundẽ in l.j.C.de par.qui filios distra.& quod voluerunt Io.And.Pet.Anc.Domi.& Philip.Fran.in d.c.ne aliqui,de priu.lib.6.priuilegium concessum Regi & eius filiis non amitti per mortem ipsius Regis,quin ipsi filij eo potiantur.

Contra supra dicta.

4 ¶Verùm contra hanc sententiam facit tex.in l.pe.§.si puellę.ff.de rit.nupt.vbi priuilegium quod habet pupillus in actione tutelæ,non transit etiam ad liberos.& ad hoc illum tex. ponderat Bar. post Iac.Are.ibi contra gl.in d.l.ex pluribus,vbi idem quoque Bar.reprehendit gl.ibi,& Ale.in d. l.quia tale,col.2.ver.sed an in casibus.ff.sol.mat.vbi dicit aliàs tenuisse priorem partem,sed nunc hanc sequi, per d.text. quem tamen corruptè allegat , nisi sit mendum in codice , in titu.de io inte.resti.& ita dicit commuuiter teneri.

Sed an in vita patris cõpetat ipsum priuilegium filiis. Qui dicunt competere.

5 ¶Hæc autem intelliguntur post mortem eius cui est concessum priuilegium , vt videlicet filius succedat in priuilegio.Sed in controuersia est, ao & in vita patris competat illud ipsum priuilegium filiis. Et videtur esse tex.quòd sic,in l.2.& ibi Cy.& Bal.C.de episco.& cle.& io l.vlt. & ibi quoque Cy.& Bal.C.de iniur.Per quos etiam tenet Pau.Cast.in d.l.maritum,col.2.ver.an autem priuilegium.ff.sol.matr. quòd priuilegium concessum personæ exteoditur ad filios , viuente illo cui concessum est,si sint tales qui possiot participare,vt ipse loquitur,de priuilegio. Et ad idem est tex.in l.medicos,& in l.vlt.C.de prose.& medi.lib.10.& in d.c.ne aliqui,& ibi Lap.& Pet.Anc. & Domi.de priui.lib.6.Et ita quoque voluit gl.in c.3.11.q.3.quæ dicit quòd eodem priuilegio vtitur filius clerici,quo ipse clericus,per d.l.2.C.de episc.& cleri.

Sed non post mortẽ ipsius.

6 ¶Et ita quidem filiis viuente patre videtur competere priuilegium patris , vt tantùm eo viuente competat,non etiam eo mortuo.per tex.in d.l.vlt.vbi hoc not.Cyn.& Bal. C.de iniur.& voluit gl.io d.l.2.iu verbo.filij,& ibi Cy.Bal.Alb.& Sal.C.de epi.& cler.& gl.in l.medicos,in verbo,& filiis,& ibi Io.Plat.col.2.ver.& hæc priuilegia.C.de profes.& medi.lib.10.& idem Io.Plat.in l. filiis, ante fi.C.de Decuri.eo.libr.10.Nam cùm pater ipse sit causa priuilegij,ipso deficiente , deficit & priuilegium,vt dicit ipse Plat.Et idem voluit Pan.in c.licet,io fi.de censib.Nisi hoc(inquit) esset priuilegium dignitatis innatæ,videlicet nobilitatis,quæ transit ad filios.

Mutatio personæ , quæ est causa priuilegij,mutat priuilegium.

7 ¶ Quibus adde quòd aliàs generaliter mutatiooe personæ , quæ causa est immediata priuilegij, mutatur priuilegium,per l.licitatio.§.vlt.ff.de publ.& vect.& l.Paulus.ff.de acq.hæ.& l.j.C.de impo.lucra.descri.& voluit per illos tex.Bal.io rub.C.de vsur.in 4.q.& l.sed & si restituatur.ff.de iudi.quam & ad hoc expendit ipse Bal.in rep.l.2.in 7.q.C.de serui.& aqua.& voluit etiam Io.Ana. in c.salubriter,de vsur.& Barb.in tract,de præst.Card.in 2.q.j.partis,col.j.& Soc.con.93.circa primum,col.6.vers.ad quintam ratiooem,libr.j.vbi & ad hoc allegat l.si fundum per fideicommissum.§.vlt.cum ibi not.ff.de leg.j.& l.cùm patronus.ff.de leg.2.Sed quibus addere potes optimum tex.io l.io omnibus.ff.de reg.iur.

Qui dicũt nec uiuẽtium quidẽ patrũ priuilegia filiis competere.

8 ¶Alij cõtrà negant cõpetere filiis patrũ nec ipsorũ quidem viuentiũ priuilegia,& inter hos Bal.in l.j.col.j.in fi.per illum tex.C.si rector prouin.vbi eleganter decidit,ꝙ si ex forma statuti offendẽs Potestatẽ obnoxius est alicui magnæ pœnæ,offendẽs filiũ Potestatis,non cadit in pœnam statuti,& ita non gaudet filius priuilegio patris.& hoc dictũ Bal.pro sing.sequitur Franc.Are.con.130. incip.consulatissime domine collateralis.De quo & tu vide eundem Are.io d.l.maritum,col.vlt. ff.sol.mat.& quæ scripsimus in legibus Connubia.post easdem,nu.56.contrarium tamen.

Leges id probantes.

9 ¶Et pro hac parte faciũt tex.declarantes priuilegia patrũ non cõpetere liberis,videlicet in l.in honoribus.§.vacationũ.ff.de vac.mu.& iu l.semper.§.immunitati.ff.de iure immu.& d.l.in filiis. C. de Decu.li.10.Nisi etiam quis dicat hos tex.magis cõtrariũ probare,quasi videlicet priuilegia patrũ,de quibus loquuntur,ad liberos quoq; spectassent,nisi contrariũ expressè statuissent. Tamen gl.in l.sed & milites.§.j.in verbo,neq; horũ filij.ff.de exc.tuto.ita eos videtur intellexisse,vt ex iis probetur & teneat priuilegiũ patris noo cõpetere filiis.pro cuius sententia facit & text.in d.c.ne aliqui,ibi,Regibus eorumq; filiis,de priui.lib.6.ex quo not.Io.And.Lapus.Petr.Anc.Dom.& Philip.Franc.priuilegium patri concessum non exteodi ad filios,nisi exprimatur.

Qui distinguunt.

10 ¶Quæ quidẽ tantæ difficultatis anxietates noo oisi distinctionibus limitationibúsq; leuari possunt:ad quas quotidie cogimur cõfugere,cùm oibil in promptu est aliud,quo legũ tenebras amoliri possimus.Sed satis est sigillatim sententiarũ discrimina ostendisse. Tu autem, lector amaotissime,nostrorum in eam rem distinctiones videbis per. Alber.in d.l.semper.§.immunitati.ff.de iure immu.& in j.parte statutorum.q.114.iocip.sed pone quod concessa est.& Ioã.Plat.in d.l. io filiis, in 4.not.vsque ad fi.C.de Decu.lib.10.& in d.l.vlt.post And.Baru.ibi C.de profes.& medi.eo. li. Pan.in d.c.licèt,aote fi.de censi.& Franc.Are.in d.l.maritum,ante fin.ff.solut.matr.

Redit ad principalem quæstionem.

11 ¶Sed nuoc ad principalem quæstionẽ nostram accedamus.An videlicet cum priuilegiũ concessum Regi aut baroni,censetur esse concessum filiis,vel quia exprimitur,vel quia est eiusmodi priuilegium,quod traoseat ad filios:nũ ad primogenitũ tantùm transeat qui solus in regno aut baronia succedit,an & ad alios quoq; filios.Et vt res sit magis dubia,pone aliquod priuilegium esse

generatim concessum Regibus & eorum filiis, quale est in d.c.ne aliqui, de priui.lib.6. Nam si esset priuilegium aliquod concessum speciatim Regi alicui & eius filiis, oon tanta esset dubitandi occasio: quia filij pluraliter essent expressi, & ideo ad omnes hauddubiè censeretur pertioere.

Decisio principalis quaestionis.

12 ¶Et sanè Io.And.in d.c.ne aliqui, tenet in casu d.c.quòd ad omnes transit, oedū ad primogenitum, licet illi in regno oō succedant, quia non tantū primogenitus qui succedit, sed & alij qui nō succedunt dicūtur filij Regū. sequuotur Pet.Auc.Dom.& Phil.Fran.ibi.& Mart.Laud.in tract.de primogenitura, col.pe.ver.sed nunquid si Papa, vbi tamen limitat procedete, oisi priuilegiū esset coocessum fauore primogeoiturae, quia limitata causa limitatum parit effectum, l.io agris.ff.de acqui.rer.domi.& l.age cum Geminiano.C.de transa. Et propterea etiam si id esset priuilegium, quod Regi concederetur, quia rex esset, videretur quòd noo transiret uisi in filiom, qui etiam regnaret eadem ratione. Noo etiam io caeteros, quibus non ea esset Regis qualitas.

SEXAGESIMA QVAESTIO.

An primogenitus debeat diuidere, & iunior eligere.

1 SExagesimò quaero, Ao verum sit quod vulgò dici solet, Primogenitum fratrum debere haereditatem diuidere, alterum autem posteà eligere. Quae vulgi persuasio ooo à paucis seculis orta videri potest, quando apud Senecam scriptorem antiquissimum, si paucos tollas, titulus 3.declamationis lib.6.huiusmodi est, Maior frater diuidat patrimodium, minor eligat. Cuius & è oostris mentionem fecit Pet.An.in rep.c.j.ante fi.5.q.pri.de coost.& Io.Pla.in l.j.col.1.C.de his qui se defe.lib.10.& in §.vlt.Instit.pro socio.

Exemplum in hac re ueteris testamenti.

2 ¶At multis antè seculis cùm Abrahā & Loth nepos ex fratre eius se separare vellēt, & veluti rem sibi diuidere: Abraham natu maior diuisionē fecit, & Loth minori optionē dedit, vt scribitur Gene.13.c. De qua re loquēs D.Ambr.li.j.de Abrahā patriarcha.c.3. Cuiusmodi, ait, esse debet diuisio, patriarcha edocet. Firmior diuidat, infirmior eligat, ne habeat quod cōqueratur. Electionis enim suae partē nō poterit calūniari. Noo residet occasio resiliendi, cui datur optio eligendi. Nec diuisor grauatur. oā quò est prudētior, eo cautior, vt nec diuisiooe circūscribatur, nec io electione fraudetur. Sed & D.Aug.lib de ciuit.Dei 16.c.20.hinc dicit manasse pacificam inter homines consuetudinem, quae maiori diuisiooem, minori optionem tribuit. quem è nostris retulit nō designato tamen loco, Bal.io l.si maior, post prin.C.com.diui.& multi ex iis, quos iofrà citabimus.

Qui tenēt ita fieri debere de iure cōmuni.

3 ¶Et ita quoq; obseruādū esse ex iure cōmuni voluit Ray.Forli.in l.inter pupillos.ff.de auth.tut. Nicol.Neap.in l.j.& ibi quoq; Lucas Pen.col.2.in verbo, priuilegiū, & Ale.io addi.Bart.C.de his qui se deferunt, li.10. Idē Nicol.io l.2.in prio.C.quando & qui.quar.pars, eo.libr.10.Ray.Forl.in l.inter pupillos.ff.de auth.tut.Bal.vt plurimi referūt, licet in meo codice aliter dicat, in l.suus quoque.in prin.col.2.ver.itē quaerit Bar.ff.de haer.insti.Collec.Pet.Anc.& Ant.io c.j.in princ.extrà de parochi.Floria.io l.j.io fi.ff fami.ercis.& Io.Ana.in c.qualiter & quādo, le 2.col.itē 2.ver.& praedictis, de accusa. & Guid.Papa, qui hoc dicit de iure cōmuni procedere, & cōsuetudine obseruari, deci.289.sunt duo fratres, & sin.92.in diuisione, & Ale.aut quisquis est, in addi.Bal.in l.si maior.C.com.diui.& non obscure Coro.coo.234.licet in hac, per totū, praesertim verò aote finem libr.1.& Ias.io l.j.col.7.ver.adde praedictis.ff.si cert.pet.& in §.quaedam, col.17.in paruis, vers.quarto de quaestione, Iostit.de actio.& Matth.Affli.in tract.protomiseos, char.6.col.3.versi.item pone quòd pluribus, & tacite Steph.Bertran.cons.117.viso casu, libr.2.& Hiero.Zanet.in tract.cootrario Iuris caoo.& ciuil.in 88.diffe.& Hiero.Schiur.cons.71.domioi, & c.casus super quo, per totum.& maxima pars eorum, quos tibi citabimus in 3.ab hinc ver.si hanc opi.

Comprobatio illius opin.

4 ¶Et pro hac parte facit tex.io d.l.j.C.de his qui se defe.vbi in casu illius l. quo filius & vxor defuncti vterq; pro media parte rē habent cōmunem; mulier nimirū debilior pars habet optiooem eligēdi. Ex quo dicūt vulgares, vt scribūt Bar.Aog.& Io.Plat.ibi, ꝙ maior debet dare optiooē minori. Quòd si quis cōtendat id tantùm procedere in eo ipso casu, de quo loquitur, legat Bart. in l.Senatus.§.Senatus, in fi.ff.de iure fisci, qui ex tex.in d.l.j.no.id in vniuersum obtinere, vt cū quis habet rē cōmunem cū fisco, fiscus debeat diuidere, alter eligere. Facit & tex.in d.ca.j.de paro.vbi cùm fit diuisio episcopatus inter duos, is debet diuidere, qui diutius episcopatum administrauit, minor autem eligere. Ex quo no.glo.meliorē esse cooditionem minoris. Et hoc confirma, quia cùm is text.Iuris Canonici sit in eam rem clarus & apertus, noc habeamus text.Iuris Ciuilis, qui istud clare decidat, huic debemus adhaerere etiam in foro ciuili, iuxta gl.in c.licet ex suscepto, in verbo, vacante, de foro compet.& in c.Ray.de testa.& not.in c.j.de oper.nou.oonci.

Sācti authoritas munita authoritate ueteris aut noui testamenti praefertur cōstitutioni papae & imperatoris.

5 ¶Facit etiam, quia authoritas sancti, cuiusmodi fuēre & Augostinus & Ambrosius, munita authoritate veteris aut ooui testameoti, debet praeferri constitutioni Papae aut Imperatoris, vt voluit gl.no.loquens nominatim de Augustino in c.de libellis, in verbo, illorum.20.dist.quam sequitur & dicit sing.Panor.in c.tua, le 1.in 3.not.de deci.vbi etiam dicit semper esse menti tenendum, & in d.c.qualiter & quando, le 2.in fino.& ibi quoque Ioan.Ana.& Fran.Are.vterque col.1.de accu.& Rom.qui eam quoque dicit sing.io sing.681.dicas quę authoritas.& Alex.qui dicit sing.in l.j.col.8.ver.circa tertiam partem.ff.si cert.pet.Sequitur item Barb.in cap.j.col.11.extrà de offic.dele.Car.Alex.in c.noli, le 1.9.distin.Soci.in l.1.col.5.ff.si cer.pet.Fely.& Philip.Dec.in j.lect.in c.ne innitaris, vterque col.2.de Consti.Sed de hoc est optimus tex.in §.haec authoritas, & ibi etiam glo.36.q.2.quem ad hoc etiam expendit Ro.vbi suprà.

Limitatio illius opin.

6 ¶Si hanc opinionem sequaris, ita eam limitabis, vt procedat cum maior diutius, aut certè ęquali tempore

tempore rem cõmunem administrauit,vt proinde fit verisimile illum melius certiusq; rerũ quali tates & æstimationes intelligere,vt voluerunt Host.Io.And.Collc.Anto.Pet.Anc.& Pan.in d.c.t. de parnch.Lucas Pen.in d.l.j.qun Inco suprà citauimus.C.de his qui se defer.lib.10.Fel.in rub.de maior.& obedi.in fin.Ias.in d.l.j.ff.si cert.pet.& in d.§.quædam,instit.de act.Fran.Purpur.in l.pro curator,col.2.ver.& maior in proposito.C.de edeu.& Steph.Bertran.d.con.17.lib.2.

Si maior diu tius aut æqua liter administrauerit.

7 ¶Et id propè perpetuũ est,vt in huiusmodi casibus & similibus loquẽtibus de maioribus vel an tiquioribus,intelligamus de his qui diutius rẽ de qua agitur,administrarint.Sic enim intelligit gl. in c.cũ in tua,quod est vlt.in verbo,antiquiores,in prin.de cõsuc.lib.6.quod ibi dicitur de optin ne præbẽdæ data antiquioribus ex consuetudine.nã ea interpretatur antiquiores non ætate,sed tẽpore quo in ecclesia militauerunt.Et eam sequuntur Io.And.Petr.Anca.Domi.& propè omnes ibi.cum aliis multis fi.& concor.congestis à Io.Plat.in l.1.C.de Cõsuli.lib.12.vbi est bonus tex. & Fely.in c.j.col.2.& iterum in fi.de maio.& obe.Caro.Rui.con.19.in hac controuersia, col.3.vers. sed tamen præmissis,lib.1.& latissimè Ias.qui super eodem casu consuluit con.192.exorta est gloriosa,lib.3.Quibus adde Philip.Deci.con.161.pro domino,col.j.ver.2.dominus.& Franc.Purpu. in d.l.procurator.C.de edẽ.& quæ diximus suprà in præfatione nu.106. octauò quò quis senior, & nu.115.decimotertiò qui antiquior est.& iterum nu.124.sed & hoc ita,& seq.Scio autem in nostra curia Parisiensi antiquiores non respectu ætatis,sed receptionis dici.

Id quod generale est.

8 ¶Intelliges secundò huiusmodi priorem sententiam,si tenenda sit, vt sit tamen liberum minori, post diuisionem factam à maiore non eligere,sed petere rem aliter diuidi,si diuisio ab ipso maiore facta esset fraudulenta,vt expressè voluit Io.Plat.in d.l.j.col.1.ver.& ex hoc dicunt.C. de his qui se defer.lib.10.& iterum in §.vlt.ad fi.Instit.de societa.Debet enim diuisio fieri ex bono & æquo,vt scribitur in §.quædam,ver.in quibus,Instit.de acti.ideóque si fraudulenta fuerit, debet in melius reformari.l.maioribus.C.com.vtriusque iudicij.de quo nos etiam diximus in nostris Re tractibus tit.j.§.24.nu.5.& seq.

Altera limita. Si ea diuisio sit fraudulenta.

9 ¶Porro fraudulentæ diuisionis exemplum habes,vt & ipse Plat.in illis locis retulit ex Senecę de clamatione,cuius suprà meminimus,quæ est huiusmodi,Maior frater diuidat patrimoniũ,minor eligat. Liceat filium ex ancilla tollere.Quidam cum haberet legitimum filiũ , alium ex ancilla sustulit,& decessit.maior frater sic diuisit,vt totum patrimonium ex vna parte poneret,ex altera nothi matrem.Minor elegit matrem,& accusat fratrem circunscriptionis.Et inter alia adducit. Lex (ait)te diuidere,me eligere iussit.Apertè ne minor circunscribatur,timet.Sic diuisit, vt si vellem. non essem mendicus:relinquerem fratrem in egestate,matrem in seruitute.Non est diuidere, ex altera parte patrimonium ponere,ex altera onus.Et postea, Elige aut patrimonio careas,aut scelere. Et iterum pòst,Obiici(ait)non potest,quod lege factum est. Imò non nisi quod ex lege factum est. Nam si quid aliter factum est,per se irritum est. Circunscriptio semper crimen sub specie legis inuoluit.Quod apparet in illa,legitimum est:quod latet,insidiosum.Semper circumscriptio per ius ad iniuriam venit. Lex iubet maiorem diuidere , minorem eligere. Nec tu diuisisti, nec ille elegit.Sic à te alligatus est, vt necesse haberet,quod non expediebat.

Exemplũ huiusmodi fraudulentæ diuisionis.

10 ¶Tamen cõmunis nostrorũ Doct.sententia est,fratres per omnia in ea re esse æquales,nulliúsq; ra tione ætatis vel maioris siue minoris partis,vel alterius qualitatis tribuendã esse diuisionẽ,aut electionẽ:sed vel sortis iudicio,aut aliter iudicis arbitrio esse cõmittendã:nisi,quod iã diximus,aliter diceret cõsuetudo,per l.nõ ampliùs.§.vlt.cũ l.seq.ff.de leg.j.& d.l.2.C.quan.& quib.quar.pars. lib.10.& §.si familiæ,& §.seq.Insti.de offi.iud.Ita voluerũt Bar.Bal.Ang.& Io.Plat.in d.l.j.C. de iis qui se defer.li.10.Bar.& Io.Plat.in d.l.2.C.quã.& quib.quar.pars.li.10.Io.Fab.Alb. & Pau.Ca.in l. ad officiũ.C.com.diui.Idẽ Io.Fab.in d.§.quædã,col.4.ver.quid si sint plures,& ibi etiã Ang.Are. col.pe.ver.quæro de quęst.cõtingente,Inst.de acti.Ipse Alb.in l.cùm omnes,quam legit postremã ri.C.de præd.mino.dũ se remittit ad d.l.ad officiũ.Bal.in l.iubemus,la 2.in prin.col.2.ver. quæro iste iudex.C.de sacros.eccl.& in d.l.si maior,in prin.C.com.diui.per illum tex.qui vult æqualitatem per omnia seruari inter liberos.& idem Bal.in l.sancimus,in princ.col.3.ver.rem donatã habuit:& ibi etiam Ang.in §.j.C.de dona.vbi hanc opi.dicunt seruari de consuetudine.Ipse Bal. in l.Lucius,in addi.in fi.ff.fami.ercisc.& in l.vlt.ad fi.prin.& ibi Ang.in vna lec.C.com.de leg.& Pet. Vbaldus frater in trac.societatis,in 11.parte,col.46.ver.quæro plures fratres diu steterunt.Floria. sibi contrarius in l.arbitriũ.ff.fam.ercisc.Imn.in d.l.suus quoq;,in prin.col.vlt.ff.de hær.insti.Ro.in l.sed cũ ambo,quam legit cũ l.in tribus.ff.de iudi.vbi eos vocat imperitos, qui priorẽ illam opi. tenent.& con.471.lucrũ autẽ ex dote,in 2.dubio.Pan.in d.c.j.col.2.ver.nota q̃ episcopus, de parrech.Io.Plat.& Ang.Are.in d.§.vlt.col.vlt.Insti.de socie.& idem Ang.in trac.malef.in verbo, dãdis & soluendis generali Camerarin,statim post prioc.Marti.Laud.in tract.primogenituræ, col.j. ver.rursus quærendum.Masue.qui id dicit obseruari de consuetudine,tit.de societa.§.itẽ si frater. Barb.in rub.de reb.eccl.non ali.col.49.nu.182.& seq.Iac.à.S.Geor.in l.Imperator,circa medium, ver.sed addo hic vnbis.ff.de pactis.Caro.Rui.d.con.29.col.3.ver.circa tertium.li.5.Steph. Bert.sibi contrarius,con.4.donatio,in 3.dubio,in fi.lib.j.Bened.in repe.c.Ray.in verbo,in eodem testamento relinquens,lc.1.nu.211.extrà de testa.Fabia.Gioch.qui ita dicit communiter teneri,in repe. auth.nouissima,in 11.q.prin.col.3.C.de inof.test.& Fran.Ripa in d.l.j.col.11.nu.69.ex quo infert. ff.si cert.peta.Et dicit In.Ana.in d.c.qualiter & quando,le 2.de accu.ita ex facto consuluisse nm.

Qui tenẽt illã priorem opi. non esse verã.

nes doctores Bono excepto vno, quamuis ipse sit alterius opin. vt diximus.

Responsio ad contraria. ¶Nec ob. d.c.j. de paro. quod est præcipuum principaléque fundamentum eorum qui tenēt priorem partem: quia id non loquitur de maiore aut minore respectu ætatis, sed temporis administrationis, vt iam diximus, & aperte insinuat tex. ibi, vt ille diuidat qui amplius temporis in episcopatu habet. Nec etiam loquitur in diuisione rerum hæreditariarum, in quibus nihilo plus iuris habet maior ætate, quàm minor, sed æquales sunt omnes in omnibus. Sed loquitur de re communi non quidem vt cæteræ solent, sed iure quodam speciali introducto fauore fidei: quia videlicet alter episcoporum, qui deiectus fuerat ob hæresim, ad catholicam fidem reuertitur: & ita ad mediam partem episcopatus, cum eo qui in eius locum suffectus fuerat, recipitur; ea lege, vt qui diutius episcopatum administrauit, diuidat; alter eligat. Itē ibi non agitur de tam graui præiudicio, quàm in nostro casu, in quo præiudicium perpetuum est filiis, & eorum hæredibus: ibi autem ad tempus vitæ duntaxat. Ex quo satis intelligis non esse hic distinguendum inter ius Ciuile & Canonicum: nec inter bona ecclesiastica & temporalia, vt nonnulli contendunt, & inter alios Lud. Gomes. in §. quædam, col. pen. & vlt. Instit. de actio. nisi in casu d.c.j.

12 *Ad idem.* ¶Tex. autem in d.l.j. C. de his qui se defer. lib. 10. nihil probat pro priori sententia. Est enim ibi ius speciale quoddam introductum fauore mulieris, quæ seipsam detulit, ob idque priuilegium obtinet, vt prior eligat. Nam is tex. nuncupatim priuilegium id appellat. Ex quo apertè colligitur ius commune esse in contrarium, per c. priuilegia. 3. di. & l. quod verò, & l. ius singulare. ff. de legi. cum si. Sicuti scienter annotauit Bal. in d.l.j. in 4. no.

13 *Ad authoritatem veteris testamenti.* ¶Ea autē veteris testamenti authoritas de Abrahā & Loth suprà in priore parte adducta, non ea est quæ pro lege habēda sit, cùm nullo pacto mores respiciat, sed iudicia, & leges. Ideo nō nos obligat, neq; adstringit, vt no. in §. his ita. 6. di. & voluerūt Imo. & Ro. loquentes de vēditione primogenituræ inter Esau & Iacob, in l. stipulatio hoc modo cōcepta. ff. de verb. obl. & omnes in ca. vlt. de cōsti. cū multis concor. à me adductis in tract. Retractuū, lib. 1. 10 præfa. nu. 8. & horum quidam, & 2. seq. vbi etiam comperies scriptores Theologos hoc ipsum tenere, & aliquid etiam diximus suprà in 29. quæst. qua tractamus an illud ius primogenituræ cedi possit, num. 3. verùm Bart.

14 *Consuetudinē hac in re seruandam.* ¶Ex quibus satis apparet posteriorē illam sententiam esse veriorē de iure communi, vt scilicet non sit necesse maiorē diuidere, minorē eligere. Nisi tamen huiusmodi esset cōsuetudo, vti est, si cut dicit Ang. in d.l. sancimus. §. j. C. de don. & Guid. Pap. d. deci. 289. Illa enim valeret, & sequēda esset, vt nūcupatim in hac specie voluit Ro. d. con. 471. in fi. & Barb. in d. rub. de reb. eccl. nō ali. vbi suprà citauimus. & Cor. in d. cōs. 234. licèt in hac, li. j. vbi in superscrip. illius hāc esse Senis cōsuetudinē tradit. & con. 239. visis statutis, lib. 3. vbi tamen dicit posse partes huic cōsuetudini renūtiare, & cōsentire in arbitros, qui aliter diuidant. & Caro. Rui. qui & hanc quoque consuetudinem esse in Germania scribit d. con. 29. col. 4. ver. nec etiam obstat quod de iure. lib. 5. & D. Ciriérus in tract. primogenituræ, lib. 2. q. 3. in 8. prærogatiua, vbi hanc rem latè tractauit. Constat autē hanc cōsuetudinem esse apud Cenomanenses. c. consuetudinū eius loci. 295. & Andegauenses. c. 279. Sed apud Neustrios, quos vulgò Normanos vocamus, contrariam omnino esse consuetudinem, vt scilicet minor diuidat, & maior eligat, vt videre licet tit. consuetudinum eius gentis 26. §. qui est *de parties d'heritage. §. quant à aucun*, & aliis multis seq. At D. Ferro. consue. Burdi. ti. de testa. §. 25. eodémque vlt. in prin. ita de hac quæstione loquitur, vt nescias quæ sit ipsius sententia.

15 *Alia diuidendi & eligendi forma.* ¶Non omiserim esse aliquos tex. qui videntur astruere in diuisione electionem esse eius, qui maiorem partem in re communi habuerit, videlicet in d.l. sancimus. §. ne autem. C. de donat. vbi si ex donatione aliquid sit commune inter donantem & donatarium, is qui habet maiorem partem, habet electionem offerendi alteri suæ partis æstimationem, vt totam consequatur. & ita illū tex. intelligit gl. in l. vlt. in prin. C. com. de lega. & Lucas Pē. in l. 2. col. 4. C. de exac. li. 12. Est etiam tex. quem & ipse Lucas allegat in l. 2. C. de metat. & epide. lib. 12. vbi in diuidenda habitatione domus inter dominum ipsius & hospitem qui principem sequitur, dominus duas partes habet, hospes tertiam: domóque in tres partes diuisa, dominus primo loco eligit, secundo hospes, tertia item domino relinquitur: vt qui aut successione, aut emptione, aut extructione gaudet, electam præcipuè iudicio suam partem teneat & relictam. Sunt enim verba tex.

16 *De eadem re.* ¶Ex quo clarè liquet non id procedere in rebus cæteris communibus, in quibus non eadem obtinet ratio, vt etiam scribit Io. Plat. ibi, qui dicit rationem specialem esse illius l. vti etiam idem fecerat in l. 2. col. 2. ver. secundum speciale est. C. quan. & quib. quarta pars, li. 10. Quantùm autem ad l. sancimus. §. ne autem pertinet, dicendum est eam tantum procedere in suo casu, videlicet cùm fit diuisio inter donantem & donatarium, vt autumat Ang. vbique in locis suprà allegatis. Nam in aliis casibus in diuidenda re communi non cogitur socius accipere æstimationem suæ partis, nisi res aliàs non posset commodè diuidi, iuxta tex. in l. j. & ibi gl. Bar. & Bal. C. com. diuid. Quo etiam casu cùm videlicet res ipsa commodè diuidi non potest, & ita ad licitationem peruenitur, posset habere locum d.l. sancimus. §. j. vt videlicet cùm socij sunt pares licitatione, is præferatur qui maiorem habet. sicuti etiam sentit Bald. in d. leg. sancimus, cuius dictum in ea re pro sing. refert & sequitur Ias. in §. quædam, col. 15. in paruis, ver. & quomodo debet iudex, Instit. de actio. vide tamen Bal. in c. j. ver. quærit glo. tit. de duo. fratri. de no. bene inue.

Socius non cogitur accipere æstimationem suæ partis, nisi res aliàs diuidi non possit.

17 *De eadē re.* ¶Ex quibus & illud quoque potes facilè intelligere, quòd primogenitus ex maiori parte consuetudinum

tudinum huius regni habeat maiorem potioremq; partẽ in successione, præsertim in rebus feudalibus. Is certè, si aliter commodè huiusmodi res diuidi non possint, præferetur in licitatione cæteris suis fratribus & sororibus. Id quod ex nostris nuncupatim voluerunt duo Regij in nostro Senatu Parisiensi Consiliarij meritissimi, scilicet Do. Io. Cirierus in suo laudatissimo opere Primogenituræ lib. 2. q. 4. in fin. Alter Do. Io. Sainxon in commentariis consuetudinum Turonensium tit. *de successionis*. §. 4. col. 3. vers. quid si appreciatores. Quibus & nos accedimus.

SEXAGESIMAPRIMA QVAESTIO.

An pater possit dotare filiã ex bonis primogenituræ.

1 SExagesimoprimo quæro, An pater possit dotare filiam ex iis bonis quæ sunt ad filium primogenitum peruentura iure primogenituræ. Certè in regno Franciæ hæc quæstio nihil dubij habet, quoniam omnia sunt apud nos instar patrimoniorũ redacta, possúntque liberè dari in dotem & donari adusque portionem à consuetudinibus cuiusque prouinciæ præscriptam: & aliàs quoque in vniuersum alienari, vt alibi dicemus, præterquam tamẽ in ipso capite regni. Nam non potest Rex Franciæ quicquam ex his quæ sunt regni siue coronæ, vt vulgò in Gallia dicimus, alienare, ex lege perpetua Francorum. Nam quod ad ius commune pertinet, de ea re latè diximus suprà in 35. quæstione.

Præsertim si aliàs alienari non possint. Qui posse dixerunt.

2 ¶ Sed fac ex pacto aut ex cõcessione principis ius primogenituræ alienari non posse, siue quia id expressè dictum fuerit, siue etiam quia simpliciter fuerit concessum alicui, & primogenitis ex se tractim descendentibus: quo casu alienari non potest in præiudicium primogenitorum, quibus ex concessionis forma est ius quæsitum, per no. in c. 1. tit. de feud. fue. & Bar. in l. vt iurisiurãdi. §. si liberti. ff. de ope. liber. & Bald. auth. si quas ruinas. C. de sacros. eccles. & Ro. cons. 98 quò ad id, col. j. & Franc. Aret. in l. apud Iulianum. §. si quid alieni. ff. de leg. 1. cum concord. Nũquid hoc casu poterit pater donare in dotẽ filiæ, aut etiam suæ vxori propter nuptias? Hanc quæstionem soluere potes ex eo, quod scribit Oldrad. cons. 95. ex forma istius statuti, quod cùm ex statuto à rege Aragonum edito & iurato, nõ possent aliqua eiusdem regni bona immobilia alienari, sed integrum ipsum regnum ad primogenitum deferri deberet; tamẽ Rex ipse vxori propter nuptias quædã donasset: valet huiusmodi donatio, nec illam potest primogenitus infringere, quoniam propter matrimonium contrahendum; & propter dotem & donationem ante nuptias possunt alienari res aliàs inalienabiles, per auth. res quæ. C. com. de lega.

Ad idem.

3 ¶ Et idem quoq; voluit in eodem casu Alber. qui nullã Oldr. mẽtionem facit, in j. parte statutorum, q. 144. cuius caput est, de statuto Regis. & in l. vlt. C. de do. inter vir. & vxo. & sequitur Barb. in repe. de reb. eccle. nõ alie. col. antepe. vers. 4. facit. & Iason in d. auth. res quæ, col. 6. & in l. filiusfa. §. diui, col. 8. ver. pro ista communi opi. in 1. lect. & iterum in 2. lec. col. 14. vers. intendo istum articulum. ff. de leg. j. vbi hoc dicit not. & ibi quoq; Ambro. Opin. col. 86. vers. facit quod volui. & Ferdi. Loaz. char. 16. nu. 345. & Alciat. lib. 2. de verb. sign. char. 4. & Io. Lup. in repe. rub. de donat. inter vir. & vxo. fol. 7. col. 3. vbi & hoc dicit generaliter procedere in omni iure primogenituræ.

Res alienari prohibitas in dotem dari posse.

4 ¶ Nã & aliàs quoq; alienari prohibita possunt in dotẽ dari, atq; propter nuptias donari, vt etiã probatur in l. mulier. §. cum proponeretur, & ibi Alexand. & Soci. ff. ad SC. Trebel. & in l. à filia, in prin. ff. eo. tit. & in d. auth. res quæ. C. com. de leg. & in l. vlt. in fin. C. de litig. & voluerũt Iac. Aret. Cy. & Bal. col. 2. & Saly. in l. voluntas. C. de fideicom. Spec. & Io. And. in addi. ipsius, tit. de loca. §. nunc aliqua, vers. 109. vbi de emphytheusi loquitur. Bart. post Iac. Aret. in d. l. filiusfa. §. diui, vers. quæro vtrùm hic fundus, & ibi omnes post eum, præter Iason in j. lec. ff. de leg. 1. Bald. & Saly. in l. vlti. col. vlt. C. de reb. alie. non alie. Pau. Cast. cons. 80. quia per supradictum, lib. 1. & consil. 131. circa ea quæ superius, col. j. eod. lib. j. Alexan. cons. 56. consideratis verbis testamenti, in 2. dubio, lib. 1. & latè Franc. Cur. Senior cons. 27. magnificus vir dominus Vgutio, col. 6. ver. verùm istis omnibus non obstantibus, quem tu omnino vide, & Matthæ. Afflict. in constitut. Siciliæ, incip. scire volumus, col. 2. vers. sed an possit, vbi loquitur in iure Regio.

An autẽ id in emphyteusi procedat.

5 ¶ Et id in emphyteusi procedere voluerunt Specul. & Io. And. in addi. ipsius, tit. de loca. §. nunc aliqua. vers. 109. Host. in summa de loca. §. vlt. ver. nunquid ergo res emphyteutica, ipse Io. Andr. dum allegat Specul. vbi supra in c. potuit, col. 2. super gl. 3. & ibi Imo. col. 8. vers. tangit etiam hic, extra eo. lib. Alberi. in l. 3. col. 2. & ibi Saly. qui id declarat, col. 1. vers. quæro ab extra an res. & Iason col. 3t. ver. prima ergo. C. de iure emphy. Pau. Cast. in l. vsufructu, ad fi. ff. solu. matri. & Hiero. Gratus cons. 76. videtur pro domina, col. 4. vers. secundò principaliter, lib. j. Quamuis de feudo aliud statutum sit in c. donare, & ibi Bal. & alij, tit. quali. olim feud. ali. pote. vt etiam dicit Bald. in c. j. in prin. col. 2. vers. quæro an vasallus tit. de prohi. feu. ali. per Fed. Quod tamen an & quomodo procedat, videbis latè per Iasõ. post alios in d. auth. res quę. col. 8. vers. an autem res prohibita, & cons. 66. breuiter, per totum, lib. 1. & cons. 89. aggredior. col. 4. in 5. dubio, eo. lib. 1.

Valet donatio facta filiof. in causam dotis.

6 ¶ Et hinc quoque videmus quòd licet non valeat donatio à patre facta filiofa. per l. antep. C. de donat. inter vir. & vxor. & l. 2. C. de inoffi. dona. valet tamen donatio illi facta in causam dotis. l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. hercis. & l. si cùm dotem, in princ. ff. solu. matr. & glos. & not. Doctor. d. l. 2. C. de inof. testamen. & Pau. Castren. in l. cùm pater filiæ. ff. de leg. 2. & Alex. cõs. 117. viso titulo quæstionis, col. vlt. lib. 6.

An ea procedat si sit qui ius primogeni. co...

7 ¶ Hoc tamen limitat Io. Lup. vbi suprà fol. 8. col. 1. vers. nisi specialiter, vt procedat nisi expressè contrariũ disposuit is qui huiusmodi ius primogenituræ, siue, vt appellat more Hispanorũ, ma-

pituit contrariū dispoſuit.

ioratum conſtituit, videlicet quòd nō poſsit etiam cauſa dotis vel donationis propter nuptias alienari. Tunc enim ceſſat diſpoſitio d.auth.res quæ, vt dicitur conſuluiſſe Alex.d.conſ.56.col.j. quem ſequitur Iaſ.in d.§.diui.col.8.verſ.quæro,quęrit.& ibi etiam Ambro.Opizo.& ipſe Iaſ.cōſ. 157.aggredior,col.2.verſ.ſed præmiſsis,lib.2.

De eadem re.

8 ¶ Quanquam Iaſ.ſibi contrarius in d.auth. res quæ,col.5.verſ.quintò no.& iterum col.vlt. verſ. decimotertiò,hoc reprobat duabus rationibus:Prima,quia cùm pater ſit debitor dotis vel donationis propter nuptias,nō debet eſſe in poteſtate ipſius debitoris tollere obligationem , per l.ſicut.C.de acti.& oblig.& ſic d.auth.procederet non obſtante dicta prohibitione ex defectu poteſtatis,vt expreſsè conſuluit Pau.Caſtr.d.con.80.Secunda ratio, quia quæ ſunt inducta fauore publico,vt in hoc caſu non poſſunt mutari vel tolli ex diſpoſitione teſtatoris.l.quod de bonis. §.vlt.ff.ad leg.Falc.& no.Bar.& alij in auth.ſed cùm teſtator.C.e.in l.nemo poteſt.ff.de leg.1.Ideò Io.Lup.vbi ſuprà,char.8.verſ.hoc tamen intellige,dicit iſtam limitationē non procedere in prohibitione patris,quia ipſe teneretur dotare:ſed tantùm in prohibitione extranei,qui bona quædam in maioratum conceſsit.& multa præter Iaſo.allegat,quæ ſunt illic omnibus obuia.

Quid. ſi res primogenituræ prohibitæ ſunt alienari per cōtractū, ea prohibitione quæ impedit translationem dominij.

9 ¶ Illud autem hic notandum eſt pro ſecunda limitatione, quòd ſi per contractū inter viuos huiuſmodi res primogenituræ eſſent prohibitæ alienari etiam ſimpliciter ſine mentione dotis,tali quidem prohibitione,quæ impediret tranſlationem dominij:tunc nec in cauſam quidem dotis alienari poſſent,per gl.in l.nulla,& ibi Cy.& Bal.qui eam dicit valde ſignādam,& Saly.C.de iure doti.Alex.qui id dicit fortè non eſſe alibi,in l.filiusfa.§.diui,col 4.ver.ſecundò limita , & ibi Fed.Loaz.char.19.nu.357.ff.de lega.1.& idem Alex.qui eam dicit no.conſ.193.viſis ſcripturis,col. pen.verſ.ſecundò reſpondeo,lib.2.Iaſ.in d.auth.res quæ,col.8.in 5.no.verſ.item res prohibita, & iterum col.pen.verſi.4.limita.& in l.quæ de legato,col.2.verſ.tertiò contra iſtā.ff.de leg.1.vbi eam dicit no.& approbatam.Et in hac quoque opi.videtur eſſe Soc.dum citat Bal.& Saly.vbi ſuprà, conſ.75. circa præſentem,col.1.lib.1.& in tract.fal.regul.12.in 2.limitat,

Quid ſi aliunde poſsit filia dotari.

10 ¶ Sed & tu tertiò limita,vt procedat quod dictum eſt,huiuſmodi bona poſſe dari in dotem vel donationem propter nuptias,ſi is qui dat,nō poſsit aliunde dotare,vel in donationem dare, vt colligitur ex d.auth.res quæ,prout illam ponderat Io.Lup.vbi ſuprà , char.6.col.4.verſ. intellige tamen,qui & eum ad hunc caſum trahit , char.8.col.2.in fi.proptereáque ſi extarent fructus ex huiuſmodi bonis,qui ſatis eſſent ad dotādum, non poſſent ipſa bona dari,per tex.in d.l.mulier. §.cū proponeretur,in fi.verſ.q. ſi fructus.ff.ad SC.Trebel,& ibi Ang.Raph.Co.ad fi.Alex.col.2. & alij recentiores.& Ro.qui illū tex.reputat ſing.con,232.quatuor ſunt quæſita, in fi.& ita quoque in caſu d.auth.res quæ,voluit Ang.ibi col,2.verſ.ſed ſi haberet,& Iac.Are.Cy.Alberi.Bal.& Saly.in l.voluntas.C.de fideicom.Bar.in l.filiusfa,§.diui,ff,de lega.primo.Saly.in l.vlt.in pe.q.C. de reb.ali.nō alie. Alex.con.56.conſideratis,in 2.dubio,lib.j. Et facit quod in ſimili dicitur in l. pater filium,ad fi.prin.ibi,ſi non erat aliud in hæreditate,& quod per eam tradit Raph. Co.in l. peto.§.prædium.ff.de lega.2.& quod diximus ſuprà in 4.q.nu.35.ſed vt redeamus,

Aliæ limitationes.

11 ¶ Alias quoque limitationes potes huc adducere ex limitationibus d.auth.res quæ , quas adferunt Doct.præſertim recentiores,ex quibus Iaſon omniū copioſiſsimè.15.appoſuit , vt illic prōptum eſt videre omnibus.neque enim ſtatuimus omnia ſigillatim referre,præſertim quę ab aliis in vnum locum congeſta reperimus:quod ſæpe aliàs diximus.Sed tu hic omnino vide quæ dicam pro declaratione huius quæſtionis in ſeq.q.nu.12.at dices licet,& ſeq.

SEXAGESIMASECVNDA QVAESTIO.

An autem pater aut frater primogenitus teneatur dotare filiam vel ſororē ex rebus primogenituræ. Frater an teneatur ſororē dotare. Et an vterinam.

1 SExageſimoſecundo conſequenter quæro , An etiam pater aut frater primogenitus teneatur dotare filiam ſiue ſororem ex rebus primogenituræ,ſi cætera bona deſunt. Et certè quãtùm ad patrem,ſi is poſsit facere,conſequens eſt vt teneatur, cùm aliàs ſemper teneatur pater dotare filiam,ſi id poſsit facere.l.qui liberos.ff.de rit.nup.& vlt.C. de dot.promi.cum infinitis ſi. Quid autem de fratre dicendum ſit,id hinc pendet,an teneatur frater ſororem dotare.Et certè pleriq; omnes in ea ſunt ſententia,vt teneatur dotare ſororem vtrinque coniunctam, aut certe conſanguineam,id eſt,ex eodem patre natam:vterinam autem tantùm non teneatur, per l.cùm plures. §.tutor,& ibi gloſ.Dy.Bar.& Alber.ff.de admi.tut.& l.tutor ſecundum dignitatem.§.vlt.eo.tit. & l.qui filium.ff.vbi pupil.edu.debe. Et ita quoque voluit gloſ.in leg.non omni,& ibi etiam Cyn. Bar.Bald.& Saly.C.de admi.tut.glo.in l.nihil.ff.de in rem ver.Bar.dum ſe remittit ad loca ſ. prà citata,in l.1.col.2.verſ.ſed quid in fratre,& ibi clariùs Alex.col.7.ver.quid autem in fratre. & Iaſon qui dicit ab hac opi.neminem diſcrepare,col.quoque 7.ver.vltimò quærit. ff.ſol.mat. idem Bart.in aut.res quæ,col.1.ver.eodē modo dico.C.com.de lega.Bald.in l.qui liberos.ff.de rit.nup. & in l.vlt.col.2. C.de dot.promiſ.& in c.ſuper literis,col.2.ver.idem in ſorore, de reſcrip.Angel. Imo.& Alexan.in l.à filia,in prin.ff.ad S C.Trebel.Panor.con.12,vt clarè,col.4.in 7.dubio,lib.4. Raph.Fulg.dicens id etiam procedere in feudis,con.228.Antonius,col.2.ver.& dato ſine præiudicio.Pet.Anc.con.434.ex narratis,col.2.ver.ego.de iure.Pau.de Caſt.conſ.335. ad confirmationem,col.2.verſ.præterea & vltimò,lib.j.Alex.con.66.viſo themate,col.1.lib.4.Matth.Affl.in conſtit.Siciliæ incip. comitibus,col.1.in 2.no.& omnes vbique de hac re loquentes.

Et an frater clericus.

2 ¶ Idq; dicūt nonnulli procedere etiā in fratre clerico, ſcilicet Ang.vt à multis citatur in d.l.à filia:ſed nō reperi in meo codice.Anc.& Imo.in c.peruenit vterq;,in j.no.& ibi quoq; Pet.Anc.&

Panor.

Pan.in 2.no. & Card.Flor.in 4.no.ext.de rescrip.Inter quos ipse Panor.dicit quòd cũ bona cõscientia,si non habet bona patrimonialia,potest eã dotare de redditibus ecclesiæ,per c.j.de coha. cleri.& c.omnia,iuncta gl.31.di.& c.non satis.88.di.& voluerunt etiã Alex. & Ias.in d.l.j.quibus locis suprà citauimus.ff.sol.mat.vbi ipse Alex.videtur plus velle, scilicet ipsum clericum teneri id facere ex redditibus ecclesiæ, citans in id Panor.vbi suprà, qui tamen nil aliud dicit quàm quod suprà ex eo diximus.& sequitur etiam Iason in d.auth.res quæ,col.4.ver.item tamen, & Nicol. Eueral.in locis legalibus,in loco ab alimentis ad dotem,col.2.vers.quintò istud facit.

3 ¶ Sed hic paululum attẽde lector.Nam sunt nõnulli,qui putant Bar.in d.auth.res quæ, voluisse fratrem teneri dotare sororem etiam vterinam tantùm,& ita eum allegat,& tamen reprehendit Angel in d.l.à filia,in prin.Sed Alex.ibi,atq; etiã in d.l.j.vbi suprà.ff.sol.mat.dicit iniuriam fuisse illum reprehensum,cùm id non dixerit. Verùm Iason in d.l.1.etiam vbi suprà,nititur ostendere Bart.idipsum dixisse,atq; ita meritò fuisse reprehensum, vt ibi videre poteris:neq; enim de ea re admodum laboro,sed potiùs vtrum sit verius,scilicet an teneatur,an non teneatur. Quid enim interest inter sororem consanguineam,& vterinam, quantùm ad id de quo tractamus pertinet? nam vt frater tenetur alere sororem cõsanguineam inopem : ita & vterinam inopem,vt placuit expressè Cyn. in l.1.in 2.q.C.de alen.libe.& Bal.in d.l.qui filium,per illũ tex.simpliciter loquentem in fratre.ff.vbi pupil.edu.deb.Ange.subobscurè,sed clarissimè Alexan.in d.l.à filia.ff.ad S C. Trebel.Imo.& Alex.in d.l.j.ff.sol.mat.Iason in d.auth.res quæ,col.4.vers.tertium est. *Iterum de pterina.*

4 ¶ Ergo & vtranq; dotare tenetur:hoc enim argumento, vt scilicet dotare teneatur qui alere tenetur,vtuntur passim Doc.& in his gl.in d.l.non omni,dum ad id probãdum,quod de dotanda vxore diximus suprà in prin.allegat.l.1.in prin.vers. sed nõnullos.ff.de tute.& rat.distra. quæ de alimentis tantùm loquitur.Et Bart.dum in eodem casu loquẽs in d.§.cùm tutor,allegat etiam d.l.qui filium.ff.vbi pupil.edu.deb. loquentem etiam de alimentis. vt & faciunt Cy.& Bald.in l. neque mater.C.de iure doti.idem Cy.& Saly.in d.l.nõ omni, & alij plerique ex his quos suprà citauimus:& præter eos Bar.in l.vlt.C.de his quib.vt indi.& Nico.Neapo.in d.l.à filia.ff.ad S C. Trebel.& Saly.in d.authen.res quæ,in 4.q. *De eadem re. Argumentum de alimẽtis ad dotem. uide infrà nu. 12. & seq.*

5 ¶ Dos enim & alimenta æquiparantur,vt multis confirmat Corn.cons.316. quoad primũ,col.4. vers.negatur,& seq.lib.1.Ita vt vbiq; de vno ad alterũ sumant nostrates argumentum,vt videre licet apud Bart.in l.si certis annis,circa medium.C.de pactis.& in l.cùm de in rẽ verso, col.1.vers. contra hoc facit.ff.de vsur.vbi ex hoc dicit dotem esse dignam pari fauore alimẽtorũ, per not. in l.si cui.ff.de annuis lega.& in l.cùm post diuortium.§.generi.ff.de iure doti. & idẽ Bart.in sua disput.incip.mulier habens magnum patrimonium, col.3.ver.octauò probatur,& iterũ col.pen. ver.non obstat quod dicitur.Bald.cons.456.recolo,col.2.ver.præterea dos,lib.5.vbi & ex hoc dicit dotẽ succedere loco alimentorũ.quod & ante dixerat,cons.179.anno domini,col.2.vers.statutũ quod totaliter,eod.lib.5.Alex.in l.Cẽturio,col.2.vers.& similiter dicimus.ff.de vulg. & pup. & latè Nicol.Eueral.in locis legali.in loco,ab alimẽtis ad dotẽ.Imò verò dos est fauorabilior alimẽtis,vt dicit Cy.in d.leg.1.in 2.q.C.de alen.libe.Saly.in d.l.neq; mater,& in d.auth.res quæ,col. vlt.& Raph.Fulg.d.cõs.228.Antonius de Morãdo,col.vlt.Idq; optima ratione.nã in dote est fauor alimentorũ,vt dicemus postea.& præterea procreãdæ sobolis,de quo loquitur l.1.ff.sol.mat. *De eadem re.* *Dos fauorabilior alimentis.*

6 ¶ Et sanè nullam video esse rationem differentiæ inter sororem cõsanguineam & vterinã:præsertim cùm hãc quoq; inopem teneatur frater alere,vt suprà diximus. Nisi si quis dicat, fratrem consanguineum ad id potiùs teneri,quàm vterinum:quoniã pater,cuius hæres est,tenebatur dotare filiam:ergo & frater hæres patris ad id quoq; tenetur. Omnes enim obligationes & actinas & passiuas,quas nostri vocãt,transire in hæredem etiam non nominatum.l.si pactũ.ff.de prob. cum aliis multis simil.& coucord.à me traditis in nostris Cõsuetud.Picta.tit.9.§.3. in prin. & in nostro tractatu Retractuum.tit.2.§.1.glos.6.in prin.Pater autem vt redeamus , tenetur dotare filiam,vt diximus in princ.huius quæstionis:non etiam mater.d.l.neq; mater.C.de iure doti.gl.in d. leg. vlt.in verbo,paternum.C.de dot.pro.& in d.l.à filia,in prin.& ibi Bar.ff.ad Senatusc.Trebel.Pet.Cyn.& Ang.in d.auth.res quæ,cum si.ergo nec filius aut hæres ipsius matris. *An & quæ sit ratio differentiæ sororis cõsanguineæ & uterinæ.* *Mater an teneatur dotare filiã uide nu. 8*

7 ¶ Sed huic rationi differentiæ posset duobus modis respõderi.Primùm enim,quòd nullus nostrorum Doc.quotquot sunt,nisi me fallit memoria,eorũ quos legimus,dũ tractãt an frater teneatur dotare sororem,aut consanguineam,aut vterinã:expressè loquitur de fratre hærede , sed de fratre simpliciter quanquã,vt verũ dicã,de hærede possunt videri intellexisse.Et in casu de quo loquimur,ex nonnullorum sentẽtia filius primogenitus consequitur ius primogenituræ, etiam si hæres non sit. quæ si vera est , nihil esset quod eo nomine obligaret primogenitum dotare sororem etiam consanguineam. Verum huius sententiæ contrarium tenuimus suprà q.35. Ideo hæc responsio non satis tuta. *Iterum de differentia sororum.*

8 ¶ Posset igitur aliter respõnderi,scilicet id quod diximus,matrem nõ teneri ad dotandã filiam, igitur nec filium & hæredẽ ipsius:nõ procedere,si mater diues est,& filia inops, nec potest dotari à patre item inope.tunc enim tenetur mater dotare filiã,per id quod de alimẽtis dicitur in l.si quis à liberis.§.1.vers.igitur matrẽ.ff.de lib agno.Nam ita tenẽt Dy.Cy.Bar.Bal. Alb.& Ful.in d. aut.res quæ.Iac.Ra.Cy.Ray.Bal.& Sal.in d.l.neq; mater,de iure dot.Alex.cons.117.viso tit.col.3. vers.nec dicatur.lib.6.Id quod respõdet ei quod suprà diximus n.3.fratrẽ teneri dotare sororem *Iterum an & quando mater teneatur dotare filiam.*

vterinam

vterinam inopem. Verùm eius quod nunc diximus de matre, vt teneatur dotare filiam inopem, contrariũ item tenuit Ang. in d. auth. res quæ, & in d. l. filia, in priu. & ibi quoq; Alex. ſibi contrarius, & idem Ang. in d. l. vlt. C. de dot. promiſ. Ro. Alex. & ſubobſcurè Iaſ. in d. l. 1. ff. ſol. matr.

Alia ratio.

9 ¶ Quid igitur ſi dicamus hanc eſſe rationem, vt frater teneatur dotare ſororem cõſanguineam, non etiam vterinam, quòd frater & ſoror conſanguinea ſunt eiuſdem familiæ & agnationis, vt not. in l. pronunciatio. ff. de verb. ſign. quãuis ea ſit finis ſuæ familiæ & agnationis, vt ibi dicitur. Súntque eiuſdem nominis gentilitij, cum filij filiæq; id nomen à patribus accipiant, non à matribus, vt no. in c. Raynutius, in priu. de teſta. & alibi latè diximus. Quæ res habet non modicam vim & affectionem, vt etiam diximus in noſtris Legib. Connubia. l. 5. nu. 24. quid quod ſimplex. Ideóque is tantùm propriè frater eſt, qui ex eodem patre eſt, vt expreſſè voluit Alex. conſil. 144. viſo themate, col. 1. lib. 6. per tex. in l. Iuriſconſultus. §. ſecundo gradu. ff. de gradib. affin. Idq; dicit voluiſſe Bart. in l. Lucius. §. quæſitum. ff. de leg. 3.

Frater quis propriè dicatur.

De eadem re. Fratres patrueles non ſunt propriè fratres.

10 ¶ Verùm is tex. ne tu decipiaris, dicit contrariũ, nempe fratrẽ dici qui ex vtroque parente, aut ex altero tantùm eſt. Nec id etiã negat Bar. vbi ſuprà, vbi illud tãtùm dicit, fratres patrueles, id eſt, filios fratrũ nec propriè, nec ſimpliciter fratres dici, ſed cum ea adiectione, patruales. de quo etiam, vt id obiter dicã, per gl. in l. 1. in verbo proprij. ff. de inof. teſt. & Bal. in l. vxor. in prin. C. qui accuſ. poſ. & in c. quæ in eccleſiarũ, col. pen. verſ. quæro conceſſum eſt, de conſtit. Ang. in auth. matri & auiæ. C. quan. muli. tutel. of. fun. poteſt. Imo. & ipſum Alex. in l. ſi dotali. ff. de inof. teſta. & eundem Alex. cõſ. 97. viſo themate, col. 2. nõ ſemel, lib. 2. & conſ. 204. cõſideratis, col. 3. verſ. quia reſpõdeo, eo. lib. 2. & cõſ. 36. viſo themate, col. 2. verſ. ecce ergo, lib. 6. & cõſ. 221. põderatis verbis, col. 1. eo. li. 6. & Corn. qui multos citat, conſ. 92. videtur, col. 2. verſ. præterea eſt aduertẽdum, lib. 3. Soc. conſ. 25. viſo ſtatuto, col. 2. verſ. ſed dicã, lib. 3. Fran. Cur. Sen cõſ. 9. Ticinẽſi ſtatuto, col. 3. verſ. & bene facit. Iaſ. conſ. 205. in occurrenti, col. 6. verſ. nec obſtat ergo, lib. 2. & Hiero. Grat. conſ. 38. viſo, lib. 1.

Redit ad prin. quæſtionem.

11 ¶ Sed vt redeamus ad principale noſtrũ propoſitum, Vnum eſt quod videtur obſtare ne frater primogenitus ſororem, etiam paternã dotare teneatur ex rebus ſuæ primogenituræ, ſed nec pater quidem poſſit filiam, nec frater item ſororem in præiudiciũ ſui filij primogeniti. Nam ſuprà in 21. q. ſatis oſtendimus nõ poſſe patrem filio primogenito pręiudicare in iure primogenituræ: & in 5. q. prius docueramus nullam deberi legitimam cæteris liberis. de quo etiam diximus in 55. q. Eſt autem dos loco legitimæ, Ricar. Mal. Cy. & Bal. in l. ſancimus. C. de nupt. idem Ricar. & Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & demonſt. cum aliis multis concord. à me traditis in rep. l. ſi vnquam. in verbo, ſuſceperit liberos, nu. 93. & id quidem. C. de reuoc. don.

Dos loco legitimæ.

Redit ad argumẽtũ de alimentis ad dotem. Pater tenetur alere filiã naturalem. An etiam dotare.

12 ¶ At dices, licet ex his rebus non debeatur legitima, tamen alimenta debentur cæteris liberis, & maſculis & fœminis, vt plenè diximus ſuprà in 4. q. Ergo & dos filiabus, per id quod diximus ſuprà nu. 4. ergo & vtranque. Sed ex ſupradictis ſatis patet, multos non admittere id argumentum de alimentis ad dotem: & inter cæteros Ang. in d. l. vlt. C. de dot. promiſ. Saly. in d. auth. res quæ. & ibi latè Iaſ. col. 4. verſ. ſecũdò conſidero, Ro. in d. l. 1. & ibi item latè Alex. col. 6. verſ. ex quo habes. ff. ſol. matr. Nec id quidem ſine ratione, vt & ipſi dicunt. Nam pater tenetur alere filiam naturalem, auth. licet. C. de natur. lib. & c. cùm haberet, de eo qui du. in ma. quam pol. per adul. dotare tamen non tenetur. l. vxorem. §. pater naturalis, & ibi Bart. ff. de leg. 3. cum multis ſi. à me adductis in repet. l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, nu. 50. neque prodeſt. C. de reuoc. donat. Quanquam, ne tu hic quoque decipiaris, id intelligit Bal. in d. l. neque mater, niſi filia eſſet admodum inops. nam tunc eam dotare tenetur vſque ad modum alimentorum. & ſequitur Nicol. Eueral. in locis legali. in loco ab alimentis ad dotem, col. 2. verſ. quartò iſtud facit.

Filius tenetur alere matrem. An & dotare.

13 ¶ Præterea filius tenetur alere matrem, d. l. ſi quis à liberis, in prin. in verbo, matrem. ff. de lib. ago. dotare autem non tenetur. l. 1. §. præterea, verſ. ſed ſi munus, & ibi Nicol. Mat. & Bal. ff. de tutel. & rati. diſtra. & l. tutor ſecundum. §. vlt. ff. de amin. tut. cum aliis multis concord. congeſtis in noſtris Legib. Connub. l. 2. nu. 6. cui reſpondens. In quo & illud tibi notandum, quòd filius non tenetur alere matrem, niſi adeò inopem, vt ſe alere non poſſit, vt declarãt tex. ſupradicti. Dotare quoque inopem, & quæ ſe dotare non poſſit, ſi ea ſit & pulchra, tenetur, ex ſententia Bal. not. in tracta. de dotibus, in 6. parte, in 16. ſpeciali, col. 2. vt etiam in dicto loco diximus.

Pater non tenetur alere liberos diuites. Filiam tamen diuitem dotare tenetur.

14 ¶ Adhæc frater tenetur alere ſororem vterinam, vt diximus ſuprà nu. 3. nec tamen tenetur dotare, ex communi omnium pene ſententia, vt etiam diximus nu. 1. Deinque pater non tenetur alere liberos, qui aliunde ſuſtinere ſe poſſunt. d. l. ſi quis à liberis. §. ſed & ſi filius, & ibi gl. & Bart. & idem Bar. in l. 1. C. de mendi. vali. lib. 11. Tamen tenetur dotare filiam etiam diuitem, & quæ ſe poteſt dotare. vt probatur ex d. l. vlt. & ibi gl. in verbo, intelligi. Bal. & Ang. C. de dot. promiſ. Et hæc eſt omnium ſuperiorum rationum fortiſſima, vt ex his patet quæ diximus. Et ſi alia videre velis de huiuſmodi arg. de alimentis ad dotem, lege Nicol. Eueral. vbi ſuprà citauimus.

Authoris ſententia in prin. quæſt.

15 ¶ Ego autem vt tãdem meum iudiciũ in hac re proferã, in ea ſum ſententia, vt nec pater, nec frater teneantur, imò nec poſſint in præiudicium filiorũ primogenitorum dotare filiam aut ſororem, ſiue paternã, ſiue maternam, ex rebus priuatim ac ſpecialiter deputatis iuri primogenituræ, plena quidem dote quæ ad legitimã aſcendat: ea enim tum demũ congrua dos eſt, quæ adusque legitimã eſt, vt not. Saly. Fulg. & Iaſ. in d. auth. res quæ, per illum tex. cum aliis multis cõcor. à me adductis in rep. d. l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, nu. 92. quòd autẽ filia. Nam ius ipſum

primogen

primogenituræ est ipsa legitima primogeniti, vt diximus in 5.q.nu.3. mouētur omnes: propterea nec id conferendum est, nec ex eo debetur legitima cęteris liberis aut fratribus, vt etiam ibi diximus, & rursum in 51.q. & iterum in 55.quæst.

16 ¶ Igitur vt hoc cōcludam, Pater & frater possunt, imò tenētur, alere filiā & sororem, possúntque illis in rebus primogenituræ dotē cōstituere, quemadmodum & alimentū, si aliunde se sustinere non possint, iuxta ea quæ latiùs diximus in 4.q.nu.33. nec obstat, inquiūt, & quod item diximus ex Bal. suprà nu.11. Nam qui exclusus est legitima, etiā sua culpa, nō per hoc alimētis excluditur, ex sentētia Bal. in l. cùm scimus, in 6.q. C. de inof. test. per l. libertus qui operum, & ibi Iac. Aret. ff. de oper. lib. & arg. l. Imperator, in fi. ff. ad SC. Treb. Nec in hoc distinguo inter sororē paternam siue consanguineam, & maternam siue vterinam, per ea quæ iam satis suprà diximus.

De eadem re.

Exclusus legitima, sua culpa, non excluditur alimētis.

SEXAGESIMATERTIA QVAESTIO.

1 SExagesimotertiò quæro, Quid si testator substituit, aut aliàs sub conditione vocat primogenitum filiorum Titij, vtrùm intelligatur de eo qui primogenitus est tempore testamenti siue mortis testatoris: An verò de eo qui est primogenitus, cùm cedit dies substitutionis vel conditionis? Et sanè videtur eum solùm vocari, qui primogenitus reperitur tempore diei vel conditionis, per tex. in l. interuenit. ff. de leg. præstan. vbi ad hoc vt veniens contra tabulas teneatur liberis præstare alimenta relicta in testamento rupto, sufficit in legatario adesse qualitatem libertorum eo tempore quo cedit dies relicti, & per text. in l. 1. §. proximus. ff. vnde cognat. vbi sufficit qualitatem cognationis illi adesse, qui vt cognatus vult succedere eo tēpore quo cedit dies bonorum possessionis. & per tex. in l. eum qui post. ff. de cond. & demonst. vbi ad hoc vt valeat legatum conditionale, sufficit in legatario adesse capacitatem tempore conditionis.

Primogenitus filiorum Titij substitutus aut vocatus sub cōdit. an intelligatur de tempore testamēti aut quo alio.

2 ¶ Contrà autem videtur eum præferri, qui est primogenitus tempore testamenti, vel mortis, per tex. in l. si cognatis. ff. de reb. dub. & l. cùm ita. §. in fideicommisso, & §. fratre. ff. de legat. 2. vbi cùm testator generatim aliquem vocat, si in eo adsit certa qualitas, necesse est eam qualitatem adesse tempore testamenti, vel mortis, vt sit locus voluntati legatoris. Et vt intelligas, ea iura non tantùm loqui in dispositione pura, sed & in conditionali. Nónne videtur in d. §. in fideicommisso, & §. fratre, testator eos vocare, qui sunt de sua familia, & sic gradatim, per l. vlt. C. de verb. signifi. Ideóque vlteriorem vocari sub conditione, si videlicet decesserit proximior.

Tempus diei uel conditionis.

Tempus testamēti uel mortis.

3 ¶ At inquies, in d. §. fratre, iūcta gl. in verbo, familia, dicitur, q. si nemo vlterior de familia testatoris foret, tamen in futurū esse speratur. Ex quo videtur quòd quāuis in his qui volunt admitti primo loco post testatoris obitū, requiratur qualitatem adesse tempore testamenti vel mortis, tamen in his qui volunt admitti post primos, sufficit adesse tempore cedentis diei fideicommissi. Sed hoc nihil obesse videtur, quoniam ibi sperabatur in futurū esse aliquis ex familia testatoris per eius natiuitatem, vt sit propterea necesse tempore testamenti, vel mortis eiusdem fuisse iam conceptū: quoniam si post mortem ipsius fuisset conceptus, etiam ex aliquo qui esset ex familia testatoris, ille tamen quò ad testatorē nō diceretur esse ex eius familia. d. l. 1. §. si quis proximior. ff. vnde cognat. & l. si quis filio exhæredato, in prin. ff. de iniust. testa. cum multis concor. à me latè congestis in tract. Retract. ti. 1. §. gl. 9. in verbo, *ou lignagier*, nu. 70. & hæc quidem, & multis seq.

De eadem re.

4 ¶ Nec etiam vidētur obstare contraria, quoniā primùm d. l. interuenit. ff. de leg. præstan. loquitur, vt ibi dicit Bar. in eo qui petitionem relicti non meretur, ex quo ad eam venit ex prætoria æquitate. Id quod etiam possumus dicere de d. l. 1. §. proximus. ff. vnde cognat. quæ hauddubiè loquitur in eo qui succedit ab intestato ex æquitate prætoria. At d. l. eū qui post. ff. de cond. & demō. loquitur vbi tractatur de consideratione capacitatis, quæ est ex iure communi, quo casu dicendum est vt ibi, & in l. 3. §. quando autem. ff. de iure fisci. & in l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hær. inst. & in §. extraneus, Instit. de hæred. qualit. & differ. Nos autem loquimur in qualitate requisita ex voluntate testatoris, in eo qui aliàs est capax de iure communi.

Responsio ad contraria.

5 ¶ Non hîc, Lector amantissime, meam profero sentētiam, sed rem tibi ex iis quæ diximus discutiendam relinquimus. Sed velim primùm videas Pet. Anc. consil. 27. non seruato ordine dubiorum, in 2. dubio, vbi loquitur de substitutione facta de antiquioribus. & Roman. à quo hæc omnia deprompsimus (neque enim sustinet animus aliorum nomen subticere) consil. 438. in caussa consultationis præsentis, in 4. dub. vbi loquitur de substitutione facta de maiore filiorum alicuius. Et ex iis facile cognosces, quid in hac causa tibi diffiniendum sit. Sed ita vt etiā videas quæ scripsimus in d. tract. Retract. tit. 1. §. 1. d. gl. 9. nu. 95. ex quibus vides, & seq. & iterum nu. 98. & hanc. opin. & seq. & quæ dicam posteà in 80. q. vbi loquemur de concessione feudi facta ea lege, ne ad alium filium quàm primogenitum veniat.

De eadem re.

SEXAGESIMAQVARTA QVAESTIO.

1 SExagesimoquartò quæro, Quispiam in suo testamēto hæredem Titium instituit, & ei filium ipsius Titij naturalem & legitimum substituit, iussitq; eum ipsius nomen & arma deferre: huiusmodi hæreditate accepta moritur Titius relictis duob. filiis legitimis & naturalibus: vter istorum primogenitus videlicet, an secundogenitus, an vterque, an neuter admittetur? Videtur neutrum admitti, & ita substitutionem vitiari propter incertitudinem, per l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. & in l. si fuerit, in princ. ff. de reb. dub. & in l. si quis de pluribus, eo. tit. cum aliis multis simi. & concord. à me adductis suprà in 17. q. princ. in 6. opin.

Si Titio instituto substitut. eius filius iussus est nomen deferre duob. relictis filiis, an primogeni. an alter, an

¶ Contrà

uterque ad- 2 mittitur, ... admittetur.

¶ Contrà videtur valere huiusmodi substitutionem, cum certus de certis videatur substitutus, per l.vnum ex fratribus.ff.de condi.insti.& l.Quintus.§.si quis ita.ff.de hær.instit.& l.2.§.si ita.ff. de bon.pos.secun.tab.& voluisse videtur Bar.in l.quidam ita.ff.de reb.dub.Iura autem contraria loquuntur,cùm relinquitur incerto de incertis.Et hac posteriore sententia victrice videtur vtrunque esse admittendum,& singularitatem resolui in pluralitatem, cum de vtriusque fauore agitur. Sicuti in simili habetur in l.si quis ita.§.si quis filio.ff.de testa.tut.& l.qui filiabus. §.1.ff.de legat.1. cum aliis multis concor.adductis suprà in eadem q.17.in 4.opin.

3 *Primogenitus tantum intelligitur substitutus.*

¶ Tamen Guid.Pap.cuius ista sunt,decis.467.cuius hoc caput est,testator in suo testamento,dicit hoc casu primogenitum tantùm intelligi substitutum,veluti de eo senserit testator,arg.l.cum qui calendis,vers.si autem.ff.de verb.obl.& l.boues.§.hoc sermone.ff.de verb.sig.& l.hæc conditio,la 1.ff.de condi.& demon.& ita dicit fuisse diiudicatum in curia Parlamenti Delphinatus.Et sequitur & dicit sing.D.Guil.Bened.in rep.c.Rayn. in verbo, in eodem testamento relinquens, nu.174.de testam. Quibus adde quæ latè congessimus in nostris commentariis ad d.§. hoc sermone,& quæ dicam in seq.quæst.

SEXAGESIMA QVINTA QVAESTIO.

1 *Si castrũ debet praeuenire ad primogenitum aut alium quẽ pater maluerit,quid accedũ,si pater non elegit. 2 De eadem re.*

Sexagesimoquintò quæro, quid si in cõtractu matrimonij,aut aliàs dictum est quòd castrum quoddam perueniet ad primogenitũ,aut alium nasciturũ,si pater ipse maluerit.Posito quod valeat huiusmodi pactũ de iure vel cõsuetudine,de quo suprà latè diximus in 6.q.& in 7.Et pater ipse moriatur,nulla alia declaratione facta:vtrũ primogenitus tantùm ad huiusmodi castrum admittetur,an alij quoque?Et primo loco videretur omnes admitti.l.cùm quidam ita in prin.& l.vnũ ex familia,in prin.& l.cùm pater.§.hæreditatem filius,& §.rogo.ff.de leg.2.& l.Labeo.§.Pacuuius.ff.de statu lib.& quod habetur in l.vtrùm.§.cùm quidam.ff.de reb.dub.cum sim.

¶ Ideo Lamber.Ramp.in sua disput.incip.quidam Mæuius,& post eum Io.And.in addi.Spec.in rub.de testa.col.3.vers.item Lambert.dicunt quòd si talis facta fuerit substitutio:Petro filio meo hæredi vniuersali substituo vnũ ex filiis Titij alterius filij mei, quem ipse hæres elegerit,aut nominauerit,si is decedat nullo electo aut nominato,omnes æqualiter admittẽtur,per quædam ex dictis iuribus,& alia inibi allegata.Et eos expressè refert & sequitur Alex. conf.22. visis ac etiam perlectis.col.2.vers.sed præmissis,lib.3.quod iterum repetitur conf.13.lib.4.

3 *De eadem re.*

¶ Contrà tamẽ in casu nostræ quæst.tenuit Guid.Pa.deci.505.factũ est pactũ, & rursum sing.521. cuius est initiũ,maritus facit pactũ,tenens vtrobique primogenitũ solum & insolidum admitti. Nã donatio respectu primogeniti pura est: respectu autẽ aliorũ cõditionalis,videlicet si testator ipse maluerit. Quæ cõditio eùm defecerit,cùm nulla alia voluntas fuerit declarata:Ideo respectu secundogeniti non cessit dies obligationis.l.cedere diem. ff.de verb.obl. Proinde tota donatio peruenit ad primogenitũ.l.2.& ibi gl.in verbo,ad eos,& rursum l.antiqui libero, cum ibi no.ff.si pars hær.pet.& ꝙ no.per gl.& Bar.in l.si quis.ff.de hær.inst.& in l.planè.§.si cõnũtim. ff.de leg.1.

4 *De eadem re.*

¶ Nam cùm donatio facta fuerit secundogenito sub hac conditione, si pater maluerit: consequens est vt sub eadem conditione adempta censeatur primogenito,& eidem cõcessa sub contraria conditione,videlicet si nõ maluerit, arg.l.si legatum.ff.de adi.lega.& l.pecuniam,& ibi not. per gl.& Bart.ff.si cert.pet. Quæ quidem conditio declarationis cessat per mortem,nulla ante facta declaratione.l.locatio,quæ est 4.ff.locat.& l.mandatum.C.mand.Ex quo & illud sequitur,talem donationem nunquam sibi locum vendicasse in persona secundogeniti,arg.l.j.§.sin autem. C.de cad.tol.& l.j.& ibi not.ff.de condit.& demon. vbi autem non fuissent adiecta illa verba, si maluerit,sed simpliciter,fuisset donatum primogenito aut alij nascituro,tunc omnes liberi concurrent,per iura in princip.allegata.hæc ferè Guido. Cui per omnia accedo,vt etiam facit Phili. Dec.conf.578.viso consilio,col.4.vers.ex quibus.

SEXAGESIMA SEXTA QVAESTIO.

1 *An lex primogeniture data Iudæis sit hodie inter eos obseruanda.*

Sexagesimosextò quæro, An hodie inter Iudæos sit obseruanda lex Mosaica quæ multa primogenito tribuit,quę sigillatim descripsimus supr.post prin.An verò ius cõmune Romanorũ quod æquales facit liberos:An deniq; statutũ vel consuetudo regionis quã inhabitãt?Quam quæst.adscripsit Alex.conf.161.examinatis iurib.in fi.lib.2.nec tamen soluit.Cõperio autem in id genus quæstionib.fuisse varias diuersasque nostratiũ sententias.Quidam enim in successionibus Iudæorũ aliisque huiusmodi ipsis Iudæis cõgruentibus,& vt nostri dicunt, proportionabilibus, dicunt locum esse statuto vel consuetudini loci,in quo morãtur,si illic sit statutũ vel consuetudo:Sin minùs iuri communi Romanorum,per l.Iudæi.C.de Iudæ.vbi Iudæi vtuntur communi iure Romanorum,habéntque ea,vt inibi intelligit Bar.quæ sunt ciuium Romanorum.

2 *Iudæos habere filios in potestate iure Rom. Ideo nec filios famil.eorum testari posse.*

¶ Cuius l.authoritate gl.in c.vlt.1.di.nõ.voluit Iudęos habere filios in sua potestate,quod est proprium ciuiũ Romanorũ.§.1.Inst.de pat.pote.sicuti etiam voluerunt Host. Io.And.Ant.Pet.Anc. Card.Flor.& Pau.in c.2.de conuer.infide.Bal.& Alb.post lac.Ra.& Cy.in l.item in potestate. & iterũ ipse Bal.in l.nam ciuiũ.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.vbi & per hoc dicit in postremo loco filiosfa.Iudæorũ nõ posse testari impediẽte patria potestate. sunt enim,vt ipse ait,sub iure cõmuni,Gaspar.Cald.inter cõf.Io.Cald.cõf.2.an filij Iudæi.tit.de Iudæ.Car.Flo.in ele.1.in fi.de Iudæis.Pan.in c.cum sit,eo.tit.& in c.vlt.col.2.de conuer.infid.Io.Ana.in c.& si Iudæos,col.vlt.eo. quoque tit.vbi etiã illud dicit filiosfa.Iudæorũ ob id testari non posse.Ro.Alex. Franc.Are.in l. multùm

moltum inte t est.ff.de verbo.obliga.Alexand.coos.71.ponderatis verbis,col.2.vers.nam & Iudæi, libr.2.vbi ex hoc dicit filios Iudæorum parentibus suos hæredes esse.& d.consi.161.col.1.eod.lib. 2.& coos.99.visa inquisitiooe,col.2.libr.6.& con.13.attentis his,col.3.vers.& comprobatur.libr.7. & in addit.Bart.in d.l.item in potestate.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.Barb.in tract.de præstan. Card.in t.quæst.primæ partis,col.peo.vbi dicit sing.glos.in d.cap.vlt.j.dist.& con.57.illud in medium,col.j.lib.3.licet postea dubitet,col.4.ver.nec obst.quod dicitur.Car.Alex.contra Arch.in c. qui syncera.45.dist.Soci.cons.62.in præsenti consultatione,col.4.ver.secundò pro hac parte, lib. 1.Philip.Dec.in cap.j.col.j.ver.confirmatur hoc,de proba.& in cap.consuluit,le 3.in 2.not. de appel.Catel.Cota.in memor.incip.Galli,in fin.& rursum memor. vsuræ trientes,col.vlt.versi.& ista omoia.Matth.Afflict.Dec.Neap.151.serenissimus Rex,col.j.in fin.

Suósque esse heredes suis parentibus.

3 ¶Et hoc quoq; aperte sentit gl.io c.Iodæorum,28.q.j.dum dicit filios Iudæorum per baptismum exuere patriam potestatē,quam sequitur Pan.qui illam dicit no.in d.c.2.de côuer.iu fi.& Bar.qui illam reputat sing.io l.2.§.ex his,col.8.ff.de verb.obl.& io rub.de reb.eccle.non alie.col.5.versi.& superioribus diebus,& d.con.57.col.2.ver.præterea faciat,lib.3.& Ias. qui & eam oegat alibi reperiri,in l.moribus, quæ est secuuda, col.4.ver.similiter filij Iudæorum.ff.de vulg.& pup.

Filij Iudeorū per baptismū exeunt patriā potestatem.

4 ¶Et in haoc quoque partem est boous tex.in l.spadonem.§.iam autem & Iudæi.ff.de exc.tut. vbi aperte probatur quòd Iudæi viuunt legibus Romanis, præterquam in his rebus per quas superstitio,siue cultus eorum pollui videatur.Ex quo no.Bal.ibi,quòd iudæi in actibus humaois participant oobiscum,oon etiam io diuinis:infertq; Iudæum posse esse procuratorem Christiani, & interuenire in iudicio pro eo:& cootrà,quod dicit bene oot.Et præterea statuta & immunitates ciuitatum cōprehendere Iudæos illic cōmorantes,vt se consuluisse dicit,& sequitur Mart. Laud. in rub.ff.de iust.& iur.& ibi quoque Ias.in fi.qui hoc reputat sing.& Ioā.Ana. qui hoc limitat in rub.extra de Iudæ.col.3.& Barb.con.15.clemeotissimi,col.1.lib.1.& coosi.63.licet io medium,col.1. lib.4.& Alex.coos.75.videtur iu præsenti,col.2.lib.5.& late d.con.13.lib.7.& Fran.Aret.in ca. licet voiuersis,io 1.no.de testib.Cep.con.causarum criminalium.75.pater potest admitti,ver.item pro hoc.& Philip.Dec.io d.c.consuluit,le 3.io 2.no.de appel.& in c.1.col.13.versi.confirmatur hoc,de probatio.& Hippo.Marsil.cons.101.illumina quæso,& ca.io præmissa, col.pen.versi.item & vltrà Rochus Curti.in repe.c.vlt.in 15.q.de consuetu.Cæsar Lamberti.in tract.de iure patro.in 3.artic. 7.q.prio.j.partis.lib.1.col.j.

Statuta & immunitates ciuitatum comprehēdere Iudeos.

5 ¶Et est etiam boous tex.in l.Christianus.C.de Paga.& Sara.& in c.a.ibi, cuncta quæ de colonis vel origioariis iura præcipiunt,peragant,extrà de Iudæ.Et facit tex.in c.post miserabilē,& ibi glo. & Doc.& c.quanto,de vsu.& c.quanto,de priui.& capitu.de terris,de deci.& quod no.Inooc.in c.quod super his,de voto.& Io.And.in c.gaudemus,de diuor.& Pet.And.con.15.incip.spiritualis iudex.& Ioan.Plat.io l.omnes qui quolibet.C.de Decur.lib.10.

Ad idem.

6 ¶Et hinc fit vt possit Iudæus præscribere,sicuti & alius,vt voluit gl.in c.porrò,& ibi Arch.16.q.3. quā gl.sequitur & dicit sing.Ro.cōs.489.est hæc domina,& sequitur etiam idē Ro.siog.80.incip. Iudæus.Sed est etiā similis gl.in l.si fur.§.j.in verbo,vsucapere.& ibi Imo.ff.de vsucap.& id quoq; voluit Arc.io c.de rebus.12.q.j.Pe.An.in repe.c.peccatum,circa mediū,ver.sed quæro,de reg.iur. lib.6.Frao.Are.in d.l.multū,in fi.de ver.ob.Cepola d.con.75.circa medium.Io.Fran.Balb.in trac. Præscrip.in 5.q.prin.1.partis prin.in fi.& Ias.in d.rub.de iust.& iur.col.2.versi.item potest Iudæus. & in d.l.si insulam,col.2.ver.2.mouetur,& ibi quoque Fran.Ripa,col.3.ver.nota primò.ff. de ver. oblig.& Iac.de S.Geor.in tract.feud.col.5.vers.vlt.quæro.& Fely.in d.ca.2.col.vlt.de Iudæ.

Iudeus præscribere potest.

7 ¶Ex quo Fel.in d.c.2.reprobat gl.ibi in verbo,seueritate,quæ dicit seueritatē rigorēq; iuris seruādum esse in negotiis & causis Iudæorū.nam si id verum esset,noo posset Iudæus se tutari exceptione præscriptioois,quæ mero rigore iuris innititur, vt quæ dicatur iniquorū hominū impium præsidium,& improba tēporis allegatio.§.habeat,in Auth.vt eccl.Roma.& ibi gl.ex eo.no.odiosam esse præscriptionis exceptiooē.& illū tex.ad hoc dicit no.Ang.in l.sequitur.§.si viā.ff.de vsuca.Et ex hac quoq; dicit Fel.vbi suprà,Iudæū posse morā purgare(quod certè æquitatis est.l.si seruum.§.sequitur.ff.de verb.obl.)vt quēlibet alium.Quanuis eam gl.sequantur Aot.& Maria. in d. c.2.vti etiā facit Ias.in l.& si post tres,in 2.no.ff.si quis cau.& in repe.l.admonendi,col.97.ver. 36. istud iuramentū.ff.de iureiur.& in l.si insulam,col.j.io 2.oot.ff.de verb.obl.quibus locis tenet cōtra Fel.in illa moræ purgatione,sed illum defendit Fran.Ripa.in d.l.si insulam,col.3.ver.not.primò.Sed vt redeamus , illam quoque gl.sequitur Ioan.à S. Blasio io l.io boox fidei.C.de iureiur. & in tract. Correla.in 5.parte,in 28.fal.& Corset.in c.interposita.§.sanè,post prin.de appel.

An in Iudeorū causis sit seruandus rigor iuris.

An Iudeus possit purgare moram.

8 ¶Et illa quoq; Fel.sentētia ex eo defendi potest,quod ex facto respōdit Cor.cou.260.visa inquisitione,ad fi.lib.3.quòd Iudæus minor restituitur in integrum,vt alius quilibet,quando læditur,& sequitur Aymo Crauetta con.73.dicendū videtur prima facie,col.7.ver.secundò illa opin.Nam illud certum est,restitutionem in integrum esse introductam ex æquitate.l.j.ff.de mino.& l.deni que.& l.inter vtilem.ff.ex quib.cau.maio.& ex hoc quoq; & aliis infert ipse Aymo,iuramentum suppletiuum(quod vocat)probatioois posse deferri Iudæo secundū l.in boox fidei.C.de iureiur.

9 ¶Sed & ex eo quod diximus ius cōmune Romanorum seruandū esse apud Iudæos,si desit consuetudo loci,in quo deguunt:illud fit quod Iudæus confugiens ad ecclesiā,vt nostri id vocabulū vsurpant,gaudeat immunitate,peræquè ac Christianus,modò simulatio absit,vt tradit gl.no.in c.

Iudæi gaudent immunitate ecclesiæ si simulatio desit.

inter alia,in verbo,extrahendus,& ibi Host.in verbo,& hoc verum est,Vincent.Io.An.Ant.Car. Flor.in j.q.extrà de immn.eccl.j.Guil.Laud.in cle.1.& ibi etiam Imn.col.2.ver.secundò principaliter,de pœn.& remis.Io.Fantu.& Arch.in c.diffiniuit.17.q.4.Fel.in c.Iudæi,le j.extrà de Iudę.Hippo.Marsil.in rep.l.1.nu.114.C.de rapto.virg.Quanuis videatur esse tex.in contrarium,in l.j. & ibi gl.1.Bar.& Saly.C.de his qui ad eccl.confu.& Oldr.con.54.an fugiens ad fi.ver.quid de Iudęo.& Cy.in l.præsenti,in 1.q.in prin.eo.tit.& alia gl.in §.publicorum,in Auth.de man.prin.Pano.in d.c.inter alia.& Io.Ana.in d.c.Iudæi.

10 *Priuilegiũ tacitæ hypothecæ pro dotem habet locũ inter Iudæos.*

¶Et illud quoq;,quòd priuilegiũ tacitæ hypothecæ,quod habet vxor in bonis mariti pro sua dote,de qua in l.assiduis.C.qui poti.in pign.hab.habet locũ & inter Iudæos,Host.in ca.gaudemus,col.2.in verbo,præsertim,& ibi Io.And.col.1.in eodẽ verbo.& Pet.Anc.ad fi.de diuor.Matth.Af. in const.Siciliæ incip.si quis in posterũ,col.16.ver.itẽ & quarto quærit.& Io.Lupus in rep.rub.de don.inter vir.& vxo.§.35.vbi ex hoc & aliis quibusdã dicit,q etiã inter Iudæos non valet donatio inter vir.& vxo.vti nec inter alios de iure communi,cùm ipsi legibus Romanis ligentur.

11 *Iterũ de priuilegio tacitæ hypothecæ.*

¶Quanuis tamẽ de eo quod diximus de priuilegio dotis(id enim obiter dicẽdũ putamus,ne quis decipiatur)contrariũ voluerunt And.Iser.in d.consti.Siciliæ,si quis in posterum.Cy.& Nicol.in d.l.1.ff.sol.mat.Ant.Car.Flo.& Pan.in d.c.gaudemus:dicitq; Pan.de hoc esse tex.in auth.hoc priuilegium.C.de hær.vbi priuilegium dotium non his competit,qui catholicam communionem non participant.& Ias.§.fuerat,char.pen.ver. antequam vlteriùs procedam,instit.de acti.

12 *In instrumẽtis Iudæorum obseruandã esse solennitatẽ iuris communis aut consuetudinis loci.* *In donationibus Iudæorum insinuationem requiri.*

¶Sed & illud itẽ quod tradũt Doc.q si cõficiatur instrumentũ inter Iudæos,debet obseruari solennitas iuris cõmunis vel statuti siue cõsuetudinis loci,in quo cõficitur.Ita enim voluit Bart.in l.si quis ex argẽtariis,col.4.ver.primò dixi.ff.de edẽ.Ant.in proœmio Decretaliũ,col.2.ver.sed nũquid vitiatur,& in c.inter dilectos,col.4.ver.& an si cõficiatur,extrà de fid.instr.vt à multis ex illis locis citatur,quãuis id mihi dicere nõ videatur,tametsi de ea re loqtur.Fel.in c.1.col.2.ver.& ista cõsuetudo,eo.tit.Et itẽ in testamẽtis Iudæorũ,vt scilicet in eis debeãt seruare solẽnitates consuetudinis loci,si quæ sint:minùs,Iuris Ciuilis,nõ autẽ ritum eorũ: respondit ex facto interrogatus Pau.Ca.cõs.377.ad primũ videtur dicẽdũ dispositionẽ,in j.dubin,lib.2.per d.l.Iudæi.C.de Iudæ.& cons.seq.instrumentũ diuisionis,dicit quòd ab intestato succedunt secũdum leges Romanorum.Sed & idẽ Pau.Ca.vt dicta eius in eam rem colligamus,cons.90.visa quadam scriptura,dicit quòd in donationibus Iudæorum excedentibus quingentos aureos requiratur insinuatio.

13 *SC.Maced.habere locum in Iudæis.*

¶Súntq; in eam sententiam multa Bal.dicta.Is enim in l.j.in lect.antiqua.ff.ad SC.Mace.scribit Iudęos fœnerãtes filiisfa.æquè repelli ab huiusmodi SC.vt cæteros.Idẽ in auth.res quæ,paulò ante fi.C.com.de succes.tradit eã auth.habere locum inter Iudæos.Et ita intelligendam esse gl. in l.si verò.ff.de in rem vers.quòd pater tenetur dotare filiam Iudæam : nisi,inquit,& ipse Iudæus sit. & sequitur Ro.in l.j.ff.sol.matr.Sed & idem Bald.con.383.quæritur verùm signum , libr.j.respondit beneficium inuentarij à iure communi concessum,Iudæis prodesse vt cæteris.

14 *Statutũ de offendẽte ciue comprehendit ciuem Iudæũ.* *Et securitas data alicui & suis sociis.*

¶Idẽ in l.3.§.hæc verba.ff.de neg.gest.dicit statutũ de offendẽte ciuem cõprehendere Iudæũ ciuẽ offensum.Nam & in simili securitas alicui data pro se & sociis,Iudæũ sociũ cõprehendit.Ang.in l.vtimur.ff.de sepul.viol.vbi id dicit fuisse iudicatũ.& in l.j.ff.ad leg.Iul.maie.vt à multis citatur.& con.incip.datus est saluus cõductus,sed id nõ reperi. & Ale.d.con.75.col.2.li.5.& d.con.99.col.2.li.6.& d.con.13.col.2.lib.7.Bar.d.con.63.li.4.Fel.in c.ego Nico.pen.ver.itẽ infert,de iureiu.Phil.Dec.in d.c.j.col.11.ver.cõfirmatur hoc,de proba.& con.51.cuius superscriptio incipit,de quodam saluo cõductu,col.2.ver.vnde videmus.& Corset.in c.sedes,char.3.in 4.consideratione,de rescr.& in c.cum M.Ferra.col.4.& 5.de const.vbi dicit se ex hac deci.lucratũ fuisse vnã craterã argenteam,& in suis sing.in verbo,societas,le 1.& Cęsar Lamberti.in d.tract.de iure patr.vbi suprà col.1.Ex quo Bertha.in tract.Gabel.in 7.parte prin.q.17.scribit quòd Iudæus Anconitanus non tenetur soluere gabellam pro mercibus per eum delatis in portũ Firmianum , in quo Anconitani sunt exempti à gabella : quia talis exemptio etiam Iudæos comprehendit.Et ita dicit etiam tenuisse Ioan.Bombellum in consi.incip.visa consilio suprà scripto. & Prospetum in cons.incip.venditio introitus commercij,& iterum con.incip.licet bene subtiliter.

15 *Iudæus iurat aduersus violẽtum & ipsum Iudæum.* *Non tamen contra Christianum.*

¶Húcq; spectat quod sing.cõsuluit Imo.cõs.2.cuius hoc caput est,in casu proposito,q l.si quando.C.vnde vi,quæ admittit vi spoliatũ ad iuramentũ rerũ sibi ablatarũ,habet locũ inter Iudęos,ita tamen vt contra Christianum eius in hoc iuramentũ non admittatur.Nam cùm Iudæi in causa alterius non sint testes idonei contra Christianũ,per l.quoniam multi.C.de hær.& cle.1.de Iudæ.& no.in c.Iudæi,de testi.multò magis in causa propria recipi non debent,ar.not.per gl.in ca.cùm in cunctis,ad prin.de elec.& no.in auth.multò magis.C.de sacro.eccles.Et ad confirmationem huius dicti Imo.vide quæ dicam inferiùs num.26.verùm hæc quæ diximus.

16 *Iudæus pater admittitur ad defen. filij.* *Iudæus incidit in pœnas periurij.*

¶Sed & huius gregis est quod traditum est à Barptole.Cep.d.con.causarum crimi.75.patrem Iudæum admitti ad defensionem filij in causa capitali,sicuti & alios,ex no.in l.serui quoque.§.publicè.ff.de procu.& in l.pen.§.ad crimen.ff.de publi.iudi.& sequitur Cæsar Lambe.vbi suprà.col.2.nu.13.Et quod non obscurè præsupponit Corn.con.107.viso themate & tenore , Iudæum qui venit contra contractum iuratum,incidere in pœnas.l.si quis maior.C.de transac.de quo tamen vide quod dicam infrà num.29.in fin.Et quod etiam tradit Franc.Ripa in l.fœminæ,nume.3.C.de secun.nupt.dispositionem illius l.habere locum in Iudæa.per d.l.Iudæi.C.de Iudæ.

¶Et

17 ¶Et quod denique consuluit Bar.con.15.clementissimi,in 2.dubio,lib.1.Iudæam matrem posse esse tutricem filij,ex auth.matri & auiæ.C.quan.muli.tutel.offi. cùm Iudæi vtantur legibus Romanorum. & allegat quædam ex his quæ diximus. Imò verò fuerunt qui tenuerunt Iudæum posse esse tutorem Christiani,videlicet Raph.Fulgo.& Marti.Laud.in rub.ff.de inst.& iure.De quo videtur esse tex.in l.spadonnem.§.iam autem.ff.de excu.tut.

Iudæa an potest esse tutrix filiorum.

18 ¶Sed quantùm ad primũ de matre contrariũ tenuit Ang.Are.in §.præterea,col.25.ver.ex isto tex. Insti.de excep.vbi dicit se ita Bononiæ cõsuluisse:& id expresse sentire Iac.Bel.in suo summario. Sex his,licet,ait quidã Doc.Bononiæ non gustauerit,& fortasse intelligi de Barb. Quantũ autẽ ad secundum,quia multi dissentiũt,vide Ro.in l.pactum,col.4.vers.secundo induci potest,& ibi Corn.col.3.in sexta limitatione.C.de colla.Ang.Are.vbi supra.Io.Ana.in rub.de Iudæ.col.2.vers. numquid autem Iudæus,Bertha.in tract.gabel.in tertia parte prin.in octaua q.Socin.d.con.70.ad fil.Boly.in circũ.fit,in 1.no.de Iudæ.& lansime las.in d.rub.ff.de iust.& iure.

Iterum de matre Iudæa.

19 ¶Et in vniuersum,quòd ius commune & statuta locorum ligent Iudæos in materia illis conuenienti,tenẽt Pau.Eleaz.& Imo.in cle.1.de Iudæis,Laur.Rod.in c.consuluit,ver.146.de vsur.Dom. in c.1.§.vlt.eo.tit.lib.6.& in c.ius Quiritum.1.di.Ro.con.155.præmissum laudum,in fi.Ale.d.consi. 75.col.2.ver.confirma etiam prædicta,lib.2.Barb.d.con.63.libr.4.vbi eleganter consuluit adulterium Iudæi esse vindicandum pœna statuti eius loci,in quo cõmoratur:non mortis à lege Mosaicã statutæ.Soci.d.con.62.lib.j.& con.70.in præsenti consultatione,col.j.in d.his quę scribit in capite eiusdem con.eo.lib.j.Et apertè innuunt Pau.Ca.con.23.quia de defectibus,lib.2.Alexã. con.j.in causa & lite,lib.2.& d.con.71.eo.lib.2.& con.161.examinatis,per totum,eo.lib.2.dum casus quorundam Iudæorum definitionibus iuris communis & statutorum locorum , in quibus commorabantur,definiunt.

In vniuersum Iudæos teneri legibus & statutis locorũ. Iudæi adulterũ qua pœna vindicandum.

20 ¶Sed & apertius id declarant qui dicunt Iudæum qui Christianam , aut aliam alterius religionis compresserit,non esse morte puniendum,secundùm legem Mosaicam , de qua Num.25.& in c. nos si incõpetenter.§.his ita respondetur,le 2.quęst.7.& in c.nos.25.q.5.sed aliter arbitrio iudicis, ex legibus vel statuto loci,si quod sit.Ita enim voluit Oldrad.cons.omnium postremo , qualiter puniatur Iudæus.Alex.d.consi.99.col.2.lib.6.& late consi.decimotertio,attentis his,per totum,lib. 7.Corne.cons.114.licet primo aspectu.col.vlt.lib.j.Barb.d.consi.63.lib.4.Soci.d.consi.62.lib.j..Philip.Deci.in c.j.col.7.ver.& aliàs dubitatum fuit,de constit.in 11.lect.& in c.consuluit,le 11.de appel. & Hipp.Marsil.d.con.101.col.5.ver.sed posito.libr.1.D.Boer.deci.316.si quis volens,col.3.

Iudæi cõcubitus cum Christiana qua pœna puniendus.

21 ¶Et vt specialiùs loquamur de successione. Sunt & qui in ea sequendũ dicũt statutũ loci si quod sit,aut ius commune:non etiam legem Mosaicam Ita enim nuncupatim voluit Imo.consi. omniũ 1.in casu præmisso,ad fi.vterqi Raph.Fulg.& Co.in quodam con.prout illos allegat Cornel.in l. maximum vitiũ,in fi.C.de libe.præter.& con.210.in hac consultatione,col.pen.lib.j.& consi.15. quod est eodem initio,col.2.ver.nam ius diuinum,libr.2.sed illorũ con.non reperi.In hac quoqi sententia fuit Io.Ana.in c.Iudæi,le 2.col.vlt.de Iudæ.vbi ad hoc inter cætera allegat,tex.in §.1. in Authen.de Quæstor.ibi,ciuitas nostra populosa turbis diuersorum hominum:ex quo colligitur populares ciuitatis dici extraneos & aduenas illic commorantes,vt etiam per illum tex.not.Bal. in d.l.3.§.hæc verba,in fi.ff.de neg.gest.& in c.j.§.dominus verò,tit.de for.fideli.vbi illum text.ad hoc dicit sing.Bal.licet contrarium ipsemet tenuerit in rub.C.qui accu.poss.vbi dicit illum text. loqui in casu speciali.Idem quoque voluit.Corne.in d.l.maximum vitium,in fi.Alex.d.con.99. col.j.ver.sed præmisis non obst.lib.6.& d.con.13.lib.7. Geor.Nat.in repe.cap.quanuis,in n.chart. ver.23.quæro.de pactis,lib.6.Soc.d.con.62.lib.j.Carolus Ruin.consi.159.super col.vlt.nu.13.libr.5. Benedi.in repe.c.Raynutius,in verbo,duas habens filias,nu.139.de test.Hippol.Marsi.d.consi.101. col.vlt.vbi & ex hoc dicit post alios,statuta excludentia fœminas existentibus masculis, habere locum in Iudæis. Quibus adde quod scribunt Pet.à Bel.Perti.& Cy.in l.celebrandis.C.de nupt. natos ex duobus consobrinis inter Iudæos non succedere parentibus.Nam Iudæi(inquiunt) debent contrahere secundùm ritum Romanorum.l.Iudæorum.C.de Iudæis.

In successionibus Iudæorum statuta locorũ esse seruanda, si quæ sint:sin minus, ius cõmune.

Statuta repellẽtia fœminas existẽtibus masculis habẽt locũ in Iudæis.

22 ¶Alij tenent legẽ Mosaicam esse seruandam in successionibus Iudæorũ,vtpote quæ sit eorũ priuata lex,quæ derogat iuri cõmuni,sicuti statuta ciuitatũ.l.omnes populi.ff.de iusti.& iure,& l.de quibus.ff.de legib quemadmodũ,& species generi,c.generi,de reg.iur.lib.6.cum fi.Et quia etiam suis legibus à Romanis sunt relicti.l.in synagoga,ibi,Iudaicæ legis,& in l.Iudæos,ibi,ritus suos,& ibi.amissuri permissa hactenus.C.de Iudæ.Vnde in c.omnia,in fi.12.di,Iudæi non humanis constitutionibus,sed diuinis & veteris testamẽti subiiciuntur,sicuti & per illũ tex.no.gl.in c.vlt.8.di. Et facit etiam tex.in c.qui syncera,ver.Iudæi.45.di.& in c.non satis,34.q.2.& in c.j.35.q.1.vbi & gl. in verbo,peruenit,colligit Iudęos non ligari canonibus, sicuti & hoc cõprobat illud Euangelicum Io.18.à Pilato pronunciatũ,qui vices Imperatoris gerebat,Accipite eũ vos,& secundùm legem vestram iudicate.Et quod postea c.seq.à Iudæis dictum,Nos legem habemus,& secundum legem nostrã debet mori.Nam & scriptũ fuerat Nume.27.Erit hoc sanctũ filiis Israël lege perpetua.Et facit etiã tex.in d.c.gaudemus,& in c.vlt.cum gl.de diuor.& in c.de infidelibus,etiam cum gl.de consan.& af.& c.vlt.qui filij sunt legi.Neqi obstat,aiũt,d.l.Iudæi.C.eo.tit.& similia iura,quia intelliguntur,cùm est cõtentio inter Iudæum & Christianum,vel etiam inter eos tantùm in casu quo nihil disponit lex Mosaica : aut si disponit , tamen ea est legibus Rom.expresse reprobata.

Alia opin. Legem Mosaicã in successionibus Iudæorum seruandam.

23 ¶Et ita,nuncupatim in materia successionũ consuluit Io.Calder.con.30.sub tit.de testa.quod etiam omniũ con.459.incip.an si Iudæus dicitur etiã consuluisse Sal.in quodã con.inci.Mathelias Hebræus ciuis Perusinus:& illi con.subscripsisse Fran.Rãpo.Gaspa.Cald.& Ioã Fanm.Idẽ quoqz fecerunt consuluisse Pet.Anc.con.in ei.decessit Iudæa ab intestato,& ei quoqz subscripsisse Iacõ.Salo quod tamẽ con.non reperi inter con.ipsius Anc.Sed & idẽ tennit Flo.in d.l.maximũ vitiũ.C.de libe.præte.vbi & ita se consuluisse testatur,cũ Pet.Anc.Raph.Fulg.Gaspa.Calde.& Imo.in casu 36.miliũ ducatorũ,& ipsius con.reperitur hoc capite,dubitari dicitur mortuo Hebræo,cuius testimento subscripsit ipse Imo.hoc initio,visis quæ superiùs cõsulta.Idẽ præterea tenuit Io.Calde.con.3.ban si Iudeus,tit.de testa.Alex.in l.j.col.8,ver.circa tertiã partem,& ibi quoqz Ias.col.6.ver.quid autem de lege Mosaica.ff.si cert.pet.Corn.con.127.viso supradicto themate,col.vlt.ver.& hoc etiã reperitur,lib.j.& d.con.210.col.pe.ver.quod saltẽ videtur dicendũ,eo.li.j.& con.13.ad huius conspirationis euidentiam,col.4.li.2.& d.con.115.col.2.lib.2.& con.150.circa præsentẽ consultationẽ,col. 2.ver.licet igitur fiat.eo.lib.2.& con.172.in consiliis,col.2.ver.nã quando statuta,eo.lib.2.& consi. 180.in hac cõsultatione,col.vlt.ver.sed addo vsqz ad fi.con.eo.lib.2.& con.223.licet breue sit,col. 2.ver.potest etiam lib.3.& con.323.in præsenti,col.3.ver.& ita aliàs,eo.lib.3.Barb.d.cons.15.col.j.li. 1.Car.Alex.in c.de infidelibus,in 4.no.de consan.& affi.Ias.in l.qui se patris, col.4.versi.& nota quòd inter Iudæos.C.vnde lib.Feli.in c.j.col.10.ver.fallit 5.de constr.& in c.Iudæi,le 2.col.1.vers. extrà gl.de Iudæis.Laurus à Palaciis in tract.statutorum fœminas excludentium col.antepe.Ioã. Campez.in tract.eiusdem tit.q.36.an prædictum statutum,& iterum q.60.eadẽmque vlt.Rochus Curt.in repe.c.vlt.char.37.ver.15.quæro, de consue.Thom.Ferrati.in tract.cautel.c.24.& nouissimè,Vigilius Zuichemus in §.sed hæc,in gl.j.in fi.Insti.de exhe.libe.

24 ¶Nec in successionibus tantùm,sed & semper aliàs vbi lex Mosaica reperitur quicquam statuisse,eam inter Iudæos imprimis seruandam esse censuerunt præter illos,Bal.con.316. quia sæpe reuocatur,lib.j.cui subscripserunt Io.Ligna.Gaspa.Calde.Io.Fant.& alij præclari Doc.Cald.con.10. incip.lex Mosaica.tit.de consti.& vt à plerisque citatur,licet non reperi,con.11.factum super quo consilium petitur tale supponitur,Mathelias,eo.tit.& con.2.consuetudo quę habet,tit.de consue. Saly.loquens de gradibus prohibitis in matrimonio.in d.l.vlt.ff.de rit.nup.Pet.Anc.con.272. de titulis criminum,col.2.Flori.in l.item in potestate.ff.de his qui sunt sui vel alii iuris.Corn.con.65. licet in hac consultatione,col.2.ver.insuper dicta prima,& multis seq.lib.2.Alex.cons.2.visis dubitationibus,col.vlt.lib.2.& con.6.super præmissa dubitatione,col.j.& seq.lib.6.Barb.con.65.illud in medium referam.col.3 ver.quinimo consideret,vsque ad fi.con.lib.2.Soci.in d.l.j.col.5. ver. ad supradicta.ff.si cer.pet.Io.Campez.in suo tractat.de dote,q.totius operis vlt.vbi ita dicit fuisse seruatum Mantuæ,in ardua quæstione,anno 1461 & Lud.Gozad.cons.24.quæritur an Dauid,col.3. nu.10.& Rochus Curt.in repe,d.c.vlt.in 15.q.de consue. secundum id intelligens quod suprà diximus in prin.vt scilicet ius commune vel statuta loci apud Iudæos sint seruanda,in quibus casibus lex Mosaica specialiter non prouiderit.

Et aliis sẽper

25 ¶Et in hanc partẽ videntur inclinare Inn.Host.Io.And.Pan.& cæteri in c.quod super his,de voto,dicunt,quòd si Iudæi quicquam cõmiserint contra vetus testamentũ,potest eos Papa punire, & sequitur Fran.Are.qui hanc rem latè disputat con.158.copiosè,in j.dubio. Et similiter ij qui dicunt Iudæos inter se debere obseruare probibitiones matrimoniales legis Mosaicæ,nõ legis Ciuilis,vel Canonicę.Itẽ Host.in summa de Iudęis.§.in quibus tolerẽtur,ver.sed addit lex.Io. And. Pan.& alij in c.literas,de resti.spo.Arch.in c.peruenit.30.q.j.vbi ex hoc dicit,quòd ideò Iudæi licitè contrahunt matrimonia cum suis cõmatribus.Alb.in rub.C.de Iudæ.in prin.Bal.con.428.inquisitio,lib.5.vbi dicit Iudęum non esse puniendum,ob id quòd misso libello repudij aliam vxorem viuente prima duxerit,ex lege Mosaica.Panor.in d.c.de infidelibus,in j.not.per illum tex.de consan.& affi.Flori.in d.l.item in potestate.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.& Barb.consi.13. illud in medium,lib.4.& Philip.Deci.in l.conditioni,in 2.no.C.de insti.& substi.

Puniuntur Iudæi si quicquã cõmiserint aduersus vetus testamentum. Iudæi in suis matrimoniis legem Mosaicã obseruant. Iudæus mittit libellum repudij,& aliã uxorẽ ducit. Qui tenẽt Iudæos in matrimoniis sequi leges nostras.

26 ¶Quanquam contrarium tenuerunt Pet.à.Bel.Pert.& Cy.in l.celebrãdis.C.de nup.Sal.& Raph. Fulg.in l.nemo,la 1.C.de Iudæ.& Imo.con.3.illud in dubium reuocatur.Ex quibus Pet.vbi suprà dicit quòd nisi Iudęi contrahant matrimonium secundùm ritum nostrum,liberi eorum non eis succedunt.Et omnes quidẽ propè,per tex.in d.l.nemo,quæ ad id videtur expressa,nisi dicas eam tantùm intelligi in vno casu,videlicet ne Iudæus duas simul vxores habeat,vt etiam dicas secundùm Host.vbi suprà,quòd lex Ciuilis id prohibet,sed Canonica permittit,per d.cap.de infidelibus,& c.gaudemus,in prin.de diuor.vbi est etiam tex.expressus.

27 ¶Hinc manare videri potest,vt iuramentum Iudęi non confirmet contractus,pacta,& renuntiationes,quæ alias per iuramentum confirmantur,vt in casu c.quamuis de pactis,lib.6.ex quo confirmatur pactum de non succedendo,si iuramentum interuenerit,voluit Philip.Corn.in l.pactũ quod dotali,col.2.ver.sextò limita.C.de collat.& cons.37.in hac consultatione,col.3.versi.& licet iuramentum,lib.3.& D.Benedi.in repe.c.Raynutius,in verbo,duas habens filias,nu.289. de testa. qui quidem innituntur authoritate eorum quos in seq.ver.citabimus.

An iuramentũ Iudæorũ confirmet suos contractus.

23 ¶Nam & plurimi dicunt in casu auth.sacramenta puberũ.C.si aduer.vendi.etiã non confirmari contractum iuratum inter Iudæos,sicut à multis dicitur voluisse Bal.in c.j.§.item sacramenta puberum,col.3.ver.quæro nunquid ista,& ibi Matth.Afflict. in gl.4.col.5.num.63.tit.de pace iur. fir.

De eadem re.

& haud

& hauddubiè voluit Ro.d.con.155.in fi.Pau.Ca.con.90.visa quadã scriptura,col.2.li.2.Maria.So.
con.65.circa primã quæstiouẽ,col.pe.ver.postremò quòd iuramentũ,vbi hoc dicit sing.& Bar.ip
sius filius.con.seq.frustra plenitudini,col.antep.ver.secũdus effectus,& col.seq.vet.postremò hęc
omnia,& con.119.præsupponitur,eol.6.ver.& in simili,li.4.Corn.d.con.37.col.3.ver.& iuramen-
tum Iudæorũ,lib.3.vbi generaliter dicit cõtractus nullos & inualidos non cõfirmari iuramento
Iudæorum.& Philip.Dec.in d.c.j.in 2.lect.col.4.versi.infertur etiam,de const.Carol.Rui.con.159.
super eo.col.3.nu.9.& 10.lib.5.Ant.Corse.in repe.c.grandi,col.18.de supp.negl.præla.lib.6.

29 ¶Verùm hæc quæ diximus de confirmatione huiusmodi contractuũ,non sunt omnino indubi
tata.Nã de his admodũ dubitat Io.Ana.qui nil audet asserere,in c.vlt.col.3.ver. vltimò quæritur,
& seq.de Iudæis.& similiter Steph.Bertran.con.10.ponitur in facto quod dudum,nu.5.li.2.Et nõ
obscurè videtur contrarium voluisse Bal.quicquid illi dixerint,in d.§.item sacramenta.dum po-
stea quæ dicit pro priori op.confestim subiungit,vel dic cõtrà,quia arctat eos Imperator, vt hic.
& l.quoniam.C.de hære.& ita illum intelligit Iac.Alua.ibi.Et id quoq; apertissimè voluit Imo.d.
con.1.col.3.ver.item non videtur,iunctis his quæ dixerat col.2.ver.item.quintò dici potest.Ro.si-
bi contrarius in d.l.pactum,col.4.ver.secundò inquantum.& ibi latè Philip.Dec.col.4.vers.nonò
limitatur.C.de collat.& idem Ro.in l.qui superstitis.ff.de acq.hær.Io.Ana.in c.vlt.in fi.de Iudęis,
Corne.sibi contrarins,con.45.duo principaliter,col.2.ver.nam ex quo,lib.j.Barb.d.con.15.col.2.
ver.& si dicat quispiam,lib.2.& Fran.Curt.Senior in repe.d.auth.sacramenta,col.pen.ver.octauò
limitatur.& Stepha.Bert.con.233.ponitur in facto quod pridem,col.2.versi.nec opponat aliquis,
lib.j.Et facit quòd Iudæi debent iurare de calumnia vt cæteri,vt expressè dicit Specul.tit.de iura.
calum.§.restat,vers.sed pone Iudæus.& Pet.Anc.in c.2.col.j.versi.nunquid autem Iudæus,eo.tit.
lib.6.Facit etiam quod ex Imo.diximus suprà num.14.hucque spectat.

De eadem re.

Iudæi iurãt de calumnia.

30 ¶Verùm si prior sentẽtia vera sit,tamẽ ex alio fonte deriuari videretur,q̃ quòd ius cõmune Ro.
non sit seruandũ à Iudæis.Nempe quòd in his quæ concernunt vinculũ animę,cuiusmodi sunt
illi casus,non comprehendũtur Iudæi,vt dicit gl.in c.sæpe.28.q.1.quam sequũtur omnes vbique,
vtpote qui sunt extra ecclesiam,nec ad nos quicquam attinet de his qui foris sunt iudicare,vt di
ctum est à D.Paulo.1.ad Cnrint.5.c.& repetitur in d.c.gaudemus,de diuort.& in c.multi.2.q.j.

Iudæi non cõprehenduntur in his quæ respiciunt uinculum animæ.

31 ¶ Qua etiam ratione tenent multi.c.quanquã,de vsur.& alia huiusmodi iura de vsuris loquẽtia,
nõ procedere in Iudęis,videlicet Pet.Anc.in c.ea quæ fiũt,col.15.in 6.q.de reg.iur.lib.6.vbi idẽ di-
cit de iuramẽtis,decimis,& aliis id genus vinculũ animæ respicientibus.Flo.in l.vlt.C.de Iudęis,
Io.Ana.in c.super his,col.j.de Iudęis.Fran.Are.cõs.157.copiosè,col.3.ver.& per hæc & ferè perto
tum.Soc.d.con.70.col.vlt.li.1.Io.Bapt.Sanseuer.con.seq.cor mundũ,& c.super quæstione. Ale.e-
tiam cõseq.super præmissa,quod & ponitur in li.6.con.eiusdẽ con.itẽ 6.Idẽ Soc.con.119.præsup-
ponitur,col.6.ver.vndecimò clarũ est,lib.4.De quo tamen dubitat Philip.Dec.in.d.c.j. de const.
in 2.lec.& apertè cõtrariũ tenuit idẽ Deci.in c.j.col.13.ver.circa primã q.cum multis seq.de prob.
& in l.j.col.4.vet.& circa dispositionẽ.C.de eden.& in d.l.pactũ,vbi suprà.C.de colla.& ante eũ
Domi.in c.j.in fi.de vsur.lib.6.& ante vtrunque gl.in cle.j.in verbo,censura.& rursum in verbo,
hæreticum,& ibi Car.Flor.in 8.q.Imo.& Panor.eo.tit.& Bald.in l.j.§.rationes.in fi.ff.de eden.

Iura loquẽtia de usuris non cõprehendunt Iudæos.

32 ¶Eadem quoq; ratione respondit Pau.Cast.d.con.90.li.2.quòd si aliàs iuramentũ haberet eam
vim vt faciat valere donationẽ excedentem quingentos aureos sine insinuatione,vt multi existi
mant,quos tibi latè congessi in rep.l.si vnquã,in prin.nn.138.& quãuis legibus C.de reuo.donat.
id tamen non procederet in donatione Iudæorum.Similiterq; Ro.d.con.155.in fi.tenet non obli
gari Iudæum ex iuramento apposito in compromisso.Et Maria.d.con.65.col.pe. quòd donatio
inter virum & vxorem quæ,vt iam diximus suprà num.9.& illud non valet etiam inter Iudæos,
non confirmatur iuramento eorum,licet inter Christianos confirmetur. Et Stepha.Bertr.consi.
340.etiam si pro obseruantia,in fin.libr.2.Iudæos super contractu iurantes non teneri pœnis.l.si
quis maior.C.de transac.contra quod dixi ex sententia Corn.suprà nu.15.

Iuramentũ Iudæorũ non tollit insinuationẽ donationis.

Donatio inter uir.& uxo.nõ cõfirmatur iuramento inter Iudæos.

33 ¶His accedit quod tradit Arch.in c si quis suadẽte.17.q.4.Iudæos non teneri ea cõstitutione, per
d.c.gaudemus,& sequitur Colle.in c.in audiẽtia,extrà de sent.excõ.Quódq; respõdit Bal.cõs.110.
statuto cauetur quòd nullus artifex,libr.4. quòd statutũ prohibens artifices in certis festis artem
exercere,non comprehendit Iudæos,qui ad dies festos legis Mosaicæ tantùm tenentur.De quo
tu vide Bertha.in tract.gabel.parte 7.q.17.vbi erranter allegat Fed.Senen.pro Bald.nisi Fed.aliud
simile con.fecerit eiusdem initij,qnod tamen non reperitur inter ipsius con.

Iudæos nõ teneri.ea si quis suadente.

34 ¶Ex his autẽ omnibus potes concludere,legẽ Mosaicam disponentẽ de successione primogeni
torũ obtinere inter Iudæos,sicuti & alias leges Mosaicas:nisi si quid nostris legibus fuerit expres
sim de Iudæis cõstitutũ,vt in casibus annotatis per Arch.in c.pagani.2.q.7.At vbi deficit lex Mo
saica,tunc debent seruari statuta loci,in quo morantur,si quæ sint:aut si desint,ius commune, in
his quæ ad Iudæos,vt ad cæteros,adaptari possunt:siue ea sint fauorabilia,sine odiosa, vt constat
ex multis quæ addnximus,licet de fauorabilibus dubitauerit Soc.d.con.62.in 3.dubio,lib.j.

Principalis quæstionis decisio.

35 ¶ Et hæc vera esse arbitror,quò ad casum nostrũ attinet,siue omnes filij eius Iodæi,de cuius suc-
cessione tractatur,sint & ipsi Iudæi,siue Christiani,siue primogenitus tãtũ Christianus,siue è di-
uerso cæteri tantùm. Nam cùm differimns de successione aliquorũ certæ cuiusdam cõditionis,
status,aut qualitatis,eius tantũ conditio,status,qualitas inspicitur,de cuius successione quæritur:

Et quid si defunctus erat Iudæus,sed filij aut quidam ex iis Christiani.

nisi aliud de hæredibus disponitur. Verbi gratia,ex statuto vel consuetudine aliter in succesionibus nobilium,aliter plebeiorum succeditur.Illud tantùm quæritur, an defunctus erat nobilis, an verò plebeius.nec refert sint hæredes nobiles nécne, vt tractauimus in §.8.tit.de successionibus,consuetudi.Pictaui.vbi nobilis succedit plebeio,tanquam inter plebeios : & è contrario.

De eadem re.

36 ¶Et hoc quoque de iure communi probatur per not.in simili per Imo.in c.quod clericis,de foro compet.dum quærit an statutum præferens mares fœminis in successionibus , habeat locum in successione clericorum, & Signo.Homo.con.166.incip.quæstio disputanda,col.3.ver.sed si tu ponis ipsum, vbi differens an & quando statuta super successio uibus facta trahantur ad forenses habentes bona in loco statuti:dicit inspiciendum esse locum eius , de cuius succèsione disputatur,non hæredis,per multa iura quæ illic allegat.

De eadem re.

37 ¶Nam aliàs semper in successionibus,vbi sunt diuersa statuta,ea tantũ respicimus,quę cõcernunt aut personã defuncti,aut bona ipsius:nunquã autem ea,quæ ad hæredes tantùm pertinẽt.Nisi vt quibusdam placuit,statuta in personã hæredũ disponant:quo etiam casu,si is de cuius successione agitur,subsit statuto quod præfert primogenitũ vel origine,vel domicilio,vel aliàs, inspicitur institutum eius loci,quantùm ad bona ibi sita,vt plenissimè no.per omnes iu l.j.C.de sacro.eccl. & latissimè disputauimus suprà q.46.At in casu nostro Iudæus mortuus subest statuto legis Mosaicæ quæ præfert primogenitum,quæ quidem lex vtpote vniuersalis, quantùm ad bona Iudæorum,ad omnia bona extenditur,vbicunq; sint sita,non inspectis statutis locorum, aut iure communi,vt suprà diximus.Igitur reliquum est,vt lex defuncti,non hæredum sit inspicienda.

De eadem re.

38 ¶Prętereà aut primogenitus est Christianus,& hoc casu hauddubiè potitur priuilegio legis Mosaicæ vt etiã fatentur qui de hac re scripserũt.Aut verò est Iudæus,sicuti pater & secundogenitus Christianus:& tunc cùm lex Mosaica iniecerit vinculũ ante religionem Christianam ab isto assumptã:consequens est vt ea quoq; posteà locum habeat,vt in simili voluit Io.An.in regula,sine culpa,in vlt.quæst.de reg.iur.lib.6.cum multis concord.quos videre poteris suprà in 43.q. princ.

De eadem re.

39 ¶Deinde ius Primogenituræ etiam viuente patre est in rerum natura productum , ita vt eo priuari ne à patre quidem possit,vt latè ostendimus suprà q.21.& alibi sæpe. Idque maximè procedit in eo iure delato à lege Mosaica , vt quod maxima ex parte iam in vita patris primogenito competit,vt patet ex his quæ diximus suprà in præfatione , nu.12.sed vt de antiquioribus. Igitur cùm huiusmodi ius cùm primũ natus est primogenitus,in eius persona iam radices egerit, sitq; ideò stabilitum,firmatũ,quæsitum:vt etiam ex multis apparet,quæ diximus in 40.q.cùm in multis locis,tum in 24.ratione pro nepote,atque etiam in vlt.& in respõsione 6.rationis pro patruo. & adfirmat Alex.con.visa facti narratione,col.4.ver.nam ius primogenituræ,lib.2.per not.in ca. quàm periculosum.7.q.j.Quis feret primogenitum hunc suo iure priuari sine suo facto, contra l.id quod nostrum est.ff.de reg.iur.cum sim.

De eadem re.

40 ¶Adhęc si hoc dicamus,facile fiet fraus legi Mosaicę,cui & pater & filij primũ subditi sunt.Nã secundogenitus,vt æqualiter cum primogenito succedat, & ita fraudẽ legi faciat, quę huiusmodi ius defert primogenito, sese simulatè quidẽ & non ex animo nostræ religioni & fidei mancipabit:quod ferendũ non est.Sicuti nec quòd Iudæus Christianus factus nõ puniatur ex delicto antè perpetrato,vt multi voluerunt,hanc inter cæteras fraudis præsumptionem adserentes, de quo latè per omnes in c.gaudemus, de diuort.cum multis concord.à me congestis in commentariis Consuet.Picta.tit.j.§.j.in 25.causa minuendæ pœnæ.Et facit tex.in l.j.C.de his qui ad eccl.consu. & not.per Barto.& alios in l.j.ff.de pœnis , in illa q.de eo qui se clericum fecit post perpetratum delictum:cum concord.ibi adductis per ipsum Bart.& alios recentiores.

De eadem re.

41 ¶Postremò ita sensisse videntur recentiores in d.c.Iudæi,le 2.de Iudæ.si non oscitanter rẽ ipsam expendamus.Nã primũ is tex.innuit,& etiã ex eo no.Io.An.& Pan.ibi, & gl.in c.Iudæorũ. 28.q.j. quòd Iudæi baptisati nõ perdũt ius agnationis,ideóq; debent succedere parẽtibus aliísq; consanguineis,perinde ac si Iudæi permansissent.Hincq; occasione sumpta quærit Io.Ana.an seruandũ sit in huiusmodi Iudæorum successione statutũ loci,in quo morátur,quod repellit fœminas stãtibus masculis:sicuti & itidem facit lex Mosaica,Nume.27.& concludit quòd sic.Fely.autẽ inibi multorũ authoritate suffultus contendit legẽ Mosaicã non in ea tantũ specie,sed& aliàs semper in huiusmodi successionibus obtinere. Attende igitur primum casum illius c.nimirũ loquentis de Iudæo baptisato,deinde quid inde subinferant Doc.filium videlicet Iudæi baptisatum succedere patri.Postremò quid in ea sciscitantur,an scilicet sit seruãda lex Mosaica iu huiusmodi successionibus,quod fatentur. Et non dubitabis,vt reor,quin senserint id procedere in c.ex quo ea quæstio veluti deriuata est,præsertim cùm aliud in eo ipso casu expressim non dixerint.

Iudæi an arceantur dignitatibus.

42 ¶ Vnũ est autẽ quòd Iudæorũ filios iure primogenituræ posset videri arcere,quoniã scilicet primogenitura est dignitas,vt dicit gl.in c.quàm periculosum.7.q.j.& omnes qui de ea loquũtur.Dignitatis autẽ & honoris prorsus expertes Iudęos pronũtiat.l.vlt.& ibi Doc.C.de Iudę.& c.nulla. 54 di.Ideo nec iudex esse põt,gl.in §.j.& ibi doct.in auth.iusiu.quod præst. ab his.Nec doct.Bar. in d.l.vlt.C.de Iudæ.& in l.generaliter.§.vlt.ff.de Decu.& in l.omnes.la 2.C.de Decu.& in proœ; C.§.hæc quæ necessariò col.3.ver.quæro, circa hæc.Ang.in d.§.1.in auth.iusiu.quod præst.ab his, col.2.Pan.in c.cũ sit,in 1.no.ext.de Iudæ. Nec aduocatus.Bar.in l.vlt.C.de post.& alibi quoq; diximus.Quibus nihil officit l.generaliter.§.vlti.ff. de Decuri.quæ ad honores admittit, qui Iudaicam

cam superstitionem sequuntur. Quoniam nõ de Iudæis intelligitur, sed Christianis, qui in Iudæa primùm fuerant: Ideóque Iudaicam superstitionem sequi dicũtur à Iureconsulto, vt eruditè, eleganter, & copiosè ostendit And. Alc. lib. dispunctiouũ 3. c. 8. & in l. quidam ignauiæ. C. de Decur. lib. 10. vt interim omittam quid super ea scripserint gl. & Bart. & idem Bart. in d. l. omnes.

43 ¶ Sed hic obex nihil hic obesse potest, quoniam & d. l. vlt. C. de Iudæ. intelligitur de dignitatibus publicis, nõ autẽ priuatis, vt apertè probat ratio illius quæ huiusmodi est. Nc acquisiti sibi officij authoritate muniti aduersus Christianos, &c. vt bellè expẽdit Ias. in rub. ff. de iust. & iur. col. 2. vers. cõtra Bar. & ante eũ Alb. post Iac. Ra. quos tamen nõ citat in l. itẽ in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. At ius hoc si dignitas sit, ea prorsus priuata est, non publica, vt palàm est omnibus.

Et quibus.

SEXAGESIMASEPTIMA QVAESTIO.

1 SExagesimoseptimò quæro, Quia suprà dictum est in 6. q. nu. 10. hãc partem, posse emphyteosim ita concedi, vt solus emphyteutæ primogenitus succedat. Quid si fuerit cõcessa emphyteusis aut feudũ duobus fratribus, ea lege, vt filius maior natu alterutrius solus succedat: an tunc primogenitus vtriusque succedat, an alterius tantùm, qui videlicet maior erit ætate? Quæ res minimè erit obscura iis, qui latinitatem intelligunt: nec eam huc adscripsissem, nisi comperissem Socin. virum summæ eruditionis in legibus bis in hac re veluti quadantenus dubia consuluisse. Is enim primùm cons. 87. visis inuestitura feudi, col. 3. vers. circa secundum deinde, & seq. consil. lib. 3. concludit, re iã aliàs coocertata, solùm eum succedere, qui ex duorum fratrum liberis est omnium maximus natu. Hanc enim esse illius dictionis alterutrius significationem, vt vnum tantùm includat, per l. si ex toto. §. 1. & ibi Bart. Ang. & Paul. Castr. ff. de leg. 1. & in §. sed si ab alterutro vestrum, Instit. de rer. diui. & clariùs in c. cùm contingat, de rescript.

Si concessa sit emphyteusis duobus fratribus ea lege ut primogenitus alterius succedat.

An primogenitus alterius an utriusque succedet.

Dictio alteruter.

2 ¶ Item & hoc quoq; indicare verba illa maior natu, quæ vni tãtùm cõueniunt per l. qui duos, in prin. ff. de reb. dub. Præterea & hoc adstruit intẽtio concedentis, ne cõtingat feudũ per diuisiones dimioui, iuxta no. in c. præterea ducatus, tit. de prohi. feu. ali. per Fed. & in c. licet, de votu. Ad hæc si cõcedens voluisset duos succedere, ita expressisset, arg. l. 1. §. fin autẽ ad desinentis. C. de cad. tol. Deoiq; dictio, solus, de vno tantùm intelligitur, cùm sit taxatiua, & aliorũ exclusiua. l. aduersus. C. si aduer. rem iudi. & l. his solis. C. de reuo. don. & c. quæ sunt, de verb. sig. cum si. Hæc fermè Soci. quem & satis sequi videtur dum illum simpliciter allegat Alc. inter cons. Hiero. Grat. cons. 8. ver ba priuilegij, ad fi. lib. 1. Quibus & ego assentior propter naturam dictionis alterutrius, nisi aliter constaret de intentione concedentis ex aliis verbis præcedentibus aut sequentibus.

De eadem re.

Solus dictio.

SEXAGESIMAOCTAVA QVAESTIO.

1 SExagesimooctauò quæro, Quid si maritus & vxor maioricatum (vt appellant Hispani) constituerint, id est, bona quædam communia ita coniunxerint, vt in iis solus eorum primogenitus succedat. An poterit alter cõiugum sine alio huiusmodi maioricatum reuocare quantum ad suam partem, quam videlicet habet in iis rebus cõmunibus, pertinet, inuito aut inscio altero. An verò & vterque simul id possunt facere? Et primum quidem videtur vtrunque, aut etiam alterum posse id reuocare. Nam huiusmodi constitutio maioricatus censetur habere vim supremi iudicij. l. si filia. §. si pater. ff. famil. ercisc.

An alter coniugum sine altero possit reuocare maioricatũ quem simul constituerunt.

2 ¶ Est autem natura supremi iudicij mutabilis, sicut etiam testamẽtum mutabile vsque ad postremum vitæ exitum. l. 4. ff. de adi. leg. & optimus tex. loquens de voluntate non testamentaria quidem illa, sed quæ vim etiam habet postremi iudicij, in l. vlt. ibi, si donec vixerit, in eadem permaserit voluntate. C. de pact. Et quòd huiusmodi voluntates etiam circa testamentum sint mutabiles, consuluit Oldr. in simili fermè casu, cons. 231. vt eius de quo quæritur, post prin. Nec dubium est, si duo simul testamentum suum confecerint, posse alterum, quantùm ad se pertinet, illud testamentum reuocare, velit oolit alter.

Postremum iudicium etiam extra testamentum.

3 ¶ Nec id impedit principis authoritas. Quando & testamentum factũ consentiente aut authoritatem accommodante principe, reuocari tamen potest inscio principe, per l. omnium, vbi & hoc not. Bar. Bal. & alij, C. de testa. Quod & tradit Bart. & post eum Saly. Raph. Paul. Cast. & cæteri recentiores, distinguentes tamen, in arg. posse statuentes solos reuocare statutum ab iis factum de consensu principis, ab ipso confirmatum. De quo & per eundem Bart. in l. omnes populi, in 3. q. quartæ q. princ. vers. iuxta prædicta quæro. ff. de iust. & iure. & Pan. in c. accessissent, col. peo. & ibi Fely. in 3. not. de const. cum concord. vtrobique adductis per ipsos recentiores.

Testamẽtũ factũ authoritate principis potest eo inscio reuocari.

4 ¶ Et hinc quoque videmus, quòd si filiusfa. rem suam cum consensu patris (is enim requiritur) donauerit causa mortis, potest ipse filius patre inconsulto huiusmodi donationem reuocare, vt constat ex no. per Dy. Cy. Saly. & alios, in l. nec fratris. C. de don. caus. mor. & per Bar. in l. 2. §. 1. in 4. q. ff. de donat. Raph. Ful. & Coro. in l. seruum. C. qui test. fac. poss. & alibi plenè disseruimus in tract. de Legib. Connubial. & iure maritali, in gl. 3. in verbo, *contrahere*. in 6. quæst.

Filiusfa. potest solus reuocare donationẽ causa mortis à se factã cum cõsensu patris.

5 ¶ Nec huic quoq; obstare videtur quòd vir & vxor simul eodẽ supremo iudicio vel testamento id disposuerint, quia nihilo secius cẽsentur esse duo suprema iudicia siue testamẽta, scilicet alterũ viri, alterũ vxoris. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inof. test. & quod no. gl. in l. patris & filij. ff. de vulg. & pup. Vt etiam de pluribus simul cõtrahentibus dicitur in l. eò quod à multis. C. si cer. pet. Ita vt si alter eorũ decesserit, & confirmatũ fuerit id iudicium respectu ipsius, alter tamen quãtũ ad se pertinet, poterit reuocare huiusmodi supremũ iudiciũ, ac si ipse solus testatus fuisset,

Testamentum à duobus uno cõtextu factũ censetur esse duo testamẽta.

Si vir & uxor simul te-

ſtanu̅tum ſuū fecerunt uno mortuo, alter quātùm ad ſe, poteſt reuocare.

vt ex facto conſulit Steph.Bertr.conſ.329.ponitur in facto quòd nobilis,in 1.dubio,lib.1.Nam & aliàs reperta eſſet via qua quis ſe ita aſtringeret,vt nō poſſet reuocate ſuum teſtamentū, ita ſcilicet teſtando ſimul cum altero:quod tamen fieri noo poteſt.l.ſi quis in principio teſtamēti.& ibi nor.ff.de leg.3.& l.ſtipulatio hoc modo cōcepta.ff.de verb.obl.& l.cum donatione.C.de trāſact.

6 *Contra ſupradicta.*

¶ Contrarium tamen in hac ſpeciȩ noſtræ quæſtionis conſuluit Lud.Bolog.conſ.62. incip. cor mundum, &c. viſo igitur puncto, in 1.& 3.dubio. Mouetur iis potiſsimùm rationibus. primùm enim ptinceps hac inter cæteras ratione,huiuſmodi facultatem conſtituendi maioricatum coocesſiſſe videtur,vt memoria ipſius perpetuò io eorum deſcendentes,vt ipſe loquitur,conſeruaretur,ſicuti voluit Ro.conſ.29.incip.io cauſa maioriæ. Ex quo,ioquit Bol.infertur non tantùm priuatam eorum, qui authore priocipe maioricatum conſtituerunt, & ſuorum deſcendentium vtilitatem in hac re verſari , ſed & publicam principis coocedentis pro ipſius memoria conſeruanda,& eorum qui futuri ſunt ſub regimine maioricatus.

7 *Maioricatus d gnitas regitur eiſdem legibus, quibus & caput regni.*

¶ Item dignitates maioricatus reguotur iiſdem legibus,ſtatutis,& conſuetudinibus,quibus & caput regni,cùm ita intellexiſſe videtur concedeos. prout conſuluit Paul.Caſt.conſ.164.cuius initium eſt,in præſenti cauſa,col.1. & 2.lib.2. Regnum autem nullo pacto,nulla coouentiooe aboleri,alterarive poteſt,c.dilecti,de maior.& obed.& c.intellecto, de iureiur.& voluit Oldr.d.conſ. 231.in fi.Denique regnum & dignitates tegales indiuiduæ ſunt, c.imperialem. §. prætcrea ducarus,de ptohib.feud.ali.per Fed.cum multis concord.ſuprà à oobis relatis in 3.q. Ergo & maioricatus,qui caput ipſum ſequi debet,indiuiduus quoque eſt.

8 *Reſponſiones ad rationes Bolog.*

¶ Hæ ſunt in effectu Lud.Bolog.rationes,quibus noo admodum difficile eſt teſpoodere. Nam quantùm ad primam pertioet,Rom.conſil.ab eo allegato non id dicit ſimpliciter ad quod illum citat ipſe Bol. Sed ex verbis appoſitis in conceſsione maioricatus de quo ibi conſuluit, colligit principem eam conceſsionem feciſſe,vt memoria ipſius perpetuò maneret in deſceodentes eorum,quibus idipſum concedebat.Quæ res non eſt perpetua,nec generalis omnibus,nec eiuſmodi vt legem vniuerſalem ex ea faciat. Nec ſi talis eſſet,propterea cōcluderet ioibi publicam vtilitatem verſari. Quid enim commune eſt perpetuæ principis præſertim mali memoriæ , non quidem omnium,ſed paucorum quorundam cum publica vtilitate?

9 *Ad idem.*

¶ Sed fac hîc verſari publicā vtilitatē,num id impedit mutari quod legibus mutabile eſt? Si quis in teſtamēto quicquā legauerit,aut diſpoſuerit io publicā vtilitatem, num id prohibebit mutare aut prorſus reuocare teſtamentū? At maioricatus nec aboleri,nec diuidi,quēadmodum nec regnū,poteſt,vt aliis ratiooibus diſſertatū eſt.Fateor libēs equidē,vbi ſemel fuerit ſtabilitus, ſemel, inquā,id eſt,irreuocabiliter,quod nō niſi per mortē cōſtituentiū accidere poteſt. Illi enim quādiu viuunt,reuocare poſſunt quicquid inſtar ſupremi iudicij cōſtituerint,vt plènè probauimus.

10 ¶ Imò verò & ſi non in teſtamento,ſed in contractu vt puta matrimonij,vt fieri ſolet,id factum ſit,vt in ſimili volueruot Iaco.Aluar.& Card.Alex.in c.filij,in fi.tit.ſi de feud.fuer.contro.& latè diximus ſuprà in 8.principali quæſt.vbi multa videbis ad hunc quoque locum pertioentia,quæ hîc tepetenda non ducimus.

SEXAGESIMANONA QVAESTIO.

1 *An dominus poßit pro ſua primogenita filia maritanda collectā ſubditis imponere. Cōſuetudines diuerſæ de hac re.*

SExageſimotionò quæro,Quia ſuprà in Præfat.ou.135.viceſimoptimò, & ſeq. diximus filiam primogenitā ante cæteras eiſe matrimonio collocādam. An dominus poſsit ſuis ſubditis & vaſallis collectā imponere pro illa filia ſua primogenita nuptui tradēda,vt in multis locis Fraociæ nuncupatim conſuetudine cautum eſt.videlicet apud Pictauienſes.§.totius voluminis conſuetudinum eius gentis 169.Tutonenſes,tit.*de loyaux aydes* §.4.Ambiauenſes.§.76.Monſtrolienſes maritimos.§.57.Arteſienſes.§.26.Súntque aliæ cōſuetudioes id ius tribuentes pro primo matrimonio ſuę filiæ,ſine qualitate primogenitæ,vt Borbonienſes.§.344.& Marchienſes.§.130.Aliæ pro primo matrimonio ſuarum filiarum,vt Aruerpieoſes,titu.25.§.1.& 2. Aliæ pro matrimonio vnius filiæ tautùm,vt Burguodienſes,tit.1.§.4.& Britonienſes , tit.2. *qui eſt des droicts du Prince & autres Seigneurs*.§.37.Eſtque in eam rem conſtitutio Siciliæ, quæ incip.quamplurimum,quæ ſimpliciter dicit pro maritanda filia.

2 *Qui dicāt & id de cōmuni iure procedere.*

¶ Et certè de ea re oōnulli è noſtris ita loqnūtur,vt videri velint id ius de iure cōpetere.Et inter cæteros Roffred.Beneuent.in rubr.de ſacra.cuiuſlib.vaſal.verſ.iſti autem vaſalli. & poſt eum Io. Blanc.iu ſua ſum.tit.quib.mo.& iu quib.cau.feud.amit.§.erunt etiam quæ dicta ſunt. Spec.tit.de offic.ord.& tit.de maior.& obed.§.1.verſ.eodem modo.& iterū in tit.de feud.§.quoniam,col.pe. verſ.& nota quòd vaſalli.Hoſti.in ſum.tit.de immu.eccl.§. à quibus muneribus,col.1.vbi dicit & huius rei eſſe conſuetudinem propè generalem.Alber.in ſuo lexico,in verbo, dominus, verſic.1. Mart.Laud.in c.1.paulò ante fi.verſ.& eſt aduertendum,tit.an apud iudi.vel domi.Alex.in addit. Bart.in l.placet.C.de excuſ.mune.lib.10.& Iaſ.in l.placet,in 1.lect.col.1.verſ.& aduerte.& in 2.lect. col.4.verſ.& iuxta has.C.de ſacroſ.eccl.& nouiſsimè Zaſius in tract.feud.parte 7. cui titulus eſt, ad quid vaſal.domino tene.char.9.in paruis,verſ.tenetur etiam vaſallus.

3 *Caligula munera et collationes in dotē filia à ſubditis recepit.*

¶ Secundùm quā ſententiā Caius ille Caligula Imperator Romanus(ſic enim Diuis placuit)munera & collationes in dotem filiæ à ſubdins recepit,vt tradit Sueto.in vita illius,c.42.Et id quidem manaſſe videtur à Romulo vrbis cooditore , qui inſtituit patronos omnia pro clientibus facere debere,quæcuoque efficiunt parentes pro liberis. Clientes autem è diuerſo patronis ſuis

ad filia

ad filiarum dotem pecuniam cōtribuere, vt scribit Plutarch. in vita illius. Alibi autem in nostris commentariis consuetudinum Pictauicarum ostendimus, vasallos nostri temporis proximè accedere ad clientes prisci temporis.

4 ¶ Verùm alij id non admittūt, cùm nullo iure id cautū sit, & in his Io. And. in addi. Spec. in d. tit. de feud. vbi suprà. Pet. Iaco. in tit. de caus. ex qui. vas. &c. col. 11. in paruis, vers. audiui dici. & iterum eiusdē caus. ex quib. domi. deb. amit. propr. in 9. diui. feud. ad fi. Bal. in c. 1. §. similiter, & ibi Iac. Alua. & Card. Alex. tit. de capit. Cor. Paul. Castr. in l. neminem. C. de sacros. eccl. & in l. in nostræ, vers. & est arg. C. de stat. & imagi. & cons. 2. cum caussa istorum, col. 2. in fi. lib. 1. Guid. Pap. decis. 57. an vasallus. Card. Alex. in prælud. in feud. vers. sex tamen. Iac. à S. Georg. in tract. feud. col. 4. vers. sed an talis nobilis. Matth. Afflict. in d. constitut. Sicil. incip. quam plurimùm, in 6. not. Alber. Brun. cons. trigesimosecundo omnipotens, & d. dum quæritur an homines.

Qui dicunt id de iure non esse.

5 ¶ Et id certè verissimum est. Nam nec mater, vt dicunt Io. Andr. & Petr. Iacob. quibus locis suprà citauimus, tenetur dotare filiam, nec in eius dotem quicquam conferre. l. neque mater. C. de iure dot. Nec frater sororem, vt clarè colligitur ex l. cum plures. §. cum tutor, & l. seq. ff. de adminis. tut. & diximus latè suprà in 62. q. Adde nec filius matrem. l. n. §. præterea, vers. sed si minus, & ibi Nicol. Mat. & Bal. ff. de tutel. & ratio. distr. Guil. Cu. in l. 1. & ibi Bal. ad fin. ff. de inoffi. doti, cū aliis concord. à me adductis in nostris Legib. Connubialib. l. 2. nu. 6. cui respondens.

Authoris sententia.

Mater nō tenetur dotare filiam.

6 ¶ Et quià etiam regulariter non potest dominus suis subditis collectas imponere, secūdùm Pet. Iac. vbi suprà, deplorantem mores dominorum, qui quotidie satagunt exugere, vt dicit, sanguinem subditorum, & eundem titu. de caus. ex quib. dom. deb. amit. proprie. Oldr. cons. 224. factum tale est, quidam miles. Bart. in l. 1. in fi. C. de excu. mu. lib. 10. Alberic. in l. vlt. col. 4. vers. item quæro an habens. C. de iurisd. omn. iud. Bal. post Ricard. Mal. in l. cùm multa, in fi. C. de bon. quæ liber. per l. si priuatus. ff. qui & à quib. & l. domini prædiorum. C. de agri. & censi. lib. 11. & id Bald. dicit esse not. & ipse Bal. in l. his quibus. C. de fideicom. hære. Alexan. cons. 145. quoniam abundè, post princ. lib. 2. Iac. à S. Georg. in illo tract. feud. in verbo, cum mero & mixto imperio, vers. quæro vlterius. Ias. in d. l. placet, in 1. lect. col. 1. vbi suprà. C. de sacros. eccl. Philip. Dec. cons. 199. visis, in prin. Alber. Bru. cons. 103. casus iste, col. 1.

Dominus non potest subditis collectas imponere.

7 ¶ Cuius rei est promptissima & optima ratio, quoniā huiusmodi iura imponendi collectas subditis sunt ex iuribus regalibus, vt est text. in c. 1. tit. quæ sunt rega. proptereáque soli reges & principes eas imponere possunt. C. no. vecti. in rub. & per totum titul. & l. 1. & ibi Barb. & alij. C. de superind. lib. 10. & latè consuluit Imo. consil. 121. cuius initium est in caussa quæ vertitur, in 2. dubio, & Doctor. vbique.

Iura collectandi sunt ex regalibus.

8 ¶ Sed intellige tamen, nisi esset statutum vel consuetudo imponendæ collectæ pro filia maritanda, vt est in multis locis, vt diximus in princ. huius quæst. Ea enim esset seruāda, vt videntur voluisse omnes propè quos suprà citauimus, & præterea Cyn. in l. 2. col. 4. vers. sed nos quid dicemus. C. quæ sit long. consuet. & ibi quoque Alber. in rub. col. 15. vers. quid dicemus aduertendum est. & Alex. cons. 35. viso themate & dubus, in 1. dub. lib. 2. & Masuer. tit. de talliis, vers. item quatuor casus. Vel nisi etiam id esset præscriptū, vt scribit ipse Pet. Iac. in d. tit. de caus. ex quib. domi. deb. amit. proprie. & Alex. vbi suprà proximè.

Nisi esset statutum uel cōsuetudo.

9 ¶ Sed & hæc omnia quæ diximus, siue id ius cōpetat de iure quod nō crediderim, siue de consuetudine, debes ita intelligere, secūdùm Alb. in d. suo dictiona. vbi suprà, & Alex. in d. l. placet, de exc. mu. quando ipse dominus per se id ipsum facere nō possit: & dummodo id moderatè exigat, per c. vnio, circa mediū. 10. q. 3. & c. cùm apostolus. §. prohibemus, de censi. Aliàs autē possent subditi implorare officium superioris, vt oppressionem domini reprimat, vt voluit Spec. in d. §. quoniā, vbi suprà, de feu. & Bal. in c. 1. §. prætereà si inter, col. 3. vers. pone quòd vasallus, tit. de prohi. feu. ali. per Fede. & Iac. Alua. in c. 1. col. 3. vers. sed si pares, tit. apud quem vel quos contro. feud.

Dominus tamē id per se facere non potest.

Et moderatè debet facere.

10 ¶ Imò verò dominus ipse non potest huiusmodi collectam per se facere & taxare, sed debet vocare subditos, vt dicit Masuer. d. tit. de talliis. §. item & prædicta, & seq. & adire iudicem qui eam faciat, vt dicit expressè Oldr. d. cons. 134. in 2. dubio. Neque enim, inquit, potest esse iudex in sua causa. C. ne quis in sua causa iudi. in rub. & nigro. & l. pen. ff. de arbit. nec hoc ex singulorum assertionibus æstimari debet, arg. l. videamus. §. iurare. ff. de in lit. iuran. & l. prædia. ff. ad leg. Falcid. Sed hæc per subtilitatem iudicis competentis dirimenda. l. 1. circa med. C. de sentent. quæ pro eo quod inter. Et bene facit. §. si verò aliqui, in auth. de Quæsto. Et regulariter cùm est controuersia inter dominum & vasallum, non cognoscit dominus, sed alter, plenè not. in cap. cæterùm, de iudic. Hæc ille, quem sequitur nuncupatim Bal. in c. 1. in princ. col. vlt. vers. alia quæstio, tit. de vasal. qui curi. vend. Et bene facit quod tradit Ioan. Andr. in addit. Spec. d. tit. de feud. §. nunc dicamus, vers. cæterùm, & Card. Alex. in d. prælud. feud. vbi suprà.

Et debet adire iudicem.

Dominus non est index inter se & uasallū.

11 ¶ Et si dominus nō desistat ab huiusmodi immoderatis collectionibus, poterit priuari feudo per superiorem, vt dicit Bal. in c. publici, ibi, & ex hoc, tit. de pace ten. per eum text. & alia iura. Et bene etiam facit cap. ad apostolicæ, & quæ ibi scripta sunt à Doct. de re iud. lib. 6. Nec excusabitur dominus ex eo quòd vasalli has immoderatas collectiones soluerūt, quia in dubio præsumūtur metu extortæ, ex eo quod dicit idem Bal. in §. pactiones, tit. de pac. cōstan. & in capi. 1. post princ. tit. quali. deb. iura vasal. domi. & Card. Alex. qui ad hoc alia quædam allegat in prælat. feud. vbi

Dominus priuatur feudo si nō desistat ab immoderatis collectionibus.

tamen

Dominus potest iniicere manũ in feudũ vasalli pro seruitiis non dubiis. Quid si dominus qui id ius habet, diutius non vsus est.

tamen subdit, quòd dominus propria authoritate potest à vasallo inuito exigere ea seruitia quæ non sunt dubia, iniiciendo manum in feudum, quod nos saisire dicimus, vt expressum voluit Spec. d. tit. de feud. §. quoniam, vers. 18. per multa ibi allegata.

¶ Sed quid in casu dictarũ cõsuetudinum, vt dominus possit collectare, vt sic dixerim, subditos pro maritãda sua filia primogenita aut alia, si dominus aut sui prædecessores multis temporibus retroactis non collectauerunt subditos, ob eam causam an se poterũt tueri præscriptione, & quasi vide omnino Cy. de hac specie nuncupatim loquentem in d. l. 2. col. 4. d. vers. sed nos quid dicemus: & ibi quoque Alber. in eadem quoque specie loquentem in rub. vbi suprà citauimus, distinguentes an id ius competat domino ex consuetudine, an ex præscriptione: vt primo casu possit nihilominus dominus collectare, secũdo non possit: ibi eos videre poteris, atque etiam Ang. de hoc quoque casu loquentem cons. 337. inter alia capitula, col. vlt. vers. ideo ibidem dixit.

SEPTVAGESIMA QVAESTIO.

1 Si consuetudo simpliciter loquitur de filia maritanda, an intelligatur de primogenita tantum.

1 SEd quæstionis est, & id erit pro septuagesima quæstione, si consuetudo vel statutum simpliciter loqueretur de filia maritanda sine illa adiectione, primogenitæ, vt est in pluribus locis citatis suprà in principio huius quæst. an ita fuisset intelligendum, an de cæteris quoque. Et dicit Guid. Pap. dicta decisione Delphinatus 57. in fi. de prima tantùm esse intelligendum, & de primo ipsius matrimonio, per l. sancimus, la 1. C. de Consul. lib. 12. & l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. sign. & sequuntur D. Sainxon in commentariis consuet. Turonens. d. tit. *de loyaux aides*. §. quarto in princ. & D. Chasse. in consuet. Burgund. tit. 1. §. 4. etiam in princ.

2 De eadem re.

2 ¶ Masuerius autem tit. de Talli. vers. item quatuor, dicit id iterari posse in personis plurium filiarum, sed non in persona vnius: quasi dicat id procedere in omnibus filiabus, sed pro primo tantùm cuiusque matrimonio. Sed de hac re latissimè Matth. Afflic. in dicta constitut. Siciliæ, incip. quamplurimum, col. 3. vers. & prima verùm, vbi primùm multis rationibus argumentatur, dominum non nisi pro vna filia id ius petere posse. Deinde aliis multis, pro omnibus filiabus. Et hanc partem veriorem putat, & respondet rationibus alterius partis, vt ibi videre poteris. Et vide quæ diximus suprà in Præfat. nu. 133. incip. vicesimoprimo, & seq.

3 An intelligatur de nepte primogenitæ, cui maritãdæ subditi nihil contulerant. Lex vel statutum loquẽs de filiis an trahatur ad nepotes.

3 ¶ Illud quoq; quæri potest, si filius primogenitus vel etiã filia primogenita, cui collocãdæ subditi nihil contulerũt, decessit: an conferre debeant nuptiis neptis, scilicet filiæ ipsius filij, aut filiæ primogenitæ. Quod videtur, quia vbi lex vel statutũ facit mẽtionem de filiis simpliciter, trahitur ad nepotes. l. liberorum. & ibi Bar. col. 3. vers. secũdò quæro. ff. de verb. sig. Cuius ex authoritate Bal. cons. 2. verba statuti, post prin. lib. 1. dicit appellatione filiæ cõtineri neptẽ ex expositiua interpretatione, sumpta ratione exponẽdi ab ipsa natura. Subditq; paulò pòst, rationem quæ mouit disponentẽ de filia, eandem & mouere de nepte. Igitur perinde habendum esse, ac si de nepte expressisset. l. tale pactum. §. vlt. ff. de pact. & not. per Nicol. Matth. & Cy. in l. 1. C. quæ sit longa consuet. Ideo & idem Bal. in l. maximum vitiũ, col. 4. vers. quare dico. C. de liber. præt. dicit, quòd vbi statutũ loquens de filio recipit interpretationem, id quod facit, nisi sit expressè prohibita, tunc nepos includitur: quia huiusmodi interpretatio venit ex mẽte, id est, ratione eiusdẽ statuti, & ideo non dicitur extendi, sed intelligi, vt se dicit plenè dixisse in l. si quis seruo. C. de furt. & ita in hanc partem inclinat Barth. Capua. & post eum Matth. Affl. in d. constit. quamplurimum, in secundo dubio. Super hoc tamẽ an appellatione filij vel filiæ veniat nepos & neptis, & an propriè an impropriè, vide omnino quos tibi longo ordine citaui suprà in 40. q. nu. 54. 15. ratio, & tribus seq.

4 Aliæ quæstiones ad eã rem pertinentes.

4 ¶ Alias autem quęstiones, ad hanc quoq; rem pertinentes tractat Matt. Affl. vbi suprà, videlicet an id procedat, cùm dominus maritat amitam suam. Cùm item seipsum. Cùm filiam suam spuriam. Cùm fœmina domina maritat suam filiam. An cùm filia ipsa ingreditur monasterium. An cùm pater reliquit dotem filiæ in suo testamento. An cùm filius secundogenitus successit in baronia, quoniam primogenitus decessit ante patrem relicta filia, & hic secundogenitus maritat illam, filiam scilicet suam neptẽ ex primogenito. quæ omnia ibi videre poteris. Sed quantùm ad filiam spuriam adde quæ nuncupatim de ea re scripsit Matt. Laud. in c. 1. in fi. tit. an apud iudi. vel dom. Card. Alex. in c. 1. §. similiter, col. vers. item an teneat. tit. de cap. Corra. lac. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, qui quidem inuestiti præstiterunt iuramentũ, col. vlt. vers. sed restat, & latè D. Boër. dec. 127. ad secundam veniendo, nu. 1. 2. 3. 4. 18. & 19. & Chasse. in consuet. Burgund. tit. 1. §. 4. in verbo, *mariage d'vne fille*. col. 1. in qua etiã gl. alia quædam tractat huc pertinentia, vti etiam facit D. Sainxon in dd. consuetu. Turon. vbi suprà, quos tu videre poteris.

SEPTVAGESIMAPRIMA QVAESTIO.

1 Quæ est ratio cur tot cõsuetudines deferant principalem domũ primogenito.

1 SEptuagesimoprimò quæro, quia maxima pars consuetudinũ Frãciæ defert principalem domum primogenito, vt præcipuam, scilicet consuetudo Parisiensis, tit. 1. §. 8. Et Meldensis, §. 165. Meldunẽsis, §. 165. & seq. Senonensis, §. 190. Trecensis, §. 14. Caluimõtensis, §. 8. & 13. Victriacensis, §. 55. Carnutensis, §. 4. Aurelianẽsis, §. 25. Turonẽsis, tit. *de successions de fiefz*, §. 3. Cenomanensis, §. 238. Andegauẽsis, §. 222. Pictauiensis, §. 221. Aruerniẽsis, tit. *de successions*, §. 51. Borboniensis, §. 301. Blesensis, §. 143. Engolismensis, §. 87. & seq. Rochelensis, §. 54. Marchiensis, §. 215. Montargiensis, tit. 1. §. 22. Niuerniensis, titu. *de droict d'aisnesse*, §. 5. Britonensis, titu. 22. *qui est de successions & partages*, §. 35. & sequen. Laudunenses, aliósque Viromandenses tertiæ partis, §. 7. Siluanectenses, §. 126. Claromentenses, §. 81. Valesienses, §. 57. Bituricenses, titu. *de successions*, ab intesta. §. 301. Burdegalenses, §. 76.

§.78. Et de huiusmodi consuetudine mentionem faciunt Iac.Ra.Nicol.Neapol.Bar.& Alber.in l.prædiis.§.qui domum.ff.de leg.3.Masuer.tit.de succes.§.item primogenitus. Alex.consil.223.eodémque pen.col.1.lib.2. & Cepo.in tract.vrb.prædi.tit.de horto, qui est omnium septuagesimus sextus. Quæ igitur ratio est huiusmodi consuetudinis? Neque enim videri potest id sine ratione statutum & obseruatum à tot populis.

2 ¶ Et profectò magna est. Nam id ius primogenituræ introductum fuisse videtur ad cõseruationem domus, familiæ, & agnationis, vti volui inter mulios Soc.consil.47.facti narratione, còl.2. vers.secunda ratio, lib.3.& Paul.Paris.cons.72.ad veram, col.9. num.81. vti etiam dicunt plerique omnes de statuto præferente masculos fœminis, vt alibi latè diximus. Familia autem tribus maximè constat, domo primùm, deinde vxore, postremò boue aratore, id est, reditu ex agricultura, qui omnium est honestissimus, ne inopia scilicet opprimaris. Id enim est ex Hesiodo haud multò post initium libri secundi Operum & dierum,

Ad idem.

Familia tribus maximè constat.

οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε, βοῦν τ' ἀροτῆρα.

Quod & Aristot.ex eo repetiit lib.1.Politic.c.1.& Oeconomic.lib.item 1.c.2.

3 ¶ Igitur consuetudo volens conseruare familiam nobilium, imprimis voluit primogenito domum assignare, & eam principaliorem, quam scilicet maximè cupiunt nobiles in familia manere, honoris, memoriæ, & dignitatis causa, vt videre licet ex l.pater.§.Iulianus.ff.de leg.3.vbi Primipilaris quispiam testamento suo vetuit domum suam maiorem alienari. De quo & nos diximus suprà in tract.de Nobilitate, c.37.nu.22.homines. Notum est autem illud Ennij apud Ciceronem lib.1.Offic.alibi in eodem tractatu ad aliud à nobis relatum,

Nobiles maximè cupiũt suã domũ principalem manere in familia.

O domus antiqua, heu quàm dispari dominaris domino. Sed & alibi docuimus apud veteres Græcos sacra domestica filiis natu maioribus relinqui solita.

SEPTVAGESIMASECVNDA QVAESTIO.

1 AT super hac cõsuetudine quæro septuagesimosecundò. Quid si in hac successione est vna tantùm domus, an ea pertinebit ad primogenitum. Dubium enim facit id verbũ quo vtitur ea consuetudo, scilicet principalis. Nam videtur principale, & alia similia, cuiusmodi sunt, præcipuum, primum, primarium, supremum, & si quæ alia sunt eius generis, dici & intelligi de vno ex multis, qui scilicet cæteris præstat & excellit, vt probatur in c.principali, in prin.63.dist. cùm dicitur, principali deuotissimorum militum. Et aliàs semper principalis dicitur respectu aliorum, vt cùm dicimus principalem, & fideiussorem, principale & accessorium siue quod consequitur, vt in l.cùm principalis.ff.de reg.iur.vbi ita scribitur, cùm principalis causa non consistit, nec ea quidem quæ sequuntur locum habẽt. Et alibi principales liberalitates, scilicet respectu aliarum non principaliũ, in l.patronus, in princ.ff.de leg.3.& alia huiusmodi infinita. Si ergo solum sit & vnicum, quomodo principale & primariũ siue præcipuum dici potest? Et si tale non sit, consequẽs est, vt non sit primogeniti ex hac consuetudine, cuius verba ad hunc casum adaptari non possunt. Ergo nec eiusdem dispositio l.4.§.toties, & ibi Bart.& alij.ff.de dam.infect.cum aliis multis conprd.à me collectis in rep.l.si vnquam, in verbo, libertis, nu.2.C.de reuoc.donat.

Quid si una sit tantùm domus an & ea pertinebit ad primogenitum.

Principale an de uno dici possit.

2 ¶ Quòd si quis contendat primũ etiam dici de vno, qui scilicet neminẽ sequẽtem habet, vt scribitur in l.qui duos, in prin.ff.de reb.dub. & latè diximus & probauimus suprà in 1.q.princ.nu.3. primogenitus, & seq. veluti & idem dici debeat de principali, & aliis sim. In promptu est responsio, quod illud non est verè ac propriè, sed impropriè, vt liquidò probat tex.in l.1.§.æstas, iuncta gl.in verbo, non proxima.ff.ne quid in flu.publi.quem ad id expendit & dicit not.Fran.Aret.in l.qui filiabus.§.1.col.2.ff.de leg.1. Consuetudines autem & statuta præsertim quæ sunt contra ius commune, debent strictè & propriè interpretari, vt alibi latè diximus.

Quid de primo.

3 ¶ Verùm D.Molin.in suis comment.consuetu.Paris.tit.1.§.8.gl.4.in verbo, *principal maneir*, in 3.4. & 5.quæst.apertè nobis declarat, hanc domum vnicam ad primogenitum deferri iure primogenituræ, dum quærit an si nulla alia sint bona in successione præter eam domum, cæteri liberi poterunt petere legitimam, & qualem, tanquam scilicet nullum sit dubium, quin consuetudo loquens de principali domo, intelligatur de ea quæ etiã sit vnica: nec aliter tractat an domus vnica possit dici principalis. Nullúsque etiam eorum qui consuetudines interpretati sunt, id dubium tetigit, quamuis nonnulli eorum tractarunt, quę dicatur principalis domus inter multas, de quo tu illos videas, videlicet Sainxo.in consuet.Turon.tit.*de successions de fiefz*.§.3. & D.Cirier.in suo tract.Primogen.lib.2.q.4.qua interpretatur §.8.1.tit.consuet.Paris.loquentem de hac consuetudine, & ipsum Molin.ibi, in princ.ex quibus intelliges, primogenitum posse eligere quam maluerit pro principali, vt & plurimæ ex his consuetudinibus quas tibi designaui in princ. præcedentis quæstionis, expressim statuerunt.

Ad idem.

4 ¶ Sed quantùm ad hanc nostram quæst.pertinet, ego in ea sum sententia, vt si etiam vna sit domus, ea cedere debeat primogenito, ex mente consuetudinis, quæ illi in quo est principalis conseruatio domus & familiæ, habitationẽ relinquere voluit, vt diximus in præced.quæst. & eã quidem principalem & præcipuã si plures sunt, quasi non satis fuerit cõsuetudini habitationẽ quálibet ei relinquere, nisi & principalem relinqueret. Cuius quidem consuetudinis mentẽ, rationem, sententiam, & voluntatem magis inspicere debemus, quàm verba, etiam si verba quodammodo offenderentur, vt voluerunt Cyn. & Bald. in l.1.ff.si cert.pet. Bart.in l.contra legem. ff. de legib.

Authoris sententia.

Consuetudinis mẽs magis quã verba inspicienda.

cum aliis multis cócor.à me congestis in d.repe.l.si vnquá,in verbo,libertis,nu.44.& quoniam.

Responsio ad contraria.

5 ¶ Quanquam ea verba principalis domus,minimè læduntur intelligendo de vna,vti nec ea uo ...oa,primum,supremum,primarium,præcipuum.Nam de primo,& supremo,quod est nomen superlatiuum,quod ideo magis de multis intelligi videretur,tamen habes tex.vtrunq; dici etiam si soli sint,modò nullus præcedat,in l.ex duobus,in prin.ff.de vulg. & pup.& alios multos suprà relatos in d.1.quæst.ex qua intelliges & illud procedere etiam in materia stricta.Nec ea gl.in d.§.æstas,loquitur de primo,sed de priori,quod comparatiuum est,& quod magis de multis dici videatur:occ tamen ei omnioo accederem,quando apud probatissimos scriptores plerunq; comparatiuum pro positiuo ponitur,vt videre licet apud Priscianum & Vallam,& ex nostris Zas.in intellectib.sing.quo loco deridet nostros iuris doct.distinguentes speciem culpam latam,latiorem, latissimam,leuem,& leuissimam.

Cóparatiuum pro positiuo.

6 ¶ Deuique nemo nescit principale à principe dictú esse: nam & hinc principales cóstitutiones, id est,principum,in l.1.in princ.ff.quod cuiusque vniuers.& in l.1.ff.de bono.poss.ex testa.mil. Et principalis maiestas,in l.famosi.ff.ad leg.Iul.maiest.Et principalis authoritas,in l.hęreditas etiam. ff.de peti.hæred.cùm dicitur principali vel pontificali authoritate, id est,principis vel pontificis, vti Accurs.& cæteri optimè intellexerút.Et in hac quoque significatione apud Plin.in Panegyr. Tanta benignitas principis, tanta securitas temporú est,vt ille nos principalibus rebus existimet dignos.& alibi sæpe apud probatissimos authores. Princeps autē & primus eiusdem sunt significationis,vt diximus & probauimus suprà in Pręfat.nu.36.incip.& id quidem.At primus de vno dicitur,vt dictum est,igitur & princeps. Et quod hanc opi.confirmat,vnus pro primo plerúque ponitur,vt etiam dictum est suprà in 1.q.nu.4.incip.sed quibus.Ex quibus vides vnum,primum, principem sæpissimè confundi,& consequenter principale dici de vno,& primo.

Principale & principaliter quid & quomodo dicitur.

7 ¶ Aliàs autem quando, & quibus modis quid dicatur principale,vel principaliter fieri, ne te ble longius detineam,videbis apud Bart.in Lambitiosa,col.4. vers.sed contra op.quia istud.ff. de decret.ab ordi.faci.& in Procem.C.col.2.vers.non obstat primum.

SEPTVAGESIMATERTIA QVAESTIO.

Quid si de domo simpliciter facta sit métio nulla horti & cæterorú huiusmodi.

Possatú dictio Plinij et Iurisconsulti.

1 SEptuagesimotertiò quæro etiá circa hanc consuetudiné,An si ea loquatur simpliciter de domo deferenda primogenito,nulla hortó & septorú eius mentione facta,hortus quoque intelligitur & cæteræ ipsius domus appendices,vt cors,vt Ouid.lib.4.Fastor.appellat,cohors,stabula equilia,bouilia,ouilia,caprilia,porcilia,nihil enim prohibet quin sic loquar exéplo præcedentiú, tametsi nondum id verbum cóperi:balneæ,porticus,vestibulum,conclaue,ostium,area, cœnaculum,apotheca,theatrú,atrium,molendinú,viuarium vel ferarú,vel auium,vel piscium, de omnibus enim dicitur.Columbaria,fossæ siue fossata,hac enim voce,ne cui insolés videatur,vsus est Plin.lib.17.c.21.& Iuriscósul.in l.desertorem.§.is qui exploratione.ff.de re mili.quibus scilicet plerunque domus circúmuniuntur siue circúuallantur:& si qua alia sunt vel iuncta ipsis ædibus,vel etiam non iuncta,sed tamen intra claustra siue septa earum posita,clausuras vulgò appellant.

Qui de ea re tractarunt in hac consuetudine.

2 ¶ Nam & ob hanc consuetudiné id tractát Iac.Ra.Nic.Neapol.Bar.& Alb.eiusdem cósuetudinis expressam mentionem facientes in l.prędiis.§.balneas,& §.qui domum.ff.de leg.3.vti etiam facit Alex.cons.223.visis verbis,col.1.lib.2.& cons.204.perspectis verbis, col.1.lib.6. & nouissimè duo clarissimi consuetudinú interpretes D.Carier.in tract.Primogenit.lib.6.q.4. in qua interpretatur consuetudioé Paris.de ea re loquentem,tit.1.§.8.in verbo,cum horto.& Molin.in eundem §.gl.5. quæ est in verbo, *le iardin*, vbi hanc rem vterque & eruditissimè & copiosissimè tractarunt.

Qui de ea re textus & doctores ad hunc locum pertinentes.

3 ¶ Quibus tantùm nonnullos tex.& doct. ad eum locum non modicú facientes ab illis fortè de industria omissos addam,si quis etiá fortè eos scire,& adire cupit.Vide igitur tex.in l.Seiæ.§.Tyrannæ,& ibi Bar.ff.de fun.instr.& l.arbor.§.de vestibulo,qui est j.ff.com.diui.& l.Iulianus.§.vlt.cum 3.ll.seq.ff.de act.emp.& l.sed etiá,iunctis ll.præcedentib.ff.de in ius voc.& l.vxoré.§.in testaméto, qui est j.in illis verbis,domú meam cum horto.ff.de leg.3.& l.lex Cornelia.§.si tamen,& ibi Bar. ad fi.vers.vltimò ista materia,& iterum vers.secunda q.ff.de iniur.& l.si quando,la 1.& ibi Bal.C. de bon.vacan.lib.10.& c.Rayoutius,in illis verbis,domum & hortum,& ibi Io.Andr.Pet.Anc.& Card.Flor.vtrunque col.1.in 4.oot.& Pan.col.3.vers.nota ibi domum,de testa.gl.in c.vlt.12.q.2. Spec.& Io.And.in addi.illius,tit.de iniur.§.1.vers.pone in statuto Iac.Are.Bar.Bal.Alb.Ang.Imo. Paul.Cast.Fran.Are.& alios recentiores in l.cætera.§.hoc Senatusconsultum,le 2.ff.de leg.1.eundem Iac.Are.& Bar.in l.item apud Labeonem.§.conuitium.ff.de iu.Nicol.Neap.in d.l.prædiis.§. balneas.ff.de leg.3.Bar.in ea ipsa l.§.vlt.l.1.§.3.ff.de cloacis,& in l.quis sit fugitiuus.§.apud Cęliú.ff. de ædil.edic.Bal.& Imo.in l.Gallus.§.ille casus,ibi latè Fá.Are.col.3.vers.4.adde.ff.de lib.& posth. Bald.Ang.Ro.Paul.Cast.in l.plerique,& ibi quoq; Alex.col.1.& 2.& Soc.in 8.9.10.& 11.q.ff.de in ius voc.eundem Bal.in rub.ff.sol.mat.col.1.vers.& ideo si statutú,& in l.data,col.9.vers.quintum prædicamentú.C.qui acc.pos.& in l.si ita.§.idē ait.ff.nautæ caup.stab.& in l.1.col.3.vers.sed pone quòd duo.C.de ædil.edic.& in c.duo fratres,in verbo,in cómuni casa,titu.de duob.fratr.de no. bene.inue,Alb.in 2.parte statuto.q.35.item quæritur si ex statuto.Pet.Anc.cós.191.super pluribus, in 1.dub.Imo.& recentiores in l.Senatus.§.Marcellus.ff.de leg.1.Anto.in c.1.col.2.vers.nota quòd appellatione,de censib.Pan.in c.1.col.1.vers.ex hoc,de dec. Rom.in l.1.§.domum,le 2.ff.de Senatusconf.Silla.Paul.Cast.in l.Olympico,quæ est vlt.ff.de seruit.verba.præd.& cons.211.viso puncto

suprascrip

ſuprāſcripto & conſiliis,lib.j.Alex.d.coo.223.eodémq; pen.viſis verbis,col.j.lib.2.& con.26.cōſideratis verbis in prin.Cotne.con.203.quamuis in præcedenti per totum,lib.j. & Cepolam in tracta.de ſeruit.vrb.præd.tit.de clauſtro ſiue conclaui,qui eſt 44.col.2.ver.2.quæro.Ant.Rube.con.95.viſo & diligenter conſiderato,col.pen.ver.circa aliud dubium.& Maria.Soci.conſi.61.io præſenti conſultatione,col.j.lib.j.

Quid ſi locus non ſit intra ſepta.

Quid ſi inter domū & hortum eſt uia publica.

4 ¶Diſces autem ex Ciriero,& Molin.locis ſuprà citatis,hortū deſtinatum ad domus vſum deberi ptimogenito, etiā ſi nō ſit intra ſepta ſiue clauſtra domus.Sed ſuper hoc poſſet dubitari, ſi inter domum & huiuſmodi hortū ſit via quædā publica,aut vicinalis, ſiue etiā riuus:an id prohibeat, ne domui cedat? Et nō puto:neq; enim id impedit quò minùs cōfinis dicatur.l.ſed & loci.§.vlt. cum 2.ll.ſeq.ff.fini.regū.Et id quoq; ſatis probare videtur tex.in d.l.prædiis.§ vlt.ff.de leg.3.vbi ita ſcribitur.Appellatione domus inſulam quoq; iunctā domui videri,ſi vno pretio cū domo comparata fuiſſet.& vtriuſq; penſiones ſimiliter acceptò latas rationibus oſtenderetur.Vides enim ibi inſulam cedere domui legatæ,ſi eius vſui erat deſtinata.quod quomodo intelligatur, is text.declarat,ſcilicet ſi vno pretio,& cætera.Et tamen certū eſt eam inſulā non immediatè iunctā eſſe ipſi domui.Inſula enim dicitur domus,quæ vndiq; aquis vel alio circuitu publico vel priuato cingitur:à ſimilitudine ſcilicet earum terrarum quæ fluminibus aut mari imminent,ſuntq; in ſalo,à Græcis *οἰκία περιάμφοδος* dicta,vt docēt Feſtus Pompeius,& Budęus noſter in l.ſed & addes.§.ſi inquilinus.ff.loca.Et tamen ille tex.dicit inſulam eam eſſe domui iunctā,quaſi illud intermediū non prohibeat,vt iuncta eſſe dicatur.Et facit tex.in l.licet.ff.de coot. empt.& quod traditū eſt à noſtris Grammaticis,proximum à veteribus dici non ſolùm adhærens & adiunctum,ſed etiam longe remotum, ſi tamen inter duo diſcreta nihil medium extitiſſet. Id enim inter cæteros voluit Nonius Marcellus de Dictionum indagine,authoritate Virgilij lib.5.Aeneidos,

Proximus hinc loco,ſed proximus interuallo.

Et nonnihil etiam huc ſpectat l.Martius.ff.de acq.rer.domi.& quod ex ea ſcribit Bar.in tract.de Inſula,col.9.ver.prope ripam.Et vide Corn.coo.29.in præſenti conſultatione,libr.3. vbi late reſpondit & probauit,conſtitutionem protomiſeos permittentem vicino retractum rei ſibi vicinæ, habere locum,etiam ſi quid ſit intermedium.

Aliæ quæſtiones ad hanc cōſuetudinē pertinentes.

5 ¶ Alias autē quæſtiones ad hanc conſuetudinem deferentem domū principalem primogenito, priuatim pertinentes,videbis apud DD.Citier.& Molin.locis ſuprà citatis,& latiſſime in noſtris Commentariis conſuetudinum Pictauicarum titu.*de ſucceßions.* §.10 qui eſt omnium eius gentis conſuetudinum.221.ex quibus poteris decerpere quæ in hanc rem vtilia tibi videbuntur.

SEPTVAGESIMA QVARTA QVAESTIO.

An ſecūdogenitus qui ex conſuetudine habet tantum alimenta aut aliquid loco alimentorum ad uitā, teneatur contribuere ſubſidiis & collectis principum.

Adoba quid ſit.

1 SEptuageſimoquartò quæro,ſunt plurimæ conſuetudines quæ integram hæreditatem deferūt primogenito,relictis tantùm alimētis cæteris fratribus, vel certa quadā portione ad vitā tantùm eorū,loco alimentorū.Cuiuſmodi eſt apud Britones tit.22.qui eſt *de ſucceßions & partages.*§.55.& Andegauos.c.222.& Cenomanos c.39. An ſi quid præſtandū ſit principi ratione rerū feudalium,vel ſubeundū onus quoppiam,vt ſcilicet regi ſeruiat in bello vel aliud ſimile.An primogenitus ſolus ſuis expenſis id faciet:an verò etiā cæteri fratres debebunt contribuere pro ſua rata portione?De qua re aut certe non mulrū diſsimili loquēs Matth.Affli.deci.Neap.252.magnificus dominus, nēpe in caſu quo filio ſecundogenito aut eius filiis debetur certa portio fructuū pro alimentis,aut etiam,vt conſtitutiones Siciliæ loquūtur,pro vita & militia:an iſte ſecundogenitus teneatur cōtribuere in ſolutione adobæ impoſitæ à rege (eſt autem Adoba verbū vulgare regni Neapolitani,quo ſignificatur ſeruitiū militare,cui obnoxij ſunt ſubditi,quod nos in Gallia vulgò,*arriereban,* vocamus)dicitq; primùm quòd ſi ſecundogenitus ſuam partem habeat pro alimentis,non tenetur contribuere,quia limitata cauſa vel legati vel alterius diſpoſitionis , limitatū producit effectum.l.in agris.ff.de acquirendo rerum dominio,cum ſimilibus.

Ad idem.

Vſufructuarius quas impenſas facere tenetur.

2 ¶At ſi habeat pro vita & militia,vt habet in feudo antiquo,in quo viuitur iure Francorū per cōſti.inci.comitibus.Et dicit An.de Ale.(is eſt qui ſcripſit in li.2.C.) in conſilio Neap.ita primū diſtinxiſſe.An ſolutio adobę fiat ad perpetuá vtilitatem feudi:an ad temporalem.Si primū,fratrem non debere contribuere:ſi ſecundū,debere,vt diximus in vſufructuario,qui impenſas tēporales debet ſubire,non etiam perpetuas.l.hactenus,& l.ſi pendentes.§.ſi quid cloacarij.ff.de vſufr.Et ad hoc bene facit tex.loquēs de militia legata,in l.pen.§.vlt.& ibi gloſ.ff.de leg.3.& in l.quæro,& ibi Bar.ff.de vſufr.lega.& quod voluit gl.in l.qui concubinā.§.qui hortos,in verbo,præſtaturū.& ibi quoque Bar.de lega.3.& ipſe Bar.in l.quæro.ff.de vſufr.lega.Ipſe autem Ant.de Ale.erat in ea op. vt adoba quæ ſoluitur regi, reſpicit perpetuam vtilitatem feudi , quia ſeruitium quod præſtatur pro feudo, quando princeps declarauit velle huiuſmodi ſeruitium præſtare in pecunia.debet enim vaſallus interpellatus idipſum vt à principe petitur præſtare, c.j.§.ſed nec eſt alia,titu.quæ ſit pri.cau.amit.bene.nec poteſt vaſallus dicere ſe velle perſonaliter pręſtare,vt dicit And.Iſer.in c.j.§.firmiter,tit.de prohib.feud.ali.per Fed.& in c.j.§.vlt.ad fin.titu.quis dicat.Dux,Co.March.Et ſi hæc adoba non ſoluitur,feudum amittitur.d.§.ſed nec eſt alia.

Vſusfructus nō recipitur ab alterius manibus quàm vſufructuarij.

3 ¶Verùm ipſe Matthæ.dicit hanc vitā & militiam nō poſſe æquiparari vſufructui,quoniā vſusfructus non recipitur ab alterius manibus quàm ipſius vſufructuarij,& non proprietarij, vt dicit gl. in l.fundi Trebatiani,in verbo,differentiā.& ibi Barto.& alij.ff.de vſufr.leg.Frater autem,vt ipſe

subdit.recipit portionem suam à manibus primogeniti,vt patet ex scriptis per And Iser.in d.cõstit.Comitibus, & per Host.in c.licèt, de voto.

4 ¶Nec quod dictum est,vasallum perdere feudum,si adoham non præstet, facit censeri eius præstationem esse ad perpetuam feudi vtilitatem:id enim non esse considerandum:quia cùm vasallus iurauit id se facturum,non præsumendum est postea illum deieraturum,argu.l.merito.ff.pro socio,& quia tristis euentus considerari non debet.l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verb.oblig. Nam & videmus quòd vsufructuarius tenetur soluere collectas & tributum rei vsufructuariç.d.l. hactenus.& d.§.si quid cloacarij,quia iudicatur ista præstatio temporalis:& tamen si nõ soluitur, mittetur fiscus in possessionem rei,vt scribit Lucas Pen.in l.vlt.C.de exact.trib.lib.10.& in l.obsistere.C.de anno.& tribu.eo.lib.

Tristis euentus considerari non debet.

Vsufructuarius tenetur soluere collectas.

5 ¶Et propterea Aud.Iser.in d.const.Comitibus,atque etiam in consti.in aliquibus,quæ paucis interiectis sequitur,dicit quòd fratres minores tenentur facere seruitium curiæ debitum pro feudo, expensis,equis,& armis fratris maioris: debet tamen semper tantùm manere apud maiorem, & tantũ dari minori,vt inde possit minor viuere,vt primogenitus.Sicque ex sententia ipsius And. frater minor debet seruire regi expensis primogeniti,qui eum alet non solùm quando seruit,sed & quando non seruit:& tamen de istis alimentis nihil detrahendum est,arg.l.cùm hi.ff.de transact. Et propterea satis erit vt teneatur seruire personaliter, eo modo qui dictus est, si personale seruitium rex exigat. At si præstationem exigat pecuniariam,eam præstabit primogenitus:& nihilominus etiam præstabit alimenta fratri, nec ex eis aliquid detrahet:quia ista vita & militia æquiparatur alimentis,secundùm ipsum Aud.in dd.consti.

Sentẽtia And. Iser.

6 ¶Sufficiat ergo primogenito quòd ipse honoratus est in succedendo in feudo,cuius ipse solus est dominus:nec inuideat fratri secundogenito,qui sola ab eo alimenta recipit, & tamen tenetur seruire personaliter,si rex id petat:nec de huiusmodi alimentis in morte potest disponere , cum huiusmodi vita & militia finiatur cum persona illius,& propterea vita dicitur,nec proinde trãsmittit ad filios,secundùm gl.& ipsum And.in d.constit.Comitibus,vbi & ipse Matth.idem dicit, col.5.in 8.q.Nam & aliàs,vt ibi subdit,alimenta finiuntur cum persona , nec transeunt ad hæredes,vt tradit Bal.in auth.cui relictum,col.vlt.ver.quid enim.C.de indic.vidui.& in l.vlt.in 6.opp. C.de hære.instit.& est bonus tex.in d.l.cùm hi.§.constat.ff.de transac.& in l.Mela, in princ.& ibi gl.in verbo,vitæ suæ,Bar.ff.de ali.lega.& in l.hæreditatum.ff.ad l.Falci. Et præterea ista portio est adeo exigua,vt aliud onus ferre non possit,arg.l.Titia.§.qui in vna.ff.de leg.2.& l.nanis onnstç. ff.ad leg.Rho.de iac.quæ iura allegat ipse And.in c.j.in verbo,& extraordinaria collatio,titu.quæ sunt rega.Et facit,inquit,illud generale,quòd qui in vno grauatur,in alio releuatur.leg.eum qui, in prin.ff.de iureiu.cum concord.ibi adductis.

Alimẽta finiũtur cum uita.

7 ¶Nec obstat si diceretur quòd huiusmodi alimenta debentur præstanturq; ex fructibus feudi,vt satis colligitur ex mente gl.& ipsius Iser.in d.consti.Comitibus,& satis quoq; per se patet.Et fructus intelliguntur deductis impensis.l.fructus,& l.diuortio.§.impendia.ff.sol.mat.cum si. congestis à Spec.tit.de expensis.§.j.ver.expensæ igitur.& à me omnium latissimè (quod citra arrogantiam dictum sit)in nostro tract.Retractuum tit.j.§.15.in gl.j.nu.1. & multis seq. Nam non omnes impensæ minuunt fructus,sed illæ tantùm,quç fiunt gratia culturæ & colligendorum fructuum, secundùm gl.& doct.in d.§.impendia,& diximus quoque vbi suprà.

Fructus dicuntur deductis expensis.

8 ¶Sed nec hæ quoque deducuntur,vbi est fauor publicus vel fisci,secũdùm Bal.in l.si à domino. §.vlt.ff.de peti.hære.Saly.& Pau.Cast.in d.l.fructus,& ipsum Matthæ.Affli.in consti.inci.quanto, in 9.q.& diximus etiam in d.tract.Retract.vbi suprà,nu.11.& ex hoc inferunt,vbi inter alios citaui eundem Matthæ.in d.deci. Neap.252.Est autem hic & fauor fisci & publicus pro tuitione regni,vt patet ex c.1.§.similiter.& ibi Aud.Iser.tit.de cap.Cor.Sed tu quantùm ad hanc rationẽ pertinet,vide quæ scripsimus vbi suprà,nu.12.verùm huius, & seq.

Nec tamen deducũtur ubi est fauor publicus uel fisci.

9 ¶Subiungit & ipse Matthæ.quòd quando tractatur de restitutione quotç vel alicuius partis,non fit deductio impensarum,secundùm Host.& Pan.in c.tua nobis,de deci.quibus & tu adde alios multos,quos & ipse collegi vbi suprà nu.19.fallit quintò,vbi & ipsum Matth.ex hoc loco citaui, qui & ipse alia quædam in hanc sententiam scripsit,subditque paulò ante fi.has rationes tandem placuisse ipsi Ant.ab Ale.& se credere ibi scripsisse veritatem , licèt aliud scripsisset in l.imperialem.§.præterea ducatus,tit.de prohibi.feud.ali.per Fed.Sed & ipse in d. consti.Comitibus, col.5. ver.septima dubitatio,eandem omnino quæstionem facit,& se omnino remittit ad ea quæ scripsit in d.deci.252.Ex quibus potes intelligere,quòd si tantùm alimenta debentur,non debent fratres secundogenitis aliquid contribuere in rebus id genus : alioquin enim viuere non possent, cùm nihil aliud quàm ipsum viuere,vt ita loquar,habeat. At si certam aliquam portionem ipsorum feudorum habeant, quam & ipsi per se & diuisim, si velint , percipiant , non video cur pro æstimatione earum rerum quibus potiuntur, onera ipsorum feudorum non ferant.Sed interim vide quæ in simili diximus suprà in 23.quæst.in fi.

Nec cùm tractatur de restitutione quotæ.

10 ¶Et ad hanc controuersiam pertinet alia nõ longè quoque dissimilis,an sacerdotiorũ,id est,beneficiorũ,vt nostri vocãt,pensionarij debeant contribuere decimis papalibus,aut regalibus,subsidiis charitatiuis,quæ vocãt,& aliis id genus oneribus:an verò titularij,quos itẽ ita appellamus, soli huiusmodi onera exoluant.De qua,ne te diutius detineam,vide extrau.Bonifacij.8.inci. declaratio

Pẽsionarij beneficiorũ an teneãtur contribuere decimis papalibus & cæteris id genus.

clarationem.§.& quia nonnulli obtinēt,quæ ponitur inter extrau.cōmunes ſub tit.de deci.& gl. j.in cle.ſi beneficiorum,in 3.q.& ibi Imo.col.j.ver.tertiò quærit,de deci.Bapt.Bele.in trac.de charitatiuo ſubſidio,in 37.q.iterúmque in 75.Cacialu.in tractatu de penſio q.17.Pau.Ro. in tractatu eiuſdem operis c.vlt.§.item vlt.Phili.Deci.con.156.ſtatutum cathedralis eccleſiæ, per totum.Petr. Rebuf.in tract.de pacifi.poſ.nu.120.vbi refert quædam atreſta noſtræ curiæ Pari.Chaſſe. in commentariis conſuet.Burg.tit.3.qui eſt,*des droictz & appartenances à gens mariez*.§.6.in verbo, *& ſupporter la moitié des charges*,col.2.vlt.editionis,ver.dubitatum fuit.& nouiſsimè Hierony.Gigantem in tract.de Penſin.q.38.iterúmque 59.atque iterum 90.Et quod in ſimilibus ſcribunt gl.& Bar.in l.j.C.de anno.& trib lib.10.Inno.in c.à vobis,de deci.& Pau.Caſt.con.442.videtur dicendum,ad fi.lib.j.& conſ.463.nouiſsimè eod.lib.j.

SEPTVAGESIMA QVINTA QVAESTIO.

1 SEptuageſimoquintò cōſequenter quæro. Quid ſi in caſu huius conſuetudinis deferentis totum feudum primogenito,& alimenta tantùm aliis,ſi habeant aliunde quo ſe poſsint alere,vt quia in ſucceſsione ſunt alia multa bona in quibus ipſi ſuccedunt æqualiter,vel pater in ſuo teſtamento illis alia bona reliquit.An nihilominus tenebitur primogenitus illis alimenta præſtare ſuper ipſis feudis?Et certè ſi conſuetudo ſimpliciter illis deferat certam portionem feudorum ad eorum vitam tātùm,nihil video cur eam portionem non percipiant,quamlibet aliàs diuites. At ſi conſuetudo ipſa illis tantùm deferat alimenta,id tum non nihil dubium eſt:propterea quòd vna alimenta vni ſufficiunt,videntúrque alimenta à conſuetudine illis relicta, ne egeant.ideóque ceſſante ea cauſa,ceſſare etiam debet diſpoſitio, iuribus vulgatis. *Quid ſi ſecūdogeniti habeāt unde poſ ſint ſe alere.*

2 ¶Ideoq; pater nō tenetur alere filiū,qui ſe ipſe poteſt alere.l.ſi quis à liberis.§.ſed & ſi filius.& ibi gl.& Bar.ff.de libe.agno.Pan.in c.vlt.col.2.ver.& intellige,de cōuer.infid.Ale.conſ.48.viſo ſtatuto,col.j.li.j.& doc.vbiq;.Nec libertus patronū,in d.l.ſi quis.§.alimenta autē,& §.vlt.de lib.ag.gl.in l.alimenta,in prin.in verbo,etiā ſi poteſt,eo.quoq; tit.cum ſi. Nec ei mulieri cui relicta erant alimēta,debētur poſtquā dotata eſt,vt voluit Iac.Bel.in §.quia verò,in auth.de nupt.& Bal.in auth. cui relictū,col.2.ver.quæro ergo ſi pater.C.de indic.vid.Et ex hoc quoq; ſequitur,quòd relictum ſimpliciter diuiti,nūquam videtur relictū pro alimentis:cōtra ſi inopi,vt patet ex tex.in l.cùm hi. §.ſi in annos,& ibi Guil.Cu.& Bar.qui dicit no.& menti tenendū.ff.de tranſac.Bal.con.255.confirmans,ad fi.lib.2.& expreſsiùs con.225.ad euidentiam,ſtatim poſt prin.lib.3.Et ita nuncupatim in hoc noſtro caſu videtur voluiſſe Marti.Laud.in tractatu primogenituræ,col. 7. verſi. vltimò quæro,id intelligens,quòd ex multorum ſententia primogenitus, cui tota hæreditas ex conſuetudine delata eſt,debeat alere cæteros fratres,vt procedat niſi ipſi habeant vnde ſe poſsint honeſtè alere,per d.§.ſed & ſi filius, vt etiam ex eo diximus ſuprà in 4.quæſt.num.35.ſed vt redeamus. *Pater nō tenetur alere filiū qui ſe alere poteſt. Nec libertus patronum.*

3 ¶Contrariū tamē tenent in illo caſu cōſtitutionis Siciliæ in ci.Comitibus,deferentis vitā & militiam,vt ſcilicet etiāſi pater reliquerit caſtrū quo ſe poterit alere,non tamen prohibeatur petere vitam & militiā,tenent expreſsè Matth.Afflı.deci.Neap.138.ſtante conſuetudine regni.ver.& in dictis cauſis,vſq; ad fi.eius deci.& in d.cōſtituti.Comitibus,col.6.in 14.qu.dum ſe remittit ad eam deci.Nec tamen aliud allegat,quàm quòd cùm pater reliquit quippiā filio ſecundogenito,nō videtur reliquiſſe pro cōpenſatione illius vitæ & militiæ,cùm ipſe pater non ſit debitor ipſius, ſed eius filius primogenitus poſt mortē patris.Ideóq; ceſſat ea diſputatio à noſtris facta, an quis ſuo creditori videatur reliquiſſe animo cōpenſandi,vt per doct.in l.ſi cùm dotem.§.ſi pater.ff.ſol.ma. & in l.huiuſmodi.§.cum pater.ff.de lega.j.& alibi ſæpe. & bene facit l.is cui.ff.de ali.& cib.leg. *Opi. Matthæi Afflictī.*

4 ¶Quòd autē,vt hoc ei addas,alimenta cuipiam debita ex diſpoſitione legis vel hominis,debeantur etiā ei qui ſe aliunde alere poteſt,ſatis ex eo liquet quòd is poterit petere alimenta præterita, quibus iā ampliùs non eget.l.libertis quos.§.j.ibi,tam præteriti tēporis,quàm futuri,& ibi Bart.& alij.ff.de ali.& cib.lega.& l.j.in fi.ibi,ſi qua in prçteritum præſtita non ſunt.& ibi Bal.col.2.ver.nota quòd legatarius.& Sal.col.vlt.verſi.nunc quæro.C.de fideicom.Cy.in l.ſancimus,ad fin.C.de nupt.Bal.con.58.in reſtitutione,in 4.dubio,lib.2.& conſi. quinquageſimo nono,præmittendum eſt,ad fi.lib.4.& con.481.infra ſcripta ſunt,col.vlt.ver.ſequitur videre,eo.lib.4 *Alimentarius poteſt petere alimenta præterita.*

5 ¶Prçterea huiuſmodi alimēta à conſuetudine relicta filiis minoribus,ſunt veluti loco legitimæ, qua cōſuetudo illos omnino priuare noluit,ſed illius vice eis alimēta relinquere:quç ideo iſti obtinēt iure hæreditario,vt quæ debētur illis hçredibus patris ex bonis eius hæreditariis:neq; enim ſi hæreditatē repudiarēt,ea petere poſſent,vti nec aliam legitimam.Eſt enim recepta apud noſtros ſententia,ei legitimā nō deberi,qui hæreditatē repudiarit:nec poſſe eundē legitimā petere,& hçreditatem repudiare,Cy.Ray.Bal.Ang.Sal.Raph.Ful.Pau.Ca.qui declarat Corn.& Iac.à S. Geor. in l.hæres.C.de impu.& ali.ſubſt.Bar.in l.pro hærede.§.j.ff.de acqui.hær.& in l.gerit,col.5.ver. ſed quæro quid ſi aliquis,& ibi latè Ale.in addi.illius,eo.tit.& idē Bal.in l.quia poterat,ver.quçro an ille,& ibi quoq; Ang.ver.ſequitur in litera,nomi.Imo.Ro.& latè Ale.col.pen.verſ.poſtremò ff.ad SC.Trebel.Bal.in effectu.in l.j.col.ſexta,verſi.quò ad primam quæſtionem.C.quan.non pet. par. Ang.con.83.ſuqtiliter,col.j.Pet.Anc.con.312.ex ſola vulgari,poſt princ.Pau.Caſt.in l.j.col.j.verſi. ſed ponamus,quòd cras,& ibi Alex.col.2.ver.extra gl.& Iaſ.col.2.ver.amplia iſtas.ff.de acqui.hçre.& con.286.quoniam fundamentum,col.1.ver.ſi verò ſit excluſus.lib.j.Pan.in c.Raynutius,col. vlt.ver.item notabis,& ibi Benedi.in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,ptælu.4.nu.110.& ite- *Alimenta relicta ſunt loco legitimæ. Legitimam ei nō deberi qui hæreditatē repudiant.*

rum,& latiùs in verbo,si absque liberis,le 2.nu.48.& sequ.de testa.Alex.con.75.visis & diligenter, col.2.ver.nec isto casu,lib.j.& con.189.eodémque vlt.perlectis,col.2.ver.& ibi propterea,li.5.Fran. Aret.in l.j.col.10.ver.tu verò aduerte , & ibi Ias.col.11.versi.8.quærit.ff.de vulga.& pupil.substit.& nouissimè D.Boer.deci.204.quæritur vtrum valeat pactum,sub nu.43.& alij quos tibi citaui suprà in 3.quæstione,nu.10.sexto licet.

Legitima debetur iure institutionis & sic iure hæreditario.

6 ¶Cuius sententiæ est optima ratio. Nam filius debet habere legitimam iure institutionis,& sic iure hæreditario.l.inter cætera.ff.de lib.& posth.& §.aliud quoque capitulum,in auth.vt cùm de appel.cogno. Igitur debet eam agnoscere cum reliqua hæreditate , aut totam repudiare : aliàs esset pro parte hæres,& pro parte non hæres,contra l.j.& l.2.& l.ex asse.ff.de acqui.hære.Et licèt Bal. & Rom.sibi contrarij in quibusdam locis,& nonnulli alij tenuerunt contrarium quibusdam rationibus,illis tamen doctè ac scitè respondit Alex.tum in d.l.quia poterat,tum in addi.Bart.in d. l.gerit,& Franc.Aret.in d.l.j,vbi suprà.ff.de vulg.& pupil.

Exclusus à successione per statutũ excluditur à legitima.

7 ¶Nam & aliàs quoque videmus,quòd exclusus per statutum vel consuetudinem à successione, exclusus quoque est à legitima.Bar.& Pau.Cast.in l.Titio centum.§.Titio genero.ff.de condi.& demonstr.ipse Bal.in l.Gallus.§.& quid si tantùm,col.3.ver.ex prædictis elicio,& ibi Imo.col.vlt. ver.& hoc facit ad quæstionem.Alex.col.8,ver.fui pluries requisitus. & Fran.Aret.col.item 8.ver. secunda ratio,ff.de lib.& posthu.& alij propè infiniti, quos tibi cumulauimus suprà in 55.qu.nu. 9.verùm contrarium,& num.sequentibus addidimus eius rei rationes, quæ & ad hunc quoque locum non modicùm pertinent.

Conclusio quæstionis.

Legitimam potest petere,qui etiã habet vnde aliàs se possit alere.

8 ¶Igitur vt hunc locum concludamus,huiusmodi alimenta relicta à statuto vel consuetudine, fratribus minoribus,sunt vice legitimæ huiusmodi fratrum,atque loco illius succedunt:proptereáque eodem iure esse censentur,atque eiusdem naturæ,vt dicit Bal.con.221.præsupposito quod statutum,col.2.ver.nam cùm hoc loco,lib.4.Et tantò magis sunt fauorabilia, quantò sunt minora ipsa legitima. Quis autem dixerit eum legitimam petere non posse, qui aliàs habet vnde se possit alere?& certe nullus,imò omnes vbique dicunt posse,ex quibus in re tam clara satis erit vnum citasse authoritatis maximæ,Cy.in l.sancimus,ad fi.C.de nupt.

Responsio ad deci. Martin. Laud.

9 ¶ Quid ergo,an non bene dixit Mart.Laud.quem suprà citauimus nu.2.primogenitum non teneri præstare alimenta cæteris fratribus, qui aliunde possunt se alere?Imò optimè in casu in quo loquitur , videlicet in consuetudine quæ integram hæreditatem relinquit primogenito. nec aliquid dicit de alimentis præstandis cæteris fratribus:vt scilicet tunc nihilominus teneatur primogenitus eos alere,nisi ipsi se aliunde alere possint. At hic consuetudo relinquit cæteris fratribus vel alimenta simpliciter , vel aliquid loco alimentorum , quod ipsi capiunt iure hæreditario ac proprio loco suæ legitimæ & portionis:ita vt ad eos pertineat,non ad primogenitum , quandiu ipsi viuunt.Sed in alio casu totum est ipsius primogeniti qui tamen tenetur eos alere , si se alere non possint.Et ita sunt casus diuersi.

SEPTVAGESIMASEXTA QVAESTIO.

An pater possit grauare primogenitũ substitutione aut aliter.

1 SEptuagesimosextò quæro,quia suprà in 21.q.diximus patrem non posse priuare filiũ iure primogenituræ directo,scilicet relinquendo id ius alteri filio.An saltem ipse pater poterit primogenitum grauare substituendo ei alterum,aut aliàs?Et certè si sint certa statuta vel cõsuetudines, vt sunt plurimę in hoc regno , quæ disponunt quid & quantum possit quis disponere de bonis patrimonialibus,vel acquæstibus,vel aliter,hæ sequẽdæ sunt;si nullæ sunt,id tum dubium est. In qua re tamen non diutius immorabor.Nam cùm totum ipsum ius primogenituræ sit legitima filij,secundùm Host.& Io.And.& alios multos in c.licèt,extrà,de voto,cum concor.à me collectis suprà in 5.q.nu.3.& in 21.q.nu.item 3.& alibi sæpe. Consequens est,vt nec in eo grauari vllo modo possit.l.quoniam,& l.cùm scimus.§.cùm autem.C.de inof.testa.Et ita nuncupatim voluit , & quidem latissimè Ioan.de terra rubea in libro cui titulus est vinea ecclesia,tract.j.ar.1.4.9.10.& 13. & Do.Bene.in c.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens,le 1.nu.147.& multis seq. & nouissimè Moli.qui multos allegat in consuet.Paris.tit.j.§.8.gl.3.in verbo, *pour son droit*,nu.24. & seq.iunctis præcedẽt.& Do.Boe.decis.204.quæritur vtrùm valeat pactum,in multis locis illius cons.vbi & alios quoque citat.

SEPTVAGESIMASEPTIMA QVAESTIO.

An pater possit assignare feudum primogenito sine cõsensu aliorum filiorum.

1. SEptuagesimoseptimò,vtrùm ipse pater possit assignare quodpiã feudũ filio primogenito nõ consentientibus cæteris filiis.Hic casus cõtigit inter quosdã filios ducis Sabaudiæ,propterea quòd Aymo Amedeus & alij duces suis testamentis prætulerãt primogenitos secũdò & tertiò genitis in quibusdã feudis,& nihilominus Philippus secũdogenitus volebat in illis succedere pro sua portione.De qua controuersia cõsultus Ant.Rub.respõdit con.133.viso casu proposito,nihil ei obesse ducũ illorum testamẽta,quin is admitteretur ad dimidiã partem eorũ bonorũ feudaliũ (erant enim duo fratres tantùm)quoniã ij fratres nõ venirent ex personis dictorum ducum,sed ex cõcessione Cæsarea,per no.per Bar.in l.vt iurisiurandi.§.si liber.ff.de ope.libe.& Pau.Ca.con. 353:voluit allegare,con 374.visis omnibus punctis,col.2.ver.cùm ergo ista Ioanneta.lib.j.Non potuerunt ergo,vt redeamus ad Rubeum, dd.Duces testari de huiusmodi feudis vocando tantùm primogenitos & excludendo alios filios,vt per Bal.in c.Imperialem,in prin.col.4.versi.quæro vtrùm pater,tit de probi.feu.ali.per Fede.vbi dicit,sicuti refert ipse Rubeus,quòd pater non potest

primo.

quòd pater non potest primogenito assignare feudum alijs non consentientibus, cum aliis con con adductis à Deci.con.389. visa longa serie, col.j.

2 ¶Sed aduerte lector, quòd nec Bal. nec Dec. nec alij ab eo citati loquũtur de primogenito aut secundò, vel tertiò genito, sed tantũ de filiis simpliciter, vt scilicet nõ possit pater vni filiorũ, cęteris non cõsentientibus, feudũ relinquere. In qua re nos in tract. Retractuũ, tit.j.§.11.gl.6. in verbo, *s'il est le plus proche*, nu.23. & huc spectat, plurimos adduximus qui tenuerunt posse id patrem, & nu. seq. alios plurimos, & ex his nonnullos ex primoribus qui contrarium tenuerunt, scilicet non posse, & alios item nu. quinque seq. qui multifariam distinxerunt, vt in illis locis videre poteris. Neque enim id admodum pertinet ad nostrum tractatum primogenituræ. Nisi si dicas primogenitum in hac re non magis esse fauorabilem quàm cæteros, vt scilicet non magis id possit pater facere in fauorem primogeniti filij, quàm aliorum, ex sententia ipsius Anto. Rube.

De eadem re. An pater possit uni filiorũ integrum feudum relinquere.

3 ¶Quanquam huic Rub. sententię ex diametro cõtradicere videtur alia Pau. Ca. sentẽtia cons.179. in causa quam magnificus dominus, col.j. & aliis seq. li.2. quod valet testamentũ quo quis disponit, vt in castro vel iurisdictione prefeRatur primogenitus aliis filiis, siue id allodiale sit siue etiam feudale: & respõdet ad c.1. tit. de succes. feu. quo potissimũ innituntur qui tenent patrẽ non posse in feudis filium filio præferre. Et eam sententiam Pau. sequitur Ale. con.12. perspectis, ad fi. lib.5. & Fel. in c. prudentiam, col.3. ff. de offi. & pote. iudi. dele. & Iac. à S. Geor. in tract. feu. in verbo, & eum pacto quod de ipso feudo, col.5. ver. vlterius quæro, & Ias. cons.236. an rex Romanorũ, col. pen. ver. pro ea parte, lib.2. & iterùm con.107. in præsenti, col.3. ver. ad idem bene facit, lib.4. & diximus in 6. quæst. num.6. & hæc maximè. Sed id semper reuocandum est ad calculum illius dubij, an pater possit disponere de feudo in fauorem vnius filiorum, sine consensu aliorum.

De eadem re. Valet testamẽtum quo quis disponit, ut in castro præferatur primogenitus.

SEPTVAGESIMAOCTAVA QVAEST.

1 SEptuagesimooctauò, an valeat pactũ vt primogenitus perpetuò administret res cõmunes, nec vnquam earũ fiat diuisio. In qua specie interrogatus Ale. cons.18. visis capitulis, li.2. respõdit id pactum nõ valere. nam pactũ, ait, siue conuentio de nunquam diuidendo rem cõmunem, nõ valet. l. in hoc iudiciũ. §. si conueniat. ff. com. diui. & l. vlt. C. cod. tit. licèt valeret, si facta esset ad certũ tempus, vt vtrobiq; not. Ideóq; etiam si in id interpositum fuerit iuramentũ, tamen poterit contraueniri, per id quod in simili voluit gl. in c. vlt. in verbo, reuocatus, de procu. li.6. quam ibi communiter sequuntur Doc. qui loquũtur de eo, qui promittit iureiurãdo interposito non reuocare procuratorem: cum multis cõcor. collectis à Fel. in c. ex parte decani, col.6. ver. amplia quintò, de rescr. Et quod in alio simili scribitur per Io. And. in c. quod semel, de reg. iur. lib.6. in Mercu. & in addi. Spe. tit. de instr. edic. §. cõpendiosè, ver. quid si quis, cum aliis multis cõcor. ab eo allegatis loquentibus de eo qui etiam per iuramentum promiserat se non reuocaturũ testamentũ. Et quod item in alio simili scribitur à Bart. in l. cum precario, per illum text. ff. de precar. cum simi. qui loquuntur de eo qui promisit, non se reuocaturum administratorem à se datum. Et quod similiter dicitur ab Ant. in c. pen. de offi. vicar. loquente de eo qui promisit non reuocaturum vicariũ.

An valeat pactum ut primogenitus perpetuò administret res communes.

2 ¶Sed hæc communia sunt omnibus liberis, nedum si primogenito cõcessa fuerit administratio, vt videre licet ex illis rationibus. Sed quod iam diximus in præced. q. id ostendit, hic nihil facere fauorem primogeniti, cui huiusmodi perpetua administratio concessa est, quin ab ea discedi possit: quamuis essent multa quæ huic dispositioni suffragarentur, quæ nos collegimus suprà in præfatione huius secundæ partis, præsertim verò in decimoseptimo priuilegio maioris ætatis, rursum in 19. & 20. & 43. Et quod scribit Soci. con.252. visis instrumentis, col.3. ver. ex quibus verbis, libr.2. iuris præsumptione feudum, aut aliud quippiam commune meliùs administrari per antiquiorem, per multa iura quæ ibi allegat.

De eadem re.

SEPTVAGESIMANONA QVAESTIO.

1 SEptuagesimonono, an princeps possit vni primogenito ex multis fratribus adiudicare totius feudi iurisdictionalis præeminentiã pro bono pacis, aut aliter. De qua re bis consultus Iason primò in Comitatu Mirandulæ, & Cõcordiæ con.236. viso titulo quæstionis, lib.2. deinde in aliis castris Sauonę, con.107. in præsenti consultatione li.4. audenter vtrobiq; respõdit, posse ex iusta causa atq; etiã sine causa, ex plenitudine potestatis. multáq; allegat, quę illic omnibus sunt obuia, neq; enim repetẽda duximus, & maximè illud quod suprà adduximus in 77. q. ad fi. ex Pau. Cast. con.179. lib.2. Dicitq; in priori loco in prin. idem consuluisse Soci. sed illius con. in eam rem nõ reperi. Tu tamen interim vide quæ nos scripsimus suprà, in 22. quæst. vbi tractauimus è diuerso, an princeps possit patri concedere, vt ius primogenituræ diuidat inter fratres.

An princeps possit uni primogenito adiudicare totius feudi præeminentiam.

OCTVAGESIMA QVAESTIO.

1 OCtuagesimò quęro, Si quis receperit feudum vel emphyteusim ea lege, ne ad alium filium transeat quàm ad primogenitum. Quod tempus inspiciendum est, vt quis dicatur ille primogenitus, ad quem feudum vel emphyteusis transeat: vtrùm concessionis, an verò mortis. Nam si concessionis, si is qui tunc primogenitus erat, postea decedat ante patrem cui concessio facta est, eo quo dictum est modo: finita erit emphyteusis per mortem patris, cùm nullus reperiatur primogenitus, inspecto eo tempore concessionis.

2 ¶De qua re Bal. in l.2. col.j. ver. item an valeat. C. de iure emph. posteaquã dicit huiusmodi conuẽtionem valere, subdit eum tunc dici primogenitum, qui tempore mortis alios antecedit: quia

Si datum fuerit feudum ut ad aliũ quàm primogenitũ non transeat, quod tẽpus inspicitur ut dicatur primogenitus.

succeſsio habet naturam relationis ad tẽpus mortis & ideo inſpicitur prioritas,quę tũc in natura rerum verſatur,per l.ex facto.§.ſi quis autem,qui eſt pen.ff.ad SC.Treb.quo in loco Ale.in j.uot. refert & ſequitur illud dictũ Bal.dicitq; præterea ad id bene facere, quòd intelligitur recipiẽs ordine ſucceſsiuo recepiſſe,ſcilicet primò pro ſe donec viuet,deinde pro filio poſt mortem,vt plenè per Bar.& alios in l.Gallus.§.quidam rectè.ff.de lib.& poſth. Sequitur item Ca.Rui.conſi.192. quæritur quis ſuccedat,col.antep.nu.18.li.2.& Alc.in l.proximus.ff.de verb.obl.& nos alibi in 3.q. ad aliud retulimus. Tu autẽ vide quę latiſsimè tractauimus in 40.q.& quę itẽ ſcripſimus in 63.q.

OCTVAGESIMA PRIMA QVAESTIO.

1 *An primogenitus ſuccedat in iure redimendi rem uẽditã pro portione qua in re ſucceſſiſſet, an æqualiter.*

OCtuageſimo primò quæro, Si res quędam feudalis in qua primogenitus ſuccedit pro media parte ſecundùm multas conſuetudines Franciæ,aut pro alia parte maiori quàm cęteri fratres,vendita fuerit, ea lege vt redimi poſsit à venditore reſtituendo pretium intra aliquod tẽpus, An primogenitus venditoris ſuccedet in ea facultate redimendi pro eadem parte, in qua ſucceſſiſſet in ea re,ſi vendita non fuiſſet. An verò æqualiter. Quam rem tractauit Carol.Molin. in ſuis Commentarũs in conſuetudines Pariſienſes tit.j.§.11.nu.28.& aliis ſeq. Et illum nuncupatim ſecutus ſum in noſtro tract.Retractuum,tit.2.in fi.in 43.q.Mouetur autem Moli.tum aliis rationibus,tum & hac(meo iudicio)nõ inefficaci:quia hæc actio quæ datur ad recuperandam rem feudalem,eſt eiuſdem naturę & qualitatis,cuius res ipſa.quod ex eo patet,quòd qui babet actionem ad rem,ipſam rem habere cenſetur.l.qui actionem.ff.de reg.iur.

2 *Actio talis eſt, qualis res ad quam cõpetit.*

¶Nã & aliàs actio,vt id addas,exiſtimatur talis qualis res ipſa eſt,vt ſi res ſit mobilis, exiſtimetur & actio ad eã mobilis:ſi immobilis,& eadẽ quoq; immobilis,vt placuit gl.& aliis Doct.in l.j.C. ſi aduer.tranſ.& in §.hæc ergo,in verbo,numerãda.in autb.de nõ ali.cũ infinitis prope concord.à me collectis in trac.Retractuũ,tit.j.§.gl.7.in verbo,*ou autres choſes cenſees pour immeubles*,nu.1.Ideóq; actiones cõpetentes ad res mobiles,triennio vſucapiuntur:ad immobiles,longo tẽpore.§.j.ver.& ideo,Inſti.de vſucap.cũ ſi.à me item congeſtis in illa ipſa gl.nu.2.quo loco,& ſequ.quoque nu.oſtendimus actiones aut ciuitatum,aut eccleſiæ,competentes ad res immobiles, eodem iure cenſeri,ita vt non ſine decreto alienari poſsint.Eaſdẽmque vel diuiduas eſſe,vel indiuiduas : certas, aut incertas,ſecundùm naturam rei ad quam competunt,vt ibi videre poteris.

3 *Finis demonſtrat qualis res ſit cenſenda. Finis ſemper inſpiciendus.*

¶Et ibi item nu.ſeq.adduxi rationem quæ ſatis huc pertinet.Finem demonſtrare qualis quæque res ſit cenſenda.leg.ſed & ſi quid.§.j.ff.de vſufru.& c.fraternitatis.§.vlt.de frig.& malefi.& voluit Spec.tit.de fructi.& intereſ.§.ſcias igitur,ver.ſed quid ſi debeo. Finis enim ad quem quid tendit, potius inſpicieudus eſt,quàm quod præſens eſt.l.ſi idem.§.vlt.& ibi Pau.Caſt.ff.de iuriſdi. omn. iudi.& l.ſi domum.ff.loca.cum aliis ſimilibus à me quoque collectis in illa eadem gl.nu.44. incitum etiam quia finis,quo loco etiam docuimus omnia ex fine denominari.At finis huius facultatis & actionis pro ea competentis eſt , vt res iſta feudalis vendita redeat ad venditorem, & eo quidem iure quo prius erat,vt etiam oſtendimus in d.tract.tit.j.§.19.in glo.j.nu.4.verùm ſi huiuſmodi & ſeq.

4 *Quid ſi nolint fratres ſuam portionem redimere.*

¶Sed quid in hoc caſu,ſi cæteri fratres nolint pro ſua portione redimere , nec velit emptor primogenitum ad redimeudam ſuam partem admittere , neque enim ad id cogi poteſt , vt latè oſtendimus in d.trac.retractuum,tit.j.§.25.in gl.j.nu.6.in hanc quoque, & multis ſeq.& iterum tit. 2.§.j.in gl.6.in verbo,*ou ſes heritiers*,nu.30.ſed vt iterum.& ſeq.Et tunc certè poterit primogenitus fratres ſuos cogere ad redimendam ſuam partem,niſi velint ius ſuum ipſi primogenito vendere. l.his conſequenter.§.Celſus,& l.hæredes.§.idem iuris.ff.fam.herciſ.& diximus in illa gl.vlt. loco alleg.nu.32.verùm quæſtionis eſt.Aut etiam ipſe ſine ceſsione poterit totum reducere,reſtituendo totum pretium,vt & inibi diximus nu 37.poſtremi.

OCTVAGESIMA SECVNDA QVAESTIO.

1 *Si res quæ per venturæ erat ad primogenitũ redimitur, an ipſe totum pretiũ habebit.*

OCtuageſimo ſecũdò quæro,quid e diuerſo ſi quis emerit rẽ feudalẽ,in qua primogenitus debet ſuccedere pro maiori parte,etiã hac lege,vt vẽditor poſsit redimere,& re vera ea res redimitur à vẽditore:vtrũ primogenitus tantã portionẽ feret ex pretio redẽptionis quantã tuliſſet ex re ita redempta.Et certè eandẽ quoq; quæſtionem adſcripſit ipſe Moli.in dictis ſuis Cõmentariis vbi ſuprà,nu.31.vbi dicit illum eandem portionem laturum,per l.codicillis.§.inſulam.ff. de legat.2. vbi ſi plures legatarij eiuſdem rei pro inæqualibus portionibus conſenſerint rem ipſam vendi,debent conſequi pretium pro ſua quiſque portione,quam in re legata babebant.

2 *Pretiũ rei redemptæ pertinet ad hæredes rerum mobilium.*

¶Nos verò in d.tract.Retractuum,tit.2.in fi.in 43.q. contrarium tenuimus.Id enim pretium eſſe inter eos diuidendum,vt alia ſucceſsionis bona mobilia, atq; ſi pretium ſemper manſiſſet in bonis emptoris, per l.2.§.id quoque.ff.de coll.bo.vbi reſolutio contractus retrotrahitur ad tempus ipſius.Cuius authoritate adducti Iac.Ra.Cy.Albe.Bal.Corn.& Philip.Deci.in l.ea demum.C.de colla.tenuerunt hæredes mobilium ſuccedere in huiuſmodi pretio,non item hæredes immobilium,vti etiam latè diximus in tit.j.eiuſdem tract.in fi.in 3.q.

3 *Reſponſio ad contrarium.*

¶Nec in contrariũ quicquam facit d.§.inſulam,quia cùm inibi res ipſa eſt pluribus legata,non erat ex antecedenti obnoxia venditioni vel reuẽditioni.neq; enim tenebantur legatarij eam vendere,aut reuẽdere:ſed ſpõte ſua,nulla re præcedenti eos cogẽte, conſenſerunt vẽditioni rei ſuæ, & quæ ab eis inuitis auferri nõ poterat.Ideóq; ferunt ſuam quiſque portionem pretij huius vẽditionis.In hoc autem caſu res ipſa non erat irreuocabiliter hæredũ:quin coacti ſunt eã reuẽdere,

ex pa

ex pacto in venditione apposito. Ideóque pretium cẽsetur esse ius naturæ, vt erat tempore prioris venditionis: vti etiam res ipsa eodem iure, natura, & qualitate qua priùs erat, redit ad priorem venditorem, vt diximus in præcedenti quæstione.

OCTVAGESIMA TERTIA QVAESTIO.

1 Octuagesimotertiò quæro, quid si sit statutũ, aut cõsuetudo, vt primogenitus ex primo matrimonio succedat solus in Baronia, cuiusmodi esse in multis locis refert Alb. quo loco statim citabimus: vtrũ si nõ extẽt liberi ex primo matrimonio, primogenitus ex secũdo matrimonio solus succedet in ea Baronia: an verò omnes liberi eius matrimonij atq; etiã tertij æqualiter admittẽtur, veluti desit primogenitus qui ex statuto, vel cõsuetudine vocatur ad Baroniam? Hanc quæst. nuncupatim, vt alibi retulimus, posuerunt Iac. Are. Cy. in 6. q. Alb. ad fi. Bal. circa medium, Salyc. col. vlt. vers. quod deducit ad quæstionem, in l. si quis prioris. §. talem. C. de secun. nupt.

Si statutũ præferat primogenitum ex primo matrimonio, si nullus extat ex eo, an primogenitus ex secũdo præferatur.

2 ¶ Et primùm, vt dicit Bal. videri poterat omnes admittẽdos. Nã hæc cõsuetudo vel statutũ loquitur de filiis primi matrimonij, sed ex hoc primo matrimonio nulli extãt filij: ergo nulla est persona priuilegiata, & excludens. Ideo omnes debẽt succedere, cùm omniũ æqua debeat esse cõditio: nõ obstãte ordine genituræ. l. posthumorũ. ff. de iniust. testa. Si igitur nulla sit cõsuetudo, aut statutũ in cõtrarium, vti non est in hoc casu, in quo cessant verba istius consuetudinis loquẽtis de primogenito & filiis primi matrimonij, cùm nulli extent. Consequens est nec consuetudinẽ habere locum. l. 4. §. toties, & ibi Bar. ff. de dam. infec. cum multis concord. alibi à me congestis.

De eadem re.

3 ¶ Verùm hi omnes quos suprà citauimus, vno consensu tenent contrarium, nempe primogenitum ex illo secundo matrimonio censeri, cæteris primi matrimonij filiis deficientibus, esse primogenitum primi matrimonij, respectu aliorum filiorum huiusce matrimonij, & tertij illius matrimonij. Nam secũdum id matrimonium dicitur primum respectu tertij, & sic deinceps, secundùm gl. in d. §. talem, in verbo, ex secundo toro, quam ibi omnes sequũtur, vt & illos in hac nostra quæstione sequitur Ripa in rub. ff. de vulg. & pupil. substit. col. 2. vers. quod facit ad quæstionem, vbi & alia quædam ad hoc allegat, & nos quoque obiter ad aliud propositum diximus suprà in 3. quæst. nu. 6. & facit quod in simili, & seq.

De eadem re.

OCTVAGESIMA QVARTA QVAESTIO.

1 Octuagesimoquartò, suprà in 34. q. tractauimus, an filius primogenitus naturalis, & postea legitimatus succedat in iure primogenituræ, vel ante alios naturales, & legitimos, vel etiã ante alios similiter legitimatos. Nunc igitur quæro, an filius adoptiuus in eo iure succedat? Et certè si cõsuetudo vel statutũ loquitur de filio primogenito, nõ video quomodo hic filius adoptiuus in eo iure possit succedere, vt qui nõ sit nec dici possit primogenitus: nẽpe quia genitus nõ est à patre adoptiuo de cuius successione agitur. nec enim dicitur primogenitus illius, qui ab illo nõ est genitus: aliud enim est gignere, aliud adoptare. illud enim naturæ est, hoc minimè. Et propterea Bal. in l. cũ antiquioribus, col. 4. vers. & primò præmitto. C. de iure delib. dicit hoc nomẽ, primogenitus, naturę esse. At dubiũ esse posset, si statutũ loqueretur de primo, aut maiore, vel antiquiore filio. Nã adoptiuus filius, filius est, & quidẽ primus, si prius quàm pater alios filios haberet, eũ adoptauit. An igitur hic filius potietur iure, quod defertur primis siue maioribus, vel antiquiorib. filiis, ante cæteros filios naturales, & legitimos post eius adoptionẽ natus, vel etiã postea adoptatos?

An filius adoptiuus in iure primogenituræ succedat.

Primogenitus nomẽ naturæ.

2 ¶ Hanc quæst. tetigit Carol. Molin. in suis Comment. in Paris. consuet. tit. 1. §. 8. gl. 1. in verbo, *le fils aisné*, in 6. q. quæ est in nu. 33. Et primùm pro illis dicit facere, quòd huiusmodi filij succedũt vnà cum cæteris filiis naturalibus & legitimis. l. vlt. C. de adop. & §. sed ea omnia, Insti. de hær. quæ ab intest. defer. Adde l. si te parẽs. C. de suis & legi. & l. penè. §. & si quidẽ. C. de adop. Et id quoq; procedere de iure auth. vt per Cyn. in auth. in successione. C. de suis & legit. quã tamẽ ipse legit sub tit. ad S. C. Tertul. de quo tamen vide alios ibi. Eisq; suos hæredes dici, vt patet ex l. arrogato. §. vlt. ff. de adop. & l. cùm in adoptiuis, in prin. ibi, sui iuris habere iura, & ibi Bal. C. eo. tit. & l. certũ, in prin. ff. de iniust. rest. & in l. 1. §. suos hæredes. ff. de suis & legit. & §. intestatorũ, Instit. de hær. quæ ab intest. defer. gl. in l. 3. §. vlt. in verbo, non mutat, in fi. ff. de hære. inst. Bal. in l. eam quã, col. 1. C. de fideicom. Ro. qui eã gl. ad hoc dicit sing. in l. venter. ff. de acq. hær. & ibi quoq; Franc. Are. col. 15. vers. vltimò adde, vbi etiã id dicit esse verè ac propriè, & respondet ad quædam iura quæ videntur probare contrarium. & Ias. cons. 141. visa longa, col. 4. vers. secundò principaliter, lib. 4.

Filij adoptiui succedunt cum naturalibus et legitimis.

Súntque sui hæredes.

An autẽ verè ac propriè.

3 ¶ Adde, inquã, hos succedere nõ solùm in rebus priuatis, sed & in regnis & cæteris regalibus dignitatibus, etiã cum cæteris naturalibus & legitimis. id enim obseruatum est in Iugurtha, qui per adoptionem Micipsæ Numidarũ regis successit in regno cum Adherbale, & Hiempsale filiis naturalibus & legitimis, & id quidem iudicio ipsius Micipsæ, & S. P. Q. R. vt scribit Salust. in bello Iugurth. Nã & sic Tiberius Augusto successit, Nero Claudio, Traianus Neruæ, Antoninus Pius, Adriano, & ipsi Antonino alius Antoninus Philosophus, vt ab Imperatorũ scriptoribus traditũ est, & nos quoq; diximus in l. si vnquã, in verbo, susceperit liberos, nu. 6. aduerte. Galba autẽ Imperator Pisonem adoptaturus, vt illum successorem designaret, elegãti oratione probauit hunc morem authoritate probatissimorum priscorum principum, apud Tacit. lib. 17. Annalium.

Idq; etiam in regnis.

4 ¶ Hos, inquam, adoptiuos transmittere hæreditatem non aditã ad suos hæredes: excludere naturales filios, ascendentes, & vxorem: impedire bonorũ publicationem, si non in fraudem adoptio facta sit, reuocare alienata in fraudem, eísque deberi legitimam & alimenta: eósque venire cõtra

De eadem re.

testamentum patris, si fuerint præteriti vel exhæredati: mittique in possessionem bonorum ani adoptiuj, quæ omnia latè diximus,& probauimus in d.nu.16.quibus & alia multa adiiciemus in altera editione meorum commentariorum in eam l.

5 ¶ Verùm ipse Molin.vbi suprà concludit eos non esse admittendos ad id ius. nam consuetudo loquens simpliciter de filio intelligitur de naturali,non de legitimo tantũ vel ficto.l.vlt.C.de his qui veni.ætat.impe.& l.fideicommissum.ff.de cond.& demon. Nec adoptiuus filius venit appellatione filij simpliciter,nam is filius est,qui ex viro & vxore eius natus est.l.filiũ.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur. Et propterea,inquit,stante statuto vt filiæ non succedant extantibus filiis masculis, filij adoptiui ex eo statuto non excludunt filias,vt dicit Geor.Nat.in tract.statutorum excludentium fœmin.parte 3.q.item 3.& Alber.Bru.in eo.tract.artic.12.q.1. Hæc ille.

Cõsuetudo simpliciter loquens de filio,intelligitur de naturali.

Filius adoptiuus simpliciter nõ est filius. 6

6 ¶ Et sanè quantùm ad id quod primo loco dicit,illud verum est, quòd quæ & naturaliter & ciuiliter possunt intelligi, debent in dubio potiùs naturaliter, quàm ciuiliter accipi,per dicta iura, & præterea.l.ex ea parte.§.in insulam,& ibi Bart.& alij.ff.de verb.oblig.cum aliis multis si.& concord.& tex.& doct.à me collectis in d.l.si vnquã,vbi suprà,nu.15.quum si ea,& suprà in 1.q.nu.10. sed nec illud,& seq.

Verba in dubio naturaliter intelligenda.

7 ¶ Quantùm autem ad secũdum quo dictũ est filium adoptiuum non dici propriè filium, adde tex.probantem huiusmodi filium,non verũ esse filium,sed imaginarium,in l.filio quem,in prin. ibi,ne imagine naturæ veritas obũbretur.ff.de lib.& posth. quem ad id expendit Alex.in l.adoptiuum,in prin.post mediũ.ff.de in ius voc.& ibi quoque Soc.qui & illud præterea dicit,& probat multis rationibus contra Paul.Cast.ibi,filiũ adoptiuum in nulla dispositione venire appellatione filij simpliciter. Et tex.in l.cùm in adoptiuis.§.sed ne articulum. C. de adopt.in illis verbis, quasi imaginaria quadam,&c. Et in l.adoptiones,ibi, perinde quasi ex vero filio, & iterũ in verbo,videatur.ff.eo. Prætereáq; Bal.in d.l.fideicõmissum,iterúmque cons.24.statuto ciuitatis lib.1.& cons.146.tit.prin.col.1.vers.respondeo ad dubia,eo.lib.1.dicit statutum loquens de filiis nũquam intelligi de adoptiuis.sunt enim,vt dicit,filij ficti,quod etiam dicit Card.Alex.in c.adoptiuus,tit. si de feud.fue.contr.inter do.& ag.Ang.autẽ in d.l.cùm in adoptiuis,col.2.C.de adopt.dicit nomen filij simpliciter prolatum,& sine adiectione adoptiui,non cõuenire filio adoptiuo,quod & nos latiùs tractauimus & probauimus in d.l.si vnquam,vbi suprà,nu.6.prætereà,& seq.

Filius adoptiuus est filius imaginarius non verus.

Statutũ de filiis loquẽs simpliciter nõ intelligitur de adoptiuis.

8 ¶ Quod item postremò dicit Molin.statutum expellens filias ob filios nõ intelligi de filiis adoptiuis,præter eos duos,quos in id ipse citauit,tenuit Bal.d.cons.24.lib.1. & cons.102. est considerandum,ante fin.lib.4.Io.An.cons.27.viso casu.& ibi Lud.Bol.in addit.& Maria.Soc.Iun.cõs.32. vers.& bene consideratis,col.3.nu.9.lib.1.& alij plurimi quos tibi citaui in d.verbo, susceperit liberos,nu.11.nec etiam. Quod proximè accedit ad casum nostrum,nam vti ex statuto repellit masculus fœminas,ita & in nostro casu primogenitus cæteros,& vtrobique ad cõseruationem domus & familiæ,vt alibi plenè diximus.

De iisdẽ reb.

9 ¶ Sed & iis omnibus addes,quod ius primogenituræ est veluti legitima primogenitorum,vt diximus suprà q.5.nu.3.& iterum in 21.q.nu.quoque 3. ita vt statutum vel consuetudo deferens id ius primogenito,& ita augens portionem quam de iure communi habuisset, legitimam eorum auxisse videatur. Constitutio autem augens legitimam filiorum non comprehendit filium adoptiuum,vt dicit gl.in §.1.in verbo,quale,in auth.de hære.& Falci.& in §.1.in verbo,hoc obseruãdo in omnibus,& ibi Ang.in auth.de trien.& semis.& voluerunt Iac.But.Bart.& alij,in d.l.si arrogator.ff.de adopt.Bened.Cap.cons.80.punctus quidam Raynaldinus, in 2.dubio, & cons.115. cùm prout in facto,col.vlt.& Nicol.Vbal.in tract.de succes.ab intest.char.3. in 5.specie filiorum, & diximus etiam in d.l.si vnquam,vbi suprà,nu.5.sed vt vlteriùs.

Cõstitutio augẽs legitimam filiorũ nõ cõprehẽdit filiũ adoptiuum.

10 ¶ Et quod maximè hîc annotãdum est,In feudis in quibus maximè ius primogenituræ obtinet, magis quàm in cæteris,ex plurimis Franciæ consuetudinib. adoptiui filij non succedunt ex d.c. adoptiuus,& ibi Bal.& omnes,tit.si de feud.fuer.contr.inter do.& ag. Quin & adoptio ita fuerit expressè facta à principe,vt adoptatus succedat in feudo,tamen si filiæ extant,quæ ex pacto possint succedere in feudo,eas hic adoptatus non excludet,sed excludetur ab illis,vt videre licet ex And.Iser.& expressiùs Card.Alex.ibi,quamuis aliàs filiæ in feudis non succedant nisi deficientibus masculis,c.1.§.filio,tit.de succes.feud. Et per d.c.adoptiuus,dicit Alex.in d.l.adoptiuum, post princ.ff.de in ius voc.nunquam filios adoptiuos comprehendi in priuilegiis.

Adoptiui non succedũt in feudis.

11 ¶ Denique filij adoptiui in Francia nullo pacto succedunt, vt testatur Masuer.in tit.de pro.vers. item & si defunctus,& Bened.in c.Raynutius,in verbo,& vxorẽ nomine Adelasiam, nu.758. & nu.760.& diximus etiam in nostris Retractib.tit.1.§.1.gl.8.in verbo,*le parent*,nu.16. sed & ex istis, & in d.l.si vnquam,vbi suprà,nu.17.nec hîc quidem.qua quidam in gl.à nu.2.vsque ad nu.20.inclusiuè,videbis & alia multa ad hanc rem pertinentia,& multò plura videbis in secunda editione,quam nos iterum edemus,& quæ etiam dixi suprà in tract.Nobilitatis,c.15.nu.5.& seq.

Adoptiui in Gallia nunquã succedunt.

OCTVAGESIMA QVINTA QVAESTIO.

Si sint plures filij vasalli 1 *an solus primogenitus faciet fidelitatem domino.*

OCtuagesimoquintò quæro, Si vasallus reliquit plures filios,an primogenitus solus præstabit domino iuramẽtũ fidelitatis,an & omnes filij,& è diuerso si sint plures heredes domini,an omnes recipiant iuramenta vasallorũ,an solus primogenitus? Et certè si res feudalis tota ad primogenitũ pertineat,vel de iure feudorum in feudis regalibus, vt not.in c.1.§. prætereà ducatus,

tit.de

tit.de prohib.feud.ali.per Feder.vel aliter ex statuto vel consuetudine,ad primogenitũ solùm ea res pertinet.Sed si omnes succedãt,tunc dubiũ est.Et sunt multæ huius regni cõsuetudines quæ in hoc specialiter prouiderunt, vt scilicet primogenitus solus quandiu res feudalis est cõmunis, præstet & recipiat homagia quæ vocamus.Et talis est apud Pictauien.vt scribitur in §.96.cõsuetudinũ eius loci.Engolismẽses,§.25.Blesen.c.69.Auernien.tit.*des fiefz*,qui est 22.§.38.& 5.seq.Meldenses,§.120.& seq.Senonenses,§.216.Trecẽses,§.14.Carnutenses,§.2.qui tamen loquitur de consensu cęterorũ statuum.Caluimontenses,§.13.Aurelianenses,tit.1.§.35.Marchienses,§.186.& §.204.Montargienses,tit.1.§.32.Laodenses,& cæteros Veromandienses,in 3.parte consuetudinum. §.16.Claromontenses,§.82.Quanquam ex his nõnullæ loquuntur de præstatione tantùm,non etiam de receptione,vt non ab re dixerit Spec.tit.de feud.§.quoniam.vers.9.queritur,de consuetudine quorundam locorum obseruari,vt primogenitus solus faciat fidelitatem.

Bini rei consuetudines.

2 ¶ Quid autem sit aliàs,cessante scilicet consuetudine, is ibi latè disputat,vt faciunt alij multi in multis locis. Tamen in hoc fermè omnes cõueniunt,vt omnes filij,quãdiu res feudalis indiuisa est,teneantur iurare fidelitatem:sed si ex diuisione ad vnũ peruenit,is solus teneatur iurare,nam de vtroq; est tex.expressus in c.omnes filij,& ibi gl.& omnes Doct.tit.si de feud.fuer.contr.inter dom.& ag.& omnes vbique,nemo enim vnus contradicit.Adiiciunt gl.& Bal.& alij in d.c.omnes, rationem primi capitis, quia cùm plures in locum vnius succedunt, omnes vnius loco habentur,l.cum fundus.ff.de cond.& demonst.& l.2.§.quæcunque.ff.de excus.tut.& l.si quis. C.de secund.nup.Addit Bald.quòd fidelitas est quippiam indiuiduum,quia quicquid non est corpus hæreditariũ actu vel habitu,reputatur indiuiduum.l.Cornelia,quæ est vlt.ff.de iure patr.& l.quędam mulier.ff.famil.herci.cum sim.ab eo adductis.Ex quo sequitur,licet non dicant,quòd quilibet hæredum idipsum præstare tenetur, quia in his quæ sunt indiuidua quilibet hæredum tenetur in solidum.l.hæredes.§.ao ea stipulatio.ff.famil.hercis.& l.2.§.ex his.ff.de verb.oblig.

Omnes tenentur iurare fidelitatẽ si feudũ sit omnium pro indiuiso, Plures in un us locũ succedẽtes loco unius habentur.

Et in solidum tenentur.

3 ¶ Ex qua ratione illud planè colligitur,quòd si omnes heredes teneant vnum illud feudum,ratione cuius fidelitas vni domino præstatur,& quidem separatim & pro diuiso,qui casus non est decisus per d.c.omnes filij,omnes non pro sua quisque portione diuisa, sed in solidum tenẽtur præstare iuramentum fidelitatis,vt expresse voluerunt Ang.Franc.Aret.& Lancelot.Gali.in d.§.ex his,& idem Aluar.inter cons.feudalia,Alb.Brun.cons.65.cuius caput est,super casu feudali,ad fin.idem Aluar.in d.c.omnes,Io.Ray.in c.Imperialem.§.præterea ducatus,tit.de prohib. feud.ali.per Fed.& Iac.à S.Georg.in tract.feud.in verbo,qui quidem inuestiti,col.5.vers.nunc quæro ponamus,vbi tamen subdit post Aluar.vbi suprà,quòd poterũt vnum ex illis eligere,qui omnium nomine iuret fidelitatem,arg.l.ita autem.§.gessisse.ff.de admin.tut.

Quid si omnes teneãt,sed pro diuiso.

4 ¶ Ratio autem secundi capitis,d.cap.omnes,quo dictum est eum solum præstare fidelitatem,ad quem feudum integrum peruenit, in promptu est.nam is qui solus totũ feudum possidet, solus quoque vasallus censendus est,argumẽto eius quod scribitur in l.3.§.hæres.ff.commo.& l.si plures.ff.de vi & vi arma.Ideo iam nihil amplius est quare cæteri filij,qui non sunt vasalli,ad eam fidelitatem teneantur.Et bene facit tex.in d.l.si quis ex argentariis.§.1.ff.de eden.quòd licet omnes filij argentarij teneãtur edere rationes,si tamen vnus eas habeat,solus ad editionem cõpellitur. Cuius loci authoritate Iac.Aret.& Alb.ibi qui eum.§.legunt cum prin.l.illud,dicunt quod suprà diximus,scilicet quòd si plures sunt fratres vasalli,& vnus ex eis quia primogenitus, vel aliàs totum feudum possidet,solus tenetur iurare fidelitatem.Et facit etiam quod dicam vers.seq.

Ex filiis is qui solus feudum possidet,solus quoque uasallus censendus est.

5 ¶ ET HAEC quidem quãtùm ad pręstationẽ fidelitatis,sed nescio quo pacto maior est difficultas in receptione ipsius,verbi gratia,si dominus reliquerit plures filios,an vni & cui,an omnibus debeat vasallus iurare fidelitatẽ:& consequenter an vnus & quis,an omnes debeãt eam recipere. Sunt enim qui putant solum primogenitum eam recipere debere.vt ex iis quæ dicam constabit. Igitur illud primo loco sciendum est(& hoc quidem minime dubium est) quod si feudum domini cui fidelitas debetur,ad vnum filiorũ domini peruenit, vt aliquando fit ex not.in c.1.tit.de eo qui sibi vel hær.& per gl.in l.si familiæ.C.fami.herc.illi soli præstandum est iuramentũ fidelitatis,sicuti & de iure patronatus dicitur in d.l.vlt.ff.de iure patr.Et ita nũcupatim voluit Io.And. in addit.Spec.tit.de feud.§.quoniam,in 29.q.& Iac.Bel.in c.præterea ducatus, tit.de prohib.feud. ali.per Fed.Iac.Aluar.& Card.Alex.in d.c.omnes filij,& Iac.à S.Geor.in d.tract.feud.in d.verbo, qui quidem inuestiti præstiterunt iuramentum,col.6.vers.quid autem econtra.

Quid si è diuerso dominus reliquit plures liberos an uni primogenito,an cui alteri,an verò omnibus præstãda sit fidelitas.

6 ¶ Nec item dubium videtur, si omnes hæredes domini ad quos feudum dominãs,vt nostri loquuntur,peruenit,cõueniant de vno ex ipsis,qui pro omnibus recipiat fidelitatem, quin id possint facere,per l.quòd si nolit.§.si plures.ff.de ædil.edict.& l.stipulatio.§.quæsitum.ff.de noui oper.nunt.& l.hæredes.§.pluribus.ff.famil.hercis.& l.iam tamen.ff.de iudi.sol.vbi ius indiuiduum potest vni committi,& l.4.§.addici.ff.de fideicom.liber.Et ita quoque expressim voluit Io.And.vbi suprà.Bal.& Mart.Laud.in d.c.præterea ducatus.Alua.& Card.Alex.in d.c.omnes filij.Ias.in l.de pupillo.§.si plurium,col.pen.ff.de oper.noui nunt.& Iac.à S.Georg.vbi suprà.

Idem si omnes de uno inter se conueniunt.

7 ¶ At dubium est,& id quidem nõ modicũ, Si feudum peruenit ad omnes filios,qui nolunt vni eorũ hanc rẽ cõmittere.An tenebitur vasallus vni,an omnibus iurare?Sunt enim eius rei diuersæ diuersorũ sententiæ,& magno se iudice quisque tuetur.Primum enim sunt qui tenent omnibus esse iurandum,& in his Accurs.in l.si vsusfructus (nonnulli eam leg.allegãt pro §.l.si cuius.) in prin.

Si non conueniunt.

Qui tenẽt omnib. præstãdã.

in prin.in verbo,oportet,& ibi Bal.& Ang.ff.de vſuff.Pileus in diſput.quam in id dubium fecit, vt ab omnibus citatur.Dyn.Ray.& Bar.in l.cùm vnus,in prin.per eum tex.ff.de bon.author.iud. poſ.idem Dyn.Bal.Imo.Raph.Co.& latè Iaſ.in l.ſtipulatio.§.quæſitũ.ff.de no.oper.nuntia.And. Iſer.& Iac.Aluar.qui ita dicit conſuluiſſe Doct.Tholoſanos,& Card.Alexan.in d.c.omnes filij. Bart.in d.l.de pupillo.§.ſi plurium,& ibi etiam latè Iaſ.ff.de no.oper.nuntia.Bald.in l.1.in 22.q.ff. de rer.diu.Ange.in l.loci corpus.§.ſi fundus,per eum tex.in illis verbis,de iure ſuo ſinguli experientur.ff.ſi ſer.vendi.& in d.l.2.§.ex his,& ibi Ro.col.3.ff.de verb.obl.Imo.in l.4.in fi.priu.eo.tit. Floria.in d.l.hæredes.§.an ea ſtipulatio.ff.famil.herciſ.Card.Alex.in d.c.præterea ducatus,col.2. verſ.oppo.cum gl.tit.de prohib.feud.ali.per Feder.

8 ¶ Nam ſi omnes filij vaſalli tenẽtur iurare,quod tex.expreſſo eſt deciſum,vt ſuprà diximus,nu.2. Ita & omnibus filiis domini iurandum eſt ex natura reciprocorũ ſiue correlatiuorum,l.vlt.& ibi Bar.Ang.& alij.C.de indic.vidui.cũ ſi.Itẽ feudalis obligatio trãſit actiuè in hæredes domini,etiã ſi de illis nulla facta ſit mentio.l.ſi pactũ.ff.de pact.cum aliis multis cõcor.à me collectis in tract. Retract.tit.2.§.1.gl.6.in prin.& in noſtris cõment.conſuet.Picta.tit.9.§.3.in prin. Si igitur trãſit ad hæredes,ergo ad omnes,argu.l.ſi ſeruitus.ff.de ſeruit.vrba.prædi.cum ſi.Præterea ius quod habet dominus in vaſallos,eſt indiuiduum,ſicut & ius patroni in libertos.d.l.vlt.ff.de iu.pat.gl.in l.ſub conditione.ff.de aſsig.liber.quam facit ſing.Ray.in d.l.quædam mulier.ff.famil.herciſc.ſed eſt & alia gl.in d.c.omnes filij.Si ergo indiuiduũ eſt,ergo cuilibet hæredi inſolidũ præſtari debet.d.l.2. §.pe.ff.de verb.obl.& l.viæ.ff.de ſeruit.cum ſi.Ad hæc ſi libertus habet plures patronos,aut vnius patroni plures filios,omnibus iurat.l.ſi quando.ff.de ope.liber. Denique in hanc partem ſolent allegari tex.in d.l.ſtipulatio.§.quæſitum.ff.de no.oper.nunt.& l.1.§.quanuis,in fi.de ven.inſpi.

Rationes eius opin.

Ius domini in vaſallos indiuiduum.

9 ¶ Sunt tamen nec minori numero & authoritate qui diuerſam ſentẽtiam ſecuti ſunt,ſcilicet vaſallum non niſi vni ex filiis & hæredibus teneri iurare fidelitatẽ,gl.Pet.Cer.Iac.Bel.Bal.ſibi contrarius,Caprio.& Mart.Laud.hæc intelligens,vt vni fiat pro omnibus, non vni ſimpliciter,in d. c.omnes.idem Pet.Cer.And.Iſer.Iac.Bel.& Mart.in d.c.præterea.Hoſt.in ſum.de feud. §.vlt.ante fin.verſ.ſed nunquid tenebitur.Spec.eo.tit.de feud.§.quoniam.d.verſ.29.& ibi Io.And.in addit. Pet.Iac.in tit.ſuper condicti.ex morib.col.4.verſ.ſed econtrario ſi vnus.Iac.Ardiz.in ſumma tit. de ſucceſ.feud.§.ſed vbi dominus.Iac.Aret.Alber.& Ro.ſibi contrarius in d.l.de pupillo.§.ſi plurium.ff.de no.oper. nunt. ipſe Alber.in d.l.ſtipulatio.§.quæſitum.ff.eo.tit.& in d.l.ſi vſusfructus, quam legit cum l.ſi cuius,in prin.ff.de vſufru.vbi ita dicit communiter teneri.& in l.cùm vnus, in princ.ff.de ali.& cib.leg.& in d.l.2.§.ex his,& ibi quoque Franc.Aret.qui dicit hanc opin.tanquam communem eſſe ſequendam in practica,Io.Fab.in §.quædam actiones, col.5.verſ.& propter hoc videtur,Inſtit.de acti.& ſubobſcurè Pan.in c.dilecti.verſ.& facit iſte tex.col.2.de maior. & obed.vbi ad hoc dicit facere ſing.tex.in d.c.præterea ducatus, & Barb.in d.l.2.§.item ſi in facto,col.6.verſ.in illa quæſtione.ff.de verb.oblig.& Iac.à S.Georg.vbi ſuprà.

Qui vni dicũt ſufficere præſtari.

10 ¶ Et cùm ſint huius ſententiæ multæ rationes adductæ per gl.& alios in d.c.omnes filij,nihil eſt tamen quod magis vrgeat quàm d.c.præterea ducatus,cui qui primã opi.ſequuntur,reſpondent multis modis,ex quibus vnũ,qui cæteris melior atque efficacior mihi videtur,ſatis erit retuliſſe. Nam ibi,inquiũt,plures fiebãt domini ex mera voluntate ipſius ex diuiſione voluntaria,vt patet ex illis verbis,aliud autẽ feudum ſi hæredes voluerint diuidatur. Ideo nõ immeritò ex hoc non eſt cogẽdus vaſallus habere plures dominos.At ſi ſint plures domini ex neceſsitate ſucceſsionis, ipſi omnes ſunt vnius loco,cui ſucceſſerũt.d.l.cui fundus.ff.de cond.& demon.Et facienti actũ ex neceſsitate lex magis ſubuenit,quàm qui ex volũtate.l.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſariò.ff.qui ſatiſ.cog. & l.cùm poſtulaſſem.§.vlt.ff.de dam.infec.& l.quod ſi minor.§.reſtitutio.ff.de minor.Imò vt hoc illis addas,ex eo quod quis facit ex neceſsitate,nullum ei paratur præiudicium.l.poſt legatũ.§.aduocatum,& l.tutorem.ff.de his quib.vt indig.& l.cùm quidam.ff.de admini.tut.& l.& ideo,in 2. reſpon.ff.de condit.furt.& l.ſi pignori,ad fin ff.famil.herciſ. Bert.in ſua 2.diſput.incip.Piſanę ciuitatis,col.1.verſ.tertiò hoc probat.Ideo clarè videtur quòd non ſumus in caſu d.c.præterea.

Rationes huius opin.

Reſponſio.

Declaratio c. præterea ducatus.

11 ¶ Verùm Iaſ.in d.l.de pupillo.§.ſi pupillum, dicit hanc ſolutionem non eſſe ſine ſcrupulo, quia etiam in d.c.præterea,in quo cõſortes veniunt ad diuiſionem, non videtur eſſe actus merè voluntarius,ob eam iuris regulam,qua nemo cogitur in communione perſiſtere. l.ſi non ſortem.§. ſi centum,in fi.ff.de condict.indeb.& l.vlt.C.com.diuid. Quin non valet pactum,vt non poſsit fieri diuiſio,l.in hoc iudicium.§.ſi conueniat.ff.eo.tit. Niſi,inquit,dixeris quòd aliud eſt in diuiſione quæ fit ex ſucceſsione , quia illa magis eſt neceſſaria. quod ex eo patet,quia diuiſio inter hæredes non dicitur alienatio,vt eſt tex.not.in §.1.in auth.de litigio.

Impugnatio iſtius rationis.

12 ¶ Sed & tu præterea poteris dicere ad ſuſtinendam illam ſolutionẽ,quòd in d.§.pręterea,diuiſio eſt ſemper merè voluntaria:quoniã non poteſt fieri diuiſio feudi,niſi omnes nemine reclamãte conſenſerint,vt not.voluit Bal.conſ.82.conditoris omniũ,& c.quanquã in his,col.pen.verſ. ego tamen notãter dico,lib.1.per tex.quẽ dicit ſing.in eo ipſo §.præterea,ſi bene,vt dicit,põderetur,in illis verbis,ſi cõſortes voluerint,ex quibus dicit colligi conſenſum omniũ requiri,per tex.iuncta gl.in clę.ſæpe,in fi.de verb.ſig.Nam cùm ille tex.permittat diuiſionem cõtra naturã feudi, debet intelligi in propriis ſuis terminis,nec à verbis tex.eſt recedendum.l.non aliter.ff.de leg.3.& c.vlt. de verb.ſign.Et id quidem Pan.ipſe veluti extollit dicitque ab aliis ſe non reperiſſe põderatum.

De eadem re. Omnes debent conſentire diuiſioni in caſu d.c.præterea. ex aliorũ opi.

Et hoc

Et hoc quoq; voluit Alex.cons.6.visa inuestitura,in prin.lib.5.Barb.cons.14.clemẽtissimi,col.vlt. lib.4.& Fely.in c.quæ in ecclesiarũ,col.pen.vers.secundò limitatur,de consti.& in c.prudentiam. col.2.de offi.deleg.Hippol.Marsil.sing.9.nemo cogitur.& Albe.Bru.cons.66.ex themate.col.j.

13 ¶ Sed quia nonnulli tenuerunt contrarium, vt scilicet sufficiat quosdam hæredum consentire diuisionem fieri, & inter hos late Alex.sibi contrarius.cons.7.in cõsultatione præmissa,in prin. iunctis his quæ dicit col.pen.vers.restat ad allegata,lib.5.& cons.25.attẽtis narratis,col.3.vers.non obstat quòd alia,eod.lib.5.Soc.cons.278.in q.vertente,col.2.& 3.lib.2.& latè Fran.Cur.Sen.cons. 69.dominus Ioannes,in 3.primis col.Franc.Curt.Iun.in tract.feudo.in 4.parte 15.eiusd.partis 13. nu.30.quæstio.col.ipsius vlt.vers.limitatur sing.hæc secunda regula.Ias.in l.stipulationes non diuiduntur,char.vlt.vers.sed aduerte pro magna.ff.de verb.obl.Phili.Dec.in d.c.prudentiam,col.5. vers.vltimò notandum,de offi.deleg.& nouissimè Carol.Molin. in consuet.Paris.tit.1.§.35.in 1.q. Tamen illud saltem certum est, ipsos prouocantes sponte & nulla necessitate adactos ad eam prouocationem prosilire. & ideo ex parte eorum mere est ea diuisio voluntaria, licet non talis sit ex parte eorum qui sunt prouocati. *Alij contrà.*

14 ¶ Verùm diligentiùs rem ipsam considerãti videtur huiusmodi solutionem non satisfacere.d.c. præterea ducatus,in quo statuitur q; cõsortes feudi possunt illud,si voluerint, diuidere:ita tamen vt vasallus pro vno feudo plures dominos habere nõ cõpellatur.hæc enim sunt verba illius ca. Et sic patet ex mẽte & verbis huius c.quòd si sint plures domini feudi superioris,non cõpellendus est vasallus nec ante,nec post diuisionẽ habere plures dominos. nã si post diuisionẽ id fieri non debet,cùm suam quisq; partẽ diuisam iam habeat, ex quo videbatur faciẽda cuiq; fidelitas, pro sua cuiusq; parte:multò minùs ante diuisionẽ feudo permanẽte omnibus integro & indiuiso.Nec distinguit ille §.an illi domini essent cõsortes ex successione,an aliàs:imò generaliter de cõsortibus loquitur,cuiusmodi sunt plures filij vnius domini aut vasalli.Ideo cùm nõ habeamus in feudis tex.expressum in cõtrariũ, videlicet quòd omnibus filiis domini debeat fieri fidelitas, quid est q; illũ tex.expressum in d.§.præterea ducatus,ita distinguamus,vt nõ intelligatur de consortibus ex successione?cũ vbi lex nõ distinguit,nec nos distinguere debeamus,iuribus vulgatis. *De eadem re.*

15 ¶ Nec est quòd moueri debeamus rationibus ex iure communi depromptis, cùm etiam in iure communi non reperiamus id expressim decisum.nec debemus vti argumentis & rationibus ad correctionem eius quod nominatim decisum est,vt de argumẽtis habemus gl.in c.1.tit.de feud. cogni.& alibi latè diximus.De rationibus est tex.in l.prospexit.ff.qui & à quib. Tum quia in materia feudali leges Romanorũ non ligant in his quæ sunt decisa feudorum cõstitutionibus, vt constanter affirmant omnes feudorum interpretes.Præterea cùm plures vnius domini hæredes feudum diuidunt,quid est,si diuis placet,quod magis illos cogat diuidere,quàm alios consortes eiusdem rei?nónne si velint poterunt feudum indiuisum tenere,æquè ac cæteri cõsortes? & certè poterunt.Et ideo quò ad diuisionẽ par est omniũ voluntas,par quoque necessitas diuidendi, si vnus prouocauerit.Et ideo sunt ferè plures qui sequuntur eam opi.quæ vni duntaxat fidelitatem fieri voluit.Quibus adde quæ diximus suprà in 4.q.nu.30.adde quòd subditorum. *De eadem re. Argumẽta nihil faciunt ad correctionem iuris cõmunis. Nec rationes.*

16 ¶ Quòd si & tu eam sequi volueris,illud remanet in ambiguo,cui sit potius facienda.Et certè si omnes filij in vnum eorum conueniunt,nullum est,vt iam diximus,dubiũ,quin illi fieri debeat. Quòd si non conueniunt,sed cõtendunt sibi quisque fieri debere,id maximè dubium est. nam glos.in d.§.præterea ducatus,dicit vasallum posse eligere,cui malit fidelitatem facere,arg.l.plerũque.§.vlt.ff.de iure dot.vbi in alternatiuis est rei electio,cum cõcord.ibi per gl.adductis.Et hanc sententiam sequitur Iac.Bel.in d.§.præterea,per tex.in l.1.ff.de solut.& post eum Io.And.in addi. Spec.d.tit.de feud.§.quoniam,in 29.q.& Franc.Aret.in d.l.2.§.ex his,col.2.in fi.ff.de verb.obl. & alij quos tibi citaui suprà in 2.opi.17.q.nu.6. sed quicquid. Et in hanc quoque sententiam affertur tex.in l.si quis à filio.§.si quis plures.ff.de leg.1.vbi si quis plures Stichos habens, Stichum legauerit,hæredis est electio,quẽ dare maluerit,& tex.melior in l.3.§.si cùm omnes.ff.de S.C.Sylla. vbi si seruus non possit opem ferre omnibus dominis,est in eius arbitrio,quem cæteris in ea re anteponat,cum his quæ diximus suprà in d.2.opi.17.q.nu.2. *Sed cui potius ex filiis est facienda fidelitas.*

17 ¶ Alij vt refert Bal.in d.c.præterea ducatus,dicũt fidelitatẽ fieri debere seniori ex filiis.arg.l.vlt.ff. de fide instr.& not.per Inno.in c.1.de maior.& obed.vbi & hoc retulit Fely.col.vlt.vers.inserunt etiá.& Ro.in rep.l.si verò.§.de viro,in 53.fal.vers.quarto principaliter.ff.sol.mat.& diximus etiam suprà in Præfat.nu.191.quadragesimotertiò,& in nostris cõment.consuet.Pictauic.tit.9.§.item 9. in gl.2.in verbo,*les dois recenoir*.Et hanc sententiã omnibus vluis amplectitur consuetudo Picta. & similes quæ dicunt primogenitum filiorum recipere debere fidelitatem vasallorum. Quam etiam sequitur Mart.Laud.in d.c.præterea,dum limitat gl.ibi concedentem vasallo arbitrium eligendi,vt suprà diximus,nisi quis esset antiquior.Quanquam non video quid velit Martin.dum hanc limitationem facit,tanquam sentiat posse fieri vt nullus eorum sit antiquior,quo casu.opi. gl.procedet, cum tamen id fieri non posse natura ipsa declaret, quæ non permittit vno impetu duos infantes de vtero matris procedere.l.Arethusa.ff.de stat.hom. Ideóque semper alter altero est antiquior,nisi dicas Mart.intellexisse,cùm ignoratur,vter prior eorum natus sit,secundùm ea quæ diximus suprà in d.17.q. aut cùm matre mortua,vtero exciso simul exierunt, de quo etiam diximus in 18.q.aut etiam de duobus dominis qui fratres non sunt. *Qui dicũt seniori uel primogenito.*

¶ Sed

Quid si alius præuenerit.

18 ¶ Sed tamen quod de antiquiori dictũ est limitat And.Iser.& post eum ipse Matt.in d.c.prçterea ducatus,nisi alter præuenerit,quod vix reciperẽ,si vera est ea sentẽtia quæ antiquiorẽ in id cæteris præfert.neque enim præuentio habet locũ in præiudiciũ eius,ad quem res de qua agitur primo loco pertinet:sed tum demũ cùm ad plures æqualiter pertinet, aut cùm ignoratur ad quem ex pluribus pertinet,secundùm ea quæ & nos diximus suprà in 12.eadémque vlt.opi.17.q.

Alia opinio.

19 ¶ Nec tamen omiserim Bal.in c.ea te.ante fi.vers.sed pone plures sunt, de iureiur.fuisse in noua quadam opinio.Ait enim,ait,feudum est indiuiduum,vt est feudum iurisdictionis,& potest vni præstari fidelitas pro omnibus:quia nõ nisi in solidum præstari potest:aut est diuiduum, & non potest vni præstari pro cæteris,nisi ratum habuerint,arg.l.qui in aliena.§.vlt.ff.de neg.gest. & d. c.ea te. Adcò Bal.fuit versatilis ingenij,vt vix illum sibi cõstare comperias, vt & nos sæpe obseruauimus.hæc tamen eius opi.propius accedit ad eam quæ vult omnibus esse iurãdum,cùm feuda omnia sint diuidua præter Ducatum,Comitatum,& Marchiam,vt est tex.in d.c.præterea ducatus.Censet igitur hîc Bal.semper esse iurãdum omnibus,præterquam in istis tribus feudis.Sed quòd dicit feudum iurisdictionis esse indiuiduum,vt id obiter dicam,ne interim lectores decipiantur,non sine dubio est,per not.ab eodem Bal.in d.c.præterea ducatus,& ibi quoque aliis,& maximè Card.Alex.col.pen.vers.an iurisdictio,& Bart.in l.tutore,in fi.ff.de administ.tut. & ante hos Spec.tit.de feud.§.quoniam,in 34.q.vbi expresse tenet contrarium,& latè Alex.d.cons.7.in consultatione,lib.5.& quos ibi allegat,ne hîc diutius immorer,præsertim quia & nos aliquid diximus suprà in 4.quæst.nu.19.ex quibus.

Feudum iurisdictionis an sit indiuiduum.

OCTVAGESIMASEXTA QVAESTIO.

An primogenitus qui renuntiauit primogenituræ in fauorẽ secundogeniti eidẽ secũdogenito sine liberis decedenti succedet in primogenitura.

1 OCtuagesimosextò suprà in 26.quæst.princip. diximus primogenitum renuntiare posse iuri primogenituræ in fauorem secundogeniti.Quid igitur si id fecerit,& postea secundogenitus,qui eo iure ex huiusmodi renuntiatione potitus est,moritur sine liberis.An hic primogenitus qui ita renuntiauerat,poterat in illis ipsis bonis,in quibus renuntiauerat huic iuri, suo fratri succedere,vt primogenitus & cæterorum fratrum maximus, stante cõsuetudine,vt in successione fratrum locum habeat ius primogenituræ?quod nos obiter & per transennam tetigimus suprà in d.26.q.nu.4. illud autem. sed hîc paulò amplius tractandum ducimus. Videtur igitur primum non posse, cùm semel huic iuri primogenituræ eorundem bonorum renuntiauerit. ideo non ampliùs ad id admittendum esse,cui renuntiandum putauit.l.si quis iusiurãdum.C.de reb. cred.cum concord.ibi à gl.adductis,& præterea,c.quàm periculosum.7.q.1.quod nũcupatim loquitur de renuntiatione iuris primogenituræ,cum sim.

De eadem re.

2 ¶ Et optimè etiam facit text.in l.qui liberis, aliàs l.sed si plures. sunt enim qui ex eo §. faciunt l. principium.§.filio impuberi.ff.de vulg.& pup.substi.vbi scribitur, eandem esse hæreditatem patris,& filij eius hæredis.Ideo si patris hæreditatem repudiauero,filij hæreditatem habere nõ possum.quæ res tam similis est huic nostro casui, quàm ouum ouo : imò verò idem est casus. nam vtrobique is qui renuntiauit hæreditati paternæ , vult nihilominus venire ad successionem filij hæredis,quem non admittendum clarè dicit is text.

De eadem re.

3 ¶ Et id quoq; cõfirmat quod à Bal.traditũ est in c.1.§.vlt.col.item vlt.vers.sed pone cõcessum est, tit.de contro.inue.Cõcessum est,inquit,duobus feudum pro diuiso,alter autem sua negligentia passus est alterũ præscribere fines & limites ipsius, vtrùm mortuo eo qui præscripsit sine hærede, illud ita præscriptũ redeat ad fratrem cõtra quem præscriptũ est:an ad dominum,tanquã scilicet ei non noceat illa sua negligentia,adueniente successione fratris qui præscripsit. Et cõcludit,ad eum qui semel amisit,reuerti nõ posse,per l.sicut in annos.ff.qui.mo.vsuf.amit. Nã quod,inquit, non vtendo perditũ est,postea nõ recuperatur.l.solita,quæ est vlt.C.de remis.pig. Et ibi eum sequuntur Iac.Aluar.in fi.Matt.Laud.col.3.vers.eodem modo,& Card.Alex. haud multò ante fin.

Alia patris successio, alia fratris.

4 ¶ Verùm aliàs cum ex facto huiusmodi species de qua tractamus,cõtigisset, contrariũ respondimus,ea ratione ducti,quòd alia est successio patris cui in eo iure primogenituræ renũtiatum est, alia fratris,de cuius successione nunc agitur, & id per se clarũ est:idq; etiam si sint eadem vtriusque successionis bona.nam post mortem patris desierunt esse patris,factáque sunt fratris qui illi successit,& eius patrimonium.l.1.§.veteres,cum gl.in verbo,per vnum reliquorũ,ibi,tu dic quòd hæreditarius,& ibi omnes doct.ff.de acq.hære.& alia quoque gl.in l.hæres per seruum. ff.de acq. hær.& in l.per hæreditarium.ff.de acq.rer.dom.cum aliis multis tex.gl. & doct.concord.relatis à Ias.in d.§.veteres,col.8.vers.circa conclusionem,& Decio in l.hæreditas.ff.de reg.iur.

Renuntiatio vnius successionis non trahitur ad aliã.

5 ¶ At renuntiatio respectu bonorum vnius successionis non trahitur ad aliam successionem, vt est optimus tex.in l.qui cum tutoribus,in prin.ff.de transact. Nec aliàs semper renuntiatio limitata ad vnam causam,extenditur ad aliam.l.si vnus.§.sed si pactum,& §.ante omnia. ff.de pact.& c.cum inter,de renunt.& ibi concord.in gl.& bene etiam facit lex,si de certa,& ibi gl.& doct.C. de transact.Et hinc fit vt sententia contra aliquem lata ex vna causa,non ei noceat agẽti ex alia lege.& an eadem.§.actiones.ff.de except.rei iudi.& ibi concord.

Renũtiatio respectu vnius causa ad aliã

6 ¶ Ex quibus & illud quoq; fit,vt si filius aut filia renuntiauerit successioni patris,aut aliter fuerit ab ea exclusus,nõ propterea impeditur succedere cæteris fratribus sine liberis decedentibus, qui patri successerant,etiã in bonis quæ ad eos à patre processerant.Aug.cons.52.dominus Ziglius, circa medium.Raph.Fulg.in l.quanquam,in prin.C.ad leg.Falci.Rom.subdubius tamen,in l.1.§. veteres,

veteres,& ibi apertius Alex.col.5.ver.quæ inducuntur.Franci.Aret.& Soci.vterq; post medium,& Ias.late col.9.ver.expedita theorica.ff.de acq.hære.idem Rom.sed minime dubius con.186.circa primum,quo quæritur,in 1.dubio.Pau.Ca.qui ita dicit Oldr.consuluisse.in l.Paulus.aliàs incipit, per procuratorem.§.1.& ibi quoq; Fran.Are.qui eum.§.legit cum l.ipsa, in prio.ff.de acq.hære.& idem Pau.cons.252.viso puncto suprascripto,li.1.nisi, vt ibi dicit, appareret eam renũtiationem comprehendere bona siue hęreditatem fratrũ,ipse Francis.Aret.in d.l.sed & si plures,quam legit cum l.si pater.§.filio impuberi,in 2.not.ff.de vulg.& pupil.substit.& con.160.in presenti, col.1.iterumque pen.ver.& ideo statuta.rursumq; cons.seq. verum est,col.3.ver.& pro euidentia, & iterũ col.vlt.Bene. Cap.con.12.punctus quidam Antonius, & cons.73.punctus quidam Petrus, in 2. dubio,Corne.cons.305.in hac consultatione,col.2.vers.his tamen minime refragantibus, lib.4. Gnid.Pap.dec.Delphi.231.fuit etiam & Philip.Dec.in d.l.hæreditas,io fi.ff.de reg.iur.& iterum in l.quoties duplici iure,nu.6.eod.tit.& cons.379.requisitus.

non trahitur. Renunciãs suc cessioni patris succedit tamẽ bonis fratris quę à patre processerant.

7 ¶Fit itẽ & illud,vt si frater fratri renuntiauerit in feudo cõmuni, nõ tamen prohibetur illi decedẽti sine liberis succedere in eo ipso feudo,nisi domino vel omnino renũtiauerit.c.Titius cum Sempronio quod est vlt.tit.si de feud.fuer.cõtr.inter dom.& agn.& iterum c.j.ti.de eo qui fi.fecit agna.& vtrobiq; gl.&Doc.& præterea Bal.in l.j.in 50.q.ff.de rer.diui.& in c.j.statim post princ.tit. Imper.Lotha.Euge.Pap.& Car.Flor.con.129.dubia principalia, in 3.dubio , Alex.in d.§.veteres, col.6.ver.optimè facit,& ibi quoq; Ias.col.10.ver.secũdò pro ista,& idẽ Alex.con.13.perspectis his. in prin.& iterum versi.sed præmissis,lib.5. Nisi tamen ita renuntiauerit, vt frater inuestiretur tanquam de feudo nouo,quia tunc non succederet illi fratri postea moriẽti,non ob id quòd renũtiauerat,sed quia consensit,vt tanquã de feudo nouo inuestiretur:in quo quidẽ feudo nouo frater non succedit,sed id ad dominum reuertitur,vt diximus suprà in 26.quæst. nu.4.illud autem.

Frater fratri renuntians in feudo communi fratri decedenti sine libe ris succedit in eo feudo.

8 ¶Nec aliàs semper renũtiatio,exclusio,priuatio vnius iuris,inducit renũtiationem,exclusionem, priuationẽ alterius etiam in eadem re.l.si domus.ff.de serui.vrb.præd.& l.si mihi.ff.de serui.rusti. prædi.& l.nec is qui.§.1.ff.de acq.hęre.& l.si priùs,post prin.ff.de aqua plu.arc.& l.quoties duplici. ff.de reg.iur.& l.iubemus.C.ad S C.Velleia.& l.suum.C.de iure delib.Alber.post.Guid.Suz.in l. damni,la j.§.Sabini.ff.de dam.infec.Signo.con.169.q.ou.16.Ro.con.132.vt retulit,in fi.& con.168. circa primũ,in prin.vbi.& alia iura in id citat.Pau.Ca.con.70.breuiter,in prin.l.2.Et patet ex his quę scribũt Lapus,Pet.Anc.Dom.& Philip.Franc.in c.si clericus,de præben.lib.6.Lucas Peo.10 l. vnicuiq;. C.de prox.sacr.scri.li.12.Floria.à S.pet.inter con.Pet.Anc.con.371.quod de domina,ad fi.& quæ nos retulimus in tracta.retractuum,tit.j.§.j.gl.9.in verbo,*en lignager*,nu.43.sed & in alio, & seq.& iterum nu.124.sed in duobus,& nu.159.sed his maturè,post princ.& sequ.& vide etiam quod diximus suprà in 26.quæst.prin.num.4.illud autem,vbi & hoc veluti obiter tetigimus.

Renuntiatio vnius rei non inducit renuntiationem alte rius.

9 ¶Nec obstãt allegata in contrarium.nam quod primo loco dictum est, renuntiantes nõ ampliùs admittendos,id verum est cùm ex eadem causa ad ipsum admitti volunt cui renuntiauerũt. Hic autem renuntiauit iuri primogenituræ quod sibi post renuntiationem obtigit,per mortem,& ex successione fratris:sed tantùm ei quod tunc ei competebat per mortem,& ex successione patris. Quod autem est dictum ex d.l. sed si plures.§.filio impuberi.ff.de vulg.& pupil.hic nihil obstat. ibi enim is qui substitutus fuerat institutio in eadem hæreditate,separare volebat hæreditatem patris,à quo ipse fuerat substitutus,& sine cuius substitutione nihil erat habiturus ab hęreditate filij instituti.quod ibi negatur fieri posse,sed aut vtriusque debere hæreditatem habere , aut neutrius. Iuncta enim hæreditas,vt ibi subiungitur,exit se ; hic nihil omnino capit à parte.Ideòque & Fran.Are.in d.§.filio impuberi,trahit eum rex.ad sententiam, vt scilicet is qui renuntiauit successioni paternæ , non impediatur succedere fratri, vt suprà ex eo & aliis diximus. & omnes propè qui de ea loquuntur in d.locis,citant etiam d.§.in eam sententiam.

Responsio ad contraria.

OCTVAGESIMASEPTIMA QVAESTIO.

1 OCtuagesimoseptimò,hic admonebo lectores quæstionis tractatæ ab Alb.in rub.ff. de vulg. & pupil.col.66.ver.quæro etiam aliam pulchram. Rex Aragonũ in testamento ordinauerat vt regnum Maioricarũ quod ad eum pertinebat,esset Iacobi filij sui:& si ipse & filij eius decederent sine filiis,reuerteretur ad regem,vel regnum Aragonũ.D.Iac.mortuus est relicto Petro filio rege:hic autem Petrus decessit sine liberis,relicto hærede filio fratris regis Maioricarum,non tamen primogeniti : ob quod quærebatur an esset locus substitutioni, an verò deficeret per existentiam huius nepotis nati ex filio,non tamen primogenito Iacobi regis Maioricarum. In quo controuersia erat , an verba substitutionis de primogenitis tantùm intelligerentur , an etiam de cæteris. Et tandem concludit substitutionem non deficere,nec testatorem de primogenitis tantùm intellexisse,ex quibusdam verbis testamenti,vt ibi videre poteris.

An sit locus substitutioni in specie hic proposita.

OCTVAGESIMAOCTAVA QVAESTIO.

1 OCtuagesimooctauò quæro,quia suprà in 78.quæsiuimus an valeat pactũ vt semper primogenitus administret res cõmunes. Quid si testator reliquit administrationem omniũ suorum bonorũ primogenito suorum filiorũ:an mortuo eo primogenito, huiusmodi administratio transeat in liberos & hęredes ipsius iuniores patruis:an ad patruos qui erant cohęredes illius primogeniti?Et videtur transire.Nam hæres repræsentat personam defuncti, & censetur esse eadem persona cum eo,in auth.de iureiu.à mori.præsti. Succeditque in hæreditate quæ est succes-

An administratio bonorũ re licta à patre primogenito transeat ad filium ipsius.

Heres repræsentat personam defuncti.

sio in vniuersum ius defuncti.l.nihil aliud.ff.de verb.sign.& l.hæreditas.ff.de reg.iu.Et præsertim id obtinet in filiis hæredibus,qui sunt pars corporis patris,testimonio Aristotelis lib.5.Ethicorũ, c.item 5.& nostri Imperatoris in l.cùm scimus.§.vlt.C.de agri.& censi.libr.11.Imò verò censentur esse idem corpus vnáque persona.l.vlt.C.de impub.& alis substi.cum aliis multis concord.à me latè congestis in repe.l.si vnquam in præfat.nu.15.sed quis hunc,& multis seq.C.de reuo.don. & diximus etiam in 40.q.prin.in multis locis.

2 *Filius potest substitui in locũ patris etiã in his in quib. electa est industria personæ.*

¶Sed vnum illud non omittendũ ducimus,quod maximè ad hunc locũ pertinet,ne quis causetur in hoc cẽseri electã industriam primogeniti.Nam id nihil obest quin filius in ea re succedat; per tex.in l.sciendum.§.lega.ff.de lega.1.vbi legati vicarios alios dare non possunt,nisi filios suos, quam expendit Bal.in rub.extr.de procu.col.vlt.& Ro.in l.j.ff.de in ius voc.vbi per eam dicit filium delegari posse etiam in his in quibus est electa industria personæ. & sequitur & dicit sing. Fely.in cap.j.in fin.de magi.& alij quos tibi collegi in d.illa præfatione,nu.16.ex quibus illud sit.

3 *Decisio quæstionis.*

¶Tamẽ Corn.super ea specie interrogatus respondit, filium in hac administratione non succedere,con.243.circa primum consultationis articulum,col.5.vers.deuenio modò,libr.3.Hic enim, inquit, primogenitus filius non fuit per eum testatorem vocatus ad proprietatem & dominium bonorum successionis:sed ea manserunt communia ipsius & aliorum suorum fratrum:& administratio regiminis fuit iussu & mandato ipsius testatoris commissa ipsi filio primogenito veluti maiori natu, & qui verisimiliter prudentiùs & ex communi omnium vtilitate res ipsas administrabit.Mandatum autem expirat morte mandatarij.l.mandatum.C.manda.& c.non delegatorũ, de offic.delega. vti etiam videmus in tutoribus,curatoribus,& aliis administratoribus.& adfert quoque quæ tu ibi videre poteris.

4 *An ius custodiendi instrumenta cõmunia transeat in hæredem.*

¶Sed miror eum virũ non meminisse in eo loco eius quod à nostris tractatur,an ius custodiẽdi instrumenta cõmunia competens seniori ex fratribus,aut aliis sociis,per l.vlt.& ibi omnes Doc. ff.de fide instr.trãseat in hæredem iuniorẽ ipsius senioris.Et nõ transire dicũt Sal.& Flo.in l.procurator.C.de eden.& sequitur Alc.in l.2.§.ex his,col.j.ff.de verb.obl.vbi ex hoc dicit,quòd in ea re præfertur patruus senior filio primogeniti.De qua re & nos diximus suprà in pręfatione huius tit.de iure Primigeniorũ,nu.135.ex quibus etiã.Sed & tu hoc ei addas,quòd quæ sunt & depẽdent ex hominis intellectu,non transeunt in successorẽ.l.j.§.ne autem.C.de cad.toll.& c.quoniã abbas,de offi.deleg.& voluit per ea iura Bal.in c.j.in prin.super verbo,marchio,col.eiusdẽ verbi 2.ver.extrà,no.quòd quædam,& ibi Matt.Affl.col.8.ver.item quærit,tit.de his qui feud.dar. poss.

OCTVAGESIMANONA QVAESTIO.

1 *An primogenitus qui bona cõmunia ex dispositione testatoris administrauit possit eius rei petere salarium.*

OCtuagesimononò,retenta eadẽ specie,quęro an hic primogenitus qui ita administrauit ex testatoris dispositione,possit petere salariũ huius administrationis à cęteris fratribus. Et certè Fulg.in l.illud,col.2.ver.pręstant hæc argumẽta.C.de colla.nõ in maiore natu,qui administrauit post mortẽ patris,sed quia administrarat viuẽte patre iussu illius,quærit an hic post mortẽ ipsius poterit quippiã petere à cæteris fratribus pro modo laboris,& quãtũ alius administrator habuisset,dicitq; illũ iustè petere,arg.eius quod voluit Bar.ibi, de filio qui patris iussu mercaturã illius exercuit,auctioremq; multò sua industria & cura fecit:vt is ex huiusmodi lucro post mortẽ patris auferat partẽ pro modo laboris & industriæ,reliquũ autẽ cõferat fratribus.nã quod ex pecunia patris est,profectitiũ est:quod ex labore,aduentitiũ.quod & idem dicit ipse Bar.in l.cùm oportet.C.de bonis quæ lib.quẽ multi sequũtur,qui ibi collecti sunt à Ias.& Phil.Dec.in d.l.illud; & Corn.con.311.ad euidentiã,col.2.ver.& ideo quãdo vnus,li.3.Et id dicit Fulgo.in casu de quo loquitur,satis habere æquitatis : vt vix tamen id obtineri posset, & aliquando petitum à maiore natu non obtentum.& eum refert Pyrrhus Englebermeus in consue.Aureli.tit.de feud.§.27.

2 *De eadem re. Si unus sociorum pro se et sociis negotiatur, ei debet constitui salarium ex more regionis.*

¶Sed tamẽ quòd ipse maior natu iustũ petere videatur,facit quòd cùm ex multis sociis vnus eorum negotiatur pro se & cæteris,debet ei cõstitui salariũ ex more & cõsuetudine loci secundùm Pet.Vbal.in trac.societatis,in 6.parte,in vlt.q.ver.quæro quidã cõtraxerunt,& Corn.latè cons.116. licet videatur,li.4.Et licet Ro.con.168.circa primũ quo quæritur,in 4.eodémq; vlt.dubio, scribat nihil de salario iure cautum, respondet tamen maiorẽ partem lucri illi tribuendam,considerata à iudice qualitate personæ & industria.l.si non fuerint.ff.pro socio. Tacitè enim hoc lucri socio industrioso & operoso tribuendum potiùs quàm alteri.l.si societatem mecũm,eod.titu.& quod not.Bald.in l.j.C.eod.titu.Et item propemodum voluit Corn. d.consi.311.in litera b.in fin.libr.3.

De eadẽ re. 3

¶Iason autem in d.l.illud,col.pen.vers.secundò principaliter,constanter tenet quòd in casu Fulgo.filius qui viuente patre administrauit bona familiæ,nihil possit petere à cęteris fratribus,authoritate Ang.qui con.85.pater habens plures filios,col.j.ver.in contrarium , quòd si filius viuo patre cum pecunia patris,& de eius mandato exercuit longo tempore mercaturam,ex qua multa lucratus est:omne lucrum & damnum fore ipsius patris, siue dicamus huic filium fuisse procuratorem, siue institorem.l.qui proprio.§.procurator.ff.de procura.& l.2.& l.negotia.ff. de neg.gest.& l.si quis putans.§.sin autem.ff.com.diui.& l.j.cum.4.seque.vsque ad §.sed & si immensum,& l.si cum milite,& l.pen.in fin. & l.vlt.ff.de insti.actio. Nec potest dictus filius petere salarium, quia mandatum solet esse gratuitum,in non assueto operas suas locare.l.j.in fin.ff. mand. Cui adde ad hanc rationem tex.& in l.si tibi rem , & in l.si tibi areæ, & l.si tibi polienda , ff.de pręscrip.verb.& gloss.in l.j.in verbo,alieno,in fin.ff.de procu.Addit Iason aliam rationem , quia filij

filij ex debito reuerentiæ astricti sunt obedire mandatis patris.l.veluti.ff.de iust.& iur.& §.j.Insti. de pa.po.& §.si verò expectet,in auth.de nupt.

4 ¶Adducit prætereà Ias.id quod nota.decidit Bal.in c.j.circa mediũ,ver.& hæc est notabilis,tit. de beneficio fra.vbi ponit quæstionẽ de duobus fratribus rusticis simul cõmorantibus : quòd si vnus eorũ acquisiuit cum bobus cõmunibus,debet totũ id lucrum esse cõmune inter fratres:quoniam opera personæ inter fratres negotiantes præsumitur gratuita & amicitiâ fraterna impensa, arg.l.ex duobus.ff.de neg.gest.licet,ait Bar.medietatem lucri assignet operæ,cuius opi.aliquando, vt subdit,secutus est consulendo,tanquam discipulus magistri.at illi magis priorem opi.placere. Et illam Ias.decis.sequitur Mar.Mantua.in repe. l.frater à fratre,col.8.nu.65.ff.de condict. indeb.

De eadem re.

5 ¶Sed bic paululum attende lector,quia Ang.d.consi.85.postquam ea dixit quæ suprà ex eo diximus,illud quoque dicit,ex sententia gl.in d.l.illud,& aliorum quos allegat,lucrum procedens ex paterna pecunia esse profectitium:sed ex sententia Bar.ibi,id esse intelligẽdum,quantùm ad partem quęstus,qui attribuendus est soli pecuniæ:sed quò ad partem eius qui attribuendus est labori & industriæ,hoc totum aduentitium esse,nec cæteris fratribus communicandum:quãtum autem vtrique tribui debeat,sequendã esse consuetudinem regionis.l.3.§.vlt.cum l.seq. & l.centum Capuæ.ff.de eo quod cer.loc.iuncta l.pretia rerum.ff.ad l.Falci.

De eadem re.

6 ¶Quantùm autem ad illud dictum Bal.in d.c.j.tit.de bene.frat.idem ipse Ias.ibi,dicit sibi non placere,vti etiam dicit in l.vt nemini,col.3.ver.sed quid erit econtra,eo.tit.vbi in eam rem multa allegat.quem omnino vide vsque ad fi.eius l.& quæ antè scripserat,eiusdem l.col.2.vers.extra glos. quærit,vsque ad d.vers.sed quid erit,vbi videbis multa ad hanc rem pertinentia,quę de industria omittenda duximus, quia non admodum spectant ad hanc nostram tractationem primigeniorum:cùm & locum habeant simpliciter inter fratres,sine respectu primogenituræ.quanquam Fulgo.qui eam primus mouit quæstionem,nuncupatim loquitur de maiore natu,ob id, vt opinor, quòd plerunque ea cura solet demandari & relinqui natu maioribus.

De eadem re.

NONAGESIMA QVAESTIO.

1 NOnagesimò quæro, si maior pars populi consensit vt primogenitus habeat totam hæreditatem,vel maiorem ipsius partem,tamen ex quibusdam actis , vel instrumentis reperitur quosdam contrarium fecisse, & æqualiter hæreditatem diuisisse:an per hoc impediatur consuetudo præferens primogenitum.Hanc quæstionem in specie posuit Cyn.in l.2.col.pen.vers.circa hoc quæro,pone.C.quæ sit long.consue.Et dicit gl.in l.nemo alieno nomine.§.j.ff.de reg.iur.distinguere , an consuetudo sit iam præscripta , & tunc non tollitur per vnum aut alterum actum contrarium.l.obseruare.§.hoc etiam.ff.de offi.Procon.aliàs secus.Et eam glo.dicit sequi Dyn.& Cano.& pro ea facere l.naturaliter.ff.de vsucap.

Si maior pars populi consensit ut primogenitus acciperet totam hereditatem,vel maiorem partem , si tamen unus alterue aliter usus est, an per hoc impediatur consuetudo.

2 ¶Adde quòd eam gl.sequitur Bar.ibi,& in l.2.ad fi.priu.dum simpliciter allegat not.in d.§.j.& ibi clariùs Ale.etiã in fi.ff.sol.mat.Host.in c.ex parte,col.vlt.ver.quòd si post lapsum,de consue.Specula.tit.de præscr.§.j.ver.quid si post cõpletam,& ibi Io.And.in addi.& idem Io.An. post Compostel.in c.vlt.col.3.ver.quærit Compo.& ibi Ant.col.5.vers.sed hic est vnum,& Pan.col.antepe. ver.sed quæro circa.extra de consue.Bal.in d.l.2.paulò ante fi.C.quæ sit long.consu.& in l.vlt.in prin.per eum tex.C.de serui.& aqua,& in l.de quibus,col.9.ver.tertiò quæritur.ff.de legib.& in c. 1.in prin.col.j.ver.adde quòd consuetudo,& ibi Barba.in addi.tit.de feud.cog.vbi tamen limitat Car.Flor.con.131.videndum est , j.ad fi.vbi & ad hoc allegat l.j.vlt.cum 2.seq.ff.de iti.actúque pri. Ant.post alios,qui tamen eam gl.non allegat,in c.accedentibus,col.2.ver.& idem dicit,& iterum ver.quæro quanto tempore,de priuil.Pan.qui eam gl.dicit valde not.in c.pro illorum,col. 1.vers. sed est dubium,de præb.vbi eam aliter limitat,& con.94.videtur primo,ad fin.lib.Alex.consi.5.si vera sunt,col.pe.ver.& eodem modo,iunctis præcedentibus,lib.5.Franc.Aret.qui eam gl.non citat,sed alios multos,con.23.in præsenti,in 4.eodémque vlt.dubio.Fel.qui multos adfert,in c.cùm accessissent,col.16.ver.septimò limita,de constitu.

Ad idem.

3 ¶ Subdit tamen Cy.vbi suprà,Iac.Ra.& Pet.tenuisse indistinctè contrariũ:quia consuetudo sicut & statutũ inducitur ex consensu maioris partis populi:nec differunt nisi per tacitũ & expressum, vt probatur in d.l.de quibus,in fi.Sed si maior pars potest facere statutũ, etiam minori parte dissentiente.l.quod maior.ff.ad Munici.& d.l.de quibus.Ideo idẽ in cõsuetudine.Nec obst.aiunt, d. gl.nescit enim quid dicat:non enim præscribitur consuetudo,quia est ius disponens,vt ibi omnes dicunt.Sed & subdit alios distinguere:aut illud in quo maior pars consentit,est præter legẽ, vt in consuetudinibus feudorum, & tunc quorũdam cõtradictio nihil facit:aut est cõtra legem, & impedit.§.vlt.ibi,nullo reluctante,in auth.de defen.ciuita.& ita residet Cyn.nullo addito.

De eadem re.

4 ¶Albe.autem in d.rub.quæ sit long.consue.col.19.ver.sed quid si constat,eandem q.posuit,scripsitq; propè ad verbũ quæ Cy.ipse scripserat,nulla in eo loco illius mentione facta,sed illud tandem subiunxit,salua pace reprobantiũ,eam malè fuisse reprehensam:quia loquitur quando maior pars populi fecit contra consuetudinem.Et ideo dicit quòd si consuetudo erat consummata & perfecta,actus contrarij non nocent.quod est,ait,intelligẽdum,nisi essent tot & tales qui sufficerent ad inducendam contrariam consuetudinem.Si autem non esset perfecta,tunc actus contrarij nocerent,& consuetudinem interrumperent.Hæc ille.Cui & nos accedimus.

De eadem re.

NONAGESIMA PRIMA QVAESTIO.

1 An hæc consuetudo posit introduci sine actibus iudiciariis.

NOnagesimoprimò, Cy. in d.l.2.col.6. ver. tertiò quæritur, hanc nuncupatim quæstionem facit. Alicubi ita longo tempore vsitatum est, vt maior natu totam hæreditatem haberet, nec aliquando contingit, vt fratres iuniores contradicerent in iudicio: nec aliter, an ea consuetudo potuerit introduci sine contradictione, & actibus iudiciariis. & eandem quoque posuit Alber. in rub. eiusdem tit. col. 11. ver. item quæritur an sine contradictione quod in causa fuit, vt eam quoq; huc adscriberem, quanuis pertineat non solùm ad hanc consuetudinem primogenituræ, sed & ad alias quascunque. Et ita quoque eam generaliter tractat Bar. in d.l.2.col.9.ver. 16. quæro an sine contradictione: & concludit Bar. posse, & actiuè & passiuè: licet alij distinguant, & vt ibi per eos videre poteris. neque enim hoc pertinet priuatim ad nostrum tractatum.

2 ¶Sed tu tamen ioterioi vide tex. & gloss. in cap. abbate, in verbo, contradictorio iudicio, & ibi quoque Card. Flo. in 5. ad hoc, in 2. quæst. & Panor. super ea glo. de verb. sig. & eundem Bal. consi. 310. casus talis est quidam, lib. j. Card. Flor. io c. vlt. in 20. quæst. & ibi Ant. col. 3. versi. secundò circa actus. & Imo. qui hoc dicit communiter teneri, col. 5. ver. in ea gl. ibi, contradictorio, & Panor. qui etiam dicit esse communem opio. Cano. & Legi. char. item vlt. ver. sextò requiritur, & ibi Rochum Curti. in repe. col. 117. in 6. quæst. princ. de consuet. eundem Panor. consi. 73. io quæst. quæ ad præsens col. pen. in 3. dub. lib. 2. Alex. con. 173. viso & diligenter. col. 2. ver. rursus. etiam non constat. li. 6. Corne. con. 293. circa supradictam, col. 3. in litera y. lib. j. & consi. 155. ex quo statutum, col. 3. versi. nec obst. quod non fuit. lib. 4. & Cepol. consi. causarum ciuilium 31. super causa & lite. in fin. Soci. con. 99. in causa eximij. col. j. versi. aut volumus, lib. j. Iason. con. 46. omissa vlteriori, col. 2. ver. occ supradictæ decisioni lib. j. & Aymo, Crauet. consi. 55. reuocatur in dubium, col. 2. versic. non obstat quòd consuetudo, & quæ scripsi suprà in 4. q. oum. 49. incipi. secundo modo.

NONAGESIMASECVNDA QVAESTIO.

1 An hæc cōsuetudo posit introduci per erroneum consensum.

NOnagesimosecūdò quæro, vt sequar ordinē Cy. in d.l.2.col.6. ver. quartò quæritur, an huiusmodi cōsuetudo primogenituræ potuerit introduci per erroneū cōsensum. Pooe enim, ait, quòd laici, qui leges ignorāt, credebant ex lege primogenitū totam hæreditatē debere habere. Et ita ideo vsi sunt longo tēpore: nunquid consuetudo ex hoc inducta fuerit. Et eandem quoque quæstionem posuit Alb. in d. rub. col. 10. ver. quæritur etiam ao per errorem. Sed & eandem generaliter tractauit ipse Bar. in d.l.2.col.9.ver.17. quæro an consuetudo: & Io. Aod. in d.c. vlt. col. 5. ver. ad hoc ergo, & ibi etiam Card. Flo. in repe. loquens de hac nostra coosuetudine primogeoituræ, col. 18. in 17. q. & Ant. col. 3. ver nunquid autem. Imo. col. 4. ver. in ea gl. ibi, & non per errorem, de consue. ibi illos vide. nam mihi satis est te eius rei admonuisse: propterea quòd, vt iam diximus, Cyn. & Alber. loquuntur expresse de coosuetudine primogenituræ.

NONAGESIMATERTIA QVAESTIO.

1 An si qui eo ēti sint consentire cōsuetudini quo maior pars efficeretur, ualeat cōsuetudo.

NOnagesimotertiò, sequēdo itē ordinem Cy. in eadē specie cōsuetudinis primogenituræ, col. 7. eiusdē l.2. ver. quintò quæritur quæ sit longa cōsuetudo, visitatū per maiorē partem populi alicuius loci exceptis duobus, vt maior natu totā hæreditatē habeat. Nunc cōtingit, vt quispiam maior oatu sperans integram hæreditatē patris, cōpulit istos duos ad consentiendum, vt sic haberetur consensus maioris partis: an per hoc videtur inducta consuetudo. Et idem in eadē specie tractat ipse Albe. io d. Rub. col. 9. ver. item quæritur an inducatur. Et breui vterque concludit post Pet. Aut hi fuerunt coacti per priuatum, aut per iudicem. si primum, talis consensus nō sufficit. l. si priuatus. ff. qui & à quib. Si secuodo, aut per iudicem exercentem iurisdictiooem, & per viam iurisdictionis, & valet l. Imperator, & l. eum de consuetudine. ff. de legib. nā & iudicium redditur in inuitum. l. inter stipulaotem. §. j. ff. de verb. obl. Aut per iudicem taoquam priuatū. & tunc noo valet: quia tunc tanquam priuatus debet censeri. l. prohibitum. C. de iure fisci, libr. 10. & l. deuotum. C. de meta. lib. 12. Et idem iu omnibus tenuit Bart. loquens generaliter de omni consuetudine in d.l.2.col.10. ver.18. quæro, vbi & alia quædam allegat.

NONAGESIMAQVARTA QVAESTIO.

1 Si index sæpius iudicauerit pro primoge. contra ius cōmune quod maior natu habere tatā hæreditatē an ex hoc introducetur cōsuetudo.

NOnagesimoquartò, sequendo quoque ordinem Cyn. io d.l.2. ea. col 7. versi. sextò quæritur. Quid si iudex sæpius iudicauit pro primogenitis contra ius cōmune, vt scilicet quòd maior natu haberet totam hæreditatem, an ex hoc introduceetur consuetudo? Dubium faciebat, quòd huiusmodi sententiæ sunt cōtra legem, ideo nullæ. l.1. §. item cùm cōtra. ff. quę sen. sine app. resc. & cōsequenter nullum effectum operari possunt. l. nam & si sub conditione. ff. de miu. testa. Concludit tamen consuetudioem hioc iotroducì, si toties iudicatum sit, vt ex eo taeitus cōsensus populi vel maioris partis colligi posit, & diuturnitas temporis fuerit sequuta. l.1. eo. titu. & l. diuturna. cum l. seq. ff. de legib. Et respondet ad contrariam rationem, quòd illæ sententiæ re vera suot nullæ, & oullum effectum habent virtute sua: sed cōsensus totius populi vel maioris partis populi, qui inde colligitur, cum diuturnitate temporis, habent effectū indueendi consuetudinem. Et idem peoè ad verbū & in eadem speeie, de qua tractamus, scripsit Io. Aod. in c. vlt. col. 17. ver. sextò an iudex pluries: & ibi quoque Car. Flo. iu hac quoque consuetudine loquens in repe: col. 20. in 21. q. de consue. Quibus adde, quòd etiam ex actu oullo colligitur coosensus & voluntas. l. vlt. ff. de reb. eor. cū si. Qua ratione Bal. in l. de quibus, col. 5. ver. sed quæro. con. ex actibus. ff. de legi. tenet in vniuersum consuetudinem induci posse ex actibus à prin. nullis, & respondet rationibus

tionibus contrariis,quas & ipse inibi attulit.

NONAGESIMAQVINTA QVAESTIO.

Si pater feudũ uendiderit cõ sentiente primoge. ad quẽ feudũ integrũ erat peruenturũ ex statuto an post mortẽ patris secũdoge. qui non cõ sensit, poterit eam alienatione reuocare.

1 NOnagesimoquintò relictis aliis multis quæstionibus quas Cy.& Alb.posueruot,ille io d.l.2. hic in rub.quæ sit long.cõsue.super cõsuetudine primogenituræ, quæ generaliter ad quãuis consuetudinem pertinẽt,cootẽtus 4.aut 5.huius geoeris summatim his adscripsisse.Quæro cum And.Iser.in c.j.§.hoc quoq;,in verb.olim,col.2.vers.si ergo viuẽs,tit.de succes.feu.Si pater veodidit feudũ de cooseosu sui filij primogeniti,ad quẽ id feudum integrũ erat peruenturũ post mortem patris,ex statuto vel consuetudine, vel aliàs:An post mortem patris secundogenitus qui nõ consensit,poterit eam alienationem reuocare?In qua re dicit And.quòd aut viuo patre mortuus est primogenitus,aut post eius mortem:si primum,tunc hic secundogenitus qui reperitur primo geoitus tempore mortis,& ad quem ideo feudum venire debebat, poterit reuocare,cap.j.titu.de aliena.feudi pater.quanuis ante mortem patris non potuisset.l.2.§.j.ff.de vulg.& pupil.

De eadem re.

2 ¶Si secundũ,quia scilicet primogenitus ille qui coosensit ei alienationi,superstes fuit patri,& ita ad eum illud feudũ,si alienatum non fuisset,perueuisset,& tunc ille secũdogeoitus reclamare nõ poterit:quia is cõtractus fuit perfectus ab alienante cũ conseosu illius qui erat successurus & successisset in ea re,si alienata non fuisset,non alius agnatus,cùm is non fuit primogenitus nec tempore alienationis,nec mortis ipsius patris.Nec nepos quidem contrauenire potest : ei enim obstat,quòd ipsius patri scilicet illi filio primogenito qui consensit,obstat,per l.quod ipsis.ff.de reg. iur.Hæc propemodum ille,qui & alia quædam io id allegat,vt tu videre poteris. Sed tamẽ quantùm ad primum membrum pertinet , id certè dependet ex eo quod tam latè tractauimus suprà in 40.q.an videlicet præferatur oepos ex primogeoito ante patrem mortuo, an patruus.

NONAGESIMASEXTA QVAESTIO.

Si dominus receperit ad fidelitatẽ secundoge de feud. pertinente ad primoge. an illum inuestire teneatur.

1 NOnagesimosextò quæro,stante cõsuetudine vt primogenitus succedat in feudo:Quid si oihilominus secundogenitus iurauit fidelitatem domiuo qui illum spoute admisit: An cogetur dominus illum inuestire? Et hanc quæstionem nuncupatim posuit Dyn.& post eum Rayn. Forli.& Alberi.in l.inter quos.§.alieno.ff.de dam.infect.Et dicunt primùm videri quòd sic, argu. illius tex.l.Titio.ff.de municip.Concludunt tamen contrarium,quia domious illum recipiẽs errauit in corpore,arg.l.quoties,in prin.ff.de hære.instit.Addit Alber.Quia etiam talis admissio ad iuramentum,non potuit præiudicare iuri primogeniti.

De eadem re.

2 ¶Et ego certè minimè dubito,dominũ non posse recipiẽdo secundogenitũ præiudicare primogenito,cui ius est quæsitũ ex coosuetudine.Nec mihi quoq; dubiũ est,si secũdogenitus se domino obtulit dicens se primogenitũ,non teneri ipsum dominũ inuestire secundogenitũ qui illum circunueoit:neq; etiam si non circunuentus ab eo errauerit,putans illum esse primogenitum:errans enim sibi noo præiudicauit,per ea quæ in simili latè diximus io tractat. Retractuum tit.j.§.j. glos.10.in verbo,*dedans l'an*,nu.21.sed hoc tamen,& seq.vbi videre poteris, ne hic repetamus.

De eadem re.

3 ¶At si non circunuentus fuit nec errauit,sed sciens prudénsque secundogenitum forte renitentem dicentémque se esse secundogenitum,nec ad se feudum pertinere,prouocauit,incitauit,persuasit,impulit,vt sibi fidelitatem faceret:quid causæ est cur cum inuestire non debeat : aut si ooo possit obsistente primogenito,teneatur in id quod ipsius primogeniti interest,arg.c.j.tit.si de inuesti.feud.contro.fuer.& c.j.§.vlt.tit.de no.for.fideli.& c.si facta,tit.si de feu.fuer.cooten.inter domi.& agna.& c.j.tit.an apud iudic.

De eadem re.

4 ¶Quòd si secuodogenitus sciens feudum ad suum fratrem primogenitum pertinere,sese spoote nec prouocatus à domino detulerit, & dominus id quoque sciens illum sponte receperit , non poterit ipse dominus quantum in se est contrà venire.At si primogenitus impediat,non teoebitur domious de euictione,per l.si fundum,& ibi gloss.& Docto.C.de euicti.& l.si à matre , & ibi gl.& doct.C.de iure doti.cum aliis multis concor.à me collectis in d.tract.Retractuum tit.j.§. 12. glo.j.nu.7.sed hoc de euictione.Et est optimus tex.in feudo in c.j.tit. de inuesti.de re ali.fac.qui apertè declarat id procedere,vt diximus,id est,etiam si dominus sciat.de quo & nos diximus vbi suprà proximè,numero 8.quæ & tu.

NONAGESIMASEPTIMA QVAESTIO.

An uasallus qui concubuerit cum uxore secũdoge.amittat feudum ac si cõcubuisset cũ uxore primogeniti.

1 NOnagesimoseptimò quæro,Nemo vnus oegat,vasallum qui cõcubuerit cum vxore filij primogeniti domini,feudo priuari,ac si cum vxore ipsius domini concubuisset.Sed quæstionis est, ao idem si cum vxore secuodogeniti aut aliorum filiorum. Qua in re Andr.Iser.in c.j.§. item si fidelis,in verbo,aut oupta filio.in prin.tit.quib.mod.feud.amit.dicit,id dubium ooo videri,quando feudum diuiditur ioter omnes filios. Sed id demum dubium est quando solus primogenitus succedit,vti apud eos,inquit,qui viuunt iure Francorum.Nam ille tex.loquens de nupta filio,debet iotelligi de filio successuro,qui futurus est dominus feudi,& sic idoneo ad successionem:noo etiam de cæteris,quibus vasallus nec quicquam debet nec debiturus est,arg.l.vt gradatim.ff.de mun.& hono.

De eadem re.

2 ¶Tandem concludit oihilominus hunc priuari.Nam is tex.punire voluit vasallũ qui facit vituperium domino,& eius domui.propterea nihil quantũ ad id referre,sint filij successuri,necne.Nam & similiter illũ priuat,qui concubuerit cum filia domioi : quæ etiam deficieotibus masculis non succedit,nisi id expressè dictũ sit.ca.j.§. hoc autem,tit.de his qui feud. dar.poss.neque immeritò

cum iniuria illata non tantùm filiæ,sed etiam cuilibet de genere,censeatur facta toti generi. l.lex Cornelia,in prin.ff.de iniur.Hæc ille propemodum,quem secutus fuisse videtur Matth.Affli.io d. §.item si fidelis,in fi.

NONAGESIMAOCTAVA QVAESTIO.

1 *Si statutum disponat primogeª.solum succedere:secundoge.autē dicat primoge. inhabilem esse, an simul possunt agere cum tertio detinente hæreditatem.*

NOnagesimooctauò quæro,stante consuetudine vel statuto,vt primogenitus solus succedat, Si post mortem patris relicto primogenito & secundogenito,tertius quispiam detinet hæreditatem aut certum aliquid,io quo primogenitus solus succedit, primogenitus ab ipso tertio repetit quod ipse detinet:sed & secundo quoque genitus id ipsum petit,dicens ad se spectare,quoniam dicit primogenitum esse inhabilem. Tertius autem ille recusat suscipere iudicium nisi cum vno. Quæ quæstio cùm aliquando ex facto cootigisset, agitareturque in regio concilio Neap. fuere nonnulli,vt scribit Matthæ.Afflict.in cap.j.col.3.versi.sed iuxta hoc quæro,tit.de grad. succed.in feud.in ea opio.vt ambo possent agere,vti plures iudicio familiæ erciscuo.agere possunt. l.vlt.C.de peti.hære.Et licet dicatur non admitti secundogenitum,donec extat primogenitus,id tamen habet locum quo ad successionem, & non quo ad actionem. Et licet (inquit) agat primogenitus,tamen nondum liquet ei ius esse,cùm aduersarius defendat,ideo debet ad merita causæ reseruari.c.j.de litis couteft.lib.6.cum si.

2 *De eadem re.* ¶Subdit Matth.in contrarium facere,quia requiritur primum esse exclusum , vt secundus possit agere,per l.pater filium.ff.de inof.test.vbi si filius emancipatus instituit extraneum hæredem , & filios suos exhæredauit,&patrem præteriit, non potest pater boonorum possessionem contra tabulas petere aduersus tertium illum hæredem institutum , priusquam filij fuerint exclusi per sententiam,cùm filiorum prima sit causa,vt hic quoque primogeniti.Et per l.vlt.& ibi gl.ff.de succe. edic.vbi agente vel petente primo gradu,secundus non auditur. quod & probatur in l.si filius, versi.quia verò,ibi,interim,&c.ff.de boois liber.

3 *De eadem re.* ¶ Et hanc seotentiam confirmat hæc ratio. Hæres institutus sub conditione ante conditionem impletam non potest adire hæreditatem.l.is qui hæres.ff.de acq.hære.& l.si ita scriptum.§.sub conditione.ff.de leg.2.& l.si alio loco.§.vlt.cum l.seq.ff.ad SC.Treb.& l.delata.ff.de verb. sign. Ergo nec ad eam agere.Idipsum enim adire est,vt dicit Bal.in d.l.pater filium.At secundogenitus censetur vocatus ad successionem sub conditione si primogenitus sit inhabilis,vel moriatur, vt dicit And.Iser.in ca.j.§.præterea.col.45.ver.item lex omnimodo.tit.quæ sit prim.cauf.bene.amit.& Bal.in l.omnes populi.ff.de iust.& iur. Ergo non potest agere donec constet eam conditionem esse impletam,id est primogenitum esse inhabilem vel mortuum.Et facit l.interdum, & ibi Bart. ff.de verb.oblig.& l.eum qui ita.§.qui ita,eo.tit.& l.quòd si in diem,& ibi Ang.ff.de peti.hæred.& quod scribit Spe.tit.de actore.§.j.ver.item excipitur.

4 *De eadem re.* ¶Quibus adde alia multa iura quibus probatur ante conditionem agi non posse, quæ congessimus io tracta.Retractuum tit.j.gl.2.in verbo,*a vendu*,nu.21.incip.sed & illud.Igitur huic secundo obstat exceptio carentiæ,vt nostri loquuntur,actionis.l.si pupilli.§. videamus. ff.de nego.gest.& l.quoties.§.si temporali.ff.de admi.tut.Bar.in l.Titius,& Seius.ff.de verb.oblig. Et licet quis aote litem contestatam non teneatur legitimare causam suam,personam tamen tenetur.Ioan.And.in addi.Spec.tit.de instr.editi.§.nunc dicamus.ver.sed quid ecce, in addi,incip.& per ibi & hic scripta.Legitimare autem non potest dooec constet primogeoitum esse inhabilem,neque eoim ipse habilis est,nisi primogenitus sit inhabilis.

5 *De eadem re.* ¶Posteà verò subiunxit Matth.posse dici huoc tertium vtrunque repellere posse, nisi concordēt, vter eorum succedet,per id quod voluit Bart.in l.litibus,ad fi.C.de agri.& censit.lib.11.per gl. ibi, quod si duo contendunt se esse domioos cuiuspiam fundi,petantq; à colono fructus eius, possit colonum denegare solutiooem vtrique,satisdaodo de illis ei restituendis, qui per sentenoam obtinebit.quòd not.esse dicit ad limitationem d.l.vlt. C.de peti.hæred. Sed nihilominus perstat ipse Matth.in præced.opin.nec ei obstare dictum Bar.quia loquitur in multum diuerso casu,scilicet in colooo qui nullum ius habet,nec prætendere potest io fundo & fructibus illius.Hioc verò tertius cootendit rem ipsam ad se pertinere , eámque contendit suam esse. Dicit tamen aliter fuisse iudicatum in illo concilio Neapo.per ea quæ dicit Bal.io c.si duo,post prin.tit.de pace tenend.Tu tamen præter ea vide tex.gl.& doct.præsertim Bal.& Alex in addi.Bar.in l.is à quo.ff.de rei vend.Inno.in c.veniens,le 2.in verbo,iocontinenti,in prin.extra de testib. & ipsum Matthæ. in d.c.si duo,col.vlt.ver.postremò est sciendum.

6 *De eadem re.* ¶Cæterùm idem Matth.in c.j.§.præterea inter duos,in fi.tit.de prohi.feud.ali.per.Fed.dicit quòd si primogeoitus agat contra tertium qui ei opponit quòd oon est primogeoitus , vel qood est inhabilis , & secundogenitus velit agere dicendo sibi ius succedendi esse propter inhabilitatem primi:certè nisi cooftet per sententiam de inhabilitate ipsius primi, secuodogenitus oon est admittendus,quia ei obstat exceptio ordinis, per l.pater filium.ff.de inoffi.testa. Et id dicit se quoque scripsisse in d.§.j.de grad.succ.in feud.

FINIS.

Index

INDEX RERVM ET VERBORVM IN TRACTATVM DE NOBILITATE ET PRIMIGENIIS COPIOSISSIMVS.

A

Ante

Arbit

Baſtardi

C

AA

Dominus

F

Filij

H

Tiberius

Iudicis

L

Legiti

M

N

Actores ludorum.	Accipenser.
Aedificia.	Aes.
Ancilla.	Serui.
Animalia.	Antidota.
Arator.	Aues.
Bella.	Canes.
Collum.	Coronæ.
Colores.	Curæ.
Dies.	Emplastra.
Equi.	Exemplum.

Fel.

P

Pertinax

Q

R

Regnum

an non

Splend

T

V

Vilani

Vxoris

FINIS.